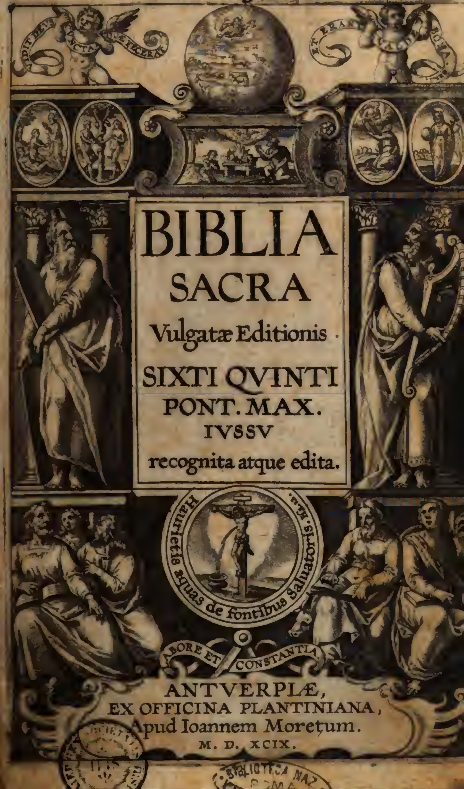
BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
34 M I
28

D.VI.

Dom. Inf. Rom.

BIBLIA SACRA

Vulgatæ Editionis

SIXTI QVINTI PONT. MAX. IVSSV

recognita atque edita.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Ioannem Moretum.
M. D. XCIX.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

IN multis, magnisque beneficiis, quæ per sacram Tridentinam Synodum Ecclesiæ suæ Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quòd inter tot Latinas editiones Diuinarum Scripturarum, solam veterem ac vulgatam, quæ longo tot sæculorum vsu in Ecclesia probata fuerat, grauissimo Decreto authenticam declarauit. Nam, vt illud omittamus, quòd ex recentibus editionibus non paucæ ad hæreses huius temporis confirmandas licenter detortæ videbantur: ipsa certè tanta versionum varietas, atque diuersitas magnam in Ecclesia Dei confusionem parere potuisset. Iam enim vel nostra ætate illud ferè euenisse constat, quod sanctus Hieronymus suo tempore accidisse testatus est, tot scilicet fuisse *Præf. in Iosue.*
exemplaria, quot codices; cùm vnusquisque pro arbitrio suo adderet, vel detraheret. Huius autem veteris ac vulgatæ Editionis tanta semper fuit auctoritas, tamque excellens præstantia, vt eam ceteris omnibus Latinis editionibus longè anteferendam esse, apud æquos Iudices in dubium reuocari non posset. Qui namque in ea Libri continentur (vt à maioribus nostris quasi per manus traditum nobis est) partim ex sancti *S. Hiero*
Hieronymi translatione, vel emendatione suscepti sunt; partim retenti *in c. 49*
ex antiquissima quadam editione Latina, quam sanctus Hieronymus *Isaiæ.*
communem & Vulgatam, sanctus Augustinus Italam, sanctus Gregorius *S. Aug Libro 2.*
Veterem translationem appellat. Ac de veteris quidem huius, siue *Doctrina*
Italæ editionis sinceritate atque præstantia præclarum sancti Augustini *Christian*
testimonium extat in secundo Libro de Doctrina Christiana, vbi Latinis *c. 14.*
omnibus editionibus, quæ tunc plurimæ circumferebantur, Italam præ- *S. Greg*
ferendam censuit, quòd esset, vt ipse loquitur, verborum tenacior cum *Epist. de*
perspicuitate sententiæ. De sancto verò Hieronymo multa extant ve- *dicat. ad*
terum Patrum egregia testimonia: cum enim sanctus Augustinus homi- *Leandrũ*
nem doctissimum, ac trium linguarum peritissimum vocat, atque eius *c. 5. in fin*
translationem ipsorum quoque Hebræorum testimonio veracem esse *S. Aug*
confirmat. Eundem sanctus Gregorius ita prædicat, vt eius translatio- *vbi suprà*
nem, quam nouam appellat, ex Hebræo eloquio cuncta veriùs transfu- *Libr. 18*
disse dicat: atque idcirco dignissimam esse, cui fides in omnibus habeatur. *de Ciuit*
Sanctus autem Isidorus non vno in loco Hieronymianam versionem ce- *Dei c. 43*
teris omnibus anteponit, eamque ab ecclesiis Christianis communiter *Libr. 20*
recipi ac probari affirmat, quòd sit in verbis clarior, & veracior in senten- *Moral. 24.*
tiis. Sophronius quoque, vir eruditissimus, sancti Hieronymi translatio- *Lib. 6. E*
nem non Latinis modò, sed etiam Græcis valde probari animaduertens, *tymol. c.*
tanti eam fecit, vt Psalterium & Prophetas ex Hieronymi versione in *Lib. 1. c*
Græcum eleganti sermone transtulerit. Porrò qui secuti sunt, viri doctis- *Diuin. of*
simi, Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anselmus, Petrus Damiani, *fic. 11.*
Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Alexander, Albertus, Thomas, Bonauentura, ceterique omnes, qui his nongentis annis in Ecclesia floruerunt, sancti Hieronymi versione ita sunt vsi, vt

ceteræ, quæ penè innumerabiles erant, quasi lapsæ de manibus Theologorum, penitus obsoleuerunt. Quare non immeritò Catholica Ecclesia sanctum Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas sacras interpretandas diuinitus excitatum ita celebrat, vt iam difficile non sit illorum omnium damnare iudicium, qui vel tam eximij Doctoris lucubrationibus non acquiescunt, vel etiam meliora, aut certè paria præstare se posse confidunt. Ceterùm ne tam fidelis translatio, tamque in omnes partes Ecclesiæ vtilis, vel iniuria temporum, vel impressorum incuria, vel temerè emendantium audacia, vlla ex parte corrumperetur, eadem sacrosancta Synodus Tridentina illud Decreto suo sapienter adiecit, vt hæc ipsa vetus ac vulgata Editio emendatissimè, quoad fieri posset, imprimeretur: neque vlli liceret eam sine facultate & approbatione Superiorum excudere. Quo Decreto simul typographorum temeritati ac licentiæ modum imposuit, & Pastorum Ecclesiæ in tanto bono quàm diligentissimè retinendo, & conseruando, vigilantiam, atque industriam excitauit. Et quamuis insignium Academiarum Theologi in Editione vulgata pristino suo nitori restituenda magna cum laude laborauerint; quia tamen in tanta re nulla potest esse nimia diligentia; & codices manuscripti complures & vetustiores Summi Pontificis iussu conquisiti, atque in Vrbem aducti erant; & demum, quoniam executio generalium Conciliorum, & ipsa Scripturarum integritas ac puritas ad curam Apostolicæ Sedis potissimum pertinere cognoscitur: ideo Pius IV. Pontifex Maximus pro sua in omnes Ecclesiæ partes incredibili vigilantia, lectissimis aliquot sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, aliisque tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritissimis viris, eam prouinciam demandauit, vt vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquissimis codicibus manuscriptis, inspectis quoque Hebraicis, Græcisque Bibliorum fontibus; consultis denique veterum Patrum commentariis, accuratissimè castigarent. Quod itidem institutum Pius V. prosecutus est. Verùm Conuentum illum ob varias, grauissimasque Sedis Apostolicæ occupationes iamdudum intermissum, Sixtus V. diuina prouidentia ad summum Sacerdotium euocatus, ardentissimo studio reuocauit, & opus tandem confectum typis mandari iussit. Quod cùm iam esset excusum, & vt in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animaduertens non pauca in sacra Biblia præli vitio irrepsisse, quæ iterata diligentia indigere viderentur, totum opus sub incudem reuocandum censuit atque decreuit. Id verò cùm morte præuentus præstare non potuisset, Gregorius XIIII. qui post Vrbani VII. duodecim dierum Pontificatum Sixto successerat, eius animi intentionem executus perficere aggressus est, amplissimis aliquot Cardinalibus, aliisque doctissimis viris ad hoc iterum deputatis. Sed eo quoque, & qui illi successit, Innocentio IX. breuissimo tempore de hac luce subtractis; tandem sub initium Pontificatus Clementis VIII. qui nunc Ecclesiæ vniuersæ gubernacula tenet, opus, in quod Sixtus V. intenderat, Deo bene iuuante perfectum est. Accipe igitur Christiane Lector, eodem Clemente Summo Pontifice annuente, ex Vaticana Typographia veterem ac vulgatam sacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit diligentia castigatam: quam quidem sicut omnibus numeris absolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile est, ita ceteris omnibus, quæ ad hanc vsque diem prodierunt, emendatiorem, purioremque esse, minimè dubitandum. Et verò quamuis in hac Bibliorum recognitione in codicibus manuscriptis, Hebræis, Græcisque

fon-

fontibus, & ipsis veterum Patrum commẽtariis conferendis non mediocre studium adhibitum fuerit; in hac tamen peruulgata Lectione sicut nonnulla consultò mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, consultò immutata relicta sunt; tum quòd ita faciẽdum esse ad offensionem populorum vitandam sanctus Hieronymus non semel admonuit: tum quòd facilè fieri posse credendum est, vt maiores nostri, qui ex Hebræis, & Græcis Latina fecerunt, copiam meliorum & emendatiorum librorum habuerint, quàm ij, qui post illorum ætatem ad nos peruenerunt, qui fortasse tam longo tempore identidem describendo minus puri, atque integri euaserunt; tum denique quia sacræ Congregationi Amplissimorum Cardinalium, aliisque eruditissimis viris ad hoc opus à Sede Apostolica delectis propositum non fuit, nouam aliquam editionem cudere, vel antiquum Interpretem vlla ex parte corrigere, vel emendare; sed ipsam veterem, ac vulgatam Editionem Latinam à mendis veterum librariorum, necnon prauarum emendationum erroribus repurgatam, suæ pristinæ integritati, ac puritati, quoad eius fieri potuit, restituere; eaque restituta, vt quàm emendatissimè imprimeretur iuxta Concilij Oecumenici Decretum pro viribus operam dare. Porrò in hac Editione nihil non canonicum, nihil adscititium, nihil extraneum apponere visum est: atque ea causa fuit, cur liber tertius & quartus Esdræ inscripti, quos inter Canonicos libros sacra Tridentina Synodus non annumerauit, ipsa etiam Manassæ regis Oratio, quæ neq; Hebraicè, neque Græcè quidem extat, neque in manuscriptis antiquioribus inuenitur, neque pars est vllius Canonici libri, extra Canonicæ scripturæ seriem posita sint: & nullæ ad marginem concordantiæ (quæ posthac inibi apponi non prohibentur) nullæ notæ, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conspiciantur. Sed sicut Apostolica Sedes industriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes sancti Hieronymi, & alia id genus in aliis editionibus inseruerunt; ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipsa Vaticana editione eiusmodi adiumenta pro studiosorum commoditate, atque vtilitate in posterum adiiciantur; ita tamen, vt lectiones variæ ad marginem ipsius Textus minimè annotentur.

Epist. ad Sunium & Fretellā. Praef. Euang. ad Damasū.

DE CANONICIS SCRIPTVRIS DECRETVM EX CONCILIO TRIDENTINO SESSIONE QVARTA.

SACROSANCTA Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdem tribus Apoſtolicæ Sedis Legatis, hoc ſibi perpetuò ante oculos proponens, vt ſublatis erroribus, puritas ipſa Euangelij in Eccleſia conſeruetur. *Et infra:*

Sacrorum verò librorum Indicem huic Decreto aſcribendum cenſuit, ne cui dubitatio ſuboriri poſſit, quinam ſint, qui ab ipſa Synodo ſuſcipiuntur. Sunt verò infraſcripti: Teſtamenti veteris, Quinque Moyſi, id eſt Geneſis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium: Ioſue, Iudicum, Ruth: Quattuor Regum: Duo Paralipomenon: Eſdræ primus, & ſecundus, qui dicitur Neemias: Tobias, Iudith, Eſther, Iob, Pſalterium Dauidicum centum quinquaginta Pſalmorum, Parabolæ, Eccleſiaſtes, Canticum canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus, Iſaias, Ieremias cũ Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim Prophetæ minores, id eſt Oſea, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias: Duo Machabęorum, primus, & ſecũdus. Teſtamenti noui: Quattuor Euangelia, ſecundùm Matthæũ, Marcum, Lucã, & Ioannem: Actus Apoſtolorum à Luca Euangeliſta cõſcripti: Quattuordecim Epiſtolæ Pauli Apoſtoli: Ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Epheſios, ad Philippẽſes, ad Coloſſẽſes, duæ ad Theſſalonicenſes, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apoſtoli duæ: Ioannis Apoſtoli tres: Iacobi Apoſtoli vna: Iudæ Apoſtoli vna: & Apocalypſis Ioannis Apoſtoli. Si quis autem libros ipſos integros cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia Catholica legi conſueuerunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro ſacris, & canonicis non ſuſceperit, & traditiones prædictas ſciens, & prudens contempſerit, anathema ſit.

CLEMENS PP. VIII.

DILECTO FILIO IOANNI MORETO

Typographo Antverpiensi.

DILECTE fili, salutem, & Apostolicam benedictionem. Quæ de tua in imprimendis sacrorum præcipuè auctorum voluminibus fide, & diligentia, quotidie ad nos testimonia deferuntur, ea nos inducunt, vt te specialibus fauoribus, & gratiis libenter prosequamur. Cum itaque aliàs, Apostolica auctoritate, sub pœnis tunc expressis, cautum fuerit, ne sacrorum Bibliorum vulgatæ editionis iussu felicis recordationis Sixti Papæ Quinti prædecessoris nostri recognitorum textus, alibi, præterquam in Typographia Vaticana, imprimi posset, prout in literis Apostolicis desuper expeditis, & in ipso Bibliorum volumine impressis latius continetur: Cumq; ob locorum distantiam, & portorij onera, & ob alias graues difficultates, & impensas, sacrorum Bibliorum in dicta Typographia impressorum volumina, ad Germaniam præsertim, & alias vltramontanas regiones deferri vix possint; Nos, tam commoditati Catholicorum illarum partium consulere, quàm Te specialibus fauoribus & gratiis prosequi volentes, & à quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisq; Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis, à iure, vel ab homine, quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad effectũ præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes, supplicationibus tuo nomine nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, ac de dilectorum filiorum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Congregationis Typographiæ nostræ sententia, Tibi soli trans Alpes, vt durante decennio proximo, Biblia vulgatæ editionis huiusmodi iuxta exemplar in dicta Typographia impressum, & tibi traditum, quã emendatissimè tamen, & summa cum fide, nullaq; facta additione, aut imminutione imprimere valeas, auctoritate Apostolica, tenore præsentium licentiam, & facultatem concedimus, & indulgemus; Teq; dicta sacra Biblia excudere, vendere, ac venalia exponere, licitè, ac sine vllo censurarũ Ecclesiasticarum, aut aliarũ pœnarum incursu, posse, nec desuper à quoquam quauis auctoritate impediri, molestari, vel perturbari, sicq; per quoscunque Iudices ordinarios, & Delega-

tos, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & definiri debere, ac irritum & inane, quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari decernimus. Non obstantibus præmißis, ac constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac Typographiæ nostræ Vaticanæ statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis quibusuis personis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, approbatis, & innouatis; quibus omnibus, & singulis eorum tenoribus, præsentibus pro expreßis, & ad verbum insertis habentes, hac vice dumtaxat specialiter, & expreßè derogamus, ceterisq; contrariis quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die XI. *Martij,* M. D. XCVII, *Pontificatus nostri anno* VI.

M. Vestrius Barbianus.

SVMMA PRIVILEGII
REGIS CATHOLICI.

PHILIPPVS Dei gratia Hispaniarum &c. Rex Catholicus, diplomate suo sanxit, ne quis præter Ioannis Moreti, Typographi Antuerpiensis voluntatem, Biblia Sacra, tam Latina, quàm aliis linguis, prout correcta ea iampridem sunt, aut in posterum fortè corrigentur, vllo modo imprimat, aut alibi terrarum impressa, in has inferioris Germaniæ ditiones importet, venaliáue habeat. Qui secus faxit, confiscatione librorum, & alia graui pœna mulctabitur: vti latiùs patet in litteris, datis Bruxellæ XVI. Maij, M. D. XCI. iisdemque confirmatis ac innouatis, XXV. Februarij, M. D. XCVIII.

Signat. *S. de Grimaldi.*

Et in Consilio Brab.

I. de Buschere.

LIBER GENESIS.

HEBRAICE BERESITH.

CAPVT PRIMVM.

Act. 14. c. 15. 17 f 24 Psal 32 a. 6. 135 a c Eccl. 18. a 1

IN PRINCIPIO creauit Deus cælum, A
& terrã. * Terra au- 2
tem erat inanis & va-
cua, & tenebræ erant
super faciẽ abyssi: &
Spiritus Dei ferebatur super aquas.
* Dixitq; Deus: * Fiat lux. Et facta est 3
lux. * Et vidit Deus lucem quòd esset 4
bona: & diuisit lucẽ à tenebris. * Ap- 5
pellauitque lucem Diem, & tenebras
Noctẽ: factumq; est vespere, & ma-
ne, dies vnus. * Dixit quoque Deus: 6
Fiat firmamentũ in medio aquarum:
& diuidat aquas ab aquis. * Et fecit 7
Deus firmamentum, diuisitq; aquas,
quæ erant sub firmamento, ab his, *
quæ erant super firmamẽtum. Et fa-
ctum est ita. * Vocauitq; Deus firma- 8
mentum, Cælum: & factũ est vespere
& mane, dies secundus. * Dixit verò 9
Deus: Congregentur aquæ, quæ sub
cælo sunt, in locũ vnum: & appareat
arida. Et factum est ita. * Et vocauit 10
Deus aridam, Terrã, congregationes- B
que aquarum appellauit Maria. Et vi-
dit Deus quòd esset bonum. * Et ait: 11
Germinet terra herbam virentem, &
facientem semen, & lignum pomife-
rum faciẽs fructũ iuxta genus suum,
cuius semẽ in semetipso sit super ter-
ram. Et factum est ita. * Et protulit 12
terra herbam virentem, & facientem
semen iuxta genus suum, lignumque
faciens fructum, & habens vnum-
quodque sementem secundùm spe-
ciem suam. Et vidit Deus quòd es-
set bonum. * Et factum est vespere & 13
mane, dies tertius. ¶ * Dixit autẽ Deus: 14
Fiant luminaria in firmamento cæli,
& diuidant diem ac noctem, & sint
* in signa & tẽpora, & dies & annos:
* vt luceant in firmamento cæli, & 15
illuminent terram. Et factum est ita.
* Fecitque Deus duo luminaria ma- 16
gna: luminare maius, vt præesset diei:
& luminare minus, vt præesset nocti:
& stellas. * Et posuit eas in firmamẽ- 17
to cæli, vt lucerent super terram, * & 18

* Heb. 11. a 3
* Psal. 135. a. 5 Iere 10 b 12. 51. b. 15 Psal 148. a. 4
Psal 32 a. 7. 135 a. 6 Iob 38. a. 4

præessent diei ac nocti, & diuiderent
lucẽ ac tenebras. Et vidit Deus quòd
19 esset bonum. * Et factũ est vespere &
20 mane, dies quartus. * Dixit etiã Deus:
C Producãt aquæ reptile animæ viuen-
tis, & volatile super terrã sub firma-
21 mento cæli. * Creauitque Deus Cete
grandia, & omnem animam viuen-
tem atq; motabilem, quam produxe-
rãt aquæ in species suas, & omne vo-
latile secundùm genus suum. Et vidit
22 Deus quòd esset bonum. * Benedi-
xitq; eis, dicens: Crescite, & multipli-
camini, & replete aquas maris: auesq;
23 multiplicẽtur super terrã. * Et factum
est vespere & mane, dies quintus.
24 ¶ Dixit quoque Deus: Producat terra
animã viuentem in genere suo, iumẽ-
ta, & reptilia, & bestias terræ secundũ
25 species suas. Factumq; est ita. * Et fe-
cit Deus bestias terræ iuxta species
suas, & iumẽta, & omne reptile terræ
in genere suo. Et vidit Deus quòd es-
26 set bonũ, * & ait: Faciamus Hominẽ
ad * imaginem, & similitudinem no-
strã: & præsit piscibus maris, & vola-
tilibus cæli, & bestiis, vniuersæq; ter-
ræ, omniq; reptili, quod mouetur in
27 terra. * Et creauit Deus hominem ad
D imaginẽ suam: ad imaginẽ Dei crea-
uit illum, * masculum & feminam
28 creauit eos. * Benedixitq; illis Deus,
& ait: Crescite & multiplicamini, &
replete terrã, & subiicite eam, & do-
minamini piscibus maris, & volati-
libus cæli, & vniuersis animantibus,
29 quæ mouẽtur super terram. * Dixit-
que Deus: Ecce dedi vobis omnem
herbam afferentem semen super ter-
ram, & vniuersa ligna quæ habent in
semetipsis sementem generis sui, * vt
30 sint vobis in escam: * & cunctis ani-
mantibus terræ, omniq; volucri cæli,
& vniuersis quæ mouentur in terra,
& in quibus est anima viuens, vt ha-
beant ad vescẽdum. Et factum est ita.
31 * * Viditque Deus cuncta quæ fece-
rat: & erant valde bona. Et factum
est vespere & mane, dies sextus.

* Col. 3 b. 10 Infrà 5. a. 1. 9. a. 6 1. Cor. 11. b. 7
* Sap. 2. c. 23 Matt. 19. a. 4 Eccl. [illegible] 1 Inf. 8. c 17. 9. a 1
* Inf. 9 a. 3
* Eccl. 39. c. 21. Mar. 7. d. 37

CAP. II.

IGitur perfecti sunt cæli & terra, & 1
omnis ornatus eorum. * Comple- A
uitque Deus die septimo opus suum 2
quod fecerat: & a requieuit die septi-
mo ab vniuerso opere quod patrarat.
* Et benedixit diei septimo; & san- 3
ctificauit illũ: quia in ipso cessauerat
ab omni opere suo quod creauit Deus
vt faceret. * Istæ sunt generationes 4
cæli & terræ, quando creata sunt, in
die quo fecit Dominus Deus cælum
& terram: * Et omne virgultum agri 5
antequam oriretur in terra, omnem-
que herbam regionis priusquam ger-
minaret: non enim pluerat Dominus
Deus super terram, & homo non erat
qui operaretur terram: * Sed fons 6
ascendebat è terra, irrigãs vniuersam
superficiem terræ. * Formauit igitur 7
Dominus Deus hominẽ de limo ter-
ræ, & inspirauit in faciem eius spira-
culum vitæ, & b factus est homo in
animam viuentem. Plantauerat au- 8
tem Dominus Deus Paradisum volu- B
ptatis à principio: in quo posuit ho-
minem quem formauerat. * Produ- 9
xitq; Dominus Deus de humo omne
lignum pulchrum visu, & ad vescen-
dum suaue: lignum etiam vitæ in me-
dio paradisi, lignumq; scientiæ boni
& mali. * Et fluuius egrediebatur de 10
loco voluptatis ad irrigandũ paradi-
sum, qui inde diuiditur in quatuor
capita. * Nomen vni c Phison: ipse est 11
qui circuit omnem terram Heuilath,
vbi nascitur aurum: * Et aurum ter- 12
ræ illius optimum est: ibi inuenitur
bdellium, & lapis onychinus * Et no- 13
men fluuij secundi Gehon: ipse est
qui circumit omnem terram Æthio-
piæ. * Nomen verò fluminis tertij, 14
Tygris: ipse vadit contra Assyrios.
Fluuius autem quartus, ipse est Eu-
phrates. Tulit ergo Dominus Deus 15
hominem, & posuit eum in paradiso
voluptatis, vt operaretur, & custo-
diret illum: * Præcepitque ei dicens: 16
Ex omni ligno paradisi comede: * De 17
ligno autem scientiæ boni & mali ne
comedas. in quocumque enim die co-
mederis ex eo, morte morieris. * Dixit 18
quoque Dominus Deus: Non est bo-
num esse hominem solum: faciamus
ei adiutorium simile sibi. * Formatis 19
igitur, Dominus Deus, de humo cun-
ctis animantibus terræ, & vniuersis
volatilibus cæli, adduxit ea ad Adam,
vt videret quid vocaret ea: omne
enim quod vocauit Adam animæ vi-
20 uentis, ipsum est nomen eius. * Ap-
D pellauitq; Adam nominibus suis cũ-
cta animantia, & vniuersa volatilia
cæli, & omnes bestias terræ: Adæ ve-
rò non inueniebatur adiutor similis
21 eius. Immisit ergo Dominus Deus
soporem in Adam: cumq; obdormis-
set, tulit vnam de costis eius, & re-
22 pleuit carnem pro ea. * Et ædificauit
Dominus Deus costam, quam tulc-
rat de Adam, in mulierem: & addu-
23 xit eam ad Adam. * Dixitque Adam:
d Hoc nunc, os ex ossibus meis, &
caro de carne mea: hæc vocabitur
Virago, quoniam de viro sumpta est.
24 e Quamobrẽ relinquet homo patrem
suum, & matrem, & adhærebit vxo-
ri suæ: f & erunt duo in carne vna.
25 * Erat autem vterque nudus, Adam
scilicèt & vxor eius: & non eru-
bescebant.

CAP. III.

1 SEd & serpens erat callidior cun-
A ctis animantibus terræ quæ fecerat
Dominus Deus. Qui dixit ad mulie-
rem: Cur præcepit vobis Deus vt non
comederetis de omni ligno paradisi?
2 * Cui respondit mulier: De fructu li-
gnorum, quæ sunt in paradiso, vesci-
3 mur: * de fructu verò ligni, quod est
in medio paradisi, præcepit nobis
Deus ne comederemus: & ne tan-
geremus illud, ne fortè moriamur.
4 Dixit autem serpens ad mulierem:
5 g Nequaquã morte moriemini. * Scit
enim Deus quòd in quocumque die
comederitis ex eo, aperientur oculi
vestri: & eritis sicut dij, scientes bo-
6 num & malum. * Vidit igitur mulier
quòd bonum esset lignum ad vescẽ-
dum, & pulchrum oculis, aspectuque
delectabile: & tulit de fructu illius, &
h comedit: deditque viro suo, qui co-
7 medit. * Et aperti sunt oculi ambo-
D rum: cumq; cognouissent se esse nu-
dos, consuerunt folia ficus, & fece-
8 runt sibi perizomata. * Et cùm au-
dissent vocem Domini Dei deambu-
lantis in paradiso ad auram post me-
ridiem, abscondit se Adam & vxor
eius à facie Domini Dei in medio ligni
9 paradisi. Vocauitq; Dominus Deus
10 Adam, & dixit ei: Vbi es? * Qui ait:
Vocem tuam audiui in paradiso: &
timui, eo quòd nudus essem, & abs-
11 condi me. * Cui dixit: Quis enim
indicauit tibi quòd nudus esses, nisi
quòd ex ligno de quo præceperam ti-

bi ne

a Exo. 20. b 11. 31 d. 17 Deut. 5. b. 14 Heb. 4 b 4
b 1. Cor 15. f 45
c Eccl. 24 c. 35
d 1. Cor. 11. b 9
e Mat. 19 a. Mar. 10. a. 7 Eph 5. g. 31 1 Cor 6 d. 16
g 2 Cor 11. a. 3
h Eccl. 25. d 13 1. Tim. 2. d. 14

bi ne comederes, comedisti? * Dixit- 12
que Adam: Mulier, quam dedisti mi-
hi sociam, dedit mihi de ligno, & co-
medi. * Et dixit Dominus Deus ad 13
mulierem: Quare hoc fecisti? Quę re-
spōdit: Serpens decepit me, & come- C
di. * Et ait Dominus Deus ad serpen- 14
tem: Quia fecisti hoc, maledictus es
inter omnia animantia, & bestias ter-
ræ: super pectus tuum gradieris, &
terram comedes cunctis diebus vitæ
tuæ. * Inimicitias ponam inter te & 15
mulierem, & semen tuum & semen
illius: ipsa conteret caput tuum, & tu
insidiaberis calcaneo eius. * Mulieri 16
quoque dixit: Multiplicabo ærumnas
tuas, & conceptus tuos: in dolo-
re paries filios, & sub viri potestate
1.Cor 14. eris, * & ipse dominabitur tui. * Adæ 17
f.34 verò dixit: Quia audisti vocem vxo-
ris tuæ, & comedisti de ligno, ex quo,
præceperam tibi, ne comederes, male-
dicta terra in opere tuo: in laboribus
comedes ex ea cūctis diebus vitæ tuæ.
* Spinas & tribulos germinabit tibi, & 18
comedes herbam terræ. * In sudore 19
vultus tui vesceris pane, donec re- D
uertaris in terram de qua sumptus es:
quia puluis es, & in puluerem reuer-
teris. * Et vocauit Adam nomē vxo- 20
ris suæ, Heua: eo quòd mater esset cū-
ctorum viuentium. * Fecit quoq; Do- 21
minus Deus Adæ & vxori eius tuni-
cas pelliceas, & induit eos: * Et ait: Ec- 22
ce Adam quasi vnus ex nobis factus
est, sciens bonum & malum: nunc er-
go ne fortè mittat manum suam, &
sumat etiam de ligno vitæ, & come-
dat, & viuat in æternum. * Et emisit 23
eum Dominus Deus de paradiso vo-
luptatis, vt operaretur terram, de qua
sumptus est. * Eiecitque Adam: & 24
collocauit ante paradisum voluptatis
Cherubim, & flammeum gladium,
atque versatilem, ad custodiendam
viam ligni vitæ.

CAP. IIII.

ADam verò cognouit vxorē suam 1
Heuam: quæ concepit & peperit A
Cain, dicens: Possedi hominem per
Deum. * Rursumq; peperit fratrem 2
eius Abel. Fuit autē Abel pastor ouiū,
& Cain agricola. * Factū est autem 3
post multos dies vt offerret Cain de
Heb.11.a. fructibus terræ munera Dño. * Abel 4
quoque obtulit de primogenitis gre-
gis sui, & de adipibus eorū: & respexit
Dominus ad Abel, & ad munera eius.
Ad Cain verò, & ad munera illius nō 5
respexit: iratusq; est Cain vehemen-
6 ter, & concidit vultus eius. * Dixitq;
Dominus ad eum: Quare iratus es?
7 & cur concidit facies tua? * Nónne si
B bene egeris, recipies: sin autem malè,
statim in foribus peccatum aderit? sed
sub te erit appetitus eius, & tu domi-
8 naberis illius. * Dixitq; Cain ad Abel
fratrē suum: Egrediamur foras. Cūq;
essent in agro, consurrexit Cain ad-
uersus fratrem suum Abel, & * inter- Sap.10.
9 fecit eum. * Et ait Dominus ad Cain: a 3 Matt.23.e
Vbi est Abel frater tuus? Qui respon- 35
dit: Nescio: Num custos fratris mei 1.Ioan. 3
10 sum ego? * Dixitq. ad eum: Quid fe- b.12 Iude 1.d.
cisti? vox sanguinis fratris tui clamat 11
11 ad me de terra. * Nunc igitur male-
dictus eris super terram, quæ aperuit
os suum, & suscepit sanguinem fratris
12 tui de manu tua. * Cùm operatus fue-
ris eā, non dabit tibi fructus suos: va-
13 gus & profugus eris super terrā. * Di-
xitque Cain ad Dominum: Maior est
iniquitas mea, quàm vt veniā merear.
14 * Ecce eiicis me hodie à facie terræ,
& à facie tua abscondar, & ero vagus
C & profugus in terra: omnis igitur qui
15 inuenerit me, occidet me. * Dixitq; ei
Dominus: Nequaquā ita fiet: sed om-
nis qui occiderit Cain, septuplum pu-
nietur. Posuitque Dominus Cain si-
gnum, vt non interficeret eum omnis
16 qui inuenisset eum. * Egressusq; Cain
à facie Domini, habitauit profugus in
17 terra ad orientalē plagā Eden. * Cog-
nouit autem Cain vxorem suam, quę
concepit, & peperit Henoch: & ædifi-
cauit ciuitatem, vocauitq. nomē eius
18 ex nomine filij sui, Henoch. * Porrò
Henoch genuit Irad, & Irad genuit
Mauiael, & Mauiael genuit Mathu-
sael, & Mathusael genuit Lamech.
19 * Qui accepit duas vxores, nomen vni
20 Ada, & nomē alteri Sella. * Genuitq;
Ada Iabel, qui fuit pater habitantium
21 in tentoriis, atque pastorum. * Et no-
D men fratris eius Iubal: ipse fuit pater
22 canentium cithara & organo. * Sella
quoque genuit Tubalcain, qui fuit
malleator & faber in cūcta opera æris
& ferri. Soror verò Tubalcain, Noe-
23 ma. * Dixitq; Lamech vxoribus suis
Adæ & Sellæ: Audite vocem meam
vxores Lamech, auscultate sermonē
meum: quoniam occidi virum in vul-
nus meum, & adolescentulum in li-
24 uorem meum. * Septúplum vltio da-
bitur de Cain: de Lamech verò se-
25 ptuagies septies. * Cognouit quoque

adhuc

adhuc Adam vxorem ſuam: & pepe-
rit filium, vocauitq; nomé eius Seth,
dicens: Poſuit mihi Deus ſemen aliud
pro Abel, quem occidit Cain. * Sed 26
& Seth natus eſt filius, quem vocauit
Enos: iſte cœpit inuocare nomé Dñi.

CAP. V.

HIc eſt liber generationis Adam. 1
In die qua creauit Deus hominé. A
ᵇ ad ſimilitudiné Dei fecit illú. * Ma- 2
ſculum & feminá creauit eos, & be-
nedixit illis: & vocauit nomé eorum
Adam, in die quo creati ſunt. * Vixit 3
autem Adam centum triginta annis:
& genuit ad imaginem & ſimilitudi-
nem ſuá, vocauitq; nomen eius Seth.
* Et facti ſunt dies ᵃ Adam, poſtquam 4
genuit Seth, octingenti anni: genuitq;
filios & filias. * Et factum eſt omne 5
tempus quod vixit Adam, anni non-
genti triginta, & mortuus eſt. * Vixit 6
quoq; Seth centum quinque annis, &
genuit Enos. * Vixitq; Seth poſtquam 7
genuit Enos, octingétis ſeptem annis,
genuitque filios & filias. * Et facti 8
ſunt omnes dies Seth nongentorum B
duodecim annorum, & mortuus eſt.
* Vixit verò Enos nonaginta annis, & 9
genuit Cainan. * Poſt cuius ortum 10
vixit octingentis quindecim annis, &
genuit filios, & filias. * Factique ſunt 11
omnes dies Enos nongenti quinque
anni, & mortuus eſt. * Vixit quo- 12
que Cainan ſeptuaginta annis, & ge-
nuit Malaleel. * Et vixit Cainan poſt- 13
quam genuit Malaleel, octingentis
quadraginta annis, genuitque filios
& filias. * Et facti ſunt omnes dies 14
Cainan nongéti decem anni, & mor-
tuus eſt. * Vixit autem Malaleel ſexa- 15
ginta quinque annis, & genuit Iared.
* Et vixit Malaleel poſtquam genuit 16
Iared, octingétis triginta annis: & ge-
nuit filios & filias. * Et facti ſunt om- 17
nes dies Malaleel octingéti nonagin-
ta quinque anni, & mortuus eſt. * Vi- 18
xitque Iared céntum ſexaginta duobus
annis, & genuit Henoch. * Et vixit Ia- 19
red poſtquam genuit Henoch octin- G
gentis annis, & genuit filios & filias.
* Et facti ſunt omnes dies Iared non- 20
genti ſexaginta duo anni, & mortuus
eſt. * Porrò Henoch vixit ſexaginta 21
quinq; annis, & genuit Mathuſalam.
* Et ambulauit Henoch cum Deo: & 22
vixit, poſtquam genuit Mathuſalam,
trecentis annis, & genuit filios & fi-
lias. * Et facti ſunt omnes dies He- 23
noch trecéti ſexaginta quinque anni.

ᵇ Sap. 2. d. 24
Eccl. 17. a. 1
Sup. 1. d. 28
Inf. 9. a. 6
ᵃ 1. Par. 1. a. 1
Eccl. 44. c. 15
Heb. 11. a. 5

24 * Ambulauitq; cum Deo, & non ap-
25 paruit: quia tulit eum Deus. * Vixit
quoque Mathuſala centum octoginta
26 ſeptem annis, & genuit Lamech. * Et
vixit Mathuſala, poſtquam genuit La-
mech, ſeptingentis octoginta duobus
27 annis, & genuit filios & filias. * Et
D facti ſunt omnes dies Mathuſala non-
genti ſexaginta nouem anni, & mor-
28 tuus eſt. * Vixit auté Lamech centum
octoginta duobus annis, & genuit fi-
29 lium: * vocauitque nomen eius Noe,
dicens: Iſte conſolabitur nos ab ope-
ribus & laboribus manuû noſtrarum
30 in terra, cui maledixit Dominus. * Vi-
xitq; Lamech, poſtquam genuit Noe,
quingentis nonaginta quinque annis,
31 & genuit filios & filias. * Et facti ſunt
omnes dies Lamech, ſeptingenti ſe-
ptuaginta ſepté anni, & mortuus eſt.
Noe verò cú quingentorum eſſet an-
norú, genuit Sem, Cham, & Iapheth.

CAP. VI.

1 CVmque cœpiſſent homines mul-
A tiplicati ſuper terrá, & filias pro-
2 creaſſent, * Videntes filij Dei filias ho-
minum quod eſſent pulchræ, accepe-
rût ſibi vxores ex omnibus, quas ele-
3 gerant. * Dixitq; Deus: Nô permane-
bit ſpiritus meus in homine in æter-
num, quia caro eſt: eruntq; dies illius
4 centum viginti annorum. * Gigantes
autem erát ſuper terram in diebus il
lis. poſtquam enim ingreſſi ſunt filij
Dei ad filias hominum, illæq; genue-
runt, iſti ſunt potétes à ſæculo viri fa-
5 moſi. * Videns autê Deus quòd mul-
ta malitia hominum eſſet in terra, &
cuncta cogitatio cordis intéta eſſet ad
6 malum omni tépore, * pœnituit eum
B quòd hominem feciſſet in terra. Et ta-
7 ctus dolore cordis intrinſecus, ᵃ * De-
lebo, inquit, hominem, quem creaui, à
facie terræ, ab homine vſque ad ani-
mantia, à reptili vſq; ad volucres cæ-
8 li. pœnitet enim me feciſſe eos. * Noe
verò inuenit gratiam coram Domi-
9 no. * Hæ ſunt generationes Noe:
ᵇ Noe vir iuſtus atque perfectus fuit
in generationibus ſuis, cum Deo am-
10 bulauit. * Et genuit tres filios, Sem,
11 Cham, & Iapheth. * Corrupta eſt autê
terra coram Deo, & repleta eſt ini-
12 quitate. * Cumque vidiſſet Deus ter-
C ram eſſe corruptá, (omnis quippe ca-
ro corruperat viam ſuam ſuper ter-
13 ram) * dixit ad Noe: Finis vniuerſæ
carnis venit coram me: repleta eſt
terra iniquitate à facie eorum, & ego

ᵃ Inf. 8. d. 21
Matt. 15. d. 19
ᵇ Eccl. 44. c. 17

diſper-

disperdam eos cum terra. * Fac tibi 14
arcam de lignis læuigatis: mansiuncu-
las in arca facies, & bitumine linies
intrinsecus, & extrinsecus. * Et sic fa- 15
cies eam: Trecẽtorum cubitorum erit
longitudo areę, quinquaginta cubito-
rum latitudo, & triginta cubitorum
altitudo illius. * Fenestram in arca fa- 16
cies, & in cubito consummabis sum-
mitatem eius: ostium autem arcæ po-
nes ex latere: deorsum, cœnacula &
tristega facies in ea. * Ecce ego addu- 17
cam aquas diluuij super terram, vt in-
terficiam omnem carnem, in qua spi-
ritus vitæ est subter cælum: Vniuersa
quæ in terra sunt, consumẽtur. * Po- 18
namq; fœdus meum tecum: & ingre- D
dieris arcam tu & filij tui, vxor tua, &
vxores filiorum tuorum tecum. * Et 19
ex cunctis animantibus vniuersæ car-
nis bina induces in arcam, vt viuant
tecum: masculini sexus & feminini.
* De volucribus iuxta genus suum, & 20
de iumentis in genere suo, & ex om-
ni reptili terræ secũdùm genus suum:
bina de omnibus ingrediẽtur tecum,
vt possint viuere. * Tolles igitur tecũ 21
ex omnibus escis, quæ mãdi possunt,
& cõportabis apud te: & erũt tam ti-
bi, quàm illis in cibum. * Fecit igitur 22
Heb.11. b.7. Noe omnia, quæ pręceperat illi Deus.

CAP. VII.

DIxitque Dominus ad eum: Ingre- 1
dere tu, & omnis domus tua in A
2.Pet.2. a.5 arcam: te enim vidi iustum coram me
in generatione hac. * Ex omnibus ani- 2
mantibus mundis tolle septena & se-
ptena, masculum & feminam: de ani-
mantibus verò immũdis duo & duo,
masculum & feminam. * Sed & de 3
volatilibus cæli septena & septena,
masculum & feminam: vt saluetur
semen super faciem vniuersæ terræ.
* Adhuc enim, & post dies septẽ ego 4
pluam super terram quadraginta die-
bus & quadraginta noctibus: & de-
lebo omnem substãtiam, quam fe-
ci, de superficie terræ. * Fecit ergo 5
Noe omnia, quæ mandauerat ei Do-
minus. * Eratque sexcentorum anno- 6
rum quando diluuij aquæ inundaue- B
runt super terram. * Et [a] ingressus est 7
[a] Matt.24. d.32 Luc.17.f.26 1.Pet.3.d.20 Noe & filij eius, vxor eius & vxores
filiorũ eius cum eo in arcam propter
aquas diluuij. * De animantibus quo- 8
que mundis & immundis, & de vo-
lucribus, & ex omni, quod mouetur
super terram, * duo & duo ingressa 9
sunt ad Noe in arcam, masculus &
femina, sicut præceperat Dominus
10 Noe. * Cumque transissent septẽ dies,
aquæ diluuij inundauerunt super ter-
11 ram. * Anno sexcentesimo vitæ Noe,
mense secundo, septimodecimo die
mẽsis, rupti sunt omnes fontes abyssi
magnæ, & cataractæ cæli apertæ sunt:
12 * & facta est pluuia super terram qua-
draginta diebus & quadraginta nocti-
13 bus. * In articulo diei illius ingressus
C est Noe, & Sem, & Cham, & Iapheth
filij eius: vxor illius, & tres vxores fi-
14 liorum eius cum eis in arcam: * ipsi
& omne animal secũdùm genus suũ,
vniuersaq; iumenta in genere suo, &
omne quod mouetur super terram in
genere suo, cunctumq; volatile secun-
dùm genus suum, vniuersæ aues, om-
15 nesq; volucres * ingressæ sunt ad Noe
in arcã, bina & bina ex omni carne, in
16 qua erat spiritus vitę. * Et quę ingressa
sunt, masculus & femina ex omni car-
ne introierunt, sicut præceperat ei
17 Deus: & inclusit eũ Dñs deforis. * Fa-
ctumq est diluuium quadraginta die-
bus super terram: & multiplicatę sunt
aquæ, & eleuauerunt arcã in sublime
18 à terra. * Vehementer enim inunda-
uerunt: & omnia repleuerũt in super-
ficie terræ: porro arca ferebatur super
19 aquas. * Et aquæ præualuerunt nimis
D super terrã: opertiq; sunt omnes mõ-
20 tes excelsi sub vniuerso cælo. * Quin-
decim cubitis altior fuit aqua super
21 montes, quos operuerat. * [a] Consum- [a] Sap.10. a.4
ptaque est omnis caro quæ moueba- Eccl.39. e.28
tur super terram, volucrum, animan- 1.Pet.3. d.20
tium, bestiarum, omniumque repti-
lium, quæ reptant super terram: vni-
22 uersi homines, * & cuncta, in quibus
spiraculum vitæ est in terra, mortua
23 sunt. * Et deleuit omnem substãtiam,
quæ erat super terrã, ab homine vsq;
ad pecus, tam reptile quàm volucres
cæli: & deleta sunt de terra: remansit
autem solus Noe, & qui cum eo erãt
24 in arca. * Obtinueruntque aquæ ter-
ram centum quinquaginta diebus

CAP. VIII.

1 REcordatus autem Deus Noe, cun-
A ctorumq; animãtium, & omniũ
iumentorum, quæ erant cum eo in
arca, adduxit spiritum super terram,
2 & imminutæ sunt aquæ. * Et clausi
sunt fontes abyssi, & cataractæ cæli:
3 & prohibitæ sunt pluuiæ de cælo.
* Reuersæq; sunt aquæ de terra eun-
tes & redeuntes: & cœperunt minui
4 post centum quinquaginta dies. * Re-

quieuit-

quieuitque arca mense septimo, vige-
simo septimo die mensis super mótes
5 Armeniæ. * At verò aquæ ibãt & de-
crescebant vsq; ad decimum mẽsem:
decimo enim mense, prima die mẽsis,
6 A apparuerũt cacumina mõtiũ. * Cum-
B que transissent quadraginta dies, ape-
riens Noe fenestram arcæ, quam fe-
7 cerat, dimisit coruum: * qui egredie-
batur, & nõ reuertebatur, donec sic-
8 carentur aquæ super terram. * Emisit
quoque columbam post eum, vt vi-
deret si iam cessassent aquæ super fa-
9 ciem terræ. * Quæ cùm non inuenis-
set vbi requiesceret pes eius, reuersa est
ad eum in arcam: aquæ enim erãt su-
per vniuersam terram: extẽditq; ma-
num, & apprehensam intulit in arcã.
10 * Expectatis autem vltrà septem die-
bus aliis, rursum dimisit columbam
11 ex arca. * At illa venit ad eum ad ve-
speram, portans ramum oliuæ viren-
tibus foliis in ore suo. intellexit ergo
Noe quòd cessassent aquæ super ter-
12 ram. * Expectauitq; nihilominus se-
C ptem alios dies: & emisit columbam,
quæ non est reuersa vltrà ad eum.
13 * Igitur sexcentesimo primo anno,
primo mẽse, prima die mensis immi-
nutæ sunt aquæ super terram: & ape-
riens Noe tectũ arcæ, aspexit, viditq;
quòd exiccata esset superficies terræ.
14 * Mense secũdo, septimo & vigesimo
15 die mensis arefacta est terra. * Locu-
tus est autem Deus ad Noe, dicens:
16 * Egredere de arca, tu & vxor tua, filij
tui, & vxores filiorum tuorũ tecum.
17 * Cuncta animãtia quæ sunt apud te,
ex omni carne, tã in volatilibus quàm
in bestiis & vniuersis reptilibus, quæ
repunt super terram, educ tecum, &
a Sup. 1. d. 28 ingredimini super terram: a crescite
18 Infra 9. a. 1 & multiplicamini super eam. * Egres-
D sus est ergo Noe, & filij eius: vxor il-
lius, & vxores filiorum eius cum eo.
19 * Sed & omnia animantia, iumenta,
& reptilia quæ repunt super terram
secundùm genus suum, egressa sunt
20 de arca. * Ædificauit autem Noe al-
tare Domino: & tollens de cunctis
pecoribus & volucribus mundis, ob-
21 tulit holocausta super altare. * Odo-
ratusque est Dominus odorem sua-
uitatis, & ait: Nequaquam vltrà ma-
a Sup. 6. a. 5 ledicam terræ propter homines: b sen-
b Mat. 15. b. 19 sus enim & cogitatio humani cordis
in malum prona sunt ab adolescentia
sua: non igitur vltrà percutiam om-
nem animam viuentem sicut feci.
22 * Cunctis diebus terræ, sementis &
messis, frigus & æstus, æstas & hiems,
nox & dies non requiescent.

CAP. IX.

1 BEnedixitque Deus Noe & filiis
A eius. Et dixit ad eos: a Crescite, & a Sup. 1. c. 22. 8. c. 17
2 multiplicamini, & replete terram. * Et
terror vester ac tremor sit super cun-
cta animalia terræ, & super omnes
volucres cæli, cum vniuersis quæ mo-
uentur super terrã: omnes pisces ma-
3 ris manui vestrę traditi sunt. * Et om- b Sup. 1. g. 29
ne, quod mouetur & viuit, erit vobis
in cibum: quasi olera virentia tradidi
4 vobis omnia * Excepto, quòd carnem c Leu. 17. d. 14
5 cum sanguine non comedetis. * San-
guinem enim animarũ vestrarum re-
quirã de manu cũctarum bestiarum:
& de manu hominis, de manu viri, &
fratris eius requiram animam homi-
6 nis. * Quicunq, d effuderit humanum d Mat. 26. e. 52
B sanguinem, fundetur sanguis illius. e Apoc. 13. c. 19
e ad imaginẽ quippe Dei factus est ho-
7 mo. * f Vos autem crescite & multi- f Sup. 1. d. 28. 8. c. 17
plicamini, & ingredimini super terrã,
8 & implete eam. * Hæc quoque dixit
Deus ad Noe, & ad filios eius cũ eo:
9 * Ecce ego statuam pactum meum vo-
biscum, & cum semine vestro post
10 vos: * & ad omnem animam viuen-
tem, quæ est vobiscum, tam in volu-
cribus quàm in iumẽtis & pecudibus
terræ cunctis, quæ egressa sunt de ar-
11 ca, & vniuersis bestiis terræ. * g Sta- g Isa. 54. c. 9
tuam pactũ meum vobiscum, & ne-
quaquã vltrà interficietur omnis caro
aquis diluuij, neque erit deinceps di-
12 luuium dissipans terram. * Dixitque
Deus: Hoc signum fœderis quod do
inter me & vos, & ad omnẽ animam
viuentem, quæ est vobiscum in gene-
13 rationes sempiternas: * Arcum meum
ponã in nubibus, & erit signum fœ-
14 deris inter me, & inter terrã. * h Cum- h Eccl. 43. b. 12
C que obduxero nubibus cælum, appa-
15 rebit arcus meus in nubibus: * & re-
cordabor fœderis mei vobiscum, &
cum omni anima viuẽte quæ carnem
vegetat: & non erunt vltrà aquæ di-
luuij ad delẽdum vniuersam carnem.
16 * Eritque arcus in nubibus, & videbo
illum, & recordabor fœderis sempi-
terni quod pactum est inter Deum &
omnem animam viuentem vniuersæ
17 carnis quæ est super terram. * Dixit-
que Deus ad Noe: Hoc erit signum
fœderis, quod constitui inter me &
18 omnem carnem super terram. * Erãt
ergo filij Noe, qui egressi sunt de arca,

Sem, Cham, & Iapheth: porrò Cham
ipse est pater Chanaan. * Tres isti filij 19
sunt Noe: & ab his disseminatum est
omne genus hominum super vniuer-
sam terram. * Cœpitq; Noe vir agri- 20
cola exercere terram, & plantauit vi-
neam. * Bibensque vinum inebriatus 21
est, & nudatus in tabernaculo suo. D
* Quod cùm vidisset Cham pater Cha- 22
naan, verenda scilicet patris sui esse
nudata, nunciauit duobus fratribus
suis foras. * At verò Sem & Iapheth 23
pallium imposuerunt humeris suis, &
incedentes retrorsum, operuerunt ve-
renda patris sui: faciesq; eorum auer-
sæ erant, & patris virilia nō viderunt.
* Euigilans autem Noe ex vino, cùm 24
didicisset quæ fecerat ei filius suus
minor, * ait: Maledictus Chanaan, 25
seruus seruorum erit fratribus suis.
* Dixitque: Benedictus Dñs Deus 26
Sem, sit Chanaan seruus eius. * Dila- 27
tet Deus Iapheth, & habitet in taber-
naculis Sem, sitque Chanaan seruus
eius. * Vixit autē Noe post diluuium 28
trecētis quinquaginta annis. * Et im- 29
pleti sunt omnes dies eius nongento-
rum quinquaginta annorum: & mor-
tuus est.

CAP. X.

1. Par. 1. a. 5

HÆ sunt generationes filiorum 1
Noe, Sem, Cham, & Iapheth: na- A
tique sunt eis filij post diluuiū. * Filij 2
Iapheth: Gomer, & Magog, & Madai,
& Iauan, & Thubal, & Mosoch, &
Thiras. * Porrò filij Gomer: Ascenez 3
& Riphath & Thogorma. * Filij au- 4
tem Iauan: Elisa & Tharsis, Cetthim
& Dodanim. * Ab his diuisæ sunt in- 5
sulæ gētium in regionibus suis, vnus-
quisque secundùm linguam suam &
familias suas in nationibus suis. * Fi- 6
lij autem Cham: Chus, & Mesraim,
& Phuth, & Chanaan. * Filij Chus: 7
Saba, & Heuila, & Sabatha, & Reg-
ma, & Sabatacha. Filij Regma: Saba,
& Dadan. * Porrò Chus genuit Nem- 8
rod: ipse cœpit esse potēs in terra, * & 9
erat robustus venator corā Domino. B
Ob hoc exiuit prouerbium: Quasi
Nemrod robustus venator corā Do-
mino. * Fuit autem principium regni 10
eius Babylon, & Arach, & Achad &
Chalanne, in terra Sennaar. * De terra 11
illa egressus est Assur, & ædificauit
Niniuen, & plateas ciuitatis, & Cha-
le. * Resen quoque inter Niniuen & 12
Chale: hæc est ciuitas magna. * At ve- 13
rò Mesraim genuit Ludim, & Ana-
14 nim, & Laabim, Nephthuim, * & Phe-
trusim, & Chasluim: de quibus egres-
si sunt Philisthijm & Caphtorim.
15 * Chanaan autē genuit Sidonem pri-
16 mogenitum suum, Hethæum, * & Ie-
C busæum, & Amorrhæū, Gergesæum,
17 * Heuæum, & Aracæum: Sinæum,
18 * & Aradium, Samaræum, & Ama-
thæum: & post hæc disseminati sunt
19 populi Chananæorum. * Factiq; sunt
termini Chanaan venientibus à Sido-
ne Gerarani vsque Gazam, donec in-
grediaris Sodomam & Gomorrham,
& Adamam, & Seboim vsque Lesa.
20 * Hi sunt filij Cham in cognationi-
bus, & linguis, & generationibus, ter-
21 risq; & gentibus suis. * De Sem quo-
que nati sunt, patre omnium filiorum
22 Heber, fratre Iapheth maiore. * Filij 1. Par. 1. b. 17
Sem: Ælam & Assur, & Arphaxad, &
23 Lud, & Aram. * Filij Aram: Vs, &
24 Hul, & Gether, & Mes. * At verò
Arphaxad genuit Sale, de quo ortus
25 est Heber. * Natique sunt Heber filij
D duo: nomen vni Phaleg, eo quòd in
diebus eius diuisa sit terra: & nomen
26 fratris eius Iectan. * Qui Iectan genuit
Elmodad, & Saleph, & Asarmoth, Ia-
27 re, * & Aduram, & Vzal, & Decla, * &
28 Ebal, & Abimael, Saba, * & Ophir,
29 & Heuila, & Iobab. omnes isti, filij
30 Iectan. * Et facta est habitatio eorum
de Messa pergentibus vsque Sephar
31 montē orientalem. * Isti filij Sem se-
cundùm cognationes & linguas, &
32 regiones in gentibus suis. * Hæ fami-
liæ Noe iuxta populos & nationes
suas. Ab his diuisæ sunt gentes in ter-
ra post diluuium.

CAP. XI.

1 ERat autē terra labij vnius, & ser- Sap. 10. a. 5
A monum eorundem. * Cumque
2 proficiscerentur de oriente, inuenerūt
campum in terra Sennaar, & habita-
3 uerunt in eo. * Dixitque alter ad pro-
ximum suum: Venite, faciamus late-
res, & coquamus eos igni. Habuerūtq;
lateres pro saxis, & bitumen pro cæ-
4 mento: * & dixerunt: Venite, facia-
mus nobis ciuitatem & turrim, cuius
culmen pertingat ad cælum: & cele-
bremus nomen nostrum antequā di-
5 uidamur in vniuersas terras. * Descē-
dit autem Dominus vt videret ciuita-
tem & turrim, quam ædificabant filij
6 Adam, * & dixit: Ecce, vnus est popu-
lus, & vnum labium omnibus: cœpe-
runtque hoc facere, nec desistent à
cogitationibus suis, donec eas opere

com-

compleant.* Venite igitur, descenda- 7
mus, & cõfundamus ibi linguam eo- B
rum, vt non audiat vnusquisque vo-
cem proximi sui.* Atque ita diuisit 8
eos Dominus ex illo loco in vniuer-
sas terras, & cessauerunt ædificare ci-
uitatem.* Et idcirco vocatum est no- 9
men eius Babel, quia ibi cõfusum est
labiũ vniuersæ terræ: & inde dispersit
eos Dominus super faciem cũctarum
regionũ.* Hę sunt generationes Sem: 10
a 1. Par. 1. b.17 a Sem erat centum annorum quando
genuit Arphaxad, biennio post dilu-
uium.* Vixitque postquã genuit Ar- 11
phaxad, quingentis annis: & genuit
filios & filias.* Porrò Arphaxad vi- 12
xit triginta quinque annis, & genuit
Sale.* Vixitque Arphaxad postquam 13
genuit Sale, trecentis tribus annis: &
genuit filios & filias.* Sale quoq; vi- 14
xit triginta annis, & genuit Heber.
* Vixitque Sale postquam genuit He- 15
ber, quadrigentis tribus annis: & ge- C
nuit filios & filias.* Vixit autẽ He- 16
ber triginta quattuor annis, & genuit
Phaleg.* Et vixit Heber postquam ge- 17
nuit Phaleg, quadringẽtis triginta an-
nis: & genuit filios & filias.* Vixit 18
quoque Phaleg triginta annis, & ge-
1. Par. 1. b.19 nuit Reu.* Vixitq; Phaleg postquam 19
genuit Reu, ducentis nouem annis, &
genuit filios & filias.* Vixit autem 20
Reu triginta duobus annis, & genuit
Sarug.* Vixit quoque Reu postquam 21
genuit Sarug, ducentis septem annis:
& genuit filios & filias.* Vixit verò 22
Sarug triginta annis, & genuit Na-
chor.* Vixitq; Sarug postquã genuit 23
Nachor, ducentis annis: & genuit fi-
lios & filias.* Vixit autẽ Nachor vi- 24
ginti nouem annis, & genuit Thare.
* Vixitque Nachor postquam genuit 25
Thare, centum decem & nouem an-
nis: & genuit filios & filias.* Vixitq; 26
a 1. Par. 1. b.28 Thare septuaginta a annis, & genuit D
Ios 24.a.2 Abram & Nachor, & Aran.* Hę sunt 27
autem generationes Thare: Thare ge-
nuit Abram, Nachor, & Aran. Porrò
Aran genuit Lot.* Mortuusque est 28
Aran ante Thare patrẽ suum, in terra
natiuitatis suæ in Vr Chaldæorum.
* Duxerũt autem Abram & Nachor 29
vxores: nomen vxoris Abram, Sarai:
& nomen vxoris Nachor, Melcha
filia Aran patris Melchę, & patris Ie-
schæ.* Erat autem Sarai sterilis, nec 30
a Ios. 24. a.2 Nehem. 9. b.7 habebat liberos.* a Tulit itaq; Tha- 31
re Abram filium suum, & Lot filium
Aran, filium filij sui, & Sarai nurum
suam, vxorẽ Abram filij sui, & edu- Iudith. 5. a.6.
xit eos de Vr Chaldæorum, vt irẽt in
terram Chanaan: veneruntque vsque
32 Haran, & habitauerunt ibi.* Et facti Act. 7. a.2
sunt dies Thare ducẽtorum quinque
annorum, & mortuus est in Haran.

CAP. XII.

1 DIxit autem Dominus ad Abram:
A Egredere de terra tua, & de cog- Act. 7. a.3
natione tua, & de domo patris tui,
& veni in terram quam monstra-
2 bo tibi.* Faciamque te in gentem
magnam, & benedicam tibi, & ma-
gnificabo nomen tuum, erisque be-
3 nedictus.* Benedicam benedicẽtibus
tibi, & maledicam maledicentibus ti-
bi, atque a IN TE benedicentur vni- a Gal. 3. b.8
4 uersæ cognationes terræ.* Egressus Inf. 18. c. 18 22. d. 18 Heb. 11. b. 8
est itaque Abram sicut præceperat ei
Dominus, & iuit cum eo Lot: septua-
ginta quinq; annorũ erat Abram cùm
5 egrederetur de Haran.* Tulitq; Sarai
B vxorem suam, & Lot filiũ fratris sui,
vniuersamque substantiam quã pos-
sederant, & animas quas fecerant in
Haran: & egressi sunt vt irent in ter-
ram Chanaan. Cumque venissent in
6 eam,* pertransiuit Abram terram vs-
que ad locum Sichem, vsque ad con-
uallem illustrem: Chananæus autem
7 tunc erat in terra.* Apparuit autem
Dominus Abram, & dixit ei: a Semi- a Inf. 13. d.14 15 d.18 26. a.3 Deut. 34. b.4
ni tuo dabo terrã hanc. Qui ædifica-
uit ibi altare Domino, qui apparuerat
8 ei.* Et inde trãsgrediens ad mõtem,
qui erat cõtra orientem Bethel, teten-
dit ibi tabernaculum suum, ab occi-
dente habens Bethel, & ab oriente
Hai: ædificauit quoque ibi altare Do-
9 mino, & inuocauit nomẽ eius.* Per-
rexitq; Abram vadens, & vltrà pro-
10 grediens ad meridiem.* Facta est au-
C tem fames in terra: descẽditq; Abrám
in Ægyptũ, vt peregrinaretur ibi: præ-
11 ualuerat enim fames in terra.* Cũq;
propè esset vt ingrederetur Ægyptũ,
dixit Sarai vxori suæ: Noui quod
12 pulchra sis mulier:* & quod cùm vi
derint te Ægyptij, dicturi sunt: Vxor
ipsius est: & interficient me, & te re-
13 seruabunt.* a Dic ergo, obsecro te, a Inf. 20. c.11
quòd soror mea sis: vt bene sit mi-
hi propter te, & viuat anima mea ob
14 gratiam tui.* Cùm itaque ingressus
esset Abram Ægyptũ, viderunt Ægy-
ptij mulierem quod esset pulchra ni-
15 mis.* Et nunciauerũt principes Pha-
raoni, & laudauerũt eam apud illum:
& sublata est mulier in domum Pha-

raonis. * Abram verò bene vsi sunt 16
propter illam: Fueruntque ei oues & D
boues, & asini, & serui, & famulæ, &
asinæ & cameli. * Flagellauit autem 17
Dominus Pharaonē plagis maximis,
& domum eius propter Sarai vxorē
Abram. * Vocauitq; Pharao Abram, 18
& dixit ei: Quidnam est hoc quod fe-
cisti mihi? quare non indicasti quòd
vxor tua esset? * Quā ob causam di- 19
xisti esse sororem tuam, vt tollerem
eam mihi in vxorem? Nunc igitur ec-
ce coniux tua, accipe eam, & vade.
* Præcepitque Pharao super Abram 20
viris: & deduxerunt eum, & vxorem
illius, & omnia quæ habebat.

CAP. XIII.

ASCendit ergo Abram de Ægypto, 1
ipse & vxor eius, & omnia quæ A
habebat, & Lot cum eo ad australem
plagam. * Erat autem diues valde in 2
possessione auri & argēti. * Reuersus- 3
que est per iter, quo venerat, à meri-
die in Bethel vsq; ad locum vbi prius
fixerat tabernaculum inter Bethel &
Hai: * in loco altaris [a] quod fecerat 4
prius, & inuocauit ibi nomen Domi-
ni. * Sed & Lot qui erat cum Abram, 5
fuerunt greges ouium, & armenta, &
tabernacula. * Nec poterat eos capere 6
terra, vt habitarent simul: [a] erat quip- B
pe substantia eorum multa, & nequi-
bant habitare communiter. * Vnde 7
& facta est rixa inter pastores gregum
Abram & Lot. Eo autem tēpore Cha-
nanæus & Pherezæus habitabant in
terra illa. * Dixit ergo Abram ad Lot: 8
Ne quæso sit iurgium inter me & te,
& inter pastores meos, & pastores
tuos: fratres enim sumus. * Ecce vni- 9
uersa terra coram te est: recede à me,
obsecro: si ad sinistram ieris, ego
dexteram tenebo: si tu dexteram ele-
geris, ego ad sinistram pergam. * Ele- 10
uatis itaque Lot oculis, vidit omnem
circa regionem Iordanis, quę vniuer-
sa irrigabatur antequam subuerteret
Dominus Sodomā & Gomorrham,
sicut paradisus Domini, & sicut Ægy- C
ptus venientibus in Segor. * Elegitq; 11
sibi Lot regionem circa Iordanem, &
recessit ab Oriēte: diuisiq; sunt alter-
utrum à fratre suo. * Abram habita- 12
uit in terra Chanaan: Lot verò mora-
tus est in opidis, quæ erant circa Ior-
danē, & habitauit in Sodomis. * Ho- 13
mines autem Sodomitæ pessimi erāt,
& peccatores coram Domino nimis.
* Dixitque Dominus ad Abram, post- 14
quam diuisus est ab eo Lot: [a] Leua
oculos tuos, & vide à loco, in quo
nunc es, ad aquilonem & meridiem,
15 ad orientem & occidētem. * Omnem
terram, quam conspicis, tibi dabo, &
16 semini tuo vsq; in sempiternū. * Fa-
ciámque semen tuum sicut puluerem
terræ: si quis potest hominum nume-
rare puluerem terræ, semen quoque
17 tuum numerare poterit. * Surge, &
perambula terram in longitudine, &
in latitudine sua: quia tibi daturus
18 sum eam. * Mouens igitur taberna cu-
lum suum Abram, venit & habitauit
iuxta conuallem Mambre, quæ est in
Hebron: ædificauitq; ibi altare Dño.

[a] Sup. 12. b. 1.

[a] Inf. 36. a. 7

[a] Sup. b 7 Inf. 15. 18. 26. Deut. 3 b. 4

CAP. XIIII.

1 FActum est autē in illo tempore, vt
A Amraphel rex Sennaar, & Arioch
rex Ponti, & Chodorlahomor rex
Elamitarum, & Thadal Rex Gentium
2 * inirent bellum contra Bara regem
Sodomorum, & contra Bersa regem
Gomorrhæ, & cōtra Sennaab regem
Adamæ, & contra Semeber regem
Seboim, contráq; regem Balæ, ipsa est
3 Segor. * Omnes hi conuenerunt in
vallem siluestrem, quæ nunc est mare
4 salis. * Duodecim enim annis seruie-
rant Chodorlahomor, & tertiodeci-
5 mo anno recesserunt ab eo. * Igitur
quartodecimo anno venit Chodorla-
homor, & reges qui erant cū eo: per-
cusseruntq; Raphaim in Astarothcar-
naim, & Zuzim cum eis, & Emim in
6 Saue Cariathaim, * & Chorræos in
mōtibus Seir, vsq; ad Cāpestria Pha-
7 ran, quæ est in solitudine. * Reuer-
sique sunt, & venerunt ad fontē Mis-
phat, ipsa est Cades: & percusserunt
omnem regionem Amalecitarum, &
Amorrhæum, qui habitabat in Asa-
8 sonthamar. * Et egressi sunt rex Sodo-
B morū, & rex Gomorrhæ, réxq; Ada-
mæ, & rex Seboim, necnō & rex Ba-
læ, quæ est Segor: & direxerūt aciem
9 contra eos in valle Siluestri: * scilicet
aduersus Chodorlahomor regē Ela-
mitarum, & Thadal regem Gētium,
& Amraphel regē Sennaar, & Arioch
regem Ponti: quattuor reges aduersus
10 quinque. * Vallis autem Siluestris ha-
bebat puteos multos bituminis. Itaq;
rex Sodomorum, & Gomorrhę terga
verterunt, cecideruntq; ibi: & qui re-
11 manserant, fugerunt ad montē. * Tu-
C lerunt autem omnē substantiam So-
domorum & Gomorrhæ, & vniuer-
sa quæ ad cibum pertinent, & abie-

runt: * necnon & Lot & substantiam 12
eius, filium fratris Abram, qui habi-
tabat in Sodomis. * Et ecce vnus qui 13
euaserat, nunciauit Abram Hebræo,
qui habitabat in conualle Mambre
Amorrhæi fratris Eschol, & fratris
Aner: hi enim pepigerant fœdus cum
Abram. * Quod cùm audisset Abram, 14
captum videlicet Lot fratrem suum,
numerauit expeditos vernaculos suos
trecentos decem, & octo: & persecu-
tus est vsque Dan. * Et diuisis sociis, 15
irruit super eos nocte percussitq; eos,
& persecutus est eos vsq; Hoba, quæ
est ad læuam Damasci. * Reduxitq; 16
omnem substantiam, & Lot fratrem
suum cum substantia illius, mulieres
quoque & populum. * Egressus est 17
autem rex Sodomorum in occursum
eius postquam reuersus est à cæde
Chodorlahomor, & regum qui cum
eo erant in valle Saue, quæ est vallis
regis. * [a] At verò Melchisedech rex 18
[a] Heb.7.3 Salem, proferens panem & vinum, D
erat enim Sacerdos Dei altissimi, * be- 19
nedixit ei, & ait: Benedictus Abram
Deo excelso, qui creauit cælum &
terram: * & benedictus Deus excel- 20
sus, quo protegente, hostes in mani-
bus tuis sunt. Et dedit ei decimas ex
omnibus * Dixit autẽ rex Sodomo- 21
rum ad Abram: Da mihi animas, ce-
tera tolle tibi. * Qui respondit ei: Le- 22
uo manũ meam ad Dominũ Deum
excelsum possessorem cæli & terræ,
* quòd à filo subtegminis vsque ad 23
corrigiã caligæ, non accipiã ex omni-
bus quę tua sunt, ne dicas: Ego ditaui
Abram: * exceptis his, quæ comede- 24
runt iuuenes, & partibus virorũ, qui
venerunt mecum, Aner, Eschol, &
Mambre: isti accipient partes suas.

C A P. X V.

His itaq; transactis, factus est ser- 1
mo Domini ad Abram per vi- A
sionem dicens: Noli timere Abram,
ego protector tuus sum, & merces
tua magna nimis. * Dixitq; Abram: 2
Domine Deus, quid dabis mihi? ego
vadam absque liberis: & filius procu-
ratoris domus meæ iste Damascus
Eliezer. * Addiditque Abram: Mihi 3
autem non dedisti semẽ: & ecce ver-
naculus meus, hæres meus erit. * Sta- 4
timque sermo Domini factus est ad
eum, dicens: Non erit hic hęres tuus: B
sed qui egredietur de vtero tuo, ip-
sum habebis hæredem. * Eduxitque 5
[b] Rom.4.18 eum foras, & ait illi: [b] Suspice cęlum,
& numera stellas, si potes. Et dixit ei:
6 Sic erit semẽ tuũ. * [c] Credidit Abram [c] Rom.4.a.3 Gal.3.a.6 Iac.2.d.23
Deo, & reputatũ est illi ad iustitiam.
7 * Dixitq; ad eum: Ego Dominus, qui
eduxi te de Vr Chaldæorum, vt da-
rem tibi terram istam, & possideres
8 eam. * At ille ait: Domine Deus, vnde
scire possum, quòd possessurus sim
9 eam? * Et respondens Dominus: Su-
me, inquit, mihi vaccam triennem,
& capram trimam, & arietem anno-
rum trium, turturem quoque & co-
10 lumbam. * Qui tollẽs vniuersa hęc,
[d] diuisit ea per medium, & vtrasque [d] Iere.34.d.18
partes contra se altrinsecus posuit:
11 aues autem non diuisit. * Descende-
runtque volucres super cadauera, &
12 abigebat eas Abram. * Cumque sol
C occũberet, sopor irruit super Abrã,
& horror magnus & tenebrosus in-
13 uasit eum. * Dictumque est ad eum:
Scito prænoscẽs quòd [e] peregrinum [e] Act.7.a.6
futurum sit semen tuũ in terra non
D sua, & subiicient eos seruituti, & af-
14 fligent quadringẽtis annis. * Verum-
tamen gentem, cui seruituri sunt, ego
iudicabo: & post hæc egredientur cũ
15 magna substantia. * Tu autem ibis ad
patres tuos in pace, sepultus in sene-
16 ctute bona * Generatione autẽ quar-
D ta reuertentur huc: necdum enim cõ-
pletæ sunt iniquitates Amorrhæorũ
17 vsq; ad præsens tempus. * Cùm ergo
occubuisset sol, facta est caligo tene-
brosa, & apparuit clibanus fumãs, &
lampas ignis trãsiens inter diuisiones
18 illas. * In illo die [f] pepigit Dominus [f] Sap.12.7 1.d.5 Inf.26.a.4 Deut.14.4 2 Par.9.f.26 3.Reg.4.20
fœdus cum Abram, dicẽs: Semini tuo
dabo terrã hanc à fluuio Ægypti vsq;
19 ad fluuium magnũ Euphratem, * Ci-
20 næos, & Cenezęos, Cedmonæos, * &
Hethæos, & Pherezæos, Raphaim
21 quoque, * & Amorrhæos, & Cha-
nanæos, & Gergesæos, & Iebusæos.

C A P. X V I.

1 Igitur Sarai, vxor Abram, non ge-
A nuerat liberos: sed habẽs ancillam
2 Ægyptiam nomine Agar, * dixit ma-
rito suo: Ecce, cõclusit me Dominus,
ne parerem: ingredere ad ancillam
meã, si fortè saltem ex illa suscipiam
filios. Cumq; ille acquiesceret depre-
3 canti, * tulit Agar Ægyptiã ancillam
suam post annos decem quàm habi-
tare cœperant in terra Chanaan: &
4 dedit eam viro suo vxorem. * Qui
B ingressus est ad eam. At illa conce-
pisse se videns, despexit dominam
5 suam. * Dixitque Sarai ad Abram:

inique agis contra me: ego dedi an-
cillam meam in sinum tuum, quę vi-
dens quod conceperit, despectui me
habet. iudicet Dominus inter me &
te. * Cui respondés Abram: Ecce, ait, 6
ancilla tua in manu tua est, vtere ea
vt libet. Affligente igitur eam Sarai,
fugam iniit. * Cumq; inuenisset eam 7
angelus Domini iuxta fontem aquæ
in solitudine, qui est in via Sur in de-
serto, * dixit ad illam: Agar ancilla 8
Sarai, vnde venis? & quò vadis? quæ
respódit: A facie Sarai dominæ meæ
ego fugio. * Dixitque ei angelus Do- 9
mini: Reuertere ad dominam tuam, C
& humiliare sub manu illius. * Et 10
rursum: Multiplicans, inquit, multi-
plicabo semen tuum, & non nume-
rabitur præ multitudine. * Ac dein- 11
ceps: Ecce, ait, concepisti, & paries fi-
lium: vocabisq; nomen eius Ismael,
eo quòd audierit Dominus afflictio-
nem tuã. * Hic erit ferus homo, ma- 12
nus eius cõtra omnes, & manus om-
nium contra eum: & è regione vni-
uersorum fratrum suorum figet ta-
bernacula. * Vocauit autem nomen 13
Domini qui loquebatur ad eam: Tu D
Deus qui vidisti me. Dixit enim: Pro-
fectò hîc vidi posteriora vidẽtis me.
* Propterea appellauit puteum illum, 14
Inf. 24. 62. Puteum viuentis & videntis me. Ipse
est inter Cades & Barad. * Peperitq; 15
Agar Abræ filium, qui vocauit nomẽ
eius Ismael. * Octoginta & sex anno- 16
rum erat Abram quando peperit ei
Agar Ismaelem.

CAP. XVII.

POstquam verò nonaginta & no- 1
uem annorum esse cœperat, appa- A
ruit ei Dominus: dixitq; ad eum: Ego
Deus omnipotẽs: ambula coram me,
& esto perfectus. * Ponamq; fœdus 2
meum inter me & te, & multiplica-
bo te vehementer nimis. * Cecidit 3
Abram pronus in faciem. * Dixitque 4
ei Deus: Ego sum, & pactum meum
Eccle. 44. c. 2. tecum, * erisq; pater multarum gen-
tium. * Nec vltrà vocabitur nomen 5
Rom. 4. c. 17 tuum Abram: sed appellaberis Abra-
ham: quia patrem multarum gẽtium
constitui te. * Faciamq; te crescere ve- 6
hementissimè, & ponam te in genti-
bus, regesque ex te egredientur. * Et 7
statuam pactum meum inter me &
te, & inter semen tuum post te in ge-
nerationibus suis fœdere sempiter-
no: vt sim Deus tuus, & seminis tui
post te. * Daboq; tibi & semini tuo 8

B terram peregrinationis tuæ, omnem
terram Chanaan in possessioné æter-
9 nam, eroq; Deus eorum. * ¶ Dixit ite- P
rum Deus ad Abraham: * Et tu ergo Act. 7. a. 8
custodies pactũ meum, & semé tuum
10 post te in generationibus suis. * Hoc
est pactum meum quod obseruabitis
inter me & vos, & semen tuum post
te: Circũcidetur ex vobis omne mas-
11 culinũ: * & circumcidetis carné præ-
putij vestri, vt sit * in signum fœde- Rom. 4. b. 11
12 ris inter me & vos. * Infans octo die-
rum circumcidetur in vobis, omne Leui. 12. a. 3 Luc. 2. c. 21
masculinũ in generationibus vestris:
tam vernaculus, quàm emptitius cir-
cumcidetur, & quicumque non fue-
13 rit de stirpe vestra: * eritque pactum
meum in carne vestra in fœdus æter-
14 num. * Masculus, cuius præputij ca-
ro circumcisa non fuerit, delebitur
anima illa de populo suo: quia pa-
15 ctum meum irritũ fecit. * Dixit quo-
C que Deus ad Abraham: Sarai vxorem
tuam non vocabis Sarai, sed Saram.
16 * Et benedicam ei, & ex illa dabo ti-
bi filium cui benedicturus sum, erit-
que in nationes, & reges populorum
17 orientur ex eo. * Cecidit Abraham
in faciem suam, & risit, dicens in cor-
de suo: Putásne centenario nascetur
filius? & Sara nonagenaria pariet?
18 * Dixitque ad Deum: Vtinam Ismael
19 viuat corã te. * Et ait Deus ad Abra-
ham: * Sara vxor tua pariet tibi filiũ, Inf. 18. b. & 21. a. 2
vocabisque nomen eius Isaac, & cõ-
stituam pactum meum illi in fœdus
sempiternum, & semini eius post
20 eum. * Super Ismael quoque exau-
diui te. ecce, benedicam ei, & auge-
bo, & multiplicabo eum valde: duo-
decim duces generabit, & faciam il-
21 lum in gentem magnam. * Pactum
D verò meum statuã ad Isaac, qué pa-
riet tibi Sara tẽpore isto in anno al-
22 tero. * Cumq; finitus esset sermo lo-
quẽtis cum eo, ascẽdit Deus ab Abra-
23 ham. * Tulit autem Abraham Ismael
filium suum, & omnes vernaculos
domus suæ: vniuersosque quos eme-
rat, cunctos mares ex omnibus viris
domus suæ: & circumcidit carnem
præputij eorum statim in ipsa die, si-
24 cut præceperat ei Deus. * Abraham
nonaginta & nouem erat annorum
quando circumcidit carnem præpu-
25 tij sui. * Et Ismael filius tredecim an-
nos impleuerat tempore circumci-
26 sionis suæ. * Eadem die circumcisus
est Abraham & Ismael filius eius.

* Et omnes viri domus illius, tam 27
vernaculi, quàm empititij & alienige-
næ pariter circumcisi sunt.

CAP. XVIII.

13.2 APparuit autẽ ei Dominus in con- 1
ualle Mambre sedẽti in ostio ta- A
bernaculi sui in ipso feruore diei.
* Cumq; eleuasset oculos, apparue- 2
runt ei tres viri stantes prope eum:
quos cùm vidisset, cucurrit in occur-
sum eorum de ostio tabernaculi, &
adorauit in terram. * Et dixit: Domi- 3
ne, si inueni gratiam in oculis tuis, ne
transeas seruum tuum: * sed afferam 4
pauxillum aquæ, & lauate pedes ve-
stros, & requiescite sub arbore. * Po- 5
namq; buccellam panis, & cõfortate
cor vestrum, postea transibitis: idcir-
co enim declinastis ad seruum ve-
strum. Qui dixerunt: Fac vt locutus
es. * Festinauit Abraham in taberna- 6
culum ad Saram, dixitq; ei: Accelera,
tria sata similæ commisce, & fac sub-
cinericios panes. * Ipse verò ad ar- 7
mentum cucurrit, & tulit inde vitu- B
lum tenerrimum & optimum, dedit-
que puero: qui festinauit & coxit il-
lum. * Tulit quoque butyrum & lac, 8
& vitulum quem coxerat, & posuit
coram eis: ipse verò stabat iuxta eos
sub arbore. * Cumque comedissent, 9
dixerunt ad eum: Vbi est Sara vxor
tua? ille respondit: Ecce in tabernacu-
27. lo est. * Cui dixit: * Reuertens veniã 10
21.a.1 ad te tẽpore isto, vita comite, & ha-
9.b.9 bebit filium Sara vxor tua. Quo
4.3. audito, Sara risit post ostium taber-
naculi. * Erant autẽ ambo senes, pro- 11
uectæque ætatis, & desierant Saræ
fieri muliebria. * Quæ risit occulte 12
dicens: Postquam consenui, & domi-
nus meus vetulus est, voluptati ope-
ram dabo? * Dixit autem Dominus 13
ad Abraham: Quare risit Sara, dicẽs:
Num verè paritura sum anus? * Nũ- 14
quid Deo quidquã est difficile? iuxta
condictum reuertar ad te hoc eodem
tempore, vita comite, & habebit Sara
filium. * Negauit Sara dicens, Non 15
risi: timore perterrita. Dominus au-
tem: Non est, inquit, ita: sed risisti.
* Cùm ergo surrexissent inde viri, di- 16
rexerunt oculos cõtra Sodomam: &
Abraham simul gradiebatur, deducẽs
eos. * Dixitq; Dominus: Num celare 17 A
potero Abraham quæ gesturus sum:
12.a.3 * cùm futurus sit in gentem magnam, 18
22.d. ac robustissimam, & BENEDI-
CENDAE sint in illo omnes natio-

19 nes terræ? * Scio enim quòd præce-
C pturus sit filiis suis, & domui suæ post
se vt custodiant viam Domini, & fa-
ciant iudicium & iustitiam: vt addu-
cat Dominus propter Abraham om-
nia quæ locutus est ad eum. * Dixit
20 itaque Dominus: Clamor Sodomo-
rum & Gomorrhæ multiplicatus est,
& peccatum eorum aggrauatum est
21 nimis. * Descendã & videbo vtrum
clamorẽ qui venit ad me, opere com-
pleuerint: an non est ita, vt sciam.
22 * Conuerteruntq; se inde, & abierũt
Sodomã: Abraham verò adhuc sta-
23 bat coram Domino. * Et appropin-
quans ait: Numquid perdes iustum
24 cũ impio? * Si fuerint quinquaginta
iusti in ciuitate, peribũt simul: & non
parces loco illi propter quinquaginta
25 iustos, si fuerint in eo? * Absit a te,
vt rem hanc facias, & occidas iustum
cum impio, fiatq; iustus sicut impius,
non est hoc tuum: qui iudicas omnẽ
terram, nequaquã facies iudiciũ hoc.
26 * Dixitq; Dominus ad eum: Si inue-
nero Sodomis quinquaginta iustos
in medio ciuitatis, dimittã omni loco
27 propter eos. * Respõdensq; Abraham,
D ait: Quia semel cœpi, loquar ad Do-
minũ meum, cùm sim puluis & cinis.
28 * Quid si minùs quinquaginta iustis
quinq; fuerint? delebis, propter qua-
draginta quinque, vniuersam vrbẽ?
Et ait: Nõ delebo, si inuenero ibi qua-
29 draginta quinque. * Rursumque lo-
cutus est ad eum: Sin autem quadra-
ginta ibi inuenti fuerint, quid facies?
Ait: Non percutiam propter quadra-
30 ginta. * Ne quæso, inquit, indigneris
Domine, si loquar: Quid si ibi inuen-
ti fuerint triginta? Respondit: Non
31 faciã, si inuenero ibi triginta. * Quia
semel, ait, cœpi, loquar ad Dominum
meum: Quid si ibi inuenti fuerint vi-
ginti? Ait: Nõ interficiam propter vi-
32 ginti. * Obsecro, inquit, ne irascaris
Domine, si loquar adhuc semel:
Quid si inuenti fuerint ibi decem? Et
dixit: Non delebo propter decem.
33 * Abiitque Dominus, postquam ces-
sauit loqui ad Abraham: & ille reuer-
sus est in locum suum.

CAP. XIX.

1 VEneruntque duo Angeli Sodo-
A mam vespere, & sedente Lot in
foribus ciuitatis. Qui cùm vidisset Heb.13.
eos, surrexit, & iuit obuiam eis: ad- a.2
2 orauitq; pronus in terrã, * & dixit:
Obsecro, domini declinate in domũ

pueri

pueri vestri, & manete ibi: lauate
pedes vestros, & manè proficiscemini
in viam vestram. Qui dixerunt:
Minimè, sed in platea manebimus.
* Compulit illos oppido vt diuerte- 3
rent ad eum: ingressisque domum il-
lius fecit conuiuium, & coxit azima:
& comederunt. // Prius autē quam 4
irent cubitum, viri ciuitatis valla-
uerunt domum à puero vsque ad se-
nem, omnis populus simul. * Voca- 5
ueruntque Lot, & dixerunt ei: Vbi
sunt viri qui introierunt ad te nocte?
educ illos huc, vt cognoscamus eos.
* Egressus ad eos Lot, post tergum 6
occludens ostium, ait: * Nolite, quæ- 7
so, fratres mei, nolite malum hoc fa-
cere. * Habeo duas filias, quæ nec- 8
dum cognouerunt virũ: educam eas B
ad vos, & abutimini eis sicut vobis
placuerit, dummodo viris istis ni-
hil mali faciatis, quia ingressi sunt
sub vmbra culminis mei. * At illi di- 9
xerunt: Recede illuc. Et rursus: In-
gressus es, inquiunt, vt aduena; num-
quid vt iudices? te ergo ipsum magis
a 2. Pet. 2. b. 8 quàm hos affligemus. a Vimque fa-
ciebant Lot vehementissimè: iamque
propè erat vt effringerent fores. * Et 10
ecce miserunt manum viri, & intro-
duxerunt ad se Lot, clauseruntque
b Sap. 19 b. 26 ostium: * & eos, qui foris erãt, b per- 11
cusserunt cæcitate à minimo vsque
ad maximum, ita vt ostium inueni-
re non possent. * Dixerunt autem 12
ad Lot: Habes hîc quempiam tuo- C
rum? generum, aut filios, aut filias,
omnes, qui tui sunt, educ de vrbe
hac: * delebimus enim locum istum, 13
eo quòd increuerit clamor eorum
coram Domino, qui misit nos vt per-
damus illos. * Egressus itaq; Lot, lo- 14
cutus est ad generos suos qui accepturi
erant filias eius, & dixit: Sur-
gite, egredimini de loco isto: quia de-
lebit Dominus ciuitatem hanc. Et vi-
sus est eis quasi ludẽs loqui. * Cumq; 15
esset manè, cogebant eum Angeli,
dicentes: Surge, tolle vxorem tuam,
& duas filias quas habes: ne & tu pa-
riter pereas in scelere ciuitatis. * Dis- 16
simulante illo, apprehenderunt ma- D
num eius, & manum vxoris, ac dua-
rum filiarum eius, eo quòd parceret
a Sap. 10. a. 6 Dominus illi. * a Eduxeruntq; eum, 17
& posuerunt extra ciuitatem: ibique
locuti sunt ad eum, dicentes: Salua
animã tuam: noli respicere post ter-
gum nec stes in omni circã regione:

sed in monte saluum te fac, ne & tu
18 simul pereas. * Dixitque Lot ad eos:
19 Quæso Domine mi, * quia inuenit
seruus tuus gratiam coram te, & ma-
gnificasti misericordiam tuam quam
fecisti mecum, vt saluares animam
meam, nec possum in monte salua-
ri, ne fortè apprehendat me malum,
20 & moriar: * Est ciuitas hæc iuxtã,
ad quam possum fugere, parua, &
saluabor in ea: numquid non modi-
21 ca est, & viuet anima mea? * Dixitq;
E ad eum: Ecce etiam in hoc suscepi
preces tuas, vt non subuertam vr-
22 bem pro qua locutus es. * a Festina, a Sap. 10. a. 6
& saluare ibi: quia non potero face-
re quidquam donec ingrediaris illuc.
Idcirco vocatum est nomen vrbis il-
23 lius Segor. * Sol egressus est super
terram, & Lot ingressus est Segor.
24 * a Igitur Dominus pluit super So- a Deut. 29. d
domam & Gomorrham sulphur &
25 ignem à Domino de cælo: * & sub- Isa. 13. d. 19
uertit ciuitates has, & omnem circã Ier. 50 f. 40
regionem, vniuersos habitatores vr-
26 bium, & cuncta terræ virẽtia. * b Re- Ezec. 16. f. 46
spiciensque vxor eius post se, versa
27 est in statuam salis. * Abraham au- Oſe 11 c 8
tem consurgens mane, vbi steterat Amos 4 d 11
28 prius cũ Domino, * intuitus est So- Luc 17 f. 29
domam & Gomorrham, & vniuer-
sam terram regionis illius: viditque Iude 1. c. 7
ascendentem fauillam de terra quasi b Luc. 17 g. 33
29 fornacis fumum. * Cùm enim sub- Sup. 18 a.
F uerteret Deus ciuitates regionis il-
lius, recordatus Abrahę, liberauit Lot
de subuersione vrbium in quibus ha-
30 bitauerat. // Ascenditque Lot de Se-
gor, & mansit in monte, duæ quo-
que filiæ eius cum eo (timuerat enim
manere in Segor) & mansit in spe-
lunca ipse, & duæ filiæ eius cum eo.
31 * Dixitque maior ad minorem: Pa-
ter noster senex est, & nullus viro-
rum remansit in terra qui possit in-
gredi ad nos iuxta morem vniuersæ
32 terræ. * Veni, inebriemus eum vino,
dormiamusque cum eo, vt seruare
33 possimus ex patre nostro semẽ. * De-
derunt itaq; patri suo bibere vinum
nocte illa: Et ingressa est maior, dor-
miuitque cum patre: at ille non sen-
sit, nec quando accubuit filia, nec
34 quando surrexit. * Altera quoque die
G dixit maior ad minorem: Ecce dor-
miui heri cum patre meo, demus ei
bibere vinũ etiam hac nocte. & dor-
mies cum eo, vt saluemus semen de
35 patre nostro. * Dederunt etiam & illa

BIBLIOTECA ... ROMA

nocte patri suo bibere vinum, ingres-
sáque minor filia, dormiuit cum eo:
& ne tunc quidem sensit quãdo con-
cubuerit, vel quando illa surrexerit.
* Conceperunt ergo duæ filiæ Lot de 16
patre suo. * Peperitq; maior filium, 17
& vocauit nomen eius Moab: ipse
est pater Moabitarum vsque in præ-
sentem diem. * Minor quoque pe- 18
perit filium, & vocauit nomen eius
Ammon, id est filius populi mei: ipse
est pater Ammonitarum vsq; hodie.

CAP. XX.

PRofectus inde Abraham in ter- 1
ram australem, habitauit inter A
Cades, & Sur: & peregrinatus est in
Geraris. * Dixitq; de Sara vxore sua, 2
Soror mea est. Misit ergo Abimelech
rex Geraræ, & tulit eam. * Venit 3
autem Deus ad Abimelech per som-
nium nocte, & ait illi: En morieris
propter mulierem quam tulisti; ha-
bet enim virum. * Abimelech verò 4
non tetigerat eam, & ait: Domine,
num gentem ignorantem & iustam
interficies? * Nónne ipse dixit mi- 5
hi: Soror mea est: & ipsa ait: Fra-
ter meus est? in simplicitate cordis
mei, & munditia manuum mearum
feci hoc. * Dixitque ad eum Deus: 6
Et ego scio quòd simplici corde fe- B
ceris: & ideo custodiui te ne pecca-
res in me, & non dimisi vt tangeres
eam. * Nunc ergo redde viro suo 7
vxorem, quia propheta est: & orabit
pro te, & viues: si autem nolueris
reddere, scito quòd morte morieris
tu, & omnia quæ tua sunt. * Statim- 8
que de nocte consurgens Abimelech,
vocauit omnes seruos suos: & locu-
tus est vniuersa verba hæc in auri-
bus eorum, timueruntque omnes vi-
ri valde. * Vocauit autem Abime- 9
lech etiā Abraham, & dixit ei: Quid C
fecisti nobis? quid peccauimus in te,
quia induxisti super me & super re-
gnum meum peccatum grande? quæ
non debuisti facere, fecisti nobis.
* Rursumque expostulans, ait: Quid 10
vidisti, vt hoc faceres? * Respondit 11
Abraham: Cogitaui mecum, dicens:
Forsitan non est timor Dei in loco
isto: & interficient me propter vxo-
rem meam: * aliàs autem & ᵃ verè 12
soror mea est, filia patris mei, & non
filia matris meæ, & duxi eam in vxo-
rem. * Postquam autem eduxit me 13
Deus de domo patris mei, dixi ad
eam: Hanc misericordiam facies me-

ᵃ Sup. 12. c. 13 Inf. 21. 23

cum: In omni loco, ad quem ingre-
diemur, dices quòd frater tuus sim.
14 * Tulit igitur Abimelech oues & bo-
D ues, & seruos & ancillas, & dedit
Abraham: reddiditq; illi Saram vxo-
15 rem suam, * & ait: Terra coram vo-
bis est, vbicunque tibi placuerit, ha-
16 bita. * Saræ autem dixit: Ecce mille
argenteos dedi fratri tuo, hoc erit ti-
bi in velamen oculorum ad omnes
qui tecum sunt, & quocumque per-
rexeris: mementoq; te deprehensam.
17 * Orante autem Abraham, sanauit
Deus Abimelech & vxorem, ancil-
18 lasque eius, & pepererunt: * conclu-
serat enim Dominus omnē vuluam
domus Abimelech propter Saram
vxorem Abrahæ.

CAP. XXI.

1 VIsitauit autem Dominus Saram
A sicut ᵃ promiserat: & impleuit
2 quæ locutus est. * Concepitque & ᵇ
peperit filium in senectute sua, tem-
3 pore quo prædixerat ei Deus. * Vo-
cauitque Abraham nomen filii sui,
4 quem genuit ei Sara, Isaac: * & cir-
cumcidit eum octauo die, sicut ᶜ præ-
5 ceperat ei Deus, * cùm centum es-
set annorum: hac quippe ætate pa-
6 tris, natus est Isaac. * Dixitque Sara:
Risum fecit mihi Deus: quicúq; au-
7 dierit, corridebit mihi. * Rursumque
ait: Quis auditurum crederet Abra-
ham quòd Sara lactaret filium, quem
8 peperit ei iam seni? * Creuit igitur
puer & ablactatus est: fecitq; Abra-
ham grande conuiuium in die abla-
9 ctationis eius. * Cumq; vidisset Sara
filium Agar Ægyptiæ ludentem cum
Isaac filio suo, dixit ad Abraham:
10 * ᵈ Eiice ancillam hanc & filium eius:
non enim erit hæres filius ancillæ
11 cum filio meo Isaac. * Durè acce-
pit hoc Abraham pro filio suo.
12 * Cui dixit Deus: Non tibi videatur
B asperum super puero, & super ancil-
la tua: omnia quæ dixerit tibi Sara,
audi vocem eius: quia ᵉ in Isaac vo-
13 cabitur tibi semen. * Sed & filium
ancillæ faciam in gentem magnam,
14 quia semen tuum est. * Surrexit itaq;
Abraham manè, & tollens panem &
vtrem aquæ, imposuit scapulæ eius,
tradiditque puerum, & dimisit eam.
Quæ cùm abiisset, errabat in solitu-
15 dine Bersabee. * Cumque consum-
pta esset aqua in vtre, abiecit puerum
subter vnam arborum, quæ ibi erant.
16 * Et abiit, seditque è regione procul

ᵃ Sup. 17. c. 19. 12. b. 10 Gal. 4. c. 23 Heb. 11. 11

ᶜ Sup. 17. d. 10 Mat. 1. a. 2

ᵈ Gal. 4. 10

ᵉ Rom. 9. b. 7 Heb. 11. d. 18

quanium poteſt arcus iacere. dixit
enim: Non videbo morientem pue-
rum. & ſedens contrà, leuauit vo-
cem ſuam & fleuit. * Exaudiuit au- 17
tem Deus vocem pueri: vocauitque
Angelus Dei Agar de cælo, dicens:
Quid agis Agar? noli timere: exau-
diuit enim Deus vocem pueri de lo-
co in quo eſt. * Surge, tolle puerum, 18
& tene manum illius: quia in gentem C
magnam faciam eum. * Aperuitque 19
oculos eius Deus: quæ videns pu-
teum aquæ, abiit, & impleuit vtrem,
deditque puero bibere. * Et fuit cum 20
eo: qui creuit, & moratus eſt in ſo-
litudine, factuſque eſt iuuenis ſagit-
tarius. * Habitauitque in deſerto 21
Pharan, & accepit illi mater ſua vxo-
rem de terra Ægypti. * Eodem tem- 22
pore dixit Abimelech, & Phicol
princeps exercitus eius ad Abraham:
Deus tecum eſt in vniuerſis quę agis.
* Iura ergo per Deum, ne noceas mi- 23
hi, & poſteris meis, ſtirpique meæ:
ſed iuxta miſericordiam, [b] quam fe-
ci tibi, facies mihi, & terræ in qua
verſatus es aduena. * Dixitq; Abra- 24
ham: Ego iurabo. * Et increpa- 25
uit Abimelech propter puteum aquæ
quem vi abſtulerant ſerui eius. * Re- 26
ſponditque Abimelech: Neſciui quis
fecerit hanc rem: ſed & tu non indi-
caſti mihi, & ego non audiui præter
hodie. * Tulit itaque Abraham oues 27
& boues, & dedit Abimelech: per- D
cuſſeruntque ambo fœdus. * Et ſta- 28
tuit Abraham ſeptem agnas gregis
ſeorſum. * Cui dixit Abimelech: Quid 29
ſibi volunt ſeptem agnæ iſtæ, quas
ſtare feciſti ſeorſum? * At ille: Se- 30
ptem, inquit, agnas accipies de manu
mea: vt ſint mihi in teſtimonium,
quoniam ego fodi puteum iſtum.
* Idcirco vocatus eſt locus ille Ber- 31
ſabee: quia ibi vterque iurauit. * Et 32
inierunt fœdus pro puteo iuramen-
ti. * Surrexit autem Abimelech, & 33
Phicol princeps exercitus eius, reuer-
ſique ſunt in terram Palæſtinorum.
Abraham verò plantauit nemus in
Berſabee, & inuocauit ibi nomen
Domini Dei æterni. * Et fuit colo- 34
nus terræ Palæſtinorũ diebus multis.

[b] Sup. 20. d. 13

T

Cap. XXII.

Quæ poſtquam geſta ſunt, [a] ten- 1
tauit Deus Abraham, & di- A
cit ad eum: Abraham, Abraham. At
ille reſpondit: Adſum. * Ait illi: Tol- 2
le filium tuum vnigenitum, quem

[a] Iudit. 8. c. 22. Heb. 11. c.

diligis, Iſaac, & vade in terram vi-
ſionis: atque ibi offeres eum in ho-
locauſtũ ſuper vnum montium quem
3 monſtrauero tibi. * Igitur Abraham
de nocte conſurgens, ſtrauit aſinum
ſuum: ducens ſecum duos iuuenes,
& Iſaac filium ſuum: Cumque con-
cidiſſet ligna in holocauſtum, abiit
ad locum quem præceperat ei Deus.
4 * Die autem tertio, eleuatis oculis,
5 vidit locũ procul: * dixitque ad pue-
ros ſuos: Expectate hîc cum aſino:
ego & puer illuc vſque properantes,
poſtquã adorauerimus, reuertemur
6 ad vos. * Tulit quoque ligna holo-
B cauſti, & impoſuit ſuper Iſaac fi-
lium ſuum: ipſe verò portabat in
manibus ignem & gladium. Cum-
7 que duo pergerẽt ſimul, * dixit Iſaac
patri ſuo: Pater mi. At ille reſpondit:
Quid vis fili? Ecce, inquit, ignis &
ligna: vbi eſt victima holocauſti?
8 * Dixit autem Abraham: Deus pro-
uidebit ſibi victimam holocauſti, fi-
9 li mi. Pergebant ergo pariter: * &
venerunt ad locum quem oſtenderat
ei Deus, in quo ædificauit altare, &
deſuper ligna compoſuit: cumque al-
ligaſſet Iſaac filium ſuũ, poſuit eum
10 in altare ſuper ſtruem lignorum. * Ex-
tenditque manum, & arripuit gla-
11 dium, vt immolaret filium ſuum. * Et
ecce Angelus Domini de cælo clama-
uit, dicens: Abraham, Abraham. Qui
12 reſpondit: Adſum. * Dixitq; ei: Non
C extendas manum tuã ſuper puerum,
neq; facias illi quidquam: nunc co-
gnoui quòd times Deum, & non pe-
perciſti vnigenito filio tuo propter
13 me. * Leuauit Abraham oculos ſuos,
viditque poſt tergum arietem inter
vepres hærentem cornibus, quem aſ-
ſumens obtulit holocauſtum pro fi-
14 lio. * Appellauitq; nomen loci illius,
Dominus videt. Vnde vſque hodie
dicitur: In monte Dominus videbit.
15 * Vocauit autem Angelus Domini
Abraham ſecundò de cælo, dicens:
16 * [a] Per memetipſum iuraui, dicit Do-
minus: quia feciſti hanc rem, & non
peperciſti filio tuo vnigenito propter
17 me: [b] benedicam tibi, & multiplica-
D bo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli, &
velut arenam quæ eſt in littore ma-
ris: poſſidebit ſemẽ tuum portas ini-
18 micorum ſuorum, * & [b] B e n e d i-
c e n t v r in ſemine tuo omnes
gentes terræ, quia obediſti voci meæ.
19 * Reuerſus eſt Abraham ad pueros

Iac. 2. d. 21

[a] Pſal. 104. a. 9. Luc. 1. g. 73. Eccl. 44. 21. Heb. 6. c. 13. 1. Mac. 2. f. 12. Luc. 1. g. 73

[b] Sup. 12. a. 3. 18. 18. Inf. 26. a. 4. Act. 3. d. 25. Gal. 3. b. 8

ſuos,abieruntq́ue Berſabee ſimul, &
habitauit ibi.* His ita geſtis,nuncia- 20
tum eſt Abrahæ quòd Melcha quo-
que genuiſſet filios Nachor fratri
ſuo,* Hus primogenitum, & Buz 21
fratrem eius, & Camuel patrem Sy-
rorum,* & Caſed, & Azau, Pheldas 22
quoque & Iedlaph,* ac Bathuel, de 23
quo nata eſt Rebecca: octo illos ge-
nuit Melcha, Nachor fratri Abrahæ.
*Concubina vero illius,nomine Ro- 24
ma,peperit Tabee, & Gaham,& Ta-
has, & Maacha.

CAP. XXIII.

VIxit autem Sara centum viginti- 1
ſeptem annis.* Et mortua eſt in A
ciuitate Arbee, quæ eſt Hebron, in 2
terra Chanaan: venitq́ue Abraham
vt plangeret, & fleret eam.* Cumq́. 3
ſurrexiſſet ab officio funeris,locutus
eſt ad filios Heth, dicens: * Aduena 4
ſum& peregrinus apud vos:date mi-
hi ius ſepulchri vobiſcũ, vt ſepeliam
mortuum meum.* Reſponderunt 5
filii Heth,dicẽtes:*Audi nos domine, 6
princeps Dei es apud nos: in electis
ſepulchris noſtris ſepeli mortuum
tuum: nulluſque te prohibere poterit
quin in monumento eius ſepelias
mortuũ tuum.* Surrexit Abraham, 7
& adorauit populum terræ,filios vi-
delicet Heth:*dixitq́; ad eos: Si placet 8
animæ veſtræ vt ſepeliam mortuum B
meum, audite me, & intercedite pro
me apud Ephron filium Seor: * Vt 9
det mihi ſpeluncam duplicem, quam
habet in extrema parte agri ſui pecu-
nia digna tradat eam mihi coram
vobis in poſſeſſionem ſepulchri.*Ha- 10
bitabat autem Ephron in medio fi-
liorum Heth. Reſponditq́ue Ephron
ad Abraham cunctis audientibus qui
ingrediebantur portam ciuitatis il-
lius, dicens: * Nequaquam ita fiat, 11
domine mi, ſed tu magis auſculta
quod loquor: Agrum trado tibi,
& ſpeluncam, quæ in eo eſt, præſen-
tibus filiis populi mei, ſepeli mor- C
tuum tuum.* Adorauit Abraham 12
coram populo terræ.* Et locutus 13
eſt ad Ephron circumſtante plebe:
Quæſo, vt audias me: Dabo pecu-
niam pro agro: ſuſcipe eam, & ſic
ſepeliam mortuum meum in eo.
* Reſponditq́ue Ephron:* Domine 14
mi, audi me: Terra,quam poſtulas, 15
quadringẽtis ſiclis argenti valet: iſtud
eſt pretium inter me & te: ſed quan-
tum eſt hoc? ſepeli mortuum tuum.
16 * Quod cùm audiſſet Abraham, ap-
pendit pecuniam, quam Ephron po-
ſtulauerat, audientibus filiis Heth,
quadringẽtos ſiclos argenti probatæ
17 monetæ publicæ.* Confirmatuſque
D eſt ager quondam Ephronis, in quo
erat ſpelunca duplex, reſpiciens
Mambre, tam ipſe, quàm ſpelunca,
& omnes arbores eius in cunctis ter-
18 minis eius per circuitum, * Abrahæ
in poſſeſſionem, videntibus filiis
Heth, & cunctis qui intrabant por-
19 tam ciuitatis illius.* Atque ita ſepe-
liuit Abraham Saram vxorem ſuam
in ſpelunca agri duplici, quæ reſpi-
ciebat Mambre, Hæc eſt Hebron in
20 terra Chanaan.* Et confirmatus eſt
ager, & antrum, quod erat in eo,
Abrahæ in poſſeſſionem monumenti
à filiis Heth.

CAP. XXIIII.

1 ERat autem Abraham ſenex, die-
A rumq́ue multorum: & Dominus
2 in cunctis benedixerat ei.* Dixitq́ue
ad ſeruum ſeniorem domus ſuæ, qui
præerat omnibus quæ habebat:*Po- a Inf. 47. b. 29
ne manũ tuam ſubter femur meum,
3 *vt adiurem te per Dominum, Deum
cæli & terræ, vt non accipias vxorem
filio meo de filiabus Chananæorum,
4 inter quos habito: * ſed ad terram &
cognationem meam proficiſcaris, &
inde accipias vxorem filio meo Iſaac.
5 * Reſpondit ſeruus: Si noluerit mu-
lier venire mecum in terram hanc,
numquid reducere debeo filiũ tuum
ad locum, de quo tu egreſſus es?
6 *Dixitq́ue Abraham: Caue nequan-
7 do reducas filium meum illuc.* Do-
minus Deus cæli, qui tulit me de do-
mo patris mei, & de terra natiuitatis
meæ, qui locutus eſt mihi, & iura-
uit mihi, dicens: * Semini tuo dabo b Sup. 12. b. 7
terram hanc: ipſe mittet Angelum 13. d. 15 &
ſuum coram te,& accipies inde vxo- 15. d. 18
8 rem filio meo: * ſin autem mulier Inf. 26. a. 3
noluerit ſequi te,non teneberis iura-
mento: filium meum tantum ne re-
9 ducas illuc.* Poſuit ergo ſeruus ma-
num ſub femore Abraham domini
ſui,& iurauit illi ſuper ſermone hoc.
10 * Tulitq́ue decem camelos de grege
B domini ſui,& abiit,ex omnibus bo-
nis eius portans ſecum,profectuſque
perrexit in Meſopotamiam ad vr-
11 bem Nachor *Cumq́ue camelos fe-
ciſſet accumbere extra oppidũ iuxta
puteum aquæ veſpere, tempore quo
ſolẽt mulieres egredi ad hauriendam

aquam,

12 aquam, dixit: * Domine Deus domi-
ni mei Abraham, occurre, obſecro,
mihi hodie, & fac miſericordiam
13 cum domino meo Abraham. * Ecce
ego ſto prope fontem aquæ, & filiæ
habitatorum huius ciuitatis egre-
14 dientur ad hauriendam aquam. * Igi-
tur puella, cui ego dixero: Inclina
hydriam tuam vt bibam: & illa re-
ſponderit, Bibe, quin & camelis tuis
dabo potum: ipſa eſt, quam præpa-
raſti ſeruo tuo Iſaac: & per hoc in-
telligam quòd feceris miſericordiam
15 cum domino meo. * Necdum intra
ſe verba compleuerat, & ecce Rebec-
ca egrediebatur, filia Bathuel, fi-
lij Melchæ vxoris Nachor fratris
Abraham, habẽs hydriam in ſcapu-
16 la ſua: * puella decora nimis, virgo-
que pulcherrima, & incognita vi-
ro: deſcenderat autem ad fontem, &
impleuerat hydriam, ac reuertteba-
17 tur. * Occurritque ei ſeruus, & ait:
C Pauxillum aquæ mihi ad bibendum
18 præbe de hydria tua. * Quæ respõdit:
Bibe Domine mi. celeriterque depo-
ſuit hydriam ſuper vlnam ſuam, &
19 dedit ei potũ. * Cumque ille bibiſſet,
adiecit: Quin & camelis tuis hau-
riam aquam, donec cuncti bibant.
20 * Effundensque hydriam in canali-
bus, recurrit ad puteum vt hauriret
aquam: & hauſtam omnibus camelis
21 dedit. * Ipſe autem contemplabatur
eam tacitus, ſcire volens vtrum pro-
ſperum iter ſuum feciſſet Dominus,
22 an non. * Poſtquam autem biberunt
cameli, protulit vir inaures aureas,
appendentes ſiclos duos, & armillas
totidem pondo ſiclorum decem.
23 * Dixitque ad eam: Cuius es filia?
indica mihi: eſt in domo patris tui
24 locus ad manendum? * Quæ reſpon-
dit: Filia ſum Bathuelis, filij Melchæ,
25 quem peperit ipſi Nachor. * Et addi-
dit, dicens: Palearum quoque & fœni
plurimum eſt apud nos, & locus ſpa-
26 tioſus ad manendum. * Inclinauit
ſe homo, & adorauit Dominum,
27 * dicens: Benedictus Dominus Deus
domini mei Abraham, qui non abſ-
tulit miſericordiam & veritatem
ſuam à Domino meo, & recto iti-
nere me perduxit in domum fratris
28 domini mei. * Cucurrit itaque puella,
& nunciauit in domum matris ſuæ
29 omnia quæ audierat. * Habebat au-
D tem Rebecca fratrem nomine Labã,
qui feſtinus egreſſus eſt ad homi-
30 nem, vbi erat fons. * Cumque vidiſſet
inaures & armillas in manibus ſoro-
ris ſuæ, & audiſſet cuncta verba refe-
rentis: Hæc locutus eſt mihi homo:
venit ad virum, qui ſtabat iuxta ca-
31 melos, & prope fontem aquæ: * dixit-
que ad eum: Ingredere, benedicte
Domini: cur foris ſtas? præparaui
32 domum, & locum camelis. * Et in-
troduxit eum in hoſpitiũ: ac deſtra-
uit camelos, deditque paleas & fœ-
num, & aquam ad lauandos pedes
eius, & virorum qui venerant cum
33 eo. * Et appoſitus eſt in conſpectu
eius panis. Qui ait: Non comedam,
donec loquar ſermones meos. Re-
34 ſpondit ei: Loquere. * At ille: Seruus,
35 inquit, Abraham ſum: * & Dominus
benedixit domino meo valde, ma-
gnificatuſque eſt: & dedit ei oues &
boues, argentum & aurum, ſeruos
36 & ancillas, camelos & aſinos. * Et pe-
perit Sara vxor domini mei filium
domino meo in ſenectute ſua, dedit-
37 que illi omnia quæ habuerat. * Et ad-
iurauit me dominus meus, dicens:
Non accipies vxorem filio meo de
filiabus Chananæorum, in quorum
38 terra habito: * ſed ad domum patris
mei perges, & de cognatione mea ac-
39 cipies vxorem filio meo. * ego vero
reſpondi domino meo: Quid ſi no-
40 noluerit venire mecum mulier? * Do-
E minus, ait, in cuius conſpectu ambu-
lo, mittet angelum ſuum tecum, &
diriget viam tuam: accipieſq. vxorem
filio meo de cognatione mea & de
41 domo patris mei. * Innocẽs eris à ma-
ledictione mea, cùm veneris ad pro-
pinquos meos, & non dederint tibi.
42 * Veni ergo hodie ad fontem aquæ,
& dixi: Domine Deus domini mei
Abraham, ſi direxiſti viam meam, in
43 qua nunc ambulo, * ecce ſto iuxta
fontem aquæ; & virgo, quæ egredie-
tur ad hauriendam aquam, audierit
à me: Da mihi pauxillum aquæ ad
44 bibendum ex hydria tua: * & dixerit
mihi: Et tu bibe, & camelis tuis hau-
riam: ipſa eſt mulier quã præparauit
45 Dominus filio domini mei. * Dumq.
hæc tacitus mecum voluerem, appa-
ruit Rebecca veniens cum hydria,
quam portabat in ſcapula: deſcendit-
que ad fontem, & hauſit aquam. Et
aio ad eam: Da mihi paululum bibe-
46 re. * Quæ feſtinans depoſuit hydriam
de humero, & dixit mihi: Et tu bibe,
& camelis tuis tribuam potum. Bibi,

& adaquauit camelos. * Interroga- 47
uíque eam, & dixi: Cuius es filia?
Quæ respondit: Filia Bathuelis sum,
filij Nachor, quē peperit ei Melcha.
Suspendi itaque inaures ad ornan-
dam faciem eius, & armillas posui
in manibus eius. * Pronúsque ado- 48
raui Dominum, benedicens Domi- F
no Deo domini mei Abraham, qui
perduxit me recto itinere, vt sume-
rem filiam fratris domini mei filio
eius. * Quamobrem si facitis mise- 49
ricordiam & veritatem cum domi-
no meo, indicate mihi: sin autem
aliud placet, & hoc dicite mihi, vt
vadam ad dexteram, siue ad sini-
stram. * Responderuntque Laban & 50
Bathuel: A Domino egressus est ser-
mo: non possumus extra placitum
eius quidquam aliud loqui tecum.
* En Rebecca coram te est, tolle eam, 51
& proficiscere, & sit vxor filij domi-
ni tui, sicut locutus est Dominus.
* Quod cùm audisset puer Abraham, 52
procidens adorauit in terram Domi-
num. * Prolatísque vasis argenteis, & 53
aureis, ac vestibus, dedit ea Rebeccæ
pro munere, fratribus quoq; eius, &
matri dona obtulit. * Inito conuiuio, 54
vescentes pariter & bibentes manse-
runt ibi. Surgens autem manè, lo-
cutus est puer: Dimittite me, vt va-
dam ad dominum meum. * Respon- 55
deruntque fratres eius & mater: Ma-
neat puella saltem decem dies apud
nos, & postea proficiscetur. * No- 56
lite, ait, me retinere, quia Dominus
direxit viam meam: dimittite me vt
pergam ad dominum meum. * Et 57
dixerunt: Vocemus puellam, & quæ-
ramus ipsius voluntatem. * Cumq; 58
vocata venisset, sciscitati sunt: Vis G
ire cum homine isto? Quæ ait: Va-
dam. * Dimiserunt ergo eam, & nu- 59
tricem illius, seruumque Abraham,
& comites eius, * imprecantes pro- 60
spera sorori suæ, atque dicentes: So-
ror nostra es, crescas in mille mil-
lia, & possideat semen tuum portas
inimicorum suorum. * Igitur Re- 61
becca, & puellæ illius ascensis came-
lis, secutæ sunt virum: qui festinus
reuertebatur ad dominum suum: * eo 62
autem tempore deambulabat Isaac
per viam quæ ducit ad Puteum, cu-
ius nomen est Viuentis, & videntis:
ag. 16. habitabat enim in terra australi:
* & egressus fuerat ad meditandum 63
in agro, inclinata iam die: cumque
eleuasset oculos, vidit camelos ve-
64 nientes procul. * Rebecca quoque,
conspecto Isaac, descendit de came-
65 lo, * & ait ad puerum: Quis est ille
homo qui venit per agrum in occur-
sum nobis? Dixitque ei: Ipse est do-
minus meus. At illa tollens citò pal-
66 lium, operuit se. * Seruus autem
cuncta, quæ gesserat, narrauit Isaac.
67 * Qui introduxit eam in tabernacu-
lum Saræ matris suæ, & accepit eam
vxorem: & in tantum dilexit eam, vt
dolorem, qui ex morte matris eius
acciderat, temperaret.

C A P. X X V.

1 ABraham verò aliam duxit vxo-
A rem nomine Ceturam: * quæ 1. Par. 1. c. 32
2 peperit ei Zamran & Iecsan, & Ma-
dan, & Madian, & Iesboc, & Sue.
3 * Iecsan quoque genuit Saba, & Da-
dan. Filij Dadan fuerunt Assurim,
4 & Latusim, & Loomim. * At verò
ex Madian ortus est Epha, & Opher,
& Henoch, & Abida, & Eldaa. om-
5 nes hi filij Ceturæ. * Deditq; Abra-
ham cuncta quæ possederat, Isaac:
6 * filiis autem concubinarum largitus
est munera, & separauit eos ab Isaac
filio suo, dum adhuc ipse viueret, ad
7 plagā orientalem. * Fuerunt autem
dies vitæ Abrahæ, centum septua-
8 ginta quinque anni. * Et deficiens
mortuus est in senectute bona, pro-
uectæque ætatis, & plenus dierum:
cōgregatusq; est ad populum suum.
9 * Et sepelierunt eum Isaac & Ismael
filij sui in spelunca duplici, quæ sita
est in agro Ephron filij Seor Hethæi,
10 è regione Mambre, * quem emerat à
filiis Heth: ibi sepultus est ipse, & Sa-
11 ra vxor eius. * Et post obitum illius
B benedixit Deus Isaac filio eius, qui
habitabat iuxta puteum nomine Vi-
12 uentis & videntis. * Hæ sunt genera-
tiones Ismael filij Abrahæ, quem pe-
perit ei Agar Ægyptia, famula Saræ:
13 & * hæc nomina filiorum eius in vo-
cabulis & generationibus suis. * Pri- 1. Par. 1.
mogenitus Ismaelis Nabaioth, dein- b. 29
de Cedar, & Adbeel, & Mabsam,
14 * Masma quoque, & Duma, & Mas-
15 sa, * Hadar, & Thema, & Iethur &
16 Naphis, & Cedma. * Isti sunt filij Is-
maelis: & hæc nomina per castella
& oppida eorū, duodecim principes
17 tribuum suarum. * Et facti sunt anni
vitæ Ismaelis cētum triginta septem,
deficiensq; mortuus est, & appositus
18 ad populū suum. * Habitauit autem

ab Hauila vsque Sur, quæ respicit C
Ægyptum introeuntibus Assyrios.
coram cunctis fratribus suis obiit.
19 B * Hæc quoque sunt generationes Isaac
filii Abraham: Abrahā genuit Isaac,
20 * qui cū quadraginta esset annorum,
duxit vxorem Rebeccam filiam Ba-
thuelis Syri de Mesopotamia, soro-
21 rem Laban. * Deprecatusq; est Isaac
Dominū pro vxore sua, eo quòd es-
set sterilis: qui exaudiuit eum, & de-
22 dit conceptū Rebeccæ. * Sed collide-
bantur in vtero eius paruuli; quæ ait:
Si sic mihi futurum erat, quid necesse
fuit cōcipere? Perrexitq; vt consule-
23 ret Dominum. * Qui respōdens, ait:
Rom. 9.c.10 * Duæ gentes sunt in vtero tuo, &
duo populi ex vētre tuo diuidentur,
populusq; populū superabit, & ma-
24 ior seruiet minori. * Iam tempus pa-
riendi aduenerat, & ecce gemini in
Ose. 12.a.3 25 vtero eius reperti sunt. * Qui prior
D egressus est, rufus erat, & totus in
morem pellis hispidus: vocatumque
Matt. 1.a.2. est nomen eius Esau. * Protinus alter
egrediens, plantā fratris tenebat ma-
nu: & idcirco appellauit eum Iacob.
26 * Sexagenarius erat Isaac quādo nati
27 sunt ei paruuli. * Quibus adultis, fa-
ctus est Esau vir gnarus venandi, &
homo agricola: Iacob autem vir sim-
28 plex habitabat in tabernaculis. * Isaac
amabat Esau, eo quòd de venationi-
bus illius vesceretur: & Rebecca dili-
29 gebat Iacob. * Coxit autē Iacob pul-
mentum: ad quē cùm venisset Esau
30 de agro lassus, * ait: Da mihi de co-
ctione hac rufa, quia oppidò lassus
sum. Quam ob causam vocatum est
Heb. 12.c.16 31 nomen eius Edom. * Cui dixit Ia-
cob: Vende mihi primogenita tua.
Abd. 1.a. 32 * Ille respōdit: En morior, quid mihi
33 proderunt primogenita? * Ait Iacob:
Iura ergo mihi. Iurauit ei Esau, &
34 vendidit primogenita. * Et sic acce-
pto pane & lentis edulio, comedit, &
bibit, & abiit; parui pendens quòd
primogenita vendidisset.

CAP. XXVI.

S
1 ORta autem fame super terram
A post eam sterilitatem, quæ acci-
derat in diebus Abraham, abiit Isaac
ad Abimelech regem Palæstinorum
2 in Gerara. * Apparuitq; ei Dominus,
& ait: Ne descendas in Ægyptum, sed
quiesce in terra, quam dixero tibi.
3 * Et peregrinare in ea, eroque tecum,
& benedicam tibi: tibi enim & semi-
ni tuo dabo vniuersas regiones has,
* complens iuramentum quod spo- Sup. 12.7 1.15.d.18
4 pondi Abraham patri tuo. * Et mul-
tiplicabo semen tuum sicut stellas
B cæli: daboque posteris tuis vniuersas
regiones has: * & BENEDICEN- Sup. 12.a. 3.18.c.18
TVR in semine tuo omnes gentes 22.d.17
5 terræ, * eo quòd obedierit Abraham 2.c.19
voci meæ, & custodierit præcepta &
mandata mea, & ceremonias legesq;
6 seruauerit. * Mansit itaque Isaac in
7 Geraris. * Qui cùm interrogaretur à
viris loci illius super vxore sua, re-
spōdit: Soror mea est. timuerat enim
confiteri quòd sibi esset sociata con-
iugio, reputans ne fortè interficerent
eum propter illius pulchritudinem.
8 * Cumque pertransissent dies pluri-
mi, & ibidem moraretur, prospiciens
Abimelech rex Palæstinorum per fe-
nestram, vidit eum iocantem cum
9 Rebecca vxore sua. * Et accersito eo,
ait: Perspicuum est quòd vxor tua
sit: cur mentitus es eam sororem tuam
esse? Respondit: Timui ne morerer
10 propter eam. * Dixitque Abimelech:
Quare imposuisti nobis? potuit coire
C quispiam de populo cum vxore tua,
& induxeras super nos grāde pecca-
tum. Præcepitque omni populo, di-
11 cens: * Qui tetigerit hominis huius
12 vxorem, morte morietur. * Seuit au-
tem Isaac in terra illa, & inuenit in
ipso anno centuplum: benedixitque
13 ei Dominus. * Et locupletatus est ho-
mo, & ibat proficiens atque succre-
scens, donec magnus vehementer ef-
14 fectus est: * habuit quoque posses-
nes ouium & armentorum, & fami-
liæ plurimum. Ob hoc inuidentes
15 ei Palæstini, * omnes puteos, quos
D foderant serui patris illius Abraham,
illo tempore obstruxerunt, implen-
16 tes humo: * in tantum, vt ipse Abi-
melech diceret ad Isaac: Recede à
nobis, quoniam potentior nobis fa-
17 ctus es valde. * Et ille discedens, vt
veniret ad torrentem Geraræ, habi-
18 taretq; ibi: * rursum fodit alios pu-
teos, quos foderant serui patris sui
Abraham, & quos, illo mortuo, olim
obstruxerāt Philisthiim: appellauitq;
eos eisdem nominibus quibus ante
19 pater vocauerat. * Foderuntque in
Torrente, & repererunt aquā viuam.
20 * Sed & ibi iurgium fuit pastorum
Geraræ aduersus pastores Isaac, di-
centium: Nostra est aqua. quam ob
rem nomen putei ex eo, quod acci-
21 derat, vocauit Calumniam. * Fode-
runt

runt autem & alium: & pro illo quo- E
que rixati sunt, appellauitque eum,
Inimicitias. * Profectus inde fodit 22
alium puteum, pro quo non conten-
derunt: itaque vocauit nomen eius,
Latitudo, dicens: Nunc dilatauit nos
Dominus, & fecit crescere super ter-
ram. * Ascendit autem ex illo loco in 23
Bersabee, * vbi apparuit ei Dominus 24
in ipsa nocte, dicens: Ego sum Deus
Abraham patris tui, noli timere, quia
ego tecum sum: benedicam tibi, &
multiplicabo semen tuũ propter ser-
uum meum Abraham. * Itaque ædi- 25
ficauit ibi altare: & inuocato nomi- F
ne Domini, extendit tabernaculum:
præcepitque seruis suis vt foderent
puteum. * Ad quem locum cùm ve- 26
nissent de Geraris Abimelech, &
Ochozath amicus illius, & Phicol
dux militum, * locutus est eis Isaac: 27
Quid venistis ad me hominem quem
odistis, & expulistis à vobis? * Qui 28
responderunt: Vidimus tecum esse
Dominum, & idcirco nos diximus:
Sit iuramentum inter nos, & ineamus
fœdus, * vt non facias nobis quid- 29
quã mali, sicut & nos nihil tuorũ at-
tigimus, nec fecimus quod te læderet:
sed cum pace dimisimus auctum be-
nedictione Domini. * Fecit ergo eis 30
conuiuium, & post cibum & potum
* surgẽtes manè, iurauerunt sibi mu- 31
tuo: dimisitq; eos Isaac pacificè in lo- G
cum suum. * Ecce autem venerunt in 32
ipso die serui Isaac annunciantes ei
de puteo, quem foderant, atq; dicen-
tes: Inuenimus aquam. * Vnde ap- 33
pellauit eum, Abundantiam: & no-
men vrbi impositum est Bersabee,
vsque in præsentem diem. * Esau ve- 34
rò quadragenarius duxit vxores, Iu-
dith filiam Beeri Hethæi, & Ba-
semath filiam Elon eiusdem loci:
Inf. 27. 46 * * quæ ambæ offenderant animum 35
Isaac & Rebeccæ.

CAP. XXVII.

SEnuit autem Isaac, & caligauerunt 1
oculi eius, & videre non poterat: A
vocauitque Esau filium suum maio-
rem, & dixit ei: Fili mi? Qui respon-
dit: Adsum. * Cui pater: Vides, in- 2
quit, quòd senuerim, & ignorẽ diem
mortis meæ. * Sume arma tua, pha- 3
retram, & arcum, & egredere foras:
cumque venatu aliquid apprehende-
ris, * fac mihi inde pulmentum si- 4
cut velle me nosti, & affer vt com-
edam: & benedicat tibi anima mea
5 antequam moriar. * Quod cùm au-
disset Rebecca, & ille abiisset in agrũ
6 vt iussionem patris impleret, * dixit
filio suo Iacob: Audiui patrem tuum
loquentem cum Esau fratre tuo, &
7 dicentem ei: * Affer mihi de vena-
B tione tua, & fac cibos vt comedam,
& benedicam tibi coram Domino
8 antequam moriar. * Nunc ergo fili
9 mi, acquiesce consiliis meis: * & per-
gens ad gregem, affer mihi duos hœ-
dos optimos, vt faciam ex eis escas
patri tuo, quibus libenter vescitur:
10 * quas cum intuleris, & comederit,
benedicat tibi priusquam moriatur.
11 * Cui ille respõdit: Nosti quòd Esau
frater meus homo pilosus sit, & ego
12 lenis: * si attrectauerit me pater
meus, & senserit, timeo ne putet me
sibi voluisse illudere, & induceam su-
per me maledictionem pro benedi-
13 ctione. * Ad quem mater: In me sit,
ait, ista maledictio, fili mi: tantùm
audi vocem meam, & pergens affer
14 quæ dixi. * Abiit, & attulit, deditque
matri. Parauit illa cibos, sicut velle
15 nouerat patrem illius. * Et vestibus
Esau valde bonis, quas apud se habe-
16 bat domi, induit eum: * pelliculasq;
hœdorum circumdedit manibus, &
17 colli nuda protexit. * Deditque pul-
mentum, & panes, quos coxerat,
18 tradidit. * Quibus illatis, dixit: Pa-
C ter mi? At ille respondit: Audio.
19 Quis es tu fili mi? * Dixitq; Iacob:
Ego sum primogenitus tuus Esau: fe-
ci sicut præcepisti mihi: surge, sede,
& comede de venatione mea, vt be-
20 nedicat mihi anima tua. * Rursum-
que Isaac ad filium suum: Quo mo-
do, inquit, tam citò inuenire potui-
sti, fili mi? Qui respondit: voluntas
Dei fuit vt citò occurreret mihi quod
21 volebam. * Dixitque Isaac: Accede
huc, vt tangam te fili mi, & probem
vtrum tu sis filius meus Esau, an
22 non. * Accessit ille ad patrem, &
palpato eo, dixit Isaac: Vox quidem,
vox Iacob est: sed manus, manus
23 sunt Esau. * Et non cognouit eum,
quia pilosæ manus similitudinem
maioris expresserãt. Benedicens ergo
24 illi, * ait: Tu es filius meus Esau? Re-
25 spondit, Ego sum. * At ille: Affer mi-
D hi, inquit, cibos de venatione tua, fi-
li mi, vt benedicat tibi anima mea.
Quos cũ oblatos comedisset, obtulit
26 ei etiam vinũ. quo hausto, * dixit ad
eum: Accede ad me, & da mihi oscu-

lum,

lum, fili mi. * Acceſſit, & oſculatus eſt 27
eum. Statimq́; vt ſenſit veſtimento-
rum illius fragrantiam, benedicens il-
li, ait: Ecce odor filij mei ſicut odor
agri pleni, cui benedixit Dominus.
* Det tibi Deus de rore cæli, & de pin- 28
guedine terræ abundantiam frumen-
ti & vini. * Et ſeruiant tibi populi, 29
& adorent te tribus: eſto dominus
fratrum tuorum, & incuruentur an-
te te filij matris tuæ. qui maledixerit E
tibi, ſit ille maledictus: & qui bene-
dixerit tibi, benedictionibus replea-
tur. ¶ Vix Iſaac ſermoné impleuerat: 30
& egreſſo Iacob foras, venit Eſau,
* coctoſque de venatione cibos intu- 31
lit patri, dicens: Surge pater mi, &
comede de venatione filij tui: vt be-
nedicat mihi anima tua. * Dixitque 32
illi Iſaac: Quis enim es tu? Qui re-
ſpondit: Ego ſum filius tuus primo-
genitus Eſau. * Expauit Iſaac ſtupo- 33
re vehementi: & vltrà quàm credi
poteſt, admirans, ait: Quis igitur ille
eſt qui dudum captam venationem
attulit mihi, & comedi ex omnibus
priuſquam tu venires? benedixiq́; ei,
& erit benedictus. * Auditis Eſau ſer- 34
monibus patris, irrugiit clamore ma-
gno: & conſternatus, ait: Benedic
etiam & mihi, pater mi. * Qui ait: 35
Venit germanus tuus fraudulenter,
& accepit benedictionem tuam. * At 36
ille ſubiunxit: Iuſtè vocatum eſt no- F
men eius Iacob: ſupplantauit enim
me en altera vice: [a] primogenita mea
antè tulit, & nunc ſecundò ſurripuit
benedictionem meam. Rurſumq́; ad
patrem: Numquid non reſeruaſti, ait,
& mihi benedictionem? * Reſpondit 37
Iſaac: Dominum tuum illum conſti-
tui, & omnes fratres eius ſeruituti il-
lius ſubiugaui: frumento & vino ſta-
biliui eum, & tibi poſt hæc, fili mi,
vltrà quid faciam? * Cui Eſau: Num 38
vnam, inquit, tantùm benedictionem
habes, pater? mihi quoque obſecro vt
benedicas. Cumque eiulatu magno
fleret, * motus Iſaac, dixit ad eum: 39
[b] In pinguedine terræ, & in rore cæli
deſuper * erit benedictio tua. Viues 40
in gladio, & fratri tuo ſeruies: tem-
puſq́; veniet, cùm excutias, & ſoluas
iugū eius de ceruicibus tuis. * Oderat 41
ergo ſemper Eſau Iacob pro benedi- G
ctione qua benedixerat ei pater: di-
xitq́; in corde ſuo: [c] Venient dies lu-
ctus patris mei, & occidā Iacob fra-
trem meum. * Nūciata ſunt hæc Re- 42

[a] Sup. 25. d. 35
[b] Heb. 11. d. 17
[c] Abd. 1. c. 10

beccæ: quæ mittens & vocans Iacob
filium ſuum, dixit ad eum: Ecce Eſau
frater tuus minatur vt occidat te.
41 * Nūc ergo, fili mi, audi vocé meam,
& conſurgés fuge ad Laban fratrem
44 meum in Haran: * habitabiſq́; cum
eo dies paucos, donec requieſcat fu-
45 ror fratris tui, * & ceſſet indignatio
eius, obliuiſcaturq́; eorum quæ feci-
ſti in eum: poſtea mittam, & addu-
cam te inde huc. cur vtroq́; orbabor
46 filio in vno die? * Dixitque Rebecca
ad Iſaac: Tædet me vitæ meæ propter
filias Heth: ſi acceperit Iacob vxorem 35
de ſtirpe huius terræ, nolo viuere.

CAP. XXVIII.

1 VOcauit itaque Iſaac Iacob, & be-
A nedixit eum, præcepitque ei di-
cens: Noli accipere coniugem de ge-
2 nere Chanaan: * ſed vade, & profi-
ciſcere in Meſopotamiam Syriæ, ad
domum Bathuel patris matris tuæ,
& accipe tibi inde vxorem de filiabus
3 Laban auunculi tui. * Deus autem
omnipotens benedicat tibi, & creſce-
re te faciat, atque multiplicet: vt ſis in
4 turbas populorum. * Et det tibi be-
nedictiones Abrahæ, & ſemini tuo
poſt te: vt poſſideas terram peregri-
nationis tuæ, quam pollicitus eſt auo
5 tuo. [d] * Cumq́; dimiſiſſet eum Iſaac,
profectus venit in Meſopotamiā Sy-
riæ ad Laban filium Bathuel Syri,
6 fratré Rebeccæ matris ſuæ. * Videns
B autem Eſau quòd benedixiſſet pater
ſuus Iacob, & miſiſſet eum in Meſo-
potamiam Syriæ, vt inde vxorem
duceret, & quòd poſt benedictionem
præcepiſſet ei, dicens: Non accipies
7 vxoré de filiabus Chanaan: * quodq́;
obediens Iacob parentibus ſuis iſſet
8 in Syriam: * probans quoque quòd
non libenter aſpiceret filias Chanaan
9 pater ſuus, * iuit ad Iſmaelem, & du-
xit vxorem abſque iis, quas prius ha-
bebat, Maheleth filiam Iſmael filij
10 Abraham, ſororem Nabaioth. ¶ Igi-
tur egreſſus Iacob de Berſabee, per-
11 gebat Haran. * Cumque veniſſet ad
quendam locum, & vellet in eo re-
quieſcere poſt ſolis occubitum, tulit
de lapidibus qui iacebant, & ſuppo-
nens capiti ſuo, dormiuit in eodem
12 loco. * Viditque in ſomnis ſcalam
C ſtantem ſuper terram, & cacumen
illius tangens cælum: Angelos quo-
que Dei aſcendentes & deſcenden-
13 tes per eam, * & Dominum innixum
ſcalæ dicentem ſibi: [e] Ego ſum Do-

Sup. 26. g.
[d] Oſee 12. d.
[e] Inf. 35. a. 2. 48. a. 3

minus

minus Deus Abraham patris tui, &
Deus Isaac: Terram, in qua dormis,
tibi dabo & semini tuo. * Eritque se- 14
*Deut. 12. c.20. & 19 c.14 men tuum quasi puluis terrae: * dila-
taberis ad Occidentem, & Orientem,
& Septentrionem, & meridiem: &
*Sup. 26.a * BENEDICENTUR IN TE
& in semine tuo cunctae tribus ter-
rae. * Et ero custos tuus quocumque 15
pertexeris, & reducam te in terram
hanc: nec dimittam nisi compleuero
vniuersa quae dixi. * Cumque euigi- 16
lasset Iacob de somno, ait: Verè Do-
minus est in loco isto, & ego nescie-
*Inf. 35.b. 13 bam. * Pauensque, Quàm terribilis 17
est, inquit, locus iste! non est hîc aliud D
nisi domus Dei, & porta caeli. * Sur- 18
gens ergo Iacob manè, tulit lapidem
quem supposuerat capiti suo, & ere-
xit in titulum, fundens oleum desu-
per. * Appellauitque nomen vrbis 19
Bethel, quae prius Luza vocabatur.
* Vouit etiam votum, dicens. Si fue- 20
rit Deus mecum, & custodierit me in
via, per quam ego ambulo, & dederit
mihi panem ad vescendum, & ve-
stimẽtum ad induẽdum, * reuersusq; 21
fuero prosperè ad domũ patris mei:
erit mihi Dominus in Deum, * & la- 22
pis iste, quem erexi in titulum, voca-
bitur Domus Dei: cunctorumq; quae
dederis mihi, decimas offeram tibi.

CAP. XXIX.

PRofectus ergo Iacob venit in ter- 1
ram Orientalem. * Et vidit pu- 2
teũ in agro, tres quoq; greges ouium A
accubantes iuxta eum: nam ex illo
adaquabãtur pecora, & os eius gran-
di lapide claudebatur. * Morisq; erat 3
vt cunctis ouibus congregatis deuol-
uerent lapidem, & refectis gregibus
rursum super os putei ponerent. * Di- 4
xitq; ad pastores: Fratres, vnde estis?
Qui respõderunt: De Haran. * Quos 5
interrogans, Numquid, ait, nostis
Laban filium Nachor? Dixerunt: No-
uimus. * Sanúsne est? Inquit: Valet, 6
inquiunt: & ecce Rachel filia eius ve-
nit cum grege suo. * Dixitque Iacob: 7
Adhuc multum diei superest, nec est
tempus vt reducantur ad caulas gre-
ges: date antè potum ouibus, & sic
eas ad pastum reducite. * Qui re- 8
sponderunt: Non possumus, donec B
omnia pecora congregentur, & amo-
ueamus lapidem de ore putei, vt
adaquemus greges. * Adhuc loque- 9
bantur, & ecce Rachel veniebat cum
ouibus patris sui: nam gregem ipsa

10 pascebat. * Quam cùm vidisset Ia-
cob, & sciret consobrinam suam,
ouesque Laban auunculi sui: amouit
lapidem quo puteus claudebatur.
11 * Et adaquato grege, osculatus est
12 eam: & eleuata voce fleuit, * & in-
dicauit ei quòd frater esset patris sui,
& filius Rebeccae: at illa festinans
13 nunciauit patri suo. * Qui cum au-
disset venisse Iacob filium sororis
suae, cucurrit obuiam ei: complexus-
que eum, & in oscula ruens, duxit in
domum suam. Auditis autem cau-
14 sis itineris, * respondit: Os meum
es, & caro mea. Et postquam imple-
15 ti sunt dies mensis vnius, * dixit ei:
Nũ quia frater meus es, gratis seruies
16 mihi? dic quid mercedis accipias. Ha-
bebat verò duas filias, nomen maio-
ris Lia: minor vero appellabatur Ra-
17 chel. * Sed Lia lippis erat oculis: Ra-
chel decora facie, & venusto aspe-
18 ctu. * Quam diligens Iacob, ait: ser-
C uiã tibi pro Rachel filia tua minore,
19 septem annis. * Respondit Laban:
Meliùs est vt tibi eam dem quam al-
20 teri viro, mane apud me. * Seruiuit
ergo Iacob pro Rachel septem annis:
& videbãtur illi pauci dies prae amo-
21 ris magnitudine. * Dixitque ad La-
ban: Da mihi vxorem meam: quia
iam tempus impletum est, vt ingre-
22 diar ad illam. * Qui vocatis multis
amicorum turbis ad conuiuium, fe-
23 cit nuptias. * Et vespere Liam filiam
24 suam introduxit ad eum, * dans an-
cillam filiae, Zelpham nomine. Ad
quam cùm ex more Iacob fuisset in-
25 gressus, facto mane vidit Liam: * &
dixit ad socerũ suum: Quid est quod
facere voluisti? nónne pro Rachel
seruiui tibi? quare imposuisti mihi?
26 * Respondit Laban: Non est in loco
nostro consuetudinis, vt minores an-
27 tè tradamus ad nuptias. * Imple
D hebdomadam dierum huius copulae:
& hanc quoque dabo tibi pro opere
quo seruiturus es mihi septem annis
28 aliis. * Acquieuit placito: & hebdo-
mada transacta, Rachel duxit vxo-
29 rem: * cui pater seruam Balam tradi-
30 derat. * Tandemque potitus optatis
nuptiis, amorem sequẽtis priori prae-
tulit, seruiens apud eum septem annis
31 aliis. * Videns autem Dominus quòd
despiceret Liam, aperuit vuluam eius,
32 sorore sterili permanente. * Quae con-
ceptum genuit filium, vocauitq; no-
men eius Ruben, dicens: Vidit Domi-

nus

nus humilitatem meam, nunc ama-
bit me vir meus. * Rursumq; conce- 33
pit & peperit filium, & ait: Quoniam
audiuit me Dominus haberi contem-
ptui, dedit etiam istum mihi, vocauit-
que nomé eius Simeon. * Concepitq; 34
tertiò, & genuit aliú filium: dixitque:
Nunc quoque copulabitur mihi ma-
ritus meus, eo quòd pepererim ei
tres filios: & idcirco appellauit nomé
eius, Leui. * Quartò concepit, & pe- 35
perit filium, & ait: Modò confitebor
Domino. * & ob hoc vocauit eum,
Iudam. cessauitque parere.

* Matt. 1. a.3

CAP. XXX.

CErnens autem Rachel quòd in- s
fecunda esset, inuidit sorori suæ A
& ait marito suo: Da mihi liberos,
alioquin moriar. * Cui iratus respon- 2
dit Iacob: Num pro Deo ego sum,
qui priuauit te fructu vétris tui? * At 3
illa: Habeo, inquit, famulam Balam:
ingredere ad illam, vt pariat super
genua mea, & habeam ex illa filios.
* Deditque illi Balam in coniugium: 4
quæ, * ingresso ad se viro, conce- 5
pit, & peperit filium. * Dixitq; Ra- 6
chel: Iudicauit mihi Dominus, & ex-
audiuit vocem meam, dans mihi fi-
lium. & idcirco appellauit nomen
eius, Dan. * Rursumque Bala conci- 7
piens, peperit alterum, * pro quo ait 8
Rachel: Comparauit me Deus cum B
sorore mea, & inualui: vocauit-
que eum, Nephthali. * Sentiens Lia 9
quòd parere desiisset, Zelpham ancil-
lam suam marito tradidit. * Qua post 10
conceptum edéte filium, * dixit: Fe- 11
liciter. & idcirco vocauit nomé eius,
Gad. * Peperit quoque Zelpha alte- 12
rum. * Dixitque Lia: Hoc pro beati- 13
tudine mea: Beatam quippe me di-
cent mulieres. propterea appellauit
eum, Aser. * Egressus autem Ruben 14
tempore messis triticeæ in agrum, re-
perit mandragoras: quas matri Liæ
detulit. Dixitque Rachel: Da mihi
partem de mandragoris filij tui. * Il- 15
la respondit: Parúmne tibi videtur
quòd præripueris maritum mihi, nisi
etiam mandragoras filij mei tuleris? C
Ait Rachel: Dormiat tecum hac no-
cte pro mandragoris filij tui. * Re- 16
deuntiq; ad vesperam Iacob de agro,
egressa est in occursum eius Lia, & ad
me, inquit, intrabis: quia mercede
conduxi te pro mádragoris filij mei.
Dormiuitque cum ea nocte illa. * Et 17
exaudiuit Deus preces eius: conce-

pitq; & peperit filium quintum, * &
18 ait: Dedit Deus mercedem mihi, quia
dedi ancillam meam viro meo. ap
19 pellauitq; nomé eius, Issachar. * Rur-
sum Lia concipiens, peperit sextum
20 filium, * & ait: Dotauit me Deus
dote bona: etiam hac vice mecum erit
maritus meus, eo quòd genuerim ei
sex filios: & idcirco appellauit no
21 men eius, Zabulon. * Post quem pe-
22 perit filiam, nomine Dinam. * Re-
D cordatus quoque Dominus Rache-
lis, exaudiuit eam, & aperuit vul-
23 uam eius. * Quæ concepit & pepe-
rit filium, dicens: Abstulit Deus op-
24 probrium meum. * Et vocauit no-
men eius, Ioseph, dicens: Addat mihi
25 Dominus filium alterum. * Nato au-
tem Ioseph, dixit Iacob socero suo:
Dimitte me vt reuertar in patriam,
26 & ad terram meam. * Da mihi vxo-
res, & liberos meos, pro quibus ser-
uiui tibi, vt abeam: tu nosti serui-
27 tutem qua seruiui tibi. * Ait illi La-
ban: Inueniam gratiam in conspe-
ctu tuo: experimento didici, quia
benedixerit mihi Deus propter te:
28 * constitue mercedem tuam quam
29 dem tibi. * At ille respondit: Tu no-
E sti quomodo seruierim tibi, & quan-
ta in manibus meis fuerit possessio
30 tua. * Modicum habuisti antequam
venirem ad te, & nunc diues effectus
es: benedixitq; tibi Dominus ad in-
troitum meum. Iustum est igitur vt
aliquando prouideam etiam domui
31 meæ. * Dixitq; Laban: Quid tibi da-
bo? At ille ait: nihil volo: sed si feceris
quod postulo, iterum pascam, & cu-
32 stodiam pecora tua. * Gyra omnes
greges tuos, & separa cunctas oues
varias, & sparso vellere: & quod-
cumque furuum, & maculosum, va-
riumque fuerit, tam in ouibus quàm
33 in capris, erit merces mea. * Respon-
debitq; mihi cras iustitia mea, quádo
placiti tempus aduenerit coram te: &
omnia quæ non fuerint varia, & ma-
culosa, & furua, tam in ouibus quàm
34 in capris, furti me arguent. * Dixitq;
35 Laban: Gratú habeo quod petis. * Et
F separauit in die illa capras, & oues, &
hircos, & arietes varios, atque macu-
losos: cúctum autem gregem vnico-
loré, id est albi & nigri velleris, tra-
36 didit in manu filiorum suorum. * Et
posuit spatium itineris trium dierum
inter se & generum, qui pascebat re-
37 liquos greges eius. * Tollens ergo

Iacob

Iacob virgas populeas virides, &
amygdalinas, & ex platanis, ex parte
decorticauit eas: detractisq; corti-
cibus, in his, quæ spoliata fuerant, can-
dor apparuit: illa verò quæ integra
fuerant, viridia permanserunt: atque
in hunc modum color effectus est
varius. Posuitque eas in canalibus, 38
vbi effundebatur aqua: vt cùm venis-
sent greges ad bibendum, ante oculos
haberent virgas, & in aspectu ea-
rum conciperent. * Factumque est vt 39
in ipso calore coitus, oues intueren- G
tur virgas, & parerent maculosa, &
varia, & diuerso colore respersa. * Di- 40
uisitq; gregem Iacob, & posuit virgas
in canalibus ante oculos arietũ: erant
autem alba & nigra quæque, Laban:
cetera verò, Iacob, separatis inter se
gregibus. * Igitur quãdo primo tem- 41
pore ascẽdebantur oues, ponebat Ia-
cob virgas in canalibus aquarũ ante
oculos arietũ & ouium, vt in earum
contemplatione cõciperent. * quan- 42
do verò serotina admissura erat, &
conceptus extremus, non ponebat
eas. Factaque sunt ea quæ erant se-
rotina, Laban: & quę primi temporis,
Iacob. * Ditatusque est homo vltra 43
modũ, & habuit greges multos, an-
cillas & seruos, camelos, & asinos.

CAP. XXXI.

POstquam autem audiuit verba fi- 1
liorum Laban dicentium: Tulit A
Iacob omnia quæ fuerunt patris no-
stri, & de illius facultate ditatus, fa-
ctus est inclytus: * animaduertit quo- 2
que faciem Laban: quòd non esset
erga se sicut heri & nudiustertius,
* maximè dicente sibi Domino: Re- 3
uertere in terram patrum tuorum, &
ad generationem tuam, eroq; tecum.
Misit, & vocauit Rachel & Liam in 4
agrum, vbi pascebat greges, * dixitq; 5
eis: Video faciem patris vestri quòd
non sit erga me sicut heri & nudius-
tertius: Deus autem patris mei fuit
mecum. * Et ipsæ nostis quòd totis 6
viribus meis seruierim patri vestro.
* Sed & pater vester circumuenit me, 7
& mutauit mercedem meam decem
vicibus: & tamen non dimisit eum
Deus vt noceret mihi. * Si quando 8
dixit: variæ erunt mercedes tuæ: pa-
riebant omnes oues varios fœtus.
quando verò è contrario ait: Alba
quæque accipies pro mercede: omnes
greges alba pepererunt. * Tulitque 9
Deus substãtiam patris vestri, & de- B

10 dit mihi. * Postquam enim conce-
ptus ouium tempus aduenerat, leua-
ui oculos meos, & vidi in somnis
ascendentes mares super feminas, va-
rios & maculosos, & diuersorum
11 colorum. * Dixitque Angelus Dei ad
me in somnis: Iacob? Et ego respon-
12 di: Adsum. * Qui ait: Leua oculos
tuos, & vide vniuersos masculos ad-
scendentes super feminas, varios, ma-
culosos, atque respersos. Vidi enim
13 omnia quæ fecit tibi Laban. * Ego
sum Deus Bethel, * vbi vnxisti la- * Sup. 28 d. 18
pidem, & votum vouisti mihi. Nunc
ergo surge, & egredere de terra hac,
reuertens in terram natiuitatis tuæ.
14 * Responderuntque Rachel & Lia:
Nũquid habemus residui quidquam
in facultatibus, & hæreditate domus
15 patris nostri? * Nónne quasi alienas
reputauit nos, & vendidit, comedit-
16 que pretium nostrum? * Sed Deus
tulit opes patris nostri, & eas tradi-
dit nobis, ac filiis nostris: vnde om-
17 nia quæ præcepit tibi Deus, fac. Sur-
C rexit itaque Iacob, & impositis libe-
ris, ac coniugibus suis super came-
18 los, abiit. * Tulitque omnem sub-
stantiá suam, & greges, & quidquid
in Mesopotamia acquisierat, pergens
ad Isaac patrẽ suum in terram Cha-
19 naan. * Eo tempore ierat Laban ad
tondendas oues, & Rachel furata
20 est idola patris sui. * Noluitque Ia-
cob confiteri socero suo quod fuge-
21 ret. * Cumq; abisset tam ipse quàm
omnia quæ iuris sui erant, & amne
transmisso pergeret contra montem
22 Galaad, * nunciatum est Laban die
23 tertio quòd fugeret Iacob. * Qui, as-
sumptis fratribus suis, persecutus est
eum diebus septem: & comprehendit
24 eum in monte Galaad. * Viditque in
somnis dicentem sibi Deum: Caue
D ne quidquam asperè loquaris contra
25 Iacob. * Iamque Iacob extenderat
in monte tabernaculum: cumque ille
consecutus fuisset eum cum fratribus
suis, in eodem Monte Galaad fixit
26 tentorium. * Et dixit ad Iacob: qua-
re ita egisti, vt clam me abigeres filias
27 meas quasi captiuas gladio? * Cur
ignorante me fugere voluisti, nec in-
dicare mihi, vt prosequerer te cum
gaudio, & canticis, & tympanis, &
28 citharis? * Non es passus vt oscularer
filios meos & filias: stultè operatus
29 es: & nunc quidem * valet manus
mea reddere tibi malum: sed Deus

patris vestri heri dixit mihi: Caue ne
loquaris cōtra Iacob quidquā durius.
* Esto, ad tuos ire cupiebas, & deside- 30
rio erat tibi domus patris tui: cur fu-
ratus es deos meos? Respōdit Iacob: 31
Quòd inscio te profectus sum, timui ne
violenter auferres filias tuas. * Quòd 32
autem furti me arguis: apud quēcun- E
que inueneris deos tuos, necetur co-
ram fratribus nostris. scrutare, quid-
quid tuorum apud me inueneris, &
aufer. hæc dicens, ignorabat quòd
Rachel furata esset idola. * Ingressus 33
itaque Laban tabernaculum Iacob &
Liæ, & vtriusque famulę, nō inuenit.
Cumque intrasset tentorium Rache-
lis, * illa festinans abscondit idola 34
subter stramenta cameli, & sedit de-
super: scrutantique omne tentorium,
& nihil inuenienti, * ait: Ne irasca- 35
tur dominus meus quòd coram te as-
surgere nequeo: quia iuxta consue-
tudinem feminarū nunc accidit mi-
hi. sic delusa solicitudo quęrentis est.
* Tumensque Iacob, cum iurgio ait: 36
Quam ob culpam meam, & ob quod
peccatū meum sic exarsisti post me,
* & scrutatus es omnē supellectilem 37
meam? Quid inuenisti de cuncta sub-
stantia domus tuæ? pone hic coram
fratribus meis, & fratribus tuis, &
iudicent inter me, & te. * Idcirco vi- 38
ginti annis fui tecum? oues tuæ & ca-
præ steriles non fuerunt, arietes gre-
gis tui non comedi: * nec captum à 39
bestia ostendi tibi, ego damnum om-
ne reddebā: quidquid furto peribat, à F
me exigebas: * die noctuque æstu 40
vrebar, & gelu, fugiebatque somnus
ab oculis meis. * Sicq; per viginti an- 41
nos in domo tua seruiui tibi, quat-
tuordecim pro filiabus, & sex pro
gregibus tuis: immutasti quoq; mer-
cedem meam decem vicibus. * Nisi 42
Deus patris mei Abraham, & timor
Isaac affuisset mihi, forsitan modo
nudum me dimisisses: afflictionem
meam & laborem manuum mearum
respexit Deus, & arguit te heri. Re- 43
spondit ei Laban: Filiæ meæ & filij,
& greges tui, & omnia quæ cernis,
mea sunt: quid possum facere filiis &
nepotibus meis? * Veni ergo, & inea- 44
mus fœdus: vt sit in testimonium in-
ter me & te. * Tulit itaque Iacob la- 45
pidem, & erexit illum in titulum:
* dixitque fratribus suis: Afferte lapi- 46
des. Qui congregantes fecerunt tu-
mulum, comederuntque super eum:

47 * quem vocauit Laban Tumulum te-
stis: & Iacob, Aceruum testimonij,
vterq; iuxta proprietatē linguæ suæ.
48 * Dixitque Laban: Tumulus iste erit
G testis inter me & te hodie, & idcirco
appellatum est nomen eius Galaad,
49 id est, Tumulus testis. * Intueatur &
iudicet Dominus inter nos quando
50 recesserimus à nobis, * si afflixeris fi-
lias meas, & si introduxeris alias vxo
res super eas: nullus sermonis nostri
testis est absque Deo, qui præsens re-
51 spicit. * Dixitque rursus ad Iacob: En
tumulus hic, & lapis quem erexi in-
52 ter me & te, * testis erit: tumulus, in-
quam, iste & lapis sint in testimoniū,
si aut ego transiero illum pergens ad
te, aut tu præterieris, malum mihi co-
53 gitans. * Deus Abraham, & Deus
Nachor iudicet inter nos, Deus pa-
tris eorum. Iurauit ergo Iacob per ti-
54 morem patris sui Isaac. * immolatis-
que victimis in monte, vocauit fra-
tres suos vt ederent panem. Qui cùm
55 comedissent, manserunt ibi. Laban
verò de nocte consurgens, osculatus
est filios, & filias suas, & benedixit
illis: reuersusq; est in locum suum.

CAP. XXXII.

1 IAcob [a] quoque abiit itinere quo cœ- [a] Inf. 48. c. 16
A perat. fueruntque ei obuiam Ange-
2 li Dei. * Quos cùm vidisset, ait: Ca-
stra Dei sunt hæc. & appellauit no-
men loci illius Mahanaim, id est, Ca-
3 stra. * Misit autem & nuncios ante se
ad Esau fratrem suum in terrā Seir,
4 in regionem Edom: * præcepitque eis,
dicens: Sic loquimini domino meo
Esau: Hæc dicit frater tuus Iacob:
Apud Laban peregrinatus sum, &
5 fui vsque in præsentem diem. * Ha-
beo boues, & asinos, & oues, & ser-
uos, & ancillas: mittoque nunc lega-
tionem ad dominum meum, vt in-
B ueniam gratiam in conspectu tuo.
6 * Reuersique sunt nuncij ad Iacob,
dicentes: Venimus ad Esau fratrem
tuum, & ecce properat tibi in occur-
7 sum cum quadringentis viris. * Ti-
muit Iacob valdè: & perterritus di-
uisit populum qui secum erat, greges
quoque & oues & boues, & camelos
8 in duas turmas, * dicens: Si venerit
Esau ad vnam turmam, & percusse-
rit eam, alia turma, quæ reliqua est,
9 saluabitur. Dixitque Iacob: Deus
patris mei Abraham, & Deus patris
mei Isaac: Domine qui dixisti mihi:
C Reuertere in terram tuam, & in lo-

cum natiuitatis tuæ, & benefaciam ti- C
bi: * minor sum cunctis miserationi- 10
bus tuis, & veritate tua quam exple-
uisti seruo tuo. In baculo meo transi-
iui Iordanem istum: & nunc cũ dua-
bus turmis regredior. * Erue me de 11
manu fratris mei Esau, quia valdè eũ
timeo: ne fortè veniens percutiat ma-
trem cum filiis. * Tu locutus es quòd 12
benefaceres mihi, & dilatares semen
meum sicut arenam maris, quæ præ
multitudine numerari non potest.
* Cumque dormisset ibi nocte illa, 13
separauit de his quę habebat, munera D
Esau fratri suo, * capras ducentas, 14
hircos viginti, oues ducentas, & arie-
tes viginti, * camelos fœtas cum pul- 15
lis suis triginta, vaccas quadraginta,
& tauros viginti, asinas viginti, &
pullos earum decem. * Et misit per 16
manus seruorum suorum singulos
seorsum greges, dixitque pueris suis:
Antecedite me: & sit spatium inter
gregem & gregem. * Et præcepit prio- 17
ri, dicẽs: Si obuium habueris fratrem
meum Esau: & interrogauerit te,
Cuius es? aut, Quo vadis? aut, Cuius E
sunt ista quæ sequeris. * respondebis: 18
Serui tui Iacob, munera misit domi-
no meo Esau: ipse quoque post nos
venit. Similiter dedit mandata se- 19
cundo, & tertio, & cunctis qui seque-
bantur greges, dicens: Iisdem verbis
loquimini ad Esau, cùm inueneritis
eum. * Et addetis: Ipse quoque seruus 20
tuus Iacob iter nostrum insequitur:
dixit enim: Placabo illum muneri-
bus quæ præcedunt, & posteà videbo
illum, forsitan propitiabitur mihi.
* Præcesserunt itaque munera ante 21
eum, ipse verò mansit nocte illa in
castris. * Cumque maturè surrexis- 22
set, tulit duas vxores suas, & totidem F
famulas cum vndecim filiis, & trans-
iuit vadum Iaboc. * Traductisque 23
omnibus quę ad se pertinebãt, * man- 24
sit solus: & ecce vir luctabatur cum
eo vsque manè. * Qui cùm videret 25
quòd eum superare non posset, teti-
git neruum femoris eius, & statim
emarcuit. * Dixitque ad eum: Di- 26
mitte me, iam enim ascendit aurora.
Respondit: Non dimittam te, nisi be-
nedixeris mihi. * Ait ergo: Quod no- 27
men est tibi? Respondit: Iacob. * At 28
ille, Nequaquam, inquit, Iacob appel-
labitur nomen tuum, sed Israel: quo-
niam si contra Deum fortis fuisti,
quanto magis contra homines præ-

29 ualebis? Interrogauit eum Iacob:
Dic mihi, quo appellaris nomine?
G Respondit: Cur quæris nomen meũ?
30 Et benedixit ei in eodem loco. * Vo-
cauitq. Iacob nomen loci illius Pha-
nuel, dicẽns: Vidi Deum facie ad fa-
ciem, & salua facta est anima mea.
31 * Ortusq. est ei statim sol, postquam
transgressus est Phanuel: ipse verò
32 claudicabat pede. * Quam ob cau-
sam non comedunt neruum filij Is-
rael, qui emarcuit in femore Iacob,
vsque in præsentem diem: eò quòd
tetigerit neruum femoris eius, &
obstupuerit.

CAP. XXXIII.

1 ELeuans autem Iacob oculos suos,
A vidit venientem Esau, & cum eo
quadringentos viros: diuisitque filios
Liæ & Rachel, ambarumque famu-
2 larum: * & posuit vtramque ancil-
lam, & liberos earum in principio:
Liam verò, & filios eius in secundo
loco: Rachel autem, & Ioseph nouis-
3 simos. * Et ipse progrediens adorauit
pronus in terram septies, donec ap-
4 propinquaret frater eius. * Currens
itaque Esau obuiam fratri suo, am-
plexatus est eum: stringensque col-
5 lum eius, & osculans fleuit. * Leua-
tisque oculis, vidit mulieres & par-
uulos earum, & ait: Quid sibi volunt
isti? & si ad te pertinent? Respondit:
B Paruuli sunt, quos donauit mihi Deus
6 seruo tuo. * Et appropinquantes an-
cillæ & filij earum, incuruati sunt.
7 Accessit quoque Lia cum pueris
suis: & cùm similiter adorassent, ex-
tremi Ioseph & Rachel adorauerũt.
8 * Dixitque Esau: Quænam sunt istæ
turmæ quas obuiam habui? Respon-
dit: Vt inuenirem gratiam coram do-
9 mino meo. * At ille ait: Habeo plu-
10 rima, frater mi, sint tua tibi. * Dixit-
que Iacob: Noli ita, obsecro: sed si
inueni gratiam in oculis tuis, accipe
munusculum de manibus meis: sic
enim vidi faciem tuam, quasi vide-
C rim vultum Dei: esto mihi propitius,
11 * & suscipe benedictionem quam at-
tuli tibi, & quam donauit mihi Deus
tribuens omnia. Vix fratre compel-
12 lente, suscipiens, * ait: Gradiamur
13 simul, eroque socius itineris tui. * Di-
xitque Iacob: Nosti domine mi quòd
paruulos habeam teneros, & oues, &
boues fœtas mecum: quas si plus in
ambulando fecero laborare, mo-
14 rientur vna die cuncti greges. * Præ-

cedat

cedat dominus meus ante seruum
suum : & ego sequar paulatim vesti-
gia eius , sicut videro paruulos meos
posse , donec veniam ad dominum
meum in Seir.* Respondit Esau: Oro 15
te , vt de populo qui mecum est , sal-
tem socij remaneant viæ tuæ Non
est,inquit, necesse : hoc vno tantùm
indigeo, vt inueniam gratiam in con-
spectu tuo domine mi. Reuersus est 16
itaque illo die Esau itinere quo ve-
nerat in Seir. * Et Iacob venit in So- 17
coth : vbi ædificata domo & fixis D
tentoriis appellauit nomen loci illius C
Socoth, id est, tabernacula. * Trans- 18
iuitq; in Salem vrbem Sichimorum,
quæ est in terra Chanaan, postquam
reuersus est de Mesopotamia Syriæ:
& habitauit iuxta oppidum. * Emit- 19
que partem agri in qua fixerat taber-
nacula, à filiis Hemor patris Sichem
centum agnis. * Et erecto ibi alta- 20
ri, inuocauit super illud fortissimum
Deum Israel.

CAP. XXXIIII.

EGressa est autem Dina filia Liæ 1
vt videret mulieres regionis il- A
lius * Quam cum vidisset Sichem 2
filius Hemor Heuæi , princeps terræ
illius , adamauit eam : & rapuit, &
dormiuit cum illa, vi opprimens vir-
ginem. * Et conglutinata est anima 3
eius cum ea, tristemq. deliniuit blan-
ditiis.* Et pergens ad Hemor patrem 4
suum , Accipe, inquit, mihi puellam
hanc coniugem. * Quod cum audis- 5 D
set Iacob, absentibus filiis, & in pastu
pecorum occupatis, siluit donec redi-
rent. * Egresso autem Hemor patre 6
Sichem vt loqueretur ad Iacob, * ec- 7
ce filij eius veniebant de agro : audi-
toq; quod acciderat, irati sunt valdè,
eò quod fœdam rem operatus esset in
Israel, & violata filia Iacob, rem illi-
citam perpetrasset. Locutus est ita- 8
que Hemor ad eos : Sichem filij mei
adhæsit anima filiæ vestræ: date eam
illi vxorem : * & iungamus vicissim 9
connubia: filias vestras tradite nobis,
& filias nostras accipite. * Et habita- 10
te nobiscum: terra in potestate vestra
est, exercete, negotiamini, & posside- B
te eam. * Sed & Sichem ad patrem 11
& ad fratres eius ait : Inueniam gra-
tiam coram vobis: & quæcumq. sta-
tueritis, dabo:* augete dotem, & mu- 12
nera postulate, & libenter tribuam
quod petieritis : tantùm date mihi
puellam hanc vxorem. * Responde- 13

runt filij Iacob Sichem & patri eius
in dolo , sæuientes ob stuprum soro-
14 ris : * Non possumus facere quod pe-
titis , nec dare sororem nostram ho-
mini incircumciso: quod illicitum &
15 nefarium est apud nos.* Sed in hoc
valebimus fœderari, si volueritis esse
similes nostri , & circumcidatur in
16 vobis omne masculini sexus ; * tunc
dabimus & accipiemus mutuo filias
vestras , ac nostras : & habitabimus
vobiscum, erimusque vnus populus:
17 * si autem circumcidi nolueritis, tol-
lemus filiam nostram, & recedemus.
18 * Placuit oblatio eorum Hemor, & G
19 Sichem filio eius: * nec distulit ado-
lescens quin statim quod petebatur
expleret : amabat enim puellam val-
dè, & ipse erat inclytus in omni do-
20 mo patris sui. * Ingressique portam
21 vrbis, locuti sunt ad populum: * Viri
isti pacifici sunt , & volunt habitare
nobiscum : negotientur in terra, &
exerceant eam , quæ spatiosa & lata
cultoribus indiget: filias eorum acci-
piemus vxores , & nostras illis dabi-
22 mus. * Vnum est, quo differtur tan-
tum bonum. Si circumcidamus mas-
culos nostros , ritum gentis imitan-
23 tes. * Et substantia eorum, & pecora,
& cuncta quæ possident, nostra erũt:
tantùm in hoc acquiescamus , & ha-
bitantes simul , vnum efficiemus po-
24 pulum. * Assensique sunt omnes,
25 circumcisis cunctis maribus * Et ec-
ce, die tertio quãdo grauissimus vul-
nerum dolor est : arreptis , duo filij
Iacob, Simeon & Leui fratres Dinæ,
gladiis, ingressi sunt vrbem cõfiden-
ter : * interfectisque omnibus mas- *Inf. 36. A.
26 culis, * Hemor & Sichem pariter ne-
cauerunt, tollentes Dinam de domo
27 Sichem sororem suam. * Quibus
egressis, irruerunt super occisos ceteri
filij Iacob: & depopulati sunt vrbem
28 in vltionem stupri. * Oues eorum,
& armenta, & asinos, cunctaque va-
stantes quæ in domibus & in agris
29 erant, * paruulos quoque eorum &
30 vxores duxerunt captiuas. * Quibus H
patratis audacter, Iacob dixit ad Si-
meon & Leui: Turbastis me, & odio-
sum fecistis me Chananæis , & Phe-
rezæis habitatoribus terræ huius. nos
pauci sumus : illi congregati percu-
tient me , & delebor ego , & domus
31 mea. * Responderunt. numquid vt
scorto abuti debuere sorore nostra ?

CAP. XXXV.

INterea locutus est Deus ad Iacob: 1
Surge, & ascende Bethel, & habita A
a Sup. 28. ibi, facque altare Deo qui [a] apparuit
c. 13. tibi quando fugiebas Esau fratrem
tuum. * Iacob verò conuocata omni 2
domo sua, ait: Abiicite deos alienos
qui in medio vestri sunt, & munda-
mini, ac mutate vestimenta vestra.
* Surgite, & ascendamus in Bethel, 3
vt faciamus ibi altare Deo: qui exau-
diuit me in die tribulationis meæ, &
socius fuit itineris mei. * Dederunt 4
ergo ei omnes deos alienos quos ha-
bebant, & inaures quæ erant in auri-
bus eorum: at ille infodit ea subter
terebinthum, quæ est post vrbem Si-
chem. * Cumque profecti essent, ter- 5
ror Dei inuasit omnes per circuitum
ciuitates, & non sunt ausi persequi
recedentes. * Venit igitur Iacob Lu- 6
zam, quæ est in terra Chanaan, cog-
nomento Bethel: ipse & omnis po- B
pulus cum eo. * Ædificauitque ibi 7
altare, & appellauit nomẽ loci illius,
b Sup. 28. Domus Dei: ibi enim [b] apparuit ei
c. 18. Deus cùm fugeret fratrem suum.
* Eodem tempore mortua est Debo- 8
ra nutrix Rebeccæ, & sepulta est ad
radices Bethel subter quercum: voca-
tumque est nomen loci illius, Quer-
cus fletus. * Apparuit autem iterum 9
Deus Iacob postquam reuersus est de
Mesopotamia Syriæ, benedixitque ei,
c Sup. 32. * dicens: [c] Non vocaberis vltrà Ia- 10
f. 28. cob, sed Israel erit nomen tuum. Et
appellauit eum Israel, * dixitque ei: 11
Ego Deus omnipotẽs, cresce, & mul-
tiplicare: gentes, & populi nationum
ex te erunt, reges de lumbis tuis egre-
dientur. * Terramque quam dedi 12
Abraham & Isaac, dabo tibi & semi-
ni tuo post te. * Et recessit ab eo. 13
* Ille verò erexit titulum lapideum 14
in loco quo locutus fuerat ei Deus: C
libans super eum libamina, & effun-
dens oleum: * vocansque nomen lo- 15
ci illius, Bethel. * Egressus autem in- 16
de, venit verno tempore ad terrã quæ
ducit Ephratam: in qua cùm parturi-
ret Rachel, * ob difficultatem par- 17
tus periclitari cœpit. Dixitque ei ob-
stetrix: Noli timere, quia & hunc ha-
bebis filium. * Egrediente autem ani- 18
ma præ dolore, & imminente iam
morte, vocauit nomen filij sui Ben-
oni, id est, filius doloris mei: pater
verò appellauit eum Beniamin, id
est, filius dexteræ. * Mortua est ergo 19
Rachel, & sepulta est in via quæ du-
cit Ephratam, hæc est Bethlehem.
20 * Erexitque Iacob titulum super se-
pulchrum eius: [d] Hic est titulus mo- d Inf. 48.
numenti Rachel, vsque in præsentem b. 7.
21 diem. Egressus inde, fixit taberna-
22 culum trans Turrem gregis. * [e] Cum- e Inf. 49.
D que habitaret in illa regione, abiit a. 1.
Ruben, & dormiuit cum Bala con-
cubina patris sui: quod illum mini-
me latuit. Erant autem filij Iacob
23 duodecim. * Filij Liæ primogenitus
Ruben & Simeon, & Leui, & Iudas,
24 & Issachar, & Zabulon. * Filij Ra-
25 chel: Ioseph & Beniamin. * Filij Ba-
læ ancillæ Rachelis: Dan & Neph-
26 thali. * Filij Zelphæ ancillæ Liæ: Gad
& Aser: hi sunt filij Iacob, qui nati
27 sunt ei in Mesopotamia Syriæ. * Venit
etiam ad Isaac patrem suũ in Mam-
bre, Ciuitatẽ Arbee, hæc est Hebron:
in qua peregrinatus est Abraham &
28 Isaac. * Et completi sunt dies Isaac
29 centum octoginta annorum. * Con-
sumptusque ætate mortuus est: &
appositus est populo suo senex &
plenus dierum: & sepelierunt eum
Esau & Iacob filij sui.

CAP. XXXVI.

1 HÆ sunt autẽ generationes Esau,
2 ipse est Edom. * Esau accepit
A vxores de filiabus Chanaan: Ada
filiam Elon Hethæi, & Oolibama fi-
3 liam Anæ filiæ Sebeon Heuæi: * Ba-
semath quoque filiam Ismael soro-
4 rem Nabaioth. * [f] Peperit autem Ada, f 1. Par. 1.
Eliphaz: Basemath genuit Rahuel: c. 29.
5 * Oolibama genuit Iehus & Ihelon
& Core. hi filij Esau qui nati sunt ei
6 in terra Chanaan. Tulit autẽ Esau
vxores suas & filios & filias, & om-
nem animam domus suæ, & sub-
stantiam, & pecora, & cuncta quæ
habere poterat in terra Chanaan: &
abiit in alteram regionem, recessitque
7 à fratre suo Iacob. * [g] Diuites enim g Sup. 13.
erant valde, & simul habitare non a. 6.
poterant: nec sustinebat eos terra pe-
regrinationis eorum præ multitudi-
8 ne gregum. * [h] Habitauitque Esau in h Ios. 24.
9 monte Seir, ipse est Edom. * Hæ au- a. 4.
tem sunt generationes Esau patris
10 Edom in monte Seir, * & hæc nomi-
B na filiorum eius: [i] Eliphaz filius Adæ i 1. Par. 1.
vxoris Esau: Rahuel quoque filius c. 34.
11 Basemath vxoris eius. * Fueruntque
Eliphaz filij: Theman, Omar, Sepho,
12 & Gatham, & Cenez. * Erat autem
Thamna, concubina Eliphaz filij

Esau:

Esau:quæ peperit ei Amalech. hi sunt
filij Ada vxoris Esau. * Filij autem 13
Rahuel: Nahath & Zara, Samma &
Meza. hi filij Basemath vxoris Esau.
* Isti quoque erant filij Oolibama fi- 14
liæ Anæ filiæ Sebeon, vxoris Esau,
quos genuit ei Iehus & Ihelon &
Core. Hi duces filiorum Esau: Filij 15
Eliphaz primogeniti Esau: dux The-
man, dux Omar, dux Sepho, dux Ce-
nez, * dux Core, dux Gatham, dux 16
Amalech. hi filij Eliphaz in terra
Edom, & hi filij Ada. * Hi quoque 17
filij Rahuel filij Esau: dux Nahath,
dux Zara, dux Samma, dux Meza. hi
autem duces Rahuel in Terra Edom:
isti filij Basemath vxoris Esau. * Hi 18
autem filij Oolibama vxoris Esau:
dux Iehuz, dux Ihelon, dux Core. C
hi duces Oolibama filiæ Anæ vxoris
Esau. * Isti sunt filij Esau, & hi duces 19
* 1. Par. 1. c. 38. corum: ipse est Edom. * Isti sunt filij 20
Seir Horræi, habitatores terræ: Lotan,
& Sobal, & Sebeon, & Ana, * & Di- 21
son, & Eser, & Disan. hi duces Hor-
ræi, filij Seir in Terra Edom. * Facti 22
sunt autem filij Lotan: Hori & He-
man. erat autẽ soror Lotan, Thamna.
* Et isti filij Sobal: Aluan & Mana- 23
hat & Ebal, & Sepho & Onam. * Et 24
hi filij Sebeon: Aia & Ana. Iste est
Ana qui inuenit aquas calidas in so-
litudine, cùm pasceret asinos Sebeon
patris sui: * habuitque filium Dison, 25
& filiam Oolibama. * Et isti filij Di- 26
son: Hamdan, & Eseban, & Ieth-
ran, & Charan. * Hi quoque filij 27
Eser: Balaan, & Zauan, & Acan.
* Habuit autem filios Disan: Hus, & 28
Aram. * Hi duces Horræorum: dux 29
Lotan, dux Sobal, dux Sebeon, dux
Ana, * dux Dison, dux Eser, dux Di- 30
san: isti duces Horræorum qui impe-
rauerunt in Terra Seir. Reges au- 31
tem qui regnauerunt in Terra Edom D
antequã haberent regem filij Israel,
fuerunt hi: * Bela filius Beor, nomen- 32
que vrbis eius Denaba. * Mortuus est 33
autem Bela, & regnauit pro eo Iobab
filius Zaræ de Bosra. * Cumq. mor- 34
tuus esset Iobab, regnauit pro eo Hu-
sam de terra Themanorum. * Hoc 35
quoque mortuo, regnauit pro eo
Adad filius Badad, qui percussit Ma-
dian in regione Moab: & nomen vr-
bis eius Auith. * Cumque mortuus 36
esset Adad, regnauit pro eo Semla de
Masreca. * Hoc quoque mortuo re- 37
gnauit pro eo Saul de fluuio Roho-
38 both. * Cumq; & hic obiisset, succes-
sit in regnũ Balanan filius Achobor.
39 * Isto quoque mortuo regnauit pro
eo Adar, nomenque vrbis eius Phau:
& appellabatur vxor eius Meeta-
40 bel, filia Matred filiæ Mezaab. * Hæc
ergo nomina ducum Esau in cogna-
tionibus, & locis, & vocabulis suis:
dux Thamna, dux Alua, dux Ietheth,
41 * dux Oolibama, dux Ela, dux Phi-
42 non, * dux Cenez, dux Theman, dux
43 Mabsar, * dux Magdiel, dux Hiram:
hi duces Edom habitantes in terra
imperij sui, ipse est Esau pater Idu-
mæorum.

CAP. XXXVII.

1 HAbitauit autem Iacob in terra
A Chanaan, in qua pater suus pe-
2 regrinatus est. * Et hæ sunt generatio-
nes eius: Ioseph cùm sedecim esset
annorum, pascebat gregem cum fra-
tribus suis adhuc puer: & erat cum
filiis Balæ & Zelphæ vxorum patris
sui: accusauitque fratres suos apud
3 patrem crimine pessimo. * Israel au-
tem diligebat Ioseph super omnes fi-
lios suos, eò quòd in senectute ge-
nuisset eum: fecitque ei tunicam po-
4 lymitam. * Videntes autem fratres
eius quòd à patre plus cunctis filiis
amaretur, oderant eum, nec poterant
5 ei quidquam pacificè loqui. * Accidit
quoque vt visum somnium referret
B fratribus suis: quæ causa maioris odij
6 seminarium fuit. * Dixitque ad eos:
Audite somnium meum quod vidi:
7 * Putabam nos ligare manipulos in
agro: & quasi consurgere manipu-
lum meum, & stare, vestrosque ma-
nipulos circumstantes adorare ma-
8 nipulum meum. * Responderunt fra-
tres eius: Numquid rex noster eris?
aut subiiciemur ditioni tuæ? Hæc er-
go causa somniorum atque sermo-
num, inuidiæ & odij fomitem mini-
9 strauit. * Aliud quoque vidit som-
nium, quod narrans fratribus, ait: Vi-
di per somnium, quasi solem, & lu-
nam, & stellas vndecim adorare me.
10 * Quod cùm patri suo, & fratribus
C retulisset, increpauit eum pater suus,
& dixit: Quid sibi vult hoc somnium
quod vidisti? num ego & mater tua,
& fratres tui adorabimus te super
11 terram? Inuidebant ei igitur fratres
sui: pater verò rem tacitus conside-
12 rabat. * Cumque fratres illius in pa-
scendis gregibus patris morarentur
13 in Sichem, * dixit ad eum Israel: Fra-

tres tui pascunt oues in Sichimis: ve-
ni, mittam te ad eos. Quo respon-
dente, * Præsto sum, ait ei: Vade, & 14
vide si cuncta prospera sint erga fra-
tres tuos, & pecora: & renuncia mihi
quid agatur. Missus de Valle Hebron, D
venit in Sichem: * inuenitque eum 15
vir errantem in agro, & interrogauit
quid quæreret. * At ille respondit: 16
Fratres meos quæro, indica mihi vbi
pascant greges. * Dixitque ei vir: Re- 17
cesserunt de loco isto: audiui autem
eos dicentes: Eamus in Dothain.
Perrexit ergo Ioseph post fratres
suos, & inuenit eos in Dothain.
* Qui cùm vidissent eum procul, an- 18
tequam accederet ad eos, cogitauerũt
illum occidere: * & mutuo loque- 19
bantur: Ecce somniator venit: * ve- 20
nite, occidamus eum, & mittamus in
cisternam veterem: dicemusque, Fe-
ra pessima deuorauit eum: & tũc ap-
parebit quid illi prosint somnia sua. E
a Inf.42. c.21 * a Audiens autem hoc Ruben, nite- 21
batur liberare eum de manibus eorũ,
& dicebat: * Non interficiatis ani- 22
mam eius, nec effundatis sanguinem:
sed proiicite eum in cisternam hanc,
quæ est in solitudine, manusque ve-
stras seruate innoxias: hoc autem di-
cebat, volens eripere eum de mani-
bus eorum, & reddere patri suo.
* Confestim igitur vt peruenit ad 23
fratres suos, nudauerunt eum tunica
talari, & polymita: * miseruntq. eum 24
in cisternam veterem, quæ non habe-
bat aquam. * Et sedentes vt comede- 25
rent panem, viderũt Ismaelitas via-
tores venire de Galaad, & camelos
eorũ portantes aromata, & resinam, F
& stacten in Ægyptum. * Dixit ergo 26
Iudas fratribus suis: Quid nobis pro-
dest si occiderimus fratrem nostrum,
& celauerimus sanguinem ipsius?
* Melius est vt venundetur Ismaeli- 27
tis, & manus nostræ non polluantur:
frater enim, & caro nostra est. Ac-
quieuerunt fratres sermonibus illius.
a Sap.10. c.13. * a Et prætereuntibus Madianitis ne- 28
gotiatoribus, extrahentes eum de ci-
sterna, vendiderunt eum Ismaëlitis,
viginti argenteis: qui duxerunt eum
in Ægyptum. * Reuersusque Ruben 29
ad cisternam, non inuenit puerum:
* & scissis vestibus pergens ad fratres 30
suos, ait: Puer non comparet, & ego
quo ibo? * Tulerunt autem tunicam 31
eius, & in sanguine hœdi, quem occi-
derant, tinxerunt: * mittentes qui 32

ferrent ad patrem, & dicerent: Hanc
G inuenimus: vide vtrum tunica filij
33 tui sit, an non. * Quam cum agno-
uisset pater, ait: Tunica filij mei est,
fera pessima comedit eum, bestia de-
34 uorauit Ioseph. * Scissisque vestibus,
indutus est cilicio, lugens filiũ suum
35 multo tempore. * Congregatis autem
cunctis liberis eius vt lenirent dolo-
rem patris, noluit consolationem ac-
cipere, sed ait: Descendam ad filium
meum lugens in infernum. Et illo
36 perseuerante in fletu, * Madianitæ
vendiderunt Ioseph in Ægypto Pu-
tiphari eunucho Pharaonis magistro
militum.

CAP. XXXVIII.

1 EOdem tempore descendens Iu-
A das à fratribus suis, diuertit ad
Virum Odullamitem, nomine Hi-
2 ram. * a Viditque ibi filiam hominis a 1. Par.2. a
Chananæi, vocabulo Sue: & accepta
3 vxore, ingressus est ad eam. * Quæ
concepit, & peperit filium, & voca-
4 uit nomen eius Her. * a Rursumque a Num.26. b.19
concepto fœtu, natum filium voca-
5 uit Onan. * Tertium quoque peperit:
quem appellauit Sela. quo nato, pa-
6 rere vltra cessauit. * Dedit autem Iu-
das vxorem primogenito suo Her, a Num.26. c.19
7 nomine Thamar. * a Fuit quoque Her
B primogenitus Iudæ, nequam in con-
spectu Domini: & ab eo occisus est.
8 * Dixit ergo Iudas ad Onan filium
suum: Ingredere ad vxorem fratris
tui, & sociare illi, vt suscites semen
9 fratri tuo. * Ille sciens non sibi nasci
filios, introiens ad vxorem fratris
sui, semen fundebat in terram, ne li-
10 beri fratris nomine nascerentur. * Et
idcirco percussit eũ Dominus, quòd
11 rem detestabilem faceret. * Quam
ob rem dixit Iudas Thamar nurui
suæ: Esto vidua in domo patris tui,
donec crescat Sela filius meus: time-
bat enim ne & ipse moreretur, sicut
fratres eius. Quæ abiit, & habitauit
12 in domo patris sui. * Euolutis autem
C multis diebus, mortua est filia Sue
vxor Iudæ: qui post luctum consola-
tione suscepta, ascendebat ad tonso-
res ouium suarum, ipse & Hiras opi-
lio gregis Odollamites, in Thamnas.
13 * Nunciatumque est Thamar quòd
socer illius ascenderet in Thamnas
14 ad tondendas oues. * Quæ, depositis
viduitatis vestibus, assumpsit theri-
strum: & mutato habitu, sedit in bi-
uio itineris, quod ducit Thamnam:

eò quòd creuisset Sela, & non cum
accepisset maritum. * Quem cùm vi- 15
disset Iudas, suspicatus est esse mere-
tricem: operuerat enim vultũ suum, D
ne agnosceretur. * Ingrediensque ad 16
eam, ait: Dimitte me vt coëam tecũ:
nesciebat enim quòd nurus sua esset.
Qua respondente: Quid dabis mihi
vt fruaris concubitu meo? * dixit: 17
Mittam tibi hœdũ de gregibus. Rur-
sumque illa dicente: Patiar quod vis,
si dederis mihi arrhabonem, donec
mittas quod polliceris. * Ait Iudas: 18
Quid tibi vis pro arrhabone dari?
Respondit: Annulum tuum, & ar-
millam, & baculum quem manu te-
nes. Ad vnum igitur coitum mulier
concepit, * & surgens abiit: deposi- 19
toque habitu, quem sumpserat, in- E
duta est viduitatis vestibus. * Misit 20
autem Iudas hœdum per pastorem
suum Odollamitem, vt reciperet pi-
gnus quod dederat mulieri: qui cùm
non inuenisset eam, * interrogauit 21
homines loci illius: Vbi est mulier
quæ sedebat in biuio? Respondenti-
bus cunctis: Non fuit in loco isto
meretrix. * Reuersus est ad Iudam, 22
& dixit ei: Non inueni eam: sed &
homines loci illius dixerunt mihi,
numquam sedisse ibi scortum. * Ait 23
Iudas: Habeat sibi, certè mendacij ar-
guere nos non potest, ego misi hœ- F
dum quem promiseram: & tu non
inuenisti eam. * Ecce autem post tres 24
menses nunciauerunt Iudæ, dicen-
tes: Fornicata est Thamar nurus tua,
& videtur vterus illius intumescere.
Dixitque Iudas: Producite eam vt
comburatur. * Quæ cùm duceretur 25
ad pœnam, misit ad socerum suum,
dicens: De viro, cuius hæc sunt, con-
cepi: cognosce cuius sit annulus, &
armilla, & baculus. * Qui, agnitis 26
muneribus, ait: Iustior me est: quia
non tradidi eam Sela filio meo. At-
tamen vltrà non cógnouit eam.
a Matt. 1. a.3 * a Instante autem partu, apparuerũt 27
gemini in vtero: atque in ipsa effu-
sione infantium vnus protulit ma-
num, in qua obstetrix ligauit cocci-
num, dicens: * Iste egredietur prior. 28
* Illo verò retrahente manum, egres- 29
sus est alter: dixitque mulier: Quare
diuisa est propter te maceria? & ob
hanc causam vocauit nomen eius
1. Par. 2. a.4. Phares. * b Postea egressus est frater 30
eius, in cuius manu erat coccinum:
quem appellauit Zara.

CAP. XXXIX.

1 IGitur Ioseph ductus est in Ægy-
A ptum, emitque eum Putiphar eu-
nuchus Pharaonis, princeps exerci-
tus, vir Ægyptius, de manu Ismaeli-
tarum, à quibus perductus erat.
2 * Fuitque Dominus cum eo, & erat
vir in cunctis prosperè agens: habita-
3 uitque in domo domini sui, * qui
optimè nouerat Dominum esse cum
eo, & omnia, quæ gereret, ab eo di-
4 rigi in manu illius. * Inuenitque Io-
seph gratiam coram domino suo, &
ministrabat ei, à quo præpositus om-
nibus gubernabat creditam sibi do-
mum, & vniuersa quæ ei tradita fue-
5 rant: * benedixitque Dominus do-
B mui Ægyptij propter Ioseph, & mul-
tiplicauit tam in ædibus quàm in
6 agris cunctam eius substantiam: * nec
quidquam aliud nouerat, nisi panem
quo vescebatur. Erat autem Ioseph
pulchra facie, & decorus aspectu.
7 * Post multos itaque dies iniecit do-
mina sua oculos suos in Ioseph, &
8 ait: Dormi mecum. * Qui nequaquam
acquiescens operi nefario, dixit ad
eam: Ecce dominus meus, omnibus
mihi traditis, ignorat quid habeat in
9 domo sua: * nec quidquam est quod
non in mea sit potestate, vel nõ tra-
diderit mihi, præter te, quæ vxor eius
es: quomodo ergo possum hoc ma-
lũ facere, & peccare in Deum meũ?
10 * Huiuscemodi verbis per singulos
C dies & mulier molesta erat adoles-
11 centi: & ille recusabat stuprum. Ac-
cidit autem quadam die vt intraret
Ioseph domum, & operis quippiam
12 absque arbitris faceret: * & illa appre-
hensa lacinia vestimenti eius, diceret:
Dormi mecum. Qui relicto in manu
eius pallio fugit, & egressus est foras.
13 * Cumque vidisset mulier vestem in
manibus suis, & se esse contemptam,
14 * vocauit ad se homines domus suæ,
& ait ad eos: En introduxit virum
Hebræum, vt illuderet nobis: in-
gressus est ad me, vt coiret mecum:
15 cumque ego succlamassem, * & au-
disset vocem meam, reliquit pallium
16 quod tenebam, & fugit foras. * In
argumentum ergo fidei retentũ pal-
D lium ostendit marito reuertenti do-
17 mum, * & ait: Ingressus est ad me
seruus Hebræus quem adduxisti vt
18 illuderet mihi: * cumque audisset me
clamare, reliquit pallium quod tene-
19 bam, & fugit foras. * His auditis do-

minus, & nimium credulus verbis
Psal. 104. b. 18. coniugis, iratus est valdè: * * tradi- 20
ditque Ioseph in carcerem, vbi vin-
cti regis custodiebantur, & erat ibi
clausus. * Fuit autem Dominus cum 21
Ioseph, & misertus illius dedit ei gra-
tiam in conspectu principis carceris.
* Qui tradidit in manu illius vni- 22
uersos vinctos qui in custodia tene-
bantur: & quidquid fiebat, sub ipso
erat. * Nec nouerat aliquid, cunctis 23
ei creditis: Dominus enim erat cum
illo, & omnia opera eius dirigebat.

CAP. XL.

HIs ita gestis, accidit vt peccarent 1
duo eunuchi, pincerna regis Æ- A
gypti, & pistor, domino suo. * Ira- 2
tusq; contra eos Pharao (nam alter
pincernis præerat, alter pistoribus)
* misit eos in carcerem principis mi- 3
litum, in quo erat vinctus & Ioseph.
* At custos carceris tradidit eos Io- 4
seph, qui & ministrabat eis: aliquan-
tulum tẽporis fluxerat, & illi in cu-
stodia tenebantur. * Videruntque 5
ambo somnium nocte vna iuxta in-
terpretationem congruam sibi: * ad 6
quos cùm introisset Ioseph mane,
& vidisset eos tristes, * sciscitatus est 7
eos dicens: Cur tristior est hodie soli-
to facies vestra? * Qui responderunt: 8
Somnium vidimus, & non est qui
interpretetur nobis. Dixitque ad eos B
Ioseph: Numquid non Dei est inter-
pretatio? referte mihi quid videritis.
* Narrauit prior, præpositus pincer- 9
narum, somnium suum: Videbam
coram me vitem, * in qua erant tres 10
propagines, crescere paulatim in
gemmas, & post flores vuas matures-
cere: * calicemque Pharaonis in ma- 11
nu mea: tuli ergo vuas, & expressi in
calicem quem tenebam, & tradidi
poculum Pharaoni. * Respondit Io- 12
seph: Hæc est interpretatio somnij:
Tres propagines, tres adhuc dies
sunt: * post quos recordabitur Pha- 13
rao ministerij tui, & restituet te in
gradum pristinum: dabisque ei ca-
licem iuxta officium tuum, sicut an-
tè facere consueueras. * Tantum me- 14
mento mei, cùm bene tibi fuerit, & C
facias mecum misericordiam: vt sug-
geras Pharaoni vt educat me de isto
carcere: * quia furto sublatus sum de 15
terra Hebræorum, & hic innocens
in lacum missus sum. * Videns pisto- 16
rum magister quòd prudenter som-
niũ dissoluisset, ait: Et ego vidi som-
nium, Quòd tria canistra farinæ ha-
17 berem super caput meũ: * & in vno
canistro quod erat excelsius, por-
tare me omnes cibos qui fiunt arte
pistoria, auesque comedere ex eo.
18 * Respondit Ioseph: Hæc est inter
D pretatio somnij: Tria canistra, tres
19 adhuc dies sunt: * post quos auferet
Pharao caput tuum, ac suspendet te
in cruce, & lacerabunt volucres car-
20 nes tuas. * Exinde dies tertius natali-
tius Pharaonis erat: qui faciens gran-
de conuiuium pueris suis, recordatus
est inter epulas magistri pincerna-
21 rum, & pistorum principis. * Resti-
tuitque alterum in locum suum, vt
22 porrigeret ei poculum: * alterum sus-
pendit in patibulo, vt coniectoris
23 veritas probaretur. * Et tamen succe-
dentibus prosperis, præpositus pin-
cernarum oblitus est interpretis sui.

CAP. XLI.

1 POst duos annos vidit Pharao
A somnium. Putabat se stare super
2 fluuium, * de quo ascendebãt septem
boues, pulchræ & crassæ nimis: &
pascebantur in locis palustribus.
3 * Aliæ quoque septem emergebant
de flumine, fœdæ, confectæque ma-
cie: & pascebantur in ipsa amnis ripa
4 in locis virentibus: * deuorauerunt-
que eas, quarum mira species, & ha-
bitudo corporum erat. Expergefa-
5 ctus Pharao, * rursum dormiuit, &
vidit alterum somnium: Septem spi-
cæ pullulabant in culmo vno plenæ
6 atque formosæ: * aliæ quoque tot-
dem spicæ tenues, & percussæ vredi-
7 ne oriebantur, * deuorantes omnem
priorum pulchritudinem. Euigilans
8 Pharao post quietem, * & facto ma-
ne, pauore perterritus, misit ad om-
nes cõiectores Ægypti, cunctosq; sa-
piẽtes: & accersitis narrauit somniũ,
9 nec erat qui interpretaretur. * Tunc
B demum reminiscens pincernarũ ma-
gister, ait: Confiteor peccatũ meum:
10 * Iratus rex seruis suis, me & magi-
strum pistorum retrudi iussit in car-
11 cerem principis militum: * vbi vna
nocte vterque vidimus somnium
12 præsagum futurorum. * Erat ibi puer
Hebræus, eiusdem ducis militum fa-
13 mulus: cui narrantes somnia, * audi-
uimus quidquid postea rei probauit
euentus. ego enim redditus sum offi-
cio meo: & ille suspensus est in cruce.
14 * Protinus ad regis imperium edu
ctum de carcere Ioseph totonderunt:

ac veste mutata, obtulerűt ei.* Cui il- 15
le ait: Vidi somnia, nec est qui edisse-
rat: quæ audiui te sapientissime conii-
cere. * Respondit Ioseph: Absque 16
me Deus respondebit prospera Pha-
raoni. * Narrauit ergo Pharao quod 17
viderat: Putabam me stare super ri- C
pam fluminis, * & septem boues de 18
amne conscendere, pulchras nimis,
& obesis carnibus: quæ in pastu pa-
ludis virecta carpebant.* & ecce, has 19
sequebãtur aliæ septem boues in tan-
tum deformes & macilentæ, vt num-
quam tales in terra Ægypti viderim:
* quæ, deuoratis & consumptis prio- 20
ribus,* nullum saturitatis dedere ve- 21
stigium: sed simili macie & squalore
torpebant. Euigilans, rursus sopore
depressus,* vidi somnium: Septem 22
spicæ pullulabant in culmo vno ple-
næ atque pulcherrimæ. * Aliæ quo- 23
que septem tenues & percussæ vredi-
ne, oriebantur e stipula: * quæ prio- 24
rum pulchritudinem deuorauerunt.
Narraui coniectoribus somnium, &
nemo est qui edisserat. * Respondit 25
Ioseph: Somnium regis vnum est:
quæ facturus est Deus, ostendit Pha-
raoni. Septem boues pulchræ, & 26
septem spicæ plenæ: septem vbertatis D
anni sunt: eandemque vim somnij
comprehendunt. * Septem quoque 27
boues tenues atque macilentæ, quæ
ascenderunt post eas, & septem spicæ
tenues, & vento vrente percussæ: se-
ptem anni venturæ sunt famis.* Qui 28
hoc ordine complebuntur: * Ecce se- 29
ptem anni venient fertilitatis magnæ
in vniuersa terra Ægypti: * quos se- 30
quentur septem anni alij tantæ steri-
litatis, vt obliuioni tradatur cun-
cta retro abundantia: consumptura
est enim fames omnem terram, * & 31
vbertatis magnitudinem perditura
est inopiæ magnitudo.* Quod autem 32
vidisti secundo ad eandem rem per-
tinens somnium: firmitatis indicium
est, eo quod fiat sermo Dei, & velo-
cius impleatur. * Nunc ergo proui- 33
deat rex virum sapientem & indu-
strium, & præficiat eum Terræ Ægy-
pti: * Qui constituat præpositos per 34
cunctas regiones: & quintam partem
fructuum per septem annos fertili-
tatis, * qui iam nunc futuri sunt, con- 35
greget in horrea: & omne frumen-
tum sub Pharaonis potestate conda-
tur, serueturque in vrbibus. * Et præ- 36
pare(n)t futuræ septem annorum fa- E
mi, quæ oppressura est Ægyptum, &
37 non consumetur terra inopia. Pla-
cuit Pharaoni consilium & cunctis
38 ministris eius: * locutusque est ad
eos: Num inuenire poterimus talem
virum, qui spiritu Dei plenus sit?
39 * Dixit ergo ad Ioseph: Quia osten-
dit tibi Deus omnia quæ locutus es,
numquid sapientiorem & consimi-
40 lem tui inuenire potero? * [a] Tu eris [a] Psal 104.
super domum meam, & ad tui oris b 21.
imperium cunctus populus obediet: 1 Mac 2.
vno tãtum regni solio te præcedam. f 53.
41 * Dixitque rursus Pharao ad Ioseph: Act. 7. b. 3
Ecce, constitui te super vniuersam
42 terram Ægypti. * Tulitque annulum
de manu sua, & dedit eum in manu
eius: vestiuitque eum stola byssina,
& collo torquem auream circum-
43 posuit. * Fecitque eum ascendere su-
per currum suum secũdum, claman-
te præcone, vt omnes coram eo ge-
nuflecterent, & præpositum esse sci-
44 rent vniuersæ Terræ Ægypti.* Dixit
F. quoque rex ad Ioseph: Ego sum Pha-
rao: absque tuo imperio non moue-
bit quisquam manum aut pedem in
45 omni terra Ægypti. * Vertitque no-
men eius, & vocauit eũ lingua Ægy-
ptiaca, Saluatorem mundi. Deditque
illi vxorem Aseneth filiam Putipha-
re sacerdotis Heliopoleos. Egressus
est itaque Ioseph ad terram Ægypti
46 (* triginta autẽ annorum erat quan-
do stetit in conspectu regis Pharao-
nis) & circuiuit omnes regiones Ægy-
47 pti. * Venitque fertilitas septem an-
norum: & in manipulos redactæ se-
getes congregatæ sunt in horrea Ægy-
48 pti. * Omnis etiam frugum abun-
dantia in singulis vrbibus cõdita est.
49 * Tantaque fuit abundantia tritici,
vt arenæ maris coæquaretur, & co-
50 pia mensuram excederet. * [a] Nati [a] Iosf. 48. 6.
G sunt autẽ Ioseph filij duo antequam 30. 49. 45.
veniret fames: quos peperit ei Aseneth
filia Putiphare sacerdotis Heliopo-
51 leos. * Vocauitque nomen primoge-
niti, Manasses, dicens: Obliuisci me
fecit Deus omnium laborum meo-
52 rum, & domus patris mei. * Nomen
quoque secundi appellauit Ephraim,
dicens: Crescere me fecit Deus in ter-
53 ra paupertatis meæ.* Igitur transa-
ctis septem vbertatis annis, qui fuerãt
54 in Aegypto: * cœperunt venire se-
ptem anni inopiæ: quos prædixerat
Ioseph: & in vniuerso orbe fames
præualuit, in cuncta autem terra

AEgypti panis erat. * Qua esuriente, 55
clamauit populus ad Pharaonem,
alimenta petens. Quibus ille respon-
dit: Ite ad Ioseph: & quidquid ipse
vobis dixerit, facite. * Crescebat au- 56
tem quotidie fames in omni terra:
aperuitque Ioseph vniuersa horrea,
& vendebat Aegyptiis: nam & illos
oppresserat fames. * Omnesque pro- 57
uinciæ veniebant in Aegyptum, vt
emerent escas, & malum inopiæ tem-
perarent.

C A P. XLII.

AVdiens autem Iacob quòd ali- 1
menta venderentur in Aegypto, A
dixit filiis suis: Quare negligitis? * au- 2
diui quòd triticum venundetur in
Aegypto: descendite, & emite nobis
necessaria, vt possimus viuere, & non
consumamur inopia. * Descendentes 3
igitur fratres Ioseph decem, vt eme-
rent frumenta in Aegypto, * Benia- 4
min domi retento à Iacob, qui dixe-
rat fratribus eius: Ne forte in itine-
re quidquam patiatur mali: * Ingres- 5
si sunt terram Aegypti cum aliis qui
pergebant ad emendum. Erat autem
fames in terra Chanaan. * Et Ioseph 6
erat princeps in terra Aegypti, atque
ad eius nutum frumẽta populis ven-
debantur. Cumque adorassent eum B
fratres sui, * & agnouisset eos, quasi 7
ad alienos durius loquebatur, inter-
rogans eos: Vnde venistis? Qui re-
sponderunt: De terra Chanaan, vt
emamus victui necessaria. * Et tamen 8
fratres ipse cognoscens, non est co-
gnitus ab eis. * Recordatusque som- 9
niorum, quæ aliquando viderat: ait
ad eos: Exploratores estis: vt videa-
tis infirmiora terræ venistis. * Qui 10
dixerunt: Non est ita, domine, sed
serui tui venerunt vt emerent cibos.
* Omnes filij vnius viri sumus: paci- 11
fici venimus, nec quidquam famuli C
tui machinantur mali. * Quibus ille 12
respondit: Aliter est: immunita terræ
huius considerare venistis. * At illi: 13
Duodecim, inquiunt, serui tui, fra-
tres sumus, filij viri vnius in terra
Chanaan: minimus cũ patre nostro
est, alius non est super. * Hoc est, ait, 14
quod locutus sum: Exploratores estis.
* Iam nunc experimentum vestri ca- 15
piam: per salutem Pharaonis non
egrediemini hinc, donec veniat frater
vester minimus. * Mittite ex vobis 16
vnum, & adducat eum: vos autem
eritis in vinculis, donec probentur
quæ dixistis vtrum vera an falsa sint:
alioquin per salutem Pharaonis ex-
17 ploratores estis. * Tradidit ergo illos
18 custodiæ tribus diebus. * Die autem
tertio eductis de carcere, ait: Facite
quæ dixi, & viuetis: Deum enim ti-
19 meo. * Si pacifici estis, frater vester
D vnus ligetur in carcere: vos autem
abite, & ferte frumenta quæ emistis,
20 in domos vestras, * a & fratrem ve- a Inf. 43. a. 5.
strum minimum ad me adducite, vt
possim vestros probare sermones, &
non moriamini. Fecerunt vt dixe-
21 rat, * & locuti sunt ad inuicem: Me-
rito hæc patimur, quia peccauimus
in fratrem nostrum, videntes angu-
stiam animæ illius, dum deprecaretur
nos, & non audiuimus: idcirco venit
22 super nos ista tribulatio. * E quibus
vnus Ruben, ait: Numquid non dixi
vobis: a Nolite peccare in puerum: a Sup. 37. c. 22.
& non audistis me? en sanguis eius
23 exquiritur. * Nesciebant autem quòd
E intelligeret Ioseph: eo quod per inter-
24 pretem loqueretur ad eos. * Auer-
titque se parumper, & fleuit: & re-
25 uersus locutus est ad eos. * Tollens-
que Simeon, & ligans illis præsenti-
bus, iussit ministris vt implerent eo-
rum saccos tritico, & reponerent pe-
cunias singulorum in sacculis suis,
datis supra cibariis in viam: qui fece-
26 runt ita. * At illi portantes frumen-
27 ta in asinis suis, profecti sunt. * Aper-
toque vnus sacco, vt daret iumento
pabulum in diuersorio, contemplatus
28 pecuniam in ore sacculi, * dixit fra-
tribus suis: Reddita est mihi pecunia,
en habetur in sacco. Et obstupefacti,
turbatique mutuo dixerunt: Quid-
F nam est hoc quod fecit nobis Deus?
29 * Veneruntq; ad Iacob patrem suum
in terram Chanaan, & narrauerunt
ei omnia quæ accidissent sibi, dicen-
30 tes: * Locutus est nobis dominus
terræ durè, & putauit nos explorato-
31 res esse prouinciæ. * Cui respondi-
mus: Pacifici sumus, nec vllas moli-
32 mur insidias. * Duodecim fratres vno
patre geniti sumus: vnus non est su-
per, minimus cum patre nostro est in
33 terra Chanaan. * Qui ait nobis: Sic
probabo quòd pacifici sitis: Fratrem
vestrum vnum dimittite apud me, &
cibaria domibus vestris necessaria
34 sumite, & abite, * fratremque ve-
strum minimum adducite ad me, vt
sciam quòd non sitis explorato-
res: & istum, qui tenetur in vinculis,

recipere possitis: ac deinceps quæ
vultis, emendi habeatis licentiam.
35 * His dictis, cùm frumenta effunde-
rent, singuli repererunt in ore saccorum ligatas pecunias: exterritisque
simul omnibus, * dixit pater Iacob:
36 G Absque liberis me esse fecistis, Ioseph
non est super, Simeon tenetur in vinculis, & Beniamin auferetis: in me
hæc omnia mala reciderunt. * Cui
37 respondit Ruben: Duos filios meos
interfice, si non reduxero illum tibi:
trade illum in manu mea, & ego eum
tibi restituam. * At ille: Non descen-
38 det, inquit, filius meus vobiscum:
frater eius mortuus est, & ipse solus
remansit: si quid ei aduersi acciderit
in terra ad quam pergitis, deducetis
canos meos cum dolore ad inferos.

CAP. XLIII.

INterim fames omnem terram ve- 1
hementer premebat. * Consum- 2
ptisque cibis quos ex Ægypto detu- A
lerant, dixit Iacob ad filios suos: Re-
uertimini, & emite nobis pauxillum
escarum. * Respondit Iudas: Denun- 3
ciauit nobis vir ille sub attestatione
iurisiurandi, dicens: Non videbitis fa-
ciem meam, nisi fratrem vestrum mi-
nimum adduxeritis vobiscum. * Si 4
ergo vis eum mittere nobiscum, per-
gemus pariter, & ememus tibi neces-
saria: * sin autem non vis, non ibi- 5
mus: vir enim, vt sæpe diximus, de-
nunciauit nobis, dicens: * Non vide-
bitis faciem meam absque fratre ve-
stro minimo. * Dixit eis Israel: In 6
meam hoc fecistis miseriam, vt indi- B
caretis ei & alium habere vos fratrem.
* At illi responderunt: Interroga- 7
uit nos homo per ordinem nostram
progeniem: si pater viueret: si habere-
mus fratrem: & nos respondimus ei
consequenter iuxta id quod fuerat
sciscitatus: numquid scire poteramus
quid dicturus esset: Adducite fra-
trem vestrum vobiscum? * Iudas 8
quoque dixit patri suo: Mitte puerum
mecum, vt proficiscamur, & possi-
mus viuere: ne moriamur nos & par-
uuli nostri. * * Ego suscipio puerum: 9
de manu mea require illum. nisi re-
duxero, & reddidero eum tibi, ero
peccati reus in te omni tempore. * Si 10
non intercessisset dilatio, iam vice al-
tera venissemus. * Igitur Israel pater 11
eorum dixit ad eos: Si sic necesse est, C
facite quod vultis: sumite de optimis

* Sup. 42. d.20
* Inf. 44. g.32

terræ fructibus in vasis vestris, & de-
ferte viro munera, modicum resinæ,
& mellis, & storacis, stactes, & tere-
12 binthi, & amygdalarum. * Pecuniam
quoque duplicem ferte vobiscum: &
illam, quam inuenistis in sacculis, re-
portate, ne forte errore factum sit:
13 * sed & fratrem vestrum tollite, &
14 ite ad virum. * Deus autem meus
omnipotens faciat vobis eum placa-
bilem: & remittat vobiscum fratrem
vestrum quem tenet, & hunc Benia-
min: ego autem quasi orbatus absque
15 liberis ero. * Tulerunt ergo viri mu-
nera, & pecuniam duplicem, & Ben-
iamin: descenderuntque in Ægy-
ptum, & steterunt coram Ioseph.
16 * Quos cùm ille vidisset, & Benia-
D min simul, præcepit dispensatori do-
mus suæ, dicens: Introduc viros do-
mum, & occide victimas, & instrue
conuiuium: quoniam mecum sunt
17 comesturi meridie. * Fecit ille quod
sibi fuerat imperatum, & introduxit
18 viros domum. * Ibique exterriti, di-
xerunt mutuo: Propter pecuniam,
quam retulimus prius in saccis no-
stris, introducti sumus: vt deuoluat
in nos calumniam, & violenter sub-
iiciat seruituti & nos, & asinos no-
19 stros. * Quamobrem in ipsis fori-
bus accedentes ad dispensatorem do-
20 mus * locuti sunt: Oramus domine
vt audias nos. * Iam ante descendi-
21 mus vt emeremus escas: * quibus em-
ptis, cum venissemus ad diuersorium,
E aperuimus saccos nostros, & inueni-
mus pecuniam in ore saccorum: quam
nunc eodem pondere reportauimus.
22 * Sed & aliud attulimus argentum,
vt emamus quæ nobis necessaria
sunt: non est in nostra conscientia
quis posuerit eam in marsupiis no-
23 stris. * At ille respondit: Pax vobis-
cum, nolite timere: Deus vester, &
Deus patris vestri dedit vobis the-
sauros in saccis vestris. nam pecuniam,
quam dedistis mihi, probatam ego
habeo. Eduxitque ad eos Simeon.
24 * Et introductis domum, attulit aquam,
& lauerunt pedes suos, deditque pa-
bulum asinis eorum. * Illi verò pa-
25 F rabant munera, donec ingrederetur
Ioseph meridie: audierant enim quòd
ibi comesturi essent panem. * Igitur
26 ingressus est Ioseph domum suam,
obtuleruntque ei munera, tenentes
in manibus suis: & adorauerunt pro-
27 ni in terram. * At ille, clementer re-

* Sup. 42. a.

salu-

salutatis eis, interrogauit eos, dicens:
Saluus ne est pater vester senex, de
quo dixeratis mihi? Adhuc viuit? * Qui 28
responderunt: Sospes est seruus tuus
pater noster, adhuc viuit. Et incurua-
ti, adorauerunt eum. * Attollens au- 29
tem Ioseph oculos, vidit Beniamin
fratrem suum vterinum, & ait: Iste
est frater vester paruulus, de quo di-
xeratis mihi? Et rursum: Deus, inquit,
misereatur tui, fili mi. * Festinauit- 30
que quia commota fuerant viscera
eius super fratre suo, & erumpebant
lacrymæ: & introiens cubiculum fle-
uit. * Rursúmque lota facie egressus, 31
continuit se, & ait: Ponite panes.
* Quibus appositis, seorsum Ioseph, 32
& seorsum fratribus, Ægyptiis quo-
que qui vescebantur simul, seorsum
(illicitum est enim Ægyptiis come-
dere cum Hebræis, & profanum pu-
tant huiuscemodi conuiuium) * se- 33
derunt coram eo, primogenitus iuxta
primogenita sua, & minimus iuxta
ætatem suam. Et mirabantur nimis,
* sumptis partibus quas ab eo acce- 34
perant: maiórque pars venit Benia-
min, ita vt quinque partibus excede-
ret. Biberúntque & inebriati sunt
cum eo.

CAP. XLIIII.

PRæcepit autem Ioseph dispensa- 1
tori domus suæ, dicens: Imple sac- A
cos eorum frumento, quantum pos-
sunt capere: & pone pecuniam sin-
gulorum in summitate sacci. * Scy- 2
phum autem meum argenteum, &
pretium quod dedit tritici, pone in
ore sacci iunioris. Factúmque est ita.
* Et orto manè, dimissi sunt cū asi- 3
nis suis. * Iamque vrbem exierant, 4
& processerant paululum: tunc Io-
seph accersito dispensatore domus,
Surge, inquit, & persequere viros: &
apprehensis dicito: Quare reddidistis
malum pro bono? * Scyphus, quem 5
furati estis, ipse est in quo bibit do- B
minus meus, & in quo augurari so-
let: pessimam rem fecistis. * Fecit ille 6
vt iusserat. Et apprehensis per ordi-
nem locutus est. * Qui responderunt: 7
Quare sic loquitur dominus noster,
vt serui tui tantum flagitij commise-
rint? * Pecuniam quam inuenimus in 8
summitate saccorum, reportauimus
ad te de terra Chanaan: & quo mo-
do consequens est vt furati simus de
domo domini tui aurum vel argen-
tum? * Apud quemcumque fuerit 9

C inuentum seruorum tuorum quod
quæris, moriatur, & nos erimus ser-
10 ui domini nostri. * Qui dixit eis:
Fiat iuxta vestram sententiam: apud
quemcumque fuerit inuentum, ipse
sit seruus meus, vos autem eritis in-
11 noxij. * Itaque festinato deponentes
in terram saccos, aperuerunt singuli.
12 * Quos scrutatus, incipiens à maio-
re vsque ad minimum, inuenit scy-
13 phum in sacco Beniamin. * At illi,
scissis vestibus, oneratísque rursum
asinis, reuersi sunt in oppidum.
14 * Primúsque Iudas cum fratribus in-
gressus est ad Ioseph (necdum enim
de loco abierat) omnésque ante eum
15 pariter in terram corruerunt. * Qui-
D bus ille ait: Cur sic agere voluistis: an
ignoratis quod non sit similis mei in
16 augurādi scientia? * Cui Iudas: Quid
respōdebimus, inquit, domino meo?
vel quid loquemur, aut iustè poteri-
mus obtendere? Deus inuenit iniqui-
tatem seruorum tuorum: en omnes
serui sumus domini mei, & nos, &
apud quem inuentus est scyphus.
17 * Respondit Ioseph: Absit à me vt sic
agam: qui furatus est scyphum, ipse
sit seruus meus: vos autem abite libe-
18 ri ad patrem vestrum. * Accedens
E autem propius Iudas, cōfidenter ait:
Oro domine mi, loquatur seruus
tuus verbum in auribus tuis, & ne
irascaris famulo tuo: tu es enim post
19 Pharaonem * dominus meus. * Inter- *Sup. 42. c. 13.
rogasti prius seruos tuos: Habetis pa-
20 trem, aut fratrem? * & nos respon-
dimus tibi domino meo: Est nobis
pater senex, & puer paruulus, qui in
senectute illius natus est; cuius vteri-
nus frater mortuus est: & ipsum so-
lum habet mater sua, pater vero te-
21 nerè diligit eum. * Dixistíque seruis
F tuis: Adducite eum ad me, & ponam
22 oculos meos super illum. * Suggessi-
mus domino meo: Non potest puer
relinquere patrem suum: si enim il-
23 lum dimiserit, morietur. * * Et dixisti * Sup. 43.
seruis tuis: Nisi venerit frater vester a. 3. & 5.
minimus vobiscum, non videbitis
24 ampliùs faciem meam. * Cùm ergo
ascēdissemus ad famulum tuum pa-
trem nostrum, narrauimus ei omnia
25 quæ locutus est dominus meus. * Et
dixit pater noster: Reuertimini, &
26 emite nobis parum tritici. * Cui di-
ximus: Ire non possumus: si frater
noster minimus descenderit nobis-
cum, proficiscemur simul: alioquin

illo absente, non audemus videre faciem viri. Ad quæ ille respondit: 27
*Sup. 37. c.33.&.33. Vos scitis quòd duos genuerit mihi G
vxor mea. Egressus est vnus, & di 28
xistis: Bestia deuorauit eum: & hucusque non comparet. Si tuleritis & 29
istum, & aliquid ei in via contigerit, deducetis canos meos cum mœrore
ad inferos. Igitur si intrauero ad 30
seruum tuum patrem nostrū, & puer defuerit, (cùm anima illius ex huius
anima pendeat) videritque eum 31
non esse nobiscum, morietur, & deducent famuli tui canos eius cū do-
lore ad inferos. Ego propriè seruus 32
tuus sim qui in meam hunc recepi fi-
*Sup. 43. b.9. dem, & spopondi dicens: Nisi reduxero eum, peccati reus ero in pa-
trem meum omni tempore. Mane- 33
bo itaque seruus tuus pro puero in ministerio domini mei, & puer ascē-
dat cum fratribus suis. Non enim 34
possum redire ad patrem meum, absente puero, ne calamitatis, quæ oppressura est patrem meum, testis assistam.

CAP. XLV.

NOn se poterat vltrà cohibere Io- 1
seph multis coràm astantibus: A
vnde præcepit vt egrederentur cuncti foras, & nullus interesset alienus ag-
nitioni mutuæ. Eleuauitque vocem 2
cum fletu: quam audierunt Ægyptij,
omnisque domus Pharaonis. Et 3
dixit fratribus suis: Ego sum Ioseph: adhuc pater meus viuit? Non poterant respondere fratres nimio terro-
re perterriti. Ad quos ille clemen- 4
ter: Accedite, inquit, ad me. Et cùm B
*Act. 7. b.13. accessissent propè, Ego sum, ait, Ioseph, frater vester, quem vendidistis
in Aegyptum. Nolite pauere, ne- 5
que vobis durum esse videatur quòd vendidistis me in his regionibus: pro
*Inf. 50. c.20. salute enim vestra misit me Deus an-
te vos in Aegyptum. Biennium est 6
enim quòd cœpit fames esse in terra: & adhuc quinque anni restant, quibus nec arari poterit nec meti.
Præmisitque me Deus vt reserue- 7
mini super terram, & escas ad viuen-
dum habere possitis. Non vestro 8
consilio, sed Dei voluntate huc mis-
sus sum: qui fecit me quasi patrem C
Pharaonis, & dominum vniuersæ domus eius, ac principem in omni terra Aegypti. Festinate, & ascen-
dite ad patrem meum, & dicetis ei: 9
Hæc mandat filius tuus Ioseph: Deus fecit me dominum vniuersæ terræ Aegypti: descende ad me, ne moreris,
10 & habitabit in terra Gessen: eris
que iuxta me tu, & filij tui, & filij filiorum tuorum, oues tuæ, & armenta tua, & vniuersa quæ possides.
11 Ibique te pascam (adhuc enim quin-
D que anni residui sunt famis) ne & tu pereas, & domus tua, & omnia quæ
12 possides. En oculi vestri, & oculi fratris mei Beniamin vident quòd os
13 meum loquatur ad vos. Nunciate patri meo vniuersam gloriam meam, & cuncta quæ vidistis in Aegypto: festinate, & adducite eum ad me.
14 Cumque amplexatus recidisset in
collum Beniamin fratris sui, fleuit; illo quoque similiter flente super col-
15 lum eius. Osculatusque est Ioseph omnes fratres suos, & plorauit super singulos: post quæ ausi sunt loqui ad
16 eum. Auditumque est, & celebri
E sermone vulgatum in aula regis: Venerunt fratres Ioseph: & gauisus est Pharao, atque omnis familia eius.
17 Dixitque ad Ioseph vt imperaret fratribus suis, dicens: Onerantes iu-
18 menta, ite in terram Chanaan, & tollite inde patrem vestrum & cognationem, & venite ad me: & ego dabo vobis omnia bona Aegypti, vt
19 comedatis medullam terræ. Præcipe etiam vt tollant plaustra de terra
F Aegypti, ad subuectionem paruulorum suorum ac coniugum: & dicito: Tollite patrem vestrum, & properate
20 quantocius venientes. Nec dimittatis quidquam de supellectili vestra: quia omnes opes Aegypti, vestræ
21 erunt. Feceruntque filij Israel vt eis mandatum fuerat. Quibus dedit Ioseph plaustra, secundum Pharaonis imperium: & cibaria in itinere.
22 Singulis quoque proferri iussit binas stolas: Beniamin verò dedit trecentos argenteos cum quinque stolis
23 optimis: tantundem pecuniæ & vestium mittens patri suo, addens & asinos decem, qui subueherent ex omnibus diuitiis Aegypti: & totidem asinas, triticum in itinere, panesque
24 portantes. Dimisit ergo fratres suos, & proficiscentibus ait: Ne irascamini
25 in via. Qui ascendentes ex Aegypto,
G venerunt in terram Chanaan ad pa-
26 trem suum Iacob. Et nunciauerunt ei, dicentes: Ioseph filius tuus viuit: & ipse dominatur in omni terra Aegypti. Quo audito Iacob, quasi de

graui somno euigilans, tamen non
credebat eis. * Illi econtra referebant 17
omnem ordinem rei. Cumque vidis-
set plaustra, & vniuersa quæ miserat,
reuixit spiritus eius, * & ait: Sufficit 28
mihi si adhuc Ioseph filius meus vi-
uit: vadam, & videbo illum ante-
quam moriar.

CAP. XLVI.

PRofectusque Israel cum omnibus 1
quę habebat, venit ad puteum iu- A
ramenti. & mactatis ibi victimis Deo
patris sui Isaac, * audiuit eum per 2
visionem noctis vocantem se, & di-
centem sibi: Iacob, Iacob. cui respon-
dit: Ecce adsum. * Ait illi Deus: Ego 3
sum fortissimus Deus patris tui: noli
timere, descende in Aegyptum, quia
in gentem magnam faciam te ibi.
* Ego descendam tecum illuc, & ego 4
inde adducam te reuertentem: Io-
seph quoque ponet manus suas su-
per oculos tuos. Surrexit autem Ia- 5
cob à puteo iuramenti: a tuleruntque

a Act. 7. b. 15.

eum filij cum paruulis & vxoribus
suis in plaustris quæ miserat Pharao
ad portandum senem, * & omnia 6
quæ possederat in Terra Chanaan:
a venitque in Aegyptum cum omni

a Iosu. 24. a. 1. Psal. 104. b. 23. Isa. 52. a. 4

semine suo, * filij eius, & nepotes, fi- 7
liæ, & cuncta simul progenies. * Hæc 8
sunt autem nomina filiorum Israel,
qui ingressi sunt in Aegyptum, ipse B
cum liberis suis. a Primogenitus Ru-

a Exo. 1. a. 26. b. 14. Num. 26. a. 5. 1. Par. 5. a. 1. & 1. Exo. 6. c. 15 1. Par. 4. a. 24. 1. Par. 6. a. 1. 1. Par. 2. a. 3. 4. d. 21 1. Par. 7. a. 1.

ben. * Filij Ruben: Henoch & Phal- 9
lu & Hesron & Charmi. * Filij Si- 10
meon: Iamuel & Iamin & Ahod, &
Iachin & Sohar, & Saul filius Cha-
naanitidis. * Filij Leui: Gerson & 11
Caath & Merari. * Filij Iuda: Her & 12
Onan & Sela & Phares & Zara.
mortui sunt autem Her & Onan in
terra Chanaan. Natique sunt filii
Phares: Hesron & Hamul. * Filij Is- 13
sachar: Thola & Phua & Iob & Sem-
ron. * Filij Zabulon: Sared & Elon 14
& Iahelel. * Hi filij Liæ quos genuit 15
in Mesopotamia Syriæ cum Dina fi-
lia sua. omnes animæ filiorum eius
& filiarum, triginta tres. * Filij Gad: 16
Sephion & Haggi & Suni & Esebon
& Heri & Arodi & Areli. * a Filij 17

a 1. Par. 7. f. 30.

Aser: Iamne & Iesua & Iessui & Be-
ria, Sara quoque soror eorum. Filij
Beriæ: Heber & Melchiel. * hi filij 18
Zelphæ, quam dedit Laban Liæ filiæ

a Sup. 41. f. 13. 1. Par. 7. b. 6. E. a. 1

suę. & hos genuit Iacob sedecim ani-
mas. Filij Rachel vxoris Iacob: Io- 19
seph & Beniamin. * a Natique sunt 20
Ioseph filij in Terra Aegypti, quos
C genuit ei Aseneth filia Putiphare sa-
cerdotis Heliopoleos: Manasses &
21 Ephraim. * Filij Beniamin: Bela &
Bechor & Asbel & Gera & Naaman
& Echi & Ros & Mophim & Ophim
22 & Ared. * hi filij Rachel quos genuit
Iacob: omnes animę, quatuordecim.
23 * Filij Dan: Husim. * Filij Nephthali:
24 Iasiel & Guni & Ieser & Sallem. * Hi
25 filij Balæ, quam dedit Laban Racheli
filiæ suæ: & hos genuit Iacob: omnes
26 animæ, septem. * Cunctæ animæ, quæ
ingressę sunt cũ Iacob in Aegyptum,
& egressæ sunt de femore illius, abs-
que vxoribus filiorum eius, sexaginta
27 sex. * Filij autem Ioseph, qui nati sunt
ei in terra Aegypti, animę duę. a Om-

a Deut. 10. d. 22.

nes animæ domus Iacob, quæ ingres-
sæ sunt in Aegyptum, fuere septua-
28 ginta. * Misit autem Iudam ante se
ad Ioseph, vt nunciaret ei, & occur-
29 reret in Gessen. * Quò cùm peruenis-
D set, iuncto Ioseph curru suo, ascendit
obuiam patri suo ad eundem locum:
vidensque eum, irruit super collum
30 eius, & inter amplexus fleuit. * Di-
xitque pater ad Ioseph: Iam lætus
moriar, quia vidi faciem tuam, &
31 superstitem te relinquo. At ille lo-
cutus est ad fratres suos, & ad om-
nem domum patris sui: Ascendam &
nunciabo Pharaoni, dicamque ei:
Fratres mei, & domus patris mei, qui
erant in Terra Chanaan, venerunt
32 ad me: * & sunt viri pastores ouium,
curamque habent alendorum gre-
gum: pecora sua, & armenta, & om-
nia quæ habere potuerunt, adduxe-
33 runt secum. Cumque vocauerit vos,
& dixerit: Quod est opus vestrum?
34 * Respondebitis: Viri pastores su-
mus serui tui, ab infantia nostra vs-
que in præsens, & nos & patres no-
stri. Hæc autem dicetis, vt habitare
possitis in Terra Gessen: quia dete-
stantur Aegyptij omnes pastores ouiũ.

CAP. XLVII.

1 INgressus ergo Ioseph nunciauit
A Pharaoni, dicens: Pater meus &
fratres, oues eorum & armenta, &
cuncta quæ possident, venerunt de
Terra Chanaan: & ecce consistunt in
2 Terra Gessen. * Extremos quoque
fratrum suorum quinque viros con-
3 stituit coram rege: * quos ille inter-
rogauit: Quid habetis operis? Re-
sponderunt: Pastores ouium sumus
serui tui; & nos, & patres nostri.

*Ad

* ad peregrinandum in terra tua ve- 4
nimus: quoniam non est herba gregi-
bus seruorum tuorum, ingrauescen-
te fame in terra Chanaan: petimus-
que vt esse nos iubeas seruos tuos in
Terra Gessen. Dixit itaque rex ad 5
Ioseph: Pater tuus & fratres tui ve- B
nerunt ad te. * Terra Aegypti in con- 6
spectu tuo est: in optimo loco fac eos
habitare, & trade eis Terram Gessen.
Quòd si nosti in eis esse viros indu-
strios, constitue illos magistros peco-
rum meorum. * Post hæc introduxit 7
Ioseph patrem suum ad Regem, &
statuit eum coram eo: qui benedicens
illi, * & interrogatus ab eo: Quot 8
sunt dies annorum vitæ tuæ? * Re- 9
spondit: Dies peregrinationis meæ
centum triginta annorum sunt, par-
ui & mali, & non peruenerunt vsq; C
ad dies patrum meorum quibus pe-
regrinati sunt. * Et benedicto rege, 10
egressus est foras. * Ioseph verò patri 11
& fratribus suis dedit possessionem
in Aegypto in optimo terræ loco,
Ramesses, vt præceperat Pharao.
* Et alebat eos, omnemque domum 12
patris sui, præbens cibaria singulis.
* In toto enim orbe panis deerat, & 13
oppresserat fames terram, maximè
Aegypti & Chanaan. * E quibus om- 14
nem pecuniam congregauit pro ven-
ditione frumenti, & intulit eam in
ærarium regis. Cumque defecisset 15
emptoribus pretium, venit cuncta
Aegyptus ad Ioseph, dicens: Da no- D
bis panes: quare morimur coram te,
deficiente pecunia? * Quibus ille re- 16
spondit: Adducite pecora vestra, &
dabo vobis pro eis cibos, si pretium
non habetis. * Quæ cùm adduxissent, 17
dedit eis alimenta pro equis, & oui-
bus, & bobus, & asinis: sustentauit-
que eos illo anno pro commutatione
pecorum. Venerunt quoque anno 18
secundo, & dixerunt ei: Non celabi-
mus dominum nostrum quòd defi-
ciente pecunia, pecora simul defece-
runt: nec clam te est, quòd absque
corporibus & terra nihil habeamus.
* Cur ergo moriemur te vidente? & 19
nos & terra nostra tui erimus: eme
nos in seruitutem regiam, & præbe
semina, ne pereunte cultore rediga-
tur terra in solitudinem. * Emit igi- 20
tur Ioseph omnem terram Aegypti,
vendentibus singulis possessiones
suas præ magnitudine famis. Subie- E
citque eam Pharaoni, * & cunctos 21
populos eius à nouissimis terminis
Aegypti vsque ad extremos fines
22 eius, * præter terram sacerdotum,
quæ à rege tradita fuerat eis: quibus
& statuta cibaria ex horreis publicis
præbebantur, & idcirco non sunt
compulsi vendere possessiones suas.
23 * Dixit ergo Ioseph ad populos: En
vt cernitis, & vos & terram vestram
Pharao possidet: accipite semina, &
24 serite agros, * vt fruges habere pos-
F sitis. Quintam partem regi dabitis:
quatuor reliquas permitto vobis in
sementem, & in cibum familiis &
25 liberis vestris. * Qui responderunt:
Salus nostra in manu tua est: respi-
ciat nos tantùm dominus noster, &
26 læti seruiemus regi. * Ex eo tempore
vsque in præsentem diem in vniuer-
sa terra Aegypti regibus quinta pars
soluitur, & factum est quasi in le-
gem, absque terra sacerdotali, quæ
27 libera ab hac conditione fuit. Ha-
bitauit ergo Israel in Aegypto, id est,
in Terra Gessen, & possedit eam: au-
ctusque est, & multiplicatus nimis.
28 * Et vixit in ea decem & septem an-
nis: factique sunt omnes dies vitæ
illius centum quadraginta septem
29 annorum. * Cumque appropinqua-
G re cerneret diem mortis suæ, vocauit
filium suum Ioseph, & dixit ad eum:
Si inueni gratiam in conspectu tuo,
* pone manum tuam sub femore *Sup. 24.
meo: & facies mihi misericordiam a. 2
& veritatem, vt non sepelias me in
30 Aegypto: * sed dormiam cum pa-
tribus meis, & auferas me de terra
hac, condasque in sepulchro maio-
rum meorum. Cui respondit Ioseph:
31 Ego faciam quod iussisti. * Et ille:
Iura ergo, inquit, mihi. Quo iuran-
te, adorauit Israel Deum, conuersus
ad lectuli caput.

CAP. XLVIII.

1 His ita transactis nunciatum est
A Ioseph quòd ægrotaret pater
suus: qui, assumptis duobus filiis
Manasse & Ephraim, ire perrexit.
2 * Dictumque est seni: Ecce filius tuus
Ioseph venit ad te. Qui confortatus
3 sedit in lectulo. * Et ingresso ad se
ait: Deus omnipotens * apparuit *Sup. 28.
mihi in Luza, quæ est in Terra Cha- a. 13
4 naan: Benedixitque mihi, * & ait:
Ego te augebo & multiplicabo, &
faciam te in turbas populorum: da-
boque tibi terram hanc, & semini

tuo

tuo post te in possessionem sempiter-
a Sup.41.f.50. nam. Duo ergo filij tui, qui nati 5
sunt tibi in Terra Aegypti antequam
b Ios.13.b. 7.d.20. huc venirem ad te, mei erunt: Ephraim & Manasses, sicut Ruben & Simeon reputabuntur mihi. Reli- 6
quos autem quos genueris post eos,
tui erunt, & nomine fratrum suorum
vocabuntur in possessionibus suis.
Mihi enim, quando veniebam de 7
c Sup.35. d.21. Mesopotamia, mortua est Rachel B
in terra Chanaan in ipso itinere,
eratque vernum tempus: & ingrediebar Ephratam, & sepeliui eam iuxta
viam Ephratæ, quæ alio nomine appellatur Bethlehem. Videns autem 8
filios eius, dixit ad eum: Qui sunt
isti? Respondit: Filij mei sunt, quos 9
donauit mihi Deus in hoc loco. Adduc, inquit, eos ad me, vt benedicam
illis. Oculi enim Israel caligabant 10
præ nimia senectute, & clarè videre
non poterat. Applicitosque ad se, deosculatus & circumplexus eos, di- 11
xit ad filium suum: Non sum fraudatus aspectu tuo: insuper ostendit
mihi Deus semen tuum. Cumque 12
tulisset eos Ioseph de gremio patris,
adorauit pronus in terram. Et po- 13
suit Ephraim ad dexteram suam, id
est, ad sinistram Israel: Manassen ve- C
rò in sinistra sua, ad dexteram scilicet patris, applicuitque ambos ad
eum. Qui extédens manum dexte- 14
ram, posuit super caput Ephraim minoris fratris: sinistram autem super
caput Manasse qui maior natu erat,
d Hebr.11. d.21. commutans manus. Benedixitque 15
Iacob filiis Ioseph, & ait: Deus, in
cuius conspectu ambulauerunt patres mei Abraham, & Isaac, Deus qui
pascit me ab adolescentia mea vsque
e Sup.22. d.19.12.a. 2. Mat.18. b.10 in præsentem diem: Angelus, qui 16
eruit me de cunctis malis, benedicat
pueris istis: & inuocetur super eos
nomen meum, nomina quoque patrum meorum Abraham, & Isaac, &
crescant in multitudinem super terram. Videns autem Ioseph quòd 17
posuisset pater suus dexteram manum super caput Ephraim, grauiter
accepit: & apprehensam manum
patris leuare conatus est de capite D
Ephraim, & transferre super caput
Manasse. Dixitque ad patrem: Non 18
ita conuenit, pater: quia hic est primogenitus, pone dexteram tuam super caput eius. Qui renuens, ait: 19
Scio fili mi, scio: & iste quidem erit

in populos, & multiplicabitur: sed
frater eius minor, maior erit illo: &
20 semen illius crescet in gentes. Benedixitque eis in tempore illo, dicens: In te benedicetur Israel, atque
dicetur: Faciat tibi Deus sicut Ephraim, & sicut Manasse. Constituit-
21 que Ephraim ante Manassen. Et ait
ad Ioseph filium suum: En ego morior, & erit Deus vobiscum, reducetque vos ad terram patrum ve-
22 strorum. Do tibi partem vnam ex- a Ios.15.b. 7.&c.4.1.
tra fratres tuos, quam tuli de manu b Ios.24.b.1
Amorrhæi in gladio & arcu meo.

Cap. XLIX.

1 Vocauit autem Iacob filios suos, Deut.33.
A & ait eis: Congregamini, vt annunciem quæ ventura sunt vobis in
2 diebus nouissimis. Congregamini,
& audite filij Iacob, audite Israel
3 patrem vestrum: Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, &
principium doloris mei: prior in do-
4 nis, maior in imperio. Effusus es
sicut aqua, non crescas: quia ascendisti cubile patris tui, & maculasti a Sup.35. d.22.
5 stratum eius. Simeon & Leui fra- b 1.Paral.5. a.1.
6 tres: vasa iniquitatis bellantia. In
consilium eorum non veniat anima
mea, & in cœtu illorum non sit gloria mea: quia in furore suo occiderunt virum, & in voluntate sua suf- c Sup.34. d.25.
7 foderunt murum. Maledictus furor eorum, quia pertinax: & indignatio eorum, quia dura: diuidam d Ios.19.a. 2.21.a.b.
eos in Iacob, & dispergam eos in Is-
8 rael. Iuda, te laudabunt fratres tui:
B manus tua in ceruicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filij pa-
9 tris tui. Catulus leonis Iuda: ad e 1.Par.5. a.2.
prædam fili mi ascendisti: requiescens accubuisti vt leo, & quasi lea-
10 na, quis suscitabit eum? NON AVFERETVR sceptrum de Iuda, f Ioan.1.f. 45.
& dux de femore eius, donec veniat Mat.2.a.6
qui mittendus est, & ipse erit expe-
11 ctatio gentium. Ligans ad vineam
pullum suum, & ad vitem, ô fili mi,
asinam suam. Lauabit in vino stolam suam, & in sanguine vuæ pal-
12 lium suum. Pulchriores sunt oculi
eius vino, & dentes eius lacte can-
13 didiores. Zabulon in littore maris
habitabit, & in statione nauium per-
14 tingens vsque ad Sidonem. Issachar asinus fortis accubans inter ter-
15 minos. Vidit requiem quòd esset
bona: & terram quòd optima: &

sup-

ſuppoſuit humerum ſuum ad por-
tandum, factuſque eſt tributis ſer-
uiens. * Dan iudicabit populū ſuum 16
ſicut & alia tribus in Iſrael. * Fiat 17
Dan coluber in via, ceraſtes in ſemi- C
ta, mordens vngulas equi, vt cadat
aſcenſor eius retro. * SALVTARE 18
tuum expectabo Domine. * Gad, ac- 19
cinctus prœliabitur ante eum: & ipſe
accingetur retrorſum. * Aſer, pin- 20
guis panis eius, & præbebit delicias
regibus. * Nephthali, ceruus emiſſus, 21
1 Par. 5. a. 6. & dans eloquia pulchritudinis. * [h] Fi- 22
lius accreſcens Ioſeph, filius accre-
ſcens & decorus aſpectu: filiæ diſ-
curreruut ſuper murum. * Sed ex- 23
aſperauerunt eum, & iurgati ſunt,
inuideruntque illi habentes iacula.
* Sedit in forti arcus eius, & diſſo- 24
luta ſunt vincula brachiorum & ma-
nuum illius per manus potentis Ia-
cob: inde paſtor egreſſus eſt lapis Iſ-
rael. * Deus patris tui erit adiutor 25
tuus, & omnipotens benedicet tibi
benedictionibus cæli deſuper, bene-
dictionibus abyſſi iacentis deorſum,
benedictionibus vberum & vuluæ.
* Benedictiones patris tui confortа- 26
tæ ſunt benedictionibus patrum eius: D
donec veniret deſiderium collium
æternorum: fiant in capite Ioſeph, &
in vertice Nazaræi inter fratres ſuos.
* Beniamin lupus rapax, manè com- 27
edet prædam, & veſpere diuidet ſpo-
lia. * Omnes hi in tribubus Iſrael 28
duodecim: hæc locutus eſt eis pater
ſuus, benedixitque ſingulis, benedi-
ctionibus propriis. * Et præcepit eis, 29 C
dicens: Ego congregor ad populum
meum: ſepelite me cum patribus
meis in ſpelunca duplici quæ eſt in
agro Ephron Hethæi, * contra Mam- 30
a Sup. 23. d. bre in Terra Chanaan, * quam emit
Abraham cum agro ab Ephron He-
thæo in poſſeſſionem ſepulchri. * Ibi 31
ſepelierunt eum, & Saram vxorem
eius: ibi ſepultus eſt Iſaac cum Re-
becca coniuge ſua: ibi & Lia condita
iacet. * Finitiſque mandatis quibus 32
filios inſtruebat, collegit pedes ſuos
ſuper lectulum, & obiit: appoſituſq;
eſt ad populum ſuum.

CAP. L.

QVod cernens Ioſeph, ruit ſuper 1
faciem patris flens & deoſculans A
eum. * Præcepitque ſeruis ſuis medi- 2
cis vt aromatibus condirent patrem.
* Quibus iuſſa explentibus, tranſie- 3
runt quadraginta dies: iſte quippe
mos erat cadauerum conditorum:
fleuitque eum Ægyptus ſeptuaginta
4 diebus. * Et expleto planctus tempo-
re, locutus eſt Ioſeph ad familiam
Pharaonis: Si inueni gratiam in con-
ſpectu veſtro, loquimini in auribus
5 Pharaonis: * eò quòd pater meus ad-
iurauerit me, dicens: En morior, in
ſepulchro meo * quod fodi mihi in a Sup. 47.
terra Chanaan, ſepelies me. Aſcen- g. 29
dam igitur, & ſepeliā patrem meum,
6 ac reuertar. * Dixitque ei Pharao:
Aſcende & ſepeli patrem tuum ſicut
7 adiuratus es. * Quo aſcendente, ierunt
B cum eo omnes ſenes domus Pharao-
nis, cunctique maiores natu Terræ
8 Ægypti: * domus Ioſeph cum fra-
tribus ſuis, abſque paruulis & gregi-
bus, atque armentis quæ dereliquе-
rant in Terra Geſſen. * Habuit quo-
9 que in comitatu currus & equites: &
10 facta eſt turba non modica. * Vene-
runtque ad Aream Atad, quæ ſita eſt
trans Iordanem: vbi celebrantes exe-
quias planctu magno atq. vehementi,
11 impleuerunt ſeptem dies. * Quod
cū vidiſſent habitatores Terræ Cha-
naan, dixerunt: Planctus magnus eſt
iſte Ægyptiis. Et idcirco vocatum eſt
nomen loci illius, Planctus Aegypti.
12 * Fecerunt ergo filij Iacob ſicut præ-
13 ceperat eis: * Et portantes eum in
Terram Chanaan, * ſepelierunt eum a Act. 7. b. 16
in ſpelunca duplici, * quam emerat
Abraham cum agro in poſſeſſionem b Sup. 23. d. 16
ſepulchri ab Ephron Hethæo contra
14 faciem Mambre. * Reuerſuſque eſt
C Ioſeph in Ægyptum cum fratribus
ſuis, & omni comitatu, ſepulto patre.
15 * Quo mortuo, timentes fratres eius,
& mutuò colloquentes: Ne fortè
memor ſit iniuriæ quam paſſus eſt,
& reddat nobis omne malum quod
16 fecimus, * mandauerunt ei dicentes:
Pater tuus præcepit nobis antequam
17 moreretur, * vt hæc tibi verbis illius
diceremus: Obſecro vt obliuiſcaris
ſceleris fratrum tuorum, & peccati
atque malitiæ quam exercuerunt in
te: nos quoque oramus vt ſeruis Dei
patris tui dimittas iniquitatem hanc.
18 Quibus auditis fleuit Ioſeph. * Ve-
neruntque ad eum fratres ſui: & pro
ni adorantes in terram dixerūt: Serui
19 tui ſumus. * Quibus ille reſpondit:
Nolite timere: nū Dei poſſumus re
ſiſtere voluntati? * [a] Vos cogitaſtis de a Sup. 45. 7. 9
20 me malum: ſed Deus vertit illud in
D bonum, vt exaltaret me, ſicut in præ

ſtitutarum ceinitis, & ſaluos faceret
multos populos. ° Nolite timere:ego 21
ᵃ Sup. 49. c.12 ᵃ paſcã vos & paruulos veſtros. con-
ſolatuſque eſt eos, & blandè ac leni-
ter eſt locutus. ° Et habitauit in 22
Aegypto cum omni domo patris ſui:
vixitque centum decem annis Et vi-
dit Ephraim filios vſque ad tertiam
ᵇ Num 32. g.39 generationem. ᵇFilij quoque Machir
filij Manaſſe nati ſunt in genibus Io-
ᵇ Heb.11. d.22 ſeph.° Quibus tranſactis, ᵇlocutus eſt 2,
fratribus ſuis: Poſt mortem meam
Deus viſitabit vos, & aſcendere vos
faciet de terra iſta ad terram quam
iurauit Abraham, Iſaac, & Iacob. 24
° Cumq; adiuraſſet eos atq; dixiſſet:
ᶜ Exo. 13. d.19. Ioſ.24.g.32 Deus viſitabit vos: ᶜ aſportate oſſa
mea vobiſcũ de loco iſto: ° mortuus 25
eſt, expletis centum decem vitæ ſuæ
annis. Et conditus aromatibus, repo-
ſitus eſt in loculo in Aegypto.

LIBER EXODVS.

HEBRAICE, VEELLE SE- MOTH.

CAPVT. I.

HAEc ſunt nomina filiorum 1
Iſrael qui ingreſſi ſunt in Ae- A
gyptum cũ Iacob: ſinguli cum
domibus ſuis introierunt: ° Ruben, 2
Simeon, Leui, Iudas, ° Iſſachar, Zabu- 3
lon & Beniamin, °Dan, & Nephtha- 4
li, Gad, & Aſer. ° Erant igitur omnes 5
animæ eorum qui egreſſi ſunt de fe-
Gen. 46. a.8 more Iacob, ſeptuaginta Ioſeph au-
tem in Aegypto erat.° Quo mortuo, 6
& vniuerſis fratribus eius, omnique
ᵃ Act.7. c.17 cognatione illa, ° ᵃ filij Iſrael creue- 7
runt, & quaſi germinantes multipli-
cati ſunt. ac roborati nimis, impleue-
runt terram. ° Surrexit interea rex 8
nouus ſuper Aegyptum, qui ignora-
bat Ioſeph: ° & ait ad populũ ſuum: 9
Ecce, populus filiorũ Iſrael multus, B
& fortior nobis eſt. ° Venite. ſapien- 10
ter opprimamus eum, ne forte mul-
tiplicetur & ſi ingruerit contra nos
bellum, addatur inimicis noſtris, ex-
pugnatiſque nobis egrediatur de ter-
ra. ° Præpoſuit itaque eis magiſtros 11
operum, vt affligerent eos oneribus:
ædificaueruntque vrbes tabernacu-
lorum Pharaoni, Phithom, & Ra-
meſſes. ° Quantoq; opprimebãt eos, 12
tanto magis multiplicabantur, & cre-
13 ſcebant: ° oderantque filios Iſrael
Aegyptij, & affligebant illudentes
14 eis: ° atque ad amaritudinem perdu-
cebant vitam eorum operibus duris
C luti, & lateris, omnique famulatu,
quo in terræ operibus premebantur
15 ° Dixit autem Rex Ægypti obſtetri-
cibus Hebræorum: quarum vna vo-
16 cabatur Sephora, altera Phua, ° præ-
cipiens eis: Quando obſtetricabitis
Hebræas, & partus tempus aduene-
rit: ſi maſculus fuerit, interficite eum:
17 ſi femina, reſeruate.° Timuerunt au-
tem obſtetrices Deum, & non fece-
D runt iuxta præceptum regis Aegypti,
18 ſed conſeruabant mares.° Quibus ad
ſe accerſitis, rex ait: Quidnam eſt hoc
quod facere voluiſtis, vt pueros ſer-
19 uaretis? ° Quæ reſponderunt: Non
ſunt Hebrææ ſicut Aegyptiæ mulie-
res: ipſæ enim obſtetricandi habent
ſcientiam, & priuſquam veniamus ad
20 eas, pariunt. ° Bene ergo fecit Deus
obſtetricibus: & creuit populus, con-
21 fortatuſque eſt nimis. ° Et quia ti-
muerunt obſtetrices Deum, ædifica-
22 uit eis domos. ° Præcepit ergo Pha-
rao omni populo ſuo, dicens: Quid-
quid maſculini ſexus natum fuerit,
in flumen proiicite: quidquid femi-
nini, reſeruate.

CAP. II.

1 EGreſſus eſt poſt hæc vir de domo
A Leui: ᵃ & accepit vxorem ſtirpis ᵃ Inf. 6.c. 20
2 ſuæ. ° quæ concepit, & ᵇpeperit filium: ᵇ Heb.11. d.23
& videns eum elegantem, abſcondit
3 tribus menſibus. ° Cumque iam ce-
lare non poſſet, ſumpſit fiſcellã ſcir-
peam, & liniuit eam bitumine ac pi-
ce: poſuitq; intus infantulũ, & expo-
ſuit eum in carecto ripæ fluminis,
4 ° ſtante procul ſorore eius, & conſi-
5 derante euentum rei. ° ᵃEcce autem ᵃ Act.7.c. 21
deſcendebat filia Pharaonis vt laua- Heb.11. d 23
retur in flumine: & puellæ eius gra-
diebantur per crepidinem aluei. Quæ
cum vidiſſet fiſcellam in papyrione,
miſit vnam è famulabus ſuis: & al-
6 latam ° aperiens, cernenſque in ea
paruulum vagientem, miſerta eius,
ait: De infantibus Hebræorũ eſt hic.
7 ° Cui ſoror pueri: Vis, inquit, vt va-
B dam, & vocem tibi mulierem He-
bræam, quæ nutrire poſſit infantu-
8 lum? ° Reſpõdit: Vade. Perrexit puel-
9 la & vocauit matrem ſuam. ° Ad
quam locuta filia Pharaonis: Accipe,
ait, puerum iſtum, & nutri mihi: ego

dabo tibi mercedem tuam. Suscepit
mulier, & nutriuit puerū: adultumque
que tradidit filiæ Pharaonis. * Quem 10
illa adoptauit in locum filij, vocauit
que nomen eius Moyses, dicēs: Quia
de aqua tuli eū. * In diebus illis post- 11
quam creuerat Moyses a egressus est
ad fratres suos: viditque afflictionem
eorum, & virum Aegyptium, percu-
tientem quendam de Hebræis fratri-
bus suis. * Cumque circumspexisset 12
huc atque illuc, & nullum adesse vi-
disset, percussum Aegyptium abscō-
dit sabulo. * Et egressus die altero 13
conspexit duos Hebræos rixantes: di-
xitque ei qui faciebat iniuriam: Qua-
re percutis proximum tuum? * Qui 14
respondit: Quis te constituit princi- C
pem & iudicem super nos? num oc-
cidere me tu vis, sicut heri occidisti
Aegyptium? Timuit Moyses, & ait:
Quomodo palam factū est verbum
istud? * Audiuitque Pharao sermo- 15
nē hunc, & quærebat occidere Moy-
sen: qui fugiens de conspectu eius,
moratus est in Terra Madian, & se-
dit iuxta puteum. Erant autem sa- 16
cerdoti Madian septem filiæ, quæ ve-
nerunt ad hauriendā aquam: & im-
pletis canalibus adaquare cupiebant
greges patris sui. * Superuenere pasto- 17
res, & eiecerunt eas: surrexitq; Moy-
ses, & defensis puellis, adaquauit
oues earum. * Quæ cùm reuertissent 18
ad Raguel patrem suum, dixit ad eas:
Cur velocius venistis solito? * Respō- 19
derunt: Vir Aegyptius liberauit nos
de manu pastorum: insuper & hausit
aquam nobiscum, potumque dedit
ouibus. * At ille: Vbi est? inquit, Qua- 20
re dimisistis hominem? vocate eum D
vt comedat panem. * Iurauit ergo 21
Moyses quòd habitaret cum eo. b Ac-
cepitque Sephoram filiam eius vxo-
rem: * quæ peperit ei filiū, quem vo- 22
cauit Gersam, dicens: Aduena fui in
terra aliena. Alterum verò peperit,
quem vocauit Eliezer, dicens: Deus
enim patris mei adiutor meus eripuit
me de manu Pharaonis. Post mul- 23
tum verò temporis mortuus est rex
Aegypti: & ingemiscentes filij Israel,
propter opera vociferati sunt: ascen-
ditque clamor eorum ad Deum ab
operibus. * Et audiuit gemitum eo- 24
rum, ac recordatus est fœderis quod
pepigit cum Abraham, Isaac, & Ia-
cob. * Et respexit Dominus filios Is- 25
rael, & cognouit eos.

a Heb. 11. b. 24.

b Inf. 18. a. 3. 1. Par. 23. b. 15

CAP. III.

1 Moyses autem pascebat oues Ie-
A thro soceri sui sacerdotis Ma-
dian: cumque minasset gregem ad in-
teriora deserti, venit ad montem Dei
2 Horeb. * a Apparuitque ei Dominus
in flamma ignis de medio rubi: &
videbat quod rubus arderet, & non
3 combureretur. * Dixit ergo Moy-
ses: Vadam, & videbo visionem hanc
magnam, quare non comburatur
4 rubus. * Cernens autem Dominus
B quòd pergeret ad videndum, voca-
uit eum de medio rubi, & ait: Moy-
ses, Moyses. Qui respondit: Adsum.
5 * At ille: Ne appropies, inquit, huc:
solue calceamentum de pedibus tuis:
locus enim, in quo stas, terra sancta
6 est. * Et ait: b Ego sum Deus patris
tui, Deus Abraham, Deus Isaac, &
Deus Iacob. Abscondit Moyses fa-
ciem suam: non enim audebat aspi-
7 cere contra Deum. * Cui ait Domi-
nus: Vidi afflictionem populi mei in
Aegypto, & clamorem eius audiui
propter duritiam eorum qui præsunt
8 operibus: * & sciens dolorem eius,
descendi vt liberem eum de mani-
bus Aegyptiorum, & educam de ter-
C ra illa in terram bonam, & spatio-
sam, in terram quæ fluit lacte & mel-
le, ad loca Chananæi, & Hethæi, &
Amorrhæi, & Pherezæi, & Heuæi,
9 & Iebusæi. * Clamor ergo filiorum
Israel venit ad me: vidique afflictio-
nem eorum, qua ab Aegyptiis op-
10 primuntur. * Sed veni, & mittam te
ad Pharaonem, vt educas populum
meum, filios Israel de Aegypto.
11 * Dixitque Moyses ad Deum: Quis
sum ego vt vadam ad Pharaonem,
& educam filios Israel de Aegypto?
12 * Qui dixit ei: Ego ero tecum: & hoc
D habebis signum, quòd miserim te:
Cùm eduxeris populum meum de
Aegypto, immolabis Deo super mō-
13 tem istum. Ait Moyses ad Deum:
Ecce ego vadam ad filios Israel, &
dicam eis: Deus patrum vestrorum
misit me ad vos. Si dixerint mihi:
Quod est nomen eius? quid dicā eis?
14 * Dixit Deus ad Moysen: EGO SVM
QVI SVM. Ait: Sic dices filiis Israel:
15 QVI EST, misit me ad vos. * Di-
xitque iterum Deus ad Moysen: Hæc
dices filiis Israel: Dominus Deus pa-
trum vestrorum, Deus Abraham,
Deus Isaac, & Deus Iacob misit me

a Act. 7. c. 30

b Mat. 22. c. 32
Mar. 12. c. 26
Luc. 20. f. 37.

ad vos : hoc nomen mihi est in æter- E
num, & hoc memoriale meum in ge-
nerationem & generationem. * Va- 16
de, & congrega seniores Israel, & di-
ces ad eos : Dominus Deus patrum
vestrorũ apparuit mihi, Deus Abra-
ham, Deus Isaac, & Deus Iacob, di-
cens : Visitans visitaui vos, & vidi
omnia quæ acciderunt vobis in Ae-
gypto : * Et dixi vt educam vos de 17
afflictione Aegypti in terram Cha- F
nanæi & Hethæi & Amorrhæi &
Pherezæi & Heuæi & Iebusæi, ad
terram fluentem lacte & melle. * Et 18
audient vocem tuam ingredierisque
tu, & seniores Israel ad regem Aegy-
pti, & dices ad eum : Dominus Deus
Hebræorũ vocauit nos: ibimus viam
trium dierum in solitudinem, vt im-
molemus Domino Deo nostro.
* Sed ego scio quòd non dimittet vos 19
rex Aegypti vt eatis nisi per manum G
validam. * Extendam enim manum 20
meam, & percutiam Aegyptum in
cunctis mirabilibus meis, quæ factu-
rus sum in medio eorum : post hæc
dimittet vos. * Daboque gratiam po- 21
pulo huic coram [a] Aegyptiis : [b] & cùm
egrediemini, non exibitis vacui : * sed 22
postulabit mulier à vicina sua, &
ab hospita sua, vasa argentea & au-
rea, ac vestes : ponetisque eas super
filios & filias vestras, & spoliabitis
Aegyptum.

[b] Inf. 11. a. & 12. e. 35

CAP. IIII.

RESpondens Moyses, ait : Non 1
credent mihi, neque audient vo- A
cem meam, sed dicent : Non apparuit
tibi Dominus. * Dixit ergo ad eum: 2
Quid est quod tenes in manu tua?
Respondit : Virga. * Dixitque Do- 3
minus : Proiice eam in terram. Pro-
iecit, & versa est in colubrum, ita vt
fugeret Moyses. * Dixitque Domi- 4
nus : Extende manum tuam, & ap-
prehende caudam eius. Extendit, &
tenuit, versaque est in virgam. * Vt 5
credant, inquit, quòd apparuerit tibi
Dominus Deus patrum suorum,
Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus
Iacob. * Dixitque Dominus rursum: 6
Mitte manum tuam in sinum tuum.
Quam cùm misisset in sinum, pro- B
tulit leprosam instar niuis. * Retra- 7
he, ait, manum tuam in sinum tuum.
Retraxit, & protulit iterum, & erat
similis carni reliquæ. * Si non credi- 8
derint, inquit, tibi, neque audierint
sermonem signi prioris, credent ver-

9 bo signi sequentis. * Quòd si nec
duobus quidem his signis credide-
rint, neque audierint vocem tuam:
sume aquam fluminis, & effunde
eam super aridam, & quidquid hau-
seris de fluuio, vertetur in sangui-
10 nem. * Ait Moyses : Obsecro Domine,
C non sum eloquens ab heri, & nu-
diustertius : & ex quo locutus es ad
seruum tuum, impeditioris & tar-
11 dioris linguæ sum. * Dixit Dominus
ad eum : Quis fecit os hominis? aut
quis fabricatus est mutum & sur-
dum, videntem & cæcum? nonne
12 ego? * Perge igitur, [a] & ego ero in
ore tuo : doceboque te quid loqua-
13 ris. * At ille : Obsecro, inquit, Domi-
14 ne, mitte quem missurus es. * Iratus
Dominus in Moysen, ait : Aaron fra-
ter tuus leuites, scio quòd eloquẽs sit:
ecce ipse egreditur in occursum tuũ,
15 vidensque te lætabitur corde. * Lo-
D quere ad eum, & pone verba mea
in ore eius : & ego ero in ore tuo, &
in ore illius, [b] & ostendam vobis quid
16 agere debeatis. * Ipse loquetur pro
te ad populum, & erit os tuum : tu
autem eris ei in his quæ ad Deum
17 pertinent. * Virgam quoque hanc
sume in manu tua, in qua facturus
18 es signa. * Abiit Moyses, & reuersus
est ad Iethro socerum suum, dixit-
que ei : Vadam & reuertar ad fratres
meos in Aegyptum, vt videam si ad-
huc viuant. Cui ait Iethro : Vade in
19 pace. * Dixit ergo Dominus ad
E Moysen in Madian : Vade, & reuer-
tere in Aegyptum : Mortui sunt enim
omnes qui quærebãt animam tuam.
20 * Tulit ergo Moyses vxorem suam,
& filios suos, & imposuit eos su-
per asinum, reuersusque est in Ae-
gyptum, portans virgam Dei in ma-
21 nu sua. * Dixitque ei Dominus re-
uertenti in Aegyptum : Vide vt om-
nia ostenta quæ posui in manu tua,
facias coram Pharaone : ego indura-
bo cor eius, & non dimittet popu-
22 lum. * Dicesque ad eum : Hæc dicit
Dominus : Filius meus primogeni-
23 tus Israel. * Dixi tibi : Dimitte filium
meum vt seruiat mihi ; & noluisti
F dimittere eum : ecce ego interficiam
24 filium tuum primogenitum. * Cum-
que esset in itinere, in diuersorio oc-
currit ei Dominus, & volebat occi-
25 dere eum. * Tulit illico Sephora acu-
tissimam petram, & circumcidit præ-
putium filij sui, tetigitque pedes eius,

[a] Mat. 10. d. 10
[b] Inf. 7. a. 1

& ait:

& ait: Sponsus sanguinum tu mihi
26 es * Et dimisit eum postquam dixe- C
rat: Sponsus sanguinum ob circum-
E 27 cisionem. Dixit autem Dominus
ad Aaron: Vade in occursum Moysi G
in desertum. Qui perrexit obuiam ei
in montem Dei, & osculatus est eum.
28 * Narrauitque Moyses Aaron om-
nia verba Domini quibus miserat
eum, & signa quæ mandauerat.
29 * Veneruntque simul, & congrega-
uerunt cunctos seniores filiorum Is-
30 rael. * Locutusque est Aaron omnia
verba quę dixerat Dominus ad Moy-
31 sen: & fecit signa coram populo, * &
credidit populus. Audieruntq. quòd
visitasset Dominus filios Israel, &
quòd respexisset afflictionem illo-
rum: & proni adorauerunt.

CAP. V.

1 POst hæc ingressi sunt Moyses &
Aaron, & dixerunt Pharaoni: A
Hæc dicit Dominus Deus Israel: Di-
mitte populum meum vt sacrificet
2 mihi in deserto * At ille respondit:
Quis est Dominus, vt audiam vocem
eius, & dimittam Israel? nescio Do-
minum, & Israel non dimittam.
3 * Dixeruntque: Deus Hebræorum
vocauit nos, vt eamus viam trium
dierum in solitudinem, & sacrifice-
mus Domino Deo nostro: ne fortè
4 accidat nobis pestis aut gladius. * Ait
ad eos rex Aegypti: Quare Moyses
& Aaron solicitatis populum ab ope-
5 tibus suis? ite ad onera vestra. * Di-
xitque Pharao: Multus est populus
terræ: videtis quòd turba succreue-
rit: quanto magis si dederitis eis re-
F 6 quiem ab operibus! Præcepit ergo
in die illo præfectis operum & exa- B
7 ctoribus populi, dicens: * Nequa- A
quam vltrà dabitis paleas populo ad
conficiendos lateres, sicut prius: sed
8 ipsi vadant, & colligant stipulas. * Et
mensuram laterum, quam prius fa-
ciebant, imponetis super eos, nec
minuetis quidquam: vacant enim, &
idcirco vociferantur, dicentes: Ea-
mus, & sacrificemus Deo nostro.
9 * Opprimantur operibus, & expleant
ea: vt non acquiescant verbis men-
10 dacibus * Igitur egressi præfecti ope-
rum & exactores, ad populum dixe-
runt: Sic dicit Pharao: Non do vobis
11 paleas: * ite, & colligite sicubi inue-
nire poteritis, nec minuetur quid-
T 12 quam de opere vestro. * Dispersus-
que est populus per omnem Terram

13 Ægypti ad colligendas paleas. * Præ-
fecti quoque operum instabant, di-
centes: Complete opus vestrum quo-
tidie, vt prius facere solebatis quan-
14 do dabantur vobis paleæ. * Flagella-
tique sunt qui præerant operibus fi-
liorum Israel, ab exactoribus Pha-
raonis, dicentibus: Quare non im-
pletis mensuram laterum sicut prius,
15 nec heri, nec hodie? Veneruntque G
præpositi filiorum Israel, & vocife-
rati sunt ad Pharaonem, dicentes:
16 Cur ita agis contra seruos tuos? * Pa-
leæ non dantur nobis, & lateres si-
militer imperantur: en famuli tui fla-
gellis cędimur, & iniustè agitur con-
17 tra populum tuum. * Qui ait: Vaca-
tis otio, & idcirco dicitis: Eamus, &
18 sacrificemus Domino. * Ite ergo, &
operamini: paleæ non dabuntur vo-
bis, & reddetis consuetum numerum
19 laterum. * Videbantque se præpositi
D filiorum Israel in malo, eo quòd di-
ceretur eis: Non minuetur quidquam
20 de lateribus per singulos dies. * Oc-
curreruntque Moysi & Aaron, qui
stabant ex aduerso, egredientibus à
21 Pharaone: * & dixerunt ad eos: Vi-
deat Dominus & iudicet, quoniam
fœtere fecistis odorem nostrum co-
ram Pharaone & seruis eius, & præ-
buistis ei gladium, vt occideret nos.
22 * Reuersusque est Moyses ad Domi-
num, & ait: Domine, cur afflixisti
populum istum? quare misisti me?
23 * Ex eo enim quo ingressus sum ad
Pharaonem vt loquerer in nomine
tuo, afflixit populum tuum: & non
liberasti eos.

CAP. VI.

1 DIxitque Dominus ad Moysen:
Nunc videbis quæ facturus sim
Pharaoni: per manum enim fortem
dimittet eos, & in manu robusta eii-
2 ciet illos de terra sua. Locutusque H
est Dominus ad Moysen dicens: Ego
3 Dominus * qui apparui Abraham,
Isaac, & Iacob in Deo omnipotente:
& nomen meum ADONAI non in-
4 dicaui eis. * Pepigique fœdus cum
eis, vt darem eis Terram Chanaan,
terram peregrinationis eorum, in
5 qua fuerunt aduenæ. * Ego audiui
gemitum filiorum Israel, quo Ægy-
ptij oppresserunt eos: & recordatus
6 sum pacti mei. * Ideo dic filiis Israel:
Ego Dominus qui educam vos de
ergastulo Aegyptiorum, & eruam de
seruitute: ac redimam in brachio ex-

celso, & iudiciis magnis. * Et assu- 7
mam vos mihi in populum, & ero B
vester Deus: & scietis quòd ego sum
Dominus Deus vester qui eduxerim
vos de ergastulo Aegyptiorum: * & 8
induxerim in terram, super quam le-
uaui manum meam vt darem eam
Abraham, Isaac, & Iacob: daboq; il-
lam vobis possidendam, ego Domi-
nus. * Narrauit ergo Moyses omnia 9
filiis Israel: qui non acquieuerunt ei
propter angustiam spiritus, & opus
durissimum. * Locutusque est Domi- 10
nus ad Moysen, dicens: * Ingredere, 11
& loquere ad Pharaonem regem Ae-
gypti, vt dimittat filios Israel de ter-
ra sua. * Respondit Moyses coram 12
Domino: Ecce filij Israel nō audiunt
me: & quo modo audiet Pharao,
præsertim cùm incircumcisus sim la-
biis? * Locutusque est Dominus ad 13
Moysen & Aaron, & dedit manda- C
tū ad filios Israel, & ad Pharaonem
regem Aegypti vt educerent filios Is-
rael de terra Ægypti. * a Isti sunt prin- 14
cipes domorum per familias suas.
Filij Ruben primogeniti Israelis: He-
noch & Phallu, Hesron & Charmi.
* hæ cognationes Ruben. * b Filij Si- 15
meon: Iamuel & Iamin, & Ahod, &
Iachin, & Soar, & Saul filius Chana-
nitidis. hæ progenies Simeon. * Et 16
hæc nomina filiorum Leui per cog-
nationes suas: Gerson & Caath &
Merari. Anni autem vitæ Leui fue-
runt centum triginta septem. * c Filij 17
Gerson: Lobni & Semei, per cogna-
tiones suas. * d Filij Caath: Amram, & 18
Isaar, & Hebron & Oziel. anni quo-
que vitæ Caath, centum triginta tres.
* e Filij Merari: Moholi & Musi. hæ 19
cognationes Leui per Familias suas.
* Accepit autem Amram vxorem Io- 20
chabed patruelem suam: quæ peperit
ei Aaron & Moysen. Fueruntq; anni D
vitæ Amram, centū triginta septem.
* Filij quoque Isaar: Core, & Nepheg, 21
& Zechri. * Filij quoq; Oziel: Misael, 22
& Elisaphan & Sethri. * Accepit au- 23
tem Aaron vxorem Elizabeth filiam
Aminadab, sororem Nahason, quæ
peperit ei Nadab, & Abiu, & Elea-
zar, & Ithamar. * Filij quoque Core: 24
Aser, & Elcana, & Abiasaph: hæ sunt
cognationes Coritarum. * At verò 25
Eleazar filius Aaron accepit vxorem
de filiabus Phutiel: quæ peperit ei
Phinees. hi sunt principes familia-
rū Leuiticarū per cognationes suas.

a Gen.46. 9. Num.26. 5. 1.Par.5.a.
b 1.Par.4. b.24
c 1.Par.6. a.1. & 13. 16
d Num.3. 17.
e Num.26. 57. 1.Par.6.a. 23,b.14

16 * Iste est Aaron & Moyses, quibus
præcepit Dominus vt educerent fi-
lios Israel de Terra Aegypti per tur-
27 mas suas. * Hi sunt, qui loquuntur ad
Pharaonem regem Aegypti, vt edu-
cant filios Israel de Aegypto: iste est
28 Moyses & Aaron, * in die qua locu-
tus est Dominus ad Moysen, in Ter-
29 ra Aegypti. * Et locutus est Dominus
ad Moysen, dicens: Ego Dominus:
loquere ad Pharaonem regem Aegy-
30 pti, omnia quæ ego loquor tibi. * Et
ait Moyses coram Domino: En in-
circumcisus labiis sum, quo modo
audiet me Pharao?

CAP. VII.

1 Dixitque Dominus ad Moysen:
A Ecce constitui te Deum Pharao-
nis: & Aaron frater tuus erit pro-
2 pheta tuus. * a Tu loqueris ei omnia
quæ mando tibi: & ille loquetur ad
Pharaonem, vt dimittat filios Israel
3 de terra sua. * Sed ego indurabo cor
eius, & multiplicabo signa & ostenta
4 mea in terra Aegypti, * & non au-
diet vos: immittamq; manum meam
super Aegyptum, & educam exerci-
tum & populum meum filios Israel
de Terra Aegypti per iudicia maxi-
5 ma. * Et scient Aegyptij quia ego sum
Dominus qui extenderim manum
meam super Aegyptum, & eduxe-
rim filios Israel de medio eorum.
6 * Fecit itaque Moyses & Aaron sicut
præceperat Dominus: ita egerunt.
7 * Erat autem Moyses octoginta an-
norum, & Aaron octoginta trium,
quando locuti sunt ad Pharaonem.
8 * Dixitque Dominus ad Moysen &
9 Aaron: * Cùm dixerit vobis Pharao,
Ostendite signa: dices ad Aaron: Tol-
le virgam tuā, & proiice eam coram
Pharaone, ac vertetur in colubrum.
10 * Ingressi itaque Moyses & Aaron ad
B Pharaonem, fecerunt sicut præcepe-
rat Dominus. tulitq; Aaron virgam
coram Pharaone & seruis eius, quæ
11 versa est in colubrum. * b Vocauit au-
tem Pharao sapientes & maleficos:
& fecerunt etiam ipsi per incantatio-
nes Aegyptiacas & arcana quædam
12 similiter. * Proieceruntq; singuli vir-
gas suas quæ versæ sunt in dracones:
sed deuorauit virga Aaron virgas
13 eorum. * Induratumq; est cor Pha-
raonis & non audiuit eos, sicut præ-
14 ceperat Dominus. * Dixit autem Do-
minus ad Moysen: Ingrauatum est
cor Pharaonis, nō vult dimittere po-
pulum.

a Sup.4. d.15
b 2.Tim.4. b.8.

pulum. * Vade ad eum manè, ecce 15
egredietur ad aquas: & stabis in oc-
cursum eius super ripam fluminis. &
virgam, quæ conuersa est in draconē, C
tolles in manu tua. * Dicesq; ad eum: 16
Dominus Deus Hebræorū misit me
ad te, dicens: Dimitte populū meum
vt sacrificet mihi in deserto: & vsque
ad præsens audire noluisti. * Hæc igi- 17
D tur dicit Dominus: In hoc scies quod
sim Dñs: ecce percutiam virga, quę in
manu mea est, aquam fluminis, &
vertetur in sanguinem. * Pisces quo- 18
que, qui sunt in fluuio, morientur, &
computrescent aquæ, & affligentur
Ægyptij bibentes aquam fluminis.
* Dixit quoque Dñs ad Moysen: Dic 19
ad Aaron, Tolle virgam tuam, & ex-
tende manum tuā super aquas Ægy-
pti, & super fluuios eorum, & riuos
ac paludes, & omnes lacus aquarū, vt
vertantur in sanguinem: & sit cruor
in omni Terra Aegypti, tam in ligneis
vasis quàm in saxeis. * Feceruntque 20
Moyses & Aaron sicut præceperat D
a Exo. 17. b.5 Psal. 77. c.49. Dñs: a & eleuans virgam percussit
aquam fluminis coram Pharaone &
seruis eius: quæ versa est in sanguinē.
* Et pisces, qui erant in flumine, mor- 21
tui sunt: computruitque fluuius, &
non poterant Ægyptij bibere aquam
fluminis, & fuit sanguis in tota Ter-
Sap. 17. b.7 ra Aegypti. * b Feceruntq; similiter 22
malefici Aegyptiorū incantationibus
suis; & induratum est cor Pharaonis,
nec audiuit eos, sicut præceperat Do-
minus. * Auertitq; se, & ingressus est 23
domum suā, nec apposuit cor etiam
hac vice. * Foderunt autem omnes 24
Aegyptij per circuitū fluminis aquā
vt biberent: non enim poterant bibe-
re de aqua fluminis. * Impletiq; sunt 25
septem dies, postquam percussit Do-
minus fluuium.

CAP. VIII.

E DIxit quoque Dñs ad Moysen: 1
Ingredere ad Pharaonem, & di- A
ces ad eum Hæc dicit Dñs: Dimitte
populum meū, vt sacrificet mihi: * sin 2
autē nolueris dimittere, ecce ego per-
cutiam omnes terminos tuos ranis.
* Et ebulliet fluuius ranas: quæ ascen 3
dent, & ingredientur domū tuam, &
cubiculū lectuli tui, & super stratum
tuū, & in domos seruorū tuorum, &
in populum tuum, & in furnos tuos,
& in reliquias ciborum tuorū: * & ad 4
te, & ad populum tuum, & ad omnes
seruos tuos intrabunt ranæ. * Dixitq; 5

Dominus ad Moysen: Dic ad Aaron:
Extende manum tuam super fluuios
ac super riuos & paludes, & educ
6 ranas super Terrā Ægypti. * Et exten-
B dit Aaron manum super aquas Ægy-
pti, & ascenderūt ranæ, operueruntque
7 que Terram Aegypti. * a Fecerunt au- a Sap. 17. b.7
tē & malefici per incantationes suas
similiter, eduxeruntque ranas super
8 Terram Aegypti. * Vocauit autem
Pharao Moysen & Aaron, & dixit
eis: Orate Dominū vt auferat ranas
à me & à populo meo: & dimittam
9 populum vt sacrificet Domino. * Di- F
xitque Moyses ad Pharaonem: Con-
stitue mihi quando deprecer pro te,
& pro seruis tuis, & pro populo tuo,
vt abigantur ranę à te & à domo tua
& à seruis tuis & à populo tuo: &
10 tantum in flumine remaneant. * Qui
C respondit: Cras. At ille: Iuxta, in-
quit, verbū tuū faciam: vt scias quo-
niam non est sicut Dñs Deus noster.
11 * Et recedēt ranæ à te, & à domo tua,
& à seruis tuis, & à populo tuo: &
12 tantū in flumine remanebūt. * Egres-
sique sunt Moyses & Aaron à Pha-
raone: & clamauit Moyses ad Dñm
pro sponsione ranarū quam cōdixe-
13 rat Pharaoni. * Fecitque Dñs iuxta
verbum Moysi: & mortuæ sunt ranę
D de domibus, & de villis, & de agris.
14 * Congregaueruntque eas in immen-
sos aggeres, & computruit terra.
15 * Videns autem Pharao quòd data
esset requies, ingrauauit cor suum, &
non audiuit eos, sicut pręceperat Do-
16 minus. * Dixitque Dñs ad Moysen: T
Loquere ad Aaron: Extende virgam
tuam, & percute puluerem terræ: &
sint sciniphes in vniuersa Terra Ægy-
17 pti. * Feceruntque ita. Et extendit
Aaron manum, virgam tenens: per-
cussitque puluerem terræ, & facti
sunt sciniphes in hominibus, & in
iumentis: omnis puluis terræ versus
est in sciniphes per totam terrā Ægy-
18 pti. * Feceruntque similiter malefici G
incantationibus suis, vt educerēt sci-
niphes, & non potuerunt: erantque
sciniphes tam in hominibus quàm in
19 iumentis. * Et dixerunt malefici ad
E Pharaonem: Digitus Dei est hic. In-
duratumq; est cor Pharaonis, & non
audiuit eos sicut præceperat Domi-
20 nus. * Dixit quoque Dñs ad Moysen:
Consurge diluculo, & sta corā Pha-
raone: egredietur enim ad aquas: &
dices ad eum: Hæc dicit Dominus:

Dimitte populum meum vt sacrificet
mihi. * Quòd si non dimiseris eum, 21
ecce ego immittam in te, & in seruos
tuos, & in populum tuum, & in do-
mos tuas omne genus muscarum: &
implebuntur domus Ægyptiorum
muscis diuersi generis, & vniuersa
terra in qua fuerint. * Faciamq; mi- 22
rabilem in die illa Terram Gessen, in F
qua populus meus est, vt non sint ibi
muscæ: & scias quoniam ego Domi-
nus in medio terræ. * Ponamq; di- 23
uisionem inter populum meum, &
populum tuum: cras erit signũ istud.
* Fecitq; dominus ita. [a] Et venit mu- 24
sca grauissima in domos Pharaonis
& seruorum eius, & in omnem ter-
ram Ægypti: corruptaq; est terra ab
huiuscemodi muscis. * Vocauitque 25
Pharao Moysen & Aaron, & ait eis:
Ite & sacrificate Deo vestro in terra
hac. * Et ait Moyses: Non potest ita 26
fieri: abominationes enim Ægyptio- G
rũ immolabimus Dño Deo nostro.
quòd si mactauerimus ea quę colunt
Ægyptij corá eis, lapidibus nos ob-
ruent. * Viam trium dierũ pergemus 27
in solitudinem: & sacrificabimus
Domino Deo nostro, [a] sicut pręcepit
nobis. * Dixitq; Pharao: Ego dimit- 28
tam vos vt sacrificetis Domino Deo
vestro in deserto: verumtamen lon-
gius ne abeatis, rogate pro me. * Et 29
ait Moyses: Egressus à te, orabo Do-
minum: & recedet musca à Pharao-
ne, & à seruis suis, & à populo eius
cras: verumtamen noli vltrà fallere,
vt non dimittas populum sacrificare
Domino. * Egressusque Moyses à 30
Pharaone, orauit Dominum. * Qui 31
fecit iuxta verbum illius: & abstulit
muscas à Pharaone, & à seruis suis,
& à populo eius: non superfuit ne
vna quidem. * Et ingrauatum est cor 32
Pharaonis, ita vt nec hac quidem vi-
ce dimitteret populum.

[a] Sap. 16. b. 9
[a] Sap. 3? d. 28

CAP. IX.

Dixit autem Dominus ad Moy- 1
sen: Ingredere ad Pharaonem, & A
loquere ad eum: Hæc dicit Dominus
Deus Hebræorũ: Dimitte populum
meum vt sacrificet mihi. * Quòd si 2
adhuc renuis, & retines eos: * ecce 3
manus mea erit super agros tuos: &
super equos, & asinos, & camelos, &
boues, & oues, pestis valde grauis.
* Et faciet Dominus mirabile inter 4
possessiones Israel, & possessiones
Ægyptiorum, vt nihil omnino pereat
ex his quæ pertinent ad filios Israel.
5 * Constituitque Dominus tempus,
B dicens: Cras faciet Dominus verbum
6 istud in terra. * Fecit ergo Dominus
verbum hoc altera die: mortuaque
sunt omnia animantia Ægyptiorum:
de animalibus verò filiorum Israel
7 nihil omnino periit. * Et misit Pha-
rao ad vidẽdum: nec erat quidquam
mortuũ de his quæ possidebat Israel.
Ingrauatumque est cor Pharaonis, &
8 non dimisit populum. * Et dixit Do-
minus ad Moysen, & Aaron: Tollite
plenas manus cineris de camino, &
spargat illum Moyses in cælum co-
9 ram Pharaone. * Sitque puluis super
omnem Terram Ægypti: erunt enim
in hominibus, & iumentis vlcera, &
vesicæ turgentes in vniuersa terra
10 Ægypti. * Tuleruntque cinerem de
camino, & steterunt coram Pharao-
ne, & sparsit illũ Moyses in cælum:
factaque sunt vlcera vesicarum tur-
gentium in hominibus, & iumentis:
11 * nec poterant malefici stare coram
C Moyse propter vlcera quæ in illis
12 erãt, & in omni Terra Ægypti: * In-
durauitq; Dominus cor Pharaonis,
& non audiuit eos, sicut locutus est
13 Dominus ad Moysen. * Dixitq; Do-
minus ad Moysen: Manè consur-
ge, & sta coram Pharaone, & dices
ad eum: Hæc dicit Dominus Deus
Hebræorum: Dimitte populũ meum
14 vt sacrificet mihi. * Quia in hac vice
mittam omnes plagas meas super cor
tuum, & super seruos tuos, & su-
per populum tuũ: vt scias quòd non
15 sit similis mei in omni terra. * Nunc
enim extendens manum percutiam
te, & populum tuum peste, peribisq;
16 de terra. * [a] Idcirco autem posui te,
D vt ostendam in te fortitudinẽ meam,
& narretur nomen meum in omni
17 terra. * Adhuc retines populũ meum?
18 & nõ vis dimittere eum? * En pluam
cras hac ipsa hora grandinem mul-
tam nimis, qualis nõ fuit in Ægypto
à die qua fundata est, vsque in præ-
19 sens tempus. * Mitte ergo iam nunc,
& congrega iumenta tua, & omnia
quæ habes in agro: homines enim, &
iumenta, & vniuersa quæ inuenta
fuerint foris, nec cõgregata de agris,
cecideritq; super ea grando, morien-
20 tur. * Qui timuit verbum Domini de
seruis Pharaonis, fecit confugere ser-
21 uos suos, & iumenta in domos: * qui
autem neglexit sermonem Domini,

[a] Rom. 9. d. 17

dimi-

dimisit seruos suos, & iumenta in E
agris. * Et dixit Dominus ad Moy- 22
sen: Extende manum tuam in cælum,
vt fiat grādo in vniuersa Terra Ægy-
pti super homines, & super iumenta,
& super omnem herbam agri in Ter-
* Sap. 16. ra Ægypti. * Extenditque Moyses 23
e 16. & 19 virgam in cælum, & Dominus dedit
d. 19 tonitrua, & grandinem, ac discurren-
tia fulgura super terrā: pluitque Do-
minus grandinē super Terram Ægy-
pti. * Et grando & ignis mista pariter 24
ferebantur: tantæq; fuit magnitudi-
dinis, quanta antè nunquam appa-
ruit in vniuersa Terra Ægypti ex quo
gens illa condita est. * Et percussit 25
grando in omni Terra Ægypti cun- F
cta quæ fuerunt in agris, ab homine
vsque ad iumentum: cunctamq; her-
bam agri percussit grando, & omne
lignum regionis cōfregit. * Tantùm 26
in Terra Gessen, vbi erant filij Israel,
grando non cecidit. * Misitque Pha- 27
rao, & vocauit Moysen & Aaron,
dicens ad eos: Peccaui etiam nunc:
Dñs iustus: ego & populus meus, im-
pij. * Orate Dominum vt desinant 28
tonitrua Dei, & grando: vt dimittam
vos, & nequaquam hîc vltrà manea-
tis. * Ait Moyses: Cùm egressus fuero 29
de vrbe, extendam palmas meas ad
Dominum, & cessabunt tonitrua, &
grando non erit: vt scias quia Domi-
ni est terra: * noui autem quòd & 30
tu, & serui tui necdum timeatis Do-
minum Deum. * Linū ergo, & hor- 31
deum læsum est, eo quòd hordeum G
esset virens, & linum iam folliculos
germinaret: * triticum autem & far 32
non sunt læsa, quia serotina erant.
* Egressusque Moyses à Pharaone ex 33
vrbe, tetendit manus ad Dominum:
& cessauerunt tonitrua & grando,
nec vltrà stillauit pluuia super ter-
ram. Videns autem Pharao quòd 34
cessasset pluuia, & grando, & toni-
trua, auxit peccatum: * & ingraua- 35
tum est cor eius, & seruorum illius,
& induratum nimis: nec dimisit fi-
lios Israel, sicut præceperat Domi-
nus per manum Moysi.

CAP. X.

1 ET dixit Dominus ad Moysen: In-
gredere ad Pharaonem: ego enim A
indurauí cor eius, & seruorum illius:
vt faciam signa mea hæc in eo, * & 2
narres in auribus filij tui, & nepo-
tum tuorum, quoties contriuerim
Ægyptios, & signa mea fecerim in

3 eis: & sciatis quia ego Dominus. * In-
troierunt ergo Moyses & Aaron ad
Pharaonem, & dixerunt ei: Hæc di-
cit Dominus Deus Hebræorum: Vs-
quequo non vis subijci mihi? dimitte
populum meum, vt sacrificet mihi.
4 * Sin autem resistis, & non vis di- * Sap. 16.
B mittere eum: ecce ego inducam cras b. 19
5 locustam in fines tuos: * quæ operiat
superficiem terræ, ne quidquam eius
appareat, sed comedatur quod resi-
duum fuerit grandini. corrodet enim
omnia ligna quæ germinant in agris.
6 * Et implebunt domos tuas, & seruo-
rum tuorum, & omnium Ægyptio-
rum: quantam non viderunt patres
tui, & aui, ex quo orti sunt super ter-
ram, vsq; in præsentem diem. Auer-
titque se, & egressus est à Pharaone.
7 * Dixerūt autem serui Pharaonis ad
eum: Vsquequo patiemur hoc scan-
dalum: dimitte homines, vt sacrifi-
cent Domino Deo suo. nónne vides
8 quòd perierit Ægyptius? Reuoca-
C ueruntq; Moysen & Aaron ad Pha-
raonem: qui dixit eis: Ite, sacrificate
Domino Deo vestro: quinam sunt
9 qui ituri sunt? * Ait Moyses: Cum
paruulis nostris, & senioribus per-
gemus, cum filijs & filiabus, cū oui-
bus & armentis: est enim sollemnitas
10 Domini Dei nostri. * Et respondit
Pharao: Sic Dominus sit vobiscum,
quo modo ego dimittam vos, & par-
uulos vestros. cui dubium est quòd
11 pessimè cogitetis? * Non fiet ita, sed
ite tantùm viri, & sacrificate Domi-
no: hoc enim & ipsi petistis. Statimq;
eiecti sunt de conspectu Pharaonis.
12 * Dixit autem Dominus ad Moysen:
D Extende manum tuam super Terram
Ægypti ad locustam, vt ascendat su-
per eam, & deuoret omnem herbam
13 quæ residua fuerit grandini. * Et ex-
tendit Moyses virgam super terram
Ægypti: & Dominus induxit vētum
vrētem tota die illa, & nocte: & ma-
ne facto, ventus vrens leuauit locu-
14 stas. * Quæ ascenderunt super vni-
uersam Terram Ægypti: & sederunt
in cunctis finibus Ægyptiorum in-
numerabiles, quales ante illud tem-
pus non fuerant, nec postea futuræ
15 sunt. * Operueruntq; vniuersam su-
perficiem terræ, vastantes omnia. De-
E uorata est igitur herba terræ, & quid-
quid pomorū in arboribus fuit, quæ
grando demiserat: nihilque omni-
no virens relictum est in lignis, & in

herbis terræ, in cunctâ Ægypto.
Quam ob rem festinus Pharao vo- 16 B
cauit Moysen & Aaron, & dixit eis:
Peccaui in Dominũ Deum vestrum,
& in vos. * Sed nunc dimittite pecca- 17
tum mihi etiam hac vice, & rogate
Dominum Deum vestrum, vt aufe-
rat à me mortem istam. * Egressusq; 18
Moyses de cõspectu Pharaonis, ora-
uit Dominum. * Qui flare fecit ven- 19 C
tum ab occidente vehementissimum, F
& arreptam locustam proiecit in ma-
re rubrum: non remansit ne vna qui-
dem in cunctis finibus Ægypti. * Et 20
indurauit Dominus cor Pharaonis,
nec dimisit filios Israel. * Dixit au- 21 D
tem Dominus ad Moysen: Extende
manum tuam in cælum: & sint tene-
bræ super Terram Ægypti tam den-
sæ, vt palpari queant. * Extenditque 22
Moyses manum in cælum: & factæ
sunt tenebræ horribiles in vniuersa
Terra Ægypti tribus diebus. * a Ne- 23
a Sap. 17. a. 2 mo vidit fratrem suum, nec mouit
b Sap. 18. a. 1 se de loco in quo erat: b vbicunque
autem habitabant filij Israel, lux erat.
* Vocauitq; Pharao Moysen & Aa- 24
ron, & dixit eis: Ite, sacrificate Do- G
mino: oues tantùm vestræ, & armen-
ta remaneant, paruuli vestri eant vo-
biscum. * Ait Moyses: Hostias quo- 25
que & holocausta dabis nobis, quæ
offeramus Domino Deo nostro.
* Cuncti greges pergent nobiscum: 26
non remanebit ex eis vngula: quæ
necessaria sunt in cultũ Domini Dei
nostri: præsertim cùm ignoremus
quid debeat immolari, donec ad ip-
sum locum perueniamus. Indura- 27
uit autem Dominus cor Pharaonis,
& noluit dimittere eos. * Dixitque 28
Pharao ad Moysen: Recede à me, &
caue ne vltrà videas faciem meam:
quocumq; die apparueris mihi, mo-
rieris. * Respondit Moyses: Ita fiet 29
vt locutus es, nõ videbo vltrà faciem
tuam.

CAP. XI.

ET dixit Dominus ad Moysen: 1
Adhuc vna plaga tangam Pha- A
raonem & Ægyptum, & post hæc di-
Sup. 3. g. mittet vos, & exire compellet. * a Di- 2
Infr. 12. e. 5 ces ergo omni plebi vt postulet vir
ab amico suo, & mulier à vicina sua
vasa argentea, & aurea. * Dabit au- 3
tem Dominus gratiam populo suo
Eccl. 45. a. 1 coram Ægyptiis. * Fuitque Moyses
vir magnus valde in Terra Ægypti
coram seruis Pharaonis, & omni po-
4 pulo * Et ait: Hæc dicit Dominus:
B Media nocte egrediar in Ægyptum:
5 * & morietur omne primogenitum
in Terra Ægyptiorum, à primogeni-
to Pharaonis qui sedet in solio eius,
vsque ad primogenitum ancillæ quæ
est ad molam, & omnia primogenita
6 iumentorum. * Eritque clamor ma-
gnus in vniuersa Terra Ægypti, qua-
C lis nec antè fuit, nec postea futurus
7 est. * Apud omnes autem filios Israel
non mutiet canis ab homine vsque
ad pecus: vt sciatis quanto miraculo
diuidat Dominus Ægyptios & Is-
8 rael. * Descendentque omnes serui
D tui isti ad me, & adorabunt me, di-
centes: Egredere tu, & omnis popu-
lus qui subiectus est tibi: post hæc
9 egredientur. * Et exiuit à Pharaone
iratus nimis. Dixit autem Dominus
ad Moysen: Non audiet vos Pharao
vt multa signa fiant in Terra Ægy-
10 pti. * Moyses autem & Aaron fece-
runt omnia ostenta quę scripta sunt,
coram Pharaone. Et indurauit Do-
minus cor Pharaonis, nec dimisit fi-
lios Israel de terra sua.

CAP. XII.

1 DIxit quoque Dominus ad Moy-
A sen, & Aaron in terra Ægypti:
2 * Mensis iste, vobis principium men-
sium: primus erit in mensibus anni.
3 * Loquimini ad vniuersum cœtum
filiorum Israel, & dicite eis: Decima
die mensis huius tollat vnusquisque
agnum per familias & domos suas.
4 * Sin autem minor est numerus vt
sufficere possit ad vescendum agnum,
assumet vicinum suum qui iunctus
est domui suæ, iuxta numerum ani-
marũ quæ sufficere possunt ad esum
5 agni. * Erit autem agnus absque ma-
cula, masculus, anniculus: iuxta quẽ
6 ritum tolleris & hœdum. * Et ser-
uabitis eum vsque ad quartam deci-
mam diem mensis huius: immola-
bitque eum vniuersa multitudo fi-
7 liorum Israel ad vesperam. * Et su-
B ment de sanguine eius, ac ponent su-
per vtrumque postem, & in superli-
minaribus domorum, in quibus co-
8 medent illum. * Et edent carnes no-
cte illa assas igni, & azymos panes
9 cum lactucis agrestibus. Non co-
medetis ex eo crudum quid, nec co-
ctum aqua, sed tãtùm assum igni: ca-
put cũ pedibus eius & intestinis vo-
10 rabitis. * Nec remanebit quidquam
ex eo vsque manè. si quid residuum

fuerit, igne comburetis. * Sic autem 11
comedetis illum: Renes vestros ac-
cingetis, & calceamenta habebitis in
pedibus, tenentes baculos in mani-
bus, & comedetis festinanter: est enim
Phase (id est transitus) Domini. * Et 12
transibo per Terram Ægypti nocte
illa, percutiamque omne primogeni-
tum in Terra Ægypti ab homine vs-
que ad pecus: & in cunctis dijs Ægy-
pti faciam iudicia, ego Dominus.
* Erit autem sanguis vobis in signum, 13
in ædibus in quibus eritis: & videbo
sanguinem, & transibo vos: nec erit
in vobis plaga disperdens quando
percussero Terram Ægypti. * Habe- 14
bitis autem hunc diem in monumen- C
tum: & celebrabitis eam sollemnem
Domino in generationibus vestris
cultu sempiterno. * Septem diebus 15
azyma comedetis: in die primo non
erit fermentum in domibus vestris:
quicumque comederit fermentatum,
peribit anima illa de Israel, a primo
die vsque ad diem septimum. * Dies 16
prima erit sancta atque sollemnis, &
dies septima eadem festiuitate vene-
rabilis: nihil operis facietis in eis, ex-
ceptis his, quæ ad vescendum perti-
nent. * Et obseruabitis azyma: in ea- 17
dem enim ipsa die educam exerci-
tum vestrum de Terra Ægypti, & cu-
stodietis diem istum in generationes
vestras ritu perpetuo. * * Primo men- 18
se, quartadecima die mensis ad ve-
speram comedetis azyma vsque ad
diem vigesimam primam eiusdem
mensis ad vesperam. * Septem die- 19
bus fermentum non inuenietur in
domibus vestris: qui comederit fer-
mentatum, peribit anima eius de cœ-
tu Israel, tam de aduenis quàm de in-
digenis terræ. * Omne fermentatum 20
non comedetis: in cunctis habitacu- D
lis vestris edetis azyma. * Vocauit 21
autẽ Moyses omnes seniores filiorũ
Israel, & dixit ad eos. Ite tollẽtes ani-
mal per familias vestras, & immo-
late Phase. * Fasciculumq; hyssopi tin- 22
gite in sanguine qui est in limine,
& aspergite ex eo superliminare, &
vtrumque postem: nullus vestrûm
egrediatur ostium domus suæ vsque
manè. * Transibit enim Dominus 23
percutiens Aegyptios: cumque vide-
rit sanguinem in superliminari, & in
vtroq; poste, transcendet ostium do-
mus, & non sinet percussorem ingre-
di domos vestras & lædere. * Custodi 24

*Leui.23.a.1 Num.28.c.16

Heb.11.c.28

verbum istud legitimum tibi & filijs
25 tuis vsque in æternum. * Cumq; in-
troieritis terram, quam Dominus da-
turus est vobis vt pollicitus est, ob-
26 seruabitis ceremonias istas. * Et cùm
dixerint vobis filij vestri: Quæ est
27 ista religio? * dicetis eis: Victima trã-
situs Domini est, quando transiuit
super domos filiorũ Israel in Aegy-
pto percutiens Aegyptios, & domos
nostras liberans. Incuruatusque po-
28 pulus adorauit. * Et egressi filij Israel
fecerunt sicut præceperat Dominus
29 Moysi & Aaron. * Factum est au-
E tem in noctis medio, percussit Domi-
nus omne primogenitum in Terra
Aegypti, à primogenito Pharaonis,
qui in solio eius sedebat, * vsque ad
primogenitum captiuæ quæ erat in
carcere, & omne primogenitum iu-
30 mentorum. * Surrexitq; Pharao no-
cte, & omnes serui eius, cunctaque
Aegyptus: & ortus est clamor ma-
gnus in Aegypto: neq; enim erat do-
mus in qua non iaceret mortuus.
31 * Vocatisque Pharao, Moyse, & Aa-
ron nocte, ait: Surgite & egredimini
à populo meo, vos & filij Israel: ite,
32 immolate Dño sicut dicitis. * Oues
vestras & armenta assumite vt petie-
ratis, & abeuntes benedicite mihi.
33 * Vrgebantq; Aegyptij populum de
terra exire velociter, dicentes: Omnes
34 moriemur. * Tulit igitur populus
conspersam farinam antequam fer-
mentaretur: & ligans in pallijs, po-
35 suit super humeros suos. * Feceruntq;
filij Israel * sicut præceperat Moyses:
& petierunt ab Aegyptijs vasa argen-
tea & aurea, vestemque plurimam.
36 * Dominus autem dedit gratiam po-
pulo coram Aegyptijs vt commoda-
rent eis: & spoliauerunt Aegyptios.
37 * Profectique sunt filij Israel de Ra-
F messe in Socoth, sexcenta ferè millia
peditum virorum, absque paruulis.
38 * Sed & vulgus promiscuum innu-
merabile ascendit cum eis, oues & ar-
menta & animantia diuersi generis
39 multa nimis. * Coxeruntq; farinam,
quam dudum de Aegypto consper-
sam tulerant: & fecerunt subcineri-
tios panes azymos: neque enim po-
terant fermentari cogentibus exire
Aegyptijs, & nullam facere sinenti-
bus moram: nec pulmenti quidquam
40 occurrerat præparare. * Habitatio au-
tem filiorum Israel qua manserunt
in Aegypto, fuit quadringentorum

*Sap.18.b.5.& 11.b.15

*Sup.11.a.2

triginta

triginta annorum. *Quibus expletis, 41
eadé die egressus est omnis exercitus
Domini de terra Aegypti. * Nox ista 42
est obseruabilis Domini, quádo edu-
xit eos de Terra Aegypti: hanc obser-
uare debent omnes filij Israel in ge-
nerationibus suis. Dixitque Domi- 43
nus ad Moysen & Aaron: Hæc est G
religio Phase: Omnis alienigena non
comedet ex eo. *Omnis autem seruus 44
emptitius circumcidetur, & sic com-
edet. * Aduena & mercenarius non 45
[a Num. 9. b. 12] edent ex eo. *[b] In vna domo comede- 46
tur, nec efferetis de carnibus eius fo-
[b Ioan. 19. f. 36] ras, nec os illius confringetis. *Om- 47
nis cœtus filiorum Israel faciet illud.
* Quòd si quis peregrinorum in ve- 48
stram voluerit transire coloniam, &
facere Phase Domini, circumcidetur
prius omne masculinum eius, & tūc
ritè celebrabit: eritque sicut indigena
terræ: si quis autem circumcisus non
fuerit, non vescetur ex eo. * Eadem 49
lex erit indigenæ & colono qui pere-
grinatur apud vos. *Feceruntque om- 50
nes filij Israel sicut præceperat Do-
minus Moysi & Aaron. * Et eadem 51
die eduxit Dominus filios Israel de
terra Aegypti per turmas suas.

CAP. XIII.

LOcutusq; est Dominus ad Moy- 1
[a Inf. 14. c. 9] sen, dicens: *[a] Sanctifica mihi om- 2
[Nu. 8. c. 16] ne primogenitū quod aperit vuluam A
[Luc. 2. d. 23] in filiis Israel, tā de hominibus quàm
[Lev. 27. 6. 26] de iumentis: mea sunt enim omnia.
Et ait Moyses ad populum: Memen- 3
tote diei huius in qua egressi estis de
Aegypto & de domo seruitutis, quo-
niam in manu forti eduxit vos Do-
minus de loco isto: vt non comedatis
fermentatum panem. *Hodie egredi- 4
mini mense nouarū frugū. *Cumque 5
introduxerit te Dominus in Terram
Chananæi & Hethæi & Amorrhæi
& Heuæi & Iebusæi, quam iurauit
patribus tuis vt daret tibi, terram
fluentem lacte & melle, celebrabis
hunc morem sacrorum mense isto.
* Septem diebus vesceris azymis: & 6
in die septimo erit sollemnitas Do-
mini *Azyma comedetis septem die- 7
bus: nō apparebit apud te aliquid fer-
mentatū, nec in cunctis finibus tuis.
*Narrabisque filio tuo in die illo, di- 8
cens: Hoc est quod fecit mihi Domi- B
nus quádo egressus sum de Aegypto.
*Et erit quasi signum in manu tua, & 9
quasi monumentū ante oculos tuos:
& vt lex Domini semper sit in ore
tuo, in manu enim forti eduxit te
10 Dominus de Aegypto. * Custodies
huiuscemodi cultum statuto tépore
11 à diebus in dies. Cumque intro du-
xerit te Dominus in terrā Chananæi,
sicut iurauit tibi & patribus tuis, &
12 dederit tibi eam: *[a] separabis omne [a Inf. 22. d. 29. & 34. c. 19]
quod aperit vuluam Domino, &
quod primitiuū est in pecoribus tuis: [Ezec. 44. g. 30]
quidquid habueris masculini sexus,
13 consecrabis Domino. Primogeni-
tum asini mutabis oue: quod si non
redemeris, interficies. Omne autem
primogenitum hominis de filiis tuis,
14 pretio redimes. *Cumque interroga-
C uerit te filius tuus cras, dicens: Quid
est hoc? respondebis ei: In manu forti
eduxit nos Dominus de terra Aegy-
15 pti, de domo seruitutis. * Nam cum
induratus esset Pharao, & nollet nos
dimittere, occidit Dominus omne
primogenitum in Terra Aegypti à
primogenito hominis vsque ad pri-
mogenitum iumentorum: idcirco
immolo Domino omne quod aperit
vuluam masculini sexus, & omnia
primogenita filiorum meorum redi-
16 mo. *Erit igitur quasi signū in manu
tua, & quasi appensum quid, ob re-
cordationem, inter oculos tuos: eo
quòd in manu forti eduxit nos Do-
17 minus de Aegypto. *Igitur cùm emi-
A sisset Pharao populum, non eos duxit
Deus per viā Terræ Philisthiim quæ
vicina est: reputás ne fortè pœniteret
eū, si vidisset aduersum se bella con-
surgere, & reuerteretur in Aegyptū.
18 * Sed circumduxit per viam deserti,
D quæ est iuxta Mare rubrū: & armati
ascenderūt filij Israel de Terra Aegy-
19 pti. * Tulit quoque Moyses ossa Io-
seph secum: eo quòd adiurasset filios
Israel, dicens: [a] Visitabit vos Deus, [a Gen. 50. d. 25]
20 efferte ossa mea hinc vobiscū. *Pro-
fectique de Socoth castrametati sunt
in Etham in extremis finibus solitu-
21 dinis. Dominus autem præcedebat [a Nu. 14. c. 21]
eos ad ostendendam viam per diem
in columna nubis, & per noctem in [1 Cor. 10. a. 1]
columna ignis: vt dux esset itineris
22 vtroque tempore. * Nunquam defuit [b Neh. 9. d. 19]
columna nubis per diem, nec colūna
ignis per noctem, coram populo.

CAP. XIIII.

1 LOcutus est autem Dominus ad
2 Moysen, dicens: * Loquere filiis
A Israel: Reuersi castrametentur è re-
gione Phihahiroth quę est inter Mag-
dalum & Mare contra Beelsephō: in

con-

conſpectu eius caſtra ponetis ſuper
mare. * Dicturuſque eſt Pharao ſuper 3
filiis Iſrael: Coarctati ſunt in terra,
concluſit eos deſertum. * Et indurabo 4
cor eius, ac perſequetur vos: & glori-
ficabor in Pharaone, & in omni ex-
ercitu eius. ſcientque Aegyptij quia
ego ſum Dominus. Feceruntque ita.
* Et nunciatum eſt regi Aegyptiorum 5
quòd fugiſſet populus: immutatum- B
que eſt cor Pharaonis & ſeruorum
eius ſuper populo, & dixerunt: Quid
voluimus facere vt dimitteremus Iſ-
rael, ne ſeruiret nobis? * Iunxit ergo 6
currum, & omnem populum ſuum
aſſumpſit ſecum. * Tulitque ſexcen- 7
tos currus electos, & quidquid in
Aegypto curruum fuit: & duces to-
tius exercitus. * Indurauitque Do- 8
minus cor Pharaonis regis Aegypti,
& perſecutus eſt filios Iſrael: at illi
a 1 Mac. 4. a. 9 egreſſi erãt in manu excelſa. * a Cum- 9
Ioſ. 24. b. 6. que perſequerentur Aegyptij veſtigia
præcedentium, repererunt eos in
caſtris ſuper mare: omnis equitatus
& currus Pharaonis, & vniuerſus
exercitus erant in Phihahiroth con-
tra Beelſephon. * Cumque appro- 10
pinquaſſet Pharao, leuantes filij Iſ- C
rael oculos, viderunt Aegyptios poſt
ſe: & timuerunt valde: clamaueruntque
ad Dominum, * & dixerunt ad 11
Moyſen: Forſitan non erãt ſepulchra
in Aegypto, ideo tuliſti nos vt more-
remur in ſolitudine: quid hoc facere
voluiſti, vt educeres nos ex Ægypto?
* Nónne iſte eſt ſermo, quem loque- 12
bamur ad te in Aegypto, dicentes:
Recede à nobis, vt ſeruiamus Aegy-
ptiis? multo enim melius erat ſerui-
re eis, quàm mori in ſolitudine. * Et 13
ait Moyſes ad populum: Nolite ti-
mere: ſtate, & videte magnalia Do-
mini quæ facturus eſt hodie: Aegy-
ptios enim, quos nunc videtis, ne-
quaquam vltra videbitis vſque in
ſempiternum. * Dominus pugnabit 14
pro vobis, & vos tacebitis. * Dixit- 15
que Dominus ad Moyſen: Quid cla- D
mas ad me? Loquere filiis Iſrael
vt proficiſcantur. * Tu autem eleua 16
virgam tuam, & extende manum
tuam ſuper mare, & diuide illud:
vt gradiantur filij Iſrael in medio
mari per ſiccum. * Ego autem in- 17
durabo cor Aegyptiorum vt perſe-
quantur vos: & glorificabor in Pha-
raone, & in omni exercitu eius, & in
curribus & in equitibus illius. * Et 18
ſcient Aegyptij quia ego ſum Domi-
nus cum glorificatus fuero in Pha-
raone, & in curribus atque in equi-
19 tibus eius. * Tollenſque ſe ange-
lus Dei, qui præcedebat caſtra Iſ-
rael, abiit poſt eos: & cum eo pariter
columna nubis, priora dimittens,
20 poſt tergum ſtetit, inter caſtra Aegy-
E ptiorum & caſtra Iſrael. & erat nu-
bes tenebroſa, & illuminans no-
ctem, ita vt ad ſe inuicem toto no-
ctis tempore accedere non valerent.
21 * Cumque extendiſſet Moyſes ma-
num ſuper mare, abſtulit illud Do-
minus flante vento vehementi &
vrente tota nocte, & vertit in ſiccum:
22 diuiſaque eſt aqua. * a Et ingreſſi ſunt a Pſal. 77.
filij Iſrael per medium ſicci maris: b. 13
erat enim aqua quaſi murus à dextra & 104 d. 36
23 eorum & læua. * Perſequenteſque Pſal. 113 a. 3
Aegyptij ingreſſi ſunt poſt eos, & Heb. 11. d. 29
omnis equitatus Pharaonis, currus
eius & equites per medium maris.
24 * Iamque aduenerat vigilia matutina,
F b & ecce reſpiciens Dominus ſuper
caſtra Aegyptiorum per columnam b Sap. 18. b. 15
ignis & nubis, interfecit exercitum
25 eorum: * & ſubuertit rotas curruum,
ferebanturque in profundum. Dixe-
runt ergo Aegyptij: Fugiamus Iſrae-
lem: Dominus enim pugnat pro eis
26 contra nos. * Et ait Dominus ad
Moyſen: Extende manum tuam
ſuper mare, vt reuertantur aquæ ad
Aegyptios ſuper currus & equites
27 eorum. * Cumque extendiſſet Moy-
ſes manum contra mare, reuerſum
eſt primo diluculo ad priorem lo-
cum: fugientibuſque Aegyptiis occur-
rerunt aquæ, & inuoluit eos Domi-
28 nus in mediis fluctibus. * Reuerſæq;
ſunt aquæ, & operuerunt currus &
G equites cuncti exercitus Pharaonis,
qui ſequentes ingreſſi fuerant mare:
29 nec vnus quidẽ ſuperfuit ex eis. * Filij
autem Iſrael perrexerũt per medium
ſicci maris, & aquæ eis erãt quaſi pro
30 muro à dextris & à ſiniſtris: * libe-
rauitque Dominus in die illa Iſrael
31 de manu Aegyptiorum. * Et viderunt
Aegyptios mortuos ſuper littus ma-
ris, & manum magnam quam exer-
cuerat Dominus contra eos: timuit-
que populus Dominum, & crediderunt
Domino, & Moyſi ſeruo eius.

CAP. XV.

1 TVnc cecinit Moyſes & filij Iſrael
A carmen hoc Domino, & dixerũt:
Cantemus Domino: glorioſe enim

magni-

magnificatus est, equum & ascenso-
rem deiecit in mare.
*Sap. 10 d. 15 *Fortitudo mea, & laus mea Do- 2
Isa 12 a.2 minus, & factus est mihi in salutem:
Ps 117.a.14 iste Deus meus, & glorificabo eum:
Deus patris mei & exaltabo eum.
*Dominus quasi vir pugnator, om- 3
nipotens nomen eius
*Currus Pharaonis & exercitú eius 4
proiecit in mare: electi principes eius
submersi sunt in Mari rubro.
*Abyssi operuerunt eos, descende- 5
runt in profundum quasi lapis.
*Dextera tua Domine magnificata 6 D
est in fortitudine: dextera tua, Domi-
ne, percussit inimicum.
*Et in multitudine gloriæ tuæ de- 7
posuisti aduersarios tuos: misisti iram
tuã, quæ deuorauit eos sicut stipulã.
*Et in spiritu furoris tui congregatæ 8
sunt aquæ: stetit vnda fluens, congre- B
gatæ sunt abyssi in medio mari.
*Dixit inimicus: Persequar & com- 9
prehendam, diuidam spolia, implebi-
tur anima mea: euaginabo gladium
meum, interficiet eos manus mea.
*Flauit spiritus tuus, & operuit eos 10
mare: submersi sunt quasi plumbum
in aquis vehementibus.
*Quis similis tui in fortibus Domi- 11
ne? quis similis tui, magnificus in san-
ctitate, terribilis atque laudabilis,
faciens mirabilia?
*Extendisti manum tuam, & deuo- 12
rauit eos terra.
*Dux fuisti in misericordia tua po- 13
pulo quem redemisti: & portasti eum
in fortitudine tua, ad habitaculum
sanctum tuum.
*Ascenderunt populi, & irati sunt: 14
dolores obtinuerũt habitatores Phi-
listhiim.
*Tunc conturbati sunt principes 15
Edom, robustos Moab obtinuit tre-
mor obriguerunt omnes habitatores
Chanaan.
Irruat super eos formido & pa- 16
uor, in magnitudine brachij tui: fiant
immobiles quasi lapis, donec per-
transeat populus tuus Domine, do- C
nec pertranseat populus tuus iste,
quem possedisti.
*Introduces eos, & plãtabis in mon- 17
te hereditatis tuæ, firmissimo habita-
culo tuo quod operatus es Domine:
sanctuarium tuum Domine, quod
firmauerunt manus tuæ.
*Dominus regnabit in æternum & 18
vltra.

19 *Ingressus est enim eques Pharao cũ
curribus & equitibus eius in mare:
& reduxit super eos Dominus aquas
maris: filij autem Israel ambulaue-
runt per siccum in medio eius
20 *Sumpsit ergo Maria prophetissa,
soror Aaron, tympanum in manu
sua: egressæque sunt omnes mulieres
21 post eam cũ tympanis & choris, *qui-
bus præcinebat, dicens: Cantemus
Domino, gloriose enim magnifica-
tus est, equum & ascensorem eius
22 deiecit in mare. *Tulit autem Moyses
D Israel de mari rubro, & egressi sunt
in desertum Sur: ambulaueruntque
tribus diebus per solitudinẽ, & non
23 inueniebant aquam. *Et venerunt in
Mara, nec poterant bibere aquas de
Mara, eo quòd essent amaræ. vnde &
congruum loco nomẽ imposuit, vo-
cans illum Mara, id est, amaritudi-
24 nem. Et murmurauit populus con-
tra Moysen, dicens: Quid bibemus?
25 *At ille clamauit ad Dominum. qui
ostẽdit ei lignũ: quod cùm misisset in
aquas, *in dulcedinem versæ sunt. ibi *Iudith. 5. c. 15
cõstituit ei præcepta, atque iudicia, &
26 ibi tentauit eum, *dicens: Si audieris *Eccl. 38. a.5
vocẽ Domini Dei tui, & quod rectum
est coram eo feceris, & obedieris man-
datis eius, custodierisq; omnia præce-
pta illius, cunctum languorem, quem
posui in Ægypto, non inducam super
te: ego enim Dominus sanator tuus.
27 *Venerũt autem in Elim filij Israel, *Num. 33. b.9
vbi erant duodecim fontes aquarum,
& septuaginta palmæ: & castrameta-
ti sunt iuxta aquas.

CAP. XVI.

1 Profectique sunt de Elim, & venit Sap 11.a.3
A omnis multitudo filiorum Israel
in desertum Sin, quod est inter Elim
& Sinai: quintodecimo die mensis
secundi, postquam egressi sunt de ter-
2 ra Ægypti. *Et murmurauit omnis
congregatio filiorum Israel contra
3 Moysen & Aaron in solitudine. *Di-
xeruntque filij Israel ad eos: Vtinam
mortui essemus per manum Domini
in terra Ægypti, quando sedebamus
super ollas carnium, & comedeba-
mus panem in saturitate: cur eduxi-
stis nos in desertum istud, vt occide-
retis omnem multitudinem fame?
4 Dixit autem Dominus ad Moy-
B sen: Ecce, ego pluam vobis panes de
cælo: egrediatur populus, & colli-
gat quæ sufficiũt per singulos dies: vt
tentem eum vtrum ambulet in lege

mea,

mea, an non. * Die autem sexto pa- 5
rent quod inferãt: & sit duplũ quàm
colligere solebant per singulos dies.
* Dixeruntque Moyses & Aaron ad 6
omnes filios Israel: Vesperè scietis
quòd Dominus eduxerit vos de terra
Aegypti: * & manè videbitis gloriam 7
Domini: audiuit enim murmur ve-
strum contra Dominum: nos verò
quid sumus, quia mussitastis contra
nos? * Et ait Moyses: Dabit vobis Do- 8
minus vesperè carnes edere, & manè
panes in saturitate: eo quòd audierit
murmurationes vestras quibus mur-
murati estis contra eũ, nos enim quid
sumus? nec contra nos est murmur
vestrum, sed contra Dominum. * Di- 9
xit quoq; Moyses ad Aaron: Dic vni- C
uersæ congregationi filiorum Israel:
Accedite corã Domino: audiuit enim
murmur vestrum. * Cumq; loque- 10
retur Aaron ad omnem cœtum filio-
rum Israel, respexerunt ad solitudi-
nem: & ecce gloria Domini apparuit
in nube. * Locutus est autem Domi- 11
nus ad Moysen, dicens: * a Audiui 12
murmurationes filiorum Israel, lo-
quere ad eos: Vesperè comedetis car-
nes, & manè saturabimini panibus:
scietisque quòd ego sum Dominus
Deus vester. * Factum est ergo vespe- 13
re, & ascendens coturnix, cooperuit
castra: manè quoque ros iacuit per
circuitum castrorum. * Cumq; ope- 14
ruisset superficiem terræ, b apparuit D
in solitudine minutum, & quasi pilo
tusum in similitudinem pruinæ su-
per terram. * Quod cùm vidissent fi- 15
lij Israel, dixerunt ad inuicem: Man-
hu? quod significat: Quid est hoc?
ignorabant enim quid esset. Quibus
ait Moyses: d Iste est panis, quẽ Do- G
minus dedit vobis ad vescendum.
* Hic est sermo, quem præcepit Do- 16
minus: Colligat vnusquisque ex eo
quantum sufficit ad vescendum: go-
mor per singula capita, iuxta nume-
rum animarum vestrarum quæ ha-
bitãt in tabernaculo sic tolletis. * Fe- 17
ceruntque ita filij Israel: & college-
runt, alius plus, alius minùs. * Et mẽsi 18
sunt ad mensurã gomor: e nec qui E
plus collegerat, habuit amplius: nec
qui minùs parauerat, reperit minus:
sed singuli iuxta id quod edere pote-
rant, cõgregauerunt. * Dixitq; Moy- 19
ses ad eos: Nullus relinquat ex eo in
mane. * Qui non audierunt eum, sed 20
dimiserunt quidam ex eis vsque ma- A

a Fol. 45. a 4
b Num. 11. b 7
c Psal. 77. c 24
Sap. 16. c 20
Ioan. 6. d 31
d 1. Cor. 10. a 3
e 2. Cor. 8. b 15

ne, & scatere cœpit vermibus, atque
computruit, & iratus est contra eos
21 Moyses. * Colligebant autem mane
singuli, quantum sufficere poterat ad
vescendum: cumque incaluisset sol,
22 liquefiebat. * In die autem sexta col-
legerũt cibos duplices, id est, duo go-
mor per singulos homines: venerunt
autem omnes principes multitudinis,
23 & narrauerunt Moysi. * Qui ait eis:
Hoc est quod locutus est Dominus:
Requies Sabbati sanctificata est Do-
mino cras. quodcumque operandum
est, facite: & quæ coquenda sunt co-
quite: quidquid autem reliquum fue-
24 rit, reponite vsque in mane. * Fece-
runtque ita vt præceperat Moyses, &
non computruit, neq; vermis inuen-
25 tus est in eo. * Dixitq; Moyses: Co-
F medite illud hodie, quia sabbatum
est Domini: non inuenietur hodie in
26 agro. * Sex diebus colligite: in die au-
tem septimo sabbatum est Domini,
27 idcirco non inuenietur. * Venitque
septima dies: & egressi de populo vt
28 colligerent, non inuenerunt. * Dixit
autem Dominus ad Moysen: Vsque-
quo non vultis custodire mandata
29 mea, & legem meam? * Videte quòd
Dñs dederit vobis sabbatum, & pro-
pter hoc die sexta tribuit vobis cibos
duplices: maneat vnusquisque apud
semetipsum, nullus egrediatur de lo-
30 co suo die septimo. * Et sabbatizauit
31 populus die septimo. * Appellauitq;
domus Israel nomen eius Man: quod
erat quasi semen coriãdri album, gu-
stusque eius quasi similæ cum melle.
32 * Dixit autem Moyses: Iste est sermo,
quem præcepit Dominus: Imple go-
mor ex eo, & custodiatur in futuras
retrò generationes. vt nouerint pa-
nem, quo alui vos in solitudine, quã-
33 do educti estis de Terra Aegypti. * Di-
xitque Moyses ad Aaron: Sume vas
vnum, & mitte ibi Man, quãtum po-
test capere gomor: & repone coram
Domino ad seruandum in genera-
34 tiones vestras, * sicut præcepit Do-
minus Moysi. Posuitq; illud Aaron
35 in tabernaculo reseruãdum. * f Filij
autẽ Israel comederũt Man quadra-
ginta annis, donec venirent in terram
habitabilem: hoc cibo aliti sunt, vs-
quequo tangerẽt fines terræ Chanaan.
36 * Gomor autem decima pars est Ephi.

CAP. XVII.

1 IGitur profecta omnis multitudo
A filiorum Israel de deserto Sin per

f Neh. 9. d 21
Iudith 5. d 15

man-

mansiones suas, iuxta sermonem Do-
mini, castrametati sunt in Raphidim,
vbi non erat aqua ad bibendum po-
pulo. * a Qui iurgatus contra Moy- 2
sen, ait: Da nobis aquam, vt bibamus.
Quibus respōdit Moyses: Quid iur-
gamini cōtra me? cur tentatis Domi-
num? * Sitiuit ergo ibi populus præ 3
aquæ penuria, & murmurauit contra
Moysen, dicens: Cur fecisti nos exire
de Aegypto, vt occideres nos, & libe-
ros nostros, ac iumēta siti? * Clama- 4
uit autem Moyses ad Dominum, di- B
cens: Quid faciam populo huic? ad-
huc paululum, & lapidabit me. * Et 5
ait Dominus ad Moysen: Antecede
populum, & sume tecum de seniori-
bus Israel: & virgam qua b percussi-
sti fluuiū, tolle in manu tua, & vade.
* En ego stabo ibi coram te, supra pe- 6
tram Horeb: percutiesque petram, &
exibit ex ea aqua, vt bibat populus.
Fecit Moyses ita coram senioribus
Israel: * & vocauit nomen loci illius, 7
Tentatio, propter iurgium filiorum
Israel, & quia tētauerunt Dominum,
dicentes: Est ne Dominus in nobis, an C
non? * Venit autem Amalec, & pu- 8
gnabat contra Israel in Raphidim.
* c Dixitq; Moyses ad Iosue: Elige vi- 9
ros: & egressus, pugna contra Ama-
lec: cras ego stabo in vertice collis,
habens virgā Dei in manu mea. * Fe- 10
cit Iosue vt locutus erat Moyses, &
pugnauit cōtra Amalec: Moyses au-
tem & Aaron, & Hur ascenderunt
super verticem collis. * Cumq; leua- 11
ret Moyses manus, vincebat Israel:
sin autem paululum remisisset, supe-
rabat Amalec. Manus autem Moy- 12
si erant graues: sumentes igitur lapi-
dem, posuerunt subter eum, in quo
sedit: Aaron autem & Hur sustenta-
bant manus eius ex vtraque parte. Et
factum est vt manus illius non lassa- D
rentur vsque ad occasum solis. * Fu- 13
gauitque Iosue Amalec, & populum
eius in ore gladij. * Dixit autem Do- 14
minus ad Moysen: Scribe hoc ob
monimentum in libro, & trade auri-
bus Iosue: delebo enim memoriam
Amalec sub cælo. * Aedificauitque 15
Moyses altare: & vocauit nomen
eius, Dominus exaltatio mea, dicens:
* Quia manus solij Domini, & bel- 16
lum Domini erit contra Amalec, à
generatione in generationem.

a Num. 20. a. 4
b Sup. 14. c. 2. Psal. 77. b. 15. 1. Cor. 10. a. 4
c Iudith 4. d. 12. Sap. 11. a. 5. Deut. 25. d. 17

CAP. XVIII.

1 CVmque audisset Iethro, sacerdos
A Madian, cognatus Moysi, omnia
quæ fecerat Deus Moysi, & Israeli
populo suo, & quòd eduxisset Do-
2 minus Israel de Aegypto: * Tulit Se-
phoram vxorem Moysi quā remise-
3 rat: * & duos filios eius, quorum vnus
vocabatur Gersam, dicēte patre: a Ad-
4 uena fui in terra aliena. * Alter verò
Eliezer: Deus enim, ait, patris mei ad-
iutor meus, & eruit me de gladio
5 Pharaonis: * Venit ergo Iethro cog-
natus Moysi, & filij eius, & vxor
eius ad Moysen in desertum, vbi erat
castrametatus iuxta montem Dei.
6 * Et mandauit Moysi, dicens: Ego Ie-
thro cognatus tuus venio ad te, &
vxor tua, & duo filij tui cum ea.
7 * Qui egressus in occursum cognati
sui, adorauit, & osculatus est eum:
salutaueruntque se mutuò verbis pa-
B cificis. Cumque intrasset tabernacu-
8 lum, * narrauit Moyses cognato suo
cuncta quæ fecerat Dominus Pha-
raoni, & Aegyptiis propter Israel:
vniuersumque laborem, qui accidis-
set eis in itinere, & quòd liberauerat
9 eos Dominus. * Lætatusque est Ie-
thro super omnibus bonis, quæ fece-
rat Dominus Israeli, eo quòd eruisset
10 eum de manu Aegyptiorū, * & ait:
Benedictus Dominus, qui liberauit
vos de manu Aegyptiorū, & de ma-
nu Pharaonis, qui eruit populū suum
11 de manu Aegypti. * Nunc cognoui,
quia magnus Dominus super omnes
deos: eo quòd b superbè egerint con-
12 tra illos. * Obtulit ergo Iethro cog-
natus Moysi holocausta & hostias
C Deo: veneruntque Aaron & omnes
seniores Israel, vt comederent panem
13 cum eo coram Deo. * Altera autem
die sedit Moyses vt iudicaret popu-
lum, qui assistebat Moysi à mane vs-
14 que ad vesperam. * Quod cùm vidis-
set cognatus eius, omnia scilicet quæ
agebat in populo, ait: Quid est hoc
quod facis in plebe? cur solus sedes,
& omnis populus præstolatur de
15 mane vsque ad vesperam? * Cui re-
spondit Moyses: Venit ad me popu-
16 lus quærens sententiam Dei. * Cum-
que acciderit eis aliqua disceptatio,
veniunt ad me vt iudicem inter eos,
& ostendam præcepta Dei, & leges
17 eius. * At ille: Nō bonam, inquit, rem
18 facis: * stulto labore consumeris &
tu, & populus iste qui tecum est: vltra

a Sup. 2. d. 22
b Sup. 1. b. 4. 10. c. 16. d. & 51. b. 7. d. 18. & 14. b. 8

a Deu. 1. b. 12
vires tuas est negotium, a solus illud
non poteris sustinere. * Sed audi ver- 19
ba mea atque consilia, & erit Deus
tecum. Esto tu populo in his quæ ad
Deum pertinent, vt referas quæ di-
cuntur ad eum: * ostendasque popu- 20
lo ceremonias & ritũ colendi, viam-
que per quam ingredi debeant, &
opus quod facere debeant. * Proui- 21
de autem de omni plebe viros poten-
tes, & timentes Deum, in quibus sit D
veritas, & qui oderint auaritiam, &
constitue ex eis tribunos, & centu-
riones, & quinquagenarios, & de-
canos * qui iudicent populum omni 22
tempore: quidquid autem maius fue-
rit, referant ad te, & ipsi minora tan-
tummodo iudicent: leuiusque sit ti-
bi, partito in alios onere. * Si hoc fe- 23
ceris, implebis imperium Dei, & præ-
cepta eius poteris sustentare: & om-
nis hic populus reuertetur ad loca
sua cũ pace. Quibus auditis, Moy- 24
ses fecit omnia quæ ille suggesserat.
* Et electis viris strenuis de cuncto 25
Israel, constituit eos principes popu-
li, tribunos, & centuriones, & quin-
quagenarios, & decanos. * Qui iu- 26
dicabãt plebem omni tempore: quid-
quid autem grauius erat, referebant
ad eum, faciliora tantummodo iu-
dicantes. * Dimisitque cognatum 27
suum: qui reuersus abiit in terram
suam.

CAP. XIX.

Num. 33. c. 19
MEnse tertio egressionis Israel de 1
Terra Aegypti, in die hac ve- A
nerunt in solitudinem Sinai. * Nam 2
profecti de Raphidim, & peruenien-
tes vsque in desertum Sinai, castra-
metati sunt in eodem loco, ibique Is-
rael fixit tentoria è regione montis.
a Act. 7. c. 35
* a Moyses autem ascendit ad Deum, 3
vocauitque eum Dominus de mon-
te, & ait: Hæc dices domui Iacob, &
annunciabis filiis Israel: * Vos ipsi vi- 4
distis, quę fecerim Ægyptiis, quo mo-
do portauerim vos super alas aqui-
b Deut. 29. a. 2
larum, & assumpserim mihi. * b Si er- 5
go audieritis vocem meam, & custo-
dieritis pactum meum, eritis mihi in
c Psal. 23. 1
d 1. Pet. 2. b. 9
peculium de cunctis populis: c mea
est enim omnis terra. * d Et vos eri- 6
tis mihi in regnum sacerdotale, & B
gens sancta. hæc sunt verba quæ lo-
queris ad filios Israel. Venit Moy- 7
ses: & conuocatis maioribus natu
populi, exposuit omnes sermones
quos mandauerat Dominus. * Re- 8
spondit que omnis populus simul:
Cuncta quæ locutus est Dominus,
faciemus. Cumque retulisset Moyses
9 verba populi ad Dominum, * ait ei
Dominus: Iam nunc veniam ad te in
caligine nubis, vt audiat me popu-
lus loquentem ad te, & credat tibi
in perpetuum. Nunciauit ergo Moy-
10 ses verba populi ad Dominum. * Qui
dixit ei: Vade ad populum, & san-
ctifica illos hodie, & cras, lauentque
11 vestimenta sua. * Et sint parati in
diem tertium: in die enim tertia de-
scendet Dominus coram omni plebe
12 super montem Sinai. * Constituesq;
C terminos populo per circuitum, &
dices ad eos: Cauete ne ascendatis in
montem, a nec tangatis fines illius: a Hebr. 12. e. 18
omnis qui tetigerit montem, mor-
13 te morietur. * Manus non tanget
eum, sed lapidibus opprimetur, aut
confodietur iaculis; siue iumentum
fuerit, siue homo, non viuet. cùm
cœperit clangere buccina, tunc ascen-
14 dant in mõtem. * Descenditq; Moy-
ses de monte ad populum, & san-
ctificauit eum. Cumq; lauissent ve-
15 stimenta sua, * ait ad eos: Estote pa-
rati in diem tertium, & ne appro-
16 pinquetis vxoribus vestris. Iamq;
aduenerat tertius dies, & mane in-
claruerat: & ecce cœperunt audiri
tonitrua, ac micare fulgura, & nu-
bes densissima operire montem, clan-
gorq; buccinæ vehementiùs perstre-
pebat: & timuit populus qui erat in
17 castris. * Cumq; eduxisset eos Moy-
ses in occursum Dei de loco castro-
rum, steterunt ad radices montis.
18 * b Totus autem mõs Sinai fumabat: b Deut. 4. b. 11
D eo quòd descendisset Dominus su-
per eum in igne, & ascenderet fumus
ex eo quasi de fornace: eratque om-
19 nis mons terribilis. * Et sonitus buc-
cinæ paulatim crescebat in maius, &
prolixiùs tendebatur: Moyses loque-
20 batur, & Deus respondebat ei. * De-
scenditque Dominus super montem
Sinai in ipso montis vertice, & voca-
uit Moysen in cacumen eius. Quò
21 cùm ascendisset, * dixit ad eum: De-
scende, & cõtestare populum: ne for-
tè velit transcendere terminos ad vi-
dendum Dominum, & pereat ex eis
22 plurima multitudo. * Sacerdotes
quoque qui accedunt ad Dominum,
23 sanctificẽtur, ne percutiat eos. * Di-
xitq; Moyses ad Dominum: Nõ po-
terit vulgus ascẽdere in mõtem Sinai:

tu enim testificatus es, & iussisti, di-
cens: Pone terminos circa montem,
& sanctifica illum. Cui ait Do- 24
minus: Vade, descende: ascendesque
tu, & Aaron tecum. sacerdotes au-
tem & populus ne transeant termi-
nos, nec ascendant ad Dominum,
ne forte interficiat illos. Descen- 25
ditque Moyses ad populum, & om-
nia narrauit eis.

CAP. XX.

LOcutusque est Dominus cunctos 1
sermones hos: Ego sum Domi- 2
nus Deus tuus, qui eduxi te de ter- A
ra Aegypti, de domo seruitutis.
a Non habebis deos alienos coram 3
me. b Non facies tibi sculptile, ne- 4
que omnem similitudinem quæ est
in cęlo desuper, & quæ in terra deor-
sum, nec eorum quæ sunt in aquis
sub terra. Non adorabis ea, neque 5
coles: ego sum Dominus Deus tuus
fortis, zelotes, visitans iniquitatem
patrum in filios, in tertiam & quar-
tam generationem eorum qui ode-
runt me: & faciens misericordiam 6
in millia his qui diligunt me, & cu- B
stodiunt præcepta mea. b Non as- 7
sumes nomen Domini Dei tui in va-
num. nec enim habebit insontem
Dominus eum qui assumpserit no-
men Domini Dei sui frustra. c Me- 8
mento vt diem sabbati sanctifices.
Sex diebus operaberis, & facies om- 9
nia opera tua. Septimo autem die 10
sabbatum Domini Dei tui est: non
facies omne opus in eo, tu, & filius
tuus & filia tua, seruus tuus & an-
cilla tua, iumentum tuum, & adue-
na qui est intra portas tuas. d Sex 11
enim diebus fecit Dominus cęlum &
terram, & mare, & omnia quæ in eis
sunt, & requieuit in die septimo, id-
circo benedixit Dominus diei sabba-
ti, & sanctificauit eum. e Honora 12
patrem tuum & matrem tuam, vt sis C
longęuus super terram, quam Domi-
nus Deus tuus dabit tibi. f Non oc- 13
cides. Non mœchaberis. Non 14
furtum facies. Non loqueris con- 15
tra proximum tuum falsum testimo- 16
nium. g Non concupisces domum 17
proximi tui: nec desiderabis vxorem
eius, non seruum, non ancillam, non
bouem, non asinum, nec omnia quæ
illius sunt. Cunctus autem popu- 18
lus videbat voces & lampades, &
sonitum buccinę, montemq; fuman-
tem: & perterriti ac pauore concussi,

a Deut. 5.6 Psal. 80. c. 11 90.b.7 Leui. 26. a.1 Deut. 4. c. 15 Iosu. 24.d.14
b Deut. 5.b. 11 Leui. 19.c. 12 Mat. 5.f.27
c Ezec. 20. b.12 Deut. 5.b. 15 Infra 31.b. 14
d Gen. 2. a.2
e Deu. 5. b. 16 Matt. 15. a.4 Eph. 6. a.2
f Mat. 5.c. 16.
g Rom. 7.b. 7. 13.c.9

19 steterunt procul, dicentes Moysi:
Loquere tu nobis, & audiemus: non
loquatur nobis Dominus, ne forte
20 moriamur. Et ait Moyses ad popu-
lum: Nolite timere: vt enim probaret
vos venit Deus, & vt terror illius es-
21 set in vobis, & non peccaretis. Ste-
titque populus de longè. Moyses au-
tem accessit ad caliginem in qua erat
22 Deus. Dixit præterea Dominus ad
D Moysen: Hæc dices filiis Israel: Vos
vidistis quòd de cęlo locutus sim vo-
23 bis. Non facietis deos argenteos,
24 nec deos aureos facietis vobis. a Al-
tare de terra facietis mihi, & offe-
retis super eo holocausta & pacifica
vestra, oues vestras & boues in om-
ni loco in quo memoria fuerit no-
minis mei: veniam ad te, & benedi-
25 cam tibi. a Quòd si altare lapideum
feceris mihi, non ædificabis illud
de sectis lapidibus: si enim leuaueris
26 cultrum super eo, polluetur. Non
ascendes per gradus ad altare meum,
ne reueletur turpitudo tua.

Heb. 12.a 18
Deut. 5.c 10.
a Ios. 5. b.5. 8.a.7
a Deut. 27. a.5 Iosu. 8. f.31

CAP. XXI.

1 HÆc sunt iudicia quæ propones
2 eis. Si emeris seruum Hebræum,
A sex annis seruiet tibi: in septimo
3 egredietur liber gratis. Cum qua-
li veste intrauerit, cum tali exeat: si
habens vxorem, & vxor egredietur
4 simul. Sin autem dominus dede-
rit illi vxorem, & pepererit filios &
filias: mulier & liberi eius erunt
domini sui, ipse verò exibit cum ve-
5 stitu suo. Quòd si dixerit seruus:
Diligo dominum meum & vxorem
6 ac liberos, non egrediar liber: of-
feret eum dominus diis, & applica-
B bitur ad ostium & postes, perfora-
bitque aurem eius subula: & erit
7 ei seruus in sæculum. Si quis ven-
diderit filiam suam in famulam, non
egredietur sicut ancillæ exire con-
8 sueuerunt. Si displicuerit oculis
domini sui cui tradita fuerat, dimit-
tet eam: populo autem alieno ven-
dendi non habebit potestatem, si
9 spreuerit eam. Sin autem filio suo
desponderit eam, iuxta morem filia-
10 rum faciet illi. Quòd si alteram ei
acceperit, prouidebit puellæ nuptias,
& vestimenta, & pretium pudici-
11 tiæ non negabit. Si tria ista non
fecerit, egredietur gratis absque pe-
12 cunia. a Qui percusserit hominem
volens occidere, morte moriatur.

Deu. 15.a 12 Iere. 34.c 14
a Leu. 24. c.17 Deut. 19. a

* Qui autem non est insidiatus, sed 13
Deus illum tradidit in manus eius: C
constituam tibi locum in quem fu-
gere debeat. * Si quis per industriā 14
occiderit proximum suum, & per in-
sidias: ab altari meo euelles eum,
vt moriatur. * Qui percusserit pa- 15
trem suum aut matrem, morte mo-
riatur. * Qui furatus fuerit homi- 16
nem, & vendiderit eum, conuictus
Leuit. 20. b.9 noxæ, morte moriatur. * Qui ma- 17
Prou. 20. c.20 ledixerit patri suo, vel matri, morte
Matt. 15. a.4 moriatur. * Si rixati fuerint viri, & 18
Marc. 7. b.10 percusserit alter proximum suum la-
pide vel pugno, & ille mortuus non
fuerit, sed iacuerit in lectulo: * si sur- 19
rexerit, & ambulauerit foris super D
baculum suum, innocens erit qui
percusserit, ita tamen vt operas eius,
& impensas in medicos restituat.
F
Qui percusserit seruum suum, vel 20
ancillam virga, & mortui fuerint
in manibus eius, criminis reus erit.
* Sin autem vno die vel duobus su- 21
peruixerit, non subiacebit pœnæ,
quia pecunia illius est. * Si rixati 22
fuerint viri, & percusserit quis mu-
lierem prægnantem, & abortiuum
quidem fecerit, sed ipsa vixerit: sub-
iacebit damno quātum maritus mu-
lieris expetierit, & arbitri iudicaue-
rint. * Sin autem mors eius fuerit 23
subsecuta, reddet animam pro ani- E
Mat. 5. f.38 Leuit. 24. d.20 ma, * oculum pro oculo, dentem 24
pro dente, manum pro manu, pedem
pro pede, * adustionem pro adustio- 25
ne, vulnus pro vulnere, liuorem pro
T
liuore. Si percusserit quispiam ocu- 26
Deut. 19. d.20 lum serui sui aut ancillę, & luscos eos
fecerit, dimittet eos liberos pro ocu-
lo quem eruit. * Dentem quoque si 27
excusserit seruo vel ancillæ suæ, si-
militer dimittet eos liberos. * Si bos 28
cornu percusserit virum aut mulie-
rem, & mortui fuerint, lapidibus
obruetur: & non comedentur car-
nes eius, dominus quoque bouis in-
nocens erit. * Quòd si bos cornu 29
peta fuerit ab heri & nudiustertius, F
& contestati sunt dominum eius, nec
recluserit eum, occideritque virum
aut mulierem: & bos lapidibus ob-
ruetur, & dominum eius occident.
* Quòd si pretium fuerit ei imposi- 30
tum, dabit pro anima sua quidquid
G
fuerit postulatus. Filium quoque 31
& filiam si cornu percusserit, simi-
li sententiæ subiacebit. * Si seruum, 32
ancillamque inuaserit, triginta si- G

clos argenti domino dabit, bos ve-
33 rò lapidibus opprimetur. * Si quis
aperuerit cisternam, & foderit, &
non operuerit eam, cecideritque bos
34 aut asinus in eam, * reddet domi-
nus cisternæ pretium iumentorum:
quod autem mortuum est, ipsius
35 erit. * Si bos alienus bouem alterius
vulnerauerit, & ille mortuus fue-
rit: vendent bouem viuum, & diui-
dent pretium, cadauer autem mor-
36 tui inter se dispertient. * Sin autem
sciebat quòd bos cornupeta esset ab
heri, & nudiustertius, & non cu-
stodiuit eum dominus suus: reddet
bouem pro boue, & cadauer inte-
grum accipiet.

CAP. XXII.

1 SI quis furatus fuerit bouem, aut
A ouem, & occiderit vel vendi-
derit: quinque boues pro vno boue
restituet, * & quatuor oues pro vna 2. Reg. 12. b.6
2 oue. * Si effringens fur domum si-
ue suffodiens fuerit inuentus, & ac-
cepto vulnere mortuus fuerit, per-
cussor non erit reus sanguinis.
3 * Quod si orto sole hoc fecerit, ho-
micidium perpetrauit, & ipse mo-
rietur. Si non habuerit quod pro
furto reddat, ipse venundabitur.
4 * Si inuentum fuerit apud eum quod
furatus est, viuens, siue bos, siue asi-
5 nus, siue ouis: duplum restituet. Si
læserit quispiam agrum vel vineam,
& dimiserit iumentum suum vt de-
pascatur aliena: quidquid optimum
habuerit in agro suo, vel in vinea,
pro damni æstimatione restituet.
6 * Si egressus ignis inuenerit spinas,
B & comprehenderit aceruos frugum,
siue stantes segetes in agris, red-
det damnum qui ignem succenderit.
7 * Si quis commendauerit amico pe-
cuniam aut vas in custodiam, & ab
eo, qui susceperat, furto ablata fue-
rint: si inuenitur fur, duplum reddet.
8 * si latet fur, dominus domus appli-
cabitur ad deos, & iurabit quòd non
extenderit manum in rem proximi
9 sui, * ad perpetrādam fraudem, tam
in boue, quàm in asino, & oue ac
vestimento, & quidquid damnum
inferre potest: ad deos vtriusque cau-
sa perueniet: & si illi iudicauerint,
10 duplum restituet proximo suo. * Si
quis cōmendauerit proximo suo asi-
num, bouem, ouem, & omne iumen-
tum ad custodiam, & mortuum fue-
rit, aut debilitatum, vel captum ab
H

hostibus, nullusq; hoc viderit: * ius- 11
iurandum erit in medio, quòd non
extenderit manum ad rem proximi
sui: a suscipietque Dominus iuramen-
tum, & ille reddere non cogetur. C
* Quòd si furto ablatum fuerit, re- 12
stituet damnum domino. * Si come- 13
stum à bestia, deferat ad eum quod
occisum est, & non restituet. * Qui 14
à proximo suo quidquam horum
mutuo postulauerit, & debilitatum
aut mortuum fuerit domino nõ præ-
sente, reddere compelletur. * Quòd 15
si impræsentiarum dominus fuerit,
non restituet, maximè si conductum
venerat pro mercede operis sui. * b Si 16
seduxerit quis virginem needum de-
sponsatam, dormieritq; cum ea: do-
tabit eam, & habebit eam vxorem.
* Si pater virginis dare noluerit, red 17
det pecuniam iuxta modum dotis,
quam virgines accipere consueue-
runt. * Maleficos non patieris vi- 18
uere. * Qui coierit cũ iumento, mor- 19
te moriatur. * c Qui immolat diis, 20
occidetur, præterquam Domino soli.
* Aduenam non contristabis, neque 21
affliges eum: aduenæ enim & ipsi D
fuistis in Terra Ægypti. * Viduæ & 22
pupillo non nocebitis. * Si læseritis 23
eos, vociferabuntur ad me, & ego
audiam clamorem eorum: * & indi- 24
gnabitur furor meus, percutiamque
vos gladio, & erunt vxores vestræ
viduæ, & filij vestri pupilli. * Si pe- 25
cuniam mutuã dederis populo meo
pauperi qui habitat tecum, non vr-
gebis eum quasi exactor, nec vsuris
opprimes. * Si pignus à proximo tuo 26
acceperis vestimentum, ante solis oc-
casum reddes ei. * Ipsum enim est so 27
lum, quo operitur, indumentum car-
nis eius, nec habet aliud in quo dor-
miat: si clamauerit ad me, exaudiam
eum, quia misericors sum. * Diis 28
non detrahes, & d principi populi tui
non maledices. * Decimas tuas & 29
primitias tuas non tardabis reddere,
e primogenitũ filiorum tuorũ dabis
mihi. * De bobus quoque, & ouibus 30
similiter facies. septem diebus sit cum
matre sua, die octaua reddes illum
mihi. * Viri sancti eritis mihi: car 31
nem, quæ à bestiis fuerit prægustata,
nõ comedetis, sed proiicietis canibus.

a Gen. 31. f.39
b Deut. 22. d.29
c Leui. 19. a.4
Zach. 7. c. 10
d Act. 23. a.5
e Leui. 22. ?.8 Ezec. 44. ?.30 Sup. 13. a. 2. & b.12 Infr. 33. ?.19

CAP. XXIII.

NOn suscipies vocem mendacii: 1
nec iunges manum tuam vt pro A
impio dicas falsum testimonium.
2 * Non sequeris turbam ad facien-
dum malum: nec in iudicio, pluri-
morum acquiesces sentẽtiæ, vt a vero
3 deuies. * Pauperis quoq; non misere-
4 beris in iudicio. * a Si occurreris boui
inimici tui, aut asino erranti, reduc
5 ad eum. * Si videris asinum odien-
tis te iacere sub onere, non pertrans-
6 ibis, sed subleuabis cum eo. * Non
7 declinabis in iudiciũ pauperis. Men-
B dacium fugies. Insontem & iustum
non occides: quia auersor impium.
8 * b Nec accipies munera, quæ etiam
excæcant prudentes, & subuertunt
9 verba iustorum. * Peregrino mo-
lestus non eris. scitis enim aduena-
rum animas: quia & ipsi c peregrini
10 fuistis in Terra Aegypti. * Sex an-
nis seminabis terram tuam, & con-
11 gregabis fruges eius. * Anno autem
septimo dimittes eam, & requiesce-
re facies, vt comedant pauperes po-
puli tui: & quidquid reliquum fue-
rit, edant bestiæ agri: ita facies in
12 vinea, & in olueto tuo. * Sex die-
C bus operaberis: septimo die cessabis,
vt requiescat bos & asinus tuus: &
refrigeretur filius ancillæ tuæ, & ad-
13 uena. * Omnia quæ dixi vobis, cu-
stodite. Et per nomen externorum
deorum non iurabitis, neque audie-
14 tur ex ore vestro. * Tribus vicibus
per singulos annos mihi festa cele-
15 brabitis. * Sollemnitatem azymo-
rum custodies. Septem diebus co-
medes azyma, d sicut præcepi tibi,
tempore mensis nouorum, quando
egressus es de Ægypto: e non appare-
16 bis in conspectu meo vacuus. * Et sol-
D lemnitatẽ messis primitiuorum ope-
ris tui, quæcumque seminaueris in
agro. sollemnitatem quoque in exitu
anni, quando congregaueris omnes
17 fruges tuas de agro. * Ter in anno
apparebit omne masculinũ tuum co-
18 ram Domino Deo tuo. * Nõ immo-
labis super fermento sanguinem vi-
ctimæ meæ, nec remanebit adeps sol-
19 lemnitatis meæ vsq; mane. * Primi-
tias frugum terræ tuæ deferes in do-
mum Domini Dei tui. Non coques
20 hœdum in lacte matris suæ. * Ecce
ego mittã Angelum meum, qui præ-
cedat te, & custodiat in via; & intro-
21 ducat in locum quem paraui. * Ob-
serua eum, & audi vocem eius, nec
contemnendum putes: quia non di-
mittet cùm peccaueris, & est nomen
22 meum in illo. * Quòd si audieris vo-

a Deu. 22. a.1
b Deu. 16. f.19
c Deu. 10. d.19 Eccl. 20. d.32 Gen. 45. a.5
d Sup. 13. a.3 Inf. 34. c.18 Deu. 16. d.16
e Eccl. 35. a.6
Deu. 14. ?.28 Inf. 34. d.26
Deu. 7. d.13

cem

cem eius, & feceris omnia quæ lo- E
quor, inimicus ero inimicis tuis, &
* Iosu.33.2 affligam affligentes te. * a Præcedet- 23
Iosu.24.c.11 que te Angelus meus, & introducet
Deu 7 c 22 te ad Amorrhæum, & Hethæum,
& Pherezæum, Chananæumque, &
Heuæum, & Iebusæum, quos ego cō-
teram. * Non adorabis deos eorum, 24
nec coles eos: non facies opera eo-
rum, sed destrues eos, & confringes
statuas eorum. * Seruietisque Do- 25
mino Deo vestro, vt benedicam pa-
nibus tuis & aquis, & auferam infir-
mitatem de medio tui. * Non erit 26
infœcunda, nec sterilis in terra tua: F
numerum dierum tuorum implebo.
Terrorem meum mittam in præ- 27
cursum tuum, & occidam omnem
populum, ad quem ingredieris: cun-
Deut. 7. c. 14 ctorumque inimicorum tuorum co-
ram te terga vertam: * emittens cra- 28
brones prius, qui fugabūt Heuæum,
& Chananæum, & Hethæum, ante-
quam introeas. * Non eiiciam eos 29
à facie tua anno vno: ne terra in so-
litudinem redigatur, & crescāt con-
tra te bestiæ. * Paulatim expellam 30
eos de conspectu tuo, donec augea-
ris, & possideas Terram. * Ponam 31
autem terminos tuos à Mari rubro
vsque ad Mare Palæstinorum, & à
deserto vsque ad fluuium: tradam in
manibus vestris habitatores Terræ,
& eiiciam eos de conspectu vestro.
Deu.7.a.2 * Non inibis cum eis fœdus, nec 32
Iosu. 34.b.15 eum diis eorum. * Non habitent in 33
terra tua, ne fortè peccare te fa-
ciant in me, si seruieris diis eorum:
quod tibi certè erit in scandalum.

CAP. XXIIII.

MOysi quoque dixit: Ascende ad 1
Dominum tu, & Aaron, Na- A
dab, & Abiu, & septuaginta senes
ex Israel, & adorabitis procul. * So- 2
lusque Moyses ascendet ad Domi-
minum, & illi non appropinqua-
bunt: nec populus ascendet cum eo.
* Venit ergo Moyses & narrauit ple- 3
bi omnia verba Domini, atque iudi-
dicia: responditque omnis populus
vna voce: Omnia verba Domini,
quæ locutus est, faciemus. * Scripsit 4
autem Moyses vniuersos sermones
Domini: & manè consurgens ædi-
ficauit altare ad radices montis, &
duodecim titulos per duodecim tri-
bus Israel. * Misitque iuuenes de fi- 5
liis Israel, & obtulerunt holocausta, B
immolaueruntque victimas pacificas

6 Domino, vitulos. * Tulit itaq; Moy-
ses dimidiam partem sanguinis, &
misit in crateras: partem autem resi-
7 duam fudit super altare. * Assu-
mensque volumen fœderis, legit au-
diente populo: qui dixerunt: Om-
nia quæ locutus est Dominus, facie-
8 mus, & erimus obedientes. * Ille ve-
rò sumptum sanguinem respersit in
populum, & ait: Hic est sanguis fœ-
deris quod pepigit Dominus vobis- Heb.9.c.20
cum super cunctis sermonibus his.
9 * Ascenderuntq; Moyses & Aaron,
C Nadab & Abiu, & septuaginta de
10 senioribus Israel: * & viderūt Deum
Israel: & sub pedibus eius quasi opus
lapidis sapphirini, & quasi cælum,
11 cùm serenum est. * Nec super eos
qui procul recesserant de filiis Israel,
misit manum suam, videruntque
Deum, & comederunt, ac biberunt.
12 * Dixit autem Dominus ad Moy-
sen: Ascende ad me in montem, &
esto ibi: daboque tibi tabulas lapi-
deas, & legem ac mandata quæ scri-
13 psi: vt doceas eos. * Surrexerūt Moy-
ses & Iosue minister eius: ascendens-
14 que Moyses in Montem Dei, * senio-
D ribus ait: Expectate hîc donec reuer-
tamur ad vos. Habetis Aaron & Hur
vobiscum: si quid natum fuerit quæ-
15 stionis, referetis ad eos. * Cumque
ascendisset Moyses, operuit nubes
16 montem, * & habitauit gloria Domi-
ni super Sinai, tegens illum nube
sex diebus: septimo autem die voca-
17 uit eum de medio caliginis. * Erat
autem species gloriæ Domini, qua-
si ignis ardens super verticem mon-
tis in conspectu filiorum Israel.
18 * Ingressusque Moyses medium ne-
bulæ, ascendit in montem: & fuit
ibi quadraginta diebus, & quadra-
ginta noctibus.

CAP. XXV.

1 LOcutusq; est Dominus ad Moy-
2 sen, dicens: * Loquere filiis Israel,
A vt tollant mihi primitias ab a omni a Iosu.35.a.5
homine qui offeret vltroneus, acci-
3 pietis eas. * Hæc sunt autē quæ acci-
pere debetis: Aurum, & argentum, &
4 æs, * hyacinthum & purpuram, coc-
cumque bis tinctum, & byssum, pi-
5 los caprarum, * & pelles arietum ru-
bricatas, pellesque ianthinas, & li-
6 gna setim: * oleum ad luminaria
concinnanda: aromata in vnguen-
tum, & thymiamata boni odoris:
7 * lapides onychinos, & gemmas ad

ornandum ephod, ac rationale. Fa- 8
cientque mihi sanctuarium, & habi-
tabo in medio eorum: * Iuxta om- 9
nem similitudinem tabernaculi quod
ostendam tibi, & omnium vasorũ, in
cultum eius: sicque facietis illud: * Ar- 10
cam de lignis setim compingite, cuius
longitudo habeat duos & semis cu-
bitos: latitudo, cubitũ & dimidium:
altitudo, cubitum similiter ac semis-
sem. * Et deaurabis eam auro mun- 11
dissimo intus & foris: faciesq; supra,
coronam auream per circuitum: * & 12
quattuor circulos aureos, quos pones
per quattuor arcæ angulos: duo cir-
culi sint in latere vno, & duo in alte-
ro. * Facies quoque vectes de lignis 13
setim & operies eos auro. * Induces- 14
que per circulos qui sunt in arcæ late- B
ribus, vt portetur in eis: * qui semper 15
erunt in circulis, nec vmquam extra-
hentur ab eis. * Ponesque in arca te- 16
stificationem quam dabo tibi. * Fa- 17
cies & propitiatorium de auro mun-
dissimo: duos cubitos & dimidium
tenebit longitudo eius, & cubitum ac
semissem latitudo. * Duos quoque 18
Cherubim aureos & productiles fa-
cies, ex vtraque parte oraculi. Che- 19
rub vnus sit in latere vno, & alter in
altero. * Vtrumque latus propitiatorij 20
tegant expandentes alas, & operien-
tes oraculum, respiciantque se mu-
tuo versis vultibus in propitiatorium
quo operienda est arca. * in qua po- 21
nes testimoniũ quod dabo tibi. * In- 22
de præcipiam, & loquar ad te supra C
propitiatorium, ac de medio duorum
Cherubim, qui erunt super arcam te-
stimonij, cuncta quæ mandabo per
te filiis Israel. * Facies & mensam de 23
lignis setim, habentem duos cubitos
longitudinis, & in latitudine cubi-
tum, & in altitudine cubitum ac se-
missem. * Et inaurabis eam auro pu- 24
rissimo: faciesque illi labium aureum
per circuitum, * & ipsi labio coronam 25
interrasilem altam quattuor digitis:
& super illam, alteram coronam au-
reolam. * Quattuor quoque circulos 26
aureos præparabis, & pones eos in
quattuor angulis eiusdem mensæ per
singulos pedes. * Subter coronam 27
erunt circuli aurei, vt mittantur ve-
ctes per eos, & possit mensa portari.
* Ipsos quoque vectes facies de lignis 28
setim, & circumdabis auro ad sub-
uehendam mensam. * Parabis & 29
acetabula, ac phialas, thuribula, &
cyathos, in quibus offerenda sunt li-
30 bamina, ex auro purissimo. * Et po-
nes super mensam panes propositio-
31 nis in conspectu meo semper. * Fa-
D cies & candelabrum ductile de auro
mundissimo, hastile eius, & calamos,
scyphos, & sphærulas, ac lilia ex ipso
32 procedentia. * Sex calami egredien-
tur de lateribus, tres ex vno latere, &
33 tres ex altero. * Tres scyphi quasi in
nucis modum per calamos singulos,
sphærulaque simul, & lilium: & tres
similiter scyphi instar nucis in cala-
mo altero, sphærulaque simul & li-
lium. hoc erit opus sex calamorum,
34 qui producendi sunt de hastili. * In
ipso autem candelabro erunt quat-
tuor scyphi in nucis modum, sphæ-
35 rulæque per singulos, & lilia. * Sphæ-
rulæ sub duobus calamis per tria lo-
ca, qui simul sex fiunt procedentes
36 de hastili vno. * Et sphærulæ igitur &
calami ex ipso erunt, vniuersa ductī-
37 lia de auro purissimo. * Facies & lu-
cernas septem, & pones eas super
candelabrum, vt luceant ex aduer-
38 so. * Emunctoria quoque, & vbi
quæ emuncta sunt extinguantur,
39 fiant de auro purissimo. * Omne
pondus candelabri cum vniuersis
vasis suis habebit talentum auri pu-
40 rissimi. * Inspice, & fac secundum
exemplar quod tibi in monte mon-
stratum est.

* Heb. 9. a.2

* Heb. 8. b.5 Act.7.f.44

CAP. XXVI.

1 TAbernaculum verò ita facies:
A Decem cortinas de bysso retor-
ta, & hyacintho, ac purpura, coc-
coque bis tincto, variatas opere plu-
2 mario facies. * Longitudo cortinæ
vnius habebit viginti octo cubitos:
latitudo, quattuor cubitorum erit.
Vnius mensuræ fient vniuersa ten-
3 toria. Quinque cortinæ sibi iun-
gentur mutuò, & aliæ quinque nexu
4 simili cohærebunt. * Ansulas hya-
cinthinas in lateribus ac summita-
tibus facies cortinarum, vt possint
5 inuicem copulari. * Quinquagenas
ansulas cortina habebit in vtraque
parte, ita insertas, vt ansa contra an-
sam veniat, & altera alteri possit ap-
6 tari. Facies & quinquaginta circu-
B los aureos quibus cortinarum vela
iungenda sunt, vt vnum tabernacu-
7 lum fiat. * Facies & saga cilicina
vndecim, ad operiendum tectum ta-
8 bernaculi. * Longitudo sagi vnius

habe-

habebit triginta cubitos : & latitu-
do, quattuor : æqua erit mensura sa-
gorum omnium. * E quibus quin- 9
que iunges seorsum, & sex sibi mu-
tuo copulabis, ita vt sextum sagum
in fronte tecti duplices. * Facies & 10
quinquaginta ansas in ora sagi vnius,
vt coniungi cum altero queat : &
quinquaginta ansas in ora sagi al-
terius, vt cum altero copuletur.
* Facies & quinquaginta fibulas æ- 11
neas, quibus iungantur ansæ, vt
vnum ex omnibus operimentum fiat.
* Quod autem superfuerit in sagis 12
quæ parantur tecto, id est vnum sa- C
gum quod amplius est, ex medieta-
te eius operies posteriora taberna-
culi. * Et cubitus ex vna parte pen- 13
debit, & alter ex altera qui plus est
in sagorum longitudine, vtrumque
latus tabernaculi protegens. * Facies 14
& operimentum aliud tecto de pel-
libus arietum rubricatis : & super
hoc rursum aliud operimentum de
ianthinis pellibus. * Facies & tabu- 15
las stantes tabernaculi de lignis se-
tim, * quæ singulæ denos cubitos 16
in longitudine habeant, & in latitu-
dine singulos ac semissem. * In late- 17
ribus tabulæ, duæ incastraturæ fient,
quibus tabula alteri tabulæ conne- D
ctatur : atque in hunc modum cun-
ctæ tabulæ parabuntur. * Quarum 18
viginti erunt in latere meridiano
quod vergit ad Austrum. * Quibus 19
quadraginta bases argenteas fundes,
vt binæ bases singulis tabulis per
duos angulos subiiciantur. * In la- 20
tere quoque secundo tabernaculi
quod vergit ad Aquilonem, viginti
tabulæ erunt, * quadraginta haben- 21
tes bases argenteas. binæ bases sin E
gulis tabulis supponentur. * Ad oc- 22
cidentalem vero plagam tabernacu-
li facies sex tabulas, * & rursum 23
alias duas quæ in angulis erigantur
post tergum tabernaculi. * Eruntque 24
coniunctæ à deorsum vsque sursum,
& vna omnes compago retinebit.
Duabus quoque tabulis quæ in an-
gulis ponendæ sunt, similis iunctu-
ra seruabitur. * Et erunt simul tabu- 25
læ octo, bases earum, argenteæ sede-
cim, duabus basibus per vnam ta-
bulam supputatis. * Facies & vectes 16
de lignis setim quinque ad continen-
das tabulas in vno latere taberna-cu-
li, * & quinque alios in altero, & 27
eiusdem numeri ad occidentalem
28 plagam : * qui mittentur per me-
F dias tabulas à summo vsque ad sum-
29 mum. * Iosas quoque tabulas deau-
rabis, & fundes in eis annulos au-
reos per quos vectes tabulata con-
tineant : quos operies laminis au-
30 reis. * Et eriges tabernaculum iuxta
exemplar quod tibi in [a] Monte mon- [a] Sup. 24. c. 10.
31 stratum est. * Facies & velum
de hyacintho, & purpura, coccoque
bis tincto, & bysso retorta; opere
plumario & pulchra varietate con-
32 textum: * quod appendes ante quat-
tuor columnas de lignis setim, quæ
ipsæ quidem deauratæ erunt, & ha-
bebunt capita aurea, sed bases argen-
31 teas. * Inseretur autem velum per cir-
G culos, intra quod pones arcam testi-
monii, quo & Sanctuarium, & San-
34 ctuarii sanctuaria diuidentur. * Po-
nes & propitiatorium super arcam
testimonii in Sancto sanctorum:
35 * mensamque extra velum: & contra
mensam candelabrum in latere ta-
bernaculi meridiano : mensa enim
16 stabit in parte Aquilonis. * Facies &
tentorium in introitu tabernaculi de
hyacintho, & purpura, coccoque bis
tincto, & bysso retorta, opere pluma-
37 rii. * Et quinque columnas deaurabis
lignorum setim, ante quas ducetur
tentorium: quarum erunt capita au-
rea, & bases æneæ.

CAP. XXVII.

1 FAcies & altare de lignis setim, Inf. 38. a.
A quod habebit quinque cubitos in
longitudine, & totidem in latitudi-
ne, id est quadrum, & tres cubitos in
2 altitudine. * Cornua autem per quat-
tuor angulos ex ipso erunt : & ope-
3 ries illud ære. * Faciesque in vsus
eius lebetes ad suscipiendos cineres,
& forcipes atq; fuscinulas, & ignium
receptacula. omnia vasa ex ære fa-
4 bricabis. * Craticulamque in modum
retis æneam : per cuius quattuor an-
gulos erunt quattuor annuli ænei,
5 * quos pones subter arulam altaris:
eritque craticula vsque ad altaris me-
6 dium. * Facies & vectes altaris de li-
B gnis setim duos, quos operies lami-
7 nis æneis: * & induces per circulos,
eruntque ex vtroque latere altaris ad
8 portandum. * [a] Non solidum; sed [a] Sup. 20. d. 24.
inane & cauum intrinsecus facies il-
lud, sicut tibi in Monte monstratum
9 est. * Facies & atrium tabernaculi,
in cuius australi plaga contra meri-
diem erunt tentoria de bysso retorta:

ornandum ephod, ac rationale. Fa- 8
ciéntque mihi sanctuarium, & habi-
tabo in medio eorum: * Iuxta om- 9
nem similitudinem tabernaculi quod
ostendam tibi, & omnium vasorũ, in
cultum eius: sicque facietis illud: * Ar- 10
cam de lignis setim compingite, cuius
longitudo habeat duos & semis cu-
bitos: latitudo, cubitũ & dimidium:
altitudo, cubitum similiter ac semis-
sem. * Et deaurabis eam auro mun- 11
dissimo intus & foris: faciésq; supra,
coronam auream per circuitum: * & 12
quattuor circulos aureos, quos pones
per quattuor arcæ angulos: duo cir-
culi sint in latere vno, & duo in alte-
ro. * Facies quoque vectes de lignis 13
setim, & operies eos auro. * Inducés- 14
que per circulos qui sunt in arcæ late- B
ribus, vt portetur in eis: * qui semper 15
erunt in circulis, nec vmquam extra-
hentur ab eis. * Ponésque in arca te- 16
stificationem quam dabo tibi. * Fa- 17
cies & propitiatorium de auro mun-
dissimo: duos cubitos & dimidium
tenebit longitudo eius, & cubitum ac
semissem latitudo. * Duos quoque 18
Cherubim aureos & productiles fa-
cies, ex vtraque parte oraculi. Che- 19
rub vnus sit in latere vno, & alter in
altero. * Vtrumque latus propitiatorij 20
tegant expandentes alas, & operien-
tes oraculum, respiciántque se mu-
tuo versis vultibus in propitiatorium
quo operienda est arca. * In qua po- 21
nes testimoniũ quod dabo tibi. * In- 22
de præcipiam, & loquar ad te supra C
propitiatorium, ac de medio duorum
Cherubim, qui erunt super arcam te-
stimonij, cuncta quæ mandabo per
te filijs Israel. * Facies & mensam de 23
lignis setim, habentem duos cubitos
longitudinis, & in latitudine cubi-
tum, & in altitudine cubitum ac se-
missem. * Et inaurabis eam auro pu- 24
rissimo: faciésque illi labium aureum
per circuitum, * & ipsi labio coronam 25
interrasilem altam quattuor digitis:
& super illam, alteram coronam au-
reolam. * Quattuor quoque circulos 26
aureos præparabis, & pones eos in
quattuor angulis eiusdem mensæ per
singulos pedes. * Subter coronam 27
erunt circuli aurei, vt mittantur ve-
ctes per eos, & possit mensa portari.
* Ipsos quoque vectes facies de lignis 28
setim, & circumdabis auro ad sub-
uehendam mensam. * Parabis & 29
acetabula, ac phialas, thuribula, &

* Heb. 9. a.2

cyathos, in quibus offerenda sunt li-
30 bamina, ex auro purissimo. * Et po-
nes super mensam panes propositio-
31 nis in conspectu meo semper. * Fa-
D cies & candelabrum ductile de auro
mundissimo, hastile eius, & calamos,
scyphos, & sphærulas, ac lilia ex ipso
32 procedentia. * Sex calami egredien-
tur de lateribus, tres ex vno latere, &
33 tres ex altero. * Tres scyphi quasi in
nucis modum per calamos singulos,
sphærulaque simul, & lilium: & tres
similiter scyphi instar nucis in cala-
mo altero, sphærulaque simul & li-
lium. hoc erit opus sex calamorum,
34 qui producendi sunt de hastili: * in
ipso autem candelabro erunt quat-
tuor scyphi in nucis modum, sphæ-
35 rulæque per singulos, & lilia. * Sphæ-
rulæ sub duobus calamis per tria lo-
ca, qui simul sex fiunt procedentes
36 de hastili vno. * Et sphærulæ igitur &
calami ex ipso erunt, vniuersa ducti-
37 lia de auro purissimo. * Facies & lu-
cernas septem, & pones eas super
candelabrum, vt luceant ex aduer-
38 so. * Emunctoria quoque, & vbi
quæ emuncta sunt extinguantur,
39 fiant de auro purissimo. * Omne
pondus candelabri cum vniuersis
vasis suis habebit talentum auri pu-
40 rissimi. * Inspice, & fac secundum
exemplar quod tibi in monte mon-
stratum est.

* Heb. 8. b.1 Act. 7. f.44

CAP. XXVI.

1 Tabernaculum verò ita facies:
A Decem cortinas de bysso retor-
ta, & hyacintho, ac purpura, coc-
cóque bis tincto, variatas opere plu-
2 mario facies. * Longitudo cortinæ
vnius habebit vigintiocto cubitos:
latitudo, quattuor cubitorum erit.
Vnius mensuræ fient vniuersa ten-
3 toria. Quinque cortinæ sibi iun-
gentur mutuò, & aliæ quinque nexu
4 simili cohærebunt. * Ansulas hya-
cinthinas in lateribus ac summita-
tibus facies cortinarum, vt possint
5 inuicem copulari. * Quinquagenas
ansulas cortina habebit in vtraque
parte, ita insertas, vt ansa contra an-
sam veniat, & altera alteri possit ap-
6 tari. Facies & quinquaginta circu-
B los aureos quibus cortinarum vela
iungenda sunt, vt vnum tabernacu-
7 lum fiat. * Facies & saga cilicina
vndecim, ad operiendum tectum ta-
8 bernaculi. * Longitudo sagi vnius

habebit triginta cubitos : & latitu-
do, quattuor : æqua erit mensura sa-
gorum omnium. * E quibus quin- 9
que iunges seorsum, & sex sibi mu-
tuo copulabis, ita vt sextum sagum
in fronte tecti duplices. * Facies & 10
quinquaginta ansas in ora sagi vnius,
vt coniungi cum altero queat : &
quinquaginta ansas in ora sagi al-
terius, vt cum altero copuletur.
* Facies & quinquaginta fibulas æ- 11
neas, quibus iungantur ansæ, vt
vnum ex omnibus operimentum fiat.
* Quod autem superfuerit in sagis 12
quæ parantur tecto, id est vnum sa- C
gum quod amplius est, ex medieta-
te eius operies posteriora taberna-
culi. * Et cubitus ex vna parte pen- 13
debit, & alter ex altera qui plus est
in sagorum longitudine, vtrumque
latus tabernaculi protegens. * Facies 14
& operimentum aliud tecto de pel-
libus arietum rubricatis : & super
hoc rursum aliud operimentum de
ianthinis pellibus. * Facies & tabu- 15
las stantes tabernaculi de lignis se-
tim, * quæ singulæ denos cubitos 16
in longitudine habeant, & in latitu-
dine singulos ac semissem. * In late- 17
ribus tabulæ, duæ incastraturæ fient,
quibus tabula alteri tabulæ conne- D
ctatur : atque in hunc modum cun-
ctæ tabulæ parabuntur. * Quarum 18
viginti erunt in latere meridiano
quod vergit ad Austrum. * Quibus 19
quadraginta bases argenteas fundes,
vt binæ bases singulis tabulis per
duos angulos subiiciantur. * In la- 20
tere quoque secundo tabernaculi
quod vergit ad Aquilonem, viginti
tabulæ erunt, * quadraginta haben- 21
tes bases argenteas. binæ bases sin E
gulis tabulis supponentur. * Ad oc- 22
cidentalem vero plagam tabernacu-
li facies sex tabulas, * & rursum 23
alias duas quæ in angulis erigantur
post tergum tabernaculi. * Eruntque 24
coniunctæ à deorsum vsque sursum,
& vna omnes compago retinebit.
Duabus quoque tabulis quæ in an-
gulis ponendæ sunt, similis iunctu-
ra seruabitur. * Et erunt simul tabu- 25
læ octo, bases earum, argenteæ sede-
cim, duabus basibus per vnam ta-
bulam supputatis. * Facies & vectes 26
de lignis setim quinque ad continen-
das tabulas in vno latere taberna cu-
li, * & quinque alios in altero, & 27
eiusdem numeri ad occidentalem

28 plagam : * qui mittentur per me-
F dias tabulas à summo vsque ad sum-
29 mum. * Ipsas quoque tabulas deau-
rabis, & fundes in eis annulos au-
reos per quos vectes tabulata con-
tineant : quos operies laminis au-
30 reis. * Et eriges tabernaculum iuxta
exemplar quod tibi in * Monte mon- *Sup. 24. c. 10.
31 stratum est. * Facies & velum
de hyacintho, & purpura, coccoque
bis tincto, & bysso retorta, opere
plumario & pulchra varietate con-
32 textum: * quod appendes ante quat-
tuor columnas de lignis setim, quæ
ipsæ quidem deauratæ erunt, & ha-
bebunt capita aurea, sed bases argen-
33 teas. * Inseretur autem velum per cir-
G culos, intra quod pones arcam testi-
monij, quo & Sanctuarium, & San-
34 ctuarij sanctuaria diuidentur. * Po-
nes & propitiatorium super arcam
testimonij in Sancto sanctorum:
35 * mensamque extra velum: & contra
mensam candelabrum in latere ta-
bernaculi meridiano : mensa enim
36 stabit in parte Aquilonis. * Facies &
tentorium in introitu tabernaculi de
hyacintho, & purpura, coccoque bis
tincto, & bysso retorta, opere pluma-
37 rij. * Et quinque columnas deaurabis
D lignorum setim, ante quas ducetur
tentorium: quarum erunt capita au-
rea, & bases æneæ.

CAP. XXVII.

1 FAcies & altare de lignis setim, Inf. 38. a.
A quod habebit quinque cubitos in
longitudine, & totidem in latitudi-
ne, id est quadrum, & tres cubitos in
2 altitudine. * Cornua autem per quat-
tuor angulos ex ipso erunt : & ope-
3 ries illud ære. * Faciesque in vsus
eius lebetes ad suscipiendos cineres,
& forcipes atq; fuscinulas, & ignium
receptacula. omnia vasa ex ære fa-
4 bricabis. * Craticulamque in modum
retis æneam : per cuius quattuor an-
gulos erunt quattuor annuli ænei,
5 * quos pones subter arulam altaris:
eritque craticula vsque ad altaris me-
6 dium. * Facies & vectes altaris de li-
B gnis setim duos, quos operies lami-
7 nis æneis: * & induces per circulos,
eruntque ex vtroque latere altaris ad
8 portandum. * * Non solidum, sed *Sup. 20. d 24.
inane & cauum intrinsecus facies il-
lud, sicut tibi in Monte monstratum
9 est. * Facies & atrium tabernaculi,
in cuius australi plaga contra meri-
diem erunt tentoria de bysso retorta:

centum cubitos vnum latus tenebit
in longitudine. * Et columnas vi- 10
ginti cum basibus totidem æneis,quæ
capita cum cælaturis suis habebunt
argentea. * Similiter & in latere 11
aquilonis per longum erunt tentoria
centum cubitorum, columnæ vigin-
ti, & bases æneæ eiusdem numeri,&
capita earum cum cælaturis suis ar-
gentea. * In latitudine verò atrij, 12
quod respicit ad occidentem , erunt C
tentoria per quinquaginta cubitos,&
columnæ decem , basesque totidem.
* In ea quoque atrij latitudine , quæ 13
respicit ad orientem , quinquaginta
cubiti erunt. * in quibus quindecim 14
cubitorum tentoria lateri vno depu-
tabuntur , columnæque tres & bases
totidem : * & in latere altero erunt 15
tentoria cubitos obtinentia quinde-
cim,columnæ tres,& bases totidem.
* In introitu verò atrij fiet tētorium 16
cubitorum viginti ex hyacintho &
purpura,coccoq; bis tincto,& bysso
retorta , opere plumarij : columnas
habebit quattuor, cum basibus toti-
dem. * Omnes columnæ atrij per 17
circuitum vestitæ erunt argenteis la-
minis, capitibus argenteis,& basibus
æneis. * In longitudine occupabit 18
atrium cubitos centum, in latitudi- D
ne quinquaginta , altitudo quinque
cubitorum erit. fietque de bysso re-
torta,& habebit bases æneas. * Cun- 19
cta vasa tabernaculi in omnes vsus&
ceremonias , tam paxillos eius quàm
atrij,ex ære facies. * Præcipe filiis Is- 20
rael vt afferant tibi oleum de arbori-
bus oliuarum purissimum , piloque
contusum : vt ardeat lucerna semper
* in tabernaculo testimonij,extra ve- 21
lum quod oppansum est testimonio.
Et collocabunt eam Aaron & filij
eius , vt vsque manè luceat coram
Domino. Perpetuus erit cultus per
successiones eorum à filiis Israel.

CAP. XXVIII.

APplica quoque ad te Aaron fra- 1
trem tuum cum filiis suis de me- A
dio filiorū Israel , vt sacerdotio fun-
gantur mihi: Aaron, Nadab, & Abiu,
Eleazar, & Ithamar. * Faciesq; vestem 2
sanctam Aaron fratri tuo in gloriam
& decorem. * Et loqueris cunctis sa- 3
pientibus corde, quos repleui spiritu
prudentiæ , vt faciant vestes Aaron,
in quibus sanctificatus ministret mi-
hi. * Hæc autem erunt vestimenta 4
quæ facient : Rationale,& superhu-
merale , tunicam & lineam strictam,
cidarim & balteum. Facient vesti-
menta sancta fratri tuo Aaron & fi-
liis eius, vt sacerdotio fungantur mi-
5 hi. * Accipientque aurum , & hya-
cinthum , & purpuram, coccumque
6 bis tinctum , & byssum. * Facient
autē superhumerale de auro & hya-
B cintho & purpura, coccoque bis tin-
cto,& bysso retorta, opere polymito.
7 * Duas oras iunctas habebit in vtro-
que latere summitatum, vt in vnum
8 redeant. * Ipsa quoque textura &
cuncta operis varietas erit ex auro &
hyacintho,& purpura, coccoque bis
9 tincto,& bysso retorta. * Sumesque
duos lapides onychinos,& sculpes in
10 eis nomina filiorum Israel: * sex no-
mina in lapide vno, & sex reliqua in
altero, iuxta ordinem natiuitatis eo-
11 rum. * Opere sculptoris & cælatura
gēmarij, sculpes eos nominibus filio-
rum Israel , inclusos auro atque cir-
12 cumdatos: * & pones in vtroque la-
tere superhumeralis,memoriale filiis
Israel. Portabitque Aaron nomina
C eorum coram Domino super vtrum-
que humerum , ob recordationem.
13 * Facies & vncinos ex auro, * & duas
14 catenulas ex auro purissimo sibi in-
uicem cohærentes,quas inseres vnci-
15 nis. * Rationale quoque iudicij fa-
cies opere polymito iuxta texturam
superhumeralis ex auro, hyacintho,
& purpura , coccoque bis tincto , &
16 bysso retorta. * Quadrangulum erit
& duplex: mensuram palmi habebit
tam in longitudine quàm in latitu-
17 dine. * Ponesque in eo quattuor or-
dines lapidum : in primo versu erit
lapis sardius, & topazius, & smarag-
18 dus: * in secundo carbunculus, sap-
19 phirus,& iaspis: * in tertio ligurius,
20 achates, & amethystus: * in quarto
chrysolitus, onychinus, & beryllus.
inclusi auro erunt per ordines suos.
21 * Habebuntque nomina filiorum Is-
rael: duodecim nominibus cælabun-
tur, singuli lapides nominibus singu-
22 lorum per duodecim tribus. * Facies
D in rationali catenas sibi inuicem co-
23 hærentes ex auro purissimo : * &
duos annulos aureos , quos pones in
24 vtraque rationalis summitate: * ca-
tenasque aureas iunges annulis , qui
25 sunt in marginibus eius: * & ipsarum
catenarum extrema duobus copula-
bis vncinis in vtroque latere super-
humeralis quod rationale respicit

* Facies & duos annulos aureos, quos 26
pones in summitatibus rationalis, in
oris, quæ è regione sunt superhume-
ralis, & posteriora eius aspiciunt.
* Nec non & alios duos annulos au- 27
reos, qui ponendi sunt in vtroque la-
tere superhumeralis deorsum, quod
respicit contra faciem iuncturæ inte-
rioris, vt aptari possit cum superhu-
merali, * & stringatur rationale an- 28
nulis suis cum annulis superhumera-
lis vitta hyacinthina, vt maneat iun-
ctura fabrefacta, & à se inuicem ra-
tionale & superhumerale nequeant
separari. Portabitque Aaron nomi- 29
na filiorum Israel in rationali iudi- E
cij super pectus suum, quando ingre-
dietur Sanctuarium, memoriale co-
ram Domino in æternum. * Pones 30
autem in rationale iudicij Doctrinam
& Veritatem, quæ erunt in pectore
Aaron, quando ingredietur coram
Domino: & gestabit iudicium filio-
rum Israel in pectore suo, in conspe-
ctu Domini semper. * Facies & tuni- 31
cam superhumeralis totam hyacin-
thinam, * in cuius medio supra erit 32
capitium, & ora per gyrum eius tex-
tilis, sicut fieri solet in extremis ve-
stium partibus, ne facile rumpatur.
* Deorsum verò, ad pedes eiusdem 33
tunicæ, per circuitum, quasi mala pu- F
nica facies, ex hyacintho, & purpura,
& cocco bis tincto, mixtis in medio
tintinnabulis, * ita vt tintinnabulum 34
sit aureum & malum punicum: rur-
sumque tintinnabulũ aliud aureum
& malum punicum. * * Et vestietur 35
ea Aaron in officio ministerij, vt au-
diatur sonitus quando ingreditur &
egreditur Sanctuarium in conspectu
Domini, & non moriatur. * Facies & 36
laminam de auro purissimo: in qua
sculpes opere cælatoris, Sanctum Do-
mino. * Ligabisque eam vitta hya- 37
cinthina, & erit super tiaram, * im- 38
minens fronti pontificis. Portabit-
que Aaron iniquitates eorum, quæ
obtulerunt & sanctificauerunt filij
Israel, in cunctis muneribus & do-
nariis suis. Erit autem lamina semper
in fronte eius, vt placatus sit eis Do-
minus. * Stringesque tunicam bysso, 39
& tiaram byssinam facies, & balteum G
opere plumarij. * Porrò filiis Aaron 40
tunicas lineas parabis & balteos ac
tiaras in gloriam & decorem: * ve- 41
stiesque his omnibus Aaron fratrem
tuum & filios eius cum eo. Et cun-
ctorum consecrabis manus, sanctifi-
cabisque illos, vt sacerdotio fungan-
42 tur mihi. * Facies & feminalia linea,
vt operiant carnem turpitudinis suæ,
43 à renibus vsque ad femora: * & vten-
tur eis Aaron & filij eius quando in-
gredientur tabernaculum testimonij,
vel quando appropinquant ad altare
vt ministrent in sanctuario, ne ini-
quitatis rei moriantur. Legitimum
sempiternum erit Aaron, & semini
eius post eum.

CAP. XXIX.

1 SEd & hoc facies, vt mihi in sacer-
A dotio consecrentur. Tolle vitulum
de armento, & arietes duos immacu-
2 latos, * panesque azymos, & crustu-
lam absque fermento, quæ conspersa
sit oleo, lagana quoque azyma oleo
lita: de simila triticea cuncta facies.
3 * Et posita in canistro offeres: vitulum
4 autem & duos arietes. * Et Aaron,
ac filios eius applicabis ad ostium ta-
bernaculi testimonij. Cumque laue-
5 ris patrem cum filiis suis aqua, * in-
dues Aaron vestimentis suis, id est,
linea & tunica, & superhumerali &
rationali, quod constringes balteo.
6 * Et pones tiaram in capite eius, &
7 laminam sanctam super tiaram, * &
B oleum vnctionis fundes super caput
eius: atque hoc ritu consecrabitur.
8 * Filios quoque illius applicabis, &
indues tunicis lineis, cingesque bal-
9 teo, * Aaron scilicet & liberos eius, &
impones eis mitras: eruntque sacer-
dotes mihi religione perpetua. Post-
10 quam initiaueris manus eorum, * * ap-
plicabis & vitulum coram taberna-
culo testimonij. Imponentque Aa-
ron & filij eius manus super caput
11 illius, * & mactabis eum in conspe-
ctu Domini, iuxta ostium taberna-
12 culi testimonij. * Sumptumque de
sanguine vituli, pones super cornua
altaris digito tuo, reliquum autem
sanguinem fundes iuxta basim eius.
13 * * Sumes & adipem totum qui operit
intestina, & reticulum iecoris, ac
duos renes, & adipem qui super eos
est, & offeres incensum super altare:
14 * carnes verò vituli & corium & fi-
C mum combures foris extra castra, eò
15 quòd pro peccato sit. * Vnum quo-
que arietem sumes, super cuius caput
ponent Aaron & filij eius manus.
16 * Quem cùm mactaueris, tolles de
sanguine eius, & fundes circa altare.
17 Ipsum autem arietem secabis in fru-

* Eccl. 45. b.12.

* Leuit. 9. a.1

* Leuit. 8. a.3

* Leuit. 3. a.3

 sta.

sta. totaque intestina eius ac pedes
pones super concisas carnes, & super
caput illius. * Et offeres totum arie- 18
tem in incensum super altare: oblatio
est Domino, odor suauissimus victi-
mæ Domini. * Tolles quoque arie- 19
tem alterum, super cuius caput Aa-
ron & filij eius ponent manus.
* Quem cùm immolaueris, sumes de 20
sanguine eius, & pones super extre-
mum auriculæ dextræ Aaron & fi-
liorum eius, & super pollices manus
eorum ac pedis dextri, fundesque
sanguinem super altare per circui-
tum. * Cùmque tuleris de sanguine 21
qui est super altare, & de oleo vn-
ctionis, asperges Aaron & vestes eius,
filios & vestimenta eorum. Conse- D
cratisque ipsis & vestibus, * tolles 22
adipem de ariete, & caudam & arui-
nam, quæ operit vitalia, ac reticulum
iecoris, & duos renes, atque adipem,
qui super eos est, armumq; dextrum,
eò quòd sit aries cõsecrationis: * tor- 23
tamque panis vnius, crustulam con-
spersam oleo, laganum de canistro
azymorum, quod positum est in con-
spectu Domini: * ponesque omnia 24
super manus Aaron & filiorum eius,
& sanctificabis eos eleuans coram
Domino. * Suscipiesque vniuersa de 25
manibus eorum: & incendes super
altare in holocaustum, odorem sua-
uissimum in conspectu Domini, quia
oblatio eius est. * Sumes quoque pe- 26
ctusculum de ariete, quo initiatus est
Aaron, sanctificabisque illud eleua-
tum coram Domino, & cedet in par-
tem tuam. * Sanctificabisque & pe- 27
ctusculum consecratum, & armum E
quem de ariete separasti, * quo ini- 28
tiatus est Aaron & filij eius, cedent-
que in partem Aaron & filiorum
eius iure perpetuo à filiis Israel: quia
primitiua sunt & initia de victimis
eorum pacificis quæ offerunt Domi-
no. * Vestem autem sanctam, qua 29
vtetur Aaron, habebunt filij eius post
eum, vt vngantur in ea, & consecren-
tur manus eorum. * Septem diebus 30
vtetur illa qui pontifex pro eo fuerit
constitutus de filiis eius, & qui ingre-
dietur tabernaculum testimonij vt
ministret in Sanctuario. * Arietem 31
autem consecrationis tolles, & co-
ques carnes eius in loco sancto: * qui- 32
bus vescetur Aaron & filij eius. * Pa-
nes quoque, qui sunt in canistro,
in vestibulo tabernaculi testimonij

33 comedent, * vt sit placabile sacrifi-
cium, & sanctificentur offerentium
manus. Alienigena non vescetur ex
34 eis, quia sancti sunt. * Quòd si re-
manserit de carnibus consecratis, siue
de panibus vsque mane, combures
reliquias igni: non comedentur, quia
35 sanctificata sunt. * Omnia, quæ præ-
F cepi tibi, facies super Aaron & filiis
eius. Septem diebus consecrabis ma-
36 nus eorum: * & vitulum pro peccato
offeres per singulos dies ad expian-
dum. Mundabisque altare cum im-
molaueris expiationis hostiam, & vn-
37 ges illud in sanctificationem. * Septem
diebus expiabis altare, & sanctifica-
bis, & erit Sanctum sanctorum. om-
nis, qui tetigerit illud, sanctificabi-
38 tur. * Hoc est quod facies in altari:
* Agnos anniculos duos per singulos
39 dies iugiter, * vnum agnum manè, &
40 alterum vespere, * decimam partem
similæ conspersæ oleo tuso, quod ha-
beat mensuram quartam partem hin,
& vinum ad libandum eiusdẽ men-
41 suræ in agno vno. * Alterum verò
agnum offeres ad vesperam iuxta ri-
tum matutinæ oblationis, & iuxta ea
quæ diximus, in odorem suauitatis:
42 * sacrificium est Domino, oblatio-
G ne perpetua in generationes vestras,
ad ostium tabernaculi testimonij co-
ram Domino, vbi constituam vt lo-
43 quar ad te. * Ibique præcipiam filiis
Israel, & sanctificabitur altare in
44 gloria mea. * Sanctificabo & taber-
naculũ testimonij cum altari, & Aa-
ron cum filiis suis, vt sacerdotio fun-
45 gantur mihi. * Et habitabo in medio
46 filiorum Israel, eroque eis Deus, * &
scient quia ego Dominus Deus eo-
rum, qui eduxi eos de Terra Ægypti,
vt manerem inter illos, ego Dominus
Deus ipsorum.

CAP. XXX.

1 FAcies quoque altare ad adolen-
A dum thymiama, de lignis setim,
2 * habens cubitum longitudinis, & al-
terum latitudinis, id est, quadrangu-
lum, & duos cubitos in altitudine.
3 Cornua ex ipso procedent. * Vestief-
que illud auro purissimo, tam crati-
culam eius, quam parietes per circui-
tum, & cornua. Faciesque ei coro-
4 nam aureolam per gyrum, * & duos
annulos aureos sub corona per sin-
gula latera, vt mittantur in eos ve-
5 ctes, & altare portetur. * Ipsos quo-
que vectes facies de lignis setim, &

* Leuit. 8 f. 31.24 b.9 * Mat. 12 a.4

* Num. 28 a.6

inau-

inaurabis. * Poneſque altare contra 6
velum, quod ante arcam pendet teſti-
monij coram propitiatorio quo tegi-
tur teſtimonium, vbi loquar tibi. * Et 7
adolebit incenſum ſuper eo Aaron,
ſuaue fragrans, manè. Quando com-
ponet lucernas, incendet illud: * & 8
quando collocabit eas ad veſperum,
vret thymiama ſempiternum coram
Dño in generationes veſtras. * Non 9
offeretis ſuper eo thymiama compo-
ſitionis alterius, nec oblationem, &
victimam, nec libabitis libamina. * Et 10
deprecabitur Aaron ſuper cornua B
eius ſemel per annum, in ſanguine
quod oblatum eſt pro peccato, & pla-
cabit ſuper eo in generationibus ve-
ſtris. Sanctum ſanctorum erit Dño.
Locutuſque eſt Dominus ad Moy- 11
ſen, dicens: * a Quando tuleris ſum- 12
mam filiorũ Iſrael iuxta numerum,
dabunt ſinguli pretium pro anima-
bus ſuis Domino, & non erit plaga in
eis, cùm fuerint recenſiti. * Hoc au- 13
tem dabit omnis qui tranſit ad no-
men, dimidium ſicli iuxta menſuram
templi. b Siclus viginti obolos habet.
Media pars ſicli offeretur Domino.
* Qui habetur in numero, à viginti 14
annis & ſupra, dabit pretium. * Diues 15
non addet ad medium ſicli, & pauper
nihil minuet. * Suſceptamque pecu- 16
niam, quæ collata eſt a filiis Iſrael,
trades in vſus tabernaculi teſtimonij,
vt ſit monimentũ eorum coram Do-
mino, & propitietur animabus eorũ.
* Locutuſque eſt Dominus ad Moy- 17
ſen, dicens: * Facies & labrum æneum 18
cum baſi ſua ad lauandum: poneſq; C
illud inter tabernaculum teſtimonij
& altare. Et miſſa aqua, * lauabunt in 19
ea Aaron, & filij eius manus ſuas ac
pedes, * quando ingreſſuri ſunt ta- 20
bernaculum teſtimonij, & quando
acceſſuri ſunt ad altare, vt offerant in
eo thymiama Domino, * ne fortè 21
moriantur. legitimum ſempiternum
erit ipſi, & ſemini eius per ſucceſſio-
nes. * Locutuſque eſt Dominus ad 22
Moyſen, * dicens: Sume tibi aroma- 23
ta, primæ myrrhæ & electæ quingen-
tos ſiclos, & cinnamomi medium, id
eſt, ducentos quinquaginta ſiclos, ca-
lami ſimiliter ducentos quinquagin-
ta, * caſiæ autem quingentos ſiclos 24
in pondere ſanctuarij, olei de oliuetis
menſuram hin: * facieſque vnctionis 25
oleum ſanctum, vnguentum compo-
ſitum opere vnguentarij, * & vnges 26

a Nu. 1. a 2
b Leu. 27. c. 25 Num. 3. g. 27 Ezec. 45. d. 12

ex eo tabernaculum teſtimonij & ar-
27 cam teſtamenti, * menſamque cum
vaſis ſuis, candelabrum, & vtenſilia
28 eius, altaria thymiamatis, * & holo-
cauſti, & vniuerſam ſupellectilẽ quæ
29 ad cultum eorum pertinet. * Sancti-
ficabiſque omnia, & erunt Sancta
D ſanctorum: qui tetigerit ea, ſanctifi-
30 cabitur. * Aaron & filios eius vnges,
ſanctificabiſque eos, vt ſacerdotio
31 fungantur mihi. * Filiis quoque Iſrael
dices: Hoc oleum vnctionis ſanctum
erit mihi in generationes veſtras.
32 * Caro hominis non vngetur ex eo,
& iuxta compoſitionem eius nõ fa-
cietis aliud, quia ſanctificatum eſt, &
33 ſanctum erit vobis. * Homo quicun-
que tale compoſuerit, & dederit ex
eo, alieno, exterminabitur de populo
34 ſuo. * Dixitque Dominus ad Moy-
ſen: Sume tibi aromata, ſtacten &
onycha, galbanum boni odoris, &
thus lucidiſſimum, æqualis ponderis
35 erunt omnia: * facieſque thymiama
compoſitum opere vnguentarij, mi-
xtum diligenter, & purum, & ſan-
36 ctificatione digniſſimum. * Cum-
que in tenuiſſimum puluerem vni-
uerſa contuderis, pones ex eo coram
tabernaculo teſtimonij, in quo loco
apparebo tibi. Sanctum ſanctorum
37 erit vobis thymiama. * Talem com-
poſitionem non facietis in vſus ve-
ſtros, quia ſanctum eſt Domino.
38 * Homo quicumque fecerit ſimile, vt
odore illius perfruatur, peribit de
populis ſuis.

CAP. XXXI.

1 LOcutuſq; eſt Dominus ad Moy-
2 ſen, dicens: * Ecce, vocaui ex no-
A mine Beſeleel filium Vri filij Hur
3 de tribu Iuda, * & impleui eum ſpi-
ritu Dei, ſapientia, & intelligentia,
4 & ſcientia in omni opere, * ad
excogitandum quidquid fabrefieri
poteſt ex auro, & argento, & ære,
5 * marmore, & gemmis, & diuerſi-
6 tate lignorum. * Dedique ei ſocium
B Ooliab filium Achiſamech de tribu
Dan. Et in corde omnis eruditi po-
ſui ſapientiam: vt faciant cuncta
7 quæ præcepi tibi, * tabernaculum
fœderis, & arcam teſtimonij, &
propitiatorium, quod ſuper eam eſt,
8 & cuncta vaſa tabernaculi, * men-
ſamque & vaſa eius, candelabrum
puriſſimum cum vaſis ſuis, & alta-
9 ria thymiamatis, * & holocauſti, &
omnia vaſa eorum, labrum cum

basi sua, • vestes sanctas in ministe- 10
rio Aaron sacerdoti, & filiis eius, vt
fungantur officio suo in sacris. •oleũ 11
vnctionis, & thymiama aromatum
in Sanctuario, omnia quæ præcepi
tibi, facient. •Et locutus est Dominus 12
ad Moysen, dicens: • Loquere filiis 13
ᵃSup. 20. b. 8 Ezech. 20. b. 12 Israel, & dices ad eos: ᵃVidete vt sab- C
batum meũ custodiatis: quia signum
est inter me & vos in generationibus
vestris: vt sciatis quia ego Dominus,
qui sanctifico vos. •Custodite sabba- 14
tum meum. sanctum est enim vobis:
qui polluerit illud, morte morietur:
qui fecerit in eo opus, peribit anima
illius de medio populi sui. •Sex die- 15
bus facietis opus: in die septimo sab-
batum est, requies sancta Domino.
omnis qui fecerit opus in hac die,
morietur. • Custodiant filij Israel 16
Sabbatum, & celebrent illud in ge- D
nerationibus suis. Pactum est sempi-
ternum •inter me & filios Israel, 17
ᵇGen. 1. d. 31 signumque perpetuum. ᵇsex enim
diebus fecit Dominus cælum & ter-
ram, & in septimo ab opere cessauit.
•Deditque Dominus Moysi, cõple- 18
tis huiuscemodi sermonibus in mon-
ᶜDeut. 9. b. 10 te Sinai, ᶜduas tabulas testimonij la-
pideas, scriptas digito Dei.

CAP. XXXII.

F Videns autem populus quòd mo- 1
ram faceret descẽdendi de mon- A
te Moyses, congregatus aduersus
ᵃAct. 7. c. 40 Aaron, dixit: ᵃSurge, fac nobis deos,
qui nos præcedant: Moysi enim huic
viro, qui nos eduxit de terra Ægypti,
ignoramus quid acciderit. •Dixitque 2
ad eos Aaron: Tollite inaures aureas
de vxorum, filiorumque & filiarum
vestrarum auribus, & afferte ad me.
•Fecitque populus quæ iusserat, defe- 3
ᵇPsal. 105. d. 19 rens inaures ad Aaron. •ᵇQuas cùm 4
ille accepisset, formauit opere fuso-
rio, & fecit ex eis vitulum conflati-
lem. dixeruntque: Hi sunt dij tui Is-
rael, qui te eduxerunt de terra Ægy-
pti. •Quod cùm vidisset Aaron, ædi- 5
ficauit altare coram eo, & præconis
voce clamauit dicens: Cras sollemni-
tas Domini est. •Surgentesque mane, 6
obtulerunt holocausta, & hostias pa- B
ᶜ1. Cor 10. b. 7 cificas, & ᶜsedit populus manducare,
& bibere, & surrexerunt ludere. •Lo- 7
cutus est autẽ Dominus ad Moysen,
ᵈDeut. 9. b. 12 dicens: Vade, descende: peccauit po-
pulus tuus, quem eduxisti de Terra
Ægypti. •Recesserunt cito de via, quã 8
ostendisti eis: fecerunt que sibi vitulum

conflatilem, & adorauerunt, atque
immolantes ei hostias, dixerunt: ᵃIsti ᵃ1. Re. 12. g. 28
sunt dij tui Israel, qui te eduxerũt de
9 Terra Aegypti. •Rursumque ait Do-
minus ad Moysen: ᵇCerno quòd po- ᵇInf. 33. a. 3
10 pulus iste duræ ceruicis sit: • dimitte
C me, vt irascatur furor meus contra
eos, & deleam eos, faciamque te in
11 gẽtem magnam. Moyses autem ora- G
bat Dominum Deum suum, dicens:
ᶜCur, Domine, irascitur furor tuus ᶜDeut. 9. c. 11
cõtra populum tuum, quem eduxisti Psal. 105. b. 21
de terra Aegypti, in fortitudine ma-
12 gna, & in manu robusta? • Ne quæso Num. 14. c. 13
dicant Agyptij: Callidè eduxit eos, vt
interficeret in montibus, & deleret è
terra: quiescat ira tua, & esto placabi-
13 lis super nequitia populi tui. •Recor-
dare Abraham, Isaac & Israël seruo-
rum tuorum, quibus iurasti per te-
metipsum, dicens: ᵈMultiplicabo se- ᵈGen. 12. 7 & 15. b. 7. & 48. c. 16
mẽ vestrum sicut stellas cæli: & vni-
uersam terram hanc, de qua locutus
sum, dabo semini vestro, & possidè-
14 bitis eam semper. • Placatusque est
D Dominus ne faceret malũ quod lo-
cutus fuerat aduersus populũ suum.
15 • Et reuersus est Moyses de monte,
portans duas tabulas testimonij in
manu sua, scriptas ex vtraque parte,
16 •& factas opere Dei: scriptura quoque
17 Dei erat sculpta in tabulis. • Audiens
autem Iosue tumultum populi voci-
ferantis, dixit ad Moysen: Vlulatus
18 pugnæ auditur in castris. •Qui respõ-
dit: Non est clamor adhortãtium ad
pugnam, neque vociferatio compel-
lentium ad fugam: sed vocem can-
19 tantium ego audio. •Cumque appro-
pinquasset ad castra, vidit vitulum, &
choros: iratusque valde, proiecit de
manu tabulas, & confregit eas ad ra-
20 dicem montis: •arripiensque vitulum
E quem fecerant, combussit, & contri-
uit vsque ad puluerem, quem sparsit
in aquam, & dedit ex eo potum filiis
21 Israel. Dixitque ad Aaron: Quid tibi H
fecit hic populus, vt induceres super
22 eum peccatum maximum? • Cui ille
respondit: Ne indignetur dominus
meus: tu enim nosti populum istum,
23 quòd pronus sit ad malum: • dixerũt
mihi: Fac nobis deos, qui nos præce-
dant: huic enim Moysi, qui nos edu-
xit de Terra Aegypti, nescimus quid
24 acciderit. • Quibus ego dixi: Quis
vestrum habet aurum? Tulerunt, &
dederunt mihi: & proieci illud in
ignem, egressusque est hic vitulus.

•Videns

*Videns ergo Moyſes populum quòd 25
eſſet nudatus, (ſpoliauerat enim eum
Aaron propter ignominiam ſordis,
& inter hoſtes nudum conſtituerat)
*& ſtans in porta caſtrorum, ait: Si 26
quis eſt Domini, iũgatur mihi. Con- F
gregatíque ſunt ad eum omnes filij
Leui: *quibus ait: Hæc dicit Dominus 27
Deus Iſrael: Ponat vir gladium ſuper
femur ſuum: ite, & redite de porta
vſque ad portam per medium caſtro-
rum, & occidat vnuſquiſq; fratrem,
& amicum, & proximum ſuum. *Fe- 28
ceruntque filij Leui iuxta ſermonem
Moyſi, cecideruntque in die illa quaſi
viginti tria millia hominum. * Et ait 29
Moyſes: Conſecraſtis manus veſtras
hodie Domino, vnuſquiſque in filio,
& in fratre ſuo, vt detur vobis bene-
dictio. *Facto autem altero die, locu- 30
tus eſt Moyſes ad populum: Peccaſtis
peccatum maximum: aſcendam ad
Dominũ, ſi quo modo quiuero eum
deprecari pro ſcelere veſtro. *Reuer- 31
ſuſque ad Dominum, ait: Obſecro,
peccauit populus iſte peccatum ma-
ximum, feceruntq; ſibi deos aureos:
aut dimitte eis hanc noxam, * aut ſi 32
non facis, dele me de libro tuo quem
ſcripſiſti. * Cui reſpondit Dominus: 33
Qui peccauerit mihi, delebo eum de
libro meo: *tu autem vade, & duc po- 34
pulum iſtum quò locutus ſum tibi:
angelus meus præcedet te. Ego autem
in die vltionis viſitabo & hoc pecca-
tum eorum. *Percuſſit ergo Dominus 35
populum pro reatu vituli, quem fe-
cerat Aaron.

CAP. XXXIII.

LOcutuſq; eſt Dominus ad Moy- 1
ſen dicens: Vade, aſcende de loco A
iſto tu, & populus tuus quem edu-
xiſti de Terra Aegypti, in terram
quam iuraui Abraham, Iſaac, & Ia-
cob, dicẽs: *Semini tuo dabo eam: *& 2
mittam præcurſorem tui angelum, vt
eiiciam Chananæum, & Amorrhæũ,
& Hethæum, & Pherezæum, & He-
uæum, & Iebuſæum, * & intres in 3
terram fluentem lacte & melle. Non
enim aſcendam tecum, *quia populus
duræ ceruicis es: ne forte diſperdam
te in via. * Audienſque populus ſer- 4
monem hũc peſſimum, luxit: & nul-
lus ex more indutus eſt cultu ſuo.
*Dixitque Dominus ad Moyſen: Lo- 5
quere filiis Iſrael: Populus duræ cer- 6
uicis es, ſemel aſcẽdam in medio tui,
& delebo te. Iam nunc depone orna-

*Gen. 12.7 Sup. 23. c.10 Ioſ. 24.c.11 Deut. 7.d. 21

*Sup. 32. b.9 Deu. 9.c.13

rum tuum, vt ſciam quid faciam tibi.
6 * Depoſuerunt ergo filij Iſrael orna-
7 tum ſuum à monte Horeb. *Moyſes
B quoque tollens tabernaculum, teten-
dit extra caſtra procul, vocauitque
nomen eius, Tabernaculum fœderis.
Et omnis populus, qui habebat ali-
quam quæſtionem, egrediebatur ad
Tabernaculum fœderis, extra caſtra.
8 *Cumque egrederetur Moyſes ad ta-
bernaculum, ſurgebat vniuerſa plebs,
& ſtabat vnuſquiſque in oſtio pa-
pilionis ſui, aſpiciebantque tergum
Moyſi, donec ingrederetur tento-
9 rium. *Ingreſſo autem illo taberna-
culum fœderis, deſcẽdebat columna
nubis, & ſtabat ad oſtium, loqueba-
10 turque cum Moyſe, * cernentibus
vniuerſis quòd columna nubis ſtaret
ad oſtium Tabernaculi. Stabantque
ipſi, & adorabant per fores taberna-
11 culorum ſuorum. * Loquebatur au-
tem Dominus ad Moyſen facie ad
C faciem, ſicut ſolet loqui homo ad
amicum ſuum. Cumque ille reuer-
teretur in caſtra, miniſter eius Ioſue
filius Nun, puer, non recedebat de
12 Tabernaculo. *Dixit autem Moyſes
ad Dominum: Præcipis vt educam
populum iſtum: & non indicas mihi
quem miſſurus es mecum, præſertim
cũ dixeris: Noui te ex nomine, & in-
13 ueniſti gratiã coram me. *Si ergo in-
ueni gratiam in conſpectu tuo, oſten-
de mihi faciem tuam, vt ſciam te, &
inueniam gratiam ante oculos tuos:
reſpice populum tuum gentem hanc.
14 * Dixitque Dominus: Facies mea
præcedet te, & requiem dabo tibi.
15 *Et ait Moyſes: Si non tuipſe præce-
16 das, ne educas nos de loco iſto. * In
quo enim ſcire poterimus ego &
populus tuus inueniſſe nos gratiam
in conſpectu tuo, niſi ambulaueris
nobiſcum, vt glorificemur ab omni-
bus populis qui habitant ſuper terrã?
17 *Dixit autem Dominus ad Moyſen:
D Et verbum iſtud, quod locutus es,
faciam: inueniſti enim gratiam co-
ram me, & teipſum noui ex nomine.
18 *Qui ait: Oſtẽde mihi gloriam tuam.
19 * Reſpondit: Ego oſtendam omne
bonũ tibi, & vocabo in nomine Do-
mini coram te: & *miſerebor cui vo-
luero, & clemens ero in quem mihi
20 placuerit. *Rurſumque ait: Non po-
teris videre faciem meam: non enim
21 videbit me homo, & viuet. * Et ite-
rum: Ecce, inquit, eſt locus apud me

*Rom. 9. c.15

& ſta-

& stabis supra petram. * Cumque 22
transibit gloria mea, ponã te in fora-
mine petræ, & protegã dextera mea
donec trãseam: * tollãmque manum 23
meam, & videbis posteriora mea: fa-
ciem autem meam videre nõ poteris.

CAP. XXXIIII.

Deut.10.a.1 AC deinceps: Præcide, ait, tibi duas 1
tabulas lapideas instar priorum, A
& scribam super eas verba, quæ ha-
buerunt tabulæ, quas fregisti. * Esto 2
paratus mane, vt ascendas statim in
montem Sinai, stabísque mecum su-
per verticem montis. * Nullus ascen- 3
dat tecum, nec videatur quispiam per
totum mõtem: boues quoque & oues
non pascantur econtra. * Excidit ergo 4
duas tabulas lapideas, quales antea
fuerant: & de nocte consurgens ad-
scẽdit in montem Sinai, sicut præce-
perat ei Dominus, portans secum ta-
bulas. * Cumque descendisset Domi- 5
nus per nubem, stetit Moyses cum eo,
inuocans nomẽ Domini. * Quo trans- 6
eunte coram eo, ait: Dominator Do-
mine Deus, misericors & clemens,
patiens & multæ miserationis, ac ve-
Psal.142.a.1 rax, * qui custodis misericordiam in 7
millia: qui aufers iniquitatem, & sce-
lera, atque peccata, nullúsque apud te
Iere.32.c.18 per se innocens est. * Qui reddis ini-
quitatem patrum filiis, ac nepotibus
Deu.5.a.9 in tertiam & quartam progeniem.
* Festinúsq; Moyses, curuatus est pro- 8
nus in terram, & adorans * ait: Si in- B
ueni gratiam in conspectu tuo Do- 9
mine, obsecro vt gradiaris nobiscum
(populus enim duræ ceruicis est) &
auferas iniquitates nostras atque pec-
Deu.5.a.2 cata, nosq; posside. * Respondit Do- 10
Iere.32.d.? minus: Ego inibo pactum videntibus
E
cunctis, signa faciam quæ nunquam
visa sunt super terram, nec in vllis
gẽtibus: vt cernat populus iste, in cu-
ius es medio, opus Domini terribile
quod facturus sum. * Obserua cuncta 11
quæ hodie mando tibi: ego ipse eij-
ciam ante faciem tuam Amorrhæum,
& Chananæum, & Hethæum, Phe-
rezæum quoque, & Heuæum, & Ie-
busæum. * Caue ne vnquam cum 12
habitatoribus terræ illius iungas ami- C
citias, quæ sint tibi in ruinam: * sed 13
aras eorum destrue, cõfringe statuas,
lucósque succide: * noli adorare Deũ 14
alienum. Dominus zelotes nomen
Deu.7.a.1 eius, Deus est æmulator. * Ne ineas 15
pactum cum hominibus illarum re-
gionum: ne, cũ fornicati fuerint cum

diis suis, & adorauerint simulachra
eorum, vocet te quispiam vt comedas
16 de immolatis. * Nec vxorem de filia- 3.Reg.11.a.2
bus eorũ accipies filiis tuis: ne, post-
quam ipsæ fuerint fornicatæ, forni-
cari faciãt & filios tuos in deos suos.
17 * Deos conflatiles non facies tibi.
18 * Sollemnitatem azymorũ custodies.
C Septem diebus vesceris azymis, sicut
præcepi tibi, in tempore mẽsis nouo-
rum: mẽse enim verni temporis egres- F
19 sus es de Ægypto. * Omne, quod ape- Sup.13.
rit vuluam generis masculini, meum a.2.b.??.
erit. de cunctis animantibus tam de 22.d.29
bobus, quam de ouibus, meum erit.
20 * Primogenitum asini redimes oue:
sin autem nec pretium pro eo dede-
ris, occidetur. * Primogenitũ filiorum
tuorum redimes: nec apparebis in
21 conspectu meo vacuus. * Sex diebus
operaberis, die septimo cessabis ara-
22 re & metere. * Sollemnitatem heb- Sup.23.
domadarum facies tibi in primitiis b.15
frugum messis tuæ triticeæ, & sol- Deu.16.d.
lemnitatem, quando redeunte anni 16.
23 tempore cuncta conduntur. * Tribus Eccl.35.6
temporibus anni apparebit omne Sup.23.b.
masculinum tuum in conspectu om- 16
24 nipotentis Domini Dei Israel. * Cùm
enim tulero gentes a facie tua, & di-
latauero terminos tuos, nullus insi-
diabitur terræ tuæ, ascendente te, &
apparente in conspectu Domini Dei
25 tui ter in anno. * Non immolabis Sup.23.c.
D super fermento sanguinem hostiæ 18.19
meæ: neque residebit mane de victi-
26 ma sollemnitatis Phase. * Primitias
frugum terræ tuæ offeres in domo
Domini Dei tui. * Non coques hœdũ Deut.14.
27 in lacte matris suæ. * Dixítque Do- c.21
minus ad Moysen: Scribe tibi verba
hæc, quibus & tecum & cum Israel
28 pepigi fœdus. * Fuit ergo ibi cũ Do- Sup.24.
mino quadraginta dies & quadra- d.18
ginta noctes: panem non comedit, & G
aquam non bibit, & scripsit in tabulis
29 verba fœderis decem. * Cumque de- Deut.9.
scenderet Moyses de monte Sinai, b.9 c.18
tenebat duas tabulas testimonij, & Deut.4.
ignorabat quòd cornuta esset facies b.13
sua ex consortio sermonis Domini.
30 * Videntes autem Aaron & filij Israel
cornutam Moysi faciem, timuerunt
31 prope accedere. * Vocatíque ab eo, re-
uersi sunt tam Aaron quàm principes
synagogæ. Et postquam locutus est
32 ad eos, * venerunt ad eum etiam om-
nes filij Israel: quibus præcepit cun-
cta quæ audierat a Domino in mõte

Sinai.

Sinai. * Impletisque sermonibus, 33
a 2. Cor. 3. c. 13 a posuit velamen super faciem suam.
* Quod ingressus ad Dominum, & 34
loquens cum eo, auferebat donec exi-
ret, & tūc loquebatur ad filios Israel
omnia quæ sibi fuerant imperata.
* Qui videbant faciem egredientis 35
Moysi esse cornutam, sed operiebat
ille rursus faciem suam, si quando lo-
quebatur ad eos.

CAP. XXXV.

IGitur cōgregata omni turba filio- 1
rum Israel, dixit ad eos: Hæc sunt A
quæ iussit Dominus fieri. * Sex diebus 2
facietis opus: septimus dies erit vobis
sanctus, sabbatum, & requies Domi-
ni: qui fecerit opus in eo, occidetur.
* Non succendetis ignem in omnibus 3
habitaculis vestris per diem sabbati.
Et ait Moyses ad omnem cateruam 4
filiorum Israel: Iste est sermo quem
præcepit Dominus, dicens: * Separate 5
a Sup. 25. a. 2 apud vos primitias Domino. a Om-
nis voluntarius & prono animo of-
ferat eas Domino: aurum & argen-
tum, & æs, * hyacintum & purpuram, 6
coccumque bis tinctum, & byssum,
pilos caprarum, * pellesque arietum 7
rubricatas, & ianthinas, ligna setim,
* & oleum ad luminaria concinnan- 8
da, & vt conficiatur vnguentum, &
thymiama suauissimum, * lapides 9
onychinos, & gemmas ad ornatum
superhumeralis & rationalis. * Quis- 10
quis vestrum sapiens est, veniat, & fa-
ciat quod Dominus imperauit: * Ta- 11
bernaculum scilicet, & tectum eius, B
atque operimentū, annulos, & tabu-
lata cum vectibus, paxillos & bases:
* Arcam & vectes, propitiatorium, & 12
velum, quod ante illud oppanditur:
* Mensam cum vectibus & vasis, & 13
propositionis panibus: * Cādelabrum 14
ad luminaria sustentanda, vasa illius
& lucernas, & oleum ad nutrimenta
ignium: * Altare thymiamatis, & ve- 15
ctes, & oleum vnctionis & thymia-
ma ex aromatibus: Tentorium ad
ostium tabernaculi: * Altare holocau- 16
sti, & craticulam eius æneam cum
vectibus & vasis suis: labrū & basim
eius: * Cortinas atrij cum columnis 17
& basibus, tentorium in foribus ve-
stibuli, * paxillos tabernaculi & atrij 18
cum funiculis suis: * Vestimenta, 19
quorum vsus est in ministerio san-
ctuarij, vestes Aaron pontificis ac
filiorum eius, vt sacerdotio fungan-
tur mihi. * Egressaque omnis multi- 20

C tudo filiorum Israel de conspectu
21 Moysi, * obtulerunt mente promi-
ptissima atque deuota primitias Do-
mino, ad faciendum opus taberna-
culi testimonij. Quidquid ad cultum
& ad vestes sanctas necessarium
22 erat, * viri cum mulieribus præbue-
runt, armillas & inaures, annulos
& dextralia: omne vas aureum in
23 donaria Domini separatum est. * Si
quis habebat hyacinthum, & pur-
puram, coccumque bis tinctum, bys-
sum & pilos caprarum, pelles arie-
24 tum rubricatas, & ianthinas, * ar-
genti, ærisque metalla obtulerūt Do-
mino, lignaq. setim in varios vsus.
25 * Sed & mulieres doctæ, quæ neuerāt,
dederunt hyacinthum, purpuram, &
26 vermiculum, ac byssum, * & pilos ca-
prarū, sponte propria cūcta tribuen-
27 tes. * Principes verò obtulerūt lapides
onychinos, & gēmas ad superhume-
28 rale & rationale, * aromataq; & oleū
ad luminaria cōcinnanda, & ad præ-
parandum vnguētum, ac thymiama
odoris suauissimi componendum.
29 * Omnes viri & mulieres mēte deuota
D obtulerunt donaria, vt fierent opera
quæ iusserat Dominus per manum
Moysi. Cuncti filij Israel voluntaria
30 Domino dedicauerunt. Dixitque
Moyses ad filios Israel: a Ecce, voca- a Sup. 31. a. 2
uit Dominus ex nomine Beseleel fi-
lium Vri filij Hur de tribu Iuda.
31 * Impleuitque eum spiritu Dei, sa-
pientia & intelligentia, & scientia &
32 omni doctrina * ad excogitandum, &
faciendum opus in auro & argento,
33 & ære, * sculpendisque lapidibus, &
opere carpētario. quidquid fabre ad-
34 inueniri potest, * dedit in corde eius:
Ooliab quoque filium Achisamech
35 de tribu Dan: * ambos erudiuit sa-
pientia, vt faciant opera abietarij,
polymitarij, ac plumarij de hyacin-
tho ac purpura, coccoque bis tincto,
& bysso, & texant omnia, ac noua
quæque reperiant.

CAP. XXXVI.

1 FEcit ergo Beseleel, & Ooliab, & Sup. 28. a. 3
A omnis vir sapiens, quibus dedit
Dominus sapientiam & intellectum,
vt scirent fabre operari quæ in vsus
Sanctuarij necessaria sunt, & quæ
2 præcepit Dominus. * Cumque vo- 1 Par. 22. d. 15
casset eos Moyses, & omnem eru-
ditum virum, cui dederat Dominus
sapientiam, & qui sponte sua obtule-
3 rant se ad faciendum opus, * tradidit

eis vniuersa donaria filiorum Israel.
Qui cùm instarent operi, quotidie
mane vota populus offerebat. *Vnde 4
artifices venire compulsi, * dixerunt 5
Moysi: Plus offert populus quàm
necessarium est. *Iussit ergo Moyses 6
præconis voce cantari: Nec vir nec
mulier quidquã offerat vltra in opere
Sanctuarij. Sicque cessatum est à
muneribus offerendis, *eo quod ob- 7
lata sufficerent & superabundarent.
*Feceruntque omnes corde sapientes 8
ad explendum opus tabernaculi, cor-
tinas decem de bysso retorta, & hya-
cintho, & purpura, coccoque bis tin- B
cto, opere vario, & arte polymita:
*quarum vna habebat in longitudine 9
vigintiocto cubitos, & in latitudine
quattuor. vna mensura erat omnium
cortinarum. *Coniunxitque cortinas 10
quinque, alteram alteri, & alias quin-
que sibi inuicem copulauit. * Fecit & 11
ansas hyacinthinas in ora cortinæ
vnius ex vtroque latere, & in ora
cortinæ alterius similiter, * vt contra 12
se inuicem venirent ansæ, & mutuo
iungerentur. *vnde & quinquaginta 13
fudit circulos aureos, qui morderent
cortinarum ansas, & fieret vnum
tabernaculum. * Fecit & saga vnde- 14
cim de pilis caprarum ad operien-
dum tectum tabernaculi: *vnum sa- 15
gum in longitudine habebat cubitos
triginta, & in latitudine cubitos
quattuor: vnius mensuræ erant om-
nia saga: * quorum quinque iunxit 16
seorsum, & sex alia separatim. *Fecit- 17
que ansas quinquaginta in ora sagi
vnius, & quinquaginta in ora sagi
alterius, vt sibi inuicem iungerentur.
*Et fibulas æneas quinquaginta, qui- 18
bus necteretur tectum, vt vnum pal-
lium ex omnibus sagis fieret. Fecit 19
& opertorium tabernaculi de pelli-
bus arietum rubricatis: aliudque de-
super velamentum de pellibus ian- C
thinis. * Fecit & tabulas tabernaculi 20
de lignis setim stantes. *Decem cubi- 21
torum erat longitudo tabulæ vnius:
& vnum ac semis cubitum latitudo
retinebat. * Binæ incastraturæ erant 22
per singulas tabulas, vt altera alteri
iungeretur. Sic fecit in omnibus ta-
bernaculi tabulis. * E quibus viginti 23
ad plagam meridianam erant contra
Austrum, * cum quadraginta basibus 24
argenteis. Duæ bases sub vna tabula
ponebantur ex vtraque parte angu-
lorum, vbi incastraturæ laterum in

25 angulis terminantur. * Ad plagam
quoque tabernaculi, quæ respicit ad
Aquilonem, fecit viginti tabulas,
26 *cum quadraginta basibus argenteis,
27 duas bases per singulas tabulas. *Cõ-
tra occidentem verò, id est, ad eam
partem tabernaculi, quæ mare respi-
28 cit, fecit sex tabulas, * & duas alias
per singulos angulos tabernaculi re-
29 tro: * quæ iunctæ erant à deorsum
vsque sursum, & in vnam compagi-
nem pariter ferebantur. Ita fecit ex
30 vtraque parte per angulos: *vt octo
essent simul tabulæ, & haberent ba-
ses argenteas sedecim, binas scilicet
31 bases sub singulis tabulis. *Fecit &
D vectes de lignis setim, quinque ad
continendas tabulas vnius lateris ta-
32 bernaculi, *& quinque alios ad alte-
rius lateris coaptandas tabulas: & ex-
tra hos, quinque alios vectes ad occi-
dentalem plagam tabernaculi contra
33 mare. Fecit quoque vectem alium,
qui per medias tabulas ab angulo vs-
34 que ad angulum perueniret. *Ipsa au-
tem tabulata deaurauit, fusis basi-
bus earũ argenteis. Et circulos eorum
fecit aureos, per quos vectes induci
possent: quos & ipsos laminis aureis
35 operuit. * Fecit & velum de hyacin-
tho, & purpura, vermiculo, ac bysso
retorta, opere polymitario, varium
36 atque distinctum: * & quattuor co-
lumnas de lignis setim, quas cum
capitibus deaurauit, fusis basibus
37 earum argenteis. *Fecit & tentorium
in introitu tabernaculi ex hyacin-
tho, purpura, vermiculo, byssoque
38 retorta, opere plumarij: * & colum-
nas quinque cum capitibus suis, quas
operuit auro, basesque earum fudit
æneas.

CAP. XXXVII.

1 FEcit autem Beseleel & arcam de
A lignis setim, habentem duos semis
cubitos in longitudine, & cubitum
ac semissem in latitudine, altitudo
quoque vnius cubiti fuit & dimidij:
vestiuitque eam auro purissimo in-
2 tus ac foris. * Et fecit illi coronam
3 auream per gyrum, * conflans quat-
tuor annulos aureos per quattuor
angulos eius: duos annulos in latere
4 vno, & duos in altero. * Vectes quo-
que fecit de lignis setim, quos vestiuit
5 auro, *& quos misit in annulos, qui
erant in lateribus arcæ ad portan-
6 dum eam. Fecit & propitiatorium,
id est, oraculum, de auro mũdissimo, 7

duo-

duorum cubitorum & dimidij in
longitudine, & cubiti ac semis in la-
titudine. * Duos etiam Cherubim ex 7
auro ductili, quos posuit ex vtraque
parte propitiatorij: * Cherub vnum 8
in summitate vnius partis, & Cherub B
alterum in summitate partis alterius:
duos Cherubim in singulis summi-
tatibus propitiatorij, * extendentes 9
alas, & tegentes propitiatorium, seq;
mutuò & illud respicientes. Fecit 10
& mensam de lignis setim in longi-
tudine duorum cubitorum, & in la-
titudine vnius cubiti, quæ habebat in
altitudine cubitum ac semissem. * cir- 11
cumdeditque eam auro mundissimo,
& fecit illi labium aureum per gy-
rum, * ipsiq; labio coronam auream 12
interrasilem quattuor digitorum, &
super eamdem, alteram coronam au-
ream. * Fudit & quattuor circulos 13
aureos, quos posuit in quattuor an-
gulis per singulos pedes mēsæ * con- 14
tra coronam: misitque in eos vectes,
vt possit mensa portari. * Ipsos quo- 15
que vectes fecit de lignis setim, & cir-
cumdedit eos auro. * Et vasa ad di- 16
uersos vsus mensæ, acetabula, phia- C
las, & cyathos, & thuribula, ex auro
puro, in quibus offerenda sunt liba-
mina. Fecit & candelabrum ductile 17
de auro mundissimo. De cuius vecte
calami, scyphi, sphærulæque ac lilia
procedebant: * sex in vtroque latere, 18
tres calami ex parte vna, & tres ex
altera: * tres scyphi in nucis modum 19
per calamos singulos, sphærulęq; si-
mul & lilia: & tres scyphi instar nu-
cis in calamo altero, spærulæque si-
mul & lilia. Æquum erat opus sex
calamorum, qui procedebant de sti-
pite candelabri. * In ipso autem vecte 20
erant quattuor scyphi in nucis mo-
dum, spærulæque per singulos simul
& lilia: * & sphærulæ sub duobus 21
calamis per loca tria, qui simul sex
fiunt calami procedentes de vecte
vno. * & sphærulæ igitur, & calami 22
ex ipso erāt, vniuersa ductilia ex au- D
ro purissimo. * Fecit & lucernas se- 23
ptem cum emunctoriis suis, & vasa
vbi ea quæ emuncta sunt, extinguan-
tur, de auro mūdissimo. * Talentum 24
auri appendebat candelabrum cum
omnibus vasis suis. * Fecit & altare 25
thymiamatis de lignis setim, per qua-
drum singulos habens cubitos, & in
altitudine duos: è cuius angulis pro-
cedebant cornua. * Vestiuitque illud 26
auro purissimo cum craticula ac pa-
27 rietibus & cornibus. * Fecitq; ei co-
ronam aureolam per gyrum, & duos
annulos aureos sub corona per sin-
gula latera, vt mittantur in eos vectes,
28 & possit altare portari. * Ipsos autem
vectes fecit de lignis setim, & operuit
29 laminis aureis. * Cōposuit & oleum
ad sanctificationis vnguentum, &
thymiama de aromatibus mundis-
simis opere pigmentarij.

CAP. XXXVIII.

1 Fecit & altare holocausti de lignis 2. Par. 4. b. 5
A setim, quinque cubitorū per qua-
2 drum, & trium in altitudine: * cuius
cornua de angulis procedebant, ope-
3 ruitque illud laminis æneis. * Et in
vsus eius parauit ex ære vasa diuer-
sa, lebetes, forcipes, fuscinulas, vnci-
4 nos, & ignium receptacula. * Crati-
culamque eius in modum retis fecit
æneam, & subter eam in altaris me-
5 dio arulam, * fusis quattuor annulis
per totidem retiaculi summitates, ad
immittendos vectes ad portandum:
6 * quos & ipsos fecit de lignis setim,
7 & operuit laminis æneis: * a induxit- a Sup. 27. b. 8
que in circulos, qui in lateribus alta-
ris eminebant. Ipsum autem altare
non erat solidum, sed cauum ex ta-
8 bulis, & intus vacuum. * Fecit & la-
brum æneum cum basi sua de specu-
lis mulierum, quæ excubabāt in ostio
9 tabernaculi. * Fecit & atrium, in cu-
B ius australi plaga erant tentoria de
bysso retorta, cubitorum centum,
10 * columnæ æneæ viginti cum basibus
suis, capita columnarū, & tota operis
11 cælatura, argentea. * Æquè ad se-
ptentrionalem plagam tentoria, co-
lumnæ, basesque & capita columna-
rum eiusdem mensuræ, & operis ac
12 metalli, erant. In ea verò plaga, quæ
ad Occidentem respicit, fuerunt ten-
toria cubitorum quinquaginta, co-
lumnæ decem cū basibus suis æneæ,
& capita columnarum, & tota ope-
13 ris cælatura, argentea. * Porrò con-
tra orientem quinquaginta cubito-
14 rū parauit tentoria: * è quibus, quin-
decim cubitos columnarum trium
cum basibus suis vnū tenebat latus
15 * & in parte altera (quia inter vtra-
que introitū tabernaculi fecit) quin-
decim æquè cubitorum erant tento-
ria, columnæque tres, & bases toti-
16 dem. * Cuncta atrij tentoria bysso
17 retorta texuerat. * Bases columna-
C rum fuere æneæ, capita autem earum

cum cunctis cælaturis ſuis argentea:
ſed & ipſas columnas atrij veſtiuit
argento. * Et in introitu eius opere 18
plumario fecit tentorium ex hyacin-
tho, purpura, vermiculo, ac byſſo re-
torta, quod habebat viginti cubitos in
longitudine, altitudo vero quinque
cubitorum erat iuxta menſurã, quam
cuncta atrij tentoria habebant. * Co- 19
lumnæ autem in ingreſſu fuere quat-
tuor cum baſibus æneis, capitaq; ea-
rum & cælaturæ argenteæ. Paxil- 20 B
los quoque tabernaculi & atrij per
gyrũ fecit æneos. * Hæc ſunt inſtru- 21
menta tabernaculi teſtimonij, quæ
enumerata ſunt iuxta præceptum
Moyſi in ceremonijs Leuitarum per
manum Ithamar filij Aaron ſacer-
dotis: * quæ Beſeleel filius Vri filij 22
Hur de tribu Iuda, Dño per Moyſen
iubente, compleuerat, * iuncto ſi- 23
bi ſocio Ooliab filio Achiſamech
de tribu Dan: qui & ipſe artifex li-
gnorum egregius fuit, & polymita-
rius atque plumarius ex hyacintho,
purpura, vermiculo & byſſo. * Om- 24
ne aurum quod expẽſum eſt in opere
Sanctuarij, & quod oblatum eſt in D
donarijs, viginti nouem talentorum
fuit, & ſeptingẽtorum triginta ſiclo-
rum ad menſuram Sanctuarij. * Ob- 25
latum eſt autẽ ab his qui tranſierunt
ad numerum à viginti annis & ſu-
prà, de ſexcentis tribus millibus, &
quingentis quinquaginta, armato-
rum. * Fuerunt præterea centum ta- 26
lenta argenti, è quibus conflatæ ſunt
baſes Sanctuarij, & introitus vbi ve-
lum pendet. * Centum baſes factæ 27
ſunt de talentis centum, ſingulis ta-
lentis per baſes ſingulas ſupputatis.
C De mille autem ſeptingentis, & ſe- 28
ptuaginta quinque fecit capita co-
lumnarum, quas & ipſas veſtiuit ar-
gento. * Æris quoq; oblata ſunt ta- 29
lenta ſeptuaginta duo millia, & qua-
dringenti ſuprà ſicli, * ex quibus fu- 30
ſæ ſunt baſes in introitu tabernaculi
teſtimonij, & altare æneum cum cra-
ticula ſua, omniaque vaſa, quæ ad
vſum eius pertinent, * & baſes atrij 31
tam in circuitu quã in ingreſſu eius,
& paxilli tabernaculi atque atrij,
per gyrum.

CAP. XXXIX.

Sup. 28. a. 6

DE hyacintho verò & purpura, 1
vermiculo ac byſſo fecit veſtes, A
quibus indueretur Aaron quando
miniſtrabat in ſanctis, ſicut præce-

2 pit Dominus Moyſi. * Fecit igitur
ſuperhumerale de auro, hyacintho,
& purpura, coccoque bis tincto, &
3 byſſo retorta, * opere polymitario,
inciditq; bracteas aureas, & extenua-
uit in fila, vt poſſent torqueri cum
4 priorum colorũ ſubtegmine, * duaſ-
que oras ſibi inuicem copulatas in
5 vtroq; latere ſummitatum, * & bal-
teum ex eiſdem coloribus, ſicut præ-
6 ceperat Dominus Moyſi. * Parauit &
B duos lapides onychinos, aſtrictos &
incluſos auro, & ſculptos arte gẽma-
7 ria, nominibus filiorum Iſrael: * po-
ſuitque eos in lateribus ſuperhume-
ralis in monimẽtum filiorum Iſrael,
ſicut præceperat Dominus Moyſi.
8 Fecit & rationale opere polymito D
iuxta opus ſuperhumeralis, ex auro,
hyacintho, purpura, coccoq; bis tin-
9 cto, & byſſo retorta: * quadrãgulum,
10 duplex, menſuræ palmi. * Et poſuit
C in eo gemmarum ordines quattuor.
In primo verſu erat ſardius, topazius,
11 ſmaragdus. * In ſecundo, carbuncu-
12 lus, ſapphirus, & iaſpis. * In tertio,
ligurius, achates, & amethyſtus.
13 * In quarto, chryſolythus, onychi-
nus, & beryllus, circumdati & in-
14 cluſi auro per ordines ſuos. * Ipſique
lapides duodecim, ſculpti erant no-
minibus duodecim tribuum Iſrael,
15 ſinguli per nomina ſingulorum. * Fe-
cerunt in rationali & catenulas ſibi
inuicem cohærentes, de auro puriſſi-
16 mo: * & duos vncinos, totidemque
annulos aureos. Porrò annulos po-
ſuerunt in vtroque latere rationalis,
17 * è quibus penderent duæ catenæ au-
reæ, quas inſeruerunt vncinis, qui in
ſuperhumeralis angulis eminebant.
18 * Hæc & antè & retrò ita conuenie-
D bant ſibi, vt ſuperhumerale & ratio-
19 nale mutuò necterentur, * ſtricta ad
balteum & annulis fortiùs copulata,
quos iungebat vitta hyacinthina, ne
laxa fluerent, & à ſe inuicem moue-
rentur, ſicut præcepit Dominus Moy-
20 ſi. * Fecerunt quoque tunicam ſu-
perhumeralis totam hyacinthinam,
21 * & capitium in ſuperiori parte con-
tra medium, oramque per gyrum ca-
22 pitij textilem: deorſum autem ad E
pedes mala punica ex hyacintho,
purpura, vermiculo, ac byſſo retorta:
23 * & tintinnabula de auro puriſſimo,
E quæ poſuerunt inter malogranata in
extrema parte tunicæ per gyrum:
24 * tintinnabulum autem aureum, &

malum punicum,quibus ornatus in-
cedebat pontifex quando ministerio
fungebatur, sicut præceperat Domi-
nus Moysi. * Fecerunt & tunicas byf- 25
finas opere textili Aaron & filiis eius:
* & mitras cum coronulis suis ex 26
bysso: * feminalia quoque linea, bys- 27
fina: * cingulum verò de bysso re- 28
torta, hyacintho, purpura, ac vermi-
culo bis tincto arte plumaria, sicut
præceperat Dominus Moysi * Fece- 29
runt & laminam sacræ venerationis
de auro purissimo, scripseruntque in F
ea opere gemmario, Sanctum Domi-
ni: * & strinxerunt eam cum mitra 30
vitta hyacinthina, sicut præceperat
Dominus Moysi. * Perfectum est igi- 31
tur omne opus tabernaculi & tecti
testimonij: feceruntq; filij Israel cun-
cta quæ præceperat Dominus Moysi.
* Et obtulerunt tabernaculum & te- 32
ctum & vniuersam supellectilem, an-
nulos, tabulas, vectes, columnas ac
bases; * opertorium de pellibus arie- 33
tum rubricatis, & aliud operimentum
de ianthinis pellibus, * velum, arcam, 34
vectes, propitiatorium, * mensam cum 35
vasis suis & propositionis panibus:
* candelabrum, lucernas, & vtensilia 36
earum cum oleo: * altare aureum, & 37
vnguentum, & thymiama ex aroma- G
tibus: * & tentorium in introitu ta- 38
bernaculi: * altare æneum, retiacu- 39
lum, vectes, & vasa eius omnia: la-
brum cum basi sua: tentoria atrij, &
columnas cum basibus suis: * tento- 40
rium in introitu atrij, funiculosque
illius & paxillos. // Nihil ex vasis de-
fuit, quæ in ministerium tabernacu-
li, & in tectum fœderis iussa sunt fie-
ri. * Vestes quoque, quibus sacerdo- 41
tes vtuntur in Sanctuario, Aaron sci-
licet & filij eius, * obtulerunt filij If- 42
rael, sicut præceperat Dominus.
* Quæ postquam Moyses cuncta vi- 43
dit completa, benedixit eis.

CAP. XL.

LOcutusq; est Dominus ad Moy- 1
sen, dicens: * Mense primo, prima 2
die mensis, eriges tabernaculum testi- A
monij, * & pones in eo arcam, dimit- 3
tesque ante illam velum: * & illata 4
mensa, pones super eam quę ritè præ-
cepta sunt. Candelabrum stabit cum
lucernis suis, * & altare aureũ in quo 5
adoletur incensum, coram arca te-
stimonij. Tentorium in introitu ta-
bernaculi pones, * & ante illud al- 6
tare holocausti: * labrum inter alta- 7

re & tabernaculum, quod implebis
8 aqua. * Circumdabisque atrium ten-
9 toriis, & ingressum eius. * Et assum-
pto vnctionis oleo vnges tabernacu-
lum cum vasis suis, vt sanctificentur:
10 * altare holocausti & omnia vasa
11 eius: * labrum cum basi sua: omnia
vnctionis oleo consecrabis, vt sint
12 Sancta sanctorum. * Applicabisque
B Aaron & filios eius ad fores taber-
13 naculi testimonij, & lotos aqua * in-
dues sanctis vestibus, vt ministrent
mihi, & vnctio eorum in sacerdo-
14 tium sempiternum proficiat. * Fecit-
que Moyses omnia quæ præceperat
15 Dominus. // Igitur mense primo an-
ni secundi, prima die mensis, collo-
16 catum est tabernaculum. * a Erexit- *Num. 7. a. 7
que Moyses illud, & posuit tabulas
ac bases & vectes, statuitque colum-
17 nas, * & expandit tectum super ta-
bernaculum, imposito desuper ope-
rimento, sicut Dominus imperaue-
18 rat. * Posuit & testimonium in ar-
ca, subditis infrà vectibus, & oracu-
19 lum desuper. * Cumque intulisset
arcam in tabernaculum, appendit an-
te eam velum vt expleret Domini
20 iussionem. * Posuit & mensam in ta-
bernaculo testimonij ad plagam Se-
21 ptentrionalem extra velum, * ordi- G
natis coram propositionis panibus,
sicut præceperat Dominus Moysi.
22 * Posuit & candelabrum in taberna-
C culo testimonij è regione mensæ in
23 parte australi, * locatis per ordinem
lucernis, iuxta præceptum Domini.
24 * Posuit & altare aureum sub tecto
25 testimonij contra velum, * & adole-
uit super eo incensum aromatum,
26 sicut iusserat Dominus Moysi. * Po-
suit & tentorium in introitu taber-
27 naculi testimonij, & altare holocau-
sti in vestibulo testimonij, offerens in
eo holocaustum, & sacrificia, vt Do-
28 minus imperauerat. // Labrum quo- H
D que statuit inter tabernaculum testi-
monij & altare, implens illud aqua.
29 * Laueruntque Moyses & Aaron, ac
30 filij eius manus suas & pedes, * cùm
ingrederentur tectum fœderis & ac-
cederent ad altare, sicut præceperat
31 Dominus Moysi: * Erexit & atrium
per gyrũ tabernaculi & altaris, ducto
in introitu eius tentorio. Postquam
32 omnia perfecta sunt, * a operuit nu- *Num. 9.
bes tabernaculum testimonij, & glo- c. 15
33 ria Domini impleuit illud. * Nec po- 3. Reg. 8.
terat Moyses ingredi tectum fœderis, c. 10

nube operiente omnia, & maiestate
Domini coruscante, quia cuncta nu-
bes operuerat. * Si quando nubes ta- 34
bernaculum deserebat, proficiscebantur
bantur filij Israel per turmas suas:
* si pendebat desuper, manebant in 35
eodem loco. * Nubes quippe Domi- 36
ni incubabat per diem tabernaculo,
& ignis in nocte, videntibus cunctis
populis Israel per cunctas mansiones suas.

LIBER LEVITICVS,

HEBRAICE VAICRA.

CAPVT I.

VOCAVIT autem Moysen, 1
& locutus est ei Dominus de A
tabernaculo testimonij, di-
cens: * Loquere filiis Israel, & dices 2
ad eos: Homo, qui obtulerit ex vobis
hostiam Domino de pecoribus, id
est, de bobus & ouibus offerens victi-
mas, * * si holocaustum fuerit eius 3
oblatio, ac de armento masculum im-
maculatum offeret ad ostium taber-
naculi testimonij, ad placandum sibi
Dominum: * ponetque manum su- 4
per caput hostiæ, & acceptabilis erit, B
atq; in expiationem eius proficiens.
* immolabitque vitulum coram Do- 5
mino, & offerent filij Aaron sacer-
dotes sanguinem eius, fundentes per
altaris circuitū, quod est ante ostium
tabernaculi. * detractaque pelle ho- 6
stiæ, artus in frusta concident, * & 7
subiicient in altari ignem, strue ligno-
rum antè composita: * & membra 8
quæ sunt cæsa, desuper ordinantes,
caput videlicet, & cuncta quæ ad-
hærent iecori, * intestinis & pedibus 9
lotis aqua: adolebitq; ea sacerdos su- C
per altare in holocaustum & suauem
odorem Domino. ¶ Quòd si de pe- 10
coribus oblatio est, de ouibus siue de
capris holocaustum, masculum abs-
que macula offeret: * immolabitque 11
ad latus altaris quod respicit ad aqui-
lonem, coram Domino: sanguinem
verò illius fundent super altare filij
Aaron per circuitum: * diuidentque 12
membra, caput, & omnia quæ adhæ- D
rent iecori: & ponent super ligna,
quibus subiiciendus est ignis: * inte- 13
stina verò & pedes lauabunt aqua. Et
oblata omnia adolebit sacerdos su-
per altare in holocaustum & odorem

*Exo.29. b.10

14 suauissimum Domino. ¶ Si autem de
auibus, holocausti oblatio fuerit Do-
mino, de turturibus, aut pullis co-
15 lumbæ, * offeret eam sacerdos ad al-
tare: & retorto ad collum capite, ac
rupto vulneris loco, decurrere faciet
sanguinem super crepidinem altaris:
16 * vesiculam verò gutturis, & plumas
proiiciet prope altare ad orientalem
plagam, in loco in quo cineres effun-
17 di solent, * confringetq; ascellas eius,
& non secabit, neque ferro diuidet
eam, & adolebit super altare, lignis
igne supposito. Holocaustum est &
oblatio suauissimi odoris Domino.

CAP. II.

1 ANima cùm obtulerit oblationem
A sacrificij Domino, simila erit eius
oblatio: fundetque super eam oleum,
2 & ponet thus, * ac deferet ad filios
Aaron sacerdotes: quorum vnus tol-
let pugillum plenum similæ & olei,
ac totum thus, & ponet memoriale
super altare in odorem suauissimum
3 Domino. * * quod autē reliquū fue-
rit de sacrificio, erit Aaron & filiorū
eius, Sanctum sanctorum de oblatio-
4 nibus Domini. ¶ Cùm autem ob-
B tuleris sacrificium coctum in cliba-
no: de simila, panes scilicet absq; fer-
mento, conspersos oleo, & lagana
5 azyma oleo lita. * Si oblatio tua fue-
rit de sartagine, similæ cōspersæ oleo
6 & absque fermēto, * diuides eam mi-
nutatim, & fundes super eam oleum.
7 * Sin autem de craticula fuerit sacri-
ficium, æquè simila oleo conperge-
8 tur: * quam offerens Domino, trades
9 manibus sacerdotis. * Qui cùm ob-
C tulerit eam, tollet memoriale de sa-
crificio, & adolebit super altare in
10 odorem suauitatis Domino, * quid-
quid autem reliquum est, erit Aaron,
& filiorum eius, Sanctum sanctorum
11 de oblationibus Domini. * Omnis
oblatio, quæ offertur Domino, absq;
fermēto fiet, nec quidquam fermenti
ac mellis adolebitur in sacrificio Do-
12 mino. * Primitias tātùm eorum offe-
retis ac munera: super altare verò nō
imponentur in odorem suauitatis.
13 ¶ Quidquid obtuleris sacrificij, sale
D cōdies, nec auferes sal fœderis Dei tui
de sacrificio tuo. In omni oblatione
14 tua offeres sal. * Si autē obtuleris mu-
nus primarum frugum tuarum Do-
mino de spicis adhuc virentibus, tor-
rebis igni, & cōfringes in morem far-
tis, & sic offeres primitias tuas Do-
mino,

*Eccl.7. d. 34

*Mar.9.g. 49

mino, * fundens suprà oleum, & thus 15
imponens, quia oblatio Domini est.
* de qua adolebit sacerdos in memo- 16
riam muneris partem farris fracti, &
olei, ac totum thus.

CAP. III.

QVòd si hostia pacificorum fuerit 1
eius oblatio, & de bobus volue- A
rit offerre, marem siue feminam, im-
maculata offeret corā Domino. * Po- 2
netque manum super caput victimæ
suæ, quæ immolabitur in introitu ta-
bernaculi testimonij, fundentq; filij
Aaron sacerdotes, sanguinem per al-
taris circuitum. * Et offerēt de hostia 3
pacificorum in oblationē Domino,
*Exod 2. b.19 * adipē qui operit vitalia, & quidquid
pinguedinis est intrinsecus: * duos 4
renes cum adipe quo teguntur ilia, &
reticulum iecoris cum renunculis. 5
* adolebuntque ea super altare in ho-
locaustum, lignis igne supposito: in B
oblationem suauissimi odoris Domi-
no. Si verò de ouibus fuerit eius 6
oblatio & pacificorum hostia, siue
masculum obtulerit, siue feminam,
immaculata erunt. * Si agnum obtu- 7
lerit coram Domino, * ponet manum 8
suam super caput victimæ suæ: quæ
immolabitur in vestibulo taberna-
culi testimonij: fundentq; filij Aaron
sanguinem eius per circuitum altaris.
* Et offerent de pacificorum hostia 9
sacrificium Domino: adipem & cau-
dam totam * cum renibus, & pingue- 10
dinem quæ operit ventrem atq; vni- C
uersa vitalia, & vtrumque renuncu-
lum cum adipe qui est iuxta ilia, reti-
culumq; iecoris cum renunculis. * & 11
adolebit ea sacerdos super altare in
pabulum ignis & oblationis Domi-
ni. Si capra fuerit eius oblatio, & 12
obtulerit eam Domino, * ponet ma- 13
num suam super caput eius: immola-
bitq; eam in introitu tabernaculi te-
stimonij. Et fundent filij Aaron san- D
guinem eius per altaris circuitum.
* Tolletq; ex ea in pastum ignis Do- 14
minici, adipem qui operit ventrem,
& qui tegit vniuersa vitalia: * duos 15
renunculos cum reticulo, quod est
super eos iuxta ilia, & aruinam ieco-
ris cum renunculis: * adolebitque ea 16
super altare sacerdos in alimoniam
ignis, & suauissimi odoris. Omnis
adeps, Domini erit * iure perpetuo in 17
generationibus, & cunctis habitacu-
lis vestris: nec sanguinem nec adipem
omnino comedetis.

CAP. IIII.

1 LOcutusq; est Dominus ad Moy-
2 sen, dicens: * Loquere filiis Israel:
A Anima, quæ peccauerit per ignoran-
tiam, & de vniuersis mandatis Do-
mini, quæ præcepit vt non fierent,
3 quippiam fecerit: * si sacerdos, qui vn-
ctus est, peccauerit, delinquere faciens
populum, offeret pro peccato suo vi-
4 tulum immaculatum Domino: * &
adducet illum ad ostium tabernacu-
li testimonij coram Domino, ponet-
que manum super caput eius, & im-
5 molabit eū Domino. * Hauriet quo-
que de sanguine vituli, inferens illum
6 in tabernaculum testimonij. * Cum-
que intinxerit digitum in sanguine,
B asperget eo septies coram Domino
7 contra velum Sanctuarij. * ponetq;
de eodem sanguine super cornua al-
taris thymiamatis gratissimi Domi-
no, quod est in tabernaculo testimo-
nij. omnem autem reliquum sangui-
nē fundet in basim altaris holocau-
8 sti in introitu tabernaculi. * Et adi-
pem vituli auferet pro peccato, tam
eum qui vitalia operit quàm omnia
9 quæ intrinsecus sunt: * duos renun-
culos & reticulum quod est super eos
iuxta ilia, & adipem iecoris cum re-
10 nunculis, * sicut aufertur de vitulo
C hostiæ pacificorum: & adolebit ea
11 super altare holocausti. * Pellem ve-
ro & omnes carnes cum capite & pe-
12 dibus & intestinis & fimo, * & re-
liquo corpore efferet extra castra in
locum mundum, vbi cineres effundi
solent: incenderque ea super ligno-
rum struem, quæ in loco effusorum
13 cinerum cremabūtur. Quòd si om-
nis turba Israel ignorauerit, & per
imperitiam fecerit quod cōtra man-
14 datum Domini est, * & postea in-
tellexerit peccatum suum, offeret pro
peccato suo vitulum. adducetq; eum
15 ad ostium tabernaculi. * Et ponent
D seniores populi manus super caput
eius coram Domino. Immolatoq; vi-
16 tulo in conspectu Domini, * inferet
sacerdos, qui vnctus est, de sanguine
17 eius in tabernaculū testimonij, * tin-
cto digito aspergens septies cōtra ve-
18 lum. * ponetque de eodem sanguine
in cornibus altaris, quod est coram
Domino in tabernaculo testimonij:
reliquum autem sanguinem fundet
iuxta basim altaris holocaustorum,
quod est in ostio tabernaculi testimo-
19 nij. * Omnemq; eius adipem tollet,

& adolebit ſuper altare: * ſic faciens 20
& de hoc vitulo quo modo fecit &
prius: & rogante pro eis ſacerdote,
propitius erit eis Dominus. * Ipſum 21
autem vitulum efferet extra caſtra,
atque comburet ſicut & priorem vi-
tulum: quia eſt pro peccato multitu-
dinis. * Si peccauerit princeps, & fe- 22
cerit vnum è pluribus per ignoran- E
tiam, quod Domini lege prohibetur:
* & poſtea intellexerit peccatū ſuum, 23
offeret hoſtiam Domino, hircum de
capris immaculatum. * Ponetq; ma- 24
num ſuam ſuper caput eius: cumque
immolauerit eum in loco vbi ſolet
mactari holocauſtum coram Domi-
no, quia pro peccato eſt, * tinget ſa- 25
cerdos digitum in ſanguine hoſtiæ
pro peccato, tangens cornua altaris
holocauſti, & reliquum fundent ad
baſim eius. * Adipem verò adolebit 26
ſuprà, ſicut in victimis pacificorum
fieri ſolet: rogabitque pro eo ſacer-
dos, & pro peccato eius, & dimit-
tetur ei. * Quòd ſi peccauerit anima 27
per ignorantiam, de populo terræ, vt F
faciat quicquam de his, quæ Domini
lege prohibentur, atque delinquat,
* & cognouerit peccatum ſuum, of- 28
feret capram immaculatam. * Ponet- 29
que manum ſuper caput hoſtiæ quæ
pro peccato eſt: & immolabit eam in
loco holocauſti. * Tolletq; ſacerdos 30
de ſanguine in digito ſuo: & tangens
cornua altaris holocauſti, reliquum
fundet ad baſim eius. * Omnem au- 31
tem adipem auferens, ſicut auferri G
ſolet de victimis pacificorum, adole-
bit ſuper altare in odorem ſuauitatis
Domino: rogabitque pro eo, & di-
mittetur ei. * Sin autem de pecori- 32
bus obtulerit victimam pro peccato,
ouem ſcilicet immaculatam; * ponet 33
manum ſuper caput eius, & immola-
bit eam in loco vbi ſolent cædi holo-
cauſtorum hoſtiæ. * Sumetq; ſacer- 34
dos de ſanguine eius digito ſuo, &
tangēs cornua altaris holocauſti, re-
liquum fundet ad baſim eius. * Om- 35
nem quoque adipem auferens, ſicut
auferri ſolet adeps arietis, qui im-
molatur pro pacificis: cremabit ſu-
per altare in incenſum Domini: ro-
gabitque pro eo, & pro peccato eius,
& dimittetur ei.

CAP. V.

SI peccauerit anima, & audierit vo- 1
cem iurantis, teſtiſq; fuerit quòd A
aut ipſe vidit, aut conſcius eſt: niſi in-
dicauerit, portabit iniquitatem ſuam.
2 * Anima, quæ tetigerit aliquid im-
mundum, ſiue quod occiſum à beſtia
eſt, aut per ſe mortuum, aut quodli
bet aliud reptile: & oblita fuerit im-
munditiæ ſuæ, rea eſt, & deliquit:
3 * & ſi tetigerit quidquam de immun-
ditia hominis iuxta omnem impuri-
tatem, qua pollui ſolet, oblitaque co-
gnouerit poſtea, ſubiacebit delicto.
4 * Anima quæ iurauerit, & protulerit
labiis ſuis vt vel malè quid faceret,
vel bene, & idipſum iuramento &
ſermone firmauerit, oblitaque poſtea
5 intellexerit delictū ſuum, * agat pœ-
6 nitentiam pro peccato, * & offerat
de gregibus agnam ſiue capram, ora-
B bitque pro ea ſacerdos & pro pecca-
7 to eius: * ſin autem non potuerit of-
ferre pecus, offerat [b] duos turtures,
vel duos pullos columbarum Dño,
vnum pro peccato, & alterum in ho-
8 locauſtum, * dabitque eos ſacerdoti:
qui primum offerens pro peccato, re-
torquebit caput eius ad pennulas, ita
vt collo hæreat, & non penitus ab-
9 rumpatur. * Et aſperget de ſanguine
eius parietem altaris. quidquid autem
reliquum fuerit, faciet diſtillare ad
fundamentum eius, quia pro peccato
10 eſt. * Alterum verò adolebit in ho-
locauſtum, vt fieri ſolet: rogabitque
pro eo ſacerdos & pro peccato eius,
11 & dimittetur ei. * Quòd ſi non qui-
C uerit manus eius duos offerre turtu-
res, aut duos pullos columbarum,
offeret pro peccato ſuo ſimilæ par-
tem ephi decimam. non mittet in
eam oleum, nec thuris aliquid im-
12 ponet, quia pro peccato eſt. * tra-
detque eam ſacerdoti: qui plenum ex
ea pugillum hauriens, cremabit ſuper
altare in monimentum eius qui ob-
13 tulerit, * rogans pro illo & expians,
reliquam verò partem ipſe habebit
14 in munere. * Locutuſque eſt Domi-
15 nus ad Moyſen, dicens: * Anima ſi
præuaricans ceremonias, per erro-
rem in his, quæ Domino ſunt ſancti-
ficata, peccauerit, offeret pro delicto
ſuo arietem immaculatum de gregi-
D bus, qui emi poteſt duobus ſiclis, iux-
16 ta pondus Sanctuarij: * ipſumque
quod intulit dāni reſtituet, & quin-
tam partem ponet ſuprà, tradens ſa-
cerdoti, qui rogabit pro eo offerens
17 arietem, & dimittetur ei. * Anima ſi
peccauerit per ignorantiam, feceritque
vnum ex his quæ Domini lege

[b] Infrà 12. d. 8. Luc. 2. d. 24.

pro-

prohibentur, & peccati rea intellexe-
rit iniquitatem suam, * offeret arie- 18
tem immaculatum de gregibus sacer-
dotis, iuxta mensurã, æstimationemq;
peccati qui orabit pro eo, quia nesciẽs
fecerit: & dimittetur ei, * quia per er- 19
rorem deliquit in Dominum.

CAP. VI.

LOcutus est Dñs ad Moysen, di- 1
cens: * Anima quæ peccauerit, & 2
contempto Domino, negauerit pro- A
ximo suo depositum quod fidei eius
creditum fuerat, vel vi aliquid extor-
serit, aut calumniã fecerit, * siue rem 3 (Num. 5. a. 6)
perditam inuenerit, & inficians insu-
per peierauerit, & quodlibet aliud ex
pluribus fecerit, in quibus solent pec-
care homines, * conuicta delicti, red- 4
det * omnia quæ per fraudem voluit 5
obtinere, integra, & quintam insuper
partem domino cui damnum intule-
rat. * Pro peccato autem suo offeret 6
arietem immaculatũ de grege, & da-
bit eum sacerdoti, iuxta æstimatio-
nem, mensuramque delicti: * qui ro- 7
gabit pro eo coram Domino, & di-
mittetur illi pro singulis quæ facien-
do peccauit. * Locutusque est Domi- 8
nus ad Moysen, dicens: * Præcipe 9
Aaron & filiis eius, Hæc est lex ho- B
locausti: Cremabitur in altari tota
nocte usque mane: ignis ex eodem
altari erit. * Vestietur tunica sacerdos 10
& feminalibus lineis: tolletque cine-
res, quos vorans ignis exussit, & po-
nens iuxta altare, * spoliabitur prio- 11
ribus vestimentis, indutusque aliis,
efferet eos extra castra, & in loco
mundissimo vsque ad fauillam con-
sumi faciet. * Ignis autem in altari 12
semper ardebit, quem nutriet sacer-
dos subiiciens ligna mane per singu-
los dies, & imposito holocausto, de-
super adolebit adipes pacificorum.
* Ignis est iste perpetuus, qui nũquam 13
deficiet in altari. * Hæc est lex sacri- 14
ficij & libamentorum, quæ offerent
filij Aaron corã Domino, & coram
altari. * Tollet sacerdos pugillum si- 15
milæ, quæ conspersa est oleo, & to-
tum thus, quod super similam posi-
tum est: adolebitque illud in altari in
monimentum odoris suauissimi Do-
mino: * reliquam autem partem si- 16
milæ comedet Aaron cum filiis suis,
absque fermento: & comedet in loco C
Sancto Atrij tabernaculi. * Ideo au- 17
tem non fermentabitur, quia pars
eius in Domini offertur incensum.

Sanctum sanctorum erit, sicut pro
18 peccato atque delicto. * Mares tan-
tum stirpis Aaron comedent illud.
Legitimum ac sempiternũ erit in ge-
nerationibus vestris de sacrificiis Do-
mini: omnis, qui tetigerit illa, sanctifi-
19 cabitur. * Locutusque est Dominus
20 ad Moysen, dicens: * Hæc est oblatio
Aaron, & filiorum eius, quam offer-
re debent Dño in die unctionis suæ.
Decimam partem ephi offerent simi-
læ in sacrificio sempiterno, medium
eius mane, & medium eius vespere:
21 * quæ in sartagine oleo cõspersa fri-
getur. Offeret autem eam calidam in
22 odorem suauissimum Domino * sa-
cerdos, qui iure patri successerit, &
23 tota cremabitur in altari. * Omne
D enim sacrificium sacerdotum igne
consumetur, nec quisquam comedet
24 ex eo. Locutus est autem Dominus
25 ad Moysen, dicens: * Loquere Aaron
& filiis eius: Ista est lex hostiæ pro
peccato: In loco ubi offertur holo-
caustum, immolabitur coram Dño.
26 Sanctum sanctorum est. * Sacerdos
qui offert, comedet eam in loco san-
27 cto, in atrio tabernaculi. * Quidquid
tetigerit carnes eius, sanctificabitur.
Si de sanguine illius vestis fuerit
aspersa, lauabitur in loco sancto.
28 * Vas autem fictile, in quo cocta est,
confringetur. quod si vas æneum
fuerit, defricabitur, & lauabitur
29 aqua. * Omnis masculus de genere
sacerdotali vescetur de carnibus eius,
30 quia Sanctum sanctorum est. * Ho-
stia enim quæ cæditur pro peccato,
* cuius sanguis infertur in taberna- (* Heb. 13. b. 11)
culum testimonij ad expiandum in (Sup. 4. a. 5)
Sanctuario, nõ comedetur, sed com-
buretur igni.

CAP. VII.

1 HÆc quoque lex hostiæ pro deli-
2 cto, Sancta sanctorum est: * id-
A circo ubi immolabitur holocaustum,
mactabitur & victima pro delicto:
sanguis eius per gyrum altaris fun-
3 detur. * Offerent ex ea caudam &
4 adipem qui operit vitalia: * Duos re-
nunculos, & pinguedinem quæ iuxta
ilia est, reticulumque iecoris cum re-
5 nunculis. * & adolebit ea sacerdos
super altare: incensum est Domini
6 pro delicto. Omnis masculus de sa-
cerdotali genere, in loco sancto vesce-
tur his carnibus, quia Sanctum san-
7 ctorum est. * Sicut pro peccato offer-
tur hostia, ita & pro delicto: utriusq;

hostiæ lex vna erit: ad sacerdotem,
qui eam obtulerit,pertinebit * Sacer- 8
dos qui offert holocausti victimam,
habebit pellem eius. * Et omne sacri- 9
ficium similæ, quod coquitur in cli-
bano,& quidquid in craticula, vel in
sartagine præparatur , eius erit sacer-
dotis à quo offertur: *siue oleo con- 10
spersa,siue arida fuerint,cunctis filiis
Aaron mensura æqua per singulos B
diuidetur. * Hæc est lex hostiæ paci- 11
ficorum quæ offertur Dño. * Si pro 12
gratiarum actione oblatio fuerit, of-
ferent panes absque fermento con-
spersos oleo , & lagana azyma vncta
oleo,coctamque similam,& collyri-
das olei admistione conspersas: *pa- 13
nes quoque fermentatos cum hostia
gratiarum,quæ immolatur pro paci-
ficis: * ex quibus vnus pro primitiis 14
offeretur Dño, & erit sacerdotis qui
fundet hostiæ sanguinem. * cuius 15
carnes eadem comedentur die , nec
remanebit ex eis quidquā vsque ma-
ne. *Si voto,vel sponte quispiam ob- 16
tulerit hostiam, eadem similiter ede-
tur die: sed & si quid in crastinū re-
manserit, vesci licitum est: *quidquid 17
autem tertius inuenerit dies,ignis ab-
sumet. Si quis de carnibus victimæ 18
pacificorum die tertio comederit, ir-
rita fiet oblatio,nec proderit offeren-
ti:quin potius quæcumque anima ta-
li se edulio contaminauerit , præua-
ricationis rea erit. * Caro,quæ ali- 19
quid tetigerit immundum,non com- C
edetur,sed comburetur igni:qui fue-
rit mundus,vescetur ex ea. * Anima 20
polluta quæ ederit de carnibus hostię
pacificorum , quæ oblata est Domi-
no,peribit de populis suis. * Et quæ 21
tetigerit immunditiam hominis , vel
iumenti,siue omnis rei,quæ polluere
potest, & comederit de huiuscemodi
carnibus, interibit de populis suis.
Locutusque est Dominus ad Moy- 22
sen, dicens: * Loquere filiis Israel: 23
Adipem ouis, & bouis,& capræ non
comedetis. * Adipem cadaueris mor- 24
ticini, & eius animalis, quod à bestia
captum est, habebitis in varios vsus.
* Si quis adipem, qui offerri debet in 25
incensum Domini,comederit,peribit
de populo suo. * Sanguinem quoque 26
omnis animalis non sumetis in cibo,
tam de auibus quàm de pecoribus.
* Omnis anima , quæ ederit sangui- 27
nem,peribit de populis suis. * Locu- 28
tusque est Dominus ad Moysen, di-

29 cens: * Loquere filiis Israel, dicens:
Qui offert victimam pacificorū Do-
mino, offerat simul & sacrificium, id
30 est,libamenta eius. * tenebit manibus
D adipem hostię,& pectusculum:cum-
que ambo oblata Domino consecra-
31 uerit,tradet sacerdoti, * qui adolebit
adipem super altare,pectusculum au-
tem erit Aaron , & filiorum eius.
32 * armus quoque dexter de pacifico-
rum hostiis cedet in primitias sacer-
33 dotis. * Qui obtulerit sanguinem &
adipem , filiorum Aaron, ipse habe-
bit & armum dextrum in portione
34 sua. * Pectusculum enim eleuationis,
& armum separationis tuli à filiis Is-
rael de hostiis eorum pacificis, &
dedi Aaron sacerdoti,& filiis eius le-
ge perpetua,ab omni populo Israel.
35 * Hæc est vnctio Aaron & filiorum
eius in ceremoniis Domini die qua
obtulit eos Moyses , vt sacerdotio
36 fungerentur , * & quæ præcepit eis
dari Dominus à filiis Israel religione
perpetua in generationibus suis.
37 * Ista est lex holocausti , & sacrificij
pro peccato atque delicto,& pro con-
secratione & pacificorum victimis:
38 * quam constituit Dominus Moysi
in monte Sinai,quando mandauit fi-
liis Israel vt offerrent oblationes suas
Domino in deserto Sinai.

CAP. VIII.

1 LOcutusque est Dominus ad Moy-
2 sen,dicens: * Tolle Aaron cum
A filiis suis, vestes eorum,& vnctionis
oleum , vitulum pro peccato , duos
3 arietes, canistrum cum azymis , * &
congregabis omnem cœtū ad ostium
4 tabernaculi. * Fecit Moyses vt Do-
minus imperauerat. Congregataque
omni turba ante fores tabernaculi,
5 * ait: Iste est sermo, quem iussit Do-
6 minus fieri. * Statimque obtulit Aa-
ron & filios eius. Cumq; lauisset eos,
7 * vestiuit pontificem subucula linea,
accingens cū balteo, & induens eum
tunica hyacinthina , & desuper hu-
8 merale imposuit, * quod astringens
cingulo aptauit rationali,in quo erat
9 Doctrina & Veritas. * Cidari quo-
B que texit caput: & super eam,contra
frontē,posuit laminam auream con-
secratam in sanctificatione,sicut prę-
10 ceperat ei Dominus. * Tulit & vn-
ctionis oleum , quo liniuit taberna-
culum cum omni supellectili sua.
11 * Cumque sanctificans aspersisset
altare septem vicibus, vnxit illud, &

omnia vasa eius, labrumque cum ba-
si sua sanctificauit oleo. *a Quod fun- 12
dens super caput Aaron, vnxit eum,
& consecrauit: * filios quoque eius 13
oblatos vestiuit tunicis lineis, & cin-
xit balteis, imposuitque mitras, vt
iusserat Dominus. Obtulit & vitu- 14
lum pro peccato. cumque super ca- C
put eius posuisset Aaron, & filij eius
manus suas, * immolauit eum: hau- 15
riens sanguinem, & tincto digito, te-
tigit cornua altaris per gyrum quo
expiato & sanctificato, fudit reli-
quum sanguiné ad fundamenta eius.
* Adipem verò qui erat super vitalia, 16
& reticulum iecoris, duosque renun-
culos, cum aruinulis suis adoleuit su-
per altare: * vitulum cum pelle, & 17
carnibus, & fimo, cremans extra ca-
stra, sicut præceperat Dñs. * Obtulit 18
& arietem in holocaustum: super cu-
ius caput cùm imposuissent Aaron &
filij eius manus suas, * immolauit 19
eum, & fudit sanguinem eius per cir-
cuitum altaris. * Ipsumque arietem 20
in frusta concidens, caput eius, & ar-
tus, & adipem adoleuit igni, * lotis 21
prius intestinis & pedibus. totumque
simul arietem incendit super altare, D
eò quòd esset holocaustum suauissi-
mi odoris Domino, sicut præceperat
ei. * Obtulit & arietem secundum, in 22
consecratione sacerdotum: posue-
runtque super caput eius Aaron &
filij eius manus suas. * quem cùm 23
immolasset Moyses, sumens de san-
guine eius, tetigit extremum auricu-
læ dextræ Aaron, & pollicem manus
eius dextræ, similiter & pedis. * Ob- 24
tulit & filios Aaron. cumque de san- E
guine arietis immolati tetigisset ex-
tremum auriculæ singulorũ dextræ,
& pollices manus ac pedis dextri, re-
liquum fudit super altare per circui-
tum: * adipem verò, & caudam, om- 25
nemque pinguedinem quæ operit in-
testina, reticulumque iecoris, & duos
renes cum adipibus suis, & armo de-
xtro separauit. *b Tollens autem de 26
canistro azymorũ, quod erat coram
Dño, panem absque fermẽto, & col-
lyridam conspersam oleo, laganum-
que posuit super adipes, & armum
dextrum, * tradens simul omnia Aa- 27
ron & filiis eius. Qui postquam le-
uauerunt ea coram Domino, * rur- 28
sum suscepta de manibus eorum, ad- F
oleuit super altare holocausti, eo
quòd consecrationis esset oblatio, in
odorem suauitatis, sacrificij Dño.
29 * Tulitq; pectusculum eleuans illud
coram Domino, de ariete consecra-
tionis in partem suam, sicut præcepe-
30 rat ei Dñs. * Assumensque vnguen-
tum, & sanguinem qui erat in altari,
aspersit super Aaron & vestimenta
eius, & super filios illius ac vestes eo-
31 rum. * Cumque sanctificasset eos in
vestitu suo, præcepit eis, dicens: Co-
quite carnes ante fores tabernaculi,
G & ibi comedite eas. panes quoq; con-
secrationis edite, qui positi sunt in
canistro, sicut præcepit mihi Dñs, di-
cens: Aaron & filij eius comedent
32 eos: * quidquid autem reliquum fue-
rit de carne & panibus, ignis absu-
33 met. * De ostio quoque tabernaculi
non exibitis septem diebus, vsque ad
diem quo complebitur tempus con-
secrationis vestræ. septem enim die-
34 bus finitur consecratio: * sicut & in
præsentiarum factum est, vt ritus sa-
35 crificij cõpleretur. Die ac nocte ma-
nebitis in tabernaculo obseruantes
custodias Domini, ne moriamini: sic
36 enim mihi præceptum est. * Fece-
runtque Aaron & filij eius cuncta
quæ locutus est Dominus per ma-
num Moysi.

CAP. IX.

1 FActo autem octauo die, vocauit
A Moyses Aaron & filios eius, ac
maiores natu Israel, dixitque ad Aa-
2 ron: *a Tolle de armento vitulum pro
peccato, & arietem in holocaustum,
vtrumque immaculatum, & offer il-
3 los coram Domino * Et ad filios Is-
rael loqueris: Tollite hircũ pro pec-
cato, & vitulum, atque agnum anni-
culos, & sine macula in holocaustũ,
4 * bouem & arietem pro pacificis: &
immolate eos coram Domino, in sa-
crificio singulorum similam cõsper-
sam oleo offerentes. hodie enim Do-
5 minus apparebit vobis. * Tulerunt er-
B go cuncta quæ iusserat Moyses ad
ostium tabernaculi: vbi cùm omnis
6 multitudo astaret, * ait Moyses: Iste
est sermo, quem præcepit Dominus:
facite. & apparebit vobis gloria eius.
7 * Et dixit ad Aaron: Accede ad alta-
re, & immola pro peccato tuo: of-
fer holocaustum, & deprecare pro
te & pro populo. cumque macta-
ueris hostiam populi, ora pro eo,
8 sicut præcepit Dominus. Statim-
que Aaron accedens ad altare, im-
molauit vitulum pro peccato suo:

*a Exod. 45. c. 18 [margin]
*b Exod. 29. f. 12; Inf. 29. b. 9 [margin]
*a Exod. 29. a. 1 [margin]

* cuius sanguinem obtulerunt ei filij 9
sui: in quo tingens digitum, tetigit cor-
nua altaris, & fudit residuum ad ba-
sim eius. * Adipemq; & renunculos, 10
ac reticulum iecoris, quæ sunt pro
peccato, adoleuit super altare, sicut
præceperat Dominus Moysi: * carnes 11
verò & pellem eius extra castra com-
bussit igni. * Immolauit & holocau- 12
sti victimam: obtuleruntque ei filij C
sui sanguinem eius, quem fudit per
altaris circuitum. * Ipsam etiam ho- 13
stiam in frusta concisam, cum capite
& membris singulis obtulerunt. Quæ
omnia super altare cremauit igni,
* lotis aqua prius intestinis & pedi- 14
bus. * Et pro peccato populi offerens, 15
mactauit hircum: expiatoque altari,
* fecit holocaustum, * addens in sa- 16
crificio libamenta, quæ pariter offe- 17
runtur, & adolens ea super altare,
absque ceremoniis holocausti matu-
tini. * Immolauit & bouem atque 18
arietem, hostias pacificas populi: ob-
tuleruntque ei filij sui sanguinem,
quem fudit super altare in circuitû.
* Adipem autem bouis, & caudam 19
arietis, renunculosque cum adipibus D
suis, & reticulum iecoris * posuerunt 20
super pectora. cumque cremati essent
adipes super altare, * pectora eorum, 21
& armos dextros separauit Aaron,
eleuans coram Domino sicut præce-
perat Moyses. * Et extendens manus 22
ad populum, benedixit ei. Sicque
completis hostiis pro peccato, & ho-
locaustis, & pacificis, descendit. In- 23
gressi autem Moyses & Aaron in ta-
bernaculum testimonij, & deinceps
egressi benedixerunt populo. a Appa-
ruitque gloria Domini omni multi-
tudini: * & ecce egressus ignis à Dño, 24
deuorauit holocaustum, & adipes
qui erant super altare. Quod cùm vi-
dissent turbæ, laudauerunt Domi-
num, ruentes in facies suas.

a 2. Mac. 2. 11.

CAP. X.

ARreptisque Nadab, & Abiu filij 1
Aaron thuribulis, a posuerunt A
ignem, & incensum desuper, offe-
rentes coram Domino ignê alienum:
quod eis præceptû non erat. * Egres- 2
susque ignis à Domino, deuora-
uit eos, & mortui sunt coram Dño.
* Dixitque Moyses ad Aaron: Hoc 3
est quod locutus est Dominus: San-
ctificabor in iis, qui appropinquant
mihi, & in conspectu omnis populi
glorificabor. Quod audiens tacuit

a Num. 3. 4. & 26. 61. 1. Par. 24. 2.

4 Aaron. * Vocatis autem Moyses Mi-
saele, & Elisaphan filiis Oziel, patrui
Aaron, ait ad eos: Ite & tollite fra-
tres vestros de conspectu Sanctuarij,
5 & asportate extra castra. * Confe-
stimque pergentes, tulerunt eos sicut
iacebant, vestitos lineis tunicis, &
eiecerunt foras, vt sibi fuerat impe-
6 ratum. * Locutusque est Moyses ad
B Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar fi-
lios eius: Capita vestra nolite nuda-
re, & vestimenta nolite scindere, ne
fortè moriamini, & super omnê cœ-
tum oriatur indignatio. Fratres ve-
stri, & omnis domus Israel plangant
incendium quod Dominus suscita-
7 uit: * vos autem non egrediemini fo-
res tabernaculi, alioquin peribitis:
oleum quippe sanctæ vnctionis est
super vos. Qui fecerunt omnia iuxta
8 præceptum Moysi. * Dixit quoque
9 Dominus ad Aaron: * Vinum, & om-
ne quod inebriare potest, non bibe-
tis tu & filij tui, quando intratis in
tabernaculum testimonij, ne moria-
mini: quia præceptum sempiternum
10 est in generationes vestras. * Et vt ha-
beatis scientiam discernendi inter
sanctum & profanum, inter pollu-
11 tum & mundum: * doceatisque filios
Israel omnia legitima mea quæ locu-
tus est Dominus ad eos per manum
12 Moysi. * Locutusque est Moyses ad
C Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar fi-
lios eius, qui erant residui: Tollite
sacrificium, quod remansit de obla-
tione Domini, & comedite illud abs-
que fermento iuxta altare, quia San-
13 ctum sanctorum est. Comedetis au-
tem in loco sancto: quod datum est
tibi & filiis tuis de oblationibus Dñi,
14 sicut præceptum est mihi. * Pectuscu-
lum quoque quod oblatum est, &
armum qui separatus est, edetis in
loco mundissimo tu & filij tui, & fi-
liæ tuæ tecû. tibi enim ac liberis tuis
reposita sunt de hostiis salutaribus
15 filiorum Israel: * eo quòd armum &
pectus, & adipes qui cremantur in al-
tari, eleuauerunt coram Domino, &
pertineant ad te, & ad filios tuos lege
perpetua, sicut præcepit Dominus.
16 * b Inter hæc, hircum, qui oblatus fue-
D rat pro peccato, cùm quæreret Moy-
ses, exustum reperit: iratusque contra
Eleazar & Ithamar filios Aaron, qui
17 remanserant, ait: * Cur non comedi-
stis hostiam pro peccato in loco san-
cto, quæ Sancta sanctorum est, &

b 2. Mac. 2. 11.

data

data vobis vt portetis iniquitatem
multitudinis, & rogetis pro ea in cō-
18 spectu Domini, * præsertim cùm de
sanguine illius non sit illatum intra
sancta, & comedere debueritis eam
in Sanctuario, sicut præceptum est
19 mihi? * Respondit Aaron: Oblata est
hodie victima pro peccato, & holo-
caustum coram Domino: mihi au-
tem accidit quod vides. quomodo
potui comedere eam, aut placere Do-
mino in ceremoniis mente lugubri?
20 * Quod cum audisset Moyses, recepit
satisfactionem.

CAP. XI.

1 Locutusq. est Dominus ad Moy-
2 sen & Aaron, dicens: * Dicite fi-
A lijs Israel: [a] Hæc sunt animalia quæ
comedere debetis de cunctis animan-
3 tibus terræ: * Omne quod habet di-
uisam vngulam, & ruminat in peco-
4 ribus, comedetis. * Quidquid autem
ruminat quidem, & habet vngulam,
sed non diuidit eam, sicut camelus &
cetera, non comedetis illud, & inter
5 immunda reputabitis. * Chœrogryl-
lus qui ruminat, vngulamque nō di-
6 uidit, immundus est. * Lepus quoque:
nam & ipse ruminat, sed vngulā non
7 diuidit. * Et [b] sus: qui cùm vngulam
8 diuidat, non ruminat. * horum car-
nibus non vescemini, nec cadauera
cōtingetis, quia immunda sunt vobis.
9 * Hæc sunt quæ gignuntur in aquis,
B & vesci licitum est. Omne quod ha-
bet pinnulas & squamas, tam in mari
quàm in fluminibus & stagnis, com-
10 edetis. * Quidquid autem pinnulas
& squamas non habet eorum quæ in
aquis mouentur & viuunt, abomi-
11 nabile vobis, * execrandumque erit,
carnes eorum nō comedetis, & mor-
12 ticina vitabitis. * Cuncta quæ non
habent pinnulas & squamas in aquis,
13 polluta erunt. Hæc sunt quæ de aui-
bus comedere non debetis, & vitan-
da sunt vobis: Aquilam, & gryphem,
14 & haliæetum, * & miluum ac vul-
15 turem iuxta genus suum, * & omne
corui genus in similitudinē suam,
16 * struthionem, & noctuam, & larum,
17 & accipitrem iuxta genus suum: * bu-
18 bonem, & mergulum, & ibin, * &
cygnum, & onocrotalum, & porphy-
19 rionem, * herodionem & charadrion
C iuxta genus suum, vpupam quoque,
20 & vespertilionem. * Omne de vo-
lucribus quod graditur super quat-
tuor pedes, abominabile erit vobis.

21 * Quidquid autem ambulat quidem
super quattuor pedes, sed habet lon-
giora retrò crura, per quæ salit super
22 terram, * comedere debetis, vt est
bruchus in genere suo, & attacus at-
que ophiomachus, ac locusta, singu-
23 la iuxta genus suum. * Quidquid au-
tem ex volucribus quattuor tantum
habet pedes, execrabile erit vobis:
24 * & quicumque morticina eorum te-
D tigerit, polluetur, & erit immundus
25 vsque ad vesperum: * & si necesse
fuerit vt portet quippiam horū mor-
tuum, lauabit vestimenta sua, & im-
mundus erit vsque ad occasum solis.
26 Omne animal quod habet quidem
vngulam, sed non diuidit eam, nec
ruminat, immundum erit: & qui te-
27 tigerit illud, contaminabitur. * Quod
ambulat super manus ex cunctis ani-
mantibus, quæ incedunt quadrupe-
dia, immundum erit: qui tetigerit
morticina eorum, polluetur vsque
28 ad vesperum. * Et qui portauerit hu-
iuscemodi cadauera, lauabit vesti-
menta sua, & immundus erit vsque
ad vesperum: quia omnia hæc im-
29 munda sunt vobis. * Hæc quoque in-
E ter polluta reputabuntur de his, quæ
mouentur in terra, mustela & mus
& crocodilus, singula iuxta genus
30 suum, * mygale, & chamæleon, &
31 stellio, & lacerta, & talpa: * omnia
hæc immunda sunt. Qui tetigerit
morticina eorum, immundus erit vs-
32 que ad vesperum: * & super quod
ceciderit quidquā de morticinis eo-
rum, polluetur tam vas ligneum &
vestimentum, quàm pelles & cilicia:
& in quocumque fit opus, tingentur
aqua, & polluta erunt vsque ad ve-
sperum. & sic postea mundabuntur.
33 * Vas autem fictile, in quod horum
quidquam intro ceciderit, polluetur,
34 & idcirco frangendum est. * Omnis
cibus, quem comedetis, si fusa fuerit
super eum aqua, immundus erit: &
omne liquens quod bibitur de vni-
35 uerso vase, immundum erit. Et
F quidquid de morticinis huiuscemo-
di ceciderit super illud, immundum
erit: siue clibani, siue chytropo-
des destruentur, & immundi erunt.
36 * Fontes verò & cisternæ, & omnis
aquarum congregatio munda erit.
Qui morticinum eorum tetigerit,
37 polluetur. * Si ceciderit super se-
38 mentem, non polluet eam. * Si
autem quispiam aqua sementem

perfu-

[a] Deut. 14. a. 4

[b] 1. Mac. 6. d. 12.

pertuderit,& postea morticinis tacta
fuerit, ilico polluetur. *Si mortuum 39
fuerit animal, quod licet vobis com-
edere, qui cadauer eius tetigerit, im-
mundus erit vsque ad vesperum: *& 40
qui comederit ex eo quippiam, siue
portauerit, lauabit vestimenta sua &
immundus erit vsque ad vesperum
Omne quod reptat super terram, 41
abominabile erit, nec assumetur in
cibum. *Quidquid super pectus qua- 42
drupes graditur, & multos habet pe- G
des, siue per humum trahitur, non
cõdetis, quia abominabile est. *No- 43
lite contaminare animas vestras, nec
tangatis quidquam eorum, ne im-
mũdi sitis. *Ego enim sum Dominus 44
Deus vester: a sancti estote, quia ego
sanctus sum. Ne polluatis animas ve-
stras in omni reptili quod mouetur
super terram. *Ego enim sum Domi- 45
nus, qui eduxi vos de Terra Ægypti,
vt essem vobis in Deum. Sancti eri-
tis, quia ego sanctus sum. *Ista est lex 46
animantium ac volucrum, & omnis
animæ viuẽtis, quę mouetur in aqua,
& reptat in terra, *vt differentias 47
noueritis mundi, & immundi, &
sciatis quid comedere & quid respue-
re debeatis.

a 1 Petr. 1. c 13

CAP. XII.

LOcutusq; est Dominus ad Moy- 1
sen, dicens: Loquere filiis Israel, 2
& dices ad eos: *Mulier, si suscepto A
semine pepererit masculum, immun-
da erit septem diebus iuxta dies sepa-
rationis menstruæ. *a Et die octauo 3
circumcidetur infantulus: *ipsa verò 4
triginta tribus diebus manebit in san-
guine purificationis suæ. Omne san- B
ctum non tanget, nec ingredietur in
Sanctuarium, donec impleantur dies
purificationis suæ. *Sin autem femi- 5
nam pepererit, immunda erit duabus
hebdomadibus iuxta ritum fluxus
menstrui, & sexaginta sex diebus ma-
nebit in sanguine purificationis suæ.
*Cumque expleti fuerint dies purifi- 6
cationis suæ, pro filio, siue pro filia, C
deferet agnum anniculum in holo-
caustum, & pullum colũbæ siue tur-
turem pro peccato, ad ostium taber-
naculi testimonii, & tradet sacerdoti
*qui offeret illa coram Dño, & ora- 7
bit pro ea, & sic mundabitur à pro-
fluuio sanguinis sui. Ista est lex pa- D
rientis masculum aut feminam. 8
*Quòd si non inuenerit manus eius,
nec potuerit offerre agnum, sumet

a Luc. 2. c. 22
Ioan. 7. f 22
a Luca 2. c. 21

a duos turtures vel duos pullos co-
lumbarum, vnum in holocaustum,
& alterum pro peccato: orabitque
pro ea sacerdos, & sic mundabitur.

a Sup. 5. c. 11
Luca 2. d. 24.

CAP. XIII.

1 LOcutusq; est Dominus ad Moy-
2 sen, & Aaron, dicens: *Homo, in
A cuius cute & carne ortus fuerit di-
uersus color siue pustula, aut quasi
lucens quippiam, id est plaga lepræ,
adducetur ad Aaron sacerdotem, vel
ad vnum quemlibet filiorum eius.
3 *Qui cùm viderit lepram in cute, &
pilos in album mutatos colorem, ip-
samque speciem lepræ humiliorem
cute & carne reliqua; plaga lepræ est,
4 & ad arbitrium eius separabitur. *Sin
autem lucens candor fuerit in cute,
nec humilior carne reliqua, & pili
coloris pristini, recludet eũ sacerdos
5 septem diebus, *& considerabit die
septimo: & siquidem lepra vltra non
creuerit, nec transierit in cute priores
terminos, rursum recludet eum se-
6 ptem diebus aliis. *Et die septimo cõ
templabitur: si obscurior fuerit lepra,
& non creuerit in cute, mundabit eũ,
quia scabies est: lauabitque homo
7 vestimẽta sua, & mũdus erit. *Quòd
B si postquam à sacerdote visus est, &
redditus munditiæ, iterum lepra cre-
8 uerit; adducetur ad eum, *& immun-
9 ditiæ condemnabitur. *Plaga lepræ si
fuerit in homine, adducetur ad sa-
10 cerdotem, *& videbit eum. Cumque
color albus in cute fuerit, & capillo-
rum mutauerit aspectum, ipsa quo-
11 que caro viua apparuerit: *Lepra ve-
tustissima iudicabitur, atque inolita
cuti. Cõtaminabit itaque eũ sacerdos,
& non recludet, quia perspicuæ im-
12 munditiæ est. *Sin autem effloruerit
discurrens lepra in cute, & operuerit
omnem cutem à capite vsque ad pe-
des, quidquid sub aspectũ oculorum
13 cadit, *considerabit eum sacerdos, &
teneri lepra mundissima iudicabit: eo
quod omnis in candorem versa sit,
14 & idcirco homo mũdus erit. *Quan-
do verò caro viuẽs in eo apparuerit,
15 *tunc sacerdotis iudicio polluetur, &
inter immundos reputabitur: caro
enim viua si lepra aspergitur, immũ-
16 da est. *Quòd si rursum versa fuerit
C in alborem, & totum hominem ope-
17 ruerit, *considerabit eum sacerdos,
18 & mundum esse decernet. *Caro au-
tem & cutis in qua vlcus natum est
19 & sanatum, *& in loco vlceris cica-

trix alba apparuerit, siue subrufa, ad-
ducetur homo ad sacerdotem: * qui 20
eum viderit locum lepræ humiliorem
carne reliqua, & pilos versos in can-
dorem, contaminabit eum: plaga enim
lepræ orta est in vlcere. * Quòd si pi- 21
lus coloris est pristini, & cicatrix sub-
obscura, & vicina carne non est hu-
milior, recludet eum septem diebus.
* & siquidem creuerit, adiudicabit eũ 22
lepræ: * sin autem steterit in loco suo, 23
vlceris est cicatrix, & homo mundus
erit. * Caro autem & cutis, quã ignis 24
exusserit, & sanata albam siue rufam
habuerit cicatricẽ, * considerabit eam 25
sacerdos, & ecce versa est in alborem,
& locus eius reliqua cute est humi-
lior: contaminabit eum, quia plaga
lepræ in cicatrice orta est. * Quòd si 26
pilorum color nõ fuerit immutatus, D
nec humilior plaga carne reliqua, &
ipsa lepræ species fuerit subobscura,
recludet eum septem diebus, * & die 27
septimo contemplabitur: si creuerit
in cute lepra, contaminabit eum. * Sin 28
autem in loco suo cãdor steterit non
satis clarus, plaga combustionis est,
& idcirco mundabitur, quia cicatrix
est combusturæ. * Vir, siue mulier, in 29
cuius capite vel barba germinauerit
lepra, videbit eos sacerdos. * & siqui- 30
dem humilior fuerit locus carne reli-
qua, & capillus flauus, solitóque sub-
tilior; contaminabit eos, quia lepra
capitis ac barbæ est. * Sin autem vide- 31
rit locum maculæ æqualem vicinæ
carni, & capillum nigrum: recludet
eum septem diebus, * & die septimo 32
intuebitur. Si nõ creuerit macula, & E
capillus sui coloris est, & locus plagæ
carni reliquæ æqualis: * radetur homo 33
absque loco maculæ, & includetur
septem diebus aliis. * Si die septimo 34
visa fuerit stetisse plaga in loco suo,
nec humilior carne reliqua, munda-
bit eũ, lotisque vestibus suis mundus
erit. * Sin autem post emundationem 35
rursus creuerit macula in cute, * non 36
quæret amplius vtrum capillus in fla-
uum colorẽ sit immutatus, quia aper-
tè immundus est. * Porro si steterit 37
macula, & capilli nigri fuerint, noue-
rit hominem sanatum esse, & confi-
denter eum pronunciet mundum.
* Vir, siue mulier, in cuius cute can- 38
dor apparuerit, * intuebitur eos sacer- 39
dos. si deprehenderit subobscurum
alborem lucere in cute, sciat non esse
lepram, sed maculam coloris cãdidi,

40 & hominem mundum. * Vir, de cuius
capite capilli fluunt, caluus & mun-
41 dus est: * & si à fronte ceciderint pili,
42 recaluaster & mundus est. * Sin au-
F tẽ in caluitio siue in recaluatione al-
43 bus vel rufus color fuerit exortus, * &
hoc sacerdos viderit, condemnabit
eum haud dubiè lepræ, quæ orta est
44 in caluitio. * Quicumque ergo macu-
latus fuerit lepra, & separatus est ad
45 arbitrium sacerdotis, * habebit vesti-
menta dissuta, caput nudum, os veste
contectum, contaminatum ac sordi-
46 dum se clamabit. * Omni tempore,
quo leprosus est, & immundus, solus
47 habitabit extra castra. * Vestis lanea
48 siue linea, quæ lepram habuerit * in
stamine atque subtegmine, aut certè
pellis, vel quidquid ex pelle cõfectum
49 est, * si alba vel rufa macula fuerit
infecta, lepra reputabitur, ostende-
50 turque sacerdoti. * qui consideratam
51 recludet septem diebus: * & die septi-
mo rursus aspiciens si deprehenderit
creuisse, lepra perseuerans est: pollu-
tum iudicabit vestimentum, & omne
52 in quo fuerit inuẽta: * & idcirco com-
53 buretur flammis. * Quod si eã viderit
54 non creuisse, * præcipiet, & lauabunt
id, in quo lepra est, recludetque illud
55 septem diebus aliis. * Et cum viderit
G faciem quidẽ pristinam nõ reuersam,
nec tamen creuisse lepram, immun-
dum iudicabit, & igne comburet, eo
quod infusa sit in superficie vesti-
56 menti vel per totum, lepra. * Sin
autem obscurior fuerit locus lepræ,
postquã vestis est lota, abrũpet eum,
57 & à solido diuidet. * Quod si vltra
apparuerit in his locis, quæ prius im-
maculata erant, lepra volatilis & va-
58 ga: debet igne comburi. * Si cessauerit,
lauabit aqua ea, quę pura sunt, secun-
59 dò, & munda erunt. * Ista est lex lepræ
vestimenti lanei & linei, staminis,
atque subtegminis, omnisque supel-
lectilis pelliceæ, quomodo mundari
debeat, vel contaminari.

CAP. XIIII.

1 Locutusque est Dominus ad Moy-
2 sen, dicens: * Hic est ritus leprosi,
A quando mundandus est: * Adducetur a Matth. 8. a. 2
3 ad sacerdotẽ: * qui egressus de castris,
cum inuenerit lepram esse munda- Marc. 1. d. 40
4 tam, * præcipiet ei, qui purificatur, vt Luca 5. a. 12
offerat duos passeres viuos pro se,
quibus vesci licitũ est, & lignum ce-
drinum, vermiculumque & hysso-
5 pum. * & vnũ ex passeribus immolari

iubebit

iubebit in vase fictili super aquas viuentes: *aliũ autem viuũ cum ligno
cedrino, & cocco & hyssopo tinget in
sanguine passeris immolati, *quo as- 7
perget illum, qui mundandus est,
septies, vt iure purgetur: & dimittet
passerem viuum, vt in agrum auolet.
*Cumque lauerit homo vestimenta 8
sua, radet omnes pilos corporis, & lauabitur aqua: purificatusque ingredietur castra, ita dumtaxat vt maneat extra tabernaculũ suum septem
diebus, *& die septimo radet capillos 9
capitis, barbamque & supercilia, ac
totius corporis pilos. Et lotis rursum B
vestibus & corpore, *die octauo as- 10
sumet duos agnos immaculatos, &
ouem anniculam absque macula, &
tres decimas similæ in sacrificium,
quæ conspersa sit oleo, & seorsum
olei sextarium. Cumque sacerdos 11
purificans hominem, statuerit eum,
& hæc omnia corã Domino in ostio
tabernaculi testimonij, *tollet agnũ, 12
& offeret eum pro delicto, oleique
sextarium. & oblatis ante Dominum omnibus, *immolabit agnum, 13
vbi solet immolari hostia pro peccato, & holocaustum, id est, in loco
sancto. Sicut enim pro peccato, ita &
pro delicto ad sacerdotem pertinet
hostia: Sancta sanctorum est. Assu- 14
mensque sacerdos de sanguine hostiæ, quæ immolata est pro delicto,
ponet super extremũ auriculæ dextræ
eius qui mundatur, & super pollices
manus dextræ & pedis: *& de olei 15
sextario mittet in manum suam sinistram, *tingetque digitum dextrum 16
in eo, & asperget coram Domino septies. *quod autem reliquum est olei 17
in læua manu, fundet super extre- C
mum auriculæ dextræ eius qui mundatur, & super pollices manus ac pedis dextri, & super sanguinem qui
effusus est pro delicto, *& super ca- 18
put eius. *Rogabitque pro eo coram 19
Domino, & faciet sacrificiũ pro peccato: tunc immolabit holocaustũ, *& 20
ponet illud in altari cum libamentis
suis, & homo rite mũdabitur. Quòd 21
si pauper est, & nõ potest manus eius
inuenire quæ dicta sunt, pro delicto
assumet agnum ad oblationem, vt
roget pro eo sacerdos, decimamque
partem similæ conspersæ oleo in sacrificium, & olei sextarium, *duos- 22
que turtures siue duos pullos columbæ, quorum vnus sit pro peccato, &

23 alter in holocaustum: *offeretque ea
6 D die octauo purificationis suæ sacerdoti, ad ostiũ tabernaculi testimonij
24 corã Domino. *qui suscipiens agnum
pro delicto & sextarium olei, leuabit
25 simul: *immolatoque agno, de sanguine eius ponet super extremũ auriculæ dextræ illius qui mundatur, &
super pollices manus eius ac pedis
26 dextri: *olei verò partẽ mittet in ma-
27 num suam sinistram, *in quo tingens
digitum dextræ manus asperget se-
28 pties coram Domino: *tangetque
extremum dextræ auriculæ illius qui
mundatur, & pollices manus ac pedis
dextri in loco sanguinis qui effusus
29 est pro delicto: *reliquã autẽ partem
olei, quæ est in sinistra manu, mittet
super caput purificati, vt placet pro
30 eo Dominũ: *& turturem siue pullũ
31 columbæ offeret, *vnũ pro delicto, &
alterum in holocaustum cũ libamen-
32 tis suis. *Hoc est sacrificium leprosi,
qui habere nõ potest omnia in emũ-
33 datione sui. Locutusque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens:
34 *Cùm ingressi fueritis terram Cha-
E naan, quam ego dabo vobis in possessionem, si fuerit plaga lepræ in
35 ædibus, *ibit cuius est domus, nuncians sacerdoti, & dicet: Quasi plaga
lepræ videtur mihi esse in domo mea.
36 *At ille præcipiet vt efferant vniuersa de domo, priusquam ingrediatur eam, & videat vtrum leprosa sit,
ne immunda fiant omnia quæ in domo sunt. Intrabitque postea vt con-
37 sideret lepram domus: *& cum viderit in parietibus illius quasi valliculas
pallore siue rubore deformes, & hu-
38 miliores superficie reliqua, *egredietur ostium domus, & statim claudet
39 illam septem diebus. *Reuersusque
die septimo, considerabit eam. si in-
40 uenerit creuisse lepram, *iubebit erui
F lapides in quibus lepra est, & proijci
eos extra ciuitatem in locum immũ-
41 dum: *domum autem ipsam radi intrinsecus per circuitum, & spargi puluerem rasuræ extra vrbem in locum
42 immundum. *lapidesque alios reponi
pro his qui ablati fuerint, & luto alio
43 liniri domum. *Sin autem postquam
eruti sunt lapides, & puluis erasus, &
44 alia terra lita, *ingressus sacerdos viderit reuersam lepram, & parietes respersos maculis, lepra est perseuerãs,
45 & immunda domus: *quam statim
destruent, & lapides eius ac ligna

*Supr. 5.
6. 11. 12 d. 8
Luc. 2.
d. 24

atque

atque vniuersum puluerem proiicient
extra oppidum in locum immun-
dum. Qui intrauerit domum quan- 46
do clausa est, immundus erit vsque ad
vesperum: * & qui dormierit in ea, & 47
comederit quippiam, lauabit vesti-
menta sua. * Quod si introiens sacer- 48
dos viderit lepram non creuisse in G
domo, postquam denuo lita fuerit,
purificabit eam reddita sanitate: * & 49
in purificationem eius sumet duos
passeres, lignumque cedrinum, & ver-
miculum atque hyssopum: * & im- 50
molato vno passere in vase fictili su-
per aquas viuas, * tollet lignum cedri- 51
num, & hyssopum, & coccum &
passerem viuum, & tinget omnia in
sanguine passeris immolati, atque in
aquis viuentibus, & asperget domum
septies, * purificabitque eam tam in 52
sanguine passeris quam in aquis vi-
uentibus, & in passere viuo, ligno-
que cedrino & hyssopo atque ver-
miculo. * Cumque dimiserit passe- 53
rem auolare in agrum libere, orabit
pro domo, & iure mundabitur. * Ista 54
est lex omnis lepræ & percussuræ,
* lepræ vestium & domorum, * cica- 55 56
tricis & erumpentium papularum,
lucentis maculæ, & in varias species,
coloribus immutatis, * vt possit sciri 57
quo tempore mundum quid, vel im-
mundum sit.

CAP. XV.

Locutusque est Dominus ad Moy- 1
sen & Aaron dicens: * Loquimini 2
filiis Israel, & dicite eis: Vir, qui pa- A
titur fluxum seminis, immundus
erit. * Et tunc iudicabitur huic vitio 3
subiacere, cum per singula momen-
ta adhæserit carni eius, atque con-
creuerit fœdus humor. * Omne 4
stratum, in quo dormierit, immun-
dum erit, & vbicumque sederit. * Si 5
quis hominum tetigerit lectum eius,
lauabit vestimenta sua: & ipse lo-
tus aqua, immundus erit vsque ad
vesperum. * Si sederit vbi ille sede- 6
rat, & ipse lauabit vestimenta sua:
& lotus aqua, immundus erit vsque
ad vesperum. * Qui tetigerit car- 7
nem eius, lauabit vestimenta sua: &
ipse lotus aqua, immundus erit vs-
que ad vesperum. * Si saliuam huius- 8
cemodi homo iecerit super eum qui
mundus est, lauabit vestimenta sua:
& lotus aqua, immundus erit vsque
ad vesperum. * Sagma, super quo 9
sederit, immundum erit: * & quid- 10

B quid sub eo fuerit, qui fluxum seminis
patitur, pollutum erit vsque ad ves-
perum. Qui portauerit horum ali-
quid, lauabit vestimenta sua: & ipse
lotus aqua, immundus erit vsque ad
11 vesperum. Omnis, quem tetige-
rit qui talis est, non lotis ante mani-
bus, lauabit vestimenta sua: & lotus
aqua, immundus erit vsque ad ve-
12 sperum. * Vas fictile quod tetige-
rit, confringetur: vas autem ligneum
13 lauabitur aqua: * Si sanatus fuerit
qui huiuscemodi sustinet passionem,
numerabit septem dies post emun-
dationem sui, & lotis vestibus &
toto corpore in aquis viuentibus, erit
14 mundus. * Die autem octauo su-
met duos turtures, aut duos pullos
columbæ, & veniet in conspectum
Domini ad ostium tabernaculi testi-
15 monij, dabitque eos sacerdoti. * qui
faciet vnum pro peccato, & alterum
in holocaustum: rogabitque pro eo
coram Domino, vt emundetur a
16 fluxu seminis sui. * Vir de quo egre-
C ditur semen coitus, lauabit aqua om-
ne corpus suum: & immundus erit
17 vsque ad vesperum. * Vestem & pel-
lem, quam habuerit, lauabit aqua, &
immunda erit vsque ad vesperum.
18 * Mulier, cum qua coierit, lauabitur
aqua, & immunda erit vsque ad ves-
19 perum. Mulier quæ redeunte mense
patitur fluxum sanguinis, septem
20 diebus separabitur. * Omnis qui teti-
gerit eam, immundus erit vsque ad
21 vesperũ: * & in quo dormierit vel se-
derit diebus separationis suæ, pollue-
22 tur. Qui tetigerit lectum eius, laua-
bit vestimenta sua: & ipse lotus aqua,
immundus erit vsque ad vesperum.
23 * Omne vas, super quo illa sederit,
quisquis attigerit, lauabit vestimenta
sua: & ipse lotus aqua, pollutus erit
24 vsque ad vesperum. * Si coierit cum ea
D vir tempore sanguinis menstrualis,
immundus erit septem diebus: & om-
ne stratum, in quo dormierit, pollue-
25 tur. * Mulier, quæ patitur multis die-
bus fluxum sanguinis nõ in tempore
menstruali, vel quæ post menstruum
sanguinem fluere non cessat, quam-
diu subiacet huic passioni, immunda
erit quasi sit in tempore menstruo.
26 * omne stratũ, in quo dormierit, & vas
27 in quo sederit, pollutũ erit. * quicum-
que tetigerit ea, lauabit vestimẽta sua:
& ipse lotus aqua, immundus erit vs-
28 que ad vesperum. * Si steterit sanguis,

& flue-

& fluere cessauerit, numerabit septé
dies purificationis suæ: *& die octa- 29
uo offeret pro se sacerdoti duos tur-
tures, aut duos pullos columbarum
ad ostium tabernaculi testimonij:
* qui vnum faciet pro peccato, & al- 30
terum in holocaustum, rogabitque
pro ea coram Domino, & pro fluxu
immunditiæ eius. * Docebitis ergo 31
filios Israel vt caueant immūditiam,
& non moriantur in sordibus suis,
cum polluerint tabernaculum meum
quod est inter eos * Ista est lex eius, 32
qui patitur fluxum seminis, & qui
polluitur coitu, * & quæ menstruis 33
temporibus separatur, vel quæ iugi
fluit sanguine, & hominis, qui dor-
mierit cum ea.

CAP. XVI.

LOcutusq; est Dominus ad Moy- 1
sen ᵃpost mortem duorum filio- A
rum Aaron, quādo offerentes ignem
alienum interfecti sunt: *& præcepit 2
ei, dicens: Loquere ad Aaron fratrem
tuum, ᵇne omni tempore ingrediatur
Sanctuarium, quod est intra velum
coram propitiatorio quo tegitur ar-
ca, vt non moriatur (quia in nube
apparebo super oraculum) * nisi hæc 3
ante fecerit: Vitulum pro peccato
offeret, & arietem in holocaustum.
* Tunica linea vestietur, feminalibus 4
lineis verenda celabit: accingetur zo-
na linea, cidarim lineam imponet
capiti: hęc enim vestimenta sunt san-
cta: quibus cunctis, cum lotus fuerit,
induetur. * Suscipietque ab vniuersa 5
multitudine filiorū Israel duos hir-
cos pro peccato, & vnum arietem in B
holocaustum. * Cumque obtulerit 6
vitulum, & orauerit pro se & pro
domo sua, * duos hircos stare faciet 7
coram Domino in ostio tabernaculi
testimonij: *mittēsque super vtrum- 8
que sortem, vnā Domino, & alteram
capro emissario: * cuius exierit sors 9
Domino, offeret illum pro peccato:
*cuius autem in caprum emissarium, 10
statuet eum viuum coram Domino,
vt fundat preces super eo, & emittat
eum in solitudinem. * His rite cele- 11
bratis, offeret vitulum, & rogans pro
se & pro domo sua, immolabit eum:
*assumptoq. thuribulo, quod de pru- 12
nis altaris impleuerit, & hauriēs ma-
nu compositum thymiama in incen-
sum, vltra velum intrabit in Sancta:
* vt positis super ignem aromatibus, 13
nebula eorum & vapor operiat ora- C
culum, quod est supra testimonium,
14 & non moriatur. *Tollet quoque de
sanguine vituli, & asperget digito se-
pties cōtra propitiatorium ad orien-
15 tem. *Cumq, mactauerit hircum pro
peccato populi, inferet sanguinem
eius intra velum, sicut præceptum
est de sanguine vituli, vt aspergat è
16 regione oraculi, * & expiet Sanctua-
rium ab immunditiis filiorum Israel,
& à præuaricationibus eorum, cun-
ctisque peccatis. Iuxta hunc ritum
faciet tabernaculo testimonij, quod
D fixū est inter eos in medio sordium
17 habitationis eorū. * ᵃNullus hominū
sit in tabernaculo quando pontifex
Sanctuariū ingreditur, vt roget pro
se & pro domo sua, & pro vniuerso
18 cœtu Israël donec egrediatur. *Cùm
autem exierit ad altare quod coram
Domino est, oret pro se, & sumptum
sanguinem vituli atque hirci fundat
19 super cornua eius per gyrum: *asper-
gensque digito septies, expiet, & san-
ctificet illud ab immunditiis filiorū
20 Israel. *Postquā emūdauerit Sāctua-
rium, & tabernaculum, & altare, tūc
21 offerat hircum viuentem: * & posita
vtraque manu super caput eius, con-
fiteatur omnes iniquitates filiorum
Israel, & vniuersa delicta atque pec-
cata eorū: quæ imprecans capiti eius,
emittet illum per hominem paratum,
22 in desertum. * Cumque portauerit
E hircus omnes iniquitates eorum in
terram solitariam, & dimissus fuerit
23 in deserto, * reuertetur Aaron in ta-
bernaculum testimonij, & depositis
vestibus, quibus prius indutus erat
cùm intraret Sanctuarium, relictisq;
24 ibi, *lauabit carnem suā in loco san-
cto, indueturq; vestibus suis. Et post-
quā egressus obtulerit holocaustum
suum ac plebis, rogabit tam pro se
25 quàm pro populo: * & adipem, qui
oblatus est pro peccatis, adolebit su-
26 per altare. *ille verò, qui dimiserit ca-
prum emissarium, lauabit vestimenta
sua & corpus aqua, & sic ingredietur
27 in castra. *Vitulum autē & hircum,
F qui pro peccato fuerant immolati, &
quorū sanguis illatus est in Sanctua-
rium vt expiatio cōpleretur, asporta-
bunt foras castra, ᵃ& comburent igni
tam pelles quā carnes eorū ac fimum:
28 * & quicumque combusserit ea, laua-
bit vestimenta sua, & carnem aqua,
29 & sic ingredietur in castra. * Eritque
vobis hoc legitimum sempiternum;

ᵃSup. 10. a.12
ᵇExo. 30. b. 10
Heb. 9. b. 7
ᵃLuca 1. a. 10
ᵃHeb. 13. b. 11

*Mente

a Infrà 23. e.27

Mense septimo, decima die mensis
affligetis animas vestras, nullumque
opus facietis, siue indigena, siue ad-
uena qui peregrinatur inter vos. * In 30
hac die expiatio erit vestri, atq; mun-
datio ab omnibus peccatis vestris: co- G
ram Domino mundabimini. * sab- 31
batum enim requietionis est, & affli-
getis animas vestras religione perpe-
tua. * Expiabit autem sacerdos, qui 32
vnctus fuerit, & cuius manus initia-
tæ sunt vt sacerdotio fungatur pro
patre suo: induetúrque stola linea &
vestibus sanctis, * & expiabit San- 33
ctuarium & tabernaculum testimo-
nij atque altare, sacerdotes quoque &
vniuersum populum. * Erítque vo- 34
bis hoc legitimum sempiternum, vt
oretis pro filiis Israel, & pro cunctis
peccatis eorum semel in anno. Fecit
igitur sicut præceperat Dñs Moysi.

CAP. XVII.

ET locutus est Dominus ad Moy- 1
sen, dicens: * Loquere Aaron & 2
filiis eius, & cunctis filiis Israel, di- A
cens ad eos: Iste est sermo quem man-
dauit Dominus, dicens: * Homo qui- 3
libet de domo Israel, si occiderit bo-
uem aut ouem, siue capram in castris
vel extra castra, * & non obtulerit ad 4
ostium tabernaculi oblationem Do-
mino, sanguinis reus erit: quasi si san-
guinem fuderit, sic peribit de medio
populi sui. * Ideo sacerdoti offerre 5
debent filij Israel hostias suas, quas
occidunt in agro, vt sanctificetur Do-
mino ante ostium tabernaculi testi-
monij, & immolent eas hostias paci-
ficas Domino. * Fundetque sacerdos 6
sanguinem super altare Domini ad B
ostium tabernaculi testimonij, & ad-
olebit adipem in odorem suauitatis
Domino: * & nequaquam vltrà im- 7
molabunt hostias suas dæmonibus,
cum quibus fornicati sunt. Legitimũ
sempiternum erit illis & posteris eo-
rum. * Et ad ipsos dices. Homo de do- 8
mo Israel, & de aduenis, qui peregri-
nantur apud vos, qui obtulerit holo-
caustũ siue victimam, * & ad ostium 9
tabernaculi testimonij non adduxe-
rit eã, vt offeratur Domino, interibit
de populo suo. Homo quilibet de 10
domo Israel, & de aduenis qui pere- C
grinantur inter eos, si comederit san-
guinem, obfirmabo faciem meam
contra animam illius, & disperdam
eam de populo suo, * quia anima car- 11
nis in sanguine est: & ego dedi illum
vobis, vt super altare in eo expie-
tis pro animabus vestris, & sanguis
12 pro animæ piaculo sit. * Idcirco dixi
filiis Israel: Omnis anima ex vobis nõ
comedet sanguinem, nec ex aduenis,
13 qui peregrinantur apud vos. * Ho-
mo quicumque de filiis Israel, & de
aduenis, qui peregrinantur apud vos,
si venatione, atq; aucupio ceperit fe-
ram vel auem, quibus vesci licitum
D est, fundat sanguinem eius, & ope-
14 riat illum terra. * a Anima enim om-
nis carnis in sanguine est: vnde dixi
filiis Israel: Sanguinem vniuersæ car-
nis non comedetis, quia anima carnis
in sanguine est. & quicumque come-
15 derit illum, interibit. * Anima quæ
comederit morticinum, vel captum à
bestia, tam de indigenis, quàm de ad-
uenis, lauabit vestimenta sua & se-
metipsum aqua, & contaminatus erit
vsq; ad vesperũ: & hoc ordine mun-
16 dus fiet. * Quòd si non lauerit ve-
stimenta sua & corpus, portabit ini-
quitatem suam.

a Gen.9. a.4 Sup.7.c.26

CAP. XVIII.

1 LOcutus est Dominus ad Moysen,
2 dicens: * Loquere filiis Israel, &
A dices ad eós: Ego Dominus Deus ve-
3 ster: * iuxta consuetudinem Terræ
Ægypti, in qua habitastis, non facie-
tis: & iuxta morẽ regionis Chanaan,
ad quam ego introducturus sum vos,
non agetis, nec in legitimis eorum
4 ambulabitis. * Facietis iudicia mea,
& præcepta mea seruabitis, & am-
bulabitis in eis. ego Dominus Deus
5 vester. * a Custodite leges meas at-
que iudicia, quæ faciens homo, vi-
6 uet in eis. Ego Dominus. * Omnis
homo ad proximã sanguinis sui non
accedet, vt reuelet turpitudinem eius.
7 Ego Dominus. * Turpitudinem pa-
tris tui & turpitudinem matris tuæ
non discooperies: mater tua est, non
8 reuelabis turpitudinem eius. * Turpi-
tudinem vxoris patris tui nõ discoo-
peries: turpitudo enim patris tui est.
9 * Turpitudinem sororis tuæ ex patre,
B siue ex matre, quæ domi vel foris
10 genita est, non reuelabis. * Turpitu-
dinem filiæ filij tui vel neptis ex fi-
lia non reuelabis: quia turpitudo tua
11 est. * Turpitudinem filiæ vxoris pa-
tris tui, quam peperit patri tuo, & est
12 soror tua, non reuelabis. * Turpitu-
dinem sororis patris tui non discoo-
13 peries: quia caro est patris tui. * Tur-
pitudinem sororis matris tuæ non re-

a Rom.10. a.5 Ezec.20. b.11 Gal.3.b.12

uelabis, eo quod caro sit matris tuæ.
* Turpitudinem patrui tui non re- 14
uelabis, nec accedes ad vxorem eius,
quæ tibi affinitate cōiungitur. Tur- 15
pitudinem nurus tuæ non reuelabis,
quia vxor filij tui est, nec discoope-
ries ignominiam eius. * Turpitudi- 16
nem vxoris fratris tui non reuelabis:
quia turpitudo fratris tui est. * Tur- 17
pitudinem vxoris tuæ & filiæ eius C
non reuelabis. Filiam filij eius, & fi-
liam filiæ illius non sumes, vt reue-
les ignominiam eius: quia caro illius
sunt, & talis coitus incestus est. * So- 18
rorem vxoris tuæ in pellicatum illius
non accipies, nec reuelabis turpitudi-
nem eius adhuc illa viuente. * Ad 19
mulierem quæ patitur menstrua, non
accedes, nec reuelabis fœditatē eius.
* Cum vxore proximi tui non co- 20
ibis, nec seminis commistione macu-
laberis. * a De semine tuo non dabis 21
vt consecretur idolo Moloch, nec
pollues nomen Dei tui. Ego Domi-
nus * Cum masculo non commi- 22
scearis coitu femineo, quia abomina-
tio est. * Cum omni pecore non co- 23
ibis, nec maculaberis cū eo. b Mulier D
non succumbet iumēto, nec miscebi-
tur ei; quia scelus est. * Nec polluami- 24
ni in omnibus his, quibus cōtamina-
tæ sunt vniuersæ gentes, quas ego eii-
ciam ante conspectum vestrum, * & 25
quibus polluta est terra: cuius ego
scelera visitabo, vt euomat habita-
tores suos. Custodite legitima mea 26
atque iudicia, & non faciatis ex om-
nibus abominationibus istis, tam in-
digena quàm colonus qui peregrina-
tur apud vos. * Omnes enim execra- 27
tiones istas fecerunt accolæ terræ, qui
fuerunt ante vos, & polluerunt eam.
* Cauete ergo ne & vos similiter 28
euomat, cùm paria feceritis, sicut
euomuit gentem, quæ fuit ante vos.
* Omnis anima, quæ fecerit de ab- 29
ominationibus his quippiam, per-
ibit de medio populi sui. * Custodi- 30
te mandata mea. Nolite facere quæ
fecerunt hi qui fuerunt ante vos, &
ne polluamini in eis. Ego Dominus
Deus vester.

a Infrà. 20. a. 5
b Infr. 20. a. 16

CAP. XIX.

Locutus est Dominus ad Moysen, 1
dicens: * Loquere ad omnem cœ- 2
tum filiorum Israel, & dices ad eos: A
c Sancti estote, quia ego sanctus sum,
Dominus Deus vester. * Vnusquisq; 3
patrem suum, & matrē suam timeat.

c 1. Pet. 1. c. Sup. 11. g. 44

Sabbata mea custodite. Ego Dominus
4 Deus vester. * Nolite conuerti ad
idola, nec Deos conflatiles faciatis
vobis. Ego Dominus Deus vester.
5 * Si immolaueritis hostiam pacifico-
6 rum Domino, vt sit placabilis, * eo
die quo fuerit immolata, comedetis
eam, & die altero: quidquid autem
residuum fuerit in diem tertium, igne
7 comburetis. * si quis post biduum
comederit ex ea, profanus erit, &
8 impietatis reus: * portabitque iniqui-
B tatem suam, quia sanctum Domini
polluit, & peribit anima illa de po-
9 pulo suo. * a Cum messueris segetes
terræ tuæ, non tondebis vsque ad so-
lum superficiem terræ: nec remanen-
10 tes spicas colliges. * Neque in vinea
tua racemos & grana decidentia con-
gregabis, sed pauperibus & peregri-
C nis carpenda dimittes. ego Dominus
11 Deus vester. * Non facietis furtum.
Non mentiemini, nec decipiet vnus-
12 quisque proximum suum. * b Non
periurabis in nomine meo, nec pol-
lues nomen Dei tui. ego Dominus.
13 * c Non facies calumniam proximo
D tuo, nec vi opprimes eum. d Non
morabitur opus mercenarij tui apud
14 te vsque mane. * Non maledices sur-
do, nec coram cæco pones offendicu-
lum: sed timebis Dominum Deum
15 tuū, quia ego sum Dominus. * Non
facies quod iniquum est, nec iniustè
iudicabis. e Non consideres perso-
nam pauperis, nec honores vultum
potentis. Iustè iudica proximo tuo.
16 * Non eris criminator, nec susurro
in populo. Non stabis contra san-
guinem proximi tui. ego Dominus.
17 * f Non oderis fratrem tuum in cor-
de tuo, sed publicè argue eum, ne ha-
18 beas super illo peccatum. * g Non
quæras vltionem, nec memor eris in-
D iuriæ ciuium tuorum. h Diliges ami-
cum tuum sicut teipsum. ego Domi-
19 nus. * Leges meas custodite. Iumen-
tum tuum non facies coire cum al-
terius generis animantibus. Agrum
tuum non seres diuerso semine. Ve-
ste, quæ ex duobus texta est, non in-
20 dueris. * Homo si dormierit cū mu-
liere coitu seminis, quæ sit ancilla
etiam nubilis, & tamen pretio non
redempta, nec libertate donata: va-
pulabūt ambo, & nō morientur, quia
21 non fuit libera * pro delicto autem
E suo offeret Domino ad ostium ta-
22 bernaculi testimonij arietem: * ora-

a Infrà 23. d. 22
b Exod. 20. b. 7
c Eccl. 10. a
d Deut. 24. c. 14 Tob. 4. c. 15
e Deut. 1. c. 17. & 16. d. 19
f 1. Ioan. 2. b. 11. & 3. c. 15
Eccl. 19. b. 13
g Luc. 17. a
h Matt. 5. g. 44. 22. d. 40 Rom. 13. c. 9.

bitque pro eo sacerdos, & pro pec-
cato eius coram Domino, & repro-
pitiabitur ei, dimitteturq; peccatum.
* Quando ingressi fueritis terram, & 23
plãtaueritis in ea ligna pomifera, au-
feretis præputia eorum: poma quæ
germinant, immunda erunt vobis,
nec edetis ex eis. * Quarto autem an- 24
no omnis fructus eorũ sanctificabi-
tur laudabilis Domino. * Quinto au- 25
tem anno comedetis fructus, congre-
gantes poma quæ proferunt. ego Do-
minus Deus vester. * Non comedetis 26
cum sanguine. Non augurabimini,
nec obseruabitis somnia. * Neque in 27
rotundum attondebitis comam: nec
radetis barbam. * Et super mortuo 28
non incidetis carnem vestram, neque F
figuras aliquas, aut stigmata facietis
vobis. ego Dominus. * Ne prosti- 29
tuas filiam tuam, ne contaminetur
terra, & impleatur piaculo. * Sabba- 30
ta mea custodite, & Sanctuarium
meum metuite. ego Dominus. * Non 31
declinetis ad magos, nec ab ariolis
aliquid sciscitemini, vt polluamini
per eos. ego Dominus Deus vester
* Coram cano capite consurge, & 32
honora personam senis: & time Do-
minum Deum tuum. ego sum Do-
minus. * a Si habitauerit aduena in 33
terra vestra, & moratus fuerit in- G
ter vos, non exprobretis ei: * sed sit 34
inter vos quasi indigena. & diligetis
eum quasi vosmetipsos: fuistis enim
& vos aduenæ in Terra Aegypti. ego
Dominus Deus vester. * Nolite fa- 35
cere iniquum aliquid in iudicio, in
regula, in pondere, in mensura. * Sta- 36
tera iusta, & æqua sint pondera, iu-
stus modius, æquusque sextarius.
ego Dominus Deus vester, qui edu-
xi vos de Terra Aegypti. * Custo- 37
dite omnia præcepta mea, & vniuer-
sa iudicia, & facite eã. ego Dominus.

a Exo.22. c.21

CAP. XX.

LOcutusq; est Dominus ad Moy- 1
sen, dicens: * Hæc loqueris filiis 2
Israel: Homo de filiis Israel, & de A
aduenis, qui habitant in Israel, * si
quis dederit de semine suo idolo Mo-
loch, morte moriatur: populus terræ
lapidabit eũ. * Et ego ponam faciem 3
meã contra illum: succidamq; eũ de
medio populi sui, eo quòd dederit de
semine suo Moloch, & contamina-
uerit Sãctuarium meum, ac polluerit
nomen sanctum meum. * Quòd si ne- 4
gligens populus terræ, & quasi paru-

a Sup.18. c.21.

pendẽs imperium meũ, dimiserit ho-
minem qui dedit de semine suo Mo-
5 loch, nec voluerit eum occidere: * po-
nam faciem meã super hominem il-
lum, & super cognationẽ eius, succi-
damq; & ipsum, & omnes qui con-
senserũt ei vt fornicaretur cum Mo-
6 loch, de medio populi sui. * Anima,
quę declinauerit ad magos & ariolos,
& fornicata fuerit cum eis, ponam
faciem meam contra eam, & inter-
ficiam illam de medio populi sui.
7 * a Sanctificamini & estote sancti,
quia ego sum Dominus Deus vester.
8 * Custodite præcepta mea, & faci-
B te ea: Ego Dominus qui sanctifico
9 vos. * b Qui maledixerit patri suo,
aut matri, morte moriatur: patri, ma-
trique maledixit, sanguis eius sit su-
10 per eum. * c Si mœchatus quis fue-
rit cum vxore alterius, & adulterium
perpetrauerit cum coniuge proximi
sui, morte moriantur & mœchus &
11 adultera. * Qui dormierit cum no-
uerca sua, & reuelauerit ignomi-
niam patris sui, morte moriantur
ambo: sanguis eorum sit super eos.
12 * Si quis dormierit cum nuru sua,
vterque moriatur, quia scelus ope-
rati sunt: sanguis eorum sit super eos.
13 * Qui dormierit cum masculo co-
itu femineo, vterque operatus est
nefas, morte moriantur: sit sanguis
14 eorum super eos. * Qui supra vxo-
C rem filiam, duxerit matrem eius,
scelus operatus est: viuus ardebit cum
eis, nec permanebit tantum nefas in
15 medio vestri. * Qui cum iumento
& pecore coierit, morte moriatur:
16 pecus quoque occidite. * d Mulier,
quæ succubuerit cuilibet iumento,
simul interficietur cum eo: sanguis
17 eorum sit super eos. * Qui accepe-
rit sororem suam filiam patris sui,
vel filiam matris suæ, & viderit tur-
pitudinem eius, illaque conspexe-
rit fratris ignominiam: nefariam
rem operati sunt: occidentur in con-
spectu populi sui, eo quòd turpi-
tudinem suam mutuò reuelauerint,
& portabunt iniquitatem suam.
18 * Qui coierit cum muliere in fluxu
menstruo, & reuelauerit turpitudi-
nem eius, ipsaque aperuerit fontem
sanguinis sui, interficientur ambo de
19 medio populi sui. * Turpitudinem
D materteræ, & amitæ tuæ non disco-
peries: qui hoc fecerit, ignominiam
carnis suæ nudauit, portabunt ambo

a 1.Pet.1. c.15
b Exo.21. c.16
Matt.15. a.4
Mar.7. b.10
c Ioan.8. a.5
Deut.22. d.22
d Sup.18. d.23

iniquitatem suam. Qui coierit cum 20
vxore patrui, vel auunculi sui, & re-
uelauerit ignominiã cognationis suę,
portabunt ambo peccatum suum:
absque liberis morientur. * Qui du- 21
xerit vxorem fratris sui, rem facit il-
licitam, turpitudinem fratris sui re-
uelauit: absq; liberis erunt. * Custo- 22
dite leges meas, atque iudicia, & faci-
te ea: ne & vos euomat terra quam
intraturi estis & habitaturi. * Noli- 23
te ambulare in legitimis nationum,
quas ego expulsurus sum ante vos.
Omnia enim hæc fecerũt, & abomi-
natus sum eas. * Vobis autem lo- 24
quor: Possidete terram eorum, quam E
dabo vobis in hæreditatem, terram
fluentem lacte & melle. ego Domi-
nus Deus vester, qui separaui vos à
ceteris populis. * Separate ergo & vos 25
iumentum mũdum ab immundo, &
auem mundam ab immunda: ne pol-
luatis animas vestras in pecore, &
auibus, & cunctis quæ mouentur in
terra, & quę vobis ostendi esse pollu-
a 1. Pet. 1. c.15 ta. * a Eritis mihi sancti, quia sanctus 26
sum ego Dominus, & separaui vos à
b Deut. 18. b.10 ceteris populis, vt essetis mei. * b Vir, 27
siue mulier, in quibus pythonicus,
1 Reg. 28. b.7 vel diuinationis fuerit spiritus, mor-
te moriantur. lapidibus obruent eos:
sanguis eorum sit super illos.

CAP. XXI.

Dixit quoque Dominus ad Moy- 1
sen: Loquere ad sacerdotes filios A
Aaron, & dices ad eos: Ne cõtamine-
tur sacerdos in mortibus ciuium suo-
rum, * nisi tantum in cõsanguineis, 2
ac propinquis, id est, super patre, &
matre, & filio, & filia, fratre quoque,
* & sorore virgine quæ non est nu- 3
pta viro: * sed nec in principe popu- 4
li sui contaminabitur. * a Non ra- 5
a Sup. 19. d.27 dent caput, nec barbam, neque in
Ezec. 44. f.20 carnibus suis faciẽt incisuras. * San- 6
cti erunt Deo suo, & non pollucnt
nomen eius: incensum enim Domi-
ni, & panes Dei sui offerunt, & ideo
a Sup. 19. f.29 sancti erũt. * a Scortum & vile pro- 7
stibulum non ducent vxorem, nec
eam, quæ repudiata est à marito: quia
consecrati sunt Deo suo, * & panes 8
propositionis offerunt. Sint ergo B
sancti, quia & ego sanctus sum, Do-
minus, qui sanctifico eos. * Sacer- 9
dotis filia si deprehensa fuerit in stu-
pro, & violauerit nomen patris sui,
flammis exuretur. * Pontifex, id 10
est, sacerdos maximus inter fratres
suos, super cuius caput fusum est vn-
ctionis oleum, & cuius manus in sa-
cerdotio consecratæ sunt, vestitus-
que est sanctis vestibus, caput suum
non discooperiet, vestimenta non
11 scindet: * & ad omnẽ mortuum non
ingredietur omnino: super patre
quoque suo, & matre non contami-
12 nabitur. * Nec egredietur de sanctis,
ne polluat Sanctuarium Domini,
C quia oleum sanctæ vnctionis Dei sui
13 super eum est. ego Dominus. * Vir-
14 ginem ducet vxorem: * a Viduam au- a Ezec. 44. f.22.
tem & repudiatam, & sordidam, at-
que meretricem non accipiet, sed
15 puellam de populo suo: * ne com-
misceat stirpem generis sui vulgo
gentis suæ: quia ego Dominus qui
16 sanctifico eum. * Locutusq; est Do-
17 minus ad Moysen, dicens: * Loque-
re ad Aaron: Homo de semine tuo
per familias qui habuerit maculam,
18 non offeret panes Deo suo, * nec ac-
cedet ad ministerium eius: si cæcus
fuerit, si claudus, si paruo vel grandi,
19 vel torto naso, * si fracto pede, si ma-
20 nu, * si gibbus, si lippus, si albuginem
habens in oculo, si iugem scabiem, si
impetiginẽ in corpore, vel herniosus.
21 * Omnis qui habuerit maculam de
D semine Aaron sacerdotis, non acce-
det offerre hostias Domino, nec pa-
22 nes Deo suo: * vescetur tamen pani-
bus, qui offeruntur in Sanctuario,
23 * ita dumtaxat, vt intra velũ non in-
grediatur, nec accedat ad altare, quia
maculam habet, & contaminare non
debet Sanctuarium meum. Ego Do-
24 minus qui sanctifico eos. * Locutus
est ergo Moyses ad Aaron, & ad fi-
lios eius, & ad omnem Israel cuncta
quæ fuerant sibi imperata.

CAP. XXII.

1 Locutus quoque est Dominus ad
2 Moysen, dicens: * Loquere ad
A Aaron & ad filios eius, vt caueant ab
his quæ consecrata sunt filiorum If-
rael, & nõ contaminent nomen san-
ctificatorum mihi, quæ ipsi offerunt.
3 ego Dominus. * Dic ad eos, & ad po-
steros eorum: Omnis homo, qui ac-
cesserit de stirpe vestra ad ea quæ cõ-
secrata sunt, & quæ obtulerunt filij
Israel Domino, in quo est immun-
ditia, peribit coram Domino. ego
4 sum Dominus. * Homo de semine
Aaron, qui fuerit leprosus, aut patiẽs
fluxum seminis, non vescetur de his
quæ sanctificata sunt mihi donec sa-
netur.

netur. Qui tetigerit immundum su-
per mortuo, & ex quo egreditur se-
men quasi coitus, * & qui tãgit repti- 5
le, & quodlibet immũdum, cuius ta-
ctus est sordidus, * immundus erit 6
vsq; ad vesperum, & nõ vescetur his
quæ sanctificata sunt: sed cùm lauerit
carnẽ suam aqua, * & occubuerit sol, 7
tunc mundatus vescetur de sanctifi-
catis, quia cibus illius est. * a Mortici- 8
num & captũ à bestia non comedẽt,
nec polluentur in eis. ego sum Do-
minus. * Custodiant præcepta mea, 9
vt nõ subiaceant peccato, & morian- B
tur in Sanctuario, cùm polluerint il-
lud. ego Dominus qui sanctifico eos.
* Omnis alienigena non comedet de 10
sanctificatis: inquilinus sacerdotis,
& mercenarius non vescentur ex eis.
* Quem autem sacerdos emerit, & 11
qui vernaculus domus eius fuerit, hi
comedent ex eis. * Si filia sacerdotis 12
cuilibet ex populo nupta fuerit: de his
quæ sanctificata sunt, & de primitiis
non vescetur. * sin autẽ vidua, vel re- 13
pudiata, & absq; liberis reuersa fue-
rit ad domum patris sui: sicut puella
consueuerat, aletur cibis patris sui.
Omnis alienigena comedendi ex eis
non habet potestatem. * Qui come- 14
derit de sanctificatis per ignorãtiam,
addet quintam partem cum eo quod
comedit, & dabit sacerdoti in San-
ctuarium. * Nec contaminabunt san- 15
ctificata filiorum Israel, quæ offe-
runt Domino: * ne fortè sustineant 16
iniquitatem delicti sui, cùm sanctifi- C
cata comederint. ego Dominus qui
sanctifico eos. * Locutusque est Do- 17
minus ad Moysen, dicens: * Loque- 18
re ad Aaron & filios eius & ad om-
nes filios Israel, dicesque ad eos: Ho-
mo de domo Israel, & de aduenis qui
habitãt apud vos, qui obtulerit obla-
tionem suam, vel vota soluens, vel
sponte offerẽs, quidquid illud obtu-
lerit in holocaustũ Domini, * vt of- 19
feratur per vos, masculus immacula-
tus erit ex bobus, & ouibus, & ex ca-
pris: * si maculam habuerit, non of- 20
feretis, neq; erit acceptabile. * a Ho- 21
mo qui obtulerit victimam pacifico-
rum Domino, vel vota soluens, vel
sponte offerens, tam de bobus quàm
de ouibus, immaculatum offeret, vt
acceptabile sit: omnis macula non
erit in eo. * Si cæcum fuerit, si fra- 22
ctum, si cicatricem habens, si papu-
las, aut scabiem, aut impetiginem:

a. Sap.17. d.15 Ezec.44. g.31 Deut.14. e.21

a. Deu.15. d.20 Eccli.35. b.8

D non offeretis ea Domino, nec adole-
bitis ex eis super altare Domini
23 * Bouem & ouem, aure & cauda
amputatis, voluntariè offerre potes,
votum autem ex eis solui non po-
24 test. * Omne animal, quod vel con-
tritis vel tusis, vel sectis, ablatisque
testiculis est, non offeretis Domino,
& in terra vestra hoc omnino ne fa-
25 ciatis. * De manu alienigenæ non of-
feretis panes Deo vestro, & quid-
quid aliud dare voluerit: quia cor-
rupta, & maculata sunt omnia: non
26 suscipietis ea. * Locutusque est Do-
27 minus ad Moysen, dicens: * Bos,
ouis, & capra cùm genita fuerint, se-
ptem diebus erunt sub vbere matris
suæ: die autem octauo, & deinceps
28 offerri poterunt Domino. * Siue illa
bos, siue ouis, non immolabuntur
29 vna die cum fœtibus suis. * Si im-
molaueritis hostiam pro gratiarum
actione Domino, vt possit esse placa-
30 bilis, * eodẽ die comedetis eam, non
remanebit quidquam in mane alte-
31 rius diei. ego Dominus. * Custodi-
te mandata mea, & facite ea. ego
32 Dominus. * Ne polluatis nomen
meum sanctum, vt sanctificer in me-
dio filiorum Israel. Ego Dominus
33 qui sanctifico vos, * & eduxi de Terra
Ægypti, vt essem vobis in Deum.
ego Dominus.

CAP. XXIII.

1 LOcutusq; est Dominus ad Moy-
2 sen, dicens: * Loquere filiis Israel,
A & dices ad eos: Hæ sunt feriæ Do-
3 mini, quas vocabitis sanctas. * Sex
diebus facietis opus: dies septimus,
quia sabbati requies est, vocabitur
sanctus. omne opus non facietis in
eo. sabbatum Domini est in cunctis
4 habitationibus vestris. * Hæ sunt er-
go feriæ Domini sanctæ, quas cele-
5 brare debetis tẽporibus suis. * a Men-
se primo, quartadecima die mensis
6 ad vesperum, Phase Domini est: * &
quintadecima die mensis huius, so-
lemnitas azymorum Domini est. Se-
7 ptem diebus azyma comedetis. * dies
primus erit vobis celeberrimus, san-
ctusque: omne opus seruile non
8 facietis in eo: * sed offeretis sacrifi-
B cium in igne Domino septem die-
bus. dies autem septimus erit cele-
brior & sanctior: nullumque serui-
9 le opus facietis in eo. * Locutus-
que est Dominus ad Moysen, dicens:
10 * Loquere filiis Israel, & dices ad eos:

a Exo.12. c.18 Num.28. c.16

Cùm ingreſſi fueritis terram, quam
ego dabo vobis, & meſſueritis ſege-
tem, feretis manipulos ſpicarum, pri-
mitias meſſis veſtræ ad ſacerdotem:
* qui eleuabit faſciculum coram Do- 11
mino, vt acceptabile ſit pro vobis, al-
tero die Sabbathi, & ſanctificabit il-
B lum. * Atque in eodem die quo ma- 12
nipulus conſecratur, cædetur agnus
immaculatus anniculus in holocau-
ſtum Domini. * Et libamenta offe- 13
rentur cum eo, duæ decimæ ſimilæ
conſperſæ oleo in incenſum Domini,
odoremque ſuauiſſimum: liba quo-
que vini, quarta pars hin. * Pa- 14
nem, & polentam, & pultes nõ com-
edetis ex ſegete, vſque ad diem qua
offeretis ex ea Deo veſtro. Præceptũ C
eſt ſempiternum in generationibus,
ᵃDeut. 16. b.9 cunctiſque habitaculis veſtris. * ᵃNu- 15
merabitis ergo ab altero die Sabbati,
in quo obtuliſtis manipulum primi-
tiarum, ſeptem hebdomadas plenas,
* vſque ad alteram diem expletionis 16
hebdomadæ ſeptimę, id eſt quinqua-
ginta dies: & ſic offeretis ſacrificium
nouum Domino * ex omnibus ha- 17
bitaculis veſtris, panes primitiarum
duos de duabus decimis ſimilæ fer-
mentatæ, quos coquetis in primitias
Domini. * Offeretiſque cum pani- 18
bus ſeptem agnos immaculatos an-
niculos, & vitulum de armento vnũ,
& arietes duos, & erunt in holocau-
ſtum cum libamentis ſuis, in odo-
rem ſuauiſſimum Domino. * Fa- 19
cietis & hircum pro peccato, duoſ-
que agnos anniculos hoſtias pacifi-
corum. * Cumque eleuauerit eos ſa- 20
cerdos cum panibus primitiarum co- D
ram Domino, cedent in vſum eius.
* Et vocabitis hunc diem celeberri- 21
mum, atque ſanctiſſimum: omne
opus ſeruile non facietis in eo. Legi-
timum ſempiternum erit in cunctis
habitaculis, & generationibus ve-
ᵇSup. 19. b.9 ſtris. * ᵇPoſtquam autem meſſueri- 22
tis ſegetem terræ veſtræ, non ſecabi-
tis eam vſque ad ſolum: nec rema-
nentes ſpicas colligetis, ſed pauperi-
bus & peregrinis dimittetis eas. Ego
ſum Dominus Deus veſter. * Locu- 23
tuſque eſt Dominus ad Moyſen, di-
ᶜNum. 29. a.7 cens: * ᶜLoquere filiis Iſraeli: Men- 24
ſe ſeptimo, prima die menſis, erit vo-
bis ſabbatum, memoriale, clangenti-
bus tubis, & vocabitur ſanctum:
* omne opus ſeruile non facietis in 25
eo, & offeretis holocauſtum Domi-
26 no. * Locutuſque eſt Dominus ad
27 Moyſen, dicens: * ᵃDecimo die men- ᵃSup. 16. b.29
E ſis huius ſeptimi, dies expiationum Num. 29. a.7
erit celeberrimus, & vocabitur ſan-
ctus: affligetiſque animas veſtras in
eo, & offeretis holocauſtum Domi-
28 no. * Omne opus ſeruile non facie-
tis in tempore diei huius: quia dies
propitiationis eſt, vt propitietur vo-
29 bis Dominus Deus veſter. * Omnis
anima, quæ afflicta non fuerit die
30 hac, peribit de populis ſuis. * & quæ
operis quippiam fecerit, delebo eam
31 de populo ſuo. * Nihil ergo operis
facietis in eo: legitimum ſempiter-
num erit vobis in cunctis generatio-
nibus, & habitationibus veſtris.
32 * ſabbatum requietionis eſt, & affli-
F getis animas veſtras die nono men-
ſis: A veſpera vſque ad veſperam ce-
33 lebrabitis ſabbata veſtra. * Et locutus
34 eſt Dominus ad Moyſen, dicens: * Lo-
quere filiis Iſrael: A quintodecimo
die menſis huius ſeptimi, erunt feriæ
tabernaculorum ſeptem diebus Do-
35 mino. * Dies primus vocabitur cele-
berrimus atque ſanctiſſimus: omne
36 opus ſeruile non facietis in eo. * Et ᵇIoan. 7. f.37
ſeptem diebus offeretis holocauſta
Domino. dies quoque octauus erit
celeberrimus atque ſanctiſſimus, &
offeretis holocauſtum Domino: eſt
enim cœtus atque collectæ: omne
37 opus ſeruile non facietis in eo. * Hæ
ſunt feriæ Domini, quas vocabitis
celeberrimas atque ſanctiſſimas, of-
feretiſque in eis oblationes Domino,
holocauſta & libamenta iuxta ritum
38 vniuſcuiuſque diei: * exceptis ſabba-
tis Domini, doniſque veſtris, & quæ
offeretis ex voto, vel quæ ſponte tri-
39 buetis Domino. * A quintodecimo
ergo die menſis ſeptimi, quãdo con-
gregaueritis omnes fructus terræ ve-
ſtræ, celebrabitis ferias Domini ſe-
G ptem diebus. die primo & die octa-
uo erit ſabbatum, id eſt requies.
40 * Sumetiſque vobis die primo fru-
ctus arboris pulcherrimæ, ſpatulaſ-
que palmarum, & ramos ligni den-
ſarum frondium, & ſalices de tor-
rente, & lætabimini coram Domino
41 Deo veſtro. * celebrabitiſque ſollem-
nitatem eius ſeptem diebus per an-
num. legitimum ſempiternum erit in
generationibus veſtris. Menſe ſepti-
42 mo feſta celebrabitis, * & habitabi-
tis in vmbraculis ſeptem diebus.
omnis, qui de genere eſt Iſrael, ma-

nebit

nebit in tabernaculis: * vt discant 41
posteri vestri quòd in tabernaculis
habitare fecerim filios Israel, cùm
educerem eos de Terra Ægypti. ego
Dominus Deus vester. * Locutusque 44
que est Moyses super sollemnitatibus
Domini ad filios Israel.

CAP. XXIIII.

ET locutus est Dominus ad Moy- 1
sen, dicens: * Præcipe filiis Israel, 2
vt afferant tibi oleum de oliuis pu- A
rissimum, ac lucidum, ad concinnan-
das lucernas iugiter, * extra velum te- 3
stimonij in tabernaculo fœderis.
Ponetque eas Aaron à vespere vs-
que ad mane coram Domino, cultu
rituque perpetuo in generationibus
vestris. * Super candelabrum mun- 4
dissimum ponentur semper in con-
spectu Domini. * Accipies quoque 5
similam, & coques ex ea duodecim
panes, qui singuli habebunt duas de-
cimas: * quorum senos altrinsecus 6
super mensam purissimam corã Do- B
mino statues: * & pones super eos 7
thus lucidissimum, vt sit panis in mo-
nimentum oblationis Domini. * Per 8
singula sabbata mutabuntur coram
Domino suscepti à filiis Israel fœde-
re sempiterno: * eruntque Aaron & 9
filiorum eius, vt comedant eos in lo-
co sancto: quia sanctum sanctorum
est de sacrificiis Domini iure perpe-
tuo. * Ecce autem egressus filius mu- 10
lieris Israelitidis, quem pepererat de
viro Ægyptio inter filios Israel, iur-
gatus est in castris cum viro Israelita.
* Cumque blasphemasset nomen, & 11
maledixisset ei, adductus est ad Moy-
sen. (Vocabatur autem mater eius
Salumith, filia Dabri de tribu Dan.)
* Miseruntque eum in carcerem, do- 12
nec nossent quid iuberet Dominus.
* Qui locutus est ad Moysen, * di- 13
cens: Educ blasphemum extra castra, 14
& ponant omnes qui audierunt, ma- C
nus suas super caput eius, & lapidet
eum populus vniuersus. Et ad filios 15
Israel loqueris: Homo, qui maledi-
xerit Deo suo, portabit peccatum
suum: * & qui blasphemauerit no- 16
men Domini, morte moriatur: lapi-
dibus opprimet eum omnis multitu-
do, siue ille ciuis, siue peregrinus fue-
rit. Qui blasphemauerit nomen Do-
mini, morte moriatur. * Qui percus- 17
serit, & occiderit hominem, morte
moriatur. * Qui percusserit animal, 18
reddet vicarium, id est animam pro

19 anima. * Qui irrogauerit maculam
D cuilibet ciuium suorum: sicut fecit,
20 sic fiet ei: * a fracturam pro fractu-
ra, oculum pro oculo, dentem pro
dẽte restituet. qualem inflixerit ma-
21 culam, talem sustinere cogetur. * Qui
percusserit iumentum, reddet aliud.
Qui percusserit hominem, punietur.
22 * Æquum iudicium sit inter vos, siue
peregrinus, siue ciuis peccauerit: quia
ego sum Dominus Deus vester.
23 * Locutusque est Moyses ad filios
Israel: & eduxerũt eum, qui blasphe-
mauerat, extra castra, ac lapidibus
oppresserunt. Feceruntque filij Israel
sicut præceperat Dominus Moysi.

CAP. XXV.

1 LOcutusque est Dominus ad Moy-
2 sen in monte Sinaj, dicens: * Lo-
A quere filiis Israel, & dices ad eos:
Quando ingressi fueritis terrã quam
ego dabo vobis, b sabbatizes sabba-
3 tum Domino. * Sex annis seres agrum
tuum, & sex annis putabis vineam
4 tuam, colligesq; fructus eius: * septi-
mo autem anno sabbatum erit terræ,
requietionis Domini: agrum non se-
res, & vineam non putabis. * Quæ
5 sponte gignet humus, non metes: &
vuas primitiarum tuarum non colli-
ges quasi vindemiam: annus enim
6 requietionis terræ est: * sed erunt vo-
bis in cibum, tibi & seruo tuo, ancil-
læ & mercenario tuo, & aduenæ qui
7 peregrinantur apud te: * iumentis
tuis & pecoribus omnia quæ nascun-
tur, præbebunt cibum. Numerabis
8 quoque tibi septem hebdomadas an-
norum, id est, septies septem, quæ
simul faciunt annos quadraginta no-
uem: * & clanges buccina mense se-
9 ptimo, decima die mensis, propitia-
tionis tempore in vniuersa terra ve-
10 stra. * Sanctificabisque annum quin-
quagesimum, & vocabis remissionem
B cunctis habitatoribus terræ tuæ: ipse
est enim iubileus. Reuertetur homo
ad possessionem suam, & vnusquisq;
11 redibit ad familiam pristinam: * quia
iubileus est & quinquagesimus an-
nus. Non seretis, neque metetis spon-
tè in agro nascentia, & primitias vin-
12 demiæ non colligetis, * ob sanctifica-
tionẽ iubilei, sed statim oblata com-
13 edetis. * Anno iubilei redient omnes
14 ad possessiones suas. * quando vendes
quippiam ciui tuo, vel emes ab eo,
ne contristes fratrem tuum, sed iuxta
numerum annorum iubilei emes ab

a Matt. 5. f. 39 Exod. 21. f. 23 Deut. 19. d. 21.

b Exod. 23. b. 12.

a Exod. 24. b. 12

eo, & iuxta supputationem frugum 15
vendet tibi. Quanto plures anni re- 16
manserint post iubileum, tanto cre-
scet & pretium: & quanto minus tem-
poris numeraueris, tanto minoris &
emptio constabit. tempus enim fru-
gum vendet tibi. * Nolite affligere 17
contribules vestros, sed timeat vnus-
quisque Deum suum, quia ego Do-
minus Deus vester. * Facite præcepta 18
mea, & iudicia custodite, & implete C
ea, vt habitare possitis in terra absque
vllo pauore, * & gignat vobis hu- 19
mus fructus suos, quibus vescami-
ni vsque ad saturitatem, nullius im-
petum formidantes. Quod si di- 20
xeritis: Quid comedemus anno se-
ptimo, si non seuerimus, neque col-
legerimus fruges nostras? * Dabo be- 21
nedictionē meam vobis anno sexto,
& faciet fructus trium annorum:
* seretisque anno octauo, & comede- 22
tis veteres fruges vsque ad nonū an-
num: donec noua nascantur, edetis
vetera. * Terra quoque non vende- 23
tur in perpetuum: quia mea est, & vos
aduenæ & coloni mei estis. * vnde 24
cuncta regio possessionis vestræ sub
redemptionis conditione vendetur.
* Si attenuatus frater tuus vendide- 25
rit possessiunculam suam, & voluerit
propinquus eius, potest redimere
quod ille vendiderat. * sin autem non 26
habuerit proximum, & ipse pretium
ad redimendum potuerit inuenire:
* computabuntur fructus ex eo tem- 27
pore quo vendidit: & quod reliquum D
est, reddet emptori, sicque recipiet
possessionem suam. * quod si non in- 28
uenerit manus eius vt reddat pre-
tium, habebit emptor quod emerat,
vsque ad annum iubileum. In ipso
enim omnis venditio redibit ad do-
minum, & ad possessorē pristinum.
* Qui vendiderit domum intra vrbis 29
muros habebit licentiam redimendi,
donec vnus impleatur annus. * si non 30
redemerit, & anni circulus fuerit
euolutus, emptor possidebit eam, &
posteri eius in perpetuum, & redimi
non poterit, etiam in iubileo. * Sin au- 31
tem in villa fuerit domus, quæ mu-
ros non habet, agrorum iure vende-
tur. si ante redempta non fuerit, in
iubileo reuertetur ad dominum.
* Ædes Leuitarum, quæ in vrbibus 32
sunt, semper possunt redimi: * si 33
redemptæ non fuerint, in iubileo re- E
uertentur ad dominos, quia domus

vrbium Leuitarum pro possessioni-
14 bus sunt inter filios Israel. * Subur-
bana autem eorum non veneant,
35 quia possessio sempiterna est. * Si at-
tenuatus fuerit frater tuus, & infir-
mus manu, & susceperis eum quasi
aduenam, & peregrinum, & vixerit
36 tecum, * ne accipias vsuras ab eo, nec
amplius quàm dedisti. Time Deum
tuum, vt viuere possit frater tuus
37 apud te. * Pecuniam tuam non da-
bis ei ad vsuram, & frugum super-
38 abundantiam non exiges. * Ego Do-
F minus Deus vester, qui eduxi vos de
Terra Ægypti, vt darem vobis Ter-
ram Chanaan, & essem vester Deus.
39 * Si paupertate compulsus vendide-
rit se tibi frater tuus, non eum oppri-
40 mes seruitute famulorum, * sed quasi
mercenarius & colonus erit: vsque ad
annum iubileum operabitur apud te,
41 * & postea egredietur cum liberis
suis, & reuertetur ad cognatio-
nem & ad possessionem patrum suo-
42 rum. * mei enim serui sunt, & ego
eduxi eos de Terra Ægypti. non ve-
43 neant conditione seruorum: * ne af-
fligas eum per potentiam, sed metui-
44 to Deum tuum. * Seruus & ancilla
sint vobis de nationibus quæ in cir-
45 cuitu vestro sunt. * Et de aduenis qui
peregrinantur apud vos, vel qui ex
his nati fuerint in terra vestra, hos
46 habebitis famulos: * & hereditario
iure trāsmittetis ad posteros, ac pos-
sidebitis in æternum. fratres autem
vestros filios Israel ne opprimatis
47 per potentiam. Si inualuerit apud
vos manus aduenæ atque peregrini,
G & attenuatus frater tuus vendiderit
se ei, aut cuiquam de stirpe eius:
48 * post venditionem potest redimi.
Qui voluerit ex fratribus suis, redi-
49 met eum, * & patruus, & patruelis,
& consanguineus, & affinis. Sin au-
tem & ipse potuerit, redimet se,
50 * supputatis dumtaxat annis à tem-
pore venditionis suæ vsque ad an-
num iubileum: & pecunia, qua ven-
ditus fuerat, iuxta annorum nume-
rum & rationem mercenarij suppu-
51 tata. * Si plures fuerint anni qui re-
manent vsque ad iubileum, secun-
52 dùm hos reddet & pretium. * Si pau-
ci, ponet rationem cum eo iuxta an-
norum numerum, & reddet emptori
53 quod reliquum est annorum, * qui-
bus antè seruiuit mercedibus impu-
tatis: non affliget eum violenter in

con-

conspectu tuo. * Quòd si per hæc 54
redimi non potuerit, anno iubileo
egredietur cum liberis suis. * Mei 55
enim sunt serui, filij Israel, quos edu-
xi de Terra Ægypti.

CAP. XXVI.

ᵃExod. 20. d. 4 Deut. 5. a. 8 Psal. 96. b. 7 EGo Dominus Deus vester: ᵃ Non 1
facietis vobis idolum & sculpti- A
le, nec titulos erigetis, nec insignem
lapidem ponetis in terra vestra, vt
adoretis eum, ego enim sum Domi-
nus Deus vester. * Custodite sabba- 2
ta mea, & pauete ad Sanctuarium
ᵇDeut. 28. a. 1 meum. ego Dominus. * ᵇSi in præ- 3
ceptis meis ambulaueritis, & manda-
ta mea custodieritis, & feceritis ea,
dabo vobis pluuias temporibus suis,
* & terra gignet germen suũ, & po- 4
mis arbores replebuntur. * Appre- 5
hendet messium tritura vindemiam,
& vindemia occupabit sementem: &
comedetis panem vestrum in saturi-
tate, & absque pauore habitabitis in
terra vestra. * Dabo pacem in finibus 6
vestris: dormietis, & non erit qui B
exterreat. Auferam malas bestias: &
gladius non transibit terminos ve-
stros. * Persequemini inimicos ve- 7
stros, & corruent coram vobis. * per- 8
sequentur quinque de vestris centum
alienos, & centum de vobis decem
millia: cadent inimici vestri gladio in
conspectu vestro. * Respiciam vos, 9
& crescere faciam: multiplicabimini,
& firmabo pactum meum vobiscũ.
* Comedetis vetustissima veterum, 10
& vetera nouis superuenientibus pro-
iicietis. * Ponam tabernaculũ meum 11
in medio vestri, & non abiiciet vos
ᶜ2 Cor. 10. d. 16 anima mea. * ᶜ Ambulabo inter vos, 12
& ero Deus vester, vosque eritis po-
pulus meus. * Ego Dominus Deus 13
vester: qui eduxi vos de Terra Ægy-
ptiorum, ne seruiretis eis, & qui con-
fregi catenas ceruicum vestrarum, vt
ᵈDeut. 28. b. 15 Thren. 2. f. 17 Malac. 2. a. 12 incederetis erecti. * ᵈQuòd si non au- 14
dieritis me, nec feceritis omnia man-
data mea, * si spreueritis leges meas, 15
& iudicia mea contempseritis, vt non C
faciatis ea quæ à me constituta sunt,
& ad irritum perducatis pactũ meũ:
* ego quoque hæc faciam vobis: Visi- 16
tabo vos velociter in egestate, & ar-
dore, qui conficiat oculos vestros, &
consumat animas vestras. Frustra se-
retis sementem, quæ ab hostibus de-
uorabitur. * Ponam faciem meam 17
contra vos, & corruetis coram hosti-
bus vestris, & subiiciemini his qui
oderunt vos. fugietis, nemine perse-
18 quente. * Sin autem nec sic obedie-
ritis mihi, addam correptiones ve-
stras septuplum propter peccata ve-
19 stra, * & conteram superbiam duri-
tiæ vestræ. Daboque vobis cælum
desuper sicut ferrũ, & terrã æneam.
20 * Consumetur incassum labor vester,
D non proferet terra germen, nec ar-
21 bores poma præbebunt. * Si ambu-
laueritis ex aduerso mihi, nec volue-
ritis audire me, addam plagas vestras
in septuplum propter peccata vestra:
22 * immittamque in vos bestias agri,
quæ cõsumant vos, & pecora vestra,
& ad paucitatem cuncta redigant,
23 desertæque fiant viæ vestræ. * Quòd
si nec sic volueritis recipere discipli-
nam, sed ambulaueritis ex aduerso
24 mihi: * ego quoque contra vos aduer-
sus incedã, & percutiam vos septies
25 propter peccata vestra. * inducamque
super vos gladium vltorem fœderis
mei. Cumque confugeritis in vrbes,
mittam pestilentiam in medio vestri,
& trademini in manibus hostium,
26 * postquam confregero baculum pa-
nis vestri: ita vt decem mulieres in
vno clibano coquant panes, & red-
dant eos ad pondus: & comedetis, &
27 non saturabimini. * Sin autem nec
per hæc audieritis me, sed ambulaue-
28 ritis contra me: * & ego incedam ad-
uersus vos in furore contrario, &
E corripiam vos septem plagis propter
29 peccata vestra, * ita vt comedatis car-
nes filiorum vestrorum & filiarum
30 vestrarum. * destruam excelsa vestra,
& simulachra confringam. Cadetis
inter ruinas idolorum vestrorum, &
31 abominabitur vos anima mea, * in
tantum vt vrbes vestras redigam in
solitudinem, & deserta faciam San-
ctuaria vestra, nec recipiam vltrà
32 odorem suauissimum, * Disperdam-
que terram vestram, & stupebunt su-
per ea inimici vestri, cùm habitato-
33 res illius fuerint. * vos autem disper-
gam in Gentes, & euaginabo post
vos gladium, eritque terra vestra de-
serta, & ciuitates vestræ dirutæ.
34 * Tunc placebunt terræ sabbata sua
cunctis diebus solitudinis suæ: quan-
35 do fueritis * in terra hostili, sabbati-
zabit, & requiescet in sabbatis solitu-
dinis suę, eò quòd non requieuerit in
sabbatis vestris quando habitabatis
36 in ea. * Et qui de vobis remanserint,
dabo pauorem in cordibus eorum in

regionibus hostium, terrebit eos so- F
nitus folij volantis, & ita fugient
quasi gladium: cadent, nullo perse-
quente, * & corruent singuli super 17
fratres suos quasi bella fugientes, ne-
mo vestrum inimicis audebit resiste-
re. * peribitis inter Gentes, & hostilis 18
vos terra consumet. * Quòd si & de 19
iis aliqui remanserint, tabescent in
iniquitatibus suis, in terra inimico-
rum suorum, & propter peccata pa-
trum suorum & sua affligentur: * do- 40
nec confiteantur iniquitates suas, &
maiorum suorum, quibus præuari-
cati sunt in me, & ambulauerunt ex
aduerso mihi. * Ambulabo igitur & 41
ego contra eos, & inducam illos in
terram hostilem, donec erubescat in-
circumcisa mens eorum: tunc orabût
pro impietatibus suis. * Et recorda- 42
bor fœderis mei quod pepigi cum Ia- G
cob, & Isaac, & Abraham. Terræ
quoque memor ero: * quæ cùm re- 43
licta fuerit ab eis, complacebit sibi in
sabbatis suis, patiens solitudiné pro-
pter illos. Ipsi verò rogabût pro pec-
catis suis, eò quòd abiecerint iudicia
mea, & leges meas despexerint. * Et 44
tamen etiam cùm essent in terra ho-
stili, non penitus abieci eos, neque sic
despexi vt consumerentur, & irritum
facerem pactum meum cum eis. Ego
enim sum Dominus Deus eorum,
* & recordabor fœderis mei pristini, 45
quando eduxi eos de Terra Ægypti
in conspectu Gentium, vt essem Deus
eorum. ego Dominus. Hæc sunt iudi-
cia atque præcepta & leges, quas de-
dit Dominus inter se & filios Israel
in monte Sinai per manum Moysi.

CAP. XXVII.

Locutusq; est Dominus ad Moy- 1
sen, dicens: * Loquere filiis Israel, 2
& dices ad eos: Homo qui votum fe- A
cerit, & spoponderit Deo animam
suam, sub æstimatione dabit pretiû.
* Si fuerit masculus à vigesimo anno 3
vsque ad sexagesimum annum, dabit
quinquaginta siclos argenti ad men-
suram Sanctuarij: * si mulier, trigin- 4
ta. * A quinto autem anno vsque ad 5
vigesimum, masculus dabit viginti si-
clos: femina decem. * Ab vno mense 6
vsque ad annum quintum, pro mas-
culo dabuntur quinque sicli: pro fe-
mina, tres. * Sexagenarius & vltra 7
masculus dabit quindecim siclos: fe-
mina decem. * Si pauper fuerit, & 8

æstimationem reddere non valebit,
stabit coram sacerdote: & quantum
ille æstimauerit, & viderit eum posse
9 reddere, tantum dabit. * Animal au-
tem, quod immolari potest Domino,
10 si quis vouerit, sanctum erit, * & mu-
tari nô poterit, id est, nec melius ma-
lo, nec peius bono. quòd si mutaue-
rit: & ipsum quod mutatum est, &
illud pro quo mutatum est, conse-
11 cratum erit Domino. * Animal im-
B mundum, quod immolari Domino
non potest, si quis vouerit, adduce-
12 tur ante sacerdotem. * qui iudicans
vtrum bonum an malum sit, statuet
13 pretium. * quod si dare voluerit is,
qui offert, addet supra æstimationem
14 quintam partem. * Homo si vouerit
domum suam, & sanctificauerit Do-
mino, considerabit eam sacerdos
vtrum bona an mala sit, & iuxta
pretium, quod ab eo fuerit constitu-
15 tum, venundabitur: * sin autem ille,
qui vouerat, voluerit redimere eam,
dabit quintam partem æstimationis
16 supra, & habebit domum. * Quòd si
agrum possessionis suæ vouerit, &
consecrauerit Domino: iuxta men-
suram sementis æstimabitur pretium.
si triginta modiis hordei seritur ter-
ra, quinquaginta siclis venundetur
17 argenti. * Si statim ab anno incipien-
tis iubilei vouerit agrum, quanto va-
18 lere potest, tanto æstimabitur. * sin
autem post aliquantum temporis:
supputabit sacerdos pecuniam iuxta
annorum, qui reliqui sunt, numerum
vsque ad iubileum, & detrahetur ex
19 pretio. * Quòd si voluerit redimere
C agrum ille, qui vouerat, addet quin-
tam partem æstimatæ pecuniæ, &
20 possidebit eum. * Sin autem noluerit
redimere, sed alteri cuilibet fuerit
venundatus, vltra eum qui vouerat
21 redimere non poterit: * quia cùm iu-
bilei venerit dies, sanctificatus erit
Domino, & possessio consecrata ad
22 ius pertinet sacerdotum. * Si ager
emptus est, & non de possessione ma-
iorum sanctificatus fuerit Domino,
23 * supputabit sacerdos iuxta annorum
numerûm vsque ad iubileum, pre-
tium: & dabit ille qui vouerat eum,
24 Domino. * in iubileo autem reuerte-
tur ad priorem dominum, qui ven-
diderat eum, & habuerat in sorte
25 possessionis suæ. * Omnis æstimatio
siclo sanctuarij ponderabitur. * Siclus
26 viginti obolos habet. * Primogenita,

* Exod. 30. b. 13
Num. 3. 8. 47
Ezech. 45. d. 12

quæ

quæ ad Dominum pertinent, nemo
sanctificare poterit & vouere: siue
bos, siue ouis fuerit, Domini sunt.
* Quòd si immundum est animal, 27
redimet qui obtulit, iuxta æstimatio D
nem tuam, & addet quintam partem
pretij. si redimere noluerit, vendetur
alteri quantocumque à te fuerit æsti-
a Jos. 6. c. 17 d. 15 matum. * a Omne, quod Domino 28
consecratur, siue homo fuerit, siue
animal, siue ager, non vendetur, nec
redimi poterit. Quidquid semel fue-
rit consecratum, sanctum sanctorum
erit Domino. * Et omnis consecra- 29
tio, quæ offertur ab homine, non
redimetur. sed morte morietur.
* Omnes decimæ terræ, siue de fru- 30
gibus, siue de pomis arborum, Do-
mini sunt, & illi sanctificantur.
* Si quis autem voluerit redimere 31
decimas suas, addet quintam partem
earum. * Omnium decimarum bouis 32
& ouis & capræ, quæ sub pastoris
virga transeunt, quidquid decimum
venerit, sanctificabitur Domino.
* Non eligetur nec bonum nec ma- 33
lum, nec altero commutabitur. si
quis mutauerit: & quod mutatum
est, & pro quo mutatum est, sancti-
ficabitur Domino, & non redime-
tur. * Hæc sunt præcepta, quæ man- 34
dauit Dominus Moysi ad filios Israel
in monte Sinai.

LIBER NVMERI,
HEBRAICE VAIEDABBER.

CAP. I.

LOCVTVSQVE est Dominus 1
ad Moysen in deserto Sinai in A
tabernaculo fœderis, prima die
mensis secundi, anno altero egressio-
a Exod. 30. b. 12. nis eorum ex Ægypto, dicens: * a Tol- 2
lite summam vniuersæ congregatio-
nis filiorum Israel per cognationes
& domos suas, & nomina singulo-
rum, quidquid sexus est masculini
* à vigesimo anno & suprà, omnium 3
virorum fortiũ ex Israel, & numera-
bitis eos per turmas suas, tu & Aa-
ron. * Eruntque vobiscum principes 4
tribuum ac domorum in cognatio-
nibus suis. * quorum ista sunt nomi- 5
na: De Ruben, Elisur filius Sedeur. B
* de Simeon, Salamiel filius Surisad- 6
7 dai. * de Iuda, Nahasson, filius Ami-
8 nadab. * de Issachar, Nathanael filius
9 Suar. * de Zabulon, Eliab filius He-
10 lon. * Filiorum autem Ioseph, de
Ephraim, Elisama filius Ammiud. de
Manasse, Gamaliel filius Phadassur.
11 * De Beniamin, Abidan filius Gedeo-
12 nis. * de Dan, Ahiezer filius Ammi-
13 saddai. * de Aser, Phegiel filius Och-
14 ran. * de Gad, Eliasaph filius Duel.
15 * de Nephthali, Ahira filius Enan.
16 * Hi nobilissimi principes multitudi-
nis per tribus & cognationes suas, &
17 capita exercitus Israel: * quos tulerũt
Moyses & Aaron cum omni vulgi
18 multitudine: * & congregauerũt pri-
mo die mensis secundi, recensentes
eos per cognationes, & domos, ac fa-
milias, & capita, & nomina singulo-
19 rum à vigesimo anno & supra, * sicut
C præceperat Dominus Moysi. Nume-
20 ratique sunt in deserto Sinai. * De Ru-
ben primogenito Israelis per genera-
tiones & familias ac domos suas, &
nomina capitum singulorum, omne
quod sexus est masculini à vigesimo
anno & supra, procedentium ad bel-
21 lum, * quadraginta sex millia quin-
22 genti. * De filiis Simeon per genera-
tiones ac familias ac domos cogna-
tionum suarũ recensiti sunt per no-
mina & capita singulorũ, omne quod
sexus est masculini à vigesimo anno
& supra, procedentium ad bellum,
23 * quinquaginta nouem millia trecẽti.
24 * De filiis Gad per generationes & fa-
milias ac domos cognationum sua-
rum recensiti sunt per nomina singu-
lorum à viginti annis & supra, om-
25 nes qui ad bella procederent, * qua-
draginta quinque millia sexcẽti quin-
26 quaginta. * De filiis Iuda per genera-
D tiones & familias ac domos cogna-
tionum suarum, per nomina singu-
lorũ à vigesimo anno & supra, om-
nes qui poterant ad bella procedere,
27 * recensiti sunt septuaginta quattuor
28 millia sexcenti. * De filiis Issachar,
per generationes & familias ac do-
mos cognationum suarum, per no-
mina singulorum à vigesimo anno
& supra, omnes qui ad bella proce-
29 derent, * recensiti sunt quinquaginta
30 quattuor millia quadringenti. * De
filiis Zabulon per generationes, &
familias, ac domos cognationum
suarum recensiti sunt per nomina
singulorum à vigesimo anno & su-
pra, omnes qui poterant ad bella

proce-

procedere, *quinquaginta septé mil- 31
lia quadringenti. *De filiis Ioseph, fi- 32
liorum Ephraim per generationes, & E
familias, ac domos cognationũ sua-
rum recensiti sunt per nomina sin-
gulorum à vigesimo anno & supra,
omnes qui poterant ad bella proce-
dere, *quadraginta millia quingenti. 33
*Porro filiorum Manasse per genera- 34
tiones & familias ac domos cogna-
tionum suarum recensiti sunt per
nomina singulorum à viginti annis
& supra, omnes qui poterant ad bel-
la procedere, *triginta duo millia du- 35
centi. *De filiis Beniamin per genera- 36
tiones & familias ac domos cogna-
tionum suarum recensiti sunt nomi-
nibus singulorum à vigesimo anno
& supra, omnes qui poterant ad bella
procedere, *triginta quinque millia 37
quadringenti. *De filiis Dan per ge- 38
nerationes, & familias ac domos co-
gnationum suarum recensiti sunt no-
minibus singulorũ à vigesimo anno
& supra, omnes qui poterant ad bella
procedere, *sexaginta duo millia se- 39
ptingenti. *De filiis Aser per genera- 40
tiones & familias ac domos cogna- F
tionum suarum recensiti sunt per
nomina singulorum à vigesimo anno
& supra, omnes qui poterant ad bella
procedere, *quadraginta millia & 41
mille quingenti. *De filiis Nephthali 42
per generationes & familias ac do-
mos cognationum suarum recensiti
sunt nominibus singulorum à vige-
simo anno & supra, omnes qui pote-
rant ad bella procedere, *quinqua- 43
ginta tria millia quadringenti. *Hi 44
sunt, quos numerauerunt Moyses &
Aaron, & duodecim principes Israel,
singulos per domos cognationũ sua-
rum. *Fueruntque omnis numerus 45
filiorum Israel per domos & fami-
lias suas à vigesimo anno & supra,
qui poterant ad bella procedere, *sex- 46
centa tria millia virorum quingenti
quinquaginta. *Leuitæ autem in tri- 47
bu familiarum suarum non sunt nu- G
merati cum eis. *Locutusque est Do- 48
minus ad Moysen, dicens: *Tribum 49
Leui noli numerare, neq; pones sum-
mam eorum cum filiis Israel: *sed 50
constitue eos super tabernaculum te-
stimonij & cuncta vasa eius, & quid-
quid ad ceremonias pertinet. ipsi
portabunt tabernaculum & omnia
vtensilia eius: & erunt in ministerio,
ac per gyrum tabernaculi metabun-

51 tur. *Cum proficiscendum fuerit, de-
ponent Leuitæ tabernaculum: cùm
castrametandum, erigent. quisquis
52 externorũ accesserit, occidetur. *Me-
tabuntur autẽ castra filij Israel vnus-
quisque per turmas & cuneos atque
53 exercitum suum. *Porro Leuitæ per
gyrum tabernaculi figent tentoria,
ne fiat indignatio super multitudinẽ
filiorum Israel, & excubabunt in cu-
54 stodiis tabernaculi testimonij. *Fece-
runt ergo filij Israel iuxta omnia quę
præceperat Dominus Moysi.

CAP. II.

1 LOcutusq; est Dominus ad Moy-
2 sen & Aaron dicens: *Singuli per
A turmas, signa, atq; vexilla, & domos
cognationum suarũ castrametabun-
tur filij Israel, per gyrum taberna-
3 culi fœderis. *Ad Orientem Iudas
figet tentoria per turmas exercitus
sui: eritque princeps filiorum eius
4 Nahasson filius Aminadab. *& om-
nis de stirpe eius summa pugnãtium,
septuaginta quattuor millia sexcenti.
5 *Iuxta eum castrametati sunt de tri-
bu Issachar, quorum princeps fuit
6 Nathanael filius Suar. *& omnis nu-
merus pugnatorũ eius quinquaginta
7 quattuor millia quadringenti. *In tri-
bu Zabulon princeps fuit Eliab filius
8 Helon. *Omnis de stirpe eius exerci-
tus pugnatorũ, quinquaginta septem
9 millia quadringenti. *Vniuersi qui in
castris Iudæ annumerati sunt, fue-
runt cẽtum octoginta sex millia qua-
dringenti: & per turmas suas primi
10 egredientur. *In castris filiorum Ru-
B ben ad meridianam plagam erit prin-
11 ceps Elisur filius Sedeur: *& cunctus
exercitus pugnatorum eius qui nu-
merati sunt, quadraginta sex millia
12 quingenti. *Iuxta eum castrametati
sunt de tribu Simeon: quorum prin-
ceps fuit Salamiel filius Surisaddai.
13 *& cunctus exercitus pugnatorum
eius, qui numerati sunt, quinquagin-
14 ta nouem millia trecenti. *In tribu
G Gad princeps fuit Eliasaph filius Duel.
15 *& cunctus exercitus pugnatorum
eius, qui numerati sunt, quadraginta
quinque millia sexcenti quinquagin-
16 ta. *Omnes qui recẽsiti sunt in castris
Ruben, centum quinquaginta millia
& mille quadringenti quinquaginta
per turmas suas. in secundo loco pro-
17 ficiscentur. *Leuabitur autem taber-
naculum testimonij per officia Leui-
tarum & turmas eorum. quomodo

erige-

erigetur,ita & deponetur. Singuli per
loca & ordines suos proficiscentur.
•Ad occidentalem plagam erũt castra 18
filiorum Ephraim, quorum princeps C
fuit Elisama filius Ammiud. • cun- 19
ctus exercitus pugnatorum eius, qui
numerati sunt, quadraginta millia
quingenti. •Et cum eis tribus filio- 20
rum Manasse, quorum princeps fuit
Gamaliel filius Phadassur. •cunctus- 21
que exercitus pugnatorũ eius,qui nu-
merati sunt,trigintaduo millia ducẽ-
ti. In tribu filiorum Beniamin prin- 22
ceps fuit Abidan filius Gedeonis. •& 23
cunctus exercitus pugnatorum eius,
qui recensiti sunt, trigintaquinque
millia quadringenti. •Omnes qui nu- 24
merati sunt in castris Ephraim,centũ
octo millia centum per turmas suas:
tertij proficiscentur. Ad Aquilonis 25
partem castrametati sunt filij Dan:
quorum princeps fuit Ahiezer filius
Ammisaddai. •cunctus exercitus pu- 26
gnatorum eius, qui numerati sunt, D
sexagintaduo millia septingenti. •Iu- 27
xta eum fixere tentoria de tribu Aser:
quorum princeps fuit Phegiel filius
Ochran. •cunctus exercitus pugnato- 28
rum eius,qui numerati sunt,quadra-
ginta millia & mille quingenti. • De 29
tribu filiorũ Nephthali princeps fuit
Ahira filius Enan. •cunctus exercitus 30
pugnatorum eius, quinquaginta tria
millia quadringenti. •Omnes,qui nu- 31
merati sunt in castris Dan, fuerunt
centum quinquaginta septem millia
sexcenti: & nouissimi proficiscentur.
•Hic numerus filiorũ Israel, per do- 32
mos cognationum suarũ & turmas
diuisi exercitus, sexcenta tria millia
quingenti quinquaginta. •Leuitæ au- 33
tem non sunt numerati inter filios
Israel: sic enim præceperat Dominus
Moysi. •Feceruntque filij Israel iuxta 34
omnia quæ mandauerat Dominus.
Castrametati sunt per turmas suas,&
profecti per familias ac domos pa-
trum suorum.

CAP. III.

HÆ sunt generationes Aaron & 1
Moysi in die qua locutus est A
Dominus ad Moysen in mõte Sinai.
•ᵃ Et hæc nomina filiorum Aaron: 2
primogenitus eius Nadab, deinde
Abiu, & Eleazar, & Ithamar. • Hæc 3
nomina filiorum Aaron sacerdotum
qui vncti sunt, & quorum repletæ &
consecratæ manus vt sacerdotio fun-
gerentur. •ᵇ Mortui sunt enim Nadab 4

ᵃ Exod. 6. d. 23
ᵇ Leui. 10. a. 1. 1. Par. 24. a. 2

& Abiu cùm offerrẽt ignem alienum
in cõspectu Domini in deserto Sinai,
absq; liberis: functique sunt sacerdo-
tio Eleazar & Ithamar coram Aaron
patre suo. Locutusq; est Dominus ad
5 Moysen, dicens: •Applica tribũ Leui,
6 & fac stare in conspectu Aaron sa-
cerdotis vt ministrent ei, & excu-
7 bent, • & obseruent quidquid ad cul-
tum pertinet multitudinis coram ta-
8 bernaculo testimonij, •& custodiant
vasa tabernaculi, seruientes in mini-
9 sterio eius. •Dabisque dono Leuitas.
10 • Aaron & filiis eius, quibus traditi
B sunt à filiis Israel. Aaron autem &
filios eius constitues super cultum
sacerdotij. Externus,qui ad ministrã-
11 dum accesserit, morietur. •Locutusq;
est Dominus ad Moysen, dicens:
12 • Ego tuli Leuitas à filiis Israel pro
omni primogenito, qui aperit vul-
uam in filiis Israel, eruntque Leuitæ
13 mei. •ᶜ Meum est enim omne primo-
genitum: ex quo percussi primoge-
nitos in Terra Ægypti: sanctificaui
mihi quidquid primum nascitur in
Israel ab homine vsque ad pecus,
14 mei sunt: ego Dominus. Locutusque
est Dominus ad Moysen in deserto
15 Sinai, dicens: • Numera filios Leui
C per domos patrum suorum & fami-
lias, omnem masculum ab vno men-
16 se, & supra. • Numerauit Moyses, vt
17 præceperat Dominus, • ᵈ & inuenti
sunt filij Leui per nomina sua, Ger-
18 son & Caath & Merari. • Filij Ger-
19 son: Lebni & Semei. • Filij Caath:
Amram & Iesaar, Hebron & Oziel.
20 • Filij Merari: Moholi & Musi. • De
21 Gerson fuere familiæ duæ, Lebniti-
22 ca, & Semeitica: • quarum nume-
ratus est populus sexus masculini ab
vno mense & supra, septem millia
23 quingenti. • Hi post tabernaculum
24 metabuntur ad Occidentem • sub
25 principe Eliasaph filio Lael. • Et ha-
bebunt excubias in tabernaculo fœ-
26 deris, • ipsum tabernaculum & ope-
D rimentum eius, tentorium quod tra-
hitur ante fores tecti fœderis, & cor-
tinas atrij: tentorium quoque quod
appenditur in introitu atrij taber-
naculi, & quidquid ad ritum altaris
pertinet, funes tabernaculi & omnia
27 vtensilia eius. •Cognatio Caath ha-
bebit populos Amramitas & Iesaa-
ritas & Hebronitas & Ozielitas. Hæ
sunt familiæ Caathitarum recensitæ
28 per nomina sua: • omnes generis

ᶜ Exo. 13. a. 2. Inf. 8. c. 16
ᵈ Exod. 6. c. 16

masculini

masculini ab vno mense & supra,
octo millia sexcenti habebunt excu-
bias Sanctuarij, * & castrametabun- 29
tur ad meridianam plagam. * Prin- 30
cepsque eorum erit Eliaphan filius
Oziel: * & custodient arcam, men- 31
samque & candelabrum, altaria & E
vasa Sanctuarij, in quibus ministra-
tur, & velū, cunctamq; huiuscemodi
supellectilem. * Princeps autem prin- 32
cipum Leuitarū Eleazar filius Aaron
sacerdotis, erit super excubitores cu-
stodiæ Sanctuarij. * At vero de Mera- 33
ri erunt populi Moholitæ & Musitæ
recésiti per nomina sua: * omnes gene- 34
ris masculini ab vno mense & supra,
sex millia ducenti. * Princeps eorum 35
Suriel filius Abihaiel: in plaga se-
ptentrionali castrametabūtur. * Erunt 36
sub custodia eorum tabulæ taberna-
culi & vectes, & columnæ ac bases
earum, & omnia quæ ad cultum hu-
iuscemodi pertinent: * columnæque 37
atrij per circuitum cum basibus suis,
& paxilli cum funibus. * Castrame- 38
tabūtur ante tabernaculum fœderis, F
id est ad orientalem plagam, Moy-
ses & Aaron cum filiis suis, habentes
custodiam Sanctuarij in medio filio-
rum Israel. quisquis alienus accesse-
rit, morietur. * Omnes Leuitæ, quos 39
numerauerunt Moyses & Aaron
iuxta præceptum Domini per fami-
lias suas in genere masculino à men-
se vno & supra, fuerunt viginti duo
millia. * Et ait Dominus ad Moysen: 40
Numera primogenitos sexus mascu-
lini de filiis Israel ab vno mense &
supra, & habebis summam eorum.
* Tollesque Leuitas mihi pro omni 41
primogenito filiorum Israel, ego
sum Dominus: & pecora eorum pro
vniuersis primogenitis pecorum fi-
liorum Israel. * Recensuit Moyses, 42
sicut præceperat Dominus, primoge-
nitos filiorum Israel. * & fuerunt 43
masculi per nomina sua, à mense vno G
& supra, viginti duo millia ducenti
septuaginta tres. * Locutusque est Do- 44
minus ad Moysen, dicens: * Tolle Le- 45
uitas pro primogenitis filiorū Israel,
& pecora Leuitarū pro pecoribus eo-
rum, eruntque Leuitæ mei. ego sum
Dominus. * In pretio autem ducento- 46
rum septuaginta trium, qui excedunt
numerum Leuitarum de primogeni-
tis filiorum Israel, * accipies quinque 47
siclos per singula capita ad mensu-
ram sanctuarij. * Siclus habet viginti

Exo. 30. c. 13

48 obolos. * Dabisque pecuniam Aaron
& filiis eius pretium eorum qui su-
49 pra sunt. * Tulit igitur Moyses pecu-
niam eorum, qui fuerant amplius, &
50 quos redemerant à Leuitis * pro pri-
mogenitis filiorum Israel, mille tre-
centorū sexagintaquinque siclorum
51 iuxta pondus Sanctuarij, * & dedit
eam Aaron & filiis eius iuxta ver-
bum quod præceperat sibi Dominus.

Leu. 27. e. 25
Ezech. 45. d. 12

CAP. IIII.

1 Locutusq; est Dominus ad Moy-
2 sen & Aaron, dicens: * Tolle
A summam filiorum Caath de medio
Leuitarum per domos & familias
3 suas, * à trigesimo anno & supra,
vsque ad quinquagesimum annum,
omnium qui ingrediuntur vt stent &
ministrent in tabernaculo fœderis.
4 * Hic est cultus filiorum Caath: Ta-
bernaculum fœderis, & Sanctum
5 sanctorum * ingredientur Aaron &
filij eius, quando mouenda sunt ca-
stra, & deponent velum quod pen-
det ante fores, inuoluentque eo ar-
6 cam testimonij, * & operient rursum
velamine ianthinarum pellium, ex-
tendentque desuper pallium totum
hyacinthinum, & inducent vectes.
7 * Mensam quoque propositionis in-
uoluent hyacinthino pallio, & po-
nēt cum ea thuribula & mortariola,
cyathos & crateras ad liba funden-
8 da: panes semper in ea erunt: * ex-
tendentque desuper pallium cocci-
neum, quod rursum operient vela-
mento ianthinarum pellium, & in-
9 ducent vectes. * Sument & pallium
hyacinthinum quo operient cande-
labrū cum lucernis & forcipibus suis
& emunctoriis & cunctis vasis olei,
quæ ad concinnandas lucernas ne-
10 cessaria sunt: * & super omnia ponent
operimentum ianthinarum pellium,
11 & inducent vectes. * Nec non & al-
B tare aureum inuoluent hyacinthino
vestimento, & extendent desuper
operimentum ianthinarum pellium,
12 inducentque vectes. * Omnia vasa,
quibus ministratur in Sanctuario,
inuoluent hyacinthino pallio, & ex-
tendent desuper operimentum ian-
thinarum pellium, inducentque ve-
13 ctes. * Sed & altare mundabunt
cinere, & inuoluent illud purpureo
14 * vestimēto, ponentque cum eo omnia
vasa, quibus in ministerio eius vtun-
tur, id est, ignium receptacula, fusci-
nulas ac tridentes, vncinos & batilla.

1. Par. 15. b. 15

E Cuncta vasa altaris operiēt simul ve-
lamine ianthinarū pelliū, & inducent
vectes. Cumque inuoluerint Aaron 15
& filij eius Sanctuariū & omnia vasa
eius in commotione castrorum, tunc
intrabunt filij Caath vt portent in-
uoluta: & nō tangent vasa Sāctuarij,
ne moriātur. ista sunt onera filiorum
Caath in tabernaculo fœderis: *super 16
quos erit Eleazar filius Aaron sacer-
dotis, ad cuius curam pertinet oleum
ad concinnandas lucernas, & com-
positionis incensum, & sacrificium,
quod semper offertur, & oleum vn-
ctionis, & quidquid ad cultum taber-
naculi pertinet, omniumq; vasorum,
quæ in Sanctuario sunt. *Locutusque 17
est Dominus ad Moysen, & Aaron,
dicēs: *Nolite perdere populū Caath 18
de medio Leuitarum: *sed hoc facite 19
eis, vt viuant, & non moriantur, si
tetigerint Sancta sanctorum. Aaron
& filij eius intrabunt, ipsique dispo-
nent opera singulorum, & diuident
quid portare quis debeat. *Alij nulla 20
curiositate videant quæ sunt in san-
ctuario priusquam inuoluātur, alio-
quin morientur. *Locutusq; est Do- 21
minus ad Moysen dicēs: *Tolle sum- 22
mam etiam filiorum Gerson per do-
mos ac familias & cognationes suas,
*à triginta annis & supra, vsque ad 23
annos quinquaginta. Numera omnes C
qui ingrediuntur & ministrant in ta-
F bernaculo fœderis. *Hoc est officium 24
familiæ Gersonitarum, *vt portent 25
cortinas tabernaculi & tectū fœderis
opertimentum aliud, & super omnia
velamen ianthinum tentoriumque
quod pendet in introitu tabernaculi
fœderis, *cortinas atrij, & velum in 26
introitu quod est ante tabernaculum.
Omnia quæ ad altare pertinent, funi-
culos, & vasa ministerij, *iubente 27
Aaron & filiis eius, portabunt filij
Gerson: & scient singuli cui debeant
oneri mācipari. *Hic est cultus fami- 28
liæ Gersonitarum in tabernaculo fœ-
deris, eruntq; sub manu Ithamar filij
T Aarō sacerdotis. Filios quoq; Merari 29
per familias & domos patrū suorum
recensebis *à triginta annis & supra, 30
vsque ad annos quinquaginta, omnes
qui ingrediuntur ad officium mini-
sterij sui & cultū fœderis testimonij.
*Hæ sunt onera eorum: Portabunt 31
tabulas tabernaculi & vectes eius, co-
lumnas ac bases earum, *columnas 32
quoque atrij per circuitum cum ba-
sibus & paxillis & funibus suis.
Omnia vasa & supellectilem ad nu-
merum accipient, sicque portabunt.
33 *Hoc est officiū familiæ Meraritarū
D & ministerium in tabernaculo fœde-
ris: eruntque sub manu Ithamar filij
34 Aaron sacerdotis. Recensuerunt igi- G
tur Moyses & Aaron & principes sy-
nagogæ filios Caath per cognationes
35 & domos patrum suorum *à triginta
annis & supra, vsque ad annum quin-
quagesimum, omnes qui ingrediun-
tur ad ministerium tabernaculi fœ-
36 deris: *& inuenti sunt duo millia se-
37 ptingenti quinquaginta. *Hic est nu-
merus populi Caath qui intrant ta-
bernaculum fœderis: hos numerauit
Moyses & Aaron iuxta sermonem
38 Domini per manum Moysi. *Nume-
rati sunt & filij Gerson per cogna-
39 tiones & domos patrum suorum, *à
triginta annis & supra, vsque ad
quinquagesimum annum, omnes qui
ingrediuntur vt ministrent in taber-
40 naculo fœderis: *& inuenti sunt duo
41 millia sexcenti triginta. *Hic est po-
pulus Gersonitarum, quos numera-
uerunt Moyses & Aaron iuxta verbū
42 Domini. *Numerati sunt & filij Me-
rari per cognationes & domos patrū
43 suorum *à triginta annis & supra,
vsque ad annum quinquagesimum,
omnes qui ingrediuntur ad explen-
44 dos ritus tabernaculi fœderis: *& in-
45 uenti sunt tria millia ducenti. *hic
est numerus filiorum Merari, quos
recensuerunt Moyses & Aaron iuxta
imperium Domini per manū Moysi.
46 *Omnes qui recensiti sunt de Leuitis,
& quos recenseri fecit ad nomen
Moyses & Aaron, & principes Israel
per cognationes & domos patrum
47 suorum *à triginta annis & supra,
vsque ad annum quinquagesimum,
ingredientes ad ministerium taber-
48 naculi, & onera portanda, *fuerunt
simul octo millia quingēti octoginta.
49 *Iuxta verbū Dñi recensuit eos Moy-
ses, vnumquemque iuxta officium &
onera sua, sicut præceperat ei Dñs.

CAP. V.

1 LOcutusq; est Dominus ad Moy- H
2 sen, dicens: *Præcipe filiis Israel, vt
A eiiciant de castris omnem leprosum,
& qui semine fluit, pollutusque est
3 super mortuo: *tam masculum quàm
feminam eiicite de castris, ne conta-
minent ea cum habitauerim vobis-
4 cum. *Feceruntque ita filij Israel, &

eiecerunt eos extra castra, sicut locu-
tus erat Dominus Moysi. *Locutusq; 5
est Dominus ad Moysen, dicens: *Lo- 6
quere ad filios Israel: Vir, siue mulier,
cum fecerint ex omnibus peccatis,
quæ solent hominibus accidere, &
per negligentiam transgressi fuerint
mandatum Domini, atque deliquerint,
*confitebuntur peccatum suum, 7
& reddent ipsum caput, quintamque
partem desuper ei, in quem peccauerint.
*Sin autem non fuerit qui reci- 8
piat, dabunt Domino, & erit sacer-
dotis, excepto ariete, qui offertur pro
expiatione, vt sit placabilis hostia.
* Omnes quoque primitiæ, quas offe- 9
runt filij Israel, ad sacerdotē pertinēt:
*& quidquid in Sanctuarium offer- 10
tur a singulis, & traditur manibus sa- B
cerdotis, ipsius erit. Locutusque est 11
Dominus ad Moysen, dicēs: *Loque- 12
re ad filios Israel, & dices ad eos: Vir,
cuius vxor errauerit, maritumq; con-
temnens *dormierit cū altero viro, & 13
hoc maritus deprehendere non qui-
uerit, sed latet adulterium, & testibus
argui non potest, quia non est inuen-
ta in stupro: * si spiritus zelotypiæ 14
concitauerit virum contra vxorem
suam, quæ vel polluta est, vel falsa
suspicione appetitur, *adducet eam 15
ad sacerdotē, & offeret oblationem
pro illa decimam partem sati farinæ
hordeaceæ: non fundet super eam
oleum, nec imponet thus: quia sacri-
ficium zelotypiæ est, & oblatio inue-
stigans adulterium. * Offeret igitur 16
eam sacerdos, & statuet coram Do-
mino. *assumetq; aquam sanctam in 17
vase fictili, & pauxillum terræ de pa- C
uimento tabernaculi mittet in eam.
*Cumque steterit mulier in conspe- 18
ctu Domini, discooperiet caput eius,
& ponet super manus illius sacrifi-
cium recordationis, & oblationem
zelotypiæ: ipse autem tenebit aquas
amarissimas, in quibus cum execra-
tione maledicta congessit. *adiurabit- 19
que eam, & dicet: Si non dormiuit
vir alienus tecum, & si non polluta es
deserto mariti thoro, nō te nocebunt
aquæ istæ amarissimæ, in quas male-
dicta congessi. *Sin autem declinasti 20
à viro tuo, atque polluta es, & con-
cubuisti cum altero viro: *his male- 21
dictionibus subiacebis: Det te Domi-
nus in maledictionem, exemplumq;
cunctorum in populo suo: putrescere
faciat femur tuum, & tumens vterus

22 tuus disrumpatur. *ingrediantur aquæ
maledictæ in ventrem tuum, & vtero
tumescēte putrescat femur. Et respō-
23 debit mulier, Amen, amen. *Scribet-
D que sacerdos in libello ista maledi-
cta, & delebit ea aquis amarissimis,
24 in quas maledicta congessit, *& dabit
ei bibere. Quas cùm exhauserit,
25 *tollet sacerdos de manu eius sacri-
ficium zelotypiæ, & eleuabit illud
coram Domino, imponetque illud
super altare: ita dumtaxat vt prius,
26 *pugillum sacrificij tollat de eo,
quod offertur, & incendat super al-
tare: & sic potum det mulieri aquas
27 amarissimas. * Quas cùm biberit, si
polluta est, & contempto viro adul-
terij rea, pertransibunt eam aquæ
maledictionis, & inflato ventre com-
putrescet femur: eritque mulier in
maledictionem, & in exemplum
28 omni populo. *Quòd si polluta non
fuerit, erit innoxia, & faciet liberos.
29 * Ista est lex zelotypiæ. Si declinaue-
rit mulier à viro suo, & si polluta
30 fuerit, *maritusque zelotypiæ spiritu
concitatus adduxerit eam in conspe-
ctu Domini, & fecerit ei sacerdos
31 iuxta omnia quæ scripta sunt: *mari-
tus absque culpa erit, & illa recipiet
iniquitatem suam.

CAP. VI.

1 LOcutusq; est Dominus ad Moy-
2 sen, dicens: * Loquere ad filios Is-
A rael, & dices ad eos: Vir, siue mulier,
cùm fecerint votum vt sanctificentur,
& se voluerint Domino consecrare:
3 * à vino, & omni, quod inebriare
potest, abstinebunt. Acetum ex vino,
& ex qualibet alia potione, & quid-
quid de vua exprimitur, non bibent:
vuas recentes siccasque non com-
4 edent *cunctis diebus quibus ex voto
Domino consecrantur: quidquid ex
vinea esse potest, ab vua passa vsque
5 ad acinum non comedent. *Omni
tempore separationis suæ *nouacula *Iudic.13.a.5
non transibit per caput eius vsque ad
completum diem, quo Domino con-
secratur. Sanctus erit, crescente cæsa-
6 rie capitis eius. *Omni tempore con-
B secrationis suæ super mortuum non
7 ingredietur, *nec super patris qui-
dem & matris & fratris sororisque
funere contaminabitur, quia conse-
cratio Dei sui super caput eius est.
8 * Omnibus diebus separationis suæ
9 sanctus erit Domino. *Sin autem
mortuus fuerit subito quispiā coram

eo.

eo, polluetur caput consecrationis
eius: quod radet illico in eadem die
purgationis suæ, & rursum septima.
* in octaua autẽ die offeret duos tur- 10
tures, vel duos pullos colũbæ sacer-
doti in introitu fœderis testimonij.
* facietq; sacerdos vnũ pro peccato, 11
& alterum in holocaustum, & depre-
cabitur pro eo, quia peccauit super
mortuo: sanctificabitq; caput eius in
die illo: * & cõsecrabit Domino dies 12
separationis illius, offerens agnum
anniculum pro peccato: ita tamen vt
dies priores irriti fiant quoniam pol-
luta est sanctificatio eius. Ista est 13
lex consecrationis. Cùm dies, quos ex C
voto decreuerat, cõplebuntur: adducet
eum ad ostium tabernaculi fœde-
ris, * & offeret oblationem eius Do- 14
mino, agnum anniculum immacu-
latum in holocaustum, & ouem an-
niculam immaculatam pro peccato,
& arietem immaculatum, hostiam
pacificam, * canistrum quoque pa- 15
num azymorum, qui conspersi sint
oleo, & lagana absque fermento vn-
cta oleo, ac libamina singulorum:
* quæ offeret sacerdos coram Domi- 16
no, & faciet tam pro peccato, quàm
in holocaustum. * Arietem vero im- 17
molabit hostiam pacificam Domi-
no, offerens simul canistrum azy-
morum, & libamenta quæ ex more
debentur. * [a] Tunc radetur nazaræus 18
ante ostium tabernaculi fœderis cæ-
sarie consecrationis suæ: tolletque ca-
pillos eius, & ponet super ignem, qui
est suppositus sacrificio pacificorum.
* Et armum coctum arietis, tortam- 19
que absque fermento vnam de ca- D
nistro, & laganum azymum vnum,
& tradet in manus nazaræi, post-
quam rasum fuerit caput eius. * Sus- 20
ceptaque rursum ab eo, eleuabit in
conspectu Domini: & sanctificata sa-
cerdotis erunt, sicut pectusculum,
quod separari iussum est, & femur.
post hæc potest bibere nazaræus vi-
num. * Ista est lex nazaræi, cùm vo- 21
uerit oblationẽ suam Domino tem-
pore consecrationis suæ, exceptis his,
quę inuenerit manus eius. iuxta quod
mente deuouerat, ita faciet ad perfe-
ctionem sanctificationis suæ. Lo- 22
cutusque est Dominus ad Moysen,
dicens: * Loquere Aarõ & filiis eius: 23
Sic benedicetis filiis Israel, & dicetis
eis: * Benedicat tibi Dominus, & cu- 24
stodiat te. * Ostendat Dominus fa- 25
ciem suam tibi, & misereatur tui.
26 * Conuertat Dominus vultum suum
27 ad te, & det tibi pacẽ. * Inuocabunt-
que nomen meum super filios Israel,
& ego benedicam eis.

CAP. VII.

1 FActum [a] est autẽ in die qua com-
A pleuit Moyses tabernaculum, &
erexit illud: vnxitque & sanctifica-
uit cum omnibus vasis suis, altare si-
2 militer & omnia vasa eius. * Obtu-
lerunt principes Israel & capita fa-
miliarum, qui erant per singulas tri-
bus, præfectique eorum, qui nume-
3 rati fuerant, * munera coram Domi-
no sex plaustra tecta cum duodecim
bobus. Vnum plaustrum obtulere
duo duces, & vnum bouem singuli,
obtuleruntque ea in conspectu ta-
4 bernaculi * Ait autem Dominus ad
5 Moysen: * Suscipe ab eis vt seruiant
in ministerio tabernaculi, & trades
ea Leuitis iuxta ordinem ministerij
6 sui. * Itaque cùm suscepisset Moy-
ses plaustra & boues, tradidit eos Le-
7 uitis. * Duo plaustra & quattuor bo-
ues dedit filiis Gerson, iuxta id quod
8 habebant necessarium. * quattuor
alia plaustra, & octo boues dedit fi-
liis Merari secundùm officia & cul-
tum suum, sub manu Ithamar filij
9 Aaron sacerdotis. * filiis autẽ Caath
non dedit plaustra, & boues: quia in
Sanctuario seruiunt, & onera pro-
10 priis portant humeris. Igitur ob-
tulerunt duces in dedicationem al-
taris, die qua vnctum est, oblationem
11 suam ante altare * Dixitque Domi-
B nus ad Moysen: Singuli duces per
singulos dies offerant munera in de-
12 dicationem altaris. * Primo die ob-
tulit oblationem suam Nahasson fi-
13 lius Aminadab de tribu Iuda: * fue-
runtq; in ea acetabulum argenteum
pondo centũ triginta siclorum, phia-
la argentea habens septuaginta siclos
iuxta pondus Sanctuarij, vtrumque
plenum simila conspersa oleo in sa-
14 crificium: * mortariolum ex decem
15 siclis aureis plenum incenso: * bo-
uem de armento, & arietẽ, & agnum
16 anniculum in holocaustum: * hir-
17 cumque pro peccato: * & in sacri-
ficio pacificorum boues duos, arie-
tes quinque, hircos quinque, agnos
anniculos quinque hæc est oblatio
18 Nahasson filij Aminadab. Secun-
do die obtulit Nathanael filius Suar,
19 dux de tribu Issachar, * acetabulum

[a] Act. 21. d.24

[b] Eccli. 5?. 5.?9

[a] Exo. 40. b.16

argenteum appendens centum tri-
ginta ſiclos, phialam argenteam ha-
bentem ſeptuaginta ſiclos, iuxta pon-
dus Sanctuarij, vtrumque plenum
ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:
* mortariolum aureum habens de- 20
cem ſiclos plenum incenſo: * bouem 21
de armento, & arietem, & agnum
anniculum in holocauſtum: * hir- 22
cumque pro peccato: * & in ſacrifi- 23
cio pacificorum boues duos, arietes
quinque, hircos quinque, agnos an-
niculos quinque. hæc fuit oblatio
Nathanael filij Suar. * Tertio die 24
princeps filiorum Zabulon Eliab fi-
lius Helon, * obtulit acetabulum ar- 25
genteum appendens centum triginta
ſiclos, phialam argenteam habentem
ſeptuaginta ſiclos ad pondus Sáctua-
rij, vtrumq; plenum ſimila conſper- C
ſa oleo in ſacrificium: * mortario- 26
lum aureum appendens decem ſiclos
plenum incenſo: * bouem de armen- 27
to, & arietem, & agnum anniculum
in holocauſtum: * hircumque pro 28
peccato: * & in ſacrificio pacifico- 29
rum boues duos, arietes quinque,
hircos quinq., agnos anniculos quin-
que. hæc eſt oblatio Eliab filij He-
lon. * Die quarto princeps filiorum 30
Ruben, Eliſur filius Sedeur * obtu- 31
lit acetabulum argenteum appendens
centum triginta ſiclos, phialam ar-
genteam habentem ſeptuaginta ſi-
clos ad pondus Sanctuarij, vtrum-
que plenum ſimila conſperſa oleo in
ſacrificium: * mortariolum aureum 32
appendens decem ſiclos plenum in-
cenſo: * bouem de armento, & arie- 33
tem, & agnum anniculum in holo-
cauſtum: * hircumque pro peccato: 34
* & in hoſtias pacificorum boues 35
duos, arietes quinque, hircos quin-
que, agnos anniculos quinque. hæc
fuit oblatio Eliſur filij Sedeur. * Die 36
quinto princeps filiorum Simeon Sa-
lamiel filius Suriſaddai * obtulit ace- 37
tabulum argenteum appendens cen-
tum triginta ſiclos, phialam argen-
team habentem ſeptuaginta ſiclos ad
pondus Sanctuarij, vtrumq; plenum
ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:
* mortariolum aureum appédens de- 38
cem ſiclos plenum incenſo: * bouem 39
de armento, & arietem, & agnum
anniculum in holocauſtum: * hir- 40
cumque pro peccato: * & in hoſtias 41
pacificorũ boues duos, arietes quin- D
que, hircos quinque, agnos annicu-

los quinque. hæc fuit oblatio Sala-
42 miel filij Suriſaddai. * Die ſexto
princeps filiorum Gad, Eliaſaph fi-
43 lius Duel * obtulit acetabulum ar-
genteum appendens centum triginta
ſiclos, phialam argenteam habentem
ſeptuaginta ſiclos ad pódus Sanctua-
rij, vtrumque plenum ſimila con-
44 ſperſa oleo in ſacrificium: * morta-
riolum aureum appendens decem ſi-
45 clos plenum incenſo: * bouem de ar-
mento, & arietem, & agnum anni-
46 culum in holocauſtum: * hircumque
47 pro peccato: * & in hoſtias pacifico-
rum boues duos, arietes quinque,
hircos quinq., agnos anniculos quin-
que. hæc fuit oblatio Eliaſaph filij
48 Duel. * Die ſeptimo princeps filio-
rum Ephraim, Eliſama filius Am-
49 miud * obtulit acetabulum argéteum
appendens centum triginta ſiclos,
phialam argéteam habentem ſeptua-
ginta ſiclos ad pondus Sanctuarij,
vtrumque plenum ſimila conſperſa
50 oleo in ſacrificium: * mortariolum
aureum appendens decem ſiclos,
51 plenum incéſo: * bouem de armen-
to, & arietem, & agnum annicu-
52 lum in holocauſtum: * hircumque
53 pro peccato: * & in hoſtias pacifi-
E corum, boues duos, arietes quinque,
hircos quinq., agnos anniculos quin-
que. hæc fuit oblatio Eliſama filij
54 Ammiud. * Die octauo princeps fi-
liorũ Manaſſe, Gamaliel filius Pha-
55 daſſur, * obtulit acetabulum argen-
teum appendens centum triginta ſi-
clos, phialam argenteam habentem
ſeptuaginta ſiclos ad pondus San-
ctuarij, vtrumq; plenum ſimila con-
56 ſperſa oleo in ſacrificium: * morta-
riolum aureum appendens decem ſi-
57 clos, plenum incenſo: * bouem de
armento, & arietem, & agnum an-
58 niculum in holocauſtum: * hircum-
59 que pro peccato: * & in hoſtias pa-
cificorum boues duos, arietes quin-
que, hircos quinque, agnos annicu-
los quinque. hæc fuit oblatio Gama-
60 liel filij Phadaſſur. * Die nono Prin-
ceps filiorum Beniamin, Abidan fi-
61 lius Gedeonis, * obtulit acetabulum
argenteum appendens centum tri-
ginta ſiclos, phialam argenteam ha-
bentem ſeptuaginta ſiclos ad pondus
Sanctuarij, vtrumque plenum ſimi-
62 la conſperſa oleo in ſacrificium: * &
mortariolum aureum appendens de-
63 cem ſiclos plenum incenſo: * bouem

de ar-

de armento, & arietem, & agnum
anniculum in holocaustum: * hir- 64
cumq; pro peccato: * & in hostias pa- 65
cificorum boues duos, arietes quin- F
que, hircos quinque, agnos annicu-
culos quinque. hæc fuit oblatio Abi-
dan filij Gedeonis. * Die decimo 66
princeps filiorum Dan, Ahiezer fi-
lius Ammisaddai * obtulit acetabulũ 67
argenteum appendens centum tri-
ginta siclos, phialam argenteam ha-
bentem septuaginta siclos, ad pon-
dus Sanctuarij, vtrumque plenum
simila conspersa oleo in sacrificium:
* mortariolum aureum appẽdens de- 68
cem siclos plenum incenso: * bouem 69
de armento, & arietem, & agnum
anniculũ in holocaustum: * hircum- 70
que pro peccato: * & in hostias pa- 71
cificorum boues duos, arietes quin-
que, hircos quinque, agnos annicu-
los quinque. hæc fuit oblatio Ahie-
zer filij Ammisaddai. * Die vnde- 72
cimo princeps filiorum Aser, Phe-
giel filius Ochran * obtulit acetabu- 73
lum argenteum appendens centum
triginta siclos, phialam argẽteam ha-
bentem septuaginta siclos ad pon-
dus Sanctuarij, vtrumque plenum
simila conspersa oleo in sacrificium:
* mortariolum aureum appendens 74
decem siclos plenum incenso: * bo- 75
uem de armento, & arietẽ, & agnum
anniculum in holocaustum: * hir- 76
cumque pro peccato: * & in hostias 77
pacificorũ boues duos, arietes quin-
que, hircos quinque, agnos annicu-
los quinque. hæc fuit oblatio Phe-
giel filij Ochran. * Die duodecimo 78
princeps filiorum Nephthali, Ahi-
ra filius Enan * obtulit acetabulum 79
argenteum appendens centũm trigin-
ta siclos, phialam argenteam haben-
tem septuaginta siclos ad põdus San-
ctuarij, vtrumq; plenum simila oleo G
conspersa in sacrificium: * mortario- 80
lum aureum appendens decem si-
clos, plenum incenso: * bouem de 81
armento, & arietem, & agnum an-
niculum in holocaustum: * hircum- 82
que pro peccato: * & in hostias pa- 83
cificorum boues duos, arietes quin-
que, hircos quinque, agnos annicu-
los quinque. hæc fuit oblatio Ahi-
ra filij Enan. * Hæc in dedicatione 84
altaris oblata sunt à principibus Is-
rael, in die qua consecratum est. ace-
tabula argentea duodecim: phialæ ar-
genteæ duodecim: mortariola aurea
85 duodecim: * ita vt centum triginta
siclos argenti haberet vnum aceta-
bulum, & septuaginta siclos haberet
vna phiala: id est, in commune va-
sorum omnium ex argento sicli duo
millia quadringenti, pondere San-
86 ctuarij. * mortariola aurea duode-
cim plena incenso denos siclos ap-
pendentia pondere Sanctuarij: id
est, simul auri sicli centum viginti:
87 * boues de armento in holocau-
stum duodecim, arietes duodecim,
agni anniculi duodecim, & libamen-
ta eorum: hirci duodecim pro pec-
88 cato. * In hostias pacificorũ, boues
viginti quattuor, arietes sexaginta,
hirci sexaginta, agni anniculi sexa-
ginta. Hæc oblata sunt in dedica-
tione altaris, quando vnctum est.
89 * Cumque ingrederetur Moyses ta-
bernaculum fœderis, vt consuleret
oraculum, audiebat vocem loquen-
tis ad se de propitiatorio quod erat
super arcam testimonij inter duos
Cherubim, vnde & loquebatur ei.

CAP. VIII.

1 LOcutusq; est Dominus ad Moy-
2 sen, dicens: * Loquere Aaron, &
A dices ad eum: Cùm posueris septem
lucernas, candelabrum in australi
parte erigatur. Hoc igitur præcipe
vt lucernæ contra boream è regio-
ne respiciant ad mensam panum pro-
positionis, contra eam partem, quam
candelabrum respicit, lucere debe-
3 bunt. * Fecitque Aaron, & impo-
suit lucernas super candelabrum, vt
4 præceperat Dominus Moysi. * Hæc
autem erat factura candelabri, ex
auro ductili, tã medius stipes, quàm
cuncta quæ ex vtroque calamorum
latere nascebantur: iuxta exemplum
quod ostendit Dominus Moysi, ita
5 operatus est candelabrum. * Et lo-
cutus est Dominus ad Moysen, dicẽs:
6 * Tolle Leuitas de medio filiorum
7 Israel, & purificabis eos * iuxta
B hunc ritum: Aspergantur aqua lu-
strationis, & radant omnes pilos
carnis suæ. Cumque lauerint vesti-
8 menta sua, & mundati fuerint, * tol-
lent bouem de armentis, & libamen-
tum eius similam oleo conspersam:
bouem autem alterum de armento
9 tu accipies pro peccato: * & applica-
bis Leuitas coram tabernaculo fœ-
deris, conuocata omni multitudine
10 filiorum Israel. * Cumq; Leuitæ fue-
rint coram Domino, ponẽt filij Israel

manus suas super eos. * & offeret 11
Aaron Leuitas, munus in conspectu
Domini à filiis Israel, vt seruiant in
ministerio eius. * Leuitæ quoq; po- 12
nent manus suas super capita boum,
è quibus vnum facies pro peccato, &
alterum in holocaustum Domini, vt
depreceris pro eis. * Statuesque Le- 13
uitas in conspectu Aaron & filio-
rum eius, & consecrabis oblatos Do- C
mino, * ac separabis de medio filio- 14
rum Israel, vt sint mei. * & postea 15
ingredientur tabernaculum fœderis,
vt seruiant mihi. Sicque purificabis
& cōsecrabis eos in oblationem Do-
mini: quoniam dono donati sunt
Nu.3.b.13 mihi à filiis Israel. * Pro primoge- 16
Exod.13.a.1 nitis quæ aperiunt omnem vuluam
Luc.2.d.23 in Israel, accepi eos. * Mea sunt enim 17
omnia primogenita filiorum Israel,
tam ex hominibus quàm ex iumētis.
Ex die quo percussi omne primoge-
nitum in Terra Ægypti, sanctificaui
eos mihi: * & tuli Leuitas pro cunctis 18
primogenitis filiorum Israel: * tradi- 19
dique eos dono Aaron & filiis eius
de medio populi, vt seruiant mihi
pro Israel in tabernaculo fœderis, &
orent pro eis ne sit in populo pla-
ga, si ausi fuerint accedere ad San-
ctuarium. * Feceruntque Moyses & 20
Aaron & omnis multitudo filiorum D
Israel super Leuitis quæ præceperat
Dominus Moysi: * purificatique 21
sunt, & lauerunt vestimēta sua. Ele-
uauitque eos Aaron in cōspectu Do-
mini, & orauit pro eis, * vt purifi- 22
cati ingrederentur ad officia sua in
tabernaculum fœderis coram Aaron
& filiis eius. Sicut præceperat Do-
minus Moysi de Leuitis, ita factum
est. * Locutusque est Dominus ad 23
Moysen, dicens: * Hæc est lex Leui- 24
tarum, A vigintiquinque annis & su-
prà, ingredientur vt ministrent in
tabernaculo fœderis. * Cumq; quin- 25
quagesimum annum ætatis impleue-
rint, seruire cessabunt: * eruntque 26
ministri fratrum suorum in taber-
naculo fœderis, vt custodiant quæ si-
bi fuerint commendata, opera au-
tem ipsa nō faciant. Sic dispones Le-
uitis in custodiis suis.

CAP. IX.

LOcutus est Dominus ad Moy- 1
sen in deserto Sinai anno secun- A
do, postquam egressi sunt de Terra
*Exo.12.a.3 Ægypti, mense primo dicens: * Fa- 2
ciant filij Israel Phase in tēpore suo,
3 * quartadecima die mensis huius ad
vesperam, iuxta omnes ceremonias
4 & iustificationes eius. * Præcepitque
Moyses filiis Israel vt facerēt Phase.
5 * Qui fecerunt tempore suo: quar-
tadecima die mensis ad vesperam in
monte Sinai. Iuxta omnia quæ man-
dauerat Dominus Moysi, fecerunt
6 filij Israel. * Ecce autem quidam im-
mundi super anima hominis, qui
non poterant facere Phase in die il-
lo, accedentes ad Moysen & Aaron,
7 * dixerunt eis: immundi sumus su-
B per anima hominis. quare frauda-
mur vt non valeamus oblationem
offerre Domino in tempore suo in-
8 ter filios Israel? * Quibus respondit
Moyses: State vt consulam quid præ-
9 cipiat Dominus de vobis. Locu-
tusque est Dominus ad Moysen, di-
10 cens: * Loquere filiis Israel: Homo
qui fuerit immundus super anima,
siue in via procul in gente vestra, fa-
11 ciat Phase Domino * in mense secun-
do, quartadecima die mensis ad ve-
speram: cum azymis & lactucis agre-
12 stibus comedent illud: * non relin-
quent ex eo quippiam vsque mane,
* & os eius non confringent, omnem *Exo.12.f.46
13 ritum Phase obseruabunt. * Si quis Ioan.19.f.37
autē & mundus est, & in itinere non
fuit, & tamen non fecit Phase, ex-
terminabitur anima illa de populis
suis, quia sacrificium Domino non
C obtulit tempore suo: peccatum suum
14 ipse portabit. * Peregrinus quoque
& aduena si fuerint apud vos, fa-
cient Phase Domino iuxta ceremo-
nias & iustificationes eius. Præce-
ptum idem erit apud vos tam adue-
15 næ quàm indigenæ. * Igitur die qua *Exo.40.b.16.
erectum est tabernaculum, operuit
illud nubes. A vespere autem super
tentorium erat quasi species ignis
16 vsque mane. * sic fiebat iugiter: per
diem operiebat illud nubes, & per
17 noctem quasi species ignis. * Cum-
que ablata fuisset nubes, quæ taber-
naculum protegebat, tunc proficisce-
bantur filij Israel: & in loco vbi ste-
tisset nubes, ibi castrametabantur.
18 * Ad imperium Domini proficisce-
bantur, & ad imperium illius fige-
bant tabernaculum. * Cunctis die- *1.Cor.10.a.1
bus quibus stabat nubes super taber-
naculum, manebant in eodem loco:
19 * & si euenisset vt multo tempore
D maneret super illud, erant filij Israel
in excubiis Domini, & non profici-

scebant-

scebantur * quot diebus fuisset nubes 20
super tabernaculum. Ad imperium
Domini erigebant tentoria, & ad im-
perium illius deponebant. * Si fuis- 21
set nubes à vespere vsq; mane, & sta-
tim diluculo tabernaculum reliquis-
set, proficiscebantur: & si post diem
& noctem recessisset, dissipabant ten-
toria. * Si verò biduo aut vno mense 22
vel longiori tempore fuisset super ta-
bernaculum, manebant filij Israel in
eodem loco, & non proficiscebantur:
statim autem vt recessisset, mouebant
castra. * Per verbum Domini fige- 23
bant tentoria, & per verbum illius
proficiscebantur: erantque in excu-
biis Domini iuxta imperium eius per
manum Moysi.

CAP. X.

Locutusq; est Dominus ad Moy- 1
sen, dicens. * Fac tibi duas tubas 2
argenteas ductiles, quibus conuoca- A
re possis multitudinem quando mo-
uenda sunt castra. * Cumque incre- 3
pueris tubis, congregabitur ad te om-
nis turba ad ostium tabernaculi fœ-
deris. * Si semel clangueris, venient 4
ad te principes, & capita multitudi-
nis Israel. * Si autem prolixior at- 5
que concisus clangor increpuerit,
mouebunt castra primi qui sunt ad
orientalem plagam. * In secundo au- 6
tem sonitu & pari vlulatu tubæ, le-
uabunt tentoria qui habitant ad me-
ridiem. & iuxta hunc modum reli-
qui facient, vlulantibus tubis in pro-
fectionem. * Quando autem con- 7
gregandus est populus, simplex tu-
barum clangor erit, & non concisè
vlulabunt. * Filij autem Aaron sa- 8
cerdotes clangent tubis: eritque hoc
legitimum sempiternum in genera-
tionibus vestris. * Si exieritis ad bel- 9
lum de terra vestra contra hostes qui B
dimicant aduersum vos, clangetis
vlulantibus tubis, & erit recordatio
vestri coram Domino Deo vestro,
vt eruamini de manibus inimicorum
vestrorũ. * Si quando habebitis epu- 10
lum, & dies festos, & calendas, ca-
netis tubis super holocaustis, & pa-
cificis victimis, vt sint vobis in recor-
dationem Dei vestri. ego Dominus
Deus vester. * Anno secundo, men- 11
se secundo, vigesima die mensis ele-
uata est nubes de tabernaculo fœde-
ris: * profectique sunt filij Israel per 12
turmas suas de deserto Sinai, & re-
cubuit nubes in solitudine Pharan.

13 * Moueruntque castra primi iuxta
imperium Domini in manu Moysi.
14 * a Filij Iuda per turmas suas: quo- a Sup. 1.a.7
rum princeps erat Nahasson filius
15 Aminadab. * In tribu filiorum Is-
sachar fuit princeps Nathanael filius
16 Suar. * In tribu Zabulon erat prin-
17 ceps Eliab filius Helon. * Deposi-
tumque est tabernaculum, quod por-
tantes egressi sunt filij Gerson & Me-
18 rari. * Profectique sunt & filij Ru-
ben, per turmas & ordinem suum:
C quorum princeps erat Helisur filius
19 Sedeur. * In tribu autem filiorum
Simeon, princeps fuit Salamiel fi-
20 lius Surisaddai. * Porrò in tribu Gad
erat princeps Eliasaph filius Duel.
21 * Profectique sunt & Caathitæ por-
tantes Sanctuarium. Tamdiu taber-
naculum portabatur, donec venirent
22 ad erectionis locum. * Mouerunt
castra & filij Ephraim per turmas
suas, in quorum exercitu princeps
23 erat Elisama filius Ammiud. * In tri-
bu autem filiorum Manasse prin-
ceps fuit Gamaliel filius Phadassur.
24 * & in tribu Beniamin erat dux Abi-
25 dan filius Gedeonis. * Nouissimi ca-
strorum omnium profecti sunt filij
Dan per turmas suas, in quorum ex-
ercitu princeps fuit Ahiezer filius
26 Ammisaddai. * In tribu autem filio-
rum Aser erat princeps Phegiel filius
27 Ochran. * Et in tribu filiorum Neph-
thali princeps fuit Abira filius Enan.
28 * Hæc sunt castra, & profectiones
filiorum Israel per turmas suas quan-
29 do egrediebantur. * Dixitque Moy-
ses Hobab filio Raguel Madianitæ,
cognato suo: Proficiscimur ad lo-
cum, quem Dominus daturus est no-
D bis: veni nobiscum, vt benefaciamus
tibi: quia Dominus bona promisit
30 Israeli. * Cui ille respondit: Non
vadam tecum, sed reuertar in terram
31 meam, in qua natus sum. * Et ille:
Noli, inquit, nos relinquere: tu enim
nosti in quibus locis per desertum ca-
stra ponere debeamus, & eris ductor
32 noster. * Cumque nobiscum vene-
ris, quidquid optimum fuerit ex opi-
bus, quas nobis traditurus est Do-
33 minus, dabimus tibi. * Profecti sunt
ergo de Monte Domini viam trium
dierum, arcaque fœderis Domini
præcedebat eos, per dies tres proui-
34 dens castrorũ locum. * Nubes quo-
que Domini super eos erat per diem
35 cùm incederent. * Cumque eleua-

* Psal. 67. a. 2 tetur arca, dicebat Moyses: * Surge
Domine, & dissipentur inimici tui, &
fugiant qui oderunt te, à facie tua.
36 * Cùm autem deponeretur, aiebat:
Reuertere Domine ad multitudinem
exercitus Israel.

CAP. XI.

* Psal. 77. c. 19 INterea ortum est * murmur po- 1
puli, quasi dolentium pro labore, A
contra Dominum. Quod cùm au- * Psal. 77. c. 21
disset Dominus, iratus est. Et * ac-
census in eos ignis Domini deuora-
uit extremam castrorum partem.
* Cumq; clamasset populus ad Moy- 2
sen, orauit Moyses ad Dominum, &
absorptus est ignis. * Vocauitq; no- 3
men loci illius, Incensio: eo quòd
incensus fuisset contra eos ignis Do-
mini. // Vulgus quippe promiscuum, 4
quod ascenderat cum eis, flagrauit
desiderio, sedens & flens, iunctis fi-
* 1. Cor. 10. a. 6 bi pariter filiis Israel, & ait: * Quis
dabit nobis ad vescendum carnes?
* Recordamur piscium quos come- 5
debamus in Aegypto gratis: in men- B
tem nobis veniunt cucumeres, & pe-
pones, porrique & cepe, & allia.
* Anima nostra arida est, nihil aliud 6
respiciunt oculi nostri nisi Man.
* Exo. 16. c. 14 * * Erat autẽ Man quasi semẽ corian- 7
Sap. 16. c. 20 dri, coloris bdellij. * Circuibatque 8
Psal. 77. c. 24 populus, & colligens illud, frange-
Ioan. 6. d. 31 bat mola, siue terebat in mortario,
coquens in olla, & faciens ex eo
tortulas saporis quasi panis oleati.
* Cumque descenderet nocte super 9
castra ros, descendebat pariter &
Man. * Audiuit ergo Moyses flen- 10
tem populum per familias, singulos
per ostia tentorij sui. // Iratusque est
furor Domini valde: sed & Moy-
si intoleranda res visa est. * & ait ad 11
Dominum: Cur afflixisti seruum
tuum? quare non inuenio gratiam C
coram te? & cur imposuisti pondus
vniuersi populi huius super me? * Nũ- 12
quid ego concepi omnem hanc mul-
titudinem, vel genui eam, vt dicas
mihi: Porta eos in sinu tuo sicut por-
tare solet nutrix infantulum, & de-
fer in terram, pro qua iurasti pa-
tribus eorum? * Vnde mihi carnes vt 13
dem tantæ multitudini? flent con-
tra me, dicentes: Da nobis carnes vt
comedamus. * Non possum solus 14
sustinere omnem hunc populum,
quia grauis est mihi. * Sin aliter ti- 15
bi videtur, obsecro vt interficias me,
& inueniam gratiam in oculis tuis,
16 ne tantis afficiar malis. // Et dixit
Dominus ad Moysen: Cõgrega mihi
septuaginta viros de senibus Israel,
quos tu nosti quod senes populi sint
ac magistri: & duces eos ad ostium
tabernaculi fœderis, facieśque ibi sta-
17 re tecum, vt descendam & loquar
D tibi: & auferam de spiritu tuo, tra-
damque eis, vt sustentent tecum onus
18 populi, & non tu solus graueris. * Po-
pulo quoque dices: Sanctificamini
cras comedetis carnes. ego enim au-
diui vos dicere: Quis dabit nobis
escas carnium? bene nobis erat in Ægy-
pto. Vt det vobis Dominus carnes,
19 & comedatis: * nõ vno die, nec duo-
bus, vel quinque aut decem, nec vi-
20 ginti quidem, * sed vsque ad men-
sem dierum, donec exeat per nares
vestras, & vertatur in nauseam, eo
quòd repuleritis Dominum, qui in
E medio vestri est, & fleueritis coram
eo, dicentes: Quare egressi sumus ex
21 Aegypto? * Et ait Moyses: Sexcen-
ta millia peditum huius populi sunt,
& tu dicis: Dabo eis esum carnium
22 mense integro? * * Numquid ouium * Ioan. 6. b. 10
& boum multitudo cædetur, vt pos-
sit sufficere ad cibum? vel omnes pi-
sces maris in vnum congregabuntur,
23 vt eos satient? * Cui respondit Do-
minus: * Numquid manus Domi- * Isai. 59. a. 1
ni inualida est? Iam nunc videbis
vtrum meus sermo opere comple-
24 tur. // Venit igitur Moyses, & nar-
rauit populo verba Domini, congre-
F gans septuaginta viros de senibus Is-
rael, quos stare fecit circa tabernacu-
25 lum. * Descenditq; Dominus per nu-
bem, & locutus est ad eum, auferens
de spiritu qui erat in Moyse, & dans
septuaginta viris. Cumque requie-
uisset in eis Spiritus, prophetauerunt,
26 nec vltra cessauerunt. * Remanse-
rant autem in castris duo viri, quo-
rum vnus vocabatur Eldad, & alter
Medad, super quos requieuit Spiri-
tus. nam & ipsi descripti fuerant, &
27 non exierant ad tabernaculum. * Cum-
que prophetarent in castris, cucurrit
puer, & nunciauit Moysi, dicens: El-
dad & Medad prophetant in castris.
28 * Statim Iosue filius Nun, minister
Moysi, & electus è pluribus, ait: Do-
29 mine mi Moyses prohibe eos. * At il-
le: Quid, inquit, æmularis pro me?
quis tribuat vt omnis populus pro-
phetet, & det eis Dñs Spiritum suum?

* Re-

• Reuersusque est Moyses, & maio- 30
Psal. 77. d. 30 res natu Israel in castra. • Ventus 31
autem egrediens a Domino arreptas G
trans mare coturnices detulit, & de-
misit in castra itinere quantum vno
die confici potest, ex omni parte ca-
strorum per circuitum, volabantque
in aere duobus cubitis altitudine su-
per terram. • Surgens ergo populus 32
toto die illo, & nocte, ac die altero,
congregauit coturnicum, qui parum,
decem coros: & siccauerunt eas per
Psal. 77. d. 30 gyrum castrorum. • Adhuc carnes 33
erant in dentibus eorum, nec defece-
rat huiuscemodi cibus: & ecce furor
Domini concitatus in populum, per-
cussit eum plaga magna nimis. • Vo- 34
catusque est ille locus, Sepulchra
concupiscentiæ: ibi enim sepelierunt
populum qui desiderauerat. Egressi
autem de Sepulchris concupiscen-
tiæ, venerunt in Haseroth, & man-
serunt ibi.

CAP. XII.

Locutaque est Maria & Aaron 1
contra Moysen propter vxorem A
eius Æthiopissam, • & dixerunt: Num 2
per solum Moysen locutus est Do-
minus? nónne & nobis similiter est
locutus? Quod cùm audisset Domi-
nus, (• Erat enim Moyses vir mitissi- 3
mus super omnes homines qui mo-
rabantur in terra) • statim locutus est 4
ad eum, & ad Aaron & Mariam: B
egredimini vos tantùm tres ad taber-
naculum fœderis. Cùmque fuissent
egressi, • descendit Dominus in colum- 5
na nubis, & stetit in introitu taber-
naculi vocans Aaron & Mariam. Qui
cùm issent, • dixit ad eos: Audite ser- 6
mones meos: Si quis fuerit inter vos
propheta Domini, in visione appare-
bo ei, vel per somnium loquar ad il-
lum. • At non talis seruus meus Moy- 7
Heb. 3. a. 2 ses, • qui in omni domo mea fidelissi-
Exod 33. c. 11 mus est: • ore enim ad os loquor ei: 8
& palam, & non per ænigmata & fi-
guras Dñm videt. Quare ergo non C
timuistis detrahere seruo meo Moy-
si? Iratusque contra eos abiit: • nu- 9
bes quoque recessit quæ erat super ta- 10
bernaculum: & ecce Maria apparuit
candens lepra quasi nix. Cumque re-
spexisset eam Aaron, & vidisset per-
fusam lepra, • ait ad Moysen: Obse- 11
cro domine mi, ne imponas nobis
hoc peccatum quod stultè commisi-
mus, • ne fiat hæc quasi mortua, & 12
vt abortiuũ quod proiicitur de vulua

D matris suæ. ecce iam medium carnis
13 eius deuoratum est à lepra. • Clama-
uitque Moyses ad Dominum, dicẽs:
14 Deus, obsecro, sana eam. • Cui respõ-
dit Dñs: Si pater eius spuisset in fa-
ciem illius, nónne debuerat saltem
septem diebus rubore suffundi? Se-
paretur septem diebus extra castra, &
15 postea reuocabitur. • Exclusa est ita-
que Maria extra castra septem die-
bus: & populus non est motus de lo-
co illo, donec reuocata est Maria.

CAP. XIII.

1 PRofectusque est populus de Ha-
A seroth fixis tentoriis in deserto
2 Pharan. • Ibique locutus est Domi-
3 nus ad Moysen, dicens: • Mitte vi-
ros, qui considerent Terrã Chanaan,
quam daturus sum filiis Israel, sin-
gulos de singulis tribubus, ex princi-
4 pibus. Fecit Moyses quod Dominus
B imperauerat, de deserto Pharan mit-
tens principes viros, quorũ ista sunt
5 nomina. • De tribu Ruben, Sammua
6 filium Zechur. • De tribu Simeon,
7 Saphat filium Huri. • De tribu Iuda,
8 Caleb filium Iephone. • De tribu Is-
9 sachar, Igal filium Ioseph. • De tribu
10 Ephraim, Osee filium Nun. • De tri-
bu Beniamin, Phalti filium Raphu.
11 • De tribu Zabulon, Geddiel filium
12 Sodi. • De tribu Ioseph, sceptri Ma-
13 nasse, Gaddi filium Susi. • De tribu
14 Dan, Ammiel filium Gemalli. • De
tribu Aser, Sthur filium Michael.
15 • De tribu Nephthali, Nahabi filium
16 Vapsi. • De tribu Gad, Guel filium
17 Machi. • hæc sunt nomina virorum,
C quos misit Moyses ad cõsiderandam
Terrã: vocauitque Osee filium Nun,
18 Iosue. • misit ergo eos Moyses ad
considerandam Terram Chanaan, &
dixit ad eos: Ascendite per meridia-
nam plagam. Cumque veneritis ad
19 montes, • considerate Terram, qua-
lis sit: & populum qui habitator est
eius, vtrum fortis sit an infirmus: si
20 pauci numero an plures: • ipsa terra,
bona an mala: vrbes quales, muratæ
21 an absque muris: • humus, pinguis
an sterilis, nemorosa an absque arbo-
ribus. Confortamini, & afferte no-
bis de fructibus Terræ. Erat autem
tempus quando iam præcoquæ vuæ
22 vesci possunt. • Cumque ascendis-
D sent, explorauerunt Terram à deser-
to Sin, vsque Rohob intrantibus
23 Emath. Ascenderuntque ad meri-
diem, & venerunt in Hebron, vbi

erant Achiman & Sisai & Tholmai
filij Enac. nam Hebron septem annis
ante Tanim vrbem Ægypti condita
est. * ª Pergentesq; vsque ad Torren- 24
tem botri, absciderũt palmitem cum
vua sua, quem portauerunt in vecte
duo viri. De malis quoque granatis E
& de ficis loci illius tulerunt: * qui 25
appellatus est Nehelescol, id est Tor-
rens botri, eò quòd botrum portas-
sent inde filij Israel. * Reuersique 26
exploratores Terræ post quadragin-
ta dies, omni regione circuita, * vene- 27
runt ad Moysen & Aaron & ad
omnem cœtum filiorũ Israel in de-
sertum Pharan, quod est in Cades.
Locutique eis & omni multitudini
ostenderunt fructus Terræ: * & nar- 28
rauerunt, dicentes: Venimus in Ter- F
ram, ad quam misisti nos, quæ re vera
fluit lacte & melle, vt ex his fructibus
cognosci potest: * sed cultores fortis- 29
simos habet, & vrbes grandes atque
muratas. Stirpem Enac vidimus ibi.
* Amalec habitat in meridie, Hethęus 30
& Iebusæus & Amorrhæus in mon-
tanis: Chananæus verò moratur iu-
xta mare & circa fluenta Iordanis.
* Inter hæc Caleb compescens mur- 31
mur populi, qui oriebatur contra
Moysen, ait: Ascendamus, & possi-
deamus Terram, quoniam poterimus G
obtinere eam. Alij verò, qui fuerant 32
cum eo, dicebant: Nequaquam ad
hunc populum valemus ascendere,
quia fortior nobis est. * Detraxerunt- 33
que Terræ, quam inspexerant, apud
filios Israel, dicentes: Terra, quam lu-
strauimus, deuorat habitatores suos:
populus, quem aspeximus, proceræ
staturæ est. * Ibi vidimus monstra 34
quædam filiorum Enac de genere gi-
ganteo: quibus comparati, quasi lo-
custæ videbamur.

ª Deut. 1. d. 24

CAP. XIIII.

IGitur vociferans omnis turba fle- 1
uit nocte illa, * & murmurati sunt 2
contra Moysen & Aaron cuncti filij A
Israel, dicentes: * Vtinam mortui es- 3
semus in Ægypto: & in hac vasta so-
litudine vtinam pereamus, & non
inducat nos Dominus in Terram
istam, ne cadamus gladio, & vxores
ac liberi nostri ducantur captiui.
Nonne melius est reuerti in Ægyptũ?
* Dixeruntq; alter ad alterum: Con- 4
stituamus nobis ducem, & reuerta-
mur in Ægyptum. * Quo audito 5
Moyses & Aaron ceciderunt proni in
terrã corã omni multitudine filiorũ
6 Israel. * ª At verò Iosue filius Nun,
& Caleb filius Iephone, qui & ipsi
lustrauerant terram, sciderunt vesti-
7 menta sua, * & ad omnem multitu-
B dinem filiorum Israel locuti sunt:
Terra, quam circuiuimus, valde bo-
8 na est. * Si propitius fuerit Dominus,
inducet nos in eam, & tradet hu-
mum lacte & melle manantem.
9 * Nolite rebelles esse contra Domi-
num: neque timeatis populum terræ
huius, quia sicut panem ita eos pos-
sumus deuorare. recessit ab eis omne
præsidium: Dominus nobiscum est,
10 nolite metuere. * Cumque clamaret
omnis multitudo, & lapidibus eos
vellet opprimere, apparuit gloria
Domini super tectum fœderis cun-
11 ctis filiis Israel. * Et dixit Dominus
ad Moysen: Vsquequo detrahet mi-
hi populus iste? Quousque non cre-
dent mihi in omnibus signis, quæ fe-
12 ci coram eis? * Feriam igitur eos pe-
stilentia, atque consumam: te autem
faciam principem super gentem ma-
gnam, & fortiorem quàm hæc est.
13 * Et ait Moyses ad Dominum: Vt
C audiant Ægyptij, de quorum medio
14 eduxisti populum istum, * & habi-
tatores Terræ huius, qui audierunt
quòd tu Domine in populo isto sis,
& facie videaris ad faciem, ᵇ & nu-
bes tua protegat illos & in columna
nubis præcedas eos per diem, & in
15 columna ignis per noctem: * quòd
occideris tantam multitudinem qua-
16 si vnum hominem, & dicant: * Non
poterat introducere populũ in Ter-
ram, pro qua iurauerat: ᶜ ideirco oc-
17 cidit eos in solitudine. Magnifice-
tur ergo fortitudo Domini sicut iu-
18 rasti, dicens: * ᵈ Dominus patiens &
multæ misericordiæ, auferens ini-
quitatem & scelera, nullumque in-
noxium derelinquens, qui visitas pec-
cata patrum in filios in tertiam &
19 quartam generationem. * Dimitte,
obsecro, peccatum populi huius se-
D cundùm magnitudinem misericor-
diæ tuæ, sicut propitius fuisti egre-
dientibus de Ægypto vsque ad lo-
20 cum istum. * Dixitque Dominus:
21 Dimisi iuxta verbum tuum. Viuo
ego: & implebitur gloria Domini
22 vniuersa terra. * Attamen omnes ho-
mines qui viderunt maiestatẽ meam,
& signa quæ feci in Ægypto & in
soli-

ª Eccli. 45. b. 9
1. Mach. 2. f. 55. 56
ᵇ Exod. 13. d. 21
ᶜ Exod. 32. c. 12
ᵈ Psal. 102. b. 8
Exod. 34. a. 6

solitudine, & tentauerunt me iam
per decem vices, nec obedierunt voci
meæ, * non videbunt Terram pro 23 [Deut. 1. f. 35]
qua iuraui patribus eorum, nec quis-
quam ex illis qui detraxit mihi, in-
tuebitur eam. * Seruum meum Ca- 24 [Iosu. 14. b. 6]
leb, qui plenus alio spiritu secutus est
me, inducam in terram hanc, quam
circuiuit: & semen eius possidebit
eam. *Quoniam Amalecites & Cha 25
nanæus habitant in vallibus. Cras E
mouete castra, & reuertimini in so-
litudinem per viam Maris rubri.
* Locutusque est Dominus ad Moy- 26
sen & Aaron, dicens: * Vsquequo 27
multitudo hæc pessima murmurat
contra me? querelas filiorum Israel
audiui. * Dic ergo eis: Viuo ego, ait 28
Dominus: sicut locuti estis audiente
me, sic faciam vobis. * In solitudine 29 [Psal. 105. d. 26. Deut. 1. f. 42]
hac iacebunt cadauera vestra. Omnes
qui numerati estis à viginti annis &
supra, & murmurastis contra me,
* non intrabitis Terram, super quam 30
leuaui manum meam vt habitare vos
facerem, præter Caleb filium Iepho-
ne, & Iosue filium Nun. * Paruulos 31
autē vestros, de quibus dixistis quod
prædæ hostibus forent, introducam:
vt videant Terram, quæ vobis dis-
plicuit. Vestra cadauera iacebunt in 32
solitudine. * Filij vestri erunt vagi in 33
deserto annis quadraginta, & porta-
bunt fornicationem vestram, donec
consumantur cadauera patrum in
deserto, * iuxta numerum quadra- 34
ginta dierum, quibus considerastis F
Terram: annus pro die imputabitur. [Ezech. 4. b. 6]
* Et quadraginta annis recipietis ini- [Psal. 94. b. 10]
quitates vestras, & scietis vltionem
meam: * quoniam sicut locutus sum, 35
ita faciam omni multitudini huic
pessimæ, quæ consurrexit aduersum
me: in solitudine hac deficiet, & mo-
rietur. * Igitur omnes viri, quos mi- 36 [Iudith 8. c. 24. 1 Cor. 10. b. 10. Heb. 3. d. 17. Iude 1. b. 5]
serat Moyses ad contemplandā Ter-
ram, & qui reuersi murmurare fece-
rant contra eum omnem multitudi-
nem, detrahentes Terræ quòd esset
mala, * mortui sunt atque percussi in 37
conspectu Domini. * Iosue autem fi- 38
lius Nun, & Caleb filius Iephone vi-
xerunt ex omnibus, qui perrexerant
ad considerandam Terram. * Locu- 39
tusque est Moyses vniuersa verba G
hæc ad omnes filios Israel, & luxit
populus nimis. * Et ecce manè primo 40
surgentes ascenderunt verticē mon-
tis, atque dixerunt: Parati sumus
ascendere ad locum, de quo Domi-
nus locutus est: quia peccauimus.
41 * Quibus Moyses: Cur, inquit, trans-
gredimini verbū Domini, quod vo-
42 bis non cedet in prosperum? * No- [Deut. 1. g. 42]
lite ascendere: non enim est Domi-
nus vobiscum: ne corruatis coram
43 inimicis vestris. *Amalecites & Cha-
nanæus ante vos sunt, quorum gla-
dio corruetis, eò quòd nolueritis ac-
quiescere Domino, nec erit Dominus
44 vobiscū. * At illi contenebrati ascen-
derunt in verticem montis. Arca au-
tem testamenti Domini & Moyses
45 non recesserunt de castris. * Descen-
ditque Amalecites & Chananæus,
qui habitabat in monte: & percutiens
eos atque concidens, persecutus est
eos vsque Horma.

CAP. XV.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moy-
2 sen, dicens: * Loquere ad filios Is-
A rael, & dices ad eos: Cum ingressi
fueritis Terram habitationis vestræ,
3 quam ego dabo vobis, * & feceritis
oblationem Domino in holocau-
stum, aut victimam, vota soluentes,
vel sponte offerentes munera, aut in
sollennitatibus vestris adolentes odo-
rem suauitatis Domino, de bobus si-
4 ue de ouibus: * offeret quicumq; im-
molauerit victimam, sacrificium si-
milæ, decimam partem ephi, con-
spersæ oleo, quod mensuram habebit
5 quartam partem hin: * & vinum ad
liba fundenda eiusdem mensuræ da-
bit in holocaustum siue in victimam.
6 Per agnos singulos * & arietes erit
sacrificium similæ duarum decima-
rum, quæ conspersa sit oleo tertiæ
7 partis hin: * & vinum ad libamen-
tum tertiæ partis eiusdem mensuræ
offeret in odorem suauitatis Domi-
8 no. * Quando verò de bobus feceris
B holocaustum aut hostiam, vt impleas
9 votum vel pacificas victimas, * dabis
per singulos boues similæ tres deci-
mas cōspersæ oleo, quod habeat me-
10 dium mensuræ hin: * & vinum ad
liba fundenda eiusdem mensuræ in
oblationem suauissimi odoris Domi-
11 no. * Sic facies * per singulos boues
12 & arietes & agnos & hœdos. * Tam
13 indigenæ quam peregrini * eodem
14 ritu offerent sacrificia. * Vnum præ-
15 ceptum erit atque iudicium tam vo-
16 bis quàm aduenis terræ. * Locutus
est Dominus ad Moysen, dicens:

* Loquere filiis Israel, & dices ad eos: 7
* Cum veneritis in terram, quam da- 18
bo vobis,* & comederitis de panibus 19
regionis illius, separabitis primitias
Domino * de cibis vestris. Sicut de 20
areis primitias separatis, * ita & de 21
pulmentis dabitis primitiua Domi-
no. * Quòd si per ignorantiam præ- 22
terieritis quidquam horum, quæ lo-
cutus est Dominus ad Moysen, * & 23
mandauit per eum ad vos, a die qua
cœpit iubere & vltrà, * oblitaque 24
fuerit facere multitudo: offeret vitu- C
lum de armento, holocaustū in odo-
rem suauissimum Domino, & sacri-
ficium eius ac liba, vt ceremoniæ
postulant, hircumque pro peccato:
* & rogabit sacerdos pro omni mul- 25
titudine filiorum Israel: & dimitte-
tur eis, quoniam non sponte pecca-
uerunt, nihilominus offerentes in-
censum Domino pro se & pro pec-
cato atque errore suo: * & dimitte- 26
tur vniuersæ plebi filiorum Israel, &
aduenis, qui peregrinantur inter eos:
quoniam culpa est omnis populi per
ignorantiam. * Quòd si anima vna 27
nesciens peccauerit, offeret capram
anniculam pro peccato suo: * & de- 28
precabitur pro ea sacerdos, quòd in-
scia peccauerit coram Domino: im-
petrabitque ei veniam, & dimittetur
illi. * Tam indigenis quàm aduenis 29
vna lex erit omnium, qui peccaue-
rint ignorantes. * Anima verò quæ 30
per superbiam aliquid commiserit,
siue ciuis sit ille, siue peregrinus,
(quoniam aduersus Dominum re-
bellis fuit) peribit de populo suo:
* verbum enim Domini contempsit, 31
& præceptum illius fecit irritum: id- D
circo delebitur, & portabit iniquita-
tem suam. * Factum est autem, cùm 32
essent filij Israel in solitudine, & in-
uenissent hominem colligentem li-
gna in die Sabbati, * obtulerunt eum 33
Moysi & Aaron & vniuersæ multi-
tudini.* Qui recluserunt eum in car- 34
cerem, nescientes quid super eo fa-
cere deberent. * Dixitque Dominus 35
ad Moysen: Morte moriatur homo
iste obruat eum lapidibus omnis tur-
ba extra castra.* Cumque eduxissent 36
eum foras, obruerunt lapidibus, &
mortuus est sicut præceperat Dñs.
* Dixit quoque Dominus ad Moy- 37
sen: * Loquere filiis Israel, & dices ad 38
eos [a] vt faciant sibi fimbrias per an-
gulos palliorum, ponentes in eis vit-

[a] Deut. 22. 12 Mat. 23. 5

19 tas hyacinthinas: * quas cùm vide-
rint, recordentur omnium manda-
torum Domini, nec sequantur cogi-
tationes suas & oculos per res varias
40 fornicantes, * sed magis memores
præceptorū Domini faciant ea, sintq;
41 sancti Deo suo.* Ego Dominus Deus
vester, qui eduxi vos de Terra Ægy-
pti, vt essem Deus vester.

CAP. XVI.

1 Ecce autem Core filius Isaar, filij
A Caath, filij Leui, & Dathan atque
Abiron filij Eliab, Hon quoque filius
2 Pheleth de filiis Ruben, * surrexe-
runt contra Moysen, aliique filiorum
Israel ducenti quinquaginta viri pro-
ceres synagogæ, & qui tempore con-
3 cilij per nomina vocabātur. * [a] Cum-
que stetissent aduersum Moysen &
Aaron, dixerunt: Sufficiat vobis, quia
omnis multitudo sanctorum est, &
in ipsis est Dominus: Cur eleuamini
4 super populum Domini? * Quod cùm
audisset Moyses, cecidit pronus in fa-
5 ciem: * locutusque ad Core & ad om-
nem multitudinem: Mane, inquit,
notū faciet Dominus qui ad se per-
tineant, & sanctos applicabit sibi: &
quos elegerit, appropinquabunt ei.
6 * Hoc igitur facite: Tollat vnusquis-
B que thuribula sua, tu Core, & omne
7 concilium tuum: * & hausto cras
igne, ponite desuper thymiama co-
ram Domino: & quemcumque ele-
gerit, ipse erit sanctus: multum erigi-
8 mini filij Leui. * Dixitque rursum
9 ad Core: Audite filij Leui: * Num
parum vobis est quòd separauit vos
Deus Israel ab omni populo, & iun-
xit sibi, vt seruiretis ei in cultu taber-
naculi, & staretis coram frequentia
10 populi, & ministraretis ei? * idcirco
ad se fecit accedere te & omnes fra-
tres tuos filios Leui, vt vobis etiam
11 sacerdotium vendicetis, * & omnis
globus tuus stet contra Dominum?
quid est enim Aaron vt murmuretis
12 contra eum? * Misit ergo Moyses vt
vocaret Dathan & Abiron filios
Eliab. Qui responderunt: Non ve-
13 nimus. * numquid parum est tibi
quòd eduxisti nos de terra, quæ lacte
& melle manabat, vt occideres in de-
serto, nisi & dominatus fueris no-
14 stri? * Reuera induxisti nos in ter-
ram, quæ fluit riuis lactis & mellis, &
dedisti nobis possessiones agrorum
& vinearum. an & oculos nostros

[a] Eccl. 45. 22 Iudæ 1. c. 11 1 Cor. 10. b. 10.

vis eruere? non venimus. * Iratusque 15
Moyses valde, ait ad Dominum: Ne C
respicias sacrificia eorũ: tu scis quod
ne asellum quidem vmquam accepe-
rim ab eis, nec afflixerim quempiam
eorum. * Dixitque ad Core: Tu, & 16
omnis congregatio tua state seorsum
coram Domino, & Aaron die crasti-
no separatim. * Tollite singuli thuri- 17
bula vestra, & ponite super ea incen-
sum, offerentes Domino ducenta
quinquaginta thuribula: Aaron quo
que teneat thuribulum suum. * Quod 18
cum fecissent, stantibus Moyse &
Aaron, * & coacervassent adversum 19
eos omnem multitudinem ad ostium
tabernaculi, apparuit cunctis gloria
Domini. * Locutusque Dominus ad 20
Moysen & Aaron, ait: * Separamini 21
de medio congregationis huius, vt
eos repentè disperdam. * Qui ceci- 22
derunt proni in faciem, atque dixe-
runt: Fortissime Deus spirituum vni- D
versæ carnis, num vno peccante, con-
tra omnes ira tua desæuiet? Et ait 23
Dominus ad Moysen: * Præcipe vni- 24
verso populo vt separetur à taberna-
culis Core, & Dathan & Abiron.
* Surrexitque Moyses, & abiit ad 25
Dathan & Abiron: & sequentibus
eum senioribus Israel, * dixit ad tur- 26
bam: Recedite à tabernaculis homi-
num impiorũ, & nolite tangere quæ
ad eos pertinent, ne involuamini in
peccatis eorum. * Cumque recessis- 27
sent à tentoriis eorum per circuitum,
Dathan & Abiron egressi stabant in
introitu papilionum suorum cum
vxoribus & liberis, omnique fre-
quentia. * Et ait Moyses: In hoc scie- 28
tis, quòd Dominus miserit me vt fa-
cerem vniversa quæ cernitis, & non
ex proprio ea corde protulerim: * Si 29
consueta hominum morte interie-
rint, & visitaverit eos plaga, qua &
ceteri visitari solent, non misit me E
Dominus: * sin autem novam rem 30
fecerit Dominus, vt aperiens terra os
suum, deglutiat eos & omnia quæ ad
illos pertinent, descenderintque vi-
ventes in infernum, scietis quòd bla-
sphemaverint Dominum. * [a] Con- 31
festim igitur vt cessavit loqui, diru-
pta est terra sub pedibus eorum: * & 32
aperiens os suũ, devoravit illos cum
tabernaculis suis & vniversa sub-
stantia eorum. * descenderuntque 33
vivi in infernum operti humo, &
perierunt de medio multitudinis.

[a] Psal. 105. b. 17. 18. Deut. 11. a. 6

34 * At verò omnis Israel, qui stabat
per gyrum, fugit ad clamorem pere-
untium, dicens: Ne fortè & nos ter-
35 ra deglutiat. * Sed & ignis egressus
à Domino, interfecit ducentos quin-
quaginta viros, qui offerebant incen-
36 sum. * Locutusque est Dominus ad
37 Moysen, dicens: * Præcipe Eleazaro
filio Aaron sacerdoti vt tollat thu-
ribula quæ iacent in incendio, &
ignem huc illucque dispergat: quo-
38 niam sanctificata sunt * in mortibus
F peccatorum: producatque ea in la-
minas, & affigat altari, eo quòd ob-
latum sit in eis incensum Domino,
& sanctificata sint, vt cernant ea pro
signo & monimento filij Israel.
39 * Tulit ergo Eleazar sacerdos thuri-
bula ænea, in quibus obtulerant hi
quos incendium devoravit, & pro-
duxit ea in laminas, affigens altari:
40 * vt haberent postea filij Israel, qui-
bus commonerentur, ne quis acce-
dat alienigena, & qui non est de se-
mine Aaron ad offerendum incen-
sum Domino, ne patiatur sicut pas-
sus est Core, & omnis congregatio
eius, loquente Domino ad Moysen.
41 * Murmuravit autem omnis multi-
tudo filiorum Israel sequẽti die con-
tra Moysen & Aaron, dicens: Vos
42 interfecistis populũ Domini. * Cum-
que oriretur seditio, & tumultus in-
43 cresceret, * Moyses & Aaron fuge-
G runt ad tabernaculũ fœderis. Quod,
postquam ingressi sunt, operuit nu-
bes, & apparuit gloria Domini.
44 * Dixitque Dominus ad Moysen:
45 * Recedite de medio huius multitu-
dinis, etiam nunc delebo eos. Cum-
46 que iacerent in terra, * dixit Moy-
ses ad Aaron: Tolle thuribulum, &
hausto igne de altari, mitte incensum
desuper, pergens cito ad populum
vt roges pro eis: [b] iam enim egressa
est ira à Domino, & plaga desævit.
47 * Quod cùm fecisset Aaron, & cu-
currisset ad mediam multitudinem,
quam iam vastabat incendium, ob-
48 tulit thymiama: * & stans inter mor-
tuos ac viventes, pro populo depre-
49 catus est, & plaga cessavit. * Fuerunt
autem qui percussi sunt, quatuorde-
cim millia hominum, & septingenti,
absque his qui perierant in seditione
50 Core. * Reversusque est Aaron ad
Moysen ad ostium tabernaculi fœ-
deris postquam quievit interitus.

[b] Sap. 18. d. 21

CAP. XVII.

1 ET locutus est Dominus ad Moy-
2 sen, dicens: * Loquere ad filios Is-
A rael, & accipe ab eis virgas singulas
per cognationes suas, à cunctis prin-
cipibus tribuum, virgas duodecim, &
vniuscuiusq; nomē superscribes vir-
3 gæ suæ. * nomen autem Aaron erit in
tribu Leui, & vna virga cunctas scor-
4 sum familias continebit: * ponesque
B eas in tabernaculo fœderis coram te-
5 stimonio, vbi loquar ad te. * quem ex
his elegero, germinabit virga eius: &
cohibebo à me querimonias filiorum
F
Israel, quibus contra vos murmurāt.
6 Locutusque est Moyses ad filios Is-
rael: & dederunt ei omnes principes
virgas per singulas tribus: fueruntque
virgæ duodecim absque virga Aaron.
7 * Quas cùm posuisset Moyses coram
C Domino in tabernaculo testimonij:
8 * sequenti die regressus inuenit germi-
nasse virgam Aaron in domo Leui:
& turgētibus gemmis eruperant flo-
res, qui, foliis dilatatis, in amygdalas
9 deformati sunt. * Protulit ergo Moy-
ses omnes virgas de conspectu Do-
mini ad cunctos filios Israel: vide-
runtque & receperunt singuli virgas
10 suas. * Dixitque Dominus ad Moy-
D sen: Refer virgam Aaron in taberna-
culum testimonij, [a] vt seruetur ibi in
signum rebellium filiorum Israel, &
quiescant querelæ eorum à me, ne
11 moriantur. * Fecitque Moyses sicut
12 præceperat Dominus. * Dixerunt au-
tem filij Israel ad Moysen: Ecce con-
sumpti sumus, omnes periuimus.
13 * quicumque accedit ad tabernacu-
lum Domini, moritur. num vsque ad
internecionem cuncti delēdi sumus?

[a] Hebr. 9. b. 4

CAP. XVIII.

T

1 DIxitque Dominus ad Aaron: Tu,
A & filij tui, & domus patris tui
tecum portabitis iniquitatem San-
ctuarij: & tu & filij tui simul susti-
2 nebitis peccata sacerdotij vestri. * sed
& fratres tuos de tribu Leui, & sce-
ptrum patris tui sume tecum, præsto-
que sint, & ministrent tibi: tu autem
& filij tui ministrabitis in taberna-
3 culo testimonij. * Excubabuntque
Leuitæ ad præcepta tua, & ad cuncta
opera tabernaculi: ita dumtaxat, vt
ad vasa Sanctuarij & ad altare non
accedant, ne & illi moriantur, & vos
4 pereatis simul. * sint autem tecum, &
excubent in custodiis tabernaculi, &
in omnibus ceremoniis eius. Alieni-
5 gena nō miscebitur vobis. * Excubate G
in custodia Sanctuarij, & in ministe-
rio altaris: ne oriatur indignatio su-
6 per filios Israel. * Ego dedi vobis fra-
tres vestros Leuitas de medio filiorū
Israel, & tradidi donum Domino,
vt seruiant in ministeriis tabernaculi
7 eius. * Tu autem & filij tui custodite
B sacerdotium vestrum: & omnia quæ
ad cultum altaris pertinent, & intra
velum sunt, per sacerdotes admini-
strabuntur. si quis externus accesse-
8 rit, occidetur. * Locutusque est Do-
minus ad Aaron: Ecce dedi tibi cu-
stodiam primitiarum mearum. Om-
nia quæ sanctificantur à filiis Israel,
tradidi tibi & filiis tuis pro officio sa-
9 cerdotali legitima sempiterna. * Hæc
ergo accipies de his, quæ sanctifican-
tur & oblata sunt Domino. Omnis
oblatio, & sacrificium, & quidquid
pro peccato atque delicto redditur
mihi, & cedit in Sancta sanctorum,
10 tuum erit, & filiorum tuorum. * In
Sanctuario comedes illud: mares tan-
tum edent ex eo, quia consecratum
11 est tibi. * Primitias autem, quas voue-
rint & obtulerint filij Israel, tibi dedi,
& filiis tuis, ac filiabus tuis iure per-
petuo. qui mundus est in domo tua,
12 vescetur eis. * Omnem medullā olei, H
& vini, ac frumenti, quidquid offe-
runt primitiarum Domino, tibi dedi.
13 * Vniuersa frugum initia, quas gignit
humus, & Domino deportantur, ce-
dent in vsus tuos: qui mundus est in
14 domo tua, vescetur eis. * Omne quod
ex voto reddiderint filij Israel, tuum
15 erit. * Quidquid primum erumpit è
vulua cunctæ carnis, quam offerunt
C Domino, siue ex hominibus, siue de
pecoribus fuerit, tui iuris erit: ita
dumtaxat, vt pro hominis primoge-
nito pretiū accipias & omne animal
quod immundum est, redimi facias,
16 * cuius redemptio erit post vnum
mensem, siclis argenti quinque, pon-
dere Sanctuarij. [a] Siclus viginti obo-
17 los habet. * Primogenitum autem bo-
uis & ouis & capræ nō facies redimi,
quia sanctificata sunt Domino. san-
guinem tantum eorum fundes super
altare, & adipes adolebis in suauissi-
18 mum odorē Domino. * Carnes verò
in vsum tuum cedent, sicut pectuscu-
lum consecratum, & armus dexter,
19 tua erunt. * Omnes primitias San-
ctuarij, quas offerunt filij Israel Do-
mino, tibi dedi & filiis, ac filiabus

[a] Sup. 3. g. 41. Exod. 30. b. 13. Leui. 27. f. 25. Ezech. 45. d. 12

tuis

tuis iure perpetuo. Pactum ſalis eſt
ſempiternum coram Domino, tibi ac
20 filiis tuis. *Dixitq́. Dominus ad Aarō:
In terra eorum nihil poſſidebitis, nec
habebitis partem inter eos: ego pars
& hæreditas tua in medio filiorum
21 Iſrael. *Filiis autem Leui dedi omnes
decimas Iſraelis in poſſeſſionem pro
miniſterio quo ſeruiunt mihi in ta-
22 bernaculo fœderis: *vt non accedant
vltra filij Iſrael ad tabernaculum, nec
committant peccatum mortiferum,
23 *ſolis filiis Leui mihi in tabernaculo
D ſeruientibus, & portantibus peccata
populi; legitimum ſempiternum erit
Deut.18. a.1 in generationibus veſtris. *Nihil
24 aliud poſſidebunt, *decimarum obla-
tione contenti, quas in vſus eorum
25 & neceſſaria ſeparaui. *Locutuſque
eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
26 *Præcipe Leuitis, atque denuncia:
Cùm acceperitis à filiis Iſraël deci-
mas, quas dedi vobis, primitias earū
offerte Domino, id eſt, decimam par-
27 tem decimæ, *vt reputetur vobis in
oblationem primitiuorum, tam de
28 areis quàm de torcularibus: *& vni-
uerſis quorum accipitis primitias, of-
ferte Domino, & date Aaron ſacer-
29 doti. *Omnia quæ offeretis ex deci-
mis, & in donaria Domini ſeparabi-
30 tis, optima & electa erunt. *Diceſque
ad eos: Si præclara & meliora quæ-
que obtuleritis ex decimis, reputabi-
tur vobis quaſi de area & torculari
31 dederitis primitias: *& comedetis eas
in omnibus locis veſtris, tā vos quàm
familiæ veſtræ: quia pretium eſt pro
miniſterio, quo ſeruitis in taberna-
32 culo teſtimonij. *Et non peccabitis
ſuper hoc, egregia vobis & pinguia
reſeruantes ne polluatis oblationes
filiorum Iſrael, & moriamini.

CAP. XIX.

1 LOcutuſq́. eſt Dominus ad Moy-
2 ſen & Aaron dicēs: Iſta eſt religio
A victimæ quam conſtituit Dominus.
Præcipe filiis Iſrael, vt adducant ad
te vaccam rufam ætatis integræ, in
qua nulla ſit macula, nec portauerit
3 iugum: *tradetiſque eam Eleazaro
Heb.13. b.11 ſacerdoti. *qui eductam extra caſtra,
immolabit in conſpectu omnium:
4 *& tingens digitum in ſanguine eius,
aſperget contra fores tabernaculi ſe-
5 ptem vicibus, *combureturque eam
cunctis videntibus, tam pelle & car-
nibus eius quàm ſanguine & fimo
6 flammæ traditis. *Lignum quoque
cedrinum, & hyſſopum, coccumque
bis tinctum ſacerdos mittet in flam-
7 mam, quæ vaccam vorat. *Et tunc
B demū, lotis veſtibus & corpore ſuo,
ingredietur in caſtra, commaculatuſ-
8 que erit vſque ad veſperum. *Sed &
ille, qui combuſſerit eam, lauabit ve-
ſtimēta ſua, & corpus, & immundus
9 erit vſque ad veſperum. *Colliget
autem vir mundus cineres vaccæ, &
effundet eos extra caſtra in loco pu-
riſſimo, vt ſint multitudini filiorum
Iſrael in cuſtodiam, & in aquam aſ-
perſionis: quia pro peccato vacca
10 combuſta eſt. *Cumque lauerit qui
vaccæ portauerat cineres, veſtimenta
ſua, immūdus erit vſq; ad veſperum.
Habebunt hoc filij Iſrael & aduenæ,
qui habitant inter eos, ſanctum iure
11 perpetuo. *Qui tetigerit cadauer ho-
minis, & propter hoc ſeptem diebus
12 fuerit immundus: *aſpergetur ex hac
C aqua die tertio & ſeptimo, & ſic
mundabitur. Si die tertio aſperſus
non fuerit, ſeptimo nō poterit emun-
13 dari. *Omnis qui tetigerit humanæ
animæ morticinum, & aſperſus hac
commiſtione non fuerit, polluet ta-
bernaculum Domini, & peribit ex
Iſrael: quia aqua expiationis non eſt
aſperſus, immundus erit, & manebit
14 ſpurcitia eius ſuper eum. *Iſta eſt lex
hominis qui moritur in tabernaculo:
Omnes qui ingrediuntur tentorium
illius, & vniuerſa vaſa quæ ibi ſunt,
15 polluta erunt ſeptem diebus. *Vas,
quod non habuerit operculum, nec
ligaturam deſuper, immundum erit.
16 *Si quis in agro tetigerit cadauer oc-
ciſi hominis, aut per ſe mortui, ſiue
os illius, vel ſepulchrum, immundus
17 erit ſeptem diebus. *Tollentque de
cineribus combuſtionis atq; peccati,
& mittent aquas viuas ſuper eos in
18 vas. *in quibus cùm homo mundus
tinxerit hyſſopum, aſperget ex eo
D omne tentorium, & cunctam ſupel-
lectilem, & homines huiuſcemodi
19 contagione pollutos: *atque hoc mo-
do mundus luſtrabit immundum
tertio & ſeptimo die. expiatuſq́; die
ſeptimo, lauabit & ſe & veſtimenta
ſua, & immundus erit vſque ad
20 veſperum. *Si quis hoc ritu non
fuerit expiatus, peribit anima illius
de medio Eccleſiæ: quia ſanctuarium
Domini polluit, & non eſt aqua lu-
21 ſtrationis aſperſus. *erit hoc præce-
ptum legitimum ſempiternum. Ipſe

quoque

quoque qui aspergit aquas, lauabit
vestimenta sua: Omnis qui tetigerit
aquas expiationis, immundus erit
vsque ad vesperum. *Quidquid teti- 22
gerit immundus, immundum faciet:
& anima, quæ horũ quippiam tetige-
rit, immũda erit vsque ad vesperum.

CAP. XX.

VEneruntque filij Israel, & omnis 1
multitudo in desertũ Sin, mense A
primo: & mansit populus in Cades.
Mortuaq; est ibi Maria, & sepulta in
eodem loco. *Cumque indigeret 2
aqua populus, conuenerunt aduer-
sum Moysen & Aaron: *& versi in 3
seditionem, dixerunt: Vtinam perijs-
semus inter fratres nostros coram
Domino. *a Cur eduxistis Ecclesiam 4
Domini in solitudinem, vt & nos &
nostra iumenta moriamur? *Quare 5
nos fecistis ascendere de Ægypto, &
adduxistis in locum istum pessimum,
qui seri non potest, qui nec ficum
gignit, nec vineas, nec malogranata,
insuper & aquam non habet ad bi-
bendum? *Ingressusque Moyses & 6
Aaron, dimissa multitudine, taber-
naculũ fœderis, corruerunt proni in
terram clamaueruntque ad Domi-
num, atque dixerunt: Domine Deus
audi clamorem huius populi, & aperi
eis thesaurum tuum fontem aquæ
viuæ, vt satiati, cesset murmuratio
eorum. Et apparuit gloria Domini B
super eos. *Locutusque est Domi- 7
nus ad Moysen, dicens: *Tolle vir- 8
gam, & congrega populum, tu &
Aaron frater tuus, & loquimini ad
petram coram eis, & illa dabit aquas.
Cumque eduxeris aquam de petra,
bibet omnis multitudo & iumenta
eius. *b Tulit igitur Moyses virgam, 9
quæ erat in conspectu Domini, sicut
præceperat ei, *cõgregata multitudine 10
ante petram, dixitque eis: Audite
rebelles & increduli: c Num de petra
hac vobis aquam poterimus eijcere?
*Cumque eleuasset Moyses manum, 11
percutiens virga bis silicem, egressæ
sunt aquæ largissimæ, ita vt populus
biberet & iumenta. *Dixitque Do- 12
minus ad Moysen & Aaron: d Quia
non credidistis mihi, vt sanctificare-
tis me coram filiis Israel, non intro-
ducetis hos populos in terram, quam
dabo eis. *Hæc est aqua contradi- 13
ctionis, vbi iurgati sunt filij Israel
contra Dominum, & sanctificatus C
est in eis. *Misit interea nuncios 14

a Exod. 17. b. 3
b Exod. 17. 6
c Psal. 77. 23 / 1 Cor. 10. 4
d Deu. 1. 37

Moyses de Cades ad regem Edom,
qui dicerent: Hæc mandat frater tuus
Israel: Nosti omnem laborem, qui
15 apprehendit nos, *quo modo descen-
derint patres nostri in Ægyptum, &
habitauerimus ibi multo tempore,
afflixerintque nos Ægyptij, & patres
16 nostros: *& quo modo clamaueri-
mus ad Dominum, & exaudierit
nos, miseritque angelum, qui eduxe-
rit nos de Ægypto. Ecce in vrbe Ca-
des, quæ est in extremis finibus tuis,
17 positi, *obsecramus vt nobis transire
liceat per terram tuam. Non ibimus
per agros, nec per vineas, nõ bibemus
aquas de puteis tuis, sed gradiemur
via publica, nec ad dextram, nec ad
sinistrã declinãtes, donec transeamus
18 terminos tuos *Cui respondit Edom:
Non transibis per me, alioquin ar-
19 matus occurram tibi. *Dixeruntque
filij Israel: Per tritam gradiemur viã:
& si biberimus aquas tuas nos &
pecora nostra, dabimus quod iu-
stum est: nulla erit in pretio difficul-
tas, tantum velociter transeamus.
20 *At ille respondit: Non transibis. Sta-
timque egressus est obuius, cum infi-
21 nita multitudine, & manu forti, *nec
voluit acquiescere deprecanti, vt
D concederet transitum per fines suos.
quam ob rem diuertit ab eo Israel.
22 *Cumque castra mouissent de Ca-
des, venerunt in montem Hor, qui
23 est in finibus terræ Edom: *vbi locu-
24 tus est Dominus ad Moysen: *Per-
gat, inquit, Aaron ad populos suos:
non enim intrabit Terram, quam de-
di filiis Israel, eo quòd incredulus
fuerit ori meo, ad Aquas cõtradictio-
25 nis. *e Tolle Aaron & filium eius
cum eo, & duces eos in montem
26 Hor. *Cumque nudaueris patrem
veste sua, indues ea Eleazarũ filium
eius: Aaron colligetur, & morietur
27 ibi. *Fecit Moyses vt præceperat Do-
minus: & ascenderunt in montem
28 Hor corã omni multitudine. *Cum-
que Aaron spoliasset vestibus suis, in-
29 duit eis Eleazarum filium eius. *Illo
mortuo in montis supercilio, de-
30 scendit cum Eleazaro. *Omnis autem
multitudo videns occubuisse Aaron,
fleuit super eo triginta diebus per
cunctas familias suas.

e Inf. 33. e. 38 / Deut. 32. g. 50

CAP. XXI.

1 QVod cùm audisset Chananæus
A rex Arad, qui habitabat ad me-
ridiẽ, venisse scilicet Israel per explo-
ratorum

ratorum viam, pugnauit contra illum, & victor existens, duxit ex eo
prædam. * At Israel voto se Domino 2
obligans ait: Si tradideris populum
istum in manu mea, delebo vrbes
eius. * Exaudiuitque Dominus preces 3
Israel, & tradidit Chananæum, quem
ille interfecit subuersis vrbibus eius:
G & vocauit nomen loci illius Horma,
id est, anathema. * Profecti sunt au- 4
tem & de monte Hor, per viam, quæ
ducit ad Mare rubrum, vt circum- B
irent terram Edom. Et tædere cœpit
populum itineris ac laboris: * locu- 5
tusque contra Deum & Moysen, ait:
Cur eduxisti nos de Ægypto, vt moreremur in solitudine? Deest panis,
non sunt aquæ: anima nostra iam
nauseat super cibo isto leuissimo.
* a Quamobrem misit Dominus in po- 6
pulum ignitos serpentes, ad quorum plagas & mortes plurimorum,
* venerunt ad Moysen, atq; dixerũt: 7
Peccauimus, quia locuti sumus cõtra
Dominum & te: ora vt tollat à nobis
serpẽtes. Orauitq; Moyses pro populo, * & locutus est Dominus ad eum: 8
b Fac serpentem æneum, & pone eum C
pro signo: qui percussus aspexerit
eum, viuet. * Fecit ergo Moyses SERPENTEM AENEVM, & posuit 9
eum pro signo: quem cum percussi
aspicerent, sanabantur. * Profecti- 10
que filij Israel castrametati sunt in
Oboth. * Vnde egressi fixere tentoria 11
in Ieabarim, in solitudine, quæ respicit Moab contra orientalem plagam.
* Et inde mouentes, venerunt ad Tor- 12
rentem Zared. * Quem relinquentes 13
castrametati sunt contra Arnon, quæ
est in deserto, & prominet in finibus
Amorrhæi. b Siquidem Arnon terminus est Moab, diuidens Moabitas &
Amorrhæos. * Vnde dicitur in libro 14
bellorum Domini: Sicut fecit in Mari D
rubro, sic faciet in torrẽtibus Arnon.
* Scopuli torrentium inclinati sunt, 15
vt requiescerent in Ar, & recumberent in finibus Moabitarum. * Ex eo 16
H loco apparuit puteus, super quo locutus est Dominus ad Moysen: Congrega populum, & dabo ei aquam.
* Tunc cecinit Israel carmen istud: 17
Ascendat puteus. Concinebant: * Pu- 18
teus, quem foderunt principes, &
parauerunt duces multitudinis in
datore legis, & in baculis suis. De solitudine, Matthana. * De Matthana 19
in Nahaliel: de Nahaliel, in Bamoth.

a Sap. 16. a. 1
1. Cor. 10. b. 9
Iudith. 8. c. 21

b Iudic. 11. a. 18.

20 * De Bamoth, vallis est in regione
E Moab, in vertice Phasga, quod respi-
21 cit contra desertum. * a Misit autem
Israel nuncios ad Sehõ regem Amor-
22 rhæorum, dicens: * Obsecro vt transire mihi liceat per terram tuam: non
declinabimus in agros & vineas, non
bibemus aquas ex puteis, via regia
gradiemur, donec transeamus ter-
23 minos tuos. * Qui concedere noluit
vt transiret Israel per fines suos: quin
B potius exercitu congregato, egressus
est obuiam in desertum, & venit in
24 Iasa, pugnauitque cõtra eũ. * a A quo
percussus est in ore gladij, & possessa
est terra eius ab Arnon vsque Ieboc,
& filios Ammon: quia forti præsidio
tenebantur termini Ammonitarum.
25 * Tulit ergo Israel omnes ciuitates
eius, & habitauit in vrbibus Amor-
F rhæi, in Hesebon scilicet, & viculis
26 eius. * Vrbs Hesebon fuit Sehon regis
Amorrhæi, qui pugnauit contra regem Moab: & tulit omnem terram,
quæ ditionis illius fuerat, vsque Ar-
27 non. * Idcirco dicitur in Prouerbio:
Venite in Hesebon, ædificetur, &
C 28 construatur ciuitas Sehon: * Ignis
egressus est de Hesebon, flamma de
oppido Sehon, & deuorauit Ar Moabitarum, & habitatores excelsorum
29 Arnon. * a Væ tibi Moab, peristi popule Chamos. Dedit filios eius in fugam, & filias in captiuitatem regi
30 Amorrhæorũ Sehon. * Iugũ ipsorum
disperiit ab Hesebon vsq; Dibon, lassi
peruenerunt in Nophe, & vsque Me-
31 daba. * Habitauit itaque Israel in Ter-
32 ra Amorrhæi. * Misitque Moyses qui
G explorarent Iazer. cuius ceperunt viculos, & possederunt habitatores.
33 * a Verteruntque se, & ascẽderunt per
viam Basan, & occurrit eis Og rex
Basan cum omni populo suo, pugna-
D 34 turus in Edrai. * Dixitq; Dominus ad
Moysen: Ne timeas eũ, quia in manu
tua tradidi illum, & omnem populum, ac terram eius: faciesq; illi sicut
fecisti Sehon regi Amorrhæorum ha-
35 bitatori Hesebon. * Percusserũt igitur
& hunc cum filiis suis, vniuersumq;
populum eius vsque ad internecionem, & possederunt terram illius.

CAP. XXII.

1 PRofectique castrametati sunt in
A campestribus Moab, vbi trans
2 Iordanem Iericho sita est. * a Videns
autem Balac filius Sephor omnia quæ
3 fecerat Israel Amorrhæo, * & quòd

perti-

a Deut. 2. c. 26
Iudic. 11. d. 19

a Amos 2. c. 9
Psal. 134. c. 10

a Iudic. 11. c. 23
1. Reg. 11. b. 7

a Deut. 3. a. 3. 29. b. 7

a Iosue 14. b. 9

pertimuissent eum Moabitæ, & im-
petum eius ferre non possent, * dixit 4
ad maiores natu Madian: Ita delebit
hic populus omnes, qui in nostris fi-
nibus commorantur, quo modo so-
let bos herbas vsque ad radices car-
pere. Ipse erat eo tempore rex in
Moab. *a Misit ergo nuncios ad Ba- 5
laam filium Beor ariolum, qui habi-
tabat super flumen terræ filiorum
Ammon, vt vocarent eum, & di-
cerent: Ecce egressus est populus ex
Ægypto, qui operuit superficiem B
terræ, sedens contra me. * Veni igitur, 6
& maledic populo huic, quia fortior
me est: si quo modo possim percutere
& eiicere eum de terra mea. noui
enim quòd benedictus sit cui bene-
dixeris, & maledictus in quem male-
dicta congesseris. * Perrexeruntque 7
seniores Moab, & maiores natu Ma-
dian, habentes diuinationis pretium
in manibus. Cumque venissent ad
Balaam, & narrassent ei omnia verba
Balac: * Ille respondit: Manete hic 8
nocte, & respondebo quidquid mihi
dixerit Dominus. Manentibus illis
apud Balaam, venit Deus, & ait ad C
eum: * Quid sibi volunt homines isti 9
apud te? * Respondit: Balac filius Se- 10
phor rex Moabitarum misit ad me,
* dicens: Ecce populus qui egressus 11
est de Ægypto, operuit superficiem
terræ: veni, & maledic ei, si quo mo-
do possim pugnans abigere eum. * Di- 12
xitque Deus ad Balaam: Noli ire
cum eis, neque maledicas populo:
quia benedictus est. * Qui mane con- 13
surgens dixit ad principes: Ite in ter-
ram vestram, quia prohibuit me Do-
minus venire vobiscum. * Reuersi 14
principes dixerunt ad Balac: Noluit
Balaam venire nobiscum. * Rursum 15
ille multo plures & nobiliores quàm
ante miserat, misit. * Qui cum venis- 16
sent ad Balaam, dixerunt: Sic dicit
Balac filius Sephor: Ne cuncteris ve-
nire ad me: * paratus sum honorare 17
te, & quidquid volueris dabo tibi: D
veni, & maledic populo isti. * Respõ- 18
dit Balaam: b Si dederit mihi Balac
plenam domum suam argenti &
auri, non potero immutare verbum
Domini Dei mei, vt vel plus, vel mi-
nus loquar. * Obsecro vt hic maneatis 19
etiam hac nocte, & scire queam quid
mihi rursum respondeat Dominus.
* Venit ergo Deus ad Balaam nocte, 20
& ait ei: Si vocare te venerũt homines

a Iosue. 24. b 9

b Iosue. 24. c 13

isti, surge & vade cum eis: ita dum-
taxat, vt quod tibi præcepero, facias.
21 * Surrexit Balaã mane, & strata asina
22 sua profectus est cum eis. * c Et iratus
est Deus. Stetitque angelus Domini
in via contra Balaam, qui insidebat
asinæ, & duos pueros habebat se-
23 cum. * Cernens asina angelum stan-
E tem in via, euaginato gladio, auertit
se de itinere, & ibat per agrũ. Quam
cùm verberaret Balaam, & vellet ad
24 semitam reducere, * stetit angelus in
angustiis duarum maceriarum, qui-
25 bus vineæ cingebantur. * Quem vi-
dens asina, iunxit se parieti, & attriuit
sedentis pedem. At ille iterum ver-
26 berabat eam: * & nihilominus ange-
lus ad locum angustum transiens, vbi
nec ad dexterã, nec ad sinistram po-
27 terat deuiare, obuius stetit. * Cumq;
vidisset asina stantem angelum, con-
cidit sub pedibus sedentis. qui iratus,
vehementius cædebat fuste latera
28 eius. * Aperuitque Dominus os asinæ,
& locuta est: Quid feci tibi? cur per-
29 cutis me? ecce iam tertio? * Respondit
Balaam: Quia cõmeruisti, & illusisti
F mihi vtinam haberem gladium, vt te
30 percuterem. * Dixit asina: Nónne
animal tuum sum, cui semper sedere
cõsueuisti vsque in præsentem diem?
dic quid simile vmquam fecerim
31 tibi. At ille ait: Nunquam. * Protti-
nus aperuit Dominus oculos Ba-
laam, & vidit angelum stantem in via
euaginato gladio, adorauitque eum
32 pronus in terram. * Cui angelus: Cur,
inquit, tertio verberas asinam tuam?
Ego veni vt aduersarer tibi, quia per-
uersa est via tua, mihique contraria:
33 * & nisi asina declinasset de via, dans
locum resistenti, te occidissem, & illa
34 viueret. * Dixit Balaam: Peccaui, ne-
sciens quod tu stares contra me: &
nunc si displicet tibi vt vadam, reuer-
35 tar. * Ait Angelus: Vade cum istis, &
caue ne aliud quàm præcepero tibi
loquaris. Iuit igitur cum principibus.
36 * Quod cùm audisset Balac, egressus
G est in occursum eius in oppido Moa-
bitarum, quod situm est in extremis
37 finibus Arnon. * Dixitq; ad Balaam:
Misi nuncios vt vocarem te, cur non
statim venisti ad me? an quia mer-
cedem aduentui tuo reddere nequeo?
38 * Cui ille respondit: Ecce adsum:
numquid loqui potero aliud, nisi
quod Deus posuerit in ore meo?
39 * Perrexerunt ergo simul, & venerunt

c 2. Petr. 2. c. 15

in

in vrbem, quæ in extremis regni eius
finibus erat. * Cumq; occidisset Ba- 40
lac boues & oues, misit ad Balaam,
& principes qui cum eo erant, mu-
nera. * Manè autem facto duxit eum 41
ad excelsa Baal, & intuitus est extre-
mam partem populi.

CAP. XXIII.

Dixitq; Balaam ad Balac: Ædifica 1
mihi hîc septem aras, & para to- A
tidem vitulos, eiusdémq; numeri arie-
tes. * Cumq; fecisset iuxta sermonem 2
Balaam, imposuerunt simul vitulum
& arietem super aram. * Dixitq; Ba- 3
laam ad Balac: Sta paulisper iuxta
holocaustum tuum, donec vadam, si
fortè occurrat mihi Dominus, &
quodcumq; imperauerit, loquar tibi.
* Cumque abiisset velociter, occurrit 4
illi Deus. Locutusque ad eum Ba-
laam: Septem, inquit, aras erexi, &
imposui vitulum & arietem desuper.
Dominus autem posuit verbum in 5
ore eius, & ait: Reuertere ad Balac,
& hæc loqueris. * Reuersus inuenit 6
stantē Balac iuxta holocaustū suum,
& omnes principes Moabitarum: * as- 7
sumptaque parabola sua, dixit: De
Aram adduxit me Balac rex Moabi-
tarum, de montibus Orientis: Veni,
inquit, & maledic Iacob: propera, &
detestare Israel. * Quo modo male- 8
dicam, cui non maledixit Deus? Qua B
ratione detester, quem Dominus non
detestatur? * De summis silicibus vi- 9
debo eum, & de collibus considera-
bo illum. Populus solus habitabit, &
inter gentes non reputabitur. * Quis 10
dinumerare possit puluerem Iacob,
& nosse numerum stirpis Israel? Mo-
riatur anima mea morte iustorum,
& fiant nouissima mea horum simi-
lia. * Dixitq; Balac ad Balaam: Quid 11
est hoc quod agis? Vt malediceres ini-
micis meis vocaui te: & tu econtrario
benedicis eis. * Cui ille respondit: 12
Num aliud possum loqui, nisi quod
iusserit Dominus? * Dixit ergo Balac: 13
Veni mecum in alterum locum vnde
partem Israel videas, & totum vide-
re non possis, inde maledicito ei.
* Cumq; duxisset eum in locum sub- 14
limem, super verticem montis Phas-
ga, ædificauit Balaam septem aras, &
impositis suprà vitulo atque ariete,
* dixit ad Balac: Sta hîc iuxta holo- 15
caustum tuū, donec ego obuius per- C
gam. * Cui cùm Dominus occurris- 16
set, posuissetque verbum in ore eius,
ait: Reuertere ad Balac, & hæc lo-
17 queris ei. * Reuersus inuenit eum
stantem iuxta holocaustum suum, &
principes Moabitarum cum eo. Ad
quem Balac: Quid, inquit, locutus est
18 Dominus? * At ille assumpta para-
bola sua, ait: Sta Balac, & ausculta,
19 audi fili Sephor: * Non est Deus qua-
si homo, vt mentiatur: nec vt filius
hominis, vt mutetur. Dixit ergo, &
non faciet? locutus est, & non imple-
20 bit? * Ad benedicendum adductus
sum, benedictionem prohibere non
21 valeo. * Non est idolum in Iacob,
nec videtur simulachrum in Israel.
Dominus Deus eius cum eo est, &
clāgor victoriæ regis in illo. * * Deus (*Infrà 24. b.8)
22 D eduxit illum de Ægypto, cuius for-
23 titudo similis est rhinocerotis. * Non
est augurium in Iacob, nec diuinatio
in Israel. Tēporibus suis dicetur Ia-
cob & Israeli quid operatus sit Deus.
24 * Ecce populus vt leæna consurget, &
quasi leo erigetur: non accubabit do-
nec deuoret prædam, & occisorum
25 sanguinem bibat. Dixitque Balac
ad Balaam: Nec maledicas ei, nec be-
26 nedicas. * Et ille ait: Nónne dixi ti-
bi quòd quidquid mihi Deus impe-
27 raret, hoc facerem? * Et ait Balac ad
eum: Veni, & ducam te ad alium lo-
cum: si fortè placeat Deo vt inde
28 maledicas eis. * Cumq; duxisset eum
super verticem montis Phogor, qui
29 respicit solitudinē, * dixit ei Balaam:
Ædifica mihi hîc septem aras, & pa-
ra totidem vitulos, eiusdemque nu-
30 meri arietes. * Fecit Balac vt Balaam
dixerat: imposuitq; vitulos & arietes
per singulas aras.

CAP. XXIIII.

1 Cumq; vidisset Balaam quòd pla-
A ceret Domino vt benediceret Is-
raeli, nequaquam abiit vt ante perre-
xerat, vt augurium quæreret: sed diri-
gens contra desertum vultum suum,
2 * & eleuās oculos, vidit Israel in ten-
toriis commorantem per tribus suas:
3 & irruente in se spiritu Dei, * assum-
pta parabola ait: Dixit Balaam filius
Beor: dixit homo, cuius obturatus est
4 oculus: * dixit auditor sermonum
Dei, qui visionem Omnipotentis in-
tuitus est, qui cadit, & sic aperiuntur
5 oculi eius: * Quàm pulchra taberna-
cula tua Iacob, & tentoria tua Israel!
6 * vt valles nemorosæ, vt horti iuxta
fluuios irrigui, vt tabernacula quæ fi-
xit Dn̄s, quasi cedri prope aquas

* Fluet aqua de situla eius, & semen 7
illius erit in aquas multas. Tolletur B
propter Agag, rex eius, & auferetur
regnum illius.* Deus eduxit illum de 8
Ægypto, ᵃ cuius fortitudo similis est
rhinocerotis. Deuorabunt gentes ho-
stes illius, ossaque eorum cõfringent,
& perforabũt sagittis.* Accubãs dor- 9
miuit vt leo, & quasi leæna, quã sus-
citare nullus audebit. Qui benedixe-
rit tibi, erit & ipse benedictus: qui
maledixerit, in maledictione reputa-
bitur. *Iratusq; Balac cõtra Balaam, 10
complosis manibus ait: Ad maledicẽ-
dum inimicis meis vocaui te, quibus
econtrario tertiò benedixisti:* reuer- 11
tere ad locum tuum. Decreuerã qui-
dem magnificè honorare te, sed Do-
minus priuauit te honore disposito.
* Respõdit Balaam ad Balac: Nónne 12
nunciis tuis, quos misisti ad me, dixi: C
* ᵇ Si dederit mihi Balac plenam do- 13
mum suã argenti & auri, nõ potero
prætetire sermonem Dñi Dei mei, vt
vel boni quid, vel mali proferam ex
corde meo: sed quidquid Dominus
dixerit, hoc loquar? * Verumtamen 14
pergens ad populũ meum, dabo con-
siliũ, quid populus tuus populo huic
faciat extremo tempore. * Sumpta 15
igitur parabola, rursum ait: Dixit Ba-
laam filius Beor: dixit homo, cuius
obturatus est oculus:* dixit auditor 16
sermonum Dei, qui nouit doctrinam
Altissimi, & visiones Omnipotentis
videt, qui cadens apertos habet ocu-
los. * Videbo eum, sed non modò: in- 17
tuebor illũ, sed non propè.ᶜ ORIE-
TVR STELLA ex Iacob, & con-
surget virga de Israel: & percutiet
duces Moab, vastabitq; omnes filios
Seth. * Et erit Idumæa possessio eius: 18
hereditas Seir cedet inimicis suis: D
Israel verò fortiter aget. * De Iacob 19
erit qui dominetur, & perdat reli-
quias ciuitatis. * Cumque vidisset 20
Amalec, assumens parabolam, ait:
Principium Gentium Amalec, cuius
extrema perdentur. * Vidit quoque 21
Cinæum: & assumpta parabola, ait:
Robustum quidem est habitaculum
tuum: sed si in petra posueris nidum
tuũ, * & fueris electus de stirpe Cin, 22
quamdiu poteris permanere? Assur
enim capiet te. * Assumptaque para- 23
bola iterum locutus est: Heu, quis vi-
cturus est, quando ista faciet Deus?
*ᵈ Venient in trieribus de Italia, su- 24
perabunt Assyrios, vastabuntque He-

ᵃ Sup. 23. d. 22
ᵇ Sup. 22. d. 18
ᶜ Matt. 2. a. 2
ᵈ Dan. 11. [illegible]

7 bræos, & ad extremũ etiam ipsi per-
25 ibunt. * Surrexitque Balaam, & re-
uersus est in locũ suum: Balac quo-
que via, qua venerat, rediit.

CAP. XXV.

1 MOrabatur autem eo tempore Is-
A rael in Settim, & fornicatus est
2 populus cum filiabus Moab, * quæ
vocauerunt eos ad sacrificia sua. At
illi comederunt & adorauerunt deos
3 earum. *ᵃ Initiatusq; est Israel Beel-
4 phegor: & iratus Dominus,* ait ad
Moysen: ᵇ Tolle cunctos principes
populi, & suspende eos contra solem
in patibulis: vt auertatur furor meus
5 ab Israel. * Dixitque Moyses ad Iu-
dices Israel: ᶜ Occidat vnusquisque
B proximos suos, qui initiati sunt Beel-
6 phegor. * Et ecce vnus de filiis Israel
intrauit coram fratribus suis ad scor-
tum Madianitidem, vidente Moyse,
& omni turba filiorum Israel, qui
7 flebãt ante fores tabernaculi.* ᵈ Quod
cùm vidisset Phinees filius Eleazari
filij Aaron sacerdotis, surrexit de
medio multitudinis, & arrepto pu-
8 gione, * ingressus est post virum Is-
raelitem in lupanar, & perfodit am-
bos simul, virum scilicet & mulie-
C rem in locis genitalibus. Cessauitque
9 plaga à filiis Israel: * & occisi sunt
10 viginti quattuor millia hominũ. * Di-
11 xitque Dominus ad Moysen: * Phi-
nees filius Eleazari filij Aaron sacer-
dotis auertit iram meam à filiis Is-
rael: quia zelo meo cõmotus est con-
tra eos, vt non ipse delerem filios Is-
12 rael in zelo meo.* idcirco loquere ad
eum: ᵉ Ecce do ei pacem fœderis mei,
13 * & erit tam ipsi quàm semini eius
pactum sacerdotij sempiternum, quia
zelatus est pro Deo suo, & expia-
14 uit scelus filiorum Israel. * Erat
autem nomen viri Israelitæ, qui oc-
cisus est cum Madianitide, Zambri
D filius Salu, dux de cognatione & tri-
15 bu Simeonis. * Porrò mulier Madia-
nitis, quæ pariter interfecta est, voca-
batur Cozbi filia Sur principis nobi-
16 lissimi Madianitarum. * Locutusque
est Dominus ad Moysen, dicens:
17 * ᶠ Hostes vos sentiant Madianitæ, &
18 percutite eos: * quia & ipsi hostiliter
egerunt contra vos, & decepêre insi-
diis per idolum Phogor, & Cozbi
filiam ducis Madian sororem suam,
quæ percussa est in die plagæ pro sa-
crilegio Phogor.

ᵃ Iosu. 22. d. 17
ᵇ Deut. 4. a. 3
ᶜ Exod. 32. f. 27
ᵈ 1. Mac. 2. e. 26. Psal. 105. e. 30. 1. Cor. 10. b. 8
ᵉ Eccli. 45. d. 28. 1. Mac. 2. f. 54
ᶠ Infra 31. a. 2

CAP.

CAP. XXVI.

1 POſtquam noxiorum ſanguis effu-
A ſus eſt, dixit Dominus ad Moy-
ſen & Eleazarum filium Aaron ſa-
2 cerdotem: * Numerate omnẽ ſum- *Sup.1.a.2.3
mam filiorum Iſrael à viginti annis
& ſuprà, per domos & cognationes
ſuas, cunctos, qui poſſunt ad bella
3 procedere. Locuti ſunt itaq; Moy-
ſes & Eleazar ſacerdos in campeſtri-
bus Moab ſuper Iordanem contra
4 Iericho, ad eos, qui erant * à viginti
annis & ſuprà, ſicut Dominus im-
perauerat: quorum iſte eſt numerus:
5 * Ruben primogenitus Iſrael. * hu- *Gen.46.a.9 Exod.6.b.14 1.Par.5.a.1
ius filius, Henoch, à quo familia He-
nochitarum: & Phallu, à quo fami-
6 lia Phalluitarum: * & Heſron, à quo
familia Heſronitarum: & Charmi,
7 à quo familia Charmitarum. * hæ
ſunt familiæ de ſtirpe Ruben: qua-
rum numerus inuentus eſt quadra-
ginta tria millia, & ſeptingenti tri-
8 ginta. * Filius Phallu, Eliab. * huius
9 filij, Namuel & Dathan & Abiron.
iſti ſunt Dathan & Abiron principes
populi, * qui ſurrexerunt cõtra Moy- *Sup.16.a.1
ſen & Aaron in ſeditione Core,
B quando aduerſus Dominum rebel-
10 lauerunt: * & aperiens terra os ſuum
deuorauit Core, morientibus pluri-
mis, quando combuſſit ignis ducen-
tos quinquaginta viros. Et factum
11 eſt grande miraculum, * vt, Core
12 pereunte, filij illius nõ perirent. * Fi-
lij Simeon per cognationes ſuas: Na-
muel, ab hoc familia Namuelita-
rum: Iamin, ab hoc familia Iamini-
tarum: Iachin, ab hoc familia Ia-
13 chinitarũ: * Zare, ab hoc familia Za-
reitarum: Saul, ab hoc familia Sauli-
14 tarum. * hæ ſunt familiæ de ſtirpe Si-
meon, quarum omnis numerus fuit
15 viginti duo millia ducẽti. * Filij Gad
per cognationes ſuas: Sephon, ab
hoc familia Sephonitarum: Aggi, ab
hoc familia Aggitarum: Suni, ab hoc
16 familia Sunitarum: * Ozni, ab hoc
familia Oznitarum: Her, ab hoc fa-
17 milia Heritarum: * Arod, ab hoc
familia Aroditarum: Ariel, ab hoc
18 familia Arielitarum. * iſtæ ſunt fa-
miliæ Gad, quarum omnis nume-
rus fuit quadraginta millia quingen-
19 ti. * Filij Iuda, Her, & Onan, qui *Gen.38.a.3
ambo mortui ſunt in Terra Chanaan.
20 * Fueruntque filij Iuda, per cogna-
C tiones ſuas: Sela, à quo familia Selai-
tarum: Phares, à quo familia Phare-

ſitarum: Zare, à quo familia Zareita-
21 rum. * Porrò filij Phares: Heſron, à
quo familia Heſronitarum: & Ha-
mul, à quo familia Hamulitarum.
22 * iſtæ ſunt familiæ Iuda, quarũ om-
nis numerus fuit ſeptuaginta ſex mil-
23 lia quingenti. * Filij Iſſachar, per cog-
nationes ſuas: Thola, à quo familia
Tholaitarum: Phua, à quo familia
24 Phuaitarũ: * Iaſub, à quo familia Ia-
ſubitarum: Semran, à quo familia
25 Semranitarum. * hæ ſunt cognatio-
nes Iſſachar, quarũ numerus fuit ſe-
26 xaginta quattuor millia trecẽti. * Fi-
lij Zabulon per cognationes ſuas: Sa-
red, à quo familia Sareditarũ: Elon,
à quo familia Elonitarũ: Ialel, à quo
27 familia Ialelitarum. * hæ ſunt cog-
nationes Zabulon, quarum numerus
28 fuit ſexaginta millia quingenti. * Filij
D Ioſeph per cognationes ſuas, Manaſ-
29 ſe & Ephraim. * De Manaſſe ortus
eſt Machir, à quo familia Machirita-
rum. * Machir genuit Galaad, à quo *Ioſ.17.a.1
30 familia Galaaditarũ. * Galaad habuit
filios: Iezer, à quo familia Iezeritarũ:
& Helec, à quo familia Helecitarum:
31 * & Aſriel, à quo familia Aſrielitarũ:
& Sechem, à quo familia Sechemita-
32 rum: * & Semida, à quo familia Se-
midaitarum: * & Hepher, à quo fa- *Infrà 27.a.1
33 milia Hepheritarum. * Fuit autẽ He-
pher pater Salphaad, qui filios nõ ha-
bebat, ſed tantùm filias, quarum iſta
ſunt nomina: * Maala, & Noa, & He- *Infr.27.a.1
34 gla, & Melcha, & Therſa. * hę ſunt fa-
miliæ Manaſſe, & numerus earum,
quinquaginta duo millia ſeptingenti.
35 Filij autẽ Ephraim per cognationes
ſuas, fuerunt hi: Suthala, à quo fami-
lia Suthalaitarum: Becher, à quo fa-
milia Becheritarũ: Thehen, à quo fa-
36 milia Thehenitarum. * porrò filius
Suthala fuit Heran, à quo familia He-
37 ranitarũ. * hę ſunt cognationes filiorũ
E Ephraim, quarũ numerus fuit trigin-
38 ta duo millia quingẽti. * Iſti ſunt filij
Ioſeph per familias ſuas. Filij Benia-
min in cognationibus ſuis: Bela, à
quo familia Belaitarum: Aſbel, à quo
familia Aſbelitarũ: Ahiram, à quo fa-
39 milia Ahiramitarũ: * Supham, à quo
familia Suphamitarum: Hupham, à
40 quo familia Huphamitarũ. * Filij Be-
la: Hered, & Noeman. De Hered, fa-
milia Hereditarũ: de Noeman, fami-
41 lia Noemanitarũ. * hi ſunt filij Benia-
min per cognationes ſuas, quorũ nu-
merus fuit quadraginta quinq; millia

fexcenti. * Filij Dan per cognatio- 42
nes suas: Suham, à quo familia Suha-
nitarum. hæ sunt cognationes Dan
per familias suas. * omnes fuere Sua- 43
nitæ, quorum numerus erat sexa-
ginta quattuor millia quadringenti.
* Filij Aser per cognationes suas: 44
Iemna, à quo familia Iemnaitarum:
Iessui, à quo familia Iessuitarum:
Brie, à quo familia Brieitarum. * Filij 45
Brie: Heber, à quo familia Heberita-
rum: & Melchiel, à quo familia Mel-
chielitarum. * Nomen autem filiæ 46
Aser, fuit Sara. * hæ cognationes fi- 47
liorum Aser, & numerus eorũ quin-
quaginta tria millia quadringenti.
* Filij Nephthali per cognationes suas: 48
Iesiel, à quo familia Iesielitarum: Gu- F
ni, à quo familia Gunitarum: * Ieser, 49
à quo familia Ieseritarum: Sellem,
à quo familia Sellemitarum. * hæ 50
sunt cognationes filiorum Nephthali
per familias suas: quorum numerus
quadraginta quinq; millia quadrin-
genti. * Ista est summa filiorum Is- 51
rael, qui recensiti sunt, sexcẽta millia,
& mille septinginti triginta. * Locu- 52
tusque est Dominus ad Moysen, di-
cens: * Istis diuidetur terra iuxta nu- 53
merum vocabulorum in possessiones
suas. * Pluribus maiorem partem da- 54
bis, & paucioribus minorem: singu-
lis, sicut nunc recensiti sunt, tradetur
possessio: * ita dumtaxat vt sors Ter- 55
ram tribubus diuidat & familiis.
* Quidquid sorte contigerit, hoc vel 56
plures accipiant, vel pauciores. * a Hic 57
quoq; est numerus filiorum Leui per
familias suas: Gerson, à quo familia
Gersonitarum: Caath, à quo familia
Caathitarum: Merari, à quo familia
Meraritarum. * hæ sunt familiæ Le- 58
ui: Familia Lobni, familia Hebroni, G
familia Moholi, familia Musi, fami-
lia Core. At verò Caath genuit Am-
ram: * qui habuit vxorem Iochabed 59
filiam Leui, quæ nata est ei in Ægy-
pto. hæc genuit Amram viro suo fi-
lios, Aaron & Moysen, & Mariam
sororem eorum. * De Aaron orti 60
sunt Nadab & Abiu, & Eleazar &
Ithamar: * b quorum Nadab & Abiu 61
mortui sunt, cùm obtulissent ignem
alienum coram Domino. * Fueruntque 62
que omnes, qui numerati sunt, vigin-
ti tria millia generis masculini ab vno
mense & suprà: quia non sunt recen-
siti inter filios Israel; nec eis cum ce-
teris data possessio est. * Hic est nu- 63
merus filiorum Israel, qui descri-
pti sunt à Moyse & Eleazaro sacer-
dote, in campestribus Moab supra
64 Iordanem contra Iericho. * a inter
quos nullus fuit eorum, qui ante
numerati sunt à Moyse & Aaron
65 in deserto Sinai. * b Prædixerat enim
Dominus, quòd omnes morerentur
in solitudine. Nullusque remansit ex
eis, nisi Caleb filius Iephone, & Io-
sue filius Nun.

CAP. XXVII.

1 A Ccesserunt a autẽ filiæ Salphaad,
A filij Hepher, filij Galaad, filij
Machir, filij Manasse, qui fuit filius
Ioseph: quarum sunt nomina, Maa
la, & Noa, & Hegla, & Melcha, &
2 Thersa. * Steteruntque coram Moy-
se & Eleazaro sacerdote, & cunctis
principibus populi ad ostium taber
3 naculi fœderis, atque dixerunt: * Pa
ter noster mortuus est in deserto,
nec fuit in seditione, quæ b conci-
tata est contra Dominum sub Core,
sed in peccato suo mortuus est: hic
non habuit mares filios. Cur tol-
litur nomen illius de familia sua,
quia non habuit filium? Date no-
bis possessionem inter cognatos pa-
4 tris nostri. * Retulitque Moyses cau-
B sam earum ad iudicium Domini.
5 * Qui dixit ad eum: * Iustam rem po-
6 stulant filiæ Salphaad: da eis posses-
sionem inter cognatos patris sui, &
7 ei in hæreditatem succedant. * Ad fi-
8 lios autem Israel loquêris hæc: * Ho-
mo cùm mortuus fuerit absque fi-
lio, ad filiam eius transibit hæreditas.
9 * si filiam non habuerit, habebit suc-
10 cessores fratres suos, * quòd si & fra-
tres non fuerint, dabitis hæreditatem
11 fratribus patris eius. * sin autem nec
patruos habuerit, dabitur hæreditas
his, qui ei proximi sunt. eritque hoc
C filiis Israel sanctum lege perpetua, si-
12 cut præcepit Dominus Moysi. * Di-
xit quoque Dominus ad Moysen:
a Ascende in montem istum Abarim,
& contemplare inde Terram, quam
13 daturus sum filiis Israel. * cumq; vi-
deris eam, ibis & tu ad populum
tuum, sicut iuit frater tuus Aaron:
14 * quia offendistis me in deserto Sin
in contradictione multitudinis, nec
sanctificare me voluistis coram ea
super aquas. hæ sunt aquæ contradi-
15 ctionis in Cades deserti Sin. * Cui re-
16 spondit Moyses: * Prouideat Domi-
nus Deus spirituum omnis carnis,

hom.i-

a Sup.3.a.4. Exit.10. 1 Par.24. a
a 1.Cor.10. a.5
b Sup.14. d.23.24
a Sup.26. d.32 Inf.36.a.1 Iof.17.a.3
b Sup.16. a.1
a Deut.32. g.48 Sup.20. b.12

hominem, qui sit super multitudi-
nem hanc: * & possit exire & intrare 17
ante eos, & educere eos, vel introdu-
cere: ne sit populus Domini sicut oues D
absque pastore. * Dixitque Dominus 18
ad eum: * Tolle Iosue filium Nun
*Deut. 3. d.18
virum in quo est Spiritus, & pone
manum tuam super eum. * Qui sta- 19
bit coram Eleazaro sacerdote & om-
ni multitudine: * & dabis ei præce- 20 C
pta cunctis videntibus, & partem glo-
riæ tuæ, vt audiat eum omnis syna-
goga filiorum Israel. * Pro hoc, si- 21
quid agendum erit, Eleazar sacerdos
consulet Dominum. Ad verbum eius
egredietur & ingredietur ipse, & om-
nes filij Israel cum eo, & cetera mul-
titudo. * Fecit Moyses vt præcepe- 22
rat Dominus. Cumq; tulisset Iosue,
statuit eum coram Eleazaro sacerdo-
te & omni frequentia populi. * Et 23
impositis capiti eius manibus, cuncta
replicauit quæ mãdauerat Dominus.

CAP. XXVIII.

Dixit quoque Dominus ad Moy- 1
sen: * Præcipe filiis Israel, & di- 2
ces ad eos: Oblationem meam & A
panes, & incensum odoris suauissi-
mi offerte per tempora sua. * Hæc 3
sunt sacrificia quæ offerre debetis:
Agnos anniculos immaculatos duos
quotidie in holocaustum sempiter-
num: * vnum offeretis manè, & al- 4
terum ad vesperum: * decimam par- 5
tem ephi similæ, quæ conspersa sit
oleo purissimo, & habeat quartam
partem hin. * holocaustum iuge est 6
quod obtulistis in monte Sinai in
odorem suauissimum incensi Domi-
ni. * & libabitis vini quartam partem 7
hin per agnos singulos in Sanctua-
rio Domini. * Alterumq; agnũ simi- 8
liter offeretis ad vesperam iuxta om-
nem ritum sacrificij matutini, & li-
bamentorum eius, oblationem sua- B
*Matt. 12. a.5
uissimi odoris Domino. * * Die au- 9
tem sabbati offeretis duos agnos an-
niculos immaculatos, & duas deci-
mas similæ oleo conspersæ in sacri-
ficio, & liba * quæ ritè funduntur 10
per singula sabbata in holocaustum
sempiternum. * In calendis autem 11
offeretis holocaustum Domino, vi-
tulos de armento duos, arietẽ vnum,
agnos anniculos septem immacula-
tos, * & tres decimas similæ oleo cõ- 12
spersæ in sacrificio per singulos vitu-
los: & duas decimas similæ oleo cõ-

13 spersæ per singulos arietes: * & deci-
mam decimæ similæ ex oleo in sa-
crificio per agnos singulos holocau-
stum suauissimi odoris atque incen-
14 si est Domino. * Libamenta autem
vini, quæ per singulas fundenda sunt
victimas, ista erunt: media pars hin
per singulos vitulos, tertia per arie-
tem, quarta per agnum. hoc erit ho-
locaustum per omnes menses, qui si-
15 bi anno vertente succedunt. * Hir-
cus quoque offeretur Domino pro
peccatis in holocaustum sempiter-
16 num cum libamentis suis. * * Men-
*Exod. 12. d.18 Leuit. 23. a.5
se autem primo, quartadecima die
17 mensis Phase Domini erit, * & quin-
tadecima die sollemnitas: septem die-
18 bus vescẽtur azymis. * Quarum dies
prima venerabilis & sancta erit: om-
ne opus seruile non facietis in ea.
19 * Offeretisque incensum holocau-
stum Domino, vitulos de armen-
to duos, arietem vnum, agnos an
20 niculos immaculatos septem: * & sa
crificia singulorum ex simila quæ cõ-
spersa sit oleo, tres decimas per sin-
gulos vitulos, & duas decimas per
21 arietem, * & decimam decimæ per
agnos singulos, id est, per septem ag-
22 nos. * Et hircum pro peccato vnum,
23 vt expietur pro vobis, * præter ho-
locaustum matutinum quod semper
24 offeretis. * Ita facietis per singulos
dies septem dierũ in fomitem ignis,
& in odorem suauissimum Domi
no, qui surget de holocausto, & de
25 libationibus singulorum. * Dies quo-
que septimus celeberrimus & san-
ctus erit vobis: omne opus seruile
26 non facietis in eo. * Dies etiam pri-
mitiuorum quando offeretis nouas
fruges Domino, expletis hebdoma-
dibus, venerabilis & sancta erit: om-
ne opus seruile non facietis in ea.
27 * Offeretisque holocaustum in odo-
rem suauissimum Domino, vitu
los de armento duos, arietem vnum,
& agnos anniculos immaculatos se-
28 ptem: * atque in sacrificiis eorum
similæ oleo conspersæ tres decimas
per singulos vitulos, per arietes duas,
29 * per agnos decimam decimæ, qui si
mul sunt agni septem. hircum quo
30 que * qui mactatur pro expiatione
præter holocaustum sempiternum &
31 liba eius. * Immaculata offeretis om
nia cum libationibus suis.

E

CAP. XXIX.

1 Mensis etiam septimi prima dies
venerabilis & sancta erit vobis. A
omne opus seruile non facietis in ea,
quia dies clangoris est & tubarum.
2 *Offeretisq; holocaustum in odorem
suauissimum Domino, vitulũ de ar-
mento vnũ, arietem vnum, & agnos
3 anniculos immaculatos septem: * &
in sacrificiis eorum similæ oleo con-
spersæ tres decimas per singulos vi-
4 tulos, duas decimas per arieté, * vnã
decimam per agnum, qui simul sunt
5 agni septem: * & hircum pro pecca-
to, qui offertur in expiationem po-
6 puli, * præter holocaustum calenda-
rum cum sacrificiis suis, & holocau-
stum sempiternum cum libationibus
solitis. iisdem ceremoniis offeretis in
odorem suauissimum incensum Do-
7 mino. * aDecima quoque dies men-
sis huius septimi erit vobis sancta at-
que venerabilis, & affligetis animas
vestras: omne opus seruile non facie-
8 tis in ea. * Offeretisque holocaustum
Domino in odorem suauissimum,
vitulum de armento vnum, arietem
vnum, agnos anniculos immaculatos
9 septem: * & in sacrificiis eorum si-
milæ oleo conspersæ tres decimas per B
singulos vitulos, duas decimas per
10 arieté, * decimam decimæ per agnos
singulos, qui sunt simul agni septem:
11 * & hircum pro peccato, absque his
quæ offerri pro delicto solent in ex-
piationem, & holocaustum sempi-
ternum, cum sacrificio & libamini-
12 bus eorum. Quintadecima verò die
mensis septimi, quæ vobis sancta erit
atque venerabilis, omne opus seruile
non facietis in ea, sed celebrabitis
sollemnitatem Domino septem die-
13 bus. * offeretisque holocaustum in
odorem suauissimum Domino, vitu-
los de arméto tredecim, arietes duos,
agnos anniculos immaculatos quat-
14 tuordecim: * & in libamentis eorum
similæ oleo conspersæ tres decimas
per vitulos singulos, qui sunt simul
vituli tredecim: & duas decimas arie-
ti vno, id est, simul arietibus duobus,
15 * & decimam decimæ agnis singulis,
qui sunt simul agni quattuordecim:
16 * & hircum pro peccato, absque ho-
locausto sempiterno, & sacrificio, & C
17 libamine eius. * In die altero offe-
retis vitulos de armento duodecim,
arietes duos, agnos anniculos imma-
18 culatos quattuordecim: * sacrificiaq;
& libamina singulorum per vitulos
& arietes & agnos ritè celebrabitis:
19 * & hircum pro peccato, absque ho-
locausto sempiterno, sacrificioque &
20 libamine eius. * Die tertio offeretis
vitulos vndecim, arietes duos, agnos
anniculos immaculatos quattuorde-
21 cim: * sacrificiaque & libamina sin-
gulorum per vitulos & arietes &
22 agnos rite celebrabitis: * & hircum
pro peccato, absque holocausto sem-
piterno, sacrificioque & libamine
23 eius. * Die quarto offeretis vitulos
decem, arietes duos, agnos annicu-
los immaculatos quattuordecim:
24 * sacrificiaque & libamina singulo-
rum per vitulos & arietes & agnos
25 ritè celebrabitis: * & hircum pro pec-
cato, absque holocausto sempiterno,
26 sacrificioque eius & libamine. * Die
quinto offeretis vitulos nouem, arie-
tes duos, agnos anniculos immacu-
27 latos quattuordecim: * sacrificiaque
& libamina singulorum per vitulos
& arietes & agnos ritè celebrabitis:
28 * & hircum pro peccato, absque ho-
locausto sempiterno, sacrificioque
29 eius & libamine. * Die sexto offere-
D tis vitulos octo, arietes duos, agnos
anniculos immaculatos quattuorde-
30 cim: * sacrificiaque & libamina sin-
gulorum per vitulos & arietes &
31 agnos ritè celebrabitis: * & hircum
pro peccato, absque holocausto sem-
piterno, sacrificioque eius & libami-
32 ne. * Die septimo offeretis vitulos
septem, & arietes duos, agnos anni-
culos immaculatos quattuordecim:
33 * sacrificiaque & libamina singulo-
rum per vitulos & arietes & agnos
34 ritè celebrabitis: * & hircum pro pec-
cato, absque holocausto sempiterno,
35 sacrificioque eius & libamine. * Die
octauo, qui est celeberrimus, omne
36 opus seruile non facietis, * offeren-
tes holocaustum in odorem suauis-
simum Domino, vitulum vnũ, arie-
tem vnum, agnos anniculos imma-
37 culatos septem: * sacrificiaque & li-
bamina singulorum per vitulos &
38 arietes & agnos ritè celebrabitis: * &
hircum pro peccato, absque holo-
causto sempiterno, sacrificioque eius
39 & libamine. * Hæc offeretis Domino
in sollemnitatibus vestris: præter vo-
ta & oblationes spontaneas in holo-
causto, in sacrificio, in libamine, &
in hostiis pacificis.

* Leu. 16. c. 30. & 23. b. 24

F

G

T

CAP. XXX.

Narrauitque Moyses filiis Israel 1
omnia quæ ei Dominus impe- A
rarat:* & locutus est ad principes tri- 2
buum filiorum Israel: Iste est sermo
quem præcepit Dominus: * Si quis 3
virorum votum Domino vouerit,
aut se constrinxerit iuramento: non
faciet irritum verbum suũ, sed om-
ne quod promisit implebit. * Mu- 4
lier si quippiam vouerit, & se con-
strinxerit iuramento, quæ est in do-
mo patris sui, & in ætate adhuc puel-
lari: si cognouerit pater votum quod
pollicita est, & iuramentum quo ob-
ligauit animam suam, & tacuerit,
voti rea erit: * quidquid pollicita est 5
& iurauit, opere complebit. * sin au- 6
tem statim vt audierit, contradixerit B
pater: & vota & iuramenta eius ir-
rita erunt, nec obnoxia tenebitur
sponsioni, eo quòd contradixerit
pater. * Si maritum habuerit, & vo- 7
uerit aliquid, & semel de ore eius
verbum egrediens animam eius ob-
ligauerit iuramento: * quo die au- 8
dierit vir, & non contradixerit, voti
rea erit, redderque quodcumque pro-
miserat. * sin autem audiens statim 9
contradixerit, & irritas fecerit polli- C
citationes eius, verbaque quibus ob-
strinxerat animam suam: propitius
erit ei Dominus. * Vidua & repu- 10
diata quidquid vouerint, reddent.
* Vxor in domo viri cùm se voto 11
constrinxerit & iuramento, * si au- 12
dierit vir, & tacuerit, nec contradixe-
rit sponsioni, reddet quodcumque
promiserat. * sin autem exemplo 13
contradixerit, non tenebitur promis-
sionis rea: quia maritus contradixit,
& Dominus ei propitius erit. * Si 14
vouerit, & iuramento se constrin-
xerit, vt per ieiunium, vel cæterarum
rerum abstinentiam affligat animam
suam, in arbitrio viri erit vt faciat,
siue non faciat. * quod si audiens 15
vir tacuerit, & in alteram diem dis-
tulerit sententiam: quidquid vouerat
atque promiserat, reddet: quia sta-
tim vt audiuit, tacuit. * sin autem 16
contradixerit postquam resciuit, por-
tabit ipse iniquitatem eius. * Istæ 17
sunt leges, quas constituit Dominus
Moysi inter virum & vxorem, inter
patrem & filiam, quæ in puellari ad-
huc ætate est, vel quæ manet in pa-
rentis domo.

CAP. XXXI.

1 Locutusque est Dominus ad Moy-
2 sen, dicens: * Vlciscere prius filios
A Israel de Madianitis, & sic colligêris
3 ad populum tuum. * Statimque Moy-
ses, * Armate, inquit, ex vobis viros *Sup. 21. d. 17
ad pugnam, qui possint vltionem Do-
4 mini expetere de Madianitis. * mille
viri de singulis tribubus eligantur ex
5 Israel qui mittantur ad bellum. * De-
deruntque millenos de singulis tri-
bubus, id est, duodecim millia expe-
6 ditorum ad pugnam: * quos misit
Moyses cum Phinees filio Eleazari
sacerdotis, vasa quoque sancta, &
tubas ad clangendum tradidit ei.
7 * Cumque pugnassent contra Madia-
nitas atque vicissent, omnes mares
8 occiderunt, * * & reges eorum Eui, & *Ios. 13. c. 21
B Recem, & Sur, & Hur, & Rebe, quin-
que principes gentis: Balaam quoque
filium Beor interfecerunt gladio.
9 * Ceperuntque mulieres eorum, &
paruulos, omniaque pecora, & cun-
ctam supellectilem: quidquid habere
10 potuerant depopulati sunt: * tam vr-
bes quam viculos & castella flamma
11 consumpsit. * Et tulerunt prædam, &
vniuersa quæ ceperant tam ex homi-
12 nibus quàm ex iumentis, * & addu-
xerunt ad Moysen, & Eleazarum sa-
cerdotem, & ad omnem multitudi-
nem filiorum Israel. reliqua autem
vtensilia portauerunt ad castra in
campestribus Moab iuxta Iordanem
13 contra Iericho. * Egressi sunt autem
C Moyses & Eleazar sacerdos, & om-
nes principes synagogæ in occursum
14 eorum extra castra. * Iratusque Moy-
ses principibus exercitus, tribunis, &
centurionibus qui venerant de bello,
15 * ait: Cur feminas reseruastis? * Non- *Sup. 25. d. 17
16 ne istæ sunt, quæ deceperunt filios
Israel ad suggestionem Balaam, &
præuaricari vos fecerunt in Domino
super peccato Phogor, vnde & per-
17 cussus est populus? * * Ergo cunctos *Iud. 21. d. 18
interficite quidquid est generis mas-
culini, etiam in paruulis: & mulieres,
quæ nouerunt viros in coitu, iugu-
18 late: * puellas autem & omnes femi-
19 nas virgines reseruate vobis: * & ma-
nete extra castra septem diebus. Qui
occiderit hominem, vel occisum te-
tigerit, lustrabitur die tertio & septi-
20 mo. * Et de omni præda, siue vesti-
mentum fuerit, siue vas, & aliquid
in vtensilia præparatum, de capra-
rum pellibus, & pilis, & ligno ex-

piabitur. *Eleazar quoque sacerdos 21
ad viros exercitus, qui pugnauerant, D
sic locutus est: Hoc est præceptum le-
gis, *quod mãdauit Dominus Moy-
si: *Aurum, & argentum, & æs, & 22
ferrum, & plumbum, & stannum,
* & omne, quod potest transire per 23
flammas, igne purgabitur. quidquid
autem ignem non potest sustinere,
aqua expiationis sanctificabitur: * & 24
lauabitis vestimenta vestra die septi-
mo, & purificati postea castra intra-
bitis. * Dixit quoque Dominus ad 25
Moysen: * Tollite summam eorum, 26
quæ capta sunt ab homine vsque ad
pecus, tu & Eleazar sacerdos & prin-
cipes vulgi: * diuidesque ex æquo 27
prædam inter eos, qui pugnauerunt,
egressique sunt ad bellum, & inter
omnem reliquam multitudinem.* & 28
separabis partem Domino ab his, qui
pugnauerunt & fuerunt in bello,
vnam animam de quingentis tam ex
hominibus quàm ex bobus & asinis E
& ouibus, * & dabis eam Eleazaro 29
sacerdoti, quia primitiæ Dñi sunt.
* Ex media quoque parte filiorum 30
Israel accipies quinquagesimum ca-
put hominum, & boum, & asinorũ,
& ouium, cunctorum animantium,
& dabis ea Leuitis, qui excubant in
custodiis tabernaculi Domini.* Fece- 31
runtque Moyses, & Eleazar, sicut
præceperat Dominus. Fuit autem 32
præda, quã exercitus ceperat, ouium
sexcenta septuaginta quinque millia,
* boum septuaginta duo millia,* asi- 33
norum sexaginta millia & mille: 34
* animæ hominum sexus feminei, 35
quæ non cognouerant viros, triginta
duo millia. Dataque est media pars 36
his, qui in prælio fuerant, ouium tre-
centa triginta septem millia quingen-
tæ:* è quibus in partem Domini sup- 37
putatæ sunt oues sexcentæ septuagin-
ta quinque. * Et de bobus triginta sex 38
millibus, boues septuaginta & duo: F
* de asinis triginta millibus quingen- 39
tis, asini sexaginta vnus: * de anima- 40
bus hominum sedecim millibus, ces-
serunt in partem Domini triginta duę
animæ. *Tradiditque Moyses nume- 41
rum primitiarum Domini Eleazaro
sacerdoti, sicut fuerat ei imperatum,
*ex media parte filiorũ Israel, quam 42
separauerat his, qui in prælio fuerãt.
* De media verò parte, quæ contige- 43
rat reliquæ multitudini, id est, de
ouibus trecentis triginta septem mil-

* Leu.6.d.28.& 21.e.33.& 25.b.11

44 libus quingentis, * & de bobus tri-
45 ginta sex millibus, * & de asinis tri-
46 ginta millibus quingentis, * & de ho-
47 minibus sedecim millibus, * tulit
G Moyses quinquagesimum caput, &
dedit Leuitis, qui excubabant in ta-
bernaculo Domini, sicut præceperat
48 Dominus. * Cumq; accessissent prin-
cipes exercitus ad Moysen, & tribu-
49 ni, centurionesque dixerunt: * Nos
serui tui recensuimus numerum pu-
gnatorum, quos habuimus sub ma-
nu nostra: & ne vnus quidem defuit.
50 * Ob hanc causam offerimus in do-
nariis Domini singuli quod in præda
auri potuimus inuenire, periscelides
& armillas, annulos & dextralia, ac
murænulas, vt depreceris pro nobis
51 Dominum. Susceperuntque Moy- E
ses, & Eleazar sacerdos omne aurum
52 in diuersis speciebus, * pondo sede-
cim millia, septingentos quinquagin-
ta siclos à tribunis & centurionibus.
53 * Vnusquisque enim quod in præda
54 rapuerat, suum erat. * Et susceptum
intulerunt in tabernaculum testimo-
nij, in monimentum filiorum Israel
coram Domino.

CAP. XXXII.

1 FIlij autem Ruben & Gad habe-
A bant pecora multa, & erat illis in
iumentis infinita substantia. Cumq;
vidissent Iazer, & Galaad aptas ani-
2 malibus alendis terras,* venerunt ad
Moysen, & ad Eleazarum sacerdo-
tem, & principes multitudinis, atque
3 dixerunt: * Ataroth, & Dibon, & Ia-
zer, & Nemra, Hesebon, & Elcale, &
4 Saban, & Nebo, & Beon, * terra, quã
percussit Dominus in conspectu fi-
liorum Israel, regio vberrima est ad
pastum animalium: & nos serui tui
5 habemus iumenta plurima: * preca-
murque si inuenimus gratiam coram
te, vt des nobis famulis tuis eam in
possessionem, nec facias nos transire
6 Iordanem.* Quibus respondit Moy-
B ses: Numquid fratres vestri ibunt ad
7 pugnam, & vos hîc sedebitis? * Cur
subuertitis mentes filiorum Israel, ne
transire audeant in locum, quem eis
8 daturus est Dominus? * nonne ita
egerunt patres vestri, quando misi de
Cadesbarne ad explorandã Terram?
9 * Cumque venissent vsque ad Val- * Sup.13.d.24
lem botri, lustrata omni regione,
subuerterunt cor filiorum Israel, vt F
non intrarent fines, quos eis Domi-

nus

10 nus dedit. * Qui iratus iurauit, di-
11 cens: * Si videbunt homines isti, qui
ascenderunt ex Ægypto à viginti an-
nis & suprà, Terram, quam sub iu-
ramento pollicitus sum Abraham,
Isaac, & Iacob: & noluerunt sequi
12 me, * præter Caleb filium Iephone
C Cenezæum, & Iosue filium Nun:
isti impleuerunt voluntatem meam.
13 * Iratusque Dominus aduersum Is-
rael, circumduxit eum per desertum
quadraginta annis, donec consume-
retur vniuersa generatio, quæ fecerat
14 malum in conspectu eius. * Et ecce,
inquit, vos surrexistis pro patribus
vestris, incrementa, & alumni homi-
num peccatorum, vt augeretis furo-
15 rem Domini contra Israel. * Quòd
si nolueritis sequi eum, in solitudi-
ne populum derelinquet, & vos cau-
16 sa eritis necis omnium. * At illi propè
accedentes, dixerunt: Caulas ouium
fabricabimus, & stabula iumento-
rum, paruulis quoque nostris vrbes
17 munitas: * nos autem ipsi armati &
D accincti pergemus ad prælium ante
filios Israel, donec introducamus eos
ad loca sua. Paruuli nostri, & quid-
quid habere possumus, erunt in vrbi-
bus muratis, propter habitatorum
18 insidias. * Non reuertemur in domos
nostras, vsque dum possideant filij
19 Israel hereditatem suam: * nec quid-
quam quæremus trans Iordanem,
quia iam habemus nostram posses-
20 sionem in orientali eius plaga. * Qui-
bus Moyses ait: *Si facitis quod pro- *Ios.1.c.13
mittitis, expediti pergite coram Do-
21 mino ad pugnam: * & omnis vir bel-
lator armatus Iordanem transeat, do-
nec subuertat Dominus inimicos
22 suos, * & subiiciatur ei omnis Terra:
E tunc eritis inculpabiles apud Domi-
num & apud Israel, & obtinebitis re-
giones, quas vultis coram Domino.
23 * Sin autem quod dicitis, non feceri-
tis, nulli dubium est quin peccetis in
Deum: & scitote quoniam peccatum
24 vestrum apprehendet vos. * Ædifica-
te ergo vrbes paruulis vestris, & cau-
las, & stabula ouibus ac iumentis: &
25 quod polliciti estis implete. * *Dixe- *Ios.4.c.12
runtq; filij Gad & Ruben ad Moy-
sen: Serui tui sumus, faciemus quod
26 iubet dominus noster. * Paruulos no-
stros, & mulieres, & pecora, ac iu-
menta relinquemus in vrbibus Ga-
27 laad: * nos autem famuli tui omnes
expediti pergemus ad bellum, sicut

28 tu domine loqueris. * Præcepit ergo
F Moyses Eleazaro sacerdoti, & Iosue
filio Nun, & principibus familiarum
per tribus Israel, & dixit ad eos: *Ios.13.b.8 & 22.a.4 Deu.3.b.12
29 * *Si transierint filij Gad, & filij Ru-
ben vobiscum Iordanem omnes ar-
mati ad bellum coram Domino, &
vobis fuerit Terra subiecta: date eis
30 Galaad in possessionem. * Sin autem
noluerint transire armati vobiscum
in terram Chanaan, inter vos habi-
31 tandi accipiant loca. * Responde-
runtq; filij Gad, & filij Ruben: Sicut
locutus est Dominus seruis suis, ita
32 faciemus: * ipsi armati pergemus co-
ram Domino in terram Chanaan, &
possessionem iam suscepisse nos con-
33 fitemur trans Iordanem. * *Dedit *Ios.22.a.4
itaque Moyses filiis Gad & Ruben,
& dimidiæ tribui Manasse filij Io-
seph regnum Sehon regis Amorrhæi,
& regnum Og regis Basan, & terram
G eorum cum vrbibus suis per circui-
34 tum. * Igitur extruxerunt filij Gad,
35 Dibon, & Ataroth, & Aroer, * &
Etroth, & Sophan, & Iazer, & Ieg-
36 baa, * & Bethnemra, & Betharan, vr-
bes munitas, & caulas pecoribus suis.
37 * Filij verò Ruben ædificauerunt
Hesebon, & Eleale, & Cariathaim,
38 * & Nabo, & Baalmeon versis no-
minibus, Sabama quoque: imponen-
tes vocabula vrbibus, quas extruxe-
39 rant. * *Porrò filij Machir, filij Ma- *Gen.50.d.23
nasse perrexerunt in Galaad, & va-
stauerunt eam interfecto Amorrhæo
40 habitatore eius. * Dedit ergo Moyses
Terram Galaad Machir filio Manas-
41 se, qui habitauit in ea. * Iair autem
filius Manasse abiit & occupauit vi-
cos eius, quos appellauit Hauoth
42 Iair, id est, Villas Iair. * Nobe quoque
perrexit, & apprehendit Chanath
cum viculis suis: vocauitque eam ex
nomine suo Nobe.

CAP. XXXIII.

1 HÆ sunt mansiones filiorum Is-
A rael, qui egressi sunt de Ægypto
per turmas suas in manu Moysi &
2 Aaron, * quas descripsit Moyses iu-
xta castrorum loca, quæ Domini ius-
3 sione mutabant. * Profecti igitur de
Ramesse mense primo, quintadeci-
ma die mensis primi, altera die Phase
filij Israel in manu excelsa videnti-
4 bus cunctis Aegyptiis, * & sepelien-
tibus primogenitos, quos percusserat
Dominus (nam & in diis eorũ exer-
5 cuerat vltionem) * castrametati sunt

in Soccoth. * Et de Soccoth venerunt 6
in Etham, quæ est in extremis finibus B
Exod. 14. a.2 solitudinis. * Inde egressi venerunt 7
contra Phihahiroth, quæ respicit
Beelsephon, & castrametati sunt an-
te Magdalum. * Profectique de Phi- 8
hahiroth, transierunt per medium
mare in solitudinem: & ambulantes
tribus diebus per desertum Etham,
Exod. 15. g.27 castrametati sunt in Mara. * Profe- 9
ctique de Mara venerunt in Elim,
vbi erãt duodecim fontes aquarum,
& palmæ septuaginta: ibique castra-
metati sunt. * Sed & inde egressi, fi- 10
xerunt tentoria super Mare rubrum.
Profectique de Mari rubro, * castra- 11
metati sunt in deserto Sin. * Vnde 12
egressi, venerunt in Daphca. * Profe- 13
ctique de Daphca, castrametati sunt
in Alus. * Egressique de Alus, in Ra- 14
Exod. 17. a.1 phidim fixere tentoria, * vbi populo C
defuit aqua ad bibendum. * Profecti- 15
que de Raphidim, castrametati sunt
in deserto Sinai. * Sed & de solitu- 16
Exod. 19. a.1 dine * Sinai egressi, venerunt ad se-
Sup. 11. g.15 pulchra concupiscentiæ. * Profecti- 17
que de sepulchris concupiscentiæ, ca-
Sup. 13. a.1 strametati sunt in Haseroth. * Et de 18
Haseroth venerunt in Rethma. * Pro- 19
fectiq; de Rethma, castrametati sunt
in Remmomphares. * Vnde egressi 20
venerunt in Lebna. * De Lebna ca- 21
strametati sunt in Ressa. * Egressique 22
de Ressa, venerunt in Ceelatha. * Vn- 23
de profecti castrametati sunt in mon-
te Sepher. * Egressi de monte Sepher, 24
venerũt in Arada. * Inde proficiscen- 25
tes, castrametati sunt in Maceloth.
* Profectique de Maceloth, venerunt 26
in Thahath. * De Thahath castrame- 27
tati sunt in Thare. * Vnde egressi, 28
fixere tentoria in Methca. * Et de 29
Methca castrametati sunt in Hesmo- D
na. * Profectique de Hesmona, ve- 30
nerunt in Moseroth. * Et de Mose- 31
roth castrametati sunt in Beneiaacan.
Deut. 10. b.6 * Profectique de Beneiaacan, vene- 32
runt in montem Gadgad. * Vnde pro- 33
fecti, castrametati sunt in Ietebatha.
* Et de Ietebatha venerunt in He- 34
brona. * Egressique de Hebrona, ca- 35
Sup. 20. a.1 strametati sunt in Asiongaber. * In- 36
de profecti, venerunt in desertum
Sin, hæc est Cades. * Egressique de 37
Cades, castrametati sunt in monte E
Hor, in extremis finibus Terræ E-
Sup. 20. b.8.d.21 dom. * Ascenditque Aaron sacer- 38
Deut. 32. g.50 dos in montem Hor iubente Dño: &
ibi mortuus est anno quadragesimo
egressionis filiorum Israel ex Aegy-
pto, mense quinto, prima die mensis,
39 * cùm esset annorum centum viginti
40 trium. * Audiuitque Chananæus rex
Arad, qui habitabat ad meridiem, in
Terram Chanaan venisse filios Is-
41 rael. * Et profecti de monte Hor, ca-
42 strametati sunt in Salmona. * Vnde
43 egressi, venerunt in Phunon. * Pro-
fectiq. de Phunon, castrametati sunt
44 in Oboth. * Et de Oboth, venerunt
F in Ieabarim, quæ est in finibus Moa-
45 bitarum. * Profectique de Ieabarim,
46 fixere tentoria in Dibongad. * Vnde
egressi castrametati sunt in Helmon-
47 deblathaim. * Egressique de Helmon-
deblathaim, venerunt ad montes
48 Abarim contra Nabo. * Profectique
de montibus Abarim, transierunt ad
campestria Moab, supra Iordanem
49 contra Iericho. * Ibique castrametati
sunt de Bethsimoth vsque ad Abel-
satim in planioribus locis Moabita-
50 rum, * vbi locutus est Dominus ad
51 Moysen: * Præcipe filiis Israel, & dic
ad eos: Quando transieritis Iorda-
nem, intrantes Terram Chanaan,
52 * disperdite cunctos habitatores Ter- Deut. 7. a.5 Iudic. 2. a.2
G ræ illius: confringite titulos, & sta-
tuas comminuite, atq; omnia excelsa
53 vastate, * mundantes terram, & ha-
bitantes in ea. ego enim dedi vobis
54 illam in possessionem, * quam diui-
deritis vobis sorte. Pluribus dabitis la-
tiorem, & paucis angustiorem. Sin-
gulis vt sors ceciderit, ita tribuetur
hereditas. Per tribus & familias pos-
55 sessio diuidetur. * Sin autem nolue-
ritis interficere habitatores Terræ: qui
remanserint, erunt vobis quasi claui
in oculis, & lanceæ in lateribus, &
aduersabuntur vobis in Terra habi-
56 tationis vestræ: * & quidquid illis co-
gitaueram facere, vobis faciam.

CAP. XXXIIII.

1 LOcutusq; est Dominus ad Moy-
2 sen, dicens: * Præcipe filiis Israel,
A & dices ad eos: Cùm ingressi fueritis
Terram Chanaan, & in possessionem
vobis sorte ceciderit, his finibus ter-
3 minabitur. * Pars meridiana inci- Ios. 15. a.1
piet à solitudine Sin, quæ est iuxta
Edom: & habebit terminos contra
4 Orientem mare salsissimum. * qui
circuibunt australẽ plagam per ascen-
sum Scorpionis, ita vt transeant in
Senna, & perueniant à meridie vsq;
ad Cadesbarne, vnde egredientur con-
finia ad villam nomine Adar, & ten-

dent

dent vsque ad Asemona.* ibitque per 5
gyrum terminus ab Asemona vsque B
ad Torrentem Ægypti,& maris ma-
gni littore finietur. * Plaga autem 6
occidentalis á mari magno incipiet,
& ipso fine claudetur. * Porrò ad se- 7
ptétrionalem plagam à mari magno
termini incipient,peruenientes vsque
ad montem altissimum, * à quo ve- 8
nient in Emath vsque ad terminos
Sedada:*ibuntque confinia vsque ad 9
Zephrona, & villam Enan. hi erunt
termini in parte Aquilonis. * Inde 10
metabuntur fines contra orientalem
plagam de villa Enan vsque Sepha-
ma, * & de Sephama descendent ter- 11
mini in Rebla contra fontem Daph-
nim : inde peruenient contra Orien-
tem ad mare Cenereth, * & tendent 12
vsque ad Iordanem, & ad vltimum C
salsissimo claudentur mari.Hanc ha-
bebitis Terram per fines suos in cir-
cuitu.* Præcepitque Moyses filiis Is- 13
rael,dicens:Hæc erit Terra,quã pos-
sidebitis sorte, & quam iussit Domi-
nus dari nouem tribubus,& dimidiæ
tribui. * Tribus enim filiorum Ru- 14
ben per familias suas, & tribus filio-
rum Gad iuxta cognationum nume-
rum , media quoque tribus Manasse,
* id est,duæ semis tribus, acceperunt 15
partem suam trans Iordanem contra
Iericho ad orientalem plagam. * Et 16
ait Dominus ad Moysen: * *Hæc sunt 17
nomina virorum , qui Terram vobis
diuident , Eleazar sacerdos, & Iosue
filius Nun, * & singuli principes de 18
tribubus singulis, * quorum ista sunt 19
vocabula:De tribu Iuda,Caleb filius D
Iephone. * De tribu Simeon,Samuel 20
filius Ammiud.*De tribu Beniamin, 21
Elidad filius Chaselon.* De tribu fi- 22
liorũ Dan,Bocci filius Iogli. * Filio- 23
rum Ioseph de tribu Manasse, Han-
niel filius Ephod.*De tribu Ephraim, 24
Camuel filius Sephthan. * De tribu 25
Zabulon, Elisaphan filius Pharnach.
*De tribu Issachar,dux Phaltiel filius 26
Ozan. * De tribu Aser, Ahiud filius 27
Salomi. * De tribu Nephthali,Phe- 28
dael filius Ammiud. * Hi sunt, qui- 29
bus præcepit Dominus vt diuiderent
filiis Israel Terram Chanaan.

*Iosue 14. a.2

CAP. XXXV.

HÆC quoque locutus est Domi- 1
nus ad Moysen in campestribus A
Moab supra Iordanem , contra Ieri-
cho : * *Præcipe filiis Israel vt dent 2
Leuitis de possessionibus suis * vrbes 3

*Iosue 21. a.2

ad habitandum,& suburbana earum
per circuitum: vt ipsi in oppidis ma-
neant , & suburbana sint pecoribus
4 ac iumentis:*quæ a muris ciuitatum
forinsecus , per circuitum, mille pas-
5 suum spatio tendentur. * contra
Orientem duo millia erunt cubiti, &
contra meridiem similiter erunt duo
millia : ad mare quoque, quod respi-
cit ad Occidentem , eadem mensura
erit, & septentrionalis plaga æquali
termino finietur. eruntque vrbes in
6 medio,& foris suburbana.* De ipsis
autem oppidis, quæ Leuitis dabitis,
sex erunt in fugitiuorum auxilia se-
parata , vt fugiat ad ea qui fuderit
sanguinem : & exceptis his,alia qua-
7 draginta duo oppida, * id est,simul
quadraginta octo cum suburbanis
8 suis. * Ipsæque vrbes, quæ dabuntur
B de possessionibus filiorum Israel , ab
his, qui plus habent, plures auferen-
tur : & qui minus, pauciores. singuli
iuxta mensuram hereditatis suæ da-
9 bunt oppida Leuitis. * Ait Dominus
10 ad Moysen : * Loquere filiis Israel,
& dices ad eos : * Quando trans-
gressi fueritis Iordanem in Terram
11 Chanaan, * decernite quæ vrbes esse
debeant in præsidia fugitiuorum,
qui nolentes sanguinem fuderint:
12 * in quibus cùm fuerit profugus,
cognatus occisi non poterit eum oc-
cidere, donec stet in conspectu mul-
titudinis, & causa illius iudicetur.
13 * De ipsis autem vrbibus,quæ ad fu-
14 gitiuorum subsidia separantur, * tres
erunt trans Iordanem,& tres in Ter-
15 ra Chanaan, * tam filiis Israel quàm
aduenis atque peregrinis, vt confu-
giat ad eas qui nolens sanguinem fu-
16 derit. * Si quis ferro percusserit, &
C mortuus fuerit qui percussus est:reus
erit homicidij , & ipse morietur.
17 * Si lapidem iecerit,& ictus occubue-
18 rit:similiter punietur.* *Si ligno per-
cussus interierit: percussoris sanguine
19 vindicabitur. * Propinquus occisi,
homicidam interficiet , statim vt ap-
20 prehenderit eum,interficiet * Si per
odium quis hominem impulerit, vel
iecerit quippiam in eum per insi-
21 dias : * aut cùm esset inimicus, ma-
nu percusserit, & ille mortuus fue-
rit : percussor , homicidij reus erit.
cognatus occisi statim vt inuenerit
22 eum , iugulabit. * Quòd si fortui-
23 tu , & absque odio, * & inimicitiis
24 quidquam horum fecerit , * & hoc
audien-

*Iosue 20. a.8
Deut. 4. g.41
*Deut. 19. a.2
Iosue 20. a.2
*Deut. 19. c.11
Iosue 20. a.

audiente populo fuerit comproba-
tum, atque inter percussorem & pro-
pinquum sanguinis quæstio ventilata:
*liberabitur innocens de vltoris ma- 25
nu, & reducetur per sententiam in D
vrbem, ad quam confugerat, mane-
bitque ibi, donec sacerdos magnus,
qui oleo sancto vnctus est, moriatur.
*Si interfector extra fines vrbium, 26
quæ exulibus deputatæ sunt, *fuerit 27
inuentus, & percussus ab eo qui vltor
est sanguinis: absque noxa erit qui eú
occiderit. *debuerat enim profugus 28
vsque ad mortem Pontificis in vrbe
residere. postquam autem ille obierit,
homicida reuertetur in terram suam.
*Hæc sempiterna erunt, & legitima 29
in cunctis habitationibus vestris.
*Homicida sub testibus punietur: ad 30
vnius testimonium nullus condem-
nabitur. *Non accipietis pretium ab 31
eo, qui reus est sanguinis, statim &
ipse morietur. *Exules & profugi an- 32
te mortem Pontificis nullo modo in
vrbes suas reuerti poterunt: *ne pol- 33
luatis terrã habitationis vestræ, quæ
insontium cruore maculatur: nec ali-
ter expiari potest, nisi per eius sangui-
nem, qui alterius sanguinem fuderit.
*Atque ita emundabitur vestra pos- 34
sessio, me commorante vobiscum.
ego enim sum Dominus qui habito
inter filios Israel.

C A P. XXXVI.

ACcesserunt [a] autem & principes 1
familiarum Galaad filij Machir, A
filij Manasse de stirpe filiorú Ioseph:
locutique sunt Moysi coram princi-
pibus Israel, atque dixerunt: *Tibi 2
domino nostro præcepit Dominus vt
Terram sorte diuideres filiis Israel, &
vt filiabus Salphaad fratris nostri
dares possessioné debitam patri: *quas 3
si alterius tribus homines vxores ac- B
ceperint, sequetur possessio sua, &
translata ad aliam tribum de nostra
hereditate minuetur. *atque ita fiet, 4
vt cùm iubileus, id est quinquagesi-
mus annus remissionis aduenerit,
confundatur sortium distributio, &
aliorum possessio ad alios transeat.
*Respondit Moyses filiis Israel, & 5
Domino præcipiente, ait: Recte tribus
filiorum Ioseph locuta est. *& hæc 6
lex super filiabus Salphaad à Domi- C
no promulgata est: [b] Nubant quibus
volunt, tantum vt suæ tribus homi-
nibus: *ne commisceatur possessio 7
filiorum Israel de tribu in tribum.

a Sup. 27. 1

b Tob. 7. 14

Omnes enim viri ducent vxores de
8 tribu & cognatione sua: *& cunctæ
feminæ de eadem tribu maritos acci-
pient: vt hereditas permaneat in fa-
9 miliis, *nec sibi misceantur tribus, sed
10 ita maneant *vt à Domino separatæ
sunt. Feceruntque filiæ Salphaad vt
11 fuerat imperatum: *& nupserunt
D Maala, & Thersa, & Hegla, & Mel-
12 cha, & Noa filiis patrui sui *de fami-
lia Manasse, qui fuit filius Ioseph: &
possessio, quæ illis fuerat attributa,
mansit in tribu & familia patris ea-
13 rum. Hæc sunt mandata atque iudi-
cia, quæ mandauit Dominus per ma-
num Moysi ad filios Israel, in cam-
pestribus Moab supra Iordanem con-
tra Iericho.

L I B E R
DEVTERONOMII,
HEBRAICE
ELLE HADDEBARIM.

C A P. I.

1 HÆc sunt verba, quæ locutus
A est Moyses ad omnem Israel
trans Iordanem in solitudine
campestri, contra Mare rubrum, inter
Pharan & Thophel & Laban & Ha-
2 seroth, vbi auri est plurimum. *vn-
decim diebus de Horeb per viam
montis Seir vsque ad Cadesbarne.
3 *Quadragesimo anno, vndecimo
mense, prima die mensis locutus est
Moyses ad filios Israel omnia quæ
præceperat illi Dominus, vt diceret
4 eis: *[a] postquã percussit Sehon regem
Amorrhæorum, qui habitabat in He-
sebon: & Og regem Basan, qui mãsit
5 in Astaroth, & in Edrai, *trans Ior-
B danem in Terra Moab. Cœpitque
Moyses explanare legem, & dicere:
6 *Dominus Deus noster locutus est ad
nos in Horeb, dicens: Sufficit vobis
7 quòd in hoc monte mansistis: *re-
uertimini, & venite ad montem
Amorrhæorum, & ad cetera quæ ei
proxima sunt campestria atq; mon-
tana & humiliora loca contra Meri-
diem, & iuxta littus maris, Terram
Chananæorum, & Libani vsque ad
8 flumen magnum Euphraten. *En, in-
quit, tradidi vobis: ingredimini &
possidete eam, super qua iurauit Do-
minus patribus vestris Abraham,

a Nu. 21. 24

Iſaac & Iacob, vt daret illam eis,
& ſemini eorum poſt eos. Dixíque 9
*Exod. 18. d. 18 vobis illo in tempore: * Non poſſum 10
ſolus ſuſtinere vos: quia Dominus
Deus veſter multiplicauit vos, & eſtis
hodie ſicut ſtellæ cæli, plurimi. (*Do- 11
minus Deus patrũ veſtrorum addat
ad hunc numerum multa millia, &
benedicat vobis ſicut locutus eſt.) C
*Nõ valeo ſolus negotia veſtra ſuſti- 12
nere, & pondus ac iurgia. * Date ex 13
vobis viros ſapientes & gnaros, &
quorum conuerſatio ſit probata in
tribubus veſtris, vt ponam eos vobis
principes. * Tunc reſpondiſtis mihi: 14
Bona res eſt, quam vis facere. *Tuli- 15
que de tribubus veſtris viros ſapiẽtes
& nobiles, & conſtitui eos principes,
tribunos, & centuriones, & quinqua-
genarios ac decanos, qui docerent
vos ſingula. *Præcepique eis, dicens: 16
*Ioan 7. d. 24 Audite illos, & *quod iuſtum eſt iu-
dicate: ſiue ciuis ſit ille, ſiue peregri-
*Inf. 16. d. 19 nus * * Nulla erit diſtantia perſona- 17
rum, ita paruũ audietis vt magnum:
Leuit 19. c. 15 nec accipietis cuiuſquam perſonam,
quia Dei iudicium eſt. Quòd ſi
Prou. 24. c. 23 difficile vobis viſum aliquid fuerit, D
referte ad me, & ego audiam. *Præce- 18
Eccli. 42. a. 1 pique omnia quæ facere deberetis.
Iacobi 2. a. 1 Profecti autem de Horeb, tranſiui- 19
mus per eremum terribilem & maxi-
mam. quam vidiſtis, per viam montis
Amorrhæi, ſicut præceperat Domi-
nus Deus noſter nobis. Cumque ve-
niſſemus in Cadesbarne, *dixi vobis: 20
Veniſtis ad montẽ Amorrhæi, quem
Dominus Deus noſter daturus eſt
nobis. * Vide Terram, quã Dominus 21
Deus tuus dat tibi: aſcende & poſſide
eam, ſicut locutus eſt Dominus Deus
noſter patribus tuis: noli timere, nec
*Num. 13. a. 4 quidquam paueas. Et acceſſiſtis ad 22
me omnes, atque dixiſtis: Mittamus
viros qui conſiderent Terram: & re-
nunciẽt per quod iter debeamus aſ-
cendere, & ad quas pergere ciuitates.
*Cumq; mihi ſermo placuiſſet, miſi 23
ex vobis duodecim viros, ſingulos de
tribubus ſuis. *Qui cum perrexiſſent, 24
& aſcendiſſent in mõtana, venerunt
vſque ad Vallem botri: & cõſiderata
terra, * ſumentes de fructibus eius, vt 25
oſtenderent vbertatem, attulerunt ad
nos, atque dixerunt: Bona eſt terra,
quam Dominus Deus noſter daturus
eſt nobis. Et noluiſtis aſcendere, ſed 26
increduli ad ſermonem Domini Dei E
noſtri * murmuraſtis in tabernaculis 27
veſtris, atque dixiſtis: Odit nos Do-
minus, & idcirco eduxit nos de Ter-
ra Ægypti, vt traderet nos in manu
28 Amorrhæi, atque deleret. *Quo aſcẽ-
demus? nuncij terruerunt cor no-
ſtrum, dicentes: Maxima multitudo
eſt, & nobis ſtatura procerior: vrbes
magnæ, & ad cælum vſque munitæ,
29 filios Enacim vidimus ibi. * Et dixi
vobis: Nolite metuere, nec timeatis
30 eos: * Dominus Deus, qui ductor eſt
veſter, pro vobis ipſe pugnabit, ſicut
fecit in Ægypto cunctis videntibus.
31 *Et in ſolitudine (ipſe vidiſti) portauit
te Dominus Deus tuus, vt ſolet ho-
mo geſtare paruulum filium ſuum,
F in omni via, per quam ambulaſtis,
32 donec veniretis ad locum iſtum. * Et
nec ſic quidem credidiſtis Domino
33 Deo veſtro, * *qui præceſſit vos in via, *Exod 13. d. 21
& metatus eſt locum, in quo tentoria Num 14. c. 14
figere deberetis, nocte oſtendens vo-
bis iter per ignem, & die per colum-
34 nam nubis. Cumque audiſſet Dñs
vocem ſermonum veſtrorum, iratus
35 iurauit & ait: **Nõ videbit quiſpiam *Num. 14. d. 22
de hominibus generationis huius Pſal. 94. c. 11
peſſimæ Terram bonam, quam ſub
iuramento pollicitus ſum patribus
36 veſtris: *præter Caleb filium Iephone.
ipſe enim videbit eam, & ipſi dabo
Terram, quam calcauit, & filiis eius,
37 quia ſecutus eſt Dominum *Nec mi-
randa indignatio in populum, cum
mihi quoque iratus Dominus propter
vos dixerit: Nec tu ingredieris illuc:
38 * ſed Ioſue filius Nun miniſter tuus,
ipſe intrabit pro te. hunc exhortare
& robora, & ipſe ſorte Terram diui-
39 det Iſraeli. * Paruuli veſtri, de quibus
dixiſtis quòd captiui ducerentur, &
filij qui hodie boni ac mali ignorant
G diſtantiam, ipſi ingredientur: & ipſis
dabo terram, & poſſidebunt eam.
40 * Vos autem reuertimini & abite in
ſolitudinem per viam Maris rubri.
41 ** Et reſpondiſtis mihi: Peccauimus *Num. 14. f. 40
Domino: aſcendemus & pugnabi-
mus, ſicut præcepit Dominus Deus
noſter. Cumque inſtructi armis per-
42 geretis in montem, * ait mihi Domi-
nus: Dic ad eos: * Nolite aſcendere, *Num 14. g. 42
neque pugnetis, non enim ſum vo-
biſcum: ne cadatis coram inimicis
43 veſtris. *Locutus ſum, & nõ audiſtis:
ſed aduerſantes imperio Domini, &
tumentes ſuperbia aſcẽdiſtis in mon-
44 tem. * Itaque egreſſus Amorrhæus,
qui habitabat in mõtibus, & obuiam

veniens

veniens persecutus est vos, sicut solét
apes persequi: & cecidit de Seir vsque
Horma. * Cumque reuersi ploraretis 45
coram Domino, non audiuit vos, nec
voci vestræ voluit acquiescere. * Sedi- 46
stis ergo in Cadesbarne multo tépore.

CAP. II.

PRofectique inde venimus in soli- 1
tudinem, quæ ducit ad Mare ru- A
brum, sicut mihi dixerat Dominus: &
circuiuimus montem Seir lôgo tem-
pore. * Dixitq; Dominus ad me: * Suf- 2
ficit vobis circuire montem istum: ite 3
contra Aquilonem: * & populo præ- 4
cipe, dicens: Transibitis per terminos
fratrum vestrorum filiorum Esau,
qui habitant in Seir, & timebunt vos.
* Videte ergo diligenter ne moueami- 5
ni contra eos. neque enim dabo vobis
de terra eorum quâtum potest vnius
pedis calcare vestigium, quia in pos-
sessionem Esau dedi montem Seir.
* Cibos emetis ab eis pecunia, & com- 6
edetis: aquam emptam haurietis, &
bibetis. * Dominus Deus tuus bene- 7
dixit tibi in omni opere manuum B
tuarum: nouit iter tuum, quomodo
transieris solitudinem hâc magnam,
per quadraginta annos habitans te-
cum Dominus Deus tuus, & nihil tibi
defuit. Cumque transiissemus fratres 8
nostros filios Esau, qui habitabant in
Seir, per viam campestrem de Elath,
& de Asiongaber, venimus ad iter,
quod ducit in desertum Moab. * Di- 9
xitque Dominus ad me: Non pugnes
contra Moabitas, nec ineas aduersus
eos prælium: non enim dabo tibi quid-
quam de terra eorum, quia filiis Loth
tradidi Ar in possessionem. * Emim 10
primi fuerunt habitatores eius, popu-
lus magnus, & validus, & tam excel-
sus vt de Enacim stirpe, * quasi gigâtes 11
crederentur, & essent similes filio-
rum Enacim. Denique Moabitæ ap-
pellant eos Emim. * In Seir auté prius 12
habitauerunt Horrhæi: quibus expul- C
sis atque deletis, habitauerunt filij
Esau, sicut fecit Israel in terra posses-
sionis suæ, quam dedit illi Dominus.
* Surgentes ergo vt transiremus Tor- 13
rentem Zared, venimus ad eum.
Tempus autem quo ambulauimus 14
de Cadesbarne vsque ad transitum
torrentis Zared, triginta & octo an-
norum fuit: donec consumeretur
omnis generatio hominû bellatorum
de castris, sicut iurauerat Dominus:
* cuius manus fuit aduersum eos, vt 15

16 interirêt de castrorum medio * Post-
D quam autem vniuersi ceciderunt pu-
17 gnatores, * locutus est Dominus ad
18 me, dicens: * Tu transibis hodie ter-
19 minos Moab, vrbem nomine Ar: * &
accedens in vicina filiorum Ammon,
caue ne pugnes côtra eos, nec mouea-
ris ad prœlium: nô enim dabo tibi de
terra filiorum Ammô, quia filiis Loth
20 dedi eam in possessionem. * Terra gi-
gantum reputata est: & in ipsa olim
habitauerunt gigantes, quos Ammo-
21 nitæ vocant Zomzommim, * populus
magnus, & multus, & proceræ lon-
gitudinis, sicut Enacim, quos deleuit
Dominus à facie eorum: & fecit illos
22 habitare pro eis, * sicut fecerat filiis
Esau, qui habitant in Seir, delens
Horrhæos, & terram eorum illis tra-
dens, quam possident vsque in præ-
23 sens. * Heuæos quoque, qui habita-
bant in Haserim vsque Gazan, Cap-
E padoces expulerunt: qui egressi de
Cappadocia deleuerunt eos, & habi-
24 tauerunt pro illis. Surgite, & transite
torrenté Arnon: ecce tradidi in manu
tua Sehon regem Hesebon Amor-
rhæum, & terram eius incipe possi-
dere, & committe aduersus eum prœ-
25 lium. * Hodie incipiam mittere terro-
rem atque formidinem tuam in po-
pulos, qui habitant sub omni cælo:
vt audito nomine tuo paueant, & in
morem parturientium contremiscât,
26 & dolore teneantur. * ᵃ Misi ergo ᵃNum. 21. c. 21
nuncios de solitudine Cademoth ad
Sehon regem Hesebon verbis pacifi-
27 cis, dicens: * Transibimus per terram
tuam, publica gradiemur via: nô de-
clinabimus neq; ad dexteram, neque
28 ad sinistram. * Alimenta pretio vende
nobis, vt vescamur: aquam pecunia
tribue, & sic bibemus. Tantum est vt
29 nobis côcedas transitum, * sicut fece-
runt filij Esau, qui habitant in Seir, &
F Moabitæ, qui morantur in Ar: donec
veniamus ad Iordané, & transeamus
ad Terram, quam Dominus Deus
30 noster daturus est nobis. * Noluitque
Sehon rex Hesebon dare nobis tran-
situm: quia indurauerat Dominus
Deus tuus spiritû eius, & obfirmaue-
rat cor illius, vt traderetur in manus
31 tuas, sicut nunc vides. * Dixitque Do-
minus ad me: ᵃEcce cœpi tibi tradere ᵃAmos 2. c. 9
Sehon, & terrâ eius, incipe possidere
32 eam. Egressusque est Sehon obuiam
nobis cû omni populo suo ad præliû
33 in Iasa. * Et tradidit eû Dominus Deus

noster nobis: percussimusque eum
cum filiis suis & omni populo suo.
*Cunctasque vrbes in tempore illo 34
cepimus, interfectis habitatoribus ea- G
rum, viris ac mulieribus & paruulis.
non reliquimus in eis quidquã. *Abs- 35
que iumentis, quæ in partem venere
prædantium: & spoliis vrbium, quas
cepimus* ab Aroer, quæ est super ri- 36
pam torrentis Arnon, oppido quod
in valle situm est, vsque Galaad. Non
fuit vicus & ciuitas, quę nostras effu-
geret manus: omnes tradidit Domi-
nus Deus noster nobis. *Absq; terra 37
filiorum Ammon, ad quam non ac-
cessimus: & cunctis quæ adiacent tor-
renti Ieboc, & vrbibus montanis,
vniuersisque locis, à quibus nos pro-
hibuit Dominus Deus noster.

CAP. III.

ITaque conuersi ascendimus per 1
iter Basan: *egressusque est Og rex A
*Inf.29. b. Basan in occursum nobis cũ populo
suo ad bellandum in Edrái. *Dixitq; 2
Num.21. g 33 Dominus ad me: Ne timeas eũ: quia
in manu tua traditus est cum omni
*Num 21. e.24 populo ac terra sua: faciesque ei *sicut
fecisti Sehon regi Amorrhęorum, qui
*Num 21. g.33 habitauit in Hesebon. *Tradidit ergo 3
ergo Dominus Deus noster in mani-
bus nostris etiam Og regem Basan, &
vniuersum populum eius: percussi-
musque eos vsque ad internecionem,
*vastantes cunctas ciuitates illius vno 4
tempore. non fuit oppidum, quod
nos effugeret: sexaginta vrbes, om-
nem regionem Argob regni Og in
Basan. Cunctæ vrbes erant munitæ 5 D
muris altissimis, portisq; & vectibus,
absque oppidis innumeris, quæ non
habebant muros. *Et deleuimus eos, 6
sicut feceramus Sehon regi Hesebon,
disperdentes omnem ciuitatem, vi- B
rosque ac mulieres & paruulos: *iu- 7
menta autem & spolia vrbium diri-
puimus. *Tulimusque illo in tempo- 8
re terram de manu duorum regum
Amorrhæorum, qui erant trans Ior-
danem: à torrente Arnon vsque ad
montem Hermon, *quem Sidonij 9
Sarion vocant, & Amorrhæi Sanir:
*omnes ciuitates, quæ sitę sunt in pla- 10
nitie, & vniuersam Terram Galaad &
Basan vsque ad Selcha, & Edrái ciui-
tates regni Og in Basan *Solus quip- 11
pe Og rex Basan restiterat de stirpe
gigantum. Monstratur lectus eius
ferreus, qui est in Rabbath filiorum
Ammon, nouem cubitos habens lon-
gitudinis, & quattuor latitudinis ad
12 mensuram cubiti virilis manus. *Ter-
ramque possedimus tempore illo ab
Aroer, quæ est super ripam torrentis
Arnon, vsque ad mediam partẽ mon-
tis Galaad: & ciuitates illius *dedi Ru- *Num.32. e.29
13 ben & Gad. *Reliquam autem partem
Galaad, & omnem Basan regni Og,
tradidi mediæ tribui Manasse, omnẽ
regionem Argob: cunctaque Basan
14 vocatur Terra Gigantum. *Iair filius
Manasse possedit omnem regionem
Argob vsque ad terminos Gessuri, &
Machati. Vocauitque ex nomine suo
C Basan, Hauoth Iair, id est, Villas Iair,
15 vsque in præsentem diem. Machir
16 quoque dedi Galaad. *Et tribubus
Ruben & Gad dedi de Terra Galaad
vsque ad Torrentem Arnon medium
torrentis, & confinium vsque ad tor-
rentẽ Ieboc, qui est terminus filiorũ
17 Ammon: *& planitiem solitudinis,
atque Iordanem, & terminos Cene-
reth vsque ad mare deserti, quod est
salsissimum, ad radices mõtis Phasga
18 contra Orientem. *Præcepique vobis
in tempore illo, dicens: Dominus
Deus vester dat vobis terram hanc in
hereditatem, expediti præcedite fra-
tres vestros filios Israel omnes viri
19 robusti *absque vxoribus, & paruu-
lis atque iumentis. Noui enim quòd
plura habeatis pecora, & in vrbibus
remanere debebunt, quas tradidi vo-
20 bis, *donec requiẽ tribuat Dominus
fratribus vestris, sicut vobis tribuit: &
possideant ipsi etiam Terram, quam
D daturus est eis trans Iordanem: tunc
reuertetur vnusquisque in possessio-
21 nem suam, quam dedi vobis. **Iosue *Num.27. d.18
quoque in tempore illo præcepi, di-
cens: Oculi tui viderunt quæ fecit
Dominus Deus vester duobus his re-
gibus: sic faciet omnibus regnis, ad
22 quæ transiturus es. *Ne timeas eos:
Dominus enim Deus vester pugna-
23 bit pro vobis. Precatusque sum Do-
24 minum in tempore illo, dicens: *Do-
mine Deus tu cœpisti ostẽdere seruo
tuo magnitudinem tuam, manumq;
fortissimam. neq; enim est alius Deus
vel in cælo, vel in terra, qui possit fa-
cere opera tua, & comparari fortitu-
25 dini tuæ. *Transibo igitur, & videbo
Terram hanc optimam trans Iorda-
nem, & montem istum egregium, &
26 Libanũ. *Iratusq; est Dominus mihi
propter vos, nec exaudiuit me, sed
dixit mihi; Sufficit tibi: nequaquam

vltra loquaris de hac re ad me. * Af- 27
cende cacumé Phasgæ, & oculos tuos
circumfer ad occidérem, & ad Aqui-
lonem, austrumque & orientem, &
aspice. ᵇnec enim transibis Iordanem
istum. * Præcipe Iosue, & corrobora 28
eum atque conforta: quia ipse præce-
det populum istum, & diuidet eis
Terram, quã visurus es. * Mansimus- 29
que in valle contra fanum Phogor.

Iof. 31. 3 & 34. 4

CAP. IIII.

ET nunc Israel audi præcepta & 1
iudicia, quæ ego doceo te: vt fa- A
ciens ea, viuas, & ingrediens possideas
Terram quã Dominus Deus patrum
vestrorum daturus est vobis. * Non 2
addetis ad verbum, quod vobis lo-
quor, nec auferetis ex eo: custodite
mandata Domini Dei vestri quæ ego
præcipio vobis. * ᵃOculi vestri vide- 3
runt omnia quæ fecit Dominus con-
tra Beelphegor, quomodo cõtriuerit
omnes cultores eius de medio vestri.
Vos autem qui adhæretis Domino 4
Deo vestro, viuitis vniuersi vsque in
præsentem diem. * Scitis quod docue- 5
rim vos præcepta atque iustitias,
sicut mandauit mihi Dominus Deus
meus: sic facietis ea in Terra, quam
possessuri estis: * & obseruabitis & 6
implebitis opere. Hæc est enim vestra
sapientia, & intellectus coram popu-
lis, vt audientes vniuersa præcepta
hæc, dicant: En populus sapiens &
intelligens, gens magna. * Nec est alia 7
natio tam grandis, quæ habeat deos B
appropinquantes sibi, sicut Deus no-
ster adest cunctis obsecrationibus
nostris. * Quæ est enim alia gens sic 8
inclyta vt habeat ceremonias, iustaq́;
iudicia, & vniuersam legem, quam
ego proponam hodie ante oculos ve-
stros? * Custodi igitur temetipsum, & 9
animam tuam solicitè. Ne obliuisca-
ris verborum, quæ viderunt oculi
tui, & ne excidant de corde tuo cun-
ctis diebus vitæ tuæ. ᵇDocebis ea filios
ac nepotes tuos, * à die in quo stetisti 10
coram Domino Deo tuo in Horeb,
quando Dominus locutus est mihi
dicens: Congrega ad me populum, vt
audiant sermones meos, & discant
timere me omni tempore quo viuunt
in terra, doceantque filios suos. * Et 11
accessistis ad radices montis, qui ar-
debat vsque ad cælum: erantque in
eo tenebræ, & nubes, & caligo. * Lo- 12
cutusque est Dominus ad vos de me-
dio ignis. Vocem verborum eius au-

Num. 25. 3. 4

ᵃ Exo. 19. 15

distis, & formam penitus non vidi-
13 stis. * Et ostendit vobis pactum suum,
quod præcepit vt faceretis, & decem
verba, quæ scripsit in duabus tabulis
14 lapideis. * Mihique mandauit in illo
C tempore vt docerem vos ceremonias
& iudicia, quæ facere deberetis in
15 Terra, quam possessuri estis. * Custo-
dite igitur solicitè animas vestras.
Non vidistis aliquam similitudinem
in die, qua locutus est vobis Dominus
16 in Horeb de medio ignis: * ne fortè
decepti faciatis vobis sculptam simi-
litudinem, aut imaginem masculi vel
17 feminæ, * similitudinem omnium
iumentorum, quæ sunt super terram,
18 vel auium sub cælo volantium, * at-
que reptilium, quæ mouẽtur in terra,
siue piscium qui sub terra morantur
19 in aquis: * ne fortè eleuatis oculis ad
cælum, videas Solem & Lunam, &
omnia astra cæli, & errore deceptus
adores ea & colas quæ creauit Do-
minus Deus tuus in ministeriũ cun-
20 ctis gentibus, quæ sub cælo sunt. * Vos
autem tulit Dominus, & eduxit de
fornace ferrea Ægypti, vt haberet
populum hereditarium, sicut est in
21 præsenti die. * ᵃIratusque est Dominus
contra me propter sermones vestros,
& iurauit vt nõ transirem Iordanem,
nec ingrederer Terram optimã, quam
22 daturus est vobis. * Ecce morior in
D hac humo, non transibo Iordanem:
vos transibitis, & possidebitis terram
23 egregiam. * Caue ne quando obliui-
scaris pacti Domini Dei tui, quod pe-
pigit tecum: & facias tibi sculptam
similitudinem eorum, quæ fieri Do-
24 minus prohibuit: * ᵇquia Dominus
Deus tuus ignis consumens est, Deus
25 æmulator. * Si genueritis filios ac ne-
potes, & morati fueritis in Terra, de-
ceptique feceritis vobis aliquam simi-
litudinem, patrantes malum coram
Domino Deo vestro, vt eũ ad iracun-
26 diam prouocetis: * testes inuoco hodie
cælum & terram, cito perituros vos
esse de Terra, quam transito Iordane
possessuri estis. non habitabitis in ea
longo tempore, sed delebit vos Do-
27 minus, * atq; disperget in omnes gẽtes,
& remanebitis pauci in nationibus,
ad quas vos ducturus est Dominus.
28 * ibique seruietis diis, qui hominum
manu fabricati sunt, ligno & lapidi
qui non vident, nec audiunt, nec
29 comedunt, nec odorantur. * Cumque
quæsieritis ibi Dominum Deum tuum

ᵃ Sup. 1. f. 37

ᵇ Heb. 12. g. 29

inuenies

inuenies eum : si tamen toto corde E
quæsieris, & tota tribulatione animæ
tuæ.* Postquam te inuenerint omnia 30
quæ prędicta sunt, nouissimo tempo-
re reuertêris ad Dominum Deum
tuum, & audies vocem eius. * Quia 31
Deus misericors Dñs Deus tuus est:
non dimittet te, nec omnino delebit,
neque obliuiscetur pacti, in quo iu-
rauit patribus tuis. *Interroga de 32
diebus antiquis, qui fuerunt ante te
ex die quo creauit Deus hominē su-
per terram, à summo cælo vsque ad
summum eius, si facta est aliquando
huiuscemodi res, aut vnquam cogni-
tum est, * vt audiret populus vocem 33
Dei loquentis de medio ignis, sicut tu
audisti & vixisti:* si fecit Deus vt in- 34
grederetur, & tolleret sibi Gētem de
medio nationum, per tentationes, si-
gna, atque portenta, per pugnam, &
robustam manum, extentumq; bra-
chium, & horribiles visiones iuxta
omnia, quæ fecit pro vobis Dominus
Deus vester in Ægypto, videntibus F
oculis tuis: * vt scires quoniam Do- 35
minus ipse est Deus, & non est alius
præter eum. * De cælo te fecit audire 36
vocem suam, vt doceret te, & in terra
ostendit tibi ignem suum maximum,
& audisti verba illius de medio ignis,
* quia dilexit patres tuos, & elegit se- 37
men eorum post eos * Eduxitque te
*Exod. 13. d. 21
præcedens in virtute sua magna ex
Ægypto, * vt deleret nationes maxi- 38
mas & fortiores te in introitu tuo: &
introduceret te, daretque tibi terram
earum in possessionem, sicut cernis in
præsenti die. * Scito ergo hodie, & 39
cogitato in corde tuo quòd Dominus
ipse sit Deus in cęlo sursum, & in ter-
ra deorsum, & non sit alius.* Custo- 40
di præcepta eius atque mandata, quæ
ego præcipio tibi : vt bene sit tibi, &
filiis tuis post te, & permaneas mul-
to tempore super Terram, quam Do-
minus Deus tuus daturus est tibi.
*Num. 35. a. 6
* Tunc separauit Moyses tres ciui- 41
tates trans Iordanem ad Orientalem G
plagam, * vt confugiat ad eas qui 42
occiderit nolens proximum suum,
nec sibi fuerit inimicus ante vnum
& alterum diem, & ad harum ali-
*Iosu. 20. c. 8
quam vrbium possit euadere: * *Bo- 43
sor in solitudine, quæ sita est in ter-
ra campestri de tribu Ruben : & Ra-
moth in Galaad, quę est in tribu Gad:
& Golan in Basan, quæ est in tribu
Manasse.* Ista est lex, quam propo- 44
45 suit Moyses corā filiis Israel, * & hęc
testimonia & ceremoniæ atq; iudi-
cia, quæ locutus est ad filios Israel,
46 quādo egressi sunt de Ægypto, *trans
Iordanem in valle contra fanū Pho-
gor in terra Sehon regis Amorrhæi,
qui habitauit in Hesebon, quem per-
cussit Moyses. Filij quoq; Israel egres-
47 si ex Ægypto *posséderūt terrā eius,
& terrā Og regis Basan, duorum re-
gum Amorrhæorum, qui erant trans
48 Iordanē ad solis ortum: * Ab Aroer,
quæ sita est super ripam torrentis Ar-
non, vsque ad montem Sion, qui est
49 & Hermon, * omnē planitiem trans
Iordanem ad Orientalem plagam,
vsque ad mare solitudinis, & vsque
ad radices montis Phasga.

CAP. V.

1 VOcauitq; Moyses omnem Israe-
A lem, & dixit ad eum: Audi Israel
ceremonias atq; iudicia, quæ ego lo-
quor in auribus vestris hodie: disci-
2 te ea, & opere complete. * Dominus
Deus noster pepigit nobiscum fœdus
3 in Horeb * Non cum patribus no-
stris iniit pactum, sed nobiscum qui
in præsentiarum sumus, & viuimus.
4 * Facie ad faciem locutus est nobis in
5 monte de medio ignis. Ego seque-
ster & medius fui inter Dominum
& vos in tempore illo, vt annuncia-
rem vobis verba eius. timuistis enim
ignem, & non ascendistis in mon-
6 tem, & ait: * * Ego Dominus Deus *Exo. 20. a. 2 Leui. 26. a. 1 Ps. 80. b. 8
tuus, qui eduxi te de Terra Ægypti
7 de domo seruitutis. * * Non habe- *Exo. 20. 3 Ps. 80. b. 7
bis deos alienos in conspectu meo.
8 * * Non facies tibi sculptile, nec si- *Leui. 26. a. 1 Ps 96. b. 7 Exo. 20. a. 4
militudinem omnium, quæ in cæ-
lo sunt desuper, & quæ in terra
deorsum, & quæ versantur in aquis
9 sub terra. * * Non adorabis ea, & non *Exo. 34. c. 14
coles. Ego enim sum Dominus Deus
tuus : Deus æmulator, reddens ini-
quitatem patrum super filios in ter-
tiam & quartam generationem his
10 qui oderunt me, * & faciens miseri-
cordiam in multa millia diligētibus
me, & custodientibus pręcepta mea.
11 * * Non vsurpabis nomen Domini *Exod. 20. b. 7 Leui. 19. c. 12 Matt. 5. c. 33
B Dei tui frustra : quia non erit impu-
nitus qui super re vana nomen eius
12 assumpserit. * Obserua diē Sabbati,
vt sanctifices eum, sicut præcepit tibi
13 Dñs Deus tuus. * Sex diebus ope-
raberis, & facies omnia opera tua.
14 * * Septimus dies Sabbati est, id est, *Exo. 20. b. 10 Gen. 2. a. 2 Heb. 4. b. 4
requies Domini Dei tui. Non facies

in eo quidquam operis tu, & filius
tuus, & filia, seruus & ancilla, & bos,
& asinus, & omne iumentum tuum,
& peregrinus qui est intra portas
tuas: vt requiescat seruus tuus, & an-
cilla tua, sicut & tu. * Memento quòd 15
& ipse seruieris in Ægypto, & edu-
xerit te inde Dominus Deus tuus in
E manu forti, & brachio extento. Id-
circo præcepit tibi vt obseruares diem
Sabbati. * Honora patrem tuum & 16
matrem, sicut præcepit tibi Domi-
nus Deus tuus, vt longo viuas tem-
pore, & bene sit tibi in Terra, quam
Dominus Deus tuus daturus est tibi. C
* Non occides. * Neque mœchabe- 17
ris. * Furtumque non facies. * Nec 18
loquêris contra proximum tuum fal- 19
sum testimonium. * [b] Non concu- 20
pisces vxorem proximi tui: non do- 21
mum, non agrum, non seruum, non
ancillã, non bouẽ, non asinũ, & vni-
uersa quæ illius sunt. * Hæc verba lo- 22
cutus est Dñs ad omnem multitudi-
nem vestram in mõte de medio ignis
& nubis, & caliginis, voce magna,
nihil addens ampliùs: & scripsit ea
in duabus tabulis lapideis, quas tra-
didit mihi. * Vos autem postquã au- 23
distis vocem de medio tenebrarum,
& montem ardere vidistis, accessistis
ad me omnes principes tribuum, &
maiores natu, atque dixistis: * Ecce 24
ostendit nobis Dominus Deus noster
maiestatem & magnitudinem suam.
vocẽ eius audiuimus de medio ignis,
& probauimus hodie quòd loquen-
te Deo cum homine, vixerit homo.
* Cur ergo moriemur, & deuorabit 25
nos ignis hic maximus? Si enim au-
dierimus vltrà vocem Domini Dei
nostri, moriemur. * Quid est omnis 26
caro, vt audiat vocem Dei viuentis, D
qui de medio ignis loquitur sicut nos
audiuimus, & possit viuere? * Tu ma- 27
gis accede: & audi cuncta quæ dixe-
rit Dominus Deus noster tibi: loquê-
F risque ad nos, & nos audientes facie-
mus ea. * Quod cùm audisset Domi- 28
nus, ait ad me: Audiui vocem verbo-
rum populi huius quæ locuti sunt ti-
bi: bene omnia sunt locuti. * Quis 29
det talem eos habere mentem, vt ti-
meãt me, & custodiant vniuersa mã-
data mea in omni tempore, vt bene
sit eis & filiis eorum in sempiternum?
* Vade & dic eis: Reuertimini in ten- 30
toria vestra. * Tu verò hic sta me- 31
cum, & loquar tibi omnia mandata
mea, & ceremonias atque iudicia:
quæ docebis eos, vt faciant ea in Ter-
ra, quam dabo illis in possessionem.
32 * Custodite igitur & facite quæ præ-
cepit Dominus Deus vobis: non de-
clinabitis neque ad dexteram, neque
33 ad sinistram: * sed per viam, quam
præcepit Dominus Deus vester, am-
bulabitis, vt viuatis, & bene sit vo-
bis, & protelentur dies in terra pos-
sessionis vestræ.

CAP. VI.

1 HÆc sunt præcepta, & ceremo-
A niæ, atque iudicia, quæ manda-
uit Dominus Deus vester vt docerem
vos, & faciatis ea in Terra, ad quam
2 transgredimini possidendam: * vt ti-
meas Dominum Deum tuum, & cu-
stodias omnia mandata & præcepta
eius, quæ ego præcipio tibi, & filiis,
ac nepotibus tuis, cunctis diebus vi-
3 tæ tuę, vt prolongentur dies tui. * Au-
di Israel, & obserua vt facias quæ
præcepit tibi Dominus, & bene sit ti-
bi, & multipliceris amplius, sicut
pollicitus est Dominus Deus patrum
tuorum tibi terrã lacte & melle ma-
4 nantẽ. Audi Israel, Dominus Deus
5 noster, Dominus vnus est. * [a] Diliges
Dominum Deum tuum ex toto cor-
B de tuo, & ex tota anima tua, & ex
6 tota fortitudine tua. * Eruntque ver-
ba hæc, quæ ego præcipio tibi ho-
7 die, in corde tuo: * & narrabis ea filiis
tuis, & meditaberis in eis sedens in
domo tua, & ambulans in itinere,
8 dormiens atque consurgens. * Et li-
gabis ea quasi signum in manu tua,
eruntque & mouebuntur inter ocu-
9 los tuos, * scribesque ea in limine, &
10 ostiis domus tuæ. * Cumque intro-
duxerit te Dñs Deus tuus in Terram,
pro qua iurauit patribus tuis Abra-
ham, Isaac, & Iacob: & dederit tibi
ciuitates magnas & optimas, quas
11 non ædificasti, * domos plenas cun-
ctarum opum, quas non extruxisti,
cisternas, quas non fodisti, vineta &
12 oliueta, quæ non plantasti, * & co-
13 mederis, & saturatus fueris: * caue
diligẽter, ne obliuiscaris Domini, qui
eduxit te de Terra Ægypti, de domo
seruitutis. [b] Dominum Deum tuum
timebis, & illi soli seruies, ac per no-
14 men illius iurabis. * Non ibitis post
C deos alienos cunctarum Gẽtium, quę
15 in circuitu vestro sunt: * quoniam
Deus æmulator Dominus Deus tuus
in medio tui: nequando irascatur

G

[a] Exod. 20. c.12 Eccli. 3. b.9 Matt. 15. a.4 Marc. 7. b.10 Eph. 6. a.2

[b] Matth. 5. d.28 Rom. 7. b.7

[a] Matt. 22. d.16 Marc. 12. c.30 Luc. 10. c.27 Infr. 11. b.13

[b] Matt. 4. b.7 Luc. 4. b. 12 Infra 10. d.20

furor

furor Domini Dei tui contra te, &
auferat te de superficie terræ. Non 16
tentabis Dominum Deum tuum, si-
cut tentasti in loco tentationis. Cu- 17
stodi præcepta Domini Dei tui, ac te-
stimonia & ceremonias, quas præce-
pit tibi: & fac quod placitum est & 18
bonum in conspectu Domini, vt be-
ne sit tibi: & ingressus possideas terrã
optimam, de qua iurauit Dominus
patribus tuis, vt deleret omnes ini- 19
micos tuos corã te, sicut locutus est.
Cumq; interrogauerit te filius tuus 20
cras, dicẽs. Quid sibi volunt testimo-
nia hæc, & ceremoniæ, atq; iudicia,
quæ præcepit Dominus Deus noster D
nobis: dices ei: Serui eramus Pha- 21
raonis in Ægypto, & eduxit nos Do-
minus de Ægypto in manu forti: fe- 22
citque signa atque prodigia magna &
pessima in Ægypto contra Pharao-
nem, & omnem domũ illius in con-
spectu nostro, & eduxit nos inde, 23
vt introductis daret Terram, super
qua iurauit patribus nostris. Præce- 24
pitque nobis Dominus, vt faciamus
omnia legitima hæc, & timeamus
Dominum Deum nostrum, vt bene
sit nobis cunctis diebus vitæ no-
stræ, sicut est hodie. Eritque nostri 25
misericors, si custodierimus & fece-
rimus omnia præcepta eius corã Dño
Deo nostro, sicut mandauit nobis.

CAP. VII.

CVm introduxerit te Dñs Deus 1
tuus in terram, quam possessu- A
rus ingrederis, & deleuerit Gentes
multas coram te, Hethæum, & Ger-
gezæum, & Amorrhæum, Chana-
næum, & Pherezæum, & Heuæum,
& Iebusæum, septem Gentes multo
maioris numeri quàm tu es, & robu-
stiores te: tradideritque eas Domi- 2
nus Deus tuus tibi, percuties eas vsq;
ad internecionem. Non inibis cum
eis fœdus, nec misereberis earũ, ne- 3
que sociabis cum eis coniugia. Filiam
tuam non dabis filio eius, nec filiam
illius accipies filio tuo: quia seducet 4
filium tuum, ne sequatur me, & vt
magis seruiat diis alienis. Irasceturq;
furor Domini, & delebit te citò.
Quin potiùs hæc facietis eis: Aras 5
eorum subuertite, & confringite sta-
tuas, lucosque succidite, & sculptilia
comburite. Quia populus sanctus 6
es Domino Deo tuo. Te elegit Domi-
nus Deus tuus, vt sis ei populus pecu-
liaris de cunctis populis, qui sunt su-

7 per terram. Non quia cunctas gen-
tes numero vincebatis, vobis iunctus
B est Dominus, & elegit vos, cùm om-
8 nibus sitis populis pauciores: sed
quia dilexit vos Dñs, & custodiuit
iuramentum, quod iurauit patribus
vestris: eduxitq; vos in manu forti, &
redemit de domo seruitutis, de manu
9 Pharaonis regis Aegypti. Et scies,
quia Dominus Deus tuus, ipse est
Deus fortis & fidelis, custodiens pa-
ctum & misericordiã diligentibus se,
& his qui custodiunt præcepta eius in
10 mille generationes: & reddẽs odien-
tibus se statim, ita vt disperdat eos, &
vltrà non differat, protinus eis resti-
11 tuens quod merentur. Custodi ergo
præcepta & ceremonias atq; iudicia,
quæ ego mando tibi hodie vt facias.
12 Si postquam audieris hæc iudicia,
custodieris ea & feceris, custodiet &
Dñs Deus tuus pactum tibi, & mise-
ricordiam quã iurauit patribus tuis:
13 & diliget te, ac multiplicabit, be-
nedicetque fructui ventris tui, & fru-
ctui terræ tuæ, frumento tuo, atque
vindemiæ, oleo, & armẽtis, gregibus
ouium tuarum super Terram, pro
C qua iurauit patribus tuis vt daret
14 eam tibi. Benedictus eris inter om-
nes populos. Non erit apud te ste-
rilis vtriusque sexus, tam in homini-
15 bus quàm in gregibus tuis. Aufe-
ret Dominus à te omnem lãguorem:
& infirmitates Aegypti pessimas,
quas nouisti, nõ inferet tibi, sed cun-
16 ctis hostibus tuis. Deuorabis omnes
populos, quos Dominus Deus tuus
daturus est tibi. Non parcet eis oculus
tuus, nec seruies diis eorum, ne sint in
17 ruinam tui. Si dixeris in corde tuo:
Plures sunt gẽtes istæ quàm ego, quo
18 modo potero delere eas? noli me-
tuere, sed recordare quæ fecerit Do-
minus Deus tuus Pharaoni, & cũctis
19 Aegyptiis, plagas maximas, quas vi-
derunt oculi tui, & signa atque por-
tenta, manumq; robustam, & exten-
tum brachium, vt educeret te Domi-
nus Deus tuus. sic faciet cũctis popu-
20 lis, quos metuis. Insuper & crabro-
nes mittet Dñs Deus tuus in eos, do-
D nec deleat omnes atque disperdat qui
21 te fugerint, & latere potuerint. Non
timebis eos, quia Dñs Deus tuus in
medio tui est, Deus magnus & terri-
22 bilis: ipse consumet nationes has in
conspectu tuo paulatim atq; per par-
tes. Non poteris eas delere pariter: ne

Exo. 23. c. 23. & 33 a. 2

Exo. 23. g. 32. & 34. b. 15. 16

Infrà 12. a. 2. 14. a. 1 20. d. 31 Exod. 35. c. 24

Inf. 14. a. 2. & 26. d. 7

Exo. 23. f. 26

Exo. 23. f. 28 Iosu. 24. c. 12

...titie multiplicentur contra te bestiæ
terræ. * Dabitque eos Dominus Deus 23
tuus in conspectu tuo: & interficiet
illos donec penitus deleantur. * Tra- 24
detq; reges eorum in manus tuas, &
disperdes nomina eorũ sub cęlo: nul-
lus poterit resistere tibi, donec côte-
*2. Mac. 12. g. 40 ras eos. * *Sculptilia eorũ igne com- 25
bures: non concupisces argentum &
aurum, de quibus facta sunt, neque
assumes ex eis tibi quidquam, ne of-
fendas, propterea quia abominatio
est Dñi Dei tui. * Nec inferes quip- 26
piam ex idolo in domum tuam, ne
fias anathema, sicut & illud est. Quasi
spurcitiam detestaberis, & velut in-
quinamentum ac sordes abominatio-
ni habebis, quia anathema est.

CAP. VIII.

OMne mandatũ, quod ego prçci- 1
pio tibi hodie, caue diligenter vt A
facias: vt possitis viuere, & multipli-
cemini, ingressique possideatis Terrã,
pro qua iurauit Dominus patribus
vestris. * Et recordaberis cuncti itine- 2
ris, per quod adduxit te Dñs Deus
tuus quadraginta annis per desertũ,
vt affligeret te, atque tentaret, & no-
ta fierent quæ in tuo animo versa-
bantur, vtrum custodires mandata
illius, an non. * Afflixit te penuria, 3
& dedit tibi cibum Manna, quod
ignorabas tu & patres tui: vt ostéde-
*Matt. 4. a. 4 ret tibi quòd non * in solo pane vi-
Luc. 4. a uat homo, sed in omni verbo quod
egreditur de ore Dei. * Vestimentum 4
tuum, quo operiebaris, nequaquam B
vetustate defecit, & pes tuus non est
subtritus, en quadragesimus annus
est. * Vt recogites in corde tuo, quia 5
sicut erudit filium suum homo, sic
Dominus Deus tuus erudiuit te, * vt 6
custodias mádata Domini Dei tui, &
ambules in viis eius, & timeas eum.
* Dominus enim Deus tuus introdu- 7
cet te in terram bonam, terram riuo-
rum aquarumque & fontium: in eu-
ius cápis & montibus erumpunt flu-
uiorum abyssi: * terram frumenti, 8
hordei, ac vinearum, in qua ficus, &
malogranata, & oliueta nascuntur:
terram olei ac mellis. * Vbi absq; vlla 9
penuria comedes panem tuum, & re-
rum omnium abundátia perfrueris:
cuius lapides ferrum sunt, & de mó-
tibus eius æris metalla fodiuntur:
* vt cùm comederis, & satiatus fue- 10
ris, benedicas Domino Deo tuo pro C
terra optima, quam dedit tibi. * Ob- 11
serua, & caue nequando obliuiscaris
Domini Dei tui, & negligas manda-
ta eius atque iudicia & ceremonias,
12 quas ego præcipio tibi hodie: * ne
postquam comederis & satiatus fue-
ris, domos pulchras ædificaueris, &
13 habitaueris in eis, * habuerisque ar-
méta boum & ouium greges, argenti
& auri, cunctarumq; rerum copiam,
14 * eleuetur cor tuũ, & non reminisca-
ris Dñi Dei tui, qui eduxit te de Ter-
15 ra Ægypti, de domo seruitutis: * &
ductor tuus fuit in solitudine magna *Num. 20. b. 9. 21. b. 6
atq; terribili, * in qua erat serpés flatu Exo. 16. c.
adurés, & scorpio ac dipsas, & nullæ 30. & 17.
omnino aquę: qui eduxit riuos de pe- b. 6
16 tra durissima, * & cibauit te Mána in
D solitudine, quod nescierũt patres tui.
Et postquá afflixit ac probauit, ad ex-
17 tremum misertus est tui, * ne diceres
in corde tuo: Fortitudo mea, & robur
manus meæ, hæc mihi omnia præsti-
18 terunt. * Sed recorderis Dñi Dei tui,
quòd ipse vires tibi præbuerit, vt
impleret pactum suum, super quo
iurauit patribus tuis, sicut prçsens in-
19 dicat dies. * Sin autem oblitus Do-
mini Dei tui, secutus fueris deos alie-
nos, colueris que illos & adoraueris:
ecce nunc prædico tibi quòd omni-
20 no dispereas. * Sicut Gentes, quas
deleuit Dominus in introitu tuo, ita
& vos peribitis, si inobedientes fue-
ritis voci Domini Dei vestri.

CAP. IX.

1 AVdi Israel: tu transgredieris ho-
A die Iordanem, vt possideas na-
tiones maximas & fortiores te, ci-
uitates ingentes, & ad cælum vsque
2 muratas, * populum magnum at-
que sublimem, filios Enacim, quos
ipse vidisti, & audisti, quibus nullus
3 potest ex aduerso resistere. * Scies
ergo hodie quòd Dominus Deus
tuus ipse transibit ante te, ignis de-
uorans atque consumens, qui conte-
rat eos & deleat atque disperdat an-
te faciem tuam velociter, sicut lo-
4 cutus est tibi. * Ne dicas in corde tuo,
cùm deleuerit eos Dominus Deus
tuus in conspectu tuo: Propter iusti-
tiam meam introduxit me Dominus
vt terram hanc possiderem, cùm pro-
pter impietates suas istæ deletæ sint
5 nationes. * Neque enim propter iu-
stitias tuas, & æquitatem cordis tui
ingredieris vt possideas terras earum:
sed quia illæ egerunt impiè, intro-
eunte te deletæ sunt: & vt compleret

verbum suum Dominus, quod sub
iuramento pollicitus est patribus tuis
6 Abraham, Isaac, & Iacob. *Scito ergo
B quod non propter iustitias tuas Dñs
Deus tuus dederit tibi terrá hanc op-
timam in possessionem, cùm durissi-
7 mæ ceruicis sis populus. * Memento,
& ne obliuiscaris quomodo ad ira-
cundiá prouocaueris Dominũ Deum
tuum in solitudine. Ex eo die, quo
egressus es ex Ægypto vsq; ad locum
istum, semper aduersum Dominum
8 contédisti. * Nam & in Horeb pro-
*Exo. 17. b.6. 19.a.3 31.d.18 32.d.15
uocasti eũ, & iratus delere te voluit,
9 * quando ascendi in montem, vt acci-
perem tabulas lapideas, tabulas pacti
quod pepigit vobiscum Dominus: &
perseueraui in móte quadraginta die-
bus ac noctibus, pané non comedens,
10 & aquam non bibens. * Deditq; mihi
Dominus duas tabulas lapideas scri-
ptas digito Dei, & continentes omnia
verba quæ vobis locutus est in monte
de medio ignis, quãdo concio populi
11 congregata est. * Cumque transissent
quadraginta dies, & totidem noctes,
dedit mihi Dominus duas tabulas la-
12 pideas, tabulas fœderis, * dixitq; mi-
hi: *Surge, & descende hinc citò: quia
*Exo. 32. b.7
populus tuus, quem eduxisti de Ægy-
C pto, deseruerũt velociter viam, quam
demonstrasti eis, feceruntq; sibi con-
13 flatile. * Rursumque ait Dominus ad
me: Cerno quòd populus iste duræ
14 ceruicis sit: * dimitte me vt conteram
eum, & deleam nomen eius de sub
cælo, & constituam te super Gentem,
15 quæ hac maior & fortior sit. * Cum-
que de monte ardente descẽderem, &
duas tabulas fœderis vtraq; tenerem
16 manu, * vidissemq; vos peccasse Do-
mino Deo vestro, & fecisse vobis vi-
tulum cõflatilem, ac deseruisse velo-
citer viam eius, quá vobis ostenderat:
17 * proieci tabulas de manibus meis,
confregique eas in conspectu vestro.
18 * Et procidi ante Dominũ sicut prius,
quadraginta diebus & noctibus pané
non comedens, & aquam non bibens
propter omnia peccata vestra quæ ges-
sistis cõtra Dominum, & eum ad ira-
19 cundiam prouocastis: * timui enim
indignationem & iram illius, qua ad-
uersum vos cõcitatus, delere vos vo-
luit. Et exaudiuit me Dominus etiam
20 hac vice. Aduersum Aaron quoq;
vehementer iratus, voluit eum con-
terere, & pro illo similiter deprecatus
21 sum. * Peccatum autẽ vestrum quod
feceratis, id est vitulũ, arripiens, igne
cõbussi, & in frusta cõminuens, om-
D ninoq; in puluerẽ redigens, proieci in
torrentem, qui de monte descendit.
22 *In incendio quoq; & in tentatione,
*Num. 11. a.1. 16.a.1 21.a.5
& in Sepulchris concupiscentiæ pro-
23 uocastis Dñm: * & quando misit vos
de Gadesbarne, dicens: Ascendite, &
possidete Terram, quam dedi vobis,
& contempsistis imperium Domini
Dei vestri, & non credidistis ei, neque
24 vocẽ eius audire voluistis: * sed sem-
per fuistis rebelles á die qua nosse vos
25 cœpi. * Et iacui coram Domino qua-
draginta diebus ac noctibus, quibus
eum suppliciter deprecabar, ne de-
26 leret vos vt fuerat comminatus: * &
orans dixi: Domine Deus, ne disper-
das populum tuum, & hæreditatem
tuam, quam redemisti in magnitudi-
ne tua, quos eduxisti de Ægypto in
27 manu forti. * Recordare seruorum
tuorum Abraham, Isaac, & Iacob: ne
aspicias duritiá populi huius, & im-
28 pietatem atque peccatum: * ne fortè
dicant habitatores terræ, de qua edu-
xisti nos: Non poterat Dñs introdu-
cere eos in Terram, quam pollicitus
est eis, & oderat illos: idcirco eduxit,
29 vt interficeret eos in solitudine. * qui
sunt populus tuus & hæreditas tua,
quos eduxisti in fortitudine tua ma-
gna, & in brachio tuo extento.

CAP. X.

1 IN * tempore illo dixit Dominus
*Exod. 34. a.1
A ad me: Dola tibi duas tabulas la-
pideas, sicut priores fuerunt, & ad-
scende ad me in montem: faciesque
2 arcam ligneam, * & scribam in ta-
bulis verba quæ fuerunt in his, quas
antè confregisti, ponesq; eas in arca.
3 * Feci igitur arcam de lignis settim.
Cumque dolassem duas tabulas lapi-
deas instar priorum, ascendi in mon-
4 tem, habens eas in manibus. * Scri-
psitq; in tabulis iuxta id, quod prius
scripserat, verba decem, quæ locutus
est Dominus ad vos in monte de me-
dio ignis, quando populus congrega-
5 tus est: & dedit eas mihi. *Reuersusq;
de monte, descendi, & posui tabulas
in arcam, quam feceram, quæ huc-
B usq; ibi sunt, sicut mihi præcepit Do-
6 minus. ** Filij autem Israel moue-
*Num. 33. d.31
runt castra ex Beroth filiorũ Iacan in
Mosera, vbi * Aaron mortuus ac se-
*Num. 20. d.28
pultus est, pro quo, sacerdotio functus
7 est Eleazar filius eius. * Inde vene-
runt in Gadgad: de quo loco profecti,

castrametati sunt in Ietebatha, in
Terra aquarum atque torrentium.
8 • Eo tempore separauit tribum Leui,
vt portaret arcam fœderis Domini,
& staret coram eo in ministerio, ac
benediceret in nomine illius vsque in
9 præsenté diem, • Quam ob rem non
habuit Leui partem, neque possessio-
nem cum fratribus suis: quia ipse Do-
minus possessio eius est, sicut promi-
10 sit ei Dominus Deus tuus. • Ego au-
tem steti in monte, sicut priùs, qua-
draginta diebus ac noctibus: exaudi-
uitque me Dominus etiam hac vice,
11 & te perdere noluit. • Dixitq; mihi:
Vade, & præcede populum, vt ingre-
diatur, & possideat Terram, quam
iuraui patribus eorum vt traderem
12 eis. ¶ Et nunc Israel, quid Dominus
Deus tuus petit a te, nisi vt timeas
Dominum Deum tuum, & ambules
in viis eius, & diligas eum, ac seruias
Domino Deo tuo in toto corde tuo,
13 & in tota anima tua: • custodiasque
mandata Dñi, & ceremonias eius,
quas ego hodie præcipio tibi, vt bene
14 sit tibi? • En Domini Dei tui cælũ est,
& cælum cæli, terra & omnia, quæ in
15 ea sunt: • & tamen patribus tuis con-
glutinatus est Dñs, & amauit eos,
elegitq; semen eorum post eos, id est
vos, de cunctis Gentibus, sicut hodie
16 comprobatur. • Circumcidite igitur
præputium cordis vestri, & ceruicem
17 vestram ne induretis amplius: • quia
Dominus Deus vester ipse est Deus
deorum, & Dominus dominantium,
Deus magnus & potens, & terribilis,
qui a personam non accipit, nec mu-
18 nera. • Facit iudicium pupillo & vi-
duæ, amat peregrinum, & dat ei vi-
19 ctum atque vestitum. • & vos ergo
amate peregrinos, quia & ipsi fuistis
20 aduenæ in Terra Aegypti. • b Dñm
Deum tuum timebis, & ei soli ser-
uies: ipsi adhærebis, iurabisq; in no-
21 mine illius. • Ipse est laus tua, & Deus
tuus, qui fecit tibi hæc magnalia &
terribilia, quæ viderunt oculi tui.
22 • c In septuaginta animabus descen-
derunt patres tui in Ægyptum: & ec-
ce nunc multiplicauit te Dñs Deus
tuus sicut astra cæli.

a Act.10. b.34
2 Par.19 c.7
Iob 34 b.19
Sap.6.b.9
Eccli.35. c.15
Rom.2. b.11
Gal.2.b.6
b Sup.6.c.13
Mat 4. .10
Luc.4.b.8
c Gen.46. c.27
Exod 1.a.1

CAP. XI.

1 AMa itaq; Dominum Deum tuũ,
& obserua præcepta eius & ce-
remonias, iudicia atq; mandata om-
2 ni tempore. • Cognoscite hodie quæ
ignorant filij vestri, qui non viderũt
disciplinam Domini Dei vestri, ma-
gnalia eius & robustam manum, ex-
3 tentumq; brachium, • signa & opera
quæ fecit in medio Aegypti Pharao-
4 ni regi, & vniuersæ terræ eius, • om-
niq; exercitui Ægyptiorũ, & equis ac
curribus: quo modo operuerint eos
aquæ maris rubri, cùm vos perseque-
rentur, & deleuerit eos Dominus vs-
5 que in præsentem diem: • vobisque
quæ fecerit in solitudine donec veni-
6 retis ad hunc locum: • & a Dathan at-
que Abiron filiis Eliab, qui fuit filius
Ruben: quos b aperto ore suo terra ab-
sorbuit cum domibus & tabernacu-
lis, & vniuersa substantia eorũ, quam
7 habebant in medio Israel. • Oculi
vestri viderunt omnia opera Domini
8 magna quæ fecit, • vt custodiatis vni-
uersa mandata illius, quæ ego hodie
præcipio vobis, & possitis introire, &
possidere Terram, ad quam ingredi-
9 mini, • multoq; in ea viuatis tẽpore:
quam sub iuramento pollicitus est
Dñs patribus vestris, & semini eorũ,
10 lacte & melle manantem. • Terra
enim, ad quam ingrederis possiden-
dam, non est sicut Terra Aegypti, de
qua existi, vbi iacto semine in horto-
rum morem aquæ ducuntur irriguæ:
11 • sed montuosa est & campestris, de
12 cælo expectans pluuias. • quam Do-
minus Deus tuus semper inuisit, &
oculi illius in ea sunt à principio an-
13 ni vsque ad finem eius. ¶ Si ergo obe-
dieritis mandatis meis, quæ ego ho-
die præcipio vobis, vt diligatis Dñm
Deum vestrum, & seruiatis ei in toto
corde vestro, & in tota anima vestra:
14 • dabit pluuiam terræ vestræ tempo-
raneam & serotinam, vt colligatis
15 frumentum, & vinum, & oleũ, • fœ-
numq; ex agris ad pascenda iumen-
ta, & vt ipsi comedatis ac saturemini.
16 • Cauete ne forte decipiatur cor ve-
strum, & recedatis à Domino, ser-
uiatisque diis alienis, & adoretis eos:
17 • iratusq; Dominus claudat cælum,
& pluuiæ non descendant, nec terra
det germen suum, pereatisq; veloci-
ter de terra optima, quam Dominus
18 daturus est vobis. • a Ponite hæc ver-
ba mea in cordibus & in animis ve-
stris, & suspẽdite ea pro signo in ma-
nib⁹, & inter oculos vestros colloca-
19 te. • Docete filios vestros vt illa me-
ditẽtur, quãdo sederis in domo tua,
& ambulaueris in via, & accubueris
20 atq surrexeris • Scribes ea super po-

a Num.16. a.1
b Num.16. f.32
a Sup.10. c.12
a Sup 6.b.6

stes

ues & ianuas domus tuę: * vt multi- 21
plicentur dies tui, & filiorū tuorum
in Terra, quam iurauit Dominus pa-
tribus tuis, vt daret eis quàmdiu ex-
lum imminet terræ. * Si enim custo- 22
dieritis mandata quæ ego præcipio
vobis, & feceritis ea, vt diligatis Do-
minum Deum vestrum, & ambule-
tis in omnibus viis eius, adhærentes
ei, * disperdet Dominus omnes gen- 23
tes istas ante faciem vestram, & pos-
sidebitis eas, quæ maiores & fortio-
*Iosu. 1. a. 3 res vobis sunt. * // Omnis locus, quem 24
F calcauerit pes vester, vester erit. A de-
serto, & à Libano, à flumine magno
Eufrate, vsque ad mare occidentale
erunt termini vestri. * Nullus stabit 25
contra vos: terrorem vestrum & for-
midinem dabit Dominus Deus ve- D
ster super omnem terram quam cal-
caturi estis, sicut locutus est vobis.
* En propono in conspectu vestro 26
hodie benedictionem & maledictio-
nem: * benedictionem, si obedieritis 27
mandatis Domini Dei vestri, quę ego
hodie præcipio vobis. * maledictio- 28
nem, si non obedieritis mandatis
Domini Dei vestri, sed recesseritis de
via, quam ego nunc ostendo vobis,
& ambulaueritis post deos alienos,
quos ignoratis. * Cùm verò intro- 29
duxerit te Dominus Deus tuus in
Terram, ad quam pergis habitādam,
pones benedictionem super montem
Garizim, maledictionem super mon-
tem Hebal: * qui sunt trans Iorda- 30
nem post viam, quæ vergit ad solis
occubitum in Terra Chananæi, qui
habitat in campestribus contra Gal-
galam, quæ est iuxta vallem tenden-
tem & intrantem procul. * Vos 31
enim transibitis Iordanem, vt possi-
deatis Terram, quam Dominus Deus
vester daturus est vobis, vt habeatis
& possideatis illam. * Videte ergo 32
vt impleatis ceremonias atque iudi-
cia, quæ ego hodie ponam in conspe-
ctu vestro.

CAP. XII.

F HÆc sunt præcepta atque iudicia, 1
quæ facere debetis in Terra, quā A
Dominus Deus patrum tuorum da-
turus est tibi, vt possideas eam cun-
ctis diebus, quibus super humū gra-
dieris. * Subuertite omnia loca, in 2
quibus coluerunt gentes, quas posses-
suri estis, deos suos super montes ex-
celsos, & colles, & subter omne li-

3 gnum frondosum. * Dissipate aras *Sup. 7. d. 21
eorum, & confringite statuas, lucos
igne comburite, & idola comminui- 2 Mac. 12. 8. 40
te: disperdite nomina eorum de locis
4 illis. * Non facietis ita Domino Deo
5 vestro: * sed ad locum, quem elegerit
Dominus Deus vester de cunctis tri-
bubus vestris, vt ponat nomen suum
6 ibi, & habitet in eo, venietis: * & of-
feretis in loco illo holocausta & vi-
ctimas vestras, decimas & primitias
manuum vestrarum, & vota atq; do-
naria, primogenita boum & ouium.
7 * Et comedetis ibi in conspectu Do-
mini Dei vestri: ac lætabimini in
cunctis, ad quæ miseritis manum vos
& domus vestræ, in quibus benedi-
xerit vobis Dominus Deus vester.
8 * // Non facietis ibi quæ nos hic faci- T
mus hodie, singuli quod sibi rectum
9 videtur. * Neque enim vsque in præ-
sens tempus venistis ad requiem, &
possessionem, quam Dominus Deus
10 vester daturus est vobis. // Transibi- G
B tis Iordanem, & habitabitis in Terra,
quam Dominus Deus vester daturus
est vobis, vt requiescatis à cunctis
hostibus per circuitum: & absque vl-
11 lo timore habitetis * in loco, quem
elegerit Dominus Deus vester, vt sit
nomen eius in eo. illuc omnia, quæ
præcipio, conferetis, holocausta, &
hostias, ac decimas, & primitias ma-
nuum vestrarum: & quidquid præ-
cipuum est in muneribus, quæ vo-
12 uebitis Domino. * Ibi epulabimini
coram Domino Deo vestro, vos &
filij ac filiæ vestræ, famuli & famu-
læ atque Leuites, qui in vrbibus ve-
stris commoratur. neque enim habet
aliam partem & possessionem inter
13 vos. * Caue ne offeras holocausta
14 tua in omni loco, quem videris: * sed
in eo, quem elegerit Dominus, in vna
tribuum tuarum offeres hostias, &
facies quæcumque præcipio tibi.
15 * Sin autem comedere volueris, &
te esus carnium delectauerit, occide,
& comede iuxta benedictionem Dñi
Dei tui, quam dedit tibi in vrbibus
tuis: siue immundum fuerit, hoc est,
maculatum & debile: siue mundum,
hoc est, integrū & sine macula, quod
offerri licet, sicut capreā & ceruum,
16 comedes, * absque esu dumtaxat san-
C guinis, quem super terrā quasi aquam
17 effundes. * Non poteris comedere in
oppidis tuis decimam frumenti, &
vini, & olei tui, primogenita armen-

rorum & pecorum, & omnia quæ
voueris, & ſponte offerre volueris, &
primitias manuum tuarum: * ſed co- 15
ram Domino Deo tuo comedes ea in
loco, quem elegerit Dominus Deus
tuus, tu & filius tuus & filia tua, &
ſeruus & famula, atque Leuites, qui
manet in vrbibus tuis: & lætaberis &
reficieris coram Domino Deo tuo in
cunctis, ad quæ extenderis manum
tuam. * Caue ne derelinquas Leui- 19
tem in omni tempore quo verſaris in
terra. * Quando dilatauerit Domi- 20 ª Gen. 28. 14
nus Deus tuus terminos tuos, * ſicut ᵇ Inf. 19. 8
locutus eſt tibi, & volueris veſci car- ᶜ Exod. 34. 24
nibus, quas deſiderat anima tua: * lo- 21
cus autem, quem elegerit Dominus
Deus tuus vt ſit nomen eius ibi, ſi
procul fuerit, occides de armentis &
pecoribus, quæ habueris, ſicut præce-
pi tibi, & comedes in oppidis tuis, vt
tibi placet. * Sicut comeditur caprea 22
& ceruus, ita veſcêris eis: & mundus
& immundus in commune veſcen-
tur. * Hoc ſolum caue, ne ſanguinem 23
comedas. ſanguis enim eorum pro
anima eſt: & ideirco non debes ani-
mam comedere cum carnibus: * ſed 24
ſuper terram fundes quaſi aquam,
* vt bene ſit tibi & filiis tuis poſt te, 25
cùm feceris quod placet in conſpe-
ctu Domini. * Quæ autem ſanctifica- 26
ueris, & voueris Domino, tolles, &
venies ad locum, quem elegerit Do-
minus: * & offeres oblationes tuas 27
carnem & ſanguinem ſuper altare
Domini Dei tui: ſanguinem hoſtia-
rum fundes in altari: carnibus autem
ipſe veſcêris. * Obſerua & audi om- 28
nia quæ ego præcipio tibi, vt bene ſit
tibi & filiis tuis poſt te in ſempiter-
num, cùm feceris quod bonum eſt
& placitum in conſpectu Domini
Dei tui. * ª Quando diſperdiderit 29 ª Inf. 19. 1
Dominus Deus tuus ante faciē tuam
gentes, ad quas ingrediêris poſſiden-
das, & poſſederis eas, atque habitaue-
ris in terra earum: * caue ne imiteris 30
eas, poſtquam te fuerint introeunte
ſubuerſæ, & requiras ceremonias ea-
rum, dicens: Sicut coluerunt gentes
iſtæ deos ſuos, ita & ego colam.
* Non facies ſimiliter Domino Deo 31
tuo. Omnes enim abominationes,
quas auerſatur Dominus, fecerūt diis
ſuis, offerentes filios & filias, & com-
burentes igni. * Quod præcipio tibi, 32
hoc tantùm facito Domino: neç ad-
das quidquam, nec minuas.

CAP. XIII.

1 SI ſurrexerit in medio tui prophe-
A tes, aut qui ſomnium vidiſſe ſe di-
cat, & prædixerit ſignum atque por-
2 tentum, * & euenerit quod locutus
eſt, & dixerit tibi: Eamus, & ſequa-
mur deos alienos quos ignoras, &
3 ſeruiamus eis: * non audies verba
prophetæ illius aut ſomniatoris: quia
tentat vos Dominus Deus veſter, vt
palam fiat vtrum diligatis eum an
non, in toto corde, & in tota anima
4 veſtra. * Dominum Deum veſtrum
ſequimini, & ipſum timete, & man-
data illius cuſtodite, & audite vocem
eius: ipſi ſeruietis, & ipſi adhærebitis.
5 * Propheta autem ille aut fictor ſom-
B niorum interficietur: quia locutus eſt
vt vos auerteret à Domino Deo ve-
ſtro, qui eduxit vos de Terra Ægy-
pti, & redemit vos de domo ſeruitu-
tis: vt errare te faceret de via, quam
tibi præcepit Dominus Deus tuus: &
6 auferes malum de medio tui. * Si tibi
voluerit perſuadere frater tuus filius
matris tuæ, aut filius tuus vel filia, ſi-
ue vxor quæ eſt in ſinu tuo, aut ami-
cus, quem diligis vt animam tuam,
clam dicens: Eamus, & ſeruiamus diis
alienis, quos ignoras tu, & patres tui,
D 7 * cunctarum in circuitu gentium, quę
iuxta vel procul ſunt, ab initio vſque
8 ad finem terræ, * non acquieſcas ei,
nec audias, neque parcat ei oculus
tuus vt miſerearis & occultes eum,
9 * ſed ſtatim interficies. ª Sit primum ª Inf. 17.
manus tua ſuper eum, & poſtea om-
10 nis populus mittat manum. * Lapi-
dibus obrutus necabitur: quia voluit
C te abſtrahere à Domino Deo tuo,
qui eduxit te de Terra Aegypti de do-
11 mo ſeruitutis: * vt omnis Iſrael au-
diens timeat, & nequaquam vltra fa-
12 ciat quippiam huius rei ſimile. * Si
audieris in vna vrbium tuarum, quas
Dominus Deus tuus dabit tibi ad ha-
13 bitandum, dicentes aliquos: * Egreſſi
ſunt filij Belial de medio tui, & auer-
terunt habitatores vrbis ſuæ, atque
dixerunt: Eamus, & ſeruiamus diis
14 alienis quos ignoratis: * quære ſoli-
citè & diligenter, rei veritate perſpe-
cta, ſi inueneris certum eſſe quod di-
citur, & abominationem hanc opere
15 perpetratam, * ſtatim percuties habi-
tatores vrbis illius in ore gladii, &
D delebis eām ac omnia, quæ in illa
16 ſunt, vſque ad pecora. * quidquid
etiam ſupellectilis fuerit, congregabis

in medio platearum eius, & cum ipsa
ciuitate succédes, ita vt vniuersa con-
sumas Domino Deo tuo, & sit tu-
mulus sempiternus. non ædificabitur
amplius, * & non adhærebit de illo 17
anathemate quidquam in manu tua:
vt auertatur Dominus ab ira furoris
sui, & misereatur tui, multiplicetque
te sicut iurauit patribus tuis, * quan 18
do audieris vocem Domini Dei tui,
custodiens omnia præcepta eius, quæ
ego præcipio tibi hodie, vt facias
quod placitum est in conspectu Do-
mini Dei tui.

CAP. XIIII.

Filij estote Domini Dei vestri: non 1
vos incidetis, nec facietis caluitiú A
super mortuo. * [a]quoniam populus 2
sanctus es Domino Deo tuo: & te
elegit vt sis ei in populum peculia-
rem de cunctis gentibus, quę sunt su-
per terram. * [b]Ne comedatis quæ im- 3
munda sunt. *Hoc est animal, quod 4
comedere debetis, Bouem, & ouem,
& capram, * ceruum & capream, bu- 5
balum, tragelaphum, pygargum,
orygem, camelopardalum. * Omne 6
animal, quod in duas partes findit
vngulam, & ruminat, comedetis.
* De his autem, quæ ruminant, & vn- 7
gulam non findunt, comedere non
debetis, vt camelum, leporem, chœ-
rogryllum: hæc quia ruminant, &
non diuidunt vngulam, immunda
erunt vobis. * Sus quoque quoniam 8
diuidit vngulam, & non ruminat, B
immunda erit. carnibus eorum non
vescemini, & cadauera non tangetis.
* Hæc comedetis ex omnibus quæ 9
morantur in aquis: Quæ habent pin-
nulas & squamas, comedite: * quæ 10
absque pinnulis & squamis sunt, ne
comedatis, quia immúda sunt. * Om- 11
nes aues múdas comedite. * Immun- 12
das ne comedatis: aquilam scilicet, &
gryphem, & haliæetum, * ixion, & 13
vulturé ac miluum iuxta genus suú:
* & omne corui generis, * & stru- 14
thionem, ac noctuam, & larum, atq; 15
accipitrem iuxta genus suum: * he- 16
rodium ac cygnum, & ibin, * ac mer- 17
gulum, porphyrionem, & nycticora-
cem, * onocrotalum, & charadrium, 18
singula in genere suo: vpupam quo-
que & vespertilionem. * Et omne 19
quod repit & pennulas habet, im- C
mundum erit, & non comedetur.
* Omne quod mundú est, comedite. 20
Quidquid autem morticinum est, 21

[a] Sup.7.a.6 Inf.26.d.18

[b] Leu.11.a.4

ne vescamini ex eo. Peregrino, qui
intra portas tuas est, da vt comedat,
aut vende ei: quia tu populus sanctus
Domini Dei tui es. [c]Non coques hœ-
22 dum in lacte matris suæ. * Decimam
partem separabis de cunctis fructibus
tuis qui nascuntur in terra per annos
23 singulos, * & comedes in conspectu
Domini Dei tui in loco, quem elege-
rit, vt in eo nomen illius inuocetur,
decimam frumenti tui, & vini, &
olei, & primogenita de armentis &
ouibus tuis: vt discas timere Domi-
num Deum tuum omni tempore.
24 * Cùm autem longior fuerit via, &
D locus quem elegerit Dominus Deus
tuus, tibique benedixerit, nec potue-
25 ris ad eum hæc cúcta portare, * ven-
des omnia, & in pretium rediges, por-
tabisque manu tua, & proficiscéris
ad locum, quem elegerit Dominus
26 Deus tuus: * & emes ex eadem pecu-
nia quidquid tibi placuerit, siue ex
armentis, siue ex ouibus, vinú quo-
que & siceram, & omne quod desi-
derat anima tua: & comedes coram
Domino Deo tuo, & epulaberis tu
27 & domus tua: * & Leuites qui intra
portas tuas est, caue ne derelinquas
eum, quia non habet aliam partem in
28 possessione tua. * Anno tertio separa-
bis aliam decimam ex omnibus quæ
nascuntur tibi eo tempore: & repo-
29 nes intra ianuas tuas. * Venietque
Leuites qui aliam non habet partem
nec possessionem tecum, & peregri-
nus ac pupillus & vidua, qui intra
portas tuas sunt, & comedent & sa-
turabuntur: vt benedicat tibi Domi-
nus Deus tuus in cunctis operibus
manuum tuarum quæ feceris.

CAP. XV.

1 Septimo anno facies remissionem,
2 * quæ hoc ordine celebrabitur. Cui
A debetur aliquid ab amico vel proxi-
mo ac fratre suo, repetere non pote-
rit, quia annus remissionis est Domi-
3 ni. * A peregrino & aduena exiges:
ciuem & propinquum repetendi non
4 habebis potestatem. * Et omnino in-
digens & mendicus non erit inter
vos: vt benedicat tibi Dominus Deus
tuus in terra, quam traditurus est ti-
5 bi in possessionem. * Si tamen audie-
ris vocem Domini Dei tui, & custo-
dieris vniuersa quæ iussit, & quæ ego
hodie præcipio tibi, benedicet tibi, vt
6 pollicitus est. * Fœnerabis gentibus
multis, & ipse à nullo accipies mu-

[c] Exod.23 d.19. 34.c.26

tuum. Dominaberis nationibus plu-
rimis, & tui nemo dominabitur. Si 7
vnus de fratribus tuis, qui morantur
intra portas ciuitatis tuæ in terra,
quam Dominus Deus tuus daturus
est tibi, ad paupertatem venerit: non
obdurabis cor tuum, nec contrahes B
manum, * sed aperies eam pauperi, 8
a Mat.5.g.42 & a dabis mutuum, quo eum indige-
Luc.6.e.34 re perspexeris. * Caue ne fortè sub- 9
repat tibi impia cogitatio, & dicas in
corde tuo: Appropinquat septimus
annus remissionis, & auertas oculos
tuos à paupere fratre tuo, nolens ei
quod postulat mutuum commoda-
re: ne clamet cõtra te ad Dominum,
& fiat tibi in peccatum. * Sed dabis 10
ei: nec ages quippiam callidè in eius
necessitatibus subleuandis: vt benedi-
cat tibi Dominus Deus tuus in omni
tempore, & in cũctis ad quæ manum
b Mat.26.a.10 miseris. * b Non deerunt pauperes in 11
terra habitationis tuæ: idcirco ego
præcipio tibi vt aperias manum fratri
tuo egeno & pauperi, qui tecum ver-
c Exod.21.a.1 Iere.34.c.14 satur in terra. * c Cùm tibi venditus 12
fuerit frater tuus Hebræus, aut He- C
bræa, & sex annis seruierit tibi, in se-
ptimo anno dimittes eum liberum:
* & quem libertate donaueris, ne- 13
quaquam vacuum abire patieris: * sed 14
dabis viaticũ de gregibus, & de area,
& torculari tuo, quibus Dominus
Deus tuus benedixerit tibi. Memen- 15
to quòd & ipse seruieris in Terra
Aegypti, & liberauerit te Dominus
Deus tuus, & idcirco ego nunc præ-
cipio tibi. * Sin autem dixerit: Nolo 16
egredi: eo quòd diligat te, & domum
tuam, & bene sibi apud te esse sen-
tiat: * assumes subulam, & perforabis 17
aurem eius in ianua domus tuæ, &
seruiet tibi vsque in æternum. ancil-
læ quoque similiter facies. * Non 18
auertas ab eis oculos tuos, quando
dimiseris eos liberos: quoniam iuxta
mercedem mercenarij per sex annos
seruiuit tibi: vt benedicat tibi Domi- D
nus Deus tuus in cunctis operibus
quæ agis. * De primogenitis, quæ 19
nascuntur in armentis, & in ouibus
tuis, quidquid est sexus masculini,
sanctificabis Domino Deo tuo. Non
operaberis in primogenito bouis, &
non tondebis primogenita ouium.
* In conspectu Domini Dei tui com- 20
d Leu.22.c.20 edes ea per annos singulos in loco,
quem elegerit Dominus, tu & do-
Eccls.35.b.14 mus tua. * d Sin autem habuerit ma- 21
culam, vel claudum fuerit, vel cæ-
cum, aut in aliqua parte deforme vel
debile, non immolabitur Domino
22 Deo tuo. * sed intra portas vrbis tuæ
comedes illud: tam mundus quàm
immundus similiter vescentur eis
23 quasi caprea, & ceruo. * Hoc solùm
obseruabis, vt sanguinem eorum
non comedas, sed effundes in terram
quasi aquam.

CAP. XVI.

1 OBserua mensem nouarum fru-
A gum, & verni primum tempo-
ris, vt facias Phase Domino Deo tuo.
quoniam in isto mense eduxit te Do-
minus Deus tuus de Ægypto nocte.
2 * Immolabisque Phase Domino Deo
tuo de ouibus, & de bobus in loco,
quem elegerit Dominus Deus tuus,
3 vt habitet nomen eius ibi. * Non com-
edes in eo panem fermentatum: Se-
ptẽ diebus comedes absque fermen-
to, afflictionis panẽ, quoniam in pa-
uore egressus es de Aegypto: vt me-
mineris diei egressionis tuæ de Ægy-
4 pto, omnibus diebus vitæ tuæ. * Non
apparebit fermentũ in omnibus ter-
minis tuis septem diebus, & non re-
manebit de carnibus eius quod im-
molatum est vespere in die primo vs-
5 que mane. * Non poteris immolare
Phase in qualibet vrbium tuarum,
B quas Dominus Deus tuus daturus est
6 tibi; * sed in loco, quem elegerit Dñs
Deus tuus, vt habitet nomen eius ibi:
Immolabis Phase vespere ad solis oc-
casum, quando egressus es de Ægy-
7 pto. * Et coques, & comedes in loco,
quem elegerit Dñs Deus tuus, mane-
que consurgens vades in tabernacula
8 tua. * Sex diebus comedes azyma:
& in die septima, quia collecta est
Domini Dei tui, non facies opus.
9 * Septem hebdomadas numerabis ti-
bi ab ea die qua falcem in segetem
10 miseris. * & celebrabis diem festum
hebdomadarum Dño Deo tuo, ob-
lationem spontaneam manus tuæ,
quam offeres iuxta benedictionem
11 Domini Dei tui: * & epulaberis co-
ram Dño Deo tuo, tu, filius tuus, &
filia tua, seruus tuus, & ancilla tua,
& Leuites qui est intra portas tuas,
aduena ac pupillus & vidua, qui mo-
C rantur vobiscum: in loco quem ele-
gerit Dominus Deus tuus, vt habitet
12 nomen eius ibi: * & recordaberis
quoniam seruus fueris in Aegypto:
custodiesque ac facies quæ præcepta
sunt.

A·P sunt. * Sollemnitatem quoque taber- 13
naculorũ celebrabis per septem dies,
quando collegeris de area & torcu-
lari fruges tuas: * & epulaberis in fe- 14
stiuitate tua, tu, filius tuus, & filia,
seruus tuus & ancilla, Leuites quo-
que & aduena, pupillus ac vidua qui
intra portas tuas sunt. * Septem die- 15
bus Dño Deo tuo festa celebrabis in
loco, quem elegerit Dominus: bene-
dicetq; tibi Dñs Deus tuus in cunctis
frugibus tuis, & in omni opere ma-
nuum tuarum, erisq; in lætitia. * Tri- 16
bus vicibus per annũ apparebit om-
ne masculinum tuum in conspectu
Domini Dei tui in loco quem elege-
rit: in sollemnitate azymorũ, in sol- D
lemnitate hebdomadarum, & in sol-
lemnitate tabernaculorum. * Nõ ap-
parebit ante Dñm vacuus: * Sed offe- 17
ret vnusquisque secundùm quòd ha-
buerit iuxta benedictionem Domini
Dei sui, quam dederit ei. * Iudices & 18
magistros cõstitues in omnibus por-
tis tuis, quas Dominus Deus tuus de-
derit tibi, per singulas tribus tuas: vt
iudicent populum iusto iudicio, * nec 19
in alteram partem declinent. * Nõ ac-
cipies personam, nec munera: quia
munera excæcant oculos sapientum,
& mutant verba iustorum. * Iustè 20
quod iustum est persequêris: vt viuas
& possideas Terram, quam Dominus
Deus tuus dederit tibi. Non plan- 21
tabis lucum, & omnem arborem
B· iuxta altare Domini Dei tui. * Nec 22
facies tibi, neque constitues statuam:
quæ odit Dominus Deus tuus.

* Exo. 23. c. 15. 34. c. 20. Eccli. 35. a. 6.
* Sup. 1. c. 17. Leuit. 19. c. 15. Exod. 23. b. 8. Eccli. 20. d. 31.

CAP. XVII.

NOn immolabis Domino Deo 1
tuo ouem, & bouem, in quo est A
macula, aut quippiam vitij: quia ab-
ominatio est Dño Deo tuo. * Cùm 2
reperti fuerint apud te intra vnã por-
tarum tuarum, quas Dominus Deus
tuus dabit tibi, vir aut mulier qui fa-
ciant malũ in conspectu Domini Dei
tui, & transgrediantur pactum illius,
* vt vadant & seruiant dijs alienis, & 3
adorent eos, solem & lunam, & om-
nem militiam cæli, quæ non præcepi:
* & hoc tibi fuerit nunciatũ, audiens- 4
que inquisieris diligenter, & verũ esse
repereris, & abominatio facta est in
Israel: * educes virũ ac mulierem, qui 5
rem sceleratissimam perpetrarunt, ad
portas ciuitatis tuæ, & lapidibus ob-
ruentur. * In ore duorum, aut trium 6
testium peribit qui interficietur. Ne-

* Inf. 19. d. 15. Mat. 18. b. 16. 2 Cor. 13. a. 1. Sup. 13. a. 9

mo occidatur, vno contra se dicente
7 testimonium. * Manus testium prima
B interficiet eum, & manus reliqui po-
puli extrema mittetur: vt auferas ma-
8 lum de medio tui. * Si difficile & am-
biguum apud te iudicium esse perspe-
xeris inter sanguinem & sanguinem,
causam & causam, lepram & lepram:
& iudicum intra portas tuas videris
verba variari: surge, & ascende ad
locum, quem elegerit Dominus Deus
9 tuus. * Veniesq; ad sacerdotes Leui- * 2 Par. 19. c. 10
tici generis, & ad iudicem, qui fuerit
illo tempore: quæresq; ab eis, qui in-
10 dicabunt tibi iudicij veritatem. * Et
facies quodcunque dixerint qui præ-
sunt loco, quem elegerit Dominus, &
11 docuerint te * iuxta legem eius; se-
querisque sententiam eorum, nec de-
clinabis ad dexteram neque ad sini-
12 stram. Qui autem superbierit, no- ·C
C lens obedire sacerdotis imperio, qui
eo tempore ministrat Dño Deo tuo,
& decreto iudicis, morietur homo il-
13 le, & auferes malum de Israel: * cun-
ctusque populus audiens timebit, vt
nullus deinceps intumescat superbia.
14 Cùm ingressus fueris Terram, quam ·S
Dominus Deus tuus dabit tibi, &
possederis eam, habitaueris q; in illa,
& dixeris: Constituam super me re-
gem, sicut habent omnes per circui-
15 tum nationes: * eum constitues, quem
Dominus Deus tuus elegerit de nu-
mero fratrum tuorum. Non poteris
alterius gentis hominem regem face-
16 re, qui non sit frater tuus. * Cumque
fuerit constitutus, non multiplicabit
D sibi equos, nec reducet populum in
Ægyptum, equitatus numero suble-
uatus, præsertim cum Dominus præ-
ceperit vobis vt nequaquam amplius
17 per eandem viam reuertamini. * Non
habebit vxores plurimas, quæ alli-
ciant animum eius, neque argenti &
18 auri immensa pondera. * Postquam
autem sederit in solio regni sui, de-
scribet sibi Deuteronomium legis
huius in volumine accipiens exem-
plar à sacerdotibus Leuiticæ tribus,
19 * & habebit secum, legetq; illud om-
nibus diebus vitæ suæ, vt discat time-
re Dñm Deum suum, & custodire
verba & ceremonias eius, quæ in le-
20 ge præcepta sunt. * Nec eleuetur cor
eius in superbiam super fratres suos,
neque declinet in partem dexteram
vel sinistram, vt longo tempore re-
gnet ipse, & filij eius super Israel.

CAP.

CAP. XVIII.

a Sup. 10. b. 9 Num. 18. c. 20 1. Cor. 9. b. 13 NOn a habebunt sacerdotes & Le- 1
uitæ, & omnes qui de eadem tri- A
bu sunt, partem & hereditatem cum
reliquo Israel, quia sacrificia Domini,
& oblationes eius comedent, *& nihil 2
aliud accipiẽt de possessione fratrum
suorum: Dominus enim ipse est here-
ditas eorum, sicut locutus est illis.
*Hoc erit iudicium sacerdotum à po- 3
pulo, & ab his qui offerunt victimas:
siue bouem, siue ouẽ immolauerint,
dabunt sacerdoti armum ac ventri-
b Num. 18. c. 21 culum: *b primitias frumenti, vini, & 4
olei, & lanarum partem ex ouium
tonsione. *Ipsum enim elegit Domi- 5
nus Deus tuus de cunctis tribubus
tuis, vt stet, & ministret nomini Do-
mini ipse, & filij eius in sempiter-
num. *Si exierit Leuites ex vna vr- 6
bium tuarum ex omni Israel in qua B
habitat, & voluerit venire, desiderans
locum quem elegerit Dominus, *mi- 7
nistrabit in nomine Domini Dei sui,
sicut omnes fratres eius Leuitæ, qui
stabunt eo tempore coram Domino.
*Partem ciborum eamdem accipiet, 8
quam & ceteri: excepto eo, quod in
vrbe sua ex paterna ei successione de-
betur. *Quando ingressus fueris Ter- 9
ram, quam Dñs Deus tuus dabit tibi,
caue ne imitari velis abominationes
c Leui. 20. d. 27 illarum gentium. *c nec inueniatur in 10
te qui lustret filium suum, aut filiam,
ducens per ignẽ: aut qui ariolos sci-
scitetur, & obseruet somnia atque au-
guria, nec sit maleficus, *nec incanta- 11
tor, nec qui pythones consulat, nec
d 1 Reg. 28. a. 7 diuinos, d aut quærat à mortuis veri-
tatem. *omnia enim hæc abominatur 12
Dominus, & propter istiusmodi sce- C
lera delebit eos in introitu tuo. *per- 13
fectus eris, & absq; macula cum Do-
mino Deo tuo. *Gentes istæ, quarum 14
possidebis terram, augures & diuinos
audiunt: tu autẽ à Domino Deo tuo
e Ioan. 1. g. 45 Actor. 3. d. 22 aliter institutus es. * e PROPHE- 15
TAM de gente tua & de fratribus
tuis sicut me, suscitabit tibi Dominus
f Exo. 20. d. 21 Deus tuus: ipsum audies, f vt petisti à 16
Domino Deo tuo in Horeb, quando
concio congregata est, atque dixisti:
Vltra non audiam vocem Domini
Dei mei, & ignem hunc maximum
amplius non videbo, ne moriar. *Et 17
ait Dominus mihi: Bene omnia sunt
g Ioan. 1. g. 45 locuti. *g Prophetam suscitabo eis de 18
medio fratrum suorum similem tui: D
& ponam verba mea in ore eius, lo-
queturque ad eos omnia quæ præce-
19 pero illi. *qui autem verba eius, quæ
loquetur in nomine meo, audire no-
20 luerit, ego vltor existam. *Propheta
autem qui arrogantia deprauatus vo-
luerit loqui in nomine meo, quæ ego
non præcepi illi vt diceret, aut ex no-
mine alienorum deorum, interficie-
21 tur. *Quòd si tacita cogitatione re-
sponderis: Quo modo possum intel-
ligere verbum, quod Dominus non
22 est locutus? *hoc habebis signum:
Quod in nomine Domini propheta
ille prædixerit, & non euenerit: hoc
Dominus non est locutus, sed per tu-
morem animi sui propheta confinx-
xit: & idcirco non timebis eum.

CAP. XIX.

1 CVm disperdiderit Dominus Deus
A tuus gentes, quarum tibi traditu-
rus est terram, & possederis eam, ha-
bitaueris q; in vrbibus eius & in ædi-
2 bus: * a tres ciuitates separabis tibi in a Num 35. b. 10 Ios. 20. a. 2
medio Terræ, quam Dominus Deus
3 tuus dabit tibi in possessionem, *ster-
nens diligenter viam: & in tres æqua-
liter partes totam Terræ tuæ prouin-
ciam diuides: vt habeat è vicino qui
propter homicidium profugus est,
4 quo possit euadere. *Hæc erit lex ho-
micidæ fugientis, cuius vita seruanda
est: Qui percusserit proximum suum
nesciens, & qui heri & nudiustertius
nullum contra eum odium habuisse
5 cõprobatur: *sed abiisse cum eo sim-
pliciter in siluam ad ligna cædenda,
& in succisione lignorum securis fu-
gerit manu, ferrumque lapsum de
manubrio amicum eius percusserit,
B & occiderit: hic ad vnam supradicta-
6 rum vrbium confugiet, & viuet: *ne
forsitan proximus eius, cuius effusus
est sanguis, dolore stimulatus, perse-
quatur, & apprehẽdat eum si longior
via fuerit, & percutiat animam eius,
qui non est reus mortis: quia nullum
contra eum, qui occisus est, odium
7 prius habuisse monstratur. *Idcirco
præcipio tibi, vt tres ciuitates æqualis
8 inter se spatij diuidas. *b Cum autem b Gen. 28. c. 14 Sup. 12. c. 20 Exod. 34. c. 24
dilatauerit Dominus Deus tuus ter-
minos tuos, sicut iurauit patribus
tuis, & dederit tibi cunctam Terram,
9 quam eis pollicitus est, (*si tamen cu-
stodieris mandata eius, & feceris quæ
hodie præcipio tibi, vt diligas Domi-
num Deum tuum, & ambules in viis
eius omni tempore) addes tibi tres
alias ciuitates, & supradictarũ trium

vrbium numerum duplicabis: *vt nó 10
effundatur sanguis innoxius in me- C
dio Terræ, quã Dominus Deus tuus
dabit tibi possidendam, ne sis sangui-
nis reus. *Si quis autem odio habens 11
proximum suum, insidiatus fuerit
vitæ eius, surgensq; percusserit illum,
& mortuus fuerit, fugeritque ad vnã
de supradictis vrbibus, *mittent se- 12
niores ciuitatis illius, & arripiét eum
de loco effugij, tradentque in manu
proximi, cuius sanguis effusus est, &
morietur. *Non misereberis eius, & 13
auferes innoxium sanguinem de Is-
rael, vt bene sit tibi. *Non assumes, & 14
trãsferes terminos proximi tui, quos
fixerunt priores in possessione tua,
quam Dominus Deus tuus dabit tibi
in Terra, quã acceperis possidendam.
**Non stabit testis vnus contra ali- 15
quem, quidquid illud peccati, & faci- D
noris fuerit: sed in ore duorum aut
trium testium stabit omne verbum.
*Si steterit testis mendax contra ho- 16
minem, accusans eum præuaricatio-
nis, *stabunt ambo, quorum causa 17
est, ante Dominum in conspectu sa-
cerdotum & iudicum qui fuerint in
diebus illis. **Cumque diligentissimè 18
perscrutantes, inuenerint falsum te-
stem dixisse contra fratrem suũ men-
dacium: *reddent ei sicut fratri suo 19
facere cogitauit, & auferes malum de
medio tui: *vt audientes ceteri timo- 20
rem habeant, & nequaquam talia au-
deant facere. *Non misereberis eius, 21
*sed animam pro anima, oculum pro
oculo, dentem pro dente, manum
pro manu, pedem pro pede exiges.

*Num. 35. c.10.
*Sup. 17. a.6
*Matt. 18. b.16
2 Cor. 13. a.1
Sup. 13. c.9
*Dan. 13. g.62
*Exod. 21. c.23, 24
Leu. 24. c.19
Matth. 5. f.39

CAP. XX.

SI exieris ad bellum contra hostes 1
tuos, & videris equitatus & cur- A
rus, & maiorem quam tu habeas ad-
uersarij exercitus multitudinem, non
timebis eos: quia Dominus Deus tuus
tecũ est, qui eduxit te de terra Ægy-
pti. *Appropinquante autem iam 2
prælio, stabit sacerdos ante aciem, &
sic loquetur ad populũ: *Audi Israel, 3
vos hodie contra inimicos vestros
pugnam committitis, nó pertimescat
cor vestrum, nolite metuere, nolite
cedere, nec formidetis eos: *quia Do- 4
minus Deus vester in medio vestri
est, & pro vobis contra aduersarios
dimicabit, vt eruat vos de periculo.
*Duces quoque per singulas turmas 5
audiente exercitu proclamabunt:
*Quis est homo, qui ædificauit do-

*1 Mach. 3. g.56

mum nouam, & non dedicauit eam?
vadat & reuertatur in domum suam,
ne forte moriatur in bello, & alius
6 dedicet eam. *Quis est homo qui
B plãtauit vineam, & necdum fecit eam
esse communem, de qua vesci omni-
bus liceat? vadat, & reuertatur in do-
mum suã: ne forte moriatur in bello,
& alius homo eius fungatur officio.
7 *Quis est homo, qui despondit vxo-
rem, & non accepit eam? vadat, &
reuertatur in domum suam, ne fortè
moriatur in bello, & alius homo ac-
8 cipiat eam. *His dictis addét reliqua,
& loquentur ad populum: *Quis est
est homo formidolosus, & corde pa-
uido? vadat, & reuertatur in domum
suã, ne pauere faciat corda fratrum
suorum, sicut ipse timore perterritus
9 est. *Cumq; siluerint duces exercitus,
C & finem loquendi fecerint, vnus-
quisque suos ad bellandum cuneos
10 præparabit. Si quando accesseris ad
expugnandam ciuitatem, offeres ei
11 primum pacem. *Si receperit, & ape-
ruerit tibi portas, cunctus populus,
qui in ea est, saluabitur, & seruiet tibi
12 sub tributo. *Sin autem fœdus inire
noluerit, & cœperit contra te bellum,
13 oppugnabis eam. *Cumq; tradiderit
Dominus Deus tuus illã in manu tua,
percuties omne quod in ea generis
14 masculini est, in ore gladij, *absque
mulieribus & infantibus, iumentis
& ceteris, quæ in ciuitate sunt. Om-
nem prædam exercitui diuides, &
comedes de spoliis hostium tuorum,
quæ Dominus Deus tuus dederit tibi.
15 *Sic facies cunctis ciuitatibus, quæ à
te procul valde sunt, & non sunt de
his vrbibus, quas in possessionem ac-
16 cepturus es. *De his autem ciuitati-
D bus, quæ dabuntur tibi, nullum om-
17 nino permittès viuere: *sed interficies
in ore gladij, Hethæum videlicet, &
Amorrhæum, & Chananæum, Phe-
rezæum, & Heuæum, & Iebusæum,
sicut præcepit tibi Dominus Deus
18 tuus: *ne forte doceant vos facere
cunctas abominationes, quas ipsi
operati sunt diis suis: & peccetis in
19 Dominum Deum vestrum. *Quãdo
obsederis ciuitatem multo tempore,
& munitionibus circumdederis vt
expugnes eam, non succides arbores,
de quibus vesci potest, nec securibus
per circuitum debes vastare regio-
nem: quoniam lignum est, & non
homo, nec potest bellantium contra

*Iudic. 7. a.3

vltra loquaris de hac re ad me. *Af- 27
cende cacumē Phasgæ, & oculos tuos
circumfer ad occidētem, & ad Aqui-
lonem, austrumque & orientem, &
aspice. ᵃnec enim transibis Iordanem
istum. *Præcipe Iosue, & corrobora 28
eum atque conforta: quia ipse præce-
det populum istum, & diuidet eis
Terram, quā visurus es. *Mansimus- 29
que in valle contra fanum Phogor.

ᵃInf. 31. a.2 & 34. b.9

CAP. IIII.

ET nunc Israel audi præcepta & 1
iudicia, quæ ego doceo te: vt fa- A
ciens ea, viuas, & ingrediens possideas
Terram quā Dominus Deus patrum
vestrorum daturus est vobis. *Non 2
addetis ad verbum, quod vobis lo-
quor, nec auferetis ex eo: custodite
mandata Domini Dei vestri quæ ego
præcipio vobis. *ᵇOculi vestri vide- 3
runt omnia quæ fecit Dominus con-
tra Beelphegor, quomodo cōtriuerit
omnes cultores eius de medio vestri.
Vos autem qui adhæretis Domino 4
Deo vestro, viuitis vniuersi vsque in
præsentem diem. *Scitis quod docue- 5
rim vos præcepta atque iustitias,
sicut mandauit mihi Dominus Deus
meus: sic facietis ea in Terra, quam
possessuri estis: *& obseruabitis & 6
implebitis opere. Hæc est enim vestra
sapientia, & intellectus coram popu-
lis, vt audientes vniuersa præcepta
hæc, dicant: En populus sapiens &
intelligens, gens magna. *Nec est alia 7
natio tam grandis, quæ habeat deos B
appropinquantes sibi, sicut Deus no-
ster adest cunctis obsecrationibus
nostris. *Quæ est enim alia gens sic 8
inclyta vt habeat ceremonias, iustaq;
iudicia, & vniuersam legem, quam
ego proponam hodie ante oculos ve-
stros? *Custodi igitur temetipsum, & 9
animam tuam sollicitè. Ne obliuisca-
ris verborum, quæ viderunt oculi
tui, & ne excidant de corde tuo cun-
ctis diebus vitæ tuæ. ᶜDocebis ea filios
ac nepotes tuos, *à die in quo stetisti 10
coram Domino Deo tuo in Horeb,
quando Dominus locutus est mihi
dicens: Congrega ad me populum, vt
audiant sermones meos, & discant
timere me omni tempore quo viuunt
in terra, doceantque filios suos. *Et 11
accessistis ad radices montis, qui ar-
debat vsque ad cælum: erantque in
eo tenebræ, & nubes, & caligo. *Lo- 12
cutusque est Dominus ad vos de me-
dio ignis. Vocem verborum eius au-

ᵇNum. 25. a.4

ᶜExo. 19. c.18

distis, & formam penitus non vidi-
13 stis. *Et ostendit vobis pactum suum,
quod præcepit vt faceretis, & decem
verba, quæ scripsit in duabus tabulis
14 lapideis. Mihique mandauit in illo
C tempore vt docerem vos ceremonias
& iudicia, quæ facere deberetis in
15 Terra, quam possessuri estis. *Custo-
dite igitur sollicitè animas vestras.
Non vidistis aliquam similitudinem
in die, qua locutus est vobis Dominus
16 in Horeb de medio ignis: *ne fortè
decepti faciatis vobis sculptam simi-
litudinem, aut imaginem masculi vel
17 feminæ, *similitudinem omnium
iumentorum, quæ sunt super terram,
18 vel auium sub cælo volantium, *at-
que reptilium, quæ mouentur in terra,
siue piscium qui sub terra morantur
19 in aquis: *ne fortè eleuatis oculis ad
cælum, videas Solem & Lunam, &
omnia astra cæli, & errore deceptus
adores ea & colas quæ creauit Do-
minus Deus tuus in ministeriū cun-
20 ctis gentibus, quæ sub cælo sunt. *Vos
autem tulit Dominus, & eduxit de
fornace ferrea Ægypti, vt haberet
populum hereditarium, sicut est in
21 præsenti die. *ᵈIratusque est Dominus
contra me propter sermones vestros,
& iurauit vt nō transirem Iordanem,
nec ingrederer Terram optimā, quam
22 daturus est vobis. *Ecce morior in
D hac humo, non transibo Iordanem:
vos transibitis, & possidebitis terram
23 egregiam. *Caue ne quando obliui-
scaris pacti Domini Dei tui, quod pe-
pigit tecum: & facias tibi sculptam
similitudinem eorum, quæ fieri Do-
24 minus prohibuit: *ᵉquia Dominus
Deus tuus ignis consumens est, Deus
25 æmulator. Si genueritis filios ac ne-
potes, & morati fueritis in Terra, de-
ceptique feceritis vobis aliquam simi-
litudinem, patrantes malum coram
Domino Deo vestro, vt eū ad iracun-
26 diam prouocetis: *testes inuoco hodie
cælum & terram, cito perituros vos
esse de Terra, quam transito Iordane
possessuri estis. non habitabitis in ea
longo tempore, sed delebit vos Do-
27 minus, *ac.j. disperget in omnes gētes,
& remanebitis pauci in nationibus,
ad quas vos ducturus est Dominus.
28 *ibique seruietis diis, qui hominum
manu fabricati sunt, ligno & lapidi
qui non vident, nec audiunt, nec
29 comedunt, nec odorantur. *Cumque
quæsieritis ibi Dominum Deum tuum

ᵈSup. 1. f.37

ᵉHeb. 12. g.29

inuenies eum: si tamen toto corde E
quæsieris, & tota tribulatione animæ
tuæ.* Postquam te inuenerint omnia 30
quæ prędicta sunt, nouissimo tempo-
re reuertêris ad Dominum Deum
tuum, & audies vocem eius. *Quia 31
Deus misericors Dñs Deus tuus est:
non dimittet te, nec omnino delebit,
neque obliuiscetur pacti, in quo iu-
rauit patribus tuis. *¶Interroga de 32
diebus antiquis, qui fuerunt ante te
ex die quo creauit Deus hominē su-
per terram, à summo cælo vsque ad
summum eius, si facta est aliquando
huiuscemodi res, aut vnquam cogni-
tum est, * vt audiret populus vocem 33
Dei loquentis de medio ignis, sicut tu
audisti & vixisti:* si fecit Deus vt in- 34
grederetur, & tolleret sibi Gētem de
medio nationum, per tentationes, si-
gna, atque portenta, per pugnam, &
robustam manum, extentumq; bra-
chium, & horribiles visiones iuxta
omnia, quæ fecit pro vobis Dominus
Deus vester in Ægypto, videntibus F
oculis tuis: * vt scires quoniam Do- 35
minus ipse est Deus, & non est alius
præter eum. * De cælo te fecit audire 36
vocem suam, vt doceret te, & in terra
ostendit tibi ignem suum maximum,
& audisti verba illius de medio ignis,
* quia dilexit patres tuos, & elegit se- 37
*Exod. 13. d. 21 men eorum post eos. * Eduxitque te
præcedens in virtute sua magna ex
Ægypto, * vt deleret nationes maxi- 38
mas & fortiores te in introitu tuo: &
introduceret te, daretque tibi terram
earum in possessionem, sicut cernis in
præsenti die. * Scito ergo hodie, & 39
cogitato in corde tuo quòd Dominus
ipse sit Deus in cęlo sursum, & in ter-
ra deorsum, & non sit alius.* Custo- 40
di præcepta eius atque mandata, quæ
ego præcipio tibi: vt bene sit tibi, &
filiis tuis post te, & permaneas mul-
to tempore super Terram, quam Do-
minus Deus tuus daturus est tibi.
*Num. 35. a. 6 *¶Tunc separauit Moyses tres ciui- 41
tates trans Iordanem ad Orientalem G
plagam, * vt confugiat ad eas qui 42
occiderit nolens proximum suum,
nec sibi fuerit inimicus ante vnum
& alterum diem, & ad harum ali-
*Iosu. 20. c. 8 quam vrbium possit euadere: * *Bo- 43
sor in solitudine, quæ sita est in ter-
ra campestri de tribu Ruben: & Ra-
moth in Galaad, quę est in tribu Gad:
& Golan in Basan, quæ est in tribu
Manasse.* Ista est lex, quam propo- 44
45 suit Moyses corā filiis Israel, * & hęc
testimonia & ceremoniæ atq; iudi-
cia, quæ locutus est ad filios Israel,
46 quādo egressi sunt de Ægypto, *trans
Iordanem in valle contra fanū Pho-
gor in terra Sehon regis Amorrhæi,
qui habitauit in Hesebon, quem per-
cussit Moyses. Filij quoq; Israel egres-
47 si ex Ægypto *possederūt terrā eius,
& terrā Og regis Basan, duorum re-
gum Amorrhæorum, qui erant trans
48 Iordanē ad solis ortum: * Ab Aroer,
quæ sita est super ripam torrentis Ar-
non, vsque ad montem Sion, qui est
49 & Hermon, * omnē planitiem trans
Iordanem ad Orientalem plagam,
vsque ad mare solitudinis, & vsque
ad radices montis Phasga.

CAP. V.

1 VOcauitq; Moyses omnem Israe-
A lem, & dixit ad eum: Audi Israel
ceremonias atq; iudicia, quæ ego lo-
quor in auribus vestris hodie: disci-
2 te ea, & opere complete. * Dominus
Deus noster pepigit nobiscum fœdus
3 in Horeb * Non cum patribus no-
stris iniit pactum, sed nobiscum qui
in præsentiarum sumus, & viuimus.
4 * Facie ad faciem locutus est nobis in
5 monte de medio ignis.¶* Ego seque-
ster & medius fui inter Dominum
& vos in tempore illo, vt annuncia-
rem vobis verba eius. timuistis enim
ignem, & non ascendistis in mon-
6 tem, & ait: * * Ego Dominus Deus *Exo. 20. a. 2
tuus, qui eduxi te de Terra Ægypti Leui 26. a. 1
7 de domo seruitutis. * * Non habe- Ps. 80. b. 8
bis deos alienos in conspectu meo. *Exo. 20. a. 3
8 * *Non facies tibi sculptile, nec si- Ps. 80. b. 7
militudinem omnium, quæ in cæ- *Leui. 26. a. 1
lo sunt desuper, & quæ in terra Ps 96. b. 7
deorsum, & quæ versantur in aquis Exo. 20. a. 4
9 sub terra. * *Non adorabis ea, & non *Exo. 34. c. 14
coles. Ego enim sum Dominus Deus
tuus: Deus æmulator, reddens ini-
quitatem patrum super filios in ter-
tiam & quartam generationem his
10 qui oderunt me, * & faciens miseri-
cordiam in multa millia diligētibus
me, & custodientibus pręcepta mea.
11 * * Non vsurpabis nomen Domini *Exod. 20. b. 7
B Dei tui frustra: quia non erit impu- Leui. 19.
nitus qui super re vana nomen eius c. 12
12 assumpserit. * Obserua diē Sabbati, Matt. 5.
vt sanctifices eum, sicut præcepit tibi c. 33
13 Dñs Deus tuus. * Sex diebus ope-
raberis, & facies omnia opera tua. *Exo. 20. b. 10
14 * * Septimus dies Sabbati est, id est, Gen. 2. a. 2
requies Domini Dei tui. Non facies Heb. 4. b. 4

in eo quidquam operis tu, & filius
tuus, & filia, seruus & ancilla, & bos,
& asinus, & omne iumentum tuum,
& peregrinus qui est intra portas
tuas: vt requiescat seruus tuus, & an-
cilla tua, sicut & tu. * Meménto quòd 15
& ipse seruieris in Ægypto, & edu-
xerit te inde Dominus Deus tuus in
manu forti, & brachio extento. Id-
circo præcepit tibi vt obseruares diem
Sabbati. * Honora patrem tuum & 16
matrem, sicut præcepit tibi Domi-
nus Deus tuus, vt longo viuas tem-
pore, & bene sit tibi in Terra, quam
Dominus Deus tuus daturus est tibi. C
* Non occides. * Neque mœchabe- 17
ris. * Furtumque non facies. * Nec 18
loquêris contra proximum tuum fal- 19
sum testimonium. * Non concu- 20
pisces vxorem proximi tui: non do- 21
mum, non agrum, non seruum, non
ancillã, non bouẽ, non asinũ, & vni-
uersa quæ illius sunt. * Hæc verba lo- 22
cutus est Dñs ad omnem multitudi-
nem vestram in mõte de medio ignis
& nubis, & caliginis, voce magna,
nihil addens amplius: & scripsit ea
in duabus tabulis lapideis, quas tra-
didit mihi. * Vos autem postquã au- 23
distis vocem de medio tenebrarum,
& montem ardere vidistis, accessistis
ad me omnes principes tribuum, &
maiores natu, atque dixistis: * Ecce 24
ostendit nobis Dominus Deus noster
maiestatem & magnitudinem suam:
vocẽ eius audiuimus de medio ignis,
& probauimus hodie quòd loquen-
te Deo cum homine, vixerit homo.
* Cur ergo moriemur, & deuorabit 25
nos ignis hic maximus? Si enim au-
dierimus vltrã vocem Domini Dei
nostri, moriemur. * Quid est omnis 26
caro, vt audiat vocem Dei viuentis, D
qui de medio ignis loquitur sicut nos
audiuimus, & possit viuere? * Tu ma- 27
gis accede: & audi cuncta quæ dixe-
rit Dominus Deus noster tibi: loquê-
risque ad nos, & nos audientes facie-
mus ea. * Quod cùm audisset Domi- 28
nus, ait ad me: Audiui vocem verbo-
rum populi huius quæ locuti sunt ti-
bi: bene omnia sunt locuti. * Quis 29
det talem eos habere mentem, vt ti-
meãt me, & custodiant vniuersa mã-
data mea in omni tempore, vt bene
sit eis & filiis eorum in sempiternum?
* Vade & dic eis: Reuertimini in ten- 30
toria vestra. * Tu verò hic sta me- 31
cum, & loquar tibi omnia mandata

mea, & ceremonias atque iudicia:
quæ docebis eos, vt faciant ea in Ter-
ra, quam dabo illis in possessionem.
32 * Custodite igitur & facite quæ præ-
cepit Dominus Deus vobis: non de-
clinabitis neque ad dexteram, neque
33 ad sinistram: * sed per viam, quam
præcepit Dominus Deus vester, am-
bulabitis, vt viuatis, & bene sit vo-
bis, & protelentur dies in terra pos-
sessionis vestræ.

CAP. VI.

1 HÆc sunt præcepta, & ceremo-
A niæ, atque iudicia, quæ manda-
uit Dominus Deus vester vt docerem
vos, & faciatis ea in Terra, ad quam
2 transgredimini possidendam: * vt ti-
meas Dominum Deum tuum, & cu-
stodias omnia mandata & præcepta
eius, quæ ego præcipio tibi, & filiis,
ac nepotibus tuis, cunctis diebus vi-
3 tæ tuę, vt prolongentur dies tui. * Au-
di Israel, & obserua vt facias quæ
præcepit tibi Dominus, & bene sit ti-
bi, & multipliceris amplius, sicut
pollicitus est Dominus Deus patrum
tuorum tibi terrã lacte & melle ma-
4 nantẽ. * Audi Israel, Dominus Deus
5 noster, Dominus vnus est. * Diliges
Dominum Deum tuum ex toto cor-
B de tuo, & ex tota anima tua, & ex
6 tota fortitudine tua. * Eruntque ver-
ba hæc, quæ ego præcipio tibi ho-
7 die, in corde tuo: * & narrabis ea filiis
tuis, & meditaberis in eis sedens in
domo tua, & ambulans in itinere,
8 dormiens atque consurgens. * Et li-
gabis ea quasi signum in manu tua,
eruntque & mouebuntur inter ocu-
9 los tuos, * scribesque ea in limine, &
10 ostiis domus tuæ. * Cumque intro-
duxerit te Dñs Deus tuus in Terram,
pro qua iurauit patribus tuis Abra-
ham, Isaac, & Iacob: & dederit tibi
ciuitates magnas & optimas, quas
11 non ædificasti, * domos plenas cun-
ctarum opum, quas non extruxisti,
cisternas, quas non fodisti, vineta &
12 oliueta, quæ non plantasti, * & co-
13 mederis, & saturatus fueris: * caue
diligẽter, ne obliuiscaris Domini, qui
eduxit te de Terra Ægypti, de domo
seruitutis. * Dominum Deum tuum
timebis, & illi soli seruies, ac per no-
14 men illius iurabis. * Non ibitis post
C deos alienos cunctarum Gẽtium, quę
15 in circuitu vestro sunt: * quoniam
Deus æmulator Dominus Deus tuus
in medio tui: nequando irascatur

Exod. 20. 12 Ecclis. 3. b. 9 Matt. 15. a. 4 Marc. 7. b. 10 Ephes. 6. a. 2

Matth. 5. e. 28 Rom. 7. b. 7

Matt. 22. d. 36 Marc. 12. c. 30 Luc. 10. c. 27 Infr. 11. b. 18

Matt. 4. b. 7 Luc. 4. b. 8 Infra 10. d. 20

furor

furor Domini Dei tui contra te, &
auferat te de superficie terræ. // Non 16
tentabis Dominum Deum tuum, si-
cut tentasti in loco tẽtationis. * Cu- 17
stodi præcepta Domini Dei tui, ac te-
stimonia & ceremonias, quas præce-
pit tibi: * & fac quod placitum est & 18
bonum in conspectu Domini, vt be-
ne sit tibi: & ingressus possideas terrã
optimam, de qua iurauit Dominus
patribus tuis, * vt deleret omnes ini- 19
micos tuos corã te, sicut locutus est.
* Cumq; interrogauerit te filius tuus 20
cras, dicẽs: Quid sibi volunt testimo-
nia hæc, & ceremoniæ, atq; iudicia,
quæ præcepit Dominus Deus noster D
nobis: * dices ei: Serui eramus Pha- 21
raonis in Ægypto, & eduxit nos Do-
minus de Ægypto in manu forti: * fe- 22
citque signa atque prodigia magna &
pessima in Ægypto contra Pharao-
nem, & omnem domũ illius in con-
spectu nostro, * & eduxit nos inde, 23
vt introductis daret Terram, super
qua iurauit patribus nostris. * Præce- 24
pitque nobis Dominus, vt faciamus
omnia legitima hæc, & timeamus
Dominum Deum nostrum, vt bene
sit nobis cunctis diebus vitæ no-
stræ, sicut est hodie. * Eritque nostri 25
misericors, si custodierimus & fece-
rimus omnia præcepta eius corã Dño
Deo nostro, sicut mandauit nobis.

CAP. VII.

CVm introduxerit te Dñs Deus 1
tuus in terram, quam possessu- A
rus ingrederis, & deleuerit Gentes
multas coram te, [a] Hethæum, & Ger- *Exo. 23. a 23. & 33. a. 2*
gezæum, & Amorrhæum, Chana-
næum, & Pherezæum, & Heuæum,
& Iebusæum, septem Gentes multo
maioris numeri quàm tu es, & robu-
stiores te: * tradideritque eas Domi- 2
nus Deus tuus tibi, percuties eas vsq;
ad internecionem. [b] Non inibis cum *Exo. 23. g. 32. & 34. b. 15. 16*
eis fœdus, nec misereberis earũ, * ne- 3
que sociabis cum eis coniugia. Filiam
tuam non dabis filio eius, nec filiam
illius accipies filio tuo: * quia seducet 4
filium tuum, ne sequatur me, & vt
magis seruiat diis alienis. Irasceturq;
furor Domini, & delebit te cito.
* Quin potiùs hæc facietis eis: [a] Aras 5 *Infrà 12. a. 1. 14. a. 2. 10. d. 31 Exod. 25. e. 24*
eorum subuertite, & confringite sta-
tuas, lucosque succidite, & sculptilia
comburite. * [b] Quia populus sanctus 6 *Inf. 14. a. 2. & 20. d. 7*
es Domino Deo tuo. Te elegit Domi-
nus Deus tuus, vt sis ei populus pecu-
liaris de cunctis populis, qui sunt su-

7 per terram. * Non quia cunctas gen-
tes numero vincebatis, vobis iunctus
B est Dominus, & elegit vos, cùm om-
8 nibus sitis populis pauciores: * sed
quia dilexit vos Dñs, & custodiuit
iuramentum, quod iurauit patribus
vestris: eduxitq; vos in manu forti, &
redemit de domo seruitutis, de manu
9 Pharaonis regis Aegypti. * Et scies,
quia Dominus Deus tuus, ipse est
Deus fortis & fidelis, custodiens pa-
ctum & misericordiã diligentibus se,
& his qui custodiunt præcepta eius in
10 mille generationes: * & reddẽs odien-
tibus se statim, ita vt disperdat eos, &
vltrà non differat, protinus eis resti-
11 tuens quod merentur. // Custodi ergo
præcepta & ceremonias atq; iudicia,
quæ ego mando tibi hodie vt facias.
12 * Si postquam audieris hæc iudicia,
custodieris ea & feceris, custodiet &
Dñs Deus tuus pactum tibi, & mise-
ricordiam quã iurauit patribus tuis:
13 * & diliget te, ac multiplicabit, be-
nedicetque fructui ventris tui, & fru-
ctui terræ tuæ, frumento tuo, atque
vindemiæ, oleo, & armẽtis, gregibus
ouium tuarum super Terram, pro
C qua iurauit patribus tuis vt daret
14 eam tibi. * Benedictus eris inter om-
nes populos. [a] Non erit apud te ste- *Exo. 23. f. 26*
rilis vtriusque sexus, tam in homini-
15 bus quàm in gregibus tuis. * Aufe-
ret Dominus à te omnem languorem
& infirmitates Aegypti pessimas,
quas nouisti, nõ inferet tibi, sed cun-
16 ctis hostibus tuis. * Deuorabis omnes
populos, quos Dominus Deus tuus
daturus est tibi. Non parcet eis oculus
tuus, nec seruies diis eorum, ne sint in
17 ruinam tui. * Si dixeris in corde tuo:
Plures sunt gẽtes istæ quàm ego, quo
18 modo potero delere eas? * noli me-
tuere, sed recordare quæ fecerit Do-
minus Deus tuus Pharaoni, & cũctis
19 Aegyptiis, * plagas maximas, quas vi-
derunt oculi tui, & signa atque por-
tenta, manumq; robustam, & exten-
tum brachium, vt educeret te Domi-
nus Deus tuus. sic faciet cũctis popu-
20 lis, quos metuis. * [a] Insuper & crabro- *Exo. 23. e. 28. 31. 13. a 2 Iosue 24. c. 12*
nes mittet Dñs Deus tuus in eos, do-
D nec deleat omnes atque disperdat qui
21 te fugerint, & latere potuerint. * Non
timebis eos, quia Dñs Deus tuus in
medio tui est, Deus magnus & terri-
22 bilis: * ipse consumet nationes has in
conspectu tuo paulatim atq; per par-
tes. Non poteris eas delere pariter: ne

... multiplicentur contra te bestiæ
terræ. * Dabitque eos Dominus Deus 23
tuus in conspectu tuo : & interficiet
illos donec penitus deleantur. * Tra- 24
detq; reges eorum in manus tuas, &
disperdes nomina eorũ sub cęlo: nul-
lus poterit resistere tibi, donec cõte-
ras eos. * a Sculptilia eorũ igne com- 25
bures : non concupisces argentum &
aurum, de quibus facta sunt, neque
assumes ex eis tibi quidquam, ne of-
fendas, propterea quia abominatio
est Dñi Dei tui. * Nec inferes quip- 26
piam ex idolo in domum tuam, ne
fias anathema, sicut & illud est. Quasi
spurcitiam detestaberis, & velut in-
quinamentum ac sordes abominatio-
ni habebis, quia anathema est.

a 2. Mac. 12. b. 40

CAP. VIII.

OMne mandatũ, quod ego præci- 1
pio tibi hodie, caue diligenter vt A
facias: vt possitis viuere, & multipli-
cemini, ingressique possideatis Terrã,
pro qua iurauit Dominus patribus
vestris. * Et recordaberis cuncti itine- 2
ris, per quod adduxit te Dñs Deus
tuus quadraginta annis per desertũ,
vt affligeret te, atque tentaret, & no-
ta fierent quæ in tuo animo versa-
bantur, vtrum custodires mandata
illius, an non. * Afflixit te penuria, 3
& dedit tibi cibum Manna, quod
ignorabas tu & patres tui: vt ostẽde-
ret tibi quòd non b in solo pane vi-
uat homo, sed in omni verbo quod
egreditur de ore Dei. * Vestimentum 4
tuum, quo operiebaris, nequaquam B
vetustate defecit, & pes tuus non est
subtritus, en quadragesimus annus
est. * Vt recogites in corde tuo, quia 5
sicut erudit filium suum homo, sic
Dominus Deus tuus erudiuit te, * vt 6
custodias mãdata Domini Dei tui, &
ambules in viis eius, & timeas eum.
* Dominus enim Deus tuus introdu- 7
cet te in terram bonam, terram riuo-
rum aquarumque & fontium: in cu-
ius cãpis & montibus erumpunt flu-
uiorum abyssi : * terram frumenti, 8
hordei, ac vinearum, in qua ficus, &
malogranata, & oliueta nascuntur:
terram olei ac mellis. * Vbi absq; vlla 9
penuria comedes panem tuum, & re-
rum omnium abundãtia perfrueris:
cuius lapides ferrum sunt, & de mõ-
tibus eius æris metalla fodiuntur:
* vt cùm comederis, & satiatus fue- 10
ris, benedicas Domino Deo tuo pro C
terra optima, quam dedit tibi. * Ob- 11

b Matt. 4. a. 4. Luc. 4. a. 4

serua, & caue nequando obliuiscaris
Domini Dei tui, & negligas manda-
ta eius atque iudicia & ceremonias,
12 quas ego præcipio tibi hodie : * ne
postquam comederis & satiatus fue-
ris, domos pulchras ædificaueris, &
13 habitaueris in eis, * habuerisque ar-
mẽta boum & ouium greges, argenti
& auri, cunctarumq; rerum copiam,
14 * eleuetur cor tuũ, & non reminisca-
ris Dñi Dei tui, qui eduxit te de Ter-
15 ra Ægypti, de domo seruitutis: * &
ductor tuus fuit in solitudine magna
atq; terribili, a in qua erat serpẽs flatu
adurẽs, & scorpio ac dipsas, & nullæ
omnino aquę: qui eduxit riuos de pe-
16 tra durissima, * & cibauit te Mãna in
D solitudine, quod nescierũt patres tui.
Et postquã afflixit ac probauit, ad ex-
17 tremum misertus est tui, * ne diceres
in corde tuo: Fortitudo mea, & robur
manus meæ, hæc mihi omnia præsti-
18 terunt. * Sed recorderis Dñi Dei tui,
quòd ipse vires tibi præbuerit, vt
impleret pactum suum, super quo
iurauit patribus tuis, sicut pręsens in-
19 dicat dies * Sin autem oblitus Do-
mini Dei tui, secutus fueris deos alie-
nos, colueris que illos & adoraueris:
ecce nunc prædico tibi quòd omni-
20 no dispereas. * Sicut Gentes, quas
deleuit Dominus in introitu tuo, ita
& vos peribitis, si inobedientes fue-
ritis voci Domini Dei vestri.

a Num. 20. b. 9. 21. b. 6 Exo. 16. c. 10. & 17. b. 6

CAP. IX.

1 AVdi Israel: tu transgredieris ho-
A die Iordanem, vt possideas na-
tiones maximas & fortiores te, ci-
uitates ingentes, & ad cælum vsque
2 muratas, * populum magnum at-
que sublimem, filios Enacim, quos
ipse vidisti, & audisti, quibus nullus
3 potest ex aduerso resistere. * Scies
ergo hodie quòd Dominus Deus
tuus ipse transibit ante te, ignis de-
uorans atque consumens, qui conte-
rat eos & deleat atque disperdat an-
te faciem tuam velociter, sicut lo-
4 cutus est tibi. * Ne dicas in corde tuo,
cùm deleuerit eos Dominus Deus
tuus in conspectu tuo: Propter iusti-
tiam meam introduxit me Dominus
vt terram hanc possiderem, cùm pro-
pter impietates suas istæ deletæ sint
5 nationes. * Neque enim propter iu-
stitias tuas, & æquitatem cordis tui
ingredieris vt possideas terras earum:
sed quia illæ egerunt impiè, intro-
eunte te deletæ sunt: & vt compleret

verbum ·suum Dominus, quod sub
iuramento pollicitus est patribus tuis
Abraham, Isaac, & Iacob. *Scito ergo 6
quod non propter iustitias tuas Dñs B
Deus tuus dederit tibi terrã hanc op-
timam in possessionem, cùm durissi-
mæ ceruicis sis populus. * Memento, 7
& ne obliuiscaris quomodo ad ira-
cundiã prouocaueris Dominũ Deum
tuum in solitudine. Ex eo die, quo
egressus es ex Ægypto vsq; ad locum
istum, semper aduersum Dominum
contẽdisti. * Nam & in Horeb pro- 8
uocasti eũ, & iratus delere te voluit,
* quando ascendi in montem, vt acci- 9
perem tabulas lapideas, tabulas pacti
quod pepigit vobiscum Dominus: &
perseueraui in mõte quadraginta die-
bus ac noctibus, panẽ non comedens,
& aquam non bibens. * Deditq; mihi 10
Dominus duas tabulas lapideas scri-
ptas digito Dei, & continentes omnia
verba quæ vobis locutus est in monte
de medio ignis, quãdo concio populi
congregata est. * Cumque transissent 11
quadraginta dies, & totidem noctes,
dedit mihi Dominus duas tabulas la-
pideas, tabulas fœderis, * dixitq; mi- 12
hi: *Surge, & descende hinc citò: quia
populus tuus, quem eduxisti de Ægy-
pto, deseruerũt velociter viam, quam C
demonstrasti eis, feceruntq; sibi con-
flatile. * Rursumque ait Dominus ad 13
me: Cerno quòd populus iste duræ
ceruicis sit: * dimitte me vt conteram 14
eum, & deleam nomen eius de sub
cælo, & constituam te super Gentem,
quæ hac maior & fortior sit. * Cum- 15
que de monte ardente descẽderem, &
duas tabulas fœderis vtraq; tenerem
manu, * vidissemq; vos peccasse Do- 16
mino Deo vestro, & fecisse vobis vi-
tulum cõflatilem, ac deseruisse velo-
citer viam eius, quã vobis ostenderat:
* proieci tabulas de manibus meis, 17
confregique eas in conspectu vestro.
* Et procidi ante Dominũ sicut priùs, 18
quadraginta diebus & noctibus panẽ
non comedens, & aquam non bibens
propter omnia peccata vestra quæ ges-
sistis cõtra Dominum, & eum ad ira-
cundiam prouocastis: * timui enim 19
indignationem & iram illius, qua ad-
uersum vos cõcitatus, delere vos vo-
luit. Et exaudiuit me Dominus etiam
hac vice. Aduersum Aaron quoq; 20
vehementer iratus, voluit eum con-
terere, & pro illo similiter deprecatus
sum. * Peccatum autẽ vestrum quod 21

*Exo. 17. b.6. 19.a.3. 31.d.18. 32.d.15.

*Exo. 32. b.7.

feceratis, id est vitulũ, arripiens, igne
cõbussi, & in frusta cõminuens, om-
D ninoq; in puluerẽ redigens, proieci in
torrentem, qui de monte descendit.
22 *In incendio quoq; & in tentatione,
& in Sepulchris concupiscentiæ pro-
23 uocastis Dñm: * & quando misit vos
de Cadesbarne, dicens: Ascendite, &
possidete Terram, quam dedi vobis,
& contempsistis imperium Domini
Dei vestri, & non credidistis ei, neque
24 vocẽ eius audire voluistis: * sed sem-
per fuistis rebelles à die qua nosse vos
25 cœpi. * Et iacui coram Domino qua-
draginta diebus ac noctibus, quibus
eum suppliciter deprecabar, ne de-
26 leret vos vt fuerat comminatus: * &
orans dixi: Domine Deus, ne disper-
das populum tuum, & hæreditatem
tuam, quam redemisti in magnitudi-
ne tua, quos eduxisti de Ægypto in
27 manu forti. * Recordare seruorum
tuorum Abraham, Isaac, & Iacob: ne
aspicias duritiã populi huius, & im-
28 pietatem atque peccatum: * ne fortè
dicant habitatores terræ, de qua edu-
xisti nos: Non poterat Dñs introdu-
cere eos in Terram, quam pollicitus
est eis, & oderat illos: idcirco eduxit,
29 vt interficeret eos in solitudine. * qui
sunt populus tuus & hæreditas tua,
quos eduxisti in fortitudine tua ma-
gna, & in brachio tuo extento.

*Num. 11. a.1. 16.a.1. 21.a.5.

CAP. X.

1 IN * tempore illo dixit Dominus
A ad me: Dola tibi duas tabulas la-
pideas, sicut priores fuerunt, & ad-
scende ad me in montem: faciesque
2 arcam ligneam, * & scribam in ta-
bulis verba quæ fuerunt in his, quas
antè confregisti, ponesq; eas in arca.
3 * Feci igitur arcam de lignis setim.
Cumque dolassem duas tabulas lapi-
deas instar priorum, ascendi in mon-
4 tem, habens eas in manibus. * Scri-
psitq; in tabulis iuxta id, quod priùs
scripserat, verba decem, quæ locutus
est Dominus ad vos in monte de me-
dio ignis, quando populus congrega-
5 tus est: & dedit eas mihi. * Reuersusq;
de monte, descendi, & posui tabulas
in arcam, quam feceram, quæ huc-
B usq; ibi sunt, sicut mihi præcepit Do-
6 minus. * Filij autem Israel moue-
runt castra ex Beroth filiorũ Iacan in
Mosera, vbi * Aaron mortuus ac se-
pultus est, pro quo, sacerdotio functus
7 est Eleazar filius eius. * Inde vene-
runt in Gadgad: de quo loco profecti,

*Exod. 34.

*Num. 33. d.31.

*Num. 20. d.28.

castramerati sunt in Ietebatha, in
Terra aquarum atque torrentium.
8 * Eo tempore separauit tribum Leui,
vt portaret arcam fœderis Domini,
& staret coram eo in ministerio, ac
benediceret in nomine illius vsque in
9 præsentẽ diem, * Quam ob rem non
habuit Leui partem, neque possessio-
nem cum fratribus suis: quia ipse Do-
minus possessio eius est, sicut promi-
10 sit ei Dominus Deus tuus. * Ego au-
tem steti in monte, sicut prius, qua-
draginta diebus ac noctibus: exaudi-
uitque me Dominus etiam hac vice,
11 & te perdere noluit. * Dixitq; mihi:
Vade, & præcede populum, vt ingre-
diatur, & possideat Terram, quam
iuraui patribus eorum vt traderem
12 eis. * Et nunc Israel, quid Dominus
Deus tuus petit a te, nisi vt timeas
Dominum Deum tuum, & ambules
in viis eius, & diligas eum, ac seruias
Domino Deo tuo in toto corde tuo,
13 & in tota anima tua: * custodiasque
mandata Dñi, & ceremonias eius,
quas ego hodie præcipio tibi, vt bene
14 sit tibi? * En Domini Dei tui cælũ est,
& cælum cæli, terra & omnia, quæ in
15 ea sunt: * & tamen patribus tuis con-
glutinatus est Dñs, & amauit eos,
elegitq; semen eorum post eos, id est
vos, de cunctis Gentibus, sicut hodie
16 comprobatur. * Circumcidite igitur
præputium cordis vestri, & ceruicem
17 vestram ne induretis amplius: * quia
Dominus Deus vester ipse est Deus
deorum, & Dominus dominãtium,
Deus magnus & potens, & terribilis,
qui [a] personam non accipit, nec mu-
18 nera. * Facit iudicium pupillo & vi-
duæ, amat peregrinum, & dat ei vi-
19 ctum atque vestitum. * & vos ergo
amate peregrinos, quia & ipsi fuistis
20 aduenæ in Terra Aegypti. * [b] Dnm
Deum tuum timebis, & ei soli ser-
uies: ipsi adhærebis, iurabisq; in no-
21 mine illius. * Ipse est laus tua, & Deus
tuus, qui fecit tibi hæc magnalia &
terribilia, quæ viderunt oculi tui.
22 * [c] In septuaginta animabus descen-
derunt patres tui in Ægyptum: & ec-
ce nunc multiplicauit te Dñs Deus
tuus sicut astra cæli.

CAP. XI.

1 AMa itaq; Dominum Deum tuũ,
& obserua præcepta eius & ce-
remonias, iudicia atq; mandata om-
2 ni tempore. * Cognoscite hodie quæ
ignorant filij vestri, qui non viderũt
disciplinam Domini Dei vestri, ma-
gnalia eius & robustam manum, ex-
3 tentumq; brachium, * signa & opera
quæ fecit in medio Aegypti Pharao-
4 ni regi, & vniuersæ terræ eius, * om-
niq; exercitui Ægyptiorũ, & equis ac
curribus: quo modo operuerint eos
aquæ maris rubri, cùm vos perseque-
rentur, & deleuerit eos Dominus vs-
5 que in præsentem diem: * vobisque
quæ fecerit in solitudine donec veni-
C 6 retis ad hunc locum: * & [a] Dathan at-
que Abiron filiis Eliab, qui fuit filius
Ruben: quos [b] aperto ore suo terra ab-
sorbuit cum domibus & tabernacu-
lis, & vniuersa substantia eorũ, quam
7 habebant in medio Israel. * Oculi
vestri viderunt omnia opera Domini
8 magna quæ fecit, * vt custodiatis vni-
uersa mandata illius, quæ ego hodie
B præcipio vobis, & possitis introire, &
possidere Terram, ad quam ingredi-
9 mini, * multoq; in ea viuatis tẽpore:
quam sub iuramento pollicitus est
Dñs patribus vestris, & semini eorũ,
10 lacte & melle manantem. * Terra
enim, ad quam ingrederis possiden-
dam, non est sicut Terra Aegypti, de
qua existi, vbi iacto semine in horto-
rum morem aquæ ducuntur irriguæ:
11 * sed montuosa est & campestris, de
D 12 cælo expectans pluuias. * quam Do-
minus Deus tuus semper inuisit, &
oculi illius in ea sunt à principio an-
13 ni vsque ad finem eius. * [c] Si ergo obe-
dieritis mandatis meis, quæ ego ho-
die præcipio vobis, vt diligatis Dñm
Deum vestrum, & seruiatis ei in toto
corde vestro, & in tota anima vestra:
14 * dabit pluuiam terræ vestræ tempo-
raneam & serotinam, vt colligatis
15 frumentum, & vinum, & oleũ, * fœ-
numq; ex agris ad pascenda iumen-
ta, & vt ipsi comedatis ac saturemini.
16 * Cauete ne forte decipiatur cor ve-
strum, & recedatis à Domino, ser-
uiatisque diis alienis, & adoretis eos:
17 * iratusq; Dominus claudat cælum,
& pluuiæ non descendant, nec terra
det germen suum, pereatisq; veloci-
C ter de terra optima, quam Dominus
18 daturus est vobis. * [d] Ponite hæc ver-
ba mea in cordibus & in animis ve-
stris, & suspẽdite ea pro signo in ma-
nibus, & inter oculos vestros colloca-
A 19 te. * Docete filios vestros vt illa me-
ditẽtur, quãdo sederis in domo tua,
& ambulaueris in via, & accubueris
20 atq; surrexeris. * Scribes ea super po-

[a] Act.10.34; 2 Par.19.7; Iob 34.b.19; Sap 6.b.9; Eccle.35.15; Rom.2.; Gal.2.b.6
[b] Sup.6.c.13; Mat 4.10; Luc.4.b.8
[c] Gen.46.27; Exod 1.a.5

[a] Num.16.a.1
[b] Num.16.f.32
[c] Sup.10.c.12
[d] Sup 6.b.6

stes & ianuas domus tuę: * vt multi- 21
plicentur dies tui, & filiorũ tuorum
in Terra, quam iurauit Dominus pa-
tribus tuis, vt daret eis quàmdiu cæ-
lum imminet terræ. * Si enim custo- 22
dieritis mandata quæ ego præcipio
vobis, & feceritis ea, vt diligatis Do-
minum Deum vestrum, & ambule-
tis in omnibus viis eius, adhærentes
ei, * disperdet Dominus omnes gen- 23
tes istas ante faciem vestram, & pos-
sidebitis eas, quæ maiores & fortio-
Ios. 1. a. 3 res vobis sunt. * // Omnis locus, quem 24
calcauerit pes vester, vester erit. A de-
serto, & à Libano, à flumine magno
Eufrate, vsque ad mare occidentale
erunt termini vestri. * Nullus stabit 25
contra vos: terrorem vestrum & for-
midinem dabit Dominus Deus ve- D
ster super omnem terram quam cal-
caturi estis, sicut locutus est vobis.
* En propono in conspectu vestro 26
hodie benedictionem & maledictio-
nem: * benedictionem, si obedieritis 27
mandatis Domini Dei vestri, quę ego
hodie præcipio vobis. * maledictio- 28
nem, si non obedieritis mandatis
Domini Dei vestri, sed recesseritis de
via, quam ego nunc ostendo vobis,
& ambulaueritis post deos alienos,
quos ignoratis. * Cùm verò intro- 29
duxerit te Dominus Deus tuus in
Terram, ad quam pergis habitãdam,
pones benedictionem super montem
Garizim, maledictionem super mon-
tem Hebal: * qui sunt trans Iorda- 30
nem post viam, quæ vergit ad solis
occubitum in Terra Chananæi, qui
habitat in campestribus contra Gal-
galam, quæ est iuxta vallem tenden-
tem & intrantem procul. * Vos 31
enim transibitis Iordanem, vt possi-
deatis Terram, quam Dominus Deus
vester daturus est vobis, vt habeatis
& possideatis illam. * Videte ergo 32
vt impleatis ceremonias atque iudi-
cia, quæ ego hodie ponam in conspe-
ctu vestro.

CAP. XII.

HÆc sunt præcepta atque iudicia, 1
quæ facere debetis in Terra, quã A
Dominus Deus patrum tuorum da-
turus est tibi, vt possideas eam cun-
ctis diebus, quibus super humũ gra-
dieris. * Subuertite omnia loca, in 2
quibus coluerunt gentes, quas posses-
suri estis, deos suos super montes ex-
celsos, & colles, & subter omne li-
3 gnum frondosum. * Dissipate aras Sup. 7. d. 25
eorum, & confringite statuas, lucos
igne comburite, & idola comminui- 2 Mac. 12. 8. 40
te: disperdite nomina eorum de locis
4 illis. * Non facietis ita Domino Deo
5 vestro: * sed ad locum, quem elegerit
Dominus Deus vester de cunctis tri-
bubus vestris, vt ponat nomen suum
6 ibi, & habitet in eo, venietis: * & of-
feretis in loco illo holocausta & vi-
ctimas vestras, decimas & primitias
manuum vestrarum, & vota atq; do-
naria, primogenita boum & ouium.
7 * Et comedetis ibi in conspectu Do-
mini Dei vestri: ac lætabimini in
cunctis, ad quæ miseritis manum vos
& domus vestræ, in quibus benedi-
xerit vobis Dominus Deus vester.
8 * // Non facietis ibi quæ nos hic faci-
mus hodie, singuli quod sibi rectum
9 videtur. * Neque enim vsque in præ-
sens tempus venistis ad requiem, &
possessionem, quam Dominus Deus
10 vester daturus est vobis. // Transibi-
B tis Iordanem, & habitabitis in Terra,
quam Dominus Deus vester daturus
est vobis, vt requiescatis à cunctis
hostibus per circuitum: & absque vl-
11 lo timore habitetis * in loco, quem
elegerit Dominus Deus vester, vt sit
nomen eius in eo. illuc omnia, quæ
præcipio, conferetis, holocausta, &
hostias, ac decimas, & primitias ma-
nuum vestrarum: & quidquid præ-
cipuum est in muneribus, quæ vo-
uebitis Domino. * Ibi epulabimini
12 coram Domino Deo vestro, vos &
filij ac filiæ vestræ, famuli & famu-
læ atque Leuites, qui in vrbibus ve-
stris commoratur. neque enim habet
aliam partem & possessionem inter
13 vos. * Caue ne offeras holocausta
14 tua in omni loco, quem videris: * sed
in eo, quem elegerit Dominus, in vna
tribuum tuarum offeres hostias, &
facies quæcumque præcipio tibi.
15 * Sin autem comedere volueris, &
te esus carnium delectauerit, occide,
& comede iuxta benedictionem Dñi
Dei tui, quam dedit tibi in vrbibus
tuis: siue immundum fuerit, hoc est,
maculatum & debile: siue mundum,
hoc est, integrũ & sine macula, quod
offerri licet, sicut capreã & ceruum,
16 comedes, * absque esu dumtaxat san-
C guinis, quem super terrã quasi aquam
17 effundes. * Non poteris comedere in
oppidis tuis decimam frumenti, &
vini, & olei tui, primogenita armen-

corum & pecorum, & omnia quæ
voueris, & sponte offerre volueris, &
primitias manuum tuarum: * sed co- 18
ram Domino Deo tuo comedes ea in
loco, quem elegerit Dominus Deus
tuus, tu & filius tuus & filia tua, &
seruus & famula, atque Leuites, qui
manet in vrbibus tuis: & lætaberis &
reficieris coram Domino Deo tuo in
cunctis, ad quæ extenderis manum
tuam. * Caue ne derelinquas Leui- 19
tem in omni tempore quo versaris in
terra. * Quando dilatauerit Domi- 20
nus Deus tuus terminos tuos, * sicut
locutus est tibi, & volueris vesci car-
nibus, quas desiderat anima tua: * lo- 21
cus autem, quem elegerit Dominus
Deus tuus vt sit nomen eius ibi, si
procul fuerit, occides de armentis &
pecoribus, quæ habueris, sicut præce-
pi tibi, & comedes in oppidis tuis, vt
tibi placet. * Sicut comeditur caprea 22
& ceruus, ita vescêris eis: & mundus
& immundus in commune vescen-
tur. * Hoc solum caue, ne sanguinem 23
comedas. sanguis enim eorum pro
anima est: & idcirco non debes ani-
mam comedere cum carnibus: * sed 24
super terram fundes quasi aquam,
* vt bene sit tibi & filiis tuis post te, 25
cùm feceris quod placet in conspe-
ctu Domini. * Quæ autem sanctifica- 26
neris, & voueris Domino, tolles, &
venies ad locum, quem elegerit Do-
minus: * & offeres oblationes tuas 27
carnem & sanguinem super altare
Domini Dei tui: sanguinem hostia-
rum fundes in altari: carnibus autem
ipse vescêris. * Obserua & audi om- 28
nia quæ ego præcipio tibi, vt bene sit
tibi & filiis tuis post te in sempiter-
num, cùm feceris quod bonum est
& placitum in conspectu Domini
Dei tui. * * Quando disperdiderit 29
Dominus Deus tuus ante faciē tuam
gentes, ad quas ingrediêris possiden-
das, & possederis eas, atque habitaue-
ris in terra earum: * caue ne imiteris 30
eas, postquam te fuerint introeunte
subuersæ, & requiras ceremonias ea-
rum, dicens: Sicut coluerunt gentes
istæ deos suos, ita & ego colam.
* Non facies similiter Domino Deo 31
tuo. Omnes enim abominationes,
quas auersatur Dominus, fecerūt diis
suis, offerentes filios & filias, & com-
burentes igni. * Quod præcipio tibi, 32
hoc tantùm facito Domino: nec ad-
das quidquam, nec minuas.

Gen. 28. 14
Inf. 19. 8
Exod. 34. 24
Inf. 19. 1

CAP. XIII.

1 SI surrexerit in medio tui prophe-
A tes, aut qui somnium vidisse se di-
cat, & prædixerit signum atque por-
2 tentum, * & euenerit quod locutus
est, & dixerit tibi: Eamus, & sequa-
mur deos alienos quos ignoras, &
3 seruiamus eis: * non audies verba
prophetæ illius aut somniatoris: quia
tentat vos Dominus Deus vester, vt
palam fiat vtrum diligatis eum an
non, in toto corde, & in tota anima
4 vestra. * Dominum Deum vestrum
sequimini, & ipsum timete, & man-
data illius custodite, & audite vocem
eius: ipsi seruietis, & ipsi adhærebitis.
5 * Propheta autem ille aut fictor som-
B niorum interficietur: quia locutus est
vt vos auerteret à Domino Deo ve-
stro, qui eduxit vos de Terra Ægy-
pti, & redemit vos de domo seruitu-
tis: vt errare te faceret de via, quam
tibi præcepit Dominus Deus tuus: &
6 auferes malum de medio tui. * Si tibi
voluerit persuadere frater tuus filius
matris tuæ, aut filius tuus vel filia, si-
ue vxor quæ est in sinu tuo, aut ami-
cus, quem diligis vt animam tuam,
clam dicens: Eamus, & seruiamus diis
alienis, quos ignoras tu, & patres tui,
D 7 * cunctarum in circuitu gentium, quę
iuxta vel procul sunt, ab initio vsque
8 ad finem terræ, * non acquiescas ei,
nec audias, neque parcat ei oculus
tuus vt miserearis & occultes eum,
9 * sed statim interficies. * Sit primum
manus tua super eum, & postea om-
10 nis populus mittat manum. * Lapi-
dibus obrutus necabitur: quia voluit
C te abstrahere à Domino Deo tuo,
qui eduxit te de Terra Aegypti de do-
11 mo seruitutis: * vt omnis Israel au-
diens timeat, & nequaquam vltra fa-
12 ciat quippiam huius rei simile. * Si
audieris in vna vrbium tuarum, quas
Dominus Deus tuus dabit tibi ad ha-
13 bitandum, dicentes aliquos: * Egressi
sunt filij Belial de medio tui, & auer-
terunt habitatores vrbis suæ, atque
dixerunt: Eamus, & seruiamus diis
14 alienis quos ignoratis: * quære soli-
citè & diligenter, rei veritate perspe-
cta, si inueneris certum esse quod di-
citur, & abominationem hanc opere
15 perpetratam, * statim percuties habi-
tatores vrbis illius in ore gladij, &
D delebis eam ac omnia, quæ in illa
16 sunt, vsque ad pecora. * quidquid
etiam supellectilis fuerit, congregabis

Inf. 17. 7

in

in medio plateatum eius, & cum ipsa
ciuitate succédes, ita vt vniuersa consumas
Domino Deo tuo, & sit tumulus
sempiternus. non ædificabitur
amplius, * & non adhærebit de illo 17
anathemate quidquam in manu tua:
vt auertatur Dominus ab ira furoris
sui, & misereatur tui, multiplicetque
te sicut iurauit patribus tuis, * quan 18
do audieris vocem Domini Dei tui,
custodiens omnia præcepta eius, quæ
ego præcipio tibi hodie, vt facias
quod placitum est in conspectu Domini
Dei tui.

CAP. XIIII.

Filij estote Domini Dei vestri: non 1
vos incidetis, nec facietis caluitiũ A
super mortuo. * a quoniam populus 2
sanctus es Domino Deo tuo: & te
elegit vt sis ei in populum peculiarem
de cunctis gentibus, quę sunt super
terram. * b Ne comedatis quæ im- 3
munda sunt. * Hoc est animal, quod 4
comedere debetis, Bouem, & ouem,
& capram, * ceruum & capream, bu- 5
balum, tragelaphum, pygargum,
orygem, camelopardalum. * Omne 6
animal, quod in duas partes findit
vngulam, & ruminat, comedetis.
* De his autem, quæ ruminant, & vn- 7
gulam non findunt, comedere non
debetis, vt camelum, leporem, chœrogryllum:
hæc quia ruminant, &
non diuidunt vngulam, immunda
erunt vobis. * Sus quoque quoniam 8
diuidit vngulam, & non ruminat, B
immunda erit. carnibus eorum non
vescemini, & cadauera non tangetis.
* Hæc comedetis ex omnibus quæ 9
morantur in aquis: Quæ habent pinnulas
& squamas, comedite: * quæ 10
absque pinnulis & squamis sunt, ne
comedatis, quia immũda sunt. * Om- 11
nes aues mũdas comedite. * Immun- 12
das ne comedatis: aquilam scilicet, &
gryphem, & haliætum, * ixion, & 13
vulturẽ ac miluum iuxta genus suũ:
* & omne coruini generis, * & stru- 14
thionem, ac noctuam, & larum, atq; 15
accipitrem iuxta genus suum: * he- 16
rodium ac cygnum, & ibin, * ac mer- 17
gulum, porphyrionem, & nycticoracem,
* onocrotalum, & charadrium, 18
singula in genere suo: vpupam quoque
& vespertilionem. * Et omne 19
quod reptat & pennulas habet, im- C
mundum erit, & non comedetur.
* Omne quod mundũ est, comedite. 20
Quidquid autem morticinum est, 21

a Sup. 7. a. 6
Inf. 26. d. 18

b Leui. 11. a. 4

ne vescamini ex eo. Peregrino, qui
intra portas tuas est, da vt comedat,
aut vende ei: quia tu populus sanctus
Domini Dei tui es. a Non coques hœ-
22 dum in lacte matris suæ. * Decimam
partem separabis de cunctis fructibus
tuis qui nascuntur in terra per annos
23 singulos, * & comedes in conspectu
Domini Dei tui in loco, quem elegerit,
vt in eo nomen illius inuocetur,
decimam frumenti tui, & vini, &
olei, & primogenita de armentis &
ouibus tuis: vt discas timere Dominum
Deum tuum omni tempore.
24 * Cùm autem longior fuerit via, &
D locus quem elegerit Dominus Deus
tuus, tibique benedixerit, nec potue-
25 ris ad eum hæc cũcta portare, * vendes
omnia, & in pretium rediges, portabisque
manu tua, & proficiscêris
ad locum, quem elegerit Dominus
26 Deus tuus: * & emes ex eadem pecunia
quidquid tibi placuerit, siue ex
armentis, siue ex ouibus, vinũ quoque
& siceram, & omne quod desiderat
anima tua: & comedes coram
Domino Deo tuo, & epulaberis tu
27 & domus tua: * & Leuites qui intra
portas tuas est, caue ne derelinquas
eum, quia non habet aliam partem in
28 possessione tua. * Anno tertio separabis
aliam decimam ex omnibus quæ
nascuntur tibi eo tempore: & repo-
29 nes intra ianuas tuas. * Venietque
Leuites qui aliam non habet partem
nec possessionem tecum, & peregrinus
ac pupillus & vidua, qui intra
portas tuas sunt, & comedent & saturabuntur:
vt benedicat tibi Dominus
Deus tuus in cunctis operibus
manuum tuarum quæ feceris.

CAP. XV.

1 Septimo anno facies remissionem,
2 * quæ hoc ordine celebrabitur. Cui
A debetur aliquid ab amico vel proximo
ac fratre suo, repetere non poterit,
quia annus remissionis est Domi-
3 ni. * A peregrino & aduena exiges:
ciuem & propinquum repetendi non
4 habebis potestatem. * Et omnino indigens
& mendicus non erit inter
vos: vt benedicat tibi Dominus Deus
tuus in terra, quam traditurus est ti-
5 bi in possessionem. * Si tamen audieris
vocem Domini Dei tui, & custodieris
vniuersa quæ iussit, & quæ ego
hodie præcipio tibi, benedicet tibi, vt
6 pollicitus est. * Fœnerabis gentibus
multis, & ipse à nullo accipies mu-

a Exod. 23. d. 19. 34. c. 26

tuum. Dominabetis nationibus plu-
rimis, & tui nemo dominabitur. Si 7
vnus de fratribus tuis, qui morantur
intra portas ciuitatis tuæ in terra,
quam Dominus Deus tuus daturus
est tibi, ad paupertatem venerit: non
obdurabis cor tuum, nec contrahes B
manum, * sed aperies eam pauperi, 8
a Mat.5. b.42 Luc.6.e.34 & *dabis mutuum, quo eum indige-
re perspexeris. * Caue ne fortè sub- 9
repat tibi impia cogitatio, & dicas in
corde tuo: Appropinquat septimus
annus remissionis; & auertas oculos
tuos à paupere fratre tuo, nolens ei
quod postulat mutuum commoda-
re: ne clamet cõtra te ad Dominum,
& fiat tibi in peccatum. * Sed dabis 10
ei: nec ages quippiam callidè in eius
necessitatibus subleuandis: vt benedi-
cat tibi Dominus Deus tuus in omni
tempore, & in cũctis ad quæ manum
b Mat.16. a.10 miseris. * *Non deerunt pauperes in 11
terra habitationis tuæ: idcirco ego
præcipio tibi vt aperias manum fratri
tuo egeno & pauperi, qui tecum ver-
c Exod.21. a.2 Ier.34. c.14 satur in terra. * *Cùm tibi venditus 12
fuerit frater tuus Hebræus, aut He- C
bræa, & sex annis seruierit tibi, in se-
ptimo anno dimittes eum liberum:
* & quem libertate donaueris, ne- 13
quaquam vacuum abire patiêris: * sed 14
dabis viaticũ de gregibus, & de area,
& torculari tuo, quibus Dominus
Deus tuus benedixerit tibi. Memen- 15
to quòd & ipse seruieris in Terra
Aegypti, & liberauerit te Dominus
Deus tuus, & idcirco ego nunc præ-
cipio tibi. * Sin autem dixerit: Nolo 16
egredi: eo quòd diligat te, & domum
tuam, & bene sibi apud te esse sen-
tiat: * assumes subulam, & perforabis 17
aurem eius in ianua domus tuæ, &
seruiet tibi vsque in æternum. ancil-
læ quoque similiter facies. * Non 18
auertas ab eis oculos tuos, quandó
dimiseris eos liberos: quoniam iuxta
mercedem mercenarij per sex annos
seruiuit tibi: vt benedicat tibi Domi- D
nus Deus tuus in cunctis operibus
quæ agis. * De primogenitis, quæ 19
nascuntur in armentis, & in ouibus
tuis, quidquid est sexus masculini,
sanctificabis Domino Deo tuo. Non
operaberis in primogenito bouis, &
non tondebis primogenita ouium.
* In conspectu Domini Dei tui com- 20
d Leu.12. c.20 Eccli.15. b.14 edes ea per annos singulos in loco,
quem elegerit Dominus, tu & do-
mus tua. * *Sin autem habuerit ma- 21
culam, vel claudum fuerit, vel cæ-
cum, aut in aliqua parte deforme vel
debile, non immolabitur Domino
22 Deo tuo. * sed intra portas vrbis tuæ
comedes illud: tam mundus quàm
immundus similiter vescentur eis
23 quasi caprea, & ceruo. * Hoc solùm
obseruabis, vt sanguinem eorum
non comedas, sed effundes in terram
quasi aquam.

CAP. XVI.

1 A OBserua mensem nouarum fru-
gum, & verni primum tempo-
ris, vt facias Phase Domino Deo tuo.
quoniam in isto mense eduxit te Do-
minus Deus tuus de Ægypto nocte.
2 * Immolabisque Phase Domino Deo
tuo de ouibus, & de bobus in loco,
quem elegerit Dominus Deus tuus,
3 vt habitet nomen eius ibi. * Non com-
edes in eo panem fermentatum: Se-
ptẽ diebus comedes absque fermen-
to, afflictionis panẽ, quoniam in pa-
uore egressus es de Aegypto: vt me-
mineris diei egressionis tuæ de Ægy-
4 pto, omnibus diebus vitæ tuæ. * Non
apparebit fermentũ in omnibus ter-
minis tuis septem diebus, & non re-
manebit de carnibus eius quod im-
molatum est vespere in die primo vs-
5 que mane. * Non poteris immolare
Phase in qualibet vrbium tuarum,
B quas Dominus Deus tuus daturus est
6 tibi; * sed in loco, quem elegerit Dñs
Deus tuus, vt habitet nomen eius ibi:
immolabis Phase vespere ad solis oc-
casum, quando egressus es de Ægy-
7 pto. * Et coques, & comedes in loco,
quem elegerit Dñs Deus tuus, mane-
que consurgens vades in tabernacula
8 tua. * Sex diebus comedes azyma:
& in die septima, quia collecta est
Domini Dei tui, non facies opus.
9 * Septem hebdomadas numerabis ti-
bi ab ea die qua falcem in segetem
10 miseris. * & celebrabis diem festum
hebdomadarum Dño Deo tuo, ob-
lationem spontaneam manus tuæ,
quam offeres iuxta benedictionem
11 Domini Dei tui: * & epulaberis co-
ram Dño Deo tuo, tu, filius tuus, &
filia tua, seruus tuus, & ancilla tua,
& Leuites qui est intra portas tuas,
aduena ac pupillus & vidua, qui mo-
C rantur vobiscum: in loco quem ele-
gerit Dominus Deus tuus, vt habitet
12 nomen eius ibi: * & recordaberis
quoniam seruus fueris in Aegypto:
custodiesque ac facies quæ præcepta
sunt.

sunt. * Sollemnitatem quoque taber- 13
naculorũ celebrabis per septem dies,
quando collegeris de area & torcu-
lari fruges tuas: * & epulaberis in fe- 14
stiuitate tua, tu, filius tuus, & filia,
seruus tuus & ancilla, Leuites quo-
que & aduena, pupillus ac vidua qui
intra portas tuas sunt. * Septem die- 15
bus Dño Deo tuo festa celebrabis in
loco, quem elegerit Dominus: bene-
dicetq; tibi Dñs Deus tuus in cunctis
frugibus tuis, & in omni opere ma-
nuum tuarum, erisq; in lætitia. * Tri- 16
bus vicibus per annũ apparebit om-
ne masculinum tuum in conspectu
Domini Dei tui in loco quem elege-
rit: in sollemnitate azymorũ, in sol- D
lemnitate hebdomadarum, & in sol-
lemnitate tabernaculorum. * Nõ ap-
parebit ante Dñm vacuus: * Sed offe- 17
ret vnusquisque secundùm quòd ha-
buerit iuxta benedictionem Domini
Dei sui, quam dederit ei. * Iudices & 18
magistros cõstitues in omnibus por-
tis tuis, quas Dominus Deus tuus de-
derit tibi, per singulas tribus tuas: vt
iudicent populum iusto iudicio, * nec 19
in alteram partem declinent. * Nõ ac-
cipies personam, nec munera: quia
munera excæcant oculos sapientum,
& mutant verba iustorum. * Iustè 20
quod iustum est persequêris: vt viuas
& possideas Terram, quam Dominus
Deus tuus dederit tibi. Non plan- 21
tabis lucum, & omnem arborem
iuxta altare Domini Dei tui. * Nec 22
facies tibi, neque constitues statuam:
quæ odit Dominus Deus tuus.

* Exo. 23. c. 15. 34. c. 20. Eccli. 35. a. 6
* Sap. 1. c. 17. Leuit. 19. c. 15. Exod. 23. b. 8. Eccli. 20. d. 31

CAP. XVII.

NOn immolabis Domino Deo 1
tuo ouem, & bouem, in quo est A
macula, aut quippiam vitij: quia ab-
ominatio est Dño Deo tuo. * Cum 2
reperti fuerint apud te intra vnã por-
tarum tuarum, quas Dominus Deus
tuus dabit tibi, vir aut mulier qui fa-
ciant malũ in conspectu Domini Dei
tui, & transgrediantur pactum illius,
* vt vadant & seruiant dijs alienis, & 3
adorent eos, solem & lunam, & om-
nem militiam cæli, quæ non præcepi:
* & hoc tibi fuerit nunciatũ, audiensq; 4
que inquisieris diligenter, & verũ esse
repereris, & abominatio facta est in
Israel: * educes virũ ac mulierem, qui 5
rem sceleratissimam perpetrarunt, ad
portas ciuitatis tuæ, & lapidibus ob-
ruentur. * In ore duorum, aut trium 6
testium peribit qui interficietur. Ne-

* Inf. 19. d. 15. Mat. 18. b. 16. 2 Cor. 13. a. 1. Heb. 10. f. 28

mo occidatur, vno contra se dicente
7 testimonium. * Manus testium prima
B interficiet eum, & manus reliqui po-
puli extrema mittetur: vt auferas ma-
8 lum de medio tui. * Si difficile & am-
biguum apud te iudicium esse perspe-
xeris inter sanguinem & sanguinem,
causam & causam, lepram & lepram:
& iudicum intra portas tuas videris
verba variari: surge, & ascende ad
locum, quem elegerit Dominus Deus
9 tuus. * Venietq; ad sacerdotes Leui-
tici generis, & ad iudicem, qui fuerit
illo tempore: quæresq; ab eis, qui in-
10 dicabunt tibi iudicij veritatem. * Et
facies quodcunque dixerint qui præ-
sunt loco, quem elegerit Dominus, &
11 docuerint te * iuxta legem eius; se-
quarisque sententiam eorum. nec de-
clinabis ad dexteram neque ad sini-
12 stram. Qui autem superbierit, no-
C lens obedire sacerdotis imperio, qui
eo tempore ministrat Dño Deo tuo,
& decreto iudicis, morietur homo il-
13 le, & auferes malum de Israel: * cun-
ctusque populus audiens timebit, vt
nullus deinceps intumescat superbia.
14 Cùm ingressus fueris Terram, quam
Dominus Deus tuus dabit tibi, &
possederis eam, habitaueris; in illa,
& dixeris: Constituam super me re-
gem, sicut habent omnes per circui-
15 tum nationes: * eum constitues, quem
Dominus Deus tuus elegerit de nu-
mero fratrum tuorum. Non poteris
alterius gentis hominem regem face-
16 re, qui non sit frater tuus. * Cumque
fuerit constitutus, non multiplicabit
D sibi equos, nec reducet populum in
Ægyptum, equitatus numero suble-
uatus, præsertim cum Dominus præ-
ceperit vobis vt nequaquam amplius
17 per eandem viam reuertamini. * Non
habebit vxores plurimas, quæ alli-
ciant animum eius, neque argenti &
18 auri immensa pondera. * Postquam
autem sederit in solio regni sui, de-
scribet sibi Deuteronomium legis
huius in volumine accipiens exem-
plar à sacerdotibus Leuiticæ tribus,
19 * & habebit secum, legetq; illud om-
nibus diebus vitæ suæ, vt discat time-
re Dñm Deum suum, & custodire
verba & ceremonias eius, quæ in le-
20 ge præcepta sunt. * Nec eleuetur cor
eius in superbiam super fratres suos,
neque declinet in partem dexteram
vel sinistram, vt longo tempore re-
gnet ipse, & filij eius super Israel.

* 2 Par. 19. c. 10

vrbium numerum duplicabis: * vt nō 10
effundatur sanguis innoxius in me- C
dio Terræ, quā Dominus Deus tuus
dabit tibi possidendam, ne sis sangui-
[*Num. 35. c. 10.] nis reus. * Si quis autem odio habens 11
proximum suum, insidiatus fuerit
vitæ eius, surgensq; percusserit illum,
& mortuus fuerit, fugeritque ad vnā
de supradictis vrbibus, * mittent se- 12
niores ciuitatis illius, & arripiēt eum
de loco effugij, tradentque in manu
proximi, cuius sanguis effusus est, &
morietur. * Non misereberis eius, & 13
auferes innoxium sanguinem de Is-
rael, vt bene sit tibi. * Non assumes, & 14
trāsferes terminos proximi tui, quos
fixerunt priores in possessione tua,
quam Dominus Deus tuus dabit tibi
in Terra, quā acceperis possidendam.
* Non stabit testis vnus contra ali- 15
[*Sup. 17. a. 6] quem, quidquid illud peccati, & faci- D
[*Matt. 18. b. 16] noris fuerit: sed in ore duorum aut
trium testium stabit omne verbum.
[2 Cor. 13. a. 1] * Si steterit testis mendax contra ho- 16
minem, accusans eum præuaricatio-
[Sup. 13. c. 9] nis, * stabunt ambo, quorum causa 17
est, ante Dominum in conspectu sa-
cerdotum & iudicum qui fuerint in
[*Dan. 13. g. 62] diebus illis * Cumque diligentissimè 18
perscrutantes, inuenerint falsum te-
stem dixisse contra fratrem suū men-
dacium: * reddent ei sicut fratri suo 19
facere cogitauit, & auferes malum de
medio tui: * vt audientes ceteri timo- 20
rem habeant, & nequaquam talia au-
deant facere. * Non misereberis eius, 21
[*Exod. 21. c. 23, 24 Leu. 24. c. 19 Matth. 5. f. 39] * sed animam pro anima, oculum pro
oculo, dentem pro dente, manum
pro manu, pedem pro pede exiges.

CAP. XX.

SI exieris ad bellum contra hostes 1
tuos, & videris equitatus & cur- A
rus, & maiorem quam tu habeas ad-
uersarij exercitus multitudinem, non
timebis eos: quia Dominus Deus tuus
tecū est, qui eduxit te de terra Ægy-
pti. * Appropinquante autem iam 2
prælio, stabit sacerdos ante aciem, &
sic loquetur ad populū: * Audi Israel, 3
vos hodie contra inimicos vestros
pugnam committitis, nō pertimescat
cor vestrum, nolite metuere, nolite
cedere, nec formideris eos: * quia Do- 4
minus Deus vester in medio vestri
est, & pro vobis contra aduersarios
dimicabit, vt eruat vos de periculo.
* Duces quoque per singulas turmas 5
[*1 Mach. 3. g. 56] audiente exercitu proclamabunt:
* Quis est homo, qui ædificauit do-
mum nouam, & non dedicauit eam?
vadat & reuertatur in domum suam,
ne forte moriatur in bello, & alius
6 dedicet eam. * Quis est homo qui
B plātauit vineam, & needum fecit eam
esse communem, de qua vesci omni-
bus liceat? vadat, & reuertatur in do-
mum suā: ne forte moriatur in bello,
& alius homo eius fungatur officio.
7 * Quis est homo, qui despondit vxo-
rem, & non accepit eam? vadat, &
reuertatur in domum suam, ne fortè
moriatur in bello, & alius homo ac-
8 cipiat eam. * His dictis addēt reliqua,
& loquentur ad populum: * Quis est [*Iudic. 7. a. 3]
est homo formidolosus, & corde pa-
uido? vadat, & reuertatur in domum
suā, ne pauere faciat corda fratrum
suorum, sicut ipse timore perterritus
9 est. * Cumq; siluerint duces exercitus,
C & finem loquendi fecerint, vnus-
quisque suos ad bellandum cuneos
10 præparabit. Si quando accesseris ad
expugnandam ciuitatem, offeres ei
11 primum pacem. * Si receperit, & ape-
ruerit tibi portas, cunctus populus,
qui in ea est, saluabitur, & seruiet tibi
12 sub tributo. * Sin autem fœdus inire
noluerit, & cœperit contra te bellum,
13 oppugnabis eam. * Cumq; tradiderit
Dominus Deus tuus illā in manu tua,
percuties omne quod in ea generis
14 masculini est, in ore gladij, * absque
mulieribus & infantibus, iumentis
& ceteris, quæ in ciuitate sunt. Om-
nem prædam exercitui diuides, &
comedes de spoliis hostium tuorum,
quæ Dominus Deus tuus dederit tibi.
15 * Sic facies cunctis ciuitatibus, quæ à
te procul valde sunt, & non sunt de
his vrbibus, quas in possessionem ac-
16 cepturus es. * De his autem ciuitati-
D bus, quæ dabuntur tibi, nullum om-
17 nino permittès viuere: * sed interficies
in ore gladij, Hethæum videlicet, &
Amorrhæum, & Chananæum, Phe-
rezæum, & Heuæum, & Iebusæum,
sicut præcepit tibi Dominus Deus
18 tuus: * ne forte doceant vos facere
cunctas abominationes, quas ipsi
operati sunt diis suis: & peccetis in
19 Dominum Deum vestrum. * Quādo
obsederis ciuitatem multo tempore,
& munitionibus circumdederis vt
expugnes eam, non succides arbores,
de quibus vesci potest, nec securibus
per circuitum debes vastare regio-
nem: quoniam lignum est, & non
homo, nec potest bellantium contra

te augere numerum. * Si qua autem 20
ligna non sunt pomifera, sed agrestia,
& in ceteros apta vsus, succide, & in-
strue machinas, donec capias ciuita-
tem, quæ contra te dimicat.

CAP. XXI.

QVando inuentum fuerit in terrâ, 1
quam Dominus Deus tuus da- A
turus est tibi, hominis cadauer occisi,
& ignorabitur cædis reus, *egredien- 2
tur maiores natu, & iudices tui, &
metientur à loco cadaueris singula-
rum per circuitum spatia ciuitatum:
* & quam viciniorem ceteris esse per- 3
spexerint, seniores ciuitatis illius tol-
lent vitulam de armento, quæ non
traxit iugum, nec terram scidit vo-
mere, * & ducent eam ad vallem aspe- 4
ram atque saxosam, quæ numquam
arata est, nec sementem recepit: & cæ-
dent in ea ceruices vitulæ: *accedent- 5
que sacerdotes filij Leui, quos elege-
rit Dominus Deus tuus vt ministrent
ei, & benedicant in nomine eius, &
ad verbum eorum omne negotium,
& quidquid mundum, vel immun-
dum est, iudicetur. *Et venient maiores 6
natu ciuitatis illius ad interfectũ, la- B
uabuntq; manus suas super vitulam,
quæ in valle percussa est, * & dicent: 7
Manus nostræ non effuderunt san-
guinẽ hunc, nec oculi viderunt. *pro- 8
pitius esto populo tuo Israel, quem
redemisti Domine, & ne reputes san-
guinem innocentem in medio populi
tui Israel. Et auferetur ab eis reatus
sanguinis: * tu autem alienus eris ab 9
innocentis cruore, qui fusus est, cum
feceris quod præcepit Dominus. // Si e- 10
gressus fueris ad pugnam contra ini-
micos tuos, & tradiderit eos Domi-
nus Deus tuus in manu tua, captiuos-
que duxeris, * & videris in numero 11
captiuorum mulierem pulchram, &
adamaueris eam, voluerisque habere
vxorem, *introduces eam in domum 12
tuã: quæ radet cæsariem, & circũcidet
vngues, * & deponet vestem, in qua 13
capta est: sedensq; in domo tua, flebit
patrem & matrem suam vno mense:
& postea intrabis ad eã, dormiesque C
cum illa, & erit vxor tua. * Si autem 14
postea nõ sederit animo tuo, dimittes
eam liberã, nec vendere poteris pecu-
nia, nec opprimere per potentiã quia
humiliasti eam. * Si habuerit homo 15
vxores duas, vnam dilectã, & alteram
odiosam genuerintque ex eo liberos,
& fuerit filius odiosæ primogenitus,

16 *volueritque substantiam inter filios
suos diuidere: nõ poterit filiũ dilectæ
facere primogenitũ, & præferre filio
17 odiosæ, *a sed filium odiosæ agnoscet a 1. Par. 5.
primogenitum, dabitq; ei de his quæ a.1
habuerit cuncta duplicia: iste est enim
principium liberorum eius, & huic
18 debẽtur primogenita // Si genuerit ho-
mo filiũ contumacem & proteruum,
D qui non audiat patris aut matris im-
periũ, & coercitus obedire cõtempse-
19 rit: *apprehendent eum, & ducent ad
seniores ciuitatis illius, & ad portam
20 iudicij, *dicentque ad eos: Filius no-
ster iste proteruus & contumax est,
monita nostra audire contemnit,
commessationibus vacat, & luxuriæ
21 atque conuiuiis: * lapidibus eum ob-
ruet populus ciuitatis: & morietur, vt
auferatis malum de medio vestri, &
vniuersus Israel audiens pertimescat.
22 * Quando peccauerit homo quod
morte plectendum est, & adiudicatus
morti appensus fuerit in patibulo:
23 * non permanebit cadauer eius in li-
gno, sed in eadem die sepelietur: quia
b maledictus à Deo est qui pendet in b Gal. 3.
ligno: & nequaquam contaminabis b.13
Terram tuam, quam Dominus Deus
tuus dederit tibi in possessionem.

CAP. XXII.

1 NOn a videbis bouem fratris tui, a Exod. 23.
A aut ouem errantẽ, & præteribis: a.4
2 sed reduces fratri tuo, * etiamsi nõ est
propinquus frater tuus, nec nosti eũ:
duces in domum tuam, & erũt apud
te quamdiu quærat ea frater tuus, &
3 recipiat. *Similiter facies de asino, &
de vestimento, & de omni re fratris
tui, quæ perierit: si inueneris eam, ne
4 negligas quasi alienam. *Si videris asi-
num fratris tui aut bouem cecidisse
in via, non despicies, sed subleuabis
5 cum eo // Non induetur mulier veste
virili, nec vir vtetur veste feminea:
abominabilis enim apud Deum est
6 qui facit hæc. *Si ambulans per viam,
in arbore vel in terra nidum auis in-
ueneris, & matrem pullis vel ouis de-
super incubantem: non tenebis eam
7 cum filiis: *sed abire patiẽris, captos
tenens filios: vt bene sit tibi & longo
8 viuas tempore. * Cum ædificaueris
domum nouam, facies murum tecti
per circuitum: ne effundatur sanguis
B in domo tua, & sis reus labente alio,
9 & in præceps ruente. * Non seres vi-
neam tuam altero semine: ne & se-
mẽtis quam seuisti, & quæ nascuntur

ex vinea pariter sanctificentur. * Non 10
arabis in boue simul & asino. * Non 11
indueris vestimento, quod ex lana li-
*Num. 15. d. 38 noque contextum est. * *Funiculos in 12
fimbriis facies per quatuor angulos
pallij tui, quo operieris. * Si duxerit 13
vir vxorem, & postea odio habuerit
eam, *quæsieritque occasiones quibus 14
dimittat eā, obijciens ei nomen pessi-
mum, & dixerit: Vxorem hāc accepi,
& ingressus ad eam non inueni vir-
ginem: * tollent eam pater & mater 15
eius, & ferēt secum signa virginitatis
eius ad seniores vrbis qui in porta
sunt: *& dicet pater: Filiam meā dedi 16
huic vxorem: quam quia odit, *impo- 17
suit ei nomen pessimum, vt dicat: Non C
inueni filiam tuam virginem: & ecce
F hæc sunt signa virginitatis filiæ meæ.
Expandent vestimentum coram se-
nioribus ciuitatis: *apprehendentque 18
senes vrbis illius virū, & verberabunt
illū, * condemnantes insuper centum 19
siclis argenti, quos dabit patri puellæ:
quoniā diffamauit nomen pessimum
super virginem Israel: habebitq; eam
vxorem, & nō poterit dimittere eam
omnibus diebus vitæ suæ. * Quòd si 20
verum est quod obijcit, & non est in
puella inuenta virginitas: * eijcient 21
eam extra fores domus patris sui, &
lapidibus obruent viri ciuitatis illius,
& morietur: quoniam fecit nefas in
Israel, vt fornicaretur in dòmo patris
sui: & auferes malum de medio tui.
*Leu. 20. b. 10 Si dormierit vir cum vxore alte- 22
T rius, vterque morietur, id est, adulter
& adultera: & auferes malum de Is-
rael. *Si puellam virginem desponde- 23
rit vir, & inuenerit eam aliquis in ci-
uitate, & concubuerit cum ea, *edu- 24
ces vtrumque ad portam ciuitatis il- D
lius, & lapidibus obruentur: puella,
quia non clamauit, cùm esset in ciui-
tate: vir, quia humiliauit vxorē pro-
ximi sui. & auferes malum de medio
tui. * Sin autem in agro reperterit vir 25
puellam, quæ desponsata est, & ap-
prehendens concubuerit cum ea, ipse
morietur solus: * puella nihil patie- 26
tur, nec est rea mortis: quoniam sicut
latro cōsurgit contra fratrem suum,
& occidit animam eius, ita & puella
perpessa est. * sola erat in agro: cla- 27
mauit, & nullus affuit qui libera-
G ret eam. Si inuenerit vir puellam 28
virginem, quæ non habet spon-
sum, & apprehendens concubuerit
cum illa, & res ad iudicium venerit:

29 * *dabit qui dormiuit cum ea, patri *Exod. 22. c. 17
puellæ quinquaginta siclos argenti,
& habebit eam vxorem, quia humi-
liauit illam: nō poterit dimittere eam
30 cunctis diebus vitæ suæ. * Non acci-
piet homo vxorem patris sui, nec re-
uelabit operimentum eius.

CAP. XXIII.

1 NOn intrabit eunuchus attritis vel
A amputatis testiculis & absciso
2 veretro, ecclesiam Domini. *Non in-
gredietur mamzer, hoc est, de scorto
natus in ecclesiam Domini, vsque ad
3 decimam generationem. * *Ammo- *Neh. 13. a. 2
nites & Moabites etiam post deci- Nu. 22. a. 5
mam generationem non intrabunt
4 ecclesiam Domini, in æternum: *quia
noluerunt vobis occurrere cum pane
& aqua in via quando egressi estis de
Ægypto: & quia conduxerunt con-
tra te Balaam filium Beor de Meso-
potamia Syriæ, vt malediceret tibi:
5 *& noluit Dominus Deus tuus audi-
B re Balaam. vertitque maledictionem
eius in benedictionem tuam, eo quòd
6 diligeret te. * Non facies cum eis pa-
cem, nec quæras eis bona cunctis die-
7 bus vitæ tuæ in sempiternum. Non H
abominaberis Idumæum, quia frater
tuus est: nec Ægyptium, quia aduena
8 fuisti in terra eius. * Qui nati fuerint
ex eis, tertia generatione intrabunt
9 in ecclesiam Domini. * Quando
egressus fueris aduersus hostes tuos
in pugnam, custodies te ab omni re
10 mala. * Si fuerit inter vos homo,
qui nocturno pollutus sit somnio,
11 egredietur extra castra, * & non re-
uertetur, priusquam ad vesperam la-
uetur aqua: & post solis occasum re-
12 gredietur in castra. * Habebis locum
extra castra, ad quem egrediaris ad
13 requisita naturæ, *gerens paxillum in
C balteo. cumque sederis, fodies per
14 circuitū, & egesta humo operies* quo
releuatus es (Dominus enim Deus
tuus ambulat in medio castrorum, vt
eruat te, & tradat tibi inimicos tuos)
& sint castra tua sancta, & nihil in
eis appareat fœditatis ne derelinquat
15 te. *Nō trades seruum Domino suo,
16 qui ad te confugerit. *habitabit tecum
in loco, qui ei placuerit, & in vna
vrbium tuarum requiescet: ne contri-
17 stes eum. *Non erit meretrix de filia-
bus Israel, nec scortator de filiis
18 Israel. * Non offeres mercedem pro-
stibuli, nec pretium canis in domo
Domini Dei tui, quidquid illud

est

est quod voueris: quia abominatio est
vtrumque apud Dominum Deum
tuum. * Non fenerabis fratri tuo ad 19
vsuram pecuniam, nec fruges, nec D
quamlibet aliam rem: * sed alieno. 20
Fratri autem tuo absque vsura id,
quo indiget, commodabis: vt benedi-
cat tibi Dominus Deus tuus in omni
opere tuo in Terra, ad quam ingre-
diêris possidendam. * Cum votum 21
voueris Domino Deo tuo, nõ tarda-
bis reddere: quia requiret illud Do-
minus Deus tuus. & si moratus fue-
ris, reputabitur tibi in peccatum. * Si 22
nolueris polliceri, absque peccato
eris. * Quod autem semel egressum est 23
de labiis tuis, obseruabis, & facies
sicut promisisti Domino Deo tuo, &
propria voluntate & ore tuo locutus
es. * Ingressus vineam proximi tui, 24
comede vuas quantum tibi placuerit:
foras autem ne efferas tecum. * Si 25
intraueris in segetem amici tui, fran-
ges spicas, & manu conteres: falce
autem non metes.

CAP. XXIIII.

a Matth. 5. c. 31. 19. a. 7. Marc. 10. a. 4

SI a acceperit homo vxorem, & ha- 1
buerit eam, & non inuenerit gra- A
tiã ante oculos eius propter aliquam
fœditatem: scribet libellum repudij,
& dabit in manu illius, & dimittet
eam de domo sua. * Cumque egressa 2
alterum maritũ duxerit, * & ille quo- 3
que oderit eam, dederitq́; ei libellum
repudij, & dimiserit de domo sua, vel
certè mortuus fuerit: * non poterit 4
prior maritus recipere eã in vxorem:
quia polluta est, & abominabilis fa-
cta est coram Domino: ne peccare
facias Terram tuam, quam Dominus
Deus tuus tradiderit tibi possiden-
dam. * Cùm acceperit homo nuper 5
vxorem, non procedet ad bellum, B
nec ei quippiam necessitatis iniunge-
tur publicæ, sed vacabit absque culpa
domi suæ, vt vno anno lætetur cum
vxore sua. * Non accipies loco pigno- 6
ris inferiorem, & superiorem molam:
quia animam suam opposuit tibi. * Si 7
deprehensus fuerit homo solicitans
fratrem suum de filiis Israel, & ven-
dito eo acceperit pretium, interficie-
tur, & auferes malum de medio tui.
* Obserua diligenter ne incurras pla- 8
gam lepræ, sed facies quæcumque
docuerint te sacerdotes Leuitici ge-
neris iuxta id, quòd præcepi eis, &
imple solicitè. * b Mementote quæ fe- 9
cerit Dominus Deus vester Mariæ in

b Num. 12. c. 10

via cùm egrederemini de Ægypto.
10 * Cùm repetes à próximo tuo rem
aliquam, quam debet tibi, non ingre-
C diêris domum eius vt pignus auferas:
11 * sed stabis foris, & ille tibi proferet
12 quod habuerit. * sin autem pauper est,
13 non pernoctabit apud te pignus, * sed
statim reddes ei ante solis occasum:
vt dormiens in vestimento suo, be-
nedicat tibi, & habeas iustitiam co-
14 ram Domino Deo tuo. * a Non nega-
bis mercedem indigentis, & pauperis
fratris tui, siue aduenæ, qui tecum
moratur in terra, & intra portas tuas
15 est: * sed eadem die reddes ei pretium
laboris sui ante solis occasum, quia
pauper est, & ex eo sustentat animam
suam: ne clamet contra te ad Domi-
num & reputetur tibi in peccatum.
16 * b Non occidentur patres pro filiis,
nec filij pro patribus, sed vnusquis-
17 que pro peccato suo morietur. * Non
peruertes iudicium aduenæ & pu-
D pilli, nec auferes pignoris loco viduæ
18 vestimentum. * Memento quòd ser-
uieris in Ægypto, & eruerit te Do-
minus Deus tuus inde. Idcirco præci-
19 pio tibi vt facias hanc rem. * Quando
messueris segetem in agro tuo, & ob-
litus manipulum reliqueris, non re-
uertêris vt tollas illum: sed aduenam,
& pupillum, & viduam auferre pa-
tièris, vt benedicat tibi Dominus
Deus tuus in omni opere manuum
20 tuarum. * Si fruges collegeris oliua-
rum, quidquid remanserit in arbo-
ribus, non reuertêris vt colligas: sed
relinques aduenæ, pupillo, ac viduæ.
21 * Si vindemiaueris vineam tuam, non
colliges remanentes racemos, sed ce-
dét in vsus aduenæ, pupilli, ac viduæ.
22 * Memento quòd & tu seruieris in
Ægypto, & idcirco præcipio tibi vt
facias hanc rem.

a Leu. 19. c. 13 Tob. 4. c. 15

b 4. Reg. 14. b. 6 2. Par. 25. a. 4 Ezec. 18. d. 20

CAP. XXV.

1 SI fuerit causa inter aliquos, & in-
A terpellauerint iudices: quẽ iustum
esse perspexerint, illi iustitiæ palmam
dabunt: quem impium, condemna-
2 bunt impietatis. * Sin autem eum, qui
peccauit, dignum viderint plagis:
prosternent, & coram se fácient ver-
berari. Pro mensura peccati erit &
3 plagarum modus: a ita dumtaxat, b vt
quadragenarium numerum non ex-
cedant: ne fœdè laceratus ante oculos
4 tuos abeat frater tuus. * c Non ligabis
os bouis terentis in area fruges tuas.

a 2. Cor. 11. f. 24 b 1. Cor. 9. b. 9 1. Tim. 5. c. 18

Quando

*Matt. 22. c. 24 Marc. 12. b. 19 Luca 20. d. 28

*Quãdo habitauerint fratres simul, 5
& vnus ex eis absque liberis mortuus
fuerit, vxor defuncti nõ nubet alteri:
sed accipiet eam frater eius, & susci-
tabit semẽ fratris sui: *& primogeni- 6
tum ex ea filiũ nomine illius appel- B
labit, vt non deleatur nomen eius ex
Israel. * Sin autem noluerit accipe- 7
re vxorem fratris sui, quæ ei lege de-
betur, perget mulier ad portam ciui-
tatis, & interpellabit maiores natu,
dicetque: *Non vult frater viri mei
suscitare nomen fratris sui in Israel:
nec me in coniugem sumere. *Statim- 8
que accersiri eum facient, & interro-
gabunt. Si responderit: Nolo eam
vxorem accipere: *accedet mulier ad 9
eum coram senioribus, & tollet cal-
ceamentum de pede eius, spuetque in
faciem illius, & dicet. Sic fiet homini, C
qui non ædificat domum fratris sui.
*Et vocabitur nomen illius in Israel, 10
Domus discalceati. *Si habuerint in- 11
ter se iurgium viri duo, & vnus con-
tra alterum rixari cœperit, volensq;
vxor alterius eruere virum suum de
manu fortioris, miseritque manum,
& apprehenderit verenda eius: *abs- 12
E cides manũ illius, nec flectêris super
eam vlla misericordia. Non habebis 13
in sacculo diuersa pondera, maius &
minus: *nec erit in domo tua modius 14
maior & minor. *pondus habebis in- 15
stum & verum, & modius æqualis &
verus erit tibi: vt multo viuas tẽpore
super Terram, quam Dominus Deus
tuus dederit tibi. * abominatur enim 16
Dominus tuus eum, qui facit hæc &
auersatur omnem iniustitiam. *Me- 17
mento quæ fecerit tibi Amalec in via
quando egrediebaris ex Ægypto:
*quomodo occurrerit tibi: & extre- 18
mos agminis tui, qui lassi residebant,
ceciderit, quando tu eras fame &
labore confectus, & non timuerit
Deum. * Cùm ergo Dominus Deus 19
tuus dederit tibi requiem, & subie-
cerit cunctas per circuitus nationes
in terra, quam tibi pollicitus est: de-
lebis nomen eius sub cælo. Caue ne
obliuiscaris.

*Ruth 4 b. 5

*Exod. 17. c. 8

CAP. XXVI.

CVmque intraueris Terram, quam 1
Dominus Deus tuus tibi daturus A
est possidendam, & obtinueris eam,
atque habitaueris in ea: * tolles de 2
cunctis frugibus tuis primitias, & po-
nes in cartallo, pergesque ad locum,
quem Dominus Deus tuus elegerit,
3 vt ibi inuocetur nomẽ eius: *accedes-
que ad sacerdotem, qui fuerit in die-
bus illis, & dices ad eum: Profiteor
hodie corã Domino Deo tuo, quòd
ingressus sum in Terram, pro qua
iurauit patribus nostris, vt daret eam
4 nobis. Suscipiensq; sacerdos cartal- F
lum de manu tua, ponet ante altare
5 Domini Dei tui: *& loquêris in con-
spectu Domini Dei tui: Syrus perse-
quebatur patrem meum, qui descen-
dit in Ægyptum, & ibi peregrinatus
est in paucissimo numero: creuitque
B in gentem magnam ac robustam &
6 infinitæ multitudinis. *Afflixeruntq;
nos Ægyptij, & persecuti sunt impo-
7 nentes onera grauissima: *& clamaui-
mus ad Dominũ Deum patrum no-
strorũ: qui exaudiuit nos, & respexit
humilitatem nostrã, & laborem, atq;
8 angustiam: *& eduxit nos de Ægypto
in manu forti, & brachio extento, in
ingenti pauore, in signis atque por-
9 tentis: * & introduxit ad locũ istum,
& tradidit nobis terram lacte & mel-
10 le manantem. *Et idcirco nunc offe-
ro primitias frugum Terræ, quam
Dominus dedit mihi. Et dimittes eas
in conspectu Domini Dei tui, & ado-
11 rato Domino Deo tuo. *Et epulabe-
ris in omnibus bonis, quæ Dominus
Deus tuus dederit tibi, & domui tuæ,
tu & Leuites, & aduena qui tecum
12 est. *Quando compleueris decimam T
C cunctarum frugum tuarum, anno
decimarum tertio dabis Leuitæ, &
aduenæ, & pupillo & viduę, vt com-
edant intra portas tuas, & saturẽtur:
13 *loquêrisque in conspectu Domini
Dei tui: Abstuli quod sanctificatũ est
de domo mea, & *dedi illud Leuitæ
& aduenæ, & pupillo ac viduæ, sicut
iussisti mihi: non præteriui mandata
14 tua, nec sum oblitus imperij tui. *Nõ
comedi ex eis in luctu meo, nec sepa-
raui ea in qualibet immunditia, nec
expendi ex his quidquã in re funebri.
Obediui voci Domini Dei mei, &
feci omnia sicut præcepisti mihi. G
15 *Respice de sanctuario tuo, & de
excelso cęlorum habitaculo, & bene-
dic populo tuo Israel, & terræ, quam
D dedisti nobis, sicut iurasti patribus
nostris, terræ lacte & melle mananti.
16 *Hodie Dominus Deus tuus præcepit
tibi vt facias mãdata hęc atq; iudicia:
& custodias & impleas ex toto corde
17 tuo, & ex tota anima tua. * *Domi-
num elegisti hodie, vt sit tibi Deus,

*Sup. 14. d. 29

*Isa. 63. d. 15 Baruch. 2. d. 16

*Sup. 7. a. 6

& ambules in viis eius, & custodias
ceremonias illius, & mandata atque
iudicia, & obedias eius imperio. * & 18
Dominus elegit te hodie vt sis ei po-
pulus peculiaris, sicut locutus est ti-
bi, & custodias omnia præcepta il-
lius: * & faciat te excelsiorem cunctis 19
gentibus quas creauit, in laudem, &
nomen, & gloriam suam: vt sis po-
pulus sanctus Domini Dei tui, sicut
locutus est.

CAP. XXVII.

PRæcepit autem Moyses & senio- 1
res Israel, populo dicentes: Custo- A
dite omne mandatum quod præci-
pio vobis hodie. * Cumque transie- 2
ritis Iordanem in Terram, quam Do-
minus Deus tuus dabit tibi, eriges
ingentes lapides, & calce leuigabis
eos, * vt possis in eis scribere omnia 3
verba legis huius, Iordane trásmisso:
vt introeas Terram, quam Dominus
Deus tuus dabit tibi, terram lacte &
melle manantẽ, sicut iurauit patribus
Exod. 20. 25 tuis. * Quãdo ergo transieritis Ior- 4
danem, erigite lapides, quos ego ho-
Iof. 8. f. 31 die præcipio vobis in monte Hebal,
& leuigabis eos calce: * & ædificabis 5
ibi altare Domino Deo tuo de lapi- B
dibus, quos ferrum non tetigit, * & 6
de saxis informibus & impolitis: &
offeres super eo holocausta Domino
Deo tuo, * & immolabis hostias pa- 7
cificas, comedesque ibi, & epulaberis
coram Domino Deo tuo. * Et scri- 8
bes super lapides omnia verba legis
huius planè & lucidè. * Dixeruntq; 9
Moyses & sacerdotes Leuitici gene-
ris ad omnem Israelem: Attende, &
audi Israel: hodie factus es populus
Domini Dei tui: * audies vocẽ eius, 10
& facies mandata atq; iustitias, quas
ego præcipio tibi. * Præcepitq; Moy- 11
ses populo in die illo, dicens: * Hi sta- 12
bunt ad benedicendum populo su-
per montem Garizim, Iordane trans-
misso: Simeon, Leui, Iudas, Issachar,
Ioseph, & Beniamin. * Et è regione 13
isti stabunt ad maledicẽdum in mon- C
te Hebal: Ruben, Gad, & Aser, & Za-
Dan. 9. e. 11 bulon, Dan & Nephthali. * Et pro- 14
nunciabunt Leuitæ, dicentq; ad om-
nes viros Israel excelsa voce: * Ma- 15
ledictus homo, qui facit sculptile &
conflatile, abominationem Domi-
ni, opus manuum artificum, ponetq;
illud in abscondito. & respondebit
omnis populus, & dicet: Amen. * Ma- 16
ledictus qui nõ honorat patrẽ suum,

& matrem. & dicet omnis populus:
17 Amen. * Maledictus qui transfert ter-
minos proximi sui. & dicet omnis
18 populus: Amen. * Maledictus qui er-
rare facit cæcum in itinere. & dicet
19 omnis populus: Amen. * Maledictus
qui peruertit iudicium aduenæ, pu-
pilli, & viduæ. & dicet omnis popu-
20 lus: Amen * Maledictus qui dormit
D cum vxore patris sui, & reuelat ope-
rimentum lectuli eius. & dicet om-
21 nis populus: Amen. * Maledictus qui
dormit cum omni iumento & di-
22 cet omnis populus: Amen. * Male-
dictus qui dormit cum sorore sua,
filia patris sui, vel matris suæ. & di-
23 cet omnis populus: Amen. * Ma-
ledictus qui dormit cum socru sua.
24 & dicet omnis populus: Amen. * Ma-
ledictus qui clàm percusserit proxi-
mum suum. & dicet omnis populus:
25 Amen. * Maledictus qui accipit mu-
nera, vt pareutiat animam sangui-
nis innocentis. & dicet omnis popu-
26 lus: Amen. * Maledictus qui non per-
manet in sermonibus legis huius, nec
eos opere perficit. & dicet omnis po-
pulus: Amen.

CAP. XXVIII.

1 SI autem audieris vocem Domini
A Dei tui, vt facias atque custodias
omnia mandata eius, quæ ego præci-
pio tibi hodie, faciet te Dominus
Deus tuus excelsiorem cunctis gen-
2 tibus, quæ versantur in terra. * Ve-
nientq; super te vniuersę benedictio-
nes istæ, & apprehendent te: si tamen
3 præcepta eius audieris. * Benedictus
tu in ciuitate, & benedictus in agro.
4 * Benedictus fructus vẽtris tui, & fru-
ctus terræ tuæ, fructusq; iumẽtorum
tuorum, greges armẽtorum tuorum,
5 & caulæ ouium tuarum. * Benedicta
horrea tua, & benedictę reliquiæ tuę.
6 * Benedictus eris tu ingrediẽs & egre-
7 diens. * Dabit Dominus inimicos
tuos, qui consurgunt aduersum te,
corruentes in cõspectu tuo: per vnam
viam venient contra te, & per septem
8 fugient à facie tua. * Emittet Ł omi-
nus benedictionem super cellaria tua,
& super omnia opera manuum tua-
rum: benedicetque tibi in terra, quam
9 acceperis. * Suscitabit te Dominus si-
bi in populum sanctum, sicut iura-
uit tibi: si custodieris mandata Do-
mini Dei tui, & ambulaueris in viis
10 eius. * Videbuntque omnes terrarum
populi quòd nomen Domini inuo-

catum

carum sit super te, & timebunt te. B
* Abundare te faciet Dominus om- 11
nibus bonis, fructu vteri tui, & fru-
ctu iumentorum tuorum, fructu ter-
C ræ tuæ, quam iurauit Dominus pa-
tribus tuis vt daret tibi. ¶Aperiet Do- 12
minus thesaurum suũ optimum, cæ-
lum, vt tribuat pluuiam terræ tuæ in
tempore suo: benedicetq; cũctis ope-
ribus manuum tuarum. Et fœnerabis
gentibus multis, & ipse à nullo fœ-
nus accipies. * Constituet te Domi- 13
nus in caput, & non in caudam: &
eris semper suprà, & nõ subter: si ta-
men audieris mandata Domini Dei
tui quæ ego præcipio tibi hodie, & cu-
stodieris & feceris, * ac non declina- 14
ueris ab eis nec ad dexteram, nec ad
S sinistrã, nec secutus fueris deos alie-
nos, neque colueris eos. * ¶Quòd si 15
audire nolueris vocem Domini Dei
tui, vt custodias, & facias omnia mã-
data eius & ceremonias, quas ego
præcipio tibi hodie, venient super te
omnes maledictiones istæ, & appre-
hendent te. * Maledictus eris in ciui- 16
tate, maledictus in agro. * Maledi- 17
ctum horreũ tuum, & maledictæ re-
liquiæ tuæ. * Maledictus fructus ven- 18
tris tui, & fructus terræ tuæ, arméta
boum tuorum, & greges ouium tua-
rum. * Maledictus eris ingrediens, & 19
maledictus egrediens. * Mittet Domi- 20
nus super te famem & esuriem, & in-
crepationem in omnia opera tua, quæ
tu facies: donec conterat te, & perdat C
velociter, propter adinuentiones tuas
pessimas in quibus reliquisti me. * Ad- 21
iungat tibi Dominus pestiléciam, do-
D nec consumat te de terra, ad quam in-
grediéris possidendam. ¶Percutiat te 22
Dominus egestate, febri & frigore,
ardore & æstu, & aëre corrupto ac
rubigine, & persequatur donec per-
eas. * Sit cælum, quod supra te est, 23
æneum: & terra, quam calcas, ferrea.
* Det Dominus imbrem terræ tuæ 24
puluerem, & de cælo descendat super
te cinis, donec conteraris. * Tradat te 25
Dominus corruentẽ ante hostes tuos.
per vnam viam egrediaris cõtra eos,
& per septem fugias, & dispergaris
per omnia regna terræ. * sitque ca- 26
dauer tuum in escam cunctis volati-
libus cæli, & bestiis terræ, & non sit
qui abigat. * Percutiat te Dominus vl- 27
cere Ægypti, & partem corporis, per
quam stercora egerũtur, scabie quo-
que & prurigine: ita vt curari ne-

*Leui. 26. b. 14
Thren. 2. f. 17
Malac. 2. a. 2
Baruc. 1. d 20

28 queas. * Percutiat te Dominus amen-
29 tia & cæcitate ac furore mentis, * &
palpes in meridie sicut palpare solet
cæcus in tenebris, & non dirigas vias
tuas. Omniq; tempore calumniam
sustineas, & opprimaris violẽtia, nec
30 habeas qui liberet te. * Vxorem acci-
pias, & alius dormiat cũ ea. Domum
ædifices, & non habites in ea. Plan-
tes vineam, & non vindemies eam.
31 * Bos tuus immoletur coram te, &
non comedas ex eo. Asinus tuus ra-
D piatur in cõspectu tuo, & nõ reddatur
tibi. Oues tuæ dentur inimicis tuis,
32 & nõ sit qui te adiuuet. * Filij tui &
filiæ tuæ tradantur alteri populo, vi-
dentibus oculis tuis, & deficientibus
ad conspectũ eorum tota die, & non E
33 sit fortitudo in manu tua. ¶Fructus
terræ tuæ, & omnes labores tuos
comedat populus, quẽ ignoras: & sis
semper calumniam sustinens, & op-
34 pressus cunctis diebus, * & stupens ad
terrorem eorum quæ videbunt oculi
35 tui. * Percutiat te Dñs vlcere pessimo
in genibus & in suris, sanarique non
possis à planta pedis vsq; ad verticem
36 tuum. * ducet te Dominus, & regem
tuum, quem constitueris super te, in
gentem, quam ignoras tu & patres
tui: & seruies ibi diis alienis, ligno, &
37 lapidi. * Et eris perditus in prouer-
bium ac fabulam omnibus populis,
ad quos te introduxerit Dominus.
38 * a Sementem multam iacies in ter-
ram, & modicum congregabis: quia
39 locustæ deuorabũt omnia. * Vineam
plantabis, & fodies: & vinum non
bibes, nec colliges ex ea quippiam:
40 quoniam vastabitur vermibus. * Oli-
uas habebis in omnibus terminis tuis,
& non vngẽris oleo: quia defluent,
41 & peribunt. * Filios generabis & fi-
lias, & non frueris eis: quoniam du-
42 centur in captiuitatem. * Omnes ar-
E bores tuas & fruges terræ tuæ rubigo
43 consumet. * Aduena, qui tecum ver-
satur in terra, ascendet super te, eritq;
sublimior: tu autem descendes, & eris
44 inferior. * Ipse fœnerabit tibi, & tu
non fœnerabis ei. Ipse erit in caput, &
45 tu eris in caudam. * Et venient super
te omnes maledictiones istæ, & perse-
quentes apprehendent te, donec in-
tereas: quia nõ audisti vocem Domi-
ni Dei tui, nec seruasti mãdata eius &
46 ceremonias, quas præcepit tibi. ¶Er- F
unt in te signa atque prodigia, & in
semine tuo vsque in sempiternum:

a Mich. 6. d. 15
Aggæi 1. b. 6

°eo quód non seruieris Dño Deo tuo 47
in gaudio, cordisq; lætitia, propter re-
rum omnium abundátiam: ° seruies 48
inimico tuo, quem immittet tibi Do-
minus, in fame, & siti, & nuditate, &
omni penuria: & ponet iugum fer-
reum super ceruicem tuam, donec te
conterat. Adducet Dominus super 49
te Gentem de longinquo, & de extre-
mis terræ finibus in similitudinem
aquilæ volantis cum impetu: cuius
linguam intelligere nó possis: ° Gen- 50
tem procacissimam, quæ non deferat
seni, nec misereatur paruuli, ° & de- 51
uoret fructum iumentorum tuorum,
ac fruges terræ tuæ: donec intereas, &
non relinquat tibi triticum, vinum,
& oleum, armenta boum, & greges
ouium: donec te disperdat, ° & con- 52
terat in cunctis vrbibus tuis, & de-
struantur muri tui firmi atque subli-
mes, in quibus habebas fiduciam in
omni Terra tua. ᵇ Obsideberis intra
portas tuas in omni Terra tua, quam F
dabit tibi Dominus Deus tuus: ° & 53
comedes fructum vteri tui, & carnes
filiorum tuorú & filiarum tuarum,
quas dederit tibi Dñs Deus tuus, in
angustia & vastitate qua opprimet te
hostis tuus. Homo delicatus in te, 54
& luxuriosus valde, inuidebit fratri
suo, & vxori quæ cubat in sinu suo,
° ne det eis de carnibus filiorum suo- 55
rum, quas comedet: eo quód nihil
aliud habeat in obsidione & penuria,
qua vastauerint te inimici tui intra
omnes portas tuas. ° Tenera mulier 56
& delicata, quæ super terram ingredi
non valebat, nec pedis vestigium fi-
gere propter mollitiem & teneritudi-
nem nimiam, inuidebit viro suo, qui
cubat in sinu eius, super filij & filiæ
carnibus, ° & illuuie secundarum, 57
quæ egrediuntur de medio feminum
eius, & super liberis qui eadem hora
nati sunt. comedent enim eos clàm
propter rerum omnium penuriam in
obsidione & vastitate, qua opprimet
te inimicus tuus intra portas tuas.
° Nisi custodieris & feceris omnia 58
verba legis huius, quæ scripta sunt in
hoc volumine, & timueris nomẽ eius
gloriosum & terribile, hoc est, Domi-
num Deum tuum: ° augebit Domi- 59
nus plagas tuas, & plagas seminis tui,
plagas magnas & perseuerantes, in-
firmitates pessimas & perpetuas. ° & 60
cóuertet in te omnes afflictiones Ægy- G
pti, quas timuisti, & adhærebunt ti-

61 bi: ° Insuper & vniuersos languores,
& plagas, quæ non sunt scriptæ in
volumine legis huius, inducet Domi-
62 nus super te, donec te cóterat: & re-
manebitis pauci numero, qui prius
eratis sicut astra cæli præ multitu-
dine, quoniam non audisti vocem
63 Domini Dei tui. ° Et sicut antè læta-
tus est Dominus super vos, bene vo-
bis faciens, vosque multiplicans: sic
lætabitur disperdens vos atque sub-
uertens, vt auferamini de Terra, ad
64 quam ingredieris possidendam. ° Di-
sperget te Dominus in omnes popu-
los à summitate terræ vsque ad ter-
minos eius: & seruies ibi dijs alie-
nis, quos & tu ignoras & patres
65 tui, lignis & lapidibus. ° In genti-
bus quoque illis non quiesces, ne-
que erit requies vestigio pedis tui.
Dabit enim tibi Dominus ibi cor pa-
uidum, & deficientes oculos, & ani-
66 mam consumptam mœrore: ° Et erit
vita tua quasi pendens ante te. Ti-
mebis nocte & die, & non credes
67 vitæ tuæ ° Mané dices: Quis mihi det
vesperum? & vespere: Quis mihi det
mane? propter cordis tui formidi-
nem, qua terreberis, & propter ea,
68 quæ tuis videbis oculis. ° Reducet te
Dominus classibus in Ægyptum per
viam de qua dixit tibi vt eam am-
pliùs non videres. Ibi vendêris ini-
micis tuis in seruos & ancillas, &
non erit qui emat.

CAP. XXIX.

1 HÆc sunt verba fœderis quod
A præcepit Dominus Moysi vt fe-
riret cum filiis Israel in Terra Moab:
præter illud fœdus, quod cum eis pe-
2 pigit in Horeb. ° Vocauitq; Moyses
omnem Israel, & dixit ad eos: ᵃ Vos
vidistis vniuersa, quæ fecit Dominus
coram vobis in Terra Ægypti Pha-
raoni, & omnibus seruis eius, vniuer-
3 sæq; terræ illius, ° tẽtationes magnas,
quas viderunt oculi tui, signa illa,
4 portentaque ingentia, ° & non dedit
vobis Dominus cor intelligens, &
oculos videntes, & aures quę possunt
audire, vsque in præsentem diem.
5 ° ᵇ Adduxit vos quadraginta annis
per desertum: non sunt attrita vesti-
menta vestra, nec calceamẽta pedum
vestrorum vetustate cósumpta sunt.
6 ° Panem non comedistis, vinum &
siceram non bibistis: vt sciretis quia
7 ego sum Dominus Deus vester. ° Et
venistis ad hunc locum: ᵇ egressusq;

ᵇ Baruc. 2. 3 Thren. 4. 10

ᵃ Exod. 19. 4

ᵇ Sup. 8. 2

ᵇ Sup. 3. a. 1

est

est Sehon rex Hesebon, & Og rex
Basan, occurrétes nobis ad pugnam.
Et percussimus eos, * & tulimus ter- 8
ram eorum, ac tradidimus possiden- B
dam Ruben & Gad, & dimidiæ tri-
bui Manasse. * Custodite ergo verba 9
pacti huius, & implete ea: vt intelli-
gatis vniuersa quæ facitis. ¶ vos sta- 10
tis hodie cuncti coram Domino Deo
vestro, principes vestri, & tribus, ac
maiores natu, atque doctores, omnis
populus Israel, * liberi & vxores ve- 11
stræ, & aduena qui tecum moratur
in castris, exceptis lignorum cæsori-
bus, & his, qui comportant aquas:
* vt transeas in fœdere Domini Dei 12
tui, & in iureiurando quod hodie
Dominus Deus tuus percutit tecum:
* vt suscitet te sibi in populum, & 13
ipse sit Deus tuus sicut locutus est tibi,
& sicut iurauit patribus tuis, Abra-
ham, Isaac, & Iacob. * Nec vobis 14
solis ego hoc fœdus ferio, & hæc iu-
ramenta confirmo, * sed cunctis præ- 15
sentibus & absentibus. * Vos enim 16
nostis quo modo habitauerimus in
Terra Ægypti, & quo modo transie-
rimus per medium nationum, quas C
transeuntes * vidistis abominationes 17
& sordes, id est, idola eorum, lignum
& lapidem, argentum & aurum, quæ
colebant. * Ne forte sit inter vos vir 18
aut mulier, familia aut tribus, cuius
cor auersum est hodie à Domino Deo
nostro: vt vadat & seruiat diis illa-
rum Gentium: & sit inter vos radix
germinans fel & amaritudinem.
¶ Cumque audierit verba iuramenti 19
huius, benedicat sibi in corde suo, di-
cens: Pax erit mihi, & ambulabo in
prauitate cordis mei: & absumat
ebria sitientem, * & Dominus non 20
ignoscat ei: sed tunc quammaximè
furor eius fumet, & zelus contra ho-
minem illum, & sedeant super eum
omnia maledicta, quæ scripta sunt
in hoc volumine: & deleat Domi-
nus nomen eius sub cælo, * & consu- 21
mat eum in perditionem ex omni-
bus tribubus Israel, iuxta maledictio-
nes, quæ in Libro legis huius ac fœ-
deris continentur. * Dicetque sequens 22
generatio, & filij qui nascentur dein-
ceps, & peregrini, qui de longe ve-
nerint, videntes plagas Terræ illius,
& infirmitates, quibus eam afflixe- D
rit Dominus, * sulphure & salis ar- 23
dore comburens, ita vt vltrà non
seratur, nec virens quippiam germi-
net, in exemplum [a] subuersionis So-
domæ & Gomorrhæ, Adamæ & Se-
boim, quas subuertit Dominus in ira
24 & furore suo. * Et dicent omnes
Gétes: [b] Quare sic fecit Dominus ter-
ræ huic? quæ est hæc ira furoris eius
25 immensa? * Et respondebunt: Quia
dereliquerút pactum Domini, quod
pepigit cum patribus eorum, quan-
26 do eduxit eos de Terra Ægypti: * &
seruierunt diis alienis, & adorauer-
unt eos, quos nesciebant, & quibus
27 non fuerant attributi: ¶ idcirco ira-
tus est furor Domini contra Terram
istam, vt induceret super eam omnia
maledicta, quæ in hoc volumine scri-
28 pta sunt: * & eiecit eos de Terra sua
in ira & in furore, & in indignatio-
ne maxima, proiecitque in Terrá alie-
29 nam, sicut hodie cóprobatur. * Abs-
condita, Domino Deo nostro: quæ
manifesta sunt, nobis & filiis nostris
vsque in sempiternum, vt faciamus
vniuersa verba legis huius.

[a] Gen. 19. c. 24

[b] 3. Reg. 9. b. 8 Ierem. 22. b. 8

CAP. XXX.

1 A CVm ergo venerint super te om-
nes sermones isti, benedictio, si-
ue maledictio, quam proposui in
conspectu tuo: & ductus pœnitudi-
ne cordis tui in vniuersis gentibus,
in quas disperserit te Dominus Deus
2 tuus, * & reuersus fueris ad eum, &
obedieris eius imperiis, sicut ego ho-
die præcipio tibi, cum filiis tuis, in
toto corde tuo, & in tota anima tua:
3 * reducet Dominus Deus tuus capti-
uitatem tuam, ac miserebitur tui, &
rursum congregabit te de cunctis po-
4 pulis, in quos te antè dispersit. * Si
ad cardines cæli fueris dissipatus, in-
5 de te retrahet Dñs Deus tuus, * &
[c] assumet, atque introducet in Ter-
ram, quam possederunt patres tui,
& obtinebis eam: & benedicens tibi,
B maioris numeri te esse faciet quàm
6 fuerút patres tui. * Circumcidet Do-
minus Deus tuus cor tuum, & cor se-
minis tui: vt diligas Dominũ Deum
tuum in toto corde tuo, & in tota
7 anima tua, vt possis viuere. * Om-
nes autem maledictiones has con-
uertet super inimicos tuos, & eos,
8 qui oderunt te & persequuntur. ¶ Tu E
autem reuerteris, & audies vocem
Domini Dei tui: faciesque vniuersa
mandata quæ ego præcipio tibi ho-
9 die: * & abundare te faciet Dominus
Deus tuus in cunctis operibus ma-
nuum tuarum, in sobole vteri tui, &

[c] 2. Mac. 1. f. 29

in fructu iumentorum tuorum, in
vbertate terræ tuæ, & in rerum om-
nium largitate. Reuertetur enim Do-
minus, vt gaudeat super te in omni-
bus bonis, sicut gauisus est in patri-
bus suis: * si tamen audieris vocem 10
Domini Dei tui, & custodieris præ-
cepta eius & cæremonias, quæ in hac C
lege conscripta sunt: & reuertaris ad
Dominũ Deum tuum in toto corde
tuo, & in tota anima tua. * Manda- 11
tum hoc, quod ego præcipio tibi ho-
die, non supra te est, neq; procul po-
situm, * nec in cælo situm, vt possis 12
dicere: ᵃ Quis nostrum valet ad cæ-
lum ascendere, vt deferat illud ad
nos, & audiamus atq; opere com-
pleamus? * Neque trans mare posi- 13
tum: vt causeris, & dicas: Quis ex
nobis poterit transfretare mare, & il-
lud ad nos vsque deferre: vt possimus
audire & facere quod præceptũ est?
* Sed iuxta te est sermo valde, in ore 14
tuo, & in corde tuo, vt facias illum.
Considera quòd hodie proposue- 15
rim in conspectu tuo vitam & bo-
num, & econtrario mortem & ma-
lum: * vt diligas Dominum Deum 16
tuum, & ambules in viis eius, & cu-
stodias mandata illius ac cæremonias
atque iudicia: & viuas, atque multi- D
plicet te, benedicatq; tibi in Terra, ad
quam ingredieris possidendam. * Si 17
autem auersum fuerit cor tuum, &
audire nolueris, atq; errore deceptus
adoraueris deos alienos, & seruieris
eis: * prædico tibi hodie quòd pereas, 18
& paruo tempore moreris in Terra,
ad quam, Iordane transmisso, ingre-
dieris possidendam. * Testes inuoco 19
hodie cælum & terram, quod propo-
suerim vobis vitam & mortem, bene-
dictionem & maledictionem. Elige
ergo vitam, vt & tu viuas, & semen
tuum: * & diligas Dominum Deum 20
tuum, atque obedias voci eius, & illi
adhæreas (ipse est enim vita tua, &
longitudo dierum tuorum) vt habi-
tes in Terra, pro qua iurauit Domi-
nus patribus tuis, Abraham, Isaac, &
Iacob, vt daret eam illis.

ᵃ Rom. 10. 6

CAP. XXXI.

ABiit itaque Moyses, & locutus 1
est omnia verba hæc ad vniuer- A
sum Israel, * & dixit ad eos: Centum 2
viginti annorũ sum hodie, non pos-
sum vltrà egredi, & ingredi, præser-
tim cum & Dominus dixerit mihi:
ᵇ Non transibis Iordanẽ istum. * Do- 3

ᵇ Sup. 3. 27. Num. 27. 13

minus ergo Deus tuus transibit ante
te: ipse delebit omnes gentes has in
cõspectu tuo, & possidebis eas: & Io-
sue iste transibit ante te, sicut locutus
4 est Dominus. * Faciet{q}; Dominus eis
ᶜ sicut fecit Sehon & Og regibus A-
morrhæorum, & terræ eorum, dele-
5 bitque eos. Cùm ergo & hos tradi-
derit vobis, similiter facietis eis sicut
6 præcepi vobis. * ᵈ Viriliter agite, &
B confortamini: nolite timere, nec
paueatis ad conspectum eorum: quia
Dominus Deus tuus ipse est ductor
tuus, & nõ dimittet, nec derelinquet
7 te. * Vocauitq; Moyses Iosue, & di-
xit ei coram omni Israel: ᵉ Cõfortare,
& esto robustus: tu enim introduces
populum istum in Terram, quam da-
turum se patribus eorum iurauit Do-
8 minus, & tu eam sorte diuides. * Et
Dominus qui ductor est vester, ipse
erit tecum: non dimittet, nec dereliu-
9 quet te: noli timere, nec paueas. * Scri-
psit itaq; Moyses legem hanc, & tra-
didit eam sacerdotibus filiis Leui, qui
portabant arcam fœderis Domini, &
10 cunctis senioribus Israel. * Præcepitq;
C eis, dicens: Post septem annos, anno
remissionis, in sollẽnitate tabernacu-
11 lorum, * conuenientibus cunctis ex
Israel, vt appareant in conspectu Do-
mini Dei tui in loco, quẽ elegerit Do-
minus, leges verba legis huius coram
12 omni Israel, audientibus eis, * & in
vnum omni populo cõgregato, tam
viris quàm mulieribus, paruulis, &
aduenis, qui sunt intra portas suas: vt
audientes discant, & timeant Domi-
num Deum vestrum, & custodiant,
impleãtq; omnes sermones legis hu-
13 ius. * filij quoq; eorũ qui nunc igno-
rant; vt audire possint, & timeãt Do-
minum Deum suum cunctis diebus
quibus versantur in Terra, ad quam
vos, Iordane transmisso, pergitis ob-
14 tinendam. * Et ait Dñs ad Moysen:
D Ecce propè sunt dies mortis tuæ: vo-
ca Iosue, & state in tabernaculo te-
stimonij, vt præcipiam ei. Abierunt
ergo Moyses & Iosue, & steterunt in
15 tabernaculo testimonij: * apparuitq;
Dominus ibi in columna nubis, quæ
16 stetit in introitu tabernaculi. Dixit-
que Dñs ad Moysen: Ecce tu dor-
mies cũ patribus tuis, & populus iste
cõsurgẽs fornicabitur post deos alie-
nos in Terra, ad quã ingreditur vt ha-
bitet in ea: ibi derelinquet me, & irri-
tum faciet fœdus, quod pepigi cũ eo.

ᶜ Num. 21. c. 24
ᵈ Sup. 7. a. 8
ᵉ Iosue. 1. b. 6 3. Reg. 2. a. 2

* Et irascetur furor meus contra eum 17
in die illo: & derelinquam eum, &
abscondam faciem meã ab eo, & erit
in deuorationem: inuenient eũ omnia mala & afflictiones, ita vt dicat in
illo die: Verè quia non est Deus mecum, inuenerunt me hæc mala. * Ego 18
autem abscondam, & celabo faciem
meã in die illo propter omnia mala, E
quæ fecit, quia secutus est deos alienos. * Nunc itaque scribite vobis can- 19
ticum istud, & docete filios Israeli vt
memoriter teneant, & ore decantent,
& sit mihi carmen istud pro testimonio inter filios Israel. * Introducam 20
enim eum in Terram, pro qua iuraui
patribus eius, lacte & melle manantem. Cumque comederint, & saturati, crassíq; fuerint, auertentur ad deos
alienos, & seruient eis: detrahentque
mihi, & irritum facient pactũ meum.
* Postquam inuenerint eum mala 21
multa & afflictiones, respondebit ei
canticum istud pro testimonio, quod F
nulla delebit obliuio ex ore seminis
sui. Scio enim cogitationes eius, quæ
facturus sit hodie, antequam introducam eum in Terram, quam ei pollicitus sum. Scripsit ergo Moyses 22
canticum, & docuit filios Israel.
* Præcepitque Dominus Iosue filio 23
Nun, & ait: Confortare, & esto robustus: tu enim introduces filios Israel in Terram, quam pollicitus sum,
& ego ero tecum. * Postquam ergo 24
scripsit Moyses verba legis huius in
volumine, atque compleuit: * præce- 25
pit Leuitis, qui portabant arcam fœderis Domini, dicens: * Tollite librum 26
istum, & ponite eum in latere arcæ G
fœderis Domini Dei vestri: vt sit ibi
contra te in testimonium. * Ego enim 27
scio contentionem tuam, & ceruicem
tuam durissimam. Adhuc viuente me
& ingrediente vobiscũ, semper contentiosè egistis contra Dominum:
quanto magis cùm mortuus fuero?
* Congregate ad me omnes maiores 28
natu per tribus vestras, atque doctores, & loquar audientibus eis sermones istos, & inuocabo contra eos cælum & terram. * Noui enim quòd 29
post mortem meam iniquè agetis, &
declinabitis citò de via, quam præcepi vobis: & occurrent vobis mala in
extremo tempore, quando feceritis
malum in conspectu Domini, vt irritetis eum per opera manuum vestrarum. * Locutus est ergo Moy- 30
ses, audiente vniuerso cœtu Israel
verba carminis huius, & ad finem
vsque compleuit.

CAP. XXXII.

1 AVdite cæli quæ loquor, audiat
A terra verba oris mei.
2 * Côcrescat vt pluuia doctrina mea,
fluat vt ros eloquium meum, quasi
imber super herbam, & quasi stillæ
super gramina.
3 * Quia nomen Domini inuocabo:
date magnificentiam Deo nostro.
4 * Dei perfecta sunt opera, & omnes
viæ eius iudicia: Deus fidelis, & absque vlla iniquitate, iustus & rectus.
5 * Peccauerunt ei, & non filij eius
in sordibus: generatio praua atque
peruersa.
6 * Hæccine reddis Domino popule
stulte & insipiens? numquid non ipse
est pater tuus, qui possedit te, & fecit, & creauit te?
7 * [a]Memento dierum antiquorum, [a]Iob.8.b.8
cogita generationes singulas: interroga patrem tuum, & annunciabit
tibi: maiores tuos, & dicent tibi.
8 * Quãdo diuidebat Altissimus gen-
B tes: quando separabat filios Adam,
constituit terminos populorum iuxta
numerum filiorum Israel.
9 * Pars autem Domini, populus eius:
Iacob funiculus hereditatis eius.
10 * Inuenit eum in terra deserta, in
loco horroris, & vastæ solitudinis:
circumduxit eum, & docuit: & custodiuit quasi pupillam oculi sui.
11 * Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans, expandit alas suas, & assumpsit
eum, atq; portauit in humeris suis.
12 * Dominus solus dux eius fuit: &
non erat cum eo Deus alienus.
13 * Constituit eum super excelsam
terram: vt comederet fructus agrorum, vt sugeret mel de petra, oleumque de saxo durissimo.
14 * Butyrum de armento, & lac de
C ouibus cum adipe agnorum, & arietum filiorum Basan: & hircos cum
medulla tritici, & sanguinem vuæ biberet meracissimum.
15 Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit: incrassatus, impinguatus,
dilatatus, dereliquit Deum factorem
suum, & recessit à Deo salutari suo.
16 * Prouocauerunt eum in diis alienis, & in abominationibus ad iracundiam concitauerunt.

* Immolauerunt dæmoniis & non 17
Deo, diis, quos ignorabant: noui re-
centesque venerunt, quos non colue-
runt patres eorum.
* Deum, qui te genuit dereliquisti, 18
& oblitus es Domini creatoris tui.
* Vidit Dominus, & ad iracun- 19
diam concitatus est: quia prouocaue-
runt eum filij sui & filiæ.
* Et ait: Abscondam faciem meam 20
ab eis, & considerabo nouissima eo-
rum: generatio enim peruersa est, &
infideles filij.
* Ipsi me prouocauerunt in eo, qui 21
non erat Deus, & irritauerunt in va-
nitatibus suis: & [b] ego prouocabo eos
in eo, qui non est populus, & in gen-
te stulta irritabo illos. D
* Ignis succensus est in furore meo, 22
& ardebit vsq; ad inferni nouissima:
deuorabitq; terram cũ germine suo,
& montium fundamenta comburet.
* Congregabo super eos mala, & sa- 23
gittas meas complebo in eis.
* Consumentur fame, & deuora- 24
bũt eos aues morsu amarissimo: den-
tes bestiarum immittam in eos, cum
furore trahentium super terram, at-
que serpentium.
* Foris vastabit eos gladius, & intus 25
pauor, iuuenem simul ac virginem,
lactentem cum homine sene.
* Dixi: Vbinam sunt? cessare faciam 26
ex hominibus memoriam eorum.
* Sed propter iram inimicorum dis- 27
tuli: ne forte superbirẽt hostes eorũ,
& dicerent: Manus nostra excelsa, &
non Dominus, fecit hæc omnia.
* Gens absque consilio est, & sine 28
prudentia.
* [b] Vtinã saperent, & intelligerent, 29
ac nouissima prouiderent.
* Quo modo persequatur vnus mil- 30
le, & duo fugent decem millia? non-
ne ideo, quia Deus suus vendidit eos,
& Dominus conclusit illos? E
* Non enim est Deus noster vt dij 31
eorum: & inimici nostri sunt iudices.
* De vinea Sodomorũ, vinea eorũ, 32
& de suburbanis Gomorrhæ: vua eo-
rum vua fellis, & botri amarissimi.
* Fel draconum vinum eorum, & 33
venenum aspidum insanabile.
* Nonne hæc cõdita sunt apud me, 34
& signata in thesauris meis?
* [b] Mea est vltio, & ego retribuam 35
in tempore, vt labatur pes eorum: iu-
xta est dies perditionis, & adesse fe-
stinant tempora.

[a] Rom. 10. d. 19
Ierem. 25. c. 14
[b] Ierem. 9. c. 12
[b] Eccli. 28. a. 1
Rom. 12. d. 19
Heb. 10. f. 30

36 * Iudicabit Dñs populũ suum, & in
seruis suis miserebitur: videbit quòd
infirmata sit manus, & clausi quoq;
defecerunt, residuiq́, cõsumpti sunt.
37 * Et dicet: [a] Vbi sunt dij eorum, in
quibus habebant fiduciam?
38 * De quorum victimis comedebant
adipes, & bibebant vinum libaminũ:
surgant, & opitulentur vobis, & in
F necessitate vos protegant.
39 * [b] Videte quòd ego sim solus, &
non sit alius Deus præter me: ego oc-
cidam, & ego viuere faciam: percu-
tiam, & ego sanabo, [c] & non est qui
de manu mea possit eruere.
40 * Leuabo ad cælum manum meã,
& dicam: Viuo ego in æternum.
41 * Si acuero vt fulgur gladiũ meum,
& arripuerit iudicium manus mea:
reddam vltionem hostibus meis, &
his qui oderunt me retribuam.
42 * Inebriabo sagittas meas sanguine,
& gladius meus deuorabit carnes, de
cruore occisorum, & de captiuitate,
nudati inimicorum capitis.
43 * Laudate gentes populum eius,
quia sanguinem seruorum suorum
vlciscetur: & vindictam retribuet in
hostes eorum, & propitius erit terræ
populi sui.
44 * Venit ergo Moyses, & locutus est
G omnia verba cantici huius in auribus
populi, ipse & Iosue filius Nun.
45 * Compleuitque omnes sermones
istos, loquens ad vniuersum Israel.
46 * & dixit ad eos: Ponite corda vestra
in omnia verba, quæ ego testificor
vobis hodie: vt mandetis ea filiis ve-
stris custodire & facere, & implere
vniuersa quæ scripta sunt legis huius:
47 * quia non incassum præcepta sunt
vobis, sed vt singuli in eis viuerent;
quæ facientes lõgo perseueretis tem-
pore in Terra, ad quã, Iordane trans-
misso, ingredimini possidendam.
48 * Locutusque est Dominus ad Moy-
49 sen in eadem die, dicens: * Ascende
in montem istum Abarim, id est,
transituum, in Montem Nebo, qui est
in Terra Moab contra Iericho: & vi-
de Terram Chanaan, quam ego tra-
dam filiis Israel obtinendam, & mo-
50 rere in monte. * Quem conscendens
iungẽris populis tuis, [a] sicut mortuus
est Aaron frater tuus in monte Hor,
51 & appositus populis suis: * [b] quia præ-
uaricati estis contra me in medio fi-
liorum Israel ad Aquas contradictio-
nis in Cades deserti Sin: & non san-

[a] Ierem. 2. f. 28
[b] 1 Reg. 2. a. 6
Tob. 13. a. 2
Sap. 16. b. 13
[c] Iob 10. b. 7
2 Mac. 7. b. 6
[a] Num. 27. c. 13. & 20. d. 25
[b] Num. 20. a. 4. & 27. c. 14

ctifi-

ctificaſtis me inter filios Iſrael. * Ecõ- 52
tra videbis terram, & non ingredieris
in eam, quam ego dabo filiis Iſrael.

CAP. XXXIII.

HÆc eſt benedictio, qua benedixit 1
Moyſes, homo Dei, filiis Iſrael A
ante mortem ſuam.
* Et ait: Dominus de Sinai venit, & 2
de Seir ortus eſt nobis: apparuit de
monte Pharan, & cum eo ſanctorum
millia. In dextera eius ignea lex.
*Sap.3.a.1 * Dilexit populos, *omnes ſancti in 3
manu illius ſunt: & qui appropin-
quant pedibus eius, accipient de do-
ctrina illius.
* Legem præcepit nobis Moyſes, 4
hereditatem multitudinis Iacob.
* Erit apud rectiſſimum rex, con- 5
gregatis principibus populi cum tri-
bubus Iſrael.
* Viuat Ruben, & non moriatur, 6
& ſit paruus in numero.
* Hæc eſt Iudæ benedictio: Audi 7
Domine vocẽ Iudæ, & ad populum B
ſuum introduc eum: manus eius pu-
gnabunt pro eo, & adiutor illius con-
tra aduerſarios eius erit.
* Leui quoque ait: Perfectio tua, & 8
doctrina tua viro ſancto tuo, quem
probaſti in tentatione, & iudicaſti ad
Aquas contradictionis. * Qui dixit 9
patri ſuo, & matri ſuæ; Neſcio vos;
& fratribus ſuis: Ignoro vos: & ne-
ſcierunt filios ſuos. Hi cuſtodierunt
eloquium tuum, & pactum tuũ ſer-
uauerunt, * iudicia tua ô Iacob, & le- 10
gem tuam ô Iſrael: ponent thymiama
in furore tuo, & holocauſtum ſuper
altare tuum. * Benedic Domine for- 11
titudini eius, & opera manuum il-
lius ſuſcipe. Percute dorſa inimico-
rum eius: & qui oderunt eum, non
conſurgant.
* Et Beniamin ait: Amantiſſimus 12
Domini habitabit confidenter in eo:
quaſi in thalamo tota die morabitur,
& inter humeros illius requieſcet.
* Ioſeph quoque ait: De benedictio- 13
ne Domini terra eius, de pomis cæli, C
& rore, atq. abyſſo ſubiacente. * De 14
pomis fructuum ſolis ac lunæ. * de 15
vertice antiquorum mõtium, de po-
mis collium æternorum: * & de fru- 16
gibus terræ, & de plenitudine eius.
*Exod.3.a.2 Benedictio illius, *qui apparuit in ru-
bo, veniat ſuper caput Ioſeph, & ſu-
per verticem nazaræi inter fratres
ſuos. * Quaſi primogeniti tauri 17
pulchritudo eius, cornua rhinoce-
rotis cornua illius: in ipſis ventila-
bit Gentes vſque ad terminos terræ.
hæ ſunt multitudines Ephraim: &
hæc millia Manaſſe.
18 * Et Zabulon, ait: Lætare Zabulon
in exitu tuo, & Iſſachar in taberna-
19 culis tuis. * Populos vocabunt ad
montem: ibi immolabunt victimas
iuſtitiæ. Qui inundationem maris
quaſi lac ſugent, & theſauros abſ-
conditos arenarum.
20 * Et Gad ait: Benedictus in latitu-
dine Gad: quaſi leo requieuit, cepitq;
21 brachiũ & verticem. * Et vidit prin-
cipatum ſuum, quòd in parte ſua do-
ctor eſſet repoſitus: qui fuit cũ prin-
cipibus populi, & fecit iuſtitias Do-
mini, & iudicium ſuum cum Iſrael.
22 * Dan quoque ait: Dan catulus leo-
D nis, fluet largiter de Baſan.
23 * Et Nephthali dixit: Nephthali ab-
undantia perfruetur, & plenus erit
benedictionibus Domini: mare &
meridiem poſſidebit.
24 * Aſer quoque ait: Benedictus in fi-
liis Aſer, ſit placens fratribus ſuis, &
25 tingat in oleo pedem ſuum. * Ferrum
& æs calceamentum eius. Sicut dies
iuuentutis tuæ, ita & ſenectus tua.
26 * Non eſt Deus alius vt Deus rectiſſi-
mi: aſcenſor cæli auxiliator tuus. Ma-
gnificentia eius diſcurrunt nubes,
27 * habitaculum eius ſurſum, & ſubter
brachia ſempiterna: eiiciet à facie tua
28 inimicum, dicetque: Contere. * Ha-
bitabit Iſrael confidenter, & ſolus,
Oculus Iacob in terra frumenti &
vini, cælique caligabunt rore.
29 * Beatus es tu Iſrael: quis ſimilis
tui popule, qui ſaluaris in Domino?
ſcutum auxilii tui, & gladius gloriæ
tuæ: negabunt te inimici tui, & tu
eorum colla calcabis.

CAP. XXXIIII.

1 ASCendit *ergo Moyſes de cam- *2. Mac 2.
A peſtribus Moab ſuper montem a.4
Nebo, in verticem Phaſga contra Ie- Sap.3.d.16
richo: oſtenditque ei Dominus om-
2 nem Terram Galaad vſque Dan, * &
vniuerſum Nephthali, terramq. Eph-
raim & Manaſſe, & omnem terram
3 Iuda vſque ad mare nouiſſimum, * &
auſtralem partem, & latitudinẽ cam-
pi Iericho ciuitatis palmarum vſque
4 Segor. * Dixitque Dominus ad eum:
B *Hæc eſt terra, pro qua iuraui Abra- *Gen.12.
ham, Iſaac, & Iacob, dicens: Semini b.7 & 15.
tuo dabo eam. Vidiſti eam oculis d.18
5 tuis, & non tranſibis ad illam. * Mor-

tuusque est ibi Moyses seruus Do-
mini, in terra Moab, iubente Domi-
no: * & sepeliuit eum in valle Terræ 6
Moab contra Phogor: & non cogno-
uit homo sepulchrum eius vsque in
præsentem diem. * Moyses centum & 7
viginti annorum erat quando mor-
tuus est: non caligauit oculus eius,
nec dentes illius moti sunt. * Fleue- 8
runtq. eum filij Israel in campestri- C
bus Moab triginta diebus: & com-
pleti sunt dies planctus lugentium
Moysen * Iosue verò filius Nun re- 9
pletus est Spiritu sapientiæ, quia
Moyses posuit super eū manus suas.
Et obedierunt ei filij Israel, feceruntque
sicut præcepit Dominus Moysi.
* Et non surrexit vltrà propheta in 10
Israel sicut Moyses, quem nosset
Dominus facie ad faciem, * in omni- 11
bus signis atque portentis, quæ misit D
per eum, vt faceret in Terra Ægypti
Pharaoni, & omnibus seruis eius,
vniuersæq; terræ illius, * & cunctam 12
manum robustam, magnaque mira-
bilia, quæ fecit Moyses coram vni-
uerso Israel.

LIBER IOSVE, HEBRAICE IEHOSVA.

CAP. I.

ET factum est post mortem 1
Moysi serui Domini, vt loque- A
retur Dominus ad Iosue filium
Nun, ministrū Moysi, & diceret ei:
* Moyses seruus meus mortuus est: 2
surge, & transi Iordanem istum tu &
omnis populus tecum, in Terram,
Deut.11.24 quam ego dabo filiis Israel. * ᵃOm- 3
nem locum, quem calcauerit vesti-
gium pedis vestri, vobis tradam, sicut
locutus sum Moysi. * A deserto & 4
Libano vsque ad fluuium magnum
Euphraten, omnis terra Hethæorum
vsque ad mare magnum contra solis
occasum erit terminus vester. * Nul- 5
lus poterit vobis resistere cunctis die-
Heb.13.5 bus vitæ tuæ. ᵇ sicut fui cum Moyse,
ita ero tecum: non dimittam, nec de-
Inf.3.b.7 relinquam te. * ᶜConfortare, & esto 6
Deut.31.6.f.23 robustus: tu enim sorte diuides po- B
3 Reg. 2. 2 pulo huic Terram, pro qua iuraui
patribus suis, vt traderem eam illis.
* Confortare igitur, & esto robustus 7
valde: vt custodias, & facias omnem
legem, quam præcepit tibi Moyses
seruus meus: ne declines ab ea ad de-
xteram vel ad sinistram, vt intelligas
8 cuncta quæ agis. * Non recedat vo-
lumē legis huius ab ore tuo: sed me-
ditaberis in eo diebus ac noctibus, vt
custodias & facias omnia quæ scri-
pta sunt in eo: tunc diriges viā tuam,
9 & intelliges eā. * Ecce præcipio tibi,
C confortare, & esto robustus. Noli
metuere, & noli timere: quoniam te-
cum est Dominus Deus tuus in om-
nibus ad quæcumque perrexeris.
10 * Præcepitq. Iosue principibus popu-
li, dicens: Transite per mediū castro-
rum, & imperate populo, ac dicite:
11 * Præparate vobis cibaria: quoniam
post diem tertium transibitis Iorda-
nem, & intrabitis ad possidendā Ter-
ram, quā Dominus Deus vester da-
12 turus est vobis. * Rubenitis quoque
& Gaditis, & dimidiæ tribui Manas-
13 se ait: * Mementote sermonis, quem
præcepit vobis Moyses famulus Dñi,
dicens: Dñs Deus vester dedit vo-
14 bis requiem, & omnē terrā. * ᵃVxo- Num.32.d.7
res vestræ, & filij, ac iumenta mane-
bunt in Terra, quam tradidit vobis
Moyses trans Iordanem: vos autem
transite armati ante fratres vestros,
omnes fortes manu, & pugnate pro
15 eis, * donec det Dominus requiē fra-
D tribus vestris sicut & vobis dedit, &
possideant ipsi quoque Terram, quam
Dominus Deus vester daturus est eis:
& sic reuertemini in Terram posses-
sionis vestræ, & habitabitis in ea, quā
vobis dedit Moyses famulus Domini
trans Iordanem contra solis ortum.
16 * Responderuntq; ad Iosue, atq. dixe-
runt: Omnia, quæ præcepisti nobis,
faciemus: & quocumq. miseris, ibi-
17 mus. * Sicut obediuimus in cunctis
Moysi, ita obediemus & tibi: tātum
sit Dñs Deus tuus tecū, sicut fuit cū
18 Moyse. * Qui contradixerit ori tuo,
& non obedierit cūctis sermonibus,
quos præceperis ei, moriatur. tu tan-
tùm confortare, & viriliter age.

CAP. II.

1 MIsit igitur Iosue filius Nun de
A Setim duos viros exploratores
in abscondito: & dixit eis: Ite, & con-
siderate Terram, vrbemque Iericho.
ᵃ qui pergentes ingressi sunt domum Iac.2.d.21
mulieris meretricis, nomine Rahab, Heb.11.f.31
2 & quieuerunt apud eam. * Nuncia-
tumque est regi Iericho, & dictum:
Ecce viri ingressi sunt huc per noctē

de

de filiis Israel, vt explorarent Ter-
ram. * Misitque rex Iericho ad Rahab 3
dicens: Educ viros, qui venerunt ad
te, & ingressi sunt domum tuam: ex-
ploratores quippe sunt, & omnem
Inf. 6. a. 17 Terram considerare venerunt. * Tol- 4
lensque mulier viros, abscondit, &
ait: Fateor, venerunt ad me, sed ne-
sciebam vnde essent: * cumque porta 5
clauderetur in tenebris, & illi pariter
exierunt, nescio quò abierunt: perse-
quimini cito, & comprehendetis eos.
* Ipsa autem fecit ascendere viros in 6
solarium domus suæ, operuitq; eos
stipula lini, quæ ibi erat. * Hi autem, 7
qui missi fuerant, secuti sunt eos per B
viam, quæ ducit ad vadum Iordanis:
illisq; egressis statim porta clausa est.
* Necdum obdormierant qui late- 8
bant, & ecce mulier ascendit ad eos,
& ait: * Noui quòd Dominus tradi- 9
derit vobis Terram: etenim irruit in
nos terror vester, & elanguerunt om-
nes habitatores Terræ. * Audiuimus 10
Exod. 14. e. 21 quòd * siccauerit Dominus aquas
Maris rubri ad vestrum introitum,
Num. 21. e. 24 quando egressi estis ex Ægypto: * &
quæ feceritis duobus Amorrhæorum
regibus, qui erant trans Iordanem:
Sehon & Og, quos interfecistis. * Et 11
hæc audientes pertimuimus, & elan
guit cor nostrum, nec remansit in no-
bis spiritus ad introitum vestrum:
Dominus enim Deus vester ipse est
Deus in cælo sursum, & in terra de-
Inf. 6. d. 22 orsum. * Nunc ergo iurate mihi per 12
Dominum, vt quomodo ego miseri-
cordiam feci vobiscum, ita & vos fa-
ciatis cum domo patris mei: detisq;
mihi verum signum, * vt saluetis pa- 13
trem meum & matrem, fratres ac so- C
rores meas, & omnia quę illorũ sunt,
& eruatis animas nostras à morte.
* Qui responderunt ei: Anima nostra 14
sit pro vobis in mortem, si tamen nõ
prodideris nos. cumq; tradiderit no-
bis Dominus terram, faciemus in te
misericordiam & veritatem. * Demi- 15
sit ergo eos per funem de fenestra:
domus enim eius hærebat muro.
* Dixitque ad eos: Ad montana con- 16
scendite, ne fortè occurrãt vobis re-
uertentes: ibiq; latitate tribus diebus,
donec redeant, & sic ibitis per viam
vestram. * Qui dixerunt ad eam: In- 17
noxij erimus à iuramento hoc, quo
adiurasti nos: * si ingredientibus no- 18
bis Terram, signum fuerit funiculus
iste coccineus, & ligaueris eum in fe-
nestra, per quam demisisti nos: & pa-
D trem tuum ac matrem, fratresque &
omnem cognationem tuam congre-
19 gaueris in domũ tuam. * Qui ostium
domus tuæ egressus fuerit, sanguis
ipsius erit in caput eius, & nos eri-
mus alieni. Cunctorum autem san-
guis, qui tecũ in domo fuerint, redũ-
dabit in caput nostrum, si eos aliquis
20 tetigerit. * Quòd si nos prodere vo-
lueris, & sermonem istũ proferre in
medium, erimus mundi ab hoc iura-
21 mento, quo adiurasti nos. * Et illa re-
spondit: Sicut locuti estis, ita fiat: di-
mittensq; eos vt pergerent, appendit
22 funiculũ coccineum in fenestra. * Illi
verò ambulãtes peruenerũt ad mon-
tana, & manserunt ibi tres dies, do-
nec reuerterentur qui fuerant perse-
cuti: quærentes enim per omnẽ viam,
23 non repererunt eos. * Quibus vrbem
ingressis, reuersi sunt, & descenderũt
exploratores de monte: & transmis-
so Iordane, venerunt ad Iosue filium
Nun, narraueruntque ei omnia quæ
24 acciderant sibi, * atque dixerunt:
Tradidit Dominus omnem terram
hãc in manus nostras, & timore pro-
strati sunt cuncti habitatores eius.

CAP. III.

1 IGitur Iosue de nocte consurgens
A mouit castra: egredientesq; de Se-
tim, venerunt ad Iordanem ipse, &
omnes filij Israel, & morati sunt ibi
2 tres dies. * Quibus euolutis, transie-
runt præcones per castrorum me-
3 dium, * & clamare cœperunt: Quan-
do videritis arcam fœderis Domini
Dei vestri, & sacerdotes stirpis Le-
uiticæ portantes eam, vos quoque
consurgite, & sequimini præceden-
4 tes: * sitque inter vos & arcam spa-
tium cubitorum duum millium: vt
procul videre possitis, & nosse per
quam viam ingrediamini: quia prius
non ambulastis per eam: & cauete ne
5 appropinquetis ad arcam. * Dixit-
B que Iosue ad populum: Sanctifica-
mini: cras enim faciet Dominus in-
6 ter vos mirabilia. * Et ait ad sacerdo-
tes: Tollite arcam fœderis, & præce-
dite populum. Qui iussa complen-
tes, tulerunt, & ambulauerunt ante
7 eos. * Dixitque Dominus ad Iosue:
Hodie incipiam exaltare te coram
omni Israel: vt sciant quòd sicut cum
8 Moyse fui, ita & tecum sim. * Tu
autem præcipe sacerdotibus, qui

portant

portant arcā fœderis, & dic eis: Cùm
ingressi fueritis partem aquæ Iorda-
nis, state in ea. *Dixitque Iosue ad fi- 9
lios Israel: Accedite huc & audite
verbum Domini Dei vestri. *Et rur- 10
sum: In hoc, inquit, scietis quòd Do- C
minus Deus viuens in medio vestri
est, & disperdet in conspectu vestro
Chananæum & Hethæum, Heuæum
& Pherezæum, Gergesæum quo-
que & Iebusæum, & Amorrhæum.
*a Ecce, arca fœderis Domini omnis 11
terræ antecedet vos per Iordanem.
*Parate duodecim viros de tribubus 12
Israel, singulos per singulas tribus.
*Et cum posuerint vestigia pedum 13
suorum sacerdotes qui portāt arcam
Domini Dei vniuersæ terræ in aquis
Iordanis, aquæ, quæ inferiores sunt,
decurrent atque deficient: quæ autem
desuper veniunt, in vna mole consi-
stent. *Igitur egressus est populus de 14
tabernaculis suis, vt transiret Iorda-
nem: & sacerdotes, qui portabant ar-
cam fœderis, pergebant ante eum.
*Ingressisq; eis Iordanem, & pedibus 15
eorum in parte aquæ tinctis (Iorda- D
nis autem ripas aluei sui tempore
messis impleuerat) *steterunt aquæ 16
descendētes in loco vno, & ad instar
montis intumescētes apparebant pro-
cul ab vrbe, quæ vocatur Adom vsq;
ad locum Sarthan: quæ autem infe-
riores erāt, in Mare solitudinis (quod
nunc vocatur Mortuum) descende-
runt, vsquequo omnino deficerent.
*Populus autem incedebat contra 17
Iericho: & sacerdotes, qui portabant
arcam fœderis Domini, stabāt super
siccam humum in medio Iordanis
accincti, omnisque populus per aren-
tem alueum transibat.

a Act. 7. 45
Eccl. 14. 36

CAP. IIII.

QVibus transgressis, dixit Domi- 1
nus ad Iosue: Elige duodecim 2
viros singulos per singulas tribus: A
*& præcipe eis vt tollant de medio 3
Iordanis alueo, vbi steterunt pedes
sacerdotum, duodecim durissimos la-
pides, quos ponetis in loco castrorū,
vbi fixeritis hac nocte tentoria. *Vo- 4
cauitque Iosue duodecim viros, quos
elegerat de filiis Israel, singulos de
singulis tribubus, *& ait ad eos: Ite 5
ante arcam Domini Dei vestri ad Ior-
danis medium, & portate inde singuli
singulos lapides in humeris vestris,
iuxta numerum filiorum Israel, *vt 6

sit signum inter vos: & quando in-
terrogauerint vos filij vestri cras, di-
centes: Quid sibi volunt isti lapides?
7 *respondebitis eis: Defecerunt aquæ
Iordanis ante arcam fœderis Domi-
B ni, cùm transiret eum: idcirco positi
sunt lapides isti in monumentum
8 filiorum Israel vsq; in æternum. Fe-
cerunt ergo filij Israel sicut præcepit
eis Iosue, portātes de medio Iordanis
alueo duodecim lapides, vt Dominus
ei imperarat, iuxta numerū filiorum
Israel, vsque ad locum, in quo castra-
metati sunt, ibique posuerunt eos.
9 *Alios quoque duodecim lapides po-
suit Iosue in medio Iordanis alueo,
vbi steterunt sacerdotes, qui porta-
bant arcam fœderis: & sunt ibi vsque
10 in præsentem diem. *Sacerdotes au-
tem, qui portabant arcam, stabant in
Iordanis medio, donec omnia com-
plerentur, quæ Iosue, vt loqueretur
ad populum, præceperat Dominus,
& dixerat ei Moyses. Festinauitque
11 populus, & transiit. *Cumque trans-
C issent omnes, transiuit & arca Domi-
ni, sacerdotesque pergebant ante po-
12 pulum. *Filij quoque Ruben, & Gad,
& dimidia tribus Manasse, armati
præcedebant filios Israel, *a sicut eis
13 præceperat Moyses: *& quadraginta
pugnatorum millia per turmas, &
cuneos, incedebant per plana atque
14 campestria vrbis Iericho. *In die illo
magnificauit Dominus Iosue coram
omni Israel, vt timerent eum, sicut
timuerant Moysen, dum adviueret.
15 *Dixitque ad eum: *Præcipe sacerdo-
16 tibus, qui portant arcam fœderis, vt
17 ascendant de Iordane. *Qui præcepit
eis, dicens: Ascendite de Iordane.
18 *Cumque ascendissent portantes ar-
cam fœderis Domini, & siccam hu-
mum calcare cœpissent, reuersæ sunt
D aquæ in alueum suum, & fluebant
19 sicut ante cōsueuerant. Populus au-
tem ascendit de Iordane, decimo die
mensis primi, & castrametati sunt in
Galgalis contra Orientalem plagam
20 vrbis Iericho. *Duodecim quoque
lapides, quos de Iordanis alueo sum-
21 pserant, posuit Iosue in Galgalis, *&
dixit ad filios Israel: Quādo interro-
gauerint filij vestri cras patres suos,
& dixerint eis: Quid sibi volunt lapi-
22 des isti? *docebitis eos, atque dicetis:
per arentem alueum transiuit Israel
23 Iordanem istum, *siccante Domino
Deo vestro aquas eius in conspectu

a Num. 32. c. 28

vestro,

*Exod. 14. e. 21 veſtro, donec tranſiretis: *ſicut fece- 24
rat prius in mari rubro, quod ſiccauit
donec tráſiremus: *vt diſcant omnes 25
terrarum populi fortiſſimam Domini
manum, vt & vos timeatis Domi-
num Deum veſtrum omni tempore.

C A P. V.

POſtquam ergo audierunt omnes 1
reges Amorrhæorum, qui habita- A
bant trans Iordanem ad Occidenta-
lem plagam, & cuncti reges Cha-
naan, qui propinqua poſſidebant ma-
gni maris loca, quòd ſiccaſſet Domi-
nus fluenta Iordanis coram filiis Iſ-
rael donec tranſirent, diſſolutum eſt
cor eorum, & non remanſit in eis ſpi-
ritus, timentium introitum filiorum
Iſrael. *Eo tempore ait Dominus ad 2
Ioſue: Fac tibi cultros lapideos, &
circúcide ſecundò filios Iſrael. *Fecit 3
quod iuſſerat Dominus, & circumci-
dit filios Iſrael in colle præputiorum.
Hæc autem cauſa eſt ſecundæ cir- 4
cúciſionis: Omnis populus, qui egreſ- B
ſus eſt de Ægypto generis maſculini,
vniuerſi bellatores viri, mortui ſunt
in deſerto per longiſſimos viæ circui-
tus, *qui omnes circumciſi erant. Po- 5
pulus autem qui natus eſt in deſerto,
*per quadraginta annos itineris latiſ- 6
ſimæ ſolitudinis incircumciſus fuit: do-
nec conſumerentur qui nó audierant
vocem Domini, & quibus ante iura-
uerat vt non oſtenderet eis terram
lacte & melle manantem. *Horum 7
filij in locum ſucceſſerunt patrum, & C
circúciſi ſunt à Ioſue: quia ſicut nati
fuerant, in præputio erant, nec eos in
via aliquis circumciderat. *Poſtquam 8
autem omnes circumciſi ſunt, manſe-
runt in eodem caſtrorum loco, donec
ſanarentur. *Dixitque Dominus ad 9
Ioſue: Hodie abſtuli opprobriú Ægy-
pti à vobis. Vocatumque eſt nomen
loci illius Galgala, vſque in præſen-
tem diem. *Manſeruntque filij Iſrael 10
in Galgalis, & fecerút Phaſe, quarta-
decima die menſis ad veſperum in
campeſtribus Iericho: *& comederunt 11
de frugibus Terræ die altero, azymos D
panes, & polentam eiuſdem anni.
*Defecitque manna poſtquam com- 12
ederunt de frugibus Terræ, nec vſi
ſunt vltra cibo illo filij Iſrael, ſed
comederunt de frugibus præſentis
anni Terræ Chanaan. Cum autem 13
eſſet Ioſue in agro vrbis Iericho, le-
uauit oculos, & vidit virum ſtantem
contra ſe, euaginatum tenentem gla-
dium, perrexitque ad eum, & ait:
14 Noſter es, an aduerſariorum? *Qui
reſpódit: Nequaquam: ſed ſum prin-
ceps exercitus Domini, & nunc ve-
15 nio. *Cecidit Ioſue pronus in terram.
Et adorans ait: Quid Dominus meus
16 loquitur ad ſeruum ſuum? *Solue, *Exod. 3. b. 5
inquit, calceamentum tuum de pedi- Actor. 7. d. 33
bus tuis: locus enim, in quo ſtas, ſan-
ctus eſt. Fecitque Ioſue vt ſibi fuerat
imperatum.

C A P. VI.

1 IEricho autem clauſa erat atq; mu-
A nita, timore filiorú Iſrael, & nullus
2 egredi audebat aut ingredi. *Dixitq;
Dominus ad Ioſue: Ecce dedi in ma-
nu tua Iericho, & regem eius, om-
3 neſque fortes viros. *Circuite vrbem
cuncti bellatores ſemel per diem: ſic
4 facietis ſex diebus. *Septimo autem
die ſacerdotes tollant ſepté buccinas,
quarum vſus eſt in iubileo, & præce-
dant arcam fœderis: ſeptieſque cir-
cuibitis ciuitatem, & ſacerdotes clan-
5 gent buccinis. *Cumque inſonuerit
vox tubæ longior atque conciſior, &
in auribus veſtris increpuerit, concla-
mabit omnis pópulus vociferatione
maxima, & muri funditus corruent
ciuitatis, ingredienturq; ſinguli per
6 locum contra quem ſteterint. *Voca-
uit ergo Ioſue filius Nun ſacerdotes,
& dixit ad eos: Tollite arcam fœde-
ris: & ſeptem alij ſacerdotes tollant
ſeptem iubileorum buccinas, & ince-
7 dant ante arcam Domini. *Ad popu-
lum quoque ait: Ite, & circuite ciui-
tatem, armati, præcedentes arcam
8 Domini. Cumque Ioſue verba finiſ-
B ſet, & ſeptem ſacerdotes ſeptem buc-
cinis clangerent ante arcam fœderis
9 Domini, *omniſque præcederet ar-
matus exercitus, reliquum vulgus ar-
cam ſequebatur, ac buccinis omnia
10 concrepabant. *Præceperat autem
Ioſue populo, dicés: Non clamabitis,
nec audietur vox veſtra, neque vllus
ſermo ex ore veſtro egredietur: donec
veniat dies in quo dicam vobis: Cla-
11 mate, & vociferamini. *Circuiuit er-
go arca Domini ciuitatem ſemel per
diem, & reuerſa in caſtra, manſit ibi.
12 *Igitur Ioſue de nocte conſurgente,
tulerunt ſacerdotes arcam Domini,
13 *& ſeptem ex eis ſeptem buccinas,
quarum in iubileo vſus eſt: præcede-
bantque arcam Domini ambulantes
atque clangentes: & armatus populus

ibat

ibat ante eos, vulgus autem reliquum
sequebatur arcam, & buccinis perso-
nabat. * Circuieruntque ciuitatem 14
secundo die semel, & reuersi sunt in
castra. Sic fecerunt sex diebus. * Die 15
autem septimo, diluculo consurgen- C
tes, circuierunt vrbem, sicut disposi-
tum erat, septies. * Cumque septimo 16
circuitu clangerent buccinis sacerdo-
tes, dixit Iosue ad omnem Israel: Vo-
ciferamini: tradidit enim vobis Do-
minus ciuitatem: * sitque ciuitas hæc 17
anathema: & omnia quæ in ea sunt,
Domino. sola Rahab meretrix viuat
cum vniuersis, qui cum ea in domo
sunt: a abscondit enim nuncios quos
direximus. * Vos autem cauete ne 18
de his, quæ præcepta sunt, quippiam
contingatis, & sitis præuaricationis
rei, & omnia castra Israel sub pecca-
to sint atque turbentur. * Quidquid 19
autem auri & argenti fuerit, & va-
sorum æneorum ac ferri, Domino
consecretur, repositum in thesauris
eius. b Igitur omni populo vocife- 20
rante, & clangentibus tubis, post-
quam in aures multitudinis vox so-
nitusque increpuit, muri illico cor-
ruerunt: & ascendit vnusquisque
per locum, qui contra se erat: c ce-
peruntque ciuitatem, * & interfe- 21
cerunt omnia quæ erant in ea, à viro
vsque ad mulierem, ab infante vsque
ad senem. Boues quoque & oues &
asinos in ore gladij percusserunt.
* Duobus autem viris, d qui explora- 22
tores missi fuerant, dixit Iosue: In- D
gredimini domum mulieris meretri-
cis, & producite eam, & omnia quæ
illius sunt, sicut illi iuramento fir-
mastis. * e Ingressique iuuenes, eduxe- 23
runt Rahab, & parentes eius, fratres
quoque, & cunctam supellectilem ac
cognationem illius, & extra castra
Israel manere fecerunt. * f Vrbem au- 24
tem, & omnia, quæ erant in ea, suc-
cenderunt; absque auro & argento,
& vasis æneis, ac ferro, quæ in æra-
rium Domini consecrarunt. * Rahab 25
verò meretricem, & domum patris
eius, & omnia quæ habebat, fecit Io-
sue viuere, & habitauerunt in medio
Israel vsque in præsentem diem: eo
quòd absconderit nuncios, quos mi-
serat vt explorarent Iericho. In tem-
pore illo, imprecatus est Iosue, di-
cens: * g Maledictus vir coram Do- 26
mino, qui suscitauerit & ædificauerit
ciuitatem Iericho. In primogenito

a Sup. 2. b.7
Heb.11. f.31
b Heb.11. f.30
c 2. Mac.12 e.15
d Sup. 2. b.7
e Heb.11. f.31.
f Inf. 8. a.2
g 3 Reg.16. f.34

suo fundamenta illius iaciat, & in
nouissimo liberorum ponat portas
27 eius. * Fuit ergo Dominus cum Io-
sue, & nomen eius vulgatum est in
omni terra.

CAP. VII.

1 FILII a autem Israel præuaricati sunt
A mandatum, & vsurpauerunt de
anathemate. b Nam Achan filius Char-
mi, filij Zabdi, filij Zare de tribu Iuda,
tulit aliquid de anathemate: iratusq.
est Dominus contra filios Israel.
2 * Cumque mitteret Iosue de Iericho
viros contra Hai, quæ est iuxta Be-
thauen, ad Orientalem plagam op-
pidi Bethel, dixit eis: Ascendite, &
explorate Terrã. Qui præcepta com-
3 plentes explorauerunt Hai. * Et re-
uersi dixerunt ei: Non ascendat om-
nis populus, sed duo vel tria millia
virorum pergãt, & deleant ciuitatem:
quare omnis populus frustra vexabi-
4 tur contra hostes paucissimos? * Ad-
scenderunt ergo tria millia pugnato-
5 rum. Qui statim terga vertẽtes, * per-
cussi sunt à viris vrbis Hai, & corrue-
runt ex eis triginta sex homines: per-
secutiq; sunt eos aduersarij de porta
vsque ad Sabarim, & ceciderunt per
prona fugientes: pertimuitque cor
populi, & instar aquæ liquefactũ est.
6 Iosue verò scidit vestimenta sua, &
pronus cecidit in terram coram arca
Domini vsque ad vesperam, tam ipse
quàm omnes senes Israel: miseruntq;
7 puluerem super capita sua, * & dixit
B Iosue: Heu Dñe Deus, quid voluisti
traducere populum istum Iordanem
fluuium, vt traderes nos in manus
Amorrhæi, & perderes? vtinam vt
cœpimus, mansissemus trans Iorda-
8 nem. * Mi Domine Deus quid dicam,
videns Israelẽ hostibus suis terga ver-
9 tentem? * Audient Chananæi, & om-
nes habitatores Terræ, & pariter con-
globati circumdabunt nos; atque de-
lebunt nomen nostrum de terra: &
10 quid facies magno nomini tuo? Di-
xitque Dominus ad Iosue: Surge, cur
11 iaces pronus in terra? * Peccauit Israel,
& præuaricatus est pactum meum:
tuleruntque de anathemate, & furati
sunt atque mentiti, & absconderunt
12 inter vasa sua. * Nec poterit Israel
stare ante hostes suos, eosque fugiet:
quia pollutus est anathemate. non
ero vltra vobiscum, donec conteratis
13 eum, qui huius sceleris reus est. * Sur-
ge, sanctifica populum, & dic eis:

a Inf. 22. d.16
b 1 Par.2. a.7

* Sancti-

*Sup. 3. b. 1 Leui. 20. b. 8 Num. 11. b. 18 1 Reg. 16. b 5

*Sanctificamini in crastinum: hæc
enim dicit Dominus Deus Israel:
Anathema in medio tui est Israel:
nó poteris stare coram hostibus tuis,
donec deleatur ex te qui hoc conta-
minatus est scelere. * Accedetisque 14
mane singuli per tribus vestras: & C
quamcumque tribum sors inuene-
rit, accedet per cognationes suas,
& cognatio per domos, domus-
que per viros. *Et quicumque il- 15
le in hoc facinore fuerit deprehen-
sus, comburetur igni cum omni
substantia sua: quoniam præuari-
catus est pactum Domini, & fecit
nefas in Israel. *Surgens itaque Iosue 16
mane, applicuit Israel per tribus
suas; & inuenta est tribus Iuda. *Quæ 17
cum iuxta familias suas esset oblata,
inuenta est familia Zare. Illam quoq;
per domos offerens, reperit Zabdi:
*cuius domum in singulos diuidens 18
viros, inuenit Achan filium Charmi,
filij Zabdi: filij Zare de tribu Iuda. *Et 19
ait Iosue ad Achã: Fili mi, da gloriam
Domino Deo Israel, & confitere,
atque indica mihi quid feceris, ne
abscondas. Respondítque Achan 20
Iosue, & dixit ei: Verè ego peccaui
Domino Deo Israel, & sic & sic feci.
*vidi enim inter spolia pallium cocci- 21
neum valde bonum, & ducétos siclos
argenti, regulamque auream quin-
quaginta siclorum: & concupiscens
abstuli, & abscondi in terra contra
medium tabernaculi mei, argentum-
que fossa humo operui. * Misit ergo 22
Iosue ministros: qui currentes ad ta- D
bernaculum illius, repererunt cuncta
abscondita in eodẽ loco, & argentum
simul. * Auferentesque de tentorio 23
tulerunt ea ad Iosue, & ad omnes fi-
lios Israel, proiecerúntque ante Dñm.

*2. Reg. 18. d. 17

**Tollens itaque Iosue Achan filium 24
Zare, argentumq; & palliũ, & auream
regulam, filios quoque & filias eius,
boues & asinos, & oues, ipsumq; ta-
bernaculũ, & cunctam supellectilem:
(& omnis Israel cum eo) duxerũt eos
ad Vallem Achor: * vbi dixit Iosue: 25
Quia turbasti nos, exturbet te Domi-
nus in die hac. Lapidauitq; eũ omnis
Israel: & cuncta quæ illius erant, igne
consumpta sunt. *Congregaueruntq; 26
super eum aceruum magnum lapi-
dum, qui permanet vsque in præsen-
tem diẽ. Et auersus est furor Domini
ab eis. Vocatum que est nomen loci
illius, Vallis Achor, vsque hodie.

CAP. VIII.

1 DIxit autem Dominus ad Iosue:
A Ne timeas, neque formides: tolle
tecum omnem multitudinem pugna-
torum, & consurgens ascende in op-
pidum Hai. ecce tradidi in manu tua
regem eius, & populum, vrbemque
2 & terram. * Faciesque vrbi Hai, &
regi eius, *sicut fecisti Iericho, & regi *Sup. 6. d. 24
illius: prædam verò, & omnia ani-
mantia diripietis vobis: pone insidias
3 vrbi post eam. *Surrexitque Iosue, &
omnis exercitus bellatorum cum eo,
vt ascenderent in Hai: & electa tri-
ginta millia virorum fortium misit
4 nocte, *præcepitque eis, dicens: Po-
nite insidias post ciuitatem: nec lon-
gius recedatis: & eritis omnes parati.
5 *ego autem, & reliqua multitudo, *Sup. 7. a. 4
B quæ mecũ est, accedemus ex aduerso
contra vrbem. Cumque exierint
contra nos, sicut ante fecimus, fugie-
6 mus, & terga vertemus: *donec per-
sequẽtes ab vrbe longius protrahan-
tur: putabunt enim nos fugere sicut
7 prius. *Nobis ergo fugiẽtibus, & illis
persequentibus, consurgetis de insi-
diis, & vastabitis ciuitatem: tradetque
eam Dominus Deus vester in manus
8 vestras. *Cumque ceperitis, succendi-
te eam, & sic omnia facietis, vt iussi.
9 *Dimisitque eos, & perrexerunt ad
locum insidiarum, sederuntque inter
Bethel, & Hai, ad Occidentalem pla-
gam vrbis Hai: Iosue autẽ nocte illa
10 in medio mansit populi, *surgensq;
diluculo recensuit socios, & ascendit
cum senioribus in fronte exercitus,
11 vallatus auxilio pugnatorũ. *Cumq;
C venissent & ascendissent ex aduerso
ciuitatis, steterunt ad Septentriona-
lem vrbis plagam, inter quam & eos
12 erat vallis media. * Quinque autem
millia viros elegerat, & posuerat in
insidiis inter Bethel & Hai ex occi-
13 dentali parte eiusdẽ ciuitatis: * omnis
verò reliquus exercitus ad aquilonem
aciem dirigebat, ita vt nouissimi illius
multitudinis Occidentalem plagam
vrbis attingerent. Abiit ergo Iosue
nocte illa, & stetit in vallis medio.
14 *Quod cùm vidisset rex Hai, festina-
uit mane, & egressus est cum omni
exercitu ciuitatis, direxitque aciem
contra desertum, ignorans quòd
15 post tergum laterent insidiæ. * Iosue
verò, & omnis Israel cesserunt loco,
simulantes metum, & fugientes per
16 solitudinis viam. *At illi vociferantes

pariter,

pariter, & se mutuo cohortantes, per-
secuti sunt eos. Cumque recessissent
à ciuitate, * & ne vnus quidem in vr- 17
be Hai & Bethel remansisset qui non D
persequeretur Israel (sicut eruperant
aperta oppida relinquentes,) * dixit 18
Dominus ad Iosue: Leua clypeum,
qui in manu tua est, contra vrbé Hai,
quoniam tibi tradam eam. * Cumque 19
eleuasset clypeum ex aduerso ciuita-
tis, insidiæ, quæ latebant, surrexerunt
confestim: & pergentes ad ciuitatem,
ceperunt, & succenderunt eam. Viri 20
autem ciuitatis, qui persequebantur
Iosue, respiciētes & videntes fumum
vrbis ad cælum vsque conscendere,
non potuerunt vltra huc illucque
diffugere: præsertim cum hi, qui si-
mulauerant fugam, & tendebant ad
solitudinem, cōtra persequentes for- E
tissimè restitissent. Vidensque Iosue 21
& omnis Israel quod capta esset ci-
uitas, & fumus vrbis ascenderet, re-
uersus percussit viros Hai. * Siquidem 22
& illi qui ceperant & succenderant
ciuitatem, egressi ex vrbe contra suos,
medios hostiū ferire cœperunt. Cùm
ergo ex vtraque parte aduersarij cæ-
derentur, ita vt nullus de tanta mul-
titudine saluaretur, * regem quoque 23
vrbis Hai apprehenderunt viuentem,
& obtulerunt Iosue. * Igitur omnibus 24
interfectis, qui Israëlem ad deserta
tendentem fuerant persecuti, & in
eodem loco gladio corruentibus, re-
uersi filij Israel percusserunt ciuita-
tem. * Erant autem qui in eodem die 25
conciderant à viro vsque ad mulie-
rem, duodecim millia hominum,
omnes vrbis Hai. * Iosue verò non 26
contraxit manum, quam in sublime
porrexerat, tenens clypeum donec
interficerētur omnes habitatores Hai.
* Iumenta autem & prædam ciuitatis 27
diuiserunt sibi filij Israel, sicut præce- F
perat Dominus Iosue. * Qui succendit 28
vrbem, & fecit eam tumulum sempi-
ternum: * regem quoq; eius suspendit 29
in patibulo vsq; ad vesperam & solis
occasum. Præcepitque Iosue, & de-
posuerūt cadauer eius de cruce: pro-
iecerùntque in ipso introitu ciuitatis,
congesto super eum magno aceruo
lapidum, qui permanet vsque in præ-
sentem diem. Tunc ædificauit Iosue 30
altare Domino Deo Israel in monte
Hebal, * a sicut præceperat Moyses fa- 31
mulus Domini filiis Israel, & scriptū
est in volumine legis Moysi: Altare

a Exo. 20. d. 25 Deut. 27. a. 4

verò de lapidibus impolitis, quos fer-
rum non tetigit: & obtulit super eo
holocausta Domino, immolauitque
32 pacificas victimas. * Et scripsit super
G lapides Deuteronomiū legis Moysi,
quod ille digesserat corā filiis Israel.
33 * Omnis autem populus, & maiores
natu, ducesque ac iudices stabant ex
vtraque parte arcæ, in conspectu sa-
cerdotum qui portabant arcam fœ-
deris Domini, vt aduena ita & indi-
gena. Media pars eorum iuxta mon-
tem Garizim, & media iuxta mon-
tem Hebal, sicut præceperat Moyses
famulus Domini. Et primùm quidem
34 benedixit populo Israel. * Post hæc
legit omnia verba benedictionis &
maledictionis, & cuncta quæ scripta
35 erant in legis volumine. * Nihil ex
his, quæ Moyses iusserat, reliquit in-
tactum, sed vniuersa replicauit coram
omni multitudine Israel, mulieribus
ac paruulis & aduenis, qui inter eos
morabantur.

CAP. IX.

1 QVibus auditis, cuncti reges trans
A Iordanem, qui versabantur in
montanis & campestribus, in mari-
timis ac littore magni maris, hi quo-
que qui habitabant iuxta Libanum,
Hethæus & Amorrhæus, Chana-
næus, Pherezæus, & Heuæus, & Iebu-
2 sæus * congregati sunt pariter, vt pu-
gnarent contra Iosue & Israel vno
3 animo, eademque sententia. * At hi,
qui habitabant in Gabaon, audientes
cuncta quæ fecerat Iosue, Iericho &
4 Hai: * & callidè cogitantes tulerunt
sibi cibaria, saccos veteres asinis im-
ponentes, & vtres vinarios scissos at-
5 que consutos, * calceamentaque per-
antiqua quæ ad indicium vetustatis
pittaciis consuta erant, induti veteri-
bus vestimentis: panes quoque, quos
portabant ob viaticum, duri erant, &
6 in frusta comminuti: * perrexerunt-
que ad Iosue, qui tunc morabatur in
castris Galgalæ, & dixerunt ei, atque
simul omni Israeli: De terra longin-
qua venimus, pacem vobiscum facere
cupientes. Responderuntq; viri Israel
7 ad eos, atque dixerunt: * Ne forte in
B terra, quæ nobis sorte debetur, habi-
tetis, & non possimus fœdus inire vo-
8 biscum. * At illi ad Iosue, Serui, in-
quiunt, tui sumus. Quibus Iosue ait:
Qui nam estis vos? & vnde venistis?
9 * Responderunt: De terra longinqua
valde venerunt serui tui in nomine

Domini

Domini Dei tui. Audiuimus enim
famam potentiæ eius, cuncta quæ fe-
cit in Ægypto, * a & duobus regibus 10
Num. 21. c.13 Amorrhęorum qui fuerũt trans Ior-
danem, Sehon regi Hesebon, & Og
regi Basan, qui erat in Astaroth: Dixe- 11
rũtq; nobis seniores, & omnes ha-
bitatores terræ nostræ: Tollite in ma-
nibus cibaria ob longissimá viam, &
occurrite eis, & dicite: Serui vestri su-
mus, fœdus inite nobiscũ.* En, panes 12
quãdo egressi sumus de domibus no-
stris, vt veniremus ad vos, calidos
sumpsimus, nunc sicci facti sunt, &
vetustate nimia cõminuti.* vtres vini 13
nouos impleuimus, nũc rupti sunt &
soluti. vestes & calceamenta quibus
induimur, & quæ habemus in pedi-
bus, ob longitudinem longioris viæ
trita sunt, & penè consumpta.* Sus- 14
ceperunt igitur de cibariis eorum, & C
1. Reg. 18. a.2 os Domini nõ interrogauerũt.* b Fe- 15
citq; Iosue cum eis pacem, & inito
fœdere pollicitus est quòd non occi-
derentur: principes quoque multitu-
dinis iurauerunt eis. Post dies au- 16
tem tres initi fœderis, audierũt quòd
in vicino habitarent, & inter eos fu-
turi essent.* Mouerũtq; castra filij 17
Israel, & venerunt in ciuitates eorum
die tertio, quarũ hæc vocabula sunt,
Gabaon, & Caphira, & Beroth, &
Cariathiarim.* Et non percusserunt 18
eos, eo quod iurassent eis principes
multitudinis in nomine Domini Dei
Israel. Murmurauit itaq; omne vul-
gus contra principes.* Qui respon- 19
derunt eis: Iurauimus illis in nomine
Domini Dei Israel, & idcirco nõ pos-
sumus eos contingere.* Sed hoc fa- 20
ciemus eis: Reseruentur quidem vt
viuant, ne cõtra nos ira Domini con-
citetur, si peierauerimus:* sed sic vi- 21
uant, vt in vsus vniuersæ multitudi- D
nis ligna cędant, aquasq́ comportent.
Quibus hæc loquentibus:* vocauit 22
Gabaonitas Iosue, & dixit eis: Cur
nos decipere fraude voluistis, vt dice-
retis: Procul valde habitamus à vo-
bis, cùm in medio nostri sitis?* Itaq; 23
sub maledictione eritis, & non defi-
ciet de stirpe vestra ligna cædens,
aquasq; comportans in domum Dei
mei.* Qui responderũt: Nunciatum 24
est nobis seruis tuis, quod promisisset
Dominus Deus tuus Moysi seruo
suo vt traderet vobis omnem Ter-
ram, & disperderet cunctos habita-
tores eius. Timuimus igitur valde, &

prouidimus animabus nostris, vestro
terrore compulsi, & hoc consilium
25 iniuimus.* Nunc autẽ in manu tua
sumus: quod tibi bonum & rectum
26 videtur, fac nobis.* Fecit ergo Iosue
vt dixerat, & liberauit eos de manu
filiorum Israel, vt non occiderentur.
27 * Decreuitq; in illo die eos esse in mi-
nisterio cuncti populi, & altaris Do-
mini, cædentes ligna, & aquas com-
portantes, vsque in præsens tempus,
in loco, quem Dominus elegisset.

CAP. X.

1 A QVæ cũ audisset Adonisedec rex
Ierusalem, quòd scilicet cepisset
Iosue Hai, & subuertisset eam (sicut
enim fecerat Iericho & regi eius, sic
fecit Hai, & regi illius) & quòd trans-
fugissent Gabaonitæ ad Israel, & es-
2 sent fœderati eorum,* timuit valde.
Vrbs enim magna erat Gabaon, &
vna ciuitatum regalium, & maior
oppido Hai, omnesq; bellatores eius
3 fortissimi.* Misit ergo Adonisedec
rex Ierusalem ad Oham regem He-
bron, & ad Pharam regem Ierimoth,
ad Iaphia quoq; regem Lachis, & ad
4 Dabir regem Eglon, dicens:* Ad me
ascendite, & ferte præsidium, vt ex-
pugnemus Gabaon, quare transfuge-
5 rit ad Iosue, & ad filios Israel.* Con-
gregati igitur ascenderunt quinque
reges Amorrhæorum: rex Ierusalem,
rex Hebron, rex Ierimoth, rex La-
chis, rex Eglon, simul cum exerciti-
bus suis, & castrametati sunt circa
6 Gabaon, oppugnantes eam.* Habi-
B tatores autem Gabaon vrbis obsessæ
miserunt ad Iosue, qui tunc moraba-
tur in castris apud Galgalam, & di-
xerunt ei: Ne retrahas manus tuas ab
auxilio seruorum tuorum: ascende
citò, & libera nos, ferq; præsidium:
conuenerũt enim aduersum nos om-
nes reges Amorrhæorum, qui habi-
7 tant in montanis.* Ascenditque Io-
sue de Galgalis, & omnis exercitus
bellatorum cum eo, viri fortissimi.
8 Dixitq; Dominus ad Iosue: Ne ti-
meas eos: in manus enim tuas tradidi
illos: nullus ex eis tibi resistere pote-
9 rit.* Irruit itaque Iosue super eos re-
pentè, tota nocte ascendens de Gal-
10 galis:* Et conturbauit eos Dominus
a facie Israel. cõtriuitq; plaga magna
in Gabaon, ac persecutus est eos per
viã ascensus Beth horon, & percus-
11 sit vsque Azeca & Maceda.* Cumq;
C fugerent filios Israel, & essent in de-

scensu Bethhoron, Dominus misit
super eos lapides magnos de cælo, vs-
que ad Azeca: & mortui sunt multo
plures lapidibus grandinis, quàm quos
gladio percusserat filij Israel. * Tunc 12
locutus est Iosue Domino in die, qua
tradidit Amorrhæum in conspectu
filiorum Israel, dixitque coram eis:
Sol contra Gabaon ne mouearis, &
Luna contra vallem Aialon. * Stete- 13
runtque * Sol & Luna, donec vlcisce-
retur se gens de inimicis suis. Nonne
scriptum est hoc in libro iustorum?
Stetit itaque Sol in medio cæli, & nõ
festinauit occũbere spatio vnius diei.
* Non fuit antea, nec postea tam lon- 14
ga dies, obediente Domino voci ho-
minis, & pugnante pro Israel. * Re- 15
uersusque est Iosue cum omni Israel
in castra Galgalæ. * Fugerant enim 16
quinque reges, & se absconderant in
spelunca vrbis Maceda. * Nuncia- 17
tumque est Iosue quòd inuenti essent
quinque reges latentes in spelunca vr-
bis Maceda. * Qui præcepit socijs, & 18
ait: Voluite saxa ingentia ad os spe- D
luncæ, & ponite viros industrios, qui
clausos custodiant: * vos autem no- 19
lite stare, sed persequimini hostes, &
extremos quosque fugientium cædi-
te: nec dimittatis eos vrbium sua-
rum intrare præsidia, quos tradidit
Dominus Deus in manus vestras.
* Cæsis ergo aduersarijs plaga ma- 20
gna, & vsque ad internecionem penè
consumptis, hi, qui Israel effugere po-
tuerunt, ingressi sunt ciuitates muni-
tas. * Reuersusque est omnis exerci- 21
tus ad Iosue in Maceda, vbi tũc erant
castra, sani & integro numero: nul-
lusque contra filios Israel mutire au-
sus est. * Præcepitque Iosue, dicens: 22
Aperite os speluncæ, & producite ad
me quinque reges, qui in ea latitant.
* Feceruntque ministri vt sibi fuerat 23
imperatũ: & eduxerũt ad eum quin-
que reges de spelunca, regem Ierusa-
lem, regem Hebron, regem Ierimoth,
regem Lachis, regem Eglon. * Cum- 24
que educti essent ad eũ, vocauit om- E
nes viros Israel, & ait ad principes
exercitus qui secum erant: Ite, & po-
nite pedes super colla regũ istorum.
Qui cũ pertrexissent, & subiecto-
rum colla pedibus calcarent, * rur- 25
sum ait ad eos: Nolite timere, nec
paueatis, confortamini & estote ro-
busti: sic enim faciet Dominus cun-
ctis hostibus vestris, aduersum quos
26 dimicatis. * Percussitque Iosue, &
interfecit eos, atque suspendit super
quinque stipites: fueruntque suspen-
27 si vsque ad vesperum. * * Cumque
occumberet sol, præcepit socijs vt de-
ponerent eos de patibulis. Qui de-
positos proiecerunt in speluncam, in
qua latuerant, & posuerunt super
os eius saxa ingentia, quæ permanent
28 vsque in præsens. * Eodem quoque
die Macedam cepit Iosue, & percus-
sit eam in ore gladij, regemque il-
lius interfecit, & omnes habitatores
eius: non dimisit in ea saltem paruas
F reliquias. Fecitque regi Maceda, si-
29 cut fecerat regi Iericho. * Transiuit
autem cum omni Israel de Maceda
in Lebna, & pugnabat contra eam:
30 * quam tradidit Dominus cum rege
suo in manus Israel: percusseruntq;
vrbem in ore gladij, & omnes habi-
tatores eius. non dimiserunt in ea vl-
las reliquias. Feceruntq; regi Lebna,
31 * sicut fecerãt regi Iericho. * De Lebna
transiuit in Lachis cum omni Israel:
& exercitu per gyrum disposito op-
32 pugnabat eam. * Tradiditq; Domi-
nus Lachis in manus Israel, & cepit
eam die altero, atque percussit in ore
gladij, omnemque animam, quæ fue-
33 rat in ea, sicut fecerat Lebna. * Eo
tempore ascendit Horam rex Gazer,
vt auxiliaretur Lachis: quem percus-
sit Iosue cũ omni populo eius vsque
34 ad internecionem. * Transiuitque de
35 Lachis in Eglon, & circũdedit, * atq;
expugnauit eam eadem die. percussit-
que in ore gladij omnes animas, quæ
erant in ea iuxta omnia quæ fecerat
36 Lachis. * Ascendit quoque cum om-
ni Israel de Eglon in Hebron, & pu-
37 gnauit contra eam: * cepit eam, &
G percussit in ore gladij, regem quoque
eius, & omnia oppida regionis illius,
vniuersasque animas, quæ in ea fue-
rant commoratæ: non reliquit in ea
vllas reliquias. sicut fecerat Eglon, sic
fecit & Hebron, cuncta quæ in ea re-
38 perit, consumẽs gladio. * Inde reuer-
39 sus in Dabir, * cepit eam atque vasta-
uit: regem quoque eius atque omnia
per circuitum oppida percussit in ore
gladij: nõ dimisit in ea vllas reliquias:
sicut fecerat Hebron & Lebna & re-
gibus earum, sic fecit Dabir & regi
40 illius. Percussit itaque Iosue om-
Terram montanam & meridianam
atq; campestrem, & Asedoth cũ regi-
bus suis: non dimisit in ea vllas reli-

*Isai. 28. 21. Eccli. 46. 5

*Deut. 21. d. 23

*Sup. 6. a. 2

quia

quias, ſed omne quod ſpirare pote-
rat interfecit, ſicut præceperat ei Do-
minus Deus Iſrael, * à Cadesbarne 41
vſque Gazam. Omnem Terram Go-
ſen vſque Gabaon, * vniuerſoſque 42
reges, & regiones eorum vno impetu
cepit atque vaſtauit: Dominus enim
Deus Iſrael pugnauit pro eo. * Reuer- 43
ſuſque eſt cum omni Iſrael ad lo-
cum caſtrorum in Galgala.

CAP. XI.

QVæ cũ audiſſet Iabim rex Aſor, 1
miſit ad Iobab regem Madon, A
& ad regem Semeron, atque ad re-
gem Achſaph: * ad reges quoque 2
Aquilonis, qui habitabant in monta-
nis & in planitie contra meridiem
Ceneroth, in campeſtribus quoque
& in regionibus Dor iuxta mare:
* Chananæum quoque ab Oriente & 3
Occidente, & Amorrhæum atque
Hethæum ac Pherezæum & Iebu-
ſæum in montanis: Heuæum quo-
que qui habitabat ad radices Hermon
in Terra Maſpha. * Egreſſique ſunt 4
omnes cũ turmis ſuis, populus mul-
tus nimis ſicut arena, quæ eſt in litto-
re maris, equi quoque & currus im- B
menſæ multitudinis. * conueneruntq; 5
que omnes reges iſti in vnũ ad Aquas
Merom, vt pugnarent contra Iſrael.
* Dixitque Dominus ad Ioſue: Ne ti- 6
meas eos: cras enim hac eadem hora
ego tradam omnes iſtos vulnerandos
in cõſpectu Iſrael: equos eorum ſub-
neruabis, & currus igne combures.
* Venitque Ioſue, & omnis exercitus 7
cum eo aduerſus illos ad Aquas Me-
rom ſubitò, & irruerunt ſuper eos,
* tradiditq; illos Dominus in manus 8
Iſrael. Qui percuſſerunt eos, & perſe-
cuti ſunt vſq; ad Sidonem magnam,
& Aquas Maſerephoth, campumque
Maſphe, qui eſt ad Orientalem illius
partem. Ita percuſſit omnes, vt nullas
dimitteret ex eis reliquias: * fecitque 9
ſicut præceperat ei Dominus, equos
eorum ſubneruauit, curruſque com-
buſſit igni. * Reuerſuſque ſtatim ce- 10
pit Aſor: & regem eius percuſſit gla-
dio. Aſor enim antiquitus inter om-
nia regna hæc principatum tenebat.
* Percuſſitq; omnes animas, quæ ibi- 11
dem morabantur: non dimiſit in ea
vllas reliquias, ſed vſque ad interne-
cionẽ vniuerſa vaſtauit, ipſamq; vr- C
bem peremit incẽdio. * Et omnes per 12
circuitũ ciuitates, regeſq; earum ce-
pit, percuſſit atq; deleuit, * ſicut præ-

*Deu. 7. a. 1

ceperat ei Moyſes famulus Domini.
13 * Abſque vrbibus, quæ erant in col-
libus, & in tumulis ſitæ, ceteras ſuc-
cendit Iſrael; vnam tantùm Aſor mu-
14 nitiſſimã flamma conſumpſit. * Om-
nemque prædam iſtarum vrbium ac
iumenta diuiſerunt ſibi filij Iſrael,
15 cunctis hominibus interfectis. * Si-
cut præceperat Dominus Moyſi ſer-
uo ſuo, ita præcepit Moyſes Ioſue, &
ille vniuerſa compleuit: non præterijt
de vniuerſis mãdatis, nec vnum qui-
dem verbum quod iuſſerat Dominus
16 Moyſi. Cepit itaque Ioſue omnem
Terram montanam, & meridianam,
terramque Goſen, & planitiem, &
Occidentalem plagam, montemq; Iſ-
17 rael, & campeſtria eius: * & partem
montis quæ aſcendit Seir vſq; Baal-
gad per planitiem Libani ſubter mõ-
tem Hermon: omnes reges eorum ce-
18 pit, percuſſit, & occidit. * Multo tem-
D pore pugnauit Ioſue contra reges
19 iſtos. * Non fuit ciuitas quæ ſe trade-
ret filiis Iſrael, præter Heuæum, qui
habitabat in Gabaon: omnes enim
20 bellando cepit. * Domini enim ſen-
tentia fuerat, vt indurarentur corda
eorum, & pugnarent contra Iſrael, &
caderent, & non mererentur vllam
clementiam, ac perirent, ſicut præce-
21 perat Dominus Moyſi. * In illo tem-
pore venit Ioſue, & interfecit Enacim
de montanis, Hebron, & Dabir, &
Anab, & de omni monte Iuda & Iſ-
22 rael, vrbeſque eorum deleuit. * Non
reliquit vllum de ſtirpe Enacim, in
Terra filiorum Iſrael: abſque ciuita-
tibus Gaza, & Geth, & Azoto, in
23 quibus ſoli relicti ſunt. Cepit ergo
Ioſue omnem Terram, ſicut locutus
eſt Dominus ad Moyſen, & tradidit
eam in poſſeſſionem filiis Iſrael ſe-
cundùm partes & tribus ſuas. quie-
uitque Terra à prælijs.

*Exo. 34. b. 11
Deut. 7. a. 1

CAP. XII.

1 HI ſunt reges, quos percuſſerunt
A filij Iſrael, & poſſederunt Ter-
ram eorum trans Iordanem ad ſolis
ortum, à torrente Arnon vſque ad
montem Hermon, & omnem Orien-
talem plagam, quæ reſpicit ſolitudi-
2 nem. Sehon rex Amorrhæorum,
qui habitauit in Heſebon, dominatus
eſt ab Aroer, quæ ſita eſt ſuper ripam
torrentis Arnon, & mediæ partis in
valle, dimidiæque Galaad, vſque ad
torrentem Iaboc, qui eſt terminus fi-
3 liorum Ammon. * & à ſolitudine

vsq; ad mare Cenereth cōtra Orien-
tem, & vsque ad Mare deserti, quod
est mare salsissimum, ad Orientalem
plagam per viam quæ ducit Bethsi-
moth: & ab australi parte, quæ sub-
iacet Asedoth, Phasga. * Terminus 4
Og regis Basan, de reliquiis Ra-
phaim, qui habitauit in Astaroth, &
in Edrai, & dominatus est in monte
Hermon, & in Salecha, atque in vni-
uersa Basan, vsq; ad terminos * Ges- 5
suri, & Machati, & dimidiæ partis
Galaad: terminos Sehon regis Hese-
bon. * Moyses famulus Domini, & 6
filij Israel percusserunt eos, tradiditq;
Terram eorum Moyses in possessio-
nem Rubenitis, & Gaditis, & dimi- C
diæ tribui Manasse. * Hi sunt reges 7
Terræ, quos percussit Iosue & filij Is-
rael trans Iordanem ad Occidenta-
lem plagam, à Baalgad in campo Li-
bani, vsque ad montem, cuius pars
ascendit in Seir: tradiditque eam Io-
sue in possessionem tribubus Israel,
singulis partes suas, * tam in monta- 8
nis quàm in planis atque campestri-
bus. In Asedoth, & in solitudine, ac
in meridie Hethæus fuit & Amor-
rhæus, Chananæus & Pherezæus,
Heuæus & Iebusæus * Rex Iericho 9
vnus: rex Hai, quæ est ex latere Be- D
thel, vnus: * rex Ierusalem vnus, rex 10
Hebron vnus, * rex Ierimoth vnus, 11
rex Lachis vnus, * rex Eglon vnus, 12
rex Gazer vnus, * rex Dabir vnus, 13
rex Gader vnus, * rex Herma vnus, 14
rex Hered vnus, * rex Lebna vnus, 15
rex Odullam vnus, * rex Maceda 16
vnus, rex Bethel vnus, * rex Taphua 17
vnus, rex Opher vnus, * rex Aphec 18
vnus, rex Saron vnus, * rex Madon 19
vnus, rex Asor vnus, * rex Semeron 20
vnus, rex Achsaph vnus, * rex The- 21
nac vnus, rex Mageddo vnus, * rex 22
Cades vnus, rex Iachanan Carmeli
vnus, * rex Dor, & prouinciæ Dor 23
vnus, rex Gentium Galgal vnus, * rex 24
Thersa vnus: oēs reges triginta vnus.

CAP. XIII.

IOsue senex, prouectæq; ætatis erat, 1
& dixit Dominus ad eum: Senui- A
sti, & longæuus es, terraq; latissima
derelicta est, quæ necdum sorte diui-
sa est: * omnis videlicet Galilæa, Phi- 2
listhiim, & vniuersa Gessuri. * A flu- 3
uio turbido, qui irrigat Ægyptum,
vsq; ad terminus Accaron contra Aqui-
lonem: Terra Chanaan, quæ in quin-
que regulos Philisthiim diuiditur,

Gazæos, & Azotios, Ascalonitas,
4 Gethæos, & Accaronitas. * Ad me-
ridiem verò sunt Heuæi, omnis Ter-
ra Chanaan, & Maara Sidoniorum
vsq; Apheca & terminos Amorrhæi,
5 * eiusque confinia, Libani quoque re-
gio contra Orientem à Baalgad sub
monte Hermon, donec ingrediaris
6 Emath. * Omnium qui habitant in
monte à Libano vsq; ad Aquas Ma-
serephoth, vniuersique Sidonij. Ego
sum qui delebo eos à facie filiorum
Israel. Veniat ergo in partem here-
7 ditatis Israel, sicut præcepi tibi. * Et
B nunc diuide terram in possessionem
nouem tribubus, & dimidiæ tribui
8 Manasse, * cum qua Ruben & Gad
possederunt terram, * quam tradidit *Num. 32.
eis Moyses famulus Domini trans f. 33
fluenta Iordanis, ad orientalem pla-
9 gam. * Ab Aroer, quæ sita est in ripa
torrentis Arnon, & in vallis medio,
vniuersaq; campestria Medaba, vsq;
10 Dibon. * & cunctas ciuitates Sehon
regis Amorrhæi: qui regnauit in He-
sebon vsq; ad terminos filiorū Am-
11 mon. * & Galaad, ac terminū Gessuri
& Machati, & omnem mōtem Her-
mon, & vniuersam Basan, vsque ad
12 Salecha, * omne regnum Og in Ba-
san, qui regnauit in Astaroth &
Edrai, ipse fuit de reliquiis Raphaim:
percussitque eos Moyses, atque dele-
13 uit. * Nolueruntque disperdere filij
Israel Gessuri & Machati: & habita-
uerunt in medio Israel vsque in præ-
14 sentem diem. * * Tribui autem Leui *Num. 18.
non dedit possessionem: sed sacrificia a. 1
& victimæ Domini Dei Israel, ipsa
est eius hereditas, sicut locutus est illi.
15 * Dedit ergo Moyses possessionem
tribui filiorum Ruben iuxta cogna-
16 tiones suas. * Fuitque terminus eo-
C rum ab Aroer, quæ sita est in ripa
torrentis Arnon, & in valle eiusdem
torrētis media: vniuersam planitiem,
17 quæ ducit Medaba, * & Hesebon, cū-
ctosque viculos earum, qui sunt in
campestribus: Dibon quoque, & Ba-
mothbaal, & oppidum Baalmaon,
18 * & Iassa, & Cedimoth, & Mephaat,
19 * & Cariathaim, & Sabama, & Sa-
20 rathasar in monte conuallis. * Beth-
phogor & Asedoth, Phasga & Be-
21 thiesimoth, * & omnes vrbes cam-
pestres, vniuersaq; regna Sehon regis
Amorrhæi, qui regnauit in Hesebon,
* quem percussit Moyses cum princi- *Num. 31.
pibus Madian: Heuæum, & Recem, c. 8

& Sur,

& Sur, & Hur, & Rebe Duces Se-
22 hon habitatores Terræ. * Et Balaam
filium Beor ariolum occiderunt filij
Israel gladio cum ceteris interfectis.
23 * Factusque est terminus filiorũ Ru-
ben Iordanis fluuius. Hæc est pos-
sessio Rubenitarum per cognationes
24 suas vrbium & viculorum. * Dedit-
que Moyses tribui Gad & filiis eius
per cognationes suas possessioné, cu-
25 ius hæc diuisio est. * Terminus Iaser,
& omnes ciuitates Galaad, & dimi-
D diam partem terræ filiorũ Ammon,
vsque ad Aroer, quæ est contra Rab-
26 ba. * & ab Hesebon vsque Ramoth,
Masphe & Betonim: & à Manaim
27 vsque ad terminos Dabir. * in valle
quoque Betharan, & Bethnemra, &
Socoth, & Saphon reliquam partem
regni Sehon regis Hesebon: huius
quoque finis, Iordanis est vsque ad
extremã partẽ maris Cenereth trans
28 Iordanẽ ad orientalem plagam. * hæc
est possessio filiorum Gad per fami-
lias suas, ciuitates, & villæ earum.
29 * Dedit & dimidiæ tribui Manasse, fi-
liisque eius iuxta cognationes suas pos-
30 sessionem, * cuius hoc principium est:
à Manaim vniuersam Basan, & cun-
cta regna Og regis Basan, omnesque
vicos Iair, qui sunt in Basan sexagin-
31 ta oppida. * & dimidiam partem Ga-
laad, & Astaroth, & Edrai vrbes re-
gni Og in Basan: filiis Machir, filij
Manasse dimidiæ parti filiorum Ma-
32 chir iuxta cognationes suas. * Hanc
possessionem diuisit Moyses in cam-
pestribus Moab trans Iordanẽ contra
33 Iericho ad Orientalem plagã. * a Tri-
bui autem Leui non dedit possessio-
nem: quoniam Dñs Deus Israel ipse
est possessio eius, vt locutus est illi.

a Num. 18. b. 8

CAP. XIIII.

1 HOc est, quod possederunt filij Is-
A rael in Terra Chanaan, quam
dederunt eis Eleazar sacerdos, & Io-
sue filius Nun, & principes familia-
2 rum per tribus Israel: * sorte omnia
diuidẽtes, a sicut præceperat Dominus
in manu Moysi, nouem tribubus, &
3 dimidiæ tribui. * Duabus enim tri-
bubus, & dimidiæ dederat Moyses
trans Iordanem possessionem: abs-
que Leuitis, qui nihil terræ accepe-
4 runt inter fratres suos: * sed & in eo-
B rum successerunt locum filij Ioseph
in duas diuisi tribus, Manasse &
Ephraim: nec acceperũt Leuitæ aliam
in Terra partem, nisi vrbes ad habi-
tandum, & suburbana earũ ad alen-
5 da iumenta & pecora sua. * Sicut
præceperat Dominus Moysi, ita fe-
cerunt filij Israel, & diuiserunt Ter-
6 ram. * Accesserunt itaque filij Iu-
da ad Iosue in Galgala, locutusque
est ad eum Caleb filius Iephone Ce-
nezæus: a Nosti quid locutus sit Do-
minus ad Moysen hominem Dei de
7 me & te in Cadesbarne. * Quadra-
ginta annorum eram quando misit
me Moyses famulus Domini de Ca-
desbarne, vt considerarem Terram,
C nunciauique ei quod mihi verum vi-
8 debatur. * Fratres autem mei, qui
ascenderãt mecum, dissoluerunt cor
populi: & nihilominus ego secutus
9 sum Dominum Deum meum. * Iu-
rauitque Moyses in die illo, dicens:
Terra, quam calcauit pes tuus, erit
possessio tua, & filiorum tuorum in
æternum: quia secutus es Dominum
10 Deum meum. * Concessit ergo Do-
minus vitam mihi, sicut pollicitus est
vsque in præsentem diem. Quadra-
ginta & quinque anni sunt, ex quo
locutus est Dominus verbum istud
ad Moysen, quãdo ambulabat Israel
per solitudinẽ: hodie octoginta quin-
11 que annorum sum b sic valens, vt eo
D valebam tempore quando ad explo-
randum missus sum: illius in me
temporis fortitudo vsque hodie per-
seuerat, tam ad bellandum quàm ad
12 gradiendum. * Da ergo mihi mon-
tem istum, quem pollicitus est Do-
minus, te quoque audiente, in quo
Enacim sunt, & vrbes magnæ atque
munitæ: si fortè sit Dominus mecum,
& potuero delere eos: sicut promisit
13 mihi. * Benedixitque ei Iosue: & tra-
14 didit ei Hebron in possessionem. * at-
que ex eo fuit Hebron Caleb filio Ie-
phone Cenezæo vsque in præsentem
diem: quia secutus est Dominum
15 Deum Israel. * Nomen Hebron antè
vocabatur Cariath Arbe: Adam ma-
ximus ibi inter Enacim situs est: &
Terra cessauit à præliis.

a Num. 14. d. 24

b Eccli. 46. b. 11

CAP. XV.

1 IGitur a sors filiorum Iudæ per co-
A gnationes suas ista fuit: A termino
Edom, desertum Sin cõtra meridiem,
& vsq; ad extremam partem austra-
2 lis plagæ. * initium eius à summita-
te maris salsissimi, & à lingua eius,
3 quæ respicit meridiem. * Egrediturq;
contra Ascensum Scorpionis, & per-
transit in Sina: ascenditque in Ca-

a Num. 34. a. 3

desbatne,& peruenit in Esron,ascen-
dens ad Addar, & circuiens Carcaa,
* atque inde pertransiens in Asemo- 4
na,& perueniens ad Torrétem Ægy-
pti: eruntque termini eius mare ma-
gnum.hic erit finis meridianæ plagæ.
* Ab Oriente vero erit initium, mare 5
salsissimum vsque ad extrema Iorda-
nis: & ea quæ respiciunt ad Aquilo-
nem à lingua maris vsque ad eun- B
dem Iordanis fluuium. * ascenditq; 6
terminus in Beth Hagla,& transit ab
Aquilone in Beth Araba: ascédens ad
lapidem Boën filij Ruben. * & ten- 7
dens vsque ad terminos Debera de
Valle Achor, contra Aquilonem re-
spiciens Galgala, quæ est ex aduerso
Ascensionis Adommim, ab Australi
parte torrentis: transitque aquas,quæ
vocantur Fons solis: & erunt exitus
eius ad Fontem Rogel. * ascenditque 8
per conuallem filij Ennom ex latere
Iebusæi ad meridiem, hæc est Ierusa-
lem: & inde se erigens ad verticem
montis, qui est contra Geennom, ad
Occidentem in summitate vallis Ra-
phaim cótra Aquilonem. * pertrans- 9
itque à vertice montis vsque ad fon- C
tem aquæ Nephtoa: & peruenit vsq;
ad vicos montis Ephron: inclinaturque in Baala, quæ est Cariathiarim,
id est, vrbs siluarum. * & circuit de 10
Baala contra Occidentem, vsque ad
montem Seir: transitque iuxta latus
mótis Iarim ad Aquilonem in Ches-
lon: & descendit in Bethsames, trans-
itque in Thamna. * & peruenit con- 11
tra Aquilonem partis Accaron ex la-
tere: inclinaturq; Sechrona, & trásit
montem Baala: peruenitque in Ieb-
neel, & magni maris contra occiden-
tem fine concluditur. * hi sunt termi- 12
ni filiorum Iuda per circuitú in cog-
nationibus suis. * Caleb verò filio 13
Iephone dedit partem in medio filio-
rum Iuda, sicut præceperat ei Domi-
nus: Cariath Arbe patris Enac, ipsa est D
Hebron. * Deleuitq; ex ea Caleb tres 14
filios Enac, Sesai & Ahiman, & Thol-
mai de stirpe Enac. * Atq; inde con- 15
scendens venit ad habitatores Dabir,
quæ priùs vocabatur Cariath Sepher,
id est, ciuitas litteratú. * Dixitq; Ca- 16
leb: Qui percusserit Cariath Sepher,
& ceperit eam, dabo ei Axam filiam
meá vxorem. * Cepitq; eá Othoniel 17
filius Cenez frater Caleb iunior; de-
ditque ei Axam filiam suam vxorem.
* Quæ, cùm pergerent simul, suasa est 18

[*Iudic. 1 b.10]

à viro suo vt peteret à patre suo agrú,
suspirauitq; vt sedebat in asino. Cui
19 Caleb: Quid habes, inquit? * At illa
respódit: Da mihi benedictioné: Ter-
ram australem & aréntem dedisti mi-
hi, iunge & irriguam. Dedit itaque ei
Caleb irriguum superius & inferius.
20 * Hæc est possessio tribus filiorú Iuda
21 per cognationes suas. * Erantq; ciui-
tates ab extremis partibus filiorú Iu-
da iuxta terminos Edom à Meridie:
22 Cabseel & Eder & Iagur, * & Cina &
23 Dimona, & Adada, * & Cades, & A-
24 sor, & Iethnam, * Ziph & Telem &
25 Baloth, * Asor noua & Carioth, Hes-
26 ron, hæc est Asor. * Amam, Sama, &
27 Molada, * & Asergadda & Hassemon
28 & Bethphelet, * & Hasersual & Ber-
29 sabee & Baziothia * & Baala & Iim
30 & Esem, * & Eltholad & Cesil & Har-
31 ma, * & Siceleg & Medemena & Sen-
32 senna, * Lebaoth & Selim & Aën &
Remon. omnes ciuitates vigintinoué,
33 & villæ earú. * In cápestribus verò:
34 Estoal & Sarea & Asena, * & Zanoe
F & Ængannim & Taphua & Enaim,
35 * & Ierimoth & Adullam, Socho &
36 Azeca, * & Saraim & Adithaim &
Gedera & Gederothaim: vrbes quat-
37 tuordecim, & villæ earú. * Sanan &
38 Hadassa & Magdalgad, * Delean &
39 Masepha & Iecthel, * Lachis & Bas-
40 chath & Eglon, * Chebbon & Lehe-
41 man & Cethlis * & Gideroth & Beth-
dagon & Naama & Maceda: ciuita-
42 tes sedecim, & villæ earú. * Labana &
43 Ether & Asan, * Iephtha & Esna &
44 Nesib, * & Ceila & Achzib & Mare-
sa: ciuitates nouem, & villæ earum.
45 * Accaron cú vicis & villulis suis. * Ab
46 Accaron vsque ad mare: omnia quæ
vergunt ad Azotum & viculos eius.
47 * Azotus cú vicis & villulis suis. Gaza
cum vicis & villulis suis, vsq; ad tor-
rentem Ægypti, & mare magnum
48 terminus eius. * Et in monte: Samir
49 & Iether & Socoth * & Danna &
50 Cariathsenna, hæc est Dabir: * Anab
51 & Istemo & Anim, * Gosen &
G Olon & Gilo: ciuitates vndecim &
52 villæ earú. * Arab & Ruma & Esaan.
53 * & Ianum & Beththaphua, & Aphe-
54 ca. * Athmatha & Cariatharbe, hæc
est Hebron, & Sior: ciuitates nouē,
55 & villæ earum. * Maon & Carmel &
56 Ziph & Iota, * Iezrael & Iucadam &
57 Zanoe, * Acain, Gabaa & Thamna:
ciuitates decem, & villę earum. * Hal-
59 bul, & Bessur, & Gedor, * Mareth,

& Bethanoth, & Eltecon: ciuitates
sex & villæ earum.* Cariathbaal, hæc 60
est Cariathiarim vrbs siluarum, &
Arebba: ciuitates duæ, & villæ earũ.
* In deserto Betharaba, Meddin, & 61
Sachacha * & Nebsan, & ciuitas salis, 62
& Engaddi: ciuitates sex, & villæ ea-
rum.* Iebusæum autem habitatorem 63
Ierusalem non potuerunt filij Iuda
delere: habitauitque Iebusæus cum
filiis Iuda in Ierusalem vsque in præ-
sentem diem.

CAP. XVI.

CEcidit quoque sors filiorum Io- 1
seph ab Iordane contra Iericho A
& aquas eius ab Oriente: solitudo
quæ ascendit de Iericho ad montem
Bethel: * & egreditur de Bethel Lu- 2
za: transitque terminum Archi, Atha-
roth. * & descendit ad Occidentem 3
iuxta terminum Iephleti, vsque ad B
terminos Beth horon inferioris, &
Gazer: finiunturque regiones eius
mari magno: * possederuntque filij 4
Ioseph Manasses & Ephraim. * Et fa- 5
ctus est terminus filiorum Ephraim
per cognationes suas: & possessio eo-
rum contra Orientem Atarothaddar
vsque Beth-horon superiorẽ. * Egre- 6
diunturque confinia in mare: Mach- C
methath verò Aquilonem respicit, &
circuit terminos contra Orientem in
Thanathselo: & pertransit ab Orien-
te Ianoë. * descenditque de Ianoë in 7
Ataroth & Naaratha: & peruenit in
Iericho, egrediturque ad Iordanem.
* De Taphua pertransit contra mare 8
in Vallem Arundineti, suntque egres-
sus eius in mare salsissimum. hæc est D
possessio tribus filiorũ Ephraim per
familias suas. * Vrbesque separatæ 9
sunt filiis Ephraim in medio posses-
sionis filiorum Manasse, & villæ ea-
rum.* Et non interfecerunt filij Eph- 10
raim Chananæum, qui habitabat in
Gazer: habitauitque Chananæus in
medio Ephraim vsque in diem hanc
tributarius.

CAP. XVII.

CEcidit autem sors tribui Manas- 1
se: (ipse enim est primogenitus A
Ioseph) Machir primogenito Manas-
se patri Galaad, qui fuit vir pugna-
tor, habuitque possessionem Galaad
*Num.26. d.30 & Basan: * *& reliquis filiorum Ma- 2
nasse iuxta familias suas, filiis Abie-
zer, & filiis Helec, & filiis Esriel, &
filiis Sechem, & filiis Hepher, & filiis
Semida. isti sunt filij Manasse filij
Ioseph, mares, per cognationes suas.
3 * *Salphaad verò filio Hepher filij *Num.27. a.1. & 36. d.11.
Galaad filij Machir filij Manasse non
erant filij, sed solæ filiæ: quarum ista
sunt nomina, Maala & Noa & He-
4 gla & Melcha & Thersa. *Veneruntque
que in cõspectu Eleazari sacerdotis,
& Iosue filij Nun, & principum di-
centes: Dominus præcepit per ma-
num Moysi, vt daretur nobis posses-
sio in medio fratrum nostrorum.
Deditque eis iuxta imperium Domi-
ni possessionem in medio fratrum
5 patris earum. * Et ceciderunt funiculi
B Manasse, decem, absque Terra Ga-
6 laad & Basan trans Iordanem. * Filiæ
enim Manasse possederunt heredita-
tem in medio filiorum eius. Terra
autem Galaad cecidit in sortem filio-
7 rũ Manasse qui reliqui erant. *Fuitque
terminus Manasse ab Aser, Machme-
thath quæ respicit Sichem: & egredi-
tur ad dexterã iuxta habitatores Fon-
8 tis Taphuæ. * Etenim in sorte Manas-
se ceciderat Terra Taphuæ, quæ est
iuxta terminos Manasse filiorũ Eph-
9 raim. * Descenditque terminus Val-
lis arundineti in meridiem torrentis
ciuitatum Ephraim; quæ in medio
sunt vrbium Manasse: terminus Ma-
nasse ab Aquilone torrentis, & exitus
10 eius pergit ad mare: * ita vt possessio
C Ephraim sit ab Austro, & ab Aqui-
lone Manasse, & vtramque claudat
mare, & coniungantur sibi in tribu
Aser ab Aquilone, & in tribu Issa-
11 char ab Oriente. * Fuitque hereditas
Manasse in Issachar & in Aser, Beth-
san & viculi eius, & Ieblaam cum vi-
culis suis, & habitatores Dor cũ op-
pidis suis, habitatores quoque Endor
cum viculis suis: similiterque habi-
tatores Thenac cum viculis suis, &
habitatores Mageddo cum viculis
suis, & tertia pars vrbis Nopheth.
12 * Nec potuerunt filij Manasse has ci-
uitates subuertere, sed cœpit Chana-
13 næus habitare in terra sua. * Post-
quam autem conualuerunt filij Is-
rael, subiecerunt Chananæos, & fe-
cerunt sibi tributarios, nec interfece-
14 runt eos. *Locutique sunt filij Ioseph
D ad Iosue, & dixerunt: Quare dedisti
mihi possessionem sortis & funiculi
vnius, cum sim tantæ multitudinis,
15 & benedixerit mihi Dominus? * Ad
quos Iosue ait: Si populus multus es,
ascende in siluam, & succide tibi spa-

cia in Terra Pherezæi & Raphaim:
quia angusta est tibi possessio montis
Ephraim.* Cui responderunt filij Io- 16
seph : non poterimus ad montana
conscendere , cùm ferreis curribus
vtantur Chananæi , qui habitant in
terra campestri, in qua sitę sunt Beth-
san cum viculis suis , & Iezrael me-
diam possidens vallem. * Dixitque 17
Iosue ad domum Ioseph, Ephraim &
Manasse : Populus multus es, & ma-
gnæ fortitudinis, non habebis sortem
vnam, * sed transibis ad montem, & 18
succides tibi, atque purgabis ad habi-
tandum spatia : & poteris vltra pro-
cedere cùm subuerteris Chananæũ,
quem dicis ferreos habere currus, &
esse fortissimum.

CAP. XVIII.

CONgregatiq́ue sunt omnes filij 1
Israel in Silo, ibiq́ue fixerunt ta- A
bernaculũ testimonij, & fuit eis Ter-
ra subiecta. * Remanserant autem fi- 2
liorum Israel septem tribus, quæ nec-
dum acceperant possessiones suas.
* Ad quos Iosue ait: Vsquequo mar- 3
cetis ignauia, & non intratis ad pos-
sidendam Terram , quam Dominus
Deus patrum vestrorum dedit vo-
bis? * Eligite de singulis tribubus ter- 4
nos viros, vt mittam eos, & pergant
atque circumeant Terram, & descri-
bant eam iuxta numerum vniuscu-
iusque multitudinis : referantq́ue ad
me quòd descripserint. * Diuidite 5
vobis Terram in septem partes: Iudas
sit in terminis suis ab australi plaga,
& domus Ioseph ab Aquilone.* me- 6
diam inter hos Terram in septẽ par-
tes describite : & huc venietis ad me,
vt coram Domino Deo vestro mit-
tam vobis hîc sortem: * quia non est 7
inter vos pars Leuitarum , sed sacer-
dotium Domini est eorum heredi-
tas. Gad autem & Ruben, & dimi-
dia tribus Manasse iam acceperant B
possessiones suas trans Iordanem ad
Orientalem plagam : quas dedit eis
Moyses famulus Domini. * Cumq́; 8
surrexissent viri, vt pergerent ad de-
scribendam terram , præcepit eis Io-
sue, dicens : Circuite Terram, & de-
scribite eam, ac reuertimini ad me: vt
hîc coram Domino, in Silo mittam
vobis sortem. * Itaque perrexerunt: 9
& lustrantes eam , in septem partes
diuiserunt , scribentes in volumine.
Reuersiq́; sunt ad Iosue in castra Si-
lo.* Qui misit sortes coram Domino 10
in Silo, diuisitq́ue Terram filiis Israel
11 in septem partes. * Et ascendit sors
prima filiorum Beniamin per fami-
lias suas, vt possiderent Terram inter
12 filios Iuda & filios Ioseph. * Fuitq́;
terminus eorũ contra Aquilonem à
Iordane : pergens iuxta latus Iericho
septentrionalis plagæ, & inde contra
Occidentẽ ad montana conscendens,
& perueniens ad solitudinem Beth-
13 auen,* atque pertransiens iuxta * Lu- Gen.28.d.19
zam ad Meridiem , Ipsa est Bethel:
descẽditq́; in Ataroth addar in mon-
tem, qui est ad Meridiem Beth horon
14 inferioris : * Et inclinatur circuiens
C contra mare ad Meridiem mõtis qui
respicit Beth horon contra Africum:
suntq́; exitus eius in Cariath baal, quæ
vocatur & Cariathiarim, vrbẽ filio-
rum Iuda: hæc est plaga contra mare,
15 ad Occidentem * A Meridie autem
ex parte Cariathiarim egreditur ter-
minus contra mare , & peruenit vsq;
16 ad fontẽ aquarũ Nephtoa. * Descen-
ditq́; in partem montis , qui respicit
Vallem filiorũ Ennom: & est contra
septentrionalem plagam in extrema
parte Vallis Raphaim. Descenditque
in Geennom (id est, Vallem Ennom)
iuxta latus Iebusæi ad Austrum: &
17 peruenit ad Fontem Rogel, * transiens
ad Aquilonem, & egrediens ad Ense-
18 mes, id est fontem solis: * & pertransit
D vsque ad tumulos, qui sunt ẽ regione
Ascensus Adommim: descenditq́; ad
Abenboen, id est, lapidem Boen filij
Ruben: & pertransit ex latere Aqui-
lonis ad campestria: descenditque in
19 planitiem,* & prætergreditur contra
Aquilonem Beth hagla: suntq́; exitus
eius contra linguã maris salsissimi ab
Aquilone in fine Iordanis ad austra-
20 lem plagam: * qui est terminus illius
ab Oriente. hæc est possessio filiorum
Beniamin per terminos suos in cir-
21 cuitu, & familias suas. * Fueruntq́ue
ciuitates eius , Iericho & Beth hagla
22 & Vallis Casis, * Beth Araba & Sa-
23 maraim, & Bethel * & Auim & Apha-
24 ra & Ophera, * Villa Emona & Oph-
ni & Gabee : ciuitates duodecim , &
25 villæ earum. * Gabaon & Rama &
26 Beroth, * & Mesphe & Caphara, &
27 Amosa * & Recem, Iarephel & Tha-
28 rela, & * Sela, Eleph, & Iebus, quæ est
Ierusalem, Gabaath & Cariath : ciui-
tates quattuordecim, & villæ earum.
Hæc est possessio filiorum Beniamin
iuxta familias suas.

CAP.

CAP. XIX.

ET egressa est sors secunda filio- 1
rũ Simeon per cognationes suas: A
fuitque hereditas * eorum in medio 2
possessionis filiorum Iuda: Bersabee
& Sabee & Molada * & Hasersual, 3
Bala & Asem * & Eltholad, Bethul 4
& Harma * & Siceleg & Bethmar- 5
chaboth & Hasersusa. * & Bethle- 6
baoth & Sarohen: ciuitates tredecim,
& villæ earum. * Ain & Remmon & 7
Athar & Asan: ciuitates quatuor, &
villæ earum: * omnes viculi per cir- 8
cuitum vrbium istarũ vsque ad Baa-
lath Beer Ramath contra australem
plagam. Hæc est hereditas filiorum
Simeon iuxta cognationes suas, * in 9
possessione & funiculo filiorũ Iuda:
quia maior erat. & idcirco filij Si-
meon possederunt in medio heredi-
tatis eorum. * Ceciditque sors tertia 10
filiorũ Zabulon per cognationes suas:
& factus est terminus possessionis eo-
rum vsque Sarid. * Ascenditque de 11
Mari & Merala, & peruenit in Deb-
baseth, vsque ad torrentem qui est
contra Ieconam. * Et reuertitur de 12
Sared contra Orientem in fines Ce-
seleththabor: & egreditur ad Dabe-
reth, ascenditq; contra Iaphie. * Et in- 13
de pertransit vsque ad orientalẽ pla-
gam Gethhepher & Thacasin: &
egreditur in Remmon, Amthar &
Noa. * Et circuit ad Aquilonem Ha- 14
nathon: suntque egressus eius Vallis B
Iephthahel, * & Cateth & Naalol & 15
Semeron & Ierala & Bethlehem: ci-
uitates duodecim, & villæ earum.
* Hæc est hereditas tribus filiorũ Za- 16
bulon per cognationes suas, vrbes &
viculi earũ. Issachar egressa est sors 17
quarta per cognationes suas, * fuitq; 18
eius hereditas Iezrael & Casaloth &
Sunem * & Hapharaim & Seon, & 19
Anaharath * & Rabboth & Cesion, 20
Abes, * & Rameth, & Engannim, & 21
Enhadda & Bethpheses. * Et peruenit 22
terminus eius vsque Thabor & Se-
hesima & Bethsames: eruntque exi-
tus eius Iordanis: ciuitates sedecim,
& villæ earum. * Hæc est possessio 23
filiorum Issachar per cognationes
suas, vrbes, & viculi earum. * Ceci- 24
ditque sors quinta tribui filiorũ Aser
per cognationes suas: * fuitq; termi- 25
nus eorum Haleath & Chali & Beten
& Axaph * & Elmelech & Amaad 26
& Messal: & peruenit vsque ad Car-
melum maris & Sihor & Labanath.
27 * Ac reuertitur contra orientẽ Beth-
dagon: & pertransit vsque Zabulon
& Vallem Iephthael contra Aquilo-
C nem in Bethemec & Nehiel. Egredi-
28 turque ad læuam Cabul, * & Abran
& Rohob & Hamon & Cana, vsque
29 ad Sidonem magnam. * reuertitur-
que in Horma vsque ad ciuitatem
munitissimam Tyrum, & vsque Ho-
sa: eruntque exitus eius in mare de
30 funiculo Achziba: * & Amma &
Aphec & Rohob. ciuitates viginti-
31 duæ. & villæ earum. * Hæc est pos-
sessio filiorum Aser per cognationes
32 suas, vrbesq; & viculi earum. Fi-
liorum Nephthali sexta sors cecidit
33 per familias suas: * & cœpit terminus
de Heleph & Elon in Saananim, &
Adami, quæ est Neceb, & Iebnael vs-
que Lecum: & egressus eorum vsque
34 ad Iordanem: * reuerteturque termi-
nus contra Occidentem in Azanot-
thabor, atque inde egreditur in Hu-
cuca, & pertransit in Zabulon contra
Meridiem, & in Aser contra Occi-
dẽtem, & in Iuda ad Iordanem con-
35 tra ortum solis. * ciuitates munitissi-
mæ, Assedim, Ser, & Emath, & Rec-
36 cath & Cenereth, * & Edema & Ara-
37 ma, Asor * & Cedes & Edrai, Enha-
38 sor * & Ieron & Magdalel, Horem &
Bethanath & Bethsames: ciuitates
decem & nouem, & villæ earum.
39 * Hæc est possessio tribus filiorum
Nephthali per cognationes suas, vr-
40 bes & viculi earum. * Tribui filiorum
Dan per familias suas egressa est sors
41 septima: * & fuit terminus possessio-
D nis eius Sara & Esthaol, & Hirsemes,
42 id est ciuitas solis. * Selebin & Aialon
43 & Iethela, * Elon & Themna & A-
44 cron, * Elthece, Gebbethon & Ba-
45 laath, * & Iud & Bane & Barach &
46 Gethremmon: * & Meiarcon & Arec-
con, cum termino qui respicit Iop-
47 pen, * & ipso fine concluditur. Ascen-
deruntque filij Dan, & pugnauerunt
contra Lesem, ceperuntque eam: &
percusserunt eam in ore gladij, &
possederunt, & habitauerunt in ea,
vocantes nomen eius Lesem Dan,
48 ex nomine Dan patris sui. * Hæc est
possessio tribus filiorum Dan, per
cognationes suas, vrbes & viculi ea-
49 rum. Cumque complesset sorte di- B
uidere Terrã singulis per tribus suas,
dederunt filij Israel possessionem Io-
50 sue filio Nun in medio sui, * iuxta

præceptum Domini, vrbem quam
postulauit, Thamnath Saraa in monte Ephraim: & ædificauit ciuitatem,
habitauitque in ea. * Hæ sunt posses- 51
siones, quas sorte diuiserunt Eleazar sacerdos, & Iosue filius Nun, & principes familiarum, ac tribuum filiorum Israel in Silo, coram Domino ad ostium tabernaculi testimonij, partitique sunt Terram.

CAP. XX.

ET locutus est Dominus ad Iosue, 1
dicens: Loquere filiis Israel, & dic A
eis: * Separate vrbes fugitiuorum, ᵇde 2
quibus locutus sum ad vos per manum Moysi; * vt confugiat ad eas 3
quicumque animam percusserit nescius: & possit euadere iram proximi,
qui vltor est sanguinis: * cùm ad vnam 4
harum confugerit ciuitatum, stabit B
ante portam ciuitatis, & loquetur senioribus vrbis illius ea, quæ se comprobent innocentem: sicq; suscipient eum, & dabunt ei locum ad habitandum.
* Cumque vltor sanguinis eum 5
fuerit persecutus, non tradent in manus eius: quia ignorans percussit proximum eius, nec ante biduum, triduumve eius probatur inimicus.
* Et habitabit in ciuitate illa, donec 6
stet ante iudicium causam reddens C
facti sui, & moriatur sacerdos magnus, qui fuerit in illo tempore: tunc reuertetur homicida, & ingredietur ciuitatem & domum suam de qua
fugerat. Decreueruntque Cedes in 7
Galilæa montis Nephthali, & Sichem in monte Ephraim, & Cariatharbe,
ipsa est Hebron in monte Iuda. * Et 8
trans Iordanem contra Orientalem D
plagam Iericho, ᵇ statuerunt Bosor, quæ sita est in campestri solitudine de tribu Ruben, & Ramoth in Galaad de tribu Gad, & Gaulon in Ba-
san de tribu Manasse. * Hæ ciuita- 9
tes constitutæ sunt cunctis filiis Israel, & aduenis, qui habitabant inter eos: vt fugeret ad eas qui animam nescius percussisset, & non moreretur in manu proximi, effusum sanguinem vindicare cupientis, donec staret ante populũ expositurus causam suam.

a Num. 35. a. 9. Deut. 19. a. 2.

b Deut. 4. g. 43.

CAP. XXI.

ACcesseruntque principes familia- 1
rum Leui ad Eleazarum sacerdo- A
tem, & Iosue filium Nun, & ad duces cognationum per singulas tribus
filiorum Israel: * locutique sunt ad 2
eos in Silo Terræ Chanaan, atque dixerunt: ᵃDominus præcepit per manum Moysi, vt darentur nobis vrbes ad habitandum, & suburbana earum
3 ad alenda iumenta. * Dederuntque
filij Israel de possessionibus suis iuxta imperium Domini, ciuitates & sub-
4 urbana earum. * Egressaque est sors
in familiam Caath filiorum Aaron sacerdotis de tribubus Iuda, & Simeon, & Beniamin, ciuitates trede-
5 cim. * Et reliquis filiorum Caath, id
est Leuitis, qui superfuerant de tribubus Ephraim, & Dan, & dimidia
6 tribu Manasse, ciuitates decem. * Porrò filiis Gerson egressa est sors, vt acciperent de tribubus Issachar & Aser & Nephthali, dimidiaque tribu Manasse in Basan ciuitates numero tre-
7 decim. * Et filiis Merari per cognationes suas de tribubus Ruben & Gad
8 & Zabulon vrbes duodecim. Dederuntque filij Israel Leuitis ciuitates & suburbana earum, sicut præcepit Dominus per manum Moysi, sin-
9 gulis sorte tribuentes. * De tribubus
B filiorum Iuda & Simeon dedit Iosue
ciuitates: ᵃquarum ista sunt nomina,
10 * filiis Aaron per familias Caath Leuitici generis (prima enim sors illis
11 egressa est) * Cariatharbe patris Enac, quæ vocatur Hebron, in monte Iuda, & suburbana eius per circuitum.
12 * ᵃAgros verò, & villas eius dederat
Caleb filio Iephone ad possidendum.
13 * Dedit ergo filiis Aaron sacerdotis
Hebron confugij ciuitatem, ac suburbana eius: & Lobnam cum suber-
14 urbanis suis: * & Iether, & Este-
15 mo, * & Holon, & Dabir, * &
16 Ain, & Ieta, & Bethsames, cum suburbanis suis: ciuitates nouem de tri-
17 bubus, vt dictum est, duabus. * De
tribu autem filiorum Beniamin, Ga-
18 baon, & Gabae, * & Anathot & Almon, cum suburbanis suis: ciuitates
19 quattuor. * Omnes simul ciuitates filiorum Aaron sacerdotis, tredecim,
20 cum suburbanis suis. * Reliquis verò
per familias filiorum Caath Leuitici
21 generis hæc est data possessio. * De
tribu Ephraim vrbes confugij, Sichem cum suburbanis suis in monte
22 Ephraim, & Gazer, * & Cibsaim &
C Beth horon, cum suburbanis suis, ci-
23 uitates quattuor. * De tribu quoque
24 Dan, Eltheco & Gabathon, * & Aialon & Gethremmon, cum suburba-
25 nis suis, ciuitates quattuor. * Porrò

a Num. 35. a. 2.

a 1. Par. 6. a. 2.

a Sup. 14. d. 14.

de dimidia tribu Manasse, Thanach
& Gethremmon, cum suburbanis
suis ciuitates duæ. * Omnes ciuitates 26
decem, & suburbana earum, datæ
sunt filiis Caath inferioris gradus.
* Filiis quoque Gerson Leuitici gene- 27
ris dedit de dimidia tribu Manasse
confugij ciuitates, Gaulon in Basan,
& Bosram, cum suburbanis suis, ci-
uitates duas. * Porro de tribu Issa- 28
char, Cesion, & Dabereth, * & Iara- 29
moth, & Engannim, cum suburbanis
suis, ciuitates quattuor. * De tribu 30
autem Aser, Masal & Abdon, * & 31
Helcath, & Rohob, cum suburbanis
suis, ciuitates quattuor. * De tribu 32
quoque Nephthali ciuitates confu-
gij, Cedes in Galilæa, & Hammoth
Dor, & Carthan, cum suburbanis
suis, ciuitates tres. * Omnes vrbes fa- 33
miliarum Gerson, tredecim, cũ sub-
urbanis suis. * Filiis autem Merari 34
Leuitis inferioris gradus per familias
suas data est de tribu Zabulon, Iec-
nam & Cartha * & Damna & Naa- 35
lol, ciuitates quattuor cũ suburbanis
suis. * De tribu Ruben vltra Iorda- 36
nem contra Iericho ciuitates refugij, D
Bosor in solitudine, Misor & Iaser
& Iethson & Mephaath, ciuitates
quattuor cum suburbanis suis. * De 37
tribu Gad ciuitates cõfugij, Ramoth
in Galaad, & Manaim & Hesebon &
Iazer, ciuitates quattuor cum subur-
banis suis. * Omnes vrbes filiorum 38
Merari per familias & cognationes
suas, duodecim. * Itaque ciuitates 39
vniuersæ Leuitarũ in medio posses-
sionis filiorum Israel fuerunt qua-
draginta octo * cum suburbanis suis, 40
singulæ per familias distributæ. * De- 41
ditque Dominus Deus Israeli omnem
Terram, quam traditurum se patri-
bus eorum iurauerat: & possederunt
illam, atque habitauerunt in ea. * Da- 42
taque est ab eo pax in omnes per cir-
cuitum nationes: nullusque eis ho-
stium resistere ausus est, sed cuncti in
eorum ditionem redacti sunt. * Ne 43
vnum quidem verbum, quod illis
præstiturum se esse promiserat, irri-
tũ fuit, sed rebus expleta sunt omnia.

CAP. XXII.

1 EOdem tẽpore vocauit Iosue Ru-
A benitas, & Gaditas, & dimidiam
2 tribum Manasse, * dixitque ad eos:
Fecistis omnia quæ præcepit vobis
Moyses famulus Domini: mihi quo-
3 que in omnibus obedistis, * nec reli-
quistis fratres vestros longo tempo-
re, vsque in præsentem diem, custo-
dientes imperium Domini Dei vestri.
4 * Quia igitur dedit Dominus Deus
vester fratribus vestris quietẽ & pa-
cem, sicut pollicitus est: reuertimini,
& ite in tabernacula vestra, & in ter-
ram possessionis, quam tradidit vo-
bis Moyses famulus Domini trans
5 Iordanem: * ita dumtaxat, vt custo-
diatis attentè, & opere compleatis
mandatum & legem quam præcepit
vobis Moyses famulus Domini, vt
diligatis Dominum Deum vestrum,
& ambuletis in omnibus viis eius, &
obseruetis mandata illius, adhærea-
B tisque ei, ac seruiatis in omni corde,
6 & in omni anima vestra. * Benedixit-
que eis Iosue, & dimisit eos. Qui re-
7 uersi sunt in tabernacula sua. * Di-
midiæ autem tribui Manasse posses-
sionem Moyses dederat in Basan: &
idcirco mediæ, quæ superfuit, dedit
Iosue sortẽ inter ceteros fratres suos
trans Iordanem ad Occidentalẽ pla-
gam. Cumque dimitteret eos in ta-
bernacula sua, & benedixisset eis,
8 * dixit ad eos: In multa substantia at-
que diuitiis reuertimini ad sedes ve-
stras, cum argento & auro, ære ac
ferro, & veste multiplici: diuidite
prædam hostium cum fratribus ve-
9 stris. * Reuersique sunt, & abierunt
filij Ruben, & filij Gad, & dimidia
tribus Manasse, à filiis Israel de Silo,
quæ sita est in Chanaan, vt intrarent
Galaad Terrã possessionis suæ, quam
obtinuerant iuxta imperium Domini
10 in manu Moysi. * Cumque venis-
C sent ad tumulos Iordanis in Ter-
ram Chanaan, ædificauerunt iuxta
Iordanem altare infinitæ magnitu-
11 dinis. * Quod cùm audissent filij Is-
rael, & ad eos certi nuncij detulissent
ædificasse filios Ruben, & Gad, & di-
midiæ tribus Manasse altare in Terra
Chanaan, super Iordanis tumulos,
12 contra filios Israel: * conuenerunt
omnes in Silo, vt ascenderent, & di-
13 micarent contra eos. * Ex interim mi-
serunt ad illos in Terrã Galaad Phi-
14 nees filiũ Eleazari sacerdotis, * & de-
cem Principes cũ eo, singulos de sin-
15 gulis tribubus. * Qui venerunt ad fi-
lios Rubẽ, & Gad, & dimidiæ tribus
Manasse in Terrã Galaad, dixeruntq;
16 ad eos: * Hæc mandat omnis popu-
lus Domini: Quæ est ista trãsgressio

Cur reliquistis Dominũ Deum Israel,
ædificantes altare sacrilegum, & à
cultu illius recedentes? * An parum 17
Num. 25. 14. Deut. 4. 3. vobis est *quod peccastis in Beelphe- D
gor, & vsque in præsentem diem ma-
cula huius sceleris in nobis permanet?
multique de populo corruerunt. * Et 18
vos hodie reliquistis Dominum, &
cras in vniuersum Israel ira eius desæ-
uiet. * Quòd si putatis immũdam esse 19
terram possessionis vestræ, transite ad
Terram, in qua tabernaculum Do-
mini est, & habitate inter nos: tan-
tùm vt à Domino, & à nostro con-
sortio non recedatis, ædificato altari
præter altare Dñi Dei nostri. *Nõn- 20
Sup. 7. 1. ne Achan filius Zare præteriit man-
datum Domini & super omnem po-
pulum Israel ira eius incubuit? Et ille
erat vnus homo, atque vtinam solus
periisset in scelere suo. Responde- 21
runtque filij Ruben & Gad, & dimi-
dia tribus Manasse principibus lega-
tionis Israel: * Fortissimus Deus Do- 22
minus, Fortissimus Deus Dominus, E
ipse nouit, & Israel simul intelliget: si
præuaricationis animo, hoc altare
construximus, non custodiat nos, sed
puniat nos in præsenti: * & si ea mẽte 23
fecimus vt holocausta, & sacrificium,
& pacificas victimas super eo impo-
neremus ipse quærat & iudicet: * & 24
non ea magis cogitatione atque tra-
ctatu, vt diceremus: Cras dicent filij
vestri filiis nostris: Quid vobis & Do-
mino Deo Israel? * terminum posuit 25
Dominus inter nos & vos, ô filij Ru-
ben, & filij Gad, Iordanem fluuium:
& idcirco partem non habetis in Do-
mino. Et per hanc occasionem auer-
tẽt filij vestri filios nostros à timore
Domini. putauimus itaque melius,
* & diximus: Extruamus nobis altare, 26
non in holocausta, neque ad victimas F
offerendas, *sed in testimonium inter 27
nos & vos, & sobolem nostram ve-
stramque progeniem, vt seruiamus
Domino, & iuris nostri sit offerre &
holocausta, & victimas, & pacificas
hostias: & nequaquam dicãt cras filij
vestri filiis nostris: Non est vobis pars
in Domino. * Quod si voluerint di- 28
cere, respondebunt eis: Ecce altare
Domini, quod fecerunt patres nostri,
non in holocausta, neque in sacrifi-
cium, sed in testimonium nostrum ac
vestrum. * Absit à nobis hoc scelus vt 29
recedamus à Domino, & eius vestigia
relinquamus extructo altari ad ho-
locausta, & sacrificia, & victimas of-
ferendas, præter altare Domini Dei
nostri, quod exstructum est ante ta-
30 bernaculum eius. Quibus auditis,
Phinees sacerdos, & principes lega
tionis Israel, qui erant cum eo, placati
sunt: & verba filiorũ Ruben, & Gad,
G & dimidiæ tribus Manasse, libentissi-
31 mè susceperunt. * Dixitque Phinees
filius Eleazari sacerdos ad eos: Nunc
scimus quòd nobiscum sit Dominus,
quoniam alieni estis à præuaricatio-
ne hac, & liberastis filios Israel de
32 manu Domini. * Reuersusq; est cum
principibus à filiis Ruben & Gad de
Terra Galaad, finium Chanaan ad
33 filios Israel, & retulit eis. * Placuitque
sermo cunctis audientibus Et lauda-
uerunt Deum filij Israel, & nequa-
quam vltra dixerunt, vt ascenderent
contra eos, atq. pugnarẽt, & delerent
34 Terram possessionis eorum. * Voca-
ueruntque filij Ruben, & filij Gad
altare, quod extruxerant, Testimo-
nium nostrum, quod Dominus ipse
sit Deus.

CAP. XXIII.

1 EVoluto autem multo tempore,
A postquam pacem dederat Domi-
nus Israeli, subiectis in gyro nationi-
bus vniuersis, & Iosue iam longæuo,
2 & persenilis ætatis: * vocauit Iosue
omnem Israelem, maioresque natu,
& principes ac duces, & magistros,
dixitque ad eos: Ego senui, & pro-
3 gressioris ætatis sum: * vosque cernitis
omnia, quæ fecerit Dominus Deus
vester cunctis per circuitum nationi-
bus, quo modo pro vobis ipse pugna-
4 uerit: & nũc quia vobis sorte diuisit
omnem Terram, ab Orientali parte
Iordanis vsque ad mare magnum,
5 multæque adhuc supersunt nationes:
B * Dominus Deus vester disperdet eas
& auferet à facie vestra, & possidebi-
tis Terram, sicut vobis pollicitus est.
6 * tantùm confortamini, & estote so-
liciti, vt custodiatis cuncta quæ scri-
pta sunt in volumine legis Moysi: &
non declinetis ab eis neque ad dexte-
7 ram neque ad sinistrã: * ne postquam
intraueritis ad Gentes, quæ inter vos
futuræ sunt, iuretis in nomine deo-
rum earum, & seruiatis eis, & ado-
8 retis illos: * sed adhæreatis Domino
Deo vestro: quod fecistis vsque in
9 diem hanc. * Et tunc auferet Domi-
nus Deus in conspectu vestro gentes
C magnas & robustissimas, & nullus

vobis

vobis resistere poterit. * Vnus e vobis 10
persequetur hostiū mille viros: quia
Dominus Deus vester pro vobis ipse
pugnabit, sicut pollicitus est. * Hoc 11
tantùm diligentissimè præcauete, vt
diligatis Dominum Deum vestrum.
* Quòd si volueritis gentium harum, 12
quæ inter vos habitant, erroribus ad-
hærere, & cum eis miscere connubia,
atque amicitias copulare: * iam nunc 13
scitote quòd Dominus Deus vester
non eas deleat ante faciem vestram,
sed sint vobis in foueam ac laqueum,
& offendiculum ex latere vestro, &
sudes in oculis vestris, donec vos au- D
ferat atque disperdat de Terra hac
*3. Reg. 2. a. 2 optima, quā tradidit vobis. En ego 14
hodie ingredior viam vniuersæ terræ,
& toto animo cognoscetis quòd de
omnibus verbis, quæ se Dominus
præstiturum vobis esse pollicitus est,
vnum nō præterierit in cassum. * Sicut 15
ergo impleuit opere quod promisit,
& prospera cuncta venerunt: sic ad-
ducet super vos quidquid malorum
comminatus est, donec vos auferat
atque disperdat de Terra hac optima,
quam tradidit vobis, * eò quòd præ- 16
terieritis pactum Domini Dei vestri,
quod pepigit vobiscum, & seruieritis
diis alienis, & adoraueritis eos: citò
atque velociter consurget in vos fu-
ror Domini, & auferemini ab hac
Terra optima, quam tradidit vobis.

CAP. XXIIII.

Congregauitque Iosue omnes tri- 1
bus Israel in Sichem, & vocauit A
maiores natu, ac principes, & iudices,
& magistros: steteruntque in conspe-
ctu Domini: * & ad populum sic lo- 2
cutus est: Hæc dicit Dominus Deus
Israel: Trans fluuium habitauerunt
patres vestri ab initio, Thare pater
Abraham, & Nachor: seruieruntque
*Gen. 11. d. 26 diis alienis. * Tuli ergo patrē vestrum 3
Abraham de Mesopotamiæ finibus:
& adduxi eum in Terram Chanaan:
*Gen. 21. a. 2 multiplicauique semen eius, * & de- 4
di ei Isaac: * illiq; rursum dedi Iacob
*Gen. 25. d. 26 & Esau, * E quibus, Esau dedi mōtem
*Gen. 36. a. 8 Seir ad possidendum: * Iacob verò, &
*Gen. 46. a. 6 filij eius descenderunt in Ægyptum.
*Exod. 3. c. 10 & 12. f. 37 Misique Moysen & Aaron, & per- 5
cussi Ægyptum multis signis atque B
portentis. * Eduxique vos & patres 6
vestros de Ægypto, & venistis ad ma-
re: persecutique sunt Ægyptij patres
vestros cum curribus & equitatu, vs- 7
que ad Mare rubrum. * Clamauerūt
autem ad Dominum filij Israel: * qui *Exod. 14. b. 9
posuit tenebras inter vos & Ægy-
ptios, & adduxit super eos mare, &
operuit eos. Viderunt oculi vestri
cuncta quæ in Ægypto fecerim, &
habitastis in solitudine multo tempo-
8 re: * & introduxi vos in Terrā Amor-
rhæi, qui habitabat trans Iordanem.
* Cumque pugnarent contra vos, tra- *Num. 21. c. 19
didi eos in manus vestras, & possedi-
stis Terram eorum, atque interfecistis
9 eos. * Surrexit autem Balac filius Se- *Num. 22. a. 5
phor rex Moab, & pugnauit contra
C Israelem. Misitq; & vocauit Balaam
10 filium Beor, vt malediceret vobis: * &
ego nolui audire eum, sed econtrario
per illum benedixi vobis, & liberaui
11 vos de manu eius. * Transistisque Ior- *Sup. 3. d. 14
danem, & venistis ad Iericho. Pu- & 6. a. 1.
gnaueruntq; contra vos viri ciuitatis & 11. a. 3
eius, Amorrhæus, & Pherezæus, &
Chananæus, & Hethæus, & Gerge-
sæus, & Heuæus, & Iebusæus: & tra-
12 didi illos in manus vestras. * Misique *Sup. 12. d. 20
ante vos crabrones: & eieci eos de Exod. 23. f. 28
locis suis, duos reges Amorrhæorum,
13 non in gladio nec in arcu tuo. * Dedi- Deut. 7. c. 20
que vobis Terram, in qua non labo-
rastis, & vrbes quas non ædificastis,
vt habitaretis in eis: vineas & oliueta,
14 quæ non plantastis. * Nunc ergo ti- *1. Reg. 7. a. 3
mete Dominū, & seruite ei perfecto
corde atq; verissimo: & auferte deos, Tob. 14. c. 10
D quibus seruierunt patres vestri in
Mesopotamia & in Ægypto, ac serui-
15 te Domino. * Sin autem malum vobis
videtur vt Domino seruiatis, optio
vobis datur: eligite hodie quod placet,
cui seruire potissimū debeatis, vtrum
diis, quibus seruierunt patres vestri
in Mesopotamia, an diis Amorrhæo-
rum, in quorum Terra habitatis: ego
autem & domus mea seruiemus Do-
16 mino. * Responditque populus, & ait:
Absit à nobis vt relinquamus Domi-
17 num, & seruiamus diis alienis. * Do-
minus Deus noster ipse eduxit nos,
& patres nostros de Terra Ægypti, de
domo seruitutis: fecitque videntibus
nobis signa ingentia, & custodiuit
nos in omni via, per quam ambulaui-
mus, & in cunctis populis, per quos
18 transiuimus. * Et eiecit vniuersas gen-
tes, Amorrhæum habitatorem Terræ,
quam nos intrauimus. Seruiemus igi-
E tur Domino, quia ipse est Deus no-
19 ster. Dixitque Iosue ad populum:
Non poteritis seruire Domino: Deus
enim sanctus, & fortis æmulator est,

nec

nec ignoscet sceleribus vestris atque
20 peccatis. *Si dimiseritis Dominum, &
seruieritis diis alienis, conuertet se, &
affliget vos, atq; subuertet postquam
21 vobis præstiterit bona. *Dixitque po-
pulus ad Iosue: Nequaquam ita vt
loqueris, erit, sed Domino seruiemus.
22 *Et Iosue ad populum, Testes, inquit
vos estis, quia ipsi elegeritis vobis
Dominum vt seruiatis ei. Responde-
23 runtque: Testes. *Nunc ergo, ait, au-
ferte deos alienos de medio vestri, &
F inclinate corda vestra ad Dominum
24 Deum Israel. *Dixitque populus ad
Iosue: Domino Deo nostro seruie-
mus, & obedientes erimus præceptis
25 eius. *Percussit ergo Iosue in die illo
fœdus, & proposuit populo præcepta
26 atq; iudicia in Sichem. *Scripsitquo-
que omnia verba hæc in volumine
legis Domini: & tulit lapidé pergran-
dem, posuitque eum subter quercum,
27 quæ erat in sanctuario Domini: *&
dixit ad omnem populum: En lapis
iste erit vobis in testimonium quòd
audierit omnia verba Domini, quæ
locutus est vobis: ne fortè postea ne-
gare velitis, & mentiri Domino Deo
28 vestro. *Dimisitque populum, singu-
29 los in possessioné suam. Et post hæc
mortuus est Iosue filius Nun seruus
Domini, centum & decem annorum:
30 *sepelieruntq; eum in finibus posses-
G sionis suæ in Thamnathsare, quæ est
sita in monte Ephraim, à septentrio-
31 nali parte montis Gaas. *Seruiuitque
Israel Domino cunctis diebus Iosue
& seniorum, qui longo vixerũt tem-
pore post Iosue, & qui nouerunt om-
Gen. 50. 25 nia opera Domini quæ fecerat in Is-
32 rael. *Ossa quoque Ioseph, quæ tule-
Exod. 13. 19 rant filij Israel de Ægypto, sepelierũt
in Sichem, in parte agri, *qué emerat
Gen 33. 19 Iacob à filiis Hemor patris Sichem,
centum nouellis ouibus, & fuit in
33 possessionem filiorum Ioseph. *Elea-
zar quoque filius Aaron mortuus
est: & sepelierunt eum in Gabaath
Phinees filij eius, quæ data est ei in
monte Ephraim.

LIBER IVDICVM, HEBRAICE SOPHETIM.

CAP. I.

1 POST mortem Iosue consuluerunt
filij Israel Dominum, dicentes:
A Quis ascendet ante nos contra Cha-
2 nanæum, & erit dux belli? *Dixitque
Dominus: Iudas ascendet: ecce tra-
3 didi Terram in manus eius. *Et ait
Iudas Simeoni fratri suo: Ascéde me-
cum in sortem meam, & pugna con-
tra Chananæum, vt & ego pergam
tecum in sortem tuam. Et abiit cũ eo
4 Simeó. *Ascenditq; Iudas, & tradidit
Dominus Chananæũ, ac Pherezæum
in manus eorum: & percusserunt in
5 Bezec decem millia virorum. *Inue-
B neruntque Adonibezec in Bezec, &
pugnauerunt contra eum, ac percus-
serunt Chananæum, & Phærezæum.
6 *Fugit autem Adonibezec: quem perse-
cuti comprehenderunt, cæsis summi-
7 tatibus manuum eius ac pedum. *Di-
xitque Adonibezec: Septuaginta reges
amputatis manuum ac pedum sum-
mitatibus colligebant sub mensa mea
ciborum reliquias: sicut feci, ita red-
didit mihi Deus. Adduxeruntque
eum in Ierusalem, & ibi mortuus est.
8 *Oppugnantes ergo filij Iuda Ierusa-
lem, ceperunt eam, & percusserunt in
ore gladij, tradentes cunctam incen-
9 dio ciuitatem. *Et postea descendẽtes
pugnauerunt contra Chananæum,
qui habitabat in montanis, & ad me-
10 ridiem, & in cãpestribus. *Pergens- *Ios 15. c. 13
C que Iudas contra Chananæum, qui
habitabat in Hebron, (cuius nomen
fuit antiquitus Cariath Arbe) percus-
11 sit Sesai, & Ahiman, & Tholmai: *at-
que inde profectus abiit ad habitato-
res Dabir, cuius nomé vetus erat Ca-
riath Sepher, id est, ciuitas litterarum
12 *Dixitque Caleb: Qui percusserit Ca-
riath Sepher, & vastauerit eam, dabo
13 ei Axam filiam meã vxorem. *Cum-
que cepisset eã Othoniel filius Cenez
frater Caleb minor, dedit ei Axam
14 filiam suam coniugem. *Quam per-
gentem in itinere monuit vir suus vt
peteret à patre suo agrum. Quæ cum
suspirasset sedens in asino, dixit ei Ca-
15 leb: Quid habes? *At illa respondit:
D Da mihi benedictionem, quia terram
arentem dedisti mihi: da & irriguam
aquis. Dedit ergo ei Caleb irriguum
16 superius, & irriguum inferius. Filij
autem Cinæi cognati Moysi ascen-
derunt de ciuitate palmarum, cum
filiis Iuda in desertũ sortis eius, quod
est ad meridiem Arad, & habitaue-
17 runt cum eo. *Abiit autem Iudas
cum Simeone fratre suo, & percusse-
runt simul Chananæum qui habita-
bat in Sephaath, & interfecerunt

eum.

eum. Vocatumque est nomen vrbis,
Horma, id est, anathema.* Cepitque 18
Iudas Gazam cum finibus suis, &
Ascalonem, atque Accaron cum ter-
minis suis. * Fuitque Dominus cum 19
Iuda, & montana possedit: nec potuit E
delere habitatores vallis, quia falcatis
curribus abundabant. *Dederuntque 20
Caleb Hebron, *sicut dixerat Moyses
qui deleuit ex ea tres filios Enac. *Ie- 21
busæum autem habitatorem Ierusalem
non deleuerunt filij Beniamin: habi-
tauitq; Iebusæus cum filiis Beniamin
in Ierusalem, vsque in præsentem
diem. Domus quoque Ioseph ascen- 22
dit in Bethel, fuitque Dominus cum
eis. * Nam cum obsiderent vrbem, 23
quæ prius Luza vocabatur, *viderunt 24
hominem egredientem de ciuitate,
dixeruntque ad eum: Ostende nobis
introitum ciuitatis, & faciemus te-
cum misericordiam. *Qui cum osté- 25
disset eis, percusserunt vrbem in ore
gladij: hominem autem illum, &
omnem cognationem eius dimise-
runt. * Qui dimissus, abijt in Terram 26
Hethim, & ædificauit ibi ciuitatem, E
vocauitque eam Luzam: quæ ita ap-
pellatur vsque in præsentem diem.
*Manasses quoque non deleuit Beth- 27
san, & Thanac cum viculis suis, &
habitatores Dor, & Ieblaam, & Ma-
geddo cum viculis suis, cœpitque
Chananæus habitare cum eis. *Post- 28
quam autem confortatus est Israel,
fecit eos tributarios, & delere noluit.
*Ephraim etiam non interfecit Cha- 29
nanæum, qui habitabat in Gazer, sed
habitauit cum eo. *Zabulon non de- 30
leuit habitatores Cetron, & Naalol:
sed habitauit Chananæus in medio
eius; factusque est ei tributarius.
*Aser quoque non deleuit habita- 31
tores Accho, & Sidonis, Ahalab, & G
Achazib, & Helba, & Aphec, &
Rohob: * habitauitque in medio 32
Chananæi habitatoris illius terræ, nec
interfecit eum. * Nephthali quoque 33
non deleuit habitatores Bethsames,
& Bethanath: & habitauit inter
Chananæum habitatorem Terræ,
fueruntque ei Bethsamitæ & Betha-
nitæ tributarij. *Arctauitque Amor- 34
rhæus filios Dan in monte, nec dedit
eis locum vt ad planiora descenderét:
*habitauitque in monte Hares, quod 35
interpretatur testaceo, in Aialon &
Salebim. Et aggrauata est manus do-
mus Ioseph, factusque est ei tributa-

*Num. 14. d. 14. Iof. 15. a. 14

D

E

36 rius. *Fuit autem terminus Amorrhæi
ab Ascensu Scorpionis, petra, & su-
periora loca. CAP. II.

1 Ascenditque Angelus Domini de
A Galgalis ad locum flentium, &
ait: Eduxi vos de Ægypto, & introduxi
duxi in Terram, pro qua iuraui patri-
bus vestris: & pollicitus sum, vt non
facerem irritum pactum meum vo-
2 biscum in sempiternum: *ita dunta-
xat vt non feriretis fœdus cum ha-
bitatoribus Terræ huius, sed aras
eorum subuerteretis: & noluistis au-
dire vocem meam: cur hoc fecistis?
3 *Quam ob rem nolui delere eos à fa-
cie vestra: vt habeatis hostes, & dij
4 eorum sint vobis in ruinam. *Cum-
que loqueretur Angelus Domini hæc
verba ad omnes filios Israel: eleuaue-
runt ipsi vocem suam, & fleuerunt.
5 *Et vocatum est nomen loci illius:
B Locus flentium, siue lacrymarum:
immolaueruntq; ibi hostias Domino.
6 *Dimisit ergo Iosue populum, & ab-
ierunt filij Israel vnusquisque in pos-
sessionem suam, vt obtinerent eam:
7 *seruieruntq; Domino cúctis diebus
eius, & seniorum, qui lógo post eum
vixerunt tépore, & nouerant omnia
opera Domini, quæ fecerat cũ Israel,
8 Mortuus est autem Iosue filius Nun,
famulus Domini, centum & decem
9 annorum, * & sepelierunt eum in fi-
nibus possessionis suæ in Thamnath-
sare in monte Ephraim, à Septentrio-
10 nali plaga montis Gaas. * Omnisque
illa generatio congregata est ad pa-
tres suos: & surrexerunt alij, qui
non nouerant Dominum, & opera
11 quæ fecerat cum Israel. *Feceruntque
filij Israel malum in conspectu Do-
12 mini, & seruierunt Baalim. * Ac di-
C miserunt Dominum Deum patrum
suorum, qui eduxerat eos de Terra
Ægypti: & secuti sunt deos alienos,
deosque populorum, qui habitabant
in circuitu eorum, & adorauerunt
eos: & ad iracundiam concitauerunt
13 Dominum, *dimittentes eum, &
14 seruientes Baal & Astaroth. *Iratus-
que Dominus contra Israel, tradidit
eos in manus diripientium: qui ce-
perunt eos, & vendiderunt hosti-
bus, qui habitabant per gyrum: nec
potuerunt resistere aduersariis suis:
15 sed quocumque pergere voluissent,
manus Domini super eos erat, sicut
locutus est, & iurauit eis: & vehe-
16 menter afflicti sunt. Suscitauitque

F

T

*Iof. 24. g. 28.

G

H

Domi-

Dominus iudices, qui liberarent eos
de vastantium manibus: sed nec
eos audire voluerunt, fornicantes 17
cum diis alienis, & adorantes eos.
Citò deseruerunt viam, per quam in-
gressi fuerant patres eorũ: & audien-
tes mandata Domini omnia fecere
contraria. Cumque Dominus iudi- 18
ces suscitaret, in diebus eorum flecte-
batur misericordia, & audiebat affli-
ctorum gemitus, & liberabat eos de
cæde vastantium. Postquam autem 19
mortuus esset iudex, reuertebantur,
& multo faciebant peiora quàm fe-
cerant patres eorum, sequentes deos
alienos, seruientes eis, & adorantes
illos. Non dimiserunt adinuentiones
suas, & viam durissimam, per quam
ambulare consueuerunt. Iratusque 20
est furor Domini in Israel, & ait:
Quia irritum fecit gens ista pactum
meum, quod pepigeram cum patri-
bus eorum, & vocem meam audire
contempsit: & ego non delebo gen- 21
tes, quas dimisit Iosue, & mortuus
est: ut in ipsis experiar Israel, vtrum 22
custodiant viam Domini, & ambu-
lent in ea, sicut custodierunt patres
eorum, an non. Dimisit ergo Domi- 23
nus omnes nationes has, & citò sub-
uertere noluit, nec tradidit in manus
Iosue.

CAP. III.

HÆ sunt gentes, quas Dominus 1
dereliquit, vt erudiret in eis Is-
raelem, & omnes, qui non nouerant
bella Chananæorum: vt postea di- 2
scerent filij eorum certare cum ho-
stibus, & habere cõsuetudinem præ-
liandi: quinque satrapas Philisthi- 3
norum, omnemque Chananæum, &
Sidonium, atque Heuæum, qui habi-
tabat in monte Libano, de mõte Baal
Hermon vsque ad introitum Emath.
Dimisitque eos, vt in ipsis experire- 4
tur Israelem, vtrum audiret manda-
ta Domini quæ præceperat patribus
eorum per manum Moysi, an non.
Itaque filij Israel habitauerunt in 5
medio Chananæi, & Hethæi, &
Amorrhæi, & Pherezæi, & Heuæi, &
Iebusæi: & duxerunt vxores filias 6
eorum, ipsique filias suas filiis eorum
tradiderunt, & seruierunt diis eo-
rum. Feceruntque malum in con- 7
spectu Domini, & obliti sunt Dei sui,
seruientes Baalim & Astaroth. Ira- 8
tusq; contra Israel Dominus, tradidit
eos in manus Chusan Rasathaim re-
gis Mesopotamiæ, seruieruntque ei
9 octo annis. Et clamauerunt ad Do-
B minũ: qui suscitauit eis saluatorem,
& liberauit eos, Othoniel videlicet fi-
lium Cenez, fratrẽ Caleb minorem:
10 fuitque in eo Spiritus Domini, &
iudicauit Israel. Egressusque est ad
pugnam, & tradidit Dominus in ma-
D nus eius Chusan Rasathaim regem
11 Syriæ, & oppressit eum. Quieuitque
terra quadraginta annis, & mortuus
12 est Othoniel filius Cenez. Addide-
runt autem filij Israel facere malum
in conspectu Domini: qui confforta-
uit aduersum eos Eglon regẽ Moab:
quia fecerunt malum in conspectu
13 eius. Et copulauit ei filios Ammon,
& Amalec: abiitque & percussit Israel
14 atq; possedit Vrbem palmarum. Ser-
uieruntq; filij Israel Eglon regi Moab
15 decẽ & octo annis: & postea clama-
uerunt ad Dominum: qui suscitauit
eis saluatorem vocabulo Aod, filium
Gera, filij Iemini, qui vtraque manu
C pro dextera vtebatur. Miseruntque
filij Israel per illum munera Eglon
16 regi Moab. Qui fecit sibi gladium
ancipitem, habentem in medio ca-
pulum longitudinis palmæ manus,
& accinctus est eo subter sagum in
17 dextro femore. Obtulitque munera
Eglon regi Moab. Erat autem Eglon
18 crassus nimis. Cumque obtulisset ei
munera, prosecutus est socios, qui
A 19 cum eo venerant. Et reuersus de
Galgalis, vbi erant idola, dixit ad Re-
gem: Verbum secretum habeo ad te
o Rex. Et ille imperauit silentium:
egressisque omnibus, qui circa eum
20 erant, ingressus est Aod ad eum: se-
debat autẽ in æstiuo cœnaculo solus,
dixitque: Verbum Dei habeo ad te.
21 Qui statim surrexit de throno. Ex-
tenditque Aod sinistram manum, &
tulit sicam de dextero femore suo,
22 infixitque eam in ventre eius tam
validè, vt capulus sequeretur ferrũ in
vulnere, ac pinguissimo adipe strin-
geretur. Nec eduxit gladium, sed ita
vt percusserat, reliquit in corpore:
statimq; per secreta naturæ alui ster-
23 cora proruperunt. Aod autem clau-
sis diligentissimè ostiis cœnaculi, &
24 obfirmatis sera, per posticum egres-
D sus est. Seruique regis ingressi vide-
runt clausas fores cœnaculi, atque
dixerunt: Forsitan purgat aluum in
25 æstiuo cubiculo. Expectantesque diu
donec erubescerent, & videntes quòd

nullus aperiret, tulerunt clauem: &
aperientes inuenerunt dominũ suum
in terra iacẽtem mortuum. *Aod au- 26
tem, dum illi turbarentur, effugit, &
pertransiit Locum idolorum, vnde
reuersus fuerat. Venitque in Seirath:
*& statim insonuit buccina in monte 27
Ephraim: descenderuntque cum eo
filij Israel, ipso in fronte gradiente.
*Qui dixit ad eos: Sequimini me: tra- 28
didit enim Dominus inimicos no-
stros Moabitas in manus nostras.
Descẽderuntq; post eum, & occupa-
uerunt vada Iordanis quæ transmit-
tunt in Moab, & nõ dimiserũt trans-
ire quemquam: *sed percusserunt 29
Moabitas in tempore illo, circiter de-
cem millia, omnes robustos & fortes
viros. nullus eorum euadere potuit.
*Humiliatusque est Moab in die illo 30
sub manu Israel: & quieuit Terra
octoginta annis.* Post hũc fuit Sam- 31
gar filius Anath, qui percussit de Phi-
listhiim sexcentos viros vomere: &
ipse quoque defendit Israel.

CAP. IIII.

ADdideruntque filij Israel facere 1
malum in cõspectu Domini post A
mortem Aod, *a & tradidit illos Do- 2
minus in manus Iabin regis Chanaan,
qui regnauit in Asor: habuitque du-
cem exercitus sui nomine Sisaram,
ipse autẽ habitabat in Haroseth gen-
tium. *Clamaueruntq; filij Israel ad 3
Dominum: nongentos enim habebat
falcatos currus, & per viginti annos
vehementer oppresserat eos. *Erat 4
autem Debbora prophetis vxor Lapi-
doth, quæ iudicabat populum in illo
tempore.* Et sedebat sub palma, quæ 5
nomine illius vocabatur, inter Rama
& Bethel in mõte Ephraim: ascende-
bantq; ad eam filij Israel in omne iu-
dicium.*Quæ misit & vocauit Barac 6
filium Abinoem de Cedes Nephtha-
li: dixitq; ad eum: Præcepit tibi Do-
minus Deus Israel, vade, & duc exer- B
citum in mõtem Thabor, tollesq; te-
cum decem millia pugnatorum de fi-
liis Nephthali, & de filiis Zabulon:
*ego autem adducam ad te in loco 7
torrentis Cison, Sisaram principem
exercitus Iabin, & currus eius, atque
omnẽ multitudinem, & tradam eos
in manu tua *Dixitq; ad eam Barac: 8
Si venis mecum, vadam: si nolueris
venire mecum, non pergam. *Quæ 9
dixit ad eum: Ibo quidem tecum, sed
in hac vice victoria non reputabitur
tibi, quia in manu mulieris tradetur
Sisara. Surrexit itaque Debbora, &
10 perrexit cum Barac in Cedes. *Qui,
accitis Zabulon & Nephthali, ascen-
dit cum decẽ millibus pugnatorum,
habens Debboram in comitatu suo.
11 *Haber autẽ Cinæus recesserat quon-
dam à cæteris Cinæis fratribus suis
filiis Hobab, cognati Moysi: & te-
tenderat tabernacula vsque ad val-
lem, quæ vocatur Sennim, & erat
12 iuxta Cedes. *Nunciatumque est Si-
saræ quòd ascendisset Barac filius
13 Abinoem, in montem Thabor: *&
congregauit nongentos falcatos cur-
rus, & omnem exercitum de Haro-
seth gentium ad torrentem Cison.
14 *Dixitque Debbora ad Barac: Sur-
ge, hæc est enim dies, in qua tradidit
C Dominus Sisaram in manus tuas: en
ipse ductor est tuus. Descendit itaque
Barac de monte Thabor, & decem
15 millia pugnatorum cum eo. *a Per-
terruitque Dominus Sisaram, & om-
nes currus eius, vniuersamque mul-
titudinem in ore gladij ad conspe-
ctum Barac: in tantum, vt Sisara de
16 curru desiliens, pedibus fugeret, *&
Barac persequeretur fugientes cur-
rus, & exercitum vsque ad Haroseth
gentium, & omnis hostium multi-
tudo vsque ad internecionem cade-
17 ret. *Sisara autem fugiens peruenit
ad tentorium Iahel vxoris Haber Ci-
næi. Erat enim pax inter Iabin re-
gem Asor, & domum Haber Ci-
18 næi. *Egressa igitur Iahel in occur-
sum Sisaræ, dixit ad eum: Intra ad
me domine mi: intra, ne timeas. Qui
ingressus tabernaculum eius, & oper-
19 tus ab ea pallio, *dixit ad eã: Da mi-
hi, obsecro, paululum aquæ, quia si-
tio valde. Quæ aperuit vtrem lactis,
& dedit ei bibere, & operuit illum.
20 *Dixitq; Sisara ad eã: Sta ante ostium
D tabernaculi: & cũ venerit aliquis in-
terrogans te, & dicens: Numquid hic
est aliquis? Respondebis: Nullus est.
21 *Tulit itaque Iahel vxor Haber cla-
uum tabernaculi, assumens pariter
& malleum: & ingressa abscõditè, &
cum silentio posuit supra tẽpus capi-
tis eius clauum, percussumque mal-
leo defixit in cerebrum vsq; ad ter-
ram: qui soporem morti consocians
22 defecit, & mortuus est. *Et ecce Barac
sequens Sisaram veniebat: egressaque
Iahel in occursum eius, dixit ei: Veni,
& ostẽdam tibi virum, quem quæris.

a 1. Reg. 12. b. 9

a. Psal. 82. c. 10

Qui eum intraſſet ad eam, vidit Siſaram iacenté mortuum, & clauum infixum in tempore eius. * Humiliauit 23
ergo Deus in die illo Iabin regẽ Chanaan coram filiis Iſrael: * qui creſce- 24
bant quotidie, & forti manu opprimebant Iabin regem Chanaan, donec delerent eum.

CAP. V.

1 CEcinerũtq; Debbora & Barac fi-
A lius Abinoem in illo die, dicẽtes:
2 * Qui ſpõte obtuliſtis de Iſrael animas veſtras ad periculum, benedicite Domino.
3 * Audite reges, auribus percipite principes: Ego ſum, ego ſum quę Domino canã, pſallam Dño Deo Iſrael.
4 * Dñe cùm exires de Seir, & trãſires per regiones Edom, terra mota eſt, cæliq; ac nubes diſtillauerunt aquis.
5 * Montes fluxerũt à facie Domini, & Sinai à facie Domini Dei Iſrael.
6 * In diebus Samgar filij Anath, in diebus Iahel quieuerunt ſemitæ: & qui ingrediebantur per eas, ambulauerunt per calles deuios.
7 * Ceſſauerunt fortes in Iſrael, & quieuerunt: donec ſurgeret Debbora, ſurgeret mater in Iſrael.
8 * Noua bella elegit Dominus, & portas hoſtium ipſe ſubuertit: clypeus & haſta ſi apparuerint in quadraginta millibus Iſrael.
9 * Cor meũ diligit principes Iſrael:
B qui propria voluntate obtuliſtis vos diſcrimini, benedicite Domino.
10 * Qui aſcenditis ſuper nitentes aſinos, & ſedetis in iudicio, & ambulatis in via, loquimini.
11 * Vbi colliſi ſunt currus, & hoſtiũ ſuffocatus eſt exercitus, ibi narrentur iuſtitiæ Dñi & clementia in fortes Iſrael: tunc deſcẽdit populus Domini ad portas, & obtinuit principatum.
12 * Surge, ſurge Debbora, ſurge, ſurge, & loquere canticũ: ſurge Barac, & apprehende captiuos tuos fili Abinoem.
13 * Saluatæ ſunt reliquiæ populi, Dominus in fortibus dimicauit.
14 * Ex Ephraim deleuit eos in Amalec, & poſt eum ex Beniamin in populos tuos ô Amalec: de Machir principes deſcenderunt, & de Zabulon qui exercitum ducerent ad bellandum.
15 * Duces Iſſachar fuẽre cũ Debbora, & Barac veſtigia ſunt ſecuti, qui quaſi in præceps ac barathrũ ſe diſcrimini dedit: diuiſo contra ſe Ruben, magnanimorum reperta eſt contentio.
16 * Quare habitas inter duos terminos,
C nos, vt audias ſibilos gregum? diuiſo contra ſe Ruben, magnanimorum reperta eſt contentio.
17 * Galaad trans Iordanem quieſcebat, & Dan vacabat nauibus: Aſer habitabat in littore maris, & in portubus morabatur.
18 * Zabulon verò & Nephthali obtulerunt animas ſuas morti in regione Merome.
19 * Venerunt reges & pugnauerunt, pugnauerunt reges Chanaan in Thanach iuxta aquas Mageddo, & tamẽ nihil tulere prædantes.
20 * De cælo dimicatum eſt cõtra eos: ſtellæ manentes in ordine & curſu ſuo, aduerſus Siſaram pugnauerunt.
21 * Torrens Ciſon traxit cadauera eorum, torrens Cadumim, torrens Ciſon: conculca anima mea robuſtos.
22 * Vngulæ equorum ceciderunt, fugientibus impetu, & per præceps ruentibus fortiſſimis hoſtium.
23 * Maledicite terræ Meroz, dixit Angelus Domini: maledicite habitatoribus eius, quia non venerunt ad auxilium Domini, in adiutorium fortiſſimorum eius.
24 * Benedicta inter mulieres Iahel
D vxor Haber Cinæi, & benedicatur in tabernaculo ſuo.
25 * Aquam petenti lac dedit, & in phiala principum obtulit butyrum.
26 * Siniſtrã manum miſit ad clauũ, & dexteram ad fabrorum malleos, percuſſitq; Siſaram quęrẽs in capite vulneri locum, & tẽpus validè perforãs.
27 * Inter pedes eius ruit: defecit, & mortuus eſt: voluebatur ante pedes eius, & iacebat exanimis & miſerabilis.
28 * Per feneſtram reſpiciens, vlulabat mater eius: & de cœnaculo loquebatur: Cur moratur regredi currus eius? quare tardauerunt pedes quadrigarum illius?
29 * Vna ſapientior ceteris vxoribus eius, hæc ſocrui verba reſpondit:
30 * Forſitan nunc diuidit ſpolia, & pulcherrima feminarum eligitur ei: veſtes diuerſorum colorum Siſaræ traduntur in prædam, & ſupellex varia ad ornanda colla congeritur.
31 * Sic pereant omnes inimici tui Domine: qui autem diligunt te, ſicut Sol in ortu ſuo ſplendet, ita rutilent.
32 * Quieuitque Terra per quadraginta annos.

CAP. VI.

1 FEcerunt autem filij Israel malum
A in conspectu Domini: qui tradi-
dit illos in manu Madian septem an-
2 nis, * & oppressi sunt valde ab eis.
Feceruntque sibi antra & speluncas
in montibus, & munitissima ad re-
3 pugnandum loca. * Cumque seuis-
set Israel, ascẽdebat Madian & Ama-
lec, ceteriq; Orientalium nationum:
4 * & apud eos figentes tentoria, sicut
erant in herbis cuncta vastabant vs-
que ad introitum Gazæ: nihilq; om-
nino ad vitam pertinens relinque-
bant in Israel, non oues, non boues,
5 non asinos. * Ipsi enim & vniuersi
greges eorum veniebãt cum taberna-
culis suis, & instar locustarum vni-
uersa complebãt, innumera multitu-
do hominum, & camelorum, quid-
6 quid tetigerant deuastantes. * Humi-
liatusque est Israel valde in cõspectu
7 Madian. * Et clamauit ad Dominum
postulans auxilium contra Madiani-
8 tas. * Qui misit ad eos virum prophe-
B tam, & locutus est: Hæc dicit Domi-
nus Deus Israel: Ego vos feci cõscen-
dere de Ægypto, & eduxi vos de do-
9 mo seruitutis, * & liberaui de manu
Ægyptiorum, & omnium inimico-
rum, qui affligebant vos: eiecique eos
ad introitum vestrum, & tradidi vo-
10 bis Terram eorum. * Et dixi. Ego
Dominus Deus vester, ne timeatis
deos Amorrhæorum, in quorum ter-
ra habitatis. Et noluistis audire vo-
11 cem meam. // Venit autem Angelus
Domini, & sedit sub quercu, quæ
erat in Ephra, & pertinebat ad Ioas
patrem familiæ Ezri. Cumque Ge-
deon filius eius excuteret atque pur-
garet frumenta in torculari, vt fu-
12 geret Madian, * apparuit ei Angelus
C Domini, & ait: Dominus tecum vi-
13 rorum fortissime. * Dixitque ei Ge-
deon: Obsecro mi Domine, si Do-
minus nobiscum est, cur apprehen-
derunt nos hæc omnia? vbi sunt mi-
rabilia eius, quæ narrauerunt patres
nostri, atque dixerunt: De Ægypto
eduxit nos Dominus? Nunc autem
dereliquit nos Dominus & tradidit
14 in manu Madian. * Respexitque ad
eum Dominus, & ait: ᵃ Vade in hac
fortitudine tua, & liberabis Israel de
manu Madian: scito quòd miserim
15 te. * Qui respondens ait: Obsecro,
mi Domine, in quo liberabo Israel?
ecce familia mea infima est in Ma-

ᵃ 1. Reg. 12. c. 12

nasse, & ego minimus in domo pa-
16 tris mei. * Dixitque ei Dominus: Ego
ero tecum: & percuties Madian qua-
17 si vnum virum. * Et ille, Si inueni,
inquit, gratiam coram te, da mihi si-
gnum quòd tu sis qui loqueris ad
18 me. * Nec recedas hinc, donec reuer-
D tar ad te, portans sacrificium, & offe-
rens tibi. Qui respõdit: Ego præstola-
19 bor aduentum tuum. * Ingressus est
itaque Gedeon, & coxit hœdum, &
de farinæ modio azymos panes: car-
nesque ponens in canistro, & ius
carnium mittens in ollam, tulit om-
20 nia sub quercu, & obtulit ei. * Cui
dixit Angelus Domini: Tolle car-
nes & azymos panes, & pone supra
petram illam, & ius desuper funde.
21 Cumque fecisset ita, * extendit An-
gelus Domini summitatem virgæ,
quam tenebat in manu, & tetigit car-
nes & panes azymos: ascenditq; ignis
de petra, & carnes, azymosq; panes
consumpsit: Angelus autem Domi-
22 ni euanuit ex oculis eius. * Vidensq;
Gedeon quòd esset Angelus Domi-
ni, ait: Heu mi Domine Deus: quia
vidi Angelum Domini facie ad fa-
23 ciem. * Dixitque ei Dominus: Pax te-
24 cum: ne timeas, non morieris. * Ædi-
E ficauit ergo ibi Gedeon altare Domi-
no, vocauitq; illud, Domini pax, vs-
que in præsentem diem. Cumq; ad-
huc esset in Ephra, quę est familię Ez-
25 ri, * nocte illa dixit Dominus ad eum:
Tolle taurum patris tui, & alterum
taurum annorum septem, destruesq;
aram Baal, quæ est patris tui: & ne-
mus, quod circa aram est, succide:
26 * & ædificabis altare Domino Deo
tuo in summitate petræ huius, super
quam antè sacrificium posuisti: tol-
lesq; taurum secũdum, & offeres ho-
locaustum super struem lignorũ, quę
27 de nemore succideris. // Assumptis er-
go Gedeon decem viris de seruis suis,
fecit sicut præceperat ei Dominus.
Timens autem domum patris sui, &
homines illius ciuitatis, per diem no-
luit id facere, sed omnia nocte com-
28 pleuit. * Cumq; surrexissent viri op-
F pidi eius mane, viderunt destructam
aram Baal, lucumque succisum, &
taurum alterum impositum super
altare, quod tunc ædificatum erat.
29 * Dixeruntque ad inuicem: Quis hoc
fecit? Cumque perquirerent aucto-
rem facti, dictum est: Gedeon filius
30 Ioas fecit hæc omnia. // Et dixerunt

ad Ioas: Produc filium tuum huc, vt
moriatur: quia destruxit aram Baal,
& succidit nemus. * Quibus ille re- 31
spondit: Numquid vltores estis Baal,
vt pugnetis pro eo? qui aduersarius
est eius, moriatur antequam lux cra-
stina veniat: si Deus est, vindicet se
de eo, qui suffodit aram eius. * Ex il- 32
lo die vocatus est Gedeon, Ierobaal,
eo quòd dixisset Ioas: Vlciscatur se
de eo Baal, qui suffodit aram eius.
* Igitur omnis Madian, & Amalec, 33
& Orientales populi congregati sunt
simul. & transeuntes Iordanem, ca-
strametati sunt in valle Iezrael. * Spi- 34
ritus autem Domini induit Gedeon, G
qui clangens buccina conuocauit do-
mum Abiezer, vt sequeretur se.
* Misitq; nuncios in vniuersum Ma- 35
nassen, qui & ipse secutus est eum:
& alios nuncios in Aser & Zabulon
& Nephthali, qui occurrerunt ei.
* Dixitque Gedeon ad Deum: Si sal- 36
uum facis per manum meam Israel,
sicut locutus es, * ponam hoc vellus 37
lanæ in area: si ros in solo vellere fue-
rit, & in omni terra siccitas, sciam
quòd per manum meam, sicut locu-
tus es, liberabis Israel. * Factumque 38
est ita. Et de nocte consurgens ex-
presso vellere, concham rore imple-
uit. * Dixitque rursus ad Deum: Ne 39
irascatur furor tuus contra me si ad-
huc semel tentauero, signum quæ-
rens in vellere. Oro vt solum vellus
siccum sit, & omnis terra rore ma-
dens. * Fecitque Deus nocte illa vt 40
postulauerat: & fuit siccitas in solo
vellere, & ros in omni terra.

CAP. VII.

IGitur Ierobaal qui & Gedeon, de 1
nocte consurgens, & omnis popu- A
lus cum eo, venit ad fontem qui vo-
catur Harad. erant autem castra Ma-
dian in valle ad Septétrionalem pla-
gam collis excelsi. * Dixitque Domi- 2
nus ad Gedeon: Multus tecũ est po-
pulus, nec tradetur Madian in ma-
nus eius: ne glorietur contra me Is-
rael, & dicat: Meis viribus liberatus
sum. * Loquere ad populum, & cun- 3
ctis audientibus prædica: * Qui for-
midolosus & timidus est, reuertatur.
Recesseruntque de monte Galaad, &
reuersi sunt. De populo vigintiduo
millia virorum, & tantùm decem
millia remanserunt. * Dixitque Do- 4
minus ad Gedeon: Adhuc populus B
multus est, duc eos ad aquas, & ibi

*Deut. 20. b. 8
1. Mach. 3. g 56

probabo illos: & de quo dixero ti-
bi vt tecum vadat, ipse pergat: quem
5 ire prohibuero, reuertatur. * Cumq;
descendisset populus ad aquas, dixit
Dominus ad Gedeon: Qui lingua
lambuerint aquas, sicut solent canes
lambere, separabis eos seorsum: qui
autem curuatis genibus biberint, in
6 altera parte erunt. * Fuit itaque nu-
merus eorum qui manu ad os pro-
iiciente, lambuerant aquas, trecenti
viri: omnis autem reliqua multitu-
7 do flexo poplite biberat. * Et ait
C Dominus ad Gedeon: In trecentis vi-
ris qui lambuerunt aquas, liberabo
vos, & tradam in manu tua Madian:
omnis autem reliqua multitudo re-
8 uertatur in locum suum. Sumptis
itaque pro numero cibariis & tu-
bis, omnem reliquam multitudinem
abire præcepit ad tabernacula sua:
& ipse cum trecentis viris se certami-
ni dedit. Castra autẽ Madian erant
9 subter in valle. * Eadem nocte dixit
Dominus ad eum: Surge, & descen-
de in castra: quia tradidi eos in ma-
10 nu tua. * sin autem solus ire formi-
das, descẽdat tecum Phara puer tuus.
11 * Et cùm audieris quid loquantur,
tunc confortabuntur manus tuæ, &
securior ad hostium castra descen-
des. Descendit ergo ipse & Phara
puer eius in partem castrorum, vbi
12 erant armatorum vigiliæ. * Madian
D autem & Amalec, & omnes Orien-
tales populi fusi iacebant in valle, vt
locustarum multitudo: cameli quo-
que innumerabiles erant, sicut arena
13 quæ iacet in littore maris. * Cumque
venisset Gedeon, narrabat aliquis
somnium proximo suo: & in hunc
modum referebat quod viderat: Vidi
somnium, & videbatur mihi quasi
subcinericeus panis ex hordeo volui,
& in castra Madian descẽdere: cum-
que peruenisset ad tabernaculum,
percussit illud, atque subuertit, & ter-
14 ræ funditus coæquauit. * Respondit
is, cui loquebatur: Non est hoc aliud,
nisi gladius Gedeonis filij Ioas viri Is-
raelitæ: tradidit enim Dominus in
manus eius Madian, & omnia castra
15 eius. * Cumq; audisset Gedeon som-
E nium, & interpretationem eius, ad-
orauit: & reuersus est ad castra Is-
rael, & ait: Surgite, tradidit enim Do-
minus in manus nostras castra Ma-
16 dian. Diuisitq; trecentos viros in
tres partes, & dedit tubas in manibus

eorum,

eorum, lagenasque vacuas ac lampa-
des in medio lagenarum. * Et dixit ad 17
eos: Quod me facere videritis, hoc fa-
cite: ingrediar partem castrorum, &
quod fecero sectamini. * Quando 18
personuerit tuba in manu mea, vos
quoq; per castrorum circuitum clan-
gite & conclamate, Domino & Ge-
deoni. * Ingressusque est Gedeon, & 19
trecenti viri qui erant cum eo in par- F
tem castrorum, incipientibus vigiliis
noctis mediæ, & custodibus suscita-
tis, cœperunt buccinis clangere, &
complodere inter se lagenas. * Cum- 20
que per gyrum castrorum in tribus
personarent locis, & hydrias confre-
gissent, tenuerunt sinistris manibus
lampades, & dextris sonantes tubas,
clamaueruntque: Gladius Domini &
Gedeonis: * stantes singuli in loco 21
suo per circuitum castrorum hosti-
lium. Omnia itaque castra turbata
sunt, & vociferantes, vlulantesque
fugerunt: * & nihilominus insiste- 22
bant trecenti viri buccinis personan-
tes. * ᵃ Immisitque Dominus gladium
in omnibus castris, & mutua se cæ-
de truncabant, * fugientes vsque ad 23
Bethsetta, & crepidinem Abelmehu-
la in Tebbath. Conclamantes autem G
viri Israel de Nephthali, & Aser, &
omni Manasse persequebantur Ma-
dian. * Misitque Gedeon nuncios in 24
omnem montem Ephraim, dicens:
Descendite in occursum Madian, &
occupate aquas vsq; Bethbera atque
Iordanem. Clamauitque omnis Eph-
raim, & præoccupauit aquas atque
Iordanem vsque Bethbera. * ᵇ Ap- 25
prehensosque duos viros Madian,
Oreb, & Zeb, interfecit Oreb in Pe-
tra Oreb, Zeb verò in Torculari Zeb.
Et persecuti sunt Madian, capita
Oreb & Zeb portantes ad Gedeon
trans fluenta Iordanis.

ᵃ Psal. 82. c. 10

ᵇ Psal. 82. c. 2. Isa. 10. f. 26

CAP. VIII.

Dixeruntq; ad eum viri Ephraim: 1
Quid est hoc quod facere volui- A
sti, vt nos non vocares, cùm ad pu-
gnam pergeres contra Madian? iur-
gantes fortiter, & propè vim inferen-
tes. * Quibus ille respondit: Quid 2
enim tale facere potui, quale vos feci-
stis? nónne melior est racemus Eph-
raim, vindemiis Abiezer? * In manus 3
vestras Dominus tradidit principes
Madian, Oreb, & Zeb: quid tale face-
re potui, quale vos fecistis? Quod
cùm locutus esset, requieuit spiritus
eorum, quo tumebant contra eum.
4 * Cumque venisset Gedeon ad Ior-
danem, transiuit eum cum trecentis
viris, qui secum erant: & præ lassitu-
dine, fugientes persequi non pote-
5 rant. * Dixitque ad viros Soccoth:
B Date, obsecro, panes populo, qui me-
cum est, quia valde defecerunt: vt
possimus persequi Zebee, & Salma-
6 na reges Madian. * Responderunt
principes Soccoth: Forsitan palmæ
manuum Zebee & Salmana in ma-
nu tua sunt, & idcirco postulas vt
7 demus exercitui tuo panes. * Qui-
bus ille ait: Cùm ergo tradiderit Do-
minus Zebee & Salmana in manus
meas, conteram carnes vestras cum
8 spinis, tribulisque deserti. * Et inde
conscendens, venit in Phanuel: lo-
cutusque est ad viros loci illius simi-
lia. Cui & illi responderunt, sicut re-
9 sponderant viri Soccoth. * Dixit ita-
que & eis: Cùm reuersus fuero vi-
ctor in pace, destruam turrim hanc.
10 * Zebee autem & Salmana requiesce-
C bant cum omni exercitu suo. Quin-
decim enim millia viri remanserant
ex omnibus turbis Orientalium po-
pulorum, cæsis centum viginti mil-
libus bellatorum educentium gla-
11 dium. * ᶜ Ascendensque Gedeon per
viam eorum, qui in tabernaculis mo-
rabantur, ad Orientalem partem No-
be, & Iegbaa, percussit castra ho-
stium, qui securi erant, & nihil ad-
12 uersi suspicabantur. * Fugeruntque
Zebee & Salmana, quos persequens
Gedeon comprehendit, turbato om-
13 ni exercitu eorum. * Reuertensq; de
14 bello ante solis ortum, * apprehendit
puerum de viris Soccoth: interroga-
uitq; eum nomina principum & se-
niorũ Socchoth, & descripsit septua-
15 ginta septem viros. * Venitq; ad Soc-
choth, & dixit eis: En Zebee, & Sal-
mana super quibus exprobrastis mi-
hi, dicentes: Forsitan manus Zebee &
Salmana in manibus tuis sunt, & id-
D circo postulas vt demus viris qui lassi
16 sunt, & defecerunt panes. * Tulit ergo
seniores ciuitatis & spinas deserti ac
tribulos, & contriuit cum eis, atque
17 comminuit viros Soccoth. * Turrim
quoq; Phanuel subuertit, occisis ha-
18 bitatoribus ciuitatis. * Dixitque ad
Zebee & Salmana: Quales fuerunt
viri, quos occidistis in Thabor? Qui
responderunt: Similes tui, & vnus
19 ex eis quasi filius regis. * Quibus ille

ᶜ Ose. 10. d. 14

respondit: Fratres mei fuerunt, filij
matris meæ. viuit Dominus, quia si
seruassetis eos, non vos occiderem.
* Dixitque Iether primogenito suo: 20
Surge, & interfice eos. Qui non edu- E
xit gladium: timebat enim, quia ad-
huc puer erat. * Dixeruntque Zebee 21
& Salmana: Tu surge, & irrue in
nos: quia iuxta ætatem robur est ho-
Psal. 82, 12 minis. Surrexit Gedeon, * & interfe-
cit Zebee & Salmana: & tulit orna-
menta ac bullas, quibus colla rega-
lium camelorum decorari solent.
* Dixeruntque omnes viri Israel ad 22
Gedeon: Dominare nostri tu, & fi-
lius tuus, & filius filij tui: quia libe-
rasti nos de manu Madian. * Quibus 23
ille ait: Non dominabor vestri, nec
dominabitur in vos filius meus, sed
dominabitur vobis Dominus. * Di- 24
xitque ad eos: Vnam petitionem po-
stulo à vobis: Date mihi inaures ex
præda vestra. Inaures enim aureas
Ismaelitæ habere consueuerant. * Qui 25
responderunt: Libentissimè dabimus.
Expandentesque super terram palliú, F
proiecerunt in eo inaures de præda:
* Et fuit pondus postulatarum inau- 26
rium, mille septingenti auri sicli, abs-
que ornamentis, & monilibus, & ve-
ste purpurea, quibus reges Madian
vti soliti erant, & præter torques au-
reas camelorum. * Fecitque ex eo Ge- 27
deon Ephod, & posuit illud in ciui-
tate sua Ephra. Fornicatusque est om-
nis Israel in eo, & factum est Gedeo-
ni & omni domui eius in ruinam.
* Humiliatus est autem Madian co- 28
ram filiis Israel, nec potuerunt vltra
ceruices eleuare: sed quieuit terra per
quadraginta annos, quibus Gedeon
præfuit. * Abiit itaque Ierobaal filius 29
Ioas, & habitauit in domo sua: * ha- 30
buitque septuaginta filios, qui egressi
sunt de femore eius: eo quòd plures
haberet vxores. * Concubina autem 31
illius, quam habebat in Sichem, ge- G
nuit ei filium nomine Abimelech.
* Mortuusque est Gedeon filius Ioas 32
in senectute bona, & sepultus est in
sepulchro Ioas patris sui in Ephra de
familia Ezri. * Postquam autẽ mor- 33
tuus est Gedeon, auersi sunt filij Is-
rael, & fornicati sunt cum Baalim.
Percusseruntque cum Baal fœdus, vt
esset eis in deum: * nec recordati sunt 34
Domini Dei sui, qui eruit eos de ma-
nibus inimicorum suorum omnium
per circuitum: * nec fecerunt mise- 35
ricordiam cum domo Ierobaal Ge-
deon iuxta omnia bona, quæ fecerat
Israeli.

CAP. IX.

1 ABiit autem Abimelech filius Ie-
A robaal in Sichem ad fratres ma-
tris suæ, & locutus est ad eos, & ad
omnem cognationem domus patris
2 matris suæ, dicens: * Loquimini ad
omnes viros Sichem: Quid vobis est
melius, vt dominentur vestri septua-
ginta viri omnes filij Ierobaal, an vt
dominetur vnus vir? simulque con-
siderate quòd os vestrum, & caro ve-
3 stra sum. * Locutique sunt fratres
matris eius de eo ad omnes viros Si-
chem vniuersos sermones istos, &
inclinauerunt cor eorum post Abi-
melech, dicentes: Frater noster est.
4 * Dederuntque illi septuaginta pon-
do argenti de fano Baalberit. Qui
conduxit sibi ex eo viros inopes &
5 vagos, secutique sunt eum. * Et ve-
nit in domum patris sui in Ephra, &
occidit fratres suos filios Ierobaal
septuaginta viros, super lapidẽ vnũ:
remansitque Ioatham filius Ierobaal
6 minimus, & absconditus est. * Con-
gregati sunt autẽ omnes viri Sichem,
& vniuersæ familiæ vrbis Mello: ab-
ieruntque & constituerunt regem
Abimelech iuxta quercum, quæ sta-
7 bat in Sichem. * Quod cùm nuncia-
tum esset Ioatham, iuit, & stetit in
B vertice montis Garizim: eleuataque
voce, clamauit, & dixit: Audite me
viri Sichem, ita audiat vos Deus.
8 * Ierunt ligna, vt vngerent super se
regem: dixeruntque oliuæ: Impera
9 nobis. * Quæ respondit: Numquid
possum deserere pinguedinẽ meam,
qua & dij vtuntur, & homines, &
venire vt inter ligna promouear?
10 * Dixeruntque ligna ad arborem fi-
cum: Veni, & super nos regnum ac-
11 cipe. * Quæ respondit eis: Numquid
possum deserere dulcedinem meam,
fructusque suauissimos, & ire vt in-
12 ter cetera ligna promouear? * Lo-
cutaque sunt ligna ad vitem: Veni, &
13 impera nobis. * Quæ respondit eis:
Numquid possum deserere vinum
meum, quod lætificat Deum & ho-
mines, & inter ligna cetera promo-
14 ueri? * Dixeruntque omnia ligna ad
rhamnũ: Veni, & impera super nos.
15 * Quæ respondit eis: Si verè me re-
gem vobis constituitis, venite, & sub
vmbra mea requiescite. si autem non

vultis,

vultis, egrediatur ignis de rhamno, &
deuoret cedros Libani. * Nunc igitur, 16
si rectè, & absque peccato constitui- C
stis super vos regem Abimelech, &
bene egistis cum Ierobaal, & cum
domo eius, & reddidistis vicem be-
neficiis eius, qui pugnauit pro vobis,
* & animam suam dedit periculis, 17
vt erueret vos de manu Madian, * qui 18
nunc surrexistis contra domum pa-
tris mei, & interfecistis filios eius se-
ptuaginta viros super vnũ lapidem,
& constituistis regem Abimelech fi-
lium ancillæ eius super habitatores
Sichem, eo quòd frater vester sit: * si 19
ergo rectè, & absque vitio egistis cum
Ierobaal, & domo eius, hodie læta-
mini in Abimelech, & ille lætetur in
vobis. * Sin autẽ peruersè: egrediatur 20
ignis ex eo, & consumat habitatores
Sichem, & oppidum Mello: egredia-
turq; ignis de viris Sichem, & de op-
pido Mello, & deuoret Abimelech.
* Quæ cùm dixisset, fugit, & abiit in 21
Bera: habitauitque ibi ob metum
Abimelech fratris sui. * Regnauit ita- 22
que Abimelech super Israel tribus
annis. // Misitque Dominus spiritum 23
pessimum inter Abimelech & habi-
tatores Sichem: qui cœperunt eum
detestari, * & scelus interfectionis se- 24
ptuaginta filiorum Ierobaal, & effu-
sionem sanguinis eorum conferre in
Abimelech fratrem suum, & in ce-
teros Sichimorum principes, qui eum
adiuuerant. * Posueruntque insidias 25
aduersus eum in summitate mon- D
tium: & dum illius præstolabantur
aduentũ, exercebant latrocinia, agen-
tes prædas de prætereuntibus. nun-
ciatumque est Abimelech. * Venit 26
autem Gaal filius Obed cum fratri-
bus suis, & transiuit in Sichimam.
Ad cuius aduentum erecti habitato-
res Sichem, * egressi sunt in agros 27
vastantes vineas, vuasque calcantes:
& factis cantantium choris, ingressi
sunt fanum Dei sui, & inter epulas
& pocula maledicebant Abimelech,
* clamante Gaal filio Obed: Quis est 28
Abimelech, & quæ est Sichem, vt ser-
uiamus ei? numquid non est filius
Ierobaal, & constituit principem Ze-
bul seruum suum super viros Emor
patris Sichem? Cur ergo seruiemus
ei? * vtinam daret aliquis populum 29
istum sub manu mea, vt auferrem de
medio Abimelech. Dictumque est
Abimelech: Congrega exercitus mul-

30 titudinem, & veni. * Zebul enim
princeps ciuitatis auditis sermonibus
31 Gaal filij Obed, iratus est valde, * &
misit clam ad Abimelech nuncios,
dicens: Ecce, Gaal filius Obed venit
in Sichimam cum fratribus suis, &
E oppugnat aduersum te ciuitatem.
32 * Surge itaque nocte cum populo, qui
33 tecum est, & latita in agro: * & pri-
mo manè oriente sole, irrue super ci-
uitatem. illo autem egrediente ad-
uersum te cum populo suo, fac ei
34 quod potueris. // Surrexit itaque Abi-
melech cum omni exercitu suo no-
cte, & tetendit insidias iuxta Sichi-
35 mam in quattuor locis. * Egressusq;
est Gaal filius Obed, & stetit in in-
troitu portæ ciuitatis. Surrexit autem
Abimelech, & omnis exercitus cum
36 eo de insidiarum loco. * Cumque
vidisset populum Gaal, dixit ad Ze-
bul: Ecce de montibus multitudo de-
scendit. Cui ille respondit: Vmbras
montium vides quasi capita homi-
37 num, & hoc errore deciperis. * Rur-
sumque Gaal ait: Ecce populus de
vmbilico terræ descendit, & vnus
cuneus venit per viam, quæ respicit
38 quercum. * Cui dixit Zebul: Vbi est
nunc os tuum, quo loquebaris? Quis
est Abimelech vt seruiamus ei? Nón-
ne hic populus est, quem despiciebas?
Egredere, & pugna contra eum.
39 * Abiit ergo Gaal, spectante Sichimo-
rum populo, & pugnauit cõtra Abi-
40 melech, * qui persecutus est eum fu-
gientem, & in vrbem compulit: ceci-
deruntque ex parte eius plurimi, vs-
41 que ad portam ciuitatis: * & Abime-
F lech sedit in Ruma: Zebul autem,
Gaal, & socios eius expulit de vrbe,
42 nec in ea passus est commorari. // Se-
quenti ergo die egressus est populus
in campum. Quod cùm nunciatum
43 esset Abimelech, * tulit exercitum
suum, & diuisit in tres turmas, ten-
dens insidias in agris. Vidensq; quòd
egrederetur populus de ciuitate, sur-
44 rexit, & irruit in eos * cum cuneo suo,
oppugnans, & obsidens ciuitatẽ: duæ
autem turmæ palantes per campum
45 aduersarios persequebantur. * Porrò
Abimelech omni die illo oppugnabat
vrbem: quam cepit, interfectis habi-
tatoribus eius, ipsaque destructa, ita
46 vt sal in ea dispergeret. * Quod cùm
audissent qui habitabant in turre Si-
chimorum, ingressi sunt fanum dei
sui Berith, vbi fœdus cum eo pepi

gerant,& ex eo locus nomen accepe-
rat,qui erat munitus valde. *Abime- 47
lech quoque audiens viros turris Si-
chimorũ pariter conglobatos,*ascen- 48
dit in montem Selmon cum omni
populo suo : & arrepta securi,præci-
dit arboris ramum , impositumque
ferens humero,dixit ad socios: Quod
me videtis facere,cito facite. * Igitur 49
certatim ramos de arboribus præci- G
dentes,sequebantur ducem. Qui cir-
cumdantes præsidium, succenderũt:
atque ita factum est, vt fumo & igne
mille homines necarentur , viri pari-
ter & mulieres, habitatorum turris
Sichem. * Abimelech autem inde 50
proficiscens venit ad oppidum The-
bes,quod circundans obsidebat exer-
citu. * Erat autem turris excelsa in 51
media ciuitate,ad quam confugerant
simul viri ac mulieres , & omnes
principes ciuitatis , clausa firmissimè
ianua , & super turris tectum stantes
per propugnacula. *Accedensq; Abi- 52
melech iuxta turrim , pugnabat for-
titer : & appropinquans ostio,ignem
a 2 Reg. 11. supponere nitebatur: * a & ecce vna 53
d 21 mulier fragmen molæ desuper ia-
ciens,illisit capiti Abimelech,& con-
b 1 Reg. 31. fregit cerebrum eius, * b Qui vocauit 54
b.4 cito armigerum suum,& ait ad eum:
1 Par. 10. Euagina gladium tuum , & percute
b.4 me:ne fortè dicatur quòd à femina
interfectus sim. Qui iussa perficiens,
interfecit eum. * Illoque mortuo, 55
omnes qui cum eo erant de Israel,
reuersi sunt in sedes suas : * & red- 56
didit Deus malum,quod fecerat Abi-
melech contra patrem suum,interfe-
ctis septuaginta fratribus suis. * Si- 57
chimitis quoque quod operati erant,
retributum est, & venit super eos
maledictio Ioatham filij Ierobaal.

C A P. X.

POst Abimelech surrexit dux in Is- 1
rael Thola filius Phua patrui Abi- A
melech,vir de Issachar, qui habitauit
in Samir montis Ephraim. * & iudi- 2
cauit Israelem viginti & tribus annis,
mortuusq; est, ac sepultus in Samir.
* Huic successit Iair Galaadites, qui 3
iudicauit Israelem per viginti & duos
annos, * habens triginta filios seden- 4
tes super triginta pullos asinarum ,
& principes triginta ciuitatum , quæ
ex nomine eius sunt appellatæ Ha-
uoth Iair, id est,oppida Iair,vsque in B
præsentem diem in Terra Galaad.

5 * Mortuusque est Iair;ac sepultus in
loco , cui est vocabulum Camon.
6 * Filij autem Israel peccatis veteri-
bus iungentes noua,fecerunt malum
in conspectu Domini , & seruierunt
idolis , Baalim & Astaroth , & diis
Syriæ ac Sidonis & Moab & filio-
rum Ammon & Philisthum : dimi-
seruntque Dominum, & non colue-
7 runt eum. * Contra quos Dominus
iratus , tradidit eos in manus Phili-
8 sthum & filiorum Ammon. * Af-
flictique sunt, & vehementer oppres-
si per annos decem & octo , omnes
qui habitabant trans Iordanẽ in Ter-
9 ra Amorrhæi,qui est in Galaad: * in
tantum , vt filij Ammon , Iordane
transmisso, vastarent Iudam & Ben-
iamin & Ephraim : afflictusque est
10 Israel nimis. * Et clamantes ad Do-
minum, dixerunt : Peccauimus tibi,
quia dereliquimus Dominum Deum
nostrum , & seruiuimus Baalim.
11 * Quibus locutus est Dominus: Nun-
quid non Ægyptij & Amorrhæi , fi-
12 liique Ammon & Philisthiim, * Si-
donij quoque & Amalec & Cha-
naan oppresserunt vos , & clamastis
ad me, & erui vos de manu eorum?
13 * Et tamen reliquistis me, & coluistis
deos alienos : idcirco non addam vt
14 vltrà vos liberem: * ite, & inuocate
deos quos elegistis : ipsi vos liberent
15 in tempore angustiæ. * Dixerunt-
que filij Israel ad Dominum: Pecca-
C uimus , redde tu nobis quidquid tibi
placet : tantùm nunc libera nos.
16 * Quæ dicentes , omnia de finibus
suis alienorum deorum idola proie-
cerunt , & seruierunt Domino Deo:
qui doluit super miseriis eorum.
17 * Itaque filij Ammon conclamantes
in Galaad fixere tentoria : contra
quos congregati filij Israel , in Mas-
18 pha castrametati sunt. * Dixerunt-
que Principes Galaad singuli ad pro-
ximos suos : Qui primus ex nobis
contra filios Ammon cœperit dimi-
care, erit dux populi Galaad.

C A P. X I.

1 FVit illo tempore Iephte Galaadi-
A tes vir fortissimus atque pugna-
tor,filius mulieris meretricis,qui na-
2 tus est de Galaad. * Habuit autem
Galaad vxorem , de qua suscepit fi-
lios : qui postquam creuerant , eie-
cerunt Iephte,dicentes: Heres in do
mo patris nostri esse non poteris,

quia

quia de altera matre natus es. * Quos 3
ille fugiens atque deuitans, habitauit
in Terra Tob: congregatique sunt ad
eum viri inopes, & latrocinantes, &
quasi principem sequebantur. * In il- 4
lis diebus pugnabant filij Ammon
contra Israel. * Quibus acriter instan- 5
tibus perrexerunt maiores natu de
Galaad, vt tollerent in auxilium sui
Iephte de Terra Tob: dixeruntque 6
ad eum: Veni & esto princeps no-
ster, & pugna contra filios Ammon.
* Quibus ille respondit: *Nonne vos 7
estis, qui odistis me, & eiecistis de B
domo patris mei, & nunc venistis ad
me necessitate compulsi? * Dixerunt- 8
que principes Galaad ad Iephte: Ob
hanc igitur causam nunc ad te veni-
mus, vt proficiscaris nobiscum, &
pugnes contra filios Ammon, sisque
dux omnium qui habitãt in Galaad.
* Iephte quoque dixit eis: Si verè ve- 9
nistis ad me, vt pugnem pro vobis
contra filios Ammon, tradideritque
eos Dominus in manus meas, ego ero
vester princeps? * Qui responderunt 10
ei: Dns, qui hæc audit, ipse media-
tor ac testis est quòd nostra promis-
sa faciemus. * Abiit itaque Iephte 11
cum principibus Galaad, fecitq; eum
omnis populus principem sui. Locu-
tusque est Iephte omnes sermones
suos coram Domino in Maspha.
* Et misit nuncios ad regem filiorum 12
Ammon, qui ex persona sua dice-
rent: Quid mihi & tibi est, quia ve-
nisti contra me, vt vastares terram
meam? * Quibus ille respondit: *Quia 13
tulit Israel terram meam, quando C
ascendit de Ægypto à finibus Arnon
vsque Iaboc atque Iordanem: nunc
ergo cum pace redde mihi eam. * Per 14
quos rursum mandauit Iephte, & im-
perauit eis vt dicerent regi Ammon:
* Hæc dicit Iephte: Non tulit Israel 15
Terram Moab, nec Terram filiorum
Ammon: * sed quando de Aegypto 16
conscenderunt, ambulauit per soli-
tudinem vsque ad Mare rubrum, &
venit in Cades. * Misitque nuncios 17
ad regem Edom, dicens: Dimitte me
vt transeam per terram tuam. Qui
noluit acquiescere precibus eius. Mi-
sit quoque ad regem Moab, qui &
ipse transitum præbere contempsit.
Mansit itaque in Cades, * & circu- 18
iuit ex latere Terram Edom, & Ter-
ram Moab: venitque contra Orien-
talem plagam Terræ Moab, & ca-

*Gen. 26. f. 27

*Num. 21. c. 13

*Num. 20. c. 14

strametatus est trans Arnon *: nec
D voluit intrare terminos Moab: Ar-
non quippe confinium est Terræ
19 Moab. * Misit itaque Israel nuncios
ad Sehon regem Amorrhæorum,
qui habitabat in Hesebon, & dixe-
runt ei: Dimitte vt transeam per ter-
20 ram tuam vsque ad fluuium. * Qui
& ipse Israel verba despiciens, non
dimisit eum transire per terminos
suos: sed infinita multitudine con-
gregata egressus est contra eum in
21 Iasa, & fortiter resistebat. * Tradi-
ditque eum Dominus in manus Is-
rael cum omni exercitu suo, qui per-
cussit eum, & possedit omnem Ter-
ram Amorrhæi habitatoris regionis
22 illius, * & vniuersos fines eius de
Arnon vsque Iaboc, & de solitudine
23 vsque ad Iordanem. * Dominus er-
go Deus Israel subuertit Amorrhæũ,
pugnante contra illum populo suo
Israel, & tu nunc vis possidere ter-
24 ram eius? * Nonne ea quæ possidet
Chamos Deus tuus, tibi iure deben-
tur? Quæ autem Dominus Deus no-
ster victor obtinuit, in nostram ce-
25 dent possessionem: * *nisi fortè me-
E lior es Balac filio Sephor rege Moab:
aut docere potes, quòd iurgatus sit
contra Israel, & pugnauerit contra
26 eum, * quando habitauit in Hese-
bon, & viculis eius, & in Aroër, &
villis illius, vel in cunctis ciuitati-
bus iuxta Iordanem, per trecentos
annos. Quare tanto tempore nihil
super hac repetitione tentastis?
27 * Igitur non ego pecco in te, sed tu
contra me malè agis, indicens mihi
bella non iusta. Iudicet Dominus ar-
biter huius diei inter Israel, & inter
28 filios Ammon. Noluitque acquie-
scere rex filiorum Ammon verbis
Iephte, quæ per nuncios mandaue-
29 rat. * Factus est ergo super Iephte
Spiritus Domini & circuiens Ga-
laad, & Manasse, Maspha quoque
Galaad, & inde transiens ad filios
30 Ammon, * votum vouit Domino,
F dicens: Si tradideris filios Ammon
31 in manus meas, * quicumque pri-
mus fuerit egressus de foribus do-
mus meæ, mihique occurrerit re-
uertenti cum pace à filiis Ammon,
eum holocaustum offeram Domino.
32 Transiuitque Iephte ad filios Am-
mon, vt pugnaret contra eos: quos
tradidit Dominus in manus eius.
33 * Percussitque ab Aroer vsque dum

*Num. 21. c. 13

*Num. 22. a. 2

venias in Mennith, viginti ciuitates,
& vsque ad Abel, quæ est vineis con-
sita, plaga magna nimis. humiliati-
que sunt filij Ammon à filiis Israel.
* Reuertente autem Iephte in Mas- 34
pha domum suam, occurrit ei vni-
genita filia sua cum tympanis &
choris. non enim habebat alios libe-
ros. * Qua visa, scidit vestimenta 35
sua, & ait: Heu me filia mea dece-
pisti me, & ipsa decepta es: aperui
enim os meum ad Dominum, &
aliud facere non potero. * Cui illa 36
respondit: Pater mi, si aperuisti os G
tuum ad Dominum, fac mihi quod-
cumque pollicitus es, concessa tibi
vltione atque victoria de hostibus
tuis. * Dixitque ad patrem: Hoc so- 37
lùm mihi præsta quod deprecor: Di-
mitte me vt duobus mensibus cir-
cumeam montes, & plangam virgi-
nitatem meam cum sodalibus meis.
* Cui ille respondit: Vade. Et dimi- 38
sit eam duobus mensibus. Cumque
abiisset cum sociis ac sodalibus suis,
flebat virginitatem suam in monti-
bus. * Expletisque duobus mensi- 39
bus, reuersa est ad patrem suum, &
fecit ei sicut vouerat, quæ ignora-
bat virum. Exinde mos increbruit
in Israel, & consuetudo seruata est:
* vt post anni circulum conueniant 40
in vnum filiæ Israel, & plangant
filiã Iephte Galaaditæ diebus quat-
tuor.

CAP. XII.

ECce autem in Ephraim orta est 1
seditio. nam transeuntes contra A
aquilonem, dixerunt ad Iephte:
Quare vadens ad pugnam contra fi-
lios Ammon, vocare nos noluisti,
vt pergeremus tecum? Igitur incen-
demus domum tuam. * Quibus ille 2
respondit: Disceptatio erat mihi &
populo meo contra filios Ammon
vehemens: vocauique vos, vt præ-
beretis mihi auxilium, & facere no-
luistis. * Quod cernens posui ani- 3
mam meam in manibus meis, trans-
iuique ad filios Ammon, & tradi-
dit eos Dominus in manus meas.
Quid commerui, vt aduersum me
consurgatis in prælium? * Vocatis 4
itaque ad se cunctis viris Galaad, B
pugnabat contra Ephraim: percus-
seruntque viri Galaad Ephraim, quia
dixerat: Fugitiuus est Galaad de
Ephraim, & habitat in medio Eph-
raim & Manasse. Occupaueruntque 5
Galaaditæ vada Iordanis, per quæ
Ephraim reuersurus erat. Cumque
venisset ad ea de Ephraim numero,
fugiens, atque dixisset: Obsecro vt
me transire permittatis: dicebant ei
Galaaditæ: Numquid Ephrathæus
6 es? quo dicente: Non sum: * inter-
C rogabant eum: Dic ergo Scibboleth,
quod interpretatur Spica. Qui re-
spondebat, Sibboleth: eadem litte-
ra spicam exprimere non valens.
Statimque apprehensum iugulabant
in ipso Iordanis transitu. Et ceciderunt
runt in illo tempore de Ephraim
7 quadraginta duo millia. * Iudicauit
itaque Iephte Galaadites Israel sex
annis: & mortuus est, ac sepultus
8 in ciuitate sua Galaad. * Post hunc
iudicauit Israel Abesan de Bethle-
9 hem: * qui habuit triginta filios, &
totidem filias, quas emittens foras,
D maritis dedit, & eiusdem numeri fi-
liis suis accepit vxores, introducens
in domum suam. Qui septem annis
10 iudicauit Israel. * mortuusque est,
11 ac sepultus in Bethlehem. * Cui suc-
cessit Ahialon Zabulonites: & iudi-
12 cauit Israel decem annis: * mortuus-
que est, ac sepultus in Zabulon.
13 * Post hunc iudicauit Israel Abdon,
14 filius Illel Pharathonites: * qui ha-
buit quadraginta filios, & triginta ex
eis nepotes, ascendentes super septua-
ginta pullos asinarum, & iudicauit
15 Israel octo annis: * mortuusque est,
ac sepultus in Pharathon terræ Eph-
raim, in monte Amalec.

CAP. XIII.

1 RVrsumque [a] filij Israel fecerunt [a] Sup. 10.
A malum in conspectu Domini: b. 6
qui tradidit eos in manus Philisthi-
2 norum quadraginta annis. Erat au-
tem quidam vir de Saraa, & de stir-
pe Dan, nomine Manue, habens
3 vxorem sterilem. * Cui apparuit An-
gelus Domini, & dixit ad eam: Ste-
rilis es & absque liberis: [b] sed conci- [b] 1 Reg. 1.
4 pies & paries filium: * caue ergo ne c. 20
bibas vinum ac siceram, nec immun- Gen. 16.
5 dum quidquam comedas: * quia con- c. 18
cipies, & paries filium, cuius non tan- Luc. 1. c. 31
get caput nouacula: erit enim naza- Num. 6.
ræus Dei ab infantia sua, & ex ma- c. 14
tris vtero, & ipse incipiet liberare Is-
6 rael de manu Philisthinorum. * Quæ
B cùm venisset ad maritum suum, di-
xit ei: Vir Dei venit ad me, habens
vultum angelicum, terribilis nimis.

Quem cùm interrogassem, quis esset,
& vnde venisset, & quo nomine vo-
7 caretur, noluit mihi dicere: * sed hoc
respondit: Ecce concipies & paries fi-
lium: caue ne vinum bibas, nec sice-
ram, & ne aliquo vescaris immundo:
erit enim puer nazaræus Dei ab in-
fantia sua, ex vtero matris suæ vsque
8 ad diem mortis suæ. * Orauit itaque
Manue Dominum, & ait: Obsecro
Domine, vt vir Dei, quem misisti,
veniat iterum, & doceat nos quid
debeamus facere de puero, qui nasci-
9 turus est. * Exaudiuitque Dominus
deprecantem Manue, & apparuit rur-
sum Angelus Dei vxori eius sedenti
in agro. Manue autem maritus eius
non erat cum ea. Quæ cùm vidisset
10 Angelum, * festinauit, & cucurrit ad
virum suum: nunciauitque ei, dicens:
Ecce apparuit mihi vir, quem antè
11 videram. * Qui surrexit, & secutus
est vxorem suam: veniensque ad vi-
rum, dixit ei: Tu es qui locutus es
mulieri? Et ille respondit: Ego sum.
12 * Cui Manue: Quando, inquit, ser-
mo tuus fuerit expletus, quid vis vt C
faciat puer? aut à quo se obseruare
13 debebit? * Dixitque Angelus Domi-
ni ad Manue: Ab omnibus, quæ lo-
cutus sum vxori tuæ, abstineat se:
14 * & quidquid ex vinea nascitur, non
comedat: vinum & siceram non bi-
bat, nullo vescatur immundo: &
quod ei præcepi, impleat atque cu-
15 stodiat. * Dixitque Manue ad An-
gelum Domini: Obsecro te vt ac-
quiescas precibus meis, & faciamus
16 tibi hœdum de capris. * Cui respon-
dit Angelus: Si me cogis, non come-
dam panes tuos: si autem vis holo-
caustum facere, offer illud Domi-
no. Et nesciebat Manue quòd Ange-
17 lus Domini esset. * Dixitque ad eum:
Quod est tibi nomen, vt, si sermo
tuus fuerit expletus, honoremus te?
18 * Cui ille respondit: ᵃ Cur quæris
nomen meum, quod est mirabile?
19 * Tulit itaque Manue hœdum de
capris, & libamenta, & posuit super
petram, offerens Domino, qui facit
mirabilia: ipse autem & vxor eius D
20 intuebantur. * Cumque ascenderet
flamma altaris in cælum, Angelus
Domini pariter in flamma ascendit.
Quod cùm vidissent Manue & vxor
eius, proni ceciderunt in terram,
21 * & vltra eis non apparuit Angelus
Domini. Statimque intellexit Ma-

ᵃ Gen. 32. f. 29

22 nue Angelum Domini esse, * & di-
xit ad vxorem suam: Morte morie-
23 mur, quia vidimus Deum. * Cui
respondit mulier: Si Dominus nos
vellet occidere, de manibus nostris
holocaustum & libamenta non sus-
cepisset, nec ostendisset nobis hæc
omnia, neque ea, quæ sunt ventura,
24 dixisset. * Peperit itaque filium, &
vocauit nomen eius Samson. Cre-
uitque puer, & benedixit ei Domi-
25 nus. * Cœpitque Spiritus Domini
esse cum eo in castris Dan inter Sa-
raa & Esthaol.

CAP. XIIII.

1 DEscendit ergo Samson in Tham-
A natha. vidensque ibi mulierem
2 de filiabus Philisthiim, * ascendit, &
nunciauit patri suo, & matri suæ,
dicens: Vidi mulierem in Thamna-
tha de filiabus Philisthinorum: quam
quæso vt mihi accipiatis vxorem.
3 * Cui dixerunt pater & mater sua:
Numquid non est mulier in filiabus
fratrum tuorum, & in omni populo
meo, quia vis accipere vxorem de
Philisthiim, qui incircumcisi sunt?
Dixitque Samson ad patrem suum:
Hanc mihi accipe: quia placuit oculis
4 meis. * Parentes autem eius nescie-
bant quòd res à Domino fieret, &
B quæreret occasionem contra Phili-
sthiim. eo enim tempore Philisthiim
5 dominabantur Israeli. * Descendit
itaque Samson cum patre suo & ma-
tre in Thamnatha. Cumque venissent
ad vineas oppidi, apparuit catulus
leonis sæuus, & rugiens, & occurrit
6 ei. * Irruit autem Spiritus Domini in
Samson, & dilacerauit leonem, quasi
hœdum in frusta discerpens, nihil
omnino habens in manu: & hoc pa-
7 tri & matri noluit indicare. * Descen-
ditque & locutus est mulieri, quæ
8 placuerat oculis eius. * Et post ali-
quot dies reuertens vt acciperet eam,
declinauit vt videret cadauer leo-
nis, & ecce examen apum in ore
9 leonis erat ac fauus mellis. * Quem
cùm sumpsisset in manibus, come-
debat in via: veniensque ad patrem
suum & matrem, dedit eis partem,
qui & ipsi comederunt: nec tamen
eis voluit indicare quòd mel de cor-
10 pore leonis assumpserat. * Descen-
C dit itaque pater eius ad mulierem, &
fecit filio suo Samson conuiuium.
sic enim iuuenes facere consueuerant.

* Cùm

•Cum ergo ciues loci illius vidiſſent 11
eum, dederunt ei ſodales triginta vt
eſſent cum eo. • Quibus locutus eſt 12
Samſon: Proponam vobis problema:
quod ſi ſolueritis mihi intra ſeptem
dies côuiuij, dabo vobis triginta ſin-
dones, & totidem tunicas: •ſin autem 13
non potueritis ſoluere, vos dabitis
mihi triginta ſindones, & eiuſdem
numeri tunicas. Qui reſponderunt ei:
Propone problema, vt audiamus.
•Dixitque eis: De comedente exiuit 14
cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo.
nec potuerunt per tres dies propoſi-
tionem ſoluere. •Cumque adeſſet dies 15
ſeptimus, dixerunt ad vxorem Sam-
ſon: Blandire viro tuo, & ſuade ei vt
indicet tibi quid ſignificet problema.
quod ſi facere nolueris, incendemus
te, & domum patris tui. an idcirco
vocaſtis nos ad nuptias vt ſpoliaretis?
•Quæ fundebat apud Samſon lacry- 16
mas, & querebatur dicés: Odiſti me, D
& non diligis: idcirco problema,
quod propoſuiſti filiis populi mei,
nô vis mihi exponere. At ille reſpon-
dit: Patri meo & matri nolui dicere:
& tibi indicare potero? • Septem igi- 17
tur diebus conuiuij flebat ante eum:
tandemque die ſeptimo cûm ei eſſet
moleſta, expoſuit. Quæ ſtatim indi-
cauit ciuibus ſuis. • Et illi dixerunt ei 18
die ſeptimo ante ſolis occubitum:
Quid dulcius melle, & quid fortius
leone? Qui ait ad eos: Si non araſſetis
in vitula mea, non inueniſſetis pro-
poſitionem meam. • Irruit itaque in 19
eum Spiritus Domini, deſcenditque
Aſcalonem, & percuſſit ibi triginta
viros, quorum ablatas veſtes dedit iis,
qui problema ſoluerant. Iratuſque
nimis aſcendit in domum patris ſui:
•vxor autem eius accepit maritum 20
vnum de amicis eius & pronubis.

CAP. XV.

POſt aliquantulum autem tempo- 1
ris, cum dies triticeæ meſſis inſta- A
rent, venit Samſon, inuiſere volens
vxorem ſuam, & attulit ei hœdum
de capris. Cumque cubiculum eius
ſolito vellet intrare, prohibuit eum
pater illius, dicens: • Putaui quòd 2
odiſſes eam, & ideo tradidi illá ami-
co tuo: ſed habet ſororem, quę iunior
& pulchrior illa eſt, ſit tibi pro ea
vxor. • Cui Samſon reſpondit: Ab 3
hac die non erit culpa in me contra
Philiſthęos: faciam enim vobis mala.
Perrexitque & cepit trecétas vulpes, 4
caudaſque earum iunxit ad caudas,
5 & faces ligauit in medio: • quas igne
ſuccendens, dimiſit, vt huc illucque
diſcurrerent. Quę ſtatim perrexerunt
in ſegetes Philiſthinorum. Quibus
ſuccenſis, & comportatæ iam fruges,
& adhuc ſtantes in ſtipula, concre-
B matæ ſunt, in tantum, vt vineas quo-
que & oliueta flamma conſumeret.
6 •Dixeruntque Philiſthiim: Quis fecit
hanc rem? Quibus dictum eſt: Sam-
ſon gener Thamnathæi: quia tulit
vxorem eius, & alteri tradidit, hæc
operatus eſt. Aſcenderuntque Phili-
ſthiim: & combuſſerunt tam mulie-
7 rem quàm patrem eius. • Quibus ait
Samſon: licet hęc feceritis, tamen ad-
huc ex vobis expetam vltionem, &
8 tunc quieſcam. • Percuſſitque eos in-
genti plaga, ita vt ſtupentes ſuram
femori imponerent. Et deſcendens
habitauit in ſpelunca petræ Etam.
9 • Igitur aſcendentes Philiſthiim in
Terram Iuda caſtrametati ſunt in lo-
co, qui poſtea vocatus eſt Lechi, id
eſt, maxilla, vbi eorum effuſus eſt ex
10 ercitus. •Dixeruntque ad eos de tribu
Iuda: Cur aſcendiſtis aduerſum nos?
C Qui reſponderunt: Vt ligemus Sam-
ſon, venimus, & reddamus ei quæ in
11 nos operatus eſt. •Deſcenderunt ergo
tria millia virorum de Iuda, ad ſpe-
cum ſilicis Etam, dixeruntque ad
Samſon: Neſcis quòd Philiſthiim
imperent nobis? quare hoc facere vo-
luiſti? Quibus ille ait: Sicut fecerunt
12 mihi, ſic feci eis. •Ligare, inquiunt, te
venimus, & tradere in manus Phili-
ſthinorum. Quibus Samſon, Iurate,
ait, & ſpondete mihi quòd non occi-
13 datis me. •Dixerunt: Non te occide-
mus, ſed vinctum trademus. Ligaue-
runtque eum duobus nouis funibus,
14 & tulerunt eum de petra Etam. •Qui
cûm veniſſet ad locum Maxillæ, &
Philiſthiim vociferantes occurriſſent
ei, irruit Spiritus Domini in eum: &
ſicut ſolent ad odoré ignis lina con-
ſumi, ita vincula quibus ligatus erat,
15 diſſipata ſunt & ſoluta. •Inuentamq;
D maxillam, id eſt, mandibulam aſini,
quæ iacebat, arripiens, interfecit in ea
16 mille viros, •& ait: In maxilla aſini,
in mandibula pulli aſinarum deleui
17 eos, & percuſſi mille viros. •Cumque
hæc verba canens compleſſet, proiecit
mandibulam de manu, & vocauit
nomen loci illius Ramathlechi, quod
interpretatur eleuatio maxillæ. • Si-

tienſque

tiensque valde, clamauit ad Dominũ,
& ait: Tu dedisti in manu serui tui
salutem hanc maximam atque victo-
riam: en siti morior, incidamque in
manus incircumcisorum. *Aperuit 19
itaque Dominus molarem dentem in
maxilla asini, & egressæ sunt ex eo
aquæ. Quibus haustis, refocillauit
spiritum, & vires recepit. Idcirco ap-
pellatum est nomen loci illius, Fons
inuocantis de maxilla, vsque in præ-
sentem diem. *Iudicauitque Israel in 20
diebus Philisthiim viginti annis.

CAP. XVI.

ABiit quoque in Gazam, & vidit 1
ibi mulierem meretricem, ingres- A
susque est ad eam. *Quod cùm audis- 2
sent Philisthiim, & percrebruisset
apud eos, intrasse vrbem Samson, cir-
cumdederunt eum, positis in porta
ciuitatis custodibus: & ibi tota nocte
cum silentio præstolantes, vt facto
manè exeuntem occiderent. *Dormi- 3
uit autem Samson vsque ad medium
noctis: & inde consurgens apprehen-
dit ambas portæ fores cum postibus
suis, & sera, impositasq; humeris suis
portauit ad verticem montis, qui re-
spicit Hebron. *Post hæc amauit mu- 4
lierem, quæ habitabat in Valle Sorec,
& vocabatur Dalila. *Veneruntque 5
ad eam principes Philisthinorum, at-
que dixerunt: Decipe eum, & disce ab
illo, in quo habeat tantam fortitudi-
nem, & quo modo eum superare va-
leamus, & vinctum affligere. quod si B
feceris, dabimus tibi singuli mille, &
centum argenteos. *Locuta est ergo 6
Dalila ad Samson: Dic mihi, obsecro,
in quo sit tua maxima fortitudo, &
quid sit quo ligatus erumpere ne-
queas? *Cui respondit Samson: Si se- 7
ptem neruiceis funibus necdum sic-
cis, & adhuc humentibus ligatus fue-
ro, infirmus ero vt ceteri homines.
*Attuleruntque ad eam satrapæ Phi- 8
listhinorum septem funes, vt dixerat:
quibus vinxit eum, *latentibus apud 9
se insidiis, & in cubiculo finem rei
expectantibus, clamauitque ad eum:
Philisthiim super te Samson. Qui ru-
pit vincula, quo modo si rumpat quis
filum de stuppæ tortum putamine,
cum odorem ignis acceperit: & non
est cognitum in quo esset fortitudo
eius. *Dixitque ad eum Dalila: Ecce 10
illusisti mihi, & falsum locutus es: C
saltem nunc indica mihi quo ligari
debeas. *Cui ille respondit: Si ligatus 11
fuero nouis funibus, qui numquam
fuerũt in opere, infirmus ero, & alio-
12 rum hominum similis. *Quibus rur-
sum Dalila vinxit eum, & clamauit:
Philisthiim super te Samson, in cubi-
culo insidiis præparatis. Qui ita rupit
13 vincula quasi fila telarum. *Dixitque
Dalila rursum ad eum: Vsquequo
decipis me, & falsum loqueris? osten-
de quo vinciri debeas. Cui respondit
Samson: Si septem crines capitis mei
cum licio plexueris, & clauum his
circumligatum terræ fixeris, infir-
14 mus ero. *Quod cùm fecisset Dalila,
dixit ad eũ: Philisthiim super te Sam-
son. Qui consurgens de somno ex-
traxit clauum cum crinibus & licio.
15 *Dixitque ad eum Dalila: Quo modo
D dicis quòd amas me, cũ animus tuus
non sit mecum? Per tres vices menti-
tus es mihi, & noluisti dicere in quo
16 sit maxima fortitudo tua. *Cumque
molesta esset ei, & per multos dies iu-
giter adhæreret, spatium ad quietem
non tribuens, defecit anima eius, &
17 ad mortem vsque lassata est. *Tunc
aperiens veritatem rei, dixit ad eam:
Ferrum numquam ascendit super ca-
put meum, quia nazaræus, id est,
consecratus Deo sum de vtero matris
meæ: si rasum fuerit caput meum, re-
cedet à me fortitudo mea, & defi-
ciam, eroque sicut ceteri homines.
18 *Vidensque illa quòd cõfessus ei esset
omnem animũ suum, misit ad prin-
cipes Philisthinorum ac mandauit:
Ascendite adhuc semel, quia nunc
mihi aperuit cor suum. Qui ascende-
E runt assumpta pecunia, quam promi-
19 serant. *At illa dormire eum fecit su-
per genua sua, & in sinu suo reclinare
caput. Vocauitque tonsorem, & rasit
septem crines eius, & cœpit abigere
eum, & à se repellere: statim enim ab
20 eo fortitudo discessit; *dixitque: Phi-
listhiim super te Samson. Qui de
somno consurgens, dixit in animo
suo: Egrediar sicut ante feci, & me
excutiam, nesciens quòd recessisset ab
21 eo Dominus. *Quem cùm apprehen-
dissent Philisthiim, statim eruerunt
oculos eius, & duxerunt Gazam vin-
ctum catenis, & clausum in carcere
22 molere fecerunt. *Iamque capilli eius
23 renasci cœperant, & principes Phili-
sthinorum conuenerunt in vnum vt
immolarẽt hostias magnificas Dagon
F deo suo, & epularentur, dicẽtes: Tra-
didit Deus noster inimicum nostrum

Samson

Samſon in manus noſtras. * Quod 24
etiam populus vidēs, laudabat deum
ſuum, eademque dicebat: Tradidit
Deus noſter aduerſarium noſtrum in
manus noſtras, qui deleuit terram
noſtram, & occidit plurimos. Lætan- 25
teſque per conuiuia, ſumptis iam
epulis, præceperūt vt vocaretur Sam
ſon, & ante eos luderet. Qui addu-
ctus de carcere ludebat ante eos, fece-
runtq; eum ſtare inter duas colūnas.
* Qui dixit puero regenti greſſus ſuos: 26
Dimitte me, vt tangam columnas,
quibus omnis imminet domus, & re-
cliner ſuper eas, & paululum requi-
eſcam. * Domus autem erat plena 27
virorum ac mulierum, & erant ibi
omnes principes Philiſthinorum, ac
de tecto & ſolario circiter tria millia
vtriuſque ſexus ſpectantes ludentem G
Samſon. * At ille inuocato Domino 28
ait: Domine Deus, memento mei, &
redde mihi nunc fortitudinem priſti-
nam Deus meus, vt vleiſcar me de
hoſtibus meis, & pro amiſſione duo-
rum luminum vnam vltionem reci- 29
piam. * Et apprehendens ambas co-
lumnas, quibus innitebatur domus,
alteramq; earum dextera, & alteram
læua tenens, * ait: Moriatur anima 30
mea cum Philiſthiim, concuſſiſque
fortiter columnis, cecidit domus ſu-
per omnes principes, & ceteram mul-
titudinem, quæ ibi erat: multoque
plures interfecit moriens, quàm ante
viuus occiderat. * Deſcendentes au- 31
tem fratres eius & vniuerſa cognatio
tulerunt corpus eius, & ſepelierunt
inter Saraa & Eſthaol in ſepulchro
patris ſui Manue: iudicauitque Iſrael
viginti annis.

CAP. XVII.

FVit eo tempore vir quidā de mon- 1
te Ephraim nomine Michas, * qui 2
dixit matri ſuæ: Mille & centum ar- A
genteos, quos ſeparaueras tibi, & ſu-
per quibus me audiente iuraueras,
ecce ego habeo, & apud me ſunt. Cui
illa reſpondit: Benedictus filius meus
Domino. * Reddidit ergo eos matri 3
ſuæ, quæ dixerat ei: Cōſecraui & vo-
ui hoc argentum Domino, vt de ma- B
nu mea ſuſcipiat filius meus, & faciat
ſculptile atque conflatile: & nunc
trado illud tibi. * Reddidit igitur eos 4
matri ſuæ: quæ tulit ducentos argen-
teos, & dedit eos argentario, vt face-
ret ex eis ſculptile atque conflatile,
quod fuit in domo Michæ. * Qui 5
ædiculam quoque in ea Deo ſepara-
uit, & fecit ephod, & theraphim, id
eſt, veſtem ſacerdotalem, & idola:
impleuitque vnius filiorum ſuorum
6 manum, & factus eſt ei ſacerdos. * In
C diebus illis non erat rex in Iſrael, ſed
vnuſquiſque quod ſibi rectum vide-
7 batur, hoc faciebat. Fuit quoq; alter
adoleſcens de Bethlehem Iuda, ex
cognatione eius: eratque ipſe Leuites,
8 & habitabat ibi. * Egreſſuſque de ci-
uitate Bethlehem, peregrinari voluit
vbicumque ſibi commodum repe-
riſſet. Cumque veniſſet in montem
Ephraim, iter faciens, & declinaſſet
9 parumper in domum Michæ, * inter-
D rogatus eſt ab eo vnde veniſſet. Qui
reſpondit: Leuita ſum de Bethlehem
Iuda, & vado vt habitē vbi potuero,
10 & vtile mihi eſſe perſpexero. * Dixit-
que Michas: Mane apud me, & eſto
mihi parens ac ſacerdos: daboque tibi
per annos ſingulos decem argenteos,
ac veſtem duplicem, & quæ ad vi-
11 ctum ſunt neceſſaria. * Acquieuit, &
manſit apud hominem, fuitque illi
12 quaſi vnus de filiis. * Impleuitque Mi-
chas manum eius, & habuit puerum
13 ſacerdotē apud ſe, * Nunc ſcio, dicens,
quod benefaciet mihi Deus habenti
Leuitici generis ſacerdotem.

CAP. XVIII.

1 IN diebus illis non erat rex in Iſrael,
A & tribus Dan quærebat poſſeſſio
nem ſibi, vt habitaret in ea: vſque ad
illum enim diem inter ceteras tribus
2 ſortem non acceperat. Miſerunt ergo
filij Dan, ſtirpis & familiæ ſuæ quin-
que viros fortiſſimos de Saraa &
Eſthaol, vt explorarent terram, &
diligenter inſpicerent: dixeruntq; eis:
Ite & conſiderate terram. Qui cū per-
gentes veniſſent in mōtem Ephraim,
& intraſſent domum Michæ, requie-
3 uerunt ibi. & agnoſcētes vocem ado-
leſcentis Leuitæ, vtenteſque illius
diuerſorio, dixerunt ad eum: Quis te
B huc adduxit? quid hic agis? quam ob
4 cauſam huc venire voluiſti? * Qui re-
ſpōdit eis: Hæc, & hæc præſtitit mi-
hi Michas, & me mercede conduxit,
5 vt ſim ei ſacerdos. * Rogauerunt
autem eum, vt conſuleret Dominum,
vt ſcire poſſent an proſpero itinere
pergerent, & res haberet effectum.
6 * Qui reſpondit eis: Ite in pace: Do-
minus reſpicit viam veſtram, & iter
7 quo pergitis. Euntes igitur quin-
que viri venerunt Lais: videruntque

popu-

populum habitantem in ea absque
vllo timore, iuxta consuetudinem
Sidoniorum, securum & quietum,
nullo ei penitus resistente, magnarum-
que opum, & procul à Sidone atque C
à cunctis hominibus separatum. *Re- 8
uersique ad fratres suos in Saraa &
Esthaol, & quid egissent sciscitantibus
responderunt: * Surgite, ascendamus 9
ad eos: vidimus enim terram valde
opulentam & vberem: nolite neglige-
re, nolite cessare. eamus, & possidea-
mus eam, nullus erit labor. *Intrabi- 10
mus ad securos, in regionem latissi-
mam, tradetque nobis Dominus lo-
cum, in quo nullius rei est penuria
eorum, quæ gignuntur in terra. *Pro- 11
fecti igitur sunt de cognatione Dan,
id est, de Saraa & Esthaol sexcenti viri
accincti armis bellicis, *ascendentesque 12
manserunt in Cariathiarim Iudæ: qui
locus ex eo tempore Castrorum Dan,
nomen accepit, & est post tergum
Cariathiarim. *Inde transierunt in 13
montem Ephraim. Cumque venissent D
ad domum Michæ, *dixerunt quin- 14
que viri, qui prius missi fuerant ad-
considerandam Terram Lais, ceteris
fratribus suis: Nostis quòd in domi-
bus istis sit ephod, & theraphim, &
sculptile, atque conflatile: videte quid
vobis placeat. *Et cùm paululum de- 15
clinassent, ingressi sunt domum ado-
lescentis Leuitæ, qui erat in domo
Michæ: salutaueruntque eum verbis
pacificis. *Sexcenti autem viri ita vt 16
erant armati, stabant ante ostium. *At 17
illi, qui ingressi fuerant domum iuue-
nis, sculptile, & ephod, & theraphim,
atque conflatile tollere nitebantur, &
sacerdos stabat ante ostium, sexcentis
viris fortissimis haud procul expe- E
ctantibus. *Tulerunt igitur qui intra- 18
uerant, sculptile, ephod, & idola, at-
que conflatile. Quibus dixit sacerdos:
Quid facitis? *Cui responderunt: 19
Tace, & pone digitum super os tuum:
venique nobiscum, vt habeamus te
patrem, ac sacerdotem. Quid tibi me-
lius est, vt sis sacerdos in domo
vnius viri, an in vna tribu & familia
in Israel? *Quod cùm audisset, ac- 20
quieuit sermonibus eorum, & tulit
ephod, & idola, ac sculptile, & pro-
fectus est cum eis. *Qui cum perge- 21
rent, & ante se ire fecissent paruulos
ac iumenta, & omne quod erat pre-
tiosum, *& iam à domo Michæ essent 22
procul, viri qui habitabant in ædibus

23 Michæ conclamantes secuti sunt, *&
F post tergum clamare cœperunt, Qui
cum respexissent, dixerunt ad Mi-
24 cham: Quid tibi vis? cur clamas? *Qui
respondit: Deos meos, quos mihi
feci, tulistis, & sacerdotem, & omnia
quæ habeo, & dicitis: Quid tibi est?
25 *Dixeruntque ei filij Dan. Caue ne vl-
tra loquaris ad nos, & veniant ad te
viri animo concitati, & ipse cum
26 omni domo tua pereas. *Et sic cœpto
itinere perrexerunt. Videns autem
Michas, quòd fortiores se essent, re-
27 uersus est in domum suam. *Sexcenti
autem viri tulerunt sacerdotem, &
quæ supra diximus: veneruntque in
Lais ad populum quiescentem atque
securum, & percusserunt eos in ore
gladij: vrbemque incendio tradide-
28 runt, *nullo penitus ferente præsi-
G dium, eo quòd procul habitarent à
Sidone, & cum nullo hominum ha-
berent quidquam societatis ac ne-
gotij. Erat autem ciuitas sita in regio-
ne Rohob: quam rursum extruentes
29 habitauerunt in ea, *vocato nomine
ciuitatis Dan iuxta vocabulum patris
sui, quem genuerat Israel, quæ prius
30 Lais dicebatur. *Posueruntque sibi
sculptile, & Ionathan filium Gersam
filij Moysi, ac filios eius sacerdotes in
tribu Dan, vsque ad diem captiuitatis
31 suæ. *Mansitque apud eos idolum
Michæ omni tempore, quo fuit do-
mus Dei in Silo. in diebus illis non
erat rex in Israel.

CAP. XIX.

1 FVit quidam vir Leuites habitans
A in latere montis Ephraim, qui ac-
cepit vxorem de Bethlehem Iuda:
2 *quæ reliquit eum, & reuersa est in
domum patris sui in Bethlehem,
mansitque apud eum quattuor men-
3 sibus. *Secutusque est eam vir suus,
volens reconciliari ei, atque blandiri,
& secum reducere, habens in comita-
tu puerum & duos asinos: quæ suscepit
eum, & introduxit in domum patris
sui. Quod cùm audisset socer eius,
4 eumque vidisset, occurrit ei lætus, *&
amplexatus est hominem. Mansitque
gener in domo soceri tribus diebus,
comedens cum eo & bibens familiari-
5 ter. *Die autem quarto de nocte con-
surgens, proficisci voluit. quem tenuit
B socer, & ait ad eum: Gusta prius pau-
xillum panis, & conforta stomachum,
6 & sic proficiscetis. *Sederuntque si-
mul, ac comederunt & biberunt.

Dixit-

Dixitque pater puellæ ad generum
suum: Quæso te vt hodie hic ma-
neas, pariterq; lætemur. *At ille con- 7
surgens, cœpit velle proficisci. Et ni-
hilominus obnixè eum socer tenuit,
& apud se fecit manere. *Mane autem 8
facto, parabat Leuites iter. Cui socer
rursum: Oro te, inquit, vt paululum
cibi capias, & assumptis viribus, do-
nec increscat dies, postea proficisca-
ris. Comederunt ergo simul. Sur- 9
rexitque adolescens, vt pergeret cum
vxore sua & puero. Cui rursum lo-
cutus est socer: Considera quod dies
ad occasum declinior sit, & propin-
quat ad vesperum: mane apud me
etiam hodie, & duc lætum diem, & C
cras proficiscêris vt vadas in domum
tuam. *Noluit gener acquiescere ser- 10
monibus eius: sed statim perrexit, &
venit contra Iebus, quæ altero nomi-
ne vocatur Ierusalem, ducens secum
duos asinos onustos, & concubinam.
*Iamque erant iuxta Iebus, & dies 11
mutabatur in noctem: dixitque puer
ad dominum suum: Veni, obsecro,
declinemus ad vrbem Iebusæorum,
& maneamus in ea. *Cui respondit 12
dominus: Non ingrediar oppidum
gentis alienæ, quæ non est de filiis Is-
rael, sed transibo vsque Gabaa: *& cũ 13
illuc peruenero, manebimus in ea, aut
certè in vrbe Rama. *Transierũt ergo 14
Iebus, & cœptum carpebant iter, oc-
cubuitque eis sol iuxta Gabaa, quæ
est in tribu Beniamin: *diuerterunt- 15
que ad eam, vt manerẽt ibi. Quo cum D
intrassent, sedebãt in platea ciuitatis,
& nullus eos recipere voluit hospitio.
Et ecce, apparuit homo senex, reuer- 16
tens de agro & de opere suo vesperi,
qui & ipse de monte erat Ephraim,
& peregrinus habitabat in Gabaa.
homines autem regionis illius erant
filij Iemini. *Eleuatisque oculis, vidit 17
senex sedentem hominem cum sarci-
nulis suis in platea ciuitatis: & dixit
ad eum: Vnde venis? & quo vadis?
*Qui respondit ei: Profecti sumus de 18
Bethlehem Iuda, & pergimus ad lo-
cum nostrum, qui est in latere mon-
tis Ephraim, vnde ieramus in Beth-
lehem: & nunc vadimus ad do-
mum Dei, nullusq; sub tectum suum
non vult recipere, *habentes paleas & 19
fœnum in asinorum pabulum, &
panem ac vinum in meos & ancillæ
tuæ vsus, & pueri, qui mecum est: E
nulla re indigemus nisi hospitio. *Cui 20
respondit senex: Pax tecum sit, ego
præbebo omnia quæ necessaria sunt:
tantum, quæso, ne in platea maneas.
21 *Introduxitq; eum in domum suam,
& pabulum asinis præbuit: ac post-
quam lauerunt pedes suos, recepit eos
22 in conuiuium. Illis epulantibus, &
post laborem itineris, cibo & potu
reficientibus corpora, venerunt viri
ciuitatis illius, filij Belial, (id est, abs-
que iugo) & circumdantes domum
senis, fores pulsare cœperunt, cla-
mantes ad dominum domus, atque
dicentes: *Educ virum, qui ingressus
est domum tuam, vt abutamur eo.
23 *Egressusque est ad eos senex, & ait:
F Nolite fratres, nolite facere ma-
lum hoc: quia ingressus est homo
hospitium meum, & cessate ab hac
24 stultitia: *habeo filiam virginem, &
hic homo habet concubinam, educam
eas ad vos, vt humilietis eas, & ve-
stram libidinem compleatis: tantum,
obsecro, ne scelus hoc cõtra naturam
25 operemini in virum. *Nolebant ac-
quiescere sermonibus illius: quod
cernens homo, eduxit ad eos concu-
binam suam, & eis tradidit illuden-
dam: qua cũ tota nocte abusi essent,
26 dimiserunt eam mane. *At mulier,
recedẽtibus tenebris, venit ad ostium
domus, vbi manebat dominus suus,
27 & ibi corruit. *Mane facto, surrexit
homo, & aperuit ostium, vt cœptam
expleret viam: & ecce concubina eius
iacebat ante ostium sparsis in limine
28 manibus. *Cui ille, putans eam qui-
G escere, loquebatur: Surge, & ambule-
mus. Qua nihil respondente, intelli-
gens quod erat mortua; tulit eam, &
imposuit asino, reuersusque est in do-
29 mum suam. *Quam cùm esset in-
gressus, arripuit gladium, & cadauer
vxoris cum ossibus suis in duodecim
partes ac frusta concidens, misit in
30 omnes terminos Israel. *Quod cùm
vidissent singuli, cõclamabant: Nun-
quam res talis facta est in Israel ex eo
die, quo ascenderunt patres nostri de
Ægypto, vsque in præsens tempus:
ferte sententiam, & in commune de-
cernite quid facto opus sit.

CAP. XX.

1 EGressi itaque sunt omnes filij Is-
A rael, & pariter congregati, quasi
vir vnus, *de Dan, vsque Bersabee, &
Terra Galaad ad Dominum in Mas-
2 pha: *Omnesque anguli populorum,
& cunctæ tribus Israel in ecclesiam

a Gen 19. b.5

a Osee 9. b.9

populi

populi Dei côuenerunt quadringenta
millia peditum pugnatorum. (* Nec 3
latuit filios Beniamin quòd ascen-
dissent filij Israel in Maspha.) Inter-
rogatusque Leuita, maritus mulieris
interfectæ, quomodo tantum scelus
perpetratum esset, * respondit: Ve- 4
ni in Gabaa Beniamin cum vxore
mea, illucque diuerti: * & ecce homi- 5
nes ciuitatis illius circumdederût no-
cte domum, in qua manebam, volen-
tes me occidere, & vxorem meam in-
credibili furore libidinis vexantes,
denique mortua est. * Quam arre- 6
ptam, in frusta concidi, misique par-
tes in omnes terminos possessionis
vestræ: quia numquam tantum ne-
fas, & tam grande piaculum factum
est in Israel. * Adestis omnes filij Is- 7
rael, decernite quid facere debeatis.
* Stansque omnis populus, quasi vnius 8
hominis sermone respondit: Non re- B
cedemus in tabernacula nostra, nec
suam quisquam intrabit domum:
* sed hoc contra Gabaa in commu- 9
ne faciamus. * Decem viri eligantur 10
è centum ex omnibus tribubus Is-
rael, & centum de mille, & mille de
decem millibus, vt comportent exer-
citui cibaria, & possimus pugnare
contra Gabaa Beniamin, & reddere
ei pro scelere, quod meretur. * Con- 11
uenitque vniuersus Israel ad ciuita-
tem, quasi homo vnus eadem mente,
vnoque consilio. * & miserunt nun- 12
cios ad omnem tribum Beniamin,
qui dicerent: Cur tãtum nefas in vo-
bis repertum est? * Tradite homines 13
de Gabaa, qui hoc flagitium perpe-
trarunt, vt moriantur, & auferatur
malum de Israel. Qui noluerunt fra-
trum suorum filiorum Israel audire
mandatum: * sed ex cunctis vrbibus, 14
quæ sortis suæ erant, conuenerunt in
Gabaa, vt illis ferrent auxilium, &
contra vniuersum populum Israel
dimicarent. * Inuentique sunt vigin- 15
ti quinque millia de Beniamin edu-
centium gladium, præter habitatores
Gabaa, * qui septingenti erant viri 16
fortissimi, ita sinistra vt dextra prœ- C
liantes: & sic fundis lapides ad cer-
tum iacientes, vt capillum quoq; pos-
sent percutere, & nequaquam in al-
teram partem ictus lapidis deferre-
tur. * Virorum quoque Israel, absque 17
filiis Beniamin, inuenta sunt qua-
dringenta millia educentium gladios,
& paratorum ad pugnam. * Qui sur- 18
gentes venerunt in domum Dei, hoc
est, in Silo: consulueruntque Deum,
atque dixerunt: Quis erit in exercitu
nostro princeps certaminis contra fi-
lios Beniamin? Quibus respondit
19 Dominus: Iudas sit dux vester. * Sta-
timque filij Israel surgentes manè, ca-
20 strametati sunt iuxta Gabaa: * & in-
de procedentes ad pugnam contra
Beniamin, vrbem oppugnare cœpe-
21 runt. * Egressique filij Beniamin de
Gabaa, occiderunt de filiis Israel die
22 illo viginti duo millia virorû. * Rur-
sum filij Israel & fortitudine & nu-
mero confidentes, in eodem loco, in
quo prius certauerant, aciem direxe-
23 runt: * ita tamen vt priùs ascende-
D rent & flerent coram Domino vs-
que ad noctem: consulerentque eum,
& dicerent: Debeo vltrà procedere ad
dimicandum contra filios Beniamin
fratres meos, an non? Quibus ille
respondit: Ascendite ad eos, & inite
24 certamen. * Cumq; filij Israel altera
die côtra filios Beniamin ad prœlium
25 processissent, * eruperunt filij Benia-
min de portis Gabaa: & occurrentes
eis tanta in illos cæde bacchati sunt,
vt decem & octo millia virorû edu-
26 centiû gladium prosternerẽt. * Quam-
obrem omnes filij Israel venerunt in
domum Dei, & sedentes flebant co-
ram Domino: ieiunaueruntq; die illo
vsque ad vesperam, & obtulerunt ei
holocausta, atque pacificas victimas,
27 * & super statu suo interrogauerunt.
Eo tempore ibi erat arca fœderis Dei,
28 * & Phinees filius Eleazari filij Aa-
ron præpositus domus. Consulue-
runt igitur Dominum, atque dixe-
rût: Exire vltrà debemus ad pugnam
contra filios Beniamin fratres no-
stros, an quiescere? Quibus ait Domi-
nus: ascendite, cras enim tradam eos
29 in manus vestras. * Posueruntq; filij
Israel insidias per circuitû vrbis Ga-
30 baa: * & tertia vice, sicut semel & bis,
contra Beniamin exercitum produ-
31 xerunt. * Sed & filij Beniamin au-
E dacter eruperunt de ciuitate, & fu-
gientes aduersarios longiùs persecuti
sunt, ita vt vulnerarent ex eis sicut
primo die & secundo, & cæderent
per duas semitas vertẽtes terga, qua-
rum vna ferebatur in Bethel, & alte-
ra in Gabaa, atque prosternerent tri-
32 ginta circiter viros: * putauerunt
enim solito eos more cædere. Qui
fugam arte simulantes inierunt con-

O filium

silium vt abstraherent eos de ciuitate,
& quasi fugientes ad supradictas semi-
tas perducerent. * Omnes itaq; filij If- 33
rael surgentes de sedibus suis, tetende-
runt aciem in loco, qui vocatur Baal-
thamar. Insidiæ quoque, quæ circa
vrbem erant, paulatim se aperire cœ-
perunt, * & ab Occidentali vrbis par- 34
te procedere. Sed & alia decem mil-
lia virorum de vniuerso Israel, habi-
tatores vrbis ad certamina prouoca-
bant. Ingrauatumq; est bellum con-
tra filios Beniamin: & non intellexe-
runt quòd ex omni parte illis insta-
ret interitus. * Percussitque eos Do- 35
minus in conspectu filiorum Israel,
& interfecerunt ex eis in illo die vi-
ginti quinque millia, & centum vi-
ros, omnes bellatores & educentes
gladium. * Filij autē Beniamin cùm 36
se inferiores esse vidissent, cœperunt F
fugere. Quod cernentes filij Israel,
dederunt eis ad fugiendum locum,
vt ad præparatas insidias deuenirent,
quas iuxta vrbem posuerant. * Qui 37
cùm repentè de latibulis surrexissent,
& Beniamin terga cædentibus daret,
ingressi sunt ciuitatem, & percusse-
runt eam in ore gladij. * Signum au- 38
tem dederant filij Israel his, quos in
insidiis collocauerant, vt postquam
vrbem cepissent, ignem accenderent:
vt ascendente in altum fumo, captam
vrbem demonstrarent. Quod cùm 39
cerneret filij Israel in ipso certami-
ne positi (putauerunt enim filij Ben-
iamin eos fugere, & instantiùs per-
sequebantur, cæsis de exercitu eorum
triginta viris.) * & viderent quasi 40
columnam fumi de ciuitate conscen-
dere, Beniamin quoque aspiciens re-
trò, cùm captam cerneret ciuitatem,
& flammas in sublime ferri: * qui 41
prius simulauerāt fugam, versa facie
fortiùs resistebant. Quod cùm vidis-
sent filij Beniamin, in fugam versi
sunt, * & ad viam deserti ire cœpe- 42
runt, illuc quoq; eos aduersariis per-
sequentibus. sed & hi, qui vrbem suc-
cenderant, occurrerunt eis. * Atque 43
ita factum est, vt ex vtraque parte ab G
hostibus cæderentur, nec erat vlla re-
quies morientium. Ceciderunt, at-
que prostrati sunt ad Orientalem pla-
gam vrbis Gabaa. * Fuerūnt autem 44
qui in eodem loco interfecti sunt,
decem & octo millia virorum, om-
nes robustissimi pugnatores. Quod 45
cùm vidissent, qui remanserant de
Beniamin, fugerunt in solitudinem:
& pergebant ad Petram, cuius vo-
cabulum est Remmon. In illa quo-
que fuga palantes, & in diuersa ten-
dentes, occiderunt quinque millia
virorum. Et cùm vltrà tenderēt, per-
secuti sunt eos, & interfecerunt etiam
46 alia duo millia. * Et sic factum est,
vt omnes qui ceciderant de Benia-
min in diuersis locis, essent viginti-
quinque millia, pugnatores ad bella
47 promptissimi. * Remanserunt itaque
de omni numero Beniamin, qui eua-
dere, & fugere in solitudinem po-
tuerunt, sexcenti viri: sederuntque
in Petra Remmon mensibus quat-
48 tuor. * Regressi autem filij Israel, om-
nes reliquias ciuitatis à viris vsque ad
iumenta gladio percusserunt, cun-
ctasque vrbes & viculos Beniamin
vorax flamma consumpsit.

CAP. XXI.

1 IVrauerunt quoque filij Israel in
A Maspha & dixerunt: nullus nostrū
dabit filiis Beniamin de filiabus suis
2 vxorem. * Veneruntque omnes ad
domum Dei in Silo, & in conspectu
eius sedentes vsq; ad vesperam, leua-
uerūt vocem, & magno vlulatu cœ-
3 perunt flere, dicentes: * Quare Do-
mine Deus Israel factum est hoc ma-
lum in populo tuo, vt hodie vna tri-
4 bus auferretur ex nobis? * Altera au-
tem die diluculo consurgentes, extru-
xerunt altare: obtuleruntq; ibi holo-
causta, & pacificas victimas, & dixe-
5 runt: * Quis non ascendit in exercitu
Domini de vniuersis tribubus Israel?
Grandi enim iuramento se constrin-
xerāt, cùm essent in Maspha, interfici
6 eos qui defuissent. * Ductiq; pœniten-
B tia filij Israel super fratre suo Benia
min, cœperūt dicere: Ablata est tribus
7 vna de Israel, * vnde vxores accipiēt?
omnes enim in cōmune iurauimus,
8 nō daturos nos his filias nostras. Id-
circo dixerunt: Quis est de vniuersis
tribubus Israel, qui non ascendit ad
Dominum in Maspha? Et ecce inuenti
sunt habitatores Iabes Galaad in illo
9 exercitu non fuisse. (* Eo quoq; tem-
pore cùm essent in Silo, nullus ex eis
10 ibi repertus est) * Miserunt itaq; de-
cem millia viros robustissimos, &
præceperunt eis: Ite, & percutite ha-
bitatores Iabes Galaad in ore gladij,
tam vxores quàm paruulos eorum.
11 * Et hoc erit quod obseruare debe- * Num. 31.
tis: * Omne generis masculini, & mu- 6. 17

heres,

lieres, quę cognouerunt viros, inter-
ficite, virgines autem reseruate. * In- 12
uentæque sunt de Iabes Galaad qua-
dringentæ virgines, quæ nescierunt
viri torū, & adduxerunt eas ad ca-
stra in Silo, in Terrā Chanaan * Mi- 13
seruntq; nuncios ad filios Beniamin,
qui erant in Petra Remmon, & præ-
ceperunt eis, vt eos susciperent in pa-
ce. * Veneruntq. filij Beniamin in il- 14
lo tempore, & datæ sunt eis vxores C
de filiabus Iabes Galaad: alias autem
non reppererunt, quas simili modo
traderent. * Vniuersusq; Israel valde 15
doluit, & egit pœnitentiā super inter-
fectione vnius tribus ex Israel. * Di- 16
xeruntq; maiores natu: Quid facie-
mus reliquis, qui non acceperūt vxo-
res? omnes in Beniamin feminæ con-
ciderūt, * & magna nobis cura, ingen- 17
tiq; studio prouidendum est, ne vna
tribus deleatur ex Israel * Filias enim 18
nostras eis dare non possumus, con-
stricti iuramēto & maledictione, qua
diximus: Maledictus qui dederit de
filiabus suis vxorem Beniamin. * Ce- 19
peruntq; consilium, atque dixerunt:
Ecce sollennitas Domini est in Silo
anniuersaria, quæ sita est ad Septen-
trionem vrbis Bethel, & ad Orien-
talem plagam viæ, quę de Bethel ten-
dit ad Sichimam, & ad Meridiē op- D
pidi Lebona. * Præceperuntque filiis 20
Beniamin, atque dixerunt: Ite, & la-
titate in vineis. * Cumq; videritis fi- 21
lias Silo ad ducendos choros ex more
procedere, exite repentē de vineis, &
rapite ex eis singuli vxores singulas,
& pergite in terrā Beniamin. * Cum- 22
que venerint patres earum, ac fratres,
& aduersum vos queri cœperint, at-
que iurgari, dicemus eis: Misereminí
eorum: non enim rapuerunt eas iure
bellantium atque victorum, sed ro-
gantibus vt acciperent, non dedistis,
& ā vestra parte peccatum est. * Fece- 23
runtque filij Beniamin, vt sibi fuerat
imperatum: & iuxta numerum suum
rapuerunt sibi de his, quæ ducebant
choros, vxores singulas: abieruntque
in possessionem suam ædificantes vr-
bes, & habitantes in eis. * Filij quoq; 24
Israel reuersi sunt per tribus, & fa-
milias in tabernacula sua. In diebus
illis non erat rex in Israel: sed vnus-
quisque quod sibi rectum videbatur,
hoc faciebat.

LIBER RVTH.

CAPVT PRIMVM.

1 IN diebus vnius iudicis, quando
A iudices præerant, facta est fa-
mes in Terra. Abiitque homo
de Bethlehem Iuda, vt peregrinaretur
in regione Moabitide cum vxore sua,
2 ac duobus liberis. * Ipse vocabatur
Elimelech, & vxor eius Noemi: &
duo filij, alter Mahalon, & alter Che-
lion, Ephrathæi de Bethlehem Iuda
Ingressique regionem Moabitidem,
3 morabantur ibi. * Et mortuus est Eli
melech maritus Noemi: remansitque
4 ipsa cum filiis. * Qui acceperūt vxo-
res Moabitidas, quarum vna voca-
batur Orpha altera verò Ruth. Man-
5 seruntque ibi decem annis, * & am-
bo mortui sunt, Mahalon videlicet &
Chelion: remansitque mulier orbata
6 duòbus liberis ac marito. * Et surre-
xit vt in patriam pergeret cum vtra-
que nuru sua de regione Moabitide:
audierat enim quòd respexisset Do-
B minus populum suum, & dedisset eis
7 escas. * Egressa est itaq; de loco pere-
grinationis suæ, cum vtraq; nuru: &
iam in via reuertendi posita in Ter-
8 ram Iuda, * dixit ad eas: Ite in do-
mum matris vestræ, faciat vobiscum
Dominus misericordiam, sicut feci-
9 stis cū mortuis & mecum. * Det vo-
bis inuenire requiem in domibus vi-
rorum, quos sortituræ estis. Et os-
culata est eas. Quæ eleuata voce fle-
10 re cœperūnt, * & dicere: Tecum per-
11 gemus ād populum tuum. * Quibus
illa respōdit: Reuertimini filiæ meæ,
cur venitis mecum? num vltrà habeo
filios in vtero meo, vt viros ex me
12 sperare possitis? * Reuertimini filiæ
meæ, & abite: iam enim senectute
confecta sum, nec apta vinculo con-
iugali. etiam si possem hac nocte con-
13 cipere, & parere filios, * si eos ex-
C pectare velitis, donec crescant, & an-
nos pubertatis impleant, ante eri-
tis vetulę quām nubatis. Nolite, quæ-
so, filiæ meæ: quia vestrā angustia
magis me premit, & egressa est ma-
14 nus Domini contra me * Eleuata igi-
tur voce, rursum flere cœperunt, Or-
pha osculata est socrum, ac reuersa
15 est: Ruth adhæsit socrui suæ. * cui di-
xit Noemi: En reuersa est cognata tua
ad populum suum, & ad deos suos,

vade cum ea. * Quæ respondit: Ne 16
aduerseris mihi vt relinquam te &
abeam: quocumque enim perrexeris,
pergam: & vbi morata fueris, & ego
pariter morabor. Populus tuus po-
pulus meus, & Deus tuus Deus meus.
* Quæ te terra morientem susceperit, 17
in ea moriar: ibique locum accipiam
sepulturæ. Hæc mihi faciat Domi-
nus, & hæc addat, si non sola mors
me & te separauerit. * Videns ergo 18
Noemi, quod obstinato animo Ruth D
decreuisset secum pergere, aduersari
noluit, nec ad suos vltra reditum per-
suadere: * profectæque sunt simul, 19
& venerunt in Bethlehem. Quibus
vrbem ingressis, velox apud cunctos
fama percrebruit: dicebantque mulie-
res: Hæc est illa Noemi. * Quibus ait: 20
Ne vocetis me Noemi (id est, pul-
chram) sed vocate me Mara, (id est,
amaram) quia amaritudine valde re-
pleuit me Omnipotens. * Egressa sum 21
plena, & vacuam reduxit me Domi-
nus. Cur ergo vocatis me Noemi,
quam Dominus humiliauit, & affli-
xit Omnipotens? * Venit ergo Noe- 22
mi cũ Ruth Moabitide nuru sua, de
terra peregrinationis suæ: ac reuersa
est in Bethlehem, quando primum
hordea metebantur.

CAP. II.

ERat autem viro Elimelech con- 1
sanguineus, homo potens, & ma- A
gnarum opum, nomine Booz. * Di- 2
xitque Ruth Moabitis ad socrum
suam: Si iubes, vadam in agrum, &
colligam spicas, quæ fugerint manus
metentium, vbicumque clementiæ in
me patrisfamilias reperero gratiam.
Cui illa respondit: Vade filia mea.
* Abiit itaque & colligebat spicas post 3
terga metentium. Accidit autem vt
ager ille haberet dominum nomine
Booz, qui erat de cognatione Elime-
lech. * Et ecce, ipse veniebat de Beth- 4
lehem, dixitque messoribus: Domi-
nus vobiscum. Qui responderunt ei:
Benedicat tibi Dominus. * Dixit- 5
que Booz iuueni, qui messoribus præ-
erat: Cuius est hæc puella? * Cui re- 6
spondit: Hæc est Moabitis, quæ ve- B
nit cum Noemi, de regione Moabi-
tide, * & rogauit vt spicas colligeret 7
remanentes, sequens messorum ve-
stigia: & de mane vsque nunc stat
in agro, & ne ad momentum qui-
dem domum reuersa est. Et ait Booz 8
ad Ruth: Audi filia, ne vadas in al-
terum agrum ad colligendum, nec
recedas ab hoc loco: sed iungere
9 puellis meis, * & vbi messuerint,
sequere. Mandaui enim pueris meis,
vt nemo molestus sit tibi: sed etiam
si sitieris, vade ad sarcinulas, & bibe
aquas, de quibus & pueri bibunt.
10 * Quæ cadens in faciem suam & ad-
orans super terram, dixit ad eum:
Vnde mihi hoc, vt inuenirem gra-
tiam ante oculos tuos, & nosse me di-
11 gnareris peregrinam mulierem? * Cui
ille respondit: Nunciata sunt mihi
C omnia, quæ feceris socrui tuæ post
mortem viri tui: & quod reliqueris
parentes tuos, & terram in qua nata
es, & veneris ad populum, quem an-
12 tea nesciebas. * Reddat tibi Dominus
pro opere tuo, & plenam mercedem
recipias à Domino Deo Israel, ad quẽ
venisti, & sub cuius confugisti alas.
13 * Quæ ait: Inueni gratiam apud ocu-
los tuos Domine mi, qui consolatus
es me, & locutus es ad cor ancillæ
tuæ, quæ non sum similis vnius puel-
14 larum tuarũ. * Dixitque ad eam Booz:
Quando hora vescendi fuerit, veni
huc, & comede panẽ, & intinge buc-
cellam tuam in aceto. Sedit itaque ad
messorum latus, & congessit polen-
tam sibi, comeditque & saturata est,
15 & tulit reliquias. * Atque inde surre-
xit, vt spicas ex more colligeret. Præ-
cepit autem Booz pueris suis, dicens:
Etiamsi vobiscum metere voluerit,
16 ne prohibeatis eam: * & de vestris
quoque manipulis proiicite de indu-
stria, & remanere permittite, vt abs-
D que rubore colligat, & colligentem
17 nemo corripiat. * Collegit ergo in
agro vsque ad vesperam: & quæ col-
legerat virga cædens & excutiens, in-
uenit hordei quasi ephi mensuram,
18 id est, tres modios. * Quos portans
reuersa est in ciuitatem, & ostendit
socrui suæ: insuper protulit, & de-
dit ei de reliquiis cibi sui, quo satu-
19 rata fuerat. * Dixitque ei socrus sua:
Vbi hodie collegisti, & vbi fecisti
opus? sit benedictus qui misertus est
tui. Indicauitque ei apud quem fuis-
set operata: & nomẽ dixit viri, quòd
20 Booz vocaretur. * Cui respondit
Noemi: Benedictus sit à Domino:
quoniam eandẽ gratiam, quam præ-
buerat viuis, seruauit & mortuis.
Rursumque ait: Propinquus noster
21 est homo. * Et Ruth, Hoc quoque,
inquit, præcepit mihi, vt tamdiu mes-

foribus eius iungerer, donec omnes
segetes meterentur. * Cui dixit so- 22
crus: Melius est, filia mea, vt cũ puel-
lis eius exeas ad metẽdum, ne in alie-
no agro quispiam resistat tibi. * Iun- 23
cta est itaque puellis Booz: & tam-
diu cum eis messuit, donec hordea &
triticum in horreis conderentur.

CAP. III.

Postquam autem reuersa est ad so- 1
crum suam, audiuit ab ea: Filia A
mea, quæram tibi requiem, & proui-
debo vt bene sit tibi. * Booz iste, cu- 2
ius puellis in agro iuncta es, propin-
quus noster est, & hac nocte aream
hordei ventilat. * Lauare igitur, & 3
vngere, & induere cultioribus vesti-
mentis, & descende in aream. non
te videat homo, donec esum potum-
que finierit. * Quando autem ierit 4
ad dormiendum, nota locum in quo
dormiat: veniesque & discooperies
pallium, quo operitur à parte pedum,
& proiicies te, & ibi iacebis: ipse au-
tem dicet tibi quid agere debeas.
Quæ respondit: Quidquid præcepe- 5
ris faciam. * Descenditque in aream, 6
& fecit omnia, quæ sibi imperauerat B
socrus. * Cumque comedisset Booz, 7
& bibisset, & factus esset hilarior, is-
setque ad dormiendum iuxta acer-
uum manipulorum, venit abscondi-
tè, & discooperto pallio, à pedibus
eius se proiecit. * Et ecce, nocte iam 8
media expauit homo, & conturba-
tus est: viditq; mulierem iacentem
ad pedes suos, * & ait illi: Quæ es? 9
Illaque respondit: Ego sum Ruth an-
cilla tua: expande pallium tuum su-
per famulam tuam, quia propinquus
es. * Et ille, Benedicta, inquit, es à 10
Domino filia, & priorem misericor- C
diam posteriore superasti: quia non
es secuta iuuenes pauperes, siue diui-
tes. * Noli ergo metuere, sed quid- 11
quid dixeris mihi, faciam tibi. Scit
enim omnis populus, qui habitat in-
tra portas vrbis meæ, mulierẽ te esse
virtutis. * Nec abnuo me propin- 12
quum, sed est alius me propinquior.
* Quiesce hac nocte: & facto mane, 13
si te voluerit propinquitatis iure reti-
nere, bene res acta est: sin autem ille
noluerit, ego te absque vlla dubita-
tione suscipiam, viuit Dominus. dor- D
mi vsque mane. * Dormiuit itaque 14
ad pedes eius, vsque ad noctis abs-
cessum. Surrexit itaq; antequam ho-
mines se cognoscerent mutuò, &
dixit Booz: Caue ne quis nouerit
15 quòd huc veneris. * Et rursum, Ex-
pande, inquit, pallium tuum, quo
operiris, & tene vtraque manu. Qua
extendente, & tenente, mensus est sex
modios hordei, & posuit super eam.
Quæ portans ingressa est ciuitatem,
16 * & venit ad socrum suam. Quæ di-
xit ei: Quid egisti filia? Narrauitque
ei omnia, quæ sibi fecisset homo.
17 * Et ait: Ecce sex modios hordei de-
dit mihi, & ait: Nolo vacuam te re-
18 uerti ad socrum tuam. * Dixitque
Noemi: Expecta filia donec videa-
mus quem res exitum habeat. neque
enim cessabit homo nisi compleuerit
quod locutus est.

CAP. IIII.

1 Ascendit ergo Booz ad portam,
A & sedit ibi. Cumq; vidisset pro-
pinquum præterire, de quo prius ser-
mo habitus est, dixit ad eum: Decli-
na paulisper, & sede hic: vocans eum
nomine suo. Qui diuertit, & sedit.
2 * Tollens autem Booz decem viros
de senioribus ciuitatis, dixit ad eos:
3 Sedete hic. * quibus sedentibus, lo-
cutus est ad propinquum: Partem
agri fratris nostri Elimelec vendet
Noëmi, quæ reuersa est de regione
4 Moabitide: * quod audire te volui,
& tibi dicere coram cunctis seden-
tibus, & maioribus natu de popu-
lo meo. Si vis possidere iure propin-
quitatis: eme, & posside. sin autem
displicet tibi, hoc ipsum indica mi-
hi, vt sciam quid facere debeam.
nullus enim est propinquus, exce-
pto te, qui prior es: & me, qui se-
B cundus sum. At ille respondit: Ego
5 agrum emam. * Cui dixit Booz:
Quãdo emeris agrum de manu mu-
lieris, Ruth quoque Moabitidem,
quæ vxor defuncti fuit, debes acci-
pere: vt suscites nomen propinqui
6 tui in hæreditate sua. * Qui respon-
dit: Cedo iuri propinquitatis: neque
enim posteritatem familiæ meæ de-
lere debeo. tu meo vtere priuilegio,
quo me libenter carere profiteor.
7 * [a] Hic autem erat mos antiquitus in [a] Deut. 25. b. 7
Israel inter propinquos, vt si quan-
do alter alteri suo iuri cedebat: vt
esset firma concessio, soluebat ho-
mo calceamentum suum, & dabat
proximo suo. hoc erat testimonium
8 cessionis in Israel. * Dixit ergo pro-
pinquo suo Booz: Tolle calceamen-
tum tuum. Quod statim soluit de

pede suo. At ille maioribus natu, 9
& vniuerso populo, Testes vos, in- C
quit, estis hodie, quòd possederim
omnia quæ fuerunt Elimelech, &
Chelion & Mahalon, tradente Noë-
mi: & Ruth Moabitidem, vxorem 10
Mahalon, in coniugium sumpserim,
vt suscitem nomen defuncti in here-
ditate sua, ne vocabulum eius de fa-
milia sua ac fratribus & populo de-
leatur. Vos, inquam, huius rei testes
estis. Respondit omnis populus, qui 11
erat in porta, & maiores natu: Nos
testes sumus: faciat Dominus hanc
mulierem, quæ ingreditur domum
tuam, sicut Rachel, & Liam, quæ ædi-
ficauerunt domũ Israel: vt sit exem-
plum virtutis in Ephratha, & habeat
celebre nomen in Bethlehem: fiat- 12
que domus tua, sicut domus Phares,
ᵃ quem Thamar peperit Iudæ, de se-
mine quod tibi dederit Dominus ex
hac puella. Tulit itaq; Booz Ruth, 13
& accepit vxorem: ingressusque est
ad eam, & dedit illi Dominus vt con- D
ciperet, & pareret filium. Dixe- 14
runtque mulieres ad Noëmi: Bene-
dictus Dominus, qui non est passus vt
deficeret successor familiæ tuæ, &
vocaretur nomen eius in Israel. Et 15
habeas qui consoletur animã tuam,
& enutriat senectutem. de nuru enim
tua natus est, quæ te diligit: & multo
tibi melior est, quàm si septem habe-
res filios. Susceptumque Noëmi 16
puerum posuit in sinu suo, & nutri-
cis ac gerulæ fungebatur officio. Vi- 17
cinæ autem mulieres congratulantes
ei, & dicentes: Natus est filius Noë-
mi: vocauerunt nomen eius Obed:
hic est pater Isai, patris Dauid. Hæ 18
sunt generationes Phares: ᵇ Phares
genuit Esron, Esron genuit Aram, 19
Aram genuit Aminadab, Amina- 20
dab genuit Nahasson, Nahasson ge-
nuit Salmon, Salmon genuit Booz, 21
Booz genuit Obed, Obed genuit 22
Isai, Isai genuit Dauid.

ᵃ Gen. 38. c. 29.

ᵇ 1 Par. 2. a. 4. & 4. a. 1. Mat. 1. a. 3.

LIBER PRIMVS SAMVELIS,

QVEM NOS PRIMVM REGVM DICIMVS.

CAP. I.

1 A FVIT vir vnus de Ramathaim-
sophim, de monte Ephraim, &
nomen eius Elcana, filius Iero-
ham, filij Eliu, filij Thohu, filij Suph,
2 Ephrathæus: & habuit duas vxo-
res, nomen vni Anna, & nomen se-
cundæ Phenenna. Fueruntque Phe-
nennæ filij: Annæ autem non erant
3 liberi. Et ascendebat vir ille de ci-
uitate sua statutis diebus, vt adora-
ret & sacrificaret Domino exerci-
tuum in Silo. Erant autem ibi duo fi-
lij Heli, Ophni & Phinees, sacerdotes
4 Domini. Venit ergo dies, & immo-
lauit Elcana, deditque Phenennæ
vxori suæ, & cunctis filiis eius, & fi-
5 liabus partes: Annæ autem dedit
partem vnam tristis, quia Annam di-
ligebat. Dominus autem concluserat
6 vuluam eius. Affligebat quoque
eam æmula eius, & vehementer an-
gebat, in tantũ, vt exprobraret quòd
Dominus conclusisset vuluam eius:
7 sicque faciebat per singulos annos,
B cùm redeunte tempore ascenderent
ad templum Domini: & sic prouoca-
bat eam. porrò illa flebat, & non ca-
8 piebat cibum. Dixit ergo ei Elcana
vir suus: Anna, cur fles? & quare non
comedis? & quam ob rem affligitur
cor tuum? numquid non ego melior
9 tibi sum, quàm decem filij? Sur-
rexit autem Anna postquam come-
derat, & biberat in Silo. Et Heli sa-
cerdote sedẽte super sellam ante po-
10 stes templi Domini, cùm esset An-
na amaro animo, orauit ad Dominũ,
11 flens largiter, & votum vouit, di-
cens: Domine exercituum, si respi-
ciens videris afflictionẽ famulæ tuæ,
& recordatus mei fueris, nec oblitus
ancillæ tuæ, dederisque seruæ tuæ
sexum virilem: dabo eum Domino
omnibus diebus vitæ eius, & noua-
cula non ascendet super caput eius.
12 Factum est autem, cùm illa multi-
plicaret preces coram Domino, vt
13 Heli obseruaret os eius. Porrò Anna

loque-

loquebatur in corde suo, tantumque
labia illius mouebantur, & vox pe-
nitus non audiebatur. Æstimauit er- C
go eam Heli temulentam, * dixitque 14
ei: Vsquequo ebria eris? digere pau-
lisper vinum, quo mades. * Respon- 15
dens Anna, Nequaquam, inquit, do-
mine mi: nam mulier infelix nimis
ego sum, vinumque & omne quod
inebriare potest, non bibi, sed effudi
animam meam in conspectu Domi-
ni. * Ne reputes ancillam tuam qua- 16
si vnam de filiabus Belial: quia ex
multitudine doloris, & mœroris mei
locuta sum vsque in præsens. * Tunc 17
Heli ait ei: Vade in pace: & Deus Is-
rael det tibi petitionem tuam, quam
rogasti eum. * Et illa dixit: Vtinam 18
inueniat ancilla tua gratiam in ocu-
lis tuis. Et abiit mulier in viam suam,
& comedit, vultusque illius non sunt
amplius in diuersa mutati. * Et sur- 19
rexerunt mane, & adorauerunt co-
ram Domino: reuersique sunt, & ve-
nerunt in domum suam Ramatha.
Cognouit autẽ Elcana Annam vxo-
rem suam: & recordatus est eius Do-
minus. * Et factum est post circu- 20
lum dierum, concepit Anna, & pe-
perit filium, vocauitque nomen eius
Samuel: eo quòd à Domino postu-
lasset eum. * Ascendit autem vir eius 21
Elcana, & omnis domus eius, vt im- D
molaret Domino hostiam sollem-
nem, & votum suum, * & Anna non 22
ascendit: dixit enim viro suo: Non
vadam, donec ablactetur infans, &
ducam eum, vt appareat ante con-
spectum Domini, & maneat ibi iu-
giter. * Et ait ei Elcana vir suus: Fac 23
quod bonum tibi videtur, & mane
donec ablactes eum: precorque vt
impleat Dominus verbum suũ. Man-
sit ergo mulier, & lactauit filium
suum, donec amoueret eum à lacte.
* Et adduxit eum secum, postquam 24
ablactauerat, in vitulis tribus, & tri-
bus modiis farinæ, & amphora vini,
& adduxit eum ad domum Domini
in Silo. Puer autem erat adhuc in-
fantulus: * & immolauerunt vitu- 25
lum, & obtulerunt puerum Heli.
* Et ait Anna: Obsecro mi domine, 26
viuit anima tua domine: ego sum il-
la mulier, quæ steti coram te hic
orans Dominum. * Pro puero isto 27
oraui, & dedit mihi Dominus peti-
tionem meam, quam postulaui eum.
* Idcirco & ego commodaui eum 28
Domino cunctis diebus, quibus fue-
rit commodatus Domino. Et adora-
uerunt ibi Dominum. Et orauit An-
na, & ait:

CAP. II.

1 EXultauit cor meum in Domino,
A & exaltatum est cornu meum in
Deo meo: dilatatum est os meum su-
per inimicos meos: quia lætata sum
in salutari tuo.
2 * Non est sanctus, vt est Dominus:
neque enim est alius extra te, & non
est fortis sicut Deus noster.
3 * Nolite multiplicare loqui subli-
mia, gloriantes: recedant vetera de
ore vestro: quia Deus scientiarum,
Dominus est, & ipsi præparantur
cogitationes.
4 * Arcus fortium superatus est, &
infirmi accincti sunt robore.
5 * Repleti prius, pro panibus se lo-
cauerunt: & famelici saturati sunt,
donec sterilis peperit plurimos: &
quæ multos habebat filios, infirma-
ta est.
6 * ª Dominus mortificat & viuifi- ª Deut. 32. f. 19 Tob. 13. a. 2 Sap. 16. b. 13
B cat, deducit ad inferos & reducit.
7 * Dominus pauperem facit & di-
tat, humiliat & subleuat.
8 * Suscitat de puluere egenum, & de
stercore eleuat pauperem: vt sedeat
cum principibus, & solium gloriæ
D teneat. Domini enim sunt cardines
terræ, & posuit super eos orbem.
9 * Pedes sanctorum suorum serua-
bit, & impii in tenebris conticescent:
quia non in fortitudine sua robora-
bitur vir.
10 * Dominum formidabunt aduer-
C sarii eius: & super ipsos in cælis to-
nabit: Dominus iudicabit fines Ter-
ræ, & dabit imperium regi suo, &
sublimabit cornu Christi sui.
11 * Et abiit Elcana Ramatha, in do-
mum suam: puer autem erat mini-
ster in conspectu Domini ante fa-
ciem Heli sacerdotis.
12 * Porrò filii Heli, filii Belial, ne-
13 scientes Dominum, * neque officium
sacerdotum ad populum: sed qui-
cumque immolasset victimam, ve-
niebat puer sacerdotis, dum coque-
rentur carnes, & habebat fuscinulam
14 tridentem in manu sua, * & mittebat
eam in lebetem, vel in caldariam, aut
in ollam, siue in cacabum: & omne
quod leuabat fuscinula, tollebat sa-
cerdos sibi. sic faciebant vniuerso
15 Israeli venientium in Silo. * Etiam

antequam adolerent adipem, venie-
bat puer sacerdotis, & dicebat immo-
lanti: Da mihi carnem, vt coquam sa-
cerdoti: non enim accipiam à te car- D
nem coctam, sed crudam. * Dicebat- 16
que illi immolans: Incendatur pri-
mùm iuxta morem hodie adeps, &
tolle tibi quantumcumque desiderat
anima tua. Qui respondens aiebat ei:
Nequaquam: nunc enim dabis, alio-
quin tollam vi. Erat ergo peccatum 17
puerorum grande nimis coram Do-
mino: quia retrahebant homines à
sacrificio Domini. * Samuel autem 18
ministrabat ante faciẽ Domini, puer,
accinctus ephod lineo. * Et tunicam 19
paruam faciebat ei mater sua, quam
afferebat statutis diebus, ascendens
cum viro suo, vt immolaret hostiam
sollemnem. * Et benedixit Heli El- 20
canæ & vxori eius: dixitque ei: Red-
dat tibi Dominus semen de muliere
hac, pro fœnore quod commodasti
Domino. Et abierũt in locum suum.
* Visitauit ergo Dominus Annam, 21
& concepit, & peperit tres filios, & E
duas filias: & magnificatus est puer
Samuel apud Dominum. * Heli au- 22
tem erat senex valde, & audiuit om-
nia quæ faciebant filij sui vniuerso
Israeli: & quomodo dormiebãt cum
mulieribus quæ obseruabant ad ostiũ
tabernaculi: * & dixit eis: Quare fa- 23
citis res huiuscemodi, quas ego au-
dio, res pessimas, ab omni populo?
* Nolite filij mei: non enim est bona 24
fama, quam ego audio, vt transgredi
faciatis populum Domini. * Si pec- 25
cauerit vir in virum, placari ei potest
Deus: si autem in Dominum pecca-
uerit vir, quis orabit pro eo? Et non
audierunt vocem patris sui: quia vo-
luit Dominus occidere eos. * Puer 26
autem Samuel proficiebat, atque cre- F
scebat, & placebat tam Domino
quàm hominibus. * Venit autem vir 27
Dei ad Heli, & ait ad eum: Hæc dicit
Dominus: Numquid non apertè re-
uelatus sum domui patris tui, cùm
essent in Aegypto in domo Pharao-
nis? * Et elegi eum ex omnibus tri- 28
bubus Israel mihi in sacerdotem, vt
ascenderet ad altare meum, & ado-
leret mihi incensum, & portaret e-
phod coram me: & dedi domui pa-
tris tui omnia de sacrificiis filiorum
Israel. * Quare calce abiecistis victi- 29
mam meam, & munera mea quæ
præcepi vt offerentur in templo: &
magis honorasti filios tuos quàm
me, vt comederetis primitias omnis
30 sacrificij Israel populi mei? * Pro-
pterea ait Dominus Deus Israel: [a] Lo- [a] 3 Reg. 2. c. 27
quens locutus sum, vt domus tua, &
domus patris tui ministraret in con-
spectu meo, vsque in sempiternum.
Nunc autem dicit Dominus: Absit
hoc à me: sed quicumque glorifica-
uerit me, glorificabo eum: qui au-
tem contemnunt me, erunt ignobi-
31 les. * Ecce dies veniunt: & præcîdam
G brachium tuum, & brachium do-
mus patris tui, vt non sit senex in
32 domo tua. * Et videbis æmulum
tuum in templo, in vniuersis prospe-
ris Israel: & non erit senex in domo
33 tua omnibus diebus. * Verumtamen
non auferam penitus virum ex te ab
altari meo: sed vt deficiant oculi tui,
& tabescat anima tua: & pars magna
domus tuæ morietur cùm ad virilem
34 ætatem venerit. * Hoc autem erit ti-
bi signum, quod venturum est duo-
bus filiis tuis, Ophni & Phinees: In
35 die vno morientur ambo. * Et sus-
citabo mihi sacerdotem fidelem, qui
iuxta cor meum, & animam meam
faciet: & ædificabo ei domum fide-
lem, & ambulabit coram Christo
36 meo cunctis diebus. * Futurum est
autem, vt quicumque remanserit in
domo tua, veniat vt oretur pro eo, &
offerat nummum argenteum, & tor-
tam panis, dicatque: Dimitte me ob-
secro ad vnam partem sacerdotalem,
vt comedam buccellam panis.

CAP. III.

1 PVer autem Samuel ministrabat
A Domino coram Heli, & sermo
Domini erat pretiosus in diebus il-
2 lis, non erat visio manifesta. * Fa-
ctum est ergo in die quadam, Heli
iacebat in loco suo, & oculi eius ca-
3 ligauerant, nec poterat videre: * lu-
cerna Dei antequam extingueretur,
Samuel dormiebat in templo Domi-
4 ni, vbi erat arca Dei. * Et vocauit
Dñs Samuel. Qui respõdens, ait: Ec-
5 ce ego. * Et cucurrit ad Heli, & di-
xit: Ecce ego: vocasti enim me. Qui
dixit: Non vocaui: reuertere, & dor-
6 mi. Et abiit, & dormiuit. * Et adie-
cit Dominus rursum vocare Samue-
lem. Consurgensque Samuel, abiit
ad Heli, & dixit: Ecce ego: quia vo-
B casti me. Qui respondit: Non vo-
caui te fili mi: reuertere & dormi.

* Porrò

* Porrò Samuel necdum sciebat Do- 7
minum, neque reuelatus fuerat ei
sermo Domini. * Et adiecit Domi- 8
nus, & vocauit adhuc Samuelem
tertiò Qui consurgens abiit ad Heli,
* & ait: Ecce ego: quia vocasti me. 9
Intellexit ergo Heli quia Dominus
vocaret puerum: & ait ad Samue-
lem: Vade, & dormi: & si deinceps
vocauerit te, dices: Loquere Domine,
quia audit seruus tuus. Abiit ergo
Samuel, & dormiuit in loco suo.
* Et venit Dominus, & stetit: & vo- 10
cauit, sicut vocauerat secundò, Sa-
muel, Samuel. Et ait Samuel: Loque-
re Domine, quia audit seruus tuus.
* Et dixit Dominus ad Samuelem: 11
Ecce ego facio verbũ in Israel: quod C
quicumque audierit, tinnient ambæ
aures eius. * In die illa suscitabo ad- 12
uersum Heli omnia quę locutus sum
super domũ eius: incipiam, & com-
plebo. * Prædixi enim ei quòd iudi- 13
caturus essem domum eius in æter-
num, propter iniquitatem, eo quòd
nouerat indignè agere filios suos, &
non corripuerit eos. * Idcirco iura- 14
ui Domui Heli quòd non expietur
iniquitas domus eius victimis & mu-
neribus vsque in æternum. * Dor- 15
miuit autem Samuel vsque manè,
aperuitque ostia domus Domini. Et
Samuel timebat indicare visionem
Heli. * Vocauit ergo Heli Samue- 16
lem, & dixit: Samuel fili mi? Qui re-
spondens, ait: Præsto sum. * Et in- 17
terrogauit eum: Quis est sermo, quem D
locutus est Dominus ad te? oro te ne
celaueris me. hæc faciat tibi Deus, &
hæc addat, si absconderis à me ser-
monem ex omnibus verbis, quæ di-
cta sunt tibi. * Indicauit itaque ei 18
Samuel vniuersos sermones, & non
abscondit ab eo. Et ille respondit:
Dominus est: quod bonum est in
oculis suis faciat. * Creuit autem 19
Samuel, & Dominus erat cum eo,
& non cecidit ex omnibus verbis
eius in terram. * Et cognouit vni- 20
uersus Israel à Dan, vsque Bersabee,
quòd fidelis Samuel propheta esset
Domini. * Et addidit Dominus vt 21
appareret in Silo, quoniam reuelatus
fuerat Dominus Samueli in Silo, iu-
xta verbum Domini. Et euenit ser-
mo Samuelis vniuerso Israeli.

CAP. IIII.

1 ET factum est in diebus illis, con
A uenerunt Philisthiim in pugnam:
& egressus est Israel obuiam Phili-
sthiim in prælium, & castrametatus
est iuxta Lapidem adiutorij. Porrò
2 Philisthiim venerunt in Aphec, * &
instruxerunt aciem contra Israel.
Inito autem certamine, terga vertit
Israel Philisthæis: & cæsa sunt in illo
certamine passim per agros, quasi
3 quatuor millia virorum. * Et reuer-
sus est populus ad castra: dixerunt-
que maiores natu de Israel: Quare
percussit nos Dominus hodie coram
Philisthiim? Afferamus ad nos de
Silo arcam fœderis Domini, & ve-
niat in medium nostri, vt saluet nos
de manu inimicorum nostrorum.
4 * Misit ergo populus in Silo, & tu-
lerunt inde arcam fœderis Domini
exercituum sedentis super Cheru-
bim: erantque duo filij Heli cum ar-
ca fœderis Dei, Ophni & Phinees.
5 * Cumque venisset arca fœderis Do-
mini in castra, vociferatus est omnis
Israel clamore grandi, & personuit
6 terra. * Et audierunt Philisthiim vo-
B cem clamoris, dixeruntque: Quæ-
nam est hæc vox clamoris magni in
castris Hebræorum? Et cognouerunt
quòd arca Domini venisset in ca-
7 stra. * Timueruntque Philisthiim,
dicentes: Venit Deus in castra. Et in-
8 gemuerunt, dicentes: * Væ nobis:
non enim fuit tanta exultatio heri
& nudiustertius: væ nobis. Quis
nos saluabit de manu Deorum sub-
limium istorum? hi sunt Dij, qui
percusserunt Aegyptum omni pla-
9 ga, in deserto. * Confortamini, &
estote viri, Philisthiim: ne seruia-
tis Hebræis, sicut & illi seruierunt
vobis: confortamini, & bellate.
10 * Pugnauerunt ergo Philisthiim, &
cæsus est Israel, & fugit vnusquis-
que in tabernaculum suum: & fa-
cta est plaga magna nimis: & ceci-
derunt de Israel triginta millia pe-
11 ditum. * Et arca Dei capta est: duo
C quoque filij Heli mortui sunt, Oph-
12 ni & Phinees. * Currens autem vir
de Beniamin ex acie, venit in Silo in
die illa, scissa veste, & conspersus
13 puluere caput. * Cumque ille venis-
set, Heli sedebat super sellam contra
viam spectans. Erat enim cor eius pa-
uens pro arca Dei. Vir autem ille

postquam ingressus est, nunciauit
vrbi: & vlulauit omnis ciuitas. * Et 14
audiuit Heli sonitum clamoris, di-
xitque: Quis est hic sonitus tumul-
tus huius? At ille festinauit, & venit,
& nunciauit Heli. * Heli autem erat 15
nonaginta & octo annorum, & ocu-
li eius caligauerant, & videre non
poterat: * Et dixit ad Heli: Ego sum 16
qui veni de prælio, & ego qui de acie
fugi hodie. Cui ille ait: Quid actum
est fili mi? * Respondens autem ille, 17
qui nunciabat, Fugit, inquit, Israel
coram Philisthiim, & ruina magna
facta est in populo: insuper & duo
filij tui mortui sunt, Ophni & Phi- D
nees: & arca Dei capta est. * Cum- 18
que ille nominasset arcam Dei, ceci-
dit de sella retrorsum iuxta ostium,
& fractis ceruicibus mortuus est. Se-
nex enim erat vir & grandæuus: &
ipse iudicauit Israel quadraginta an-
nis. * Nurus autem eius, vxor Phi- 19
nees, prægnans erat, vicinaque par-
tui: & audito nuncio quòd capta es-
set arca Dei, & mortuus esset socer
suus, & vir suus, incuruauit se &
peperit: irruerant enim in eam do-
lores subiti. * In ipso autem mo- 20
mento mortis eius, dixerunt ei quæ
stabant circa eam: Ne timeas, quia
filium peperisti. Quæ non respondit
eis, neque animaduertit. * Et voca- 21
uit puerum, Ichabod, dicens: Trans-
lata est gloria de Israel, quia capta
est arca Dei, & pro socero suo &
pro viro suo; * & ait: Translata est 22
gloria ab Israel, eo quòd capta esset
arca Dei.

CAP. V.

PHilisthiim autem tulerunt arcam 1
Dei, & asportauerunt eam à La- A
pide adiutorij in Azotum. * Tule- 2
runtque Philisthiim arcam Dei, &
intulerunt eam in templum Dagon,
& statuerunt eam iuxta Dagon.
* Cumque surrexissent diluculo Azo- 3
tij altera die, ecce Dagon iacebat
pronus in terra ante arcam Domini:
& tulerunt Dagon, & restituerunt
eum in locum suum. * Rursumque 4
manè die altera consurgentes, inue-
nerunt Dagon iacentem super faciem
suam in terra coram arca Domini:
caput autem Dagon, & duæ palmæ
manuum eius abscissæ erant super li- B
men: * porrò Dagon solus truncus 5
remanserat in loco suo. Propter hãc
causam non calcant sacerdotes Da-
gon, & omnes qui ingrediuntur tem-
plum eius, super limen Dagon in
Azoto, vsque in hodiernum diem.
6 * Aggrauata est autem manus Do-
mini super Azotios, & demolitus est
eos: * & percussit in secretiori parte * Psal. 77.
natium Azotum, & fines eius. Et g. 66
ebullierunt villæ & agri in medio
regionis illius, & nati sunt mures, &
facta est confusio mortis magnæ in
7 ciuitate. * Videntes autem viri Azo-
tij huiuscemodi plagam, dixerunt:
C Non maneat arca Dei Israel apud
nos: quoniam dura est manus eius
super nos, & super Dagon deum no-
8 strum. * Et mittentes congregaue-
runt omnes satrapas Philisthinorum
ad se, & dixerunt: Quid faciemus
de arca Dei Israel? Responderunt-
que Gethæi: Circumducatur arca
Dei Israel. Et circumduxerunt ar-
9 cam Dei Israel. * Illis autem circum-
ducentibus eam, fiebat manus Do-
mini per singulas ciuitates interfe-
ctionis magnæ nimis: & percutiebat
viros vniuscuiusque vrbis, à paruo
vsque ad maiorem, & computrescé-
bant prominentes extales eorum. In-
ieruntque Gethæi consilium, & fe-
10 cerunt sibi sedes pelliceas. * Miserunt
ergo arcam Dei in Accaron. Cum-
D que venisset arca Dei in Accaron,
exclamauerunt Accaronitæ, dicen-
tes: Adduxerunt ad nos arcam Dei
Israel, vt interficiat nos & populum
11 nostrum. * Miserunt itaque & con-
gregauerunt omnes satrapas Phili-
sthinorum: qui dixerunt: Dimittite
arcam Dei Israel, & reuertatur in lo-
cum suum, & non interficiat nos
12 cum populo nostro. * Fiebat enim
pauor mortis in singulis vrbibus, &
grauissima valde manus Dei. viri
quoque, qui mortui non fuerant,
percutiebantur in secretiori parte na-
tium: & ascendebat vlulatus vnius-
cuiusque ciuitatis in cælum.

CAP. VI.

1 FVit ergo arca Domini in regione
A Philisthinorum septem mensibus.
2 * Et vocauerunt Philisthiim sacerdo-
tes & diuinos, dicentes: Quid facie-
mus de arca Domini? indicate nobis
quomodo remittamus eam in locum
3 suum. Qui dixerunt: * Si remittitis
arcam Dei Israel, nolite dimittere
eam vacuam, sed quod debetis, red-
dite ei pro peccato, & tunc curabi-
mini: & scietis quare non recedat

manus eius à vobis. * Qui dixerunt: 4
Quid est quod pro delicto reddere
debeamus ei? Responderuntque illi:
* Iuxta numerū prouinciarum Phi- 5
listhinorum quinque anos aureos fa-
cietis, & quinque mures aureos: quia
plaga vna fuit omnibus vobis, & sa-
trapis vestris. Facietisque similitudi-
nes anorum vestrorum, & similitu-
dines murium, qui demoliti sunt ter-
ram. & dabitis Deo Israel gloriam: si
fortè releuet manum suam à vobis,
& à diis vestris, & à terra vestra. B
Quare aggrauatis corda vestra, sic- 6
ut aggrauauit Aegyptus, & Pharao
Exod. 12. c. 31. cor suum? *nonne postquam percus-
sus est, tunc dimisit eos, & abierunt?
* Nunc ergo arripite & facite plau- 7
strum nouum vnum: & duas vaccas
fœtas, quibus non est impositum iu-
gum, iungite in plaustro, & recludi-
te vitulos earum domi. * Tolletisque 8
arcam Domini, & ponetis in plau-
stro. & vasa aurea, quæ exoluistis ei
pro delicto, ponetis in capsellam ad
latus eius: & dimittite eam vt vadat.
* Et aspicietis: & si quidem per viam 9
finium suorū ascenderit cōtra Beth-
sames, ipse fecit nobis hoc malum
grande: sin autem, minimè: sciemus
quia nequaquam manus eius tetigit
nos, sed casu accidit. Fecerunt ergo 10 A
illi hoc modo: & tollentes duas vac-
cas, quæ lactabant vitulos, iunxerunt
ad plaustrum, vitulosq; earum con-
cluserunt domi. *Et posuerunt arcam 11
Dei super plaustrum, & capsellam,
quæ habebat mures aureos & simili- C
tudines anorum. * Ibant autem in 12
directum vaccæ per viam, quæ ducit
Bethsames, & itinere vno gradie-
bantur, pergentes & mugientes: &
non declinabant neque ad dextram
neque ad sinistram: sed & satrapæ
Philisthiim sequebātur vsque ad ter-
minos Bethsames. Porro Bethsami- 13
tæ metebant triticum in valle: & ele-
uantes oculos suos, viderunt arcam,
& gauisi sunt cùm vidissent. * Et 14 B
plaustrū venit in agrum Iosue Beth-
samitæ, & stetit ibi. Erat autem ibi
lapis magnus, & conciderunt ligna
plaustri, vaccasque imposuerunt su-
per ea holocaustum Domino. * Le- 15
uitæ autem deposuerunt arcam Dei,
& capsellam, quæ erat iuxta eam, in
qua erant vasa aurea, & posuerunt
super lapidem grandem. Viri autem
Bethsamitæ obtulerunt holocausta,

& immolauerunt victimas in die illa
16 Domino. * Et quinque satrapæ Phi-
listhinorum viderunt, & reuersi sunt
17 in Accaron in die illa. * Hi sunt au-
tem ani aurei, quos reddiderunt Phi-
D listhiim pro delicto, Domino: Azó-
tus vnum, Gaza vnū, Ascalon vnum,
18 Geth vnum, Accaron vnum: * &
mures aureos secundùm numerum
vrbium Philisthiim, quinque pro-
uinciarum, ab vrbe murata, vsque ad
villam, quæ erat absque muro, & vs-
que ad Abelmagnum, super quem
posuerunt arcam Domini, quæ erat
vsque in illum diem in agro Iosue
19 Bethsamitis. * Percussit autem de
viris Bethsamitibus, eo quòd vidis-
sent arcam Domini: & percussit de
populo septuaginta viros, & quin-
quaginta millia plebis. Luxitque po-
pulus, eo quòd Dominus percussis-
20 set plebem plaga magna. Et dixerūt
viri Bethsamitæ: Quis poterit stare in
conspectu Domini Dei sancti huius?
21 & ad quem ascendet à nobis? * Mi-
seruntque nuncios ad habitatores
Cariathiarum, dicentes: Reduxerunt
Philisthiim arcam Domini, descen-
dite, & reducite eam ad vos.

CAP. VII.

1 VEnerunt ergo viri Cariathiarim,
& reduxerunt arcam Domini,
& intulerunt eam in domum Abina-
dab in Gabaa: Eleazarum autem fi-
lium eius sanctificauerunt, vt custo-
2 diret arcam Domini.* Et factum est,
ex qua die mansit arca Domini in
Cariathiarim, multiplicati sunt dies
(erat quippe iam annus vigesimus)
& requieuit omnis domus Israel post
3 Dominum. Ait autem Samuel ad
vniuersam domum Israel, dicens: *Si Deut. 30. c. 13 Mat. 4. b
in toto corde vestro reuertimini ad
Dominum, auferte deos alienos de
medio vestri, Baalim & Astaroth:
& præparate corda vestra Domino,
& seruite ei soli, & eruet vos de ma-
4 nu Philisthiim. * Abstulerunt ergo
filij Israel Baalim & Astaroth, & ser-
5 uierunt Domino soli. * Dixit autem
Samuel: Congregate vniuersum Is-
rael in Masphat, vt orem pro vobis
6 Dominum. * Et conuenerunt in
Masphath: hauseruntque aquam, &
effuderunt in conspectu Domini, &
ieiunauerunt in die illa, atque dixe-
runt ibi: Peccauimus Domino. Iu-
dicauitque Samuel filios Israel in
7 Masphath. Et audierunt Philisthiim

quòd congregati essent filij Israel in
Masphat, & ascenderũt satrapæ Phi-
listhinorum ad Israel Quod cum au-
dissent filij Israel, timuerunt à facie
Philisthinorum. *Dixeruntque ad 8
Samuelem: Ne cesses pro nobis cla-
mare ad Dominum Deum nostrum
vt saluet nos de manu Philisthinorũ. C
*Tulit autem Samuel agnum lacten- 9
tem vnum, & obtulit illum holocau-
stum integrum Domino: & clamauit
Samuel ad Dominum pro Israel, &
exaudiuit eum Dominus. Factum 10
est autem, cum Samuel offerret ho-
locaustum, Philisthiim inire præ-
lium contra Israel: intonuit autem
Dominus fragore magno in die illa
super Philisthiim, & exterruit eos, &
cæsi sunt à facie Israel. *Egressique 11
viri Israel de Masphath persecuti sunt
Philisthæos, & percusserunt eos vs-
que ad locum, qui erat subter Beth-
char. Tulit autem Samuel lapidem 12
vnum, & posuit eum inter Masphath
& inter Sen: & vocauit nomen loci
illius, Lapis adiutorij. Dixitque Huc- D
usque auxiliatus est nobis Dominus.
Et humiliati sunt Philisthiim, nec 13
apposuerunt vltra vt venirent in ter-
minos Israel. Facta est itaque manus
Domini super Philisthæos, cunctis
diebus Samuelis *Et redditæ sunt vr- 14
bes, quas tulerant Philisthiim ab Is-
rael, Israeli. ab Accaron vsque Geth,
& terminos suos: liberauitque Israel
de manu Philisthinorum, eratq; pax
inter Israel & Amorrhæum. *Iudica- 15
bat quoque Samuel Israelem cunctis
diebus vitæ suæ: *& ibat per singulos 16
annos circuiens Bethel & Galgala &
Masphath, & iudicabat Israelem in
supradictis locis. *Reuertebaturque 17
in Ramatha: ibi enim erat domus
eius, & ibi iudicabat Israelem: ædifi-
cauit etiam ibi altare Domino.

*Eccli. 46. d.23

CAP. VIII.

FActum est autem cùm senuisset 1
Samuel, posuit filios suos iudices A
Israel. *Fuitque nomen filij eius pri- 2
mogeniti Ioel: & nomen secundi
Abia, iudicum in Bersabee. *Et non 3
ambulauerunt filij illius in viis eius:
sed declinauerunt post auaritiam, ac-
ceperuntq; munera, & peruerterunt
iudicium. *Congregati ergo vniuersi 4
maiores natu Israel, venerunt ad Sa-
muelem in Ramatha. *Dixeruntque 5
ei: Ecce tu senuisti, & filij tui nõ am-
bulant in viis tuis: *constitue nobis
regem, vt iudicet nos, sicut & vniuer-
6 sæ habent nationes. *Displicuit sermo
B in oculis Samuelis, eo quòd dixissent:
Da nobis regem, vt iudicet nos. Et
7 orauit Samuel ad Dominum. *Dixit
autem Dominus ad Samuelem: Audi
vocem populi in omnibus quæ lo-
quuntur tibi. non enim te abiecerunt,
8 sed me, ne regnem super eos. *Iuxta
omnia opera sua, quæ fecerunt a die
qua eduxi eos de Ægypto vsque ad
diem hanc: sicut dereliquerunt me,
& seruierunt diis alienis, sic faciunt
9 etiam tibi. *Nunc ergo vocem eorum
audi: verumtamen contestare eos, &
prædic eis ius regis, qui regnaturus
10 est super eos. Dixit itaque Samuel
omnia verba Domini ad populum,
11 qui petierat à se regem, *& ait: Hoc
C erit ius regis, qui imperaturus est vo-
bis: Filios vestros tollet, & ponet in
curribus suis, facietque sibi equites &
præcursores quadrigarum suarum,
12 *& constituet sibi tribunos, & cen-
turiones, & aratores agrorũ suorum,
& messores segetum, & fabros armo-
13 rum & curruum suorum. *Filias
quoque vestras faciet sibi vnguenta-
14 rias, & focarias, & panificas. *Agros
quoque vestros, & vineas, & olíueta
optima tollet, & dabit seruis suis.
15 *Sed & segetes vestras, & vinearum
reditus addecimabit, vt det eunuchis
16 & famulis suis. *Seruos etiã vestros,
& ancillas, & iuuenes optimos, &
asinos auferet, & ponet in opere suo.
17 *Greges quoq; vestros addecimabit,
18 vosque eritis ei serui. *Et clamabitis
D in die illa à facie regis vestri, quem
elegistis vobis: & non exaudiet vos
Dominus in die illa, quia petistis vo-
19 bis regem. Noluit autem populus
audire vocem Samuelis, sed dixerũt:
Nequaquam: rex enim erit super nos,
20 *& erimus nos quoque sicut omnes
gentes: & iudicabit nos rex noster, &
egredietur ante nos, & pugnabit bella
21 nostra pro nobis. *Et audiuit Samuel
omnia verba populi, & locutus est ea
22 in auribus Domini. *Dixit autem
Dominus ad Samuelem: Audi vocem
eorum, & constitue super eos regem.
Et ait Samuel ad viros Israel: Vadat
vnusquisque in ciuitatem suam.

*Osee 13. c.10
*Actor. 13. c. 21

CAP. IX.

1 ET erat vir de Beniamin nomine
A Cis, filius Abiel, filij Seror, filij
Bechorath, filij Aphia, filij viri Ie-

mini,

nini, fortis robore. * Et erat ei filius 2
vocabulo Saul, electus & bonus: &
non erat vir de filiis Iſrael melior
illo. ab humero & ſurſum eminebat
ſuper omnem populum. * Perierant 3
autem aſinæ Cis patris Saul: & dixit
Cis ad Saul filiũ ſuum: Tolle tecum
vnum de pueris, & conſurgens vade,
& quære aſinas. Qui cum tranſiſſent
per montem Ephraim, * & per terram 4
Saliſa, & non inueniſſent, tranſierunt
etiam per Terram Salim, & nõ erant:
ſed & per Terram Iemini, & minimè
reperêrunt. Cum autem veniſſent in 5
Terram Suph, dixit Saul ad puerum,
qui erat cum eo: Veni & reuertamur,
ne forte dimiſerit pater meus aſinas,
& ſolicitus ſit pro nobis. * Qui ait ei: 6
Ecce vir Dei eſt in ciuitate hac, vir
nobilis: omne, quod loquitur, ſine
ambiguitate venit. nunc ergo eamus
illuc, ſi forte indicet nobis de via no-
ſtra, propter quam venimus. * Dixit- 7
que Saul ad puerum ſuum: Ecce ibi- B
mus: quid feremus ad virũ Dei? panis
defecit in ſitarciis noſtris: & ſportu-
lam non habemus, vt demus homini
Dei, nec quidquam aliud. * Rurſum 8
puer reſpondit Sauli, & ait: Ecce
inuenta eſt in manu mea quarta pars
ſtatêris argenti, demus homini Dei,
vt indicet nobis viã noſtram. Olim 9
in Iſrael ſic loquebatur vnuſquiſque
vadens conſulere Deum: Venite, &
eamus ad videntem. Qui enim Pro-
pheta dicitur hodie, vocabatur olim
Videns.) * Et dixit Saul ad puerum 10
ſuum: Optimus ſermo tuus, Veni, ea-
mus. Et ierunt in ciuitatem, in qua
erat vir Dei. * Cumque aſcenderent 11
cliuum ciuitatis, inuenerunt puellas
egredientes ad hauriendam aquam,
& dixerunt eis: Num hic eſt Videns?
* Quæ reſpondentes, dixerunt illis: 12
Hic eſt: ecce ante te, feſtina nunc: ho-
die enim venit in ciuitatem, quia ſa-
crificium eſt hodie populi in excelſo.
* Ingredientes vrbem, ſtatim inuenie- 13
tis eum antequam aſcendat excelſum
ad veſcendum. neq; enim comeſurus
eſt populus donec ille veniat: quia ip-
ſe benedicit hoſtiæ, & deinceps com-
edunt qui vocati ſunt. Nunc ergo
conſcendite, quia hodie reperietis eũ.
* Et aſcenderunt in ciuitatem. Cum- 14
que illi ambularent in medio vrbis,
apparuit Samuel egrediens obuiam C
eis, vt aſcenderet in excelſum. * * Do- 15
minus autem reuelauerat auriculam

* Act. 13. c. 21.

Samuelis ante vnam diem quàm ve-
16 niret Saul, dicens: * Hac ipſa hora, quæ
nunc eſt, cras mittam virum ad te de
Terra Beniamin, & vnges eum du-
cem ſuper populum meum Iſraël: &
ſaluabit populum meum de manu
Philiſthinorum: quia reſpexi popu-
lum meum, venit enim clamor eo-
17 rum ad me. * Cumque aſpexiſſet Sa-
muel Saulem, Dominus dixit ei: Ecce,
vir, quem dixeram tibi, iſte domina-
18 bitur populo meo. * Acceſſit autem
Saul ad Samuelem in medio portæ,
& ait: Indica, oro, mihi, vbi eſt do-
19 mus Videntis. * Et reſpondit Samuel
Sauli dicens: Ego ſum Videns. aſcen-
de ante me in excelſum, vt comedatis
mecum hodie, & dimittam te mane:
& omnia, quæ ſunt in corde tuo, indi-
20 cabo tibi. * Et de aſinis, quas nudiuſ-
tertius perdidiſti, ne ſolicitus ſis,
quia inuentæ ſunt. Et cuius erunt
optima quæque Iſrael? nónne tibi &
21 & omni domui patris tui? Reſpon-
dens autem Saul, ait: Numquid non
filius Iemini ego ſum de minima tri-
bu Iſrael, & cognatio mea nouiſſima
inter omnes familias de tribu Benia-
min? quare ergo locutus es mihi ſer-
22 monem iſtum? * Aſſumens itaque Sa-
D muel Saulem, & puerum eius, intro-
duxit eos in triclinium, & dedit eis
locum in capite eorum, qui fuerant
inuitati. erãt enim quaſi triginta viri.
23 * Dixitque Samuel coco: Da partem,
quam dedi tibi, & præcepi vt repo-
24 neres ſeorſum apud te. * Leuauit au-
tem cocus armũ, & poſuit ante Saul.
Dixitque Samuel: Ecce quod reman-
ſit, pone ante te, & comede: quia de
induſtria ſeruatum eſt tibi, quando
populũ vocaui. Et comedit Saul cum
25 Samuele in die illa. * Et deſcenderunt
de excelſo in oppidum, & locutus eſt
cum Saule in ſolario: ſtrauitque Saul
26 in ſolario, & dormiuit. * Cumque
mane ſurrexiſſent, & iam eluceſceret,
vocauit Samuel Saulem in ſolario,
dicẽs. Surge, & dimittã te. Et ſurrexit
Saul: egreſſiq; ſunt ambo, ipſe videli-
27 cet, & Samuel. * Cumq; deſcẽderẽt in
extrema parte ciuitatis, Samuel dixit
ad Saul: Dic puero vt antecedat nos,
& tranſeat: tu autem ſubſiſte pauliſ-
per, vt indicem tibi verbum Domini.

CAP. X.

1 A TVlit * autem Samuel lenticulam
olei, & effudit ſuper caput eius,
& deoſculatus eſt eum, & ait: Ecce,

* Act. 1 c. 21.

vnx

vnxit te Dominus super hereditatem
suam in principem, & liberabis po-
pulum suum de manibus inimico-
rum eius, qui in circuitu eius sunt.
Et hoc tibi signum, quia vnxit te
Deus in principem. * Cùm abieris 2
hodie à me, inuenies duos viros iuxta
sepulchrum Rachel in finibus Ben-
iamin, in Meridie, dicentque tibi: In-
uentæ sunt asinæ, ad quas ieras per-
quirendas: & intermissis pater tuus
asinis, sollicitus est pro vobis, & dicit:
Quid faciam de filio meo? * Cumque 3
abieritis inde, & vltra transieritis, & ve-
neritis ad quercum Thabor, inuenient
te ibi tres viri ascendentes ad Deum
in Bethel, vnus portans tres hœdos,
& alius tres tortas panis, & alius por-
tans lagenam vini. * Cumque te sa- 4
lutauerint, dabunt tibi duos panes,
& accipies de manu eorum. * Post 5
hæc venies in collem Dei, vbi est sta-
tio Philisthinorum: & cùm ingres-
sus fueris ibi vrbem, obuium habebis
gregem prophetarum descenden-
tium de excelso, & ante eos psalte-
rium & tympanum, & tibiam, & ci-
tharam, ipsosque prophetantes. * Et 6
insiliet in te Spiritus Domini, & pro- B
phetabis cum eis, & mutaberis in vi-
rum alium. * Quando ergo euenerint 7
signa hæc omnia tibi, fac quæcum-
que inuenerit manus tua, quia Do-
minus tecum est. * Et descendes ante 8
me in Galgala, (ego quippe descen-
dam ad te) vt offeras oblationem, &
immoles victimas pacificas: septem
diebus expectabis, donec veniam ad
te, & ostendam tibi quid facias. * Ita- 9
que cùm auertisset humerum suum
vt abiret à Samuele, immutauit ei
Deus cor aliud, & venerunt omnia
signa hæc in die illa. * Veneruntque 10
ad prædictum collem, & ecce cuneus
prophetarum obuius ei: & insiluit
super eum Spiritus Domini, & pro-
phetauit in medio eorum. * Videntes 11
autem omnes qui nouerant eum heri
& nudiustertius, quòd esset cum pro-
phetis, & prophetaret, dixerunt ad
inuicem: Quænam res accidit filio
Cis? num & Saul inter prophetas?
* Responditque alius ad alterum, di- 12
cens: Et quis pater eorum? propterea C
versum est in prouerbium: [b] Num
& Saul inter prophetas? * Cessauit 13
autem prophetare, & venit ad excel-
sum. * Dixitque patruus Saul ad eum, 14
& ad puerum eius: Quo abistis? Qui

Infra 19. 24.

responderunt: Quærere asinas: quas
cum non reperissemus, venimus ad
15 Samuelem. * Et dixit ei patruus suus:
indica mihi quid dixerit tibi Samuel.
16 * Et ait Saul ad patruum suum: In-
dicauit nobis quia inuentæ essent asi-
næ. De sermone autem regni non
indicauit ei quem locutus fuerat ei
17 Samuel. * Et conuocauit Samuel po-
18 pulum ad Dominum in Maspha * &
ait ad filios Israel: Hæc dicit Domi-
nus Deus Israel: Ego eduxi Israel de
Ægypto, & erui vos de manu Ægy-
ptiorum, & de manu omnium regum
19 qui affligebant vos. * Vos autem ho-
die proiecistis Deum vestrum, qui
solus saluauit vos de vniuersis malis
& tribulationibus vestris: & dixistis:
[a] Nequaquam: sed regem constitue [a]Sup. 8. d. 19.
super nos. Nunc ergo state co-
D ram Domino per tribus vestras, &
20 per familias. * Et applicuit Samuel
omnes tribus Israel, & cecidit sors
21 tribus Beniamin. * Et applicuit tri-
bum Beniamin & cognationes eius,
& cecidit cognatio Metri, & peruenit
vsque ad Saul filium Cis. Quæsie-
runt ergo eum, & non est inuentus.
22 * Et consuluerunt post hæc Dominum
vtrumnam venturus esset illuc. Re-
spondítque Dominus: Ecce abscondi-
23 tus est domi. * Cucurrerunt itaque
& tulerunt eum inde: stetitque in
medio populi, & altior fuit vniuerso
24 populo ab humero & sursum. * Et ait
Samuel ad omnem populum: Certè
videtis quem elegit Dominus, quo-
niam non sit similis illi in omni po-
pulo. Et clamauit omnis populus, &
25 ait: Viuat Rex. * Locutus est autem
Samuel ad populum legem regni, &
scripsit in libro, & reposuit coram
Domino: & dimisit Samuel omnem
populum, singulos in domum suam.
26 * Sed & Saul abiit in domum suam in
Gabaa: & abiit cum eo pars exerci-
tus, quorum tetigerat Deus corda.
27 * Filij verò Belial dixerunt: Num sal-
uare nos poterit iste? Et despexerunt
eum, & non attulerunt ei munera: ille
verò dissimulabat se audire.

CAP. XI.

1 ET factum est quasi post mensem,
A ascendit Naas Ammonites, &
pugnare cœpit aduersum Iabes Ga-
laad. Dixeruntque omnes viri Iabes
ad Naas: Habeto nos fœderatos, &
2 seruiemus tibi. * Et respondit ad eos

Naas

Naas Ammonites: In hoc feriam
vobiscum fœdus, vt eruam omnium
vestrum oculos dextros, ponamque
vos opprobrium in vniuerso Israel.
3 * Et dixerunt ad eum seniores Iabes:
Concede nobis septem dies, vt mittamus
nuncios ad vniuersos terminos
Israel: & si non fuerit qui defendat
4 nos, egrediemur ad te. * Venerunt
B ergo nuncij in Gabaa Saulis: & locuti
sunt verba hæc, audiente populo:
& leuauit omnis populus vocem
5 suam, & fleuit. Et ecce Saul veniebat,
sequens boues de agro, & ait:
Quid habet populus quod plorat? Et
narrauerunt ei verba virorum Iabes.
6 * Et insiliuit Spiritus Domini in Saul,
cum audisset verba hæc, & iratus est
7 furor eius nimis. * Et assumens vtrumque
bouem, concidit in frusta, misitque
in omnes terminos Israel per
C manum nunciorum, dicens: Quicumque
non exierit, & secutus fuerit
Saul & Samuel, sic fiet bobus eius.
Inuasit ergo timor Domini populum,
8 & egressi sunt quasi vir vnus. * Et recensuit
eos in Bezech: fueruntque
filiorum Israel trecenta millia: virorum
9 autem Iuda triginta millia. * Et
dixerunt nunciis, qui venerant: Sic
dicetis viris, qui sunt in Iabes Galaad:
Cras erit vobis salus, cum incaluerit
sol. Venerunt ergo nuncij & annunciauerunt
viris Iabes: qui lætati sunt.
10 * Et dixerunt: Mane exibimus ad vos:
& facietis nobis omne quod placuerit
11 vobis. Et factum est, cum dies
D crastinus venisset, constituit Saul populum
in tres partes: & ingressus est
media castra in vigilia matutina, &
percussit Ammon vsq; dum incalesceret
dies: reliqui autem dispersi sunt,
ita vt non relinquerentur in eis duo
12 pariter. * Et ait populus ad Samuelem:
* Quis est iste qui dixit: Saul
num regnabit super nos? Date viros,
13 & interficiemus eos. * Et ait Saul:
Non occidetur quisquam in die hac,
quia hodie fecit Dominus salutem in
14 Israel. * Dixit autem Samuel ad populum:
Venite, & eamus in Galgala,
15 & innouemus ibi regnum. * Et perrexit
omnis populus in Galgala, &
fecerunt ibi regem Saul coram Domino
in Galgala, & immolauerunt
ibi victimas pacificas coram Domino.
Et lætatus est ibi Saul, & cuncti viri
Israel nimis.

* Sup. 10. d. 27

CAP. XII.

1 DIxit autem Samuel ad vniuersum
A Israel: Ecce audiui vocem
vestram iuxta omnia quæ locuti estis
ad me, & constitui super vos regem.
2 * Et nunc rex graditur ante vos: ego
autem senui, & incanui: porro filij
mei vobiscum sunt: itaque conuersatus
coram vobis ab adolescentia
mea vsque ad hanc diem, ecce præsto
3 sum. * Loquimini de me coram Domino,
& coram Christo eius, vtrum
bouem cuiusquam tulerim, aut asinum:
si quempiam calumniatus sum, si oppressi
aliquem, si de manu cuiusquam
munus accepi: & contemnam illud
4 hodie, restituamque vobis. * Et dixerunt:
Non es calumniatus nos, neque
oppressisti, neque tulisti de manu alicuius
5 quippiam. * Dixitque ad eos:
Testis est Dominus aduersum vos,
& testis Christus eius in die hac, quia
non inueneritis in manu mea quippiam.
6 Et dixerunt: Testis. Et ait Samuel
ad populum: Dominus qui fecit
Moysen & Aaron, & eduxit patres
7 nostros de Terra Ægypti. * Nunc ergo
B state, vt iudicio contendam aduersum
vos coram Domino de omnibus
misericordiis Domini, quas fecit vobiscum,
8 & cum patribus vestris: * quomodo
Iacob ingressus est in Ægyptum,
& clamauerunt patres vestri
ad Dominum: & misit Dominus
Moysen & Aaron, & eduxit patres
vestros de Ægypto: & collocauit eos
9 in loco hoc. * Qui obliti sunt Domini
Dei sui, * & tradidit eos in manu
Sisaræ magistri militiæ Hasor, & in
manu Philisthinorum, & in manu
regis Moab, & pugnauerunt aduersum
10 eos. Postea autem clamauerunt
ad Dominum, & dixerunt: Peccauimus,
quia dereliquimus Dominum,
& seruiuimus Baalim & Astaroth:
nunc ergo erue nos de manu inimicorum
nostrorum, & seruiemus tibi.
11 * Et misit Dominus Ierobaal, & Baden,
& Iephte, & Samuel, & eruit
vos de manu inimicorum vestrorum
per circuitum, & habitastis confidenter.
12 * Videntes autem quod Naas rex
C filiorum Ammon venisset aduersum
vos, dixistis mihi: * Nequaquam, sed
rex imperabit nobis: cum Dominus
13 Deus vester regnaret in vobis. * Nunc
ergo præsto est rex vester, quem elegistis
& petistis. Ecce dedit vobis Dominus
14 regem. * Si timueritis Dominum,

& ser-

* Ecli. 46. d. 22

* Gen. 46. a. 5.

* Iudic. 4. a. 2

* Iudic. 6. c. 14

* Sup. 8. d. 10. & 10. c. 19.

& ſeruieritis ei, & audieritis vocem
eius, & non exaſperaueritis os Do-
mini: eritis & vos, & rex qui imperat
vobis, ſequẽtes Dominum Deum ve-
ſtrum. * ſi autem nõ audieritis vocem 15
Domini, ſed exaſperaueritis ſermones
eius, erit manus Domini ſuper vos, &
ſuper patres veſtros. * Sed & nunc 16
ſtate & videte rem iſtam grandem
quam facturus eſt Dominus in con-
ſpectu veſtro. * Nunquid non meſſis 17
tritici eſt hodie? inuocabo Dominum,
& dabit voces & pluuias: & ſcietis,
& videbitis quia grãde malũ feceritis
vobis in conſpectu Domini, petentes
ſuper vos regẽ. * Et clamauit Samuel 18
ad Dominum, & dedit Dominus vo- D
ces & pluuias in illa die. * Et timuit 19
omnis populus nimis Dominum &
Samuelem, & dixit vniuerſus popu-
lus ad Samuelem: Ora pro ſeruis tuis
ad Dominum Deum tuum, vt non
moriamur. addidimus enim vniuer-
ſis peccatis noſtris malum, vt petere-
mus nobis regẽ. * Dixit autem Samuel 20
ad populũ: Nolite timere, vos feciſtis
vniuerſum malum hoc: verumtamen
nolite recedere à tergo Domini, ſed
ſeruite Domino in omni corde ve-
ſtro. * Et nolite declinare poſt vana, 21
quæ nõ proderunt vobis, neq; eruent
vos, quia vana ſunt. * Et non derelin- 22
quet Dominus populum ſuũ propter
nomen ſuum magnum: quia iurauit
Dominus facere vos ſibi populum.
* Abſit autem à me hoc peccatum in 23
Dominũ, vt ceſſem orare pro vobis,
& docebo vos viã bonam & rectam.
* Igitur timete Dominum, & ſeruite ei 24
in veritate, & ex toto corde veſtro.
vidiſtis enim magnifica quæ in vobis
geſſerit. * Quòd ſi perſeuerauerítis in 25
malitia: & vos & rex veſter pariter
peribitis.

CAP. XIII.

FIlius vnius anni erat Saul cum re- 1
gnare cœpiſſet, duobus autem an- A
nis regnauit ſuper Iſrael. * Et elegit 2
ſibi Saul tria millia de Iſrael: & erant
cum Saul duo millia in Machmas, &
in monte Bethel: mille autem cum
Ionatha in Gabaa Beniamin. porrò
cæterum populum remiſit vnum-
quemque in tabernacula ſua. * Et per- 3
cuſſit Ionathas ſtationem Philiſthi-
norum, quæ erat in Gabaa. Quod
cum audiſſent Philiſthiim, Saul ce-
cinit buccina in omni terra, dicens:
Audiant Hebræi. * Et vniuerſus Iſrael 4
audiuit huiuſcemodi famam: Percuſ-
ſit Saul ſtationem Philiſthinorum: &
erexit ſe Iſrael aduerſus Philiſthiim.
Clamauit ergo populus poſt Saul in
5 Galgala. * Et Philiſthiim congre-
gati ſunt ad præliandum contra Iſ-
rael, triginta millia curruum, & ſex
millia equitum, & reliquum vulgus,
ſicut arena quæ eſt in littore maris
plurima. Et aſcendentes caſtrametati
ſunt in Machmas ad Orientem Be-
6 thauen. * Quod cùm vidiſſent viri
B Iſrael ſe in arcto poſitos, (afflictus
enim erat populus) abſconderunt ſe
in ſpeluncis, & in abditis, in petris
quoque, & in antris, & in ciſternis.
7 * Hebræi autem tranſierunt Iordanem
in Terram Gad & Galaad. Cumque
adhuc eſſet Saul in Galgala, vniuer-
ſus populus perterritus eſt, qui ſeque-
8 batur eum. * Et expectauit ſeptem die-
bus iuxta placitum Samuelis, & non
venit Samuel in Galgala, dilapſuſque
9 eſt populus ab eo. * Ait ergo Saul:
Afferte mihi holocauſtum, & pacifi-
10 ca. Et obtulit holocauſtum. * Cumque
compleſſet offerens holocauſtum,
ecce Samuel veniebat: & egreſſus eſt
11 Saul obuiã ei vt ſalutaret eum. * Lo-
cutuſque eſt ad eum Samuel: Quid
feciſti? Reſpõdit Saul: Quia vidi quòd
populus dilaberetur à me, & tu non
veneras iuxta placitos dies, porrò Phi-
liſthiim congregati fuerant in Mach-
12 mas, dixi: * Nunc deſcendent Phili-
C ſthiim ad me in Galgala, & faciem
Domini nõ placaui. Neceſſitate com-
13 pulſus, obtuli holocauſtum. * Dixit-
que Samuel ad Saul: Stulte egiſti, nec
cuſtodiſti mandata Domini Dei tui,
quæ præcepit tibi. Quod ſi non fe-
ciſſes, iam nunc præparaſſet Domi-
nus regnum tuum ſuper Iſrael in
14 ſempiternum, * ſed nequaquam re-
gnum tuum vltra conſurget. * Quæ- * Actor. 13. d. 22
ſiuit Dominus ſibi virum iuxta cor
ſuum: & præcepit ei Dominus vt
eſſet dux ſuper populum ſuum, eo
quòd non ſeruaueris quæ præcepit
15 Dominus. * Surrexit autem Samuel,
& aſcendit de Galgalis in Gabaa
Beniamin. Et reliqui populi aſcende-
rũt poſt Saul obuiam populo, qui ex-
pugnabant eos venientes de Galgala in
Gabaa, in colle Beniamin. Et recẽſuit
Saul populum, qui inuenti fuerant
16 cum eo, quaſi ſexcẽtos viros. * Et Saul
& Ionathas filius eius, populuſq; qui
inuẽtus fuerat cum eis, erat in Gabaa

Beniamin: porrò Philisthiim conse- D
derant in Machmas. * Et egressi sunt 17
ad prædandum de castris Philisthi-
norum tres cunei. Vnus cuneus per-
gebat contra viam Ephra ad Terram
Sual. porrò alius ingrediebatur per 18
viam Beth horon. tertius autem ver-
terat se ad iter termini imminentis
valli Seboim contra desertum. * Por- 19
rò faber ferrarius non inueniebatur
in omni Terra Israel. cauerant enim
Philisthiim, ne forte facerent Hebræi
gladium aut lanceam. * Descende- 20
bat ergo omnis Israel ad Philisthiim,
vt exacueret vnusquisque vomerem
suum, & ligonē & securim & sarcu-
lum. * Retusæ itaque erant acies vo- 21
merum, & ligonum, & tridentum, &
securium, vsque ad stimulum corri-
gendum. * Cumq; venisset dies præ- 22
lij, non est inuentus ensis & lancea
in manu totius populi, qui erat cum
Saule & Ionatha, excepto Saul & Io-
natha filio eius. * Egressa est autem 23
statio Philisthiim, vt transcenderet
in Machmas.

CAP. XIIII.

ET accidit quadam die vt diceret 1
Ionathas filius Saul ad adolescen- A
tem armigerum suum: Veni, & trans-
eamus ad stationem Philisthinorum,
quæ est trans locum illum. Patri au-
tem suo hoc ipsum non indicauit.
* Porrò Saul morabatur in extrema 2
parte Gabaa sub malogranato, quæ
erat in Magron: & erat populus cum
eo quasi sexcentorum virorum. * Et 3
Achias filius Achitob fratris Ichabod
a Sup. 4. d.21 filij Phinees, * qui ortus fuerat ex
Heli sacerdote Domini in Silo, por-
tabat ephod. Sed & populus igno-
rabat quò isset Ionathas. Erant au- 4
tem inter ascensus, per quos nitebatur
Ionathas transire ad stationem Phi-
listhinorum, eminentes petræ ex
vtraque parte, & quasi in modum
dentium scopuli hinc & inde præru-
pti, nomen vni Boses, & nomen al-
teri Sene: * vnus scopulus promi- 5
nens ad Aquilonem ex aduerso Ma-
chmas, & alter ad meridiem contra
Gabaa. * Dixit autem Ionathas ad 6
adolescentem armigerum suum: Ve- B
ni, transeamus ad stationem incir-
cumcisorum horum, si fortè faciat
Dominus pro nobis: quia nō est Do-
mino difficile saluare vel in multis,
vel in paucis. * Dixitque ei armiger 7
suus: Fac omnia quæ placent animo

tuo: perge quò cupis, & ero tecum
8 vbicumque volueris. Et ait Iona-
thas: Ecce nos trāsimus ad viros istos.
9 Cumque apparuerimus eis, * si tali-
ter locuti fuerint ad nos, manete do-
nec veniamus ad vos: stemus in loco
10 nostro, nec ascendamus ad eos. * Si
autem dixerint: Ascendite ad nos:
ascendamus, quia tradidit eos Domi-
nus in manibus nostris, hoc erit no-
11 bis signum. * Apparuit igitur vterq;
stationi Philisthinorum: dixeruntq;
Philisthiim: En Hebræi egrediuntur
de cauernis, in quibus absconditi
12 fuerant. * Et locuti sunt viri de sta-
tione ad Ionatham, & ad armigerum
eius, dixeruntque: Ascendite ad nos,
& ostendemus vobis rem. Et ait Io-
nathas ad armigerum suum: Ascen-
damus, sequere me: b Tradidit enim b 1. Mach. 4 d.30
13 Dn̄s eos in manus Israel. * Ascen-
dit autem Ionathas manibus & pe-
dibus reptans, & armiger eius post
eum. Itaque alij cadebant ante Iona-
C tham, alios armiger eius interficie-
14 bat sequens eum. * Et facta est plaga
prima, qua percussit Ionathas & ar-
miger eius, quasi viginti virorum in
media parte iugeri, quam par boum
15 in die arare consueuit. * Et factum
est miraculum in castris, per agros:
sed & omnis populus stationis eo-
rum, qui ierant ad prædandum, ob-
stupuit, & conturbata est terra: &
16 accidit quasi miraculum à Deo. Et
respexerunt speculatores Saul, qui
erant in Gabaa Beniamin, & ecce
multitudo prostrata, & huc illucque
17 diffugiens. * Et ait Saul populo, qui
erat cum eo: Requirite, & videte quis
abierit ex nobis. Cumq; requisissent,
repertum est non adesse Ionatham,
18 & armigerum eius. * Et ait Saul ad
Achiam: Applica arcam Dei. (Erat
enim ibi arca Dei in die illa cum fi-
19 lijs Israel) * Cumque loqueretur
Saul ad Sacerdotem, tumultus ma-
gnus exortus est in castris Philisthi-
norum: crescebatq; paulatim, & cla-
rius resonabat. Et ait Saul ad Sacer-
20 dotem: Contrahe manū tuam. Con-
clamauit ergo Saul, & omnis popu-
lus, qui erat cum eo, & venerunt vsq;
ad locum certaminis: & ecce versus
fuerat gladius vniuscuiusq; ad pro-
ximum suum, & cædes magna nimis.
21 * Sed & Hebræi qui fuerāt cum Phi-
D listhiim heri & nudiustertius, ascen-
derantque cum eis in castris, reuersi

ſunt vt eſſent cum Iſrael, qui erant
cum Saul & Ionatha. * Omnes quo- 22
que Iſraelitæ, qui ſe abſconderant in
monte Ephraim, audientes quòd fu-
giſſent Philiſthæi, ſociauerunt ſe cum
ſuis in prælio. Et erant cum Saul,
quaſi decem millia virorum. * Et ſal- 23
uauit Dominus in die illa Iſrael. pu-
gna autẽ peruenit vſq; ad Bethauen.
* Et viri Iſrael ſociati ſunt ſibi in 24
die illa. adiurauit autem Saul popu-
lum, dicens: Maledictus vir, qui com-
ederit panem vſq; ad veſperam, do-
nec vlciſcar de inimicis meis. Et non
manducauit vniuerſus populus pa-
nem: * omnéque terræ vulgus venit 25
in ſaltum, in quo erat mel ſuper fa-
ciem agri. * Ingreſſus eſt itaque po- 26
pulus ſaltum, & apparuit fluens mel,
nullúſque applicuit manum ad os
ſuũ. timebat enim populus iuramen-
tum. * Porrò Ionathas non audierat 27
cùm adiuraret pater eius populum:
extenditq; ſummitatem virgæ, quam
habebat in manu, & intinxit in fa-
uum mellis: & cõuertit manum ſuam
ad os ſuum, & illuminati ſunt ocu-
li eius. Reſpondénsque vnus de po 28
pulo, ait. Iureiurando conſtrinxit pa-
ter tuus populum, dicens: Maledi-
ctus vir, qui comederit panem ho-
die. (defecerat autem populus) * Di- 29
xitq; Ionathas: Turbauit pater meus E
terram: vidiſtis ipſi quia illuminati
ſunt oculi mei, eo quòd guſtauerim
paululum de melle iſto: * quãto ma- 30
gis ſi comediſſet populus de præda
inimicorum ſuorum, quam reperit?
nónne maior plaga facta fuiſſet in
Philiſthiim? * Percuſſerunt ergo in 31
die illa Philiſthæos à Machmis vſ-
que in Aialon. Defatigatus eſt au-
tem populus nimis: * & verſus ad 32
prædam tulit oues, & boues, & vi-
tulos, & mactauerunt in terra: com-
edítque populus cũ ſanguine. Nun- 33
ciauerunt autem Sauli dicentes quòd
populus peccaſſet Domino, com-
edens cum ſanguine. Qui ait: Præua-
ricati eſtis: voluite ad me iam nunc
ſaxum grande. * Et dixit Saul: Di- 34
ſpergimini in vulgus, & dicite eis vt
adducat ad me vnuſquiſque bouem
ſuũ & arietẽ, & occidite ſuper iſtud,
& veſcimini, & non peccabitis Do
mino comedentes cum ſanguine. Ad-
duxit itaq; omnis populus vnuſquiſ-
que bouem in manu ſua vſq; ad no-
ctem: & occiderunt ibi. Ædifica- 35
uit autem Saul altare Domino; tunc-
que primum cœpit ædificare altare
36 Domino. * Et dixit Saul: Irruamus
ſuper Philiſthæos nocte, & vaſtemus
eos vſquedum illuceſcat manè, nec
F relinquamus ex eis virum. Dixítque
populus: Omne quod, bonum vide-
tur in oculis tuis, fac. Et ait ſacerdos:
37 Accedamus huc ad Deum. * Et con-
ſuluit Saul Dominum: Num perſe-
quar Philiſthiim? ſi trades eos in ma-
nus Iſrael? Et non reſpondit ei in die
38 illa. * Dixítque Saul: Applicate huc
vniuerſos angulos populi: & ſcitote,
& videte per quem acciderit pecca-
39 tum hoc hodie. * Viuit Dominus
ſaluator Iſrael, quia ſi per Ionatham
filium meum factum eſt, abſque re-
tractatione morietur. Ad quod nul-
lus contradixit ei de omni populo:
40 * Et ait ad vniuerſum Iſrael: Separa-
mini vos in partem vnam, & ego
cum Ionatha filio meo ero in parte
altera Reſponditq; populus ad Saul:
Quod bonum videtur in oculis tuis,
41 fac. Et dixit Saul ad Dominum
Deum Iſrael: Domine Deus Iſrael da
indicium: quid eſt quòd non reſpon-
deris ſeruo tuo hodie? Si in me, aut
in Ionatha filio meo eſt iniquitas
hæc, da oſtenſionem: aut ſi hæc ini-
quitas eſt in populo tuo, da ſanctita-
tem. Et deprehenſus eſt Ionathas &
42 Saul, populus autem exiuit. * Et ait
Saul: Mittite ſortẽ inter me, & inter
Ionatham filium meum. Et captus
43 eſt Ionathas. * Dixit autem Saul ad
Ionatham: indica mihi quid feceris.
Et indicauit ei Ionathas, & ait: Gu-
ſtans guſtaui in ſummitate virgæ,
quæ erat in manu mea, paululum
44 mellis, & ecce ego morior. * Et ait
Saul: Hæc faciat mihi Deus, & hæc
addat, quia morte morieris Ionatha.
45 * Dixítque populus ad Saul: Ergóne
G Ionathas morietur, qui fecit ſalutẽ
hanc magnam in Iſrael? hoc nefas
eſt: viuit Dominus, ſi ceciderit ca-
pillus de capite eius in terram, quia
cum Deo operatus eſt hodie. Libe-
rauit ergo populus Ionatham, vt non
46 moreretur. * Receſſítque Saul, nec
perſecutus eſt Philiſthiim: porrò Phi
47 liſthiim abierũt in loca ſua. * Et Saul,
confirmato regno ſuper Iſrael, pu-
gnabat per circuitum aduerſum om-
nes inimicos eius, contra Moab, &
filios Ammon, & Edom, & reges So-
ba, & Philiſthæos: & quocumque ſe

verterat, superabat. * Congregatoq; 48
exercitu, percussit Amalec, & eruit Is-
rael de manu vastatorum eius * Fue- 49
runt autem filij Saul, Ionathas & Ies-
sui, & Melchisua: & nomina dua-
rum filiarum eius, nomen primoge-
nitæ Merob, & nomen minoris Mi-
chol. * Et nomen vxoris Saul, Achi- 50
noam filia Achimaas: & nomẽ prin-
cipis militiæ eius Abner, filius Ner,
patruelis Saul. * Porrò Cis fuit pater 51
Saul, & Ner pater Abner, filius Abiel.
Erat autẽ bellum potens aduersum 52
Philisthæos omnibus diebus Saul.
Nam quemcumque viderat Saul vi-
rum fortem, & aptum ad prælium,
sociabat eum sibi.

CAP. XV.

ET dixit Samuel ad Saul: Me misit 1
Dominus, vt vngerem te in re- A
gem super populum eius Israel: nunc
ergo audi vocem Domini: * Hæc di- 2
cit Dominus exercituum: Recensui
*Exo. 17. d. 8 quæcumque fecit Amalec Israeli: quo-
modo restitit ei in via cùm ascende-
ret de Ægypto. * Nunc ergo vade, 3
& percute Amalec, & demolire vni-
uersa eius: non parcas ei, & non con-
cupiscas ex rebus ipsius aliquid: sed
interfice à viro vsque ad mulierem,
& paruulum atque lactentem, bo-
uem & ouem, camelum & asinum.
* Præcepit itaque Saul populo, & re- 4
censuit eos quasi agnos: ducenta mil-
lia peditum, & decem millia viro-
rum Iuda. * Cumque venisset Saul 5
vsque ad ciuitatem Amalec, teten- B
dit insidias in torrente. * Dixitque 6
Saul Cinæo: Abite, recedite, atque
descendite ab Amalec: ne fortè in-
uoluam te cum eo. tu enim fecisti
misericordiam cum omnibus filiis Is-
rael, cùm ascenderent de Ægypto.
Et recessit Cinæus de medio Amalec.
* Percussitque Saul Amalec ab Heui- 7
la, donec venias ad Sur, quæ est è
regione Ægypti. * Et apprehendit 8
Agag regem Amalec viuum: omne
autem vulgus interfecit in ore gladij.
* Et pepercit Saul, & populus Agag, 9
& optimis gregibus ouiũ & armen-
torum, & vestibus & arietibus, &
vniuersis, quæ pulchra erant, nec vo-
luerunt disperdere ea: quidquid ve-
rò vile fuit & reprobum, hoc demo-
liti sunt. Factum est autem verbum 10
Domini ad Samuel, dicens: * Pœni- 11
tet me quòd constituerim Saul re- C
gem: quia dereliquit me, & verba mea
opere non impleuit. Contristatusq;
est Samuel, & clamauit ad Dominũ
12 tota nocte. * Cumq; de nocte surre-
xisset Samuel, vt iret ad Saul manè,
nunciatum est Samueli, eo quòd ve-
nisset Saul in Carmelum, & erexisset
sibi fornicem triumphalem, & re-
uersus transisset, descendissetque in
Galgala. Venit ergo Samuel ad Saul;
& Saul offerebat holocaustũ Domi-
no de initiis prædarum, quę attulerat
13 ex Amalec. Et cùm venisset Samuel
ad Saul, dixit ei Saul: Benedictus tu
Domino, impleui verbum Domini.
14 * Dixitq; Samuel: Et quæ est hæc vox
D gregum, quæ resonat in auribus meis,
15 & armẽtorum, quam ego audio? * Et
ait Saul: De Amalec adduxerunt ea:
pepercit enim populus melioribus oui-
bus & armẽtis vt immolarentur Do-
mino Deo tuo, reliqua verò occidi-
16 mus. * Ait autẽ Samuel ad Saul: Sine
me, & indicabo tibi quæ locutus sit
Dominus ad me nocte. Dixitque ei:
17 Loquere. * Et ait Samuel: Nónne cùm
paruulus esses in oculis tuis, caput in
tribubus Israel factus es? vnxitque te
18 Dominus in regem super Israel, * &
misit te Dominus in viam, & ait:
Vade, & interfice peccatores Ama-
lec, & pugnabis contra eos vsque ad
19 internecionem eorum. * Quare ergo
non audisti vocem Domini: sed ver-
sus ad prædam es, & fecisti malum
20 in oculis Domini? * Et ait Saul ad
E Samuelem: Immò audiui vocẽ Do-
mini, & ambulaui in via per quam
misit me Dominus, & adduxi Agag
regem Amalec, & Amalec interfeci.
21 * Tulit autem de pręda populus oues
& boues, primitias eorum quæ cæ-
sa sunt, vt immolet Domino Deo
22 suo in Galgalis. * Et ait Samuel:
* Nũquid vult Dominus holocaustá *Eccl. 4. d. 17
& victimas, & non potiùs vt obedia- Oseæ 6. b. 6
tur voci Domini? MELIOR est enim Mat. 9. b. 13
obedientia quàm victimæ: & auscul- & 12. a. 7
tare magis quàm offerre adipẽ arie-
23 tum. * quoniam quasi peccatũ ario-
landi est, repugnare: & quasi scelus
idololatriæ, nolle acquiescere. Prò
eo ergo quòd abiecisti sermonem
Domini, abiecit te Dominus ne sis
24 rex. Dixitque Saul ad Samuelem:
Peccaui, quia præuaricatus sum ser-
monem Domini, & verba tua, ti-
mens populum, & obediens voci eo-
25 rum. * Sed nunc porta, quæso, pecca-
F tum meum, & reuertere mecum, vt

adorem Dominum. * Et ait Samuel 26
ad Saul: Non reuertar tecũ, quia pro-
iecisti sermonem Domini, & proiecit
te Dominus ne sis rex super Israel.
* Et conuersus est Samuel vt abiret: 27
ille autem apprehendit summitatem
pallij eius, quæ & scissa est. * Et ait 28
ad eum Samuel: * Scidit Dominus
regnum Israel à te hodie, & tradi-
dit illud proximo tuo meliori te.
* Porrò Triumphator in Israel non 29
parcet, & pœnitudine non flectetur:
neque enim homo est vt agat pœni-
tentiam. * At ille ait: Peccaui: sed nũc 30
honora me coram senioribus populi
mei, & coram Israel, & reuertere me-
cum, vt adorem Dominum Deum
tuum. Reuersus ergo Samuel secu- 31
tus est Saulem: & adorauit Saul Do-
minum. * Dixitq; Samuel: Adducite 32
ad me Agag regem Amalec. Et obla-
tus est ei Agag pinguissimus, & tre-
mens. Et dixit Agag: Siccine separat
amara mors? * Et ait Samuel: Sicut 33
fecit absque liberis mulieres gladius
tuus, sic absque liberis erit inter mu-
lieres mater tua. Et in frusta concîdit
eum Samuel coram Domino in Gal-
galis. * Abiit autem Samuel in Ra- 34
matha. Saul verò ascendit in domum
suam in Gabaa. * Et non vidit Sa- 35
muel vltrà Saul vsque ad diem mor-
tis suæ: verumtamen lugebat Samuel
Saulem, quoniam Dominum pœni-
tebat quòd constituisset eum regem
super Israel.

CAP. XVI.

DIxitque Dominus ad Samuelem: 1
Vsquequo tu luges Saul, cũ ego A
proiecerim eum ne regnet super Is-
rael? Imple cornu tuum oleo: & ve-
ni, vt mittam te ad Isai Bethlehemi-
tem: prouidi enim in filiis eius mihi
regem. * Et ait Samuel: Quo modo 2
vadam? audiet enim Saul, & interfi-
ciet me. Et ait Dominus: Vitulum de
armento tolles in manu tua, & dices:
Ad immolandum Domino veni. * Et 3
vocabis Isai ad victimã, & ego osten-
dam tibi quid facias, & vnges quem-
cumq; monstrauero tibi. * Fecit ergo 4
Samuel, sicut locutus est ei Domi-
nus. Venitque in Bethlehem, & ad-
mirati sunt seniores ciuitatis, occur-
rentes ei, dixeruntque: Pacificúsne
est ingressus tuus? * Et ait: Pacificus: 5
ad immolandum Domino veni, san- B
ctificamini, & venite mecum vt im-
molem. Sanctificauit ergo Isai & fi-
lios eius, & vocauit eos ad sacrifi-
6 cium. * Cumque ingressi essent, vi-
dit Eliab, & ait: Num coram Domi-
7 no est Christus eius? * Et dixit Do-
minus ad Samuelem: Ne respicias
vultum eius, neque altitudinem sta-
turæ eius: quoniam abieci eum, nec
iuxta intuitum hominis ego iudico:
homo enim videt ea quæ parẽt, * Do-
8 minus autem intuetur cor. * Et vo-
cauit Isai Abinadab, & adduxit eum
coram Samuele. Qui dixit: Nec hunc
9 elegit Dominus. * Adduxit autem
Isai Samma, de quo ait: Etiam hunc
10 non elegit Dominus. * Adduxit ita-
que Isai septem filios suos coram Sa-
muele: & ait Samuel ad Isai: Non
11 elegit Dominus ex istis. * Dixitque
C Samuel ad Isai: Numquid iam com-
pleti sunt filij? Qui respondit: Adhuc
reliquus est paruulus, & pascit oues.
Et ait Samuel ad Isai: Mitte, & ad-
duc eum: nec enim discũbemus priùs
12 quàm huc ille veniat. * Misit ergo, &
adduxit eum. Erat autem rufus, &
pulcher aspectu, decoraque facie. &
ait Dominus: Surge, vnge eum, ip-
13 se est enim. * Tulit ergo Samuel cor-
nu olei, & vnxit eum in medio fra-
trum eius: & * directus est Spiritus
Domini à die illa in Dauid, & dein-
ceps: surgensque Samuel abiit in Ra-
14 matha. Spiritus autem Domini re-
cessit à Saul, & exagitabat eum spi-
15 ritus nequam, à Domino. * Dixe-
runtque serui Saul ad eum: Ecce spi-
16 ritus Dei malus exagitat te. * Iubeat
dominus noster, & serui tui, qui co-
ram te sunt, quærent hominem scien-
tem psallere cithara, vt quando arri-
puerit te spiritus Domini malus, psal-
17 lat manu sua, & leuiùs feras. * Et ait
Saul ad seruos suos: Prouidete ergo
mihi aliquem bene psallentem, & ad-
18 ducite eum ad me. * Et respondens
D vnus de pueris, ait: Ecce vidi filium
Isai Bethlehemitem scientem psalle-
re, & fortissimum robore, & virum
bellicosum, & prudentem in verbis,
& virum pulchrum: & Dominus est
19 cum eo. Misit ergo Saul nuncios ad
Isai, dicẽs: Mitte ad me Dauid filium
20 tuum, qui est in pascuis. * Tulit itaq;
Isai asinum plenum panibus, & lage-
nam vini, & hœdũ de capris vnum,
& misit per manum Dauid filij sui
21 Sauli. * Et venit Dauid ad Saul, &
stetit coram eo: at ille dilexit eum
nimis, & factus est eius armiger.

* Infr. 28. c. 17

* Psal. 7. c. 10

* 2. Reg. 7. b. 8 Ps. 77. g. 70 88. e. 21 Act. 7. f. 46 & 13. e. 16

* Mi-

• Misitq; Saul ad Isai dicens: Stet Da- 22
uid in conspectu meo: inuenit enim
gratiam in oculis meis.* Igitur quan- 23
documq; spiritus Domini malus ar-
ripiebat Saul, Dauid tollebat cytha-
ram, & percutiebat manu sua, & re-
focillabatur Saul, & leuiùs habebat.
recedebat enim ab eo spiritus malus.

C
Cap. XVII.

Congregantes autem Philisthiim 1
agmina sua in prælium, conue- A
nerunt in Socho Iudæ: & castrame-
tati sunt inter Socho & Azeca in fi-
nibus Dommim. * Porrò Saul & fi- 2
lij Israel congregati venerunt in Val-
lem terebinthi, & direxerunt aciem
ad pugnandum contra Philisthiim.
* Et Philisthiim stabant super mõtem 3
ex parte hac, & Israel stabat supra
montem ex altera parte: vallisque
S
erat inter eos. Et egressus est vir 4
spurius de castris Philisthinorũ no-
mine Goliath, de Geth, altitudinis
sex cubitorum & palmi: * & cassis 5
ærea super caput eius, & lorica squa-
mata induebatur. porrò pondus lo-
ricæ eius, quinque millia siclorum
æris erat: * & ocreas æreas habebat 6
in cruribus: & clypeus æreus tege-
bat humeros eius. * hastile autem 7
hastæ eius erat quasi liciatorium te-
xentium. ipsum autem ferrum hastæ
eius sexcentos siclos habebat ferri: &
armiger eius antecedebat eũ. * Stans- 8
que clamabat aduersum phalangas
Israel, & dicebat eis: Quare venistis
D
parati ad prælium? Nunquid ego nõ
sum Philisthæus, & vos serui Saul?
Eligite ex vobis virum, & descendat B
ad singulare certamen. * si quiuerit 9
pugnare mecum, & percusserit me,
erimus vobis serui: si autem ego
præualuero, & percussero eum, vos
serui eritis, & seruietis nobis. * Et 10
aiebat Philisthæus: Ego exprobraui
agminibus Israel hodie: Date mihi
virum, & ineat mecum singulare cer-
tamen. * Audiens autem Saul, & om- 11
nes Israelitæ sermones Philisthæi hu-
iuscemodi, stupebant, & metuebant
E
nimis. David autem erat filius vi- 12
*Sup.16. a.5 ri Ephrathæi, de quo * suprà dictum
est, de Bethlehem Iuda, cui nomen
erat Isai, qui habebat octo filios, &
erat vir in diebus Saul senex, & gran-
dæuus inter viros. * Abierunt autem 13
tres filij eius maiores post Saul in
prælium: & nomina trium filiorum
eius, qui perrexerunt ad bellum, Eliab

primogenitus, & secundus Abina-
14 dab, tertiusque Samma. * Dauid au-
tem erat minimus. Tribus ergo ma-
15 ioribus secutis Saulem, * abiit Dauid,
& reuersus est à Saul, vt pasceret gre-
16 gem patris sui in Bethlehem. * Proce-
debat verò Philisthæus manè & ve-
sperè, & stabat quadraginta diebus.
17 * Dixit autem Isai ad Dauid filium F
suum: Accipe fratribus tuis ephi
polentæ, & decem panes istos, &
18 curre in castra ad fratres tuos, * &
C decem formellas casei has deferes ad
tribunum: & fratres tuos visitabis, si
rectè agant: & cum quibus ordinati
19 sunt, disce. * Saul autem, & illi, &
omnes filij Israel in Valle terebinthi
pugnabant aduersum Philisthiim.
20 * Surrexit itaque Dauid manè, &
commendauit gregẽ custodi: & onu-
stus abiit, sicut præceperat ei Isai.
Et venit ad locum Magala, & ad ex-
ercitum, qui egressus ad pugnam vo-
21 ciferatus erat in certamine. * Dire-
xerat enim aciem Israel, sed & Phi-
listhiim ex aduerso fuerant præpa- G
22 rati. Derelinquens ergo Dauid va-
sa quæ attulerat, sub manu custodis
ad sarcinas, cucurrit ad locum certa-
minis, & interrogabat si omnia re-
23 ctè agerẽtur erga fratres suos. * Cũq;
adhuc ille loqueretur eis, apparuit
vir ille spurius ascendens, Goliath
nomine, Philisthæus, de Geth, de
castris Philisthinorum: & loquente
eo hæc eadem verba audiuit Dauid.
24 * Omnes autem Israelitæ, cùm vi-
dissent virum, fugerunt à facie eius,
25 timentes eum valde. * Et dixit vnus
quispiam de Israel: Num vidistis vi-
rum hunc, qui ascendit? ad expro-
D brandum enim Israeli ascendit. Vi-
rum ergo, qui percusserit eum, di-
tabit rex diuitiis magnis, & filiam
suam dabit ei, & domum patris eius
26 faciet absque tributo in Israel. * Et H
ait Dauid ad viros, qui stabant se-
cum, dicens: Quid dabitur viro, qui
percusserit Philisthæum hunc, &
tulerit opprobrium de Israel? quis
enim est hic Philisthæus incircumci-
sus, qui exprobrauit acies Dei vi-
27 uentis? * Referebat autem ei popu-
lus eumdem sermonem, dicens: Hæc
dabuntur viro, qui percusserit eum.
28 * Quod cùm audisset Eliab frater eius
maior, loquente eo cum aliis, iratus
est contra Dauid, & ait: Quare ve-
nisti, & quare dereliquisti paucas

pues illas in deserto? ego noui super-
biam tuam, & nequitiam cordis tui:
quia vt videres prœlium, descendisti.
* Et dixit Dauid: Quid feci? num- 29
quid non verbum est? * Et declina- 30
uit paululum ab eo ad alium: dixit-
que eundem sermonem. Et respon-
dit ei populus verbum sicut prius.
Audita sunt autem verba, quæ lo- 31
cutus est Dauid, & annúciata in con-
spectu Saul. * Ad quem cùm fuisset 32
adductus, locutus est ei; Non conci-
dat cor cuiusquam in eo: ego seruus
tuus vadam, & pugnabo aduersus
Philisthæum. * Et ait Saul ad Dauid: 33
Non vales resistere Philisthæo isti,
nec pugnare aduersus eum: quia puer
es, hic autem vir bellator est ab ado-
B lescentia sua. Dixitque Dauid ad 34
Eccli.47. 1.1. Saul: *Pascebat seruus tuus patris sui E
gregem, & veniebat leo, vel vrsus, &
tollebat arietem de medio gregis:
* & persequebar eos, & percutiebam, 35
eruebamque de ore eorum: & illi
consurgebant aduersum me, & ap-
prehendebam mentum eorum, &
suffocabam, interficiebamque eos.
* Nam & leonem, & vrsum interfe- 36
ci ego seruus tuus: erit igitur & Phi-
listhæus hic incircuncisus, quasi vnus
ex eis. Nunc vadam, & auferam op-
probrium populi: quoniam quis est
iste Philisthæus incircumcisus, qui
ausus est maledicere exercitui Dei
C viuentis? Et ait Dauid: Dominus 37
qui eripuit me de manu leonis, & de
manu vrsi, ipse me liberabit de manu
Philisthæi huius. Dixit autem Saul
ad Dauid: Vade, & Dominus tecum
sit. * Et induit Saul Dauid vestimen- 38
tis suis, & imposuit galeam æream
super caput eius, & vestiuit eum lo-
rica. * Accinctus ergo Dauid gladio 39
eius super vestem suam, cœpit tenta-
re si armatus posset incedere: non
enim habebat consuetudinem. Di-
xitque Dauid ad Saul: Non possum
sic incedere, quia non vsum habeo.
Et deposuit ea, * & tulit baculum 40
suum, quem semper habebat in ma-
nibus: & elegit sibi quinque limpidis-
simos lapides de torrente, & misit
eos in peram pastoralem, quam ha-
bebat secum, & fundam manu tulit:
& processit aduersum Philisthæum.
* Ibat autem Philisthæus incedens, & F
appropinquans aduersum Dauid, & 41
armiger eius ante eum. * Cumque 42
inspexisset Philisthæus, & vidisset

Dauid, despexit eum. Erat enim ado-
lescens: rufus, & pulcher aspectu.
43 * Et dixit Philisthæus ad Dauid:
Numquid ego canis sum, quòd tu
venis ad me cum baculo? Et maledi-
xit Philisthæus Dauid in diis suis:
44 * dixitque ad Dauid: Veni ad me, &
dabo carnes tuas volatilibus cæli &
45 bestiis terræ. * Dixit autem Dauid
ad Philisthæum: Tu venis ad me cum
gladio, & hasta, & clypeo: ego au-
tem venio ad te in nomine Domini
exercituum, Dei agminum Israel,
46 quibus exprobrasti * hodie, & dabit
te Dominus in manu mea, & percu-
tiam te, & auferam caput tuum à te;
& dabo cadauera castrorum Phili-
sthiim hodie volatilibus cæli, & be-
stiis terræ: vt sciat omnis terra quia
47 est Deus in Israel. * Et nouerit vni-
uersa ecclesia hæc, quia non in gla-
dio, nec in hasta saluat Dominus:
ipsius enim est bellum, & tradet vos
48 in manus nostras. Cum ergo sur-
rexisset Philisthæus, & veniret, &
appropinquaret contra Dauid, festi-
nauit Dauid, & cucurrit ad pugnam
49 ex aduerso Philisthæi. * Et misit ma-
G num suam in peram, tulitque vnum
lapidem, & funda iecit, & circum-
ducens percussit Philisthæû in fron-
te: & infixus est lapis in fronte eius,
& cecidit in faciem suam super ter-
50 ram. * *Præualuitq; Dauid aduer- *Eccli.47.4. 1.Mach.4.d.30
sum Philisthæum in funda & lapide,
percussumque Philisthæum interfe-
cit. Cumq; gladium non haberet in
51 manu Dauid, * cucurrit, & stetit su-
per Philisthæum, & tulit gladium
eius, & eduxit eum de vagina sua: &
interfecit eum, præciditq; caput eius.
Videntes autem Philisthiim, quod
mortuus esset fortissimus eorum, fu-
52 gerunt. * Et consurgentes viri Israel
& Iuda vociferati sunt, & persecuti
sunt Philistheos vsque dû venirent in
vallê, & vsq; ad portas Accaron, ce-
cideruntq; vulnerati de Philisthiim in
via Saraim, & vsq; ad Geth, & vsq; ad
53 Accaron. * Et reuertentes filij Israel
postquam persecuti fuerant Phili-
sthæos, inuaserunt castra eorum.
54 * Assumens autem Dauid caput Phi-
listhæi, attulit illud in Ierusalem: ar-
ma verò eius posuit in tabernaculo
55 suo. * Eo autem tempore, quo vide-
rat Saul Dauid egredientem contra
Philistheum, ait ad Abner principem
militiæ: De qua stirpe descendit hic

ado-

adolescens, Abner? Dixitque Abner:
Viuit anima tua, rex, si noui. * Et ait 56
rex: Interroga tu, cuius filius sit iste
puer. *Cumque regressus esset Da- 57
uid, percusso Philisthæo, tulit eum
Abner, & introduxit coram Saule,
caput Philisthæi habentem in manu.
* Et ait ad eum Saul: De qua progenie 58
es ô adolescens? Dixitq; Dauid: Filius
serui tui Isai Bethlehemitæ ego sum.

CAP. XVIII.

ET factum est cùm complesset lo- 1
qui ad Saul: anima Ionathæ con- A
glutinata est animæ Dauid, & dilexit
eum Ionathas quasi animam suam.
* Tulitq; eum Saul in die illa, & non 2
concessit ei vt reuerteretur in domũ
patris sui. * Inierunt autem Dauid & 3
Ionathas fœdus: diligebat enim eum
quasi animam suam. * Nam expo- 4
liauit se Ionathas tunica, qua erat in-
dutus, & dedit eam Dauid, & reli-
qua vestimenta sua vsque ad gladiũ
& arcum suum, & vsque ad balteum.
*Egrediebatur quoq; Dauid ad om- 5
nia quæcumque misisset eum Saul, B
& prudenter se agebat: posuitq; eum
Saul super viros belli, & acceptus erat
in oculis vniuersi populi, maximeq;
in conspectu famulorum Saul. * Por- 6
rò cùm reuerteretur percusso Phili-
sthæo Dauid, egressæ sunt mulieres
de vniuersis vrbibus Israel, cantan-
tes, chorosque ducentes in occursum
Saul regis, in tympanis lætitiæ, & in
sistris. * Et præcinebant mulieres lu- 7
* Eccli.47. a.7 dentes, atque dicentes: *Percussit Saul
mille, & Dauid decẽ millia. * Iratus 8
est autem Saul nimis, & displicuit in C
oculis eius sermo iste: dixitque: De-
derunt Dauid decem millia, & mihi
mille dederunt: quid ei superest, nisi
solum regnum? * Non rectis ergo 9
oculis Saul aspiciebat Dauid à die il-
la, & deinceps. *Post diem autem 10
alteram, inuasit spiritus Dei malus
Saul, & prophetabat in medio do-
mus suæ: Dauid autem psallebat ma-
nu sua, sicut per singulos dies. tene-
batque Saul lanceam, * & misit eam, 11
putans quòd configere posset Dauid
cum pariete & declinauit Dauid à
facie eius secundò. * Et timuit Saul 12
Dauid, eo quòd Dominus esset cum
eo, & à se recessisset. * Amouit ergo 13
eum Saul à se, & fecit eum tribunum D
super mille viros: & egrediebatur, &
intrabat in conspectu populi. * In 14
omnibus quoque viis suis Dauid pru-
denter agebat, & Dominus erat cum
15 eo. *Vidit itaque Saul quòd prudens
esset nimis, & cœpit cauere eum.
16 * Omnis autem Israel & Iuda dili-
gebat Dauid: ipse enim ingrediebatur
17 & egrediebatur ante eos. * Dixitque
Saul ad Dauid: Ecce filia mea maior
Merob, ipsam dabo tibi vxorem: tan-
tummodo esto vir fortis, & præliare
bella Domini. Saul autem reputabat,
dicens: non sit manus mea in eum,
sed sit super eum manus Philisthino-
18 rum. * Ait autem Dauid ad Saul:
E Quis ego sum, aut quæ est vita mea,
aut cognatio patris mei in Israel, vt
19 fiam gener regis? * Factum est autem
tempus cùm deberet dari Merob fi-
lia Saul Dauid, data est Hadrieli Mo-
20 lathitæ vxor. *Dilexit autem Dauid
Michol filia Saul altera. Et nuncia-
21 tum est Saul, & placuit ei. * Dixitq;
Saul: Dabo eam illi, vt fiat ei in scan-
dalum, & sit super eum manus Phi-
listhinorum. Dixitque Saul ad Da-
uid: In duabus rebus gener meus eris
22 hodie. * Et mandauit Saul seruis suis:
Loquimini ad Dauid clam me, di-
centes: Ecce places regi, & omnes ser-
ui eius diligunt te. Nunc ergo esto
23 gener regis. * Et locuti sunt serui Sa-
ul in auribus Dauid omnia verba
F hæc. Et ait Dauid: Num parum vi-
detur vobis, generum esse regis? Ego
autem sum vir pauper & tenuis.
24 *Et renunciauerunt serui Saul, di-
centes: Huiuscemodi verba locutus
25 est Dauid. * Dixit autẽ Saul: Sic lo-
quimini ad Dauid: Non habet rex
sponsalia necesse, nisi tantùm cen-
tum præputia Philisthinorum, vt fiat
vltio de inimicis regis. Porrò Saul
cogitabat tradere Dauid in manus
26 Philisthinorum. *Cumq; renuncias-
sent serui eius Dauid verba, quæ di-
xerat Saul, placuit sermo in oculis
27 Dauid, vt fieret gener regis. * Et post
G paucos dies surgens Dauid, abiit cum
viris, qui sub eo erant. Et percussit
ex Philisthiim ducentos viros, & at-
tulit eorum præputia, & annume-
rauit ea regi, vt esset gener eius.
Dedit itaque Saul ei Michol filiam
28 suam vxorem. * Et vidit Saul, &
intellexit quòd Dominus esset cum
Dauid. Michol autem filia Saul di-
29 ligebat eum. * Et Saul magis cœpit
timere Dauid: factusq; est Saul ini-
30 micus Dauid cũctis diebus. *Et egressi

sunt principes Philisthinorũ. à prin-
cipio autem egressionis eorum, pru-
dentiùs se gerebat Dauid quàm om-
nes serui Saul, & celebre factum est
nomen eius nimis.

CAP. XIX.

Locutus est autem Saul ad Iona- 1
than filium suum, & ad omnes A
seruos suos, vt occiderét Dauid. Por-
rò Ionathas filius Saul diligebat Da-
uid valde. * Et indicauit Ionathas 2
Dauid, dicens: Quærit Saul pater
meus occidere te: quapropter obser-
ua te, quæso, manè, & manebis clàm,
& absconderis. * Ego autem egrediens 3
stabo iuxta patrem meum, in agro
vbicumque fueris: & ego loquar de
te ad patrem meum: & quodcumque
videro, nunciabo tibi. * Locutus est 4
ergo Ionathas de Dauid bona ad Sa-
ul patrem suum: dixitque ad eum:
Ne pecces rex in seruum tuũ Dauid,
quia non peccauit tibi, & opera eius
bona sunt tibi valde. * Et posuit ani- 5
mam suam in manu sua, & percussit
Philisthæum, & fecit Dñs salutem
magnam vniuerso Israeli: vidisti, &
lætatus es. Quare ergo peccas in san-
guine innoxio, interficiens Dauid,
qui est absque culpa? * Quod cùm 6
audisset Saul, placatus voce Iona- B
thæ, iurauit: Viuit Dominus, quia
non occidetur. * Vocauit itaque Io- 7
nathas Dauid, & indicauit ei omnia
verba hæc: & introduxit Ionathas
Dauid ad Saul, & fuit ante eum, sic-
ut fuerat heri & nudiustertius. * Mo- 8
tum est autem rursum bellum: &
egressus Dauid, pugnauit aduersum
Philisthiim: percussitque eos plaga
magna, & fugerunt à facie eius. * Et 9
factus est spiritus Domini malus in
Saul. sedebat autem in domo sua, &
tenebat lanceam: porrò Dauid psal-
lebat manu sua. * Nisusque est Saul 10
configere Dauid lancea in pariete, &
declinauit Dauid à facie Saul: lan-
cea autem casso vulnere perlata est
in parietem, & Dauid fugit, & salua-
tus est nocte illa. * Misit ergo Saul 11
satellites suos in domum Dauid, vt
custodirent eũ, & interficeretur ma-
nè. Quod cùm annunciasset Dauid
Michol vxor sua, dicens: Nisi salua-
ueris te nocte hac, cras morieris:
* deposuit eum per fenestram. por- 12
rò ille abiit & aufugit, atque salua-
tus est. * Tulit autem Michol sta- 13
tuam, & posuit eam super lectum, & C
pellem pilosam caprarum posuit ad
caput eius, & operuit eam vestimen-
14 tis. * Misit autem Saul apparitores,
qui raperent Dauid: & responsum
15 est quòd ægrotaret. * Rursumque mi-
sit Saul nuncios vt viderent Dauid,
dicens: Afferte eum ad me in lecto,
16 vt occidatur. * Cumque venissent
nuncij, inuentum est simulacrum su-
per lectum, & pellis caprarum ad ca-
17 put eius. * Dixitque Saul ad Michol.
Quare sic illusisti mihi, & dimisisti
inimicũ meum vt fugeret? Et respon-
dit Michol ad Saul: Quia ipse locu-
tus est mihi: Dimitte me, alioquin
18 interficiam te. * Dauid autem fu-
giens, saluatus est, & venit ad Samuel
in Ramatha, & nunciauit ei omnia
quæ fecerat sibi Saul; & abierunt ipse
& Samuel, & morati sunt in Naioth.
19 * Nunciatum est autem Sauli à di-
centibus: Ecce Dauid in Naioth in
20 Ramatha. * Misit ergo Saul lictores,
D vt raperent Dauid: qui cùm vidissent
cuneũ prophetarum vaticinantium,
& Samuelem stantem super eos, fa-
ctus est etiam spiritus Domini in il-
lis, & prophetare cœperũt etiam ipsi.
21 * Quod cùm nunciatum esset Sauli,
misit & alios nuncios: prophetaue-
runt autem & illi. Et rursum misit
Saul tertios nuncios: qui & ipsi pro-
phetauerunt. Et iratus iracundia Sa-
22 ul, * abiit etiam ipse in Ramatha,
& venit vsq; ad cisternam magnam,
quæ est in Socho, & interrogauit, &
dixit: In quo loco sunt Samuel &
Dauid? Dictumque est ei: Ecce in
23 Naioth sunt in Ramatha. * Et abiit
in Naioth in Ramatha, & factus est
etiam super eum Spiritus Domini, &
ambulabat ingrediens, & propheta-
bat vsquedum veniret in Naioth in
24 Ramatha. * Et expoliauit etiam ipse
se vestimentis suis, & prophetauit
cum ceteris coram Samuele, & ceci-
dit nudus tota die illa & nocte. Vnde
& exiuit prouerbium: [a] Num & Saul [a] Sup. 10. c. 12
inter prophetas?

CAP. XX.

1 Fugit autem Dauid de Naioth, quæ
A est in Ramatha, veniensque locu-
tus est coram Ionatha: Quid feci?
quæ est iniquitas mea, & quod pec-
catum meum in patrem tuum, quia
2 quærit animam meam? * Qui di-
xit ei: Absit, non morieris: neque
enim faciet pater meus quidquam
grande vel paruum, nisi prius indi-

caue-

caucrit mihi: hunc ergo celauit me
pater meus sermonem tantummodo?
nequaquam erit istud * Et iurauit 3
rursum Dauidi. Et ille ait: Scit pro-
fectò pater tuus quia inueni gratiam
in oculis tuis, & dicet: Nesciat hoc
Ionathas, ne fortè tristetur. Quin im-
mò viuit Dominus, & viuit anima
tua, quià vno tantùm (vt ita dicam)
gradu, ego morsq; diuidimur. * Et 4
ait Ionathas ad Dauid: Quodcúque
dixerit mihi anima tua, faciam tibi.
*//Dixit autem Dauid ad Ionathan: 5
Ecce calendæ sunt crastino, & ego ex
more sedere soleo iuxta regem ad ve-
scendum: dimitte ergo me vt abscon-
dar in agro vsque ad vesperam diei
tertiæ. * Si respiciens requisierit me 6
pater tuus, respondebis ei: Rogauit B
me Dauid, vt iret celeriter in Bethle-
hem ciuitatem suam: quia victimæ
sollemnes ibi sunt vniuersis contri-
bulibus suis. *Si dixerit, Bene: pax erit 7
seruo tuo. si autem fuerit iratus, scito
quia completa est malitia eius. * Fac 8
ergo misericordiam in seruum tuũ:
quia fœdus Domini me famulũ tuũ
tecum inire fecisti. si autem est ini-
quitas aliqua in me, tu me interfice,
& ad patrem tuũ ne introducas me.
* Et ait Ionathas: Absit hoc à te: 9
neque enim fieri potest, vt si certè
cognouero cõpletam esse patris mei
malitiam contra te, non annunciem
tibi. //Responditque Dauid ad Io- 10
nathan: Quis renunciabit mihi, si
quid fortè responderit tibi pater tuus
durè de me? * Et ait Ionathas ad Da- 11
uid: Veni, & egrediamur foras in C
agrum. Cumque exissent ambo in
agrum, * ait Ionathas ad Dauid: 12
Domine Deus Israel, si inuestigauero
sententiam patris mei crastino vel
perendie: & aliquid boni fuerit super
Dauid, & non statim misero ad te,
& notum tibi fecero, * hæc faciat 13
Dominus Ionathæ, & hæc addat. Si
autem perseuerauerit patris mei ma-
litia aduersum te, reuelabo aurem
tuam, & dimittam te, vt vadas in pa-
ce, & sit Dominus tecum, sicut fuit
cum patre meo. * Et si vixero, facies 14
mihi misericordiam Domini: si verò
mortuus fuero, * non auferes mise- 15
ricordiam tuam à domo mea vsque
in sempiternum, quando eradicaue-
rit Dominus inimicos Dauid, vnum-
quemque de terra: auferat Ionathan
de domo sua, & requirat Dominus

16 de manu inimicorum Dauid. * Pe-
pigit ergo Ionathas fœdus cum do-
D mo Dauid: & requisiuit Dominus
17 de manu inimicorum Dauid. // * Et
addidit Ionathas deierare Dauid, eo
quòd diligeret illum: sicut enim ani-
18 mam suam, ita diligebat eum. * Di-
xitque ad eum Ionathas: Cras ca-
19 lendæ sunt, & requireris. * require-
tur enim sessio tua vsque perendie.
Descendes ergo festinus, & venies in
locũ vbi celandus es in die qua ope-
rari licet, & sedebis iuxta lapidem,
20 cui nomen est Ezel. * Et ego tres sa-
gittas mittam iuxta eum, & iaciam
21 quasi exercens me ad signum. * Mit-
tam quoque & puerum, dicens ei:
22 Vade, & affer mihi sagittas. * Si di-
xero puero: Ecce sagittę intra te sunt,
tolle eas: tu veni ad me, quia pax tibi
est, & nihil est mali, viuit Dominus.
Si autem sic locutus fuero puero: Ec-
ce sagittæ vltra te sunt: vade in pace,
23 quia dimisit te Dominus. * De ver-
bo autem quod locuti sumus ego &
tu, sit Dominus inter me & te vsque
24 in sempiternum. *//Absconditus est
ergo Dauid in agro, & venerunt ca-
E lendæ, & sedit rex ad comedendum
25 panem. * Cumque sedisset rex super
cathedram suam (secundum consue-
tudinem) quæ erat iuxta parietem,
surrexit Ionathas, & sedit Abner ex
latere Saul, vacuusque apparuit lo-
26 cus Dauid. * Et non est locutus Saul
quidquam in die illa: cogitabat enim
quòd fortè euenisset ei, vt non esset
27 mundus, nec purificatus. * Cumque
illuxisset dies secunda post calendas,
rursus apparuit vacuus locus Dauid.
Dixitque Saul ad Ionathan filium
suum: Cur non venit filius Isai nec
28 heri, nec hodie ad vescendum? // Re-
spondítque Ionathas Sauli: Roga-
uit me obnixè, vt iret in Bethle-
29 hem, * & ait: Dimitte me, quoniam
sacrificium sollemne est in ciuitate,
vnus de fratribus meis accersiuit me:
nunc ergo si inueni gratiam in ocu-
lis tuis, vadam cito, & videbo fratres
meos. Ob hanc causam non venit ad
30 mensam regis. * Iratus autem Saul
F aduersum Ionathan, dixit ei: Fili mu-
lieris virum vltrò rapientis, nũquid
ignoro quia diligis filium Isai in
confusionem tuam, & in confusio-
31 nem ignominiosæ matris tuæ. * Om-
nibus enim diebus, quibus filius Isai
vixerit super terram, non stabilieris

tu, neque regnum tuum. Itaque iam
nunc mitte, & adduc eum ad me:
32 quia filius mortis est. * Respondens
autem Ionathas Sauli patri suo, ait:
33 Quare moritur? quid fecit? Et ar-
ripuit Saul lanceam vt perculeret eũ.
Et intellexit Ionathas quòd defini-
tum esset a patre suo, vt interficeret
34 Dauid. * Surrexit ergo Ionathas à
mensa in ira furoris, & non come-
dit in die calendarũ secunda panem.
Contristatus est enim super Dauid,
eo quòd confudisset eum pater suus.
35 * Cumque illuxisset mane, venit Io-
nathas in agrum iuxta placitum Da-
36 uid, & puer paruulus cum eo, * &
G ait ad puerum suum: Vade, & affer
mihi sagittas, quas ego iacio. Cum-
que puer cucurrisset, iecit aliam sa-
17 gittam trans puerum. Venit itaque
puer ad locum iaculi, quod miserat
Ionathas: & clamauit Ionathas post
tergum pueri, & ait: Ecce ibi est sa-
38 gitta porrò vltra te. * Clamauitque
iterum Ionathas post tergum pueri,
dicens: Festina velociter, ne steteris.
Collegit autem puer Ionathæ sagit-
tas, & attulit ad dominum suum:
39 * & quid ageretur, penitùs ignora-
bat: tantummodo enim Ionathas &
40 Dauid rem nouerant. * Dedit ergo
Ionathas arma sua puero, & dixit ei:
41 Vade, & defer in ciuitatem. * Cum-
que abiisset puer, surrexit Dauid de
loco, qui vergebat ad Austrum, &
cadens pronus in terram, adorauit
tertiò: & osculantes se alterutrum,
fleuerunt pariter, Dauid autem am-
42 plius. Dixit ergo Ionathas ad Da-
uid: Vade in pace: quæcumque iu-
rauimus ambo in nomine Domini,
dicentes: Dominus sit inter me & te,
& inter semen meũ & semen tuum
43 vsq; in sempiternum. * Et surrexit
Dauid, & abiit: sed & Ionathas in-
gressus est ciuitatem.

CAP. XXI.

1 VEnit autem Dauid in Nobe ad
A Achimelech sacerdotem: & ob-
stupuit Achimelech, eo quòd venisset
Dauid. Et dixit ei: Quare tu solus,
2 & nullus est tecum? * Et ait Dauid
ad Achimelech sacerdotem: Rex præ-
cepit mihi sermonem, & dixit: Ne-
mo sciat rem, propter quam missus
es à me, & cuiusmodi præcepta tibi
dederim: nam & pueris condixi in
3 illum & illum locum. * Nunc ergo
siquid habes ad manum, vel quinque
panes, da mihi, aut quidquid inuene-
4 ris. * Et respondens sacerdos ad
Dauid, ait illi: Non habeo laicos pa-
nes ad manum, sed tantùm panem
sanctum: si mundi sunt pueri, maxi-
5 mè à mulieribus? * Et respondit
B Dauid sacerdoti, & dixit ei: Equi-
dem, si de mulieribus agitur? conti-
nuimus nos ab heri & nudiuster-
tius, quando egrediebamur, & fue-
runt vasa puerorum sancta. porrò
via hæc polluta est, sed & ipsa hodie
6 sanctificabitur in vasis. * aDedit er-
go ei sacerdos sanctificatum panem. a Mat. 12. a. 3
neque enim erat ibi panis, nisi tan-
tùm panes propositionis, qui sublati
fuerant à facie Domini, vt poneren-
7 tur panes calidi. Erat autem ibi vir
quidam de seruis Saul, in die illa, in-
tus in tabernaculo Domini: & no-
men eius Doeg Idumæus, potentissi-
8 mus pastorum Saul. * Dixit autem
C Dauid ad Achimelech: Si habes hîc
ad manum hastam, aut gladiũ? quia
gladium meum, & arma mea non
tuli mecum. sermo enim regis vrge-
9 bat. * Et dixit sacerdos: Ecce hic gla-
dius Goliath Philisthæi, quem per-
cussisti in Valle terebinthi, est inuo-
lutus pallio post ephod: si istum vis
tollere, tolle. neque enim hîc est
alius absque eo. Et ait Dauid: Non
est huic alter similis, da mihi eum.
10 * Surrexit itaque Dauid, & fugit in
die illa à facie Saul: & venit ad Achis
11 regem Geth: * dixeruntque serui
Achis ad eum cùm vidissent Dauid:
D Nũquid non iste est Dauid rex ter-
ræ? nónne huic cantabant per cho-
ros, dicentes: bPercussit Saul mille, & b Sup. 18. b. 7
12 Dauid decem millia? * Posuit autem Eccli. 47. a. 7
Dauid sermones istos in corde suo,
& extimuit valde à facie Achis regis
13 Geth. * Et immutauit os suum co-
ram eis, & collabebatur inter manus
eorũ, & impingebat in ostia portæ,
defluebantq; saliuæ eius in barbam.
14 * Et ait Achis ad seruos suos: Vidi-
stis hominem insanum: quare addu-
15 xistis eum ad me? * An desunt nobis
furiosi, quòd introduxistis istum, vt
fureret me præsente? hiccine ingre-
dietur domum meam?

CAP. XXII.

1 ABiit ergo Dauid inde, & fugit in
A speluncam Odollam. Quod cùm
audissent fratres eius, & omnis do-
mus patris eius, descenderunt ad eum
illuc.

illuc. * Et conuenerunt ad eum om- 2
nes, qui erant in angustia constituti,
& oppressi ære alieno, & amaro ani-
mo: & factus est eorũ princeps, fue-
runtque cum eo quasi quadringenti
viri. * Et profectus est Dauid inde in 3
Maspha, quæ est Moab: & dixit ad
regem Moab: Maneat, oro, pater
meus & mater mea vobiscum, do-
nec sciam quid faciat mihi Deus.
* Et reliquit eos ante faciem regis 4
Moab: manseruntq; apud eum cun-
ctis diebus, quibus Dauid fuit in præ-
sidio. * Dixitque Gad propheta ad 5
Dauid: Noli manere in præsidio, pro-
ficiscere, & vade in Terram Iuda. Et
profectus est Dauid, & venit in sal-
tum Haret. * Et audiuit Saul quòd 6
apparuisset Dauid, & viri qui erant
cum eo. Saul autem cùm maneret in
Gabaa, & esset in nemore, quod est
in Rama, hastam manu tenens, cun-
ctique serui eius circumstarent eum,
* ait ad seruos suos qui assistebant ei: 7
Audite nunc filij Iemini: numquid B
omnibus vobis dabit filius Isai agros
& vineas, & vniuersos vos faciet tri-
bunos, & centuriones: * quoniam 8
coniurastis omnes aduersum me, &
non est qui mihi renunciet, maximè
cùm & filius meus fœdus inierit cum
filio Isai? Non est qui vicem meam
doleat ex vobis, nec qui annunciet
mihi: eo quòd suscitauerit filius
meus seruum meum aduersum me,
insidiantem mihi vsque hodie. * Re- 9
spondens autem Doeg Idumæus, qui
assistebat, & erat primus inter seruos
Saul, Vidi, inquit, filium Isai in No-
be apud Achimelech filium Achitob
sacerdotem. * Qui consuluit pro eo 10
Dominum, & cibaria dedit ei: sed
& gladium Goliath Philisthæi de-
dit illi. * Misit ergo rex ad accersen- 11
dum Achimelech sacerdotem filium
Achitob, & omnem domum patris
eius, sacerdotum, qui erant in Nobe,
qui vniuersi venerunt ad regem.
* Et ait Saul ad Achimelech: Audi 12
fili Achitob. Qui respondit: Præsto C
sum Domine. * Dixitque ad eum Sa- 13
ul: Quare coniurastis aduersum me,
tu & filius Isai, & dedisti ei panes &
gladiũ, & consuluisti pro eo Deum,
vt consurgeret aduersum me, insi-
diator vsque hodie permanens? * Re- 14
spondensque Achimelech regi, ait:
Et quis in omnibus seruis tuis, sicut
Dauid fidelis, & gener regis, & per-

gens ad imperium tuum, & glorio-
15 sus in domo tua? * Num hodie cœ-
pi pro eo consulere Deum? absit hoc
à me: ne suspicetur rex aduersus ser-
uum suum rem huiuscemodi, in
vniuersa domo patris mei: non enim
sciuit seruus tuus quidquam super
hoc negotio, vel modicum vel gran-
16 de. * Dixitque rex: Morte morieris
Achimelech, tu, & omnis domus pa-
17 tris tui. * Et ait rex emissariis, qui
circumstabant eum: Conuertimini,
& interficite sacerdotes Domini:
nam manus eorum cum Dauid est:
D scientes quòd fugisset, & non indi-
cauerunt mihi. Noluerunt autem
serui regis extendere manus suas in
18 sacerdotes Domini. * Et ait rex ad
Doeg: Conuertere tu, & irrue in sa-
cerdotes. Conuersusque Doeg Idu-
mæus, irruit in sacerdotes, & truci-
dauit in die illa octogintaquinque
19 viros vestitos ephod lineo. * Nobe
autem ciuitatem sacerdotum percus-
sit in ore gladij, viros & mulieres, &
paruulos, & lactentes, bouemque &
20 asinum, & ouem in ore gladij. * Eua-
dens autem vnus filius Achimelech,
filij Achitob, cuius nomen erat Abia-
21 thar, fugit ad Dauid, * & annunciauit
ei quòd occidisset Saul sacerdotes
22 Domini. * Et ait Dauid ad Abiathar:
Sciebam in die illa, quòd cùm ibi es-
set Doeg Idumæus, proculdubio an-
nunciaret Sauli: ego sum reus om-
23 nium animarum patris tui. * Mane
mecum, ne timeas: si quis quæsierit
animam meam, quæret & animam
tuam, mecúmque seruaberis.

CAP. XXIII.

1 ET annunciauerunt Dauid, dicen-
A tes: Ecce Philisthiim oppugnant
2 Ceilam, & diripiunt areas. * Con-
suluit ergo Dauid Dominum, di-
cens: Num vadam, & percutiam
Philisthæos istos? Et ait Dominus ad
Dauid: Vade, & percuties Phili-
3 sthæos, & Ceilam saluabis. * Et dixe-
runt viri, qui erant cum Dauid, ad
eũ: Ecce nos hic in Iudæa consisten-
tes timemus: quanto magis si ieri-
mus in Ceilam aduersum agmina
4 Philisthinorum? * Rursum ergo Da-
uid consuluit Dominum. Qui re-
spondens, ait ei: Surge, & vade in
Ceilam: ego enim tradã Philisthæos
5 in manu tua. * Abiit ergo Dauid, &
viri eius in Ceilam, & pugnauit ad-
uersum Philisthæos, & abegit iumẽta

eorum, & percussit eos plaga magna:
& saluauit Dauid habitatores Ceilæ.
*Porro eo tépore, quo fugiebat Abia- 6
thar filius Achimelech ad Dauid in
Ceilam, ephod secum habens descen-
derat. *Nunciatum est autem Sauli 7
quòd venisset Dauid in Ceilam: & ait B
Saul: Tradidit eum Deus in manus
meas, conclususque est introgressus
vrbem in qua portæ & seræ sunt. *Et 8
præcepit Saul omni populo vt ad
pugnam descenderet in Ceilam: &
obsideret Dauid, & viros eius. *Quod 9
cùm Dauid rescisset quia præpararet
ei Saul clàm malũ, dixit ad Abiathar
sacerdotem: Applica ephod. Et ait 10
Dauid: Domine Deus Israel, audiuit
famam seruus tuus, quòd disponat
Saul venire in Ceilam, vt euertat vr-
bem propter me: *Si tradent me viri 11
Ceilæ in manus eius? & si descendet
Saul, sicut audiuit seruus tuus: Do-
mine Deus Israel indica seruo tuo.
& ait Dominus: Descendet. *Dixit- 12
que Dauid: Si tradent me viri Ceilæ,
& viros qui sunt mecum, in manus
Saul? Et dixit Dominus: Tradent.
*Surrexit ergo Dauid & viri eius 13
quasi sexcenti, & egressi de Ceila,
huc atque illuc vagabantur incerti:
nunciatumque est Sauli quòd fugis-
set Dauid de Ceila, & saluatus esset:
quã ob rem dissimulauit exire. *Mo- 14
rabatur autem Dauid in deserto in
locis firmissimis, mansitque in monte
solitudinis Ziph, in monte opaco:
quærebat eum tamen Saul cunctis
diebus: & non tradidit eum Deus in
manus eius. Et vidit Dauid quòd 15
egressus esset Saul vt quæreret ani- C
mam eius. Porro Dauid erat in de-
serto Ziph in silua. *Et surrexit Iona- 16
thas filius Saul, & abiit ad Dauid in
siluam, & confortauit manus eius in
Deo: dixitque ei: *Ne timeas: neque 17
enim inueniet te manus Saul patris
mei, & tu regnabis super Israel, &
ego ero tibi secundus, sed & Saul pa-
ter meus scit hoc. *Percussit ergo 18
vterq; fœdus coram Domino: man-
sitque Dauid in silua: Ionathas an-
tem reuersus est in domum suam.
*Ascenderunt autem Ziphæi ad Saul 19
in Gabaa, dicẽtes: Nónne ecce Dauid
latitat apud nos in locis tutissimis sil-
uæ, in Colle Hachila, quæ est ad de-
xteram deserti? *Nunc ergo, sicut 20
desiderauit anima tua vt descẽderes,
descende: nostrũ autẽ erit vt trada-

Inf. 26. 1.

21 mus eũ in manus regis. *Dixitq; Saul:
Benedicti vos à Dño, quia doluistis
22 vicem meam. *Abite ergo, oro, & di-
ligentiùs præparate, & curiosiùs agi-
te, & considerate locum vbi sit pes
D eius, vel quis viderit eũ ibi, recogitat
enim de me, quòd callidè insidier ei.
23 *Considerate & videte omnia lati-
bula eius, in quibus absconditur: &
reuertimini ad me ad rem certam, vt
vadam vobiscum. quòd si etiam in
terram se abstruserit, perscrutabor
24 eum in cunctis millibus Iuda. *At illi
surgentes abierũt in Ziph ante Saul:
Dauid autem & viri eius erant in
deserto Maon, in campestribus ad
25 dexteram Iesimon. *Iuit ergo Saul &
socij eius ad quærendum eum: &
nunciatum est Dauid, statimque de-
scendit ad petram, & versabatur in
deserto Maon, quod cùm audisset
Saul, persecutus est Dauid in deserto
26 Maon. *Et ibat Saul ad latus montis
ex parte vna: Dauid autem & viri
eius erant in latere montis ex parte
altera: porro Dauid desperabat se
posse euadere à facie Saul: itaque
Saul, & viri eius in modum coronæ
cingebant Dauid, & viros eius, vt
27 caperent eos. *Et nuncius venit ad
Saul, dicens: Festina, & veni, quo-
niam infuderũt se Philisthiim super
terram. *Reuersus est ergo Saul de-
sistens persequi Dauid, & perrexit in
occursum Philisthinorum. propter
hoc vocauerunt locum illum, Pe-
tram diuidentem.

CAP. XXIIII.

Ascendit ergo Dauid inde: & ha-
A bitauit in locis tutissimis Engad-
2 di. *Cumque reuersus esset Saul,
postquam persecutus est Philisthæos,
nunciauerunt ei, dicẽtes: Ecce Dauid
3 in deserto est Engaddi. Assumens
ergo Saul tria millia electorum viro-
rum ex omni Israel, perrexit ad inue-
stigandũ Dauid & viros eius, etiam
super abruptissimas petras, quæ solis
4 ibicibus peruiæ sunt. *Et venit ad
caulas ouiũ, quæ se offerebant viatni.
eratque ibi spelunca, quam ingressus
est Saul, vt purgaret ventrem: porro
Dauid & viri eius in interiore parte
5 speluncæ latebant. *Et dixerunt serui
Dauid ad eum: Ecce dies, de qua lo-
cutus est Dominus ad te: Ego tradam
tibi inimicum tuum, vt facias ei sicut
placuerit in oculis tuis. Surrexit ergo
B Dauid, & præcidit oram chlamydis

Saul silenter. Post hæc percussit cor 6
suum Dauid, eo quòd abscidisset
oram chlamydis Saul. * Dixitque ad 7
viros suos: Propitius sit mihi Domi-
nus, ne faciam hanc rem domino meo,
christo Domini, vt mittam manum
meam in eum, quia christus Domini
est. * Et confregit Dauid viros suos 8
sermonibus, & non permisit eos vt
consurgerent in Saul: porro Saul ex-
urgens de spelunca, pergebat cœpto
itinere. * Surrexit autem & Dauid 9
post eum: & egressus de spelunca,
clamauit post tergum Saul, dicens:
Domine mi rex. Et respexit Saul post
se: & inclinans se Dauid pronus in
terram, adorauit, * dixitque ad Saul: 10
Quare audis verba hominum loquen-
tium, Dauid quærit malum aduer-
sum te? * Ecce hodie viderunt oculi 11
tui quòd tradiderit te Dominus in
manu mea in spelunca: & cogitaui
vt occiderem te, sed pepercit tibi C
oculus meus. dixi enim: Non exten-
dam manū meam in dominū meum,
quia christus Domini est. * Quin po- 12
tiùs pater mi, vide, & cognosce oram
chlamydis tuæ in manu mea: quo-
niam cùm præscinderem summitatem
chlamydis tuæ, nolui extendere ma-
num meam in te. animaduerte, * &
vide, quoniam non est in manu mea
malum, neque iniquitas, neq; peccaui
in te: tu autem insidiaris animæ meæ
vt auferas eam. * Iudicet Dominus 13
inter me & te, & vlciscatur me Do-
minus ex te: manus autem mea non
non sit in te. * Sicut & in prouerbio 14
antiquo dicitur: AB IMPIIS
egredietur impietas: manus ergo mea
non sit in te. * Quem persequeris, rex 15
Israel? quem persequeris? canē mor-
tuum persequeris, & pulicem vnum.
* Sit Dominus iudex, & iudicet inter 16
me & te: & videat, & iudicet cau-
sam meam, & eruat me de manu tua.
Cùm autem complesset Dauid lo- 17
quēs sermones huiuscemodi ad Saul,
dixit Saul: Numquid vox hæc tua est
fili mi Dauid? Et leuauit Saul vo- D
cem suam, & fleuit: * dixitque ad Da- 18
uid: Iustior tu es quàm ego: tu enim
tribuisti mihi bona: ego autem red-
didi tibi mala. * Et tu indicasti hodie 19
quæ feceris mihi bona: quomodo
tradiderit me Dominus in manum
tuā, & non occideris me. * Quis enim 20
cùm inuenerit inimicum suum, di-
mittet eum in via bona? Sed Domi-
nus reddat tibi vicissitudinem hanc
pro eo quod hodie operatus es in me.
21 * Et nunc quia scio quòd certissimè
regnaturus sis, & habiturus in manu
22 tua regnum Israel: * iura mihi in Do-
mino, ne deleas semen meum post
me, neque auferas nomen meum de
23 domo patris mei. * Et iurauit Dauid
Sauli. Abiit ergo Saul in domum
suam: & Dauid, & viri eius ascende-
runt ad tutiora loca.

CAP. XXV.

1 A MOrtuus [a] est autem Samuel, & [a] Eccli. 46. d. 23. Infr. 28. a. 3.
congregatus est vniuersus Is-
rael, & planxerunt eum, & sepelierūt
eum in domo sua in Ramatha. Con-
surgensque Dauid descendit in de-
2 sertum Pharan. Erat autē vir quis-
piam in solitudine Maon, & possessio
eius in Carmelo, & homo ille ma-
gnus nimis: erantq; ei oues tria mil-
lia, & mille capræ: & accidit vt ton-
3 deretur grex eius in Carmelo. * No-
men autem viri illius erat Nabal: &
nomen vxoris eius Abigail. eratque
mulier illa prudentissima & speciosa:
porrò vir eius durus, & pessimus, &
malitiosus: erat autem de genere Ca-
4 leb. * Cùm ergo audisset Dauid in
deserto quòd tonderet Nabal gre-
5 gem suum, * misit decem iuuenes, &
dixit eis: Ascendite in Carmelum, &
venietis ad Nabal, & salutabitis eum
6 ex nomine meo pacificè. * Et dicetis:
B sit fratribus meis, & tibi pax, & do-
mui tuæ pax, & omnibus, quæcumq;
7 habes, sit pax. * Audiui quòd tonde-
rent pastores tui, qui erant nobiscum
in deserto: numquam eis molesti fui-
mus, nec aliquādo defuit quidquam
eis de grege, omni tempore quo fue-
8 runt nobiscum in Carmelo. * Inter-
roga pueros tuos, & indicabunt tibi.
Nunc ergo inueniant pueri tui gra-
tiam in oculis tuis: in die enim bona
venimus. quodcumq; inuenerit ma-
nus tua, da seruis tuis, & filio tuo Da-
9 uid. Cumque venissent pueri Dauid,
locuti sunt ad Nabal omnia verba
hæc ex nomine Dauid: & siluerunt.
10 * Respondens autem Nabal pueris
Dauid, ait: Quis est Dauid? & quis
est filius Isai? hodie increuerunt serui
11 qui fugiunt dominos suos. * Tollam
ergo panes meos, & aquas meas, &
& carnes pecorum, quæ occidi ton-
soribus meis, & dabo viris quos ne-
12 scio vnde sint? * Regressi sunt itaque
pueri Dauid per viā suam, & reuersi

venerunt,

venerunt, & nunciauerunt ei omnia
verba quæ dixerat. * Tunc ait Dauid 13
pueris suis: Accingatur vnusquisque C
gladio suo. Et accincti sunt singuli
gladiis suis, accinctusq; est & Dauid
ense suo: & secuti sunt Dauid quasi
quadringenti viri: porrò ducenti re-
manserunt ad sarcinas. * Abigail au- 14
tem vxori Nabal nunciauit vnus de
pueris suis, dicens: Ecce Dauid misit
nuncios de deserto, vt benedicerent
domino nostro: & auersatus est eos.
* homines isti, boni satis fuerũt nobis, 15
& nõ molesti: nec quidquã aliquãdo
periit omni tẽpore, quo fuimus con-
uersati cum eis in deserto: * pro muro 16
erant nobis tam in nocte quàm in
die, omnibus diebus quibus pauimus
apud eos greges. * Quam ob rem con- 17
sidera, & recogita quid facias: quo-
niam completa est malitia aduersum
virum tuum, & aduersum domum
tuã, & ipse est filius Belial, ita vt ne-
mo possit ei loqui. * Festinauit igitur 18
Abigail, & tulit ducentos panes, &
duos vtres vini, & quinque arietes
coctos, & quinque sata polentæ, &
centum ligaturas vuæ passæ, & du- D
centas massas caricarum, & posuit
super asinos: * dixitque pueris suis: 19
præcedite me: ecce, ego post tergum
sequar vos: viro autem suo Nabal
non indicauit. * Cùm ergo ascẽdisset 20
asinum, & descenderet ad radices
montis, Dauid & viri eius descende-
bant in occursum eius: quibus & illa
occurrit. * Et ait Dauid: Verè frustra 21
seruaui omnia quæ huius erant in
deserto, & non periit quidquam de
cunctis quæ ad eum pertinebant: &
reddidit mihi malũ pro bono. * Hæc 22
faciat Deus inimicis Dauid, & hæc
addat, si reliquero de omnibus quæ
ad ipsum pertinẽt vsque manè, min-
gentem ad parietem. * Cum autem 23
vidisset Abigail Dauid, festinauit, &
descendit de asino, & procidit co-
ram Dauid super faciem suam, &
adorauit super terram, * & cecidit ad 24
pedes eius, & dixit: In me sit, domine
mi, hæc iniquitas: loquatur, obsecro,
ancilla tua in auribus tuis: & audi
verba famulæ tuæ. * Ne ponat, oro, 25
dominus meus rex cor suum super
virum istum iniquum Nabal: quo-
niam secundùm nomen suum stul-
tus est, & stultitia est cum eo, ego au-
tem ancilla tua non vidi pueros tuos,
domine mi, quos misisti. * Nunc ergo 26
E domine mi, viuit Dominus, & viuit
anima tua, qui prohibuit te ne veni-
res in sanguinem, & saluauit manum
tuam tibi: & nunc fiant sicut Nabal
inimici tui, & qui quærunt domino
27 meo malum. * Quapropter suscipe
benedictionem hanc, quam attulit
ancilla tua tibi domino meo: & da
pueris qui sequuntur te dominum
28 meum. * Aufer iniquitatem famulæ
tuæ: faciens enim faciet Dominus
tibi domino meo domum fidelem,
quia prælia Domini, domine mi, tu
prœliaris: malitia ergo non inue-
niatur in te omnibus diebus vitæ
29 tuæ. * Si enim surrexerit aliquando
homo persequens te, & quærens ani-
mam tuam, erit anima domini mei
custodita quasi in fasciculo viuen-
tium, apud Dominum Deum tuum:
porrò inimicorum tuorum anima
rotabitur, quasi in impetu & circulo
30 fundæ. * Cùm ergo fecerit Domi-
nus tibi domino meo omnia quæ lo-
cutus est bona de te, & constituerit
31 te ducem super Israel, * non erit tibi
hoc in singultum, & in scrupulum
cordis domino meo, quòd effuderis
sanguinem innoxium, aut ipse te vl-
tus fueris: & cùm benefecerit Do-
minus domino meo, recordaberis
32 ancillæ tuæ. * Et ait Dauid ad Abi-
F gail: Benedictus Dominus Deus Is-
rael, qui misit hodie te in occursum
meum, & benedictum eloquium
33 tuum, * & benedicta tu, quæ prohi-
buisti me hodie ne irem ad sangui-
nem, & vlciscerer me manu mea.
34 * Alioquin viuit Dominus Deus Is-
rael qui prohibuit me ne malum fa-
cerem tibi: nisi citò venisses in occur-
sum mihi, non remãsisset Nabal vsq;
ad lucem matutinam, mingens ad
35 parietem. * Suscepit ergo Dauid de
manu eius omnia quæ attulerat ei,
dixitque ei: Vade pacificè in domum
tuam, ecce audiui vocem tuam, &
36 honoraui faciem tuã. * Venit autem
Abigail ad Nabal: & ecce erat ei con-
uiuium in domo eius, quasi conui-
uium regis, & cor Nabal iucundum:
erat enim ebrius nimis: & non indi-
cauit ei verbum pusillum aut grande
37 vsque manè. * Diluculo autem cùm
G digessisset vinum Nabal, indicauit ei
vxor sua verba hæc, & emortuum
est cor eius intrinsecus, & factus est
38 est quasi lapis. * Cumq; pertransissent
decẽ dies, percussit Dominus Nabal,

& mortuus eſt. * Quod cùm audiſſet 39
Dauid mortuũ Nabal, ait: Benedictus
Dominus, qui iudicauit cauſam op-
probrij mei de manu Nabal, & ſer-
uum ſuum cuſtodiuit à malo, & ma-
litiam Nabal reddidit Dominus in
caput eius. Miſit ergo Dauid, & lo-
cutus eſt ad Abigail, vt ſumeret eam
ſibi in vxorem. * Et venerunt pueri 40
Dauid ad Abigail in Carmelum, &
locuti ſunt ad eã, dicẽtes: Dauid mi-
ſit nos ad te, vt accipiat te ſibi in vxo-
rem. * Quæ conſurgens adorauit pro- 41
na in terram, & ait: Ecce famula tua
ſit in ancillam, vt lauet pedes ſeruo-
rum domini mei. * Et feſtinauit, & 42
ſurrexit Abigail, & aſcendit ſuper
aſinum, & quinque puellæ ierũt cum
ea, pediſſequę eius, & ſecuta eſt nun-
tios Dauid, & facta eſt illi vxor. * Sed 43
& Achinoam accepit Dauid de Iez-
rael: & fuit vtraque vxor eius. * Saul 44
autem dedit Michol filiam ſuam
vxorem Dauid Phalti, filio Lais, qui
erat de Gallim.

*Sap.13. 19.

CAP. XXVI.

ET * venerunt Ziphæi ad Saul in 1
Gabaa, dicentes: Ecce, Dauid abſ- A
conditus eſt in colle Hachila, quæ eſt
ex aduerſo ſolitudinis. * Et ſurrexit 2
Saul, & deſcendit in deſertum Ziph,
& cum eo tria millia virorũ de ele-
ctis Iſrael, vt quæreret Dauid in de-
ſerto Ziph. * Et caſtrametatus eſt Saul 3
in Gabaa Hachila, quę erat ex aduer-
ſo ſolitudinis in via: Dauid autem
habitabat in deſerto. Videns autem
quòd veniſſet Saul poſt ſe in deſertũ,
* miſit exploratores, & didicit quòd 4
illuc veniſſet certiſſimè. * Et ſurrexit 5
Dauid clàm, & venit ad locum vbi
erat Saul; cumque vidiſſet locum, in
quo dormiebat Saul, & Abner filius
Ner, princeps militiæ eius, & Sau-
lem dormientem in tentorio, & reli-
quum vulgus per circuitum eius, * ait 6
Dauid ad Achimelech Hethæum, &
Abiſai filium Saruiæ, fratrem Ioab,
dicens: Quis deſcendet mecũ ad Saul
in caſtra? Dixitque Abiſai: Ego
deſcendam tecum. * Venerunt ergo 7
Dauid, & Abiſai ad populum nocte,
& inuenerunt Saul iacentem & dor-
mientem in tẽtorio, & haſtam fixam
in terra ad caput eius: Abner autem
& populum dormientes in circuitu B
eius. * Dixitq; Abiſai ad Dauid: Con- 8
cluſit Deus inimicum tuum hodie

in manus tuas: nunc ergo perfodiam
eum lancea in terra, ſemel, & ſecun
9 dò opus non erit. Et dixit Dauid
ad Abiſai: Ne interficias eum: quis
enim extẽdet manum ſuam in chri-
10 ſtum Domini, & innocens erit? * Et
dixit Dauid: Viuit Dominus, quia
niſi Dominus percuſſerit eum, aut
dies eius venerit vt moriatur, aut in
11 prælium deſcendens perierit: * pro-
pitius ſit mihi Dominus ne exten-
dam manum meam in chriſtum Do-
mini. nunc igitur tolle haſtam, quæ
eſt ad caput eius, & ſcyphum aquæ,
12 & abeamus. Tulit igitur Dauid
haſtam, & ſcyphum aquæ, qui erat
ad caput Saul, & abierunt: & non
erat quiſquam, qui videret, & intelli-
geret, & euigilaret, ſed omnes dor-
miebant, quia ſopor Domini irrue-
13 rat ſuper eos. Cumque tranſiſſet
Dauid ex aduerſo, & ſtetiſſet in ver-
tice montis de longè, & eſſet grande
14 interuallum inter eos, * clamauit Da-
uid ad populum, & ad Abner filium
Ner, dicens. Nónne reſpondebis Ab-
ner? Et reſpondens Abner, ait: Quis es
tu, qui clamas, & inquietas regem?
15 * Et ait Dauid ad Abner: numquid
C non vir tu es? & quis alius ſimilis tui
in Iſrael? quare ergo non cuſtodiſti
dominum tuum regem? ingreſſus eſt
enim vnus de turba vt interficeret
16 regem, dominum tuum. * Non eſt
bonum hoc, quod feciſti: viuit Do-
minus, quoniã filij mortis eſtis vos,
qui non cuſtodiſtis dominum ve-
ſtrum, chriſtum Domini. nunc ergo
vide vbi ſit haſta regis, & vbi ſit ſcy-
phus aquæ, qui erat ad caput eius.
17 * Cognouit autem Saul vocẽ Dauid,
& dixit: Nũquid vox hæc tua, fili mi
Dauid? & ait Dauid: Vox mea, do-
18 mine mi rex. * Et ait: Quã ob cauſam
dominus meus perſequitur ſeruum
ſuũ? Quid feci? aut quod eſt malum
19 in manu mea? * Nunc ergo audi, oro,
domine mi rex, verba ſerui tui: Si
Dominus incitat te aduerſum me,
odoretur ſacrificium: ſi autẽ filij ho-
minum, maledicti ſunt in conſpectu
Domini: qui eiecerunt me hodie, vt
D non habitem in hereditate Domini,
20 dicentes: Vade, ſerui dijs alienis. * Et
nũc non effundatur ſanguis meus in
terram corã Domino: quia egreſſus
eſt rex Iſrael vt quærat pulicem vnũ,
ſicut perſequitur perdix in mõtibus.
21 Et ait Saul: Peccaui, reuertere fili

mi

mi Dauid: nequaquam enim vltrà
tibi malefaciã, eo quòd pretiosa fue-
rit anima mea in oculis tuis hodie:
apparet enim quòd stultè egerim,
& ignorauerim multa nimis. * Et re- 22
spondens Dauid, ait: Ecce hasta regis:
transeat vnus de pueris regis, & tollat
ea ll. * Dominus autem retribuet vni- 23
cuique secundùm iustitiam suam, &
fidem: tradidit enim te Dominus ho-
die in manum meam, & nolui exten-
dere manum meam in christum Do-
mini. * Et sicut magnificata est anima 24
tua hodie in oculis meis, sic ma-
gnificetur anima mea in oculis Do-
mini, & liberet me de omni angustia.
* Ait ergo Saul ad Dauid: Benedictus 25
tu fili mi Dauid: & quidem faciens
facies, & potens poteris. Abiit autem
Dauid in viam suã, & Saul reuersus
est in locum suum.

CAP. XXVII.

ET ait Dauid in corde suo: Ali- 1
quãdo incidam vna die in manus A
Saul: nónne melius est vt fugiam, &
saluer in Terra Philisthinorũ, vt de-
speret Saul, cesséteque me quærere in
cunctis finibus Israel? fugiam ergo
manus eius. * Et surrexit Dauid, & 2
abiit ipse, & sexcenti viri cum eo, ad
Achis filium Maoch regem Geth. * Et 3
habitauit Dauid cum Achis in Geth;
ipse & viri eius; vir & domus eius; &
Dauid, & duæ vxores eius, Achinoã
Iezrahelitis, & Abigail vxor Nabal
Carmeli. * Et nunciatum est Sauli quòd 4
fugisset Dauid in Geth, & non addi- B
dit vltrà quærere eum. * Dixit autem 5
Dauid ad Achis: Si inueni gratiam in
oculis tuis, detur mihi locus in vna
vrbiũ regionis huius, vt habitem ibi:
cur enim manet seruus tuus in ciui-
tate regis tecũ? * Dedit itaque ei Achis 6
in die illa Siceleg: propter quam cau-
sam facta est Siceleg regum Iuda, vs-
que in diem hanc. * Fuit autem nu- 7
merus dierum, quibus habitauit Da-
uid in regione Philisthinorũ, quat-
tuor mensium. * Et ascẽdit Dauid, & 8
viri eius, & agebãt prædas de Gessuri, C
& de Gerzi, & de Amalecitis: hi enim
pagi habitabãtur in terra antiquitus,
euntibus Sur vsque ad Terram Ægy-
pti. * Et percutiebat Dauid omnem 9
terram, nec relinquebat viuentem vi-
rum & mulierem: tollensque oues, &
boues, & asinos, & camelos, & vestes,
reuertebatur, & veniebat ad Achis.
* Dicebat autem ei Achis: In quem ir- 10

ruisti hodie? Respõdebat Dauid con-
tra meridiem Iudæ, & contra meri-
D diem Ierameel, & contra meridiem
11 Ceni. * Virum & mulierem non
viuificabat Dauid, nec adducebat in
Geth, dicens: Ne fortè loquantur ad-
uersum nos: Hæc fecit Dauid: & hoc
erat decretum illi omnibus diebus
quibus habitauit in regione Phili-
12 sthinorum. * Credidit ergo Achis Da-
uid, dicens: Multa mala operatus est
contra populum suum Israel: erit
igitur mihi seruus sempiternus.

CAP. XXVIII.

1 FActum est autem in diebus illis,
A congregauerũt Philisthiim agmi-
na sua, vt præpararentur ad bellum
contra Israel: dixitque Achis ad Da-
uid: Sciens nunc scito, quoniam me-
cum egredieris in castris tu, & viri
tui. * Dixitque Dauid ad Achis: Nũc
scies quæ facturus est seruus tuus. Et
ait Achis ad Dauid: Et ego custodem
capitis mei ponam te cunctis diebus.
3 * *Samuel autem mortuus est, plan- *Sup. 25.
xitque eum omnis Israel, & sepelie- a. 1.
runt eum in Ramatha vrbe sua. Et Eccli. 46.
Saul abstulit magos, & hariolos de d. 23.
4 terra. * Congregatique sunt Phili-
sthiim, & venerunt, & castrametati
sunt in Sunam: congregauit autem
& Saul vniuersum Israel, & venit in
5 in Gelboe. * Et vidit Saul castra Phi-
listhiim, & timuit, & expauit cor
6 eius nimis. * Consuluitque Domi-
num, & non respondit ei neque
B per somnia, neque per sacerdotes, ne-
7 que per prophetas. * Dixitque Saul
seruis suis: Quærite mihi mulierem
habentem *pythonem, & vadam ad *Leuit. 20.
eam, & sciscitabor per illam. Et dixe- d. 27
runt serui eius ad eum: Est mulier Deut. 18.
8 pythonem habens in Endor. * Muta- b. 11
uit ergo habitum suum: vestitusque Act. 16.
est aliis vestimentis, & abiit ipse, & c. 16.
duo viri cum eo, veneruntque ad
mulierem nocte, & ait illi: Diuina
mihi in pythone, & suscita mihi quẽ
9 dixero tibi. * Et ait mulier ad eum:
C Ecce, tu nosti quanta fecerit Saul, &
quomodo erasèrit magos & hario-
los de terra: quare ergo insidiaris
10 animæ meæ, vt occidar? * Et iurauit
ei Saul in Domino, dicens: Viuit Do-
minus, quia non eueniet tibi quidquã
11 mali propter hanc rem. * Dixitque ei
mulier: Quem suscitabo tibi? Qui
12 ait: Samuelem mihi suscita. * Cùm
autem vidisset mulier Samuelem, ex-

clama-

clamauit voce magna, & dixit ad
Saul: Quare imposuisti mihi? Tu es
13 enim Saul. * Dixitque ei rex: Noli ti-
mere. quid vidisti? Et ait mulier ad
Saul: Deos vidi ascendentes de terra.
14 * Dixitque ei: Qualis est forma eius?
C Quae ait: Vir senex ascendit, & ipse
amictus est pallio. Et intellexit Saul
quòd Samuel esset, & inclinauit se
super faciem suam in terra, & adora-
15 uit. Dixit autem Samuel ad Saul:
* Eccli. 45. d. 23 * Quare inquietasti me vt suscitarer?
Et ait Saul: Coarctor nimis: siquidem
Philisthiim pugnant aduersum me,
& Deus recessit à me, & exaudire me
noluit neque in manu prophetarum,
neque per somnia: vocaui ergo te, vt
16 ostenderes mihi quid faciam. * Et ait
Samuel: Quid interrogas me, cùm
Dominus recesserit à te, & transierit
17 ad aemulum tuum? * Faciet enim tibi
Dominus sicut locutus est in manu
mea, & scindet regnũ tuum de manu
tua, & dabit illud proximo tuo Da-
18 uid: * quia non obedisti voci Domi-
ni, neque fecisti iram furoris eius in
Amalec. idcirco quod pateris, fecit tibi
19 Dominus hodie. * Et dabit Dominus
D etiam Israel tecum in manus Phili-
sthiim: cras autem tu & filij tui me-
cum eritis: sed & castra Israel tradet
20 Dominus in manus Philisthiim. * Sta-
E timque Saul cecidit porrectus in ter-
ram extimuerat enim verba Samue-
lis, & robur non erat in eo, quia non
21 comederat panem tota die illa. * In-
gressa est itaque mulier illa ad Saul,
(cõturbatus enim erat valde) dixitq;
ad eum: Ecce obediuit ancilla tua vo-
ci tuae, & posui animã meam in ma-
nu mea: & audiui sermones tuos,
22 quos locutus es ad me. * Nunc igi-
tur audi & tu vocem ancillae tuae, &
ponam coram te buccellam panis, vt
comedens conualescas, & possis iter
23 agere. * Qui renuit, & ait: Non com-
edam. Coegerũt autem eum serui sui
& mulier, & tandem audita voce eo-
rum surrexit de terra, & sedit super
24 lectum. * Mulier autem illa habebat
vitulum pascualem in domo, & fe-
stinauit, & occidit eum: tollensque
farinam, miscuit eam, & coxit azy-
25 ma, * & posuit ante Saul & ante ser-
uos eius. Qui cùm comedissent, sur-
rexerunt, & ambulauerunt per to-
tam noctem illam.

CAP. XXIX.

1 Congregata sunt ergo Philisthiim
A vniuersa agmina in Aphec: sed &
Israel castrametatus est super fon-
2 tem, qui erat in Iezrahel. * Et satra-
pae quidem Philisthiim incedebant in
centuriis & millibus: Dauid autem
& viri eius erant in nouissimo agmi-
3 ne cum Achis. * Dixeruntque prin-
cipes Philisthiim ad Achis: Quid si-
bi volunt Hebraei isti? Et ait Achis
ad principes Philisthiim: Num igno-
ratis Dauid, qui fuit seruus Saul re-
gis Israel, & est apud me multis die-
bus, vel annis, & non inueni in eo
quidquam ex die qua transfugit ad
4 me, vsque ad diem hanc? * Irati sunt
B autem aduersus eum principes Phi-
listhiim, & dixerunt ei: Reuertatur
vir iste, & sedeat in loco suo, in quo
constituisti eum, & non descendat
nobiscum in praelium, ne fiat nobis
aduersarius, cùm praeliari coeperimus:
quomodo enim aliter poterit placare
dominum suum, nisi in capitibus no-
5 stris? * Nónne iste est Dauid, cui can-
tabant in choris, dicentes: Percussit
Saul in millibus suis, & Dauid in de-
6 cẽ millibus suis? * Vocauit ergo Achis
C Dauid, & ait ei: Viuit Dominus, quia
rectus es tu, & bonus in conspectu
meo: & exitus tuus, & introitus tuus
mecum est in castris: & non inueni in
te quidquam mali ex die qua venisti
ad me, vsq; in diem hanc: sed satrapis
7 non places. * Reuertere ergo, & vade
in pace, & non offendas oculos satra-
8 parum Philisthiim. * Dixitque Da-
uid ad Achis: Quid enim feci, & quid
inuenisti in me seruo tuo à die qua
fui in conspectu tuo vsque in diem
D hanc, vt nõ veniam, & pugnem con-
9 tra inimicos domini mei regis? * Re-
spondens autem Achis, locutus est ad
Dauid: Scio quia bonus es tu in ocu-
lis meis, sicut Angelus Dei: sed prin-
cipes Philisthinorum dixerunt: Non
10 ascendet nobiscum in praelium. * Igi-
tur consurge manè tu, & serui domi-
ni tui, qui venerũt tecum: & cùm de
nocte surrexeritis, & coeperit dilucef-
11 cere, pergite. * Surrexit itaque de no-
cte Dauid ipse & viri eius, vt profici-
scerentur manè, & reuerterentur ad
Terram Philisthiim: Philisthiim au-
tem ascenderunt in Iezrahel.

F G H

* 1. Par. 12. d. 19

1. Par. 12. d. 20

CAP. XXX.

CVmq; venissent Dauid & viri 1
eius in Sicelег die tertia, Amale- A
citæ impetum fecerant ex parte au-
strali in Siceleg, & percusserant Sice-
leg, & succéderant eam igni. * Et ca- 2
ptiuas duxerant mulieres ex ea, à mi-
nimo vsq; ad magnũ: & non interfe-
cerant quemquam, sed secum duxe-
rant, & pergebãt itinere suo. * Cùm 3
ergo venisset Dauid & viri eius ad ci-
uitatem, & inuenissent eam succen-
sam igni, & vxores suas, & filios
suos, & filias ductas esse captiuas,
* leuauerunt Dauid & populus qui 4
erat cum eo voces suas, & planxerũt
donec deficerent in eis lacrymæ. * Si- 5
quidem & duæ vxores Dauid capti- B
uæ ductæ fuerãt, Achinoam Iezrahe-
lites, & Abigail vxor Nabal Carme-
li. Et contristatus est Dauid valde: 6
volebat enim eum populus lapidare,
quia amara erat anima vniuscuiusq;
viri super filiis suis, & filiabus: con-
fortatus est autem Dauid in Domino
Deo suo. * Et ait ad Abiathar sacer- 7
dotem filium Achimelech: Applica
ad me ephod. Et applicauit Abiathar
ephod ad Dauid, * & consuluit Da- 8
uid Dominum, dicens: Persequar la-
trunculos hos, & comprehédam eos,
an non? Dixitq; ei Dominus: Perse-
quere: absq; dubio enim comprehen-
des eos, & excuties prædam. * Abiit 9
ergo Dauid ipse, & sexcenti viri qui
erant cum eo, & venerũt vsq; ad tor- C
rentem Besor: & lassi quidam substi-
terunt. * Persecutus est autem Dauid 10
ipse, & quadringenti viri: substiterant
enim ducenti, qui lassi transire non
poterant torrentem Besor. Et inue- 11
nerunt virum Ægyptium in agro, &
adduxerũt eum ad Dauid: dederũtq;
ei panem vt comederet, & biberet
aquam, * sed & fragmen massæ cari- 12
carum, & duas ligaturas vuæ passæ.
Quę cùm comedisset, reuersus est spi-
ritus eius, & refocillatus est: nõ enim
comederat paně, neq; biberat aquã,
tribus diebus & tribus noctibus. * Di- 13
xit itaq; ei Dauid: Cuius es tu? vel
vnde? & quò pergis? Qui ait: Puer
Ægyptius ego sum, seruus viri Ama-
lecitæ: dereliquit autem me dominus D
meus, quia ægrotare cœpi nudiuster-
tius. * Siquidem nos erupimus ad au- 14
stralem plagam Cerethi, & cõtra Iu-
dam, & ad Meridiem Caleb, & Sice-
leg succédimus igni. Dixitq; ei Da- 15
uid: Potes me ducere ad cuneũ istum?
Qui ait: Iura mihi per Deum, quòd
non occidas me, & non tradas me in
manus domini mei, & ego ducam te
ad cuneum istum. Et iurauit ei Da-
16 uid. * Qui cùm duxisset eum, ecce il-
li discũbebant super faciem vniuersæ
terræ comedẽtes & bibentes, & quasi
festum celebrantes diem, pro cun-
cta præda, & spoliis quæ ceperant de
Terra Philisthum, & de Terra Iuda
17 * Et percussit eos Dauid à vespere v∫-
E que ad vesperã alterius diei, & non
euasit ex eis quisquam, nisi quadrin-
genti viri adolescentes, qui ascende-
18 rant camelos, & fugerant. Eruit er-
go Dauid omnia, quæ tulerant Ama-
19 lecitę, & duas vxores suas eruit. * Nec
defuit quidquã à paruo vsq; ad ma-
gnum, tam de filiis quàm de filiabus,
& de spoliis, & quæcumq; rapuerant
20 omnia reduxit Dauid. * Et tulit vni-
uersos greges & armenta, & minauit
ante faciem suam: dixeruntque: Hæc
21 est præda Dauid. * Venit autem Da-
uid ad ducẽtos viros, qui lassi substi-
terant, nec sequi potuerant Dauid, &
residere eos iusserat in torrente Be-
sor: qui egressi sunt obuiam Dauid,
F & populo qui erat cum eo. Accedens
autem Dauid ad populum, salutauit
22 eos pacificè. * Respondensq; omnis
vir pessimus, & iniquus de viris, qui
ierant cum Dauid, dixit: Quia non
venerunt nobiscum, non dabimus eis
quidquam de præda, quam eruimus:
sed sufficiat vnicuiq; vxor sua & fi-
lii: quos cùm acceperint, recedant.
23 * Dixit autem Dauid: Non sic facietis
fratres mei de his, quæ tradidit nobis
Dominus, & custodiuit nos, & dedit
latrunculos, qui eruperant aduersum
24 nos, in manus nostras: * nec audiet
vos quisquam super sermone hoc.
æqua enim pars erit descendentis ad
G prælium, & remanentis ad sarcinas,
25 & similiter diuident. * Et factum est
hoc ex die illa, & deinceps constitu-
tum & præfinitum, & quasi lex in
26 Israel vsq; in diem hanc. Venit er-
go Dauid in Siceleg, & misit dona de
præda senioribus Iuda proximis suis,
dicens: Accipite benedictionem de
27 præda hostium Domini: * His, qui
erant in Bethel, & qui in Ramoth ad
28 Meridiem, & qui in Iether, * & qui in
Aroer, & qui in Sephamoth, & qui
29 in Esthamo, * & qui in Racal, &
qui in vrbibus Ierameel, & qui in vr-

bibus

10 bibus Ceni, * & qui in Atama, & qui
11 in lacu Asan, & qui in Athach, * &
qui in Hebron, & reliquis qui erant
in his locis, in quibus commoratus
fuerat Dauid ipse, & viri eius.

CAP. XXXI.

1 PHilisthiim autem pugnabant ad-
A uersum Israel: & fugerunt viri Is-
rael ante faciem Philisthiim, & ceci-
derunt interfecti in monte Gelboe.
2 *a Irrueruntq; Philisthiim in Saul,
& in filios eius, & percusserũt Iona-
than, & Abinadab, & Melchisua fi-
3 lios Saul, * totumq; pondus prælij
versum est in Saul: & consecuti sunt
eum viri sagittarij, & vulneratus est
4 vehementer à sagittariis. * b Dixitq;
Saul ad armigerum suum: Euagina
gladium tuum, & percute me: ne for-
te veniant incircumcisi isti, & interfi-
B ciant me, illudẽtes mihi. Et noluit ar-
miger eius: fuerat enim nimio terrore
perterritus. arripuit itaq; Saul gladiũ,
5 & irruit super eum. * Quod cùm vi-
disset armiger eius, videlicet quòd
mortuus esset Saul, irruit etiam ipse
super gladium suum, & mortuus est
6 cum eo. Mortuus est ergo Saul, &
tres filij eius, & armiger illius, & vni-
7 uersi viri eius in die illa pariter. * Vi-
C dentes autẽ viri Israel, qui erant trans
uallem, & trans Iordanem, quòd fu-
gissent viri Israelitæ, & quòd mor-
tuus esset Saul, & filij eius, reliquе-
runt ciuitates suas, & fugerunt: vene-
runtque Philisthiim, & habitaue-
8 runt ibi * Facta autem die altera, ve-
nerunt Philisthiim, vt spoliarent inter-
fectos, & inuenerunt Saul & tres fi-
lios eius iacentes in monte Gelboe.
9 * Et præciderunt caput Saul, & spo-
liauerunt eum armis: & miserunt in
Terram Philisthinorum per circui-
tum, vt annunciaretur in tẽplo ido-
10 lorum, & in populis. * Et posuerunt
arma eius in templo Astaroth, corpus
verò eius suspenderũt in muro Beth-
11 san. * a Quod cùm audissent habita-
tores Iabes Galaad, quæcumq; fece-
12 rant Philisthiim Saul, * surrexerunt
omnes viri fortissimi, & ambulaue-
runt tota nocte, & tulerunt cadauer
Saul, & cadauera filiorum eius de
muro Bethsan: veneruntque Iabes
13 Galaad, & combusserunt ea ibi: * &
tulerunt ossa eorum, & sepelierunt in
nemore Iabes, & ieiunauerunt se-
ptem diebus.

*a 1. Par. 10. a. 1

*b 1. Par. 10. b. 4

*a 2. Reg. 2. a. 4

LIBER SECVNDVS SAMVELIS.

QVEM NOS SECVNDVM REGVM DICIMVS.

CAPVT PRIMVM.

1 FACTVM est autem, postquam
A mortuus est Saul, vt Dauid re-
uerteretur à cæde Amalec, &
2 maneret in Siceleg duos dies. * In die
autem tertia apparuit homo veniens
de castris Saul veste conscissa, & pul-
uere conspersus caput: & vt venit ad
Dauid, cecidit super faciem suam,
3 & adorauit. * Dixitq; ad eum Da-
uid: Vnde venis? Qui ait ad eum: De
4 castris Israel fugi. * Et dixit ad eum
Dauid: Quod est verbum quod fa-
ctum est? indica mihi. Qui ait: Fugit
populus ex prælio, & multi corruen-
tes è populo mortui sunt: sed & Saul
& Ionathas filius eius interierunt.
5 Dixitque Dauid ad adolescentem,
qui nunciabat ei: Vnde scis quia mor-
tuus est Saul, & Ionathas filius eius?
6 * Et ait adolescens, qui nunciabat ei:
Casu veni in montem Gelboe, &
Saul incũbebat super hastam suam:
porrò currus & equites appropin-
7 quabant ei, * & conuersus post ter-
B gum suum, vidensque me vocauit.
8 Cui cùm respondissem: Adsum: * di-
xit mihi: Quisnam es tu? Et aio ad
9 eum: Amalecites ego sum. * Et locu-
tus est mihi: Sta super me, & interfice
me: quoniam tenent me angustiæ, &
adhuc tota anima mea in me est.
10 * Stansque super eum, occidi illum:
sciebam enim quòd viuere non po-
terat post ruinam: & tuli diadema
quod erat in capite eius, & armillam
de brachio illius, & attuli ad te domi-
11 num meum huc. Apprehendens au-
tem Dauid vestimẽta sua scidit, om-
12 nesq; viri, qui erãt cum eo, * & plan-
xerunt, & fleuerunt, & ieiunauerunt
vsq; ad vesperã super Saul, & super
Ionathan filium eius, & super popu-
lum Domini, & super domum Israel,
13 eo quòd corruissent gladio. Dixitq;
Dauid ad iuuenem qui nũciauerat ei:
Vnde es tu? Qui respondit: Filius ho-
minis aduenæ Amalecitæ ego sum.
14 * Et ait ad eum Dauid: a Quare nõ ti-
C muisti mittere manum tuam vt occi-

*a Ps. 104. b. 15

derǫ christum Domini? * Vocansq; 15
Dauid vnum de pueris suis, ait: Accedens irrue in eum. Qui percussit illum, & mortuus est. * Et ait ad eum 16
Dauid: Sanguis tuus super caput tuũ: os enim tuum locutum est aduersum te, dicens: Ego interfeci christum
Domini. ¶Planxit autẽ Dauid plan- 17
ctum huiuscemodi super Saul, & super Ionathan filium eius, (* & præce- 18
pit vt docerent filios Iuda arcum, sicut scriptum est in Libro iustorum.)
Et ait: Considera Israel pro his, qui mortui sunt super excelsa tua vulnerati. * Inclyti, Israel, super montes 19
tuos interfecti sunt: quo modo ceciderunt fortes? * Nolite annunciare in 20
Geth, neque annuncietis in compitis D
Ascalonis: ne fortè lætetur filiæ Philisthiim, ne exultent filię incircumcisorum. * Montes Gelboe, nec ros, nec 21
pluuia veniant super vos, neque sint agri primitiarum: quia ibi abiectus est clypeus fortium, clypeus Saul, quasi
non esset vnctus oleo. ¶A sanguine 22
interfectorum, ab adipe fortium, sagitta Ionathæ nũquam rediit retrorsum. & gladius Saul non est reuersus
inanis. * Saul & Ionathas amabiles, 23
& decori in vita sua, in morte quoque non sunt diuisi: aquilis velociores, leonibus fortiores. * Filiæ Israel 24
super Saul flete, qui vestiebat vos coccino in deliciis, qui præbebat ornamenta aurea cultui vestro. * Quo 25
modo ceciderunt fortes in prælio? Ionathas in excelsis tuis occisus est?
* Doleo super te frater mi Ionatha 26
decore nimis, & amabilis super amorem mulierum. Sicut mater vnicum amat filium suum, ita ego te diligebam. * Quo modo ceciderunt robu- 27
sti, & perierunt arma bellica?

CAP. II.

IGitur post hæc consuluit Dauid 1
Dominum, dicens: Num ascen- A
dam in vnam de ciuitatibus Iuda? Et ait Dominus ad eum: Ascende. Dixitque Dauid: Quò ascendam? Et
respondit ei: In Hebron. * Ascen- 2
dit ergo Dauid, & duæ vxores eius, Achinoam Iezraelites, & Abigail vxor
Nabal Carmeli: * sed & viros, qui 3
erant cum eo, duxit Dauid singulos cum domo sua: & manserunt in oppidis Hebron. * ᵃ Veneruntque viri 4
Iuda, & vnxerunt ibi Dauid, vt regnaret super domum Iuda. ¶Et nunciatum est Dauid, quòd viri Iabes

ᵃ 1. Mac. 2. f. 57

5 Galaad sepelissent Saul. * Misit ergo Dauid nuncios ad viros Iabes Galaad, dixitque ad eos: Benedicti vos Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum domino vestro Saul, & se-
6 pelistis eum. * Et nunc retribuet vo-
B bis quidem Dominus misericordiam & veritatem: sed & ego reddam gratiam, eo quòd fecistis verbum istud.
7 * Confortentur manus vestræ, & estote filij fortitudinis: licet enim mortuus sit dominus vester Saul, tamen me vnxit domus Iuda in regem
8 sibi. ¶Abner autem filius Ner princeps exercitus Saul tulit Isboseth filium Saul, & circumduxit eum per
9 castra, * regemque constituit super Galaad & super Gessuri, & super Iezrael, & super Ephraim, & super Beniamin, & super Israel vniuersum.
10 * Quadraginta annorum erat Isboseth filius Saul cùm regnare cœpisset super Israel, & duobus annis re-
C gnauit: sola autem domus Iuda se-
11 quebatur Dauid. * Et fuit numerus dierum, quos commoratus est Dauid, imperans in Hebron super domum Iuda, septem annorum, & sex
12 mensium. ¶Egressusq; est Abner filius Ner, & pueri Isboseth filij Saul
13 de castris in Gabaon. * Porrò Ioab filius Saruiæ, & pueri Dauid egressi sunt, & occurrerũt eis iuxta piscinam Gabaon. Et cùm in vnum conuenissent, è regione sederũt: hi ex vna par-
14 te piscinæ, & illi ex altera. * Dixitque Abner ad Ioab: Surgant pueri, & ludant coram nobis. Et respondit Ioab:
15 Surgant. * Surrexerũt ergo, & transierunt numero duodecim de Beniamin, ex parte Isboseth filij Saul, &
16 duodecim de pueris Dauid. * Appre-
D hensoq; vnusquisque capite compa- ris sui, defixit gladium in latus contrarij, & ceciderunt simul. vocatumque est nomen loci illius: Ager robu-
17 storum in Gabaon. * Et ortum est bellum durum satis in die illa: fugatusq. est Abner, & viri Israel à pue-
18 ris Dauid. ¶Erant autem ibi tres filij Saruiæ, Ioab, & Abisai, & Asael: porrò Asael cursor velocissimus fuit, quasi vnus de capreis, quæ morantur
19 in siluis. * Persequebatur autem Asael Abner, & non declinauit ad dexteram neq; ad sinistram omittens per-
20 sequi Abner. * Respexit itaque Abner post tergum suum, & ait: Tune es Asael? Qui respondit: Ego sum.

* Di-

* Dixitque ei Abner: Vade ad dex- 21
tram, siue ad sinistram, & appre- E
hende vnum de adolescentibus, &
tolle tibi spolia eius. Noluit autem
Asael omittere quin vrgeret eum.
Rursumque locutus est Abner ad 22
Asael: recede, noli me sequi, ne com-
pellar confodere te in terram, & le-
uare non potero faciem meam ad
Ioab fratrem tuum. * Qui audire 23
contempsit, & noluit declinare: per-
cussit ergo eum Abner auersa hasta
in inguine, & transfodit, & mortuus
est in eodem loco: omnesque qui
transibant per locum illum, in quo
ceciderat Asael, & mortuus erat, sub-
sistebant. * Persequentibus autem 24
Ioab, & Abisai fugientem Abner, F
sol occubuit: & venerunt vsque ad
Collem aquæ ductus, qui est ex ad-
uerso vallis itineris deserti in Ga-
baon. * Congregatique sunt filij Ben- 25
iamin ad Abner: & conglobati in
vnum cuneum, steterunt in summi-
tate tumuli vnius. * Et exclamauit 26
Abner ad Ioab, & ait: Num vsque
ad internecionem tuus mucro deseæ-
uiet? an ignoras quòd periculosa sit
desperatio? vsquequo non dicis po-
pulo vt omittat persequi fratres suos?
* & ait Ioab: Viuit Dominus, si lo- 27
cutus fuisses, manè recessisset po-
pulus persequens fratrem suum. * In- 28
tonuit ergo Ioab buccina, & stetit G
omnis exercitus, nec persecuti sunt
vltrà Israel, neque inierunt certamen.
* Abner autem & viri eius abierunt 29
per campestria tota nocte illa: &
transierũt Iordanem, & lustrata om-
ni Beth horon, venerunt ad castra.
Porrò Ioab reuersus, omisso Ab- 30
ner, congregauit omnem populum:
& defuerunt de pueris Dauid de-
cem & nouem viri, excepto Asaele.
* Serui autem Dauid percusserunt de 31
Beniamin, & de viris, qui erant cum
Abner trecentos sexaginta, qui &
mortui sunt. * Tuleruntque Asael, 32
& sepelierunt eum in sepulchro pa-
tris sui in Bethlehem: & ambulaue-
runt tota nocte Ioab & viri qui erãt
cum eo, & in ipso crepusculo perue-
nerunt in Hebron.

CAP. III.

Facta est ergo longa concertatio 1
inter domum Saul, & inter do- A
mum Dauid: Dauid proficiscens, &
semper seipso robustior, domus au-
2 tem Saul decrescens quotidie. * Na- 1. Par. 3. a. 1
tique sunt filij Dauid in Hebron:
fuitque primogenitus eius Amnon
3 de Achinoam Iezraelitide. * Et post
eum Cheleab de Abigail vxore Na-
bal Carmeli: porrò tertius Absalõ
filius Maacha filiæ Tholmai regis
4 Gessur. * Quartus autem Adonias,
filius Hagghit: & quintus Saphathia,
5 filius Abital. * Sextus quoque Ie-
thraam de Egla vxore Dauid. hi na-
6 ti sunt Dauid in Hebron. Cum er-
go esset prælium inter domum Saul
& domum Dauid, Abner filius Ner
7 regebat domum Saul. * Fuerat au-
tem Sauli concubina nomine Res-
B pha, filia Aia. Dixitque Isboseth ad
8 Abner: * Quare ingressus es ad con-
cubinam patris mei? Qui iratus ni-
mis propter verba Isboseth, ait: Nũ-
quid caput canis ego sum aduersum
Iudam hodie, qui fecerim misericor-
diam super domum Saul patris tui,
& super fratres & proximos eius,
& non tradidi te in manus Dauid,
& tu requisisti in me quod argueres
9 pro muliere hodie? * Hæc faciat Deus
Abner, & hæc addat ei, nisi quomo-
do iurauit Dominus Dauid, sic fa-
10 ciam cum eo, * vt transferatur re-
gnum de domo Saul, & eleuetur
thronus Dauid super Israel, & su-
per Iudam, à Dan vsque Bersabee.
11 * Et non potuit respondere ei quid-
12 quam, quia metuebat illum. Mi-
sit ergo Abner nuncios ad Dauid pro
se dicentes: Cuius est terra? Et vt lo-
querentur: Fac mecum amicitias, &
erit manus mea tecum, & reducam
13 ad te vniuersum Israel. * Qui ait:
Optimè: ego faciam tecum amicitias:
sed vnam rem peto à te, dicens: Non
videbis faciem meam antequam ad-
C duxeris Michol filiam Saul: & sic
14 venies, & videbis me. * Misit autem
Dauid nuncios ad Isboseth filium
Saul, dicens: * Redde vxorem meam 1. Reg. 18. g. 27
Michol, quam despondi mihi cen-
15 tum præputiis Philisthijm. * Misit er-
go Isboseth, & tulit eam à viro suo
16 Phaltiel, filio Lais. * Sequebaturque
eam vir suus, plorans vsque Bahu-
rim: & dixit ad eum Abner: Vade,
17 & reuertere. Qui reuersus est. Ser-
monem quoque intulit Abner ad se-
niores Israel, dicẽs: Tam heri quàm
nudiustertius quærebatis Dauid vt
18 regnaret super vos. * Nunc ergo fa-
cite: quoniam Dominus locutus est

ad Dauid, dicens: In manu serui mei
Dauid saluabo populum meum Is-
rael de manu Philisthum, & omnium D
inimicorum eius. * Locutus est autem 19
Abner etiam ad Beniamin. Et abiit vt
loqueretur ad Dauid in Hebron om-
nia quæ placuerant Israeli, & vniuer-
so Beniamin. * Venitque ad Dauid 20
in Hebron cum viginti viris: & fecit
Dauid Abner, & viris eius qui vene-
rant cum eo, conuiuium. * Et dixit 21
Abner ad Dauid: Surgam, vt con-
gregem ad te dominum meum re-
gem omnem Israel, & ineam tecum
fœdus, & imperes omnibus, sicut de-
siderat anima tua. Cùm ergo dedu-
xisset Dauid Abner, & ille iisset in pa-
ce, * statim pueri Dauid, & Ioab ve- 22
nerunt, cæsis latronibus, cum præda
magna nimis: Abner autem non erat
cum Dauid in Hebron, quia iam di-
miserat eum, & profectus fuerat in
pace. * Et Ioab, & omnis exercitus, 23
qui erat cum eo, posteà venerunt:
nunciatum est itaque Ioab à narran-
3 Reg. 2. a. 5 tibus: * Venit Abner filius Ner ad re- E
gem, & dimisit eum, & abiit in pace.
* Et ingressus est Ioab ad regem, & 24
ait: Quid fecisti? Ecce venit Abner ad
te: quare dimisisti eum, & abiit & re-
cessit? * ignoras Abner filium Ner, 25
quoniam ad hoc venit ad te vt deci-
peret te, & sciret exitum tuum, & in-
troitum tuum, & nosset omnia quæ
agis? * Egressus itaque Ioab à Dauid, 26
misit nuncios post Abner, & reduxit
eum à cisterna Sira, ignorante Da-
uid. * Cumque rediisset Abner in 27
Hebron, seorsum adduxit eum Ioab
ad medium portæ, vt loqueretur ei,
in dolo: & percussit illum ibi in in-
guine, & mortuus est in vltionem
sanguinis Asael fratris eius. * Quod 28
cum audisset Dauid rē iam gestam,
ait: Mundus ego sum, & regnū meum
apud Dominum vsque in sempiter-
num à sanguine Abner filij Ner, * & 29
veniat super caput Ioab, & super om- F
nem domum patris eius: nec deficiat
de domo Ioab fluxum seminis susti-
nens, & leprosus, & tenens fusum,
& cadens gladio, & indigens pane.
* Igitur Ioab & Abisai frater eius in- 30
terfecerunt Abner, eo quòd occidis-
set Asael fratrem eorum in Gabaon
in prælio. * Dixit autem Dauid ad 31
Ioab, & ad omnem populum, qui
erat cum eo: Scindite vestimenta ve-
stra, & accingimini saccis, & plan-
gite ante exequias Abner. porrò rex
32 Dauid sequebatur feretrum. * Cum-
que sepelissent Abner in Hebron, le-
uauit rex Dauid vocem suam, & fle-
uit super tumulum Abner: fleuit au-
33 tem & omnis populus. * Plangensque
rex & lugens Abner, ait: Nequaquam
vt mori solent ignaui, mortuus est
34 Abner. * Manus tuæ ligatæ non sunt,
& pedes tui non sunt compedibus
aggrauati: sed sicut solent cadere co-
ram filiis iniquitatis, sic corruisti.
G Congeminansque omnis populus fle-
35 uit super eum. * Cumque venisset
vniuersa multitudo cibum capere cū
Dauid, clara adhuc die iurauit Da-
uid, dicens: Hæc faciat mihi Deus,
& hæc addat, si ante occasum solis
gustauero panē vel aliud quidquam.
36 * Omnisque populus audiuit, & placue-
runt eis cuncta quæ fecit rex in con-
37 spectu totius populi. * & cognouit
omne vulgus, & vniuersus Israel in
die illa quoniam non actum fuisset
à rege vt occideretur Abner filius
38 Ner. * Dixit quoque rex ad seruos
suos: Num ignoratis quoniam prin-
ceps & maximus cecidit hodie in Is-
39 rael? * Ego autem adhuc delicatus,
& vnctus rex: porrò viri isti filij
Saruiæ duri sunt mihi: retribuat
Dominus facienti malum iuxta ma-
litiam suam.

CAP. IIII.

1 AVdiuit autem Isboseth filius Sa-
A ul quòd cecidisset Abner in He-
bron: & dissolutæ sunt manus eius,
omnisque Israel perturbatus est.
2 * Duo autem viri principes latronum
erant filio Saul, nomen vni Baana,
& nomen alteri Rechab, filij Rem-
mon Berothitæ, de filiis Beniamin:
siquidem & Beroth reputata est in
3 Beniamin. * & fugerunt Berothitæ
in Gethaim, fueruntque ibi aduenæ
4 vsque ad tempus illud. * Erat autem
B Ionathæ filio Saul filius debilis pe-
dibus: quinquennis enim fuit, quan-
do venit nuncius de Saul & Ionatha
ex Iezrahel. tollens itaque eum nu-
trix sua, fugit: cumque festinaret vt
fugeret, cecidit, & claudus effectus
est: habuitque vocabulum Miphibo-
5 seth. * Venientes igitur filij Remmon
Berothitæ, Rechab & Baana, ingres-
si sunt feruente die domū Isboseth:
qui dormiebat super stratum suum
meridie. Et ostiaria domus purgans
6 triticum, obdormiuit. * Ingressi sunt

autem

autem domum latenter assumentes
spicas tritici, & percusserunt eum in
inguine Rechab & Baana frater eius,
& fugerunt. * Cùm autem ingressi 7
fuissent domum, ille dormiebat su- C
per lectum suum in conclaui, & per-
cutientes interfecerunt eum: subla-
toque capite eius, abierunt per viam
deserti tota nocte, * & attulerunt ca- 8
put Isboseth ad Dauid in Hebron:
dixeruntque ad regem: Ecce caput
Isboseth filij Saul inimici tui, qui
quærebat animam tuam: & dedit
Dominus domino meo regi vltio-
nem hodie de Saul, & de semine
eius. Respondens autem Dauid Re- 9
chab, & Baana fratri eius, filiis Rem-
mon Berothitæ, dixit ad eos: Viuit
Dominus, qui eruit animam meam
a Sup. 1. b. 14 de omni angustia, * a quoniam eum, 10
qui annunciauerat mihi, & dixerat: D
Mortuus est Saul: qui putabat se pro-
spera nunciare, tenui, & occidi eum
in Siceleg, cui oportebat mercedem
dare pro nuncio. * Quanto magis 11
nunc cùm homines impij interfece-
runt virum innoxium in domo sua,
super lectum suũ, non quæram san-
guinem eius de manu vestra, & au-
feram vos de terra? * Præcepit itaq; 12
Dauid pueris suis, & interfecerunt
eos: præcidentesque manus & pedes
eorum, suspenderunt eos super pisci-
nam in Hebron: caput autem Isbo-
seth tulerunt, & sepelierunt in sepul-
chro Abner in Hebron.

CAP. V.

ET venerunt vniuersæ tribus If- 1
rael ad Dauid in Hebron, dicen- A
a 1 Par. 11. a. 1 tes: a Ecce nos, os tuum, & caro tua
sumus. * Sed & heri & nudiustertius 2
cùm esset Saul rex super nos, tu eras
educens & reducens Israel: dixit au-
tem Dominus ad te: Tu pasces po-
pulum meum Israel, & tu eris dux
super Israel. * Venerunt quoque & 3
seniores Israel ad regem in Hebron,
& percussit cum eis rex Dauid fœ-
dus in Hebron coram Domino: vn-
xeruntque Dauid in regem super If-
rael. * Filius triginta annorum erat 4
b 3. Reg. 2. b. 11. Dauid, cùm regnare cœpisset, b &
quadraginta annis regnauit. * In He- 5
bron regnauit super Iudam septem
annis & sex mensibus: in Ierusalem
autem regnauit triginta tribus annis
super omnem Israel & Iudam. * Et 6
abiit rex, & omnes viri qui erant
cum eo, in Ierusalem, ad Iebusæum
habitatorem terræ: dictumq; est Da-
uid ab eis: Non ingredieris huc, nisi
B abstuleris cæcos & claudos dicen-
tes: Non ingredietur Dauid huc.
7 * Cepit autem Dauid arcem Sion,
8 hæc est ciuitas Dauid. * Proposue-
rat enim Dauid in die illa præmium,
qui percussisset Iebusæum, & tetigis-
set domatum fistulas, & abstulisset
cæcos & claudos odientes animam
Dauid. idcirco dicitur in prouerbio:
Cæcus & claudus non intrabunt in
9 templum. * Habitauit autem Dauid
in arce, & vocauit eam, Ciuitatem
Dauid: & ædificauit per gyrum à
10 Mello & intrinsecus. * Et ingredie-
batur proficiens atque succrescens,
& Dominus Deus exercituum erat
11 cum eo. * a Misit quoque Hiram rex a 1 Par. 14. a. 1
Tyri nuncios ad Dauid, & ligna ce-
drina, & artifices lignorum, artifi-
cesque lapidum ad parietes: & ædi-
12 ficauerunt domum Dauid. * Et cog-
nouit Dauid quoniam confirmasset
eum Dominus regem super Israel, &
C quoniam exaltasset regnum eius su-
13 per populum suum Israel. * b Acce- b 1 Par. 3. a. 5
pit ergo Dauid adhuc concubinas &
vxores de Ierusalem, postquam ve-
nerat de Hebron: natique sunt Da-
14 uid & alij filij & filiæ: * & hæc no-
mina eorum, qui nati sunt ei in Ieru-
salem, Samua, & Sobab, & Nathan,
15 & Salomon, * & Iebahar, & Elisua,
16 & Nepheg, * & Iaphia, & Elisama,
17 & Elioda, & Eliphaleth. * Audierũt
ergo Philisthiim quòd vnxissent Da-
uid in regem super Israel: & ascen-
derũt vniuersi vt quærerent Dauid:
quod cùm audisset Dauid, descendit
18 in præsidium. * a Philisthiim autem a 1 Par. 14. b. 10
venientes diffusi sunt in Valle Ra-
19 phaim. * & consuluit Dauid Domi-
num, dicens: Si ascendam ad Phili-
sthiim? & si dabis eos in manu mea?
Et dixit Dominus ad Dauid: Ascen-
de, quia tradens dabo Philisthiim in
20 manu tua. * b Venit ergo Dauid in b Isa. 28. b. 21.
D Baal Pharasim, & percussit eos ibi,
& dixit: Diuisit Dominus inimicos
meos coram me, sicut diuiduntur
aquæ. Propterea vocatum est nomen
21 loci illius, Baal Pharasim. * Et reli-
querunt ibi sculptilia sua: quæ tulit
22 Dauid, & viri eius. * Et addiderunt
adhuc Philisthiim vt ascenderent,
& diffusi sunt in Valle Raphaim.
23 * Cõsuluit autem Dauid Dominum:

Si ascendam contra Philisthæos, &
tradas eos in manus meas? Qui re-
spondit: Non ascendas contra eos,
sed gyra post tergum eorum, & ve-
nies ad eos ex aduerso pyrorum.
* Et cùm audieris sonitum gradien- 24
tis in cacumine pyrorum, tunc inibis
prælium: quia tunc egredietur Domi-
nus ante faciem tuam, vt percutiat
castra Philisthum. * Fecit itaque Da- 25
uid sicut præceperat ei Dominus, &
percussit Philisthum de Gabaa, vsque
dum venias Gezer.

CAP. VI.

CONgregauit autem rursum Da- 1
uid omnes electos ex Israel tri- A
1 Par. 13. 5. ginta millia. * ᵃSurrexitque Dauid, 2
& abiit, & vniuersus populus, qui
erat cum eo de viris Iuda, vt addu-
cerent arcam Dei, super quam inuo-
catum est nomen Domini exerci-
tuum, sedentis in cherubim super
eam. * Et imposuerunt arcam Dei su- 3
per plaustrum nouum: tuleruntque
eam de domo Abinadab, qui erat in
Gabaa: Oza autem, & Ahio filij A-
binadab, minabant plaustrũ nouum.
1 Reg. 7. 2 * ᵇCumque tulissent eam de domo 4
Abinadab, qui erat in Gabaa, custo- D
diens arcam Dei Ahio præcedebat ar-
cam. * Dauid autem, & omnis Israel 5
ludebant coram Domino in omni-
bus lignis fabrefactis, & citharis &
lyris & tympanis & sistris & cym-
balis. * Postquam autem venerunt 6
ad Aream Nachon, extẽdit Oza ma-
num ad arcam Dei, & tenuit eam:
quoniam calcitrabant boues, & de-
clinauerunt eam. * Iratusq; est indi- 7
gnatione Dominus contra Ozam, & B
percussit eum super temeritate: qui
mortuus est ibi iuxta arcam Dei.
1 Par. 13. 11 * ᶜContristatus est autem Dauid, eo 8
quòd percussisset Dominus Ozam, &
vocatum est nomen loci illius: Per-
cussio Ozæ vsque in diem hanc. * Et 9
extimuit Dauid Dominum in die il-
la, dicens: Quo modo ingredietur
ad me arca Domini? * Et noluit di- 10
uertere ad se arcam Domini in ciui-
tatem Dauid: sed diuertit eam in do-
mum Obededom Gethæi. * Et habi- 11
tauit arca Domini in domo Obed-
edom Gethæi tribus mensibus: & be-
nedixit Dominus Obededom, & om-
1 Par. 15. 25 nem domum eius. * ᵈNunciatumq; 12
est regi Dauid quòd benedixisset D-
ominus Obededom, & omnia eius
propter arcam Dei. Abijt ergo Da-
uid, & adduxit arcam Dei de domo
Obededom in ciuitatem Dauid cum
gaudio: & erant cum Dauid septem
13 chori, & victima vituli. * ᵉCumque ᵉ1 Par. 15. 26
C transcendissent qui portabant arcam
Domini sex passus, immolabat bo-
14 uem & arietem, * & Dauid saltabat
totis viribus ante Dominum. porrò
Dauid erat accinctus ephod lineo.
15 * Et Dauid, & omnis domus Israel
ducebant arcam testamenti Domini,
in iubilo, & in clangore buccinæ.
16 * Cumque intrasset arca Domini in
ciuitatem Dauid, Michol filia Saul
prospiciens per fenestram, vidit re-
gem Dauid subsilientem, atque sal-
tantem coram Domino: & despexit
17 eum in corde suo. * Et introduxerũt
arcam Domini, & imposuerunt eam
in loco suo in medio tabernaculi,
quod tetenderat ei Dauid: & obtulit
Dauid holocausta, & pacifica coram
18 Domino. * Cumq; complesset of-
ferens holocausta & pacifica, bene-
dixit populo in nomine Domini ex-
19 ercituum. * Et partitus est vniuersæ
multitudini Israel tam viro quàm
mulieri singulis collyridam panis
vnam, & assaturam bubulæ carnis
vnam, & similam frixam oleo: &
abiit omnis populus, vnusquisque in
20 domum suam. Reuersusque est Da-
uid vt benediceret domui suæ: &
egressa Michol filia Saul in occursum
Dauid, ait: Quàm gloriosus fuit ho-
die rex Israel discooperiens se ante
ancillas seruorum suorum, & nuda-
tus est, quasi si nudetur vnus de scur-
21 ris. * Dixitque Dauid ad Michol:
Ante Dominum, qui elegit me po-
tiùs quàm patrem tuũ, & quàm om-
nem domum eius, & præcepit mihi
vt essem dux super populũ Domini
22 in Israel, * & ludam, & vilior fiam
plus quàm factus sum: & ero humi-
lis in oculis meis: & cum ancillis, de
quibus locuta es, gloriosior appare-
23 bo. * Igitur Michol filiæ Saul non est
natus filius vsq; in diem mortis suæ.

CAP. VII.

1 FActum est autem cùm sedisset rex
A in domo sua, & Dominus dedis-
set ei requiem vndique ab vniuersis
2 inimicis suis, * dixit ad Nathan pro-
phetam: ᵃVidésne quòd ego habitem ᵃ1 Par. 17. a. 1
in domo cedrina, & arca Dei posita
3 sit in medio pellium? * Dixitq; Na-
than ad regem: Omne quod est in

corde

corde tuo, vade fac: quia Dominus
tecum est. * Factum est autem in illa 4
nocte: & ecce sermo Domini ad Na-
than, dicens: * Vade, & loquere ad 5
seruum meum Dauid: Hæc dicit Do-
minus: Numquid tu ædificabis mihi
domum ad habitandum? * Neque 6
enim habitaui in domo ex die illa,
qua eduxi filios Israel de Terra Æ-
gypti, vsque in diem hanc: sed ambu-
labam in tabernaculo, & in tentorio.
* Per cuncta loca, quæ transiui cum 7
omnibus filiis Israel, nûquid loquens
locutus sum ad vnam de tribubus Is-
rael, cui præcepi, vt pasceret populum
meum Israel, dicens: Quare non ædi-
ficastis mihi domum cedrinam? * Et 8
nunc hæc dices seruo meo Dauid:
Hæc dicit Dominus exercituū: [a]Ego B
tuli te de pascuis sequentem greges,
vt esses dux super populum meum Is-
rael. * & fui tecum in omnibus vbi- 9
cumque ambulasti, & interfeci vni-
uersos inimicos tuos à facie tua: fe-
ciq; tibi nomen grande, iuxta nomen
magnorum, qui sunt in terra. * Et po- 10
nam locum populo meo Israel, &
plantabo eum, & habitabit sub eo, &
non turbabitur amplius: nec addent
filij iniquitatis vt affligant eum sicut
prius, * ex die qua constitui iudices 11
super populum meum Israel: & re-
quiem dabo tibi ab omnibus inimicis
tuis. prædicitq; tibi Dominus, quòd
domum faciat tibi Dominus. * Cum- 12
que completi fuerint dies tui, & dor-
mieris cum patribus tuis, suscitabo
semen tuum post te, quod egredietur
de vtero tuo, & firmabo regnū eius.
* [b]ipse ædificabit domum nomini 13
meo, & stabiliam thronū regni eius
vsque in sempiternum. * [c]Ego ero ei 14
in patrem, & ipse erit mihi in filium:
qui si iniquè aliquid gesserit, arguam
eum in virga virorum, & in plagis
filiorum hominum. * [d]Misericordiam 15
autem meam non auferam ab eo, sic-
ut abstuli à Saul, quem amoui à facie
mea. * Et fidelis erit domus tua, & 16
regnum tuum vsque in æternū ante C
faciem tuam, & [e]thronus tuus erit
firmus iugiter. * Secundùm omnia 17
verba hæc, & iuxta vniuersam visio-
nem istam, sic locutus est Nathan ad
Dauid. * Ingressus est autem rex Da- 18
uid, & sedit coram Domino, & dixit:
Quis ego sum Domine Deus, & quæ
domus mea, quia adduxisti me huc-
usque? * Sed & hoc parum visum est 19
in conspectu tuo Domine Deus, nisi
loquereris etiam de domo serui tui
in longinquum: ista est enim lex
20 Adam, Domine Deus. * Quid ergo
addere poterit adhuc Dauid, vt lo-
quatur ad te? tu enim scis seruū tuum
21 Domine Deus. * Propter verbū tuum,
& secundùm cor tuum fecisti omnia
magnalia hæc, ita vt notum faceres
22 seruo tuo. * Idcirco magnificatus es
Domine Deus, quia non est similis
tui, neque est Deus extra te, in omni-
bus quæ audiuimus auribus nostris.
23 * Quæ est autem, vt populus tuus Is-
rael, gens in terra, propter quam iuit
Deus, vt redimeret eam sibi in popu-
D lum, & poneret sibi nomen, faceret-
que eis magnalia, & horribilia super
terram, à facie populi tui, quem rede-
misti tibi ex Ægypto, gētem, & deum
24 eius. * Firmasti enim tibi populū tuū
Israel in populum sempiternum: &
tu Domine Deus factus es eis in Deū.
25 * Nunc ergo Domine Deus verbum,
quod locutus es super seruum tuum,
& super domum eius, suscita in sem-
26 piternum: & fac sicut locutus es, * vt
magnificetur nomen tuum vsque in
sempiternum, atque dicatur: Domi-
nus exercituum, Deus super Israel.
Et domus serui tui Dauid erit stabi-
27 lita coram Domino, * quia tu Do-
mine exercituum Deus Israel reue-
lasti aurem serui tui, dicens: Domum
ædificabo tibi: propterea inuenit ser-
uus tuus cor suum vt oraret te ora-
28 tione hac. * Nūc ergo Domine Deus,
tu es Deus, & verba tua erunt vera:
locutus es enim ad seruum tuū bona
29 hæc. * Incipe ergo, & benedic domui
serui tui, vt sit in sempiternū coram
te: quia tu Domine Deus locutus es,
& benedictione tua benedicetur do-
mus serui tui in sempiternum.

CAP. VIII.

1 FActum est autem post hæc percus-
A sit Dauid Philisthiim, & humilia-
uit eos, * & tulit Dauid Frenum tri-
2 buti de manu Philisthiim. * Et per-
cussit Moab, & mensus est eos funi-
culo, coæquans terræ: mensus est au-
tem duos funiculos, vnum ad occi-
dendum, & vnum ad viuificandum:
factusque est Moab Dauid seruiens
3 sub tributo. * Et percussit Dauid
Adarezer filium Rohob regem Soba,
quando profectus est vt dominare-
4 tur super flumen Euphraten. * Et
captis Dauid ex parte eius mille se-

[a] Sup. 1. Regum b. 11. Psal. 77. g. 76
[b] 3 Reg. 8. b. 19
[b] 3 Reg. 5. a. 3
[c] 1 Par. 22. c. 10
[d] Psal. 88. a. 3. e. 33
[e] Heb. 1. b. 5
[*] 1 Par. 18. a. 1

ptingentis equitibus, & viginti milli-
bus peditum, subneruauit omnes iu- B
gales curruum: dereliquit autem ex
eis centum currus. Venit quoque 5
Syria Damasci, vt præsidium ferret
Adarezer regi Soba: & percussit Da-
uid de Syria viginti duo millia viro-
rum.* Et posuit Dauid præsidium in 6
Syria Damasci: factaq; est Syria Da-
uid seruiens sub tributo: seruauitque
Dominus Dauid in omnibus ad quę-
cumque profectus est. * Et tulit Da- 7
uid arma aurea, quæ habebant serui
Adarezer, & detulit ea in Ierusalem.
* Et de Bete, & de Berothcinitatibus 8
Adarezer tulit rex Dauid æs multum
nimis. Audiuit autem Thou rex 9
Emath, quod percussisset Dauid om-
ne robur Adarezer, * & misit Thou 10
Ioram filium suum ad regem Dauid,
vt salutaret eũ congratulans, & gra-
tias ageret: eo quòd expugnasset Ada- C
rezer, & percussisset eũ. Hostis quip-
pe erat Thou Adarezer, & in manu
eius erant vasa aurea, & vasa argen-
tea, & vasa ærea: * quæ & ipsa san- 11
ctificauit rex Dauid Domino cũ ar-
gento & auro, quæ sanctificauerat de
vniuersis gentibus, quas subegerat* de 12
Syria, & Moab, & filiis Ammon, &
Philisthiim, & Amalec, & de manu-
biis Adarezer filij Rohob regis So-
ba. Fecit quoque sibi Dauid nomen 13
cùm reuerteretur capta Syria in Val- D
le Salinarũ, cæsis decem & octo mil-
libus: * & posuit in Idumæa custo- 14
des, statuitq; præsidium: & facta est
vniuersa Idumæa seruiens Dauid. &
seruauit Dominus Dauid in omnibus
ad quæcũque profectus est. * Et re- 15
gnauit Dauid super omnem Israel:
faciebat quoque Dauid iudicium &
iustitiam omni populo suo. * Ioab 16
autem filius Saruiæ erat super exer-
citum: porrò Iosaphat filius Ahilud
erat à commentariis: * & Sadoc filius 17
Achitob, & Achimelech filius Abia-
thar, erant sacerdotes: & Saraias, scri-
ba: * Banaias autem filius Ioiadæ su- 18
per cerethi & phelethi: filij autem Da-
uid sacerdotes erant.

CAP. IX.

ET dixit Dauid: Putásne est aliquis 1
qui remanserit de domo Saul, vt A
faciam cum eo misericordiam pro-
pter Ionathan?* Erat autem de domo 2
Saul, seruus nomine Siba: quem cùm
vocasset rex ad se, dixit ei: Tune es
Siba? Et ille respondit: Ego sum ser-
uus tuus.
3 * Et ait rex: Numquid su-
B perest aliquis de domo Saul, vt fa-
ciam cum eo misericordiam Dei?
Dixitq; Siba regi: Superest filius Io-
4 nathæ, debilis pedibus. * Vbi, inquit,
B est? Et Siba ad regem, Ecce, ait, in do-
mo est Machir filij Ammiel in Lo-
5 dabar. * Misit ergo rex Dauid, & tu-
lit eũ de domo Machir filij Ammiel
6 de Lodabar. * Cùm autem venisset
Miphiboseth filius Ionathæ filij Saul
ad Dauid, corruit in faciem suam, &
adorauit. Dixitque Dauid: Miphibo-
seth? Qui respondit: Adsum seruus
7 tuus. * Et ait ei Dauid: Ne timeas,
quia faciens faciam in te misericor-
diam propter Ionathan patrem tuũ,
& restituam tibi omnes agros Saul
C patris tui, & tu comedes panem in
8 mensa mea semper. * Qui adorans
eũ, dixit: Quis ego sum seruus tuus,
C quoniam respexisti super canẽ mor-
9 tuum similem mei? * Vocauit itaq;
rex Sibam puerum Saul, & dixit ei:
Omnia quæcumque fuerunt Saul, &
vniuersam domum eius, dedi filio
10 domini tui. *Operare igitur ei terram
D tu, & filij tui, & serui tui: & inferes
filio domini tui cibos vt alatur: Mi-
phiboseth autem filius domini tui
comedet semper panem super men-
sam meam. Erant autem Sibæ quin-
11 decim filij, & viginti serui. * Dixitq;
Siba ad regem: Sicut iussisti domine
mi rex seruo tuo, sic faciet seruus
tuus: & Miphiboseth comedet super
mensam meam, quasi vnus de filiis
12 regis. * Habebat autem Miphiboseth
filium paruulũ nomine Micha: om-
nis verò cognatio domus Sibæ ser-
13 uiebat Miphiboseth. * Porrò Miphi-
boseth habitabat in Ierusalem: quia
de mensa regis iugiter vescebatur: &
erat claudus vtroque pede.

CAP. X.

1 FActum est autem post hæc, vt mo-
A reretur rex filiorum Ammon, &
regnauit Hanon filius eius pro eo.
2 * Dixitque Dauid: *Faciam miseri- * 1 Par. 19.
cordiam cum Hanon filio Naas, sicut a. 2
fecit pater eius mecũ misericordiam.
Misit ergo Dauid, consolans eum
per seruos suos super patris interitu.
Cùm autem venissent serui Dauid
3 in terram filiorum Ammon, * dixe-
runt principes filiorum Ammon ad
Hanon dominum suum: Putas quòd
propter honorem patris tui miserit
Dauid ad te consolatores, & non

ideo

ideo vt inuestigaret, & exploraret ci-
uitatem, & euerteret eam, misit Da-
uid seruos suos ad te? * Tulit itaque 4
Hanon seruos Dauid, rasitque dimi-
diam partem barbæ eorum, & præ-
scidit vestes eorum medias vsque ad B
nates, & dimisit eos. * Quod cùm 5
nunciatum esset Dauid, misit in oc-
cursum eorum: erant enim viri con-
fusi turpiter valdè, & mandauit eis
Dauid: Manete in Iericho, donec cre-
scat barba vestra, & tunc reuertimi-
ni. * Videntes autem filij Ammon 6
quòd iniuriam fecissent Dauid, mi-
serunt, & conduxerunt mercede Sy-
rum Rohob, & Syrum Soba, viginti
millia peditum, & à rege Maacha
mille viros, & ab Istob duodecim
millia virorum. * Quod cùm audis- 7
set Dauid, misit Ioab & omnem ex-
ercitum bellatorum. * Egressi sunt er- 8
go filij Ammon, & direxerunt aciem
ante ipsum introitum portæ: Syrus
autem Soba, & Rohob, & Istob, &
Maacha seorsum erant in campo.
* Videns igitur Ioab quòd præpara- 9
tum esset aduersum se prælium, &
ex aduerso & post tergum, elegit ex
omnibus electis Israel, & instruxit C
aciem contra Syrum: * reliquam au- 10
tem partem populi tradidit Abisai
fratri suo, qui direxit aciem aduersus
filios Ammon. * Et ait Ioab: Si præ- 11
ualuerint aduersum me Syri, eris
mihi in adiutorium: si autem filij
Ammon præualuerint aduersum te,
auxiliabor tibi. * Esto vir fortis, & 12
pugnemus pro populo nostro, & ci-
uitate Dei nostri: Dominus autem
faciet quod bonum est in conspectu
suo. * Iniit itaque Ioab & populus 13
qui erat cum eo, certamen contra Sy-
ros: qui statim fugerunt à facie eius.
* Filij autem Ammon videntes quia 14
fugissent Syri, fugerunt & ipsi à fa-
cie Abisai, & ingressi sunt ciuitatem:
reuersusq; est Ioab à filijs Ammon,
& venit Ierusalem. * Videntes igitur 15
Syri quoniam corruissent coram Is- D
rael congregati sunt pariter. * Misit- 16
que Adarezer, & eduxit Syros, qui
erant trans fluuium, & adduxit eo-
rum exercitum: Sobach autem, ma-
gister militiæ Adarezer, erat prin-
ceps eorum. * Quod cùm nuncia- 17
tum esset Dauid, contraxit omnem
Israelem, & transiuit Iordanem,
venitque in Helam: & direxerunt
aciem Syri ex aduerso Dauid, & pu-
18 gnauerunt contra eum. * Fugerunt-
que Syri à facie Israel, & occidit Da-
uid de Syris septingentos currus, &
quadraginta millia equitum: & So-
bach principem militiæ percussit: qui
19 statim mortuus est. * Videntes autem
vniuersi reges, qui erant in præsidio
Adarezer, se victos esse ab Israel, ex-
pauerunt & fugerunt quinquaginta
& octo millia coram Israel. Et fece-
runt pacem cum Israel: & seruierunt
eis, timueruntq; Syri auxilium præ-
bere vltrà filijs Ammon.

CAP. XI.

1 Factum est autem, a vertente anno, (a 1 Par. 20. a. 1)
A eo tempore quo solent reges ad
bella procedere, misit Dauid Ioab, &
seruos suos cum eo, & vniuersum
Israel, & vastauerunt filios Ammon,
& obsederunt Rabba: Dauid autem
remansit in Ierusalem. * Dum hæc
agerentur, accidit vt surgeret Dauid
de strato suo post meridiem, & de-
ambularet in solario domus regiæ:
viditque mulierem se lauantem, ex
aduerso super solarium suum: erat
3 autem mulier pulchra valdè. Mi-
sit ergo rex, & requisiuit quæ esset
mulier. Nunciatumque est ei quòd
ipsa esset Bethsabee filia Eliam, vxor
4 Vriæ Hethæi. * Missis itaque Dauid
nunciis, tulit eam. quæ cùm ingressa
esset ad illum, dormiuit cum ea: b sta- (b Leu. 15
timque sanctificata est ab immundi- d. 18)
5 tia sua: * & reuersa est in domum
suam concepto fœtu. Mittensq; nun-
6 ciauit Dauid, & ait: Concepi. * Misit
autem Dauid ad Ioab, dicens: Mitte
ad me Vriam Hethæum. Misitque
7 Ioab Vriam ad Dauid. * Et venit Vrias
ad Dauid. Quæsiuitque Dauid quàm
B rectè ageret Ioab, & populus, & quo-
8 modo administraretur bellum. * &
dixit Dauid ad Vriam: Vade in do-
mum tuam, & laua pedes tuos. Et
egressus est Vrias de domo regis, se-
9 cutusque est eum cibus regius. Dor-
miuit autem Vrias ante portam do-
mus regiæ cũ alijs seruis domini sui,
& non descendit ad domum suam.
10 * Nunciatumque est Dauid à dicen-
tibus: Non iuit Vrias in domũ suam.
Et ait Dauid ad Vriam: Numquid
non de via venisti? quare non descen-
11 disti in domum tuam? * Et ait Vrias
ad Dauid: Arca Dei & Israel & Iu-
da habitant in papilionibus, & do-
minus meus Ioab, & serui domini
mei super faciem terræ manent:

& ego

& ego ingrediar domum meam, vt
comedam & bibam, & dormiam cum
vxore mea? per salutem tuam, & per
salutem animæ tuæ non faciam rem
hanc. * Ait ergo Dauid ad Vriam: 12
Mane hic etiam hodie, & cras dimit-
tam te. Mansit Vrias in Ierusalem in die
illa & altera: * & vocauit eum Da- 13
uid vt comederet coram se & biberet,
& inebriauit eum: qui egressus vespere,
dormiuit in strato suo cum seruis
domini sui, & in domum suam non C
descendit. * Factum est ergo mane, & 14
scripsit Dauid epistolam ad Ioab: mi-
sitque per manum Vriæ, * scribens in 15
epistola: Ponite Vriam ex aduerso
belli, vbi fortissimum est prælium: &
derelinquite eum, vt percussus inter-
eat. Igitur cum Ioab obsideret vrbem, 16
posuit Vriam in loco vbi sciebat vi-
ros esse fortissimos. * Egressique viri 17
de ciuitate, bellabant aduersum Ioab,
& ceciderunt de populo seruorum
Dauid, & mortuus est etiam Vrias
Hethæus. Misit itaque Ioab, & nun- 18
ciauit Dauid omnia verba prælij:
* præcepitque nuncio, dicens: Cum 19
compleueris vniuersos sermones belli
ad regem, * si eum videris indignari, 20
& dixerit: Quare accessistis ad murum,
vt præliaremini? an ignorabatis quòd
multa desuper ex muro tela mittan-
tur? * Quis percussit Abimelech filium 21
Ierobaal? [a] nonne mulier misit super
eum fragmen molæ de muro, & interfe-
cit eum in Thebes? quare iuxta murum
accessistis? dices: Etiam seruus tuus D
Vrias Hethæus occubuit. Abiit ergo 22
nuncius, & venit, & narrauit Dauid
omnia quæ ei præceperat Ioab. * Et 23
dixit nuncius ad Dauid: Præualuerunt
aduersum nos viri, & egressi sunt ad
nos in agrum: nos autem facto im-
petu persecuti eos sumus vsque ad
portam ciuitatis. * Et direxerunt iacula 24
sagittarij ad seruos tuos ex muro de-
super: mortuique sunt de seruis regis,
quinetiam seruus tuus Vrias Hethæus
mortuus est. * Et dixit Dauid ad nun- 25
cium: Hæc dices Ioab: Non te frangat
ista res: varius enim euentus est
belli, nunc hunc, & nunc illum con-
sumit gladius: conforta bellatores
tuos aduersus vrbem, vt destruas eam,
& exhortare eos. * Audiuit autem 26
vxor Vriæ, quòd mortuus esset Vrias
vir suus, & planxit eum. * Transacto 27
autem luctu misit Dauid, & intro-
duxit eam in domum suam, & facta
est ei vxor, peperitque ei filium: &
displicuit verbum hoc, quod fecerat
Dauid coram Domino.

[a] Iud. 9. g. 11

CAP. XII.

1 A MIsit ergo Dominus Nathan ad
Dauid: qui cum venisset ad eum,
dixit ei: Duo viri erant in ciuitate
2 vna, vnus diues, & alter pauper. * Di-
ues habebat oues, & boues plurimos
3 valde. * Pauper autem nihil habebat
omnino, præter ouem vnam paruu-
lam, quam emerat & nutrierat, & quæ
creuerat apud eum cum filijs eius si-
mul, de pane illius comedens, & de
calice eius bibens, & in sinu illius
4 dormiens: eratque illi sicut filia. * Cum
autem peregrinus quidam venisset ad
diuitem, parcens ille sumere de ouι-
bus & de bobus suis, vt exhiberet
conuiuium peregrino illi, qui venerat
ad se, tulit ouem viri pauperis, &
præparauit cibos homini qui venerat
5 ad se. Iratus autem indignatione
B Dauid aduersus hominem illum ni-
mis, dixit ad Nathan: Viuit Dominus,
quoniam filius mortis est vir qui fecit
6 hoc. * [a] Ouem reddet in quadruplum,
eo quòd fecerit verbum istud, & non
7 pepercerit. * Dixit autem Nathan ad
Dauid: Tu es ille vir: Hæc dicit Do-
minus Deus Israel: Ego vnxi te in
regem super Israel, & ego erui te de
8 manu Saul, * & dedi tibi domum do-
mini tui, & vxores domini tui in sinu
tuo, dedique tibi domum Israel &
Iuda: & si parua sunt ista, adijciam
9 tibi multo maiora. Quare ergo con-
C tempsisti verbum Domini vt faceres
malum in conspectu meo? Vriam He-
thæum percussisti gladio, & vxorem
illius accepisti in vxorem tibi, & in-
terfecisti eum gladio filiorum Am-
10 mon. * Quam ob rem non recedet
gladius de domo tua vsque in sempi-
ternum, eo quòd despexeris me, &
tuleris vxorem Vriæ Hethæi, vt esset
11 vxor tua. * Itaque hæc dicit Dominus:
Ecce, ego suscitabo super te malum
de domo tua, & tollam vxores tuas
in oculis tuis, & [b] dabo proximo tuo,
& dormiet cum vxoribus tuis in
12 oculis Solis huius. * Tu enim fecisti
abscondite: ego autem faciam verbum
istud in conspectu omnis Israel, & in
13 conspectu Solis. Et dixit Dauid ad
Nathan: Peccaui Domino. Dixitque
Nathan ad Dauid: [c] Dominus quo-
que transtulit peccatum tuum: non
14 morieris. * Verumtamen, quoniam

[a] Exod. 22. a. b
[b] Inf. 16. d. 21.
[c] Eccl. 47. b. 13

blasphe-

blasphemare fecisti inimicos Domi-
ni, propter verbum hoc, filius, qui D
natus est tibi, morte morietur. *Et re- 15
uersus est Nathan in domum suam.
Percussit quoque Dominus paruulũ,
quem pepererat vxor Vriæ Dauid, &
desperatus est. *Deprecatusque est 16
Dauid Dominum pro paruulo: & ie-
iunauit Dauid ieiunio, & ingressus
seorsum, iacuit super terram. *Vene- 17
runt autem seniores domus eius, co-
gentes eum vt surgeret de terra: qui
noluit, nec comedit cum eis cibum.
*Accidit autem die septima vt more- 18
retur infans: timueruntque serui Da-
uid nunciare ei quòd mortuus esset
paruulus. dixerunt enim: Ecce cùm
paruulus adhuc viueret, loquebamur
ad eum, & non audiebat vocem no-
stram: quanto magis si dixerimus,
Mortuus est puer, se affliget? *Cùm 19
ergo Dauid vidisset seruos suos mus- E
sitantes, intellexit quòd mortuus esset
infantulus; dixitque ad seruos suos:
Num mortuus est puer? Qui respon-
derunt ei: Mortuus est. *Surrexit er- 20
go Dauid de terra: & lotus vnctus-
que est: cumque mutasset vestem, in-
gressus est domum Domini: & ado-
rauit, & venit in domum suam, peti-
uitque vt poneret ei panem, & com-
edit. *Dixerunt autem ei serui sui: 21
Quis est sermo, quem fecisti? propter
infantem, cùm adhuc viueret, ieiu-
nasti & flebas: mortuo autem puero,
surrexisti, & comedisti panem. *Qui 22
ait: propter infantem, dum adhuc vi- F
ueret, ieiunaui & fleui: dicebã enim:
Quis scit si fortè donet eum mihi
Dominus, & viuat infans? *Nunc au- 23
tẽ quia mortuus est, quare ieiunem?
Numquid potero reuocare eum am-
plius? ego vadam magis ad eum: ille
verò non reuertetur ad me. *Et con- 24
solatus est Dauid Bethsabee vxorem
suam, ingressusque ad eam, dormiuit
cum ea: quæ genuit filium, & voca-
uit nomen eius Salomon, & Domi-
nus dilexit eum. *Misitque in manu 25
Nathan prophetæ, & vocauit nomen
eius, Amabilis Domino, eo quòd di-
1.Par.20.a.1 ligeret eum Dominus. *Igitur pu- 26
gnabat Ioab cõtra Rabbath filiorum
Ammon, & expugnabat vrbem re-
giam. *Misitque Ioab nuncios ad 27
Dauid, dicens: Dimicaui aduersum
Rabbath, & capienda est Vrbs aqua- G
rum. *Nunc igitur cõgrega reliquam 28
partem populi, & obside ciuitatem,
& cape eam: ne, cùm à me vastata
fuerit vrbs, nomini meo ascribatur
29 victoria. *Congregauit itaque Dauid
omnem populum, & profectus est
aduersum Rabbath: cumque dimi-
30 casset, cepit eam. *Et tulit diadema
regis eorum de capite eius, pondo
auri talentum, habens gemmas pre-
tiosissimas, & impositum est super ca-
put Dauid. Sed & prædam ciuitatis
31 asportauit multam valde: *populum
quoque eius adducens serrauit, &
circumegit super eos ferrata carpen-
ta: diuisitque cultris, & traduxit in
typo laterum: sic fecit vniuersis ci-
uitatibus filiorum Ammon: & re-
uersus est Dauid, & omnis exercitus
in Ierusalem.

CAP. XIII.

1 Factum est autem post hæc, vt Ab-
A salom filij Dauid sororem specio-
sissimam, vocabulo Thamar, ada-
2 maret Amnon filius Dauid, *& depe-
riret eam valde, ita vt propter amo-
rem eius ægrotaret: quia cùm esset
virgo, difficile ei videbatur vt quip-
3 piam inhonestè ageret cum ea. *Erat
autem Amnon amicus, nomine Io-
nadab filius Semmaa fratris Dauid,
4 vir prudẽs valde. *Qui dixit ad eum:
Quare sic attenuaris macie fili regis
per singulos dies? cur non indicas
mihi? Dixitque ei Amnon: Thamar
sororem fratris mei Absalom amo.
5 *Cui respondit Ionadab: Cuba super
lectum tuum, & languorem simula:
cumque venerit pater tuus vt visitet
te, dic ei: Veniat, oro, Thamar soror
mea, vt det mihi cibum, & faciat pul-
mentum vt comedam de manu eius.
6 *Accubuit itaque Amnon, & quasi
B ægrotare cœpit: cumque venisset rex
ad visitandum eum, Ait Amnon ad
regem: Veniat, obsecro, Thamar so-
ror mea, vt faciat in oculis meis duas
sorbitiunculas, & cibum capiam de
7 manu eius. *Misit ergo Dauid ad
Thamar domum, dicens: Veni in do-
mum Amnon fratris tui, & fac ei
8 pulmentum. *Venitque Thamar in
domum Amnõ fratris sui: ille autem
iacebat: quæ tollens farinam com-
miscuit: & liquefaciens, in oculis eius
9 coxit sorbitiunculas. *Tollensque
quod coxerat, effudit, & posuit co-
ram eo, & noluit comedere: dixitque
Amnõ: Eiicite vniuersos à me. Cum-
10 que eiecissent omnes, *dixit Amnon
ad Thamar: Infer cibum in conclaue,

vt vescar de manu tua. Tulit ergo
Thamar sorbitiunculas, quas fecerat,
& intulit ad Amnon fratrem suum C
in conclaue. 11 Cumque obtulisset ei
cibum, apprehendit eam, & ait: Ve-
ni, cuba mecum soror mea. 12 Quæ
respondit ei: Noli frater mi, noli op-
primere me, neque enim hoc fas est
in Israel: noli facere stultitiam hanc.
13 Ego enim ferre non potero oppro-
brium meum, & tu eris quasi vnus
de insipientibus in Israel: quin potius
loquere ad regem, & non negabit me
tibi. 14 Noluit autem acquiescere pre-
cibus eius, sed præualens viribus op-
pressit eam, & cubauit cum ea. 15 Et
exosam eam habuit Amnon odio
magno nimis: ita vt maius esset
odium, quo oderat eam, amore quo
ante dilexerat. Dixitque ei Amnon:
Surge, & vade. 16 Quæ respondit ei:
Maius est hoc malum, quod nunc
agis aduersum me, quàm quod ante
fecisti, expellens me. Et noluit au-
dire eam: 17 sed vocato puero, qui mi-
nistrabat ei, dixit: Eijce hanc à me
foras, & claude ostium post eam. D
18 Quæ induta erat talari tunica: hu-
iuscemodi enim filiæ regis virgines
vestibus vtebantur. Eiecit itaque eam
minister illius foras: clausitque fores
post eam. 19 Quæ aspergens cinerem
capiti suo, scissa talari tunica, impo-
sitisque manibus super caput suum,
ibat ingrediens, & clamans. 20 Dixit
autem ei Absalom frater suus: Num-
quid Amnon frater tuus concubuit
tecum? sed nunc soror tace, frater
tuus est: neque affligas cor tuum pro
hac re. Mansit itaque Thamar con-
tabescens in domo Absalom fratris
sui. 21 Cùm autem audisset rex Dauid
verba hæc, contristatus est valdè, &
noluit contristare spiritum Amnon
filij sui, quoniam diligebat eum, quia
primogenitus erat ei. 22 Porrò non est
locutus Absalom ad Amnon nec E
malum, nec bonum: oderat enim
Absalom Amnon, eo quòd violasset
Thamar sororem suam. 23 Factum est
autem post tempus biennij, vt tonde-
rentur oues Absalom in Baalhasor,
quæ est iuxta Ephraim: & vocauit
Absalom omnes filios regis, 24 venit-
que ad regem, & ait ad eum: Ecce
tondentur oues serui tui: veniat, oro,
rex cum seruis suis ad seruum suum.
25 Dixitque rex ad Absalom: Noli fili
mi, noli rogare vt veniamus omnes,

& grauemus te. Cùm autem cogeret
eum, & noluisset ire, benedixit ei.
26 Et ait Absalom: Si non vis venire,
veniat, obsecro, nobiscum saltem
Amnon frater meus. Dixitque ad
eum rex: Non est necesse vt vadat
27 tecum. Coëgit itaque Absalom eum,
& dimisit cum eo Amnon & vni-
uersos filios regis. Feceratque Absa-
lom conuiuium quasi conuiuium
28 regis. Præceperat autem Absalom
F pueris suis, dicens: Obseruate cum te-
mulentus fuerit Amnon vino, & dixero
vobis: Percutite eum, & interficite,
nolite timere: ego enim sum qui præ-
cipio vobis: roboramini, & estote viri
29 fortes. Fecerunt ergo pueri Absa-
lom aduersum Amnon, sicut præce-
perat eis Absalom. Surgentesque
omnes filij regis ascenderunt singuli
30 mulas suas, & fugerunt. Cumque
adhuc pergerent in itinere, fama per-
uenit ad Dauid, dicens: Percussit Ab-
salom omnes filios regis, & non re-
31 mansit ex eis saltem vnus. Surrexit
itaque rex, & scidit vestimenta sua:
& cecidit super terram, & omnes
serui illius, qui assistebant ei, scide-
32 runt vestimenta sua. Respondens
autem Ionadab filius Semmaa fra-
tris Dauid, dixit: Ne æstimet domi-
nus meus rex, quòd omnes pueri filij
regis occisi sint: Amnon solus mor-
tuus est, quoniam in ore Absalom
erat positus ex die qua oppressit Tha-
33 mar sororem eius. Nunc ergo ne
ponat dominus meus rex super cor
suum verbum istud, dicens: Omnes
G filij regis occisi sunt: quoniam Amnon
34 solus mortuus est. Fugit autem Ab-
salom: & eleuauit puer speculator
oculos suos, & aspexit: & ecce popu-
lus multus veniebat per iter deuium
35 ex latere montis. Dixit autem Iona-
dab ad regem: Ecce filij regis adsunt:
iuxta verbum serui tui sic factum est.
36 Cumque cessasset loqui, apparuerunt
& filij regis: & intrantes leuauerunt
vocem suam, & fleuerunt: sed & rex
& omnes serui eius fleuerunt ploratu
37 magno nimis. Porrò Absalom fu-
giens, abiit ad Tholomai filium Am-
miud regem Gessur. Luxit ergo
Dauid filium suum cunctis diebus.
38 Absalom autem cùm fugisset, & ve-
nisset in Gessur, fuit ibi tribus annis.
39 Cessauitque rex Dauid persequi
Absalom, eo quòd consolatus esset
super Amnon interitu.

C A P. X I I I I.

INtelligens autem Ioab filius Sar- 1
uiæ,quòd cor regis versum esset ad A
Absalom, * misit Thecuam, & tulit 2
inde mulierem sapientem: dixitque
ad eam: Lugere te simula, & induere
veste lugubri, & ne vngaris oleo, vt
sis quasi mulier iam plurimo tempo-
re lugens mortuum: * & ingredieris 3
ad regem, & loquêris ad eum ser-
mones huiuscemodi. Posuit autem
Ioab verba in ore eius. * Itaque cùm 4
ingressa fuisset mulier Thecuitis ad
regem, cecidit coram eo super ter-
ram, & adorauit, & dixit: Serua me
rex. * Et ait ad eam rex: Quid causæ 5
habes? Quæ respondit: Heu, mulier
vidua ego sum: mortuus est enim
vir meus. * Et ancillæ tuæ erant duo 6
filij: qui rixati sunt aduersum se in B
agro; nullusque erat, qui eos prohi-
bere posset: & percussit alter alterum,
& interfecit eum. * Et ecce consur- 7
gens vniuersa cognatio aduersum
ancillam tuam, dicit: Trade eum, qui
percussit fratrem suum, vt occida-
mus eum pro anima fratris sui, quem
interfecit, & deleamus heredem: &
quærūt extinguere scintillam meam,
quæ relicta est, vt non supersit viro
meo nomen, & reliquiæ super ter-
ram. * Et ait rex ad mulierem: Vade 8
in domum tuam, & ego iubebo pro
te. * Dixitque mulier Thecuitis ad re- 9
gem: In me, domine mi rex, sit ini-
quitas, & in domum patris mei: rex
autem & thronus eius sit innocens.
* Et ait rex: Qui contradixerit tibi, 10
adduc eum ad me, & vltra non ad-
det vt tangat te. * Quæ ait: Recor- 11
detur rex Domini Dei sui, vt non C
multiplicentur proximi sanguinis ad
vlciscendum, & nequaquam interfi-
ciant filium meum. Qui ait: Viuit
Dominus, quia non cadet de capillis
filij tui super terram. * Dixit ergo 12
mulier: Loquatur ancilla tua ad do-
minum meum regem verbum. Et ait:
Loquere. * Dixitque mulier: Quare 13
cogitasti huiuscemodi rem contra
populum Dei, & locutus est rex ver-
bum istud, vt peccet, & non reducat
eiectum suum? * Omnes morimur, & 14
quasi aquæ dilabimur in terram, quæ
non reuertuntur. * nec vult Deus pe-
rire animam, sed retractat cogitans
ne penitus pereat qui abiectus est.
* Nunc igitur veni, vt loquar ad do- 15
minum meum regem verbum hoc,
præsente populo. Et dixit ancilla tua:
D Loquar ad regē, si quo modo faciat
16 rex verbum ancillæ suæ. * Et audiuit
rex, vt liberaret ancillam suam de
manu omnium, qui volebant de
hereditate Dei delere me, & filium
17 meum simul. * Dicat ergo ancilla tua,
vt fiat verbum domini mei regis
sicut sacrificium. Sicut enim Angelus
Dei, sic est Dominus meus rex, vt nec
benedictione, nec maledictione mo-
ueatur: vnde & Dominus Deus tuus
18 est tecum. * Et respondens rex, dixit
ad mulierem: Ne abscondas à me
verbum, quod te interrogo. Dixitque
ei mulier: Loquere Domine mi rex.
19 * Et ait rex: Numquid manus Ioab te-
cum est in omnibus istis? Respondit
mulier & ait: Per salutem animę tuę,
E domine mi rex, nec ad sinistram, nec
ad dexteram est ex omnibus his, quæ
locutus est dominus meus rex: seruus
enim tuus Ioab, ipse præcepit mihi,
& ipse posuit in os ancillæ tuæ om-
20 nia verba hæc. * Vt verterem figu-
ram sermonis huius, seruus tuus Ioab
præcepit istud: tu autem domine mi
rex, sapiens es, sicut habet sapien-
tiam Angelus Dei, vt intelligas om-
21 nia super terram. * Et ait rex ad Ioab:
Ecce placatus feci verbum tuum:
vade ergo, & reuoca puerum Absa-
22 lom. * Cadensque Ioab super fa-
ciem suam in terram, adorauit &
benedixit regi: & dixit Ioab: Hodie
intellexit seruus tuus, quia inueni
gratiam in oculis tuis, domine mi
rex: fecisti enim sermonem serui tui.
23 * Surrexit ergo Ioab & abijt in Gess-
F sur, & adduxit Absalom in Ieru-
24 salem. * Dixit autem rex: Reuerta-
tur in domū suam, & faciem meam
non videat. Reuersus est itaque Ab-
salom in domum suam, & faciem
25 regis non vidit. * Porrò sicut Absa-
lom, vir non erat pulcher in omni
Israel, & decorus nimis: à vestigio
pedis vsque ad verticem non erat in
26 eo vlla macula. * Et quando tonde-
bat capillum (semel autem in anno
tondebatur, quia grauabat eum cęsa-
ries) ponderabat capillos capitis sui
27 ducentis siclis, pōdere publico. * Nati
sunt autem Absalom filij tres: & filia
vna nomine Thamar, elegātis formę.
28 * Mansitq. Absalom in Ierusalē duo-
bus annis, & faciem regis non vidit.
29 * Misit itaque ad Ioab, vt mitteret eū
ad regem: qui noluit venire ad eum.

Ezec. 18. g. 32. & 33. c. 11.

Cumque

Cumque secundò misisset, & ille noluisset venire ad eum,
30 dixit seruis suis: Scitis agrum Ioab iuxta agrum G
meum, habentem messem hordei: ite igitur, & succendite eũ igni. Succenderunt ergo serui Absalom segetem igni. Et venientes serui Ioab, scissis vestibus suis, dixerunt: Succenderunt serui Absalom partem agri igni.
31 Surrexitque Ioab, & venit ad Absalom in domum eius, & dixit: Quare succenderunt serui tui segetem meam igni?
32 Et respondit Absalom ad Ioab: Misi ad te obsecrãs vt venires ad me, & mitterem te ad regem, & diceres ei: Quare veni de Gessur? melius mihi erat ibi esse: obsecro ergo vt videam faciem regis: quòd si memor est iniquitatis meæ, interficiat me.
33 Ingressus itaque Ioab ad regem, nunciauit ei omnia: vocatusque est Absalom, & intrauit ad regem, & adorauit super faciem terræ coram eo: osculatusque est rex Absalom.

CAP. XV.

1 Igitur post hæc fecit sibi Absalom currus, & equites, & quinquaginta A
2 viros qui præcederent eum. Et manè consurgens Absalom, stabat iuxta introitum portæ, & omnem virum, qui habebat negotium vt veniret ad regis iudicium, vocabat Absalom ad se, & dicebat: De qua ciuitate es tu? Qui respondens aiebat: Ex vna tribu Israel
3 ego sum seruus tuus. Respõdebatq; ei Absalom: Videntur mihi sermones tui boni & iusti. Sed non est qui te audiat constitutus à rege. Dicebatque
4 Absalom: Quis me constituat iudicem super terram, vt ad me veniant omnes, qui habẽt negotium, & iustè
5 iudicem? Sed & cùm accederet ad eum homo vt salutaret illum, extendebat manum suam, & apprehendens, osculabatur eum. B
6 Faciebatq; hoc omni Israel venienti ad iudicium, vt audiretur à rege, & sollicitabat corda virorum Israel.
7 Post quadraginta autem annos, dixit Absalom ad regem Dauid: Vadam, & reddam vota mea quæ voui Domino in
8 Hebron. Vouens enim vouit seruus tuus, cũ esset in Gessur Syriæ, dicens: Si reduxerit me Dominus in Ierusalem, sacrificabo Domino.
9 Dixitque ei rex Dauid: Vade in pace. Et surre-
10 xit, & abiit in Hebron. Misit autem Absalom exploratores in vniuersas tribus Israel, dicens: Statim vt audieritis clangorem buccinæ, dicite: Re-
11 gnauit Absalom in Hebron. Porrò cum Absalom ierunt ducenti viri de Ierusalem vocati, euntes simplici corde, & causam penitus ignorantes.
12 Accersiuit quoq; Absalom Achito-
C phel Gilonitem consiliarium Dauid, de ciuitate sua Gilo. Cumque immolaret victimas, facta est cõiuratio valida, populusque concurrens au-
13 gebatur cum Absalom. Venit igitur nuncius ad Dauid, dicens: Toto corde vniuersus Israel sequitur Absalõ.
14 Et ait Dauid seruis suis, qui erant cũ eo in Ierusalem: Surgite, fugiamus: neque enim erit nobis effugium à facie Absalom: festinate egredi, ne fortè veniens occupet nos, & impellat super nos ruinam, & percutiat ciuita-
15 tem in ore gladij. Dixeruntque serui regis ad eum: omnia quæcumque præceperit Dominus noster rex, li-
16 benter exequemur serui tui. Egressus est ergo rex, & vniuersa domus eius pedibus suis: & dereliquit rex decem mulieres concubinas ad custodien-
17 dam domum. Egressusque rex &
D omnis Israel pedibus suis, stetit pro-
18 cul à domo: & vniuersi serui eius ambulabant iuxta eum, & legiones Cerethi, & Pheleti, & omnes Gethæi, pugnatores validi, sexcenti viri, qui secuti eum fuerant de Geth pedites,
19 præcedebãt regem. Dixit autem rex ad Ethai Gethæum: Cur venis nobiscum? reuertere, & habita cum rege, quia peregrinus es, & egressus es de
20 loco tuo. Heri venisti, & hodie cõpelleris nobiscum egredi? ego autem vadam quò iturus sum: reuertere, & reduc tecũ fratres tuos, & Dominus faciet tecum misericordiam, & veritatem, quia ostendisti gratiam & fi-
21 dem. Et respondit Ethai regi, dicens: Viuit Dominus, & viuit dominus meus rex: quoniam in quocumque loco fueris domine mi rex, siue in morte, siue in vita, ibi erit seruus
22 tuus. Et ait Dauid Ethai: Veni, &
E transi. Et transiuit Ethai Gethæus, & omnes viri, qui cum eo erant, & reli-
23 qua multitudo. Omnesque flebant voce magna, & vniuersus populus transibat: rex quoque transgrediebatur Torrentem Cedron, & cunctus populus incedebat contra viam, quæ
24 respicit ad desertum. Venit autem & Sadoc sacerdos, & vniuersi Leuitæ cum eo, portãtes arcam fœderis Dei,

& de-

& deposuerunt arcam Dei: & ascen-
dit Abiathar, donec expletus esset om-
nis populus, qui egressus fuerat de ci-
uitate. * Et dixit rex ad Sadoc: Re- 25
porta arcam Dei in vrbem: si inuene-
ro gratiam in oculis Domini, reducet
me, & ostẽdet mihi eam, & taberna-
culum suum. * Si autem dixerit mihi: 26
Non places: præsto sum, faciat quod F
bonum est coram se. * Et dixit rex ad 27
Sadoc sacerdotem: O videns reuerte-
re in ciuitatem in pace: & Achimaas
filius tuus, & Ionathas filius Abia-
thar duo filij vestri, sint vobiscum.
* Ecce ego abscondar in campestribus 28
deserti, donec veniat sermo à vobis
indicans mihi. * Reportauerunt ergo 29
Sadoc, & Abiathar arcam Dei in Ie-
rusalem: & manserunt ibi. * Porrò 30
Dauid ascẽdebat Cliuum oliuarum,
scandens & flens, nudis pedibus in-
cedens, & operto capite, sed & omnis
populus, qui erat cum eo, operto ca-
pite ascendebat plorans. * Nuncia- 31
tum est autem Dauid quòd & Achi-
tophel esset in coniuratione cum Ab-
salom, dixitq; Dauid: Infatua, quæ-
so, Domine consilium Achitophel.
* Cumq; ascenderet Dauid summi- 32
tatem montis, in quo adoraturus erat G
Dominum, ecce occurrit ei Chusai
Arachites, scissa veste, & terra pleno
capite. * Et dixit ei Dauid: Si veneris 33
mecum, eris mihi oneri: * si autem in 34
ciuitatem reuertaris, & dixeris Absa-
lom: Seruus tuus sum, rex: sicut fui
seruus patris tui, sic ero seruus tuus:
dissipabis consiliũ Achitophel. * Ha- 35
bes autem tecum Sadoc, & Abiathar
sacerdotes: & omne verbum quod-
cumq; audieris de domo regis, indi-
cabis Sadoc, & Abiathar sacerdoti-
bus. * Sunt autem cum eis duo filij eo- 36
rum Achimaas filius Sadoc, & Io-
nathas filius Abiathar: & mittetis per
eos ad me omne verbum quod audie-
ritis. * Veniente ergo Chusai amico 37
Dauid in ciuitatem, Absalom quoq;
ingressus est Hierusalem.

CAP. XVI.

CVmq; Dauid transisset paululum 1
montis verticem, apparuit Siba A
puer Miphiboseth in occursum eius,
cum duobus asinis, qui onerati erant
ducentis panibus, & centum alligatu-
ris vuæ passæ, & centum massis pala-
tharum, & vtre vini. * Et dixit rex 2
Sibæ: Quid sibi volunt hæc? Respon-
ditq; Siba: Asini, domesticis regis vt
sedeant: panes & palathæ ad vescen-
dum pueris tuis: vinum autem vt bi-
3 bat siquis defecerit in deserto. * Et ait
rex: Vbi est filius domini tui? * Re-
spónditq; Siba regi: Remansit in Ie-
rusalem, dicens: Hodie restituet mi- *Infrà c. 17
hi domus Israel regnum patris mei.
4 * Et ait rex Sibæ: Tua sint omnia quæ
fuerunt Miphiboseth. Dixitq; Siba:
Oro vt inueniam gratiam coram te,
5 dñe mi rex. * Venit ergo rex Dauid
vsque Bahurim: & ecce egrediebatur
inde vir de cognatione domus Saul,
nomine Semei, filius Gera, proce-
debatq; egrediens, & * maledicebat, *3. Reg. 2. 8
6 * mittebatque lapides contra Dauid,
B & contra vniuersos seruos regis Da-
uid: omnis autem populus, & vni-
uersi bellatores à dextro, & à sini-
7 stro latere regis incedebant. * Ita au-
tem loquebatur Semei cùm maledi-
ceret regi: Egredere, egredere vir san-
8 guinum, & vir Belial. * Reddidit ti-
bi Dominus vniuersum sanguinem
domus Saul: quoniam inuasisti re-
gnum pro eo, & dedit Dominus re-
gnum in manu Absalom filij tui, &
ecce premunt te mala tua, quoniam
9 vir sanguinum es. * Dixit autem Abi-
sai filius Saruiæ, regi: Quare male-
dicit canis hic mortuus domino meo
regi? vadam, & amputabo caput
10 eius. * Et ait rex: Quid mihi & vobis
est filij Saruiæ? dimittite eum, vt ma-
ledicat: Dominus enim præcepit ei
vt malediceret Dauid: & quis est qui
11 audeat dicere, quare sic fecerit? * Et
ait rex Abisai, & vniuersis seruis suis:
C Ecce filius meus, qui egressus est de
vtero meo, quærit animam meam:
quanto magis nunc filius Iemini? di-
mittite eum vt maledicat iuxta præ-
12 ceptum Domini: * si fortè respiciat
Dominus afflictionem meam: & red-
dat mihi Dominus bonum pro ma-
13 ledictione hac hodierna. * Ambula-
bat itaque Dauid & socij eius per
viam cum eo. Semei autem per iu-
gum montis ex latere, contra illum
gradiebatur, maledicens, & mittens
lapides aduersum eum, terramque
14 spargens. * Venit itaque rex, & vni-
uersus populus cum eo lassus, & re-
15 focillati sunt ibi. * Absalom autem &
omnis populus eius ingressi sunt Ie-
rusalem, sed & Achitophel cum eo.
16 * Cùm autem venisset Chusai Ara-
chites amicus Dauid ad Absalom, lo-
cutus est ad eum: Salue rex, salue rex.

* Ad quem Absalom, Hæc est, inquit, 17
gratia tua ad amicum tuum? quare D
non iuisti cum amico tuo? * Respon- 18
ditque Chusai ad Absalom: Nequa-
quam: quia illius ero, quẽ elegit Do-
minus, & omnis hic populus, & vni-
uersus Israel, & cum eo manebo.
* Sed vt & hoc inferam, cui ego ser- 19
uiturus sum? nónne filio regis? si-
cut parui patri tuo, ita parebo & tibi.
* Dixit autem Absalom ad Achito- 20
phel: Inite consilium quid agere de-
beamus. * Et ait Achitophel ad Ab- 21
salom: Ingredere ad concubinas pa-
tris tui, quas dimisit ad custodiẽdam
domũ: vt cùm audierit omnis Israel
quòd fœdaueris patrem tuum, robo-
*Sup. 12. 11. rentur tecũ manus eorum. * Teten- 22
derunt ergo Absalom tabernaculum
in solario, ingressusq; est ad concubi-
nas patris sui coram vniuerso Israel.
* Consilium autem Achitophel, quod 23
dabat in diebus illis, quasi si quis con-
suleret Deum: sic erat omne con-
silium Achitophel, & cùm esset cum
Dauid, & cùm esset cum Absalom.

CAP. XVII.

DIxit ergo Achitophel ad Absa- 1
lom: Eligam mihi duodecim mil- A
lia virorum, & consurgens persequar
Dauid hac nocte. * Et irruens super 2
eum (quippe qui lassus est, & solutis
manibus) percutiam eum: cumque
fugerit omnis populus, qui cum eo
est, percutiam regem desolatum. * Et 3
reducam vniuersum populum, quo-
modo vnus homo reuerti solet: vnũ
enim virum tu quæris: & omnis po-
pulus erit in pace. * Placuitq; sermo 4
eius Absalom, & cunctis maioribus
natu Israel. * Ait autem Absalom: 5
Vocate Chusai Arachiten, & audia-
mus quid etiam ipse dicat. * Cumq; 6
venisset Chusai ad Absalom, ait Ab- B
salom ad eum: Huiuscemodi sermo-
nem locutus est Achitophel: facere
debemus an non? quod das cõsilium?
* Et dixit Chusai ad Absalom: Non 7
est bonum consilium, quod dedit
Achitophel hac vice. * Et rursum in- 8
tulit Chusai: Tu nosti patrem tuum,
& viros, qui cum eo sunt, esse fortissi-
mos & amaro animo, veluti si vrsa
raptis catulis in saltu sæuiat: sed &
pater tuus vir bellator est, nec mora-
bitur cum populo. * Forsitan nunc 9
latitat in foueis, aut in vno, quo vo-
luerit, loco: & cùm ceciderit vnus
quilibet in principio, audiet quicum-
que audierit, & dicet: Facta est plaga
in populo qui sequebatur Absalom.
10 * Et fortissimus quisque, cuius cor est
C quasi leonis, pauore soluetur: scit
enim omnis populus Israel fortem
esse patrem tuum, & robustos om-
11 nes qui cum eo sunt. * Sed hoc mi-
hi videtur rectum esse consilium:
Congregetur ad te vniuersus Israel,
à Dan vsque Bersabee, quasi arena
maris innumerabilis. & tu eris in me-
12 dio eorum. * Et irruemus super eum
in quocumque loco inuentus fuerit:
& operiemus eum, sicut cadere solet
ros super terram: & non relinque-
mus de viris, qui cum eo sunt, ne
13 vnum quidem. * Quòd si vrbem ali-
quam fuerit ingressus, circumdabit
omnis Israel ciuitati illi funes, & tra-
hemus eam in torrentem, vt non re-
periatur ne calculus quidem ex ea.
14 * Dixitq; Absalom, & omnes viri Is-
D rael: Melius est cõsilium Chusai Ara-
chitæ, consilio Achitophel: Domini
autem nutu dissipatum est consilium
Achitophel vtile, vt induceret Domi-
15 nus super Absalom malum. * Et ait
Chusai Sadoc, & Abiathar sacerdoti-
bus: Hoc & hoc modo consilium de-
dit Achitophel Absalom, & seniori-
bus Israel: & ego tale & tale dedi con-
16 silium. * Nunc ergo mittite citò, &
nunciate Dauid, dicentes: Ne morêris
nocte hac in campestribus deserti, sed
absque dilatione transgredere: ne for-
te absorbeatur rex, & omnis populus
17 qui cum eo est. * Ionathas autem &
E Achimaas stabant iuxta Fontem Ro-
gel: abiit ancilla & nunciauit eis. &
illi profecti sunt, vt referrent ad re-
gem Dauid nuncium: non enim po-
terant videri, aut introire ciuitatem.
18 * Vidit autem eos quidam puer, &
indicauit Absalom: illi vero conci-
to gradu ingressi sunt domum cu-
iusdam viri in Bahurim, qui habe-
bat puteum in vestibulo suo, & de-
19 scenderunt in eum. * Tulit autem
mulier, & expandit velamen super
os putei, quasi siccans ptisanas: & sic
20 latuit res. * Cumque venissent serui
Absalom in domum, ad mulierem
dixerunt: Vbi est Achimaas & Iona-
thas? Et respondit eis mulier: Trans-
ierunt festinanter, gustata paululum
aqua. At hi qui quærebant, cum non
reperissent, reuersi sunt in Ierusalem.
21 * Cumque abiissent, ascenderunt illi
F de puteo, & pergentes nunciauerunt

regi Dauid, & dixerunt: Surgite, &
transite citò fluuium: quoniam hu-
iuscemodi dedit consilium cõtra vos
Achithophel. Surrexit ergo Dauid, 22
& omnis populus qui cum eo erat,
& transierunt Iordanem, donec di-
lucesceret: & ne vnus quidem re-
siduus fuit, qui non transisset flu-
uium. * Porrò Achitophel videns 23
quòd non fuisset factum consilium
suum, strauit asinum suum, surre-
xitque & abiit in domum suam &
in ciuitatem suam: & disposita do-
mo sua, suspendio interiit, & sepul-
tus est in sepulchro patris sui. * Da- 24
uid autem venit in Castra, & Ab- G
salom transiuit Iordanem, ipse &
omnes viri Israel cum eo. * Ama- 25
sam verò constituit Absalom pro
Ioab super exercitum: Amasa autem
erat filius viri, qui vocabatur Ietra
de Iesraeli, qui ingressus est ad Abi-
gail filiam Naas, sororem Saruiæ,
quæ fuit mater Ioab. * Et castrame- 26
tatus est Israel cum Absalom in Ter-
ra Galaad. Cumque venisset Dauid 27
in Castra. Sobi filius Naas de Rab-
bath filiorum Ammon, & Machir fi-
lius Ammihel de Lodabar, & Berzel-
lai Galaadites de Rogelim, * obtule- 28
runt ei stratoria, & tapetia, & vasa
fictilia, frumentum, & hordeum, &
farinam, & polentam, & fabam, &
lentem, & frixum cicer, * & mel, & 29
butyrum, oues, & pingues vitulos.
dederuntque Dauid, & populo, qui
cum eo erat, ad vescendum: suspicati
enim sunt, populum fame, & siti fa-
tigari in deserto.

CAP. XVIII.

IGitur considerato Dauid populo 1
suo constituit super eos tribunos A
& centuriones, * & dedit populi ter- 2
tiam partem sub manu Ioab, & ter-
tiam partem sub manu Abisai filij
Saruiæ fratris Ioab, & tertiam par-
tẽ sub manu Ethai, qui erat de Geth,
dixitque rex ad populum: Egrediar
& ego vobiscum. * Et respondit po- 3
pulus: Non exibis: siue enim fugeri-
mus, non magnopere ad eos de no-
bis pertinebit: siue media pars ceci-
derit è nobis, non satis curabunt:
quia tu vnus pro decẽ millibus com-
putaris: melius est igitur vt sis nobis
in vrbe præsidio. * Ad quos rex ait: 4
Quod vobis videtur rectum, hoc
faciam. Stetit ergo rex iuxta portam:
egrediebaturque populus per turmas
5 suas centeni, & milleni. * Et præce-
B pit rex Ioab, & Abisai, & Ethai, di-
cens: Seruate mihi puerum Absa-
lom. Et omnis populus audiebat
præcipientem regem cunctis princi-
6 pibus pro Absalom. * Itaque egres-
sus est populus in campum contra Is-
rael, & factum est prælium in saltu
7 Ephraim. * Et cæsus est ibi populus Is-
rael ab exercitu Dauid, factaque est
plaga magna in die illa, viginti mil-
8 lium. * Fuit autẽ ibi prælium disper-
sum super faciem omnis terræ, &
multo plures erant, quos saltus con-
sumpserat de populo, quàm hi, quos
9 vorauerat gladius in die illa. * Acci-
dit autem vt occurreret Absalom ser-
uis Dauid, sedens mulo: cumque in-
gressus fuisset mulus subter conden-
sam quercum & magnam, adhæsit
caput eius quercui: & illo suspenso
inter cælum & terram, mulus, cui
10 insederat, pertransiuit. * Vidit autem
hoc quispiam, & nunciauit Ioab, di-
cens: Vidi Absalom pendere de quer-
11 cu. * Et ait Ioab viro, qui nunciaue-
C rat ei: Si vidisti, quare non confo-
disti eum cum terra, & ego dedissem
tibi decem argenti siclos, & vnum
12 balteum? * Qui dixit ad Ioab: Si ap-
penderes in manibus meis mille ar-
genteos, nequaquam mitterem ma-
num meam in filium regis: audienti-
bus enim nobis præcepit rex tibi, &
Abisai, & Ethai, dicens: Custodite
13 mihi puerũ Absalom. * Sed & si fe-
cissem contra animam meam auda-
cter, nequaquam hoc regem latere
14 potuisset, & tu stares ex aduerso? * Et
ait Ioab: Non sicut tu vis, sed aggre-
diar eum corã te. Tulit ergo tres lan-
ceas in manu sua, & infixit eas in cor-
de Absalom: cumque adhuc palpitaret
15 hærens in quercu, * cucurrerunt de-
D cem iuuenes armigeri Ioab, & percu-
16 tientes interfecerunt eum. * Cecinit
autem Ioab buccina, & retinuit po-
pulum, ne persequeretur fugientem
Israel, volens parcere multitudini.
17 * Et tulerunt Absalom, & proiece-
runt eum in saltu, in foueã grandem,
& comportauerunt super eum acer-
uum lapidum magnum nimis: omnis
autem Israel fugit in tabernacula sua.
18 * Porrò Absalom erexerat sibi, cùm
adhuc viueret, titulum qui est in Val-
le regis: dixerat enim: Non habeo fi-
lium, & hoc erit monimentum nomi-
nis mei. Vocauitque titulum nomine

suo, & appellatur Manus Absalom,
19 vsque ad hanc diem. * Achimaas autem filius Sadoc, ait: Curram, & nunciabo regi, quia iudicium fecerit ei Dominus de manu inimicorum eius.
20 * Ad quem Ioab dixit: Non eris nuncius in hac die, sed nunciabis in alia:
E hodie nolo te nunciare, filius enim
21 regis est mortuus. * Et ait Ioab Chusi: Vade, & nuncia regi quæ vidisti. Adorauit Chusi Ioab, & cucurrit.
22 * Rursus autem Achimaas filius Sadoc dixit ad Ioab: Quid impedit si etiam ego curram post Chusi? Dixitque ei Ioab: Quid vis currere fili mi?
23 non eris boni nuncij baiulus. * Qui respondit: Quid enim si cucurrero? Et ait ei: Curre. Currens ergo Achimaas per viam compendij, transiuit
24 Chusi. * David autem sedebat inter duas portas: Speculator verò, qui erat in fastigio portæ super murum, eleuans oculos, vidit hominem currentem
25 solum. * Et exclamans indicauit regi: dixitque rex: Si solus est, bonus est nuncius in ore eius. Properante
26 autem illo, & accedente propius, * vi-
F dit speculator hominem alterum currentem, & vociferans in culmine, ait: Apparet mihi alter homo currens solus. Dixitque rex: Et iste bonus est
27 nuncius. * Speculator autẽ, Contemplor, ait, cursum prioris, quasi cursum Achimaas filij Sadoc. Et ait rex: Vir bonus est: & nuncium portans bo-
28 num, venit. * Clamans autem Achimaas, dixit ad regem: Salue rex. Et adorans regem coram eo pronus in terram, ait: Benedictus Dominus Deus tuus, qui conclusit homines qui leuauerunt manus suas contra domi-
29 num meum regem. * Et ait rex: Est-
G ne pax puero Absalom? Dixitq. Achimaas: Vidi tumultum magnum, cùm mitteret Ioab seruus tuus, ó rex, me
30 seruum tuum: nescio aliud. * Ad quẽ rex: Transi, ait, & sta hic. Cumque
31 ille transisset, & staret, * apparuit Chusi: & veniens ait: Bonum apporto nuncium, domine mi rex: iudicauit enim pro te Dominus hodie de manu omnium qui surrexerunt contra te.
32 * Dixit autem rex ad Chusi: Estne pax puero Absalom? Cui respõdens Chusi, Fiant, inquit, sicut puer, inimici domini mei regis, & vniuersi qui consurgunt aduersus eum in malum.
33 * Contristatus itaque rex, ascendit cœnaculum portæ, & fleuit. Et sic loquebatur, vadens: * Fili mi Absalom, Absalom fili mi: quis mihi tribuat vt ego moriar pro te, Absalom fili mi, fili mi Absalom? *Inf. 19. a. 4.

CAP. XIX.

1 NVnciatum est autem Ioab quòd
A rex fleret & lugeret filium suum:
2 * Et versa est victoria in luctum in die illa omni populo: audiuit enim populus in die illa dici: Dolet rex super
3 filio suo. * Et declinauit populus in die illa ingredi ciuitatem, quomodo declinare solet populus versus & fu-
4 giens de prælio. * Porrò rex operuit caput suum, & clamabat voce magna: Fili mi Absalom, Absalom fili
5 mi, fili mi. * Ingressus ergo Ioab ad regem in domum, dixit: Confudisti hodie vultus omnium seruorũ tuorum, qui saluam fecerunt animam tuam, & animam filiorum tuorum, & filiarum tuarum, & animam vxorum tuarum, & animam concubina-
6 rum tuarum. * Diligis odientes te, & odio habes diligentes te: & ostendisti hodie quia nõ curas de ducibus tuis, & de seruis tuis: & verè cognoui modò, quia si Absalom viueret, & omnes nos occubuissemus, tunc placeret
7 tibi. * Nunc igitur surge, & procede,
B & alloquens satisfac seruis tuis: iuro enim tibi per Dominum, quòd si non exieris, ne vnus quidem remansurus sit tecum nocte hac: & peius erit hoc tibi, quàm omnia mala, quæ venerunt super te ab adolescentia tua
8 vsque in præsens. * Surrexit ergo rex & sedit in porta: & omni populo nunciatum est quòd rex sederet in porta: venitque vniuersa multitudo coram rege: Israel autem fugit in ta-
9 bernacula sua. * Omnis quoque populus certabat in cunctis tribubus Israel, dicens: Rex liberauit nos de manu inimicorum nostrorum, ipse saluauit nos de manu Philisthinorum: & nunc fugit de terra propter Absa-
10 lom. * Absalom autem, quem vnximus super nos, mortuus est in bello: vsquequo siletis, & non reducitis re-
11 gem? * Rex verò David misit ad Sadoc, & Abiathar sacerdotes, dicens: Loquimini ad maiores natu Iuda, di-
C centes: Cur venitis nouissimi ad reducendum regem in domum suam? (Sermo autem omnis Israel perue-
12 nerat ad regem in domo eius.) * Fratres mei vos, os meum, & caro mea vos, quare nouissimi reducitis regem?

* Et

13 * Et Amasæ dicite: Nónne os meum,
& caro mea es? Hæc faciat mihi Deus,
& hæc addat, si non magister militiæ
fueris coram me omni tempore pro
14 Ioab. * Et inclinauit cor omnium vi-
rorum Iuda, quasi viri vnius: mise-
runtque ad regem, dicentes: Reuertere
15 re tu, & omnes serui tui. * Et reuer-
sus est rex: & venit vsque ad Iorda-
nem, & omnis Iuda venit vsque in
Galgalam, vt occurreret regi, & tra-
16 duceret eum Iordanem. * Festinauit
autem Semei filius Gera filij Iemini
de Bahurim, & descendit cum viris
17 Iuda in occursum regis Dauid * cum
mille viris de Beniamin, & Siba puer
de domo Saul: & quindecim filij
eius, ac viginti serui erant cum eo: &
irrumpentes Iordanem, ante regem D
18 * transierunt vada, vt traducerent
domum regis, & facerent iuxta ius-
sionem eius: Semei autem filius Ge-
ra prostratus coram rege, cum iam
19 transisset Iordanem, * dixit ad eum:
Ne reputes mihi domine mi iniqui-
tatem, neque memineris iniuriarum
serui tui in die qua egressus es domi-
ne mi rex de Ierusalem, neque ponas
20 rex in corde tuo. * Agnosco enim ser-
uus tuus peccatum meum: & ideir-
co hodie primus veni de omni domo
Ioseph, descendíq; in occursum do-
21 mini mei regis. * Respondens verò
Abisai filius Saruiæ, dixit: Numquid
pro his verbis non occidetur Semei,
22 quia maledixit christo Domini? * Et
ait Dauid: Quid mihi & vobis filij
Saruiæ? cur efficimini mihi hodie in
satan? ergóne hodie interficietur vir
in Israel? an ignoro hodie me factum
23 regem super Israel? * Et ait rex Semei:
24 Non morieris. Iurauitque ei. * Mi-
phiboseth quoque filius Saul descen- E
dit in occursum regis illotis pedibus,
& intonsa barba: vestesque suas non
lauerat à die qua egressus fuerat rex,
vsque ad diem reuersionis eius in pa-
25 ce. * Cumque Ierusalem occurrisset
regi, dixit ei rex: Quare non venisti
26 mecum Miphiboseth? * Et respon-
dens ait. Domine mi rex, seruus meus
contempsit me: dixíq; ei ego famulus
tuus vt sterneret mihi asinum, &
ascendens abirem cum rege: claudus
27 enim sum seruus tuus. * Insuper & [Sup. 16. a. 3]
accusauit me seruum tuum ad te do-
minum meum regem: tu autem do-
mine mi rex, sicut angelus Dei es, fac
28 quod placitum est tibi. * Neq; enim

[3. Reg. 2. b. 8]

fuit domus patris mei, nisi morti ob-
noxia domino meo regi: tu autem
posuisti me seruum tuum inter con-
uiuas mensæ tuæ: quid ergo habeo
iustæ querelæ? aut quid possum vl-
29 trà vociferari ad regem? * Ait ergo ei
rex: Quid vltrà loqueris? fixum est
quod locutus sum: tu, & Siba diui-
30 dite possessiones. * Responditq; Mi-
phiboseth regi: Etiam cũcta accipiat,
postquam reuersus est dominus meus
31 rex pacificè in domum suam. * Ber-
F zellai quoq; Galaadites, descendens
de Rogelim, traduxit regem Iorda-
nem, paratus etiam vltrà fluuiũ pro-
32 sequi eum. * Erat autem Berzellai [3. Reg. 2. b. 7]
Galaadites senex valde, id est octo-
genarius, & ipse præbuit alimenta
regi, cùm moraretur in Castris: fuit
33 quippe vir diues nimis. * Dixit itaque
rex ad Berzellai: Veni mecum, vt re-
quiescas securus mecum in Ierusa-
34 lem. * Et ait Berzellai ad regem: Quot
sunt dies annorũ vitæ meæ, vt ascen-
35 dam cũ rege in Ierusalem? * Octo- [Sup. 17. g. 27]
genarius sum hodie: numquid vigent
sensus mei ad discernendum suaue,
aut amarum? aut delectare potest ser-
uum tuum cibus & potus? vel audire
possum vltrà vocem cantorum, atque
cantatricum? quare seruus tuus sit
36 oneri domino meo regi? * Paulu-
lum procedam famulus tuus ab Ior-
dane tecum: non indigeo hac vicis-
37 situdine, * sed obsecro vt reuertar
seruus tuus, & moriar in ciuitate
mea, & sepeliar iuxta sepulchrum pa-
tris mei, & matris meæ. Est autẽ ser-
uus tuus Chamaam, ipse vadat tecũ,
domine mi rex, & fac ei quidquid
38 tibi bonum videtur. * Dixit itaque
G ei rex: Mecum transeat Chamaam,
& ego faciam ei quidquid tibi pla-
cuerit, & omne, quod petieris à me,
39 impetrabis. * Cumque transisset vni-
uersus populus & rex Iordanem, os-
culatus est rex Berzellai, & benedi-
xit ei: & ille reuersus est in locum
40 suum. * Transiuit ergo rex in Gal-
galam, & Chamaam cum eo. omnis
autem populus Iuda traduxerat re-
gem, & media tantùm pars affuerat
41 de populo Israel. * Itaque omnes viri
Israel concurrentes ad regem dixe-
runt ei: Quare te furati sunt fratres
nostri viri Iuda, & traduxerũt regem
& domum eius Iordanem, omnesq;
42 viros Dauid cum eo? * Et respondit
omnis vir Iuda ad viros Israel: Quia

mihi propior est rex: cur irasceris
super hac re? nûquid comedimus ali-
quid ex rege, aut munera nobis data
sunt? Et respondit vir Israel ad viros 43
Iuda, & ait: Decé partibus maior ego
sum apud regem, magisq; ad me per-
tinet David quàm ad te: cur fecisti
mihi iniuriam, & non mihi nuncia-
tum est priori, vt reducerem regem
meum? Durius autem responderunt
viri Iuda viris Israel.

CAP. XX.

Acidit quoque vt ibi esset vir Be- 1
lial, nomine Seba, filius Bochri, A
vir Iemineus: & cecinit buccina, &
ait: Non est nobis pars in David, ne-
que hæreditas in filio Isai: reuertere
re in tabernacula tua Israel. Et se- 2
paratus est omnis Israel à David, se-
cutusque est Seba filium Bochri: vi-
ri autem Iuda adhæserunt regi suo à
Iordane vsque Ierusalem. Cumque 3
venisset rex in domum suam in Ieru-
salem, tulit decem mulieres concubi-
nas, quas dereliquerat ad custodien-
dam domum, & tradidit eas in cu-
stodiam, aliméta eis præbens: & non
est ingressus ad eas, sed erant clausæ
vsque in diem mortis suæ in vidui- B
tate viuétes. Dixit autem rex Ama- 4
sæ: Conuoca mihi omnes viros Iu-
da in diem tertium, & tu adesto præ-
sens. Abiit ergo Amasa vt conuo- 5
caret Iudam, & moratus est extra
placitum quod ei constituerat rex.
Ait autem David ad Abisai: Nunc 6
magis afflicturus est nos Seba filius
Bochri quàm Absalom: tolle igitur
seruos domini tui, & persequere
eum, ne forte inueniat ciuitates mu-
nitas, & effugiat nos. Egressi sunt er- 7
go cum eo viri Ioab, Cerethi quo- C
que & Phelethi: & omnes robusti ex-
ierunt de Ierusalem ad persequen-
dum Seba filium Bochri. Cumq; 8
illi essent iuxta lapidem grandem, qui
est in Gabaon, Amasa veniens occur-
rit eis. Porrò Ioab vestitus erat tunica
stricta ad mensuram habitus sui, &
desuper accinctus gladio dependente
vsque ad ilia, in vagina, qui fabrica-
tus leui motu egredi poterat, & per-
cutere. Dixit itaque Ioab ad Ama- 9
sam: Salue mi frater. a Et tenuit ma-
nu dextera mentum Amasæ, quasi
osculans eum. Porrò Amasa non 10
obseruauit gladium, quem habebat
Ioab, qui percussit eum in latere, &
effudit intestina eius in terram, nec

a 3. Reg. 2. a. 5

secundum vulnus apposuit, & mor-
tuus est. Ioab autem, & Abisai fra-
D ter eius persecuti sunt Seba filium
11 Bochri. Interea quidam viri, cùm
stetissent iuxta cadauer Amasæ, de
sociis Ioab, dixerunt: Ecce qui esse
12 voluit pro Ioab comes David. Ama-
sa autem conspersus sanguine, iace-
bat in media via. Vidit hoc quidam
vir quòd subsisteret omnis populus
ad videndum eum, & amouit Ama-
sam de via in agrum, operuitq; eum
vestiméto, ne subsisterent transeun-
13 tes propter eum. Amoto ergo illo
de via, transibat omnis vir sequens
Ioab ad persequendum Seba filium
14 Bochri. Porrò ille tráfierat per om-
nes tribus Israel in Abelam, & Beth-
maacha: omnesque viri electi con-
15 gregati fuerant ad eum. Venerunt
E itaque & oppugnabát eum in Abela,
& in Bethmaacha, & circumdederût
munitionibus ciuitatem, & obses-
sa est vrbs: omnis autem turba, quæ
erat cum Ioab, moliebatur destruere
16 muros. Et exclamauit mulier sa-
piens de ciuitate: Audite, audite, di-
cite Ioab: Appropinqua huc, & lo-
17 quar tecum. Qui cùm accessisset ad
ad eam, ait illi: Tu es Ioab? Et ille re-
spondit: Ego. Ad quem sic locuta est:
F Audi sermones ancillæ tuæ. Qui re-
18 spondit: Audio. Rursumq; illa, Ser-
mo, inquit, dicebatur in veteri pro-
uerbio: Qui interrogant, interrogent
19 in Abela: & sic perficiebant. Nón-
ne ego sum quæ respondeo verita-
tem in Israel, & tu quæris subuer-
tere ciuitatem, & euertere matrem
in Israel? Quare præcipitas heredita-
20 tem Domini? Respondensque Ioab,
ait: Absit, absit hoc à me: nô præcipi-
21 to, neque demolior. Non sic se
habet res, sed homo de monte Eph-
raim Seba, filius Bochri cognomi-
G ne, leuauit manum suam contra re-
gem David: tradite illum solum, &
recedemus à ciuitate. Et ait mulier
ad Ioab: Ecce caput eius mittetur
22 ad te per murum. Ingressa est er-
go ad omnem populum, & locuta
est eis sapienter: qui abscissum ca-
put Seba filij Bochri proiecerunt ad
Ioab. & ille cecinit tuba, & recesse-
runt ab vrbe, vnusquisque in taber-
nacula sua: Ioab autem reuersus est
23 Ierusalem ad regem. a Fuit ergo
Ioab super omnem exercitum Israel:
Banaias auté filius Ioiadæ super Ce-

a Sup. 8. d. 16

rethæos

rethæos & Phelethæos. * Aduram 24
verò super tributa: porrò Iosaphat fi-
lius Ahilud, à commentariis. * Siua 25
autem, scriba: Sadoc verò & Abia-
thar, sacerdotes. * Ira autem Iairites 26
erat sacerdos Dauid.

CAP. XXI.

FActa est quoque fames in diebus 1
Dauid tribus annis iugiter: & A
consuluit Dauid oraculum Domini.
Dixitque Dominus: Propter Saul, &
domum eius sanguinum, quia occi-
dit Gabaonitas. * Vocatis ergo Ga- 2
baonitis rex, dixit ad eos (Porrò Ga-
baonitæ non erant de filiis Israel, sed
ᵃ Ios. 9. a.16 reliquiæ Amorrhæorum: ᵃ filij quip-
pe Israel iurauerant eis, & voluit Sa-
ul percutere eos zelo, quasi pro filiis
Israel & Iuda.) Dixit ergo Dauid ad 3
Gabaonitas: Quid faciam vobis? &
quod erit vestri piaculum, vt benedi-
catis hæreditati Domini? * Dixerunt- 4
que ei Gabaonitæ: Non est nobis su-
per argento & auro quæstio, sed con-
tra Saul, & contra domum eius: ne-
que volumus vt interficiatur homo
de Israel. Ad quos rex ait: Quid ergo
vultis vt faciam vobis? * Qui dixe- 5
runt regi: Virum, qui attriuit nos &
oppressit iniquè, ita delere debemus,
vt ne vnus quidé residuus sit de stir-
pe eius in cúctis finibus Israel. * Den- 6
tur nobis septem viri de filiis eius, vt
crucifigamus eos Domino in Gabaa B
Saul, quondam electi Domini. Et ait
ᵇ 1 Reg. 18. a.3 rex. Ego dabo. * ᵇ Pepercitque rex Mi- 7
phiboseth filio Ionathæ filij Saul,
propter iusiurandum Domini, quod
fuerat inter Dauid & inter Ionatham
filium Saul. Tulit itaque rex duos 8
filios Respha filiæ Aia, quos peperit
Sauli, Armoni, & Miphiboseth: &
quinque filios Michol filię Saul, quos
genuerat Hadrieli filio Berzellai, qui
fuit de Molathi, * & dedit eos in ma- 9
nus Gabaonitarum: qui crucifixerút
eos in monte coram Domino: & ce-
ciderunt hi septem simul occisi in
diebus messis primis, incipiente mes-
sione hordei. * Tollens autem Re- 10
spha filia Aia, cilicium substrauit sibi
supra petram ab initio messis, donec
stillaret aqua super eos de cælo: &
non dimisit aues lacerare eos per
diem, neque bestias per noctem. * Et 11
nunciata sunt Dauid quæ fecerat
Respha, filia Aia, concubina Saul. C
* Et abiit Dauid, & tulit ossa Saul, 12
& ossa Ionathæ filij eius à viris Ia-
bes Galaad, ᵃ qui furati fuerant ea de ᵃ 1 Reg. 31. c. 9
platea Bethsan, in qua suspenderant
eos Philisthiim cùm interfecissent
13 Saul in Gelboe: * & asportauit inde
ossa Saul, & ossa Ionathæ filij eius:
& colligentes ossa eorum, qui affixi
14 fuerant, * sepelierunt ea cum ossibus
Saul & Ionathæ filij eius in Terra
Beniamin, in latere, in sepulchro Cis
patris eius: feceruntque omnia, quæ
præceperat rex, & repropitiatus est
15 Deus terræ post hæc. Factum est au-
tem rursum prælium Philisthino-
rum aduersum Israel, & descendit
Dauid, & serui eius cum eo, & pu-
gnabant contra Philisthiim. Defi-
16 ciente autem Dauid, * Iesbibenob,
qui fuit de genere arapha, ᵇ cuius fer- ᵇ 1 Reg. 17. a.7
rum hastæ trecentas vncias appende-
bat, & accinctus erat ense nouo, nisus
17 est percutere Dauid. * Præsidioque
D ei fuit Abisai filius Saruiæ, & percus-
sum Philisthæum interfecit. Tunc iu-
rauerunt viri Dauid, dicentes: Iam
non egredieris nobiscum in bellum,
18 ne extinguas lucernam Israel. * ᶜ Se- ᶜ 1 Par. 20. a.4
cundum quoque bellum fuit in Gob
contra Philisthæos: túc percussit So-
bochai de Husati, Saph de stirpe ara-
19 pha de genere gigantum. Tertium
quoque fuit bellum in Gob contra
Philisthæos, in quo percussit Adeo-
datus filius Saltus polymitarius Beth-
lehemites Goliath Gethæum, cuius
hastile hastæ erat quasi liciatorium
20 texentium. * Quartum bellum fuit
in Geth: in quo vir fuit excelsus, qui
senos in manibus pedibusque habe-
bat digitos, id est viginti quatuor, &
21 erat de origine arapha. * Et blasphe-
mauit Israel: percussit autem eum Io-
nathan filius Samaa fratris Dauid.
22 * Hi quatuor nati sunt de arapha in
Geth, & ceciderunt in manu Dauid,
& seruorum eius.

CAP. XXII.

1 LOcutus est autem Dauid Domi-
A no verba carminis huius, in die
qua liberauit eum Dominus de ma-
nu omnium inimicorum suorum, &
2 de manu Saul. * & ait:
ᵃ Dominus petra mea, & robur ᵃ Psal. 17. a.3
meum, & saluator meus.
3 * Deus fortis meus sperabo in eum:
scutum meum, & cornu salutis meæ:
eleuator meus, & refugium meum:
saluator meus, de iniquitate libera-
bis me.

Psal. 17. a 3 4 ᵃ Laudabilem inuocabo Domi-
num: & ab inimicis meis saluus ero.
5 • Quia circumdederunt me con-
tritiones mortis: torrentes Belial ter-
ruerunt me.
6 • Funes inferni circumdederũt me:
præuenerunt me laquei mortis.
7 • In tribulatione mea inuocabo
Dominum, & ad Deum meum cla-
mabo: & exaudiet de templo suo vo-
cem meam, & clamor meus veniet
ad aures eius.
8 • Cõmota est & contremuit terra:
fundamẽta montiũ concussa sunt, &
conquassata, quoniam iratus est eis.
9 • Ascendit fumus de naribus eius,
& ignis de ore eius vorabit: carbones
succensi sunt ab eo.
10 • Inclinauit cælos, & descendit: &
caligo sub pedibus eius.
11 • Et ascendit super cherubim, & vo-
lauit: & lapsus est super pennas vẽti. B
12 • Posuit tenebras in circuitu suo la-
tibulum: cribrans aquas de nubibus
cælorum.
13 • Præ fulgore in conspectu eius,
succensi sunt carbones ignis.
14 • Tonabit de cælo Dominus: &
excelsus dabit vocem suam.
15 • Misit sagittas & dissipauit eos:
fulgur, & consumpsit eos.
16 • Et apparuerunt effusiones maris,
& reuelata sunt fundamenta orbis ab
increpatione Domini, ab inspiratio-
ne spiritus furoris eius.
17 • Misit de excelso, & assumpsit me:
& extraxit me de aquis multis.
18 • Liberauit me ab inimico meo po-
tentissimo, & ab his qui oderant me:
quoniam robustiores me erant.
19 • Præuenit me in die afflictionis
meæ, & factus est Dominus firma-
mentum meum.
20 • Et eduxit me in latitudinem: libe-
rauit me, quia complacui ei.
21 • Retribuet mihi Dominus secun-
dùm iustitiam meã: & secũdùm mũ-
ditiam manuum meatũ reddet mihi.
22 • Quia custodiui vias Domini, &
non egi impiè, à Deo meo.
23 • Omnia enim iudicia eius in con-
spectu meo: & præcepta eius non a-
moui à me.
24 • Et ero perfectus cum eo: & custo-
diam me ab iniquitate mea. C
25 • Et restituet mihi Dñs secundùm
iustitiam meam: & secundùm mun-
ditiam manuum mearum, in con-
spectu oculorum suorum.

26 • Cum sancto sanctus eris: & cum
robusto perfectus.
27 • Cum electo electus eris: & cũ per-
uerso peruertêris.
28 • Et populũ pauperem saluũ facies:
oculisque tuis excelsos humiliabis.
29 • Quia tu lucerna mea Dñe: & tu
Dñe illuminabis tenebras meas.
30 • In te enim curram accinctus: in
Deo meo transiliam murum.
31 • Deus, immaculata via eius, elo-
quium Domini igne examinatũ: scu-
tum est omnium sperantium in se.
32 • Quis est Deus præter Dñm: &
quis fortis præter Deum nostrum?
33 • Deus qui accinxit me fortitudi-
ne: & complanauit perfectam viam
meam.
34 • Coæquans pedes meos ceruis, &
super excelsa mea statuens me.
35 • ᵇ Docens manus meas ad præliũ, ᵇ Psal. 143. a 1
& componens quasi arcum æreum
brachia mea.
36 • Dedisti mihi clypeũ salutis tuæ: &
mansuetudo tua multiplicauit me.
37 • Dilatabis gressus meos subtus me:
D & non deficient tali mei.
38 • Persequar inimicos meos, & con-
teram: & non conuertar donec con-
sumam eos.
39 • Consumam eos & confringam,
vt non consurgant: cadent sub pedi-
bus meis.
40 • Accinxisti me fortitudine ad præ-
lium: incuruasti resistentes mihi sub-
tus me.
41 • Inimicos meos dedisti mihi dor-
sum: odientes me, & disperdam eos.
42 • Clamabũt, & non erit qui saluet,
ad Dñm, & non exaudiet eos.
43 • Delebo eos vt puluerem terræ:
quasi lutum platearum comminuam
eos atque confringam.
44 • Saluabis me à contradictionibus
populi mei: custodies me in caput
Gentium: populus, quem ignoro, ser-
uiet mihi.
45 • Filij alieni resistent mihi, auditu
auris obedient mihi.
46 • Filij alieni defluxerunt, & con-
trahentur in angustiis suis.
47 • Viuit Dominus, & benedictus
Deus meus: & exaltabitur Deus for-
tis salutis meæ.
48 • Deus qui das vindictas mihi, &
deiicis populos sub me.
49 • Qui educis me ab inimicis meis,
& à resistentibus mihi eleuas me: ᶜ à ᶜ Psal. 17.
viro iniquo liberabis me. d 32

* Rom. 15. b. 9

* * Propterea confitebor tibi Dñe 50
in gentibus: & nomini tuo cantabo.
* Magnificans salutes regis sui, & 51
faciens misericordiá christo suo Da-
uid, & semini eius in sempiternum.

CAP. XXIII.

HÆc autem sunt verba Dauid 1
nouissima. Dixit Dauid filius A
Isai: Dixit vir, cui constitutum est de
christo Dei Iacob, egregius psaltes Is-
rael: * Spiritus Domini locutus est 2
per me, & sermo eius per linguam
meam. * Dixit Deus Israel mihi, lo- 3
cutus est Fortis Israel, Dominator
hominum, iustus dominator in ti-
more Dei. * Sicut lux auroræ, orien- 4
te sole, manè absque nubibus rutilat,
& sicut pluuiis germinat herba de
terra. * Nec tanta est domus mea 5
apud Deum, vt pactum æternum in-
iret mecum firmum in omnibus atq;
munitum. Cuncta enim salus mea, &
omnis voluntas: nec est quidquam ex
ea quod non germinet. * Præuarica- 6
tores autem quasi spinæ euellentur
vniuersi: quæ non tolluntur mani-
bus. * Et si quis tangere voluerit eas, 7
armabitur ferro & ligno lanceato,
igneque succensæ comburentur, vsq;
ad nihilum. * Hæc nomina fortium 8
Dauid. Sedens in cathedra sapientis-
simus princeps inter tres, ipse est
quasi tenerrimus ligni vermiculus,
qui octingentos interfecit impetu
vno. * Post hunc, Eleazar filius pa- 9
trui eius Ahohites inter tres fortes,
qui erant cum Dauid quando expro B
brauerunt Philisthiim, & congregati
sunt illuc in prælium. * Cumque 10
ascendissent viri Israel, ipse stetit &
percussit Philisthæos donec deficeret
manus eius, & obrigesceret cum gla-
dio: fecitque Dominus salutem ma-
gnam in die illa: & populus, qui fu-
gerat, reuersus est ad cæsorum spolia
detrahenda. * Et post hunc, Semma 11
filius Age de Arari. & congregati
sunt Philisthiim in statione: erat
quippe ibi ager lente plenus. Cumq;
fugisset populus à facie Philisthiim,
* stetit ille in medio agri, & tuitus est 12
eum, percussitque Philisthæos: & fe-
cit Dñs salutem magnam. * Necnon 13
& ante descenderant tres qui erant
principes inter triginta, & venerant
tempore messis ad Dauid in spelun-
cam Odollam: castra autem Phili-
sthinorum erant posita in Valle gi-

* 1 Par. 11. b. 10

14 gantum. * Et Dauid erat in præsidio:
porrò statio Philisthinorum tūc erat
15 in Bethlehem. * Desiderauit ergo
Dauid, & ait: O si quis mihi daret
C potum aquæ de cisterna, quæ est in
16 Bethlehem iuxta portam! * Irrupe-
runt ergo tres fortes castra Philisthi-
norum, & hauserunt aquam de ci-
sterna Bethlehem, quæ erat iuxta
portam, & attulerunt ad Dauid: at
ille noluit bibere, sed libauit eam
17 Domino, * dicens: Propitius sit mihi
Dominus, ne faciam hoc: num san-
guinem hominum istorum, qui pro-
fecti sunt, & animarum periculū bi-
bam? Noluit ergo bibere. hæc fece-
18 runt tres robustissimi. * Abisai quo-
que frater Ioab filius Saruiæ, prin-
ceps erat de tribus: ipse est qui leua-
uit hastam suam contra trecentos,
quos interfecit, nominatus in tribus,
19 * & inter tres nobilior, eratque co-
rum princeps, sed vsque ad tres pri-
20 mos non peruenerat. * Et Banaias
filius Ioiadæ viri fortissimi, magno-
rum operum, de Cabseel: ipse percus-
sit duos leones Moab, & ipse descen-
dit, & percussit leonem in media ci-
21 sterna in diebus niuis. * Ipse quoque
interfecit virum Ægyptium, virum
dignū spectaculo, habentem in manu
hastam: itaque cum descendisset ad
eum in virga, vi extorsit hastam de
manu Ægyptij, & interfecit eū hasta
22 sua. * hæc fecit Banaias filius Ioiadæ.
23 * Et ipse nominatus inter tres robu-
D stos, qui erant inter triginta nobilio-
res: veruntamen vsque ad tres non
peruenerat: fecitque eum sibi Dauid
24 auricularium, à secreto. * Asael fra-
ter Ioab inter triginta, Elehanan fi-
25 lius patrui eius de Bethlehem, * Sem-
26 ma de Harodi, Elica de Harodi, * He-
les de Phalti, Hira filius Acces de
27 Thecua, * Abiezer de Anathoth,
28 Mobonnai de Husati, * Selmon Aho-
29 hites, Maharai Netophathites, * He-
led filius Baana, & ipse Netophathi-
tes, Ithai filius Ribai de Gabaath fi-
30 liorum Beniamin, * Banaia Phara-
thonites, Heddai de Torrente Gaas,
31 * Abialbon Arbathites, Azmaueth de
32 Beromi, * Eliaba de Salaboni. Filij
33 Iassen, Ionathan, * Semma de Orori,
34 Aiam filius Sarar Arorites, * Eliphe-
let filius Aasbai filij Machati, Eliam
35 filius Achitophel Gelonites, * Hes-
rai de Carmelo, Pharai de Arbi,
36 * Igaal filius Nathan de Soba, Bon-

ni de Gadi, * Selee de Ammoni, Na- 37
harai Berothites armiger Ioab filij
Saruiæ, * Ira Iethrites Gareb & ipse 38
Iethrites, * Vrias Hethæus. Omnes 39
triginta septem.

CAP. XXIIII.

* 1 Par. 21. 1

ET * addidit furor Domini irasci 1
contra Israel, commouitq; Dauid A
in eis dicentem: Vade, numera Israel
& Iudam. * Dixitque rex ad Ioab 2
principem exercitus sui: Perambula
omnes tribus Israel à Dan vsq; Ber-
sabee, & numerate populú, vt sciam
numerum eius. * Dixitque Ioab regi: 3
Adaugeat Dominus Deus tuus ad
populum tuum, quantus nunc est,
iterumque centuplicet in conspectu
domini mei regis: sed quid sibi domi-
nus meus rex vult in re huiuscemo-
di?* Obtinuit autem sermo regis ver- 4
ba Ioab, & principú exercitus, egres-
susque est Ioab, & principes militum
à facie regis, vt numerarent populum
Israel. * Cumque pertransissent Ior- 5
danem, venerunt in Aroer ad dexte-
ram vrbis, quæ est in Valle Gadi * & 6
per Iazer transierunt in Galaad, & in
terram inferiorem Hodsi, & venerút
in Dan siluestria. Circúeuntesq; iu-
xta Sidonem, * transierunt propè 7
mœnia Tyri, & omnem terram He-
uæi & Chananæi, veneruntque ad
meridiem Iuda in Bersabee: * & lu- 8
strata vniuersa terra, aduenerunt post B
nouem menses & viginti dies in Ie-
rusalem. * Dedit ergo Ioab nume- 9
rum descriptionis populi regi, & in-
uenta sunt de Israel octingenta mil-
lia virorum fortium, qui educerent
gladium: & de Iuda quingenta mil-
lia pugnatorum. * Percussit autem 10
cor Dauid eum, postquam numera-
tus est populus: & dixit Dauid ad
Dominum: Peccaui valde in hoc fa-
cto: sed precor Domine, vt transferas
iniquitatem serui tui, quia stultè egi
nimis. * Surrexit itaque Dauid ma- 11
nè, & sermo Domini factus est ad
Gad prophetam & Videntem Da-
uid, dicens: * Vade, & loquere ad 12
Dauid: Hæc dicit Dominus: Trium
tibi datur optio, elige vnum quod
volueris ex his, vt faciam tibi. Cum- 13
que venisset Gad ad Dauid, nuncia-
uit ei, dicens: Aut septem annis ve-
niet tibi fames in terra tua: aut tribus
mensibus fugies aduersarios tuos, &

illi te persequentur: aut certè tribus
diebus erit pestilentia in terra tua.
C Nunc ergo delibera, & vide quem re-
spondeam ei, qui me misit, sermoné.
14 * Dixit autem Dauid ad Gad: Coar-
ctor nimis: * sed melius est vt inci-
dam in manus Domini (multæ enim
misericordiæ eius sunt) quàm in ma-
15 nus hominum. * Immisitque Domi-
nus pestilentiam in Israel, de manè
vsque ad tempus constitutum, &
mortui sunt ex populo à Dan vsque
ad Bersabee septuaginta millia viro-
16 rum. * Cumque extendisset manum
suam Angelus Domini super Ierusa-
lem vt disperderet eam, misertus est
Dominus super afflictione, & ait An-
gelo percutienti populum: Sufficit:
nunc contine manum tuam. erat au-
tem Angelus Domini iuxta aream A-
17 reuna Iebusæi. * Dixitque Dauid ad
Dominum cùm vidisset Angelú cæ-
dentem populum: Ego sum qui pec-
caui, ego iniquè egi: isti qui oues sunt,
quid fecerunt? vertatur, obsecro, ma-
nus tua contra me, & contra domum
18 patris mei. * Venit autem Gad ad
D Dauid in die illa, & dixit ei: Ascende,
& constitue altare Domino in area
19 Areuna Iebusæi.* Et ascendit Dauid
iuxta sermonem Gad, quem præcepe-
20 rat ei Dominus. * Conspiciensque
Areuna, animaduertit regem & ser-
21 uos eius transire ad se: * & egressus
adorauit regem prono vultu in ter-
ram, & ait: Quid causæ est vt veniat
dominus meus rex ad seruum suum?
Cui Dauid ait: Vt emam à te aream,
& ædificem altare Domino, & cesset
interfectio quæ grassatur in populo.
22 * Et ait Areuna ad Dauid: Accipiat,
& offerat dominus meus rex, sicut
placet ei: habes boues in holocaustú,
& plaustrum, & iuga boum in vsum
23 lignorum. * Omnia dedit Areuna
rex regi: dixitque Areuna ad regem:
Dominus Deus tuus suscipiat votum
24 tuum. * Cui respondens rex, ait: Ne-
quaquam vt vis, sed emam pretio à
te, & nó offeram Domino Deo meo
holocausta gratuita. Emit ergo Dauid
aream, & boues, argenti siclis quin-
25 quaginta: * & ædificauit ibi Dauid
altare Domino, & obtulit holocausta
& pacifica: & propitiatus est Domi-
nus terræ, & cohibita est plaga ab
Israel.

* 1 Par. 21. 13
Dan. 13. c. 23

LIBER REGVM TERTIVS,

SECVNDVM HEBRAEOS

PRIMVS MALACHIM.

CAPVT I.

ET rex Dauid ſenuerat, habe- 1
batque ætatis plurimos dies: A
cumq; operiretur veſtibus, non
calefiebat. * Dixerunt ergo ei ſerui 2
ſui: Quæramus Domino noſtro regi
adoleſcentulam virginem, & ſtet co-
ram rege, & foueat eum, dormiatque
in ſinu ſuo, & calefaciat dominum
noſtrum regem. * Quæſierunt igitur 3
adoleſcentulam ſpecioſam in omni-
bus finibus Iſrael, & inuenerunt Abi-
ſag Sunamitidem, & adduxerũt eam
ad regem. * Erat autem puella pul- 4
chra nimis, dormiebatque cum rege,
& miniſtrabat ei, rex verò non cog-
nouit eam. * Adonias autem filius 5
Haggith eleuabatur, dicens: Ego re-
gnabo. Fecitque ſibi currus & equi-
tes, & quinquaginta viros, qui curre-
rent ante eum. * Nec corripuit eum 6
pater ſuus aliquando, dicens: Quare
hoc feciſti? Erat autem & ipſe pulcher
valde, ſecundus natu poſt Abſalom.
* Et ſermo ei cum Ioab filio Saruiæ, 7
& cum Abiathar ſacerdote, qui ad- B
iuuabant partes Adoniæ. * Sadoc ve- 8
rò ſacerdos, & Banaias filius Ioiadę,
& Nathan propheta, & Semei & Rei,
& robur exercitus Dauid non erat
cum Adonia * Immolatis ergo Ado- 9
nias arietibus & vitulis, & vniuerſis
pinguibus iuxta Lapidem zoheleth,
qui erat vicinus Fonti rogel, vocauit
vniuerſos fratres ſuos filios regis, &
omnes viros Iuda ſeruos regis. * Na- 10
than autem prophetam, & Banaiam,
& robuſtos quoſque, & Salomonem
fratrem ſuum non vocauit. * Dixit 11
itaque Nathan ad Bethſabee matrem
Salomonis: Num audiſti, quòd re-
gnauerit Adonias filius Haggith, &
dominus noſter Dauid hoc ignorat?
* Nunc ergo veni, accipe conſilium à 12
me, & ſalua animam tuam, filiique
tui Salomonis. * Vade, & ingredere 13
ad regem Dauid, & dic ei: Nonne tu
domine mi rex iuraſti mihi ancillæ
tuæ, dicens: Salomon filius tuus re-
gnabit poſt me, & ipſe ſedebit in ſo-
lio meo? quare ergo regnat Adonias?
14 * Et adhuc ibi te loquente cum rege,
ego veniam poſt te, & complebo ſer-
15 mones tuos. * Ingreſſa eſt itaque
C Bethſabee ad Regem in cubiculum:
rex autem ſenuerat nimis, & Abiſag
16 Sunamitis miniſtrabat ei. * Inclina-
uit ſe Bethſabee, & adorauit regem.
Ad quam rex. Quid tibi, inquit, vis?
17 * Quæ reſpondens, ait: Domine mi,
tu iuraſti per Dominum Deum tuum
ancillæ tuæ, Salomon filius tuus re-
gnabit poſt me, & ipſe ſedebit in ſo-
18 lio meo. * Et ecce nunc Adonias re-
gnat, te, domine mi rex, ignorante.
19 * Maſtauit boues, & pinguia quæ-
que, & arietes plurimos, & vocauit
omnes filios regis, Abiathar quoque
ſacerdotem, & Ioab principem mili-
tiæ: Salomonem autem ſeruũ tuum
20 non vocauit. * Verumtamen domi-
ne mi rex, in te oculi reſpiciunt totius
Iſrael, vt indices eis, quis ſedere de-
beat in ſolio tuo domine mi rex poſt
21 te. * Eritque cùm dormierit domi-
nus meus rex cum patribus ſuis, eri-
mus ego & filius meus Salomon pec-
22 catores. * Adhuc illa loquente cum
23 rege, Nathan propheta venit. * Et
nunciauerunt regi, dicentes: Adeſt
Nathan propheta. Cumque introiſ-
ſet in conſpectu regis, & adoraſſet
24 eum pronus in terram, * dixit Na-
than: Domine mi rex, tu dixiſti: Ado-
D nias regnet poſt me, & ipſe ſedeat ſu-
25 per thronum meum? * Quia deſcen-
dit hodie, & immolauit boues, &
pinguia, & arietes plurimos, & vo-
cauit vniuerſos filios regis & princi-
pes exercitus, Abiathar quoque ſacer-
dotem: illiſque veſcentibus, & biben-
tibus coram eo, & dicentibus: Viuat
26 rex Adonias: * Me ſeruum tuum, &
Sadoc ſacerdotem, & Banaiam fi-
lium Ioiadæ, & Salomonem famu-
27 lum tuum non vocauit. * Numquid
à domino meo rege exiuit hoc ver-
bum, & mihi non indicaſti ſeruo tuo
quis ſeſſurus eſſet ſuper thronum
28 domini mei regis poſt eum? * Et re-
ſpondit rex Dauid, dicens: Vocate
ad me Bethſabee. Quæ cùm fuiſſet
ingreſſa coram rege, & ſtetiſſet ante
29 eum, * iurauit rex, & ait: Viuit Do-
minus, qui eruit animam meam de
30 omni anguſtia, * quia ſicut iuraui ti-
bi per Dominum Deum Iſrael, di-

cens: Salomon filius tuus regnabit
post me, & ipse sedebit super solium
meum pro me: sic faciã hodie. *Sum- 31
missoque Bethsabee in terram vultu, E
adorauit regem, dicens: Viuat domi-
nus meus Dauid in æternum. Dixit 32
quoque rex Dauid: Vocate mihi Sa-
doc sacerdotem, & Nathan prophe-
tam, & Banaiam filium Ioiadæ. Qui
cum ingressi fuissent coram rege, *di- 33
xit ad eos: Tollite vobiscum seruos
domini vestri, & imponite Salomo-
nem filiũ meum super mulam meã:
& ducite eum in Gihon. * & vngat 34
eum ibi Sadoc sacerdos, & Nathan
propheta in regem super Israel: & ca-
netis buccina, atque dicetis: Viuat rex
Salomon. *Et ascendetis post eum, & 35
veniet, & sedebit super solium meũ,
& ipse regnabit pro me: illique præ-
cipiam vt sit dux super Israel, & su-
per Iudam. * Et respondit Banaias 36
filius Ioiadæ, regi, dicens: Amen: sic
loquatur Dominus Deus Domini
mei regis. * Quomodo fuit Dominus 37
cum domino meo rege, sic sit cum
Salomone, & sublimius faciat so-
lium eius à solio domini mei regis
Dauid. Descendit ergo Sadoc sa- 38
cerdos, & Nathan propheta, & Ba-
naias filius Ioiadæ, & Cerethi, &
Phelethi: & imposuerunt Salomo-
nem super mulam regis Dauid, & ad-
duxerunt eum in Gihon. * Sumpsit- 39
que Sadoc sacerdos cornu olei de ta-
bernaculo, & vnxit Salomonem: &
cecinerunt buccina, & dixit omnis
populus: Viuat rex Salomon. *Et a- 40
scẽdit vniuersa multitudo post eum, F
& populus canentium tibiis, & læ-
tantium gaudio magno, & insonuit
terra à clamore eorum. Audiuit au- 41
tem Adonias, & omnes, qui inuitati
fuerant ab eo, iamque conuiuium fi-
nitum erat: sed & Ioab, audita voce
tubæ, ait: Quid sibi vult clamor ciui-
tatis tumultuantis? * Adhuc illo lo- 42
quente, Ionathas filius Abiathar sa-
cerdotis venit: cui dixit Adonias: In-
gredere, quia vir fortis es, & bona
nuncians. * Responditque Ionathas 43
Adoniæ: Nequaquam: Dominus
enim noster rex Dauid regem con-
stituit Salomonem: * misitq. cum eo 44
Sadoc Sacerdotem, & Nathan pro-
phetam, & Banaiam filium Ioiadæ,
& Cerethi & Phelethi, & imposue-
runt eum super mulam regis. * Vn- 45
xeruntque eum Sadoc sacerdos, &

Nathan propheta regem in Gihon:
& ascenderunt inde lætantes, & in-
sonuit ciuitas: hæc est vox, quam au-
46 distis. * Sed & Salomon sedet super
47 solium regni. Et ingressi serui regis
G benedixerunt domino nostro regi
Dauid, dicentes: Amplificet Deus no-
men Salomonis super nomen tuum,
& magnificet thronum eius super
thronum tuum. Et adorauit rex in
48 lectulo suo: * & locutus est: Benedi-
ctus Dominus Deus Israel, qui dedit
hodie sedentem in solio meo, viden-
49 tibus oculis meis. * Territi sunt ergo,
& surrexerunt omnes, qui inuitati
fuerant ab Adonia, & iuit vnusquis-
50 que in viam suam. Adonias autem
timens Salomonem, surrexit, & ab-
51 ijt, tenuitque cornu altaris. * Et nun-
ciauerunt Salomoni, dicentes: Ecce
Adonias timens regem Salomonem,
tenuit cornu altaris, dicens: Iuret mi-
hi rex Salomon hodie, quòd non in-
52 terficiat seruum suum gladio. * Di-
xitque Salomon: si fuerit vir bonus,
non cadet ne vnus quidem capillus
eius in terram: sin autem malum in-
53 uentum fuerit in eo, morietur. * Mi-
sit ergo rex Salomon, & eduxit eum
ab altari: & ingressus adorauit regem
Salomonem: dixitque ei Salomon:
Vade in domum tuam.

CAP. II.

1 APpropinquauerunt autem dies
A Dauid vt moreretur, præcepit-
2 que Salomoni filio suo, dicens: *Ego
ingredior viam vniuersæ terræ: con-
3 fortare, & esto vir. * Et obserua cu-
stodias Domini Dei tui, vt ambules
in viis eius, vt custodias ceremonias
eius, & præcepta eius, & iudicia, &
testimonia, [a] sicut scriptum est in le- [a] Deut. 17. d. 16
ge Moysi: vt intelligas vniuersa quæ
4 facis, & quocumque te verteris: * vt
confirmet Dominus sermones suos,
quos locutus est de me, dicens: Si cu-
stodierint filij tui vias suas, & ambu-
lauerint coram me in veritate, in
omni corde suo, & in omni anima
sua, non auferetur tibi vir de solio
5 Israel. Tu quoque nosti quæ fece-
rit mihi Ioab filius Saruiæ, quæ fe-
cerit duobus principibus exercitus Is-
rael, [b] Abner filio Ner, & [c] Amasæ fi- [b] 2. Reg. 3. e. 27. [c] 2. Reg. 20. b. 10.
B lio Iether: quos occidit, & effudit
sanguinem belli in pace, & posuit
cruorem prælij in balteo suo, qui
erat circa lumbos eius, & in calcea-
mẽto suo, quod erat in pedibus eius.

*Facies

6 *Facies ergo iuxta sapientiam tuam,
& nō deduces canitiem eius pacificè
ad inferos. Sed & filiis Berzellai Ga-
7 laaditis reddes gratiam, eruntque
a 2.Reg.19. comedentes in mensa tua: *occurre-
31 runt enim mihi quando fugiebam à
b 2.Reg.16. facie Absalom fratris tui. *b Habes
8 5. quoque apud te Semei filium Gera
& 19.d.19. filij Iemini de Bahurim, qui maledi-
xit mihi maledictione pessima, quan-
do ibam ad Castra: sed quia descen-
dit mihi in occursum cum transirem
Iordanē, & iuraui ei per Dominum,
dicens: Non te interficiam gladio:
9 *tu noli pati eum esse innoxium. Vir
autem sapiens es, vt scias quæ facies
ei, deducesque canos eius cum san-
c Act.2. guine ad inferos. *c Dormiuit igitur 10
29 Dauid cum patribus suis, & sepultus
1.Par.29. est in ciuitate Dauid. *Dies autem, 11
f.28 quibus regnauit Dauid super Israel,
quadraginta anni sunt: in Hebron
regnauit septem annis: in Ierusalem,
triginta tribus. Salomō autem sedit 12
super thronum Dauid patris sui, &
firmatum est regnum eius nimis. *Et 13
ingressus est Adonias filius Haggith C
ad Bethsabee matrem Salomonis.
Quæ dixit ei: Pacificúsne est ingres-
sus tuus? Qui respondit. Pacificus.
*Addiditque: sermo mihi est ad te. 14
Cui ait: Loquere. Et ille: *Tu, inquit, 15
nosti, quia meum erat regnum, & me
præposuerat omnis Israel sibi in re-
gem: sed translatum est regnum, &
factum est fratris mei: a Domino
enim constitutum est ei. *Nunc ergo 16
petitionem vnam precor à te, ne con-
fundas faciem meam. Quæ dixit ad
eum: Loquere. *Et ille ait: Precor vt 17
dicas Salomoni regi (neque enim ne-
gare tibi quidquā potest) vt det mihi
Abisag Sunamitidem vxorem. *Et 18
ait Bethsabee: Bene, ego loquar pro
te regi. Venit ergo Bethsabee ad re- 19
gem Salomonem, vt loqueretur ei
pro Adonia: & surrexit rex in occur-
sum eius, adorauitque eam, & sedit
super thronum suum: positusque est
thronus matri regis, quæ sedit ad de- D
xteram eius. *Dixitque ei: Petitionem 20
vnam paruulam ego deprecor à te,
ne confundas faciem meam. Et dixit
ei rex: Pete mater mea: neque enim
fas est vt auertam faciē tuam. *Quæ 21
ait: Detur Abisag Sunamitis Adoniæ
fratri tuo vxor. *Responditque rex 22
Salomon, & dixit matri suæ: Quare
postulas Abisag Sunamitidem Ado-
niæ? postula ei & regnum: ipse est
enim frater meus maior me, & ha-
bet Abiathar sacerdotem, & Ioab fi-
23 lium Saruiæ. Iurauit itaque rex Sa-
lomon per Dominum, dicens: Hæc
faciat mihi Deus, & hæc addat, quia
contra animam suam locutus est
24 Adonias verbum hoc. *Et nunc viuit
Dominus, qui firmauit me, & collo-
cauit me super solium Dauid patris
mei, & qui fecit mihi domum, sicut
locutus est, quia hodie occidetur
25 Adonias. *Misitque rex Salomon per
manum Banaiæ filij Ioiadæ, qui in-
26 terfecit eum, & mortuus est. *Abia-
thar quoq; sacerdoti dixit rex: Vade
in Anathoth ad agrum tuum, equi-
dem vir mortis es. sed hodie te non
E interficiam, quia portasti arcam Do-
mini Dei coram Dauid patre meo, &
sustinuisti laborem in omnibus, in
27 quibus laborauit pater meus. *Eiecit
ergo Salomon Abiathar, vt non esset
sacerdos Domini, *d vt impleretur ser- d 1.Reg.2.
mo Domini, quem locutus est super f.31
28 domum Heli in Silo. Venit autem
nuncius ad Ioab, quòd Ioab decli-
nasset post Adoniam, & post Salo-
monem non declinasset: fugit ergo
Ioab in tabernaculum Domini, &
29 apprehendit cornu altaris. *Nuncia-
tumque est regi Salomoni quòd fu-
gisset Ioab in tabernaculum Domini,
& esset iuxta altare: misitque Salo-
mon Banaiam filium Ioiadæ, dicens:
30 Vade, interfice eū. *Et venit Banaias
ad tabernaculum Domini, & dixit
ei: Hæc dicit rex: Egredere. Qui ait:
Non egrediar, sed hic moriar. Re-
nunciauit Banaias regi sermonem,
dicens: Hæc locutus est Ioab, & hæc
31 respondit mihi. *Dixitque ei rex: Fac
sicut locutus est: & interfice eum, &
sepeli, & amouebis sanguinem inno-
centem, qui effusus est à Ioab, à me,
32 & à domo patris mei. *Et reddet Do-
minus sanguinem eius super caput
eius quia interfecit duos viros iu-
stos, melioresque se: & occidit eos
F gladio, patre meo Dauid ignorante,
*e Abner filium Ner principem mili- e 2.Reg.3.
tiæ Israel, & *f Amasam filium Iether e.27
33 principem exercitus Iuda: & reuer- f 2.Reg.20
tetur sanguis illorum in caput Ioab, c.8
& in caput seminis eius in sempiter-
num. Dauid autem & semini eius, &
domui, & throno illius sit pax vsque
34 in æternū a Domino. *Ascendit itaq;
Banaias filius Ioiadæ, & aggressus

eum

eum interfecit : sepultusque est in
domo sua in deserto. * Et constituit 35
rex Banaiam filiũ Ioiadæ pro eo super
exercitum, & Sadoc sacerdotem
posuit pro Abiathar. Misit quoq; rex 36
& vocauit Semei, dixitq; ei: Ædifica
tibi domum in Ierusalem, & habita
ibi: & non egredieris inde huc atque
illuc. * Quacumque autem die egres- 17
sus fueris, & transieris Torrentem
Cedron, scito te interficiendum:
sanguis tuus erit super caput tuum.
* Dixitque Semei regi: Bonus sermo. 38
sicut locutus est dominus meus rex, G
sic faciet seruus tuus. Habitauit itaq;
Semei in Ierusalem diebus multis.
Factum est autem post annos tres vt 39
fugerent serui Semei ad Achis filium
Maacha regem Geth: nunciatumque
est Semei quòd serui eius issent in
Geth. * Et surrexit Semei, & strauit 40
asinum suum : iuitque ad Achis in
Geth ad requirendum seruos suos, &
adduxit eos de Geth. * Nunciatum est 41
autem Salomoni quòd isset Semei in
Geth de Ierusalem, & redisset. * Et 42
mittens vocauit eum, dixitque illi:
Nónne testificatus sum tibi per Dominum,
& prædixi tibi: Quacumque
die egressus, ieris huc & illuc, scito te
esse moriturum ? Et respondisti
mihi : Bonus sermo, quem audiui.
* Quare ergo non custodisti iusiu- 43
randum Domini, & præceptum
quod præceperam tibi? Dixitque rex 44
ad Semei : Tu nosti omne malum,
cuius tibi conscium est cor tuum,
quod fecisti Dauid patri meo: reddidit
Dominus malitiam tuam in caput
tuũ. * Et rex Salomõ benedictus, 45
& thronus Dauid erit stabilis coram
Dño vsque in sempiternum. * Iussit 46
itaque rex Banaiæ filio Ioiadæ : qui
egressus, percussit eũ, & mortuus est.

CAP. III.

2. Paral. 1. [illegible] CONfirmatum est igitur regnum 1
in manu Salomonis, & affinitate A
coniũctus est Pharaoni regi Ægypti:
accepit namque filiam eius, & adduxit
in ciuitatem Dauid, donec compleret
ædificans domum suam, &
domum Domini, & murum Ierusalem
per circuitum. * Attamen popu- 2
lus immolabat in excelsis: non enim
ædificatum erat templum nomini
Domini vsque in diem illum. * Dile- 3
xit autem Salomon Dominum, ambulans
in præceptis Dauid patris sui,
excepto quòd in excelsis immolabat,

4 & accendebat thymiama. Abiit itaque
in Gabaon, vt immolaret ibi:
illud quippe erat excelsum maximum
: mille hostias in holocaustum
obtulit Salomon super altare illud
5 in Gabaon. * Apparuit autem Dominus
Salomoni per somnium nocte,
dicens : Postula quod vis vt dem
6 tibi. * Et ait Salomon : tu fecisti
cum seruo tuo Dauid patre meo misericordiam
magnam, sicut ambulauit
in conspectu tuo in veritate, &
iustitia, & recto corde tecum : custodisti
ei misericordiam tuam grandem,
& dedisti ei filium sedentem
super thronum eius, sicut est hodie.
7 Et nunc Domine Deus, tu regnare
D fecisti seruum tuum pro Dauid patre
meo: ego autem sum puer paruulus,
& ignorans egressum, & in-
8 troitum meum. * Et seruus tuus in
medio est populi, quem elegisti, populi
infiniti, qui numerari & supputari
non potest præ multitudine.
9 * a Dabis ergo seruo tuo cor docile, a 2. Par. 1. c. 10
vt populum tuum iudicare possit, &
discernere inter bonum & malum.
quis enim poterit iudicare populum
istum, populum tuum hũc multum?
10 * Placuit ergo sermo coram Domino,
quòd Salomon postulasset huiuscemodi
rem. Et dixit Dominus Salo-
11 moni: Quia postulasti verbum hoc,
& non petisti tibi dies multos, nec
diuitias, aut animas inimicorum
tuorum, sed postulasti tibi sapientiam
ad discernendum iudicium:
12 * ecce feci tibi secundùm sermones
tuos, & dedi tibi cor sapiens & intelligens,
in tantum vt nullus ante
te similis tui fuerit, nec post te sur-
13 recturus sit. * b Sed & hæc, quæ non b Sap. 7 b. 11
C postulasti, dedi tibi: diuitias scilicet,
& gloriam, vt nemo fuerit similis tui Matth. 6. d. 29
14 in regibus cunctis retro diebus. * Si
autem ambulaueris in viis meis, &
custodieris præcepta mea, & mãdata
mea, sicut ambulauit pater tuus, lon-
15 gos faciã dies tuos. Igitur euigilauit
Salomõ, & intellexit quòd esset somnium:
cumq; venisset Ierusalem, stetit
coram arca fœderis Domini, & obtulit
holocausta, & fecit victimas pacificas,
& grande conuiuium vniuersis
16 famulis suis. * Tunc venerunt duæ
mulieres meretrices ad regem, stete-
17 runtque coram eo, * quarum vna ait:
Obsecro, mi Domine : ego & mulier
hæc habitabamus in domo vna, &

peperi

peperi apud eam in cubiculo. *Tertia 18
autem die postquam ego peperi, pe-
perit & hęc: & eramus simul, nullus-
que alius nobiscũ in domo, exceptis
nobis duabus. Mortuus est autem 19
filius mulieris huius nocte. dormiens
quippe oppressit eum. *Et consurgens 20
intempestæ noctis silẽtio, tulit filium
meum de latere meo ancillæ tuæ
dormientis, & collocauit in sinu suo:
suũ autem filium, qui erat mortuus,
posuit in sinu meo. *Cumque surre- 21
xissem mane vt darem lac filio meo,
apparuit mortuus: quem diligentius D
intuens clara luce, deprehendi non
esse meum quem genueram. *Respõ- 22
ditq; altera mulier: Non est ita vt di-
cis, sed filius tuus mortuus est, meus
autem viuit. E contrario illa dicebat:
Mentiris: filius quippe meus viuit, &
filius tuus mortuus est. Atque in hũc
modum contendebant coram rege.
Tunc rex ait: Hæc dicit, Filius meus 23
viuit, & filius tuus mortuus est. Et
ista respondit, Non, sed filius tuus
mortuus est, meus autẽ viuit. *Dixit 24
ergo rex: Afferte mihi gladiũ. Cum-
que attulissent gladium coram rege,
*Diuidite, inquit, infantem viuum in 25
duas partes, & date dimidiam par-
tem vni, & dimidiam partem alteri.
*Dixit autem mulier, cuius filius erat 26
viuus, ad regem: (commota sunt
quippe viscera eius super filio suo)
Obsecro domine, date illi infantem
viuum, & nolite interficere eum.
E contrario illa dicebat: Nec mihi: nec
tibi sit, sed diuidatur. Respondit rex, 27
& ait: Date huic infantem viuum,
& non occidatur: hæc est enim ma-
ter eius. *Audiuit itaque omnis If- 28
rael iudicium quod iudicasset rex,
& timuerunt regem, videntes sa-
pientiam Dei esse in eo ad faciendum
iudicium.

CAP. IIII.

ERat autem rex Salomon regnãs 1
super omnem Israel: *& hi princi- 2
pes quos habebat: Azarias filius Sa- A
doc sacerdotis: *Elihoreph, & Ahia 3
filij Sisa scribæ: Iosaphat filius Ahi-
lud à commentariis: *Banaias filius 4
Ioiadæ super exercitum: Sadoc autẽ,
& Abiathar sacerdotes. *Azarias fi- 5
lius Nathan super eos qui assistebant
regi: Zabud filius Nathan sacerdos,
amicus regis: *& Ahisar præpositus 6
domus: & Adoniram filius Abda su-
per tributa. Habebat autem Salo- 7
mon duodecim præfectos super om-
nem Israel, qui præbebant annonam
regi & domui eius: per singulos enim
menses in anno, singuli necessaria
8 ministrabãt. *Et hæc nomina eorum:
9 Benhur, in monte Ephraim. *Bende-
car, in Macces, & in Salebim, & in
Bethsames, & in Elon, & in Betha-
10 nan. *Benhesed in Aruboth: ipsius
erat Socho, & omnis terra Epher.
11 *Benabinadab, cuius omnis Nephath
B dor, Tapheth filiã Salomonis habe-
12 bat vxorem. *Bana filius Ahilud re-
gebat Thanac & Mageddo, & vni-
uersam Bethsan, quæ est iuxta Sar-
thana subter Iezrael, à Bethsan vsq;
13 Abelmehula è regione Iecmaã. Ben-
gaber in Rameth Galaad: habebat
Auothiair filij Manasse in Galaad,
ipse præerat in omni regione Argob,
quæ est in Basan, sexaginta ciuitati-
bus magnis atq; muratis, quę habebãt
14 seras æreas. *Ahinadab filius Addo
15 præerat in Manaim. *Achimaas in
Nephthali: sed & ipse habebat Base-
math filiam Salomonis in coniugio.
16 *Baana filius Husi, in Aser, & in Ba-
17 loth. *Iosaphath filius Pharue, in Issa-
18 char. *Semei filius Ela in Beniamin.
19 *Gaber filius Vri, in terra Galaad, in
terra Sehon regis Amorrhæi & Og
regis Basan, super omnia quæ erant
20 in illa terra. *Iuda & Israel innume-
C rabiles, sicut arena maris in multitu-
dine: comedentes, & bibentes, atque
21 lætantes. *Salomon autem erat in
ditione sua, habens omnia regna à *Eccl. 47. c.16
flumine terræ Philisthiim vsque ad
terminum Ægypti: offerentium sibi
munera, & seruientium ei cunctis
22 diebus vitæ eius. Erat autem cibus
Salomonis per dies singulos trigin-
ta cori similæ, & sexaginta cori fari-
23 næ, *decem boues pingues, & viginti
boues pascuales, & centum arietes,
excepta venatione ceruorum, ca-
prearum, atque bubalorum, & auium
24 altilium. *Ipse enim obtinebat om-
nem regionem, quæ erat trans flu-
men, à Thaphsa vsque ad Gazan, &
cunctos reges illarum regionum: &
habebat pacẽ ex omni parte in circui-
25 tu. *Habitabatq; Iuda, & Israel abs-
que timore vllo, vnusquisque sub vite
sua, & sub ficu sua, à Dan vsque
Bersabee cunctis diebus Salomonis.
26 *Et habebat Salomon quadraginta *2. Par. 9. f.25
millia præsepia equorum curriliũ,
& duodecim millia equestrium.

*Nu-

*Nutriebantque eos supradicti regis 27
præfecti: sed & necessaria mensæ re- D
gis Salomonis cum ingenti cura præ-
bebant in tempore suo. *Hordeum 28
quoq; & paleas equorum, & iumen-
torum deferebant in locum vbi erat
rex, iuxta constitutum sibi. * Dedit 29
quoque Deus sapientiam Salomoni
& prudentiam multam nimis, & la-
titudinem cordis quasi arenam, quæ
est in littore maris. Et præcedebat 30
sapientia Salomonis sapientiam om-
nium Orientalium & Ægyptiorum,
Eccl. 47. b. 16 *a & erat sapientior cunctis homini- 31
bus: sapientior Ethan Ezrahita, &
Heman, & Chalcol, & Dorda filiis
Mahol: & erat nominatus in vniuer-
sis gentibus per circuitum. *Locutus 32
est quoque Salomon tria millia pa-
rabolas: & fuerunt carmina eius
quinque & mille. *Et disputauit su- 33
per lignis à cedro, quæ est in Libano,
vsque ad hyssopum, quæ egreditur
de pariete: & disseruit de iumentis, &
volucribus, & reptilibus, & piscibus.
*Et veniebant de cunctis populis ad 34
audiendam sapientiam Salomonis, &
ab vniuersis regibus terræ, qui audie-
bant sapientiam eius.

CAP. V.

Misit quoque Hiram rex Tyri ser- 1
uos suos ad Salomonem: audi- A
uit enim quòd ipsum vnxissent regem
pro patre eius: quia amicus fuerat
Hiram Dauid omni tempore. * Mi- 2
sit autem Salomon ad Hiram, di-
cens: *Tu scis voluntatem Dauid pa- 3
tris mei, & quia non potuerit ædifi-
care domum nomini Domini Dei
sui propter bella imminentia per cir-
cuitum, donec daret Dominus eos
sub vestigio pedum eius. * Nunc au- 4
tem requiem dedit Dominus Deus
meus mihi per circuitum: & non est
satan, neq; occursus malus. *a Quam- 5
2. Reg. 7. b. 13 obrem cogito ædificare templum
1. Par. 22. c. 10. nomini Domini Dei mei, sicut locu-
tus est Dominus Dauid patri meo,
dicens: Filius tuus, quem dabo pro te B
super solium tuum, ipse ædificabit
domum nomini meo. * Præcipe igi-
tur vt præcidant mihi serui tui ce-
dros de Libano, & serui mei sint cum
seruis tuis: mercedem autem seruo-
rum tuorum dabo tibi quamcum-
que petieris: scis enim quomodo non
est in populo meo vir qui nouerit li-
gna cædere sicut Sidonij. Cùm er- 7
go audisset Hiram verba Salomonis,

lætatus est valdè, & ait: Benedictus
Dominus Deus hodie, qui dedit Da-
uid filium sapientissimum super po-
pulum hunc plurimum. * Et misit
8 Hiram ad Salomonem, dicens: Audi-
ui quæcumque mandasti mihi: ego
faciam omnem voluntatem tuam in
9 lignis cedrinis & abiegnis. *Serui mei
deponent ea de Libano ad mare: &
ego componam ea in ratibus in mari
vsque ad locum, quem significaueris
mihi; & applicabo ea ibi, & tu tolles
C ea: præbebisque necessaria mihi, vt
10 detur cibus domui meæ. Itaque Hi-
ram dabat Salomoni ligna cedrina,
& ligna abiegna, iuxta omnem vo-
11 luntatem eius. *Salomon autem præ-
bebat Hiram coros tritici, viginti
millia, in cibum domui eius, & vi-
ginti coros purissimi olei: hæc tribue-
bat Salomon Hiram per singulos an-
12 nos. *a Dedit quoque Dominus sa- a Sup. 3. b. 12
pientiam Salomoni, sicut locutus est
ei: & erat pax inter Hiram & Salo-
monem, & percusserunt ambo fœdus.
13 Elegitque rex Salomon operarios de
D omni Israel, & erat indictio triginta
14 millia virorum. * Mittebatque eos in
Libanum, decem millia per menses
singulos vicissim, ita vt duobus men-
sibus essent in domibus suis: & Ado-
niram erat super huiuscemodi indi-
15 ctione. *Fueruntq; Salomoni septua-
ginta millia eorum qui onera porta-
bant, & octoginta millia Latomo-
16 rum in monte: *absque præpositis qui
præerant singulis operibus, numero
trium millium, & trecentorum præ-
cipientium populo & his qui facie-
17 bant opus. * Præcepitque rex, vt tol-
lerent lapides grandes, lapides pre-
tiosos in fundamentum templi, &
18 quadrarent eos: * quos dolauerunt
cæmentarij Salomonis, & cæmen-
tarij Hiram: porrò Giblij præparaue-
runt ligna & lapides ad ædifican-
dam domum.

CAP. VI.

1 Factum est ergo quadringentesimo 2. Para. 3. a. 1
A & octogesimo anno, egressionis
filiorum Israel de Terra Ægypti, in
anno quarto, mense Zio, (ipse est men-
sis secundus) regni Salomonis super
Israel, ædificari cœpit domus Dño.
2 *Domus autem, quam ædificabat rex
Salomon Domino, habebat sexaginta
cubitos in longitudine, & viginti
cubitos in latitudine, & triginta cubi-
3 tos in altitudine. * & porticus erat

ante

ante templum viginti cubitorum lon-
gitudinis, iuxta mensuram latitudi-
nis templi: & habebat decem cubitos
latitudinis ante faciem templi. Fe- 4
citque in templo fenestras obliquas.
* Et ædificauit super parietem templi 5
tabulata per gyrum, in parietibus do-
mus per circuitum templi & oraculi,
& fecit latera in circuitu. * Tabula- 6
tum, quod subter erat, quinque cubi-
tos habebat latitudinis, & medium
tabulatum sex cubitorũ latitudinis,
& tertium tabulatum septem habens
cubitos latitudinis Trabes autem po-
suit in domo per circuitum forinse-
cus, vt non hærerent muris templi.
* Domus autẽ cùm ædificaretur, de 7
lapidibus dolatis atque perfectis ędi-
ficata est: & malleus, & securis, &
omne ferramentum non sunt audita
in domo cùm ędificaretur. Ostiũ la- 8
teris medij in parte erat domus dex- B
træ: & per cochleam ascendebant in
medium cœnaculũ, & à medio in ter-
tium. * Et ædificauit domum, & con- 9
summauit eam: texit quoq; domum
laquearibus cedrinis. * Et ædificauit 10
tabulatum super omnẽ domum quin-
que cubitis altitudinis, & operuit do-
mum lignis cedrinis. * Et factus est 11
sermo Domini ad Salomonem, dicẽs:
* Domus hæc, quam ædificas, si am- 12
bulaueris in præceptis meis, & iudi-
cia mea feceris, & custodieris omnia
mandata mea, gradiens per ea: firma-
a 2. Reg. 7. c. 17. bo sermonem meum tibi, * quem lo-
cutus sum ad Dauid patrem tuum.
1. Par. 22. b. 9. * Et habitabo in medio filiorũ Israel, 13
& non derelinquam populum meum
Israel. Igitur ædificauit Salomon 14
domum, & consummauit eam. * Et 15
ædificauit parietes domus intrinse-
cus, tabulatis cedrinis, à pauimento
domus vsq; ad summitatẽ parietum,
& vsq; ad laquearia, operuit lignis ce-
drinis intrinsecus: & texit pauimen-
tum domus tabulis abiegnis. * Ædi- 16
ficauitq; viginti cubitorum ad poste-
riorem partem templi tabulata cedri-
na, à pauimento vsq; ad superiora: &
fecit interiorem domum oraculi in
Sanctum sanctorum. * Porrò qua- 17
draginta cubitorum erat ipsum tem-
plum pro foribus oraculi. * Et cedro 18
omnis domus intrinsecus vestiebatur, C
habens tornaturas, & iuncturas suas
fabrefactas & cælaturas eminentes:
omnia cedrinis tabulis vestiebantur:
nec omnino lapis apparere poterat in
19 pariete. * Oraculum autem in medio
domus, in interiori parte fecerat, vt
poneret ibi arcam fœderis Domini.
20 * Porrò oraculũ habebat viginti cu-
bitos longitudinis, & viginti cubitos
latitudinis, & viginti cubitos altitudi-
nis: & operuit illud atq; vestiuit auro
purissimo. sed & altare vestiuit ce-
21 dro. * Domum quoq; ante oraculum
operuit auro purissimo, & affixit la-
22 minas clauis aureis. * Nihilq; erat in
templo quod nõ auro tegeretur: sed
23 & totũ altare oraculi texit auro. * Et
fecit in oraculo duos cherubim de li-
gnis oliuarum, decem cubitorum al-
24 titudinis. * Quinque cubitorum ala
cherub vna, & quinque cubitorũ ala
cherub altera: id est, decem cubitos
habentes, à summitate alæ vnius vs-
que ad alæ alterius summitatem.
25 * Decem quoq; cubitorum erat che-
rub secundus: in mensura pari, &
opus vnũ erat in duobus cherubim,
26 * id est, altitudinẽ habebat vnus che-
rub decem cubitorum, & similiter
27 cherub secundus. Posuitq; cheru-
D bim in medio tẽpli interioris: exten-
tendebãt autem alas suas cherubim,
& tangebat ala vna parietem, & ala
cherub secundi tangebat parietem al-
terum: alæ autem alteræ in media
parte templi se inuicem cõtingebant.
28 * Texit quoque cherubim auro. * Et
29 omnes parietes templi per circuitum
sculpsit variis cælaturis & torno: &
fecit in eis cherubim, & palmas, &
picturas varias, quasi prominentes de
30 pariete, & egredientes. * Sed & paui-
mentum domus texit auro intrinse-
31 cus & extrinsecus. * Et ingressu ora-
culi fecit ostiola de lignis oliuarum,
32 postesque angulorum quinque. * Et
duo ostia de lignis oliuarum: & scul-
psit in eis picturam cherubim, &
palmarum species, & anaglypha val-
de prominentia: & texit ea auro: &
operuit tam cherubim quàm palmas,
33 & cetera auro. Fecitq; in introitu
templi postes de lignis oliuarum qua-
34 drangulatos: * & duo ostia de lignis
abiegnis altrinsecus: & vtrumque
ostium duplex erat, & se inuicem te-
35 nens aperiebatur. * Et sculpsit cheru-
bim, & palmas, & cælaturas valde
eminentes: operuitque omnia lami-
nis aureis opere quadro ad regulam.
36 * Et ædificauit atrium interius tribus
ordinibus lapidum politorum, & vno
37 ordine lignorũ cedri. * Anno quarto

S fun-

fundata est domus Domini in men-
se Zio: * & in anno vndecimo, mense 38
Bul (ipse est mensis octauus) perfecta
est domus in omni opere suo, & in
vniuersis vtensilibus suis: ædificauit-
que eam annis septem.

CAP. VII.

DOmum autem suam ædificauit 1
Salomon ᵃ tredecim annis, & ad A
perfectum vsq; perduxit. * Ædifica- 2
uit quoq; domum saltus Libani cen-
tum cubitorum lõgitudinis, & quin-
quaginta cubitorũ latitudinis, & tri-
ginta cubitorum altitudinis: & quat-
tuor deambulacra inter columnas ce-
drinas: ligna quippe cedrina exciderat
in columnas. * Et tabulatu cedri- 3
nis vestiuit totam cameram, quę qua-
dragintaquinque columnis sustenta-
batur. // Vnus autẽ ordo habebat co-
lumnas quindecim * contra se inuicem 4
positas, * è regione se respicientes, 5
æquali spatio inter columnas, & su-
per columnas quadrangulata ligna
in cunctis æqualia. * Et porticum co- 6
lumnarum fecit quinquaginta cubi-
torum longitudinis, & triginta cu-
bitorum latitudinis: & alteram por-
ticum in facie maioris porticus: &
columnas, & epistylia super colum-
nas. * Porticum quoque solij, in qua 7
tribunal est, fecit: & texit lignis ce-
drinis á pauimento vsque ad sum-
mitatem. * Et domuncula, in qua se- 8
debatur ad iudicandum, erat in me-
dia porticu, simili opere. // Domum
quoque fecit filiæ Pharaonis (ᵃ quam
vxorem duxerat Salomon) tali ope-
re, quali & hanc porticum. * Om- 9 D
nia lapidibus pretiosis, qui ad nor- B
mam quandam atq; mensuram tam
intrinsecus quàm extrinsecus serra-
ti erant: á fundamento vsq; ad sum-
mitatem parietum, & extrinsecus v-
sque ad atrium maius. * Fundamen- 10
ta autem de lapidibus pretiosis, lapi-
dibus magnis decem siue octo cubito-
rum. * Et desuper lapides pretiosi 11
æqualis mẽsuræ secti erãt, similiterq;
de cedro. * Et atriũ maius rotundum 12
trium ordinum de lapidibus sectis, &
vnius ordinis de dolata cedro: nec-
non & in atrio domus Domini inte-
riori, & in porticu domus. // Misit 13
quoque rex Salomon, & tulit Hiram
de Tyro, * filium mulieris viduæ de 14
tribu Nephthali, patre Tyrio, artifi-
cem ærarium, & plenum sapientia,
& intelligentia, & doctrina ad facien-

ᵃ Infrà 9. c.10
ᵃ Sup. 3. a. 3

dum omne opus ex ære. Qui cùm ve-
nisset ad regem Salomonem, fecit
15 omne opus eius. * Et finxit duas co-
lumnas æreas, decem & octo cubito-
rum altitudinis columnam vnam:
C ᵃ & linea duodecim cubitorum am-
16 biebat columnam vtramque. * Duo
quoque capitella fecit, quæ ponerentur
super capita columnarum, fu-
sa ex ære: quinque cubitorum al-
titudinis capitellum vnum, & quin-
que cubitorum altitudinis capitellum
17 alterum: * & quasi in modum retis,
& catenarum sibi inuicem miro ope-
re contextarum. // Vtrumque capitel-
lum columnarum fusile erat, septe-
na versuum retiacula in capitello
vno, & septena retiacula in capitel-
18 lo altero. * Et perfecit columnas, &
duos ordines per circuitum retiacu-
lorum singulorum, vt tegerent ca-
pitella, quæ erant super summitatem,
malogranatorum: eodem modo fe-
19 cit & capitello secundo. // Capitella
autem, quę erant super capita colum-
narum, quasi opere lilij fabricata
erant in porticu quattuor cubitorum.
20 * Et rursum alia capitella in summi-
tate columnarũ desuper iuxta men-
surã columnæ contra retiacula: ma-
logranatorum autem ducenti ordi-
nes erant in circuitu capitelli secun-
21 di. // Et statuit duas columnas in por-
ticu templi: cumq; statuisset colum-
nam dexteram, vocauit eam nomine
Iachin: similiter erexit columnam
secundam: & vocauit nomen eius
22 Booz. * Et super capita columnarum
opus in modum lilij posuit: perfe-
23 ctumq; est opus columnarum. * ᵃ Fe-
cit quoque mare fusile decem cubi-
torum a labio vsque ad labium, ro-
tundum in circuitu: quinque cubito-
rum altitudo eius, & resticula trigin-
ta cubitorum cingebat illud per cir-
24 cuitum. * Et sculptura subter labium
circuibat illud decem cubitis ambiens
mare: duo ordines sculpturarũ stria-
25 tarum erant fusiles. * Et stabat su-
per duodecim boues, è quibus tres
respiciebant ad Aquilonem, & tres
ad Occidentem, & tres ad Meridiem,
& tres ad Orientem, & mare super
eos desuper erat: quorum posteriora
26 vniuersa intrinsecus latitabãt. // Gros-
situdo autem luteris trium vnciarum
erat: labiumq; eius, quasi labium ca-
licis, & folium repandi lilij: duo mil-
27 lia batos capiebat. * Et fecit decem

ᵃ Ier. 52. c. 21.
ᵃ 2. Par. 4. a. 2

bases æneas, quattuor cubitorum
longitudinis bases singulas, & quat-
tuor cubitorum latitudinis, & trium
cubitorum altitudinis. * Et ipsum 28
opus basium, interrasile erat: & scul-
pturæ inter iuncturas. * Et inter co- 29
ronulas & plectas, leones & boues
& cherubim: & in iuncturis simili-
ter desuper: & subter leones, & bo-
ues quasi lora ex ære dependentia.
* Et quattuor rotæ per bases singulas, 30 G
& axes ærei: & per quattuor partes
quasi humeruli subter luterem fusi-
les, contra se inuicem respectantes.
* Os quoque luteris intrinsecus erat 31
in capitis summitate: & quod foris- E
secus apparebat, vnius cubiti erat to-
tum rotundum, pariterque habebat
vnum cubitum & dimidium: in an-
gulis autem columnarum variæ cęla-
turæ erant: & media intercolumnia,
quadrata non rotunda. Quattuor 32
quoq; rotæ, quæ per quattuor angu-
los basis erant, cohærebant sibi subter
basim: vna rota habebat altitudinis
cubitum & semis. * Tales autem rotæ 33
erant quales solent in curru fieri: &
axes earum, & radij, & cãthi, & mo-
dioli, omnia fusilia. * Nam & hume- 34
ruli illi quattuor per singulos angu-
los basis vnius, ex ipsa basi fusiles &
coniuncti erant. * In summitate au- 35
tem basis erat quædam rotunditas di-
midij cubiti, ita fabrefacta, vt luter
desuper posset imponi, habẽs cælatu-
ras suas, variasq; sculpturas ex semet-
ipsa. Sculpsit quoq; in tabulatis illis 36
quæ erãt ex ære, & in angulis, cheru- F
bim, & leones, & palmas, quasi in si-
militudinẽ hominis stantis, vt non cæ-
lata, sed apposita per circuitum vide-
rentur. * In hunc modum fecit de- 37
cem bases, fusura vna, & mensura,
sculpturaque consimili. * Fecit quo- 38
que decem luteres æneos: quadragin-
ta batos capiebat luter vnus, eratque
quattuor cubitorum: singulos quoq;
luteres per singulas, id est, decem ba-
ses, posuit. * Et cõstituit decem bases, 39
quinque ad dexteram partem templi,
& quinque ad sinistram: mare autem
posuit ad dexteram partem templi
contra Orientem ad Meridiem. Fe- 40
cit ergo Hiram lebetes, & scutras, &
hamulas, & perfecit omne opus regis
Salomonis in templo Domini. * Co- 41
lumnas duas, & funiculos capitel-
lorum super capitella columnarum
duos: & retiacula duo, vt operirent
duos funiculos, qui erant super ca-
42 pita columnarum. * Et malograna-
ta quadringenta in duobus retiaculis:
duos versus malogranatorum in re-
tiaculis singulis, ad operiendos fu-
niculos capitellorum, qui erant su-
43 per capita columnarum. * Et bases
decem, & luteres decem super bases.
44 * Et mare vnum, & boues duode-
45 cim subter mare. * Et lebetes, & scu-
tras, & hamulas. omnia vasa, quæ
fecit Hiram regi Salomoni in domo
46 Domini, de aurichalco erant. * In
campestri regione Iordanis fudit ea
rex in argillosa terra, inter Sochoth
47 & Sarthan. * Et posuit Salomon om-
nia vasa: propter multitudinem au-
tem nimiam non erat pondus æris.
48 * Fecitque Salomon omnia vasa in
domo Domini: altare aureum, &
mensam, super quam ponerentur pa-
49 nes propositionis, auream: * & cande-
labra aurea, quinque ad dexteram,
& quinque ad sinistram contra ora-
culum ex auro puro: & quasi lilij
flores, & lucernas desuper aureas: &
50 forcipes aureos, * & hydrias, & fu-
scinulas, & phialas, & mortariola, &
thuribula, de auro purissimo: & car-
dines ostiorũ domus interioris San-
cti sanctorum, & ostiorum domus
51 templi, ex auro erant. * [a] Et perfecit 2. Par. 5. 4. 1
omne opus quod faciebat Salomon
in domo Domini, & intulit quæ san-
ctificauerat Dauid pater suus, argen-
tum & aurum, & vasa, reposuitque
in thesauris domus Domini.

CAP. VIII.

1 TVnc [b] congregati sunt omnes ma- [b] 2. Par. 5. 4. 8
A iores natu Israel cum principi-
bus tribuum, & duces familiarum
filiorum Israel ad regem Salomonem
in Ierusalem: vt deferrent arcam fœ-
deris Domini, de ciuitate Dauid, id
2 est, de Sion. * Conueneruntque ad re-
gem Salomonem vniuersus Israel in
mense Ethanim, in sollemni die, ip-
3 se est mensis septimus. * Veneruntq;
cuncti senes de Israel, & tulerunt ar-
4 cam sacerdotes, * & portauerunt ar-
cam Domini, & tabernaculum fœ-
deris, & omnia vasa Sanctuarij, quæ
erant in tabernaculo: & ferebant ea
5 sacerdotes & Leuitæ. * Rex autem
Salomon, & omnis multitudo Israel,
quæ conuenerat ad eum, gradieba-
tur cum illo ante arcam, & immo-
labant oues & boues absque æstima-
6 tione & numero. Extulerunt sa-

cerdotes arcam fœderis Domini in
locum suum, in oraculum templi, in
Sanctum sanctorum subter alas che-
rubim. * Siquidem cherubim expan- 7
debant alas super locum arcæ, &
protegebant arcam, & vectes eius de-
super. * Cumque eminerent vectes, 8
& apparerent summitates eorum fo-
ris Sanctuarium ante oraculum, non
apparebant vltrà extrinsecus, qui &
fuerunt ibi vsq; in præsentem diem.
*Exod. 34. d. 17 Heb. 9. a. 4 * In arca autem non erat aliud [a] nisi 9
duæ tabulæ lapideæ, quas posuerat
in ea Moyses in Horeb, quando pe-
pigit Dominus fœdus cum filiis Is-
rael, cùm egrederetur de Terra Ægy-
pti. Factum est autem, cùm exis- 10
sent sacerdotes de Sanctuario, ne- B
bula impleuit domum Domini, * & 11
non poterant sacerdotes stare & mi-
nistrare propter nebulam: impleue-
rat enim gloria Domini domum Do-
*2. Par. 6. a. 1 mini. * Tunc ait Salomon: [b] Do- 12
minus dixit vt habitaret in nebula.
* Ædificans ædificaui domum in ha- 13
bitaculum tuum, firmissimum so-
lium tuum in sempiternum. Con- 14
uertitq; rex faciem suam, & benedi-
xit omni ecclesiæ Israel: omnis enim
ecclesia Israel stabat. * Et ait Salo- 15
mon: Benedictus Dominus Deus Is-
rael, qui locutus est ore suo ad Da-
uid patrem meum, & in manibus
eius perfecit, dicens: * A die, qua edu- 16
xi populum meum Israel de Ægy-
pto, non elegi ciuitatem de vniuer-
sis tribubus Israel, vt ædificaretur
domus, & esset nomen meum ibi: sed
elegi Dauid vt esset super populum
*2. Reg. 7. a. 5 meum Israel. * [c] Voluitque Dauid 17
pater meus ædificare domum nomi-
ni Domini Dei Israel: * & ait Domi- 18 D
nus ad Dauid patrem meum: Quod
cogitasti in corde tuo ædificare do-
mum nomini meo, benefecisti, hoc
ipsum mente tractans. * Veruntamen 19
men tu non ædificabis mihi domum,
sed filius tuus, qui egredietur de re-
nibus tuis, ipse ædificabit domum
nomini meo. * Confirmauit Domi- 20
nus sermonem suum, quem locutus
est: stetiq; pro Dauid patre meo, &
sedi super thronum Israel, sicut locu-
tus est Dominus: & ædificaui domũ
nomini Domini Dei Israel. * Et con- 21
stitui ibi locum arcæ, in qua fœdus
Domini est, quod percussit cum pa-
tribus nostris, quando egressi sunt
de Terra Ægypti. Stetit autem Sa- 22
lomon ante altare Domini in con-
C spectu ecclesiæ Israel, & expandit
23 manus suas in cælum, * & ait: Do-
mine Deus Israel, non est similis tui
Deus in cælo desuper, & super ter-
ram deorsum: qui custodis pactum
& misericordiam seruis tuis, qui am-
bulabant coram te in toto corde suo.
24 * Qui custodisti seruo tuo Dauid pa-
tri meo quæ locutus es ei: ore locutus
es, & manibus perfecisti, vt hæc dies
25 probat. * Nunc igitur Domine Deus
Israel, conserua famulo tuo Dauid
patri meo quæ locutus es ei, dicens:
[d] Non auferetur de te vir coram me, *2. Reg. 7. b. 12
qui sedeat super thronum Israel: ita
tamen si custodierint filij tui viam
suam, vt ambulent coram me sicut
26 tu ambulasti in conspectu meo. * Et
nunc Domine Deus Israel firmen-
tur verba tua, quæ locutus es seruo
27 tuo Dauid patri meo. * Ergóne pu-
tandum est quòd verè Deus habitet
super terram? si enim cælum, & cæ-
li cælorum te capere non possunt,
quanto magis domus hæc, quam ædi-
28 ficaui? Sed respice ad orationem
serui tui, & ad preces eius Domine
Deus meus: audi hymnum & ora-
tionem, quam seruus tuus orat co-
29 ram te hodie: * vt sint oculi tui aper-
ti super domum hanc nocte ac die:
super domum, de qua dixisti: [e] Erit *Deut. 12. b. 11
nomen meum ibi: vt exaudias ora-
tionem, quam orat in loco isto ad te
30 seruus tuus. * Vt exaudias deprecatio-
nem serui tui & populi tui Israel,
quodcumque orauerint in loco isto,
& exaudies in loco habitaculi tui in
cælo, & cùm exaudieris, propitius
31 eris. * Si peccauerit homo in proxi-
mum suum, & habuerit aliquod iu-
ramentum, quo teneatur astrictus,
& venerit propter iuramentum co-
32 ram altari tuo in domum tuam, * tu
exaudies in cælo: & facies, & iudi-
cabis seruos tuos, condemnans im-
pium, & reddens viam suam super
caput eius, iustificansque iustum,
& retribuens ei secundùm iustitiam
33 suam. Si fugerit populus tuus Israel
inimicos suos (quia peccaturus est ti-
bi) & agentes pœnitentiam, & con-
fitentes nomini tuo venerint, & ora
uerint, & deprecati te fuerint in do-
34 mo hac; * exaudi in cælo, & dimitte
peccatum populi tui Israel, & redu
ces eos in terram, quam dedisti patri-
35 bus eorũ. * Si clausum fuerit cælum,

& non

& non pluerit propter peccata eo-
rum, & orãtes in loco isto, pœniten-
tiam egerint nomini tuo, & à pecca-
tis suis conuersi fuerint propter affli-
ctionem suam: *exaudi eos in cælo, 36
& dimitte peccata seruorũ tuorum,
& populi tui Israel: & ostende eis
viam bonam per quam ambulent,
& da pluuiam super terram tuam,
quam dedisti populo tuo in posses-
sionem. Fames si oborta fuerit in 37
terra, aut pestilentia, aut corruptus
aer, aut ærugo, aut locusta, vel rubi-
go, & afflixerit eum inimicus eius
portas obsidẽs, omnis plaga, vniuersa
infirmitas, *cũcta deuoratio, & im- 38
precatio, quæ acciderit omni homini
de populo tuo Israel: si quis cogno-
uerit plagam cordis sui, & expande-
rit manus suas in domo hac, *tu ex- 39
audies in cælo in loco habitationis
tuæ, & repropitiaberis, & facies vt
des vnicuique secundùm omnes vias
suas, sicut videris cor eius (quia tu
nosti solus cor omnium filiorum ho- E
minum) *vt timeant te cunctis die- 40
bus, quibus viuunt super faciem ter-
ræ, quam dedisti patribus nostris.
Insuper & alienigena, qui non est 41
de populo tuo Israel, cùm venerit de
terra longinqua propter nomẽ tuum
(audietur enim nomen tuum ma-
gnum, & manus tua fortis, & bra-
chium tuum *extentum vbiq;) cùm 42
venerit ergo, & orauerit in hoc loco,
*tu exaudies in cælo, in firmamento 43
habitaculi tui, & facies omnia, pro
quibus inuocauerit te alienigena: vt
discant vniuersi populi terrarum no-
men tuum timere, sicut populus tuus
Israel, & probent quia nomen tuum
inuocatum est super domum hanc,
quam ædificaui. *Si egressus fuerit 44
populus tuus ad bellum contra ini-
micos suos, per viam, quocumq; mi-
seris eos, orabunt te contra viam ci-
uitatis, quam elegisti, & contra do-
mum, quam ædificaui nomini tuo,
*& exaudies in cælo orationes eo- 45
rum, & preces eorum, & facies iu-
dicium eorum. Quòd si peccaue- 46
rint tibi (*non est enim homo qui
non peccet) & iratus tradideris eos
inimicis suis, & captiui ducti fuerint
in terram inimicorum longè vel pro-
pè, *& egerint pœnitentiam in cor- 47
de suo in loco captiuitatis, & conuer-
si deprecati te fuerint in captiuitate
sua, dicentes: Peccauimus, iniquè egi-

2. Par. 6. g. 36
3. Ioan. 1. d. 8
Eccles. 7. c. 21

48 mus, impiè gessimus: *& reuersi fue-
rint ad te in vniuerso corde suo, &
tota anima sua in terra inimicorum
suorum, ad quã captiui ducti fuerint:
F & orauerint te cõtra viam terræ suæ,
quam dedisti patribus eorum, & ci-
uitatis quam elegisti, & templi quod
49 ædificaui nomini tuo: *exaudies in
cælo, in firmamento solij tui oratio-
nes eorum, & preces eorum, & facies
50 iudicium eorum: *& propitiaberis
populo tuo qui peccauit tibi, & om-
nibus iniquitatibus eorum, quibus
præuaricati sunt in te: & dabis mi-
sericordiam coram eis, qui eos ca-
ptiuos habuerint, vt misereantur eis.
51 Populus enim tuus est, & heredi-
tas tua, quos eduxisti de Terra Ægy-
52 pti, de medio fornacis ferreæ. *Vt
sint oculi tui aperti ad deprecatio-
nem serui tui, & populi tui Israel, &
exaudias eos in vniuersis pro quibus
53 inuocauerint te. *Tu enim separasti
eos tibi in hereditatem de vniuersis
populis terræ, sicut locutus es per
Moysen seruum tuum, quando edu-
xisti patres nostros de Ægypto Do-
54 mine Deus. *Factum est autem, cùm
complesset Salomon orãs Dominum
omnem orationem, & deprecatio-
nem hanc, surrexit de conspectu al-
taris Domini: vtrumque enim ge-
nu in terram fixerat, & manus ex-
55 panderat in cælum. *Stetit ergo, &
benedixit omni ecclesiæ Israel vo-
56 ce magna, dicens: *Benedictus Do-
minus, qui dedit requiem populo suo
Israel, iuxta omnia quæ locutus est:
non cecidit ne vnus quidem sermo ex
omnibus bonis, quæ locutus est per
57 Moysen seruum suum. *Sit Domi-
nus Deus noster nobiscum, sicut fuit
cum patribus nostris, non derelin-
58 quens nos, neque proiiciens. *Sed in-
clinet corda nostra ad se, vt ambule-
mus in vniuersis viis eius, & custo-
diamus mandata eius, & ceremonias
eius, & iudicia quæcumq; mandauit
59 patribus nostris. *Et sint sermones
G mei isti, quibus deprecatus sum corã
Domino, appropinquantes Domino
Deo nostro die ac nocte, vt faciat iu-
dicium seruo suo, & populo suo If-
60 rael per singulos dies: *vt sciant om-
nes populi terræ, quia Dominus ipse
est Deus, & non est vltrà absque eo.
61 *Sit quoque cor nostrum perfectum
cum Domino Deo nostro, vt ambu-
lemus in decretis eius, & custodiamus

mandata eius, sicut & hodie. Igitur 62
rex, & omnis Israel cum eo, immolabant victimas coram Domino. • Ma- 63
ctauitque Salomon hostias pacificas,
quas immolauit Domino, boum viginti duo millia, & ouium centum
viginti millia : & dedicauerunt templum Domini rex, & filij Israel. • In 64
die illa sanctificauit rex medium
atrij, quod erat ante domum Domini : fecit quippe holocaustum ibi, &
sacrificium, & adipem pacificorum:
quoniam altare æreum, quod erat coram Domino, minus erat, & capere
non poterat holocaustum, & sacrificium, & adipem pacificorum. Fecit 65
ergo Salomon in tempore illo festiuitatem celebrem, & omnis Israel cū
eo, multitudo magna ab introitu
Emath vsque ad Riuum Aegypti, coram Domino Deo nostro, septem
diebus & septem diebus, id est, quatuordecim diebus. • Et in die octaua 66
dimisit populos: qui benedicentes regi, profecti sunt in tabernacula sua
lætantes, & alacri corde super omnibus bonis, quæ fecerat Dominus David seruo suo, & Israel populo suo.

CAP. IX.

Factum est autem cùm perfecisset s
Salomon ædificium domus Do- A
mini, & ædificium regis, & omne
quod optauerat & voluerat facere,
• apparuit ei Dominus secundò [a]sicut 2
apparuerat ei in Gabaon. • Dixitque 3
Dominus ad eum : Exaudiui orationem tuam & deprecationem tuam,
quam deprecatus es coram me : sanctificaui domum hanc, quam ædificasti, vt ponerem nomen meum ibi
in sempiternum, & erunt oculi mei
& cor meum ibi cunctis diebus. • Tu 4
quoque si ambulaueris coram me,
sicut ambulauit pater tuus, in simplicitate cordis, & in æquitate : & feceris omnia, quæ præcepi tibi, & legitima mea & iudicia mea seruaueris,
• [b]ponam thronum regni tui super 5
Israel in sempiternum, sicut locutus
sum David patri tuo, dicens : Nō auferetur vir de genere tuo de solio Israel. Si autem auersione auersi fue- 6
ritis vos & filij vestri, non sequentes
me, nec custodientes mandata mea,
& ceremonias meas, quas proposui
vobis, sed abieritis & colueritis deos
alienos, & adoraueritis eos: • aufe- 7
ram Israel de superficie terræ, quam B

[a] 1 Par. 7. a. 12. Sup. 3. a. 5

[b] 2 Reg. 7. b. 12. c. 16

dedi eis : & templum, quod sanctificaui nomini meo, proiiciam à cōspectu meo, eritque Israel in prouerbiū,
8 & in fabulam cunctis populis. • Et
domus hæc erit in exemplum: omnis,
qui transierit per eam, stupebit, & sibilabit, & dicet : [c]Quare fecit Dominus sic terræ huic, & domus huic?
9 • Et respondebunt: Quia dereliquerunt Dñm Deum suum, qui eduxit
patres eorum de Terra Ægypti, & secuti sunt deos alienos, & adorauerūt
eos, & coluerunt eos: idcirco induxit
Dominus super eos omne malū hoc
10 • [d]Expletus autem annis viginti post
quā ædificauerat Salomon duas domos, id est domum Domini, & do-
11 mum regis, • (Hiram rege Tyri præbente Salomoni ligna cedrina & abiegna, & aurum iuxta omne quod
opus habuerat) tunc dedit Salomon
Hiram viginti oppida in Terra Gali-
12 lææ. • Et egressus est Hiram de Tyro,
vt videret oppida, quæ dederat ei Sa-
13 lomon, & non placuerunt ei, • & ait:
C Hæcine sunt ciuitates, quas dedisti
mihi, frater? Et appellauit eas Terram
14 Chabul, vsque in diem hanc. • Misit
quoque Hiram ad regē Salomonem
15 centum viginti talenta auri. • Hæc
est summa expensarum, quam obtulit rex Salomon ad ædificandam domum Domini & domum suam, &
Mello, & murum Ierusalem, & He-
16 ser, & Mageddo, & Gazer. Pharao
rex Ægypti ascendit, & cepit Gazer,
succenditque eam igni: & Chananæum, qui habitabat in ciuitate, interfecit, & dedit eam in dotem filiæ
17 suæ vxori Salomonis. • Ædificauit
ergo Salomon Gazer, & Bethoron
18 inferiorem, • & Baalath, & Palmi-
19 ram in Terra solitudinis. • Et omnes
vicos, qui ad se pertinebant, & erant
absque muro, muniuit, & ciuitates
curruū & ciuitates equitū, & quodcumq; ei placuit vt ædificaret in Ierusalē, & in Libano, & in omni terra
20 potestatis suæ. • Vniuersum populū,
qui remanserat de Amorrhæis, &
Hethæis, & Pherezæis, & Heuæis, &
Iebusæis, qui non sunt de filiis Israel:
21 • horum filios, qui remanserant in
terra, quos scilicet non potuerant filij
Israel exterminare: fecit Salomon tri-
22 butarios, vsque in diem hanc. • De
filiis autem Israel non constituit Salomon seruire quemquam, sed erant
viri bellatores, & ministri eius, &

[c] Deut. 29. d. 24. Ier. 22. c. 8.

[d] 2 Par. 8. a. 1

principes, & duces, & præfecti cur-
ruum & equorum. * Erant autem 23
principes super omnia opera Salo-
monis præpositi quingenti quinqua-
ginta, qui habebant subiectum popu-
lum, & statutis operibus imperabãt.
* Filia autem Pharaonis ascendit de 24
ciuitate Dauid in domum suã, quam
ædificauerat ei Salomon: tunc ædifi-
cauit Mello. * Offerebat quoque Sa- 25
lomon tribus vicibus per annos sin-
gulos holocausta, & pacificas victi-
mas super altare, quod ædificauerat
Domino, & adolebat thymiamata co-
ram Domino: perfectumq; est tem-
plum. * Classem quoque fecit rex Sa- 26
lomon in Asiongaber, quæ est iuxta
Ailath in littore Maris rubri, in Ter-
ra Idumææ. * Misitque Hiram in 27
classe illa seruos suos viros nauticos
& gnaros maris, cum seruis Salo-
monis. * Qui cùm venissent in Ophir, 28
sumptum inde aurum quadringen-
torum viginti talentorum, detulerunt
ad regem Salomonem.

2 Par. 8. b. 14

CAP. X.

SEd * & Regina Saba, audita fama 1
Salomonis in nomine Domini, A
venit tentare eum in ænigmatibus.
* Et ingressa Ierusalem multo cum 2
comitatu, & diuitiis, camelis portan-
tibus aromata, & aurum infinitum
nimis, & gemmas pretiosas, venit ad
regem Salomonem, & locuta est ei
vniuersa quæ habebat in corde suo.
* Et docuit eã Salomon omnia ver- 3
ba, quæ proposuerat: non fuit sermo,
qui regem posset latere, & non re-
sponderet ei. * Videns autem regi- 4
na Saba omnem sapientiam Salomo-
nis, & domum, quam ædificauerat,
* & cibos mensæ eius, & habitacula 5
seruorum, & ordines ministrantium,
vestesque eorum, & pincernas, &
holocausta, quæ offerebat in domo
Domini: non habebat vltrà spiritum.
Dixitque ad regem: Verus est ser- 6
mo, quem audiui in terra mea * su- 7
per sermonibus tuis, & super sapien-
tia tua: & non credebam narranti-
bus mihi, donec ipsa veni, & vidi
oculis meis, & probaui quòd media
pars mihi nunciata non fuerit: maior B
est sapientia & opera tua, quàm ru-
mor, quem audiui. * Beati viri tui, 8
& beati serui tui, qui stant coram te
semper, & audiunt sapientiam tuam.
* Sit Dominus Deus tuus benedi- 9
ctus, cui complacuisti, & posuit te

2 Par. 9. a. Mat. 12. d. 42. Luc. 11. d. 31

super thronum Israel, eo quòd dile-
xerit Dominus Israel in sempiternũ,
& constituit te regem, vt faceres iu-
10 dicium & iustitiam. * Dedit ergo re-
gi centum viginti talenta auri, & aro-
mata multa nimis, & gemmas pre-
tiosas. non sunt allata vltrà aromata
tam multa, quàm ea quæ dedit regi-
11 na Saba regi Salomoni. (* Sed &
* classis Hiram, quæ portabat aurum
de Ophir, attulit ex Ophir ligna thy-
ina multa nimis, & gemmas pretio-
12 sas. * Fecitque rex de lignis thyinis
fulcra domus Domini, & domus re-
giæ, & citharas lyrasque cantoribus:
non sunt allata huiuscemodi ligna
thyina, neque visa vsque in præsen-
13 tem diem.) * Rex autem Salomon
dedit reginæ Saba omnia quę voluit,
& petiuit ab eo, exceptis his, quæ vl-
tro obtulerat ei munere regio. Quæ
reuersa est, & abiit in terram suam
14 cum seruis suis. Erat autem pondus
auri, quod afferebatur Salomoni per
C annos singulos, sexcentorum sexa-
15 ginta sex talentorum auri: * excepto
eo, quod afferebant viri, qui super
vectigalia erant, & negotiatores, vni-
uersique scruta vendentes, & omnes
16 reges Arabiæ, ducesque terræ. * Fe-
cit quoque rex Salomon ducenta scu-
ta de auro purissimo, sexcentos auri
siclos dedit in laminas scuti vnius.
17 * Et trecentas peltas ex auro proba-
to: trecentæ minæ auri vnam peltam
vestiebant: posuitque eas rex in do-
18 mo saltus Libani. Fecit etiam rex
Salomon thronum de ebore gran-
dem: & vestiuit eum auro fuluo ni-
19 mis, * qui habebat sex gradus: & sum-
mitas throni rotunda erat in parte
posteriori: & duæ manus hinc atque
inde tenentes sedile: & duo leones
20 stabant iuxta manus singulas * Et
duodecim leunculi stantes super sex
gradus hinc atque inde: non est fa-
ctum tale opus in vniuersis regnis.
21 * Sed & omnia vasa, quibus potabat
rex Salomon, erant aurea: & vniuer-
sa supellex domus saltus Libani de
auro purissimo: non erat argentum,
nec alicuius pretii putabatur in die-
22 bus Salomonis, * quia classis regis per
D mare cũ classe Hiram semel per tres
annos ibat in Tharsis, deferens inde
aurũ, & argentũ, & dentes elephan-
23 torũ, & simias, & pauos. * Magnifi-
catus est ergo rex Salomõ super om-
nes reges terræ diuitiis, & sapientia.

2 Par. 9. c. 10

* Et vniuersa terra desiderabat vul- 24
tum Salomonis, vt audiret sapien-
tiam eius, quam dederat Deus in cor-
de eius. * Et singuli deferebant ei 25
munera, vasa argentea & aurea, ve-
stes & arma bellica, aromata quo-
que, & equos & mulos per annos sin-
gulos. ¶ Congregauitque Salomon 26
currus & equites, & facti sunt ei mil-
le quadringenti currus, & duodecim
millia equitum: & disposuit eos per
ciuitates munitas, & cum rege in
Ierusalem. * Fecitque vt tanta esset 27
abundãtia argenti in Ierusalẽ, quan-
ta & lapidum: & cedrorum præbuit
multitudinem quasi sycomoros, quæ
nascuntur in campestribus. * Et edu- 28
cebantur equi Salomoni de Ægypto,
& de Coa. Negotiatores enim regis
emebant de Coa, & statuto pretio
perducebant. * Egrediebatur autem 29
quadriga ex Aegypto sexcentis siclis
argenti, & equus centum quinqua-
ginta. Atque in hunc modum cuncti
reges Hethæorum & Syriæ equos
venundabant.

a 2. Par. 1. d.14

CAP. XI.

REx autem Salomon * adamauit 1
mulieres alienigenas multas, filiã A
quoque Pharaonis, & Moabitidas, &
Ammonitidas, Idumæas, & Sidonias,
& Hethæas: * de gentibus, super qui- 2
bus dixit Dominus filiis Israel: * Non
ingrediemini ad eas, neque de illis
ingredientur ad vestras: certissimè
enim auertent corda vestra vt sequa-
mini deos earum. His itaque copula-
tus est Salomon ardentissimo amore.
* Fueruntque ei vxores quasi reginæ 3
septingentæ, & concubinæ trecentæ:
& auerterunt mulieres cor eius.
* Cumque iam esset senex, depraua- 4
tum est cor eius per mulieres, vt se-
queretur deos alienos: nec erat cor
eius perfectum cum Domino Deo
suo, sicut cor Dauid patris eius. * Sed 5
colebat Salomon Astarthen deam Si-
doniorum, & Moloch idolum Am-
monitarum. * Fecitq; Salomon quod 6
non placuerat coram Domino, &
non adimpleuit vt sequeretur Domi- B
num, sicut Dauid pater eius. * Tunc 7
ædificauit Salomon fanum Chamos,
idolo Moab, in monte qui est contra
Ierusalem, & Moloch idolo filiorum
Ammon. * Atque in hunc modum 8
fecit vniuersis vxoribus suis alieni-
genis, quæ adolebant thura, & im-
molabant diis suis. ¶ Igitur iratus est 9

a Deut. 17. d.17
Eccli. 47. c.21
a Exod. 34. b.16

Dominus Salomoni, quòd auersa es-
set mens eius à Domino Deo Israel,
10 qui * apparuerat ei secundò, * & præ-
ceperat de verbo hoc ne sequeretur
deos alienos, & non custodiuit quæ
11 mandauit ei Dominus. * Dixit itaque
Dominus Salomoni? Quia habuisti
hoc apud te, & nõ custodisti pactum
meum, & præcepta mea, quæ man-
daui tibi, disrumpens scindam re-
gnum tuum, & dabo illud seruo tuo.
12 * * Verumtamen in diebus tuis non
C faciam propter Dauid patrem tuum:
13 de manu filij tui scindam illud, * nec
totum regnum auferam, sed tribum
vnam dabo filio tuo propter Dauid
seruum meum, & Ierusalem quam
14 elegi. * Suscitauit autem Dominus
aduersarium Salomoni Adad Idu-
mæum de semine regio, qui erat in
15 Edom. * * Cùm enim esset Dauid in
Idumæa, & ascendisset Ioab princeps
militiæ ad sepeliendum eos, qui fue-
rant interfecti, & occidisset omne
16 masculinum in Idumæa (* sex enim
mẽsibus ibi moratus est Ioab, & om-
nis Israel, donec interimeret omne
17 masculinum in Idumæa) * fugit Adad
ipse, & viri Idumæi de seruis patris
eius cum eo, vt ingrederetur Ægy-
ptum: erat autem Adad puer paruu-
18 lus. ¶ Cumque surrexissent de Ma-
dian, venerunt in Pharan, tuleruntq;
secum viros de Pharan, & introierũt
Ægyptum ad Pharaonẽ regem Ægy-
pti: qui dedit ei domum, & cibos
19 constituit, & terram delegauit. * Et
D inuenit Adad gratiam corã Pharao-
ne valde, in tantum vt daret ei vxo-
rem, sororem vxoris suæ germanam
20 Taphnes reginæ. * Genuitq; ei soror
Taphnes Genubath filium, & nutri-
uit eum Taphnes in domo Pharao-
nis: eratque Genubath habitans apud
21 Pharaonem cum filiis eius. * Cum-
que audisset Adad in Ægypto, dor-
misse Dauid cum patribus suis, &
mortuum esse Ioab principem mi-
litiæ, dixit Pharaoni: Dimitte me,
22 vt vadam in terram meam. * Dixit-
que ei Pharao: Qua enim re apud
me indiges, vt quæras ire ad terram
tuam? At ille respondit: Nulla: sed
23 obsecro te vt dimittas me. ¶ Susci-
tauit quoque ei Deus aduersarium
Razon filium Eliada, qui fugerat
Adarezer regem Soba dominum
24 suum: * & congregauit contra eum
E viros, & factus est princeps latronum

a Sup. 9. a.6
a Infra 12. d.15
a 2 Reg. 8. d.14

cum

cum interficeret eos Dauid: abieruntque Damascum, & habitauerunt ibi,
& constituerunt eum regẽ in Damasco, * eratq; aduersarius Israeli cunctis 25
diebus Salomonis: & hoc est malum
Adad, & odium contra Israel, regnauitq; in Syria. Ieroboam quoq; fi- 26
lius Nabat, Ephrathæus, de Sareda,
seruus Salomonis, cuius mater erat
nomine Sarua, mulier vidua: leuauit
manum cõtra regem. * Et hæc est cau- 27
sa rebellionis aduersus eum, quia Salomon ædificauit Mello, & coæquauit voraginem ciuitatis Dauid patris
sui. * Erat autem Ieroboam vir for- 28
tis & potens: vidensq; Salomon adolescentem bonæ indolis & industrium, cõstituerat eum præfectũ super tributa vniuersæ domus Ioseph.
* Factum est igitur in tempore illo, 29
vt Ieroboam egrederetur de Ierusalem, & inueniret eum Ahias Silonites propheta in via, opertus pallio nouo: erant autem duo tantùm in agro.
Apprehendensq; Ahias palliũ suum 30
nouum, quo coopertus erat, scidit
in duodecim partes. * Et ait ad Ie- 31
roboam: Tolle tibi decem scissuras:
hæc enim dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego scindam regnum de
manu Salomonis, & dabo tibi decem
tribus. * Porrò vna tribus remane- 32
bit ei propter seruum meum Dauid,
& Ierusalem ciuitatem, quam elegi
ex omnibus tribubus Israel: * eo quòd 33
dereliquerit me, & adorauerit Astarthen deam Sidoniorum, & Chamos
deum Moab, & Moloch deum filiorum Ammon: & non ambulauerit
in viis meis, vt faceret iustitiam coram me, & præcepta mea, & iudicia
sicut Dauid pater eius. * Nec aufe- 34
ram omne regnum de manu eius,
sed ducem ponam eum cunctis diebus vitæ suæ, propter Dauid seruum
meum, quem elegi, qui custodiuit
mandata mea & præcepta mea. * Au- 35
feram autem regnum de manu filii
eius, & dabo tibi decem tribus: * fi- 36
lio autem eius dabo tribum vnam,
vt remaneat lucerna Dauid seruo
meo cunctis diebus coram me in Ierusalem ciuitate, quam elegi vt esset
nomẽ meum ibi. * Te autẽ assumam, 37
& regnabis super omnia, quæ desiderat anima tua, erisq; rex super Israel. Si igitur audieris omnia, quæ 38
præcepero tibi, & ambulaueris in viis
meis, & feceris quod rectum est co-

ram me, custodiens mandata mea &
præcepta mea, sicut fecit Dauid seruus meus: ero tecum, & ædificabo tibi domum fidelem, quomodo ædificaui Dauid domum, & tradam tibi
39 Israel: * & affligam semen Dauid super hoc, veruntamen nõ cunctis die-
40 bus. * Voluit ergo Salomon interficere Ieroboam: qui surrexit, & aufugit in Ægyptum ad Sesac regẽ Ægypti, & fuit in Ægypto vsque ad mor-
41 tem Salomonis. * Reliquum autem verborum Salomonis, & omnia quæ fecit, & sapientia eius: ecce vniuersa scripta sunt in Libro verborum die-
42 rum Salomonis. * Dies autem, quos regnauit Salomon in Ierusalem super omnẽ Israel, quadraginta anni sunt.
43 Dormiuitque Salomon cum patribus suis, & sepultus est in Ciuitate Dauid patris sui, regnauitque Roboam filius eius pro eo.

CAP. XII.

1 VEnit autem Roboam in Sichem:
A illuc enim congregatus erat omnis Israel ad constituendum eum re-
2 gem. * At verò Ieroboam filius Nabat, cùm adhuc esset in Ægypto profugus à facie regis Salomonis, audita morte eius, reuersus est de Ægypto.
3 * Miseruntq; & vocauerunt eum: venit ergo Ieroboam, & omnis multitudo Israel, & locuti sunt ad Ro-
4 boam, dicentes: * Pater tuus durissimum iugum imposuit nobis: tu itaq; nunc imminue paululum de imperio patris tui durissimo, & de iugo grauissimo, quod imposuit nobis, & ser-
5 uiemus tibi. * Qui ait eis: Ite vsq; ad
B tertium diem, & reuertimini ad me.
Cumq; abiisset populus, * iniit consilium rex Roboam cum senioribus, qui assistebant coram Salomone patre eius, cùm adhuc viueret, & ait: Quod datis mihi consilium, vt re-
7 spondeam populo huic? * Qui dixerunt ei: Si hodie obedieris populo huic, & seruieris, & petitioni eorum cesseris, locutusque fueris ad eos verba lenia, erunt tibi serui cunctis die-
8 bus. * Qui dereliquit consilium senum, quod dederant ei, & adhibuit adolescentes, qui nutriti fuerant cum
9 eo, & assistebant illi, * dixitq; ad eos: Quod mihi datis consilium, vt respondeam populo huic, qui dixerunt mihi: Leuius fac iugum quod impo-
10 suit pater tuus super nos? Et di-
C xerunt ei iuuenes qui nutriti fuerant

Marginal references: 2.Par.13. a.6 — 2.Par.10. d.15 — 2.Par.10. a.1

eum eo: Sic loquêris populo huic, qui
locuti sunt ad te, dicentes: Pater tuus
aggrauauit iugum nostrum, tu rele-
ua nos. Sic loquêris ad eos: Minimus
digitus meus grossior est dorso patris
mei. * Et nunc pater meus posuit su- 11
per vos iugum graue, ego autem ad-
dam super iugum vestrũ: pater meus
cecidit vos flagellis, ego autem cæ-
dam vos scorpionibus. * Venit ergo 12
Ieroboam, & omnis populus ad Rô-
bôam die tertia, sicut locutus fuerat
rex, dicens: Reuertimini ad me die
tertia. Responditque rex populo 13
dura, derelicto consilio seniorum,
quod ei dederant, * & locutus est eis 14
secundùm consilium iuuenum, di-
cens: Pater meus aggrauauit iugum
vestrum, ego autem addam iugo ve-
stro: pater meus cecidit vos flagellis,
ego autem cædam vos scorpionibus D
* Et non acquieuit rex populo: quo- 15
niam auersatus fuerat eum Domi-
Sup. 11, 31 nus, vt suscitaret verbum suũ, *quod
locutus fuerat in manu Ahiæ Siloni-
tæ, ad Ieroboam filium Nabat. * Vi- 16
dens itaque populus quòd noluisset
eos audire rex, respondit ei dicens:
Quæ nobis pars in Dauid? vel quæ
hereditas in filio Isai? Vade in taber-
nacula tua Israel, nunc vide domum
tuam Dauid. Et abiit Israel in taber-
nacula sua. * Super filios autem Is- 17
rael, quicũque habitabant in ciuita-
tibus Iuda, regnauit Roboam. * Misit 18
ergo rex Roboam * duram, qui erat
super tributa: & lapidauit eum om-
nis Israel, & mortuus est. Porrò rex E
Roboam festinus ascendit currum,
& fugit in Ierusalem: * recessitque 19
Israel à Domo Dauid, vsque in præ-
sentem diem. Factũ est autem cùm 20
audisset omnis Israel, quòd reuersus
esset Ieroboam, miserunt, & vocaue-
runt eum congregato cœtu, & con-
stituerunt eum regem super omnem
Israel, nec secutus est quisquam do-
mum Dauid præter tribum Iuda so-
lam. * Venit autem Roboam Ierusa- 21
lem, & congregauit vniuersam do-
mum Iuda, & tribũ Beniamin, cen-
tum octoginta millia electorum vi-
rorum bellatorũ, vt pugnarent con-
tra domum Israel, & reducerent re-
gnum Roboam filio Salomonis.
2 Par. 11. a * Factus est autem sermo Domini 22
ad Semeiam virum Dei, dicens: * Lo- 23
quere ad Roboam filium Salomonis F
regem Iuda, & ad omnem domum

Iuda, & Beniamin, & reliquos de
24 populo, dicens: * Hæc dicit Domi-
nus: Non ascendetis, neque bellabi-
tis contra fratres vestros filios Is-
rael: reuertatur vir in domum suam,
à me enim factum est verbum hoc.
Audierunt sermonem Domini, & re-
uersi sunt de itinere sicut eis præce-
25 perat Dominus. * Ædificauit autem
Ieroboam Sichem in monte Eph-
raim, & habitauit ibi: & egressus in-
26 de ædificauit Phanuel. * Dixitque
Ieroboam in corde suo: Nunc reuer-
27 tetur regnum ad domum Dauid, * si
ascenderit populus iste vt faciat sa-
crificia in domo Domini in Ierusa-
lem: & conuertetur cor populi huius
ad dominum suum Roboam regem
Iuda, interficientque me, & reuer-
28 tentur ad eum. * *Et excogitato con- *Tob. 1. a. 5
silio fecit duos vitulos aureos, & di-
xit eis: Nolite vltrà ascendere in Ie-
G rusalem: * Ecce dij tui Israel, qui te * Exod. 32. b. 8
29 eduxerunt de terra Ægypti. * Posuit-
que vnum in Bethel, & alterum in
30 Dan: * & factum est verbum hoc in
peccatum: ibat enim populus ad ad-
orandum vitulum vsque in Dan.
31 * Et fecit fana in excelsis, & * sacer- *2 Par. 11. c. 15
dotes de extremis populi, qui non
32 erant de filiis Leui. * Constituitque
diem sollemnem in mense octauo,
quintadecima die mensis, in similitu-
dinem sollemnitatis, quæ celebraba-
tur in Iuda. Et ascendens altare, simi-
liter fecit in Bethel, vt immolaret vi-
tulis, quos fabricatus fuerat: consti-
tuitq; in Bethel sacerdotes excelsorũ,
33 quæ fecerat. * Et ascendit super altare
quod extruxerat in Bethel, quintade-
cima die mensis octaui, quem finxe-
rat de corde suo: & fecit sollemnita-
tem filiis Israel, & ascendit super al-
tare, vt adoleret incensum.

CAP. XIII.

1 ET ecce vir Dei venit de Iuda in
A sermone Domini in Bethel, Iero-
boam stante super altare, & thus ia-
2 ciente. * Et exclamauit contra altare
in sermone Domini, & ait: Altare, al-
tare, hæc dicit Dominus: * Ecce filius *4 Reg. 23. a. 17
nascetur domui Dauid, Iosias nomi-
ne, & immolabit super te sacerdo-
tes excelsorum, qui nunc in te thura
succendunt, & ossa hominum su-
3 per te incendet. * Deditque in illa
die signum, dicens: Hoc erit signum
quod locutus est Dominus: Ecce al-
tare scindetur, & effundetur cinis

qui

qui in eo est. Cumq. audisset rex 4
sermonem hominis Dei, quem incla-
mauerat contra altare in Bethel, ex-
tédit manũ suã de altari, dicens: Ap- B
prehendite eũ. Et exaruit manus eius,
quam extenderat contra eũ: nec va-
luit retrahere eam ad se. *Altare quo- 5
que scissum est, & effusus est cinis de
altari, iuxta signum quod prædixerat
vir Dei in sermone Dñi. * Et ait rex 6
ad virum Dei: Deprecare faciem Dñi
Dei tui, & ora pro me, vt restituatur
manus mea mihi. Orauitque vir Dei
faciem Dñi, & reuersa est manus re-
gis ad eum, & facta est sicut priùs
fuerat. * Locutus est autem rex ad vi- 7
rum Dei: Veni mecũ domũ vt pran-
deas, & dabo tibi munera. * Respon- 8
ditq; vir Dei ad regem: Si dederis mi-
hi mediam partem domus tuæ, non
veniam tecũ, nec comedam paně, ne-
que bibam aquam in loco isto: * sic 9
enim mandatũ est mihi in sermone C
Dñi præcipientis: Non comedes pa-
nem, neque bibes aquam, nec reuer-
teris per viam, qua venisti. * Abiit er- 10
go per aliam viam, & non est reuer-
sus per iter, quo venerat in Bethel.
Prophetes autem quidam senex ha- 11
bitabat in Bethel, ad quem venerunt
filij sui, & narrauerũt ei omnia ope-
ra, quæ fecerat vir Dei illa die in Be-
thel: & verba quæ locutus fuerat ad
regem, narrauerunt patri suo. * Et 12
dixit eis pater eorũ: Per quam viam
abiit? Ostenderũt ei filii sui viam, per
quam abierat vir Dei, qui venerat de
Iuda. * Et ait filiis suis: Sternite mihi 13
asinũ. Qui cùm strauissent, ascendit,
* & abiit post virum Dei, & inuenit 14
eum sedentem subtus terebinthum:
& ait illi: Tu ne es vir Dei qui venisti
de Iuda? Respondit ille: Ego sum. D
* Dixitq; ad eum: Veni mecum do- 15
mum, vt comedas panem. * Qui ait: 16
Non possum reuerti, neq; venire te-
cum, nec comedam panem, neque bi-
bam aquam in loco isto: * quia locu- 17
tus est Dñs ad me in sermone Dñi,
dicens: non comedes panem, & non
bibes aquam ibi, nec reuerteris per
viam, qua ieris. * Qui ait illi: Et ego 18
propheta sum similis tui: & angelus
locutus est mihi in sermone Domini,
dicens: Reduc eum tecum in domum
tuam, vt comedat panem, & bibat
aquam. Fefellit eum, * & reduxit se- 19
cum: comedit ergo panem in domo
eius, & bibit aquã. * Cumq; sederent 20

ad mensam, factus est sermo Domini
E ad prophetam qui reduxerat eum.
21 * Et exclamauit ad virum Dei, qui
venerat de Iuda, dicens: Hæc dicit
Dñs: Quia non obediens fuisti ori
Domini, & non custodisti mandatũ,
quod præcepit tibi Dñs Deus tuus,
22 * & reuersus es, & comedisti panem,
& bibisti aquam in loco in quo præ-
cepit tibi ne comederes panem, neq;
biberes aquã, non inferetur cadauer
tuum in sepulchrum patrũ tuorum.
23 Cumq; comedisset & bibisset, strauit
asinum suũ prophetæ, quem reduxe-
24 rat. * Qui cùm abiisset, inuenit eum
leo in via, & occidit, & erat cadauer
eius proiectũ in itinere: asinus autem
stabat iuxta illum, & leo stabat iuxta
25 cadauer. * Et ecce, viri transeuntes
viderunt cadauer proiectum in via,
& leonem stantem iuxta cadauer. Et
venerunt & diuulgauerunt in ciuita-
te, in qua prophetes ille senex habita-
26 bat. * Quod cùm audisset propheta
F ille, qui reduxerat eum de via, ait: Vir
Dei est, qui inobediens fuit ori Dñi,
& tradidit eum Dñs leoni, & confre-
git eũ, & occidit iuxta verbum Dñi,
27 quod locutus est ei. * Dixitq; ad fi-
lios suos: Sternite mihi asinum. Qui
28 cùm strauissent, * & ille abiisset, in-
uenit cadauer eius proiectum in via,
& asinum & leonem stantes iuxta ca-
dauer: non comedit leo de cadauere,
29 nec læsit asinum. Tulit ergo pro-
phetes cadauer viri Dei, & posuit il-
lud super asinum, & reuersus intulit
in ciuitatem prophetæ senis vt plan-
30 geret eum. * Et posuit cadauer eius in
sepulchro suo: & planxerunt eum:
31 Heu heu mi frater. * Cumque plan-
G xissent eum, dixit ad filios suos: Cùm
mortuus fuero, sepelite me in sepul-
chro, in quo vir Dei sepultus est: iu-
32 xta ossa eius ponite ossa mea. * Profe-
ctò enim veniet sermo, quem prædi-
xit in sermone Domini contra altare
quod est in Bethel, & contra omnia
fana excelsorum, quæ sunt in vrbi-
33 bus Samariæ. Post verba hæc non
est reuersus Ieroboam de via sua pes-
sima, sed econtrario fecit de nouissi-
mis populi sacerdotes excelsorũ: qui-
cumque volebat, implebat manum
suam, & fiebat sacerdos excelsorum.
34 * Et propter hanc causam peccauit
domus Ieroboam, & euersa est, &
deleta de superficie terræ.

CAP. XIIII.

IN tempore illo ægrotauit Abia fi- 1
lius Ieroboam. * Dixitq; Ieroboam 2
vxori ſuæ: Surge, & commuta habi- A
tum, ne cognoſcaris quòd ſis vxor
Ieroboam: & vade in Silo, vbi eſt
Abias propheta, * qui locutus eſt mi- (Sup. 11. f. 31)
hi, quòd regnaturus eſſem ſuper po-
pulum hunc. Tolle quoque in manu 3
tua decem panes, & cruſtulam, & vas
mellis, & vade ad illum: ipſe enim
indicabit tibi quid euenturum ſit
puero huic. * Fecit vt dixerat, vxor 4
Ieroboam: & conſurgens abiit in Si-
lo, & venit in domum Ahiæ: at ille
non poterat videre, quia caligauerant
oculi eius præ ſenectute. * Dixit autē 5
Dominus ad Ahiam: Ecce vxor Ie- B
roboam ingreditur vt conſulat te ſu-
per filio ſuo qui ægrotat. hæc & hæc
loquéris ei. Cùm ergo illa intraret, &
diſſimularet ſe eſſe quæ erat, * audi- 6
uit Ahias ſonitum pedum eius intro-
euntis per oſtium, & ait: Ingredere
vxor Ieroboam: quare aliam te eſſe
ſimulas? ego autem miſſus ſum ad te
durus nuncius. Vade, & dic Iero- 7
boam: Hæc dicit Dominus Deus Iſ-
rael: Quia exaltaui te de medio po-
puli, & dedi te ducē ſuper populum
meum Iſrael: * & ſcidi regnū domus 8
Dauid, & dedi illud tibi, & non fuiſti
ſicut ſeruus meus Dauid, qui cuſto-
diuit mandata mea, & ſecutus eſt me
in toto corde ſuo, faciens quod placi- C
tum eſſet in conſpectu meo: * ſed ope- 9
ratus es mala ſuper omnes, qui fue-
runt ante te, & feciſti tibi deos alie-
nos & conflatiles, vt me ad iracun-
diam prouocares, me autē proieciſti
poſt corpus tuum: * idcirco ecce ego 10
inducam mala ſuper domum Iero-
(Infra 15. f. 29) boam, & * percutiam de Ieroboam
mingentem ad parietem, & clauſum,
& nouiſſimum in Iſrael: & munda-
bo reliquias domus Ieroboam, ſicut
mundari ſolet fimus vſq; ad purum.
* Qui mortui fuerint de Ieroboam in 11
ciuitate, comedent eos canes, qui au-
tem mortui fuerint in agro, vorabūt
eos aues cæli: quia Dominus locutus
eſt. Tu igitur ſurge, & vade in do- 12
mum tuā: & in ipſo introitu pedum
tuorum in vrbem, morietur puer,
* & planget eum omnis Iſrael, & ſe- 13
peliet. iſte enim ſolus inferetur de Ie- D
roboam in ſepulchrum, quia inuentus
eſt ſuper eo ſermo bonus à Domino
Deo Iſrael, in domo Ieroboā. * Con- 14
ſtituet autem ſibi Dominus regem
ſuper Iſrael, qui percutiet domum
Ieroboam in hac die, & in hoc tem-
15 pore: * & percutiet Dominus Deus
Iſrael, ſicut moueri ſolet arundo in
aqua: & euellet Iſrael de terra bona
hac, quam dedit patribus eorum, &
ventilabit eos trans Flumen: quia fe-
cerunt ſibi lucos, vt irritarent Domi-
16 num. * Et tradet Dominus Iſrael pro-
pter peccata Ieroboam, qui peccauit,
17 & peccare fecit Iſrael. Surrexit ita-
que vxor Ieroboam, & abiit, & venit
in Thersa: cumque illa ingrederetur
18 limen domus, puer mortuus eſt, * &
ſepelierunt eum. Et planxit eum om-
nis Iſrael iuxta ſermonem Domini,
quem locutus eſt in manu ſerui ſui
19 Ahiæ prophetæ. * Reliqua autem ver-
E borum Ieroboam, quomodo pugna-
uerit, & quomodo regnauerit, ecce
ſcripta ſunt in Libro verborum die-
20 rum regum Iſrael. * Dies autem, qui-
bus regnauit Ieroboam, viginti duo
anni ſunt: & dormiuit cum patribus
ſuis: regnauitque Nadab filius eius
21 pro eo. * Porro Roboam filius Salo- (2 Par. 12. c. 13)
monis regnauit in Iuda. Quadraginta
& vnius anni erat Roboam, cùm
regnare cœpiſſet: decem & ſeptem
annos regnauit in Ieruſalem ciuitate,
quam elegit Dominus vt poneret no-
men ſuum ibi, ex omnibus tribubus
F Iſrael. Nomen autem matris eius
22 Naama Ammanitis. * Et fecit Iudas
malum coram Domino, & irritaue-
runt eum ſuper omnibus, quæ fece-
rant patres eorū in peccatis ſuis, quæ
23 peccauerunt. * Ædificauerunt enim
& ipſi ſibi aras, & ſtatuas, & lucos
ſuper omnem collem excelſum, &
ſubter omnem arborem frondoſam:
24 * ſed & effeminati fuerunt in terra,
feceruntque omnes abominationes
gentium, quas attriuit Dominus ante
25 faciem filiorum Iſrael. In quinto
autem anno regni Roboam, aſcendit
26 Seſac rex Ægypti in Ieruſalem, * &
tulit theſauros domus Domini, &
theſauros regios, & vniuerſa diri-
puit: ſcuta quoque aurea, quæ fecerat
27 Salomon: * pro quibus fecit rex Ro- (Sup. 10. c. 16)
G boam ſcuta ærea, & tradidit ea in
manum ducum ſcutariorum, & eo-
rum qui excubabant ante oſtium
28 domus regis. * Cumque ingrederetur
rex in domum Domini, portabant ea
qui præeundi habebant officium: &
poſtea reportabant ad armamenta-

rium

gium scutariorum. * Reliqua autem 29
sermonum Roboam, & omnia quæ
fecit, ecce scripta sunt in Libro ser-
monum dierum regum Iuda, * Fuitq́; 30
bellum inter Roboam & Ieroboam
cunctis diebus. * Dormiuitque Ro- 31
boam cum patribus suis, & sepultus
est cum eis in ciuitate Dauid: nomen
autem matris eius Naama Amma-
nitis: & regnauit Abiam filius eius
pro eo.

CAP. XV.

IGitur in octauo decimo anno re- 1
gni Ieroboam filij Nabat, regnauit A
Abiam super Iudam. * Tribus annis 2
a 2. Par. 13 a. 2 regnauit in Ierusalem: a nomẽ matris
eius Maacha filia Abessalom. * Am- 3
bulauitque in omnibus peccatis pa-
tris sui, quæ fecerat ante eũ: nec erat
cor eius perfectum cum Domino
Deo suo, sicut cor Dauid patris eius.
* Sed propter Dauid dedit ei Domi- 4
nus Deus suus lucernam in Ierusa-
lem, vt suscitaret filiũ eius post eum,
& statueret Ierusalem: * eo quòd fe- 5
cisset Dauid rectũ in oculis Domini. B
& non declinasset ab omnibus, quæ
præceperat ei cũctis diebus vitæ suæ,
b 2. Reg. 11. a. 4 b excepto sermone Vriæ Hethæi. * At- 6
tamen bellum fuit inter Roboam, &
Ieroboam omni tempore vitæ eius.
* Reliqua autem sermonum Abiam, 7
c 2. Par. 13 a. 1 & omnia quæ fecit, nónne hæc c scri-
pta sunt in Libro verborum dierum
regum Iuda? Fuitque prælium inter
Abiam & inter Ieroboam. * Et dor- 8
miuit Abiam cum patribus suis, &
sepelierunt eum in ciuitate Dauid:
d 2. Par. 14. a. 1 d regnauitque Asa filius eius pro eo.
* In anno ergo vigesimo Ieroboam 9
regis Israel regnauit Asa rex Iuda, * & 10
quadraginta & vno anno regnauit
in Ierusalem. Nomen matris eius
Maacha, filia Abessalom. * Et fecit Asa 11
rectum ante conspectum Domini,
sicut Dauid pater eius: * & abstulit 12
effeminatos de terra, purgauitque C
vniuersas sordes idolorum, quæ fe-
cerant patres eius. * Insuper & Maa- 13
cham matrem suam amouit, ne esset
princeps in sacris Priapi, & in luco
eius, quem consecrauerat: subuertit-
que specum eius, & confregit simula-
crum turpissimum, & combussit in
Torrente Cedron: * excelsa autem 14
non abstulit. Verumtamen cor Asa
perfectum erat cum Domino cunctis
diebus suis: * & intulit ea, quæ sancti- 15
ficauerat pater suus, & vouerat, in
domum Domini, argentum & au-
16 rum, & vasa. * Bellum autẽ erat inter
Asa, & Baasa regem Israel cunctis
17 diebus eorum. * e Ascendit quoque e 2. Par. 16 a. 1
Baasa rex Israel in Iudam, & ædifi-
cauit Rama, vt non posset quispiam
egredi vel ingredi de parte Asa regis
18 Iuda. * Tollens itaque Asa omne ar-
gentum, & aurum, quod remanserat
in thesauris domus Domini, & in
thesauris domus regiæ, & dedit illud
D in manus seruorum suorum: & misit
ad Benadad filium Tabremon filij
Hezion, regem Syriæ, qui habitabat
19 in Damasco, dicens: * Fœdus est inter
me & te, & inter patrem meum, &
patrem tuum: ideo misi tibi munera,
argentum & aurum: & peto vt ve-
nias, & irritũ facias fœdus, quod ha-
bes cum Baasa rege Israel, & recedat
20 a me. * Acquiescẽs Benadad regi Asa,
misit principes exercitus sui in ciui-
tates Israel, & percusserunt Ahion, &
Dan, & Abeldomum Maacha, &
vniuersam Cenneroth, omnem sci-
21 licet Terram Nephthali. * Quod cùm
audisset Baasa, intermisit ædificare
22 Rama, & reuersus est in Thersa. * Rex
E autem Asa nũcium misit in omnem
Iudam dicens: Nemo sit excusatus.
& tulerũt lapides de Rama, & ligna
eius, quibus ædificauerat Baasa, &
extruxit de eis rex Asa Gabaa Ben-
23 iamin, & Maspha. * Reliqua autem
omnium sermonum Asa, & vniuersæ
fortitudinis eius, & cuncta quę fecit,
& ciuitates, quas extruxit, nónne
hæc scripta sunt in Libro verborum
dierum regum Iuda? Verumtamen
in tempore senectutis suæ doluit pe-
24 des. * Et dormiuit cum patribus suis,
& sepultus est cum eis in Ciuitate
Dauid patris sui. * f Regnauitque Io- f 1. Par. 17. a. 1
25 saphat filius eius pro eo. Nadab ve-
F rò filius Ieroboam regnauit super
Israel anno secundo Asa regis Iuda:
regnauitque super Israel duobus an-
26 nis. * Et fecit quod malum est in con-
spectu Domini, & ambulauit in viis
patris sui, & in peccatis eius, quibus
27 peccare fecit Israel. * Insidiatus est au-
tem ei Baasa filius Ahiæ de domo Is-
sachar, & percussit eum in Gebbe-
thon, quæ est vrbs Philisthinorum:
siquidem Nadab & omnis Israel ob-
28 sidebant Gebbethon. * Interfecit ergo
illum Baasa in anno tertio Asa regis
29 Iuda, & regnauit pro eo. * Cumque
regnasset, g percussit omnem domum g Inf. 15. f. 10

Iero-

Ieroboam: non dimisit ne vnam quidem animam de semine eius, donec
deleret eum iuxta verbum Domini,
*quod locutus fuerat in manu serui [Sup. 14. b.10]
sui Ahiæ Silonitis, *propter peccata 30
Ieroboam, quæ peccauerat, & quibus G
peccare fecerat Israel: & propter delictum,
quo irritauerat Dominum
Deum Israel. *Reliqua autem sermo- 31
num Nadab, & omnia quæ operatus
est, nónne hæc scripta sunt in Libro
verborum dierum regum Israel?
*Fuitque bellum inter Asa, & Baasa 32
regem Israel cunctis diebus eorum.
Anno tertio Asa regis Iuda regna- 33
uit Baasa filius Ahiæ, super omnem
Israel in Thersa viginti quattuor
annis. *Et fecit malum coram Domi- 34
no, ambulauitque in via Ieroboam,
& in peccatis eius, quibus peccare fecit Israel.

CAP. XVI.

FActus est autem sermo Domini 1
ad Iehu filium Hanani contra A
Baasa, dicens: *Pro eo quòd exaltaui 2
te de puluere, & posui te ducem super
populum meum Israel, tu autem
ambulasti in via Ieroboam, & peccare
fecisti populum meum Israel, vt
me irritares in peccatis eorum: *ecce, 3
ego demetam posteriora Baasa, &
posteriora domus eius: & faciam
domum tuam sicut domũ Ieroboam
filij Nabat. *Qui mortuus fuerit de 4 [Sup. 15. g.29.]
Baasa in ciuitate, comedent eum canes:
& qui mortuus fuerit ex eo in
regione, comedẽt eum volucres cæli.
Reliqua autem sermonum Baasa, 5 [2. Par. 16. a.1]
& quæcumque fecit, & prælia eius, B
nónne hæc scripta sunt in Libro
verborum dierum regum Israel?
*Dormiuit ergo Baasa cum patribus 6
suis, sepultusque est in Thersa: & regnauit
Ela filius eius pro eo. *Cùm 7
autem in manu Iehu filij Hanani
prophetæ verbum Domini factum
esset contra Baasa, & contra domum
eius, & contra omne malum, quod
fecerat coram Domino, ad irritandum
eum in operibus manuum suarum,
vt fieret sicut domus Ieroboã:
ob hanc causam occidit eum, hoc est,
Iehu filium Hanani, prophetam.
Anno vigesimosexto Asa regis Iuda, 8
regnauit Ela filius Baasa super Israel
in Thersa duobus annis. *Et rebella- 9
uit contra eum seruus suus Zambri,
dux mediæ partis equitum: erat autem
Ela in Thersa bibens, & temu-
lentus in domo Arsa præfecti Thersa.
10 *Irruens ergo Zambri, percussit, & [4. Reg 9. f.31]
C occidit eum anno vigesimo septimo
Asa regis Iuda, & regnauit pro eo.
11 *Cumque regnasset, & sedisset super
solium eius, percussit omnẽ domum
Baasa, & nõ dereliquit ex ea mingentem
ad parietem, & propinquos &
12 amicos eius. Deleuitq; Zambri omnẽ
domum Baasa, iuxta verbum Domini,
quod locutus fuerat ad Baasa in
13 manu Iehu prophetæ, *propter vniuersa
peccata Baasa, & peccata Ela
filij eius, qui peccauerunt, & peccare
fecerunt Israel prouocantes Dominum
Deum Israel in vanitatibus suis.
14 *Reliqua autem sermonum Ela, &
D omnia quæ fecit, nónne hæc scripta
sunt in libro verborum dierum re-
15 gum Israel? *Anno vigesimo septimo
Asa regis Iuda, regnauit Zambri
septem diebus in Thersa: porrò exercitus
obsidebat Gebbethon vrbem
16 Philisthinorum. *Cumque audisset
rebellasse Zambri, & occidisse regem,
fecit sibi regem omnis Israel Amri,
qui erat princeps militiæ super Israel
17 in die illa in castris. Ascendit ergo
Amri, & omnis Israel cum eo de
Gebbethon, & obsidebant Thersa.
18 *Videns autem Zambri quòd expugnanda
esset ciuitas, ingressus est palatium,
& succẽdit se cũ domo regia:
19 & mortuus est *in peccatis suis, quæ
peccauerat faciens malum coram
Domino, & ambulans in via Ieroboam,
& in peccato eius, quo fecit
20 peccare Israel. *Reliqua autem ser-
E monum Zambri, & insidiarum eius,
& tyrãnidis, nónne hæc scripta sunt
in libro verborum dierum regum Is-
21 rael? *Tunc diuisus est populus Israel
in duas partes: media pars populi sequebatur
Thebni filium Gineth, vt
constitueret eum regẽ: & media pars
22 Amri. *Præualuit autẽ populus, qui
erat cũ Amri, populo qui sequebatur
Thebni filium Gineth: mortuusque
23 est Thebni, & regnauit Amri. Anno
trigesimo primo Asa regis Iuda regnauit
Amri super Israel, duodecim
annis: in Thersa regnauit sex annis.
24 *Emitque mõtem Samariæ à Somer
duobus talentis argenti: & ædificauit
eum, & vocauit nomen ciuitatis, quã
extruxerat, nomine Semer Domini
25 montis Samariam. *Fecit autem Am-
F ri malum in conspectu Domini, &
operatus est nequiter super omnes,

qui

qui fuerunt ante eũ. * Ambulavitque 26
in omni via Ieroboam filij Nabat, &
in peccatis eius quibus peccare fece-
rat Israel, vt irritaret Dominu Deum
Israel in vanitatibus suis. * Reliqua 27
autem sermonũ Amri, & prælia eius,
quæ gessit, nonne hæc scripta sunt
in libro verborum dierum regum
Israel? *Dormivitque Amri cum pa- 28
tribus suis, & sepultus est in Samaria:
regnavitq; Achab filius eius pro eo.
E Achab verò filius Amri regnavit 29
super Israel anno trigesimo octavo
Asa regis Iuda. Et regnavit Achab fi-
lius Amri super Israel in Samaria vi-
ginti & duobus annis. *Et fecit Achab 30
filius Amri malum in conspectu Do- G
mini super omnes, qui fuerunt ante
eum. *Nec suffecit ei vt ambularet in 31
peccatis Ieroboã filij Nabat: insuper
duxit vxorem Iezabel filiam Ethbaal
regis Sidoniorum. Et abiit, & servi-
vit Baal, & adoravit eum. *Et posuit 32
aram Baal in templo Baal, quod ædi-
ficaverat in Samaria, * & plantavit 33
lucum: & addidit Achab in opere
suo, irritans Dominum Deum Israel
super omnes reges Israel, qui fue-
rũt ante eum. *a In diebus eius ædifi- 34
*a Iof. 6. d. 26 cavit Hiel de Bethel, Iericho: in Abi-
ram primitivo suo fundavit eam, &
in Segub novissimo suo posuit por-
tas eius: iuxta verbum Domini,
quod locutus fuerat in manu Iosue
filij Nun.

F T CAP. XVII.

*b Eccle 48. a. 1 Luc. 4. d. 17 Et dixit Elias Thesbites de habi- 1
tatoribus Galaad ad Achab: Vivit A
Dominus Deus Israel, in cuius con-
spectu sto, si erit annis his ros & plu-
via, nisi iuxta oris mei verba. * Et fa- 2
ctum est verbum Domini ad eum,
dicens: * recede hinc, & vade contra 3
Orientem, & abscondere in Torren-
te carith, qui est contra Iordanem,
* & ibi de torrente bibes: corvisque 4
præcepi vt pascant te ibi. * Abiit ergo, 5
& fecit iuxta verbum Domini: cum-
que abijsset, sedit in Torrente carith,
qui est cõtra Iordanem. * Corvi quo- 6
que deferebant ei panem & carnes
manè, similiter panem & carnes ve-
speri, & bibebat de torrẽte. * Post dies 7
G autem siccatus est torrens: non enim
pluerat super terram. Factus est er- 8
go sermo Domini ad eum, dicens: B
* Surge, & vade in Sarephta Sido- 9
niorum, & manebis ibi: præcepi
enim ibi mulieri viduæ vt pascat te.

10 *a Surrexit, & abiit in Sarephta. Cum- *a Luc 4. d. 26
que venisset ad portam civitatis, ap-
paruit ei mulier vidua colligẽs ligna,
& vocavit eam, dixitque ei: Da mihi
paululum aquæ in vase, vt bibam.
11 * Cumque illa pergeret vt afferret,
clamavit post tergum eius, dicens:
Affer mihi, obsecro, & buccellam
12 panis in manu tua. * Quæ respondit:
Vivit Dominus Deus tuus, quia non
habeo panem, nisi quantum pugil-
lus capere potest farinæ in hydria, &
paululum olei in lecytho: en colligo
duo ligna vt ingrediar & faciam illũ
mihi & filio meo, vt comedamus, &
13 moriamur. Ad quam Elias ait: Noli H
C timere, sed vade, & fac sicut dixisti:
verumtamen mihi primum fac de
ipsa farinula, subcinericium panem
parvulum, & affer ad me: tibi autem
14 & filio tuo facies postea. * Hæc au-
tem dicit Dominus Deus Israel: Hy-
dria farinæ non deficiet, nec lecy-
thus olei minuetur vsque ad diem,
in qua Dominus daturus est plu-
15 viam super faciem terræ. * Quæ abiit,
& fecit iuxta verbum Eliæ: & com-
edit ipse, & illa, & domus eius: & ex
16 illa die * hydria farinæ non defecit,
& lecythus olei non est imminutus,
iuxta verbum Domini, quod locu-
17 tus fuerat in manu Eliæ. Factum est A P
autem post hæc, ægrotavit filius
mulieris matrisfamilias, & erat lan-
guor fortissimus ita vt nõ remaneret
18 in eo halitus. * Dixit ergo ad Eliam:
Quid mihi & tibi vir Dei? ingressus
D es ad me, vt rememorarentur ini-
quitates meæ, & interficeres filium
19 meum? * Et ait ad eam Elias: Da mihi
filium tuum. Tulitque eum de sinu
eius, & portavit in cœnaculum vbi
ipse manebat, & posuit super le-
20 ctulum suum. * Et clamavit ad Do-
minum, & dixit: Domine Deus
meus, etiam ne viduam, apud quam
ego vtcumque sustentor, afflixisti vt
21 interficeres filium eius? * Et expandit
se, atque mensus est super puerum
tribus vicibus, & clamavit ad Do-
minum, & ait: Domine Deus meus,
revertatur obsecro anima pueri hu-
22 ius in viscera eius. Et exaudivit Do- B
minus vocem Eliæ: & reversa est
anima pueri intra eum, & revixit.
23 * Tulitque Elias puerum, & deposuit
eum de cœnaculo in inferiorem do-
mum, & tradidit matri suæ, & ait
illi: En vivit filius tuus. * Dixitque

mulier ad Eliam: Nunc, in isto co-
gnoui quoniam vir Dei es tu, & ver-
bum Domini in ore tuo verum est.

CAP. XVIII.

POst dies multos factũ est verbum 1
Domini ad Eliam, in anno tertio A
dicens: Vade, & ostende te Achab, vt
dem pluuiam super faciẽ terræ. * Iuit 2
ergo Elias, vt ostenderet se Achab:
erat autem fames vehemẽs in Sama-
ria. * Vocauitque Achab Abdiam dis- 3
pẽsatorem domus suæ: Abdias autẽ
timebat Dominum valde. * Nam cùm 4
interficeret Iezabel prophetas Do-
mini, tulit ille centum prophetas, &
abscõdit eos quinquagenos & quin-
quagenos in speluncis, & pauit eos
pane & aqua. * Dixit ergo Achab ad 5
Abdiam: Vade in terram ad vniuer-
sos fontes aquarum, & in cunctas
valles, si fortè possimus inuenire her-
bam, & saluare equos & mulos, &
non penitus iumenta intereant. * Di- 6
uiseruntque sibi regiones, vt circui- B
rent eas: Achab ibat per viam vnam,
& Abdias per viam alteram seorsum.
* Cumque esset Abdias in via, Elias 7
occurrit ei: qui cùm cognouisset
eum, cecidit super faciem suam, & 8
ait: Num tu es, domine mi, Elias? 9
* Cui ille respondit: Ego. Vade, &
dic domino tuo: Adest Elias. * Et ille,
Quid peccaui, inquit, quoniam tra-
dis me seruum tuũ in manu Achab,
vt interficiat me? * Viuit Dominus 10
Deus tuus, quia non est gens aut
regnum, quò non miserit dominus
meus te requirens: & respondentibus
cunctis: Non est hîc: adiurauit regna
singula & gentes, eo quòd minimè
reperireris. * Et nunc tu dicis mihi: 11
Vade, & dic domino tuo: Adest Elias.
* Cumque recessero à te, Spiritus Do- 12
mini asportabit te in locum, quem
ego ignoro: & ingressus nunciabo
Achab, & non inueniens te, interfi-
ciet me: seruus autem tuus timet Do-
minum ab infantia sua. * Numquid 13
non indicatum est tibi domino meo,
quid fecerim cùm interficeret Ieza- C
bel prophetas Domini, quòd abscon-
derim de prophetis Domini centum
viros, quinquagenos & quinquage-
nos in speluncis, & pauerim eos pa-
ne & aqua? * Et nunc tu dicis: Vade, 14
& dic domino tuo: Adest Elias: vt
interficiat me? * Et dixit Elias: Viuit 15
Dominus exercituum, ante cuius
vultum sto, quia hodie apparebo ei.

16 * Abiit ergo Abdias in occursum
Achab, & indicauit ei: venitq; Achab
17 in occursum Eliæ. * Et cùm vidisset
eum, ait: Tune es ille, qui conturbas
18 Israel? * Et ille ait: Non ego turbaui
Israel, sed tu, & domus patris tui; qui
dereliquistis mandata Domini, & se-
19 cuti estis Baalim. * Verumtamẽ nunc
mitte, & congrega ad me vniuersum
Israel in monte Carmeli, & prophe-
tas Baal quadringentos quinquagin-
ta, prophetasque lucorum quadrin-
gentos, qui comedunt de mensa Ie-
20 zabel. * Misit Achab ad omnes filios
Israel, & congregauit prophetas in
21 monte Carmeli. * Accedens autem
D Elias ad omnem populum, ait: Vs-
quequo claudicatis in duas partes?
si Dominus est Deus, sequimini eum:
si autem Baal, sequimini illum. Et
non respondit ei populus verbum.
22 * Et ait rursus Elias ad populum: Ego
remansi propheta Domini solus:
prophetæ autem Baal quadringenti
23 & quinquaginta viri sunt. * Dentur
nobis duo boues, & illi eligant sibi
bouem vnum, & in frusta cædentes
ponant super ligna, ignem autem non
supponant: & ego faciam bouem al-
terũ, & imponam super ligna, ignem
24 autem non supponam. * Inuocate
nomina deorum vestrorum, & ego
inuocabo nomen Domini mei: &
Deus qui exaudierit per ignem, ipse
sit Deus. Respondens omnis populus
25 ait: Optima propositio. * Dixit ergo
Elias prophetis Baal: Eligite vobis
bouem vnum, & facite primi, quia
vos plures estis: & inuocate nomina
E deorum vestrorum, ignemque non
26 supponatis. * Qui cùm tulissent bo-
uem, quem dederat eis, fecerunt: &
inuocabant nomen Baal de manè
vsque ad meridiem, dicentes: Baal
exaudi nos. Et non erat vox, nec qui
responderet: transiliebantque altare
27 quod fecerant. * Cumque esset iam
meridies, illudebat illis Elias, dicens:
Clamate voce maiore: Deus enim
est, & forsitan loquitur, aut in diuer-
sorio est, aut in itinere, aut certè dor-
28 mit, vt excitetur. * Clamabant ergo
voce magna, & incidebant se iuxta
ritum suũ cultris & lanceolis, donec
29 perfunderẽtur sanguine. * Postquam
autem transiit meridies, & illis pro-
phetantibus venerat tempus, quo sa-
crificium offerri solet, nec audieba-
tur vox, nec aliquis respondebat, nec

atten-

attendebat orantes: * dixit Elias om- 30
ni populo: venite ad me Et accedente
ad se populo, curauit altare Domini,
quod destructum fuerat. * Et tulit 31
duodecim lapides iuxta numerũ tri-
Gen. 32. 28 buum filiorũ Iacob, ad quem factus
est sermo Domini, dicens: Israel erit
nomen tuum. * Et ædificauit de lapi- 32
dibus altare in nomine Domini: fecit-
que aquæductum, quasi per duas ara- F
tiunculas in circuitu altaris, * & cõ- 33
posuit ligna: diuisitque per membra
bouem, & posuit super ligna, * & ait: 34
Implete quatuor hydrias aqua, &
fundite super holocaustum, & su-
per ligna. Rursumque dixit: Etiam se-
cundò facite. Qui cùm fecissent secũ-
dò, ait: Etiam tertiò idipsum facite.
Feceruntq; tertio, * & currebãt aquæ 35
circum altare, & fossa aquęductus re-
pleta est. Cumque iam tempus esset 36
vt offerretur holocaustum, accedens
Elias propheta, ait: Domine Deus
Abraham, & Isaac, & Israel, ostende
hodie quia tu es Deus Israel, & ego
seruus tuus, & iuxta præceptũ tuum
feci omnia verba hæc. * Exaudi me 37
Domine, exaudi me: vt discat popu-
lus iste, quia tu es Dominus Deus, &
tu conuertisti cor eorum iterum.
* Cecidit autem ignis Domini, & vo- 38
rauit holocaustum, & ligna, & lapi-
des, puluerem quoque, & aquam, quæ
erat in aquæductu lambens. * Quod 39
cùm vidisset omnis populus, cecidit
in faciem suam, & ait: Dominus ipse
est Deus, Dominus ipse est Deus.
* Dixitq; Elias ad eos: Apprehendite 40
prophetas Baal, & ne vnus quidem G
effugiat ex eis. Quos cùm apprehen-
dissent, duxit eos Elias ad torrentem
Cison, & interfecit eos ibi. Et ait 41
Elias ad Achab: Ascende, comede, &
bibe: quia sonus multæ pluuiæ est.
* Ascendit Achab vt comederet & bi- 42
beret: Elias autem ascendit in verti-
cem Carmeli, & pronus in terram
posuit faciem suam inter genua sua,
* & dixit ad puerum suum: Ascende, 43
& prospice contra mare. Qui cùm
ascendisset, & contemplatus esset, ait:
Non est quidquam. Et rursum ait il-
li: Reuertere septem vicibus. * In se- 44
ptima autem vice, Ecce nubecula par-
ua quasi vestigium hominis ascende-
bat de mari. Qui ait: Ascende, & dic
Achab: Iunge currum tuum & de-
scende, ne occupet te pluuia. * Cumq; 45
se verteret huc atque illuc, ecce cæli

contenebrati sunt, & nubes, & ventus,
& facta est pluuia grandis. Ascen-
dens itaque Achab abiit in Iezrahel:
46 * & manus Domini facta est super
Eliam, accinctisque lũbis currebat an-
te Achab, donec veniret in Iezrahel.

CAP. XIX.

1 NVnciauit autem Achab Iezabel
A omnia quæ fecerat Elias, & quo
modo occidisset vniuersos prophe-
2 tas gladio. * Misitque Iezabel nun-
tium ad Eliam, dicens: Hæc mihi fa-
ciant dij, & hęc addant, nisi hac ho-
ra cras posuero animam tuam sicut
3 animam vnius ex illis. Timuit er-
go Elias, & surgens abiit quocum-
que eum ferebat voluntas: venitque
in Bersabee Iuda, & dimisit ibi pue-
4 rum suum, * & perrexit in desertum,
viam vnius diei. Cumque venisset,
& sederet subter vnam iuniperum,
petiuit animæ suæ vt moreretur, &
ait: Sufficit mihi Domine, tolle ani-
mam meam: neque enim melior sum,
5 quàm patres mei. * Proiecitque se,
& obdormiuit in vmbra iuniperi: &
ecce Angelus Domini tetigit eum, &
6 dixit illi: Surge, & comede. * Respe-
B xit, & ecce ad caput suum subcine-
ricius panis, & vas aquæ: comedit
ergo, & bibit, & rursum obdormi-
7 uit. Reuersusque est Angelus Do-
mini secundò, & tetigit eum, dixitq;
illi: Surge, comede: grandis enim ti-
8 bi restat via. * Qui cùm surrexisset,
comedit & bibit, & ambulauit in
fortitudine cibi illius quadraginta
diebus, & quadraginta noctibus,
vsque ad montem Dei Horeb.
9 * Cumq; venisset illuc, mansit in spe-
lunca: & ecce sermo Domini ad eum,
10 dixitque illi: Quid hîc agis Elia? * At
ille respondit: Zelo zelatus sum pro
Domino Deo exercituum, quia dere-
liquerunt pactũ tuum filij Israel: al-
taria tua destruxerũt, prophetas tuos
occiderunt gladio, derelictus sum ego
solus, & quærunt animam meam vt
11 auferant eam. Et ait ei: Egredere, &
C sta in monte coram Domino: & ecce
Dominus transit, & spiritus grandis
& fortis subuertens montes, & con-
terens petras ante Dominum: non in
spiritu Dominus, & post spiritum
commotio: non in commotione Do-
12 minus, * & post cõmotionem ignis:
non in igne Dominus, & post ignem
13 sibilus auræ tenuis. * Quod cùm au-
disset Elias, operuit vultum suum

pallio, & egressus stetit in ostio spe-
luncæ, & ecce vox ad eum dicens:
Quid hic agis Elia? * Et ille respōdit: 14
Zelo zelatus sum pro Domino Deo
Rom. 11. 3 exercituum: * quia dereliquerunt pa-
ctum tuum filij Israel: altaria tua de-
struxerūt, prophetas tuos occiderunt
gladio, derelictus sum ego solus, &
quærunt animam meam vt auferant
eam. * Et ait Dominus ad eum: Va- 15
de, & reuertere in viam tuam per de-
sertum in Damascum: cumq; perue-
neris illuc, vnges Hazael regem super
Syriam, * & Iehu filium Namsi vn- 16
ges regem super Israel: Eliseum au-
tem filium Saphat, qui est de Abel- D
4. Reg. 9. 2 meula, vnges prophetā pro te. * Et 17
erit, quicumq; fugerit gladiū Hazael,
occidet eum Iehu: & quicumq; fuge-
rit gladium Iehu, interficiet eum Eli-
Rom. 11. 4 seus. * Et derelinquam mihi in Israel 18
septem millia virorum, quorum ge-
nua non sunt incuruata ante Baal, &
omne os, quod non adorauit eum
osculans manus. Profectus ergo in- 19
de Elias, reperit Eliseum filium Sa-
phat, arantē in duodecim iugis boum:
& ipse in duodecim iugis boum aran-
tibus vnus erat: cumq; venisset Elias
ad eum, misit pallium suum super il-
lum. * Qui statim relictis bobus cu- 20
currit post Eliam, & ait: Osculer, oro,
patrem meum, & matrem meam, &
sic sequar te. Dixitque ei: Vade, &
reuertere: quod enim meum erat, fe-
ci tibi. * Reuersus autem ab eo, tu- 21
lit par boum, & mactauit illud, & in
aratro boum coxit carnes, & dedit
populo, & comederunt: consurgens-
que abijt, & secutus est Eliam, & mi-
nistrabat ei.

CAP. XX.

PORRÒ Benadad rex Syriæ, congre- 1
gauit omnem exercitum suum, & A
triginta duos reges secum, & equos,
& currus: & ascēdens pugnabat con-
tra Samariam, & obsidebat eam.
* Mittensque nuncios ad Achab re- 2
gem Israel in ciuitatem, * ait: Hæc 3
dicit Benadad: Argentum tuum, &
aurum tuum meum est: & vxores
tuæ, & filij tui optimi, mei sunt. * Re- 4
spondītque rex Israel: Iuxta verbum
tuum, domine mi rex, tuus sum ego,
& omnia mea. * Reuertentesq; nun- 5
cij, dixerunt: Hæc dicit Benadad, qui
misit nos ad te: Argentum tuum, &
aurum tuum, & vxores tuas, & filios
tuos dabis mihi. * Cras igitur hac ea- 6
dem hora mittam seruos meos ad te,
& scrutabuntur domum tuam, &
domum seruorum tuorum: & om-
ne, quod eis placuerit, ponent in ma-
7 nibus suis, & auferent. Vocauit au-
tem rex Israel omnes seniores terræ,
& ait: Animaduertite, & videte, quo-
niam insidietur nobis: misit enim ad
me pro vxoribus meis, & filijs, &
B pro argento & auro: & non abnui.
8 * Dixeruntque omnes maiores natu,
& vniuersus populus ad eum: Non
9 audias, neque acquiescas illi. * Re-
spondit itaque nuncijs Benadad: Di-
cite domino meo regi: Omnia pro-
pter quæ misisti ad me seruum tuum
in initio, faciam: hanc autem rem
10 facere non possum. * Reuersiq; nun-
cij retulerunt ei. Qui remisit, & ait:
Hæc faciant mihi dij, & hæc addant,
si suffecerit puluis Samariæ pugillis
11 omnis populi, qui sequitur me. * Et
respondens rex Israel, ait: Dicite ei:
Ne glorietur accinctus æquè vt dis-
12 cinctus. * Factum est autem, cùm au-
disset Benadad verbum istud, bibe-
bat ipse & reges in vmbraculis, & ait
seruis suis: Circumdate ciuitatem. Et
13 circumdederunt eam. Et ecce pro-
pheta vnus accedens ad Achab re-
gem Israel, ait ei: Hæc dicit Domi-
nus: Certè vidisti omnem multitudi-
nem hanc nimiam? ecce, ego tradam
eam in manu tua hodie: vt scias, quia
14 ego sum Dominus. * Et ait Achab:
Per quem? Dixitque ei: Hæc dicit
C Dominus: Per pedissequos principū
prouinciarum. Et ait: Quis incipiet
15 præliari? Et ille dixit: Tu. * Recen-
suit ergo pueros principum prouin-
ciarum, & reperit numerum ducen-
torum triginta duorum: & recen-
suit post eos populum, omnes filios
16 Israel, septem millia. * & egressi sunt
meridie. Benadad autem bibebat te-
mulentus in vmbraculo suo, & re-
ges triginta duo cum eo, qui ad au-
17 xilium eius venerant. * Egressi sunt
autem pueri principum prouincia-
rum in prima fronte. Misit itaque
Benadad. Qui nunciauerunt ei, di-
centes: Viri egressi sunt de Samaria.
18 * Et ille ait: Siue pro pace veniunt,
apprehendite eos viuos: siue vt præ-
19 lientur, viuos eos capite. * Egressi
D sunt ergo pueri principum prouin-
ciarum, ac reliquus exercitus seque-
20 batur: * & percussit vnusquisque vi-
rum, qui contra se veniebat. Fuge-

runtque Syri, & persecutus est eos Is-
rael. Fugit quoque Benadad Rex Sy-
riæ in equo cũ equitibus suis. * Nec- 21
non egressus rex Israel percussit equos
& currus, & percussit Syriam plaga
magna. * (Accedens autem propheta 22
ad regem Israel, dixit ei: Vade, & con-
fortare, & scito, & vide quid facias:
sequenti enim anno rex Syriæ ascen-
det contra te.) Serui verò regis Sy- 23
riæ dixerunt ei: Dij montium sunt
dij eorum, ideo superauerunt nos:
sed melius est vt pugnemus contra
eos in campestribus, & obtinebimus
eos. Tu ergo verbum hoc fac: Amo- 24
ue reges singulos ab exercitu suo, &
pone principes pro eis: * & instaura 25
numerum militum, qui ceciderunt
de tuis, & equos secundùm equos
pristinos, & currus secundùm cur-
rus, quos antè habuisti: & pugna-
bimus contra eos in campestribus,
& videbis quòd obtinebimus eos.
Credidit consilio eorum, & fecit ita.
Igitur postquam annus transie- 26
rat, recensuit Benadad Syros, & E
ascendit in Aphec vt pugnaret con-
tra Israel. * Porrò filij Israel recensi- 27
ti sunt, & acceptis cibariis profecti ex
aduerso, castraq; metati sunt contra
eos, quasi duo parui greges caprarũ:
Syri autem repleuerunt terram. (* Et 28
accedens vnus vir Dei, dixit ad re-
gem Israel. Hæc dicit Dominus: Quia
dixerunt Syri: Deus mõtium est Do-
minus, & nõ est Deus vallium: dabo
omnem multitudinem hanc grãdem
in manu tua, & scietis quia ego sum
Dominus.) * Dirigebantque septem 29
diebus ex aduerso hi, atque illi acies,
septima autem die cõmissum est bel-
lum: percusserũtq; filij Israel de Sy-
ris centum millia peditum in die vna.
* Fugerunt autem qui remanserant 30
in Aphec, in ciuitatem: & cecidit mu-
rus super viginti septem millia homi-
num, qui remanserant. Porrò Be-
nadad fugiens ingressus est ciuita-
tem, in cubiculum quod erat intra
cubiculum. * dixeruntque ei serui 31
sui: Ecce, audiuimus quòd reges do-
mus Israel clementes sint: ponamus
itaque saccos in lumbis nostris, &
funiculos in capitibus nostris, & egre-
diamur ad regem Israel: forsitan sal- F
uabit animas nostras. * Accinxerunt 32
saccis lumbos suos, & posuerunt fu-
niculos in capitibus suis, veneruntq;
ad regem Israel, & dixerunt ei: Seruus
tuus Benadad dicit: Viuat, oro te,
anima mea. Et ille ait: Si adhuc viuit,
33 frater meus est. * Quod acceperunt
viri pro omine: & festinantes rapue-
runt verbum ex ore eius, atque dixe-
runt: Frater tuus Benadad. Et dixit
eis: Ite, & adducite eum ad me. Egres-
sus est ergo ad eum Benadad, & le-
34 uauit eum in currum suum. * Qui di-
xit ei: Ciuitates, quas tulit pater meus
à patre tuo, reddam: & plateas fac
tibi in Damasco, sicut fecit pater meus
in Samaria, & ego fœderatus rece-
dam à te. Pepigit ergo fœdus, & di-
35 misit eum. * Tunc vir quidam de fi-
lijs prophetarũ dixit ad socium suum
in sermone Domini: Percute me. At
36 ille noluit percutere. * Cui ait: Quia
noluisti audire vocem Domini, ecce
recedes à me, & percutiet te leo. Cũq;
paululum recessisset ab eo, inuenit
37 eum leo, atque percussit. * Sed & al-
G terum inueniẽs virum, dixit ad eum:
Percute me. Qui percussit eum, &
38 vulnerauit. Abijt ergo propheta,
& occurrit regi in via, & mutauit
aspersione pulueris os & oculos suos.
39 * Cumque rex transisset, clamauit ad
regem, & ait: Seruus tuus egressus est
ad præliandum cominus: cumque
fugisset vir vnus, adduxit eum qui-
dam ad me, & ait: Custodi virum
istum: qui si lapsus fuerit, erit ani-
ma tua pro anima eius, aut talentum
40 argenti appendes. * Dum autem ego
turbatus huc illucque me verterem,
subitò non comparuit. Et ait rex Is-
rael ad eum: Hoc est iudicium tuum,
41 quod ipse decreuisti. * At ille statim
abstersit puluerem de facie sua, & co-
gnouit eum rex Israel, quòd esset de
42 prophetis. * Qui ait ad eum: Hæc di-
cit Dominus: a Quia dimisisti virum — a Inf. 22. f. 38
dignum morte de manu tua, erit ani-
ma tua pro anima eius, & populus
43 tuus pro populo eius. * Reuersus est
igitur rex Israel in domum suam, au-
dire contemnens, & furibundus ve-
nit in Samariam.

CAP. XXI.

1 POst verba autem hæc, tempore il-
A lo vinea erat Naboth Iezrahelitæ,
qui erat in Iezrahel, iuxta palatium
2 Achab regis Samariæ. * Locutus est
ergo Achab ad Naboth, dicens: Da
mihi vineam tuam, vt faciam mihi
hortum olerum, quia vicina est, &
prope domũ meam, daboq; tibi pro

ea vineam meliorem : aut si commo-
dius tibi putas, argēti pretium, quan-
to digna est. * Cui respōdit Naboth: 3
Propitius sit mihi Dominus, ne dem
hereditatē patrum meorū tibi. * Ve- 4
nit ergò Achab in domum suam in-
dignans, & frendens super verbo,
quod locutus fuerat ad eum Naboth
Iezrahelites, dicens : Non dado tibi B
hereditatem patrū meorum. Et pro-
iiciens se in lectulum suum, auertit fa-
ciem suam ad parietem, & nō come-
dit panem. Ingressa est autem ad 5
eū Iezabel vxor sua, dixitq; ei : Quid
est hoc, vnde anima tua contristata
est? & quare non comedis panem?
* Qui respondit ei : Locutus sum Na- 6
both Iezrahelitæ, & dixi ei : Da mihi
vineam tuam, accepta pecunia: aut, si
tibi placet, dabo tibi vineam melio-
rem pro ea. Et ille ait: Non dabo tibi
vineam meam. * Dixit ergo ad eum 7
Iezabel vxor eius : Grādis auctorita-
tis es, & bene regis regnum Israel.
Surge, & comede panem, & æquo
animo esto, ego dabo tibi vineā Na-
both Iezrahelitæ. * Scripsit itaq; lit- 8
teras ex nomine Achab, & signauit C
eas annulo eius, & misit ad maiores
natu, & optimates, qui erant in ciui-
tate eius, & habitabāt cum Naboth.
Litterarum autem hæc erat senten- 9
tia: Prædicate ieiunium, & sedere fa-
cite Naboth inter primos populi, * & 10
submittite duos viros filios Belial cō-
tra eum, & falsum testimonium di-
cant : Benedixit Deum & regem : &
educite eum, & lapidate, sicque mo-
riatur. * Fecerunt ergo ciues eius ma- 11
iores natu & optimates, qui habita-
bant cum eo in vrbe, sicut præceperat
eis Iezabel, & sicut scriptum erat in
litteris quas miserat ad eos : * prædi- 12
cauerūt ieiunium, & sedere fecerunt D
Naboth inter primos populi. * Et ad- 13
ductis duobus viris filiis diaboli, fe-
cerunt eos sedere contra eum : at illi,
scilicet vt viri diabolici, dixerūt con-
tra eum testimonium coram multi-
tudine : Benedixit Naboth Deum &
regem: quam ob rem eduxerunt eum
extra ciuitatem, & lapidibus interfe-
cerunt. * Miseruntque ad Iezabel, 14
dicentes : Lapidatus est Naboth, &
mortuus est. Factū est autem, cùm 15
audisset Iezabel lapidatū Naboth, &
mortuum, locuta est ad Achab: Sur-
ge, & posside vineam Naboth Iezra-
helitæ, qui noluit tibi acquiescere, &
dare eam accepta pecunia : non enim
viuit Naboth, sed mortuus est.
16 * Quod cum audisset Achab, mor-
tuum videlicet Naboth, surrexit, &
descendebat in vineā Naboth Iezra-
17 helitæ, vt possideret eam. * Factus est
igitur sermo Domini ad Eliam Thes-
18 biten, dicens: * Surge, & descende in
E occursum Achab regis Israel, qui est
in Samaria : ecce ad vineam Naboth
19 descendit, vt possideat eam : * & lo-
quêris ad eum, dicens: Hæc dicit Do-
minus : Occidisti, insuper & posse-
disti. Et post hæc addes : Hæc dicit
Dominus : a In loco hoc, in quo lin- a Infr.22 f.38
xerunt canes sanguinem Naboth,
20 lambent quoq; sanguinem tuum. Et
ait Achab ad Eliam : Num inuenisti
me inimicum tibi? Qui dixit : Inueni,
eo quòd venundatus sis, vt faceres
21 malum in conspectu Domini. * b Ecce b 4.Reg.9. b.8
ego inducam super te malum, & de-
metam posteriora tua, & interficiam
de Achab mingētem ad parietem, &
22 clausum & vltimū in Israel. * Et dabo
F domum tuam sicut c domum Iero- c Sup. 15. f.29
boam filij Nabat, & sicut domum
d Baasa filij Ahia : quia egisti, vt me d Sup. 16. a.3
ad iracundiam prouocares, & pecca-
23 re fecisti Israel. * Sed & de Iezabel e 4 Reg.9. g.36
locutus est Dominus, dicens : Canes
comedent Iezabel in agro Iezrahel.
24 * Si mortuus fuerit Achab in ciuita-
te, comedēt eum canes: si autem mor-
tuus fuerit in agro, comedent eum
25 volucres cæli. * Igitur non fuit alter
talis sicut Achab, qui venundatus est
vt faceret malum in cōspectu Domi-
ni: concitauit enim eum Iezabel vxor
26 sua, * & abominabilis factus est, in
G tantum vt sequeretur idola, quæ fe-
cerant Amorrhæi, quos consumpsit
27 Dominus à facie filiorū Israel. * Ita-
que cùm audisset Achab sermones
istos, scidit vestimenta sua, & operuit
cilicio carnem suam, ieiunauitq; &
dormiuit in sacco, & ambulauit de-
28 misso capite. Et factus est sermo
Domini ad Eliam Thesbiten, dicens:
29 * Nónne vidisti humiliatum Achab
coram me? quia igitur humiliatus est
mei causa, non inducam malum in
diebus eius, sed f in diebus filij sui in- f 4. Reg. 9. f.26
feram malum domui eius.

CAP. XXII.

1 TRansierunt igitur tres anni absq; 2. Par. 18. a.1
2 bello inter Syriam & Israel. * In
A anno autem tertio, descēdit Iosaphat
3 rex Iuda ad regem Israel. (* Dixitq;

rex

rex Israel ad seruos suos: Ignoratis
quód nostra sit Ramoth Galaad, &
negligimus tollere eam de manu re-
gis Syriæ?) * Et ait ad Iosaphat: Ve- 4
niésne mecum ad prœliandum in Ra-
moth Galaad? * Dixitque Iosaphat 5
ad regem Israel. Sicut ego sum, ita &
tu: populus meus, & populus tuus
vnum sunt: & equites mei, equites
tui. Dixitque Iosaphat ad regem Is-
rael: Quære, oro te, hodie sermonem
Domini. * Congregauit ergo rex Is- 6
rael prophetas, quadringentos circi-
ter viros, & ait ad eos: Ire debeo in
Ramoth Galaad ad bellandum, an
quiescere? qui responderunt: Ascen-
de, & dabit eam Dominus in manu
regis. Dixit autem Iosaphat: Non 7
est hîc propheta Domini quispiam,
vt interrogemus per eum? * Et ait rex 8
Israel ad Iosaphat: Remánsit vir vnus,
per quem possumus interrogare Do- B
minum: sed ego odi eum, quia non
prophetat mihi bonum, sed malum,
Michæas filius Iemla. Cui Iosaphat
ait: Ne loquaris ita rex. * Vocauit 9
ergo rex Israel eunuchum quendam,
& dixit ei: Festina adducere Mi-
chæam filium Iemla. * Rex autem 10
Israel, & Iosaphat rex Iuda sede-
bant vnusquisque in solio suo vesti-
ti cultu regio, in area iuxta ostium
portæ Samariæ, & vniuersi prophe-
tæ prophetabant in conspectu eo-
rum. * Fecit quoque sibi Sedecias 11
filius Chanaana cornua ferrea, & ait:
Hæc dicit Dominus: His ventilabis
Syriam, donec deleas eam. * Omnes- 12
que prophetæ similiter prophetabāt,
dicentes: Ascéde in Ramoth Galaad,
& vade prosperè, & tradet Dominus
in manus regis. Nuncius verò, qui 13
ierat vt vocaret Michæam, locutus est
ad eum, dicens: Ecce sermones pro-
phetarum ore vno regi bona prædi-
cant: sit ergo sermo tuus similis eo-
rum, & loquere bona. * Cui Michæas 14
ait: Viuit Dominus, quia quodcum-
que dixerit mihi Dominus, hoc lo-
quar. * Venit itaque ad regem, & ait 15
illi rex: Michæa, ire debemus in Ra-
moth Galaad ad prœliandum, an ces-
sare? Cui ille respondit: Ascende, & C
vade prosperè, & tradet eam Domi-
nus in manus regis. * Dixit autem 16
rex ad eum: Iterum atque iterum ad-
iuro te, vt non loquaris mihi nisi
quod verum est, in nomine Domini
* Et ille ait: Vidi cunctum Israel di- 17
spersum in montibus, quasi oues non
habentes pastorem. & ait Dominus:
Non habent isti dominum: reuerta-
tur vnusquisque in domum suam in
18 pace. (Dixit ergo rex Israel ad Io-
saphat: Numquid non dixi tibi, quia
non prophetat mihi bonum, sed sem-
19 per malum?) * Ille verò addens, ait:
propterea audi sermonem Domini:
Vidi Dominum sedentem super so-
lium suum, & omnem exercitum cæ-
li assistentem ei à dextris, & à sini-
20 stris: * & ait Dominus: Quis decipiet
Achab regem Israel, vt ascendat, &
cadat in Ramoth Galaad? Et dixit
vnus verba huiuscemodi, & alius ali-
21 ter. * Egressus est autem spiritus, &
stetit coram Domino, & ait: Ego de-
cipiam illum. Cui locutus est Domi-
22 nus: In quo? * Et ille ait: Egrediar, &
ero spiritus mendax in ore omnium
D prophetarum eius. Et dixit Domi-
nus: Decipies, & præualebis: egredere,
23 & fac ita. Nunc igitur ecce dedit
Dominus spiritum mendacij in ore
omnium prophetarum tuorum, qui
hîc sunt, & Dominus locutus est cō-
24 tra te malum. * Accessit autem Sede-
cias filius Chanaana, & percussit Mi-
chæam in maxillam, & dixit: Me ne
ergò dimisit Spiritus Domini, & lo-
25 cutus est tibi? * Et ait Michæas: Visu-
rus es in die illa, quando ingredieris
cubiculum, intra cubiculum vt abs-
26 condaris. Et ait rex Israel: Tolli-
te Michæam, & maneat apud Amon
principem ciuitatis, & apud Ioas fi-
27 lium Amelech, * & dicite eis: Hæc
dicit rex: Mittite virum istum in car-
cerem, & sustentate eum pane tri-
bulationis, & aqua angustiæ, do-
28 nec reuertar in pace. * Dixitque Mi-
chæas: Si reuersus fueris in pace, non
est locutus in me Dominus. Et ait:
29 Audite populi omnes. Ascendit ita-
que rex Israel, & Iosaphat rex Iuda
30 in Ramoth Galaad. * Dixit itaque
rex Israel ad Iosaphat: Sume arma,
& ingredere prælium, & induere
vestibus tuis. porrò rex Israel mu-
tauit habitum suum, & ingressus est
31 bellum. * Rex autem Syriæ præce-
E perat principibus curruum triginta
duobus, dicens: Nō pugnabitis cōtra
minorem, & maioré quempiam, nisi
32 contra regem Israel, solum. * Cùm er-
go vidissent principes curruum Iosa-
phat, suspicati sunt quòd ipse esset
rex Israel, & impetu facto pugnabant

contra eum, & exclamauit Iosaphat.
• Intellexeruntq; principes curruum 33
quòd non esset rex Israel, & cessaue-
runt ab eo. • Vir autem quidam te- 34
tendit arcum, in incertum sagittam
dirigens, & casu percussit regẽ Israel
inter pulmonem & stomachum. At
ille dixit aurigæ suo: Verte manum
tuam, & eiice me de exercitu, quia
grauiter vulneratus sum. ¶ Commis- 35
sum est ergo prælium in die illa, &
rex Israel stabat in curru suo contra
Syros, & mortuus est vespere: fluo-
bat autem sanguis plagæ in sinũ cur-
rus, • & præco insonuit in vniuerso 36
exercitu antequam sol occumberet,
dicens: Vnusquisque reuertatur in
ciuitatem, & in terram suam. • Mor- 37
tuus est autem rex, & perlatus est in
Samariam: sepelieruntque regem in
3.Reg.21. b.19 Samaria, • & lauerunt currum eius 38
in piscina Samariæ, & linxerunt ca- F
nes sanguinem eius, & habenas laue-
runt, iuxta verbum Domini quod lo-
cutus fuerat. • Reliqua autem sermo- 39
num Achab, & vniuersa quæ fecit,
& domus eburnea, quam ædificauit,
cunctarumq; vrbium, quas extruxit;
nonne hæc scripta sunt in Libro ser-
monum dierũ regum Israel? • Dor- 40
miuit ergo Achab cum patribus suis,
& regnauit Ochozias filius eius pro
eo. ¶ Iosaphat vero filius Asa regna- 41
re cœperat super Iudam anno quar-
to Achab regis Israel. • Triginta 42
quinque annorum erat cùm regnare
cœpisset, & vigintiquinque annis re-
gnauit in Ierusalem: nomen matris
eius Azuba filia Salai. • Et ambula- 43
uit in omni via Asa patris sui, & non
declinauit ex ea: fecitq; quod rectum
erat in conspectu Domini. • Verum- 44
tamen excelsa non abstulit: adhuc
enim populus sacrificabat, & adole-
bat incensum in excelsis. • Pacemq; 45
habuit Iosaphat cum rege Israel.
• Reliqua autem verborum Iosaphat, 46
& opera eius, quæ gessit, & prælia, G
nonne hæc scripta sunt in Libro ver-
borum dierum regum Iuda? • Sed 47
& reliquias effeminatorum, qui re-
manserant in diebus Asa patris eius,
abstulit de terra. • Nec erat tunc rex 48
constitutus in Edom. ¶ Rex verò Io- 49
saphat fecerat classes in mari, quæ na-
uigarent in Ophir propter aurum:
& ire non potuerunt, quia confractæ
sunt in Asiongaber. • Tũc ait Ocho- 50
zias filius Achab ad Iosaphat: Va-
dant serui mei cum seruis tuis in na-
51 uibus. Et noluit Iosaphat. • Dormi-
uitque Iosaphat cum patribus suis, &
sepultus est cum eis in Ciuitate Da-
uid patris sui: regnauitque Ioram fi-
52 lius eius pro eo. • Ochozias autem
filius Achab regnare cœperat super
Israel in Samaria, anno septimodeci-
mo Iosaphat regis Iuda, regnauitq;
53 super Israel duobus annis. • Et fecit
malum in conspectu Domini, & am-
bulauit in via patris sui & matris suæ,
& in via Ieroboam filij Nabat, qui
54 peccare fecit Israel. • Seruiuit quo-
que Baal, & adorauit eum, & irrita-
uit Dominum Deum Israel, iuxta
omnia quæ fecerat pater eius.

LIBER REGVM QVARTVS,

SECVNDVM HEBRAEOS

MALACHIM SECVNDVS.

CAPVT I.

1 PRÆVARICATVS est au-
A tem Moab in Israel, postquam
2 mortuus est Achab. • Cecidit-
que Ochozias per cancellos cœna-
culi sui, quod habebat in Samaria, &
ægrotauit: misitque nuncios, dicens
ad eos: Ite, consulite Beelzebub deum
Accaron, vtrum viuere queam de
3 infirmitate mea hac. • Angelus au-
tem Domini locutus est ad Eliam
Thesbiten, dicens: Surge, & ascende
in occursum nunciorum regis Sa-
mariæ, & dices ad eos: Nũquid non
est Deus in Israel, vt eatis ad consu-
lendum Beelzebub deum Accaron?
4 • Quam ob rem hæc dicit Dominus:
De lectulo, super quem ascendisti,
non descendes, sed morte morieris.
5 ¶ Et abiit Elias. • Reuersique sunt nũcij
B ad Ochoziam. Qui dixit eis: Quare
6 reuersi estis? • At illi responderunt ei:
Vir occurrit nobis, & dixit ad nos:
Ite, & reuertimini ad regem, qui mi-
sit vos, & dicetis ei: Hæc dicit Domi-
nus: Numquid, quia non erat Deus
in Israel, mittis vt consulatur Beelze-
bub deus Accaron? Idcirco de lectu-
lo, super quẽ ascẽdisti, non descẽdes,
7 sed morte morieris. • Qui dixit eis:
Cuius figuræ & habitus est vir ille,

qui occurrit vobis, & locutus est ver-
ba hæc? * At illi dixerunt: Vir pilosus, 8
& zona pellicea accinctus renibus.
Qui ait: Elias Thesbites est. * Misitq; 9
ad eum quinquagenariũ principem,
& quinquaginta qui erãt sub eo. Qui
ascendit ad eum, sedentiq; in vertice
montis, ait: Homo Dei, rex præcepit
vt descendas. Respondensq; Elias, 10
dixit quinquagenario: Si homo Dei C
sum, descendat ignis de cælo, & de-
uoret te, & quinquaginta tuos. De-
scendit itaque ignis de cælo, & deno-
rauit eum, & quinquaginta qui erant
cum eo. * Rursumq; misit ad eum 11
principem quinquagenarium alterũ,
& quinquaginta cum eo. Qui locu-
tus est illi: Homo Dei, hæc dicit rex:
Festina, descende * Respondens Elias 12
ait: Si homo Dei ego sum, descendat
ignis de cælo, & deuoret te, & quin-
quaginta tuos. Descendit ergo ignis
de cælo, & deuorauit illum, & quin-
quaginta eius. Iterũ misit principem 13
quinquagenarium tertium, & quin-
quaginta qui erant cum eo. Qui cùm
venisset, curuauit genua cõtra Eliam,
& precatus est eũ, & ait: Homo Dei,
noli despicere animam meam, & ani-
mas seruorũ tuorum qui mecũ sunt.
* Ecce descendit ignis de cælo, & de- 14
uorauit duos principes quinquage-
narios primos, & quinquagenos, qui
cũ eis erant: sed nunc obsecro vt mi- D
sercaris animæ meæ. Locutus est au- 15
tem Angelus Domini ad Eliam, di-
cens: Descende cũ eo, ne timeas. Sur-
rexit igitur, & descendit cum eo ad
regem, * & locutus est ei: Hæc dicit 16
Dominus: Quia misisti nuncios ad
consulendum Beelzebub deum Ac-
caron, quasi non esset Deus in Israel,
à quo posses interrogare sermonem,
ideo de lectulo, super quem ascendi-
sti, non descendes, sed morte morie-
ris. * Mortuus est ergo iuxta sermo- 17
nem Domini, quem locutus est Elias,
& regnauit Ioram frater eius pro eo,
anno secundo Ioram filij Iosaphat
regis Iudæ: non enim habebat filium.
* Reliqua autem verborum Ocho- 18
ziæ, quæ operatus est, nonne hæc
scripta sunt in Libro sermonum die-
rum regum Israel?

CAP. II.

Factum est autem, cùm leuare vel- 1
let Dominus Eliam per turbinem A
in cælum, ibant Elias & Eliseus de
Galgalis. * Dixitq; Elias ad Eliseum: 2
Sede hîc, quia Dominus misit me vs-
que in Bethel. Cui ait Eliseus: Viuit
Dominus, & viuit anima tua, quia
non derelinquam te. Cumq; descen-
3 dissent Bethel, * egressi sunt filij pro-
phetarum, qui erant in Bethel, ad Eli-
seum, & dixerunt ei: Nũquid nosti,
quia hodie Dominus tollet dominũ
tuum à te? Qui respondit: Et ego no-
4 ui: silete. * Dixit autem Elias ad Eli-
seum: Sede hîc, quia Dominus misit
me in Iericho. Et ille ait: Viuit Domi-
nus, & viuit anima tua, quia non de-
relinquam te. Cumque venissent Ie-
5 richo, * accesserunt filij propheta-
rum, qui erãt in Iericho, ad Eliseum,
& dixerunt ei: Numquid nosti quia
Dominus hodie tollet dominũ tuum
6 à te? Et ait: Et ego noui: silete. * Dixit
autem ei Elias: Sede hîc, quia Domi-
B nus misit me vsque ad Iordanem.
Qui ait: Viuit Dominus, & viuit ani-
ma tua, quia non derelinquam te.
7 Ierunt igitur ambo pariter, * & quin-
quaginta viri de filiis prophetarum
secuti sunt eos, qui & steterunt econ-
tra, longe: illi autem ambo stabant
8 super Iordanem. * Tulitque Elias
pallium suum, & inuoluit illud, &
percussit aquas, quæ diuisæ sunt in
vtramque partem, & transierunt am-
9 bo per siccum. * Cumq; transissent,
Elias dixit ad Eliseum: Postula quod
vis vt faciam tibi, antequam tollar à
te. Dixitq; Eliseus: Obsecro vt fiat in
10 me duplex spiritus tuus. * Qui re-
spondit: Rem difficilem postulasti:
attamen si videris me, quando tollar
à te, erit tibi quod petisti: si autẽ non
11 videris, non erit. * Cumque perge-
rent, & incedentes sermocinarentur,
ecce currus igneus, & equi ignei di-
uiserunt vtrumque: & * ascendit Elias 1. Mach. 2.
12 per turbinem in cælum, * Eliseus e. 58
C autem videbat, & clamabat: Pater Eccl. 48.
mi, pater mi, currus Israel, & auriga b. 13
eius. Et non vidit eum amplius. Ap-
prehenditque vestimenta sua, & sci-
13 dit illa in duas partes. * Et leuauit pal-
lium Eliæ, quod ceciderat ei: reuer-
14 susq; stetit super ripam Iordanis, * &
pallio Eliæ, quod ceciderat ei, percus-
sit aquas, & non sunt diuisæ & dixit:
Vbi est Deus Eliæ etiam nunc? Per-
cussitq; aquas, & diuisæ sunt huc, at-
15 que illuc, & transiit Eliseus. * Viden-
tes autẽ filij prophetarum, qui erant
in Iericho econtra, dixerũt: Requieuit
spiritus Eliæ super Eliseum. Et veniẽ-

tes in occursum eius, adorauerunt
eum proni in terram, • dixeruntque 16
illi: Ecce, cum seruis tuis sunt quin-
quaginta viri fortes, qui possunt ire,
& quærere dominum tuum, ne fortè
tulerit eum Spiritus Domini, & pro-
iecerit eum in vnum montium, aut
in vnam vallium. Qui ait: Nolite mit-
tere. • Coegeruntque eum, donec ac- 17
quiesceret, & diceret: Mittite. Et mi-
serunt quinquaginta viros: qui cùm
quæsissent tribus diebus, non inue-
nerunt. • Et reuersi sunt ad eum: at 18
ille habitabat in Iericho, & dixit eis: D
Nunquid non dixi vobis: Nolite mit-
tere? Dixerunt quoque viri ciuitatis 19
ad Eliseum: Ecce habitatio ciuitatis
huius optima est, sicut tu ipse domi-
ne perspicis: sed aquæ pessimæ sunt,
& terra sterilis. • At ille ait: Afferte 20
mihi vas nouum, & mittite in illud
sal. Quod cùm attulissent, • egressus 21
ad fontem aquarum, misit in illud sal,
& ait: Hæc dicit Dominus: Sanaui
aquas has, & non erit vltrà in eis
mors, neque sterilitas. • Sanatæ sunt 22
ergo aquæ vsque in diem hanc, iuxta
verbum Elisei, quod locutus est.
• Ascendit autem inde in Bethel: 23
cumque ascenderet per viam, pueri
parui egressi sunt de ciuitate, & illu-
debant ei, dicentes: Ascende calue,
ascende calue. • Qui cùm respexisset, 24
vidit eos, & maledixit eis in nomine
Domini: egressique sunt duo vrsi de
saltu, & lacerauerunt ex eis quadra-
ginta duos pueros. • Abiit autem in- 25
de in montem Carmeli, & inde re-
uersus est in Samariam.

CAP. III.

IOram verò filius Achab regnauit 1
super Israel in Samaria anno deci- A
mo octauo Iosaphat regis Iudæ. Re-
gnauitque duodecim annis. • Et fecit 2
malum coram Domino, sed non sicut
pater suus & mater: tulit enim sta-
tuas Baal, quas fecerat pater eius.
• Verumtamen in peccatis Ierobuam 3
filij Nabat, qui peccare fecit Israel,
adhæsit, nec recessit ab eis. Porrò 4
Mesa rex Moab, nutriebat pecora
multa, & soluebat regi Israel centum
millia agnorum, & centum millia
arietum cum velleribus suis. • Cumque 5
mortuus fuisset Achab, præuaricatus
est fœdus, quod habebat cum rege
Israel. • Egressus est igitur rex Ioram 6
in die illa de Samaria, & recensuit
vniuersum Israel. • Misitque ad Io- 7
saphat regem Iuda, dicens: Rex Mo-
ab recessit à me, veni mecum contra
eum ad prælium. Qui respondit:
Ascendam: qui meus est, tuus est: po-
pulus meus, populus tuus: & equi
8 mei, equi tui. • Dixitque: Per quam
viam ascendemus? At ille respondit:
9 Per desertum Idumææ. Perrexerunt
B igitur rex Israel, & rex Iuda, & rex
Edom, & circuierunt per viam septem
dierum, nec erat aqua exercitui, &
iumentis, quæ sequebantur eos.
10 • Dixitque rex Israel: Heu heu heu,
congregauit nos Dominus tres reges,
11 vt traderet in manus Moab. • Et ait
Iosaphat: Est ne hîc propheta Domi-
ni, vt deprecemur Dominum per eum?
Et respondit vnus de seruis regis Is-
rael: Est hîc Eliseus filius Saphat, qui
fundebat aquam super manus Eliæ.
12 • Et ait Iosaphat: Est apud eum ser-
mo Domini. Descenditque ad eum rex
Israel, & Iosaphat rex Iuda, & rex
13 Edom. • Dixit autem Elisæus ad re-
gem Israel: Quid mihi & tibi est? va-
de ad prophetas patris tui, & matris
tuæ. Et ait illi rex Israel: Quare con-
gregauit Dominus tres reges hos, vt
14 traderet eos in manus Moab? • Di-
xitque ad eum Eliseus: Viuit Domi-
nus exercituum, in cuius conspectu
sto, quòd si non vultum Iosaphat re-
gis Iudæ erubescerem, non attendis-
sem quidem te, nec respexissem.
15 • Nunc autem adducite mihi psal-
C tem. Cumque caneret psaltes, facta
est super eum manus Domini, & ait:
16 • Hæc dicit Dominus: Facite alueum
17 torrentis huius fossas, & fossas. • Hæc
enim dicit Dominus: Non videbitis
ventum, neque pluuiam: & alueus
iste replebitur aquis, & bibetis vos,
& familiæ vestræ, & iumenta vestra.
18 • Parumque est hoc in conspectu Do-
mini: insuper tradet etiam Moab in
19 manus vestras. • Et percutietis om-
nem ciuitatem munitam, & omnem
vrbem electam, & vniuersum lignum
fructiferum succidetis, cunctosque
fontes aquarum obturabitis, & om-
nem agrum egregium operietis lapi-
20 dibus. • Factum est igitur manè,
quando sacrificium offerri solet, &
ecce, aquæ veniebant per viam Edom,
21 & repleta est terra aquis. • Vniuersi
autem Moabitæ audientes quòd a-
scendissent reges vt pugnarent ad-
uersum eos, conuocauerunt omnes
qui accincti erant balteo desuper,

& ste-

& steterunt in terminis. * Primoq; 22
manè surgentes, & orto iam sole ex
aduerso aquarum, viderunt Moabitæ
è contra aquas rubras quasi sanguinem,
* dixeruntque: Sanguis gla- 23
dij est: pugnauerunt reges contra se, D
& cæsi sunt mutuò: nunc perge ad
prædam Moab. Perrexeruntque in 24
castra Israel: porrò consurgens Israel,
percussit Moab at illi fugerunt coram
eis. Venerunt igitur qui vicerant,
& percusserunt Moab, * & ci- 25
uitates destruxerunt: & omnem agrum
optimum, mittentes singuli lapides,
repleuerunt: & vniuersos fontes aquarum
obturauerunt: & omnia ligna
fructifera succiderunt, ita vt muri
tantum fictiles remanerent: & circumdata
est ciuitas à fundibulariis,
& magna ex parte percussa. * Quod 26
cùm vidisset rex Moab, præualuisse
scilicet hostes, tulit secum septingentos
viros educentes gladium, vt irrumperent
ad regem Edom: & non
potuerunt. * Arripiensque filium 27
suum primogenitum, qui regnaturus
erat pro eo, obtulit holocaustum super
murum: & facta est indignatio
magna in Israel, statimque recesserunt
ab eo, & reuersi sunt in terram
suam.

CAP. IIII.

Mulier autem quædam de vxo- 1
ribus prophetarum clamabat ad A
Eliseum, dicens: Seruus tuus vir meus
mortuus est, & tu nosti quia seruus
tuus fuit timens Dominum: & ecce
creditor venit vt tollat duos filios
meos ad seruiendum sibi. * Cui dixit 2
Eliseus: Quid vis vt faciam tibi? Dic
mihi, quid habes in domo tua? At illa
respondit: Non habeo ancilla tua
quidquam in domo mea, nisi parum
olei, quo vngar. * Cui ait: Vade, pete 3
mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa
vacua non pauca. * Et ingredere, & 4
claude ostium tuum, cùm intrinsecus
fueris tu, & filij tui: & mitte inde
in omnia vasa hæc: & cùm plena
fuerint, tolles. * Iuit itaque mulier, 5
& clausit ostium super se, & super
filios suos: illi offerebant vasa, & illa
infundebat. * Cumque plena fuissent 6
vasa, dixit ad filium suum: Affer mihi
adhuc vas. Et ille respondit: Non
habeo. Stetitque oleum. * Venit au- 7
tem illa, & indicauit homini Dei. Et B
ille, Vade, inquit, vende oleum, &
redde creditori tuo: tu autem, & fi-

8 lij tui viuite de reliquo. * Facta est
autem quædam dies, & transibat
Eliseus per Sunam: erat autem ibi
mulier magna, quæ tenuit eum vt
comederet panem: cumque frequenter
inde transiret, diuertebat ad eam
9 vt comederet panem. * Quæ dixit ad
virum suum: Animaduerto quòd vir
Dei sanctus est iste, qui transit per
10 nos frequenter. * Faciamus ergo ei
cœnaculum paruum, & ponamus ei
in eo lectulum, & mensam, & sellam,
& candelabrum, vt cùm venerit ad
11 nos, maneat ibi. * Facta est ergo dies
quædam, & veniens diuertit in cœ-
12 naculum, & requieuit ibi. Dixitque
ad Giezi puerum suum: Voca Sunamitidem
istam. Qui cùm vocasset
13 eam, & illa stetisset coram eo, * dixit
ad puerum suum: Loquere ad eam:
Ecce, sedulè in omnibus ministrasti
nobis, quid vis vt faciam tibi? numquid
habes negotium, & vis vt loquar
regi, siue principi militiæ? Quæ
C respondit: In medio populi mei ha-
14 bito. * Et ait: Quid ergo vult vt faciam
ei? Dixitque Giezi: Ne quæras:
filium enim non habet, & vir eius
15 senex est. * Præcepit itaque vt vocaret
eam: quæ cùm vocata fuisset, &
16 stetisset ante ostium, * dixit ad eam:
In tempore isto, & in hac eadem hora,
si vita comes fuerit, habebis in
vtero filium. At illa respondit: Noli
quæso domine mi, vir Dei, noli men-
17 tiri ancillæ tuæ. * Et concepit mulier,
& peperit filium in tempore, & in
hora eadem, qua dixerat Eliseus.
18 * Creuit autem puer. Et cùm esset
quædam dies, & egressus isset ad pa-
19 trem suum, ad messores, * ait patri
suo: Caput meũ doleo, caput meum
doleo. At ille dixit puero: Tolle, &
20 duc eum ad matrem suam. * Qui cùm
D tulisset, & duxisset eum ad matrem
suam, posuit eũ illa super genua sua
vsque ad meridiem, & mortuus est.
21 * Ascendit autem, & collocauit eum
super lectulũ hominis Dei, & clausit
22 ostium: & egressa, * vocauit virum
suum, & ait: Mitte mecum, obsecro,
vnum de pueris, & asinam, vt excurram
vsq; ad hominem Dei, & reuer-
23 tar. * Qui ait illi: Quam ob causam
vadis ad eum? hodie non sunt Calendæ,
neque Sabbathum. Quæ re-
24 spondit: Vadam. Strauitq; asinam,
& præcepit puero: Mina, & propera,
ne mihi moram facias in eundo: &

hoc age quod præcipio tibi. * Pro- 25
fecta est igitur, & venit ad virum Dei
in montem Carmeli: cumq; vidisset
eam vir Dei econtra, ait ad Giezi
puerum suum: Ecce Sunamitis illa.
* Vade ergo in occursum eius, & dic 26
ei: Recte ne agitur circa te, & circa
virum tuũ, & circa filium tuũ? Quæ
respondit: Recte. * Cumq; venisset 27
ad virum Dei in montem, apprehen-
dit pedes eius: & accessit Giezi vt a-
moueret eam. Et ait homo Dei: Di- E
mitte illam: anima enim eius in ama-
ritudine est, & Dominus celauit à
me, & non indicauit mihi. * Quæ 28
dixit illi: Nũquid petiui filium à Do-
mino meo? numquid non dixi tibi:
Ne illudas me? * Et ille ait ad Giezi: 29
Accinge lumbos tuos, & tolle bacu-
lum meum in manu tua, & vade. Si
occurrerit tibi homo, non salutes eũ:
& si salutauerit te quispiam, non re-
spondeas illi: & pones baculũ meum
super faciem pueri. Porrò mater 30
pueri ait: Viuit dominus, & viuit
anima tua, non dimittam te. Surre-
xit ergo; & secutus est eam. * Giezi 31
autem præcesserat ante eos, & po-
suerat baculum super faciem pueri,
& non erat vox, neque sensus: reuer-
susque est in occursum eius, & nun-
ciauit ei, dicens: Non surrexit puer.
* Ingressus est ergo Eliseus domum, 32
& ecce puer mortuus iacebat in le-
ctulo eius: * ingressusq; clausit ostium 33
super se, & super puerũ: & orauit ad
Dominum. * Et ascendit, & incubuit 34
super puerũ: posuitq; os suum super F
os eius, & oculos suos super oculos
eius, & manus suas super manus eius:
& incuruauit se super eum, & calefa-
cta est caro pueri. * At ille reuersus, 35
deambulauit in domo, semel huc at-
que illuc: & ascendit, & incubuit su-
per eum: & oscitauit puer septies,
aperuitq; oculos. * At ille vocauit 36
Giezi, & dixit ei: Voca Sunamitidem
hanc. Quæ vocata, ingressa est ad
eum. Qui ait: Tolle filium tuum.
* Venit illa, & corruit ad pedes eius, 37
& adorauit super terram: tulitq; fi-
lium suum, & egressa est, * & Eliseus 38
reuersus est in Galgala. Erat autem
fames in terra, & filij prophetarum
habitabant coram eo. dixitq; vni de
pueris suis: Pone ollam grandem,
& coque pulmentum filiis propheta-
rum. * Et egressus est vnus in agrum 39
vt colligeret herbas agrestes: inue-
G nitq; quasi vitem siluestrem, & col-
legit ex ea colocynthidas agri, & im-
pleuit pallium suũ, & reuersus con-
cidit in ollam pulmenti: nesciebat
40 enim quid esset. * Infuderunt ergo
sociis, vt comederent: cumq; gustas-
sent de coctione, clamauerũt, dicen-
tes: Mors in olla vir Dei. Et non po-
41 tuerunt comedere. * At ille, Afferte,
inquit, farinam. Cumq; tulissent, mi-
sit in ollam, & ait: Infunde turbæ, vt
comedant. Et non fuit ampliùs quid-
42 quam amaritudinis in olla. Vir au-
tem quidam venit de Baalsalisa defe-
rens viro Dei panes primitiarum, vi-
ginti panes hordeaceos, & frumen-
tum nouum in pera sua. At ille dixit:
43 Da populo, vt comedat. * Respon-
ditque ei minister eius: Quantum est
hoc, vt apponam centum viris? Rur-
sum ille ait: Da populo, vt comedat:
hæc enim dicit Dominus: Comedent,
44 & superetit. * Posuit itaq; coram eis:
qui comederunt, & superfuit iuxta
verbum Domini.

CAP. V.

1 Naaman princeps militiæ regis
A Syriæ, erat vir magnus apud do-
minum suũ, & honoratus: per illum
enim dedit Dñs salutem Syriæ: erat
autem vir fortis & diues, sed lepro-
2 sus. * Porrò de Syria egressi fuerant
latrunculi, & captiuam duxerant de
Terra Israel puellam paruulam, quæ
erat in obsequio vxoris Naaman,
3 * quæ ait ad dominam suam: Vtinam
fuisset dominus meus ad prophetam,
qui est in Samaria: profectò curasset
4 eum à lepra, quam habet. Ingres-
sus est itaque Naaman ad dominum
suum, & nunciauit ei, dicens: Sic &
sic locuta est puella de Terra Israel.
5 * Dixitq; ei rex Syriæ: Vade & mit-
B tam litteras ad regem Israel: Qui
cùm profectus esset, & tulisset secum
decem talenta argenti, & sex millia
aureos, & decem mutatoria vesti-
6 mentorum, * detulit litteras ad re-
gem Israel, in hæc verba: Cùm acce-
peris epistolam hanc, scito quòd mi-
serim ad te Naaman seruum meũ, vt
7 cures eum à lepra sua. Cumque
legisset rex Israel litteras, scidit vesti-
menta sua, & ait: Numquid Deus
ego sum, vt occidere possim, & viui-
ficare, quia iste misit ad me, vt cu-
rem hominem à lepra sua? animad-
uertite, & videte quòd occasiones
8 quærat aduersum me. * Quod cùm
audis-

audisset Eliseus vir Dei, scidisse vide-
licet regem Israel vestimenta sua, mi- C
sit ad eũ, dicens: Quare scidisti vesti-
menta tua? veniat ad me, & sciat esse
prophetam in Israel. * Venit ergo 9
Naaman cum equis, & curribus, &
stetit ad ostium domus Elisei: * mi- 10
sitque ad eum Elizeus nuncium, di-
cens: Vade, & lauare septies in Ior-
dane, & recipiet sanitatem caro tua,
atq; mundaberis. * Iratus Naaman 11
recedebat, dicens: Putabam quòd
egrederetur ad me, & stans inuoca-
ret nomen Domini Dei sui, & tan-
geret manu sua locum lepræ, & cu-
raret me. * Numquid non meliores 12
sunt Abana, & Pharphar fluuij Da-
masci omnibus aquis Israel, vt lauer
in eis, & munder? Cùm ergo vertisset D
se, & abiret indignans, * accesserunt 13
ad eum serui sui, & locuti sunt ei:
Pater, & si rem grandem dixisset ti-
bi propheta, certè facere debueras:
quanto magis quia nunc dixit tibi:
*Luc. 4. c. 27. Lauare, & mundaberis? * Descen- 14
dit, & lauit in Iordane septies iuxta
sermonem viri Dei, & restituta est
caro eius, sicut caro pueri paruuli, &
mundatus est. * Reuersusq; ad vi- 15
rum Dei cũ vniuerso comitatu suo,
venit, & stetit coram eo, & ait: Verè
scio quòd non sit alius Deus in vni-
uersa terra, nisi tantùm in Israel. Ob-
secro itaque vt accipias benedictio-
nem à seruo tuo. * At ille respondit: 16
Viuit Dominus, ante quem sto, quia E
non accipiam. Cumque vim faceret,
penitùs non acquieuit. * Dixitque 17
Naaman: Vt vis: sed, obsecro, conce-
de mihi seruo tuo vt tollã onus duo-
rum burdonum de terra: non enim
faciet vltrà seruus tuus holocaustũ,
aut victimam diis alienis, nisi domi-
no. * Hoc autem solùm est, de quo 18
depreceris Dominum pro seruo tuo,
quando ingredietur dominus meus
templum Remmon, vt adoret: & il-
lo innitente super manum meam, si
adorauero in templo Remmon, ad-
orante eo in eodem loco, vt ignoscat
mihi Dominus seruo tuo pro hac re.
* Qui dixit ei: Vade in pace. Abiit er- 19
go ab eo electo terræ tempore. * Di- 20
xitque Giezi puer viri Dei: Pepercit F
dominus meus Naaman Syro isti, vt
non acciperet ab eo quæ attulit: viuit
Dominus, quia curram post eum, &
accipiam ab eo aliquid. * Et secu- 21
tus est Giezi post tergum Naaman:

quem cùm vidisset ille currentem ad
se, desiliit de curru in occursum eius,
22 & ait: Rectè ne sunt omnia? * Et ille
ait: Rectè. dominus meus misit me
ad te, dicens: Modò venerunt ad me
duo adolescentes de mõte Ephraim,
ex filiis prophetarum: da eis talen-
tum argenti, & vestes mutatorias du-
23 plices. * Dixitque Naaman: Melius
est vt accipias duo talenta. Et coegit
eum, ligauitque duo talenta argenti
in duobus saccis, & duplicia vesti-
menta, & imposuit duobus pueris
suis, qui & portauerunt coram eo.
24 * Cumque venisset iam vesperi, tulit
G de manu eorum, & reposuit in do-
mo, dimisitque viros, & abierunt.
25 * Ipse autem ingressus, stetit coram
domino suo. Et dixit Eliseus: Vnde
venis Giezi? Qui respondit: Non iuit
26 seruus tuus quoquam. * At ille ait:
Nonne cor meum in præsenti erat,
quando reuersus est homo de curru
suo in occursum tui? Nunc igitur ac-
cepisti argentum, & accepisti vestes
vt emas oliueta, & vineas, & oues &
27 boues, & seruos, & ancillas. * Sed
& lepra Naaman adhærebit tibi, &
semini tuo, vsque in sempiternum.
Et egressus est ab eo leprosus qua-
si nix.

C a p. VI.

1 Dixerunt autẽ filij prophetarum
A ad Eliseum: Ecce locus, in quo
habitamus coram te, angustus est
2 nobis. * Eamus vsque ad Iordanem,
& tollant singuli de silua materias
singulas, vt ædificemus nobis ibi lo-
cum ad habitandum. Qui dixit:
3 Ite. * Et ait vnus ex illis: Veni ergo
& tu cum seruis tuis. Respondit:
4 Ego veniam. * Et abiit cum eis. Cum-
que venissent ad Iordanem, cæde-
5 bant ligna. * Accidit autem, vt cùm
vnus materiam succidisset, caderet
ferrum securis in aquam: exclama-
uitque ille, & ait: Heu heu heu do-
mine mi, & hoc ipsum mutuo acce-
6 peram. * Dixit autem homo Dei: Vbi
B cecidit? At ille monstrauit ei locum.
præcidit ergo lignum, & misit illuc:
7 natauitque ferrum, * & ait: Tolle.
Qui extendit manum, & tulit illud.
8 * Rex autem Syriæ pugnabat con-
tra Israel, consiliumq; iniit cum ser-
uis suis, dicens: In loco illo, & illo po-
9 namus insidias. * Misit itaque vir Dei
ad regem Israel, dicens: Caue ne
transeas in locum illum: quia ibi

Syri in insidiis sunt *Misit itaque rex 10
Israel ad locum, quem dixerat ei vir
Dei, & præoccupauit eum, & obser-
uauit se ibi non semel neque bis.
Conturbatumq; est cor regis Syriæ 11
pro hac re: & conuocatis seruis suis,
ait: Quare non indicatis mihi quis
proditor mei sit apud regem Israel?
*Dixitque vnus seruorum eius: Ne- 12
quaquam Domine mi rex, sed Eliseus C
propheta, qui est in Israel, indicat re-
gi Israel omnia verba quæcumque
locutus fueris in conclaui tuo. *Di- 13
xitque eis: Ite, & videte vbi sit: vt mit-
tam, & capiam eũ. Annunciaueruntque
que ei, dicentes: Ecce in Dothan. *Mi- 14
sit ergo illuc equos & currus, & ro-
bur exercitus: qui cũ venissent nocte,
circumdederunt ciuitatem. Con- 15
surgens autem diluculo minister viri
Dei, egressus, vidit exercitum in cir-
cuitu ciuitatis, & equos & currus:
nunciauitque ei, dicens: Heu heu heu
domine mi, quid faciemus? *At ille 16
respondit: Noli timere: plures enim
nobiscũ sunt, quàm cum illis. *Cum- 17
que orasset Eliseus, ait: Domine, aperi D
oculos huius, vt videat. Et aperuit
Dominus oculos pueri, & vidit: &
ecce mons plenus equorum, & cur-
ruum igneorum, in circuitu Elisei.
*Hostes verò descenderunt ad eum: 18
porrò Eliseus orauit ad Dominum,
dicens: Percute, obsecro, gẽtem hanc
cæcitate. Percussitque eos Dominus,
ne viderent, iuxta verbum Elisei. *Di- 19
xit autem ad eos Eliseus: Non est hæc
via, neque ista est ciuitas: sequimini
me, & ostendam vobis virum, quem
quæritis. Duxit ergo eos in Samariã:
Cumque ingressi fuissent in Sama- 20
riam, dixit Eliseus: Domine aperi
oculos istorum, vt videant. Aperuit-
que Dominus oculos eorum, & vi-
derunt se esse in medio Samariæ.
*Dixitque rex Israel ad Eliseum, cùm 21
vidisset eos: Nunquid percutiam eos,
pater mi? *At ille ait: Non percuties: 22
neque enim cepisti eos gladio, & arcu E
tuo, vt percutias: sed pone panem, &
aquam coram eis, vt comedant, &
bibant, & vadant ad dominũ suum.
*Appositaque est eis ciborum magna 23
præparatio, & comederunt, & bibe-
runt, & dimisit eos, abieruntque ad
dominum suum, & vltrà non vene-
runt latrones Syriæ in Terram Israel.
Factum est autem post hæc, congre- 24
gauit Benadad rex Syriæ, vniuer-
sum exercitum suum, & ascendit, &
25 obsidebat Samariam. *Factaque est
fames magna in Samaria: & tandiu
obsessa est, donec venundaretur ca-
put asini octoginta argẽteis, & quar-
ta pars cabi stercoris columbarum
26 quinque argenteis. *Cumque rex Is-
F rael transiret per murũ, mulier quæ-
dam exclamauit ad eum, dicẽs: Salua
27 me domine mi rex. *Qui ait: Non te
saluat Dominus, vnde te possum sal-
uare? de area, vel de torculari? Dixit-
que ad eam rex: Quid tibi vis? Quæ
28 respondit: *Mulier ista dixit mihi: Da
filium tuum, vt comedamus eum
hodie, & filium meum comedemus
29 cras. *Coximus ergo filium meum,
& comedimus. Dixiq; ei die altera:
Da filium tuũ, vt comedamus eum.
30 Quæ abscondit filium suum. *Quod
cum audisset rex, scidit vestimenta
sua, & transibat per murum. Vidit-
que omnis populus cilicium, quo ve-
31 stitus erat ad carnem intrinsecus. *Et
ait rex: Hæc mihi faciat Deus, & hæc
addat, si steterit caput Elisei filii Sa-
32 phat super ipsum hodie. Eliseus au-
tem sedebat in domo sua, & senes se-
debant cum eo. Præmisit itaque vi-
rum: & antequam veniret nuncius
ille, dixit ad senes: Nunquid scitis
quòd miserit filius homicidæ hic, vt
præcidatur caput meum? videte ergo,
cum venerit nũcius, claudite ostium,
& nõ sinatis eum introire: ecce enim
sonitus pedum domini eius post eum
33 est. *Adhuc illo loquente eis, apparuit
nuncius qui veniebat ad eum. Et ait:
Ecce, tantum malum à Domino est:
quid amplius expectabo à Domino?

CAP. VII.

1 DIxit autem Eliseus: Audite ver-
A bum Domini: Hæc dicit Domi-
nus: In tempore hoc cras modius si-
milæ vno statere erit, & duo modij
hordei statere vno, in porta Sama-
2 riæ. *Respondens vnus de ducibus,
super cuius manum rex incumbebat,
homini Dei, ait: Si Dominus fecerit
etiam cataractas in cælo, nunquid
poterit esse quod loqueris? Qui ait:
Videbis oculis tuis, & inde nõ com-
3 edes. Quatuor ergo viri erant le-
prosi iuxta introitum portæ: qui
dixerunt ad inuicem: Quid hic esse
4 volumus donec moriamur? *siue in-
gredi voluerimus ciuitatem, fame
moriemur: siue manserimus hic, mo-
B riendum nobis est: venite ergo, &

trans-

transfugiamus ad castra Syriæ. si pe-
percerint nobis, viuemus: si autem
occidere voluerint, nihilominus mo-
riemur. *Surrexerunt ergo vesperi, vt 5
venirent ad castra Syriæ. Cumque
venissent ad principium castrorum
Syriæ, nullum ibidem repererunt.
*Siquidem Dominus sonitum audiri 6
fecerat in castris Syriæ, curruum, &
equorum, & exercitus plurimi: dixe-
runtque ad inuicem: Ecce mercede
conduxit aduersum nos rex Israel
reges Hethæorum, & Ægyptiorum,
& venerunt super nos. *Surrexerunt 7
ergo, & fugerunt in tenebris, & de-
reliquerunt tentoria sua, & equos &
asinos in castris, fugeruntq; animas
tantum suas saluare cupientes. ¶Igitur 8
cùm venissent leprosi illi ad princi-
pium castrorum, ingressi sunt vnum
tabernaculum, & comederunt & bi-
berunt: tuleruntque inde argentum,
& aurum, & vestes, & abierunt, &
absconderunt: & rursum reuersi sunt
ad aliud tabernaculum, & inde simi-
liter auferentes absconderũt. *Dixe- 9
runtque ad inuicem: Non rectè faci- C
mus: hæc enim dies boni nuncij est.
Si tacuerimus, & noluerimus nun-
ciare vsque mane, sceleris arguemur:
venite, eamus, & nunciemus in aula
regis. *Cumque venissent ad portam 10
ciuitatis, narrauerunt eis, dicentes:
Iuimus ad castra Syriæ, & nullum
ibidem reperimus hominem, nisi
equos, & asinos alligatos, & fixa ten-
toria. ¶Ierunt ergo portarij, & nun- 11
ciauerunt in palatio regis intrinsecus.
*Qui surrexit nocte, & ait ad seruos 12
suos: Dico vobis quid fecerint nobis
Syri: Sciunt quia fame laboramus, &
idcirco egressi sunt de castris, & lati-
tant in agris, dicentes: Cùm egressi
fuerint de ciuitate, capiemus eos vi-
uos, & tunc ciuitatem ingredi pote-
rimus. *Respondit autem vnus ser- 13
uorũ eius: Tollamus quinque equos,
qui remanserunt in vrbe (quia ipsi
tantum sunt in vniuersa multitudine
Israel, alij enim consumpti sunt) &
mittentes, explorare poterimus. ¶Ad- 14
duxerunt ergo duos equos, misitque
rex in castra Syrorum, dicens: Ite, &
videte. *Qui abierunt post eos vsque 15
ad Iordanem: ecce autem omnis via D
plena erat vestibus, & vasis, quæ pro-
iecerant Syri cum turbarentur: re-
uersique nuncij indicauerunt regi.
*Et egressus populus diripuit castra 16
Syriæ: factusque est modius similæ
statere vno, & duo modij hordei
statere vno, iuxta verbum Domini.
17 ¶Porrò rex ducẽ illum, in cuius ma-
nu incumbebat, cõstituit ad portam:
quem conculcauit turba in introitu
portæ, & mortuus est, iuxta quod lo-
cutus fuerat vir Dei, quando descen-
18 derat rex ad eum. *Factumque est se-
cundùm sermonem viri Dei, quem
dixerat regi, quando ait: Duo modij
hordei statere vno erunt, & modius
similæ statere vno, hoc eodem tem-
19 pore cras in porta Samariæ: *quando
responderat dux ille viro Dei, & di-
xerat: Etiamsi Dominus fecerit cata-
ractas in cælo, numquid poterit fieri
quod loqueris? Et dixit ei: Videbis
oculis tuis, & inde non comedes.
20 *Euenit ergo ei sicut prædictum fue-
rat, & conculcauit eum populus in
porta, & mortuus est.

CAP. VIII.

1 ELiseus autem locutus est ad mu-
A lierem, *cuius viuere fecerat filiũ, (a Sup. 4. f. 35)
dicens: Surge, vade tu & domus tua,
& peregrinare vbicumque reperesis:
vocauit enim Dominus famem, &
veniet super terram septem annis.
2 *Quæ surrexit, & fecit iuxta verbum
hominis Dei: & vadens cum domo
sua, peregrinata est in Terra Phili-
3 sthiim diebus multis. *Cumq; finiti
essent anni septem, reuersa est mulier
de Terra Philisthĩm: & egressa est vt
interpellaret regem pro domo sua, &
4 pro agris suis. ¶Rex autẽ loquebatur
cum Giezi puero viri Dei, dicens:
Narra mihi omnia magnalia quæ fe-
5 cit Eliseus. *Cumque ille narraret
B regi quo modo mortuum suscitasset,
apparuit mulier, cuius viuificauerat
filium, clamans ad regem pro domo
sua, & pro agris suis. Dixitque Giezi:
Domine mi rex, hæc est mulier, &
hic est filius eius, quem suscitauit
6 Eliseus. *Et interrogauit rex mulie-
rem: quæ narrauit ei. Deditq; ei rex
eunuchum vnum, dicens: Restitue ei
omnia quæ sua sunt, & vniuersos
reditus agrorum à die, qua reliquit
7 terram vsq. ad præsens. ¶Venit quo-
que Eliseus Damascum, & Benadad
rex Syriæ ægrotabat: nunciaueruntq;
8 que ei, dicentes: Venit vir Dei huc. *Et
ait rex ad Hazael: Tolle tecum mu-
nera, & vade in occursum viri Dei,
C & consule Dominum per eum, di-
cens: Si euadere potero de infirmitate

mica hac? *Iuit igitur Hazael in oc- 9
cursum eius, habens secum munera,
& omnia bona Damasci, onera qua-
draginta camelorũ. Cumq; stetisset
corã eo, ait: Filius tuus Benadad rex
Syriæ misit me ad te, dicens: Si sanari
potero de infirmitate mea hac? Di- 10
xitq; ei Eliseus: Vade, dic ei: Sanabe-
ris: porrò ostẽdit mihi Dominus quia
morte morietur. *Stetitque cum eo, 11
& conturbatus est vsque ad suffusio-
nem vultus: fleuitque vir Dei. *Cui 12
Hazael ait: Quare dominus meus D
flet? At ille dixit: Quia scio quæ fa-
cturus sis filiis Israel mala. Ciuitates
eorum munitas igne succendes, &
iuuenes eorum interficies gladio, &
paruulos eorum elides, & prægnãtes
diuides. *Dixitq; Hazael: Quid enim 13
sum seruus tuus canis, vt faciam rem
istam magnam? Et ait Eliseus: Osten-
dit mihi Dominus te regem Syriæ
fore. *Qui cum recessisset ab Eliseo, 14
venit ad dominum suum. Qui ait ei:
Quid dixit tibi Eliseus? At ille re-
spondit: Dixit mihi: Recipies sanita-
tem. *Cumque venisset dies altera, 15
tulit stragulum, & infudit aquam, &
expandit super faciem eius: quo mor-
tuo, regnauit Hazael pro eo. *Anno 16
quinto Ioram filij Achab regis Israel,
& Iosaphat regis Iuda, regnauit Iorã
filius Iosaphat rex Iuda. *a Triginta 17
duorum annorum erat cùm regnare
cœpisset, & octo annis regnauit in Ie-
rusalem. *Ambulauitque in viis re- 18
gum Israel, sicut ambulauerat domus E
Achab: filia enim Achab erat vxor
eius: & fecit quod malũ est in cõspe-
ctu Domini. *b Noluit autẽ Dominus 19
disperdere Iudã, propter Dauid seruũ
suum, sicut promiserat ei, vt daret illi
lucernam, & filiis eius cunctis diebus.
*c In diebus eius recessit Edom, ne 20
esset sub Iuda, & cõstituit sibi regem.
Venitq; Ioram Seira, & omnes cur- 21
rus cum eo: & surrexit nocte, percus- F
sitque Idumæos, qui eum circumde-
derãt, & principes curruum, populus
autem fugit in tabernacula sua. *Re- 22
cessit ergo Edom ne esset sub Iuda,
vsque ad diem hanc. Tunc recessit &
Lobna in tempore illo. *Reliqua au- 23
tem sermonum Ioram, & vniuersa,
quæ fecit, nónne hæc scripta sunt in
Libro verborum dierũ regum Iuda?
*Et dormiuit Ioram cum patribus 24
suis, sepultusque est cum eis in Ciui-
tate Dauid, & regnauit Ochozias

a 2. Par. 21. b. 5
b 2. Reg. 7. c. 10
c 2. Par. 21. b. 8

25 filius eius pro eo. *d Anno duodeci-
mo Ioram filij Achab regis Israel re-
gnauit Ochozias filius Ioram regis
26 Iudæ. *Viginti duorum annorum
G erat Ochozias cum regnare cœpisset,
& vno anno regnauit in Ierusalem:
nomen matris eius Athalia filia Amri
27 regis Israel. *Et ambulauit in viis do-
mus Achab: & fecit quod malum est
coram Dño, sicut domus Achab: ge-
28 ner enim domus Achab fuit. *Abiit
quoque cum Ioram filio Achab, ad
præliandum contra Hazael regem
Syriæ in Ramoth Galaad, & vulnera-
29 uerunt Syri Ioram: *qui reuersus est
vt curaretur, in Iezrahel: quia vulne-
rauerant eum Syri in Ramoth præ-
liantem contra Hazael regem Syriæ.
Porrò Ochozias filius Iorã rex Iuda,
descendit inuisere Ioram filiũ Achab
in Iezrahel, quia ægrotabat ibi.

CAP. IX.

1 Eliseus autem prophetes vocauit
A vnum de filiis prophetarum, &
ait illi: Accinge lumbos tuos, & tolle
lenticulam olei hanc in manu tua, &
2 vade in Ramoth Galaad. *e Cumque
veneris illuc, videbis Iehu filium Io-
saphat filij Namsi: & ingressus susci-
tabis eum de medio fratrũ suorum,
& introduces in interius cubiculum.
3 *Tenensque lenticulam olei, fundes
super caput eius, & dices: Hæc dicit
Dominus: Vnxi te regem super Is-
rael. Aperiesque ostium, & fugies, &
4 non ibi subsistes. Abiit ergo adoles-
cens puer prophetæ in Ramoth Ga-
5 laad, & ingressus est illuc: ecce au-
tem principes exercitus sedebant, &
ait: Verbum mihi ad te ô princeps.
Dixitque Iehu: Ad quem ex omnibus
nobis? At ille dixit: Ad te ô princeps.
6 *Et surrexit & ingressus est cubicu-
lum: at ille fudit oleum super caput
B eius, & ait: Hæc dicit Dominus Deus
Israel: Vnxi te regẽ super populum
7 Domini Israel, & percuties domum
Achab domini tui, & vlciscar san-
guinem seruorum meorum prophe-
tarum, & sanguinem omnium ser-
uorum Domini de manu Iezabel.
8 *f Perdamque omnem domũ Achab:
& interficiã de Achab mingentem ad
parietem, & clausum, & nouissimum
9 in Israel. *Et dabo domum Achab,
sicut *g domum Ieroboam filij Nabat,
& sicut domum *h Baasa filij Ahia.
10 *Iezabel quoque comedent canes in
agro Iezrahel, nec erit qui sepeliat
eam.

d 2. Par. 22. a. 1
e 3. Reg. 19. d. 16
f 3. Reg. 21. e. 20
g 3. Re. 15. f. 29
h 3. Reg. 16. a. 3

cam. Aperuitque ostium, & fugit.
Iehu autem egressus est ad seruos 11
domini sui: qui dixerunt ei: Rectè
ne sunt omnia? quid venit insanus
iste ad te? Qui ait eis: Nostis hominé,
& quid locutus sit. *At illi responde- 12
runt: Falsum est, sed magis narra no-
bis. Qui ait eis: Hæc & hæc locutus C
est mihi, & ait: Hæc dicit Dominus:
Vnxi te regem super Israel. *Festina- 13
uerunt itaque, & vnusquisque tollens
pallium suum posuerunt sub pedibus
eius, in similitudinem tribunalis, &
cecinerunt tuba, atque dixerunt: Re-
gnauit Iehu. *Coniurauit ergo Iehu 14
filius Iosaphat filij Namsi contra Io-
ram: porrò Iorã obsederat Ramoth
Galaad, ipse, & omnis Israel contra
Hazael regem Syriæ: *& reuersus 15
fuerat vt curaretur in Iezrahel pro-
pter vulnera, quia percusserant eum
Syri, præliantem contra Hazael re-
gem Syriæ. Dixitque Iehu: Si placet
vobis, nemo egrediatur profugus de
ciuitate, ne vadat, & nunciet in Iez-
rahel. *Et ascendit, & profectus est in 16
Iezrahel: Ioram enim ægrotabat ibi,
& Ochozias rex Iuda descenderat
ad visitandum Ioram. *Igitur specu- 17
lator qui stabat super turrim Iezra- D
hel, vidit globum Iehu venientis, &
ait: Video ego globum. Dixitque Io-
ram: Tolle currum, & mitte in oc-
cursum eorũ, & dicat vadens: Rectè
ne sunt omnia? *Abiit ergo, qui ascé- 18
derat currũ, in occursum eius, & ait:
Hæc dicit rex: Pacata ne sunt omnia?
Dixitque Iehu: Quid tibi & paci?
transi, & sequere me. Nũciauit quo-
que speculator, dicens. Venit nuncius
ad eos, & nõ reuertitur. *Misit etiam 19
currum equorum secundum: venitq;
ad eos, & ait: Hæc dicit rex: Numquid
pax est? Et ait Iehu: Quid tibi & paci?
transi, & sequere me. *Nunciauit 20
autem speculator, dicẽs: Venit vsque
ad eos, & non reuertitur: est autẽ in- E
cessus quasi incessus Iehu filij Namsi,
præceps enim graditur. *Et ait Iorã: 21
Iunge currum. Iunxeruntque cur-
rum eius, & egressus est Ioram rex
Israel, & Ochozias rex Iuda, singuli
in curribus suis, egressique sunt in oc-
cursum Iehu, & inuenerunt eum in
agro Naboth Iezrahelitæ. *Cumque 22
vidisset Iorã Iehu, dixit: Pax est Iehu?
At ille respõdit: Quæ pax? adhuc for-
nicationes Iezabel matris tuæ, & ve-
neficia eius multa vigent. *Conuertit 23

* Sup. 8. f. 28

autem Ioram manum suam, & fu-
giens ait ad Ochoziã: Insidiæ Ocho-
24 zia. Porrò Iehu tetendit arcum ma-
nu, & percussit Ioram inter scapulas:
& egressa est sagitta per cor eius, sta-
25 timque corruit in curru suo. *Dixit-
que Iehu ad Badacer ducem: Tolle,
proijce eum in agro Naboth Iezra-
helitæ: memini enim quãdo ego & tu
sedentes in curru sequebamur Achab
patrem huius, quòd Dominus onus
26 hoc leuauerit super eum, dicens: *Si
F nõ pro sanguine Naboth, & pro san-
guine filiorũ eius, quem vidi heri, ait
Dominus, reddam tibi in agro isto,
dicit Dominus. Nunc ergo tolle, &
proijce eum in agrum iuxta verbum
27 Domini. Ochozias autem rex Iuda
videns hoc, fugit per viam domus
horti: persecutusque est eum Iehu, &
ait: Etiam hũc percutite in curru suo.
& percusserunt eum in ascensu Ga-
uer, qui est iuxta Ieblaam: qui fugit
28 in Mageddo, & mortuus est ibi. *Et
imposuerunt eum serui eius super
currum suum, & tulerunt in Ierusa-
lem: sepelieruntq; eum in sepulchro
cum patribus suis in Ciuitate Dauid.
29 Anno vndecimo Ioram filio Achab,
30 regnauit Ochozias super Iudam, *ve-
nitque Iehu in Iezrahel. Porrò Ieza-
bel introitu eius audito, depinxit
oculos suos stibio, & ornauit caput
31 suum, & respexit per fenestram *in-
gredientem Iehu per portam, & ait:
Numquid pax potest esse Zambri, qui
32 interfecit Dominum suum? *Leua-
uitque Iehu faciem suã ad fenestram,
G & ait: Quæ est ista? & inclinauerunt
33 se ad eum duo, vel tres eunuchi. *At
ille dixit eis: Præcipitate eam deor-
sum. & præcipitauerunt eam, asper-
susque est sanguine paries, & equo-
rum vngulæ conculcauerunt eam.
34 Cumque introgressus esset, vt com-
ederet, biberetque, ait: Ite, & videte
maledictam illam, & sepelite eam:
35 quia filia regis est. *Cumque issent vt
sepelirent eam, non inuenerunt nisi
caluariam, & pedes, & summas ma-
36 nus. *Reuersique nunciauerunt ei. Et
ait Iehu: *Sermo Domini est, quem
locutus est per seruum suum Eliam
Thesbiten, dicens: in agro Iezrahel
37 comedent canes carnes Iezabel, *&
erunt carnes Iezabel sicut stercus su-
per faciem terræ in agro Iezrahel, ita
vt prætereuntes dicant: Hæccine est
illa Iezabel?

a 3. Reg. 21. f. 22
c 3. Reg. 16. c. 10
e 3. Reg. 21. f. 23

CAP.

CAP. X.

ERant autem in Achab septuaginta 1
filij in Samaria: scripsit ergo Iehu A
litteras, & misit in Samariam, ad op-
timates ciuitatis, & ad maiores natu,
& ad nutritios Achab, dicens: * Sta- 2
tim vt acceperitis litteras has, qui ha-
betis filios domini vestri, & currus,
& equos, & ciuitates firmas, & arma,
*eligite meliorem, & eum qui vobis 3
placuerit de filiis domini vestri, &
eum ponite super solium patris sui,
& pugnate pro domo domini vestri.
* Timuerunt illi vehementer, & dixe- 4
runt: Ecce duo reges non potuerunt
stare coram eo, & quomodo nos va-
lebimus resistere? * Miserunt ergo 5
præpositi domus, & præfecti ciuita-
tis, & maiores natu, & nutritij, ad
Iehu, dicentes: Serui tui sumus, quæ-
cumque iusseris faciemus, nec consti-
tuemus nobis regem: quæcumq; tibi
placent, fac. *Rescripsit autem eis lit- 6
teras secundò, dicens: Si mei estis, & B
obeditis mihi, tollite capita filiorum
domini vestri, & venite ad me hac
eadem hora cras in Iezrahel. Porrò
filij regis, septuaginta viri apud opti-
mates ciuitatis nutriebãtur. *Cumq; 7
venissent litteræ ad eos, tulerũt filios
regis, & occiderũt septuaginta viros,
& posuerunt capita eorum in cophi-
nis, & miserunt ad eum in Iezrahel.
*Venit autem nuncius, & indicauit 8
ei, dicens: Attulerunt capita filiorum
regis. Qui respõdit: Ponite ea ad duos
aceruos iuxta introitum portæ vsque
mane. * Cumque diluxisset, egressus 9
est, & stans dixit ad omnẽ populum:
Iusti estis: si ego coniuraui contra
dominum meum, & interfeci eum,
quis percussit omnes hos? ** Videte 10
ergo nunc quoniam non cecidit de
sermonibus Domini in terram, quos
locutus est Dominus super domum
Achab, & Dominus fecit quod locu- C
tus est in manu serui sui Eliæ. Per- 11
cussit igitur Iehu omnes, qui reliqui
erant de domo Achab in Iezrahel, &
vniuersos optimates eius, & notos,
& sacerdotes, donec non remanerent
ex eo reliquiæ. * Et surrexit, & venit 12
in Samariam: cumque venisset ad
Cameram pastorum in via, * inuenit 13
fratres Ochoziæ regis Iuda, dixitque
ad eos: Quinam estis vos? Qui re-
sponderunt: Fratres Ochoziæ sumus,
& descendimus ad salutandos filios
regis, & filios reginæ. *Qui ait: Com- 14

*1.Reg.21 b.19.

prehẽdite eos viuos. Quos cum com-
prehendissent viuos, iugulauerunt
eos in cisterna iuxta Cameram, qua-
draginta duos viros, & non reliquit
15 ex eis quemquam. Cumque abisset
inde, inuenit Ionadab filium Rechab
in occursum sibi, & benedixit ei. Et
ait ad eum: Numquid est cor tuum
rectum, sicut cor meum cum corde
tuo? Et ait Ionadab: Est. Si est, inquit,
da manũ tuam. Qui dedit ei manum
suam. At ille leuauit eum ad se in
16 currum: *dixitque ad eum: Veni me-
D cum, & vide zelum meum pro Do-
mino. Et impositum in curru suo.
17 *duxit in Samariam. Et percussit om-
nes qui reliqui fuerant de Achab in
Samaria vsque ad vnum, iuxta ver-
bum Domini, quod locutus est per
18 Eliam. Congregauit ergo Iehu om-
nem populũ, & dixit ad eos: *Achab
coluit Baal parum, ego autem colam
19 eum amplius. * Nunc igitur omnes
prophetas Baal, & vniuersos seruos
eius, & cunctos sacerdotes ipsius vo-
cate ad me. nullus sit qui non veniat,
sacrificiũ enim grande est mihi Baal:
quicumque defuerit, nõ viuet. Porrò
E Iehu faciebat hoc insidiose, vt disper-
20 deret cultores Baal. *Et dixit: Sancti-
ficate diem sollemnem Baal. Voca-
21 uitque,* & misit in vniuersos termi-
nos Israel, & venerunt cuncti serui
Baal: non fuit residuus ne vnus qui-
dem qui non veniret. Et ingressi sunt
templum Baal: & repleta est domus
Baal, à summo vsque ad summum.
22 *Dixitque his, qui erant super vestes:
Proferte vestimenta vniuersis seruis
23 Baal. Et protulerunt eis vestes. * In-
gressusque Iehu, & Ionadab filius
Rechab templum Baal, ait cultoribus
Baal: Perquirite, & videte, ne quis
forte vobiscum sit de seruis Domini,
24 sed vt sint serui Baal soli. * Ingressi
sunt igitur vt facerent victimas &
holocausta. Iehu autem præparaue-
rat sibi foris octoginta viros, & di-
xerat eis: Quicumque fugerit de ho-
minibus his, quos ego adduxero in
manus vestras, anima eius erit pro
25 anima illius. *Factum est autem, cum
F completum esset holocaustum, præ-
cepit Iehu militibus & ducibus suis:
Ingredimini, & percutite eos, nullus
euadat. Percusseruntque eos in ore
gladij, & proiecerũt milites & duces:
& ierunt in ciuitatem templi Baal,
26 *& protulerũt statuam de fano Baal,

*3.Reg.16 b.31

& com-

& combusserunt, * & comminue- 27
runt eam. Destruxerūt quoq; ædem
Baal, & fecerunt pro ea latrinas vs-
que in diem hanc. * Deleuit itaque 28
Iehu Baal de Israel: * verumtamen à 29
peccatis Ieroboam filij Nabat, qui
peccare fecit Israel, non recessit, nec
dereliquit vitulos aureos, qui erant
in Bethel, & in Dan. Dixit autem 30
Dominus ad Iehu: Quia studiosè
egisti quod rectum erat, & placebat
in oculis meis, & omnia quæ erant
in corde meo fecisti contra domum
a Infr. 15. c.12 Achab: * filij tui vsque ad quartam
generationem sedebunt super thro-
num Israel. * Porrò Iehu non custo- 31
diuit vt ambularet in lege Domi- G
ni Dei Israel in toto corde suo: non
enim recessit à peccatis Ieroboam, qui
peccare fecerat Israel. * In diebus illis 32
cœpit Dominus tædere super Israel:
percussitq; eos Hazael in vniuersis fi-
nibus Israel, * à Iordane cōtra Orien- 33
talem plagam, omnem Terram Ga-
laad, & Gad, & Ruben, & Manasse,
ab Aroer, quæ est super Torrentem
Arnon, & Galaad, & Basan. Reli- 34
qua autem verborum Iehu, & vni-
uersa quæ fecit, & fortitudo eius,
nónne hæc scripta sunt in Libro ver-
borum dierum regū Israel? * Et dor- 35
miuit Iehu cum patribus suis, sepelie-
runtque eum in Samaria: & regnauit
Ioachaz filius eius pro eo. * Dies au- 36
tem, quos regnauit Iehu super Israel,
viginti & octo anni sunt, in Samaria.

CAP. XI.

2. Par. 22. d.10 Athalia verò mater Ochoziæ, vi- 1
dens mortuū filium suum, sur- A
rexit, & interfecit omne semen regiū.
* Tollens autem Iosaba filia regis Io- 2
ram, soror Ochoziæ, Ioas filiū Ocho-
ziæ, furata est eum de medio filio-
rum regis, qui interficiebātur, & nu-
tricem eius de triclinio: & abscondit
eum à facie Athaliæ vt non interfi-
ceretur. * Eratq; cum ea sex annis 3
clàm in domo Domini: porrò Atha-
b 2. Par. 23. a.1 lia regnauit super terram. * b Anno 4
autem septimo misit Ioiada, & assu-
mens centuriones, & milites intro-
duxit ad se in templum Domini, pe-
pigitque cum eis fœdus: & adiurans
eos in domo Domini, ostendit eis fi-
lium regis: * & præcepit illis, dicens: 5
Iste est sermo, quem facere debetis:
* Tertia pars vestrûm introeat sabba- 6
to; & obseruet excubias domus regis. B
Tertia autē pars sit ad portam Sur: &
tertia pars sit ad portam, quæ est post
habitaculum scutariorum: & custo-
7 dietis excubias domus Messa. Duæ
verò partes è vobis, omnes egredien-
tes sabbato, custodiant excubias do-
8 mus Domini circa regem. * Et valla-
bitis eum, habentes arma in manibus
vestris: si quis autem ingressus fuerit
septum templi, interficiatur: eritisque
cum rege introeunte & egrediente.
9 * Et fecerunt centuriones iuxta om-
nia, quæ præceperat eis Ioiada sacer-
dos: & assumentes singuli viros suos,
qui ingrediebantur sabbatum, cum
his qui egrediebantur sabbato, ve-
10 nerunt ad Ioiadam sacerdotē. * Qui
dedit eis hastas, & arma regis Dauid,
11 quæ erant in domo Domini. * Et ste-
G terunt singuli habentes arma in ma-
nu sua à parte templi dextera, vsque
ad partem sinistram altaris, & ædis,
12 circum regem. * Produxitque filium
regis, & posuit super eum diadema,
& testimonium: feceruntque eum
regem, & vnxerunt: & plaudentes
13 manu, dixerunt: Viuat rex. Audi-
uit autem Athalia vocem populi cur-
rentis: & ingressa ad turbas in tem-
14 plum Domini, * vidit regem stan-
tem super tribunal iuxta morem, &
cantores, & tubas prope eum, om-
nemque populum terræ lætantem, &
canentem tubis: & scidit vestimenta
sua, clamauitque: Coniuratio, coniu-
15 ratio. * Præcepit autem Ioiada centu-
rionibus, qui erant super exercitum,
& ait eis: Educite eā extra septa tem-
pli, & quicumque eam secutus fuerit,
feriatur gladio. Dixerat enim sacer-
dos: Nō occidatur in templo Domi-
16 ni. * Imposueruntq; ei manus, & im-
pegerunt eam per viā introitus equo-
rum, iuxta palatium, & interfecta est
17 ibi. * Pepigit ergo Ioiada fœdus in-
D ter Dominum, & inter regem, & in-
ter populum, vt esset populus Do-
mini, & inter regem & populum.
18 * Ingressusq; est omnis populus ter-
ræ templum Baal, & destruxerunt
aras eius, & imagines contriuerunt
validè: Mathan quoque sacerdotem
Baal occiderunt corā altari. Et posuit
sacerdos custodias in domo Domini.
19 * Tulitq; centuriones, & Cerethi &
Phelethi legiones, & omnē populum
terræ, deduxeruntq; regem de domo
Domini: & venerunt per viam portæ
scutariorum in palatium, & sedit su-
20 per thronum regum. * Lætatusq; est

omnis populus terræ, & ciuitas con-
quieuit: Athalia autem occiſa eſt gla-
dio in domo regis. * Septemq; anno- 21
rum erat Ioas, cùm regnare cœpiſſet.

CAP. XII.

ANno ſeptimo Iehu regnauit Ioas: 1
& quadraginta annis regnauit A
in Ieruſalem. nomen matris eius Se-
bia de Berſabee. * Fecitque Ioas re- 2
ctum coram Domino cunctis die-
bus, quibus docuit eum Ioiada ſacer-
dos. * Verumtamen excelſa non abſ- 3
tulit: adhuc enim populus immola-
bat, & adolebat in excelſis incen-
ſum. * Dixitque Ioas ad ſacerdotes: 4
Omnem pecuniam ſanctorum, quæ
illata fuerit in téplum Domini à præ-
tereuntibus, quæ offertur pro pretio
animæ, & quam ſponte & arbitrio
cordis ſui inferunt in templum Do-
mini: * accipiát illam ſacerdotes iux- 5
ta ordinem ſuum, & inſtaurent ſar-
tatecta domus, ſiquid neceſſarium
viderint inſtauratione. Igitur vſq; 6
ad vigeſimum tertium annum regis
Ioas, non inſtaurauerunt ſacerdotes
ſartatecta templi. * Vocauitque rex 7
Ioas Ioiadam pontificem & ſacerdo- B
tes, dicens eis: Quare ſartatecta non
inſtauratis téplí? nolite ergo amplius
accipere pecuniam iuxta ordinem ve-
ſtrum, ſed ad inſtaurationem templi
reddite eam. * Prohibitique ſunt ſa- 8
cerdotes vltrà accipere pecuniam à
populo, & inſtaurare ſartatecta do-
mus. * Et tulit Ioiada pontifex gazo- 9
philacium vnum, aperuitq; foramen
deſuper, & poſuit illud iuxta altare
ad dexteram ingredientium domum
Domini, mittebantque in eo ſacerdo-
tes, qui cuſtodiebát oſtia, omnem pe-
cuniam, quæ deferebatur ad téplum
Domini. Cumq; viderent nimiam 10
pecuniam eſſe in gazophylacio, aſcé-
debat ſcriba regis, & pontifex, effun-
debantq; & numerabant pecuniam,
quæ inueniebatur in domo Domini:
* & dabant eam iuxta numerum at- 11
que menſuram in manu eorum, qui C
præerant cæmentariis domus Domi-
ni: qui impendebant eam in fabris li-
gnorum, & in cæmentariis iis, qui ope-
rabantur in domo Domini, * & ſar- 12
tatecta faciebant: & in iis, qui cæde-
bant ſaxa, & vt emerent ligna, & la-
pides, qui excidebantur, ita vt imple-
retur inſtauratio domus Domini in
vniuerſis, quæ indigebant expenſa
ad muniendam domum. Veruntamen 13
non fiebant ex eadem pecunia
hydriæ templi Domini, & fuſcinulæ,
& thuribula, & tubæ, & omne vas
aureum & argéteum de pecunia, quæ
14 inferebatur in templum Domini: * iis
enim, qui faciebant opus, dabatur
vt inſtauraretur templum Domini:
15 * & non fiebat ratio iis hominibus,
qui accipiebant pecuniam vt diſtri-
buerent eam artificibus, ſed in fide
16 tractabant eam. * Pecuniam verò pro
delicto, & pecuniam pro peccatis nó
inferebant in templum Domini, quia
17 ſacerdotum erat. Tunc aſcédit Ha-
D zael rex Syriæ, & pugnabat contra
Geth, cepitq; eam: & direxit faciem
ſuam vt aſcenderet in Ieruſalem.
18 * Quam ob rem tulit Ioas rex Iuda
omnia ſanctificata, quæ conſecraue-
rant Ioſaphat, & Ioram, & Ocho-
zias patres eius reges Iuda, & quæ
ipſe obtulerat: & vniuerſum argen-
tum, quod inueniri potuit in the-
ſauris templi Domini, & in palatio
regis: miſitque Hazaeli regi Syriæ,
19 & receſſit ab Ieruſalem. * Reliqua
autem ſermonum Ioas, & vniuerſa
quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in
Libro verborũ dierum regum Iuda?
20 * Surrexerunt autem ſerui eius, &
coniurauerunt inter ſe, percuſſerunt-
que Ioas in Domo Mello in deſcenſu
21 Sella. * Ioſachar namque filius Se-
maath, & Iozabad filius Somer ſer-
ui eius, percuſſerunt eum, & mortuus
eſt: & ſepelierunt eum cum patribus
ſuis in ciuitate Dauid, regnauitque
Amaſias filius eius pro eo.

CAP. XIII.

1 ANno vigeſimo tertio Ioas filij
A Ochoziæ regis Iuda, regnauit
Ioachaz filius Iehu ſuper Iſrael in Sa-
2 maria decem & ſeptem annis. * Et
fecit malum coram Domino, ſecu-
tuſq; eſt peccata Ieroboam filij Na-
bat, qui peccare fecit Iſrael, & non
3 declinauit ab eis. * Iratuſq; eſt furor
Domini contra Iſrael, & tradidit eos
in manu Hazael regis Syriæ, & in
manu Benadad filij Hazael cunctis
4 diebus. * Deprecatus eſt autẽ Ioachaz
faciem Domini, & audiuit eum Do-
minus: vidit enim anguſtiam Iſrael,
5 quia attriuerat eos rex Syriæ: * & de-
dit Dominus ſaluatorem Iſraeli, &
liberatus eſt de manu regis Syriæ:
habitaueruntq; filij Iſrael in taberna-
culis ſuis ſicut heri & nudiuſtertius.
6 * Veruntamen nó receſſerunt à pec-

catis domus Ieroboam, qui peccare B
fecit Israel, sed in ipsis ambulauerũt:
siquidem & lucus permansit in Sa-
maria. Et non sunt derelicti Ioachaz 7
de populo nisi quinquaginta equites,
& decem currus, & decem millia pe-
ditum: interfecerat enim eos rex Sy-
riæ, & redegerat quasi puluerem in
trituram areæ. * Reliqua autem sermo- 8
num Ioachaz, & vniuersa quæ fecit,
& fortitudo eius, nónne hæc scripta
sunt in Libro sermonum dierum re-
gum Israel? * Dormiuitq; Ioachaz 9
cum patribus suis, & sepelierũt eum
in Samaria: regnauitque Ioas filius
eius pro eo. * Anno trigesimo septi- 10
mo Ioas regis Iuda regnauit Ioas fi-
lius Ioachaz super Israel in Samaria
sedecim annis, * & fecit quod ma- 11
lum est in conspectu Domini: nõ de-
clinauit ab omnibus peccatis Ieroboã
filij Nabat, qui peccare fecit Israel, sed
in ipsis ambulauit. * Reliqua autem 12
sermonum Ioas, & vniuersa quæ fe-
cit, & fortitudo eius, quomodo pu-
gnauerit contra Amasiam regem Iu-
da, nónne hæc scripta sunt in Libro
sermonum dierum regum Israel? * Et 13
dormiuit Ioas cum patribus suis: Ie-
roboam autẽ sedit super solium eius.
Porrò Ioas sepultus est in Samaria
cum regibus Israel. Eliseus autem 14
ægrotabat infirmitate, qua & mor- C
tuus est: descenditque ad eum Ioas
rex Israel, & flebat coram eo, dicebat-
que: Pater mi, pater mi, currus Israel
& auriga eius. * Et ait illi Eliseus: Af- 15
fer arcum, & sagittas. Cumq; attu-
lisset ad eum arcum, & sagittas, * di- 16
xit ad regẽ Israel: Pone manum tuam
super arcũ. Et cùm posuisset ille ma-
num suam, superposuit Eliseus ma-
nus suas manibus regis, * & ait: Ape- 17
ri fenestram orientalem. Cumq; ape-
ruisset, dixit Eliseus: Iace sagittam. Et
iecit. Et ait Eliseus: Sagitta salutis Do-
mini, & sagitta salutis contra Sy-
riam: percutiesque Syriam in Aphec,
donec consumas eam. * Et ait: Tol- 18
le sagittas. Qui cùm tulisset, rursum
dixit ei: Percute iaculo terram. Et
cùm percussisset tribus vicibus, &
stetisset, * iratus est vir Dei contra 19
eum, & ait: Si percussisses quinquies,
aut sexies, siue septies, percussisses
Syriam vsque ad consumptionem:
nunc autem tribus vicibus percuties
eam. * Mortuus est ergo Eliseus, & 20
sepelierunt eum. Latrunculi autem D
de Moab venerunt in terram in ip-
21 so anno. * a Quidam autem sepe- a Eccl. 48. b. 14
lientes hominem, viderunt latruncu-
los, & proiecerunt cadauer in sepul-
chro Elisei. Quod cùm tetigisset ossa
Elisei, reuixit homo, & stetit su-
22 per pedes suos. * Igitur Hazael rex
Syriæ afflixit Israel cunctis diebus
23 Ioachaz: * & misertus est Dominus
eorum, & reuersus est ad eos propter
pactũ suum, quod habebat cũ Abra-
ham, & Isaac, & Iacob: & noluit dis-
perdere eos, neque proiicere peni-
24 tus vsque in præsens tempus. * Mor-
tuus est autem Hazael rex Syriæ, &
regnauit Benadad filius eius pro eo.
25 * Porrò Ioas filius Ioachaz tulit vr-
bes de manu Benadad filij Hazael,
quas tulerat de manu Ioachaz patris
sui iure prælij, tribus vicibus percussit
eum Ioas, & reddidit ciuitates Israel.

CAP. XIIII.

1 IN anno secundo Ioas filij Ioachaz
A regis Israel regnauit Amasias filius
2 Ioas regis Iuda. * a Viginti quinque a 2. Par. 25. a. 1
annorum erat cùm regnare cœpisset:
viginti autem & nouem annis regna-
uit in Ierusalem, nomen matris eius
3 Ioadan de Ierusalem. * Et fecit re-
ctum coram Domino, verumtamen
non vt Dauid pater eius. Iuxta om-
nia, quæ fecit Ioas pater suus, fecit:
4 * nisi hoc tantùm quòd excelsa non
abstulit: adhuc enim populus im-
molabat, & adolebat incensum in
5 excelsis. Cumq; obtinuisset regnũ,
B percussit seruos suos, qui interfecerãt
6 regem patrem suum: * filios autem
eorum, qui occiderant, non occidit,
iuxta quod scriptum est in libro legis
Moysi, sicut præcepit Dominus, di-
cens: b Non morientur patres pro fi- b Deut. 24. c. 16 Ezec. 18. c. 20
liis, neque filii morientur pro patri-
bus: sed vnusquisque in peccato suo
7 morietur. * Ipse percussit Edom in
Valle Salinarum decem millia, & ap-
prehẽdit petram in prælio, vocauitq;
nomen eius Iectehel vsq; in præsen-
8 tem diem. Tunc misit Amasias nun-
cios ad Ioas filium Ioachaz, filij Iehu
regis Israel, dicẽs: Veni, & videamus
9 nos. * Remisitque Ioas rex Israel ad
C Amasiam regem Iuda, dicens: Car-
duus Libani misit ad cedrum, quæ
est in Libano, dicens: Da filiam tuam
filio meo vxorem. Transieruntq; be-
stiæ saltus, quæ sunt in Libano, &
10 conculcauerũt carduum. * Percutiens

inualuisti super Edom, & subleuauit
te cor tuum: contentus esto gloria, &
sede in domo tua: quare prouocas
malum, vt cadas tu & Iudas tecum?
• Et non acquieuit Amasias: ascen- 11
ditq; Ioas rex Israel, & viderunt se,
ipse & Amasias rex Iuda in Bethsa-
mes oppido Iudæ. • Percussusque 12
est Iuda coram Israel, & fugerunt
vnusquisq; in tabernacula sua. • Ama- 13
siam vero regem Iuda filium Ioas fi- D
lij Ochoziæ cepit Ioas rex Israel in
Bethsames, & adduxit eum in Ieru-
salem: & interrupit murum Ierusa-
lem, à porta Ephraim vsque ad por-
tam anguli, quadringentis cubitis.
• Tulitq; omne aurum, & argentum, 14
& vniuersa vasa, quæ inuenta sunt in
domo Domini, & in thesauris regis,
& obsides, & reuersus est in Sama-
riam. Reliqua autē verborum Ioas 15
quæ fecit, & fortitudo eius qua pu-
gnauit contra Amasiam regem Iuda,
nónne hæc scripta sunt in Libro ser-
monum dierum regum Israel? • Dor- 16
miuitque Ioas cum patribus suis, & E
sepultus est in Samaria cum regibus
Israel: & regnauit Ieroboam filius
eius pro eo. • Vixit autem Amasias, 17
filius Ioas, rex Iuda, postquam mor-
tuus est Ioas filius Ioachaz regis Is-
rael quindecim annis. • Reliqua au- 18
tem sermonum Amasiæ, nónne hæc
scripta sunt in Libro sermonum die-
rum regum Iuda? • Factaq; est con- 19
tra eum coniuratio in Ierusalem: at
ille fugit in Lachis. Miseruntque post
eum in Lachis, & interfecerunt eum
ibi. • Et asportauerunt in equis, sepul- 20
tusq; est in Ierusalem cum patribus
suis in Ciuitate Dauid. • Tulit au- 21
tem vniuersus populus Iudæ Aza- F
riam annos natum sedecim, & con-
stituerunt eum regem pro patre eius
Amasia. • Ipse ædificauit Ælath, & 22
restituit eam Iudæ, postquam dormi-
uit rex cum patribus suis. • Anno 23
quintodecimo Amasiæ filij Ioas regis
Iuda, regnauit Ieroboam filius Ioas
regis Israel in Samaria, quadraginta &
vno anno: • & fecit quod malum est 24
coram Domino. Non recessit ab om-
nibus peccatis Ieroboam filij Nabat,
qui peccare fecit Israel. • Ipse resti- 25
tuit terminos Israel ab introitu E-
math, vsq; ad mare solitudinis, iuxta
sermonem Domini Dei Israel, quem G
locutus est per seruū suum • Ionam
filium Amathi prophetam, qui erat

*2.Par.26. a.6 — *Ion. 1.a.1

26 de Geth, quæ est in Opher. • Vidit
enim Dominus afflictioné Israel ama-
ram nimis, & quòd consumpti essent
vsque ad clausos carcere, & extre-
mos, & non esset qui auxiliaretur Is-
27 raeli. • Nec locutus est Dominus vt
deleret nomen Israel de sub cælo,
sed saluauit eos in manu Ieroboam
28 filij Ioas. • Reliqua autem sermo-
num Ieroboam, & vniuersa quæ fe-
cit, & fortitudo eius, qua præliatus
est, & quomodo restituit Damascū,
& Emath Iudæ in Israel, nónne hæc
scripta sunt in Libro sermonum die-
29 rum regum Israel? • Dormiuitque
Ieroboam cum patribus suis regibus
Israel, & regnauit Zacharias filius
eius pro eo.

CAP. XV.

1 ANno vigesimo septimo Iero-
A boam regis Israel regnauit Aza-
2 rias filius Amasiæ regis Iuda. • Se-
decim annorum erat cùm regnare
cœpisset, & quinquaginta duobus
annis regnauit in Ierusalem: no-
men matris eius Iechelia de Ierusa-
3 lem. • Fecitque quod erat placitum
coram Domino, iuxta omnia quę fe-
4 cit Amasias pater eius. • Verumtamen
excelsa non est demolitus: adhuc po-
pulus sacrificabat, & adolebat incen-
5 sum in excelsis. • * Percussit autem
Dominus regem, & fuit leprosus vsq;
in diem mortis suæ, & habitabat in
domo libera seorsum: Ioathan verò
filius regis gubernabat palatium, &
6 iudicabat populum terræ. • Reliqua
B autem sermonum Azarię, & vniuer-
sa quæ fecit, nónne hæc scripta sunt
in Libro verborū dierum regum Iu-
7 da? • Et dormiuit Azarias cum patri-
bus suis: sepelieruntq; eum cum ma-
ioribus suis in ciuitate Dauid, & re-
gnauit Ioathan filius eius pro eo.
8 Anno trigesimo octauo Azarię regis
Iuda, regnauit Zacharias filius Iero-
boam super Israel in Samaria sex mē-
9 sibus: • & fecit quod malum est co-
ram Dño, sicut fecerant patres eius:
non recessit à peccatis Ieroboam filij
10 Nabat, qui peccare fecit Israel. • Con-
iurauit autem contra eum Sellum fi-
lius Iabes: percussitq; eum palàm, &
11 interfecit, regnauitque pro eo. • Reli-
qua autem verborum Zachariæ, nón-
ne hæc scripta sunt in Libro sermo-
12 num dierum regum Israel? • * Iste est
C sermo Domini, quem locutus est ad
Iehu, dicens: Filij tui vsque ad quar-

*2.Par.26. d.21 — *Sup.10. f.30

tam

tam generationem ſedebunt ſuper
thronum Iſrael. Factumque eſt ita.
* Sellum filius Iabes regnauit trigeſi- 13
mo nono anno Azariæ regis Iuda: re-
gnauit autem vno menſe in Samaria.
* Et aſcendit Manahem filius Gadi de 14
Therſa: venitq; in Samariam, & per-
cuſſit Sellum filiũ Iabes in Samaria,
& interfecit eum, regnauitq; pro eo.
* Reliqua autem verborum Sellum, 15
& coniuratio eius, per quam tetendit
inſidias, nõne hæc ſcripta ſunt in Li-
bro ſermonum dierum regum Iſrael?
* Tũc percuſſit Manahem Thapſam, 16
& omnes qui erant in ea, & terminos
eius de Therſa: noluerant enim aperi-
re ei: & interfecit omnes prægnantes
eius, & ſcidit eas. * Anno trigeſimo 17
nono Azariæ regis Iuda regnauit Ma- D
nahem filius Gadi ſuper Iſrael decem
annis in Samaria. * Fecitq; quod erat 18
malum coram Domino: non receſſit
à peccatis Ieroboam filij Nabat, qui
peccare fecit Iſrael cũctis diebus eius.
* Veniebat Phul rex Aſſyriorum in 19
terrã, & dabat Manahem Phul mille
talenta argẽti, vt eſſet ei in auxilium,
& firmaret regnum eius. * Indixitq; 20
Manahem argẽtum ſuper Iſrael cun-
ctis potentibus & diuitibus, vt daret
regi Aſſyriorum quinquaginta ſiclos
argenti per ſingulos: reuerſuſque eſt
rex Aſſyriorum, & non eſt moratus
in terra. * Reliqua autem ſermonum 21
Manahem, & vniuerſa quæ fecit, nõ-
ne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermo-
num dierum regum Iſrael? * Et dor- 22
miuit Manahem cum patribus ſuis: E
regnauitq; Phaceia filius eius pro eo.
* Anno quinquageſimo Azariæ regis 23
Iuda regnauit Phaceia filius Mana-
hem ſuper Iſrael in Samaria biennio:
* & fecit quod erat malum coram 24
Domino: non receſſit à peccatis Ie-
roboam filij Nabat, qui peccare fe-
cit Iſrael. * Coniurauit autem aduer- 25
ſus eum Phacee filius Romeliæ, dux
eius, & percuſſit eum in Samaria in
turre domus regiæ iuxta Argob, &
iuxta Arie, & cum eo quinquagin-
ta viros de filiis Galaaditarum, & in-
terfecit eum, regnauitque pro eo.
* Reliqua autem ſermonum Phaceia, 26
& vniuerſa quę fecit, nónne hęc ſcri-
pta ſunt in Libro ſermonum dierum
regum Iſrael? * Anno quinquageſi- 27
mo ſecundo Azariæ regis Iuda re- F
gnauit Phacee filius Romeliæ ſuper
Iſrael in Samaria viginti annis. * Et 28
fecit quod erat malum coram Do-
mino: nõ receſſit à peccatis Ieroboam
filij Nabat, qui peccare fecit Iſrael.
29 * In diebus Phacee regis Iſrael venit
Theglathphalaſar rex Aſſur, & ce-
pit Aion, & Abel Domum, Maacha
* & Ianoe, & Cedes, & Aſor, & Ga-
laad, & Galilęam, & vniuerſam Ter-
ram Nephthali: & tranſtulit eos in
30 Aſſyrios. * Coniurauit autem, & te-
tendit inſidias Oſee filius Ela con-
tra Phacee filium Romeliæ, & per-
cuſſit eum, & interfecit: regnauitq;
pro eo vigeſimo anno Ioatham filij
31 Oziæ. * Reliqua autem ſermonum
Phacee, & vniuerſa quæ fecit, nónne
hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum
32 dierum regum Iſrael? * Anno ſe- *2.Par. 27. a.1
cundo Phacee, filij Romeliæ regis
Iſrael, regnauit Ioatham filius Oziæ
33 regis Iuda. * Viginti quinque anno-
G rum erat cùm regnare cœpiſſet, &
ſedecim annis regnauit in Ieruſa-
lem: nomen matris eius Ieruſa, filia
34 Sadoc. * Fecitque quod erat placi-
tum coram Domino: iuxta omnia,
quæ fecerat Ozias pater ſuus, ope-
35 ratus eſt. * Verumtamen excelſa non
abſtulit: adhuc populus immolabat,
& adolebat incenſum in excelſis: ip-
ſe ædificauit portam domus Domi-
36 ni ſublimiſſimam. * Reliqua autem
ſermonum Ioatham, & vniuerſa quæ
fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in Li-
bro verborum dierum regum Iuda?
37 * In diebus illis cœpit Dominus mit-
tere in Iudam Raſin regem Syriæ,
38 & Phacee filium Romeliæ. * Et dor-
miuit Ioatham cum patribus ſuis,
ſepultuſque eſt cum eis in Ciuitate
Dauid patris ſui, & regnauit Achaz
filius eius pro eo.

CAP. XVI.

1 ANno decimo ſeptimo Phacee fi-
A lij Romeliæ regnauit Achaz fi-
2 lius Ioatham regis Iuda. * * Viginti *2.Par. 28. a.1
annorum erat Achaz cùm regnare
cœpiſſet, & ſedecim annis regnauit
in Ieruſalem: non fecit quod erat pla-
citum in conſpectu Domini Dei ſui,
3 ſicut Dauid pater eius. * ſed ambula-
uit in via regum Iſrael: inſuper & fi-
lium ſuum conſecrauit, transferens
per ignem ſecundùm idola Gentium:
quæ diſſipauit Dominus coram filiis
4 Iſrael. * Immolabat quoq; victimas,
& adolebat incẽſum in excelſis, & in
collibus, & ſub omni ligno frõdoſo.
5 * * Tunc aſcendit Raſin rex Syriæ, & *Iſa. 7. a.1

& Phacee filius Romeliæ rex Israel in
Ierusalem ad prælíandum: cumque
obsiderent Achaz, non valuerunt su-
perare eum. In tempore illo resti- 6
tuit Rasin rex Syriæ, Ailam Syriæ, B
& eiecit Iudæos de Aila: & Idumæi
venerunt in Ailam, & habitauerunt
ibi vsque in diem hanc. * Misit au- 7
tem Achaz nuncios ad Theglathpha-
lasar regem Assyriorum, dicens: Ser-
uus tuus, & filius tuus ego sum: ascé-
de, & saluum me fac de manu regis
Syriæ, & de manu regis Israel, qui
consurrexerunt aduersum me. * Et 8
cum collegisset argentum & aurum,
quod inueniri potuit in domo Do-
mini, & in thesauris regis, misit regi
Assyriorum munera. * Qui & acquie- 9
uit voluntati eius: ascendit enim rex
Assyriorum in Damascum, & vasta-
uit eam: & transtulit habitatores eius
Cyrenen, Rasin autem interfecit.
* Perrexitq; rex Achaz in occursum 10
Theglathphalasar regi Assyriorum in
Damascum. cumque vidisset altare
Damasci, misit rex Achaz ad Vriam
sacerdotem exemplar eius, & simili-
tudinem iuxta omne opus eius. * Ex- 11
struxitq; Vrias sacerdos altare iuxta C
omnia, quæ præceperat rex Achaz,
de Damasco, ita fecit sacerdos Vrias,
donec veniret rex Achaz de Dama-
sco. * Cumque venisset rex de Da- 12
masco, vidit altare, & veneratus est
illud: ascenditq; & immolauit holo-
causta, & sacrificium suum, * & liba- 13
uit libamina, & fudit sanguinem pa-
cificorú, quæ obtulerat super altare.
* Porrò altare æreum, quod erat co- 14
ram Domino, transtulit de facie tem-
pli, & de loco altaris, & de loco tem-
pli Domini: posuitque illud ex late-
re altaris ad Aquilonem. * Præcepit 15
quoque rex Achaz Vriæ sacerdoti,
dicens: Super altare maius offer ho-
locaustum matutinú, & sacrificium
vespertinum, & holocaustum regis, D
& sacrificium eius, & holocaustum
vniuersi populi terræ, & sacrificia
eorum, & libamina eorum: & om-
nem sanguinem holocausti, & vni-
uersum sanguinem victimæ super il-
lud effundes: altare verò æreum erit
paratum ad voluntatem meam. * Fe- 16
cit igitur Vrias sacerdos iuxta omnia,
quæ præceperat rex Achaz. * Tulit 17
autem rex Achaz cælatas bases, &
luterem, qui erat desuper: & mare
deposuit de bobus æreis, qui susten-
tabant illud, & posuit super paui-
18 mentum stratum lapide. * Musach
quoque sabbati, quod ædificauerat
in templo: & ingressum regis exte-
rius conuertit in templum Domini
19 propter regem Assyriorum. * Reli-
qua autem verborum Achaz, quæ fe-
cit, nónne hæc scripta sunt in Libro
sermonum dierum regum Iuda?
20 * Dormiuitque Achaz cum patribus
suis, & sepultus est cum eis in Ciui-
tate Dauid, & regnauit Ezechias fi-
lius eius pro eo.

CAP. XVII.

1 A ANno duodecimo Achaz regis Iu-
da, regnauit Osee filius Ela in
Samaria super Israel nouem annis.
2 * Fecitque malum coram Domino:
sed non sicut reges Israel, qui ante
3 eum fuerant. * a Contra hunc ascen- a Infra 18. b. 9
dit Salmanasar rex Assyriorum, &
factus est ei Osee seruus, reddebatq; Tob. 1. a. 2
4 illi tributa. * Cumque deprehendis-
set rex Assyriorum Osee, quòd rebel-
lare nitens misisset nuncios ad Sua
regem Ægypti, ne præstaret tributa
regi Assyriorum sicut singulis annis
solitus erat, obsedit eum, & vinctum
5 misit in carcerem. * Peruagatusque
est omnem terram: & ascendens Sa-
mariam, obsedit eam tribus annis.
6 * b Anno autem nono Osee, cepit rex b Inf. 18. b. 10
Assyriorum Samariam, & transtulit
Israel in Assyrios: posuitq; eos in Ha-
la, & in Habor iuxta fluuiú Gozan,
7 in ciuitatibus Medorum. Factum est
enim, cùm peccassent filij Israel Do-
mino Deo suo, qui eduxerat eos de Terra
B Aegypti, de manu Pharaonis regis
8 Ægypti, coluerunt deos alienos. * Et
ambulauerunt iuxta ritum Gentium,
quas consumpserat Dominus in con-
spectu filiorum Israel, & regum Is-
rael: quia similiter fecerant. * Et of-
9 fenderunt filij Israel verbis non re-
ctis Dñm Deum suum: & ædificaue-
runt sibi excelsa in cunctis vrbibus
suis à Turre custodum vsque ad Ci-
10 uitatem munitam. * Feceruntq; sibi
statuas, & lucos in omni colle subli-
mi, & subter omne lignum nemoro-
11 sum: * & adolebant ibi incensum su-
per aras in morem Gentium, quas
transtulerat Dñs à facie eorum: fece-
runtq; verba pessima irritantes Do-
12 minum. * & coluerunt immunditias,
de quibus præcepit eis Dominus ne
13 facerent verbum hoc. * Et testificatus
est Dñs in Israel & in Iuda per ma-

num

Hier. 25. a.5
num omnium Prophetarum & Videntium, dicens: ᵃReuertimini à viis
vestris pessimis, & custodite præcepta C
mea, & ceremonias iuxta omnem legem, quam præcepi patribus vestris:
& sicut misi ad vos in manu seruorũ
meorum Prophetarum. * Qui non 14
audierunt, sed indurauerũt ceruicem
suam iuxta ceruicem patrũ suorum,
qui noluerunt obedire Domino Deo
suo. * Et abiecerunt legitima eius, & 15
pactum, quod pepigit cum patribus
eorum, & testificationes, quibus contestatus est eos: secutiq; sunt vanitates, & vanè egerunt: & secuti sunt
Gentes, quæ erant per circuitum eorum, super quibus præceperat Dñs
eis vt non facerent sicut & illæ faciebant. * Et dereliquerunt omnia præ- 16
cepta Domini Dei sui: feceruntq; sibi
conflatiles duos vitulos, & lucos, &
adorauerũt vniuersam militiam cæli seruieruntque Baal, * & consecra- 17
uerunt filios suos, & filias suas per
ignẽ: & diuinationibus inseruiebant,
& auguriis: & tradiderunt se vt facerent malum coram Dño, vt irritarẽt
eum. * Iratusque est Dominus vehe- 18
menter Israeli, & abstulit eos à conspectu suo, & non remansit nisi tribus Iuda tantũmodo. * Sed nec ipse 19
Iuda custodiuit mãdata Domini Dei
sui: verùm ambulauit in erroribus Israel, quos operatus fuerat. * Proie- 20
citque Dominus omne semen Israel, D
& afflixit eos, & tradidit eos in manu diripientium, donec proiiceret eos
3 Reg. 12. e.19
à facie sua: * ᵇex eo iam tempore, quo 21
scissus est Israel à domo Dauid, &
constituerunt sibi regem Ieroboam
filium Nabat: separauit enim Ieroboam Israel à Dño, & peccare eos fecit peccatum magnum. * Et ambula- 22
uerunt filij Israel in vniuersis peccatis Ieroboam quæ fecerat: & non recesserunt ab eis, * ᶜvsquequo Domi- 23
Ier. 25. b.9
nus auferret Israel à facie sua, sicut
locutus fuerat in manu omnium seruorum suorũ Prophetarum: translatusque est Israel de terra sua in Assyrios, vsque in diem hanc. * Adduxit 24
autem rex Assyriorum de Babylone,
& de Cutha, & de Auah, & de Emat, & de Sepharuaim: & collocauit
eos in ciuitatibus Samariæ pro filiis
Israel: qui possederunt Samariam, &
habitauerunt in vrbibus eius. * Cum- 25
que ibi habitare cœpissent, nõ timebant Dominum: & immisit in eos

Dominus leones, qui interficiebant
26 eos. * Nunciatumq; est regi Assyrio-
E rum, & dictum: Gentes, quas transtulisti, & habitare fecisti in ciuitatibus Samariæ, ignorant legitima Dei
terræ: & immisit in eos Dominus leones, & ecce interficiunt eos, eo quòd
27 ignorent ritum Dei terræ. * Præcepit
autem rex Assyriorum, dicens: Ducite illuc vnum de sacerdotibus, quos
inde captiuos adduxistis, & vadat, &
habitet cum eis: & doceat eos legiti-
28 ma Dei terræ. * Igitur cùm venisset
vnus de sacerdotibus his, qui captiui
ducti fuerant de Samaria, habitauit
in Bethel, & docebat eos quomodo
29 colerent Dominum. * Et vnaquæque
Gens fabricata est deum suum: posueruntque eos in fanis excelsis, quæ
fecerant Samaritæ, Gens & Gens in
vrbibus suis, in quibus habitabat.
30 * Viri enim Babylonij fecerunt Sochothbenoth: viri autem Chutæi fecerunt Nergel: & viri de Emath fe-
31 cerunt Asima. * Porrò Heuæi fecerunt Nebahaz & Tharthac. Hi au-
F tem, qui erant de Sepharuaim, comburebãt filios suos igni, Adramelech
32 & Anamelech diis Sepharuaim, * &
nihilominus colebant Dominũ. Fecerũt autem sibi de nouissimis sacerdotes excelsorum, & ponebant eos in
33 fanis sublimibus. * Et cùm Dñm colerent, diis quoq; suis seruiebãt iuxta
consuetudinem Gentium, de quibus
34 translati fuerant Samariam: * vsque
in præsentem diem morem sequuntur antiquum: non timent Dominum, neque custodiunt ceremonias
eius, iudicia, & legem, & mandatum,
quod præceperat Dominus filiis Iacob, ᵃ quem cognominauit Israel: Gen. 32. f.28
35 * & percusserat cum eis pactum, &
G mandauerat eis, dicens: Nolite timere
deos alienos, & non adoretis eos,
neque colatis eos, & non immoletis
36 eis: * Sed Dñm Deum vestrum, qui
eduxit vos de Terra Ægypti in fortitudine magna, & in brachio extento,
ipsum timete, & illum adorate, &
37 ipsi immolate. * Ceremonias quoque, & iudicia, & legem, & mandatum, quod scripsit vobis, custodite vt
faciatis cunctis diebus: & non timea-
38 tis deos alienos. * Et pactum, quod
percussit vobiscum, nolite obliuisci:
39 nec colatis deos alienos, * sed Dominum Deum vestrum timete, &
ipse eruet vos de manu omnium ini-

micorum vestrorum. * Illi verò non 40
audierunt, sed iuxta consuetudinem
suam pristinam perpetrabant. * Fue- 41
runt igitur Gentes istæ timentes qui-
dem Dominum, sed nihilominus &
idolis suis seruientes: nam & filij eo-
rum, & nepotes, sicut fecerunt pa-
tres sui, ita faciunt vsque in præsen-
tem diem.

CAP. XVIII.

a 2.Par.28. d.27. & 29.a.1

ANno * tertio Osee filij Ela regis 1
Israel, regnauit Ezechias filius A
Achaz regis Iuda. * Viginti quinque 2
annorum erat, cùm regnare cœpisset:
& viginti nouem annis regnauit in
Ierusalem: nomen matris eius Abi fi-
lia Zachariæ. * Fecitque quod erat 3
bonum coram Domino, iuxta omnia
quæ fecerat Dauid pater eius. * Ipse 4
dissipauit excelsa, & contriuit statuas,
& succidit lucos, confregitque ser-
b Num.21.b.9 pentem æneum, * quem fecerat Moy-
ses: siquidem vsque ad illud tempus
filij Israel adolebant ei incensum:
vocauitque nomen eius Nohestan.
* In Domino Deo Israel sperauit: 5
itaque post eum non fuit similis ei de
cunctis regibus Iuda, sed neque in his,
qui ante eum fuerunt: * & adhæsit 6
Domino, & non recessit à vestigiis B
eius, fecitque mandata eius, quę præ-
ceperat Dominus Moysi. * Vnde & 7
erat Dominus cum eo, & in cunctis,
ad quæ procedebat, sapienter se age-
bat. Rebellauit quoque contra regem
Assyriorum, & non seruiuit ei. * Ipse 8
percussit Philisthæos vsque ad Ga-
zam, & omnes terminos eorum, à
Turre custodum vsque ad Ciuitatem
a Sup.17. a.6 Tob.1.a.2 munitam. * Anno quarto regis Eze- 9
chiæ, qui erat annus septimus Osee
filij Ela regis Israel, ascendit Salma-
nasar rex Assyriorum in Samariam,
& oppugnauit eam, * & cepit. Nam 10
post annos tres, anno sexto Ezechiæ,
id est nono anno Osee regis Israel,
capta est Samaria: * & transtulit rex 11
Assyriorum Israel in Assyrios, collo-
cauitque eos in Hala, & in Habor
fluuiis Gozan in ciuitatibus Medo-
rum: * quia non audierunt vocem 12
Domini Dei sui, sed prætergressi sunt
pactum eius: omnia, quæ præceperat C
Moyses seruus Domini, non audie-
b 2.Par.32. a.1 Isa.36.a.1 Eccl.48. c.20 runt, neque fecerunt. * b Anno quar- 13
todecimo regis Ezechiæ, ascendit
Sennacherib rex Assyriorum ad vni-
uersas ciuitates Iuda munitas: & ce-
pit eas. * Tunc misit Ezechias rex 14
Iuda nuncios ad regem Assyriorum
in Lachis, dicens: Peccaui, recede à
me: & omne, quod imposueris mihi,
feram. Indixit itaque rex Assyrio-
rum Ezechiæ regi Iudæ trecenta ta-
lenta argenti, & triginta talenta auri.
15 * Deditque Ezechias omne argen-
tum quod repertum fuerat in domo
16 Domini, & in thesauris regis. * In
tempore illo confregit Ezechias val-
uas templi Domini, & laminas auri,
quas ipse affixerat, & dedit eas regi
17 Assyriorum. * Misit autem rex As-
syriorum Tharthan, & Rabsaris, &
Rabsacen de Lachis ad regem Eze-
chiam cum manu valida Ierusalem:
D qui cùm ascendissent, venerunt Ieru-
salem, & steterunt iuxta aquæductũ
piscinæ superioris, quæ est in via A-
18 grifullonis. * Vocaueruntque regem:
egressus est autem ad eos Eliacim fi-
lius Helciæ præpositus domus, &
Sobna scriba, & Ioahe filius Asaph
19 à commentariis. * Dixitque ad eos
Rabsaces: Loquimini Ezechiæ: Hæc
dicit rex magnus, rex Assyriorum:
Quæ est ista fiducia, qua niteris?
20 * Forsitan inisti consilium, vt præpa-
rares te ad prælium. In quo confidis, vt
21 audeas rebellare? * an speras in ba-
culo arundineo atque confracto Ae-
gypto, super quem, si incubuerit ho-
mo, comminutus ingredietur manum
eius, & perforabit eam: sic est Pharao
rex Ægypti omnibus, qui confidunt
22 in se. * Quòd si dixeritis mihi: In
E Domino Deo nostro habemus fidu-
ciam: nonne iste est, cuius abstulit
Ezechias excelsa & altaria: & præce-
pit Iudæ & Ierusalem: Ante altare
23 hoc adorabitis in Ierusalem? * Nunc
igitur transite ad dominum meum
regem Assyriorum, & dabo vobis
duo millia equorum, & videte an
habere valeatis ascensores eorum.
24 * Et quo modo potestis resistere ante
vnũ satrapam de seruis domini mei
minimis? An fiduciam habes in Ægy-
25 pto propter currus & equites? * Nun-
quid sine Domini voluntate ascendi
ad locum istum, vt demolirer eum?
Dominus dixit mihi: Ascende ad ter-
26 ram hanc, & demolire eam. * Dixe-
runt autem Eliacim filius Helciæ, &
Sobna, & Ioahe Rabsaci: Precamur
vt loquaris nobis seruis tuis Syriacè:
siquidem intelligimus hanc linguam:
& non loquaris nobis Iudaicè, au-
diente populo, qui est super murum.

* Respon-

* Reſponditque eis Rabſaces, dicens: 27
Numquid ad dominum tuum, & ad F
te miſit me dominus meus, vt loque-
rer ſermones hos, & non potius ad
viros, qui ſedent ſuper murum, vt
comedant ſtercora ſua, & bibant vri-
nam ſuam vobiſcum? * Stetit itaque 28
Rabſaces, & exclamauit voce magna
Iudaicè, & ait: Audite verba regis
magni, regis Aſſyriorum. * Hæc di- 29
cit rex: Non vos ſeducat Ezechias:
non enim poterit eruere vos de ma-
nu mea. * Neque fiduciam vobis tri- 30
buat ſuper Dominum, dicens: Eruens
liberabit nos Dominus, & non tra-
detur ciuitas hæc in manu regis Aſ-
ſyriorum. * Nolite audire Ezechiam. 31
Hæc enim dicit rex Aſſyriorum: Fa-
cite mecum quod vobis eſt vtile, &
egredimini ad me: & comedet vnuſ-
quiſque de vinea ſua, & de ficu ſua:
& bibetis aquas de ciſternis veſtris,
* donec veniam, & transferam vos 32
in terrã, quæ ſimilis eſt terræ veſtræ, G
in terram fructiferam, & fertilem
vini, terram panis & vinearum, ter-
ram oliuarum, & olei ac mellis, &
viuetis, & non moriemini. Nolite
audite Ezechiam, qui vos decipit, di-
cens: Dominus liberabit nos. * Num- 33
quid liberauerunt dij Gentium ter-
ram ſuam de manu regis Aſſyriorum?
* Vbi eſt Deus Emath, & Arphad? 34
vbi eſt Deus Sepharnaim, Ana, &
Aua? numquid liberauerunt Sama-
riam de manu mea? * Quinam illi 35
ſunt in vniuerſis diis terrarum, qui
eruerunt regionem ſuam de manu
mea vt poſſit eruere Dominus Ieru-
ſalem de manu mea? * Tacuit itaq; 36
populus, & non reſpondit ei quid-
quam: ſiquidem præceptum regis ac-
ceperant vt non reſponderent ei. * Ve- 37
nitque Eliacim filius Helchiæ, præ-
poſitus domus, & Sobna ſcriba, &
Ioahæ filius Aſaph à commentariis
ad Ezechiam ſciſſis veſtibus, & nun-
ciauerunt ei verba Rabſacis.

CAP. XIX.

* Iſa. 37. a. 1
QVæ cùm audiſſet Ezechias rex, 1
ſcidit veſtimenta ſua, & opertus A
eſt ſacco, ingreſſuſque eſt domum
Domini. * Et miſit Eliacim præpoſi- 2
tum domus, & Sobnam ſcribam, &
ſenes de ſacerdotibus opertos ſaccis,
ad Iſaiam prophetam filium Amos.
* Qui dixerunt: Hæc dicit Ezechias: 3
Dies tribulationis, & increpationis,
& blaſphemiæ dies iſte: venerunt filij

vſque ad partum, & vires non habet
4 parturiens. * Si forte audiat Domi-
nus Deus tuus vniuerſa verba Rab-
ſacis, quem miſit rex Aſſyriorum do-
minus ſuus, vt exprobraret Deum
viuentem, & argueret verbis, quæ au-
diuit Dominus Deus tuus: & fac ora-
tioné pro reliquiis, quæ repertæ ſunt.
5 * Venerunt ergo ſerui regis Ezechiæ
6 ad Iſaiam. * Dixitque eis Iſaias: Hæc
B diceris domino veſtro: Hæc dicit Do-
minus: Noli timere à facie ſermo-
num, quos audiſti, quibus blaſphe-
mauerunt pueri regis Aſſyriorũ me.
7 * Ecce, ego immittam ei ſpiritum, &
audiet nuncium, & reuertetur in ter-
ram ſuam, & deiiciam eum gladio in
8 terra ſua. * Reuerſus eſt ergo Rab-
ſaces, & inuenit regem Aſſyriorum
expugnantem Lobnam: Audierat
enim quòd receſſiſſet de Lachis.
9 * Cumque audiſſet de Tharaca rege
Æthiopiæ, dicentes: Ecce, egreſſus eſt
vt pugnet aduerſum te: & iret con-
tra eum, miſit nuncios ad Ezechiam,
10 dicens: * Hæc dicite Ezechiæ regi Iu-
da: Non te ſeducat Deus tuus, in quo
habes fiduciam: neque dicas: Non
tradetur Ieruſalem in manus regis
11 Aſſyriorum. * Tu enim ipſe audiſti
C quæ fecerunt reges Aſſyriorum vni-
uerſis terris, quo modo vaſtauerunt
eas: num ergo ſolus poteris liberari?
12 * Numquid liberauerunt dij Gen-
tium ſingulos, quos vaſtauerunt pa-
tres mei, Gozan videlicet, & Haran,
& Reſeph, & filios Eden, qui erant
13 in Thelaſſar? * Vbi eſt rex Emath, &
rex Arphad, & rex ciuitatis Sephar-
14 naim, Ana, & Aua? Itaque cùm ac-
cepiſſet Ezechias litteras de manu
nunciorum, & legiſſet eas, aſcendit
in domum Domini, & expandit eas
15 coram Domino, * & orauit in con-
ſpectu eius, dicens: Domine Deus Iſ-
rael, qui ſedes ſuper cherubim, tu es
Deus ſolus regum omnium terræ: tu
16 feciſti cælũ & terram. * Inclina au-
rem tuam, & audi: aperi Dñe oculos
D tuos, & vide: audi omnia verba Sen-
nacherib, qui miſit vt exprobraret
17 nobis Deum viuentem. * Verè Do-
mine diſſipauerunt Reges Aſſyrio-
18 rum Gentes, & terras omnium. * Et
miſerunt deos eorum in ignem: non
enim erant dij, ſed opera manuum
hominum ex ligno & lapide, & per-
19 diderunt eos. * Nunc igitur Domi-
ne Deus noſter, ſaluos nos fac de

manu eius, vt sciant omnia regna
terræ, quia tu es Dominus Deus so-
lus. Misit autem Isaias filius Amos 20
ad Ezechiam, dicens: Hæc dicit Do-
minus Deus Israel: Quæ deprecatus
es me super Sennacherib rege Assy-
riorum, audiui. Iste est sermo, quem 21
locutus est Dominus de eo: Spreuit
te, & subsannauit te virgo filia Sion:
post tergum tuum caput mouit, fi-
lia Ierusalem. Cui exprobrasti, & 22
quem blasphemasti? contra quem ex- E
altasti vocem tuam, & eleuasti in
excelsum oculos tuos? contra san-
ctum Israel. Per manum seruorum 23
tuorum exprobrasti Domino, & di-
xisti: In multitudine curruum meo-
rum ascendi excelsa montium in
summitate Libani, & succidi subli-
mes cedros eius, & electas abietes il-
lius. Et ingressus sum vsque ad ter-
minos eius, & saltum carmeli eius
ego succidi. Et bibi aquas alienas, & 24
siccaui vestigiis pedum meorum om-
nes aquas clausas. Numquid non 25
audisti quid ab initio fecerim? Ex
diebus antiquis plasmaui illud, &
nunc adduxi: eruntque in ruinam
collium pugnantium ciuitates mu-
nitæ. Et qui sedent in eis, humiles 26
manu, contremuerunt & confusi
sunt, facti sunt velut fœnum agri, &
virens herba tectorum, quæ arefacta
est antequam veniret ad maturita-
tem. Habitaculum tuum, & egres- 27
sum tuum, & introitum tuum, & F
viam tuam ego præsciui, & furorem
tuum contra me. Insanisti in me, 28
& superbia tua ascendit in aures
meas: ponam itaque circulum in na-
ribus tuis, & camum in labiis tuis,
& reducam te in viam, per quam ve-
nisti. Tibi autem Ezechia hoc erit 29
signum: Comede hoc anno quæ re-
pereris: in secundo autem anno, quæ
sponte nascuntur: porrò in tertio an-
no seminate & metite: plantate vi-
neas, & comedite fructum earum.
Et quodcumque reliquum fuerit 30
de domo Iuda, mittet radicem deor-
sum, & faciet fructum sursum. De 31
Ierusalem quippe egredientur reli-
quiæ, & quod saluetur de monte
Sion: zelus Domini exercituum fa-
ciet hoc. Quam ob rem hæc dicit 32
Dominus de rege Assyriorum: Non
ingredietur vrbem hanc, nec mit-
tet in eam sagittam, nec occupabit
eam clypeus, nec circumdabit eam

33 munitio. Per viam, qua venit, re-
G uertetur: & ciuitatem hanc non in-
34 gredietur, dicit Dominus. Prote-
gamque vrbem hanc, & saluabo eam
propter me, & propter Dauid ser-
35 uum meum. [a] Factum est igitur in — a Tob. 1. d. 2
nocte illa, venit Angelus Domini, & — Eccles. 48. d. 28
percussit in castris Assyriorum cen- — Isa. 37. g. 36
tum octogintaquinque millia. Cum- — 1 Machab. 7. f. 41
que diluculo surrexisset, vidit om- — 2 Machab. 8. d. 19
nia corpora mortuorum: & recedens
36 abiit, & reuersus est Sennacherib
rex Assyriorum, & mansit in Nini-
37 ue. [b] Cumque adoraret in templo — b Tob. 1. d. 24
Nesroch deum suum, Adramelech
& Sarasar filii eius percusserunt eum
gladio, fugeruntque in terram Ar-
meniorum, & regnauit Asarhaddon
filius eius pro eo.

CAP. XX.

1 IN diebus illis ægrotauit Ezechias [c] — c 2. Par. 32. f. 29
A vsque ad mortem: & venit ad eum — Isa. 38. a. 1
Isaias filius Amos, propheta, dixitque
ei: Hæc dicit Dominus Deus: Præ-
cipe domui tuæ: morieris enim tu, &
2 non viues. Qui conuertit faciem
suam ad parietem, & orauit Domi-
3 num, dicens: Obsecro Domine,
memento quæso quomodo ambula-
uerim coram te in veritate, & in cor-
de perfecto, & quod placitum est
coram te, fecerim. Fleuit itaque Eze-
4 chias fletu magno. Et antequam
egrederetur Isaias mediam partem
atrii, factus est sermo Domini ad
5 eum, dicens: Reuertere, & dic Eze-
chiæ duci populi mei: Hæc dicit Do-
minus Deus Dauid patris tui: Audi-
ui orationem tuam, & vidi lacry-
mas tuas: & ecce sanaui te, die ter-
6 tio ascendes templum Domini. Et
addam diebus tuis quindecim an-
B nos: sed & de manu regis Assyrio-
rum liberabo te, & ciuitatem hanc,
& protegam vrbem istam propter
me, & propter Dauid seruum meum.
7 Dixitque Isaias: Afferte massam fi-
corum. Quam cùm attulissent, & po-
suissent super hulcus eius, curatus
8 est. Dixerat autem Ezechias ad
Isaiam: Quod erit signum, quia Do-
minus me sanabit, & quia ascensu-
rus sum die tertia templum Domi-
9 ni? Cui ait Isaias: Hoc erit signum
à Domino, quòd facturus sit Do-
minus sermonem, quem locutus est:
Vis vt ascendat vmbra decem lineis,
an vt reuertatur totidem gradibus?

Et

* Et ait Ezechias: Facile est, vmbram 10
crescere decem lineis: nec hoc volo vt
fiat, sed vt reuertatur retrorsum de-
cem gradibus. * Inuocauit itaque 11
Isaias propheta Dominum, & redu-
xit vmbram per lineas, quibus iam
descenderat in horologio Achaz, re- C
trorsum decem gradibus. * a In tem- 12 — a Isa. 39. a.1
pore illo misit Berodach Baladan, fi-
lius Baladan, rex Babyloniorum lit-
teras & munera ad Ezechiam: audie-
rat enim quod ægrotasset Ezechias.
* Lætatus est autem in aduentu eo- 13
rum Ezechias, & ostendit eis do-
mum aromatum, & aurum & ar-
gentum, & pigmenta varia, vnguen-
ta quoque, & domum vasorum suo-
rum, & omnia quæ habere poterat in
thesauris suis. Non fuit quod non
monstraret eis Ezechias in domo
sua, & in omni potestate sua. * Venit 14
autem Isaias propheta ad regem Eze-
chiam, dixitque ei. Quid dixerunt vi-
ri isti? aut vnde venerunt ad te? Cui
ait Ezechias: De terra longinqua ve-
nerunt ad me de Babylone. * At ille 15
respondit: Quid viderunt in domo
tua? Ait Ezechias: Omnia quæcun-
que sunt in domo mea, viderunt: ni-
hil est quod non monstrauerim eis D
in thesauris meis. * Dixit itaque 16
Isaias Ezechiæ: Audi sermonem Do-
mini: * Ecce dies venient, & auferen- 17
tur omnia, quæ sunt in domo tua, &
quæ condiderunt patres tui vsque in
diem hanc, in Babylonem: non re-
manebit quidquam, ait Dominus.
* Sed & de filiis tuis qui egredientur 18
ex te, quos generabis, tollentur, &
erunt eunuchi in palatio regis Baby-
lonis. * Dixit Ezechias ad Isaiam: 19
Bonus sermo Domini, quem locutus
es: sit pax & veritas in diebus meis.
* Reliqua autem sermonum Ezechiæ, 20
& omnis fortitudo eius, & quomo-
do fecerit piscinam, & aquæductum,
& introduxerit aquas in ciuitatem,
nonne hæc scripta sunt in Libro ser-
monum dierum regum Iuda? * Dor- 21
miuitque Ezechias cum patribus
suis, & regnauit Manasses filius eius
pro eo.

CAP. XXI.

DVodecim annorum erat Manas-
ses cum regnare cœpisset, & quin- A — a 2 Par. 33. a.1
quaginta quinque annis regnauit in
Ierusalem: nomen matris eius Haph-
siba. * Fecitque malum in conspectu 2
Domini, iuxta idola Gentium, quas
deleuit Dominus à facie filiorum Is-
3 rael. * b Conuersusque est, & ædi- — b 2 Par. 33. a.3
ficauit excelsa, quæ dissipauerat Eze-
chias pater eius: & erexit aras Baal,
& fecit lucos sicut fecerat Achab rex
Israel, & adorauit omnem militiam
cæli, & coluit eam. * Extruxitque
4 aras in domo Domini, de qua dixit
Dominus: c In Ierusalem ponam no- — c 2 Reg. 7. b.10
men meum. * Et extruxit altaria vni-
5 uersæ militiæ cæli in duobus atriis
templi Domini. * Et traduxit fi-
6 lium suum per ignem: & ariolatus
est, & obseruauit auguria, & fecit
pythones, & aruspices multiplicauit,
vt faceret malum coram Domino, &
irritaret eum. * Posuit quoque ido-
7 B lum luci, quem fecerat in templo
Domini, d super quod locutus est — d 2 Reg. 7. d.10
Dominus ad Dauid, e & ad Salomo- — e 3 Reg. 8. b.16. & 9. a.3
nem filium eius: In templo hoc, &
in Ierusalem, quam elegi de cunctis
tribubus Israel, ponam nomen meum
8 in sempiternum. * Et vltra non fa-
ciam commoueri pedem Israel de
terra, quam dedi patribus eorum: si
tamen custodierint opere omnia
quæ præcepi eis, & vniuersam le-
gem, quam mandauit eis seruus meus
9 Moyses. * Illi verò non audierunt:
sed seducti sunt à Manasse, vt face-
rent malum super Gentes, quas con-
triuit Dominus à facie filiorum Is-
10 rael. * Locutusque est Dominus in
manu seruorum suorum Propheta-
11 rum, dicens: * f Quia fecit Manas- — f Ier. 15. a.4
ses rex Iuda abominationes istas pes-
simas, super omnia quæ fecerunt
Amorrhæi ante eum, & peccare fe-
cit etiam Iudam in immunditiis suis:
12 * propterea hæc dicit Dominus Deus
C Israel: Ecce ego inducam mala su-
per Ierusalem & Iudam: vt quicum-
que audierit, tinniant ambæ aures
13 eius. * Et extendam super Ierusalem
funiculum Samariæ, & pondus do-
mus Achab. & delebo Ierusalem, sic-
ut deleri solent tabulæ: & delens ver-
tam, & ducam crebrius stylum super
14 faciem eius. * Dimittam verò reli-
quias hereditatis meæ, & tradam eas
in manus inimicorum eius: erunt-
que in vastitatem, & in rapinam
15 cunctis aduersariis suis: * eo quòd fe-
cerint malum coram me, & perseue-
rauerint irritantes me, ex die qua e-
gressi sunt patres eorum ex Ægypto,
16 vsque ad hanc diem. * Insuper &
sanguinem innoxium fudit Manasses

multum nimis, donec impleret Ieru-
salem vsque ad os: absque peccatis
suis, quibus peccare fecit Iudam, vt
faceret malum coram Domino. *Re- 17
liqua autem sermonum Manasse, &
vniuersa quæ fecit, & peccatum eius,
quod peccauit, nonne hæc scripta sunt
in Libro sermonũ dierum regũ Iuda?
*Dormiuitq; Manasses cum patribus 18
suis, & sepultus est in horto domus
suę, in horto Oza: & regnauit Amon
filius eius pro eo. *Viginti duorũ anno- 19
rũ erat Amon cùm regnare cœpisset: D
duobus quoq; annis regnauit in Ieru-
salẽ. nomen matris eius Messalemeth
filia Harus de Ieteba. *Fecitque malũ 20
in conspectu Domini, sicut fecerat
Manasses pater eius. *Et ambulauit in 21
omni via, per quam ambulauerat pa-
ter eius: seruiuitq; immunditiis, qui-
bus seruierat pater eius, & adorauit
eas, *& dereliquit Dominum Deum 22
patrum suorum, & non ambulauit in
via Domini. *Tetenderuntque ei in- 23
sidias serui sui, & interfecerũt regem
in domo sua. *Percussit autem popu- 24
lus terræ omnes, qui coniurauerant
contra regem Amon: & cõstituerunt
sibi regem Iosiam filium eius pro eo.
*Reliqua autem sermonum Amon 25
quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in
Libro sermonum dierum regum Iu-
da? *Sepelieruntq; eum in sepulchro 26
suo, in horto Oza: & regnauit Iosias
filius eius pro eo.

CAP. XXII.

2. Par. 34. a. 1 OCto annorum erat Iozias cùm 1
regnare cœpisset, triginta & vno A
anno regnauit in Ierusalem: nomen
matris eius Idida, filia Hadaia de Be-
secath. *Fecitque quod placitum erat 2
coram Domino, & ambulauit per
omnes vias Dauid patris sui: non de-
clinauit ad dexteram, siue ad sinistrã.
*Anno autem octauo decimo regis 3
Iosię, misit rex Saphan filiũ Aslia, filij
Messulam scribam templi Domini,
dicens ei: *Vade ad Helciam sacerdo- 4
tem magnum, vt confletur pecunia,
quæ illata est in templum Domini,
quam collegerunt ianitores templi à
populo, *deturq; fabris per præposi- 5
tos domus Domini: qui & distribuãt
eam his qui operantur in templo Do-
mini, ad instauranda sartatecta tẽpli:
*tignariis videlicet & cæmentariis, & 6
iis, qui interrupta componunt: & vt B
emantur ligna, & lapides de lapicidi-
nis ad instaurandum templum Do-
7 mini. *Verumtamen non supputetur
eis argentum quod accipiunt, sed in
8 potestate habeant, & in fide. *Dixit
autem Helcias pontifex ad Saphan
scribam: Librũ Legis reperi in domo
Domini: deditque Helcias volumen
9 Saphan, qui & legit illud. *Venit quo-
que Saphan scriba ad regem, & re-
nunciauit ei quod præceperat, & ait:
Conflauerunt serui tui pecuniam,
quæ reperta est in domo Domini: &
dederunt vt distribueretur fabris à
præfectis operum templi Domini.
10 *Narrauit quoq; Saphan scriba regi,
dicens: Librum dedit mihi Helcias
sacerdos. Quem cùm legisset Saphan
11 coram rege, *& audisset rex verba
Libri Legis Domini, scidit vestimen-
12 ta sua. *Et præcepit Helciæ sacerdoti,
& Ahicam filio Saphan, & Achobor
filio Micha, & Saphan scribæ, &
13 Asaiæ seruo regis, dicens: *Ite & con-
C sulite Dominum super me, & super
populo, & super omni Iuda, de ver-
bis voluminis istius, quod inuentum
est: magna enim ira Domini succensa
est contra nos: quia non audierunt
patres nostri verba Libri huius, vt
facerent omne quod scriptum est
14 nobis. *Ierunt itaq; Helcias sacerdos,
& Ahicam, & Achobor, & Saphan,
& Asaiá ad Holdam prophetidem
vxorem Sellum filij Thecuæ, filij
Araas custodis vestium, quæ habita-
bat in Ierusalem in Secunda: locutiq;
15 sunt ad eam. *Et illa respondit eis:
Hæc dicit Dominus Deus Israel: Di-
16 cite viro, qui misit vos ad me: *Hæc
dicit Dominus: Ecce, ego adducam
mala super locum istum, & super
D habitatores eius, omnia verba Legis
17 quæ legit rex Iuda: *quia dereliquε-
runt me, & sacrificauerunt diis alie-
nis, irritantes me in cunctis operibus
manuum suarum: & succendetur
indignatio mea in loco hoc, & non
18 extinguetur. *Regi autem Iuda, qui
misit vos vt consuleretis Dominum,
sic dicetis: Hæc dicit Dominus Deus
Israel: pro eo quòd audisti verba vo-
19 luminis, *& perterritũ est cor tuum,
& humiliatus es coram Domino, au-
ditis sermonibus contra locũ istum,
& habitatores eius, quòd videlicet
fierẽt in stuporem & in maledictum:
& scidisti vestimenta tua, & fleuisti
coram me, & ego audiui, ait Domi-
20 nus: *idcirco colligam te ad patres
tuos, & colligêris ad sepulchrum

tuum

tuum in pace, vt non videant oculi
tui omnia mala quæ inducturus sum
super locum istum.

CAP. XXIII.

*2.Par.34 f.29 ET renunciauerunt regi quod di- 1
xerat. Qui misit: & congregati A
sunt ad eum omnes senes Iuda & Ie-
rusalem. * Ascenditque rex templum 2
Domini, & omnes viri Iuda, vniuer-
sique qui habitabant in Ierusalem,
cum eo sacerdotes & prophetæ, &
omnis populus à paruo vsq; ad ma-
gnum: legitque cunctis audientibus
omnia verba libri fœderis, qui inuen-
tus est in domo Domini. * Stetitque 3
rex super gradum: & fœdus percussit
coram Domino, vt ambularent post
Dominum, & custodirent præcepta
eius, & testimonia, & ceremonias in
omni corde, & in tota anima, & sus-
citarent verba fœderis huius, quæ
scripta erant in libro illo: acquieuitq;
populus pacto. Et præcepit rex Hel- 4
ciæ pontifici, & sacerdotibus secundi
*Eccl.49. a.3 ordinis, & ianitoribus, *vt proiicerēt B
de templo Domini omnia vasa, quæ
facta fuerant Baal, & in luco, & vni-
uersæ militiæ cæli: & combussit ea
foris Ierusalem in Conualle cedron,
& tulit puluerem eorum in Bethel.
*Et deleuit aruspices, quos posuerant 5
reges Iuda ad sacrificandum in ex-
celsis per ciuitates Iuda & in circuitu
Ierusalem: & eos, qui adolebant in-
censum Baal, & Soli, & Lunæ, & duo-
decim signis, & omni militiæ cæli. Et 6
efferri fecit lucum de domo Domini
foras Ierusalem in Conualle cedron,
& combussit eum ibi, & redegit in
puluerē, & proiecit super sepulchra
vulgi. * Destruxit quoque ædiculas 7
effeminatorum, quæ erant in domo
Domini, pro quibus mulieres texebāt
quasi domunculas luci. * Congrega- 8
uitque omnes sacerdotes de ciuitati-
bus Iuda: & contaminauit excelsa,
vbi sacrificabāt sacerdotes de Gabaa
vsque Bersabee: & destruxit aras por- C
tarum in introitu ostij Iosue princi-
pis ciuitatis, quod erat ad sinistram
portæ ciuitatis. Verumtamen non 9
ascendebant sacerdotes excelsorum
ad altare Domini in Ierusalem: sed
tantùm comedebāt azyma in medio
fratrum suorum. * Contaminauit 10
quoque Topheth, quod est in Cōualle
filij Ennom: vt nemo consecraret
filium suum aut filiam per ignem,
Moloch. * Abstulit quoque equos, 11
quos dederant reges Iuda, Soli, in in-
troitu templi Domini iuxta exedram
Nathanmelech eunuchi, qui erat in
Pharurim: currus autem Solis com-
12 bussit igni. * Altaria quoque, quæ erāt
super tecta cænaculi Achaz, quæ fe-
cerant reges Iuda, & altaria quæ fe-
cerat Manasses in duobus atrijs tem-
pli Domini, destruxit rex: & cucurrit
inde, & dispersit cinerem eorum in
13 Torrentem cedron. Excelsa quoque,
quæ erant in Ierusalem ad dexteram
partem Montis offensionis, *quæ *3.Reg.11
ædificauerat Salomō rex Israel Asta- b.7
roth idolo Sidoniorum, & Chamos
offensioni Moab, & Melchom abo-
minationi filiorum Ammon, polluit
14 rex. * Et contriuit statuas, & succidit
lucos: repleuitque loca eorum ossibus
15 mortuorū. * *Insuper & altare, quod *3.Reg.13
erat in Bethel, & excelsum, quod fe- a.32
D cerat Ieroboam filius Nabat, qui pec-
care fecit Israel: & altare illud, & ex-
celsum destruxit, atque combussit, &
comminuit in puluerem, succendit-
16 que etiam lucum. Et conuersus Io-
sias, vidit ibi sepulchra, quæ erant in
monte: misitque & tulit ossa de se-
pulchris, & combussit ea super altare,
& polluit illud iuxta verbum Do-
mini, quod locutus est vir Dei, qui
17 prædixerat verba hæc. * *Et ait: Quis *2.Par.35
est titulus ille, quem video? Respon- a.1
deruntque ei ciues vrbis illius: Sepul-
chrum est hominis Dei, qui venit de
Iuda, & prædixit verba hæc, quæ
18 fecisti super altare Bethel. * Et ait: Di-
mittite eum, nemo commoueat ossa
eius. Et intacta manserunt ossa illius
cum ossibus prophetæ, qui venerat
19 de Samaria. * Insuper & omnia fana
excelsorum, quæ erant in ciuitatibus
Samariæ, quę fecerant reges Israel ad
irritandum Dominum, abstulit Io-
sias: & fecit eis secundum omnia
20 opera, quæ fecerat in Bethel. * Et oc-
cidit vniuersos sacerdotes excelso-
rum, qui erant ibi super altaria: &
combussit ossa humana super ea: re-
21 uersusque est Ierusalem. * *Et præcepit *3.Re.23.
E omni populo, dicens: Facite Phase a.1
Domino Deo vestro, secūdùm quod
scriptum est in libro fœderis huius.
22 * Nec enim factum est Phase tale à
diebus iudicum, qui iudicauerunt
Israel, & omnium dierum regum Is-
23 rael, & regum Iuda, *sicut in octauo
decimo anno regis Iosiæ factum est:
Phase istud Domino in Ierusalem.

Sed

*Sed & pythones, & ariolos, & figu- 24
ras idolorum, & immunditias, &
abominationes, quæ fuerant in terra
Iuda & Ierusalem, abstulit Iosias: vt
statueret verba legis, quæ scripta sunt
in Libro, quem inuenit Helcias sacer-
dos in templo Domini. *Similis illi 25
non fuit ante eum rex, qui reuerte-
retur ad Dominum in omni corde
suo, & in tota anima sua, & in vni-
uersa virtute sua iuxta omnẽ legem
Moysi: neque post eum surrexit si- F
milis illi. Verumtamen non est 26
auersus Dominus ab ira furoris sui
magni, quo iratus est furor eius con-
tra Iudam: propter irritationes qui-
bus prouocauerat eum Manasses.
*ᵃDixit itaque Dominus: Etiam Iu- 27
dam auferam à facie mea, sicut abs-
tuli Israel: & proiiciam ciuitatem
hanc, quã elegi Ierusalem, & domũ,
de qua dixi: Erit nomen meum ibi.
*Reliqua autem sermonum Iosiæ, & 28
vniuersa quę fecit, nónne hęc scripta
sunt in Libro verborum dierum re-
gum Iuda? *ᵇIn diebus eius ascendit 29
Pharao Nechao rex Ægypti, contra
regem Assyriorum ad flumen Eu-
phratem: & abiit Iosias rex in occur-
sum eius: & occisus est in Mageddo,
cùm vidisset eum. *Et portauerunt 30
eum serui sui mortuum de Mageddo:
& pertulerunt in Ierusalem, & sepe-
lierunt eum in sepulchro suo. Tulit-
que populus terræ Ioachaz filium
Iosiæ: & vnxerunt eum, & constitue-
runt eum regem pro patre suo. *ᶜVi- 31
ginti trium annorum erat Ioachaz
cùm regnare cœpisset, & tribus men-
sibus regnauit in Ierusalem: nomen
matris eius Amital filia Ieremiæ, de
Lobna. *Et fecit malum coram Do- 32
mino, iuxta omnia quæ fecerant pa- G
tres eius. *Vinxitque eum Pharao 33
Nechao in Rebla, quæ est in terra
Emath, ne regnaret in Ierusalem: &
imposuit mulctã terræ, cẽtum talen-
tis argenti, & talento auri. Regemq; 34
cõstituit Pharao Nechao Eliacim filiũ
Iosiæ pro Iosia patre eius: vertitque
nomen eius Ioakim. porrò Ioachaz
tulit, & duxit in Ægyptum, & mor-
tuus est ibi. *Argentũ autem, & aurũ 35
dedit Ioakim Pharaoni cũ indixisset
terræ per singulos, vt conferretur iu-
xta præceptum Pharaonis: & vnum-
quemque iuxta vires suas exegit, tam
argentum quàm aurum de populo
terræ: vt daret Pharaoni Nechao.

ᵃIer. 24. a. 1

ᵇ2. Par. 35. c. 20

ᶜ2. Par. 36. a. 1

36 *Viginti quinque annorum erat Ioa-
kim cùm regnare cœpisset: & vnde-
cim annis regnauit in Ierusalem:
nomen matris eius Zebida filia Pha-
37 daia de Ruma. *Et fecit malum
coram Domino iuxta omnia, quæ
fecerant patres eius.

CAP. XXIIII.

1 IN diebus eius ascendit Nabucho-
A donosor rex Babylonis, & factus
est ei Ioakim seruus tribus annis: &
2 rursum rebellauit contra eum. *Im-
misitq; ei Dominus latrũculos Chal-
dæorum, & latrunculos Syriæ, &
latrunculos Moab, & latrunculos
filiorum Ammon: & immisit eos in
Iudam, vt disperderent eum, ᵈiuxta
verbũ Domini, quod locutus fuerat
3 per seruos suos prophetas. Factũ est
autem hoc per verbũ Domini contra
Iudam, vt auferret eũ coram se pro-
pter peccata Manasse vniuersa quæ
4 fecit, *& propter sanguinẽ innoxiũ,
quem effudit, & impleuit Ierusalem
cruore innocentium: & ob hanc rem
5 noluit Dominus propitiari. *Reliqua
B autem sermonum Ioakim, & vni-
uersa quæ fecit, nónne hæc scripta
sunt in Libro sermonum dierum re-
gum Iuda? Et dormiuit Ioakim cum
6 patribus suis: *& regnauit Ioachin
7 filius eius pro eo. *Et vltrà non addi-
dit rex Ægypti, vt egrederetur de ter-
ra sua: tulerat enim rex Babylonis à
riuo Ægypti vsque ad fluuium Eu-
phraten, omnia quæ fuerant regis
8 Ægypti. Decem & octo annorum
erat Ioachin cùm regnare cœpisset, &
tribus mensibus regnauit in Ierusalẽ:
nomẽ matris eius Nohesta filia Elna-
9 than de Ierusalem. *Et fecit malum
coram Domino, iuxta omnia quæ
G 10 fecerat pater eius. *ᵉIn tempore illo
ascenderunt serui Nabuchodonosor
regis Babylonis in Ierusalem, & cir-
11 cumdata est vrbs munitionibus. *Ve-
C nitque Nabuchodonosor rex Baby-
lonis ad ciuitatem cum seruis suis vt
12 oppugnarent eam. *Egressusque est
Ioachin rex Iuda ad regẽ Babylonis,
ipse & mater eius, & serui eius, &
principes eius, & eunuchi eius: & sus-
cepit eũ rex Babylonis anno octauo
13 regni sui. *Et protulit inde omnes the-
sauros domus Domini, & thesauros
domus regiæ: & cócidit vniuersa vasa
aurea, quę fecerat Salomon rex Israel
in tẽplo Domini iuxta verbum Dñi:
14 *Et transtulit omnem Ierusalem, &

ᵈSup. 21. f. 12

ᵉDan. 1. a. 1

vni-

vniuersos principes, & omnes fortes
exercitus, decem millia, in captiuita-
tem: & omnẽ artificem & clusorem:
nihilque relictum est, exceptis pau-
a 2. Par. 36 b. 10 peribus populi terræ. * Transtulit 15
Ezech. 1. a. 6 quoque Ioachin in Babylonem, & D
& 11. b. 4. matrem regis, & vxores regis, & eu-
nuchos eius: & iudices terræ duxit in
captiuitatem de Ierusalem in Baby-
lonem. * Et omnes viros robustos, se- 16
ptem millia, & artifices, & clusores
mille, omnes viros fortes & bellato-
res: duxitque eos rex Babylonis ca-
* Iere. 37. a. 1 & 52. a. 1 ptiuos in Babylonem. * Et constituit 17
Mathaniam patruum eius pro eo:
imposuitque nomen ei Sedeciam.
* Vigesimum & primum annum æta- 18
tis habebat Sedecias cùm regnare
cœpisset, & vndecim annis regnauit
in Ierusalem: nomen matris eius erat
Amital, filia Ieremiæ de Lobna. * Et 19
fecit malum coram Domino, iuxta
omnia quæ fecerat Ioakim. * Irasce- 20
batur enim Dominus contra Ierusa-
lem & cõtra Iudam, donec proiiceret
eos à facie sua: recessitque Sedecias à
rege Babylonis.

CAP. XXV.

* Iere. 39. a. 4 & 52. a. 4. FActum est autẽ anno nono regni 1
eius, mense decimo, decima die A
mensis, venit Nabuchodonosor rex
Babylonis, ipse & omnis exercitus
eius in Ierusalem, & circumdederunt
eam: & extruxerunt in circuitu eius
munitiones. * Et clausa est ciuitas 2
atque vallata vsque ad vndecimum
annum regis Sedeciæ, * nona die men- 3
sis: præualuitque fames in ciuitate,
nec erat panis populo terræ. * Et in- 4
terrupta est ciuitas: & omnes viri
bellatores nocte fugerunt per viam
portæ, quæ est inter duplicem murũ B
ad hortum regis (porrò Chaldæi ob-
sidebant in circuitu ciuitatem) fugit
itaque Sedecias per viam, quæ ducit
ad campestria solitudinis. * Et perse- 5
cutus est exercitus Chaldæorum re-
gem, comprehenditque eum in pla-
nitie Iericho: & omnes bellatores, qui
erant cum eo, dispersi sunt, & reli-
querunt eum. * Apprehensum ergo 6
regem duxerunt ad regem Babylonis
in Reblatha: qui locutus est cum eo
iudicium. * Filios autem Sedeciæ oc- 7
cidit coram eo, & oculos eius effodit,
vinxitque eum catenis, & adduxit in
Babylonem. * Mense quinto, septima 8
die mensis, ipse est annus nonus de-
cimus regis Babylonis: venit Nabu-
zardan princeps exercitus, seruus re-
9 gis Babylonis, in Ierusalem. * Et suc- * Psal. 73. a. 7
cendit domum Domini, & domum
regis: & domos Ierusalem, omnem-
10 que domum combussit igni. * Et mu-
C ros Ierusalem in circuitu destruxit
omnis exercitus Chaldæorum, qui
11 erat cum principe militum. * Reli-
quam autem populi partem, quæ
remanserat in ciuitate, & perfugas,
qui transfugerant ad regẽ Babylonis,
& reliquum vulgus transtulit Nabu-
12 zardan princeps militiæ. * Et de pau-
peribus terræ reliquit vinitores &
13 agricolas. * Columnas autem æreas, * Iere. 27. d. 19
quæ erant in templo Domini, &
bases, & mare æreum, quod erat in
domo Domini, cõfregerunt Chaldæi,
& transtulerũt æs omne in Babylo-
14 nem. * Ollas quoque æreas, & trullas,
& tridentes, & scyphos, & mortario-
la, & omnia vasa ærea, in quibus mi-
15 nistrabant, tulerunt. * Necnõ & thu-
ribula, & phialas: quæ aurea, aurea: &
D & quæ argentea, argentea, tulit prin-
16 ceps militiæ, * id est, columnas duas,
mare vnum, & bases quas fecerat Sa-
lomon in templo Domini: non erat
17 pondus æris omniũ vasorũ. * Decem * 3. Reg. 7. b. 15
& octo cubitos altitudinis habebat Ier. 52. d. 17
columna vna: & capitellum æreum 2. Paral. 3. d. 15
super se altitudinis trium cubito-
rum: & retiaculum, & malogranata
super capitellum columnæ, omnia
ærea: similem & columna secunda
18 habebat ornatum. * Tulit quoq; prin-
ceps militiæ Saraiam sacerdotem pri-
mum, & Sophoniam sacerdotem
19 secundum, & tres ianitores. * Et de
ciuitate eunuchum vnum, qui erat
præfectus super bellatores viros: &
quinque viros de his, qui steterant
coram rege, quos reperit in ciuitate:
E & Sopher principem exercitus, qui
probabat tyrones de populo terræ:
& sexaginta viros è vulgo, qui in-
20 uenti fuerant in ciuitate. * Quos tol-
lens Nabuzardan princeps militum,
duxit ad regem Babylonis in Rebla-
21 tha. * Percussitque eos rex Babylonis,
& interfecit eos in Reblatha in terra
Emath: & translatus est Iuda de terra
22 sua. * Populo autem, qui relictus erat
in terra Iuda, quem dimiserat Nabu-
chodonosor rex Babylonis, præfecit
Godoliam filiũ Ahicam filij Saphan.
23 * Quod cùm audissent omnes duces
militum, ipsi & viri qui erant cum
eis, videlicet quod constituisset rex

Baby-

Babylonis Godoliam: venerunt ad F
Godoliam in Maspha, Ismahel filius
Nathaniæ, & Iohanan filius Caree,
& Saraia filius Thanehumeth Neto-
phaites, & Iezonias filius Maacha-
thi, ipsi & socij eorum. * Iurauitque 24
Godolias ipsis & sociis eorum, dicés:
Nolite timere seruire Chaldæis: ma-
nete in terra, & seruite regi Babylo-
H nis, & bene erit vobis. Factum est 25
autem in mense septimo, venit Isma-
hel filius Nathaniæ, filij Elisama de
semine regio, & decem viri cum eo:
percusseruntque Godoliam, qui &
mortuus est: sed & Iudæos & Chal-
dæos, qui erant cum eo in Maspha.
* Consurgensque omnis populus à 26
paruo vsque ad magnum, & princi-
pes militum venerunt in Ægyptum
timentes Chaldæos. * Factum est veró 27
in anno trigesimo septimo transmi- G
grationis Ioachin regis Iuda, mense
duodecimo, vigesima septima die
mensis: sublevauit Euilmerodach rex
Babylonis, anno, quo regnare cœ-
perat, caput Ioachin regis Iuda de
carcere. * Et locutus est ei benigné: & 28
posuit thronum eius super thronum
regum, qui erant cum eo in Babylo-
ne. * Et mutauit vestes eius, quas ha- 29
buerat in carcere, & comedebat pané
semper in conspectu eius cunctis die-
bus vitæ suæ. * Annonam quoque 30
constituit ei sine intermissione, quæ
& dabatur ei à rege per singulos dies
omnibus diebus vitæ suæ.

LIBER PRIMVS PARALIPOMENON, HEBRAICE DIBRE HAIAMIM.

CAP. I.

Gen. 2. b.15. 4. d. 25. 9. b. 10
ADAM, Seth, Enos, * Cainan, 1
Malaleel, Iared, * Henoch, 2
Mathusale, Lamech. * Noe, 3
Sem, Cham, & Iapheth. * Filij Ia- 4
pheth. Gomer, & Magog, & Madai, 5
& Iauan, Thubal, Mosoch, Thiras. A
* Porró filij Gomer: Ascenez, & Ri- 6
phath, & Thogorma. * Filij autem 7
Iauan: Elisa, & Tharsis, Cethim &
Dodanim. * Filij Cham: Chus, & 8
Mesraim, & Phut, & Chanaan. * Filij 9
autem Chus: Saba, & Heuila, Saba-
tha, & Regma, & Sabathacha. Porró
filij Regma: Saba, & Dadan. * Chus 10
autem genuit * Nemrod: iste cœpit * Gen. 10. b. 8
11 esse potens in terra. * Mesraim veró
genuit Ludim, & Anamim, & Laa-
12 bim, & Nephthuim, * Phetrusim quo-
que & Casluim: de quibus egressi
sunt Philisthiim, & Caphtorim.
13 * Chanaan veró genuit Sidonem pri-
B mogenitum suum, Hethæum quoq.,
14 * & Iebusæum, & Amorrhæum, &
15 Gergesæum, * Heuæumque & Ara-
16 cæum, & Sinæum. * Aradium quoq.,
17 & Samaræum, & Hamathæum. * Filij
* Sem: Ælam, & Assur, & Arphaxad, * Gen. 10. d. 22. 11. b. 10
& Lud, & Aram, & Hus, & Hul, &
18 Gether, & Mosoch. * Arphaxad autem
genuit Sale, qui & ipse genuit Heber.
19 * Porró Heber nati sunt duo filij, no-
men vni Phaleg, quia in diebus eius
diuisa est terra, & nomen fratris eius
20 Iectan. * Iectan autem genuit Elmo-
dad, & Saleph, & Asarmoth, & Iare,
21 * Adoram quoque, & Huzal, & De-
22 cla, * Hebal etiá, & Abimael, & Saba,
23 necnon * & Ophir, & Heuila, & Io-
24 bab. omnes isti filij Iectan: * Sem,
25 Arphaxad, Sale, * Heber, Phaleg, Ra-
26 gau, * Serug, Nachor, Thare, * Abram,
27 iste est Abraham. * Filij * autem Abra- * Gen. 21. d. 16
28 ham, Isaac & Ismahel. * Et hæ gene-
29 rationes eorum. Primogenitus * Isma- * Gen. 25. b. 13
helis, Nabaioth, & Cedar, & Adbeel,
30 & Mabsam, * & Masma, & Duma,
31 Massa, Hadad, & Thema, * Ietur, Na-
C phis, Cedma. hi sunt filij Ismahelis.
32 * Filij autem Ceturæ cócubinæ Abra-
ham, quos genuit: Zamran, Iecsan,
Madan, Madian, Iesboc, & Sue. Por-
ró filij Iecsan: Saba, & Dadan. Filij
autem Dadan: Assurim, & Latussim,
33 & Laomim. * Filij * autem Madian: * Gen. 25. a. 3
Epha, & Epher, & Henoch, & Abida,
& Eldaa. omnes hi, filij Ceturæ.
34 * Genuit * autem Abraham Isaac: cuius * Gen. 25. c. 18
35 fuerunt filij Esau, & Israel. * Filij
* Esau: Eliphaz, Rahuel, Iehus, Ihe- * Gen. 36. b. 11
36 lom, & Core. * Filij Eliphaz: The-
man, Omar, Sephi, Gathan, Cenez,
37 Thamna, Amalec. * Filij Rahuel: Na-
38 hath, Zara, Samma, Meza. * Filij Seir:
Lotan, Sobal, Sebeon, Ana, Dison,
39 Eser, Disan. * Filij Lotan: Hori, Ho-
mam. Soror autê Lotan fuit Tham-
40 na. * Filij Sobal: Alian, & Manahath,
& Ebal, Sephi & Onam. Filij Se-
beon: Aia & Ana. Filij Ana: Dison.
41 * Filij Dison: Hamram, & Eseban &
42 Iethran & Charan. * Filij Eser: Ba-
laan, & Zauan, & Iacan. Filij Disan:
43 Hus & Aran. * Isti sunt reges, qui

imperauerunt in Terra Edom ante- D
quam esset rex super filios Israel: Ba-
le filius Beor: & nomen ciuitatis eius,
Denaba. * Mortuus est autem Bale, 44
& regnauit pro eo Iobab filius Zare
de Bosra. * Cumque & Iobab fuisset 45
mortuus, regnauit pro eo Husam de
Terra Themanorum. * Obiit quoq; 46
& Husam, & regnauit pro eo Adad
filius Badad, qui percussit Madian in
Terra Moab: & nomen ciuitatis eius
Auith. * Cumq; & Adad fuisset mor- 47
tuus, regnauit pro eo Semla de Mas-
reca. * Sed & Semla mortuus est, & 48
regnauit pro eo Saul de Rohoboth,
quæ iuxta amnem sita est. * Mortuo 49
quoque Saul, regnauit pro eo Bala-
nan filius Achobor. * Sed & hic mor- 50
tuus est, & regnauit pro eo Adad: cu-
ius vrbis nomen fuit Phau, & appel-
lata est vxor eius Meetabel filia Ma-
tred filiæ Mezaab. * Adad autẽ mor- 51
tuo, duces pro regibus in Edom esse
cœperunt: dux Thamna, dux Alua,
dux Ietheth, * dux Oolibama, dux 52
Ela, dux Phinon, * dux Cenez, dux 53
Theman, dux Mabsar, * dux Mag- 54
diel, dux Hiram. hi duces Edom.

CAP. II.

* Gen.29. g.23.30.a. 5.35.c.d. Filij autẽ Israel: Ruben, Simeon, 1
Leui, Iuda, Issachar, & Zabulon, A
* Gen.38. a.3.46.b. 12 * Dan, Ioseph, Beniamin, Nephthali, 2
Gad & Aser. * Filii * Iuda: Her, Onan, 3
Inf.4.a.1 & Sela. hi tres nati sunt ei de filia Sue
Mat.1.a.3 Chananitide. Fuit autem Her primo-
genitus Iuda, malus coram Domino,
& occidit eum. * Thamar autem nu- 4
rus eius peperit ei Phares & Zara.
omnes ergo filij Iuda, quinque. * Fi- 5
lij autem Phares: Hesron & Hamul.
* Filij quoque Zaræ: Zamri, & Ethan, 6
& Eman, Chalchal quoque, & Dara,
* Iof.7.a.1 simul quinque. * Filij * Charmi: A- 7
char, qui turbauit Israel, & peccauit
in furto anathematis. * Filij Ethan: 8
* Ruth.4. d.19 Azarias. * Filij * autem Hesron qui 9
nati sunt ei: Ierameel, & Ram, & Ca-
lubi. * Porrò Ram genuit Aminadab. 10
Aminadab autem genuit Nahasson, B
principem filiorum Iuda. * Nahas- 11
son quoque genuit Salma, de quo or-
tus est Booz. * Bóoz verò genuit O- 12
* 1.Reg.16. bed, qui & ipse genuit Isai. * * Isai 13
b.10. 17.b. 12 autem genuit primogenitum Eliab,
secundum Abinadab, tertium Sim-
maa, * quartum Nathanael, quintum 14
Raddai, * sextum Asom, septimum 15
Dauid. * quorum sorores fuerũt Sar- 16
uia, & Abigail. Filij Saruiæ: Abisai, C

17 Ioab, & Asael, tres. * Abigail autem
genuit Amasa, cuius pater fuit Iether
18 Ismaelites. * Caleb verò filius Hes-
ron accepit vxorem nomine Azuba,
de qua genuit Ierioth: fueruntque
filij eius Iaser, & Sobab, & Ardon.
19 * Cumq; mortua fuisset Azuba, acce-
pit vxorem Caleb, Ephrata: quæ pe-
20 perit ei Hur. * Porrò Hur genuit Vri:
21 & Vri genuit Bezeleel. * Post hæc in-
gressus est Hesron ad filiam Machir
patris Galaad, & accepit eam cùm es-
set annorum sexaginta: quę peperit ei
22 Segub. * Sed & Segub genuit Iair, &
possedit viginti tres ciuitates in Terra
23 Galaad. * Cepitque Gessur, & Aram
oppida Iair, & Canath, & viculos
eius sexaginta ciuitatum. omnes isti,
24 filij Machir, patris Galaad. * Cùm au-
D tem mortuus esset Hesron, ingressus
est Caleb ad Ephratha. Habuit quo-
que Hesron vxorem Abia, quæ pepe-
25 rit ei Ashur patrem Thecuæ. * Nati
sunt autem filij Ierameel primogeniti
Hesron, Ram primogenitus eius, &
Buna, & Aram, & Asom, & Achia.
26 * Duxit quoque vxorem alteram Ie-
rameel, nomine Atara, quæ fuit ma-
27 ter Onam. * Sed & filij Ram primo-
geniti Ierameel, fuerũt Moos, Iamin,
28 & Achar. * Onan autem habuit fi-
lios Semei, & Iada. Filij autẽ Semei:
29 Nadab, & Abisur. * Nomẽ verò vxo-
ris Abisur, Abihail, quæ peperit ei
30 Ahobban, & Molid. * Filij autẽ Na-
dab fuerũt Saled, & Apphaim. Mor-
tuus est autem Saled absque liberis.
31 * Filius verò Apphaim, Iesi: qui Iesi
genuit Sesan. Porrò Sesan genuit
32 Oholai. * Filij autem Iada fratris Se-
E mei: Iether, & Ionathan. Sed & Ie-
33 ther mortuus est absq; liberis. * Por-
rò Ionathan genuit Phaleth, & Ziza.
34 Isti fuerunt filij Ierameel. * Sesan au-
tem nõ habuit filios, sed filias. & ser-
35 uum Ægyptium nomine Ieraa. * De-
ditq; ei filiam suam vxorem: quæ pe-
36 perit ei Ethei. * Ethei autem genuit
Nathan, & Nathan genuit Zabad.
37 * Zabad quoque genuit Ophlal, &
38 Ophlal genuit Obed, * Obed genuit
39 Iehu, Iehu genuit Azariam, * Azarias
genuit Helles, & Helles genuit Elasa,
40 * Elasa genuit Sisamoi, Sisamoi genuit
41 Sellum, * Sellum genuit Icamiam,
42 Icamia autem genuit Elisama. * Filij
F autem Caleb fratris Ierameel: Mesa
primogenitus eius, ipse est pater Ziph:
43 & filij Maresa patris Hebron. * Porrò

ha.) Hebron, Core, & Taphua, &
Recem, & Samma. * Samma autem 44
genuit Raham, patrem Iercaam, &
Recem genuit Sammai. * Filius Sam- 45
mai, Maon: & Maon pater Bethsur.
* Epha autem concubina Caleb pepe- 46
rit Haran, & Mosa, & Gezez. Porrò
Haran genuit Gezez. * Filij autem 47
Iahaddai, Regom, & Ioathan, & Ge-
san, & Phalet, & Epha, & Saaph.
* Concubina Caleb Maacha, peperit 48
Saber, & Tharana. * Genuit autem 49
Saaph pater Madmena, Sue patrem
Machbena, & patrē Gabaa. Filia verò
Caleb, fuit Achsa. * Hi erant filij Ca- 50
leb, filij Hur primogeniti Ephrata, G
Sobal pater Cariathiarim. * Salma 51
pater Bethlehem, Hariph pater Beth-
gader. * Fuerunt autem filij Sobal pa- 52
tris Cariathiarim, Qui videbat dimi-
dium requietionum. * Et de cogna- 53
tione Cariathiarim, Iethrei, & Aphu-
thei, & Semathei, & Maserei. Ex his
egressi sunt Saraitæ, & Esthaolitæ.
* Filij Salma, Bethlehem, & Netopha- 54
thi, Coronæ domus Ioab, & Dimi-
dium requietionis Saraï. * Cognatio- 55
nes quoque scribarum habitantium
in Iabes, Canentes atque Resonantes,
& In tabernaculis commorantes. Hi
sunt Cinæi, qui venerunt de Calore
patris domus Rechab.

CAP. III.

2. Reg. 3. a. 2
DAuid verò hos habuit filios, qui 1
ei nati sunt in Hebron; primoge- A
nitum Amnon ex Achinoam Iezra-
helitide, secundum Daniel de Abigail
Carmelitide, * tertium Absalom fi- 2
liū Maacha, filiæ Tholmai regis Gef-
sur, quartum Adoniam filium Ag-
gith, * quintum Saphatiam ex Abi- 3
tal, sextum Iethraham de Egla vxore
sua. * Sex ergo nati sunt ei in He- 4
bron, vbi regnauit septem annis, &
sex mensibus. Triginta autem & tri-
*2. Reg. 5. c. 14 bus annis regnauit in Ierusalē. * * Por- 5
rò in Ierusalem nati sunt ei filij Sim- B
maa, & Sobab, & Nathan, & Salo-
mō, quatuor de Bethsabee filia Am-
miel, * Iebaar quoq; & Elisama, & 6
Eliphaleth, & Noge, & Nepheg, & 7
Iaphia, * Necnon Elisama, & Eliada, 8
& Eliphaleth, nouem: * omnes hi, fi- 9
lij Dauid absq; filiis concubinarum:
habueruntq; sororem Thamar. * Fi- 10
lius autem Salomonis, Roboam: cu-
ius Abia filius genuit Asa. De hoc
quoq; natus est Iosaphat, * pater Io- 11
ram: qui Ioram genuit Ochoziam, ex

12 quo ortus est Ioas: * & huius Ama-
sias filius genuit Azariā. Porrò Aza-
13 riæ filius Ioathan * procreauit Achaz
C patrem Ezechiæ, de quo natus est
14 Manasses. * Sed & Manasses genuit
15 Amon patrem Iosiæ. * Filij autē Io-
siæ fuerunt, primogenitus Iohanan,
secundus Ioakim, tertius Sedecias,
16 quartus Sellum. * * De Ioakim natus *Mat. 1. b. 11
17 est Iechonias, & Sedecias. * Filij Ie-
18 choniæ fuerūt, Asir, Salathiel, * Mel-
chiram, Phadaia, Senneser & Iece-
19 mia, Sama, & Nadabia. * De Phadaia
orti sunt Zorobabel & Semei. Zoro-
babel genuit Mosollam, Hananiam,
20 & Salomith sororem eorum: * Hasa-
ban quoque, & Ohol, & Barachian,
& Hasadian, Iosabhesed, quinque.
21 * Filius autē Hananiæ, Phaltias pater
D Ieseiæ, cuius filius Raphaia huius
quoq; filius, Arnan, de quo natus est
Obdia, cuius filius fuit Sechenias.
22 * Filius Secheniæ, Semeia: cuius filij
Hattus, & Iegaal, & Baria, & Naaria,
23 & Saphat, sex numero. * Filius Naa-
riæ, Elioenai, & Ezechias, & Ezricam,
24 tres. * Filij Elioenai, Oduia, & Elia-
sub, & Pheleia, & Accub, & Ioha-
nan, & Dalaia, & Anani, septem.

CAP. IIII.

1 FIlij Iuda: Phares, Hesron, & Char- Sup. 2. a. 4
2 mi, & Hur, & Sobal. * Raia verò Gen. 38. a. 46. b. 12
A filius Sobal genuit Iahath, de quo
nati sunt Ahumai, & Laad. hæ cog-
3 nationes Sarathi. * Ista quoque stirps
Etam: Iezrahel, & Iesema, & Iede-
bos. Nomen quoque sororis eorum,
4 Asalelphuni. * Phanuel autem pater
Gedor, & Ezer pater Hosa. isti sunt
filij Hur primogeniti Ephrata patris
5 Bethlehem. * Assur verò patri The-
cuæ erāt duæ vxores, Halaa, & Naa-
6 ra. * Peperit autem ei Naara, Oozam,
& Hepher, & Themani, & Ahastha
7 ri. isti sunt filij Naara. * Porro fi-
B lij Halaa, Sereth, Isaar, & Ethnan.
8 * Cos autem genuit Anob, & Sobo-
ba, & cognationem Aharehel filij
9 Arum. * Fuit autem Iabes inclytus
præ fratribus suis, & mater eius vo-
cauit nomen illius Iabes, dicēs: Quia
10 peperi eum in dolore. * Inuocauit ve-
rò Iabes Deum Israel, dicens: Si be-
nedicens benedixeris mihi, & dilata-
ueris terminos meos, & fuerit manus
tua mecum, & feceris me à malitia
non opprimi. Et præstitit Deus quæ
11 precatus est. * Caleb autem frater Sua
genuit Mahir, qui fuit pater Esthon.

* Porrò

12 • Porrò Esthon genuit Bethrapha, &
Phesse, & Tehinna patré vrbis Naas:
13 hi sunt viri Recha. • Filij autem Ce-
C nez, Othoniel, & Saraia. Porrò filij
Othoniel, Hathath, & Maonathi.
14 • Maonathi genuit Ophra, Saraia au-
tem genuit Ioab patrem Vallis artifi-
15 cum: ibi quippe artifices erant • Filij
verò Caleb filij Iephone, Hir, & Ela,
& Naham. Filij quoque Ela: Cenez.
16 • Filij quoque Ialeleel: Ziph, & Zipha,
17 Thiria, & Asrael. • Et filij Ezra, Ie-
ther, & Mered, & Epher, & Ialon,
genuitq; Mariam, & Sammai, & Ies-
18 ba patrem Esthamo. • Vxor quoque
eius Iudaia, peperit Iared patrem Ge-
dor, & Heber patrem Socho, & Ieu-
thiel patrem Zanoe. hi autem filij Be-
thiæ filiæ Pharaonis, quam accepit
19 Mered. • Et filij vxoris Odaiæ sororis
D Naham patris Ceila, Garmi, & Estha-
20 mo, qui fuit de Machati. • Filij quo-
que Simon, Amnon, & Rinna filius
Hanan, & Thilon. Et filij Iesi, Zo-
*Gen.38. a.1 21 heth, & Benzoheth. • Filij * Sela,
filij Iuda: Her pater Lecha, & Laa-
da pater Maresa, & cognationes do-
mus operantium byssum in domo iu-
22 ramenti. • Et qui stare fecit Solem,
virique Mendacij, & Securus, & In-
cendens, qui principes fuerunt in
Moab, & qui reuersi sunt in Lahem.
23 hæc autem verba vetera. • Hi sunt
figuli habitantes in Plantationibus,
& in Sepibus, apud regem in operi-
24 bus eius, commoratiq; sunt ibi. • Fi-
*Gen.46. b.12 lij * Simeon: Namuel & Iamin, Iarib,
25 Zara, Saul. • Sellum filius eius, Ma-
26 psam filius eius, Masma filius eius.
E • Filij Masma: Hamuel filius eius, Za-
27 chur filius eius, Semei filius eius. • Fi-
lij Semei sedecim, & filiæ sex: fratres
autẽ eius non habuerunt filios mul-
tos, & vniuersa cognatio non po-
tuit adæquare summam filiorum Iu-
28 da. • Habitauerunt autem in Bersa-
29 bee & Molada, & Hasarsuhal, • &
in Bala, & in Asom, & in Tholad,
30 • & in Bathuel, & in Horma, & in
31 Siceleg, • & in Bethmarchaboth, &
in Hasarsusim, & in Bethberai, & in
Saarim. hæ ciuitates eorum vsque ad
32 regem Dauid. • Villæ quoq; eorum:
Etam, & Aen, Remmon & Tho-
chen, & Asan, ciuitates quinque.
33 • Et vniuersi viculi eorum per circui-
F tum ciuitatum istarum vsq; ad Baal.
hæc est habitatio eorum, & sedium
34 distributio. • Mosobab quoque &
35 Iemlech, & Iosa filius Amasiæ, • &
Ioel, & Iehu filius Iosabiæ filij Sa-
36 raiæ filij Asiel, • & Elioenai, & Iaco-
ba, & Isuhaia, & Asaia, & Adiel, &
Ismiel, & Banaia, • Ziza quoque fi-
lius Sephei filij Allon filij Idaia filij
38 Semri filij Samaia. • Isti sunt nomi-
nati principes in cognationibus suis,
& in domo affinitatum suarum mul-
39 tiplicati sunt vehemẽter. • Et profecti
sunt vt ingrederentur in Gador vs-
que ad Orientem vallis, & vt quære-
40 rent pascua gregibus suis. • Inuene-
G runtque pascuas vberes, & valde bo-
nas, & terram latissimam & quietam
& fertilem, in qua antè habitauerant
41 de stirpe Cham. • Hi ergo venerunt,
quos suprà descripsimus nominatim,
in diebus Ezechiæ regis Iuda: & per-
cusserunt tabernacula eorum, & ha-
bitatores qui inuenti fuerant ibi, &
deleuerunt eos vsque in præsentem
diem: habitaueruntq; pro eis, quoniam
vberrimas pascuas ibidem repererũt.
42 • De filiis quoq; Simeon abierunt in
montem Seir viri quingẽti, habentes
principes Phalthiam & Naariam &
43 Raphaiam & Oziel filios Iesi: • &
percusserũt reliquias, quæ euadere po-
tuerant, Amalecitarum, & habitaue-
runt ibi pro eis vsq; ad diem hanc.

CAP. V.

1 FIlij quoque Ruben primogeniti Is- Gen.35. d.
A rael (Ipse quippe fuit primoge- 24. 49. a.4
nitus eius: sed cùm violasset thorum
patris sui, data sunt primogenita
eius filiis Ioseph filij Israel, & non
est ille reputatus in primogenitum.
2 • Porrò Iudas, qui erat fortissimus
inter fratres suos, de stirpe eius prin-
cipes germinati sunt: primogenita
3 autẽ reputata sunt Ioseph.) • filij * er- *Gen.46. b.9
go Ruben primogeniti Israel: Enoch,
4 & Phallu, Esron, & Carmi. • Filij Exo.6.c.14
Ioel: Samia filius eius, Gog filius Num. 26. a.5
5 eius, Semei filius eius, • Micha filius
eius, Reia filius eius, Baal filius eius,
6 • Beera filius eius, quem captiuum
duxit Thelgathphalnasar rex Assy-
riorum, & fuit princeps in tribu Ru-
7 ben. • Fratres autem eius, & vniuer-
sa cognatio eius, quando numera-
bantur per familias suas, habuerunt
8 principes Iehiel, & Zachariam. • Por-
B rò Bala filius Azaz, filij Samma, filij
Ioel, ipse habitauit in Aroer vsque ad
9 Nebo, & Beelmeon. • Contra orien-
talem quoque plagam habitauit vs-
que ad introitum eremi, & flumen

Euphraten. Multum quippe iumen-
torum numerum possidebant in Ter-
ra Galaad. * In diebus autem Saul 10
præliati sunt cōtra Agareos, & inter-
fecerunt illos, habitaueruntque pro
eis in tabernaculis eorū, in omni pla-
ga, quæ respicit ad Orientem Galaad.
* Filij verò Gad e regione eorum ha- 11
bitauerunt in Terra Basan vsque Sel-
cha: * Ioel in capite, & Saphan se- 12
cundus: Ianai autem, & Saphat in
Basan. * Fratres verò eorum secun- 13
dùm domos cognationum suarum,
Michael, & Mosollam, & Sebe, &
Iorai, & Iachan, & Zie, & Heber, se-
ptem. * Hi filij. Abihail, filij Huri, 14
filij Iara, filij Galaad, filij Michael,
filij Iesesi, filij Ieddo, filij Buz. * Fra- 15
tres quoque filij Abdiel, filij Guni,
princeps domus in familiis suis. * Et 16
habitauerunt in Galaad, & in Ba-
san, & in viculis eius, & in cunctis
suburbanis Saron, vsq; ad terminos.
* Omnes hi, numerati sunt in die- 17
bus Ioathan regis Iuda, & in diebus C
Ierobaam regis Israel. * Filij Ruben, 18
& Gad, & dimidiæ tribus Manasse
viri bellatores, scuta portantes, &
gladios, & tendentes arcum, eruditi-
que ad prælia quadragintaquatuor
millia, & septingenti sexaginta pro-
cedētes ad pugnam. * Dimicauerunt 19
contra Agareos: Ituræi verò, & Na-
phis, & Nodab * præbuerunt eis au- 20
xilium. Traditiq; sunt in manus eo-
rum Agarei, & vniuersi, qui fuerant
cum eis, quia Deum inuocauerunt
cùm præliarentur: & exaudiuit eos,
eo quòd credidissent in eum. * Ce- 21
peruntque omnia quæ possederant,
camelorum quinquaginta millia, &
ouium ducenta quinquaginta millia,
& asinos duo millia, & animas ho-
minum cētum millia. * Vulnerati au- 22
tem multi corruerunt: fuit enim bel- D
lum Domini. Habitaueruntq; pro eis
vsque ad transmigrationem. * Filij 23
quoq; dimidiæ tribus Manasse posse-
derunt terram à finibus Basan vsque
Baal, Hermon, & Sanir, & montem
Hermon, ingēs quippe numerus erat.
* Et hi fuerunt principes domus cog- 24
nationis eorū, Epher, & Iesi, & Eliel,
& Ezriel, & Ieremia, & Odoia, & Ie-
diel viri fortissimi & potentes, & no-
minati duces in familiis suis. * Reli- 25
querunt autem Deum patrum suo-
rum, & fornicati sunt post deos po-
pulorum terræ, quos abstulit Deus
26 coram eis. * & suscitauit Deus Israel
spiritum Phul regis Assyriorum, &
spiritum Thelgatphalnasar regis As-
sur: & transtulit Ruben, & Gad, &
dimidiā tribum Manasse, & adduxit
eos in Lahela, & in Habor, & Ara, &
fluuium Gozan, vsq; ad diem hanc.

CAP. VI.

1 Filij Leui: Gerson, Caath, & Mera-
2 ri. * Filij Caath: Amram, Isaar,
3 Hebron, & Oziel. * Filij Amram:
A Aaron, Moyses, & Marsa: Filij Aarō:
Nadab & Abiu, Eleazar, & Ithamar.
4 * Eleazar genuit Phinees, & Phinees
5 genuit Abisue, * Abisue verò genuit
6 Bocci, & Bocci genuit Ozi. * Ozi
genuit Zaraiam, & Zaraias genuit
7 Meraioth. * Porrò Meraioth genuit
Amariam, & Amarias genuit Achi-
8 tob. * Achitob genuit Sadoc, & Sa-
9 doc genuit Achimaas, * Achimaas
genuit Azariam, Azarias genuit Ioha-
10 nan, * Iohanan genuit Azariam. ipse
est qui sacerdotio functus est in do-
mo, quam ædificauit Salomon in Ie-
11 rusalem. * Genuit autē Azarias Ama-
riam, & Amarias genuit Achitob,
12 * Achitob genuit Sadoc, & Sadoc ge-
13 nuit Sellum, * Sellum genuit Hel-
B ciam, & Helcias genuit Azariam,
14 * Azarias genuit Saraiam, & Saraias
15 genuit Iosedec. * Porrò Iosedec egres-
sus est, quando transtulit Dominus
Iudam, & Ierusalem per manus Na-
16 buchodonosor. * Filii * ergo Leui:
17 Gerson, Caath, & Merari. * Et hæc
nomina filiorum Gerson: Lobni, &
18 Semei. * Filij Caath: Amram, &
19 Isaar, & Hebron, & Oziel. * Filij
Merari: Moholi & Musi. Hæ autem
cognationes Leui secundùm familias
20 eorum. * Gersom, Lobni filius eius,
Iahath filius eius, Zamma filius eius,
21 * Ioah filius eius, Addo filius eius, Za-
22 ra filius eius, Iethrai filius eius. * Fi-
lij Caath, Aminadab filius eius, Core
23 filius eius, Asir filius eius, * Elcana
filius eius, Abiasaph filius eius, Asir
24 filius eius. * Thahath filius eius, Vriel
filius eius, Ozias filius eius, Saul fi-
25 lius eius. * Filij Elcana, Amasai &
26 Achimoth * & Elcana: Filij Elcana:
Sophai filius eius, Nahath filius eius,
27 * Eliab filius eius, Ieroham filius
28 eius, Elcana filius eius. * Filij Samuel
29 primogenitus Vasseni, & Abia. * Fi-
lij autem Merari, Moholi: Lobni fi-
C lius eius, Semei filius eius, Oza filius
30 eius, * Sammaa filius eius, Haggi

* Gen. 46. b. 11
Inf. 23. b. 6

* Exod. 6. c. 17

filius eius, Aſaia filius eius. * Iſti ſunt, 31
quos conſtituit Dauid ſuper cantores
domus Domini, ex quo collocata eſt
arca: * & miniſtrabant coram taber- 32
naculo teſtimonij, canentes donec
ædificaret Salomon domum Domi-
ni in Ieruſalem: ſtabant autem iuxta
ordinem ſuum in miniſterio. * Hi ve- 33
rò ſunt, qui aſſiſtebant cum filijs ſuis,
de filijs Caath, Hemam cantor filius
Iohel, filij Samuel, * filij Eleana, filij 34
Ieroham, filij Eliel, filij Thohu, * fi- 35
lij Suph, filij Eleana, filij Mahath, fi-
lij Amaſai, * filij Eleana, filij Iohel, fi- 36
lij Azariæ, filij Sophoniæ, * filij Tha- 37
hath, filij Aſir, filij Abiaſaph, filij Co-
re, * filij Iſaar, filij Caath, filij Leui, 38
filij Iſrael. * Et frater eius Aſaph, qui 39
ſtabat à dextris eius, Aſaph filius Ba-
rachiæ, filij Samaa, * filij Michael, fi- 40
lij Baſaiæ, filij Melchiæ, * filij Atha- 41
nai, filij Zara, filij Adaia, * filij Ethan, 42
filij Zamma, filij Semei, * filij Ieth, 43
filij Gerſom, filij Leui. * Filij autem 44
Merari fratres eorum, ad ſiniſtram, D
Ethan filius Cuſi, filij Abdi, filij Ma-
loch, * filij Haſabiæ, filij Amaſiæ, 45
filij Helciæ, * filij Amaſai, filij Boni, 46
filij Somer, * filij Moholi, filij Mu- 47
ſi, filij Merari, filij Leui. * Fratres quo- 48
que eorum Leuitæ, qui ordinati ſunt
in cunctum miniſterium tabernacu-
li domus Domini. * Aaron verò, & 49
filij eius adolebant incenſum ſuper al-
tare holocauſti, & ſuper altare thy-
miamatis, in omne opus Sancti ſan-
ctorum: & vt precarentur pro Iſrael
iuxta omnia, quæ præceperat Moy-
ſes ſeruus Dei. * Hi ſunt autem filij 50
Aaron: Eleazar filius eius, Phinees
filius eius, Abiſue filius eius, * Boc- 51
ci filius eius, Ozi filius eius, Zarahia
filius eius, * Meraioth filius eius, 52
Amarias filius eius, Achitob filius
eius, * Sadoc filius eius, Achimaas 53
filius eius. * Et hæc habitacula eo- 54
rum per vicos atque confinia, filio-
rum ſcilicet Aaron, iuxta cognationes
Caathitarum: ipſis enim ſorte con-
tigerant. * Dederunt igitur eis He- 55
bron in terra Iuda, & ſuburbana eius E
per circuitum: * ᵇ agros autem ciui- 56
tatis, & villas, Caleb filio Iephone.
* Porrò filijs Aaron dederunt ciuita- 57
tes ad cõfugiendum Hebron, & Lob-
na, & ſuburbana eius, * Iether quo- 58
que, & Eſthemo cum ſuburbanis ſuis,
ſed & Helon, & Dabir cum ſubur-
banis ſuis, * Aſan quoque, & Bethſe- 59

a Ioſ. 21. b 10

60 mes & ſuburbana earum. * De tribu
autem Beniamin, Gabee & ſuburba-
na eius, & Almath cum ſuburbanis
ſuis, Anathoth quoq; cũ ſuburbanis
ſuis. omnes ciuitates, tredecim, per
61 cognationes ſuas. * Filijs autẽ Caath
reſiduis de cognatione ſua dederunt
ex dimidia tribu Manaſſe in poſſeſ-
62 ſionem vrbes decem. * Porrò filijs
Gerſom per cognationes ſuas de tri-
bu Iſſachar, & de tribu Aſer, & de
tribu Nephthali, & de tribu Ma-
63 naſſe in Baſan, vrbes tredecim. * Filijs
autem Merari per cognationes ſuas
de tribu Ruben, & de tribu Gad, &
de tribu Zabulon, dederunt ſorte ciui-
64 tates duodecim. * Dederunt quoque
F filij Iſrael Leuitis ciuitates, & ſub-
65 urbana earum: * dederuntq; per ſor-
tem, ex tribu filiorum Iuda, & ex tri-
bu filiorum Simeon, & ex tribu fi-
liorum Beniamin vrbes has, quas vo-
66 cauerũt nominibus ſuis, * & his, qui
erant de cognatione filiorum Caath,
ᵃ fueruntq; ciuitates in terminis eo-
67 rum de tribu Ephraim. * Dederunt
ergo eis vrbes ad confugiendum, Si-
chem cum ſuburbanis ſuis in monte
Ephraim, & Gazer cum ſuburbanis
68 ſuis, * Iecmaam quoq; cum ſuburba-
69 nis ſuis, & Bethoron ſimiliter, * nec-
non & Helon cum ſuburbanis ſuis,
& Gethremmon in eũdem modum.
70 * Porrò ex dimidia tribu Manaſſe,
Aner & ſuburbana eius, Baalam &
ſuburbana eius: his videlicet, qui de
cognatione filiorum Caath reliqui
71 erant. * Filijs autem Gerſom de cog-
natione dimidiæ tribus Manaſſe Gau-
lon in Baſan, & ſuburbana eius, &
72 Aſtharoth cum ſuburbanis ſuis. * De
G tribu Iſſachar, Cedes & ſuburbana
eius, & Dabereth cum ſuburbanis
73 ſuis, * Ramoth quoque & ſubur-
bana eius, & Anem cum ſuburba-
74 nis ſuis. * De tribu verò Aſer: Maſal
cum ſuburbanis ſuis, & Abdon ſimi-
75 liter, * Hucac quoque & ſuburbana
eius, & Rohob cum ſuburbanis ſuis.
76 * Porrò de tribu Nephthali, Cedes in
Galilæa & ſuburbana eius, Hamon cũ
ſuburbanis ſuis, & Cariathaim, &
77 ſuburbana eius. * Filijs autem Merari
reſiduis: de tribu Zabulon, Remmono
& ſuburbana eius, & Thabor cũ ſub-
78 urbanis ſuis: * trans Iordanem quoq;
ex aduerſo Iericho contra Orientem
Iordanis, de tribu Ruben, Boſor in
ſolitudine cum ſuburbanis ſuis, &

a Ioſ. 21. b. 10

laſſa cum ſuburbanis ſuis, * Cade- 79
moth quoque & ſuburbana eius, &
Mephaa: cum ſuburbanis ſuis. * Nec 80
non & de tribu Gad, Ramoth in Ga-
laad & ſuburbana eius, & Manaim
cum ſuburbanis ſuis, * ſed & Heſe- 81
bon cum ſuburbanis ſuis, & Iezer
cum ſuburbanis ſuis.

CAP. VII.

a Gen. 46. b. 13. PORRÒ filij Iſſachar: Thola, & 1
Phua, Iaſub, & Simeron, quat- A
tuor. * Filij Thola: Ozi & Raphaia, 2
& Ieriel, & Iemai, & Iebſem, & Sa-
muel, principes per domos cognatio-
num ſuarum. De ſtirpe Thola viri
fortiſſimi numerati ſunt in diebus
Dauid, viginti duo millia ſexcenti.
* Filij Ozi: Izrahia, de quo nati ſunt 3
Michael, & Obadia, & Ioel, & Ieſia,
quinque omnes principes. * Cumq; 4
eis per familias, & populos ſuos, ac-
cincti ad prælium, viri fortiſſimi, tri-
ginta ſex millia: multas enim habue-
runt vxores & filios. * Fratres quo- 5
que eorum per omnem cognationem B
Iſſachar robuſtiſſimi ad pugnádum,
octoginta ſeptem millia numerati
a Gen. 46. c. 21 ſunt. * Filij a Beniamin: Bela, & Be- 6
chor, & Iadiel, tres. * Filij Bela: Eſ- 7
bon, & Ozi, & Oziel, & Ierimoth,
& Vrai, quinque principes familia-
rum, & ad pugnandum robuſtiſſimi:
numerus autem eorum, viginti duo
millia triginta quattuor. * Porrò filij 8
Bechor: Zamira, & Ioas, & Eliezer,
& Elioenai, & Amri, & Ierimoth,
& Abia, & Anathoth, & Almath:
omnes hi, filij Bechor. * Numerati 9
ſunt autem per familias ſuas princi-
pes cognationum ſuarum ad bella
fortiſſimi, viginti millia & ducenti.
* Porrò filij Iadihel: Balan. Filij au- 10
tem Balan: Iehus, & Beniamin, & C
Aod, & Chanana, & Zethan, &
Tharſis, & Ahiſahar. * omnes hi filij 11
Iadihel, principes cognationum ſua-
rum, viri fortiſſimi, decem & ſeptem
millia, & ducenti ad prælium proce-
dentes. * Sepham quoque, & Ha- 12
pham filij Hir: & Haſim filij Aher.
* Filij autem Nephthali: Iaſiel, & 13
Guni, & Ieſer, & Sellum, filij Bala.
* Porrò filius Manaſſe, Eſriel: concu- 14
binaque eius Syra peperit Machir
patrem Galaad. * Machir autem ac- 15
cepit vxores filiis ſuis Happhim, &
Saphan: & habuit ſororem nomine
Maacha: nomen autem ſecundi, Sal-
phaad, nataeque ſunt Salphaad filiæ.

16 * & peperit Maacha vxor Machir fi-
D lium, vocauitque nomen eius Pha-
res: porrò nomen fratris eius, Sares:
17 & filij eius, Vlam, & Recen. * Filius
autem Vlam, Badan. hi ſunt filij Ga-
18 laad, filij Machir, filij Manaſſe. * So-
ror autem eius Regina peperit Vi-
rumdecorum, & Abiezer, & Moho-
19 la. * Erant autem filij Semida, Ahin,
20 & Sechem, & Leci, & Aniam. * Filij
autem Ephraim: Suthala, Bared fi-
lius eius, Thahath filius eius, Elada
filius eius, Thahath filius eius, huius
21 filius Zabad, * & huius filius Sutha-
E la, & huius filius Ezer & Elad: occi-
derunt autem eos viri Geth indige-
næ, quia deſcenderant vt inuaderent
22 poſſeſſiones eorum. * Luxit igitur
Ephraim pater eorum multis diebus,
& venerunt fratres eius vt conſola-
23 rentur eum. * Ingreſſuſque eſt ad
vxorem ſuam: quæ concepit, & pepe-
rit filium, & vocauit nomen eius Be-
ria, eo quòd in malis domus eius or-
24 tus eſſet. * filia autem eius fuit Sara,
quæ ædificauit Bethoron inferiorem
25 & ſuperiorem, & Ozenſara. * Por-
rò filius eius Rapha, & Reſeph, &
26 Thale, de quo natus eſt Thaan, * qui
genuit Laadan: huius quoque filius
27 Ammiud, qui genuit Eliſama, * de
quo ortus eſt Nun, qui habuit filium
28 Ioſue. * Poſſeſſio autem eorum &
F habitatio, Bethel cum filiabus ſuis, &
contra orientem Noran ac Occiden-
talem plagam Gazer & filiæ eius, Si-
chem quoque cum filiabus ſuis, vſ-
29 que ad Aza cum filiabus eius. * Iuxta
filios quoque Manaſſe Bethſan & fi-
lias eius, Thanach & filias eius, Ma-
geddo & filias eius: Dor & filias eius:
in his habitauerunt filij Ioſeph, filij
30 Iſrael. * Filij b Aſer: Iemna, & Ieſua, b Gen. 46. b. 17
& Ieſſui, & Baria, & Sara ſoror eo-
31 rum. * Filij autem Baria: Heber, &
Melchiel: ipſe eſt pater Barſaith.
32 * Heber autem genuit Iephlath, &
Somer, & Hotham, & Suaa ſororem
33 eorum. * Filij Iephlat: Phoſech, &
G Chamaal, & Aſoth: hi filij Iephlat.
34 * Porrò filij Somer: Ahi, & Roaga,
35 & Haba, & Aram. * Filij autem He-
lem fratris eius: Supha, & Iemna, &
36 Selles, & Amal. * Filij Supha: Sue,
Harnapher, & Sual, & Beri, & Iam-
37 ra, * Boſor, & Hod, & Samma, &
38 Saluſa, & Iethran, & Bera. * Filij
Iether: Iephone, & Phaſpha, & Ara.
39 * Filij autem Olla: Arec, & Haniel,

&

& Resia. * Omnes hi filij Aser, prin- 40
cipes cognationum, electi atque for-
tissimi duces ducum: numerus autem
eorum ætatis, quæ apta esset ad bel-
lum, viginti sex millia.

CAP. VIII.

Gen.46.c.21 Beniamin autem genuit Bale pri- 1
mogenitum suum, Asbel secun- A
Sup.7.b.6 dum, Ahara tertium, * Nohaa quar- 2
tum, & Rapha quintum. * Fuerunt- 3
que filij Bale: Addar, & Gera, & A-
biud, * Abisue quoque & Naaman, 4
& Ahoe, * sed & Gera, & Sephu- 5
phan, & Huram. * Hi sunt filij Ahod, 6
principes cognationum habitantium
in Gabaa, qui translati sunt in Mana-
hath. * Naaman autem, & Achia, & 7
Gera ipse transtulit eos, & genuit O-
za, & Ahiud. * Porrò Saharaim ge- 8
nuit in regione Moab, postquam di-
misit Husim & Bara vxores suas.
* Genuit autẽ de Hodes vxore sua Io- 9
bab, & Sebia, & Mosa, & Molchom,
* Iehus quoque, & Sechia, & Mar- 10
ma. hi sunt filij eius principes in fa- A
milijs suis. * Mehusim verò genuit 11
Abitob, & Elphaal. * Porrò filij El- 12
phaal: Heber, & Misaam, & Samad: B
hic ædificauit Ono, & Lod, & filias
eius * Baria autem, & Sama principes 13
cognationũ habitantium in Aialon:
hi fugauerũt habitatores Geth. * Et 14
Ahio. & Sesac, & Ierimoth, * & Za- 15
badia, & Arod, & Heder, * Michael 16
quoq;, & Iespha, & Ioha filij Baria.
* Et Zabadia, & Mosollam, & Heze- 17
ci, & Heber, * & Iesamari, & Iezlia, 18
& Iobab filij Elphaal, * & Iacim, & 19
Zechri, & Zabdi, * & Elioenai, & Se- 20
lethai, & Eliel, * & Adaia, & Baraia, 21
& Samarath filij Semei. * Et Iespham, 22
& Heber, & Eliel, * & Abdon, & 23
Zechri, & Hanan, * & Hanania, & 24
Ælam, & Anathothia, * & Iephdaia, 25
& Phanuel filij Sesac. * & Samsari, 26
& Sohoria, & Otholia, * & Iersia, & 27
Elia, & Zechri, filij Ieroham. * hi pa- 28
triarchæ, & cognationum principes, C
qui habitauerunt in Ierusalem. * in 29
a Inf.9.f.35 a Gabaon autem habitauerunt Abi-
gabaon, & nomen vxoris eius Maa-
cha: * filiusque eius primogenitus 30
Abdon, & Sur, & Cis, & Baal, &
Nadab. * Gedor quoque, & Ahio, 31
& Zacher, & Macelloth: * & Macel- 32
loth genuit Samaa: habitaueruntque
a 1.Reg.14.g.51 ex aduerso fratrum suorum in Ieru-
salem cum fratribus suis. * a Ner au- 33
Inf.9.g.39 tem genuit Cis, & Cis genuit Saul.

Porro Saul genuit Ionathan, & Mel-
34 chisua, & Abinadab, & Esbaal. * Fi-
lius autem Ionathan, Meribbaal: &
35 Meribbaal genuit Micha. * Filij Mi-
cha, Phithon, & Melech, & Tharaa,
36 & Ahaz. * & Ahaz genuit Ioada: &
D Ioada genuit Alamath, & Azmoth,
& Zamri: porro Zamri genuit Mosa,
37 * & Mosa genuit Banaa, cuius filius
fuit Rapha, de quo ortus est Elasa,
38 qui genuit Asel. * Porrò Asel sex fi-
lij fuerunt his nominibus, Ezricam,
Bocru, Ismahel, Saria, Obdia, &
39 Hanan. omnes hi filij Asel * Filij
autem Esec fratris eius, Vlam primo-
genitus, & Iehus secundus, & Eli-
40 phalet tertius. * Fueruntque filij
Vlam viri robustissimi, & magno
robore tendentes arcum: & multos
habentes filios ac nepotes, vsque ad
centum quinquaginta. Omnes hi, fi-
lij Beniamin.

CAP. IX.

1 Vniuersus ergo Israel dinumera-
A tus est: & summa eorum scripta
est in Libro regum Israel, & Iuda:
translatique sunt in Babylonem pro-
2 pter delictum suum. * Qui autem ha-
bitauerunt primi in possessionibus &
in vrbibus suis: Israel, & Sacerdotes,
3 & Leuitæ, & Nathinæi. * Commo-
rati sunt in Ierusalem de filiis Iuda,
& de filiis Beniamin, de filiis quoque
4 Ephraim, & Manasse. * Othei filius
Ammiud, filij Amri, filij Omrai, filij
5 Bonni, de filiis Phares filij Iuda. * Et
de Siloni: Asaia primogenitus, & filij
6 eius. * De filiis autem Zara: Iehuel, &
fratres eorum, sexcenti nonaginta.
7 * Porrò de filiis Beniamin: Salo filius
B Mosollam, filij Oduia, filij Asana:
8 * & Iobania filius Ieroham: & Ela fi-
lius Ozi, filij Mochori: & Mosollam
filius Saphatiæ, filij Rahuel, filij Ie-
9 baniæ, * & fratres eorum per fami-
lias suas, nongenti quinquaginta sex.
Omnes hi, principes cognationũ per
10 domos patrum suorum. * De sacer-
dotibus autem: Iedaia, Ioiarib, & Ia-
11 chin: * Azarias quoque filius Helciæ,
filij Mosollam, filij Sadoc, filij Ma-
raioth, filij Achitob, pontifex domus
12 Dei. * Porrò Adaias filius Ieroham,
filij Phassur, filij Melchiæ: & Maasai
filius Adiel, filij Iezra, filij Mosol-
lam, filij Mosollamith, filij Emmer.
13 * fratres quoque eorum principes per
C familias suas, mille septingenti sexa-
ginta, fortissimi robore ad facien-

dum opus ministerij in domo Dei.
• De Leuitis autem: Semeia filius 14
Hassub filij Ezricam, filij Hasebia de
filiis Merari. • Bacbacar quoque car- 15
pentarius, & Galal, & Mathania fi-
lius Micha, filij Zechri, filij Asaph:
• & Obdia filius Semeiæ, filij Galal, 16
filij Iduthun: & Barachia filius Asa,
filij Eleana, qui habitauit in atriis
Netophati. • Ianitores autem: Sel- 17
lum, & Accub, & Telmon, & Ahi-
mam: & frater eorum Sellum prin-
ceps, • vsque ad illud tempus, in por- 18
ta regis ad orientem, obseruabant
per vices suas de filiis Leui. • Sellum 19
verò filius Core filij Abiasaph, filij
Core, cum fratribus suis, & domo
patris sui, hi sunt Coritæ super opera D
ministerij, custodes vestibulorum ta-
bernaculi; & familiæ eorum per vices
castrorum Domini custodientes in-
troitum. • Phinees autem filius Elea- 20
zari, erat dux eorum coram Domi-
no. • Porrò Zacharias filius Mosol- 21
lamia, ianitor portæ tabernaculi te-
stimonij. • Omnes hi electi in ostia- 22
rios per portas, ducenti duodecim:
& descripti in villis propriis: quos
constituerunt Dauid, & Samuel Vi-
dens, in fide sua • tam ipsos, quàm 23
filios eorum in ostiis domus Domi-
ni, & in tabernaculo vicibus suis.
• Per quattuor ventos erant ostiarij: 24
id est ad Orientem, & ad Occiden-
tem, & ad Aquilonem, & ad Au-
strum. • Fratres autem eorum in vi- 25
culis morabantur, & veniebant in
sabbatis suis de tempore vsque ad
tempus. • His quattuor Leuitis cre- 26
ditus erat omnis numerus ianitorũ, E
& erant super exedras, & thesauros
domus Domini. • Per gyrum quo- 27
que templi Domini morabantur in
custodiis suis: vt cùm tempus fuisset,
ipsi mane aperirent fores. • De ho- 28
rum genere erant & super vasa mi-
nisterij: ad numerum enim & infe-
rebantur vasa, & efferebantur. • De 29
ipsis & qui credita habebant vtensi-
lia sanctuarij, præerant similæ, & vi-
no, & oleo, & thuri, & aromatibus.
• Filij autem sacerdotum vnguenta 30
ex aromatibus conficiebant. • Et Ma- 31
thathias Leuites primogenitus Sel-
lum Coritæ, præfectus erat eorum,
quæ in sartagine frigebantur. • Por- 32
rò de filiis Caath fratribus eorum, F
super panes erant propositionis, vt
semper nouos per singula sabbatha

33 præpararent. • Hi sunt principes can-
torum per familias Leuitarum, qui
in exedris morabantur, vt die ac no-
cte iugiter suo ministerio deserui-
34 rent. • Capita Leuitarum, per fami-
lias suas principes, manserunt in Ie-
35 rusalem. • In [a]Gabaon autem com- [a] Sup. 8.
morati sunt pater Gabaon Iehiel, & c. 29
36 nomen vxoris eius Maacha. • Filius
primogenitus eius Abdon, & Sur, &
37 Cis, & Baal, & Ner, & Nadab, • Ge-
dor quoque, & Ahio, & Zacharias, &
38 Macelloth. • Porrò Macelloth ge-
G nuit Samaan: isti habitauerunt è re-
gione fratrum suorum in Ierusalem,
39 cum fratribus suis. • [b] Ner autem [b] Sup. 8.
genuit Cis: & Cis genuit Saul: & Sa- c. 33
ul genuit Ionathan, & Melchisua, &
40 Abinadab, & Esbaal. • Filius autem
Ionathan, Meribbaal: & Meribbaal
41 genuit Micha. • Porrò filij Micha,
Phithon, & Melech, & Tharaa, &
42 Ahaz. • Ahaz autem genuit Iara, &
Iara genuit Alamath, & Azmoth, &
Zamri. Zamri autem genuit Mosa.
43 • Mosa verò genuit Banaa: cuius fi-
lius Raphaia, genuit Elasa: de quo
44 ortus est Asel. • Porrò Asel sex filios
habuit his nominibus, Ezricam, Bo-
cru, Ismahel, Saria, Obdia, Hanan.
hi sunt filij Asel.

C A P. X.

1 [a]PHilisthiim autem pugnabant con- [a] 1 Reg. 31.
A tra Israel, fugeruntque viri Israel a. 1
Palæsthinos, & ceciderunt vulnerati
2 in Monte Gelboe. • Cumque appro-
pinquassent Philisthæi persequentes
Saul, & filios eius, percusserunt Io-
nathan, & Abinadab, & Melchisua
3 filios Saul. • Et aggrauatum est præ-
E lium contra Saul, inueneruntq; eum
sagittarij, & vulnerauerunt iaculis.
4 • Et dixit Saul ad armigerum suum:
B Euagina gladium tuum, & interfice
me: ne fortè veniant incircuncisi isti,
& illudant mihi. Noluit autem armi-
ger eius hoc facere, timore perterri-
tus: arripuit ergo Saul ensem, & ir-
5 ruit in eum. • Quod cùm vidisset ar-
miger eius, videlicet mortuum esse
Saul, irruit etiam ipse in gladiũ suũ,
6 & mortuus est. • Interiit ergo Saul,
& tres filij eius, & omnis domus il-
7 lius pariter concidit. • Quod cùm vi-
dissent viri Israel, qui habitabant in
C campestribus, fugerunt: & Saul ac fi-
liis eius mortuis, dereliquerunt vrbes
suas, & huc illucq; dispersi sunt: ve-
neruntque Philisthiim, & habitaue-

runt in eis. • Die igitur altero detra- 8
hentes Philiſthiim ſpolia cæſorum,
inuenerunt Saul, & filios eius iacen-
tes in monte Gelboe. • Cumq; ſpo- 9
liaſſent eum, & amputaſſent caput,
armiſque nudaſſent, miſerunt in ter-
ram ſuam, vt circũferretur, & oſten-
deretur idolorum templis, & popu-
lis: • arma autem eius conſecraue- 10
runt in fano dei ſui, & caput affixe-
runt in templo Dagon. • Hoc cùm 11
audiſſent viri Iabes Galaad, omnia
ſcilicet quæ Philiſthiim fecerant ſu-
per Saul, • conſurrexerunt ſinguli 12
virorum fortium, & tulerunt cada- D
uera Saul & filiorum eius: attulerũt-
que ea in Iabes, & ſepelierũt oſſa eo-
rum ſubter quercum, quæ erat in Ia-
bes, & ieiunauerunt ſeptem diebus.
• Mortuus eſt ergo Saul propter ini- 13
quitates ſuas, eo quòd præuaricatus
ſit ᵃmandatum Domini quod præce-
perat, & nõ cuſtodierit illud: ſed ᵇin-
ſuper etiam pythoniſſam cõſuluerit,
ᶜnec ſperauerit in Dño: propter quod 14
interfecit eum, & tranſtulit regnum
eius ad Dauid filium Iſai.

ᵃ 1 Reg. 15. a.3
ᵇ Exod. 17. d.14
ᶜ 1 Reg. 28. b.8

CAP. XI.

1 Reg. 5. a.1

Congregatus eſt igitur omnis Iſ- 1
rael ad Dauid in Hebron, dicens: A
Os tuum ſumus, & caro tua. • Heri 2
quoque, & nudiuſtertius, cùm adhuc
regnaret Saul, tu eras qui educebas,
& introducebas Iſrael: tibi enim di-
xit Dominus Deus tuus: Tu paſces
populum meũ Iſrael, & tu eris prin-
ceps ſuper eum. • Venerunt ergo om- 3
nes maiores natu Iſrael ad regem in
Hebron, & iniit Dauid cum eis fœ-
dus coram Domino: vnxeruntque
eum regem ſuper Iſrael, iuxta ſermo- B
nem Domini, quem locutus eſt in
manu Samuel. • Abiit quoque Da- 4
uid, & omnis Iſrael in Ieruſalem. hęc
eſt Iebus, vbi erant Iebuſæi habitato-
res terræ. • Dixeruntque qui habita- 5
bant in Iebus ad Dauid: Non ingre-
dieris huc. Porrò Dauid cepit arcem
Sion, quæ eſt Ciuitas Dauid, • dixit- 6
que: Omnis qui percuſſerit Iebuſæum
in primis, erit princeps & dux. Aſcen-
dit igitur primus Ioab filius Saruiæ,
& factus eſt princeps. • Habitauit 7
autem Dauid in arce, & idcirco ap-
pellata eſt ciuitas Dauid. • Aedifica- 8
uitque vrbem in circuitu à Mello vſ-
que ad gyrum, Ioab autem reliqua
vrbis extruxit. • Proficiebatque Da- 9
uid vadens & creſcens, & Dominus

10 exercituum erat cum eo. • ᵃHi
C principes virorum fortium Dauid,
qui adiuuerunt eum vt rex fieret ſu-
per omnem Iſrael iuxta verbum Do-
mini, quod locutus eſt ad Iſrael.
11 • Et iſte numerus robuſtorum Da-
uid: Ieſbaam filius Hachamoni prin-
ceps inter triginta: iſte leuauit ha-
ſtam ſuam ſuper trecentos vulnera-
12 tos vna vice. • Et poſt eum Eleazar
filius patrui eius Ahohites, qui erat
13 inter tres potentes. • Iſte fuit cum
Dauid in Pheſdomim, quando Phi-
liſthiim congregati ſunt ad locum il-
lum in prælium; & erat ager regio-
nis illius plenus hordeo, fugeratque
14 populus à facie Philiſthinorum. • Hi
ſteterunt in medio agri, & defende-
runt eum: cumque percuſſiſſent Phi-
liſthæos, dedit Dominus ſalutem
15 magnam populo ſuo. • Deſcende-
runt autem tres de triginta principi-
D bus ad petram, in qua erat Dauid,
ad ſpeluncam Odollam, quando Phi-
liſthiim fuerant caſtrametati in Val-
16 le raphaim. • ᵇPorrò Dauid erat in
præſidio, & ſtatio Philiſthinorum
17 in Bethlehem. • Deſiderauit igitur
Dauid, & dixit: O ſi quis daret mihi
aquam de ciſterna Bethlehem, quæ
18 eſt in porta. • Tres ergo iſti per me-
dia caſtra Philiſthinorum perrexe-
runt, & hauſerunt aquam de ciſterna
Bethlehem, quæ erat in porta, & at-
tulerunt ad Dauid vt biberet: qui no-
luit, ſed magis libauit illam Domino,
19 • dicens: Abſit vt in conſpectu Dei
mei hoc faciam, & ſanguinem iſto-
rum virorum bibam: quia in pericu-
E lo animarum ſuarum attulerunt mi-
hi aquam. Et ob hanc cauſam noluit
bibere. hęc fecerunt tres robuſtiſſimi.
20 • Abiſai quoque frater Ioab ipſe erat
princeps trium, & ipſe leuauit ha-
ſtam ſuam contra trecentos vulnera-
tos, & ipſe erat inter tres nominatiſ-
21 ſimus, • & inter tres ſecundos incly-
tus, & princeps eorum: verumtamen
vſque ad tres primos non peruene-
22 rat. • Banaias filius Ioiadæ viri ro-
buſtiſſimi, qui multa opera perpetra-
rat, de Cabſeel: ipſe percuſſit duos
ariel Moab: & ipſe deſcendit, & in-
terfecit leonem in media ciſterna
23 tempore niuis. • Et ipſe percuſſit vi-
rum Ægyptium, cuius ſtatura erat
quinque cubitorum, & habebat lan-
ceam vt liciatorium texentium: de-
ſcendit igitur ad eum cum virga, &

ᵃ 2 Reg. 23. a.8
ᵇ 2 Reg. 23. b.14

rapuit hastam, quam tenebat manu.
& interfecit eum hasta sua. * Hæc fe- 24
cit Banaias filius Ioiadæ, qui erat in-
ter tres robustos nominatissimus, F
* inter triginta primus, verumtamen 25
ad tres vsque non peruenerat: posuit
autem eum David ad auriculã suam.
* Porrò fortissimi viri in exercitu, 26
Asahel frater Ioab, & Elchanan filius
patrui eius de Bethlehem, * Sammoth 27
Arorites, Helles Phalonites, * Ira fi- 28
lius Acces Thecuites, Abiezer Ana-
thothites, * Sobbochai Husathites, 29
Ilai Ahohites, * Maharai Netopha- 30
thites, Heled filius Baana Netopha-
thites, * Ethai filius Ribai de Ga- 31
baat filiorũ Beniamin, Banaia Pha-
ratonites, * Hurai de Torrẽte Gaas, 32
Abiel Arbathites, Azmoth Bauramites,
tes, Eliaba Salabonites. * Filij Assem 33
Gezonites, Ionathan filius Sage Ara- G
rites, * Ahiam filius Sachar Ararites, 34
* Eliphal filius Vr, * Hepher Meche- 35
rathites, Ahia Phelonites, * Hesro 36
Carmelites, Naarai filius Asbai, * Io- 37
el frater Nathan, Mibahar filius A- 38
garai. * Selec Ammonites, Naarai Be- 39
rothites armiger Ioab filij Saruiæ.
* Ira Iethræus, Gareb Iethræus, 40
* Vrias Hethæus, Zabad filius Oholi, 41
* Adina filius Siza Rubenites prin- 42
ceps Rubenitarum, & cum eo trigin-
ta: * Hanan filius Maacha, & Iosa- 43
phat Mathanites, * Ozia Astarothi- 44
tes, Samma, & Iehiel filij Hotham
Arorites, * Iedihel filius Samri, & 45
Ioha frater eius Thosaites, * Eliel 46
Mahumites, & Ieribai, & Iosaia filij
Elnaem, & Iethma Moabites, Eliel,
& Obed, & Iasiel de Masobia.

CAP. XII.

HI quoque venerunt ad David in 1
Siceleg, cùm adhuc fugeret Saul A
filium Cis, qui erant fortissimi &
egregij pugnatores, * tendentes ar- 2
cum, & vtraque manu fundis saxa
iacientes, & dirigentes sagittas: de
fratribus Saul ex Beniamin. * Prin- 3
ceps Ahiezer, & Ioas filij Samaa Ga-
baathites, & Iaziel, & Phallet filij
Azmoth, & Baracha, & Iehu Ana-
thothites. * Samaias quoque Gabao- 4
nites fortissimus inter triginta & su-
per triginta. Ieremias, & Ieheziel, &
Iohanan, & Iezabad Gaderothites.
* & Eluzai & Ierimuth, & Baalia, & 5
Samaria, & Saphatia Haruphites.
* Elcana, & Iesia & Azareel, & Ioe- 6
zer, & Iesbaam de Carehim: * Ioela 7

B quoque, & Zabadia filij Ieroham de
8 Gedor. * Sed & de Gaddi transfu-
gerunt ad David, cùm lateret in de-
serto, viri robustissimi, & pugnatores
optimi, tenentes clypeum & hastam:
facies eorum quasi facies leonis, &
veloces quasi capreæ in montibus:
9 * Ezer princeps, Obdias secundus,
10 Eliab tertius, * Masmana quartus, Ie-
11 remias quintus, * Ethi sextus, Eliel
12 septimus, * Iohanan octauus, Elze-
13 bad nonus, * Ieremias decimus, Mach-
14 banai vndecimus. * hi de filiis Gad
principes exercitus: nouissimus cen-
tum militibus præerat, & maximus,
15 mille. * Isti sunt qui transierũt Iorda-
nem mense primo, quando inundare
consueuit super ripas suas: & omnes
fugauerunt qui morabantur in val-
libus ad orientalem plagam & occi-
16 dentalem. * Venerunt autem & de
C Beniamin, & de Iuda ad præsidium,
17 in quo morabatur David. * Egressus-
que est David obuiam eis, & ait: Si
pacificè venistis ad me vt auxiliemi-
ni mihi, cor meũ iũgatur vobis: si au-
tẽ insidiamini mihi pro aduersariis
meis, cùm ego iniquitatẽ in manibus
nõ habeã, videat Deus patrũ nostro-
18 rum, & iudicet. * Spiritus verò induit
Amasai principem inter triginta, &
ait. Tui sumus ò David, & tecum fili
Isai: pax, pax tibi, & pax adiutoribus
tuis te enim adiuuat Deus tuus. Sus-
cepit ergo eos David, & constituit
19 principes turmæ. * Porrò de Manasse
transfugerunt ad David, quando ve-
niebat cum Philisthiim aduersus Sa-
ul, vt pugnaret: & non dimicauit cum
eis. * quia inito cõsilio remiserũt eum * 1 Reg. 29. b. 4
D principes Philisthinorum, dicentes:
Periculo capitis nostri reuertetur ad
20 dominum suum Saul. * Quando igi-
tur reuersus est in Siceleg, transfuge-
runt ad eum de Manasse, Ednai, &
Iozabad, & Iedihel, & Michael, &
Ednas, & Iozabad, & Eliu, & Sala-
thi, principes millium in Manasse.
21 * hi præbuerunt auxilium David ad-
uersus latrunculos: omnes enim erãt
viri fortissimi, & facti sunt princi-
22 pes in exercitu. * Sed & per singulos
dies veniebant ad David ad auxi-
liandum ei, vsque dum fieret grandis
23 numerus, quasi exercitus Dei. * Iste
quoque est numerus principum exer-
citus, qui venerunt ad David, cùm
esset in Hebron, vt transferrent re-
gnum Saul ad eum, iuxta verbum

Domini. * Filij Iuda portantes cly- 24
peum & hastam, sex millia octingen-
ti expediti ad prælium. * De filiis Si- 25
meon virorū fortissimorum ad pu-
gnandum, septem millia centum.
* De filiis Leui, quattuor millia sex- 26
centi. * Ioiada quoque princeps de 27
stirpe Aaron, & cum eo tria millia E
septingenti. * Sadoc etiam puer egre- 28
giæ indolis, & domus patris eius,
principes viginti duo. * De filiis au- 29
tem Beniamin fratribus Saul, tria
millia: magna enim pars eorum ad-
huc sequebatur domum Saul. * Por- 30
rò de filiis Ephraim viginti millia
octingenti, fortissimi robore, viri no-
minati in cognationibus suis. * Et 31
ex dimidia tribu Manasse, decem &
octo millia, singuli per nomina sua
venerunt vt constituerent regem Da-
uid. * De filiis quoque Issachar viri 32
eruditi, qui nouerant singula tem- F
pora ad præcipiendum quid facere
deberet Israel, principes ducenti:
omnis autem reliqua tribus eorum
consilium sequebatur. * Porrò de 33
Zabulon qui egrediebantur ad præ-
lium, & stabant in acie instructi ar-
mis bellicis, quinquaginta millia ve-
nerunt in auxilium, non in corde
duplici. * Et de Nephthali, princi- 34
pes mille: & cum eis instructi cly-
peo & hasta, triginta & septem mil-
lia. * De Dan etiam præparati ad 35
prælium, viginti octo millia sexcenti.
* Et de Aser egredientes ad pugnam, 36
& in acie prouocantes, quadraginta
millia. * Trans Iordanem autem de 37
filiis Ruben, & de Gad, & dimidia
parte tribus Manasse instructi armis
bellicis, centum viginti millia.* Om- 38
nes isti viri bellatores expediti ad pu- G
gnandum, corde perfecto venerunt
in Hebron, vt constituerent regem
Dauid super vniuersum Israel: sed
& omnes reliqui ex Israel, vno cor-
de erant, vt rex fieret Dauid. * Fue- 39
runtque ibi apud Dauid tribus die-
bus comedentes & bibentes. præ-
parauerant enim eis fratres sui.
* Sed & qui iuxta eos erant, vsque 40
ad Issachar, & Zabulon, & Neph-
thali, afferebant panes in asinis, &
camelis, & mulis, & bobus ad ve-
scendum: farinam, palathas, vuam
passam, vinum, oleum, boues, arietes
ad omnem copiam. gaudium quip-
pe erat in Israel.

CAP. XIII.

1 A INiit autem consilium Dauid cum
tribunis, & centurionibus, & vni-
2 versis principibus, * & ait ad omnem
cœtum Israel: Si placet vobis: & à
Domino Deo nostro egreditur ser-
mo, quem loquor: mittamus ad fra-
tres nostros reliquos in vniuersas re-
giones Israel, & ad Sacerdotes, & Le-
uitas, qui habitant in suburbanis vr-
3 bium, vt congregentur ad nos, * &
reducamus arcam Dei nostri ad nos:
non enim requisiuimus eam in die-
4 bus Saul. * Et respondit vniuersa
B multitudo vt ita fieret: placuerat
5 enim sermo omni populo. * Con-
gregauit ergo Dauid cunctum Israel
a Sihor Ægypti, vsque dum ingre-
diaris Emath, * vt adduceret arcam *2 Reg 6.
6 Dei de Cariathiarim. * Et ascendit 4.2
Dauid, & omnis vir Israel ad collem
Cariathiarim, qui est in Iuda, vt af-
ferret inde arcam Dñi Dei sedentis
super cherubim, vbi inuocatū est no-
7 men eius. * Imposueruntq; arcā Dei
super plaustrū nouum, de domo Abi-
C nadab: Oza autem, & frater eius mi-
8 nabant plaustrum. * Porrò Dauid,
& vniuersus Israel ludebant coram
Deo omni virtute in cāticis, & in ci-
tharis, & psalteriis, & tympanis, &
9 cymbalis, & tubis. * Cùm autē per-
uenissent ad aream Chidon, tetendit
Oza manum suam, vt sustentaret ar-
cam: bos quippe lasciuiens paululum
10 inclinauerat eam. * Iratus est itaque
Dominus contra Ozam, & percussit
eum, eo quòd tetigisset arcā: & mor-
11 tuus est ibi coram Domino. * Con-
D tristatusque est Dauid, eo quòd di-
uisisset Dominus Ozam: vocauitque
locum illum: Diuisio Ozæ vsque in
12 præsentem diem. * Et timuit Deum
tunc tēporis, dicens: Quo modo pos-
sum ad me introducere arcam Dei?
13 * Et ob hanc causam non adduxit
eam ad se, hoc est, in Ciuitatem Da-
uid, sed auertit in domum Obed-
14 edom Gethæi.* Mansit ergo arca Dei
in domo Obededom tribus mensi-
bus: & benedixit Dominus domui
eius, & omnibus quæ habebat.

CAP. XIIII.

1 MIsit quoque Hiram rex Tyri 2 Reg. 5
A nuncios ad Dauid, & ligna ce- b. 11
drina, & artifices parietum, ligno-
rumque: vt ædificarent ei domum.
2 * Cognouitque Dauid quòd confir-
masset eū Dñs in regem super Israel,

&

& subleuatum esset regnum suum
*2. Reg. 5. a. 13 3 super populum eius Israel. * *Accepit
quoque Dauid alias vxores in Ierusalem: genuitque filios, & filias. * Et
4 hæc nomina eorum, qui nati sunt ei
in Ierusalem: Samua, & Sobad, Nathan, & Salomõ, *Iebahar, & Elisua, B
5 & Elisphalet, * Noga quoque, & Na-
6 pheg, & Iaphia, * Elisama, & Baalia-
7 da, & Eliphalet. * * Audientes autem
*2. Reg. 5. a. 17 8 Philisthiim eo quòd vnctus esset Dauid in regem super vniuersum Israel,
ascenderunt omnes vt quærerent eũ:
quod cùm audisset Dauid, egressus
est obuiam eis. * Porrò Philisthiim
9 venientes, diffusi sunt in Valle Raphaim. *Consuluitque Dauid Domi-
10 num, dicens: Si ascendam ad Phili- C
sthæos, & si trades eos in manu mea?
Et dixit ei Dominus: Ascende, & tradam eos in manu tua. * Cumque illi
11 ascẽdissent in Baalpharasim, percussit
eos ibi Dauid, & dixit: Diuisit Deus
inimicos meos per manum meam,
sicut diuiduntur aquæ: & idcirco
vocatum est nomen illius loci Baalpharasim. * Dereliqueruntq. ibi deos
12 suos, quos Dauid iussit exuri. * Alia
13 etiam vice Philisthiim irruerunt, &
diffusi sunt in valle. * Consuluitque
14 rursum Dauid Deũ, & dixit ei Deus: D
Non ascendas post eos, recede ab eis,
& venies contra illos ex aduerso pyrorum. * Cumque audieris sonitum
15 gradientis in cacumine pyrorum,
tunc egredieris ad bellum. Egressus
est enim Deus ante te, vt percutiat
castra Philisthiim. * Fecit ergo Dauid
16 sicut præceperat ei Deus, & percussit
castra Philisthinorum, de Gabaon
vsque Gazera. * Diuulgatumque est
17 nomen Dauid in vniuersis regionibus, & Dominus dedit pauorem eius
super omnes gentes.

CAP. XV.

FEcit quoque sibi domos in Ciuitate Dauid: & ædificauit locum A
1 arcæ Dei, tetenditque ei tabernaculũ.
*Tunc dixit Dauid: illicitum est vt à
2 quocumque portetur arca Dei nisi à
Leuitis, quos elegit Dominus ad portandum eam, & ad ministrãdum sibi
vsque in æternum. * Congregauitque
3 vniuersum Israel in Ierusalem, vt afferretur arca Dei in locum suum,
quem præparauerat ei. * Necnon &
4 filios Aaron, & Leuitas. * de filiis
5 Caath. Vriel princeps fuit, & fratres
6 eius centum viginti. * De filiis Merari, Asaia princeps: & fratres eius
7 ducenti viginti. * De filiis Gersom,
Ioel princeps, & fratres eius centum
8 triginta. * De filiis Elisaphan, Semeias
9 princeps, & fratres eius ducenti. * De
filiis Hebrõ, Eliel princeps, & fratres
10 eius octoginta. * De filiis Oziel, Aminadab princeps; & fratres eius centum duodecim. * Vocauitque Dauid
11 B Sadoc, & Abiathar Sacerdotes, & Leuitas, Vriel, Asaiam, Ioel, Semeiam,
12 Eliel, & Aminadab: * & dixit ad eos:
Vos qui estis principes familiarum
Leuiticarum, sanctificamini cum
fratribus vestris, & afferte arcam
Domini Dei Israel ad locum, qui ei
13 præparatus est: * * ne vt à principio, *Sup. 13. d. 10
quia non eratis præsentes, percussit
nos Dominus; sic & nunc fiat, illicitum quid nobis agentibus. * Sanctifi-
14 cati sunt ergo Sacerdotes, & Leuitæ,
vt portarent arcam Domini Dei Israel. * * Et tulerunt filij Leui arcam *Num. 4. b. 15
15 Dei, sicut præceperat Moyses iuxta
verbum Domini humeris suis in ve-
16 ctibus. * Dixitque Dauid principibus
Leuitarum, vt constituerent de fratribus suis cantores in organis musicorum, nablis videlicet, & lyris, &
cymbalis, vt resonaret in excelsis so-
17 nitus lætitiæ. * Constitueruntque Leuitas: Hemam filium Ioel, & de fratribus eius Asaph filium Barachiæ:
de filiis verò Merari, fratribus eorũ:
18 Ethan filium Casaiæ. * Et cum eis fratres eorum: in secundo ordine, Zachariam, & Ben, & Iaziel, & Semiramoth, & Iahiel, & Ani, Eliab, & Banaiam, & Maasiam, & Mathathiam,
C & Eliphalu, & Maceniam, & Obe-
19 dedom, & Iehiel, ianitores. * Porrò
cantores, Heman, Asaph, & Ethan, in
20 cymbalis æneis cõcrepantes. * Zacharias autem, & Oziel, & Semiramoth,
& Iahiel, & Ani, & Eliab, & Maasias,
& Banaias in nablis arcana cantabãt.
21 *Porrò Mathathias, & Eliphalu, &
Macenias, & Obededom, & Iehiel,
& Ozazin, in citharis pro octaua ca-
22 nebant epinicion. * Chonenias autem
princeps Leuitarum, prophetiæ præerat, ad præcinendam melodiam: erat
23 quippe valde sapiens. * Et Barachias,
24 & Elcana: ianitores arcæ. * Porrò Sebenias, & Iosaphat, & Nathanael, &
Amasai, & Zacharias, & Banaias, &
Eliezer sacerdotes, clangebant tubis
coram arca Dei: & Obededom, & Ie-

a 2. Reg. 6. c. 12 hias erant Ianitores arcæ. * a Igitur 25
Dauid & omnes maiores natu Israel, D
& tribuni ierunt ad deportandam
arcam fœderis Domini de domo
Obededom cum lætitia. * Cumque 26
adiuuisset Deus Leuitas, qui portabát
arcam fœderis Domini, immolaban-
tur septem tauri, & septem arietes.
*Porrò Dauid erat indutus stola bys- 27
sina, & vniuersi Leuitæ qui portabát
arcam, cantoresque & Chonenias
princeps prophetiæ inter cantores:
Dauid autẽ etiam indutus erat ephod
lineo. * Vniuersusque Israel deduce- 28
bant arcam fœderis Domini in iubi-
lo, & sonitu buccinæ, & tubis, &
cymbalis, & nablis, & citharis con-
crepantes. * Cumque peruenisset arca 29
fœderis Domini vsque ad Ciuitatem
Dauid, Michol filia Saul prospiciens
per fenestram, vidit regem Dauid
saltantem atque ludentem, & despe-
xit eum in corde suo.

CAP. XVI.

2. Reg. 6. c. 17 ATtulerunt igitur arcam Dei, & 1
constituerunt eam in medio ta- A
bernaculi, quod tetenderat ei Dauid:
& obtulerunt holocausta, & pacifica
coram Deo. * Cumque complesset 2
Dauid offerẽs holocausta, & pacifica,
benedixit populo in nomine Domi-
ni. * Et diuisit vniuersis per singulos, 3
à viro vsque ad mulierem tortam
panis, & partem assæ carnis bubalæ,
& frixam oleo similam. * Constituit- 4
que coram arca Domini de Leuitis,
qui ministrarent, & recordarentur
operum eius, & glorificarent, atque
laudarent Dominum Deum Israel:
* Asaph principem, & secundum eius 5
Zachariam: Porrò Iahiel, & Semira-
moth, & Iehiel, & Mathathiam, &
Eliab, & Banaiam, & Obededom: Ie-
hiel super organa psalterij, & lyras:
Asaph autẽ vt cymbalis personaret;
* Banaiam verò, & Iaziel sacerdotes, 6
canere tuba iugiter coram arca fœ-
deris Domini. * In illo die fecit Da- 7
uid principem ad confitendum Do-
mino Asaph, & fratres eius.
a Psal. 104. a. 1 Isa. 12. b. 4 * a Confitemini Domino, & inuoca- 8
re nomen eius: notas facite in populis
adinuentiones eius.
* Cantate ei, & psallite ei: & narrate 9
omnia mirabilia eius.
* Laudate nomen sanctum eius: læ- 10
tetur cor quærentium Dominum.
* Quærite Dominum, & virtutem 11
eius: quærite faciem eius semper. B

12 * Recordamini mirabilium eius, quę
fecit: signorum illius, & iudiciorum
oris eius.
13 * Semen Israel serui eius: filij Iacob
electi eius.
14 * Ipse Dominus Deus noster: in vni-
uersa terra iudicia eius.
15 * Recordamini in sempiternum pa-
cti eius: sermonis, quem præcepit in
mille generationes.
16 * Quem pepigit cum Abraham: &
iuramenti illius cum Isaac.
17 * Et constituit illud Iacob in præce-
ptum: & Israel in pactũ sempiternũ,
18 * Dicens: Tibi dabo Terram Cha-
naan, funiculum hereditatis vestræ.
19 * Cùm essent pauci numero, parui
& coloni eius.
20 * Et transierunt de gente in gentem,
& de regno ad populum alterum.
21 * Non dimisit quemquã calumniari
eos, sed increpauit pro eis reges.
22 * Nolite tangere christos meos: & in
C prophetis meis nolite malignari.
23 * Cantate Domino omnis terra, an- Psal. 95. a.
nunciate ex die in diem salutare eius.
24 * Narrate in gentibus gloriam eius:
in cunctis populis mirabilia eius.
25 * Quia magnus Dñs, & laudabilis
nimis: & horribilis super omnes deos.
26 * Omnes enim dij populorũ, idola:
Dominus autem cælos fecit.
27 * Confessio & magnificentia coram
eo: fortitudo & gaudiũ in loco eius.
28 * Afferte Domino familiæ populo-
rum: afferte Domino gloriam &
imperium.
29 * Date Domino gloriam, nomini
eius, leuate sacrificium, & venite in
conspectu eius: & adorate Domi-
num in decore sancto.
30 * Commoueatur à facie eius omnis
terra: ipse enim fundauit orbem im-
mobilem.
31 * Lætentur cæli, & exultet terra: &
dicant in nationibus, Dñs regnauit.
32 * Tonet mare, & plenitudo eius: ex-
ultent agri, & omnia quæ in eis sunt.
33 * Tunc laudabũt ligna saltus coram
Domino: quia venit iudicare terram.
34 * Confitemini Domino, quoniam
bonus: quoniam in æternum mise-
ricordia eius.
35 * Et dicite: Salua nos Deus saluator
D noster, & congrega nos, & erue de
gẽtibus, vt cõfiteamur nomini sancto
tuo, & exultemus in carminibus tuis.
36 * Benedictus Dominus Deus Israel
ab æterno vsque in æternum: & dicat

omnis

omnis populus: Amen, & hymnum
Domino.
* Reliquit itaque ibi coram arca fœ- 37
deris Domini Aſaph, & fratres eius
vt miniſtrarent in conſpectu arcæ iu-
giter per ſingulos dies, & vices ſuas.
* Porrò Obededom, & fratres eius 38
ſexaginta octo; & Obededom filium
Idithun, & Hoſa conſtituit ianitores.
* Sadoc autem ſacerdotem, & fratres 39
eius ſacerdotes, coram tabernaculo
Domini in excelſo, quod erat in Ga-
baon, * vt offerrent holocauſta Do- 40
mino ſuper altare holocautomatis
iugiter, mane & veſpere, iuxta omnia
quæ ſcripta ſunt in lege Domini, quã
præcepit Iſraeli. * Et poſt eum Heman, 41
& Idithun, & reliquos electos, vnũ-
quemque vocabulo ſuo ad confiten-
dum Domino: Quoniam in æternum
miſericordia eius. * Heman quoque, 42
& Idithun canentes tuba, & quatien-
tes cymbala, & omnia muſicorum
organa ad canendum Deo; filios au-
tem Idithun fecit eſſe portarios. * Re- 43
uerſuſque eſt omnis populus in do-
mum ſuam: & Dauid, vt benediceret
etiam domui ſuæ.

CAP. XVII.

2. Reg. 7. a. 1
CVm autem habitaret Dauid in 1
domo ſua, dixit ad Nathan pro- A
phetam: ecce ego habito in domo ce-
drina: arca autẽ fœderis Domini ſub
pellibus eſt. * Et ait Nathan ad Dauid: 2
Omnia, quæ in corde tuo ſunt, fac:
Deus enim tecum eſt. * Igitur nocte 3
illa factus eſt ſermo Dei ad Nathan,
dicẽs: * Vade, & loquere Dauid ſeruo 4
meo: Hæc dicit Dominus: Non ædi-
ficabis tu mihi domũ ad habitãdum.
* Neque enim manſi in domo ex eo 5
tempore, quo eduxi Iſrael, vſque ad
diem hãc: ſed fui ſemper mutans lo-
ca tabernaculi, & in tentorio * manẽs 6
cum omni Iſrael. Numquid locutus
ſum ſaltem vni iudicũ Iſrael, quibus
præceperam, vt paſcerent populum
meũ, & dixi: Quare non ædificaſtis
mihi domum cedrinam? * Nunc itaq; 7
ſic loqueris ad ſeruum meum Dauid:
Hæc dicit Dominus exercituum: Ego
tuli te, cum in paſcuis ſequereris gre-
gem, vt eſſes dux populi mei Iſrael.
* Et fui tecum quocumque perrexiſti: 8
& interfeci omnes inimicos tuos co- B
ram te, feciq́ue tibi nomẽ quaſi vnius
magnorum, qui celebrantur in terra.
* Et dedi locum populo meo Iſrael: 9
plantabitur, & habitabit in eo, &

vltrà non commouebitur: nec filij
iniquitatis atterent eos, ſicut à prin-
10 cipio, * ex diebus quibus dedi iudices
populo meo Iſrael, & humiliaui vni-
uerſos inimicos tuos. Annuncio ergo
tibi, quòd ædificaturus ſit tibi Do-
11 minus domum. * Cumq́ue impleue-
ris dies tuos vt vadas ad patres tuos,
ſuſcitabo ſemen tuum poſt te, quod
erit de filiis tuis: & ſtabiliam regnum
12 eius. * Ipſe ædificabit mihi domum,
& firmabo ſolium eius vſque in
13 æternum. * Ego ero ei in patrem, &
ipſe erit mihi in filium: & miſeri-
cordiam meam non auferam ab eo,
ſicut abſtuli ab eo, qui ante te fuit.
14 * Et ſtatuam eum in domo mea, & in
regno meo vſque in ſempiternum:
C & thronus eius erit firmiſſimus in
15 perpetuum. * Iuxta omnia verba
hæc, & iuxta vniuerſam viſionem
iſtam, ſic locutus eſt Nathan ad Da-
16 uid. * Cumq́ue veniſſet rex Dauid,
& ſediſſet coram Domino, dixit:
Quis ego ſum Domine Deus, & quæ
domus mea, vt præſtares mihi talia?
17 * Sed & hoc parum viſum eſt in con-
ſpectu tuo, ideoque locutus es ſuper
domum ſerui tui etiam in futurum:
& feciſti me ſpectabilem ſuper omnes
18 homines Domine Deus. * Quid vltrà
addere poteſt Dauid, cum ita glori-
ficaueris ſeruum tuum, & cognoue-
19 ris eum? * Domine propter famulum
tuum iuxta cor tuum feciſti omnem
magnificentiam hanc, & nota eſſe
20 voluiſti vniuerſa magnalia. * Domi-
ne, non eſt ſimilis tui: & non eſt alius
Deus abſque te, ex omnibus, quos au-
21 diuimus auribus noſtris. * Quis enim
eſt alius, vt populus tuus Iſrael, gens
D vna in terra, ad quam perrexit Deus,
vt liberaret, & faceret populum ſibi,
& magnitudine ſua atque terrori-
bus eiiceret nationes à facie eius,
22 quem de Ægypto liberarat? * Et po-
ſuiſti populum tuum Iſrael tibi in
populum vſque in æternum, & tu
23 Domine factus es Deus eius. * Nunc
igitur Domine, ſermo, quem locutus
es famulo tuo, & ſuper domum eius,
confirmetur in perpetuum, & fac
24 ſicut locutus es. * Permaneatq́ue &
magnificetur nomen tuum vſque in
ſempiternum: & dicatur: Dominus
exercituum Deus Iſrael, & domus
Dauid ſerui eius permanens coram
25 eo. * Tu enim Domine Deus meus
reuelaſti auriculam ſerui tui, vt ædi-

ficares

ficares ei domum: & idcirco inuenit
seruus tuus fiduciam, vt oret coram
te. * Nunc ergo Domine tu es Deus: 26
& locutus es ad seruum tuum tanta
beneficia. *Et cœpisti benedicere do- 27
mui serui tui, vt sit semper coram te:
te enim Domine benedicente, bene-
dicta erit in perpetuum.

CAP. XVIII.

2. Reg. 8. a. 1
FActum est autem post hęc, vt per- 1
cuteret Dauid Philisthiim, & hu- A
miliaret eos, & tolleret Geth, & filias
eius de manu Philisthiim, * percute- 2
retque Moab, & fierent Moabitæ ser-
ui Dauid, offerentes ei munera. * Eo 3
tempore percussit Dauid etiam Ada-
rezer regem Soba regionis Hemath,
quando perrexit vt dilataret imperiũ
suum vsque ad flumen Euphraten.
*Cepit ergo Dauid mille quadrigas 4
eius, & septem millia equitum, ac vi-
ginti millia virorum peditum, sub-
neruauitque omnes equos curruum,
exceptis centum quadrigis, quas re-
seruauit sibi. * Superuenit autem & 5
Syrus Damascenus, vt auxilium B
præberet Adarezer regi Soba: sed
& huius percussit Dauid viginti duo
millia virorum. * Et posuit milites in 6
Damasco, vt Syria quoque seruiret
sibi, & offerret munera. Adiuuitque
eum Dominus in cũctis, ad quæ per-
rexerat. *Tulit quoque Dauid phare- 7
tras aureas, quas habuerant serui
Adarezer, & attulit eas in Ierusalem.
*Necnon de Thebath, & Chun vrbi- 8
bus Adarezer æris plurimum, de quo
fecit Salomon mare æneum, & co-
lumnas, & vasa ænea. * Quod cùm 9
audisset Thou rex Hemath, percus- C
sisse videlicet Dauid omnẽ exercitum
Adarezer regis Soba, *misit Adoram 10
filium suum ad regem Dauid, vt po-
stularet ab eo pacem, & cõgratulare-
tur ei quòd percussisset, & expugnas-
set Adarezer: aduersarius quippe erat
Thou Adarezer. *Sed & omnia vasa 11
aurea, & argentea, & ænea consecra-
uit Dauid rex Domino, cum argento
& auro, quod tulerat ex vniuersis
gẽtibus, tam de Idumæa, & Moab, &
filiis Ammon, quàm de Philisthiim
& Amalec. *Abisai verò filius Saruiæ 12
percussit Edom in Valle Salinarum, D
decem & octo millia: * & constituit 13
in Edom præsidium, vt seruiret Idu-
mæa Dauid: saluauitque Dominus
Dauid in cunctis, ad quæ perrexerat.
* Regnauit ergo Dauid super vni- 14
uersum Israel, & faciebat iudicium
atque iustitiam cuncto populo suo.
15 *Porro Ioab filius Saruiæ erat super
exercitum, & Iosaphat filius Ahilud
16 à commentariis. *Sadoc autem filius
Achitob, & Ahimelec, filius Abia-
17 thar, sacerdotes: & Susa, scriba. *Ba-
naias quoque filius Ioiadæ super le-
giones Cerethi, & Phelethi: porrò
filij Dauid, primi ad manum regis.

CAP. XIX.

1 ACcidit autem vt moreretur Naas 2. Reg. 10. a. 1
A rex filiorum Ammon, & regna-
2 ret filius eius pro eo. * Dixitque Da-
uid: Faciam misericordiam cum
Hanon filio Naas: præstitit enim
mihi pater eius gratiam. Misitque
Dauid nuncios ad cõsolandum eum
super morte patris sui. Qui cùm per-
uenissent in terram filiorum Am-
mon, vt consolarentur Hanon,
3 * dixerunt principes filiorum Am-
mon ad Hanon: Tu forsitan putas,
quòd Dauid honoris causa in pa-
trem tuum miserit qui consolẽtur te:
nec animaduertis quòd vt explo-
rent, & inuestigẽt, & scrutentur terrã
4 tuã, venerint ad te serui eius. * Igitur
B Hanon pueros Dauid decaluauit, &
rasit, & præcidit tunicas eorum à
natibus vsque ad pedes, & dimisit
eos. *Qui cùm abiissent, & hoc man-
dassent Dauid, misit in occursum eo-
rum (grandem enim contumeliam
sustinuerãt) & pręcepit vt manerẽt in
Iericho, donec cresceret barba eorũ,
6 & tunc reuerterentur. *Videntes au-
tem filij Ammon, quòd iniuriam
fecissent Dauid, tam Hanon, quàm
reliquus populus, miserunt mille ta-
lenta argenti, vt conducerent sibi de
Mesopotamia, & de Syria Maacha,
7 & de Soba currus & equites. * Con-
duxeruntq; triginta duo millia cur-
ruum, & regem Maacha cum populo
eius. Qui cùm venissent, castrametati
sunt è regione Medaba. Filij quoque
C Ammon congregati de vrbibus suis,
8 venerunt ad bellum. *Quod cùm au-
disset Dauid, misit Ioab, & omnem
9 exercitum virorum fortium: *egres-
sique filij Ammon, direxerunt aciem
iuxta portam ciuitatis: reges au-
tem, qui ad auxilium eius venerant,
10 separatim in agro steterunt. * Igitur
Ioab intelligens bellum ex aduer-
so, & post tergum contra se fieri,
elegit viros fortissimos de vniuerso
Israel, & perrexit contra Syrum.

*Reli-

•Reliquam autem partem populi de- 11
dit ſub manu Abiſai fratris ſui; &
perrexerunt contra filios Ammon.
•Dixitq;: Si vicerit me Syrus, auxilio 12
eris mihi: ſi autẽ ſuperauerint te filij
Ammon, ero tibi in præſidium. •Cõ- 13
fortare, & agamus viriliter pro po-
pulo noſtro, & pro vrbibus Dei no-
ſtri: Dominus autem quod in con-
ſpectu ſuo bonũ eſt, faciet. •Perrexit 14
ergo Ioab, & populus qui cũ eo erat, D
cõtra Syrum ad prœlium: & fugauit
eos. •Porrò filij Ammõ vidẽtes quod 15
fugiſſet Syrus, ipſi quoque fugerunt
Abiſai fratrem eius, & ingreſſi ſunt
ciuitatem: reuerſuſque eſt etiam Ioab
in Ieruſalem. •Videns autem Syrus 16
quòd cecidiſſet coram Iſrael, miſit
nuncios, & adduxit Syrum, qui erat
trans fluuium: Sophach autem prin-
ceps militiæ Adarezer, erat dux eorũ.
•Quod cum nunciatum eſſet Dauid, 17
congregauit vniuerſum Iſrael, &
tranſiuit Iordanem, irruitque in eos,
& direxit ex aduerſo aciem, illis con-
tra pugnantibus. •Fugit autem Syrus 18
Iſrael: & interfecit Dauid de Syris
ſeptem millia curruum, & quadra-
ginta millia peditum, & Sophach
exercitus principem. •Vidẽtes autem 19
ſerui Adarezer ſe ab Iſrael eſſe ſupe-
ratos, transfugerunt ad Dauid, &
ſeruierunt ei: noluitque vltrà Syria
auxilium præbere filiis Ammon.

CAP. XX.

2.Reg. 10. b. & 11. a. 1
FActum eſt autem poſt anni circu- 1
lum, eo tempore, quo ſolent reges A
ad bella procedere, congregauit Ioab
exercitum, & robur militiæ, & vaſta-
uit terram filiorum Ammon; perre-
xitq; & obſedit Rabba: porro Dauid
manebat in Ieruſalem, quando Ioab
percuſſit Rabba, & deſtruxit eam.
•Tulit autẽ Dauid coronã Melchom 2
de capite eius, & inuenit in ea auri B
pondo talentũ, & pretioſiſſimas gem-
mas, f.citque ſibi inde diadema: ma-
nubias quoque vrbis plurimas tulit:
•populum autem, qui erat in ea, edu- 3
xit: & fecit ſuper eos tribulas, & tra-
has, & ferrata carpenta tranſire, ita
vt diſſecarentur, & contererentur: ſic
fecit Dauid cunctis vrbibus filiorum
Ammon: & reuerſus eſt cum omni
2.Reg.21. d.18
populo ſuo in Ieruſalem. •Poſt hæc 4
initum eſt bellum in Gazer aduer-
ſum Philiſthæos: in quo percuſſit So-
bochai Huſathites, Saphai de genere C
Raphaim, & humiliauit eos. •Aliud 5
quoque bellum geſtum eſt aduerſus
Philiſthæos, in quo percuſſit Adeo-
datus filius Saltus Bethlehemites fra
trem Goliath Gethæi, cuius haſtæ
lignum erat quaſi liciatorium texen-
6 tium. •Sed & aliud bellum accidit in
D Geth, in quo fuit homo longiſſimus,
ſenos habens digitos, id eſt, ſimul vi-
ginti quattuor: qui & ipſe de Rapha
7 fuerat ſtirpe generatus. •Hic blaſphe-
mauit Iſrael: & percuſſit eum Iona-
than filius Saama fratris Dauid. Hi
ſunt filij Rapha in Geth, qui cecide-
runt in manu Dauid & ſeruorũ eius.

CAP. XXI.

1 COnſurrexit autem Satan contra 2.Reg. 24. a. 1
A Iſrael: & concitauit Dauid vt
2 numeraret Iſrael. •Dixitq; Dauid ad Infra 27. d. 24
Ioab, & ad principes populi: Ite, &
numerate Iſrael à Berſabee vſq; Dan:
& afferte mihi numerum vt ſciam.
3 •Reſponditque Ioab: Augeat Domi-
nus populum ſuum cẽtuplum, quàm
ſunt: nonne domine mi rex, omnes
ſerui tui ſunt? quare hoc quærit do-
minus meus, quod in peccatum repu-
4 tetur Iſraeli? •Sed ſermo regis magis
præualuit: egreſſuſque eſt Ioab, &
circuiuit vniuerſum Iſrael; & reuer-
5 ſus eſt Ieruſalem: •Deditque Dauidi
numerum eorum, quos circuierat: &
inuentus eſt omnis numerus Iſrael,
mille millia & centũ millia virorum
educentium gladium: de Iuda autem
quadringẽta ſeptuaginta millia bella-
6 torum. •Nam Leui, & Beniamin non
numerauit: eo quòd Ioab inuitus
7 exequeretur regis imperium. •Diſpli-
cuit autem Deo quod iuſſum erat; &
8 percuſſit Iſrael. •Dixitque Dauid ad
Deũ: Peccaui nimis vt hoc facerem:
obſecro aufer iniquitatem ſerui tui,
6 quia inſipienter egi. •Et locutus eſt
B Dominus ad Gad Videntem Dauidis,
10 dicens: •Vade, & loquere ad Dauid,
& dic ei: Hæc dicit Dominus: Trium
tibi optionem do; vnum, quod vo-
11 luertis.elig ·, & faciam tibi. •Cumque
veniſſet Gad ad Dauid, dixit ei: Hæc
dicit Dominus: Elige quod volueris:
12 •aut tribus annis famem: aut tribus
menſibus te fugere hoſtes tuos, &
gladium eorum non poſſe euadere:
aut tribus diebus gladium Domini,
& peſtilentiam verſari in terra, &
angelum Domini interficere in vni-
uerſis finibus Iſrael: nunc igitur vide
quid reſpondeam ei, qui miſit me.

•Et

* Et dixit Dauid ad Gad: Ex omni 13
parte me angustiæ premunt: sed me-
lius mihi est, vt incidam in manus
Domini, quia multæ sunt miseratio-
nes eius, quàm in manus hominum.
* Misit ergo Dominus pestilentiam 14
in Israel: & ceciderunt de Israel se-
ptuaginta millia virorum. * Misit 15
quoque Angelum in Ierusalem, vt
percuteret eam: cumque percutere-
tur, vidit Dominus, & misertus est
super magnitudine mali: & impera-
uit Angelo, qui percutiebat: Sufficit,
iam cesset manus tua. Porrò Ange-
lus Domini stabat iuxta areã Ornan C
Iebusæi. * Leuásq; Dauid oculos suos, 16
vidit Angelum Domini stantem in-
ter cælum & terram, & euaginatum
gladium in manu eius, & versum cõ-
tra Ierusalem: & ceciderunt tam ip-
se, quàm maiores natu vestiti ciliciis,
proni in terram. * Dixitq; Dauid ad 17
Deum: Nónne ego sum, qui iussi
vt numeraretur populus? Ego, qui
peccaui: ego, qui malum feci: iste
grex quid commeruit? Domine Deus
meus vertatur obsecro manus tua in
me, & in domum patris mei: popu-
lus autem tuus nõ percutiatur. * An- 18
gelus autem Domini præcepit Gad vt
diceret Dauidi vt ascenderet, extrue-
retque altare Domino Deo in area
Ornan Iebusæi. * Ascendit ergo Da- 19
uid iuxta sermonem Gad, quem lo-
cutus ei fuerat ex nomine Domini.
* Porrò Ornan cùm suspexisset, & 20
vidisset Angelũ, quattuorq; filij eius
cum eo, absconderunt se: nam eo tem-
pore terebat in area triticum. * Igitur 21
cùm veniret Dauid ad Ornan, con-
spexit eum Ornan, & processit ei ob-
uiam de area, & adorauit eum pro-
nus in terram. * Dixitq; ei Dauid: Da 22
mihi locum areæ tuæ, vt ædificem in
ea altare Domino: ita vt quãtum va-
let argenti accipias, & cesset plaga à
populo. * Dixit autem Ornan ad 23
Dauid: Tolle, & faciat Dominus D
meus rex quodcumque ei placet: sed
& boues do in holocaustum, & tri-
bulas in ligna, & triticum in sacrifi-
cium: Omnia libens præbebo. * Di- 24
xitque ei rex Dauid: Nequaquam ita
fiet, sed argentum dabo quantum va-
let: neque enim tibi auferre debeo,
& sic offerre Domino holocausta
gratuita. * Dedit ergo Dauid Ornan 25
pro loco siclos auri iustissimi ponde-
ris sexcentos. * a Et ædificauit ibi al- 26
tare Domino: obtulitque holocau-
sta, & pacifica, & inuocauit Domi-
num, & exaudiuit eum in igne de cæ-
27 lo super altare holocausti. * Præce-
pitque Dominus Angelo: & conuer-
28 tit gladium suum in vaginam. * Pro-
tinus ergo Dauid, videns quòd exau-
disset eum Dominus in area Ornan
Iebusæi, immolauit ibi victimas.
29 * Tabernaculũ autẽ Domini, b quod
fecerat Moyses in deserto, & altare
holocaustorum, ea tempestate erat
30 in excelso Gabaon. * Et non præua-
luit Dauid ire ad altare vt ibi obse-
craret Deum: nimio enim fuerat in
timore perterritus, videns gladium
Angeli Domini.

a 2. Par. 3. a. 1

b Exo. 36. a. 2

CAP. XXII.

1 DIxitque Dauid: Hæc est domus
A Dei, & hoc altare in holocau-
2 stum Israel. * Et præcepit vt congre-
garentur omnes proselyti de Terra
Israel, & constituit ex eis latomos ad
cædendos lapides & poliendos, vt
3 ædificaretur domus Dei. * Ferrum
quoque plurimum ad clauos ianua-
rum, & ad commissuras atq; iunctu-
ras præparauit Dauid: & æris põdus
4 innumerabile. * Ligna quoq; cedrina
non poterant æstimari, quæ Sidonij,
5 & Tyrij deportauerãt ad Dauid. * Et
dixit Dauid: Salomon filius meus
puer paruulus est & delicatus; domus
autem, quã ædificari volo Domino,
talis esse debet vt in cunctis regioni-
bus nominetur: præparabo ergo ei ne-
cessaria. Et ob hãc causam ante mor-
tem suam omnes præparauit impen-
6 sas. * Vocauitq; Salomonem filium
B suum: & præcepit ei vt ædificaret do-
7 mum Domino Deo Israel. * Dixitque
Dauid ad Salomonẽ: Fili mi, volun-
tatis meæ fuit vt ædificarem domum
8 nomini Domini Dei mei, * sed factus
est sermo Dñi ad me, dicẽs: Multum
sanguinẽ effudisti, & plurima bella
bellasti: nõ poteris ædificare domum
nomini meo, tanto effuso sanguine
9 coram me: * filius, qui nascetur tibi,
erit vir quietissimus: faciam enim
eum requiescere ab omnibus inimicis
suis per circuitum: & ob hanc cau-
sam Pacificus vocabitur: & pacem &
otium dabo in Israel cunctis diebus
10 eius. * c Ipse ædificabit domum no-
mini meo, & ipse erit mihi in filium,
& ego ero illi in patrem: firmaboque
C solium regni eius super Israel in æter-
11 num. * Nunc ergo fili mi, sit Domi-

c 2. Reg. 7. b. 13 Heb. 1. a. 5 1. Reg. 3. a. 5

nus tecum, & prosperare, & ædifi-
ca domum Domino Deo tuo, sicut
locutus est de te. * Det quoque tibi 12
Dominus prudentiam & sensum, vt
regere possis Israel, & custodire le-
gem Domini Dei tui. * Tunc enim 13
proficere poteris, si custodieris man-
data & iudicia, quæ præcepit Domi-
nus Moysi vt doceret Israel: con-
fortare & viriliter age, ne timeas, ne-
que paueas. * Ecce ego in paupertate 14
mea præparaui impensas domus Do-
mini, auri talenta centum millia, &
argenti mille millia talentorum: æris
verò, & ferri non est pondus, vinci-
tur enim numerus magnitudine: li-
gna & lapides præparaui ad vniuer-
sa impendia. * Habes quoque pluri- 15
mos artifices, latomos, & cæmenta- D
rios, artificesque lignorum, & om-
nium artium ad faciendum opus pru-
dentissimos, * in auro & argento & 16
ære & ferro, cuius non est numerus.
Surge igitur, & fac, & erit Domi-
nus tecum. * Præcepit quoque Da- 17
uid cunctis principibus Israel, vt ad-
iuuarent Salomonem filium suum.
* Cernitis, inquiens, quod Dominus 18
Deus vester vobiscum sit, & dederit
vobis requiem per circuitũ, & tradi-
derit omnes inimicos vestros in ma-
nus vestras, & subiecta sit terra co-
ram Domino, & coram populo eius.
* Præbete igitur corda vestra & ani- 19
mas vestras, vt quæratis Dñm Deum
vestrum: & consurgite, & ædificate
sanctuarium Domino Deo, vt intro-
ducatur arca fœderis Domini, & va-
sa Domino consecrata, in domum,
quæ ædificatur nomini Domini.

CAP. XXIII.

IGitur Dauid senex & plenus die- 1
rum, regem constituit Salomonem A
filium suum super Israel. * Et con- 2
gregauit omnes principes Israel, &
Sacerdotes atque Leuitas. * Nume- 3
ratique sunt Leuitæ à triginta annis,
& suprà: & inuenta sunt triginta
octo millia virorum. * Ex his electi 4
sunt, & distributi in ministerium do-
mus Domini viginti quatuor millia:
præpositorum autem & iudicum sex
millia. * Porrò quatuor millia ia- 5
nitores: & totidem psaltæ canentes
Domino in organis, quæ fecerat ad
*Sup. 6. a. 1 canendum. * ᵃ Et distribuit eos Da- 6
uid per vices filiorum Leui, Ger-
son videlicet, & Caath, & Merari.
* Filij Gerson: Leedan, & Semei. 7

8 * Filij Leedan: princeps Iahiel, &
9 Zethan, & Ioel, tres. * Filij Semei: Sa-
B lomith, & Hosiel, & Aran, tres: isti
10 principes familiarum Leedan. * Por-
rò filij Semei, Leheth, & Ziza, &
Iaus, & Baria: isti filij Semei, quat-
11 tuor. * Erat autem Leheth prior, Ziza
secundus: porrò Iaus & Baria nõ ha-
buerunt plurimos filios, & idcirco in
vna familia, vnaque domo compu-
12 tati sunt. * Filij Caath: Amram, &
Isaar, Hebron, & Oziel, quatuor.
13 * ᵇ Filij Amram, Aaron, & Moyses. *Sup. 6. a. 3 *Heb. 5. b. 4
ᵇ Separatusq; est Aaron vt ministra-
ret in Sancto sanctorum, ipse & filij
eius in sempiternum, & adoleret in-
censum Domino secundùm ritum
suum, ac benediceret nomini eius in
14 perpetuum. * Moysi quoque hominis
Dei filij annumerati sunt in tribu
15 Leui. * Filij ᶜ Moysi: Gersom, & Elie-
16 zer. * Filij Gersom: Subuel primus. *Exo. 18. a. 3. & 4.
17 * Fuerunt autẽ filij Eliezer: Rohobia
primus: & non erant Eliezer filij alij.
Porrò filij Rohobia multiplicati sunt
18 nimis. * Filij Isaar: Salomith primus.
19 * Filij Hebron: Ieriau primus, Amarias
C secundus, Iahaziel tertius, Iecmaan
20 quartus. * Filij Oziel: Micha primus,
21 Iesia secundus. * Filij Merari: Moho-
li, & Musi. Filij Moholi: Eleazar, &
22 Cis. * Mortuus est autem Eleazar, &
non habuit filios, sed filias; accepe-
runtq; eas filij Cis fratres earum. * Fi-
23 lij Musi: Moholi, & Eder, & Ieri-
24 moth, tres. * Hi filij Leui in cogna-
tionibus, & familiis suis, principes per
vices, & numerum capitum singulo-
rum, qui faciebant opera ministerij
domus Domini à viginti annis, & su-
25 prà. * Dixit enim Dauid: Requiem
dedit Dominus Deus Israel populo
suo, & habitationem Ierusalem vsq;
26 in æternum. * Nec erit officij Leuita-
rum vt vltrà portent tabernaculum,
& omnia vasa eius ad ministrãdum.
27 * Iuxta præcepta quoque Dauid no-
uissima supputabitur numerus filio-
rum Leui à viginti annis & suprà.
28 * Et erunt sub manu filiorum Aaron
D in cultũ domus Domini, in vestibu-
lis, & in exedris, & in loco purifica-
tionis, & in sanctuario, & in vniuer-
sis operibus ministerij tẽpli Domini.
29 * Sacerdotes autem, super panes pro-
positionis, & ad similæ sacrificium,
& ad lagana azyma, & sartaginem,
& ad torrẽdum, & super omne pon-
30 dus atque mensuram. * Leuitæ verò

vt stent manè ad confitendum, &
canendum Domino: similiterq; ad
vesperā ' tam in oblatione holocau- 31
storum Domini, quam in sabbatis &
Calendis & sollemnitatibus reliquis
iuxta numerū, & ceremonias vniuscuiusque rei, iugiter coram Domino.
' Et custodiant obseruationes taber- 32
naculi fœderis, & ritum sanctuarij,
& obseruationē filiorum Aaron fratrum suorum, vt ministrent in domo
Domini.

CAP. XXIIII.

a Leuit. 10. a. 1
b Num. 3. b. 4

PORRÒ filius Aaron hæ partitiones 1
erāt: Filij Aaron: Nadab, & Abiu, A
& Eleazar, & Ithamar. 'b Mortui 2
sunt autem Nadab, & Abiu ante patrem suum absque liberis: sacerdotioque functus est Eleazar, & Ithamar.
' Et diuisit eos Dauid, id est Sadoc de 3
filijs Eleazari, & Ahimelech de filijs
Ithamar, secundū vices suas & ministerium. ' Inuentiq; sunt multo plu- 4
res filij Eleazar: in principibus viris,
quàm filij Ithamar. Diuisit autem
eis, hoc est filijs Eleazar principes per
familias sedecim: & filijs Ithamar
per familias & domos suas octo.
' Porrò diuisit vtrasque inter se fa- 5
milias sortibus: erant enim princi- B
pes sanctuarij, & principes Dei, tam
de filijs Eleazar, quàm de filijs Ithamar. ' Descripsitque eos Semeias fi- 6
lius Nathanael scriba Leuites, coram rege & principibus, & Sadoc sacerdote, & Ahimelech filio Abiathar,
principibus quoque familiarum sacerdotalium & Leuiticarum: vnam
domum, quæ ceteris præerat, Eleazar: & alteram domum, quæ sub se
habebat ceteros, Ithamar. ' Exiuit 7
autem sors prima Ioiarib, secunda
Iedei, ' tertia Harim, quarta Seorim, 8
' quinta Melchia, sexta Maiman, 9
' septima Accos, octaua Abia, ' no- 10
na Iesua, decima Sechenia, ' vn- 11
decima Eliasib, duodecima Iacim, 12
' tertiadecima Hoppha, decimaquar- 13
ta Isbaab, ' decimaquinta Belga, de- 14
cima sexta Emmer, ' decimaseptima 15
Hezir, decimaoctaua Aphses, ' deci- 16
manona Phetheia, vigesima Hezechiel,
' vigesimaprima Iachin, vigesimase- 17
cunda Gamul, ' vigesimatertia Da- 18
laiau, vigesimaquarta Maaziau. ' Hæ 19
vices eorum secūdùm ministeria sua, C
vt ingrediantur domum Domini, &
iuxta ritum suum sub manu Aaron
patris eorum: sicut præceperat Do-

20 minus Deus Israel. ' Porro filiorum
Leui, qui reliqui fuerāt, de filijs Amram erat Subael, & de filijs Subael,
21 Iehedeia. ' De filijs quoque Rohobiæ
22 princeps Iesias. ' Isaari verò filius Salemoth, filiusque Salemoth Iahath:
23 ' filiusq; eius Ieriau primus, Amarias
secundus, Iahaziel tertius, Iecmaan
24 quartus. ' Filius Oziel, Micha: filius
25 Micha, Samir. ' Frater Micha, Iesia:
26 filiusq; Iesiæ, Zacharias. ' Filij Mo-
D rari: Moholi & Musi. Filius Oziau:
27 Benno. ' Filius quoq; Merari: Oziau
28 & Soam & Zachur, & Hebri. ' Porrò Moholi filius: Eleazar, qui nō ha-
29 bebat liberos. ' Filius vero Cis, Iera-
30 meel. ' Filij Musi: Moholi, Eder, &
Ierimoth: isti filij Leui secundùm do-
31 mos familiarum suarum. ' Miseruntque & ipsi sortes contra fratres suos
filios Aaron coram Dauid rege, &
Sadoc, & Ahimelech, & principibus
familiarum Sacerdotalium & Leuiticarum, tam maiores, quàm minores. omnes sors æqualiter diuidebat.

CAP. XXV.

1 IGitur Dauid & magistratus exer-
A citus segregauerūt in ministerium
filios Asaph, & Heman, & Idithun:
qui prophetarent in citharis, & psalterijs, & cymbalis secundum numerum suum dedicato sibi officio ser-
2 uientes. ' De filijs Asaph: Zacchur,
& Ioseph, & Nathania, & Asarela,
filij Asaph: sub manu Asaph prophe-
3 tantis iuxta regem. ' Porrò Idithun:
filij Idithun, Godolias, Sori, Iesaias,
& Hasabias, & Mathathias, sex, sub
manu patris sui Idithun, qui in cithara prophetabat super confitentes
4 & laudantes Dominum. ' Heman
B quoque: filij Heman, Bocciau, Mathaniau, Oziel, Subuel, & Ierimoth,
Hananias, Hanani, Eliatha, Geddelthi, & Romemthiezer, & Iesbacassa,
5 Mellothi, Othir, Mahazioth: ' omnes isti filij Heman Videntis regis in
sermonibus Dei, vt exaltaret cornu:
deditq; Deus Heman filios quatuor-
6 decim, & filias tres. ' Vniuersi sub manu patris sui ad cantandum in tēplo
Domini distributi erant, in cymbalis,
& psalterijs, & citharis, in ministeria
domus Domini iuxta regem: Asaph
videlicet, & Idithun, & Heman.
7 ' Fuit autem numerus eorum cum
fratribus suis, qui erudiebant canticū
Domini, cuncti doctores, ducenti
8 octogintaocto. ' Miserūtq; sortes per

vices suas, ex æquo tam maior quàm
minor, doctus pariter & indoctus.
• Egressaq; est sors prima Ioseph, qui 9
erat de Asaph. Secunda Godoliæ, ipsi C
& filiis eius, & fratribus eius duode-
cim. • Tertia Zachur, filiis & fratri- 10
bus eius duodecim. • Quarta Isari, 11
filiis & fratribus eius duodecim.
• Quinta Nathaniæ, filiis & fratribus 12
eius duodecim. • Sexta Boceiau, filiis 13
& fratribus eius duodecim. • Se- 14
ptima Isreela, filiis & fratribus eius
duodecim. • Octaua Iesaiæ, filiis & 15
fratribus eius duodecim. • Nona Ma- 16
thaniæ, filiis & fratribus eius duo-
decim. • Decima Semeiæ, filiis & fra- 17
tribus eius duodecim. • Vndecima 18
Azareel, filiis & fratribus eius duo- D
decim. • Duodecima Hasabiæ, filiis 19
& fratribus eius duodecim. • Tertia- 20
decima Subael, filiis & fratribus eius
duodecim. • Quartadecima Matha- 21
thiæ, filiis & fratribus eius duode-
cim. • Quintadecima Ierimoth, filiis 22
& fratribus eius duodecim. • Sexta- 23
decima Hananiæ, filiis & fratribus
eius duodecim. • Septimadecima Ies- 24
bacassæ, filiis & fratribus eius duode-
cim. • Octauadecima Hanani, filiis & 25
fratribus eius duodecim. • Nonadeci- 26
ma Mellothi, filiis & fratribus eius
duodecim. • Vigesima Eliatha, filiis 27
& fratribus eius duodecim. • Vigesi- 28
maprima Othir, filiis & fratribus eius
duodecim. • Vigesimasecunda Ged- 29
delthi, filiis & fratribus eius duode-
cim. • Vigesimatertia Mahazioth, fi- 30
liis & fratribus eius duodecim. • Vi- 31
gesimaquarta Romemthiezer, filiis
& fratribus eius duodecim.

CAP. XXVI.

Diuisiones autem ianitorum: de 1
Coritis Meselemia, filius Core, A
de filiis Asaph. • Filij Meselemiæ: Za- 2
charias primogenitus, Iadihel secun-
dus, Zabadias tertius, Iathanael quar-
tus, • Ælam quintus, Iohanan sex- 3
tus, Elioenai septimus. • Filij autem 4
Obededom: Semeias primogenitus,
Iozabad secundus, Ioaha tertius,
Sachar quartus, Nathanael quintus,
• Ammiel sextus, Issachar septimus, 5
Phollathi octauus: quia benedixit il-
li Dominus. • Semei autem filio eius 6
nati sunt filij, præfecti familiarum
suarum: erant enim viri fortissimi.
• filij ergo Semeiæ: Othni, & Ra- 7
phael, & Obed, Elzabad, fratres eius
viri fortissimi: Eliu quoque, & Sa-
8 machias. • omnes hi, de filiis Obe-
dedom: ipsi, & filij, & fratres eo-
rum fortissimi ad ministrandum, se-
9 xaginta duo de Obededom. • Por-
rò Meselemiæ filij, & fratres eorum
10 robustissimi, decem & octo. • De Ho-
B sa autem, id est de filiis Merari: Semri
princeps (non enim habuerat primo-
genitum, & idcirco posuerat eum
11 pater eius in principem) • Helcias se-
cundus, Tabelias tertius, Zacharias
quartus. omnes hi filij, & fratres
12 Hosa, tredecim. • Hi diuisi sunt in
ianitores, vt semper principes custo-
diarum, sicut & fratres eorum mi-
13 nistrarent in domo Domini. • Mis-
sæ sunt ergo sortes ex æquo, & par-
uis, & magnis, per familias suas in
14 vnamquamque portarum. • Cecidit
ergo sors Orientalis, Selemiæ. Por-
rò Zachariæ filio eius, viro pruden-
tissimo, & erudito, sortitò obtigit pla-
15 ga Septentrionalis. • Obededom ve-
rò & filiis eius ad Austrum: in qua
parte domus erat seniorum conci-
16 lium. • Sephim, & Hosa ad Occiden-
tem, iuxta portam, quę ducit ad viam
ascensionis: custodia contra custo-
17 diam. • Ad Orientē verò Leuitæ sex:
& ad Aquilonem quattuor per diem:
atque ad Meridiem similiter in die
quattuor: & vbi erat concilium bini
18 & bini. • In cellulis quoque ianito-
C rum ad Occidentem quattuor in via,
19 biniqúe per cellulas. • Hæ sunt di-
uisiones ianitorum filiorum Core, &
20 Merari. • Porrò Achias erat super the-
sauros domus Dei, & vasa sancto-
21 rum. • Filij Ledan, filij Gersonni. de
Ledan principes familiarum, Ledan,
22 & Gersonni, Iehieli. • Filij Iehieli:
Zathan, & Ioel fratres eius super the-
23 sauros domus Domini, • Amramitis,
& Isaaritis, & Hebronitis, & Oziheli-
24 tis. • Subael autem filius Gersom, filij
25 Moysi, præpositus thesauris, • Fra-
tres quoque eius Eliezer, cuius filius
Rahabia, & huius filius Iesaias, & hu-
ius filius Ioram, huius quoque filius
Zechri. & huius filius Selemith.
26 • Ipse Selemith, & fratres eius super
thesauros sanctorum, quæ sanctifica-
uit Dauid rex, & principes familia-
rum, & tribuni, & centuriones, &
27 duces exercitus • de bellis, & manu-
D bus præliorum, quæ consecrauerant
ad instaurationem, & supellectilem
28 templi Domini. • Hæc autem vni-
uersa sanctificauit Samuel Videns,

& Saul

& Saul filius Cis, & Abner filius
Ner, & Ioab filius Saruiæ: omnes, qui
sanctificauerant ea per manum Se-
lemith, & fratrum eius. * Isaaritis 29
verò præerat Chonenias, & filij eius
ad opera forinsecus super Israel ad
docendum & iudicãdum eos. * Por- 30
rò de Hebronitis Hasabias, & fratres
eius viri fortissimi, mille septingenti
præerant Israeli trans Iordanem con-
tra Occidentem, in cunctis operibus
Domini, & in ministerium regis.
* Hebronitarum autem princeps fuit 31
Ieria secũdùm familias & cognatio-
nes eorum. Quadragesimo anno re-
gni Dauid recensiti sunt, & inuenti
sunt viri fortissimi in Iazer Galaad,
* fratresq; eius robustioris ætatis, duo 32
millia septingenti principes familia-
rum. Præposuit autem eos Dauid rex
Rubenitis, & Gadditis, & dimidiæ
tribui Manasse, in omne ministerium
Dei, & regis.

CAP. XXVII.

Filij autem Israel secundùm nume- 1
rum suum, principes familiarum, A
tribuni, & centuriones, & præfecti,
qui ministrabant regi iuxta turmas
suas, ingredientes & egredientes per
singulos mẽses in anno, vigintiquat-
tuor millibus singuli præerant.* Pri- 2
mæ turmæ in primo mense Iesboam
præerat filius Zabdiel, & sub eo vi-
gintiquattuor millia. * De filiis Pha- 3
res, princeps cunctorum principum
in exercitu mense primo. * Secun- 4
di mensis habebat turmam Dudia
Ahohites, & post se alter nomine Ma-
celloth, qui regebat partem exerci-
tus vigintiquatuor millium. * Dux 5
quoque turmæ tertiæ in mense ter-
tio, erat Banaias filius Ioiadæ sacer-
dos: & in diuisione sua viginti quat-
tuor millia. * Ipse est Banaias fortis- 6
simus inter triginta, & super trigin- B
ta. præerat autem turmæ ipsius Ami-
zabad filius eius. * Quartus, mense 7
quarto, Asahel frater Ioab, & Zaba-
dias filius eius post eum: & in turma
eius vigintiquattuor millia. * Quin- 8
tus, mense quinto, princeps Samaoth
Iezerites: & in turma eius viginti-
quattuor millia. * Sextus, mense sex- 9
to, Hira filius Acces Thecuites: & in
turma eius vigintiquattuor millia.
* Septimus, mense septimo, Helles 10
Phallonites de filiis Ephraim: & in
turma eius vigintiquattuor millia.
* Octauus, mense octauo, Sobochai 11
Husathites de stirpe Zarahi: & in tur-
12 ma eius vigintiquattuor millia. * No-
nus, mense nono, Abiezer Anatho-
thites de filiis Iemini: & in turma eius
13 viginti quattuor millia. * Decimus,
mense decimo, Marai, & ipse Neto-
phathites de stirpe Zarai: & in turma
14 eius vigintiquattuor millia. * Vnde-
cimus, mense vndecimo, Banaias
Pharathonites de filiis Ephraim: &
in turma eius vigintiquattuor millia.
15 * Duodecimus, mense duodecimo,
Holdai Netophathites, de stirpe Go-
thoniel: & in turma eius vigintiquat-
16 tuor millia. * Porrò tribubus præ-
C erant Israel, Rubenitis, dux Eliezer
filius Zechri: Simeonitis, dux Sapha-
17 tias filius Maacha: * Leuitis, Hasa-
bias filius Camuel: Aaronitis, Sadoc:
18 * Iuda, Eliu, frater Dauid: Issachar,
19 Amri filius Michael. * Zabulonitis,
Iesmaias filius Abdiæ: Nephthalim-
20 bus, Ierimoth filius Ozriel: * filiis
Ephraim, Osee filius Ozaziu: dimi-
diæ tribui Manassẽ, Ioel filius Pha-
21 daiæ: * & dimidiæ tribui Manasse in
Galaad, Iaddo filius Zachariæ: Ben-
22 iamin autẽ, Iasiel filius Abner. * Dan
verò, Ezrihel filius Ieroham: hi prin-
23 cipes filiorum Israel. * Noluit autem
Dauid numerare eos à viginti annis
inferiùs: quia dixerat Dominus vt
multiplicaret Israel quasi stellas cæli.
24 * a Ioab filius Saruiæ cœperat nu- a Sup. 21. a.
merare, nec compleuit: quia super
hoc ira irruerat in Israel: & idcirco
numerus eorum, qui fuerant recen-
siti, non est relatus in fastos regis
25 Dauid. * Super thesauros autem re-
D gis fuit Azmoth filius Adiel his au-
tem thesauris, qui erant in vrbibus,
& in vicis, & in turribus, præside-
26 bat Ionathan filius Oziæ. * Operi
autem rustico, & agricolis, qui exer-
cebant terrã, præerat Ezri filius Che-
27 lub: * vinearumque cultoribus, Se-
meias Romathites: cellis autem vina-
28 riis, Zabdias Aphonites. * Nam super
oliueta & ficeta, quę erant in campe-
stribus, Balanã Gederites. super apo-
29 thecas autem olei, Ioas. * Porrò ar-
mentis, quæ pascebantur in Saron,
præpositus fuit Setrai Saronites: &
super boues in vallibus Saphat filius
30 Adli: * super camelos verò, Vbil Is-
mahelites: & super asinos, Iadias Me-
31 ronathites. * super oues quoq; Iaziz
Agareus. omnes hi, principes sub-
32 stantię regis Dauid. * Ionathan autem

patruus Dauid, consiliarius, vir pru-
dens & litteratus: Ipse & Iahiel filius
Hachamoni erant cum filiis regis.
* Achitophel etiam consiliarius re- 33
gis, & Chusai Arachites amicus re-
gis. * Post Achitophel fuit Ioiada fi- 34
lius Banaiæ, & Abiathar. Princeps
autem exercitus regis erat Ioab.

CAP. XXVIII.

CONuocauit igitur Dauid omnes 1
principes Israel, duces tribuum, A
& præpositos turmarum, qui mini-
strabant regi: tribunos quoque & cen-
turiones, & qui præerant substantiæ
& possessionibus regis, filiosque suos
cum eunuchis, & potentes, & robu-
stissimos quosque in exercitu Ierusa-
lem. * Cumque surrexisset rex, & 2
stetisset, ait: Audite me fratres mei, &
populus meus: Cogitaui vt ædifica-
rem domum, in qua requiesceret ar-
ca fœderis Domini, & scabellum pe-
dum Dei nostri: & ad ædificandum,
omnia præparaui. * Deus autem di- 3
a 2 Reg. 7. b.13 xit mihi: a Non ædificabis domum
nomini meo, eo quòd sis vir bella-
tor, & sanguinem fuderis. * Sed ele- 4
git Dominus Deus Israel me de vni-
uersa domo patris mei, vt essem rex
super Israel in sempiternum: de Iuda
enim elegit principes: porrò de domo
Iuda, domum patris mei: & de filiis
patris mei, placuit ei vt me eligeret
a Sap. 9. b.7 regem super cunctum Israel. * a Sed 5
& de filiis meis (filios enim mihi
multos dedit Dominus) elegit Salo- B
monem filium meum, vt sederet in
throno regni Domini super Israel,
* dixitque mihi: Salomon filius tuus 6
ædificabit domum meam, & atria
mea: ipsum enim elegi mihi in filiũ,
& ego ero ei in patrem. * Et firmabo 7
regnum eius vsque in æternum, si
perseuerauerit facere præcepta mea,
& iudicia, sicut & hodie. * Nunc 8
ergo coram vniuerso cœtu Israel au-
diente Deo nostro, custodite, & per-
quirite cuncta mandata Domini Dei
nostri: vt possideatis Terram bonam,
& relinquatis eam filiis vestris post
vos vsque in sempiternum. * Tu au- 9
tem Salomon fili mi, scito Deum pa-
tris tui, & seruito ei corde perfecto,
a Psal. 7. b.10 & animo voluntario: a omnia enim
corda scrutatur Dominus, & vniuer-
sas mentium cogitationes intelligit.
Si quæsieris eum, inuenies: si autem
dereliqueris eum, proiiciet te in æter-
num. * Nunc ergo quia elegit te Do- 10
minus vt ædificares domũ Sanctua-
11 rij, confortare, & perfice. * Dedit au-
C tem Dauid Salomoni filio suo de-
scriptionem porticus, & templi, &
cellariorum, & cœnaculi, & cubicu-
lorum in adytis, & domus propitia-
12 tionis, * nec non & omnium quæ co-
gitauerat atriorum, & exedrarum per
circuitum in thesauros domus Do-
13 mini, & in thesauros sanctorum, * di-
uisionumque Sacerdotalium & Le-
uiticarum, in omnia opera domus
Domini, & in vniuersa vasa mini-
14 sterii templi Domini. * Aurum in
pondere per singula vasa ministerij.
Argenti quoque pondus pro vaso-
15 rum & operum diuersitate. * Sed &
in candelabra aurea, & ad lucernas
eorum, aurum pro mensura vniuſ-
cuiusque candelabri & lucernarum.
Similiter & in candelabra argentea,
& in lucernas eorum, pro diuersitate
mensuræ, pondus argenti tradidit.
16 * Aurũ quoque dedit in mensas pro-
positionis pro diuersitate mensa-
rum: similiter & argentum in alias
17 mensas argenteas. * Ad fuscinulas
D quoque, & phialas, & thuribula ex
auro purissimo, & leunculos aureos
pro qualitate mensuræ põdus distri-
buit in leunculum, & leunculum. Si-
militer & in leones argenteos diuer-
18 sum argenti pondus separauit. * Al-
tari autem, in quo adoletur incen-
sum, aurum purissimum dedit: vt ex
ipso fieret similitudo quadrigæ che-
rubim extendentium alas, & velan-
19 tium arcam fœderis Domini. * Om-
nia, inquit, venerunt scripta manu
Domini ad me, vt intelligerem vni-
20 uersa opera exemplaris. * Dixit quo-
que Dauid Salomoni filio suo: Viri-
liter age, & confortare, & fac: ne ti-
meas, & ne paueas: Dominus enim
Deus meus tecum erit, & non dimit-
tet te, nec derelinquet donec perficias
omne opus ministerij domus Domi-
21 ni. * Ecce diuisiones Sacerdotum &
Leuitarum, in omne ministerium
domus Domini assistunt tibi, & pa-
rati sunt, & nouerunt tam principes
quàm populus facere omnia præce-
pta tua.

CAP. XXIX.

1 LOcutusque est Dauid rex ad om-
A nẽ ecclesiam: Salomonem filium
meum vnum elegit Deus, adhuc pue-
rum & tenellum: opus namq; gran-
de est, neque enim homini præpara-

tur

ur habitatio, sed Deo. * Ego autem 2
totis viribus meis præparaui impen-
sas domus Dei mei. Aurum ad vasa
aurea, & argentum in argentea, æs in
ænea, ferrum in ferrea, ligna ad li-
gnea: & lapides onychinos, & quasi
stibinos, & diuersorum colorũ, om-
nemque pretiosum lapidem, & mar-
mor Parium abundantissimè: * & 3
super hæc, quæ obtuli in domum Dei
mei de peculio meo aurum & argen-
tum, do in templum Dei mei, exceptis
his, quæ præparaui in ædem sanctam.
* Tria millia talenta auri de auro 4
Ophir: & septem millia talentorum
argenti probatissimi ad deaurandos B
parietes templi. * Et, vbicumque opus 5
est aurum de auro, & vbicumq; opus
est argentum de argento, opera fiant
per manus artificum: & si quis spon-
te offert, impleat manum suam ho-
die, & offerat quod voluerit Domi-
no. * Polliciti sunt itaque principes 6
familiarum, & proceres tribuum Is-
rael, tribuni quoque, & centuriones,
& principes possessionum regis. * De- 7
deruntque in opera domus Dei auri
talenta quinque millia, & solidos
decem millia: argenti talenta decem
millia, & æris talenta decem & octo
millia: ferri quoque centum millia
talentorum. * Et apud quemcumque 8
inuenti sunt lapides, dederunt in the- C
sauros domus Domini, per manum
Iahiel Gersonitis. * Lætatusque est 9
populus, cùm vota sponte promitte-
rent: quia corde toto offerebant ea
Domino: sed & Dauid rex lætatus est
gaudio magno. * Et benedixit Domi- 10
no coram vniuersa multitudine, &
ait: Benedictus es Domine Deus Is-
rael patris nostri ab æterno in æter-
num. * Tua est Domine magnificen- 11
tia, & potentia, & gloria, atq; victo-
ria: & tibi laus: cuncta enim quæ in
cælo sunt, & in terra, tua sunt: tuum
Domine regnum, & tu es super om-
nes principes. * Tuæ diuitiæ, & tua 12
est gloria: tu dominaris omnium, in
manu tua virtus & potentia: in ma-
nu tua magnitudo, & imperium om-
nium. * Nunc igitur Deus noster 13
confitemur tibi, & laudamus nomen D
tuum inclytum. * Quis ego, & quis 14
populus meus, vt possimus hæc tibi
vniuersa promittere? tua sunt omnia:
& quæ de manu tua accepimus dedi-
mus tibi. * Peregrini enim sumus co- 15
ram te, & aduenæ, sicut omnes patres

nostri. * Dies nostri quasi vmbra su- Reg. 2. b. 9
16 per terram, & nulla est mora. * Do-
mine Deus noster, omnis hæc copia,
quam parauimus vt ædificaretur do-
mus nomini sancto tuo, de manu tua
17 est, & tua sunt omnia. * Scio Deus
meus quod probes corda, & simplici-
tatem diligas, vnde & ego in simpli-
citate cordis mei lætus obtuli vni-
uersa hæc: & populum tuum, qui hic
E repertus est, vidi cum ingenti gaudio
18 tibi offerre donaria. * Domine Deus
Abraham, & Isaac, & Israel patrum
nostrorum, custodi in æternũ hanc
voluntatem cordis eorum, & semper
in venerationem tui mens ista per-
19 maneat. * Salomoni quoque filio
meo da cor perfectum, vt custodiat
mandata tua, testimonia tua, & cere-
monias tuas, & faciat vniuersa: &
ædificet ædem, cuius impensas para-
20 ui. * Præcepit autem Dauid vniuer-
sæ ecclesiæ: Benedicite Domino Deo
nostro. Et benedixit omnis ecclesia
Domino Deo patrum suorum, & in-
clinauerunt se, & adorauerũt Deum,
21 & deinde regem. * Immolaueruntque
F que victimas Domino: & obtule-
runt holocausta die sequenti, tauros
mille, arietes mille, agnos mille cum
libaminibus suis, & vniuerso ritu ab-
22 undantissimè in omnem Israel. * Et
comederunt, & biberunt coram Do-
mino in die illo cum grandi lætitia.
* Et vnxerũt secundò Salomonem fi- * 3 reg. 1
lium Dauid. Vnxerunt autem eum c. 34
Domino in principem; & Sadoc in
23 pontificem. * Seditque Salomon su-
per soliũ Domini in regem pro Da-
uid patre suo, & cunctis placuit: &
24 paruit illi omnis Israel. * Sed & vni-
uersi principes, & potentes, & cun-
cti filij regis Dauid dederunt manũ,
& subiecti fuerunt Salomoni regi.
25 * Magnificauit ergo Dominus Salo-
G monem super omnem Israel: & dedit
illi gloriam regni, qualem nullus ha-
26 buit ante eum rex Israel. * Igitur Da-
uid filius Isai regnauit super vniuer-
27 sum Israel. * Et dies, quibus regna-
uit super Israel, fuerunt quadragin-
ta anni: in Hebron regnauit septem
annis, & in Ierusalem annis trigin-
28 tatribus. * Et mortuus est in sene-
ctute bona, plenus dierum, & diui-
tiis, & gloria. & regnauit Salomon
29 filius eius pro eo. * * Gesta autem * 3 reg. 2
Dauid regis priora, & nouissima scri- c. 11
pta sunt in Libro Samuelis Videntis,

& in Libro Nathan prophetæ, atque
30 in volumine Gad Videntis: * Vniuersique regni eius, & fortitudinis,
& temporum, quæ transierunt sub
eo, siue in Israel, siue in cunctis regnis terrarum.

LIBER SECVNDVS PARALIPOMENON, HEBRAICE DIBRE HAIAMIM.

CAP. I.

1 CONFORTATVS est ergo
A Salomon filius Dauid in regno suo, & Dominus Deus
eius erat cum eo, & magnificauit
2 eum in excelsum. * Præcepitque Salomon vniuerso Israeli, tribunis, &
centurionibus, & ducibus, & iudicibus omnis Israel, & principibus
3 familiarum: * & abiit cum vniuersa
multitudine in Excelsum Gabaon,
vbi erat tabernaculum fœderis Dei,
quod fecit Moyses famulus Dei in
4 solitudine. * Arcam autem Dei adduxerat Dauid de Cariathiarim in
B locum, quem præparauerat ei, & vbi
fixerat illi tabernaculum, hoc est, in
5 Ierusalem. * Altare quoque æneum,
* quod fabricatus fuerat Beseleel filius Vri filij Hur, ibi erat coram tabernaculo Domini: quod & requisiuit Salomon, & omnis ecclesia.
6 * Ascenditque Salomon ad altare
æneum, coram tabernaculo fœderis
Domini, & obtulit in eo mille ho-
7 stias. * Ecce autem in ipsa nocte apparuit ei Deus, dicens. Postula quod
8 vis, vt dem tibi. * Dixitque Salomon Deo: Tu fecisti cum Dauid patre meo misericordiam magnam: &
9 constituisti me regem pro eo. * Nunc
C ergo Domine Deus impleatur sermo
tuus, quem pollicitus es Dauid patri meo: tu enim me fecisti regem
super populum tuum multum, qui
tam innumerabilis est, quàm puluis
10 terræ. * * Da mihi sapientiam & intelligentiam, vt ingrediar & egrediar coram populo tuo: quis enim
potest hunc populum tuum dignè,
11 qui tam grandis est, iudicare? * Dixit autem Deus ad Salomonem: Quia
hoc magis placuit cordi tuo, & non
postulasti diuitias, & substantiam,
& gloriam, neque animas eorum qui
te oderant, sed nec dies vitæ plurimos: petisti autem sapientiam &
scientiam, vt iudicare possis populum meum, super quem constitui te
12 regem. * Sapientia & scientia data
D sunt tibi: diuitias autem & substantiam & gloriam dabo tibi, ita vt nullus in regibus nec ante te nec post te
13 fuerit similis tui. * * Venit ergo Salomon ab Excelso Gabaon in Ierusalem coram tabernaculo fœderis, &
14 regnauit super Israel. * Congregauitque sibi currus & equites, & facti
sunt ei mille quadringenti currus, &
duodecim millia equitum: & fecit
eos esse in vrbibus quadrigarum, &
15 cum rege in Ierusalem. * Præbuitque rex argentum & aurum in
Ierusalem quasi lapides, & cedros
quasi sycomoros, quæ nascuntur in
campestribus multitudine magna.
16 * Adducebantur autem ei equi de
Ægypto, & de Coa à negotiatoribus
regis, qui ibant, & emebant pretio,
17 * quadrigam equorum sexcentis argenteis, & equum centum quinquaginta: similiter de vniuersis regnis
Hethæorum, & à regibus Syriæ emptio celebrabatur.

CAP. II.

1 DEcreuit autem Salomon ædifi-
A care domum nomini Domini,
2 & palatium sibi. * Et numerauit septuaginta millia virorum portantium humeris, & octoginta millia qui
cæderent lapides in montibus, præpositosque eorum tria millia sexcen-
3 tos. * * Misit quoque ad Hiram regem Tyri, dicens: Sicut egisti cum
Dauid patre meo, & misisti ei ligna
cedrina vt ædificaret sibi domum,
4 in qua & habitauit: * sic fac mecum
vt ædificem domum nomini Domini Dei mei, vt consecrem eam ad
adolendum incensum coram illo, &
fumiganda aromata, & ad propositionem panum sempiternam, & ad
holocautomata manè, & vesperè,
sabbatis quoque, & neomeniis, &
sollemnitatibus Domini Dei nostri
in sempiternum, quæ mandata sunt
5 Israeli. * Domus enim, quam ædi-
B ficare cupio, magna est: magnus est
enim Deus noster super omnes deos.
6 * Quis ergo poterit præualere, vt ædificet ei dignam domum? si cælum,
& cæli cælorum capere eum nequeunt:

* Reg. 3. 3. a. 1
* Exod. 38. a. 1
* Sap. 9. b. 10
* 3 Reg. 10. d. 26
* 3 Reg. 5. a. 2

quęunt: quantus ego sum, vt possim
ædificare ei domum? sed ad hoc tantum,
vt adoleatur incensum coram
illo. * Mitte ergo mihi virum eru- 7
ditum, qui nouerit operari in auro,
& argento, ære, & ferro, purpura,
coccino, & hyacintho, & qui sciat
sculpere cælaturas cum his artifici-
bus, quos mecum habeo in Iudæa, &
Ierusalem, quos præparauit Dauid
pater meus. * Sed & ligna cedrina 8
mitte mihi, & arceuthina, & pinea
de Libano: scio enim quòd serui tui
nouerint cædere ligna de Libano, &
erunt serui mei cum seruis tuis, * vt 9
parentur mihi ligna plurima. Domus C
enim, quam cupio ædificare, magna
est nimis, & inclyta. * Præterea ope- 10
rariis, qui cæsuri sunt ligna, seruis
tuis dabo in cibaria tritici coros vi-
ginti millia, & hordei coros totidem,
& vini viginti millia metretas, olei
quoque sata viginti millia. * Dixit 11
autem Hiram rex Tyri per litteras,
quas miserat Salomoni: Quia dilexit
Dominus populum suum, idcirco te
regnare fecit super eum. * Et addi- 12
dit, dicens: Benedictus Dominus
Deus Israel, qui fecit cælum & ter-
ram, qui dedit Dauid regi filium sa-
pientem & eruditum & sensatum
atque prudentem, vt ædificaret do-
mum Domino, & palatium sibi.
* Misi ergo tibi virum prudentem & 13
scientissimum Hiram, patrem meum,
* filium mulieris de filiabus Dan, 14
cuius pater fuit Tyrius, qui nouit
operari in auro, & argento, ære, &
ferro, & marmore, & lignis, in pur-
pura quoque, & hyacintho, & bys- D
so, & coccino: & qui scit cælare om-
nem sculpturam, & adinuenire pru-
denter quodcumque in opere neces-
sarium est cum artificibus tuis, &
cum artificibus domini mei Dauid
patris tui. * Triticum ergo, & hor- 15
deum, & oleum, & vinum, quæ pol-
licitus es domine mi, mitte seruis
tuis. * Nos autem cædemus ligna de 16
Libano, quot necessaria habueris, &
applicabimus ea ratibus per mare in
Ioppe: tuum autem erit transferre
ea in Ierusalem. * Numerauit igitur 17
Salomon omnes viros proselytos,
qui erant in terra Israel, post dinu-
merationem, quam dinumerauit Da-
uid pater eius, & inuenti sunt cen-
tum quinquaginta millia, & tria mil-
lia sexcenti. * Fecitque ex eis septua- 18
ginta millia, qui humeris onera por-
tarent, & octoginta millia, qui la-
pides in montibus cæderent: tria au-
tem millia & sexcentos præpositos
operum populi.

CAP. III.

1 ET cœpit Salomon ædificare do- 1 Reg. 6.
A mum Domini in Ierusalem in a.1
monte Moria, qui demonstratus fue-
rat Dauid patri eius, in loco, quem
parauerat Dauid in * area Ornan Ie- *2 Reg. 24.
2 busæi. * Cœpit autem ædificare d.25
mense secundo, anno quarto regni 1. Par. 21.
3 sui. * Et hæc sunt fundamenta, quæ d.26
iecit Salomon, vt ædificaret domum
Dei, longitudinis cubitos in mensu-
ra prima sexaginta, latitudinis cubi-
4 tos viginti. * Porticum verò ante
frontem, quæ tendebatur in longum
iuxta mensuram latitudinis domus,
B cubitorum viginti; porrò altitudo
centum viginti cubitorum erat: &
deaurauit eam intrinsecus auro mun-
5 dissimo. * Domum quoque maio-
rem texit tabulis ligneis abiegnis, &
laminas auri obrizi affixit per to-
tum: sculpsitque in ea palmas, &
quasi catenulas se inuicem comple-
6 ctentes. Strauit quoque pauimen-
tum templi pretiosissimo marmore,
7 decore multo. * Porrò aurum erat
probatissimum, de cuius laminis te-
xit domum, & trabes eius, & postes,
& parietes, & ostia: & cælauit che-
8 rubim in parietibus. * Fecit quoque
domum Sancti sanctorum: longitu-
dinem iuxta latitudinem domus cu-
bitorum viginti: & latitudinem si-
militer viginti cubitorum: & laminis
aureis texit eam, quasi talentis sex-
9 centis. * Sed & clauos fecit aureos,
C ita vt singuli claui siclos quinqua-
genos appenderent: cænacula quo-
10 que texit auro. * Fecit etiam in do-
mo Sancti sanctorũ cherubim duos,
opere statuario: & texit eos auro.
11 * Alæ cherubim viginti cubitis ex-
tendebantur, ita vt vna ala haberet
cubitos quinque & tangeret parie-
tem domus: & altera quinque cubi-
tos habens, alam tangeret alterius
12 cherub. * Similiter cherub alterius
ala, quinque habebat cubitos, & tan-
gebat parietem: & ala eius altera
quinque cubitorum, alam cherub al-
13 terius contingebat. * Igitur alæ vtrius-
D que cherubim expansæ erant, & ex-
tendebantur per cubitos viginti: ipsi
autem stabant erectis pedibus, & fa-

eies eorum erant versę ad exteriorem
domum. * [a] Fecit quoque velum ex 14
hyacintho, purpura, cocco, & bysso:
& intexuit ei cherubim. * [b] Ante fo- 15
res etiam templi duas columnas, quæ
triginta & quinque cubitos habebant
altitudinis: porrò capita earum, quin-
que cubitorum. * Necnon & quasi 16
catenulas in oraculo, & superposuit
eas capitibus columnarum: malogra-
nata etiam centum, quæ catenulis in-
terposuit. * Ipsas quoque columnas 17
posuit in vestibulo templi, vnam à
dextris, & alteram à sinistris: eam,
quæ à dextris erat, vocauit Iachin: &
quæ ad læuam, Booz.

* Mat.27. f.51.
* Ier.52. f.20.

CAP. IIII.

FEcit quoque altare æneum vigin- 1
ti cubitorum longitudinis, & vi- A
ginti cubitorum latitudinis, & decem
cubitorum altitudinis. * [a] Mare etiam 2
fusile decem cubitis à labio vsque ad
labium, rotundum per circuitum:
quinque cubitos habebat altitudinis,
& funiculus triginta cubitorum am-
biebat gyrum eius. * Similitudo quo- 3
que boum erat subter illud, & de-
cem cubitis quædam extrinsecus cæ-
laturæ, quasi duobus versibus aluum
maris circuibant. Boues autem erant
fusiles: * & ipsum Mare super duo- 4
decim boues impositum erat, quo-
rum tres respiciebant ad Aquilonem,
& alij tres ad Occidentem: porrò
tres alij Meridiem, & tres qui reliqui B
erant, Orientem, habentes mare su-
perpositum: posteriora autem boum
erant intrinsecus sub mari. * Porrò 5
vastitas eius habebat mensuram pal-
mi, & labium illius erat quasi labium
calicis, vel repandi lilij: capiebatque
tria millia metretas. * Fecit quoque 6
conchas decem: & posuit quinque à
dextris, & quinque à sinistris, vt la-
uarent in eis omnia, quæ in holo-
caustum oblaturi erant: porrò in
mari sacerdotes lauabantur. * Fecit 7
autem & candelabra aurea decem
secundùm speciem, qua iussa erant
fieri: & posuit ea in templo, quinque
à dextris, & quinque à sinistris.
* Necnon & mensas decem: & po- 8
suit eas in templo, quinque à dextris,
& quinque à sinistris: phialas quo-
que aureas centum. * Fecit etiam 9
atrium sacerdotū, & basilicam gran-
dem: & ostia in basilica, quæ texit C
ære. * Porrò mare posuit in latere 10

* 3 Reg.7. d.23.

dextro contra Orientem ad Meri-
11 diem. * Fecit autem Hiram lebetes,
& creagras, & phialas: & compleuit
12 omne opus regis in domo Dei: * hoc
est, columnas duas, & epystilia, &
capita, & quasi quædam retiacula,
quæ capita tegerent super epystilia.
13 * Malogranata quoque quadringen-
ta, & retiacula duo ita vt bini ordi-
nes malogranatorum singulis retia-
culis iungerentur, quæ protegerent
epistylia, & capita columnarum.
14 * Bases etiam fecit, & conchas, quas
15 superposuit basibus: * mare vnum,
boues quoque duodecim sub mari.
16 * Et lebetes, & creagras, & phialas.
Omnia vasa fecit Salomoni Hiram
pater eius in domo Domini ex ære
17 mundissimo. * In regione Iordanis
D fudit ea rex in argillosa terra inter
18 Sochot, & Saredatha. * Erat autem
multitudo vasorum innumerabilis,
19 ita vt ignoraretur pondus æris. * Fe-
citque Salomon omnia vasa domus
Dei, & altare aureum, & mensas, &
20 super eas panes propositionis: * can-
delabra quoque cum lucernis suis vt
lucerent ante oraculum iuxta ritum
21 ex auro purissimo: * & florentia
quædam, & lucernas, & forcipes au-
reos: omnia de auro mundissimo fa-
22 cta sunt. * Thymiateria quoque, &
thuribula, & phialas, & mortariola
ex auro purissimo. Et ostia cælauit
templi interioris, id est, in Sancta
sanctorum: & ostia templi forinse-
cus aurea. Sicque completum est om-
ne opus, quod fecit Salomon in do-
mo Domini.

CAP. V.

1 INtulit igitur Salomon omnia, quæ
A vouerat Dauid pater suus, argen-
tum, & aurum, & vniuersa vasa po-
2 suit in thesauris domus Dei. * Post
quæ congregauit maiores natu Is-
rael, & cunctos principes tribuum, &
capita familiarum de filiis Israel in
Ierusalem, vt adducerent arcam fœ-
deris Domini de Ciuitate Dauid, quę
3 est Sion. * Venerunt itaque ad re-
gem omnes viri Israel in die sollem-
4 ni mensis septimi. * Cumque venis-
sent cuncti seniorum Israel, porta-
5 uerunt Leuitæ arcam, * & intule-
runt eam, & omnem paraturam ta-
bernaculi. Porrò vasa sanctuarij,
quæ erant in tabernaculo, portaue-
B runt Sacerdotes cum Leuitis. * Rex
6 autem Salomon, & vniuersus cœ-

* 3 Reg. 7. g 51. & c. 8. a.1

tus

tus Iſrael, & omnes, qui fuerunt con-
gregati ante arcam, immolabant arie-
tes, & boues abſque vllo numero:
tanta enim erat multitudo victima- B
rum. * Et intulerunt Sacerdotes ar- 7
cam fœderis Domini in locũ ſuum,
id eſt, ad oraculum templi, in San-
cta ſanctorum ſubter alas cherubim:
* ita vt cherubim expanderent alas 8
ſuas ſuper locum, in quo poſita erat
arca, & ipſam arcam tegerent cum
vectibus ſuis. * Vectium autem, qui- 9
bus portabatur arca, quia paululum
longiores erant, capita parebant ante C
oraculũ: ſi verò quis paululum fuiſ-
ſet extrinſecus, eos videre non pote-
rat. Fuit itaque arca ibi vſque in
præſentem diem. * Nihilque erat a- 10
liud in arca, niſi duæ tabulæ, quas
poſuerat Moyſes in Horeb, quando
legem dedit Dominus filiis Iſrael
egredientibus ex Ægypto. * Egreſſis 11
autem Sacerdotibus de ſanctuario
(omnes enim Sacerdotes, qui ibi po-
terant inueniri, ſanctificati ſunt:
nec adhuc in illo tempore vices, &
miniſteriorum ordo inter eos diui-
ſus erat) * tam Leuitæ quàm canto- 12
res, id eſt, & qui ſub Aſaph erant, &
qui ſub Eman, & qui ſub Idithun, fi- D
lij, & fratres eorum veſtiti byſſinis,
cymbalis, & pſalteriis, & citharis
concrepabant, ſtantes ad Orientalem
plagam altaris, & cum eis Sacerdo-
tes centum viginti canentes tubis.
* Igitur cunctis pariter, & tubis, & 13
voce, & cymbalis, & organis, & di-
uerſi generis muſicorum concinen-
tibus, & vocem in ſublime tollenti-
bus; longè ſonitus audiebatur, ita vt
cùm Dominum laudare cœpiſſent
& dicere: Confitemini Domino
quoniam bonus, quoniam in æter-
num miſericordia eius; impleretur
domus Dei nube, * nec poſſent Sa- 14
cerdotes ſtare & miniſtrare propter
caliginem. Compleuerat enim gloria
Domini domum Dei.

CAP. VI.

a 3 Reg. 8. b. 12

TVnc Salomon ait: Dominus pol- 1
licitus eſt vt habitaret in caligi- A
ne: * ego autem ædificaui domum 2
nomini eius, vt habitaret ibi in per-
petuum. * Et conuertit rex faciem 3
ſuam, & benedixit vniuerſæ multi-
tudini Iſrael (nam omnis turba ſta-
bat intenta) & ait: * Benedictus Do- 4
minus Deus Iſrael, qui quod locutus
eſt Dauid patri meo, opere cópleuit,
5 dicens: * A die, qua eduxi populum
meum de Terra Ægypti, non elegi
ciuitatem de cunctis tribubus Iſrael,
B vt ædificaretur in ea domus nomi-
ni meo: neq; elegi quemquam alium
virum, vt eſſet dux in populo meo
6 Iſrael, * ſed elegi Ieruſalem, vt ſit
nomen meum in ea, & elegi Dauid,
vt conſtituerem eum ſuper populum
7 meum Iſrael. * Cumque fuiſſet vo-
luntatis Dauid patris mei, vt ædifi-
caret domum nomini Domini Dei
8 Iſrael, * dixit Dominus ad eum:
C Quia hæc fuit voluntas tua, vt ædi-
ficares domum nomini meo, bene
quidem feciſti huiuſcemodi habere
9 voluntatem: * ſed non tu ædifica-
bis domum, verùm filius tuus, qui
egredietur de lumbis tuis, ipſe ædi-
10 ficabit domum nomini meo. * Com-
pleuit ergo Dominus ſermonem ſuũ,
quem locutus fuerat: & ego ſurrexi
pro Dauid patre meo, & ſedi ſuper
thronum Iſrael, ſicut locutus eſt
Dominus: & ædificaui domum no-
11 mini Domini Dei Iſrael. * Et poſui
in ea arcam, in qua eſt pactum Do-
mini, quod pepigit cum filiis Iſrael.
12 * Stetit ergo coram altari Domini ex
D aduerſo vniuerſæ multitudinis Iſ-
13 rael, & extendit manus ſuas. * Siqui-
dem fecerat Salomon baſim æneam,
& poſuerat eam in medio baſilicæ,
habentem quinque cubitos longitu-
dinis, & quinque cubitos latitudinis,
& tres cubitos altitudinis: ſtetitq; ſu-
per eam: & deinceps flexis genibus
contra vniuerſam multitudinem Iſ-
14 rael, & palmis in cælum leuatis, * ait:
a Domine Deus Iſrael, non eſt ſimilis
tui Deus in cælo & in terra: qui cu-
ſtodis pactum & miſericordiam cum
ſeruis tuis, qui ambulant coram te
15 in toto corde ſuo: * Qui præſtitiſti
ſeruo tuo Dauid patri meo quæ-
cumque locutus fueras ei: & quæ
ore promiſeras, opere compleſti, ſic-
16 ut & præſens tempus probat. * Nunc
ergo Domine Deus Iſrael, imple ſer-
uo tuo patri meo Dauid quæcum-
que locutus es, dicens: Non defi-
ciet ex te vir coram me, qui ſedeat
ſuper thronum Iſrael: ita tamen ſi
cuſtodierint filij tui vias ſuas, &
ambulauerint in legé mea, ſicut &
17 tu ambulaſti coram me. * Et nunc
Domine Deus Iſrael, firmetur ſermo
tuus, quem locutus es ſeruo tuo Da-
18 uid. * Ergóne credibile eſt vt habitet

a 2 Machab. 2. b. 8

ingredi templum Domini, eo quòd
implesset maiestas Domini templum
Domini. * Sed & omnes filij Israel 3
videbant descendenté ignem, & glo-
riam Domini super domum: & cor-
ruentes proni in terram super paui-
mentum stratû lapide, adorauerunt,
& laudauerunt Dominum: Quo-
niam bonus, quoniam in sæculum
misericordia eius. * Rex autem, & 4
omnis populus immolabant victimas
3. Reg. 8. g. 63 coram Domino. * Mactauit igitur 5
rex Salomon hostias, boum viginti-
duo millia, arietum centum viginti
millia: & dedicauit domum Dei rex,
& vniuersus populus. * Sacerdotes 6
auté stabant in officiis suis: & Leuitæ B
in organis carminum Domini, quæ
fecit Dauid rex ad laudandum Do-
minum: Quoniam in æternum mise-
ricordia eius, hymnos Dauid canen-
tes per manus suas: porrò Sacerdo-
tes canebant tubis ante eos, cunctus-
que Israel stabat. * Sanctificauit quo- 7
que Salomô medium atrij ante tem-
plum Domini: obtulerat enim ibi
holocausta & adipes pacificorum:
quia altare æneum, quod fecerat, non
poterat sustinere holocausta & sacri-
ficia & adipes. * Fecit ergo Salomon 8
sollemnitatem in tépore illo septem
diebus, & omnis Israel cum eo, eccle-
sia magna valde, ab introitu Emath
vsque ad Torrentem Ægypti. * Fecit- 9
que die octauo collectam, eo quòd
dedicasset altare septem diebus, &
sollemnitatem celebrasset diebus se-
ptê. * Igitur in die vigesimotertio mê- 10
sis septimi dimisit populos ad taber-
nacula sua, lætantes atque gaudentes
super bono, quod fecerat Dominus
Dauidi, & Salomoni, & Israeli po-
3. Reg. 9. a. 1 pulo suo. * Compleuitque Salomon 11
domum Domini, & domum regis,
& omnia quæ disposuerat in corde
suo, vt faceret in domo Domini, &
in domo sua, & prosperatus est. * Ap- 12
paruit autem ei Dominus nocte, &
ait: Audiui orationem tuam, & elegi C
locum istum mihi in domum sacrifi-
cij. * Si clausero cælum, & pluuia non 13
fluxerit, & mandauero & præcepero
locustæ, vt deuoret terram, & misero
pestilentiam in populû meum: * con- 14
uersus autem populus meus, super
quos inuocatum est nomen meum,
deprecatus me fuerit, & exquisierit
faciem meam, & egerit pœnitentiam
à viis suis pessimis: & ego exaudiam
de cælo, & propitius ero peccatis eo-
15 rum, & sanabo terrâ eorum. * Oculi
quoque mei erunt aperti, & aures
meæ rectæ ad orationem eius, qui in
16 loco isto orauerit. * Elegi enim, &
sanctificaui locum istum, vt sit no-
men meum ibi in sempiternum, &
permaneant oculi mei, & cor meum
17 ibi cunctis diebus. * Tu quoque si am-
D bulaueris coram me, sicut ambulauit
Dauid pater tuus, & feceris iuxta
omnia, quæ præcepi tibi, & iustitias
18 meas iudiciaq; seruaueris: suscitabo
thronum regni tui, sicut pollicitus
sum Dauid patri tuo, dicens: Non
auferetur de stirpe tua vir, qui sit
19 princeps in Israel. * Si auté auersi fue-
ritis, & dereliqueritis iustitias meas,
& præcepta mea, quæ proposui vo-
bis, & abeútes seruieritis diis alienis,
20 & adorraueritis eos, * euellam vos
de terra mea, quam dedi vobis: &
domum hanc, quam sanctificaui no-
mini meo, proiiciam à facie mea, &
tradam eam in parabolam, & in ex-
21 emplum cunctis populis. * Et domus
ista erit in prouerbiû vniuersis trans-
euntibus, & dicent stupentes: Quare
fecit Dominus sic terræ huic, & do-
22 mui huic? * Respondebuntque: Quia
dereliquerunt Dominum Deum pa-
trum suorum, qui eduxit eos de Ter-
ra Ægypti, & apprehenderunt deos
alienos, & adorauerunt eos, & co-
luerunt: idcirco venerunt super eos
vniuersa hæc mala.

CAP. VIII.

1 A EXpletis autem viginti annis post- 3. Reg. 9. b. 10
quâ ædificauit Salomon domum
2 Domini & domum suam: * ciuitates,
quas dederat Hiram Salomoni, ædi-
ficauit, & habitare ibi fecit filios Is-
3 rael. * Abiit quoque in Emath Suba,
4 & obtinuit eam. * Et ædificauit Pal-
miram in deserto, & alias ciuitates
munitissimas ædificauit in Emath.
5 * Extruxitque Bethoron superiorem,
& Bethoron inferiorem, ciuitates
muratas habentes portas & vectes &
6 seras: * Balaath etiam & omnes vrbes
firmissimas, quæ fuerunt Salomonis,
cunctasque vrbes quadrigarum, &
vrbes equitum. omnia quæcumque
voluit Salomon atq; disposuit, ædi-
B ficauit in Ierusalem & in Libano, &
7 in vniuersa terra potestatis suæ. * Om-
nem populum, qui derelictus fuerat
de Hethæis, & Amorrhæis, & Phere-
zæis, & Heuæis, & Iebusæis, qui non

erant

erant de stirpe Israel, * de filiis eo- 8
rum: & de posteris, quos non inter-
fecerant filij Israel, subiugauit Salo-
mon in tributarios, vsque in diem
hanc. * Porrò de filiis Israel non po- 9
suit vt seruirent operibus regis: ipsi
enim erant viri bellatores, & duces
primi, & principes quadrigarum &
equitum eius. * Omnes autẽ principes 10
exercitus regis Salomonis fuerunt
ducenti quinquaginta, qui erudiebãt
populũ. * Filiam verò Pharaonis trãs- 11
tulit de Ciuitate Dauid in domum,
quam ędificauerat ei. Dixit enim rex:
Non habitabit vxor mea in domo
Dauid regis Israel, eo quòd sanctifi-
cata sit: quia ingressa est in eam arca
Domini. * Tunc obtulit Salomon ho- 12
locausta Domino super altare Do- C
mini, quod extruxerat ante porticũ,
* vt per singulos dies offerretur in eo 13
iuxta præceptum Moysi in sabbatis
& in calendis, & in festis diebus, ter
per annũ, id est, in sollemnitate azy-
morũ, & in sollemnitate hebdoma-
darum, & in sollemnitate tabernacu-
lorum. * Et cõstituit iuxta dispositio- 14
nem Dauid patris sui officia Sacerdo-
tum in ministeriis suis: & Leuitas in
ordine suo, vt laudarent, & ministra-
rent coram Sacerdotibus iuxta ritum
vniuscuiusque diei: & ianitores in
diuisionibus suis per portã & portã:
sic enim præceperat Dauid homo
Dei. * Nec prætergressi sunt de man- 15
datis regis tam Sacerdotes, quàm Le- D
uitæ ex omnibus, quæ præceperat, &
in custodiis thesaurorum. * Omnes 16
impẽsas præparatas habuit Salomon
ex eo die, quo fundauit domum do-
mini vsq; in diem, quo perfecit eam.
* Tunc abiit Salomon in Asiongaber, 17
& in Ailath ad oram Maris rubri,
quæ est in Terra Edom. * Misit autem 18
ei Hiram per manus seruorum suo-
rum naues, & nautas gnaros maris,
& abierunt cum seruis Salomonis in
Ophir, tuleruntq; inde quadringenta
quinquaginta talenta auri, & attule-
runt ad regem Salomonem.

CAP. IX.

3. Reg. 10. 1 / Matt. 12. 42 / Luc. 11. d. 31

REgina quoque Saba, cùm audisset 1
famam Salomonis, venit vt ten- A
taret eum in ænigmatibus in Ierusa-
lem, cum magnis opibus & camelis,
qui portabant aromata, & auri plu-
rimum, gemmasque pretiosas. Cum-
que venisset ad Salomonem, locuta
est ei quæcumque erant in corde suo.
2 * Et exposuit ei Salomon omnia quæ
proposuerat: nec quidquam fuit,
3 quod nõ perspicuum ei fecerit. * Quæ
postquam vidit, sapientiam scilicet
Salomonis, & domum quam ædifi-
4 cauerat, * necnon & cibaria mensæ
eius, & habitacula seruorum, & offi-
cia ministrorum eius, & vestimenta
eorum, pincernas quoque & vestes
eorum, & victimas quas immolabat
in domo Domini: non erat præ stu-
5 pore vltra in ea spiritus. * Dixitque
B ad regem: Verus est sermo, quem au-
dieram in terra mea de virtutibus &
6 sapiẽtia tua. * Non credebam narran-
tibus donec ipsa venissem, & vidissent
oculi mei, & probassem vix medieta-
tem sapientiæ tuæ mihi fuisse narra-
tam: vicisti famam virtutibus tuis.
7 * Beati viri tui, & beati serui tui, qui
assistunt coram te omni tempore, &
8 audiunt sapiẽtiam tuam. * Sit Domi-
nus Deus tuus benedictus, qui voluit
te ordinare super thronum suum,
regem Domini Dei tui. Quia diligit
Deus Israel, & vult seruare eum in
æternum, idcirco posuit te super eum
regem vt facias iudicia atq; iustitiam.
9 * Dedit autem regi centum viginti
talenta auri, & aromata multa nimis,
& gemmas pretiosissimas: non fuerũt
C aromata talia vt hæc, quæ dedit regi-
10 na Saba regi Salomoni. * Sed & serui
Hiram cum seruis Salomonis attule-
runt aurum de Ophir, & ligna thy-
11 ina, & gemmas pretiosissimas: * de
quibus fecit rex, de lignis scilicet
thyinis, gradus in domo Domini, &
in domo regia, citharas quoque, &
psalteria cantoribus: numquam visa
12 sunt in Terra Iuda ligna talia. * Rex
autem Salomon dedit reginæ Saba
cuncta quæ voluit, & quæ postula-
uit, & multo plura quam attulerat
ad eum: quæ reuersa, abiit in terram
13 suam cum seruis suis. * Erat autem
pondus auri, quod afferebatur Salo-
moni per singulos annos, sexcenta
14 sexaginta sex talenta auri: * excepta ea
D summa, quam legati diuersarum
gentium, & negotiatores afferre con-
sueuerant, omnesque reges Arabiæ,
& satrapæ terrarum qui comporta-
bant aurum, & argentum Salomoni.
15 * Fecit igitur rex Salomon ducentas
hastas aureas de summa sexcẽtorum
aureorum, qui in singulis hastis ex-
16 pendebantur: * trecenta quoque scuta
aurea trecẽtorum aureorum, quibus

tege-

tegebantur singula scuta: posuitque
ea rex in armamentario, quod erat
consitum nemore. *Fecit quoque rex 17
solium eburneum grande, & vestiuit
illud auro mundissimo. *Sex quoque 18
gradus, quibus ascendebatur ad so- E
lium, & scabellum aureum, & bra-
chiola duo altrinsecus, & duos leo-
nes stantes iuxta brachiola, *sed & 19
alios duodecim leunculos stantes su-
per sex gradus ex vtraque parte: non
fuit tale solium in vniuersis regnis.
*Omnia quoque vasa conuiuij regis 20
erant aurea, & vasa domus saltus Li-
bani ex auro purissimo. Argentum
enim in diebus illis pro nihilo repu-
tabatur. *Siquidē naues regis ibant in 21
Tharsis cum seruis Hiram, semel in
annis tribus: & deferebant inde au-
rum & argentum, & ebur, & simias,
& pauos. *Magnificatus est igitur Sa- 22
lomon super omnes reges terræ præ
diuitiis & gloria. *Omnesque reges 23
terrarum desiderabant videre faciem F
Salomonis, vt audirent sapientiam,
quam dederat Deus in corde eius:
*& deferebāt ei munera, vasa argen- 24
tea, & aurea, & vestes, & arma, &
aromata, equos, & mulos, per singu-
los annos. *Habuit quoque Salomon 25
quadraginta millia equorum in sta-
bulis, & curruum, equitumque duo-
decim millia, constituitque eos in vr-
bibus quadrigarum, & vbi erat rex in
Ierusalem. *Exercuit etiam potesta- 26
tem super cunctos reges à flumine
Euphrate vsque ad terram Philisthi-
norum, & vsque ad terminos Ægy-
pti. *Tantamque copiam præbuit ar- 27
genti in Ierusalem quasi lapidum: & G
cedrorum tantam multitudinem ve-
lut sycomororum, quæ gignuntur
in campestribus. *Adducebantur au- 28
tem ei equi de Ægypto, cunctisque
regionibus. *Reliqua autem operum 29
Salomonis priorū & nouissimorum
scripta sunt in verbis Nathā Prophe-
tæ, & in libris Ahiæ Silonitis, in vi-
sione quoque Addo Videntis, contra
Ieroboam filium Nabat. *Regnauit 30
autem Salomon in Ierusalem super
omnem Israel quadraginta annis.
*Dormiuitq. cū patribus suis, & sepe- 31
lierūt eum in Ciuitate Dauid: regna-
uitque Roboam filius eius pro eo.

CAP. X.

3. Reg. 12. a. 1

1 PRofectus est autem Roboam in
Sichem: illuc enim cunctus Israel A
conuenerat vt constituerent eum
2 regē. *Quod cùm audisset Ieroboam
filius Nabat, qui erat in Ægypto (fu-
gerat quippe illuc ante Salomonem)
3 statim reuersus est. *Vocaueruntque
eum, & venit cum vniuerso Israel,
& locuti sunt ad Roboam, dicen-
4 tes: *Pater tuus durissimo iugo nos
pressit, tu leuiora impera patre tuo,
qui nobis imposuit grauem serui-
tutem, & paululum de onere sub-
5 leua, vt seruiamus tibi. *Qui ait:
Post tres dies reuertimini ad me.
6 Cumque abisset populus, *iniit
B consilium cum senibus, qui steterant
coram patre eius Salomone dū adhuc
viueret, dicens: Quid datis consilij
7 vt respondeam populo? *Qui dixe-
runt ei: Si placueris populo huic, &
leniueris eos verbis clementibus, ser-
8 uient tibi omni tempore. *At ille re-
liquit consilium senum, & cum iu-
uenibus tractare cœpit, qui cum eo
nutriti fuerant, & erant in comitatu
9 illius. *Dixitque ad eos: Quid vobis
videtur? vel respondere quid debeo
populo huic, qui dixit mihi: Subleua
iugum quod imposuit nobis pater
10 tuus? *At illi responderunt vt iuue-
nes, & nutriti cum eo in deliciis, at-
que dixerunt: Sic loqueris populo,
C qui dixit tibi: Pater tuus aggrauauit
iugum nostrum, tu subleua: & sic re-
spondebis ei: Minimus digitus meus
11 grossior est lumbis patris mei. *Pater
meus imposuit vobis graue iugū, &
ego maius pondus apponam: pater
meus cecidit vos flagellis, ego verò
12 cędam vos scorpionibus. *Venit ergo
Ieroboam, & vniuersus populus ad
Roboam die tertio, sicut præceperat
13 eis. *Responditque rex dura, dere-
14 licto consilio seniorum: *locutus-
que est iuxta iuuenum voluntatem:
Pater meus graue vobis imposuit iu-
gum, quod ego grauius faciam: pater
meus cæcidit vos flagellis, ego verò
15 cædam vos scorpionibus. *Et non
D acquieuit populi precibus: erat enim
volūtatis Dei, vt compleretur sermo
eius, *quē locutus fuerat per manum 3. Re. 11. e. 29
Ahiæ Silonitis ad Ieroboam filium
16 Nabat. *Populus autē vniuersus rege
duriora dicente, sic locutus est ad eū:
Non est nobis pars in Dauid, neque
hereditas in filio Isai. Reuertere in
tabernacula tua Israel, tu autē pasce
domum tuā Dauid. Et abiit Israel in
17 tabernacula sua. *Super filios autem
Israel, qui habitabant in ciuitatibus

Iuda,

Iuda, regnauit Roboam. * Misitque 18
rex Roboam Aduram, qui præerat
tributis, & lapidauerunt eum filij Is-
rael, & mortuus est: porrò rex Ro-
boam currum festinauit ascendere,
& fugit in Ierusalem. * Recessitque 19
Israel à domo Dauid, vsque ad diem
hanc.

CAP. XI.

3. Reg. 12. b. 21 VEnit autē Roboam in Ierusalem, 1
& cōuocauit vniuersam domum A
Iuda & Beniamin, centum octoginta
millia electorum atque bellantium,
vt dimicaret contra Israel, & con-
uerteret ad se regnum suum. * Factus- 2
que est sermo Domini ad Semeiam
hominem Dei, dicens: * Loquere ad 3
Roboam filium Salomonis regem
Iuda, & ad vniuersum Israel, qui est
in Iuda & Beniamin: * Hæc dicit Do- 4
minus: Non ascēdetis, neque pugna-
bitis cōtra fratres vestros: reuertatur
vnusquisque in domum suam, quia
mea hoc gestum est voluntate. Qui B
cùm audissent sermonem Domini,
reuersi sunt, nec perrexerunt contra
Ieroboam. * Habitauit autē Roboam 5
in Ierusalem, & ædificauit ciuitates
muratas in Iuda. * Extruxitque Beth- 6
lehem, & Etam, & Thecue, * Bethsur 7
quoque, & Socho, & Odollam, * nec- 8
non & Geth, & Maresa, & Ziph, * sed 9
& Aduram, & Lachis, & Azeca,
* Saraa quoq;, & Aialon, & Hebron, 10
quæ erant in Iuda & Beniamin, ciui-
tates munitissimas. * Cumque clau- 11
sisset eas muris, posuit in eis princi-
pes, ciborumque horrea, hoc est, olei,
& vini. * Sed & in singulis vrbibus 12
fecit armamentarium scutorum &
hastarum, firmauitque eas summa
diligentia, & imperauit super Iudam,
& Beniamin. * Sacerdotes autem & 13
Leuitæ, qui erant in vniuerso Israel, C
venerunt ad eum de cunctis sedibus
suis, * relinquentes suburbana, & pos- 14
sessiones suas, & transeuntes ad Iu-
dam, & Ierusalem: eo quòd abiecisset
eos Ieroboam, & posteri eius, ne sa-
cerdotio Domini fungerentur. * Qui 15
cōstituit sibi sacerdotes excelsorum,
& dæmoniorum, vitulorumq; quos
fecerat. * Sed & de cunctis tribubus 16
Israel, quicumque dederant cor suum
vt quærerēt Dominum Deum Israel,
venerunt in Ierusalem ad immolan-
dum victimas suas coram Domino
Deo patrum suorum. * Et roborauc- 17
runt regnum Iuda, & confirmaue- D
runt Roboam filium Salomonis per
tres annos: ambulauerunt enim in
viis Dauid & Salomonis, annis tan-
18 tum tribus. * Duxit autem Roboam
vxorem Mahalath, filiam Ierimoth,
filij Dauid: Abihail quoque filiam
19 Eliab filij Isai, * quæ peperit ei filios
20 Iehus, & Somoriam, & Zoom. * Post
hanc quoque accepit Maacha filiam
Absalom, quæ peperit ei Abia, &
21 Ethai, & Ziza, & Salomith. * Amauit
autē Roboam Maacha filiam Absa-
lom super omnes vxores suas, & cō-
cubinas: nam vxores decem & octo
duxerat, concubinas autē sexaginta:
& genuit viginti octo filios, & sexa-
22 ginta filias. * Cōstituit verò in capite,
Abiam filium Maacha ducem super
omnes fratres suos: ipsum enim re-
23 gem facere cogitabat, * quia sapiētior
fuit, & potentior super omnes filios
eius, & in cūctis finibus Iuda, & Ben-
iamin, & in vniuersis ciuitatibus mu-
ratis: præbuitque eis escas plurimas,
& multas petiuit vxores.

CAP. XII.

1 CVmque roboratum fuisset regnū
A Roboam & confortatum, dere-
liquit legem Domini, & omnis Israel
2 cum eo. * Anno autem quinto regni
Roboam ascēdit Sesac rex Ægypti in
Ierusalem (quia peccauerāt Domino)
3 * cum mille ducētis curribus, & sexa-
ginta millibus equitum: nec erat
numerus vulgi quod venerat cum eo
ex Ægypto, Libyes scilicet, & Tro-
4 glodytæ, & Æthiopes. * Cepitque ci-
uitates munitissimas in Iuda, & venit
5 vsque in Ierusalem. * Semeias autem
propheta ingressus est ad Roboam,
& principes Iuda, qui congregati
fuerant in Ierusalem, fugiētes Sesac,
dixitque ad eos: Hæc dicit Dominus:
B Vos reliquistis me, & ego reliqui vos
6 in manu Sesac. * Cōsternatique prin-
cipes Israel & rex dixerunt: Iustus est
7 Dominus. * Cumque vidisset Domi-
nus, quòd humiliati essent, factus est
sermo Domini ad Semeiam, dicens:
Quia humiliati sunt, non disperdam
eos, daboq; eis pauxillum auxilij, &
nō stillabit furor meus super Ierusa-
8 lem per manum Sesac. * Veruntamen
seruient ei, vt sciant distantiam serui-
tutis meæ, & seruitutis regni terra-
9 rum. * Recessit itaque Sesac rex Ægy-
pti ab Ierusalem, sublatis thesauris
domus Domini, & domus regis, om-
niaque secum tulit, & clypeos aureos,

quos

quos fecerat Salomon, * pro quibus 10
fecit rex æneos, & tradidit illos prin- C
cipibus scutariorum, qui custodie-
bant vestibulum palatij. * Cumq; in- 11
troiret rex domum Domini, venie-
bant scutarij, & tollebāt eos, iterumq;
referebant eos ad armamentarium
suum. * Verumtamen quia humiliati 12
sunt, auersa est ab eis ira Domini, nec
deleti sunt penitus: siquidem & in Iu-
da inuenta sunt opera bona. * ᵃ Con- 13
3.Reg.15.f.21 fortatus est ergo rex Roboam in Ie-
rusalem, atque regnauit: quadraginta
autem & vnius anni erat cùm regna- D
re cœpisset, & decem & septem annis
regnauit in Ierusalem, vrbe, quā ele-
git Dominus, vt confirmaret nomen
suum ibi, de cunctis tribubus Israel:
nomen autem matris eius Naama
Ammanitis. * Fecit autem malum, 14
& non præparauit cor suum vt quæ-
reret Dominum. * Opera verò Ro- 15
boam prima & nouissima scripta
sunt in Libris Semeiæ prophetæ, &
Addo Videntis, & diligenter expo-
sita: pugnaueruntque aduersum se
Roboam, & Ieroboam cunctis die-
bus. * Et dormiuit Roboam cum pa- 16
tribus suis, sepultusque est in Ciui-
tate Dauid. Et regnauit Abia filius
eius pro eo.

CAP. XIII.

3.Reg.15.a.2 ANno octauodecimo regis Iero- 1
boam, regnauit Abia super Iu- A
dam. * Tribus annis regnauit in Ie- 2
rusalem, nomenque matris eius Mi-
chaia, filia Vriel de Gabaa: & erat
bellum inter Abiam & Ieroboam.
ᵃ3.Reg.15.a.7 * ᵃ Cumq; inisset Abia certamen, & 3
haberet bellicosissimos viros, & ele-
ctorū quadringenta millia: Ieroboam
instruxit econtra aciem octingenta
millia virorum, qui & ipsi electi erāt,
& ad bella fortissimi. * Stetit ergo 4
Abia super mōtem Semeron, qui erat
in Ephraim, & ait: Audi Ieroboam, &
omnis Israel. * Num ignoratis quòd 5
Dominus Deus Israel dederit regnū
Dauid super Israel in sempiternum,
ipsi & filiis eius in pactum salis? * Et 6
surrexit Ieroboam filius Nabat, ser-
ᵇ3.Reg.11.e.26. uus Salomonis filij Dauid: ᵇ & rebel-
lauit contra dominum suum. * Con- 7
gregatiq; sunt ad eum viri vanissimi, B
& filij Belial: & præualuerunt contra
Roboam filium Salomonis: porrò
Roboam erat rudis, & corde paui-
do, nec potuit resistere eis. * Nunc 8
ergo vos dicitis quòd resistere possitis
regno Domini, quod possidet per fi-
lios Dauid, habetisq; grandē popu-
li multitudinem, atq; vitulos aureos,
quos fecit vobis Ieroboam in deos.
9 * ᵃ Et eiecistis Sacerdotes Domini, fi- ᵃ3.Reg.12.g.31
lios Aaron, atque Leuitas: & fecistis
vobis Sacerdotes sicut omnes popu-
li terrarum: quicumque venerit, &
initiauerit manum suam in tauro de
bobus, & in arietibus septem, fit sa-
10 cerdos eorum, qui nō sunt dij. * No-
ster autem Dominus, Deus est, quem
non relinquimus, Sacerdotesq; mi-
nistrant Domino de filiis Aaron, &
11 Leuitæ sunt in ordine suo: * Holo-
causta quoque offerunt Domino per
singulos dies manè & vesperè, &
thymiama iuxta legis præcepta con-
fectum, & proponuntur panes in
mensā mundissima, estque apud nos
candelabrum aureū, & lucernæ eius,
C vt accendantur semper ad vesperam:
nos quippe custodimus præcepta Do-
mini Dei nostri, quem vos reliquistis.
12 * Ergo in exercitu nostro dux Deus
est, & Sacerdotes eius, qui clangunt
tubis, & resonant contra vos. filij Is-
rael nolite pugnare cōtra Dominum
Deum patrum vestrorum, quia non
13 vobis expedit. * Hæc illo loquente,
Ieroboam retro moliebatur insidias.
Cumque ex aduerso hostium staret,
ignorantem Iudam suo ambiebat ex-
14 ercitu. * Respiciensq; Iudas vidit in-
stare bellum ex aduerso & post ter-
gum, & clamauit ad Dominum: ac
Sacerdotes tubis canere cœperunt.
15 * Omnesq; viri Iuda vociferati sunt:
& ecce illis clamantibus, perterruit
Deus Ieroboam, & omnem Israel
qui stabat ex aduerso Abia & Iuda.
16 * Fugeruntque filij Israel Iudam, &
tradidit eos Deus in manu eorum.
17 * Percussit ergo eos Abia, & populus
D eius plaga magna: & corruerunt vul-
nerati ex Israel quingenta millia vi-
18 rorum fortium. * Humiliatique sunt
filij Israel in tempore illo, & vehe-
mentissimè confortati filij Iuda eo
quòd sperassent in Domino Deo pa-
19 trum suorum. * Persecutus est au-
tem Abia fugientem Ieroboam, &
cepit ciuitates eius, Bethel & filias
eius, & Iesana cū filiabus suis, Ephron
20 quoque & filias eius: * nec valuit
vltra resistere Ieroboam in diebus
Abia: quem percussit Dominus, &
21 mortuus est. Igitur Abia, conforta-
to imperio suo, accepit vxores qua-

quordecim: procreauitq; viginti duos
filios, & sedecim filias. * Reliqua au- 22
tem sermonum Abia, viarumque &
operum eius, scripta sunt diligentissi-
mè in Libro Addo Prophetæ.

CAP. XIIII.

DOrmiuit autem Abia cum patri- 1
3.Reg.15. 8 bus suis, & sepelierunt eum in A
Ciuitate Dauid: regnauitque Asa fi-
lius eius pro eo, in cuius diebus quie-
uit terra annis decem. * Fecit autem 2
Asa quod bonum & placitum erat in
conspectu Dei sui, & subuertit alta-
ria peregrini cultus, & excelsa, * & 3
contregit statuas, lucosque succidit:
* & præcepit Iudæ vt quæreret Do- 4
minum Deum patrum suorum, &
faceret legem, & vniuersa mandata:
* & abstulit de cunctis vrbibus Iuda 5
aras, & fana, & regnauit in pace.
* Ædificauit quoq; vrbes munitas in 6
Iuda, quia quietus erat, & nulla tem-
poribus eius bella surrexerant, pacem
Domino largiente. * Dixit autem Iu- 7
dæ: Ædificemus ciuitates istas, & val- B
lemus muris, & roboremus turribus,
& portis, & seris, donec à bellis quie-
ta sunt omnia, eo quòd quæsierimus
Dominum Deum patrū nostrorum,
& dederit nobis pacem per gyrum.
Ædificauerunt igitur, & nullum in
extruendo impedimētum fuit. * Ha- 8
buit autem Asa in exercitu suo por-
tantium scuta & hastas de Iuda tre-
centa millia, de Beniamin verò scu-
tariorum & sagittariorum ducenta
octoginta millia, omnes isti viri for-
tissimi. * Egressus est autem contra 9
eos Zara Æthiops cum exercitu suo,
decies centena millia, & curribus tre- C
centis: & venit vsque Maresa. * Por- 10
rò Asa perrexit obuiam ei, & instru-
xit aciem ad bellum in Valle Sepha-
ta, quæ est iuxta Maresa: * & inuoca- 11
*1.Reg.14. uit Dominum Deum, & ait: * Domi-
a.6 ne nō est apud te vlla distantia vtrum
in paucis auxilieris, an in pluribus:
adiuua nos Domine Deus noster: in D
te enim, & in tuo nomine habentes
fiduciam venimus contra hanc mul-
titudinem. Domine, Deus noster tu
es, non præualeat contra te homo.
* Exterruit itaque Dominus Æthio- 12
pes coram Asa & Iuda: fugeruntque
Æthiopes. * Et persecutus est eos Asa, 13
& populus, qui cum eo erat, vsque
Gerara: & ruerunt Æthiopes vsque
ad internecionem, quia Domino cæ-
dente contriti sunt, & exercitu illius
præliante. Tulerunt ergo spolia mul-
14 ta, * & percusserunt ciuitates om-
nes per circuitum Geraræ: grandis
quippe cunctos terror inuaserat: &
diripuerunt vrbes, & multam præ-
15 dam asportauerunt. * Sed & caulas
ouium destruentes, tulerunt peco-
rum infinitam multitudinem, & ca-
melorum: reuersique sunt in Ieru-
salem.

CAP. XV.

1 AZarias autem filius Oded, facto
2 in se spiritu Dei, * egressus est in
A occursum Asa, & dixit ei: Audite me
Asa, & omnis Iuda & Beniamin: Do-
minus vobiscum, quia fuistis cum
eo. Si quæsieritis eum, inuenietis: si
autem dereliqueritis eum, derelin-
3 quet vos. * Transibunt autem mul-
ti dies in Israel absque Deo vero, &
absq; sacerdote doctore, & absq; le-
4 ge. * Cumque reuersi fuerint in an-
gustia sua ad Dominum Deum Is-
rael, & quæsierint eum, reperient
5 eum. * In tempore illo non erit pax
egredienti & ingredienti, sed terrores
vndiq; in cūctis habitatoribus terra-
6 rum: * pugnabit enim gens contra
B gentem, & ciuitas contra ciuitatem,
quia Dominus cōturbabit eos in om-
7 ni angustia. * Vos ergo confortami-
ni, & nō dissoluantur manus vestræ:
8 erit enim merces operi vestro. * Quod
cū audisset Asa verba scilicet, & pro-
phetiam Azariæ filij Oded prophetæ,
confortatus est, & abstulit idola de
omni terra Iuda, & de Beniamin, &
ex vrbibus, quas ceperat, montis Eph-
raim, & dedicauit altare Domini
quod erat ante porticum Domini.
9 * Congregauitque vniuersum Iudam
& Beniamin, & aduenas cum eis de
Ephraim, & de Manasse, & de Si-
meon: plures enim ad eum confuge-
C rant ex Israel, videntes quòd Domi-
10 nus Deus illius esset cum eo. * Cumq;
venissent in Ierusalem mense tertio,
11 anno decimoquinto regni Asa, * im-
molauerunt Domino in die illa de
manubiis, & præda, quam adduxe-
rant, boues septingentos, & arietes
12 septem millia. * Et intrauit ex more
ad corroborandum fœdus vt quære-
rent Dominum Deum patrum suo-
rum in toto corde, & in tota anima
13 sua. * Siquis autem, inquit, non quæ-
sierit Dominum Deum Israel, moria-
tur, à minimo vsque ad maximum,
14 à viro vsque ad mulierem. * Iuraue-

runtque

runtque Domino voce magna in iu-
bilo, & in clangore tubæ, & in sonitu
buccinarum * omnes qui erant in Iu- 15
da cum execratione: in omni enim
corde suo iurauerunt, & in tota vo- D
luntate quæsierunt eum, & inuene-
rũt: præstititq; eis Dominus requiem
per circuitum. * Sed & Maacham ma- 16
trem Asa regis ex augusto deposuit
imperio, eo quòd fecisset in luco si-
mulacrum Priapi: quod omne con-
triuit, & in frusta comminuens com-
bussit in Torrente Cedron: * Excelsa 17
autem derelicta sunt in Israel: atta-
men cor Asa erat perfectum cunctis
diebus eius. * Eaq; quæ vouerat pa- 18
ter suus, & ipse, intulit in domũ Do-
mini, argẽtum, & aurum, vasorumq;
diuersam supellectilem. * Bellum ve- 19
rò non fuit vsq; ad trigesimumquin-
tum annum regni Asa.

CAP. XVI.

ANno autem trigesimo sexto re- 1
gni eius, ascẽdit Baasa rex Israel A
in Iudam, & muro circumdabat Ra-
ma, vt nullus tutè posset egredi & in-
gredi de regno Asa. * Protulit ergo 2
Asa argentum & aurum de thesauris
domus Domini, & de thesauris regis,
misitq; ad Benadad regem Syriæ, qui
habitabat in Damasco, dicens: * Fœ- 3
dus inter me & te est, pater quoque
meus & pater tuus habuere concor-
diam: quam ob rem misi tibi argen-
tum & aurũ, vt rupto fœdere, quod
habes cum Baasa rege Israel, facias
eum à me recedere. * Quo comperto, 4
Benadad misit principes exercituum B
suorum ad vrbes Israel: qui percusse-
runt Ahion, & Dan, & Abelmaim, &
vniuersas vrbes Nephthali muratas.
* Quod cũ audisset Baasa, desiit ædi- 5
ficare Rama, & intermisit opus suũ.
* Porrò Asa rex assumpsit vniuersum 6
Iudam, & tulerunt lapides de Rama,
& ligna quæ ædificationi præparaue-
rat Baasa, ædificauitq; ex eis Gabaa,
& Maspha. * In tempore illo venit 7
Hanani propheta ad Asa regem Iuda,
& dixit ei: Quia habuisti fiduciam
in rege Syriæ, & nõ in Domino Deo
tuo, idcirco euasit Syriæ regis exerci- C
tus de manu tua. * [a] Nõnne Æthio- 8
pes, & Libyes multo plures erant
quadrigis & equitibus, & multitudi-
ne nimia: quos, cùm Domino credi-
disses, tradidit in manu tua? * Oculi 9
enim Domini cõtemplantur vniuer-
sam terram, & præbent fortitudinem

[a] Sup. 14. c. 9

his, qui corde perfecto credunt in
eum. Stultè igitur egisti, & propter
hoc ex præsenti tempore aduersum te
10 bella consurgent. * Iratusq; Asa ad-
uersus Videntem, iussit eum mitti in
neruum: valde quippe super hoc fue-
rat indignatus: & interfecit de popu-
11 lo in tempore illo plurimos. * Opera
autem Asa prima & nouissima scri-
pta sunt in Libro regũ Iuda & Israel.
12 * Ægrotauit etiam Asa anno trigesi-
D mo nono regni sui, dolore pedum ve-
hementissimo, & nec in infirmitate
sua quæsiuit Dominum, sed magis in
13 medicorum arte confisus est. * Dor-
miuitq; cum patribus suis: & mor-
tuus est anno quadragesimo primo
14 regni sui. * Et sepelierunt eum in se-
pulchro suo quod foderat sibi in Ci-
uitate Dauid: posueruntq; eum super
lectum suum plenum aromatibus &
vnguentis meretriciis, quæ erant pig-
mentariorum arte confecta, & com-
busserũt super eum ambitione nimia.

CAP. XVII.

1 REgnauit autẽ Iosaphat filius eius
A pro eo, & inualuit contra Israel.
2 * Constituitque militum numeros in
cunctis vrbibus Iuda, quæ erant val-
latæ muris. Præsidiaque disposuit in
terra Iuda, & in ciuitatibus Ephraim,
3 quas ceperat Asa pater eius. * Et fuit
Dominus cum Iosaphat, quia am-
bulauit in viis Dauid patris sui pri-
4 mis: & non sperauit in Baalim, * sed
in Deo patris sui, & perrexit in præ-
ceptis illius & non iuxta peccata Is-
5 rael. * Confirmauitque Dominus re-
gnum in manu eius, & dedit omnis
Iuda munera Iosaphat: factæq; sunt
ei infinitæ diuitiæ, & multa gloria.
6 * Cumque sumpsisset cor eius auda-
B ciam propter vias Domini, etiam ex-
7 celsa & lucos de Iuda abstulit. * Ter-
tio autem anno regni sui misit de
principibus suis Benhail, & Obdiam,
& Zachariam, & Nathanael, & Mi-
chæam vt docerent in ciuitatibus Iu-
8 da: * & cum eis Leuitas Semeiam, &
Nathaniam, & Zabadiam, Asael quo-
que, & Semiramoth, & Ionathan,
Adoniamq; & Thobiam, & Thoba-
doniam Leuitas, & cum eis Elisama,
9 & Ioram Sacerdotes, * docebantque
populum in Iuda, habentes librum
legis Domini, & circuibant cunctas
vrbes Iuda, atque erudiebant popu-
10 lum. * Itaq; factus est pauor Domini
C super omnia regna terrarum, quæ

erant per gyrum Iuda, nec audebant
bellare contra Iosaphat. * Sed & Phi- 11
listhæi Iosaphat munera deferebant,
& vectigal argenti, Arabes quoque
adducebant pecora, arietum septem
millia septingenta, & hircorum toti-
dem. * Creuit ergo Iosaphat, & ma- 12
gnificatus est vsque in sublime: atq;
ædificauit in Iuda domos ad instar
turrium, vrbesq; muratas. * Et mul- 13
ta opera parauit in vrbibus Iuda: vi-
ri quoque bellatores, & robusti erant
in Ierusalem, * quorum iste numerus 14
per domos atq; familias singulorum:
In Iuda principes exercitus, Ednas
dux, & cum eo robustissimi viri tre- D
centa millia. * Post hunc Iohanan 15
princeps, & cum eo ducenta octogin-
ta millia. * Post istum quoque Ama- 16
sias filius Zechri, consecratus Domi-
no, & cum eo ducenta millia viro-
rum fortium. * Hunc sequebatur ro- 17
bustus ad prælia Eliada, & cum eo
tenentium arcum & clypeum ducen-
ta millia. * Post istum etiam Iozabad, 18
& cum eo centum octoginta millia
expeditorum militum. * Hi omnes 19
erant ad manum regis, exceptis aliis,
quos posuerat in vrbibus muratis, in
vniuerso Iuda.

CAP. XVIII.

FVit ergo Iosaphat diues & incly- 1
tus multum, & affinitate coniun- A
ctus est Achab. * Descenditque post 2
annos ad eum in Samariam: ad cuius
aduentum mactauit Achab arietes, &
boues plurimos ipsi, & populo qui
venerat cum eo: persuasitque illi vt
ascenderet in Ramoth Galaad. * Di- 3
xitque Achab rex Israel ad Iosaphat
regem Iuda: Veni mecum in Ramoth
Galaad. Cui ille respondit: Vt ego, &
tu: sicut populus tuus, sic & populus
meus: tecumq; erimus in bello. * Di- 4
xitq; Iosaphat ad regem Israel: Con-
sule obsecro impræsentiarum sermo-
nem Domini. * Congregauit igitur 5
rex Israel prophetarum quadringen- B
tos viros, & dixit ad eos: In Ramoth
Galaad ad bellandum ire debemus
an quiescere? At illi, Ascende, in-
quiunt, & tradet Deus in manu re-
gis. * Dixitq; Iosaphat: Nũquid non 6
est hic propheta Domini, vt ab illo
etiam requiramus? * Et ait rex Israel 7
ad Iosaphat: Est vir vnus, à quo pos-
sumus quærere Domini voluntatem:
sed ego odi eum, quia non prophetat
mihi bonum, sed malum omni tem-
pore: est autem Michæas filius Iemla.
Dixitque Iosaphat: Ne loquaris rex
8 hoc modo. * Vocauit ergo rex Israel
vnum de eunuchis, & dixit ei: Vo-
9 ca citò Michæam filium Iemla. * Por-
rò rex Israel, & Iosaphat rex Iuda
C vterque sedebant in solio suo, vesti-
ti cultu regio: sedebant autem in area
iuxta portam Samariæ, omnesque
prophetæ vaticinabantur coram eis.
10 * Sedecias verò filius Chanaana fecit
sibi cornua ferrea, & ait: Hæc dicit
Dominus: His ventilabis Syriam, do-
11 nec conteras eam. * Omnesq; prophe-
tæ similiter prophetabant, atq; dice-
bant: Ascende in Ramoth Galaad,
& prosperaberis, & tradet eos Domi-
12 nus in manu regis. * Nuncius autem,
qui ierat ad vocandum Michæam,
ait illi: En verba omnium propheta-
rum vno ore bona regi annunciant:
quæso ergo te, vt & sermo tuus ab eis
non dissentiat, loquarisque prospe-
13 ra. * Cui respondit Michæas: Viuit
Dominus, quia quodcumque dixerit
14 mihi Deus meus, hoc loquar. * Ve-
D nit ergo ad regem. Cui rex ait: Mi-
chæa, ire debemus in Ramoth Ga-
laad ad bellandum, an quiescere? Cui
ille respondit: Ascendite: cuncta enim
prospera euenient, & tradentur ho-
15 stes in manus vestras. * Dixitque rex:
Iterum, atque iterum te adiuro, vt
mihi non loquaris, nisi quod verum
16 est in nomine Domini. * At ille ait:
Vidi vniuersum Israel dispersum in
montibus, sicut oues absque pastore:
& dixit Dominus: Non habent isti
dominos: reuertatur vnusquisque in
17 domum suam in pace. * Et ait rex
Israel ad Iosaphat: Nónne dixi tibi,
quòd nõ prophetaret iste mihi quid-
quam boni, sed ea quæ mala sunt?
18 * At ille, idcirco, ait, Audite verbum
Domini: Vidi Dominum sedentem
in solio suo, & omnẽ exercitum cæli
assistentem ei à dextris & à sinistris.
19 * Et dixit Dominus: Quis decipiet
Achab regem Israel vt ascendat &
E corruat in Ramoth Galaad? Cumque
diceret vnus hoc modo, & alter alio:
20 * processit spiritus, & stetit coram
Domino, & ait: Ego decipiam eum.
Cui Dominus, In quo, inquit, deci-
21 pies? * At ille respondit: Egrediar, &
ero spiritus mendax in ore omnium
prophetarum eius. Dixitque Domi-
nus: Decipies, & præualebis: egrede-
22 re, & fac ita. * Nunc igitur, ecce Do-

minus

minus dedit ſpiritum mendacij in
ore omnium prophetarum tuorum,
& Dominus locutus eſt de te mala.
* Acceſſit autem Sedecias filius Cha- 23
naana, & percuſſit Michææ maxil-
lam, & ait: Per quam viam tranſiuit
Spiritus Domini à me, vt loqueretur
tibi? * Dixitq; Michæas: Tu ipſe vi- 24
debis in die illo, quãdo ingreſſus fue-
ris cubiculum de cubiculo vt abſcon-
daris. * Præcepit autem rex Iſrael, di- 25
cens: Tollite Michæam, & ducite eũ F
ad Amon principem ciuitatis, & ad
Ioas filium Amelech. * Et dicetis: Hæc 26
dicit rex: Mittite hunc in carcerem,
& date ei panis modicum, & aquæ
pauxillum, donec reuertar in pace.
* Dixitq; Michæas: Si reuerſus fueris 27
in pace, non eſt locutus Dominus in
me. Et ait: Audite omnes populi.
* Igitur aſcenderunt rex Iſrael, & Io- 28
ſaphat rex Iuda in Ramoth Galaad.
* Dixitq; rex Iſrael ad Ioſaphat. Mu- 29
tabo habitum, & ſic ad pugnam
vadam, tu autem induere veſtibus
tuis. Mutatoque rex Iſrael habitu,
venit ad bellum. * Rex autem Syriæ 30
præceperat d cibus equitatus ſui, di-
cens: Ne pugnetis contra minimum, G
aut contra maximum, niſi contra ſo-
lum regem Iſrael. * Itaq; cùm vidiſ- 31
ſent principes equitatus Ioſaphat, di-
xerunt: Rex Iſrael eſt iſte. Et circum-
dederunt eum dimicantes: at ille cla-
mauit ad Dominum, & auxiliatus
eſt ei, atque auertit eos ab illo. * Cùm 32
enim vidiſſent duces equitatus, quòd
non eſſet rex Iſrael, reliquerunt eum.
* Accidit autem vt vnus è populo ſa- 33
gittam in incertum iaceret, & percu-
teret regẽ Iſrael inter ceruicem & ſca-
pulas, at ille aurigæ ſuo ait: Conuer-
te manum tuam, & educ me de acie,
quia vulneratus ſum. * Et finita eſt 34
pugna in die illo: porrò rex Iſrael ſta-
bat in curru ſuo contra Syros vſ-
que ad veſperam, & mortuus eſt oc-
cidente ſole.

CAP. XIX.

REuerſus eſt autem Ioſaphat rex 1
Iuda in domum ſuam pacificè A
in Ieruſalem. * Cui occurrit Iehu fi- 2
lius Hanani Videns, & ait ad eum:
Impio præbes auxilium, & his qui
oderunt Dominum amicitia iunge-
ris, & idcirco iram quidem Domini
merebaris: * ſed bona opera inuen- 3
ta ſunt in te, eo quòd abſtuleris lu-
cos de terra Iuda, & præparaueris cor
ruum vt requireres Dominum Deum
4 patrum tuorum. * Habitauit ergo Io-
ſaphat in Ieruſalem: rurſumq; egreſ-
B ſus eſt ad populum de Berſabee vſ-
que ad montem Ephraim, & reuo-
cauit eos ad Dominum Deum pa-
5 trum ſuorum. * Conſtituitque iu-
dices terræ in cunctis ciuitatibus Iu-
6 da munitis per ſingula loca, * & præ-
cipiens iudicibus, Videte, ait, quid fa-
ciatis: nõ enim hominis exercetis iu-
dicium, ſed Domini: & quodcum-
que iudicaueritis, in vos redundabit.
7 * Sit timor Domini vobiſcũ, & cum
diligentia cuncta facite: non eſt enim
apud Dominum Deum noſtrum ini-
quitas, * nec perſonarum acceptio,
8 nec cupido munerum. * In Ieruſa-
C lem quoque conſtituit Ioſaphat Le-
uitas, & Sacerdotes, & principes fa-
miliarum ex Iſrael, vt iudicium &
cauſam Domini iudicarent habitato-
9 ribus eius. * Præcepitque eis, dicens:
Sic agetis in timore Domini fideliter
10 & corde perfecto, * Omnem cauſam,
quæ venerit ad vos fratrum veſtro-
rum, qui habitant in vrbibus ſuis, in-
ter cognationem & cognationem,
vbicunque quæſtio eſt de lege, de
mandato, de ceremoniis, de iuſtifi-
D cationibus: oſtendite eis, vt non pec-
cent in Dominum, & ne veniat ira
ſuper vos & ſuper fratres veſtros: ſic
11 ergo agentes non peccabitis * Ama-
rias autem ſacerdos & pontifex ve-
ſter, in his, quæ ad Deum pertinent,
præſidebit: porrò Zabadias filius Iſ-
mahel, qui eſt dux in domo Iuda, ſu-
per ea opera erit, quæ ad regis of-
ficium pertinent: habetiſque magi-
ſtros Leuitas coram vobis, confortа-
mini, & agite diligenter, & erit Do-
minus vobiſcum in bonis.

* Deut.10. d.17
Rom. 2. b.12
Gal.2 b.6
Eph.6. b.9
Coloſſ. 3. d.25
Actor.10. d.34
1.Pet. 1. c.17
Sap.6. b 8
Eccl. 35. b.16

CAP. XX.

1 POſt hęc cõgregati ſunt filij Moab,
A & filij Ammon, & cum eis de
Ammonitis ad Ioſaphat vt pugna-
2 rent contra eum. * Veneruntq; nun-
cij, & indicauerunt Ioſaphat, dicen-
tes: Venit contra te multitudo ma-
gna de his locis, quæ trans mare ſunt,
& de Syria, & ecce conſiſtunt in
Aſaſonthamar, quæ eſt Engaddi.
3 * Ioſaphat autem timore perterritus,
totum ſe contulit ad rogandum Do-
minum, & prædicauit ieiunium vni-
4 uerſo Iuda. * Congregatuſq; eſt Iu-
das ad deprecandum Dominum: ſed
& omnes de vrbibus ſuis venerunt

ad obsecrandum eum. * Cumque ste- 5
tisset Iosaphat in medio cœtu Iuda,
& Ierusalem, in domo Domini ante
atrium nouum, * ait: Domine Deus 6
patrum nostrorum, tu es Deus in cæ- B
lo, & dominaris cunctis regnis Gen-
tium, in manu tua est fortitudo &
potentia, nec quisquam tibi potest re-
sistere. * Nónne tu Deus noster in- 7
terfecisti omnes habitatores terrę hu-
ius coram populo tuo Israel, & dedi-
sti eam semini Abraham amici tui in
sempiternum? * Habitaueruntque in 8
ea, & extruxerũt in illa sanctuarium
nomini tuo, dicentes: * Si irruerint 9
super nos mala, gladius iudicij, pesti-
lentia, & fames, stabimus coram do-
mo hac in conspectu tuo, in qua in-
uocatum est nomen tuum: & clama-
bimus ad te in tribulationibus no-
stris, & exaudies, saluosque facies.
* Nunc igitur ecce filij Ammon, & 10
* Deut. 2. 4, 8 Moab, & Mons Seir, * per quos non
concessisti Israel vt transirent quan-
do egrediebantur de Ægypto, sed
declinauerunt ab eis, & non interfe-
cerunt illos: * econtrariò agunt, & ni- 11
tuntur eiicere nos de possessione, quã
tradidisti nobis. * Deus noster, ergo 12
non iudicabis eos? In nobis quidem
non est tanta fortitudo, vt possimus
huic multitudini resistere, quæ irruit
super nos. Sed cùm ignoremus quid
agere debeamus, hoc solùm habemus
residui, vt oculos nostros dirigamus
ad te. * Omnis verò Iuda stabat co- 13
ram Domino cum paruulis, & vxo- C
ribus, & liberis suis. * Erat autem Ia- 14
haziel filius Zachariæ, filij Banaiæ,
filij Iehiel, filij Mathaniæ, Leuites de
filiis Asaph, super quem factus est
Spiritus Domini in medio turbæ,
* & ait: Attendite omnis Iuda, & qui 15
habitatis Ierusalem, & tu rex Iosa-
phat: Hæc dicit Dominus vobis: No-
lite timere, nec paueatis hanc multi-
tudinem: non est enim vestra pugna,
sed Dei. * Cras descendetis contra 16
eos: ascensuri enim sunt per cliuum
nomine Sis, & inuenietis illos in
summitate torrentis, qui est contra
solitudinem Ieruel. * Non eritis vos 17
qui dimicabitis, sed tantummodo
confidenter state, & videbitis auxi-
lium Domini super vos, ô Iuda, &
Ierusalem: nolite timere, nec pauea-
tis: cras egrediemini contra eos, & D
Dominus erit vobiscum. * Iosaphat 18
ergo, & Iuda, & omnes habitatores

Ierusalem ceciderunt proni in ter-
ram coram Domino, & adoraue-
19 runt eum. * Porrò Leuitæ de filiis
Caath, & de filiis Core laudabant
Dominum Deum Israel voce ma-
20 gna, in excelsum. * Cumque manè
surrexissent, egressi sunt per desertum
Thecue: profectisque eis, stans Iosa-
phat in medio eorum, dixit: Audite
me viri Iuda, & omnes habitatores
Ierusalem: credite in Domino Deo
vestro, & securi eritis: credite pro-
phetis eius, & cuncta euenient pro-
21 spera. * Deditque consilium populo,
& statuit cantores Domini, vt lau-
darent eum in turmis suis, & antece-
derent exercitum, ac voce consona
dicerẽt: * Confitemini Domino, quo- * Psal. 135. a. 1
niam in æternum misericordia eius.
22 * Cumque cœpissent laudes canere,
E vertit Dominus insidias eorum in se-
metipsos, filiorum scilicet Ammon,
& Moab, & montis Seir, qui egressi
fuerant vt pugnarent contra Iudam,
23 & percussi sunt. * Namque filij Am-
mon, & Moab consurrexerunt ad-
uersum habitatores montis Seir, vt
interficerent & delerent eos: cumque
hoc opere perpetrassent, etiam in se-
metipsos versi, mutuis cõciderũt vul-
24 neribus. * Porrò Iuda cùm venisset
ad speculã, quæ respicit solitudinem,
vidit procul omnem latè regionem
plenam cadaueribus, nec superesse
quemquam, qui necem potuisset eua-
25 dere. * Venit ergo Iosaphat, & omnis
populus eum eo ad detrahenda spo-
lia mortuorum; inueneruntque inter
cadauera variam supellectilẽ, vestes
quoque, & vasa pretiosissima, & diri-
puerunt ita vt omnia portare non
possent, nec per tres dies spolia au-
26 ferre præ prædæ magnitudine. * Die
F autem quarto cõgregati sunt in Val-
le benedictionis: etenim quoniam ibi
benedixerant Domino, vocauerunt
locum illum Vallis benedictionis vs-
27 que in præsentem diem. * Reuersus-
que est omnis vir Iuda, & habitato-
res Ierusalem, & Iosaphat ante eos
in Ierusalem cum lætitia magna, eo
quòd dedisset eis Dominus gaudium
28 de inimicis suis. * Ingressique sunt in
Ierusalem cum psalteriis, & citharis,
29 & tubis in domum Domini. * Irruit
autem pauor Domini super vniuer-
sa regna terrarum cùm audissent
quòd pugnasset Dominus contra ini-
30 micos Israel. * Quieuitque regnum

Iosa-

Iosaphat, & præbuit ei Deus pacem
31 per circuitum. * Regnauit igitur Io-
G saphat super Iudam, & erat triginta-
quinque annorum cùm regnare cœ-
pisset: viginti autem & quinque an-
nis regnauit in Ierusalem, & nomen
32 matris eius Azuba filia Selahi. * Et
ambulauit in via patris sui Asa, nec
declinauit ab ea, faciens quæ placita
33 erant coram Domino. * Verumta-
men excelsa non abstulit, & adhuc
populus non direxerat cor suum ad
Dominum Deum patrum suorum.
34 * Reliqua autem gestorum Iosaphat
priorum & nouissimorũ scripta sunt
in verbis Iehu filij Hanani, quæ di-
35 gessit in Libros regum Israel. * Post
hæc iniit amicitias Iosaphat rex Iuda
cum Ochozia rege Israel, cuius opera
36 fuerunt impiissima. * Et particeps
fuit vt facerent naues, quæ irent in
Tharsis: feceruntq; classem in Asion-
37 gaber. * Prophetauit autem Eliezer
filius Dodau de Maresa ad Iosaphat,
dicens: Quia habuisti fœdus cum
Ochozia, percussit Dominus opera
tua, contritæque sunt naues, nec po-
tuerunt ire in Tharsis.

CAP. XXI.

*3.Reg.22.g.51

1 DOrmiuit autem Iosaphat cum
A patribus suis, & sepultus est cum
eis in Ciuitate Dauid: regnauitque
2 Ioram filius eius pro eo. * Qui ha-
buit fratres filios Iosaphat, Azariam,
& Iahiel, & Zachariam, & Azariam,
& Michael, & Saphatiam. omnes hi,
3 filij Iosaphat regis Iuda. * Deditque
eis pater suus multa munera argenti,
& auri, & pensitationes, cum ciuita-
tibus munitissimis in Iuda: regnum
autem tradidit Ioram, eo quòd esset
4 primogenitus. * Surrexit ergo Ioram
super regnum patris sui: cumque se
confirmasset, occidit omnes fratres
suos gladio, & quosdam de principi-
5 bus Israel. * Trigintaduorum anno-
B rum erat Ioram cùm regnare cœpis-
set: & octo annis regnauit in Ierusa-
6 lem. * Ambulauitque in viis regum
Israel, sicut egerat domus Achab: fi-
lia quippe Achab erat vxor eius, &
fecit malum in conspectu Domini.
7 * Noluit autem Dominus disperdere
domum Dauid propter pactũ, quod
inierat cum eo: & quia promiserat vt
daret ei lucernam, & filiis eius omni
8 tempore. * In diebus illis rebellauit
Edom, ne esset subditus Iudæ, & con-
9 stituit sibi regem. * Cumque trans-
isset Ioram cum principibus suis, &
cuncto equitatu, qui erat secum, sur-
rexit nocte, & percussit Edom qui se
circumdederat, & omnes duces equi-
10 tatus eius. * Attamen rebellauit E-
dom, ne esset sub ditione Iuda vsque
ad hanc diem: eo tempore & Lobna
recessit ne esset sub manu illius. De-
reliquerat enim Dominum Deum
11 patrum suorum: * insuper & excel-
C sa fabricatus est in vrbibus Iuda, &
fornicari fecit habitatores Ierusalem,
12 & præuaricari Iudam. * Allatæ sunt
autem ei literæ ab Elia propheta,
in quibus scriptum erat: Hæc dicit
Dominus Deus Dauid patris tui:
Quoniam non ambulasti in viis Io-
saphat patris tui, & in viis Asa regis
13 Iuda, * sed incessisti per iter regum
Israel, & fornicari fecisti Iudam, &
habitatores Ierusalem, imitatus for-
nicationem domus Achab, insuper
& fratres tuos domum patris tui,
14 meliores te occidisti: * ecce Domi-
nus percutiet te plaga magna cum
populo tuo, & filiis, & vxoribus tuis,
15 vniuersaque substantia tua. * tu au-
tem ægrotabis pessimo languore vte-
ri tui, donec egrediantur vitalia tua
16 paulatim per singulos dies. * Susci-
tauit ergo Dominus contra Ioram
spiritum Philisthinorum, & Ara-
bum, qui confines sunt Aethiopibus.
17 * & ascenderunt in Terram Iuda, &
D vastauerunt eam, diripueruntque
cunctam substantiam, quæ inuenta
est in domo regis, insuper & filios
eius, & vxores: nec remansit ei filius,
nisi Ioachaz, qui minimus natu erat.
18 * Et super hæc omnia percussit eum
Dominus alui languore insanabili.
19 * Cumque diei succederet dies, &
temporum spatia voluerentur, duo-
rum annorum expletus est circulus:
& sic longa consumptus tabe, ita vt
egereret etiam viscera sua, languore
pariter, & vita caruit. Mortuusque
est in infirmitate pessima, & non fe-
cit ei populus secundùm morem
combustionis, exequias, sicut fecerat
20 maioribus eius. * Trigintaduorum
annorum fuit, cùm regnare cœpis-
set, & octo annis regnauit in Ierusa-
lem. Ambulauitque non rectè, & se-
pelierunt eum in Ciuitate Dauid; ve-
runtamen non in sepulchro regum.

CAP. XXII.

1 Reg. 8. f. 14

COnstituerunt autem habitatores 1
Ierusalem Ochoziam filium eius A
minimum, regem pro eo: omnes e-
nim maiores natu, qui ante eum fue-
rant, interfecerant latrones Arabum,
qui irruerant in castra: regnauitque
Ochozias filius Ioram regis Iuda.
* Quadraginta duorum annnorum 2
erat Ochozias cùm regnare cœpisset,
& vno anno regnauit in Ierusalem,
& nomen matris eius Athalia filia
Amri. * Sed & ipse ingressus est per 3
vias domus Achab: mater enim eius B
impulit eum vt impiè ageret. * Fecit 4
igitur malum in conspectu Domini,
sicut domus Achab: ipsi enim fuerũt
ei consiliarij post mortem patris sui,
in interitum eius. * Ambulauitque 5
in consiliis eorum. Et perrexit cum
Ioram filio Achab rege Israel, in bel-
lum contra Hazael regem Syriæ in
Ramoth Galaad: vulnerauerúntque
Syri Ioram. * Qui reuersus est vt cu- 6
raretur in Iezrahel: multas enim pla- C
gas acceperat in supradicto certami-
ne. Igitur Ochozias filius Ioram rex
Iuda, descendit vt inuiseret Ioram fi-
lium Achab in Iezrahel ægrotantem.
* Voluntatis quippe fuit Dei aduer- 7
sus Ochoziam, vt veniret ad Ioram:
& cùm venisset, & egrederetur cum
eo aduersum Iehu filiũ Namsi, quem
vnxit Dominus vt deleret domum
Achab. * Cùm ergo euerteret Iehu 8
domum Achab, inuenit principes Iu-
da, & filios fratrum Ochoziæ, qui
ministrabant ei, & interfecit illos.
* Ipsum quoque perquirens Ocho- 9
ziam, comprehendit latitantem in
Samaria: adductúmque ad se, occi-
dit, & sepelierunt eum: eo quòd esset
filius Iosaphat, qui quæsierat Domi-
num in toto corde suo. nec erat vl- D
tra spes aliqua vt de stirpe quis re-
gnaret Ochoziæ. * [a]siquidem Athalia 10
mater eius videns quòd mortuus es-
set filius suus, surrexit, & interfecit
omnem stirpem regiam domus Io-
ram. * Porrò Iosabeth filia regis tu- 11
lit Ioas filium Ochosiæ, & furata est
eum de medio filiorum regis, cùm
interficerentur: absconditque eum
cum nutrice sua in cubiculo lectulo-
rum: Iosabeth autem, quæ abscon-
derat eum, erat filia regis Ioram,
vxor Ioiadæ pontificis, soror Ocho-
ziæ, & idcirco Athalia non inter-
fecit eum. * Fuit ergo cum eis in do- 12
mo Dei absconditus sex annis, qui-
bus regnauit Athalia super terram.

[a] 4 Reg. 11. a. 1

CAP. XXIII.

4 Reg. 11. a. 4

1 ANno autem septimo confortatus
A Ioiada, assumpsit centuriones,
Azariam videlicet filium Ieroham,
& Ismahel filium Iohanan, Azariam
quoque filium Obed, & Maasiam fi-
liũ Adaiæ, & Elizaphat filiũ Zechri:
2 & iniit cum eis fœdus. * Qui cir-
cumeuntes Iudam, congregauerunt
Leuitas de cunctis vrbibus Iuda, &
principes familiarum Israel, vene-
3 runtque in Ierusalem. * Iniit ergo
omnis multitudo pactum in domo
Dei cum rege: dixitque ad eos Ioia-
da: Ecce filius regis regnabit, sicut lo-
cutus est Dominus super filios Da-
4 uid. * Iste est ergo sermo quem facie-
5 tis: * Tertia pars vestrum qui veniũt
ad Sabbatum, Sacerdotum, & Leui-
tarum, & ianitorum erit in portis:
tertia verò pars ad domum regis: &
tertia ad portã, quæ appellatur Fun-
damenti: omne verò reliquum vul-
6 gus sit in atriis domus Domini. * Nec
quispiam alius ingrediatur domum
B Domini, nisi Sacerdotes, & qui mi-
nistrant de Leuitis: ipsi tantummodo
ingrediãtur, quia sanctificati sunt: &
omne reliquum vulgus obseruet cu-
7 stodias Domini. * Leuitæ autem cir-
cumdent regem, habentes singuli ar-
ma sua: (& si quis alius ingressus fue-
rit templum, interficiatur) sintque
cum rege & intrante & egrediente.
8 * Fecerunt ergo Leuitæ, & vniuersus
Iuda iuxta omnia, quæ præceperat
Ioiada pontifex: & assumpserunt sin-
guli viros qui sub se erant, & venie-
bant per ordinem sabbati, cum his
qui impleuerant sabbatum, & egres-
suri erant. siquidem Ioiada pontifex
non dimiserat abire turmas, quæ sibi
per singulas hebdomadas succedere
9 consueuerant. * Deditque Ioiada sa-
cerdos centurionibus lanceas, cly-
peósque & peltas regis Dauid, quas
consecrauerat in domo Domini.
10 * Constituitq; omnem populum te-
nentium pugiones à parte templi de-
xtra, vsque ad partem templi sinistrã,
coram altari, & templo, per circuitum
11 regis. * Et eduxerunt filium regis, &
C impósuerunt ei diadema, & testimo-
nium, dederuntque in manu eius te-
nendam legem, & constituerunt eum
regem: vnxit quoque illum Ioiada
pontifex, & filij eius: imprecatique

sunt ei, atque dixerunt : Viuat rex.
* Quod cùm audisset Athalia, vocem 12
scilicet currentium atque laudantium
regem, ingressa est ad populum in
templum Domini. * Cumque vidis- 13
set regem stantem super gradum in
introitu, & principes, turmasq; circa
eum, omnemq; populum terræ gau-
dentem, atque clangentem tubis, &
diuersi generis organis concinentem,
vocemque laudantium, scidit vesti-
menta sua, & ait : Insidiæ, insidiæ.
* Egressus autem Ioiada pontifex ad 14
centuriones, & principes exercitus,
dixit eis : Educite illam extra septa
templi, & interficiatur foris gladio.
Præcepitque sacerdos ne occidere-
tur in domo Domini. * Et imposue- 15
runt ceruicibus eius manus : cumq;
intrasset portam equorũ domus re-
gis, interfecerunt eam ibi. * Pepigit 16
autem Ioiada fœdus inter se, vniuer-
sumque populum, & regem, vt esset
populus Domini. * Itaque ingressus 17
est omnis populus domum Baal, & D
destruxerunt eam: & altaria ac simu-
lacra illius confregerunt : Mathan
quoque sacerdotem Baal interfece-
runt ante aras. * Constituit autem 18
Ioiada præpositos in domo Domini,
sub manibus sacerdotum, & Leuita-
rum, quos distribuit Dauid in domo
Domini : vt offerrent holocausta
Domino, sicut scriptum est in lege
Moysi, in gaudio & canticis, iuxta
dispositionem Dauid. * Constituit 19
quoque ianitores in portis domus
Domini, vt nõ ingrederetur eam im-
mundus in omni re. * Assumpsitq; 20
centuriones, & fortissimos viros ac
principes populi, & omne vulgus ter-
ræ, & fecerunt descendere regem de
domo Domini, & introire per me-
dium portæ superioris in domum re-
gis, & collocauerunt eum in solio re-
gali. * Lætatusque est omnis populus 21
terræ, & vrbs quieuit: porrò Atha-
lia interfecta est gladio.

CAP. XXIIII.

4 Reg 11. d. 21. &c. 12.4.1

SEptem annorum erat Ioas cùm 1
regnare cœpisset : & quadraginta A
annis regnauit in Ierusalem, nomen
matris eius Sebia de Bersabee. * Fe- 2
citque quod bonum est coram Do-
mino cunctis diebus Ioiadæ sacerdo-
tis. * Accepit autem ei Ioiada vxores 3
duas, è quibus genuit filios & filias.
* Post quæ placuit Ioas vt instaura- 4
re domum Domini. * Congrega- 5
uitque Sacerdotes, & Leuitas, & di-
xit eis: Egredimini ad ciuitates Iuda,
& colligite de vniuerso Israel pecu-
niam ad sarta tecta templi Dei vestri,
B per singulos annos, festinatoq; hoc
facite : porrò Leuitæ egêre negligen-
6 tius. * Vocauitque rex Ioiadam prin-
cipem, & dixit ei: Quare tibi non
fuit curæ, vt cogeres Leuitas inferre
de Iuda & de Ierusalem pecuniam,
quæ constituta est à Moyse seruo
Domini, vt inferret eam omnis mul-
titudo Israel in tabernaculum testi-
7 monij ? * Athalia enim impiissima,
& filij eius destruxerunt domũ Dei,
& de vniuersis, quæ sanctificata fue-
rant in templo Domini, ornauerunt
8 fanum Baalim. * Præcepit ergo rex,
& fecerunt arcam: posueruntq; eam
iuxta portam domus Domini forin-
9 secus. * Et prædicatum est in Iuda &
Ierusalem vt deferrent singuli pre-
C tium Domino, *quod cõstituit Moy- * Exod. 30. b. 12
ses seruus Dei super omnem Israel in
10 deserto. * Lætatique sunt cuncti
principes, & omnis populus : & in-
gressi contulerunt in arcam Domi-
ni, atque miserunt ita vt impleretur.
11 * Cumque tempus esset vt deferrent
arcam coram rege per manus Leui-
tarum (videbant enim multam pecu-
niam) ingrediebatur scriba regis, &
quem primus sacerdos constituerat:
effundebantque pecuniam quæ erat
in arca: porrò arcam reportabant ad
locum suum: sicq; faciebant per sin-
gulos dies, & congregata est infinita
12 pecunia. * Quam dederunt rex &
Ioiada his, qui præerant operibus do-
mus Domini : at illi conducebant ex
D ea cæsores lapidum, & artifices ope-
rum singulorum vt instaurarent do-
mum Domini : fabros quoque ferri
& æris, vt quod cadere cœperat, ful-
13 ciretur. * Egeruntque hi qui opera-
bantur industriè, & obducebatur pa-
rietum cicatrix per manus eorum, ac
suscitauerunt domum Domini in sta-
tum pristinum, & firmiter eam stare
14 fecerunt. * Cumque complessent om-
nia opera, detulerunt coram rege, &
Ioiada reliquam partem pecuniæ: de
qua facta sunt vasa templi in mini-
sterium, & ad holocausta, phialæ
quoque, & cetera vasa aurea & ar-
gentea : & offerebantur holocausta
in domo Domini iugiter cunctis die-
15 bus Ioiadæ. * Senuit autem Ioiada

plenus dierum, & mortuus est cùm E
esset centum triginta annorũ. * sepe- 16
lieruntq; eum in ciuitate Dauid cum
regibus, eo quòd fecisset bonum cum
Israel, & cum domo eius. * Postquam 17
autem obiit Ioiada, ingressi sunt prin-
cipes Iuda, & adorauerunt regem,
qui delinitus obsequiis eorum, ac-
quieuit eis. * Et dereliquerunt tem- 18
plum Domini Dei patrum suorum,
seruieruntque lucis & sculptilibus,
& facta est ira contra Iudam, & Ie-
rusalem propter hoc peccatum.
* Mittebatque eis prophetas vt re- 19
uerterentur ad Dominum, quos
protestantes, illi audire nolebant.
* Spiritus itaque Dei induit Zacha- 20
riam filium Ioiadæ sacerdotem, &
stetit in conspectu populi, & dixit
eis. Hæc dicit Dominus Deus: Qua-
re transgredimini præceptum Do- F
mini, quod vobis non proderit, &
dereliquistis Dominum vt dereliu-
queret vos? * Qui congregati aduer- 21
sus eum, miserunt lapides iuxta re-
gis imperium in atrio domus Domi-
ni. * Et non est recordatus Ioas rex 22
misericordiæ, quam fecerat Ioiada
* Mat. 23. d. 35 pater illius secum, * sed interfecit fi-
lium eius. Qui cùm moreretur, ait:
Videat Dominus, & requirat. * Cum- 23
que euolutus esset annus, ascendit
contra eum exercitus Syriæ: venit-
que in Iudam & Ierusalem, & in-
terfecit cunctos principes populi, at-
que vniuersam prædam miserunt re-
gi in Damascum. * Et certè cùm 24
permodicus venisset numerus Syro-
rum, tradidit Dominus in manibus G
eorum infinitam multitudinem, eo
quòd dereliquissent Dominũ Deum
patrum suorũ: in Ioas quoque igno-
miniosa exercuere iudicia. * Et ab- 25
euntes dimiserunt eum in languori-
bus magnis: surrexerunt autem con-
tra eum serui sui in vltionem san-
guinis filij Ioiadæ sacerdotis, & oc-
ciderunt eum in lectulo suo, & mor-
tuus est: sepelieruntque eum in Ciui-
tate Dauid, sed non in sepulchris re-
gum. * Insidiati verò sunt ei Zabad 26
filius Semmaath Ammanitidis, & Io-
zabad filius Semarith Moabitidis.
* Porrò filij eius, ac summa pecuniæ, 27
quæ adunata fuerat sub eo, & in-
stauratio domus Dei scripta sunt di-
ligentiùs in Libro regum: regnauit
autem Amasias filius eius pro eo.

CAP. XXV.

1 A Viginti quinque annorum erat A- *4 Reg. 14. a. 2
masias cùm regnare cœpisset, &
viginti nouem annis regnauit in Ie-
rusalem, nomen matris eius Ioaden
2 de Ierusalem. * Fecitque bonum in
conspectu Domini: verumtamen non
3 in corde perfecto. * Cùmque robo-
ratum sibi videret imperium, iugu-
lauit seruos, qui occiderant regem
4 patrem suum, * sed filios eorum non
interfecit sicut scriptum est in Libro
legis Moysi, vbi præcepit Dominus,
dicens: * Non occidentur patres pro *Deut. 24. c. 16
filiis, neque filij pro patribus suis, sed
vnusquisque in suo peccato morie- 4 Reg. 14. b. 6
5 tur. * Congregauit igitur Amasias Ezech. 18. c. 20
Iudam, & constituit eos per fami-
B lias, tribunosque & centuriones in
vniuerso Iuda, & Beniamin: & re-
censuit à viginti annis supra, inue-
nitque trecenta millia iuuenum, qui
egrederentur ad pugnam, & tenerent
6 hastam & clypeum: * Mercede quo-
que conduxit de Israel centum mil-
lia robustorum, centum talentis ar-
7 genti. * Venit autem homo Dei ad
illum, & ait: O rex, ne egrediatur te-
cum exercitus Israel: non est enim
Dominus cum Israel, & cunctis filiis
8 Ephraim: * quòd si putas in robore
exercitus bella consistere, superari te
faciet Deus ab hostibus: Dei quippe
est & adiuuare, & in fugam conuer-
9 tere. * Dixitque Amasias ad homi-
C nem Dei: Quid ergo fiet de centum
talentis, quæ dedi militibus Israel? Et
respondit ei homo Dei: Habet Do-
minus vnde tibi dare possit multo
10 his plura. * Separauit itaque Amasias
exercitum, qui venerat ad eum ex
Ephraim, vt reuerteretur in locum
suum: at illi contra Iudam vehe-
menter irati, reuersi sunt in regio-
11 nem suam. * Porrò Amasias confi-
denter eduxit populum suum, & ab-
iit in Vallem salinarum, percussitque
12 filios Seir decem millia. * Et alia de-
cem millia virorum ceperunt filij
Iuda, & adduxerunt ad præruptum
cuiusdam petræ, præcipitaueruntque
eos de summo in præceps, qui vni-
13 uersi crepuerunt. * At ille exercitus,
D quem remiserat Amasias ne secum
iret ad prælium, diffusus est in ciui-
tatibus Iuda à Samaria vsque ad
Bethoron, & interfectis tribus mil-
libus diripuit prædam magnam.
14 * Amasias verò post cædem Idu-

mæorum, & allatos deos filiorū Seir,
statuit illos in deos sibi, & adorabat
eos, & illis adolebat incensum.
* Quam ob rem iratus Dominus con- 15
tra Amasiam misit ad illum prophe-
tam, qui diceret ei: Cur adorasti deos,
qui non liberauerunt populum suum E
de manu tua? * Cumq; hæc ille lo- 16
queretur, respondit ei: Num consilia-
rius regis es? quiesce ne interficiam te. *
Discedensq; propheta, Scio, inquit,
quòd cogitauerit Deus occidere te,
quia fecisti hoc malū, & insuper non
acquieuisti consilio meo. * Igitur 17
Amasias rex Iuda inito pessimo con-
silio, misit ad Ioas filium Ioachas filij
Iehu, regem Israel, dicens: Veni, vi-
deamus nos mutuò. * At ille remisit 18
nuncios, dicens: Carduus, qui est in
Libano, misit ad cedrum Libani, di-
cens: Da filiam tuam filio meo vxo-
rem: & ecce bestiæ, quæ erant in silua
Libani, transierunt, & conculcauerūt
carduum. * Dixisti: Percussi Edom, & 19
idcirco erigitur cor tuum in super- F
biam: sede in domo tua, cur malum
aduersum te prouocas, vt cadas &
tu, & Iuda tecum? * Noluit audire 20
Amasias, eo quòd Domini esset vo-
luntas vt traderetur in manus hostiū
propter deos Edom. * Ascendit igitur 21
Ioas rex Israel, & mutuos sibi præ-
buere conspectus: Amasias autem rex
Iuda erat in Bethsames Iuda: * cor- 22
ruitq; Iuda coram Israel, & fugit in
tabernacula sua. * Porrò Amasiam 23
regem Iuda, filium Ioas filij Ioachaz,
cepit Ioas rex Israel in Bethsames, &
adduxit in Ierusalem: destruxitque
murum eius à porta Ephraim vsque
ad portam anguli quadringentis cu- G
bitis. * Omne quoque aurum, & ar- 24
gentum, & vniuersa vasa, quæ repe-
rerat in domo Dei, & apud Obed-
edom in thesauris etiam domus re-
giæ, necnon & filios obsidum redu-
xit in Samariam. * Vixit autē Ama- 25
sias filius Ioas rex Iuda, postquā mor-
tuus est Ioas filius Ioachaz rex Is-
rael, quindecim annis. * Reliqua au- 26
tem sermonum Amasiæ priorum &
nouissimorum scripta sunt in Libro
regum Iuda & Israel. * Qui post- 27
quam recessit à Domino, tetenderunt
ei insidias in Ierusalem. Cumque fu-
gisset in Lachis, miserunt, & interfe-
cerunt eum ibi. * Reportantesque 28
super equos, sepelierunt eum cum
patribus suis in Ciuitate Dauid.

CAP. XXVI.

1 A OMnis autem populus Iuda filiū *4. Reg. 14.
eius Oziam annorum sedecim, c. 21
constituit regem pro Amasia patre
2 suo. * Ipse ædificauit Ailath, & resti-
tuit eam ditioni Iuda, postquam dor-
3 miuit rex cum patribus suis. * Sede-
cim annorum erat Ozias cùm regna-
re cœpisset, & quinquaginta duobus
annis regnauit in Ierusalem, nomen
matris eius Iechelia de Ierusalem.
4 * Fecitque quod erat rectum in ocu-
lis Domini iuxta omnia, quæ fecerat
5 Amasias pater eius. * Et exquisiuit
Dominum in diebus Zachariæ intel-
ligentis & videntis Deum: cumque
requireret Dominum, direxit eum in
6 omnibus. * Denique egressus est, &
pugnauit contra Philisthiim, & de-
struxit murum Geth, & murum Iab-
niæ, murumque Azoti: ædificauit
quoque oppida in Azoto, & in Phili-
7 sthiim. * Et adiuuit eum Deus contra
Philisthiim, & contra Arabes, qui ha-
bitabant in Gurbaal, & contra Am-
8 monitas. * Appendebantque Am-
B monitæ munera Oziæ: & diuulga-
tum est nomen eius vsque ad introi-
tum Ægypti propter crebras victo-
9 rias. * Ædificauitque Ozias turres
in Ierusalem super portam anguli, &
super portam vallis, & reliquas in
eodem muri latere, firmauitque eas.
10 * Extruxit etiam turres in solitudi-
ne, & effodit cisternas plurimas, eo
quòd haberet multa pecora tam in
campestribus, quàm in eremi vasti-
tate: vineas quoque habuit & vinito-
res in montibus, & in carmelo: erat
quippe homo agriculturæ deditus.
11 * Fuit autem exercitus bellatorum
eius, qui procedebant ad prælia sub
manu Iehiel scribæ, Maasiæq; docto-
ris, & sub manu Hananiæ, qui erat
12 de ducibus regis. * Omnisque nume-
rus principum per familias virorum
fortium, duorum millium sexcento-
13 rum. * Et sub eis vniuersus exercitus
trecentorum & septem milliū quin-
gentorum: qui erant apti ad bella, &
pro rege contra aduersarios dimica-
14 bant. * Præparauit quoque eis Ozias,
C id est, cūcto exercitui, clypeos, & ha-
stas, & galeas, & loricas, arcusque &
15 fundas ad iaciendos lapides. * Et fe-
cit in Ierusalē diuersi generis machi-
nas, quas in turribus collocauit, &
in angulis murorum vt mitterent sa-
gittas, & saxa grandia: egressumque

est

est nomen eius procul, eo quòd auxi-
liaretur ei Dominus, & corroborasset
illum. *Sed cum roboratus esset, ele- 16 C
uatũ est cor eius in interitum suum,
& neglexit Dominum Deum suum:
ingressusque templum Domini, ado-
lere voluit incẽsum super altare thy-
miamatis. *Statimque ingressus post 17
eum Azarias sacerdos, & cum eo Sa-
cerdotes Domini octoginta, viri for-
tissimi, *restiterunt regi, atque dixe- 18
runt: Nõ est tui officij Ozia, vt ado-
leas incensum Domino, sed Sacerdo-
rum, hoc est, filiorum Aaron, qui
consecrati sunt ad huiuscemodi mi-
nisterium: egredere de sanctuario, ne
contempseris: quia non reputabitur
tibi in gloriam hoc à Domino Deo.
*Iratusque Ozias, tenens in manu 19
thuribulum vt adoleret incensum, D
minabatur Sacerdotibus. Statimque
orta est lepra in fronte eius coram
Sacerdotibus, in domo Domini super
altare thymiamatis. *Cumque respe- 20
xisset eũ Azarias pontifex, & omnes
reliqui Sacerdotes, viderunt lepram
in fronte eius, & festinatò expule-
runt eum. Sed & ipse perterritus,
accelerauit egredi, eo quòd sensisset
4.Reg.15.a.5 illico plagam Domini. *Fuit igitur 21
Ozias rex leprosus vsque ad diem
mortis suæ, & habitauit in domo se-
parata plenus lepra, ob quam eiectus
fuerat de domo Domini. Porrò Ioa-
tham filius eius rexit domum regis,
& iudicabat populũ terræ. *Reliqua 22
autem sermonum Oziæ priorum &
nouissimorum scripsit Isaias filius
Amos, propheta. *Dormiuitq; Ozias 23
cum patribus suis, & sepelierunt eum
in agro regalium sepulchrorum, eo
quod esset leprosus: regnauitq; Ioa-
tham filius eius pro eo.

CAP. XXVII.

4.Reg.15.g.32 Vigintiquinq; annorum erat Ioa- 1
tham cùm regnare cœpisset, & A
sedecim annis regnauit in Ierusalem:
nomen matris eius Ierusa filia Sadoc.
*Fecitque quod rectum erat coram 2
Domino, iuxta omnia quæ fecerat
Ozias pater suus, excepto quòd non
est ingressus templum Domini, &
adhuc populus delinquebat. *Ipse 3
ædificauit portam domus Domini B
excelsam, & in muro Ophel multa
construxit. *Vrbes quoque ædifica- 4
uit in montibus Iuda, & in saltibus
castella, & turres. *Ipse pugnauit 5
contra regem filiorum Ammon, &
vicit eos, dederuntq; ei filij Ammon
in tempore illo centũ talenta argenti,
C & decem millia coros tritici, ac toti-
dem coros hordei: hæc ei præbuerunt
filij Ammon, in anno secundo & ter-
6 tio. *Corroboratusque est Ioathan eo
quòd direxisset vias suas coram Do-
7 mino Deo suo. *Reliqua autem ser-
monum Ioatham, & omnes pugnæ
eius, & opera, scripta sunt in Libro
8 regum Israel & Iuda. *Vigintiquin-
D que annorum erat cùm regnare cœ-
pisset, & sedecim annis regnauit in
9 Ierusalem. *Dormiuitque Ioatham
cum patribus suis, & sepelierunt eum
in Ciuitate Dauid: & regnauit Achaz
filius eius pro eo.

CAP. XXVIII.

1 Viginti annorum erat Achaz cum 4.Reg.16.a.1
A regnare cœpisset: & sedecim an-
nis regnauit in Ierusalem: non fecit
rectum in conspectu Domini sicut
2 Dauid pater eius: *sed ambulauit in
viis regum Israel, insuper & statuas
3 fudit Baalim. *Ipse est, qui adoleuit
incensum in Vallebenennom, & lu-
strauit filios suos in igne iuxta ritum
gentium, quas interfecit Dominus in
4 aduentu filiorum Israel. *Sacrificabat
quoque, & thymiama succendebat
in excelsis, & in collibus, & sub omni
5 ligno frondoso. *Tradiditque eum
Dominus Deus eius in manu regis
Syriæ, qui percussit eum, magnamq;
prædam cepit de eius imperio, &
adduxit in Damascum: manibus
quoq; regis Israel traditus est, & per-
6 cussus plaga grãdi. *Occiditque Pha-
cee, filius Romeliæ, de Iuda centum
viginti millia in die vno, omnes vi-
ros bellatores: eo quòd reliquissent
Dominum Deum patrum suorum.
7 *Eodem tempore occidit Zechri, vir
potens ex Ephraim, Maasiam filium
regis, & Ezricam ducem domus eius,
Elcanam quoque secundum à rege.
8 *Ceperuntque filij Israel de fratribus
suis ducenta millia mulierum, pue-
rorum, & puellarum, & infinitam
prædam: pertuleruntque eam in Sa-
9 mariam. *Ea tempestate erat ibi pro
B pheta Domini, nomine Oded: qui
egressus obuiam exercitui venienti in
Samariam, dixit eis: Ecce iratus Do-
minus Deus patrum vestrorũ contra
Iuda, tradidit eos in manibus vestris,
& occidistis eos atrociter, ita vt ad
cælum pertingeret vestra crudelitas.
10 *Insuper filios Iuda, & Ierusalem

vultis vobis ſubiicere in ſeruos &
ancillas, quod nequaquã facto opus
eſt: peccaſtis enim ſuper hoc Domino
Deo veſtro. * Sed audite conſilium 11
meum, & reducite captiuos, quos
adduxiſtis de fratribus veſtris, quia
magnus furor Domini imminet vo-
bis. *Steterunt itaque viri de principi- 12
bus filiorum Ephraim, Azarias filius
Iohanan, Barachias filius Moſolla-
moth, Ezechias filius Sellum, &
Amaſa filius Adali, contra eos, qui
veniebant de prælio, *& dixerũt eis: 13
Non introducetis huc captiuos, ne
peccemus Domino. Quare vultis ad-
iicere ſuper peccata noſtra, & vetera
cumulare delicta? grande quippe pec-
catum eſt, & ira furoris Domini im-
minet ſuper Iſrael. * Dimiſeruntque 14
viri bellatores prædam, & vniuerſa
quæ ceperant coram principibus, &
omni multitudine. * Steteruntque 15
viri, quos ſupra memorauimus, & C
apprehendentes captiuos, omneſque
qui nudi erant, veſtierunt de ſpoliis:
cumq; veſtiſſent eos, & calceaſſent, &
refeciſſent cibo ac potu, vnxiſſentq;
propter laborem, & adhibuiſſent eis
curã: quicumq; ambulare non pote-
rant, & erant imbecillo corpore, im-
poſuerũt eos iumentis, & adduxerũt
Iericho Ciuitaté palmarũ ad fratres
eorũ, ipſiq; reuerſi ſunt in Samariam.
*Tempore illo miſit rex Achaz ad re- 16
gem Aſſyriorum, poſtulás auxilium.
*Veneruntque Idumæi, & percuſſe- 17
runt multos ex Iuda, & ceperunt
prædam magnam. *Philiſthiim quo- 18
que diffuſi ſunt per vrbes cápeſtres,
& ad Meridiem Iuda: ceperuntque
Bethſames, & Aialon, & Gaderoth,
Socho quoq;, & Thamnan, & Gam-
zo, cum viculis ſuis, & habitauerunt
in eis. * Humiliauerat enim Domi- 19
nus Iudam propter Achaz regem Iu-
da, eo quòd nudaſſet eum auxilio, &
contemptui habuiſſet Dominum.
*Adduxitque contra eum Thelgath- 20
phalnaſar regem Aſſyriorum, qui & D
afflixit eum, & nullo reſiſtente vaſta-
uit. *Igitur Achaz ſpoliata domo 21
Domini, & domo regum, ac princi-
pum, dedit regi Aſſyriorum munera,
& tamen nihil ei profuit. *Inſuper & 22
tempore anguſtię ſuæ auxit contem-
ptum in Dominum, ipſe per ſe rex
Achaz, *immolauit diis Damaſci vi- 23
ctimas percuſſoribus ſuis, & dixit:
Dii regum Syriæ auxiliãtur eis, quos
ego placabo hoſtiis, & aderunt mihi,
cum è contrario ipſi fuerint ruinæ ei,
24 & vniuerſo Iſrael. * Direptis itaque
Achaz omnibus vaſis domus Dei,
atque confractis, clauſit ianuas tem-
pli Dei, & fecit ſibi altaria in vniuer-
25 ſis angulis Ieruſalem. * In omnibus
quoque vrbibus Iuda extruxit aras
ad cremandum thus, atque ad ira-
cundiam prouocauit Dominũ Deum
26 patrum ſuorum. * Reliqua autem
ſermonum eius, & omnium operum
ſuorum priorum & nouiſſimorum
ſcripta ſunt in Libro regum Iuda &
27 Iſrael. *Dormiuitque Achaz cum pa-
tribus ſuis, & ſepelierunt eum in ci-
uitate Ieruſalé: neque enim receperũt
eum in ſepulchra regum Iſrael. Re-
gnauitq; Ezechias filius eius pro eo.

CAP. XXIX.

1 IGitur Ezechias regnare cæpit, cum
A viginti quinque eſſet annorum, & 4. Reg. 18. 4. 1
viginti nouem annis regnauit in Ie-
ruſalem: nomé matris eius Abia, filia
2 Zachariæ. * Fecitque quod erat placi-
tum in conſpectu Domini iuxta om-
nia quæ fecerat Dauid pater eius.
3 Ipſe anno, & menſe primo regni ſui
aperuit valuas domus Domini, &
4 inſtaurauit eas. * adduxitque Sacer-
dotes atque Leuitas, & congregauit
5 eos in plateam Orientalem. *Dixitque
ad eos: Audite me Leuitæ, & ſancti-
ficamini, mundate domum Domini
Dei patrum veſtrorum, & auferte
omnem immũditiam de ſanctuario.
6 * Peccauerũt patres noſtri, & fecerũt
malum in conſpectu Domini Dei
noſtri, derelinquentes eũ: auerterunt
facies ſuam à tabernaculo Domini,
7 & præbuerunt dorſum. * Clauſe-
B runt oſtia, quæ erant in porticu, &
extinxerunt lucernas, incenſumque
non adoleuerunt & holocauſta non
obtulerunt in ſanctuario Deo Iſ-
8 rael. * Concitatus eſt itaque furor
Domini ſuper Iudam & Ieruſalem,
tradiditque eos in commotionem,
& in interitum, & in ſibilum,
9 ſicut ipſi cernitis oculis veſtris. * En,
corruerunt patres noſtri gladiis, filij
noſtri, & filiæ noſtræ, & coniuges
captiuæ ductæ ſunt propter hoc ſce-
10 lus. * Nunc ergo placet mihi vt inea-
mus fœdus cum Domino Deo Iſrael,
& auertet à nobis furorem iræ ſuæ.
11 *Filij mei nolite negligere: vos elegit
Dominus vt ſtetis coram eo, & mi-
niſtretis illi, coletiſque eum, & cre-

metis ei incensum. *Surrexerunt ergo 12
Leuitæ: Mahath filius Amasai, & Iuel
filius Azariæ de filiis Caath: Porrò C
de filiis Merari, Cis filius Abdi, &
Azarias filius Ialaleel. De filiis autem
Gersom, Ioah filius Zemma, & Eden
filius Ioah. *At verò de filiis Elisa- 13
phan Samri, & Iahiel. De filiis quoq;
Asaph, Zacharias, & Mathanias:
*Necnon de filiis Heman, Iahiel, & 14
Semei: Sed & de filiis Idithun, Se-
meias, & Oziel. *Congregaueruntque 15
que fratres suos, & sanctificati sunt,
& ingressi sunt iuxta mandatum re-
gis & imperium Domini, vt expiarent
domum Dei. *Sacerdotes quoque in- 16
gressi templũ Domini vt sanctificarẽt
illud, extulerunt omnem immundi-
tiam, quam intro repererant in vesti-
bulo domus Domini, quam tulerunt
Leuitæ, & asportauerunt ad Torren-
tem Cedron foras. *Cœperunt autem 17
prima die mensis primi mundare, & D
in die octauo eiusdem mensis ingressi
sunt porticum templi Domini, expia-
ueruntq; templum diebus octo, & in
die sextadecima mẽsis eiusdem, quod
cœperant impleuerunt. *Ingressi 18
quoque sunt ad Ezechiam regem, &
dixerunt ei: Sanctificauimus omnem
domum Domini, & altare holocau-
sti, vasaque eius, necnon & mensam
propositionis cũ omnibus vasis suis,
*cunctamque templi supellectilem, 19
quam polluerat rex Achaz in regno
suo, postquam præuaricatus est: &
ecce exposita sunt omnia corã altare
Domini. *Consurgensque diluculo 20
Ezechias rex, adunauit omnes prin-
cipes ciuitatis, & ascendit in domum
Domini: *obtuleruntq; simul tauros 21
septem, & arietes septẽ, agnos septem,
& hircos septem pro peccato, pro re-
gno, pro sanctuario, pro Iuda, dixitq;
sacerdotibus filiis Aaron vt offerrent
super altare Domini. *Mactauerunt 22
igitur tauros, & susceperunt sanguinẽ E
Sacerdotes, & fuderunt illum super
altare, mactauerunt etiam arietes, &
illorum sanguinem super altare fu-
derunt, immolaueruntque agnos, &
fuderunt super altare sanguinem.
*Applicuerunt hircos pro peccato 23
coram rege, & vniuersa multitudine,
imposueruntque manus suas super
eos: *& immolauerunt illos Sacerdo- 24
tes, & asperserunt sanguinem eorum
coram altare pro piaculo vniuersi Is-
raelis: pro omni quippe Israel præce-
perat rex vt holocaustũ fieret & pro
25 peccato. *Constituit quoque Leuitas
in domo Domini cum cymbalis, &
psalteriis, & citharis secundum dis-
F positionem Dauid regis, & Gad Vi-
dentis, & Nathan prophetę: siquidem
Domini præceptum fuit per manum
26 prophetarum eius. *Steteruntque Le-
uitæ tenentes organa Dauid, & Sa-
27 cerdotes tubas. *Et iussit Ezechias vt
offerrent holocausta super altare:
cumque offerrentur holocausta, cœ-
perunt laudes canere Domino, &
clãgere tubis, atq; in diuersis organis,
quæ Dauid rex Israel præparauerat,
28 concrepare. *Omni autem turba ad-
orante, cantores, & ij, qui tenebant
tubas, erãt in officio suo donec com-
29 pleretur holocaustũ. *Cumque finita
esset oblatio, incuruatus est rex, &
omnes qui erant cum eo, & adoraue-
30 runt. *Præcepitque Ezechias, & prin-
cipes Leuitis vt laudarent Dominum
sermonibus Dauid, & Asaph Viden-
tis: qui laudauerunt eum magna læ-
titia, & incuruato genu adorauerũt.
31 *Ezechias autem etiam hæc addidit:
G impleſtis manus vestras Domino, ac-
cedite, & offerte victimas, & laudes
in domo Domini. Obtulit ergo vni-
uersa multitudo hostias, & laudes, &
32 holocausta mẽte deuota. *Porrò nu-
merus holocaustorum, quæ obtulit
multitudo, hic fuit, Tauros septua-
ginta, arietes cẽtum, agnos ducentos.
33 *Sanctificaueruntq; Domino boues
34 sexcentos, & oues tria millia. *Sacer-
dotes verò pauci erant, nec poterant
sufficere vt pelles holocaustorum de-
traherent: vnde & Leuitę fratres eorũ
adiuuerunt eos, donec impleretur
opus, & sanctificarẽtur antistites: Le-
uitæ quippe faciliori ritu sanctifican-
35 tur, quam Sacerdotes. *Fuerunt ergo
holocausta plurima, adipes pacifico-
rum, & libamina holocaustorum: &
completus est cultus domus Domini.
36 *Lætatusque est Ezechias, & omnis
populus eo quòd ministerium Do-
mini esset expletum. De repẽte quip-
pe hoc fieri placuerat.

CAP. XXX.

1 MIsit quoq; Ezechias ad omnem
A Israel & Iudam: scripsitque epi-
stolas ad Ephraim & Manassen vt
venirẽt ad domũ Domini in Ierusa-
lem, & facerent Phase Domino Deo
2 Israel. *Inito ergo consilio regis &
principum, & vniuersi cœtus Ieru-

salem, decreuerunt vt facerent Phase
mense secundo. *Non enim potuerãt 3
facere in tempore suo, quia sacerdo-
tes, qui possent sufficere, sanctificati
non fuerant, & populus nondum
congregatus fuerat in Ierusalem.
*Placuitque sermo regi, & omni 4
multitudini. *Et decreuerunt vt mit- 5
terent nuncios in vniuersum Israel
de Bersabee vsque Dan, vt venirent,
& facerẽt Phase Domino Deo Israel
in Ierusalem: multi enim non fecerãt
sicut lege præscriptum est. *Perrexe- 6
runtque cursores cũ epistolis ex regis
imperio, & principũ eius, in vniuer-
sum Israel & Iudam, iuxta id, quod
rex iusserat, prædicantes: Filij Israel
reuertimini ad Dominum Deum
Abraham, & Isaac, & Israel: & re-
uertetur ad reliquias, quæ effugerunt B
manum regis Assyriorum. *Nolite 7
fieri sicut patres vestri, & fratres qui
recesserunt à Domino Deo patrum
suorum, qui tradidit eos in interi-
tum, vt ipsi cernitis. *Nolite indurare 8
ceruices vestras, sicut patres vestri:
tradite manus Domino, & venite ad
sanctuarium eius, quod sanctificauit
in æternum: seruite Domino Deo
patrum vestrorum, & auertetur à
vobis ira furoris eius. *Si enim vos 9
reuersi fueritis ad Dominum: fratres
vestri, & filij habebunt misericor-
diam coram dominis suis, qui illos
duxerunt captiuos, & reuertentur in
terram hanc: pius enim & clemens est
Dominus Deus vester, & non auer-
tet faciem suam à vobis, si reuersi
fueritis ad eum. *Igitur cursores per- 10
gebant velociter de ciuitate in ciuita-
tem per terram Ephraim, & Manasse
vsque ad Zabulon, illis irridentibus
& subsannantibus eos. *Attamen 11
quidam viri ex Aser, & Manasse, &
Zabulon acquiescentes consilio, ve-
nerũt Ierusalem. *In Iuda verò facta 12
est manus Domini vt daret eis cor
vnum, vt facerent iuxta præceptum
regis, & principum verbum Domini.
*Congregatique sunt in Ierusalem 13
populi multi vt facerent sollemnita-
tem azymorum, in mense secundo:
*& surgentes destruxerunt altaria, 14
quę erant in Ierusalẽ, atque vniuersa, C
in quibus, idolis adolebatur incen-
sum, subuertẽtes, proiecerunt in Tor-
rentem cedron. *Immolauerunt au- 15
tem Phase quartadecima die mensis
secundi. Sacerdotes quoque, atque

Leuitæ tandem sanctificati obtulerunt
16 holocausta in domo Domini: *Stete-
runtque in ordine suo iuxta disposi-
tionẽ, & legem Moysi hominis Dei:
Sacerdotes verò suscipiebãt effundẽ-
dum sanguinẽ de manibus Leuitarũ.
17 *Eo quòd multa turba sanctificata nõ
esset: & idcirco immolarent Leuitæ
Phase his, qui non occurrerant san-
18 ctificari Domino. *Magna etiam pars
populi de Ephraim, & Manasse, &
Issachar, & Zabulon, quæ sanctificata
non fuerat, comedit Phase, non iuxta
quod scriptum est: & orauit pro eis
Ezechias, dicens: Dominus bonus
19 propitiabitur *cunctis, qui in toto
corde requirunt Dominum Deum
patrum suorum: & nõ imputabit eis
20 quòd minus sanctificati sunt. *Quem
exaudiuit Dominus, & placatus est
21 populo. *Feceruntque filij Israel, qui
inuenti sunt in Ierusalem, sollemni-
tatem azymorum septem diebus in
lætitia magna, laudantes Dominum
per singulos dies: Leuitæ quoque, &
Sacerdotes per organa, quæ suo offi-
22 cio congruebant. *Et locutus est Eze-
D chias ad cor omnium Leuitarum,
qui habebant intelligentiam bonam
super Domino: & comederunt se-
ptem diebus sollemnitatis, immo-
lantes victimas pacificorum, & lau-
dantes Dominum Deum patrum
23 suorum. *Placuitque vniuersæ mul-
titudini vt celebrarẽt etiam alios dies
septem: quod & fecerunt cum ingẽti
24 gaudio. *Ezechias enim rex Iuda
præbuerat multitudini mille tauros,
& septem millia ouiũ: principes verò
dederant populo tauros mille, &
oues decem millia: sanctificata est er-
go sacerdotum plurima multitudo.
25 *Et hilaritate perfusa omnis turba
Iuda tam Sacerdotum & Leuita-
rum, quam vniuersæ frequentiæ, quæ
venerat ex Israel; proselytorum quo-
que de Terra Israel, & habitantium
26 in Iuda. *Factaque est grandis cele-
britas in Ierusalem, qualis à diebus
Salomonis filij Dauid regis Israel in
27 ea vrbe non fuerat. *Surrexerunt au-
tem Sacerdotes atque Leuitæ benedi-
centes populo: & exaudita est vox
eorum: peruenitque oratio in habita-
culum sanctum cæli.

CAP. XXXI.

1 CVmque hæc fuissent rite celebra-
A ta, egressus est omnis Israel, qui
inuentus fuerat in vrbibus Iuda, &

fregerunt simulacra, succideruntque
lucos, demoliti sunt excelsa, & altaria
destruxerunt, non solum de vniuerso
Iuda & Beniamin, sed & de
Ephraim quoque & Manasse, donec
penitus euerterent: reuersique sunt
omnes filij Israel in possessiones &
ciuitates suas. *Ezechias autem con- 2
stituit turmas Sacerdotales, & Leuiticas
per diuisiones suas, vnumquemque
in officio proprio, tam Sacerdotum
videlicet quàm Leuitarum ad
holocausta, & pacifica vt ministrarent
& confiterentur, canerentque
in portis castrorum Domini. *Pars 3
autem regis erat, vt de propria eius
substantia offerretur holocaustum,
manè semper & vesperè. Sabbatis
quoque, & Calendis, & solemnitatibus
ceteris, sicut scriptum est in lege
Moysi. *Praecepit etiam populo habi- 4
tantium Ierusalem vt darent partes
Sacerdotibus, & Leuitis, vt possent
vacare legi Domini. *Quod cùm per- 5
crebruisset in auribus multitudinis, B
plurimas obtulere primitias filij Israel
frumenti, vini, & olei, mellis
quoque: & omnium quae gignit humus,
decimas obtulerunt. *Sed & 6
filij Israel & Iuda, qui habitabant in
vrbibus Iuda, obtulerunt decimas
boum & ouium, decimasque sanctorum,
quae vouerant Domino Deo
suo: atque vniuersa portantes, fecerunt
aceruos plurimos. *Mense tertio 7
coeperunt aceruorum iacere fundamenta,
& mense septimo compleuerunt
eos. *Cumque ingressi fuissent 8
Ezechias, & principes eius, viderunt
aceruos, & benedixerunt Domino ac
populo Israel. *Interrogauitque Eze- 9
chias Sacerdotes, & Leuitas cur ita
iacerent aceruì. *Respondit illi Aza- 10
rias Sacerdos primus de stirpe Sadoc,
dicens: Ex quo coeperunt offerri primitiae
in domo Domini, comedimus,
& saturati sumus, & remanserunt
plurima, eo quòd benedixerit Dominus
populo suo: reliquiarum autem C
copia est ista, quam cernis. *Praecepit 11
igitur Ezechias vt praepararent horrea
in domo Domini. Quod cùm fe-
cissent, *intulerunt tam primitias, 12
quàm decimas, & quaecumque vouerant,
fideliter. Fuit autem praefectus
eorum Chonenias Leuita, & Semei
frater eius, secundus, *post quem Ia- 13
hiel, & Azarias, & Nahath, & Asael,
& Ierimoth, Iozabad quoque, &
Eliel, & Iesmachias, & Mahath, &
Banaias, praepositi sub manibus Chononiae,
& Semei fratris eius, ex imperio
Ezechiae regis & Azariae pontificis
domus Dei, ad quos omnia pertine-
14 bant. *Core vero filius Iemna Leuites
& ianitor Orientalis portae, praepositus
erat iis, quae sponte offere-
bantur Domino, primitiisq; & con-
15 secratis in Sancta sanctorum. *Et sub
cura eius Eden, & Beniamin, Iesue,
& Semeias, Amarias quoq; & Sechenias
in ciuitatibus Sacerdotũ vt fideliter
distribuerẽt fratribus suis partes,
16 minoribus atq; maioribus: *exceptis
D maribus ab annis tribus & supra,
cunctis qui ingrediebantur templum
Domini, & quidquid per singulos
dies cõducebat in ministerio, atq; ob-
seruationibus iuxta diuisiones suas,
17 *Sacerdotibus per familias, & Leuitis
à vigesimo anno & supra, per ordi-
18 nes & turmas suas, *vniuersaeque
multitudini tam vxoribus, quàm liberis
eorum vtriusque sexus, fideliter
cibi de his, quae sanctificata fuerant,
19 praebebantur. *Sed & filiorum Aaron
per agros, & suburbana vrbium singularum
dispositi erant viri, qui partes
distribuerent vniuerso sexui masculino
de Sacerdotibus, & Leuitis.
20 *Fecit ergo Ezechias vniuersa quae
diximus in omni Iuda: operatusque
est bonum & rectum, & verum co-
21 ram Domino Deo suo *in vniuersa
cultura ministerij domus Domini,
iuxta legem & ceremonias, volens
requirere Deum suum in toto corde
suo: fecitque & prosperatus est.

CAP. XXXII.

1 POst quae & huiuscemodi verita- 4. Reg. 18.
A tem, venit Sennacherib rex Assy- c. 13
riorum, & ingressus Iudam, obsedit Isa. 36. a. 1
ciuitates munitas, volens eas capere. Eccl. 48. c. 20
2 *Quod cùm vidisset Ezechias, venisse
scilicet Sennacherib, & totum belli
impetum verti contra Ierusalem,
3 *inito cum principibus consilio, virisque
fortissimis vt obturarẽt capita
fontium, qui erant extra vrbem: &
hoc omnium decernente sententia,
4 *cõgregauit plurimã multitudinem,
& obturauerunt cunctos fontes, &
riuum, qui fluebat in medio terrae,
dicentes: Ne veniant reges Assyriorũ,
& inueniant aquarum abundantiam.
5 *Aedificauit quoque, agens industriè,
omnem murum, qui fuerat dissipatus,
& extruxit turres desuper, &

fortin-

torinsecus alterum murum : instaura-
uitq; Mello in Ciuitate Dauid, & fe-
cit vniuersi generis armaturã & cly-
peos: * constituitq; principes bellato- 6
rum in exercitu : & conuocauit vni- B
uersos in platea portæ ciuitatis, ac lo-
cutus est ad cor eorum dicens: * Viri- 7
liter agite, & confortamini: nolite ti-
mere, nec paueatis regẽ Assyriorum,
& vniuersam multitudinem, quæ est
cum eo: multo enim plures nobiscum
sunt, quàm cum illo. * Cum illo enim 8
est brachium carneum: nobiscũ Do-
minus Deus noster, qui auxiliator est
noster, pugnatq; pro nobis. Confor-
tatusq; est populus huiuscemodi ver-
bis Ezechiæ regis Iuda. * Quæ post- 9
quã gesta sunt, misit Sennacherib rex
Assyriorum seruos suos in Ierusalem
(ipse enim cum vniuerso exercitu ob-
sidebat Lachis) ad Ezechiam regẽ Iu-
da, & ad omnem populum, qui erat C
in vrbe, dicens: * Hæc dicit Sennache- 10
rib rex Assyriorum: In quo habentes
fiduciam sedetis obsessi in Ierusalem?
* Num Ezechias decipit vos, vt tradat 11
morti in fame & siti, affirmans quòd
Dominus Deus vester liberet vos de
manu regis Assyriorum? * Numquid 12
non iste est Ezechias, qui destruxit
excelsa illius, & altaria, & præcepit
Iuda & Ierusalem, dicens. Coram al-
tari vno adorabitis, & in ipso com-
buretis incẽsum? * An ignoratis quæ 13
ego fecerim, & patres mei cunctis
terrarum populis? numquid præua-
luerunt dij gentium, omniumque
terrarum liberare regionem suam de
manu mea? * Quis est de vniuersis 14
diis gentium quas vastauerunt pa-
tres mei, qui potuerit eruere popu-
lum suum de manu mea, vt possit
etiam Deus vester eruere vos de hac
manu? * Non vos ergo decipiat Eze- 15
chias, nec vana persuasione deludat, D
neque credatis ei. Si enim nullus po-
tuit deus cunctarum gentium atque
regnorum liberare populum suum
de manu mea, & de manu patrum
meorum, consequenter nec Deus ve-
ster poterit eruere vos de manu mea.
* Sed & alia multa locuti sunt serui 16
eius cõtra Dominum Deum, & con-
tra Ezechiam seruum eius. * episto- 17
las quoq; scripsit plenas blasphemiæ
in Dominum Deum Israel, & locu-
tus est aduersus eum: Sicut dij gen-
tium ceterarum non potuerunt libe-
rare populum suum de manu mea,
sic & Deus Ezechiæ eruere non po-
terit populum suum de manu ista.
18 * Insuper & clamore magno, lingua
Iudaica contra populum, qui sede-
bat in muris Ierusalem, personabat,
vt terreret eos, & caperet ciuitatem.
19 * Locutusque est contra Deum Ieru-
E salem, sicut aduersum deos populo-
rum terræ, opera manuum homi-
20 num. * Orauerunt igitur Ezechias
rex, & Isaias filius Amos propheta,
aduersum hanc blasphemiam, ac vo-
21 ciferati sunt vsque in cælum. * a Et a Tob. 1. d.21
misit Dominus Angelum, qui per-
cussit omnem virum robustum, &
bellatorem, & principem exercitus
regis Assyriorum: reuersusq; est cum
ignominia in terram suam. Cumque
ingressus esset domum Dei sui, filij
qui egressi fuerant de vtero eius, in-
22 terfecerunt eum gladio. * Saluauitq;
Dominus Ezechiam & habitatores
Ierusalem de manu Sennacherib re-
gis Assyriorum, & de manu om-
nium, & præstitit eis quietem per cir-
23 cuitum. * Multi etiam deferebant ho-
stias, & sacrificia Domino in Ierusa-
lem, & munera Ezechiæ regi Iuda:
F qui exaltatus est post hæc corã cun-
24 ctis gẽtibus. * b In diebus illis ægrota- b 4. Reg. 20.
uit Ezechias vsq; ad mortem, & ora- a.1
uit Dominum: exaudiuitque eum, & Isa. 38. a.1
25 dedit ei signum. * Sed non iuxta be-
neficia, quæ acceperat, retribuit, quia
eleuatũ est cor eius: & facta est con-
tra eum ira, & contra Iudam & Ieru-
26 salem. * Humiliatusq; est postea eo
quòd exaltatum fuisset cor eius, tam
ipse, quàm habitatores Ierusalem: &
idcirco nõ venit super eos ira Domi-
27 ni in diebus Ezechiæ. * Fuit autẽ Eze-
chias diues, & inclytus valde, & the-
sauros sibi plurimos congregauit ar-
genti & auri & lapidis pretiosi, aro-
matum, & armorum vniuersi gene-
28 ris, & vasorum magni pretij. * Apo-
thecas quoq; frumẽti, vini, & olei, &
præsepia omnium iumentorum, cau-
29 lasq; pecorum, * & vrbes ædificauit
sibi: habebat quippe greges ouium, &
armẽtorum innumerabiles, eo quòd
dedisset ei Dominus substãtiam mul-
30 tam nimis. * Ipse est Ezechias, qui ob-
G turauit superiorem fontem aquarum
Gihon, & auertit eas subter ad Occi-
dentem Vrbis Dauid: in omnibus
operibus suis fecit prosperè quæ vo-
31 luit. * Attamen in legatione princi-
pum Babylonis, qui missi fuerant ad

eum, vt interrogarent de portento,
quod acciderat super terram, dereli-
quit eum Deus vt tentaretur, & nota
fierent omnia, quæ erât in corde eius.
* Reliqua autē sermonum Ezechiæ, 32
& misericordiarum eius scripta sunt
in visione Isaiæ filij Amos prophetæ,
& in libro regum Iuda & Israel.
* Dormiuitq; Ezechias cum patribus 33
suis, & sepelierunt eum super sepul-
chra filiorum Dauid: & celebrauit
eius exequias vniuersus Iuda, & om-
nes habitatores Ierusalem: regnauit-
que Manasses filius eius pro eo.

CAP. XXXIII.

4. Reg. 21. a. 2

DVodecim annorum erat Manas- 1
ses cũ regnare cœpisset, & quin- A
quaginta quinque annis regnauit in
Ierusalem. * Fecit autem malum co- 2
ram Domino iuxta abominationes
gentium, quas subuertit Dominus
coram filiis Israel: * & conuersus in- 3
staurauit excelsa, quæ demolitus fue-
rat Ezechias pater eius: construxitq;
aras Baalim, & fecit lucos, & adora-
uit omnem militiam cæli, & coluit
eam. * Ædificauit quoque altaria in 4
domo Domini, de qua dixerat Domi-
nus: * In Ierusalem erit nomē meum

2. Reg. 7. b. 10

in æternum. * Ædificauit autem ea 5
cuncto exercitui cæli in duobus atriis
domus Domini. * Transireque fecit 6
filios suos per ignem in Vallebenen-
nom: obseruabat somnia, sectabatur
auguria, maleficis artibus inseruie-
bat, habebat secum magos, & incan-
tatores: multaque mala operatus est
coram Domino vt irritaret eum.
* Sculptile quoque, & conflatile si- 7
gnum posuit in domo Dei, * de qua B

3. Reg. 8. b. 17

locutus est Deus ad Dauid, & ad Sa-
lomonem filium eius, dicens: In do-
mo hac & in Ierusalem, quam elegi
de cũctis tribubus Israel, ponam no-
men meum in sempiternum. * Et mo- 8
uere non faciam pedem Israel de ter-
ra, quam tradidi patribus eorum: ita
dumtaxat si custodierint facere quæ
præcepi eis, cunctamque legem & ce-
remonias, atque iudicia per manum
Moysi. * Igitur Manasses seduxit Iu- 9
dam, & habitatores Ierusalem vt fa-
cerent malum super omnes gentes,
quas subuerterat Dominus à facie fi-
liorum Israel. * Locutusque est Do- 10
minus ad eum, & ad populũ illius, &
attendere noluerunt. * Idcirco super- 11
induxit eis principes exercitus regis

Assyriorum: ceperuntque Manassen,
& vinctum catenis, atque compedi-
12 bus duxerunt in Babylonem. * Qui
postquã coangustatus est, orauit Do-
minum Deum suum: & egit pœni-
tentiam valde coram Deo patrum
13 suorum. * Deprecatusque est eum,
C & obsecrauit instanter: & exaudiuit
orationem eius, reduxitq; eum Ieru-
salem in regnum suum, & cognouit
Manasses quod Dominus ipse esset
14 Deus. * Post hæc ædificauit murum
extra ciuitatem Dauid ad occidētem
Gihon in conualle, ab introitu portæ
piscium per circuitũ vsq; ad Ophel,
& exaltauit illum vehementer: con-
stituitq; principes exercitus in cũctis
15 ciuitatibus Iuda munitis: * & abstu-
lit deos alienos, & simulacrum de do-
mo Domini: aras quoque, quas fece-
rat in monte domus Domini, & in
Ierusalem, & proiecit omnia extra
16 vrbem. * Porrò instaurauit altare Do-
mini, & immolauit super illud victi-
mas, & pacifica, & laudem: præce-
pitq; Iudæ vt seruiret Domino Deo
17 Israel. * Attamen adhuc populus im-
molabat in excelsis Domino Deo
18 suo. * Reliqua autem gestorum Ma-
nasse: & obsecratio eius ad Deum
suum: verba quoque Videntium, qui
loquebantur ad eum in nomine Do-
mini Dei Israel, continentur in ser-
19 monibus regum Israel. * Oratio quo-
D que eius & exauditio, & cuncta pec-
cata, atque contemptus, loca etiam, in
quibus ædificauit excelsa, & fecit lu-
cos, & statuas antequam ageret pœ-
nitentiam, scripta sunt in sermoni-
20 bus Hozai. * Dormiuit ergo Manas-
ses cum patribus suis, & sepelierunt
eum in domo sua, regnauitque pro
21 eo filius eius Amon. * Vigintiduo-
rum annorum erat Amon cùm re-
gnare cœpisset, & duobus annis re-
22 gnauit in Ierusalem. * Fecitque ma-
lum in conspectu Domini, sicut fe-
cerat Manasses pater eius: & cunctis
idolis, quæ Manasses fuerat fabrica-
23 tus, immolauit atque seruiuit. * Et
non est reueritus faciem Domini, si-
cut reueritus est Manasses pater eius:
24 & multo maiora deliquit. * Cumque
coniurassent aduersus eum serui sui,
25 interfecerũt eum in domo sua. * Por-
rò reliqua populi multitudo, cæsis iis,
qui Amon percusserant, constituit re-
gem Iosiam filium eius pro eo.

CAP. XXXIIII.

4.Reg. 22. a.1

OCto annorum erat Iosias cùm
regnare cœpisset, & triginta & A
vno anno regnauit in Ierusalem.* Fe- 2
citq; quod erat rectum in conspectu
Domini, & ambulauit in viis Dauid
patris sui: non declinauit neq; ad de-
xteram, neque ad sinistram. * Octa- 3
uo autem anno regni sui, cùm adhuc
esset puer, cœpit quærere Deum pa-
tris sui Dauid: & duodecimo anno
postquam regnare cœperat, munda-
uit Iudam & Ierusalem ab excelsis,
& lucis, simulacrisq; & sculptilibus.
* Destruxeruntque corá eo aras Baa- 4
lim: & simulacra, quæ superposita
fuerant, demoliti sunt: lucos etiam,
& sculptilia succidit atque commi-
nuit: & super tumulos eorum, qui eis
immolare consueuerant, fragmenta
dispersit. * Ossa præterea sacerdotum 5
cóbussit in altaribus idolorum, mun- B
dauitque Iudam & Ierusalem. * Sed 6
& in vrbibus Manasse, & Ephraim,
& Simeon, vsque Nephthali cuncta
subuertit. * Cumque altaria dissipas- 7
set, & lucos, & sculptilia contriuisset
in frusta, cunctaque delubra demoli-
tus esset de vniuersa terra Israel, re-
uersus est in Ierusalem. * Igitur an- 8
no octauodecimo regni sui, mundata
iam terra, & templo Domini, misit
Saphan filium Eseliæ, & Maasiam
principé ciuitatis, & Ioha filium Ioa-
chaz a commétariis, vt instaurarent
domum Domini Dei sui. * Qui vene- 9
rút ad Helciam Sacerdoté magnum:
acceptamq; ab eo pecuniam, quę illa-
ta fuerat in domú Domini, & quam
congregauerant Leuitæ, & ianitores C
de Manasse, & Ephraim, & vniuer-
sis reliquiis Israel, ab omni quoque
Iuda, & Beniamin, & habitatoribus
Ierusalem, * tradiderunt in manibus 10
eorum, qui præerant operariis in do-
mo Domini vt instaurarét templum,
& infirma quæque sarcirent. * At illi 11
dederunt eam artificibus, & cæmen-
tariis vt emerent lapides de lapicidi-
nis, & ligna ad commissuras ædificii,
& ad côtignationem domorum quas
destruxerant reges Iuda. * Qui fide- 12
liter cuncta faciebant. Erant autem
præpositi operantium, Iahath & Ab-
dias de filiis Merari, Zacharias & Mo-
sollam de filiis Caath, qui vrgebant
opus: omnes Leuitæ scientes organis
canere. * Super eos verò, qui ad di- 13
uersos vsus onera portabant, erant

scribæ, & magistri de Leuitis ianito-
14 res. * Cumque efferrent pecuniam,
D quæ illata fuerat in templum Domi-
ni, reperit Helcias sacerdos Librum
15 legis Domini per manum Moysi. * Et
ait ad Saphan scribam: Librum legis
inueni in domo Domini: Et tradidit
16 ei. * At ille intulit volumen ad re-
gem, & nunciauit ei dicens: omnia,
quæ dedisti in manu seruorum tuo-
17 rum, ecce complentur. * Argentum,
quod repertum est in domo Domini,
conflauerunt: datumque est præfectis
artificum, & diuersa opera fabrican-
18 tium. * Præterea tradidit mihi Helcias
sacerdos húc librum. Quem cùm re-
19 ge præsente recitasset, * audissetque
ille verba legis, scidit vestimenta sua:
20 * & præcepit Helciæ, & Ahicam filio
Saphan, & Abdon filio Micha, Sa-
phan quoq; scribæ, & Asaæ seruo re-
21 gis, dicens: * Ite, & orate Dominum
E pro me, & pro reliquiis Israel, & Iu-
da, super vniuersis sermonibus Libri
istius, qui repertus est: magnus enim
furor Domini stillauit super nos, eo
quòd non custodierint patres nostri
verba Domini vt facerent omnia, quę
22 scripta sunt in isto volumine. * Abiit
ergo Helcias, & hi qui simul à rege
missi fuerát, ad Oldam prophetidem,
vxorem Sellum filij Thecuath, filij
Hasra, custodis vestium: quæ habita-
bat in Ierusalem in Secúda: & locuti
sunt ei verba, quæ suprà narrauimus.
23 * At illa respondit eis: Hæc dicit Do-
minus Deus Israel: Dicite viro, qui
24 misit vos ad me: * Hæc dicit Domi-
nus: Ecce ego induca mala super lo-
cum istum, & super habitatores eius,
cunctaq; maledicta, quæ scripta sunt
in Libro hoc, qué legerunt coram re-
25 ge Iuda. * Quia dereliquerunt me, &
F sacrificauerunt diis alienis, vt me ad
iracundiam prouocarent in cunctis
operibus manuum suarum, idcirco
stillabit furor meus super locú istum,
26 & non extinguetur. * Ad regem au-
tem Iuda, qui misit vos pro Domino
deprecando, sic loquimini: Hæc dicit
Dominus Deus Israel: Quoniam au-
27 disti verba voluminis, * atq; emolli-
tum est cor tuum, & humiliatus es in
côspectu Dei super his, quę dicta sunt
contra locum hunc, & habitatores Ie-
rusalem, reueritusque faciem meam,
scidisti vestimenta tua, & fleuisti corá
me: ego quoq; exaudiui te, dicit Do-
28 minus. * Iam enim colligam te ad

patres tuos, & inferéris in sepulchrũ
tuum in pace: nec videbunt oculi tui
omne malum, quod ego inducturus
sum super locum istum, & super ha-
4. Reg. 23. a. 1 bitatores eius. * Retulerunt itaque
regi cuncta quæ dixerat. * At ille 29
conuocatis vniuersis maioribus na-
tu Iuda & Ierusalem, * ascendit in 30
domum Domini, vnaque omnes viri G
Iuda, & habitatores Ierusalem, Sa-
cerdotes & Leuitæ, & cunctus popu-
lus à minimo vsque ad maximum.
Quibus audientibus in domo Domi-
ni, legit rex omnia verba voluminis:
* & stans in tribunali suo, percussit 31
fœdus coram Domino vt ambularet
post eum, & custodiret præcepta, &
testimonia, & iustificationes eius in
toto corde suo, & in tota anima sua,
faceretque quæ scripta sunt in volu-
mine illo, quod legerat. * Adiurauit 32
quoque super hoc omnes, qui reperti
fuerant in Ierusalem, & Beniamin:
& fecerũt habitatores Ierusalem iux-
ta pactum Domini Dei patrum suo-
rum. * Abstulit ergo Iosias cunctas 33
abominationes de vniuersis regioni-
bus filiorum Israel: & fecit omnes,
qui residui erãt in Israel, seruire Dño
Deo suo. Cunctis diebus eius non re-
cesserunt à Dño Deo patrũ suorum.

CAP. XXXV.

4. Reg. 23. c. 21 FEcit autẽ Iosias in Ierusalem Pha- 1
se Domino, quod immolatum est A
quartadecima die mensis primi: * & 2
constituit Sacerdotes in officiis suis,
hortatusque est eos vt ministrarent
in domo Domini. * Leuitis quoque, 3
ad quorum eruditionem omnis Is-
rael sanctificabatur Domino, locu-
tus est: Ponite arcam in sanctuario
templi, quod ædificauit Salomon fi-
lius Dauid rex Israel, nequaquam
enim eam vltrà portabitis: nunc au-
tem ministrate Domino Deo vestro,
& populo eius Israel. * Et præparate 4
vos per domos, & cognationes ve-
stras in diuisionibus singulorum, si-
cut præcepit Dauid rex Israel, & de-
scripsit Salomon filius eius. * Et mi- 5
nistrate in sanctuario per familias
turmasq; Leuiticas, * & sanctificati 6
immolate Phase: fratres etiã vestros,
vt possint iuxta verba, quę locutus est
Dominus in manu Moysi facere, prę-
parate. * Dedit præterea Iosias omni 7
populo, qui ibi fuerat inuentus in sol-
lemnitate Phase, agnos & hœdos de
gregibus, & reliqui pecoris triginta
millia, boum quoq; tria millia. hæc
8 de regis vniuersa substantia. * Duces
quoq; eius, sponte quod vouerant, ob-
tulerunt, tam populo, quàm Sacer-
B dotibus & Leuitis. Porrò Helcias, &
Zacharias, & Iahiel principes domus
Domini, dederunt Sacerdotibus ad
faciendum Phase pecora commixtim
duo millia sexcenta, & boues trecen-
9 tos. * Chonenias autem, & Semeias,
etiam Nathanael fratres eius, necnon
Hasabias, & Iehiel, & Iozabad prin-
cipes Leuitarum, dederunt ceteris Le-
uitis ad celebrandum Phase quinque
millia pecorum, & boues quingẽtos.
10 * Præparatumq; est ministerium, &
steterunt Sacerdotes in officio suo:
Leuitæ quoq; in turmis, iuxta regis
11 imperium. * Et immolatũ est Phase:
asperseruntque sacerdotes manu sua
sanguinem, & Leuitæ detraxerunt
12 pelles holocaustorum: * & separaue-
runt ea vt darent per domos & fami-
lias singulorum, vt offerrẽtur Domi-
no, sicut scriptum est in Libro Moysi:
de bobus quoque fecerunt similiter.
13 * Et assauerunt Phase super ignem,
iuxta quod in lege scriptum est: paci-
ficas verò hostias coxerunt in lebeti-
bus, & cacabis, & ollis, & festinatò
14 distribuerunt vniuersæ plebi: * sibi
autẽ, & Sacerdotibus postea parauc-
runt: nã in oblatione holocaustorum
& adipũ vsq; ad noctem Sacerdotes
fuerunt occupati: vnde Leuitæ sibi,
C & Sacerdotibus filiis Aaron para-
15 uerunt nouissimis. * Porrò cantores
filij Asaph stabant in ordine suo,
iuxta præceptum Dauid, & Asaph,
& Heman, & Idithun prophetarum
regis: Ianitores verò per portas sin-
gulas obseruabant, ita vt nec puncto
quidẽ discederent à ministerio: quam
ob rem & fratres eorum Leuitæ pa-
16 rauerunt eis cibos. * Omnis igitur
cultura Domini ritè completa est in
die illa vt facerent Phase, & offer-
rent holocausta super altare Domi-
17 ni, iuxta præceptum regis Iosiæ. * Fe-
ceruntque filij Israel, qui reperti fue-
rant ibi, Phase in tempore illo, &
sollemnitatẽ azymorum septem die-
18 bus. * Non fuit Phase simile huię in
Israel à diebus Samuelis prophetæ
sed nec quisquam de cunctis regibus
Israel fecit Phase sicut Iosias, Sacer-
dotibus, & Leuitis, & omni Iudæ, &
Israel qui repertus fuerat, & habitan
19 tibus in Ierusalem. * Octauodecimo

anno

anno regni Iosiæ hoc Phase celebra-
* 4. Reg. 23. f. 29 tum est. * Postquam instaurauerat 20
Iosias templum, ascendit Nechao rex
Ægypti ad pugnandum in Charca-
mis iuxta Euphraten: & processit in
occursum eius Iosias. * At ille, missis 21
ad eum nunciis, ait: Quid mihi & ti-
bi est rex Iuda? non aduersum te ho- D
die venio, sed côtra aliam pugno do-
mum, ad quam me Deus festinatò
ire præcepit: desine aduersum Deum
facere, qui mecũ est, ne interficiat te.
* Noluit Iosias reuerti, sed præpara- 22
uit contra eum bellum, nec acquieuit
* Zach. 12. d. 11 sermonibus Nechao ex ore Dei: * ve-
rùm perrexit vt dimicaret in campo
Maggeddo. * Ibique vulneratus à sa- 23
gittariis, dixit pueris suis: Educite me
de prælio, quia oppidò vulneratus
sum. * Qui transtulerũt eum de cur- 24 C
ru in alterum currum, qui sequeba-
tur eum more regio, & asportaue-
runt eum in Ierusalem, mortuusque
est, & sepultus in mausoleo patrum
suorum: & vniuersus Iuda & Ierusa-
lem luxerunt eum. * Ieremias maxi- 25
mè: cuius omnes cantores atq; canta-
trices, vsque in præsentem diem la-
mentationes super Iosiam replicant,
& quasi lex obtinuit in Israel: Ecce
scriptum fertur in lamentationibus.
* Reliqua autem sermonum Iosiæ & 26
misericordiarum eius: quæ lege præ-
cepta sunt Domini: * opera quoq; 27
illius prima & nouissima scripta sunt
in Libro regũ Iuda & Israel.

CAP. XXXVI.

a 4. Reg. 23. f. 30 TVlit ergo populus terræ Ioachaz 1
filium Iosiæ, & constituit regem A
pro patre suo in Ierusalem. * Vigin- 2
titrium annorum erat Ioachaz cum
regnare cœpisset, & tribus mensibus
regnauit in Ierusalem. * Amouit au- 3
tem eum rex Ægypti cùm venisset in
Ierusalem, & condemnauit terram
centum talentis argẽti, & talento au-
* Matt. 1. b. 14 ri. * Constituitq; pro eo regẽ, * Elia- 4
kim fratrem eius, super Iudam & Ie-
rusalem: & vertit nomen eius Ioa-
kim: ipsum verò Ioachaz tulit secum,
& abduxit in Ægyptum. * Viginti- 5
quinque annorum erat Ioakim cùm
regnare cœpisset, & vndecim annis
regnauit in Ierusalem: fecitq; malum
coram Domino Deo suo. * Contra 6
hunc ascendit Nabuchodonosor rex B
Chaldæorum, & vinctum catenis du-
xit in Babylonem. * Ad quam & vasa 7
Domini transtulit, & posuit ea in
8 templo suo. * Reliqua autẽ verborum
Ioakim, & abominationũ eius, quas
operatus est, & quæ inuenta sunt in
eo, continentur in Libro regum Iuda
& Israel. Regnauit autem Ioachin fi-
9 lius eius pro eo. * Octo annorum erat
Ioachin cùm regnare cœpisset, & tri-
bus mensibus, ac decem diebus re-
gnauit in Ierusalem, fecitq; malum
10 in conspectu Domini. * Cumq; anni
circulus volueretur, misit Nabucho-
donosor rex, qui adduxerunt eum in
Babylonem, asportatis simul pretio-
sissimis vasis domus Domini: * Re- * 4. Reg. 24. d. 15
gem verò constituit Sedeciam patruũ
11 eius super Iudam & Ierusalem. * Vi- Ier. 37. a. 1
ginti & vnius anni erat Sedecias cùm
regnare cœpisset, & vndecim annis
12 regnauit in Ierusalem. * Fecitq; ma-
C lum in oculis Domini Dei sui, nec
erubuit faciem Ieremiæ prophetæ, lo-
13 quentis ad se ex ore Domini. * A rege
quoq; Nabuchodonosor recessit, qui
adiurauerat eum per Deum: & indu-
rauit ceruicem suam & cor vt nõ re-
uerteretur ad Dominum Deum Is-
14 rael * Sed & vniuersi principes sacer-
dotum, & populus, præuaricati sunt
iniquè iuxta vniuersas abominatio-
nes Gentium, & polluerunt domum
Dñi, quam sanctificauerat sibi in Ie-
15 rusalem. * Mittebat autem Dominus
Deus patrum suorũ ad illos per ma-
num nũciorum suorum de nocte cõ-
surgens, & quotidie commonens:
eo quòd parceret populo & habita-
16 culo suo. * At illi subsannabant nun-
cios Dei, & paruipendebant sermo-
nes eius, illudebantque prophetis,
donec ascenderet furor Domini in
populum eius, & esset nulla curatio.
17 * Adduxit enim super eos regẽ Chal-
dæorum, & interfecit iuuenes eo-
rum gladio in domo sanctuarij sui,
non est misertus adolescentis, & vir-
ginis, & senis, nec decrepiti quidem,
sed omnes tradidit in manibus eius.
18 * Vniuersaque vasa domus Domini
D tam maiora, quàm minora, & the-
sauros templi, & regis, & principum
19 transtulit in Babylonem. * Incende-
runt hostes domum Dei, destruxe-
runtque murum Ierusalem, vniuersas
turres cõbusserunt, & quidquid pre-
20 tiosum fuerat, demoliti sunt. * Siquis
euaserat gladium, ductus in Babylo-
nem seruiuit regi & filiis eius, donec
21 imperaret rex Persarum, * & cõple-
retur sermo Domini ex ore Ieremiæ,

& celebraret terra sabbata sua: cun-
ctis enim diebus desolationis egit
sabbatum vsque dum complerentur
22 septuaginta anni. * Anno autem pri- *Ier 25. c.12 & 29. c.11 1 Esd. 1. a.1. & 6. a.3
mo Cyri regis Persarum ad explen-
dum sermonem Domini, quem locu-
tus fuerat per os Ieremiæ, suscitauit
Dominus spiritum Cyri regis Persa-
rum: qui iussit prædicari in vniuerso
regno suo, etiam per scripturam, di-
23 cens: * Hæc dicit Cyrus rex Persarũ:
Omnia regna terræ dedit mihi Do-
minus Deus cæli, & ipse præcepit mi-
hi vt ædificarem ei domum in Ieru-
salem, quæ est in Iudæa: quis ex vo-
bis est in omni populo eius? sit Dñs
Deus suus cum eo, & ascendat.

LIBER PRIMVS ESDRÆ.

CAP. I.

1 IN anno primo Cyri regis Persa- Ier. 25. c.12. & 29. c.10 2 Par. 36. d.22
A rum vt compleretur verbum Do-
mini ex ore Ieremiæ, suscitauit
Dominus spiritum Cyri regis Persa-
rum: & traduxit vocem in omni re-
gno suo, etiam per scripturã, dicens:
2 * Hæc dicit Cyrus rex Persarũ: Om-
B nia regna terræ dedit mihi Dominus
Deus cæli, & ipse præcepit mihi vt
ædificarem ei domum in Ierusalem,
3 quæ est in Iudæa. * Quis est in vobis
de vniuerso populo eius? Sit Deus il-
lius cum ipso. Ascẽdat in Ierusalem,
quæ est in Iudæa, & ædificet domum
Domini Dei Israel, ipse est Deus qui
4 est in Ierusalem. * Et omnes reliqui
in cunctis locis vbicunque habitant,
adiuuent eum viri de loco suo argen-
to & auro, & substantia, & pecori-
bus, excepto quod voluntariè offerũt
templo Dei, quod est in Ierusalem.
5 * Et surrexerunt principes patrum de
C Iuda, & Beniamin, & Sacerdotes, &
Leuitæ, & omnis, cuius Deus suscita-
uit spiritum, vt ascenderent ad ædifi-
candum templum Domini, quod erat
6 in Ierusalem. * Vniuersique qui erant
in circuitu, adiuuerũt manus eorum
in vasis argẽteis & aureis, in substan-
tia & iumentis, in supellectili, exce-
7 ptis his, quæ sponte obtulerant. * Rex
quoque Cyrus protulit vasa templi
Domini, quæ tulerat Nabuchodono-
sor de Ierusalem, & posuerat ea in
8 templo Dei sui. * Protulit autem ea
D Cyrus rex Persarum per manũ Mi-
thridatis filij Gazabar, & annumera-
9 uit ea Sassabasar principi Iuda. * Et
hic est numerus eorum: phialæ au-
reæ triginta, phialæ argenteæ mille,
cultri vigintinouem, scyphi aurei tri-
10 ginta, * scyphi argentei secundi qua-
11 dringenti decẽ: vasa alia mille. * Om-
nia vasa aurea & argentea quinque
millia quadringenta: vniuersa tulit
Sassabasar cum his, qui ascendebant
de transmigratione Babylonis in Ie-
rusalem.

CAP. II.

1 HI sunt autem prouinciæ filij, qui 2 Esd. 7. b.6
A ascenderũt de captiuitate, quam
transtulerat Nabuchodonosor rex
Babylonis in Babylonem, & reuersi
sunt in Ierusalem & Iudam, vnus-
2 quisque in ciuitatem suam. * Qui ve-
nerunt cum Zorobabel, Iosue, Ne-
hemia, Saraia, Rahelaia, Mardo-
chai, Belsan, Mesphar, Beguai, Re-
hum, Baana. Numerus virorum po-
3 puli Israel: * Filij Pharos duo millia
4 centum septuagintaduo. * Filij Se-
5 phatia, trecenti septuagintaduo. * Fi-
lij Area, septingenti septuagintaquin-
6 que. * Filij Phahath Moab, filiorum
Iosue: Ioab duo millia octingẽti duo-
7 decim. * Filij Ælam mille ducenti
8 quinquagintaquattuor. * Filij Zethua,
9 nongenti quadragintaquinque. * Filij
10 Zachai, septingenti sexaginta. * Filij
11 Bani, sexcenti quadragintaduo. * Filij
12 Bebai, sexcenti vigintitres. * Filij Az-
13 gad, mille ducenti vigintiduo. * Filij
Adonicam, sexcenti sexagintasex.
14 * Filij Beguai, duo millia quinqua-
15 gintasex. * Filij Adin, quadringenti
16 quinquagintaquattuor. * Filij Ather,
B qui erant ex Ezechia, nonagintaocto.
17 * Filij Besai, trecenti vigintitres. * Filij
18 Iora, centum duodecim. * Filij Ha-
19 sum, ducenti vigintitres. * Filij Geb-
20 bar, nonagintaquinque. * Filij Beth-
21 lehem, centum vigintitres. * Viri Ne-
22 tupha, quinquagintasex. * Viri Ana-
23 thoth, centum vigintiocto. * Filij Az-
24 maueth, quadragintaduo. * Filij Ca-
25 riathiarim, Cephira, & Beroth, se-
26 ptingenti quadragintatres. * Filij Ra-
ma & Gabaa, sexcenti vigintiunus.
27 * Viri Machmas, centum vigintiduo.
28 * Viri Bethel & Hai, ducenti viginti-
29 tres. * Filij Nebo, quinquagintaduo.
30 * Filij Meghis, centum quinquagin-
31 tasex. * Filij Ælam alterius, mille du-

centi quinquagintaquattuor. * Filij 32
Harim, trecenti viginti. * Filij Lod 33
Hadid, & Ono, septingenti viginti-
quinque. * Filij Iericho, trecenti qua- 34
dragintaquinque. * Filij Senaa, tria 35
millia sexcenti triginta. * Sacerdotes: 36
Filij Iadaia in domo Iosue, nongenti
septuagintatres. * Filij Emmer, mille 37
quinquagintaduo. * Filij Pheshur, 38
mille ducenti quadragintaseptem.
* Filij Harim, mille decem & septem. 39
* Leuitæ: Filij Iosue & Cedmihel fi- 40
liorũ Odouiæ septuagintaquattuor.
* Cantores: Filij Asaph, centum vi- 41
gintiocto. * Filij Ianitorum: filij Sel- 42
lum, filij Ater, filij Telmon, filij Ac-
cub, filij Hatita, filij Sobai: vniuersi C
centum trigintanouem. * Nathinæi: 43
filij Siha, filij Hasupha, filij Tab-
baoth, * filij Ceros, filij Siaa, filij 44
Phadon, * filij Lebana, filij Hagaba, 45
filij Accub, * filij Hagab, filij Semlai, 46
filij Hanan, * filij Gaddel, filij Ga- 47
her, filij Raaia, * filij Rasin, filij Ne- 48
coda, filij Gazam, * filij Aza, filij 49
Phasea, filij Besee, * filij Asena, filij 50
Munim, filij Nephusim, * filij Bac- 51
buc, filij Hacupha, filij Harhur, * fi- 52
lij Besluth, filij Mahida, filij Harsa,
* filij Bercos, filij Sisara, filij Thema, 53
* filij Nasia, filij Hatipha, * filij ser- 54
uorum Salomonis, filij Sotai, filij 55
Sopheret, filij Pharuda, * filij Iala, 56
filij Dercon, filij Geddel, * filij Sa- 57
phatia, filij Hatil, filij Phochereth,
qui erant de Asebaim, filij Ami. * om- 58
nes Nathinæi, & filij seruorum Sa-
lomonis, trecenti nonagintaduo. * Et 59
hi qui ascenderũt de Thelmala, Thel-
harsa, Cherub, & Adon, & Emer: &
non potuerunt indicare domum pa-
trum suorum & semen suum, vtrum
ex Israel essent. * Filij Dalaia, filij 60
Tobia, filij Necoda, sexcenti quin-
quagintaduo. * Et de filiis Sacerdo- 61
tum: Filij Hobia, filij Accos, filij Ber-
zellai, qui accepit de filiabus Berzel-
lai Galaaditis, vxorem, & vocatus est D
nomine eorum: * hi quæsierunt scri- 62
pturam genealogiæ suæ, & non in-
uenerunt, & eiecti sunt de sacerdo-
tio. * Et dixit Athersatha eis vt non 63
comederent de sancto sanctorũ, do-
nec surgeret sacerdos doctus atque
perfectus. * Omnis multitudo quasi 64
vnus, quadraginta duo millia trecen-
ti sexaginta, * exceptis seruis eorum, 65
& ancillis, qui erant septem millia
trecenti trigintaseptem: & in ipsis
cantores, atque cantatrices ducenti.
66 * Equi eorum septingenti triginta-
sex, muli eorum, ducenti quadragin-
67 taquinque, * cameli eorum, quadrin-
genti trigintaquinque, asini eorum,
68 sex millia septingenti viginti. * Et de
principibus patrum, cùm ingrede-
rentur templum Domini, quod est in
Ierusalem, spontè obtulerunt in do-
mum Dei ad extruendam eam in lo-
69 co suo. * Secundùm vires suas de-
derunt impensas operis, auri solidos
sexaginta millia & mille, argẽti mnas
quinque millia, & vestes sacerdota-
70 les centum. * Habitauerunt ergo Sa-
cerdotes, & Leuitæ, & de populo, &
cantores, & ianitores, & Nathinæi
in vrbibus suis, vniuersusque Israel
in ciuitatibus suis.

CAP. III.

1 IAmq; venerat mensis septimus, &
A erant filij Israel in ciuitatibus suis:
congregatus est ergo populus quasi
2 vir vnus in Ierusalem. * Et surrexit
Iosue filius Iosedec, & fratres eius
sacerdotes, & Zorobabel filius Sala-
thiel, & fratres eius, & ædificaue-
runt altare Dei Israel vt offerrent in
in eo holocautomata, sicut scriptum
3 est in lege Moysi viri Dei. * Collo-
cauerunt autem altare Dei super ba-
ses suas deterrentibus eos per circui-
tum populis terrarum, & obtulerunt
super illud holocaustum Domino
4 manè & vespere: * Feceruntque sol-
lemnitatem tabernaculorum, sicut
scriptum est, & holocaustum diebus
B singulis per ordinem secundùm præ-
5 ceptum opus diei in die suo. * Et post
hæc holocaustum iuge, tam in Ca-
lendis quàm in vniuersis sollemnita-
tibus Domini, quæ erant consecra-
tæ, & in omnibus in quibus vltrò
6 offerebatur munus Domino. * A pri-
mo die mensis septimi cœperunt of-
ferre holocaustum Domino: porrò
templum Dei nondum fundatũ erat.
7 * Dederunt autem pecunias latomis
& cæmentariis: cibũ quoque, & po-
tum, & oleum Sidoniis, Tyriisq; vt
deferrent ligna cedrina de Libano ad
mare Ioppe, iuxta quod præceperat
8 Cyrus rex Persarum eis. * Anno au-
C tem secundo aduentus eorũ ad tem-
plum Dei in Ierusalem mense secun-
do, cœperunt Zorobabel filius Sala-
thiel, & Iosue filius Iosedec, & reli-
qui de fratribus eorum Sacerdotes,

& Leuitæ, & omnes qui venerant de
captiuitate in Ierusalem, & consti-
tuerunt Leuitas à viginti annis & su-
pra, vt vrgerent opus Domini. * Ste- 9
teruntq; Iosue & filij eius, & fratres eius,
Cedmihel, & filij eius, & filij Iuda,
quasi vir vnus, vt instarent super eos
qui faciebant opus in templo Dei: fi-
lij Henadad, & filij eorum, & fratres
eorum Leuitæ.* Fundato igitur à cę- 10
mentariis templo Dñi, steterunt sa-
cerdotes in ornatu suo cum tubis: &
Leuitæ filij Asaph in cymbalis, vt
laudarent Deum per manus Dauid
regis Israel. * Et concinebant in 11
hymnis, & confessione Dño: Quo- D
niam bonus, quoniam in æternum
misericordia eius super Israel. Om-
nis quoque populus vociferabatur
clamore magno in laudando Dñm,
eo quòd fundatum esset templũ Do-
mini. * plurimi etiam de Sacerdoti- 12
bus & Leuitis, & principes patrum,
& seniores, qui viderant templũ priùs
cùm fundatum esset, & hoc tem-
plum in oculis eorum, flebant voce
magna: & multi vociferantes in læti-
ria, eleuabant vocem. * Nec poterat 13
quisquam agnoscere vocem clamo-
ris lætantium, & vocem fletus po-
puli: commixtim enim populus vo-
ciferabatur clamore magno, & vox
audiebatur procul.

Cap. IIII.

AVdierunt autem hostes Iudæ, & 1
Beniamin, quia filij captiuitatis A
ædificarent templum Domino Deo
Israel: * & accedentes ad Zorobabel, 2
& ad principes patrum dixerunt eis:
Ædificemus vobiscum, quia ita vt
vos, quærimus Deum vestrum: ecce
nos immolauimus victimas à diebus
Asor Haddan regis Assur, qui addu-
xit nos huc. * Et dixit eis Zorobabel, 3
& Iosue, & reliqui principes patrum
Israel: Non est vobis & nobis vt ædi-
ficemus domũ Deo nostro, sed nos-
ipsi soli ædificabimus Domino Deo
nostro, sicut præcepit nobis Cyrus
rex Persarum. * Factum est igitur vt 4
populus terræ impediret manus po-
puli Iudæ, & turbaret eos in ædifi-
cando. * Conduxerunt autem ad- 5
uersus eos consiliatores, vt destrue-
rent consilium eorum omnibus die-
bus Cyri regis Persarum, & vsque ad
regnum Darij regis Persarum. * In 6
regno autem Assueri, in principio re-
gni eius, scripserunt accusationem
aduersus habitatores Iudæ & Ierusa-
7 lem. * Et in diebus Artaxerxis scripsit
B Beselam Mithridates, & Thabeel, &
reliqui, qui erant in consilio eorum,
ad Artaxerxem regem Persarum: epi-
stola autem accusationis scripta erat
Syriacè, & legebatur sermone Syro.
8 *. Reum Beelteem, & Samsai scriba
scripserunt epistolam vnam de Ieru-
salem Artaxerxi regi, huiuscemodi;
9 * Reum Beelteem, & Samsai scriba,
& reliqui consiliatores eorũ, Dinæi,
& Apharsatbachæi, Terphalæi, A-
pharsæi, Erchuæi, Babylonij, Susa-
10 nechæi, Dieui, & Ælamitæ, * & ce-
teri de Gentibus, quas transtulit Ase-
naphar magnus & gloriosus: & ha-
bitare eas fecit in ciuitatibus Sama-
riæ, & in reliquis regionibus trans
11 Flumen in pace: (* Hoc est exemplar
epistolæ, quam miserunt ad eum) Ar-
taxerxi regi, serui tui, viri qui sunt
12 trans Fluuium, salutem dicũt. * No-
tum sit regi, quia Iudæi, qui ascende-
runt à te ad nos, venerunt in Ierusa-
lem ciuitatem rebellem & pessimam,
quã ædificant extruentes muros eius,
13 & parietes componentes. * Nunc igi-
C tur notum sit regi, quia si ciuitas illa
ædificata fuerit, & muri eius instau-
rati, tributum, & vectigal, & annuos
reditus non dabunt, & vsque ad re-
14 ges hæc noxa perueniet. * Nos autem
memores salis, quod in palatio com-
edimus, & quia læsiones regis videre
nefas ducimus, idcirco misimus &
15 nunciauimus regi, * vt recenseas in
libris historiarum patrum tuorum,
& inuenies scriptum in commenta-
riis: & scies quoniã vrbs illa, vrbs re-
bellis est, & nocens regibus & pro-
uinciis, & bella concitantur in ea ex
diebus antiquis: quam ob rem & ci-
16 uitas ipsa destructa est. * Nunciamus
nos regi, quoniam si ciuitas illa ædi-
ficata fuerit, & muri ipsius instaura-
ti, possessionem trans Fluuium non
17 habebis. * Verbũ misit rex ad Reum
Beelteem, & Samsai scribam, & ad
reliquos, qui erant in consilio eorum
habitatores Samariæ, & ceteris trans
Fluuium, salutem dicens & pacem.
18 * Accusatio, quam misistis ad nos,
19 manifestè lecta est coram me. * & à
D me præceptum est: & recensuerunt,
inueneruntque quoniam ciuitas illa
à diebus antiquis aduersum reges re-
bellat, & seditiones, & prælia conci-
20 tantur in ea: * nam & reges fortissimi

fue-

fuerunt in Ieruſalem, qui & domina-
ti ſunt omni regioni, quæ trans Flu-
uium eſt: tributum quoque & vecti-
gal, & reditus accipiebant. * Nunc 21
ergo audite ſententiam: Prohibeatis
viros illos vt vrbs illa non ædifice-
tur, donec ſi fortè à me iuſſum fue-
rit. * Videte ne negligenter hoc im- 22
pleatis, & paulatim creſcat malum
contra reges. * Itaque exemplum edi- 23
cti Artaxerxis regis lectum eſt coram
Reum Beelteem, & Samſai ſcriba, &
conſiliariis eorum: & abierunt feſtini
in Ieruſalem ad Iudæos, & prohibue-
runt eos in brachio & robore. * Tunc 24
intermiſſum eſt opus domus Domi-
ni in Ieruſalem, & non fiebat vſque
ad annum ſecundum regni Darij re-
gis Perſarum.

CAP. V.

PRophetauerunt autem Aggæus 1
Propheta, & Zacharias filius Ad- A
do prophetantes ad Iudæos, qui erant
in Iudæa & Ieruſalem, in nomine Dei
Iſrael. * Tunc ſurrexerunt Zorobabel 2
filius Salathiel, & Ioſue filius Ioſe-
dec, & cœperunt ædificare templum
Dei in Ieruſalem, & cum eis prophe-
tæ Dei adiuuantes eos. * In ipſo au- 3
tem tempore venit ad eos Thathanai,
qui erat dux trans Flumen, & Sthar-
buzanai, & conſiliarij eorum: ſicque
dixerunt eis: Quis dedit vobis con-
ſilium vt domum hanc ædificaretis,
& muros eius inſtauraretis? * Ad 4
quod reſpondimus eis, quæ eſſent
nomina hominum auctorum ædifi-
cationis illius. * Oculus autem Dei 5
eorum factus eſt ſuper ſenes Iudæo-
rum, & non potuerunt inhibere eos.
Placuitque vt res ad Darium refer-
retur, & tunc ſatisfacerent aduerſus B
accuſationem illam. * Exemplar epi- 6
ſtolæ, quam miſit Thathanai dux re-
gionis trans Flumen, & Stharbuza-
nai, & conſiliatores eius Arphaſa-
chæi, qui erant trans Flumen, ad Da-
rium regem. * Sermo, quem miſerant 7
ei, ſic ſcriptus erat: Dario regi pax
omnis. * Notum ſit regi, iſſe nos ad 8
Iudæam prouinciam, ad domũ Dei
magni, quæ ædificatur lapide impo-
lito, & ligna ponuntur in parietibus:
opuſque illud diligenter extruitur,
& creſcit in manibus eorum. * Inter- 9
rogauimus ergo ſenes illos, & ita di-
ximus eis: Quis dedit vobis poteſta-
tem vt domum hanc ædificaretis, &
10 muros hos inſtauraretis? * Sed & no-
C mina eorum quæſiuimus ab eis, vt
nunciaremus tibi: ſcripſimuſq; no-
mina eorum virorũ, qui ſunt princi-
11 pes in eis. * Huiuſcemodi autem ſer-
monem reſponderũt nobis, dicentes:
Nos ſumus ſerui Dei cæli & terræ, &
ædificamus templũ, quod erat extru-
ctum ante hos annos multos, quodq;
rex Iſrael magnus ædificauerat, &
12 extruxerat. * Poſtquam autem ad
iracundiam prouocauerũt patres no-
ſtri Deum cæli, tradidit eos in manus
Nabuchodonoſor regis Babylonis
Chaldæi, domũ quoque hanc deſtru-
xit, & populũ eius tranſtulit in Ba-
13 bylonem. * Anno autem primo Cyri
regis Babylonis, Cyrus rex propo-
ſuit edictũ vt domus Dei hæc ædifi-
14 caretur. * Nam & vaſa templi Dei
D aurea & argentea, quæ Nabuchodo-
noſor tulerat de templo, quod erat
in Ieruſalem, & aſportauerat ea in
templum Babylonis, protulit Cyrus
rex de tẽplo Babylonis, & data ſunt
Saſſabaſar vocabulo, quem & prin-
15 cipem conſtituit, * dixitque ei: Hæc
vaſa tolle, & vade, & pone ea in tem-
plo, quod eſt in Ieruſalem, & domus
16 Dei ædificetur in loco ſuo. * Tunc
itaque Saſſabaſar ille venit & poſuit
fundamẽta templi Dei in Ieruſalem,
& ex eo tempore vſque nunc ædifi-
catur, & necdum completum eſt.
17 * Nunc ergo, ſi videtur regi bonum,
recenſeat in bibliotheca regis, quæ eſt
in Babylone, vtrumnam a Cyro re-
ge iuſſum fuerit vt ædificaretur do-
mus Dei in Ieruſalem, & volunta-
tem regis ſuper hac re mittat ad nos.

CAP. VI.

1 TVnc Darius rex præcepit: & re-
A cenſuerunt in bibliotheca libro-
rum, qui erant repoſiti in Babylone,
2 * & inuentum eſt in Ecbatanis, quod
eſt caſtrum in Medena prouincia vo-
lumen vnum, taliſq; ſcriptus erat in
3 eo commentarius: * Anno primo Cy-
ri regis: Cyrus rex decreuit vt domus
Dei ædificaretur, quæ eſt in Ieruſa-
lem, in loco vbi immolent hoſtias, &
vt ponant fundamenta ſupportantia
altitudinem cubitorum ſexaginta, &
4 latitudinem cubitorũ ſexaginta, * or-
dines de lapidibus impolitis tres, &
ſic ordines de lignis nouis: ſumptus
5 autẽ de domo regis dabũtur. * Sed &
vaſa templi Dei aurea & argentea,
quæ Nabuchodonoſor tulerat de

templo Ierusalem, & attulerat ea in
Babylonem, reddantur, & referantur
in templum in Ierusalem in locum
suum, quæ & posita sunt in templo
Dei. * Nunc ergo Thathanai dux re- 6
gionis, quæ est trans Flumen, Starbu-
zanai, & consiliarij vestri Apharsa-
chæi, qui estis trans Flumen, procul
recedite ab illis, * & dimittite fieri 7
templum Dei illud a duce Iudæorum B
& à senioribus eorum, vt domum
Dei illam ædificent in loco suo * Sed 8
& à me præceptum est quid opor-
teat fieri à presbyteris Iudæorum
illis vt ædificetur domus Dei, scilicet
vt de arca regis, id est, de tributis,
quę dantur de regione trans Flumen,
studiosè sumptus dentur viris illis
ne impediatur opus. * Quod si necesse 9
fuerit, & vitulos, & agnos, & hœ-
dos in holocaustum Deo cæli, fru-
mentum, sal, vinum, & oleum, se-
cundùm ritum Sacerdotum, qui sunt
in Ierusalem, detur eis per singulos
dies, ne sit in aliquo querimonia * Et 10
offerant oblationes Deo cæli, orentq;
pro vita regis, & filiorũ eius. * A me 11
ergo positum est decretum: Vt om-
nis homo qui hanc mutauerit iussio-
nem, tollatur lignũ de domo ipsius,
& erigatur, & configatur in eo, do-
mus autẽ eius publicetur. * Deus au- 12
tem, qui habitare fecit nomen suum C
ibi, dissipet omnia regna, & populum
qui extenderit manum suam vt re-
pugnet, & dissipet domum Dei illam,
quæ est in Ierusalem. Ego Darius sta-
tui decretum, quod studiosè impleri
volo. * Igitur Thathanai dux regio- 13
nis trans Flumen, & Stharbuzanai, &
consiliarij eius, secũdùm quod præ-
ceperat Darius rex, sic diligenter exe-
cuti sunt. * Seniores autẽ Iudæorum 14
ædificabant, & prosperabantur iuxta
prophetiam Aggæi prophetæ, & Za-
chariæ filij Addo: & ædificauerunt
& construxerunt iubente Deo Israel,
& iubente Cyro, & Dario, & Arta-
xerxe regibus Persarum: * & com- 15
pleuerunt domum Dei istam, vsque
ad diem tertium mensis Adar, qui est
annus sextus regni Darij regis. * Fe- 16
cerunt autem filij Israel Sacerdotes
& Leuitæ, & reliqui filiorum trans-
migrationis, dedicationem Domus
Dei in gaudio. * Et obtulerunt in de- 17
dicationem domus Dei, vitulos cen- D
tum, arietes ducentos, agnos qua-
dringentos, hircos caprarũ pro pec-

cato totius Israel duodecim, iuxta
18 numerum tribuum Israel. * Et sta-
tuerunt Sacerdotes in ordinibus suis,
& Leuitas in vicibus suis super opera
Dei in Ierusalem, [a]sicut scriptum est — a Num. 3. a. & 8. b. 9
19 in libro Moysi. * Fecerunt autem fili
Israel trãsmigrationis, Pascha, quar-
20 tadecima die mensis primi. * Purifi-
cati enim fuerant Sacerdotes & Le-
uitæ quasi vnus: omnes mundi ad
immolandum pascha vniuersis filiis
transmigrationis, & fratribus suis Sa-
21 cerdotibus, & sibi * Et comederũt fi-
lij Israel, qui reuersi fuerant de trans-
migratione, & omnes qui se separa-
uerant à coinquinatione Gentiũ ter-
ræ ad eos, vt quærerent Dñm Deum
22 Israel. * Et fecerunt solemnitatem
azymorum septem diebus in lætitia,
quoniam lætificauerat eos Dominus,
& conuerterat cor regis Assur ad eos,
vt adiuuaret manus eorum in opere
domus Domini Dei Israel.

CAP. VII.

1 POst hæc autem, verba in regno
A Artaxerxis regis Persarum, Esdras
filius Saraię, filij Azariæ, filij Helcię,
2 * filij Sellum, filij Sadoc, filij Achi-
3 tob, * filij Amariæ, filij Azariæ, filij
4 Maraioth, * filij Zarahiæ, filij Ozi, fi-
5 lij Bocci, * filij Abisue, filij Phinees,
filij Eleazar, filij Aaron sacerdotis ab
6 initio. * Ipse Esdras ascendit de Baby-
lone, & ipse scriba velox in lege Moy-
si, quam Dominus Deus dedit Israeli
& dedit ei rex secundùm manũ Do-
mini Dei eius super eum, omnem pe-
7 titionem eius. * Et ascenderunt de fi-
liis Israel, & de filiis Sacerdotum, &
de filiis Leuitarum, & de cantoribus,
& de ianitoribus, & de Nathinæis in
Ierusalem anno septimo Artaxerxis
8 regis. * Et venerunt in Ierusalẽ men-
se quinto, ipse est annus septimus re-
9 gis * Quia in primo die mensis primi
cœpit ascendere de Babylone, & in
primo die mensis quinti venit in Ie-
rusalem, iuxta manum Dei sui bo-
10 nam super se. * Esdras enim parauit
cor suum, vt inuestigaret legem Do-
mini, & faceret & doceret in Israel
11 præceptum & iudicium. * Hoc est
B autem exemplar epistolę edicti, quod
dedit rex Artaxerxes Esdræ sacerdo-
ti, scribæ erudito in sermonibus &
præceptis Domini, & ceremoniis eius
12 in Israel. * Artaxerxes rex regum Es-
dræ sacerdoti scribæ legis Dei cæli do-

ctissi-

ctiſſimo, ſalutem. * A me decretum 13
eſt, vt cuicumque placuerit in regno
meo de populo Iſra l, & de Sacerdo-
tibus eius, & de Leuitis ire in Ieruſa-
lem, tecum vadat. * A facie enim re- 14
gis, & ſeptem cōſiliatorum eius miſ-
ſus es, vt viſites Iudæam & Ieruſa-
lem in lege Dei tui, quæ eſt in manu
tua: * & vt feras argentum & aurum 15
quod rex, & conſiliatores eius ſponte
obtulerunt Deo Iſrael, cuius in Ieru-
ſalem tabernaculum eſt. * Et omne 16
argentum & aurum quodcumque in-
ueneris in vniuerſa prouincia Baby-
lonis, & populus offerre voluerit, &
de Sacerdotibus quæ ſponte obtule-
rint domui Dei ſui, quæ eſt in Ieru-
ſalem, * liberè accipe, & ſtudioſe eme 17
de hac pecunia vitulos, arietes, agnos C
& ſacrificia & libamina eorum, &
offer ea ſuper altare templi Dei ve-
ſtri, quod eſt in Ieruſalem. * Sed & ſi 18
quid tibi, & fratribus tuis placuerit
de reliquo argento & auro vt facia-
tis, iuxta voluntatem Dei veſtri fa-
cite. * Vaſa quoque, quæ dantur tibi 19
in miniſterium domus Dei tui, trade
in conſpectu Dei in Ieruſalem. * Sed 20
& cetera, quibus opus fuerit in do-
mum Dei tui, quantumcūque neceſſe
eſt vt expendas, dabitur de theſauro,
& de fiſco regis, * & à me. Ego Ar- 21
taxerxes rex ſtatui atque decreui om-
nibus cuſtodibus arcæ publicæ, qui
ſunt trans Flumen, vt quodcumque
petierit à vobis Eſdras ſacerdos, ſcri-
ba legis Dei cæli, abſque mora detis
* vſque ad argenti talenta centum, & 22
vſque ad frumenti coros centū, & vſ-
que ad vini batos centū, & vſque ad
batos olei centū, ſal verò abſq; men-
ſura. * Omne quod ad ritum Dei cæli 23
pertinet, * tribuatur diligēter in domo D
Dei cæli: ne fortè iraſcatur contra re-
gnum regis, & filiorum eius. * Vobis 24
quoque notum facimus de vniuerſis
Sacerdotibus, & Leuitis, & cantori-
bus, & ianitoribus, Nathinæis, & mi-
niſtris domus Dei huius, vt vectigal,
& tributum, & annonas nō habeatis
poteſtatem imponendi ſuper eos.
* Tu autem Eſdra ſecundùm ſapien- 25
tiam Dei tui, quæ eſt in manu tua,
conſtitue iudices & præſides vt iudi-
cent omni populo, qui eſt trans Flu-
men, his videlicet qui nouerūt legem
Dei tui, ſed & imperitos docete libe-
rè. * Et omnis qui non fecerit legem 26
Dei tui, & legem regis diligenter, iu-

dicium erit de eo ſiue in mortem, ſi-
ue in exilium, ſiue in condemnatio-
nem ſubſtantiæ eius, vel certè in car-
27 cerē. * Benedictus Dñs Deus patrum
noſtrorum, qui dedit hoc in corde re-
gis vt glorificaret domum Dñi, quæ
28 eſt in Ieruſalem. * & in me inclinauit
miſericordiam ſuam coram rege &
cōſiliatoribus eius, & vniuerſis prin-
cipibus regis potentibus: & ego con-
fortatus manu Dñi Dei mei, quæ erat
in me, congregaui de Iſrael principes
qui aſcenderent mecum.

CAP. VIII.

1 A HI ſunt ergo principes familiarū,
& genealogia eorum, qui aſcen-
derunt mecum in regno Artaxerxis
2 regis de Babylone. * De filiis Phi-
nees, Gerſom. De filiis Ithamar, Da-
3 niel. De filiis Dauid, Hattus. * De
filiis Secheniæ, filiis Pharos, Zacha-
rias: & cum eo numerati ſunt viri
4 centum quinquaginta. * De filiis
Phahath Moab, Elioenai filius Zare-
5 he, & cum eo ducenti viri. * De filiis
Secheniæ, filius Ezechiel, & cum eo
6 trecenti viri. * De filiis Adan, Abed
filius Ionathan, & cū eo quinquagin-
7 ta viri. * De filiis Alam, Iſaias filius
Athaliæ, & cum eo ſeptuaginta viri.
8 * De filiis Saphatiæ, Zebedia filius Mi-
9 chael, & cum eo octoginta viri. * De
B filiis Ioab, Obedia filius Iahiel, &
cum eo ducenti decem & octo viri.
10 * De filiis Selomith, filius Ioſphiæ, &
11 cum eo centum ſexaginta viri. * De
filiis Bebai, Zacharias filius Bebai, &
12 cum eo viginti octo viri. * De filiis
Azgad, Iohanan filius Eccetan, &
13 cum eo centum & decem viri. * De
filiis Adonicam, qui erant nouiſſimi:
& hæc nomina eorum: Elipheleth &
Iehiel, & Samaias, & cum eis ſexa-
14 ginta viri. * De filiis Begui, Vthai &
Zachur, & cum eis ſeptuaginta viri.
15 * Congregaui autem eos ad fluuium,
qui decurrit ad Ahaua, & manſimus
ibi tribus diebus: quæſiuique in po-
pulo & in ſacerdotibus de filiis Le-
16 ui, & non inueni ibi. * Itaque miſi
C Eliezer, & Ariel, & Semeiam, & El-
nathan, & Iarib, & alterū Elnathan,
& Nathan, & Zachariam, & Moſol-
lam principes: & Ioiarib, & Elna-
1 than ſapientes. * Et miſi eos ad Eddo,
qui eſt primus in Chaſphiæ loco,
& poſui in ore eorum verba, quæ
loquerentur ad Eddo, & fratres eius
Nathinæos in loco Chaſphiæ vt

addu-

& in gladium, & in captiuitatem,
& in rapinam, & in confusionem
vultus, sicut & die hac. *Et nūc quasi 8
parum & ad momentum facta est C
deprecatio nostra apud Dominum
Deum nostrum, vt dimitterentur
nobis reliquiæ, & daretur nobis pa-
xillus in loco sancto eius, & illumi-
naret oculos nostros Deus noster, &
daret nobis vitam modicam in ser-
uitute nostra, *quia serui sumus, & 9
in seruitute nostra nō dereliquit nos
Deus noster, sed inclinauit super nos
misericordiā coram rege Persarum,
vt daret nobis vitam, & sublimaret
domum Dei nostri, & extrueret soli-
tudines eius, & daret nobis sepem in
Iuda & Ierusalem. *Et nunc quid di- 10
cemus Deus noster post hæc? quia
dereliquimus mandata tua, *quæ 11
præcepisti in manu seruorū tuorum
prophetarū, dicens: [b]Terra, ad quam
vos ingredimini vt possideatis eam,
terra immūda est iuxta immunditiā
populorum, ceterarumque terrarum
abominationibus eorum qui reple-
uerunt eam ab ore vsque ad os in co-
inquinatione sua. *Nunc ergo filias 12
vestras ne detis filiis eorum, & filias D
eorum ne accipiatis filiis vestris, &
non quæratis pacem eorum, & pro-
speritatem eorum vsque in æternum:
vt confortemini, & comedatis quæ
bona sunt terræ, & heredes habeatis
filios vestros vsque in sæculum. *Et 13
post omnia quæ venerunt super nos
in operibus nostris pessimis, & in de-
licto nostro magno, quia tu Deus no-
ster liberasti nos de iniquitate nostra,
& dedisti nobis salutem sicut est ho-
die, *vt non conuerteremur, & irrita 14
faceremus mandata tua, neque ma-
trimonia iungeremus cum populis
abominationum istarum. Numquid
iratus es nobis vsque ad consumma-
tionem ne dimitteres nobis reliquias
ad salutem? *Domine Deus Israel iu- 15
stus es tu: quoniam derelicti sumus,
qui saluaremur sicut die hac. Ecce co-
ram te sumus in delicto nostro. non
enim stari potest coram te super hoc.

Deut. 7. c

CAP. X.

Sic ergo orante Esdra, & implo- 1
rante eo, & flente, & iacente ante A
templum Dei, collectus est ad eum de
Israel cœtus grandis nimis virorum
& mulierum & puerorum, & fleuit
populus fletu multo. *Et respondit 2
Sechenias filius Iehiel de filiis Ælam,
& dixit Esdræ: Nos præuaricati su-
mus in Deum nostrum, & duximus
vxores alienigenas de populis terræ:
& nunc, si est pœnitentia in Israel
3 super hoc, *percutiamus fœdus cum
Domino Deo nostro, vt proiiciamus
vniuersas vxores, & eos qui de his
nati sunt iuxta voluntatem Domini,
& eorum qui timent præceptum Do-
mini Dei nostri: secundùm legem
4 fiat. *Surge, tuum est decernere, nos-
que erimus tecum: confortare, & fac.
5 *Surrexit ergo Esdras, & adiurauit
principes Sacerdotum & Leuitarum,
& omnem Israel vt facerent secun-
6 dùm verbum hoc, & iurauerunt. *Et
surrexit Esdras ante domū Dei, & abiit
ad cubiculū Iohanan filij Eliasib, &
ingressus est illuc, panē non comedit,
& aquā non bibit: lugebat enim trās-
gressionem eorum, qui venerant de
7 captiuitate. *& missa est vox in Iuda
B & in Ierusalem omnibus filiis trans-
migrationis, vt congregarentur in Ie-
8 rusalem: *& omnis qui non venerit
in tribus diebus iuxta cōsilium prin-
cipum & seniorū, auferetur vniuersa
substantia eius, & ipse abiicietur de
9 cœtu trāsmigrationis. *Conuenerūt
igitur omnes viri Iuda, & Beniamin
in Ierusalem tribus diebus, ipse est
mensis nonus, vigesimo die mensis:
& sedit omnis populus in platea do-
mus Dei, trementes pro peccato, &
10 pluuiis. *Et surrexit Esdras sacerdos,
& dixit ad eos: Vos transgressi estis,
& duxistis vxores alienigenas vt ad-
11 deretis super delictum Israel. *Et nūc
date confessionem Domino Deo pa-
trum vestrorum, & facite placitum
eius, & separamini à populis terræ,
12 & ab vxoribus alienigenis. *Et re-
spondit vniuersa multitudo, dixitque
voce magna: Iuxta verbū tuū ad nos,
13 sic fiat. *Verumtamen quia populus
multus est, & tempus pluuiæ, & non
sustinemus stare foris, & opus non
est diei vnius vel duorū (vehementer
quippe peccauimus in sermone isto)
14 *constituantur principes in vniuersa
multitudine: & omnes in ciuitatibus
nostris qui duxerunt vxores alieni-
genas veniant in temporibus statutis,
C & cum his seniores per ciuitatem &
ciuitatem, & iudices eius donec auer-
tatur ira Dei nostri à nobis super
15 peccato hoc. *Igitur Ionathan filius
Azahel, & Iaasia filius Thecue ste-
runt super hoc, & Mesollam & Se-

bethai

bethai Leuitæ adiuuerunt eos.*Fece- 16
runtque sic filij transmigrationis. Et
abierunt Esdras Sacerdos, & viri
principes familiarum in domos pa-
trum suorum, & omnes per nomina
sua, & sederunt in die primo mensis
decimi vt quærerent rem. * Et con- 17
summati sunt omnes viri, qui duxe-
rant vxores alienigenas, vsq; ad diem
primam mensis primi. * Et inuenti 18
sunt de filiis sacerdotum qui duxe-
rāt vxores alienigenas. De filiis Iosue
filij Iosedec, & fratres eius, Maasia,
& Eliezer, & Iarib, & Godolia. * Et 19
dederūt manus suas vt eiicerent vxo-
res suas, & pro delicto suo arietem de
ouibus offerrēt. * Et de filiis Emmer, 20
Hanani, & Zebedia. * Et de filiis Ha- 21
rim, Maasia, & Elia, & Semeia, & Ie-
hiel, & Ozias. * Et de filiis Pheshur, 22
Elioenai, Maasia, Ismael, Nathanael,
Iozabed, & Elasa *Et de filiis Leuita- 23
rum, Iozabed, & Semei, & Celaia, ipse
est Calita, Phataia, Iuda, & Eliezer. D
*Et de cantoribus, Eliasib. Et de iani- 24
toribus, Sellum, & Telem, & Vri.*Et 25
ex Israel, de filiis Pharos, Remeia, &
Iezia, & Melchia, & Miamin, & Elie-
zer, & Melchia, & Banea.*Et de filiis 26
Ælam, Mathania, Zacharias, & Iehiel,
& Abdi, & Ierimoth, & Elia. * Et de 27
filiis Zethua, Elioenai, Eliasib, Ma-
thania, & Ierimuth, & Zabad, & Azi-
za.*Et de filiis Bebai, Iohanan, Ha- 28
nania, Zabbai, Athalai. * Et de filiis 29
Bani, Mosollam, & Melluch, &
Adaia, Iasub, & Saal, & Ramoth.
*Et de filiis Phahath Moab, Edna, & 30
Chalal, Banaias, & Maasias, Matha-
nias, Beseleel, Bennui, & Manasse.
*Et de filiis Herem, Eliezer, Iosue, 31
Melchias, Semeias, Simeon, *Benia- 32
min, Maloch, Samarias. * Et de filiis 33
Hasom, Mathanai, Mathatha, Zabad,
Eliphelet, Iermai, Manasse, Semei.
*De filiis Bani, Maaddi, Amram, & 34
Vel, * Baneas, & Badaias, Cheliau, 35
*Vania, Marimuth, & Eliasib, *Ma- 36
thanias, Mathanai, & Iasi, *& Bani, 37
& Bennui, Semei, * & Salmias, & 38
Nathan, & Adaias, *& Mechnedebai, 39
Sisai, Sarai, * Ezrel, & Selemiau, Se- 40
meria, *Sellum, Amaria, Ioseph. *De 41
filiis Nebo, Iehiel, Mathathias, Za- 42
bad, Zabina, Ieddu, & Ioel, & Banaia. 43
*omnes hi acceperant vxores alieni- 44
genas, & fuerunt ex eis mulieres, quæ
pepererant filios.

LIBER NEHEMIÆ,

QVI ET ESDRAE SECVNDVS DICITVR.

CAPVT. I.

1 A VERBA Nehemiæ filij Hel-
chiæ. Et factum est in mense
Casleu, anno vigesimo, & ego
2 eram in Susis castro.*Et venit Hana-
ni vnus de fratribus meis, ipse & viri
ex Iuda: & interrogaui eos de Iudæis,
qui remanserant & supererant de
3 captiuitate, & Ierusalem. * Et dixe-
B runt mihi. Qui remanserunt, & re-
licti sunt de captiuitate ibi in prouin-
cia, in afflictione magna sunt, & in
opprobrio: & murus Ierusalem dis-
sipatus est, & portæ eius combustæ
4 sunt igni. * Cumque audissem verba
huiuscemodi, sedi, & fleui, & luxi
diebus multis: ieiunabam, & orabam
5 ante faciem Dei cæli.*Et dixi:*Quæ- *Dan. 9. 4.
so Domine Deus cæli fortis, magne
atque terribilis, qui custodis pactum
& misericordiam cum his qui te di-
ligunt, & custodiunt mandata tua:
6 *fiant aures tuæ auscultātes, & oculi
C tui aperti vt audias orationem serui
tui, quam ego oro coram te hodie
nocte & die pro filiis Israel seruis
tuis: & confiteor pro peccatis filio-
rum Israel, quibus peccauerunt tibi:
ego, & domus patris mei peccauimus,
7 *vanitate seducti sumus, & non cu-
stodiuimus mandatum tuum, & ce-
remonias, & iudicia quæ præcepisti
8 Moysi famulo tuo.*Memento verbi,
quod mandasti Moysi seruo tuo,
dicens: Cum transgressi fueritis, ego
9 dispergam vos in populos:* & si re-
D uertamini ad me, & custodiatis præ-
cepta mea, & faciatis ea; etiamsi ab-
ducti fueritis ad extrema cæli, inde
congregabo vos, & reducam in locū,
quem elegi vt habitaret nomē meum
10 ibi.*Et ipsi serui tui, & populus tuus:
quos redemisti in fortitudine tua
11 magna, & in manu tua valida. *Ob-
secro Domine, sit auris tua attendēs
ad orationem serui tui, & ad oratio-
nem seruorum tuorum, qui volunt
timere nomē tuum: & dirige seruum
tuum hodie, & da ei misericordiam
ante virum hunc, ego enim eram
pincerna regis.

CAP. II.

FActum est autem in mense Nisan, 1
anno vigesimo Artaxerxis regis: A
& vinum erat ante eum, & leuaui
vinum, & dedi regi: & eram quasi
languidus ante faciem eius. * Dixit- 2
que mihi rex: Quare vultus tuus tri-
stis est, cùm te ægrotum non videam?
nõ est hoc frustra, sed malum nescio
quod in corde tuo est. Et timui valde,
ac nimis: * & dixi regi: Rex in æter- 3
num viue: quare non mœreat vultus
meus, quia ciuitas domus sepulchro-
rum patris mei deserta est, & portæ
eius combustæ sunt igni? * Et ait mihi 4
rex: Pro qua re postulas? Et oraui
Deum cæli, * & dixi ad regem: Si vi- 5
detur regi bonum, & si placet seruus
tuus ante faciem tuam, vt mittas me
in Iudæam ad ciuitatem sepulchri
patris mei, & ædificabo eam. * Dixit- 6
que mihi rex, & regina quæ sedebat B
iuxta eum: Vsque ad quod tempus
erit iter tuum, & quando reuerteris?
Et placuit ante vultum regis, & misit
me: & constitui ei tempus. * Et dixi 7
regi: Si regi videtur bonum, episto-
las det mihi ad duces regionis trans
Flumen, vt traducant me, donec ve-
niam in Iudæam: * & epistolam ad 8
Asaph custodem saltus regis, vt det
mihi ligna, vt tegere possim portas
turris domus, & muros ciuitatis, &
domum, quam ingressus fuero. Et
dedit mihi rex iuxta manum Dei
mei bonam mecum. * Et veni ad du- 9
ces regionis trans Flumen, dedique
eis epistolas regis. Miserat autem rex
mecum principes militum, & equi-
tes. * Et audierunt Sanaballat Horo- 10
nites, & Tobias seruus Ammanites:
& contristati sunt afflictione magna,
quòd venisset homo, qui quæreret C
prosperitatem filiorum Israel. * Et 11
veni Ierusalem, & eram ibi tribus
diebus, * & surrexi nocte ego, & viri 12
pauci mecum, & non indicaui cui-
quam quid Deus dedisset in corde
meo vt facerem in Ierusalem, & iu-
mentũ non erat mecum, nisi animal,
cui sedebam. * Et egressus sum per 13
portam vallis nocte, & ante fontem
draconis, & ad portam stercoris, &
cõsiderabam murum Ierusalem dis-
sipatum, & portas eius consumptas
igni. * Et transiui ad portam fontis, 14
& ad aquæductum regis, & non erat
locus iumẽto, cui sedebam, vt trans-
iret. * Et ascẽdi per torrẽtem nocte, 15
& considerabam murum, & reuer-
sus veni ad portam vallis, & redij.
16 * Magistratus autem nesciebant quò
abiissem, aut quid ego facerem: sed &
Iudæis & sacerdotibus, & optimati-
bus, & magistratibus, & reliquis qui
faciebant opus, vsque ad id loci nihil
17 indicaueram. * Et dixi eis: Vos nostis
afflictionem in qua sumus, quia
Ierusalem deserta est, & portæ eius
consumptæ sunt igni: venite, & ædi-
ficemus muros Ierusalem, & non
18 simus vltrà opprobrium. * Et indica-
D ui eis manũ Dei mei, quòd esset bona
mecum, & verba regis, quæ locutus
esset mihi, & aio: Surgamus, & ædi-
ficemus. Et confortatæ sunt manus
19 eorum in bono. * Audierunt autem
Sanaballat Horonites, & Tobias ser-
uus Ammanites, & Gosem Arabs, &
subsannauerunt nos, & despexerunt,
dixeruntque: Quæ est hæc res, quam
facitis? numquid contra regem vos
20 rebellatis? * Et reddidi eis sermonem,
dixique ad eos: Deus cæli ipse nos
iuuat, & nos serui eius sumus: sur-
gamus & ædificemus: vobis autem
non est pars, & iustitia, & memoria
in Ierusalem.

CAP. III.

1 ET surrexit Eliasib sacerdos ma-
A gnus, & fratres eius sacerdotes, &
ædificauerũt portam gregis: ipsi san-
ctificauerunt eam, & statuerunt va-
luas eius, & vsque ad turrim centum
cubitorum sanctificauerunt eam, vs-
2 que ad turrim Hananeel. * Et iuxta
eum ædificauerunt viri Iericho: &
iuxta eum ædificauit Zachur filius
3 Amri. * Portam autem piscium ædi-
ficauerũt filij Asnaa: ipsi texerunt eã,
& statuerunt valuas eius, & seras, &
vectes. Et iuxta eos ædificauit Mari-
4 muth filius Vriæ, filij Accus. * Et iuxta
B eum ædificauit Mosollam filius Ba-
rachiæ, filij Mesezebel: & iuxta eos
5 ædificauit Sadoc filius Baana: * Et iu-
xta eos ædificauerũt Thecueni: opti-
mates autẽ eorum non supposuerunt
6 colla sua in opere Domini sui. * Et
portam veterem ædificauerũt Ioiada
filius Phasea, & Mosollam filius
Besodia: ipsi texerunt eam, & statue-
runt valuas eius, & seras, & vectes:
7 * & iuxta eos ædificauerunt Meltia
Gabaonites, & Iadon Meronathites,
viri de Gabaon, & Maspha pro duce
qui erat in regione trans Flumen.

* Et

*Et iuxta eum ædificauit Eziel filius 8
Araia aurifex: & iuxta eũ ædificauit
Ananias filius pigmentarij: & dimi-
serunt Ierusalem vsque ad murum
plateæ latioris. *Et iuxta eũ ædifica- 9
uit Raphaia filius Hur, princeps vici C
Ierusalem. *Et iuxta eum ædificauit 10
Iedaia filius Haromaph contra domũ
suam: & iuxta eum ædificauit Hattus
filius Haseboniæ. *Mediam partem 11
vici ędificauit Melchias filius Herem,
& Hasub filius Phahath Moab, &
turrim Furnorũ. *Et iuxta eum ædi- 12
ficauit Sellum filius Alohes princeps
mediæ partis vici Ierusalem, ipse &
filiæ eius. *Et portam vallis ædifica- 13
uit Hanun, & habitatores Zanoe: ipsi
ædificauerũt eam, & statuerunt val-
uas eius, & seras, & vectes, & mille
cubitos in muro vsque ad portam
sterquilinij. *Et portam sterquilinij 14
ædificauit Melchias filius Rechab, D
princeps vici Bethacharam: ipse ædi-
ficauit eam, & statuit valuas eius, &
seras, & vectes. *Et portam fontis 15
ædificauit Sellun filius Cholhoza,
princeps pagi Maspha: ipse ædificauit
eam, & texit, & statuit valuas eius,
& seras, & vectes, & muros piscinæ
Siloe in hortum regis, & vsque ad
gradus, qui descendunt de Ciuitate
Dauid. *Post eum ædificauit Nehe- 16
mias filius Azboc princeps dimidiæ
partis vici Bethsur vsque contra se-
pulchrũ Dauid & vsq; ad piscinam,
quæ grandi opere constructa est, &
vsque ad domum fortium. *Post eum 17
ædificauerunt Leuitæ, Rehum filius
Benni: post eum ædificauit Hasebias
princeps dimidiæ partis vici Ceilæ
in vico suo. *Post eum ædificauerunt 18
fratres eorum Bauai filius Enadad,
princeps dimidiæ partis Ceilæ. *Et 19
ædificauit iuxta eum Azer filius Io- E
sue, princeps Maspha mensuram se-
cundam, contra ascensum firmissimi
anguli. *Post eum in monte ædifica- 20
uit Baruch filius Zachai mensuram
secundam, ab angulo vsque ad por-
tam domus Eliasib sacerdotis magni.
*Post eũ ædificauit Merimuth filius 21
Vriæ filij Haccus, mensuram secun-
dam, à porta domus Eliasib, donec
extenderetur domus Eliasib. *Et post 22
eum ædificauerunt sacerdotes viri de
campestribus Iordanis. *Post eum 23
ædificauit Beniamin & Hasub cõtra
domum suam: & post eum ædificauit
Azarias filius Maasiæ filij Ananiæ
24 contra domum suam. *Post eum ędi-
F ficauit Bennui filius Henadad men-
suram secundã, à domo Azariæ vsq;
ad flexuram, & vsque ad angulum.
25 *Phalel filius Ozi contra flexuram
& turrim, quæ eminet de domo regis
excelsa, id est, in atrio carceris: post
26 eum Phadaia filius Pharos. *Nathi-
næi autem habitabant in Ophel vsq;
contra portam aquarũ ad Orientem,
27 & turrim, quæ prominebat. *Post
eum ædificauerunt Thecueni men-
suram secundam è regione, à turre
magna & eminente vsque ad murum
28 templi. *Sursũ autem à porta equo-
rum ædificauerunt sacerdotes, vnus-
29 quisque contra domum suam. *Post
eos ædificauit Sadoc filius Emmer
G contra domum suam. Et post eum
ædificauit Semaia filius Secheniæ,
30 custos portæ Orientalis. *Post eum
ædificauit Hanania filius Selemiæ,
& Hanun filius Seleph, sextus, men-
suram secundam: post eum ædifica-
uit Mosollam filius Barachię, contra
gazophylacium suum. Post eum
ædificauit Melchias filius aurificis
vsque ad domum Nathinæorum, &
scruta vendentium contra portam
iudicialem, & vsque ad cœnaculum
31 anguli. *Et inter cœnaculum anguli
in porta gregis ædificauerunt aurifi-
ces & negotiatores.

CAP. IIII.

1 FActum est autem, cùm audisset
A Sanaballat quòd ædificaremus
murum, iratus est valde: & motus
2 nimis subsannauit Iudæos, *& dixit
coram fratribus suis, & frequentia
Samaritanorum: Quid Iudęi faciunt
imbecilles? Num dimittent eos gen-
tes? Num sacrificabunt, & comple-
bunt in vna die? Numquid ædificare
poterunt lapides de aceruis pulueris,
3 qui combusti sunt? *Sed & Tobias
Ammanites proximus eius, ait: Ædi-
ficent: si ascenderit vulpes, transiliet
4 murum eorum lapideum. *Audi
Deus noster, quia facti sumus despe-
ctui: conuerte opprobrium super ca-
put eorum, & da eos in despectionem
5 in terra captiuitatis. *Ne operias ini-
quitatem eorum, & peccatum eorum
coram facie tua non deleatur, quia
6 irriserunt ædificantes. *Itaq; ædifica-
B uimus murũ, & coniunximus totum
vsque ad partem dimidiam: & pro-
uocatum est cor populi ad operan-
7 dum. *Factum est autẽ, cùm audisset

Sanabalat, & Tobias, & Arabes, &
Ammanitæ, & Azotij, quòd obdu-
cta esset cicatrix muri Ierusalem, &
quòd cœpissent interrupta concludi,
irati sunt nimis. * Et congregati sunt 8
omnes pariter vt venirent, & pugna-
rent contra Ierusalem, & molirentur
insidias. * Et orauimus Deum no- 9
strum, & posuimus custodes super
murum die ac nocte contra eos. * Di- 10
xit autem Iudas: Debilitata est for-
titudo portantis, & humus nimia est,
& nos non poterimus ædificare mu-
rum. * Et dixerunt hostes nostri: Ne- 11
sciant, & ignorent donec veniamus C
in medium eorum, & interficiamus
eos, & cessare faciamus opus. * Fa- 12
ctum est autem venientibus Iudæis,
qui habitabant iuxta eos, & dicenti-
bus nobis per decem vices ex omni-
bus locis quibus venerant ad nos,
* statui in loco post murum per cir- 13
cuitum populum in ordinem cum
gladiis suis, & lanceis, & arcubus. * Et 14
perspexi atq; surrexi: & aio ad opti-
mates & magistratus, & ad reliquam
partem vulgi: Nolite timere à facie
eorum. Domini magni & terribilis
mementote, & pugnate pro fratri-
bus vestris, filiis vestris, & filiabus
vestris, & vxoribus vestris, & domi-
bus vestris. * Factum est autem, cùm 15
audissent inimici nostri nunciatum
esse nobis, dissipauit Deus consilium
eorum. Et reuersi sumus omnes ad
muros, vnusquisque ad opus suum.
* Et factum est à die illa, media pars 16
iuuenum eorum faciebat opus, &
media parata erat ad bellum, & lan-
ceæ, & scuta, & arcus, & loricæ, &
principes post eos in omni domo Iu-
da * ædificantium in muro, & por- 17
tantium onera, & imponentium: vna D
manu sua faciebat opus, & altera te-
nebat gladium: * ædificantium enim 18
vnusquisq; gladio erat accinctus re-
nes. Et ædificabant, & clangebant
buccina iuxta me. * Et dixi ad opti- 19
mates, & ad magistratus, & ad reli-
quam partem vulgi: Opus grande est
& latum, & nos separati sumus in
muro procul alter ab altero: * in lo- 20
co quocumque audieritis clangorem
tubæ, illuc concurrite ad nos: Deus
noster pugnabit pro nobis * Et nos- 21
ipsi faciamus opus: & media pars no-
strûm teneat lanceas ab ascensu au-
roræ donec egrediantur astra. * In 22
tempore quoque illo dixi populo:

Vnusquisque cum puero suo maneat
in medio Ierusalem, & sint nobis vi-
ces per noctem, & diem, ad operan-
23 dum. * Ego autem & fratres mei, &
pueri mei, & custodes, qui erãt post
me, non deponebamus vestimẽta no-
stra: vnusquisque tantum nudabatur
ad baptismum.

CAP. V.

1 ET factus est clamor populi, &
A vxorũ eius magnus aduersus fra-
2 tres suos Iudæos. * Et erant qui dice-
rent. Filij nostri, & filiæ nostræ mul-
tæ sunt nimis: accipiamus pro pretio
eorum frumentum, & comedamus,
3 & viuamus. * Et erant qui dicerent:
Agros nostros, & vineas, & domos
nostras opponamus, & accipiamus
4 frumentum in fame. * Et alij dice-
bant: Mutuo sumamus pecunias in
tributa regis, demusq; agros nostros
5 & vineas: * & nunc sicut carnes fra-
trum nostrorum, sic carnes nostræ
sunt: & sicut filij eorum, ita & filij
nostri. ecce nos subiugamus filios
nostros, & filias nostras in seruitu-
tem, & de filiabus nostris sunt famu-
læ, nec habemus vnde possint redimi,
& agros nostros, & vineas nostras
6 alij possident. * Et iratus sum nimis
B cùm audissem clamorem eorum se-
7 cundùm verba hæc: * cogitauitque
cor meum mecum: & increpaui opti-
mates & magistratus, & dixi eis: Vsu-
rásne singuli à fratribus vestris ex-
igitis? Et cógregaui aduersum eos cõ-
8 cionem magnam, * & dixi eis: Nos,
vt scitis, redemimus fratres nostros
Iudæos, qui venditi fuerant gentibus
secundùm possibilitaté nostram: &
vos igitur vendetis fratres vestros, &
redimemus eos? Et siluerũt, nec inue-
9 nerunt quid respóderent. * Dixiq; ad
eos: Non est bona res, quam facitis:
quare non in timore Dei nostri am-
bulatis, ne exprobretur nobis à genti-
10 bus inimicis nostris? * Et ego, & fra-
tres mei, & pueri mei commodaui-
mus plurimis pecuniam & frumen-
tum: non repetamus in commune
istud, æs alienum concedamus, quod
11 debetur nobis. * Reddite eis hodie
agros suos, & vineas suas, & oliueta
sua, & domos suas: quin potiùs &
centesimam pecuniæ, frumenti, vini,
& olei, quam exigere soletis ab eis,
12 date pro illis. * Et dixerunt: Redde-
C mus, & ab eis nihil quæremus: sicq;
faciemus vt loqueris. Et vocaui sa-

cerdotes, & adiuraui eos, vt facerent
iuxta quod dixeram. * Insuper ex- 13
cussi sinû meum, & dixi: Sic excutiat
Deus omnem virum, qui non com-
pleuerit verbum istud, de domo sua,
& de laboribus suis: sic excutiatur, &
vacuus fiat. Et dixit vniuersa multi-
tudo: Amen. Et laudauerunt Deum.
Fecit ergo populus sicut erat dictum.
* A die autem illa, qua præceperat rex 14
mihi vt essem dux in terra Iuda, ab
anno vigesimo vsq; ad annum trige-
simum secûdum Artaxerxis regis per
annos duodecim, ego & fratres mei
annonas, quæ ducibus debebantur,
non comedimus.* Duces autê primi, 15
qui fuerant ante me, grauauerunt po-
pulum, & acceperunt ab eis in pane,
& vino, & pecunia quotidie siclos
quadraginta: sed & ministri eorum
depresserunt populum. Ego autem
non feci ita propter timorem Dei:
* quin potiùs in opere muri ædifica- 16
ui, & agrum non emi, & omnes pue- D
ri mei congregati ad opus erant. * Iu- 17
dæi quoque & magistratus centum
quinquaginta viri, & qui veniebant
ad nos de gentibus, quæ in circuitu
nostro sunt, in mensa mea erant.
* Parabatur autem mihi per dies sin- 18
gulos bos vnus, arietes sex electi, ex-
ceptis volatilibus, & inter dies de-
cem vina diuersa, & alia multa tri-
buebam: insuper & annonas duca-
tus mei non quæsiui: valde enim at-
tenuatus erat populus. * Memento 19
mei Deus meus in bonum secundùm
omnia, quæ feci populo huic.

CAP. VI.

FActum est autem, cùm audisset 1
Sanaballat, & Tobias, & Gossem A
Arabi, & ceteri inimici nostri, quòd
ædificassem ego murum, & non es-
set in ipso residua interruptio (vsque
ad tempus autem illud valuas non
posueram in portis) * miserunt Sa- 2
naballat, & Gossem ad me, dicen-
tes: Veni, & percutiamus fœdus pa-
riter in viculis in Campo Ono. Ip-
si autem cogitabant vt facerent mi-
hi malum. * Misi ergo ad eos nun- 3
cios, dicens: Opus grande ego facio,
& non possum descendere: ne fortè
negligatur cùm venero, & descen-
dero ad vos. * Miserunt autem ad 4
me secundum verbum hoc per quat-
tuor vices: & respondi eis iuxta ser-
monem priorem. * Et misit ad me Sa- 5

B naballat iuxta verbum prius quinta
vice puerum suum, & epistolam ha-
bebat in manu sua scriptam hoc mo-
6 do: * IN GENTIBUS auditum
est, & Gossem dixit, quòd tu & Iu-
dæi cogitetis rebellare, & propterea
ædifices murum, & leuare te velis su-
per eos regem: propter quam causam
7 * & prophetas posueris, qui prædi-
cent de te in Ierusalem, dicentes: Rex
in Iudæa est. Auditurus est rex ver-
ba hæc: idcirco nunc veni, vt inea-
8 mus consilium pariter. * Et misi ad
eos, dicens: Non est factum secun-
dùm verba hæc, quæ tu loqueris: de
corde enim tuo tu componis hæc.
9 * Omnes enim hi terrebant nos, co-
gitantes quòd cessarent manus nostræ
ab opere, & quiesceremus. Quam ob
causam magis côfortaui manus meas:
10 * & ingressus sum domum Semaiæ
C filij Dalaiæ filij Metabeel secretò.
Qui ait: Tractemus nobiscum in do-
mo Dei in medio templi, & clauda-
mus portas ædis: quia venturi sunt
vt interficiant te, & nocte venturi
11 sunt ad occidêdum te. * Et dixi: Num
quisquam similis mei fugit? & quis
vt ego ingredietur templum, & vi-
12 uet? nô ingrediar. * Et intellexi quòd
Deus non misisset eum, sed quasi va-
ticinans locutus esset ad me, & To-
bias, & Sanaballat côduxissent eum.
13 * acceperat enim pretium, vt territus
facerem, & peccarem, & haberent
malum, quod exprobrarent mihi.
14 * Memento mei Domine pro Tobia
& Sanaballat, iuxta opera eorum ta-
lia: sed & Noadiæ prophetæ, & ce-
terorum prophetarum, qui terrebant
15 me. * Completus est autê murus vi-
D gesimoquinto die mensis Elul, quin-
16 quaginta duobus diebus. * Factum
est ergo cùm audissent omnes inimi-
ci nostri, vt timerent vniuersæ gentes,
quæ erant in circuitu nostro, & con-
ciderent intra semetipsos, & scirent
quòd à Deo factum esset opus hoc.
17 * Sed & in diebus illis multæ opti-
matum Iudæorû epistolæ mitteban-
tur ad Tobiam, & à Tobia veniebant
18 ad eos. * Multi enim erant in Iudæa
habentes iuramentû eius, quia gener
erat Sechemiæ filij Area, & Iohanan
filius eius acceperat filiam Mosollam
19 filij Barachiæ: * sed & laudabât eum
coram me. & verba mea nunciabant
ei: & Tobias mittebat epistolas vt
terreret me.

CAP. VII.

Eccl. 49. d.15 POstquam auté ædificatus est mu- 1
rus, & posui valuas, & recensui A
ianitores, & cátores, & Leuitas: * præ- 2
cepi Hanani fratri meo, & Hananiæ
principi domus de Ierusalé (ipse enim
quasi vir verax & timens Deum plus
ceteris videbatur) * & dixi eis: Non 3
aperiantur portæ Ierusalem vsque ad
calorem solis. Cumque adhuc assiste-
rét, clausæ portæ sunt, & oppilatæ: &
posui custodes de habitatoribus Ie-
rusalem, singulos per vices suas, &
vnumquemque cótra domum suam.
* Ciuitas auté erat lata nimis & gran- 4
dis, & populus paruus in medio eius,
& non erát domus ædificatæ. * Deus 5
autem dedit in corde meo, & con-
gregaui optimates, & magistratus, &
vulgus, vt recenserem eos: & inueni
librum census eorum, qui ascende- B
rant primùm, & inuentum est scri-
1. Esd. 2. a.1 ptum in eo. * * Isti filij prouinciæ, 6
qui ascenderunt de captiuitate mi-
grantium, quos transtulerat Nabu-
chodonosor rex Babylonis, & reuersi
sunt in Ierusalem, & in Iudæá, vnus-
quisque in ciuitatem suam. * Qui ve- 7
nerunt cum Zorobabel, Iosue, Nehe-
mias, Azarias, Raamias, Nahamani,
Mardochæus, Belsam, Mespharath,
Begoai, Nahum, Baana. Numerus vi-
rorum populi Israel: * Filij Pharos, 8
duo millia centum septuaginta duo:
* Filij Saphatia, trecenti septuaginta 9
duo: * Filij Area, sexcenti quinqua- 10
ginta duo: * Filij Phahathmoab filio- 11
rum Iosue & Ioab, duo millia octin-
genti decem & octo: * Filij Ælam, 12
mille ducenti quinquagintaquattuor: C
* Filij Zethua, octingenti quadragin- 13
taquinque: * Filij Zachai, septingenti 14
sexaginta: * Filij Bannui, sexcéti qua- 15
dragintaocto: * Filij Bebai, sexcenti 16
vigintiocto: * Filij Azgad, duo mil- 17
lia trecenti vigintiduo: * Filij Adoni- 18
cam, sexcenti sexagintaseptem: * Fi- 19
lij Beguai, duo millia sexagintasepté.
* Filij Adin, sexcenti quinquaginta- 20
quinque: * Filij Ater, filij Hezeciæ, 21
nonagintaocto: * Filij Hasem, trecen- 22
ti vigintiocto: * Filij Besai, trecéti vi- 23
gintiquattuor: * Filij Hareph, cétum 24
duodecim: * Filij Gabaon, nonagin- 25
taquinque: * Filij Bethlehem, & Ne- 26
tupha, centum octogintaocto. * Viri 27
Anathoth, centum viginti octo. * Viri 28
Bethazmoth, quadragintaduo. * Viri 29
Cariathiarim, Cephira, & Beroth,
30 septingenti quadragintatres. * Viri
D Rama & Geba, sexcenti vigintiunus.
31 * Viri Machmas, centum vigintiduo.
32 * Viri Bethel & Hai, centum viginti-
33 tres. * Viri Nebo alterius, quinqua-
34 gintaduo. * Viri Ælam alterius, mille
35 ducenti quinquagintaquattuor. * Filij
36 Harem, trecenti viginti. * Filij Ieri-
37 cho, trecéti quadragintaquinque. * Fi-
lij Lod Hadid & Ono, septingenti
38 vigintiunus. * Filij Senaa, tria millia
39 nongenti triginta. * Sacerdotes: Filij
Idaia in domo Iosue, nongéti septua-
40 gintatres. * Filij Emmer, mille quin-
41 quagintaduo. * Filij Phashur, mille
42 ducenti quadragintaseptem. * Filij
Arem, mille decem & septem. Leuitæ:
43 * Filij Iosue & Cedmihel filiorum
44 * Oduiæ, septuagintaquattuor. Can-
45 tores: * Filij Asaph, centum quadra-
46 gintaocto. * Ianitores: filij Sellum, fi-
lij Ater, filij Telmon, filij Accub, fi-
E lij Hatita, filij Sobai: centum trigin-
47 taocto. * Nathinæi: filij Soha, filij
48 Hasupha, filij Tebbaoth, * filij Ce-
ros, filij Siaa, filij Phadon, filij Leba-
49 na, filij Hagaba, filij Selmai, * filij
50 Hanan, filij Geddel, filij Gaher, * filij
51 Raaia, filij Rasin, filij Necoda, * filij
52 Gezem, filij Aza, filij Phasea, * filij
Besai, filij Munim, filij Nephussim,
53 * filij Bacbuc, filij Hacupha, filij Har-
54 hur, * filij Besloth, filij Mahida, filij
55 Harsa, * filij Bercos, filij Sisara, filij
56 Thema, * filij Nasia, filij Hatipha, * fi-
57 lij seruorú Salomonis, filij Sothai, fi-
58 lij Sophereth, filij Pharida, * filij Ia-
59 hala, filij Darcon, filij Ieddel, * filij
Saphatia, filij Hatil, filij Phochereth,
qui erat ortus ex Sabaim, filio Amon.
60 * Omnes Nathinæi, & filij seruorum
61 Salomonis, trecéti nonagintaduo. * Hi
sunt autem, qui ascéderunt de Thel-
mela, Thelharsa, Cherub, Addon, &
Emmer: & nó potuerunt indicare do-
mum patrú suorum, & semen suum,
62 vtrum ex Israel essent. * Filij Dalaia,
filij Tobia, filij Necoda, sexcéti qua-
63 draginta duo. * Et de sacerdotibus, fi-
F lij Habia, filij Accos, filij Berzellai,
qui accepit de filiabus Berzellai Ga-
laaditis vxoré: & vocatus est nomine
64 eorum. * Hi quæsierunt scripturam
suam in censu, & non inuenerunt: &
65 eiecti sunt de sacerdotio. * Dixitque
Athersatha eis vt non máducarent de
Sanctis sanctorú, donec staret Sacer-
66 dos doctus & eruditus. * Omnis mul-
titudo quasi vir vnus quadragintá-

duo millia trecenti sexaginta, * absq; 67
seruis & ancillis eorũ, qui erãt septem
millia trecenti triginta septem, & in-
ter eos cantores, & cãtatrices, ducenti
quadragintaquinque. * Equi eorum, 68
septingenti trigintasex: muli eorum,
ducẽti quadragintaquinque: * came- 69
li eorũ, quadringẽtitrigintaquinque:
asini, sex millia septingenti viginti.

Hucusque refertur quid in commentario scriptum fuerit, exin Nehemiæ historia texitur.

* Nonnulli autem de principibus fa- 70
miliarum dederũt in opus. Athersa- G
tha dedit in thesaurũ auri drachmas
mille, phialas quinquaginta, tunicas
sacerdotales quingentas triginta. * Et 71
de principibus familiarum dederunt
in thesaurum operis auri drachmas
viginti millia, & argenti mnas duo
millia ducentas. * Et quod dedit reli- 72
quus populus, auri drachmas viginti
millia, & argenti mnas duo millia, &
tunicas sacerdotales sexaginta septẽ.
* Habitauerunt autem Sacerdotes, & 73
Leuitæ, & ianitores, & cantores, &
reliquum vulgus, & Nathinæi, &
omnis Israel in ciuitatibus suis.

CAP. VIII.

ET venerat mensis septimus: filij 1
autem Israel erant in ciuitatibus A
suis. Congregatusque est omnis po-
pulus quasi vir vnus ad plateam, quæ
est ante portam aquarum: & dixerũt
Esdræ scribæ vt afferret librum legis
Moysi, quã præceperat Dominus Is-
raeli. * Attulit ergo Esdras sacerdos 2
legem coram multitudine virorum
& mulierum, cunctisq; qui poterant
intelligere, in die prima mensis septi-
mi. * Et legit in eo apertè in platea 3
quæ erat ante portã aquarum, de ma-
ne vsq; ad mediam diem, in cõspectu
virorum & mulierum & sapientium:
& aures omnis populi erant erectæ
ad Librum. * Stetit autem Esdras scri- 4
ba super gradum ligneum, quem fe-
cerat ad loquendum: & steterunt
iuxta eum Mathathias, & Semeia, & B
Ania, & Vria, & Helcia, & Maasia,
ad dexterã eius: & ad sinistram, Pha-
daia, Misael, & Melchia, & Hasum,
& Hasbadana, Zacharia, & Mosol-
lam. * Et aperuit Esdras Librũ coram 5
omni populo: super vniuersum quip-
pe populũ eminebat: & cum aperuis-
set eum, stetit omnis populus. * Et 6
benedixit Esdras Domino Deo ma-
gno: & respondit omnis populus:
Amen, Amen: eleuans manus suas. &
incuruati sunt, & adorauerũt Deum
7 proni in terram. * Porrò Iosue, &
Bani, & Serebia, Iamin, Accub, Se-
pthai, Odia, Maasia, Celita, Azarias,
Iozabed, Hanan, Phalaia, Leuitæ, si-
lentium faciebant in populo ad au-
diendam legem: populus autẽ stabat
8 in gradu suo. * Et legerunt in Libro
legis Dei distinctè, & apertè ad intel-
ligendum: & intellexerunt cùm lege-
9 retur. * Dixit autem Nehemias (ipse
C est Athersatha) & Esdras sacerdos &
scriba, & Leuitæ interpretantes vni-
uerso populo: Dies sanctificatus est
Domino Deo nostro, nolite lugere, &
nolite flere. Flebat enim omnis po-
10 pulus cùm audiret verba legis. * Et
dixit eis: Ite, comedite pinguia, & bi-
bite mulsum, & mittite partes his,
qui non præparauerunt sibi: quia san-
ctus dies Domini est, & nolite con-
tristari: gaudium etenim Domini est
11 fortitudo nostra. * Leuitæ autem si-
lentium faciebant in omni populo,
dicentes: Tacete, quia dies sanctus est,
12 & nolite dolere. * Abiit itaque omnis
populus, vt comederet & biberet, &
mitteret partes, & faceret lætitiã ma-
gnam: quia intellexerant verba, quæ
13 docuerat eos. * Et in die secũdo con-
gregati sunt principes familiarũ vni-
uersi populi, Sacerdotes & Leuitæ ad
Esdram scribam, vt interpretaretur
14 eis verba Legis. * Et inuenerunt scri-
ptum in Lege præcepisse Dominum
in manu Moysi vt habitẽt filij Israel
in tabernaculis, in die sollemni, men-
15 se septimo: * & vt prædicent, & diuul-
D gent vocem in vniuersis vrbibus suis,
& in Ierusalem, dicentes: Egredimini
in montem, & afferte frondes oliuæ,
& frondes ligni pulcherrimi, fron-
des myrti, & ramos palmarum, &
frondes ligni nemorosi, vt fiant ta-
16 bernacula, sicut scriptũ est. * Et egres-
sus est populus, & attulerunt. Fece-
runtq; sibi tabernacula vnusquisq; in
domate suo, & in atriis suis, & in
atriis domus Dei, & in platea portæ
aquarũ, & in platea portæ Ephraim.
17 * Fecit ergo vniuersa ecclesia eorum,
qui redierant de captiuitate, taberna-
cula, & habitauerunt in tabernaculis:
non enim fecerant à diebus Iosue fi-
lij Nun taliter filij Israel vsque ad
diem illum. Et fuit lætitia magna ni-
18 mis. * Legit autem in Libro legis Dei

per

per dies singulos, à die primo vsque
ad diem nouissimum. & fecerunt sol-
lemnitatem septem diebus, & in die
octauo collectam iuxta ritum.

Cap. IX.

IN die autem vigesimoquarto men- 1
sis huius conuenerunt filij Israel in A
ieiunio & in saccis, & humus super
eos. *Et separatum est semen filio- 2
rum Israel ab omni filio alienigena:
& steterunt, & confitebantur pecca-
ta sua, & iniquitates patrum suorum.
*Et consurrexerunt ad standum: & 3
legerunt in volumine Legis Domini
Dei sui, quater in die, & quater con-
fitebantur, & adorabant Dominum
Deum suum. *Surrexerũt autem su- 4
per gradum Leuitarũ Iosue, & Bani,
& Cedmihel, Sabania, Bonni, Sare-
bias, Bani, & Chanani: & clamaue-
runt voce magna ad Dominũ Deum
suum. *Et dixerunt Leuitæ Iosue, & 5
Cedmihel, Bonni, Hasebnia, Serebia,
Odaia, Sebnia, Phathahia: Surgite,
benedicite Domino Deo vestro ab
æterno vsq; in æternum: & benedi-
cant nomini gloriæ tuæ excelso in
omni benedictione & laude. *Tu ip- 6
se Dñe, solus, tu fecisti cælum, & cæ- B
lum cælorum, & omnem exercitũ eo-
rum: terram, & vniuersa quæ in ea
sunt: maria, & omnia quę in eis sunt:
& tu viuificas omnia hæc, & exerci-
tus cæli te adorat. *Tu ipse, Domine 7
*Gen. 11. d. 31 Deus, qui elegisti Abram, & *eduxi-
sti eum de igne Chaldeorum, & po-
suisti nomen eius Abraham. *Et in- 8
uenisti cor eius fidele corã te: & per-
cussisti cum eo fœdus vt dares ei Ter-
ram Chananęi, Hethęi, & Amorrhęi,
& Pherezæi, & Iebusæi, & Gergesæi,
vt dares semini eius: & implesti ver-
ba tua, quoniam iustus es. *Et vidisti 9
afflictionẽ patrum nostrorũ in Ægy-
pto: clamoremq; eorum audisti su-
per Mare rubrum. *Et dedisti signa 10
atq; portenta in Pharaone, & in vni-
uersis seruis eius, & in omni populo
terræ illius: cognouisti enim quia su-
perbè egerant cõtra eos: & fecisti tibi
nomen, sicut & in hac die. *Et mare 11
diuisisti ante eos, & transierunt per
medium maris in sicco: persecutores
autem eorum proiecisti in profun-
dum, quasi lapidem in aquas vali-
das. *Et in columna nubis ductor eo- 12
rum fuisti per diem, & in columna C
ignis per noctem, vt appareret eis via,
per quam ingrediebantur. *Ad mon- 13
tem quoq; Sinai descendisti, & locu-
tus es cum eis de cælo, & dedisti eis
iudicia recta, & legem veritatis, ce-
14 remonias, & præcepta bona: *& sab-
batum sanctificatum tuum ostendisti
eis, & mandata, & ceremonias, & le-
gem pręcepisti eis in manu Moysi ser-
15 ui tui. *panem quoq; de cælo dedisti
eis in fame eorum, & aquam de petra
eduxisti eis sitientibus, & dixisti eis vt
ingrederentur & possiderent terram,
super quam leuasti manum tuam, vt
16 traderes eis. *Ipsi verò & patres no-
stri superbè egerunt, & indurauerunt
ceruices suas, & non audierunt man-
17 data tua. *Et noluerunt audire, &
non sunt recordati mirabilium tuo-
rum quæ feceras eis. Et indurauerunt
ceruices suas, & dederunt caput vt
conuerterentur ad seruitutem suam,
quasi per contentionem. Tu autem
D Deus propitius, clemens, & miseri-
cors, longanimis, & multæ misera-
18 tionis non dereliquisti eos, *& qui-
dem cùm fecissent sibi vitulum con-
flatilẽ, & dixissent: Iste est Deus tuus,
qui eduxit te de Ægypto: feceruntque
19 blasphemias magnas. *Tu autem in
misericordiis tuis multis non dimi-
sisti eos in deserto: columna nubis
non recessit ab eis per diem, vt duceret
eos in viam, & columna ignis per
noctem vt ostẽderet eis iter per quod
20 ingrederentur. *Et spiritum tuum
bonum dedisti qui doceret eos, &
manna tuum non prohibuisti ab ore
eorum, & aquam dedisti eis in siti.
21 *Quadraginta annis pauisti eos in de-
serto, nihilque eis defuit: vestimen-
ta eorum non inueterauerunt, & pe-
22 des eorum non sunt attriti. *Et de-
disti eis regna, & populos, & par-
titus es eis sortes: & possederunt ter-
ram Sehon, & terram regis Hesebon,
23 & terram Og regis Basan. *Et mul-
tiplicasti filios eorum sicut stellas cæ-
li, & adduxisti eos ad terram, de qua
dixeras patribus eorum vt ingrede-
24 rentur & possiderent. *Et venerunt
filij, & possederunt terram, & hu-
E miliasti coram eis habitatores ter-
ræ Chananæos, & dedisti eos in ma-
nu eorum, & reges eorum & popu-
los terræ vt facerent eis sicut place-
25 bat illis. *Ceperunt itaque vrbes mu-
nitas & humum pinguem, & posse-
derunt domos plenas cunctis bonis:
cisternas ab aliis fabricatas, vineas,
& olueta, & ligna pomifera multa:

& comederunt, & saturati sunt, &
impinguati sunt, & abundauerũt de-
liciis in bonitate tua magna. * Pro- 26
uocauerunt autem te ad iracundiam,
& recesserunt à te, & proiecerunt le-
gem tuam post terga sua: & prophe-
tas tuos occiderunt, qui contestaban-
tur eos vt reuerterentur ad te: fece-
runtque blasphemias grandes. * Et 27
dedisti eos in manu hostiũ suorum,
& affixerunt eos. Et in tempore tri-
bulationis suæ clamauerunt ad te,
& tu de cælo audisti, & secundùm
miserationes tuas multas dedisti eis
saluatores, qui saluarent eos de manu
hostium suorum. * Cumque requie- 28
uissent, reuersi sunt vt facerent ma- F
lum in conspectu tuo: & dereliquisti
eos in manu inimicorum suorum, &
possederunt eos. Conuersique sunt,
& clamauerũt ad te: tu autem de cæ-
lo exaudisti, & liberasti eos in mise-
ricordiis tuis, multis temporibus. * Et 29
contestatus es eos vt reuerterentur
ad Legem tuam. Ipsi vero superbè
egerunt, & non audierunt mandata
tua, & in iudiciis tuis peccauerunt,
quæ faciet homo, & viuet in eis: &
dederunt humerum recedentem, &
ceruicem suam indurauerunt, nec
audierunt. * Et protraxisti super eos 30
annos multos, & contestatus es eos
in spiritu tuo per manum propheta-
rum tuorum: & non audierunt, &
tradidisti eos in manu populorum
terrarum. * In misericordiis autem 31
tuis plurimis non fecisti eos in con-
sumptioné, nec dereliquisti eos: quo-
niam Deus miserationum, & clemẽs
es tu. * Nunc itaque Deus noster 32
magne, fortis, & terribilis, custodiens
pactum & misericordiam, ne auertas
à facie tua omnem laborem, qui in-
uenit nos, reges nostros, & principes
nostros, & sacerdotes nostros, &
prophetas nostros, & patres nostros, G
& omnem populum tuum à diebus
regis Assur vsque in diem hanc. * Et 33
tu iustus es in omnibus, quæ vene-
runt super nos: quia veritatem feci-
sti, nos autem impiè egimus. * Reges 34
nostri, principes nostri, sacerdotes
nostri, & patres nostri non fecerunt
legem tuam, & non attenderũt man-
data tua, & testimonia tua quæ te-
stificatus es in eis. * Et ipsi in regnis 35
suis, & in bonitate tua multa, quam
dederas eis, & in terra latissima &
pingui, quam tradideras in conspe-
ctu eorum, non seruierunt tibi, nec
reuersi sunt à studiis suis pessimis.
36 * Ecce nosipsi hodie serui sumus: &
terra, quam dedisti patribus nostris
vt comederent panem eius, & quæ
bona sunt eius, & nosipsi serui su-
37 mus in ea. * Et fruges eius multi-
plicantur regibus, quos posuisti su-
per nos propter peccata nostra, &
corporibus nostris dominantur, &
iumentis nostris secundùm volun-
tatem suam, & in tribulatione ma-
38 gna sumus. * Super omnibus ergo
his nosipsi percutimus fœdus, &
scribimus, & signant principes no-
stri, Leuitæ nostri, & Sacerdotes
nostri.

CAP. X.

1 Signatores autem fuerunt, Nehe-
A mias, Athersatha filius Hachelai,
2 & Sedecias, * Saraias, Azarias, Iere-
3 mias, * Pheshur, Amarias, Melchias,
4 * Hattus, Sebenia, Melluch, * Harem,
5 Merimuth, Obdias, * Daniel, Gen-
6 thon, Baruch, * Mosollam, Abia,
7 Miamin, * Maazia, Belgai, Semeia:
8 hi sacerdotes. * Porrò Leuitæ, Iosue
9 filius Azaniæ, Bennui de filiis Hena-
10 dad, Cedmihel, * & fratres eorum,
Sebenia, Odaia, Celita, Phalaia, Ha-
11 nan, * Micha, Rohob, Hasebia,
12 * Zachur, Serebia, Sabania, * Odaia,
13 Bani, Baninu.
14 * Capita populi, Pharos, Phahath-
15 moab, Aelam, Zethu, Bani, * Bonni,
16 Azgad, Bebai, * Adonia, Begoai,
17 Adin, * Ater, Hezecia, Azur, * Odaia,
18 Hasum, Besai, * Hareph, Anathoth,
19 Nebai, * Megphias, Mosollam, Ha-
20 zir, * Mesizabel, Sadoc, Ieddua,
21 * Pheltia, Hanan, Anaia, * Osee,
22 Hanania, Hasub, * Alohes, Phalea,
23 Sobec, * Rehum, Hasebna, Maasia,
24 * Echaia, Hanan, Anan, * Melluch,
25 Haran, Baana: * & reliqui de po-
26 pulo, Sacerdotes, Leuitæ, ianitores,
27 & cantores, Nathinæi, & omnes qui
28 se separauerunt de populis terrarum
B ad legem Dei, vxores eorum, filij eo-
29 rum, & filiæ eorum, * omnes qui po-
terant sapere spondentes pro fratri-
bus suis, optimates eorum, & qui ve-
niebant ad pollicendum, & iuran-
dum vt ambularent in lege Dei, quam
dederat in manu Moysi serui Dei,
vt facerent & custodirent vniuersa
mandata Domini Dei nostri, & iu-
30 dicia eius & ceremonias eius, * & vt
non daremus filias nostras populo

terræ, & filias eorum non acciperemus filiis nostris.

mus filiis nostris. * Populi quoque 31
terræ, qui important venalia,& om-
nia ad vsum, per diem sabbati vt
vendant,nó accipiemus ab eis in sab-
bato & in die sanctificato. Et dimit-
temus annum septimum, & exactio-
nem vniuersæ manus. * Et statuemus 32
super nos præcepta,vt demus tertiam C
partem sicli per annum ad opus do-
mus Dei nostri, * ad panes propo- 33
sitionis, & ad sacrificium sempiter-
num, & in holocaustum sempiter-
num in sabbatis, in calendis, in sol-
lénitatibus, & in sanctificatis, & pro
peccato: vt exoretur pro Israel, & in
omnem vsum domus Dei nostri.
* Sortes ergo misimus super oblatio- 34
nem lignorum inter Sacerdotes, &
Leuitas, & populum, vt inferrentur
in domum Dei nostri per domos pa-
trum nostrorú, per tempora, à tem-
poribus anni vsque ad annum: vt ar-
derent super altare Domini Dei no-
stri,sicut scriptum est in lege Moysi:
* & vt afferremus primogenita terræ 35
nostræ,& primitiua vniuersi fructus
omnis ligni, ab anno in annum, in
domo Domini. * & primitiua filio- 36
rum nostrorum,& pecorum nostro-
rum, sicut scriptum est in lege, & D
primitiua boum nostrorú, & ouium
nostrarum, vt offerrentur in domo
Dei nostri, sacerdotibus qui mini-
strant in domo Dei nostri: * & primi- 37
tias ciborum nostrorú, & libaminú
nostrorú, & poma omnis ligni, vin-
demiæ quoque & olei afferemus Sa-
cerdotibus ad gazophylaciú Dei no-
stri, & decimam partem terræ nostrę
Leuitis. Ipsi Leuitæ decimas accipient
ex omnibus ciuitatibus operum no-
strorum. * Erit autem Sacerdos filius 38
Aaron cum Leuitis in decimis Leui-
tarum, & Leuitæ offerent decimam
partem decimæ suæ in domo Dei no
stri,ad gazophylacium in domú the-
sauri. * Ad gazophylacium enim de- 39
portabunt filij Israel, & filij Leui
primitias frumenti, vini, & olei: &
ibi erunt vasa sanctificata, & Sacer-
dotes, & cantores, & ianitores, &
ministri, & non dimittemus domum
Dei nostri.

CAP. XI.

HAbitauerunt autem principes 1
populi in Ierusalem: reliqua ve- A
ró plebs misit sortem, vt tollerent
vnam partem de decem qui habita-
turi essent in Ierusalem ciuitate san-
cta, nouem veró partes in ciuitatibus.
2 * Benedixit autem populus omnibus
viris qui se sponte obtulerant vt ha-
3 bitarent in Ierusalem. * Hi sunt ita-
que principes prouinciæ qui habita-
uerunt in Ierusalem, & in ciuitati-
bus Iuda. Habitauit autem vnusquis-
que in possessione sua, in vrbibus
suis, Israel, Sacerdotes, Leuitæ, Na-
thinæi, & filij seruorum Salomonis.
4 * Et in Ierusalem habitauerunt de fi-
liis Iuda,& de filiis Beniamin: de fi-
liis Iuda, Athaias filius Aziam, filij
Zachariæ, filij Amariæ, filij Sapha-
tiæ, filij Malaleel: de filiis Phares,
5 * Maasia filius Baruch, filius Chol-
hoza,filius Hazia,filius Adaia, filius
Ioiarib,filius Zachariæ, filius Silon-
6 tis: * omnes hi filij Phares,qui habi-
tauerunt in Ierusalem, quadringenti
7 sexagintaocto viri fortes. * Hi sunt
B autem filij Beniamin: Sellum filius
Mosollam, filius Ioed, filius Pha-
daia, filius Colaia,filius Masia,filius
8 Etheel,filius Isaia,* & post eum Geb-
9 bai,Sellai,nongenti vigintiocto, * &
Ioel filius Zechri præpositus eorum,
& Iudas filius Senua super ciuitatem
10 secundus. * Et de sacerdotibus,Idaia
11 filius Ioarib, Iachin, * Saraia filius
Helciæ,filius Mosollam,filius Sadoc,
filius Meraioth, filius Achitob prin-
12 ceps domus Dei, * & fratres eorum
facientes opera templi: octingenti vi-
ginti duo. Et Adaia filius Ieroham,
filius Phelelia, filius Amsi, filius Za-
chariæ, filius Pheshur, filius Mel-
13 chiæ, * & fratres eius principes pa-
trum: ducenti quadragintaduo. Et
Amassai filius Azreel,filius Ahazi,fi-
lius Mosollamoth, filius Emmer,
14 * & fratres eorum potentes nimis
centum vigintiocto, & præpositus
15 eorum Zabdiel filius potentium. * Et
de Leuitis Semeia filius Hasub, filius
Azaricam, filius Hasabia, filius Bo-
16 ni, * & Sabathai & Iozabed, super
C omnia opera, quæ erant forinsecus
in domo Dei, à principibus Leuita-
17 rum. * Et Mathania filius Micha, fi-
lius Zebedei,filius Asaph princeps ad
laudandum, & ad confitendum in
oratione,& Becbecia secúdus de fra-
tribus eius, & Abda filius Samua, fi-
18 lius Galal,filius Idithum: * omnes
Leuitæ in ciuitate sancta ducéti octo
19 gintaquattuor. * Et ianitores,Accub,

Telmon, & fratres eorum, qui custo-
diebant ostia: centũ septuaginta duo.
* Et reliqui ex Israel Sacerdotes & 10
Leuitæ in vniuersis ciuitatibus Iuda,
vnusquisque in possessione sua. * Et 11
Nathinæi, qui habitabant in Ophel,
& Siaha, & Gaspha de Nathinæis.
* Et episcopus Leuitarum in Ierusa- 22
lem, Azzi filius Bani, filius Hasabiæ,
filius Mathaniæ, filius Michæ. De fi-
liis Asaph, cantores in ministerio do-
mus Dei. * Præceptum quippe regis 23
super eos erat, & ordo in cantoribus
per dies singulos, * & Phathahia fi- 24
lius Mesezebel, de filiis Zara filij Iuda D
in manu regis, iuxta omne verbũ po-
puli, * & in domibus per omnes re- 25
giones eorum. De filiis Iuda habita-
uerunt in Cariatharbe & in filiabus
eius: & in Dibon, & in filiabus eius:
& in Cabseel, & in viculis eius, * & 26
in Iesue, & in Molada, & in Beth-
phaleth, * & in Hasersual, & in Ber- 27
sabee, & in filiabus eius, * & in Sice- 28
leg, & in Mochona, & in filiabus eius,
* & in Remmon, & in Saraa, & in 29
Ierimuth, * Zanoa, Odollam, & in 30
villis earũ, Lachis & regionibus eius,
& Azeca, & filiabus eius. Et manse-
rũt in Bersabee vsque ad vallem En-
nom. * Filij autem Beniamin, à Ge- 31
ba, Mechmas, & Hai, & Bethel & fi-
liabus eius: * Anathoth, Nob, Anania, 32
* Asor, Rama, Gethaim, * Hadid, Se- 33
boim, & Neballat, Lod * & Ono val- 34
le artificum. * Et de Leuitis portio- 35
nes Iudæ & Beniamin. 36

CAP. XII.

HI sunt autem Sacerdotes & Le- 1
uitæ, qui ascenderunt cum Zoro- A
babel filio Salathiel, & Iosue: Saraia,
Ieremias, Esdras, * Amaria, Melluch, 2
Hattus, * Sebenias, Rheũ, Merimuth, 3
* Addo, Genthon, Abia, * Miamin, 4
Madia, Belga, * Semeia, & Ioiarib, 5
Idaia, Sellum, Amoc, Helcias, * Idaia. 6
Isti principes Sacerdotum, & fratres 7
eorum in diebus Iosue. * Porrò Le- 8
uitæ, Iesua, Bennui, Cedmihel, Sare-
bia, Iuda, Mathanias, super hymnos
ipsi & fratres eorum: * & Becbecia 9
atque Hanni, & fratres eorum vnus-
quisque in officio suo. * Iosue autem 10
genuit Ioacim, & Ioacim genuit Elia-
sib, & Eliasib genuit Ioiada, * & Io- 11
iada genuit Ionathan, & Ionathan
genuit Ieddoa. * In diebus autem 12
Ioacim erant Sacerdotes & principes
familiarũ: Saraiæ, Maraia: Ieremiæ,
13 Hanania: * Esdræ, Mosollam: Ama-
14 riæ, Iohanan: * Milicho, Ionathan,
15 Sebeniæ, Ioseph: * Haram, Edna:
16 Maraioth, Helci: * Adaiæ, Zacharia,
17 Genthon, Mosollam: * Abiæ, Zechri,
18 Miamin & Moadiæ, Phelti: * Belgæ,
19 Sammua: Semaiæ, Ionathan, * Ioia-
20 rib, Mathanai: Iodaiæ, Azzi: * Sellai,
21 Celai: Amoc, Heber: * Helciæ, Hate-
22 bia: Idaiæ, Nathanael. * Leuitæ in
B diebus Eliasib, & Ioiada, & Iohanan,
& Ieddoa scripti principes familiarũ,
& Sacerdotes in regno Darij Persæ.
23 * Filij Leui principes familiarũ, scri-
pti in Libro verborũ dierum, & vsq;
24 ad dies Ionathan, filij Eliasib. * Et
principes Leuitarum, Hasebia, Sere-
bia, & Iosue filius Cedmihel: & fra-
tres eorũ per vices suas, vt laudarent
& confiterentur iuxta præceptũ Da-
uid viri Dei, & obseruarent æquè per
25 ordinem. * Mathania, & Becbecia,
Obedia, Mosollam, Telmon, Accub
custodes portarũ & vestibulorũ ante
26 portas. * Hi in diebus Ioacim filij Io-
sue, filij Iosedec, & in diebus Nehe-
miæ ducis, & Esdræ sacerdotis scri-
27 bæque: * In dedicatione autem muri
Ierusalẽ requisierunt Leuitas de om-
nibus locis suis vt adducerent eos in
Ierusalẽ, & facerent dedicationem &
lætitiam in actione gratiarũ, & can-
tico, & in cymbalis, psalteriis, & ci-
28 tharis. * Congregati sunt autem filij
cantorũ de campestribus circa Ieru-
29 salem, & de villis Nethuphati, * & de
domo Galgal, & de regionibus Geba
& Azmaueth: quoniã villas ædifica-
uerunt sibi cantores in circuitu Ieru-
30 salem. * Et mundati sunt Sacerdotes
C & Leuitæ, & mundauerũt populum,
31 & portas, & murũ. * Ascendere au-
tem feci principes Iuda super murũ,
& statui duos magnos choros lau-
dantium. Et ierunt ad dexterã super
32 murum ad portã sterquilinij. * Et iuit
post eos Osaias, & media pars prin-
33 cipum Iuda, * & Azarias, Esdras, &
Mosollam, Iudas, & Beniamin, & Se-
34 meia, & Ieremias. * Et de filiis sacer-
dorum in tubis, Zacharias filius Io-
nathan, filius Semeiæ, filius Matha-
niæ, filius Michaiæ, filius Zechur, fi-
35 lius Asaph, * & fratres eius Semeia,
& Azareel, Malalai, Galalai, Maai,
Nathanael, & Iudas, & Hanani, in
vasis cantici Dauid viri Dei: & Es-
dras scriba ante eos in porta Fontis.
36 * Et contra eos ascenderunt in gradi-

bus

bus ciuitatis Dauid in ascensu muri
super domum Dauid, & vsq; ad por-
tam Aquarum ad Orientē. * Et cho- 37
rus secūdus gratias referentium ibat
ex aduerso, & ego post eum, & me-
dia pars populi super murum & super
turrim furnorū, & vsque ad murum
latissimum, & * & super portā Eph- 38
raim, & super portam antiquam, &
super portam piscium & turrim Ha-
naneel, & turrim Emath, & vsque ad
portam gregis: & steterunt in porta
custodiæ, * steteruntque duo chori 39
laudantium in domo Dei, & ego, &
dimidia pars magistratuum mecum.
* Et Sacerdotes, Eliachim, Maasia, 40
Miamin, Michea, Elioenai, Zacharia, D
Hanania in tubis, * & Maasia, & Se- 41
meia, & Eleazar, & Azzi, & Iohanan,
& Melchia, & Aelam, & Ezer. Et cla-
rè cecinerunt cantores, & Iezraia præ-
positus: * & immolauerunt in die illa 42
victimas magnas, & lætati sunt: Deus
enim lætificauerat eos lætitia magna:
sed & vxores eorum & liberi gauisi
sunt, & audita est lætitia Ierusalem
procul. * Recensuerunt quoque in die 43
illa viros super gazophylacia thesau-
ri ad libamina, & ad primitias, & ad
decimas, vt introferrent per eos prin-
cipes ciuitatis in decore gratiarum
actionis, Sacerdotes & Leuitas: quia
lætificatus est Iuda in Sacerdotibus
& Leuitis astantibus. * Et custodie- 44
runt obseruationem Dei sui, & ob-
seruationem expiationis, & cantores,
& ianitores iuxta præceptum Dauid,
& Salomonis filij eius, * quia in die- 45
bus Dauid & Asaph ab exordio erāt
principes constituti cantorum in car-
mine laudātium, & confitentiū Deo.
* Et omnis Israel, in diebus Zoroba- 46
bel, & in diebus Nehemiæ dabant
partes cantoribus & ianitoribus per
dies singulos, & sanctificabant Le-
uitas, & Leuitæ sanctificabant filios
Aaron.

CAP. XIII.

Deut.23.a.3 IN die autem illo lectum est in vo- 1
lumine Moysi audiente populo: & A
inuentum est scriptum in eo, quòd
non debeant introire Ammonites &
Moabites in Ecclesiam Dei vsque in
æternum: * eo quòd non occurrerint 2
filijs Israel cum pane & aqua: & con-
duxerint aduersum eos Balaam, ad
maledicendum eis: & conuertit Deus
noster maledictionem in benedictio-
nem. * Factum est autem, cùm au- 3
dissent legem, separauerunt omnem
4 alienigenam ab Israel. * Et super hoc
erat Eliasib sacerdos, qui fuerat præ-
positus in gazophylacio domus Dei
5 nostri, & proximus Tobiæ * Fecit
ergo sibi gazophylacium grande, &
ibi erant ante eum reponentes mu-
nera, & thus, & vasa, & decimā fru-
menti, vini, & olei, partes Leuitarum,
& cantorum, & ianitorum, & primi-
6 tias sacerdotales. * In omnibus autem
his non fui in Ierusalem, quia anno
trigesimo secundo Artaxerxis regis
Babylonis veni ad regem, & in fine
7 dierum rogaui regem. * Et veni in Ie-
rusalem, & intellexi malum, quod fe-
cerat Eliasib Tobiæ vt faceret ei the-
8 saurum in vestibulis domus Dei. * Et
B malum mihi visum est valde. Et pro-
ieci vasa domus Tobiæ foras de ga-
9 zophylacio: * præcepique & emun-
dauerunt gazophylacia: & retuli ibi
vasa domus Dei, sacrificium, & thus.
10 * Et cognoui quòd partes Leuitarum
non fuissent datæ: & fugisset vnus-
quisque in regionem suam de Leuitis,
& cantoribus, & de his, qui ministra-
11 bant: * & egi causam aduersus magi-
stratus, & dixi: Quare dereliquimus
domum Dei? Et congregaui eos, &
12 feci stare in stationibus suis. * Et om-
nis Iuda apportabat decimam fru-
13 menti, vini, & olei in horrea. * Et con-
stituimus super horrea Selemiam Sa-
cerdotem, & Sadoc scribam, & Pha-
daiam de Leuitis, & iuxta eos Hanan
filium Zachur, filiū Mathaniæ: quo-
niam fideles comprobati sunt, & ipsis
creditæ sunt partes fratrum suorum.
14 * Memepto mei Deus meus pro hoc,
& ne deleas miserationes meas, quas
feci in domo Dei mei, & in ceremo-
15 nijs eius. * In diebus illis vidi in Iuda
calcantes torcularia in sabbato, por-
tantes aceruos, & onerātes super asi-
nos vinum, & vuas, & ficus, & omne
onus, & inferentes in Ierusalem die
sabbati. Et contestatus sum vt in die
16 qua vendere liceret, venderent. * Et
C Tyrij habitauerunt in ea inferentes
pisces, & omnia venalia: & vendebāt
in sabbatis filijs Iuda in Ierusalem:
17 * & obiurgaui optimates Iuda, & dixi
eis: Quæ est hæc res mala, quam vos
facitis, & profanatis diem Sabbati?
18 * Numquid non hæc fecerunt patres
nostri, & adduxit Deus noster super
nos omne malum hoc, & super ciui-
tatem hanc? Et vos additis iracūdiam

super Israel violando sabbatum.* Fa- 19
ctum est autem, cùm quieuissent por-
tæ Ierusalem in die Sabbati, dixi: &
clauserunt ianuas, & præcepi vt non
aperirent eas vsque post Sabbatum:
& de pueris meis constitui super por-
tas vt nullus inferret onus in die Sab-
bati. * Et manserunt negotiatores, 20
& vendentes vniuersa venalia foris
Ierusalem semel & bis. * Et contesta- 21
tus sum eos, & dixi eis: Quare mane-
tis ex aduerso muri? si secundo hoc
feceritis, manum mittam in vos. Ita-
que ex tempore illo non venerunt in
Sabbato. * Dixi quoque Leuitis vt 22
mundarentur, & venirent ad custo-
diendas portas, & sanctificandã diem D
Sabbati: & pro hoc ergo memento
mei Deus meus, & parce mihi secun-
dùm multitudinem miserationũ tua-
rum. * Sed & in diebus illis vidi Iu- 23
dæos ducẽtes vxores Azotidas, Am-
monitidas, & Moabitidas. * Et filij 24
eorum ex media parte loquebantur
Azoticè, & nesciebant loqui Iudaicè,
& loquebantur iuxta linguam popu-
li, & populi. * Et obiurgaui eos, & 25
maledixi. Et cecidi ex eis viros, & de-
caluaui eos, & adiuraui in Deo, vt
non darent filias suas filiis eorum, &
non acciperent de filiabus eorum fi-
a 3 Reg. 3. b. 7 liis suis, & sibimetipsis, dicens: * a Nũ- 26
quid non in huiuscemodi re peccauit
Salomon rex Israel? & certè in gen-
tibus multis non erat rex similis ei,
& dilectus Deo suo erat, & posuit
eum Deus regem super omnẽ Israel:
a 3 Reg. 11. a. 1 * & ipsum ergo duxerunt ad pecca-
tum mulieres alienigenæ.* Numquid 27
& nos inobedientes faciemus omne
malum grande hoc vt præuaricemur
in Deo nostro, & ducamus vxores
peregrinas? * De filiis autem Ioiada 28
filij Eliasib sacerdotis magni, gener
erat Sanaballat Horonites, quem fu-
gaui à me. * Recordare Domine Deus 29
meus aduersum eos, qui polluunt sa-
cerdotium, iusque Sacerdotale & Le-
uiticum. * Igitur mundaui eos ab 30
omnibus alienigenis, & constitui or-
dines Sacerdotum & Leuitarum,
vnumquemque in ministerio suo: * & 31
in oblatione lignorum in tempori-
bus constitutis, & in primitiuis: me-
mento mei Deus meus in bonum.
Amen.

LIBER TOBIÆ

CAP. I.

1 TOBIAS ex tribu, & ciuitate
A Nephthali (quæ est in superio-
ribus Galilææ supra Naasson,
post viam, quæ ducit ad Occidẽtem,
in sinistro habens ciuitatem Sephet)
2 * a cùm captus esset in diebus Salma- a 4 Reg. 17.
nasar regis Assyriorum, in captiuita- a. 1. & 18.
te tamen positus, viam veritatis non b. 9
3 deseruit, * ita vt omnia, quæ habere
poterat, quotidie concaptiuis fratri-
bus, qui erant ex eius genere, imper-
4 tiret. * Cumque esset iunior omni-
bus in tribu Nephthali, nihil tamen
5 puerile gessit in opere. * Deniq. cùm
irent omnes ad vitulos aureos, b quos b 3 Reg. 12.
Ieroboam fecerat rex Israel, hic solus f. 28
6 fugiebat consortia omnium, * sed
pergebat in Ierusalem ad templum
B Domini, & ibi adorabat Dominum
Deum Israel, omnia primitiua sua,
& decimas suas fideliter offerens,
7 * ita vt in tertio anno proselytis &
aduenis ministraret omnem decima-
8 tionem. * Hæc & his similia secun-
dùm legem Dei puerulus obseruabat.
9 * Cùm verò factus esset vir, accepit
vxorem Annam de tribu sua, genuit-
que ex ea filium, nomen suum impo-
10 nens ei, * quem ab infantia timere
Deum docuit, & abstinere ab omni
11 peccato. * Igitur, cùm per captiuita-
tem deuenisset cum vxore sua, & fi-
lio in ciuitatem Niniuen cum omni
12 tribu sua, (* cùm omnes ederent ex
cibis Gentilium) iste custodiuit ani-
mam suam, & numquam contami-
13 natus est in escis eorum. * Et quoniam
C memor fuit Domini in toto corde
suo, dedit illi Deus gratiam in con-
14 spectu Salmanasar regis, * & dedit
illi potestatem quocunque vellet ire,
habens libertatem quæcumque face-
15 re voluisset. * Pergebat ergo ad om-
nes, qui erant in captiuitate, & mo-
16 nita salutis dabat eis. * Cùm autem
venisset in Rages ciuitatem Medo-
rum, & ex his, quibus honoratus fue-
rat à rege, habuisset decem talenta ar-
17 genti: * & cùm in multa turba gene-
ris sui Gabelum egentem videret, qui
erat ex tribu eius, sub chirographo
dedit illi memoratum pondus argẽti.
18 * Post multum verò temporis, mor-
tuo Salmanasar rege, cùm regnaret

Sen-

Sennacherib filius eius pro eo, & fi-
lios Israel exosos haberet in conspe-
ctu suo: * Tobias quotidie pergebat 19
per omnem cognationem suam, &
consolabatur eos, diuidebatque vni-
cuique, prout poterat, de facultatibus
suis: * esurientes alebat, nudisque ve- 20
stimenta præbebat, & mortuis atque D
occisis sepulturam sollicitus exhibe-
4 Reg. 19. c. 35 Eccl. 48. d. 24 bat. * Denique cùm reuersus esset 21
rex Sennacherib fugiés à Iudæa pla-
gam, quam circa eum fecerat Deus
propter blasphemiam suam, & iratus
multos occideret ex filiis Israel, To-
bias sepeliebat corpora eorum. * At 22
vbi nunciatum est regi, iussit eum oc-
cidi, & tulit omnem substantiam eius.
* Tobias verò cum filio suo, & cum 23
vxore fugiés, nudus latuit, quia mul-
Esa. 37. g. 38 ti diligebant eum. * Post dies verò 24
quadragintaquinque occiderunt re-
2 Mac. 8. f. 19 gem filij ipsius, * & reuersus est To- 25
2 Par. 32. e. 21 bias in domum suam, omnisque fa-
cultas eius restituta est ei,

CAP. II.

POsthæc verò, cùm esset dies festus 1 2,1
Domini, & factum esset prádium A
bonum in domo Tobiæ, * dixit filio 2
suo: Vade, & adduc aliquos de tribu
nostra, timentes Deum, vt epulentur
nobiscum. * Cumque abiisset, reuer- 3 22
sus nunciauit ei, vnum ex filiis Israel
iugulatum iacere in platea. Statim-
que exiliens de accubitu suo, relin- 23
quens prandium, ieiunus peruenit ad
corpus: * tollensque illud portauit ad 4
domum suam occultè, vt dum sol
occubuisset, cautè sepeliret eum. 1
* Cumque occultasset corpus, man- 5 2
ducauit panem cum luctu & tremo- A
re, * memorans illum sermonem, 6
Amos 8. c. 10 quem dixit Dominus per Amos pro- B
1 Mach. 1. d. 14 phetam: Dies festi vestri conuertétur 3
in lamentationem & luctum. * Cùm 7
verò sol occubuisset, abiit, & sepeliuit
eum * Arguebant autem eum omnes 8 4
proximi eius, dicentes: Iam huius rei
causa interfici iussus es, & vix effugi-
sti mortis imperium, & iterum sepelis
Sap. 2. d. 23 mortuos? * Sed Tobias plus timens 9
Deum, quàm regem, rapiebat corpo-
ra occisorum, & occultabat in domo 5
sua, & mediis noctibus sepeliebat ea.
* Contigit autem vt quadam die fati- 10
gatus à sepultura, veniens in domum
suam, iactasset se iuxta parietem, & 6
obdormisset, * & ex nido hirundi- 11
num dormienti illi calida stercora

inciderent super oculos eius, fieretque
12 cæcus. * Hanc autem tentationem
ideo permisit Dominus euenire illi,
vt posteris daretur exemplum pa-
tientiæ eius, sicut & sancti Iob.
13 * Nam cùm ab infantia sua semper
C Deum timuerit, & mandata eius cu-
stodierit, non est contristatus contra
Deum quòd plaga cæcitatis euenerit
14 ei, * sed immobilis in Dei timore per-
mansit, agens gratias Deo omnibus
15 diebus vitæ suæ. * Nam sicut beato
Iob insultabant reges, ita isti parentes
& cognati eius irridebant vitam eius,
16 dicentes: * Vbi est spes tua, pro qua
eleemosynas & sepulturas faciebas?
17 * Tobias verò increpabat eos, dicens:
18 Nolite ita loqui: * quoniam filij san-
ctorum sumus, & vitam illam expe-
ctamus, quam Deus daturus est his,
qui fidem suam numquam mutant
19 ab eo. * Anna verò vxor eius ibat
D ad opus textrinum quotidie, & de
labore manuum suarum victû, quem
20 consequi poterat, deferebat. * Vnde
factum est, vt hœdum capriarum ac-
21 cipiens detulisset domi: * Cuius cùm
vocem balantis vir eius audisset, di-
xit: * Videte, ne forte furtiuus sit, Deut. 22. a. 1
reddite eum dominis suis, quia non
licet nobis aut edere ex furto aliquid,
22 aut contingere. * Ad hæc vxor eius Iob 2. c. 9
irata respondit: Manifestè vana fa-
cta est spes tua, & eleemosynæ tuæ
23 modo apparuerunt. * Atque his, &
aliis huiuscemodi verbis exprobra-
bat ei.

CAP. III.

1 TVnc Tobias ingemuit, & cœpit
2 orare cum lacrymis, * dicens:
A Iustus es Domine, & omnia iudicia
tua iusta sunt, & omnes viæ tuæ, mi-
sericordia, & veritas, & iudicium.
3 * Et nunc Domine memor esto mei,
& ne vindictam sumas de peccatis
meis, neque reminiscaris delicta mea,
4 vel parentum meorum. * Quo- Deut. 28. c. 15
niam non obediuimus præceptis
tuis, ideo traditi sumus in direptio-
nem, & captiuitatem, & mortem,
& in fabulam, & in improperium
omnibus nationibus, in quibus di-
5 spersisti nos. * Et nunc Domine
magna iudicia tua, quia non egi-
mus secundùm præcepta tua, & non
ambulauimus sinceriter coram te.
6 * Et nunc Domine secundùm vo-
luntatem tuam fac mecum, & præ-
cipe in pace recipi spiritum meum:

expe-

expedit enim mihi mori magis quàm B
viuere. Eadem itaque die contigit vt 7
Sara filia Raguelis in Rages ciuitate
Medorum, & ipsa audiret impropeverium ab vna ex ancillis patris sui,
rium ab vna ex ancillis patris sui,
*quoniam tradita fuerat septem viris, 8
& dæmonium nomine Asmodæus
occiderat eos, mox vt ingressi fuissent
ad eam. *Ergo cùm pro culpa sua in- 9
creparet puellam, respôdit ei, dicens:
Amplius ex te non videamus filium,
aut filiam super terram, interfectrix
virorum tuorum. * Numquid & oc- 10
cidere me vis, sicut iá occidisti septem
viros? Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domus suæ: & tri-
bus diebus, & tribus noctibus non
manducauit, neque bibit: *sed in ora- 11
tione persistens cum lacrymis deprecabatur Deum, vt ab isto improperio
liberaret eam. Factum est autem die 12
tertia, dum compleret orationem,
benedicens Dominum, *dixit: Bene- 13
dictum est nomen tuũ Deus patrum C
nostrorum: qui cùm iratus fueris,
misericordiam facies, & in tempore
tribulationis peccata dimittis his, qui
inuocant te. * Ad te Domine faciem 14
meam conuerto, ad te oculos meos
dirigo. *Peto Domine vt de vinculo 15
improperij huius absoluas me, aut
certè desuper terram eripias me. *Tu 16
scis Domine, quia numquam concupiui virum, & mundam seruaui ani-
mam meam ab omni concupiscentia.
*Numquam cum ludentibus miscui 17
me: neq; cum his, qui in leuitate ambulant, participem me præbui. *Virũ 18
autẽ cum timore tuo, non cũ libidine
mea consensi suscipere. * Et, aut ego 19
indigna fui illis, aut illi forsitan me
non fuerunt digni: quia forsitan viro
alij conseruasti me. *Non est enim in 20
hominis potestate consilium tuum.
Hoc autem pro certo habet omnis, 21
qui te colit, quod vita eius, si in pro- D
batione fuerit, coronabitur: si autem
in tribulatióne fuerit, liberabitur: &
si in correptione fuerit, ad misericor-
diam tuam venire licebit. *Non enim 22
delectaris in perditionibus nostris:
quia post tempestatem, tranquillum
facis: & post lachrymationem & fle-
tum, exultationem infundis. *Sit no- 23
men tuum Deus Israel benedictum
in secula. In illo tempore exauditæ 24
sunt preces amborum in conspectu
gloriæ summi Dei: *& missus est An- 25
gelus Domini sanctus Raphael, vt

curaret eos ambos, quorum vno
tempore sunt orationes in conspectu
Domini recitatæ.

CAP. IIII.

1 IGitur cum Tobias putaret oratio-
A nem suam exaudiri vt mori po-
tuisset, vocauit ad se Tobiam filium
2 suum, *dixitque ei: *Audi fili mi ver- *Eccl. 7. c. 29
ba oris mei, & ea in corde tuo, quasi
3 fundamentum construe. *Cum acce-
perit Deus animam meam, corpus
meum sepeli: * & honorem habebis *Exod. 20 b. 12
matri tuæ omnibus diebus vitæ eius:
4 *memor enim esse debes, quæ & quã-
ta pericula passa sit propter te in vte-
5 ro suo. *Cum autem & ipsa comple-
B uerit tempus vitæ suæ, sepelias eam
6 circa me. * Omnibus autem diebus
vitæ tuæ in mente habeto Deum: &
caue ne aliquãdo peccato consentias,
& prætermittas præcepta Domini
7 Dei nostri. * * Ex substantia tua fac *Luce 14. c. 13
eleemosynam, & noli auertere faciem Prou. 3. b. 9
tuam ab vllo paupere: ita enim fiet vt Eccle 4. a. 1
nec à te auertatur facies Domini. & 14. b. 13
8 *Quo modo potueris, ita esto miseri- Ecc. 35 a. 4
9 cors. * Si multum tibi fuerit, abun-
danter tribue: si exiguum tibi fuerit,
etiam exiguum libenter impertiri
10 stude. * Præmium enim bonum tibi
11 thesaurizas in die necessitatis. * *quo- *Eccl. 29. c. 13
niam eleemosyna ab omni peccato,
& à morte liberat, & non patietur
12 animam ire in tenebras. * Fiducia
C magna erit coram summo Deo elee-
mosyna omnibus facientibus eam.
13 * Attende tibi fili mi ab omni for- *1. Thes. 4. a. 3
nicatione, & præter vxorem tuam
14 numquam patiaris crimen scire. *Su-
perbiam numquam in tuo sensu, aut
in tuo verbo dominari permittas: *in *Gen. 3. 4. 5
ipsa enim initium sumpsit omnis *Leu. 19.
15 perditio. * * Quicumque tibi aliquid c. 13
operatus fuerit, statim ei mercedẽ re- Deut. 24. c. 14
stitue, & merces mercenarij tui apud Mat. 7. b. 12
16 te omnino non remaneat. * * Quod *Luca 6. d. 31
ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu ali-
17 quando alteri facias. * *Panem tuum *Luc. 14. c. 24
cum esurientibus & egenis comede,
& de vestimentis tuis nudos tege.
18 *Panem tuum, & vinum tuum super
D sepulturam iusti constitue, & noli ex
eo manducare, & bibere cum pecca-
19 toribus. *consilium semper à sapien-
20 te perquire. * Omni tempore benedic
Deum: & pete ab eo, vt vias tuas di-
rigat, & omnia consilia tua in ipso
21 permaneant. * Indico etiam tibi fili
mi dedisse me decem talenta argenti,

dum adhuc infantulus esses, Gabelo,
in Rages ciuitate Medorum, & chi-
rographum eius apud me habeo: & 21
ideo perquire quo modo ad eum per-
uenias, & recipias ab eo supra memo-
ratum pondus argenti, & restituas ei
chirographum suum. * Noli timere 22
fili mi: pauperem quidem vitam ge-
rimus, sed * multa bona habebimus si
timuerimus Deũ, & recesserimus ab
omni peccato, & fecerimus bene.

*Rom. 8. d. 17

CAP. V.

TVnc respondit Tobias patri suo, 1
& dixit: Omnia quæcumq; præ-
cepisti mihi faciã pater. * Quo modo A
autem pecuniam hanc requiram, 2
ignoro. ille me nescit, & ego eum
ignoro: quod signum dabo ei? Sed
neque viam, per quam pergatur illuc,
aliquando cognoui. * Tunc pater suus
respondit illi, & dixit: Chirographum 3
quidem illius penes me habeo: quod
dum illi ostenderis, statim restituet.
* Sed perge nunc, & inquire tibi ali- 4
quem fidelem virum, qui eat tecum
salua mercede sua: vt, dum adhuc vi-
uo, recipias eam. * Tunc egressus To- 5
bias, inuenit iuuenem splendidum,
stantem præcinctum, & quasi para-
tum ad ambulandum. * Et ignorans 6
quòd Angelus Dei esset, salutauit eũ, B
& dixit: Vnde te habemus bone iu-
uenis? * At ille respondit: Ex filiis Is- 7
rael. Et Tobias dixit ei: Nosti viam,
quæ ducit in regionem Medorum?
* Cui respondit: Noui: & omnia iti- 8
nera eius frequenter ambulaui, &
mansi apud Gabelum fratrem no-
strum: qui moratur in Rages ciuitate
Medorum, quæ posita est in monte
Ecbatanis. * Cui Tobias ait: Sustine 9
me obsecro, donec hæc ipsa nunciem
patri meo. * Tunc ingressus Tobias, 10
indicauit vniuersa hæc patri suo. Su-
per quæ admiratus pater, rogauit vt
introiret ad eum. * Ingressus itaque 11
salutauit eum, & dixit: Gaudium tibi
sit semper. Et ait Tobias: Quale gau- 12
dium mihi erit, qui in tenebris sedeo,
& lumen cæli non video? * Cui ait 13
iuuenis: Forti animo esto, in proxi-
mo est vt à Deo cureris. * Dixit itaque 14
illi Tobias: Numquid poteris perdu- C
cere filium meum ad Gabelum in
Rages ciuitatem Medorũ? & cum re-
dieris, restituam tibi mercedem tuã.
* Et dixit ei angelus: Ego ducam, & 15
reducam eum ad te. * Cui Tobias re- 16
spondit: Rogo te, indica mihi, de qua

17 domo, aut de qua tribu es tu? * Cui
Raphael angelus dixit: Genus quæris
mercenarij, an ipsum mercenarium,
18 qui cum filio tuo eat? * Sed ne fortè
solicitum te reddam, ego sum Aza-
19 rias Ananiæ magni filius. * Et Tobias
respondit: Ex magno genere es tu.
Sed peto ne irascaris quòd voluerim
20 cognoscere genus tuum. * Dixit au-
tem illi Angelus: Ego sanum ducam,
& sanum tibi reducam filium tuum.
21 * Respondens autem Tobias, ait: Bene
D ambuletis, & sit Deus in itinere ve-
stro, & Angelus eius comitetur vo-
22 biscum. * Tunc paratis omnibus, quæ
erant in via portanda, fecit Tobias
vale patri suo & matri suæ, & am-
23 bulauerunt ambo simul. * Cumque
profecti essent, cœpit mater eius
flere, & dicere: Baculum senectutis
nostræ tulisti, & trãsmisisti à nobis.
24 * Numquam fuisset ipsa pecunia, pro
25 qua misisti eum. * Sufficiebat enim
nobis paupertas nostra, vt diuitias
cõputaremus hoc, quòd videbamus
26 filium nostrum. * Dixitq; ei Tobias:
Noli flere, saluus perueniet filius no-
ster, & saluus reuertetur ad nos, &
27 oculi tui videbunt illum. * Credo
enim quòd Angelus Dei bonus comi-
tetur ei, & bene disponat omnia, quæ
circa eum geruntur, ita vt cum gau-
28 dio reuertatur ad nos. * Ad hanc vocẽ
cessauit mater eius flere, & tacuit.

CAP. VI.

1 PRofectus est autem Tobias, & ca-
A nis sequutus est eum, & mansit
prima mansione iuxta fluuium Ti-
2 gris. * Et exiuit vt lauaret pedes suos,
& ecce piscis immanis exiuit ad de-
3 uorandum eum. * Quem expauescẽs
Tobias clamauit voce magna, dicens:
4 Domine inuadit me. * Et dixit ei An-
gelus: Apprehende branchiam eius,
& trahe eum ad te. Quod cùm fecis-
set, attraxit eum in siccum, & palpi-
5 tare cœpit ante pedes eius. * Tunc
dixit ei Angelus: Exentera hunc pi-
scem, & cor eius, & fel, & iecur repo-
ne tibi: sunt enim hæc necessaria ad
6 medicamenta vtiliter. * Quod cùm
fecisset, assauit carnes eius, & secum
tulerunt in via: cetera salierunt, quæ
sufficerent eis, quousque peruenirent
7 in Rages ciuitatem Medorum. * Tunc
B interrogauit Tobias Angelum, &
dixit ei: Obsecro te Azaria frater, vt
dicas mihi quod remedium habebũt
8 ista, quæ de pisce seruare iussisti? * Et

respon-

respondens Angelus, dixit ei: Cordis
eius particulam si super carbones po-
nas, fumus eius extricat omne genus
dæmoniorum siue à viro, siue a mu-
liere, ita vt vltra non accedat ad eos.
•Et fel valet ad vngendos oculos, in 9
quibus fuerit albugo, & sanabuntur.
Et dixit ei Tobias: Vbi vis vt manea- 10
mus? •Respondensque Angelus, ait: 11
Est hic Raguel nomine, vir propin-
quus de tribu tua, & hic habet filiam
nomine Saram, sed neque mascu-
lum, neque feminam vllam habet
Num. 27. aliam præter eam. • Tibi debetur 12
* 3. & 36. omnis substantia eius, & oportet eam
2.8 te accipere coniugem. •Pete ergo eam 13
à patre eius, & dabit tibi eam in
vxorem. •Tunc respondit Tobias, & 14
dixit: Audio quia tradita est septem C
viris, & mortui sunt: sed & hoc au-
diui, quia dæmonium occidit illos.
•Timeo ergo, ne forte & mihi hæc 15
eueniant: & cùm sim vnicus parenti-
bus meis, deponam senectutem illo-
rum cum tristitia ad inferos. •Tunc 16
angelus Raphael dixit ei: Audi me,
& ostendam tibi qui sunt, quibus
præualere potest dæmonium. •Hi 17
namq; qui coniugium ita suscipiunt,
vt Deum à se, & à sua mente exclu-
dant, & suæ libidini ita vacent, sicut
equus & mulus, quibus non est intel-
lectus: habet potestatem dæmonium
super eos. •Tu autem cùm acceperis 18
eam, ingressus cubiculũ, per tres dies D
continens esto ab ea, & nihil aliud,
nisi orationibus vacabis cum ea. •Ipsa 19
autem nocte, incenso iecore piscis,
fugabitur dæmonium. •Secunda 20
verò nocte in copulatione sancto-
rum patriarcharum admitteris. Ter- 21
tia autem nocte, benedictionem con-
sequeris, vt filij ex vobis procreentur
incolumes. •Transacta autem tertia 22
nocte, accipies virginem cum ti-
more Domini, amore filiorum ma-
gis quàm libidine ductus, vt in se-
mine Abrahæ benedictionem in filiis
consequaris.

CAP. VII.

INgressi sunt autem ad Raguelem, 1
& susceperit eos Raguel cum gau- A
dio. •Intuensque Tobiam Raguel, 2
dixit Annæ vxori suæ: Quàm similis
est iuuenis iste consobrino meo! •Et 3
cũ hęc dixisset, ait: Vnde estis iuuenes
fratres nostri? At illi dixerũt: Ex tribu
Nephthali sumus, ex captiuitate Ni-
niue. •Dixitque illis Raguel: Nostis 4
Tobiam fratrem meum? Qui dixe-
5 runt: Nouimus. •Cumque multa bo-
na loqueretur de eo, dixit Angelus
ad Raguelem: Tobias, de quo inter-
6 rogas, pater istius est. •Et misit se Ra-
B guel, & cum lacrymis osculatus est
eum, & plorans supra collum eius,
7 •dixit: Benedictio sit tibi fili mi, quia
8 boni & optimi viri filius es. •Et Anna
vxor eius, & Sara ipsorũ filia lacry-
9 matæ sunt. •Postquam autem locuti
sunt, pręcepit Raguel occidi arietem,
& parari conuiuium. Cumque hor-
taretur eos discumbere ad prandium,
10 •Tobias dixit: Hic ego hodie nõ mã-
ducabo neque bibam, nisi prius peti-
tionem meã confirmes, & promittas
11 mihi dare Saram filiam tuam. •Quo
audito verbo Raguel, expauit, sciens
quid euenerit illis septem viris, qui
ingressi sunt ad eam: & timere cœpit
C ne forte & huic similiter cõtingeret:
& cùm nutaret, & non daret petenti
12 vllum responsum. •dixit ei Angelus:
Noli timere dare eam isti, quoniam
huic timenti Deum debetur coniux
filia tua: propterea alius non potuit
13 habere illam. •Tunc dixit Raguel:
Non dubito quòd Deus preces & la-
crymas meas in conspectu suo admi-
14 serit. •Et credo quoniã ideo fecit vos
venire ad me, vt ista coniungeretur
cognationi suæ * secundum legem *Num. 36. 6.
Moysi: & nunc noli dubium gerere
15 quòd tibi eam tradam. •Et apprehen-
dens dexteram filiæ suæ, dexteræ To-
biæ tradidit, dicens: Deus Abraham,
D & Deus Isaac, & Deus Iacob vobis-
cum sit, & ipse coniungat vos, im-
pleatque benedictionem suam in vo-
16 bis. •Et accepta charta, fecerunt con-
17 scriptionem coniugij. •Et post hæc
18 epulati sunt, benedicẽtes Deũ. •Voca-
uitque Raguel ad se Annam vxorem
suam, & præcepit ei vt prępararet al-
19 terũ cubiculum. •Et introduxit illuc
Saram filiam suam, & lacrymata est.
20 •Dixitque ei: Forti animo esto filia
mea: Dominus cæli det tibi gaudium
pro tædio quod perpessa es.

CAP. VIII.

1 POstquam vero cœnauerunt, in-
A troduxerunt iuuenem ad eam.
2 •Recordatus itaq; Tobias sermonum
Angeli, protulit de cassidili suo par-
tem iecoris, posuitque eam super car-
3 bones viuos. •Tunc Raphael Angelus
apprehendit dæmonium, & relegauit
illud in deserto superioris Ægypti

•Tunc

Tunc hortatus est virginem Tobias, 4
dixitque ei: Sara, exurge, & depre-
cemur Deum hodie, & cras, & secun-
dum cras: quia his tribus noctibus
Deo iungimur: tertia autem transacta B
nocte, in nostro erimus cóniugio: *filij 5
quippe sanctorum sumus, & non
possumus ita coniungi sicut gentes,
quæ ignorant Deum. *Surgentes au- 6
tem pariter, instanter orabant ambo
simul, vt sanitas daretur eis. *Dixitq; 7
Tobias: Domine Deus patrũ nostro-
rũ, benedicant te cæli & terræ, mare-
que & fontes, & flumina & omnes
Gen. 2.b.7 creaturæ tuæ, quæ in eis sunt. * *Tu 8
fecisti Adam de limo terræ, dedisti-
que ei adiutorium Heuam. *Et nunc 9
Domine tu scis, quia nõ luxuriæ cau-
sa accipio sororem meam coniugem,
sed sola posteritatis dilectione, in
qua benedicatur nomen tuum in sæ-
cula sæculorum. *Dixit quoque Sara: 10
Miserere nobis Domine, miserere
nobis, & consenescamus ambo pari-
ter sani. *Et factũ est circa pullorum 11
cantum, accersiri iussit Raguel seruos
suos, & abierunt cum eo pariter vt
foderẽt sepulchrum. *Dicebat enim: 12
Ne forte simili modo euenerit ei, quo C
& ceteris illis septem viris, qui sunt
ingressi ad eam. *Cumque parassent 13
fossam, reuersus Raguel ad vxorem
suam, dixit ei: *Mitte vnam ex ancil- 14
lis tuis, & videat si mortuus est, vt
sepeliam eum antequam illucescat
dies. *At illa misit vnam ex ancillis 15
suis. Quæ ingressa cubiculum, reperit
eos saluos & incolumes, secum pari-
ter dormientes. *Et reuersa, nuncia- 16
uit bonum nuncium: & benedixe-
runt Dominum, Raguel videlicet &
Anna vxor eius, *& dixerunt: Bene- 17
dicimus te Domine Deus Israel, quia
non contigit quemadmodum puta-
bamus. *Fecisti enim nobiscum 18 D
misericordiam tuam, & exclusisti à
nobis inimicum persequentem nos.
*Misertus es autem duobus vnicis. 19
Fac eos Domine plenius benedicere D
te: & sacrificium tibi laudis tuæ &
suæ sanitatis offerre, vt cognoscat
vniuersitas gentium, quia tu es Deus
solus in vniuersa terra. *Statimque 20
præcepit seruis suis Raguel, vt reple-
rent fossam, quam fecerant prius-
quam elucesceret. *Vxori autem suæ 21
dixit vt instrueret cõuiuium, & præ-
pararet omnia quæ in cibos erant iter
agentibus necessaria. *Duas quoque 22
pingues vaccas, & quattuor arietes
occidi fecit, & parari epulas omnibus
23 vicinis suis, cunctisque amicis. *Et
adiurauit Raguel Tobiam, vt duas
24 hebdomadas moraretur apud se. *De
omnibus autem, quæ possidebat Ra-
guel, dimidiam partem dedit Tobiæ,
& fecit scripturam, vt pars dimidia,
quæ supererat post obitum eorum,
Tobiæ dominio deueniret.

CAP. IX.

1 TVnc vocauit Tobias Angelum ad
A se, quem quidem hominem exi-
stimabat, dixitque ei: Azaria frater,
2 peto vt auscultes verba mea: *Si me-
ipsum tradam tibi seruum, non ero
3 condignus prouidentiæ tuæ. *Tamen
obsecro te vt assumas tibi animalia
siue seruitia, & vadas ad Gabelum in
Rages ciuitatem Medorum: reddas-
que ei chirographum suum, & reci-
pias ab eo pecuniam, & roges eũ ve-
4 nire ad nuptias meas. *Scis enim ipse
B quoniam numerat pater meus dies:
& si tardauero vna die plus, contri-
5 statur anima eius. *Et certè vides quo
modo adiurauit me Raguel, cuius
adiuramẽtum spernere non possum.
6 Tunc Raphael assumẽs quatuor ex
seruis Raguelis, & duos camelos, in
Rages ciuitatem Medorum perrexit:
& inueniens Gabelum, reddidit ei
chirographum suum, & recepit ab eo
7 omnem pecuniam. *Indicauitq; ei de
C Tobia filio Tobiæ, omnia quæ gesta
sunt: fecitque eum secum venire ad
8 nuptias. *Cumque ingressus esset do-
mum Raguelis, inuenit Tobiam dis-
cumbentẽ: & exiliens, osculati sunt se
inuicẽ: & fleuit Gabelus, benedixitq;
9 Deum, *& dixit: Benedicat te Deus
Israel, quia filius es optimi viri, & iu-
sti, & timentis Deum, & eleemosynas
10 facientis: *& dicatur benedictio super
D vxorem tuam, & super parentes ve-
11 stros: *& videatis filios vestros, &
filios filiorum vestrorum, vsque in
tertiam & quartam generationem: &
sit semẽ vestrum benedictum à Deo
Israel, qui regnat in sæcula sæculo-
12 rum. *Cumque omnes dixissent,
Amen, accesserunt ad conuiuium:
sed & cum timore Domini nuptia-
rum conuiuium exercebant.

CAP. X.

1 CVm verò moras faceret Tobias,
A causa nuptiarum, sollicitus erat
pater eius Tobias dicens: Putas qua-
re moratur filius meus, aut quare

deten-

detentus eſt ibi? * Putáſne Gabelus
mortuus eſt, & nemo reddet illi pe-
3 cuniam? * Cœpit autem contriſtari
nimis ipſe & Anna vxor eius cum eo:
& cœperunt ambo ſimul flere: eo
quòd die ſtatuto minimè reuertere-
4 tur filius eorum ad eos. * Flebat igitur
mater eius irremediabilibus lacry-
mis, atque dicebat: Heu heu me fili
mi, vt quid te miſimus peregrinari,
lumen oculorum noſtrorum, bacu-
B lum ſenectutis noſtræ, ſolatium vitæ
5 noſtræ, ſpé poſteritatis noſtræ? * Om-
nia ſimul in te vno habentes, te non
6 debuimus dimittere à nobis. * Cui
dicebat Tobias: Tace, & noli turbari,
ſanus eſt filius noſter: ſatis fidelis eſt
7 vir ille, cum quo miſimus eum. * Illa
autem nullo modo cõſolari poterat,
ſed quotidie exiliens circumſpiciebat,
& circuibat vias omnes, per quas ſpes
remeandi videbatur, vt procul vide-
8 ret eum, ſi fieri poſſet, venientem. * At
C verò Raguel dicebat ad generum
ſuum: Mane hic, & ego mittam nun-
tiũ ſalutis de te ad Tobiam patrem
9 tuum. * Cui Tobias ait: Ego noui quia
pater meus & mater mea modo dies
computant, & cruciatur ſpiritus eo-
10 rum in ipſis. * Cumque verbis multis
rogaret Raguel Tobiam, & ille eum
nulla ratione vellet audire, tradidit
ei Saram, & dimidiam partem omnis
ſubſtantiæ ſuæ in pueris, in puellis, in
pecudibus, in camelis, & in vaccis, &
in pecunia multa: & ſaluum atque
11 gaudentem dimiſit eum à ſe, * dicens:
D Angelus Domini ſanctus ſit in itinere
veſtro, perducatque vos incolumes,
& inueniatis omnia rectè circa pa-
rentes veſtros, & videant oculi mei
filios veſtros priuſquam moriar.
12 * Et apprehendentes parentes filiam
ſuam, oſculati ſunt eam, & dimiſerũt
13 ire: * monentes eam honorare ſoce-
ros, diligere maritum, regere fami-
liam, gubernare domum, & ſe ipſam
irreprehenſibilem exhibere.

CAP. XI.

1 CVmque reuerterentur, peruene-
A runt ad Charan, quæ eſt in me-
dio itinere contra Niniuen, vndeci-
2 mo die. * Dixitque Angelus: Tobia
frater, ſcis quemadmodum reliquiſti
3 patrem tuum. * Si placet itaque tibi,
præcedamus, & lento gradu ſequãtur
iter noſtrum familiæ, ſimul cum
coniuge tua, & cum animalibus.

4 * Cumque hoc placuiſſet vt irent,
dixit Raphael ad Tobiam: Tolle
tecum ex felle piſcis: erit enim ne-
ceſſarium. Tulit itaque Tobias ex
5 felle illo, & abierunt. * Anna autem
ſedebat ſecus viam, quotidie in ſu-
percilio montis, vnde reſpicere pote-
6 rat de longinquo. * Et dum ex eodem
B loco ſpecularetur aduentum eius,
vidit à longe, & illicò agnouit ve-
nientem filium ſuum: currenſque
nunciauit viro ſuo, dicens: Ecce ve-
7 nit filius tuus. * Dixitque Raphael ad
Tobiam: At vbi introieris domum
tuam, ſtatim adora Dominum Deum
tuum: & gratias agens ei, accede ad
8 patrem tuum, & oſculare eum. * Sta-
timque lini ſuper oculos eius ex felle
iſto piſcis, quòd portas tecum. ſcias
enim quoniam mox aperientur oculi
eius, & videbit pater tuus lumẽ cœli,
9 & in aſpectu tuo gaudebit. * Tunc
C præcucurrit canis, qui ſimul fuerat
in via: & quaſi nuncius adueniens,
blandimento ſuæ caudæ gaudebat.
10 * Et conſurgens cæcus pater eius, cœ-
pit offendens pedibus currere: & da-
ta manu puero, occurrit obuiam filio
11 ſuo. * Et ſuſcipiens oſculatus eſt eum
cum vxore ſua, & cœperunt ambo
12 flere præ gaudio. * Cumq; adoraſſent
Deũ, & gratias egiſſent, conſederunt.
13 * Tunc ſumens Tobias de felle piſcis,
14 liniuit oculos patris ſui. * Et ſuſtinuit
quaſi dimidiam ferè horam, & cœpit
albugo ex oculis eius, quaſi mem-
15 brana oui, egredi. * Quam apprehen-
dens Tobias traxit ab oculis eius, ſta-
16 timq; viſum recepit. * Et glorificabãt
Deum, ipſe videlicet, & vxor eius, &
17 omnes qui ſciebant eum. * Dicebatq;
D Tobias: Benedico te Domine Deus
Iſrael, quia tu caſtigaſti me, & tu ſal-
uaſti me: & ecce ego video Tobiam
18 filium meum. * Ingreſſa eſt etiam poſt
ſeptem dies Sara vxor filij eius, &
omnis familia ſana, & pecora, & ca-
meli, & pecunia multa vxoris: ſed
& illa pecunia, quam receperat à
19 Gabelo: * & narrauit parentibus ſuis
omnia beneficia Dei, quæ feciſſet cir-
ca eum per hominem, qui eum duxe-
20 rat. * Veneruntque Achior & Nabath
conſobrini Tobiæ, gaudentes ad To-
biam, & congratulantes ei de omni-
bus bonis, quæ circa illum oſtenderat
21 Deus. * Et per ſeptem dies epulan-
tes, omnes cum gaudio magno ga-
uiſi ſunt.

CAP. XII.

TVnc vocauit ad se Tobias filium 1
suum, dixitq; ei : Quid possumus A
dare viro isti sancto, qui venit tecū?
* Respondens Tobias, dixit patri suo: 2
Pater, quam mercedem dabimus ei?
aut quid dignum poterit esse benefi-
ciis eius? * Me duxit & reduxit sa- 3
num, pecuniam à Gabelo ipse rece-
pit, vxorem ipse me habere fecit, &
dæmonium ab ea ipse compescuit,
gaudium parentibus eius fecit, meip-
sum à deuoratione piscis eripuit, te
quoq; videre fecit lumen cæli, & bo-
nis omnibus per eum repleti sumus.
Quid illi ad hæc poterimus dignum
dare? * Sed peto te pater mi, vt roges 4
eum, si fortè dignabitur medietatem B
de omnibus, quæ allata sunt, sibi as-
sumere. * Et vocantes eum, pater sci- 5
licet, & filius, tulerunt eum in par-
tem: & rogare cœperunt vt dignare-
tur dimidiam partem omnium, quæ
attulerant, acceptam habere. * Tunc 6
dixit eis occultè : Benedicite Deum
cæli, & coram omnibus viuentibus
confitemini ei, quia fecit vobiscum
misericordiam suam. * Etenim sacra- 7
mentum regis abscōdere bonum est:
opera autem Dei reuelare & confi-
teri honorificum est. * Bona est ora- 8
tio cum ieiunio & eleemosyna magis
quàm thesauros auri recōdere: * quo- 9
niam eleemosyna à morte liberat, &
ipsa est, quæ purgat peccata, & facit
inuenire misericordiam & vitā æter-
nam. * Qui autem faciunt peccatum, 10
& iniquitatem, hostes sunt animæ C
suæ. * Manifesto ergo vobis verita- 11
tem, & non abscondam à vobis oc-
cultum sermonem. * Quando orabas 12
cum lacrymis, & sepeliebas mortuos,
& derelinquebas prandium tuum, &
mortuos abscōdebas per diem in do-
mo tua, & nocte sepeliebas eos, ego
obtuli orationem tuam Domino. * Et 13
quia acceptus eras Deo, necesse fuit
vt tētatio probaret te. * Et nunc misit 14
me Dominus vt curarem te, & Sa-
ram vxorem filij tui à dæmonio libe-
rarem. * Ego enim sum Raphael An- 15
gelus, vnus ex septē, qui astamus an-
te Dominū. * Cumq; hæc audissent, 16
turbati sunt, & trementes ceciderunt
super terram in faciem suam. * Di- 17
xitque eis Angelus: Pax vobis, nolite
timere. * Etenim cùm essem vobiscū, 18
per voluntatem Dei eram ipsum be- D
nedicite, & cātate illi. * Videbar qui- 19
dem vobiscum manducare, & bibe-
re: sed ego cibo inuisibili, & potu, qui
ab hominibus videri nō potest, vtor.
20 * Tēpus est ergo vt reuertar ad eum,
qui me misit: vos autem benedicite
Deum, & narrate omnia mirabilia
21 eius. * Et cùm hæc dixisset, ab aspe-
ctu eorum ablatus est, & vltrà eum
22 videre non potuerunt. * Tunc pro-
strati per horas tres in faciem, bene-
dixerunt Deum: & exurgentes nar-
rauerunt omnia mirabilia eius.

CAP. XIII.

1 APeriens autem Tobias senior os
A suum, benedixit Dominum, &
dixit: Magnus es Domine in æternū,
& in omnia sæcula regnum tuum:
2 * quoniam tu flagellas & saluas; de- * Deut. 32. f. 39 1. Reg. 2. a. 6 Sap. 16. d. 13
ducis ad inferos, & reducis: & non
3 est qui effugiat manum tuam. * Con-
fitemini Domino filij Israel, & in
4 conspectu gētium laudate eū: * quo-
niam ideo dispersit vos inter gentes,
quæ ignorant eum, vt vos enarretis
mirabilia eius, & faciatis scire eos,
quia non est alius Deus omnipotēs
5 præter eum. * Ipse castigauit nos pro-
pter iniquitates nostras: & ipse salua-
bit nos propter misericordiam suam.
6 * Aspicite ergo quæ fecit nobiscum,
B & cum timore & tremore confitemi-
ni illi: regemq; sæculorum exaltate
7 in operibus vestris. * Ego autem in
terra captiuitatis meæ confitebor illi:
quoniam ostendit maiestatem suam
8 in gentem peccatricem. * Conuerti-
mini itaque peccatores, & facite iu-
stitiam coram Deo, credentes quòd
faciat vobiscū misericordiam suam.
9 * Ego autem, & anima mea in eo læ-
10 tabimur. * Benedicite Dominum om-
nes electi eius: agite dies lætitiæ, &
11 confitemini illi. * Ierusalem ciuitas
Dei, castigauit te Dominus in ope-
12 ribus manuum tuarum. * Confitere
C Domino in bonis tuis, & benedic
Deum sæculorum vt reædificet in te
tabernaculum suum, & reuocet ad te
omnes captiuos, & gaudeas in omnia
13 sæcula sæculorum. * Luce splendida
fulgebis: & omnes fines terræ adora-
14 bunt te. * Nationes ex longinquo ad- * Isa. 60. a. 5
te venient: & munera deferentes, ad-
orabunt in te Dominum, & terram
tuam in sanctificationem habebunt.
15 * Nomen enim magnum inuocabunt
16 in te. * Maledicti erunt qui contempse-
rint te: & condemnati erunt omnes
qui blasphemauerint te: benedictique

erunt qui ædificauerint te. * Tu au- 17
tem lætaberis in filiis tuis, quoniam D
omnes benedicentur, & cógregabun-
tur ad Dominum. * Beati omnes qui 18
diligunt te, & qui gaudent super pace
tua. Anima mea benedic Dominú, 19
quoniam liberauit Ierusalem ciuita-
tem suam à cunctis tribulationibus
eius, Dominus Deus noster. * Beatus 20
ero si fuerint reliquiæ seminis mei ad
a Apoc. 21. 18 videndam claritaté Ierusalem. * a Por- 21
tæ Ierusalem ex sapphiro & smarag-
do ædificabuntur: & ex lapide pre-
tioso omnis circuitus murorum eius.
* Ex lapide candido & mundo om- 22
nes plateæ eius sternentur: & per vi-
cos eius alleluia cantabitur. * Benedi- 23
ctus Dominus, qui exaltauit eam, &
sit regnum eius in sæcula sæculorum
super eam. Amen.

CAP. XIIII.

ET cósummati sunt sermones To- 1
biæ. Et postquam illuminatus est A
Tobias, vixit annis quadragintaduo-
bus, & vidit filios nepotum suorum.
* Completis itaq; annis centum duo- 2
bus, sepultus est honorificè in Nini-
ue. * Quinquaginta namque & sex 3
annorum lumen oculorum amisit,
sexagenarius verò recepit. * Reliquú 4
verò vitæ suæ in gaudio fuit, & cum
bono profectu timoris Dei perrexit in
pace. In hora autem mortis suæ vo- 5
cauit ad se Tobiam filium suum, &
septé iuuenes filios eius nepotes suos,
dixitq; eis: * Prope erit interitus Ni- 6
niue: non enim excidit verbum Do-
b 1. Esd. 3. 8 mini: & b fratres nostri, qui dispersi B
sunt à terra Israel, reuertétur ad eam.
* Omnis autem deserta terra eius re- 7
plebitur, & domus Dei, quæ in ea in-
censa est, iterum reædificabitur: ibiq;
reuertentur omnes timentes Deum,
* & relinquent gentes idola sua, & 8
venient in Ierusalem, & inhabitabût
in ea, * & gaudebunt in ea omnes re- 9
ges terræ, adorantes regem Israel.
* Audite ergo filij mei patrem ve- 10
strum: Seruite Domino in verita-
te, & inquirite vt faciatis quæ placita
sunt illi: * & filiis vestris mandate 11
vt faciant iustitias & eleemosynas, vt C
sint memores Dei, & benedicát eum
in omni tempore in veritate, & in to-
ta virtute sua. * Nunc ergo filij audi- 12
te me, & nolite manere hîc: sed qua-
cumque die sepelieritis matrem ve-
stram circa me in vno sepulchro, ex
to dirigite gressus vestros vt exeatis

13 hinc: * video enim quia iniquitas
14 eius finem dabit ei. Factum est au-
D tem post obitum matris suæ, Tobias
abscessit ex Niniue cum vxore sua,
& filiis, & filiorum filiis, & reuer-
15 sus est ad soceros suos. * Inuenitque
eos incolumes in senectute bona: &
curam eorum gessit, & ipse clausit
oculos eorum: & omnem hereditа-
tem domus Raguelis ipse percepit: vi-
ditq; quintam generationem, filios
16 filiorum suorum. * Et completis an-
nis nonagintanouem in timore Do-
mini, cum gaudio sepelierunt eum.
17 * Omnis autem cognatio eius, & om-
nis generatio eius in bona vita, & in
sancta conuersatione permansit, ita
vt accepti essent tá Deo, quàm homi-
nibus, & cunctis habitantibus in terra.

LIBER IVDITH.

CAPVT PRIMVM.

1 ARPHAXAD itaque, rex Me-
A dorum, subiugauerat multas
gentes imperio suo, & ipse
ædificauit ciuitatem potentissimam,
2 quam appellauit Ecbatanis, * ex lapi-
dibus quadratis & sectis: fecit muros
eius in latitudiné cubitorum septua-
ginta, & in altitudinem cubitorum
triginta, turres verò eius posuit in al-
3 titudinem cubitorum centum. * Per
B quadrum verò earum latus vtrumq;
vicenorú pedum spatio tendebatur,
posuitq; portas eius in altitudinem
4 turrium: * & gloriabatur quasi potés
in potentia exercitus sui, & in gloria
5 quadrigarum suarum. * Anno igitur
duodecimo regni sui: Nabuchodo-
nosor rex Assyriorum, qui regnabat
in Niniue ciuitate magna, pugnauit
6 cótra Arphaxad, & obtinuit eum * in
C campo magno, qui appellatur Ragau,
circa Euphraten, & Tigrin, & Iada-
son in campo Erioch regis Elicorum.
7 * Tunc exaltatum est regnum Nabu-
chodonosor, & cor eius eleuatú est:
& misit ad omnes, qui habitabant in
8 Cilicia, & Damasco, & Libano, * &
ad gentes quæ sunt in Carmelo, &
Cedar, & inhabitantes Galilæam in
9 campo magno Esdrelon, * & ad om-
D nes qui erát in Samaria, & trans flu-
men Iordanem vsq; ad Ierusalem, &
omnem terram Iesse quousq; perue-
10 niatur ad terminos Æthiopiæ. * Ad
hos omnes misit nuncios Nabucho-

donosor

donoſor rex Aſſyriorum : * qui om- 11
nes vno animo contradixerunt, & re-
miſerunt eos vacuos, & ſine honore
abiecerunt.* Tunc indignatus Nabu- 12
chodonoſor rex aduerſus omné ter-
ram illam, iurauit per thronum & re-
gnum ſuum quòd defenderet ſe de
omnibus regionibus his.

CAP. II.

ANno tertiodecimo Nabuchodo- 1
noſor regis, vigeſima & ſecunda A
die menſis primi, factum eſt verbum
in domo Nabuchodonoſor regis Aſ-
ſyriorum vt defenderet ſe. * Voca- 2
uitq; omnes maiores natu, omneſq;
duces, & bellatores ſuos, & habuit cũ
eis myſterium cõſilij ſui: * dixitq; co- 3
gitationé ſuam in eo eſſe, vt omnem
terrã ſuo ſubiugaret imperio. * Quod 4
dictum cùm placuiſſet omnibus, vo-
cauit Nabuchodonoſor rex Holofer-
nem principem militiæ ſuæ, * & di- 5
xit ei: Egredere aduerſus omne re-
gnum Occidentis, & contra eos præ-
cipuè, qui contempſerunt imperium
meum. * Non parcet oculus tuus vlli 6
regno, omnemq; vrbem munitã ſub- B
iugabis mihi. Tunc Holofernes vo- 7
cauit duces, & magiſtratus virtutis
Aſſyriorum: & dinumerauit viros in
expeditionem, ſicut præcepit ei rex,
centum viginti millia peditũ pugna-
torum, & equitũ ſagittariorum duo-
decim millia. * Omnemq; expeditio- 8
nem ſuam fecit præire in multitudi-
ne innumerabilium camelorum, cum
his quæ exercitibus ſufficerent copio-
sè, boum quoq; armenta, gregeſque
ouium, quorum non erat numerus.
* Frumẽtum ex omni Syria in tranſ- 9
itu ſuo parari conſtituit. * Aurum 10
verò, & argentum de domo regis aſ- C
ſumpſit multum nimis. * Et profe- 11
ctus eſt ipſe, & omnis exercitus cum
quadrigis, & equitibus, & ſagittariis,
qui cooperuerunt faciem terræ, ſicut
locuſtæ. Cumq; pertranſiſſet fines 12
Aſſyriorum, venit ad magnos mõtes
Ange, qui ſunt à ſiniſtro Ciliciæ, aſcẽ-
ditque omnia caſtella eorum, & ob-
tinuit omnem munitionem. * Effre- 13
git autem ciuitatem opinatiſſimam
Melothi, prædauitque omnes filios
Tharſis, & filios Iſmael, qui erãt con-
tra faciem deſerti, & ad auſtrum ter-
ræ Cellon. * Et tranſiuit Euphraten, 14
& venit in Meſopotamiam: & fregit D
omnes ciuitates excelſas, quæ erant
ibi, à torrẽte Mambre vſquequo per-
15 ueniatur ad mare: * & occupauit ter-
minos eius, à Cilicia vſque ad fines
16 Iapheth, qui ſunt ad auſtrum. * Ab-
duxitq; omnes filios Madian, & præ-
dauit omnem locupletationem eo-
rum, omneſq; reſiſtentes ſibi occidit
17 in ore gladij. * Et poſt hæc deſcendit
in campos Damaſci in diebus meſſis,
& ſuccendit omnia ſata, omneſq; ar-
18 bores, & vineas fecit incidi: * & ceci-
dit timor illius ſuper omnes inhabi-
tantes terram.

CAP. III.

1 TVnc miſerũt legatos ſuos vniuer-
A ſarum vrbium, ac prouinciarum
reges ac principes, Syriæ ſcilicet Me-
ſopotamiæ, & Syriæ Sobal, & Li-
byæ, atque Ciliciæ, qui venientes ad
2 Holofernem, dixerunt: * Deſinat
indignatio tua circa nos: Melius eſt
enim vt viuentes ſeruiamus Nabu-
chodonoſor regi magno, & ſubditi
ſimus tibi, quàm morientes cum in-
teritu noſtro ipſi ſeruitutis noſtræ
3 damna patiamur. Omnis ciuitas no-
B ſtra, omniſq; poſſeſſio, omnes mon-
tes, & colles, & campi, & armenta
boum, gregeſq; ouium, & caprarum,
equorumque & camelorum, & vni-
uerſæ facultates noſtræ, atque fami-
4 liæ in conſpectu tuo ſunt: * ſint om-
5 nia noſtra ſub lege tua. * Nos, & filij
6 noſtri, ſerui tui ſumus. * Veni nobis
pacificus dominus, & vtere ſeruitio
7 noſtro, ſicut placuerit tibi. Tunc de-
ſcendit de montibus cum equitibus in
virtute magna, & obtinuit omnem
ciuitatem, & omnem inhabitantem
8 terram. * De vniuerſis autem vrbibus
C aſſumpſit ſibi auxiliarios viros for-
9 tes, & electos ad bellum. * Tantuſque
metus prouinciis illis incubuit, vt
vniuerſarũ vrbium habitatores prin-
cipes, & honorati ſimul cum populis
10 exirent obuiam venienti, * excipien-
tes eum cum coronis, & lampadibus,
ducentes choros in tympanis, & ti-
11 biis. * Nec iſta tamen facientes, fero-
citatem eius pectoris mitigare potue-
12 runt: * nam & ciuitates eorum de-
13 ſtruxit, & lucos eorum excidit. præ-
D ceperat enim illi Nabuchodonoſor
rex, vt omnes deos terræ extermina-
ret, videlicet vt ipſe ſolus diceretur
Deus ab his nationibus, quæ potuiſ-
ſent Holofernis potentia ſubiugari.
14 * Pertranſiens autem Syriam Sobal,
& omnem Apameam, omnemq; Me-
ſopotamiam, venit ad Idumæos in

teriam Gabaa, * accepitque ciuitates 15
eorum, & sedit ibi per viginti dies, in
quibus diebus adunari præcepit vni-
uersum exercitum virtutis suæ.

CAP. IIII.

TVnc audientes hæc filij Israel, qui 1
habitabant in terra Iuda, timue- A
runt valde à facie eius. * Tremor, & 2
horror inuasit sensus eorum, ne hoc
faceret Ierusalem & templo Domini,
quod fecerat ceteris ciuitatibus & tē-
plis earum. * Et miserunt in omnem 3
Samariam per circuitum vsque Ieri-
cho, & præoccupauerunt omnes ver-
tices montium: * & muris circumde- 4
derunt vicos suos, & congregauerunt
frumēta in præparationē pugnæ. Sa- 5
cerdos etiā Eliachim scripsit ad vni-
uersos, qui erant contra Esdrelon, quę
est contra faciem campi magni iuxta B
Dothain, & vniuersos, per quos viæ
transitus esse poterat, * vt obtinerent 6
ascēsus mōtium, per quos via esse po-
tat ad Ierusalem, & illic custodirent
vbi angustum iter esse poterat inter
montes. * Et fecerunt filij Israel se- 7
cundùm quod constituerat eis sacer-
dos Domini Eliachim. * Et clama- 8
uit omnis populus ad Dominum in-
stantia magna, & humiliauerunt ani-
mas suas in ieiuniis, & orationibus,
ipsi & mulieres eorum. * Et indue- 9
runt se Sacerdotes cilicijs, & infantes
prostrauerunt contra faciem templi
Domini, & altare Domini operuerūt
cilicio: * & clamauerunt ad Domi- 10
num Deum Israel vnanimiter ne da- C
rentur in prædam infantes eorum, &
vxores eorum in diuisionem, & ciui-
tates eorum in exterminium, & san-
cta eorum in pollutionem, & fierent
opprobrium Gentibus. Tunc Elia- 11
chim, sacerdos Domini magnus, cir-
cuiuit omnem Israel, allocutusque
est eos, * dicens: Scitote quoniam ex- 12
audiet Dominus preces vestras, si ma-
nentes permanseritis in ieiuniis, &
orationibus in conspectu Domini.
* a Memores estote Moysi serui Do- 13
mini, qui Amalec confidentem in vir-
tute sua, & in potentia sua, & in ex-
ercitu suo, & in clypeis suis, & in D
curribus suis, & in equitibus suis, nō
ferro pugnando, sed precibus sanctis
orando deiecit: * sic erunt vniuersi 14
hostes Israel si perseuerauerttis in hoc
opere, quod cœpistis. * Ad hanc igi- 15
tur exhortationem eius deprecantes
Dominum, permanebant in conspe-

a Exo. 17. 12

16 ctu Domini, * ita vt etiam hi, qui of-
ferebant Domino holocausta, præ-
cincti ciliciis offerrent sacrificia Do-
mino, & erat cinis super capita eo-
17 rum. * Et ex toto corde suo omnes
orabant Deum, vt visitaret populum
suum Israel.

CAP. V.

1 NVnciatumq; est Holoferni prin-
A cipi militiæ Assyriorum, quòd
filij Israel præpararent se ad resisten-
dum, ac montium itinera conclusis-
2 sent, * & furore nimio exarsit in ira-
cūdia magna, vocauitq; omnes prin-
3 cipes Moab & duces Ammon, * & di-
xit eis: Dicite mihi quis sit populus
iste, qui montana obsidet: aut quæ, &
quales, & quantæ sint ciuitates eo-
rum: quæ etiam sit virtus eorum, aut
quæ sit multitudo eorum: vel quis
4 rex militiæ illorum: * & quare præ
omnibus, qui habitant in Oriente, isti
contempserunt nos, & non exierunt
obuiam nobis vt susciperent nos cum
5 pace? Tunc Achior dux omnium
filiorum Ammon respondens, ait: Si
digneris audire domine mi, dicam
veritatem in conspectu tuo de popu-
lo isto, qui in montanis habitat, &
non egredietur verbum falsum ex
6 ore meo. * Populus iste ex progenie
7 Chaldæorum est * a hic primum in
B Mesopotamia habitauit, quoniā no-
luerunt sequi deos patrum suorum,
qui erant in Terra Chaldæorum.
8 * Deserētes itaq; ceremonias patrum
suorum, quæ in multitudine deo-
9 rum erant, * vnum Deum cæli co-
luerunt, * b qui & præcepit eis vt exi-
irent inde, & habitarent in Cha
ran. Cumque operuisset omnem ter-
ram fames, * c descenderunt in Ægy-
ptum, illicq; per quadringentos an-
nos sic multiplicati sunt, vt dinume-
10 rari eorū non posset exercitus. * Cum-
que grauaret eos rex Ægypti, atq; in
ædificationibus vrbium suarū in lu-
to & latere subiugasset eos, clamaue-
runt ad Dominum suum, & percus-
sit totam Terram Ægypti plagis va-
11 riis. * Cumq; eiecissent eos Ægyptij
à se, & cessasset plaga ab eis, & iterum
eos vellent capere, & ad suum serui-
12 tium reuocare, * d fugientibus his
Deus cæli mare aperuit, ita vt hinc
inde aquæ quasi murus solidarentur,
& isti pede sicco fundum maris per-
13 ambulando transirent. * In quo loco
dum innumerabilis exercitus Ægy-

a Gen. 11. d. 31
b Gen. 12. a. 1
c Gen. 46. a. 5
Exod. 14. a. 6
d Exo. 14. c. 19

ptiorum

priorum eos persequeretur, ita aquis
coopertus est, vt non remaneret vel
vnus, qui factum posteris nunciaret.
14 * Egressi verò mare rubrũ, deserta Si-
na montis occupauerunt, in quibus
numquam homo habitare potuit, vel
15 filius hominis requieuit. * Illic fon-
C tes amari obdulcati sunt eis ad biben-
dum, & per annos quadraginta an-
16 nonam de cælo cõsecuti sunt. * Vbi-
cumq; ingressi sunt sine arcu & sagit-
ta, & absq; scuto & gladio, Deus eo-
17 rum pugnauit pro eis, & vicit. * Et nõ
fuit qui insultaret populo isti, nisi
quando recessit à cultu Domini Dei
18 sui. * Quotiescumque autem præter
ipsum Deum suum, alterum colue-
runt, dati sunt in prædam, & in gla-
19 dium, & in opprobrium. * Quoties-
cumque autem pœnituerunt se reces-
sisse à cultura Dei sui, dedit eis Deus
20 cæli virtutem resistendi. * Denique
Chananæum regem, & Iebusæum,
& Pherezæum, & Hethæum, & He-
uæum, & Amorrhæum, & omnes po-
tentes in Hesebon prostrauerunt, &
terras eorum, & ciuitates eorum ipsi
21 possederunt: * & vsq; dum non pec-
carent in conspectu Dei sui, erant cum
illis bona: Deus enim illorum odit
22 iniquitatem. * Nam & ante hos an-
nos cùm recessissent à via, quam de-
derat illis Deus, vt ambularẽt in ea,
exterminati sunt præliis à multis na-
tionibus, & plurimi eorum captiui
abducti sunt in terram non suam.
23 * Nuper autem reuersi ad Dominum
D Deum suum, ex dispersione qua di-
spersi fuerant, adunati sunt, & ascen-
derunt montana hæc omnia, & iterũ
possident Ierusalem, vbi sunt sancta
24 eorum. * Nunc ergo mi domine, per-
quire si est aliqua iniquitas eorum in
conspectu Dei eorum: ascendamus
ad illos, quoniam tradens tradet illos
Deus eorum tibi, & subiugati erunt
25 sub iugo potentiæ tuæ. * Si verò non
est offensio populi huius coram Deo
suo, nõ poterimus resistere illis: quo-
niam Deus eorum defendet illos: &
erimus in opprobrium vniuersæ ter-
26 ræ. * Et factum est, cùm cessasset lo-
qui Achior verba hæc, irati sunt om-
nes magnates Holofernis, & cogita-
bant interficere eum, dicentes ad al-
27 terutrum: * Quis est iste, qui filios
Israel posse dicat resistere regi Nabu-
chodonosor, & exercitibus eius, ho-
mines inermes, & sine virtute, & sine
28 peritia artis pugnæ? * Vt ergo agno-
scat Achior quoniam fallit nos, ascen-
damus in mõtana: & cùm capti fue-
rint potentes eorum, tunc cum eis-
29 dem gladio transuerberabitur: * vt
sciat omnis gens quoniam Nabucho-
donosor deus terræ est, & præter ip-
sum alius non est.

CAP. VI.

1 FActum est autem cùm cessasset
A loqui, indignatus Holofernes ve-
2 hementer, dixit ad Achior: * Quo-
niam prophetasti nobis dicens, quòd
gens Israel defendatur à Deo suo, vt
ostendam tibi quoniam nõ est Deus,
3 nisi Nabuchodonosor: * cùm per-
cusserimus eos omnes, sicut homi-
nem vnum, tunc & ipse cum illis As-
syriorum gladio interibis, & omnis
4 Israel tecum perditione disperiet: * &
probabis quoniam Nabuchodono-
sor dominus sit vniuersæ terræ: tunc-
que gladius militiæ meæ transiet per
latera tua, & confixus cades inter
vulneratos Israel, & non respirabis
vltrà, donec extermineris cum illis.
5 * Porrò autem si prophetiam tuam
veram existimas, non concidat vul-
tus tuus, & pallor, qui faciem tuam
obtinet, abscedat à te, si verba mea
6 hæc putas impleri nõ posse. * Vt autẽ
B noueris quia simul cum illis hæc ex-
perieris, ecce ex hac hora illorũ po-
pulo sociaberis, vt, dum dignas mei
gladij pœnas exceperint, ipse simul
7 vltioni subiaceas. * Tunc Holofernes
præcepit seruis suis vt comprehende-
rent Achior, & perducerent eũ in Be-
thuliam, & traderent eum in manus
8 filiorum Israel. * Et accipientes eum
serui Holofernis, profecti sunt per
cãpestria: sed cùm appropinquassent
ad montana, exierunt cõtra eos fun-
9 dibularij. * Illi autem diuertentes à
latere montis, ligauerunt Achior ad
arborem manibus & pedibus, & sic
vinctum restibus dimiserunt eum, &
10 reuersi sunt ad dominũ suum. * Por-
rò filij Israel descendentes de Bethu-
lia, venerunt ad eum: Quem soluẽtes
C duxerunt ad Bethuliam, atq; in me-
dium populi illum statuẽtes, percun-
ctati sunt quid rerũ esset quòd illum
11 vinctum Assyrij reliquissent. * In die-
bus illis erant illic principes, Ozias fi-
lius Micha de tribu Simeon, & Char-
12 mi, qui & Gothoniel. * In medio
itaque seniorum, & in conspectu
omnium, Achior dixit omnia quæ

locutus ipse fuerat ab Holoferne in-
terrogatus : & qualiter populus Ho-
lofernis voluisset propter hoc verbũ
interficere eum, * & quemadmodum 13
ipse Holofernes iratus iusserit eum
Israelitis hac de causa tradi : vt, dum
vicerit filios Israel, tunc & ipsum
Achior diuersis iubeat interire sup-
pliciis, propter hoc quòd dixisset *
Deus cæli defensor eorũ est. * Cum- 14
que Achior vniuersa hæc exposuis-
set, omnis populus cecidit in faciem,
adorantes Dominum, & communi
lamentatione & fletu vnanimes pre-
ces suas Domino effuderunt, * di- 15
centes : Dominus Deus cæli & terræ,
intuere superbiam eorum, & respice D
ad nostram humilitatem, & faciem
sanctorum tuorum attende, & osten-
de quoniam non derelinquis præsu-
mentes de te : & præsumentes de se,
& de sua virtute gloriantes, humilias.
* Finito itaque fletu, & per totam 16
diem oratione populorum completa,
consolati sunt Achior, * dicẽtes: Deus 17
patrum nostrorum, cuius tu virtutem
prædicasti, ipse tibi hanc dabit vicis-
situdinem, vt eorum magis tu interi-
tum videas. * Cùm verò Dominus 18
Deus noster dederit hanc libertatem
seruis suis, sit & tecum Deus in me-
dio nostri : vt sicut placuerit tibi, ita
cum tuis omnibus conuerseris no-
biscum. * Tunc Ozias, finito consi- 19
lio, suscepit eum in domum suam, &
fecit ei cœnam magnam. * Et vocatis 20
omnibus presbyteris, simul expleto
ieiunio refecerunt. * Postea verò con- 21
uocatus est omnis populus, & per to-
tam noctem intra ecclesiam oraue-
runt petentes auxilium à Deo Israel.

CAP. VII.

HOlofernes autem altera die præ- 1
cepit exercitibus suis vt ascen- A
derent contra Bethuliam. * Erant au- 2
tem pedites bellatorum centum vi-
ginti millia, & equites viginti duo
millia, præter præparationes viro-
rum illorum, quos occupauerat ca-
ptiuitas, & abducti fuerant de pro-
uinciis & vrbibus vniuersæ iuuentu-
tis. * Omnes parauerunt se pariter ad 3
pugnam contra filios Israel, & vene-
runt per crepidinem montis vsque ad
apicem, qui respicit super Dothain,
à loco qui dicitur Belma vsque ad
Chelmon, qui est contra Esdrelon.
* Filii autem Israel vt viderunt mul- 4
titudinem illorum, prostrauerunt se
super terram, mittentes cinerem su-
per capita sua, vnanimes orantes vt
Deus Israel misericordiã suam osten-
5 deret super populum suum. * Et as-
sumentes arma sua bellica, sederunt
per loca, quæ ad angusti itineris tra-
mitem dirigunt inter montosa, &
erant custodientes ea tota die & no-
6 cte. * Porrò Holofernes, dum circuit
B per gyrum, reperit quòd fons, qui in-
fluebat, aquæductum illorum à par-
te australi extra ciuitatem dirigeret :
& incidi præcepit aquæductum illo-
7 rum. * Erant tamen non longè à mu-
ris fontes, ex quibus furtim videban-
tur haurire aquam ad refocillandum
8 potiùs quàm ad potandum. * Sed fi-
lij Ammon, & Moab accesserunt ad
Holofernem, dicentes : Filij Israel
non in lancea, nec in sagitta confi-
dunt, sed montes defendunt illos, &
muniunt illos colles in præcipitio
9 constituti. * Vt ergo sine congressione
pugnæ possis superare eos, pone cu-
stodes fontium, vt non hauriant a-
quam ex eis, & sine gladio interficies
eos, vel certè fatigati tradent ciuita-
tem suam, quam putant in montibus
10 positam superari non posse. * Et pla-
cuerunt verba hæc coram Holofer-
ne, & coram satellitibus eius, & con-
stituit per gyrũ centenarios per sin-
11 gulos fontes. * Cumq; ista custodia
C per dies viginti fuisset expleta, defe-
cerunt cisternæ, & collectiones aqua-
rũ omnibus habitantibus Bethuliam,
ita vt non esset intra ciuitatem vnde
satiarentur vel vna die, quoniam ad
mensurã dabatur populis aqua quo-
12 tidie. * Tunc ad Oziam congregati
omnes viri, feminæque, iuuenes, &
13 paruuli, omnes simul vna voce * dixe-
runt : [a] Iudicet Deus inter nos & te, [a] Exod. 5. d. 21
quoniam fecisti in nos mala, nolens
loqui pacificè cũ Assyriis, & propter
hoc vendidit nos Deus in manibus
14 eorum. * Et ideo non est qui adiuuet,
cum prosternamur ante oculos eo-
15 rum in siti, & perditione magna. * Et
nunc congregate vniuersos, qui in ci-
uitate sunt, vt spontè tradamus nos
16 omnes populo Holofernis. * Melius
est enim vt captiui benedicamus Do-
minum, viuentes, quàm moriamur,
& simus opprobriũ omni carni, cùm
viderimus vxores nostras, & infan-
tes nostros mori ante oculos nostros.
17 * Contestamur hodie cælum & ter-

ram

ram, & Deum patrum nostrorum, D
qui vlciscitur nos secundùm peccata
nostra, vt iam tradatis ciuitatem in
manu militiæ Holofernis, & sit finis
noster breuis in ore gladij, qui lon-
gior efficitur in ariditate sitis. Et 18
cùm hæc dixissent, factus est fletus
& vlulatus magnus in ecclesia ab
omnibus, & per multas horas vna
voce clamauerunt ad Deum, dicen-
a Psal. 105. a. 6
tes: * a Peccauimus cum patribus no- 19
stris, iniustè egimus, iniquitatem fe-
cimus. * Tu, quia pius es, miserere 20
nostri, aut in tuo flagello vindica ini-
quitates nostras, & noli tradere con-
fitentes te populo, qui ignorat te, * vt 21
non dicant inter Gentes: Vbi est
Deus eorum? * Et cùm fatigati his 22
clamoribus, & his fletibus lassati si-
luissent, * exurgens Ozias infusus la- 23
crymis, dixit: Æquo animo estote
fratres, & hos quinque dies expecte-
mus à Domino misericordiam. * For- 24
sitan enim indignationem suam ab-
scindet, & dabit gloriam nomini suo.
* Si autem transactis quinque diebus 25
non venerit adiutorium, faciemus
hæc verba, quæ locuti estis.

CAP. VIII.

ET factum est, cùm audisset hæc 1
verba Iudith vidua, quæ erat filia A
Merari, filij Idox, filij Ioseph, filij
Oziæ, filij Elai, filij Iamnor, filij Ge-
deon, filij Raphaim, filij Achitob, fi-
lij Melchiæ, filij Enan, filij Nathaniæ,
filij Salathiel, filij Simeon, filij Ru-
ben: * & vir eius fuit Manasses, qui 2
mortuus est in diebus messis hordea-
ceæ: * instabat enim super alligantes 3
manipulos in campo, & venit æstus
super caput eius, & mortuus est in
Bethulia ciuitate sua, & sepultus est
illic cum patribus suis. Erat autem 4
Iudith relicta eius vidua iam annis
tribus, & mensibus sex. * Et in supe- 5
rioribus domus suæ fecit sibi secretū
cubiculum, in quo cum puellis suis
clausa morabatur, * & habens super 6
lumbos suos cilicium, ieiunabat om-
nibus diebus vitæ suæ, præter sabba-
ta, & neomenias, & festa domus Is-
rael. * Erat autem eleganti aspectu ni- 7
mis, cui vir suus reliquerat diuitias
multas, & familiā copiosam, ac pos-
sessiones armentis boum, & gregibus
ouium plenas. * Et erat hæc in omni- 8
bus famosissima, quoniam timebat
Dominum valdè, nec erat qui loque-
9 retur de illa verbum malum. Hæc
itaque cùm audisset quoniam Ozias
promisisset quòd transacto quinto die
traderet ciuitatem, misit ad presbyte-
10 ros Chabri, & Charmi. * Et venerunt
B ad illam, & dixit illis: Quod est hoc
verbum, in quo consensit Ozias, vt
tradat ciuitatē Assyriis si intra quin-
que dies non venerit vobis adiutoriū?
11 * Et qui estis vos, qui tentatis Dñm?
12 * Non est iste sermo, qui misericor-
diam prouocet, sed potius qui iram
13 excitet, & furorem accendat. * Po-
suistis vos tempus miserationis Do-
mini, & in arbitrium vestrum, diem
14 constituistis ei. * Sed quia patiens Do-
minus est, in hoc ipso pœniteamus, &
indulgentiam eius fusis lacrymis po-
15 stulemus: non enim quasi homo,
sic Deus comminabitur, neque sicut
filius hominis ad iracundiam inflam-
16 mabitur. * Et ideo humiliemus illi
animas nostras, & in spiritu consti-
17 tuti humiliato, seruientes illi, * dica-
mus flentes Domino, vt secundùm
volūtatem suam sic faciat nobiscum
misericordiam suam: vt sicut contur-
batum est cor nostrum in superbia
eorum, ita etiam de nostra humilita-
18 te gloriemur: * quoniam non sumus
secuti peccata patrum nostrorum, qui
dereliquerunt Deum suum, & ado-
19 rauerunt deos alienos, * pro quo sce-
lere dati sunt in gladium, & in rapi-
nam, & in confusionem inimicis
suis: nos autem alterum Deum ne-
20 scimus præter ipsum. * Expectemus
C humiles consolationem eius, & ex-
quiret sanguinem nostrum de affli-
ctionibus inimicorum nostrorum, &
humiliabit omnes Gentes, quæcum-
que insurgunt contra nos, & faciet
illas sine honore Dominus Deus no-
21 ster. Et nunc fratres, quoniam vos
estis presbyteri in populo Dei, & ex
vobis pendet anima illorum, ad elo-
quium vestrum corda eorum erigite,
vt memores sint, quia tentati sunt
patres nostri vt probarentur, si verè
22 colerent Deum suum. * a Memores
a Gen. 22. a. 1
esse debent, quomodo pater noster
Abraam tentatus est, & per multas
tribulationes probatus, Dei amicus
23 effectus est. * Sic Isaac, sic Iacob, sic
Moyses, & omnes qui placuerunt
Deo, per multas tribulationes tran-
24 sierunt fideles. * Illi autem, qui ten-
tationes non susceperunt cum timo-
re Domini, & impatientiam suam

& improperium murmurationis suæ
25 contra Dominum protulerũt, * ᵃexterminati sunt ab exterminatore, & à
26 serpentibus perierunt. * Et nos ergo
D non vlciscamur nos pro his, quæ pa-
27 timur, * sed reputantes peccatis nostris hæc ipsa supplicia minora esse flagella Domini, quibus quasi serui corripimur ad emendationem, & non ad perditionem nostram euenisse credamus. * Et dixerunt illi
28 Ozias, & presbyteri: Omnia, quæ locuta es, vera sunt, & non est in ser-
29 monibus tuis vlla reprehensio. * Nunc ergo ora pro nobis, quoniam mulier
30 sancta es, & timens Deum. * Et dixit illis Iudith: Sicut quod potui lo-
31 qui, Dei esse cognoscitis: * ita quod facere disposui, probate si ex Deo est, & orate vt firmum faciat Deus
32 consilium meum. * Stabitis vos ad portã nocte ista, & ego exeam cum abra mea: & orate, vt sicut dixistis, in diebus quinque respiciat Dominus
33 populum suum Israel. * Vos autem nolo vt scrutemini actum meum, & vsque dum renunciem vobis, nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad Do-
34 minum Deum nostrum. * Et dixit ad eam Ozias princeps Iuda: Vade in pace, & Dominus sit tecum in vltionem inimicorum nostrorum. Et reuertentes abierunt.

ᵃ 1 Cor. 10. b. 9

CAP. IX.

1 QVibus abscedentibus, Iudith in-
A gressa est oratorium suum: & induens se cilicio, posuit cinerem super caput suum: & prosternens se Domino, clamabat ad Dominum, dicens:
2 * Domine Deus patris mei Simeon, * ᵃqui dedisti illis gladium in defensionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione sua, & denudauerunt femur virginis in con-
3 fusionem; * & dedisti mulieres illorum in prædam, & filias illorum in captiuitatem: & omnem prædam in diuisionem seruis tuis, qui zelauerunt zelum tuum: subueni quæso te Domine Deus meus mihi viduæ.
4 * Tu enim fecisti priora, & illa post
B illa cogitasti: & hoc factum est quod
5 ipse voluisti. * Omnes enim viæ tuæ paratæ sunt, & tua iudicia in tua
6 prouidentia posuisti. * ᵇRespice castra Assyriorum nunc, sicut tunc castra Ægyptiorum videre dignatus es, quando post seruos tuos armati currebant, confidentes in quadrigis,

ᵃ Gen. 34. d. 9
ᵇ Exod. 14. e. 9

& in equitatu suo, & in multitudine
7 bellatorum. * Sed aspexisti super castra eorum, & tenebræ fatigauerunt
8 eos. * Tenuit pedes eorum abyssus,
9 & aquæ operuerunt eos. * Sic fiant
C & isti, Domine, qui confidunt in multitudine sua, & in curribus suis, & in cõtis, & in scutis, & in sagit-
10 tis suis, & in lanceis gloriantur, * & nesciunt quia tu ipse es Deus noster, qui conteris bella ab initio, & Do-
11 minus nomen est tibi. * Erige brachium tuum sicut ab initio, & allide virtutem illorum in virtute tua: cadat virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt se violare sancta tua, & polluere tabernaculum nominis tui, & deiicere gladio suo cornu al-
12 taris tui. * Fac Domine, vt gladio proprio eius superbia amputetur:
13 * capiatur laqueo oculorum suorum in me, & percuties eum ex labiis
14 charitatis meæ. * Da mihi in animo constantiam, vt contemnam illum:
15 & virtutem, vt euertam illum. * ᵃErit
D enim hoc memoriale nominis tui, cùm manus feminæ deiecerit eum.
16 * Non enim in multitudine est virtus tua Domine, neque in equorum viribus voluntas tua est, nec superbi ab initio placuerunt tibi: sed humilium & mansuetorum semper tibi
17 placuit deprecatio. * Deus cælorum, creator aquarum, & Dominus totius creaturæ, exaudi me miseram deprecantem, & de tua misericordia præ-
18 sumentem. * Memento Domine testamenti tui, & da verbum in ore meo, & in corde meo consilium corrobora, vt domus tua in sanctifica-
19 tione tua permaneat: * & omnes Gentes agnoscant quia tu es Deus, & non est alius præter te.

ᵃ Iud. 4. d. 21. & 5. d. 26

CAP. X.

1 FActum est autem, cùm cessasset
A clamare ad Dominum, surrexit de loco, in quo iacuerat prostrata ad
2 Dñm. * Vocauitque abram suam, & descendens in domum suam, abstulit à se cilicium, & exuit se vesti-
3 mentis viduitatis suæ, * & lauit corpus suum, & vnxit se myro optimo, & discriminauit crinem capitis sui, & imposuit mitram super caput suũ, & induit se vestimentis iucunditatis suæ, induitque sandalia pedibus suis, assumpsitque dextraliola, & lilia, & inaures, & annulos, & omnibus or-
4 namentis suis ornauit se. * Cui etiam

Domi-

Dominus contulit ſplendorem: quo-
niam omnis iſta compoſitio non ex
libidine, ſed ex virtute pendebat: &
ideo Dominus hanc in illam pulchri-
tudinem amplíauit, vt incomparabi-
li decore omnium oculis appareret.
5 * Impoſuit itaque abræ ſuæ aſcope-
B tam vini, & vas olei, & polentam, &
palathas, & panes, & caſeum, & pro-
6 fecta eſt. Cumque veniſſent ad por-
tam ciuitatis, inuenerunt expectan-
tem Oziam & presbyteros ciuitatis.
7 * Qui cùm vidiſſent eam, ſtupentes
mirati ſunt nimis pulchritudiné eius.
8 * Nihil tamen interrogantes eam, di-
miſerunt tranſire, dicentes: Deus pa-
trum noſtrorum det tibi gratiam, &
omne conſilium tui cordis ſua virtu-
te corroboret, vt glorietur ſuper te
Ieruſalem, & ſit nomen tuum in nu-
9 mero ſanctorum & iuſtorum. * Et
dixerunt hi qui illic erant, omnes vna
10 voce: Fiat, fiat. * Iudith verò orans
Dominum, tranſiuit per portas ipſa
11 & abra eius. Factum eſt autem, cùm
deſcenderet montem, circa ortú diei,
occurrerunt ei exploratores Aſſyrio-
C rum, & tenuerunt eam, dicentes: Vn-
12 de venis? aut quo vadis? * Quæ re-
ſpondit: Filia ſum Hebræorum, ideo
ego fugi à facie eorum, quoniam fu-
turum agnoui, quòd dentur vobis in
deprædationem, pro eo quòd con-
temnentes vos, noluerunt vltró tra-
dere ſeipſos vt inuenirent miſericor-
13 diam in conſpectu veſtro. * Hac de
cauſa cogitaui mecum, dicens: Va-
dam ad faciem principis Holofernis,
vt indicem illi ſecreta illorum, &
oſtendã illi quo aditu poſſit obtinere
eos, ita vt non cadat vir vnus de exer-
14 citu eius. * Et cùm audiſſent viri illi
verba eius, conſiderabãt faciem eius,
& erat in oculis eorum ſtupor, quo-
niam pulchritudinem eius mirabantur
15 nimis. * Et dixerunt ad eam: Con-
ſeruaſti animam tuam, eo quòd tale
reperiſti conſilium, vt deſcenderes ad
16 dominum noſtrum. * Hoc autem
D ſcias, quoniam cùm ſteteris in con-
ſpectu eius, bene tibi faciet, & eris
gratiſſima in corde eius. Duxerunt-
que illam ad tabernaculum Holo-
17 fernis, annunciantes eam. * Cumque
intraſſet ante faciem eius, ſtatim ca-
ptus eſt in ſuis oculis Holofernes.
18 * Dixeruntque ad eum ſatellites eius:
Quis contemnat populum Hebræo-
rum, qui tam decoras mulieres ha-
bent, vt non pro his merito pugnare
19 contra eos debeamus? Videns ita-
que Iudith Holofernem ſedentem in
conopœo, quod erat ex purpura, &
auro, & ſmaragdo, & lapidibus pre-
20 tioſis intextum: * & cùm in faciem
eius intendiſſet, adorauit eum, pro-
ſternens ſe ſuper terram. Et eleuaue-
runt eam ſerui Holofernis, iubente
domino ſuo.

CAP. XI.

1 TVnc Holofernes dixit ei: Æquo
A animo eſto, & noli pauere in cor-
de tuo: quoniam ego nunquam no-
cui viro, qui voluit ſeruire Nabucho-
2 donoſor regi. * Populus autem tuus,
ſi non contempſiſſet me, non leuaſ-
3 ſem lanceam meam ſuper eũ. * Nunc
autem dic mihi, qua ex cauſa receſ-
ſiſti ab illis, & placuit tibi vt venires
4 ad nos? * Et dixit illi Iudith: Sume
verba ancillæ tuæ, quoniam ſi ſecu-
tus fueris verba ancillæ tuæ, perfe-
ctam rem faciet Dominus tecum.
5 * Viuit enim Nabuchodonoſor rex
terræ, & viuit virtus eius, quæ eſt in
te ad correptionem omnium anima-
rum errantium: quoniam non ſolùm
homines ſeruiunt illi per te, ſed &
6 beſtiæ agri obtemperant illi. * Nun-
B ciatur enim animi tui induſtria vni-
uerſis gentibus, & indicatum eſt om-
ni ſeculo, quoniam tu ſolus bonus,
& potens es in omni regno eius, &
diſciplina tua omnibus prouinciis
7 prædicatur. * ᵃ Nec hoc latet, quod ᵃSup. 5. a. 5
locutus eſt Achior, nec illud ignora-
8 tur, quod ei iuſſeris euenire. * Con-
ſtat enim, Deum noſtrum ſic pecca-
tis offenſum, vt mandauerit per pro-
phetas ſuos ad populum, quòd tra-
9 dat eum pro peccatis ſuis. * Et quo-
niam ſciũt ſe offendiſſe Deum ſuum
filij Iſrael, tremor tuus ſuper ipſos
10 eſt. * Inſuper etiam fames inuaſit eos,
& ab ariditate aquæ iam inter mor-
11 tuos computantur. * Denique hoc
ordinant, vt interficiant pecora ſua,
12 & bibant ſanguinem eorum: * &
C ſancta Domini Dei ſui quæ præcepit
Deus non contingi, in frumento, vi-
no, & oleo, hæc cogitauerunt im-
pendere, & volunt conſumere quæ
nec manibus deberent contingere:
ergo quoniam hæc faciunt, certum
eſt quòd in perditionem dabuntur.
13 * Quod ego ancilla tua cognoſcens,
fugi ab illis, & miſit me Dominus
14 hæc ipſa nunciare tibi. * Ego enim

ancilla tua Deum colo, etiam nunc
apud te: & exiet ancilla tua, & orabo
Deum, * & dicet mihi quãdo eis red- 15
dat peccatum suum, & veniens nun-
ciabo tibi, ita vt ego adducam te per
mediam Ierusalem, & habebis om-
nem populum Israel, sicut oues, qui-
bus non est pastor, & non latrabit D
vel vnus canis contra te: * quoniam 16
hæc mihi dicta sunt per prouidẽtiam
Dei. * Et quoniam iratus est illis 17
Deus, hæc ipsa missa sum nunciare
tibi. Placuerunt autem omnia ver- 18
ba hæc coram Holoferne, & coram
pueris eius, & mirabantur sapientiam
eius, & dicebant alter ad alterum:
*Non est talis mulier super terram in 19
aspectu, in pulchritudine, & in sensu
verborum. * Et dixit ad illam Holo 20
fernes: Benefecit Deus, qui misit te
ante populum, vt des illum tu in ma-
nibus nostris: * & quoniam bona est 21
promissio tua, si fecerit mihi hoc
Deus tuus, erit & Deus meus, & tu
in domo Nabuchodonosor magna
eris, & nomen tuum nominabitur in
vniuersa terra.

CAP. XII.

TVnc iussit eam introire vbi repo- 1
siti erant thesauri eius, & iussit A
illic manere eam, & constituit quid
daretur illi de conuiuio suo. * Cui 2
respondit Iudith, & dixit: Nunc non
potero manducare ex his, quæ mihi
præcipis tribui, ne veniat super me
offensio: ex his autem, quæ mihi de-
tuli, manducabo. * Cui Holofernes 3
ait: Si defecerint tibi ista, quæ tecum
detulisti, quid faciemus tibi? Et di- 4
xit Iudith: Viuit anima tua domine
meus, quoniam non expendet omnia
hæc ancilla tua, donec faciat Deus in
manu mea hæc, quæ cogitaui. Et in-
duxerunt illam serui eius in taberna- B
culum, quod præceperat. * Et petiit 5
dum introiret, vt daretur ei copia
nocte & ante lucem egrediendi foras
ad orationem, & deprecandi Domi-
num. * Et præcepit cubicularijs suis 6
vt sicut placeret illi, exiret & intro-
iret ad adorandum Deum suum, per
triduum: * & exibat noctibus in 7
vallem Bethuliæ, & baptizabat se in
fonte aquæ. * Et vt ascendebat, ora- 8
bat Dominum Deum Israel, vt diri-
geret viam eius ad liberationem po-
puli sui. * Et introiens, munda ma- 9
nebat in tabernaculo vsque dum ac- C
ciperet escam suam in vespere. Et 10
factum est, in quarto die Holofernes
fecit cœnam seruis suis, & dixit ad
Vagao eunuchum suum: Vade, &
suade Hebræam illam vt sponte con-
11 sentiat habitare mecum. * Fœdum
est enim apud Assyrios, si femina ir-
rideat virum agendo vt immunis ab
12 eo transeat. * Tunc introiuit Vagao
ad Iudith, & dixit: Nõ vereatur bo-
na puella introire ad dominũ meum,
D vt honorificetur ante faciem eius, vt
manducet cum eo, & bibat vinum in
13 iucunditate. * Cui Iudith respondit:
Quæ ego sum, vt contradicam do-
14 mino meo? * Omne quod erit ante
oculos eius bonum & optimum fa-
ciam. Quidquid autem illi placuerit,
hoc mihi erit optimum omnibus die-
15 bus vitæ meæ. * Et surrexit, & orna-
uit se vestimento suo, & ingressa ste-
16 tit ante faciem eius. * Cor autem Ho-
lofernis concussum est: erat enim ar-
17 dens in concupiscentia eius. Et di-
xit ad eam Holofernes: Bibe nunc,
& accumbe in iucunditate, quoniam
18 inuenisti gratiam coram me. * Et di-
xit Iudith: Bibam domine, quoniam
magnificata est anima mea hodie præ
19 omnibus diebus meis. * Et accepit,
& manducauit, & bibit coram ipso
ea, quæ parauerat illi ancilla eius.
20 * Et iucundus factus est Holofer-
nes ad eam, bibitque vinum multum
nimis, quantum numquam biberat
in vita sua.

CAP. XIII.

1 VT autem serò factum est, festina-
A uerunt serui illius ad hospitia
sua, & conclusit Vagao ostia cubi-
2 culi, & abiit. * erant autem omnes
3 fatigati à vino: eratq; Iudith sola
4 in cubiculo. * Porro Holofernes ia-
cebat in lecto, nimia ebrietate sopi-
5 tus. * Dixitque Iudith puellæ suæ vt
staret foris ante cubiculum, & ob-
6 seruaret. * Stetitq; Iudith ante lectũ,
orans cum lacrymis, & labiorum
7 motu in silentio, * dicens: Confirma
me Domine Deus Israel, & respice in
hac hora ad opera manuum mearũ,
vt, sicut promisisti, Ierusalem ciuita-
tem tuam erigas: & hoc quod cre-
dens per te posse fieri cogitaui, perfi-
8 ciam. Et cum hæc dixisset, accessit
ad columnam, quæ erat ad caput le-
ctuli eius, & pugionem eius, qui in ea
9 ligatus pendebat, exoluit. * Cumque
euaginasset illũ, apprehendit comam
capitis eius, & ait: Confirma me Dñe

Deus

Deus in hac hora. * & percussit bis in 10
ceruicem eius, & abscidit caput eius,
& abstulit conopœum eius à colum-
nis, & euoluit corpus eius truncum.
* Et post pusillum exiuit, & tradidit 11
caput Holofernis ancillæ suæ, & ius-
sit vt mitteret illud in peram suam.
* Et exierunt duæ, secundùm con- 12
suetudinẽ suam, quasi ad orationem,
& transierunt castra, & gyrantes val-
lem, venerunt ad portam ciuitatis.
* Et dixit Iudith à longè custodibus 13
murorum: Aperite portas, quoniam
nobiscum est Deus, qui fecit virtutem
in Israel. * Et factum est, cùm audis- 14
sent viri vocem eius, vocauerũt pres-
byteros ciuitatis. * Et concurrerunt 15
ad eam omnes, à minimo vsque ad
maximum: quoniam sperabant eam
iam non esse venturam. * Et accen- 16
dentes luminaria congyrauerunt cir-
ca eam vniuersi: illa autem ascendens
in eminentiorem locum, iussit fieri
silentium. Cumq; omnes tacuissent,
* dixit Iudith: Laudate Dñm Deum 17
nostrum, qui non deseruit sperantes
in se; * & in me ancilla sua adimpleuit 18
misericordiam suam, quam promisit
domui Israel: & interfecit in manu
mea hostem populi sui hac nocte.
* Et proferens de pera caput Holofer- 19
nis, ostendit illis, dicens: Ecce caput
Holofernis principis militiæ Assyrio-
rum, & ecce conopœum illius, in
quo recumbebat in ebrietate sua, vbi
per manum feminæ percussit illum
Dominus Deus noster. * Viuit au- 20
tem ipse Dominus, quoniam custo- C
diuit me Angelus eius & hinc eun-
tem, & ibi commorantem, & inde
huc reuertentem, & non permisit me
Dominus ancillam suam coinquina-
ri, sed sine pollutione peccati reuo-
cauit me vobis gaudentem in victo-
ria sua, in euasione mea, & in libera-
tione vestra. * [a]Confitemini illi om- 21
nes, quoniam bonus, quoniam in sæ-
culum misericordia eius. * Vniuersi 22
autem adorantes Dominum, dixe-
runt ad eam: Benedixit te Dominus
in virtute sua, quia per te ad nihilum
redegit inimicos nostros. Porrò 23
Ozias princeps populi Israel, dixit ad
eam: Benedicta es tu filia à Domino
Deo excelso præ omnibus mulieri-
bus super terram. * Benedictus Dñs, 24
qui creauit cælum & terram, qui te
direxit in vulnera capitis principis
inimicorum nostrorum; * quia hodie 25

[a] Psal. 105. a. 1. & 106. a. 1

D nomen tuum ita magnificauit, vt
non recedat laus tua de ore homi-
num, qui memores fuerint virtutis
Domini in æternum, pro quibus non
pepercisti animæ tuæ propter angu-
stias & tribulationem generis tui, sed
subuenisti ruinæ ante conspectum
26 Dei nostri. * Et dixit omnis populus:
B 27 Fiat, fiat. * Porrò Achior vocatus
venit, & dixit ei Iudith: Deus Israel,
cui tu testimonium dedisti quòd vl-
ciscatur se de inimicis suis, ipse caput
omnium incredulorum incidit hac
28 nocte in manu mea. * Et vt probes
quia ita est, ecce caput Holofernis,
qui in contẽptu superbiæ suæ Deum
Israel contempsit, & tibi interitum
minabatur, dicens: Cùm captus fue-
rit populus Israel, gladio perforari
29 præcipiam latera tua. Videns autem
Achior caput Holofernis, angustia-
tus præ pauore, cecidit in faciem
suam super terram, & æstuauit ani-
30 ma eius. * Postea verò quàm re-
sumpto spiritu recreatus est, proci-
dit ad pedes eius, & adorauit eam,
31 & dixit: * Benedicta tu à Deo tuo
in omni tabernaculo Iacob, quo-
niam in omni gente, quæ audierit
nomen tuum, magnificabitur super
te Deus Israel.

CAP. XIIII.

1 DIxit autem Iudith ad omnem
A populum: Audite me fratres,
suspendite caput hoc super muros
2 nostros: * Et erit, cùm exierit Sol,
accipiat vnusquisque arma sua, &
exite cum impetu, non vt descenda-
tis deorsum, sed quasi impetum fa-
3 cientes. * Tunc exploratores necesse
erit vt fugiant ad principem suũ ex-
4 citandum ad pugnam. * Cumq; du-
ces eorum cucurrerint ad tabernacu-
lum Holofernis, & inuenerint eum
truncum in suo sanguine volutatum,
5 decidet super eos timor. * Cumque
B cognoueritis fugere eos, ite post il-
los securi, quoniam Dominus con-
6 teret eos sub pedibus vestris. Tunc
Achior videns virtutem, quam fe-
cit Deus Israel, relicto gentilitatis ri-
tu, credidit Deo, & circumcidit car-
nem præputij sui, & appositus est ad
populum Israel, & omnis successio
generis eius vsque in hodiernũ diem.
7 * Mox autẽ vt ortus est dies, suspen-
derunt super muros caput Holofer-
nis, acceperuntq; vnusquisque vir arma
sua, & egressi sunt cũ grandi strepitu

&

& vlulatu •Quod videntes explora- 8
tores, ad tabernaculum Holofernis
cucurrerunt. • Porrò hi, qui in ta- 9
bernaculo erant, venientes, & ante
ingressum cubiculi perstrepentes, ex-
citandi gratia, inquietudinem arte
moliebantur, vt non ab excitantibus, C
sed à sonantibus Holofernes euigila-
ret. • Nullus enim audebat cubiculũ 10
virtutis Assyriorum pulsando aut
intrando aperire. •Sed cùm venissent 11
eius duces ac tribuni, & vniuersi
maiores exercitus regis Assyriorum,
dixerunt cubiculariis: •Intrate, & ex- 12
citate illum, quoniam egressi mures
de cauernis suis, ausi sunt prouocare
nos ad prælium. •Tunc ingressus Va- 13
gao cubiculum eius, stetit ante corti-
nam, & plausum fecit manibus suis:
suspicabatur enim illum cum Iudith
dormire. • Sed cùm nullum motum 14
iacentis sensu aurium caperet, acces- D
sit proximans ad cortinam, & eleuãs
eam, vidensq; cadauer absque capite
Holofernis in suo sanguine tabefa-
ctum iacere super terram, exclamauit
voce magna cum fletu, & scidit ve-
stimenta sua. • Et ingressus taberna- 15
culum Iudith, non inuenit eam, &
exiliit foras ad populum, •& dixit: 16
Vna mulier Hebræa fecit confusio-
nem in domo regis Nabuchodono-
sor, ecce enim Holofernes iacet in
terra, & caput eius non est in illo.
•Quod cùm audissent principes vir- 17
tutis Assyriorum, sciderũt omnes ve-
stimenta sua, & intolerabilis timor
& tremor cecidit super eos, & turbati
sunt animi eorum valde. • Et factus 18
est clamor incomparabilis in medio
castrorum eorum.

CAP. XV.

CVmq́ue omnis exercitus decolla- 1
tum Holofernem audisset, fugit A
mens & consilium ab eis, & solo tre-
more & metu agitati, fugæ præsidiũ
sumunt, • ita vt nullus loqueretur 2
cum proximo suo, sed inclinato ca-
pite, relictis omnibus, euadere festi-
nabant Hebræos, quos armatos super
se venire audiebãt, fugientes per vias
camporum & semitas collium. •Vi- 3
dentes itaque filij Israel fugientes,
secuti sunt illos. Descenderuntq́ue
clangentes tubis, & vlulantes post
ipsos. •Et quoniam Assyrij non adu- 4
nati, in fugam ibant præcipites: filij B
autem Israel vno agmine persequen-
tes, debilitabant omnes, quos inue-
5 nire potuissent. • Misit itaque Ozias
nuncios per omnes ciuitates & regio-
6 nes Israel. • Omnis itaque regio om-
nisq́ue vrbs electam iuuentutem ar-
matam misit post eos, & persecuti
sunt eos in ore gladij, quousque per-
uenirent ad extremitatem finium
7 suorum. • Reliqui autem, qui erant
in Bethulia, ingressi sunt castra Assy-
riorum, & prædam, quam fugientes
Assyrij reliquerant, abstulerunt, &
8 onustati sunt valde. • Hi verò, qui
C victores reuersi sunt ad Bethuliam,
omnia quæ erant illorum attulerunt
secum, ita vt non esset numerus in
pecoribus, & iumentis, & vniuersis
mobilibus eorum, vt à minimo vsq.
ad maximum omnes diuites fierent
9 de prædationibus eorum. •Ioachim
autem summus põtifex de Ierusalem
venit in Bethuliam cum vniuersis
presbyteris suis vt videret Iudith.
10 • Quæ cum exisset ad illum, benedi-
xerunt eam omnes vna voce, dicen-
tes: Tu gloria Ierusalem, tu lætitia
Israel, tu honorificẽtia populi nostri:
11 •quia fecisti viriliter, & confortatum
est cor tuũ, eo quòd castitatem ama-
ueris, & post virum tuum, alterum
nescieris: ideo & manus Domini con-
D fortauit te, & ideo eris benedicta in
12 æternum. • Et dixit omnis populus:
13 Fiat, fiat. • Per dies autem triginta,
vix collecta sunt spolia Assyriorum
14 à populo Israel. • Porrò autem vni-
uersa, quæ Holofernis peculiaria
fuisse probata sunt, dederunt Iudith
in auro, & argento, & vestibus, &
gemmis, & omni supellectili, & tra-
15 dita sunt omnia illi à populo. • Et
omnes populi gaudebant cum mu-
lieribus, & virginibus, & iuuenibus,
in organis, & citharis.

CAP. XVI.

1 TVnc cantauit canticum hoc Do-
A mino Iudith, dicens:
2 • Incipite Domino in tympanis, can-
tate Domino in cymbalis, modula-
mini illi psalmum nouum, exaltate,
& inuocate nomen eius.
3 •Dominus conterens bella, Domi-
nus nomen est illi.
4 • Qui posuit castra sua in medio
populi sui, vt eriperet nos de manu
omnium inimicorum nostrorum.
5 •Venit Assur ex montibus ab Aqui-
lone in multitudine fortitudinis suæ:
cuius multitudo obturauit torrentes,
& equi eorum cooperuerunt valles.

*Dixit se incensurum fines meos, & 6
iuuenes meos occisurũ gladio, infan-
tes meos date in prædam, & virgines
in captiuitatem.
*Dominus autem omnipotens no- 7
cuit eum, & tradidit eum in manus
feminæ, & confodit eum.
*Non enim cecidit potens eorum à 8
iuuenibus, nec filij Titan percussé- B
runt eum, nec excelsi gigantes oppo-
suerunt se illi, sed Judith filia Merari
in specie faciei suæ dissoluit eum.
*Exuit enim se vestimento viduita- 9
tis, & induit se vestimento lætitiæ in
exultatione filiorum Israel.
*Vnxit faciem suam vnguento, & 10
colligauit cincinnos suos mitra, acce-
pit stolam nouam ad decipiendum
illum.
*Sandalia eius rapuerunt oculos 11
eius, pulchritudo eius captiuam fecit
animã eius, amputauit pugione cer-
uicem eius.
*Horruerunt Persæ constantiã eius, 12
& Medi audaciam eius.
*Tunc vlulauerunt castra Assytio- 13
rum, quando apparuerunt humiles
mei, arescentes in siti.
*Filij puellarum cõpunxerunt eos, 14
& sicut pueros fugientes occiderunt
eos: perierunt in prælio à facie Do-
mini Dei mei.
*Hymnũ cantemus Domino, hym- 15
num nouum cantemus Deo nostro.
*Adonai Domine magnus es tu, & 16
præclarus in virtute tua, & quem su- C
perare nemo potest.
*Tibi seruiat omnis creatura tua: 17
*quia dixisti, & facta sunt: misisti spi-
ritum tuum, & creata sunt, & non est
qui resistat voci tuæ.

*Gen. 1. Psal. 32. b. 9

*Montes à fundamentis mouebun- 18
tur cum aquis: petræ, sicut cera, lique-
scent ante faciem tuam.
*Qui autem timent te, magni erunt 19
apud te per omnia.
*Væ genti insurgenti super genus 20
meum: Dominus enim omnipotens
vindicabit in eis, in die iudicij visita-
bit illos.
*Dabit enim ignem, & vermes in 21
carnes eorum, vt vrantur, & sentiant
vsque in sempiternum.
*Et factum est post hæc, omnis po- 22
pulus post victoriam venit in Ierusa-
lem adorare Dominũ: & mox vt pu-
rificati sunt, obtulerunt omnes holo-
causta, & vota, & repromissiones
suas. *Porrò Iudith vniuersa vasa 23

bellica Holofernis, quæ dedit illi po-
D pulus, & conopœum, quod ipsa su-
stulerat de cubili ipsius, obtulit in
24 anathema obliuionis. *Erat autem
populus iucundus secundùm faciem
sanctorum, & per tres menses gau-
dium huius victoriæ celebratum est
25 cum Iudith. *Post dies autem illos
vnusquisque rediit in domum suam,
& Iudith magna facta est in Bethu-
lia, & præclarior erat vniuersæ terræ
26 Israel. *Erat etiam virtuti castitas ad-
iuncta, ita vt non cognosceret virum
omnibus diebus vitæ suæ, ex quo de-
27 functus est Manasses vir eius. *Erat
autem diebus festis procedens cum
28 magna gloria. *Mansit autem in do-
mo viri sui annos centum quinque,
& dimisit abram suam liberam, &
defuncta est ac sepulta cum viro suo
29 in Bethulia. *Luxitque illam omnis
30 populus diebus septem. *In omni au-
tem spatio vitæ eius non fuit qui per-
turbaret Israel, & post mortem eius
31 annis multis. *Dies autem victoriæ
huius festiuitatis, ab Hebræis in nu-
mero sanctorum dierum accipitur,
& colitur à Iudæis ex illo tempore
vsque in præsentem diem.

LIBER ESTHER.

CAPVT. I.

1 IN diebus Assueri, qui regnauit ab
A India vsque Æthiopiam super cen-
tum viginti septem prouincias:
2 *quando sedit in solio regni sui, Su-
san ciuitas regni eius exordium fuit.
3 *Tertio igitur anno imperij sui fecit
grande conuiuium cunctis principi-
bus, & pueris suis, fortissimis Persa-
rum, & Medorum inclytis, & præfe-
4 ctis prouinciarum coram se, *vt ostẽ-
deret diuitias gloriæ regni sui, ac ma-
gnitudinem, atque iactantiam poten-
tiæ suæ, multo tempore, centum vi-
5 delicet & octoginta diebus. *Cumq;
implerentur dies conuiuij, inuitauit
omnem populum, qui inuentus est
in Susan, à maximo vsque ad mini-
mum: & iussit septem diebus conui-
uium præparari in vestibulo horti, &
nemoris, quod regio cultu & manu
6 consitum erat. *Et pendebant ex om-
B ni parte tentoria aerij coloris & car-
basini ac hyacinthini, sustentata fu-
nibus byssinis, atque purpureis, qui

eburneis circulis inserti erant, & co-
lumnis marmoreis fulciebantur. Le-
ctuli quoque aurei & argentei, super
pauimentum smaragdino, & pario
stratum lapide, dispositi erant: quod
mira varietate pictura decorabat.
Bibebant autem qui inuitati erant, 7
aureis poculis, & aliis atque aliis vasis
cibi inferebantur. Vinum quoque, vt
magnificentia regia dignũ erat, abun-
dans, & præcipuum ponebatur. *Nec 8
erat qui nolentes cogeret ad biben-
dum, sed sicut rex statuerat, præpo-
nens mensis singulos de principibus
suis vt sumeret vnusquisque quod
vellet. *Vasthi quoq; regina fecit cõ- 9
uiuium feminarũ in palatio, vbi rex
Assuerus manere cõsueuerat. *Itaque 10
die septimo, cùm rex esset hilarior, &
post nimiam potationem incaluisset
mero, præcepit Maumam, & Baza-
tha, & Harbona, & Bagatha, & Ab- C
gatha, & Zethar, & Charchas, septem
eunuchis, qui in conspectu eius mini-
strabant, * vt introducerent reginam 11
Vasthi coram rege, posito super caput
eius diademate, vt ostenderet cunctis
populis & principibus pulchritudi-
nem illius: erat enim pulchra valde.
*Quæ renuit, & ad regis imperium, 12
quod per eunuchos mandauerat, ve-
nire contempsit. Vnde iratus rex, &
nimio furore succensus, *interrogauit 13
sapientes, qui ex more regio semper
ei aderant, & illorum faciebat cũcta
consilio, scientium leges, ac iura ma-
iorum: (*erãt autem primi & proxi- 14
mi, Charsena, & Sethar, & Admatha,
& Tharsis, & Mares, & Marsana, &
Mamuchan, septem duces Persarum,
atque Medorum, qui videbant fa-
ciem regis, & primi post eum residere
soliti erant) *cui sententiæ Vasthi 15
regina subiaceret, quæ Assueri regis
imperiũ, quod per eunuchos manda-
uerat, facere noluisset. *Respondítq; 16
Mamuchan, audiente rege, atq; prin-
cipibus, Non solùm regem læsit re-
gina Vasthi, sed & omnes populos, &
principes, qui sunt in cunctis prouin-
ciis regis Assueri. *Egredietur enim 17
sermo reginæ ad omnes mulieres, vt D
contemnant viros suos, & dicãt: Rex
Assuerus iussit vt regina Vasthi intra-
ret ad eum, & illa noluit. *Atque hoc 18
exemplo omnes principum coniuges
Persarum atque Medorum, paruí-
pendent imperia maritorum: vnde
regis iusta est indignatio. Si tibi pla- 19
cet, egrediatur edictum à facie tua, &
scribatur iuxta legem Persarum atq;
Medorum, quam præterire illicitũ est,
vt nequaquam vltra Vasthi ingredia-
tur ad regem, sed regnũ illius, altera,
20 quæ melior est illa, accipiat. * Et hoc
in omne (quod latissimum est) pro-
uinciarum tuarum diuulgetur impe-
rium, & cũctæ vxores tam maiorum,
quàm minorum deferãt maritis suis
21 honorem. *placuit consilium eius re-
gi, & principibus: fecítque rex iuxta
22 consilium Mamuchan, *& misit epi-
stolas ad vniuersas prouincias regni
sui, vt quæque gens audire & legere
poterat, diuersis linguis & litteris,
esse viros principes ac maiores in
domibus suis: & hoc per cunctos po-
pulos diuulgari.

CAP. II.

1 His ita gestis, postquam regis As-
A sueri indignatio deferbuerat,
recordatus est Vasthi, & quæ fecisset,
2 vel quę passa esset: *dixerúntque pue-
ri regis, ac ministri eius: Quærantur
3 regi puellæ virgines ac speciosæ, * &
mittãtur qui cõsiderent per vniuersas
prouincias puellas speciosas & virgi-
nes: & adducãt eas ad ciuitatẽ Susan,
& tradant eas in domum feminarum
sub manu Egei eunuchi, qui est præ-
positus & custos mulierũ regiarum:
& accipiant mundum muliebrem,
4 & cetera ad vsus necessaria. *Et quæ-
cunque inter omnes oculis regis pla-
cuerit, ipsa regnet pro Vasthi. Placuit
sermo regi: & ita, vt suggesserant, ius-
5 sit fieri. Erat vir Iudæus in Susan
ciuitate, vocabulo Mardochæus filius
Iair, filij Semei, filij Cis, de stirpe Ie-
6 mini, **qui translatus fuerat de Ieru- *4. Re. 24. d. 15
salem eo tempore, quo Iechoniam Inf. 11. b. 4
regem Iuda Nabuchodonosor rex
7 Babylonis transtulerat, qui fuit nu-
tritius filiæ fratris sui Edissæ, quæ
altero nomine vocabatur Esther: &
vtrumque parentem amiserat: pul-
chra nimis, & decora facie. Mortuís-
que patre eius ac matre, Mardochęus
8 sibi eam adoptauit in filiam. Cum-
B que percrebruisset regis imperium, &
iuxta mandatum illius multæ pul-
chræ virgines adducerentur Susan,
& Egeo traderentur Eunucho, Esther
quoque inter ceteras puellas ei tra-
dita est, vt seruaretur in numero fe-
9 minarum. *Quæ placuit ei, & inuenit
gratiam in conspectu illius. Et præce-
pit Eunucho, vt acceleraret mundum
mulie-

muliebrem, & traderet ei partes suas,
& septem puellas speciosissimas de
domo regis, & tam ipsam, quàm pe-
dissequas eius ornaret atq; excoleret.
*Quæ noluit indicare ei populum & 10
patriam suam. Mardochæus enim
præceperat ei, vt de hac re omnino
reticeret: *qui deambulabat quotidie 11
ante vestibulum domus, in qua ele-
ctæ virgines seruabâtur, curam agens
salutis Esther, & scire volens quid ei
accideret. *Cùm autem venisset tem- 12
pus singularum per ordinem puella-
rum, vt intrarent ad regem, expletis
omnibus, quæ ad cultum muliebrem
pertinebant, mensis duodecimus ver-
tebatur: ita dumtaxat, vt sex mêsibus
oleo vngerentur myrrhino, & aliis
sex quibusdam pigmentis & aroma-
tibus vterentur. *Ingredientesque ad 13
regem, quidquid postulassent ad or- C
natum pertinens, accipiebant, & vt
eis placuerat, compositæ de triclinio
feminarum ad regis cubiculum trâs-
ibant. *Et quæ intrauerat vespere, 14
egrediebatur mane, atque inde in se-
cundas ædes deducebatur, quæ sub
manu Susagazi eunuchi erant, qui
concubinis regis præsidebat: nec ha-
bebat potestatem ad regem vltra re-
deundi, nisi voluisset rex, & eâ venire
iussisset ex nomine. *Euoluto autem 15
tempore per ordinem, instabat dies,
quo Esther filia Abihail fratris Mar-
dochæi, quam sibi adoptauerat in
filiam, deberet intrare ad regem. Quæ
non quæsiuit muliebrem cultum, sed
quæcumque voluit Egeus eunuchus
custos virginum, hæc ei ad ornatum
dedit. Erat enim formosa valde, &
incredibili pulchritudine, omnium
oculis gratiosa & amabilis videba-
tur. *Ducta est itaque ad cubiculum 16
regis Assueri mense decimo, qui vo-
catur Tebeth, septimo anno regni
eius. *Et adamauit eam rex plusquàm 17
omnes mulieres, habuitque gratiam
& misericordiam corâ eo super om-
nes mulieres, & posuit diadema regni
in capite eius, fecitq; eam regnare in
loco Vasthi. *Et iussit conuiuiû præ- 18
parari permagnificû cunctis principi D
bus, & seruis suis pro côiunctione, &
nuptijs Esther. Et dedit requiem vni-
uersis prouinciis, ac dona largitus est
iuxta magnificentiam principalem.
*Cumque secundò quærerentur vir- 19
gines & congregarentur, Mardo-
chæus manebat ad ianuam regis:
20 *necdum prodiderat Esther patriam,
& populum suum, iuxta mandatum
eius. Quidquid enim ille præcipie-
bat, obseruabat Esther: & ita cuncta
faciebat vt eo tempore solita erat,
21 quo eam paruulam nutriebat. *Eo
igitur tempore, quo Mardochæus ad
regis ianuam morabatur, irati sunt
Bagathan, & Thares duo eunuchi
regis, qui ianitores erant, & in primo
palatij limine præsidebât: voluerunt-
que insurgere in regem, & occidere
22 eum. *Quod Mardochæû non latuit,
statimque nunciauit reginæ Esther:
& illa regi ex nomine Mardochæi, qui
23 ad se rem detulerat. *Quæsitum est,
& inuentum: & appensus est vterque
eorum in patibulo. Mandatumque
est historiis, & annalibus traditum
coram rege.

CAP. III.

1 POst hæc rex Assuerus exaltauit
A Aman filium Amadathi, qui erat
de stirpe Agag: & posuit solium eius
super omnes principes, quos habebat.
2 *Cunctique serui regis, qui in foribus
palatij versabâtur, flectebant genua,
& adorabant Aman: sic enim præce-
perat eis imperator, solus Mardo-
chæus non flectebat genu, neque
3 adorabat eum. *Cui dixerunt pueri
regis, qui ad fores palatij præside-
bant: Cur præter ceteros non obser-
4 uas mandatum regis? *Cumque hoc
crebriùs diceret, & ille nollet audire,
nunciauerunt Aman, scire cupientes
vtrum perseueraret in sententia: di-
5 xerat enim eis se esse Iudæum. *Quod
cùm audisset Aman, & experimento
probasset quòd Mardochæus nô fle-
cteret sibi genu, nec se adoraret, ira-
6 tus est valde, *& pro nihilo duxit in
B vnum Mardochæum mittere manus
suas: audierat enim quòd esset gentis
Iudææ, magisque voluit omnem Iu-
dæorum, qui erant in regno Assueri,
7 perdere nationê. *Mense primo (cuius
vocabulum est Nisan) anno duode-
cimo regni Assueri, missa est sors in
vrnam, quæ Hebraicè dicitur phur,
coram Aman, quo die & quo mense
gens Iudæorum deberet interfici: &
exiuit mêsis duodecimus, qui vocatur
8 Adar. *Dixitque Aman regi Assuero:
Est populus per omnes prouincias
regni tui dispersus, & à se mutuo se-
paratus, nouis vtês legibus & ceremo-
niis, insuper & regis scita contemnês.
C Et optime nosti quòd non expediat

regno suo vt insolescat per licentiam.
*si tibi placet, decerne, vt pereat, & 9
decem millia talentorũ appendã ar-
cariis gazæ tuę.* Tulit ergo rex annu- 10
lũ, quo vtebatur, de manu sua, & de-
dit eũ Aman filio Amadathi de pro-
genie Agag, hosti Iudæorum, *dixitq; 11
ad eum: Argentũ, quod tu polliceris,
suum sit. de populo age quod tibi
D S placet. *Vocatique sunt scribæ regis 12
mẽse primo Nisan, tertia decima die
eiusdem mensis: & scriptum est, vt
iusserat Aman, ad omnes satrapas re-
gis, & iudices prouinciarum, diuer- D
sarumque gentium, vt quæque gens
legere poterat, & audire pro varietate
linguarum ex nomine regis Assueri:
& litteræ signatę ipsius annulo, *mis- 13
sæ sunt per cursores regis ad vniuer-
sas prouincias vt occiderent atque
delerent omnes Iudæos, à puero vs-
que ad senem, paruulos, & mulieres,
vno die, hoc est tertiodecimo mensis
duodecimi, qui vocatur Adar, &
bona eorum diriperent. *Summa au- 14
tem epistolarum hæc fuit, vt omnes
prouinciæ scirent, & pararent se ad
prædictam diem. *Festinabant cur- 15
sores, qui missi erant, regis imperium
explere. Statimque in Susan pepẽdit
edictum, rege & Aman celebrante
conuiuium, & cunctis Iudæis, qui in
vrbe erant, flentibus.

CAP. IIII.

E QVæ cum audisset Mardochæus, 1
scidit vestimenta sua & indutus A
est sacco, spargens cinerem capiti: &
in platea mediæ ciuitatis voce magna
clamabat, ostendens amaritudinem
animi sui, *& hoc eiulatu vsque ad 2
fores palatij gradiẽs. Non enim erat
licitum indutum sacco aulam regis
intrare. *In omnibus quoq; prouin- 3
ciis, oppidis, ac locis, ad quæ crudele
regis dogma peruenerat, planctus in-
gens erat apud Iudæos, ieiunium,
vlulatus, & fletus, sacco & cinere
multis pro strato vtentibus. *Ingressę 4
autem sunt puellæ Esther & eunu-
chi, nunciaueruntque ei. Quod au-
diens cõsternata est: & vestem misit,
vt ablato sacco induerẽt eum: quam
accipere noluit. *Accitoque Athach 5
eunucho, quem rex ministrum ei de- B
derat, præcepit ei vt iret ad Mardo-
chæum, & disceret ab eo cur hoc fa-
F T ceret. *Egressusque Athach, iuit ad 6
Mardochæum stantem in platea ci-
7 uitatis, ante ostium palatij: *qui in-
dicauit ei omnia, quæ acciderãt, quo
modo Aman promisisses, vt in the-
sauros regis pro Iudæorum nece in-
8 ferres argentum. *exemplar quoque
edicti, quod pendebat in Susan, dedit
ei, vt reginæ ostenderet, & moneret
C eam, vt intraret ad regem, & depre-
9 caretur eum pro populo suo. *Re-
gressus Athach, nunciauit Esther om-
10 nia, quæ Mardochæus dixerat. *Quæ
respondit ei, & iussit vt diceret Mar-
11 dochæo: *Omnes serui regis, & cũctę,
quæ sub ditione eius sunt, norunt
prouinciæ, quòd siue vir, siue mulier
non vocatus, interius atrium regis
intrauerit, absque vlla cunctatione
statim interficiatur: nisi fortè rex au-
ream virgam ad eum tetenderit pro
signo clementiæ, atque ita possit vi-
uere. Ego igitur quo modo ad regem
intrare potero, quæ triginta iam die-
12 bus non sum vocata ad eum? *Quod
13 cum audisset Mardochæus, *rursum
D mandauit Esther, dicens: Ne pu-
tes quòd animam tuam tantùm libe-
res, quia in domo regis es præ cunctis
14 Iudæis: *si enim nũc silueris, per aliã
occasionem liberabuntur Iudæi: &
tu, & domus patris tui peribitis. Et
quis nouit vtrum idcirco ad regnum
veneris, vt in tali tempore parareris?
15 *Rursumq; Esther hæc Mardochæo G
16 verba mandauit: *Vade & congrega
omnes Iudæos, quos in Susan repe-
reris, & orate pro me. Nõ comedatis,
& non bibatis tribus diebus, & tribus
noctibus: & ego cum ancillis meis
similiter ieiunabo, & tunc ingrediar
ad regem contra legem faciens, non
vocata, tradensque me morti & pe
17 riculo. *Iuit itaque Mardochæus,
& fecit omnia, quæ ei Esther præ-
ceperat.

CAP. V.

1 DIe autem tertio induta est Esther
A regalibus vestimentis, & stetit in
atrio domus regiæ, quod erat inte-
rius, contra basilicam regis: at ille se-
debat super solium suum in consi-
storio palatij contra ostium domus.
2 *Cumque vidisset Esther reginam
stantem, placuit oculis eius, & exten-
dit cõtra eam virgam auream, quam
tenebat manu. Quæ accedens, oscu-
3 lata est summitatem virgæ eius. *Di- H
xitque ad eam rex: Quid vis Esther
regina? quæ est petitio tua? etiam si
dimidiam partem regni petieritis,

dabitur tibi. * At illa respondit: Si re- 4
gi placet, obsecro vt venias ad me ho- B
die, & Aman tecum ad conuiuium,
quod paraui.* Statimq; rex, Vocate, 5
inquit, citò Aman vt Esther obediat
voluntati. Venerunt itaque Rex &
Aman ad conuiuium, quod eis regi-
na parauerat. * Dixitq; ei rex, post- 6
quam vinû biberat abundanter: Quid
petis vt detur tibi? & pro qua re po-
stulas? etiam si dimidiam partem re-
gni mei petieris, impetrabis. * Cui re- 7
spondit Esther: Petitio mea, & preces
sunt istæ: * Si inueni in conspectu re- 8
gis gratiam, & si regi placet vt det mi- C
hi quod postulo, & meam impleat
petitionem: veniat rex & Aman ad
conuiuium quod paraui eis, & cras
aperiã regi voluntatẽ meam. * Egres- 9
sus est itaque illo die Aman lætus &
alacer. Cumq; vidisset Mardochæum
sedentem ante fores palatij, & non
solùm non assurrexisse sibi, sed nec
motum quidem de loco sessionis suę,
indignatus est valde: * & dissimulata 10
ira, reuersus in domum suam, con-
uocauit ad se amicos suos, & Zares
vxorem suam: & exposuit illis ma- 11
gnitudinem diuitiarum suarû, filio-
rumq; turbam, & quanta eum gloria
super omnes principes & seruos suos
rex eleuasset. * Et post hæc ait: Regi- 12
na quoq; Esther nullum alium voca- D
uit ad conuiuium cum rege, præter
me: apud quam etiam cras cum rege
pransurus sum. * Et cùm hæc omnia 13
habeam, nihil me habere puto, quam-
diu videro Mardochæum Iudæum
sedentem ante fores regias. * Respon- 14
deruntq; ei Zares vxor eius, & ceteri
amici: Iube parari excelsam trabem,
habentem altitudinis quinquaginta
cubitos, & dic manè regi vt appenda-
tur super eam Mardochæus, & sic
ibis cum rege lætus ad conuiuium.
Placuit ei consilium, & iussit excel-
sam parari crucem.

CAP. VI.

NOctem illam duxit rex insom- 1
nem, iussitque sibi afferri histo- A
rias & annales priorum temporum.
Quæ cùm illo præsente legerentur,
* ventum est ad illum locum vbi scri- 2
ptum erat, quo modo nunciasset Mar-
dochæus insidias Bagathan, & Tha-
res eunuchorum, regem Assuerum
iugulare cupientium. * Quod cum 3
audisset rex, ait: Quid pro hac fide
honoris ac præmij Mardochæus con-
secutus est? Dixerunt ei serui illius ac
ministri: Nihil omnino mercedis ac-
4 cepit. * Statimq; rex, Quis est, inquit,
B in atrio? Aman quippe interius atrium
domus regiæ intrauerat, vt suggere-
ret regi, & iuberet Mardochæum af-
figi patibulo, quod ei fuerat præpara-
5 tum. * Responderunt pueri: Aman
stat in atrio. Dixitque rex: Ingredia-
6 tur. * Cumque esset ingressus, ait illi:
Quid debet fieri viro, quẽ rex hono-
rare desiderat? Cogitãs autem in cor-
de suo Aman, & reputans quod nul-
lum alium rex, nisi se, vellet honora-
7 re, * respondit: Homo, quem rex ho-
8 norare cupit, * debet indui vestibus
C regiis, & imponi super equum, qui de
sella regis est, & accipere regium dia-
9 dema super caput suum, * & primus
de regiis principibus, ac tyrannis te-
neat equum eius, & per plateam ciui-
tatis incedẽs clamet, & dicat: Sic ho-
norabitur, quemcumq; voluerit rex
10 honorare. * Dixitq; ei rex: Festina, &
sumpta stola & equo, fac, vt locutus
es, Mardochæo Iudæo, qui sedet an-
te fores palatij. Caue ne quidquam
de his, quæ locutus es, prætermittas.
11 * Tulit itaq; Aman stolam & equum,
indutumque Mardochæum in platea
ciuitatis, & impositum equo præce-
debat, atq; clamabat: Hoc honore cõ-
dignus est, quemcumq; rex voluerit
12 honorare. * Reuersusque est Mardo-
D chæus ad ianuã palatij: & Aman fe-
stinauit ire in domû suam lugens &
13 operto capite: * narrauitq; Zares vxo-
ri suæ, & amicis omnia quæ euenis-
sent sibi. Cui responderunt sapientes,
quos habebat in cõsilio, & vxor eius:
Si de semine Iudæorum est Mardo-
chæus, ante quem cadere cœpisti, non
poteris ei resistere, sed cades in con-
14 spectu eius. * Adhuc illis loquẽtibus,
venerunt eunuchi regis, & citò eum
ad conuiuium, quod regina paraue-
rat, pergere compulerunt.

CAP. VII.

1 INtrauit itaq; rex & Aman, vt bi-
2 berent cum regina. * Dixitq; ei rex
A etiam secûda die, postquam vino in-
caluerat: Quæ est petitio tua Esther
vt detur tibi? & quid vis fieri? etiam
si dimidiam partem regni mei petie-
3 ris, impetrabis. * Ad quẽ illa respon-
dit: Si inueni gratiam in oculis tuis ô
rex, & si tibi placet, dona mihi ani-
mam meam pro qua rogo, & po-
pulum meum, pro quo obsecro.

* Traditi enim sumus ego & populus 4
meus, vt conteramur, iugulemur, & B
pereamus. Atque vtinam in seruos &
famulas venderemur: esset tolerabile
malum, & gemens tacerem: nunc au-
tem hostis noster est, cuius crudeli-
tas redundat in regem. Respon- 5
densq; rex Assuerus ait: Quis est iste,
& cuius potentiæ, vt hæc audeat fa-
cere? * Dixitque Esther: Hostis & ini- 6
micus noster pessimus iste est Aman.
Quod ille audiens, illico obstupuit,
vultum regis ac reginæ ferre non sus-
tinens. * Rex autem iratus surrexit, 7
& de loco conuiuij intrauit in hor- C
tum arboribus consitum. Aman quo-
que surrexit vt rogaret Esther regi-
nam pro anima sua, intellexit enim à
rege sibi paratum malum. * Qui cùm 8
reuersus esset de horto nemoribus
consito, & intrasset conuiuij locum,
reperit Aman super lectulum corruis-
se, in quo iacebat Esther, & ait: Etiam
reginam vult opprimere, me præsen-
te, in domo mea. Necdum verbum D
de ore regis exierat, & statim operue-
runt faciem eius. Dixitque Harbo- 9
na, vnus de eunuchis, qui stabant in
ministerio regis: En lignum, quod
parauerat Mardochæo, qui locutus
est pro rege, stat in domo Aman, ha-
bens altitudinis quinquaginta cubi-
tos. Cui dixit rex: Appendite eum in
eo. * Suspensus est itaq; Aman in pa- 10
tibulo quod parauerat Mardochæo:
& regis ira quieuit.

CAP. VIII.

Die illo dedit rex Assuerus Esther 1
reginæ domum Aman aduersa- A
rij Iudæorũ, & Mardochæus ingres-
sus est ante faciem regis. Confessa est
enim ei Esther quod esset patruus
suus. Tulitque rex annulum, quem 2
ab Aman recipi iusserat, & tradidit
Mardochæo. Esther autem constituit
Mardochæum super domum suam.
* Nec his contenta, procidit ad pedes 3
regis, fleuitque & locuta ad eum ora-
uit vt malitiam Aman Agagitæ, &
machinationes eius pessimas, quas ex-
cogitauerat contra Iudæos, iuberet
irritas fieri. * At ille ex more sceptrum 4
aureum protendit manu, quo signum
clementiæ monstrabatur: illaq; con-
surgens stetit ante eum, * & ait: Si 5
placet regi, & si inueni gratiã in ocu-
lis eius, & deprecatio mea non ei vi-
detur esse contraria, obsecro, vt no- B
uis epistolis, veteres Aman litteræ, in-
sidiatoris & hostis Iudæorum, qui-
bus eos in cunctis regis prouinciis
6 perire præceperat, corrigantur. * Quo-
modo enim potero sustinere necem
7 & interfectionem populi mei? Re-
spondítq; rex Assuerus Esther regi-
næ, & Mardochæo Iudæo: Domum
Aman concessi Esther, & ipsum iussi
affigi cruci, quia ausus est manum
8 mittere in Iudæos. * Scribite ergo Iu-
dæis, sicut vobis placet, regis nomine,
signantes litteras annulo meo. Hæc
enim cõsuetudo erat, vt epistolis, quæ
ex regis nomine mittebantur, & il-
lius annulo signatæ erant, nemo au-
9 deret contradicere. * Accitisque scri-
bis & librariis regis (erat autem tem-
pus tertij mensis, qui appellatur Si-
ban) vigesima & tertia die illius scri-
ptæ sunt epistolæ, vt Mardochæus
voluerat, ad Iudæos, & ad principes
procuratoresque & iudices, qui cen-
tum viginti septem prouinciis ab In-
C dia vsq; ad Æthiopiam præsidebant:
prouinciæ atque prouinciæ, populo
& populo iuxta linguas & litteras
suas, & Iudæis, prout legere poterant,
10 & audire. Ipsæque epistolæ, quæ
regis nomine mittebantur, annulo
ipsius obsignatæ sunt, & missæ per
veredarios: qui per omnes prouincias
discurrentes, veteres litteras nouis
11 nunciis præuenirent. * Quibus im-
perauit rex, vt conuenirent Iudæos
per singulas ciuitates, & in vnũ præ-
ciperent congregari vt starent pro ani-
mabus suis, & omnes inimicos suos
cum coniugibus ac liberis & vniuer-
sis domibus, interficerent atque de-
lerent, & spolia eorum diriperent.
12 * Et constituta est per omnes prouin-
cias vna vltionis dies, id est tertiadé-
13 cima mẽsis duodecimi Adar. Sum-
maque epistolæ hæc fuit, vt in om-
nibus terris ac populis, qui regis As-
sueri subiacebãt imperio, notum fie-
ret, paratos esse Iudæos ad capiendam
14 vindictam de hostibus suis. * Egressi-
D que sunt veredarij celeres nuncia per-
ferentes, & edictum regis pependit in
15 Susan. * Mardochæus autem de pala-
tio, & de conspectu regis egrediens,
fulgebat vestibus regiis, hyacinthinis
videlicet & aëriis, coronam auream
portans in capite, & amictus serico
pallio atque purpureo. Omnisq; ci-
16 uitas exultauit, atque lætata est. * Iu-
dæis autem noua lux oriri visa est,
17 gaudiũ, honor, & tripudium. * Apud

omnes

omnes populos, vrbes, atque prouin-
tias, quocumq; regis iussa veniebant,
mira exultatio, epulæ, atque conui-
uia, & festus dies: in tantum vt plures
alterius gentis & sectæ eorum religio-
ni & ceremoniis iungerentur. Gran-
dis enim cunctos Iudaici nominis ter-
ror inuaserat.

CAP. IX.

1 IGitur duodecimi mensis, quem Adar
A vocari antè iam diximus, tertiade-
cima die, quando cunctis Iudæis in-
terfectio parabatur, & hostes eorum
inhiabant sanguini, versa vice Iudæi
superiores esse cœperunt, & se de ad-
2 uersariis vindicare. * Congregatique
sunt per singulas ciuitates, oppida, &
loca vt extenderent manum contra
inimicos, & persecutores suos. Nul-
lusque ausus est resistere, eo quòd
omnes populos magnitudinis eorum
3 formido penetrarat. * Nam & pro-
uinciarum iudices, & duces, & pro-
curatores, omnisq; dignitas, quæ sin-
gulis locis ac operibus præerat, extol-
lebant Iudæos timore Mardochæi:
4 * quem principem esse palatij, & plu-
B rimum posse cognouerãt: fama quo-
que nominis eius crescebat quotidie,
& per cunctorũ ora volitabat. Itaq;
5 percusserũt Iudæi inimicos suos pla-
ga magna, & occiderunt eos, redden-
tes eis quod sibi parauerant facere:
6 * in tantum vt etiam in Susan quin-
gentos viros interficerent, extra de-
cem filios Aman Agagitæ hostis Iu-
dæorum: quorum ista sunt nomina:
7 * Pharsandatha, & Delphon, & Es-
8 phatha, * & Phoratha, & Adalia, &
9 Aridatha, * & Phermesta, & Arisai,
10 & Aridai, & Iezatha. * Quos cùm
occidissent, prædas de substantiis eo-
11 rum tangere noluerunt. * Statimque
numerus eorum, qui occisi erant in
12 Susan, ad regem relatus est. * Qui di-
xit reginæ: In vrbe Susan interfece-
runt Iudæi quingentos viros, & alios
decem filios Aman: quantã putas eos
exercere cædem in vniuersis prouin-
ciis? Quid vltrà postulas, & quid vis
13 vt fieri iubeam? * Cui illa respondit:
C Si regi placet, detur potestas Iudæis,
vt sicut fecerũt hodie in Susan, sic &
cras faciant, & decem filij Aman in
14 patibulis suspendantur. * Præcepitq;
rex vt ita fieret. Statimq; in Susan pe-
pendit edictum, & decem filij Aman
15 suspensi sunt. * Congregatis Iudæis
quartadecima die mensis Adar, inter-
fecti sunt in Susan trecenti viri: nec
eorum ab illis direpta substantia est.
16 * Sed & per omnes prouincias, quæ
ditioni regis subiacebant, pro anima-
bus suis steterunt Iudæi, interfectis
hostibus ac persecutoribus suis: in
tantum vt septuagintaquinque millia
occisorum implerentur, & nullus de
substantiis eorũ quidquam continge-
17 ret. Dies autem tertiusdecimus mẽ-
sis Adar primus apud omnes inter-
fectionis fuit, & quartadecima die
D cædere desierunt. Quem cõstituerunt
esse sollemnem, vt in eo omni tem-
pore deinceps vacarent epulis, gau-
18 dio atque conuiuiis. * At hi, qui in
vrbe Susan cædem exercuerant, ter-
tiodecimo & quartodecimo die eius-
dem mẽsis in cæde versati sunt: quin-
todecimo autem die percutere desie-
runt. Et idcirco eundem diem consti-
tuerunt sollemnem epularum atque
19 lætitiæ. * Hi verò Iudæi, qui in oppi-
dis non muratis ac villis morabantur,
quartumdecimum diem mensis Adar
conuiuiorum & gaudij decreuerunt,
ita vt exultent in eo, & mittant sibi
mutuò partes epularum & ciborum.
20 Scripsit itaque Mardochæus omnia
hæc, & litteris comprehensa misit ad
Iudæos, qui in omnibus regis pro-
uinciis morabantur, tam in vicino
21 positis, quàm procul, * vt quartam-
decimam & quintamdecimam diem
mensis Adar pro festis susciperent, &
E reuertente semper anno sollemni ce-
22 lebrarent honore: * quia in ipsis die-
bus se vlti sunt Iudæi de inimicis suis,
& luctus atque tristitia in hilaritatem
gaudiumq; conuersa sunt, essentque
dies isti epularum atque lætitiæ, &
mitterent sibi inuicem ciborum par-
tes, & pauperibus munuscula largi-
23 rentur. * Susceperuntque Iudæi in
sollemnem ritum cuncta quę eo tem-
pore facere cœperant, & quæ Mardo-
chæus litteris facienda mandauerat.
24 Aman enim, filius Amadathi stirpis
Agag, hostis & aduersarius Iudæo-
rum, cogitauit contra eos malum, vt
occideret illos, atque deleret: & misit
phur, quod nostra lingua vertitur in
25 sortem. * Et postea ingressa est Esther
F ad regem, obsecrans vt conatus eius,
litteris regis irriti fierent: & malum,
quod contra Iudæos cogitauerat, re-
uerteretur in caput eius. Denique &
ipsum & filios eius affixerunt cruci,
26 * atque ex illo tempore dies isti ap-

pellati sunt phurim, id est sortium:
eo quòd phur, id est sors, in vrnam
missa fuerit. Et cũcta, quæ gesta sunt,
epistolæ, id est libri huius volumine
continentur: * quæque sustinuerunt, 27
& quæ deinceps immutata sunt, susce-
perunt Iudæi super se & semẽ suum,
& super cunctos, qui religioni eorum
voluerunt copulari, vt nulli liceat
duos hos dies absque sollemnitate
transigere: quos scriptura testatur, &
certa expetũt tempora, annis sibi iu-
giter succedentibus. ¶Isti sunt dies, 28
quos nulla vnquam delebit obliuio:
& per singulas generationes cunctæ
in toto orbe prouinciæ celebrabunt:
nec est vlla ciuitas, in qua dies phu- G
rim, id est sortium, non obseruentur
à Iudæis, & ab eorum progenie, quæ
his ceremoniis obligata est. * Scri- 29
pseruntque Esther regina filia Abi-
hail, & Mardochæus Iudæus etiam
secundam epistolam, vt omni studio
dies ista solemnis sanciretur in po-
sterum. * & miserunt ad omnes Iu- 30
dæos, qui in centum vigintiseptem
prouinciis regis Assueri versabantur,
vt haberent pacem, & susciperent ve-
ritatem, * obseruantes Dies sortium, 31
& suo tempore cum gaudio celebra-
rent: sicut constituerant Mardochæus
& Esther, & illi obseruanda suscepe-
runt à se, & à semine suo ieiunia &
clamores, & Sortium dies, * & om- 32
nia, quæ libri huius, qui vocatur
Esther, historia continentur.

CAP. X.

REx verò Assuerus omnẽ terram, 1
& cunctas maris insulas fecit tri- A
butarias: * cuius fortitudo & impe- 2
rium, & dignitas atque sublimitas,
qua exaltauit Mardochæum, scripta
sunt in libris Medorum, atque Persa-
rum: * & quomodo Mardochæus Iu- 3
daici generis secundus à rege Assuero
fuerit: & magnus apud Iudæos & ac-
ceptabilis plebi fratrũ suorum, quæ-
rens bona populo suo, & loquens ea,
quæ ad pacem seminis sui pertinerent.
¶Quæ habentur in Hebræo, plena fide ex- B
pressi. Hæc autem, quæ sequuntur,
scripta reperi in editione vulgata,
quæ Græcorum lingua & litteris con-
tinentur: & interim post finẽ libri hoc
capitulum ferebatur: quod iuxta con-
suetudinem nostram obelo, id est veru
prænotauimus.

4 * Dixitq; Mardochæus: A Deo facta
5 sunt ista. * Recordatus sum somnij,
quod videram, hęc eadem significan-
tis: nec eorum quidquã irritum fuit.
6 * Paruus fons, qui creuit in fluuium,
& in lucem, solemq; conuersus est, &
in aquas plurimas redundauit: Esther
est, quam rex accepit vxorem, & vo-
7 luit esse reginam. * Duo autem dra-
8 cones: ego sum, & Aman. * Gentes,
C quæ conuenerant: hi sunt, qui conati
9 sunt delere nomẽ Iudæorum. ¶Gens
autem mea, Israel est, quæ clamauit
ad Dominum, & saluum fecit Do-
minus populum suum: liberauitque
nos ab omnibus malis, & fecit signa
G magna atque portenta inter Gentes:
10 * & duas sortes esse præcepit, vnam
Populi Dei, & alteram cunctarum
11 Gẽtium. * Venitq; vtraq; sors in sta-
D tutum ex illo iam tempore diem corã
12 Deo vniuersis gentibus: * & recor-
datus est Dominus populi sui, ac mi-
13 sertus est hereditatis suæ. * Et obser-
uabuntur dies isti in mense Adar
quartadecima, & quintadecima die
eiusdem mensis, cum omni studio,
& gaudio in vnum cœtum populi
congregati, in cunctas deinceps gene-
rationes populi Israel.

CAP. XI.

1 ANno quarto regnantibus Ptolo-
mæo, & Cleopatra, attulerunt
A Dositheus, qui se Sacerdotẽ, & Leui-
tici generis ferebat, & Ptolomæus
filius eius hanc epistolã phurim, quã
dixerunt interpretatum esse Lysima-
chum Ptolomæi filium in Ierusalem.
¶Hoc quoque principium erat in editione
vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud
vllum fertur interpretum.
2 * Anno secundo, regnante Artáxerxe
B maximo, prima die mensis Nisan, vi-
dit somnium Mardochæus filius Iai-
ri, filij Semei, filij Cis, de tribu Ben-
3 iamin: * homo Iudæus, qui habita-
bat in vrbe Susis, vir magnus, & inter
4 primores aulæ regiæ. * Erat autem de * 4. Reg. d. 15 Sup. 2. a. 6
eo numero captiuorum, quos trans-
tulerat Nabuchodonosor rex Baby-
lonis de Ierusalem cum Iechonia rege
5 Iuda. * & hoc eius somnium fuit: Ap-
paruerunt voces & tumultus, & to-
C nitrua, & terræmotus, & cõturbatio
6 super terram: * & ecce duo dracones
magni, paratiq; contra se in prælium.
7 ¶Ad quorum clamorem cunctæ con-
citatæ sunt nationes, vt pugnarent

contra gentem iustorum. * Fuitque 8
dies illa tenebrarum & discriminis,
tribulationis & angustiæ, & ingens
formido super terram. * Conturba- 9
taq; est gens iustorum timentium ma-
la sua, & præparata ad mortẽ. * Cla- 10
maueruntq; ad Deum: & illis voci- D
ferantibus, fons paruus creuit in flu-
uium maximum, & in aquas pluri-
mas redũdauit. * Lux & sol ortus est, 11
& humiles exaltati sunt, & deuora-
uerunt inclytos. * Quod cùm vidisset 12
Mardochæus, & surrexisset de strato,
cogitabat quid Deus facere vellet: &
fixum habebat in animo scire cupiẽs
quid significaret somnium.

CAP. XII.

Sup.2.d.21 & 6.a.2

MOrabatur autem eo tempore in 1
aula regis cum Bagatha & Tha A
ra eunuchis regis, qui ianitores erant
palatij. * Cumq; intellexisset cogita- 2
tiones eorum, & curas diligẽtius per- B
uidisset, didicit quòd conarentur in
regem Artaxerxem manus mittere,
& nunciauit super eo regi. * Qui de 3 C
vtroque, habita quæstione, confessos
iussit duci ad mortem. * Rex autem 4
quod gestum erat, scripsit in com- C
mẽtariis: sed & Mardochæus rei me-
moriam litteris tradidit. * Præcepitq; 5
ei rex, vt in aula palatij moraretur,
datis ei pro delatione muneribus.
* Aman verò filius Amadathi bugæus 6
erat gloriosissimus coram rege, & vo- D
luit nocere Mardochæo, & popu-
lo eius pro duobus eunuchis regis,
qui fuerant interfecti.

Hucusque procemium.

Quæ sequuntur, in eo loco posita erãt, vbi scriptum est in volumine.

Et diripuerunt bona, vel substantias
eorum.

Quæ in sola vulgata editione reperimus.

Epistolæ autem hoc exemplar fuit.

CAP. XIII.

REx maximus Artaxerxes ab India 1
vsque Æthiopiam centum vigin- A
tiseptem prouinciarum principibus,
& ducibus, qui eius imperio subiecti
sunt, salutem. * Cùm plurimis genti- 2
bus imperarem, & vniuersum or-
bem meæ ditioni subiugassem, vo-
lui nequaquam abuti potentiæ ma-
gnitudine, sed clementia & lenitate
gubernare subiectos, vt absque vllo
terrore vitam silentio transigentes,
optata cunctis mortalibus pace frue-
rentur. * Quærente autem me à con- 3
siliariis meis, quomodo posset hoc
impleri, vnus qui sapientia & fide
ceteros præcellebat, & erat post regem
4 secundus, Aman nomine, * indicauit
B mihi in toto orbe terrarum populum
esse dispersum, qui nouis vteretur le-
gibus, & contra omnium Gentium
consuetudinem faciens, Regum iussa
contemneret, & vniuersitatum cõcor-
diam nationum sua dissensione vio-
5 laret. * Quod cùm didicissemus, vi-
dentes vnam gentem rebellem aduer-
sus omne hominum genus peruersis
vti legibus, nostrisq; iussionibus con-
traire, & turbare subiectarum nobis
prouinciarum pacem atque concor-
6 diam, * iussimus vt quoscũq; Aman,
qui omnibus prouinciis præpositus
est, & secundus à rege, & quem pa-
tris loco colimus, monstrauerit, cum
coniugibus ac liberis deleantur ab
inimicis suis, nullusque eorum mi-
sereatur quartadecima die duodecimi
7 mensis Adar anni præsentis: * vt ne-
C farij homines vno die ad inferos de-
scendentes, reddant imperio nostro
pacem, quam turbauerant.

Hucusque exemplar epistolæ.

Quæ sequuntur, post eum locum scripta reperi, vbi legitur,

Pergensq; Mardochæus, Fecit omnia
quæ ei mandauerat Esther.

Nec tamen habentur in Hebraico, & apud nullum penitus feruntur interpretum.

8 * Mardochæus autem deprecatus est
Dominum, memor omnium operum
9 eius, * & dixit: Domine Dñe rex om-
nipotens, in ditione enim tua cuncta
sunt posita, & non est qui possit tuæ
resistere voluntati, si decreueris salua-
10 re Israel. * Tu fecisti cælum & ter-
ram, & quidquid cæli ambitu con-
11 tinetur. Dominus omnium es, nec
12 est qui resistat maiestati tuæ. * Cun-
D cta nosti, & scis, quia non pro su-
perbia & contumelia, & aliqua glo-
riæ cupiditate fecerim hoc, vt non ad-
13 orarem Aman superbissimum, * (Li-
benter enim pro salute Israel etiam
vestigia pedum eius deosculari pa-
14 ratus essem,) * sed timui ne hono-
rem Dei mei transferrem ad homi-
nem, & ne quemquam adorarem,
15 excepto Deo meo. * Et nunc Domine
rex Deus Abraham miserere populi
tui, quia volũt nos inimici nostri per-
dere, & hereditatem tuam delere.

* Ne despicias partem tuam, quam 16
redemisti tibi de Ægypto. * Exaudi 17
deprecationem meam, & propitius
esto sorti & funiculo tuo, & con-
uerte luctum nostrum in gaudium,
vt viuentes laudemus nomen tuum
Domine, & ne claudas ora te canen-
tium. Omnis quoque Israel pari 18
mente & obsecratione clamauit ad
Dominum, eo quòd eis certa mors
impenderet.

CAP. XIIII.

Esther quoque regina confugit ad 1
Dominum, pauens periculum, A
quod imminebat. * Cumque depo- 2
suisset vestes regias, fletibus & luctui
apta indumenta suscepit, & pro vn-
guentis variis, cinere & stercore im-
pleuit caput, & corpus suum humi-
liauit ieiuniis: omniaque loca, in qui-
bus antea lætari cõsueuerat, crinium
laceratione compleuit. * Et depreca- 3
batur Dominum Deum Israel, dicẽs:
Domine mi, qui rex noster es solus,
adiuua me solitariam, & cuius præ-
ter te nullus est auxiliator alius. * Pe- 4
riculum meum in manibus meis est.
ᵃDeut. 4. c. 1 * Audiui à patre meo quòd tu Do- 5
mine tulisses Israel de cunctis Genti- B
bus, & patres nostros ex omnibus re-
tro maioribus suis, vt possideres he-
reditatem sempiternam, fecistiq; eis
sicut locutus es. * Peccauimus in cõn- 6
spectu tuo, & idcirco tradidisti nos
in manus inimicorum nostrorum:
* coluimus enim deos eorum. Iustus 7
es Domine: * & nunc non eis sufficit, 8
quòd durissima nos opprimunt ser-
uitute, sed robur manuum suarum,
idolorum potentiæ deputãtes, * vo- 9
lunt tua mutare promissa, & delere
hereditatem tuam, & claudere ora
laudantium te, atque extinguere glo-
riam templi & altaris tui, * vt ape- 10
riant ora Gentium, & laudent idolo-
rum fortitudinem, & prædicent car-
nalem regem in sempiternum. Ne 11
tradas Domine sceptrum tuum his,
qui non sunt, ne rideant ad ruinam
nostram: sed conuerte consilium eo-
rum super eos, & eum, qui in nos C
cœpit sæuire, disperde. * Memento 12
Domine, & ostende te nobis in tem-
pore tribulationis nostræ, & da mihi
fiduciam Domine rex deorũ, & vni-
uersæ potestatis: * tribue sermonem 13
compositum in ore meo in cõspectu
leonis, & transfer cor illius in odium
hostis nostri, vt & ipse pereat, & ce-
14 teri, qui ei consentiunt. * Nos autem
libera manu tua, & adiuua me, nul-
lum aliud auxilium habentem, nisi
te, Domine, qui habes omniũ scien-
15 tiam, * & nosti quia oderim gloriam
iniquorum, & detester cubile incir-
cumcisorum, & omnis alienigenæ.
16 * Tu scis necessitatem meam, quòd
D abominer signum superbiæ & gloriæ
meæ, quod est super caput meum in
diebus ostentationis meæ, & detester
illud quasi pannum menstruatæ, &
17 non portẽ in diebus silentij mei, * &
quòd nõ comederim in mẽsa Aman,
nec mihi placuerit conuiuium regis,
& non biberim vinum libaminum:
18 * & numquam lætata sit ancilla tua,
ex quo huc translata sum vsque in
præsentem diem, nisi in te Domine
19 Deus Abraham. * Deus fortis super
omnes, exaudi vocem eorum, qui
nullam aliam spem habent, & libera
nos de manu iniquorum, & erue me
à timore meo.

CAP. XV.

*Hæc quoque addita reperi in edi-
tione vulgata.*

1 Et mandauit ei (haud dubium
A quin esset Mardochæus) vt in-
grederetur ad regem, & rogaret pro
2 populo suo & pro patria sua. * Me-
morare (inquit) dierum humilitatis
tuæ, quomodo nutrita sis in manu
mea, quia Aman secundus à rege lo-
3 cutus est contra nos in mortẽ: * & tu
inuoca Dominum, & loquere regi
pro nobis, & libera nos de morte.

Necnon & ista quæ subdita sunt.

4 * Die autẽ tertio deposuit vestimen-
ta ornatus sui, & circumdata est glo-
5 ria sua. Cumque regio fulgeret ha-
B bitu, & inuocasset omnium rectorem
& saluatorem Deum, assumpsit duas
6 famulas; * & super vnam quidem
innitebatur, quasi præ delitiis & ni-
mia teneritudine corpus suum ferre
7 non sustinens; * altera autem famu-
larũ sequebatur dominam, defluen-
tia in humum indumenta sustentans.
8 * Ipsa autem roseo colore vultũ per-
fusa, & gratis ac nitentibus oculis
tristem celabat animum, & nimio ti-
9 more contractum. Ingressa igitur
cuncta per ordinem ostia, stetit con-
tra regem, vbi ille residebat super
solium regni sui, indutus vestibus
regiis, auroque fulgens, & pretiosis
lapidibus, eratque terribilis aspectu.

* Cum-

* Cumque eleuasset faciem, & arden- 10
tibus oculis furorem pectoris indi- C
casset, regina corruit, & in pallorem
colore mutato, lassum super ancillulam
reclinauit caput. * Conuertitque Deus 11
spiritum regis in mansuetudinem, &
festinus ac metuens exiliuit de solio,
& sustentans eam vlnis suis, donec
rediret ad se, his verbis blandiebatur:
* Quid habes Esther? Ego sum frater 12
tuus, noli metuere. * Non morieris: 13
non enim pro te, sed pro omnibus
hæc lex constituta est. * Accede igi- 14
tur, & tange sceptrum. ¶Cumque 15
illa taceret, tulit auream virgam, & D
posuit super collum eius, & oscula-
tus est eam, & ait: Cur mihi non lo-
queris? * Quæ respondit: Vidi te 16
domine quasi Angelum Dei, & con-
turbatum est cor meum præ timore
gloriæ tuæ. * Valde enim mirabilis 17
es domine, & facies tua plena est gra-
tiarum. * Cumque loqueretur, rursus 18
corruit, & pene exanimata est. * Rex 19
autem turbabatur, & omnes ministri
eius consolabantur eam.

CAP. XVI.

¶Exemplar epistolæ regis Artaxerxis, quam pro Iudæis ad totas regni sui prouincias misit: quod & ipsum in Hebraico volumine non habetur.

* Sup. 11. a. 1

Rex magnus Artaxerxes ab India 1
vsque Æthiopiam centum vigin- A
tiseptem prouinciarum ducibus ac
principibus, qui nostræ iussioni obe-
diunt, salutem dicit. * Multi bonita- 2
te principum & honore, qui in eos
collatus est, abusi sunt in superbiam:
* & non solum subiectos regibus ni- 3
tuntur opprimere, sed datam sibi glo-
riam non ferentes, in ipsos, qui dede-
runt, moliuntur insidias. * Nec con- 4
tenti sunt gratias non agere benefi-
ciis, & humanitatis in se iura violare,
sed Dei quoque cuncta cernentis ar-
bitrantur se posse fugere sententiam.
* ¶Et in tantum vesaniæ proruperunt, 5
vt eos, qui credita sibi officia diligen-
ter obseruant, & ita cuncta agunt vt
omnium laude digni sint, mendacio-
rum cuniculis conentur subuertere,
* dum aures principum simplices, & 6
ex sua natura alios æstimantes, calli- B
da fraude decipiunt. * Quæ res & ex 7
veteribus probatur historiis, & ex his,
quæ geruntur quotidie, quo modo
malis quorumdam suggestionibus
8 regum studia deprauentur. * Vnde
prouidendum est paci omnium pro-
9 uinciarum. * Nec putare debetis, si
diuersa iubeamus, ex animi nostri
venire leuitate, sed pro qualitate &
necessitate temporum, vt reipublicæ
10 poscit vtilitas, ferre sententiam. ¶Et
vt manifestius quod dicimus, intelli-
gatis, * Aman filius Amadathi, & * Sup. 3. a. 1
animo & gente Macedo, alienusque
à Persarum sanguine, & pietatem no-
stram sua crudelitate commaculans,
11 peregrinus à nobis susceptus est: * &
tantam in se expertus humanitatem,
vt pater noster vocaretur, & adora-
retur ab omnibus post regem secun-
12 dus: * qui in tantum arrogantiæ tu-
morem sublatus est, vt regno priuare
13 nos niteretur & spiritu. * Nam Mar-
C dochæum, cuius fide & beneficiis vi-
uimus, & consortem regni nostri
Esther cum omni gente sua nouis qui-
busdam atque inauditis machinis ex-
14 petiuit in mortem: * hoc cogitans vt
illis interfectis, insidiaretur nostræ
solitudini, & regnum Persarum trans-
15 ferret in Macedonas. * Nos autem
à pessimo mortalium Iudæos neci
destinatos, in nulla penitus culpa re-
perimus, sed econtrario iustis vtentes
16 legibus, * & filios altissimi & maxi-
mi, semperque viuentis Dei, cuius be-
neficio & patribus nostris & nobis
regnum est traditum, & vsque hodie
17 custoditur. ¶Vnde eas litteras, quas
sub nomine nostro ille direxerat,
18 sciatis esse irritas. * Pro quo scelere
ante portas huius vrbis, id est, Susan,
& ipse qui machinatus est, & omnis
cognatio eius pendet in patibulis: non
nobis, sed Deo reddente ei quod me-
19 ruit. * Hoc autem edictum, quod
D nunc mittimus, in cunctis vrbibus
proponatur, vt liceat Iudæis vti legi-
20 bus suis. * Quibus debetis esse admi-
niculo, vt eos, qui se ad necem eorum
parauerant, possint interficere tertia-
decima die mensis duodecimi, qui
21 vocatur Adar. * hanc enim diem,
Deus omnipotens, mœroris & luctus,
22 eis vertit in gaudium. * Vnde & vos
inter ceteros festos dies, hanc habe-
tote diem, & celebrate eam cum om-
ni lætitia, vt & in posterum cogno-
23 scatur, * omnes, qui fideliter Persis
obediunt, dignam pro fide recipere
mercedem: qui autem insidiantur re-
24 gno eorum, perire pro scelere. * Om-
nis autem prouincia & ciuitas, quæ

noluerit sollemnitatis huius esse par-
ticeps, gladio & igne pereat, & sic de-
leatur, vt non solùm hominibus, sed
etiam bestiis inuia sit in sempiter-
num, pro exemplo contemptus, &
inobedientiæ.

LIBER IOB.

CAP. I.

VIR erat in Terra Hus, nomi- 1
ne Iob, & erat vir ille sim- A
plex, & rectus, ac timens
Deum, & recedens à malo: * Na- 2
tique sunt ei septem filij, & tres filiæ.
* Et fuit possessio eius septem millia 3
ouium, & tria millia camelorũ, quin-
genta quoque iuga boum, & quin-
gentæ asinæ, ac familia multa nimis:
eratque vir ille magnus inter omnes
Orientales. * Et ibant filij eius, & fa- 4
ciebant conuiuium per domos, vnus-
quisque in die suo. Et mittentes voca-
bant tres sorores suas vt comederent
& biberent cum eis. * Cumq; in or- 5
bem transissent dies conuiuij mittebat
ad eos Iob, & sanctificabat illos, con-
surgensque diluculo offerebat holo-
causta pro singulis. Dicebat enim:
Ne fortè peccauerint filij mei, & be-
nedixerint Deo in cordibus suis. Sic
faciebat Iob cunctis diebus. Qua- 6
dam autem die cùm venissent filij
Dei vt assisterent coram Domino, B
affuit inter eos etiam Satan. * Cui di- 7
xit Dominus: Vnde venis? Qui re-
spondens, ait: Circuiui terram, & per-
ambulaui eam. * Dixitque Dominus 8
ad eum: Numquid considerasti ser-
uum meũ Iob, quòd non sit ei similis
in terra, homo simplex, & rectus ac
timens Deum, & recedens à malo?
* Cui respondens Satan, ait: Nũquid 9
Iob frustra timet Deum? * nónne tu 10
vallasti eum, ac domum eius, vniuer-
samque substantiam per circuitum,
operibus manuum eius benedixisti,
& possessio eius creuit in terra? * Sed 11
extende paululum manum tuam, &
tange cuncta quæ possidet nisi in fa-
ciem benedixerit tibi. * Dixit ergo 12
Dominus ad Satan: Ecce vniuersa C
quæ habet, in manu tua sunt: tan-
tùm in eum ne extendas manum
tuam. Egressusque est Satan à facie
Domini. Cùm autem quadam die 13
filij & filiæ eius comederent & bi-
berent vinũ in domo fratris sui pri-
14 mogeniti, * nuncius venit ad Iob, qui
diceret: Boues arabant, & asinæ pa-
15 scebantur iuxta eos, * & irruerunt Sa-
bæi, tuleruntque omnia, & pueros
percusserunt gladio, & euasi ego so-
16 lus vt nunciarem tibi. * Cumque ad-
huc ille loqueretur, venit alter, & di-
xit: Ignis Dei cecidit è cælo, & tactas
oues puerosque consumpsit, & ef-
fugi ego solus vt nunciarem tibi.
17 * Sed & illo adhuc loquente, venit
alius, & dixit: Chaldæi fecerunt tres
turmas, & inuaserunt camelos, &
D tulerunt eos, necnon & pueros per-
cusserunt gladio, & ego fugi solus vt
18 nunciarem tibi. * Adhuc loqueba-
batur ille, & ecce alius intrauit, &
dixit: Filiis tuis & filiabus vescenti-
bus & bibentibus vinum in domo
19 fratris sui primogeniti, * repentè ven-
tus vehemens irruit à regione de-
serti, & concussit quattuor angulos
domus, quæ corruens oppressit libe-
ros tuos & mortui sunt, & effugi ego
20 solus vt nunciarem tibi. * Tunc sur-
rexit Iob, & scidit vestimenta sua, &
tonso capite corruens in terram, ad-
21 orauit, * & dixit: Nudus egressus
sum de vtero matris meæ, & nudus
reuertar illuc: Dominus dedit, Do-
minus abstulit: sicut Domino pla-
cuit, ita factum est: sit nomen Do-
22 mini benedictum. * a In omnibus
his non peccauit Iob labiis suis, ne-
que stultum quid contra Deum lo-
cutus est.

a Eccli. 5. c. 14. 1. Tim. 6. b. 7

CAP. II.

1 FActum est autem cùm quadam die
A venissent filij Dei, & starent co-
ram Domino, venisset quoque Sa-
tan inter eos, & staret in conspectu
2 eius, * vt diceret Dominus ad Satan:
Vnde venis? Qui respondens ait: Cir-
cuiui terram, & perambulaui eam.
3 * Et dixit Dominus ad Satan: Num-
quid considerasti seruum meum Iob,
quòd non sit ei similis in terra, vir
simplex & rectus, ac timens Deum,
& recedens à malo, & adhuc reti-
nens innocentiam? Tu autem com-
mouisti me aduersus eum, vt afflige-
4 rem eum frustra. * Cui respondens
B Satan, ait: Pellem pro pelle, & cun-
cta quæ habet homo, dabit pro ani-
5 ma sua: * alioquin mitte manum
tuam, & tange os eius & carnem, &
tunc videbis quòd in faciem benedi-
6 cat tibi. * Dixit ergo Dominus ad

Satan:

Satan: Ecce in manu tua est, verum-
tamen animam illius serua. Egres- 7
sus igitur Satan à facie Domini, per-
cussit Iob vlcere pessimo, à planta pe-
dis vsque ad verticem eius: * qui testa 8
saniem radebat, sedens in sterquili-
nio. * Dixit autem illi vxor sua: Ad- 9
huc tu permanes in simplicitate tua? C
benedic Deo & morere. * Qui ait ad 10
illam: Quasi vna de stultis mulieri-
bus locuta es. si bona suscepimus de
manu Dei, mala quare non suscipia-
mus? in omnibus his non peccauit
Iob labiis suis. Igitur audientes tres 11
amici Iob omne malum, quod acci-
disset ei, venerũt singuli de loco suo,
Eliphaz Themanites, & Baldad Su-
hites, & Sophar Naamathites. Con-
dixerant enim, vt pariter venientes
visitarent eum, & consolarentur.
* Cumque eleuassent procul oculos 12
suos, non cognouerunt eum, & ex- D
clamantes plorauerunt, scissisque ve-
stibus sparserunt puluerem super ca-
put suum in cælum. * Et sederunt 13
cum eo in terra septem diebus & se-
ptem noctibus, & nemo loquebatur
ei verbum: videbant enim dolorem
esse vehementem.

CAP. III.

POst hæc aperuit Iob os suum, & 1
maledixit diei suo, * & locu- A
tus est. 2
* [a] Pereat dies in qua natus sum, 3
& nox in qua dictum est: Conceptus
est homo.
* Dies ille vertatur in tenebras, non 4
requirat eum Deus desuper, & non
illustretur lumine.
* Obscurent eum tenebræ, & vm- 5
bra mortis, occupet eum caligo, &
inuoluatur amaritudine. * Noctem 6
illam tenebrosus turbo possideat, nõ B
computetur in diebus anni, nec nu-
meretur in mensibus.
* Sit nox illa solitaria, nec laude 7
digna:
* Maledicant ei qui maledicũt diei, 8
qui parati sunt suscitare Leuiathan:
Obtenebrẽtur stellæ caligine eius: 9
expectet lucem & non videat, nec or-
tum surgentis auroræ:
* Quia non conclusit ostia ventris, 10
qui portauit me, nec abstulit mala ab
oculis meis. * Quare non in vulua 11
mortuus sum, egressus ex vtero non
statim perij?
* Quare exceptus genibus? cur la- 12
ctatus vberibus? * Nunc enim dor- 13
miẽs silerẽ, & somno meo requiescerẽ:
14 * Cum regibus & consulibus ter-
C ræ, qui ædificant sibi solitudines:
15 * Aut cum principibus, qui possi-
dent aurum, & replent domos suas
argento.
16 * Aut sicut abortiuum abscondi-
tum non subsisterem, vel qui conce-
pti non viderunt lucem.
17 * Ibi impij cessauerunt à tumultu,
& ibi requieuerunt fessi robore:
18 * Et quondam vincti pariter sine
molestia, non audierunt vocem ex-
actoris.
19 * Paruus & magnus ibi sunt, & ser-
20 uus liber à domino suo. * Quare
D misero data est lux, & vita his, qui
21 in amaritudine animæ sunt? * Qui
expectant mortẽ, & non venit, quasi
effodientes thesaurum:
22 * Gaudentque vehementer cùm in-
uenerint sepulchrum.
23 * Viro cuius abscondita est via, &
circumdedit eum Deus tenebris?
24 Antequam comedam suspiro: &
tamquam inundantes aquæ, sic rugi-
tus meus:
25 * Quia timor, quem timebam, eue-
nit mihi: & quod verebar accidit.
26 * Nónne dissimulaui? nónne silui?
nónne quieui? & venit super me in-
dignatio.

CAP. IIII.

1 REspondens autem Eliphaz The-
A manites, dixit:
2 * Si cœperimus loqui tibi, forsitan
molestè accipies, sed conceptum ser-
monem tenere quis poterit?
3 * Ecce docuisti multos, & manus
lassas roborasti:
4 * Vacillãtes cõfirmauerũt sermones
tui, & genua trementia confortasti:
5 * Nunc autem venit super te pla-
B ga, & defecisti: tetigit te, & contur-
batus es.
6 * Vbi est timor tuus, fortitudo
tua, patientia tua, & perfectio via-
rum tuarum?
7 Recordare obsecro te, quis vm-
quam innocens periit? aut quando
recti deleti sunt?
8 * Quin potiùs vidi eos, qui operan-
tur iniquitatem, & seminant dolo-
res, & metunt eos,
9 * Flante Deo perisse, & spiritu iræ
eius esse consumptos:
10 * Rugitus leonis, & vox leænæ,
& dentes catulorum leonum contri-
ti sunt.

[a] Ier. 20. d. 14

• Tigris periit, eo quòd non habe- 11
ret prædam, & catuli leonis dissipa- C
ti sunt.
• Porrò ad me dictum est verbum 12
absconditum, & quasi furtiuè susce-
pit auris mea venas susurri eius.
• In horrore visionis nocturnæ, quā- 13
do solet sopor occupare homines.
• Pauor tenuit me, & tremor, & 14
omnia ossa mea perterrita sunt:
• Et cùm spiritus me præsente trās- 15
iret, inhorruerunt pili carnis meæ.
• Stetit quidā, cuius non agnoscebā 16
vultum, imago coram oculis meis, &
vocem quasi auræ lenis audiui.
* Inf.25.4 • * Numquid homo, Dei compara- 17
tione iustificabitur; aut factore suo D
purior erit vir?
* Inf.15. b.15 2.Pet.2. a.4 • * Ecce qui seruiunt ei, non sunt 18
stabiles, & in angelis suis reperit pra-
uitatem:
• Quanto magis hi qui habitant 19
domos luteas, qui terrenum habent
fundamentum, consumentur velut
à tinea?
• De manè vsque ad vesperam suc- 20
cidentur: & quia nullus intelligit, in
æternum peribunt.
• Qui autem reliqui fuerint, aufe- 21
rentur ex eis: morientur, & non in
sapientia.

CAP. V.

VOca ergo, si est qui tibi respon- 1
deat, & ad aliquem sanctorum A
conuertere.
• Verè stultum interficit iracun- 2
dia, & paruulum occidit inuidia.
• Ego vidi stultum firma radice, & 3
maledixi pulchritudini eius statim.
• Longè fient filij eius à salute, & 4
conterentur in porta, & non erit qui
eruat.
• Cuius messem famelicus come- 5
det, & ipsum rapiet armatus, & bi-
bent sitientes diuitias eius. Nihil in 6
terra sine causa fit, & de humo non
oritur dolor.
• Homo nascitur ad laborem, & 7
auis ad volatum. B
• Quam ob rem ego deprecabor 8
Dominum, & ad Deum ponam elo-
quium meum:
Qui facit magna & inscrutabilia 9
& mirabilia absque numero:
• Qui dat pluuiam super faciem 10
terræ, & irrigat aquis vniuersa:
• Qui ponit humiles in sublime, & 11
mœrentes erigit sospitate. • Qui dis- 12
sipat cogitationes malignorum, ne
possint implere manus eorum quod
cœperant:
13 • * Qui apprehendit sapientes in * 1. Cor. 3. d.19
C astutia eorum, & consilium prauo-
rum dissipat:
14 • Per diē incurrēt tenebras, & quasi
in nocte sic palpabunt in meridie.
15 • Porrò saluum faciet egenum à
gladio oris eorum, & de manu vio-
lenti pauperem.
16 • Et erit egeno spes, iniquitas au-
tem contrahet os suum.
17 Beatus homo, qui corripitur à
Deo: increpationem ergo Domini
ne reprobes:
18 • Quia ipse vulnerat, & medetur:
percutit, & manus eius sanabunt.
19 • In sex tribulationibus liberabit te,
& in septima non tanget te malum.
20 • In fame eruet te de morte, & in
bello de manu gladij.
21 • A flagello linguæ absconderis, &
D non timebis calamitatē cùm venerit.
22 • In vastitate, & fame ridebis, &
bestias terræ non formidabis.
23 • Sed cum lapidibus regionum pa-
ctum tuum, & bestiæ terræ pacificæ
erunt tibi.
24 • Et scies quòd pacem habeat ta-
bernaculum tuū, & visitans speciem
tuam, non peccabis.
25 • Scies quoque quoniam multiplex
erit semen tuum, & progenies tua
quasi herba terræ.
26 • Ingredieris in abundantia sepul-
chrum, sicut infertur aceruus tritici
in tempore suo.
27 • Ecce, hoc, vt inuestigauimus, ita
est: quod auditum, mente pertracta.

CAP. VI.

1 RESpondens autem Iob, dixit:
2 • Vtinam appenderentur pecca-
A ta mea, quibus iram merui: & cala-
mitas, quam patior, in statera.
3 • Quasi arena maris hæc grauior
appareret: vnde & verba mea dolore
sunt plena:
4 • Quia sagittæ Domini in me sunt,
quarum indignatio ebibit spiritum
meum, & terrores Domini militant
contra me.
5 • Numquid rugiet onager cùm ha-
buerit herbam? aut mugiet bos cum
ante præsepe plenum steterit?
6 • Aut poterit comedi insulsum,
B quod non est sale conditum? aut
potest aliquis gustare, quod gustatum
affert mortem?
7 • Quæ prius nolebat tangere anima

mea, nũc præ angustia, cibi mei sunt.
Quis det vt veniat petitio mea: & 8
quod expecto, tribuat mihi Deus?
* Et qui cœpit, ipse me conterat: 9
soluat manum suam, & succidat me?
* Et hæc mihi sit consolatio vt af- 10
fligẽs me dolore, nõ parcat, nec con-
tradicam sermonibus Sancti.
* Quæ est enim fortitudo mea vt 11
sustineam? aut quis finis meus, vt pa-
tienter agam?
* Nec fortitudo lapidum fortitu- 12
do mea, nec caro mea ænea est.
* Ecce, non est auxilium mihi in 13
me, & necessarij quoque mei recesse- C
runt à me.
* Qui tollit ab amico suo miseri- 14
cordiam, timorem Dñi derelinquit.
* Fratres mei præterierunt me, sic- 15
ut torrens qui raptim transit in con-
uallibus.
* Qui timent pruinam, irruet su- 16
per eos nix.
* Tempore, quo fuerint dissipati, 17
peribunt: & vt incaluerit, soluentur
de loco suo.
* Inuolutæ sunt semitæ gressuum 18
eorum: ambulabunt in vacuum, &
peribunt.
Considerate semitas Thema, iti- 19
nera Saba, & expectate paulisper.
* Confusi sunt, quia speraui: vene- 20
runt quoque vsque ad me, & pudore
cooperti sunt.
* Nunc venistis: & modò videntes 21
plagam meam timetis.
* Numquid dixi: Afferte mihi, & 22
de substantia vestra donate mihi?
* Vel, Liberate me de manu hostis, 23
& de manu robustorum eruite me? D
* Docete me, & ego tacebo: & si- 24
quid fortè ignoraui, instruite me.
* Quare detraxistis sermonibus ve- 25
ritatis, cùm è vobis nullus sit qui pos-
sit arguere me?
* Ad increpandum tantùm elo- 26
quia concinnatis, & in ventum ver-
ba profertis.
* Super pupillũ irruitis, & subuer- 27
tere nitimini amicum vestrum.
* Verumtamen quod cœpistis ex- 28
plete: præbete aurem, & videte an
mentiar.
* Respondete obsecrò absque con- 29
tentione: & loquentes id quod iu-
stum est, iudicate.
* Et non inuenietis in lingua mea 30
iniquitatem, nec in faucibus meis
stultitia personabit.

CAP. VII.

1 Militia est vita hominis super ter-
A ram: & sicut dies mercenarij,
dies eius.
2 * Sicut seruus desiderat vmbram,
& sicut mercenarius præstolatur fi-
nem operis sui:
3 * Sic & ego habui menses vacuos,
& noctes laboriosas enumeraui mihi.
4 * Si dormiero, dicã: Quãdo cõsurgã?
& rursum expectabo vesperã, & re-
plebor doloribus vsq; ad tenebras.
5 * Induta est caro mea putredine &
sordibus pulueris, cutis mea aruit, &
contracta est.
6 * Dies mei velociùs transierunt
B quàm à texente tela succiditur, &
consumpti sunt absque vlla spe.
7 * Memẽto quia ventus est vita mea,
& non reuertetur oculus meus vt vi-
deat bona.
8 * Nec aspiciet me visus hominis:
oculi tui in me, & non subsistam.
9 Sicut consumitur nubes, & per-
transit: sic qui descenderit ad infe-
ros, non ascendet.
10 * Nec reuertetur vltrà in domum
suam, neque cognoscet eum amplius
locus eius.
11 * Quapropter & ego non parcam
C ori meo, loquar in tribulatione spiri-
tus mei: confabulabor cum amari-
tudine animæ meæ.
12 * Numquid mare ego sum, aut ce-
tus, quia circumdedisti me carcere?
13 * Si dixero: Consolabitur me lectu-
lus meus, & releuabor loquens me-
cum in strato meo:
14 * Terrebis me per somnia, & per
visiones horrore concuties.
15 * Quam ob rem elegit suspendium
anima mea, & mortem ossa mea.
16 * Desperaui, nequaquam vltrà iam
D viuam: parce mihi, nihil enim sunt
dies mei.
17 * Quid est homo, quia magnificas
eũ? aut quid apponis erga eũ cor tuũ?
18 * Visitas eum diluculo, & subitò
probas illum:
19 * Vsquequo nõ parcis mihi, nec di-
mittis me vt glutiam saliuam meam?
20 * Peccaui, quid faciam tibi ô cu-
stos hominum? quare posuisti me
contrarium tibi, & factus sum mihi-
metipsi grauis.
21 * Cur non tollis peccatum meũ, &
quare nõ aufers iniquitatem meam?
ecce, nunc in puluere dormiam: & si
manè me quæsieris, non subsistam.

CAP. VIII.

RESpondens autem Baldad Suhi- 1
tes, dixit: A
•Vsquequo loquêris talia, & spiritus 2
multiplex sermones oris tui?
•Numquid Deus supplantat iudi- 3
cium? aut Omnipotés subuertit quod
iustum est?
•Etiam si filij tui peccauerunt ei, & 4
dimisit eos in manu iniquitatis suæ:
•Tu tamen si diluculo consurrexe- 5
ris ad Deum, & Omnipotentem fue-
ris deprecatus:
•Si mundus & rectus incesseris, sta- 6
tim euigilabit ad te, & pacatum red- B
det habitaculum iustitiæ tuæ:
•In tantum, vt si priora tua fuerint 7
parua, & nouissima tua multiplicen-
tur nimis.
•Interroga enim generationem pri- 8
stinam, & diligenter inuestiga pa-
trum memoriam:

Psal. 143. a. 4. Inf. 14. a. 2.

•*(Hesterni quippe sumus, & igno- 9
ramus quoniam sicut vmbra dies
nostri sunt super terram.)
•Et ipsi docebunt te: loquentur tibi, 10
& de corde suo proferent eloquia.
Numquid virere potest scirpus abs- 11
que humore? aut crescere carectum C
sine aqua?
•Cum adhuc sis in flore, nec carpa- 12
tur manu, ante omnes herbas arescit.
•Sic viæ omnium, qui obliuiscuntur 13
Deum, & spes hypocritæ peribit:
•Non ei placebit vecordia sua, & 14
sicut tela aranearum fiducia eius.
•Innitetur super domũ suã, & non 15
stabit: fulciet eam, & non consurget:
•Humectus videtur antequam ve- 16 C
niat Sol, & in ortu suo germen eius
egredietur.
•Super aceruum petrarum radices 17
eius densabuntur, & inter lapides D
commorabitur.
•Si absorbuerit eum de loco suo, ne- 18
gabit eum, & dicet: Non noui te.
•Hæc est enim lætitia viæ eius, vt 19
rursum de terra alij germinentur.
•Deus non proijciet simplicem, nec 20
porriget manum malignis:
•Donec impleatur risu os tuum, & 21
labia tua iubilo.
•Qui oderunt te, induentur confu- 22
sione: & tabernaculum impiorum
non subsistet.

CAP. IX.

ET respondens Iob, ait: 1
•Verè scio quòd ita sit, & quòd 2
nõ iustificetur homo cõpositus Deo. A
3 •Si voluerit cõtendere cum eo, non
poterit ei respõdere vnum pro mille.
4 •Sapiens corde est, & fortis robore:
quis restitit ei, & pacem habuit?
5 •Qui transtulit montes, & nescierũt
hi quos subuertit in furore suo.
6 •Qui commouet terram de loco
suo, & columnæ eius concutiuntur.
7 •Qui præcipit Soli, & non oritur:
& stellas claudit quasi sub signaculo:
8 •Qui extendit cælos solus, & gra-
ditur super fluctus maris.
9 •Qui facit Arcturum, & Oriona,
10 & Hyadas, & interiora austri. •Qui
B facit magna, & incomprehensibi-
lia, & mirabilia, quorum non est
numerus.
11 •Si venerit ad me, non videbo eum:
si abierit, non intelligam.
12 •Si repente interroget, quis respon-
debit ei? vel quis dicere potest: Cur
ita facis?
13 •Deus, cuius iræ nemo resistere po-
test, & sub quo curuantur qui por-
tant orbem.
14 Quantus ergo sum ego, vt respon-
deam ei, & loquar verbis meis cũ eo?
15 •Qui etiam si habuero quippiam
iustum, non respondebo, sed meum
iudicem deprecabor.
16 •Et cùm inuocantem exaudierit me,
nõ credo quòd audierit vocem meã.
17 •In turbine enim conteret me, &
multiplicabit vulnera mea etiam sine
causa.
18 •Non concedit requiescere spiritum
meum, & implet me amaritudinibus.
19 •Si fortitudo quæritur, robustissi-
C mus est: si æquitas iudicij, nemo au-
det pro me testimonium dicere.
20 •Si iustificare me voluero, os meum
condẽnabit me: si innocentem osten-
dero, prauum me comprobabit.
21 •Etiam si simplex fuero, hoc ipsum
ignorabit anima mea, & tædebit me
vitæ meæ.
22 •Vnum est quod locutus sum, & in-
nocentem & impium ipse consumit.
23 •Si flagellat, occidat semel, & non
de pœnis innocentum rideat.
24 •Terra data est in manus impij, vul-
tum iudicum eius operit: quòd si
non ille est, quis ergo est?
25 Dies mei velociores fuerunt curso-
re: fugerunt, & non viderunt bonũ.
26 •Pertransierunt quasi naues poma
portantes, sicut aquila volans ad
escam.
27 •Cùm dixero: Nequaquam ita

loquar : commuto faciem meam, & D
dolore torqueor.
* Verebar omnia opera mea, sciens 28
quòd non parceres delinquenti. * Si 29
autem & sic impius sum, quare fru-
stra laboraui?
* Si lotus fuero quasi aquis niuis, & 30
fulserint velut mundissimæ manus
meæ:
* Tamen sordibus intinges me, & 31
abominabuntur me vestimenta mea.
* Neque enim viro qui similis mei 32
est, respondebo: nec qui mecum in iu-
dicio ex æquo possit audiri.
* Non est qui vtrumque valeat ar- 33
guere, & ponere manum suã in am-
bobus.
* Auferat à me virgam suam, & pa- 34
uor eius non me terreat.
* Loquar, & non timebo eum: neque 35
enim possum metuens respondere.

C A P. X.

TÆdet animam meam vitæ meæ, 1
dimittã aduersum me eloquium A
meum, loquar in amaritudine animæ
meæ.
* Dicam Deo: Noli me cõdemnare: 2
indica mihi cur me ita iudices.
* Numquid bonum tibi videtur, si 3
calumnieris me, & opprimas me opus
manuum tuarum, & consilium im-
piorum adiuues?
* Numquid oculi carnei tibi sunt: 4
aut sicut videt homo, & tu videbis?
* Núquid sicut dies hominis dies tui, 5
& anni tui sicut humana sunt tẽpora. B
* Vt quæras iniquitatem meam, & 6
peccatum meum scruteris?
* Et scias quia nihil impium fece- 7
rim, cùm sit nemo qui de manu tua
possit eruere.
* Manus tuæ fecerunt me, & plásma- 8
uerunt me totum in circuitu: & sic
repente præcipitas me? Memento 9
quæso quòd sicut lutum feceris me,
& in puluerem reduces me. * Nónne 10
sicut lac mulsisti me, & sicut ca-
seum me coagulasti? * Pelle & car- 11
nibus vestisti me: ossibus & neruis
compegisti me:
* Vitam & misericordiam tribuisti 12
mihi, & visitatio tua custodiuit spi- C
ritum meum.
* Licet hæc celes in corde tuo, tamen 13
scio quia vniuersorum memineris.
* Si peccaui, & ad horam pepercisti 14
mihi: cur ab iniquitate mea mun-
dum me esse non pateris? * Et si im-
pius fuero, væ mihi est: & si iustus, 15

D non leuabo caput, saturatus afflictio-
ne & miseria.
16 * Et propter superbiam quasi leæ-
nam capies me, reuersusque mirabili-
ter me crucias.
17 * Instauras testes tuos contra me, &
multiplicas iram tuam aduersum
me, & pœnæ militant in me.
18 * Quare de vulua eduxisti me? qui
D vtinam consumptus essem ne oculus
me videret.
19 * Fuissem quasi non essem, de vtero
translatus ad tumulum.
20 * Numquid nõ paucitas dierũ meo-
rum finietur breui? dimitte ergo me,
vt plãgam paululũ dolorem meum:
21 * Antequam vadam & non reuer-
tar, ad terram tenebrosam, & oper-
tam mortis caligine:
22 * Terram miseriæ & tenebrarum,
vbi vmbra mortis, & nullus ordo, sed
sempiternus horror inhabitat.

C A P. XI.

1 RESpondens autem Sophar Naa-
A mathites, dixit:
2 * Numquid qui multa loquitur, non
& audiet? aut vir verbosus iustificã-
bitur?
3 * Tibi soli tacebunt homines? & cùm
ceteros irriseris, à nullo cõfutaberis?
4 * Dixisti enim: Purus est sermo meus,
& mundus sum in conspectu tuo.
5 * Atque vtinam Deus loqueretur te-
cum, & aperiret labia sua tibi
6 * Vt ostẽderet tibi secreta sapientiæ,
B & quod multiplex esset lex eius, & in-
telligeres quòd multo minora exiga-
ris ab eo, quã meretur iniquitas tua.
7 * Forsitan vestigia Dei comprehen-
des, & vsque ad perfectum Omni-
potentem reperies?
8 * Excelsior cælo est, & quid facies?
profundior inferno, & vnde cogno-
9 sces? * Longior terra mensura eius,
& latior mari.
10 * Si subuerterit omnia, vel in vnum
coarctauerit quis contradicet ei?
11 * Ipse enim nouit hominum vanita-
C tem, & videns iniquitatem, nónne
considerat?
12 * Vir vanus in superbiam erigitur,
& tanquam pullum onagri se libe-
rum natum putat.
13 * Tu autem firmasti cor tuum, &
expandisti ad eum manus tuas
14 * Si iniquitatem, quæ est in manu
tua, abstuleris à te, & non manserit
in tabernaculo tuo iniustitia:
15 * Tunc leuare poteris faciem tuam

absque

abſque macula, & eris ſtabilis, & non
timebis.
16 *Miſeriæ quoq. obliuiſceris, & quaſi
D aquarum quæ præterierunt recordaberis.
17 *Et quaſi meridianus fulgor conſurget
tibi ad veſperam: & cum te conſumptũ
putaueris, orieris vt lucifer.
18 *Et habebis fiduciam, propoſita tibi
ſpe, & defoſſus ſecurus dormies.
19 *Requieſces, & non erit qui te exterreat:
& deprecabũtur faciem tuam
plurimi.
20 *b Oculi autem impiorum deficient,
& effugium peribit ab eis, & ſpes illorum
abominatio animæ.

b Leuit. 26. a. 1

CAP. XII.

1 RESpondens autem Iob, dixit:
2 *Ergo vos eſtis ſoli homines, &
A vobiſcum morietur ſapientia?
3 *a Et mihi eſt cor ſicut & vobis, nec
inferior veſtri ſum: quis enim hæc,
quæ noſtis, ignorat?
4 *b Qui deridetur ab amico ſuo ſicut
ego, inuocabit Deum & exaudiet eũ:
deridetur enim iuſti ſimplicitas.
5 *Lãpas cõtempta apud cogitationes
diuitum, parata ad tempus ſtatutum.
6 *Abundant tabernacula prędonum,
& audacter prouocant Deum, cùm
ipſe dederit omnia in manus eorum.
7 *Nimirum interroga iumenta, &
B docebunt te: & volatilia cæli, & indicabunt
tibi.
8 *Loquere terræ, & reſpondebit tibi:
& narrabunt piſces maris.
9 *Quis ignorat quòd omnia hæc manus
Domini fecerit?
10 *In cuius manu anima omnis viuentis,
& ſpiritus vniuerſæ carnis hominis.
11 *c Nónne auris verba diiudicat, &
fauces comedentis, ſaporem?
12 *In antiquis eſt ſapientia, & in multo
tempore prudentia.
13 Apud ipſum eſt ſapientia & fortitudo,
ipſe habet conſilium & intelligentiam.
14 *d Si deſtruxerit, nemo eſt qui ædificet:
C ſi incluſerit hominem, nullus eſt
qui aperiat.
15 *Si continuerit aquas, omnia ſiccabuntur:
& ſi emiſerit eas, ſubuertent
terram.
16 *Apud ipſum eſt fortitudo & ſapientia:
ipſe nouit & decipientem, &
eum qui decipitur.
17 *Adducit conſiliarios in ſtultum finem,
& iudices in ſtuporem.

a Infra 13. a 2
b Prou. 14. a. 2
c Inf. 34. a 3
d Iſa. 22. d. 22 Apo. 3. b. 7

18 *Balteum regum diſſoluit, & præcingit
fune renes eorum.
19 *Ducit ſacerdotes inglorios, & optimates
ſupplantat:
20 *Commutans labium veracium, &
D doctrinam ſenum auferens.
21 *Effundit deſpectionem ſuper principes,
eos, qui oppreſſi fuerant, releuans.
22 *Qui reuelat profunda de tenebris,
& producit in lucẽ vmbram mortis.
23 *Qui multiplicat gẽtes & perdit eas,
& ſubuerſas in integrum reſtituit.
24 *Qui immutat cor principũ populi
terræ, & decipit eos, vt fruſtra ince-
25 dant per inuium: *Palpabunt quaſi
in tenebris, & non in luce, & errare
eos faciet quaſi ebrios.

CAP. XIII.

1 ECce omnia hæc vidit oculus
A meus, & audiuit auris mea, &
intellexi ſingula.
2 *Secundùm ſcientiam veſtram &
ego noui: nec inferior veſtri ſum.
3 *Sed tamen ad Omnipotentem loquar,
& diſputare cum Deo cupio:
4 *Prius vos oſtendens fabricatores
mendacij, & cultores peruerſorum
dogmatum.
5 *Atque vtinam taceretis, vt putaremini
eſſe ſapientes.
6 *Audite ergo correptionem meam,
B & iudicium labiorum meorum attendite.
7 *Nũquid Deus indiget veſtro mendacio,
vt pro illo loquamini dolos?
8 *Numquid faciem eius accipitis, &
pro Deo iudicare nitimini? *Aut
9 placebit ei quem celare nihil poteſt?
aut decipietur vt homo, veſtris fraudulentiis?
10 *Ipſe vos arguet, quoniam in abſcõdito
faciem eius accipitis.
11 *Statim vt ſe commouerit, turbabit
vos, & terror eius irruet ſuper vos.
12 *Memoria veſtra comparabitur cineri,
& redigentur in lutum ceruices
veſtræ.
13 Tacete paulìſper vt loquar quodcumque
mihi mens ſuggeſſerit.
14 *Quare lacero carnes meas dentibus
C meis, & animam meam porto in manibus
meis?
15 *Etiam ſi occiderit me, in ipſo ſperabo.
verumtamen vias meas in con-
16 ſpectu eius arguam. *Et ipſe erit
ſaluator meus: non enim veniet in
conſpectu eius omnis hypocrita.

*Audite

17 *Audite sermonem meum, & ænigmata
percipite auribus vestris.
18 *Si fuero iudicatus, scio quòd iustus
inueniar.
19 *Quis est qui iudicetur mecum? veniat:
quare tacens consumor?
20 *Duo tantùm ne facias mihi, & tunc
à facie tua non abscondar:
21 *Manum tuam longè fac à me, &
formido tua non me terreat.
22 *Voca me, & ego respondebo tibi:
aut certè loquar, & tu responde mihi.
23 Quantas habeo iniquitates & peccata,
scelera mea & delicta ostende mihi. D
24 *Cur faciem tuam abscondis, & arbitraris
me inimicum tuum?
25 *Contra folium, quod vento rapitur,
ostendis potentiam tuam, & stipulam
siccam persequeris:
26 *Scribis enim contra me amaritudines,
& consumere me vis peccatis
adolescentiæ meæ.
27 *Posuisti in neruo pedem meum, &
obseruasti omnes semitas meas, &
vestigia pedum meorum considerasti:
28 *Qui quasi putredo consumendus
sum, & quasi vestimentum, quod
comeditur a tinea.

CAP. XIIII.

1 HOmo natus de muliere, breui
viuens tempore, repletur multis A
miseriis. 2 *a Qui quasi flos egreditur
& conteritur, & fugit velut vmbra,
& numquam in eodem statu permanet.

a Sup. 8. b.9 Psal. 145. a.4

3 *Et dignum ducis super huiuscemodi
aperire oculos tuos, & adducere
eum tecum in iudicium?
4 *b Quis potest facere mundum de
immundo conceptum semine? nónne
tu qui solus es?

b Psal. 50. a.4

5 *Breues dies hominis sunt, numerus
mensium eius apud te est: constituisti
terminos eius, qui præteriri non
poterunt.
6 *Recede paululum ab eo, vt quiescat,
donec optata veniat, sicut mer- B
cenarij dies eius.
7 *Lignum habet spem: si præcisum
fuerit, rursum virescit, & rami eius
pullulant.
8 *Si senuerit in terra radix eius, & in
puluere emortuus fuerit truncus illius,
9 *Ad odorem aquæ germinabit, &
faciet comam quasi cùm primùm
plantatum est:
10 Homo verò cùm mortuus fuerit,
& nudatus atque consumptus, vbi
quæso est?

11 *Quomodo si recedant aquæ de
mari, & fluuius vacuefactus arescat:
12 *Sic homo cùm dormierit, nó resur-
C get, donec atteratur cælum, non euigilabit,
nec consurget de somno suo.
13 *Quis mihi hoc tribuat, vt in inferno
protegas me, & abscondas me, donec
pertranseat furor tuus, & constituas
mihi tempus, in quo recorderis
mei?
14 *Putásne mortuus homo rursum
viuat? cunctis diebus, quibus nunc
milito, expecto donec veniat immutatio
mea.
15 *Vocabis me, & ego respondebo
tibi: operi manuum tuarum porriges
dexteram.
16 *c Tu quidem gressus meos dinumerasti,
sed parce peccatis meis.

c Prou. 5. d.21

17 Signasti quasi in sacculo delicta
D mea, sed curasti iniquitatem meam.
18 *Mons cadens defluit, & saxum transfertur
de loco suo.
19 *Lapides excauant aquæ, & alluuione
paulatim terra consumitur: &
hominem ergo similiter perdes.
20 *Roborasti eum paululum vt in
perpetuum transiret: immutabis faciem
eius, & emittes eum.
21 *Siue nobiles fuerint filij eius, siue
ignobiles, non intelliget.
22 *Attamen caro eius dum viuet dolebit,
& anima illius super semetipso lugebit.

CAP. XV.

1 RËspondens autem Eliphaz Themanites,
A dixit:
2 *Numquid sapiens respondebit quasi
in ventum loquens, & implebit ardore
stomachum suum?
3 *Arguis verbis eum, qui non est
æqualis tibi, & loqueris quod tibi
non expedit.
4 *Quantum in te est, euacuasti timorem,
& tulisti preces coram Deo.
5 *Docuit enim iniquitas tua os tuum,
& imitaris linguam blasphemantium.
6 *Condemnabit te os tuum, & non
ego: & labia tua respondebunt tibi.
7 Numquid primus homo tu natus
es, & ante colles formatus?
8 *Numquid consilium Dei audisti,
& inferior te erit eius sapientia?
9 *Quid nosti quod ignoremus? quid
intelligis quod nesciamus?
10 *d Et senes, & antiqui sunt in nobis
B multo vetustiores quàm patres tui.
11 *Numquid grande est vt consoletur
te Deus? sed verba tua praua hoc
prohibent.

d Eccl. 18. b.8

*Quid

•Quid te eleuat cor tuum, & quasi 12
magna cogitans, attonitos habes
oculos?
•Quid tumet contra Deum spiri- 13
tus tuus, vt proferas de ore tuo hu-
iuscemodi sermones?
•Quid est homo, vt immaculatus sit, 14
& vt iustus appareat nat9 de muliere?
•*Ecce inter sanctos eius nemo im- 15
mutabilis, & cæli non sunt mundi in
conspectu eius.
•Quanto magis abominabilis & in- 16
utilis homo, qui bibit quasi aquam
iniquitatem?
Ostendam tibi, audi me: quod vidi 17
narrabo tibi. C
•Sapientes confitentur, & non ab- 18
scondunt patres suos.
•Quibus solis data est terra, & non 19
transiuit alienus per eos.
•Cunctis diebus suis impius super- 20
bit, & numerus annorum incertus est
tyrannidis eius.
•Sonitus terroris semper in auribus 21
illius: & cùm pax sit, ille semper insi-
dias suspicatur.
•Non credit quòd reuerti possit de 22
tenebris ad lucem, circumspectans
vndique gladium.
•Cum se mouerit ad quærendum 23
panem, nouit quòd paratus sit in
manu eius tenebrarum dies.
•Terrebit eum tribulatio, & angu- 24
stia vallabit eum, sicut regem, qui
præparatur ad prœlium.
•Tetendit enim aduersus Deum ma- 25
num suam, & contra Omnipotentem
roboratus est.
•Cucurrit aduersus eum erecto col- 26
lo, & pingui ceruice armatus est.
•Operuit faciem eius crassitudo, & 27
de lateribus eius arvina dependet. D
Habitauit in ciuitatibus desolatis, 28
& in domibus desertis, quæ in tumu-
los sunt redactæ.
•Non ditabitur, nec perseuerabit 29
substantia eius, nec mittet in terra ra-
dicem suam.
•Non recedet de tenebris: ramos 30
eius arefaciet flamma, & auferetur
spiritu oris sui.
•Nô credet frustra errore deceptus, 31
quòd aliquo pretio redimendus sit.
•Antequam dies eius impleantur, 32
peribit: & manus eius arescent.
•Lædetur quasi vinea in primo flore 33
botrus eius, & quasi oliua proiiciens
florem suum.
•Congregatio enim hypocritæ ste- 34
rilis, & ignis deuorabit tabernacula
eorũ, qui munera libenter accipiunt.
35 •*Côcepit dolorẽ, & peperit iniqui- *Isa. 59. a. 4
tatem, & vterus eius præparat dolos. Psal. 7. d. 15

CAP. XVI.

1 RESpondens autem Iob, dixit:
2 •Audiui frequẽter talia, conso-
A latores onerosi omnes vos estis.
3 •Numquid habebunt finem verba
ventosa? aut aliquid tibi molestum
4 est si loquaris? •Poteram & ego si-
milia vestri loqui: atque vtinam esset
anima vestra pro anima mea:
5 •Côsolarer & ego vos sermonibus,
& mouerem caput meum super vos:
6 •Roborarem vos ore meo: & moue-
rem labia mea, quasi parcens vobis.
7 •Sed quid agam? Si locutus fuero,
B non quiescet dolor meus: & si tacue-
ro, non recedet à me.
8 •Nunc autem oppressit me dolor
meus, & in nihilum redacti sunt om-
nes artus mei.
9 •Rugæ meæ testimoniũ dicunt côtra
me, & suscitatur falsiloquus aduer-
sus faciem meam contradicens mihi.
10 •Collegit furorem suum in me, &
comminans mihi, infremuit contra
me dentibus suis: hostis meus terri-
bilibus oculis me intuitus est.
11 Aperuerunt super me ora sua, &
C exprobrantes percusserunt maxillam
meam, satiati sunt pœnis meis.
12 •Côclusit me Deus apud iniquum,
& manibus impiorum me tradidit.
13 •Ego ille quondam opulentus re-
pente contritus sum: tenuit ceruicem
meam, confregit me, & posuit me sibi
quasi in signum.
14 •Circumdedit me lanceis suis, con-
uulnerauit lumbos meos, non peper-
cit, & effudit in terra viscera mea.
15 •Concîdit me vulnere super vul-
nus, irruit in me quasi gigas.
16 •Saccum côsui super cutem meam,
& operui cinere carnem meam.
17 •Facies mea intumuit à fletu, & pal-
pebræ meæ caligauerunt.
18 •Hæc passus sum absque iniquitate
D manus meæ, cùm haberem mundas
ad Deum preces.
19 •Terra ne operias sanguinẽ meum,
neque inueniat in te locum latendi
clamor meus.
20 •Ecce enim in cælo testis meus, &
conscius meus in excelsis.
21 •Verbosi amici mei: ad Deum stillat
oculus meus.
22 •Atque vtinam sic iudicaretur vir

eum

*Sup. 4. d. 16

cum Deo, quomodo iudicatur filius
hominis cum collega suo.
• Ecce enim breues anni transeunt, 23
& semitam, per quam non reuertar,
ambulo.

CAP. XVII.

SPiritus meus attenuabitur, dies 1
mei breuiabuntur, & solum mihi A
superest sepulchrum.
• Non peccaui, & in amaritudini- 2
bus moratur oculus meus.
• Libera me Domine, & pone me 3
iuxta te, & cuiusuis manus pugnet
contra me.
• Cor eorum lõgè fecisti à discipli- 4
na, propterea non exaltabuntur.
• Prædam pollicetur sociis, & ocu- 5
li filiorum eius deficient. B
• Posuit me quasi in prouerbium 6
vulgi, & exemplum sum coram eis.
• Caligauit ab indignatione oculus 7
meus, & membra mea quasi in ni-
hilum redacta sunt.
• Stupebunt iusti super hoc, & in- 8
nocens contra hypocritam suscita-
bitur.
• Et tenebit iustus viam suam, & 9
mũdis manibus addet fortitudinem. C
• Igitur omnes vos conuertimini, 10
& venite, & non inueniam in vobis
vllum sapientem.
Dies mei transierunt, cogitatio- 11
nes meæ dissipatæ sunt, torquentes
cor meum.
• Noctem verterũt in diem, & rur- 12
sum post tenebras spero lucem.
• Si sustinuero, infernus domus 13
mea est, & in tenebris straui lectulum D
meum.
• Putredini dixi: Pater meus es, ma- 14
ter mea, & soror mea, vermibus.
• Vbi est ergo nũc præstolatio mea, 15
& patientiam meam quis considerat?
• In profundissimum infernum de- 16
scendent omnia mea: putásne saltem
ibi erit requies mihi?

CAP. XVIII.

REspondens autem Baldad Suhi- 1
tes, dixit: A
• Vsq; ad quem finẽ verba iactabi- 2
tis? intelligite prius, & sic loquamur.
• Quare reputati sumus vt iumen- 3
ta, & sorduimus coram vobis?
• Qui perdis animam tuam in furo- 4
re tuo, numquid propter te derelin-
quetur terra, & transferentur rupes
de loco suo?
• Nónne lux impij extinguetur, 5
nec splendebit flamma ignis eius?

6 Lux obtenebrescet in tabernacu-
B lo illius, & lucerna, quæ super eum
est, extinguetur.
7 • Arctabuntur gressus virtutis eius,
& præcipitabit eum consilium suum.
8 • Immisit enim in rete pedes suos,
& in maculis eius ambulat.
9 • Tenebitur planta illius laqueo, &
exardescet contra eum sitis.
10 • Abscõdita est in terra pedica eius,
& decipula illius super semitam.
11 • Vndique terrebunt eum formidi-
C nes, & inuoluent pedes eius.
12 • Attenuetur fame robur eius, &
inedia inuadat costas illius.
13 • Deuoret pulchritudinẽ cutis eius,
consumat brachia illius primogenita
mors.
14 • Auellatur de tabernaculo suo fi-
ducia eius, & calcet super eum, quasi
rex, interitus.
15 • Habitent in tabernaculo illius so-
cij eius, qui non est, aspergatur in ta-
bernaculo eius sulphur.
16 • Deorsum radices eius siccentur,
D sursum autem atteratur messis eius.
17 • [a] Memoria illius pereat de terra, [a] Prou. 2. d. 22
& non celebretur nomen eius in pla-
teis.
18 • Expellet eum de luce in tenebras,
19 & de orbe transferet eum. Non erit
semen eius, neque progenies in po-
pulo suo, nec vllæ reliquiæ in regio-
nibus eius.
20 • In die eius stupebunt nouissimi,
& primos inuadet horror.
21 • Hæ sunt ergo tabernacula iniqui,
& iste locus eius, qui ignorat Deum.

CAP. XIX.

1 REspondens autem Iob, dixit:
2 • Vsquequo affligitis animam
A meam, & atteritis me sermonibus?
3 • En, decies confunditis me, & non
erubescitis opprimentes me.
4 • Nempe, etsi ignoraui, mecum erit
ignorantia mea.
5 • At vos contra me erigimini, &
arguitis me opprobriis meis.
6 • Saltem nunc intelligite quia Deus
non æquo iudicio afflixerit me, &
flagellis suis me cinxerit.
7 • Ecce clamabo vim patiens, & ne-
mo audiet: vociferabor, & non est
qui iudicet.
8 • Semitam meam circumsepsit, &
B transire non possum, & in calle meo
tenebras posuit.
9 • Spoliauit me gloria mea, & abs-
tulit coronam de capite meo.

• Destruxit me vndique, & pereo, 10
& quasi euulsæ arbori abstulit spem
meam.
• Iratus est contra me furor eius, & 11
sic me habuit quasi hostem suum.
Simul venerunt latrones eius, & 12
fecerunt sibi viam per me, & obsede-
runt in gyro tabernaculum meum.
• Fratres meos longè fecit à me, & 13
noti mei quasi alieni recesserūt a me.
• Dereliquerūt me propinqui mei: 14
& qui me nouerant, obliti sunt mei.
• Inquilini domus meæ, & ancillæ 15
meæ sicut alienum habuerunt me, & C
quasi peregrinus fui in oculis eorum.
• Seruum meum vocaui, & non re- 16
spōdit, ore proprio deprecabar illum.
• Halitum meum exhorruit vxor 17
mea, & orabam filios vteri mei.
• Stulti quoque despiciebant me, & 18
cùm ab eis recessissem, detrahebant
mihi.
• Abominati sunt me quondā con- 19
siliarij mei: & quem maximè dilige-
bam, auersatus est me.
Pelli meæ, consumptis carnibus, 20
adhæsit os meum, & derelicta sunt
tantùmodo labia circa dentes meos.
• Miseremini mei, miseremini mei, 21
saltem vos amici mei, quia manus
Domini tetigit me.
• Quare persequimini me sicut De9, 22
& carnibus meis saturamini?
• Quis mihi tribuat vt scribātur ser- 23
mones mei? quis mihi det vt exaren- D
tur in libro • stylo ferreo, & plumbi 24
lamina, vel celte sculpantur in silice?
• Scio enim quòd Redemptor meus 25
viuit, & in nouissimo die de terra sur-
recturus sum:
• Et rursum circūdabor pelle mea, 26
& in carne mea videbo Deū meum.
• Quem visurus sum ego ipse, & 27
oculi mei conspecturi sunt, & non
alius: reposita est hæc spes mea in si-
nu meo.
• Quare ergo nunc dicitis: Perse- 28
quamur eum, & radicem verbi inue-
niamus contra eum?
• Fugite ergo à facie gladij, quo- 29
niam vltor iniquitatum gladius est:
& scitote esse iudicium.

CAP. XX.

RESpondens autem Sophar Naa- 1
mathites, dixit: A
• Idcirco cogitationes meæ variæ 2
succedunt sibi, & mens in diuersa ra-
pitur.
• Doctrinā, qua me arguis, audiam, 3
& spiritus intelligentiæ meæ respon-
debit mihi.
4 • Hoc scio à principio, ex quo po-
situs est homo super terram,
5 • Quòd laus impiorum breuis sit,
& gaudiū hypocritæ ad instar pūcti.
6 • Si ascenderit vsque ad cælum su-
perbia eius, & caput eius nubes te-
tigerit:
7 • Quasi sterquilinium in fine per-
detur: & qui eum viderant, dicent:
Vbi est?
8 • Velut somnium auolans non in-
B uenietur, transiet sicut visio no-
cturna.
9 • Oculus, qui eum viderat, non vi-
debit, neque vltrà intuebitur eum lo-
cus suus.
10 Filij eius atterētur egestate, & ma-
nus illius reddent ei dolorem suum.
11 • Ossa eius implebuntur vitijs ad-
olescentiæ eius, & cum eo in puluere
dormient.
12 • Cùm enim dulce fuerit in ore eius
malum, abscondet illud sub lingua
sua.
13 • Parcet illi, & non derelinquet il-
lud, & celabit in gutture suo.
14 • Panis eius in vtero illius vertetur
in fel aspidum intrinsecus.
15 • Diuitias, quas deuorauit, euomet,
& de ventre illius extrahet eas Deus.
16 • Caput aspidum suget, & occidet
17 eum lingua viperæ. (Non videat ri-
C uulos fluminis, torrentes mellis, &
butyri.)
18 • Luet quæ fecit omnia, nec tamen
consumetur: iuxta multitudinem ad-
inuentionū suarum, sic & sustinebit.
19 • Quoniam confringens nudauit
pauperes: domum rapuit, & non ædi-
ficauit eam.
20 • ª Nec est satiatus venter eius: & cū
habuerit quæ concupierat, possidere
non poterit.
21 • Non remansit de cibo eius, &
propterea nihil permanebit de bonis
eius.
22 • Cùm satiatus fuerit, arctabitur,
æstuabit, & omnis dolor irruet super
eum.
23 Vtinam impleatur venter eius, vt
emittat in eum iram furoris sui, &
pluat super illum bellum suum.
24 • Fugiet arma ferrea, & irruet in ar-
D cum æreum.
25 • Eductus, & egrediens de vagina
sua, & fulgurans in amaritudine sua
vadēt, & venient super eū horribiles.

ª Eccl. 5. c. 9

• Om-

* Omnes tenebræ absconditæ sunt 26
in occultis eius: deuorabit eum ignis,
qui non succenditur, affligetur reli-
ctus in tabernaculo suo.
* Reuelabunt cęli iniquitatem eius, 27
& terra consurget aduersus eum.
* Apertum erit germen domus il- 28
lius, detrahetur in die furoris Dei.
* Hæc est pars hominis impij à 29
Deo, & hereditas verborum eius à
Domino.

CAP. XXI.

RESpondens autem Iob, dixit: 1
* Audite quæso sermones meos, 2
& agite pœnitentiam. A
* Sustinete me, & ego loquar, & 3
post mea, si videbitur, verba ridete.
* Numquid contra hominem dis- 4
putatio mea est, vt meritò non de-
beam contristari?
* Attendite me, & obstupescite, & 5
superponite digitum ori vestro:
* Et ego quando recordatus fuero, 6
pertimesco, & cōcutit carnem meam
tremor.
* Quare ergo impij viuunt, suble- 7
uati sunt, confortatique diuitiis?
* Semē eorum permanet coram eis, 8
propinquorum turba, & nepotum in
conspectu eorum.
* Domus eorum securæ sunt & pa- 9
catæ, & non est virga Dei super B
illos.
* Bos eorum concepit, & non ab- 10
ortiuit: vacca peperit, & non est pri-
uata fœtu suo.
* Egrediuntur quasi greges paruuli 11
eorum, & infantes eorum exultant
lusibus.
* Tenent tympanum, & citharam, 12
& gaudent ad sonitum organi.
* Ducunt in bonis dies suos, & in 13
puncto ad inferna descendunt.
* Qui dixerunt Deo: Recede à no- 14
bis, & scientiam viarum tuarum no-
lumus.
* Quis est Omnipotēs, vt seruia- 15
mus ei? & quid nobis prodest si ora-
uerimus illum?
* Verumtamen quia non sunt in 16
manu eorum bona sua, cōsilium im-
piorum longè sit à me.
* Quoties lucerna impiorum extin- 17
guetur, & superueniet eis inundatio, C
& dolores diuidet furoris sui?
* Erūt sicut paleæ ante faciem vēti, 18
& sicut fauilla, quā turbo dispergit.
* Deus seruabit filiis illius dolorem 19
patris: & cùm reddiderit, tunc sciet.

* Ier. 12. a.1 Abac. 1. a.3

* Malac. 3. d.14

20 * Videbunt oculi eius interfectio-
nem suam, & de furore Omnipoten-
tis bibet.
21 * Quid enim ad eum pertinet de
domo sua post se? & si numerus mē-
sium eius dimidietur?
22 * Numquid Deum docebit quis-
piam scientiam, qui excelsos iudicat?
23 * Iste moritur robustus & sanus,
24 diues & felix. * Viscera eius plena
sunt adipe, & medullis ossa illius ir-
rigantur.
25 * Alius verò moritur in amaritudi-
ne animæ absque vllis opibus:
26 * Et tamen simul in puluere dor-
D mient, & vermes operient eos.
27 * Certè noui cogitationes vestras,
& sententias contra me iniquas.
28 * Dicitis enim: Vbi est domus prin-
cipis? & vbi tabernacula impiorum?
29 * Interrogate quemlibet de viato-
ribus, & hæc eadem illum intelligere
cognoscetis.
30 * Quia in diem perditionis seruatur
malus, & ad diem furoris ducetur.
31 * Quis arguet coram eo viam eius?
& quæ fecit, quis reddet illi?
32 * Ipse ad sepulchra ducetur, & in
congerie mortuorum vigilabit.
33 * Dulcis fuit glareis Cocyti, & post
se omnem hominem trahet, & ante
se innumerabiles.
34 * Quomodo igitur cōsolamini me
frustra, cùm responsio vestra repu-
gnare ostensa sit veritati?

CAP. XXII.

1 RESpondens autem Eliphaz The-
A manites, dixit:
2 * Numquid Deo potest comparari
homo, etiam cùm perfectæ fuerit
scientiæ?
3 * Quid prodest Deo si iustus fueris?
aut quid ei confers, si immaculata
fuerit via tua?
4 * Numquid timens arguet te, & ve-
niet tecum in iudicium,
5 * Et non propter malitiam tuam
plurimam, & infinitas iniquitates
tuas?
6 * Abstulisti enim pignus fratrum
tuorum sine causa, & nudos spoliasti
vestibus.
7 * Aquam lasso non dedisti, & esu-
rienti subtraxisti panem.
8 * In fortitudine brachij tui posside-
B bas terram, & potentissimus obtine-
bas eam.
9 * Viduas dimisisti vacuas, & lacer-
tos pupillorum comminuisti.

• Propterea circumdatus es laqueis, 10
& conturbat te formido subita.
• Et putabas te tenebras non visu- 11
rum, & impetu aquarũ inundantium
non oppressum iri?
• An non cogitas quòd Deus excel- 12 B
sior cælo sit, & super stellarum verti-
cem sublimetur?
• Et dicis: Quid enim nouit Deus? 13
& quasi per caliginem iudicat.
• Nubes latibulum eius, nec nostra 14
considerat, & circa cardines cæli per-
ambulat.
• Numquid semitã sæculorum cu- 15
stodire cupis, quam calcauerunt viri
iniqui?
• Qui sublati sunt ante tẽpus suum, 16
& fluuius subuertit fundamentum C
eorum:
• Qui dicebant Deo: Recede à no- 17
bis: & quasi nihil posset facere Om-
nipotens, æstimabant eum:
• Cùm ille implesset domos eorum 18
bonis, quorum sententia procul sit
à me.
* Psal. 106. d. 42
• * Videbunt iusti, & lætabuntur, 19
& innocens subsannabit eos. D
• Nónne succisa est erectio eorum, 20
& reliquias eorum deuorauit ignis?
• Acquiesce igitur ei, & habeto pa- 21
cem; & per hæc habebis fructus op-
timos.
• Suscipe ex ore illius legem, & po- 22
ne sermones eius in corde tuo.
• Si reuersus fueris ad Omnipoten- 23
tem, ædificaberis, & longè facies in- D
iquitatem à tabernaculo tuo.
• Dabit pro terra silicem, & pro si- 24
lice torrentes aureos.
• Eritq; Omnipotens contra hostes 25
tuos, & argẽtum coaceruabitur tibi.
• Tunc super Omnipotentem deli- 26 A
ciis affl ues, & eleuabis ad Deum fa-
ciem tuam.
• Rogabis eum, & exaudiet te, & 27
vota tua reddes.
• Decernes rem, & veniet tibi, & in 28
viis tuis splendebit lumen.
* Prou. 29. d. 23
• * Qui enim humiliatus fuerit, erit 29
in gloria: & qui inclinauerit oculos,
ipse saluabitur.
• Saluabitur innocens, saluabitur 30
autem in mũditia manuum suarum.

CAP. XXIII.

RESpondens autem Iob, ait: 1
• Nunc quoq; in amaritudine 2
est sermo meus, & manus plagæ meæ A
aggrauata est super gemitum meum.
• Quis mihi tribuat, vt cognoscam 3
& inueniam illum, & veniam vsque
ad solium eius?
4 • Ponam coram eo iudicium, & os
meum replebo increpationibus.
5 • Vt sciam verba, quæ mihi respon-
B dear, & intelligã quid loquatur mihi.
6 • Nolo multa fortitudine conten-
dat mecum, nec magnitudinis suæ
mole me premat.
7 • Proponat æquitatem cõtra me, &
perueniat ad victoriã iudicium meũ.
8 • Si ad Orientem iero, nõ apparet: si
ad Occidentem, non intelligam eum.
9 • Si ad sinistram, quid agam? nõ ap-
C prehẽdam eum: si me vertam ad dex-
teram, non videbo illum.
10 • Ipse verò scit viam meam, & pro-
bauit me quasi aurũ, quod per ignem
transit:
11 • Vestigia eius secutus est pes meus,
viam eius custodiui, & non declinaui
ex ea.
12 • A mandatis labiorum eius non
recessi, & in sinu meo abscondi verba
oris eius.
13 • Ipse enim solus est, & nemo auer-
D tere potest cogitationẽ eius: & anima
eius quodcumque voluit, hoc fecit.
14 • Cùm expleuerit in me volunta-
tem suam, & alia multa similia præ-
stò sunt ei.
15 • Et idcirco à facie eius turbatus
sum, & considerans eum, timore so-
licitor.
16 • Deus molliuit cor meum, & Om-
nipotens conturbauit me.
17 • Non enim perij propter immi-
nentes tenebras, nec faciem meam
operuit caligo.

CAP. XXIIII.

1 AB Omnipotente nõ sunt abscon-
A dita tempora: qui autem noue-
runt eum, ignorant dies illius.
2 • Alij terminos transtulerunt, diri-
puerunt greges, & pauerunt eos.
3 • Asinum pupillorum abegerunt, &
abstulerunt pro pignore bouẽ viduæ.
4 • Subuerterunt pauperum viam, &
oppresserunt pariter mãsuetos terræ.
5 Alij quasi onagri in deserto egre-
diuntur ad opus suum: vigilantes ad
prædam, præparant panem liberis.
6 • Agrum non suum demetunt: &
B vineam eius, quem vi oppresserint,
vindemiant.
7 • Nudos dimittunt homines, indu-
menta tollentes, quibus non est ope-
rimentum in frigore:
8 • Quos imbres montium rigant: &

non

non habentes velamen, amplexan-
tur lapides.
• Vim fecerunt deprædantes pupil- 9
los, & vulgum pauperé ſpoliauerunt.
• Nudis & incedentibus abſque ve- 10
ſtitu, & eſurientibus tulerunt ſpicas.
• Inter aceruos eorum meridiati 11
ſunt, qui calcatis torcularibus ſitiunt.
• De ciuitatibus fecerunt viros ge- 12
mere, & anima vulneratorum clama- C
uit, & Deus inultum abire nó patitur.
• Ipſi fuerunt rebelles lumini, ne- 13
ſcierunt vias eius, nec reuerſi ſunt per
ſemitas eius.
Mane primo conſurgit homicida, 14
interficit egenum & pauperem: per
noctem verò erit quaſi fur.
• Oculus adulteri obſeruat caligi- 15
nem, dicens: Non me videbit oculus:
& operiet vultum ſuum.
• Perfodit in tenebris domos, ſicut 16
in die condixerant ſibi, & ignoraue-
runt lucem.
• Si ſubitò apparuerit aurora, arbi- 17
trantur vmbram mortis: & ſic in te-
nebris quaſi in luce ambulant.
• Leuis eſt ſuper faciem aquæ: ma- 18
ledicta ſit pars eius in terra, nec am-
bulet per viam vinearum.
• Ad nimium calorem tranſeat ab 19
aquis niuium, & vſq; ad inferos pec- D
catum illius.
• Obliuiſcatur eius miſericordia: 20
dulcedo illius vermes: nó ſit in recor-
datione, ſed conteratur quaſi lignum
infructuoſum.
• Pauit enim ſterilem, quæ non pa- 21
rit, & viduæ bene non fecit.
• Detraxit fortes in fortitudine ſua: 22
& cùm ſteterit, non credet vitæ ſuæ.
Apoc. 2. f. 21 • Dedit ei Deus locum pœniten- 23
tiæ, & ille abutitur eo in ſuperbiam:
oculi autem eius ſunt in viis illius.
• Eleuati ſunt ad modicum, & non 24
ſubſiſtent, & humiliabuntur ſicut
omnia, & auferentur, & ſicut ſum-
mitates ſpicarum conterentur.
• Quod ſi non eſt ita, quis me po- 25
teſt arguere eſſe mentitum, & ponere
ante Deum verba mea?

CAP. XXV.

RESpondens autem Baldad Sunhi- 1
tes, dixit:
• Poteſtas & terror apud eum eſt, 2
qui facit concordiam in ſublimibus
ſuis.
• Numquid eſt numerus militum 3
eius? & ſuper quem non ſurget lu-
men illius?
4 • Numquid iuſtificari poteſt ho-
mo comparatus Deo, aut apparere
mundus natus de muliere?
5 • Ecce luna etiam non ſplendet, &
ſtellæ non ſunt mundæ in conſpectu
eius:
6 • Quanto magis homo putredo, &
filius hominis vermis?

CAP. XXVI.

1 RESpondens autem Iob, dixit:
2 • Cuius adiutor es? numquid
A imbecillis? & ſuſtétas brachium eius,
qui non eſt fortis?
3 • Cui dediſti conſilium? forſitan il-
B li, qui non habet ſapientiam, & pru-
dentiam tuam oſtendiſti plurimam.
4 • Quem docere voluiſti? nóne eum,
qui fecit ſpiramentum?
5 • Ecce gigantes gemunt ſub aquis,
& qui habitant cum eis.
6 • Nudus eſt infernus coram illo, &
nullum eſt operimentum perditioni.
7 • Qui extendit Aquilonem ſuper
C vacuum, & appendit terram ſuper
nihilum.
8 • Qui ligat aquas in nubibus ſuis, vt
non erumpant pariter deorſum.
9 • Qui tenet vultum ſolij ſui, & ex-
pandit ſuper illud nebulam ſuam.
10 • Terminum circumdedit aquis, vſ-
que dum finiantur lux & tenebræ.
11 • Columnæ cæli contremiſcunt, &
D pauent ad nutum eius.
12 • In fortitudine illius repente ma-
ria congregata ſunt, & prudentia eius
percuſſit ſuperbum.
13 • Spiritus eius ornauit cælos: & ob-
ſtetricante manu eius, eductus eſt co-
luber tortuoſus.
14 • Ecce, hæc ex parte dicta ſunt via-
rum eius: & cùm vix paruã ſtillam ſer-
monis eius audierimus, quis poterit
tonitruũ magnitudinis illius intueri?

CAP. XXVII.

1 ADdidit quoque Iob, aſſumens pa-
A rabolam ſuam, & dixit:
2 • Viuit Deus, qui abſtulit iudicium
meum, & Omnipotens, qui ad ama-
ritudinem adduxit animam meam.
3 • Quia donec ſupereſt halitus in
me, & ſpiritus Dei in naribus meis.
4 • Non loquentur labia mea iniqui-
tatem, nec lingua mea meditabitur
mendacium.
5 • Abſit à me vt iuſtos vos eſſe iudi-
cem: donec deficiam, non recedam
ab innocentia mea.
6 • Iuſtificationem meam, quam cœ-
B pi tenere, non deſeram: neque enim

reprehendit me cor meum in omni
vita mea.
• Sit vt impius, inimicus meus: & 7
aduersarius meus quasi iniquus.
• Quæ est enim spes hypocritæ si 8
auarè rapiat, & non liberet Deus ani-
mam eius?
• Numquid Deus audiet clamorem 9
eius cùm venerit super eum angustia?
• Aut poterit in Omnipotente de- 10
lectari, & inuocare Deū omni tēpore?
Docebo vos per manum Dei quæ 11
Omnipotens habeat, nec abscondam.
• Ecce, vos omnes nostis, & quid si- 12
ne causa vana loquimini? C
• Hæc est pars hominis impij apud 13
Deum, & hereditas violentorum,
quam ab Omnipotente suscipient.
• Si multiplicati fuerint filij eius, 14
in gladio erunt, & nepotes eius non
saturabuntur pane.
• Qui reliqui fuerint ex eo, sepe- 15
lientur in interitu, & viduę illius non
plorabunt.
• Si comportauerit quasi terram 16
argentum, & sicut lutum præparaue-
rit vestimenta:
• Præparabit quidem, sed iustus 17
vestietur illis: & argentum innocens
diuidet.
• Ædificauit sicut tinea domū suam, 18
& sicut custos fecit vmbraculum.
• Diues cùm dormierit, nihil se- 19
cum auferet: aperiet oculos suos, & D
nihil inueniet.
• Apprehendet eū quasi aqua ino- 20
pia, nocte opprimet eum tempestas.
• Tollet eum ventus vrens, & au- 21
feret, & velut turbo rapiet eum de
loco suo.
• Et mittet super eum, & non par- 22
cet: de manu eius fugiens fugiet.
• Stringet super eum manus suas, 23
& sibilabit super illum, intuens lo-
cum eius.

Psal. 48. d. 18.

CAP. XXVIII.

HAbet argentum, venarum sua- 1
rum principia: & auro locus est, A
in quo conflatur.
• Ferrum de terra tollitur: & lapis 2
solutus calore, in æs vertitur.
• Tempus posuit tenebris, & vniuer- 3
sorum finem ipse considerat. lapidem
quoque caliginis, & vmbram mortis.
• Diuidit torrens à populo peregri- 4
nante, eos, quos oblitus est pes egentis
hominis, & inuios.
Terra, de qua oriebatur panis in 5
loco suo, igni subuersa est.
6 • Locus sapphiri lapides eius, &
glebæ illius aurum.
7 • Semitam ignorauit auis, nec in-
tuitus est eam oculus vulturis.
8 • Non calcauerūt eam filij instito-
B rum, nec pertransiuit per eā leæna.
9 • Ad silicem extendit manū suam,
subuertit à radicibus montes.
10 • In petris riuos excidit, & omne
pretiosum vidit oculus eius.
11 • Profunda quoque fluuiorū scru-
tatus est, & abscondita in lucem pro-
duxit.
12 Sapientia verò vbi inuenitur? &
quis est locus intelligentiæ?
13 • Nescit homo pretium eius, nec in-
uenitur in terra suauiter viuentium.
14 • Abyssus dicit: Non est in me: &
mare loquitur: non est mecum.
15 • Non dabitur aurum obrisum
C pro ea, nec appendetur argentum in
commutatione eius.

Sap. 7. a. 9

16 • Non conferetur tinctis Indiæ co-
loribus, nec lapidi sardonycho pre-
tiosissimo, vel sapphiro.
17 • Non adæquabitur ei aurum vel
vitrum, nec commutabuntur pro ea
vasa auri:
18 • Excelsa & eminentia non memo-
rabuntur comparatione eius: trahitur
autem sapientia de occultis.
19 • Non adæquabitur ei topazius de
Æthiopia, nec tincturæ mundissimæ
componetur.
20 Vnde ergo sapientia venit? & quis
est locus intelligentiæ?
21 • Abscondita est ab oculis omnium
D viuentium, volucres quoq; cæli latet.
22 • Perditio & mors dixerunt: Auri-
bus nostris audiuimus famam eius.
23 • Deus intelligit viam eius, & ipse
nouit locum illius.
24 • Ipse enim fines mundi intuetur: &
omnia, quæ sub cælo sunt, respicit.
25 • Qui fecit ventis pondus, & aquas
appendit in mensura.
26 • Quando ponebat pluuiis legem,
& viam procellis sonantibus:
27 • Tunc vidit illam, & enarrauit, &
præparauit, & inuestigauit.
28 • Et dixit homini: Ecce timor Do-
mini, ipsa est sapientia: & recedere à
malo, intelligentia.

CAP. XXIX.

1 ADdidit quoque Iob, assumens pa-
A rabolam suam, & dixit:
2 Quis mihi tribuat, vt sim iuxta
menses pristinos secundùm dies, qui-
bus Deus custodiebat me?

* Quando splendebat lucerna eius 3
super caput meum, & ad lumen eius
ambulabam in tenebris?
* Sicut fui in diebus adolescentiæ 4
meç, quando secretò Deus erat in ta-
bernaculo meo?
* Quando erat Omnipotens mecũ: 5
& in circuitu meo pueri mei?
* Quando lauabã pedes meos buty- 6
ro, & petra fundebat mihi riuos olei?
* Quando procedebam ad portam 7
ciuitatis, & in platea parabant cathe- B
dram mihi?
Videbant me iuuenes, & abscõde- 8
bantur: & senes assurgentes stabant.
* Principes cessabant loqui, & digi- 9
tum superponebant ori suo.
* Vocem suam cohibebant duces, & 10
lingua eorum gutturi suo adhærebat.
* Auris audiens beatificabat me, & 11
oculus videns testimonium reddebat
mihi.
* Eo quòd liberassem pauperem 12
vociferantem, & pupillum, cui non
esset adiutor.
* Benedictio perituri super me ve- 13
niebat, & cor viduæ consolatus sum. C
* Iustitia indutus sum: & vestiui 14
me, sicut vestimento & diademate,
iudicio meo.
* Oculus fui cæco, & pes claudo. 15
Pater eram pauperum: & causam 16
quam nesciebam, diligentissimè inue-
stigabam.
* Conterebam molas iniqui, & de 17
dentibus illius auferebam prædam.
* Dicebámq;: In nidulo meo moriar, 18
& sicut palma multiplicabo dies.
* Radix mea aperta est secus aquas, 19
& ros morabitur in messione mea.
* Gloria mea semper innouabitur, 20
& arcus meus in manu mea instau-
rabitur. D
Qui me audiebant, expectabant 21
sententiam, & intenti tacebant ad
consilium meum.
* Verbis meis addere nihil aude- 22
bant, & super illos stillabat eloquium
meum.
* Expectabant me sicut pluuiam, & 23
os suum aperiebant quasi ad imbrem
serotinum.
* Si quando ridebam ad eos, non 24
credebant, & lux vultus mei non ca-
debat in terram.
* Si voluissem ire ad eos, sedebam 25
primus: cumque sederem quasi rex,
circumstante exercitu, eram tamen
mœrentium consolator.

CAP. XXX.

1 NVnc autem derident me iunio-
A res tempore, quorum non di-
gnabar patres ponere cum canibus
gregis mei:
2 * Quorum virtus manuum mihi
erat pro nihilo, & vita ipsa putaban-
tur indigni.
3 * Egestate & fame steriles, qui ro-
debant in solitudine, squallentes ca-
lamitate, & miseria.
4 * Et mandebant herbas, & arbo-
rum cortices, & radix iuniperorum
erat cibus eorum.
5 * Qui de conuallibus ista rapien-
tes, cum singula reperissent, ad ea
cum clamore currebant.
6 * In desertis habitabant torren-
tium, & in cauernis terræ, vel super
glaream.
7 * Qui inter huiuscemodi lætaban-
B tur, & esse sub sentibus delicias com-
putabant.
8 Filij stultorum & ignobilium, &
in terra penitus non parentes.
9 * Nunc in eorum canticum versus
sum, & factus sum eis in prouerbiũ.
10 * Abominantur me, & longè fu-
giunt à me, & faciem meam cõspue-
re non verentur.
11 * Pharetram enim suam aperuit, &
afflixit me, & frenum posuit in os
meum.
12 Ad dexteram orientis calamitates
meæ illicò surrexerunt: pedes meos
subuerterunt, & oppresserunt quasi
fluctibus semitis suis.
13 * Dissipauerunt itinera mea, insi-
diati sunt mihi, & præualuerunt, &
non fuit qui ferret auxilium.
14 * Quasi rupto muro, & aperta ia-
C nua irruerunt super me, & ad meas
miserias deuoluti sunt.
15 * Redactus sum in nihilum; abstu-
listi quasi ventus desiderium meũ: &
velut nubes pertransiit salus mea.
16 * Nunc autem in memetipso mar-
cescit anima mea, & possident me
dies afflictionis.
17 * Nocte os meum perforatur do-
loribus: & qui me comedunt, non
dormiunt.
18 * In multitudine eorum consumi-
tur vestimentum meum, & quasi ca-
pitio tunicæ succinxerunt me.
19 * Comparatus sum luto, & assimi-
latus sum fauillæ & cineri.
20 * Clamo ad te, & non exaudis me:
sto, & non respicis me.

• Mutatus es mihi in crudelẽ, & in 21
duritia manus tuæ aduersaris mihi.
• Eleuasti me, & quasi super ven- 22
tum ponens elisisti me valide.
Scio quia morti trades me, vbi 23
constituta est domus omni viuenti. D
• Verumtamen non ad consum- 24
ptionem eorum emittis manũ tuam:
& si corruerint, ipse saluabis.
• Flebam quondam super eo, qui 25
afflictus erat, & compatiebatur ani-
ma mea pauperi.
• Expectabam bona, & venerunt 26
mihi mala: præstolabar lucem, & e-
ruperunt tenebræ.
• Interiora mea efferbuerunt abs- 27
que vlla requie, præuenerunt me dies
afflictionis.
• Mœrens incedebam, sine furore, 28
consurgens, in turba clamabam.
• Frater fui draconum, & socius 29
struthionum.
• Cutis mea denigrata est super me, 30
& ossa mea aruerunt præ caumate.
• Versa est in luctũ cithara mea, & 31
organum meum in vocem flentium.

CAP. XXXI.

PEpigi fœdus cum oculis meis vt 1
ne cogitarem quidem de virgine. A
• Quam enim partem haberet in 2
me Deus desuper, & hereditatẽ Om-
nipotens de excelsis?
• Nũquid non perditio est iniquo, 3
& alienatio operantibus iniustitiam?
• Nonne ipse considerat vias meas, 4
& cunctos gressus meos dinumerat?
• Si ambulaui in vanitate, & festi- 5
nauit in dolo pes meus:
• Appendat me in statera iusta, & 6
sciat Deus simplicitatem meam.
• Si declinauit gressus meus de via, 7
& si secutum est oculos meos cor
meum, & si manibus meis adhæsit
macula.
• Seram, & alius comedat: & pro- 8
genies mea eradicetur.
Si deceptum est cor meum super 9
muliere, & si ad ostium amici mei
insidiatus sum:
• Scortum alterius sit vxor mea, & 10
super illam incuruentur alij. B
• Hoc enim nefas est, & iniquitas 11
maxima.
• Ignis est vsque ad perditionem 12
deuorans, & omnia eradicans geni-
mina.
• Si contempsi subire iudicium 13
cum seruo meo, & ancilla mea, cùm
disceptarent aduersum me.

14 • Quid enim faciam cùm surrexe-
rit ad iudicandũ Deus? & cùm quæ-
sierit, quid respondebo illi?
15 • Numquid non in vtero fecit me
qui & illum operatus est: & forma-
uit me in vulua vnus?
16 Si negaui, quod volebant, pau-
peribus, & oculos viduæ expecta-
re feci.
17 • Si comedi buccellam meam so-
lus, & non comedit pupillus ex ea:
18 • (Quia ab infantia mea creuit
mecum miseratio: & de vtero matris
meæ egressa est mecum.)
19 • Si despexi pereuntem, eo quòd
non habuerit indumentum, & absq;
operimento pauperem:
20 • Si non benedixerunt mihi latera
C eius, & de velleribus ouium mearum
calefactus est:
21 • Si leuaui super pupillum manum
meam, etiam cùm viderem me in
porta superiorem:
22 • Humerus meus à iunctura sua
cadat, & brachium meum cum suis
ossibus confringatur.
23 • Semper enim quasi tumentes su-
per me fluctus timui Deum, & pon-
dus eius ferre non potui.
24 Si putaui aurum robur meum,
& obrizo dixi: Fiducia mea.
25 • Si lætatus sum super multis diui-
tiis meis, & quia plurima reperit ma-
nus mea.
26 • Si vidi solem cùm fulgeret, & lu-
nam incedentem clarè:
27 • Et lætatum est in abscondito cor
meum, & osculatus sum manum
meam ore meo.
28 • Quæ est iniquitas maxima, & ne-
gatio contra Deum altissimum.
29 • Si gauisus sum ad ruinam eius,
qui me oderat, & exultaui quòd in-
uenisset eum malum.
30 • Non enim dedi ad peccandum
D guttur meum, vt expeterem maledi-
cens animam eius.
31 • Si non dixerunt viri tabernacu-
li mei: Quis det de carnibus eius vt
saturemur?
32 Foris non mansit peregrinus,
ostium meum viatori patuit.
33 • Si abscondi quasi homo pecca-
tum meum, & celaui in sinu meo ini-
quitatem meam.
34 • Si expaui ad multitudinem ni-
miam, & despectio propinquorum
terruit me: & non magis tacui, nec
egressus sum ostium.

• Quis

35 * Quis mihi tribuat auditorem, vt
desiderium meũ audiat Omnipotens:
& librum scribat ipse qui iudicat.
36 * Vt in humero meo portem illum,
& circumdem illum quasi coronam mihi?
37 * Per singulos gradus meos pronunciabo illum, & quasi principi offeram eum.
38 * Si aduersum me terra mea clamat, & cum ipsa sulci eius deflent:
39 * Si fructus eius comedi absque pecunia, & animam agricolarum eius
afflixi:
40 * Pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo spina.

Finita sunt verba Iob.

CAP. XXXII.

1 O Miserunt autem tres viri isti re-
A spondere Iob, eo quòd iustus sibi videretur.
2 * Et iratus, indignatusque est Eliu filius Barachel Buzites, de cognatione Ram: iratus est autem aduersum Iob, eo quòd iustum se esse diceret coram Deo.
3 * Porrò aduersum amicos eius indignatus est, eo quòd nõ inuenissent responsionem rationabilem, sed tantummodo condemnassent Iob.
4 * Igitur Eliu expectauit Iob loquentem: eo quòd seniores essent qui loquebantur.
5 * Cùm autem vidisset quòd tres
B respondere non potuissent, iratus est vehementer.
6 * Respondensque Eliu filius Barachel Buzites, dixit:
Iunior sum tempore, vos autem antiquiores, idcirco demisso capite, veritus sum vobis indicare meam sententiam.
7 * Sperabam enim quòd ætas prolixior loqueretur, & annorum multitudo doceret sapientiam.
8 * Sed, vt video, Spiritus est in hominibus, & inspiratio Omnipotentis dat intelligentiam.
9 * Non sunt longæui sapientes, nec senes intelligunt iudicium.
10 * Ideo dicam: Audite me, ostendam
C vobis etiam ego meam sapientiam.
11 * Expectaui enim sermones vestros, audiui prudentiam vestram, donec disceptaremini sermonibus:
12 * Et donec putabam vos aliquid dicere, considerabam: sed, vt video, non est qui possit arguere Iob, & respondere ex vobis sermonibus eius.

13 * Ne fortè dicatis: Inuenimus sapientiam, Deus proiecit eum, non homo.
14 * Nihil locutus est mihi, & ego non secundùm sermones vestros respondebo illi.
15 * Extimuerunt, nec responderunt vltrà, abstuleruntque à se eloquia.
16 * Quoniam igitur expectaui, &
D non sunt locuti: steterunt, nec vltrà responderunt:
17 * Respondebo & ego partẽ meam, & ostendam scientiam meam.
18 * Plenus sum enim sermonibus, & coarctat me spiritus vteri mei.
19 * En venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas nouas disrumpit.
20 * Loquar, & respirabo paululum: aperiam labia mea, & respondebo.
21 * Non accipiam personam viri, & Deum homini non æquabo.
22 * Nescio enim quam diu subsistam, etsi post modicum tollat me Factor meus.

CAP. XXXIII.

1 AVdi igitur Iob eloquia mea, &
A omnes sermones meos ausculta.
2 * Ecce aperui os meum, loquatur lingua mea in faucibus meis.
3 * Simplici corde meo sermones mei, & sententiam puram labia mea loquentur.
4 * Spiritus Dei fecit me, & spiraculum Omnipotentis viuificauit me.
5 * Si potes, responde mihi, & aduersus faciem meam consiste.
6 * Ecce, & me sicut & te fecit Deus, & de eodem luto ego quoque formatus sum.
7 * Verumtamen miraculum meum non te terreat, & eloquentia mea non sit tibi grauis.
8 * Dixisti ergo in auribus meis, & vocem verborum tuorum audiui:
9 Mundus sum ego, & absque deli-
B cto: immaculatus, & non est iniquitas in me.
10 * Quia querelas in me reperit, ideo arbitratus est me inimicum sibi.
11 * Posuit in neruo pedes meos, custodiuit omnes semitas meas.
12 * Hoc est ergo, in quo non es iustificatus: respondebo tibi, quia maior sit Deus homine.
13 * Aduersus eum contendis quòd nõ ad omnia verba responderit tibi?
14 * Semel loquitur Deus, & secundò id ipsum non repetit.

• Per ſomnium in viſione nocturna, quando irruit ſopor ſuper homines, & dormiunt in lectulo: 15

• Tunc aperit aures virorum, & 16
erudiens eos inſtruit diſciplina, C

• Vt auertat hominem ab his, quæ 17
facit, & liberet eum de ſuperbia:

• Eruens animam eius à corruptio- 18
ne: & vitam illius, vt non tranſeat in gladium.

• Increpat quoque per dolorem in 19
lectulo, & omnia oſſa eius marceſcere facit.

• Abominabilis ei fit in vita ſua pa- 20
nis, & animæ illius cibus antè deſiderabilis.

• Tabeſcet caro eius, & oſſa, quæ 21
tecta fuerant, nudabuntur.

• Appropinquauit corruptioni ani- 22
ma eius, & vita illius mortiferis.

• Si fuerit pro eo Angelus loquens, 23
vnus de millibus, vt annunciet hominis æquitatem:

• Miſerebitur eius, & dicet: Libera 24
eum, vt non deſcendat in corruptionem: inueni in quo ei propitier.

• Conſumpta eſt caro eius à ſup- 25
pliciis, reuertatur ad diès adoleſcentiæ ſuæ.

Deprecabitur Deum, & placabilis 26
ei erit: & videbit faciem eius in iubi- D
lo, & reddet homini iuſtitiam ſuam.

• Reſpiciet homines, & dicet: Pec- 27
caui, & verè deliqui, &, vt eram dignus, non recepi.

• Liberauit animã ſuam ne pergeret 28
in interitum, ſed viuens lucẽ videret.

• Ecce, hæc omnia operatur Deus 29
tribus vicibus per ſingulos.

• Vt reuocet animas eorum à corru- 30
ptione, & illuminet luce viuentium.

• Attende Iob, & audi me: & tace, 31
dum ego loquor.

• Si autem habes quod loquaris, re- 32
ſponde mihi, loquere: volo enim, te apparere iuſtum.

• Quòd ſi non habes, audi me: ta- 33
ce, & docebo te ſapientiam.

CAP. XXXIIII.

PRonuncians itaque Eliu, etiã hæc 1
locutus eſt: A

• Audite ſapientes verba mea, & 2
eruditi auſcultate me:

• [b] Auris enim verba probat, & 3
guttur eſcas guſtu diiudicat.

• Iudicium eligamus nobis, & inter 4
nos videamus quid ſit melius.

• Quia dixit Iob: Iuſtus ſum, & 5
Deus ſubuertit iudicium meum.

b Sap. 12. b. 11.

6 • In iudicando enim me, mendacium eſt: violenta ſagitta mea abſque vllo peccato.

7 • Quis eſt vir vt eſt Iob, qui bibit ſubſannationem quaſi aquam:

8 • Qui graditur cum operantibus iniquitatem, & ambulat cum viris impiis?

9 • Dixit enim: Non placebit vir Deo, etiam ſi cucurrerit cum eo.

10 • Ideo viri cordati audite me, abſit à Deo impietas, & ab Omnipotente iniquitas.

11 • Opus enim hominis reddet ei, &
B iuxta vias ſingulorum reſtituet eis.

12 Verè enim Deus non condemnabit fruſtrà, nec Omnipotens ſubuertet iudicium.

13 • Quem conſtituit alium ſuper terram? aut quẽ poſuit ſuper orbem, quem fabricatus eſt?

14 • Si direxerit ad eum cor ſuũ, ſpiritum illius & flatum ad ſe trahet.

15 Deficiet omnis caro ſimul, & homo in cinerem reuertetur.

16 • Si habes ergo intellectum, audi quod dicitur, & auſculta vocem eloquij mei.

17 • Nũquid qui non amat iudicium, ſanari poteſt? & quomodo tu eũ, qui iuſtus eſt, in tantum condemnas?

18 • Qui dicit regi, apoſtata: qui vocat duces impios:

19 • [a] Qui non accipit perſonas principum: nec cognouit tyrannum, cùm diſceptaret contra pauperem: opus enim manuum eius ſunt vniuerſi.

20 • Subito morientur, & in media nocte turbabuntur populi, & pertranſibunt, & auferent violentum abſque manu.

21 • Oculi enim eius ſuper vias ho-
C minum, & omnes greſſus eorum conſiderat.

22 Non ſunt tenebræ, & non eſt vmbra mortis, vt abſcondantur ibi qui operantur iniquitatem.

23 • Neque enim vltrà in hominis poteſtate eſt, vt veniat ad Deum in iudicium.

24 • Conteret multos, & innumerabiles, & ſtare faciet alios pro eis.

25 • Nouit enim opera eorũ: & idcirco inducet noctem, & conterentur.

26 • Quaſi impios percuſſit eos in loco videntium.

27 • Qui quaſi de induſtria receſſerunt ab eo, & omnes vias eius intelligere noluerunt:

a Deut. 10. d. 17
2 Par. 19. b. 7
Sap. 6. b. 8
Eccli. 35. b. 10
Rom. 2. b. 11
Gal. 6. 2. b. 6
Ephe. 6. b. 9
Col. 3. d. 25
Act. 10. e. 34
1 Pet. 1. e. 17

• Vt

• Vt peruenire facerent ad eum 28
clamorem egeni, & audiret vocem
pauperum.
• Ipso enim concedente pacem, quis 29
est qui condemnet? ex quo absconderit vultum, quis est qui contem- D
pletur eum & super gentes & super
omnes homines?
• Qui regnare facit hominem hy- 30
pocritam propter peccata populi.
• Quia ergo ego locutus sum ad 31
Deum, te quoque non prohibebo.
• Si erraui, tu doce me: si iniquita- 32
tem locutus sum, vltrà non addam.
• Numquid à te Deus expetit eam, 33
quia displicuit tibi? tu enim cœpisti
loqui, & non ego: quòd si quid nosti
melius, loquere.
• Viri intelligentes loquantur mihi, 34
& vir sapiens audiat me.
• Iob autem stultè locutus est, & 35
verba illius non sonant disciplinam.
• Pater mi, probetur Iob vsque ad 36
finem: ne desinas ab homine ini-
quitatis.
• Quia addit super peccata sua bla- 37
sphemiam, inter nos interim con-
stringatur: & tunc ad iudicium pro-
uocet sermonibus suis Deum.

Cap. XXXV.

IGitur Eliu hæc rursum locutus est: 1
• Numquid æqua tibi videtur tua 2
cogitatio, vt diceres: Iustior sum A
Deo?
• Dixisti enim: Non tibi placet 3
quod rectum est: vel quid tibi proderit, si ego peccauero?
• Itaque ego respondebo sermoni- 4
bus tuis, & amicis tuis tecum.
• Suspice cælum & intuere, & con- 5
templare æthera quòd altior te sit.
• Si peccaueris, quid ei nocebis? & si 6
multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ,
quid facies contra eum?
• Porrò si iustè egeris, quid donabis 7
ei, aut quid de manu tua accipiet?
• Homini, qui similis tui est, noce- 8
bit impietas tua: & filium hominis
adiuuabit iustitia tua.
• Propter multitudinem calumnia- 9
torum clamabunt: & eiulabunt pro-
pter vim brachij tyrannorum.
• Et non dixit: Vbi est Deus, qui fe- 10
cit me, qui dedit carmina in nocte?
• Qui docet nos super iumenta ter- 11
ræ, & super volucres cæli erudit nos.
• Ibi clamabunt, & non exaudiet, 12
propter superbiam malorum.
• Non ergo frustrà audiet Deus, 13
& Omnipotens causas singulorum
intuebitur.
14 • Etiã cùm dixeris: Non considerat:
iudicare coram illo, & expecta eum.
15 • Nunc enim non infert furorem
suum, nec vlciscitur scelus valdè.
16 • Ergo Iob frustrà aperit os suũ, &
absque scientia verba multiplicat.

Cap. XXXVI.

1 ADdens quoque Eliu, hæc locu-
A tus est:
2 • Sustine me paululum, & indica-
bo tibi: adhuc enim habeo quod pro
Deo loquar.
3 • Repetam scientiam meam à prin-
cipio, & operatorem meum proba-
bo iustum.
4 • Verè enim absque mendacio ser-
mones mei, & perfecta scientia pro-
babitur tibi.
5 • Deus potentes non abiicit, cùm &
ipse sit potens.
6 • Sed non saluat impios, & iudi-
cium pauperibus tribuit.
7 • Non auferet à iusto oculos suos,
& reges in solio collocat in perpe-
tuum, & illi eriguntur.
8 • Et si fuerint in catenis, & vin-
B ciantur funibus paupertatis.
9 • Indicabit eis opera eorũ, & scele-
ra eorum, quia violenti fuerunt.
10 • Reuelabit quoque aurem eorum,
vt corripiat: & loquetur, vt reuertan-
tur ab iniquitate.
11 • Si audierint & obseruauerint,
complebunt dies suos in bono, &
annos suos in gloria:
12 • Si autem non audierint, transi-
bunt per gladium, & consumentur
in stultitia.
13 • Simulatores & callidi prouocant
iram Dei, neque clamabunt cum vin-
cti fuerint.
14 • Morietur in tẽpestate anima eorũ,
& vita eorum inter effeminatos.
15 • Eripiet de angustia sua pauperẽ, &
reuelabit in tribulatione aurem eius.
16 • Igitur saluabit te de ore angusto
C latissimè, & non habente fundamen-
tum subter se: requies autem mensæ
tuæ erit plena pinguedine.
17 • Causa tua quasi impij iudicata est,
causam iudiciumque recipies.
18 • Non te ergo superet ira, vt ali-
quem opprimas: nec multitudo do-
norum inclinet te.
19 • Depone magnitudinem tuam abs-
que tribulatione, & omnes robustos
fortitudine.

• Ne

20 Ne protrahas noctem, vt ascendant populi pro eis.
21 Caue ne declines ad iniquitatem: hanc enim cœpisti sequi post miseriã.
22 Ecce, Deus excelsus in fortitudine sua, & nullus ei similis in legislatoribus.
23 Quis poterit scrutari vias eius? aut quis potest ei dicere: Operatus es iniquitatem?
24 Memento quòd ignores opus eius, de quo cecinerunt viri.
25 Omnes homines vidẽt eum, vnusquisque intuetur procul.
26 Ecce, Deus magnus vincens scientiam nostram: numerus annorum eius inæstimabilis.
27 Qui aufert stillas pluuiæ, & effundit imbres ad instar gurgitum.
28 Qui de nubibus fluunt, quæ prætexunt cuncta desuper.
29 Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum.
30 Et fulgurare lumine suo desuper, cardines quoque maris operiet.
31 Per hæc enim iudicat populos, & dat escas multis mortalibus.
32 In manibus abscondit lucem, & præcipit ei vt rursus adueniat.
33 Annunciat de ea amico suo, quòd possessio eius sit, & ad eam possit ascendere.

CAP. XXXVII.

1 Super hoc expauit cor meum, & emotum est de loco suo.
2 Audite auditionem in terrore vocis eius, & sonum de ore illius procedentem.
3 Subter omnes cælos ipse cõsiderat, & lumen illius super terminos terræ.
4 Post eũ rugiet sonitus, tonabit voce magnitudinis suæ, & non inuestigabitur, cùm audita fuerit vox eius.
5 Tonabit Deus in voce sua mirabiliter, qui facit magna & inscrutabilia.
6 Qui præcipit niui vt descendat in terram, & hiemis pluuiis, & imbri fortitudinis suæ.
7 Qui in manu omnium hominum signat, vt nouerint singuli opera sua.
8 Ingredietur bestia latibulum, & in antro suo morabitur.
9 Ab interioribus egredietur tempestas, & ab Arcturo frigus.
10 Flante Deo concrescit gelu, & rursum latissimæ funduntur aquæ.
11 Frumentum desiderat nubes, & nubes spargunt lumen suum.
12 Quæ lustrant per circuitum, quocumque eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne quod præceperit illis super faciem orbis terrarum:
13 Siue in vna tribu, siue in terra sua, siue in quocumq; loco misericordiæ suæ eas iusserit inueniri.
14 Ausculta hæc Iob: sta, & considera mirabilia Dei.
15 Numquid scis quando præceperit Deus pluuiis, vt ostenderent lucem nubium eius?
16 Numquid nosti semitas nubium magnas, & perfectas scientias?
17 Nónne vestimenta tua calida sunt, cùm perflata fuerit terra Austro?
18 Tu forsitã cum eo fabricatus es cælos, qui solidissimi quasi ære fusi sunt.
19 Ostende nobis quid dicamus illi: nos quippe inuoluimur tenebris.
20 Quis narrabit ei quæ loquor? etiam si locutus fuerit homo, deuorabitur.
21 At nunc non vident lucem: subito aër cogetur in nubes, & ventus transiens fugabit eas.
22 Ab Aquilone aurum venit, & ad Deum formidolosa laudatio.
23 Dignè eum inuenire nõ possumus: magnus fortitudine, & iudicio, & iustitia, & enarrari non potest.
24 Ideò timebunt eum viri, & non audebunt contemplari omnes, qui sibi videntur esse sapientes.

CAP. XXXVIII.

1 Respondens autem Dominus Iob de turbine, dixit:
2 Quis est iste inuoluens sententias sermonibus imperitis?
3 Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te, & responde mihi.
4 Vbi eras quando ponebam fundamenta terræ? indica mihi si habes intelligentiam.
5 Quis posuit mensuras eius, si nosti? vel quis tetendit super eam lineam?
6 Super quo bases illius solidatæ sunt? aut quis demisit lapidem angularem eius,
7 Cùm me laudarẽt simul astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei?
8 Quis conclusit ostiis mare, quando erumpebat quasi de vulua procedẽs:
9 Cùm ponerem nubem vestimentum eius, & caligine illud quasi pannis infantiæ obuoluerem?
10 Circumdedi illud terminis meis, & posui vectem, & ostia;
11 Et dixi: Vsque huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos.

*Numquid post ortum tuum præ- 12
cepisti diluculo, & ostendisti auroræ
locum suum?
*Et tenuisti concutiens extrema ter- 13
ræ, & excussisti impios ex ea?
*Restituetur vt lutum signaculum, 14
& stabit sicut vestimentum:
*Auferetur ab impiis lux sua, & 15
brachium excelsum confringetur.
*Numquid ingressus es profunda 16
maris, & in nouissimis abyssi deam-
bulasti?
*Numquid apertæ sunt tibi portæ 17
mortis, & ostia tenebrosa vidisti?
*Numquid considerasti latitudinē 18
terræ? indica mihi, si nosti, omnia,
*In qua via lux habitet, & tenebra- 19
rum quis locus sit:
*Vt ducas vnumquodque ad termi- 20
nos suos, & intelligas semitas domus
eius.
*Sciebas tunc quòd nasciturus esses? 21
& numerum dierū tuorum noueras? C
*Numquid ingressus es thesauros ni- 22
uis, aut thesauros grandinis aspexisti?
*Quæ præparaui in tempus hostis, 23
in diem pugnæ & belli?
*Per quam viam spargitur lux, di- 24
uiditur æstus super terram?
*Quis dedit vehementissimo imbri 25
cursum, & viam sonantis tonitrui,
*Vt plueret super terram absque 26
homine in deserto, vbi nullus mor-
talium commoratur,
*Vt impleret inuiam & desolatam, 27
& produceret herbas virentes?
*Quis est pluuiæ pater? vel quis ge- 28
nuit stillas roris?
*De cuius vtero egressa est glacies? 29
& gelu de cælo quis genuit?
*In similitudinē lapidis aquę duran- 30
tur, & superficies abyssi cōstringitur. D
*Numquid cōiungere valebis mi- 31
cantes stellas Pleiadas, aut gyrum
Arcturi poteris dissipare?
*Numquid producis Luciferum in 32
tempore suo, & Vesperum super fi-
lios terræ consurgere facis?
*Numquid nosti ordinem cæli, & 33
pones rationem eius in terra?
*Nūquid eleuabis in nebula vocem 34
tuam, & impetus aquarū operiet te?
*Numquid mittes fulgura, & ibūt, 35
& reuertentia dicent tibi: Adsumus?
*Quis posuit in visceribus hominis 36
sapientiam? vel quis dedit gallo in-
telligentiam?
*Quis enarrabit cælorū rationem, 37
& concentū cæli quis dormire faciet?

38 *Quando fundebatur puluis in ter-
ra, & glebæ compingebantur?
39 *Numquid capies leænæ prædam,
& animam catulorum eius implebis,
40 *Quando cubant in antris, & in
specubus insidiantur?
41 *Quis præparat coruo escam suā, Psal. 146. b. 9
quando pulli eius clamāt ad Deum,
vagantes, eo quòd nō habeant cibos?

CAP. XXXIX.

1 A NVmquid nosti tempus partus
ibicum in petris, vel parturientes
ceruas obseruasti?
2 *Dinumerasti menses conceptus ea-
rum, & scisti tempus partus earum?
3 *Incuruantur ad fœtum, & pariunt,
& rugitus emittunt.
4 *Separantur filij earum, & pergunt
ad pastum: egrediuntur, & non re-
uertuntur ad eas.
5 *Quis dimisit onagrum liberum, &
vincula eius quis soluit?
6 *Cui dedi in solitudine domum, &
tabernacula eius in terra salsuginis.
7 *Contemnit multitudinem ciuita-
B tis, clamorem exactoris non audit.
8 *Circumspicit montes pascuæ suæ,
& virentia quæque perquirit.
9 *Numquid volet rhinoceros seruire
tibi, aut morabitur ad præsepe tuum?
10 *Numquid alligabis rhinocerota ad
arandum loro tuo? aut confringet
glebas vallium post te?
11 *Numquid fiduciam habebis in
magna fortitudine eius, & dereliu-
ques ei labores tuos?
12 *Numquid credes illi quòd semen-
tem reddat tibi, & aream tuam con-
greget?
13 *Penna struthionis similis est pen-
nis herodij, & accipitris,
14 *Quādo derelinquit oua sua in ter-
ra, tu forsitā in puluere calefacies ea?
15 *Obliuiscitur quòd pes conculcet
ea, aut bestia agri conterat.
16 *Duratur ad filios suos quasi non
C sint sui, frustra laborauit nullo timo-
re cogente.
17 *Priuauit enim eam Deus sapientia,
nec dedit illi intelligentiam.
18 *Cùm tempus fuerit, in altum alas
erigit: deridet equum & ascensorem
eius.
19 *Nūquid præbebis equo fortitudinē,
aut circumdabis collo eius hinnitum?
20 *Numquid stupefacies eum quasi lo-
custas? gloria narium eius terror.
21 *Terram vngula fodit, exultat au-
dacter: in occursum pergit armatis

*Con-

22 *Contemnit pauorem, nec cedit
gladio.
23 *Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta & clypeus
24 *Feruens & fremens sorbet terram,
nec reputat tubæ sonare clangorem.
25 *Vbi audierit buccinam, dicit: Vah,
procul odoratur bellum, exhortationem ducum, & vlulatum exercitus.
26 *Numquid per sapientiam tuam
D plumescit accipiter, expandens alas
suas ad Austrum?
27 *Numquid ad præceptū tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum suum?
28 *In petris manet, & in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus.
29 *Inde contemplatur escam, & de
longè oculi eius prospiciunt.
30 *Pulli eius lambent sanguinem: &
vbicūq; cadauer fuerit, statim adest.
31 *Et adiecit Dominus, & locutus est
ad Iob:
32 *Numquid qui cōtendit cum Deo,
tam facile conquiescit? vtique qui arguit Deum, debet respondere ei.
33 *Respōdēs autē Iob Domino, dixit:
34 *Qui leuiter locutus sum, respondere quid possum? manum meam ponam super os meum.
35 *Vnum locutus sum, quod vtinam
non dixissem: & alterum, quibus vltra non addam.

CAP. XL.

1 RESpondens autem Dominus Iob
A de turbine, dixit:
2 *Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te: & indica mihi.
3 *Numquid irritum facies iudicium
meum: & condemnabis me, vt tu iustificeris?
4 *Et si habes brachium sicut Deus, &
si voce simili tonas?
5 *Circūda tibi decorem, & in sublime erigere, & esto gloriosus, & speciosis induere vestibus.
6 *Disperge superbos in furore tuo,
& respiciens omnem arrogantem humilia.
7 *Respice cunctos superbos, & con-
B funde eos, & contere impios in loco suo.
8 *Absconde eos in puluere simul, &
facies eorum demerge in foueam:
9 *Et ego confitebor quòd saluare te
possit dextera tua.
10 *Ecce, Behemoth, quem feci tecum,
fœnum quasi bos comedet:

11 *Fortitudo eius in lumbis eius, &
virtus illius in vmbilico ventris eius.
12 *Stringit caudam suam quasi cedrum, nerui testiculorum eius perplexi sunt.
13 *Ossa eius velut fistulæ æris, cartilago illius quasi laminæ ferreæ.
14 *Ipse est principium viarum Dei,
C qui fecit eum, applicabit gladiū eius.
15 *Huic montes herbas ferunt: omnes
bestiæ agri ludent ibi.
16 *Sub vmbra dormit in secreto cala-
mi, & in locis humentibus.
17 *Protegunt vmbræ vmbram eius,
circumdabunt eum salices torrentis.
18 *Ecce, absorbebit fluuium, & non
mirabitur: & habet fiduciam quòd
influat Iordanis in os eius.
19 *In oculis eius quasi hamo capiet
eum, & in sudibus perforabit nares
eius.
20 *An extrahere poteris leuiathan hamo, & fune ligabis linguam eius?
21 *Numquid pones circulum in na-
D ribus eius, aut armilla perforabis maxillam eius?
22 *Numquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia?
23 *Numquid feriet tecum pactum,
& accipies eum seruū sempiternum?
24 *Numquid illudes ei quasi aui, aut
ligabis eum ancillis tuis?
25 *Concident eum amici, diuident
illum negotiatores?
26 *Numquid implebis sagenas pelle
eius, & gurgustium piscium capite
illius?
27 *Pone super eum manum tuam:
memēto belli, nec vltrà addas loqui.
28 *Ecce, spes eius frustrabitur eum, &
videntibus cunctis præcipitabitur.

CAP. XLI.

1 NOn quasi crudelis suscitabo
A eum: quis enim resistere potest
vultui meo?
2 *Quis ante dedit mihi, vt reddā ei?
omnia quæ sub cælo sunt, mea sunt.
3 *Non parcam ei, & verbis potentibus, & ad deprecandum compositis.
4 *Quis reuelabit faciē indumēti eius?
& in medium oris eius quis intrabit?
5 *Portas vultus eius quis aperiet? per
gyrum dentium eius formido.
6 *Corpus illius quasi scuta fusilia,
compactum squamis se prementibus.
7 *Vna vni coniungitur, & ne spira-
B culum quidem incedit per eas.
8 *Vna alteri adhærebit, & tenentes
se nequaquam separabuntur.

*Ster-

•Sternutatio eius splendor ignis, & 9
oculi eius, vt palpebræ diluculi.
•De ore eius lampades procedunt, 10
sicut tedæ ignis accensæ.
• De naribus eius procedit fumus, 11
sicut ollæ succensæ atque feruentis.
•Halitus eius prunas ardere facit, 12
& flamma de ore eius egreditur.
•In collo eius morabitur fortitudo, 13
& faciem eius præcedit egestas.
•Membra carnium eius cohęrentia 14
sibi: mittet contra eum fulmina, & ad C
locum alium non ferentur.
•Cor eius indurabitur tanquam lapis, 15
& stringetur quasi malleatoris incus.
•Cùm sublatus fuerit, timebunt an- 16
geli, & territi purgabuntur.
•Cùm apprehenderit eum gladius, 17
subsistere non poterit neque hasta,
neque thorax:
• Reputabit enim quasi paleas fer- 18
rum, & quasi lignum putridum, æs.
•Non fugabit eum vir sagittarius, 19
in stipulam versi sunt ei lapides fundę.
•Quasi stipulam æstimabit malleú, 20
& deridebit vibrantem hastam. D
•Sub ipso erunt radij solis, & ster- 21
net sibi aurum quasi lutum.
•Feruescere faciet quasi ollam pro- 22
fundum mare, & ponet quasi cum
vnguenta bulliunt.
•Post eum lucebit semita æstimabit 23
abyssum quasi senescentem.
•Non est super terram potestas, quæ 24
comparetur ei, qui factus est vt nul-
lum timeret.
•Omne sublime videt, ipse est rex 25
super vniuersos filios superbiæ.

CAP. XLII.

RESpondens autē Iob Dño, dixit: 1
•Scio quia omnia potes, & nulla 2
te latet cogitatio. A
•Quis est iste, qui celat consilium 3
absque scientia? ideo insipienter lo-
cutus sum, & quæ vltra modum ex-
cederent scientiam meam.
•Audi, & ego loquar: interrogabo 4
te, & responde mihi.
•Auditu auris audiui te, nunc autē 5
oculus meus videt te.
•Idcirco ipse me reprehēdo, & ago 6
pœnitentiam in fauilla & cinere.
•Postquam autem locutus est Do- 7
minus verba hęc ad Iob, dixit ad Eli- B
phaz Themanitem: Iratus est furor
meus in te, & in duos amicos tuos,
quoniam non estis locuti coram me
rectum, sicut seruus meus Iob.

8 •Sumite ergo vobis septem tauros,
& septem arietes, & ite ad seruum
meum Iob, & offerte holocaustū pro
vobis: Iob autem seruus meus orabit
pro vobis: faciem eius suscipiam vt
non vobis imputetur stultitia: neque
enim locuti estis ad me recta, sicut
seruus meus Iob.
9 •Abierunt ergo Eliphaz Thema-
nites, & Baldad Suhites, & Sophar
Naamathites, & fecerunt sicut locu-
tus fuerat Dominus ad eos, & susce-
pit Dominus faciem Iob.
10 •Dominus quoque conuersus est ad
C pœnitentiam Iob, cùm oraret ille pro
amicis suis. Et addidit Dominus om-
nia quæcunque fuerant Iob, duplicia.
11 •Venerunt autem ad eum omnes
fratres sui, & vniuersæ sorores suæ, &
cuncti qui nouerant eum prius, &
comederunt cum eo panem in domo
eius: & mouerunt super eum caput,
& consolati sunt eum super omni
malo quod intulerat Dominus super
eū: & dederunt ei vnusquisque ouem
vnam, & inaurem auream vnam.
12 •Dominus autē benedixit nouissi-
D nis Iob magis quā principio eius. Et
facta sunt ei quattuordecim millia
ouium, & sex millia camelorum, &
mille iuga boum, & mille asinæ.
13 •Et fuerūt ei septē filij, & tres filiæ.
14 •Et vocauit nomen vnius Diem, &
nomen secundæ Cassiam, & nomen
tertiæ Cornustibij.
15 •Non sunt autem inuentæ mulie-
res speciosæ sicut filiæ Iob in vniuer-
sa terra: deditque eis pater suus he-
reditatem inter fratres earum.
16 •Vixit autem Iob post hæc, centum
quadraginta annis, & vidit filios
suos, & filios filiorum suorum vsque
ad quartam generationē, & mortuus
est senex, & plenus dierum.

LIBER PSALMORVM.

Psalm. I.

1 BEATVS vir, qui non abiit
in consilio impiorum, & in
A via peccatorum non stetit,
& in cathedra pestilentiæ
non sedit:
2 •a Sed in lege Dñi voluntas eius & a Iosue 1. 8.
in lege eius meditabitur die ac nocte. b Iere. 17.
3 •b Et erit tamquam lignum, quod 6. 8

plantatum est secus decursus aqua-
rum, quod fructum suum dabit in
tempore suo:
Et folium eius non defluet: & om-
nia quæcunq; faciet, prosperabūtur.
•Non sic impij, non sic: sed tamquā 4
puluis, quē proiicit vētus à facie terrę.
•Ideo non resurgent impij in iudi- 5
cio: neque peccatores in concilio iu-
storum.
• Quoniam nouit Dominus viam 6
iustorum: & iter impiorum peribit.

Psalm. II.

Act.4.b.25 QVare fremuerunt Gentes, & po- 1
populi meditati sunt inania: A
•Astiterunt reges terræ, & principes 2
conuenerunt in vnum aduersus Do-
minum & aduersus Christum eius.
• Dirumpamus vincula eorum: & 3
proiiciamus à nobis iugum ipsorum.
•Qui habitat in cælis irridebit eos: 4
& Dominus subsannabit eos. B
• Tunc loquetur ad eos in ira sua, 5
& in furore suo conturbabit eos.
•Ego autem constitutus sum rex ab 6
eo super Sion mōtem sanctum eius,
prædicans præceptum eius.
a Act 13. e.33 Heb.1 b.5. & 5.b.5. •aDominus dixit ad me: Filius meus 7
es tu, ego hodie genui te.
• Postula à me, & dabo tibi Gentes 8
hereditatem tuam, & possessionem
tuam terminos terræ. C
• Reges eos in virga ferrea, & tam- 9
quam vas figuli confringes eos.
•Apoc.2. f.27 & 19.c.15 •bEt nunc reges intelligite: erudimi- 10
ni qui iudicatis terram.
•Seruite Domino in timore: & exul- 11
tate ei cum tremore.
•Apprehēdite disciplinam, nequan- 12
do irascatur Dominus, & pereatis de
via iusta.
• Cùm exarserit in breui ira eius, 13
beati omnes, qui confidunt in eo.

Psalmus Dauid, Cùm fugeret à facie
Absalom filij sui. 2. *Reg.* 15. 14. III. 1

DOmine quid multiplicati sunt qui 2
tribulant me? multi insurgunt A
aduersum me.
•Multi dicunt animæ meę: Non est 3
salus ipsi in Deo eius.
•Tu autem Domine susceptor meus 4
es, gloria mea, & exaltans caput meū.
•Voce mea ad Dominum clamaui: 5
& exaudiuit me de mōte sancto suo.
•Ego dormiui, & soporatus sum: & 6
exurrexi, quia Dominus suscepit me.
•Non timebo millia populi circum- 7
dantis me: exurge Domine, saluum
me fac Deus meus.
8 •Quoniam tu percussisti omnes
aduersantes mihi sine causa: dentes
peccatorum contriuisti.
9 • Domini est salus: & super popu-
lum tuum benedictio tua.

1 In finem in carminibus. Psalmus
Dauid IIII.

2 CVm inuocarem exaudiuit me
A Deus iustitiæ meæ: in tribulatio-
ne dilatasti mihi.
Miserere mei, & exaudi orationem
meam.
3 • Filij hominum vsquequo graui
corde? vt quid diligitis vanitatem, &
quæritis mendacium?
4 •Et scitote quoniam mirificauit Do-
minus sanctum suum: Dominus ex-
audiet me cum clamauero ad eum.
5 •aIrascimini, & nolite peccare: quæ aEphes.4 f.26
dicitis in cordibus vestris, in cubi-
libus vestris compungimini.
6 • Sacrificate sacrificium iustitiæ, &
sperate in Domino. multi dicunt:
Quis ostendit nobis bona?
7 • Signatum est super nos lumē vul-
B tus tui Domine: dedisti lætitiam in
corde meo.
8 •A fructu frumenti, vini, & olei sui
multiplicati sunt.
9 • In pace in idipsum dormiam, &
requiescam;
10 •Quoniam tu Domine singulariter
in spe constituisti me.

1 In finem pro ea, quæ hereditatem
consequitur, Psalmus Dauid. V.

2 VErba mea auribus percipe Domi-
A ne, intellige clamorem meum.
3 • Intende voci orationis meæ, rex
meus & Deus meus.
4 •Quoniam ad te orabo: Domine
mane exaudies vocem meam.
5 • Mane astabo tibi & videbo: quo-
niā non Deus volens iniquitatē tu es.
6 • Neq; habitabit iuxta te malignus:
neque permanebunt iniusti ante ocu-
los tuos.
7 • Odisti omnes, qui operantur ini-
quitatem: perdes omnes, qui loqnun-
B tur mendacium.
Virum sanguinem & dolosum abo-
8 minabitur Dominus: • ego autem in
multitudine misericordiæ tuæ.
Introibo in domū tuam: adorabo ad
templum sanctū tuū in timore tuo.
9 •Domine deduc me in iustitia tua:
C propter inimicos meos dirige in con-
spectu tuo viam meam.
10 • Quoniam non est in ore eorum
veritas: cor eorum vanum est.

a Infr. 13. c.5 Rom. 3. b.13

* a Sepulchrum patens est guttur 11
eorum, linguis suis dolosè agebant,
iudica illos Deus.
Decidant à cogitationibus suis, secundùm multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irritauerunt te Domine.
* Et lætentur omnes, qui sperant in 12
te, in æternum exultabunt: & habitabis in eis.
Et gloriabuntur in te omnes, qui
diligunt nomen tuum, * quoniam tu 13
benedices iusto.
Domine, vt scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos.

In finem in carminibus, Psalmus Da- 1
uid, pro octaua. VI.

DOmine, ne in furore tuo arguas 2
me, neq; in ira tua corripias me, A
* Miserere mei Domine quoniam 3
infirmus sum: sana me Domine quoniam conturbata sunt ossa mea.
* Et anima mea turbata est valde: 4
sed tu Domine vsquequo?
* Conuertere Domine, & eripe ani- 5
mam meam: saluum me fac propter B
misericordiam tuam,
* Quoniam nó est in morte qui me- 6
mor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?
* Laboraui in gemitu meo, lauabo 7
per singulas noctes lectum meum: lacrymis meis stratum meum rigabo.
* Turbatus est à furore oculus 8
meus: inueteraui inter omnes inimicos meos.

a Mat. 7. d.23. & 25. d.41 Luc. 13. f.27

* a Discedite à me omnes qui ope- 9
ramini iniquitatem: quoniam exaudiuit Dominus vocem fletus mei.
* Exaudiuit Dominus deprecatio- 10
nem meã, Dominus orationẽ meam suscepit.
* Erubescant, & cõturbentur vehe- 11
menter omnes inimici mei: conuertantur & erubescant valde velociter.

Psalmus Dauid, quem cantauit Do- 1
mino pro verbis Chusi filij Iemini.
(1. Reg. 16.) VII.

DOmine Deus meus in te speraui: 2
saluum me fac ex omnibus per- A
sequentibus me, & libera me.
* Nequando rapiat vt leo animam 3
meam, dum non est qui redimat, neque qui saluum faciat,
* Domine Deus meus si feci istud, 4
si est iniquitas in manibus meis:
* Si reddidi retribuẽtibus mihi ma- 5
la, decidam meritò ab inimicis meis inanis.

6 * Persequatur inimicus animam
meam, & comprehẽdat, & conculcet in terra vitam meam, & gloriam meam in puluerem deducat.
7 * Exurge Domine in ira tua: & exaltare in finibus inimicorum meorum.
Et exurge Domine Deus meus in
8 præcepto quod mandasti: * & synagoga populorum circumdabit te.
Et propter hanc in altum regrede-
9 re: * Dominus iudicat populos.
B Iudica me Domine secundùm iustitiam meam, & secundùm innocentiam meam super me.
10 * Cõsumetur nequitia peccatorum,
& diriges iustum, a scrutans corda
& renes Deus.

a 1. Pa. 28. b.9 Ier. 11 d.20 & 17. b.10 & 20. c. 12

11 Iustum * adiutorium meum à Do-
A mino, qui saluos facit rectos corde.
12 * Deus iudex iustus, fortis, & patiẽs: numquid irascitur per singulos dies?
13 * Nisi conuersi fueritis, gladiũ suum vibrabit: arcum suum tetendit, & parauit illum.
14 * Et in eo parauit vasa mortis, sa-
B gittas suas ardentibus effecit.

a Isa. 59. a.4 Iob 15. d.35

15 * a Ecce parturiit iniustitiam: concepit dolorem, & peperit iniquitatem.
16 * Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit in foueam, quam fecit.
17 * Conuertetur dolor eius in caput eius: & in verticem ipsius iniquitas eius descendet.
18 * Confitebor Domino secundùm iustitiam eius: & psallã nomini Domini altissimi.

1 In finem pro torcularibus, Psalmus
Dauid. VIII.

2 DOmine Dominus noster, quàm
A admirabile est nomen tuum in
vniuersa terra!
Quoniam eleuata est magnificentia tua, super cælos.
3 * Ex ore infantium & lactentiũ perfecisti laudem propter inimicos tuos, vt destruas inimicum & vltorem.
4 * Quoniam videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum: lunam & stellas, quæ tu fundasti.
5 * Quid est homo, quòd memor es eius? aut filius hominis, quoniam visitas eum?

a Heb. 2. a.7

6 * a Minuisti eũ paulominus ab angelis, gloria & honore coronasti eũ:
7 * & constituisti eum super opera ma-
B nuum tuarum.

a Gen. 1. d.28 1. Cor. 15. d.26

8 * a Omnia subiecisti sub pedibus eius, oues & boues vniuersas: insuper & pecora campi.

• Volucres cæli, & pisces maris, qui 9
perambulant semitas maris.
• Domine Dominus noster, quàm 10
admirabile est nomen tuum in vniuersa terra!

In finem pro occultis filij, Psalmus 1
Dauid. IX.

CONfitebor tibi Domine in toto 2 A
corde meo: narrabo omnia mirabilia tua.
• Lætabor & exultabo in te: psal- 3
lam nomini tuo Altissime.
• In conuertendo inimicum meum 4
retrorsum: infirmabuntur, & peribunt á facie tua.
• Quoniam fecisti iudicium meum 5
& causam meam: sedisti super thronum qui iudicas iustitiam.
• Increpasti Gentes, & periit im- 6
pius: nomen eorum delesti in æternum & in sæculum sæculi.
• Inimici defecerunt frameæ in fi- 7
nem: & ciuitates eorum destruxisti.
Periit memoria eorum cum sonitu:
• & Dominus in æternum permanet. 8
Parauit in iudicio thronum suum:
• & ipse iudicabit orbẽ terræ in æqui- 9
tate, iudicabit populos in iustitia. B
• Et factus est Dominus refugium 10
pauperi: adiutor in opportunitatibus, in tribulatione.
• Et sperent in te qui nouerunt no- 11
men tuum: quoniam non dereliquisti quærentes te Domine.
• Psallite Domino, qui habitat in 12
Sion: annunciate inter Gentes studia eius:
• Quoniam requirens sanguinem 13
eorum recordatus est: non est oblitus C
clamorem pauperum.
• Miserere mei Domine: vide hu- 14
militatem meam de inimicis meis.
• Qui exaltas me de portis mortis, 15
vt annũciem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion.
• Exultabo in salutari tuo: infixæ 16
sunt Gẽtes in interitu, quem fecerunt.
In laqueo isto, quem abscõderunt, comprehensus est pes eorum.
• Cognoscetur Dominus iudicia 17
faciens: in operibus manuum suarum comprehensus est peccator.
• Conuertantur peccatores in in- 18
fernum, omnes Gentes quæ obliuiscuntur Deum.
• Quoniam non in finem obliuio 19
erit pauperis: patiẽtia pauperum non peribit in finem.
• Exurge Domine, non conforte- 20
tur homo: iudicentur Gentes in conspectu tuo:
21 • Constitue Domine legislatorem super eos: vt sciant gentes quoniam homines sunt.

Psal. X. secundùm Hebr.

1 • Vt quid Domine recessisti longè,
A despicis in opportunitatibus, in tribulatione?
2 • Dum superbit impius, incenditur pauper: comprehenduntur in consiliis quibus cogitant.
3 • Quoniam laudatur peccator in desideriis animæ suæ: & iniquus benedicitur.
4 • Exacerbauit Dominum peccator, secũdùm multitudinem iræ suæ non quæret.
5 • Non est Deus in conspectu eius:
B inquinatæ sunt viæ illius in omni tẽpore.
Auferũtur iudicia tua à facie eius: omnium inimicorum suorum dominabitur.
6 • Dixit enim in corde suo: Nõ mouebor à generatione in generationẽ, sine malo.
7 • a Cuius maledictione os plenum est, & amaritudine, & dolo: sub lingua eius labor & dolor. a Iof. 15. a. 1 Rom. 3. b. 14
8 • Sedet in insidiis cum diuitibus in occultis, vt interficiat innocentem.
9 • Oculi eius in pauperẽ respiciunt:
C insidiatur in abscondito, quasi leo in spelunca sua.
Insidiatur vt rapiat pauperem: rapere pauperem dum attrahit eum.
10 • In laqueo suo humiliabit eum, inclinabit se, & cadet cùm dominatus fuerit pauperum.
11 • Dixit enim in corde suo: Oblitus est Deus, auertit faciem suam ne videat in finem.
12 • Exurge Domine Deus, exaltetur manus tua: ne obliuiscaris pauperũ.
13 • Propter quid irritauit impius
D Deum? dixit enim in corde suo: Non requiret.
14 • Vides, quoniam tu laborem & dolorem consideras: vt tradas eos in manus tuas.
Tibi derelictus est pauper: orphano tu eris adiutor.
15 • Contere brachium peccatoris & maligni: quæretur peccatum illius, & non inuenietur.
16 • Dominus regnabit in æternum, & in sæculum sæculi: peribitis Gentes de terra illius.

• Desi-

*Desiderium pauperum exaudiuit 17
Dominus: præparationem cordis eo-
rum audiuit auris tua
*Iudicare pupillo & humili, vt non 18
apponat vltrà magnificare se homo
super terram.

In finem, Psalmus Dauid. X. 1

IN Domino confido: quomodo di- 2
citis animæ meæ: Transmigra in A
montem sicut passer?
*Quoniam ecce peccatores inten- 3
derunt arcum, parauerunt sagittas
suas in pharetra, vt sagittent in ob-
scuro rectos corde.
*Quoniam quæ perfecisti, destru- 4
xerunt: iustus autem quid fecit?
*Abac. 2. d. 20 *Dominus in templo sancto suo, 5
Dominus in cælo sedes eius. B
Oculi eius in pauperé respiciunt:
palpebræ eius interrogant filios ho-
minum.
*Dominus interrogat iustum & 6
impium: qui autem diligit iniquita-
tem, odit animam suam.
*Pluet super peccatores laqueos: 7
ignis, & sulphur, & spiritus procella-
rum pars calicis eorum.
*Quoniam iustus Dñs & iustitias 8
dilexit: æquitatem vidit vultus eius.

In finem pro octaua, Psalmus 1
Dauid. XI.

SAluum me fac Domine, quoniam 2
defecit sanctus: quoniam diminu- A
tæ sunt veritates à filiis hominum.
*Vana locuti sunt vnusquisque ad 3
proximũ suum: labia dolosa, in cor-
de & corde locuti sunt.
*Disperdat Dominus vniuersa la- 4
bia dolosa, & linguã magniloquam.
*Qui dixerunt: Linguam nostram 5
magnificabimus, labia nostra à nobis
sunt, quis noster Dominus est?
*Propter miseriam inopum, & ge- 6
mitum pauperum nunc exurgam, di- B
cit Dominus.
Ponam in salutari: fiducialiter
agam in eo.
*Prou. 30. a. 5 *Eloquia Domini, eloquia casta: 7
argentum igne examinatum, proba-
tum terræ, purgatum septuplum.
*Tu Dñe seruabis nos: & custodies 8
nos à generatione hac in æternum.
*In circuitu impij ambulant: se- 9
cundùm altitudinem tuam multipli-
casti filios hominum.

In finem, Psalmus Dauid. XII. 1

VSquequo Domine obliuisceris me A
in finem? Vsquequo auertis fa-
ciem tuam à me?
2 *Quamdiu ponã consilia in anima
mea, doloré in corde meo per diem?
3 *Vsquequo exaltabitur inimicus
4 meus super me? *respice, & exaudi
me Domine Deus meus.
Illumina oculos meos ne vmquam
5 obdormiam in morte: *ne quãdo di-
cat inimicus meus: Præualui aduer-
sus eum.
Qui tribulant me, exultabunt si
6 motus fuero: *ego autem in mise-
ricordia tua speraui.
Exultabit cor meũ in salutari tuo:
cãtabo Domino qui bona tribuit mi-
hi: & psallã nomini Domini altissimi.

1 In finem, Psalmus Dauid. XIII.

A DIxit insipiens in corde suo: Non
est Deus.
Corrupti sunt, & abominabiles fa-
cti sunt in studiis suis: non est qui fa-
ciat bonum, non est vsque ad vnum.
2 *Dominus de cælo prospexit super
filios hominum, vt videat si est intel-
ligens, aut requirens Deum.
*Omnes declinauerunt, simul in-
3 utiles facti sunt: nõ est qui faciat bo-
num, non est vsque ad vnum.
Sepulchrum patens est guttur eo-
rum: linguis suis dolosè agebant, ve-
nenum aspidum sub labiis eorum.
Quorum os maledictione & ama-
ritudine plenum est: veloces pedes
eorum ad effundendum sanguinem.
Contritio & infelicitas in viis eo-
rum, & viam pacis non cognouerũt:
non est timor Dei ante oculos eorũ.
*Nónne cognoscẽt omnes qui ope-
4 rantur iniquitatem, qui deuorant
plebem meam sicut escam panis?
*Dominũm non inuocauerunt, il-
5 lic trepidauerunt timore, vbi non
erat timor.
*Quoniã Dominus in generatione
iusta est, cõsilium inopis confudistis:
quoniam Dominus spes eius est.
7 *Quis dabit ex Sion salutare Is-
rael? cùm auerterit Dominus capti-
uitatem plebis suæ, exultabit Iacob,
& lætabitur Israel.

1 Psalmus Dauid. XIIII.

A. DOmine quis habitabit in taber-
naculo tuo? aut quis requiescet
in monte sancto tuo?
2 *Qui ingreditur sine macula, &
operatur iustitiam:
3 *Qui loquitur veritatem in cor-
de suo, qui non egit dolum in lin-
gua sua:
Nec fecit proximo suo malum, &

opprobriũ non accepit aduersus pro-
ximos suos.
* Ad nihilum deductus est in con- 4
spectu eius malignus: timentes autem B
Dominum glorificat:
Qui iurat proximo suo, & non de-
cipit, * qui pecuniam suam non dedit 5
ad vsurã, & munera super innocen-
tem non accepit:
Qui facit hæc, non mouebitur in
æternum.

Tituli inscriptio ipsi Dauid. XV. 1

CONserua me Domine, quoniam A
speraui in te.
* Dixi Domino: Deus meus es tu, 2
quoniam bonorũ meorum non eges.
* Sãctis, qui sunt in terra eius, miri- 3
ficauit omnes voluntates meas in eis.
* Multiplicatę sunt infirmitates eo- 4
rum: postea accelerauerunt.
Non congregabo conuenticula eo-
rum de sanguinibus: nec memor ero
nominum eorum per labia mea.
* Dominus pars hereditatis meæ, 5
& calicis mei: tu es, qui restitues he-
reditatem meam mihi.
* Funes ceciderunt mihi in præcla- 6
ris: etenim hereditas mea præclara est
mihi.
* Benedicam Dominum, qui tribuit 7
mihi intellectum: insuper & vsq; ad B
noctem increpuerunt me renes mei.
Act. 2. 25 * a Prouidebam Dominum in con- 8
spectu meo semper: quoniam à dex-
tris est mihi, ne commouear.
* Propter hoc lætatũ est cor meum, 9
& exultauit lingua mea: insuper &
caro mea requiescet in spe.
Act. 2. 31. & 13. 35 * b Quoniam non derelinques ani- 10
mam meã in inferno: nec dabis san-
ctum tuum videre corruptionem.
Notas mihi fecisti vias vitæ, ad-
implebis me lętitia cum vultu tuo: de-
lectationes in dextera tua vsque in
finem.

Oratio Dauid. XVI. 1

EXaudi Domine iustitiam meam: A
intende deprecationem meam.
Auribus percipe orationem meam,
non in labiis dolosis.
* De vultu tuo iudicium meũ pro- 2
deat: oculi tui videant æquitates.
* Probasti cor meum, & visitasti 3
nocte: igne me examinasti, & non est
inuenta in me iniquitas.
* Vt non loquatur os meum opera 4
hominum: propter verba labiorum
tuorum ego custodiui vias duras.
* Perfice gressus meos in semitis 5
B tuis, vt non moueantur vestigia mea.
6 * Ego clamaui, quoniam exaudisti
me Deus: inclina aurem tuam mihi,
& exaudi verba mea.
7 * Mirifica misericordias tuas, qui
saluos facis sperantes in te.
8 * A resistentibus dexteræ tuæ cu-
stodi me, vt pupillam oculi.
Sub vmbra alarum tuarum protege
9 me: * à facie impiorum qui me affli-
xerunt.
C Inimici mei animã meam circum-
10 dederunt, * adipẽ suum cõcluserunt:
os eorum locutum est superbiam.
11 * Proiicientes me nunc circumde-
derunt me: oculos suos statuerunt
declinare in terram.
12 * Susceperunt me sicut leo paratus
ad prædam: & sicut catulus leonis
habitans in abditis.
13 * Exurge Domine, præueni eum,
& supplanta eum: eripe animã meam
14 ab impio, frameam tuam * ab inimi-
cis manus tuæ.
Domine à paucis de terra diuide
eos in vita eorum: de absconditis tuis
adimpletus est venter eorum.
Saturati sunt filiis: & dimiserunt
reliquias suas paruulis suis.
15 * Ego autem in iustitia apparebo
conspectui tuo: satiabor cùm appa-
ruerit gloria tua.

1 *In finem puero Domini Dauid, qui locutus est Domino verba cãtici huius, in die, qua eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum eius, & de manu Saul, & dixit: (2. Reg. 22. 2.)* XVII.

2 DIligã te Domine fortitudo mea:
3 * Dominus firmamentũ meum,
A & refugium meũ, & liberator meus.
* a Deus meus adiutor meus, & spe- a Heb. 2. 13
rabo in eum.
Protector meus, & cornu salutis
meæ, & susceptor meus.
4 * Laudans inuocabo Dominum: &
ab inimicis meis saluus ero.
5 * Circumdederũt me dolores mor-
tis: & torrentes iniquitatis conturba-
uerunt me.
6 * Dolores inferni circumdederunt
me: præoccupauerunt me laquei
mortis.
7 * In tribulatione mea inuocaui Do-
minum, & ad Deum meum clamaui:
Et exaudiuit de templo sancto suo
vocem meam: & clamor meus in cõ-
spectu eius, introiuit in aures eius.
8 * Commota est, & contremuit ter-
ra: fundamenta montium conturbata

sunt,

ſunt, & commota ſunt, quoniam iratus eſt eis.
• Aſcédit fumus in ira eius: & ignis 9
à facie eius exarſit: carbones ſuccenſi
ſunt ab eo.
• Inclinauit cælos, & deſcendit: & 10
caligo ſub pedibus eius.
• Et aſcédit ſuper cherubim, & vo- 11
lauit: volauit ſuper pénas ventorum.
• Et poſuit tenebras latibulũ ſuum, 12
in circuitu eius tabernaculum eius: B
tenebroſa aqua in nubibus aëris.
• Præ fulgore in conſpectu eius nu- 13
bes tranſierunt, grando, & carbones
ignis.
• Et intonuit de cælo Dominus, & 14
Altiſſimus dedit vocem ſuam: grando & carbones ignis.
• Et miſit ſagittas ſuas, & diſſipauit 15
eos: fulgura multiplicauit, & conturbauit eos.
• Et apparuerunt fontes aquarum, 16
& reuelata ſunt fundamenta orbis terrarum:
Ab increpatione tua Domine, ab inſpiratione ſpiritus iræ tuæ.
• Miſit de ſummo, & accepit me: & 17
aſſumpſit me de aquis multis.
• Eripuit me de inimicis meis for- 18
tiſſimis, & ab his qui oderunt me: quoniam confortati ſunt ſuper me.
• Præuenerunt me in die afflictionis 19
meæ: & factus eſt Dominus protector meus.
• Et eduxit me in latitudinem: ſal- 20
uum me fecit, quoniam voluit me.
• Et retribuet mihi Dominus ſe- 21
cundùm iuſtitiam meam, & ſecundùm puritatem manuum mearum retribuet mihi:
• Quia cuſtodivi vias Domini, nec 22
impié geſſi à Deo meo.
• Quoniam omnia iudicia eius in 23
conſpectu meo: & iuſtitias eius non repuli à me.
• Et ero immaculatus cum eo: & 24
obſeruabo me ab iniquitate mea. C
• Et retribuet mihi Dominus ſecun- 25
dùm iuſtitiam meam: & ſecundùm puritatem manuum mearum in conſpectu oculorum eius.
• Cum ſancto ſanctus eris, & cum 26
viro innocente innocens eris:
• Et cum electo electus eris: & cum 27
peruerſo peruerteris.
• Quoniam tu populum humilem 28
ſaluum facies: & oculos ſuperborum humiliabis.
• Quoniam tu illuminas lucernam 29
meam Domine: Deus meus illumina tenebras meas.
30 • Quoniam in te eripiar à tétatione, & in Deo meo tranſgrediar murum.
31 • Deus meus impolluta via eius: eloquia Domini igne examinata: protector eſt omnium ſperantium in ſe.
32 • Quoniam quis Deus præter Dominum? aut quis Deus præter Deum noſtrum?
33 • Deus qui præcinxit me virtute: & poſuit immaculatam viam meam.
34 • [a] Qui perfecit pedes meos tamquam ceruorum, & ſuper excelſa ſtatuens me. [a] 2. Reg. 22. c. 34. 35
35 • Qui docet manus meas ad prælium: & poſuiſti, vt arcum æreum, brachia mea.
36 • Et dediſti mihi protectionem ſalutis tuæ: & dextera tua ſuſcepit me:
Et diſciplina tua correxit me in finé: & diſciplina tua ipſa me docebit.
37 • Dilataſti greſſus meos ſubtus me:
D & non ſunt infirmata veſtigia mea:
38 • Perſequar inimicos meos, & cóprehendam illos: & non conuertar donec deficiant.
39 • Confringam illos, nec poterunt ſtare: cadent ſubtus pedes meos.
40 • Et præcinxiſti me virtute ad bellum: & ſupplantaſti inſurgentes in me ſubtus me.
41 • Et inimicos meos dediſti mihi dorſum, & odientes me diſperdidiſti.
42 • Clamauerunt, nec erat qui ſaluos faceret, ad Dominum: nec exaudiuit eos.
43 • Et comminuam eos, vt puluerem ante faciem venti: vt lutum platearum delebo eos.
44 • Eripies me de contradictionibus populi: conſtitues me in caput Gentium.
45 • Populus, quem non cognoui, ſeruiuit mihi: in auditu auris obediuit mihi.
46 • Filij alieni mentiti ſunt mihi, filij alieni inueterati ſunt, & claudicauerunt à ſemitis ſuis.
47 • Viuit Dñs, & benedictus Deus meus, & exaltetur Deus ſalutis meæ.
48 • Deus qui das vindictas mihi, & ſubdis populos ſub me, liberator meus de inimicis meis iracundis.
49 • Et ab inſurgentibus in me exaltabis me: à viro iniquo eripies me.
50 • [b] Propterea confitebor tibi in nationibus Domine: & nomini tuo pſalmum dicam, [b] 2. Reg. 22. d. 50 Rom. 15. b. 9

* Magnificans salutes regis eius, & 51
faciens misericordiá christo suo Da-
uid, & semini eius vsq; in seculum.
In finem, Psalmus Dauid. 1
XVIII.
CÆli enatrant gloriam Dei, & o- 2
pera manuum eius annunciat
firmamentum.
* Dies diei eructat verbum, & nox 3
nocti indicat scientiam.
* Non sunt loquelæ, neque sermo- 4
nes, quorum non audiantur voces
eorum.
* Rom. 10. d. 18 * * In omné terrã exiuit sonus eo- 5
rũ: & in fines orbis terræ verba eorũ.
* In sole posuit tabernaculum 6
* Luc. 24. g. 46 suum: * & ipse tamquam sponsus
procedens de thalamo suo:
Exultauit vt gigas ad currendam B
viam, * à summo cælo egressio eius: 7
Et occursus eius vsque ad sum-
mum eius: nec est qui se abscondat à
calore eius.
* Lex Dñi immaculata conuertens 8
animas: testimonium Domini fidele,
sapientiam præstans paruulis.
* Iustitiæ Domini rectæ, lætifican- 9
tes corda: præceptum Domini luci-
dum; illuminans oculos.
* Timor Dñi sanctus, permanens 10
in sæculũ sæculi: iudicia Domini ve-
ra, iustificata in semetipsa.
* Desiderabilia super aurum & la- 11
pidem pretiosum multum: & dul-
ciora super mel & fauum.
* Etenim seruus tuus custodit ea, in 12
custodiendis illis retributio multa. C
* Delicta quis intelligit? ab occultis
meis munda me: * & ab alienis parce 14
seruo tuo.
Si mei non fuerint dominati, tunc
immaculatus ero: & emundabor à
delicto maximo.
* Et erunt vt complaceant eloquia 15
oris mei: & meditatio cordis mei in
conspectu tuo semper.
Domine adiutor meus, & redem-
ptor meus.
In finem, Psalmus Dauid. 1
XIX.
EXaudiat te Dominus in die tribu- 2
lationis: protegat te nomen Dei
Iacob.
* Mittat tibi auxilium de sancto: & 3
de Sion tueatur te.
* Memor sit omnis sacrificij tui: & 4
holocaustum tuum pingue fiat.
* Tribuat tibi secũdùm cor tuum: 5
& omne consilium tuum confirmet.

6 * Lætabimur in salutari tuo: & in
B nomine Dei nostri magnificabimur.
7 * Impleat Dominus omnes peti-
tiones tuas: nunc cognoui quoniam
saluum fecit Dominus CHRISTVM
suum.
A Exaudiet illum de cælo sancto suo:
in potentatibus salus dexteræ eius.
8 * Hi in curribus, & hi in equis: nos
autem in nomine Domini Dei nostri
inuocabimus.
9 * Ipsi obligati sunt, & ceciderunt:
nos auté surreximus & erecti sumus.
10 * Domine saluum fac regem: &
exaudi nos in die, qua inuocaue-
rimus te.
1 In finem, Psalmus Dauid.
XX.
2 DOmine in virtute tua lætabitur
A rex: & super salutare tuum exul-
tabit vehementer.
3 * Desiderium cordis eius tribuisti
ei: & voluntate labiorum eius non
fraudasti eum.
4 * Quoniam præuenisti eum in be-
nedictionibus dulcedinis: posuisti in
capite eius coronam de lapide pre-
tioso.
5 * Vitam petiit à te: & tribuisti ei
longitudinem dierum in sæculum, &
B in sæculum sæculi.
6 * Magna est gloria eius in salutari
tuo: gloriam & magnum decorem
impones super eum.
7 * Quoniam dabis eum in benedi-
ctionem in sæculum sæculi: lætifica-
bis eum in gaudio cum vultu tuo.
8 * Quoniam rex sperat in Domi-
no: & in misericordia Altissimi non
commouebitur.
9 * Inueniatur manus tua omnibus
inimicis tuis: dextera tua inueniat
omnes, qui te oderunt.
10 * Pones eos vt clibanum ignis in
C tempore vultus tui: Dominus in ira
sua conturbabit eos, & deuorabit
eos ignis.
11 * Fructum eorum de terra perdes:
& semen eorum à filiis hominum.
12 * Quoniam declinauerunt in te
mala: cogitauerunt consilia, quæ non
potuerunt stabilire.
13 * Quoniam pones eos dorsum:
in reliquiis tuis præparabis vultum
eorum.
14 * Exaltare Domine in virtute tua:
cantabimus & psallemus virtutes
tuas.

In finem pro susceptione matutina. 1
Psalmus Dauid. XXI.

[Mat.27. e.45 Mar.15. d.34]

DEus Deus meus respice in me: 2
quare me dereliquisti: longè à sa- A
lute mea verba delictorum meorum.
* Deus meus clamabo per diem, &
non exaudies: & nocte, & non ad in- 3
sipientiam mihi.
* Tu autem in sancto habitas, Laus 4
Israel.
* In te sperauerunt patres nostri: 5
sperauerunt, & liberasti eos.
* Ad te clamauerunt, & salui facti 6
sunt: in te sperauerunt, & non sunt
confusi.
* Ego autem sum vermis, & non 7
homo: opprobrium hominum, &
abiectio plebis.

[a Mat.27. d.39. Mar.15. c.29 b Mat.27. e.43]

* a Omnes videntes me, deriserunt 8
me: locuti sunt labiis, & mouerunt
caput.
* b Sperauit in Dño, eripiat eũ: sal-
uum faciat eum, quoniam vult eum. 9
* Quoniam tu es, qui extraxisti 10
me de ventre: spes mea ab vberibus B
matris meæ.
* In te proiectus sum ex vtero: de 11
ventre matris meæ Deus meus es tu,
* ne discesseris à me: 12
Quoniam tribulatio proxima est:
quoniam non est qui adiuuet.
* Circumdederunt me vituli mul- 13
ti: tauri pingues obsederunt me.
* Aperuerunt super me os suum, 14
sicut leo rapiens & rugiens.
* Sicut aqua effusus sum: & disper- 15
sa sunt omnia ossa mea.
Factum est cor meũ tamquam cera
liquescens in medio ventris mei.
* Aruit tamquã testa virtus mea, & 16
lingua mea adhæsit faucibus meis: &
in puluerem mortis deduxisti me.
* Quoniam circumdederunt me ca- 17
nes multi: concilium malignantium C
obsedit me.

[a Mat.27. d.35]

* Foderunt manus meas & pedes
meos: * dinumerauerunt omnia os- 18
sa mea.
* Ipsi verò considerauerunt & in-

[a Ioan.19. d.23]

spexerunt me: * a diuiserunt sibi ve- 19
stimenta mea, & super vestem meam
miserunt sortem.
* Tu autem Domine ne elongaue- 20
ris auxilium tuum a me: ad defen-
sionem meam conspice.
* Erue à framea Deus animã meã: 21
& de manu canis vnicam meam:
* Salua me ex ore leonis: & à corni- 22
bus vnicornium humilitatem meam.

[a Heb.2. c.12]

23 * a Narrabo nomen tuum fratribus
meis: in medio ecclesiæ laudabo te.
24 * Qui timetis Dñm laudate eũ: vni-
uersum semen Iacob glorificate eũ:
25 * Timeat eum omne semen Israel:
quoniam non spreuit, neq; despexit
deprecationem pauperis:
Nec auertit faciem suam à me: &
cùm clamarem ad eũ exaudiuit me.
26 * Apud te laus mea in ecclesia ma-
D gna: vota mea reddam in conspectu
timentium eum.
27 * Edent pauperes, & saturabun-
tur: & laudabunt Dominum qui re-
quirunt eum: viuent corda eorum in
sæculum sæculi.
28 * Reminiscentur & conuertentur
ad Dominum vniuersi fines terræ:
Et adorabunt in conspectu eius
vniuersæ familiæ Gentium.
29 * Quoniam Domini est regnum:
& ipse dominabitur Gentium.
30 * Manducauerunt & adorauerunt
omnes pingues terræ: in conspectu
eius cadent omnes qui descendunt
in terram.
31 * Et anima mea illi viuet: & semen
meum seruiet ipsi.
32 * Annunciabitur Domino genera-
tio ventura: & annunciabunt cæli
iustitiam eius populo qui nascetur,
quem fecit Dominus.
1 Psalmus Dauid, XXII.

[Isa.40. b.11 Ier.23.a.5 Ezech.34. c.11.e.23 1.Pet.2. d.25. & 5. a.4]

A DOminus regit me, & nihil mihi
2 deerit: * in loco pascuæ ibi me
collocauit.
Super aquam refectionis educauit
3 me: * animam meam conuertit.
Deduxit me super semitas iustitiæ,
propter nomen suum.
4 * Nam, & si ambulauero in me-
B dio vmbræ mortis, non timebo mala:
quoniam tu mecum es.
Virga tua, & baculus tuus: ipsa me
consolata sunt.
5 * Parasti in conspectu meo men-
sam, aduersus eos, qui tribulant me.
Impinguasti in oleo caput meum:
& calix meus inebrians quàm præ-
clarus est!
6 * Et misericordia tua subsequetur
me omnibus diebus vitæ meæ:
Et vt inhabitem in domo Domini,
in longitudinem dierum.
1 Prima sabbati, Psalmus Dauid.
XXIII.

[1.Cor.10. f.26 Psal.49. c.12]

2 DOmini est terra, & plenitudo
A eius: orbis terrarum, & vniuersi,
qui habitant in eo.

• Quia ipse super maria fundauit 2
eũ: & super flumina pręparauit eum.
• Quis ascendet in montem Dñi? 3
aut quis stabit in loco sancto eius?
• Innocens manibus & mũdo cor- 4
de, qui non accepit in vano animam
suã, nec iurauit in dolo proximo suo.
• Hic accipiet benedictionem à 5
Domino: & misericordiam à Deo B
salutari suo.
• Hæc est generatio quærentium 6
eum, quærentium faciem Dei Iacob.
• Attollite portas principes vestras, 7
& eleuamini portæ æternales: & in-
troibit rex gloriæ.
• Quis est iste rex gloriæ? Dominus 8
fortis & potens: Dominus potens in
prælio.
• Attollite portas principes vestras, 9
& eleuamini portæ æternales: & in-
troibit rex gloriæ.
• Quis est iste rex gloriæ? Dñs vir- 10
tutum ipse est rex gloriæ.

In finem, Psalmus Dauid. 1

XXIIII.

AD te Dñe leuaui animam meam: A
• Deus meus in te confido, non 2
erubescam:
• Neque irrideant me inimici mei: 3
etenim vniuersi, qui sustinent te, non
confundentur.
• Confundantur omnes iniqua a- 4
gentes superuacuè.
Vias tuas Dñe demonstra mihi: &
semitas tuas edoce me.
• Dirige me in veritate tua, & do- 5
ce me: quia tu es Deus saluator meus,
& te sustinui tota die.
• Reminiscere miserationum tua- 6
rum Domine, & misericordiarũ tua-
rum, quæ à seculo sunt.
• Delicta iuuentutis meæ, & igno- 7
rantias meas ne memineris. B
Secundùm misericordiam tuam
memento mei tu: propter bonitatem
tuam Domine.
• Dulcis & rectus Dñs: propter hoc 8
legem dabit delinquentibus in via.
• Diriget mansuetos in iudicio: do- 9
cebit mites vias suas.
• Vniuersæ viæ Domini, miseri- 10
cordia & veritas, requirentibus testa-
mentum eius & testimonia eius.
• Propter nomen tuum Domine 11
propitiaberis peccato meo: multum C
est enim.
• Quis est homo qui timet Domi- 12
num? legem statuit ei in via, quam
elegit.

13 • Anima eius in bonis demorabi-
tur: & semen eius hereditabit terram.
14 • Firmamentum est Dominus ti-
mentibus eum: & testamentum ipsius
vt manifestetur illis.
15 • Oculi mei semper ad Dominum:
quoniam ipse euellet de laqueo pe-
des meos.
16 • Respice in me, & miserere mei:
quia vnicus & pauper sum ego.
17 • Tribulationes cordis mei multi-
D plicatæ sunt: de necessitatibus meis
erue me.
18 • Vide humilitatem meam, & la-
borem meum: & dimitte vniuersa
delicta mea.
19 • Respice inimicos meos quoniam
multiplicati sunt, & * odio iniquo * Ioan. 15.
oderunt me. d. 25
20 • Custodi animam meam, & erue
me: non erubescam quoniam spera-
ui in te.
21 • Innocentes & recti adhæserunt
mihi: quia sustinui te.
22 • Libera Deus Israel, ex omnibus
tribulationibus suis.

1 In finem, Psalmus Dauid.

XXV.

A IVdica me Domine, quoniam ego
in innocentia mea ingressus sum:
& in Dño sperans non infirmabor.
2 • Proba me Domine, & tenta me:
vre renes meos & cor meum.
3 • Quoniam misericordia tua ante
oculos meos est: & complacui in ve-
ritate tua.
4 • Non sedi cum concilio vanitatis:
B & cũ iniqua gerentibus nõ introibo.
5 Odiui ecclesiam malignantium: &
cum impiis non sedebo.
6 • Lauabo inter innocentes manus
meas: & circumdabo altare tuum
Domine:
7 • Vt audiam vocẽ laudis, & enar-
rem vniuersa mirabilia tua.
8 • Dñe dilexi decorem domus tuæ,
& locum habitationis gloriæ tuæ.
9 • Ne perdas cum impiis Deus ani-
mam meam, & cum viris sanguinum
C vitam meam:
10 • In quorum manibus iniquitates
sunt: dextera eorum repleta est mu-
neribus.
11 • Ego autem in innocentia mea
ingressus sum: redime me, & mise-
rere mei.
12 • Pes meus stetit in directo: in ec-
clesiis benedicam te Domine.

Psalmus Dauid priusquam 1
liniretur. XXVI.

DOminus illuminatio mea, & sa- A
lus mea, quem timebo?
Dominus protector vitæ meæ, à
quo trepidabo?
* Dum appropiant super me no- 2
centes, vt edant carnes meas:
Qui tribulant me inimici mei, ipsi
infirmati sunt & eeciderunt.
* Si consistant aduersum me ca- 3
stra, non timebit cor meum.
Si exurgat aduersum me prælium,
in hoc ego sperabo. B
* Vnam petij à Domino, hanc re- 4
quiram, vt inhabitem in domo Do-
mini omnibus diebus vitæ meæ:
Vt videam voluptatem Domini,
& visitem templum eius.
* Quoniam abscondit me in taber- 5
naculo suo: in die malorum protexit
me in abscondito tabernaculi sui.
* In petra exaltauit me: & nunc 6
exaltauit caput meum super inimi-
cos meos.
Circuiui, & immolaui in taber- C
naculo eius hostiam vociferationis:
cantabo, & psalmum dicam Dño.
* Exaudi Domine vocem meam, 7
qua clamaui ad te: miserere mei, &
exaudi me.
* Tibi dixit cor meum, exquisiuit 8
te facies mea: faciem tuam Domine
requiram.
* Ne auertas faciem tuam à me: ne 9
declines in ira à seruo tuo.
Adiutor meus esto: ne derelin-
quas me, neque despicias me Deus sa-
lutaris meus.
* Quoniam pater meus, & mater 10
mea dereliquerunt me: Dominus au-
tem assumpsit me.
* Legem pone mihi Domine in via 11
tua: & dirige me in semitam rectam D
propter inimicos meos.
* Ne tradideris me in animas tri- 12
bulantium me: quoniam insurrexe-
runt in me testes iniqui, & mentita
est iniquitas sibi.
* Credo videre bona Domini in 13
terra viuentium.
* Expecta Dominum, viriliter age: 14
& confortetur cor tuum, & sustine
Dominum.

Psalmus ipsi Dauid. XXVII.

AD te Domine clamabo, Deus 1
meus ne sileas à me: ne quando A
taceas à me, & assimilabor descen-
dentibus in lacum.

2 * Exaudi Domine vocem depre-
cationis meæ dum oro ad te: dum
extollo manus meas ad templum
sanctum tuum.
3 * Ne simul trahas me cum pecca-
toribus: & cum operantibus iniqui-
tatem ne perdas me:
Qui loquuntur pacem cũ proximo
suo, mala autem in cordibus eorum.
4 * Da illis secundùm opera eorum,
& secundùm nequitiam adinuentio-
num ipsorum.
Secundùm opera manuum eorum
tribue illis: redde retributionem eo-
rum ipsis.
5 * Quoniam non intellexerũt ope-
B ra Dñi, & in opera manuum eius de-
strues illos, & non ædificabis eos.
6 * Benedictus Dñs: quoniam exau-
diuit vocem deprecationis meæ.
7 * Dominus adiutor meus, & pro-
tector meus: in ipso sperauit cor
meum, & adiutus sum.
Et refloruit caro mea: & ex volun-
tate mea confitebor ei.
8 * Dñs fortitudo plebis suæ: & pro-
tector saluationum christi sui est.
9 * Saluum fac populum tuum Do-
mine, & benedic hereditati tuæ: &
rege eos, & extolle illos vsque in
æternum.

Psalmus Dauid,
1 In consummatione tabernaculi.
XXVIII.

A AFferte Domino filij Dei: afferte
Domino filios arietum.
2 * Afferte Domino gloriam & ho-
norem, afferte Domino gloriam no-
mini eius: adorate Dominum in atrio
sancto eius.
3 * Vox Domini super aquas, Deus
B maiestatis intonuit: Dominus super
aquas multas.
4 * Vox Domini in virtute: vox Do-
mini in magnificentia.
5 * Vox Dñi confringentis cedros:
& confringet Dñs cedros Libani:
6 * Et comminuet eas tamquam vi-
tulum Libani: & dilectus quemad-
modum filius vnicornium.
7 * Vox Dñi intercidentis flammam
8 ignis: * Vox Domini concutientis de-
sertum: & commouebit Dominus
desertum Cades.
9 * Vox Domini præparantis ceruos,
C & reuelabit condensa: & in templo
eius omnes dicent gloriam.
10 * Dominus diluuium inhabitare
facit: & sedebit Dñs rex in æternum.

• Dominus virtutem populo suo
dabit : Dominus benedicet populo
suo in pace.

Psalmus Cantici
In dedicatione domus Dauid. 1
XXIX.

EXaltabo te Domine quoniam suf- 2
cepisti me: nec delectasti inimicos A
meos super me.
• Domine Deus meus clamaui ad 3
te, & sanasti me.
• Domine eduxisti ab inferno ani- 4
mam meam: saluasti me à descen-
dentibus in lacum.
• Psallite Dño sancti eius : & con- 5
fitemini memoriæ sanctitatis eius.
• Quoniã ira in indignatione eius: 6
& vita in voluntate eius. B
Ad vesperum demorabitur fletus:
& ad matutinum lætitia.
• Ego autem dixi in abundantia 7
mea: Non mouebor in æternum.
• Domine in voluntate tua, præsti- 8
tisti decori meo virtutem.
Auertisti faciem tuam à me, & fa- C
ctus sum conturbatus.
• Ad te Domine clamabo : & ad 9
Deum meum deprecabor.
• Quæ vtilitas in sanguine meo, 10
dum descendo in corruptionem?
Numquid confitebitur tibi puluis,
aut annunciabit veritatem tuam?
• Audiuit Dñs, & misertus est mei: 11
Dominus factus est adiutor meus.
• Conuertisti planctum meum in 12
gaudium mihi : conscidisti saccum
meum, & circumdedisti me lætitia:
• Vt cantet tibi gloria mea; & non 13
compungar : Domine Deus meus in
æternum confitebor tibi.

In finem, Psalmus Dauid, 1
pro extasi. XXX.

IN te Domine speraui non confun- 2
dar in æternum : in iustitia tua li- A
bera me.
• Inclina ad me aurem tuam, acce- 3
lera vt eruas me.
Esto mihi in Deum protectorem:
& in domum refugij, vt saluum me
facias.
• Quoniam fortitudo mea, & refu- 4
gium meum es tu: & propter nomen
tuum deduces me, & enutries me.
• Educes me de laqueo hoc, quem 5
absconderunt mihi : quoniam tu es
protector meus.
[b]Luc 23. 46 • [b]In manus tuas commendo spi- 6
ritum meum: redemisti me Domine
Deus veritatis,
7 • Odisti obseruantes vanitates, su-
peruacuè.
Ego autem in Domino speraui:
8 • exultabo, & lætabor in misericor-
dia tua.
Quoniam respexisti humilitatem
meam, saluasti de necessitatibus ani-
mam meam.
9 • Nec conclusisti me in manibus
inimici : statuisti in loco spatioso pe-
des meos.
10 • Miserere mei Domine quoniam
B tribulor : cõturbatus est in ira oculus
meus, anima mea, & venter meus:
11 • Quoniam defecit in dolore vita
mea: & anni mei in gemitibus.
Infirmata est in paupertate virtus
mea: & ossa mea conturbata sunt.
12 • Super omnes inimicos meos fa-
ctus sum opprobrium & vicinis meis
valde: & timor notis meis.
C Qui videbant me, foras fugerunt
13 à me : • obliuioni datus sum, tam-
quam mortuus à corde.
Factus sum tamquam vas perditũ:
14 • quoniam audiui vituperationẽ mul-
torum commorantium in circuitu.
In eo dum conuenirent simul ad-
uersum me, accipere animam meam
consiliati sunt.
15 • Ego autem in te speraui Domine:
16 dixi : Deus meus es tu : • in manibus
tuis sortes meæ.
Eripe me de manu inimicorum
meorum, & à persequentibus me.
17 • Illustra faciem tuã super seruum
tuum, saluum me fac in misericordia
18 tua : • Domine non confundar, quo-
niam inuocaui te.
Erubescant impij, & deducantur in
19 infernum: • muta fiant labia dolosa.
Quæ loquuntur aduersus iustum
iniquitatem, in superbia, & in ab-
usione.
20 • Quàm magna multitudo dulce-
D dinis tuæ Domine, quam abscondisti
timentibus te.
Perfecisti eis, qui sperant in te, in
conspectu filiorum hominum.
21 • Abscondes eos in abscondito fa-
ciei tuæ à conturbatione hominum.
Proteges eos in tabernaculo tuo à
contradictione linguarum.
22 • Benedictus Dominus : quoniam
mirificauit misericordiam suam mi-
hi in ciuitate munita.
23 • Ego autem dixi in excessu men-
tis meæ : Proiectus sum à facie ocu-
lorum tuorum.

Ideò

Ideò exaudisti vocem orationis
meæ, dum clamarem ad te.
* Diligite Dominum omnes sancti 24
eius: quoniam veritatem requiret
Dominus, & retribuet abundan-
ter facientibus superbiam.
* Viriliter agite, & confortetur 25
cor vestrum, omnes qui speratis in
Domino.

Ipsi Dauid intellectus.

XXXI.

Rom. 4. a. 7 BEati, quorum remissæ sunt ini- 1
quitates: & quorum tecta sunt A
peccata.
* Beatus vir, cui non imputauit 2
Dominus peccatum, nec est in spiri-
tu eius dolus.
* Quoniam tacui, inueterauerunt 3
ossa mea, dum clamarem tota die.
* Quoniam die ac nocte grauata est 4
super me manus tua: conuersus sum
in ærumna mea, dũ configitur spina.
* Delictum meum cognitum tibi 5
feci: & iniustitiam meam non ab- B
scondi.
* Isa. 65. d. 24 * Dixi: Confitebor aduersum me
iniustitiam meam Domino: & tu re-
misisti impietatem peccati mei.
* Pro hac orabit ad te omnis san- 6
ctus, in tempore opportuno.
Verumtamen in diluuio aquarum
multarum, ad eum non approxi-
mabunt.
* Tu es refugium meum à tribula- 7
tione, quæ circũdedit me: exultatio C
mea erue me à circumdantibus me.
* Intellectũ tibi dabo, & instruam 8
te in via hac, qua gradieris: firmabo
super te oculos meos.
* Nolite fieri sicut equus & mulus, 9
quibus non est intellectus. D
In camo & freno maxillas eorum
constringe, qui non approximant
ad te.
* Multa flagella peccatoris, speran- 10
tem autem in Domino misericordia
circumdabit.
* Lætamini in Dño & exultate iu- 11
sti, & gloriamini omnes recti corde.

Psalmus Dauid. XXXII.

EXultate iusti in Domino: rectos 1
decet collaudatio. A
* Confitemini Domino in cítha- 2
ra: in psalterio decem chordarum
psallite illi.
* Cantate ei canticum nouum: be- 3
ne psallite ei in vociferatione.
* Quia rectum est verbum Domi- 4
ni, & omnia opera eius in fide.

5 * Diligit misericordiã & iudicium:
misericordia Domini plena est terra
6 * Verbo Dñi cæli firmati sunt: &
B spiritu oris eius omnis virtus eorum.
7 * Congregans sicut in vtre aquas
maris: ponens in thesauris abyssos.
8 * Timeat Dominum omnis terra:
ab eo autem commoueantur omnes
inhabitantes orbem.
9 * * Quoniam ipse dixit, & facta * Iudith. 16. c. 17
sunt: ipse mandauit, & creata sunt.
10 * Dñs dissipat consilia gentium: re-
probat autem cogitationes populo-
rũ, & reprobat consilia principum.
11 * Consiliũ autem Dñi in æternum
C manet: cogitationes cordis eius in
generatione & generationem.
12 * Beata gens, cuius est Dñs, Deus
eius: populus, quem elegit in hæredi-
tatem sibi.
13 * De cælo respexit Dominus: vidit
omnes filios hominum.
14 * De præparato habitaculo suo re-
spexit super omnes, qui habitãt terrã.
15 * Qui finxit sigillatim corda eorũ:
qui intelligit omnia opera eorum.
16 * Non saluatur rex per multã vir-
tutem: & gigas non saluabitur in
multitudine virtutis suæ.
17 * Fallax equus ad salutem: in ab-
D undantia autem virtutis suæ non sal-
uabitur.
18 * Ecce oculi Domini super metuen-
tes eum: & in eis, qui sperant super
misericordia eius.
19 * Vt eruat à morte animas eorum:
& alat eos in fame.
20 * Anima nostra sustinet Domi-
num: quoniam adiutor & protector
noster est.
21 * Quia in eo lætabitur cor nostrũ:
& in nomine sancto eius sperauimus.
22 * Fiat misericordia tua Domine
super nos: quemadmodum speraui-
mus in te.
1 Dauidi, cùm immutauit vultũ suum
coram Achimelech, & dimisit
eum & abiit. (1. Reg. 21.)

XXXIII.

2 BEnedicam Dominum in omni
A tempore: semper laus eius in
ore meo.
3 * In Dño laudabitur anima mea:
audiant mansueti, & lætentur.
4 * Magnificate Dñm mecum: & ex-
altemus nomen eius in idipsum.
5 Exquisiui Dominum, & exaudiuit
me: & ex omnibus tribulationibus
meis eripuit me.

* Acce-

•Accedite ad eû, & illuminamini: 6
& facies vestræ non confundentur.
•Iste pauper clamauit, & Dominus 7
exaudiuit eum: & de omnibus tribu- B
lationibus eius saluauit eum.
•Immittet angelus Domini in cir- 8
cuitu timentium eum: & eripiet eos.
•Gustate, & videte, quoniam suauis 9
est Dominus: beatus vir, qui sperat
in eo.
•Timete Dominum omnes sancti 10
eius: quoniam non est inopia timen-
tibus eum.
Luca 1. f.53 •* Diuites eguerunt & esurierunt: 11
inquirentes autem Dominum non C
minuentur omni bono.
•Venite filij, audite me: timorem 12
Domini docebo vos.
1. Pet. 3. b.10 •*Quis est homo qui vult vitam: 13
diliget dies videre bonos?
•Prohibe linguam tuam à malo: & 14
labia tua ne loquantur dolum.
•Diuerte à malo, & fac bonum: in- 15
quire pacem, & persequere eam.
•Oculi Domini super iustos: & au- 16
res eius in preces eorum.
Eccli. 15. d.21 Heb.4.c.13 •* Vultus autem Domini super fa- 17
cientes mala: vt perdat de terra me-
moriam eorum.
•Clamauerunt iusti, & Dominus 18
exaudiuit eos: & ex omnibus tribu- D
lationibus eorum liberauit eos.
•Iuxta est Dominus iis, qui tribula- 19
to sunt corde: & humiles spiritu sal-
uabit.
•Multæ tribulationes iustorum: & 20
de omnibus his liberabit eos Dñs.
•Custodit Dominus omnia ossa eo- 21
rum: vnum ex his non conteretur.
•Mors peccatorum pessima: & qui 22
oderunt iustum delinquent.
•Redimet Dominus animas seruo- 23
rum suorum: & non delinquent
omnes qui sperant in eo.

Ipsi Dauid. XXXIIII. 1

IVdica Domine nocentes me, expu- A
gna impugnantes me.
•Apprehende arma & scutum: & 2
exurge in adiutorium mihi.
•Effunde frameam, & cóclude ad- 3
uersus eos, qui persequuntur me: dic
animæ meæ: Salus tua ego sum.
•Confundantur & reuereantur, 4
quærentes animam meam.
•Auertantur retrorsum, & confun- 5
dantur cogitantes mihi mala.
•Fiant tamquam puluis ante fa- 6
ciem venti: & angelus Domini co-
arctans eos.

6 •Fiat via illorum tenebræ & lubri-
B cú: & angelus Domini persequés eos.
7 •Quoniá gratis absconderunt mihi
interitum laquei sui: superuacuè ex-
probrauerunt animam meam.
8 •Veniat illi laqueus, quem ignorat:
& captio, quá abscondit, apprehédat
eum: & in laqueum cadat in ipsum.
9 •Anima auté mea exultabit in Dño:
& delectabitur super salutari suo.
10 •Omnia ossa mea dicent: Domine,
quis similis tibi?
Eripiens inopem de manu fortio-
rum eius: egenum & pauperum à
diripientibus eum.
11 •Surgentes testes iniqui, quæ igno-
rabam interrogabant me.
12 •Retribuebant mihi mala pro bo-
nis: sterilitatem animæ meæ.
13 •Ego autem cum mihi molesti es-
C sent, induebar cilicio.
Humiliabam in ieiunio animam
meam: & oratio mea in sinu meo
conuertetur.
14 •Quasi proximú, & quasi fratrem
nostrum, sic complacebam: quasi lu-
gens & contristatus sic humiliabar.
15 •Et aduersum me lætati sunt, &
conuenerunt: congregata sunt super
me flagella, & ignoraui.
16 •Dissipati sunt, nec compuncti,
tentauerunt me, subsannauerunt me
subsannatione: frenduerunt super
me dentibus suis.
17 •Domine quando respicies? resti-
tue animam meam à malignitate eo-
rum, à leonibus vnicam meam.
18 •Cófitebor tibi in ecclesia magna,
in populo graui laudabo te.
19 •Non supergaudeant mihi qui ad-
uersantur mihi iniquè: *qui oderunt Ioan. 15. d.25.
me gratis & annuunt oculis.
20 •Quoniam mihi quidem pacificè
loquebantur: & in iracundia terræ
loquentes, dolos cogitabant.
21 •Et dilatauerût super me os suum:
dixerunt: Euge, euge, viderunt oculi
nostri.
22 •Vidisti Domine, ne sileas: Domine
ne discedas à me.
23 •Exurge & intende iudicio meo:
D Deus meus, & Dominus meus in
causam meam.
24 •Iudica me secundùm iustitiam
tuam Domine Deus meus, & non
supergaudeant mihi.
25 •Non dicát in cordibus suis: Euge,
euge, animæ nostræ: nec dicant: De-
uorauimus eum.

•Eru-

• Erubeſcant & reuereantur ſimul, 26
qui gratulantur malis meis.
Induantur cõfuſione & reuerentia
qui magna loquuntur ſuper me.
• Exultent & lætentur qui volunt 27
iuſtitiam meam: & dicant ſemper:
Magnificetur Dominus, qui volunt
pacem ſerui eius.
• Et lingua mea meditabitur iuſti- 28
tiam tuam, tota die laudem tuam.

In finem, ſeruo Domini ipſi 1
Dauid. XXXV.

DIxit iniuſtus vt delinquat in ſe- 2
metipſo: non eſt timor Dei ante A
oculos eius.
a Sap. 15. a.3 • a Quoniam doloſè egit in conſpe- 3
ctu eius: vt inueniatur iniquitas eius
ad odium.
• Verba oris eius iniquitas, & do- 4
lus: noluit intelligere vt bene ageret.
• Iniquitatem meditatus eſt in cu- 5
bili ſuo: aſtitit omni viæ non bonæ,
malitiam autem non odiuit.
• Domine in cælo miſericordia tua: 6
& veritas tua vſque ad nubes.
• Iuſtitia tua ſicut montes Dei: iu- 7
dicia tua abyſſus multa.
Homines, & iumenta ſaluabis Do-
mine: • quemadmodum multiplicaſti 8
miſericordiam tuam Deus.
Filij autem hominum, in tegmine B
alarum tuarum ſperabunt.
• Inebriabuntur ab vbertate domus 9
tuæ: & torrente voluptatis tuæ po-
tabis eos.
• Quoniam apud te eſt fons vitæ: 10
& in lumine tuo videbimus lumen.
• Prætende miſericordiam tuam 11
ſcientibus te, & iuſtitiam tuam his,
qui recto ſunt corde.
• Non veniat mihi pes ſuperbiæ: & 12
manus peccatoris non moueat me.
• Ibi ceciderunt qui operantur ini- 13
quitatem: expulſi ſunt, nec potue-
runt ſtare.

Pſalmus ipſi Dauid. XXXVI. 1

NOli æmulari in malignantibus: A
neque zelaueris facientes iniqui-
tatem.
• Quoniam tamquam fœnum ve- 2
lociter areſcent: & quemadmodum
olera herbarum citò decident.
• Spera in Domino, & fac bonita- 3
tem: & inhabita terram, & paſceris
in diuitiis eius.
• Delectare in Domino: & dabit tibi 4
petitiones cordis tui.
• Reuela Domino viam tuam, & 5
ſpera in eo: & ipſe faciet.
6 • Et educet quaſi lumen iuſtitiam
tuam: & iudicium tuum tamquam
7 meridiem: • ſubditus eſto Domino,
& ora eum.
Noli æmulari in eo, qui proſpera-
tur in via ſua: in homine faciente in-
iuſtitias.
8 • Deſine ab ira, & derelinque furo-
rem: noli æmulari vt maligneris.
9 • Quoniam qui malignantur, ex-
terminabuntur: ſuſtinentes autem
Dominum, ipſi hereditabũt terram.
10 • Et adhuc puſillum, & non erit
B peccator: & quæres locum eius, &
non inuenies.
11 • a Manſueti autem hereditabunt a Matth. 5. a. 4
terram, & delectabuntur in multitu-
dine pacis.
12 • Obſeruabit peccator iuſtum: &
ſtridebit ſuper eum dentibus ſuis.
13 • Dominus autẽ irridebit eum: quo-
niam proſpicit quòd veniet dies eius.
14 • Gladium euaginauerunt peccato-
res: intenderunt arcum ſuum,
Vt deiiciant pauperem & inopem:
vt trucident rectos corde.
15 • Gladius eorũ intret in corda ipſo-
rum: & arcus eorum confringatur.
16 • Melius eſt modicum iuſto, ſuper
diuitias peccatorum multas.
17 • Quoniam brachia peccatorum
conterentur: confirmat autem iuſtos
Dominus.
18 • Nouit Dominus dies immaculato-
rum: & hereditas eorum in æternum
erit.
19 • Non confundentur in tempore
malo, & in diebus famis ſaturabun-
20 tur: • quia peccatores peribunt.
C Inimici verò Domini mox vt ho-
norificati fuerint & exaltati: deficiẽ-
tes, quemadmodum fumus deficient.
21 • Mutuabitur peccator, & non ſol-
uet: iuſtus autẽ miſeretur & tribuet.
22 • Quia benedicentes ei hereditabũt
terram: maledicentes autem ei diſ-
peribunt.
23 • Apud Dominum greſſus hominis
dirigentur: & viam eius volet.
24 • Cùm ceciderit, nõ collidetur: quia
Dominus ſupponit manum ſuam.
25 • Iunior fui, etenim ſenui: & non
vidi iuſtum derelictum, nec ſemen
eius quærens panem.
26 • Tota die miſeretur & commodat:
& ſemen illius in benedictione erit.
27 • Declina à malo, & fac bonum: &
inhabita in ſæculum ſæculi.
28 • Quia Dominus amat iudicium, &

non derelinquet ſanctos ſuos: in æter-
num conſeruabuntur.
Iniuſti punientur: & ſemen impio-
rum peribit.
• Iuſti autem hereditabunt ter- 29
ram: & inhabitabunt in ſæculum D
ſæculi ſuper eam.
*Prou. 31. d. 26
• * Os iuſti meditabitur ſapiẽtiam, 30
& lingua eius loquetur iudicium.
• * Lex Dei eius in corde ipſius: & ¶ 31
*Iſa. 51. a. 7
non ſupplantabuntur greſſus eius.
• Conſiderat peccator iuſtum: & 32
quærit mortificare eum.
• Dominus autem non derelinquet 33
eum in manibus eius: nec damnabit
eum cum iudicabitur illi.
• Expecta Dominum, & cuſtodi 34
viam eius: & exaltabit te vt heredita-
te capias terram: cùm perierint pec-
catores videbis.
• Vidi impium ſuperexaltatum, & 35
eleuatum ſicut cedros Libani.
• Et tranſiui, & ecce non erat: & 36
quæſiui eum, & non eſt inuentus lo-
cus eius.
• Cuſtodi innocentiam, & vide 37
æquitatem: quoniam ſunt reliquiæ
homini pacifico.
• Iniuſti autem diſperibunt ſimul: 38
reliquiæ impiorum interibunt.
• Salus autem iuſtorum à Domino: 39
& protector eorum in tempore tri-
bulationis.
• Et adiuuabit eos Dominus, & li- 40
berabit eos: & eruet eos à peccatori-
bus, & ſaluabit eos: quia ſperaue-
runt in eo.

Pſalmus Dauid, in rememoratio- 1
nem de ſabbato. XXXVII.

DOmine ne in furore tuo arguas 2
me, neq; in ira tua corripias me. A
• Quoniam ſagittæ tuę infixæ ſunt 3
mihi: & confirmaſti ſuper me ma-
num tuam.
• Non eſt ſanitas in carne mea à 4
facie iræ tuæ: non eſt pax oſſibus
meis à facie peccatorum meorum.
• Quoniam iniquitates meæ ſuper- 5
greſſæ ſunt caput meũ: & ſicut onus
graue grauatæ ſunt ſuper me.
• Putrueſunt & corruptæ ſunt cica- 6
trices meæ, à facie inſipientiæ meæ.
• Miſer factus ſum, & curuatus ſum 7
vſque in finem: tota die contriſtatus
ingrediebar.
• Quoniam lumbi mei impleti ſunt 8
illuſionibus: & non eſt ſanitas in car- B
ne mea.
• Afflictus ſum, & humiliatus ſum 9
nimis: rugiebam à gemitu cordis mei.
10 • Domine, ante te omne deſiderium
meum: & gemitus meus à te non eſt
abſconditus.
11 • Cor meum conturbatum eſt, de-
reliquit me virtus mea: & lumen
oculorum meorum, & ipſum non
eſt mecum.
12 • Amici mei, & proximi mei ad-
C uerſum me appropinquauerunt, &
ſteterunt.
Et qui iuxta me erant, de longè ſte-
13 terunt: • & vim faciebant qui quæ-
rebant animam meam.
Et qui inquirebant mala mihi, lo-
cuti ſunt vanitates: & dolos tota die
meditabantur.
14 • Ego autem tamquam ſurdus non
audiebam: & ſicut mutus non ape-
riens os ſuum.
15 • Et factus ſum ſicut homo non au-
diens: & non habens in ore ſuo re-
dargutiones.
16 • Quoniam in te Domine ſperaui:
tu exaudies me Domine Deus meus.
17 • Quia dixi: Nequando ſupergau-
deant mihi inimici mei: & dum com-
mouentur pedes mei, ſuper me ma-
gna locuti ſunt.
18 • Quoniam ego in flagella paratus
D ſum: & dolor meus in conſpectu
meo ſemper.
19 • Quoniam iniquitatem meam an-
nunciabo: & cogitabo pro peccato
meo.
20 • Inimici autem mei viuunt, & con-
firmati ſunt ſuper me: & multipli-
cati ſunt qui oderunt me iniquè.
21 • Qui retribuunt mala pro bonis,
detrahebant mihi: quoniam ſequebar
bonitatem.
22 • Ne derelinquas me Domine Deus
meus: ne diſceſſeris à me.
23 • Intende in adiutorium meum,
Domine Deus ſalutis meæ.

1 In finem, ipſi Idithun, Canticum
Dauid. XXXVIII.

2 DIxi: Cuſtodiam vias meas: vt *Pſal. 6. a. 2
A non delinquam in lingua mea.
Poſui ori meo cuſtodiam, cùm con-
ſiſteret peccator aduerſum me.
3 • Obmutui, & humiliatus ſum, &
ſilui à bonis: & dolor meus reno-
uatus eſt.
4 • Concaluit cor meum intra me: &
in meditatione mea exardeſcet ignis.
5 • Locutus ſum in lingua mea: Notũ
fac mihi Domine finem meum,
B Et numerum dierum meorum quis

eſt:

est: vt sciam quid desit mihi.
• Ecce mensurabiles posuisti dies 6
meos: & substantia mea tamquam
nihilum ante te.
Verumtamē vniuersa vanitas, omnis homo viuens.
• Verumtamen in imagine pertran- 7
sit homo: sed & frustra conturbatur.
Thesaurizat: & ignorat cui congregabit ea.
• Et nunc quæ est expectatio mea? 8
nónne Dominus? & substantia mea
apud te est.
• Ab omnibus iniquitatibus meis 9
erue me: opprobrium insipienti dedisti me.
• Obmutui, & nō aperui os meum, 10
quoniam tu fecisti: • amoue à me 11
plagas tuas.
• A fortitudine manus tuæ ego de- 12
feci in increpationibus: propter ini- C
quitatem corripuisti hominem.
Et tabescere fecisti sicut araneam
animam eius: verumtamē vanè conturbatur omnis homo.
• Exaudi orationem meam Domi- 13
ne, & deprecationem meam: auribus
percipe lacrymas meas.
Ne sileas: quoniam aduena ego
sum apud te, & peregrinus, sicut omnes patres mei.
• Remitte mihi, vt refrigeter prius 14
quàm abeam, & amplius non ero.

In finem, Psalmus ipsi Dauid. 1
XXXIX.

Expectans expectaui Dominum, 2
& intendit mihi. A
• Et exaudiuit preces meas: & eduxit 3
me de lacu miseriæ, & de luto fæcis.
Et statuit super petram pedes meos:
& direxit gressus meos.
• Et immisit in os meum canticum 4
nouum, carmen Deo nostro.
Videbunt multi & timebunt: &
sperabunt in Domino.
• Beatus vir, cuius est nomē Domini 5
spes eius: & non respexit in vanitates
& insanias falsas.
• Multa fecisti tu Domine Deus 6
meus mirabilia tua: & cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi.
Annunciaui & locutus sum: multiplicati sunt super numerum.
• a Sacrificium & oblationem no- 7
luisti: aures autem perfecisti mihi. B
Holocaustum & pro peccato non
postulasti: • tunc dixi: Ecce venio. 8
In capite libri scriptum est de me
• vt facerem voluntatem tuam: Deus 9

a Heb. 10. b. 5

meus volui, & legem tuam in medio
cordis mei.
10 • Annunciaui iustitiam tuam in
ecclesia magna, ecce labia mea non
prohibebo: Domine tu scisti.
11 • Iustitiam tuam non abscondi in
corde meo: veritatem tuam & salutare tuum dixi.
C Non abscondi misericordiā tuam,
& veritatem tuam à concilio multo.
12 • Tu autem Domine ne longè facias miserationes tuas à me: misericordia tua & veritas tua semper susceperunt me.
13 • Quoniam circumdederunt me
mala, quorum nō est numerus: comprehenderunt me iniquitates meæ,
& non potui vt viderem.
Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei: & cor meum dereliquit me.
14 • Complaceat tibi Domine vt eruas
me: b Dn̄e, ad adiuuādum me respice.
15 • c Confundantur & reuereantur
D simul, qui quærunt animam meam,
vt auferant eam.
Conuertantur retrorsum, & reuereantur qui volunt mihi mala.
16 • Ferant confestim confusionem
suam, qui dicunt mihi: Euge, euge.
17 • Exultent & lætentur super te omnes quærentes te: & dicant semper:
Magnificetur Dominus: qui diligunt
salutare tuum.
18 • Ego autem mendicus sum, & pauper: Dominus solicitus est mei.
Adiutor meus, & protector meus
tu es: Deus meus ne tardaueris.

1 In finem, Psalmus ipsi
Dauid. XL.

2 Beatus qui intelligit super egenū,
A & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus.
3 • Dominus conseruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat eum in
terra: & non tradat eum in animam
inimicorum eius.
4 • Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius: vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius.
5 • Ego dixi: Domine miserere mei:
sana animam meā, quia peccaui tibi.
6 • Inimici mei dixerunt mala mihi:
Quando morietur, & peribit nomen
eius?
7 • Et si ingrediebatur vt videret, va-
B na loquebatur, cor eius congregauit
iniquitatem sibi.
Egrediebatur foràs, & loquebatur
8 • in idipsum.

b Infr. 69. a 2
c Sup. 34. a 4

Aduersum me susurrabant omnes
inimici mei: aduersum me cogitabant
mala mihi.
• Verbum iniquum constituerunt 9
aduersum me: Numquid qui dormit
non adiiciet vt resurgat?
• Etenim homo pacis meæ, in quo 10
speraui: qui edebat panes meos, ma-
gnificauit super me supplantationẽ.
• Tu autem Domine miserere mei, 11
& resuscita me: & retribuam eis. C
*Act. 1. a.16 •*In hoc cognoui quoniam voluisti 12
me: quoniam non gaudebit inimicus
meus super me.
• Me autem propter innocentiam 13
suscepisti: & confirmasti me in con-
spectu tuo in æternum.
•Benedictus Dominus Deus Israel à 14
sæculo, & vsque in sæculum: fiat, fiat.

In finem,
Intellectus filiis Core. XLI. 1

Quemadmodum desiderat ceruus 2
ad fontes aquarum: ita deside- A
rat anima mea ad te Deus.
• Sitiuit anima mea ad Deũ fortem 3
viuum: quando veniam & apparebo
ante faciem Dei?
•Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes 4
die ac nocte: dum dicitur mihi quo-
tidie: Vbi est Deus tuus?
•Hæc recordatus sum, & effudi in 5
me animam meam: quoniam transi- B
ibo in locum tabernaculi admirabi-
lis, vsque ad domum Dei:
In voce exultationis, & confessio-
nis: sonus epulantis.
• Quare tristis es anima mea? & 6
quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc
confitebor illi: salutare vultus mei,
•& Deus meus. 7
Ad meipsum anima mea contur-
bata est: propterea memor ero tui
de terra Iordanis, & Hermoniim à
monte modico.
•Abyssus abyssum inuocat, in voce 8
cataractarum tuarum.
Omnia excelsa tua, & fluctus tui
super me transierunt.
• In die mandauit Dominus mise- 9
ricordiã suam: & nocte canticũ eius. C
Apud me oratio Deo vitæ meæ,
•dicam Deo: Susceptor meus es, 10
Quare oblitus es mei? & quare con-
tristatus incedo, dum affligit me ini-
micus?
• Dum confringuntur ossa mea, ex- 11
probrauerunt mihi qui tribulant me
inimici mei:
Dum dicũt mihi per singulos dies:
12 Vbi est Deus tuus? • quare tristis es
anima mea? & quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc con-
fitebor illi: salutare vultus mei, &
Deus meus.

1 Psalmus David. XLII.

A Iudica me Deus, & discerne causam
meam de gente non sancta, ab ho-
mine iniquo, & doloso erue me.
2 • Quia tu es Deus fortitudo mea:
quare me repulisti? & quare tristis
incedo, dum affligit me inimicus?
3 • Emitte lucem tuam & veritatem
tuam: ipsa me deduxerunt, & addu-
xerunt in montem sanctum tuum,
& in tabernacula tua.
4 • Et introibo ad altare Dei: ad Deũ,
B qui lætificat iuuentutem meam.
Confitebor tibi in cithara Deus
5 Deus meus: • quare tristis es anima
mea? & quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc con-
fitebor illi: salutare vultus mei, &
Deus meus.

1 In finem, Filiis Core ad intel-
lectum. XLIII.

2 A Deus auribus nostris audiuimus:
patres nostri annunciauerunt
nobis.
Opus, quod operatus es in diebus
eorum: & in diebus antiquis.
3 • Manus tua gentes dispersit, &
plantasti eos: afflixisti populos, &
expulisti eos:
4 • Nec enim in gladio suo possede-
runt terram, & brachium eorum non
saluauit eos:
Sed dextera tua, & brachium tuum,
& illuminatio vultus tui: quoniam
complacuisti in eis.
5 Tu es ipse rex meus & Deus meus:
qui mandas salutes Iacob.
6 • In te inimicos nostros ventilabi-
B mus cornu, & in nomine tuo sperne-
mus insurgentes in nobis.
7 • Non enim in arcu meo sperabo:
& gladius meus non saluabit me.
8 • Saluasti enim nos de affligentibus
nos: & odientes nos confudisti.
9 • In Deo laudabimur tota die:
& in nomine tuo confitebimur in
sæculum.
10 • Nunc autem repulisti & confu-
disti nos: & non egredietis Deus in
virtutibus nostris.
11 • Auertisti nos retrorsum post ini-
micos nostros: & qui oderunt nos
diripiebant sibi.

•Dedisti

• Dediſti nos tamquam oues eſca- 12
rum: & in gentibus diſperſiſti nos.
• Vendidiſti populum tuum ſine 13
pretio: & nõ fuit multitudo in com-
mutationibus eorum.
• Poſuiſti nos opprobrium vicinis 14
noſtris, ſubſannationem & deriſum
his, qui ſunt in circuitu noſtro.
• Poſuiſti nos in ſimilitudiné Genti- 15
bus: cõmotionem capitis in populis. C
• Tota die verecundia mea contra 16
me eſt, & confuſio faciei meæ co-
operuit me.
• A voce exprobrãtis, & obloquen- 17
tis: à facie inimici, & perſequentis.
• Hæc omnia venerunt ſuper nos, 18
nec obliti ſumus te: & iniquè non
egimus in teſtamento tuo.
• Et non receſſit retro cor noſtrum: 19
& declinaſti ſemitas noſtras à via tua:
• Quoniam humiliaſti nos in loco 20
afflictionis, & cooperuit nos vmbra
mortis.
• Si obliti ſumus nomen Dei noſtri, 21
& ſi expandimus manus noſtras ad D
deum alienum:
• Nónne Deus requiret iſta? ipſe 22
enim nouit abſcondita cordis.

* Rom. 8. g 36

• Quoniam propter te mortifica-
mur tota die: æſtimati ſumus ſicut
oues occiſionis.
• Exurge, quare obdormis Domi- 23
ne? exurge, & ne repellas in finem.
• Quare faciem tuam auertis, obli- 24
uiſceris inopiæ noſtræ & tribulatio-
nis noſtræ?
• Quoniam humiliata eſt in pulue- 25
re anima noſtra: conglutinatus eſt in
terra venter noſter.
• Exurge Domine, adiuua nos: & 26
redime nos propter nomen tuum.

In finem, pro iis, qui commutabun- 1
tur, filiis Core, ad intellectum, Can-
ticum pro dilecto. XLIIII.

ERuctauit cor meum verbum bo- 2
num: dico ego opera mea regi. A
Lingua mea calamus ſcribę, veloci-
ter ſcribentis.
• Speciosus forma prę filiis hominũ, 3
diffuſa eſt gratia in labiis tuis: pro-
pterea benedixit te Deus in æternum.
• Accingere gladio tuo ſuper femur 4
tuum, potentiſſime,
• Specie tua & pulchritudine tua 5
intende, proſperè procede, & regna,
Propter veritatem & manſuetudi- B
nem, & iuſtitiam: & deducet te mi-
rabiliter dextera tua
• Sagittæ tuæ acutæ, populi ſub te 6
cadent, in corda inimicorum regis.
7 • * Sedes tua Deus in ſæculum ſæcu-
li: virga directionis virga regni tui.
8 • Dilexiſti iuſtitiã, & odiſti iniqui-
tatem: propterea vnxit te Deus Deus
tuus oleo lætitiæ præ cõſortibus tuis.
9 • Mirrha, & gutta, & caſia à veſti-
C mentis tuis, à domibus eburneis: ex
10 quibus delectauerunt te • filiæ regum
in honore tuo.
Aſtitit regina à dextris tuis in veſti-
tu deaurato: circumdata varietate.
11 • Audi filia, & vide, & inclina au-
rem tuam: & obliuiſcere populum
tuum, & domum patris tui.
12 • Et cõcupiſcet rex decorem tuum:
quoniã ipſe eſt Dominus Deus tuus,
& adorabunt eum.
13 • Et filiæ Tyri in muneribus vul-
D tum tuum deprecabuntur: omnes di-
uites plebis.
14 • Omnis gloria eius filiæ regis ab
15 intus, in fimbriis aureis • circumami-
cta varietatibus.
Adducentur regi virgines poſt eam:
proximæ eius afferentur tibi.
16 • Afferentur in lætitia & exultatio-
ne: adducentur in templum regis.
17 • Pro patribus tuis nati ſunt tibi fi-
lij: conſtitues eos principes ſuper om-
nem terram.
18 • Memores erunt nominis tui in
omni generatione & generationem.
19 Propterea populi confitebuntur ti-
bi in æternum: & in ſæculum ſæculi.

* Heb. 1. b. 8.

1 In finem, filiis Core pro arcanis,
Pſalmus XLV.

2 DEus noſter refugium, & virtus:
A adiutor in tribulationibus, quæ
inuenerunt nos nimis.
3 • Propterea non timebimus dum
turbabitur terra: & transferentur
montes in cor maris.
4 • Sonnerunt, & turbatæ ſunt aquæ
eorum: conturbati ſunt montes in
fortitudine eius.
5 • Fluminis impetus lætificat ciuita-
tem Dei: ſanctificauit tabernaculum
ſuum Altiſſimus.
6 • Deus, in medio eius, non commo-
B uebitur: adiuuabit eam Deus manè
diluculo.
7 • Conturbatæ ſunt gentes, & incli-
nata ſunt regna: dedit vocem ſuam,
mota eſt terra.
8 • Dominus virtutum nobiſcum:
ſuſceptor noſter Deus Iacob:
9 • Venite, & videte opera Domini,
quæ poſuit prodigia ſuper terram:

• auferens bella vsq; ad finem terræ. 10
Arcum conteret, & confringet ar- C
ma: & scuta comburet igni:
• Vacate, & videte quoniam ego 11
sum Deus: exaltabor in gentibus, &
exaltabor in terra.
• Dominus virtutum nobiscum: 12
susceptor noster Deus Iacob.

In finem, pro filiis Core Psalmus 1
XLVI

OMnes Gentes plaudite manibus: 2
iubilate Deo in voce exultationis. A
• Quoniam Dñs excelsus, terribilis: 3
Rex magnus super omnem terram.
• Subiecit populos nobis: & gentes 4
sub pedibus nostris.
• Elegit nobis hereditatem suam: 5
speciem Iacob, quam dilexit.
•* Ascendit Deus in iubilo: & Do- 6
minus in voce tubæ.
• Psallite Deo nostro, psallite: psal- 7
lite Regi nostro, psallite. B
• Quoniam Rex omnis terræ Deus: 8
psallite sapienter.
• Regnabit Deus super gentes: Deus 9
sedet super sedem sanctam suam.
• Principes populorum congregati 10
sunt cum Deo Abraham: quoniā dij
fortes terræ, vehementer eleuati sunt.

* 2. Reg. 6. c. 15

Psalmus Cantici filiis Core secun- 1
da sabbati. XLVII.

MAgnus Dominus, & laudabilis 2
nimis in ciuitate Dei nostri, in A
monte sancto eius.
• Fundatur exultatione vniuersæ 3
terræ mons Sion, latera Aquilonis,
ciuitas Regis magni.
• Deus in domibus eius cognosce- 4
tur, cùm suscipiet eam.
• Quoniam ecce reges terræ cōgre- 5
gati sunt: conuenerunt in vnum.
• Ipsi videntes sic admirati sunt, 6
conturbati sunt, commoti sunt: • tre- 7
mor apprehendit eos.
Ibi dolores vt parturientis, • in spi- 8
ritu vehemēti cōteres naues Tharsis.
• Sicut audiuimus, sic vidimus in 9
ciuitate Domini virtutum, in ciuitate
Dei nostri: Deus fundauit eam in B
æternum.
• Suscepimus Deus misericordiam 10
tuam, in medio templi tui.
• Secundùm nomen tuum Deus, 11
sic & laus tua in fines terræ: iustitia
plena est dextera tua.
• Lætetur mons Sion, & exultent 12
filiæ Iudæ, propter iudicia tua Dñe.
• Circumdate Sion, & complecti- 13
mini eam: narrate in turribus eius.

14 • Ponite corda vestra in virtute eius:
& distribuite domos eius, vt enarre-
tis in progenie altera.
15 • Quoniam hic est Deus, Deus no-
ster in æternum, & in sæculum sæcu-
li: ipse reget nos in sæcula.

1 In finem, filiis Core Psalmus.
XLVIII.

2 AVdite hæc omnes Gentes: auri-
A bus percipite omnes, qui habi-
tatis orbem:
3 • Quique terrigenæ, & filij homi-
num: simul in vnum diues & pauper.
4 • Os meum loquetur sapientiam: &
meditatio cordis mei prudentiam.
5 •* Inclinabo in parabolam aurem
meam: aperiam in psalterio proposi-
tionem meam.

* Psal. 77. a. 2 Matt. 13. e. 35

6 • Cur timebo in die mala? iniquitas
calcanei mei circumdabit me:
7 • Qui confidunt in virtute sua: &
in multitudine diuitiarum suarum
gloriantur.
8 • Frater nō redimit, redimet homo:
non dabit Deo placationem suam.
9 • Et pretium redemptionis animæ
10 suæ: & laborabit in æternum, • & vi-
B uet adhuc in finem.
11 • Non videbit interitum, cùm vi-
derit sapientes morientes: simul insi-
piens, & stultus peribunt.
Et relinquent alienis diuitias suas:
12 • & sepulchra eorum domus illorum
in æternum.
Tabernacula eorum in progenie, &
progenie: vocauerunt nomina sua in
terris suis.
13 • Et homo cùm in honore esset, non
C intellexit: comparatus est iumētis in-
sipientibus, & similis factus est illis.
14 • Hæc via illorum scandalum ipsis:
& postea in ore suo complacebunt.
15 • Sicut oues in inferno positi sunt:
mors depascet eos.
Et dominabuntur eorum iusti in
matutino: & auxilium eorum vete-
rascet in inferno à gloria eorum.
16 • Verumtamen Deus redimet ani-
mam meam de manu inferi, cùm ac-
ceperit me.
17 Ne timueris cùm diues factus fue-
D rit homo: & cùm multiplicata fuerit
gloria domus eius.
18 • Quoniam cùm interierit, non su-
met omnia: neque descendet cùm
eo gloria eius.
19 • Quia anima eius in vita ipsius be-
nedicetur: confitebitur tibi cùm be-
nefeceris ei.

• Introibit vsque in progenies pa- 20
trum suorum: & vsque in æternum
non videbit lumen.
• Homo, cùm in honore esset, nõ in- 21
tellexit: comparatus est iumentis insi-
pientibus, & similis factus est illis.

Psalmus Asaph. XLIX. 1

DEus deorum Dominus locutus A
est: & vocauit terram,
A solis ortu vsque ad occasum: • ex 2
Sion species decoris eius.
• Deus manifestè veniet: Deus no- 3
ster & non silebit.
Ignis in conspectu eius exardescet:
& in circuitu eius tempestas valida.
• Aduocabit cælum desursum: & 4
terram discernere populum suum.
• Congregate illi sanctos eius: qui 5
ordinant testamentum eius super sa- B
crificia.
• Et annunciabunt cæli iustitiam 6
eius: quoniam Deus iudex est.
• Audi populus meus, & loquar: Is- 7
rael, & testificabor tibi: Deus Deus
tuus ego sum.
• Non in sacrificiis tuis arguam te: 8
holocausta autem tua in conspectu
meo sunt semper.
• Non accipiam de domo tua vitu- 9
los: neque de gregibus tuis hircos.
• Quoniã meæ sunt omnes feræ sil- 10
uarum, iuméta in montibus & boues.
• Cognoui omnia volatilia cæli: & 11
pulchritudo agri mecum est.
• Si esuriero, non dicã tibi: meus est 12
enim orbis terræ, & plenitudo eius. C
• Nũquid mãducabo carnes tauro- 13
rum? aut sanguiné hircorum potabo?
• Immola Deo sacrificium laudis: & 14
redde Altissimo vota tua.
• Et inuoca me in die tribulationis: 15
eruam te, & honorificabis me.
• Peccatori auté dixit Deus: Quare 16
tu enarras iustitias meas, & assumis
testamentum meum per os tuum?
• Tu verò odisti disciplinã: & pro- 17
iecisti sermones meos retrorsum:
• Si videbas furem, currebas cum 18
eo: & cum adulteris portionem tuam D
ponebas.
• Os tuum abundauit malitia: & lin- 19
gua tua concinnabat dolos.
• Sedens aduersus fratrem tuum 20
loquebaris, & aduersus filium matris
tuæ ponebas scandalum: • hæc feci- 21
sti, & tacui.
Existimasti inique quòd ero tui si-
milis: arguam te, & statuam contra
faciem tuam.

22 • Intelligite hæc qui obliuiscimini
Deum: nequando rapiat, & non sit
qui eripiat.
23 • Sacrificium laudis honorificabit
me: & illic iter, quo ostendam illi sa-
lutare Dei.

1 In finem, Psalmus Dauid,
2 • Cùm venit ad eum Nathan Pro-
pheta, quando intrauit ad Bethsabee.
(2. Reg. 12.) L.

3 A MIserere mei Deus, secũdùm ma-
gnam misericordiam tuam.
Et secundùm multitudinem mise-
rationum tuarum, dele iniquitatem
meam.
4 • Amplius laua me ab iniquitate
mea: & à peccato meo munda me.
5 • Quoniam iniquitatem meam ego
cognosco: & peccatum meum con-
tra me est semper.
6 • Tibi soli peccaui, & malum co-
ram te feci: [a] vt iustificeris in sermo- [a] Rom. 3. a. 4
nibus tuis, & vincas cùm iudicaris.
7 • Ecce enim in iniquitatibus con-
B ceptus sum: & in peccatis concepit
me mater mea.
8 • Ecce enim veritatem dilexisti: in-
certa, & occulta sapientiæ tuæ ma-
nifestasti mihi.
9 • [b] Asperges me hyssopo, & mun- [b] Levit. 14.
dabor: lauabis me, & super niuem Num. 19
dealbabor.
10 • Auditui meo dabis gaudium & læ-
titiam: & exultabunt ossa humiliata.
11 • Auerte faciem tuã à peccatis meis:
& omnes iniquitates meas dele.
12 • Cor mundum crea in me Deus:
C & spiritum rectum innoua in visce-
ribus meis.
13 • Ne proiicias me à facie tua: & spi-
ritum sanctũ tuum ne auferas à me.
14 • Redde mihi lætitiam salutaris tui:
& spiritu principali confirma me.
15 • Docebo iniquos vias tuas: & im-
pij ad te conuertentur.
16 • Libera me de sanguinibus Deus,
Deus salutis meæ: & exultabit lingua
mea iustitiam tuam.
17 • Domine, labia mea aperies: & os
D meum annunciabit laudem tuam.
18 • Quoniam si voluisses sacrificium
dedissem vtique: holocaustis non de-
lectaberis.
19 • Sacrificium Deo spiritus contri-
bulatus: cor contritum, & humilia-
tum Deus non despicies.
20 • Benignè fac Domine in bona vo-
luntate tua Sion: vt ædificentur muri
Ierusalem.

• Tunc acceptabis sacrificium iusti- 21
tiæ, oblationes, & holocausta: tunc
imponent super altare tuum vitulos.
In finem, Intellectus Dauid, 1
• Cùm venit Doeg Idumæus, & 2
nunciauit Sauli: Venit Dauid in do-
mum Achimelech.
(1. Reg. 22. 9.) L I.

QVid gloriatis in malitia, qui po- 3
tens es in iniquitate? A
• Tota die iniustitiam cogitauit lin- 4
gua tua: sicut nouacula acuta fecisti
dolum.
• Dilexisti malitiam super benigni- 5
tatem: iniquitatem magis quàm loqui
æquitatem.
• Dilexisti omnia verba præcipita- 6
tionis, lingua dolosa.
• Propterea Deus destruet te in fi- 7
nem, euellet te, & emigrabit te de ta- B
bernaculo tuo: & radicem tuam de
terra viuentium.
• Videbunt iusti, & timebunt, & 8
super eum ridebunt, & dicent: • ecce 9
homo, qui non posuit Deum adiuto-
rem suum:
Sed sperauit in multitudine diuitia-
rum suarum: & præualuit in vanita-
te sua.
• Ego autẽ, sicut oliua fructifera in 10
domo Dei, speraui in misericordia
Dei in æternũ: & in sæculum sæculi.
• Confitebor tibi in sæculum quia 11
fecisti: & expectabo nomen tuum,
quoniam bonum est in cõspectu san-
ctorum tuorum.

In finem,
Pro Maeleth intelligentiæ Dauid. 1
L I I.

DIxit insipiens in corde suo: Non A
est Deus.
• Corrupti sunt, & abominabiles 2
facti sunt in iniquitatibus: non est qui
faciat bonum.
• a Deus de cælo prospexit super fi- 3
lios hominum: vt videat si est intelli-
gens, aut requirens Deum.
• b Omnes declinauerunt, simul in- 4
utiles facti sunt: non est qui faciat bo-
num, non est vsque ad vnum.
• Nónne scient omnes qui operan- 5
tur iniquitatem, qui deuorant plebem F
meam vt cibum panis?
• Deum non inuocauerunt: illic 6
trepidauerunt timore, vbi non erat
timor.
Quoniam Deus dissipauit ossa eo-
rum qui hominibus placent: confusi
sunt, quoniam Deus spreuit eos.

a Psal. 13. a. 1
b Rom. 3. b. 12

7 • Quis dabit ex Sion salutare Israel?
cùm conuerterit Deus captiuitatem
plebis suæ, exultabit Iacob, & læta-
bitur Israel.

In finem,
1 In carminibus intellectus Dauid,
2 • Cùm venissent Ziphæi, & dixissent
ad Saul: Nónne Dauid absconditus
est apud nos? (1. Reg. 23. 19. & 26. 1.)
L I I I.

3 DEus in nomine tuo saluũ me fac:
A & in virtute tua iudica me.
4 • Deus exaudi orationem meam:
auribus percipe verba oris mei.
5 • Quoniam alieni insurrexerũt ad-
uersum me, & fortes quæsierunt ani-
mam meam: & non proposuerunt
Deum ante conspectum suum.
6 • Ecce enim Deus adiuuat me: &
B Dominus susceptor est animæ meæ.
7 • Auerte mala inimicis meis: & in
veritate tua disperde illos.
8 • Voluntariè sacrificabo tibi, & cõ-
fitebor nomini tuo Domine: quo-
niam bonum est:
9 • Quoniam ex omni tribulatione
eripuisti me: & super inimicos meos
despexit oculus meus.

1 In finem, In carminibus intellectus
Dauid. L I I I I.

2 EXaudi Deus orationem meam,
A & ne despexeris deprecationem
3 meam: • intende mihi, & exaudi me.
Contristatus sum in exercitatione
4 mea: & cõturbatus sum • à voce ini-
mici, & à tribulatione peccatoris.
Quoniam declinauerunt in me ini-
quitates: & in ira molesti erant mihi.
5 • Cor meum cõturbatum est in me:
& formido mortis cecidit super me.
6 • Timor & tremor venerunt super
me: & contexerunt me tenebræ:
7 • Et dixi: Quis dabit mihi pẽnas sicut
B columbæ, & volabo, & requiescam?
8 • Ecce elongaui fugiens: & mansi in
solitudine.
9 • Expectabam eum, qui saluum me
fecit à pusillanimitate spiritus, &
tempestate.
10 • Præcipita Domine, diuide lin-
guas eorum: quoniam vidi iniquita-
tem, & contradictionem in ciuitate.
11 • Die ac nocte circumdabit eam su-
per muros eius iniquitas: & labor in
12 medio eius, • & iniustitia.
Et non defecit de plateis eius vsu-
ra, & dolus.
13 • Quoniam si inimicus meus male-
dixisset mihi, sustinuissem vtique.

Et

Et si is, qui oderat me, super me C
magna locutus fuisset: abscondissem
me forsitan ab eo.
14 *Tu verò homo vnanimis: dux
meus, & notus meus:
15 *Qui simul mecum dulces capiebas
cibos: in domo Dei ambulauimus cũ
consensu.
16 *Veniat mors super illos: & de-
scendant in infernum viuentes:
Quoniam nequitiæ in habitaculis
eorum: in medio eorum.
17 *Ego autem ad Deum clamaui: &
Dominus saluabit me.
18 *Vespere, & mane, & meridie nar-
rabo & annunciabo: & exaudiet vo-
cem meam.
19 *Redimet in pace animam meam
ab his, qui appropinquant mihi: quo-
niam inter multos erant mecum.
20 *Exaudiet Deus, & humiliabit il-
los, qui est ante sæcula. D
Non enim est illis commutatio, &
21 non timuerũt Deum: *extendit ma-
num suam in retribuendo.
Contaminauerũt testamẽtum eius,
22 *diuisi sunt ab ira vultus eius: & ap-
propinquauit cor illius.
Molliti sunt sermones eius super
oleum: & ipsi sunt iacula.
23 *a Iacta super Dominum curam
tuam, & ipse te enutriet: non dabit in
æternum fluctuationem iusto.
24 *Tu verò Deus deduces eos, in pu-
teum interitus.
Viri sanguinum, & dolosi non di-
midiabunt dies suos: ego autem spe-
rabo in te Domine.

a Matt. 6. d. 25 Luca 12. c. 22 1. Pet. 5. b. 7

In finem,
1 Pro populo, qui à Sanctis longè fa-
ctus est, Dauid in tituli inscriptio-
nem, cùm tenuerunt eum
Allophyli in Geth.
(1. *Reg.* 21. 12.) LV.

2 Miserere mei Deus, quoniam con-
A culcauit me homo: tota die im-
pugnans tribulauit me.
3 *Conculcauerunt me inimici mei
tota die: quoniam multi bellantes ad-
uersum me.
4 *Ab altitudine diei timebo: ego
verò in te sperabo.
5 *In Deo laudabo sermones meos,
in Deo speraui: non timebo quid fa-
ciat mihi caro.
6 *Tota die verba mea execrabantur:
aduersum me omnes cogitationes eo-
rum in malum.
7 *Inhabitabunt & abscondent: ip-
B si calcaneum meum obseruabunt.
Sicut sustinuerunt animam meam,
8 *pro nihilo saluos facies illos: in ira
populos confringes
9 Deus, *vitam meam annunciaui
tibi: posuisti lacrymas meas in con-
spectu tuo,
10 Sicut & in promissione tua: *tunc
conuertentur inimici mei retrorsum:
In quacunq; die inuocauero te: ec-
ce cognoui quoniam Deus meus es.
11 *In Deo laudabo verbum, in Dño
laudabo sermonem: in Deo speraui,
non timebo quid faciat mihi homo.
12 *In me sunt Deus vota tua, quæ
reddam, laudationes tibi.
13 *Quoniam eripuisti animã meam
de morte, & pedes meos de lapsu: vt
placeam coram Deo in lumine vi-
uentium.

In finem,
1 Ne disperdas, Dauid in tituli inscri-
ptionem, cùm fugeret à facie
Saul in speluncam.
(1. *Reg.* 22. 1. & 24. 4.) LVI.

2 Miserere mei Deus, miserere mei:
A quoniam in te confidit anima
mea.
Et in vmbra alarum tuarum spe-
rabo, donec transeat iniquitas.
3 *Clamabo ad Deum altissimum:
Deum qui benefecit mihi.
4 *Misit de cælo, & liberauit me: de-
dit in opprobrium conculcantes me.
Misit Deus misericordiam suam,
5 & veritatem suam, *& eripuit ani-
mam meã de medio catulorum leo-
num: dormiui conturbatus.
Filij hominum dentes eorum ar-
ma & sagittæ: & lingua eorum gla-
dius acutus.
6 *Exaltare super cælos Deus: & in
B omnem terram gloria tua.
7 *Laqueũ parauerunt pedibus meis:
& incuruauerunt animam meam.
Foderunt ante faciem meam fo-
ueam: & inciderunt in eam.
8 *Paratum cor meum Deus, para-
tum cor meum: cantabo, & psalmum
dicam.
9 *Exurge gloria mea, exurge psalte-
rium & cithara: exurgam diluculo.
10 *Cõfitebor tibi in populis Domi-
ne: & psalmũ dicam tibi in gentibus:
11 *Quoniam magnificata est vsque
ad cælos misericordia tua, & vsque
ad nubes veritas tua.
12 *Exaltare super cælos Deus: & su-
per omnem terram gloria tua.

In finem,

Ne diſperdas, Dauid in tituli in- 1
ſcriptionem. LVII.

SI verè vtique iuſtitiam loquimini: 2
recta iudicate filij hominum. A
* Etenim in corde iniquitates ope- 3
ramini: in terra iniuſtitias manus ve-
ſtræ concinnant.
* Alienati ſunt peccatores à vulua, 4
errauerunt ab vtero: locuti ſunt falſa.
* Furor illis ſecundùm ſimilitudi- 5
nem ſerpentis: ſicut aſpidis ſurdæ, &
obturantis aures ſuas,
* Quæ non exaudiet vocem incan- 6
tantium: & venefici incantantis ſa-
pienter.
* Deus conteret dentes eorum in ore 7
ipſorum: molas leonum confringet B
Dominus.
* Ad nihilum deuenient tamquam 8
aqua decurrens: intendit arcū ſuum
donec infirmentur.
* Sicut cera, quæ fluit, auferen- 9
tur: ſupercecidit ignis, & non vide-
runt ſolem.
* Priuſquam intelligerent ſpinæ ve- 10
ſtræ rhamnum: ſicut viuentes, ſic in
ira abſorbet eos.
* Lætabitur iuſtus cùm viderit vin- 11
dictam: manus ſuas lauabit in ſangui-
ne peccatoris.
Et dicet homo: Si vtique eſt fru- 12
ctus iuſto: vtique eſt Deus iudicans
eos in terra.

In finem,

Ne diſperdas, Dauid in tituli inſcri- 1
ptionem, quando miſit Saul, & cu-
ſtodiuit domum eius, vt eum inter-
ficeret. (1. *Reg.* 19. 11.)

LVIII.

ERipe me de inimicis meis Deus 2
meus: & ab inſurgentibus in me A
libera me.
Eripe me de operantibus iniquita- 3
tem: & de viris ſanguinum ſalua me.
* Quia ecce ceperūt animā meam: 4
irruerunt in me fortes.
* Neque iniquitas mea, neq; pecca- 5
tum meum Domine: ſine iniquitate
cucurri, & direxi.
* Exurge in occurſum meum, & 6
vide: & tu Domine Deus virtutum, B
Deus Iſrael,
Intende ad viſitandas omnes gen-
tes: non miſerearis omnibus, qui ope-
rantur iniquitatem.
* Conuertentur ad veſperam: & fa- 7
mem patientur vt canes, & circuibūt
ciuitatem.

8 * Ecce loquentur in ore ſuo, & gla-
dius in labiis eorum: quoniam quis
audiuit?
9 * Et tu Domine deridebis eos: ad
nihilum deduces omnes gentes.
10 * Fortitudinem meam ad te cuſto-
diam, quia Deus ſuſceptor meus es:
11 * Deus meus miſericordia eius præ-
ueniet me.
12 * Deus oſtendet mihi ſuper inimi-
C cos meos, ne occidas eos: nequando
obliuiſcantur populi mei.
Diſperge illos in virtute tua: & de-
pone eos protector meus Domine:
13 * Delictum oris eorum, ſermonem
labiorum ipſorum: & comprehen-
dantur in ſuperbia ſua.
Et de execratione & mendacio an-
14 nunciabuntur * in cōſummatione: in
ira conſummationis, & non erunt.
Et ſcient quia Deus dominabitur
Iacob: & finium terræ.
15 * Conuertentur ad veſperam, &
famem patientur vt canes: & circu-
ibunt ciuitatem.
16 * Ipſi diſpergentur ad manducan-
dum: ſi verò non fuerint ſaturati, &
murmurabunt.
17 * Ego autem cantabo fortitudinem
tuam: & exultabo manè miſericor-
diam tuam.
Quia factus es ſuſceptor meus, &
refugium meum, in die tribulatio-
nis meæ.
18 * Adiutor meus tibi pſallam, quia
Deus ſuſceptor meus es: Deus meus
miſericordia mea.

In finem,

1 Pro his, qui immutabuntur, in tituli
inſcriptionē ipſi Dauid in doctri-
2 nā, * cùm ſuccendit Meſopotamiam
Syriæ, & Sobal, & conuertit Ioab,
& percuſſit Idumæam in valle Sali-
narū duodecim millia. (2. *Reg.* 8. 1.
& 10. 7. & 1. *Par.* 18. 1.)

LIX.

3 DEus repuliſti nos, & deſtruxiſti
A nos: iratus es, & miſertus es
nobis.
4 * Commouiſti terram, & contur-
baſti eam: ſana contritiones eius, quia
commota eſt.
5 * Oſtendiſti populo tuo dura: po-
B taſti nos vino compunctionis.
6 * Dediſti metuentibus te ſignifica-
tionem: vt fugiant à facie arcus:
7 Vt liberentur dilecti tui: * ſaluum
fac dextera tua, & exaudi me.
8 * Deus locutus eſt in ſancto ſuo:

Lætabor, & partibor Sichimam: &
conuallem tabernaculorum metibor.
* Meus est Galaad, & meus est Ma- 9
nasses: & Ephraim fortitudo capi-
tis mei.
Iuda rex meus: * Moab olla spei meæ. 10
In Idumæam extendã calceamentũ
meum: mihi alienigenæ subditi sunt.
* Quis deducet me in ciuitatem 11
munitam? quis deducet me vsque in C
Idumæam?
* Nónne tu Deus, qui repulisti 12
nos: & non egredieris Deus in vir-
tutibus nostris?
* Da nobis auxilium de tribulatio- 13
ne: quia vana salus hominis.
* In Deo faciemus virtutẽ: & ipse 14
ad nihilum deducet tribulantes nos.

In finem,

In hymnis Dauid. LX. 1

EXaudi Deus deprecationẽ meam: 2
intende orationi meæ. A
* A finibus terræ ad te clamaui: 3
dum anxiaretur cor meum, in petra
exaltasti me.
Deduxisti me, * quia factus es spes 4
mea: turris fortitudinis à facie ini-
mici.
* Inhabitabo in tabernaculo tuo in 5
sæcula: protegar in velamento ala-
rum tuarum.
* Quoniam tu Deus meus exau- 6
disti orationem meam: dedisti hære- B
ditatem timentibus nomen tuum.
* Dies super dies regis adiicies: an- 7
nos eius vsque in diem generationis
& generationis.
* Permanet in æternum in con- 8
spectu Dei: misericordiam & verita-
tem eius quis requiret?
* Sic psalmum dicam nomini tuo 9
in sæculum sæculi: vt reddam vota
mea de die in diem.

In finem,

Pro Idithun, Psalmus Dauid. 1

LXI.

NOnne Deo subiecta erit anima 2
mea? ab ipso enim salutare meũ. A
* Nam & ipse Deus meus, & salu- 3
taris meus: susceptor meus, non mo-
uebor ampliùs.
* Quousque irruitis in hominem? 4
interficitis vniuersi vos: tanquam pa-
rieti inclinato & maceriæ depulsæ?
* Verumtamen pretium meum co- 5
gitauerunt repellere, cucurri in siti:
ore suo benedicebant, & corde suo
maledicebant.
* Verumtamen Deo subiecta esto 6
anima mea: quoniam ab ipso patien-
tia mea.
7 * Quia ipse Deus meus, & saluator
B meus: adiutor meus non emigrabo.
8 * In Deo salutare meum, & gloria
mea: Deus auxilij mei, & spes mea in
Deo est.
9 * Sperate in eo omnis congregatio
populi, effundite coram illo corda ve-
stra: Deus adiutor noster in æternũ.
10 * Verumtamen vani filij hominũ,
mendaces filij hominũ in stateris: vt
decipiãt ipsi de vanitate in idipsum.
11 * Nolite sperare in iniquitate, & ra-
pinas nolite concupiscere: diuitiæ si
affluant, nolite cor apponere.
12 * Semel locutus est Deus, duo hæc
13 audiui, quia potestas Dei est, * & tibi
Dñe misericordia: * quia tu reddes
vnicuique iuxta opera sua.

* Mat.16.d.27 Rom.2.b.6 1 Cor.3.b.8 Gal 6.b.5

Psalmus Dauid,

1 Cùm esset in deserto Idumææ.

(1.Reg.23.5.) LXII.

2 DEus Deus meus ad te de luce vi-
A gilo. Sitiuit in te anima mea,
quàm multipliciter tibi caro mea.
3 * In terra deserta, & inuia, & in-
aquosa: sic in sancto apparui tibi, vt
viderem virtutem tuam, & gloriam
tuam.
4 * Quoniã melior est misericordia
tua super vitas: labia mea laudabũt te.
5 * Sic benedicam te in vita mea: &
B in nomine tuo leuabo manus meas.
6 * Sicut adipe & pinguedine replea-
tur anima mea: & labiis exultationis
laudabit os meum.
7 * Si memor fui tui super stratum
meum, in matutinis meditabor in te:
8 * quia fuisti adiutor meus.
C Et in velamento alarum tuarum
9 exultabo, * adhæsit anima mea post
te: me suscepit dextera tua.
10 * Ipsi verò in vanum quæsierunt
animam meam, introibunt in infe-
11 riora terræ: * tradentur in manus
gladij, partes vulpium erunt.
12 * Rex verò lætabitur in Deo, lauda-
buntur omnes qui iurant in eo: quia
obstructum est os loquentiũ iniqua.

In finem,

1 Psalmus Dauid. LXIII.

2 EXaudi Deus orationem meam
A cùm deprecor: à timore inimici
eripe animam meam.
3 * Protexisti me à conuentu mali-
gnantium: à multitudine operan-
tium iniquitatem.
4 * Quia exacuerunt vt gladium lin-

guas suas : intenderunt arcum rem
amaram , * vt sagittent in occultis 5
immaculatum.
* Subito sagittabunt eum , & non 6
timebunt : firmauerunt sibi sermonem nequam.
Narrauerunt vt absconderent laqueos: dixerunt: Quis videbit eos?
* Scrutati sunt iniquitates : defecerunt 7
runt scrutantes scrutinio. B
Accedet homo ad cor altum : * & 8
exaltabitur Deus.
Sagittæ paruulorũ factæ sunt plagæ eorum : * & infirmatæ sunt con- 9
tra eos linguæ eorum.
Conturbati sunt omnes qui videbant eos : * & timuit omnis homo. 10
Et annunciauerunt opera Dei : & facta eius intellexerunt.
* Lætabitur iustus in Domino, & 11
sperabit in eo, & laudabuntur omnes recti corde.

In finem, Psalmus Dauid,
Canticum Hieremiæ, & Ezechielis s
populo transmigrationis,
cùm inciperent exire.
LXIIII.

TE decet hymnus Deus in Sion: & 2
tibi reddetur votũ in Ierusalem. A
* Exaudi orationem meam : ad te 3
omnis caro veniet.
* Verba iniquorum præualuerunt 4
super nos : & impietatibus nostris tu propitiaberis.
* Beatus, quem elegisti, & assum- 5
psisti : inhabitabit in atriis tuis.
Replebimur in bonis domus tuæ: sanctum est templum tuum, * mira- 6
bile in æquitate.
Exaudi nos Deus salutaris noster, B
spes omnium finium terræ, & in mari longè.
* Præparans montes in virtute tua,
accinctus potentia: *qui cõturbas pro- 8
fundum maris sonum fluctuum eius.
Turbabuntur gentes, * & timebunt 9
qui habitãt terminos à signis tuis: exitus matutini & vespere delectabis.
* Visitasti terram & inebriasti eam: 10
multiplicasti locupletare eam.
Flumen Dei repletum est aquis, parasti cibum illorum : quoniam ita est præparatio eius.
* Riuos eius inebria, multiplica ge- 11
nimina eius : in stillicidiis eius lætabitur germinans.
* Benedices coronæ anni benigni- 12
tatis tuæ : & campi tui replebuntur vbertate.

13 * Pinguescent speciosa deserti : & exultatione colles accingentur.
14 * Induti sunt arietes ouium, & valles abundabunt frumento : clamabunt, etenim hymnum dicent.

In finem,
s Canticum Psalmi resurrectionis.
LXV.

s IVbilate Deo omnis terra, * psal-
A mum dicite nomini eius : date gloriam laudi eius.
3 * Dicite Deo quàm terribilia sunt opera tua Dñe! in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui.
4 * Omnis terra adoret te, & psallat tibi: psalmum dicat nomini tuo.
5 * Venite, & videte opera Dei : terribilis in cõsiliis super filios hominũ.
6 * Qui conuertit mare in aridam, in flumine pertransibunt pede: ibi lætabimur in ipso.
7 * Qui dominatur in virtute sua in
B æternum, oculi eius super gentes respiciunt : qui exasperant non exaltentur in semetipsis.
8 * Benedicite Gentes Deum nostrũ: & auditam facite vocem laudis eius,
9 * Qui posuit animam meam ad vitam : & non dedit in commotionem pedes meos.
10 * Quoniam probasti nos Deus : igne nos examinasti, sicut examinatur argentum.
11 * Induxisti nos in laqueum, posuisti
12 tribulationes in dorso nostro : * im-
C posuisti homines super capita nostra.
Transiuimus per ignẽ & aquam: & eduxisti nos in refrigerium.
13 * Introibo in domum tuam in ho-
14 locaustis: reddam tibi vota mea, *quæ distinxerunt labia mea.
Et locutum est os meum, in tribulatione mea.
15 * Holocausta medullata offerã tibi cum incenso, arietum: offeram tibi boues cum hircis.
16 * Venite, audite, & narrabo, om-
D nes qui timetis Deum, quanta fecit animæ meæ.
17 * Ad ipsum ore meo clamaui, & exaltaui sub lingua mea.
18 * Iniquitatẽ si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus.
19 * Propterea exaudiuit Deus, & attendit voci deprecationis meæ.
20 * Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam, & misericordiam suam à me.

In finem,
In hymnis, Pſalmus Cantici Dauid. 1
LXVI.

Deus miſereatur noſtri, & benedi- 2
cat nobis: illuminet vultũ ſuum A
ſuper nos, & miſereatur noſtri.
* Vt cognoſcamus in terra viã tuã: 3
in omnibus gentibus ſalutare tuum.
* Confiteantur tibi populi Deus: 4
confiteantur tibi populi omnes.
* Lætentur & exultent gentes: quo- 5
niam iudicas populos in æquitate, &
gentes in terra dirigis.
* Confiteantur tibi populi Deus: 6
confiteantur tibi populi omnes: *ter- 7
ra dedit fructum ſuum.
Benedicat nos Deus, Deus noſter,
* benedicat nos Deus: & metuant 8
eum omnes fines terræ.

In finem,
Pſalmus Cantici ipſi Dauid. 1
LXVII.

Exurgat Deus, & diſſipentur ini- 2
mici eius, & fugiant qui oderunt A
eum, à facie eius.
* Sicut deficit fumus, deficiant: ſi- 3
cut fluit cera à facie ignis, ſic pereant
peccatores à facie Dei.
* Et iuſti epulentur, & exultent 4
in conſpectu Dei: & delectentur in
lætitia.
* Cantate Deo, pſalmum dicite no- 5
mini eius: iter facite ei, qui aſcendit
ſuper occaſum: Dñs nomen illi.
Exultate in conſpectu eius, turba-
buntur a facie eius, * patris orpha- 6
norum, & iudicis viduarum.
Deus in loco ſancto ſuo: * Deus 7
qui inhabitare facit vnius moris in
domo:
Qui educit vinctos in fortitudine,
ſimiliter eos, qui exaſperant, qui ha-
bitant in ſepulchris.
* Deus cùm egredereris in con- 8
ſpectu populi tui, cùm pertranſires
in deſerto:
* Terra mota eſt, etenim cæli di- 9
ſtillauerunt à facie Dei Sinai, à facie
Dei Iſrael.
* Pluuiam voluntariam ſegregabis 10
Deus hereditati tuæ: & infirmata eſt, B
tu verò perfeciſti eam.
* Animalia tua habitabunt in ea: 11
paraſti in dulcedine tua pauperi,
Deus.
* Dominus dabit verbum euange- 12
lizantibus, virtute multa.
* Rex virtutum dilecti dilecti: & 13
ſpeciei domus diuidere ſpolia.

14 * Si dormiatis inter medios cleros,
pennæ columbæ deargentatæ, & poſte-
riora dorſi eius in pallore auri.
15 * Dum diſcernit cæleſtis reges ſu-
per eam, niue dealbabuntur in Sel-
16 mon: * mons Dei, mons pinguis.
Mons coagulatus, mons pinguis:
17 * vt quid ſuſpicamini montes coa-
gulatos?
Mons, in quo beneplacitum eſt
Deo habitare in eo: etenim Dominus
habitabit in finem.
18 * Currus Dei decem millibus mul-
tiplex, millia lætantium: Dominus in
eis in Sina in Sancto.
19 * Aſcendiſti in altũ, cepiſti captiui-
C tatem: accepiſti dona in hominibus:
Etenim non credentes, inhabitare
Dominum Deum.
20 * Benedictus Dominus die quoti-
die: proſperum iter faciet nobis Deus
ſalutarium noſtrorum.
21 * Deus noſter, Deus ſaluos facien-
di: & Domini Domini exitus mortis.
22 Verumtamen Deus confringet ca-
pita inimicorum ſuorum: verticẽ ca-
pilli perambulantium in delictis ſuis.
23 * Dixit Dñs: Ex Baſan conuertam,
conuertam in profundum maris:
24 * Vt intingatur pes tuus in ſan-
guine: lingua canum tuorum ex ini-
micis, ab ipſo.
25 * Viderunt ingreſſus tuos Deus,
ingreſſus Dei mei: regis mei qui eſt
in ſancto.
26 * Præuenerunt principes coniun-
cti pſallentibus, in medio iuuencu-
larum tympaniſtriarum.
27 * In eccleſiis benedicite Deo Do-
mino, de fontibus Iſrael.
28 * Ibi Beniamin adoleſcentulus, in
D mentis exceſſu.
Principes Iuda, duces eorum: prin-
cipes Zabulon, principes Nephthali.
29 * Manda Deus virtuti tuæ: con-
firma hoc Deus, quod operatus es
in nobis.
30 * A templo tuo in Ieruſalem, tibi
offerent reges munera.
31 * Increpa feras arundinis, congre-
gatio taurorum in vaccis populo-
rum: vt excludant eos, qui probati
ſunt argento.
Diſſipa gentes, quæ bella volunt:
32 * venient legati ex Ægypto: Æthio-
pia præueniet manus eius Deo.
33 * Regna terræ, cantate Deo: pſalli-
34 te Dño: pſallite Deo, * qui aſcendit
ſuper cælum cæli, ad Orientem.

Ecce dabit voci ſuæ vocem virtu-
tis, * date gloriam Deo ſuper Iſrael, 35
magnificentia eius, & virtus eius in
nubibus.
* Mirabilis Deus in ſanctis ſuis, 36
Deus Iſrael ipſe dabit virtutem, &
fortitudinem plebi ſuæ, benedictus
Deus.

In finem, pro iis, qui commuta- 1
buntur, Dauid. LXVIII.

SAluum me fac Deus: quoniam in- 2
trauerunt aquæ vſque ad animam A
meam.
* Infixus ſum in limo profundi: & 3
non eſt ſubſtantia.
Veni in altitudinem maris: & tem-
peſtas demerſit me.
* Laboraui clamans, raucæ factæ 4
ſunt fauces meæ: defecerunt oculi
mei, dum ſpero in Deum meum.
* Multiplicati ſunt ſuper capillos 5
capitis mei, qui oderunt me gratis.
Confortati ſunt qui perſecuti ſunt
me inimici mei iniuſtè: quæ non ra-
pui, tunc exoluebam.
* Deus tu ſcis inſipientiam meam: 6
& delicta mea à te non ſunt abſcon-
dita.
* Non erubeſcant in me qui expe- 7
ctant te Domine, Domine virtutum.
Non confundantur ſuper me qui
quærunt te, Deus Iſrael.
* Quoniam propter te ſuſtinui op- 8
probrium: operuit confuſio faciem B
meam.
* Extraneus factus ſum fratribus 9
meis, & peregrinus filiis matris meæ.
* Quoniá zelus domus tuæ com- 10
edit me: & [b]opprobria exprobrátium
tibi, ceciderunt ſuper me.
* Et operui in ieiunio animā meá: 11
& factum eſt in opprobrium mihi.
* Et poſui veſtimentum meum cili- 12
cium: & factus ſum illis in parabolā.
* Aduerſum me loquebantur qui 13
ſedebant in porta: & in me pſallebant
qui bibebant vinum.
* Ego vero orationem meam ad te 14
Dñe: tempus beneplaciti Deus.
In multitudine miſericordiæ tuæ
exaudi me, in veritate ſalutis tuæ:
* Eripe me de luto, vt non infigar: 15
libera me ab iis, qui oderunt me, & de
profundis aquarum.
* Non me demergat tépeſtas aquę, 16
neq; abſorbeat me profundum: neq;
vrgeat ſuper me puteus os ſuum.
* Exaudi me Domine, quoniam be- 17
nigna eſt miſericordia tua: ſecundùm

[b] Ioan. 2. d. 17 Rom. 15. a. 3

multitudinem miſerationum tuarum
reſpice in me.
18 * Et ne auertas faciem tuam à pue-
ro tuo: quoniam tribulor, velociter
exaudi me.
19 * Intende animæ meæ, & libera eá:
C propter inimicos meos eripe me.
20 * Tu ſcis improperium meum, &
confuſionem meam, & reuerentiam
meam.
21 * In conſpectu tuo ſunt omnes qui
tribulant me, improperium expecta-
uit cor meum, & miſeriam.
Et ſuſtinui qui ſimul contriſtare-
tur, & non fuit: & qui conſolaretur,
& non inueni.
22 * [a]Et dederunt in eſcam meá fel: &
in ſiti mea potauerunt me aceto.
23 Fiat menſa eorum coram ipſis in
laqueum, & in retributiones, & in
ſcandalum.
24 * Obſcurentur oculi eorum ne vi-
deant: & dorſum eorum ſemper
incurua.
25 * Effunde ſuper eos iram tuam: &
furor iræ tuæ comprehendat eos.
26 * [b] Fiat habitatio eorum deſerta:
& in tabernaculis eorum non ſit qui
inhabitet.
27 * Quoniam quem tu percuſſiſti,
perſecuti ſunt: & ſuper dolorem vul-
nerum meorum addiderunt.
28 * Appone iniquitatem ſuper ini-
D quitatem eorum: & non intrent in
iuſtitiam tuam.
29 * Deleantur de Libro viuentium:
& cum iuſtis non ſcribantur.
30 * Ego ſum pauper & dolens: ſalus
tua Deus ſuſcepit me.
31 * Laudabo nomen Dei cum canti-
co: & magnificabo eum in laude:
32 * Et placebit Deo ſuper vitulum
nouellum: cornua producentem &
vngulas.
33 * Videant pauperes & lætentur:
quærite Deum, & viuet anima ve-
ſtra:
34 * Quoniam exaudiuit pauperes
Dominus: & vinctos ſuos non de-
ſpexit.
35 * Laudent illum cæli & terra, ma-
re, & omnia reptilia in eis.
36 * Quoniam Deus ſaluam faciet
Sion: & ædificabuntur ciuitates Iuda.
Et inhabitabunt ibi, & hereditate
acquirent eam.
37 * Et ſemen ſeruorum eius poſſide-
bit eam, & qui diligunt nomen eius,
habitabunt in ea.

[a] Mat. 27. f. 48.
[b] Act. 1. d. 20

In

In finem, Psalmus Dauid, 1
In rememorationem, quòd saluum
fecerit eum Dominus.
LXIX.

DEus in adiutorium meum inten- 2
de: Domine ad adiuuandum me A
festina.
• Confundantur, & reuereantur, 3
qui quærunt animam meam:
• Auertantur retrorsum, & erube- 4
scant, qui volunt mihi mala:
Auertantur statim erubescentes,
qui dicunt mihi: Euge, euge.
• Exultent & lætentur in te omnes 5
qui quærunt te, & dicant semper:
Magnificetur Dominus: qui diligunt
salutare tuum.
• Ego verò egenus, & pauper sum: 6
Deus adiuua me.
Adiutor meus, & liberator meus es
tu: Domine ne moreris.

Psalmus Dauid, 1
Filiorum Ionadab, & priorum
captiuorum. LXX.

IN te Domine speraui, non confun- A
dar in æternum: • in iustitia tua li- 2
bera me, & eripe me.
Inclina ad me aurem tuam, & sal-
ua me.
• Esto mihi in Deum protectorem, 3
& in locum munitum: vt saluum
me facias,
Quoniam firmamentum meum,
& refugium meum es tu.
• Deus meus eripe me de manu 4
peccatoris, & de manu contra legem
agentis & iniqui:
• Quoniā tu es patientia mea Dñe: 5
Domine spes mea à iuuentute mea.
• In te confirmatus sum ex vtero: 6
de ventre matris meæ tu es protector B
meus:
In te cantatio mea semper: • tam- 7
quam prodigium factus sum multis:
& tu adiutor fortis.
• Repleatur os meum laude, vt 8
cantem gloriam tuam: tota die ma-
gnitudinem tuam.
• Ne proiicias me in tempore sene- 9
ctutis: cùm defecerit virtus mea, ne
derelinquas me.
• Quia dixerunt inimici mei mihi: 10
& qui custodiebant animam meam,
consilium fecerunt in vnum,
• Dicentes: Deus dereliquit eum, 11
persequimini, & cōprehendite eum:
quia non est qui eripiat.
• Deus ne elongeris à me: Deus 12
meus in auxilium meum respice.

13 • Confundantur, & deficiant de-
C trahentes animæ meæ: operiantur
confusione, & pudore qui quærunt
mala mihi.
14 • Ego autem semper sperabo: & ad-
iiciam super omnem laudem tuam.
15 • Os meum annunciabit iustitiam
tuam: tota die salutare tuum.
Quoniā non cognoui literaturam,
16 • introibo in potentias Dñi: Domine
memorabor iustitiæ tuæ solius.
17 • Deus docuisti me à iuuentute
mea: & vsque nunc pronunciabo
mirabilia tua.
18 • Et vsque in senectam & senium:
Deus ne derelinquas me,
Donec annunciem brachium tuum
generationi omni, quæ ventura est:
19 Potentiam tuam, • & iustitiam
D tuā Deus vsq; in altissima, quæ feci-
sti magnalia: Deus quis similis tibi?
20 • Quantas ostendisti mihi tribula-
tiones multas, & malas: & conuersus
viuificasti me: & de abyssis terræ ite-
rum reduxisti me:
21 • Multiplicasti magnificentiā tuā:
& conuersus consolatus es me.
22 • Nam & ego confitebor tibi in
vasis psalmi veritatem tuam: Deus
psallam tibi in cithara, sanctus Israel.
23 • Exultabunt labia mea cùm can-
tauero tibi: & anima mea, quam re-
demisti.
24 • Sed & lingua mea tota die me-
ditabitur iustitiam tuam: cùm con-
fusi & reueriti fuerint qui quærunt
mala mihi.

Psalmus,
1 In Salomonem. LXXI.

2 DEus iudicium tuum regi da: &
A iustitiam tuam filio regis:
Iudicare populum tuum in iusti-
tia, & pauperes tuos in iudicio.
3 • Suscipiant montes pacem popu-
lo: & colles iustitiam.
4 • Iudicabit pauperes populi, & sal-
uos faciet filios pauperum: & humi-
liabit calumniatorem.
5 • Et permanebit cum Sole, & an-
te Lunam, in generatione & genera-
tionem.
6 • Descēdet sicut pluuia in vellus: &
B sicut stillicidia stillantia super terrā.
7 • Orietur in diebus eius iustitia, &
abundantia pacis: donec auferatur
luna.
8 • Et dominabitur à mari vsque ad
mare: & à flumine vsque ad termi-
nos orbis terrarum.

• Coram illo procident Æthiopes: 9
& inimici eius terram lingent.
• Reges Tharsis, & insulæ munera 10
offerent: reges Arabum, & Saba do-
na adducent:
• Et adorabunt eum omnes reges 11
terræ: omnes gentes seruient ei: C
• Quia liberabit pauperem à potéte: 12
& pauperem, cui non erat adiutor.
• Parcet pauperi & inopi: & animas 13
pauperum saluas faciet.
• Ex vsuris & iniquitate redimet 14
animas eorum: & honorabile nomen
eorum coram illo.
• Et viuet, & dabitur ei de auro 15
Arabiæ, & adorabunt de ipso sem-
per: tota die benedicent ei.
• Et erit firmamentum in terra in 16
summis montium, superextolletur D
super Libanum fructus eius: & flore-
bunt de ciuitate sicut fœnum terræ.
• Sit nomé eius benedictũ in sæcu- 17
la: ante Solem permanet nomen eius.
Et benedicentur in ipso omnes tri-
bus terræ: omnes gentes magnifica-
bunt eum.
• Benedictus Dominus Deus Israel, 18
qui facit mirabilia solus:
• Et benedictum nomen maiestatis 19
eius in æternum: & replebitur maie-
state eius omnis terra: fiat, fiat.
• Defecerũt laudes Dauid filij Iesse. 20

Psalmus Asaph. LXXII. 1

QVàm bonus Israel Deus his, qui A
recto sunt corde!
• Mei autem penè moti sunt pedes: 2
penè effusi sunt gressus mei.
• Quia zelaui super iniquos, pacem 3
peccatorum videns.
• Quia non est respectus morti eo- 4
rum: & firmamentum in plaga eorũ.
• In labore hominum non sunt, & 5
cum hominibus non flagellabuntur:
• Ideo tenuit eos superbia, operti 6
sunt iniquitate & impietate sua. B
• Prodiit quasi ex adipe iniquitas eo- 7
rum: transierunt in affectum cordis.
• Cogitauerunt, & locuti sunt ne- 8
quitiam: iniquitatem in excelso lo-
cuti sunt.
• Posuerunt in cælum os suum: & 9
lingua eorum transiuit in terra.
• Ideo conuertetur populus meus 10
hic: & dies pleni inuenientur in eis.
• Et dixerunt: Quomodo scit Deus, 11
& si est scientia in excelso?
• Ecce ipsi peccatores, & abundãtes 12
in sæculo, obtinuerunt diuitias.
• Et dixi: Ergo sine causa iustificaui 13
cor meum, & laui inter innocentes
manus meas:
14 • Et fui flagellatus tota die, & ca-
stigatio mea in matutinis.
15 • Si dicebam: Narrabo sic: ecce na-
C tionem filiorum tuorum reprobaui.
16 • Existimabam vt cognoscerem hoc,
labor est ante me:
17 • Donec intrem in Sanctuariũ Dei:
& intelligam in nouissimis eorum.
18 • Verumtamen propter dolos posui-
sti eis: deiecisti eos dum alleuarétur.
19 • Quomodo facti sunt in desolatio-
nem, subito defecerunt: perierunt
propter iniquitatem suam.
20 • Velut somnium surgentium Do-
mine, in ciuitate tua imaginem ipso-
rum ad nihilum rediges.
21 • Quia inflammatũ est cor meum,
22 & renes mei commutati sunt: • & ego
ad nihilum redactus sum, & nesciui.
23 • Vt iumentum factus sum apud te:
& ego semper tecum.
24 • Tenuisti manũ dexteram meam:
D & in voluntate tua deduxisti me, &
cum gloria suscepisti me.
25 • Quid enim mihi est in cælo? & à te
quid volui super terram?
26 • Defecit caro mea, & cor meum:
Deus cordis mei, & pars mea Deus
in æternum.
27 • Quia ecce, qui elongant se à te,
peribunt: perdidisti omnes, qui for-
nicantur abs te.
28 • Mihi autem adhærere Deo bo-
num est: ponere in Domino Deo
spem meam:
Vt annunciem omnes prædicatio-
nes tuas, in portis filiæ Sion.

1 Intellectus Asaph. LXXIII.

A VT quid Deus repulisti in finem:
iratus est furor tuus super oues
pascuæ tuæ?
2 • Memor esto congregationis tuæ,
quam possedisti ab initio.
Redemisti virgam hereditatis tuæ:
mons Sion, in quo habitasti in eo.
3 • Leua manus tuas in superbias eo-
rum in finem: quanta malignatus
est inimicus in sancto!
4 • Et gloriati sunt qui oderunt te:
in medio sollemnitatis tuæ.
5 Posuerunt signa sua, signa: • & non
cognouerunt sicut in exitu super
summum.
Quasi in silua lignorum securibus
6 • exciderunt ianuas eius in idipsum:
in securi, & ascia deiecerunt eam.
7 • • Incenderunt igni Sanctuarium 4 Reg. 25. c. 9
tuum:

tuum : in terra polluerunt taberna-
culum nominis tui.
• Dixerunt in corde suo cognatio 8
eorum simul : quiescere faciamus B
omnes dies festos Dei à terra.
• Signa nostra non vidimus, iam 9
non est propheta: & nos non cogno-
scet amplius.
•Vsquequo Deus improperabit ini- 10
micus. irritat aduersarius nomen tuũ
in finem?
• Vt quid auertis manum tuam, 11
& dexteram tuam, de medio sinu
tuo in finem?
*Zm. 1. 8.7. • * Deus autem rex noster ante sæ- 12
cula: operatus est salutem in medio
terræ
• Tu confirmasti in virtute tua ma- 13
re: contribulasti capita draconum in C
aquis.
• Tu cõfregisti capita draconis: de- 14
disti eum escam populis Æthiopum.
• Tu dirupisti fontes, & torrentes: 15
tu siccasti fluuios Ethan.
•Tuus est dies, & tua est nox: tu fa- 16
bricatus es auroram & solem.
• Tu fecisti omnes terminos terræ: 17
æstatem & ver tu plasmasti ea.
• Memor esto huius, inimicus im- 18
properauit Domino: & populus insi-
piens incitauit nomen tuum.
•Ne tradas bestiis animas confiten- 19
tes tibi, & animas pauperũ tuorum D
ne obliuiscaris in finem.
• Respice in testamentum tuum : 20
quia repleti sunt, qui obscurati sunt
terræ domibus iniquitatum.
• Ne auertatur humilis factus con- 21
fusus: pauper & inops laudabunt no-
men tuum.
•Exurge Deus, iudica causam tuam: 22
memor esto improperiorũ tuorum,
eorũ quæ ab insipiente sunt tota die.
•Ne obliuiscaris voces inimicorum 23
tuorum: superbia eorum, qui te ode-
runt, ascendit semper.

In finem, Ne corrumpas, 1
Psalmus Cantici Asaph.
LXXIIII.

CONfitebimur tibi Deus: confite- 2
bimur, & inuocabimus nomen A
tuum.
Narrabimus mirabilia tua: • cum 3
accepero tempus, ego iustitias iudi-
cabo.
• Liquefacta est terra, & omnes qui 4
habitant in ea : ego confirmaui co-
lumnas eius.
• Dixi iniquis: Nolite iniquè age- 5
re : & delinquentibus : Nolite exal-
tare cornu:
6 • Nolite extollere in altum cornu
vestrum : nolite loqui aduersus Deũ
iniquitatem.
7 • Quia neque ab Oriente, neque ab
B Occidente, neque à desertis mõtibus:
8 • quoniam Deus iudex est.
Hunc humiliat, & hunc exaltat :
9 • quia calix in manu Domini vini
meri plenus misto.
Et inclinauit ex hoc in hoc: verum-
tamen fæx eius non est exinanita: bi-
bent omnes peccatores terræ.
10 • Ego autem annunciabo in sæcu-
lum: cantabo Deo Iacob.
11 •Et omnia cornua peccatorum con-
fringam: & exaltabũtur cornua iusti.

1 In finem, in Laudibus,
Psalmus Asaph,
Canticum ad Assyrios. LXXV.

2 NOtus in Iudæa Deus: in Israel
A magnum nomen eius.
3 • Et factus est in pace locus eius: &
habitatio eius in Sion.
4 • Ibi confregit potentias arcuum,
scutum, gladium, & bellum.
5 • Illuminans tu mirabiliter à mon-
6 tibus æternis : • turbati sunt omnes
B insipientes corde.
Dormierunt somnum suum: & ni-
hil inuenerũt omnes viri diuitiarum
in manibus suis.
7 • Ab increpatione tua Deus Iacob
dormitauerũt qui ascenderũt equos.
8 •Tu terribilis es, & quis resistet tibi?
ex tunc ira tua.
9 •De cælo auditum fecisti iudicium:
terra tremuit & quieuit,
10 • Cum exurgeret in iudiciũ Deus,
vt saluos faceret omnes mansuetos
terræ.
11 • Quoniam cogitatio hominis con-
fitebitur tibi : & reliquiæ cogitatio-
nis diem festum agent tibi.
12 • Vouete, & reddite Domino Deo
vestro: omnes qui in circuitu eius af-
fertis munera.
13 Terribili • & ei qui aufert spiritum
principum, terribili apud reges terræ.

1 In finem, pro Idithun,
Psalmus Asaph, LXXVI.

2 VOce mea ad Dominum clamaui:
A voce mea ad Deum, & intendit
mihi.
3 • In die tribulationis meæ Deum
exquisiui, manibus meis nocte con-
tra eum : & non sum deceptus.
4 Renuit consolari anima mea,

•memor

• memor fui Dei, & delectatus sum, 4
& exercitatus sum: & defecit spiritus
meus.
•Anticipauerunt vigilias oculi mei: 5
turbatus sum, & non sum locutus.
•Cogitaui dies antiquos: & annos 6
æternos in mente habui.
• Et meditatus sum nocte cum cor- 7
de meo, & exercitabar, & scopebam B
spiritum meum.
• Numquid in æternum proiiciet 8
Deus: aut non apponet vt complaci-
tior sit adhuc?
•Aut in finem misericordiam suam 9
abscindet, à generatione in genera-
tionem?
• Aut obliuiscetur misereri Deus? 10
aut continebit in ira sua misericor-
dias suas?
• Et dixi nunc cœpi: hæc mutatio 11
dexteræ Excelsi.
• Memor fui operum Domini: quia 12
memor ero ab initio mirabilium C
tuorum,
• Et meditabor in omnibus operi- 13
bus tuis: & in adinuentionibus tuis
exercebor.
•Deus in sancto via tua: quis Deus 14
magnus sicut Deus noster? •tu es Deus 15
qui facis mirabilia.
Notam fecisti in populis virtutem
tuam: • redemisti in brachio tuo po- 16
pulum tuum, filios Iacob, & Ioseph.
• Viderunt te aquæ Deus, viderunt 17
te aquæ: & timuerunt, & turbatæ D
sunt abyssi.
• Multitudo sonitus aquarum: vo- 18
cem dederunt nubes.
Etenim sagittæ tuæ transeunt: •vox 19
tonitrui tui in rota.
Illuxerunt coruscationes tuæ orbi
terræ: commota est & contremuit
terra.
• In mari via tua, & semitæ tuæ in 20
aquis multis: & vestigia tua non co-
gnoscentur.
•Exod 14. c.19 • a Deduxisti sicut oues populum 21
tuum, in manu Moysi & Aaron.

Intellectus Asaph. LXXVII. 1

ATtendite popule meus legem A
meam: inclinate aurem vestram
in verba oris mei
•Aperiam in parabolis os meum: 2
loquar propositiones ab initio.
• Quanta audiuimus & cognoui- 3
mus ea: & patres nostri narrauerunt
nobis.
•Non sunt occultata à filiis eorum, 4
in generatione altera.

Narrantes laudes Domini, & vir-
tutes eius, & mirabilia eius quæ fecit.
5 • Et suscitauit testimonium in Ia-
cob: & legem posuit in Israel.
Quanta mandauit patribus nostris
6 nota facere ea filiis suis: • vt cogno-
scat generatio altera.
Filij qui nascentur, & exurgent, &
narrabunt filiis suis,
7 • Vt ponant in Deo spem suam, &
non obliuiscantur operum Dei: &
mandata eius exquirant.
8 • Ne fiant sicut patres eorum: ge-
neratio praua & exasperans.
Generatio, quæ non direxit cor
suum: & non est creditus cum Deo
spiritus eius.
9 • Filij Ephrem intendentes & mit-
B tentes arcum: conuersi sunt in die
belli.
10 • Non custodierũt testamentũ Dei:
& in lege eius noluerunt ambulare.
11 • Et obliti sunt benefactorum eius,
& mirabilium eius quæ ostendit eis.
12 • Coram patribus eorum fecit mi-
rabilia in terra Ægypti, in campo
Taneos.
13 • b Interrupit mare & perduxit eos: •Exod.14. c.21
& statuit aquas quasi in vtre.
14 • Et deduxit eos in nube diei: & tota
nocte in illuminatione ignis.
15 • c Interrupit petram in eremo: & •Exod.17. b.6 Psal.104. d.38
adaquauit eos velut in abysso multa.
16 Et eduxit aquam de petra & dedu-
xit tamquam flumina aquas.
17 • Et apposuerunt adhuc peccare ei:
in iram excitauerunt Excelsum in
inaquoso.
18 • Et tentauerunt Deum in cordibus
suis: vt peterent escas animabus suis.
19 • Et malè locuti sunt de Deo: dixe-
C runt: Numquid poterit Deus parare
mensam in deserto?
20 • Quoniam percussit petram, &
fluxerunt aquæ, & torrentes inun-
dauerunt.
Numquid & panem poterit dare,
aut parare mensam populo suo?
21 • d Ideo audiuit Dominus, & distu- •Num.11. a.2
lit: & ignis accensus est in Iacob, &
ita ascendit in Israel:
22 • Quia non crediderunt in Deo, nec
sperauerunt in salutari eius:
23 • Et mandauit nubibus desuper, &
ianuas cæli aperuit.
24 • e Et pluit illis manna ad mãducan- •Exod.16. a.4 Num. b.7 Ioã 6.d. 1Co.
dum, & panem cæli dedit eis.
25 • f Panem angelorum manducauit
homo: cibaria misit eis in abundãtia.

•a Trans-

*Num. 11. g. 31

* *Transtulit Austrum de cælo: & 26
induxit in virtute sua Africum.
* Et pluit super eos sicut puluerem 27
carnes: & sicut arenam maris vola-
tilia pennata.
* Et ceciderunt in medio castrorum 28
eorum: circa tabernacula eorum.
* Et manducauerũt & saturati sunt 29
nimis, & desideriũ eorum attulit eis: D
* non sunt fraudati à desiderio suo. 30

*Num. 11. g. 33

*Adhuc escæ eorũ erant in ore ip-
sorum: *& ira Dei ascendit super eos. 31
Et occidit pingues eorum, & electos
Israel impediuit.
* In omnibus his peccauerunt ad- 32
huc: & non crediderunt in mirabili-
bus eius.
* Et defecerunt in vanitate dies eo- 33
rum: & anni eorum cũ festinatione.
* Cum occideret eos, quærebant 34
eum: & reuertebantur, & diluculo
veniebant ad eum.
* Et rememorati sunt quia Deus 35
adiutor est eorum: & Deus excel-
sus redemptor eorum est.
* Et dilexerunt eum in ore suo, & 36
lingua sua mentiti sunt ei:
* Cor autem eorum non erat re- 37
ctum cum eo: nec fideles habiti sunt
in testamento eius.
* Ipse autem est misericors, & pro- 38
pitius fiet peccatis eorum: & non di-
sperdet eos.
Et abundauit vt auerteret irã suam:
& non accendit omnem iram suam:
* Et recordatus est quia caro sunt: 39
spiritus vadens, & non rediens.
* Quoties exacerbauerunt eum in 40
deserto, in iram concitauerunt eum
in inaquoso?
* Et conuersi sunt, & tentauerunt 41
Deũ: & sanctũ Israel exacerbauerũt.
* Nõ sunt recordati manus eius, die 42
qua redemit eos de manu tribulãtis,
* Sicut posuit in Ægypto signa sua, 43
& prodigia sua in campo Taneos. E

*Exod. 7. d. 20

* *Et conuertit in sanguinem flu- 44
mina eorum, & imbres eorum, ne
biberent.

*Exod. 8. a. 6. f. 24.

* *Misit in eos cœnomyiam, & 45
comedit eos: & ranam, & disperdidit
eos.

*Exod. 10 c. 13

* *Et dedit ærugini fructus eorum: 46
& labores eorum locustæ.

*Exod. 9. f. 25

* *Et occidit in grandine vineas 47
eorum: & moros eorum in pruina.
* Et tradidit grandini iumenta eorũ: 48
& possessionem eorum igni.
* Misit in eos iram indignationis suę: 49
indignationem, & iram, & tribula-
tioné: immissiones per angelos malos.
50 * Viam fecit semitæ iræ suæ, non
F pepercit à morte animabus eorum: &
iumenta eorum in morte conclusit.

*Exod. 12. d. 29

51 * *Et percussit omne primogenitũ
in terra Ægypti: primitias omnis la-
boris eorum in tabernaculis Cham.
52 * Et abstulit sicut oues populum
suum: & perduxit eos tamquam gre-
gem in deserto.

*Exod. 14. f. 27

53 * *Et deduxit eos in spe, & non
timuerũt: & inimicos eorum operuit
mare.
54 * Et induxit eos in montem sancti-
ficationis suæ, montem, quem acqui-
siuit dextera eius.

*Ios. 13. b. 8

*Et eiecit à facie eorum Gentes: &
sorte diuisit eis terram in funiculo
distributionis.
55 * Et habitare fecit in tabernaculis
eorum tribus Israel.
56 * Et tentauerunt, & exacerbauerũt
Deum excelsum: & testimonia eius
non custodierunt.
57 * Et auerterunt se, & non seruaue-
runt pactum: quemadmodum patres
eorũ, cõuersi sunt in arcum prauum.
58 * In iram concitauerũt eum in col-
libus suis: & in sculptilibus suis ad
æmulationem eum prouocauerunt.
59 * Audiuit Deus, & spreuit: & ad
G nihilum redegit valde Israel.

*1. Reg. 4. a. 2
Ier. 7. b. 12

60 * *Et repulit tabernaculum Silo,
tabernaculum suum, vbi habitauit in
hominibus.
61 * Et tradidit in captiuitatem virtu-
tem eorum: & pulchritudinem eo-
rum in manus inimici.
62 * Et conclusit in gladio populum
suum: & hereditatem suam spreuit.
63 * Iuuenes eorum comedit ignis: &
virgines eorum non sunt lamentatæ.
64 * Sacerdotes eorum in gladio ceci-
derunt: & viduæ eorum non plora-
bantur.
65 * Et excitatus est tamquam dor-
miens Dominus, tamquam potens
crapulatus à vino.
66 * Et percussit inimicos suos in po-
steriora: opprobrium sempiternum
dedit illis.
67 * Et repulit tabernaculum Ioseph:
& tribum Ephraim non elegit:
68 * Sed elegit tribum Iuda, montem
Sion quem dilexit.
69 * Et ædificauit sicut vnicornium
sanctificium suum in terra, quam
fundauit in sæcula.

* Et

* Et elegit Dauid seruum suum, & 70
sustulit eum de gregibus ouium: de
post fœtantes accepit eum,
* Pascere Iacob seruum suum, & 71
Israel hereditatem suam:
* Et pauit eos in innocentia cordis 72
sui: & in intellectibus manuum sua-
rum deduxit eos.

Psalmus Asaph. LXXVIII. 1

DEus venerunt Gentes in heredi- A
tatem tuã, polluerunt templum
sanctum tuum: posuerunt Ierusalem
in pomorum custodiam.
* Posuerunt morticina seruorum 2
tuorum, escas volatilibus cæli: carnes
sanctorum tuorum bestiis terræ.
* Effuderunt sanguinem eorũ tam- 3
quam aquam in circuitu Ierusalem:
& non erat qui sepeliret.
* Facti sumus opprobrium vicinis 4
nostris: subsannatio & illusio his, B
qui in circuitu nostro sunt.
* Vsquequo Domine irascêris in fi- 5
nem: accẽdetur velut ignis zelus tuus?
*Iere.10. d.25 * Effunde iram tuam in Gentes, 6
quæ te non nouerũt: & in regna, quæ
nomen tuum non inuocauerunt:
* Quia comederũt Iacob: & locum 7
eius desolauerunt.
*Isa.64. c.9 * Ne memineris iniquitatem no- 8
strarum antiquarum, cito anticipent C
nos misericordiæ tuæ: quia pauperes
facti sumus nimis.
* Adiuua nos Deus salutaris noster: 9
& propter gloriã nominis tui Domi-
ne libera nos: & propitius esto pec-
catis nostris, propter nomen tuum:
* Ne forte dicant in Gentibus: Vbi 10
est Deus eorum? & innotescat in na-
tionibus coram oculis nostris.
Vltio sanguinis seruorum tuorum,
qui effusus est: * introeat in conspe- 11
ctu tuo gemitus compeditorum. D
Secundum magnitudinem brachij
tui, posside filios mortificatorum.
* Et redde vicinis nostris septuplum 12
in sinu eorum: improperiũ ipsorum,
quod exprobrauerunt tibi Domine.
* Nos autem populus tuus, & oues 13
pascuæ tuæ, confitebimur tibi in sæ-
culum:
In generationem & generationem
annunciabimus laudem tuam.

In finem, Pro iis, qui commutabun- 1
tur, testimonium Asaph,
Psalmus LXXIX.

QVi regis Israel, intende: qui dedu- 2
cis velut ouem Ioseph. A
Qui sedes super cherubim, mani-
3 festare * coram Ephraim, Beniamin,
& Manasse.
Excita potentiam tuam, & veni, vt
saluos facias nos.
4 * Deus conuerte nos: & ostende fa-
ciem tuam, & salui erimus.
5 * Domine Deus virtutum, quousq;
irasceris super orationem serui tui?
6 * Cibabis nos pane lacrymarum:
B & potum dabis nobis in lacrymis in
mensura?
7 * Posuisti nos in contradictionem
vicinis nostris: & inimici nostri sub-
sannauerunt nos.
8 * Deus virtutum conuerte nos: &
ostẽde faciem tuam: & salui erimus.
9 * Vineam de Ægypto transtulisti:
eiecisti Gentes, & plantasti eam.
10 * Dux itineris fuisti in conspectu
eius: plantasti radices eius, & imple-
C uit terram.
11 * Operuit montes vmbra eius: &
arbusta eius cedros Dei.
12 * Extendit palmites suos vsque ad
mare: & vsque ad flumen propagi-
nes eius.
13 * Vt quid destruxisti maceriam eius:
& vindemiant eam omnes, qui præ-
tergrediuntur viam?
14 * Exterminauit eam aper de silua:
& singularis ferus depastus est eam.
15 * Deus virtutum conuertere: respice
de cælo, & vide, & visita vineã istam.
16 * Et perfice eam, quam plantauit
D dextera tua: & super filium hominis,
quem confirmasti tibi.
17 * Incensa igni, & suffossa ab incre-
patione vultus tui peribunt.
18 * Fiat manus tua super virum de-
xteræ tuæ: & super filium hominis,
quem confirmasti tibi.
19 * Et nõ discedimus à te, viuificabis
nos: & nomen tuum inuocabimus.
20 * Domine Deus virtutum conuerte
nos: & ostende faciem tuam, & salui
erimus.

In finem,
1 Pro torcularibus, Psalmus ipsi
Asaph. LXXX.

2 EXultate Deo adiutori nostro: iu-
A bilate Deo Iacob.
3 * Sumite psalmũ, & date tympanũ:
psalterium iucundum cum cithara.
4 * Buccinate in Neomenia tuba, in
insigni die sollemnitatis vestræ:
5 * Quia præceptum in Israel est: &
iudicium Deo Iacob.
6 * Testimonium in Ioseph posuit *Gen.41. f.
illud, cùm exiret de Terra Ægypt

linguam,

linguam, quam non nouerat, audiuit.
• Diuertit ab oneribus dorsum eius: 7
manus eius in cophino seruierunt. B
• In tribulatione inuocasti me, & 8
liberaui te: exaudiui te in abscondito
ᵃExo. 17. b.5 tempestatis: ᵃ probaui te apud aquam
contradictionis.
ᵇExo. 20. a.2 • ᵇ Audi populus meus, & cōtesta- 9
bor te: Israel si audieris me, • non 10
erit in te deus recens, neque adorabis
deum alienum.
• Ego enim sum Dominus Deus 11
tuus, qui eduxi te de terra Ægypti:
dilata os tuum, & implebo illud.
• Et non audiuit populus meus vo- 12
cem meã: & Israel non intendit mihi.
ᶜActor. 14. c.16 • ᶜ Et dimisi eos secundùm deside- 13
ria cordis eorum, ibunt in adinuen-
tionibus suis.
ᵈBaruc 3. b.15 • ᵈ Si populus meus audisset me: Is- 14
rael si in viis meis ambulasset:
• Pro nihilo forsitan inimicos eo- 15
rum humiliassem: & super tribulan- D
tes eos misissem manum meam.
• Inimici Domini mentiti sunt ei: 16
& erit tempus eorum in sæcula.
• Et cibauit eos ex adipe frumenti: 17
& de petra, melle saturauit eos.

Psalmus Asaph. LXXXI. 1

DEus stetit in synagoga deorum: A
in medio autem deos dijudicat.
• Vsquequo iudicatis iniquitatem: 2
& facies peccatorum sumitis?
• Iudicate egeno, & pupillo: humi- 3
lem, & pauperem iustificate.
ᵉProu. 24. d.11 • ᵉ Eripite pauperem; & egenum de 4
manu peccatoris liberate.
• Nescierunt, neque intellexerunt, 5
in tenebris ambulant: mouebuntur B
omnia fundamenta terræ.
ᶠIoan. 10. f.34 • ᶠ Ego dixi: Dij estis, & filij excelsi 6
omnes.
• Vos autem sicut homines morie- 7
mini: & sicut vnus de principibus
cadetis.
• Surge Deus, iudica terram: quo- 8
niam tu hereditabis in omnibus Gen-
tibus.

Canticum Psalmi Asaph. 1
LXXXII.

DEus, quis similis erit tibi? ne ta- 2
ceas, neque compescaris Deus: A
• Quoniam ecce inimici tui sonue- 3
runt: & qui oderunt te, extulerunt
caput.
• Super populum tuum maligna- 4
uerunt cōsilium: & cogitauerunt ad-
uersus sanctos tuos.
• Dixerunt: Venite, & disperda- 5
mus eos de gente: & non memoretur
nomen Israel vltrà.
6 • Quoniam cogitauerunt vnani-
B miter: simul aduersum te testamen-
7 tum disposuerunt, • tabernacula Idu-
mæorum & Ismahelitæ:
8 Moab, & Agareni, • Gebal, & Am-
mon, & Amalec: alienigenæ cum habi-
tantibus Tyrum.
9 • Etenim Assur venit cum illis: facti
sunt in adiutorium filiis Lot.
10 • Fac illis sicut Madian, ᵍ & Sisa- ᵍIudic. 7. f.22
ræ: sicut Iabin in torrente Cisson. Iudic. 4. d.15
11 • Disperierunt in Endor: facti sunt
vt stercus terræ.
12 • ʰ Pone principes eorū sicut Oreb, ʰIudic. 7. g.25
C & Zeb, & Zebee, & Salmana:
13 • Omnes principes eorum: • qui di-
xerunt: Hereditate possideamus San-
ctuarium Dei.
14 • Deus meus pone illos vt rotam: &
sicut stipulam ante faciem venti.
15 • Sicut ignis, qui comburit siluam:
& sicut flamma comburens montes:
16 • Ita persequêris illos in tempesta-
te tua: & in ira tua turbabis eos.
17 • Imple facies eorum ignominia: &
D quærent nomen tuum Domine.
18 • Erubescant, & conturbentur in
sæculum sæculi: & confundantur, &
pereant.
19 • Et cognoscant quia nomen tibi
Dominus: tu solus Altissimus in om-
ni terra.

1 In finem,
Pro torcularibus filiis Core, Psalmus.
LXXXIII.

2 QVàm dilecta tabernacula tua
3 Domine virtutum: • concupi-
A scit, & deficit anima mea in atria
Domini.
Cor meum, & caro mea exultaue-
runt in Deum viuum.
4 • Etenim passer inuenit sibi domum:
& turtur nidum sibi, vbi ponat pul-
los suos.
B Altaria tua Domine virtutum: rex
meus, & Deus meus.
5 • Beati, qui habitant in domo tua
Domine: in sæcula sæculorum lau-
dabunt te.
6 • Beatus vir, cuius est auxilium abs
te: ascensiones in corde suo disposuit,
7 • in valle lacrymarum in loco, quem
posuit.
8 • Etenim benedictionem dabit le-
C gislator, ibunt de virtute in virtutem:
videbitur Deus deorum in Sion.
9 • Domine Deus virtutum exaudi

orationem meam : auribus percipe
Deus Iacob.
* Protector noster aspice Deus : & 10
respice in faciem Christi tui:
* Quia melior est dies vna in atriis 11
tuis super millia. D
Elegi abiectus esse in domo Dei mei:
magis quàm habitare in tabernaculis
peccatorum.
* Quia misericordiam, & veritatem 12
diligit Deus: gratiam, & gloriam da-
bit Dominus.
* Non priuabit bonis eos, qui am- 13
bulant in innocentia: Domine virtu-
tum, beatus homo, qui sperat in te.

In finem, Filiis Core, Psalmus. 1

LXXXIIII.

BEnedixisti Domine terram tuam: 2
auertisti captiuitatem Iacob. A
* Remisisti iniquitatem plebis tuæ: 3
operuisti omnia peccata eorum.
* Mitigasti omnẽ iram tuam: auer- 4
tisti ab ira indignationis tuæ.
* Conuerte nos Deus salutaris no- 5
ster: & auerte iram tuam à nobis.
* Numquid in æternum irascêris 6
nobis? aut extendes iram tuam à ge- B
neratione in generationem?
* Deus tu conuersus viuificabis nos: 7
& plebs tua lætabitur in te.
* Ostẽde nobis Domine misericor- 8
diam tuam: & salutare tuũ da nobis.
* Audiam quid loquatur in me Do- 9
minus Deus : quoniam loquetur pa- C
cem in plebem suam.
Et super sanctos suos : & in eos, qui
conuertuntur ad cor.
* Verumtamen prope timẽtes eum 10
salutare ipsius : vt inhabitet gloria in
terra nostra.
* Misericordia, & veritas obuiauerũt 11
sibi: iustitia, & pax osculatæ sunt.
* Veritas de terra orta est: & iusti- 12
tia de cælo prospexit.
* Etenim Dñs dabit benignitatem: 13
& terra nostra dabit fructum suum. D
* Iustitia ante eum ambulabit : & 14
ponet in via gressus suos.

Oratio ipsi Dauid. LXXXV.

INclina Domine aurem tuam, & 1
exaudi me: quoniam inops, & pau- A
per sum ego.
* Custodi animam meam, quoniam 2
sanctus sum: saluũ fac seruum tuum,
Deus meus, sperantem in te.
* Miserere mei Domine, quoniam 3
ad te clamaui tota die: * lætifica ani- 4
mam serui tui, quoniam ad te Domi-
ne animam meam leuaui.

5 * a Quoniam tu Domine suauis, & a Ioel 2. c.13
mitis : & multæ misericordiæ omni-
bus inuocantibus te.
6 * Auribus percipe Domine oratio-
B nem meam : & intende voci depreca-
tionis meæ.
7 * In die tribulationis meæ clamaui
ad te: quia exaudisti me,
8 * Non est similis tui in diis Domi-
ne: & non est secundùm opera tua.
9 * Omnes gentes quascumque feci-
sti, venient, & adorabunt coram te
Domine : & glorificabunt nomen
tuum.
10 * Quoniam magnus es tu, & fa-
C ciens mirabilia: tu es Deus solus.
11 * Deduc me Domine in via tua, &
ingrediar in veritate tua : lætetur cor
meum vt timeat nomen tuum.
12 * Confitebor tibi Domine Deus
meus in toto corde meo, & glorifica-
bo nomen tuum in æternum:
13 * Quia misericordia tua magna est
super me: & eruisti animam meam
ex inferno inferiori.
14 * Deus, iniqui insurrexerunt super
D me, & synagoga potentium quæsie-
runt animam meam : & non propo-
suerunt te in conspectu suo.
15 * Et tu Domine Deus miserator &
misericors, patiens, & multæ miseri-
cordiæ, & verax,
16 * Respice in me, & miserere mei,
da imperium tuum puero tuo: & sal-
uum fac filium ancillæ tuæ.
17 * Fac mecum signum in bonum, vt
videant qui oderunt me, & confun-
dantur: quoniam tu Domine adiuui-
sti me, & consolatus es me.

1 Filiis Core, Psalmus Cantici.

LXXXVI.

A FVndamẽta eius in montibus san-
2 ctis: * diligit Dominus portas Siõ
super omnia tabernacula Iacob.
3 * Gloriosa dicta sunt de te, ciuitas
Dei.
4 * Memor ero Rahab, & Babylonis
scientium me.
B Ecce alienigenæ, & Tyrus, & po-
pulus Æthiopum, hi fuerunt illic.
5 * Numquid Sion dicet : Homo, &
homo natus est in ea : & ipse funda
uit eam Altissimus?
6 * Dominus narrabit in scripturis
populorum, & principum : horum,
qui fuerunt in ea.
7 * Sicut lætantium omnium habi-
tatio est in te.

Canti-

Canticum Psalmi,
Filiis Core, in finem, pro Mahelet ad 1
respondendum, intellectus Eman
Ezrahitæ. LXXXVII.

DOmine Deus salutis meæ: in die 2
clamaui, & nocte coram te. A
* Intret in cōspectu tuo oratio mea: 3
inclina aurē tuam ad precem meam:
* Quia repleta est malis anima mea: 4
& vita mea inferno appropinquauit.
* Æstimatus sum cū descendentibus 5
in lacum: factus sum sicut homo sine
adiutorio, * inter mortuos liber, 6
Sicut vulnerati dormiētes in sepul-
chris, quorum nō es memor amplius:
& ipsi de manu tua repulsi sunt.
* Posuerunt me in lacu inferiori: in 7
tenebrosis, & in vmbra mortis. B
* Super me confirmatus est furor 8
tuus: & omnes fluctus tuos induxisti
super me.
* Longè fecisti notos meos à me: 9
posuerunt me abominationem sibi.
Traditus sum, & non egrediebar:
* oculi mei languerunt præ inopia 10
Clamaui ad te Domine tota die: ex-
pandi ad te manus meas.
* Numquid mortuis facies mirabi- 11
lia: aut medici suscitabunt, & confite- C
buntur tibi?
* Numquid narrabit aliquis in se- 12
pulchro misericordiam tuam, & ve-
ritatem tuam in perditione?
* Numquid cognoscentur in tene- 13
bris mirabilia tua: & iustitia tua in
terra obliuionis?
* Et ego ad te Domine clamaui: & 14
manè oratio mea præueniet te.
* Vt quid Domine repellis oratio- 15
nem meam: auertis faciem tuā à me?
* Pauper sum ego, & in laboribus 16
à iuuentute mea: exaltatus autem, D
humiliatus sum & conturbatus.
* In me transierunt iræ tuæ: & ter- 17
rores tui conturbauerunt me.
* Circumdederunt me sicut aqua 18
tota die: circumdederunt me simul.
* Elongasti à me amicum, & pro- 19
ximum: & notos meos à miseria.

Intellectus Ethan Ezrahitæ. 1
LXXXVIII.

MIsericordias Domini in æternū 2
cantabo. A
In generationem & generationem
annunciabo veritatem tuam in ore
meo.
* Quoniam dixisti: In æternum mi- 3
sericordia ædificabitur in cælis: præ-
parabitur veritas tua in eis.
4 * Disposui testamētum electis meis,
5 [a] iuraui Dauid seruo meo: * vsq; in
æternum præparabo semen tuum.
Et ædificabo in generationem &
generationem sedem tuam.
6 * Confitebuntur cæli mirabilia tua
Domine: etenim veritatem tuam in
ecclesia sanctorum.
7 * Quoniam quis in nubibus æqua-
B bitur Domino: similis erit Deo in fi-
liis Dei?
8 * Deus, qui glorificatur in consilio
sanctorum: magnus & terribilis super
omnes qui in circuitu eius sunt.
9 * Domine Deus virtutum quis si-
milis tibi? potens es Domine, & veri-
tas tua in circuitu tuo.
10 * Tu dominaris potestati maris: mo-
tum autem fluctuum eius tu mitigas.
11 * Tu humiliasti sicut vulneratum
superbum: in brachio virtutis tuæ di-
spersisti inimicos tuos.
12 * [b] Tui sunt cæli, & tua est terra, or-
bem terræ & plenitudinē eius tu fun-
13 dasti: * aquilonem & mare tu creasti.
C Thabor & Hermon in nomine tuo
14 exultabunt: * tuum brachium cum
potentia.
Firmetur manus tua, & exaltetur
15 dextera tua: * iustitia & iudicium
præparatio sedis tuæ.
Misericordia & veritas præcedent
16 faciem tuam: * beatus populus, qui
scit iubilationem.
Domine, in lumine vultus tui am-
17 bulabunt, * & in nomine tuo exul-
tabunt tota die: & in iustitia tua ex-
altabuntur.
18 * Quoniam gloria virtutis eorum
tu es: & in beneplacito tuo exaltabi-
tur cornu nostrum.
19 * Quia Domini est assumptio no-
stra: & sancti Israel regis nostri.
20 * Tunc locutus es in visione san-
ctis tuis, & dixisti: Posui adiutorium
in potente: & exaltaui electum de
plebe mea.
21 * [a] Inueni Dauid seruum meum:
oleo sancto meo vnxi eum.
22 * Manus enim mea auxiliabitur ei:
D & brachium meum cōfortabit eum.
23 * Nihil proficiet inimicus in eo: & fi-
lius iniquitatis nō apponet nocere ei
24 * Et concidam à facie ipsius inimi-
cos eius: & odientes eum in fugam
conuertam.
25 * Et veritas mea, & misericordia
mea cum ipso: & in nomine meo ex-
altabitur cornu eius

[a] 2.Reg.7. c.12

[b] Gen.1. a.2

[a] 1.Reg.16. a.1. c.13 Actor.13. d.22

• Et ponam in mari manum eius: 26
& in fluminibus dexteram eius.
• Ipse inuocabit me: Pater meus es 27
tu: Deus meus, & susceptor salutis
meæ.
• Et ego primogenitum ponam il- 28
lum excelsum præ regibus terræ.
• In æternum seruabo illi miseri- 29
cordiam meá: & testamentum meum
fidele ipsi.
• Et ponã in sæculum sæculi semen 30
eius: & thronum eius sicut dies cæli. E
• Si autem dereliquerint filij eius 31
legem meam: & in iudicijs meis non
ambulauerint:
• Si iustitias meas profanauerint: 32
& mandata mea non custodierint:
• Visitabo in virga iniquitates eo- 33
rum, & in verberibus peccata eorum.
• Misericordiam autem meam non 34
dispergam ab eo: neque nocebo in
veritate mea:
• Neque profanabo testamentum 35
meum: & quæ procedunt de labijs
meis, non faciam irrita.
• Semel iuraui in sancto meo, si Da- 36
uid mentiar: • semen eius in æternum 37
manebit.
• Et thronus eius sicut Sol in cõspe- 38
ctu meo, [a] & sicut Luna perfecta in F
æternum: & testis in cælo fidelis.

[a] 2. Reg. 7. d. 16

• Tu verò repulisti & despexisti: 39
distulisti Christum tuum.
• Euertisti testamentum serui tui: 40
profanasti in terra Sanctuarium eius.
• Destruxisti omnes sepes eius: po- 41
suisti firmamẽtum eius formidinem.
• Diripuerunt eum omnes trans- 42
euntes viam: factus est opprobrium
vicinis suis.
• Exaltasti dexteram deprimẽtium 43
eum: lætificasti omnes inimicos eius.
• Auertisti adiutorium gladij eius: 44
& non es auxiliatus ei in bello. G
• Destruxisti eum ab emũdatione: 45
& sedem eius in terram collisisti.
• Minorasti dies temporis eius: per- 46
fudisti eum confusione.
• Vsquequo Domine auertis in fi- 47
nem: exardescet sicut ignis ira tua?
• Memorare quæ mea substantia: 48
numquid enim vanè constituisti om-
nes filios hominum?
• Quis est homo, qui viuet, & non 49
videbit mortem: eruet animam suam
de manu inferi?
• Vbi sunt misericordiæ tuæ anti- 50
quæ Domine, [b] sicut iurasti Dauid in
veritate tua?

[b] 2. Reg. 7. c. 12

51 • Memor esto Domine opprobrij
seruorum tuorum (quod continui in
sinu meo) multarum gentium.
52 • Quod exprobrauerunt inimici tui
Domine, quod exprobrauerũt com-
mutationem Christi tui.
53 • Benedictus Dominus in æternũ:
fiat, fiat.

1 Oratio Moysi hominis Dei.
LXXXIX.

A DOmine, refugium factus es nobis:
à generatione in generationem.
2 • Priusquam mõtes fierent, aut for-
maretur terra, & orbis: à sæculo &
vsque in sæculum tu es Deus.
3 • Ne auertas hominem in humili-
tatem: & dixisti: Conuertimini filij
hominum.
4 • Quoniam mille anni ante oculos
tuos, tamquam dies hesterna, quæ
præterijt,
5 Et custodia in nocte, • quæ pro ni-
hilo habentur, eorum anni erunt.
6 • Manè sicut herba transeat, manè
B floreat, & transeat: vesperè decidat,
induret, & arescat.
7 • Quia defecimus in ira tua, & in
furore tuo turbati sumus.
8 • Posuisti iniquitates nostras in cõ-
spectu tuo: sæculum nostrum in il-
luminatione vultus tui.
9 • Quoniam omnes dies nostri de-
fecerunt: & in ira tua defecimus.
Anni nostri sicut aranea medita-
10 buntur: • [a] dies annorum nostrorum
in ipsis, septuaginta anni.
C Si autem in potentatibus octoginta
anni: & amplius eorũ, labor & dolor.
Quoniam superuenit mansuetudo:
& corripiemur.
11 • Quis nouit potestatem iræ tuæ:
12 & præ timore tuo iram tuam [b] dinu-
merare?
Dexteram tuam sic notam fac: &
eruditos corde in sapientia.
13 • Conuertere Domine vsquequo?
& deprecabilis esto super seruos tuos.
14 • Repleti sumus manè misericor-
D dia tua: & exultauimus, & delectati
sumus omnibus diebus nostris.
15 • Lætati sumus pro diebus, quibus
nos humiliasti: annis, quibus vidimus
mala.
16 • Respice in seruos tuos, & in ope-
ra tua: & dirige filios eorum.
17 • Et sit splendor Domini Dei no-
stri super nos, & opera manuum no-
strarum dirige super nos: & opus
manuum nostrarum dirige.

[a] Eccli. 18. a. 2.

Laus

Laus Cantici Dauid. X C.

QVi habitat in adiutorio Altissi- 1
mi, in protectione Dei cæli com- A
morabitur.
* Dicet Domino: Susceptor meus 2
es tu, & refugium meum: Deus meus
sperabo in eum.
* Quoniam ipse liberauit me de la- 3
queo venantium, & à verbo aspero.
* Scapulis suis obumbrabit tibi: & 4
sub pennis eius sperabis.
* Scuto circumdabit te veritas eius: 5
non timebis à timore nocturno, B
* A sagitta volante in die, à negotio 6
perambulante in tenebris: ab incursu,
& dæmonio meridiano.
* Cadent à latere tuo mille, & de- 7
cem millia à dextris tuis: ad te autem
non appropinquabit.
* Verumtamen oculis tuis conside- 8
rabis: & retributionem peccatorum
videbis.
* Quoniam tu es Domine spes mea: 9
Altissimum posuisti refugium tuum. C
* Non accedet ad te malum: & fla- 10
gellum non appropinquabit taberna-
culo tuo.
** Quoniam angelis suis manda- 11
uit de te: vt custodiant te in omnibus
viis tuis.

*Matt.4.a.6 Luc.4.b.10

* In manibus portabunt te: ne fortè 12
offendas ad lapidem pedem tuum.
* Super aspidem, & basiliscum am- 13
bulabis: & conculcabis leonem & D
draconem.
Quoniam in me sperauit, liberabo 14
eum, protegam eum, quoniam cog-
nouit nomen meum.
* Clamabit ad me, & ego exau- 15
diam eum: cum ipso sum in tribulatio-
ne: eripiam eum & glorificabo eum.
* Longitudine dierũ replebo eum: 16
& ostendam illi salutare meum.

Psalmus Cantici,
In die sabbati. X C I. 1

BOnum est confiteri Domino: & 2
psallere nomini tuo Altissime. A
* Ad annunciandũ manè misericor- 3
diam tuã: & veritatẽ tuam per noctẽ.
* In decachordo, psalterio: cum 4
cantico, in cithara.
* Quia delectasti me Domine in fa- 5
ctura tua: & in operibus manuũ tua-
rum exultabo.
* Quàm magnificata sunt opera 6
tua Domine! nimis profundæ factæ B
sunt cogitationes tuæ:
* Vir insipiens non cognoscet: & 7
stultus non intelliget hæc.
8 * Cùm exorti fuerint peccatores sic-
ut fœnum: & apparuerint omnes,
qui operantur iniquitatem:
9 Vt intereãt in sæculum sæculi: * tu
autem Altissimus in æternũ Domine.
10 * Quoniam ecce inimici tui Domi-
ne, quoniam ecce inimici tui peribũt:
& dispergentur omnes, qui operan-
tur iniquitatem.
11 * Et exaltabitur sicut vnicornis cor-
C nu meum: & senectus mea in miseri-
cordia vberi.
12 * Et despexit oculus meus inimicos
meos: & in insurgentibus in me ma-
lignantibus audiet auris mea.
13 * Iustus, vt palma florebit: sicut ce-
drus Libani multiplicabitur.
14 * Plantati in domo Domini, in atriis
domus Dei nostri florebunt.
15 * Adhuc multiplicabuntur in sene-
cta vberi: & bene patientes erunt,
16 * vt annuncient;
Quoniam rectus Dominus Deus
noster: & non est iniquitas in eo.

Laus Cantici Ipsi Dauid in die ante
sabbatum, quando fundata est
terra. X C I I.

1 DOminus regnauit, decorem in-
A duius est: indutus est Dominus
fortitudinem, & præcinxit se.
Etenim firmauit orbem terræ, qui
non commouebitur.
2 * Parata sedes tua ex tunc: à sæcu-
lo tu es.
3 * Eleuauerũt flumina Domine: ele-
uauerunt flumina vocem suam,
Eleuauerunt flumina fluctus suos,
4 * à vocibus aquarum multarum.
B Mirabiles elationes maris, mirabilis
in altis Dominus.
5 * Testimonia tua credibilia facta
sunt nimis: domum tuam decet san-
ctitudo Dñe in longitudinẽ dierum.

Psalmus ipsi Dauid,
Quarta sabbati. X C I I I.

1 DEus vltionum Dominus: Deus
A vltionum liberè egit.
2 * Exaltare qui iudicas terram: redde
retributionem superbis.
3 * Vsquequo peccatores Domine: vs-
quequo peccatores gloriabuntur:
4 * Effabuntur, & loquentur iniqui-
tatem: loquentur omnes, qui operan-
tur iniustitiam?
5 * Populum tuum Domine humi-
liauerunt: & hereditatem tuam vexa-
uerunt.
6 * Viduam & aduenam interfece-
runt: & pupillos occiderunt.

• Et dixerunt : Non videbit Domi- 7
nus, nec intelliget Deus Iacob. B
• Intelligite insipientes in populo: 8
& stulti aliquando sapite.
• Qui plantauit aurem, non au- 9
diet ? aut qui finxit oculum, non
considerat?
• Qui corripit gentes, non arguet: 10
qui docet hominem scientiam?
• Dominus scit cogitationes ho- 11
minum, quoniam vanæ sunt.
• Beatus homo, quem tu erudieris 12
Dñe: & de lege tua docueris eum.
• Vt mitiges ei à diebus malis: 13
donec fodiatur peccatori fouea. C
• Quia non repellet Dominus ple- 14
bem suam: & hereditatem suam non
derelinquet.
• Quoadusque iustitia conuertatur 15
in iudicium: & qui iuxta illam omnes
qui recto sunt corde.
• Quis consurget mihi aduersus 16
malignantes ? aut quis stabit mecum
aduersus operantes iniquitatem?
• Nisi quia Dominus adiuuit me: 17
paulominus habitasset in inferno a-
nima mea.
• Si dicebam: Motus est pes meus: 18
misericordia tua Dñe adiuuabat me. D
• Secundum multitudinem dolo- 19
rum meorum in corde meo: conso-
lationes tuæ lætificauerunt animam
meam.
• Numquid adhæret tibi sedes ini- 20
quitatis : qui fingis laborem in præ-
cepto ?
• Captabunt in animã iusti: & san- 21
guinem innocentem condemnabunt.
• Et factus est mihi Dominus in 22
refugium : & Deus meus in adiuto-
rium spei meæ.
• Et reddet illis iniquitatem ipso- 23
rum : & in malitia eorum disperdet
eos : disperdet illos Dominus Deus
noster.

Laus Cantici ipsi Dauid.

XCIIII.

VEnite, exultemus Domino: iubi- 1
lemus Deo salutari nostro: A
• Præoccupemus faciẽ eius in con- 2
fessione: & in psalmis iubilemus ei.
• Quoniam Deus magnus Dñs: 3
& rex magnus super omnes deos.
• Quia in manu eius sunt omnes 4
fines terræ: & altitudines montium
ipsius sunt.
• Quoniam ipsius est mare, & ipse 5
fecit illud: & siccam manus eius for-
mauerunt.
6 • Venite adoremus, & procidamus:
& ploremus ante Dñm, qui fecit nos.
7 • Quia ipse est Dominus Deus no-
B ster: & nos populus pascuæ eius, &
oues manus eius.
8 • [a] Hodie si vocem eius audieritis, [a] Heb.3.b.7
nolite obdurare corda vestra:
9 • Sicut in irritatione secundum
diem tentationis in deserto: vbi ten-
tauerunt me patres vestri, probaue-
runt me, & viderunt opera mea.
10 • [b] Quadraginta annis offensus fui [b] Num.14.f.34
generationi illi, & dixi: Semper hi er-
rant corde.
11 • Et isti non cognouerunt vias
meas: [c] vt iuraui in ira mea: Si in- [c] Heb.4.a.3
troibunt in requiem meam.

1 Canticum ipsi Dauid,
Quando domus ædificabatur post
captiuitatem. (1.Par.15.)

XCV.

A CAntate Domino canticũ nouum:
cantate Domino omnis terra.
2 • Cantate Domino, & benedicite
nomini eius: annunciate de die in
diem salutare eius.
3 • Annunciate inter Gentes glo-
riam eius, in omnibus populis mira-
bilia eius.
4 • Quoniam magnus Dominus, &
laudabilis nimis: terribilis est super
omnes deos.
5 • Quoniam omnes dij Gentiũ dæ-
monia. Dominus autem cælos fecit.
6 • Confessio, & pulchritudo in con-
spectu eius: sanctimonia, & magni-
B ficentia in sanctificatione eius.
7 • Afferte Domino patriæ gentium,
afferte Domino gloriam & hono-
8 rem: • afferte Domino gloriam no-
mini eius.
Tollite hostias, & introite in atria
9 eius: • adorate Dominum in atrio
sancto eius.
Commoueatur à facie eius vni-
10 uersa terra: • dicite in Gentibus
C quia Dominus regnauit.
Etenim correxit orbem terræ qui
non commouebitur: iudicabit popu-
los in æquitate.
11 • Lætentur cæli, & exultet terra,
commoueatur mare, & plenitudo
12 eius: • gaudebunt campi, & omnia,
quæ in eis sunt.
Tunc exultabunt omnia ligna sil-
13 uarum • à facie Domini, quia venit:
quoniam venit iudicare terram.
Iudicabit orbem terræ in æquita-
te, & populos in veritate sua.

1 Huic Dauid,
Quando terra eius restituta est.
XCVI.
Dominus regnauit, exultet terra: A
lætentur insulæ multæ.
* Nubes, & caligo in circuitu eius: 2
iustitia, & iudiciũ correctio sedis eius.
* Ignis ante ipsum præcedet, & in- 3
flammabit in circuitu inimicos eius.
* Illuxerunt fulgura eius orbi ter- 4
ræ: vidit, & commota est terra.
* Montes sicut cera fluxerunt à fa- 5
cie Dñi: à facie Dñi omnis terra.
* Annunciauerunt cæli iustitiam 6
eius: & viderunt omnes populi glo-
riam eius.
a Exod. 20. a.4 Leuit. 26. a.1. Deut. 5. a.8 b Heb. 1. a.6
* a Confundantur omnes, qui ad- 7
orant sculptilia: & qui gloriantur in B
simulachris suis.
* Adorate eum omnes angeli eius:
* audiuit, & lætata est Sion. 8
Et exultauerũt filiæ Iudæ, propter
iudicia tua Domine:
* Quoniam tu Dominus altissimus 9
super omnem terram: nimis exalta-
tus es super omnes deos.
a Amos 5. d.15 Rom. 12. b.9
* a Qui diligitis Dominum, odite 10
malum: custodit Dominus animas
sanctorum suorum, de manu pecca-
toris liberabit eos.
* Lux orta est iusto, & rectis corde 11
lætitia.
* Lætamini iusti in Dño: & cõfite- 12
mini memoriæ sanctificationis eius.

1 Psalmus ipsi Dauid. XCVII.
Cantate Dño canticum nouum: A
quia mirabilia fecit.
Saluauit sibi dextera eius: & bra-
chium sanctum eius.
a Isa. 52. c.10. & 63. b.8
* a Notum fecit Dominus salutare 2
suum: in conspectu gentium reuela-
uit iustitiam suam.
* Recordatus est misericord. æ suæ, 3
& veritatis suæ domui Israel.
Viderunt omnes termini terræ sa-
lutare Dei nostri.
* Iubilate Deo omnis terra: canta- 4
te, & exultate, & psallite.
* Psallite Domino in cithara, in ci- B 5
thara & voce psalmi: * in tubis du- 6
ctilibus, & voce tubæ corneæ.
Iubilate in conspectu regis Dñi:
* moueatur mare, & plenitudo eius: 7
orbis terrarum, & qui habitãt in eo.
* Flumina plaudent manu, simul 8
montes exultabũt * à conspectu Dñi: 9
quoniam venit iudicare terram.
Iudicabit orbem terrarum in iu-
stitia, & populos in æquitate.

1 Psalmus ipsi Dauid. XCVIII.
A Dominus regnauit, irascantur po-
puli: qui sedet super cherubim,
moueatur terra.
2 * Dominus in Sion magnus: & ex-
celsus super omnes populos.
3 * Confiteantur nomini tuo magno:
quoniam terribile, & sanctum est:
4 * & honor regis iudicium diligit.
Tu parasti directiones: iudicium
& iustitiam in Iacob tu fecisti.
5 * Exaltate Dñm Deum nostrum, &
adorate scabellum pedum eius: quo-
niam sanctum est.
6 * Moyses, & Aaron in sacerdoti-
B bus eius: & Samuel inter eos, qui in-
uocant nomen eius:
Inuocabant Dominum, & ipse ex-
7 audiebat eos: * in columna nubis lo-
quebatur ad eos.
Custodiebant testimonia eius, &
præceptum quod dedit illis.
8 * Domine Deus noster tu exaudie-
bas eos: Deus tu propitius fuisti eis,
& vlciscens in omnes adinuentiones
eorum.
9 * Exaltate Dñm Deum nostrum,
& adorate in monte sancto eius: quo-
niam sanctus Dominus Deus noster.

1 Psalmus in confessione.
XCIX.
2 Iubilate Deo omnis terra: seruite
A Domino in lætitia.
Introite in conspectu eius, in exul-
tatione.
3 * Scitote quoniã Dominus ipse est
Deus: ipse fecit nos, & non ipsi nos:
Populus eius, & oues pascuæ eius:
4 * introite portas eius in confessione,
atria eius in hymnis: confitemini illi.
5 Laudate nomen eius: * quoniam
B suauis est Dñs, in æternum miseri-
cordia eius, & vsque in generationem
& generationem veritas eius.

1 Psalmus ipsi Dauid. C.
A Misericordiam, & iudicium can-
tabo tibi Domine:
2 Psallam, * & intelligam in via im-
maculata, quando venies ad me.
Perambulabam in innocentia cor-
dis mei, in medio domus meæ.
3 * Non proponebam ante oculos
meos rem iniustam: facientes præ-
uaricationes odiui.
4 Non adhæsit mihi * cor prauum:
declinantem à me malignum non
cognoscebam.
5 * Detrahentem secretò proximo
B suo, hunc persequebar.

Superbo oculo, & inſatiabili corde, cum hoc non edebam.
• Oculi mei ad fideles terræ vt ſe- 6
deant mecum: ambulans in via immaculata, hic mihi miniſtrabat.
• Non habitabit in medio domus 7
meæ qui facit ſuperbiam: qui loquitur iniqua, non direxit in conſpectu oculorum meorum.
• In matutino interficiebam omnes 8
peccatores terræ: vt diſperderem de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem.

Oratio pauperis, 1
Cùm anxius fuerit, & in conſpectu Dñi effuderit precem ſuam.

C I.

DOmine exaudi orationẽ meam: 2
& clamor meus ad te veniat. A
• Non auertas faciem tuam à me: 3
in quacumq; die tribulor, inclina ad me aurem tuam.
In quacumque die inuocauero te, velociter exaudi me:
• Quia defecerunt ſicut fumus dies 4
mei: & oſſa mea ſicut cremium aruerunt.
• Percuſſus ſum vt fœnum, & aruit 5
cor meum: quia oblitus ſum comedere panem meum.
• A voce gemitus mei adhæſit os 6
meum carni meæ.
• Similis factus ſum pellicano ſo- 7
litudinis: factus ſum ſicut nycticorax in domicilio.
• Vigilaui, & factus ſum ſicut paſ- 8
ſer ſolitarius in tecto. B
• Tota die exprobrabant mihi ini- 9
mici mei: & qui laudabant me, aduerſum me iurabant.
• Quia cinerem tamquam panem 10
manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam.
• A facie iræ & indignationis tuæ: 11
quia eleuans alliſiſti me.
• Dies mei ſicut vmbra declinaue- 12
runt: & ego ſicut fœnum arui.
• Tu autem Dñe in æternum per- 13
manes: & memoriale tuum in generationem & generationem.
• Tu exurgens miſereberis Sion: 14
quia tempus miſerendi eius, quia ve- C
nit tempus.
• Quoniam placuerunt ſeruis tuis 15
lapides eius: & terræ eius miſerebuntur.
• Et timebunt Gentes nomen tuum 16
Domine, & omnes reges terræ gloriam tuam.

17 • Quia ædificauit Dominus Sion: & videbitur in gloria ſua.
18 • Reſpexit in orationẽ humilium: & non ſpreuit precem eorum.
19 • Scribantur hæc in generatione altera: & populus, qui creabitur, laudabit Dominum:
20 • Quia proſpexit de excelſo ſancto ſuo: Dñs de cælo in terram aſpexit:
21 • Vt audiret gemitus cõpeditorum: vt ſolueret filios interemptorum:
22 • Vt annuncient in Sion nomen
D Dñi: & laudem eius in Ieruſalem.
23 • In conueniendo populos in vnũ, & reges vt ſeruiant Domino.
24 • Reſpondit ei in via virtutis ſuæ: Paucitatem dierum meorum nuncia mihi.
25 • Ne reuoces me in dimidio dierum meorum: in generationem & generationem anni tui.
26 • Initio tu Dñe terram fundaſti: & opera manuum tuarum ſunt cæli.
27 • Ipſi peribunt, tu autẽ permanes: & omnes ſicut veſtimẽtũ veteraſcẽt.
Et ſicut opertorium mutabis eos,
28 & mutabuntur: • tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient.
29 • Filij ſeruorum tuorum habitabunt: & ſemen eorum in ſæculum dirigetur.

1 Ipſi Dauid. C II.

A BEnedic anima mea Domino: & omnia, quæ intra me ſunt, nomini ſancto eius.
2 • Benedic anima mea Domino: &
noli obliuiſci omnes retributiones eius.
3 • Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis: qui ſanat omnes infirmitates tuas.
4 • Qui redimit de interitu vitam tuam: qui coronat te in miſericordia & miſerationibus.
5 • Qui replet in bonis deſiderium tuum: renouabitur vt aquilæ iuuentus tua:
6 • Faciens miſericordias Dominus:
B & iudicium omnibus iniuriam patientibus.
7 • Notas fecit vias ſuas Moyſi, filiis Iſrael voluntates ſuas.
8 • * Miſerator, & miſericors Dñs: longanimis, & multum miſericors. *Num. 14. c. 18
9 • Non in perpetuum iraſcetur: neque in æternum comminabitur.
10 • Non ſecundùm peccata noſtra fecit nobis: neque ſecundùm iniquitates noſtras retribuit nobis.

• Quoniam secundùm altitudinem 11
cæli à terra : corroborauit misericordiam suam super timentes se.
• Quantum distat Ortus ab Occi- 12
dente: longè fecit a nobis iniquitates C
nostras.
• Quomodo miseretur pater filio- 13
rum, misertus est Dominus timentibus se: • quoniam ipse cognouit fi- 14
gmentum nostrum.
Recordatus est quoniam puluis
sumus: • homo, sicut fœnũ dies eius, 15
tamquam flos agri sic efflorebit.
• Quoniam spiritus pertransibit in 16
illo, & nõ subsistet: & non cognoscet
amplius locum suum.
• Misericordia autem Domini ab
æterno, & vsque in æternum super ti- 17
mentes eum.
Et iustitia illius in filios filiorum,
• his qui seruant testamentum eius: 18
Et memores sunt mandatorum D
ipsius, ad faciendum ea.
• Dominus in cælo parauit sedem 19
suam: & regnum ipsius omnibus dominabitur.
• Benedicite Domino omnes an- 20
geli eius: potentes virtute, facientes
verbum illius, ad audiendam vocem
sermonum eius.
• Benedicite Domino omnes virtu- 21
tes eius: ministri eius, qui facitis voluntatem eius.
• Benedicite Domino omnia ope- 22
ra eius: in omni loco dominationis
eius, benedic anima mea Domino.

Ipsi Dauid. CIII.

Benedic anima mea Domino: Do- A 1
mine Deus meus magnificatus es
vehementer.
Cõfessionem, & decorem induisti:
• amictus lumine sicut vestimento: 2
Extendens cælum sicut pellẽ: • qui 3
tegis aquis superiora eius.
Qui ponis nubem ascensum tuum:
qui ambulas super pennas ventorum.
*Heb.1.c.7 • Qui facis angelos tuos, spiritus: 4
& ministros tuos ignem vrentem.
• Qui fundasti terram super stabi- 5
litatem suam: non inclinabitur in sæculum sæculi.
• Abyssus, sicut vestimẽtũ, amictus 6
eius: super montes stabunt aquæ.
• Ab increpatione tua fugient: à 7
voce tonitrui tui formidabunt.
• Ascendunt montes: & descen- 8
dunt campi in locum, quem fundasti eis.
• Terminum posuisti, quem non 9
B transgredientur: neque conuertentur
operire terram.
10 • Qui emittis fontes in conuallibus: inter medium montium pertransibunt aquæ.
11 • Potabunt omnes bestiæ agri: expectabunt onagri in siti sua.
12 • Super ea volucres cæli habitabũt:
de medio petrarum dabunt voces.
13 • Rigans montes de superioribus
suis: de fructu operum tuorum satiabitur terra:
14 • Producens fœnum iumentis, &
herbam seruituti hominum:
15 Vt educas panem de terra: • & vinum lætificet cor hominis:
Vt exhilaret faciem in oleo: & panis cor hominis confirmet.
16 • Saturabuntur ligna campi, & ce-
17 dri Libani, quas plantauit: • illic
passeres nidificabunt.
Herodij domus dux est eorum:
18 • montes excelsi ceruis: petra refugium herinaciis.
19 • Fecit lunam in tempora: sol cog-
C nouit occasum suum.
20 • Posuisti tenebras, & facta est
nox: in ipsa pertransibunt omnes bestiæ siluæ.
21 • Catuli leonum rugientes, vt rapiant, & quærant à Deo escam sibi.
22 • Ortus est sol, & congregati sunt:
& in cubilibus suis collocabuntur.
23 • Exibit homo ad opus suum: &
ad operationem suam vsque ad vesperum.
24 • Quàm magnificata sunt opera tua
Dñe omnia in sapientia fecisti: impleta est terra possessione tua.
25 • Hoc mare magnum, & spatiosum manibus: illic reptilia, quorum
non est numerus.
26 Animalia pusilla cũ magnis: • illic
naues pertransibunt.
Draco iste, quem formasti ad illu-
27 dendum ei: • omnia à te expectant
D vt des illis escam in tempore.
28 • Dante te illis, colligent: aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.
29 • Auertente autem te faciem, turbabuntur: auferes spiritum eorum,
& deficient, & in puluerem suum reuertentur.
30 • Emittes spiritum tuum, & creabuntur: & renouabis faciem terræ.
31 • Sit gloria Dñi in sæculum: lætabitur Dominus in operibus suis:
32 • Qui respicit terram, & facit eam

tremere : qui tangit montes, & fumigant.
Inf.145.a.2 • Cantabo Domino in vita mea: 33
psallam Deo meo quamdiu sum.
• Iucundum sit ei eloquiũ meum : 34 C
ego verò delectabor in Domino.
• Deficiant peccatores à terra, & 35
iniqui ita vt non sint : benedic anima mea Domino.

Alleluia (1. Par. 16. 8.)

CIIII.

1. Par. 16. a.8 Confitemini Domino, & inuocate nomen eius : annunciate in- 1 A
Isa.12.a.4 ter Gentes opera eius.
• Cantate ei, & psallite ei: narrate 2
omnia mirabilia eius.
• Laudamini in nomine sancto 3
eius: lætetur cor quærentium Dominum.
• Quærite Dominum, & confir- 4
mamini: quærite faciem eius semper.
• Mementote mirabilium eius, quæ 5
fecit: prodigia eius, & iudicia oris eius.
• Semen Abraham, serui eius: filij 6
Iacob electi eius.
• Ipse Dominus Deus noster : in 7
vniuersa terra iudicia eius.
• Memor fuit in sæculum testa- 8
menti sui : verbi, quod mandauit in mille generationes:
Gen.22.c.16 • Quod disposuit ad Abraham: 9
& iuramenti sui ad Isaac ;
• Et statuit illud Iacob in præceptũ: 10
& Israel in testamentum æternum:
• Dicens. Tibi dabo terram Cha- 11
naan, funiculum hereditatis vestræ.
• Cùm essent numero breui, pau- 12
cissimi & incolæ eius:
• Et pertransierunt de gente in gen- 13
tem, & de regno ad populum alterũ. B
• Non reliquit hominem nocere 14
eis: & corripuit pro eis reges.
1. Paral. 16.d.22. 2. Reg. 1.c.14. • Nolite tangere christos meos: & 15
in prophetis meis nolite malignari.
• Et vocauit famem super ter- 16
ram : & omne firmamentum panis contriuit.
Gen.37.f.36. • Misit ante eos virum : in ser- 17
uum venundatus est Ioseph.
Gen. 39.d.20 • Humiliauerunt in compedibus 18
pedes eius, ferrum pertransiit animã
eius, • donec veniret verbum eius. 19
Eloquium Domini inflammauit
eum: • misit rex, & soluit eum; prin- 20
ceps populorum, & dimisit eum.
• Constituit eum dominum domus 21
suæ : & principem omnis possessionis suæ.

22 • Vt erudiret principes eius sicut semetipsum : & senes eius prudẽtiam doceret.
23 • Et intrauit Israel in Aegyptum: Gen.46.a.6
& Iacob accola fuit in Terra Cham.
24 • Et auxit populum suum vehe- Ex.1.b.7 Act.7.b.17
menter : & firmauit eum super inimicos eius.
25 • Conuertit cor eorum vt odirent
populum eius: & dolum facerent in seruos eius.
26 • Misit Moysen seruum suum: Exo.3.b.10. & 4.d.29
Aaron, quem elegit ipsum.
27 • Posuit in eis verba signorũ suo- Exo.7.a.10
rum, & prodigiorum in Terra Cham.
28 • Misit tenebras, & obscurauit: Exo.10.f.22.
& non exacerbauit sermones suos.
29 • Conuertit aquas eorum in san- Exo.7.d.20.
guinem: & occidit pisces eorum.
30 • Edidit terra eorum ranas in pe- Exo.8.b.6
netralibus regum ipsorum.
31 • Dixit, & venit cœnomyia: & Exo.8.c.& 9
cinifes in omnibus finibus eorum.
32 • Posuit pluuias eorum grandi-
nem : ignem comburentem in terra ipsorum.
33 • Et percussit vineas eorum, & fi-
culneas eorum : & contriuit lignum finium eorum.
34 D • Dixit, & venit locusta, & bru- Exo.10.c.12.
chus, cuius non erat numerus:
35 • Et comedit omne fœnum in ter-
ra eorum : & comedit omnem fru-
ctum terræ eorum.
36 • Et percussit omne primogeni- Exo.12.d.29.
tum in terra eorum: primitias omnis laboris eorum.
37 • Et eduxit eos cum argento & Exo.12.d.35
auro: & non erat in tribubus eorum infirmus.
38 • Lætata est Ægyptus in profectio-
ne eorum; quia incubuit timor eorum super eos.
39 • Expandit nubem in protectio- Psal.77.b.14 1.Cor.10.a.1
nem eorum, & ignem vt luceret eis per noctem.
40 • Petierunt, & venit coturnix: & Exo.16.c.13
pane cæli saturauit eos.
41 • Dirupit petram, & fluxerunt Num.20.c.11
aquæ: abierunt in sicco flumina;
42 • Quoniam memor fuit verbi san- Gen.17.a.7
cti sui, quod habuit ad Abraham puerum suum.
43 • Et eduxit populum suum in ex-
ultatione, & electos suos in lætitia.
44 • Et dedit illis regiones Gentium: &
labores populorum possederunt.
45 • Vt custodiant iustificationes eius,
& legem eius requirant.

Alle-

Alleluia (*Iudith 13. 21.*) C V.

1 Confitemini Domino quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia eius. D A
[a] *Iudit. 13 c.23 Eccli.43.d 35*
2 *[a] Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes eius?
3 * Beati, qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore.
4 * Memento nostri Domine in beneplacito populi tui: visita nos in salutari tuo:
5 * Ad videndum in bonitate electorum tuorum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ: vt lauderis cum hereditate tua.
[b] *Iudit. 7. d.19.*
6 * [b] Peccauimus cum patribus nostris: iniustè egimus, iniquitatem fecimus.
7 * Patres nostri in Ægypto non intellexerunt mirabilia tua: non fuerunt memores multitudinis misericordiæ tuæ.
Et irritauerunt ascendentes in mare, Mare rubrum. B
8 * Et saluauit eos propter nomen suum: vt notã faceret potẽtiam suam.
[c] *Exo. 14. c.22.*
9 * [c] Et increpuit Mare rubrum, & exsiccatum est: & deduxit eos in abyssis sicut in deserto.
10 * Et saluauit eos de manu odientiũ: & redemit eos de manu inimici.
[d] *Exo. 14. g.27.*
11 *[d] Et operuit aqua tribulantes eos: vnus ex eis non remansit.
12 * Et crediderunt verbis eius: & laudauerunt laudem eius.
13 * Citò fecerunt, obliti sunt operum eius: & non sustinuerunt consilium eius.
[e] *Exo. 17. a.2*
14 * [e] Et concupierunt concupiscentiam in deserto: & tentauerunt Deũ in inaquoso. F C
[f] *Num. 11. g. 31*
15 * [f] Et dedit eis petitionem ipsorum: & misit saturitatem in animas eorum.
16 * Et irritauerunt Moysen in castris: Aaron sanctum Domini.
[g] *Num. 16. c. 31.*
17 *[g] Aperta est terra, & deglutiuit Dathan: & operuit super congregationem Abiron.
18 * Et exarsit ignis in synagoga eorum: flamma combussit peccatores.
[h] *Exo. 32. a.4*
19 * [h] Et fecerunt vitulum in Horeb: & adorauerunt sculptile.
20 * Et mutauerunt gloriam suam in similitudinẽ vituli comedẽtis fœnũ.
21 * Obliti sunt Deum, qui saluauit eos, qui fecit magnalia in Ægypto,
22 * mirabilia in Terra Cham: terribilia in mari rubro.

23 * [a] Et dixit vt disperderet eos: si nõ Moyses electus eius stetisset in confractione in conspectu eius: [a] *Exo. 32. c.10*
Vt auerteret iram eius ne disperderet eos:
24 * & pro nihilo habuerunt terram desiderabilem:
25 Non crediderunt verbo eius, * & murmurauerunt in tabernaculis suis: non exaudierunt vocem Domini.
26 * [b] Et eleuauit manum suam super eos: vt prosterneret eos in deserto: [b] *Num. 14. c. 34.*
27 * Et vt deiiceret semen eorum in nationibus: & dispergeret eos in regionibus.
28 * Et initiati sunt Beelphegor: & comederunt sacrificia mortuorum.
29 * Et irritauerunt eum in adinuentionibus suis: & multiplicata est in eis ruina. E
30 * [c] Et stetit Phinees, & placauit: & cessauit quassatio. [c] *Num. 25. b. 7*
31 * Et reputatum est ei in iustitiam, in generationem & generationem vsque in sempiternum.
32 * [d] Et irritauerunt eum ad Aquas contradictionis: & vexatus est Moyses propter eos: [d] *Num. 20. a.10.*
33 * quia exacerbauerunt spiritum eius.
34 Et distinxit in labiis suis: * non disperdiderunt gentes, quas dixit Dominus illis.
35 * Et commisti sunt inter gentes, &
36 didicerunt opera eorum: * & seruierunt sculptilibus eorum: & factum est illis in scandalum.
37 * Et immolauerunt filios suos, & filias suas dæmoniis.
38 * Et effuderunt sanguinem innocentem: sanguinem filiorum suorum & filiarum suarum, quas sacrificauerunt sculptilibus Chanaan.
Et infecta est terra in sanguinibus,
39 * & contaminata est in operibus eorum: & fornicati sunt in adinuentionibus suis.
40 * Et iratus est furore Dominus in populum suum: & abominatus est hereditatem suam.
41 * Et tradidit eos in manus gentium: & dominati sunt eorum qui oderunt eos.
42 * Et tribulauerunt eos inimici eorum, & humiliati sunt sub manibus
43 eorum: * sæpe liberauit eos.
Ipsi autem exacerbauerunt eum in consilio suo: & humiliati sunt in iniquitatibus suis.
44 * Et vidit cùm tribularentur: & audiuit orationem eorum.

* Et

*Deut. 30. a. 1

** Et memor fuit testamenti sui: & 45
pœnituit eum secundùm multitudi- G
nem misericordiæ suæ.
*Et dedit eos in misericordias in cõ- 46
spectu omnium qui ceperant eos.
* Saluos nos fac Domine Deus no- 47
ster: & congrega nos de Nationibus:
Vt confiteamur nomini sancto tuo:
& gloriemur in laude tua.
* Benedictus Dominus Deus Israel 48
à sæculo & vsq; in sæculum: & dicet
omnis populus: Fiat, fiat.

Alleluia. (*Iudith* 13.21.) C VI.

CONfitemini Domino quoniam 1
bonus: quoniam in sæculum mi- A
sericordia eius.
*Dicant qui redempti sunt à Domi- 2
no, quos redemit de manu inimici: &
de regionibus congregauit eos:
*A solis ortu, & occasu: ab aquilo- 3
ne, & mari.
*Errauerunt in solitudine in ina- 4
quoso: viam ciuitatis habitaculi non
inuenerunt.
* Esurientes, & sitientes: anima eo- 5
rum in ipsis defecit.
* Et clamauerũt ad Dominum cùm 6
tribularentur: & de necessitatibus eo-
rum eripuit eos.
* Et deduxit eos in viam rectam: vt 7
irent in ciuitatem habitationis.
*Confiteãtur Domino misericordię 8
eius: & mirabilia eius filiis hominũ.
* Quia satiauit animam inanem: & 9
animam esurientem satiauit bonis.
* Sedẽtes in tenebris, & vmbra mor- 10
tis: vinctos in mendicitate, & ferro.
*Quia exacerbauerunt eloquia Dei: 11
& consilium Altissimi irritauerunt.
* Et humiliatum est in laboribus 12
cor eorum: infirmati sunt, nec fuit
qui adiuuaret.
* Et clamauerũt ad Dominum cùm 13
tribularentur: & de necessitatibus eo- B
rum liberauit eos.
* Et eduxit eos de tenebris, & vm- 14
bra mortis: & vincula eorũ disrupit.
* Confiteantur Domino miseri- 15
cordiæ eius: & mirabilia eius filiis
hominum.
* Quia contriuit portas æreas: & 16
vectes ferreos confregit.
*Suscepit eos de via iniquitatis eo- 17
rum: propter iniustitias enim suas
humiliati sunt.
* Omnem escam abominata est ani- 18
ma eorum: & appropinquauerunt
vsque ad portas mortis.
* Et clamauerũt ad Dominum cùm 19
tribularentur: & de necessitatibus
eorum liberauit eos.
20 * Misit verbũ suum, & sanauit eos:
& eripuit eos de interitionibus eorũ.
21 *Confiteantur Domino misericor-
C diæ eius: & mirabilia eius filiis ho-
minum:
22 *Et sacrificent sacrificium laudis: &
annũcient opera eius in exultatione.
23 *Qui descendunt mare in nauibus,
facientes operationẽ in aquis multis.
24 *Ipsi viderunt opera Domini, &
mirabilia eius in profundo.
25 *Dixit, & stetit spiritus procellæ: &
exaltati sunt fluctus eius.
26 * Ascendunt vsque ad cælos, &
descendunt vsque ad abyssos: anima
eorum in malis tabescebat.
27 * Turbati sunt, & moti sunt sicut
ebrius: & omnis sapientia eorum de-
uorata est.
28 *Et clamauerunt ad Dominum cùm
tribularentur, & de necessitatibus
eorum eduxit eos.
29 * Et statuit procellam eius in au-
ram: & siluerunt fluctus eius.
30 * Et lætati sunt quia siluerunt: &
deduxit eos in portum voluntatis
eorum.
31 * Cõfiteãtur Domino misericordiæ
eius: & mirabilia eius filiis hominũ.
32 *Et exaltent eum in ecclesia plebis:
& in cathedra seniorum laudẽt eum.
33 * Posuit flumina in desertum: &
exitus aquarum in sitim.
34 * Terram fructiferam in salsugi-
D nem, à malitia inhabitantium in ea.
35 * Posuit desertum in stagna aqua-
rum: & terram sine aqua in exitus
aquarum.
36 * Et collocauit illic esurientes: &
constituerunt ciuitatem habitationis.
37 * Et seminauerunt agros, & planta-
uerunt vineas: & fecerunt fructum
natiuitatis.
38 *Et benedixit eis, & multiplicati
sunt nimis: & iumenta eorum non
minorauit.
39 * Et pauci facti sunt: & vexati sunt
à tribulatione malorum, & dolore.
40 * Effusa est cõtemptio super princi-
pes: & errare fecit eos in inuio, &
non in via.
41 *Et adiuuit pauperem de inopia: &
posuit sicut oues familias.
42 ** Videbunt recti, & lætabuntur: *Num. 21.
& omnis iniquitas oppilabit os suũ. a. 19
43 * Quis sapiens & custodiet hæc? &
intelliget misericordias Domini?

Canti-

Canticum Psalmi ipsi Dauid. 1
(*Sup.* 56.8.) C VII.
PAratum cor meum Deus, paratum 2
cor meum: cantabo, & psallam in A
gloria mea.
*Exurge gloria mea, exurge psalte- 3
rium, & cithara: exurgam diluculo.
*Confitebor tibi in populis Domi- 4
ne: & psallam tibi in nationibus.
* Quia magna est super cælos mise- 5
ricordia tua: & vsque ad nubes veri-
tas tua.
* Exaltare super cælos Deus, & su- 6
per omnem terram gloria tua: *vt li- 7
berentur dilecti tui.
Saluum fac dextera tua, & exaudi
me: * Deus locutus est in sancto suo: 8
Exultabo, & diuidam Sichimam, & B
conuallem tabernaculorũ dimetiar.
*Meus est Galaad, & meus est Manas- 9
ses: & Ephraim susceptio capitis mei.
Iuda rex meus: * Moab lebes spei 10
meæ.
In Idumæam extendam calceamen-
tum meum: mihi alienigenæ amici
facti sunt.
* Quis deducet me in ciuitatem 11
munitam? quis deducet me vsque in
Idumæam?
*Nónne tu Deus, qui repulisti nos, 12
& non exibis Deus in virtutibus no-
stris.
*Da nobis auxilium de tribulatio- 13
ne: quia vana salus hominis.
* In Deo faciemus virtutem: & ipse 14
ad nihilũ deducet inimicos nostros.

In finem, Psalmus Dauid. 1
C VIII.
DEus laudem meam ne tacueris: 2
quia os peccatoris, & os dolosi A
super me apertum est.
* Locuti sunt aduersum me lingua 3
dolosa, & sermonibus odij circum-
dederunt me: & expugnauerunt me
gratis.
* Pro eo vt me diligerent, detrahe- 4
bant mihi: ego autem orabam.
* Et posuerunt aduersum me mala 5
pro bonis: & odium pro dilectione
mea.
* Constitue super eum peccatorem: 6
& diabolus stet à dextris eius.
*Cùm iudicatur, exeat condemna- 7
tus: & oratio eius fiat in peccatum.
*Fiant dies eius pauci: & episcopa- 8
tum eius accipiat alter.
* Fiant filij eius orphani: & vxor 9
eius vidua.
10 * Nutantes transferantur filij eius,
B & mendicent: & eiciantur de habi-
tationibus suis.
11 * Scrutetur fœnerator omnem sub-
stantiam eius: & diripiant alieni la-
bores eius.
12 * Non sit illi adiutor: nec sit qui mi-
sereatur pupillis eius.
13 *Fiant nati eius in interitum: in ge-
neratione vna deleatur nomen eius.
14 *In memoriam redeat iniquitas pa-
trum eius in conspectu Domini: &
peccatum matris eius non deleatur.
15 * Fiant contra Dominum semper,
& dispereat de terra memoria eorũ:
16 * pro eo quòd non est recordatus fa-
cere misericordiam.
17 *Et persecutus est hominẽ inopem,
& mendicum, & compunctum cor-
de mortificare.
18 *Et dilexit maledictionem, & veniet
C ei: & noluit benedictionem, & elon-
gabitur ab eo.
Et induit maledictionem sicut ve-
stimentum, & intrauit sicut aqua in
interiora eius, & sicut oleum in ossi-
bus eius.
19 *Fiat ei sicut vestimentum, quo ope-
ritur: & sicut zona, qua semper præ-
cingitur.
20 * Hoc opus eorum, qui detrahunt
mihi apud Dominũ: & qui loquun-
tur mala aduersus animam meam.
21 * Et tu Domine, Domine, fac me-
cum propter nomen tuum: quia sua-
uis est misericordia tua.
22 *Libera me, quia egenus, & pauper
ego sum: & cor meum conturbatum
est intra me.
23 * Sicut vmbra cùm declinat, ablatus
sum: & excussus sum sicut locustæ.
24 * Genua mea infirmata sunt à ieiu-
nio: & caro mea immutata est pro-
pter oleum.
25 * Et ego factus sum opprobrium
D illis: viderunt me, & mouerunt ca-
pita sua.
26 * Adiuua me Domine Deus meus:
saluum me fac secundùm misericor-
diam tuam.
27 *Et sciant quia manus tua hæc: &
tu Domine fecisti eam.
28 * Maledicent illi, & tu benedices:
qui insurgunt in me, confundantur:
seruus autem tuus lætabitur.
29 * Induantur qui detrahunt mihi,
pudore: & operiantur sicut diploide
confusione sua.
30 * Confitebor Domino nimis in ore

meo: & in medio multorum lauda-
bo eum.
* Quia astitit à dextris pauperis, vt 31
saluam faceret à persequentibus ani-
mam meam.

Psalmus Dauid. CIX.

Matth.22. ... 1.Cor.15. ... Heb.1.d.13 ... 10.c.13

DIxit Dominus Domino meo: 1 A
sede à dextris meis:
* Donec ponam inimicos tuos, sca-
bellum pedum tuorum.
* Virgam virtutis tuæ emittet Do- 2
minus ex Sion: dominare in medio
inimicorum tuorum.
* Tecum principium in die virtutis 3
tuæ in splendoribus sanctorum: ex
vtero ante luciferum genui te.

Heb.5.b.6 & 7.c.17 ... 15. 14

* Iurauit Dominus, & non pœni- 4
tebit eum: Tu es sacerdos in æternum B
secundùm ordinem Melchisedech.
* Dominus à dextris tuis, confregit 5
in die iræ suæ reges.
* Iudicabit in nationibus, implebit 6
ruinas: conquassabit capita in terra
multorum.
* De torrente in via bibet: propterea 7
exaltabit caput.

Alleluia. CX.

COnfitebor tibi Domine in toto 1
corde meo in consilio iustorum, A
& congregatione.
* Magna opera Domini: exquisita 2
in omnes voluntates eius.
* Confessio & magnificentia opus 3
eius: & iustitia eius manet in sæcu-
lum sæculi.
* Memoriam fecit mirabilium suo- 4
rum, misericors & miserator Domi-
nus: * escam dedit timentibus se. 5
Memor erit in sæculum testamenti
sui: * virtutem operum suorum an- 6
nunciabit populo suo:
* Vt det illis hereditatē gentiū: opera 7
manuum eius veritas, & iudicium. B
* Fidelia omnia mandata eius: con- 8
firmata in sæculum sæculi, facta in
veritate & æquitate.
* Redemptionem misit populo suo: 9
mandauit in æternū testamentū suū:
Sanctum & terribile nomen eius:
* * initium Sapientiæ timor Domini. 10
Intellectus bonus omnibus facien-
tibus eum: laudatio eius manet in sæ-
culum sæculi.

1.Petri.1. a.7. & 9. ... 17 Eccli.1. b.16

Alleluia, Reuersionis Aggæi,
& Zachariæ. CXI.

BEatus vir qui timet Dominum: in 1
mandatis eius volet nimis. A
* Potens in terra erit semen eius: ge- 2
neratio rectorum benedicetur.

3 * Gloria, & diuitiæ in domo eius: &
iustitia eius manet in sæculū sæculi.
4 * Exortū est in tenebris lumē rectis:
misericors, & miserator, & iustus.
5 * Iucundus homo qui miseretur &
B commodat, disponet sermones suos
6 in iudicio: * quia in æternum non
commouebitur.
7 * In memoria æterna erit iustus: ab
auditione mala non timebit.
Paratum cor eius sperare in Domi-
8 no, * confirmatum est cor eius: non
commouebitur donec despiciat ini-
micos suos.
9 * Dispersit, dedit pauperibus: iustitia
eius manet in sæculum sæculi, cornu
eius exaltabitur in gloria.
10 * Peccator videbit, & irascetur, den-
tibus suis fremet & tabescet: deside-
rium peccatorum peribit.

Alleluia. CXII.

1 LAudate pueri Dominum: laudate
A nomen Domini.
2 * Sit nomen Domini benedictum,
ex hoc nunc & vsque in sæculum.
3 * A solis ortu vsq; ad occasum, lau-
dabile nomen Domini.
4 * * Excelsus super omnes gentes Do- Malac.1. c.11
minus, & super cælos gloria eius.
5 * Quis sicut Dominus Deus noster,
6 qui in altis habitat, * & humilia respi-
cit in cælo & in terra?
7 * Suscitans à terra inopem, & de
B stercore erigens pauperem:
8 * Vt collocet eum cum principibus,
cum principibus populi sui.
9 * Qui habitare facit sterilem in do-
mo, matrem filiorum lætantem.

Alleluia. CXIII.

1 IN exitu Israel de Ægypto, domus Exod.13. a.3
A Iacob de populo barbaro:
2 * Facta est Iudæa sanctificatio eius,
Israel potestas eius.
3 * Mare vidit, & fugit: Iordanis
conuersus est retrorsum.
4 * Montes exultauerunt vt arietes:
& colles sicut agni ouium.
5 * Quid est tibi mare quòd fugisti:
& tu Iordanis, quia conuersus es re-
trorsum?
6 * Montes exultastis sicut arietes, &
colles sicut agni ouium.
7 * A facie Domini mota est terra, à
facie Dei Iacob.
8 * Qui conuertit petram in stagna
aquarū, & rupem in fontes aquarum.
1 * NON NOBIS DOMINE,
NON NOBIS: sed nomini tuo
da gloriam.

* Super misericordia tua, & veritate 2
tua: nequando dicant Gentes: Vbi est
Deus eorum?
* Deus autem noster in cælo: om- 3
nia quæcumque voluit, fecit.
a Infr. 134. c. 15 * a Simulachra gentiū argentum, & 4
aurum, opera manuum hominum.
b Sap. 15. d. 15 * b Os habent, & non loquentur: 5
oculos habent, & non videbunt.
* Aures habent, & non audient: na- 6
res habent, & non odorabunt.
* Manus habent, & non palpabunt: 7
pedes habent, & non ambulabunt:
non clamabunt in gutture suo.
* Similes illis fiant qui faciunt ea: & 8
omnes qui confidunt in eis.
* Domus Israel sperauit in Domi- 9
no: adiutor eorum & protector eo- C
rum est.
* Domus Aarō sperauit in Domino: 10
adiutor eorum & protector eorū est.
* Qui timent Dominum, sperauerūt 11
in Domino: adiutor eorum & prote-
ctor eorum est.
* Dominus memor fuit nostri: & 12
benedixit nobis:
Benedixit domui Israel: benedixit
domui Aaron.
* Benedixit omnibus, qui timent 13
Dominum, pusillis cum maioribus.
* Adiiciat Dominus super vos: super 14
vos, & super filios vestros.
* Benedicti vos à Domino, qui fecit 15
cælum & terram. D
* Cælum cæli Domino: terram au- 16 A
tem dedit filiis hominum.
c Baruc. 2. d. 17 * c Non mortui laudabunt te Do- 17
mine: neque omnes, qui descendunt
in infernum.
* Sed nos qui viuimus, benedicimus 18
Domino, ex hoc nunc & vsque in sæ-
culum.

Alleluia. CXIIII.

DIlexi, quoniam exaudiet Domi- 1
nus vocem orationis meæ. A
* Quia inclinauit aurem suam mihi: 2
& in diebus meis inuocabo.
* Circumdederūt me dolores mor- 3
tis: & pericula inferni inuenerūt me.
Tribulationem & dolorem inueni:
* & nomen Domini inuocaui. 4
O Domine libera animam meam:
* misericors Dominus, & iustus, & 5
Deus noster miseretur. B
* Custodiens paruulos Dominus: 6
humiliatus sum, & liberauit me.
* Conuertere anima mea in requiem 7
tuam: quia Dominus benefecit tibi.
* Quia eripuit animam meam de 8
morte: oculos meos à lacrymis, pedes
meos à lapsu.
9 * Placebo Domino in regione vi-
uorum.

Alleluia. CXV.

10 A CRedidi, propter quod locutus 2. Cor. 4. c. 13
sum: ego autem humiliatus sum Ro. 3. a. 4
nimis.
11 * Ego dixi in excessu meo: Omnis
homo mendax.
12 * Quid retribuam Domino, pro om-
nibus, quæ retribuit mihi?
13 * Calicem salutaris accipiam: & no-
men Domini inuocabo.
14 * Vota mea Domino reddā coram
15 omni populo eius: * pretiosa in con-
spectu Domini mors Sāctorum eius:
16 * O Domine quia ego seruus tuus:
B ego seruus tuus, & filius ancillę tuæ.
17 Dirupisti vincula mea: * tibi sacrifi-
cabo hostiam laudis, & nomen Do-
mini inuocabo.
18 * Vota mea Domino reddam in
19 cōspectu omnis populi eius: * in atriis
domus Domini, in medio tui Ieru-
salem.

Alleluia. CXVI.

1 LAudate Dominum omnes Gen- a Rom. 15. b. 11
tes: laudate eum omnes populi:
2 * Quoniam confirmata est super nos
misericordia eius: * b & veritas Domi- b Ioan. 12. c. 34
ni manet in æternum.

Alleluia. CXVII.

1 COnfitemini Domino quoniam
A bonus: quoniam in sæculum mi-
sericordia eius.
2 * Dicat nūc Israel quoniam bonus:
quoniā in sæculū misericordia eius.
3 * Dicat nūc domus Aaron: quoniam
in sæculum misericordia eius.
4 * Dicant nunc qui timent Domi-
num: quoniam in sæculum miseri-
cordia eius
5 * De tribulatione inuocaui Domi-
num: & exaudiuit me in latitudine
Dominus.
6 * Dominus mihi adiutor: non time-
bo quid faciat mihi homo.
7 * a Dominus mihi adiutor: & ego a Heb. 13. b. 6
despiciam inimicos meos.
8 * Bonum est confidere in Domino,
B quàm confidere in homine:
9 * Bonum est sperare in Domino,
quàm sperare in principibus.
10 * Omnes gentes circuierunt me: & in
nomine Dñi quia vltus sum in eos.
11 * Circumdantes circumdederunt
me: & in nomine Domini quia vltus
sum in eos.

* Cir-

* Circumdederunt me sicut apes, & 12
exarserunt sicut ignis in spinis: & in
nomine Dñi quia vltus sum in eos.
* Impulsus euersus sum vt caderem 13
& Dominus suscepit me.
* [a] Fortitudo mea, & laus mea Do- 14
minus: & factus est mihi in salutem. C
* Vox exultationis, & salutis in ta- 15
bernaculis iustorum.
* Dextera Domini fecit virtutem: 16
dextera Domini exaltauit me, dexte-
ra Domini fecit virtutem.
* Non moriar, sed viuam: & nar- 17
rabo opera Domini.
* Castigans castigauit me Dominus: 18
& morti non tradidit me.
* Aperite mihi portas iustitiæ, in- 19
gressus in eas confitebor Domino:
* hæc porta Domini, iusti intrabunt 20
in eam.
* Confitebor tibi quoniam exaudi- 21
sti me: & factus es mihi in salutem,
* [b] Lapidem, quem reprobauerunt 22
ædificantes: hic factus est in caput
anguli.
* A Domino factum est istud: & est 23
mirabile in oculis nostris.
* Hæc est dies, quam fecit Domi- 24
nus: exultemus & lætemur in ea. D
* O Domine saluum me fac, ô Do- 25
mine bene prosperare: * benedictus 26
qui venit in nomine Domini.
Benediximus vobis de domo Do-
mini: * Deus Dñs, & illuxit nobis. 27
Cõstituite diem sollemnem in con-
densis, vsque ad cornu altaris.
* Deus meus es tu, & confitebor ti- 28
bi: Deus meus es tu, & exaltabo te.
Confitebor tibi quoniam exaudisti
me: & factus es mihi in salutem:
* Cõfitemini Dño quoniam bonus: 29
quoniã in sæculũ misericordia eius.

[a] Exo. 15. a. 2

[b] Matt. 21. d. 42 Luc. 20. c. 17 Act. 4. b. 11 Ro. 9. g. 33 1 Pet. 2. a. 7 Isa. 28. d. 16

Alleluia. CXVIII.

ALEPH.

Beati immaculati in via: qui am- 1
bulant in lege Domini. A
* Beati, qui scrutantur testimonia 2
eius: in toto corde exquirunt eum.
* Non enim qui operantur iniqui- 3
tatem, in viis eius ambulauerunt.
* Tu mandasti mandata tua custo- 4
diri nimis.
* Vtinam dirigantur viæ meæ, ad 5
custodiendas iustificationes tuas.
* Tunc non confundar, cùm per- 6
spexero in omnibus mandatis tuis.
* Confitebor tibi in directione cor- 7
dis: in eo quod didici iudicia iustitiæ
tuæ.

8 * Iustificationes tuas custodiam: non
me derelinquas vsquequaque.

BETH.

9 * In quo corrigit adolescẽtior viam
B suam? in custodiẽdo sermones tuos.
10 * In toto corde meo exquisiui te: ne
ne repellas me à mandatis tuis.
11 * In corde meo abscondi eloquia
tua: vt non peccem tibi.
12 * Benedictus es Domine: doce me
iustificationes tuas.
13 * In labiis meis, pronunciaui omnia
iudicia oris tui.
14 * In via testimoniorũ tuorum dele-
ctatus sum, sicut in omnibus diuitiis.
15 * In mandatis tuis exercebor: &
considerabo vias tuas.
16 * In iustificationibus tuis medita-
bor: non obliuiscar sermones tuos.

GIMEL.

17 * Retribue seruo tuo, viuifica me:
C & custodiam sermones tuos.
18 * Reuela oculos meos: & conside-
rabo mirabilia de lege tua.
19 * Incola ego sum in terra: non ab-
scondas à me mandata tua.
20 * Concupiuit anima mea desiderare
iustificationes tuas, in omni tẽpore.
21 * Increpasti superbos: maledicti qui
declinant à mandatis tuis.
22 * Aufer à me opprobriũ, & contem-
ptum: quia testimonia tua exquisiui.
23 * Etenim sederunt principes, &
aduersum me loquebantur: seruus
autem tuus exercebatur in iustifica-
tionibus tuis.
24 * Nam & testimonia tua meditatio
mea est: & consilium meum iustifi-
cationes tuæ.

DALETH.

25 * Adhæsit pauimento anima mea:
D viuifica me secundùm verbũ tuum.
26 * Vias meas enunciaui, & exaudisti
me: doce me iustificationes tuas.
27 * Viam iustificationum tuarum
instrue me: & exercebor in mirabili-
bus tuis:
28 * Dormitauit anima mea præ tæ-
dio: confirma me in verbis tuis.
29 * Viam iniquitatis amoue à me: &
de lege tua miserere mei.
30 * Viam veritatis elegi: iudicia tua
non sum oblitus.
31 * Adhæsi testimoniis tuis Domine:
noli me confundere.
32 * Viam mandatorum tuorum cu-
curri, cùm dilatasti cor meum.

HE.

33 * Legem pone mihi Domine viam

iustifica-

iustificationum tuarum: & exquiram E
eam semper.
* Da mihi intellectum, & scrutabor 34
legem tuam: & custodiam illam in
toto corde meo.
* Deduc me in semitam mandato- 35
rum tuorum: quia ipsam volui.
* Inclina cor meum in testimonia 36
tua: & non in auaritiam.
* Auerte oculos meos ne videant 37
vanitatem: In via tua viuifica me.
* Statue seruo tuo eloquium tuum, 38
in timore tuo.
* Amputa opprobriũ meũ, quod su- 39
spicatus sum: quia iudicia tua iucũda.
* Ecce concupiui mandata tua: in 40
æquitate tua viuifica me.

VAV.

* Et veniat super me misericordia 41
tua Domine: salutare tuum secun- F
dùm eloquium tuum
* Et respõdebo exprobrantibus mi- 42
hi verbum: quia speraui in sermoni-
bus tuis.
* Et ne auferas de ore meo verbum 43
veritatis vsquequaque: quia in iudi-
ciis tuis supersperaui.
* Et custodiam legem tuam sem- 44
per: in sæculum & in sæculum sæculi.
* Et ambulabam in latitudine: quia 45
mandata tua exquisiui.
* Et loquebar de testimoniis tuis in 46
cõspectu regum: & nõ confundebar.
* Et meditabar in mãdatis tuis, quæ 47
dilexi.
* Et leuaui manus meas ad manda- 48
ta tua, quæ dilexi: & exercebar in iu-
stificationibus tuis.

ZAIN.

* Memor esto verbi tui seruo tuo, 49
in quo mihi spem dedisti. G
* Hæc me consolata est in humili- 50
tate mea: quia eloquium tuum viui-
ficauit me.
* Superbi iniquè agebãt vsquequa- 51
que: à lege autem tua non declinaui.
* Memor fui iudiciorum tuorum 52
à sæculo Domine. & consolatus sum.
* Defectio tenuit me, pro peccato- 53
ribus derelinquentibus legem tuam.
* Cantabiles mihi erãt iustificatio- 54
nes tuæ, in loco peregrinationis meæ.
* Memor fui nocte nominis tui Do- 55
mine: & custodiui legem tuam.
* Hæc facta est mihi: quia iustifica- 56
tiones tuas exquisiui.

HETH.

* Portio mea Domine, dixi custo- 57
dire legem tuam.
58 * Deprecatus sum faciem tuam in
H toto corde meo: miserere mei secun-
dùm eloquium tuum.
59 * Cogitaui vias meas: & conuerti
pedes meos in testimonia tua.
60 * Paratus sum, & non sum turba-
tus: vt custodiam mandata tua.
61 * Funes peccatorum circũplexi sunt
me: & legem tuam non sum oblitus.
62 * Media nocte surgebam ad confi-
tendum tibi, super iudicia iustifica-
tionis tuæ.
63 * Particeps ego sum omnium timẽ-
tium te: & custodientiũ mandata tua.
64 * Misericordia tua Domine plena
est terra: iustificationes tuas doce me.

TETH.

65 * Bonitatem fecisti cum seruo tuo
I Domine, secundùm verbum tuum.
66 * Bonitatem, & disciplinam, &
scientiam doce me: quia mandatis
tuis credidi.
67 * Priusquã humiliarer ego deliqui:
propterea eloquium tuum custodiui.
68 * Bonus es tu: & in bonitate tua
doce me iustificationes tuas.
69 * Multiplicata est super me iniqui-
tas superborum: ego autẽ in toto cor-
de meo scrutabor mandata tua.
70 * Coagulatũ est sicut lac cor eorum:
ego verò legem tuam meditatus sum.
71 * Bonum mihi quia humiliasti me:
vt discam iustificationes tuas.
72 * Bonum mihi lex oris tui, super
millia auri, & argenti.

IOD.

73 * Manus tuæ fecerunt me, & plas-
K mauerunt me: da mihi intellectum,
& discam mandata tua.
74 * Qui timent te videbunt me, &
lætabuntur: quia in verba tua super-
speraui.
75 * Cognoui Dñe quia æquitas iudicia
tua: & in veritate tua humiliasti me.
76 * Fiat misericordia tua vt console-
tur me, secundùm eloquium tuum
seruo tuo.
77 * Veniant mihi miserationes tuæ, &
viuã: quia lex tua meditatio mea est.
78 * Confundantur superbi, quia in-
iustè iniquitatem fecerunt in me: ego
autem exercebor in mandatis tuis.
79 * Conuertantur mihi timentes te: &
qui nouerunt testimonia tua.
80 * Fiat cor meũ immaculatũ in iusti-
ficationibus tuis, vt non confundar.

CAPH.

81 * Defecit in salutare tuum anima
L mea: & in verbum tuũ supersperaui.

• Defecerũt oculi mei in eloquium 82
tuum, dicentes: Quando consolaberis me?

• Quia factus sum sicut vter in 83
pruina: iustificationes tuas non sum oblitus.

• Quot sunt dies serui tui: quando 84
facies de persequẽtibus me iudiciũ?

• Narrauerunt mihi iniqui fabula- 85
tiones: sed non vt lex tua.

• Omnia mandata tua veritas: ini- 86
què persecuti sunt me, adiuua me.

• Paulominus cõsummauerunt me 87
in terra: ego autẽ non dereliqui mandata tua.

• Secundùm misericordiam tuam 88
viuifica me: & custodiam testimonia oris tui.

LAMED.

• In æternum Domine, verbum 89
tuum permanet in cælo. M

• In generationẽ & generationem 90
veritas tua: fundasti terram, & permanet.

• Ordinatione tua perseuerat dies: 91
quoniam omnia seruiunt tibi.

• Nisi quòd lex tua meditatio mea 92
est: tunc fortè periissem in humilitate mea.

• In æternum non obliuiscar iusti- 93
ficationes tuas: quia in ipsis viuificasti me.

• Tuus sum ego, saluũ me fac: quo- 94
niam iustificationes tuas exquisiui.

• Me expectauerunt peccatores vt 95
perderent me: testimonia tua intellexi.

• Omnis consummationis vidi fi- 96
nem: latum mandatum tuum nimis.

MEM.

• Quomodo dilexi legem tuã Do- 97
mine? tota die meditatio mea est. N

• Super inimicos meos prudentem 98
me fecisti mãdato tuo: quia in æternum mihi est.

• Super omnes docentes me intel- 99
lexi: quia testimonia tua meditatio mea est.

• Super senes intellexi: quia man- 100
data tua quæsiui.

• Ab omni via mala prohibui pe- 101
des meos: vt custodiam verba tua.

• A iudiciis tuis nõ declinaui: quia 102
tu legem posuisti mihi.

• Quàm dulcia faucibus meis elo- 103
quia tua, super mel ori meo!

• A mandatis tuis intellexi: pro- 104
pterea odiui omnẽ viam iniquitatis.

NVN.

105 • Lucerna pedibus meis verbum
O tuum, & lumen semitis meis.

106 • Iuraui, & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ.

107 • Humiliatus sum vsquequaque Domine: viuifica me secundum verbum tuum.

108 • Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine: & iudicia tua doce me.

109 • Anima mea in manibus meis semper: & legem tuam non sum oblitus.

110 • Posuerũt peccatores laqueum mihi: & de mandatis tuis non erraui.

111 • Hereditate acquisiui testimonia tua in æternum: quia exultatio cordis mei sunt.

112 • Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum, propter retributionem.

SAMECH.

113 • Iniquos odio habui: & legem
P tuam dilexi.

114 • Adiutor, & susceptor meus es tu: & in verbum tuum supersperaui.

115 • Declinate à me maligni: & scrutabor mandata Dei mei.

116 • Suscipe me secundùm eloquium tuum, & viuam: & non confundas me ab expectatione mea.

117 • Adiuua me, & saluus ero: & meditabor in iustificationibus tuis semper.

118 • Spreuisti omnes discedẽtes à iudiciis tuis: quia iniusta cogitatio eorũ.

119 • Præuaricantes reputaui omnes peccatores terræ: ideo dilexi testimonia tua.

120 • Confige timore tuo carnes meas: à iudiciis enim tuis timui.

AIN.

121 • Feci iudicium & iustitiam: non
Q tradas me calumniantibus me.

122 • Suscipe seruum tuum in bonum: non calumnientur me superbi.

123 • Oculi mei defecerunt in salutare tuum: & in eloquium iustitiæ tuæ.

124 • Fac cum seruo tuo secundùm misericordiam tuam: & iustificationes tuas doce me.

125 • Seruus tuus sum ego: da mihi intellectum, vt sciam testimonia tua.

126 • Tempus faciendi Domine: dissipauerunt legem tuam.

127 • Ideo dilexi mandata tua, super aurum & topazion.

128 • Propterea ad omnia mãdata tua dirigebar: omnem viam iniquam odio habui.

PHE.

129 • Mirabilia testimonia tua: ideo scrutata est ea anima mea. R

130 • Declaratio sermonum tuorum illuminat: & intellectũ dat paruulis.

131 • Os meum aperui, & attraxi spiritum: quia mãdata tua desiderabam.

132 • Aspice in me, & miserere mei, secundùm iudicium diligentium nomen tuum.

133 • Gressus meos dirige secundùm eloquium tuum: & non dominetur mei omnis iniustitia.

134 • Redime me à calumniis hominũ: vt custodiam mandata tua.

135 • Faciem tuam illumina super seruum tuum: & doce me iustificationes tuas.

136 • Exitus aquarum deduxerũt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam.

SADE.

137 • Iustus es Domine: & rectum iudicium tuum. S

138 • Mandasti iustitiam testimonia tua: & veritatem tuam nimis.

139 • Tabescere me fecit zelus meus: quia obliti sũt verba tua inimici mei.

140 • Ignitum eloquium tuum vehementer: & seruus tuus dilexit illud.

141 • Adolescentulus sum ego, & contemptus: iustificationes tuas nõ sum oblitus.

142 • Iustitia tua, iustitia in æternum: & lex tua veritas.

143 • Tribulatio, & angustia inuenerũt me: mandata tua meditatio mea est.

144 • Æquitas testimonia tua in æternum: intellectum da mihi, & viuam.

COPH.

145 • Clamaui in toto corde meo, exaudi me Domine: iustificationes T tuas requiram.

146 • Clamaui ad te, saluum me fac: vt custodiam mandata tua.

147 • Præueni in maturitate, & clamaui: quia in verba tua supersperaui.

148 • Præuenerunt oculi mei ad te diluculo, vt meditarer eloquia tua.

149 • Vocem meam audi secundùm misericordiam tuam Domine: & secundùm iudicium tuũ viuifica me.

150 • Appropinquauerunt persequentes me iniquitati: à lege autem tua longè facti sunt.

151 • Prope es tu Domine! & omnes viæ tuæ veritas.

152 • Initio cognoui de testimoniis tuis: quia in æternum fundasti ea.

RES.

153 • Vide humilitatem meã, & eripe
V me: quia legẽ tuam non sum oblitus.

154 • Iudica iudicium meum, & redime me: propter eloquium tuum viuifica me.

155 • Longè à peccatoribus salus: quia iustificationes tuas nõ exquisierunt.

156 • Misericordię tuæ multę Domine: secũdùm iudicium tuũ viuifica me.

157 • Multi qui persequuntur me, & tribulant me: à testimoniis tuis non declinaui.

158 • Vidi præuaricãtes, & tabescebam: quia eloquia tua non custodierunt.

159 • Vide quoniam mandata tua dilexi Domine: in misericordia tua viuifica me.

160 • Principiũ verborũ tuorũ, veritas: in æternũ omnia iudicia iustitię tuę.

SIN.

161 • Principes persecuti sunt me gratis:
X & à verbis tuis formidauit cor meũ.

162 • Lætabor ego super eloquia tua: sicut qui inuenit spolia multa.

163 • Iniquitatẽ odio habui, & abominatus sum: legem autẽ tuam dilexi.

164 • Septies in die laudem dixi tibi, super iudicia iustitiæ tuæ.

165 • Pax multa diligentibus legem tuam: & non est illis scandalum.

166 • Expectabam salutare tuum Domine: & mandata tua dilexi.

167 • Custodiuit anima mea testimonia tua: & dilexit ea vehementer.

168 • Seruaui mandata tua, & testimonia tua: quia omnes viæ meæ in conspectu tuo.

TAV.

169 • Appropinquet deprecatio mea in
Y conspectu tuo Domine: iuxta eloquium tuum da mihi intellectum.

170 • Intret postulatio mea in conspectu tuo: secundùm eloquium tuum eripe me.

171 • Eructabunt labia mea hymnum, cũ docueris me iustificationes tuas.

172 • Pronunciabit lingua mea eloquium tuum: quia omnia mandata tua æquitas.

173 • Fiat manus tua vt saluet me: quoniam mandata tua elegi.

174 • Concupiui salutare tuum Domine: & lex tua meditatio mea est.

175 • Viuet anima mea, & laudabit te: & iudicia tua adiuuabunt me.

176 • Erraui, sicut ouis, quæ periit: quære seruum tuum, quia mandata tua non sum oblitus.

Canticum graduum. C X I X. 1
AD Dominum cùm tribularer cla- A
maui: & exaudiuit me.
• Domine libera animam meam à 2
labiis iniquis, & à lingua dolosa.
• Quid detur tibi, aut quid apponatur 3
tur tibi ad linguam dolosam?
• Sagittæ potentis acutæ, cum car- 4
bonibus desolatoriis.
• Heu mihi, quia incolatus meus 5
prolongatus est: habitaui cum habi- B
tantibus Cedar: • multùm incola fuit
anima mea.
• Cum his, qui oderunt pacem, eram 6
pacificus: cùm loquebar illis, impu-
gnabant me gratis.

Canticum graduum. C X X.
3. Par. 20. c. 17
LEuaui oculos meos in montes, vn- 1
de veniet auxilium mihi. A
• Auxilium meum à Domino, qui 2
fecit cælum & terram.
• Non det in commotioné pedem 3
tuum: neq; dormitet qui custodit te.
• Ecce non dormitabit neque dor- 4
mitet, qui custodit Israel.
• Dominus custodit te, Dominus 5
protectio tua, super manum dexteram B
tuam.
• Per diem sol non vret te: neq; lu- 6
na per noctem.
• Dominus custodit te ab omni ma- 7
lo: custodiat animá tuam Dominus.
• Dominus custodiat introitum 8
tuum, & exitum tuum: ex hoc nunc,
& vsque in sæculum.

Canticum graduum. C X X I. 1
LÆtatus sum in his, quæ dicta sunt A
mihi: In domum Domini ibimus.
• Stantes erant pedes nostri, in atriis 2
tuis Ierusalem.
• Ierusalem, quæ ædificatur vt ci- 3
uitas: cuius participatio eius in id-
ipsum.
• Illuc enim ascenderunt tribus, tri- 4
bus Domini: testimonium Israel ad
confitendum nomini Domini.
• Quia illic sederunt sedes in iudi- 5
cio, sedes super domum Dauid.
• Rogate quæ ad pacem sunt Ierusa- 6
lem: & abundantia diligentibus te. B
• Fiat pax in virtute tua: & abun- 7
dantia in turribus tuis.
• Propter fratres meos, & proximos 8
meos, loquebar pacem de te:
• Propter domum Domini Dei no- 9
stri, quæsiui bona tibi.

Canticum graduum. C X X I I
AD te leuaui oculos meos, qui ha- 1
bitas in cælis. A
2 • Ecce sicut oculi seruorum, in ma-
nibus dominorum suorum,
Sicut oculi ancillæ in manibus
dominæ suæ: ita oculi nostri ad Do-
minum Deum nostrum donec mise-
reatur nostri.
3 • Miserere nostri Domine, miserere
nostri: quia multum repleti sumus
despectione:
4 • Quia multum repleta est anima
nostra: opprobrium abundantibus,
& despectio superbis.

1 Canticum graduum. C X X I I I.
A NIsi quia Dominus erat in nobis,
2 dicat nunc Israel: • nisi quia Do-
minus erat in nobis.
Cum exurgerent homines in nos,
3 • forte viuos deglutissent nos:
Cùm irasceretur furor eorum in
4 nos, • forsitan aqua absorbuisset nos.
5 • Torrentem pertrásiuit anima no-
stra: forsitan pertransisset anima no-
stra aquam intolerabilem.
6 • Benedictus Dominus qui non de-
B dit nos, in captioné dentibus eorum.
7 • Anima nostra sicut passer erepta
est de laqueo venantium: Laqueus
contritus est, & nos liberati sumus.
8 • Adiutorium nostrum in nomine
Domini, qui fecit cælum & terram.

1 Canticum graduum. C X X I I I I.
A QVi confidunt in Domino, sicut
mons Sion: non commouebi-
2 tur in æternum, qui habitat • in Ie-
rusalem.
Montes in circuitu eius: & Domi-
nus in circuitu populi sui, ex hoc núc
& vsque in sæculum.
3 • Quia nó relinquet Dominus vir-
gam peccatorum super sortem iusto-
rum: vt non extendant iusti ad ini-
quitatem manus suas.
4 • Benefac Domine bonis, & rectis
corde.
5 • Declinantes autem in obligatio-
nes, adducet Dominus cum operan-
tibus iniquitatem: pax super Israel.

1 Canticum graduum. C X X V.
A IN conuertendo Dominus captiui-
tatem Sion: facti sumus sicut con-
solati.
2 • Tunc repletum est gaudio os no-
strum: & lingua nostra exultatione.
Tunc dicent inter gentes: Magnifi-
cauit Dominus facere cum eis.
3 • Magnificauit Dominus facere no-
biscum: facti sumus lætantes.
4 • Conuerte Domine captiuitatem
nostram, sicut torrens in Austro.

• Qui

* Qui seminant in lacrymis, in ex- 5
ultatione metent.
* Euntes ibant & flebant, mitten- 6
tes semina sua.
Venientes autem venient cum ex-
ultatione, portantes manipulos suos.
Canticum graduum Salomonis. 1
CXXVI.
NIsi Dominus ædificauerit do- A
mum, in vanum laborauerunt
qui ædificant eam.
Nisi Dominus custodierit ciuita-
tem, frustra vigilat qui custodit eam.
* Vanum est vobis ante lucem sur- 2
gere: surgite postquam sederitis, qui
manducatis panem doloris.
Cùm dederit dilectis suis somnum:
* ecce hereditas Domini filij: merces, 3
fructus uentris.
* Sicut sagittæ in manu potentis: ita 4
filij excussorum.
* Beatus vir, qui impleuit desideriũ 5
suum ex ipsis: non confundetur cùm
loquetur inimicis suis in porta
Canticum graduum. CXXVII 1
BEati omnes, qui timent Domi- A
num, qui ambulant in viis eius.
* Labores manuum tuarum quia 2
manducabis: beatus es, & bene ti-
bi erit.
* Vxor tua sicut vitis abundans, in 3
lateribus domus tuæ. B
Filij tui sicut nouellæ oliuarum, in
circuitu mensæ tuæ.
* Ecce sic benedicetur homo, qui ti- 4
met Dominum.
* Benedicat tibi Dominus ex Sion: 5
& videas bona Ierusalem omnibus
diebus vitæ tuæ.
* Et videas filios filiorum tuorum, 6
pacem super Israel.
Canticum graduum. CXXVIII. 1
SÆpe expugnauerunt me à iuuen- A
tute mea, dicat nunc Israel.
* Sæpe expugnauerunt me à iu- 2
uentute mea: etenim non potuerunt
mihi.
* Supra dorsum meum fabricaue- 3
runt peccatores: prolongauerunt ini-
quitatem suam.
* Dominus iustus concidit ceruices 4
peccatorum: * confundantur & con- 5
uertantur retrorsum omnes, qui ode-
runt Sion.
* Fiant sicut fœnũ tectorum: quod 6
priusquam euellatur, exaruit: B
* De quo non impleuit manum 7
suam qui metit, & sinum suum qui
manipulos colligit.

8 * Et non dixerunt qui præteribant:
Benedictio Domini super vos: bene-
diximus vobis in nomine Domini.
1 Canticum graduum. CXXIX.
A DE profundis clamaui ad te Do-
2 mine: * Dñe exaudi vocẽ meam.
Fiant aures tuæ intendentes, in vo-
cem deprecationis meæ.
3 * Si iniquitates obseruaueris Domi-
ne: Domine quis sustinebit?
4 * Quia apud te propitiatio est: &
propter legem tuam sustinui te Dñe.
Sustinuit anima mea in verbo eius:
5 * sperauit anima mea in Domino.
6 * A custodia matutina vsq; ad no
ctem: speret Israel in Domino.
7 * Quia apud Dominum misericor-
dia: & copiosa apud eum redemptio.
8 * Et ipse redimet Israel, ex omnibus
iniquitatibus eius.
1 Canticum graduum Dauid. CXXX.
DOmine non est exaltatum cor
meum: neq; elati sunt oculi mei.
Neque ambulaui in magnis: neque
in mirabilibus super me.
2 * Si non humiliter sentiebam: sed
exaltaui animam meam:
Sicut ablactatus est super matre
sua, ita retributio in anima mea.
3 * Speret Israel in Domino, ex hoc
nunc & vsque in sæculum.
1 Canticum graduum. CXXXI.
A MEmento Domine Dauid, & om- 2. Reg. 7.
nis mansuetudinis eius:
2 * Sicut iurauit Domino, votum
vouit Deo Iacob:
3 * Si introiero in tabernaculum do-
mus meæ, si ascendero in lectum stra-
ti mei:
4 * Si dedero somnum oculis meis,
& palpebris meis dormitationem:
5 * Et requiem temporibus meis: do-
nec inueniam locum Domino, taber-
naculum Deo Iacob.
6 * Ecce audiuimus eam in Ephrata:
inuenimus eam in campis siluæ.
7 * Introibimus in tabernaculũ eius:
B adorabimus in loco, vbi steterunt pe-
des eius.
8 * [a] Surge Domine in requiẽ tuam, [a] 2. Par. 6.
tu & arca sanctificationis tuæ. g. 41
9 * Sacerdotes tui induãtur iustitiam:
& sancti tui exultent.
10 * Propter Dauid seruum tuum, non
C auertas faciem Christi tui.
11 * Iurauit Dominus Dauid veritatẽ, [b] 2. Reg. 7.
& non frustrabitur eam: [b] de fructu c. 12
uentris tui ponam super sedem tuam. Luc. 1. c. 15
12 * Si custodierint filij tui testamen- Act. 2. c. 30

tum meum, & testimonia mea hæc,
quæ docebo eos:
Et filij eorum vsque in sæculum,
sedebunt super sedem tuam.
• Quoniam elegit Dominus Sion: 13
elegit eam in habitationem sibi. D
• Hæc requies mea in sæculũ sæcu- 14
li: hîc habitabo quoniam elegi eam.
• Viduam eius benedicens benedi- 15
cam: pauperes eius saturabo panibus.
• Sacerdotes eius induã salutari: & 16
sancti eius exultatione exultabunt.
•ᵃ Illuc producam cornu Dauid, 17
paraui lucernam Christo meo.
• Inimicos eius induam confusio- 18
ne: super ipsum autem efflorebit san-
ctificatio mea.

ᵃ Luc. 1. g. 69. Mala. 3. a. 1.

Canticum graduum Dauid. 1
CXXXII.

Ecce quàm bonũ, & quàm iucun-
dum habitare fratres in vnum:
• Sicut vnguentum in capite, quod 2
descendit in barbam, barbam Aaron,
Quod descendit in orã vestimenti
eius: • sicut ros Hermon, qui descen- 3
dit in montem Sion.
Quoniam illic mandauit Domi-
nus benedictionem, & vitam vsque
in sæculum.

Canticum graduum. CXXXIII. 1

Ecce nunc benedicite Dominum,
omnes serui Domini:
Qui statis in domo Dñi, in atriis
domus Dei nostri,
• In noctibus extollite manus ve- 2
stras in sancta, & benedicite Dñm.
• Benedicat te Dominus ex Sion, 3
qui fecit cælum & terram.

Alleluia. CXXXIIII. 1

Laudate nomen Domini, laudate A
serui Dominum.
• Qui statis in domo Domini, in 2
atriis domus Dei nostri.
• Laudate Dominum, quia bonus 3
Dominus: psallite nomini eius, quo-
niam suaue.
• Quoniam Iacob elegit sibi Dñs, 4
Israel in possessionem sibi.
• Quia ego cognoui quòd magnus 5
est Dominus, & Deus noster præ
omnibus diis.
• Omnia quæcumque voluit, Dñs 6
fecit in cælo, in terra, in mari, & in B
omnibus abyssis.
•ᵃ Educens nubes ab extremo ter- 7
ræ: fulgura in pluuiam fecit.
Qui producit ventos de thesauris
suis: •ᵇ qui percussit primogenita 8
Ægypti ab homine vsque ad pecus.

ᵃ Ier. 10. c. 13
ᵇ Exod. 12. d. 29

9 • Et misit signa, & prodigia in me-
dio tui Ægypte: in Pharaonem, & in
omnes seruos eius.
10 •ᵃ Qui percussit gentes multas: &
occidit reges fortes:
11 •ᵇ Schon regem Amorrhæorum,
& Og regem Basan, & omnia regna
Chanaan.
12 • Et dedit terram eorum heredita-
tem, hereditatem Israel populo suo.
13 • Domine nomen tuum in æternũ:
Domine memoriale tuum in genera-
tionem & generationem.
14 • Quia iudicabit Dñs populũ suũ:
& in seruis suis deprecabitur.
15 •ᶜ Simulachra Gentium argẽtum,
& aurum, opera manuũ hominum.
16 •ᵈ Os habent, & non loquentur:
oculos habent, & non videbunt.
17 • Aures habent, & nõ audient: neq;
enim est spiritus in ore ipsorum.
18 • Similes illis fiant qui faciunt ea:
& omnes, qui confidunt in eis.
19 Domus Israel benedicite Dño: do-
mus Aaron benedicite Domino.
20 • Domus Leui benedicite Domi-
no: qui timetis Dominum, benedi-
cite Domino.
21 • Benedictus Dominus ex Sion,
qui habitat in Ierusalem.

ᵃ Iosu. 12. a. 1. 6. 7
ᵇ Num. 21. e. 24. f. 33
ᶜ Sup. 113. a. 4
ᵈ Sup. 13. d. 15

1 Alleluia. CXXXV.

A Confitemini Domino quoniã bo-
nus: quoniam in æternum mise-
ricordia eius.
2 • Confitemini Deo deorum: quo-
niam in æternum misericordia eius.
3 • Confitemini Domino domino-
rum: quoniam in æternum miseri-
cordia eius.
4 • Qui facit mirabilia magna solus:
quoniam in æternum misericordia
eius.
5 •ᵃ Qui fecit cælos in intellectu: quo-
niam in æternum misericordia eius.
6 • Qui firmauit terram super aquas:
quoniã in æternũ misericordia eius.
7 • Qui fecit luminaria magna: quo-
niam in æternum misericordia eius.
8 • Solem in potestatem diei: quo-
B niam in æternum misericordia eius.
9 • Lunam, & stellas in potestatem
noctis: quoniam in æternum miseri-
cordia eius.
10 •ᵇ Qui percussit Ægyptum cũ pri-
mogenitis eorum: quoniam in æter-
num misericordia eius.
11 •ᶜ Qui eduxit Israel de medio eo-
rum: quoniam in æternum miseri-
cordia eius.

ᵃ Gen. 1. a. 1
ᵇ Exod. 12. d. 29.
ᶜ Exod. 13. d. 17

* In manu potenti, & brachio excel- 12
so: quoniam in æternum misericor-
dia eius.
* Qui diuisit Mare rubrum in di- 13
uisiones: quoniam in æternum mise-
ricordia eius.
* Et eduxit Israel per medium 14
eius: quoniam in æternum misericor-
dia eius.
a Exod. 14. g. 28 * a Et excussit Pharaonem, & vir- 15
tutem eius in Mari rubro: quoniam C
in æternum misericordia eius.
* Qui traduxit populum suum per 16
desertum: quoniam in æternum mi-
sericordia eius.
* Qui percussit reges magnos: quo- 17
niam in æternum misericordia eius.
b Num. 21. c. 24 * b Et occidit reges fortes: quoniã 18
in æternum misericordia eius.
* Sehon regem Amorrhæorũ: quo- 19
niam in æternum misericordia eius.
c Num. 21. g. 33 * c Et Og regem Basan: quoniam 20
in æternum misericordia eius.
d Ios. 13. a. 7 * d Et dedit terram eorum heredi- 21
tatem: quoniam in æternum miseri-
cordia eius.
* Hereditatẽ Israel seruo suo: quo- 22
niam in æternum misericordia eius. D
* Quia in humilitate nostra me- 23
mor fuit nostri: quoniã in æternum
misericordia eius.
* Et redemit nos ab inimicis no- 24
stris: quoniam in æternum miseri-
cordia eius.
* Qui dat escam omni carni: quo- 25
niam in æternum misericordia eius.
* Confitemini Deo cæli: quoniam 26
in æternum misericordia eius.
Confitemini Domino domino-
rum: quoniam in æternum miseri-
cordia eius.

Psalmus Dauid, Hieremiæ.

CXXXVI.

SVper flumina Babylonis, illic se- 1
dimus & fleuimus: cùm recorda- A
remur Sion:
* In salicibus in medio eius, suspen- 2
dimus organa nostra.
* Quia illic interrogauerunt nos, 3
qui captiuos duxerunt nos, verba
cantionum:
Et qui abduxerunt nos: Hymnum
cantate nobis de canticis Sion.
* Quomodo cantabimus canticum 4
Domini in terra aliena?
* Si oblitus fuero tui Ierusalem, 5
obliuioni detur dextera mea.
* Adhæreat lingua mea faucibus 6
meis, si non meminero tui: B

Si non proposuero Ierusalem, in
principio lætitiæ meæ.
7 * Memor esto Dñe filiorum Edom,
in die Ierusalem:
Qui dicunt: Exinanite, exinanite
vsque ad fundamentum in ea.
8 * Filia Babylonis misera: beatus,
qui retribuet tibi retributionẽ tuam,
quam retribuisti nobis.
9 * Beatus, qui tenebit, & allidet par-
uulos tuos ad petram.

1 Ipsi Dauid. CXXXVII.

A COnfitebor tibi Domine in toto
corde meo: quoniam audisti ver-
ba oris mei.
In conspectu angelorum psallam
2 tibi: * adorabo ad templum sanctum
tuum, & confitebor nomini tuo.
Super misericordia tua, & veritate
tua: quoniam magnificasti super om-
ne, nomen sanctum tuum.
3 * In quacumque die inuocauero te,
exaudi me: multiplicabis in anima
mea virtutem.
4 * Confiteantur tibi Domine omnes
reges terræ: quia audierunt omnia
verba oris tui:
5 * Et cantent in viis Domini: quo-
B niam magna est gloria Domini.
6 * Quoniam excelsus Dominus, &
humilia respicit: & alta à longè cog-
noscit,
7 * Si ambulauero in medio tribula-
tionis, viuificabis me: & super iram
inimicorum meorum extendisti ma-
num tuam, & saluum me fecit dex-
tera tua.
8 * Dominus retribuet pro me: Dñe
misericordia tua in sæculum: opera
manuum tuarum ne despicias.

1 In finem, Psalmus Dauid.

CXXXVIII.

A DOmine probasti me, & cognoui-
2 sti me: * tu cognouisti sessionem
meam, & resurrectionem meam.
3 * Intellexisti cogitationes meas de
longè: semitam meam, & funiculum
meum inuestigasti.
4 * Et omnes vias meas præuidisti:
quia non est sermo in lingua mea.
5 * Ecce Domine tu cognouisti om-
nia nouissima, & antiqua: tu formasti
me, & posuisti super me manũ tuam.
6 * Mirabilis facta est scientia tua ex
me: confortata est, & nõ potero ad eã.
7 * Quo ibo à spiritu tuo? & quo à
facie tua fugiam?
8 * a Si ascendero in cælum, tu illic a Amos 9. a. 2
es: si descendero in infernum, ades.

• Si sumpsero pẽnas meas diluculo, 9
& habitauero in extremis maris: B
• Etenim illuc manus tua deducet 10
me: & tenebit me dextera tua.
• Et dixi: Forsitan tenebræ concul- 11
cabunt me: & nox illuminatio mea
in delicijs meis.
• Quia tenebræ non obscurabun- 12
tur à te, & nox sicut dies illumina-
bitur: sicut tenebræ eius, ita & lu-
men eius.
• Quia tu possedisti renes meos: 13
suscepisti me de vtero matris meæ. C
• Confitebor tibi quia terribiliter 14
magnificatus es: mirabilia opera tua,
& anima mea cognoscit nimis.
• Non est occultatum os meum à 15
te, quod fecisti in occulto: & substan-
tia mea in inferioribus terræ.
• Imperfectum meum viderunt 16
oculi tui, & in libro tuo omnes scri-
bentur: dies formabuntur, & ne-
mo in eis.
• Mihi autem nimis honorificati 17
sunt amici tui, Deus: nimis confor-
tatus est principatus eorum.
• Dinumerabo eos, & super arenam 18
multiplicabuntur: exurrexi, & adhuc
sum tecum.
• Si occideris Deus peccatores: viri 19
sanguinum declinate à me: D
• Quia dicitis in cogitatione: acci- 20
pient in vanitate ciuitates tuas.
• Nónne qui oderunt te Domine, 21
oderam: & super inimicos tuos ta-
bescebam?
• Perfecto odio oderam illos: & 22
inimici facti sunt mihi.
• Proba me Deus, & scito cor 23
meum: interroga me, & cognosce se-
mitas meas.
• Et vide, si via iniquitatis in me est: 24
& deduc me in via æterna.

In finem, Psalmus Dauid. 1

CXXXIX.

Eripe me Domine ab homine ma- 2
lo: à viro iniquo eripe me. A
• Qui cogitauerunt iniquitates in 3
corde: tota die constituebant prælia.
Sup. 5. c. 11. Rom. 3. b. 13. • Acuerunt linguas suas sicut ser- 4
pentis: venenum aspidum sub labiis
eorum.
• Custodi me Domine de manu 5
peccatoris: & ab hominibus iniquis
eripe me.
Qui cogitauerunt supplantare gres-
sus meos: • absconderunt superbi la- 6
queum mihi:
Et funes extenderunt in laqueum:

iuxta iter scandalum posuerũt mihi.
7 • Dixi Domino: Deus meus es tu:
exaudi Domine vocem deprecatio-
nis meæ.
8 • Domine, Domine virtus salutis
B meæ: obumbrasti super caput meum
in die belli:
9 • Ne tradas me Domine à deside-
rio meo peccatori: cogitauerunt con-
tra me, ne derelinquas me, ne forte
exaltentur.
10 • Caput circuitus eorum: labor la-
biorum ipsorum operiet eos.
11 • Cadent super eos carbones, in
ignem deijcies eos: in miseriis non
subsistent.
12 • Vir linguosus non dirigetur in
terra: virum iniustum mala capient
in interitu.
13 • Cognoui quia faciet Dominus
iudicium inopis: & vindictam pau-
perum.
14 • Verumtamen iusti confitebun-
tur nomini tuo: & habitabunt recti
cum vultu tuo.

1 Psalmus Dauid. CXL.

A Domine clamaui ad te, exaudi
me: intende voci meæ, cùm cla-
mauero ad te.
2 • Dirigatur oratio mea sicut incen-
sum in cõspectu tuo: eleuatio manuũ
mearum sacrificium vespertinum.
3 • Pone Dñe custodiam ori meo: &
ostium circumstantiæ labiis meis.
4 • Non declines cor meum in verba
malitiæ, ad excusandas excusationes
in peccatis.
Cum hominibus operantibus ini-
quitatem: & non communicabo cum
electis eorum.
5 • Corripiet me iustus in misericor-
dia, & increpabit me: oleum autẽ pec-
catoris non impinguet caput meum.
B Quoniam adhuc & oratio mea in
6 beneplacitis eorum: • absorpti sunt
iuncti petræ iudices eorum.
• Audient verba mea quoniam po-
7 tuerunt: • sicut crassitudo terræ eru-
pta est super terram.
Dissipata sunt ossa nostra secus in-
8 fernum: • quia ad te Domine, Domi-
ne oculi mei: in te speraui, non aufe-
ras animam meam.
9 Custodi me à laqueo, quem sta-
tuerunt mihi: & à scandalis operan-
tium iniquitatem.
10 • Cadent in retiaculo eius pecca-
tores: singulariter sum ego donec
transeam.

Intellectus Dauid, 1
Cùm esset in spelunca, oratio.
(1. Reg. 24.) C X L I.

a Sup. 76. a. 1

VOce mea ad Dominum clamaui: 2
voce mea ad Dominum depreca- A
tus sum:
* Effundo in conspectu eius ora- 3
tionem meam, & tribulationē meam
ante ipsum pronuncio.
* In deficiendo ex me spiritum 4
meū, & tu cognouisti semitas meas.
In via hac, qua ambulabam, abs-
conderunt laqueum mihi.
* Considerabam ad dexteram, & 5
videbam: & non erat qui cognosce- B
ret me.
Periit fuga à me, & non est qui re-
quirat animam meam.
* Clamaui ad te Domine, dixi: Tu 6
es spes mea, portio mea in terra vi-
uentium.
*Intende ad deprecationem meam: 7
quia humiliatus sum nimis.
Libera me à persequentibus me:
quia confortati sunt super me.
* Educ de custodia animam meam 8
ad confitendum nomini tuo: me ex-
pectant iusti, donec retribuas mihi.

Psalmus Dauid,
Quando persequebatur eum Ab- 1
salom filius eius. (2. Reg. 17.)
C X L I I.

DOmine exaudi orationē meam: A
auribus percipe obsecrationem
meam in veritate tua: exaudi me in
tua iustitia.
* Et non intres in iudicium cum 2
seruo tuo: quia non iustificabitur in
conspectu tuo omnis viuens.
* Quia persecutus est inimicus ani- 3
mam meam: humiliauit in terra vi-
tam meam.
Collocauit me in obscuris sicut
mortuos sæculi: * & anxiatus est 4
super me spiritus meus, in me turba-
tum est cor meum.
* Memor fui dierum antiquorum, 5
meditatus sum in omnibus operibus B
tuis: in factis manuum tuarum me-
ditabar.
* Expandi manus meas ad te: ani- 6
ma mea sicut terra sine aqua tibi:
* Velociter exaudi me Domine: 7
defecit spiritus meus.
Non auertas faciem tuam à me: &
similis ero descendentibus in lacum.
* Auditam fac mihi manè miseri- 8
cordiam tuam: quia in te speraui.
Notam fac mihi viam, in qua am- C
bulem: quia ad te leuaui animam
meam.
9 * Eripe me de inimicis meis Do-
10 mine, ad te confugi: * doce me face-
re voluntatem tuam, quia Deus meus
es tu.
Spiritus tuus bonus deducet me in
11 terram rectam: * propter nomen
tuū Domine viuificabis me, in æqui-
tate tua.
Educes de tribulatione animam
12 meam: * & in misericordia tua dis-
perdes inimicos meos.
Et perdes omnes, qui tribulant ani-
mam meam: quoniam ego seruus
tuus sum.

Psalmus Dauid
1 Aduersus Goliath. C X L I I I.

A BEnedictus Dominus Deus meus,
qui docet manus meas ad præ-
lium, & digitos meos ad bellum.
2 * Misericordia mea, & refugium
meum: susceptor meus, & liberator
meus:
Protector meus, & in ipso speraui:
qui subdit populum meum sub me.
3 * Domine quid est homo, quia in-
B notuisti ei? aut filius hominis, quia
reputas eum?
4 * Homo vanitati similis factus est:
a dies eius sicut vmbra prætereunt. a Iob 8. b. 9. & 14. a. 2
5 * Domine inclina cælos tuos, &
descende: tange montes, & fumi-
gabunt.
6 * Fulgura coruscationem, & dissi-
pabis eos: emitte sagittas tuas, & con-
turbabis eos:
7 * Emitte manum tuam de alto, eri-
pe me, & libera me de aquis multis:
de manu filiorum alienorum.
8 * Quorum os locutum est vanita-
C tem: & dextera eorum, dextera ini-
quitatis.
9 * Deus canticum nouum cantabo
tibi: in psalterio, decachordo psal-
lam tibi.
10 * Qui das salutem regibus: qui re-
demisti Dauid seruum tuum de gla-
11 dio maligno: * eripe me.
Et erue me de manu filiorum alie-
norum, quorum os locutum est va-
nitatem: & dextera eorum, dextera
iniquitatis:
12 * Quorum filij, sicut nouellæ plan-
tationes in iuuentute sua.
Filiæ eorum compositæ: circum-
ornatæ vt similitudo templi.
13 * Promptuaria eorum plena, eru-
D ctantia ex hoc in illud.

Oves eorum fœtosæ, abundantes in egressibus suis: * boues eorũ crassæ. 14
Non est ruina maceriæ, neq; transitus: neque clamor in plateis eorum.
* Beatum dixerunt populum, cui 15
hæc sunt: beatus populus, cuius Dominus Deus eius.

Laudatio ipsi Dauid. 1

C X L I I I I.

Exaltabo te Deus meus rex: & be- A
nedicam nomini tuo in sęculum, & in sæculum sæculi.
* Per singulos dies benedicam tibi: 2
& laudabo nomen tuum in sæculum, & in sæculum sæculi.
* Magnus Dominus & laudabilis 3
nimis: & magnitudinis eius non est finis.
* Generatio & generatio laudabit 4
opera tua: & potentiam tuam pronunciabunt.
* Magnificentiam gloriæ sanctitatis 5
tuæ loquentur: & mirabilia tua narrabunt.
* Et virtutem terribilium tuorum 6
dicent: & magnitudinem tuam narrabunt. 7
* Memoriam abundantiæ suauitatis B
tuæ eructabunt: & iustitia tua exultabunt.
* Miserator & misericors Dñs: pa- 8
tiens, & multum misericors.
* Suauis Dominus vniuersis: & mi- 9
serationes eius super omnia opera eius.
Confiteantur tibi Domine omnia 10
opera tua: & sancti tui benedicant tibi.
* Gloriam regni tui dicent: & po- 11
tentiam tuam loquentur:
* Vt notam faciant filiis hominum 12
potentiam tuam: & gloriam magni- C
ficentiæ regni tui.
* Regnum tuum regnum omnium 13
sæculorum: & dominatio tua in omni generatione & generationem.
Fidelis Dominus in omnibus verbis suis: & sanctus in omnibus operibus suis.
* Alleuat Dominus omnes, qui 14
corruunt: & erigit omnes elisos.
* Oculi omnium in te sperant Do- 15
mine: & tu das escam illorum in tempore opportuno.
* Aperis tu manum tuam: & im- 16
ples omne animal benedictione.
* Iustus Dominus in omnibus viis 17
suis: & sanctus in omnibus operibus D
suis.

18 * Prope est Dominus omnibus inuocantibus eum: omnibus inuocantibus eum in veritate.
19 * Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet: & saluos faciet eos.
20 * Custodit Dominus omnes diligentes se: & omnes peccatores disperdet.
21 * Laudationem Domini loquetur os meum: & benedicat omnis caro nomini sancto eius in seculum, & in sæculum seculi.

1 Alleluia, Aggæi, & Zachariæ.

C X L V.

2 Lauda anima mea Dominum, lau- *Psal. 118. & 144*
A dabo Dominum in vita mea: psallam Deo meo quàmdiu fuero.
Nolite confidere in principibus:
3 * in filiis hominum, in quibus non est salus.
4 * Exibit spiritus eius, & reuertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.
5 * Beatus, cuius Deus Iacob adiu- *Act. 14. c. 15*
tor eius, spes eius in Domino Deo
6 ipsius: * qui fecit cælum & terram, *Apoc. 14. b. 7*
mare, & omnia, quæ in eis sunt.
7 * Qui custodit veritatem in sæcu-
B lum, facit iudicium iniuriam patientibus: dat escam esurientibus.
8 Dominus soluit compeditos: * Dominus illuminat cæcos.
Dominus erigit elisos, Dominus diligit iustos.
9 * Dominus custodit aduenas, pupillum, & viduam suscipiet: & vias peccatorum disperdet.
10 * Regnabit Dominus in sæcula Deus tuus Sion, in generationem & generationem.

1 Alleluia. C X L V I.

A Laudate Dominum quoniam bonus est psalmus: Deo nostro sit iucunda, decoraque laudatio.
2 * Ædificans Ierusalem Dñs: dispersiones Israelis congregabit.
3 * Qui sanat contritos corde: & alligat contritiones eorum.
4 * Qui numerat multitudinem stellarum: & omnibus eis nomina vocat.
5 * Magnus Dominus noster, & magna virtus eius: & sapientiæ eius non est numerus.
6 * Suscipiens mansuetos Dominus: humilians autem peccatores vsque ad terram.
7 * Præcinite Domino in confessio-
ne: psallite Deo nostro in cithara.

* Qui operit cælum nubibus: & 8
parat terræ pluuiam.
Qui producit in montibus fœnū:
& herbam seruituti hominum.
* Qui dat iumentis escam ipso- 9
rum: & pullis coruorum inuocanti-
bus eum.
* Non in fortitudine equi volun- 10
tatem habebit: nec in tibiis viri bene-
placitum erit ei.
* Beneplacitum est Domino super 11
timentes eum: & in eis, qui sperant
super misericordia eius.

Alleluia. CXLVII.

LAuda Ierusalem Dominum: lau- 12
da Deum tuum Sion. A
* Quoniam confortauit seras por- 13
tarum tuarum: benedixit filiis tuis
in te.
* Qui posuit fines tuos pacem: & 14
adipe frumenti satiat te.
* Qui emittit eloquium suum ter- 15
ræ: velociter currit sermo eius.
* Qui dat niuem sicut lanam: ne- 16
bulam sicut cinerem spargit, B
* Mittit crystallum suam sicut buc- 17
cellas: ante faciem frigoris eius quis
sustinebit?
* Emittet verbum suum, & lique- 18
faciet ea: flabit spiritus eius, & fluent
aquæ.
* Qui annunciat verbum suum Ia- 19
cob: iustitias, & iudicia sua Israel.
* Non fecit taliter omni nationi: 20
& iudicia sua non manifestauit eis.
Alleluia.

Alleluia. CXLVIII.

1
LAudate Dominum de cælis: lau- A
date eum in excelsis.
* Laudate eum omnes angeli eius: 2
laudate eum omnes virtutes eius.
* Laudate eum sol & luna: lauda- 3
te eum omnes stellæ, & lumen.
* a Laudate eum cæli cælorum: & 4
aquæ omnes, quæ super cælos sunt,
* laudent nomen Domini. 5
Quia ipse dixit, & facta sunt: ipse
mandauit, & creata sunt.
* Statuit ea in æternum, & in sæ- 6
culum sæculi: præceptum posuit, & B
non præteribit.
* Laudate Dominum de terra, dra- 7
cones, & omnes abyssi.
* Ignis, grando, nix, glacies, spiri- 8
tus procellarum: quæ faciunt ver-
bum eius:
* Montes, & omnes colles: ligna 9
fructifera, & omnes cedri.

a Dan. 3. c. 59. 60

10 * Bestiæ, & vniuersa pecora: ser-
pentes, & volucres pennatæ:
11 * Reges terræ, & omnes populi:
principes, & omnes iudices terræ.
12 * Iuuenes, & virgines: senes cum
iunioribus laudent nomen Domini:
13 * quia exaltatū est nomen eius solius.
14 * Confessio eius super cælū, & ter-
ram: & exaltauit cornu populi sui.
Hymnus omnibus sanctis eius: fi-
liis Israel, populo appropinquanti si-
bi. Alleluia.

1 Alleluia. CXLIX.

A CAntate Domino canticū nouum:
laus eius in ecclesia sanctorum.
2 * Lætetur Israel in eo, qui fecit eū:
& filij Sion exultent in rege suo.
3 * Laudent nomen eius in choro: in
tympano, & psalterio psallant ei:
4 * Quia beneplacitum est Domino
in populo suo: & exaltabit mansue-
tos in salutem.
5 * Exultabunt sancti in gloria: læta-
buntur in cubilibus suis.
6 * Exaltationes Dei in gutture eo-
B rum: & gladij ancipites in manibus
eorum:
7 * Ad faciendam vindictam in na-
tionibus: increpationes in populis.
8 * Ad alligandos reges eorum in
compedibus: & nobiles eorum in
manicis ferreis.
9 * Vt faciant in eis iudicium con-
scriptū: gloria hæc est omnibus san-
ctis eius. Alleluia.

1 Alleluia. CL.

A LAudate Dominū in sanctis eius:
laudate eum in firmamento vir-
tutis eius.
2 * Laudate eum in virtutibus eius:
laudate eum secundùm multitudi-
nem magnitudinis eius.
3 * Laudate eum in sono tubæ: lau-
B date eum in psalterio, & cithara.
4 * Laudate eum in tympano, &
choro: laudate eum in chordis, &
organo.
5 * Laudate eum in cymbalis bene-
sonantibus: laudate eum in cymba-
6 lis iubilationis: * omnis spiritus lau-
det Dominum. Alleluia.

LIBER PROVERBIORVM, QVEM HEBRAEI MISLE APPELLANT.

CAPVT. I.

PARABOLAE Salomonis, filij 1
Dauid, regis Iſrael. * Ad ſcien- 2
dam ſapientiam, & diſciplinam: A
*ad intelligenda verba prudentiæ: & 3
ſuſcipiédam eruditionem doctrinæ,
iuſtitiam, & iudicium, & æquitatem:
* vt detur paruulis aſtutia, adoleſcéti 4
ſcientia, & intellectus. * Audiens ſa- 5
piens, ſapientior erit: & intelligens,
gubernacula poſſidebit. * Animad- 6
uertet parabolam, & interpretationé,
verba ſapientũ, & ænigmata eorum.
Pſal. 110. d. 10. Eccli. 1. d. 16. ** Timor Domini principium ſapien- 7
tiæ. Sapientiam, atq; doctrinam ſtulti
deſpiciunt. * Audi, fili mi, diſciplinam 8
patris tui, & ne dimittas legem matris
ſuæ: * vt addatur gratia capiti tuo, & 9
torques collo tuo. * Fili mi, ſi te lacta- 10
uerint peccatores, ne acquieſcas eis.
* Si dixerint: Veni nobiſcum, inſidie- 11
mur ſanguini, abſcondamus tendicu-
las contra inſontem fruſtra: * deglu- 12
tiamus eũ ſicut infernus viuentem, B
& integrum quaſi deſcendentem in
lacum. * Omnem pretioſam ſubſtan- 13
tiam reperiemus, implebimus domos
noſtras ſpoliis. * Sorté mitte nobiſcũ, 14
marſupium vnum ſit omnium no-
ſtrum. * Fili mi, ne ambules cum eis, 15
prohibe pedé tuum à ſemitis eorum.
Iſa. 59. b. 7. ** Pedes enim illorum ad malũ cur- 16
runt, & feſtinant vt effundant ſan-
guinem. * Fruſtra autem iacitur rete 17
ante oculos pennatorum. * Ipſi quo- 18
que cótra ſanguinem ſuum inſidian-
tur, & moliuntur fraudes cótra ani-
mas ſuas. * Sic ſemitæ omnis auari, 19
animas poſſidétium rapiunt. * Sapien- 20
tia foris prædicat, in plateis dat vo- C
cem ſuam: * In capite turbarum cla- 21
mitat, in foribus portarum vrbis
profert verba ſua, dicens: * Vſquequo 22
paruuli diligitis infantiam, & ſtulti
ea, quæ ſibi ſunt noxia, cupient, &
Iſa. 65. b. 12. & 66. a. 4. Iere. 7. ... imprudétes odibunt ſcientiã? * Con- 23
uertimini ad correptionem meam: en
proferam vobis ſpiritum meum, &
oſtendam vobis verba mea. * Quia 24
vocaui, & renuiſtis: extendi manum
25 meam, & nó fuit qui aſpiceret. * De-
ſpexiſtis omne conſilium meum, &
26 increpationes meas neglexiſtis. * Ego
quoque in interitu veſtro ridebo, &
ſubſannabo, cùm vobis id, quod ti-
27 mebatis, aduenerit. * Cùm irruerit re-
D pentina calamitas, & interitus quaſi
tempeſtas ingruerit: quando venerit
ſuper vos tribulatio, & anguſtia:
28 * Tunc inuocabunt me, & non exau-
diam: mane conſurgent, & non
29 inuenient me: * eo quòd exoſam
habuerint diſciplinam, & timorem
30 Domini nó ſuſceperint, * nec acquie-
uerint conſilio meo, & detraxerint
31 vniuerſæ correptioni meæ. * Come-
dent igitur fructus viæ ſuæ, ſuiſque
32 conſiliis ſaturabuntur. * Auerſio par-
uulorum interficiet eos, & proſperi-
33 tas ſtultorum perdet illos. * Qui au-
tem me audierit, abſque terrore re-
quieſcet, & abundantia perfruetur,
timore malorum ſublato.

CAP. II.

1 FIlimi, ſi ſuſceperis ſermones meos,
A & mandata mea abſconderis pe-
2 nes te, * vt audiat ſapientiam auris
tua: inclina cor tuum ad cognoſcen-
3 dam prudétiam. * Si enim ſapientiam
inuocaueris, & inclinaueris cor tuum
4 prudentiæ: * ſi quæſieris eam quaſi
pecuniam, & ſicut theſauros effode-
5 ris illam: * tunc intelliges timorem
Domini, & ſcientiam Dei inuenies:
6 * quia Dominus dat ſapientiam: & ex
7 ore eius prudentia, & ſcientia. * Cu-
ſtodiet rectorum ſalutem, & proteget
8 gradientes ſimpliciter, * ſeruans ſemi-
B tas iuſtitiæ, & vias ſanctorum cuſto-
9 diens. * Tunc intelliges iuſtitiam, &
iudicium, & æquitatem, & omnem
10 ſemitam bonam. * Si intrauerit ſa-
pientia cor tuum, & ſcientia animæ
11 tuæ placuerit: * conſilium cuſtodiet
12 te, & prudétia ſeruabit te, * vt eruaris
C à via mala, & ab homine, qui peruer-
13 ſa loquitur: * qui relinquunt iter re-
ctum, & ambulant per vias tenebro-
14 ſas: * qui lætantur cùm malefecerint,
15 & exultant in rebus peſſimis: * quo-
rum viæ peruerſæ ſunt, & infames
16 greſſus eorum. * Vt eruaris à muliere
aliena, & ab extranea, quæ mollit ſer-
17 mones ſuos, * & relinquit ducem
18 pubertatis ſuæ, * & pacti Dei ſui ob-
D lita eſt. inclinata eſt enim ad mortem
domus eius, & ad inferos ſemitæ ip-
19 ſius. * omnes, qui ingrediuntur ad

eam, non reuertentur, nec apprehen-
dent semitas vitæ. Vt ambules in 20
via bona: & calles iustorũ custodias.
* Qui enim recti sunt, habitabunt in 21
terra, & simplices permanebũt in ea.
* a Impij verò de terra perdentur: & 22
Iob 18. d.17 qui iniquè agunt, auferentur ex ea.

CAP. III.

FIli mi, ne obliuiscaris legis meæ, & 1
præcepta mea cor tuum custodiat. A
* longitudinem enim dierũ, & annos 2
vitæ, & pacem apponent tibi. * Mise- 3
ricordia, & veritas te non deserant,
circumda eas gutturi tuo, & describe
in tabulis cordis tui: * & inuenies 4
gratiam, & disciplinam bonam co-
ram Deo & hominibus. * Habe fidu- 5
ciam in Domino ex toto corde tuo,
& ne innitaris prudentiæ tuæ. * In 6
omnibus viis tuis cogita illum, & ipse
Rom. 12. d.16 diriget gressus tuos. * a Ne sis sapiens 7
apud temetipsum: time Deum, & re-
cede à malo: * sanitas quippe erit vm- 8
bilico tuo, & irrigatio ossiũ tuorum. B
Tob.4.b.7 Luc.14.c.13 * b Honora Dominum de tua substan- 9
tia, & de primitiis omnium frugum
tuarum da ei: * & implebũtur horrea 10
tua saturitate, & vino torcularia tua
redundabũt. Disciplinam Domini, 11
Heb.12. b.5 Apoc. 3. d.19 fili mi, ne abiicias: nec deficias cũ ab
eo corriperis: * quem enim diligit Do- 12
minus, corripit: & quasi pater in filio
complacet sibi. * Beatus homo, qui 13 B
inuenit sapientiam, & qui affluit pru-
dentia: * melior est acquisitio eius 14
negotiatione argenti, & auri primi
& purissimi fructus eius: * pretiosior 15
est cunctis opibus: & omnia, quæ de-
siderantur, huic non valent compa-
rari. * Longitudo dierum in dextera 16
eius, & in sinistra illius diuitiæ, &
gloria. * Viæ eius viæ pulchræ, & om- 17
nes semitæ illius pacificæ. * Lignum 18
vitæ est his, qui apprehenderint eam: C
& qui tenuerit eam, beatus. * Do- 19
minus sapientia fundauit terram, sta-
biliuit cælos prudentia. * Sapientia il- 20
lius eruperunt abyssi, & nubes rore
concrescunt. * Fili mi, ne effluant hęc 21
ab oculis tuis: Custodi legem atque
consilium: * & erit vita animæ tuæ, 22
& gratia faucibus tuis. * tunc ambu- 23
labis fiducialiter in via tua, & pes
tuus nõ impinget: * si dormieris, non 24
timebis: quiesces, & suauis erit som-
nus tuus. * ne paueas repentino ter- 25
rore, & irruentes tibi potentias im-
piorum. * Dominus enim erit in la- 26
tere tuo, & custodiet pedem tuum ne D
27 capiaris. Noli prohibere benefacere
eum, qui potest: si vales, & ipse bene-
28 fac: * Ne dicas amico tuo: Vade, &
reuertere: cras dabo tibi: cùm statim
29 possis dare. * Ne moliaris amico tuo
malum, cũ ille in te habeat fiduciam.
30 * Ne contendas aduersus hominem
frustra, cùm ipse tibi nihil mali fece-
31 rit. * a Ne æmuleris hominem iniu- Psal.36. a.1
32 stum, nec imiteris vias eius: * quia ab-
ominatio Domini est omnis illusor,
& cũ simplicibus sermocinatio eius
33 * Egestas à Domino in domo impij:
habitacula autem iustorum benedi-
34 centur. * Ipse deludet illusores, &
35 mansuetis dabit gratiam. * Gloriam
sapientes possidebunt: stultorum ex-
altatio, ignominia.

CAP. IIII.

1 AVdite filij disciplinam patris, &
A attendite vt sciatis prudentiam.
2 * Donum bonũ tribuam vobis, legem
3 meam ne derelinquatis. * Nam & ego
filius fui patris mei, tenellus, & vni-
4 genitus coram matre mea: * & doce-
bat me, atq; dicebat: Suscipiat verba
mea cor tuum, custodi pręcepta mea,
5 & viues. * Posside sapientiam, posside
prudentiam: ne obliuiscaris, neque
6 declines à verbis oris mei. * Ne dimit-
tas eam, & custodiet te: dilige eam,
7 & conseruabit te. Principium sa-
B pientiæ, posside sapiẽtiam, & in omni
possessione tua, acquire prudentiam:
8 * arripe illam, & exaltabit te: glorifi-
caberis ab ea, cum eam fueris am-
9 plexatus. * dabit capiti tuo augmenta
gratiarum, & corona inclyta prote-
10 get te. * Audi fili mi, & suscipe verba
mea, vt multiplicentur tibi anni vitæ.
11 * Viam sapientiæ monstrabo tibi, du-
12 cam te per semitas æquitatis: * quas
cùm ingressus fueris, non arctabun-
tur gressus tui, & currens non habe-
13 bis offendiculum. * Tene disciplinam,
ne dimittas eam: custodi illam, quia
14 ipsa est vita tua * Ne delecteris in se-
mitis impiorum, nec tibi placeat ma-
15 lorum via * Fuge ab ea, nec transeas
C per illam: declina, & desere eam.
16 * non enim dormiunt nisi malefece-
rint: & rapitur somnus ab eis nisi
17 supplantauerint. * comedunt panem
impietatis, & vinum iniquitatis bi-
18 bunt. * Iustorum autem semita, quasi
lux splendens, procedit & crescit vs-
19 que ad perfectam diem. * Via impio
rum tenebrosa: nesciũt vbi corruant.
20 Fili mi, ausculta sermones meos, &

ad elo-

ad eloquia mea inclina aurem tuam.
*ne recedant ab oculis tuis, custodi ea 21
in medio cordis tui: *vita enim sunt 22
inuenientibus ea, & vniuersæ carni
sanitas. *Omni custodia serua cor 23
tuum, quia ex ipso vita procedit. D
*Remoue à te os prauum, & detra- 24
hentia labia sint procul à te. *Oculi 25
tui recta videát, & palpebræ tuæ præ-
cedant gressus tuos. *Dirige semitam 26
pedibus tuis, & omnes viæ tuæ stabi-
lientur. *Ne declines ad dexteram, 27
neq; ad sinistram: auerte pedẽ tuum
à malo. vias enim, quę à dextris sunt,
nouit Dominus: peruersæ vero sunt
quæ à sinistris sunt. Ipse autem rectos
faciet cursus tuos, itinera autem tua
in pace producet.

CAP. V.

FIli mi, attende ad sapientiã meam, 1
& prudentiæ meæ inclina aurem A
tuam, *vt custodias cogitationes, & 2
disciplinam labia tua conseruent. Ne
attendas fallaciæ mulieris. *fauus 3
enim distillans labia meretricis, &
nitidius oleo guttur eius. *nouissima 4
autẽ illius amara quasi absynthium,
& acuta quasi gladius biceps. *Pedes 5
eius descendunt in mortem, & ad B
inferos gressus illius penetrant. *Per 6
semitam vitę nõ ambulant, vagi sunt
gressus eius, & inuestigabiles. *Nunc 7
ergo fili mi audi me, & ne recedas à
verbis oris mei. *Lõgè fac ab ea viam 8
tuam, & ne appropinques foribus
domus eius. *Ne des alienis honorem 9
tuum, & annos tuos crudeli. *ne for- 10
tè impleantur extranei viribus tuis,
& labores tui sint in domo aliena,
*& gemas in nouissimis, quando con- 11
sumpseris carnes tuas & corpus tuũ, C
& dicas: *Cur detestatus sum disci- 12
plinam, & increpationibus non ac-
quieuit cor meũ, *nec audiui vocem 13
docentium me, & magistris nõ incli-
naui aurem meã? *Penè fui in omni 14
malo, in medio ecclesiæ & synagogæ.
*Bibe aquã de cisterna tua, & fluenta 15
putei tui: *Deriuentur fontes tui fo- 16
ras, & in plateis aquas tuas diuide.
*Habeto eas solus, nec sint alieni par- 17
ticipes tui. *Sit vena tua benedicta, & 18
lætare cum muliere adolescẽtiæ tuæ: D
*ceiua charissima, & gratissimus 19
hinnulus. vbera eius inebrient te in
omni tempore, in amore eius dele-
ctare iugiter. *Quare seduceris fili mi 20
ab aliena, & foueris in sinu alterius?
*Prou.5.4 *Respicit Dominus vias hominis, 21
& omnes gressus eius considerat.
22 *Iniquitates suæ capiunt impium *Iob 14.
& funibus peccatorum suorum con- c.21
23 stringitur. *Ipse morietur, quia non
habuit disciplinam, & in multitudi-
ne stultitiæ suæ decipietur.

CAP. VI.

1 FIli mi, si spoponderis pro amico
A tuo, defixisti apud extraneum
2 manum tuam, *illaqueatus es verbis
oris tui, & captus propriis sermoni-
3 bus. *Fac ergo quod dico fili mi, &
temetipsum libera: quia incidisti in
manũ proximi tui. Discurre, festina,
4 suscita amicũ tuum: *ne dederis som-
num oculis tuis, nec dormitent pal-
5 pebræ tuæ. *Eruere quasi damula de
manu, & quasi auis de manu aucupis.
6 *Vade ad formicam ô piger, & con-
sidera vias eius, & disce sapientiam:
7 *quæ cùm non habeat ducem, nec
8 præceptorem, nec principẽ, *parat in
æstate cibum sibi, & congregat in
9 messe quod comedat. *Vsquequo *Infra 24.
piger dormies? quando consurges è d.31
10 somno tuo? *Paululũ dormies, pau-
B lulum dormitabis, paululum cõseres
11 manus, vt dormias: *& veniet tibi
quasi viator, egestas, & pauperies
quasi vir armatus. Si verò impiger
fueris, veniet vt fons messis tua, &
12 egestas longè fugiet à te. *Homo apo-
stata, vir inutilis, graditur ore per-
13 uerso, *annuit oculis, terit pede, digi-
14 to loquitur, *prauo corde machinatur
malũ, & omni tẽpore iurgia seminat.
15 *huic extemplo veniet perditio sua,
& subito cõteretur, nec habebit vltrà
16 medicinam. Sex sunt, quæ odit Do-
minus, & septimum detestatur anima
17 eius: *Oculos sublimes, linguam
mendacem, manus effundentes inno-
18 xium sanguinem, *cor machinans
C cogitationes pessimas, pedes veloces
19 ad currendum in malum, *proferen-
tem mendacia testem fallacem, &
eum, qui seminat inter fratres discor-
20 dias. *Conserua fili mi præcepta pa-
tris tui, & ne dimittas legem matris
21 tuæ. *Liga ea in corde tuo iugiter, &
22 circumda gutturi tuo. *Cum ambu-
laueris, gradiantur tecum: cùm dor-
mieris, custodiant te, & euigilans lo-
23 quere cũ eis *quia mãdatum lucerna
est, & lex lux, & via vitæ increpatio
24 disciplinæ. *vt custodiãt te à muliere
mala, & à blanda lingua extraneæ
25 Non concupiscat pulchritudinem
eius cor tuum, nec capiaris nutibus
illius:

illius: *pretium enim scorti vix est 26
vnius panis: mulier autem viri pre-
tiosam animam capit. *Numquid 27
potest homo abscõdere ignem in sinu D
suo, vt vestimenta illius non ardeãt?
*aut ambulare super prunas, vt non 28
comburantur plantæ eius? *sic qui 29
ingreditur ad mulierem proximi sui,
non erit mundus cùm tetigerit eam.
*Non grandis est culpa, cùm quis fu- 30
ratus fuerit: furatur enim vt esurien-
tem impleat animam: *deprehensus 31
quoq; reddet septuplum, & omnem
substantiam domus suæ tradet. *Qui 32
autem adulter est, propter cordis ino-
piam perdet animam suam: *turpitu- 33
dinem & ignominiam cõgregat sibi,
& opprobrium illius non delebitur.
*quia zelus & furor viri non parcet 34
in die vindictæ, *nec acquiescet cuius- 35
quam precibus, nec suscipiet pro re-
demptione dona plurima.

CAP. VII.

FIlli mi, custodi sermones meos, & 1
præcepta mea reconde tibi. Fili A
*serua mandata mea, & viues: & le- 2
gem meam quasi pupillam oculi tui:
*liga eam in digitis tuis, scribe illam 3
in tabulis cordis tui. *Dic sapientiæ, 4
soror mea es: & prudentiam voca
amicam tuam, *vt custodiat te à mu- 5
liere extranea, & ab aliena, quæ ver-
ba sua dulcia facit. *De fenestra enim 6
domus meæ per cancellos prospexi,
*& video paruulos, considero vecor- 7
dem iuuenem, *qui trãsit per plateam 8
iuxta angulum, & prope viam do- B
mus illius, graditur *in obscuro, ad- 9
uesperascente die, in noctis tenebris,
& caligine. *Et ecce occurrit illi 10
mulier ornatu meretricio, præparata
ad capiẽdas animas: garrula & vaga,
*quietis impatiens, nec valens in 11
domo consistere pedibus suis, *nunc 12
foris, nunc in plateis, nunc iuxta an-
gulos insidians. *Apprehensumque 13
deosculatur iuuenem, & procaci vul-
tu blanditur, dicens: *Victimas pro 14
salute voui, hodie reddidi vota mea. C
*Idcirco egressa sum in occursum 15
tuum, desiderans te videre, & reperi.
*Intexui funibus lectulum meum, 16
straui tapetibus pictis ex Ægypto.
*aspersi cubile meũ myrrha, & aloë, 17
& cinnamomo. *Veni, inebriemur 18
vberibus, & fruamur cupitis ample-
xibus, donec illucescat dies. *non est 19
enim vir in domo sua, abiit via lon-
gissima. *sacculum pecuniæ secum 20
tulit: in die plenæ lunæ reuersurus
21 est in domum suam. *Irretiuit eum
multis sermonibus, & blanditiis la-
22 biorum protraxit illum. *Statim eam
sequitur quasi bos ductus ad victimã,
& quasi agnus lasciuiens, & ignorans
quod ad vincula stultus trahatur,
23 *donec transfigat sagitta iecur eius:
velut si auis festinet ad laqueum, &
nescit quòd de periculo animæ illius
24 agitur. *Nũc ergo fili mi, audi me, &
25 attẽde verbis oris mei. *Ne abstraha-
tur in viis illius mẽs tua: neq; decipia-
26 ris semitis eius. *multos enim vulne-
ratos deiecit, & fortissimi quique in-
27 terfecti sunt ab ea. *Viæ inferi domus
eius, penetrantes in interiora mortis.

CAP. VIII.

1 NVmquid non sapientia clamitat,
A & prudentia dat vocem suam?
2 *In summis, excelsisque verticibus
supra viam, in mediis semitis stans,
3 *iuxta portas ciuitatis in ipsis foribus
4 loquitur, dicens: *O viri, ad vos cla-
mito, & vox mea ad filios hominum.
5 *Intelligite paruuli astutiam, & insi-
6 pientes animaduertite. *Audite, quo-
niã de rebus magnis locutura sum: &
aperientur labia mea, vt recta prædi-
7 cent. *Veritatem meditabitur guttur
meum, & labia mea detestabuntur
8 impium. *Iusti sunt omnes sermones
mei, non est in eis prauum quid, neq;
9 peruersum. *recti sunt intelligẽtibus,
& æqui inuenientibus scientiam.
10 *Accipite disciplinam meam, & non
B pecuniam: doctrinam magis, quàm
11 aurum eligite. *Melior est enim sa-
pientia cũctis pretiosissimis: & omne
desiderabile ei non potest comparari.
12 *Ego sapientia habito in consilio, &
13 eruditis intersum cogitationibus. *Ti-
mor Domini odit malum: arrogan-
tiam, & superbiam, & viam prauam,
14 & os bilingue detestor. *Meum est
cõsilium, & æquitas, mea est pruden-
15 tia, mea est fortitudo. *Per me reges
regnant, & legum conditores iusta
16 decernunt: *Per me principes impe-
rant, & potentes decernunt iusti-
17 tiam. *Ego diligentes me diligo: &
qui mane vigilant ad me, inuenient
18 me. *Mecum sunt diuitiæ, & glo-
19 ria, opes superbæ, & iustitia. *Me-
C lior est enim fructus meus auro, &
lapide pretioso, & genimina mea ar-
20 gento electo. *In viis iustitiæ ambulo,
21 in medio semitarum iudicij, *vt
ditem diligentes me, & thesauros

eorum

corum repleam. Dominus possedit 22
me in initio viarum suarũ, antequam
quidquam faceret à principio. * Ab 23
æterno ordinata sum, & ex antiquis
antequam terra fieret. * Nondũ erant 24
abyssi, & ego iam concepta eram:
necdum fontes aquarum eruperant: 25
* necdum montes graui mole consti-
terant: ante colles ego parturiebar:
* adhuc terram non fecerat, & flumi- 26
na, & cardines orbis terræ. * Quando 27
præparabat cælos, aderam: quando D
certa lege, & gyro vallabat abyssos:
* quando æthera firmabat sursum, & 28
librabat fontes aquarum: * quando 29
circumdabat mari terminum suum,
& legem ponebat aquis, ne transirent
fines suos: quando appendebat fun-
daméta terræ. * Cum eo eram cuncta 30
componés & delectabar per singulos
dies, ludens coram eo omni tempore;
* ludens in orbe terrarum: & deliciæ 31
meę, esse cum filiis hominum. * Nunc 32
ergo filij audite me: Beati, qui custo-
diunt vias meas * Audite disciplinam, 33
& estote sapientes, & nolite abijcere
eam. * Beatus homo qui audit me. & 34
qui vigilat ad fores meas quotidie, &
obseruet ad postes ostij mei * Qui me 35
inuenerit, inueniet vitam, & hauriet
salutem à Domino: * qui autem in 36
me peccauerit, lædet animam suam.
Omnes, qui me oderunt, diligunt
mortem.

CAP. IX.

SApientia ædificauit sibi domum, 1
excidit columnas septem. * Immo- 2
lauit victimas suas, miscuit vinum, & A
proposuit mensam suam. * Misit an- 3
cillas suas vt vocarent ad arcem, &
ad mœnia ciuitatis: * Si quis est par- 4
uulus, veniat ad me. Et insipientibus
locuta est: * Venite, comedite panem 5
meum, & bibite vinum quod miscui B
vobis. * Relinquite infantiam, & vi- 6
uite, & ambulate per vias prudétiæ.
* Qui erudit derisorem, ipse iniuriam 7
sibi facit: & qui arguit impium, sibi
maculam generat. * Noli arguere de- 8
risorem, ne oderit te. Argue sapienté,
& diliget te. * Da sapiéti occasionem, 9
& addetur ei sapientia. Doce iustum, C
& festinabit accipere. [a] Principium 10 — a Sap. 1. a. 7; b Psal. 110. d. 10; Eccl. 1. b. 16
sapientiæ timor Domini: & scientia
sanctorum, prudentia. * Per me enim 11
multiplicabuntur dies tui, & adden-
tur tibi anni vitæ. * Si sapiens fueris, 12
tibimetipsi eris: si autem illusor, solus
portabis malum. * Mulier stulta & 13
clamosa, plenaque illecebris, & nihil
14 omnino sciens, * sedit in foribus do-
mus suę super sellam in excelso vrbis
15 loco, * vt vocaret transeuntes per
16 viam, & pergentes itinere suo: * Qui
est paruulus, declinet ad me. Et ve-
17 cordi locuta est: * Aquæ furtiuæ dul-
ciores sunt, & panis absconditus
18 suauior. * Et ignorauit quòd ibi sint
gigantes, & in profundis inferni con-
uiuæ eius.

Parabolæ Salomonis.

CAP. X.

1 FIlius sapiens lætificat patrem: fi-
A lius verò stultus mœstitia est ma-
tris suæ.
2 * Nil proderunt thesauri impietatis:
iustitia verò liberabit à morte.
3 * Non affliget Dominus fame ani-
mam iusti, & insidias impiorum sub-
uertet.
4 * Egestaté operata est manus remis-
sa: manus auté fortiũ diuitias parat.
Qui nititur mendaciis, hic pascit
véros: idem autem ipse sequitur aues
volantes.
5 * Qui congregat in messe, filius sa-
piens est: qui autem stertit æstate,
filius confusionis.
6 * Benedictio Dñi super caput iusti:
os autem impiorum operit iniquitas.
7 * Memoria iusti cum laudibus: &
B nomen impiorum putrescet.
8 * Sapiens corde præcepta suscipit:
stultus cæditur labiis.
9 * Qui ambulat simpliciter, ambulat
confidenter: qui autem deprauat vias
suas, manifestus erit.
10 * [a] Qui annuit oculo, dabit dolorem: — a Eccl. 27. e. 25
& stultus labiis verberabitur.
11 * Vena vitæ, os iusti: & os impio-
rum operit iniquitatem.
12 * Odium suscitat rixas: [b] & vniuer- — b 1. Pet. 4. b. 8; 1. Cor. 13. b. 4
sa delicta operit charitas.
13 In labiis sapientis inuenitur sa-
pientia: & virga in dorso eius qui
indiget corde.
14 * Sapientes abscondunt scientiam:
os autem stulti confusioni proxi-
mum est.
15 * Substantia diuitis, vrbs fortitudi-
C nis eius: pauor pauperum, egestas
eorum.
16 * Opus iusti ad vitam: fructus au-
tem impij ad peccatum.
17 * Via vitæ, custodienti discipli-
nam: qui autem increpationes relin-
quit, errat.
18 * Abscondunt odium labia men

dacia: qui profert contumeliam, insi-
piens est.
• In multiloquio non deerit pecca- 19
tum: qui autem moderatur labia sua
prudentissimus est.
• Argentum electum, lingua iusti: 20
cor autem impiorum pro nihilo.
• Labia iusti erudiunt plurimos: qui 21
autem indocti sunt, in cordis egestate
morientur.
• Benedictio Domini diuites facit, 22
nec sociabitur eis afflictio.
• Quasi per risum stultus operatur 23
scelus: sapientia autem est viro pru- D
dentia.
• Quod timet impius, veniet super 24
eum: desideriū suum iustis dabitur.
• Quasi tempestas transiens non 25
erit impius: iustus autem quasi fun-
damentum sempiternum.
• Sicut acetum dentibus, & fumus 26
oculis, sic piger his, qui miserūt eum.
• Timor Domini apponet dies: & 27
anni impiorum breuiabuntur.
Expectatio iustorum lætitia: spes 28
autem impiorum peribit.
• Fortitudo simplicis via Domini: 29
& pauor his, qui operantur malum.
• Iustus in æternum non commo- 30
uebitur: impij autem non habitabunt
super terram.
• Os iusti parturiet sapientiam: lin- 31
gua prauorum peribit.
• Labia iusti considerant placita: & 32
os impiorum peruersa.

CAP. XI.

Statera dolosa, abominatio est 1
apud Dominū: & pondus æquum, A
voluntas eius.
• Vbi fuerit superbia, ibi erit & con- 2
tumelia: vbi autem est humilitas, ibi
& sapientia.
• Simplicitas iustorum diriget eos: 3
& supplantatio peruersorum vastabit
illos.
• Non proderūt diuitiæ in die vltio- 4
nis: iustitia autem liberabit à morte.
• Iustitia simplicis diriget viam eius: 5
& in impietate sua corruet impius.
• Iustitia rectorum liberabit eos: & 6
in insidiis suis capientur iniqui.
• Mortuo homine impio, nulla erit 7
vltrà spes: & expectatio sollicitorum
peribit
Iustus de angustia liberatus est: & 8
traderur impius pro eo.
• Simulator ore decipit amicū suum: 9
iusti autem liberabuntur scientia.

10 • In bonis iustorum exultabit ciui-
B tas: & in perditione impiorum erit
laudatio.
11 • Benedictione iustorū exaltabitur
ciuitas: & ore impiorum subuertetur.
12 • Qui despicit amicum suum, in-
digens corde est: vir autem prudens
tacebit.
13 • Qui ambulat fraudulenter, reue-
lat arcana: qui autem fidelis est ani-
mi, celat amici commissum.
14 • Vbi non est gubernator, popu-
lus corruet: salus autem, vbi multa
consilia.
15 • Affligetur malo, qui fidem facit
pro extraneo: qui autē cauet laqueos,
securus erit.
16 • Mulier gratiosa inueniet gloriam:
& robusti habebunt diuitias.
17 • Benefacit animæ suæ vir miseri-
C cors: qui autem crudelis est, etiam
propinquos abiicit.
18 • Impius facit opus instabile: semi-
nanti autem iustitiam merces fidelis.
19 • Clementia præparat vitam: & se-
ctatio malorum mortem.
20 Abominabile Domino cor pra-
uum: & voluntas eius in iis, qui sim-
pliciter ambulant.
21 • Manus in manu non erit innocens
malus: semen autem iustorum sal-
uabitur.
22 • Circulus aureus in naribus suis,
mulier pulchra & fatua.
23 • Desiderium iustorum omne bo-
num est: præstolatio impiorū furor.
24 • Alij diuidunt propria, & ditiores
fiunt: alij rapiunt non sua, & semper
in egestate sunt.
25 • Anima, quæ benedicit, impingua-
bitur: & qui inebriat, ipse quoque in-
ebriabitur.
26 • Qui abscondit frumenta, maledi-
D cetur in populis: benedictio autem
super caput vendentium.
27 • Bene consurgit diluculo qui quæ-
rit bona: qui autem inuestigator ma-
lorum est, opprimetur ab eis.
28 • Qui confidit in diuitiis suis, cor-
ruet: iusti autem quasi virens folium
germinabunt.
29 Qui cōturbat domum suam, pos-
sidebit ventos: & qui stultus est, ser-
uiet sapienti.
30 • Fructus iusti lignum vitæ: & qui
suscipit animas, sapiens est.
31 • Si iustus in terra recipit, quanto 1.Pet. 4. d. 18
magis impius & peccator?

CAP. XII.

QVi diligit disciplinã, diligit scien- 1
tiam: qui autem odit increpatio- A
nes, insipiens est.
* Qui bonus est, hauriet gratiam à 2
Domino: qui autem confidit in cogi-
tationibus suis, impiè agit.
* Non roborabitur homo ex im- 3
pietate: & radix iustorum non com-
mouebitur.
Mulier diligens, corona est viro 4
suo: & putredo in ossibus eius, quæ
confusione res dignas gerit.
* Cogitationes iustorum iudicia: & 5
consilia impiorum fraudulenta.
* Verba impiorum insidiantur san- 6
guini: os iustorum liberabit eos.
* Verte impios, & non erunt: do- 7
mus autem iustorum permanebit. B
* Doctrina sua noscetur vir: qui 8
autem vanus & excors est, patebit
contemptui.
*Eccli. 10. d.30 * Melior est pauper & sufficiẽs si- 9
bi, quàm gloriosus & indigens pane.
* Nouit iustus iumentorum suo- 10
rum animas: viscera autem impio-
rum crudelia.
*Eccli. 20. d.30 * Qui operatur terram suam, sa- 11
tiabitur panibus: qui autem sectatur
otium, stultissimus est.
Qui suauis est in vini demoratio-
nibus, in suis munitionibus relinquit
contumeliam.
* Desiderium impij munimentum 12
est pessimorum: radix autem iusto-
rum proficiet.
Propter peccata labiorum ruina 13
proximat malo: effugiet autem iustus
de angustia.
* De fructu oris sui vnusquisque re- 14
plebitur bonis, & iuxta opera ma- C
nuum suarum retribuetur ei.
* Via stulti recta in oculis eius: qui 15
autem sapiens est, audit consilia.
* Fatuus statim indicat iram suam: 16
qui autem dissimulat iniuriam, cal-
lidus est.
* Qui quod nouit loquitur, index 17
iustitiæ est: qui autem mentitur, testis
est fraudulentus.
* Est qui promittit, & quasi gladio 18
pungitur conscientiæ: lingua autem
sapientium sanitas est.
* Labium veritatis firmum erit in 19
perpetuum: qui autẽ testis est repenti-
nus, concinnat linguam mendacij.
* Dolus in corde cogitantium ma- 20
la: qui autem pacis ineunt consilia, se-
quitur eos gaudium.

21 * Non contristabit iustum quidquid
ei acciderit: impij autem replebuntur
malo.
22 * Abominatio est Dño labia men-
D dacia: qui autem fideliter agunt, pla-
cent ei.
23 Homo versutus celat scientiam: &
cor insipientium prouocat stultitiam.
24 * Manus fortium dominabitur: quæ
autem remissa est, tributis seruiet.
25 * Mœror in corde viri humiliabit
illum, & sermone bono lætificabitur.
26 * Qui negligit damnum propter
amicum, iustus est: iter autem impio-
rum decipiet eos.
27 * Non inueniet fraudulentus lucrũ:
& substãtia hominis erit auri pretiũ.
28 * In semita iustitiæ, vita: iter autem
deuium ducit ad mortem.

CAP. XIII.

1 FIlius sapiens, doctrina patris: qui
A autem illusor est, non audit cùm
arguitur.
2 * De fructu oris sui homo satiabi-
tur bonis: anima autem præuarica-
torum iniqua.
3 * Qui custodit os suum, custodit
animam suam: qui autem inconside-
ratus est ad loquẽdum, sentiet mala.
4 * Vult & non vult piger: anima au-
tem operantium impinguabitur.
5 * Verbum mendax iustus detesta-
bitur: impius autem confundit, &
confundetur.
6 Iustitia custodit innocentis viam:
impietas autẽ peccatorem supplantat.
7 Est quasi diues cũ nihil habeat: & est
B quasi pauper, cũ in multis diuitiis sit.
8 * Redemptio animæ viri, diuitiæ
suæ: qui autem pauper est, increpa-
tionem non sustinet.
9 * Lux iustorum lætificat: lucerna
autem impiorum extinguetur.
10 * Inter superbos semper iurgia sunt:
qui autem agunt omnia cum consi-
lio, reguntur sapientia.
11 * Substãtia festinata minuetur: quæ
autẽ paulatim colligitur manu, mul-
tiplicabitur.
12 * Spes, quæ differtur, affligit ani-
mam: lignũ vitæ desiderium veniens.
13 Qui detrahit alicui rei, ipse se in fu-
C turum obligat: qui autem timet præ-
ceptum, in pace versabitur.
Animæ dolosæ errant in peccatis:
iusti autem misericordes sunt, & mi-
serantur.
14 * Lex sapientis fons vitæ, vt declinet
à ruina mortis.

• Doctrina bona dabit gratiam: in 15
itinere contemptorum vorago.
// Astutus omnia agit cum consi- 16
lio: qui autem fatuus est, aperit stul-
titiam.
• Nuncius impij cadet in malum: 17
legatus autem fidelis, sanitas.
• Egestas, & ignominia ei, qui dese- 18
rit disciplinam: qui autem acquiescit
arguenti, glorificabitur.
• Desiderium si compleatur, dele- 19
ctat animam: detestantur stulti eos, D
qui fugiunt mala.
• Qui cum sapientibus graditur, sa- 20
piens erit: amicus stultorum similis
efficietur.
• Peccatores persequitur malum: & 21
iustis retribuentur bona.
• Bonus relinquit hæredes filios, & 22
nepotes: & custoditur iusto substan-
tia peccatoris.
• Multi cibi in noualibus patrum: & 23
alijs congregantur absque iudicio.
• Qui parcit virgæ, odit filiũ suum: 24
qui autẽ diligit illum, instãter erudit.
• Iustus comedit, & replet animam 25
suam: venter autem impiorum insa-
turabilis.

CAP. XIIII.

Iob. 12.a.4 SApiens mulier ædificat domum 1
suam: insipiens extructam quoque A
manibus destruet.
• Ambulans recto itinere, & timens 2
Deum, despicitur ab eo, qui infami
graditur via.
• In ore stulti virga superbiæ: labia 3
autem sapientium custodiunt eos.
• Vbi non sunt boues, præsepe va- 4
cuum est: vbi autem plurimæ segetes,
ibi manifesta est fortitudo bouis.
• Testis fidelis non mentitur: pro- 5
fert autem mendacium dolosus testis.
• Quærit derisor sapientiam, & non 6
inuenit: doctrina prudentium facilis.
• Vade cõtra virum stultum, & ne- 7
scit labia prudentiæ.
• Sapientia callidi est intelligere 8
viam suam: & imprudentia stulto-
rum errans.
• Stultus illudet peccatum, & inter 9
iustos morabitur gratia.
• Cor quod nouit amaritudinem 10
animæ suæ, in gaudio eius non misce- B
bitur extraneus.
• Domus impiorũ delebitur: taber- 11
nacula verò iustorum germinabunt.
// Est via, quæ videtur homini iu- 12
sta: nouissima autem eius deducunt
ad mortem.

13 • Risus dolore miscebitur, & extre-
ma gaudij luctus occupat.
14 • Vijs suis replebitur stultus, & su-
per eum erit vir bonus.
15 • Innocens credit omni verbo: astu-
tus considerat gressus suos.
Filio doloso nihil erit boni: seruo
autem sapienti prosperi erunt actus,
& dirigetur via eius.
16 • Sapiens timet, & declinat à malo:
stultus transilit, & confidit.
17 • Impatiens operabitur stultitiam:
C & vir versutus odiosus est.
18 • Possidebunt paruuli stultitiam, &
expectabunt astuti scientiam.
19 • Iacebunt mali ante bonos: & im-
pij ante portas iustorum.
20 • Etiam proximo suo pauper odio-
sus erit: amici verò diuitum multi.
21 • Qui despicit proximum suum,
peccat: qui autem miseretur pauperis,
beatus erit.
Qui credit in Domino, misericor-
diam diligit.
22 • Errant qui operantur malum: mi-
sericordia & veritas præparant bona.
23 • In omni opere erit abundantia:
vbi autem verba sunt plurima, ibi
frequenter egestas.
24 // Corona sapientiũ, diuitiæ eorum:
fatuitas stultorum, imprudentia.
25 • Liberat animas testis fidelis: &
profert mendacia versipellis.
26 • In timore Domini fiducia forti-
tudinis, & filijs eius erit spes.
27 • Timor Domini fons vitæ, vt de-
D clinent à ruina mortis.
28 • In multitudine populi dignitas
regis: & in paucitate plebis ignomi-
nia principis.
29 • Qui patiens est, multa gubernatur
prudentia: qui autem impatiens est,
exaltat stultitiam suam.
30 • Vita carnium, sanitas cordis: pu-
tredo ossium, inuidia.
31 • Qui calumniatur egentem, ex- Infr. 17.a.5
probrat factori eius: honorat autem
eum, qui miseretur pauperis.
32 • In malitia sua expelletur impius:
sperat autem iustus in morte sua.
33 • In corde prudentis requiescit sa-
pientia, & indoctos quosque erudiet.
34 // Iustitia eleuat gentem: miseros au-
tem facit populos peccatum.
35 • Acceptus est regi minister intelli-
gẽs: iracundiã eius inutilis sustinebit.

CAP. XV.

1 REsponsio mollis frãgit iram: ser- Infr. 25.c.15
A mo durus suscitat furorem.

• Lingua ſapientium ornat ſcien- 2
tiam: os fatuorum ebullit ſtultitiam.
• In omni loco oculi Domini con- 3
templantur bonos & malos.
• Lingua placabilis, lignum vitæ: 4
quæ autem immoderata eſt, conteret
ſpiritum.
• Stultus irridet diſciplinam patris 5
ſui: qui autem cuſtodit increpationes,
aſtutior fiet.
In abundanti iuſtitia virtus maxi-
ma eſt: cogitationes autem impiorum
eradicabuntur.
• Domus iuſti plurima fortitudo: 6
& in fructibus impij conturbatio.
• Labia ſapientium diſſeminabunt 7
ſciẽtiam: cor ſtultorum diſſimile erit. B
ᵃ Eccl. 34. e. 21 • ᵃ Victimæ impiorum abominabi- 8
les Domino: vota iuſtorũ placabilia:
Abominatio eſt Domino via im- 9
pij: qui ſequitur iuſtitiam, diligi-
tur ab eo.
• Doctrina mala deſerenti viam vi- 10
tæ: qui increpationes odit, morietur.
• Infernus, & perditio coram Do- 11
mino: quanto magis corda filiorum
hominum?
• Non amat peſtilens eum, qui ſe 12
corripit: nec ad ſapientes graditur.
ᵃ Infra 17. d. 22 • ᵃ Cor gaudens exhilarat faciem: in 13
mœrore animi deiicitur ſpiritus.
• Cor ſapientis quærit doctrinam: & 14
os ſtultorum paſcitur imperitia.
• Omnes dies pauperis, mali: ſecura 15
mens quaſi iuge conuiuium.
• Melius eſt parum cum timore Do- 16
mini, quàm theſauri magni & inſa-
tiabiles.
Melius eſt vocari ad olera cum 17
charitate: quàm ad vitulum ſagina- C
tum cum odio.
• Vir iracundus prouocat rixas: qui 18
patiens eſt, mitigat ſuſcitatas.
• Iter pigrorum quaſi ſepes ſpina- 19
rum: via iuſtorum abſq; offendiculo.
• Filius ſapiens lætificat patrem: & 20
ſtultus homo deſpicit matrem ſuam.
• Stultitia gaudium ſtulto: & vir 21
prudens dirigit greſſus ſuos.
• Diſſipantur cogitationes vbi non 22
eſt conſilium: vbi verò ſunt plures
conſiliarij, confirmantur.
• Lætatur homo in ſententia oris 23
ſui: & ſermo opportunus eſt optimus.
• Semita vitæ ſuper eruditum, vt 24
declinet de inferno nouiſſimo.
• Domum ſuperborum demolietur 25
Dominus: & firmos faciet terminos D
viduæ.

26 Abominatio Domini cogitatio-
nes malæ: & purus ſermo pulcherri-
mus firmabitur ab eo.
27 • Conturbat domum ſuam qui ſe-
ctatur auaritiam; qui autem odit mu-
nera, viuet.
ᵃ Per miſericordiam & fidem pur- ᵃ Infr. 16. a. 6
gantur peccata: per timorem autem
Domini declinat omnis à malo.
28 • Mens iuſti meditatur obedien-
tiam: os impiorum redundat malis.
29 • Longè eſt Dominus ab impiis: &
orationes iuſtorum exaudiet.
30 • Lux oculorum lætificat animam:
fama bona impinguat oſſa.
31 • Auris, quæ audit increpationes vi-
tæ, in medio ſapientium commo-
rabitur.
32 • Qui abiicit diſciplinam, deſpicit
animam ſuam: qui autem acquieſcit
increpationibus, poſſeſſor eſt cordis.
33 • Timor Domini, diſciplina ſapien-
tiæ: & gloriam præcedit humilitas.

CAP. XVI.

1 HOminis eſt animam præparare:
A & Domini gubernare linguam.
2 • Omnes viæ hominis patent oculis
eius: ſpirituum ponderator eſt Dñs.
3 • Reuela Domino opera tua, & di-
rigentur cogitationes tuæ,
4 • Vniuerſa propter ſemetipſum ope-
ratus eſt Dominus: impium quoque
ad diem malum.
5 • Abominatio Domini eſt omnis
arrogans: etiam ſi manus ad manum
fuerit, non eſt innocens.
Initium viæ bonæ, facere iuſtitiam:
accepta eſt autem apud Deum ma-
gis, quam immolare hoſtias.
6 • ᵃ Miſericordia & veritate redimi- ᵃ Sup. 15. d. 27
tur iniquitas: & in timore Domini
declinatur à malo.
7 • Cùm placuerint Domino viæ ho-
minis, inimicos quoque eius conuer-
tet ad pacem.
8 • Melius eſt parum cum iuſtitia,
B quàm multi fructus cum iniquitate.
9 • Cor hominis diſponit viam ſuam:
ſed Domini eſt dirigere greſſus eius.
10 • Diuinatio in labiis regis, in iudi-
cio non errabit os eius.
11 • Pōdus & ſtatera iudicia Dñi ſunt:
& opera eius omnes lapides ſacculi.
12 Abominabiles regi qui agunt im-
piè: quoniã iuſtitia firmatur ſolium.
13 • Voluntas regum labia iuſta: qui
recta loquitur, diligetur:
14 • Indignatio regis, nuncij mortis:
& vir ſapiens placabit eam.

• In

•In hilaritate vultus regis, vita: & 15
clementia eius quasi imber serotinus.
•Possidc sapientiam, quia auro me- 16
lior est: & acquire prudentiam, quia C
pretiosior est argento.
• Semita iustorum declinat mala: 17
custos animæ suæ seruat viam suam.
• Contritionem præcedit superbia: 18
& ante ruinam exaltatur spiritus.
•Melius est humiliari cũ mitibus, 19
quàm diuidere spolia cum superbis.
•Eruditus in verbo reperiet bona: 20
& qui sperat in Domino, beatus est.
•Qui sapiens est corde, appellabitur 21
prudens: & qui dulcis eloquio, maio-
ra percipiet.
•Fons vitæ eruditio possidentis: do- 22
ctrina stultorum, fatuitas.
•Cor sapientis erudiet os eius: & 23
labiis eius addet gratiam.
•Fauus mellis, cõposita verba: dul- 24
cedo animæ, sanitas ossium.
•Est via quæ videtur homini recta: 25
& nouissima eius ducũt ad mortem. D
•Anima laborátis laborat sibi, quia 26
compulit eum os suum:
•Vir impius fodit malum, & in la- 27
biis eius ignis ardescit
Homo peruersus suscitat lites: & 28
verbosus separat principes.
•Vir iniquus lactat amicum suum: 29
& ducit eum per viam non bonam.
•Qui attonitis oculis cogitat pra- 30
ua, mordẽs labia sua perficit malum.
•Corona dignitatis senectus, quæ 31
in viis iustitiæ reperietur.
•Melior est patiens viro forti: & 32
qui dominatur animo suo, expugna-
tore vrbium.
•Sortes mittuntur in sinum, sed à 33
Domino temperantur.

CAP. XVII.

MElior est buccella sicca cum gau- 1
dio, quàm domus plena victi- A
mis cum iurgio.
•[a] Seruus sapiens dominabitur fi- 2
liis stultis, & inter fratres hereditatem
diuidet.
•Sicut igne probatur argentum, & 3
aurum camino: ita corda probat Do-
minus.
•Malus obedit linguæ iniquæ, & 4
fallax obtemperat labiis mendacibus.
•[b] Qui despicit pauperem, expro- 5
brat factori eius: & qui ruina lætatur
alterius, non erit impunitus.
Corona senum filij filiorum: & 6
gloria filiorum patres eorum.
•Non decẽt stultum verba compo- 7
sita: nec principem labium mentiens.
8 •Gemma gratissima, expectatio præ-
B stolantis: quocumque se vertit, pru-
denter intelligit.
9 •Qui celat delictum, quærit amici-
tias: qui altero sermone repetit, sepa-
rat fœderatos.
10 •Plus proficit correptio apud pru-
dentem, quàm centum plagæ apud
stultum.
11 •Semper iurgia quærit malus: an-
gelus autem crudelis mittetur con-
tra eum.
12 •Expedit magis vrsæ occurrere ra-
ptis fœtibus, quàm fatuo confidenti
in stultitia sua.
13 •[c] Qui reddit mala pro bonis, non
recedet malum de domo eius.
14 •Qui dimittit aquam, caput est iur-
giorum: & antequam patiatur con-
tumeliam, iudicium deserit.
15 •[d] Qui iustificat impium, & qui
C condemnat iustum, abominabilis est
vterque apud Deum.
16 •Quid prodest stulto habere diui-
tias, cùm sapientiam emere nõ possit?
Qui altam facit domum suam, quæ-
rit ruinam: & qui euitat discere, inci-
det in mala.
17 •Omni tempore diligit qui amicus
est: & frater in angustiis cõprobatur.
18 •Stultus homo plaudet manibus
cùm spoponderit pro amico suo.
19 •Qui meditatur discordias, diligit
rixas: & qui exaltat ostium, quærit
ruinam.
20 •Qui peruersi cordis est, non inue-
D niet bonum: & qui vertit linguam,
incidet in malum.
21 •Natus est stultus in ignominiam
suã: sed nec pater in fatuo lætabitur.
22 •[e] Animus gaudens ætatem flori-
dam facit: spiritus tristis exiccat ossa.
23 •Munera de sinu impius accipit, vt
peruertat semitas iudicij.
24 •[f] In facie prudentis lucet sapien-
tia: oculi stultorum in finibus terræ.
25 •Ira patris, filius stultus: & dolor
matris quæ genuit eum.
26 •Non est bonum damnum inferre
iusto: nec percutere principem, qui
recta iudicat.
27 •[g] Qui moderatur sermones suos,
doctus & prudens est: & pretiosi spi-
ritus vir eruditus.
28 •Stultus quoque si tacuerit, sapiens
reputabitur: & si compresserit labia
sua, intelligens.

[a] Eccli. 10. d. 28
[b] Sup. 14. d. 31
[c] Rom. 12. d. 17. 1 Pet. 3. b. 9. 1 Thess. 5. d. 15
[d] Isa. 5. c. 23
[e] Sup. 15. b. 13
[f] Eccle. 2. c. 14. & 8. a. 1
[g] Iac. 1. c. 19

CAP. XVIII

OCcaſiones quærit qui vult rece- 1
dere ab amico: omni tẽpore erit A
exprobrabilis.
• Non recipit ſtultus verba pruden- 2
tiæ: niſi ea dixeris quæ verſantur in
corde eius.
Impius, cùm in profundum vene- 3
rit peccatorum, contemnit: ſed ſequi-
tur eum ignominia & opprobrium.
• Aqua profunda verba ex ore viri: 4
& torrens redundans fons ſapientiæ.
• Accipere perſonam impij non eſt 5
bonum, vt declines à veritate iudicij.
• Labia ſtulti miſcent ſe rixis: & os 6
eius iurgia prouocat. B
• Os ſtulti contritio eius: & labia ip- 7
ſius, ruina animæ eius.
• Verba bilinguis, quaſi ſimplicia: 8
& ipſa perueniunt vſque ad interio-
ra ventris.
Pigrum deiicit timor: animæ autem
effeminatorum eſurient.
• Qui mollis & diſſolutus eſt in ope- 9
re ſuo, frater eſt ſua opera diſſipantis.
• Turris fortiſſima, nomen Domini: 10
ad ipſum currit iuſtus, & exaltabitur.
• Subſtantia diuitis vrbs roboris 11
eius, & quaſi murus validus circum-
dans eum.
• Antequam conteratur, exaltatur 12
cor hominis: & antequam glorifice-
tur, humiliatur.
• ᵃ Qui priùs reſpondet quàm au- 13
diat, ſtultum ſe eſſe demonſtrat, &
confuſione dignum.
Spiritus viri ſuſtentat imbecillita- 14
tem ſuam: ſpiritum verò ad iraſcen- C
dum facilem quis poterit ſuſtinere?
Cor prudens poſſidebit ſcientiam: 15
& auris ſapientium quærit doctrinam.
• Donũ hominis dilatat viam eius, 16
& ante principes ſpatium ei facit.
• Iuſtus, prior eſt accuſator ſui: ve- 17
nit amicus eius, & inueſtigabit eum.
• Contradictiones comprimit ſors, 18
& inter potentes quoque diiudicat.
• Frater, qui adiuuatur à fratre, 19
quaſi ciuitas firma: & iudicia quaſi
vectes vrbium.
• De fructu oris viri replebitur ven- 20
ter eius: & genimina labiorum ipſius D
ſaturabunt eum.
• Mors, & vita in manu linguæ: qui 21
diligunt eam, comedent fructus eius.
• Qui inuenit mulierem bonam, in- 22
uenit bonum: & hauriet iucundita-
tem à Domino.
Qui expellit mulierem bonam, ex-
pellit bonum: qui autem tenet adul-
teram, ſtultus eſt & impius.
A 23 • Cum obſecrationibus loquetur
pauper: & diues effabitur rigidè.
24 • Vir amabilis ad ſocietatem, ma-
gis amicus erit, quàm frater.

CAP. XIX.

1 MElior eſt pauper, qui ambulat in
A ſimplicitate ſua, quã diues tor-
quens labia ſua, & inſipiens.
2 Vbi non eſt ſcientia animæ, non
eſt bonum: & qui feſtinus eſt pedi-
bus, offendet.
3 • Stultitia hominis ſupplantat greſ-
ſus eius: & contra Deum feruet ani-
mo ſuo.
4 • Diuitiæ addunt amicos plurimos:
à paupere autem & hi, quos habuit,
ſeparantur.
5 • ᵃ Teſtis falſus nõ erit impunitus: &
qui mendacia loquitur, non effugiet.
6 • Multi colunt perſonam potentis,
& amici ſunt dona tribuentis.
7 Fratres hominis pauperis oderunt
eum; inſuper & amici procul receſſe-
runt ab eo.
B Qui tantùm verba ſectatur, nihil
8 habebit: • qui autem poſſeſſor eſt
mentis, diligit animam ſuam, & cu-
ſtos prudentiæ inueniet bona.
9 • Falſus teſtis non erit impunitus:
& qui loquitur mendacia, peribit.
10 • Non decent ſtultum deliciæ: nec
ſeruum dominari principibus.
11 • Doctrina viri per patientiam no-
ſcitur: & gloria eius eſt iniqua præ-
tergredi.
12 • Sicut fremitus leonis, ita & regis
ira: & ſicut ros ſuper herbam, ita &
hilaritas eius.
13 • Dolor patris, filius ſtultus: & tecta
iugiter perſtillantia, litigioſa mulier.
14 Domus, & diuitiæ dantur à pa-
rentibus: à Domino autem propriè
vxor prudens.
15 • Pigredo immittit ſoporem, & ani-
C ma diſſoluta eſuriet.
16 • Qui cuſtodit mandatum, cuſtodit
animam ſuam: qui autem negligit
viam ſuam, mortificabitur.
17 • Fœneratur Domino qui miſere-
tur pauperis: & viciſſitudinem ſuam
reddet ei.
18 • Erudi filium tuum, ne deſperes:
ad interfectionem autem eius ne po-
nas animam ſuam.
19 • Qui impatiẽs eſt, ſuſtinebit dam-
num: & cum rapuerit, aliud apponet.
20 • Audi cõſilium, & ſuſcipe diſcipli-
nam,

ᵃ Eccli. 11. a. 8
ᵃ Dan 13. f. 61

nam, vt sis sapiens in nouissimis tuis.
21 * Multæ cogitationes in corde viri:
volũtas autem Domini permanebit. D
22 * Homo indigens misericors est: &
melior est pauper, quàm vir mẽdax.
23 * Timor Domini ad vitam: & in
plenitudine commorabitur, absq; vi-
sitatione pessima.
24 * Abscõdit piger manum suam sub
ascella, nec ad os suum applicat eam.
25 * a Pestilente flagellato stultus sa-
pientior erit: si autem corripueris sa-
pientem, intelliget disciplinam.
26 * Qui affligit patrem, & fugat ma-
trem, ignominiosus est & infelix.
27 Non cesses fili audire doctrinam,
nec ignores sermones scientiæ.
28 * Testis iniquus deridet iudicium: &
os impiorum deuorat iniquitatem.
29 * Parata sunt derisoribus iudicia:
& mallei percutientes stultorum cor-
poribus.

a Infr. 21. b.11

CAP. XX.

1 LVxuriosa res, vinum, & tumul-
tuosa ebrietas: quicumque his de- A
lectatur, non erit sapiens.
2 * Sicut rugitus leonis, ita & terror
regis: qui prouocat eum, peccat in
animam suam.
3 * Honor est homini, qui separat se
à contentionibus: omnes autem stul-
ti miscentur contumeliis.
4 * Propter frigus piger arare noluit:
mendicabit ergo æstate, & non dabi-
tur illi.
5 * Sicut aqua profunda, sic cõsilium
in corde viri: sed homo sapiens ex-
hauriet illud.
6 * Multi homines misericordes vocã-
tur: virũ autem fidelẽ quis inueniet?
7 * Iustus, qui ambulat in simplicitate
sua, beatos post se filios derelinquet.
8 * Rex, qui sedet in solio iudicij, dis- A
sipat omne malum intuitu suo. B
9 * a Quis potest dicere: Mundum est
cor meum, purus sum à peccato?
10 * b Pondus & pondus, mensura &
mensura: vtrumque abominabile est
apud Deum.
11 * Ex studiis suis intelligitur puer, si
munda & recta sint opera eius.
12 * Aurem audientem, & oculum vi-
dentem, Dominus fecit vtrumque.
13 * Noli diligere somnum, ne te ege-
stas opprimat: aperi oculos tuos, &
saturare panibus.
14 * Malum est, malum est, dicit om-
nis emptor: & cùm recesserit, tunc C
gloriabitur.

a 1. Ioan. 1. a.8 3. Reg. 8. e.46 2. Par. 6. g.36

15 * Est aurum, & multitudo gemma-
rum: & vas pretiosum labia scientiæ.
16 * a Tolle vestimentum eius, qui fi-
deiussor extitit alieni, & pro extra-
neis aufer pignus ab eo.
17 Suauis est homini panis mẽdacij:
& postea implebitur os eius calculo.
18 * Cogitationes consiliis roborantur:
& gubernaculis tractanda sunt bella
19 * Ei, qui reuelat mysteria, & ambu-
lat fraudulenter, & dilatat labia sua,
ne commiscearis.
20 * b Qui maledicit patri suo, & ma-
tri, extinguetur lucerna eius in me-
diis tenebris.
21 * Hereditas, ad quam festinatur in
principio, in nouissimo benedictio-
ne carebit.
22 * c Ne dicas: Reddam malum: expe- D
cta Dominum, & liberabit te.
23 Abominatio est apud Dominum
pondus & põdus: statera dolosa non
est bona.
24 * A Domino diriguntur gressus vi-
ri: quis autem hominum intelligere
potest viam suam?
25 * Ruina est homini deuorare san-
ctos, & post vota retractare.
26 * Dissipat impios rex sapiens, & in-
curuat super eos fornicem.
27 * Lucerna Domini spiraculum ho-
minis, quæ inuestigat omnia secreta
ventris.
28 * Misericordia, & veritas custodiũt
regem, & roboratur clementia thro-
nus eius.
29 * Exultatio iuuenum, fortitudo eo-
rum: & dignitas senum canities.
30 * Liuor vulneris absterget mala: &
plagæ in secretioribus ventris.

a Supr. 27. c.13
b Exo. 21. c. 6 Leuit. 20. b. 9 Matt. 15. a. 4
c Rom. 12. d.17 1. Pet. 3. b.9 1. Thess. 5. b.15

CAP. XXI.

1 SIcut diuisiones aquarum, ita cor
regis in manu Domini: quocum- A
que voluerit, inclinabit illud.
2 * Omnis via viri recta sibi videtur:
appendit autem corda Dominus.
3 Facere misericordiam & iudicium,
magis placet Domino, quã victimæ.
4 * Exaltatio oculorum est dilatatio
cordis: lucerna impiorum peccatum.
5 * Cogitationes robusti semper in
abundantia: omnis autem piger sem-
per in egestate est.
6 * Qui congregat thesauros lingua
mendacij, vanus & excors est, & im-
pingetur ad laqueos mortis.
7 * Rapinæ impiorum detrahent eos,
quia noluerunt facere iudicium.
8 * Peruersa via viri, aliena est: qui

autem mundus est, rectum opus eius.
• Melius est sedere in angulo do- 9
matis, quàm cum muliere litigiosa, & B
in domo communi.
• Anima impij desiderat malum, nõ 10
miserebitur proximo suo.
• Mulctato pestilente sapientior erit 11
paruulus: & si sectetur sapientem, su-
met scientiam.
• Excogitat iustus de domo impij, 12
vt detrahat impios à malo.
Qui obturat aurem suam ad cla- 13
morem pauperis, & ipse clamabit, &
non exaudietur.
• Munus absconditum extinguit 14
iras: & donum in sinu indignationem
maximam.
• Gaudium iusto est facere iudiciũ: 15
& pauor operantibus iniquitatem. C
• Vir, qui errauerit à via doctrinæ, 16
in cœtu gigantum commorabitur.
• Qui diligit epulas, in egestate erit: 17
qui amat vinum, & pinguia, non di-
tabitur.
• Pro iusto datur impius: & pro re- 18
ctis iniquus.
• Melius est habitare in terra de- 19
serta, quàm cum muliere rixosa &
iracunda.

*Eccli. 25. c. 22. Infr. 25. d. 24.

• Thesaurus desiderabilis, & oleum 20
in habitaculo iusti: & imprudens ho-
mo dissipabit illud.
• Qui sequitur iustitiam & miseri- 21
cordiam, inueniet vitam, iustitiam,
& gloriam.
• Ciuitatẽ fortium ascendit sapiens, 22
& destruxit robur fiduciæ eius.
• Qui custodit os suum, & linguam 23
suam, custodit ab angustiis animam D
suam.
Superbus & arrogãs vocatur indo- 24
ctus, qui in ira operatur superbiam.
• Desideria occidunt pigrum: no- 25
luerunt enim quidquam manus eius
operari: • tota die concupiscit & de- 26
siderat: qui autem iustus est, tribuet,
& non cessabit.
• Hostiæ impiorum abominabiles, 27
quia offeruntur ex scelere.
• Testis mendax peribit: vir obediẽs 28
loquetur victoriam.
• Vir impius procaciter obfirmat 29
vultum suum: qui autem rectus est,
corrigit viam suam.
Non est sapientia, nõ est prudẽtia, 30
non est consilium contra Dominum.
• Equus paratur ad diem belli: Do- 31
minus autem salutem tribuit.

CAP. XXII.

1 MElius est nomen bonum, quàm
A diuitiæ multæ: super argentum
& aurum, gratia bona.

Eccls. 7. a. 2.

2 • Diues, & pauper obuiauerunt sibi:
vtrinsque operator est Dominus.
3 Callidus vidit malum, & abscon-
dit se: innocens pertransiit, & affli-
ctus est damno.
4 • Finis modestiæ timor Domini, di-
uitiæ & gloria & vita.
5 • Arma & gladij in via peruersi: cu-
stos autem animæ suæ longè recedit
ab eis.
6 • Prouerbium est: Adolescens iuxta
viam suam, etiam cùm senuerit, nõn
recedet ab ea.
7 • Diues pauperibus imperat: & qui
accipit mutuũ, seruus est fœnerantis.
8 • Qui seminat iniquitatẽ, metet ma-
la, & virga iræ suæ consummabitur.
9 • Qui pronus est ad misericordiã,
B benedicetur: de panibus enim suis de-
dit pauperi.

*Eccli. 31. c. 28.

Victoriam & honorem acquiret
qui dat munera: animam autem au-
fert accipientium.
10 • Ejice derisorem, & exibit cum eo
iurgium, cessabuntque causæ & con-
tumeliæ.
11 • Qui diligit cordis mũditiam, pro-
pter gratiam labiorum suorum ha-
bebit amicum regem.
12 • Oculi Domini custodiunt scien-
tiam: & supplantantur verba iniqui.
13 • Dicit piger: Leo est foris, in me-
dio platearum occidendus sum.
14 Fouea profunda os alienæ: cui
iratus est Dominus, incidet in eam.
15 • Stultitia colligata est in corde pue-
C ri, & virga disciplinæ fugabit eam.
16 • Qui calumniatur pauperem, vt
augeat diuitias suas, dabit ipse ditio-
ri, & egebit.
17 • Inclina aurem tuam, & audi ver-
ba sapientium: appone autem cor ad
18 doctrinam meam. • quæ pulchra erit
tibi, cùm seruaueris eam in vẽtre tuo,
& redundabit in labiis tuis:
19 • Vt sit in Domino fiducia tua, vn-
de & ostendi eam tibi hodie.
20 • Ecce descripsi eam tibi tripliciter,
21 in cogitationibus & scientia: • vt
ostenderem tibi firmitatem, & elo-
quia veritatis, respondere ex his illis,
qui miserunt te.
22 • Non facias violentiam pauperi,
D quia pauper est: neq; cõteras egenum
23 in porta: • quia iudicabit Dominus

causam eius, & configet eos, qui con-
fixerunt animam eius.
Noli esse amicus homini iracundo, 24
neque ambules cum viro furioso: *ne 25
forte discas semitas eius, & sumas scá-
dalum animæ tuæ.
* Noli esse cum his, qui defigunt 26
manus suas, & qui vades se offerunt
pro debitis: * si enim non habes vnde 27
restituas, quid causæ est vt tollat ope-
rimentum de cubili tuo?
* Ne transgrediaris terminos anti- 28
quos, quos posuerunt patres tui.
* Vidisti virum velocem in operè 29
suo? coram regibus stabit, nec erit an-
te ignobiles.

CAP. XXIII.

QVando sederis vt comedas cum 1
principe, diligenter attende quæ A
apposita sunt ante faciem tuam: * & 2
statue cultrum in gutture tuo, si ta-
mé habes in potestate animam tuam,
* ne desideres de cibis eius, in quo est 3
panis mendacii.
Noli laborare vt diteris: sed pru- 4
dentiæ tuæ pone modum.
*Ne erigas oculos tuos ad opes, quas 5
non potes habere: quia facient sibi
pennas quasi aquilæ, & volabunt in
cælum.
* Ne comedas cum homine inuido, 6
& ne desideres cibos eius: *quoniam 7
in similitudinem arioli, & coniecto-
ris, æstimat quod ignorat.
Comede & bibe, dicet tibi: & mens
eius non est tecum.
*Cibos, quos comederas, euomes: & 8
perdes pulchros sermones tuos.
* In auribus insipientium ne loqua- 9
ris: quia despicient doctrinam elo-
quij tui.
* Ne attingas paruulorú terminos: 10
& agrum pupillorum ne introeas: B
* Propinquus enim illorum fortis 11
est: & ipse iudicabit contra te causam
illorum.
Ingrediatur ad doctrinam cor 12
tuum: & aures tuæ ad verba scientiæ.
*Noli subtrahere á puero discipli- 13
nam: si enim percusseris eum virga,
non morietur.
* Tu virga percuties eú: & animam 14
eius de inferno liberabis.
* Fili mi, si sapiens fuerit animus 15
tuus, gaudebit tecum cor meum: * & 16
exultabût renes mei, cùm locuta fue-
rint rectum labia tua.
** Non æmuletur cor tuum pecca- 17
tores: sed in timore Domini esto tota

*Sup. 13. d. 24 Eccli. 30. a. 1

*Inf. 24. a. 1

18 die: *quia habebis spem in nouissimo,
& præstolatio tua non auferetur.
19 Audi fili mi, & esto sapiens: & di-
rige in via animum tuum.
20 * Noli esse in conuiuiis potatorum,
C nec in comessationibus eorum, qui
21 carnes ad vescendum conferút: *quia
vacantes potibus, & dantes symbola
consumentur, & vestietur pannis
dormitatio.
22 * Audi patrem tuum, qui genuit te:
& ne contemnas cùm senuerit mater
tua.
23 * Veritatem eme, & noli vendere
sapientiam, & doctrinam, & intelli-
gentiam.
24 *Exultat gaudio pater iusti: qui sa-
pientem genuit, lætabitur in eo.
25 Gaudeat pater tuus, & mater tua,
& exultet quæ genuit te.
26 * Præbe fili mi cor tuum mihi: &
oculi tui vias meas custodiant.
27 Fouea enim profunda est mere-
trix: & puteus angustus, aliena.
28 * Insidiatur in via quasi latro, &
quos incautos viderit, interficiet.
29 * Cui væ? cuius patri væ? cui rixæ?
D cui foueæ? cui sine causa vulnera? cui
suffusio oculorum?
30 * Nónne his, qui commorantur in
vino, & student calicibus epotandis?
31 *Ne intuearis vinum quádo flaue-
scit, cùm splenduerit in vitro color
32 eius: ingreditur blandè, * sed in no-
uissimo mordebit vt coluber, & sicut
regulus venena diffundet.
33 * Oculi tui videbunt extraneas, &
cor tuum loquetur peruersa.
34 * Et eris sicut dormiens in medio
mari, & quasi sopitus gubernator,
35 amisso clauo: * & dices: Verberaue-
runt me, sed non dolui: traxerunt
me, & ego non sensi: quando euigi-
labo, & rursus vina reperiam?

CAP. XXIIII.

1 NE æmuleris viros malos, nec de- Sup. 23. d. 17
2 sideres esse cum eis: *quia rapinas
A meditatur mens eorum, & fraudes
labia eorum loquuntur.
3 * Sapientia ædificabitur domus, &
prudentia roborabitur.
4 * In doctrina replebuntur cellaria,
vniuersa substantia pretiosa & pul-
cherrima.
5 Vir sapiens, fortis est: & vir do-
ctus, robustus & validus.
6 * Quia cum dispositione initur bel-
lum: & erit salus vbi multa consilia
sunt.

* Excelsa stulto sapientia, in porta 7
non aperiet os suum.
* Qui cogitat mala facere, stultus 8
vocabitur.
* Cogitatio stulti peccatum est: & 9
abominatio hominum detractor.
* Si desperaueris lassus in die angu- 10
stiæ: imminuetur fortitudo tua.
* Erue eos, qui ducuntur ad mor- 11
tem: & qui trahuntur ad interitum
liberare ne cesses.
* Si dixeris: Vires non suppetunt: 12
qui inspector est cordis, ipse intelli- B
git, & seruatorem animæ tuæ nihil
fallit, redditque homini iuxta opera
sua.
* Comede, fili mi, mel, quia bonum 13
est, & fauum dulcissimũ gutturi tuo:
* Sic & doctrina sapiẽtiæ animæ tuę: 14
quam cũ inueneris, habebis in nouissi-
mis spem, & spes tua non peribit.
* Ne insidieris, & quæras impieta- 15
tem in domo iusti, neque vastes re-
quiem eius.
* Septies enim cadit iustus, & resur- 16
get: impij autem corruent in malum.
* Cùm ceciderit inimicus tuus, ne 17
gaudeas, & in ruina eius ne exultet
cor tuum: *ne fortè videat Dominus, 18
& displiceat ei, & auferat ab eo iram
suam. C
* Ne contendas cum pessimis, nec 19
æmuleris impios: *quoniam non ha- 20
bent futurorum spem mali, & lucer-
na impiorum extinguetur.
Time Dominum, fili mi, & regem: 21
& cum detractoribus non commi-
scearis: * quoniam repente consurget 22
perditio eorum: & ruinam vtriusque
quis nouit?
*Leui.19.d.15 Deu.1.c.17 & 16.d.19 Eccli.42.a.1
* Hæc quoque sapientibus: *Cogno- 23
scere personam in iudicio non est
bonum.
* Qui dicunt impio: iustus es: ma- 24
ledicent eis populi, & detestabuntur
eos tribus.
* Qui arguunt eum, laudabuntur: 25
& super ipsos veniet benedictio.
* Labia deosculabitur, qui recta ver- 26
ba respondet.
* Præpara foris opus tuum, & dili- 27
genter exerce agrum tuum: vt postea
ædifices domum tuam.
* Ne sis testis frustra contra proxi- 28
mum tuum: nec lactes quemquam D
labiis tuis.
*Sup.20.d.22
* * Ne dicas: Quomodo fecit mihi, 29
sic faciam ei: reddam vnicuique se-
cundum opus suum.

30 * Per agrum hominis pigri transiui,
31 & per vineam viri stulti. * & ecce to-
tum repleuerant vrticæ, & operuerãt
superficiem eius spinæ, & maceria
lapidum destructa erat.
32 * Quod cũ vidissem, posui in corde
meo, & exemplo didici disciplinam
33 * Parum, inquam, dormies, modi-
cum dormitabis, pauxillum manus
34 conseres, vt quiescas: * & veniet tibi
quasi cursor egestas, & mendicitas
quasi vir armatus.

CAP. XXV.

1 HÆ quoque parabolæ Salomonis,
A quas transtulerunt viri Ezechiæ
regis Iuda.
2 * Gloria Dei est celare verbum, &
gloria regum inuestigare sermonem.
3 * Cælum sursum, & terra deorsum,
& cor regum inscrutabile.
4 * Aufer rubiginem de argento, &
egredietur vas purissimum:
5 * Aufer impietatem de vultu regis,
& firmabitur iustitia thronus eius.
6 * Ne gloriosus appareas coram rege,
& in loco magnorum ne steteris.
7 * Melius est enim vt dicatur tibi:
Ascende huc; quàm vt humilieris co-
ram principe.
8 * Quæ viderunt oculi tui, ne profe-
B ras in iurgio citò: ne postea emẽdare
non possis, cùm dehonestaueris ami-
cum tuum.
9 Causam tuam tracta cum amico
tuo, & secretum extraneo ne reueles:
10 * ne fortè insultet tibi cùm audierit,
& exprobrare non cesset.
Gratia & amicitia liberant: quas
tibi serua, ne exprobrabilis fias.
11 * Mala aurea in lectis argenteis, qui
loquitur verbum in tempore suo.
12 * Inauris aurea, & margaritum ful-
gens, qui arguit sapientem, & aurem
obedientem.
13 * Sicut frigus niuis in die messis, ita
legatus fidelis ei, qui misit eum, ani-
mam ipsius requiescere facit.
14 * Nubes, & ventus, & pluuiæ non
sequentes, vir gloriosus, & promissa
non complens.
15 * * Patientia lenietur princeps, & lin- *Sup.15.a.1
C gua mollis confringet duritiam.
16 * Mel inuenisti, comede quod sufficit
tibi, ne fortè satiatus euomas illud.
17 Subtrahe pedem tuum de domo
proximi tui, nequando satiatus ode-
rit te.
18 * Iaculum, & gladius, & sagitta acu-
ta, homo qui loquitur contra pro-

xinium

ximum suum falsum testimonium.
* Dens putridus, & pes lassus, qui 19
sperat super infideli in die angustiæ,
* & amittit pallium in die frigoris. 20
Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi pessimo.
Sicut tinea vestimento, & vermis ligno: ita tristitia viri nocet cordi.
*Rom. 12. b.20
* Si esurierit inimicus tuus, ciba 21
illum: si sitierit, da ei aquam bibere: D
*prunas enim congregabis super ca- 22
put eius, & Dominus reddet tibi.
* Ventus aquilo dissipat pluuias, & 23
facies tristis linguam detrahentem.
*Sup. 21. b.9
*Melius est sedere in angulo doma 24
tis, quàm cum muliere litigiosa, & in domo communi.
Aqua frigida animæ sitienti, & 25
nuncius bonus de terra longinqua.
*Fons turbatus pede, & vena corru- 26
pta, iustus cadens coram impio.
* Sicut qui mel multum comedit, 27
*Eccli.3. c.22
non est ei bonum: * sic qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria.
* Sicut vrbs patens & absque muro- 28
rum ambitu, ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.

CAP. XXVI.

QVomodo nix in æstate, & plu- 1
uiæ in messe: sic indecens est A
stulto gloria.
* Sicut auis ad alia transuolans, & 2
passer quò libet vadens: sic maledictum frustra prolatum in quempiam superueniet.
* Flagellum equo, & camus asino, 3
& virga in dorso imprudentium.
* Ne respondeas stulto iuxta stulti- 4
tiam suam, ne efficiaris ei similis.
Responde stulto iuxta stultitiam 5
suam, ne sibi sapiens esse videatur.
* Claudus pedibus, & iniquitatem 6
bibens, qui mittit verba per nuncium stultum.
* Quomodo pulchras frustra habet 7 A
claudus tibias: sic indecens est in ore B
stultorum parabola.
* Sicut qui mittit lapidem in acer- 8
uum Mercurij: ita qui tribuit insipienti honorem.
* Quomodo si spina nascatur in ma- 9
nu temulenti: sic parabola in ore stultorum.
*Iudicium determinat causas: & qui 10
imponit stulto silentium, iras mitigat.
*2. Pet. 2. d.22
* Sicut canis, qui reuertitur ad vo- 11
mitum suum, sic imprudens, qui iterat stultitiam suam.
Vidisti hominem sapientem sibi 12
videri? magis illo spem habebit insipiens.
13 * Dicit piger: Leo est in via, & leæ-
14 na in itineribus: * sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo.
15 * Abscondit piger manum sub
*Sup. 19. d.24
C ascella sua, & laborat si ad os suum eam conuerterit.
16 * Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias.
17 * Sicut qui apprehendit auribus canem, sic qui transit impatiens, & commiscetur rixæ alterius.
18 * Sicut noxius est qui mittit sagit-
19 tas, & lanceas in mortem: * ita vir, qui fraudulenter nocet amico suo: & cùm fuerit deprehensus, dicit: Ludens feci.
20 Cùm defecerint ligna, extinguetur ignis: & susurrone subtracto, iurgia conquiescent.
21 * Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem, * sic homo iracundus suscitat rixas.
*Sup. 15. a.18
22 * Verba susurronis quasi simplicia,
D & ipsa perueniunt ad intima ventris.
23 * Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile, sic labia tumentia cum pessimo corde sociata.
24 * Labiis suis intelligitur inimicus, cùm in corde tractauerit dolos.
25 * Quando submiserit vocem suam, ne credideris ei: quoniam septem nequitiæ sunt in corde illius.
26 Qui operit odium fraudulenter, reuelabitur malitia eius in concilio.
27 * Qui fodit foueam, incidet in eam: & qui voluit lapidem, reuertetur ad eum.
28 * Lingua fallax nō amat veritatem: & os lubricum operatur ruinas.

CAP. XXVII.

1 NE glorieris in crastinū, ignorans
A quid superuentura pariat dies.
2 * Laudet te alienus, & non os tuum: extraneus & non labia tua.
3 *Graue est saxum, & onerosa arena: sed ira stulti vtroque grauior.
*Eccli. 22. b.17.
4 * Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor: & impetum concitati ferre quis poterit?
5 Melior est manifesta correptio, quàm amor absconditus.
6 * Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis.
7 * Anima saturata calcabit fauum: & anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet.
*Iob 6. b.7

* Sicut

8 • Sicut auis tranſmigrans de nido
ſuo, ſic vir qui derelinquit locum B
ſuum.
9 • Vnguento & variis odoribus de-
lectatur cor: & bonis amici conſiliis
anima dulcoratur.
10 • Amicum tuum, & amicũ patris tui
ne dimiſeris: & domum fratris tui ne
ingrediaris in die afflictionis tuæ.
Melior eſt vicinus iuxta, quàm fra-
ter procul.
11 Stude ſapientiæ fili mi, & lætifica
cor meum, vt poſſis exprobranti re-
ſpondere ſermonem.
12 • Aſtutus videns malum, abſcondi-
tus eſt: paruuli tranſeuntes ſuſtinue- C
runt diſpendia.
a Sup. 20. a.16
13 • a Tolle veſtimẽtum eius, qui ſpo-
pondit pro extraneo: & pro alienis,
aufer ei pignus.
14 • Qui benedicit proximo ſuo voce
grandi, de nocte conſurgens maledi-
centi ſimilis erit.
b Sup. 19. b.13
15 • b Tecta perſtillantia in die frigoris,
16 & litigioſa mulier comparantur: • qui
retinet eam, quaſi qui ventum teneat,
& oleum dexteræ ſuæ vocabit.
17 • Ferrum ferro exacuitur, & homo
exacuit faciem amici ſui.
18 • Qui ſeruat ficum, comedet fru-
ctus eius: & qui cuſtos eſt domini
ſui, glorificabitur.
19 • Quomodo in aquis reſplendent
vultus proſpicientium, ſic corda ho-
minum manifeſta ſunt prudentibus.
c Eccli. 14. b.10
20 • c Infernus & perditio numquam
implentur: ſimiliter & oculi homi-
num inſatiabiles.
d Sup. 17. a.3
21 • d Quomodo probatur in confla-
torio argentum, & in fornace aurum:
ſic probatur homo ore laudantis.
Cor iniqui inquirit mala, cor autem D
rectum inquirit ſcientiam.
22 • Si contuderis ſtultum in pila quaſi
ptiſanas feriente deſuper pilo, non
auferetur ab eo ſtultitia eius.
23 • Diligenter agnoſce vultum peco-
ris tui, tuoſque greges conſidera:
24 • Non enim habebis iugiter pote-
ſtatem: ſed corona tribuetur in gene-
rationem & generationem.
25 Aperta ſunt prata, & apparuerunt
herbæ virentes, & collecta ſunt fœna
de montibus.
e 1. Tim. 6. b.8
26 • e Agni ad veſtimentum tuum: &
hœdi, ad agri pretium.
27 • Sufficiat tibi lac caprarum in cibos
tuos, & in neceſſaria domus tuæ: &
ad victum ancillis tuis.

CAP. XXVIII.

1 FVgit impius, nemine perſequente:
A iuſtus autem quaſi leo confidens,
abſque terrore erit.
2 • Propter peccata terræ multi prin-
cipes eius: & propter hominis ſapien-
tiam, & horum ſcientiam quæ di-
cuntur, vita ducis longior erit.
3 • Vir pauper calumnians pauperes,
ſimilis eſt imbri vehementi, in quo
paratur fames.
4 Qui derelinquunt legem, laudant
impium: qui cuſtodiunt, ſuccendun-
tur contra eum.
5 • Viri mali non cogitant iudicium:
qui autem inquirunt Dominum, ani-
maduertunt omnia.
6 • a Melior eſt pauper ambulans in
ſimplicitate ſua, quàm diues in pra-
uis itineribus.
a Sup. 19. a.1
7 • Qui cuſtodit legem, filius ſapiens
B eſt: qui autem comeſſatores paſcit,
confundit patrem ſuum.
8 • Qui coaceruat diuitias vſuris &
fœnore, liberali in pauperes congre-
gat eas.
9 • Qui declinat aures ſuas ne audiat
legem, oratio eius erit execrabilis.
10 Qui decipit iuſtos in via mala, in
interitu ſuo corruet: & ſimplices
poſſidebunt bona eius.
11 • Sapiens ſibi videtur vir diues: pau-
per autem prudens ſcrutabitur eum.
12 • In exultatione iuſtorum multa
gloria eſt: regnantibus impiis ruinæ
hominum.
13 • Qui abſcondit ſcelera ſua, non
dirigetur: qui autem confeſſus fuerit,
& reliquerit ea, miſericordiam con-
ſequetur.
14 • Beatus homo, qui ſemper eſt paui-
dus: qui verò mentis eſt duræ, cor-
ruet in malum.
15 • Leo rugiens, & vrſus eſuriens,
princeps impius ſuper populum pau-
perem.
16 Dux indigens prudentia, multos
C opprimet per calumniam: qui autem
odit auaritiam, longi fient dies eius.
17 • Hominem, qui calumniatur ani-
mæ ſanguinem, ſi vſque ad lacum
fugerit, nemo ſuſtinet.
18 • Qui ambulat ſimpliciter, ſaluus
erit: qui peruerſis graditur viis, con-
cidet ſemel.
19 • b Qui operatur terram ſuam, ſa-
tiabitur panibus: qui autem ſectatur
otium, replebitur egeſtate.
b Sup. 12. b.11 Eccli. 20. d.30
20 • Vir fidelis multum laudabitur:

qu

*Sup. 13. b.11. & 20. c.21
*qui autem festinat ditari, non erit
innocens.
21 *Qui cognoscit in iudicio faciem,
non benefacit: iste & pro buccella pa-
nis deserit veritatem.
22 *Vir, qui festinat ditari, & aliis in-
uidet, ignorat quòd egestas super- D
ueniet ei.
23 *Qui corripit hominem, gratiam
postea inueniet apud eum magis
quàm ille, qui per linguæ blandi-
menta decipit.
24 *Qui subtrahit aliquid à patre suo,
& à matre: & dicit hoc non esse pec-
catum, particeps homicidæ est.
25 *Qui se iactat, & dilatat, iurgia
concitat: qui verò sperat in Domino,
sanabitur.
26 Qui confidit in corde suo, stultus
est: qui autem graditur sapienter, ipse
saluabitur.
27 *Qui dat pauperi, non indigebit:
qui despicit deprecantem, sustinebit
penuriam.
28 *Cùm surrexerint impij, abscóden-
tur homines: cùm illi perierint, mul-
tiplicabuntur iusti.

CAP. XXIX.

1 Viro, qui corripientem dura ceruí-
ce contemnit, repentinus ei su- A
peruenit interitus: & eum sanitas
non sequetur.
2 *In multiplicatione iustorum læta-
bitur vulgus: cùm impij sumpserint
principatum, gemet populus.
3 *Vir, qui amat sapientiam, lætificat
*Luc 15. c.13 patrem suum: *qui autem nutrit scor-
ta, perdet substantiam.
4 *Rex iustus erigit terram, vir aua-
rus destruet eam.
5 *Homo, qui blandis, fictisque ser-
monibus loquitur amico suo, rete
expandit gressibus eius.
6 *Peccantem virum iniquum inuol-
uet laqueus: & iustus laudabit atque
gaudebit.
7 *Nouit iustus causam pauperum:
impius ignorat scientiam. B
8 *Homines pestilentes dissipant ciui-
tatem: sapientes verò auertunt furo-
rem.
9 *Vir sapiens, si cum stulto conten-
derit, siue irascatur, siue rideat, non
inueniet requiem.
10 *Viri sanguinum oderunt simplicem:
iusti autem quærunt animam eius.
11 Totum spiritum suum profert
stultus: sapiens differt, & reseruat in
posterum.

12 *Princeps, qui libenter audit verba
mendacij, omnes ministros habet
impios.
13 *Pauper, & creditor obuiauerũt sibi:
vtriusque illuminator est Dominus.
14 *Rex qui iudicat in veritate pau-
peres, thronus eius in æternum fir-
mabitur.
15 *Virga atq; correptio tribuit sapien-
C tiam: puer autem, qui dimittitur vo-
luntati suæ, cõfundit matrem suam.
16 *In multiplicatione impiorũ mul-
tiplicabuntur scelera: & iusti ruinas
eorum videbunt.
17 *Erudi filium tuum, & refrige-
rabit te, & dabit delicias animæ tuæ.
18 Cum prophetia defecerit, dissipa-
bitur populus: qui verò custodit le-
gem, beatus est.
19 *Seruus verbis non potest erudiri:
quia quod dicis intelligit, & respon-
dere contemnit.
20 *Vidisti hominem velocem ad lo-
quendum? stultitia magis speranda
est, quam illius correptio.
21 *Qui delicatè à pueritia nutrit ser-
uum suum, postea sentiet eum con-
tumacem.
22 *Vir iracundus prouocat rixas: &
D qui ad indignandum facilis est, erit
ad peccandum procliuior.
23 **Superbum sequitur humilitas: & *Iob 22. d.29
humilem spiritu suscipiet gloria.
24 *Qui cum fure participat, odit ani-
mam suam: adiurantem audit, &
non indicat.
25 *Qui timet hominem, citò corruet:
qui sperat in Domino, subleuabitur.
26 *Multi requirunt faciem principis:
& iudicium à Domino egreditur sin-
gulorum.
27 *Abominantur iusti virũ impium:
& abominantur impij eos, qui in re-
cta sunt via.
Verbum custodiens filius, extra
perditionem erit.

CAP. XXX.

1 Verba Congregantis filij Vomẽtis.
A Visio, quam locutus est vir, cum
quo est Deus, & qui Deo secum mo-
rante confortatus, ait:
2 *Stultissimus sum virorum, & sa-
pientia hominum non est mecum.
3 *Non didici sapientiam, & non
noui scientiam sanctorum.
4 *Quis ascendit in cælum atque de-
scendit? quis continuit spiritum in
manibus suis? quis colligauit aquas
quasi in vestimento? quis suscitauit

omnes

omnes terminos terræ? quod nomen
est eius, & quod nomen filij eius, si
nosti?

Psal. 18. a. 31 *Deut. 4. a. 2. & 12. d. 32*

*ᵃOmnis sermo Dei ignitus, clypeus 5
est sperantibus in se: *ᵇ ne addas 6
quidquam verbis illius, & arguaris,
inueniarisque mendax.
Duo rogaui te, ne deneges mihi 7
antequam moriar. B
* Vanitatem, & verba mendacia 8
longè fac à me.
Mendicitatem, & diuitias ne dederis
mihi: tribue tãtum victui meo neces-
saria: *ne forte satiatus illiciar ad ne 9
gandũ, & dicam: Quis est Dominus?
aut egestate compulsus furer, & per-
iurem nomen Dei mei.
* Ne accuses seruũ ad Dñm suum, 10
ne forte maledicat tibi, & corruas.
* Generatio, quæ patri suo maledi- 11
cit, & quæ matri suæ non benedicit.
*Generatio, quæ sibi mũda videtur, 12
& tamen nõ est lota à sordibus suis.
* Generatio, cuius excelsi sunt oculi, 13
& palpebræ eius in alta surrectæ.
* Generatio, quæ pro dentibus gla- 14
dios habet, & commandit molaribus
suis, vt comedat inopes de terra, &
pauperes ex hominibus.
* Sanguisugæ duæ sunt filiæ, dicen- 15
tes: Affer, Affer.
Tria sunt insaturabilia, & quar- C
tum, quod numquam dicit: Sufficit.
* Infernus, & os vuluæ, & terra, 16
quæ non satiatur aqua: ignis vero
numquam dicit: Sufficit.
* Oculum, qui subsannat patrem, 17
& qui despicit partum matris suæ,
effodiant eum corui de torrentibus,
& comedant eum filij aquilæ.
Tria sunt difficilia mihi, & quar- 18
tum penitus ignoro:
*Viam aquilæ in cælo, viam colubri 19
super petram, viam nauis in medio
mari, & viam viri in adolescentia.
* Talis est & via mulieris adulteræ, 20
quæ comedit, & tergens os suum di-
cit: Non sum operata malum.
* Per tria mouetur terra, & quar- 21
tum non potest sustinere:
* Per seruũ cùm regnauerit: per stul- 22
tum cùm saturatus fuerit cibo: * per 23
odiosam mulierẽ cùm in matrimo-
nio fuerit assumpta: & per ancillam
cùm fuerit heres dominæ suæ.
Quatuor sunt minima terræ, & 24
ipsa sunt sapientiora sapientibus. D
* Formicæ, populus infirmus, qui 25
præparat in messe cibum sibi: *lepus- 26
culus, plebs inualida, qui collocat in
petra cubile suum: *regem locusta nõ 27
habet, & egreditur vniuersa per tur-
mas suas: * stellio manibus nititur, 28
& moratur in ædibus regis.
29 * Tria sunt, quæ bene gradiuntur,
& quartum, quod incedit feliciter:
30 *Leo fortissimus bestiarum, ad nul-
31 lius pauebit occursum: * gallus suc-
cinctus lumbos: & aries: nec est rex,
qui resistat ei.
32 * Est qui stultus apparuit postquam
eleuatus est in sublime: si enim intel-
lexisset, ori suo imposuisset manum.
33 * Qui autem fortiter premit vbera
ad eliciendum lac, exprimit buty-
rum: & qui vehementer emungit,
elicit sanguinem: & qui prouocat
iras, producit discordias.

CAP. XXXI.

1 VErba Lamuelis regis. Visio, qua
A erudiuit eum mater sua.
2 *Quid dilecte mi, quid dilecte vteri
mei, quid dilecte votorum meorum?
3 * Ne dederis mulieribus substan-
tiam tuam, & diuitias tuas ad delen-
dos reges.
4 * Noli regibus, ô Lamuel, noli regi-
bus dare vinum: quia nullum secre-
5 tum est vbi regnat ebrietas. * & ne
fortè bibant, & obliuiscantur iudi-
ciorum, & mutent causam filiorum
pauperis.
6 *Date siceram mœrentibus, & vinũ
7 his qui amaro sunt animo: * bibant,
& obliuiscantur egestatis suæ, & do-
loris sui non recordentur amplius.
8 * Aperi os tuum muto, & causis
omnium filiorum qui pertranseunt.
9 *aperi os tuum, decerne quod iustum
est, & iudica inopem & pauperem.
10 * Mulierem fortem quis inueniet?
B procul, & de vltimis finibus pretium
eius.
11 *Confidit in ea cor viri sui, & spo-
liis non indigebit.
12 * Reddet ei bonum, & non malum,
omnibus diebus vitæ suæ.
13 * Quæsiuit lanam & linum, & ope-
rata est consilio manuum suarum.
14 * Facta est quasi nauis institoris, de
longè portans panem suum.
15 * Et de nocte surrexit, deditque
prædam domesticis suis, & cibaria
ancillis suis.
16 *Considerauit agrum, & emit eum:
de fructu manuum suarum planta-
uit vineam.
17 *Accinxit fortitudine lumbos suos

& ro-

& roborauit brachium suum.
* Gustauit, & vidit quia bona est ne- 18
gotiatio eius: non extinguetur in no-
cte lucerna eius.
* Manum suam misit ad fortia, & 19
digiti eius apprehenderunt fusum. C
* Manum suam aperuit inopi, & pal- 20
mas suas extendit ad pauperem.
* Non timebit domui suæ à frigori- 21
bus niuis: omnes enim domestici eius
vestiti sunt duplicibus.
* Stragulatam vestem fecit sibi: bys- 22
sus, & purpura indumentum eius.
* Nobilis in portis vir eius, quando 23
sederit cum senatoribus terræ.
* Sindonem fecit, & vendidit, & cin- 24
gulum tradidit Chananæo.
* Fortitudo & decor indumentum 25
eius, & ridebit in die nouissimo.
* Os suum aperuit sapientiæ, & lex 26
clementiæ in lingua eius.
* Considerauit semitas domus suæ, 27
& panem otiosa non comedit. D
* Surrexerunt filij eius, & beatissi- 28
mam prædicauerunt: vir eius, & lau-
dauit eam.
* Multæ filiæ congregauerunt diui- 29
tias: tu supergressa es vniuersas.
* Fallax gratia, & vana est pulchri- 30
tudo: mulier timens Dominum ipsa
laudabitur.
* Date ei de fructu manuum sua- 31
rum: & laudent eam in portis ope-
ra eius.

ECCLESIASTES, Qui ab Hebræis COHELETH appellatur.

CAPVT. I.

VERBA Ecclesiastæ, filij Da- 1
uid, regis Ierusalem. * Vanitas 2
vanitatum, dixit Ecclesiastes: A
vanitas vanitatum & omnia vanitas.
* Quid habet amplius homo de vni- 3
uerso labore suo, quo laborat sub so-
le? * Generatio præterit & generatio 4
aduenit: terra autem in æternum stat.
* Oritur sol, & occidit, & ad locum 5
suum reuertitur: ibique renascens, B
* gyrat per Meridiem, & flectitur ad 6
Aquilonem: lustrans vniuersa in circuitu
pergit spiritus, & in circulos suos re-
uertitur. * Omnia flumina intrant in 7
mare, & mare non redundat: ad locum
vnde exeunt flumina, reuertuntur vt
8 iterum fluant. * Cunctæ res difficiles:
non potest eas homo explicare ser-
mone. Non saturatur oculus visu,
9 nec auris auditu impletur. * Quid est
quod fuit? ipsum quod futurum est.
quid est quod factū est? ipsum quod
10 faciendum est. * Nihil sub sole no-
C uum, nec valet quisquam dicere: Ecce
hoc recens est: iam enim præcessit in
11 sæculis, quæ fuerunt ante nos. * Non
est priorum memoria: sed nec eorum
quidem, quæ postea futura sunt, erit
recordatio apud eos, qui futuri sunt
12 in nouissimo. * Ego Ecclesiastes fui
13 rex Israel in Ierusalem, * & proposui
in animo meo quærere & inuesti-
gare sapienter de omnibus, quæ fiunt
sub sole. Hanc occupationem pessi-
mam dedit Deus filiis hominum, vt
14 occuparētur in ea. * Vidi cuncta, quæ
D fiunt sub sole, & ecce vniuersa vani-
15 tas, & afflictio spiritus. * Peruersi dif-
ficilè corriguntur, & stultorum infi-
16 nitus est numerus. * Locutus sum in
corde meo, dicens: Ecce magnus effe-
ctus sum, & præcessi omnes sapientia,
qui fuerunt ante me in Ierusalem: &
mens mea contemplata est multa sa-
17 pienter, & didici. * Dediq; cor meum
vt scirem prudentiā, atq; doctrinam,
erroresque & stultitiam: & agnoui
quòd in his quoque esset labor, & af-
18 flictio spiritus, * eo quòd in multa sa-
pientia multa sit indignatio: & qui
addit scientiam, addit & laborem.

CAP. II.

1 DIxi ego in corde meo: Vadam,
A & affluam deliciis, & fruar bo-
nis. Et vidi quòd hoc quoque esset
2 vanitas. * Risum reputaui errorem: &
gaudio dixi: Quid frustra deciperis?
3 * Cogitaui in corde meo abstrahere à
vino carnem meam, vt animū meum
transferrem ad sapientiā, deuitarem-
que stultitiam, donec viderem quid
esset vtile filiis hominum: quo facto
opus est sub sole numero dierū vitæ
4 suæ. * Magnificaui opera mea, ædifi-
caui mihi domos, & plantaui vineas,
5 * feci hortos, & pomaria, & cōseui ea
6 cuncti generis arboribus, * & extruxi
mihi piscinas aquarum, vt irrigarem
7 siluam lignorum germinantium. * Posse-
B di seruos & ancillas, multamque
familiam habui: armenta quoque,
& magnos ouium greges vltra om-
nes qui fuerunt ante me in Ierusa-
8 lem: * coaceruaui mihi argentum, &

aurum,

aurum, & substantias regum, ac pro-
uinciarum: feci mihi cantores, & can-
tatrices, & delicias filiorũ hominum,
scyphos, & vrceos in ministerio ad
vina fundenda: * & supergressus sum 9
opibus omnes, qui ante me fuerunt
in Ierusalem: sapientia quoque perse-
uerauit mecum. * Et omnia, quæ desi- 10
derauerunt oculi mei, nõ negaui eis:
nec prohibui cor meum quin omni
voluptate frueretur, & oblectaret se
in his, quæ præparaueram: & hanc
ratus sum partẽ meã, si vterer labore
meo. Cumq; me conuertissem ad vni- 11
uersa opera, quæ fecerãt manus meę, C
& ad labores, in quibus frustra suda-
ueram, vidi in omnibus vanitatem
& afflictionẽ animi, & nihil perma-
nere sub sole. * Trãsiui ad cõtẽplan- 12
dam sapientiam, erroresque & stulti-
tiam (quid est, inquã, homo, vt sequi
possit regem Factorem suũ?) * & vidi 13
quòd tantũ præcederet sapientia stul-
titiam, quantũ differt lux à tenebris.

Iof. 2.4.2
Prou. 17.
d.24

* Sapiẽtis oculi in capite eius: stultus 14
in tenebris ambulat: & didici quòd
vnus vtriusque esset interitus. * Et 15
dixi in corde meo: Si vnus & stulti
& meus occasus erit, quid mihi pro-
dest quòd maiorem sapientiæ dedi
operam? Locutusque cum mente
mea, animaduerti quòd hoc quoque
esset vanitas. * Non enim erit memo- 16
ria sapientis similiter vt stulti in per-
petuum, & futura tempora obliuione
cuncta pariter operient: moritur do-
ctus similiter vt indoctus. * Et idcirco 17
tæduit me vitæ meæ videntem mala D
vniuersa esse sub sole, & cũcta vani-
tatem & afflictionem spiritus. * Rur- 18
sus detestatus sum omnẽ industriam
meam, qua sub sole studiosissimè la-
boraui, habiturus heredem post me,
* quem ignoro, vtrũ sapiens an stultus 19
futurus sit, & dominabitur in labori-
bus meis, quibus desudaui & solici-
tus fui. & est quidquam tam vanum?
* Vnde cessaui, renunciauitque cor 20
meum vltra laborare sub sole. * Nam 21
cùm alius laboret in sapientia, & do-
ctrina, & solicitudine, homini otioso
quæsita dimittit: & hoc ergo, vani-
tas, & magnum malum. Quid enim 22
proderit homini dè vniuerso labore
suo, & afflictione spiritus, qua sub
sole cruciatus est? * Cuncti dies eius 23
doloribus, & ærumnis pleni sunt, nec
per noctem mente requiescit: & hoc
nónne vanitas est? * Nónne melius est 24

comedere & bibere, & ostẽdere ani-
mæ suæ bona de laboribus suis? &
25 hoc de manu Dei est. * Quis ita deuo-
26 rabit, & deliciis affluet vt ego? * Ho-
mini bono in conspectu suo dedit
Deus sapientiam, & scientiam, &
lætitiam: peccatori autem dedit af-
flictionem, & curam superfluam, vt
addat, & congreget, & tradat ei qui
placuit Deo: sed & hoc vanitas est,
& cassa solicitudo mentis.

CAP. III.

1 OMnia tempus habent, & suis spa-
A tiis transeunt vniuersa sub cælo.
2 * Tempus nascendi, & tempus mo-
riendi.
Tempus plantandi, & tempus euel-
lendi quod plantatum est.
3 * Tempus occidendi, & tempus sa-
nandi:
Tempus destruendi, & tempus
ædificandi.
4 * Tempus flendi, & tempus ridendi.
Tempus plangendi, & tempus sal-
tandi.
5 * Tempus spargendi lapides, & tem-
pus colligendi.
Tempus amplexandi, & tempus
longè fieri ab amplexibus.
6 * Tempus acquirendi, & tempus
B perdendi.
Tempus custodiendi, & tempus
abiiciendi.
7 * Tempus scindendi, & tempus
consuendi.
Tempus tacendi, & tẽpus loquendi.
8 * Tempus dilectionis, & tẽpus odij.
Tempus belli & tempus pacis.
* Quid habet amplius homo de la-
bore suo?
10 Vidi afflictionem, quam dedit
Deus filiis hominum, vt distendan-
11 tur in ea. * Cuncta fecit bona in tem-
pore suo, & mundum tradidit dispu-
tationi eorum, vt non inueniat homo
opus, quod operatus est Deus ab ini-
12 tio vsq; ad finem. * Et cognoui quòd
non esset melius nisi lætari, & facere
13 bene in vita sua. * Omnis enim homo,
C qui comedit & bibit, & videt bonum
de labore suo, hoc donum Dei est.
14 * Didici quòd omnia opera, quæ fecit
Deus, perseuerent in perpetuum:
non possumus eis quidquam ad-
dere, nec auferre, quæ fecit Deus vt
15 timeatur. * Quod factum est, ipsum
permanet: quæ futura sunt, iam fue-
runt: & Deus instaurat quod abiit.
16 Vidi sub sole in loco iudicij impie-

tatem;

tatem, & in loco iustitiæ iniquitatem.
* Et dixi in corde meo: Iustum, & im- 17
pium iudicabit Deus, & tempus om-
nis rei tunc erit. * Dixi in corde filijs 18
hominum, vt probaret eos Deus, &
ostenderet similes esse bestiis. * Idcir- 19
co vnus interitus est hominis, & iu- D
mentorum, & æqua vtriusque condi-
tio: sicut moritur homo, sic & illa
moriuntur: similiter spirant omnia,
& nihil habet homo iumento am-
plius: cuncta subiacent vanitati, * & 20
omnia pergunt ad vnum locum: de
terra facta sunt, & in terram pariter
reuertuntur. Quis nouit si spiritus 21
filiorum Adam ascendat sursum, &
si spiritus iumentorum descendat
deorsum? * Et deprehendi nihil esse 22
melius quàm lętari hominem in ope-
re suo, & hanc esse partem illius.
Quis enim eum adducet, vt post se
futura cognoscat?

CAP. IIII.

VErti me ad alia, & vidi calum- 1
nias, quæ sub sole geruntur, & A
lacrymas innocentium, & neminem
consolatorem: nec posse resistere eo-
rum violentiæ, cunctorum auxilio
destitutos. * Et laudaui magis mor- 2
tuos, quàm viuentes: * & feliciorem 3
vtroque iudicaui, qui necdum natus
est, nec vidit mala quæ sub sole fiunt.
* Rursum contemplatus sum omnes 4
labores hominum, & industrias ani-
maduerti patere inuidiæ proximi: &
in hoc ergo vanitas, & cura super-
flua est. * Stultus complicat manus 5
suas, & comedit carnes suas, dicens:
* Melior est pugillus cum requie, 6
quàm plena vtraque manus cum la- B
bore, & afflictione animi. * Consi- 7
derans reperi & aliam vanitatem sub
sole: * vnus est, & secundum non ha- 8
bet, non filium, non fratrem, & ta-
men laborare non cessat, nec satian-
tur oculi eius diuitijs: nec recogitat,
dicens: Cui laboro, & fraudo animā
meam bonis? in hoc quoque vani-
tas est, & afflictio pessima. * Melius 9
est ergo duos esse simul, quàm vnū:
habent enim emolumentum societa-
tis suæ: * si vnus ceciderit, ab altero 10
fulcietur. Væ soli: quia cùm ceciderit, C
rit, non habet subleuantem se. * Et si 11
dormierint duo, fouebuntur mu-
tuò: vnus quomodo calefiet? * Et 12
si quispiam præualuerit cōtra vnum,
duo resistunt ei: funiculus triplex
difficilè rumpitur. Melior est puer 13
pauper & sapiens, rege sene & stulto,
qui nescit prouidere in posterum.
14 * Quòd de carcere, catenisque inter-
dum quis egrediatur ad regnum: &
alius natus in regno, inopia consu-
15 matur. * Vidi cunctos viuentes, qui
D ambulant sub sole cum adolescente
16 secundo, qui consurget pro eo. * Infi-
nitus numerus est populi omnium,
qui fuerunt ante eum: & qui postea
futuri sunt, non lætabuntur in eo.
sed & hoc, vanitas & afflictio spiri-
17 tus. * Custodi pedem tuum ingre-
diens domum Dei, & appropinqua
vt audias. * Multo enim melior est obedientia, quàm stultorum victi- *1.Reg.15 c.22. Osee 6.c.6
mæ, qui nesciunt quid faciunt mali.

CAP. V.

1 NE temerè quid loquaris, neque
A cor tuum sit velox ad proferen-
dum sermonem coram Deo. Deus
enim in cælo, & tu super terram: id-
2 circo sint pauci sermones tui. * Mul-
tas curas sequuntur somnia, & in
multis sermonibus inuenietur stulti-
3 tia. Si quid vouisti Deo, ne moreris
reddere: displicet enim ei infidelis &
stulta promissio. sed quodcumque
4 voueris, redde: * multoque melius
B est non vouere, quàm post votum
5 promissa non reddere. * Ne dederis
os tuum vt peccare facias carnem
tuam: neque dicas coram angelo:
Non est prouidentia: ne fortè iratus
Deus contra sermones tuos, dissipet
6 cuncta opera manuum tuarum. Vbi
multa sunt somnia, plurimæ sunt
vanitates, & sermones innumeri: tu
7 verò Deum time. * Si videris calum-
nias egenorum, & violenta iudicia,
& subuerti iustitiam in prouincia,
non mireris super hoc negotio: quia
excelso excelsior est alius, & super
8 hos quoq; eminentiores sunt alij, * &
insuper vniuersæ terræ rex imperat
9 seruienti. * Auarus non implebitur
C pecunia: & qui amat diuitias, fructū
non capiet ex eis: & hoc ergo vani-
10 tas. * Vbi multæ sunt opes, multi &
qui comedunt eas. Et quid prodest
possessori, nisi quòd cernit diuitias
11 oculis suis? * Dulcis est somnus ope-
ranti, siue parum, siue multum com-
edat: saturitas autem diuitis non sinit
12 eum dormire. * * Est & alia infirmi- *Iob.20.c.20
tas pessima, quam vidi sub sole: di-
uitiæ conseruatæ in malum domini
13 sui. * Pereunt enim in afflictione pes-
sima: generauit filium, qui in summa

*Iob 1. d.21 1 Tim. 6. b.7

egestate erit. * * Sicut egressus est nu- 14
dus de vtero matris suæ, sic reuerte-
tur, & nihil auferet secum de labore
suo. Miserabilis prorsus infirmitas: 15 A
quo modo venit, sic reuertetur. Quid
ergo prodest ei quod laborauit in D
ventum? * Cunctis diebus vitæ suæ 16
comedit in tenebris & in curis mul-
tis, & in ærumna atque tristitia. * Hoc 17
itaque visum est mihi bonũ vt come-
dat quis, & bibat, & fruatur lætitia ex
labore suo, quo laborauit ipse sub so-
le numero dierum vitæ suæ, quos
dedit ei Deus, & hæc est pars illius.
* Et omni homini, cui dedit Deus di- 18
uitias, atque substantiam, potestatem-
que ei tribuit vt comedat ex eis, &
fruatur parte sua, & lætetur de labore
suo: hoc est donum Dei. * Non 19
enim satis recordabitur dierum vitæ
suæ, eo quòd Deus occupet deliciis
cor eius.

CAP. VI.

EST & aliud malum, quod vidi sub 1
sole, & quidem frequens apud A
homines: * Vir, cui dedit Deus diui- 2
tias, & substantiam, & honorem, &
nihil deest animæ suæ ex omnibus,
quæ desiderat: nec tribuit ei potesta-
tem Deus vt comedat ex eo, sed ho-
mo extraneus vorabit illud. hoc va-
nitas, & miseria magna est. * Si genue- 3
rit quispiam centum liberos, & vixe- B
rit multos annos, & plures dies æta-
tis habuerit, & anima illius non vta-
tur bonis substantiæ suæ, sepultura-
que careat: de hoc ego pronuncio
quòd melior illo sit abortiuus. * Fru- 4
stra enim venit, & pergit ad tenebras,
& obliuione delebitur nomen eius.
* Non vidit solem, neque cognouit 5
distantiam boni & mali: * etiam si C
duobus millibus annis vixerit, & non 6
fuerit perfruitus bonis: nónne ad
vnum locum properant omnia?
Omnis labor hominis in ore eius: 7
sed anima eius non implebitur.
* Quid habet amplius sapiens à stul- 8
to? & quid pauper nisi vt pergat illuc,
vbi est vita? * Melius est videre quod 9
cupias, quàm desiderare quod ne- D
scias. sed & hoc vanitas est, & præ-
sumptio spiritus. * Qui futurus est, 10
iam vocatum est nomen eius: & sci-
tur quòd homo sit, & non possit con-
tra fortiorem se in iudicio contende-
re. * Verba sunt plurima, multamque 11
in disputando habentia vanitatem.

CAP. VII.

1 QVid necesse est homini maiora
A se quærere, cùm ignoret quid
conducat sibi in vita sua numero
dierum peregrinationis suæ, & tem-
pore, quod velut vmbra præterit?
Aut quis ei poterit indicare quid post
2 eum futurum sub sole sit? * * Melius *Prou. 22. a.1
est nomen bonum, quàm vnguenta
pretiosa: & dies mortis die natiuita-
3 tis. * Melius est ire ad domum luctus,
quàm ad domum conuiuij: in illa
enim finis cunctorum admonetur
hominum, & viuens cogitat quid fu-
4 turum sit. Melior est ira risu: quia
per tristitiam vultus, corrigitur ani-
5 mus delinquentis. * Cor sapientium
vbi tristitia est, & cor stultorum vbi
6 lætitia. * Melius est à sapiente corri-
pi, quàm stultorum adulatione de-
7 cipi. * quia sicut sonitus spinarum ar-
dentium sub olla, sic risus stulti: sed
8 & hoc vanitas. * Calumnia contur-
bat sapientem, & perdet robur cor-
9 dis illius. * Melior est finis orationis,
B quàm principium. Melior est patiens
10 arrogante. Ne sis velox ad irascen-
dum: quia ira in sinu stulti requiescit.
11 * Ne dicas: Quid putas causę est quòd
priora tempora meliora fuere quàm
nunc sunt? stulta enim est huiuscemo-
12 di interrogatio. * Vtilior est sapien-
tia cum diuitiis, & magis prodest vi-
13 dentibus solem. * Sicut enim prote-
git sapientia, sic protegit pecunia.
hoc autem plus habet eruditio & sa-
pientia, quòd vitam tribuunt posses-
14 sori suo. * Considera opera Dei,
quòd nemo possit corrigere quem
15 ille despexerit. * In die bona frue-
re bonis, & malam diem præcaue.
sicut enim hanc, sic & illam fecit
Deus, vt non inueniat homo con-
16 tra eum iustas querimonias. * Hæc
quoque vidi in diebus vanitatis meæ:
Iustus perit in iustitia sua, & impius
multo viuit tempore in malitia sua.
17 * Noli esse iustus multum: neque
plus sapias quàm necesse est, ne ob-
stupescas.
18 * Ne impiè agas multum: & noli
C esse stultus, ne moriaris in tempore
non tuo.
19 * Bonum est te sustentare iustum
sed & ab illo ne subtrahas manum
tuam: quia qui timet Deum, nihil
20 negligit. * Sapientia cōfortauit sapien-
tem super decem principes ciuitatis.

3. Reg. 8. 46
2. Par. 6. 36
Prou. 20. 9
1. Ioan 1. 8

Non eit enim homo iuitus in ter- 21
ra, qui faciat bonum, & non peccet.
• Sed & cunctis sermonibus, qui di- 22
cuntur, ne accommodes cor tuum:
ne forte audias seruum tuum male-
dicentem tibi. • scit enim conscien- 23
tia tua, quia & tu crebrò maledixisti
aliis. Cuncta tentaui in sapientia. 24
Dixi: Sapiens efficiar: & ipsa lon-
giùs recessit à me • multo magis quàm 25
erat: • & alta profunditas, quis inue-
niet eam? • Lustraui vniuersa animo 26
meo, vt scirem, & considerarem, & D
quærerem sapientiam, & rationem:
& vt cognoscerem impietatem stulti,
& errorem imprudentium: • & in- 27
ueni amariorem morte mulierem,
quæ laqueus venatorum est, & sage-
na cor eius, vincula sunt manus il-
lius. qui placet Deo, effugiet illam:
qui autem peccator est, capietur ab
illa. • Ecce hoc inueni, dixit Eccle- 28
siastes, vnum & alterum, vt inueni-
rem rationem, • quam adhuc quæ- 29
rit anima mea, & non inueni. Virum
de mille vnum reperi, mulierem ex
omnibus non inueni. • Solummodo 30
hoc inueni, quòd fecerit Deus homi-
nem rectum, & ipse se infinitis mi-
scuerit quæstionibus. Quis talis vt sa-
piens est? & quis cognouit solutio-
nem verbi?

CAP. VIII.

Sap. 2. 6. 14

SApientia hominis lucet in vultu 1
eius, & potentissimus faciem illius A
commutabit. • Ego os regis obseruo, 2
& præcepta iuramenti Dei. • Ne fe- 3
stines recedere à facie eius, neque
permaneas in opere malo: quia om-
ne quod voluerit, faciet: • & sermo 4
illius potestate plenus est: nec dicere
ei quisquam potest: Quare ita facis?
• Qui custodit præceptum, non ex- 5
perietur quidquam mali. Tempus &
responsionem cor sapientis intelli-
git. • Omni negotio tempus est, & op- 6
portunitas, & multa hominis affli-
ctio: • quia ignorat præterita, & fu- 7
tura nullo scire potest nuncio. Non B
est in hominis potestate prohibere 8
spiritum, nec habet potestatem in die
mortis, nec sinitur quiescere ingruen-
te bello, neque saluabit impietas im-
pium. • Omnia hæc consideraui, & 9
dedi cor meum in cunctis operibus,
quæ fiunt sub sole. Interdum domi-
natur homo homini in malû suum.
• Vidi impios sepultos: qui etiam cùm 10
adhuc viuerent, in loco sancto erant,
& laudabantur in ciuitate quasi iu-
storum operum. sed & hoc vanitas
11 est. Etenim quia non profertur ci-
C tò contra malos sententia, absque ti-
more vllo filij hominum perpetrant
12 mala. • Attamen peccator ex eo quòd
centies facit malum, & per patien-
tiam sustentatur, ego cognoui quòd
erit bonum timentibus Deum, qui
13 verentur faciem eius. • Non sit bo-
num impio, nec prolongentur dies
eius, sed quasi vmbræ transeant qui
14 non timent faciem Domini. • Est &
alia vanitas, quæ fit super terram.
sunt iusti, quibus mala proueniunt,
quasi opera egerint impiorum: &
sunt impij, qui ita securi sunt, quasi
D iustorum facta habeant. sed & hoc
15 vanissimum iudico. • Laudaui igitur
lætitiam quòd non esset homini bo-
num sub sole, nisi quòd comederet,
& biberet, atque gauderet: & hoc
solùm secum auferret de labore suo
in diebus vitæ suæ, quos dedit ei
16 Deus sub sole. • Et apposui cor meum
vt scirem sapientiam, & intelligerem
distentionem, quæ versatur in terra:
est homo, qui diebus & noctibus
17 somnum non capit oculis. • Et in-
tellexi quòd omnium operum Dei
nullam possit homo inuenire ratio-
nem eorum, quæ fiunt sub sole: &
quanto plus laborauerit ad quæren-
dum, tanto minus inueniat: etiam
si dixerit sapiens se nosse, non pote-
rit reperire.

CAP. IX.

1 OMnia hæc tractaui in corde meo,
A vt curiosè intelligerem. Sunt
iusti atque sapientes, & opera eorum
in manu Dei: & tamen nescit homo
vtrum amore, an odio dignus sit:
2 • sed omnia in futurum seruantur
incerta, eo quòd vniuersa æquè eue-
niant iusto & impio, bono & malo,
mundo & immundo, immolanti vi-
ctimas, & sacrificia contemnenti.
sicut bonus, sic & peccator: vt per-
iurus, ita & ille qui verum deierat.
3 Hoc est pessimum inter omnia, quæ
sub sole fiunt, quia eadem cunctis
eueniunt. vnde & corda filiorum
hominum implentur malitia, & con-
B temptu in vita sua, & post hæc ad in-
4 feros deducentur. • Nemo est qui
semper viuat, & qui huius rei habeat
fiduciam: melior est canis viuus leo-
5 ne mortuo. • Viuentes enim sciunt
se esse morituros, mortui verò nihil

nouerunt amplius, nec habent vltra
mercedem: quia obliuioni tradita est
memoria eorum. * Amor quoque, 6
& odium, & inuidiæ simul perierũt,
nec habent partem in hoc sæculo, &
in opere, quod sub sole geritur.
* Vade ergo & comede in lætitia pa- 7
nem tuum, & bibe cum gaudio vi- C
num tuum: quia Deo placent opera
tua. Omni tempore sint vestimen- 8
ta tua candida, & oleum de capite
tuo nõ deficiat. * Perfruere vita cum
vxore, quam diligis, cunctis diebus 9
vitæ instabilitatis tuæ, qui dati sunt
tibi sub sole omni tempore vanitatis
tuæ. hæc est enim pars in vita, & in
labore tuo, quo laboras sub sole.
* Quodcumque facere potest manus 10
tua, instanter operare: quia nec opus,
nec ratio, nec sapientia, nec scientia
erunt apud inferos, quò tu properas.
* Verti me ad aliud, & vidi sub so- 11
le, nec velocium esse cursum, nec for-
tium bellum, nec sapientium panem,
nec doctorum diuitias, nec artificum
gratiam: sed tempus, casumque in
omnibus. * Nescit homo finem suũ: 12
sed sicut pisces capiuntur hamo, &
sicut aues laqueo comprehenduntur,
sic capiuntur homines in tempore
malo, cùm eis extéplo superuenerit.
Hanc quoque sub sole vidi sapien- 13
tiam, & probaui maximam: * Ciui- 14
tas parua, & pauci in ea viri: venit D
contra eam rex magnus, & vallauit
eam, extruxitque munitiones per gy-
rum, & perfecta est obsidio. * Inuen- 15
tusque est in ea vir pauper & sapiens,
& liberauit vrbem per sapientiam
suam, & nullus deinceps recordatus
est hominis illius pauperis. * Et dice- 16
bam ego, meliorem esse sapientiam
fortitudine: quomodo ergo sapientia
pauperis contempta est, & verba eius
non sunt audita? * Verba sapientium 17
audiuntur in silentio plus quàm cla-
mor principis inter stultos. * Me- 18
lior est sapientia, quàm arma belli-
ca: & qui in vno peccauerit, multa
bona perdet.

CAP. X.

Muscæ morientes perdunt suaui- 1
tatem vnguenti. Pretiosior est A
sapientia & gloria, parua & ad tem-
pus stultitia. * Cor sapientis in dexte- 2
ra eius, & cor stulti in sinistra illius.
* Sed & in via stultus ambulans, cùm 3
ipse insipiens sit, omnes stultos æsti-
4 mat. * Si spiritus potestatem haben-
tis ascenderit super te, locum tuum
ne dimiseris: quia curatio faciet ces-
5 sare peccata maxima. Est malum
quod vidi sub sole, quasi per errorem
6 egrediens à facie principis: * positum
stultum in dignitate sublimi, & di-
C 7 uites sedere deorsum. * Vidi seruos
B in equis: & principes ambulantes su-
8 per terram quasi seruos. Qui fodit *Prou. 26. d. 27
foueam, incidet in eam: & qui dissi- Eccli. 27. d. 29
9 pat sepem, mordebit eum coluber.
* Qui transfert lapides, affligetur in
eis: & qui scindit ligna, vulnerabitur
10 ab eis. * Si retusum fuerit ferrum, &
hoc non vt prius, sed hebetatum fue-
C rit, multo labore exacuetur, & post
11 industriam sequetur sapientia. * Si
mordeat serpens in silentio, nihil eo
minus habet qui occultè detrahit.
12 * Verba oris sapientis gratia: & labia
13 insipientis præcipitabunt eum: * Ini-
tium verborum eius stultitia, & no-
uissimum oris illius error pessimus.
14 * Stultus verba multiplicat. Ignorat
homo quid ante se fuerit: & quid
post se futurum sit, quis ei poterit in-
15 dicare? * Labor stultorũ affliget eos,
16 qui nesciunt in vrbem pergere. Væ
tibi terra, cuius rex puer est, & cuius
17 principes manè comedunt. * Beata
D terra, cuius rex nobilis est, & cuius
principes vescuntur in tempore suo
ad reficiendum, & non ad luxuriam.
18 * In pigritiis humiliabitur contigna-
tio, & in infirmitate manuum per-
19 stillabit domus. * In risum faciunt
panem, & vinum vt epulentur viuen-
20 tes: & pecuniæ obediunt omnia. * In
cogitatione tua regi ne detrahas, &
in secreto cubiculi tui ne maledixe-
ris diuiti: quia & aues cæli portabunt
vocem tuam, & qui habet pennas an-
nuntiabit sententiam.

CAP. XI.

1 Mitte panem tuum super trans-
A euntes aquas: quia post tempo-
2 ra multa inuenies illum. * Da partem
septem, necnon & octo: quia ignoras
quid futurum sit mali super terram.
3 * Si repletæ fuerint nubes, imbrem
super terram effundent. Si ceciderit
lignum ad Austrum, aut ad Aquilo-
nem, in quocumque loco ceciderit
4 ibi erit. * Qui obseruat ventum, non
seminat: & qui considerat nubes,
5 numquam metet. * Quomodo igno-
B ras quæ sit via spiritus, & qua ratio-

ne compingantur ossa in ventre prægnantis ; sic nescis opera Dei , qui fabricator est omnium. * Manè semi- 6
na semen tuum , & vespere ne cesset
manus tua : quia nescis quid magis
oriatur, hoc aut illud: & si vtrumque
simul, melius erit. * Dulce lumen, & 7
delectabile est oculis videre solem.
* Si annis multis vixerit homo, & in 8
his omnibus lætatus fuerit, meminis- C
se debet tenebrosi temporis , & dierum multorum : qui cùm venerint,
vanitatis arguentur præterita. * Læ- 9
tare ergo iuuenis in adolescẽtia tua,
& in bono sit cor tuum in diebus iu- D
uentutis tuæ , & ambula in viis cordis tui , & in intuitu oculorum tuorum: & scito quòd pro omnibus his
adducet te Deus in iudicium. * Aufer 10
iram à corde tuo, & amoue malitiam
à carne tua. Adolescentia enim & voluptas vana sunt .

CAP. XII.

G MEmento Creatoris tui in diebus 1
iuuentutis tuæ , antequam ve- A
niat tempus afflictionis, & appropinquent anni , de quibus dicas : Non
mihi placent, * antequam tenebrescat 2
sol , & lumen, & luna , & stellæ, &
reuertantur nubes post pluuiam :
* quando commouebuntur custodes 3
domus , & nutabunt viri fortissimi,
& otiosæ erunt molentes in minuto B
numero, & tenebrescent videntes per
foramina: * & claudent ostia in pla- 4
tea , in humilitate vocis molentis, &
consurgent ad vocem volucris , &
obsurdescent omnes filiæ carminis.
* Excelsa quoque timebunt , & for- 5
midabunt in via , florebit amygdalus , impinguabitur locusta, & dissipabitur capparis: quoniam ibit homo
in domum æternitatis suæ, & circuibunt in platea plangentes. * Ante- 6
quam rumpatur funiculus argẽteus,
& recurrat vitta aurea, & conteratur
hydria super fontem, & confringatur rota super cisternam, * & reuer- 7
tatur puluis in terrã suam vnde erat, C
& spiritus redeat ad Deum, qui dedit
H illum. * Vanitas vanitatum, dixit Ec- 8
clesiastes, & omnia vanitas. * Cum- 9
que esset sapientissimus Ecclesiastes,
docuit populum , & enarrauit quæ
fecerat : & inuestigans composuit
parabolas multas. * Quæsiuit verba 10
vtilia, & conscripsit sermones rectis- D
simos , ac veritate plenos. * Verba 11
sapientum sicut stimuli , & quasi
claui in altum defixi , quæ per magistrorum consilium data sunt à pa-
12 store vno. * His amplius fili mi ne
requiras. Faciendi plures libros nullus est finis : frequensque meditatio,
13 carnis afflictio est. * Finem loquendi
pariter omnes audiamus. Deum time, & mandata eius obserua: hoc est
14 enim omnis homo: * & cuncta, quæ
fiunt, adducet Deus in iudicium pro
omni errato , siue bonum , siue malum illud sit.

CANTICVM CANTICORVM SALOMONIS,

Quod Hebraicè dicitur

SIR HASIRIM.

CAPVT PRIMVM.

1 OSCVLETVR me osculo oris
A sui : quia meliora sunt vbera
2 tua vino, * fragrantia vnguentis optimis. Oleum effusum nomen
tuum: ideò adolescentulæ dilexerunt
3 te. * Trahe me : post te curremus in
odorem vnguentorum tuorum. Introduxit me rex in cellaria sua: exultabimus & lætabimur in te , memo-
B res vberum tuorum super vinum: re-
4 cti diligunt te. * Nigra sum, sed formosa, filiæ Ierusalem , sicut tabernacula Cedar , sicut pelles Salomonis.
5 * Nolite me considerare quòd fusca
sim , quia decolorauit me sol ; filij
matris meæ pugnauerunt contra me,
posuerunt me custodem in vineis: vi-
6 neam meam non custodiui. * Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi
pascas , vbi cubes in meridie , ne vagari incipiam post greges sodalium
7 tuorum. * Si ignoras te ô pulcherrima
inter mulieres , egredere, & abi post
vestigia gregum, & pasce hœdos tuos
8 iuxta tabernacula pastorum. * Equi-
C tatui meo in curribus Pharaonis as-
9 similaui te amica mea. * Pulchræ
sunt genæ tuæ sicut turturis : collum
10 tuum sicut monilia. * Murenulas aureas faciemus tibi , vermiculatas ar-
11 gento. * Dum esset rex in accubitu
suo , nardus mea dedit odorẽ suum.
12 * Fasciculus myrrhæ dilectus meus
mihi , inter vbera mea commorabi-
13 tur. * Botrus cypri dilectus meus

mihi, in vineis Engaddi. * Ecce tu 14
pulchra es amica mea, ecce tu pulchra D
es, oculi tui columbarum. * Ecce tu 15
pulcher es dilecte mi, & decorus. Le-
ctulus noſter floridus: * tigna do- 16
morum noſtrarum cedrina, laquea-
ria noſtra cypreſſina.

CAP. II.

EGo flos campi, & lilium conual- 1
lium. * Sicut lilium inter ſpinas 2
ſic amica mea inter filias. * Sicut ma- 3
lus inter ligna ſiluarum, ſic dilectus A
meus inter filios. Sub vmbra illius,
quem deſideraueram, ſedi: & fructus
eius dulcis gutturi meo. * Introduxit 4
me in cellam vinariam, ordinauit in
me charitatem. * Fulcite me floribus, 5
ſtipate me malis: quia amore lãgueo.
* Læua eius ſub capite meo, & dexte- 6
ra illius amplexabitur me. * Adiuro B
vos filiæ Ieruſalem per capreas, cer- 7
uosque camporum, ne ſuſcitetis, ne-
que euigilare faciatis dilectam, quo-
adusque ipſa velit. * Vox dilecti mei, 8
ecce iſte venit ſaliens in montibus,
tranſiliens colles: * ſimilis eſt dilectus 9
meus capreæ, hinnuloque ceruorum.
en ipſe ſtat poſt parietem noſtrũ re-
ſpiciens per feneſtras, proſpiciens per
cancellos. * En dilectus meus loqui- 10
tur mihi: Surge, propera amica mea, C
columba mea, formoſa mea, & veni.
* Iam enim hiems tranſiit, imber ab- 11
iit, & receſſit. * Flores apparuerunt in 12
terra noſtra, tempus putationis adue-
nit: vox turturis audita eſt in terra
noſtra: * ficus protulit groſſos ſuos: 13
vineæ florentes dederunt odorem
ſuũ. Surge, amica mea, ſpecioſa mea,
& veni: * columba mea in foramini- 14
bus petræ, in cauerna maceriæ, oſten- D
de mihi faciem tuam, ſonet vox tua
in auribus meis: vox enim tua dulcis,
& facies tua decora. * Capite nobis 15
vulpes paruulas, quæ demoliuntur
vineas: nam vinea noſtra floruit.
* Dilectus meus mihi, & ego illi, qui 16
paſcitur inter lilia * donec aſpiret 17
dies, & inclinentur vmbræ. Reuerte-
re: ſimilis eſto, dilecte mi, capreæ,
hinnuloque ceruorum ſuper montes
Bether.

CAP. III.

IN lectulo meo per noctes quæſiui 1
quem diligit anima mea: quæſiui A
illum, & non inueni. * Surgam, & 2
circuibo ciuitatem: per vicos & pla-
teas quæram quẽ diligit anima mea:
quæſiui illum, & non inueni. * Inue- 3
B nerunt me vigiles, qui cuſtodiunt ci-
uitatem: Num quem diligit anima
4 mea, vidiſtis? * Paululum cùm per-
tranſiſſem eos, inueni quem diligit
anima mea: tenui eum: nec dimittam
donec introducam illum in domum
matris meæ, & in cubiculum genitri-
5 cis meæ. * Adiuro vos filiæ Ieruſa-
lem per capreas, ceruosque campo-
C rum, ne ſuſcitetis, neque euigilare fa-
6 ciatis dilectam donec ipſa velit. * Quæ
eſt iſta, quæ aſcendit per deſertũ ſicut
virgula fumi ex aromatibus myrrhę,
& thuris, & vniuerſi pulueris pig-
7 mentarij? * En lectulum Salomonis
ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſi-
8 mis Iſrael: * omnes tenentes gladios,
& ad bella doctiſſimi: vniuſcuiuſque
enſis ſuper femur ſuum propter ti-
9 mores nocturnos. * Ferculum fecit
D ſibi rex Salomon de lignis Libani.
10 * columnas eius fecit argenteas, re-
clinatorium aureum, aſcenſum pur-
pureum: media charitate conſtrauit
11 propter filias Ieruſalem: * Egredimini
& videte filiæ Sion regem Salomo-
nem in diademate, quo coronauit il-
lum mater ſua in die deſponſationis
illius, & in die lætitiæ cordis eius.

CAP. IIII.

1 QVàm pulchra es amica mea,
A quàm pulchra es! Oculi tui co-
lumbarum, abſque eo, quod intrin-
ſecus latet. Capilli tui ſicut greges ca-
prarum, quæ aſcenderunt de monte
2 Galaad. * Dentes tui ſicut greges ton-
ſarum, quæ aſcenderunt de lauacro,
omnes gemellis fœtibus, & ſterilis
3 non eſt inter eas. * Sicut vitta cocci-
B nea, labia tua: & eloquium tuum,
dulce. Sicut fragmen mali punici, ita
genæ tuæ, abſque eo, quod intrinſe-
4 cus latet. * Sicut turris Dauid collum
tuum, quæ ædificata eſt cum propu-
gnaculis: mille clypei pendent ex ea,
5 omnis armatura fortium. * Duo vbe-
ra tua, ſicut duo hinnuli capreæ ge-
6 melli, qui paſcuntur in liliis, * donec
aſpiret dies, & inclinentur vmbræ,
vadam ad montem myrrhæ, & ad
7 collem thuris. * Tota pulchra es ami-
8 ca mea, & macula non eſt in te. * Ve-
C ni de Libano ſponſa mea, veni de Li-
bano, veni: coronaberis de capite
Amana, de vertice Sanir & Her-
mon, de cubilibus leonum, de mon-
9 tibus pardorum. * Vulneraſti cor
meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti
cor meum in vno oculorum tuorum,

&

& in vno crine colli tui *Quàm pul- 10
chræ sunt mammæ tuæ soror mea
sponsa: pulchriora sunt vbera tua vi-
no, & odor vnguentorum tuorum
super omnia aromata. *Fauus distil- 11
lans labia tua sponsa, mel & lac sub
lingua tua: & odor vestimentorum
tuorum sicut odor thuris. * Hortus 12
conclusus soror mea sponsa, hortus
conclusus, fons signatus: *Emissio- 13
nes tuæ paradisus malorum punico- D
rum cum pomorum fructibus. Cy-
pri cum nardo, * nardus & crocus, 14
fistula & cinnamomum cum vniuer-
sis lignis Libani, myrrha & aloe cum
omnibus primis vnguentis. * Fons 15
hortorum: puteus aquarum viuen-
tium, quæ fluunt impetu de Liba-
no. * Surge Aquilo, & veni Auster, 16
perfla hortum meum, & fluant aro-
mata illius.

CAP. V.

VEniat dilectus meus in hortum 1
suum, & comedat fructum po- A
morum suorum. Veni in hortum
meum soror mea spõsa, messui myr-
rham meam cum aromatibus meis:
comedi fauum cum melle meo, bibi
vinum meum cum lacte meo: com-
edite amici, & bibite, & inebriamini
charissimi. * Ego dormio, & cor meũ 2
vigilat: vox dilecti mei pulsantis: B
Aperi mihi soror mea, amica mea,
columba mea, immaculata mea: quia
caput meum plenum est rore, & cin-
cinni mei guttis noctium. * Expolia- 3
ui me tunica mea, quomodo induar
illa? laui pedes meos, quomodo in-
quinabo illos? * Dilectus meus misit 4
manum suam per foramen, & venter
meus intremuit ad tactũ eius. * Sur- 5
rexi, vt aperirem dilecto meo: manus
meæ stillauerunt myrrham, & digiti
mei pleni myrrha probatissima. *Pes- 6
sulum ostij mei aperui dilecto meo:
at ille declinauerat, atque transierat.
Anima mea liquefacta est, vt locutus
est: quæsiui, & non inueni illum: vo-
caui, & non respondit mihi. * Inue- 7
nerunt me custodes qui circumeunt C
ciuitatem: percusserunt me, & vulne-
rauerunt me: tulerunt pallium meum
mihi custodes murorum. * Adiuro 8
vos filiæ Ierusalem, si inueneritis di-
lectum meum, vt nuncietis ei quia
amore langueo. * Qualis est dilectus 9
tuus ex dilecto, ô pulcherrima mulie-
rum? qualis est dilectus tuus ex dile-
cto, quia sic adiurasti nos? * Dilectus 10

10 meus candidus & rubicundus, electus
11 ex millibus.* Caput eius aurum opti-
mum: Comæ eius sicut elatæ palma-
12 rum, nigræ quasi coruus. * Oculi eius
sicut columbæ super riuulos aquarũ,
quæ lacte sunt lotæ, & resident iuxta
13 fluenta plenissima. * Genæ illius sicut
areolæ aromatum consitæ à pigmen-
tariis. Labia eius lilia distillãtia myr-
14 rham primam. * Manus illius torna-
D tiles aureæ, plenæ hyacinthis. Venter
eius eburneus, distinctus sapphiris.
15 * Crura illius columnæ marmoreæ,
quæ fundatæ sunt super bases au-
reas. Species eius vt Libani, electus vt
16 cedri. *Guttur illius suauissimum, &
totus desiderabilis: talis est dilectus
meus, & ipse est amicus meus, filiæ
17 Ierusalem. * Quo abiit dilectus tuus
ô pulcherrima mulierum? quo decli-
nauit dilectus tuus, & quæremus eum
tecum?

CAP. VI.

1 DIlectus meus descendit in hor-
A tum suum ad areolam aroma-
tum, vt pascatur in hortis, & lilia col-
2 ligat. * Ego dilecto meo, & dilectus
meus mihi, qui pascitur inter lilia.
3 * Pulchra es amica mea, suauis, & de-
cora sicut Ierusalem: terribilis vt ca-
4 strorum acies ordinata * Auerte ocu-
B los tuos à me, quia ipsi me auolare
fecerunt. Capilli tui sicut grex capra-
rum, quæ apparuerunt de Galaad.
5 * Dentes tui sicut grex ouium, quæ
ascenderunt de lauacro, omnes ge-
mellis fœtibus, & sterilis non est in
6 eis *Sicut cortex mali punici, sic genæ
7 tuæ absque occultis tuis. * Sexaginta
sunt reginæ, & octoginta concubinæ,
& adolescentularum non est nume-
8 rus. * Vna est columba mea, perfecta
C mea, vna est matris suæ, electa geni-
tricis suæ. Viderunt eam filiæ, & bea-
tissimam prædicauerunt: reginæ &
concubinæ, & laudauerunt eam.
9 * Quæ est ista, quæ progreditur quasi
aurora consurgens, pulchra vt luna,
electa vt sol, terribilis vt castrorum
10 acies ordinata? * Descendi in hortum
D meum, vt viderem poma conual-
lium, & inspicerem si floruisset vi-
nea, & germinassent mala punica.
11 * Nesciui: anima mea conturbauit
me propter quadrigas Aminadab.
12 * Reuertere, reuertere Sulamitis: re-
uertere reuertere, vt intueamur te.

CAP. VII.

QVid videbis in Sulamite, nisi 1
choros castrorum? Quàm pul- A
chri sunt gressus tui in calceamentis,
filia principis! Iuncturæ femorum
tuorum, sicut monilia quæ fabrica-
ta sunt manu artificis. * Vmbilicus 2
tuus crater tornatilis, numquam in-
digens poculis. Venter tuus sicut B
aceruus tritici, vallatus lilijs. * Duo 3
vbera tua, sicut duo hinnuli gemel-
li capreæ. * Collum tuum sicut tur- 4
ris eburnea. Oculi tui sicut piscinæ
in Hesebon, quæ sunt in porta filiæ
multitudinis. Nasus tuus sicut tur-
ris Libani, quæ respicit contra Da-
mascum. * Caput tuum vt Carmelus: 5
& comæ capitis sui, sicut purpura re-
gis vincta canalibus. * Quàm pul- 6
chra es, & quàm decora charissima,
in deliciis! * Statura tua assimilata est 7
palmæ, & vbera tua botris. * Dixi: 8
Ascendam in palmam, & apprehen- C
dam fructus eius: & erunt vbera tua
sicut botri vineæ: & odor oris tui
sicut malorum. * Guttur tuum sicut 9
vinum optimum, dignum dilecto D
meo ad potandum, labijsque & den-
tibus illius ad ruminandum. * Ego 10
dilecto meo, & ad me conuersio
eius. * Veni dilecte mi, egrediamur in 11
agrum, commoremur in villis. * Ma- 12
nè surgamus ad vineas, videamus si
floruit vinea, si flores fructus partu-
riunt, si floruerunt mala punica: ibi
dabo tibi vbera mea. * Mandragoræ 13
dederunt odorem. In portis nostris
omnia poma: noua & vetera, dilecte
mi, seruaui tibi.

CAP. VIII.

QVis mihi det te fratrem meum 1
sugentem vbera matris meæ, vt A
inueniam te foris, & deosculer te, &
iam me nemo despiciat? * Apprehen- 2
dam te, & ducam in domum ma-
tris meæ: ibi me docebis, & dabo tibi
poculum ex vino condito, & mu-
stum malorum granatorum meo-
rum. * Læua eius sub capite meo, & 3
dextera illius amplexabitur me. * Ad- 4
iuro vos filiæ Ierusalem, ne suscitetis,
neque euigilare faciatis dilectam do-
nec ipsa velit. * Quæ est ista quæ ascé- 5
dit de deserto, delicijs affluens, in-
nixa super dilectum suum? Sub ar- B
bore malo suscitaui te: ibi corrupta
est mater tua, ibi violata est genitrix
tua. * Pone me vt signaculum super 6
cor tuum, vt signaculum super bra-
chium tuum: quia fortis est vt mors
dilectio. dura sicut infernus æmula-
tio, lampades eius, lampades ignis at-
7 que flammarum. * Aquæ multæ non
potuerunt extinguere charitatem,
C nec flumina obruent illam: si dede-
ris homo omnem substantiam do-
mus suæ pro dilectione, quasi nihil
8 despiciet eam. * Soror nostra parua,
& vbera non habet. quid faciemus
sorori nostræ in die quando alloquē-
9 da est? * Si murus est, ædificemus su-
per eum propugnacula argentea: si
ostium est, compingamus illud ta-
10 bulis cedrinis. * Ego murus: & vbe-
D ra mea sicut turris, ex quo facta sum
coram eo quasi pacem reperiens.
11 * Vinea fuit pacifico in ea, quæ ha-
bet populos: tradidit eam custodi-
bus, vir affert pro fructu eius mil-
12 le argenteos. * Vinea mea coram me
est. Mille tui pacifici, & ducenti his,
13 qui custodiunt fructus eius. * Quæ
habitas in hortis, amici auscultant:
14 fac me audire vocem tuam. * Fuge
dilecte mi, & assimilare capreæ hin-
nuloque ceruorum super montes
aromatum.

LIBER

SAPIENTIÆ.

CAPVT PRIMVM.

1 DILIGITE [a] iustitiam, qui [a] 3.Reg 3.
A iudicatis terram. [b] Sentite de a.9
Domino in bonitate, & in [b] Isai. 56.
simplicitate cordis quærite illum: a.1
2 * [c] quoniam inuenitur ab his, qui [c] 2.Par.15.
non tentant illum: apparet autem a.2
3 eis, qui fidem habent in illum: * per-
uersæ enim cogitationes separant à
Deo: probata autem virtus corripit
4 insipientes. * quoniam in maleuo-
B lam animam non introibit sapien-
tia, nec habitabit in corpore sub-
5 dito peccatis. * Spiritus enim san-
ctus disciplinæ effugiet fictum, &
auferet se à cogitationibus quæ sunt
sine intellectu, & corripietur à su-
6 perueniente iniquitate. * [d] Benignus [d] Galat. 5.
est enim spiritus sapientiæ, & non c.22.
liberabit maledicum à labiis suis:
[e] quoniam renum illius testis est [e] Ier.17.b.
Deus, & cordis illius scrutator est 10
7 verus, & linguæ eius auditor. * [f] Quo- [f] Isa.6.a.3
niam spiritus Domini repleuit or-
bem terrarum: & hoc quod continet

omnia

8 omnia, ſcientiam habet vocis. * Pro-
pter hoc qui loquitur iniqua, non
poteſt latere, nec præteriet illum cor-
9 ripiens iudicium. * In cogitationibus
enim impij interrogatio erit: ſermo-
num autem illius auditio ad Deum
veniet, ad correptionem iniquita-
10 tum illius. * Quoniam auris zeli au-
C dit omnia, & tumultus murmuratio-
11 num non abſcondetur. Cuſtodite
ergo vos à murmuratione, quæ nihil
prodeſt, & à detractione parcite lin-
guæ, quoniam ſermo obſcurus in
vacuum non ibit: os autem, quod
12 mentitur, occidit animam. * Noli-
te zelare mortem in errore vitæ ve-
ſtræ, neque acquiratis perditionem
in operibus manuum veſtrarum.
13 * a Quoniam Deus mortem non fe-
cit, nec lætatur in perditione viuo-
14 rum. * Creauit enim, vt eſſent omnia:
D & ſanabiles fecit nationes orbis ter-
rarum: & nô eſt in illis medicamen-
tum exterminij, nec inferorum re-
15 gnum in terra. * Iuſtitia enim perpe-
16 tua eſt, & immortalis. * Impij au-
tem manibus & verbis accerſierunt
illam: & æſtimantes illam amicam,
defluxerunt, & ſponſiones poſuerũt
ad illam: quoniam digni ſunt qui
ſint ex parte illius.

a Ezec. 18. g. 32. & 33. c. 11.

CAP. II.

1 DIxerunt enim cogitantes apud ſe
A non rectè: * a Exiguum, & cum
tædio eſt tempus vitæ noſtræ, & non
eſt refrigerium in fine hominis, &
non eſt qui agnitus ſit reuerſus ab
2 inferis: * quia ex nihilo nati ſumus,
& poſt hoc erimus tamquam non
fuerimus: quoniam fumus flatus eſt
in naribus noſtris: & ſermo ſcintilla
3 ad commouẽdum cor noſtrum: * qua
extincta, cinis erit corpus noſtrum,
& ſpiritus diffundetur tamquam
mollis aër, & tranſibit vita noſtra
tamquam veſtigium nubis, & ſicut
nebula diſſoluetur, quæ fugata eſt à
radiis ſolis, & à calore illius aggraua-
4 ta: * & nomen noſtrum obliuionem
accipiet per tempus, & nemo memo-
riam habebit operum noſtrorum.
5 * a Vmbræ enim tranſitus eſt tempus
B noſtrum, & nô eſt reuerſio finis no-
ſtri: quoniam conſignata eſt, & nemo
6 reuertitur. * a Venite ergo, & frua-
mur bonis quæ ſunt, & vtamur crea-
tura tamquam in iuuentute celeriter.
7 * Vino pretioſo & vnguẽtis nos im-
pleamus: & non prætereat nos flos
8 temporis. * Coronemus nos roſis, an-
tequam marceſcant: nullum pratum
ſit, quod non pertranſeat luxuria no-
9 ſtra. * Nemo noſtrum exors ſit luxu-
riæ noſtræ: vbique relinquamus ſigna
lætitiæ: quoniam hæc eſt pars noſtra,
10 & hæc eſt ſors. * Opprimamus pau-
perem iuſtum, & non parcamus vi-
duæ, nec veterani reuereamur canos
11 multi temporis. * Sit autem fortitu-
do noſtra lex iuſtitiæ: quod enim in-
12 firmum eſt, inutile inuenitur. Cir-
cumueniamus ergo iuſtum, quo-
niam inutilis eſt nobis, & contrarius
C eſt operibus noſtris, & improperat
nobis peccata legis, & diffamat in
13 nos peccata diſciplinæ noſtræ. * a Pro-
mittit ſe ſcientiam Dei habere, & fi-
14 lium Dei ſe nominat. * a Factus eſt
nobis in traductionem cogitatio-
15 num noſtrarum. * Grauis eſt nobis
etiam ad videndum, quoniam diſſi-
milis eſt alijs vita illius, & immuta-
16 tæ ſunt viæ eius. * Tamquam nuga-
ces æſtimati ſumus ab illo, & abſti-
net ſe à vijs noſtris tamquam ab im-
munditijs, & præfert nouiſſima iu-
ſtorum, & gloriatur patrem ſe ha-
17 bere Deum. Videamus ergo ſi ſer-
D mones illius veri ſint, & tentemus
quæ ventura ſunt illi, & ſciemus quæ
18 erunt nouiſſima illius. * a Si enim
eſt verus filius Dei, ſuſcipiet illum,
& liberabit eum de manibus contra-
19 riorum. * Contumelia & tormento
interrogemus eum, vt ſciamus re-
uerentiam eius, & probemus pa-
20 tientiam illius. * Morte turpiſſima
condemnemus eum: erit enim ei re-
21 ſpectus ex ſermonibus illius. * Hæc
cogitauerunt, & errauerũt: excæcauit
22 enim illos malitia eorum. * Et neſcie-
runt ſacramenta Dei, neque mer-
cedem ſperauerunt iuſtitiæ, nec iu-
dicauerunt honorem animarum ſan-
23 ctarum. * a Quoniam Deus creauit
hominem inexterminabilem, & ad
imaginem ſimilitudinis ſuæ fecit il-
24 lum. * a Inuidia autem diaboli mors
25 introiuit in orbem terrarum: * imi-
tantur autem illum qui ſunt ex parte
illius.

a Iob 7. a. 1 & 14. a. 1 1. Cor. 15. d. 32.
a 1 Par. 29 d. 15
a Iſa. 22. b. 13. & 56. d. 12.
a Mat. 27. e. 43
a Ioan. 7. a. 7.
a Pſal. 21. a. 9 Ier. 11. d. 19
a Gen. 1. d. 27. 2. b. 7 5. a. 1
a Eccli. 17. a. 1 Gen. 3. a. 1

CAP. III.

1 IVſtorum autem animæ in manu
A Dei ſunt, & non tanget illos tor-
2 mentum mortis. * Viſi ſunt oculis in-
ſipientium mori: & æſtimata eſt af-
3 flictio exitus illorum: * & quod à

Deut. 33. a. 3.
Inf. 5. a. 4.

nobis est iter, exterminium: illi au-
tem sunt in pace. * Et si coram ho- 4
minibus tormenta passi sunt, spes il-
lorum immortalitate plena est. * In 5
paucis vexati, in multis bene dispo-
nentur: quoniam Deus tentauit eos,
& inuenit illos dignos se. * Tam- 6
quam aurum in fornace probauit il-
los, & quasi holocausti hostiam ac-
cepit illos, & in tempore erit respe-
ctus illorum. * Fulgebunt iusti & 7
tamquam scintillę in arundineto dis- B
*Mat. 13. f.41 1.Cor.6. a.2 currenr. * * Iudicabunt nationes, 8
& dominabuntur populis, & regna-
bit Dominus illorum in perpetuum.
* Qui confidunt in illo, intelligent 9
veritatem: & fideles in dilectione ac-
quiescent illi: quoniam donum &
pax est electis eius. Impij autem se- 10
cundùm quæ cogitauerunt, corre-
ptionem habebunt: qui neglexerunt
iustum, & à Domino recesserunt.
* Sapientiam enim, & disciplinam 11
qui abiicit, infelix est: & vacua est
spes illorum, & labores sine fructu,
& inutilia opera eorum. * Mulieres 12
eorum insensatæ sunt, & nequissi- C
mi filij eorum. * Maledicta creatura 13
eorum, quoniam felix est sterilis: &
incoinquinata, quæ nesciuit thorum
in delicto, habebit fructum in respe-
Isa.56.a.4 ctione animarum sanctarum: * * & 14
spado, qui non operatus est per ma-
nus suas iniquitatem, nec cogitauit D
aduersus Deum nequissima: dabi-
tur enim illi fidei donum electum,
& sors in templo Dei acceptissima.
* Bonorum enim laborum glorio- 15
sus est fructus, & quæ non concidat
radix sapientiæ. Filij autem adulte- 16
rorum in consummatione erunt, &
ab iniquo thoro semen exterminabi-
tur. * Et si quidem longæ vitæ erunt, 17
in nihilum computabuntur, & sine
honore erit nouissima senectus illo-
rum. * Et si celeriùs defuncti fue- 18
rint, non habebunt spem, nec in die
agnitionis allocutionem. * Natio- 19
nis enim iniquæ diræ sunt consum-
mationes.

CAP. IIII.

O Quàm pulchra est casta gene- 1
ratio cum claritate: immortalis A
est enim memoria illius: quoniam
& apud Deum nota est, & apud ho-
mines. * Cùm præsens est, imitan- 2
tur illam: & desiderant eam cùm se
eduxerit, & in perpetuum coronata

triumphat incoinquinatorum certa-
3 minum præmium vincens. * Multi-
gena autem impiorum multitudo
non erit vtilis, & spuria vitulamina
non dabunt radices altas, nec stabile
4 firmamentum collocabunt. * * Et si Ier.17.b Matt.7.c.27
B in ramis in tempore germinauerint,
infirmiter posita, à vento commo-
uebuntur, & à nimietate ventorum
5 eradicabuntur. * Confringentur enim
rami inconsummati, & fructus il-
lorum inutiles, & acerbi ad mandu-
6 candum, & ad nihilum apti. * Ex ini-
quis enim somnis filij, qui nascun-
tur, testes sunt nequitiæ aduersus pa-
7 rentes in interrogatione sua. Iustus
autem si morte præoccupatus fuerit,
8 in refrigerio erit. * Senectus enim ve-
nerabilis est non diuturna, neque
annorum numero computata: cani
9 autem sunt sensus hominis, * & ætas
10 senectutis vita immaculata. * * Pla- Hebr.11.a.5
C cens Deo factus est dilectus, & vi-
uens inter peccatores translatus est.
11 * raptus est ne malitia mutaret in-
tellectum eius, aut ne fictio decipe-
12 ret animam illius. * Fascinatio enim
nugacitatis obscurat bona, & incon-
stantia cõcupiscentiæ transuertit sen-
13 sum sine malitia. * Consummatus in
14 breui expleuit tempora multa: * pla-
cita enim erat Deo anima illius: pro-
pter hoc properauit educere illum de
medio iniquitatum: populi autem
videntes, & non intelligentes, nec
15 ponentes in præcordijs talia: * quo-
D niam gratia Dei, & misericordia est
in sanctos eius, & respectus in ele-
16 ctos illius. * Condemnat autem iu-
stus mortuus viuos impios, & iuuen-
tus celeriùs consummata, longam
17 vitam iniusti. * Videbunt enim finem
sapientis, & non intelligent quid co-
gitauerit de illo Deus, & quare mu-
18 nierit illum Dominus. * Videbunt
& contemnent eum: illos autem Do-
19 minus irridebit. * & erunt post hæc
decidentes sine honore, & in contu-
melia inter mortuos in perpetuum:
quoniam disrumpet illos inflatos si-
ne voce, & commouebit illos à fun-
damentis & vsque ad supremum de-
solabuntur: & erunt gementes, &
20 memoria illorum peribit. * Venient
in cogitatione peccatorum suorum
timidi, & traducent illos ex aduerso
iniquitates ipsorum.

CAP. V.

1 TVnc stabunt iusti in magna con-
A stantia aduersus eos qui se an-
gustiauerunt, & qui abstulerunt la-
2 bores eorum. * Videntes turbabun-
tur timore horribili, & mirabuntur
3 in subitatione insperatæ salutis, * di-
centes intra se, pœnitentiam agen-
tes, & præ angustia spiritus gemen-
tes. Hi sunt quos habuimus aliquan-
do in derisum, & in similitudinem
4 improperij. * ᵃ Nos insensati vitam *Sap.3. a.2
illorum æstimabamus insaniam, &
5 finem illorum sine honore: * ecce
quomodo computati sunt inter fi-
lios Dei, & inter sanctos sors illorum
6 est. * Ergo errauimus à via verita-
tis, & iustitiæ lumen non luxit no-
bis, & Sol intelligentiæ non est ortus
7 nobis. * Lassati sumus in via iniqui-
tatis & perditionis, & ambulauimus
vias difficiles, viam autem Domi-
8 ni ignorauimus. * Quid nobis pro-
fuit superbia? aut diuitiarum iactan-
9 tia quid contulit nobis? * ᵇ Transie- *1.Par.29. c.15
runt omnia illa tamquam vmbra, & Sap.2. a.1
10 tamquam nuncius percurrens, * ᶜ & [illegible]
tamquam nauis, quæ pertransit flu-
ctuantem aquam: cuius, cùm præ-
terierit, non est vestigium inuenire,
neque semitam carinæ illius in flu-
11 ctibus: * aut tamquam auis, quæ
B transuolat in aëre, cuius nullum in-
uenitur argumẽtum itineris, sed tan-
tùm sonitus alarum verberans leuem
ventum: & scindens per vim itine-
ris aërem: commotis alis transuola-
uit, & post hoc nullum signum in-
12 uenitur itineris illius: * aut tamquam
sagitta emissa in locum destinatum,
diuisus aër continuò in se reclusus
13 est, vt ignoretur transitus illius. * sic
& nos nati continuò desiuimus es-
se: & virtutis quidem nullum signũ
valuimus ostendere: in malignita-
te autem nostra consumpti sumus.
14 * Talia dixerunt in inferno hi, qui
15 peccauerunt: * ᵈ quoniam spes im- *Prou.10. d.28. & 11 a.7
pij tamquam lanugo est, quæ à ven- Psal.1.b.5
to tollitur: & tamquam spuma gra-
cilis, quæ à procella dispergitur: &
tamquam fumus, qui à vento diffu-
sus est: & tamquam memoria hospi-
16 tis vnius diei prætereuntis. Iusti au-
tem in perpetuum viuent, & apud
Dominum est merces eorum, & co-
gitatio illorum apud Altissimum.
17 * Ideo accipient regnum decoris, &
diadema speciei de manu Domini:
quoniam dextera sua teget eos, &
brachio sancto suo defendet illos.
18 * ᵉ Accipiet armaturam zelus illius, & *Psal.17
armabit creaturam ad vltionem ini- Eph.6. b.13
19 micorum. * Induet pro thorace iu-
stitiam, & accipiet pro galea iudi-
20 cium certum. * sumet scutum inex-
21 pugnabile æquitatem: * acuet autem
D duram iram in lanceam, & pugna-
bit cum illo orbis terrarum contra
22 insensatos. * Ibunt directè emissiones
fulgurum, & tamquam à benè cur-
uato arcu nubium exterminabuntur,
23 & ad certum locum insilient. * Et à
petrosa ira plenæ mittentur grandi-
nes, excandescet in illos aqua maris,
24 & flumina cõcurrent duriter. * Con-
tra illos stabit spiritus virtutis, &
tamquam turbo venti diuidet illos:
& ad eremum perducet omnem ter-
ram iniquitas illorum, & malignitas
euertet sedes potentium.

CAP. VI.

1 MElior est sapientia quàm vires: Eccles.9. d.18
A & vir prudens quàm fortis.
2 Audite ergo reges, & intelligite, di-
3 scite iudices finium terræ. * Præbe-
te aures vos, qui continetis multitu-
dines, & placetis vobis in turbis na-
4 tionum: * ᶠ quoniam data est à Do- *Rom.13.
mino potestas vobis, & virtus ab a.1
Altissimo, qui interrogabit opera
vestra, & cogitationes scrutabitur:
5 * quoniam cùm essetis ministri regni
illius, non rectè iudicastis nec custo-
distis legem iustitiæ, neque secun-
dùm voluntatem Dei ambulastis.
6 * Horrendè & citò apparebit vobis:
quoniam iudicium durissimum his,
7 qui præsunt, fiet. * Exiguo enim con-
B ceditur misericordia: potentes au-
tem potenter tormenta patientur.
8 * ᵍ Non enim subtrahet personam cu- *Deut.10. d.17
iusquam Deus, nec verebitur magni- 2 Par.19.
tudinem cuiusquam: quoniam pusil- b.7
lũ & magnum ipse fecit, & æqualiter Eccli.35.
9 cura est illi de omnibus. * Fortiori- b.16
bus autem fortior instat cruciatio. Rom.2.
10 Ad vos ergo reges sunt hi sermones b.11.
mei, vt discatis sapientiam, & non Gal.2.
11 excidatis. * Qui enim custodierint iu- b.6
sta iustè, iustificabuntur: & qui di- Ephe.6.b.9
dicerint ista, inuenient quid respon- Col.3.d.25
12 deant. * Concupiscite ergo sermones Act.10.
meos, diligite illos, & habebitis di- e.34
13 sciplinam. * Clara est, & quæ num- 1 Pet.1.
C quam marcescit sapientia, & facilè c.17
videtur ab his qui diligunt eam, &
inuenitur ab his qui quærunt illam.

* Præoc-

• Præoccupat qui se concupiscunt, vt 14
illis se prior ostendat. • Qui de luce 15
vigilauerit ad illam, non laborabit:
assidentem enim illam foribus suis
inueniet. • Cogitare ergo de illa, sen- 16
sus est consummatus: & qui vigila-
uerit propter illam, citò securus erit.
• Quoniam dignos se ipsa circuit 17
quærens, & in viis ostendit se illis
hilariter, & in omni prouidentia oc-
currit illis. • Initium enim illius ve- 18
rissima est disciplinæ concupiscentia.
• Cura ergo disciplinæ, dilectio est: 19
& dilectio, custodia legum illius est:
custoditio autem legum, consumma-
tio incorruptionis est: • incorruptio 20
autem facit esse proximum Deo.
• Concupiscentia itaque sapientiæ 21
deducit ad regnum perpetuum. • Si 22
ergo delectamini sedibus, & sceptris D
ô reges populi, diligite sapientiam, vt
in perpetuum regnetis. • diligite lu- 23
men sapientiæ omnes qui præestis
populis. • quid est autem sapientia, 24
& quemadmodum facta sit referam:
& non abscondam à vobis sacra-
menta Dei, sed ab initio natiuitatis
inuestigabo, & ponam in lucé scien-
tiam illius, & non præteribo verita-
tem: • neque cum inuidia tabescente 25
iter habebo: quoniam talis homo non
erit particeps sapientiæ. • Multitudo 26
autem sapientium sanitas est orbis
terrarum: & rex sapiens stabilimen-
tum populi est. • Ergo accipite disci- 27
plinam per sermones meos, & pro-
derit vobis.

CAP. VII.

SVm quidem & ego mortalis ho- 1
mo, similis omnibus, & ex genere A
terreni illius, qui prior factus est, &
in ventre matris figuratus sum caro,
• decem mensium tempore a coagu- 2
latus sum in sanguine, ex semine ho-
minis, & delectamento somni con-
ueniente. • Et ego natus accepi com- 3
munem aërem, & in similiter factam
decidi terram, & primam vocem si-
milem omnibus emisi plorans. • in 4
inuolumentis nutritus sum, & curis
magnis. • Nemo enim ex regibus 5
aliud habuit natiuitatis initium.
• b Vnus ergo introitus est omnibus 6
ad vitam, & similis exitus. • Propter 7
hoc optaui, & datus est mihi sen-
sus: & inuocaui, & venit in me spi-
ritus sapientiæ: • & præposui illam 8
regnis & sedibus, & diuitias ni-
hil esse duxi in comparatione illius.
9 • a nec comparaui illi lapidem pre-
tiosum, quoniam omne aurum in
comparatione illius, arena est exi-
gua, & tamquam lutum æstimabi-
10 tur argentum in cōspectu illius. • Su-
B per salutem & speciem dilexi illam,
& proposui pro luce habere illam:
quoniam inextinguibile est lumen il-
11 lius. • b Venerunt autem mihi omnia
bona pariter cum illa, & innumera-
12 bilis honestas per manus illius, • &
lætatus sum in omnibus: quoniam
antecedebat me ista sapientia, & ig-
norabam quoniam horum omnium
13 mater est. • Quam sine fictione di-
dici, & sine inuidia communico, &
honestatem illius non abscondo.
14 • Infinitus enim thesaurus est homi-
nibus: quo qui vsi sunt, participes fa-
cti sunt amicitiæ Dei, propter disci-
15 plinæ dona commendati. • Mihi au-
tem dedit Deus dicere ex sententia,
& præsumere digna horum, quæ mi-
hi dantur: quoniam ipse sapientiæ
dux est, & sapientium emendator:
16 • in manu enim illius & nos, & ser-
mones nostri, & omnis sapientia, &
17 operum scientia & disciplina. • Ipse
enim dedit mihi horum quæ sunt,
scientiam veram: vt sciam disposi-
tionem orbis terrarum, & virtutes
18 elementorum, • initium, & consum-
C mationem, & medietatem tempo-
rum, vicissitudinum permutationes,
19 & commutationes temporum, • an-
ni cursus, & stellarum dispositio-
20 nes, • naturas animalium, & iras be-
stiarum, vim ventorum, & cogita-
tiones hominum, differentias virgul-
A 21 torum, & virtutes radicum, • & quæ-
cumque sunt absconsa & improui-
sa, didici: omnium enim artifex do-
22 cuit me sapientia. • est enim in illa
spiritus intelligentiæ, sanctus, vni-
cus, multiplex, subtilis disertus mo-
bilis, incoinquinatus, certus, suauis,
amans bonum, acutus, quem nihil
23 vetat, benefaciens, • humanus, beni-
gnus, stabilis, certus, securus, om-
nem habens virtutem, omnia prospi-
ciens, & qui capiat omnes spiritus:
24 intelligibilis, mundus, subtilis. • Om-
nibus enim mobilibus mobilior est
sapientia: attingit autem vbique pro-
25 pter suam munditiam. • Vapor est
D enim virtutis Dei, & emanatio quæ-
dam est claritatis omnipotentis Dei
sincera: & ideo nihil inquinatum in
eam

a Iob. 10. c. 10
b Iob 1. c. 21. 1. Tim. 6
a Iob. 28. c. 15 Prouerb. 8. b. 11
b 3. Reg. 3. b. 13 Matth. 6. d 33

[a] Hebr. 1. a. 3

eam incurrit. * [a] candor est enim lu- 26
cis æternæ, & speculum sine macula
Dei maiestatis, & imago bonitatis
illius. * Et cùm sit vna, omnia po- 27
test: & in se permanens, omnia
innouat, & per nationes in animas
sanctas se transfert, amicos Dei &
prophetas cōstituit. * Neminem enim 28
diligit Deus, nisi eum, qui cum sa-
pientia inhabitat. * Est enim hæc spe- 29
ciosior sole, & super omnem dispo-
sitionem stellarum, luci compara-
ta inuenitur prior. * Illi enim succe- 30
dit nox, sapientiam autem non vin-
cit malitia.

CAP. VIII.

Attingit ergo à fine vsque ad fi- 1
nem fortiter, & disponit om- A
nia suauiter. * Hanc amaui, & ex- 2
quisiui à iuuentute mea, & quæsiui
sponsam mihi eam assumere, &
amator factus sum formæ illius.
* Generositatem illius glorificat, con- 3
tubernium habens Dei: sed & om-
nium Dominus dilexit illam. * do- 4
ctrix enim est disciplinæ Dei, & ele-
ctrix operum illius. * Et si diuitiæ ap- 5
petuntur in vita, quid sapientia locu-
pletius, quæ operatur omnia? * Si 6
autem sensus operatur: quis horum,
quæ sunt, magis quàm illa est arti-
fex? * Et si iustitiam quis diligit: la- 7
bores huius magnas habent virtu- B
tes: sobrietatem enim, & prudentiam
docet, & iustitiam, & virtutem, qui-
bus vtilius nihil est in vita homini-
bus. * Et si multitudinem scientiæ 8
desiderat quis, scit præterita, & de
futuris æstimat: scit versutias sermo-
num, & dissolutiones argumento-
rum: signa & monstra scit ante-
quam fiant, & euentus temporum
& sæculorum. * Proposui ergo hanc 9
adducere mihi ad conuiuendum:
sciens quoniam mecum communi-
cabit de bonis, & erit allocutio cogi-
tationis & tædij mei. * Habebo pro- 10
pter hanc claritatem ad turbas, & ho- C
norem apud seniores iuuenis: * & 11
acutus inueniar in iudicio, & in con-
spectu potentium admirabilis ero,
& facies principum mirabuntur me:
* tacentem me sustinebunt, & lo- 12
quentem me respicient, & sermoci-
nante me plura, manus ori suo im-
ponent. * Præterea habebo per hanc, 13
immortalitatem: & memoriam æter-
nam his, qui post me futuri sunt, re-
14 linquam. * Disponam populos: &
15 nationes mihi erunt subditæ. * Time-
bunt me audientes reges horrendi:
in multitudine videbor bonus, & in
16 bello fortis. * Intrans in domum
meam, conquiescam cum illa: non
enim habet amaritudinem conuer-
17 satio illius, nec tædium conuictus il-
lius, sed lætitiam & gaudium. * Hæc
D cogitans apud me, & commemo-
rans in corde meo: quoniam immor-
talitas est in cognatione sapientiæ,
18 * & in amicitia illius delectatio bo-
na, & in operibus manuum illius
honestas sine defectione, & in certa-
mine loquelæ illius sapientia, & præ-
claritas in communicatione sermo-
num ipsius: circuibam quærens, vt
19 mihi illam assumerem. Puer autem
eram ingeniosus, & sortitus sum
20 animam bonam. * Et cùm essem ma-
gis bonus, veni ad corpus incoinqui-
21 natum. * Et vt sciui quoniam aliter
non possem esse continens, nisi Deus
det, & hoc ipsum erat sapientiæ, sci-
re cuius esset hoc donum: adij Do-
minum, & deprecatus sum illum: &
dixi ex totis præcordiis meis.

CAP. IX.

1 Deus patrum meorum, & Do- 3. Reg. 3.
A mine misericordiæ, qui fecisti b. 9
2 omnia verbo tuo, * & sapientia tua
constituisti hominem, vt domina-
3 retur creaturæ, quæ à te facta est, * vt
disponat orbem terrarum in æqui-
tate & iustitia, & in directione cor-
4 dis iudiciū iudicet: * da mihi sedium
tuarum assistricem sapientiam, & no-
5 li me reprobare à pueris tuis: * [a] quo- [a] Psal. 115.
niam seruus tuus sum ego, & filius b. 16
ancillæ tuæ, homo infirmus, & ex-
B igui temporis, & minor ad intelle-
6 ctum iudicij & legum. * Nam & si
quis erit consummatus inter filios
hominum, si ab illo abfuerit sapien-
tia tua, in nihilum computabitur.
7 * Tu elegisti me regem populo tuo, [b] 1. Par.
& iudicem filiorum tuorum, & fi- 28. b. 4. 5
8 liarum: * & dixisti me ædificare tem- 2. Par. 1.
plum in monte sancto tuo, & in ci- b. 9
uitate habitationis tuæ altare, simi-
litudinē tabernaculi sancti tui, quod
9 præparasti ab initio: * [c] & tecum sa- [c] Prou. 8.
pientia tua, quæ nouit opera tua, quæ c. 22. d. 27.
& affuit tunc cùm orbem terrarū fa- Ioan. 1. a. 1
ceres, & sciebat quid esset placitum
C oculis tuis, & quid directum in præ-
10 ceptis tuis. * Mitte illam de cælis san-
ctis tuis, & à sede magnitudinis tuæ,

vt mecum ſit & mecum laboret, vt
ſciam quid acceptum ſit apud te: * ſcit 11
enim illa omnia, & intelligit, & de-
ducet me in operibus meis ſobriè, &
cuſtodiet me in ſua potentia. * Et 12
erunt accepta opera mea, & diſpo-
nam populum tuum iuſtè, & ero di-
gnus ſedium patris mei. * Quis enim 13
hominum poterit ſcire conſilium Dei?
aut quis poterit cogitare quid velit
Deus? * Cogitationes enim morta- 14
lium timidæ, & incertæ prouidentiæ D
noſtræ. * Corpus enim, quod cor- 15
rumpitur, aggrauat animam, & ter-
rena inhabitatio deprimit ſenſum
multa cogitantem. * Et difficilè æſti- 16
mamus quæ in terra ſunt: & quæ in
proſpectu ſunt, inuenimus cum la-
bore. Quæ autem in cælis ſunt quis
inueſtigabit? * Senſum autem tuum 17
quis ſciet, niſi tu dederis ſapientiam,
& miſeris ſpiritum ſanctum tuum
de altiſſimis: * & ſic correctæ ſint ſe- 18
mitæ eorum, qui ſunt in terris, &
quæ tibi placent didicerint homines?
* Nam per ſapientiam ſanati ſunt 19
quicumque placuerunt tibi Domine
à principio.

Iſa.40. d.13 Rom.11. d.34 1 Cor.2. d.16

CAP. X.

HEc illum, qui primus formatus 1
eſt à Deo pater orbis terrarum, A
cùm ſolus eſſet creatus, cuſtodiuit,
* a & eduxit illum à delicto ſuo, & 2
dedit illi virtutem continendi om-
nia. * b Ab hac vt receſſit iniuſtus in 3
ira ſua, per iram homicidij fraterni
deperiit. * c Propter quem, cùm aqua 4
deleret terram, ſanauit iterum ſapien-
tia, per contemptibile lignum iuſtum
gubernans. * d Hæc & in conſenſu 5
nequitiæ cùm ſe nationes contuliſ-
ſent, ſciuit iuſtum, & conſeruauit ſi-
ne querela Deo, & in filij miſericor-
dia fortem cuſtodiuit. * e Hæc iu- 6
ſtum à pereuntibus impiis liberauit B
fugientem, deſcendente igne in pen-
tapolim: * quibus in teſtimonium 7
nequitiæ fumigabunda conſtat deſer-
ta terra, & incerto tempore fructus
habentes arbores, & incredibilis ani-
mæ memoria ſtans figmentum ſalis.
* Sapientiam enim prætereuntes non 8
tantùm in hoc lapſi ſunt vt ignora-
rent bona, ſed & inſipientiæ ſuæ re-
liquerunt hominibus memoriam, vt
in his, quæ peccauerunt, nec latêre
potuiſſent. Sapientia autem hos, 9
qui ſe obſeruant, à doloribus libera-
uit. * f Hæc profugum iræ fratris 10

Gen. 1. d.27 · a Gen.2.b.7 · b Gen.4.b.8 · c Gen.7.b.6 · d Gen.11.a.2 · e Gen.19.e.17 · f Gen. 28. a.3.b.10.

iuſtum deduxit per vias rectas, &
oſtendit illi regnum Dei, & dedit il-
li ſcientiam ſanctorum: honeſtauit
illum in laboribus, & compleuit la-
11 bores illius. * In fraude circumue-
nientium illum affuit illi, & hone-
12 ſtum fecit illum. * Cuſtodiuit illum
C ab inimicis, & à ſeductoribus tutauit
illum, & certamen forte dedit illi vt
vinceret, & ſciret quoniam omnium
13 potentior eſt ſapientia. * g Hæc ven-
ditum iuſtum non dereliquit, ſed à
peccatoribus liberauit eum: deſcen-
14 ditque cum illo in foueam, * h & in
vinculis non dereliquit illum, do-
nec afferret illi ſceptrum regni, &
potentiam aduerſus eos, qui eum de-
primebant: & mendaces oſtendit,
qui maculauerunt illum, & dedit
15 illi claritatem æternam. * i Hæc po-
pulum iuſtum, & ſemen ſine quere-
la liberauit à nationibus, quæ illum
16 deprimebant. * Intrauit in animam
ſerui Dei, & ſtetit contra reges hor-
17 rendos in portentis & ſignis. * Et
reddidit iuſtis mercedem laborum
ſuorum, & deduxit illos in via mi-
D rabili: & fuit illis in velamento diei,
& in luce ſtellarum per noctem:
18 * k tranſtulit illos per Mare rubrum,
& tranſuexit illos per aquam ni-
19 miam. * Inimicos autem illorum de-
merſit in mare, & ab altitudine in-
ferorum eduxit illos. * Ideo iuſti tu-
20 lerunt ſpolia impiorum, * l & de-
cantauerunt Domine nomen ſanctũ
tuum, & victricem manum tuam
21 laudauerunt pariter: * quoniam ſa-
pientia aperuit os mutorum, & lin-
guas infantium fecit diſertas.

g Gen.37. f.28. · h Act.7.b.9 Gen.41. f.40. · i Exod.1. b.11. · k Exod.14. e.22. Pſal.77. b.14. · l Exod.15. a.1

CAP. XI.

1 DIrexit opera eorum in manibus
2 prophetæ ſancti. Iter fecerunt
A per deſerta, quæ non habitabantur:
& in locis deſertis fixerunt caſas.
3 * m Steterunt contra hoſtes, & de
4 inimicis ſe vindicauerunt. * n Sitie-
runt, & inuocauerunt te, & data
eſt illis aqua de petra altiſſima, &
5 requies ſitis de lapide duro. * Per
quæ enim pœnas paſſi ſunt inimici
illorum, à defectione potus ſui, &
in eis, cùm abundarent filij Iſrael,
6 lætati ſunt, * per hæc cùm illis de-
eſſent, benè cum illis actum eſt.
7 * Nam pro fonte quidem ſempiterni
fluminis, humanum ſanguinem de-
8 diſti iniuſtis. * Qui cùm minueren-
tur in traductione infantium occiſo-

Exo.16. a. · m Exo.17. c.12. · n Num.20. b.11.

rum, dedisti illis abundantem aquam
insperatè, * ostendens per sitim, quæ 9
tunc fuit, quemadmodum tuos ex-
altares, & aduersarios illorum ne-
cares. * Cùm enim tentati sunt, & 10
quidem cum misericordia discipli- B
nam accipientes, scierunt quemad-
modum cum ira iudicati impij tor-
menta paterentur. * Hos quidem 11
tamquam pater monens probasti: il-
los autem tamquam durus rex inter-
rogans condemnasti. * Absentes enim 12
& præsentes similiter torquebantur.
* Duplex enim illos acceperat tædiũ, 13
& gemitus cum memoria præteri-
torum. * Cùm enim audirent per sua 14
tormenta bene secum agi, comme-
morati sunt Dominum, admirantes
in finem exitus. * Quem enim in ex- 15
positione praua proiectum derise-
runt, in finem euentus mirati sunt:
non similiter iustis sitientes. * Pro 16
cogitationibus autem insensatis ini- C
quitatis illorum * quòd quidam er-
rantes colebant mutos serpentes, &
bestias superuacuas, immisisti illis
multitudinem mutorum animalium
in vindictam: * vt scirent quia per 17
quæ peccat quis, per hæc & torque-
tur. * Non enim impossibilis erat 18
omnipotens manus tua, quæ crea-
uit orbem terrarum ex materia inui-
sa, immittere illis multitudinem vr-
sorum, aut audaces leones, * aut no- 19
ui generis ira plenas ignotas bestias,
aut vaporem ignium spirantes, aut
fumi odorem proferentes, aut hor-
rendas ab oculis scintillas emittẽtes:
* quarum non solùm læsura poterat 20
illos exterminare, sed & aspectus
per timorem occidere. * Sed & sine 21
his vno spiritu poterant occidi per-
secutionem passi ab ipsis factis suis,
& dispersi per spiritum virtutis tuæ:
sed omnia in mensura & numero, & D
pondere disposuisti. Multũ enim va- 22
lere, tibi soli supererat semper: & vir-
tuti brachij tui quis resistet? * Quo- 23
niam tamquam momentum state-
ræ, sic est ante te orbis terrarum, &
tamquam gutta roris antelucani, quę
descendit in terram. * Sed misere- 24
ris omnium, quia omnia potes, &
dissimulas peccata hominum propter
pœnitentiam. * Diligis enim omnia 25
quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ
fecisti: nec enim odiens aliquid con-
stituisti, aut fecisti. * Quomodo au- 26
tem posset aliquid permanere, nisi
tu voluisses? aut quod à te vocatum
27 non esset, conseruaretur? * Parcis
autem omnibus: quoniam tua sunt
Domine, qui amas animas.

* Inf. 12. c.24

* Leui. 26. d.22. Inf. 16. a.1 Ier. 8. c.17

CAP. XII.

1 O Quàm bonus, & suauis est Do-
A mine spiritus tuus in omnibus!
2 * Ideoque eos, qui exerrant, parti-
bus corripis: & de quibus peccant,
admones & alloqueris: vt relicta ma-
3 litia, credant in te Domine. * Illos
enim antiquos inhabitatores terræ
4 sanctæ tuæ, quos exhorruisti, * quo-
niam odibilia opera tibi faciebant
per medicamina, & sacrificia iniusta,
5 * & filiorum suorum necatores, si-
ne misericordia, & comestores visce-
rum hominum, & deuoratores san-
6 guinis à medio sacramento tuo, * &
auctores parentes animarum inau-
xiliatarum perdere voluisti per ma-
7 nus parentum nostrorum, * vt di-
gnam perciperent peregrinationem
puerorum Dei, quæ tibi omniũ cha-
8 rior est terra. * Sed & his tamquam
hominibus pepercisti, & misisti an-
tecessores exercitus tui vespas, vt il-
9 los paulatim exterminarent. * Non
B quia impotens eras in bello subijce-
re impios iustis, aut bestiis sæuis,
aut verbo duro simul exterminare:
10 * sed partibus iudicans dabas lo-
cum pœnitentiæ, non ignorans, quo-
niam nequam est natio eorum, &
naturalis malitia ipsorum, & quo-
niam non poterat mutari cogitatio
11 illorum in perpetuum. * Semen enim
erat maledictum ab initio: nec ti-
mens aliquem, veniam dabas pecca-
12 tis illorum. * Quis enim dicet ti-
bi: Quid fecisti? aut quis stabit con-
tra iudicium tuum? aut quis in con-
spectu tuo veniet vindex iniquorum
hominum? aut quis tibi imputabit,
si perierint nationes, quas tu fecisti?
13 * Non enim est alius Deus quàm tu,
* cui cura est de omnibus, vt osten-
das quoniam non iniustè iudicas iu-
14 dicium. * Neque rex, neque tyran-
nus in conspectu tuo inquirent de
15 his, quos perdidisti. * Cùm ergo sis
iustus, iustè omnia disponis, ipsum
quoque, qui non debet puniri, con-
demnare, exterum æstimas à tua
16 virtute. * Virtus enim tua iustitiæ
C initiũ est: & ob hoc quòd omnium
Dominus es, omnibus te parcere
17 facis. * Virtutem enim ostendis tu,

* Deut. 9. a.1. 12. d. 29. c.2.a. 14.

* Exo. 23. d.30. Deut. 7. d.22.

* 1. Pet. 5. b.7

qui

qui non crederis eſſe in virtute conſummatus, & horum, qui te neſciunt,
audaciam traducis. Tu autem do- 18
minator virtutis, cum tranquillitate iudicas, & cum magna reuerentia diſponis nos: ſubeſt enim tibi, cùm
volueris, poſſe. * Docuiſti autem 19
populum tuum per talia opera, quoniam oportet iuſtum eſſe & humanum, & bonæ ſpei feciſti filios tuos: quoniam iudicans das locum in pec-
catis pœnitentiæ. * Si enim inimicos 20
ſeruorum tuorum, & debitos morti, cum tanta cruciaſti attentione, dans tempus & locum, per quæ poſ-
ſent mutari à malitia; * cum quanta 21
diligentia iudicaſti filios tuos, quorum parentibus iuramenta & conuentiones dediſti bonarum promiſ-
ſionum? Cùm ergo das nobis diſci- 22
plinā, inimicos noſtros multipliciter D
flagellas, vt bonitatem tuam cogitemus iudicātes & cùm de nobis iudicatur, ſperemus miſericordiam tuam.
* Vnde & illis, qui in vita ſua inſen- 23
ſatè & iniuſtè vixerunt, per hæc, quæ coluerunt, dediſti ſumma tormenta.
* ᵃ Etenim in erroris via diutius erra- 24
uerunt, deos æſtimantes hæc, quæ in animalibus ſunt ſuperuacua, infantium inſenſatorum more viuentes.

ᵃ Sap. 11. c. 24 Rom. 1. c. 23

* Propter hoc tamquam pueris inſen- 25
ſatis iudicium in deriſum dediſti.
* Qui autem ludibriis & increpatio- 26
nibus non ſunt correcti, dignum Dei
iudicium experti ſunt. * In quibus 27
enim patientes indignabantur, per hæc quos putabant deos, in ipſis cùm exterminarentur videntes, illum, quem olim negabant ſe noſſe, verum Deum agnouerunt: propter quod & finis condemnationis eorum venit ſuper illos.

CAP. XIII.

VAni autem ſunt omnes homines, 1
in quibus nō ſubeſt ſcientia Dei: A
& de his, quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum, qui eſt, neque operibus attendentes agnoue-
runt quis eſſet artifex: * ᵃ ſed aut 2
ignem, aut ſpiritum, aut citatum aërem, aut gyrum ſtellarū, aut nimiam aquam, aut ſolem & lunam, rectores orbis terrarum deos putauerunt.
* Quorum ſi ſpecie delectati, deos 3
putauerunt: ſciant quanto his dominator eorum ſpecioſior eſt, ſpeciei enim generator hæc omnia conſti-
tuit. * Aut ſi virtutem, & opera eo- 4

Rom. 1. b. 18

ᵃ Deut. 4. c. 15. 17. a. 3

rum mirati ſunt, intelligant ab illis, quoniam qui hæc fecit, fortior eſt il-
5 lis: * à magnitudine enim ſpeciei, & creaturæ cognoſcibiliter poterit crea-
6 tor horum videri. * ſed tamen adhuc
B in his minor eſt querela. Et hi enim fortaſſe errant, Deum quærentes, &
7 volentes inuenire. * ᵃ Etenim cùm in operibus illius conuerſentur, inquirunt: & perſuaſum habent quoniam
8 bona ſunt quæ videntur. * Iterum
9 autem nec his debet ignoſci. * Si enim tantum potuerunt ſcire, vt poſſent æſtimare ſæculum: quomodo huius Dominum non faciliùs inuenerunt?
10 * Infelices autem ſunt, & inter mortuos ſpes illorum eſt, qui appellauerūt deos opera manuum hominum, aurum & argentum, artis inuentionem, & ſimilitudines animalium, aut lapidem inutilem opus manus anti-
11 quæ. * Aut ſi quis artifex faber de
C ſilua lignum rectum ſecuerit, & huius doctè eradat omnem corticem, & arte ſua vſus, diligenter fabricet vas
12 vtile in conuerſationem vitæ, * reliquiis autem eius operis, ad præpara-
13 tionem eſcæ abutatur: * & reliquum horum, quod ad nullos vſus facit, lignum curuū, & vorticibus plenum, ſculpat diligēter per vacuitatē ſuam, & per ſcientiam ſuæ artis figuret illud, & aſſimilet illud imagini homi-
14 nis, * aut alicui ex animalibus illud comparet, perliniens rubrica, & rubicundum faciens fuco colorem illius, & omnem maculam, quæ in il-
15 lo eſt, perliniens: * & faciat ei dignam
D habitationem, & in pariete ponens
16 illud, & confirmans ferro, * ne fortè cadat, proſpiciens illi, ſciens quoniam non poteſt adiuuare ſe: imago enim
17 eſt, & opus eſt illi adiutorium. * Et de ſubſtantia ſua, & de filiis ſuis, & de nuptiis votum faciens inquirit. Non erubeſcit loqui cum illo, qui ſi-
18 ne anima eſt: * & pro ſanitate quidem infirmum deprecatur, & pro vita rogat mortuum, & in adiutorium
19 inutilem inuocat: * & pro itinere petit ab eo, qui ambulare non poteſt: & de acquirendo, & de operando, & de omnium rerum euentu petit ab eo, qui in omnibus eſt inutilis.

ᵃ Rom. 1. c. 21

Iſa. 44. b. 9 Ier. 10. a. 3

CAP. XIIII.

1 ITerum alius nauigare cogitans, &
A per feros fluctus iter facere incipiens, ligno portante ſe, fragilius li-
2 gnum inuocat. * Illud enim cupidi-

tas

tas acquirendi excogitauit, & artifex
sapientia fabricauit sua.* Tua autem, 3
Pater, prouidentia gubernat: *a quo-
niam dedisti & in mari viam, & inter
fluctus semitam firmissimam, *osten- 4
dens quoniam potens es ex omnibus
saluare, etiam si sine arte aliquis adeat
mare.* Sed vt non essent vacua sa- 5
pientiæ tuæ opera: propter hoc etiam
& exiguo ligno credũt homines ani-
mas suas, & transeuntes mare per ra-
tẽ liberati sunt: *b sed & ab initio cùm 6
perirent superbi gigantes, spes orbis
terrarum ad ratem confugiens, remi-
sit sæculo semen natiuitatis, quæ ma-
nu tua erat gubernata. Benedictum 7
est enim lignum, per quod fit iustitia.
*c Per manus autem quod fit idolum, 8
maledictum est & ipsum, & qui fe-
cit illud: quia ille quidem operatus
est: illud autẽ cùm esset fragile, deus
cognominatus est. * Similiter autem 9
odio sunt Deo impius, & impietas
eius. * Etenim quod factum est, cum 10
illo, qui fecit, tormenta patietur.
* Propter hoc & in idolis nationum
non erit respectus: quoniam creaturæ
Dei in odium factæ sunt, & in tenta-
tionem animabus hominum, & in
muscipulam pedibus insipientium.
* Initium enim fornicationis est ex-
quisitio idolorum: & adinuentio il-
lorum corruptio vitæ est. * neque 13
enim erant ab initio, neque erunt in
perpetuum.* Superuacuitas enim ho- 14
minum hæc aduenit in orbem terra-
rum: & ideo breuis illorum finis est
inuentus. * Acerbo enim luctu do- 15
lens pater, citò sibi rapti filij fecit
imaginem: & illum, qui tunc quasi
homo mortuus fuerat, nũc tamquam
deum colere cœpit, & constituit in-
ter seruos suos sacra & sacrificia.
* Deinde interueniente tempore, con- 16
ualescente iniqua consuetudine, hic
error tamquam lex custoditus est, &
tyrannorum imperio colebantur fi-
gmenta. * Et hos, quos in palàm ho- 17
mines honorare non poterant pro-
pter hoc quòd longè essent, è lon-
ginquo figura eorum allata, euiden-
tem imaginem regis, quem honorare
volebant, fecerunt: vt illum, qui ab-
erat, tamquam præsentem colerent
sua solicitudine. * Prouexit autem 18
ad horum culturam & hos, qui igno-
rabant, artificis eximia diligentia.
* Ille enim volens placere illi, qui se 19
assumpsit, elaborauit arte sua, vt si-

a Exo. 14. d. 22.
b Gen. 6. b. 4. 7. b. 7
c Psal. 113. Baruch. 6. a. 3

20 militudinẽ in melius figuraret. Mul-
C titudo autem hominum abducta per
speciem operis, eum, qui ante tempus
tamquam homo honoratus fuerat,
21 nunc deum æstimauerunt. * Et hæc
fuit vitæ humanæ deceptio: quoniam
aut affectui, aut regibus deseruientes
homines, incommunicabile nomen
lapidibus & lignis imposuerunt.
22 * Et non suffecerat errasse eos circa
Dei scientiam, sed & in magno vi-
uentes inscientiæ bello, tot & tam
23 magna mala pacem appellant. * a Aut
enim filios suos sacrificantes, aut ob-
scura sacrificia facientes, aut insaniæ
24 plenas vigilias habentes, * neque vi-
tam, neque nuptias mundas iam cu-
stodiunt, sed alius alium per inui-
diam occidit, aut adulterans contri-
25 stat: & omnia commista sunt, san-
D guis, homicidium, furtum & fictio,
corruptio & infidelitas, turbatio &
26 periurium, tumultus bonorum, * Dei
immemoratio, animarum inquina-
tio, natiuitatis immutatio, nuptia-
rum inconstantia, inordinatio mœ-
27 chiæ & impudicitiæ. * Infandorum
enim idolorum cultura, omnis mali
28 causa est, & initium & finis. * Aut
enim dum lætantur, insaniunt: aut
certè vaticinantur falsa, aut viuunt
29 iniustè, aut peierant citò. * Dum
enim confidunt in idolis, quæ sine
anima sunt, malè iurantes noceri se
30 non sperant. * Vtraque ergo illis eue-
nient dignè, quoniam malè sense-
runt de Deo, attendentes idolis, &
iurauerunt iniustè, in dolo contem-
31 nentes iustitiam. * Non enim iura-
torum virtus, sed peccantium pœna
perambulat semper iniustorum præ-
uaricationem.

a Deut. 18. b. 10
Ier. 7. a. 6

CAP. XV.

1 TV autem Deus noster, suauis &
A verus es, patiens, & in misericor-
2 dia disponens omnia.* Etenim si pec-
cauerimus, tui sumus, scientes ma-
gnitudinem tuam: & si non pecca-
uerimus, scimus quoniam apud te su-
3 mus computati. * Nosse enim te,
consummata iustitia est: & scire iu-
stitiam, & virtutem tuam, radix est
4 immortalitatis. * Non enim in erro-
rem induxit nos hominum malæ ar-
tis excogitatio, nec vmbra picturæ
labor sine fructu, effigies sculpta per
5 varios colores, * cuius aspectus in-
sensato dat concupiscentiam, & di-
ligit mortuæ imaginis effigiem sine

lebat: vindex est enim orbis iusto-
rum. * Quodam enim tempore, man- 18
suetabatur ignis, ne comburerentur
quæ ad impios missa erant animalia:
sed vt ipsi videntes scirent, quoniam
Dei iudicio patiuntur persecutio-
nem. Et quodam tempore in aqua 19
supra virtutem ignis, exardescebat
vndique, vt iniquæ terræ nationem
ᵃExod. 16. c. 14 exterminaret. * ᵃPro quibus angelo- 20
Nu. 11. b. 7 rum esca nutriuisti populum tuum,
Ps. 77. c. 25 & paratum panem de cælo præstitisti
Ioan. 6. d. 51 illis sine labore, omne delectamen-
tum in se habentem, & omnis sapo-
ris suauitatem. * Substantia enim tua 21
dulcedinem tuam, quam in filios ha-
bes, ostendebat: & deseruiens vnius-
cuiusque voluntati, ad quod quisque
ᵇExod. 9. c. 13 volebat, conuertebatur. * ᵇNix au- 22
tem & glacies sustinebant vim ignis, D
& non tabescebant: vt scirent quo-
niam fructus inimicorum extermi-
nabat ignis ardens in grandine &
pluuia coruscans. * Hic autem iterum 23
vt nutrirentur iusti, etiam suæ virtu-
tis oblitus est. Creatura enim tibi 24
Factori deseruiens, exardescit in tor-
mentum aduersus iniustos: & lenior
fit ad benefaciendum pro his, qui in
te confidunt. * Propter hoc & tunc 25
in omnia transfigurata omnium nu-
trici gratiæ tuæ deseruiebat, ad vo-
luntatem eorum, qui à te deside ra-
bant: * vt scirent filij tui, quos dile- 26
ᶜDeut. 8. a. 3 xisti Domine, ᶜquoniam non nati-
Mat. 4. a. 4 uitatis fructus pascunt homines, sed
sermo tuus hos, qui in te crediderint,
conseruat. * Quod enim ab igne non 27
poterat exterminari, statim ab exiguo
radio solis calefactum tabescebat: * vt 28
notũ omnibus esset, quoniam opor-
tet præuenire solem ad benedictio-
nem tuam, & ad ortum lucis te ad-
orare. * Ingrati enim spes tamquam 29
hybernalis glacies tabescet, & dispe-
riet tamquam aqua superuacua.

CAP. XVII.

MAgna sunt enim iudicia tua Do- 1
mine, & inenarrabilia verba A
tua: propter hoc indisciplinatæ ani-
ᵃExod. 10. f. 23 mæ errauerunt. * ᵃDum enim per- 2
suasum habent iniqui posse domina-
ri nationi sanctæ: vinculis tenebra-
rum & longæ noctis compediti, in-
clusi sub tectis, fugitiui perpetuæ pro-
uidentiæ iacuerunt. * Et dum putant 3
se latere in obscuris peccatis, tene-
broso obliuionis velamento dispersi
sunt, pauentes horrende, & cum ad-

4 miratione nimia perturbati. * Neque
enim quæ continebat illos spelunca,
sine timore custodiebat: quoniam
sonitus descendens perturbabat il-
los, & personæ tristes illis apparen-
5 tes pauorem illis præstabant. Et ignis
quidem nulla vis poterat illis lumen
præbere, nec siderum limpidæ flam-
mæ illuminare poterant illã noctem
6 horrendam. * ᵇApparebat autem illis ᵇExod. 7. d. 22. & 8. b. 7
B subitaneus ignis, timore plenus: & ti-
more perculsi illius, quæ non vide-
batur, faciei, æstimabant deteriora
7 esse quæ videbantur: * & magicæ ar-
tis appositi erant derisus, & sapientiæ
gloriæ correptio cum contumelia.
8 Illi enim qui promittebant timores
& perturbationes expellere se ab ani-
ma languente, hi cum derisu pleni
9 timore languebant. * Nam etsi nihil
illos ex monstris perturbabat: transi-
tu animalium & serpentium sibila-
tione commoti, tremebundi peribãt:
& aërem, quem nulla ratione quis
effugere posset, negantes se videre.
10 * Cùm sit enim timida nequitia, dat
C testimonium condemnationis: sem-
per enim præsumit sæua, perturbata
11 conscientia. * Nihil enim est timor
nisi proditio cogitationis auxiliorũ.
12 * Et dum ab intus minor est expecta-
tio, maiorem computat inscientiam
eius causæ, de qua tormentum præ-
13 stat. * Illi autẽ qui impotentem verè
noctem, & ab infimis, & ab altissimis
inferis superuenientem, eundẽ som-
14 num dormientes, * aliquando mon-
strorũ exagitabãtur timore, aliquã-
do animæ deficiebant traductione:
subitaneus enim illis & insperatus ti-
15 mor superuenerat. Deinde si quis-
quã ex illis decidisset, custodiebatur
16 in carcere sine ferro reclusus. * Si e-
D nim rusticus quis erat, aut pastor, aut
agri laborũ operarius præoccupatus
esset, ineffugibilẽ sustinebat necessi-
17 tatem. * Vna enim catena tenebrarum
omnes erãt colligati. Siue spiritus si-
bilans, aut inter spissos arborũ ramos
auium sonus suauis, aut vis aquæ de-
18 currentis nimium, * aut sonus validus
præcipitatarum petrarum, aut luden-
tium animalium cursus inuisus, aut
mugientium valida bestiarum vox,
aut resonans de altissimis montibus
Echo: deficientes faciebant illos præ
19 timore. Omnis enim orbis terrarum
limpido illuminabatur lumine, &
non impeditis operibus contineba tur.

* Solis autem illis superposita erat 20
gravis nox, imago tenebrarum, quæ
superventura illis erat. Ipsi ergo sibi
erant graviores tenebris.

CAP. XVIII.

Exod. 10. f. 23 Sanctis autem tuis maxima erat 1
lux, & horum quidem vocem au- A
diebant, sed figuram non videbant.
Et quia non & ipsi eadem passi erant,
magnificabant te: * & qui ante læsi 2
erant, quia non lædebantur, gratias
agebant: & ut esset differentia, do-
Exo. 14. c. 24. num petebant. * Propter quod ignis 3
Psal. 77. ardentem columnam ducem habue-
b. 14. & runt ignotæ viæ, & solem sine læsura
104. d. 39 boni hospitii præstitisti. * Digni qui- 4
dem illi carere luce, & pati carcerem
tenebrarum, qui inclusos custodie-
bant filios tuos, per quos incipiebat
incorruptum legis lumen sæculo da-
Exod. 1. ri. ** Cum cogitarent iustorum occi- 5
c. 16. & 2. dere infantes: & uno exposito filio,
a. 3 & liberato, in traductionem illorum,
multitudinem filiorum abstulisti,
Exod. 12. & * pariter illos perdidisti in aqua
f. 27 valida. * Illa enim nox ante cognita 6
est a patribus nostris, ut vere scientes B
quibus iuramentis crediderunt, ani-
mæquiores essent. * Suscepta est au- 7
tem a populo tuo sanitas quidem iu-
storum, iniustorum autem extermi-
natio. * Sicut enim læsisti adversa- 8
rios: sic & nos provocans magnifi-
casti. * Absconse enim sacrificabant 9
iusti pueri bonorum, & iustitiæ le-
gem in concordia disposuerunt: simi-
liter & bona & mala recepturos iu-
stos, patrum iam decantantes laudes.
* Resonabat autem inconveniens ini- 10
micorum vox, & flebilis audiebatur
Exo. 12. planctus ploratorum infantium. * Si- 11
d. 30 mili autem pœna servus cum domi-
no afflictus est, & popularis homo
regi similia passus. * Similiter ergo 12
omnes uno nomine mortis mortuos
habebant innumerabiles. Nec enim
ad sepeliendum vivi sufficiebant:
quoniam uno momento, quæ erat
præclarior natio illorum, extermina-
ta est. * De omnibus enim non cre- 13
dentes propter veneficia, tunc vero
primum cum fuit exterminium pri-
mogenitorum, spoponderunt popu-
lum Dei esse. * Cum enim quietum 14
silentium contineret omnia, & nox C
in suo cursu medium iter haberet,
* omnipotens sermo tuus de cælo a 15
regalibus sedibus, durus debellator in
mediam exterminii terram prosilivit,
16 * gladius acutus insimulatum impe-
rium tuum portans, & stans replevit
omnia morte, & usque ad cælum at-
17 tingebat stans in terra. * Tunc con-
tinuo visus somniorum malorum tur-
baverunt illos, & timores superve-
A 18 nerunt insperati. * Et alius alibi pro-
iectus semivivus, propter quam mo-
riebatur, causam demonstrabat mor-
19 tis. * Visiones enim, quæ illos turba-
verunt, hæc præmonebant, ne inscii,
quare mala patiebantur, perirent.
20 * Tetigit autem tunc & iustos tentatio
mortis, & commotio in eremo
facta est multitudinis: sed non diu
21 permansit ira tua. ** Properans enim Num. 16
D homo sine querela deprecari pro po-
pulis, proferens servitutis suæ scu-
tum, orationem, & per incensum de-
precationem allegans, restitit iræ, &
finem imposuit necessitati, ostendens
22 quoniam tuus est famulus. * Vicit
autem turbas, non in virtute corpo-
ris, nec armaturæ potentia, sed verbo
illum, qui se vexabat, subiecit, iura-
menta parentum, & testamentum
23 commemorans. * Cum enim iam
acervatim cecidissent super alterutrum
mortui, interstitit, & amputavit im-
petum, & divisit illam, quæ ad vivos
24 ducebat viam. * In veste enim pode- Exod. 28.
ris, quam habebat, totus erat orbis b. 6
terrarum: & parentum magnalia in
quatuor ordinibus lapidum erant
sculpta, & magnificentia tua in dia-
demate capitis illius sculpta erat.
25 * His autem cessit qui exterminabat,
& hæc extimuit. erat enim sola ten-
tatio iræ sufficiens.

CAP. XIX.

1 Impiis autem usque in novissimum
A sine misericordia ira supervenit.
Præsciebat enim & futura illorum:
2 * quoniam cum ipsi permisissent ut
se educerent, & cum magna solici-
tudine præmisissent illos, conseque-
3 bantur illos pœnitentia acti. * Ad- Exo. 14. a. 5
huc enim inter manus habentes lu-
ctum, & deplorantes ad monumenta
mortuorum, aliam sibi assumpserunt
cogitationem inscientiæ: & quos ro-
gantes proiecerant, hos tamquam fu-
4 gitivos persequebantur: * decebat
enim illos ad hunc finem digna ne-
cessitas: & horum, quæ acciderant,
commemorationem amittebant, ut quæ
deerant tormentis, repleret punitio.
5 * & populus quidem tuus mirabiliter
trans-

transiret, illi autem nouam mortem
inuenirent. Omnis enim creatura ad 6
suum genus ab initio refigurabatur, B
deseruiens tuis præceptis, vt pueri tui
custodirentur illæsi.* Nam nubes ca- 7
stra eorum obumbrabat, & ex aqua,
quæ antè erat, terra arida apparuit,
& in mari rubro via sine impedimen-
to, & campus germinans de profun-
do nimio: * per quem omnis natio 8
transiuit, quæ tegebatur tua manu,
videntes tua mirabilia & monstra.
* Tamquam enim equi depauerunt 9
escam, & tamquam agni exultaue-
runt, magnificantes te Domine, qui
liberasti illos. * Memores enim erant 10
adhuc eorum, quæ in incolatu illo-
rum facta fuerant, quemadmodum
pro natione animalium edixit terra
muscas, & pro piscibus eructauit flu-
Exo. 16. c. 13 Num. 11. g. 31 Sup. 16. a. 2 uius multitudinem ranarum. * a No- 11
uissimè autem viderunt nouam crea-
turam auium, cùm adducti concupi-
scentia postulauerunt escas epulatio-
nis. * In allocutione enim desiderij, 12
ascendit illis de mari ortygometra: & C
vexationes peccatoribus superuene-
runt, non sine illis, quæ antè facta
erant, argumentis per vim fulminum:
iustè enim patiebantur secundùm
suas nequitias. * Etenim detestabilio- 13
rem inhospitalitatem instituerunt:
alij quidem ignotos non recipiebant
aduenas, alij autem bonos hospites in
seruitutem redigebant. * Et non so- 14
lùm hæc, sed & alius quidam respe-
ctus illorum erat: quoniam inuiti re-
cipiebant extraneos. Qui autem cum 15
lætitia receperunt hos, quibus eisdem vsi
erant iustitiis, sæuissimis afflixerunt
doloribus. * Percussi sunt autem ex- 16
citate [illegible] illi in foribus iusti, cùm
sub[illegible] cooperti essent tenebris,
vnusquisque transitum ostij sui quæ- D
rebat. * In se enim elementa dum 17
conuertuntur, sicut in organo quali-
tatis sonus immutatur, & omnia
suum sonum custodiunt: vnde æsti-
mari ex ipso visu certò potest.* Agre- 18
stia enim in aquatica conuerteban-
tur: & quæcumque erant natantia, in
terram transibant. * Ignis in aqua 19
valebat supra suam virtutem, & aqua
extinguentis naturæ obliuiscebatur.
* Flammæ econtrario, corruptibi- 20
lium animalium non vexauerūt car-
nes coambulantium, nec dissolue-
bant illam, quæ facilè dissoluebatur
sicut glacies, bonam escam. In om-
nibus enim magnificasti populum
tuum Domine, & honorasti, & non
despexisti, in omni tempore, & in
omni loco assistens eis.

IN ECCLESIASTICVM IESV FILII SIRACH

PROLOGVS.

MVLTORVM nobis, & magnorum per legem, & prophetas, aliosque qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est: in quibus oportet laudare Israel doctrinæ & sapientiæ causa: quia non solùm ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse & dicentes & scribentes doctissimos fieri. Auus meus Iesus, postquam se ampliùs dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus nostris traditi sunt: voluit & ipse scribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & sapientiam pertinent: vt desiderantes discere, & illorum periti facti, magis magisque attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum beneuolentia, & attentiori studio lectionem facere, & veniam habere in illis, in quibus videmur sequentes imaginem sapientiæ deficere in verborum compositione. Nam deficiunt verba Hebraica, quando fuerint trāslata ad alteram linguam. Non autē solùm hæc, sed & ipsa lex, & prophetæ, ceteraq; aliorum librorum, nō paruam habent differētiam, quando inter se dicuntur. Nam in octauo & trigesimo anno tēporibus Ptolemæi Euergetis regis, postquam perueni in Ægyptū: & cùm multum tēporis ibi fuissem, inueni ibi libros relictos, non paruæ, neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonū & necessarium putaui & ipse aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum istum: & multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis ad illa, quæ ad finem ducunt, librum istum dare, & illis qui volunt animum intendere, & discere quemadmodum oporteat instituere mores, qui secundùm legem Domini proposuerint vitam agere.

ECCLESIASTICVS,

CAPVT PRIMVM.

1.Reg.10. b.9.& 4. c.29

OMNIS ſapientia à Domino 1
Deo eſt, & cum illo fuit ſem- A
per, & eſt ante æuum. * Are- 2
nam maris, & pluuiæ guttas, & dies
ſæculi quis dinumerauit? Altitudi-
nem cæli, & latitudinem terræ, &
profundum abyſſi quis dimenſus eſt?
* Sapientiam Dei præcedentem om- 3
nia quis inueſtigauit? * Prior omnium 4
creata eſt ſapientia, & intellectus pru-
dentiæ ab æuo. * Fons ſapientiæ ver- 5
bum Dei in excelſis, & ingreſſus il-
lius mandata æterna. * Radix ſapien- 6
tiæ cui reuelata eſt, & aſtutias illius
quis agnouit? * Diſciplina ſapientiæ 7
cui reuelata eſt, & manifeſtata? &
multiplicationem ingreſſus illius quis
intellexit? * Vnus eſt altiſſimus Crea- 8
tor omnipotens, & Rex potens, &
metuendus nimis, ſedens ſuper thro-
num illius & dominans Deus. * Ipſe 9
creauit illam in Spiritu ſancto, & vi- B
dit, & dinumerauit, & menſus eſt.
* Et effudit illam ſuper omnia opera 10
ſua, & ſuper omnem carnem ſecun-
dum datum ſuum, & præbuit illam
diligentibus ſe. ¶ Timor Domini glo- 11
ria, & gloriatio, & lætitia, & corona
exultationis. * Timor Dñi delectabit 12
cor, & dabit lætitiam, & gaudium, &
longitudinem dierum. * Timenti Do- 13
minũ bene erit in extremis, & in die
defunctionis ſuæ benedicetur. * Dile- 14
ctio Dei honorabilis ſapientia. * Qui- 15
bus autem apparuerit in viſu, diligunt
eam in viſione, & in agnitione ma-
gnalium ſuorum. * ᵃInitium ſapien- 16
tiæ, timor Domini, & cum fidelibus C
in vulua concreatus eſt, cum electis
feminis graditur, & cum iuſtis & fi-
delibus agnoſcitur. * Timor Domini, 17
ſcientiæ religioſitas. * Religioſitas cu- 18
ſtodiet & iuſtificabit cor, iucundita-
tem atque gaudium dabit. * Timenti 19
Dominũ bene erit, & in diebus con-
ſummationis illius benedicetur. * Ple- 20
nitudo ſapientiæ eſt timere Deum, &
plenitudo à fructibus illius. * Omnem 21
domum illius implebit à generatio-
nibus, & receptacula à theſauris il-
lius. ¶ Corona ſapientiæ, timor Dñi, 22
replens pacem, & ſalutis fructum:
* & vidit, & dinumerauit eam: vtra- 23

*Prou.1. a.7 Pſal.110. d.10

24 que autem ſunt dona Dei. * Scien-
tiam, & intellectum prudentiæ ſa-
pientia comparticetur: & gloriam te-
25 nentium ſe exaltat. * Radix ſapientiæ
eſt timere Dominum: & rami illius
26 longæui. * In theſauris ſapientiæ in-
tellectus, & ſcientiæ religioſitas: exe-
cratio autem peccatoribus ſapientia.
27 * Timor Domini expellit peccatum:
28 * nam qui ſine timore eſt, non poterit
iuſtificari: iracundia enim animoſi-
29 tatis illius, ſubuerſio illius eſt. * Vſque
in tempus ſuſtinebit patiens, & poſt-
30 ea redditio iucunditatis. * Bonus ſen-
D ſus vſque in tempus abſcondet verba
illius, & labia multorum enarrabunt
31 ſenſum illius. * In theſauris ſapientiæ
32 ſignificatio diſciplinæ: * execratio au-
33 tem peccatori, cultura Dei. ¶ Fili
concupiſcens ſapientiam, conſerua
iuſtitiam, & Deus præbebit illam ti-
34 bi. * Sapientia enim & diſciplina ti-
mor Domini: & quod beneplacitum
35 eſt illi, * fides, & manſuetudo, & ad-
36 implebit theſauros illius. * Ne ſis in-
credibilis timori Domini: & ne ac-
37 ceſſeris ad illum duplici corde. * Ne
fueris hypocrita in conſpectu homi-
num, & non ſcandalizeris in labiis
38 tuis. * Attende in illis, ne forte cadas,
& adducas animæ tuæ inhonoratio-
39 nem, * & reuelet Deus abſcondita tua,
40 & in medio ſynagogæ elidat te: * quo-
niam acceſſiſti malignè ad Domi-
num, & cor tuum plenum eſt dolo
& fallacia.

CAP. II.

*Mat.4.a.1 2.Tim.3. c.12

1 FILI accedens ad ſeruitutem Dei, ſta
A in iuſtitia, & timore, & præpara
2 animam tuam ad tentationem. * De-
prime cor tuum, & ſuſtine: inclina
aurem tuam, & ſuſcipe verba intel-
lectus: & ne feſtines in tempore ob-
3 ductionis. * Suſtine ſuſtentationes
Dei: coniungere Deo, & ſuſtine, vt
4 creſcat in nouiſſimo vita tua. ¶ Om-
ne, quod tibi applicitum fuerit, acci-
pe: & in dolore ſuſtine, & in humi-
5 litate tua patientiam habe: * ᵃ quo-
niam in igne probatur aurum & ar-
gentum, homines verò receptibiles in
6 camino humiliationis. * Crede Deo,
B & recuperabit te: & dirige viam tuam,
& ſpera in illum. Serua timorem il-
7 lius, & in illo veteraſce. * Metuentes
Dominum ſuſtinete miſericordiam
eius: & non deflectatis ab illo ne ca-
8 datis. * Qui timetis Dominum, cre-
dite illi: & non euacuabitur merces
veſtra.

*Sap.3.a.6

vestra. * Qui timetis Dominum, spe- 9
rate in illum: & in oblectationem
veniet vobis misericordia. * Qui ti- 10
metis Dominum diligite illum, & il-
luminabuntur corda vestra. * Respi- 11
cite filij nationes hominum: & scito-
te quia nullus sperauit in Domino,
ᵃPsal. 30. a.1 & confusus est. * ᵃ Quis enim per- 12
mansit in mandatis eius, & derelictus
est? aut quis inuocauit eum, & despe-
xit illum? * Quoniam pius & miseri- 13
cors est Deus, & remittet in die tribu- C
lationis peccata: & protector est om-
nibus exquirentibus se in veritate.
* Væ duplici corde, & labiis scelestis, 14
& manibus malefacientibus, & pec-
ᵇ3. Reg. 18. catori ᵇ terram ingredienti duabus viis.
* Væ dissolutis corde, qui non cre- 15
dunt Deo: & ideo non protegentur
ab eo. * Væ his, qui perdiderunt susti- 16
nentiam, & qui dereliquerunt vias re-
ctas, & diuerterunt in vias prauas.
* Et quid facient, cùm inspicere cœ- 17
perit Dominus? * Qui timent Domi- 18
num, non erunt incredibiles verbo il-
ᶜIoan. 14. d.23 lius: & ᶜ qui diligunt illum, conserua-
bunt viam illius. * Qui timent Domi- 19
num, inquirent quæ beneplacita sunt D
ei: & qui diligunt eum, replebuntur
lege ipsius. * Qui timent Dominum, 20
præparabunt corda sua, & in conspe-
ctu illius sanctificabunt animas suas.
* Qui timent Dominum, custodiunt 21
mandata illius, & patientiam habe-
bunt vsque ad inspectionem illius,
* dicentes: Si pœnitentiam non egeri- 22
mus, incidemus in manus Domini, &
non in manus hominum. * Secundùm 23
enim magnitudinem ipsius, sic & mi-
sericordia illius cum ipso est.

CAP. III.

Filij sapientiæ, ecclesia iustorum: 1
& natio illorum, obedientia & di- A
lectio. * Iudicium patris audite filij, & 2
sic facite vt salui sitis. * Deus enim ho- 3
norauit patrem in filiis: & iudicium
matris exquirens, firmauit in filios.
* Qui diligit Deum, exorabit pro pec- 4
catis, & continebit se ab illis, & in
oratione dierum exaudietur. * Et sicut 5
qui thesaurizat, ita & qui honorificat
matrem suam. * Qui honorat patrem 6
suum, iucundabitur in filiis, & in die
orationis suæ exaudietur. * Qui ho- 7
norat patrem suum, vita viuet lon- B
giore: & qui obedit patri, refrigerabit
matrem. * Qui timet Dominum ho- 8
norat parentes, & quasi dominis ser-

9 uiet his, qui se genuerunt. * ᵃ In opere ᵃExod. 20. c.12
& sermone, & omni patientia hono- Deut. 5. b.16
10 ra patrem tuum, * vt superueniat tibi Mat. 15. a.4
benedictio ab eo, & benedictio illius Mar. 7. b.
11 in nouissimo maneat. * Benedictio Eph. 6. a.
patris firmat domos filiorum: male- Gen. 27. d.27. & 49. a.2
dictio autem matris eradicat funda-
12 menta. * Ne glorieris in contumelia
patris tui: non enim est tibi gloria,
13 eius confusio. * gloria enim hominis
ex honore patris sui, & dedecus filij
14 pater sine honore. * Fili suscipe se-
nectam patris tui, & non contristes
15 eum in vita illius: * & si defecerit
sensu, veniam da, & ne spernas eum
in virtute tua: eleemosyna enim pa-
16 tris non erit in obliuione. * Nam pro
peccato matris restituetur tibi bonum,
17 * & in iustitia ædificabitur tibi, & in
die tribulationis commemorabitur
tui: & sicut in sereno glacies soluen-
18 tur peccata tua. * Quàm malæ famæ
est, qui derelinquit patrem: & est ma-
ledictus à Deo, qui exasperat ma-
19 trem. * Fili in mansuetudine opera
C tua perfice, & super hominum glo-
20 riam diligêris. * ᵃ Quanto magnus ᵃPhil. 2. a.3
es, humilia te in omnibus, & coram
21 Deo inuenies gratiam: * quoniam ma-
gna potentia Dei solius, & ab hu-
22 milibus honoratur. * ᵇ Altiora te ne ᵇProu. 25. d.28.
quæsieris, & fortiora te ne scrutatus
fueris: sed quæ præcepit tibi Deus,
illa cogita semper, & in pluribus ope-
23 ribus eius ne fueris curiosus. * Non
est enim tibi necessarium ea, quæ
abscondita sunt, videre oculis tuis.
24 * In superuacuis rebus noli scrutari
multipliciter, & in pluribus operibus
25 eius non eris curiosus. * Plurima
enim super sensum hominum osten-
26 sa sunt tibi. * Multos quoque sup-
plantauit suspicio illorum, & in va-
27 nitate detinuit sensus illorum. * Cor
D durum habebit malè in nouissimo: &
qui amat periculum, in illo peribit.
28 * Cor ingrediens duas vias, non ha-
bebit successus, & prauus corde in il-
29 lis scandalizabitur. * Cor nequam
grauabitur in doloribus, & peccator
30 adiiciet ad peccandum. * Synagogæ
superborum non erit sanitas: frutex
enim peccati radicabitur in illis, &
31 non intelligetur. * Cor sapientis in-
telligitur in sapientia, & auris bona
audiet cum omni concupiscentia sa-
32 pientiam. * Sapiens cor, & intelligi-
bile abstinebit se à peccatis, & in o-
peribus iustitiæ successus habebit.

Dan.4.c.24 * Ignem ardentem extinguit aqua, 33
& eleemosyna resistit peccatis: * & 34
Deus prospector est eius qui reddit
gratiam: meminit eius in posterum,
& in tempore casus sui inueniet fir-
mamentum.

CAP. IIII.

Tob.4.b.7 Filli eleemosynam pauperis ne de- 1
fraudes, & oculos tuos ne trans- A
uertas à paupere. * Animam esurien- 2
tem ne despexeris: & non exasperes
pauperem in inopia sua. * Cor inopis 3
ne afflixeris, & non protrahas datum
angustianti. * Rogationem contribu- 4
lati ne abiicias: & non auertas faciem
tuam ab egeno. * Ab inope ne auer- 5
tas oculos tuos propter iram: & non
relinquas quærentibus tibi retrò ma-
ledicere: * maledicentis enim tibi in 6
amaritudine animæ exaudietur de-
precatio illius: exaudiet autem eum,
qui fecit illum. * Congregationi pau- 7
perum affabilem te facito, & presby-
tero humilia animam tuam, & ma-
gnato humilia caput tuum. * Declina 8
pauperi sine tristitia aurem tuam, & B
redde debitum tuum, & responde il-
li pacifica in mansuetudine. * Libera 9
eum, qui iniuriam patitur de manu
superbi: & non acidè feras in anima
tua. In iudicando esto pupillis mi- 10
sericors vt pater, & pro viro matri il-
lorum: * & eris tu velut filius Altis- 11
simi obediens, & miserebitur tui ma-
gis quàm mater. * Sapientia filiis suis 12
vitam inspirat, & suscipit inquirentes
se, & præibit in via iustitiæ. * & qui 13
illam diligit, diligit vitam: & qui vi-
gilauerint ad illam, complectentur
placorem eius. * Qui tenuerint illam, 14
vitam hereditabunt: & quò intro-
ibit, benedicet Deus. * Qui seruiunt 15
ei, obsequentes erunt sancto: & eos,
qui diligunt illam, diligit Deus.
* Qui audit illam, iudicabit Gentes: 16
& qui intuetur illam, permanebit
confidens. * Si crediderit ei, heredita- 17
bit illam, & erunt in confirmatione
creaturæ illius. * quoniam in tenta- 18
tione ambulat cum eo, & in primis C
eligit eum. * Timorem & metum, 19
& probationem inducet super illum:
& cruciabit illum in tribulatione do-
ctrinæ suæ, donec tentet eum in co-
gitationibus suis, & credat animæ
illius. * Et firmabit illum, & iter ad- 20
ducet directum ad illum, & lætifica-
bit illum, * & denudabit absconsa 21
sua illi, & thesaurizabit super illum

22 scientiam & intellectum iustitiæ. * Si
autem oberrauerit, derelinquet eum,
& tradet eum in manus inimici sui.
23 Fili conserua tempus, & deuita à
24 malo. * Pro anima tua ne confun-
25 daris dicere verum. * Est enim con-
fusio adducens peccatum, & est con-
fusio adducens gloriam & gratiam.
26 * Ne accipias faciem aduersus faciem
tuam, nec aduersus animam tuam
27 mendacium. * Ne reuerearis proxi-
28 mum tuum in casu suo: * Nec reti-
D neas verbum in tempore salutis.
Non abscondas sapientiam tuam in
29 decore suo. * In lingua enim sapien-
tia dignoscitur: & sensus, & scien-
tia, & doctrina in verbo sensati, &
firmamentum in operibus iustitiæ.
30 * Non contradicas verbo veritatis
vllo modo, & de mendacio ineru-
31 ditionis tuæ confundere. * Non con-
fundaris confiteri peccata tua, & ne
subiicias te omni homini pro pecca-
32 to. Noli resistere contra faciem
potentis, nec coneris contra ictum
33 fluuij. * Pro iustitia agonizare pro
anima tua, & vsque ad mortem cer-
ta pro iustitia, & Deus expugnabit
34 pro te inimicos tuos. * Noli citatus
esse in lingua tua: & inutilis, & re-
35 missus in operibus tuis. * Noli esse
sicut leo in domo tua, euertens do-
mesticos tuos, & opprimens subie-
36 ctos tibi. * Non sit porrecta manus
tua ad accipiendum, & ad dandum
collecta.

CAP. V.

1 Noli attendere ad possessiones
A iniquas, & ne dixeris: Est mihi
sufficiens vita: nihil enim proderit
in tempore vindictæ & obductionis.
2 * Ne sequaris in fortitudine tua con-
3 cupiscentiam cordis tui: * & ne di-
xeris: Quomodo potui? aut quis me
subiiciet propter facta mea? Deus e-
4 nim vindicans vindicabit. * Ne di-
B xeris: Peccaui, & quid mihi accidit
triste? Altissimus enim est patiens
5 redditor. * De propitiato peccato no-
li esse sine metu, neque adiicias pec-
6 catum super peccatum. * Et ne di-
cas: Miseratio Domini magna est,
multitudinis peccatorum meorum
7 miserebitur. * *Misericordia enim, *Prou.16.a.4*
& ira ab illo citò proximant, & in
8 peccatores respicit ira illius. Non
tardes conuerti ad Dominum, &
9 ne differas de die in diem. * subitò
enim veniet ira illius, & in tempore

Prov. 11. d. 28.

vindictæ disperdet te. * Noli an- 10
xius esse in diuitijs iniustis: non enim C
proderunt tibi in die obductionis &
vindictæ. * Non ventiles te in om- 11
nem ventum, & non eas in omnem
viam. sic enim omnis peccator pro-
batur in duplici lingua. * Esto fir- 12
mus in via Domini, & in veritate
sensus tui & scientia, & prosequatur
te verbum pacis & iustitiæ. Esto 13
mansuetus ad audiendum verbum,
vt intelligas: & cum sapientia profe-
ras responsum verum. * Si est tibi 14
intellectus, responde proximo: sin au- D
rem, sit manus tua super os tuum,
ne capiaris in verbo indisciplinato,
& confundaris. * Honor & gloria 15
in sermone sensati, lingua verò im-
prudentis subuersio est ipsius. * Non 16
appelleris susurro, & lingua tua ne
capiaris, & confundaris. * Super fu- 17
rem enim est confusio & pœnitentia,
& denotatio pessima super bilin-
guem: susurratori autem odium, &
inimicitia, & contumelia. * Iustifica 18
pusillum, & magnum similiter.

CAP. VI.

NOli fieri pro amico inimicus 1
proximo: improperium enim A
& contumeliam malus hereditabit,
& omnis peccator inuidus & bilin-
guis. * Non te extollas in cogita- 2
tione animæ tuæ velut taurus: ne
fortè elidatur virtus tua per stultitiā,
* & folia tua comedat, & fructus tuos 3
perdat, & relinquaris velut lignum
aridum in eremo. * Anima enim ne- 4
quam disperdet qui se habet, & in
gaudium inimicis dat illum, & de-
ducet in sortem impiorum. * Ver- 5
bum dulce multiplicat amicos, &
mitigat inimicos: & lingua eucharis
in bono homine abundat. * Multi 6
pacifici sint tibi, & consiliarius sit ti-
bi vnus de mille. Si possides amicū, 7
in tentatione posside eum, & ne fa-
cilè credas ei. * Est enim amicus se- 8
cundùm tempus suum, & non per- B
manebit in die tribulationis. * Et est 9
amicus qui conuertitur ad inimici-
tiam: & est amicus qui odium & ri-
xam, & conuitia denudabit. * Est 10
autem amicus socius mensæ, & non
permanebit in die necessitatis. * Ami- 11
cus si permanserit fixus, erit tibi qua-
si coæqualis, & in domesticis tuis fi-
ducialiter aget: * si humiliauerit se 12
contra te, & à facie tua absconderit
se, vnanimem habebis amicitiam

Rom. 12. c. 16. Phil. 2. a. 3

13 bonam. Ab inimicis tuis separare,
14 & ab amicis tuis attende. * Amicus
fidelis, protectio fortis: qui autem
inuenit illum, inuenit thesaurum.
15 * Amico fideli nulla est comparatio,
& non est digna ponderatio auri &
argenti contra bonitatem fidei illius.
16 * Amicus fidelis, medicamentum vi-
tæ & immortalitatis: & qui metuunt
17 Dominum, inuenient illum. * Qui
timet Deum, æquè habebit amici-
tiam bonam: quoniam secundùm
18 illum erit amicus illius. Fili à iu-
uentute tua excipe doctrinam, & vs-
que ad canos inuenies sapientiam.
19 * Quasi is qui arat, & seminat, ac-
cede ad eam, & sustine bonos fru-
20 ctus illius. * in opere enim ipsius ex-
C iguum laborabis, & citò edes de ge-
21 nerationibus illius. * Quàm aspera
est nimium sapientia indoctis homi-
nibus, & non permanebit in illa ex-
22 cors. * Quasi lapidis virtus probatio
erit in illis, & non demorabuntur
23 proiicere illam. * Sapientia enim do-
ctrinæ secundùm nomen est eius, &
non est multis manifesta: quibus au-
tem cognita est, permanet vsque ad
24 conspectum Dei. Audi fili, & acci-
pe consilium intellectus, & ne abii-
25 cias consilium meum. * Iniice pedem
tuum in compedes illius, & in tor-
26 ques illius collum tuum: * subijce
humerum tuum, & porta illam, & ne
27 acedieris vinculis eius. * In omni ani-
mo tuo accede ad illam, & in omni
28 virtute tua conserua vias eius. * In-
uestiga illam, & manifestabitur ti-
bi, & continens factus ne derelinquas
29 eam: * in nouissimis enim inuenies
requiem in ea, & conuertetur tibi in
30 oblectationem. * Et erunt tibi com-
D pedes eius in protectionem fortitudi-
nis, & bases virtutis, & torques il-
31 lius in stolam gloriæ: * decor enim
vitæ est in illa, & vincula illius alli-
32 gatura salutaris. * Stolam gloriæ in-
dues eam, & coronam gratulationis
33 superpones tibi. Fili, si attenderis
mihi, disces: & si accommodaueris
34 animum tuum, sapiens eris. * Si in-
clinaueris aurem tuam, excipies do-
ctrinam: & si dilexeris audire, sa-
35 piens eris. * In multitudine presby-
terorum prudentium sta, & sapien-
tiæ illorum ex corde coniungere, vt
omnem narrationem Dei possis au-
dire, & prouerbia laudis non effu-
36 giant à te. * Et si videris sensatum,

Iaf. 8. a. 9

euigila ad eum, & gradus oſtiorum
a Pſ.1.a.2 illius exterat pes tuus. ᵃ Cogita- 37
tum tuum habe in præceptis Dei, &
in mandatis illius maximè aſſiduus
eſto: & ipſe dabit tibi cor, & concu-
piſcentia ſapientiæ dabitur tibi.

CAP. VII.

NOli facere mala, & non te ap-
prehendent. Diſcede ab ini- 2
quo, & deficient mala abs te. Fili, 3
non ſemines mala in ſulcis iniuſti- A
tiæ, & non metes ea in ſeptuplum.
Noli quærere à domino ducatum, 4
neque à rege cathedram honoris.
b Pſ.142.a.2 Eccleſ.7.c.17 ᵇ Non te iuſtifices ante Deum, quo- 5
niam agnitor cordis ipſe eſt: & penes
regem noli velle videri ſapiens. No- 6
c Iob.9.a.1 c.20 Luc.18.b.11 li quærere fieri iudex, niſi valeas vir-
tute irrumpere iniquitates: ne fortè
extimeſcas faciem potentis, & po-
nas ſcandalum in æquitate tua. Nō 7
pecces in multitudinem ciuitatis, nec
d Inf.12.a.9 te immittas in populum, ᵈ neque 8
alliges duplicia peccata: nec enim
in vno eris immunis. Noli eſſe pu- 9
ſillanimis in animo tuo: exorare, 10
& facere eleemoſynam ne deſpicias.
Ne dicas: In multitudine mune- 11
rum meorum reſpiciet Deus, & of- B
ferente me Deo altiſſimo, munera
mea ſuſcipiet. Non irrideas homi- 12
e 1.Reg.2.b.7 nem in amaritudine animæ: ᵉ eſt
enim qui humiliat & exaltat, circū-
ſpector Deus. Noli arare menda- 13
cium aduerſus fratrem tuum: ne-
que in amicum ſimiliter facias. No- 14
li velle mentiri omne mendacium:
aſſiduitas enim illius non eſt bona.
Noli verboſus eſſe in multitudine 15
presbyterorum, & non iteres ver-
bum in oratione tua. Non oderis 16
laborioſa opera, & ruſticationem
creatam ab Altiſſimo. Non te repu- 17
tes in multitudine indiſciplinatorū.
Memento iræ, quoniam non tarda- 18
bit. Humilia valde ſpiritum tuum: 19
quoniam vindicta carnis impij, ignis
& vermis. Noli præuaricari in ami- 20
cum pecuniam differentem, neque
fratrem chariſſimum auro ſpreueris.
Noli diſcedere à muliere ſenſata & 21
bona, quā ſortitus es in timore Do- C
mini: gratia enim verecundiæ illius
f Leui.19.c.13 ſuper aurum. ᶠ Nō lædas ſeruum in 22
veritate operantem, neque merceña-
rium dantem animam ſuam. Ser- 23
uus ſenſatus ſit tibi dilectus quaſi
anima tua, nō defraudes illum liber-
tate, neque inopem derelinquas illū.

24 Pecora tibi ſunt? attende illis: & ſi
25 ſunt vtilia, perſeuerent apud te. Fi-
lij tibi ſunt? erudi illos, & curua il-
26 los à pueritia illorū. Filiæ tibi ſunt?
ſerua corpus illarum, & non oſten-
das hilarem faciem tuam ad illas.
27 Trade filiam, & grande opus fece-
28 ris, & homini ſenſato da illam. Mu-
lier ſi eſt tibi ſecundùm animam
tuam, non proiicias illam: & odibili
29 nō credas te. In toto corde tuo ᵍ ho- g Tob.4.a.3
nora patrem tuum, & gemitus ma-
30 tris tuæ ne obliuiſcaris: memento
D quoniam niſi per illos natus nō fuiſ-
ſes: & retribue illis, quomodo & illi
31 tibi. In tota anima tua time Domi-
num, & ſacerdotes illius ſanctifica.
32 In omni virtute tua dilige eum qui
te fecit: & miniſtros eius ne dere-
33 linquas. Honora Deum ex tota Deut 2. c.18
anima tua, & honorifica ſacerdotes,
34 & propurga te cum brachiis. Da il-
lis partem, ʰ ſicut mandatum eſt ti- h Leuit.2.a.1 Num.18.b.15
bi, primitiarum & purgationis: & de
negligentia tua purga te cum paucis.
35 Datum brachiorum tuorum & ſa-
crificium ſanctificationū offeres Do-
36 mino, & initia ſanctorum: & pau-
peri porrige manum tuam, vt perfi-
ciatur propitiatio, & benedictio tua.
37 Gratia dati in conſpectu omnis vi-
uentis, & mortuo non prohibeas
38 gratiam. Non deſis plorantibus in
conſolatione, & cum lugentibus am-
39 bula. ⁱ Non te pigeat viſitare infir- i Rom.12.c.1 Mat.25.d.36
mum: ex his enim in dilectione fir-
40 maberis. In omnibus operibus tuis
memorare nouiſſima tua, & in æter-
num non peccabis.

CAP. VIII.

1 NOn litiges cum homine poten-
A te, ne fortè incidas in manus il-
2 lius. ᵃ Non contendas cum viro a Mat.15.e.25
locuplete, ne fortè contra te conſti-
3 tuat litem tibi. ᵇ multos enim per- b Inf.31.a.6
didit aurum & argentum, & vſque
ad cor regum extendit & conuer-
4 tit. Non litiges cum homine lingua
to, & non ſtrues in ignem illius li-
5 gna. Non communices homini in-
docto, ne malè de progenie tua lo-
6 quatur. Ne deſpicias hominē auer- c Gal.6.a.1 1.Cor.2.b.6
tentem ſe à peccato, ᶜ neque impro-
peres ei. memento quoniam omnes
7 in correptione ſumus. ᵈ Ne ſper- d Leu.19.g.36
B nas hominem in ſua ſenectute: ete-
8 nim ex nobis ſeneſcunt. Noli de
mortuo inimico tuo gaudere: ſciens
quoniam omnes morimur, & in

gaudium

Sup. 6. gaudium nolumus venire. * Ne de- 9
d. 34 spicias narrationem presbyterorum
sapientium, & in prouerbiis eorum
conuersare. * ab ipsis enim disces sa- 10
pientiam, & doctrinam intellectus,
& seruire magnatis sine querela. * Nō 11
te prætereat narratio seniorum: ipsi
enim didicerunt à patribus suis: * quo- 12
niam ab ipsis disces intellectum, &
in tempore necessitatis dare respon-
sum. Non incendas carbones pec- 13
catorum arguens eos, & ne incen-
daris flamma ignis peccatorum illo-
rum. * Ne contra faciem stes contu- 14
meliosi, ne sedeat quasi insidiator ori C
Inf. 29. tuo. * Noli fœnerari homini for- 15
a. 4 tiori te: quòd si fœneraueris, quasi
perditum habe. * Non spondeas su- 16
per virtutem tuam: quòd si spopon-
deris, quasi restituens cogita. * Non 17
iudices contra iudicem: quoniam se-
cundùm quod iustum est iudicat.
Gen. 4. * Cum audace non eas in via, ne for- 18
b. 8 tè grauet mala sua in te: ipse enim se-
cundum voluntatem suā vadit, & si-
Prou. 22. mul cum stultitia illius peries. * Cū 19
d. 24 iracundo non facies rixam, & cum D
audace non eas in desertum: quoniā
quasi nihil est ante illum sanguis, &
vbi non est adiutorium, elidet te.
* Cum fatuis consilium non habeas: 20
non enim poterunt diligere nisi quæ
eis placent. * Corā extraneo ne facias 21
consilium: nescis enim quid pariet.
* Non omni homini cor tuum mani- 22
festes: ne fortè inferat tibi gratiam
falsam, & conuitietur tibi.

CAP. IX.

NOn zeles mulierem sinus tui, ne 1
ostendat super te malitiam do- A
ctrinæ nequam. * Non des mulieri 2
potestatem animæ tuæ, ne ingredia-
tur in virtutem tuam, & confunda-
ris. * Ne respicias mulierem multi- 3
uolam: ne fortè incidas in laqueos
illius. * Cum saltatrice ne assiduus 4
sis: nec audias illam, ne fortè per-
Gen. 6. eas in efficacia illius. * Virginem 5
a. 2 ne conspicias, ne fortè scandalizeris
Prou. 5. in decore illius. * Ne des fornica- 6
a. 2 riis animam tuam in vllo: ne perdas
te, & hereditatem tuam. * Noli cir- 7
cumspicere in vicis ciuitatis, nec ob-
Mat. 5. erraueris in plateis illius. * Auer- 8
e. 28 te faciem tuam à muliere compta, &
Gen. 34. ne circumspicias speciem alienam.
c. 2
2. Reg. 11. * propter speciem mulieris multi per- 9
a. 4. & 13. ierunt: & ex hoc concupiscentia qua- B
a. 1 si ignis exardescit. * Omnis mulier, 10

quæ est fornicaria, quasi stercus in
11 via conculcabitur. * Speciem mulie-
ris alienæ multi admirati, reprobi fa-
cti sunt. colloquium enim illius qua-
12 si ignis exardescit. * Cum aliena mu-
liere ne sedeas omnino, nec accum-
13 bas cum ea super cubitum: * & non
altercéris cum illa in vino, ne fortè
declinet cor tuum in illam, & san-
guine tuo labaris in perditionem.
14 Ne derelinquas amicum antiquum:
C nouus enim non erit similis illi. * Vi-
15 num nouum, amicus nouus: vete-
rascet, & cum suauitate bibes illud.
16 * Non zeles gloriam, & opes pec- Iudic. 9.
catoris: non enim scis quæ futura sit a. 4
17 illius subuersio. * Non placeat tibi 2. Reg. 15.
iniuria iniustorum, sciens quoniam a. 10
vsque ad inferos non placebit im-
18 pius. * Longè abesto ab homine po-
testatem habente occidendi, & non
19 suspicaberis timorem mortis. * & si
accesseris ad illum, noli aliquid com-
mittere, ne fortè auferat vitā tuam.
20 * Communionem mortis scito: quo-
D niam in medio laqueorum ingredie-
ris, & super dolentium arma ambu-
21 labis. * Secundùm virtutem tuam
caue te à proximo tuo, & cum sa-
22 pientibus & prudentibus tracta. * Vi-
ri iusti sint tibi conuiuæ, & in timo-
23 re Dei sit tibi gloriatio, * & in sensu
sit tibi cogitatus Dei, & omnis enar-
24 ratio tua in præceptis Altissimi. * In
manu artificum opera laudabuntur,
& princeps populi in sapientia ser-
monis sui, in sensu verò seniorum
25 verbum. * Terribilis est in ciuitate sua
homo linguosus: & temerarius in
verbo suo odibilis erit.

CAP. X.

1 IVdex sapiens iudicabit populum
A suum, & principatus sensati stabi-
2 lis erit. * Secundùm iudicem populi, Prou. 29.
sic & ministri eius: & qualis rector b. 12
est ciuitatis, tales & inhabitantes in
3 ea. * Rex insipiens perdet populum 1. Reg. 12.
suum: & ciuitates inhabitabuntur b. 13
4 per sensum potentium. * In manu
Dei potestas terræ: & vtilem recto-
rem suscitabit in tempus super il-
5 lam. * In manu Dei prosperitas ho-
minis, & super faciem scribæ impo-
6 net honorem suum. * Omnis iniuriæ Leui. 19.
proximi ne memineris, * & nihil c. 17
7 agas in operibus iniuriæ. * Odibilis
coram Deo est & hominibus super-
bia: & execrabilis omnis iniquitas Dan. 4.
8 gentium. * Regnū à gente in gentem c. 14

trans-

transfertur propter iniustitias, & in-
iurias, & contumelias, & diuersos
dolos. Auaro autem nihil est scele- 9
stius. Quid superbit terra & cinis?
• Nihil est iniquius quàm amare pe- 10
cuniam. hic enim & animam suã ve- B
nalem habet: quoniam in vita sua
proiecit intima sua. • Omnis potenta- 11
tus breuis vita. Languor prolixior
grauat medicum. • Breuem languo- 12
rem præcidit medicus: sic & rex ho-
die est, & cras morietur. • Cùm enim 13
morietur homo, hereditabit serpen-
tes, & bestias, & vermes. • Initium 14
superbiæ hominis, apostatare à Deo:
• quoniam ab eo, qui fecit illum, re- 15
cessit cor eius. quoniam initium om-
nis peccati est superbia: qui tenuerit
illam, adimplebitur maledictis, &
subuertet eum in finem. • Propterea 16
exhonorauit Dominus conuentus
malorum, & destruxit eos vsque in C
finem. • Sedes ducum superborum 17
destruxit Deus, & sedere fecit mites
pro eis. • Radices gentium superba- 18
rum arefecit Deus, & plãtauit humi-
les ex ipsis gentibus. • Terras gentium 19
euertit Dominus, & perdidit eas vs-
que ad fundamentum. • arefecit ex 20
ipsis, & disperdidit eos, & cessare fe-
cit memoriam eorum à terra. Me- 21
moriam superborũ perdidit Deus, &
reliquit memoriam humilium sensu.
• Non est creata hominibus superbia: 22
neque iracundia nationi mulierum.
• Semen hominum honorabitur hoc, 23
quod timet Deum: semen autem
hoc exhonorabitur, quod præterit
mandata Domini. • In medio fra- 24
trum rector illorum in honore: &
qui timent Dominum, erunt in oculis
illius. Gloria diuitum, honorato- 25
rum, & pauperum, timor Dei est:
• noli despicere hominẽ iustum pau- 26
perem, & noli magnificare virum
peccatorem diuitem. • Magnus, & 27
iudex, & potens est in honore: & D
non est maior illo, qui timet Deum.
• [a] Seruo sensato liberi seruient: [b] & 28
vir prudens & disciplinatus non
murmurabit correptus, & inscius nõ
honorabitur. • Noli extollere te in 29
faciendo opere tuo, & noli cunctari
in tempore angustiæ. • [c] Melior est 30
qui operatur, & abundat in omni-
bus, quàm qui gloriatur, & eget pa-
ne. • Fili in mansuetudine serua ani- 31
mam tuam, & da illi honorem secun-
dùm meritum suum. • Peccantem in 32

[a] Prou. 17. a. 2
[b] 2. Reg. 12 c. 13.
[c] Prou. 12. b. 9

animam suam quis iustificabit? &
quis honorificabit exhonorantẽ ani-
33 mam suam? • Pauper gloriatur per
disciplinam & timorẽ suum: & est ho-
mo qui honorificatur propter sub-
34 stantiam suam. • Qui autem gloria-
tur in paupertate, quanto magis in
substantia? & qui gloriatur in sub-
stantia, paupertatem vereatur.

CAP. XI.

1 SApientia humiliati exaltabit caput
A illius, & in medio magnatorum
2 consedere illum faciet. • Non laudes
virum in specie sua, neque spernas
3 hominem in visu suo. • breuis in vo-
latilibus est apis, & initium dulcoris
4 habet fructus illius. • [d] In vestitu ne
glorieris vmquam, nec in die hono-
ris tui extollaris: quoniam mirabi-
lia opera Altissimi solius, & gloriosa,
& absconsa, & inuisa opera illius.
5 Multi tyranni sederunt in throno,
& insuspicabilis portauit diadema.
6 • [e] Multi potentes oppressi sunt vali-
dè, & gloriosi traditi sunt in manus
7 alterorum. • Priusquam interroges,
ne vituperes quemquam: & cùm in-
8 terrogaueris, corripe iustè. • [f] Prius-
quam audias, ne respondeas verbum:
& in medio sermonum ne adiicias lo-
9 qui. • De ea re, quæ te non mole-
B stat, ne certeris: & in iudicio peccan-
10 tium ne consistas. • Fili ne in multis
sint actus tui: & [g] si diues fueris,
non eris immunis à delicto. si enim
secutus fueris, non apprehendes: &
11 non effugies, si præcucurreris. • [h] Est
homo laborans, & festinans, & do-
lens impius, & tanto magis non ab-
12 undabit. • Est homo marcidus egens
recuperatione, plus deficiens virtu-
13 te, & abundans paupertate: • & ocu-
lus Dei respexit illum in bono, & ere-
xit eum ab humilitate ipsius, & exal-
tauit caput eius: & mirati sunt in il-
lo multi, & honorauerunt Deum.
14 • [i] Bona & mala, vita & mors, pau-
15 pertas & honestas à Deo sunt. • Sa-
pientia & disciplina, & scientia legis
apud Deum. Dilectio, & viæ bo-
16 norum apud ipsum. • Error & tene-
bræ peccatoribus concreata sunt: qui
autem exultant in malis, consene-
17 scunt in malo. • Datio Dei permanet
iustis, & profectus illius successus ha-
18 bebit in æternum. • Est qui locupleta-
C tur parcè agẽdo, & hæc est pars mer-
19 cedis illius • in eo quod dicit: [k] Inue-
ni requiem mihi, & nunc manduca-

bo

Gen. 41. e. 4
Dan. 6. a. 3
Ioan. 7. c. 12
[d] Act. 12. d. 21. 22.
[e] 1. Reg. 15 f. 28. Esth. 6. b. 7
[f] Prou. 18. c. 13
[g] 1. Tim. 6. b. 9
[h] Prou. 10. c. 22 Iob. 42. c. 10
[i] Iob 1. c. 21
[k] Luc. 12. c. 19

bo de bonis meis solus: * & nescit 20
quòd tempus præteriet, & mors ap-
propinquet, & relinquat omnia aliis,
& morietur. Sta in testamento tuo, 21
& in illo colloquere, & in opere
mandatorum tuorum veterasce. * Ne 22
maneris in operibus peccatorum.
Confide autè in Deo, & mane in loco
tuo. * Facile est enim in oculis Dei 23
subitò honestare pauperem. * Bene- 24
dictio Dei in mercedem iusti festinat,
& in hora veloci processus illius fru-
ctificat. * Ne dicas: Quid est mihi 25
opus, & quæ erũt mihi ex hoc bona?
* Ne dicas: Sufficiens mihi sum: & 26
quid ex hoc pessimabor? In die 27
bonorum ne immemor sis malo-
rum: & in die malorum ne imme-
mor sis bonorum: * quoniam facile 28
est coram Deo in die obitus retri-
buere vnicuique secũdùm vias suas.
* Malitia horæ obliuionẽ facit luxu- 29
riæ magnæ, & in fine hominis denu- D
datio operum illius. * Ante mortem 30
ne laudes hominem quẽquam, quo-
niam in filiis suis agnoscitur vir.
* Non omnem hominem inducas in 31
domum tuam: multæ enim sunt in-
sidiæ dolosi. * Sicut enim eructãt præ- 32
cordia fœtentium, & sicut perdix
inducitur in caueam, & vt caprea in
laqueum: sic & cor superborum, &
sicut prospector videns casum proxi-
mi sui. * Bona enim in mala conuer- 33
tens insidiatur, & in electis imponet
maculam. A scintilla vna augetur 34
ignis, & ab vno doloso augetur san-
guis: homo verò peccator, sanguini
insidiatur. * Attende tibi à pestifero, 35
fabricat enim mala: ne fortè inducat
super te subsannationem in perpe-
tuum. * Admitte ad te alienigenam, 36
& subuertet te in turbine, & abalie-
nabit te à tuis propriis.

*Inf. 13. d. 25

CAP. XII.

SI benefeceris, scito cui feceris, & 1
erit gratia in bonis tuis multa. Be- A
nefac iusto, & inuenies retributio- 2
nem magnam: & si non ab ipso, cer-
tè à Domino. * Non est enim ei be- 3
nè qui assiduus est in malis, & elee-
mosynas non danti: quoniam & Al-
tissimus odio habet peccatores, & mi-
sertus est pœnitentibus. * * Da mise- 4
ricordi, & ne suscipias peccatorem:
& impiis & peccatoribus reddet vin-
dictam, custodiens eos in diem vin-
dictæ. * * Da bono, & non receperis 5
peccatorem. Benefac humili, & non
dederis impio: prohibe panes illi da-
7 ri, ne in ipsis potentior te sit: * nam
B duplicia mala inuenies in omnibus
bonis, quæcumque feceris illi: quo-
niam & Altissimus odio habet pec-
catores, & impiis reddet vindictam.
8 Non agnoscetur in bonis amicus, &
non abscondetur in malis inimicus.
9 * In bonis viri, inimici illius in tri-
stitia: & in malitia illius amicus ag-
10 nitus est. * Non credas inimico tuo
in æternum: sicut enim æramentum,
11 æruginat nequitia illius: * & si hu-
miliatus vadat curuus, adiice animũ
12 tuum, & custodi te ab illo. * Non sta-
C tuas illum penes te, nec sedeat ad de-
xteram tuam, ne fortè conuersus in
locum tuum, inquirat cathedram
tuam: & in nouissimo agnoscas ver-
ba mea, & in sermonibus meis stimu-
13 leris. * Quis miserebitur incantatori
à serpente percusso, & omnibus, qui
appropiant bestiis? & sic qui comi-
tatur cum viro iniquo, & obuolu-
14 tus est in peccatis eius. * Vna hora te-
cum permanebit: si autem declina-
15 ueris, non supportabit. * * In labiis
suis indulcat inimicus: & in corde
D suo insidiatur vt subuertat te in fo-
16 ueam. * In oculis suis lacrymatur in-
imicus: & si inuenerit tempus, non
17 satiabitur sanguine: * & si incurrerint
tibi mala, inuenies eum illic priorem.
18 * In oculis suis lacrymatur inimicus,
& quasi adiuuans suffodiet plantas
19 tuas. * Caput suum mouebit, & plau-
det manu, & multa susurrans com-
mutabit vultum suum.

*Gal. 6. b. 10

*Ier. 41. b. 6

CAP. XIII.

1 QVi tetigerit picem, inquinabitur
A ab ea: * & qui communicaue-
2 rit superbo, induet superbiam. * Pon-
dus super se tollet qui honestiori se
communicat. Et ditiori te ne socius
3 fueris. * Quid communicabit caca-
bus ad ollam? quando enim se colli-
4 serint, confringetur. * Diues iniu-
stè egit, & fremet: pauper autem
5 læsus tacebit. * Si largitus fueris, as-
sumet te: & si non habueris, dere-
6 linquet te. * Si habes, conuiuet te-
cum, & euacuabit te, & ipse non do-
7 lebit super te. * Si necessarius illi fue-
ris, supplantabit te, & subridens
spem dabit, narrans tibi bona, & di-
8 cet: Quid opus est tibi? * Et con-
fundet te in cibis suis, donec te ex-
inaniat bis, & ter: & in nouissimo de-
ridebit te: & postea videns derelin-

*Deut. 7. a. 2

quet

quet te, & caput suum mouebit ad
te. Humiliare Deo, & expecta ma- 9
nus eius. * Attende ne seductus in 10
stultitiam humilieris. * Noli esse hu- B
milis in sapientia tua, ne humiliatus 11
in stultitiam seducaris. * Aduocatus 12
à potentiore discede: ex hoc enim
magis te aduocabit. * Ne improbus 13
sis, ne impingaris: & ne longè sis
ab eo, ne eas in obliuionem. * Ne re- 14
tineas ex æquo loqui cum illo: nec
credas multis verbis illius. ex multa
enim loquela tentabit te, & subridens
interrogabit te de absconditis tuis.
* Immitis animus illius conserua- 15
bit verba tua: & non parcet de ma-
litia, & de vinculis. Caue tibi, & 16
attende diligenter auditui tuo: quo-
niam cum subuersione tua ambulas.
* Audiens vero illa quasi in somnis 17
vide, & vigilabis. * Omni vita tua 18
dilige Deum, & inuoca illum in sa-
lute tua. * Omne animal diligit si- 19
mile sibi: sic & omnis homo proxi- C
mum sibi. * Omnis caro ad similem 20
sibi coniungetur, & omnis homo si-
a 2 Cor. 6. c. 14 mili sui sociabitur. a Si communica- 21
bit lupus agno aliquando, sic pecca-
tor iusto. * Quæ communicatio san- 22
cto homini ad canem? aut quæ pars
diuiti ad pauperem? * Venatio leonis 23
onager in eremo: sic & pascua diuitũ
sunt pauperes. * Et sicut abominatio 24
est superbo humilitas: sic & execra-
tio diuitis pauper. * Diues commotus 25
confirmatur ab amicis suis: humilis
autem cùm ceciderit, expelletur & à
notis. * Diuiti decepto multi recu- 26
peratores: locutus est superba, & iu- D
stificauerunt illũ. * humilis deceptus 27
est, insuper & arguitur: locutus est
sensatè, & nõ est datus ei locus. Di- 28
ues locutus est, & omnes tacuerunt,
& verbum illius vsque ad nubes per-
ducent. * Pauper locutus est, & dicũt: 29
Quis est hic? & si offenderit, subuer-
tent illum. * Bona est substantia, cui 30
non est peccatum in conscientia: &
nequissima paupertas in ore impij.
* Cor hominis immutat faciem illius, 31
siue in bona, siue in mala. * Vestigiũ 32
cordis boni, & faciem bonam diffici-
lè inuenies, & cum labore.

CAP. XIIII.

Inf. 19. a. 16 Beatus vir, qui non est lapsus ver- 1
bo ex ore suo, & non est stimula- A
tus in tristitia delicti. * Felix, qui non 2
habuit animi sui tristitiam, & non
excidit à spe sua. * Viro cupido & te- 3
naci sine ratione est substantia, &
4 homini liuido ad quid aurum? * Qui
acceruat ex animo suo iniustè, aliis
congregat, & in bonis illius alius lu-
5 xuriabitur. * Qui sibi nequam est, cui
alij bonus erit? & non iucundabitur
6 in bonis suis. Qui sibi inuidet, ni-
hil est illo nequius, & hæc redditio
7 est malitiæ illius: * & si bene fece-
rit, ignoranter, & non volens facit:
& in nouissimo manifestat malitiam
8 suam. * Nequam est oculus liuidi: &
B auertens faciem suam, & despiciens
9 animam suam. * Insatiabilis oculus
cupidi in parte iniquitatis: non sa-
tiabitur donec consumat arefaciens
10 animam suam. * Oculus malus ad
mala: & non satiabitur pane, sed in-
digens & in tristitia erit super men-
11 sam suam. Fili si habes, benefac te-
cum, & Deo dignas oblationes offer.
12 * Memor esto quoniam mors nõ tar-
dat, & testamentum inferorum quia
demonstratum est tibi: testamentum
enim huius mundi morte morietur.
13 * a Ante mortem benefac amico tuo, a Sap. 4.
& secundùm vires tuas exporrigens a. 1
14 da pauperi. * Non defraudaris à die Tob. 4. b. 7
bono, & particula boni doni non te Luc. [illegible] b. 9
15 prætereat. * Nónne aliis relinques do-
C lores & labores tuos in diuisione sor-
16 tis? * Da, & accipe, & iustifica ani-
17 mam tuam. * Ante obitum tuum ope-
rare iustitiam: quoniam non est apud
18 inferos inuenire cibum. * a Omnis ca- a Isai. 40.
ro sicut fœnum veterascet, & sicut b. 7
folium fructificans in arbore viridi. Iac. 1. b. 10
19 * Alia generantur, & alia deiciun- 1 Pet. 1.
tur: sic generatio carnis & sangui- d. 24
nis, alia finitur, & alia nascitur.
20 * Omne opus corruptibile in fine de-
ficiet: & qui illud operatur, ibit cum
21 illo. * Et omne opus electum iustifi-
cabitur: & qui operatur illud, hono-
22 rabitur in illo. * a Beatus vir, qui in a Psal. 1.
sapientia morabitur, & qui in iustitia a. 2
sua meditabitur, & in sensu cogita-
23 bit circumspectionem Dei. * Qui ex-
D cogitat vias illius in corde suo, & in
absconditis suis intelligens, vadens
post illam quasi inuestigator, & in
24 viis illius consistens: * qui respicit
per fenestras illius, & in ianuis il-
25 lius audiens: * qui requiescit iuxta
domum illius, & in parietibus illius
figens palum statuet casulam suã ad
manus illius, & requiescent in casu-
26 la illius bona per æuum: * statuet fi-
lios suos sub tegmine illius, & sub

ramis

ramis eiûs morabitur. * protegetur 27
sub tegmine illius à feruore, & in
in gloria eius requiescet.

CAP. XV.

QVi timet Deum, faciet bona: & 1
qui continens est iustitiæ, ap- A
prehendet illam, * & obuiabit illi 2
quasi mater honorificata, & quasi
mulier à virginitate suscipiet illum.
* Cibabit illum pane vitæ & intel- 3
lectus, [b] & aqua sapientiæ salutaris
potabit illum: & firmabitur in illo,
& non flectetur: * & continebit il- 4
lum, & non confundetur: & exal-
tabit illum apud proximos suos, * & 5
in medio Ecclesiæ aperiet os eius, &
adimplebit illum spiritu sapientiæ
& intellectus, & stola gloriæ vestiet
illum. * iucunditatem & exultatio- 6
nem thesaurizabit super illum, & B
nomine æterno hæreditabit illum.
* Homines stulti non apprehendent 7
illam, & homines sensati obuiabunt
illi, homines stulti non videbunt eã:
longè enim abest à superbia & do-
lo. * viri mendaces non erunt illius 8
memores: & viri veraces inuenien-
tur in illa, & successum habebunt
vsque ad inspectionem Dei. * Non 9
est speciosa laus in ore peccatoris: C
* quoniam à Deo profecta est sapien- 10
tia. sapientiæ enim Dei astabit laus,
& in ore fideli abundabit, & domi-
nator dabit eam illi. * Non dixeris: 11
Per Deum abest: quæ enim odit ne
feceris. * Non dicas: Ille me implana- 12
uit: nõ enim necessarij sunt ei homi-
nes impij * Omne execramentum er- 13
roris odit Dominus, & non erit ama-
bile timentibus eum. Deus ab ini- 14
tio cõstituit hominem, & reliquit il-
lũ in manu cõsilij sui. * Adiecit man- 15
data & præcepta sua: * [c] si volueris 16
mandata seruare, conseruabunt te,
& in perpetuum fidem placitam
facere. * Apposuit tibi aquam & ig- 17
nem: ad quod volueris, porrige ma- D
num tuam. * [d] Ante hominem vita & 18
mors, bonum & malum: quod pla-
cuerit ei, dabitur illi: * quoniam mul- 19
ta sapientia Dei, & fortis in potentia,
videns omnes sine intermissione.
* [e] Oculi Domini ad timentes eum, & 20
ipse agnoscit omnem operam homi-
nis. * Nemini mandauit impiè agere. 21
& nemini dedit spatium peccandi:
* nõ enim concupiscit multitudinem 22
filiorum infidelium & inutilium.

[b] Ioan. 4. b. 10
[c] Mat. 19. c. 17
[d] Ier. 21. b. 7
[e] Psal. 33. c. 16. Heb. 4. c. 10

CAP. XVI.

1 NE iucunderis in filiis impiis, si
A multiplicentur: nec oblecteris
super ipsos, si non est timor Dei in
2 illis. * Non credas vitæ illorum, &
3 ne respexeris in labores eorum. Me-
lior enim est vnus timens Deum,
4 quàm mille filij impij. * Et vtile est
mori sine filiis quàm relinquere fi-
5 lios impios. * Ab vno sensato inha-
bitabitur patria, tribus impiorum
6 deseretur. * Multa talia vidit ocu-
lus meus, & fortiora horum audi-
7 uit auris mea. * [a] In synagoga pec-
cantium exardebit ignis, & in gen-
8 te incredibili exardescet ira. * [b] Non
exorauerunt pro peccatis suis anti-
qui gigantes, qui destructi sunt con-
9 fidentes suæ virtuti: * & non peper-
cit peregrinationi Loth, & execratus
est eos præ superbia verbi illorum.
10 * Non misertus est illis, gentem totam
B perdens, & extollentem se in pecca-
11 tis suis. * [c] Et sicut sexcenta millia pe-
ditum, qui congregati sunt in duri-
tia cordis sui: & si vnus fuisset cer-
uicatus, mirum, si fuisset immunis.
12 * misericordia enim & ira est cum
illo. Potens exoratio, & effundens
13 iram: * secundùm misericordiam
suam, sic correptio illius hominẽ se-
14 cundùm opera sua iudicat. Non ef-
fugiet in rapina peccator, & nõ retar-
dabit sufferentia misericordiam fa-
15 cientis. * Omnis misericordia faciet
locum [d] vnicuique secundùm meritũ
operum suorum, & secundùm intel-
16 lectum peregrinationis ipsius. * Non
C dicas: A Deo abscondar, & ex sum-
17 mo quis mei memorabitur? * in po-
pulo magno non agnoscar: quæ est
enim anima mea in tã immensa crea-
18 tura? Ecce cælum, & cæli cælorum,
abyssus, & vniuersa terra, & quæ
in eis sunt, in conspectu illius com-
19 mouebuntur, * montes simul, & col-
les, & fundamenta terræ: cùm con-
spexerit illa Deus, tremore concu-
20 tientur. * Et in omnibus his insensa-
tum est cor: & omne cor intelligitur
21 ab illo: * & vias illius quis intelligit, &
procellam, quam nec oculus videbit
22 hominis? * Nam plurima illius ope-
ra sunt in absconsis: sed opera iusti-
tiæ eius quis enunciabit? aut quis sus-
tinebit? Longè enim est testamẽtum à
quibusdam, & interrogatio omnium
23 in consummatione est. * Qui mino-
D ratur corde, cogitat inania: & vir

[a] Iosu. 21. b. 10
[b] Gen. 6. a. 4
[c] Num. 14. c. 30. & f. 12
[d] Rom. 2. a. 6

imprudens, & errans cogitat stulta.
Audi me fili, & disce disciplinã sen- 24
sus, & in verbis meis attende in cor-
de tuo, * & dicam in æquitate disci- 25
plinam, & scrutabor enarrare sapien-
tiam: & in verbis meis attende in cor-
de tuo, & dico in æquitate spiritus
virtutes, quas posuit Deus in opera
sua ab initio, & in veritate enuncio
scientiam eius. * In iudicio Dei ope- 26
ra eius ab initio, & ab institutione
ipsorum distinxit partes illorum, &
initia eorum in gentibus suis. Or- 27
nauit in æternum opera illorum, nec
esurierunt, nec laborauerunt, & non
destiterunt ab operibus suis. * Vnus- 28
quisque proximum sibi non angu-
stiabit vsque in æternum. * Non sis 29
incredibilis verbo illius. * Post hæc 30
Deus in terram respexit, & imple-
uit illam bonis suis. * Anima om- 31
nis vitalis denunciauit ante faciem
ipsius, & in ipsam iterum reuersio
illorum.

CAP. XVII.

a Gen. 1. d.27

DEus creauit de terra hominem, 1
& secundùm imaginem suam A
fecit illum. * Et iterum conuertit il- 2
lum in ipsam, & secundùm se vesti-
uit illum virtute. * Numerum die- 3
rum, & tempus dedit illi, & dedit il-
li potestatem eorum, quæ sunt super
terram. * Posuit timorem illius super 4
omnem carnem, & dominatus est
bestiarum & volatilium. * a Creauit 5
a Gen. 2. b.7. & 5. a.1
ex ipso adiutorium simile sibi: consi-
lium, & linguam, & oculos, & aures,
& cor dedit illis excogitandi: & disci-
plina intellectus repleuit illos. * Crea- 6
uit illis scientiam spiritus, sensu im-
pleuit cor illorum, & mala & bona
ostendit illis. * Posuit oculum suum 7
super corda illorum ostendere illis
magnalia operum suorum, * vt no- 8
men sanctificationis collaudent: & B
gloriari in mirabilibus illius, vt ma-
gnalia enarrent operum eius. * Addi- 9
dit illis disciplinam, & legem vitæ he-
reditauit illos. Testamentum æter- 10
num constituit cum illis, & iustitiam
& iudicia sua ostendit illis. * Et ma- 11
gnalia honoris eius vidit oculus illo-
rum, & honorem vocis audierunt
aures illorum, & dixit illis: Attendi-
te ab omni iniquo. * Et mandauit il- 12
lis vnicuique de proximo suo. * Viæ 13
illorum coram ipso sunt semper, non
sunt absconsæ ab oculis ipsius. * a In 14
a Rom. 13 a.1
vnamquamque gentẽ præposuit re-

15 ctorem: * & pars Dei, Israel facta est
16 manifesta. * Et omnia opera illorum
C velut sol in conspectu Dei: & oculi
eius sine intermissione inspicientes in
17 viis eorum. * Non sunt absconsa te-
stamenta per iniquitatem illorum, &
omnes iniquitates eorum in conspe-
18 ctu Dei. * a Eleemosyna viri quasi si-
a Inf. 29. b.16
gnaculum cum ipso, & gratiam ho-
minis quasi pupillam conseruabit:
19 * b & postea resurget, & retribuet il-
b Mat. 25. c.35
lis retributionem, vnicuique in caput
ipsorum, & conuertet in interiores
20 partes terræ. * Pœnitentibus autem
dedit viam iustitiæ, & confirmauit
deficientes sustinere, & destinauit il-
21 lis sortem veritatis. Conuertere ad
Dominum, & relinque peccata tua:
22 * precare ante faciem Domini, & mi-
23 nue offendicula. * Reuertere ad Do-
minum, & auertere ab iniustitia tua,
24 & nimis odito execrationem: * &
cognosce iustitias & iudicia Dei, &
sta in sorte propositionis, & oratio-
25 nis altissimi Dei. * In partes vade sæ-
D culi sancti, c cum viuis & dantibus
c Psal. 6. a.6 Isa. 38. d.19
26 confessionem Deo. * Non demoreris
in errore impiorum, ante mortem
confitere. A mortuo quasi nihil, perit
27 confessio. * Confiteberis viuens, viuus
& sanus confiteberis, & laudabis
Deum, & gloriaberis in miseratio-
28 nibus illius. Quàm magna miseri-
cordia Domini, & propitiatio illius
29 conuertentibus ad se! * Nec enim
omnia possunt esse in hominibus,
quoniam non est immortalis filius
hominis, & in vanitate malitiæ pla-
30 cuerunt. * Quid lucidius sole? & hic
deficiet. Aut quid nequius quàm
quod excogitauit caro & sanguis? &
31 hoc arguetur. * Virtutem altitudinis
cæli ipse conspicit: & omnes homi-
nes terra & cinis.

CAP. XVIII.

1 QVi viuit in æternũ, creauit om-
A nia simul. Deus solus iustifica-
Gen. 1. a.1
bitur, & manet inuictus rex in æter-
2 num. * Quis sufficit enarrare opera
3 illius? * Quis enim inuestigabit
4 magnalia eius? * Virtutem autem
magnitudinis eius quis enunciabit?
aut quis adiiciet enarrare misericor-
5 diam eius? * Non est minuere, ne-
que adiicere, nec est inuenire magna-
6 lia Dei. * Cùm consummauerit ho-
mo, tũc incipiet: & cùm quieuerit, a-
7 porabitur. * Quid est homo, & quæ
est gratia illius? & quid est bonum,

Psal. 89. c. 10. aut quid nequam illius? * Numerus 8
dierum hominum vt multum cen-
tum anni: quasi gutta aquæ maris de-
putati sunt: & sicut calculus arenæ,
sic exigui anni in die æui. * Propter 9
hoc patiens est Deus in illis, & ef-
fundit super eos misericordiā suam. B
* Vidit præsumptionem cordis eo- 10
rum quoniam mala est, & cognouit
subuersionem illorum quoniam ne-
quam est. * Ideo adimpleuit propi- 11
tiationem suam in illis, & ostendit
eis viam æquitatis. * Miseratio ho- 12
minis circa proximum suum: miseri-
cordia autem Dei super omnem car-
nem. * Qui misericordiam habet, 13
docet, & erudit quasi pastor gregem
suum. * Miseretur excipientis doctri- 14
nam miserationis, & qui festinat in
iudiciis eius. Fili in bonis non des 15
querelam, & in omni dato non des
tristitiam verbi mali. * Nónne ar- 16
dorem refrigerabit ros? sic & verbum
melius quàm datum. * Nónne ecce 17
verbum super datum bonum? sed
vtraque cum homine iustificato.
* Stultus acriter improperabit: & da- 18
tus indisciplinati tabescere facit ocu- C
los. * Ante iudicium para iustitiam 19
tibi, & antequā loquaris disce. * An- 20
a 1. Cor. 11. d. 28 te languorem adhibe medicinam,[a] &
ante iudicium interroga teipsum, &
in conspectu Dei inuenies propitia-
tionem. Ante languorem humilia 21
te, & in tempore infirmitatis osten-
b Luc. 18. a. 1 1. Thess. 5. d. 17 de conuersationē tuam. * [b] Non im- 22
pediaris orare semper, & ne verea-
ris vsque ad mortem iustificari: quo-
niam merces Dei manet in æternum.
* Ante orationem præpara animam 23
tuā: & noli esse quasi homo qui ten-
c Sup. 7. b. 18 tat Deum. * Memento iræ in die 24
consummationis, & tempus retribu-
d Sup. 11. c. 27 tionis in cōuersatione faciei. * [d] Me- 25
mento paupertatis in tempore abun-
dantiæ, & necessitatum paupertatis in
die diuitiarum. * A mane vsq; ad ve- 26
speram immutabitur tempus, & hæc D
omnia citata in oculis Dei. * Homo 27
sapiens in omnibus metuet, & in die-
bus delictorum attendet ab inertia.
* Omnis astutus agnoscit sapientiam, 28
& inuenienti eam dabit confessio-
nem. * Sensati in verbis & ipsi sa- 29
pienter egerunt: & intellexerunt ve-
ritatem & iustitiam, & impluerunt
e Rom. 6. b. 12. & 13. d. 14 prouerbia & iudicia. * Post concu- 30
piscentias tuas non eas, & à volunta-
te tua auertere. * Si præstes animæ tuæ 31
concupiscentias eius, faciet te in gau-
32 dium inimicis tuis. * Ne oblecteris
in turbis nec in modicis: assidua enim
33 est commissio illorum. * Ne fueris
mediocris in contentione ex fœno-
re, & est tibi nihil in sacculo: eris
enim inuidus vitæ tuæ.

CAP. XIX.

1 OPerarius ebriosus non locuple-
A tabitur: & qui spernit modica,
2 paulatim decidet. * [a] Vinum & mu- *a Gen. 19. g. 33*
lieres apostatare faciunt sapientes, & *1. Reg. 11. a. 1*
3 arguēt sensatos: * & qui se iungit for-
nicariis, erit nequam: putredo & ver-
mes hereditabunt illum, & extolletur
in exemplum maius, & tolletur de
4 numero anima eius. * [b] Qui credit *b Ios. 22. c. 11*
citò, leuis corde est, & minorabitur:
& qui delinquit in animam suam,
5 insuper habebitur. * Qui gaudet ini-
quitate, denotabitur: & qui odit cor-
reptionem, minuetur vita: & qui odit
loquacitatem, extinguit malitiam.
6 Qui peccat in animam suam, pœ-
B nitebit: & qui iucundatur in malitia,
7 denotabitur. * Ne iteres verbum ne-
quam & durum, & non minorabe-
8 ris. * Amico & inimico noli narra-
re sensum tuum: & si est tibi deli-
9 ctum, noli denudare. * audiet enim
te, & custodiet te, & quasi defendens
peccatum odiet te, & sic aderit tibi
10 semper. * Audisti verbum aduersus
proximum tuum? commoriatur in
te, fidens quoniam non te dirumpet.
11 * A facie verbi parturit fatuus, tam-
12 quam gemitus partus infantis. Sa-
gitta infixa femori carnis, sic verbum
13 in corde stulti. * [c] Corripe amicum, *c Leuit. 19. d. 17 Matt. 18. b. 15 Luc. 17. a. 3*
ne fortè nō intellexerit, & dicat: Non
feci: aut si fecerit, ne iterum addat fa-
14 cere. * Corripe proximum, ne fortè
non dixerit: & si dixerit, ne fortè ite-
15 ret. Corripe amicum: sæpe enim
16 fit commissio. * & non omni verbo
C credas. est qui labitur lingua, sed non
17 ex animo. * [d] Quis est enim qui non *d Iac. 3. a. 3*
deliquerit in lingua sua? Corripe pro-
18 ximum antequam commineris. * Et
da locum timori Altissimi: quia om-
nis sapientia timor Dei, & in illa ti-
mere Deum, & in omni sapientia di-
19 spositio legis. * Et non est sapientia
nequitiæ disciplina: & non est co-
20 gitatus peccatorum prudentia. * Est
nequitia, & in ipsa execratio: & est
insipiens qui minuitur sapientia.
21 Melior est homo, qui minuitur sa-
pientia, & deficiens sensu in timore,

n quam

quàm qui abundat sensu, & trans-
greditur legem Altissimi. * Est soler- 22
tia certa, & ipsa iniqua. * Et est qui 23
emittit verbum certum enarrans ve- D
ritatem. Est qui nequiter humiliat se,
& interiora eius plena sunt dolo: & 24
est qui se nimium submittit à multa
humilitate: & est qui inclinat faciem
suam, & fingit se non videre quod
ignoratum est: * & si ab imbecillita- 25
te virium vetetur peccare, si inuene-
rit tempus malefaciendi, malefaciet.
* Ex visu cognoscitur vir, & ab oc- 26
cursu faciei cognoscitur sensatus.
* Amictus corporis, & risus dentium, 27
& ingressus hominis enunciant de il-
lo. * Est correptio mendax in ira con- 28
tumeliosi: & est iudicium, quod non
probatur esse bonum: & est tacens, &
ipse est prudens.

CAP. XX.

Qvàm bonum est arguere, quàm 1
irasci, & confitentem in oratio- A
ne nō prohibere! * Concupiscentia 2
spadonis deuirginabit iuuenculam:
* sic qui facit per vim iudicium ini- 3
quum. * Quàm bonum est corre- 4
ptum manifestare pœnitentiam! sic
enim effugies voluntarium peccatum.
* Est tacens, qui inuenitur sapiens: & 5
est odibilis, qui procax est ad lo-
quendum. * Est tacens non habens 6
sensum loquelæ: & est tacens sciens
tempus aptum. * Homo sapiens ta- 7
cebit vsq; ad tempus: lasciuus autem,
& imprudens nō seruabunt tempus.
* Qui multis vtitur verbis, lædet ani- 8
mam suam: & qui potestatem sibi su- B
mit iniustè, odietur. * Est processio 9
in malis viro indisciplinato, & est in-
uentio in detrimentum. * Est datum, 10
quod non est vtile: & est datum, cu-
ius retributio duplex. * Est propter 11
gloriam minoratio: & est qui ab hu-
militate leuabit caput. * Est qui mul- 12
ta redimat modico pretio, & resti-
tuens ea in septuplum. * Sapiens in 13
verbis seipsum amabilem facit: gra-
tiæ autem fatuorum effundentur.
* Datus insipientis non erit vtilis ti- 14
bi: oculi enim illius septēplices sunt.
* Exigua dabit, & multa impròpe- 15
rabit: & apertio oris illius inflam-
matio est. * Hodie fœneratur quis, 16
& cras expetit: odibilis est homo hu-
iusmodi. * Fatuo non erit amicus, & 17
nō erit gratia bonis illius. * qui enim 18
edunt panem illius: falsæ linguę sunt. C
Quoties, & quanti irridebunt eum!

19 * Neque enim quod habendum erat,
directo sensu distribuit: similiter &
20 quod non erat habendum. * Lapsus
falsæ linguæ, quasi qui in pauimen-
to cadens: sic casus malorum festi-
21 nanter veniet. * Homo acharis qua-
si fabula vana, in ore indisciplina-
22 torum assidua erit. * Ex ore fatui re-
probabitur parabola: non enim dicit
23 illam in tempore suo. * Est qui ve-
tatur peccare præ inopia, & in requie
24 sua stimulabitur. * Est qui perdet ani-
mam suam præ confusione, & ab
imprudenti persona perdet eam: per-
sonæ autem acceptione perdet se.
25 * Est qui præ confusione promittit
amico, & lucratus est eum inimicum
26 gratis. * Opprobrium nequam in ho-
mine mendacium, & in ore indisci-
27 plinatorum assiduè erit. * Potior fur
D quàm assiduitas viri mendacis. per-
ditionem autem ambo hereditabunt.
28 * Mores hominum mendacium sine
honore: & confusio illorum cum ip-
29 sis sine intermissione. * Sapiens in
verbis producet seipsum, & homo
30 prudens placebit magnatis. * Qui
operatur terram suam, inaltabit acer-
uum frugum: & qui operatur iusti-
tiam, ipse exaltabitur: qui verò pla-
cet magnatis, effugiet iniquitatem.
31 * Xenia & dona excæcāt oculos iu- *Exo. 23. a. 8
dicum, & quasi mutus in ore auertit Deut. 16.
32 correptiones eorum. * Sapientia abs- d. 19
condita & thesaurus inuisus: quæ vti- Isa. 5. [illegible]
33 litas in vtrisque? * Melior est qui ce-
lat insipientiam suam, quàm homo
qui abscondit sapientiam suam.

CAP. XXI.

1 Fili peccasti? non adiicias iterum:
A sed & de pristinis deprecare vt ti-
2 bi dimittantur. * Quasi à facie colu-
bri fuge peccata: & si accesseris ad il-
3 la, suscipient te. * Dentes leonis, den-
tes eius, interficientes animas homi-
4 num. * Quasi romphæa bis acuta om-
nis iniquitas, plagæ illius non est sa-
5 nitas. * Obiurgatio & iniuriæ annul-
labunt substantiam: & domus quæ
nimis locuples est, annullabitur su-
perbia: sic substantia superbi eradi-
6 cabitur. * Deprecatio pauperis ex ore
vsque ad aures eius perueniet, & iu-
7 dicium festinato adueniet illi. * Qui
odit correptionem, vestigium est pec-
catoris: & qui timet Deum, conuer-
8 tetur ad cor suum. * Notus à lon-
gè potens lingua audaci: & sensa-

tus scit labi se ab ipso. * Qui ædificat 9
domum suam impendiis alienis, qua- B
si qui colligit lapides suos in hyeme.
*Sup. 16. c. 7 * Stuppa collecta synagoga peccan- 10
tium, & consummatio illorum flam-
ma ignis. * Via peccantium compla- 11
nata lapidibus, & in fine illorum in-
feri, & tenebræ, & pœnæ. * Qui cu- 12
stodit iustitiam, continebit sensum
eius. * Consummatio timoris Dei, 13
sapientia & sensus. * Non erudietur 14
qui non est sapiens in bono. * Est au- 15
tem sapientia, quæ abundat in malo:
& non est sensus vbi est amaritudo.
* Scientia sapientis tamquam inunda- 16
tio abundabit, & consilium illius si-
cut fons vitæ permanet. * Cor fa- 17
tui quasi vas confractum, & omnem
sapientiam non tenebit. * Verbum 18
sapiens quodcumque audierit scius C
laudabit, & ad se adiiciet: audiuit lu-
xuriosus, & displicebit illi, & pro-
iiciet illud post dorsum suum. * Nar- 19
ratio fatui quasi sarcina in via. nam
in labiis sensati inuenietur gratia.
* Os prudentis quæritur in ecclesia, 20
& verba illius cogitabunt in cordi-
bus suis. * Tamquam domus exter- 21
minata, sic fatuo sapientia: & scientia
insensati inenarrabilia verba. * Com- 22
pedes in pedibus, stulto doctrina, &
quasi vincula manuū super manum
dextram. * Fatuus in risu exaltat vo- 23
cem suam: vir autem sapiens vix taci- D
tè ridebit. * Ornamentum aureum 24
prudenti doctrina, & quasi brachiale
in brachio dextro. * Pes fatui facilis 25
in domum proximi: & homo peritus
cōfundetur à persona potētis. * Stul- 26
tus à fenestra respiciet in domum: vir
autem eruditus foris stabit. * Stultitia 27
hominis auscultare per ostium: &
prudens grauabitur cōtumelia. * La- 28
bia imprudentium stulta narrabunt:
verba autem prudētium statera pon-
derabuntur. * In ore fatuorum cor 29
illorum: & in corde sapientium os il-
lorum. * Dum maledicit impius dia- 30
bolum, maledicit ipse animam suam.
* Susurro coinquinabit animā suam, 31
& in omnibus odietur: & qui cum eo
manserit, odiosus erit: tacitus & sen-
satus honorabitur.

CAP. XXII.

IN lapide luteo lapidatus est piger, 1
& omnes loquentur super asper- A
nationem illius. * De stercore boum 2
lapidatus est piger: & omnis, qui te-
tigerit eum, excutiet manus. * Con- 3
fusio patris est de filio indisciplinato:
filia autem in deminoratione fiet.
4 * Filia prudens hereditas viro suo:
nam quæ confundit, in contume-
5 liam fit genitoris. * Patrem & virum
confundit audax, & ab impiis non
minorabitur: ab vtrisque autem in-
6 honorabitur. * Musica in luctu im-
portuna narratio: flagella & doctri-
7 na in omni tempore sapientia. * Qui
docet fatuum, quasi qui conglutinat
8 testam. * Qui narrat verbum non au-
dienti, quasi qui excitat dormientem
9 de graui somno. * Cum dormiente
loquitur qui enarrat stulto sapien-
tiam: & in fine narrationis dicit:
10 Quis est hic? * * Supra mortuum *Infr. 38. b. 16
plora, defecit enim lux eius: & supra
fatuum plora, defecit enim sensus. E
11 * Modicum plora supra mortuum,
12 quoniā requieuit. * Nequissimi enim
nequissima vita super mortem fatui.
13 * * Luctus mortui septem dies: fatui *Gen. 50. b. 10
autem & impij omnes dies vitæ il-
14 lorum. * Cum stulto ne multum
B loquaris, & cum insensato ne abie-
15 ris. * Serua te ab illo, vt non mole-
stiam habeas, & non coinquinaberis
16 peccato illius. * Deflecte ab illo, &
inuenies requiem, & non acediaberis
17 in stultitia illius. * Super plumbum
quid grauabitur? & quod illi aliud
18 nomen quàm fatuus? * * Arenam, *Prou. 27. a. 3
& salem, & massam ferri facilius est
ferre quàm hominem imprudentem,
19 & fatuum, & impium. * Loramen-
tum ligneum colligatum in funda-
mento ædificij non dissoluetur: sic
& cor confirmatum in cogitatione
20 consilij. * Cogitatus sensati in om-
ni tempore, metu non deprauabitur.
21 * Sicut pali in excelsis, & cæmēta sine
C impensa posita contra faciem venti
22 non permanebunt: * sic & cor timidū
in cogitatione stulti contra impetum
23 timoris non resistet. * Sicut cor tre-
pidum in cogitatione fatui, omni
tempore non metuet, sic & qui in
præceptis Dei permanet semper.
24 * Pungens oculum deducit lacrymas:
& qui pungit cor, profert sensum.
25 * Mittens lapidē in volatilia, deiiciet
illa: sic & qui conuitiatur amico, dis-
26 soluit amicitiam. * Ad amicum etsi
produxeris gladium, nō desperes: est
27 enim regressus. Ad amicum * si ape-
rueris os triste, non timeas: est enim
concordatio: excepto conuitio, &
improperio, & superbia, & mysterij

teuelatione, & plaga dolosa: in his
omnibus effugiet amicus. * Fidem 28
possidē cum amico in paupertate il- D
lius, vt & in bonis illius læteris. * In 29
tempore tribulationis illius permane
illi fidelis, vt & in hereditate illius
coheres sis. * Ante ignem camini va- 30
por, & fumus ignis inaltatur: sic &
ante sanguinem maledicta, & contu-
meliæ, & minæ. * Amicum salutare 31
non confundar, à facie illius non me
abscondam: & si mala mihi euenerint
per illum, sustinebo. * Omnis qui 32
audiet, cauebit se ab eo. * [a] Quis dabit 33
ori meo custodiā, & super labia mea
signaculum certum, vt non cadam ab
ipsis, & lingua mea perdat me?

[a] Psal. 140. a.3

CAP. XXIII.

DOmine pater, & dominator vitæ 1
meæ ne derelinquas me in con- A
silio eorum: nec sinas me cadere in
illis. * Quis superponet in cogitatu 2
meo flagella, & in corde meo doctri-
nam sapientiæ, vt ignorationibus eo-
rum non parcant mihi, & non ap-
pareant delicta eorum, * & ne adin- 3
crescant ignorantiæ meæ, & multipli-
centur delicta mea, & peccata mea
abundent, & incidam in cōspectu ad-
uersariorum meorum, & gaudeat su-
per me inimicus meus? * Domine 4
pater, & Deus vitæ meæ, ne derelin-
quas me in cogitatu illorum. * Ex- 5
tollentiam oculorum meorum ne de-
deris mihi, & omne desiderium auer-
te à me. * Aufer à me ventris con- 6
cupiscentias, & concubitus concupi-
scentiæ ne apprehēdant me, & animæ
irreuerenti & infrunitæ ne tradas me.
* Doctrinam oris audite filii: & qui 7
custodierit illam, non periet labiis,
nec scandalizabitur in operibus ne-
quissimis. * In vanitate sua apprehen- 8
ditur peccator, & superbus & male-
dicus scandalizabitur in illis. * [b] Iura- 9
tioni non assuescat os tuum; multi B
enim casus in illa. * Nominatio vero 10
Dei non sit assidua in ore tuo, & no-
minibus Sanctorum non admiscea-
ris: quoniam non eris immunis ab eis.
* Sicut enim seruus interrogatus assi- 11
duè, à liuore non minuitur: sic om-
nis iurans, & nominās, in toto à pec-
cato non purgabitur. * Vir multum 12
iurans implebitur iniquitate, & non
discedet à domo illius plaga. * Et si 13
frustrauerit, delictum illius super ip-
sum erit: & si dissimulauerit, delin-
quit dupliciter: * & si in vacuum iu- 14

[b] Exod. 20. b.7 Matt. 5. d.33

rauerit, non iustificabitur: replebitur
15 enim retributione domus illius. * Est
& alia loquela contraria morti, non
16 inueniatur in hereditate Iacob. * Et-
enim à misericordibus omnia hæc
auferentur, & in delictis non voluta-
17 buntur. * Indisciplinatæ loquelæ non
assuescat os tuum: est enim in illa ver-
18 bum peccati. * Memento patris & ma-
tris tuæ, in medio enim magnatorum
19 consistis: * ne forte obliuiscatur te
Deus in conspectu illorum, & assi-
duitate tua infatuatus, improperium
patiaris, & maluisses non nasci, &
20 diē natiuitatis tuæ maledicas. * [c] Ho-
C mo assuetus in verbis improperij, in
omnibus diebus suis non erudietur.
21 * Duo genera abundant in peccatis, &
tertium adducit iram, & perditioné.
22 * Anima calida quasi ignis ardēs non
extinguetur donec aliquid glutiat:
23 * & homo nequam in ore carnis suæ
non desinet donec incendat ignem.
24 * Homini fornicario omnis panis dul-
cis, non fatigabitur transgrediens vs-
25 que ad finem. * [d] Omnis homo qui
transgreditur lectum suum, contem-
nens in animam suam, & dicens:
26 Quis me videt? * tenebræ circum-
dant me, & parietes cooperiunt me,
& nemo circumspicit me: quem ve-
reor? delictorum meorum non me-
27 morabitur Altissimus. * Et non in-
telligit quoniam omnia videt oculus
illius, quoniam expellit à se timorem
Dei huiusmodi hominis timor, &
28 oculi hominum timentes illum: * &
non cognouit quoniam oculi Domi-
ni multo plus lucidiores sunt super
solem, circumspicientes omnes vias
hominum, & profundum abyssi, &
hominum corda intuentes in abscon-
29 ditas partes. * Domino enim Deo
D antequam crearentur, omnia sunt
agnita: sic & post perfectum respicit
30 omnia. * Hic in plateis ciuitatis vin-
dicabitur, & quasi pullus equinus fu-
gabitur: & vbi non sperauit, appre-
31 hendetur. * Et erit dedecus omni-
bus, eo quòd non intellexerit timo-
32 rem Domini. * [e] Sic & mulier om-
nis relinquens virum suum, & sta-
tuens hereditatē ex alieno matrimo-
33 nio: * primò enim in lege Altissimi
incredibilis fuit: secundò in virum
suum deliquit: tertio in adulterio for-
nicata est, & ex alio viro filios sta-
34 tuit sibi. * Hæc in ecclesiam addu-
cetur, & in filios eius respicietur.

[c] 2. Reg. 16. b.7
[d] Isa. 29. c.15
[e] Lev. 20. b.10 Deut. 22. c.22

* Non

* Non tradent filij eius radices, & ra- 35
mi eius non dabunt fructum. * dere- 36
linquet in maledictũ memoriam eius,
& dedecus illius non delebitur. * Et 37
agnoſcẽt qui derelicti ſunt, quoniam
nihil melius eſt quàm timor Dei: &
nihil dulcius, quàm reſpicere in man-
datis Domini. * Gloria magna eſt ſe- 38
qui Dominum: longitudo enim die-
rum aſſumetur ab eo.

CAP. XXIIII.

SApientia laudabit animam ſuam, 1
& in Deo honorabitur, & in me- A
dio populi ſui gloriabitur, * & in ec- 2
cleſiis Altiſſimi aperiet os ſuum, & in
conſpectu virtutis illius gloriabitur,
* & in medio populi ſui exaltabitur, 3
& in plenitudine ſancta admirabi-
tur, * & in multitudine electorũ ha- 4
bebit laudem, & inter benedictos be-
nedicetur, dicens: * Ego ex ore Al- 5
tiſſimi prodiui primogenita ante om-
nem creaturam: * Ego feci in cælis 6
vt oriretur lumen indeficiens, & ſi-
cut nebula texi omnem terram: Ego 7
in altiſſimis habitaui, & thronus
meus in columna nubis. * Gyrum 8
cæli circuiui ſola, & profundũ abyſ-
ſi penetraui, in fluctibus maris am-
bulaui, * & in omni terra ſteti: & in 9
omni populo, * & in omni gente pri- 10
matum habui: * & omnium excel- 11
lentium & humilium corda virtute
calcaui: & in his omnibus requiẽ quæ-
ſiui, & in hereditate Domini mora-
bor. * Tunc præcepit, & dixit mihi 12
Creator omnium: & qui creauit me,
requieuit in tabernaculo meo, * & 13
dixit mihi: In Iacob inhabita, & in
Iſrael hereditare, & in electis meis
[a]Pro. 8. c. 22 mitte radices. * Ab initio, & ante 14
ſæcula creata ſum, & vſque ad futu- B
rum ſæculum non deſinam, & in ha-
bitatione ſancta corã ipſo miniſtra-
ui. * Et ſic in Sion firmata ſum, & 15
in ciuitate ſanctificata ſimiliter re-
quieui, & in Ieruſalem poteſtas mea.
* Et radicaui in populo honorificato, 16
& in parte Dei mei hereditas illius,
& in plenitudine ſanctorum deten-
tio mea. * Quaſi cedrus exaltata ſum 17
in Libano & quaſi cypreſſus in mon-
te Sion: * quaſi palma exaltata ſum 18
in Cades, & quaſi plantatio roſæ in
Iericho * Quaſi oliua ſpecioſa in cã- 19
pis, & quaſi platanus exaltata ſum
iuxta aquam in plateis. * Sicut cinna- 20
momum, & balſamum aromatizans
odorẽ dedi: quaſi myrrha electa dedi

21 ſuauitatem odoris: * & quaſi ſtorax,
& galbanus, & vngula, & gutta, &
quaſi Libanus non inciſus vaporaui
habitationem meam, & quaſi balſa-
22 mum non miſtum odor meus. Ego
quaſi terebinthus extẽdi ramos meos,
23 & rami mei honoris & gratiæ. * Ego
C quaſi vitis fructificaui ſuauitatẽ odo-
ris: & flores mei fructus honoris &
24 honeſtatis. * Ego mater pulchræ di-
lectionis, & timoris, & agnitionis,
25 & ſanctæ ſpei * In me gratia omnis
viæ & veritatis, in me omnis ſpes vi-
26 tæ & virtutis. Tranſite ad me om-
nes qui concupiſcitis me, & à gene-
27 rationibus meis implemini: * Spiri-
tus enim meus ſuper mel dulcis, &
hereditas mea ſuper mel & fauum:
28 * Memoria mea in generationes ſæ-
29 culorum. * Qui edunt me, adhuc
eſurient: & qui bibunt me, adhuc ſi-
30 tient. * Qui audit me, non confun-
detur: & qui operantur in me, non
31 peccabunt. * Qui elucidant me, vi-
32 tam æternam habebunt. * Hæc om-
nia liber vitæ, & teſtamentum Al-
33 tiſſimi, & agnitio veritatis. Legem
mandauit Moyſes in præceptis iuſti-
tiarum, & hereditatem domui Ia-
34 cob, & Iſrael promiſſiones. * Po-
ſuit Dauid puero ſuo excitare regem
ex ipſo fortiſſimum, & in throno
honoris ſedentem in ſempiternum.
35 * [a] Qui implet quaſi Phiſon ſapien- [a]Gen. 2. b. 11
tiam, & ſicut Tigris in diebus nouo-
36 rum. * Qui adimplet quaſi Euphra-
tes ſenſum: * qui multiplicat quaſi [b]Ioſ. 3. d. 15
37 Iordanis in tempore meſſis. * Qui
mittit diſciplinam ſicut lucem, & aſ-
ſiſtens quaſi Gehon in die vindemiæ.
38 * Qui perficit primus ſcire ipſam, &
39 infirmior non inueſtigabit eam. * A
D mari enim abundauit cogitatio eius,
& conſilium illius ab abyſſo magna.
40 Ego ſapientia effudi flumina * Ego
41 quaſi trames aquæ immenſæ de flu-
uio, ego quaſi fluuij dioryx, & ſicut
42 aquæductus exiui de paradiſo. * di-
xi: Rigabo hortum meum planta-
tionum, & inebriabo prati mei fru-
43 ctum. * Et ecce factus eſt mihi tra-
mes abundans, & fluuius meus ap-
44 propinquauit ad mare: * quoniam
doctrinam quaſi antelucanum illu-
mino omnibus, & enarrabo illam vſ-
45 que ad lõginquum. * Penetrabo om-
nes inferiores partes terræ, & inſpi-
ciam omnes dormientes, & illumi-
nabo omnes ſperantes in Domino.

• Adhuc droctrinam quasi prophe- 46
tiam effundam, & relinquam illam
quærentibus sapientiam, & non de-
sinam in progenies illorum vsque in
æuum sanctum. • ª Videte quoniam 47
non soli mihi laboraui, sed omnibus
exquirentibus veritatem.

ª Infr. 33. c. 18

CAP. XXV.

IN tribus placitum est spiritui meo, 1
quæ sunt probata coram Deo, & A
hominibus: • Concordia fratrum, & 2
amor proximorum, & vir & mulier
bene sibi consentientes. • Tres spe- 3
cies odiuit anima mea, & aggrauor
valde animæ illorum: • Pauperem 4
superbum: diuitem mendacem: se-
nem fatuum & insensatum. • Quæ 5
in iuuentute tua non congregasti,
quomodo in senectute tua inuenies?
• Quàm speciosum canitiei iudicium, 6
& presbyteris cognoscere consilium!
• Quàm speciosa veteranis sapientia, 7
& gloriosis intellectus, & consilium!
• Corona senum multa peritia, & 8
gloria illorum timor Dei. • Nouem 9
insuspicabilia cordis magnificaui, & B
decimum dicam in lingua homini-
bus: Homo, qui iucundatur in filiis, 10
viuens & videns subuersionem ini-
micorum suorum. • ª Beatus qui ha- 11
bitat cum muliere sensata, ᵇ & qui
lingua sua non est lapsus, & qui non
seruiuit indignis se. • Beatus, qui in- 12
uenit amicum verum, & qui enar-
rat iustitiam auri audienti. • Quàm 13
magnus, qui inuenit sapientiam, &
scientiam! sed non est super timen-
tem Dominum. • timor Dei super 14
omnia se superposuit: • beatus ho- 15
mo, cui donatum est habere timo-
rem Dei: qui tenet illum, cui assimila-
bitur? • Timor Dei initium dilectio- 16
nis eius: fidei autem initium aggluti-
nandum est ei. Omnis plaga tristi- 17
tia cordis est: & omnis malitia, nequi- C
tia mulieris. • Et omnem plagam, & 18
non plagam videbit cordis: • & om- 19
nem nequitiam, & non nequitiam
mulieris: • & omnem obductum, & 20
non obductum odientium: • & om- 21
nem vindictam, & non vindictam
inimicorum. • Non est caput nequius 22
super caput colubri: • & non est ira 23
super iram mulieris. ª Commora-
ri leoni & draconi placebit, quàm ha-
bitare cum muliere nequam. • Ne- 24
quitia mulieris immutat faciem eius:
& obcæcat vultum suum tamquam
vrsus: & quasi saccum ostendit. In

ª inf. 26. c. 1
ᵇ Sup. 14. c. 1
19. c. 16
ª Iac. 3. a. 2
ª Prou. 21. c. 19

25 medio proximorum eius • ingemuit
vir eius, & audiens suspirauit modi-
26 cum. • Breuis omnis malitia super
malitiam mulieris, sors peccatorum
27 cadat super illam. • Sicut ascensus
D arenosus in pedibus veterani, sic mu-
28 lier linguata homini quieto. • ª Ne
respicias in mulieris speciem, & non
29 concupiscas mulierem in specie. • Mu-
lieris ira, & irreuerentia, & confu-
30 sio magna. • Mulier si primatum ha-
31 beat, contraria est viro suo. • Cor
humile, & facies tristis, & plaga cor-
32 dis, mulier nequam. • Manus debi-
les, & genua dissoluta, mulier quę nõ
33 beatificat virum suum. • ª A mulie-
re initium factum est peccati, & per
34 illam omnes morimur. • Non des
aquæ tuæ exitum, nec modicum: nec
mulieri nequam veniam prodeundi.
35 • Si non ambulauerit ad manũ tuam,
confundet te in conspectu inimico-
36 rum. • A carnibus tuis abscinde il-
lam, ne semper te abutatur.

ª Inf. 42. b. 6
ª Gen. 3. b. 6

CAP. XXVI.

1 MVlieris bonæ beatus vir: nume-
A rus enim annorũ illius duplex.
2 • Mulier fortis oblectat virum suum,
& annos vitæ illius in pace implebit.
3 • Pars bona, mulier bona, in parte ti-
mentium Deum dabitur viro pro fa-
4 ctis bonis: • diuitis autem, & paupe-
ris cor bonum, in omni tempore vul-
5 tus illorum hilaris. • A tribus ti-
muit cor meum, & in quarto facies
6 mea metuit: • Delaturam ciuitatis:
7 & collectionem populi: • calumniam
mendacem, super mortem, omnia
8 grauia: • dolor cordis & luctus, mu-
9 lier zelotypa. • In muliere zelotypa
flagellum linguæ, omnibus commu-
10 nicans. • Sicut boum iugum, quod
B mouetur, ita & mulier nequam: qui
tenet illam, quasi qui apprehendit
11 scorpionem. • Mulier ebriosa ira ma-
gna: & contumelia, & turpitudo il-
12 lius non tegetur. Fornicatio mulie-
ris in extollentia oculorum, & in
13 palpebris illius agnoscetur. • ª In fi-
lia non auertẽte se, firma custodiam:
14 ne inuenta occasione vtatur se. • Ab
omni irreuerentia oculorum eius ca-
15 ue, & ne mireris si te neglexerit. • Si-
cut viator sitiens, ad fontem os ape-
riet, & ab omni aqua proxima bibet,
& contra omnem palum sedebit, &
contra omnem sagittam aperiet pha-
16 retram donec deficiat. • Gratia mu-
C lieris sedulæ delectabit virum suum,

ª Inf. 42. b. 11

& ossa

& ossa illius impinguabit. * Discipli- 17
na illius datum Dei est. * Mulier sen- 18
sata & tacita, non est immutatio eru-
ditæ animæ. * Gratia super gratiam 19
mulier sancta, & pudorata. * Omnis 20
autem ponderatio non est digna con-
tinentis animæ. * Sicut sol oriens mū- 21
do in altissimis Dei, sic mulieris bo-
næ species in ornamentum domus
eius. * Lucerna splendens super can- 22
delabrum sanctum, & species faciei
super ætatem stabilem. * Columnæ 23
aureæ super bases argenteas, & pedes D
firmi super plantas stabilis mulieris.
* Fundamenta æterna supra petram 24
solidam, & mandata Dei in corde
mulieris sanctæ. * In duobus contri- 25
statum est cor meum, & in tertio ira-
cundia mihi aduenit: * Vir bellator 26
deficiens per inopiam: & vir sensa-
tus contemptus: * & qui transgredi- 27
tur à iustitia ad peccatum, Deus pa-
rauit eum ad romphæam. * Duæ 28
species difficiles & periculosæ mihi
apparuerunt, difficilè exuitur nego-
tians à negligentia: & non iustifica-
bitur caupo à peccatis labiorum.

CAP. XXVII.

PRopter inopiam multi delique- 1
runt: & qui quærit locupletari, A
auertit oculum suum. * Sicut in me- 2
dio compaginis lapidum palus figi-
tur, sic & inter medium venditionis
& emptionis angustiabitur peccatū.
* Conteretur cum delinquente deli- 3
ctum. * Si non in timore Domini 4
tenueris te instanter, citò subuerte-
tur domus tua. * Sicut in percussura 5
cribri remanebit puluis, sic aporia ho-
minis in cogitatu illius. * Vasa figu- 6
li probat fornax, & homines iustos
tentatio tribulationis. * Sicut rusti- 7
catio de ligno ostendit fructum illius,
sic verbum ex cogitatu cordis ho-
minis. * Ante sermonem non laudes 8
virum: hæc enim tentatio est homi-
num. * Si sequaris iustitiam, appre- 9
hendes illam: & indues quasi pode-
rem honoris, & inhabitabis cum ea,
& proteget te in sempiternum, & in
die agnitionis inuenies firmamētum.
* Volatilia ad sibi similia conueniunt: 10
& veritas ad eos, qui operantur il- B
lam, reuertetur. * Leo venationi in- 11
sidiatur semper: sic peccata operanti-
bus iniquitates. * Homo sanctus in 12
sapientia manet sicut sol: nam stultus
sicut luna mutatur. * In medio insen- 13

satorum serua verbum tempori: in
medio autem cogitantium assiduus
14 esto. * Narratio peccantium odio-
sa, & risus illorum in delictis pecca-
15 ti. * Loquela multum iurans, hor-
ripilationem capiti statuet: & irre-
uerentia ipsius obturatio aurium.
16 * Effusio sanguinis in rixa superbo-
rum: & maledictio illorum auditus
17 grauis. * Qui denudat arcana amici,
C fidem perdit, & non inueniet ami-
18 cum ad animum suum. * Dilige pro-
ximum, & coniungere fide cum il-
19 lo. * Quòd si denudaueris absconsa il-
20 lius, non persequeris post eum. * Si-
cut enim homo, qui perdit amicum
suum, sic & qui perdit amicitiā pro-
21 ximi sui. * Et sicut qui dimittit auem
de manu sua, sic dereliquisti proxi-
mum tuum, & non eum capies.
22 * non illum sequaris, quoniam lon-
gè abest: effugit enim quasi caprea de
laqueo: quoniam vulnerata est ani-
23 ma eius. * vltrà eum non poteris
colligare: & maledicti est concorda-
24 tio: * denudare autem amici myste-
ria, desperatio est animæ infelicis.
25 * Annuens oculo fabricat iniqua, &
26 nemo eum abiiciet: * in conspectu
oculorum tuorum condulcabit os
D suum, & super sermones tuos ad-
mirabitur: nouissimè autem peruer-
tet os suum, & in verbis tuis dabit
27 scandalum. * Multa odiui, & non
coæquaui ei, & Dominus odiet il-
28 lum. * Qui in altum mittit lapidem,
super caput eius cadet: & plaga do-
29 losa dolosi diuidet vulnera. * Et qui
foueam fodit, incidet in eam: & qui
statuit lapidem proximo, offendet
in eo: & qui laqueum alii ponit, per-
30 ibit in illo. * Facienti nequissimum
consilium, super ipsum deuoluetur,
& non agnoscet vnde adueniat illi.
31 * Illusio, & improperium superbo-
rum, & vindicta sicut leo insidiabi-
32 tur illi. * Laqueo peribunt qui ob-
lectantur casu iustorum: dolor au-
tem consumet illos antequam mo-
33 riantur. * Ira & furor, vtraque ex-
ecrabilia sunt, & vir peccator conti-
nens erit illorum.

CAP. XXVIII.

1 QVi vindicari vult, à Domino in-
A ueniet vindictam, & peccata il-
2 lius seruans seruabit. * Relinque pro-
ximo tuo nocenti te: & tunc depre-
3 canti tibi peccata soluentur. * Ho-

Deut. 32. c. 35. Matt. 6. 14. Mar. 11. 25. Rom. 12. 19.

mo homini reseruat iram, & à Deo
quærit medelam? * In hominem si- 4
milem sibi non habet misericordiam,
& de peccatis suis deprecatur? * Ip- 5
se cùm caro sit, reseruat iram, & pro-
pitiationem petit à Deo? quis exora-
bit pro delictis illius? Memento no- 6
uissimorum, & desine inimicari: * ta- 7
bitudo enim & mors imminent in
mandatis eius. * Memorare timo- 8
rem Dei, & non irascaris proximo.
*Memorare testamentum Altissimi, 9
& despice ignorantiã proximi. * Abs- 10
tine te à lite, & minues peccata: * ho- 11 A
mo enim iracundus incendit litem,
& vir peccator turbabit amicos, & in B
medio pacem habentium immittet
inimicitiam. * Secundum enim li- 12
gna siluæ sic ignis exardescit: & se-
cundum virtutem hominis, sic ira-
cundia illius erit, & secundùm sub-
stantiam suam exaltabit iram suam.
Certamẽ festinatum incẽdit ignem: 13
& lis festinans effundit sanguinem:
& lingua testificans adducit mortem.
* Si sufflaueris in scintillam, quasi 14
ignis exardebit: & si expueris super
illam, extinguetur: vtraque ex ore
proficiscuntur. Susurro & bilin- 15
guis maledictus: multos enim turba-
bit pacem habentes. * Lingua tertia 16
multos commouit, & dispersit illos C
de gente in gentem. * Ciuitates mu- 17
ratas diuitum destruxit, & domos
magnatorum effodit. * Virtutes po- 18
pulorum concidit, & gentes fortes dis-
soluit. Lingua tertia mulieres vira- 19
tas eiecit, & priuauit illas laboribus
suis. * Qui respicit illam, non habebit 20
requiem, nec habebit amicum, in quo
requiescat. * Flagelli plaga liuorem 21
facit: plaga autem linguæ comminuet
ossa. * Multi ceciderunt in ore gla- 22
dij, sed non sic quasi qui interierunt
per linguam suam. * Beatus qui te- 23
ctus est a lingua nequam, qui in ira-
cundiam illius non transiuit, & qui
non attraxit iugum illius, & in vin-
culis eius non est ligatus: * iugum 24
enim illius, iugum ferreum est: &
vinculum illius, vinculum æreum est.
Mors illius, mors nequissima: & 25
vtilis potiùs infernus quam illa.
* Perseuerantia illius non permane- 26
bit, sed obtinebit vias iniustorum: & D
in flamma sua non comburet iustos.
Qui relinquunt Deum, incident in 27
illam, & exardebit in illis, & non ex-
tinguetur, & immittetur in illos qua-
si leo, & quasi pardus lædet illos.
28 * Sepi aures tuas spinis, linguam ne-
quam noli audire, & ori tuo faci-
29 to ostia, & seras. * Aurum tuum &
argentum tuum confla, & verbis tuis
facito stateram, & frenos ori tuo re-
30 ctos: * & attende ne fortè labaris in
lingua, & cadas in conspectu inimi-
corum insidiantium tibi, & sit casus
tuus insanabilis in mortem.

CAP. XXIX

1 QVi facit misericordiam, fœnera-
A tur proximo suo: & qui præua-
2 let manu, mandata seruat. * Fœne-
rare proximo tuo in tempore neces-
sitatis illius, & iterum redde proxi-
3 mo in tempore suo. * Confirma ver-
bum, & fideliter age cum illo: & in
omni tempore inuenies quod tibi ne-
4 cessarium est. * Multi quasi inuen-
tionem æstimauerunt fœnus, & præ-
stiterunt molestiam his, qui se ad-
5 iuuerunt. * Donec accipiant, oscu-
lantur manus dantis, & in promis-
6 sionibus humiliant vocem suam: * &
in tẽpore redditionis postulabit tem-
pus, & loquetur verba tædij & mur-
murationum, & tempus causabitur:
7 * Si autem potuerit reddere, aduer-
sabitur, solidi vix reddet dimidium,
& computabit illud quasi inuentio-
8 nem: * sin autem fraudabit illum pe-
B cunia sua, & possidebit illum inimi-
9 cum gratis: * & conuitia & maledi-
cta reddet illi, & pro honore & be-
10 neficio reddet illi contumeliã. * Mul-
ti non causa nequitiæ non fœnerati
sunt, sed fraudari gratis timuerunt.
11 * Veruntamen super humilem ani-
mo fortior esto, & pro eleemosyna
12 non trahas illum. Propter manda-
tum assume pauperem: & propter in-
opiam eius ne dimittas eum vacuum.
13 * Perde pecuniam propter fratrem &
amicum tuum: & non abscondas il-
14 lam sub lapide in perditionem. * a Po- a Tob.4. b.10
ne thesaurum tuum in præceptis Al-
tissimi, & proderit tibi magis quam
15 aurum. * Conclude eleemosynam Sup. 17. c.22
in corde pauperis, & hæc pro te ex-
16 orabit ab omni malo. * Super scu-
17 tum potentis, & super lanceam ad-
18 uersus inimicum tuum pugnabit.
19 * Vir bonus fidem facit pro proximo
C suo: & qui perdiderit confusionem,
20 derelinquet sibi. Gratiam fideiusso-
ris ne obliuiscaris: dedit enim pro te
21 animam suam. * Repromissore fugit

peccator & immundus. * Bona re- 22
promissoris sibi ascribit peccator: &
ingratus sensu derelinquet liberan- 23
tem se. * Vir repromittit de proximo
suo: & cùm perdiderit reuerentiam,
derelinquetur ab eo. * Repromissio 24
nequissima multos perdidit dirigétes,
& cómouit illos quasi fluctus maris.
* Viros potentes gyrans migrare fecit, 25
& vagati sunt in gentibus alienis.
* Peccator transgrediens mandatum 26
Domini, incidet in promissionem ne-
quam: & qui conatur multa agere,
incidet in iudicium. * Recupera pro- 27
ximum secundùm virtutem tuam, &
attende tibi ne incidas. * Initium vi- 28
tæ hominis aqua & panis, & vesti- D
mentum, & domus protegens turpi-
tudinem. * Melior est victus pauperis 29
sub tegmine asserum, quàm epulæ
splendidæ in peregre sine domicilio.
* Minimum pro magno placeat tibi, 30
& improperium peregrinationis non
audies. * Vita nequam hospitandi de 31
domo in domum: & vbi hospitabi-
tur, non fiducialiter aget, nec aperiet
os. * Hospitabitur, & pascet, & pota- 32
bit ingratos, & ad hæc amara audiet.
* Transi hospes, & orna mensam: & 33
quæ in manu habes, ciba ceteros. * Exi 34
à facie honoris amicorum meorum:
necessitudine domus meæ hospitio
mihi factus est frater. * Grauia hæc 35
homini habenti sensum: Correptio
domus, & improperium fœnera-
toris.

a Infr. 39. c. 32

CAP. XXX.

QVi diligit filium suum, assiduat 1
illi flagella, vt lætetur in nouissi- A
mo suo. & non palpet proximorum
ostia. * Qui docet filium suum, lauda- 2
bitur in illo, & in medio domestico-
rum in illo gloriabitur. * a Qui docet 3
filium suum, in zelum mittit inimi-
cum, & in medio amicorum gloria-
bitur in illo. * Mortuus est pater eius, 4
& quasi non est mortuus: similem
enim reliquit sibi post se. * In vita sua 5
vidit, & lætatus est in illo: in obitu
suo non est contristatus, nec confu-
sus est coram inimicis. * Reliquit enim 6
defensorem domus contra inimicos,
& amicis reddentem gratiam. * Pro 7
animabus filiorum colligabit vulne-
ra sua, & super omnem vocem tur-
babuntur viscera eius. * Equus indo- 8
mitus euadit durus, & filius remissus B
euadit præceps. * Lacta filium, & 9

Prov. 13. d. 24. & 23. b. 13

a Deut. 6. a. 7

pauentem te faciet: lude cum eo, &
10 contristabit te. * Non corrideas illi:
ne doleas, & in nouissimo obstupes-
11 cent dentes tui. * Non des illi potesta-
tem in iuuentute, & ne despicias co-
12 gitatus illius. * a Curua ceruicem eius
in iuuentute, & tunde latera eius
dum infans est, ne fortè induret, &
non credat tibi, & erit tibi dolor ani-
13 mæ. * Doce filium tuum, & operare
in illo, ne in turpitudinem illius of-
14 fendas. * Melior est pauper sanus, &
fortis viribus, quàm diues imbecillis
15 & flagellatus malitia. * Salus animæ
C in sanctitate iustitiæ melior est omni
auro & argento: & corpus validum
16 quàm census immensus. * Non est
census super censum salutis corporis:
& non est oblectamentum super
17 cordis gaudium. * Melior est mors
quàm vita amara: & requies æterna
18 quàm languor perseuerans. * Bona
abscondita in ore clauso, quasi appo-
sitiones epularum circumpositæ se-
19 pulchro. * a Quid proderit libatio
idolo? nec enim manducabit, nec odo-
20 rabit: * sic qui effugatur à Domino,
21 portans mercedes iniquitatis: * videns
oculis, & ingemiscens, sicut spado
complectens virginem, & suspirans.
22 * a Tristitiam non des animæ tuæ, &
D non affligas temetipsum in consilio
23 tuo. * Iucunditas cordis hæc est vita
hominis, & thesaurus sine defectio-
ne sanctitatis: & exultatio viri est
24 longæuitas. * Miserere animæ tuæ
placens Deo, & contine: congrega
cor tuum in sanctitate eius, & tristi-
25 tiam longè repelle à te. * a Multos
enim occidit tristitia, & non est vti-
26 litas in illa. * Zelus & iracundia mi-
nuunt dies, & ante tempus senectam
27 adducet cogitatus. * Splendidum cor,
& bonum in epulis est. epulæ enim
illius diligenter fiunt.

a Sup. 7. c. 25

a Dan. 14. a. 6

a Prov. 12. d. 21. & 15. b. 13. & 17. d. 22

a 2. Cor. 7. c. 10

CAP. XXXI.

1 VIgilia honestatis tabefaciet car-
A nes, & cogitatus illius auferet
2 somnum. * Cogitatus præscientiæ
auertit sensum, & infirmitas grauis
3 sobriam facit animam. * Laborauit
diues in congregatione substantiæ, &
in requie sua replebitur bonis suis.
4 * Laborauit pauper in diminutione
5 victus, & in fine inops fit. * Qui au-
rum diligit, non iustificabitur: & qui
insequitur cõsumptionem, replebitur
6 ex ea. * a Multi dati sunt in auri casus,

a Sup. 8. a

& facta est in specie ipsius perditio
illorum. * Lignum offensionis est au- 7
rum sacrificantium: væ illis, qui se-
ctantur illud, & omnis imprudens
deperiet in illo. * Beatus diues, qui 8
inuentus est sine macula: & qui post
aurum non abiit, nec sperauit in
pecunia, & thesauris. * Quis est hic, 9
& laudabimus eum? fecit enim mi-
rabilia in vita sua. * Qui probatus est 10
in illo, & perfectus est, erit illi gloria
æterna: qui potuit transgredi, & non
est transgressus: facere mala, & non
fecit: * ideo stabilita sunt bona illius 11
in Domino, & eleemosynas illius B
enarrabit omnis Ecclesia sanctorum.
Supra mensam magnam sedisti? 12
nō aperias super illam faucem tuam
prior. * Non dicas sic: Multa sunt, 13
quæ super illam sunt: * memento 14
quoniam malus est oculus nequam.
* Nequius oculo quid creatum est? 15
ideo ab omni facie sua lacrymabitur.
cùm viderit, * ne extendas manum 16
tuam prior, & inuidia contaminatus
erubescas. * Ne comprimaris in con- 17
uiuio. * Intellige quæ sunt proximi 18
tui ex teipso: * vtere quasi homo fru- 19
gi his, quæ tibi apponuntur: ne, cùm
manducas multum, odio habearis.
Cessa prior causa disciplinæ: & noli 20
nimius esse, ne fortè offendas. * Et si 21
in medio multorum sedisti, prior C
illis ne extendas manum tuam, nec
prior poscas bibere. * Quàm suffi- 22
ciens est homini erudito vinum exi-
guum, & in dormiendo non labora-
bis ab illo, & non senties dolorem.
* Vigilia, cholera, & tortura viro in- 23
frunito: * somnus sanitatis in homine 24
parco. dormiet vsque mane, & anima
illius cum ipso delectabitur. * Et si 25
coactus fueris in edendo multum,
surge è medio, euome: & refrigera-
bit te, & non adduces corpori tuo
infirmitatem. Audi me fili, & ne 26
spernas me: & in nouissimo inue-
nies verba mea. * In omnibus operi- 27
bus tuis esto velox, & omnis infirmi-
tas non occurret tibi. * Splendidum in 28
panibus benedicent labia multorum,
& testimonium veritatis illius fidele.
* Nequissimo in pane murmurabit 29
ciuitas, & testimonium nequitiæ illius
verum est. * Diligentes in vino noli 30
*Iudith 3. prouocare: * multos enim extermi- D
nauit vinum. * Ignis probat ferrum 31
durum: sic vinum corda superborum
arguet in ebrietate potatum. * Æqua 32

vita hominibus vinum in sobrietate:
si bibas illud moderatè, eris sobrius.
33 * Quæ vita est ei, qui minuitur vino?
34 * Quid defraudat vitam? Mors. Vi- *Psal. 103.
35 num in iucunditatem creatum est, b. 15
36 & non in ebrietatem, ab initio. * Ex- Prou. 31.
ultatio animæ & cordis vinum mo- a. 4
37 deratè potatum. * Sanitas est animæ
38 & corpori sobrius potus. * Vinum
multum potatum irritationem, &
39 iram, & ruinas multas facit. * Amari-
tudo animæ vinum multum pota-
40 tum. * Ebrietatis animositas, impru-
dentis offensio, minorans virtutem,
41 & faciens vulnera. * In conuiuio vini
non arguas proximum: & non de-
42 spicias eum in iucunditate illius: * ver-
ba improperij non dicas illi: & non
premas illum in repetendo.

CAP. XXXII.

1 RECTOREM te posuerunt? noli ex-
A tolli: esto in illis quasi vnus ex
2 ipsis. * Curam illorum habe, & sic
conside, & omni cura tua explicita
3 recumbe: * vt læteris propter illos, &
ornamentum gratiæ accipias coro-
nam, & dignationem consequaris
4 corrogationis. * Loquere maior natu:
5 decet enim te * primum verbum dili-
genti scientia, & non impedias mu-
6 sicam. * Vbi auditus non est, non ef-
fundas sermonem, & importunè
7 noli extolli in sapientia tua. * Gem-
mula carbunculi in ornamento auri,
& comparatio musicorum in conui-
8 uio vini. Sicut in fabricatione auri
B signum est smaragdi, sic numerus
musicorum in iucundo & moderato
9 vino. * Audi tacens, & pro reuerentia
10 accedet tibi bona gratia. * Adolescens
11 loquere in tua causa vix. * Si bis in-
terrogatus fueris, habeat caput re-
12 sponsum tuum. * In multis esto quasi
inscius, & audi tacens simul & quæ-
13 rens. In medio magnatorum non
præsumas: & vbi sunt senes, non mul-
14 tum loquaris. * Ante grandinē præibit
coruscatio: & ante verecundiam
præibit gratia, & pro reuerentia ac-
15 cedet tibi bona gratia. * Et hora sur-
C gendi non te trices: præcurre autem
prior in domum tuam, & illic auoca-
16 re, & illic lude, * & age conceptiones
tuas, & nō in delictis & verbo super-
17 bo. * Et super his omnibus benedicito
Dominum, qui fecit te, & inebriantem
18 te ab omnibus bonis suis. Qui
timet Dominum, excipiet doctrinam

eius: & qui vigilauerint ad illum,
inuenient benedictionem. *Qui quæ- 19
rit legem, replebitur ab ea: & qui
insidiosè agit, scandalizabitur in ea.
*Qui timent Dominum, inuenient 20
iudicium iustum, & iustitias quasi
lumen accendent. *Peccator homo 21
vitabit correptionem, & secundùm D
voluntatem suam inueniet compa-
rationem. *Vir consilij non disper- 22
det intelligentiam, alienus & super-
bus non pertimescet timorem: *etiam 23
postquam fecit cum eo sine consilio,
& suis insectationibus arguetur. Fili 24
sine consilio nihil facias, & post fa-
ctum non pœnitebis. *In via ruinæ 25
non eas, & non offendes in lapides:
nec credas te viæ laboriosæ, ne ponas
animæ tuæ scandalum: *& à filiis 26
tuis caue, & à domesticis tuis atten-
de. *In omni opere tuo crede ex fide 27
animæ tuæ: hoc est enim conseruatio
mandatorum. *Qui credit Deo, at- 28
tendit mandatis: & qui confidit in
illo, non minorabitur.

CAP. XXXIII.

Timenti Dominum non occurrent 1
mala, sed in tentatione Deus il- A
lum conseruabit, & liberabit à malis.
*Sapiens non odit mandata & iusti- 2
tias, & non illidetur quasi in pro-
cella nauis. *Homo sensatus credit 3
legi Dei, & lex illi fidelis. *Qui inter- 4
rogationem manifestat, parabit ver-
bum, & sic deprecatus exaudietur, &
conseruabit disciplinam, & tunc re-
spondebit. *ᵃPræcordia fatui quasi rota 5
carri: & quasi axis versatilis cogita-
tus illius. *Equus emissarius, sic & 6
amicus subsannator, sub omni supra-
sedente hinnit. *Quare dies diem su- 7
perat, & iterum lux lucem, & annus
annum à sole? *A Domini scientia se- 8
parati sunt, facto sole, & præceptum
custodiente. *Et immutauit tempora, 9
& dies festos ipsorum, & in illis dies B
festos celebrauerunt ad horam. Ex 10
ipsis exaltauit & magnificauit Deus,
& ex ipsis posuit in numerum die-
rum. Et omnes homines de solo, ᵇ&
ex terra, vnde creatus est Adam. *In 11
multitudine disciplinæ Dominus se-
parauit eos, & immutauit vias eo-
rum. *Ex ipsis benedixit, & exaltauit: 12
& ex ipsis sanctificauit, & ad se ap-
plicauit: & ex ipsis maledixit, & hu-
miliauit, & conuertit illos à separa-
tione ipsorum. *ᶜQuasi lutum figuli 13

ᵃSup. 21. b. 17
ᵇGen. 2.
ᶜIere. 18. a. 6

in manu ipsius, plasmare illud &
14 disponere. *Omnes viæ eius secundùm
dispositionem eius: sic homo in manu
illius, qui se fecit, & reddet illi secun-
15 dùm iudicium suum. *Contra ma-
lum bonum est, & contra mortem
vita: sic & contra virum iustum
peccator. Et sic intuere in omnia
opera altissimi. Duo & duo, & vnum
16 contra vnum. Et ego nouissimus
euigilaui, & quasi qui colligit acinos
17 post vindemiatores. *In benedictione
C Dei & ipse speraui: & quasi qui
18 vindemiat, repleui torcular. *ᵈRespi-
cite quoniam non mihi soli laboraui,
sed omnibus exquirentibus discipli-
19 nam. *Audite me magnates, & om-
nes populi, & rectores Ecclesiæ au-
20 ribus percipite. *Filio & mulieri,
fratri & amico non des potestatem
super te in vita tua: & non dederis
alij possessionem tuam: ne forté
pœniteat te, & depreceris pro illis.
21 *Dum adhuc superes & aspiras, non
22 immutabit te omnis caro. *Melius
est enim vt filij tui te rogent, quàm te
respicere in manus filiorum tuorum.
23 *In omnibus operibus tuis præcellens
24 esto. *Ne dederis maculam in gloria
tua. In die consummationis dierum
vitæ tuæ, & in tempore exitus tui
25 distribue hereditatem tuam. Cibaria,
& virga, & onus asino: panis, &
26 disciplina, & opus seruo. *Operatur
D in disciplina, & quærit requiescere:
laxa manus illi, & quærit libertatem:
27 *Iugum & lorum curuant collum
durum, & seruum inclinant opera-
28 tiones assiduæ. *Seruo maleuolo tor-
tura & compedes, mitte illum in
29 operationem, ne vacet: *multam
30 enim malitiam docuit otiositas. *In
opera constitue eum: sic enim con-
decet illum. Quòd si non obaudierit,
curua illum compedibus, & non am-
plifices super omnẽ carnem: verùm sine
31 iudicio nihil facias graue. *ᵉSi est tibi
seruus fidelis, sit tibi quasi anima tua:
quasi fratrẽ sic eum tracta: quoniam
in sanguine animę comparasti illum.
32 *Si læseris eum iniustè, in fugam
33 conuertetur: *& si extollens discesse-
rit: quem quæras, & in qua via quæ-
ras illum, nescis.

CAP. XXXIIII.

1 Vana spes, & mendacium viro
A insensato: & somnia extollunt
2 imprudẽtes. *Quasi qui apprehendit

ᵈSup. 24. d. 47
ᵉSup. 7. c. 23

vmbram, & perſequitur ventũ: ſic &
qui attendit ad viſa mendacia. * hoc 3
ſecundũ hoc viſio ſomniorum: ante
faciem hominis ſimilitudo hominis.
*Ab immundo quid mundabitur? & 4
à mendace quid verum dicetur? Di- 5
uinatio erroris, & auguria menda-
cia, & ſomnia malefacientium, vani-
tas eſt. * Et ſicut parturientis, cor 6
tuum phantaſias patitur, niſi ab Al-
tiſſimo fuerit emiſſa viſitatio, ne de-
deris in illis cor tuum: * multos 7
enim errare fecerunt ſomnia, & ex-
ciderunt ſperantes in illis. *Sine men- 8
dacio conſummabitur verbum legis,
& ſapientia in ore fidelis complana-
bitur. * Qui non eſt tentatus, quid 9
ſcit? Vir in multis expertus, cogitabit B
multa: & qui multa didicit, enarrabit
intellectum. *Qui non eſt expertus, 10
pauca recognoſcit: qui autem in
multis factus eſt, multiplicat mali-
tiam. * Qui tentatus non eſt, qualia 11
ſcit? qui implanatus eſt, abundabit
nequitia. Multa vidi errando, & plu- 12
rimas verborum conſuetudines. *Ali- 13
quoties vſque ad mortem periclita-
tus ſum horum cauſa, & liberatus
ſum gratia Dei. Spiritus timentium 14
Deum quæritur, & in reſpectu illius
benedicetur. * Spes enim illorum in 15
ſaluantem illos, & oculi Dei in dili-
gentes ſe. * Qui timet Dominum 16
nihil trepidabit, & non pauebit: C
quoniam ipſe eſt ſpes eius. *Timentis 17
Dominum beata eſt anima eius. *Ad 18
quem reſpicit, & quis eſt fortitudo
eius? * a Oculi Domini ſuper timentes 19
a Pſal. 33. d.18
eum, protector potentiæ, firmamen-
tum virtutis, tegimen ardoris, & vm-
braculum meridiani, * deprecatio 20
offenſionis, & adiutorium caſus,
exaltans animam, & illuminans
oculos, dans ſanitatem, & vitam &
benedictionem. * Immolantis ex 21
c Prou. 21. d.27
iniquo oblatio eſt maculata, & non
ſunt beneplacitæ ſubſannationes in-
iuſtorum. * Dominus ſolus ſuſti- 22
nentibus ſe in via veritatis & iuſtitiæ.
* d Dona iniquorum non probat Al- 23
d Prou. 15. b.8
tiſſimus, nec reſpicit in oblationes
iniquorum: nec in multitudine ſacri-
ficiorum eorum propitiabitur pec-
catis. *Qui offert ſacrificium ex ſub- 24
ſtantia pauperum, quaſi qui victimat D
filium in conſpectu patris ſui. * Pa- 25
nis egentium vita pauperum eſt: qui
defraudat illum, homo ſanguinis eſt.
* Qui aufert in ſudore panem, quaſi 26
27 qui occidit proximum ſuum. * Qui
effundit ſanguinem, * e & qui fraudem
e Deut. 24. c.14 Sup. 7. c.22
28 facit mercenario, fratres ſunt. * Vnus
ædificans, & vnus deſtruens: quid
29 prodeſt illis niſi labor? * Vnus orans,
& vnus maledicens: cuius vocem
30 exaudiet Deus? * Qui baptizatur à
mortuo, & iterum tangit eum, quid
31 proficit lauatio illius? * f Sic homo qui
f 2. Pet. 2. d.22
ieiunat in peccatis ſuis: & iterum ea-
dem faciens, quid proficit humi-
liando ſe? orationem illius quis ex-
audiet?

CAP. XXXV.

1 QVi conſeruat legem, multiplicat
2 oblationem. * a Sacrificium ſa-
a Mat. 7. a.1
A lutare eſt attendere mandatis, &
3 diſcedere ab omni iniquitate. * Et
propitiationem litare ſacrificij ſuper
iniuſtitias, & deprecatio pro pecca-
4 tis, recedere ab iniuſtitia. * Retribuet
gratiam qui offert ſimilaginem: &
qui facit miſericordiam, offert ſacri-
5 ficium. * Beneplacitum eſt Domino
recedere ab iniquitate: & depreca-
tio pro peccatis recedere ab iniuſti-
6 tia. * b Non apparebis ante conſpe-
b Exod. 23. b.15. & 34. c.20 Deut. 16. d.16
7 ctum Domini vacuus. * Hæc enim
omnia propter mandatum Dei fiunt.
8 * Oblatio iuſti impinguat altare, &
odor ſuauitatis eſt in conſpectu Al-
9 tiſſimi. * Sacrificium iuſti acceptum
B eſt, & memoriam eius non obliuiſce-
10 tur Dominus. * Bono animo glo-
riam redde Deo: & non minuas pri-
11 mitias manuum tuarum. * c In omni
c 2. Cor. 9. b.7 Tob. 4. b.9
dato hilarem fac vultum tuum, & in
exultatione ſanctifica decimas tuas.
12 * d Da Altiſſimo ſecundùm datum
d Leu. 22. c.21 Deut. 15. d.10
eius, & in bono oculo adinuentio-
13 nem facito manuum tuarum: * quo-
niam Dominus retribuens eſt, &
14 ſepties tantùm reddet tibi. * e Noli
e Deut. 10. d.17 2. Par. 19. c.7 Iob 34. b.19 Sap. 6. b.8 Ro. 2. b.11 Gal. 2. b.6 Col. 3. d.25 Act. 10. c.34 1. Petr. 1. c.17
offerre munera praua, non enim
15 ſuſcipiet illa. * Et noli inſpicere ſacri-
ficium iniuſtum, quoniam Dominus
iudex eſt, & e non eſt apud illum
16 gloria perſonæ. * Non accipiet Do-
C minus perſonam in pauperem, &
17 deprecationem læſi exaudiet. * Non
deſpiciet preces pupilli: nec viduam,
18 ſi effundat loquelam gemitus. * Nón-
ne lacrymæ viduæ ad maxillam de-
ſcendunt, & exclamatio eius ſuper
19 deducentem eas? * A maxilla enim
aſcendunt vſque ad cælum, & Do-
minus exauditor non delectabitur in
20 illis. * Qui adorat Deum in oblecta-
tione, ſuſcipietur, & deprecatio illius
vſque

vsque ad nubes propinquabit. Ora- 21
tio humiliantis se, nubes penetrabit:
& donec propinquet non consola-
bitur: & non discedet donec Altissi-
mus aspiciat. *Et Dominus non elon- 22
gabit, sed iudicabit iustos, & faciet D
iudicium: & Fortissimus non habebit
in illis patientiam, vt contribulet
dorsum ipsorum: * & Gentibus red- 23
det vindictam donec tollat plenitu-
dinem superborum: & sceptra ini-
quorum contribulet, * donec reddat 24
hominibus secundum actus suos, &
secundum opera Adæ, & secundum
præsumptionem illius, *donec iudicet 25
iudicium plebis suæ, & oblectabit iu-
stos misericordia sua. *Speciosa mi- 26
sericordia Dei, in tempore tribula-
tionis, quasi nubes pluuiæ in tem-
pore siccitatis.

CAP. XXXVI.

Miserere nostri Deus omnium, & 1
respice nos, & ostende nobis A
lucem miserationum tuarum: *& im- 2
mitte timorem tuum super Gentes,
quæ non exquisierunt te, vt cognos-
cant quia non est Deus nisi tu, &
enarrent magnalia tua. * Alleua ma- 3
num tuam super Gentes alienas, vt
videant potentiam tuam. *Sicut enim 4
in conspectu eorum sanctificatus es
in nobis, sic in conspectu nostro ma-
gnificaberis in eis, *vt cognoscant te, 5
sicut & nos cognouimus quoniam
non est Deus præter te Domine. *In- 6
noua signa, & immuta mirabilia.
*Glorifica manum, & brachium dex- 7
trum. * Excita furorem, & effunde 8
iram. * Tolle aduersarium, & affllige 9
inimicum. * Festina tempus, & me- 10
mento finis, vt enarrent mirabilia
tua. In ira flammæ deuoretur qui 11
saluatur: & qui pessimant plebem B
tuam, inueniant perditionem. *Con- 12
tere caput principum inimicorum,
dicentium: Non est alius præter nos.
* Congrega omnes tribus Iacob: vt 13
cognoscant quia non est Deus nisi
tu, & enarrent magnalia tua: & here-
ditabis eos, sicut ab initio. * Miserere 14
plebi tuæ, super quam inuocatum est
a Exod. 4 f. 22 nomen tuum: & Israel, a quem coæ-
quasti primogenito tuo. *Miserere ci- 15
uitati sanctificationis tuæ Ierusalem,
ciuitati requiei tuæ. *Reple Sion ine- 16
narrabilibus verbis tuis, & gloria tua
populum tuum. * Da testimonium 17
his, qui ab initio creaturæ tuæ sunt, C
& suscita prædicationes, quas locuti
sunt in nomine tuo prophetæ prio-
18 res. Da mercedem sustinentibus te, a Num. 6
vt prophetæ tui fideles inueniantur: d 24
& exaudi orationes seruorum tuo-
19 rum * a secundum benedictionem
Aaron de populo tuo, & dirige nos
in viam iustitiæ, & sciant omnes qui
habitant terram, quia tu es Deus con-
20 spector sæculorum. *Omnem escam
manducabit venter, & est cibus ci-
21 bo melior. *Fauces contingunt cibum
feræ, & cor sensatum verba menda-
22 cia * Cor prauum dabit tristitiam, &
23 homo peritus resistet illi. * Omnem
D masculum excipiet mulier: & est filia
24 melior filia. Species mulieris ex-
hilarat faciem viri sui, & super om-
nem concupiscentiam hominis su-
25 perducit desiderium. * Si est lingua
curationis, est & mitigationis & mi-
sericordiæ: non est vir illius secun-
26 dum filios hominum. * Qui possidet
mulierem bonam, inchoat possessio-
nem: adiutorium secundum illum
27 est, & columna vt requies. * vbi non
est sepes, diripietur possessio: & vbi
non est mulier, ingemiscit egens.
28 * Quis credit ei, qui nó habet nidum,
& deflectens vbicumque obscuraue-
rit, quasi succinctus latro exiliens de
ciuitate in ciuitatem?

CAP. XXXVII.

1 Omnis amicus dicet: Et ego ami-
A citiam copulaui. sed est amicus
solo nomine amicus. Nónne tristitia
2 inest vsque ad mortem? * Sodalis
autẽ & amicus ad inimicitiam con-
3 uertentur. O præsumptio nequissi-
ma, vnde creata es cooperire aridam
4 malitia, & dolositate illius? * Sodalis
amico coniucundatur in oblectatio-
nibus, & in tempore tribulationis
5 aduersarius erit. *Sodalis amico con-
dolet causa ventris, & contra hostem
6 accipiet scutum. * Non obliuiscaris
amici tui in animo tuo, & non im-
7 memor sis illius in opibus tuis. * Noli
consiliari cum eo, qui tibi insidiatur,
& à zelantibus te absconde consi-
8 lium. * Omnis consiliarius prodit
consilium, sed est consiliarius in se-
9 metipso. *A consiliario serua animam
B tuam. prius scito quæ sit illius ne-
cessitas: & ipse enim animo suo co-
10 gitabit: *ne fortè mittat sudem in ter-
11 ram, & dicat tibi: * Bona est via tua;
& stet è contrario videre quid sibi
12 eueniat. Cum viro irreligioso tracta
de sanctitate, & cũ iniusto de iustitia,

& cum

& cum muliere de ea, quæ æmula-
tur: cum timido de bello: cum ne-
gotiatore de traiectione, cũ emptore
de venditione, cum viro liuido de
gratiis agẽdis, * cum impio de pietate, 13
cum inhonesto de honestate, cum
operario agrario de omni opere, * cũ 14
operario annuali de consummatione
anni, cum seruo pigro de multa ope-
ratione: non attendas his in omni
consilio. * Sed cum viro sancto assi- 15
duus esto, quemcumque cognoueris
obseruantem timorem Dei, * cuius 16
anima est secundùm animam tuam: C
& qui, cùm titubaueris in tenebris,
condolebit tibi. * Cor boni consilij 17
statue tecum: non est enim tibi aliud
pluris illo. * Anima viri sancti enun- 18
ciat aliquando vera, quàm septem
circumspectores sedentes in excelso
ad speculandum. * Et in his omnibus 19
deprecare Altissimum, vt dirigat in
veritate viam tuam. * Ante omnia 20
opera verbum verax præcedat te, &
ante omnem actum consilium stabi-
le. * Verbum nequam immutabit cor: 21
ex quo partes quattuor oriuntur,
bonum & malum, vita & mors: &
dominatrix illorum est assidua lin-
gua. Est vir astutus multorum eru-
ditor, & animæ suæ inutilis est. * Vir 22
peritus multos erudiuit, & animę suæ
suauis est. * Qui sophisticè loquitur, 23
odibilis est: in omni re defraudabi-
tur. * non est illi data à Domino gra- 24
tia: omni enim sapientia defraudatus
est. * Est sapiens animæ suæ sapiens, 25
& fructus sensus illius laudabilis. D
* Vir sapiens plebem suam erudit, & 26
fructus sensus illius fideles sunt. Vir
sapiens implebitur benedictionibus,
& videntes illum laudabunt. * Vita 28
viri in numero dierum: dies autem
Israel innumerabiles sunt. * Sapiens 29
in populo hereditabit honorem, &
nomen illius erit viuens in æternum.
* Fili in vita tua tenta animam tuam: 30
& si fuerit nequam, non des illi po-
testatem: * non enim omnia omnibus 31
expediunt, & nõ omni animæ omne
genus placet. * Noli auidus esse in 32
omni epulatione, & non te effundas
super omnem escam: * in multis enim 33
escis erit infirmitas, & auiditas ap-
propinquabit vsque ad choleram.
* Propter crapulam multi obierunt: 34
qui autem abstinens est, adiiciet
vitam.

CAP. XXXVIII.

1 HOnora medicum propter ne-
A cessitatem: etenim illum creauit
2 Altissimus. * A Deo est enim omnis
medela, & à rege accipiet donatio-
3 nem. * Disciplina medici exaltabit
caput illius, & in conspectu magna-
4 torum collaudabitur. * Altissimus
creauit de terra medicamenta, & vir
5 prudens non abhorrebit illa. * a Nón- a Exo.15.d.25.
ne à ligno indulcata est aqua amara?
6 * Ad agnitionem hominum virtus il-
lorum, & dedit hominibus scientiam
Altissimus, honorari in mirabilibus
7 suis. * In his curans mitigabit dolo-
rem, & vnguentarius faciet pigmẽta
suauitatis, & vnctiones conficiet sa-
nitatis, & non consummabuntur
8 opera eius. * Pax enim Dei super fa-
9 ciem terræ. * b Fili in tua infirmitate b Isa.38.a.3
ne despicias te ipsum, sed ora Domi-
10 num, & ipse curabit te. * Auerte à
delicto, & dirige manus, & ab omni
11 delicto munda cor tuum. * Da suaui-
tatem & memoriam similaginis, &
impingua oblationem, & da locum
12 medico: * etenim illum Dominus
B creauit: & non discedat à te, quia
13 opera eius sunt necessaria. * Est enim
tempus quando in manus illorum
14 incurras: * ipsi verò Dominum de-
precabuntur, vt dirigat requiem eo-
rum, & sanitatem, propter conuer-
15 sationem illorum. * Qui delinquit in
conspectu eius, qui fecit eum, incidet
16 in manus medici. * Fili in mortuum
produc lacrymas, & quasi dira pas-
sus incipe plorare, & secundùm iudi-
cium contege corpus illius, & non
17 despicias sepulturam illius. * Propter
delaturam autem amarè fer luctum
illius vno die, & consolare propter
18 tristitiam, * & fac luctum secundùm
meritum eius vno die, vel duobus
19 propter detractionem. * c A tristitia c Prou.15.b.13.& 17.d.22
enim festinat mors, & cooperit vir-
tutem, & tristitia cordis flectit ceruì-
20 cem. * In abductione permanet tristi-
tia: & substantia inopis secundùm cor
21 eius. * Ne dederis in tristitia cor tuum,
sed repelle eam à te: & memento
22 nouissimorum, * noli obliuisci: neque
enim est conuersio, & huic nihil
23 proderis, & te ipsum pessimabis. * Me-
mor esto iudicij mei: sic enim erit &
24 tuum: mihi heri, & tibi hodie. * d In re- d 2.Reg.12.e.23
C quie mortui requiescere fac memo-
riam eius, & consolare illum in exi-
25 tu spiritus sui. * Sapientia scribæ in

tempore

tempore vacuitatis: & qui mino-
ratur actu, sapientiam percipiet:
qua sapientia replebitur * qui te- 26
net aratrum, & qui gloriatur in ia-
culo, stimulo boues agitat, & con-
uersatur in operibus eorum, & en r-
ratio eius in filiis taurorum. * Cor 27
suum dabit ad versandos sulcos, &
vigilia eius in sagina vaccarum. * Sic 28
omnis faber & architectus, qui no-
ctem tamquam diem transigit, qui
sculpit signacula sculptilia, & assi-
duitas eius variat picturam: cor suum
dabit in similitudinem picturæ, &
vigilia sua perficiet opus. * Sic faber 29
ferrarius sedens iuxta incudem, &
considerans opus ferri: Vapor ignis
vret carnes eius, & in calore fornacis
concertatur: * Vox mallei innouat 30
aurem eius, & contra similitudinem D
vasis oculus eius: * Cor suum dabit 31
in consummationem operum, & vi-
gilia sua ornabit in perfectionem.
* Sic figulus sedens ad opus suum, 32
conuertens pedibus suis rotam, qui
in solicitudine positus est semper
propter opus suum, & in numero
est omnis operatio eius * In brachio 33
suo formabit lutum, & ante pedes
suos curuabit virtutem suam. * Cor 34
suum dabit vt consummet linitio-
nem, & vigilia sua mundabit forna-
cem. * Omnes hi in manibus suis spe- 35
rauerunt, & vnusquisque in arte sua
sapiens est. * sine his omnibus non 36
ædificatur ciuitas. * Et non inhabita- 37
bunt, nec inambulabunt, & in eccle-
siam non transilient. * Super sellam 38
iudicis non sedebunt, & testamen-
tum iudicij non intelligent, neque
palam facient disciplinam & iudi-
cium, & in parabolis non inuenien-
tur: * sed creaturam æui confirma- 39
bunt, & deprecatio illorum in opera-
tione artis, accommodantes animam
suã, & conquirentes in lege Altissimi.

CAP. XXXIX.

SApientiam omnium antiquorum 1
exquiret sapiens, & in prophetis A
vacabit. * Narrationem virorum no- 2
minatorum conseruabit, & in versu-
tias parabolarũ simul introibit. * Oc- 3
culta prouerbiorum exquiret, & in
absconditis parabolarum conuersa-
bitur. * In medio magnatorum mini- 4
strabit, & in conspectu præsidis ap-
parebit. * In terram alienigenarum 5
gentium pertransiet: bona enim, &
6 mala in hominibus tentabit * Cor
suum tradet ad vigilandum diluculo
ad Dominum, qui fecit illum, & in
conspectu Altissimi deprecabitur.
7 * Aperiet os suum in oratione, & pro
8 delictis suis deprecabitur. * Si enim
Dominus magnus voluerit, spiritu
9 intelligentiæ replebit illum: * & ipse
tamquam imbres mittet eloquia sa-
pientiæ suæ, & in oratione confite-
10 bitur Domino: * & ipse diriget consi-
B lium eius, & disciplinam, & in ab-
11 sconditis suis consiliabitur. * Ipse pa-
lam faciet disciplinam doctrinæ suæ,
& in lege testamenti Domini gloria-
12 bitur. * Collaudabunt multi sapien-
tiam eius, & vsque in sæculum non
13 delebitur. * Non recedet memoria
eius, & nomen eius requiretur à ge-
14 neratione in generationem. * Sapien-
tiam eius enarrabunt gentes, & lau-
15 dem eius enunciabit ecclesia. * Si per-
manserit, nomen derelinquet plus
quàm mille: & si requieuerit, prode-
16 rit illi. * Adhuc consiliabor, vt enar-
rem: vt furore enim repletus sum.
17 * In voce dicit: Obaudite me diuini
fructus, & quasi rosa plantata super
18 riuos aquarum fructificate. * Quasi
Libanus odorem suauitatis habete.
19 * Florete flores, quasi lilium, & date
odorem, & frondete in gratiam, &
collaudate canticum, & benedicite
20 Dominum in operibus suis. * Date
nomini eius magnificentiam, & con-
fitemini illi in voce labiorum vestro-
rum, & in canticis labiorum, & ci-
tharis, & sic dicetis in confessio-
21 ne: * a Opera Domini vniuersa bona
22 valde. * b In verbo eius stetit aqua
C sicut congeries: & in sermone oris
illius sicut exceptoria aquarum:
23 * quoniam in præcepto ipsius placor
fit, & non est minoratio in salute ip-
24 sius. * Opera omnis carnis coram illo,
& non est quidquam absconditũ ab
25 oculis eius. * A sæculo vsq; in sæculũ
respicit, & nihil est mirabile in con-
26 spectu eius. * Non est dicere: Quid est
hoc, aut quid est istud? omnia enim
27 in tẽpore suo quærentur. * Benedictio
28 illius quasi fluuius inundauit. * c quo-
modo cataclysmus aridã inebriauit,
sic ira ipsius gentes, quæ non exqui-
29 sierunt eũ, hereditabit. * d Quomodo
conuertit aquas in siccitatem, & sic-
cata est terra: & viæ illius viis illorum
directæ sunt: sic peccatoribus of-
30 fensiones in ira eius. * Bona bonis

a Gen. 1. d. 31
b Marc. 7. d. 37 Gen. 8. c. 5
c Gen. 7. d. 27
d Exod. 14. e 28

creata sunt ab initio, sic nequissimis
ᵃ Sup. 39. d. 28 bona & mala. ° Initium necessariæ 31
rei vitæ hominum, aqua, ignis, & fer-
rum, sal, lac, & panis similagineus,
& mel, & botrus vuæ, & oleum, &
vestimentum. ° Hæc omnia sanctis in 32
bona, sic & impiis & peccatoribus in D
mala conuertentur. ° Sunt spiritus, 33
qui ad vindictam creati sunt, & in
furore suo confirmauerunt tormen-
ta sua: ° in tempore consummationis 34
effundent virtutem: & furorem eius,
qui fecit illos, placabunt. ° Ignis, gran- 35
do, fames, & mors, omnia hæc ad
vindictam creata sunt: ° bestiarum 36
dentes, & scorpij, & serpentes, &
romphæa vindicans in exterminium
impios. ° In mandatis eius epulabun- 37
tur, & super terram in necessitatem
præparabuntur, & in temporibus
suis non præterient verbum. ° Pro- 38
pterea ab initio confirmatus sum, &
consiliatus sum, & cogitaui, & scripta
ᵃ Gen. 1. d. 31 dimisi. ° ᵃ Omnia opera Domini bo- 39
na, & omne opus hora sua submini-
strabit. Non est dicere: Hoc illo ne- 40
quius est: omnia enim in tempore
suo comprobabuntur. ° Et nunc in 41
omni corde & ore collaudate, & be-
nedicite nomen Domini.

CAP. XL.

OCcupatio magna creata est om- 1
nibus hominibus, & iugum gra A
ue super filios Adam, à die exitus de
ventre matris eorum, vsque in diem
sepulturæ, in matrem omnium. ° Co- 2
gitationes eorum, & timores cordis,
adinuentio expectationis, & dies fi-
nitionis: ° à residente super sedem 3
gloriosam, vsque ad humiliatum in
terra & cinere: ° ab eo, qui vtitur 4
hyacintho, & portat coronam, vsque
ad eum, qui operitur lino crudo: fu-
ror, zelus, tumultus, fluctuatio, &
timor mortis, iracundia perseuerans,
& contentio, ° & in tempore refe- 5
ctionis in cubili somnus noctis im-
mutat scientiam eius. Modicum 6
tamquam nihil in requie, & ab eo in
somnis, quasi in die respectus. ° Con- 7
turbatus est in visu cordis sui, tan- B
quam qui euaserit in die belli. In tem-
pore salutis suæ exurrexit, & admi-
rans ad nullum timorem: ° cum omni 8
carne, ab homine vsque ad pecus, &
ᵃ Sup. 39. d. 34 super peccatores septuplum. ° ᵃ Ad 9
hæc mors, sanguis, contentio, &
romphæa, oppressiones, fames, &
contritio, & flagella: ° super iniquos 10

creata sunt hæc omnia, ᵃ & propter ᵃ Gen. 7. b. 10
11 illos factus est cataclysmus. ° Om-
nia, quæ de terra sunt, in terram con-
uertentur, ᵃ & omnes aquæ in mare ᵃ Eccles. 1. b. 7
12 reuertentur. ° Omne munus, & ini-
quitas delebitur, & fides in sæculum
13 stabit. ° Substantiæ iniustorum sicut
fluuius siccabuntur, & sicut toni-
truum magnum in pluuia persona-
14 bunt. ° In aperiendo manus suas læ-
tabitur: sic præuaricatores in con-
15 summatione tabescent. Nepotes
C impiorum non multiplicabunt ra-
mos, & radices immundæ super
16 cacumen petræ sonant. ° Super om-
nem aquam viriditas, & ad oram
fluminis ante omne fœnum euelle-
17 tur. ° Gratia sicut paradisus in bene-
dictionibus, & misericordia in sæcu-
18 lum permanet. ° Vita sibi sufficientis
operarij condulcabitur, & in ea in-
19 uenies thesaurum. ° Filij, & ædifica-
tio ciuitatis confirmabit nomen, &
super hæc mulier immaculata com-
20 putabitur. ° Vinum & musica lætifi-
cant cor: & super vtraque dilectio
21 sapientiæ. ° Tibiæ, & psalterium sua-
uem faciunt melodiam, & super
22 vtraque lingua suauis. Gratiam, &
speciem desiderabit oculus tuus, &
23 super hæc virides sationes. ° Amicus,
D & sodalis in tempore conuenientes,
& super vtrosque mulier cum viro.
24 ° Fratres in adiutorium in tempore
tribulationis, & super eos misericor-
25 dia liberabit. ° Aurum & argentum
est constitutio pedum: & super vtrum-
26 que consilium beneplacitum. ° Fa-
cultates & virtutes exaltant cor, &
27 super hæc timor Domini. ° Non est
in timore Domini minoratio, & non
28 est in eo inquirere adiutorium. ° Ti-
mor Domini sicut paradisus benedi-
ctionis, & super omnem gloriam
29 operuerunt illum. Fili in tempore
vitæ tuæ ne indigeas: melius est enim
30 mori, quàm indigere. ° Vir respiciens
in mensam alienam, non est vita eius
in cogitatione victus. alit enim ani-
31 mam suam cibis alienis. ° Vir autem
disciplinatus, & eruditus custodiet
32 se. ° In ore imprudentis condulca-
bitur inopia, & in ventre eius ignis
ardebit.

CAP. XLI.

1 O Mors quàm amara est memo-
A ria tua homini pacem habenti
2 in substantiis suis: ° viro quieto, &
cuius viæ directæ sunt in omnibus,

& adhue valenti accipere cibum! O 3
mors, bonum eſt iudicium tuum ho-
mini indigenti, & qui minoratur vi-
4 ribus, * defecto ætate, & cui de om-
nibus cura eſt, & incredibili, qui per-
5 dit patientiam! * Noli metuere iudi-
cium mortis. Memento quæ ante te
fuerunt, & quæ ſuperuentura ſunt
tibi: hoc iudicium à Domino omni
6 carni: * & quid ſuperueniet tibi in
beneplacito Altiſſimi? ſiue decem, ſi-
7 ue centum, ſiue mille anni. * Non
eſt enim in inferno accuſatio vitæ.
8 * Filij abominationum fiunt filij pec-
B catorum, & qui conuerſantur ſe-
9 cus domos impiorum. * Filiorũ pec-
catorum periet hereditas, & cum ſe-
mine illorum aſſiduitas opprobrij.
10 * De patre impio queruntur filij, quo-
niam propter illum ſunt in oppro-
11 brio. * Væ vobis viri impij, qui de-
reliquiſtis legem Domini Altiſſimi.
12 * Et ſi nati fueritis, in maledictione
naſcemini: & ſi mortui fueritis, in
13 maledictione erit pars veſtra. * *Om-
nia, quæ de terra ſunt, in terram con-
uertentur: ſic impij à maledicto in
14 perditionem. * Luctus hominum in
corpore ipſorum, nomen autem im-
15 piorum delebitur. * Curam habe de
C bono nomine: hoc enim magis per-
manebit tibi, quã mille theſauri pre-
16 tioſi & magni. * Bonæ vitæ numerus
dierum: bonum autem nomen per-
17 manebit in æuum. * Diſciplinam in
pace conſeruate filij. * ſapientia enim
abſcondita, & theſaurus inuiſus, quæ
18 vtilitas in vtriſque? * Melior eſt ho-
mo, qui abſcondit ſtultitiam ſuam,
quàm homo, qui abſcondit ſapien-
19 tiam ſuam. * Verumtamen reuere-
mini in his, quæ procedunt de ore
20 meo. * Non eſt enim bonum omnem
reuerentiam obſeruare: & non om-
nia omnibus bene placent in fide.
21 * Erubeſcite à patre & à matre de for-
nicatione: & a præſidente & à poten-
22 te de mendacio: * à principe & à iu-
D dice de delicto: à ſynagoga & plebe
23 de iniquitate: * à ſocio & amico de
iniuſtitia: & de loco, in quo habitas,
24 * de furto, de veritate Dei, & teſta-
mento: de diſcubitu in panibus, & ab
25 obfuſcatione dati & accepti: * à ſa-
lutantibus de ſilentio: à reſpectu mu-
lieris fornicariæ: & ab auerſione vul-
26 tus cognati. * Ne auertas faciẽ à pro-
ximo tuo, & ab auferendo partem &
27 non reſtituendo. * * Ne reſpicias mu-
lierem alieni viri, & ne ſcruteris an-
cillam eius, neque ſteteris ad lectum
25 eius. * Ab amicis de ſermonibus
improperij: & cùm dederis, ne im-
properes.

*Sup.40. b.11

*Sup.20. d.32

*Mat.5.28

CAP. XLII.

1 NOn duplices ſermonem auditus
A de reuelatione ſermonis abſcõ-
diti, & eris verè ſine confuſione, &
inuenies gratiam in conſpectu om-
nium hominum: ne pro his omni-
bus cõfundaris, * & ne accipias per-
2 ſonam vt delinquas. * De lege Al-
tiſſimi, & teſtamento, & de iudicio
3 iuſtificare impium, * de verbo ſo-
ciorum & viatorum, & de datione
4 hereditatis amicorum, * de æqua-
litate ſtateræ & ponderum, de ac-
quiſitione multorum & paucorum,
5 * de corruptione emptionis, & ne-
gotiatorum, & de multa diſciplina
filiorum, & ſeruo peſſimo latus ſan-
6 guinare. * Super mulierẽ nequam
7 bonũ eſt ſignum. * Vbi manus mul-
tæ ſunt, claude, & quodcumque tra-
des, numera, & appende: datum ve-
8 rò, & acceptum omne deſcribe. * De
B diſciplina inſenſati & fatui, & de ſe-
nioribus, qui iudicantur ab adole-
ſcentibus: & eris eruditus in omni-
bus, & probabilis in conſpectu om-
9 nium viuorum. * Filia patris abſ-
condita eſt vigilia, & ſolicitudo eius
aufert ſomnum, ne fortè in adole-
ſcẽtia ſua adulta efficiatur, & cum
10 viro commorata odibilis fiat: * ne-
quando polluatur in virginitate ſua,
& in paternis ſuis grauida inuenia-
tur: ne fortè cum viro commorata
tranſgrediatur, aut certè ſterilis ef-
11 ficiatur. * Super filiam luxurioſam
C confirma cuſtodiam: ne quando fa-
ciat te in opprobrium venire inimi-
cis, à detractione in ciuitate, & ob-
iectione plebis, & confundat te in
12 multitudine populi. * Omni ho-
mini noli intendere in ſpecie: & in
medio mulierum noli commorari:
13 * de veſtimentis enim procedit tinea,
14 & à muliere iniquitas viri. * Melior
eſt enim iniquitas viri, quàm mulier
benefaciens, & mulier confundens
15 in opprobrium. * Memor ero igi-
tur operũ Domini, & quæ vidi an-
nunciabo. In ſermonibus Domini
16 opera eius. * Sol illuminans per om-
nia reſpexit, & gloria Domini ple-
17 num eſt opus eius. * Nõne Dominus
fecit ſanctos enarrare omnia mira-

*Leuit.19. d.15
Deu.1.c.17 & 16.d.19
Prou.24. c.23.
Iac.2.a.2

bilia ſua, quæ confirmauit Dominus
omnipotens ſtabiliri in gloria ſua?
* Abyſſum, & cor hominum inueſti- 18
gauit: & in aſtutia eorum excogita- D
uit. * Cognouit enim Dominus om- 19
nem ſcientiam, & inſpexit in ſignum
æui, annuncians quæ præterierunt,
& quæ ſuperuentura ſunt, reuelans
veſtigia occultorum. * Non præterit 20
illum omnis cogitatus, & nõ abſcon-
dit ſe ab eo vllus ſermo. * Magnalia 21
ſapientiæ ſuæ decorauit: qui eſt ante
ſæculum & vſque in ſæculum, ne-
que adiectum eſt, * neque minuitur, 22
& non eget alicuius cõſilio. * Quàm 23
deſiderabilia omnia opera eius, &
tamquam ſcintilla, quæ eſt conſide-
rare! * Omnia hæc viuunt, & ma- 24
nent in ſæculum, & in omni neceſſi-
tate omnia obaudiunt ei. * Omnia 25
duplicia, vnum contra vnum, &
non fecit quidquam deeſſe. * Vniuſ- 26
cuiuſque confirmauit bona. Et quis
ſatiabitur videns gloriam eius?

CAP. XLIII.

ALtitudinis firmamentum pulchri- 1
tudo eius eſt, ſpecies cæli in vi- A
ſione gloriæ. * Sol in aſpectu annun- 2
cians in exitu, vas admirabile opus
excelſi. * In meridiano exurit ter- 3
ram, & in conſpectu ardoris eius
quis poterit ſuſtinere? Fornacem cu-
ſtodiens in operibus ardoris: * tri- 4
pliciter ſol exurens montes, radios
igneos exufflans, & refulgens radiis
ſuis obcæcat oculos. * Magnus Do- 5
minus qui fecit illum, & in ſermo-
nibus eius feſtinauit iter. * Et luna 6
in omnibus in tempore ſuo, oſten-
ſio temporis, & ſignum æui. * A lu- 7
na ſignum diei feſti, luminare quod
minuitur in cõſummatione. * Men- 8
ſis ſecundùm nomen eius eſt, cre-
ſcens mirabiliter in conſummatione.
* Vas caſtrorum in excelſis, in firma- 9
mento cæli reſplendens glorioſè.
* Species cæli gloria ſtellarum, mun- 10
dum illuminãs in excelſis Dominus. B
* In verbis ſancti ſtabunt ad iudiciũ, 11
& non deficient in vigiliis ſuis. * Vi- 12
de arcum, & benedic eum, * qui fe-
cit illum: valde ſpecioſus eſt in ſplẽ-
dore ſuo. * Gyrauit cælum in cir- 13
cuitu gloriæ ſuæ, manus Excelſi ape-
ruerunt illum. * Imperio ſuo accele- 14
rauit niuem, & accelerat coruſcatio-
nes emittere iudicij ſui. * Propterea 15
aperti ſunt theſauri, & euolauerunt
nebulæ ſicut aues. * In magnitu- 16

*Gen. 9. b. 13

dine ſua poſuit nubes, & confracti
17 ſunt lapides grandinis. * In conſpe-
ctu eius commouebuntur montes,
& in voluntate eius aſpirabit Notus.
18 * Vox tonitrui eius verberabit ter-
ram, tempeſtas aquilonis, & con-
19 gregatio ſpiritus: * & ſicut auis de-
ponens ad ſedendum, aſpergit ni-
uem, & ſicut locuſta demergens de-
20 ſcenſus eius. * Pulchritudinem cando-
C ris eius admirabitur oculus, & ſu-
per imbrem eius expaueſcet cor.
21 * Gelu ſicut ſalem effundet ſuper
terram: & dum gelauerit, fiet tam-
22 quam cacumina tribuli. * Frigidus
ventus aquilo flauit, & gelauit cry-
ſtallus ab aqua, ſuper omnem con-
gregationem aquarum requieſcet,
& ſicut lorica induet ſe aquis.
23 * Et deuorabit montes, & exuret de-
ſertum, & extinguet viride, ſicut
24 igne. * Medicina omnium in feſti-
natione nebulæ: & ros obuians ab
ardore venienti humilẽ efficiet eum.
25 * In ſermone eius ſiluit ventus, &
cogitatione ſua placauit abyſſum,
& plantauit in illa Dominus inſu-
26 las. * Qui nauigant mare, enarrent
pericula eius: & audientes auribus
27 noſtris admirabimur. * Illic præcla-
ra opera, & mirabilia: varia beſtia-
rum genera, & omnium pecorum,
28 & creatura belluarum. * Propter ip-
D ſum confirmatus eſt itineris finis, &
in ſermone eius compoſita ſunt om-
29 nia. * Multa dicemus, & deficiemus
in verbis; conſummatio autem ſer-
30 monum, ipſe eſt in omnibus. * Glo-
riantes ad quid valebimus? ipſe enim
omnipotens ſuper omnia opera ſua.
31 * Terribilis Dominus, & magnus ve-
hementer, & mirabilis potẽtia ipſius.
32 * Glorificantes Dominum quãtum-
cumq; potueritis, ſuperualebit enim
adhuc, & admirabilis magnificentia
33 eius. * Benedicẽtes Dominum, exal-
tate illum quantum poteſtis: maior
34 enim eſt omni laude. * Exaltantes eũ
replemini virtute. ne laboretis: non
35 enim comprehendetis. * * Quis vide-
bit eum, & enarrabit? & quis magni-
36 ficabit eum ſicut eſt ab initio? * Mul-
ta abſcondita ſunt maiora his: pau-
37 ca enim vidimus operũ eius. * Om-
nia autẽ Dominus fecit, & piè agen-
tibus dedit ſapientiam.

*Pſal. 144. a. 3

CAP. XLIIII.

1 LAudemus viros glorioſos, & pa-
A rẽtes noſtros in generatione ſua.

* Mul-

* Multam gloriam fecit Dominus, 2
magnificentia sua à sæculo. * Domi- 3
nantes in potestatibus suis, homines
magni virtute, & prudentia sua præ-
diti, nunciantes in prophetis dignita-
tem prophetarum, * & imperantes 4
in præsenti populo, & virtute pru-
dentiæ populis sanctissima verba.
* In peritia sua requirentes modos 5
musicos, & narrantes carmina scri-
pturarum. * Homines diuites in vir- 6
tute, pulchritudinis studium haben-
tes: pacificantes in domibus suis.
Omnes isti in generationibus gen- 7
tis suę gloriam adepti sunt, & in die-
bus suis habentur in laudibus. * Qui 8
de illis nati sunt, reliquerunt nomen
narrandi laudes eorum: * & sunt 9
quorum non est memoria: perierunt B
quasi qui non fuerint: & nati sunt,
quasi non nati, & filij ipsorum cum
ipsis. * Sed illi viri misericordiæ sunt, 10
quorum pietates non defuerunt:
* cum semine eorum permanent bo- 11
na, * hereditas sancta nepotes eorũ, 12
& in testamẽtis stetit semen eorum:
* & filij eorum propter illos vsq; in 13
æternum manent: semen eorum &
gloria eorum non derelinquetur.
* Corpora ipsorum in pace sepulta 14
sunt, & nomen eorum viuit in ge-
neratioñe & generationem. * Sapien- 15
tiam ipsorum narrẽt populi, & lau-
dem eorum nunciet ecclesia. * a He- 16
noch placuit Deo, & translatus est C
in paradisum, vt det gentibus pœni-
tentiam. * Noe inuentus est perfe- 17
ctus, iustus, & in tempore iracundiæ
factus est reconciliatio. * Ideo dimis- 18
sum est reliquum terræ, cùm factum
est diluuium. * b Testamenta sæ- 19
culi posita sunt apud illum, ne de-
leri possit diluuio omnis caro.
* c Abraham magnus pater multitu- 20
dinis gentium, & non est inuentus
similis illi in gloria: qui conseruauit
legem Excelsi, & fuit in testamen-
to cum illo. * d In carne eius stare fe- 21
cit testamentum, & e in tentatione
inuentus est fidelis. * Ideo iureiu- 22
rando dedit illi gloriam in gente sua,
crescere illum quasi terræ cumulum,
* & vt stellas exaltare semen eius, 23
& hereditare illos à mari vsque ad
mare, & à flumine vsque ad termi-
nos terræ. * Et in Isaac eodem mo- 24
do fecit propter Abraham patrem
eius. * Benedictioñe omnium Gen- 25
tium dedit illi Dominus, & testa-

a Gen. 5. c.22 Heb. 11. b.5
b Gen. 6. b. 9. & 7. a.1 Heb. 11. b.7
c Gen. 9. b.9
d Gen. 12. a. 2 & 15. a. 5
e Gen. 17. c.19 Gen. 22. a.1 Gal. 3. b. 6

mentum confirmauit super caput
16 Iacob. * Agnouit eum in benedictio-
nibus suis, & dedit illi hereditatem,
& diuisit illi partẽ in tribubus duo-
17 decim. * Et conseruauit illi homi-
nes misericordiæ, inuenientes gra-
tiam in oculis omnis carnis.

CAP. XLV.

1 Dilectus Deo, & hominibus
A Moyses: cuius memoria in be-
2 nedictione est. * Similem illum fe-
cit in gloria sanctorum, & magni-
ficauit eum in timore inimicorum,
& in verbis suis monstra placauit.
3 * a Glorificauit illum in cõspectu re-
gum, & iussit illi coram populo suo,
4 & ostendit illi gloriam suam. * In
fide & lenitate ipsius sanctum fecit
illum, & elegit eum ex omni carne.
5 * Audiuit enim eum, & vocem ip-
sius, & induxit illum in nubem.
6 * Et dedit illi coràm præcepta, &
legem vitæ & disciplinæ, docere Ia-
cob testamentum suum, & iudicia
7 sua Israel. * b Excelsum fecit Aa-
ron fratrem eius, & similem sibi de
8 tribu Leui: * statuit ei testamentum
æternum, & dedit illi sacerdotium
gentis: & beatificauit illum in glo-
9 ria, * & circumcinxit eum zona
gloriæ, & induit eum stolam glo-
riæ, & coronauit eum in vasis vir-
10 tutis. * c Circumpedes, & femoralia,
B & humerale posuit ei, & cinxit il-
lum tintinnabulis aureis plurimis in
11 gyro, * dare sonitum in incessu suo,
auditum facere sonitum in templo
12 in memoriam filiis gentis suæ. * Sto-
lam sanctam, auro, & hyacintho,
& purpura, opus textile, viri sapien-
13 tis, iudicio & veritate præditi: * tor-
to cocco opus artificis, gemmis pre-
tiosis figuratis in ligatura auri, &
opere lapidarij sculptis in memo-
riam secundùm numerum tribuum
14 Israel. * Corona aurea super mitram
eius expressa signo sanctitatis, &
gloria honoris: opus virtutis, & de-
15 sideria oculorum ornata. * Sic pul-
chra ante ipsum non fuerunt talia
16 vsque ad originem. * Non est indu-
tus illa alienigena aliquis, sed tãtùm
C filij ipsius soli, & nepotes eius per
17 omne tempus. * Sacrificia ipsius cõ-
18 sumpta sunt igne quotidie. * d Com-
pleuit Moyses manus eius, & vnxit
19 illum oleo sancto. * Factũ est illi in
testamẽtum æternum, & semini eius
sicut dies cæli, fungi sacerdotio, &

Exo. 11. a.5
a Exod. 6. c.5.
b Num. 12. a.5.7
c Exod. 28.
d Leuit. 8. b.12

habere laudem, & glorificare popu-
lum suum in nomine eius. * Ipsum 20
elegit ab omni viuẽte, offerre sacrifi-
cium Deo, incẽsum, & bonum odo-
rem, in memoriam placare pro po-
pulo suo: * & dedit illi in præce- 21
ptis suis potestatem, in testamentis
iudiciorum, docere Iacob testimo-
nia, & in lege sua lucem dare Israel.
a Num. 16. a. 1 * a Quia contra illum steterunt alie- 22
ni, & propter inuidiam circumdede-
runt illum homines in deserto, qui
erant cum Dathan & Abiron, & cõ-
gregatio Core in iracundia. * Vi- 23
dit Dominus Deus, & non placuit
illi, & consumpti sunt in impetu ira-
cundiæ. * Fecit illis monstra, & con- 24
sumpsit illos in flamma ignis. * Et 25
addidit Aaron gloriam, & dedit il-
li hereditatem, & primitias frugum
terræ diuisit illi. * Panem ipsis in pri- 26
mis parauit in satietatem: nam & D
sacrificia Domini edent, quæ dedit
illi, & semini eius. * Ceterum in 27
terra gentes non hæreditabit, & pars
non est illi in gente: ipse est enim
b Num. 25. b. 7 pars eius, & hereditas. * b Phinees 28
filius Eleazari tertius in gloria est,
1. Mac. 2. f. 54 imitando eum in timore Domini:
* & stare in reuerentia gentis: in bo- 29
nitate & alacritate animæ suæ pla-
cuit Deo pro Israel. * Ideo statuit il- 30
li testamẽtum pacis, principem san-
ctorum & gentis suæ, vt sit illi & se-
mini eius sacerdotij dignitas in æter-
num. * Et testamentum Dauid re- 31
gi filio Iessæ de tribu Iuda, hereditas
ipsi & semini eius, vt daret sapien-
tiam in cor nostrum iudicare gen-
tem suam in iustitia, ne abolerentur
bona ipsorum, & gloriam ipsorum
in gentem eorum æternam fecit.

CAP. XLVI.

Fortis in bello Iesus Naue succes- 1
sor Moysi in prophetis, qui fuit A
magnus secundùm nomen suum,
* maximus in salutem electorũ Dei, 2
expugnare insurgẽtes hostes, vt con-
sequeretur hereditatẽ Israel. * Quam 3
gloriam adeptus est in tollendo ma-
nus suas, & iactando contra ciui-
tates romphæas? * Quis ante illum 4
sic restitit? Nam hostes ipse Domi-
c Iosu. 10. c. 14 nus perduxit. * c An non in iracun- 5
dia eius impeditus est sol, & vna
dies facta est quasi duo? * Inuoca- 6
uit Altissimum potentem in oppu-
gnando inimicos vndique, & audi-
uit illum magnus & sanctus Deus in
saxis grandinis virtutis valde fortis.
7 * Impetum fecit contra gentem ho-
stilem, & in descensu perdidit con-
8 trarios, * vt cognoscant Gentes po-
B tentiam eius, quia contra Deum pu-
gnare non est facile. Et secutus est
9 est à tergo potentis: * d Et in diebus d Num. 14. a. 6
Moysi misericordiam fecit ipse, &
Caleb filius Iephone, stare contra
hostem, & prohibere gentem à pec-
catis, & perfringere murmur mali-
10 tiæ. * Et ipsi duo constituti, à pericu-
lo liberati sunt à numero sexcento-
rum millium peditum, inducere il-
los in hereditatem, in terram, quæ
11 manat lac & mel. * Et dedit Do-
minus ipsi Caleb fortitudinem, &
vsque in senectutem permansit illi
virtus, vt ascẽderet in excelsum ter-
ræ locum, & semen ipsius obtinuit
12 hereditatem: * vt viderent omnes
filij Israel quia bonum est obsequi
13 sancto Deo. * Et iudices singuli suo
C nomine, quorum nõ est corruptum
cor: qui non auersi sunt à Domino,
14 * vt sit memoria illorum in benedi-
ctione, & ossa eorum pullulent de
15 loco suo, * & nomen eorum perma-
neat in æternum, permanens ad fi-
lios illorum, sanctorum virorum
16 gloria. Dilectus à Domino Deo
suo Samuel propheta Domini, reno-
uauit imperium, & vnxit principes
17 in gente sua. * In lege Domini con-
gregationem iudicauit, & vidit Deus
Iacob, & in fide sua probatus est
18 propheta. * Et cognitus est in ver-
bis suis fidelis, quia vidit Deum lu-
19 cis: * & inuocauit Dominum om-
D nipotentem, in oppugnando hostes
circumstantes vndique in oblatione
20 agni inuiolati. * Et intonuit de cæ-
lo Dominus, & in sonitu magno au-
21 ditam fecit vocem suam, * & con-
triuit principes Tyriorum, & om-
22 nes duces Philisthim: * & ante
tempus finis vitæ suæ & sæculi, te-
stimonium præbuit in conspectu Do-
mini, & Christi: pecunias & vsque
ad calceamenta ab omni carne non
accepit, & non accusauit illum ho-
23 mo. * Et post hoc dormiuit, & no-
tum fecit regi, & ostendit illi finem
vitæ suæ, & exaltauit vocem suam
de terra in prophetia delere impie-
tatem gentis.

CAP. XLVII.

1. Reg. 12. a. 1 POst hęc surrexit Nathan prophe- 1
ta in diebus Dauid. * Et quasi 2
adeps separatus à carne, sic Dauid à A
*1 Reg. 17. filiis Israel. ** Cum leonibus lusit 3
d. 34 quasi cum agnis: & in vrsis similiter
fecit sicut in agnis ouium in iuuentu-
*1 Reg. 17. te sua. ** Numquid non occidit gi- 4
f. 49 gantem, & abstulit opprobrium de
gente? * In tollendo manum, saxo 5
fundæ deiecit exultationem Goliæ:
* nam inuocauit Dominum omni- 6
potentem, & dedit in dextera eius
tollere hominem fortem in bello, &
*1. Reg. 18. exaltare cornu gentis suæ. * Sic in 7
b. 7 decem millibus glorificauit eum, &
laudauit eũ in benedictionibus Do-
mini in offerendo illi coronam glo-
riæ: * contriuit enim inimicos vn- 8
dique, & extirpauit Philisthiim con-
trarios vsque in hodiernum diem:
cõtriuit cornu ipsorum vsq; in æter-
num. * In omni opere dedit confes- 9
sionem Sancto, & Excelso in verbo B
gloriæ. * De omni corde suo lauda- 10
uit Dominum, & dilexit Deum, qui
fecit illum: & dedit illi contra inimi-
cos potentiam: * & stare fecit can- 11
tores contra altare, & in sono eorum
dulces fecit modos. * Et dedit in ce- 12
lebrationibus decus, & ornauit tem-
pora vsq; ad consummationem vi-
tæ, vt laudarẽt nomen sanctum Do-
mini, & amplificarẽt manè Dei san-
*2. Reg. 12. d. 13 ctitatem. ** Dominus purgauit pec- 13
cata ipsius, & exaltauit in æternum
cornu eius: & dedit illi testamentum
regni, & sedẽ gloriæ in Israel. * Post 14
ipsum surrexit filius sensatus, & pro-
pter illum deiecit omnem potentiam
*3. Reg. 3. a. 1 inimicorum. ** Salomon impera- 15
uit in diebus pacis, cui subiecit Deus
omnes hostes, vt conderet domum
in nomine suo, & pararet sanctita-
tem in sempiternũ: quemadmodum
*3. Reg. 4. d. 31 eruditus es in iuuẽtute tua, ** & im- 16
pletus es, quasi flumen, sapientia, &
terram retexit anima tua. * Et reple- 17
sti in comparationibus ænigmata: ad C
insulas lõgè diuulgatum est nomen
tuum, & dilectus es in pace tua. * In 18
cantilenis, & prouerbiis, & compa-
rationibus, & interpretationibus mi-
ratæ sunt terræ, * & in nomine Do- 19
mini Dei, cui est cognomen, Deus Is-
*3. Reg. 10. c. 27 rael. ** Collegisti quasi auricha- 20
cum aurum, & vt plumbum cõple-
sti argentum, * & inclinasti femora 21
tua mulieribus: potestatem habuisti

22 in corpore tuo, * dedisti maculã in
gloria tua, & profanasti semẽ tuum
inducere iracũdiam ad liberos tuos,
23 & incitari stultitiam tuam, * vt fa-
ceres imperium bipartitum, ** & ex *3. Reg. 12. c. 16
Ephraim imperare imperium durũ.
24 * Deus autem non derelinquet mise-
D ricordiam suam, & non corrumpet,
nec delebit opera sua, neque perdet
à stirpe nepotes electi sui: & semen
eius, qui diligit Dominum, non cor-
25 rumpet. * Dedit autẽ reliquum Ia-
26 cob, & Dauid de ipsa stirpe. * Et fi-
nem habuit Salomon cum patribus
27 suis. * Et dereliquit post se de semine
28 suo, gentis stultitiam, ** & immi- *3. Reg. 12. d. 28
nutum à prudentia, Roboam, qui
29 auertit gentem consilio suo: * & Ie-
roboam filium Nabat, qui peccare
fecit Israel, & dedit viam peccandi
Ephraim, & plurima redundauerũt
30 peccata ipsorum. * Valde auerterunt
31 illos à terra sua. * Et quæsiuit om-
nes nequitias vsque dum perueniret
ad illos defensio, & ab omnibus pec-
catis liberauit eos.

CAP. XLVIII.

1 ET surrexit Elias propheta, quasi 3. Reg. 17. a. 1
A ignis, & verbum ipsius quasi fa-
2 cula ardebat. * Qui induxit in illos
famem, & irritantes illum inuidia
sua pauci facti sunt: non enim po-
terant sustinere præcepta Domini.
3 ** Verbo Domini continuit cælum, *3. Reg. 18
4 & deiecit de cælo ignẽ ter. * sic am- 4. Reg. 1.
plificatus est Elias in mirabilibus
suis. Et quis potest similiter sic glo-
5 riari tibi? ** Qui sustulisti mortuum *3. Reg. 17
ab inferis de sorte mortis in verbo c. 22
6 Domini Dei. * Qui deiecisti reges ad
perniciem, & confregisti facile po-
tentiam ipsorum, & gloriosos de le-
7 cto suo. * Qui audis in Sina iudi-
cium, & in Horeb iudicia defen-
8 sionis. * Qui vngis reges ad pœni-
tentiam, & prophetas facis successo-
9 res post te. ** Qui receptus es in tur- *4. Reg. 2. b. 11
B bine ignis, in curru equorum igneo- Mal. 4. a. 6
10 rum. * Qui scriptus es in iudiciis tẽ-
porum lenire iracundiam Domini:
conciliare cor patris ad filium, &
11 restituere tribus Iacob. * Beati sunt,
qui te viderunt, & in amicitia tua
12 decorati sunt. * nam nos vita vi-
uimus tantùm, post mortem au-
tem non erit tale nomen nostrum.
13 ** Elias quidem in turbine tectus est, *4. Reg. 2. c. 12
& in Eliseo cõpletus est spiritus eius:
in diebus suis non pertimuit princi-

peni, & potentia nemo vicit illum.
* nec superauit illum verbú aliquod 14
4.Reg.13 d.21 * & mortuum prophetauit corpus
eius. In vita sua fecit monstra, & 15
in morte mirabilia operatus est. * In 16
omnibus istis non pœnituit popu- C
lus, & non recesserunt à peccatis
suis vsque dum eiecti sunt de terra
sua, & dispersi sunt in omnem ter-
ram: * & relicta est gens perpauca, 17
& princeps in domo Dauid. * Qui- 18
dam ipsorum fecerunt quod place-
ret Deo: alij autem multa commise-
runt peccata. Ezechias muniuit ci- 19
uitatem suam, & induxit in medium
ipsius aquam, & fodit ferro rupem,
& ædificauit ad aquam puteum.
4.Reg.18 d.13 * * In diebus ipsius ascédit Senache- 20
rib, & misit Rabsacen, & sustulit ma-
num suam cótra illos, & extulit ma-
num suam in Sion, & superbus fa-
ctus est potentia sua. Tunc mo- 21
ta sunt corda, & manus ipsorum: &
doluerunt quasi parturientes mulie-
res. * Et inuocauerunt Dominum 22
misericordem, & expandentes ma- D
nus suas, extulerút ad cælum: & san-
ctus Dominus Deus audiuit citò vo-
cem ipsorum. * Non est commemo- 23
ratus peccatorum illorum, neq; de-
dit illos inimicis suis, sed purgauit
eos in manu Isaiæ sancti prophetæ.
4.Reg.19 g.35 Tob.1.d.21 Isa.37.g.36 1.Mac.7.f.41 2.Mac.8.e.19 * * Deiecit castra Assyriorum, & có- 24
triuit illos Angelus Domini. * nam 25
fecit Ezechias quod placuit Deo, &
fortiter iuit in via Dauid patris sui,
quam mandauit illi Isaias propheta
magnus, & fidelis in conspectu Dei.
* * In diebus ipsius retrò redijt Sol, 26
4.Reg.20 e.1. Isa.38.a.1 & addidit regi vitam. Spiritu ma- 27
gno vidit vltima, & consolatus est
lugentes in Sion. Vsque in sempiter-
num * ostendit futura & abscondita 25
antequam euenirent.

CAP. XLIX.

4.Reg.22 a.1 MEmoria Iosiæ in compositio- 1
né odoris facta opus pigmen- A
tarij. * In omni ore quasi mel indul- 2
cabitur eius memoria, & vt musica
in conuiuio vini. * Ipse est directus 3
diuinitus in pœnitentiam gentis, &
tulit abominationes impietatis. * * Et 4
gubernauit ad Dominum cor ipsius,
& in diebus peccatorum corrobora-
uit pietaté. Præter Dauid, & Eze- 5
chiam, & Iosiam, omnes peccatum
commiserunt: * nam reliquerunt le- 6
gem Altissimi reges Iuda, & con-
tempserunt timorem Dei. * Dede- 7
B runt enim regnum suum aliis, &
8 gloriam suá alienigenæ genti. * * In- 4.Reg.25 b.9
cenderunt electam sanctuatis ciuita-
tem, & desertas fecerunt vias ipsius
9 in manu Ieremiæ. * Nam malè
tractauerunt illum, qui à ventre
matris cósecratus est propheta, euer-
tere, & eruere, & perdere, & iterum
10 ædificare, & renouare. * Ezechiel, Ezech.1. a.4
qui vidit conspectum gloriæ, quam
ostendit illi in curru Cherubim.
11 * Nam commemoratus est inimico-
C rum in imbre, benefacere illis, qui
12 ostenderunt rectas vias. * Et duo-
decim prophetarum ossa pullulent
de loco suo. nam corroborauerunt
Iacob, & redemerunt se in fide
13 virtutis. * * Quomodo amplifice- 1.Esd.3. a.2
mus Zorobabel? nam & ipse qua- Agg.2.
14 si signum in dextera manu, * sic & 2.
& Iesum filium Iosedec? qui in
diebus suis ædificauerunt domum,
& exaltauerunt templum sanctum
Domino, paratum in gloriam sem-
15 piternam. * Et Nehemias in me- Zach.3. a.1
D moria multi temporis, qui erexit no
bis muros euersos, & stare fecit por-
tas & seras, qui erexit domos no-
16 stras. * Nemo natus est in terra qua-
lis Henoch: ná & ipse receptus est à
17 terra. * * Neque vt Ioseph, qui natus Gen.41. f.40.42. a.
est homo, princeps fratrú, firmamé- 3.45.a 1.
tum gentis, rector fratrum, stabili- 50.d.20
18 mentum populi: * & ossa ipsius vi-
sitata sunt, & post mortem prophe-
19 tauerunt. * * Seth, & Sem apud ho- Gen.4.
mines gloriam adepti sunt: & super Gen.5.d.32
omnem animam in origine Adam.

CAP. L.

1 SImon Oniæ filius, sacerdos ma- 1.Mac.12. a.6
A gnus, qui in vita sua suffulsit do- 2.Mac.3.
mum, & in diebus suis corroborauit & 4.
2 templum. * Templi etiam altitudo
ab ipso fundata est, duplex ædifica-
3 tio & excelsi parietes tépli. * In die-
bus ipsius emanauerunt putei aqua-
rum, & quasi mare adimpleti sunt
4 supra modum. * Qui curauit gen-
tem suam, & liberauit eam à perdi-
5 tione. * Qui præualuit amplificare
ciuitatem, qui adeptus est gloriam in
conuersatione gentis: & ingressum
6 domus, & atrij amplificauit. Quasi
stella matutina in medio nebulæ, &
quasi luna plena in diebus suis lucet.
7 * Et quasi sol refulgens, sic ille efful-
8 sit in templo Dei. * Quasi arcus re-
fulgens inter nebulas gloriæ, & qua
si flos rosarum in diebus vernis, &

quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ,
& quasi thus redolés in diebus æsta- 9
tis. * Quasi ignis effulgens, & thus 10
ardens in igne. * Quasi vas auri so- B
lidum, ornatum omni lapide pretio-
so. Quasi oliua pullulans, & cy- 11
pressus in altitudinem se extollens,
in accipiendo ipsum stolam gloriæ,
& vestiri eum in consummationem
virtutis. * In ascensu altaris sancti, 12
gloriam dedit sanctitatis amictum.
* In accipiendo autem partes de ma- 13
nu sacerdotum, & ipse stans iuxta
aram. Et circa illum corona fratrũ:
quasi plantatio cedri in monte Liba-
no, * sic circa illum steterunt qua- 14
si rami palmæ, & omnes filij Aaron
in gloria sua. Oblatio autem Do- 15
mini in manibus ipsorum, corã om-
ni synagoga Israel: & consumma-
tione fungens in ara, amplificare ob-
lationem excelsi regis * porrexit ma- 16
num suam in libatione, & libauit
de sanguine vuæ. * Effudit in fun- 17
daméto altaris odorem diuinum ex- C
celso principi. Tunc exclamaue- 18
runt filij Aaron, in tubis producti-
libus sonuerunt, & auditam fece-
runt vocem magnam in memoriam
coram Deo. * Tunc omnis populus 19
simul properauerunt, & ceciderunt
in faciem super terram, adorare Do-
minum Deum suum, & dare preces
omnipotenti Deo excelso. * Et am- 20
plificauerunt psallentes in vocibus
suis, & in magna domo auctus est
sonus suauitatis plenus. Et roga- 21
uit populus Dominum excelsum in
prece, vsquedum perfectus est honor
Domini, & munus suum perfece-
runt. * Tunc descendens, manus 22
suas extulit in omnem congrega-
tionem filiorum Israel dare gloriam
Deo à labiis suis, & in nomine ipsius
gloriari: * & iterauit orationẽ suam, 23
volens ostendere virtutem Dei. * Et 24
nunc orate Deum omnium, qui ma- D
gna fecit in omni terra, qui auxit
dies nostros à ventre matris nostræ,
& fecit nobiscum secundùm suam
misericordiam: * det nobis iucun- 25
ditatem cordis, & fieri pacem in die-
bus nostris in Israel per dies sempi-
ternos: * credere Israel nobiscum es- 26
se Dei misericordiam, vt liberet nos
in diebus suis. Duas gentes odit 27
anima mea: tertia autẽ non est gens,
quam oderim: * qui sedent in mon- 28
te Seir, & Philisthiim, & stultus po-

29 pulus, qui habitat in Sichimis. * Do-
ctrinam sapientiæ & disciplinæ scri-
psit in codice isto Iesus filius Sirach
Ierosolymita, qui renouauit sapien
30 tiam de corde suo. * Beatus, qui in
istis versatur bonis: qui ponit illa in
31 corde suo, sapiens erit semper. * Si
enim hæc fecerit, ad omnia valebit:
quia lux Dei, vestigium eius est.

CAP. LI.

1 ORatio Iesu filij Sirach: Confite-
A bor tibi Domine rex, & collau-
dabo te Deum saluatorem meum.
2 * Confitebor nomini tuo: quoniam
adiutor & protector factus es mihi,
3 * & liberasti corpus meum à perdi-
tione, à laqueo linguæ iniquæ, &
à labiis operantium mendacium, &
in conspectu astantium factus es mi-
4 hi adiutor. * Et liberasti me secun-
dum multitudiné misericordiæ no-
minis tui à rugientibus, præparatis
5 ad escam, * de manibus quærentium
animam meam, & de portis tribula-
tionum quæ circumdederunt me:
6 à pressura flãmæ, quæ circumdedit
me, & in medio ignis nõ sum æstua-
7 tus: * de altitudine ventris inferi, &
à lingua coinquinata, & à verbo mé-
dacij, à rege iniquo, & à lingua iniu-
8 sta: * laudabit vsq; ad morté anima
9 mea Dominum, * & vita mea appro-
pinquans erat in inferno deorsum.
10 * Circundederunt me vndique, &
B non erat qui adiuuaret. Respiciens
eram ad adiutorium hominum, &
11 non erat. * Memoratus sum mise-
ricordiæ tuæ Domine, & operatio-
12 nis tuæ, quæ à sæculo sunt. * quo-
niam eruis sustinentes te Domine, &
liberas eos de manibus gentium.
13 * Exaltasti super terram habitatio-
nem meam, & pro morte defluente
14 deprecatus sum. Inuocaui Domi-
num patrem Domini mei, vt non
derelinquat me in die tribulatio-
nis meæ, & in tempore superbo-
15 rum sine adiutorio. * Laudabo no-
men tuum assiduè, & collaudabo
illud in confessione, & exaudita est
16 oratio mea. * Et liberasti me de per-
ditione, & eripuisti me de tempo-
17 re iniquo. * Propterea confitebor,
& laudem dicam tibi, & benedi-
18 cam nomini Domini. Cum adhuc
C iunior essem, priusquam oberrarem,
quæsiui sapiétiam palàm in oratione
19 mea. * Ante templum postulabam
pro illa, & vsq; in nouissimis inqui-

ram eam. Et effloruit tamquam præ-
cox vua, * lætatum est cor meum in 20
ea. Ambulauit pes meus iter rectum,
a iuuentute mea inuestigabam eam.
* Inclinaui modicè aurem meam, & 21
excepi illam. * Multam inueni in 22
meipso sapientiam, & multum pro-
feci in ea. * Danti mihi sapientiam, 23
dabo gloriam. Consiliatus sum 24
enim vt facerem illam: zelatus sum
bonum, & non confundar. * Collu- 25
ctata est anima mea in illa, & in fa-
ciendo eam confirmatus sum. * Ma- 26
nus meas extendi in altum, & insi-
pientiam eius luxi. * Animã meam 27
direxi ad illam, & in agnitione inue-
ni eam. * Possedi cum ipsa cor ab 28
initio: propter hoc non derelinquam.
* Venter meus conturbatus est quæ- 29
rendo illam: propterea bonam pos- D
sidebo possessionem. * Dedit mihi 30
Dominus linguam mercedem meam:
31 & in ipsa laudabo eum. * Appropia-
te ad me indocti, & congregate vos
32 in domum disciplinæ. * quid adhuc
retardatis? & quid dicitis in his? ani-
33 mæ vestræ sitiunt vehementer. Ape-
ruit os meum, & locutus sum: Com-
34 parate vobis sine argento, * & col-
lum vestrum subiicite iugo, & sus-
cipiat anima vestra disciplinam: in
35 proximo est enim inuenire eã. * Vi-
dete oculis vestris quia modicum la-
boraui, & inueni mihi multam re-
36 quiem. * Assumite disciplinam in
multo numero argenti, & copiosum
37 aurũ possidete in ea. * Lætetur ani-
ma vestra in misericordia eius, & nõ
38 cõfundemini in laude ipsius. * Ope-
ramini opus vestrum ante tempus,
& dabit vobis mercedem vestram
in tempore suo.

PROPHETIA ISAIÆ.

CAPVT PRIMVM.

VISIO Isaiæ filij Amos, 1
quam vidit super Iu- A
dam & Ierusalē in die-
bus Oziæ, Ioathan,
Achaz, & Ezechiæ re-
gum Iuda. * Audite cæli, & auribus 2
percipe terra, quoniam Dominus lo-
cutus est. Filios enutriui, & exaltaui:
ipsi autem spreuerunt me. * Cognouit 3
bos possessorem suum, & asinus præ-
sepe Domini sui: Israel autem me nō
cognouit, & populus meus non in-
tellexit. * Væ genti peccatrici, populo 4
graui iniquitate, semini nequam, filiis B
sceleratis: dereliquerunt Dominum,
blasphemauerunt sanctum Israel, ab-
alienati sunt retrorsum. * Super quo 5
percutiam vos vltrà, addentes præ-
uaricationem? omne caput langui-
dum, & omne cor mœrens. * A planta 6
pedis vsque ad verticem non est in eo
sanitas: vulnus, & liuor, & plaga
tumens, non est circumligata, nec
curata medicamine, neque fota oleo.
a Inf. 5?. 6 * a Terra vestra deserta, ciuitates ve- 7
stræ succensæ igni: regionem vestram
coram vobis alieni deuorant, & de-
solabitur sicut in vastitate hostili. * Et 8
derelinquetur filia Sion vt vmbra- C
culum in vinea, & sicut tugurium in
cucumerario, & sicut ciuitas, quæ
b Ro. 9. f. 29 vastatur. * b Nisi Dominus exerci- 9
c Gen. 19. tuum reliquisset nobis semen, c quasi
c. 24 Sodoma fuissemus, & quasi Gomor-
rha similes essemus * Audite verbum 10
Domini principes Sodomorum, per-
cipite auribus legem Dei nostri po-
d Ier. 6. e. 20 pulus Gomorrhæ. * d Quò mihi mul- 11
Amos 5. titudinem victimarum vestrarum,
f. 22 dicit Dominus? plenus sum. holo-
causta arietum, & adipem pinguium,
& sanguinem vitulorū, & agnorum,
& hircorum nolui. * Cùm veniretis 12
ante conspectum meum, quis quæsi-
uit hæc de manibus vestris, vt ambu-
laretis in atriis meis? * ne offeratis 13
vltrà sacrificium frustra: incensum D
abominatio est mihi. Neomeniam,

& sabbatum, & festiuitates alias non
feram, iniqui sunt cœtus vestri:
14 calendas vestras, & sollemnitates
vestras odiuit anima mea: facta sunt
mihi molesta, laboraui sustinens.
15 * Et cùm extenderitis manus vestras,
auertam oculos meos à vobis: & cùm
multiplicaueritis orationem, non ex-
audiam: e manus enim vestræ san- e Inf. 59. a. 1
16 guine plenę sunt. * f Lauamini, mundi f 1. Pet. 3.
estote, auferte malum cogitationum d. 11
vestrarum ab oculis meis: quiescite
17 agere peruersè, * discite benefacere:
E quærite iudiciū, subuenite oppresso,
iudicate pupillo, defendite viduam.
18 * Et venite, & arguite me, dicit Domi-
nus: si fuerint peccata vestra vt coc-
cinum, quasi nix dealbabuntur: & si
fuerint rubra quasi vermiculus, ve-
19 lut lana alba erunt. * Si volueritis,
& audieritis me, bona terræ comede-
20 tis. * Quòd si nolueritis, & me ad ira-
cundiam prouocaueritis: gladius de-
uorabit vos, quia os Domini locutum
21 est. * Quomodo facta est meretrix
ciuitas fidelis, plena iudicij? iustitia
habitauit in ea, nunc autem homici-
22 dæ. * Argentum tuum versum est in
F scoriam: vinum tuum mistum est
23 aqua. * Principes tui infideles, socij
furum: omnes diligunt munera, se-
quuntur retributiones. g Pupillo non g Ier. 5. g. 28
iudicant: & causa viduæ non ingre-
24 ditur ad illos. * Propter hoc ait Do-
minus Deus exercituum fortis Israel:
Heu, cōsolabor super hostibus meis,
25 & vindicabor de inimicis meis. * Et
conuertam manum meam ad te, &
excoquam ad purum scoriam tuam,
26 & auferam omne stannum tuum. * Et
restituam iudices tuos vt fuerunt
prius, & consiliarios tuos sicut an-
tiquitus: post hæc vocaberis ciuitas
27 iusti, vrbs fidelis. Sion in iudicio
redimetur, & reducent eam in iusti-
28 tia: * & conteret scelestos, & peccato-
res simul: & qui dereliquerunt Do-
29 minum, consumentur. * Confun-

dentur enim ab idolis, quibus sa-
crificauerunt: & erubescetis super
hortis, quos elegeratis, * cum fueritis 10
velut quercus defluentibus foliis, &
velut hortus absque aqua. * Et erit 11
fortitudo vestra, vt fauilla stuppæ, &
opus vestrum quasi scintilla: & suc-
cendetur vtrumq; simul, & non erit
qui extinguat.

CAP. II.

Mic.4.A.1 VErbum, quod vidit Isaias, filius 1
Amos, super Iuda & Ierusalem. A
*a Et erit in nouissimis diebus præpa- 2
ratus mons domus Domini in ver-
tice montiũ, & eleuabitur super col-
les, & fluent ad eum omnes gẽtes. *Et 3
ibunt populi multi, & dicent: Venite
& ascendamus ad montem Domini,
& ad domum Dei Iacob, & docebit
nos vias suas, & ambulabimus in se-
mitis eius: quia de Sion exibit lex, &
verbum Domini de Ierusalem. * Et 4
iudicabit Gentes, & arguet populos
multos: & conflabunt gladios suos
in vomeres, & lanceas suas in falces:
non leuabit gens contra gentem
gladium, nec exercebuntur vltra ad B
prælium. *Domus Iacob venite, & 5
ambulemus in lumine Domini. *Pro- 6
iecisti enim populum tuum, domum
Iacob; quia repleti sunt vt olim, &
augures habuerunt vt Philisthiim, &
pueris alienis adhæserunt. * Repleta 7
est terra argento & auro: & non est
finis thesaurorum eius: *& repleta est 8
terra eius equis: & innumerabiles
quadrigæ eius. Et repleta est terra
eius idolis: opus manuum suarum
adorauerunt, quod fecerunt digiti
eorum. * Et incuruauit se homo, & 9
humiliatus est vir: ne ergo dimittas
eis. * Ingredere in petram, & abscon- 10
dere in fossa humo à facie timoris C
Domini, & à gloria maiestatis eius.
* Oculi sublimes hominis humiliati 11
sunt, & incuruabitur altitudo viro-
rum: exaltabitur autem Dominus
solus in die illa. * Quia dies Domini 12
exercituum super omnem super-
bum, & excelsum, & super omnem
arrogantem: & humiliabitur. * Et su- 13
per omnes cedros Libani sublimes,
& erectas, & super omnes quercus
Basan. * Et super omnes montes 14
excelsos, & super omnes colles ele-
uatos. * Et super omnem turrim ex- 15
celsam, & super omnem murum mu-
nitum, * & super omnes naues Thar- 16
sis, & super omne, quod visu pul- D
17 chrum est. * Et incuruabitur sublimi-
tas hominum, & humiliabitur alti-
tudo virorum, & eleuabitur Do-
18 minus solus in die illa: * & idola
19 penitus conterentur: * a & introibunt a Ose. 10. b.8 Luc.23. d.30 Ap.9.d.17
in speluncas petrarum, & in voragines
terræ à facie formidinis Domini, &
à gloria maiestatis eius, cùm surre-
20 xerit percutere terram. * In die illa
proiiciet homo idola argenti sui, &
simulachra auri sui, quæ fecerat sibi
vt adoraret, talpas & vespertiliones.
21 * Et ingredietur scissuras petrarum,
& in cauernas saxorum à facie for-
midinis Domini, & à gloria maie-
statis eius, cùm surrexerit percutere
22 terram. * Quiescite ergo ab homine,
cuius spiritus in naribus eius est, quia
excelsus reputatus est ipse.

CAP. III.

1 ECce enim dominator Dominus
A exercituum auferet à Ierusalem,
& à Iuda validum & fortem, omne
robur panis, & omne robur aquæ:
2 * fortem, & virum bellatorem, iudi-
cem, & prophetam, & ariolum, &
3 senem: * Principem super quinqua-
ginta, & honorabilem vultu, & con-
siliarium, & sapientem de architectis,
4 & prudentem eloquij mystici. * Et
dabo pueros principes eorum, &
5 effeminati dominabuntur eis. * Et
irruet populus, vir ad virũ, & vnus-
quisque ad proximum suum: tumul-
tuabitur puer contra senem, & igno-
6 bilis contra nobilem. * Apprehendet
B enim vir fratrem suum domesticum
patris sui: Vestimentum tibi est, prin-
ceps esto noster, ruina autem hæc
7 sub manu tua. * Respondebit in die
illa, dicens: Non sum medicus, & in
domo mea non est panis, neque ve-
stimentum: nolite constituere me
8 principem populi. * Ruit enim Ieru-
salem, & Iudas concidit: quia lin-
gua eorum & adinuentiones eorum
contra Dominum, vt prouocarent
9 oculos maiestatis eius. * Agnitio
vultus eorum respondit eis: & pec-
catum suum quasi Sodoma prædi-
cauerunt, nec absconderunt: væ
animæ eorum, quoniam reddita sunt
10 eis mala. * Dicite iusto quoniam
bene, quoniam fructum adinuen-
11 tionum suarum comedet. * Væ im-
pio in malum: retributio enim ma-
12 nuum eius fiet ei. * Populum meum
C exactores sui spoliauerunt, & mu-
lieres dominatæ sunt eis. Popule

meus

meus, qui te beatum dicunt, ipsi te
decipiunt, & viam gressuum tuorum
dissipant. Stat ad iudicandum Do- 13
minus, & stat ad iudicandos popu-
los. * Dominus ad iudicium veniet 14
cũ senibus populi sui, & principibus
eius: vos enim depasti estis vineam,
& rapina pauperis in domo vestra.
*Quare atteritis populum meum, & 15
facies pauperum commolitis, dicit
Dominus Deus exercituum?*Et dixit 16
Dominus: Pro eo quòd eleuatæ sunt
filiæ Sion, & ambulauerunt extento
collo, & nutibus oculorum ibant,
& plaudebant, ambulabant pedibus
suis, & composito gradu incedebant:
*Decaluabit Dominus verticem filia- 17
rum Sion, & Dominus crinem ea- D
rum nudabit. * In die illa auferet 18
Dominus ornamentum calceamen-
torum, & lunulas, * & torques, & 19
monilia, & armillas, & mitras, * & 20
discriminalia, & periscelidas, & mu-
renulas, & olfactoriola, & inaures,
* & annulos, & gemmas in fronte 21
pendentes, * & mutatoria, & palliola, 22
& linteamina, & acus, * & specula, & 23
sindones, & vittas, & theristra. * Et 24
erit pro suaui odore fœtor, & pro
zona funiculus, & pro crispanti cri-
ne caluitium, & pro fascia pecto-
rali cilicium. * Pulcherrimi quoque 25
viri tui gladio cadent, & fortes tui
in prœlio. * Et mœrebunt atque 26
lugebunt portæ eius, & desolata in
terra sedebit.

CAP. IIII.

ET apprehendent septem mulie- 1
res virum vnum in die illa, di- A
centes: Panem nostrum comedemus,
& vestimentis nostris operiemur:
tantummodo inuocetur nomẽ tuum
super nos, aufer opprobrium no-
strum. * In die illa erit germen Do- 2
mini in magnificentia, & gloria, &
fructus terræ sublimis, & exultatio
his, qui saluati fuerint de Israel. * Et 3
erit: Omnis qui relictus fuerit in
Sion, & residuus in Ierusalem, san-
ctus vocabitur, omnis qui scriptus est
in vita in Ierusalem. * Si abluerit Do- 4
minus sordes filiarum Sion, & san-
guinem Ierusalem lauerit de medio
eius in spiritu iudicii, & spiritu ar-
doris. * Et creabit Dominus super 5
omnem locum Montis Sion, & vbi
inuocatus est, nubem per diem, &
fumum & splendorem ignis flam-
mantis in nocte: super omnem enim
6 gloriam protectio. * Et tabernaculum
erit in vmbraculum diei ab æstu, &
in securitatem, & absconsionem à
turbine, & à pluuia.

CAP. V.

1 CAntabo dilecto meo canticum
A patruelis mei vineæ suæ. Vinea
facta est dilecto meo in cornu filio
2 olei. * Et sepiuit eam, & lapides ele-
git ex illa, & plantauit eam electam,
& ædificauit turrim in medio eius, &
torcular extruxit in ea: & expectauit
vt faceret vuas, & fecit labruscas.
3 * Nunc ergo habitatores Ierusalem,
& viri Iuda, iudicate inter me &
4 vineam meam. * Quid est quod debui
B vltra facere vineæ meæ, & non feci
ei? an quod expectaui vt faceret vuas,
5 & fecit labruscas? * Et nunc osten-
dam vobis quid ego faciam vineæ
meæ, auferam sepem eius, & erit in
direptionem: diruam maceriam eius,
6 & erit in conculcationem. * Et po-
nam eam desertam: non putabitur,
& non fodietur: & ascendent vepres
& spinæ: & nubibus mandabo ne
7 pluant super eam imbrem. * Vinea
enim Domini exercituũ domus Israel
est: & vir Iuda germen eius delecta-
bile: & expectaui vt faceret iudicium,
& ecce iniquitas: & iustitiam, & ecce
8 clamor. Væ qui coniungitis domum
ad domum, & agrum agro copulatis
vsque ad terminum loci: numquid
habitabitis vos soli in medio terræ?
9 * In auribus meis sunt hæc, dicit Do-
C minus exercituum: Nisi domus
multæ desertæ fuerint grandes, &
10 pulchræ absque habitatore. * Decem
enim iugera vinearum facient lagun-
culam vnam, & triginta modij semẽ-
11 tis facient modios tres. * Væ qui con-
surgitis mane ad ebrietatem sectan-
dam, & potandum vsque ad vespe-
12 ram, vt vino æstuetis. * Cithara, &
lyra, & tympanũ, & tibia, & vinum
in conuiuiis vestris: & opus Domini
non respicitis, nec opera manuum
13 eius cõsideratis. Propterea captiuus
ductus est populus meus, quia non
habuit scientiam, & nobiles eius
interierunt fame, & multitudo eius
14 siti exaruit. * Propterea dilatauit
D infernus animam suam, & aperuit
os suum absque vllo termino: & de-
scendent fortes eius, & populus eius,
& sublimes, gloriosique eius ad eum.
15 * Et incuruabitur homo, & humi-
liabitur vir, & oculi sublimium

Matth. 21. d. 33

deprimentur. * Et exaltabitur Domi- 16
nus exercituum in iudicio, & Deus
sanctus sanctificabitur in iustitia. * Et 17
pascentur agni iuxta ordinem suum,
& deserta in vbertatem versa aduenæ
comedent. * Væ qui trahitis iniquita- 18
tẽ in funiculis vanitatis, & quasi vin-
culũ plaustri peccatum. * Qui dicitis: 19
Festinet, & citò veniat opus eius, vt E
videamus: & appropiet, & veniat
consilium sancti Israel, & sciemus
illud. * Væ qui dicitis malum bonum, 20
& bonum malum: ponentes tenebras
lucem, & lucem tenebras: ponentes
amarum in dulce, & dulce in ama-
rum. * Væ qui sapientes estis in oculis 21
vestris, & coram vobismetipsis pru-
dentes. * Væ qui potentes estis ad 22
bibendum vinum, & viri fortes ad
miscendam ebrietatem. * Qui iusti- 23
ficatis impium pro muneribus, &
iustitiam iusti aufertis ab eo. * Pro- 24
pter hoc, sicut deuorat stipulam lin- F
gua ignis, & calor flammæ exurit; sic
radix eorum quasi fauilla erit, &
germen eorum vt puluis ascendet.
Abiecerunt enim legem Domini ex-
ercituum, & eloquium sancti Israel
blasphemauerunt. * Ideo iratus est 25
furor Domini in populum suum, &
extendit manum suam super eum, &
percussit eum: & conturbati sunt
montes, & facta sunt morticina eo-
rum quasi stercus in medio platea-
rum. In his omnibus non est auersus
furor eius, sed adhuc manus eius
extenta. * Et leuabit signum in na- 26
tionibus procul, & sibilabit ad eum
de finibus terræ: & ecce festinus ve-
lociter veniet. * Non est deficiens, 27
neque laborans in eo: non dormi- G
tabit, neque dormiet, neque soluetur
cingulum renum eius, nec rumpetur
corrigia calceamẽti eius. * Sagittæ eius 28
acutæ, & omnes arcus eius extenti.
Vngulæ equorũ eius vt silex, & rotæ
eius quasi impetus tempestatis. * Ru- 29
gitus eius vt leonis, rugiet vt catuli
leonum: & frendet, & tenebit præ-
dam: & amplexabitur, & non erit
qui eruat. * Et sonabit super eum in 30
die illa sicut sonitus maris: aspicie-
mus in terram, & ecce tenebræ tribu-
lationis, & lux obtenebrata est in ca-
ligine eius.

CAP. VI.

IN anno, quo mortuus est rex 1
Ozias, vidi Dominum sedentem A
super solium excelsum & eleuatum:
& ea quæ sub ipso erant, replebant
2 templum: * Seraphim stabant super
illud: sex alæ vni, & sex alæ alteri:
duabus velabant faciem eius, & dua-
bus velabant pedes eius, & duabus
3 volabant. * Et clamabant alter ad al-
B terum, & dicebant: ᵃSanctus, sanctus,
sanctus, Dominus Deus exercituum,
4 plena est omnis terra gloria eius. * Et
commota sunt superliminaria cardi-
num à voce clamantis, & domus
5 repleta est fumo. * Et dixi: Væ mihi,
quia tacui, quia vir pollutus labiis
ego sum, & in medio populi polluta
labia habentis ego habito, & regem
Dominum exercituum vidi oculis
6 meis. * Et volauit ad me vnus de Se-
C raphim, & in manu eius calculus,
quem forcipe tulerat de altari. * Et
tetigit os meum, & dixit: Ecce te-
tigit hoc labia tua, & auferetur ini-
quitas tua, & peccatum tuum mun-
8 dabitur. * Et audiui vocem Domini
dicentis: Quem mittam? & quis ibit
nobis? Et dixi: Ecce ego, mitte me.
9 * Et dixit: Vade, & dices populo huic:
ᵇAudite audientes, & nolite intelli-
gere: & videte visionem, & nolite
10 cognoscere. * Excæca cor populi
D huius, & aures eius aggraua, & ocu-
los eius claude: ne forte videat oculis
suis, & auribus suis audiat, & corde
suo intelligat, & conuertatur, & sa-
11 nem eum. * Et dixi: Vsquequo Do-
mine? Et dixit: Donec desolentur
ciuitates absque habitatore, & do-
mus sine homine, & terra relinque-
12 tur deserta. * Et longè faciet Dominus
homines, & multiplicabitur quæ
13 derelicta fuerat in medio terræ. * Et
adhuc in ea decimatio, & conuerte-
tur, & erit in ostentionem sicut te-
rebinthus, & sicut quercus, quæ ex-
pandit ramos suos: semen sanctum
erit id, quod steterit in ea.

CAP. VII.

1 ET factum est in diebus Achaz
A filij Ioathã, filij Oziæ regis Iuda,
ascendit Rasin rex Syriæ, & Phacee
filius Romeliæ rex Israel, in Ierusa-
lem, ad prælianduni contra eam: &
non potuerunt debellare eam. * Et
2 nunciauerunt domui Dauid, dicen-
tes: Requieuit Syria super Ephraim,
& commotum est cor eius, & cor
populi eius, sicut mouentur ligna
3 siluarũ à facie venti. * Et dixit Domi-
nus ad Isaiam: Egredere in occursum

Prou. 3. a. 7
Rom. 12. f. 16

ᵃ Apoc. 4. b. 8

ᵇ Matt. 13. b. 14
Marc. 4. b. 12
Luc. 8. b. 10
Ioan. 12. f. 40
Act. 28. f. 26
Ro. 11. b. 8

4. Reg. 16. a. 5

Achaz tu, & qui derelictus est Iasub
filius tuus, ad extremum aquæductus
piscinæ superioris in via Agri fullo-
nis. * Et dices ad eum: Vide vt sileas: 4
noli timere, & cor tuum ne formidet
à duabus caudis titionum fumigan-
tium istorum in ira furoris Rasin re-
gis Syriæ, & filij Romeliæ: * eo quòd 5
consilium inierit contra te Syria in B
malum Ephraim, & filius Romeliæ,
dicentes: Ascendamus ad Iudam, & 6
suscitemus eum, & auellamus eum
ad nos, & ponamus regem in medio
eius filium Tabeel. * Hæc dicit Do- 7
minus Deus: Non stabit, & non erit
istud: * sed caput Syriæ Damascus, 8
& caput Damasci Rasin: & adhuc
sexaginta & quinque anni, & desinet
Ephraim esse populus: * & caput 9
Ephraim Samaria, & caput Samariæ
filius Romeliæ. Si non credideritis,
non permanebitis. * Et adiecit Domi- 10
nus loqui ad Achaz, dicens: * Pete tibi 11
signum à Domino Deo tuo in pro-
fundum inferni, siue in excelsum su-
pra. * Et dixit Achaz: Non petam, & 12
non tentabo Dominum. * Et dixit: 13
Audite ergo domus Dauid: Nũquid
parum vobis est, molestos esse homi-
nibus, quia molesti estis & Deo meo?
* Propter hoc dabit Dominus ipse 14
vobis signum. * Ecce virgo concipiet, C
& pariet filium, & vocabitur nomen
eius Emmanuel. * Butyrum & mel 15
comedet, vt sciat reprobare malum,
& eligere bonum. * Quia antequam 16
sciat puer reprobare malum, & elige-
re bonum, derelinquetur terra, quam
tu detestaris à facie duorum regum
suorum. * Adducet Dominus super 17
te, & super populum tuum, & super
domum patris tui dies, qui non ve-
nerũt à diebus separationis Ephraim
à Iuda cum rege Assyriorum. * Et erit 18
in die illa: Sibilabit Dominus muscæ,
quæ est in extremo fluminũ Ægypti,
& api, quæ est in terra Assur, * & ve- 19
nient, & requiescent omnes in tor-
rentibus vallium, & in cauernis pe-
trarum, & in omnibus frutetis, & in
vniuersis foraminibus. * In die illa 20
radet Dominus in nouacula condu- D
cta in his, qui trans flumen sunt, in
rege Assyriorum, caput & pilos pe-
dum, & barbam vniuersam. Et erit 21
in die illa: Nutriet homo vaccam
boum, & duas oues, * & præ vbertate 22
lactis comedet butyrum: butyrum
enim & mel manducabit omnis qui

[Marginal note: * Matth. 1. d. 23. Luc. 1. c. 31.]

23 relictus fuerit in medio terræ. * Et erit
in die illa: Omnis locus vbi fuerint
mille vites, mille argenteis, in spinas
24 & in vepres erunt. * Cum sagittis &
arcu ingredientur illuc: vepres enim
25 & spinæ erunt in vniuersa terra. * Et
omnes montes, qui in sarculo sar-
rientur, non veniet illuc terror spina-
rum & veprium, & erit in pascua bo-
uis, & in conculcationem pecoris.

CAP. VIII.

1 ET dixit Dominus ad me: Sume
A tibi librum grandem, & scribe in
eo stylo hominis: Velociter spolia
2 detrahe, citò prædare. * Et adhibui
mihi testes fideles, Vriam sacerdo-
tem, & Zachariam filium Barachiæ:
3 * & accessi ad prophetissam, & con-
cepit, & peperit filium. Et dixit Do-
minus ad me: Voca nomen eius,
Accelera spolia detrahere: Festina
4 prædari. * Quia antequam sciat puer
vocare patrem suũ & matrem suam,
auferetur fortitudo Damasci, & spo-
lia Samariæ coram rege Assyriorum.
5 * Et adiecit Dominus loqui ad me
6 adhuc, dicens: * Pro eo quòd abiecit
B populus iste aquas Siloë, quæ vadunt
cum silentio, & assumpsit magis Ra-
7 sin, & filium Romeliæ: * propter hoc
ecce Dominus adducet super eos
aquas fluminis fortes & multas, regẽ
Assyriorum, & omnem gloriam eius:
& ascendet super omnes riuos eius,
& fluet super vniuersas ripas eius,
8 * & ibit per Iudam, inundans, &
transiens vsque ad collum veniet. Et
erit extensio alarum eius, implens
latitudinem terræ tuæ ô Emmanuel.
9 Congregamini populi, & vinci-
mini, & audite vniuersæ procul ter-
ræ: confortamini, & vincimini,
10 accingite vos & vincimini: * inite
consilium, & dissipabitur: loquimini
verbum, & non fiet: quia nobiscum
11 Deus. * Hæc enim ait Dominus
C ad me: Sicut in manu forti erudi-
uit me, ne irem in via populi huius,
12 dicens: * Non dicatis, coniuratio:
omnia enim quæ loquitur populus
iste, coniuratio est: & timorem eius
13 ne timeatis, neque paueatis. * Do-
minum exercituum ipsum sanctifi-
cate: ipse pauor vester, & ipse terror
14 vester. * Et erit vobis in sanctifica-
tionem. * In lapidem autem offen-
sionis, & in petram scandali duabus
domibus Israel, in laqueum & in
15 ruinam habitantibus Ierusalem. * Et

[Marginal note: * Luc. 2. e. 14. Ro. 9. g. 12. 1. Pe. 2. b. 6.]

offendent ex eis plurimi, & cadent,
& conterentur, & irretientur, & ca-
pientur. * Liga teſtimonium, ſigna 16
legem in diſcipulis meis. * Et expecta- 17
bo Dominum, qui abſcondit faciem D
ſuam à domo Iacob, & præſtolabor
eum. *Ecce ego & pueri mei, quos 18
dedit mihi Dominus in ſignum, & in
portentum Iſrael à Domino exerci-
tuum, qui habitat in monte Sion. 19
* Et cùm dixerint ad vos: Quæ-
rite à pythonibus, & à diuinis,
qui ſtrident in incantationibus ſuis:
Nunquid non populus à Deo ſuo
requiret pro viuis à mortuis? * Ad le- 20
gem magis, & ad teſtimonium. Quod
ſi non dixerint iuxta verbum hoc,
non erit eis matutina lux. * Et tranſ- 21
ibit per eam, corruet, & eſuriet: &
cùm eſurierit, iraſcetur, & maledicet
regi ſuo, & Deo ſuo, & ſuſpiciet ſur-
ſum. * Et ad terram intuebitur, & 22
ecce tribulatio & tenebræ, diſſolutio
& anguſtia, & caligo perſequens, &
non poterit auolare de anguſtia ſua.

CAP. IX.

PRimo tempore alleuiata eſt Terra 1
Zabulon, & Terra Nephthali: & A
nouiſſimò aggrauata eſt via maris
trans Iordanem Galilææ Gentium.
* Populus, qui ambulabat in tenebris, 2
vidit lucem magnam: habitantibus
in regione vmbræ mortis, lux orta
eſt eis. * Multiplicaſti gentem, & non 3
magnificaſti lætitiam. Lætabuntur
coram te, ſicut qui lætantur in meſſe,
ſicut exultant victores capta præda,
quando diuidũt ſpolia. * Iugum enim 4
oneris eius, & virgam humeri eius,
& ſceptrum exactoris eius ſuperaſti
Iud. 7. 22 ſicut in die Madian. * Quia omnis 5
violenta prædatio cum tumultu, &
veſtimentum miſtum ſanguine, erit
in combuſtionem, & cibus ignis.
* PARVVLVS enim NATVS eſt 6
nobis, & filius datus eſt nobis, & fa- B
ctus eſt principatus ſuper humerum
eius: & vocabitur nomen eius, Ad-
mirabilis, conſiliarius, Deus, fortis,
pater futuri ſæculi, princeps pacis.
* Multiplicabitur eius imperium, & 7
pacis non erit finis: ſuper ſolium
Dauid, & ſuper regnum eius ſedebit:
vt confirmet illud, & corroboret in
iudicio & iuſtitia amodo & vſque in
ſempiternum: zelus Domini exerci-
tuum faciet hoc. * Verbum miſit 8
Dominus in Iacob, & cecidit in Iſrael.

9 * Et ſciet omnis populus Ephraim,
& habitantes Samariam in ſuperbia
10 & magnitudine cordis dicentes: * La-
teres ceciderunt, ſed quadris lapidi-
bus ædificabimus: ſycomoros ſucci-
derunt, ſed cedros immutabimus.
11 * Et eleuabit Dominus hoſtes Raſin
ſuper eum, & inimicos eius in tu-
12 multum vertet: * Syriam ab oriente,
C & Philiſthiim ab Occidente: & de-
uorabunt Iſrael toto ore. In omni-
bus his non eſt auerſus furor eius,
13 ſed adhuc manus eius extenta: * &
populus non eſt reuerſus ad percu-
tientem ſe, & Dominum exercituum
14 non inquiſierunt. * Et diſperdet Do-
minus ab Iſrael caput & caudam,
incuruantem & refrenãtem die vna.
15 * Longæuus & honorabilis, ipſe eſt
caput: & propheta docens menda-
16 cium, ipſe eſt cauda. * Et erunt, qui
beatificant populum iſtum, ſeducen-
tes: & qui beatificantur, præcipitati.
17 * propter hoc ſuper adoleſcentulis
eius non lætabitur Dominus: & pu-
pillorum eius, & viduarum non mi-
D ſerebitur: quia omnis hypocrita eſt
& nequam, & vniuerſum os locu-
tum eſt ſtultitiam. In omnibus his
non eſt auerſus furor eius, ſed adhuc
18 manus eius extenta. * Succenſa eſt
enim quaſi ignis impietas, veprem &
ſpinam vorabit: & ſuccendetur in
denſitate ſaltus, & conuoluetur ſu-
19 perbia fumi. In ira Domini exerci-
tuum conturbata eſt terra, & erit
populus quaſi eſca ignis: vir fratri ſuo
20 non parcet. * Et declinabit ad dexte-
ram, & eſuriet: & comedet ad ſini-
ſtram, & non ſaturabitur: vnuſquiſ-
que carnem brachij ſui vorabit: Ma-
naſſes Ephraim, & Ephraim Manaſ-
21 ſen, ſimul ipſi contra Iudam. * In
omnibus his non eſt auerſus furor
eius, ſed adhuc manus eius extenta.

CAP. X.

1 VÆ qui condunt leges iniquas: &
A ſcribentes, iniuſtitiam ſcripſerũt:
2 * vt opprimerent in iudicio paupe-
res, & vim facerent cauſæ humilium
populi mei: vt eſſent viduæ præda
3 eorum, & pupillos diriperent. * Quid
facietis in die viſitationis, & calami-
tatis de longè venientis? ad cuius
confugietis auxilium? & vbi dere-
4 linquetis gloriam veſtram, * ne in-
curuemini ſub vinculo, & cum inter-
fectis cadatis? Super omnibus his non

eſt

est auersus furor eius, sed adhuc
manus eius extenta. * Væ Assur, virga 5
furoris mei & baculus ipse est, in
manu eorum indignatio mea. * Ad 6
gentē fallacem mittam eum, & cōtra B
populum furoris mei mandabo illi,
vt auferat spolia, & diripiat prædam,
& ponat illum in conculcationem
quasi lutum platearum. * Ipse autem 7
non sic arbitrabitur, & cor eius non
ita existimabit: sed ad conterendum
erit cor eius, & ad internecionem
gentium nō paucarum. * Dicet enim: 8
* Numquid non principes mei simul 9
reges sunt? numquid non vt Charca-
mis, sic Calano: & vt Arphad, sic
Emath? numquid non vt Damascus,
sic Samaria? * Quomodo inuenit ma- 10
nus mea regna idoli, sic & simulacra
eorum de Ierusalem, & de Samaria.
* Numquid non sicut feci Samariæ, & 11
idolis eius, sic faciam Ierusalem & C
simulachris eius? * Et erit: cùm imple- 12
uerit Dominus cuncta opera sua in
monte Sion, & in Ierusalem, visitabo
super fructum magnifici cordis regis
a Assur, & super gloriam altitudinis
oculorum eius. * Dixit enim: In for- 13
titudine manus meæ feci, & in sa-
pientia mea intellexi: & abstuli ter-
minos populorum, & principes
eorum deprædatus sum, & detraxi
quasi potens in sublimi residentes.
* Et inuenit quasi nidum manus mea 14
fortitudinem populorum: & sicut
colliguntur oua, quæ derelicta sunt,
sic vniuersam terram ego cōgregaui: D
& non fuit qui moueret pennam, &
aperiret os, & gannitet. * Numquid 15
gloriabitur securis contra eum, qui
secat in ea? aut exaltabitur serra con-
tra eum, à quo trahitur? quomodo si
eleuetur virga contra eleuantem se,
& exaltetur baculus, qui vtique li-
gnum est. * Propter hoc mittet do- 16
minator Dominus exercituum in
pinguibus eius tenuitatem: & subtus
gloriam eius succensa ardebit quasi
combustio ignis. * Et erit lumen Israel 17
in igne, & Sanctus eius in flamma: &
succēdetur, & deuorabitur spina eius,
& vepres in die vna. * Et gloria saltus 18
eius, & carmeli eius ab anima vsq; ad E
carnem consumetur, & erit terrore
profugus. * Et reliquiæ ligni saltus 19
eius præ paucitate numerabuntur, &
puer scribet eos. * Et erit in die illa: 20
non adiiciet residuum Israel, & hi,
qui fugerint de domo Iacob, inniti

a 4.Re. 19. g. 35
b Infr. 17. g. 3

super eo, qui percutit eos: sed innite-
tur super Dominum sanctum Israel
21 in veritate. * Reliquiæ conuertentur,
reliquiæ, inquam, Iacob ad Deum
22 fortem. * b Si enim fuerit populus tuus
Israel quasi arena maris, reliquiæ
conuertentur ex eo, consummatio
23 abbreuiata inūdabit iustitiam. * Con-
F summationem enim & abbreuiatio-
nem Dominus Deus exercituum fa-
24 ciet in medio omnis terræ. * Propter
hoc, hæc dicit Dominus Deus exer-
cituum: Noli timere populus meus
habitator Sion, ab Assur: in virga
percutiet te, & baculum suum leua-
25 bit super te in via Ægypti. * Adhuc
enim paululum modicumque &
consummabitur indignatio & furor
26 meus super scelus eorum. * a Et susci-
tabit super eum Dominus exerci-
tuum flagellū b iuxta plagam Madian
in Petra Oreb, & virgam suam super
mare, & leuabit eam in via Ægypti.
27 * Et erit in die illa: Auferetur onus
G eius de humero tuo, & iugum eius
de collo tuo, & computrescet iugum
28 a facie olei. * Veniet in Aiath, trans-
ibit in Magron: apud Machmas com-
29 mendabit vasa sua. * Transierunt
cursim Gaba sedes nostra: obstupuit
30 Rama, Gabaath Saulis fugit. * Hinni
voce tua filia Gallim, attende Laisa,
31 paupercula Anathoth. * Migrauit
Medemena: habitatores Gabim
32 confortamini. * Adhuc dies est, vt in
Nobe stetur: agitabit manum suam
super montem filiæ Sion, collem
33 Ierusalem. * Ecce dominator Do-
minus exercituum confringet lagun-
culam in terrore, & excelsi statura
succidentur, & sublimes humilia-
34 buntur. * Et subuertentur condensa
saltus ferro: & Libanus cum excel-
sis cadet.

CAP. XI.

1 ET egredietur virga de radice Iesse,
A & flos de radice eius ascendet.
2 * Et requiescet super eum spiritus
Domini: spiritus sapientiæ, & intelle-
ctus, spiritus consilij, & fortitudinis,
3 spiritus scientiæ, & pietatis, * & replebit
eum spiritus timoris Domini: non
secundum visionem oculorū iudica-
bit, neq; secundùm auditum aurium
4 arguet: * sed iudicabit in iustitia
pauperes, & arguet in æquitate pro
mansuetis terræ: a & percutiet terram
virga oris sui, & spiritu labiorum
5 suorum interficiet impium. * Et erit

b Rom. 9. f. 27. Inf. 28. c. 22
a Inf. 37. g. 36
b Iud. 7. g. 25
Act. 13. d. 23
a 2. Thes. 2. c. 8

iustitia cingulum lumborum eius:
6 & fides cinctorium renũ eius. *a Ha- *Isa. 65. c. 25*
B bitabit lupus cum agno: & pardus
cum hœdo accubabit: vitulus & leo,
& ouis simul morabuntur, & puer
7 paruulus minabit eos. * Vitulus, &
vrsus pascentur: simul requiescent
catuli eorum: & leo quasi bos come-
8 det paleas. * Et delectabitur infans ab
vbere super foramine aspidis: & in
cauerna reguli, qui ablactatus fuerit,
9 manum suam mittet. * Non noce-
bunt, & non occident in vniuerso
monte sancto meo: quia repleta est
terra sciẽtia Domini, sicut aquę maris
10 operientes. * In die illa radix Iesse, *Rom. 15. c. 12*
C qui stat in signũ populorum, ipsum
gentes deprecabuntur, & erit sepul-
11 chrum eius gloriosum. * Et erit in die
illa: Adiiciet Dominus secundò ma-
num suam ad possidendũ residuum
populi sui, quod relinquetur ab Assy-
riis, & ab Ægypto, & à Phetros, & ab
Æthiopia, & ab Ælam, & à Sennaar,
12 & ab Emath, & ab insulis maris. * Et
leuabit signum in nationes, & con-
gregabit profugos Israel, & dispersos
Iuda colliget à quattuor plagis ter-
13 ræ. * Et auferetur zelus Ephraim, &
D hostes Iuda peribunt: Ephraim non
æmulabitur Iudam, & Iudas non pu-
14 gnabit contra Ephraim. * Et volabunt
in humeros Philisthiim per mare,
simul prædabuntur filios Orientis:
Idumæa & Moab præceptum manus
eorum, & filij Ammon obedientes
15 erunt. * Et desolabit Dominus lin-
guã maris Ægypti, & leuabit manum
suam super flumẽ in fortitudine spi-
ritus sui: & percutiet eum in septem
16 riuis, ita vt transeant per eum cal-
ceati. * Et erit via residuo populo
meo, qui relinquetur ab Assyriis:
sicut fuit Israeli in die illa, qua ascen-
dit de Terra Ægypti.

CAP. XII.

1 ET dices in die illa: Confitebor tibi
A Domine, quoniam iratus es mihi:
conuersus est furor tuus, & consola-
2 tus es me. * Ecce Deus saluator meus,
fiducialiter agam, & non timebo:
*quia fortitudo mea, & laus mea Do- *Exod. 15. a. 2.*
minus, & factus est mihi in salutem. *Psal. 117. c. 14*
3 * Haurietis aquas in gaudio de fonti-
4 bus saluatoris: * & dicetis in die illa:
B Confitemini Domino, & inuocate
nomen eius: notas facite in populis
adinuentiones eius: mementote quo-
5 niam excelsum est nomẽ eius. * Can-
tate Domino quoniam magnificè
fecit: annunciate hoc in vniuersa
6 terra. * Exulta, & lauda habitatio
Sion: quia magnus in medio tui san-
ctus Israel.

CAP. XIII.

1 ONus Babylonis, quod vidit Isaias
filius Amos. * Super montem
2 A caliginosum leuate signum, exaltate
vocem, leuate manum, & ingredian-
3 tur portas duces. * Ego mandaui san-
ctificatis meis, & vocaui fortes meos
in ira mea, exultantes in gloria mea.
4 * Vox multitudinis in mõtibus, quasi
populorum frequentium: vox soni-
tus regum, gentium congregatarum:
Dominus exercituũ præcepit militiæ
5 belli, * venientibus de terra procul, à
summitate cæli: Dominus, & vasa
furoris eius, vt disperdat omnem ter-
6 ram. * Vlulate, quia propè est dies
Domini: quasi vastitas à Domino
7 veniet. * Propter hoc, omnes manus
dissoluentur, & omne cor hominis
8 contabescet, * & conteretur. Torsio-
B nes & dolores tenebunt, quasi partu-
riens, dolebunt: vnusquisque ad pro-
ximum suum stupebit, facies com-
9 bustæ vultus eorum. * Ecce dies Do-
mini
veniet, crudelis, & indignationis ple-
nus, & iræ, furorisque ad ponendam
terram in solitudinem, & peccatores
10 eius conterendos de ea. * a Quoniam *a Ezec. 32. b*
stellæ cæli, & splendor earum non *Ioel. 3. c. 15*
expandent lumen suum: obtene- *Matth. 24. c. 29*
bratus est sol in ortu suo, & luna non
11 splendebit in lumine suo. * Et visitabo *Marc. 13. c. 24*
super orbis mala, & contra impios *Luc. 21. c. 25*
iniquitatem eorum, & quiescere fa-
ciam superbiam infidelium, & arro-
12 gantiam fortium humiliabo. * Pre-
tiosior erit vir auro, & homo mundo
13 obrizo. * Super hoc cælum turbabo:
C & mouebitur terra de loco suo pro-
pter indignationẽ Domini exercituũ,
14 & propter diem iræ furoris eius. * Et
erit quasi damula fugiens, & quasi
ouis: & non erit qui congreget: vnus-
quisque ad populum suum conuer-
tetur, & singuli ad terram suam fu-
15 gient. * Omnis, qui inuentus fuerit,
occidetur: & omnis, qui superuene-
16 rit, cadet in gladio. * a Infantes eorum *a Psal. 136. b. 9*
allidentur in oculis eorum: diripien-
tur domus eorum, & vxores eorum
17 violabuntur. * Ecce ego suscitabo su-
per eos Medos, qui argentum non
18 quærant, nec aurũ velint: * sed sagittis
D paruulos interficient, & lactantibus

vteris non miserebuntur, & super fi-
lios non parcet oculus eorum. Et 19
erit Babylon illa gloriosa in re-
gnis, inclyta superbia Chaldæorum:
sicut subuertit Dominus Sodomam
& Gomorrham. Non habitabitur 20
vsque in finem, & non fundabitur
vsque ad generationem & generatio-
nem: nec ponet ibi tentoria Arabs,
nec pastores requiescent ibi. Sed re- 21
quiescent ibi bestiæ, & replebuntur
domus eorum draconibus: & habi-
tabunt ibi struthiones, & pilosi salta-
bunt ibi: & respondebunt ibi vlulæ 22
in ædibus eius, & sirenes in delubris
voluptatis.

Gen.19. c.24

CAP. XIIII.

PRope est vt veniat tempus eius, & 1
dies eius non elongabuntur. Mi- A
serebitur enim Dominus Iacob, &
eliget adhuc de Israel, & requiescere
eos faciet super humum suam: adiun-
getur aduena ad eos, & adhærebit
domui Iacob. Et tenebunt eos po- 2
puli, & adducent eos in locū suum:
& possidebit eos domus Israel super
terram Domini in seruos & ancillas:
& erunt capientes eos, qui se ceperāt,
& subiicient exactores suos. Et erit 3
in die illa: cùm requiem dederit tibi
Deus à labore tuo, & à concussione
tua, & à seruitute dura, qua ante ser-
uisti: sumes parabolam istam cōtra 4
regem Babylonis, & dices: Quomo-
do cessauit exactor, quieuit tributum?
Contriuit Dñs baculum impiorum, 5
virga dominantium, cædentē popu- 6
los in indignatione, plaga insanabi- B
li, subiicientē in furore gentes, perse-
quentem crudeliter. Conquieuit & 7
siluit omnis terra, gauisa est & exul-
tauit: abietes quoque lætatæ sunt su- 8
per te, & cedri Libani: ex quo dor-
misti, non ascendet qui succidat nos.
Infernus subter conturbatus est in 9
occursum aduentus tui, suscitauit ti-
bi gigantes. Omnes principes terræ
surrexerūt de soliis suis, omnes prin-
cipes nationum. Vniuersi responde- 10
bunt, & dicent tibi: Et tu vulneratus
es sicut & nos, nostri similis effectus
es. Detracta est ad inferos superbia 11
tua, concidit cadauer tuum: subter te C
sternetur tinea, & operimentū tuum
erunt vermes. Quomodo cecidisti 12
de cælo lucifer, qui manè oriebaris?
corruisti in terram, qui vulnerabas
gentes? qui dicebas in corde tuo: In 13
cælum conscendam, super astra Dei
exaltabo solium meum, sedebo in
monte testamenti, in lateribus Aqui-
14 lonis. Ascendam super altitudinem
15 nubium, similis ero Altissimo. Ve-
runtamen ad infernum detraheris in
16 profundum laci: qui te viderint, ad
D te inclinabuntur, teque prospicient:
Numquid iste est vir, qui conturba-
17 uit terram, qui concussit regna, qui
posuit orbem desertum, & vrbes eius
destruxit, vinctis eius nō aperuit car-
18 cerem? Omnes reges gentium vni-
uersi dormierunt in gloria, vir in do-
19 mo sua. Tu autem proiectus es de
sepulchro tuo, quasi stirps inutilis
pollutus, & obuolutus cum his, qui
interfecti sunt gladio, & descenderūt
ad fundamenta laci, quasi cadauer
20 putridum. Non habebis cōsortium,
E neque cum eis in sepultura: tu enim
terram tuam disperdidisti, tu popu-
lum tuum occidisti: non vocabitur in
21 æternum semen pessimorum. Præ-
parate filios eius occisioni in iniqui-
tate patrum suorum: non consurgēt,
nec hæreditabunt terram, neque im-
22 plebunt faciem orbis ciuitatum. Et
consurgam super eos, dicit Dominus
exercituum: & perdā Babylonis no-
men, & reliquias, & germen, & pro-
23 geniem, dicit Dominus. Et ponam
F eam in possessionem ericij, & in palu-
des aquarum, & scopabo eam in sco-
pa terens, dicit Dominus exercituum.
24 Iurauit Dominus exercituum, di-
cens: Si non, vt putaui, ita erit: & quo-
25 modo mente tractaui, sic eueniet: Vt
conteram Assyrium in terra mea, &
in montibus meis conculcem eum: &
auferetur ab eis iugum eius, & onus
illius ab humero eorum tolletur.
26 Hoc consilium, quod cogitaui su-
per omnem terram, & hæc est manus
27 extenta super vniuersas gentes. Do-
minus enim exercituum decreuit: &
quis poterit infirmare? & manus eius
28 extenta: & quis auertet eam? In an-
no, quo mortuus est rex Achaz, fa-
29 ctum est onus istud: ne læteris Phi-
G listhæa omnis tu, quoniam commi-
nuta est virga percussoris tui: de radi-
ce enim colubri egredietur regulus,
& semen eius absorbens volucrem.
30 Et pascētur primogeniti pauperum,
& pauperes fiducialiter requiescent:
& interire faciam in fame radicem
tuam, & reliquias tuas interficiam.
31 Vlula porta, clama ciuitas: prostra-
ta est Philisthæa omnis: ab Aquilone

enim fumus veniet, & non est qui
effugiet agmen eius. Et quid respon- 11
debitur nunciis gentis? Quia Domi-
nus fundauit Sion, & in ipso sperа-
bunt pauperes populi eius.

CAP. XV.

ONus Moab. Quia nocte vastata 1
est Ar Moab, conticuit: quia no- A
cte vastatus est murus Moab, conti-
cuit. * Ascendit domus, & Dibon ad 2
excelsa in planctum super Nabo, &
super Medeba, Moab vlulauit: * in
cunctis capitibus eius caluitium, &
omnis barba radetur. * In triuiis eius 3
accincti sunt sacco: super tecta eius, B
& in plateis eius omnis vlulatus de-
scendit in fletum. * Clamabit Hese- 4
bon, & Eleale, vsque Iasa audita est
vox eorum. super hoc expediti Moab
vlulabunt, anima eius vlulabit sibi.
* Cor meum ad Moab clamabit, ve- 5
ctes eius vsque ad Segor vitulā con- C
ternantem: per ascensum enim Luith
flens ascēdet, & in via Oronaim cla-
morem contritionis leuabunt. * Aquæ 6
enim Nemrim desertæ erunt, quia
aruit herba, defecit germē, viror om-
nis interiit. * Secundùm magnitudi- 7
nem operis & visitatio eorū: ad tor- D
rentem salicum ducent eos. * Quo- 8
niā circuiuit clamor terminū Moab:
vsque ad Gallim vlulatus eius, & vs-
que ad Puteum Elim clamor eius.
* Quia aquæ Dibon repletæ sunt san- 9
guine: ponam enim super Dibon ad-
ditamenta: his, qui fugerint de Moab
leonem, & reliquiis terræ.

* Ier.48. 37 Ezech.7. 18

CAP. XVI.

EMitte agnum Domine domina- 1
torem terræ, de Petra deserti ad A
montem filiæ Sion. * Et erit: Sicut auis 2
fugiens, & pulli de nido auolantes,
sic erunt filiæ Moab in transcēsu Ar-
non. * Ini consilium, coge conci- 3
lium: pone quasi noctem vmbram
tuam in meridie: absconde fugientes,
& vagos ne prodas. * Habitabunt 4
apud te profugi mei: Moab esto lati-
bulum eorum à facie vastatoris: fini-
tus est enim puluis, consummatus est
miser: defecit qui conculcabat ter-
ram. * Et præparabitur in misericor- 5
dia solium, & sedebit super illud in B
veritate in tabernaculo Dauid, iudi-
cans & quærens iudicium, & veloci-
ter reddens quod iustum est. * Au- 6
diuimus superbiam Moab, superbus
est valdè: superbia eius & arrogantia
eius, & indignatio eius plusquam

* Ier.48. 29

7 fortitudo eius. * Idcirco vlulabit
Moab ad Moab, vniuersus vlulabit:
his, qui lætantur super muros cocti
8 lateris, loquimini plagas suas. * Quo-
niam suburbana Hesebon deserta
C sunt, & vineā Sabama domini Gen-
tium exciderunt: flagella eius vsque
ad Iazer peruenerunt: errauerunt in
deserto, propagines eius relictæ sunt,
9 transierunt mare. * Super hoc plora-
bo in fletu Iazer vineam Sabama:
inebriabo te lacryma mea Hesebon,
& Eleale: quoniam super vindemiam
tuam, & super messem tuam vox cal-
10 cantium irruit. * Et auferetur lætitia
& exultatio de Carmelo, & in vineis
non exultabit neque iubilabit. vinum
in torculari non calcabit qui calcare
consueuerat: vocem calcantium abs-
11 tuli. * Super hoc venter meus ad
D Moab quasi cithara sonabit, & visce-
12 ra mea ad murum cocti lateris. * Et
erit: cùm apparuerit quod laborauit
Moab super excelsis suis, ingredietur
ad sancta sua vt obsecret, & non va-
13 lebit. * Hoc verbum, quod locutus
14 est Dominus ad Moab ex tunc: * &
nunc locutus est Dñs, dicens: In tri-
bus annis quasi anni mercenarij au-
feretur gloria Moab super omni po-
pulo multo, & relinquetur paruus &
modicus, nequaquam multus.

CAP XVII.

1 ONus Damasci. Ecce Damascus
A desinet esse ciuitas, & erit sicut
2 aceruus lapidum in ruina. * Dereli-
ctæ ciuitates Aroer gregibus erunt, &
requiescent ibi, & non erit qui exter-
3 reat. * Et cessabit adiutorium ab Eph-
raim, & regnum à Damasco: & re-
liquiæ Syriæ sicut gloria filiorum Is-
rael erunt: dicit Dominus exercituū.
4 * Et erit in die illa: attenuabitur glo-
ria Iacob, & pinguedo carnis eius
5 marcescet. * Et erit sicut congre-
B gans in messe quod restiterit, & bra-
chium eius spicas leget: & erit sicut
quærens spicas in valle Raphaim.
6 * Et relinquetur in eo sicut racemus,
& sicut excussio oleæ duarum vel
trium oliuarum in summitate rami.
siue quattuor aut quinque in cacu-
minibus eius fructus eius: dicit Do-
7 minus Deus Israel. * In die illa incli-
nabitur homo ad Factorem suum,
& oculi eius ad sanctum Israel respi-
8 cient: * & non inclinabitur ad alta-
ria, quæ fecerunt manus eius: & quæ

operati sunt digiti eius non respiciet,
lucos & delubra. In die illa erût ci- 9
uitates fortitudinis eius derelictę sic- C
ut aratra, & segetes quæ derelictæ
sunt à facie filiorũ Israel, & eris de-
serta. * Quia oblita es Dei saluatoris 10
tui, & fortis adiutoris tui non es re-
cordata: propterea plantabis planta-
tionem fidelem, & germen alienum
seminabis. * In die plantationis tuæ 11
labrusca, & manè semen tuum flore-
bit: ablata est messis in die hereditá-
tis, & dolebit grauiter. * Væ multitu- 12
dini populorum multorum, vt mul- D
titudo maris sonantis, & tumultus
turbarum, sicut sonitus aquarũ mul-
tarum. * Sonabunt populi sicut soni- 13
tus aquarum inundantium, & incre-
pabit eum, & fugiet procul: & rapie-
tur sicut puluis montiũ à facie venti,
& sicut turbo coram tempestate. * In 14
tempore vespere, & ecce turbatio: in
matutino, & non subsistet. hæc est
pars eorum, qui vastauerunt nos, &
sors diripientium nos.

CAP. XVIII.

VÆ terræ cymbalo alarum, quę est 1
trás flumina Æthiopiæ, *qui mit- 2
tit in mare legatos, & in vasis papýri A
super aquas. Ite angeli veloces ad gé-
tem conuulsam, & dilaceratam: ad
populum terribilem, post quẽ non est
alius: ad gentem expectantem & con-
culcatam, cuius diripuerunt flumina
terram eius: omnes habitatores or- 3
bis, qui moramini in terra, cùm ele- B
uatum fuerit signum in mõtibus, vi-
debitis, & clangorem tubæ audietis:
* quia hæc dicit Dominus ad me: 4
Quiescam, & considerabo in loco
meo sicut meridiana lux clara est, & C
sicut nubes roris in die messis. * Ante 5
messem enim totus efflouit, & im-
matura perfectio germinabit, & præ-
cidentur ramusculi eius falcibus: &
quæ derelicta fuerint, abscindentur,
& excutientur. * Et relinquentur si- 6
mul auibus montium, & bestiis ter-
ræ: & æstate perpetua erût super eum
volucres, & omnes bestiæ terræ su-
per illum hiemabunt. In tempore il- 7
lo deferetur munus Domino exerci- D
tuum à populo diuulso & dilacera-
to: à populo terribili, post quem non
fuit alius, à gente expectante, expe-
ctante & conculcata, cuius diripue-
runt flumina terram eius, ad locum
nominis Domini exercituum mon-
tem Sion.

CAP. XIX.

1 ONus Ægypti. Ecce Dñs ascendet
A super nubem leuem, & ingre-
dietur Ægyptum, & commouebun-
tur simulachra Aegypti à facie eius,
& cor Ægypti tabescet in medio eius.
2 * Et concurrere faciam Ægyptios ad-
uersus Aegyptios: & pugnabit vir
contra fratrem suum, & vir contra
amicum suum, ciuitas aduersus ciui-
tatem, regnum aduersus regnum.
3 * Et dirumpetur spiritus Ægypti in
visceribus eius, & consilium eius præ-
cipitabo: & interrogabunt simula-
chra sua, & diuinos suos, & pýtho-
4 nes, & ariolos. Et tradam Ægyptum
in manu dominorum crudelium, &
rex fortis dominabitur eorum, ait
5 Dominus Deus exercituum. * Et are-
scet aqua de mari, & fluuius desola-
6 bitur, atque siccabitur. * Et deficient
B flumina: attenuabuntur, & siccabun-
tur riui aggerum. Calamus & iuncus
7 marcescet: * nudabitur alueus riui à
fonte suo, & omnis sementis irrigua
8 siccabitur, arescet, & non erit. * Et
mœrebunt piscatores, & lugebunt
omnes mittentes in flumen hamum,
& expandentes rete super faciẽ aqua-
9 rum emarcescent. * Confundentur
qui operabantur linum, pectentes &
10 texentes subtilia. * Et erunt irrigua
eius flaccentia: omnes qui faciebant
11 lacunas ad capiendos pisces. * Stulti
principes Taneos, sapientes consi-
liarij Pharaonis dederunt consilium
insipiens: quomodo dicetis Pharao-
ni: Filius sapientium ego, filius re-
12 gum antiquorum? * Vbi nunc sunt
sapientes tui? annuncient tibi, & in-
dicent quid cogitauerit Dominus
13 exercituum super Ægyptum. * Stul-
ti facti sunt principes Taneos, emar-
cuerunt principes Mempheos, dece-
perunt Aegyptum, angulum popu-
14 lorum eius. * Dominus miscuit in
C medio eius spiritum vertiginis: &
errare fecerunt Aegyptum in omni
opere suo, sicut errat ebrius & vo-
15 mens. * Et non erit Aegypto opus,
quod faciat caput & caudam incur-
16 uantem, & refrenantem. In die illa
erit Aegyptus quasi mulieres, & stu-
pebunt, & timebunt à facie commo-
tionis manus Domini exercituum,
17 quam ipse mouebit super eam. * Et
erit Terra Iuda Aegypto in pauo-
rem: omnis, qui illius fuerit recorda-
tus, pauebit à facie consilij Domini

exercituum, quod ipse cogitauit super
eam. In die illa erunt quinque ciui- 18
tates in Terra Ægypti, loquentes lin-
gua Chanaan, & iurantes per Dñm
exercituum: Ciuitas solis vocabitur
vna. * In die illa erit altare Domini 19
in medio Terræ Ægypti, & titulus
Domini iuxta terminum eius * erit in 20
signum, & in testimonium Domino
exercituú in Terra Ægypti. Clama- D
bunt enim ad Dominum á facie tri-
bulantis, & mittet eis saluatorem &
propugnatorem, qui liberet eos. * Et 21
cognoscetur Dominus ab Ægypto, &
cognoscét Ægyptij Dominum in die
illa, & colét eum in hostiis & in mu-
neribus: & vota vouebunt Domino,
& soluent. * Et percutiet Dominus 22
Ægyptum plaga, & sanabit eam, &
reuertentur ad Dominum, & placa-
bitur eis, & sanabit eos. * In die illa 23
erit via de Ægypto in Assyrios, & in-
trabit Assyrius Ægyptum, & Ægy-
ptius in Assyrios, & seruient Ægyptij
Assur. * In die illa erit Israel tertius 24
Aegyptio & Assyrio: benedictio in
medio terræ, * cui benedixit Domi- 25
nus exercituum, dicens: Benedictus
populus meus Ægypti, & opus ma-
nuum mearum Assyrio: hereditas au-
tem mea Israel.

CAP. XX.

IN anno, quo ingressus est Thar- 1
than in Azotum, cùm misisset eum A
Sargon rex Assyriorum, & pugnasset
contra Azotum, & cepisset eam: * in 2
tempore illo locutus est Dominus in
manu Isaiæ filij Amos, dicens: Vade,
& solue saccum de lumbis tuis, &
calceaméta tua tolle de pedibus tuis.
Et fecit sic vadens nudus, & discal-
ceatus. * Et dixit Dominus: Sicut am- 3
bulauit seruus meus Isaias nudus, &
discalceatus, trium annorum signum
& portentum erit super Ægyptum, B
& super Æthiopiam, * sic minabit rex 4
Assyriorum captiuitatem Aegypti, &
transmigrationem Aethiopiæ, iuue-
num & senum, nudam & discalcea-
tam, discoopertis natibus ad ignomi-
niam Ægypti. * Et timebunt, & con- 5
fundentur ab Æthiopia spe sua, & ab
Ægypto gloria sua. * Et dicet habita- 6
tor insulæ huius in die illa: Ecce hæc
erat spes nostra, ad quos confugimus
in auxilium, vt liberarent nos a facie
regis Assyriorum. & quo modo ef-
fugere poterimus nos?

CAP. XXI.

1 ONus deserti maris. Sicut turbines
A ab Aphrico veniunt; de deserto
2 venit, de terra horribili. * Visio dura
nunciata est mihi: qui incredulus est,
infideliter agit. & qui depopulator
est, vastat. Ascende Aelam, obside
Mede: omnem gemitum eius cessare
3 feci. * Propterea repleti sunt lumbi
mei dolore, angustia possedit me sic-
ut angustia parturientis: corrui cùm
audirem, conturbatus sum cùm vi-
4 derem. * Emarcuit cor meum, tene-
B bræ stupefecerút mé: Babylon dile-
cta mea posita est mihi in miracu-
5 lum. Pone mensam, contemplare
in specula comedentes & bibentes:
surgite principes, arripite clypeum.
6 * Hæc enim dixit mihi Dominus:
Vade, & pone speculatoré: & quod-
7 cumque viderit, annunciet. * Et vidit
currum duorum equitum, ascenso-
rem asini, & ascensorem cameli: &
contemplatus est diligenter multo in-
8 tuitu. * Et clamauit leo: Super specu-
lam Domini ego sum, stans iugiter
per diem: & [a]super custodiam meam [a] Hab. 2. a. 1
9 ego sum, stans totis noctibus. * Ecce
C iste venit ascensor vir bigæ equitum,
& respondit, & dixit: [b]Cecidit, ceci- [b] Ier. 51. a. 1
dit Babylon, & omnia sculptilia deo- Apoc. 14. b. 8
rum eius contrita sunt in terram.
10 * Tritura mea, & filij areæ meæ, quæ
audiui à Domino exercituum Deo
11 Israel, annunciaui vobis. Onus
Duma ad me clamat ex Seir: Custos
quid de nocte? custos quid de nocte?
12 * Dixit custos: Venit mané & nox:
si quæritis, quærite: conuertimini, ve-
13 nite. Onus in Arabia. * In saltu ad
vesperam dormietis, in semitis Deda-
14 nim. * Occurrentes sitienti ferte a-
quam, qui habitatis terram Austri,
15 cum panibus occurrite fugienti. * A
D facie enim gladiorum fugerunt, a fa-
cie gladij imminentis, á facie arcus
16 extenti, á facie grauis prælij: * quo-
niam hæc dicit Dominus ad me: Ad-
huc in vno anno, quasi in anno mer-
cenarij, & auferetur omnis gloria
17 Cedar. * Et reliquiæ numeri sagitta-
riorum fortium de filiis Cedar im-
minuentur: Dominus enim Deus
Israel locutus est.

CAP. XXII.

1 ONus vallis visionis. Quidnam
A quoque tibi est, quia ascendisti
2 & tu omnis in tecta? * clamoris ple

na, vrbs frequens, ciuitas exultans: in-
terfecti tui, non interfecti gladio, nec
mortui in bello. * Cuncti principes 3
tui fugerunt simul, dureque ligati
sunt: omnes, qui inuenti sunt, vincti
sunt pariter, procul fugerunt. * Pro- 4
pterea dixi: Recedite à me, amarè fle- B
bo: nolite incumbere vt consolemini
me super vastitate filiæ populi mei.
* Dies enim interfectionis, & concul- 5
cationis, & fletuum Domino Deo
exercituum in valle visionis scrutans
murum, & magnificus super mon-
tem. * Et Aelam sumpsit pharetram, 6
currum hominis equitis, & parietem
nudauit clypeus. * Et erunt electæ 7
valles tuæ plenæ quadrigarum, &
equites ponent sedes suas in porta.
* Et reuelabitur operimentum Iudæ, 8
& videbis in die illa armamentarium
domus saltus. * Et scissuras ciuitatis 9
Dauid videbitis, quia multiplicatæ C
sunt: & congregastis aquas piscinæ
inferioris, * & domos Ierusalem nu- 10
merastis, & destruxistis domos ad
muniendum murum. * Et lacum fe- 11
cistis inter duos muros ad aquam pi-
scinæ veteris: & non suspexistis ad
eum, qui fecerat eam, & operatorem
eius de longè non vidistis. * Et voca- 12
bit Dominus Deus exercituum in die
illa ad fletum, & ad planctum, ad cal-
uitium, & ad cingulum sacci: * & ec- 13
ce gaudium & lætitia, occidere vitu- D
los, & iugulare arietes, comedere car-
nes, & bibere vinum: [a] Comedamus,
& bibamus: cras enim moriemur.
* Et reuelata est in auribus meis vox 14
Domini exercituum. Si dimittetur
iniquitas hæc vobis donec moriami-
ni, dicit Dominus Deus exercituum.
* Hæc dicit Dominus Deus exerci- 15
tuum: Vade, ingredere ad eum, qui
habitat in tabernaculo, ad Sobnam
præpositum templi, & dices ad eum:
* Quid tu hic, aut quasi quis hic? 16
quia excidisti tibi hic sepulchrum, E
excidisti in excelso memoriale dili-
genter, in petra tabernaculum tibi.
* Ecce Dominus asportari te faciet, 17
sicut asportatur gallus gallinaceus, &
quasi amictum sic sublenabit te.
* Coronans coronabit te tribulatio- 18
ne, quasi pilam mittet te in terram
latam & spatiosam: ibi morieris, &
ibi erit currus gloriæ tuæ, ignominia
domus Domini tui. * Et expellam te 19
de statione tua, & de ministerio tuo
deponam te. * Et erit in die illa: Vo- 20

[a] Sap. 2. b. 6. 1. Cor. 15. d. 32.

F cabo seruum meum Eliacim filium
21 Helciæ, * & induam illum tunica
tua, & cingulo tuo confortabo eum,
& potestatem tuam dabo in manu
eius: & erit quasi pater habitanti-
22 bus Ierusalem, & domui Iuda. * [b] Et
dabo clauem domus Dauid super
humerum eius: & aperiet, & non
erit qui claudat: & claudet, & non
23 erit qui aperiat. * Et figam illum pa-
xillum in loco fideli, & erit in solium
24 gloriæ domui patris eius. * Et suspen-
G dent super eum omnem gloriam do-
mus patris eius, vasorum diuersa ge-
nera, omne vas paruulum à vasis
craterarum vsque ad omne vas mu-
25 sicorum. * In die illa dicit Dominus
exercituum: Auferetur paxillus, qui
fixus fuerat in loco fideli: & fran-
getur, & cadet, & peribit quod pe-
penderat in eo, quia Dominus lo-
cutus est.

[b] Apoc. 3. b. 7. Iob 12. b. 14.

CAP. XXIII.

1 ONus Tyri. Vlulate naues maris:
A quia vastata est domus, vnde
venire consueuerant: de Terra Ce-
2 thim reuelatum est eis. * Tacete qui
habitatis in insula: negotiatores Si-
donis transfretantes mare, repleue-
3 runt te. * In aquis multis semen Ni-
li, messis fluminis fruges eius: & fa-
4 cta est negotiatio gentium. * Erubesce
Sidon: ait enim mare: fortitudo ma-
ris dicens: Non parturiui, & non
peperi, & non enutriui iuuenes, nec
ad incrementum perduxi virgines.
5 * Cùm auditum fuerit in Ægypto,
dolebunt cùm audierint de Tyro:
6 * Transite maria, vlulate qui habita-
7 tis in insula: * Numquid non ve-
B stra hæc est, quæ gloriabatur à die-
bus pristinis in antiquitate sua? du-
cent eam pedes sui longè ad peregri-
8 nandum. * Quis cogitauit hoc su-
per Tyrum quondam coronatam,
cuius negotiatores principes, instito-
9 res eius inclyti terræ? * Dominus
exercituum cogitauit hoc, vt detra-
heret superbiam omnis gloriæ, & ad
ignominiam deduceret vniuersos in-
10 clytos terræ. * Transi terram tuam
quasi flumen filia maris, non est cin-
11 gulum vltrà tibi. * Manum suam ex-
C tendit super mare, conturbauit re-
gna: Dominus mandauit aduersus
Chanaan, vt contereret fortes eius,
12 * & dixit: non adiicies vltrà vt glo-
rieris, calumniam sustinens virgo fi-
lia Sidonis: in Cethim consurgens

transfreta, ibi quoque nõ erit requies
tibi. * Ecce terra Chaldæorum talis 13
populus nõ fuit, Assur fundauit eam:
in captiuitatem traduxerunt robu-
stos eius, suffoderũt domos eius, po-
suerunt eam in ruinam. *Vlulate na- 14
ues maris, quia deuastata est fortitu-
do vestra. * Et erit in die illa: In obli- 15
uione eris ô Tyre septuaginta annis,
sicut dies regis vnius: post septuagin-
ta autem annos erit Tyro quasi can-
ticum meretricis. * Sume citharam, 16
circui ciuitatem meretrix obliuioni D
tradita: bene cane, frequenta canti-
cum, vt memoria tui sit. * Et erit post 17
septuaginta annos: Visitabit Domi-
nus Tyrum, & reducet eam ad mer-
cedes suas: & rursum fornicabitur
cum vniuersis regnis terræ super fa-
ciem terræ. * Et erunt negotiationes 18
eius, & mercedes eius sanctificatæ
Domino: non condentur, neque repo-
nentur: quia his, qui habitauerint co-
ram Domino, erit negotiatio eius, vt
mãducent in saturitatem, & vestian-
tur vsque ad vetustatem.

CAP. XXIIII.

ECce Dominus dissipabit terram, 1
& nudabit eam, & affliget fa- A
ciem eius, & disperget habitatores
eius. * *a* Et erit sicut populus, sic sacer- 2
dos: & sicut seruus, sic dominus eius:
sicut ancilla, sic domina eius: sicut
emens, sic ille qui vendit: sicut fœne-
rator, sic is qui mutuum accipit, sicut
qui repetit, sic qui debet. * Dissipatio- 3
ne dissipabitur terra, & direptione
prædabitur. Dominus enim locutus
est verbum hoc. * Luxit, & defluxit 4
terra, & infirmata est: defluxit orbis,
infirmata est altitudo populi terræ.
* Et terra infecta est ab habitatoribus 5
suis: quia transgressi sunt leges, mu-
tauerunt ius, dissipauerũt fœdus sem-
piternum. * Propter hoc maledictio 6 A
vorabit terram, & peccabunt habita- B
tores eius: ideoque insanient cultores
eius, & relinquentur homines pauci.
*Luxit vindemia, infirmata est vitis, 7
ingemuerunt omnes qui lætabantur
corde. * Cessauit gaudium tympano- 8
rum, quieuit sonitus lætantium, con-
ticuit dulcedo citharæ. * Cum can- 9
tico non bibent vinum: amara erit
potio bibentibus illam. * Attrita est 10
ciuitas vanitatis, clausa est omnis do-
mus nullo introeunte: * Clamor erit 11
super vino in plateis: deserta est om-

a Osee 4. b. 8

nis lætitia: translatum est gaudium
12 terræ. * Relicta est in vrbe solitudo, &
13 calamitas opprimet portas. * Quia
hæc erunt in medio terræ, in medio
populorum: quomodo si paucæ oli-
uæ, quæ remanserunt, excutiantur ex
olea: & racemi, cùm fuerit finita vin-
14 demia. * Hi leuabunt vocem suam,
C atque laudabunt: cùm glorificatus
fuerit Dominus, hinnient de mari.
15 * Propter hoc in doctrinis glorificate
Dominum: in insulis maris nomen
16 Domini Dei Israel. * A finibus terræ
laudes audiuimus, gloriam iusti. Et
dixi: Secretum meum mihi, secretum
meum mihi, væ mihi *prævaricantes
prævaricati sunt, & prævaricatione
17 trãsgressorum prævaricati sunt. * For-
mido, & fouea, & laqueus super te,
18 qui habitator es terræ. * Et erit *a* Qui
fugerit à voce formidinis, cadet in
foueam: & qui se explicauerit de fo-
uea, tenebitur laqueo: quia cataractæ
de excelsis apertæ sunt, & concutien-
19 tur fundamenta terræ. * Confractio-
D ne confringetur terra, cõtritione con-
teretur terra, commotione commo-
20 uebitur terra, * agitatione agitabitur
terra sicut ebrius, & auferetur quasi
tabernaculum vnius noctis: & gra-
uabit eam iniquitas sua, & corruet, &
21 non adiiciet vt resurgat. *Et erit: In
die illa visitabit Dñs super militiam
cæli in excelso: & super reges terræ,
22 qui sunt super terram. * Et congrega-
buntur in congregatione vnius fascis
in lacum, & claudentur ibi in carce-
re: & post multos dies visitabuntur.
23 * Et erubescet luna, & confundetur
sol, cùm regnauerit Dominus exerci-
tuum in monte Sion, & in Ierusalem,
& in conspectu senum suorum fue-
rit glorificatus.

a Ier. 48. g. 44

CAP. XXV.

1 DOmine Deus meus es tu, exalta-
A bo te, & confitebor nomini tuo:
quoniam fecisti mirabilia, cogitatio-
2 nes antiquas fideles, amen. * Quia
posuisti ciuitatem in tumulum, vr-
bem fortem in ruinam, domum alie-
norum: vt non sit ciuitas, & in sem-
3 piternum non ædificetur. * Super hoc
laudabit te populus fortis, ciuitas
4 gẽtium robustarum timebit te. * Quia
factus es fortitudo pauperi, fortitu-
do egeno in tribulatione sua: spes à
turbine, vmbraculum ab æstu. Spiri-
tus enim robustorũ quasi turbo im-
5 pellens parietem. * Sicut æstus in siti,

tumul-

tumultum alienorum humiliabis: & B
quasi calore sub nube torrente pro-
paginem fortium marcescere facies.
* Et faciet Dominus exercituum om- 6
nibus populis in monte hoc conui-
uium pinguium, conuiuium vinde-
miæ, pinguium medullatorum, vin-
demiæ defæcatæ. * Et præcipitabit in 7
monte isto faciem vinculi colligati C
super omnes populos, & telam quam
orditus est super omnes nationes.
* Præcipitabit mortem in sempiter- 8
* Apoc. 7. d 27. & 21. b. 4 num: * & auferet Dominus Deus la-
crymā ab omni facie, & opprobrium
populi sui auferet de vniuersa terra:
quia Dominus locutus est. * Et dicet 9
in die illa: Ecce Deus noster iste, ex-
pectauimus eum, & saluabit nos: iste
Dominus, sustinuimus eum, exulta-
bimus, & lætabimur in salutari eius.
* Quia requiescet manus Domini in 10
monte isto: & triturabitur Moab sub D
eo. sicuti teruntur paleæ in plaustro.
* Et extendet manus suas sub eo, sic- 11
ut extendit natans ad natandum: &
humiliabit gloriam eius cum allisio-
ne manuum eius. * Et munimenta 12
sublimium murorum tuorum conci-
dent, & humiliabuntur, & detrahen-
tur in terram vsque ad puluerem.

CAP. XXVI.

IN die illa cantabitur canticū istud 1
in terra Iuda: A
Vrbs fortitudinis nostræ Sion sal-
uator, ponetur in ea murus & ante-
murale.
* Aperite portas, & ingrediatur 2
gens iusta, custodiens veritatem.
* Vetus error abiit: seruabis pacem: 3
pacem, quia in te sperauimus.
* Sperastis in Domino in sæculis 4
æternis, in Domino Deo forti in per-
petuum.
* Quia incuruabit habitātes in ex- 5
celso, ciuitatē sublimem humiliabit.
Humiliabit eam vsque ad terram,
detrahet eam vsque ad puluerem.
* Conculcabit eam pes, pedes pau- 6
peris gressus egenorum.
* Semita iusti recta est, rectus callis 7
iusti ad ambulandum. B
* Et in semita iudiciorum tuorum 8
Dñe sustinuimus te: nomen tuum, &
memoriale tuū in desiderio animæ.
* Anima mea desiderauit te in no- 9
cte: sed & spiritu meo in præcordiis
meis de manè vigilabo ad te.
Cùm feceris iudicia tua in terra,
iustitiam discent habitatores orbis.

10 * Misereamur impio, & non discet
iustitiam: in terra sanctorum iniqua
gessit, & non videbit gloriam Dñi.
11 * Domine exaltetur manus tua, &
non videant: videant, & confundan-
tur zelantes populi: & ignis hostes
tuos deuoret.
12 * Dñe dabis pacem nobis: omnia
C enim opera nostra operatus es nobis.
13 * Domine Deus noster, possederūt
nos domini absque te, tantùm in te
recordemur nominis tui.
14 * Morientes non viuant, gigantes
non resurgant: propterea visitasti &
contriuisti eos, & perdidisti omnem
memoriam eorum.
15 * Indulsisti genti Domine, indulsi-
sti genti: numquid glorificatus es? e-
longasti omnes terminos terræ.
16 * Domine in angustia requisierunt
te, in tribulatione murmuris doctri-
na tua eis.
17 * Sicut quæ concipit, cùm appro-
pinquauerit ad partum, dolens cla-
mat in doloribus suis: sic facti sumus
à facie tua Domine.
18 * Concepimus, & quasi parturiui-
D mus, & peperimus spiritum: salutes
non fecimus in terra, ideo non ceci-
derunt habitatores terræ.
19 * Viuent mortui tui, interfecti mei
resurgent: expergiscimini, & laudate
qui habitatis in puluere: quia ros lu-
cis ros tuus, & terram gigantum de-
trahes in ruinam.
20 * Vade populus meus, intra in cu-
bicula tua, claude ostia tua super te,
abscondere modicum ad momētum,
donec pertranseat indignatio.
21 * * Ecce enim Dominus egredietur * Mich. 1. a. 3
de loco suo, vt visitet iniquitatem ha-
bitatoris terræ contra eum: & reuela-
bit terra sanguinem suum, & non
operiet vltrà interfectos suos.

CAP. XXVII.

1 IN die illa visitabit Dominus in gla-
A dio suo duro, & grandi, & forti,
super Leuiathan serpentem vectem,
& super Leuiathan serpentem tor-
tuosum, & occidet cetum, qui in ma-
2 ri est. * In die illa vinea meri canta-
3 bit ei, * Ego Dominus, qui seruo eam,
repentè propinabo ei: ne fortè visi-
tetur contra eam, nocte & die seruo
4 eam. * Indignatio non est mihi: quis
B dabit me spinam & veprem in præ-
lio: gradiar super eam, succendam
5 eam pariter? * An potiùs tenebit for-

titudinem meam, faciet pacem mihi,
pacem faciet mihi? Qui ingrediun- 6
tur impetu ad Iacob, florebit & ger-
minabit Iſrael, & implebunt faciem
orbis ſemine. * Numquid iuxta pla- 7
gam percutientis ſe percuſſit eum? aut
ſicut occidit interfectos eius, ſic occi-
ſus eſt? * In menſura contra menſu- 8
ram, cùm abiecta fuerit, iudicabis
eam: meditatus eſt in ſpiritu ſuo duro
per diem æſtus. * Idcirco ſuper hoc 9
dimittetur iniquitas domui Iacob: & C
iſte omnis fructus vt auferatur pec-
catum eius, cùm poſuerit omnes la-
pides altaris ſicut lapides cineris al-
liſos, non ſtabunt luci & delubra.
* Ciuitas enim munita deſolata erit, 10
ſpecioſa relinquetur, & dimittetur
quaſi deſertum: ibi paſcetur vitulus,
& ibi accubabit, & conſumet ſummi-
tates eius. * In ſiccitate meſſes illius 11
conterentur, mulieres venientes, &
docentes eam: non eſt enim populus D
ſapiens, propterea non miſerebitur
eius, qui fecit eum: & qui formauit
eum, non parcet ei. * Et erit: In die 12
illa percutiet Dominus ab alueo flu-
minis vſque ad torrentem Ægypti,
& vos congregabimini vnus & vnus
filij Iſrael. * Et erit: In die illa clange- 13
tur in tuba magna, & venient qui
perditi fuerant de Terra Aſſyriorum,
& qui eiecti erant in Terra Aegypti,
& adorabunt Dominum in monte
ſancto in Ieruſalem.

CAP. XXVIII.

VÆ coronæ ſuperbiæ, ebriis Eph- 1
raim, & flori decidenti, gloriæ A
exultationis eius, qui erant in vertice
vallis pinguiſſimæ, errantes à vino.
* Ecce validus & fortis Dominus ſic- 2
ut impetus grandinis: turbo confrin-
gens, ſicut impetus aquarum multa-
rum inundantium, & emiſſarum ſu-
per terram ſpatioſam. * Pedibus con- 3
culcabitur corona ſuperbiæ ebrio-
rum Ephraim. * Et erit flos decidens 4
gloriæ exultationis eius, qui eſt ſu- B
per verticem vallis pinguium, quaſi
temporaneum ante maturitatem au-
tumni: quod cùm aſpexerit videns,
ſtatim vt manu tenuerit, deuorabit
illud. In die illa erit Dominus exer- 5
cituum corona gloriæ, & ſertũ exul-
tationis reſiduo populi ſui: * & ſpi- 6
ritus iudicij ſedenti ſuper iudicium,
& fortitudo reuertentibus de bello
ad portam. Verùm hi quoque præ 7
vino neſcierunt, & præ ebrietate er-
rauerunt: ſacerdos & propheta ne-
ſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt à
vino, errauerunt in ebrietate, neſcie-
runt videntem, ignorauerunt iudi-
8 cium. * Omnes enim menſæ repletæ
ſunt vomitu ſordiumque, ita vt non
9 eſſet vltrà locus. * Quem docebit
C ſcientiam? & quem intelligere faciet
auditum? ablactatos à lacte, auulſos
10 ab vberibus. Quia manda remanda,
manda remanda, expecta reexpecta,
expecta reexpecta, modicum ibi, mo-
11 dicum ibi. * a In loquela enim labij, a 1.Cor.14.
& lingua altera loquetur ad popu- d.21
12 lum iſtum. * Cui dixit: Hæc eſt re-
quies mea, reficite laſſum, & hoc eſt
meum refrigerium: & noluerunt au-
13 dire. * Et erit eis verbum Domini:
Manda, remanda, manda remanda,
expecta reexpecta, expecta reexpecta,
modicum ibi, modicum ibi: vt va-
dant, & cadant retrorſum, & conte-
rantur, & illaqueentur, & capiantur.
14 Propter hoc audite verbum Do- G
D mini viri illuſores, qui dominamini
ſuper populum meum, qui eſt in Ie-
15 ruſalem. * Dixiſtis enim: Percuſſimus
fœdus cum morte, & cum inferno
fecimus pactum. Flagellum inundãs
cùm tranſierit, non veniet ſuper nos:
quia poſuimus mendacium ſpem no-
ſtram, & mendacio protecti ſumus.
16 * Idcirco hæc dicit Dominus Deus:
* b Ecce ego mittam in fundamentis b Pſal.117.
Sion lapidem, lapidem probatum, d.22
angularem, pretioſum in fundamẽto Mat.21.
fundatum, qui crediderit, nõ feſtinet. d.42 Act.4.b.11
17 * Et ponam in pondere iudicium, & 1.Pet.2.a.6
iuſtitiam in menſura: & ſubuertet Rom.9.
grando ſpem mendacij: & protectio- g.33
18 nem aquæ inundabunt. * Et delebi-
E tur fœdus veſtrum cum morte, &
pactum veſtrum cum inferno non
ſtabit: flagellum inundans cùm trã-
ſierit, eritis ei in conculcationem.
19 * Quandocumque pertranſierit, tol- H
let vos: quoniam manè diluculo per-
tranſibit in die & in nocte, & tan-
tummodo ſola vexatio intellectum
20 dabit auditui. * Coanguſtatum eſt
enim ſtratum, ita vt alter decidat: &
pallium breue vtrumque operire non
21 poteſt. * c Sicut enim in monte di- c 2.Reg.5.
F uiſionum ſtabit Dominus: d ſicut in d.20
valle, quæ eſt in Gabaon, iraſcetur: 1.Par.14.
vt faciat opus ſuum, alienum opus d.11 d Ioſ.10.
eius: vt operetur opus ſuum, pere- c.10
22 grinum eſt opus eius ab eo. * Et nunc

nolite

nolite illudere, ne fortè constringan-
tur vincula vestra. consummationem
enim & abbreuiationé audiui à Do-
mino Deo exercituum super vniuer-
sam terram. Auribus percipite, & 23
audite vocem meam, attédite, & au-
dite eloquium meum. * Numquid 24
tota die arabit arans vt serat, proscin-
det & sarriet humum suam? * Nón- 25
ne cùm adæquauerit faciem eius, se-
ret gith, & cyminum sparget, & po-
net triticum per ordinem, & hor-
deum, & milium, & viciam in fini-
bus suis? * Et erudiet illum in iudi- 26
cio: Deus suus docebit illum. * Non 27
enim in serris triturabitur gith, nec G
rota plaustri super cyminum circu-
ibit: sed in virga excutietur gith &
cyminum in baculo. * Panis autem 28
comminuetur: verùm non in perpe-
tuum triturans triturabit illum, ne-
que vexabit eum rota plaustri, nec
vngulis suis comminuet eum. * Et 29
hoc à Domino Deo exercituum ex-
iuit, vt mirabile faceret consilium, &
magnificaret iustitiam.

CAP. XXIX.

VÆ Ariel, Ariel ciuitas, quam ex- 1
pugnauit Dauid: additus est an- A
nus ad annum: sollemnitates euolu-
tæ sunt. * Et circumuallabo Ariel, & 2
erit tristis & mœrens, & erit mihi
quasi Ariel. * Et circumdabo quasi 3
sphæram in circuitu tuo, & iaciam
contra te aggerem, & muniméta po-
nam in obsidionem tuam. * Humi- 4
liaberis, de terra loquèris, & de hu-
mo audietur eloquium tuum: & erit
quasi pythonis de terra vox tua, &
de humo eloquium tuum mussitabit.
* Et erit sicut puluis tenuis multitu- 5
do ventilantium te: & sicut fauilla B
pertransiens multitudo eorum, qui
contra te præualuerunt: * eritque re- 6
pentè confestim. A Domino exerci-
tuum visitabitur in tonitruo, & com-
motione terræ, & voce magna turbi-
nis & tempestatis, & flammæ ignis
deuorantis. Et erit sicut somnium 7
visionis nocturnæ multitudo omniũ
Gentium, quæ dimicauerunt contra
Ariel, & omnes qui militauerunt, &
obsederunt, & præualuerunt aduer-
sus eam. * Et sicut somniat esuriens, 8
& comedit, cùm autem fuerit exper- C
gefactus, vacua est anima eius: & sic-
ut somniat sitiens, & bibit, & post-
quam fuerit expergefactus, lassus ad-
huc sitit, & anima eius vacua est: sic

erit multitudo omniũ Gentium, quæ
dimicauerunt contra montem Sion.
9 * Obstupescite, & admiramini, flu-
ctuate, & vacillate: inebriamini, &
non à vino: mouemini, & non ab
10 ebrietate. * Quoniam miscuit vobis
D Dominus spiritum soporis, claudet
oculos vestros, prophetas & prin-
cipes vestros, qui vident visiones,
11 operiet. * Et erit vobis visio omnium
sicut verba libri signati, quem cùm
dederint scienti litteras, dicent: Lege
istum: & respódebit: Non possum, si-
12 gnatus est enim. * Et dabitur liber ne-
scienti litteras, diceturque ei: Lege: &
13 respondebit: Nescio litteras. Et di-
xit Dominus: ᵃ Eo quòd appropin- ᵃ Mat.15.
quat populus iste ore suo, & labiis a 8
suis glorificat me, cor autem eius Mar.7. b.6
longe est à me, & timuerũt me man-
14 dato hominum & doctrinis: * Ideo
E ecce ego addam vt admirationem fa-
ciam populo huic miraculo grãdi &
stupendo: ᵇ peribit enim sapientia à ᵇ 1.Cor.1.
sapientibus eius, & intellectus pru- c.19
15 dentium eius abscondetur. ᶜ Væ qui ᶜ Abd.1.c.8
profundi estis corde, vt à Domino
abscõdatis consilium: quorum sunt
in tenebris opera, & dicunt: Quis vi-
16 det nos, & quis nouit nos? * Peruersa
est hæc vestra cogitatio: quasi si lu-
tum contra figulum cogitet, & dicat
opus factori suo: Non fecisti me: &
figmentum dicat fictori suo: Non in-
17 telligis. * Nónne adhuc in modico &
F in breui conuertetur libanus in char-
mel, & charmel in saltum reputabi-
18 tur? * Et audient in die illa surdi ver-
ba libri, & de tenebris & caligine o-
19 culi cæcorum videbunt. * Et addent
mites in Dño lætitiam, & pauperes
homines in sancto Israel exultabunt:
20 * Quoniam defecit qui præualebat,
consummatus est illusor, & succisi
sunt omnes qui vigilabant super ini-
21 quitatem: * qui peccare faciebant ho-
G mines in verbo, & arguentem in por-
ta supplantabant, & declinauerunt
22 frustrà à iusto. * Propter hoc, hæc di-
cit Dominus ad domum Iacob, qui
redemit Abraham: Non modò con-
funderur Iacob, nec modò vultus
23 eius erubescet: * sed cùm viderit fi-
lios suos, opera manuum mearum in
medio sui sanctificãtes nomen meũ,
& sanctificabunt sanctum Iacob, &
24 Deum Israel prædicabunt, * & scient
errantes spiritu intellectum, & mus-
sitatores discent legem.

CAP. XXX.

VAE filij desertores, dicit Domi- 1
nus, vt faceretis consilium, & nõ A
ex me: & ordiremini telam, & non
per spiritum meum, vt adderetis pec-
catum super peccatum: * qui ambu- 2
latis vt descendatis in Aegyptũ, & os
meum non interrogastis, sperãtes au-
xilium in fortitudine Pharaonis, &
habentes fiduciã in vmbra Aegypti.
* Et erit vobis fortitudo Pharaonis in 3
confusioné, & fiducia vmbrę Ægypti
in ignominiam. Erant enim in Ta- 4
nis principes tui, & nuncij tui vsque
ad Hanes peruenerunt. * Omnes 5
confusi sunt super populo, qui eis
prodesse non potuit: non fuerunt in
auxilium & in aliquã vtilitatem, sed
in confusionem & in opprobrium.
Onus iumentorum Austri. In terra 6
tribulationis & angustiæ leæna, & B
leo ex eis, vipera, & regulus volans
portantes super humeros iumentorũ
diuitias suas, & super gibbũ camelo-
rum thesauros suos ad populum, qui
eis prodesse non poterit. * Ægyptus 7
enim frustra & vanè auxiliabitur:
ideo clamaui super hoc: Superbia tã-
tùm est, quiesce. * Nũc ergo ingressus 8
scribe ei super buxũ, & in libro dili-
genter exara illud, & erit in die no-
uissimo in testimoniũ vsque in æter-
num. * populus enim ad iracundiam 9
prouocans est, & filij mendaces, filij
nolentes audire legem Dei. * Qui di- 10
cunt videntibus: Nolite videre: & a-
spicientibus: Nolite aspicere nobis ea,
quæ recta sunt: loquimini nobis pla-
centia, videte nobis errores. * Aufer- 11
te à me viã, declinate à me semitam, C
cesset à facie nostra sanctus Israel.
* Propterea hæc dicit sanctus Israel: 12
Pro eo quòd reprobastis verbum
hoc, & sperastis in calumnia & in
tumultu, & innixi estis super eo:
* propterea erit vobis iniquitas hæc 13
sicut interruptio cadens, & requisita
in muro excelso, quoniam subitò,
dum non speratur, veniet contritio
eius. Et comminuetur sicut conte- 14
ritur lagena figuli contritione perua-
lida: & non inuenietur de fragmentis
eius testa, in qua portetur igniculus
de incendio, aut hauriatur parũ aquæ
de fouea. * Quia hæc dicit Dominus 15
Deus sanctus Israel: Si reuertamini
& quiescatis, salui eritis: in silentio, &
in spe erit fortitudo vestra. Et nolui-
stis: * & dixistis: Nequaquam, sed ad 16
D equos fugiemus: ideo fugietis. Et su-
per veloces ascendemus: ideo velo-
ciores erunt, qui persequentur vos.
17 * Mille homines à facie terroris
vnius: & à facie terroris quinque fu-
gietis, donec relinquamini quasi
malus nauis in vertice montis, &
18 quasi signũ super collem. * Propter-
ea expectat Dominus vt misereatur
vestri: & ideo exaltabitur parcens vo-
bis. quia Deus iudicij Dominus: bea-
19 ti omnes qui expectant eum. * Po-
pulus enim Sion habitabit in Ierusa-
lem: plorãs nequaquam plorabis, mi-
serans miserebitur tui: ad vocem cla-
moris tui statim vt audierit, respõde-
20 bit tibi. Et dabit vobis Dominus pa-
E nem arctum, & aquam breuem: &
non faciet auolare à te vltrà docto-
rem tuum: & erunt oculi tui viden-
21 tes præceptorem tuum. * Et aures tuæ
audient verbum post tergum mo-
nentis: Hæc est via, ambulate in ea:
& non declinetis neque ad dexterã,
22 neque ad sinistram. * Et contamina-
bis laminas sculptilium argenti tui, &
vestimentum conflatilis auri tui, &
disperges ea sicut immũditiam men-
23 struatæ. Egredere, dices ei: * Et dabi-
tur pluuia semini tuo, vbicumque se-
minaueris in terra: & panis frugum
terræ erit vberrimus & pinguis. pa-
scetur in possessione tua in die illo
24 agnus spatiosè: * & tauri tui, & pulli
asinorum, qui operãtur terram, com
mistum migma comedent sicut in
25 area ventilatum est. * Et erunt super
F omnem montem excelsum, & su-
per omnem collem eleuatũ riui cur-
rentium aquarum in die interfectio-
nis multorum cùm ceciderint turres.
26 * Et erit lux lunæ sicut lux solis, &
lux solis erit septẽpliciter sicut lux se-
ptem dierum in die, qua alligauerit
Dominus vulnus populi sui, & per-
27 cussuram plagæ eius sanauerit. Ec-
ce nomen Domini venit de longin-
quo, ardens furor eius, & grauis ad
portandum: labia eius repleta sunt
indignatione, & lingua eius quasi ig-
28 nis deuorãs. * Spiritus eius velut tor-
rens inundans vsque ad medium col-
li ad perdendas gentes in nihilum,
& frenũ erroris, quod erat in maxil-
29 lis populorum. * Canticum erit vo-
bis sicut nox sanctificatæ sollemni-
G tatis, & lætitia cordis sicut qui pergit
cum tibia, vt intret in mõtem Domi-
30 ni ad fortem Israel. * Et auditam fa-

ciet

ciet Dominus gloriam vocis suæ, &
terrorem brachij sui ostēdet in com-
minatione furoris, & flamma ignis
deuorantis: allidet in turbine, & in
lapide grandinis. * A voce enim Do- 31
mini pauebit Assur virga percussus.
* Et erit transitus virgæ fundatus, 32
quam requiescere faciet Dominus su-
per eum in tympanis & citharis: &
in bellis præcipuis expugnabit eos.
* Præparata est enim ab heri To- 33
pheth, à rege præparata, profunda,
& dilatata. Nutrimenta eius, ignis
& ligna multa: flatus Domini sicut
torrens sulphuris succendens eam.

CAP. XXXI.

VÆ qui descendunt in Ægyptum 1
ad auxilium, in equis sperantes, A
& habentes fiduciam super quadri-
gis, quia multæ sunt: & super equi-
tibus, quia prævalidi nimis: & non
sunt confisi super sanctum Israel,
& Dominum non requisierunt.
* Ipse autem sapiens adduxit malum, 2
& verba sua non abstulit: & con- B
surget contra domum pessimorum,
& contra auxilium operantium ini-
quitatem. * Ægyptus, homo, & non 3
Deus: & equi eorum, caro, & non
spiritus: & Dominus inclinabit ma-
num suam, & corruet auxiliator, &
cadet cui præstatur auxilium, simul-
que omnes consumentur. * Quia hæc 4
dicit Dominus ad me: Quomodo si C
rugiat leo, & catulus leonis super
prædam suam, & cùm occurrerit ei
multitudo pastorum, à voce eorum
non formidabit, & à multitudine
eorum non pauebit: sic descendet
Dominus exercituum vt prælietur
super montem Sion, & super collem
eius. * Sicut aues volantes, sic prote- 5
get Dominus exercituum Ierusalem,
protegens & liberans, transiens &
saluans. Conuertimini sicut in pro- 6
fundum recesseratis filij Israel. * In 7
die enim illa abiiciet vir idola argēti D
sui, & idola auri sui, quæ fecerunt
vobis manus vestræ in peccatum.
* Et cadet Assur in gladio non viri, & 8
gladius non hominis vorabit eum, &
fugiet non à facie gladij: & iuuenes
eius vectigales erunt: * & fortitudo 9
eius à terrore transibit, & pauebunt
fugientes principes eius: dixit Domi-
nus: cuius ignis est in Sion, & cami-
nus eius in Ierusalem.

CAP. XXXII.

1 ECce in iustitia regnabit rex, &
2 principes in iudicio præerunt. * Et
A erit vir sicut qui absconditur à ven-
to, & celat se à tempestate, sicut ri-
ui aquarum in siti, & vmbra petræ
3 prominentis in terra deserta. Nō ca-
ligabunt oculi videntiū, & aures au-
dientium diligenter auscultabunt.
4 * Et cor stultorum intelliget scien-
tiam, & lingua balborum velociter
5 loquetur & planè. * Non vocabitur
vltrà is, qui insipiēs est, princeps: ne-
que fraudulentus appellabitur ma-
6 ior: * stultus enim fatua loquetur, &
cor eius faciet iniquitatem, vt perfi-
B ciat simulationem, & loquatur ad
Dominum fraudulenter, & vacuam
faciat animam esurientis, & potum
7 sitienti auferat. * Fraudulēti vasa pes-
sima sunt: ipse enim cogitationes cō-
cinnauit ad perdendos mites in ser-
mone mendaci cùm loqueretur pau-
8 per iudicium. * Princeps verò ea quæ
digna sunt principe, cogitabit, & ipse
9 super duces stabit. Mulieres opulen-
tæ surgite, & audite vocem meā: filiæ
confidentes percipite auribus eloquiū
10 meum. * Post dies enim, & annum
C vos conturbabimini cōfidentes: con-
summata est enim vindemia, colle-
11 ctio vltrà non veniet. * Obstupescite
opulentæ, conturbamini confiden-
tes: exuite vos, & cōfūdimini, accin-
12 gite lumbos vestros. * Super vbera
plāgite, super regione desiderabili, su-
13 per vinea fertili. * Super humum po-
puli mei spinæ & vepres ascendent:
quanto magis super omnes domos
14 gaudij ciuitatis exultantis? * Domus
enim dimissa est, multitudo vrbis re-
licta est, tenebræ & palpatio factæ
sunt super speluncas vsque in æter-
num. Gaudium onagrorum pascua
15 gregum, * donec effundatur super nos
D spiritus de excelso: & erit desertum
in charmel, & charmel in saltum re-
16 putabitur. * Et habitabit in solitudi-
ne iudicium, & iustitia in charmel
17 sedebit. * Et erit opus iustitiæ pax, &
cultus iustitiæ silentium, & securi-
18 tas vsque in sempiternum. Et se-
debit populus meus in pulchritudine
pacis, & in tabernaculis fiduciæ, &
19 in requie opulenta. * Grando autem
in descensione saltus, & humilitate
20 humiliabitur ciuitas. Beati, qui se-
minatis super omnes aquas, immit-
tentes pedem bouis & asini.

CAP.

CAP. XXXIII.

VAe qui prædatis, nónne & ipse 1
prædaberis? & qui spernis, nón- A
ne & ipse spernêris? cùm consum-
maueris deprædationem, deprædа-
beris: cùm fatigatus desieris conte-
mnere, contemnêris. * Domine mi- 2
serere nostri: te enim expectauimus:
esto brachium nostrum in manè, &
salus nostra in tépore tribulationis.
* A voce angeli fugerunt populi, & 3
ab exaltatione tua dispersæ sunt gen-
tes. * Et congregabuntur spolia ve- 4
stra sicut colligitur bruchus, velut
cùm fossæ plenæ fuerint de eo. * Ma- 5
gnificatus est Dominus, quoniam ha-
bitauit in excelso: impleuit Sion iu-
dicio & iustitia. * Et erit fides in tem-
poribus tuis: diuitiæ salutis sapientia
& scientia: timor Domini ipse est
thesaurus eius. * Ecce videntes cla- 7
mabunt foris, angeli pacis amarè fle- B
bunt. * Dissipatæ sunt viæ, cessauit 8
trásiens per semitam, irritum factum
est pactum, proiecit ciuitates, non re-
putauit homines. * Luxit, & elanguit 9
terra: confusus est Libanus, & obsor-
duit, & factus est Saron sicut deser-
tum: & concussa est Basan, & Car-
melus. * Nunc consurgam, dicit Dñs: 10
nunc exaltabor, nunc subleuabor.
* Concipietis ardorem, parietis stipu- 11
lam: spiritus vester vt ignis vorabit
vos. * Et erunt populi quasi de incen- 12
dio cinis, spinę congregatæ igni com-
burétur. * Audite qui longè estis, quæ 13
fecerim, & cognoscite vicini fortitu-
diné meam. * Conterriti sunt in Sion 14
peccatores, possedit tremor hypocri-
tas. quis poterit habitare de vobis cũ
igne deuorante? quis habitabit ex
Psal.14. 2 vobis cũ ardoribus sempiternis? * Qui 15
ambulat in iustitiis, & loquitur veri- C
tatem, qui proiicit auaritiam ex calu-
mnia, & excutit manus suas ab o-
mni munere, qui obturat aures suas
ne audiat sanguiné, & claudit oculos
suos ne videat malum. * Iste in ex- 16
celsis habitabit, munimenta saxorum
sublimitas eius: panis ei datus est,
aquæ eius fideles sunt. * Regem in 17
decore suo videbunt oculi eius, cer-
nent terram de longè. * Cor tuum 18
1.Cor.1. 20 meditabitur timorem: * vbi est litte-
ratus? vbi legis verba ponderans? vbi
doctor paruulorum? * Populum im- 19 C
pudentem non videbis, populum alti
sermonis: ita vt non possis intelligere
disertitudinem linguæ eius, in quo
10 nulla est sapientia. * Respice Sion ci-
D uitatem sollemnitatis nostræ: oculi
tui videbunt Ierusalem, habitationé
opulentam, tabernaculum, quod ne-
quaquam transferri poterit: nec au-
ferentur claui eius in sempiternum,
& omnes funiculi eius non rumpen-
21 tur; * quia solummodò ibi magnifi-
cus est Dominus noster: locus flu-
uiorum riui latissimi & patentes: nõ
transibit per eum nauis remigum, ne-
que trieris magna trásgredietur eum.
22 * Dominus enim iudex noster, Do
minus legifer noster, Dominus rex
23 noster: ipse saluabit nos. * Laxati sunt
funiculi tui, & non præualebunt: sic
erit malus tuus vt dilatare signum
non queas. Tunc diuidentur spolia
prædarum multarum: claudi diri-
24 pient rapinam. * Nec dicet vicinus:
Elangui: populus qui habitat in ea,
auferetur ab eo iniquitas.

CAP. XXXIIII.

1 ACcedite Gentes, & audite, &
A populi attendite: audiat terra, &
plenitudo eius, orbis, & omne ger-
2 men eius. * Quia indignatio Domi-
ni super omnes Gentes, & furor su-
per vniuersam militiá eorum: inter-
fecit eos, & dedit eos in occisionem.
3 * Interfecti eorum proiicientur, & de
cadaueribus eorum ascendet fœtor:
tabescent montes à sanguine eorum.
4 * Et tabescet omnis militia cælorum,
& complicabuntur sicut liber cæli:
& omnis militia eorum defluet sicut
defluit folium de vinea & de ficu.
5 * Quoniam inebriatus est in cælo
gladius meus: ecce super Idumæam
descendet, & super populum inter-
6 fectionis meæ ad iudicium. * Gladius
B Domini repletus est sanguine, incras-
satus est adipe, de sanguine agno-
rum, & hircorum, de sanguine me-
dullatorum arietum: victima enim
Domini in Bosra, & interfectio ma-
7 gna in terra Edom. * Et descendent
vnicornés cum eis, & tauri cum po-
tentibus: inebriatur terra eorum san-
guine, & humus eorum adipe pin-
8 guium: * quia dies vltionis Domini,
annus retributionum iudicij Sion.
9 * Et conuertentur torrentes eius in pi-
cem, & humus eius in sulphur: & erit
10 terra eius in picem ardentem. * Nocte
C & die non extinguetur, in sempiter-
num ascendet fumus eius: à genera-
tione in generationem desolabitur,
in sæcula sæculorum non erit trans-

iens

iens per eam. * Et possidebunt illam 11
onocrotalus, & ericius: ibis, & cor-
uus habitabunt in ea: & extendetur
super eam mensura, vt redigatur ad
nihilum, & perpendiculum in deso-
lationem. * Nobiles eius non erunt 12
ibi: regem potiùs inuocabunt, & om-
nes principes eius erunt in nihilum.
* Et orientur in domibus eius spinæ, 13
& vrticæ, & paliurus in munitioni-
bus eius: & erit cubile draconũ, & pa-
scua struthionum. * Et occurrẽt dæ- 14
monia onocẽtauris, & pilosus clama- D
bit alter ad alterũ: ibi cubauit lamia,
& inuenit sibi requiem. * Ibi habuit 15
foueam ericius, & enutriuit catulos,
& circumfodit, & fouit in vmbra
eius: illuc congregati sunt milui, alter
ad alterum. Requirite diligenter in 16
libro Domini, & legite: vnum ex eis
non defuit, alter alterum non quæsi-
uit: quia quod ex ore meo procedit,
ille mandauit, & spiritus eius ipse
congregauit ea. * Et ipse misit eis sor- 17
tem, & manus eius diuisit eam illis
in mensuram: vsque in æternum pos-
sidebunt eam, in generationem &
generationem habitabunt in ea.

Cap. XXXV.

LAetabitur deserta & inuia, & ex- 1
ultabit solitudo, & florebit quã- A
si lilium. * Germinans germinabit, 2
& exultabit lætabunda & laudans:
gloria Libani data est ei: decor Car-
meli & Saron, ipsi videbunt gloriam
Domini, & decorem Dei nostri. B
* Confortate manus dissolutas, & ge- 3
nua debilia roborate. * Dicite pusil- 4
lanimis: Confortamini, & nolite ti-
mere: ecce Deus vester vltionem ad-
ducet retributionis: Deus ipse veniet,
& saluabit vos. * Tũc aperientur ocu- 5
li cæcorum, & aures surdorum pate-
bunt. * Tunc saliet sicut ceruus clau- 6
dus, & aperta erit lingua mutorum: C
quia scissæ sunt in deserto aquæ, &
torrentes in solitudine. * Et quæ erat 7
arida, erit in stagnum, & sitiens in
fontes aquarum. In cubilibus, in qui-
bus priùs dracones habitabant, orie-
tur viror calami & iunci. * Et erit 8
ibi semita & via, & via sancta voca-
bitur: non transibit per eam pollu-
tus, & hæc erit vobis directa via, ita
vt stulti non errent per eam. * Non 9
erit ibi leo, & mala bestia non ascen- D
det per eam, nec inuenietur ibi: &
ambulabunt qui liberati fuerint. * Et 10
redempti à Domino conuertentur,
& venient in Sion cum laude: & læ-
titia sempiterna super caput eorum:
gaudium & lætitiam obtinebunt, &
fugiet dolor & gemitus.

Cap. XXXVI.

1 ET factum est in quartodecimo 4.Reg.18.
A anno regis Ezechiæ, ascendit Sen- & 13
nacherib rex Assyriorum super om- 2.Par. 32.
nes ciuitates Iuda munitas, & cepit a.8
2 eas. * Et misit rex Assyriorum Rab-
sacen de Lachis in Ierusalem, ad re-
gem Ezechiam in manu graui, & ste-
tit in aquæductu piscinæ superioris in
3 via agri fullonis. * Et egressus est ad
eum Eliacim filius Helciæ, qui erat
super domũ, & Sobna scriba, & Ioa-
4 he filius Asaph à commentariis. * Et
dixit ad eos Rabsaces: Dicite Eze-
chiæ: Hæc dicit rex magnus, rex Assy-
riorũ: Quæ est ista fiducia, qua con-
5 fidis? aut quo consilio vel fortitu-
dine rebellare disponis? super quem
habes fiduciam, quia recessisti à me?
6 * Ecce confidis super baculum arun-
B dineum confractum istum, super
Aegyptum: cui si innixus fuerit ho-
mo, intrabit in manum eius, & per-
forabit eam: sic Pharao rex Aegypti
7 omnibus, qui cõfidunt in eo. * Quod
si responderis mihi: In Domino Deo
nostro confidimus: nónne ipse est,
cuius abstulit Ezechias excelsa & al-
taria, & dixit Iudæ & Ierusalem: Co-
8 ram altari isto adorabitis? * Et nunc
trade te Domino meo regi Assyrio-
rum, & dabo tibi duo millia equo-
rum, nec poteris ex te præbere ascẽ-
9 sores eorum. * Et quomodo sustine-
bis faciem iudicis vnius loci ex seruis
domini mei minoribus? Quòd si
confidis in Aegypto, in quadrigis, &
10 in equitibus: * & numquid sine Do-
mino ascendi ad terram istam, vt
disperderem eam? Dominus dixit ad
C me: Ascende super terram istam,
11 & disperde eam. * Et dixit Eliacim,
& Sobna, & Ioahe ad Rabsacen: Lo-
quere ad seruos tuos Syra lingua:
intelligimus enim: ne loquaris ad
nos Iudaicè in auribus populi, qui
12 est super murum. * Et dixit ad eos
Rabsaces: Numquid ad dominum
tuũ & ad te misit me dominus meus,
vt loquerer omnia verba ista; & non
potiùs ad viros, qui sedent in muro,
vt comedant stercora sua, & bibant
13 vrinã pedum suorum vobiscum? * Et
stetit Rabsaces, & clamauit voce ma-
gna Iudaicè, & dixit: Audite verba

regis

regis magni, regis Assyriorum. * Hæc 14
dicit rex : Non seducat vos Ezechias,
quia non poterit eruere vos. * Et non 15
vobis tribuat fiduciam Ezechias su-
per Domino, dicens : Eruens libe-
rabit nos Dominus, non dabitur ci-
uitas ista in manu regis Assyriorum.
* Nolite audire Ezechiam: hæc enim 16
dicit rex Assyriorum : Facite me- D
cum benedictionem, & egredimini
ad me, & comedite vnusquisque vi-
neam suam : & vnusquisque ficum
suam : & bibite vnusquisque aquam
cisternæ suæ, * donec veniam, & tol- 17
lam vos ad terram, quæ est vt ter-
ra vestra, terram frumenti & vini,
terram panum & vinearum. * Nec 18
conturbet vos Ezechias, dicens: Do-
minus liberabit nos. Numquid li-
berauerunt dij gentium vnusquis-
que terram suam de manu regis As-
syriorum? * Vbi est deus Emath, & 19
Arphad? vbi est deus Sepharuaim?
numquid liberauerunt Samariam de
manu mea? * Quis est ex omnibus 20
dijs terrarum istarum, qui eruerit
terram suam de manu mea, vt eruat
Dominus Ierusalem de manu mea?
* Et siluerunt, & non responderunt 21
ei verbum. Mandauerat enim rex,
dicens: Ne respondeatis ei. * Et in- 22
gressus est Eliacim filius Helciæ, qui
erat super domũ, & Sobna scriba, &
& Ioahe filius Asaph à commẽtarijs
ad Ezechiam scissis vestibus, & nun-
ciauerunt ei verba Rabsacis.

CAP. XXXVII.

4.Reg.19.1

ET factum est, cùm audisset rex 1
Ezechias, scidit vestimenta sua, A
& obuolutus est sacco, & intrauit
in domũ Domini. * Et misit Eliacim, 2
qui erat super domum, & Sobnam
scribam, & seniores de sacerdotibus
opertos saccis ad Isaiam filium Amos
prophetam, * & dixerunt ad eum: 3
Hæc dicit Ezechias : Dies tribula-
tionis, & correptionis, & blasphe-
miæ dies hæc: quia venerunt filij vs-
que ad partum, & virtus non est pa-
riendi. * Si quo modo audiat Domi- 4
nus Deus tuus verba Rabsacis, quem
misit rex Assyriorum dominus suus
ad blasphemandum Deum viuen-
tem, & exprobrandum sermonibus,
quos audiuit Dominus Deus tuus: le-
ua ergo orationem pro reliquijs, quæ B
repertæ sunt. * Et venerunt serui re- 5
gis Ezechiæ ad Isaiam. * & dixit ad 6
eos Isaias. Hæc dicetis domino ve-
stro: Hæc dicit Dominus : Ne ti-
meas à facie verborum, quæ audi-
sti, quibus blasphemauerunt pueri
7 regis Assyriorum me. * Ecce ego da-
bo ei spiritum, & audiet nuncium,
& reuertetur ad terram suam, & cor-
ruere eum faciam gladio in terra sua.
8 * Reuersus est autem Rabsaces, & in-
uenit regem Assyriorum præliantem
aduersus Lobnam. Audierat enim
9 quia profectus esset de Lachis, * &
audiuit de Tharaca rege Æthiopiæ,
dicẽtes: Egressus est vt pugnet contra
te. Quod cùm audisset, misit nun-
10 cios ad Ezechiam, dicens. * Hæc dice-
tis Ezechiæ regi Iudæ, loquentes:
Non te decipiat Deus tuus, in quo tu
confidis, dicens: Non dabitur Ierusa-
11 lem in manu regis Assyriorum. * Ec-
C ce tu audisti omnia, quæ fecerunt re-
ges Assyriorum omnibus terris, quas
subuerterunt, & tu poteris liberari?
12 * Numquid eruerunt eos dij Gen-
tium, quos subuerterunt patres mei,
Gozam, & Haram, & Reseph, &
filios Eden, qui erant in Thalassar?
13 * Vbi est rex Emath, & rex Arphad,
& rex vrbis Sepharuaim, Ana, &
14 Aua? * Et tulit Ezechias libros de ma-
nu nunciorum, & legit eos, & ascen-
dit in domum Domini, & expandit
15 eos Ezechias coram Domino. * Et
orauit Ezechias ad Dominum, di-
16 cens : * Domine exercituum Deus
Israel, qui sedes super cherubim : tu
es Deus solus omnium regnorum
terræ, tu fecisti cælum & terram.
17 * Inclina Domine aurẽ tuam & audi:
D aperi Dñe oculos tuos, & vide, & au-
di omnia verba Sẽnacherib, quæ mi-
sit ad blasphemandum Deum viuen-
18 tem. * Verè enim Domine desertas
fecerunt reges Assyriorum terras, &
19 regiones earum. * Et dederunt deos
earum igni : non enim erant dij,
sed opera manuum hominum, li-
gnum & lapis : & comminuerunt
20 eos. * Et nunc Domine Deus noster
salua nos de manu eius: & cognoscãt
omnia regna terræ, quia tu es Domi-
21 nus solus. * Et misit Isaias filius Amos
ad Ezechiam, dicens : Hæc dicit Do-
minus Deus Israel : Pro quibus ro-
gasti me de Sennacherib rege Assy-
22 riorum: * hoc est verbum, quod locu-
tus est Dominus super eum : Despe-
xit te, & subsannauit te virgo filia
Sion : post te caput mouit filia Ieru-
23 salem. * Cui exprobrasti, & quẽ bla-

sphemasti,

ſphemaſti, & ſuper quem exaltaſti
vocem, & leuaſti altitudinem oculo-
rum tuorum? Ad ſanctum Iſrael. In 24
manu ſeruorum tuorum exprobra- E
ſti Domino: & dixiſti: In multitudi-
ne quadrigarum mearum ego aſcen-
di altitudinem montium, iuga Liba-
ni: & ſuccidam excelſa cedrorũ eius,
& electas abietes illius, & introibo al-
titudinem ſummitatis eius, ſaltum
Carmeli eius. * Ego fodi, & bibi 25
aquam, & exiccaui veſtigio pedis mei
omnes riuos aggerum. * Numquid 26
non audiſti, quæ olim fecerim ei? ex
diebus antiquis ego plaſmaui illud:
& nunc adduxi: & factum eſt in era-
dicationem collium compugnantium,
& ciuitatum munitarum. Habita- 27
tores earum breuiata manu contre-
muerunt, & confuſi ſunt: facti ſunt
ſicut fœnum agri, & gramen paſcuæ,
& herba tectorum, quæ exaruit an-
tequam matureſceret. * Habitatio- 28
nem tuam, & egreſſum tuum, & F
introitum tuum cognoui, & inſa-
niam tuam contra me. * Cùm fure- 29
res aduerſum me, ſuperbia tua aſcen-
dit in aures meas: ponam ergo cir-
culum in naribus tuis, & frenum
in labiis tuis, & reducam te in viam,
per quam veniſti. * Tibi autem hoc 30
erit ſignum: Comede hoc anno quæ
ſponte naſcuntur, & in anno ſecun-
do pomis veſcere: in anno autem
tertio ſeminate, & metite, & plan-
tate vineas, & comedite fructum ea-
rum. Et mittet id, quod ſaluatum 31
fuerit de domo Iuda, & quod reli-
quum eſt, radicem deorſum, & faciet
fructum ſurſum: * quia de Ieruſalem 32
exibunt reliquiæ, & ſaluatio de mon-
te Sion: zelus Domini exercituum
faciet illud. * Propterea hæc dicit Do- 33
minus de rege Aſſyriorum: Non in- G
trabit ciuitatem hanc, & non iaciet
ibi ſagittam, & non occupabit eam
clypeus, & non mittet in circuitu
eius aggerem. * In via, qua venit, per 34
eam reuertetur, & ciuitatem hanc
non ingredietur, dicit Dominus: * & 35
protegam ciuitatem iſtam, vt ſaluem
eam propter me, & propter Dauid
ſeruum meum. * ᵃEgreſſus eſt autem 36
Angelus Domini, & percuſſit in ca-
ſtris Aſſyriorum centum octoginta
quinque millia. Et ſurrexerunt ma-
nè, & ecce omnes cadauera mortuo-
rum. * Et egreſſus eſt, & abijt, & re- 37
uerſus eſt Sennacherib rex Aſſyrio-

ᵃ4 Reg.19. g.35. Tob.1.d. 21. Eccl.48. d.24 1.Mac.7. f.41 2.Mac.8. e.19

38 rum, & habitauit in Niniue. * Et fa-
ctum eſt, cum adoraret in templo
Neſroch deum ſuum, Adramelech,
& Sarasar filij eius percuſſerunt eum
gladio: fugeruntque in Terram Ara-
rat, & regnauit Aſarhaddon filius
eius pro eo.

CAP. XXXVIII.

1 IN diebus illis ægrotauit Ezechias
A vſque ad mortem: & introiuit ad
eum Iſaias filius Amos propheta, &
dixit ei: Hæc dicit Dominus: Diſpo-
ne domui tuæ, quia morieris tu, &
2 non viues. * Et conuertit Ezechias
faciem ſuam ad parietem, & orauit
3 ad Dominum, * Et dixit: Obſecro
Domine, memento quæſo quomodo
ambulauerim coram te in veritate, &
in corde perfecto, & quod bonum
eſt in oculis tuis fecerim. Et fleuit
4 Ezechias fletu magno. * Et factum eſt
verbum Domini ad Iſaiam, dicens:
5 * Vade, & dic Ezechiæ: Hæc dicit
Dominus Deus Dauid patris tui: Au-
diui orationem tuam, & vidi lacry-
mas tuas: ecce ego adiiciam ſuper
6 dies tuos quindecim annos: * & de
manu regis Aſſyriorum eruam te, &
ciuitatem iſtam, & protegam eam.
7 * Hoc autem tibi erit ſignum à Do-
B mino, quia faciet Dominus verbum
8 hoc, quod locutus eſt: * Ecce ego re-
uerti faciam vmbram linearum, per
quas deſcenderat in horologio Achaz
in ſole retrorſum decem lineis. Et re-
uerſus eſt ſol decem lineis per gra-
9 dus, quos deſcenderat. Scriptura
Ezechiæ regis Iuda cùm ægrotaſſet,
& conualuiſſet de infirmitate ſua.
10 * Ego dixi: In dimidio dierum
meorum vadam ad portas inferi.
Quęſiui reſiduum annorum meo-
11 rum. * dixi: Non videbo Dominum
Deum in terra viuentium.
Non aſpiciam hominem vltrà, &
habitatorem quietis.
12 * Generatio mea ablata eſt; &
C conuoluta eſt à me, quaſi taberna-
culum paſtorum:
Præciſa eſt velut à texẽte vita mea:
dum adhuc ordirer, ſuccidit me: de
manè vſque ad veſperam finies me.
13 * Sperabam vſque ad manè: quaſi
leo ſic contriuit omnia oſſa mea:
De manè vſque ad veſperam finies
14 me: * ſicut pullus hirũdinis ſic clama-
bo, meditabor vt columba:
Attenuati ſunt oculi mei, * ſuſpi-
cientes in excelſum.

4.Reg.20. a.1 2.Par.32. f.40

Domine vim patior, responde pro
me.
• Quid dicam, aut quid responde- 15
bit mihi, cùm ipse fecerit?
Recogitabo tibi omnes annos meos
in amaritudine animæ meæ.
• Domine si sic viuitur, & in tali- 16
bus vita spiritus mei, corripies me, & D
viuificabis me. • Ecce in pace amari- 17
tudo mea amarissima:
G Tu autem eruisti animam meam
vt non periret, proiecisti post tergum
tuum omnia peccata mea.
• Quia non infernus confitebitur 18
tibi, neque mors laudabit te: non ex-
pectabunt qui descendunt in lacum,
veritatem tuam.
• Viuens viuens ipse confitebitur 19
tibi, sicut & ego hodie: pater filiis no-
tam faciet veritatem tuam.
• Domine saluum me fac, & psal- 20
mos nostros cantabimus cunctis die-
bus vitæ nostræ in domo Domini.
• Et iussit Isaias vt tollerẽt massam 21
de ficis, & cataplasmarent super vul-
nus, & sanaretur.
• Et dixit Ezechias: Quod erit signũ 22
quia ascendam in domum Domini.

CAP. XXXIX.

4 Reg. 20. c. 12 IN tempore illo misit Merodach 1
Baladan, filius Baladan rex Baby- A
lonis, libros & munera ad Ezechiam,
audierat enim quòd ægrotasset &
conualuisset. • Lætatus est autem 2
super eis Ezechias, & ostendit eis cel-
lam aromatum, & argẽti, & auri, &
odoramentorum, & vnguenti opti-
mi, & omnes apothecas supellecti- B
lis suæ & vniuersa quæ inuenta sunt
in thesauris eius. Non fuit verbum
quod non ostenderet eis Ezechias in
domo sua, & in omni potestate sua.
H • Introiuit autem Isaias propheta ad 3
Ezechiam regem, & dixit ei: Quid
dixerunt viri isti, & vnde venerunt
ad te? Et dixit Ezechias: De terra
longinqua venerunt ad me, de Ba-
bylone. • Et dixit: Quid viderunt 4
in domo tua? Et dixit Ezechias: Om- C
nia quæ in domo mea sunt, vide-
runt: non fuit res, quam non osten-
derim eis in thesauris meis. • Et di- 5
xit Isaias ad Ezechiam: Audi verbum
Domini exercituum. • Ecce dies ve- 6
nient, & auferentur omnia, quæ in
domo tua sunt, & quæ thesaurizaue-
runt patres tui vsque ad diem hanc,
in Babylonem: nõ relinquetur quid- D
quam, dicit Dominus. • Et de filiis 7
tuis, qui exibunt de te, quos genue-
ris, tollent, & erunt eunuchi in pala-
8 tio regis Babylonis. • Et dixit Eze-
chias ad Isaiam: Bonum verbum Do-
mini quod locutus est. Et dixit: Fiat
tãtùm pax, & veritas in diebus meis.

CAP. XL.

1 COnsolamini, consolamini popu- A·P
2 le meus, dicit Deus vester. • Lo-
A quimini ad cor Ierusalem, & aduo-
cate eam: quoniam completa est ma-
litia eius, dim sa est iniquitas illius:
suscepit de manu Domini duplicia
3 pro omnibus peccatis suis. • ᵃ Vox ᵃ Mat. 3. a. 3
clamantis in deserto: Parate viam Mar. 1. a. 3
Domini, rectas facite in solitudine Luc. 3. a. 4
4 semitas Dei nostri. • Omnis vallis Ioan. 1. c. 23
exaltabitur, & omnis mons & collis
B humiliabitur, & erunt praua in dire-
5 cta, & aspera in vias planas. • Et
reuelabitur gloria Domini, & videbit
omnis caro pariter quòd os Domini
6 locutum est. Vox dicentis: Clama. B
Et dixi: Quid clamabo? ᵇ Omnis ca- ᵇ Eccli. 14. c. 18
ro fœnum, & omnis gloria eius qua-
7 si flos agri. • Exiccatum est fœnum, Iac. 1. b. 10
& cecidit flos, quia spiritus Domini 1. Pet. 1. d. 24
sufflauit in eo. Verè fœnum est po-
8 pulus: • exiccatum est fœnum, & ce-
cidit flos: Verbum autem Domini
9 nostri manet in æternum. • Super
montem excelsum ascende tu, qui
euangelizas Sion: exalta in fortitu-
dine vocem tuam, qui euangelizas
Ierusalem: exalta, noli timere. Dic
ciuitatibus Iuda: Ecce Deus vester:
10 • ecce Dominus Deus in fortitudine
C veniet, & brachium eius dominabi-
tur: ecce merces eius cum eo, & opus
11 illius coram illo. • ᶜ Sicut pastor ᶜ Ioan. 10. b. 11
gregem suum pascet: in brachio suo
congregabit agnos, & in sinu suo le- Ezec. 34.
12 uabit, fœtas ipse portabit. Quis f. 23. & 37. f. 24
mensus est pugillo aquas, & cælos C
palmo ponderauit? quis appendit tri-
bus digitis molem terræ, & librauit
in pondere montes, & colles in sta-
13 tera? • ᵈ Quis adiuuit spiritum Do- ᵈ Rom. 11. d. 34
mini? aut quis consiliarius eius fuit,
14 & ostendit illi? • Cum quo iniit con- 1. Cor. 2. d. 16
silium, & instruxit eum, & docuit Sap. 9. c. 13
eum semitam iustitiæ, & erudiuit
eum scientiam, & viam prudentiæ
15 ostendit illi? • Ecce Gentes quasi stil-
D la situlæ, & quasi momentum state-
ræ reputatæ sunt: ecce insulæ quasi
16 puluis exiguus. • Et Libanus non suf-
ficiet ad succendendum, & animalia
eius non sufficient ad holocaustum.

• Omnes

• Omnes gentes quasi non sint, sic 17
sunt coram eo, & quasi nihilum &
inane reputati sunt ei. • Cui ergo 18
similẽ fecistis Deum? aut quam ima- E
ginem ponetis ei? • Numquid sculpti- 19
le conflauit faber? aut aurifex auro
figurauit illud, & laminis argenteis
argentarius? • Forte lignum, & im- 20
putribile elegit: artifex sapiens quærit
quomodo statuat simulachrũ, quod
non moueatur. • Numquid non sci- 21
tis? numquid non audistis? numquid
non annunciatum est vobis ab ini-
tio? numquid non intellexistis fun-
damenta terræ? • Qui sedet super gy- 22
rum terræ, & habitatores eius sunt
quasi locustæ: qui extendit velut ni-
hilum cælos, & expandit eos sicut
tabernaculum ad inhabitandum.
• Qui dat secretorũ scrutatores quasi 23
non sint, iudices terræ velut inane fe-
cit: • & quidem neque plantatus, ne- 24
que satus, neque radicatus in terra F
truncus eorum: repentè flauit in eos,
& aruerunt, & turbo quasi stipulam
auferet eos. • Et cui assimilastis me, 25
& adæquastis, dicit sanctus? • Leua- 26
te in excelsum oculos vestros, & vi-
dete quis creauit hæc: qui educit in
numero militiam eorum, & omnes
ex nomine vocat: præ multitudine
fortitudinis & roboris, virtutisque
eius, neque vnum reliquum fuit.
• Quare dicis Iacob, & loqueris Is- 27
rael: Abscondita est via mea à Domi- G
no, & à Deo meo iudicium meum
transiuit? • Numquid nescis, aut 28
non audisti? Deus sempiternus Do-
minus, qui creauit terminos terræ:
non deficiet, neque laborabit, nec est
inuestigatio sapientiæ eius. • Qui dat 29
lasso virtutem: & his, qui non sunt,
fortitudinem & robur multiplicat.
• Deficient pueri, & laborabunt, & 30
iuuenes in infirmitate cadent. • Qui 31
autem sperant in Domino, mutabunt
fortitudinem, assument pennas sicut
aquilæ, current & non laborabunt,
ambulabunt & non deficient.

a Act. 17. f. 29.

CAP. XLI.

TAceant ad me insulæ, & Gentes 1
mutent fortitudinem: accedant, A
& tunc loquantur, simul ad iudicium
propinquemus. • Quis suscitauit ab 2
Oriente iustum, vocauit eum vt se-
queretur se? dabit in conspectu eius
Gentes, & reges obtinebit: dabit quasi
puluerem gladio eius, sicut stipulam
3 vento raptam arcui eius. • Perseque-
tur eos, transibit in pace, semita in
4 pedibus eius non apparebit. • Quis
hæc operatus est, & fecit, vocans ge-
nerationes ab exordio? Ego Domi-
nus, [a]primus & nouissimus ego sum.
5 • Viderunt insulæ, & timuerunt, ex-
B trema terræ obstupuerunt, appro-
6 pinquauerunt, & accesserunt. • Vnus-
quisque proximo suo auxiliabitur,
& fratri suo dicet: Confortare.
7 • Confortauit faber ærarius percu-
tiens malleo eum, qui cudebat tunc
temporis, dicens: Glutino bonum est:
& confortauit eum clauis, vt non
8 moueretur. • Et tu Israel serue meus,
Iacob quem elegi, semen Abraham
9 amici mei: • in quo apprehendi te ab
extremis terræ, & à longinquis eius
vocaui te, & dixi tibi: Seruus meus
10 es tu, elegi te, & non abieci te. • Ne
C timeas, quia ego tecum sum: ne de-
clines, quia ego Deus tuus: confor-
taui te, & auxiliatus sum tibi, & sus-
11 cepit te dextera iusti mei. • Ecce con-
fundentur & erubescent omnes, qui
pugnant aduersum te: erunt quasi
non sint, & peribunt viri, qui con-
12 tradicunt tibi. • Quæres eos, & non
inuenies, viros rebelles tuos: erunt
quasi non sint: & veluti consum-
ptio homines bellantes aduersum te.
13 • Quia ego Dominus Deus tuus ap-
prehendens manum tuam, dicens-
que tibi: Ne timeas, ego adiuui te.
14 • Noli timere vermis Iacob, qui mor-
D tui estis ex Israel: ego auxiliatus sum
tibi, dicit Dominus: & redemptor
15 tuus sanctus Israel. • Ego posui te
quasi plaustrum triturans nouum,
habens rostra serrantia: triturabis
montes, & comminues: & colles
16 quasi puluerem pones. • Ventilabis
eos, & ventus tollet, & turbo disper-
get eos: & tu exultabis in Domino,
17 in sancto Israel lætaberis. • Egeni,
& pauperes quærunt aquas, & non
sunt: lingua eorum siti aruit. Ego Do-
minus exaudiam eos, Deus Israel nõ
18 derelinquam eos. • Aperiam in supi-
nis collibus flumina, & in medio
camporum fontes: ponam desertum
E in stagna aquarum, & terram inuiam
19 in riuos aquarum. • Dabo in solitu-
dinem cedrum, & spinam, & myr-
tum, & lignum oliuæ: ponam in de-
serto abietem, vlmum, & buxum si-
20 mul: • Vt videant, & sciant, & reco-
gitent, & intelligant pariter quia ma-

a Inf. 44. a. 6. & 48 b. 12 Apoc. 1. d 17. & 22 c. 13

nus

nus Domini fecit hoc, & sanctus Is-
rael creauit illud. Propè facite iudi- 21
cium vestrum, dicit Dominus: affer-
te, siquid fortè habetis, dixit rex Ia-
cob. * Accedant, & nuncient nobis 22
quæcumque ventura sunt: priora quę E
fuerunt nunciate: & ponemus cor
nostrum, & sciemus nouissima eorũ,
& quæ ventura sunt indicate nobis.
* Annunciate quæ ventura sunt in 23
futurũ, & sciemus quia dij estis vos.
bene quoque aut malè, si potestis, fa-
cite: & loquamur, & videamus simul.
* Ecce, vos estis ex nihilo, & opus ve- 24
strum ex eo, quod non est: abomina-
tio est qui elegit vos. * Suscitaui ab 25
Aquilone, & veniet ab Ortu solis:
vocabit nomen meum, & adducet
magistratus quasi lutum, & velut pla-
stes conculcans humum. Quis an- 26
nunciauit ab exordio vt sciamus. & à G
principio vt dicamus: Iustus es? non
est neque annuncians, neque prædi-
cens, neq; audiens sermones vestros.
* Primus ad Sion dicet: Ecce adsunt, 27
& Ierusalem Euangelistam dabo.
* Et vidi, & non erat neque ex istis 28
quisquam qui iniret consilium, & in-
terrogatus responderet verbum. * Ec- 29
ce omnes iniusti, & vana opera eo-
rum: ventus & inane simulachra
eorum.

CAP. XLII.

ECce seruus meus, suscipiam eum: 1
electus meus, complacuit sibi in A
illo anima mea: dedi spiritum meum
super eum, iudicium Gentibus profe-
ret. * Non clamabit, neque accipiet 2
personam, nec audietur vox eius fo-
ris. * Calamum quassatum non con- 3
teret, & linum fumigans non extin-
guet: in veritate educet iudicium.
* Non erit tristis, neque turbulentus, 4
donec ponat in terra iudicium: &
legem eius insulæ expectabunt. Hæc 5
dicit Dominus Deus creans cælos, &
extendens eos: firmans terram: & quæ
germinant ex ea: dans flatum popu-
lo: qui est super eam, & spiritum cal-
cantibus eam. * Ego Dominus vocaui 6
te in iustitia, & apprehendi manum B
tuam, & seruaui te. * Et dedi te in fœ-
dus populi, in lucem Gentium: * Vt 7
aperires oculos cæcorum, & educeres
de conclusione vinctum, de domo
carceris sedentes in tenebris. * Ego 8
Dominus, hoc est nomen meum glo-
riam meam alteri non dabo, & lau-

9 dem meam sculptilibus. * Quæ prima
fuerunt, ecce venerunt: noua quoque
ego annuncio: antequam oriantur,
10 audita vobis faciam. Cantate Do-
mino canticum nouum, laus eius ab
extremis terræ: qui descenditis in ma-
re, & plenitudo eius, insulæ, & habi-
11 tatores earum. * Subleuetur deser-
tum, & ciuitates eius: in domibus ha-
bitabit Cedar: laudate habitatores
Petræ, de vertice montium clama-
12 bunt. * Ponent Domino gloriam, &
laudem eius in insulis nunciabunt.
13 * Dominus sicut fortis egredietur,
sicut vir præliator suscitabit zelum:
vociferabitur, & clamabit: super ini-
14 micos suos confortabitur. * Tacui
semper, silui, patiens fui, sicut partu-
C riens loquar: dissipabo, & absorbebo
15 simul. * Desertos faciam montes, &
colles, & omne gramen eorum exic-
cabo: & ponam flumina in insulas,
16 & stagna arefaciam. * Et ducam cæ-
cos in viam, quam nesciunt, & in se-
mitis, quas ignorauerunt, ambulare
eos faciam: ponam tenebras coram
eis in lucem, & praua in recta. hæc
verba feci eis, & non dereliqui eos.
17 * Conuersi sunt retrorsum: confun-
dantur confusione qui confidunt in
sculptili, qui dicunt conflatili: Vos
18 dij nostri. * Surdi audite, & cæci in-
19 tuemini ad videndum. * Quis cæcus,
nisi seruus meus? & surdus, nisi ad
quem nuncios meos misi? quis cæcus,
nisi qui venundatus est? & quis cæ-
20 cus, nisi seruus Domini? * Qui vides
multa, nónne custodies? qui apertas
21 habes aures, nónne audies? * Et Do-
minus voluit vt sanctificaret eum, &
magnificaret legem, & extolleret.
22 * Ipse autem populus direptus, & [illegible]
D status: laqueus iuuenum omn[illegible]
in domibus carcerũ abscond[illegible]
facti sunt in rapinam, nec [illegible]
ruat: in direptionem, nec est qui di-
23 cat: Redde. * Quis est in vobis qui
audiat hoc, attendat & auscultet fu-
24 tura? * Quis dedit in direptionem Ia-
cob, & Israel vastantibus? nónne Do-
minus ipse, cui peccauimus? Et no-
luerunt in viis eius ambulare, & non
25 audierunt legem eius. * Et effudit su-
per eum indignationem furoris sui,
& forte bellum, & combussit eum in
circuitu, & non cognouit: & succen-
dit eum, & non intellexit.

CAP. XLIII.

ET nunc hæc dicit Dominus creans 1
te Iacob, & formans te Israel: No- A
li timere, quia redemi te, & vocaui te
nomine tuo: meus es tu. * Cùm trans- 2
ieris per aquas, tecum ero, & flumina
non operient te: cùm ambulaueris in
igne, non combureris, & flamma non
ardebit in te. * Quia ego Dominus 3
Deus tuus sanctus Israel saluator
tuus, dedi propitiationem tuam Ægy-
ptum, Æthiopiam, & Saba pro te.
Ex quo honorabilis factus es in ocu- 4
lis meis, & gloriosus: ego dilexi te, &
dabo homines pro te, & populos pro
anima tua. * Noli timere, quia ego te- 5
cum sum: ab Oriente adducam semen
tuum, & ab Occidente congregabo
te. * Dicam Aquiloni: Da: & Austro: 6
Noli prohibere: affer filios meos de
longinquo, & filias meas ab extremis
terræ. * Et omnem, qui inuocat no- 7
men meum, in gloriam meam crea-
ui eum, formaui eum, & feci eum.
* Educ foras populum cæcum, & 8
oculos habentem: surdum, & aures
ei sunt. * Omnes gentes congregatæ 9
sunt simul, & collectæ sunt tribus: B
quis in vobis annunciet istud, & quæ
prima sunt audire nos faciet? dent te-
stes eorum, iustificentur, & audiant,
& dicant: Verè. * Vos testes mei, di- 10
cit Dominus, & seruus meus, quem
elegi: vt sciatis, & credatis mihi, &
intelligatis quia ego ipse sum. Ante
me non est formatus Deus, & post
* Ose. 13. b.4. me non erit. * * Ego sum, ego sum 11
Dominus, & non est absque me sal-
uator. * Ego annunciaui, & saluaui: 12
auditum feci, & non fuit in vobis
alienus: vos testes mei, dicit Domi-
nus, & ego Deus. * Et ab initio ego 13
ipse, & non est qui de manu mea
eruat: operabor, & quis auertet illud?
Hæc dicit Dominus redemptor ve- 14
ster, sanctus Israel: Propter vos misi
in Babylonem, & detraxi vectes vni-
uersos, & Chaldæos in nauibus suis
gloriantes. * Ego Dominus sanctus 15
vester, creans Israel rex vester. * Hæc 16
dicit Dominus, qui dedit in mari C
viam, & in aquis torrentibus semi-
tam. * Qui eduxit quadrigam & 17
equum: agmen & robustum, simul
obdormierunt, nec resurgent: contri-
ti sunt quasi linum, & extincti sunt.
* 2. Cor. 5. d.17. Apoc. 21. b.5. * Ne memineritis priorũ, & antiqua 18
ne intueamini. * * Ecce ego facio no- 19
ua, & nunc orientur, vtique cognosce-
tis ea: ponam in deserto viam, & in
20 inuio flumina. * Glorificabit me be-
stia agri, dracones & struthiones:
quia dedi in deserto aquas, flumina
in inuio, vt darem potum populo
21 meo, electo meo. * Populum istum
formaui mihi, laudem meam narra-
22 bit. * Non me inuocasti Iacob, nec la-
23 borasti in me Israel. * Non obtulisti
mihi arietem holocausti tui, & victi-
D mis tuis non glorificasti me: non te
seruire feci in oblatione, nec labo-
24 rem tibi præbui in thure. * Non emi-
sti mihi argento calamum, & adipe
victimarum tuarum non inebriasti
me. Verumtamen seruire me fecisti
in peccatis tuis, præbuisti mihi labo-
25 rem in iniquitatibus tuis. Ego sum,
ego sum ipse qui deleo iniquitates
tuas propter me, & peccatorum tuo-
26 rum non recordabor. * Reduc me in
memoriam, & iudicemur simul: nar-
27 ra si quid habes vt iustificeris. * Pa-
ter tuus primus peccauit, & interpre-
28 tes tui præuaricati sunt in me. * Et
contaminaui principes sanctos, dedi
ad internecionem Iacob, & Israel in
blasphemiam.

CAP. XLIIII.

1 ET nunc audi Iacob serue meus, & Ier. 30.
2 Israel quem elegi. * Hæc dicit Do- b.10. &
A minus faciens & formans te, ab vte- 46. f.27.
ro auxiliator tuus: noli timere serue
meus Iacob, & rectissime, quem ele-
3 gi. * Effundam enim aquas super si-
tientem, & fluenta super aridam: ef-
fundam spiritum meum super semen
tuum, & benedictionem meam su-
4 per stirpem tuam. * Et germinabunt
inter herbas quasi salices iuxta præ-
5 terfluentes aquas. * Iste dicet: Domi-
ni ego sum: & ille vocabit in nomine
Iacob, & hic scribet manu sua: Do-
mino: & in nomine Israel assimila-
6 bitur. * Hæc dicit Dominus rex Is- * Sup. 41.
rael, & redemptor eius Dominus b.4.
exercituum: Ego primus, & ego no- Inf. 48. c.12.
uissimus, & absque me non est Deus. Apoc. 1. d.8. & 22. c.13.
7 * Quis similis mei vocet, & annun-
ciet: & ordinem exponat mihi, ex
quo constitui populum antiquum:
ventura & quæ futura sunt annun-
8 cient eis. * Nolite timere, neque con-
turbemini: ex tunc audire te feci, &
annunciaui: vos estis testes mei. Num-
quid est Deus absque me, & forma-
9 tor, quem ego non nouerim. * Plastæ
B idoli omnes nihil sunt, & amantissi-
ma eorũ non proderunt eis. ipsi sunt

testes eorum, quia non vident, neque
intelligunt, vt confundantur. * Quis 10
formauit Deum, & sculptile confla-
uit ad nihil vtile? * Ecce omnes par- 11
ticipes eius confundentur: fabri enim
sunt ex hominibus: conuenient om-
nes, stabunt & pauebunt, & confun-
dentur simul. * [a]Faber ferrarius lima 12
operatus est: in prunis, & in malleis
formauit illud, & operatus est in bra-
chio fortitudinis suæ: esuriet & defi-
ciet, non bibet aquam, & lassescet.
* Artifex lignarius extendit normam, 13
formauit illud in runcina: fecit illud
in angularibus, & in circino tornauit
illud: & fecit imaginem viri quasi
speciosum hominem habitantem in
domo. * Succidit cedros, tulit ilicem, 14
& quercum, quæ steterat inter ligna
saltus: plantauit pinum, quam plu-
uia nutriuit. * Et facta est hominibus 15
in focum: sumpsit ex eis, & cale- C
factus est: & succendit, & coxit pa-
nes: de reliquo autem operatus est
deum, & adorauit: fecit sculptile, &
curuatus est ante illud. * Medium 16
eius combussit igni, & de medio eius
carnes comedit: coxit pulmentum, &
saturatus est, & calefactus est, &
dixit: Vah, calefactus sum, vidi fo-
cum. * Reliquum autem eius deum 17
fecit & sculptile sibi: curuatur ante
illud, & adorat illud, & obsecrat, di-
cens: Libera me, quia Deus meus es
tu. * Nescierunt, neque intellexe- 18
runt: obliti enim sunt ne videant
oculi eorum, & ne intelligant corde
suo. * Non recogitant in mente sua, 19
neque cognoscunt, neque sentiunt,
vt dicant: Medietatem eius combussi
igni, & coxi super carbones eius pa-
nes: coxi carnes & comedi, & de re-
liquo eius idolum faciam? ante trun-
cum ligni procidam? * Pars eius cinis 20
est: cor insipiens adorauit illud, &
non liberabit animam suam, neque
dicet: Forte mendacium est in dex- D
tera mea. * Memento horum Iacob, 21
& Israel, quoniam seruus meus es tu.
formaui te, seruus meus es tu Israel,
ne obliuiscaris mei. * Deleui vt nu- 22
bem iniquitates tuas, & quasi nebu-
lã peccata tua: reuertere ad me, quo-
niam redemi te. * Laudate cæli, quo- 23
niam misericordiam fecit Dominus:
iubilate extrema terræ, resonate mon-
tes laudationem, saltus & omne li-
gnum eius: quoniam redemit Do-
minus Iacob, & Israel gloriabitur.

[a] Sap.13.d.11

24 * Hæc dicit Dñs redemptor tuus, &
formator tuus ex vtero: Ego sum Do-
minus, faciens omnia, extendens
cælos solus, stabiliens terram, & nul-
25 lus mecum. * Irrita faciens signa di-
uinorum, & ariolos in furorem ver-
tens. Conuertens sapientes retror-
sum: & scientiam eorum stultam fa-
26 ciens. * Suscitans verbum serui sui,
& consilium nunciorum suorum
complens. Qui dico Ierusalem: Ha-
bitaberis; & ciuitatibus Iuda: Aedi-
ficabimini, & deserta eius suscitabo.
27 * Qui dico profundo: Desolare, &
28 flumina tua arefaciam. * Qui dico
Cyro: Pastor meus es, & omnem vo-
luntatem meam complebis. Qui di-
co Ierusalem: Aedificaberis; & tem-
plo: Fundaberis.

CAP. XLV.

1 HÆc dicit Dominus christo meo
A Cyro, cuius apprehendi dexte-
ram, vt subiiciam ante faciem eius
Gentes, & dorsa regum vertam, &
aperiam coram eo ianuas, & portæ
2 non claudentur. * Ego ante te ibo: &
gloriosos terræ humiliabo: portas
æreas conterã, & vectes ferreos con-
3 fringam. * Et dabo tibi thesauros ab-
sconditos, & arcana secretorum: vt
scias quia ego Dominus, qui voco
4 nomen tuum, Deus Israel. * Propter
seruum meum Iacob, & Israel ele-
ctum meum, & vocaui te nomine
tuo: assimilaui te, & non cognouisti
5 me. * Ego Dominus, & non est am-
plius: extra me non est Deus: accinxi
6 te, & non cognouisti me: * Vt sciant
hi, qui ab ortu solis, & qui ab occi-
dente, quoniam absque me non est:
7 Ego Dominus, & non est alter, * for-
mans lucem, & creans tenebras, fa-
ciens pacem, & creans malum: ego
8 Dominus faciens omnia hæc. * Ro-
B rate cæli desuper, & nubes pluant iu-
stum: aperiatur terra, & germinet sal-
uatorem: & iustitia oriatur simul:
9 ego Dominus creaui eum. * Væ qui
contradicit fictori suo, testa de samiis
terræ: [b]numquid dicet lutum figulo
suo: Quid facis, & opus tuum absque
10 manibus est? * Væ qui dicit patri:
Quid generas? & mulieri: Quid par-
11 turis? * Hæc dicit Dominus sanctus
Israel plastes eius: Ventura interro-
gate me, super filios meos, & super
opus manuum mearũ mandate mihi.
12 * Ego fecei terram, & hominem super
eam creaui ego: manus meæ tetende-

[b] Rom.9.d.20 Ier.18.a.6

tunt

runt cælos, & omni militiæ eorum
mandaui. * Ego suscitaui eum ad iu- 13
stitiam, & omnes vias eius dirigam: C
ipse ædificabit ciuitatem meam, &
captiuitatem meam dimittet, non in
pretio, neque in muneribus, dicit Do-
minus Deus exercituum. Hæc dicit 14
Dominus: Labor Ægypti, & nego-
tiatio Æthiopiæ, & Sabaim viri subli-
mes ad te transibunt, & tui erunt:
Post te ambulabunt, vincti manicis
pergent: & te adorabunt, teque de-
precabuntur: Tantum in te est Deus,
& non est absque te Deus. * Verè tu 15
es Deus absconditus, Deus Israel sal-
uator. * Confusi sunt, & erubuerunt 16
omnes: simul abierunt in confusio-
nem fabricatores errorum. * Israel 17
saluatus est in Domino salute æter-
na: non confundemini, & non eru-
bescetis vsque in sæculum sæculi.
* Quia hæc dicit Dominus creans cæ- 18
los, ipse Deus formans terram, & fa-
ciens eam, ipse plastes eius: non in
vanum creauit eam: vt habitaretur,
formauit eam. ego Dominus, & non
est alius. * Non in abscondito locutus 19
sum in loco terræ tenebroso: non
dixi semini Iacob: Frustrà quærite
me. ego Dominus loquens iustitiam,
annuncians recta. Congregamini, 20
& venite, & accedite simul qui salua-
ti estis ex Gentibus: nescierunt qui le-
uant lignum sculpturæ suæ, & ro-
gant Deum non saluantem. * Annun- 21
ciate, & venite, & consiliamini si- D
mul: quis auditum fecit hoc ab ini-
tio, ex tunc prædixit illud? numquid
non ego Dominus, & non est vltrà
Deus absque me? Deus iustus, & sal-
uans non est præter me. * Conuerti- 22
mini ad me, & salui eritis omnes fi-
nes terræ: quia ego Deus, & non est
alius. * In memetipso iuraui, egredie- 23
tur de ore meo iustitiæ verbum, &
non reuertetur: * ᵃquia mihi curua- 24
bitur omne genu, & iurabit omnis
lingua. * Ergo in Domino, dicet, meæ 25
sunt iustitiæ & imperiũ: ad eum ve-
nient, & confundentur omnes qui
repugnãt ei. * In Domino iustificabi- 26
tur, & laudabitur omne semẽ Israel.

ᵃ Rom. 14. b. 11 phil. 2. b. 10

CAP. XLVI.

CONfractus est Bel, contritus est 1
Nabo: facta sunt simulachra eo- A
rum bestiis & iumentis, onera vestra
graui pondere vsq; ad lassitudinem.
* Contabuerunt, & contrita sunt si- 2
mul: non potuerũt saluare portãtem,
& anima eorum in captiuitatem ibit.
3 * Audite me domus Iacob, & omne
B residuum domus Israel, qui portami-
ni à meo vtero, qui gestamini à mea
4 vulua. * Vsque ad senectam ego ipse,
& vsque ad canos ego portabo: ego
feci, & ego feram: ego portabo, &
5 saluabo. * Cui assimilastis me, & ad-
æquastis, & comparastis me, & feci-
6 stis similem? * Qui confertis aurum
de sacculo, & argentum statera pon-
deratis: conducentes aurificem, vt fa-
ciat Deum: & procidunt, & adorant.
7 * ᵃ Portant illum in humeris gestan-
C tes, & ponentes in loco suo: & sta-
bit, ac de loco suo non mouebitur.
sed & cùm clamauerint ad eum, non
audiet: de tribulatione non saluabit
8 eos. * Mementote istud, & confun-
damini: redite præuaricatores ad cor.
9 * Recordamini prioris sæculi, quo-
niam ego sum Deus, & non est vl-
10 trà Deus, nec est similis mei: * An-
D nuncians ab exordio nouissimum, &
ab initio quæ necdum facta sunt, di-
cens: Consilium meum stabit, & om-
11 nis voluntas mea fiet: * Vocans ab
Oriente auem, & de terra longinqua
virũ voluntatis meæ. & locutus sum,
& adducam illud: creaui, & faciam
12 illud. * Audite me duro corde, qui
13 longè estis à iustitia. * Propè feci iu-
stitiam meã, non elongabitur, & sa-
lus mea nõ morabitur. Dabo in Sion
salutem, & in Israel gloriam meam.

ᵃ Bar. 6. b. 25

CAP. XLVII.

1 DEscende, sede in puluere virgo
A filia Babylon, sede in terra: non
est solium filiæ Chaldæorum, quia
vltrà non vocaberis mollis & tenera.
2 * Tolle molam, & mole farinam: de-
nuda turpitudinem tuam, discooperi
humerum, reuela crura, transi flu-
3 mina. * ᵇReuelabitur ignominia tua,
& videbitur opprobrium tuum: vl-
tionem capiam, & non resistet mihi
4 homo. Redemptor noster, Dominus
exercituum nomen illius, sanctus Is-
5 rael. * Sede tacens, & intra in tene-
bras filia Chaldæorum: quia non vo-
6 caberis vltrà domina regnorũ. * Ira-
B tus sum super populum meum, con-
taminaui hereditatem meam, & dedi
eos in manu tua: non posuisti eis mi-
sericordias: super senem aggrauasti
7 iugum tuum valde. * Et dixisti: In
sempiternum ero domina: non po-
suisti hæc super cor tuum, neque re-
8 cordata es nouissimi tui. * Et nunc

ᵇ Nah. 3. b. 5

audi hæc delicata, & habitans confi-
Apoc.18. b.7 denter, quæ dicis in corde tuo: *Ego
sum, & non est præter me amplius:
non sedebo vidua, & ignorabo steri- C
Inf.51. f.19 litatem. * *Venient tibi duo hæc subi- 9
tò in die vna, sterilitas & viduitas.
vniuersa venerunt super te, propter
multitudinem maleficiorũ tuorum,
& propter duritiam incantatorum
tuorum vehementem. * Et fiduciam 10
habuisti in malitia tua, & dixisti: Non
est qui videat me. sapientia tua &
scientia tua hæc decepit te. Et dixisti
in corde tuo: Ego sum, & præter me
non est altera. * Veniet super te ma- 11
lum, & nescies ortum eius: & irruet D
super te calamitas, quam non poteris
expiare: veniet super te repentè mise-
ria, quam nescies. * Sta cum incanta- 12
toribus tuis, & cum multitudine ma-
leficiorum tuorum, in quibus labo-
rasti ab adolescentia tua, si fortè quid
prosit tibi, aut si possis fieri fortior.
* Defecisti in multitudine consilio- 13
rum tuorum: stent, & saluent te au-
gures cæli, qui contemplabantur si-
dera, & supputabant menses, vt ex
eis annunciarent ventura tibi. * Ecce 14
facti sunt quasi stipula, ignis combus-
sit eos: non liberabunt animã suam
de manu flammæ: non sunt prunæ,
quibus calefiant, nec focus, vt se-
deant ad eum. * Sic facta sunt tibi in 15
quibuscumque laboraueras: negotia-
tores tui ab adolescentia tua, vnus-
quisque in via sua errauerunt: non est
qui saluet te.

CAP. XLVIII.

AVdite hæc domus Iacob, qui vo- 1
camini nomine Israel, & de a- A
quis Iuda existis, qui iuratis in nomi-
ne Domini, & Dei Israel recordami-
ni non in veritate, neque in iustitia.
* De ciuitate enim sancta vocati sunt, 2
& super Deũ Israel constabiliti sunt:
Dominus exercituum nomen eius.
* Priora ex tunc annunciaui, & ex 3
ore meo exierunt, & audita feci ea:
repentè operatus sum, & venerunt.
* Sciui enim quia durus es tu, & ner- 4
uus ferreus ceruix tua, & frons tua
ærea. * Prædixi tibi ex tũc: antequam 5
venirent indicaui tibi, ne fortè dice-
res: Idola mea fecerunt hæc, & scul-
ptilia mea, & conflatilia mandaue-
runt ista. * Quæ audisti, vide omnia: 6
vos autem num annunciastis? Audi- B
ta feci tibi noua ex tunc, & conserua-
ta sunt quæ nescis: * nunc creata 7

sunt, & non ex tunc: & ante diem, &
non audisti ea, ne fortè dicas: Ecce
8 ego cognoui ea. * Neque audisti, ne-
C que cognouisti, neque ex tunc aperta
est auris tua: scio enim quia præuari-
cans præuaricaberis, & transgresso-
9 rem ex vtero vocaui te. * Propter no-
men meum longè faciam furorem
meum: & laude mea infrenabo te, ne
10 intereas. * Ecce excoxi te, sed non
quasi argentum, elegi te in camino
11 paupertatis. * Propter me, propter me
faciam, vt non blasphemer: * & glo- Sup.42. b.8
12 riam meam alteri non dabo. * Au-
di me Iacob, & Israel quem ego vo-
D co: * ego ipse, ego primus, & ego no- Sup.41. b.4. & 44.
13 uissimus. * Manus quoque mea fun- a.6
C dauit terram, & dextera mea mensa
est cælos: ego vocabo eos, & stabunt
14 simul. * Congregamini omnes vos,
& audite: quis de eis annunciauit
hæc? Dominus dilexit eum, faciet vo-
luntatem suam in Babylone, & bra-
15 chium suum in Chaldæis. * Ego ego
locutus sum, & vocaui eum: adduxi
16 eum, & directa est via eius. * Accedi-
te ad me, & audite hoc: non à prin-
cipio in abscondito locutus sum: ex
tempore antequam fieret, ibi eram: &
nũc Dominus Deus misit me, & spi-
17 ritus eius. * Hæc dicit Dominus re-
demptor tuus sanctus Israel: Ego Do-
minus Deus tuus docens te vtilia,
gubernans te in via, qua ambulas.
18 * Vtinam attendisses mandata mea:
D facta fuisset sicut flumen pax tua, &
19 iustitia tua sicut gurgites maris. * &
fuisset quasi arena semen tuum, &
stirps vteri tui vt lapilli eius: non in-
terisset, & non fuisset atteritum no-
20 men eius à facie mea. * *Egredimini Ier.51. e.6
de Babylone, fugite à Chaldæis, in
voce exultationis annunciate. audi-
tum facite hoc, & efferte illud vsque
ad extrema terræ. Dicite: * Redemit Exod.17.
21 Dominus seruum suum Iacob. * Non b.6
sitierunt in deserto, cùm educeret Num.20. b.11
eos: * aquam de petra produxit eis, Inf.57. e.21
& scidit petram, & fluxerunt aquæ.
22 * Non est pax impiis, dicit Dominus.

CAP. XLIX.

1 AVdite insulæ, & attendite populi
A de longè: Dominus ab vtero vo-
cauit me, de ventre matris meæ re-
2 cordatus est nominis mei. * * Et po- Inf.51. c.16
suit os meum quasi gladium acutum:
in vmbra manus suæ protexit me, &
posuit me sicut sagittam electam: in
3 pharetra sua abscondit me. * Et dixit

mihi:

mihi: Seruus meus es tu Israel, quia
in te gloriabor. * Et ego dixi: In va- 4
cuum laboraui, sine causa, & vanè
fortitudinem meam consumpsi: er-
go iudicium meum cum Domino, &
opus meum cum Deo meo. * Et nunc 5
dicit Dominus, formans me ex vte-
ro seruum sibi, vt reducam Iacob ad
eum, & Israel non congregabitur: &
glorificatus sum in oculis Domini, &
Deus meus factus est fortitudo mea. B
* Et dixit: Parum est vt sis mihi ser- 6
uus ad suscitandas tribus Iacob, & fæ-
a Sup. 42. b 6 ces Israel conuertendas. a Ecce dedi te
in lucem Gentium, vt sis salus mea
Act. 13. g 47 vsque ad extremum terræ. * Hæc di- 7
cit Dominus redemptor Israel, san-
ctus eius, ad contemptibilem animam,
ad abominatam gentem, ad seruum
dominorum: Reges videbunt, & con-
surgent principes, & adorabunt pro-
pter Dominum, quia fidelis est, &
b 2. Cor. 6. a 2 sanctum Israel qui elegit te. * b Hæc 8
dicit Dominus: In tempore placito C
exaudiui te, & in die salutis auxiliatus
sum tui: & seruaui te, & dedi te in
fœdus populi, vt suscitares terram, &
possideres hereditates dissipatas: * vt 9
diceres his, qui vincti sunt: Exite: &
his, qui in tenebris: Reuelamini. Su-
per vias pascentur, & in omnibus pla-
c Apoc. 7. d 16 nis pascua eorum. * c Non esurient, 10
neque sitient, & non percutiet eos
æstus & sol: quia miserator eorum
reget eos, & ad fontes aquarum po-
tabit eos. * Et ponam omnes montes 11
meos in viam, & semitæ meæ exalta-
buntur. * Ecce isti de longè venient, 12
& ecce illi ab Aquilone & mari, & D
isti de terra Australi. * Laudate cæli, 13
& exulta terra, iubilate montes lau-
dem: quia consolatus est Dominus
populum suum, & pauperum suo-
rum miserebitur. * Et dixit Sion: De- 14
reliquit me Dominus, & Dominus
oblitus est mei. * Numquid obliuisci 15
potest mulier infantem suum, vt non
misereatur filio vteri sui? & si illa ob-
lita fuerit, ego tamen non obliuiscar
tui. * Ecce in manibus meis descripsi 16
te: muri tui coram oculis meis semper.
* Venerunt structores tui: destruen- 17
tes te, & dissipantes à te exibunt.
d Inf. 60. a 4 * d Leua in circuitu oculos tuos, & vi- 18
de, omnes isti congregati sunt, vene- E
runt tibi: viuo ego, dicit Dominus,
quia omnibus his velut ornamento
vestieris, & circumdabis tibi eos
quasi sponsa. * Quia deserta tua, & 19
solitudines tuæ, & terra ruinæ tuæ
nunc angusta erunt præ habitatori-
bus, & longè fugabuntur qui absor-
20 bebant te. * Adhuc dicent in auribus
tuis filii sterilitatis tuæ: Angustus est
mihi locus, fac spatium mihi vt habi-
21 tem. * Et dices in corde tuo: Quis ge-
F nuit mihi istos? ego sterilis, & non
pariens, transmigrata, & captiua: &
istos quis enutriuit? ego destituta &
22 sola: & isti vbi erant? * Hæc dicit Do-
minus Deus: Ecce leuabo ad Gentes
manum meam, & ad populos exal-
tabo signum meum. Et afferent filios
tuos in vlnis, & filias tuas super hu-
23 meros portabunt. * Et erunt reges
nutritij tui, & reginæ nutrices tuæ:
vultu in terram demisso adorabunt
G te, & puluerem pedum tuorum lin-
gent. Et scies quia ego Dominus, su-
per quo non confundentur qui ex-
24 pectant eum. * Numquid tolletur à
forti præda? aut quod captum fuerit
à robusto, saluum esse poterit?
25 * Quia hæc dicit Dominus: Equidem,
& captiuitas à forti tolletur: & quod
ablatum fuerit à robusto, saluabitur.
Eos verò, qui iudicauerunt te, ego
iudicabo, & filios tuos ego saluabo.
26 * Et cibabo hostes tuos carnibus suis:
& quasi musto, sanguine suo ine-
briabuntur: & sciet omnis caro, quia
ego Dominus saluans te, & redem-
ptor tuus fortis Iacob.

CAP. L.

1 HÆc dicit Dominus: Quis est hic
A liber repudij matris vestræ, quo
dimisi eam? aut quis est creditor meus,
cui vendidi vos? ecce in iniquitatibus
vestris venditi estis, & in sceleribus
2 vestris dimisi matrem vestram. * Quia
veni, & non erat vir: vocaui, & non
erat qui audiret. e Numquid abbre- e Inf. 59.
uiata & paruula facta est manus a 1
mea, vt non possim redimere? aut non
B est in me virtus ad liberandum? Ec-
ce in increpatione mea desertum fa-
ciam mare, ponam flumina in sic-
cum: computrescent pisces sine aqua,
3 & morientur in siti. * Induam cælos
tenebris, & saccum ponam operimen-
4 tum eorum. * Dominus dedit mihi
linguam eruditam vt sciam susten-
tare eum, qui lassus est verbo: erigit
mane, mane erigit mihi aurem, vt au-
5 diam quasi magistrum. * Dñs Deus
aperuit mihi aurem, ego autem non
contradico: retrorsum non abij.
6 * f Corpus meum dedi percutientibus, f Mat. 26. g 67

& genas meas vellentibus: faciem C
meam non auerti ab increpantibus,
& conspuentibus in me. * Dominus 7
Deus auxiliator meus, ideo non sum
confusus: ideo posui faciem meam vt
petram durissimam, & scio quoniam
non confundar. * * Iuxta est qui iu- 8
stificat me, quis contradicet mihi? ste-
mus simul, quis est aduersarius meus?
accedat ad me. * Ecce Dominus Deus 9
auxiliator meus: quis est qui con-
demnet me? Ecce omnes quasi vesti-
mentum conterentur, tinea comedet
eos. * Quis ex vobis timens Domi- 10
num, audiens vocem serui sui? qui D
ambulauit in tenebris, & non est lu-
men ei, speret in nomine Domini, &
innitatur super Deum suum. * Ecce 11
vos omnes accendentes ignem accin-
cti flammis, ambulate in lumine ignis
vestri, & in flammis, quas succendi-
stis: de manu mea factum est hoc
vobis, in doloribus dormietis.

* Rom. 8. f. 33

CAP. LI.

AVdite me qui sequimini quod 1
iustum est, & quæritis Domi- A
num: attendite ad petram vnde excisi
estis, & ad cauernam laci, de qua
præcisi estis. * Attendite ad Abraham 2
patrem vestrum, & ad Saram, quæ
peperit vos: quia vnum vocaui eum,
& benedixi ei, & multiplicaui eum.
* Consolabitur ergo Dominus Sion, 3
& consolabitur omnes ruinas eius: B
& ponet desertum eius quasi deli-
cias, & solitudinem eius quasi hor-
tum Domini. Gaudium & lætitia in-
uenietur in ea, gratiarum actio, & vox
laudis. Attendite ad me popule 4
meus, & tribus mea me audite: quia
lex à me exiet, & iudicium meum in
lucem populorum requiescet. * Pro- 5
pè est iustus meus, egressus est salua-
tor meus, & brachia mea populos
iudicabunt: me insulæ expectabunt,
& brachium meum sustinebunt.
* Leuate in cælum oculos vestros, & 6
videte sub terra deorsum: quia cæli
sicut fumus liquescent, & terra sicut
vestimentum atteretur, & habitato-
res eius sicut hæc interibunt: * Salus
autem mea in sempiternum erit, & C
iustitia mea non deficiet. * Audite 7
me qui scitis iustum, populus meus
lex mea in corde eorum: nolite time-
re opprobrium hominũ, & blasphe-
mias eorum ne metuatis. * Sicut enim 8
vestimentum, sic comedet eos ver-
mis: & sicut lanam, sic deuorabit eos
tinea: Salus autem mea in sempiter-
num erit, & iustitia mea in genera-
tiones generationum.

* Psal. 16. c. 39

9 Consurge, consurge, induere forti-
tudinem brachium Domini: consur-
ge sicut in diebus antiquis, in genera-
tionibus sæculorum. Numquid non
tu percussisti superbum, vulnerasti
draconem?
10 * * Numquid non tu siccasti mare,
D aquam abyssi vehementis: qui po-
suisti profundum maris viam, vt
transirent liberati?
11 * Et nunc qui redempti sunt à Do-
mino, reuertentur, & venient in Sion
laudantes, & lætitia sempiterna super
capita eorum, gaudium & lætitiam
tenebunt, fugiet dolor & gemitus.
12 * Ego, ego ipse consolabor vos: quis
tu vt timeres ab homine mortali, &
à filio hominis, qui quasi fœnum ita
13 arescet? * Et oblitus es Domini facto-
E ris tui, qui tetendit cælos, & funda-
uit terram: & formidasti iugiter tota
die à facie furoris eius, qui te tribula-
bat, & parauerat ad perdendum: vbi
14 nunc est furor tribulantis? * Citò ve-
niet gradiens ad aperiendum, & non
interficiet vsque ad internecionem,
15 nec deficiet panis eius. * Ego autem
sum Dominus Deus tuus, qui con-
turbo mare, & intumescunt fluctus
eius: Dominus exercituum nomen
16 meum. * Posui verba mea in ore
F tuo, & in vmbra manus meæ pro-
texi te, vt plantes cælos, & fundes
terram: & dicas ad Sion: Populus
17 meus es tu. * Eleuare, eleuare, con-
surge Ierusalem, quæ bibisti de manu
Domini calicem iræ eius: vsque ad
fundum calicis soporis bibisti, & po-
18 tasti vsque ad fæces. * Non est qui
sustentet eam ex omnibus filiis, quos
genuit: & non est qui apprehendat
manum eius ex omnibus filiis, quos
19 enutriuit. * * Duo sunt quæ occurre-
runt tibi: quis contristabitur super
te? vastitas, & contritio, & fames, &
20 gladius, quis consolabitur te? * Filij
G tui proiecti sunt, dormierunt in ca-
pite omnium viarum, sicut oryx il-
laqueatus: pleni indignatione Dñi,
21 increpatione Dei tui. * Idcirco audi
hoc paupercula, & ebria non à vino.
22 * Hæc dicit dominator tuus Domi-
nus, & Deus tuus, qui pugnabit pro
populo suo: Ecce tuli de manu tua
calicem soporis, fundum calicis in-

* Exod. 14. c. 21
* Sup. 49. a. 2
* Sup. 47. b. 9

A dignationis meæ, nõ adiicies vt bibas
illum vltrà. * Et ponam illum in ma- 23
nu eorum, qui te humiliauerunt, &
dixerunt animæ tuæ: Incuruare, vt
transeamus: & posuisti vt terram
corpus tuum, & quasi viam trans-
euntibus.

CAP. LII.

Consurge, consurge, induere for- 1
titudine tua Sion, induere vesti- A
mentis gloriæ tuæ Ierusalem ciuitas
sancti: quia non adiiciet vltrà vt per-
transeat per te incircumcisus & im-
mundus. * Excutere de puluere, con- 2
surge; sede Ierusalem: solue vincu-
la colli tui captiua filia Sion * Quia 3
hæc dicit Dominus: Gratis venun-
dati estis, & sine argento redime-
mini. * Quia hæc dicit Dominus 4
Deus: * In Aegyptum descendit po- B — *Gen. 46. a 6
pulus meus in principio vt colonus
esset ibi: & Assur absque vlla cau-
sa calumniatus est eum. * Et num- 5
quid mihi est hic, dicit Dominus,
quoniam ablatus est populus meus
gratis? Dominatores eius iniquè a-
gunt, dicit Dominus, * & iugiter to- — *Rom. 2. d. 24
ta die nomen meum blasphematur. — Ier. 36.
* Propter hoc sciet populus meus no- 6
men meum in die illa: quia ego ipse
qui loquebar, ecce adsum. * Quàm 7 — *Rom. 10. c. 15.
pulchri super montes pedes annun- — Nah. 1. d. 15
ciantis & prædicantis pacem: annun-
ciantis bonum, prædicantis salutem,
dicentis Sion: Regnabit Deus tuus!
* Vox speculatorum tuorum: leuaue- 8
runt vocem, simul laudabunt: quia C
oculo ad oculum videbunt cùm con-
uerterit Dñs Sion. * Gaudete, & lau- 9
date simul deserta Ierusalē: quia con-
solatus est Dominus populum suum,
redemit Ierusalem. * Parauit Domi- 10
nus brachium sanctum suum in ocu-
lis omnium Gentium: * & videbunt — *Psal. 97. a. 3
omnes fines terræ salutare Dei no-
stri. * Recedite, recedite, exite inde, 11
* pollutum nolite tāgere: exite de me- — *1. Cor. 6 d. 17
dio eius, mundamini qui fertis vasa
Domini. * Quoniam non in tumul- 12
tu exibitis, nec in fuga properabitis: D
præcedet enim vos Dominus, & con-
gregabit vos Deus Israel. * Ecce in- 13
telliget seruus meus, exaltabitur, & e-
leuabitur, & sublimis erit valde. * Sic- 14
ut obstupuerūt super te multi, sic in-
glorius erit inter viros aspectus eius, &
forma eius inter filios hominū. * Iste 15
asperget gentes multas, super ipsum — *Rom. 15. c. 21
continebūt reges os suum: * quia qui-
bus non est narratum de eo, viderūt:
& qui nõ audierunt, contēplati sunt.

CAP. LIII.

1 Quis credidit auditui nostro? & — Ioan. 12. f. 38
A brachium Domini cui reuela- — Rom. 10. d. 16
2 tum est? * Et ascendet sicut virgul-
tum coram eo, & sicut radix de ter-
ra sitienti: non est species ei, neque
decor: & vidimus eum, & non erat
3 aspectus, & desiderauimus eū: * * De- — Mar. 9. b. 12
spectum, & nouissimum virorum,
virum dolorum, & scientem infirmi-
tatem: & quasi absconditus vultus eius
& despectus, vnde nec reputaui-
4 mus eum. * * Verè languores nostros — *Matt. 8. c. 17
B ipse tulit, & dolores nostros ipse
portauit: & nos putauimus eum
quasi leprosum, & percussum à Deo
5 & humiliatum. * * Ipse autem vulne- — *1. Cor. 15 a. 3
ratus est propter iniquitates nostras,
attritus est propter scelera nostra: di-
sciplina pacis nostræ super eum, &
6 liuore eius sanati sumus. Omnes
nos quasi oues errauimus, vnusquis-
que in viam suā declinauit: & posuit
Dominus in eo iniquitatem omnium
7 nostrum. * Oblatus est quia ipse vo-
C luit, & non aperuit os suum: sicut
ouis ad occisionem ducetur, & quasi
agnus coram tondente se obmute-
8 scet, * & non aperiet os suum. * De — *Matt. 26. f. 63
angustia, & de iudicio sublatus est: — Act. 8. f. 32
generationem eius quis enarrabit?
quia abscissus est de terra viuentium:
propter scelus populi mei percussi
9 eum. * Et dabit impios pro sepultura,
& diuitem pro morte sua: * eo quòd — *1. Pet. 2. d. 22
iniquitatem non fecerit, neque dolus
10 fuerit in ore eius. * Et Dominus vo- — 1. Ioan. 3. a. 5
luit conterere eum in infirmitate: si
posuerit pro peccato animam suam,
videbit semen longæuum, & volun-
tas Domini in manu eius dirigetur.
11 * Pro eo quòd laborauit anima eius,
D videbit & saturabitur: in scientia sua
iustificabit ipse iustus seruus meus
multos, & iniquitates eorum ipse
12 portabit. * Ideo dispertiam ei pluri-
mos: & fortium diuidet spolia, pro
eo quòd tradidit in mortem animam
suam, * & cū sceleratis reputatus est: — *Mar. 15. e. 28
& ipse peccata multorum tulit, & — Luc. 22. d. 37
pro transgressoribus rogauit.

CAP. LIIII.

1 Lauda sterilis quæ non paris: de- — Luc. 23. d. 29
A canta laudem, & hinni quæ non — Gal. 4. d. 27
pariebas: quoniam multi filij desertæ
magis quàm eius, quæ habet virum,
2 dicit Dominus. * Dilata locum ten-

torij tui, & pelles tabernaculorum
tuorum extende, ne parcas: longos
fac funiculos tuos, & clauos tuos
consolida. Ad dexteram enim, & 3
ad læuam penetrabis: & semen tuū B
Gentes hereditabit, & ciuitates deser-
sas inhabitabit. * Noli timere quia 4
non confunderis, neque erubesces:
non enim te pudebit, quia confusio-
nis adolescentiæ tuæ obliuisceris, &
& opprobrij viduitatis tuæ non re-
cordaberis amplius. *Quia domina- 5
* Luc. 1. c. 32 bitur tui qui fecit te, * Dominus ex- C
ercituum nomen eius; & redemptor
tuus sanctus Israel, Deus omnis terræ
vocabitur. *Quia vt mulierem dereli- 6
ctam & mœrentem spiritu vocauit te
Dominus, & vxorem ab adolescentia
abiectam, dixit Deus tuus. * Ad pun- 7
ctum in modico dereliqui te, & in
miserationibus magnis congregabo
te. * In momento indignationis abs- 8
condi faciem meam parumper à te, & D
in misericordia sempiterna misertus
sum tui: dixit redemptor tuus Domi-
* Gen. 9. b. 15 nus. * Sicut in diebus Noe istud mi- 9
hi est, cui iuraui ne inducerem aquas
Noe vltrà supra terram: sic iuraui vt
non irascar tibi, & non increpem te.
* Montes enim commouebuntur, & 10
colles contremiscent: misericordia E
autem mea non recedet à te, & fœ-
dus pacis meæ non mouebitur: di-
xit miserator tuus Dominus. * Pau- 11
percula tempestate conuulsa, absque
vlla consolatione. Ecce ego sternam
per ordinem lapides tuos, & fun-
dabo te in sapphiris, * & ponā iaspi- 12
dem propugnacula tua: & portas F
tuas in lapides sculptos, & omnes ter-
minos tuos in lapides desiderabiles.
* Ioan. 6. e. 45. * Vniuersos filios tuos doctos à Do- 13
mino: & multitudinē pacis filiis tuis.
* Et in iustitia fundaberis: recede pro- 14
cul à calumnia, quia non timebis: &
à pauore, quia non appropinquabit
tibi. * Ecce accola veniet, qui non erat 15
mecum, aduena quondam tuus ad-
iungetur tibi. * Ecce ego creaui fabrū 16
sufflantem in igne prunas, & profe- G
rentē vas in opus suum, & ego creaui
interfectorem, ad disperdendum.
* Omne vas, quod fictum est con- 17
tra te, non dirigetur: & omnem lin-
guam resistentem tibi in iudicio, iu-
dicabis. Hæc est hereditas seruorum
Domini: & iustitia eorum apud me,
dicit Dominus.

CAP. LV.

1 OMnes sitientes venite ad aquas:
A & qui non habetis argentum, Eccl. 51, d. 13
properate, emite, & comedite: veni-
te, emite absque argento, & absque
vlla commutatione vinum & lac.
2 * Quare appenditis argentum non
in panibus, & laborem vestrum non
in saturitate? Audite audientes me,
& comedite bonum, & delectabi-
3 tur in crassitudine anima vestra. * In-
B clinate aurem vestram, & venite ad
me: audite, & viuet anima vestra, &
feriam vobiscum pactum sempiter-
num, * misericordias Dauid fideles. * Act. 13. e. 34
4 * Ecce testem populis dedi eum, du-
5 cem ac præceptorem Gentibus. * Ec-
ce gentem, quam nesciebas, vocabis:
& Gentes, quæ te non cognouerunt,
ad te current propter Dominum Deū
tuum, & sanctum Israel, quia glori-
6 ficauit te. * Quærite Dominum, dum
inueniri potest: inuocate eum, dum
7 propè est. * Derelinquat impius viam
suam, & vir iniquus cogitationes
suas, & reuertatur ad Dominum, &
miserebitur eius, & ad Deum no-
C strum: quoniam multus est ad igno-
8 scendum. * Non enim cogitationes
meæ, cogitationes vestræ: neque viæ
vestræ, viæ meæ, dicit Dominus.
9 * Quia sicut exaltantur cæli à terra,
sic exaltatæ sunt viæ meæ à viis ve-
stris, & cogitationes meæ à cogita-
10 tionibus vestris. * Et quomodo descē-
dit imber & nix de cælo, & illuc vl-
trà non reuertitur, sed inebriat terrā,
D & infundit eam, & germinare eā fa-
cit, & dat semen serenti, & panem
11 comedenti: * Sic erit verbum meum,
quod egredietur de ore meo: non
reuertetur ad me vacuum, sed fa-
ciet quæcumque volui, & prospera-
12 bitur in his, ad quæ misi illud. * Quia
in lætitia egrediemini, & in pace de-
ducemini: montes & colles canta-
bunt coram vobis laudem, & omnia
13 ligna regionis plaudent manu. * Pro
saliunca ascendet abies, & pro vrti-
ca crescet myrtus: & erit Dominus
nominatus in signū æternum, quod
non auferetur.

CAP. LVI.

1 HAec dicit Dominus: Custodite Sap. 3. a. 1
A iudicium, & facite iustitiā, quia
iuxta est salus mea vt veniat, & iusti-
2 tia mea vt reueletur. * Beatus vir, qui
facit hoc, & filius hominis, qui ap-
prehendet istud: custodiens sabba-

tum ne polluat illud, custodiens ma-
nus suas ne faciat omne malum. Et 3
non dicat filius aduenæ, qui adhæ- B
ret Domino, dicens: Separatione di-
uidet me Dominus à populo suo: Et
non dicat Eunuchus: Ecce ego lignũ
aridum. * Quia hæc dicit Dominus 4
Eunuchis: Qui custodierint sabbata
mea, & elegerint quæ ego volui, &
tenuerint fœdus meum: * Dabo eis 5
in domo mea, & in muris meis lo-
cum, & nomen melius à filiis & fi-
liabus: nomen sempiternum dabo
eis, quod non peribit. * Et filios adue- 6
næ, qui adhærent Domino, vt colant
eum, & diligant nomen eius, vt sint
ei in seruos: omnem custodientem
sabbatum ne polluat illud, & tenen- C
tem fœdus meum: * Adducam eos 7
in montem sanctum meum, & lætifi-
cabo eos in domo orationis meæ: ho-
locausta eorum, & victimæ eorum
placebunt mihi super altari meo:
a Mat. 21. b. 13 Mar. 11. c. 17 Luc. 19. g. 46 * a quia domus mea domus orationis
vocabitur cunctis populis. * Ait Do- 8
minus Deus, qui congregat dispersos
Israel: Adhuc congregabo ad eũ con-
gregatos eius. Omnes bestiæ agri ve- 9
nite ad deuorandum, vniuersæ be-
stiæ saltus. * Speculatores eius cæci o- 10
mnes, nescierunt vniuersi: canes mu- D
ti non valentes latrare, videntes va-
na, dormientes, & amantes somnia.
* Et canes impudentissimi nescierunt 11
saturitatem: ipsi pastores ignoraue-
runt intelligentiam: omnes in viam
suam declinauerunt, vnusquisque ad
auaritiam suã à summo vsq; ad no-
uissimum. * Venite, sumamus vinũ, & 12
impleamur ebrietate: & erit sicut ho-
die, sic & cras, & multo amplius.

CAP. LVII.

IUstus perit, & non est qui recogi- 1
tet in corde suo: & viri misericor- A
diæ colliguntur, quia non est qui in-
telligat: à facie enim malitiæ col-
lectus est iustus. * Veniat pax, requie- 2
scat in cubili suo qui ambulauit in di-
rectione sua. * Vos autem accedite 3
huc filij auguratricis: semen adulte-
ri, & fornicariæ. * Super quem lusi-
stis? super quem dilatastis os, & eieci- 4
stis linguam? numquid non vos filij
scelesti, semen mendax? * qui consola- 5
mini in diis subter omne lignũ fron-
dosum, immolantes paruulos in tor-
rentibus, subter eminentes petras? * In 6
partibus torrentis pars tua, hæc est
sors tua: & ipsis effudisti libamen,
obtulisti sacrificium. numquid super
7 his non indignabor? Super montem
B excelsum & sublimem posuisti cubi-
le tuum, & illuc ascendisti vt immo-
8 lares hostias. * Et post ostium, & re-
tro postem posuisti memoriale tuũ:
quia iuxta me discooperuisti, & su-
scepisti adulterum: dilatasti cubile
tuum, & pepigisti cum eis fœdus:
dilexisti stratum eorum manu aper-
9 ta. * Et ornasti te regi vnguento, &
multiplicasti pigmenta tua. Misi-
sti legatos tuos procul, & humilia-
10 ta es vsque ad inferos. * In multitu-
dine viæ tuæ laborasti: non dixi-
sti: Quiescam: vitam manus tuæ in-
11 uenisti, propterea non rogasti. * Pro
C quo sollicita timuisti, quia mentita es,
& mei non es recordata, neque co-
gitasti in corde tuo? quia ego tacens,
& quasi non videns, & mei oblita
12 es. * Ego annunciabo iustitiam tuam,
& opera tua non proderunt tibi.
13 * Cùm clamaueris, liberent te con-
gregati tui, & omnes eos auferet ven-
tus, tollet aura: Qui autem fiduciam
habet mei, hereditabit terrã, & pos-
sidebit montem sanctum meum.
14 * Et dicam: * Viam facite, præbete iter, *Inf. 62. d. 10.
declinate de semita, auferte offen-
15 dicula de via populi mei. Quia hæc
dicit Excelsus, & sublimis habitans
æternitatem: & sanctum nomen eius
in excelso & in sancto habitans, &
cum contrito & humili spiritu: vt
D viuificet spiritum humilium, & viui-
16 ficet cor contritorum. * Non enim in
sempiternum litigabo, neque vsque
ad finem irascar: quia spiritus à facie
mea egredietur, & flatus ego faciam.
17 * Propter iniquitatem auaritiæ eius
iratus sum, & percussi eum: abscondi
à te faciem meam & indignatus sum:
18 & abiit vagus in via cordis sui. * Vias
eius vidi, & sanaui eum, & reduxi
eum, & reddidi consolationes ipsi,
19 & lugentibus eius. * Creaui fructum
labiorum pacem, pacem ei, qui lon-
gè est, & qui propè, dixit Domi-
20 nus, & sanaui eum. * Impij autem
quasi mare feruens, quod quiescere
non potest, & redundant fluctus eius
21 in conculcationem & lutum. * a Non *Sup. 48. d. 22.
est pax impiis, dicit Dominus Deus.

CAP. LVIII.

1 CLama, ne cesses, quasi tuba exal-
A ta vocem tuam, & annuncia po-
pulo meo scelera eorum, & domui
2 Iacob peccata eorum. * Me etenim

de

de die in diem quærunt, & scire vias
meas volunt: quasi gens, quæ iusti-
tiam fecerit, & iudicium Dei sui non
dereliquerit: rogant me iudicia iu-
stitiæ: appropinquare Deo volunt.
* Quare ieiunauimus, & non aspe- 3
xisti: humiliauimus animas nostras,
& nescisti? Ecce in die ieiunij vestri
inuenitur voluntas vestra, & omnes
debitores vestros repetitis. * Ecce ad 4
lites & contentiones ieiunatis, & B
percutitis pugno impiè. Nolite ieiu-
nare sicut vsque ad hanc diem, vt
audiatur in excelso clamor vester.
a Zach. 7. b.5 * a Numquid tale est ieiunium, quod 5
elegi, per diem affligere hominem
animam suam? nũquid contorquere
quasi circulũ caput suum, & saccũ &
cinerem sternere? numquid istud vo-
cabis ieiunium, & diem acceptabi-
lem Domino? * Nónne hoc est ma- 6
gis ieiunium, quod elegi? dissolue
colligationes impietatis, solue fasci-
culos deprimentes, dimitte eos, qui
confracti sunt, liberos, & omne
a Ezech. 18 b.16 Mat. 25. c.35 onus disrumpe. * a Frange esurienti 7
panem tuum, & egenos, vagosque C
induc in domum tuam: cùm videris
nudum, operi eum, & carnem tuam
ne despexeris. * Tunc erumpet quasi 8
manè lumen tuum, & sanitas tua ci-
tiùs orietur, & anteibit faciem tuam
iustitia tua, & gloria Domini colliget
te. * Tunc inuocabis, & Dominus ex- 9
audiet: clamabis, & dicet: Ecce ad-
sum. Si abstuleris de medio tui cate-
nam, & desieris extendere digitum,
& loqui quod non prodest. * Cùm 10
effuderis esurienti animam tuam, &
animam afflictam repleueris, orietur
in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ
erunt sicut meridies. * Et requiem ti- 11
bi dabit Dominus semper, & imple- D
bit splendoribus animam tuam, &
ossa tua liberabit, & eris quasi hortus
irriguus, & sicut fons aquarum, cu-
a Isa. 61. a.4 ius non deficient aquæ. * a Et ædifica- 12
buntur in te deserta sæculorum: fun-
damenta generationis & generatio-
nis suscitabis: & vocaberis ædifica-
tor sepium, auertens semitas in quie-
tem. * Si auerteris à sabbato pedem 13
tuum, facere voluntatem tuam in
die sancto meo, & vocaueris sabba-
tum delicatum, & sanctum Domini
gloriosum, & glorificaueris eum dũ
non facis vias tuas, & non inuenitur
voluntas tua, vt loquaris sermo-
nem: * Tunc delectaberis super Do- 14
mino, & sustollam te super altitu-
dines terræ, & cibabo te hereditate
Iacob patris tui. os enim Domini
locutum est.

CAP. LIX.

1 A Ecce non est abbreuiata manus a Num. 11. c.23
Domini vt saluare nequeat, ne-
que aggrauata est auris eius vt non Sup. 50. a.2
2 exaudiat: * Sed iniquitates vestræ di-
uiserunt inter vos & Deum ve-
strum, & peccata vestra absconde-
runt faciem eius à vobis ne exaudiret.
3 * a Manus enim vestræ pollutæ sunt a Sup. 1. d.15
sanguine, & digiti vestri iniquitate:
labia vestra locuta sunt mendacium,
& lingua vestra iniquitatem fatur.
4 * Non est qui inuocet iustitiam, neque
est qui iudicet verè: sed confidunt in
nihilo, & loquuntur vanitates: a con- a Iob 15. d.35
ceperunt laborem, & pepererunt in-
5 iquitatem. Oua aspidum ruperunt,
& telas araneæ texuerunt, qui com-
ederit de ouis eorum, morietur: &
quod confotum est, erumpet in regu-
6 lum. * Telæ eorum non erunt in ve-
B stimentum, neque operientur operi-
bus suis: opera eorum opera inutilia,
& opus iniquitatis in manibus eorũ.
7 * a Pedes eorum ad malum currunt, a Prou. 1. b.16
& festinant vt effundant sanguinem
innocentem: cogitationes eorum co- Rom. 3. c.15
gitationes inutiles: vastitas & con-
8 tritio in viis eorum. * Viam pacis ne-
scierunt, & non est iudicium in gres-
sibus eorum. semitæ eorum incurua-
tæ sunt eis: omnis qui calcat in eis,
9 ignorat pacem. * Propter hoc elon-
gatum est iudicium à nobis, & non
apprehendet nos iustitia: expecta-
uimus lucem, & ecce tenebræ: splen-
dorem, & in tenebris ambulauimus.
10 * Palpauimus sicut cæci parietem, &
quasi absque oculis attrectauimus:
impegimus meridie quasi in tenebris,
11 in caliginosis quasi mortui. * Rugie-
C mus quasi vrsi omnes, & quasi co-
lumbæ meditantes gememus. expe-
ctauimus iudicium, & non est: salu-
12 tem, & elongata est à nobis. * Multi-
plicatæ sunt enim iniquitates nostræ
coram te, & peccata nostra responde-
runt nobis. quia scelera nostra no-
biscum, & iniquitates nostras cog-
13 nouimus, * peccare & mentiri contra
Dominum: & auersi sumus ne ire-
mus post tergum Dei nostri, vt lo-
queremur calumniam & transgres-
sionem: concepimus, & locuti su-
14 mus de corde verba mendacij. * Et

conuer-

cōuersum est retrorsum iudicium, &
iustitia longè stetit: quia corruit in
platea veritas, & æquitas non potuit
ingredi. * Et facta est veritas in obli- 15
uionem: & qui recessit à malo, præ-
dæ patuit: & vidit Dominus, & ma-
lum apparuit in oculis eius, quia non
est iudicium. * & vidit quia non est 16
vir: & aporiatus est, quia non est qui D
occurrat: & saluauit sibi brachium
suum, & iustitia eius ipsa cōfirmauit
eum. * a Indutus est iustitia vt lorica, 17
& galea salutis in capite eius: indutus
est vestimētis vltionis, & opertus est
quasi pallio zeli. * Sicut ad vindictam 18
quasi ad retributionem indignationis
hostibus suis, & vicissitudinem inimi-
cis suis: insulis vicem reddet. * Et ti- 19
mebunt qui ab Occidente, nomen
Domini: & qui ab ortu solis, gloriá
eius: cùm venerit quasi fluuius vio-
lentus, quem spiritus Domini cogit:
* b & venerit Sion redemptor, & eis, 20
qui redeunt ab iniquitate in Iacob,
dicit Dominus. * Hoc fœdus meum 21
cū eis, dicit Dominus: Spiritus meus,
qui est in te, & verba mea, quæ po-
sui in ore tuo, non recedent de ore
tuo, & de ore seminis tui, & de ore
seminis seminis tui, dicit Dominus,
amodo & vsque in sempiternum.

a Eph. 6. c. 17 1. Thes. 5. b. 8

b Rom. 11. d. 26

CAP. LX.

SVrge illuminare Ierusalem: quia 1
venit lumen tuum, & gloria Do- A
mini super te orta est. * Quia ecce te- 2
nebræ operient terram, & caligo po-
pulos: super te autem orietur Do-
minus, & gloria eius in te videbi-
tur. * Et ambulabunt Gentes in lu- 3
mine tuo, & reges in splendore or-
tus tui. * c Leua in circuitu oculos 4
tuos, & vide: omnes isti congregati
sunt, venerunt tibi: filij tui de lon-
gè venient, & filiæ tuæ de latere sur-
gent. * Tunc videbis, & afflues, mi- 5
rabitur & dilatabitur cor tuum quā-
do conuersa fuerit ad te multitudo
maris, fortitudo gentium venerit ti-
bi: inundatio camelorum operiet 6
te, dromedarij Madian & Epha: o-
mnes de Saba venient, aurum &
thus deferentes, & laudem Domino
annunciantes. * Omne pecus Cedar 7
congregabitur tibi, arietes Nabaioth B
ministrabunt tibi: offerentur super
placabili altari meo, & domum ma-
iestatis meæ glorificabo. Qui sunt 8
isti, qui vt nubes volant, & quasi co-
lumbæ ad fenestras suas? * Me enim 9

c Sup. 49. c. 18

insulæ expectant, & naues maris in
principio vt adducam filios tuos de
longè: argentum eorum, & aurum
eorum cum eis nomini Domini Dei
tui, & sancto Israel, quia glorificauit
10 te. Et ædificabunt filij peregrinorū
muros tuos, & reges eorū ministra-
bunt tibi: in indignatione enim mea
percussi te: & in reconciliatione mea
11 misertus sum tui. * d Et aperientur
portæ tuæ iugiter: die ac nocte non
claudentur, vt afferatur ad te fortitu-
do Gentium, & reges earum addu-
12 cantur. * Gens enim & regnum, quod
non seruierit tibi, peribit: & Gentes
13 solitudine vastabuntur. Gloria Li-
C bani ad te veniet, abies & buxus,
& pinus simul ad ornandum locum
sanctificationis meæ, & locum pe-
14 dum meorum glorificabo. * Et ve-
nient ad te curui filij eorum, qui
humiliauerunt te, & adorabunt ve-
stigia pedum tuorum omnes, qui de-
trahebant tibi, & vocabunt te Ci-
uitatem Domini, Sion sancti Israel.
15 * Pro eo quòd fuisti derelicta, &
odio habita, & non erat qui per te
transiret, ponam te in superbiam sæ-
culorum, gaudium in generationem
16 & generationem: & * suges lac Gen-
tium, & mamilla regum lactaberis: &
scies quia ego Dominus saluans te, &
17 redemptor tuus fortis Iacob. * Pro
D ære afferam aurum, & pro ferro af-
feram argentum: & pro lignis æs, &
pro lapidibus ferrum: & ponam visi-
tationem tuam pacem, & præpositos
18 tuos iustitiam. * Non audietur vltrà
iniquitas in terra tua, vastitas & con-
tritio in terminis tuis, & occupabit
salus muros tuos, & portas tuos lau-
19 datio. * e Non erit tibi ampliùs sol ad
lucendum per diem, nec splendor lu-
næ illuminabit te: sed erit tibi Domi-
nus in lucem sempiternam, & Deus
20 tuus in gloriam tuam. Non occidet
vltrà sol tuus, & luna tua non mi-
nuetur: quia erit tibi Dominus in
lucem sempiternam, & complebun-
21 tur dies luctus tui. * Populus autem
tuus omnes iusti, in perpetuum he-
reditabunt terram, germen planta-
tionis meæ, opus manus meæ, ad glo-
22 rificandum. * Minimus erit in mille,
& paruulus in gentem fortissimam:
ego Dominus in tempore eius subi-
tò faciam istud.

d Apoc. 21. g. 25

e Apoc. 21. g. 23. & 22. a. 5

CAP. LXI.

Luc.4.c.18 SPiritus Domini super me, eo quòd 1
vnxerit Dominus me: ad annun- A
ciandum mansuetis misit me, vt me-
derer contritis corde, & prædicarem
captiuis indulgentiã, & clausis aper-
tionem: * vt prædicarem annum pla- 2
cabilem Domino, & diem vltionis
Mat. 5. a.5 Deo nostro: * vt consolater omnes
lugentes: * vt ponerem lugentibus 3
Sion: & darem eis coronam pro ci-
nere, oleum gaudij pro luctu, pal-
lium laudis pro spiritu mœroris: & B
vocabuntur in ea fortes iustitiæ, plã-
Sup.65. d.22 tatio Domini ad glorificandum. * * Et 4
ædificabunt deserta à sæculo, & rui-
nas antiquas erigent, & instaura-
bunt ciuitates desertas, dissipatas in
generationem & generationem. * Et 5
stabunt alieni, & pascent pecora ve-
stra: & filij peregrinorum agricolæ
& vinitores vestri erunt. * Vos autẽ 6
Sacerdotes Domini vocabimini: Mi-
nistri Dei nostri, dicetur vobis: For-
titudinem Gentium comedetis, & in
gloria earum superbietis. * Pro con- 7
fusione vestra duplici, & rubore lau- C
dabunt partem suam: propter hoc in
terra sua duplicia possidebunt, læti-
tia sempiterna erit eis. * Quia ego 8
Dominus diligens iudicium, & odio
habens rapinam in holocausto: &
dabo opus eorum in veritate, & fœ-
dus perpetuum feriam eis. * Et scient 9
in Gentibus semen eorum, & germen
eorum in medio populorum: omnes,
qui viderint eos, cognoscent illos,
quia isti sunt semen, cui benedixit
Dominus. * Gaudens gaudebo in 10
Domino, & exultabit anima mea in D
Deo meo: quia induit me vestimen-
tis salutis: & indumento iustitiæ cir-
cumdedit me, quasi sponsum deco-
ratum corona, & quasi sponsam or-
natam monilibus suis. * Sicut enim 11
terra profert germen suum, & sicut
hortus semẽ suum germinat, sic Do-
minus Deus germinabit iustitiam, &
laudem coram vniuersis Gentibus.

CAP. LXII.

PRopter Sion non tacebo, & pro- 1
pter Ierusalem non quiescam, do- A
nec egrediatur vt splẽdor iustus eius,
& saluator eius vt lampas accẽdatur.
* Et videbunt Gentes iustum tuum, 2
& cuncti reges inclytum tuum: &
vocabitur tibi nomen nouum, quod
os Domini nominabit. * Et eris co- 3
rona gloriæ in manu Domini, & dia-
4 dema regni in manu Dei tui. * Non
vocaberis vltra Derelicta: & terra
tua non vocabitur amplius Desola-
B ta: sed vocaberis Voluntas mea in ea,
& terra tua inhabitata. quia compla-
cuit Domino in te: & terra tua in-
5 habitabitur. * Habitabit enim iuue-
nis cum virgine, & habitabunt in
te filij tui. * Et gaudebit sponsus super
sponsam, & gaudebit super te Deus
6 tuus. * Super muros tuos Ierusalem
C constitui custodes, tota die, & tota
nocte in perpetuum non tacebunt.
Qui reminiscimini Domini, ne tacea-
7 tis, * & ne detis silentium ei, donec
stabiliat, & donec ponat Ierusalẽ lau-
8 dem in terra. * Iurauit Dominus in
dextera sua, & in brachio fortitudi-
nis suæ: si dedero triticum tuum vl-
tra cibum inimicis tuis: & si bibe-
rint filij alieni vinum tuum, in quo
9 laborasti. * Quia qui congregant il-
lud, comedent, & laudabunt Domi-
num, & qui comportant illud, bibent
10 in atrijs sanctis meis. * Transite, trã-
D ite per portas, * præparate viam po- Sup.57. d.15
pulo, planum facite iter, eligite lapi-
des, & eleuate signum ad Populos.
11 * * Ecce Dominus auditũ fecit in ex- Mat.21. a.5
tremis terræ, dicite filiæ Siõ: Ecce sal- Zach 9.b.9
uator tuus venit: ecce merces eius cũ
12 eo, & opus eius coram illo. * Et voca-
bunt eos, Populus sanctus, redempti
à Domino. Tu autem vocaberis:
Quæsita ciuitas, & non Derelicta.

CAP. LXIII.

1 QVis est iste, qui venit de Edom,
A tinctis vestibus de Bosra? iste
formosus in stola sua, gradiens in
multitudine fortitudinis suæ. Ego,
qui loquor iustitiam, & propugna-
2 tor sum ad saluandum. * Quare er-
go rubrum est indumentum tuum,
& vestimenta tua sicut calcantium
3 in torculari? * Torcular calcaui so-
lus, & de Gentibus non est vir me-
cum: calcaui eos in furore meo, &
conculcaui eos in ira mea: & a-
spersus est sanguis eorum super ve-
stimenta mea, & omnia indumenta
4 mea inquinaui. * Dies enim vltio- Apo. 19. c.15
nis in corde meo annus redemptio-
5 nis meæ venit. * Circumspexi, & nõ
erat auxiliator: quæsiui & non fuit
qui adiuuaret: & saluauit mihi bra-
chium meum, & indignatio mea ipsa
6 auxiliata est mihi. * Et conculcaui
B populos in furore meo, & inebriaui

eos in indignatione mea, & detraxi
in terram virtutem eorum. Misera- 7
tionum Domini recordabor, laudem
Domini super omnibus, quæ reddi-
dit nobis Dominus, & super multi-
tudinem bonorum domui Israel, quę
largitus est eis secundùm indulgen-
tiam suam, & secundùm multitudi-
nem misericordiarum suarum. * Et 8
dixit: Veruntamen populus meus est,
filij non negantes: & factus est eis
saluator. * In omni tribulatione eo- 9
rum non est tribulatus, & angelus
faciei eius saluauit eos: in dilectio- C
ne sua, & in indulgentia sua ipse re-
demit eos, & portauit eos, & ele-
uauit eos cunctis diebus sæculi. * Ipsi 10
autem ad iracundiam prouocaue-
runt, & afflixerunt spiritum sancti
eius: & conuersus est eis in inimi-
cum, & ipse debellauit eos. Et re- 11
cordatus est dierum sæculi Moysi,
a Exod. 14 g.29 & populi sui: a Vbi est qui eduxit eos
de mari cum pastoribus gregis sui?
vbi est qui posuit in medio eius spiri-
tum sancti sui? * Qui eduxit ad de- 12
xteram Moysen brachio maiestatis
suæ, qui scidit aquas ante eos, vt face-
ret sibi nomen sempiternum: * Qui 13
eduxit eos per abyssos, quasi equum
in deserto non impingentem. * Quasi 14
animal in campo descendens, spiritus
Domini ductor eius fuit: sic adduxi-
sti populum tuum vt faceres tibi no-
b Deu. 26. d.15. Baruch 2. d.16 men gloriæ. b Attende de cælo, & 15
vide de habitaculo sancto tuo, & D
gloriæ tuæ: vbi est zelus tuus, & for-
titudo tua, multitudo viscerum tuo-
rum, & miserationum tuarum? super
me continuerunt se. * Tu enim pater 16
noster, & Abraham nesciuit nos, &
Israel ignorauit nos: tu Domine pater
noster, redemptor noster, à sæculo
nomen tuum. * Quare errare nos fe- 17
cisti Domine de viis tuis: indurasti
cor nostrum ne timeremus te? con-
uertere propter seruos tuos, tribus
hereditatis tuæ. * Quasi nihilum 18
possederũt populum sanctum suum:
hostes nostri conculcauerunt sancti-
ficationem tuam. Facti sumus qua- 19
si in principio, cùm non dominareris
nostri, neque inuocaretur nomen
tuum super nos.

CAP. LXIIII.

VTinam dirumperes cælos, & de- 1
scenderes: à facie tua montes de- A
fluerent. * Sicut exustio ignis tabe- 2
scerent, aquæ arderent igni, vt notũ
fieret nomen tuum inimicis tuis: à
3 facie tua gentes turbarentur. * Cùm
feceris mirabilia, non sustinebimus:
descendisti, & à facie tua montes de-
4 fluxerunt. * a A sæculo non audierũt,
B neque auribus perceperunt: oculus a 1.Cor. 2. b.9
non vidit, Deus absque te, quæ præ-
5 parasti expectantibus te. * Occurristi
lætanti, & facienti iustitiam: in viis
tuis recordabuntur tui: ecce tu ira-
tus es, & peccauimus: in ipsis fuimus
6 semper, & saluabimur. * Et facti su-
mus vt immundus omnes nos, &
quasi pannus menstruatæ vniuersæ
iustitiæ nostrę: & cecidimus quasi fo-
C lium vniuersi, & iniquitates nostræ
7 quasi ventus abstulerunt nos. * Non
est qui inuocet nomẽ tuum: qui con-
surgat, & teneat te: abscondisti faciẽ
tuam à nobis, & allisisti nos in ma-
8 nu iniquitatis nostræ. * Et nunc Do-
mine, pater noster es tu, nos verò lu-
tum: & fictor noster tu, & opera ma-
9 nuum tuarum omnes nos. * a Ne ira- a Psal. 78. b.9
scaris Domine satis, & ne vltrà me-
mineris iniquitatis nostræ: ecce re-
10 spice, populus tuus omnes nos. * Ci-
D uitas sancti tui facta est deserta, Sion
deserta facta est, Ierusalem desolata
11 est. * Domus sanctificationis nostræ,
& gloriæ nostræ, vbi laudauerunt te
patres nostri, facta est in exustionem
ignis, & omnia desiderabilia nostra
12 versa sunt in ruinas. * Numquid su-
per his continebis te Domine, tace-
bis, & affliges nos vehementer.

CAP. LXV.

1 QVæsierunt me qui antè non in- Rom. 10. d.20
A terrogabant, inuenerunt qui
non quæsierunt me. dixi: Ecce ego,
ecce ego ad Gentem, quæ non inuo-
2 cabat nomen meum. * Expandi ma-
nus meas tota die ad populum incre-
dulum, qui graditur in via non bona
3 post cogitationes suas. * Populus qui
ad iracundiam prouocat me ante
faciem meam semper: qui immolant
in hortis, & sacrificant super lateres:
4 * qui habitant in sepulchris, & in
delubris idolorum dormiunt: qui
comedunt carnem suillam, & ius
5 profanum in vasis eorum. Qui di-
cunt, Recede à me, nõ appropinques
mihi: quia immundus es: isti fumus
erunt in furore meo, ignis ardẽs tota
6 die. * Ecce scriptum est coram me:
non tacebo, sed reddam & retri-
7 buam in sinũ eorum * iniquitates ve-
stras, & iniquitates patrum vestro-

rum simul, dicit Dominus, qui sa-
crificauerunt super montes, & super
colles exprobrauerũt mihi, & reme-
tiar opus eorum primum in sinu eo-
rũ. *Hæc dicit Dominus: Quomodo 8
si inueniatur granum in botro: & di- B
catur: Ne dissipes illud, quoniam
benedictio est: sic faciam propter
seruos meos, vt non disperdam to-
tum. * Et educam de Iacob semen, 9
& de Iuda possidentem mõtes meos:
& hereditabũt eam electi mei, & ser-
ui mei habitabunt ibi. * Et erunt 10
campestria in caulas gregum, & val-
lis Achor in cubile armentorum po-
pulo meo qui requisierunt me. * Et 11
vos qui dereliquistis Dominum, qui
obliti estis montem sanctum meum,
qui ponitis Fortunæ mensam, & li-
batis super eam. * Numerabo vos 12
in gladio, & omnes in cęde corruetis:
a Pro eo quòd vocaui, & nõ respon-
distis: locutus sum, & non audistis:
& faciebatis malum in oculis meis,
& quæ nolui, elegistis. * Propter hoc 13
hæc dicit Dominus Deus: Ecce ser-
ui mei comedent, & vos esurietis:
ecce serui mei bibent, & vos sitietis:
*Ecce serui mei lætabuntur, & vos 14
confundemini: Ecce serui mei lau- C
dabunt præ exultatione cordis, &
vos clamabitis præ dolore cordis, &
præ contritione spiritus vlulabitis.
Et dimittetis nomen vestrum in 15
iuramentum electis meis: & inter-
ficiet te Dominus Deus, & seruos
suos vocabit nomine alio. * In quo 16
qui benedictus est super terram, be-
nedicetur in Deo amen: & qui iurat
in terra, iurabit in Deo amen: quia
obliuioni traditæ sunt angustiæ prio-
res, & quia abscõditæ sunt ab oculis
meis. * b Ecce enim ego creo cælos 17
nouos, & terram nouam: & non
erunt in memoria priora, & non a-
scendent super cor. * Sed gaudebitis 18
& exultabitis vsque in sempiternum
in his, quæ ego creo: quia ecce ego
creo Ierusalem exultationem, & po-
pulum eius gaudium. * Et exultabo 19
in Ierusalem, & gaudebo in popu-
lo meo: & non audietur in eo vltrà D
vox fletus & vox clamoris. * Non 20
erit ibi ampliùs infans dierum, & se-
nex qui non impleat dies suos: quo-
niam puer centum annorum morie-
tur, & peccator centũ annorum ma-
ledictus erit. * Et ædificabunt domos, 21
& habitabunt: & plantabunt vi-

a Prov. 1. c. 24 Ier. 7. c. 23 Inf. 66. b. 4

b Inf. 66. g. 22. Apoc. 21. a. 1

neas, & comedent fructus earum.
22 * Non ædificabunt, & alius habita-
bit: non plantabunt, & alius come-
det: secundùm enim dies ligni, erunt
dies populi mei, & opera manuum
23 eorum inueterabunt: * electi mei nõ
laborabunt frustra, neque genera-
bunt in conturbatione: quia semen
benedictorum Domini est, & nepo-
24 tes eorum cum eis. * a Eritque ante-
quam clament, ego exaudiam: adhuc
25 illis loquentibus, ego audiam. b Lu-
pus & agnus pascentur simul, leo &
bos comedent paleas: & serpenti pul-
uis panis eius. non nocebunt, neque
occident in omni monte sancto meo,
dicit Dominus.

a Psal. 31. b. 5

b Sup. 11 b. 5

CAP. LXVI.

1 HAec dicit Dominus: Cælum se-
A des mea, terra autem scabellum
pedum meorum: quæ est ista Do-
mus, quam ædificabitis mihi? & quis
2 est iste locus quietis meæ? * Omnia
hæc manus mea fecit, & facta sunt
vniuersa ista, dicit Dominus. ad quẽ
autem respiciam, nisi ad paupercu-
lum, & contritũ spiritu, & tremen-
3 tem sermones meos? * Qui immo-
lat bouem, quasi qui interficiat vi-
rum: qui mactat pecus, quasi qui ex-
cerebret canem: qui offert oblatio-
nem, quasi qui sanguinem suillum
B offerat: qui recordatur thuris, qua-
si qui benedicat idolo. Hæc omnia
elegerunt in viis suis, & in abomina-
tionibus suis anima eorum delectata
4 est. * Vnde & ego eligã illusiones eo-
rum: & quæ timebant, adducam eis:
a quia vocaui, & nõ erat qui respon-
deret: locutus sum, & non audierũt:
feceruntque malum in oculis meis,
5 & quæ nolui elegerunt. * Audite ver-
bum Domini, qui tremitis ad ver-
bum eius: dixerunt fratres vestri o-
dientes vos, & abiicientes propter
nomen meum: glorificetur Domi-
nus, & videbimus in lætitia vestra:
6 ipsi autem confundentur. Vox po-
C puli de ciuitate, vox de templo,
vox Domini reddentis retributio-
7 nem inimicis suis. * Antequam par-
turiret, peperit: antequam veniret
8 partus eius, peperit masculum. * Quis
audiuit vmquam tale? & quis vidit
huic simile? numquid parturiet ter-
ra in die vna? aut parietur gens si-
mul, quia parturiuit & peperit Sion
9 filios suos? * Numquid ego, qui alios
parere facio, ipse non pariam, dicit

Act. 7. f. 49

a Prov. 1. c. 24. Ier. 7. c. 13 Sup. 65 b. 12

Dominus

Dominus? si ego, qui generationem
ceteris tribuo, sterilis ero, ait Domi-
nus Deus tuus? * Lætamini cū Ieru- 10
salem, & exultate in ea omnes qui di-
ligitis eam: gaudete cū ea gaudio vni-
uersi, qui lugetis super eam: * vt su- 11
gatis, & repleamini ab vbere conso- D
lationis eius: vt mulgeatis, & deliciis
affluatis ab omnimoda gloria eius.
* Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego 12
declinabo super eam quasi fluuium
pacis, & quasi torrétem inundantem
gloriam Gentium, quam sugetis: ad
vbera portabimini, & super genua
blandientur vobis. * Quomodo si 13
cui mater blandiatur, ita ego conso-
labor vos, & in Ierusalem consola-
bimini. * Videbitis, & gaudebit cor 14
vestrum, & ossa vestra quasi herba
germinabunt, & cognoscetur manus
Domini seruis eius, & indignabitur
inimicis suis. * Quia ecce Dominus 15
in igne veniet, & quasi turbo qua- E
drigæ eius: reddere in indignatione
furorem suum, & increpationem
suam in flamma ignis: * quia in igne 16
Dominus diiudicabit, & in gladio
suo ad omnem carnem, & multipli-
cabuntur interfecti à Domino, * qui 17
sanctificabantur, & mundos se pu-
tabant in hortis post ianuam intrin-
secus, qui comedebant carnem suil-
lam, & abominationem, & murem:
simul consumentur, dicit Dominus.
* Ego autem opera eorum, & cogita- 18
tiones eorum: venio vt congregem F
cum omnibus gentibus & linguis: &
venient & videbunt gloriam meam.
* Et ponam in eis signum, & mittam 19
ex eis, qui saluati fuerint, ad Gen-
tes in mare, in Africam, & Lydiam
tendentes sagittá: in Italiam & Græ-
ciam, ad insulas longè, ad eos, qui
non audierunt de me, & non vide-
runt gloriam meam. Et annuncia-
bunt gloriam meam Gentibus, * & 20
adducent omnes fratres vestros de
cunctis Gentibus donum Domino in
equis, & in quadrigis, & in lecticis,
& in mulis, & in carrucis, ad mon-
tem sanctum meum Ierusalem, di-
cit Dominus, quomodo si inferant
filij Israel munus in vase mundo in G
domum Domini. * Et assumam ex 21
eis in sacerdotes, & leuitas, dicit Do-
Apoc. 21. a. 1 minus: * [a] Quia sicut cæli noui, & 22
terra noua, quæ ego facio stare co-
ram me, dicit Dominus: sic stabit se-
men vestrum, & nomen vestrum.
23 * Et erit mensis ex mense, & sabba-
tum ex sabbato: veniet omnis caro
vt adoret coram facie mea, dicit Do-
24 minus. * Et egredientur, & videbunt
cadauera virorum, qui præuaricati
sunt in me: [a] vermis eorum non [a] Mar. 9.
morietur, & ignis eorum non ex- g. 44
tinguetur: & erunt vsque ad satie-
tatem visionis omni carni.

PROPHETIA IEREMIÆ.

CAPVT PRIMVM.

1 VERBA Ieremiæ filij Helciæ,
A de sacerdotibus, qui fuerunt
in Anathoth, in Terra Ben-
2 iamin. * Quod factum est verbum
Domini ad eum in diebus Iosiæ filij
Amon regis Iuda, in tertiodecimo
3 anno regni eius. * Et factum est in
diebus Ioakim filij Iosiæ regis Iuda,
vsq; ad cósummationem vndecimi
anni Sedeciæ filij Iosiæ regis Iuda,
vsque ad transmigrationem Ierusa-
4 lem, in mense quinto. * Et factum
est verbum Domini ad me, dicens:
5 * Priusquam te formarem in vtero,
B noui te: & antequā exires de vulua,
sanctificaui te, & prophetam in Gen-
6 tibus dedi te. * Et dixi, A, a, a, Do-
mine Deus: ecce nescio loqui, quia
7 puer ego sum. * Et dixit Dominus
ad me: Noli dicere: Puer sum: quo-
niam ad omnia, quæ mittam te, ibis:
& vniuersa, quæcunque mandaue-
8 ro tibi, loquêris. * Ne timeas à fa-
cie eorum: quia tecum ego sum vt
9 eruam te, dicit Dominus. * Et misit
Dominus manum suam, & tetigit
os meum: & dixit Dominus ad me:
10 Ecce dedi verba mea in ore tuo: * ec-
C ce constitui te hodie super Gentes,
& super regna [a] vt euellas, & de- [a] Infr. 18. a. 7
struas, & disperdas, & dissipes, &
11 ædifices, & plantes. * Et factum est
verbum Domini ad me, dicés: Quid
tu vides Ieremia? Et dixi: Virgam vi-
12 gilantem ego video. * Et dixit Do-
minus ad me: Bene vidisti, quia vi-
gilabo ego super verbo meo vt fa-
13 ciam illud. * Et factum est verbum
Domini secundò ad me, dicens:
Quid tu vides? Et dixi: Ollam suc-
censam ego video, & faciem eius à
14 facie Aquilonis. * Et dixit Dominus
ad me: [b] Ab Aquilone pandetur ma- [b] Nah. 4. b. 6

lum super omnes habitatores terræ.
* quia ecce ego conuocabo omnes 15
cognationes regnorum Aquilonis,
ait Dominus: & venient & ponent
vnusquisq; solium suum in introitu
portarum Ierusalem, & super omnes
muros eius in circuitu, & super vni- D
uersas vrbes Iuda. * Et loquar iudi- 16
cia mea cum eis super omnem mali-
tiam eorum, qui dereliquerunt me,
& libauerunt diis alienis, & adora-
uerunt opus manuum suarum. * Tu 17
ergo accinge lumbos tuos, & surge,
& loquere ad eos omnia quæ ego
præcipio tibi. Ne formides a facie
eorum: nec enim timere te faciam
* Infr. 6. g. 17 vultum eorum. * * Ego quippe dedi 18
te hodie in ciuitatem munitam, &
in columnam ferream, & in murum
æreum, super omnem terram, regi-
bus Iuda, principibus eius, & sacer-
dotibus, & populo terræ. * Et bella- 19
bunt aduersum te, & non præuale-
bunt: quia ego tecum sum, ait Do-
minus, vt liberem te.

CAP. II.

C ET factum est verbum Domini ad 1
me, dicens: * Vade, & clama in 2
auribus Ierusalem, dicens: Hæc dicit A
Dominus: Recordatus sum tui, mi-
serans adolescentiam tuam, & cha-
ritatem desponsationis tuæ, quando
secuta es me in deserto, in terra, quæ
non seminatur. * Sanctus Israel Do- 3
mino, primitiæ frugum eius: omnes,
qui deuorant eum, delinquunt: ma-
la venient super eos, dicit Dominus.
* Audite verbum Domini domus 4
Iacob, & omnes cognationes domus
* Mich. 6. a. 3 Israel: * hæc dicit Dominus: * Quid 5
inuenerunt patres vestri in me ini-
quitatis, quia elongauerunt a me,
& ambulauerunt post vanitatem, &
vani facti sunt? * Et non dixerunt: 6
Vbi est Dominus, qui ascendere nos B
fecit de Terra Ægypti: qui tradu-
xit nos per desertum, per terram in-
habitabilem & inuiam, per terram
sitis, & imaginem mortis, per ter-
ram, in qua non ambulauit vir, ne-
que habitauit homo? * Et induxi 7
vos in terram Carmeli, vt comede-
retis fructum eius, & optima illius:
& ingressi cõtaminastis terrã meam,
& hereditatem meã posuistis in ab-
ominationem. * Sacerdotes non di- 8
xerunt: Vbi est Dñs? & tenentes legẽ
nescierunt me, & pastores præuari-
cati sunt in me: & prophetæ prophe-

tauerũt in Baal, & idola secuti sunt. D
9 * Propterea adhuc iudicio conten-
dam vobiscum, ait Dominus, &
10 cum filiis vestris disceptabo. * Trãs-
C ite ad insulas Cethim, & videte: &
in Cedar mittite, & considerate ve-
hementer: & videte si factum est
11 huiuscemodi. * Si mutauit gens deos
suos, & certè ipsi non sunt dii: po-
pulus vero meus mutauit gloriam
12 suam in idolum. * Obstupescite cæ-
li super hoc, & portæ eius desola-
13 mini vehementer, dicit Dñs. * Duo
enim mala fecit populus meus: Me
dereliquerunt fontem aquæ viuæ,
& foderunt sibi cisternas, cisternas
dissipatas, quæ continere non valent
14 aquas. * Numquid seruus est Israel,
aut vernaculus? quare ergo factus
15 est in prædam? * Super eum rugie-
runt leones, & dederunt vocẽ suam,
posuerunt terram eius in solitudi-
nem: ciuitates eius exustæ sunt, &
16 non est qui habitet in eis. * Filii quo-
D que Mempheos & Taphnes con-
stuprauerunt te vsque ad verticem.
17 * Numquid non istud factum est ti-
bi, quia dereliquisti Dominũ Deum
tuum eo tempore, quo ducebat te
18 per viam? * Et nunc quid tibi vis in
via Ægypti, vt bibas aquam turbi-
dam? & quid tibi cum via Assyrio-
rum, vt bibas aquam fluminis?
19 * Arguet te malitia tua, & auersio E
tua increpabit te. Scito, & vide quia
malum & amarum est reliquisse te
Dominum Deum tuum, & non esse
timorem mei apud te, dicit Dominus
20 Deus exercituum. * A sæculo con-
fregisti iugum meum, rupisti vin-
cula mea, & dixisti: Non seruiam.
* In omni enim colle sublimi, & sub * Inf. 3. b. 6 Isa. 5. a. 1 Matt. 21. d. 33
omni ligno frondoso tu prosterne-
21 batis meretrix. * * Ego autẽ plantaui
E te vineam electam, omne semen ve-
rum: quomodo ergo cõuersa es mihi
22 in prauum vinea aliena? * Si laueris
te nitro, & multiplicaueris tibi her-
bam borith, maculata es in iniquita-
te tua coram me, dicit Dominus
23 Deus. * Quomodo dicis: Non sum
polluta, post Baalim non ambulaui?
vide vias tuas in conualle, scito quid
feceris: cursor leuis explicans vias
24 suas. * Onager assuetus in solitudi-
ne, in desiderio animæ suæ attraxit
ventum amoris sui: nullus auertet
eam: omnes, qui quærunt eam, non
deficient: in mẽstruis eius inuenient

eam.

eam. * Prohibe pedem tuum à nudi- 25
tate, & guttur tuum à siti. Et dixisti:
Desperaui, nequaquam faciam: ad-
amaui quippe alienos, & post eos
F ambulabo. Quomodo confundi- 26
tur fur quando deprehenditur, sic F
confusi sunt domus Israel, ipsi & re-
ges eorum, principes, & sacerdotes,
& prophetę eorum, * dicentes ligno: 27
Pater meus es tu: & lapidi: Tu me
* Inf. 32. f. 33 genuisti. * verterunt ad me tergum,
& non faciem, & in tempore affli-
ctionis suæ dicent: Surge, & libera
nos. * Vbi sunt dij tui, quos fecisti 28
tibi? surgant & liberent te in tempo-
* Infr. 11. c. 13 re afflictionis tuæ: * secundùm nu-
merũ quippe ciuitatum tuarum erãt
dij tui Iuda. * Quid vultis mecum 29
iudicio contẽdere? omnes dereliqui-
stis me, dicit Dominus. * Frustra per- 30
cussi filios vestros, disciplinam non
receperunt: deuorauit gladius vester
prophetas vestros, quasi leo vastator
* generatio vestra. Videte verbum 31
G Domini. Numquid solitudo factus
sum Israeli, aut terra serotina? qua-
re ergo dixit populus meus: Reces-
simus, non veniemus vltrà ad te?
* Numquid obliuiscetur virgo or- 32
namenti sui, aut sponsa fasciæ pe- G
ctoralis suę? populus verò meus obli-
tus est mei diebus innumeris. * Quid 33
niteris bonam ostendere viam tuam
ad quærendam dilectionem, quæ in-
super & malitias tuas docuisti vias
tuas, * & in alis tuis inuentus est san- 34
guis animarum pauperum & inno-
centum? nõn in fossis inueni eos,
sed in omnibus, quæ suprà memo-
raui. * Et dixisti: Absque peccato & 35
innocẽs ego sum: & propterea auer-
tatur furor tuus à me. Ecce ego iu-
dicio contendam tecum, eo quòd di-
xeris: Non peccaui. * Quàm vilis fa- 36
cta es nimis, iterans vias tuas! & ab
Ægypto confundẽris, sicut confusa
es ab Assur. * Nam & ab ista egre- 37
dieris, & manus tuæ erunt super ca-
put tuum: quoniam obtriuit Domi-
nus confidentiam tuam, & nihil ha-
bebis prosperum in ea.

CAP. III.

H VVlgò dicitur: Si dimiserit vir 1
uxorem suam, & recedens ab A
eo, duxerit virum alterum numquid
reuertetur ad eam vltrà? numquid
non polluta, & contaminata erit mu-
lier illa? tu autem fornicata es cum
amatoribus multis: tamen reuertere
ad me, dicit Dominus, & ego susci-
2 piam te. * Leua oculos tuos in di-
rectum, & vide vbi non prostra-
ta sis: in viis sedebas, expectans eos
quasi latro in solitudine: & pollui-
sti terram in fornicationibus tuis,
3 & in malitiis tuis. * Quam ob rem
prohibitæ sunt stillæ pluuiarum, &
serotinus imber non fuit: frons mu-
lieris meretricis facta est tibi, no-
4 luisti erubescere. * Ergo saltem amo-
dò voca me: Pater meus, dux vir-
5 ginitatis meæ tu es: * Numquid ira-
B sceris in perpetuum, aut perseuera-
bis in finem? Ecce locuta es, & feci-
6 sti mala, & potuisti. Et dixit Do-
minus ad me in diebus Iosiæ regis:
* Numquid vidisti quæ fecerit auer- * Sup. 2. d. 20
satrix Israel? abiit sibimet super om-
nem montem excelsum, & sub om-
ni ligno frondoso, & fornicata est
7 ibi. * Et dixi, cùm fecisset hæc om-
nia: Ad me reuertere: & non est re-
uersa. Et vidit præuaricatrix soror
8 eius Iuda, * quia pro eo, quòd mœ-
chata esset auersatrix Israel, dimisis-
sem eam, & dedissem ei libellum re-
pudij: & non timuit præuaricatrix
C Iuda soror eius, sed abiit, & fornica-
9 ta est etiam ipsa. * Et facilitate for-
nicationis suæ contaminauit terram,
& mœchata est cum lapide & ligno.
10 * Et in omnibus his non est reuersa
ad me præuaricatrix soror eius Iu-
da in toto corde suo, sed in menda-
11 cio, ait Dominus. * Et dixit Domi-
nus ad me: Iustificauit animã suam
auersatrix Israel, comparatione præ-
12 uaricatricis Iudæ. * Vade, & clama
sermones istos contra Aquilonem, &
D dices: Reuertere auersatrix Israel, ait
Dominus, & non auertam faciem
meã à vobis: quia sanctus ego sum,
dicit Dominus, & non irascar in
13 perpetuum. * Verumtamen scito
iniquitatẽ tuam, quia in Dominum
Deum tuum præuaricata es: & di-
spersisti vias tuas alienis sub omni
ligno frondoso, & vocẽ meam non
14 audisti, ait Dominus. * Conuertimi-
ni filij reuertentes, dicit Dominus:
quia ego vir vester: & assumam vos
vnum de ciuitate & duos de cogna-
15 tione, & introducã vos in Sion. * Et
dabo vobis pastores iuxta cor meũ,
& pascent vos scientia & doctrina.
16 * Cumque multiplicati fueritis, &
E creueritis in terra in diebus illis, ait
Dominus: non dicent vltrà: Arca

testamenti Domini: neque ascendet
super cor, neque recordabuntur il-
lius: nec visitabitur, nec fiet vltrà.
* In tempore illo vocabũt Ierusalem 17
Solium Domini: & congregabuntur
ad eam omnes Gẽtes in nomine Do-
mini in Ierusalem, & non ambula-
bunt post prauitatem cordis sui pes-
simi. * In diebus illis ibit domus Iu- 18
da ad domum Israel, & venient si-
mul de terra Aquilonis ad terram,
quam dedi patribus vestris. * Ego au- 19
tem dixi: Quomodo ponam te in fi-
lios, & tribuam tibi terram deſidera-
bilem, hereditatem præclarã, exerci-
tuum Gẽtium? Et dixi: Patrem voca-
bis me, & post me ingredi non cessa- F
bis. * Sed quomodo si contemnat 20
mulier amatorem suum, sic contem-
psit me domus Israel, dicit Dominus.
* Vox in viis audita est, ploratus & 21
vlulatus filiorum Israel: quoniam
iniquam fecerunt viam suam, obliti
sunt Domini Dei sui. * Conuertimi- 22
ni filij reuertentes, & sanabo auer-
siones vestras. Ecce nos venimus ad
te: tu enim es Dominus Deus noster.
* Verè mẽdaces erant colles, & mul- 23
titudo montium: verè in Domino G
Deo nostro salus Israel. * Confusio 24
comedit laborem patrũ nostrorum
ab adolescẽtia nostra, greges eorum,
& armenta eorum, filios eorum, &
filias eorum. * Dormiemus in con- 25
fusione nostra, & operiet nos igno-
minia nostra: quoniã Domino Deo
nostro peccauimus nos, & patres no-
stri ab adolescentia nostra vsque ad
diem hanc: & nõ audiuimus vocem
Domini Dei nostri.

CAP. IIII.

SI reuerteris Israel, ait Dominus, 1
ad me conuertere: si abstuleris of- A
fendicula tua à facie mea, non com-
moueberis. * Et iurabis: Viuit Do- 2
minus in veritate, & in iudicio, &
in iustitia: & benedicent eum Gen-
tes, ipsumque laudabunt. * Hæc 3
enim dicit Dominus viro Iuda, &
Ierusalem: [b] Nouate vobis nouale, &
nolite serere super spinas: * circum- 4
cidimini Domino, & auferte præpu-
tia cordium vestrorum viri Iuda, &
habitatores Ierusalem: ne fortè egre-
diatur vt ignis indignatio mea, &
succendatur, & nõ sit qui extinguat,
propter malitiam cogitationum ve-
strarum. * Annunciate in Iuda, & in 5
Ierusalem auditum facite: loquimi-

[b] Osee 10. d. 12

B ni, & canite tuba in terra: clamate
fortiter, & dicite: congregamini, &
6 ingrediamur ciuitates munitas, * le-
uate signum in Sion. Confortamini,
nolite stare, [a] quia malum ego addu-
co ab Aquilone, & cõtritionem ma-
7 gnam. * Ascendit leo de cubili suo,
& prædo Gentium se leuauit: egres-
sus est de loco suo vt ponat terram
tuam in solitudinem: ciuitates tuæ
vastabuntur, remanentes absque ha-
8 bitatore. * Super hoc accingite vos
C ciliciis, plangite & vlulate: quia non
est auersa ira furoris Domini a no-
9 bis. * Et erit in die illa, dicit Domi-
nus: Peribit cor regis, & cor princi-
pum: & obstupescent sacerdotes, &
10 prophetæ consternabuntur. * Et di-
xi: Heu, heu, heu Domine Deus,
ergóne decepisti populum istum &
Ierusalem, dicens: Pax erit vobis:
& ecce peruenit gladius vsq; ad ani-
11 mam? * In tempore illo dicetur po-
pulo huic & Ierusalem: Ventus vrens
in viis, quæ sunt in deserto viæ fi-
liæ populi mei, non ad ventilan-
12 dum, & ad purgandum. * Spiritus
plenus ex his veniet mihi: & nũc ego
13 loquar iudicia mea cum eis. * Ecce
quasi nubes ascendet, & quasi tem-
pestas currus eius: velociores aquilis
D equi illius: væ nobis quoniam vastati
14 sumus. * Laua à malitia cor tuũ Ie-
rusalem, vt salua fias: vsquequo mo-
rabuntur in te cogitationes noxiæ?
15 * Vox enim annunciantis à Dan, &
notum facientis idolum de monte
16 Ephraim. * Dicite gentibus: Ecce
auditum est in Ierusalem custodes
venire de terra longinqua, & dare
super ciuitates Iuda vocem suam.
17 * Quasi custodes agrorum facti sunt
super eã in gyro: quia me ad iracun-
diam prouocauit, dicit Dominus.
18 * [b] Viæ tuæ, & cogitationes tuæ fece-
runt hæc tibi: ista malitia tua, quia
19 amara, quia tetigit cor tuum. * Ven-
E trem meum, vẽtrem meũ doleo, sen-
sus cordis mei turbati sunt in me: nõ
tacebo, quoniam vocem buccinæ au-
diuit anima mea, clamorem prælij.
20 * Contritio super contritionem vo-
cata est, & vastata est omnis terra:
repẽtè vastata sunt tabernacula mea,
21 subitò pelles meæ. * Vsquequo vide-
bo fugientem, audiam vocem bucci-
22 næ? * Quia stultus populus meus me
nõ cognouit: filij insipientes sunt, &
vecordes: sapientes sunt vt faciant

[a] Sup. 1. d. 14

[b] Sup. 2. 3. 5

mala,

mala, bene autem facere nescierunt.
23 *Aspexi terram, & ecce vacua erat,
& nihili: & cælos, & non erat lux in
24 eis. *Vidi montes, & ecce moueban-
tur: & omnes colles conturbati sunt.
25 *Intuitus sum, & nō erat homo: &
26 omne volatile cæli recessit. *Aspexi,
F & ecce Carmelus desertus: & omnes
vrbes eius destructę sunt à facie Do-
27 mini, & à facie irę furoris eius. *Hęc
enim dicit Dominus: Deserta erit
omnis terra, sed tamen consumma-
28 tionem non faciam. *Lugebit terra,
& mœrebunt cæli desuper: eo quòd
locutus sum, cogitaui, & non pœni-
29 tuit me, nec auersus sum ab eo. *A
G voce equitis, & mittētis sagittā fugit
omnis ciuitas. ingressi sunt ardua, &
ascenderunt rupes: vniuersæ vrbes
derelictæ sunt, & non habitat in eis
30 homo. *Tu autem vastata quid fa-
cies? cùm vestieris te coccino, cùm
ornata fueris monili aureo, & pin-
xeris stibio oculos tuos, frustra com-
ponêris: contempserunt te amatores
31 tui, animam tuam quærent. *Vo-
cem enim quasi parturientis audiui,
angustias vt puerperæ: Vox filiæ
Sion intermorientis, expandentisq;
manus suas: væ mihi, quia defecit
anima mea propter interfectos.

CAP. V.

1 CIrcuite vias Ierusalem, & aspi-
A cite, & considerate, & quęrite in
plateis eius, an inueniatis virum fa-
cientem iudicium, & quærentem fi-
2 dem: & propitius ero ei. *Quòd si
etiam Viuit Dominus, dixerint: &
3 hoc falso iurabunt. *Domine ocu-
li tui respiciūt fidem: percussisti eos,
& non doluerunt: attriuisti eos, &
renuerunt accipere disciplinam: in-
durauerūt facies suas supra petram,
4 & noluerunt reuerti. *Ego autem
dixi: Forsitan pauperes sunt & stul-
ti, ignorantes viam Domini, iudi-
5 cium Dei sui. *Ibo igitur ad optima-
B tes, & loquar eis: ipsi enim cognoue-
runt viā Domini, iudicium Dei sui.
& ecce magis hi simul confregerunt
6 iugum, ruperunt vincula. *Idcirco
percussit eos leo de silua, lupus ad
vesperam vastauit eos, pardus vigi-
lans super ciuitates eorū: omnis, qui
egressus fuerit ex eis, capiētur: quia
multiplicatæ sunt præuaricationes
eorum, confortatæ sunt auersiones
7 eorum. *Super quo propitius tibi
esse potero? filij tui dereliquerunt
me, & iurant in his, qui non sunt dij:
saturaui eos, & mœchati sunt, &
in domo meretricis luxuriabantur.
8 *Equi amatores, & emissarij facti
sunt: *Vnusquisq; ad vxorem pro- *Ezec. 22. c. 11
9 ximi sui hinniebat. *Numquid su-
C per his non visitabo, dicit Dominus?
& in gente tali non vlciscetur anima
10 mea? *Ascendite muros eius, & dis-
sipate, consummationem autem no-
lite facere: auferte propagines eius,
11 quia non sunt Domini. *Præuari-
catione enim præuaricata est in me
domus Israel, & domus Iuda, ait
12 Dominus. *Negauerūt Dominum,
& dixerunt: Non est ipse: neque ve-
niet super nos malum: gladium &
13 famem non videbimus. *Prophetæ
fuerunt in ventum locuti, & respon-
sum nō fuit in eis: hæc ergo euenient
14 illis. *Hæc dicit Dominus Deus ex-
ercituum: Quia locuti estis verbum
istud: ecce ego do verba mea in ore
tuo in ignem, & populum istum in
15 ligna, & vorabit eos. *Ecce ego ad-
ducam super vos gentem de longin-
D quo domus Israel, ait Dominus: gē-
tem robustam, gētem antiquam, gen-
tem, cuius ignorabis linguā, nec in-
16 telliges quid loquatur. *Pharetra eius
quasi sepulchrum patens, vniuersi
17 fortes. *Et comedet segetes tuas, &
panem tuum: deuorabit filios tuos,
& filias tuas: comedet gregē tuum,
& armenta tua: comedet vineam
tuam & ficum tuam: & conteret vr-
bes munitas tuas, in quibus tu habes
18 fiduciam, gladio. *Verumtamen in
diebus illis, ait Dominus, non faciam
19 vos in consummationem. *Quòd *Infr. 16. b. 10
E si dixeritis: Quare fecit nobis Domi-
nus Deus noster hæc omnia? dices
ad eos: Sicut dereliquistis me, & ser-
uistis Deo alieno in terra vestra, sic
seruietis alienis in terra non vestra.
20 *Annunciate hoc domui Iacob, &
auditum facite in Iuda, dicentes:
21 *Audi popule stulte, qui non habes
cor: qui habentes oculos non vide-
22 tis: & aures, & non auditis. *Me
ergo non timebitis, ait Dominus: &
à facie mea non dolebitis? Qui po-
sui arenam terminum mari, præce-
ptum sempiternum, quod nō præter-
ibit: & cōmouebuntur, & non pote-
runt: & intumescent fluctus eius, &
23 non transibunt illud: *populo au-
F tem huic factum est cor incredulum
& exasperās, recesserunt & abierūt.

* Et non dixerunt in corde suo: Me- 24
tuamus Dominũ Deum nostrũ, qui
dat nobis pluuiam temporaneam &
serotinam in tempore suo: plenitu-
dinem annuæ messis custodientem
nobis. * Iniquitates vestræ declina- 25
uerunt hæc: & peccata vestra prohi-
buerunt bonum à vobis: * Quia in- 26
uenti sunt in populo meo impij insi-
diantes quasi aucupes, laqueos po-
nentes, & pedicas ad capiendos vi-
ros. * Sicut decipula plena auibus, sic 27
domus eorum plenæ dolo: ideo ma-
gnificati sunt & ditati. * Incrassati 28
sunt & impinguati: & præterierunt G
sermones meos pessimè. * Causam
viduæ nõ iudicauerunt, causam pu-
pilli nõ direxerunt, & iudicium pau-
perum nõ iudicauerunt. * Numquid 29
super his non visitabo, dicit Domi-
nus? aut super gentem huiuscemodi
non vlciscetur anima mea? * Stupor 30
& mirabilia facta sunt in terra:
* prophetę prophetabant mẽdacium, 31
& sacerdotes applaudebant mani-
bus suis: & populus meus dilexit ta-
lia: quid igitur fiet in nouissimo eius?

CAP. VI.

Confortamini filij Beniamin in 1
medio Ierusalem, & in Thecua A
clangite buccina, & super Bethaca-
rem leuate vexillum: quia malum
visum est ab Aquilone, & contritio
magna. * Speciosæ & delicatæ assi- 2
milaui filiam Sion. * Ad eam venient 3
pastores, & greges eorum: fixerunt
in ea tẽtoria in circuitu: pascet vnus-
quisque eos, qui sub manu sua sunt.
* Sanctificate super eam bellum: cõ- 4
surgite, & ascendamus in meridie:
væ nobis, quia declinauit dies, quia
longiores factæ sunt vmbræ vesperi.
* Surgite, & ascendamus in nocte, 5
& dissipemus domos eius. * Quia 6
hæc dicit Dominus exercituum: Cæ- B
dite lignum eius, & fundite circa Ie-
rusalem aggerem: hęc est ciuitas visi-
tationis, omnis calumnia in medio
eius. * Sicut frigidam fecit cisterna 7
aquam suã, sic frigidam fecit mali-
tiam suam: iniquitas & vastitas au-
dietur in ea, coram me semper infir-
mitas & plaga. * Erudire Ierusalem, 8
ne fortè recedat anima mea à te, ne
fortè ponam te desertam terram in-
habitabilem. * Hæc dicit Dominus 9
exercituum: Vsque ad racemum col-
ligent quasi in vinea reliquias Israel:
conuerte manum tuam quasi vinde-
10 miator ad cartallum. * Cui loquar?
& quem contestabor vt audiat? ecce
incircuncisæ aures eorum, & audire
non possunt: ecce verbum Domini
C factum est eis in opprobrium: & non
11 suscipient illud. * Ideirco furore Do-
mini plenus sum, laboraui sustinẽs:
effunde super paruulum foris, & su-
per consilium iuuenum simul: vir
enim cum muliere capietur, senex
12 cum pleno dierum. * Et transibunt
domus eorũ ad alteros, agri & vxo-
res pariter: quia extendam manum
meam super habitantes terram, dicit
13 Dominus. * * A minore quippe vsque
ad maiorem omnes auaritiæ studẽt:
& à propheta vsque ad sacerdotem
14 cuncti faciunt dolum. * Et curabant
D contritionem filiæ populi mei cum
ignominia, dicentes: Pax, pax: & nõ
15 erat pax. * Confusi sunt, quia ab-
ominationem fecerunt: quin potiùs
confusione non sunt cõfusi, & eru-
bescere nescierunt. quam ob rem ca-
dent inter ruẽtes; in tempore visita-
tionis suæ corruent, dicit Dominus.
16 * Hæc dicit Dominus; State super
vias, & videte, & interrogate de se-
mitis antiquis, quæ sit via bona, &
ambulate in ea: * & inuenietis re-
frigerium animabus vestris. Et di-
17 xerunt: Nõ ambulauimus. * Et con-
stitui super vos speculatores. Audite
vocem tubæ. Et dixerunt: Non au-
18 diemus. * Ideo audite Gentes, & co-
E gnosce congregatio, quanta ego fa-
19 ciam eis. * Audi terra: Ecce ego ad-
ducam mala super populum istum,
fructum cogitationũ eius: quia verba
mea non audierunt, & legem meam
20 proiecerunt. * * Vt quid mihi thus
de Saba affertis, & calamum suaue
olentem de terra longinqua? holo-
cautoma vestra non sunt accepta, &
victimæ vestræ non placuerũt mihi.
21 * Propterea hæc dicit Dominus: Ec-
F ce ego dabo in populum istum rui-
nas, & ruent in eis patres & filij si-
mul, vicinus, & proximus peribunt.
22 * Hæc dicit Dominus: Ecce populus
venit de terra Aquilonis, & gens ma-
23 gna consurget à finibus terræ. * Sa-
gittam & scutum arripiet: crudelis
est, & nõ miserebitur. vox eius quasi
mare sonabit: & super equos ascen-
dẽt, præparati quasi vir ad prælium,
24 aduersum te filia Sion. * Audiuimus
famam eius, dissolutæ sunt manus
nostræ: tribulatio apprehendit nos,

* Isai. 1. f.23 Zach. 7.10

* Isa. 56. d.11 Inf. 8. d.

* Mat. 11. d.29

* Isai. 1. d.11

dolo-

dolores vt parturientem. * Nolite 25
exire ad agros, & in via ne ambule-
tis: quoniam gladius inimici pauor
in circuitu. * Filia populi mei accin- 26
gere cilicio, & conspergere cinere: lu- G
ctum vnigeniti fac tibi, planctum
amarum, quia repente veniet vasta-
tor super nos. * Probatorem dedi te 27
in populo meo robustum: & scies, &
probabis viam eorum. * Omnes isti 28
principes declinantes, ambulantes
fraudulenter, æs & ferrum: vniuersi
corrupti sunt. * Defecit sufflatorium, 29
in igne consumptum est plumbum,
frustra conflauit conflator: malitiæ
enim eorum non sunt consumptæ.
* Argentum reprobum vocate eos, 30
quia Dominus proiecit illos.

CAP. VII.

VErbum, quod factum est ad Iere- 1
miam à Domino, dicens: * Sta 2
in porta domus Domini, & prædica A
ibi verbum istud, & dic: Audite ver-
bum Domini omnis Iuda, qui ingre-
dimini per portas has, vt adoretis
Dominum. * Hæc dicit Dominus 3
a Inf. 16. d. 13 exercituum Deus Israel: a Bonas fa-
cite vias vestras, & studia vestra: &
habitabo vobiscum in loco isto. * No- 4
lite confidere in verbis mendacij, di-
centes: templum Domini, templum
Domini, templum Domini est. * Quo- 5
niam si bene direxeritis vias vestras,
& studia vestra: si feceritis iudicium
inter virum & proximum eius, * ad- 6
uenæ, & pupillo, & viduæ non fe-
ceritis calumniam, nec sanguinem in-
nocentem effuderitis in loco hoc, & B
post deos alienos non ambulaueritis
in malum vobismetipsis: * habita- 7
bo vobiscum in loco isto in terra,
quam dedi patribus vestris à sæculo
& vsque in sæculum. * Ecce vos con- 8
fiditis vobis in sermonibus menda-
cij, qui non proderunt vobis: * fu- 9
rari, occidere, adulterari, iurare men-
daciter, libare Baalim, & ire post
Deos alienos, quos ignoratis. * Et ve- 10
nistis, & stetistis coram me in domo
hac, in qua inuocatum est nomen
meum, & dixistis: Liberati sumus eo
quòd fecerimus omnes abominatio-
a Matt. 21. b 13 nes istas. * a Numquid ergo spelun- 11
ca latronum facta est domus ista,
Mar. 11. c. 17 in qua inuocatum est nomen meum
in oculis vestris? ego, ego sum: ego
Luc. 19. g. 46 vidi, dicit Dominus. * Ite ad locum 12
meum in Silo, vbi habitauit nomen
meum à principio: & videte quæ fe-
cerim ei propter malitiam populi
13 mei Israel: * & nunc, quia fecistis
C omnia opera hæc, dicit Dominus:
& locutus sum ad vos manè con-
surgens, & loquens, & non audistis:
a & vocaui vos, & non respondistis: a Prou. 1. c. 24 Isai. 65. b. 12
14 * b Faciam domui huic, in qua inuo-
catum est nomen meum, & in qua vos
habetis fiduciam: & loco, quem de- b 1. Reg. 4. a. 2. b. 10
di vobis & patribus vestris, sicut feci
15 Silo. * Et proijciam vos à facie mea,
sicut proieci omnes fratres vestros,
16 vniuersum semen Ephraim. * c Tu c Inf. 14. b. 12
ergo noli orare pro populo hoc, nec
assumas pro eis laudem & oratio-
nem, & non obsistas mihi: quia non
17 exaudiam te. * Nónne vides quid
D isti faciunt in ciuitatibus Iuda, &
18 in plateis Ierusalem? * Filij colligunt
ligna, & patres succendunt ignem,
& mulieres conspergunt adipem, vt
faciant placentas reginæ cæli, & li-
bent dijs alienis, & me ad iracun-
19 diam prouocent. * Numquid me ad
iracundiam prouocant, dicit Domi-
nus? nónne semetipsos in confusio-
20 nem vultus sui? * Ideo hæc dicit Do-
minus Deus: Ecce furor meus, & in-
dignatio mea conflatur super locum
istum, super viros, & super iumenta,
& super lignum regionis, & super
fruges terræ, & succendetur, & non
21 extinguetur. * Hæc dicit Dominus
E exercituum Deus Israel: Holocauto-
mata vestra addite victimis vestris,
22 & comedite carnes. * Quia non sum
locutus cum patribus vestris, & non
præcepi eis in die, qua eduxi eos de
Terra Ægypti, de verbo holocauto-
23 matum, & victimarum. * Sed hoc
verbum præcepi eis, dicens: Audite
vocem meam, & ero vobis Deus,
& vos eritis mihi populus: & am-
bulate in omni via, quam manda-
24 ui vobis, vt bene sit vobis. * Et non
audierunt, nec inclinauerunt aurem
suam: sed abierunt in voluntatibus,
& in prauitate cordis sui mali: factí-
que sunt retrorsum & non in ante,
25 * à die qua egressi sunt patres eorum
F de terra Ægypti, vsque ad diem hanc.
Et misi ad vos omnes seruos meos
prophetas per diem, consurgens dilu-
26 culo, & mittens. * Et non audierunt
me, nec inclinauerunt aurem suam:
sed indurauerunt ceruicem suam: a & a Infr. 16. c. 12
peius operati sunt, quàm patres eo-
27 rum. * Et loquêris ad eos omnia ver-
ba hæc, & non audient te: & vocabis

eos, & non reſpondebunt tibi. * Et 28
dices ad eos: Hæc eſt gens, quæ non
audiuit vocem Domini Dei ſui, nec
recepit diſciplinam: periit fides, &
ablata eſt de ore eorum. * Tonde 29
capillum tuum, & proiice, & ſume
in directum planctum: quia proie-
cit Dominus, & reliquit generatio-
nem furoris ſui, * quia fecerunt filij 30
Iuda malum in oculis meis, dicit
Dominus. Poſuerũt offendicula ſua
in domo, in qua inuocatum eſt no-
men meum, vt pollueret eam: * & 31
ædificauerunt excelſa Topheth, quæ G
eſt in valle filij Ennom: vt incende-
rent filios ſuos, & filias ſuas igni: quę
non præcepi, nec cogitaui in corde
meo. * Ideo ecce dies venient, dicit 32
Dñs, & nõ dicetur ampliùs, Tophet,
& Vallis filij Ennom: ſed Vallis in-
terfectionis: & ſepelient in Tophet,
eo quòd non ſit locus. * Et erit mor- 33
ticinum populi huius in cibos volu-
cribus cæli, & beſtiis terræ, & non
erit qui abigat. * a Et quieſcere faciam 34
de vrbibus Iuda, & de plateis Ieruſa-
lem vocem gaudij, & vocem lętitiæ,
vocem ſponſi, & vocem ſponſæ: in
deſolationem enim erit terra.

a Ezec. 26. c. 13

CAP. VIII.

IN illo tempore, ait Dominus: Eij- 1
cient oſſa regum Iuda, & oſſa prin- A
cipum eius, & oſſa ſacerdotum, &
oſſa prophetarum, & oſſa eorum,
qui habitauerunt Ieruſalem, de ſe-
pulchris ſuis: * & expãdent ea ad ſo- 2
lem, & lunam, & omnem militiam
cæli, quæ dilexerunt, & quibus ſer-
uierunt, & poſt quæ ambulauerunt,
& quæ quæſierunt, & adorauerunt:
non colligentur, & non ſepelientur:
in ſterquilinium ſuper faciem terræ
erunt. * Et eligent magis mortem 3
quàm vitam omnes qui reſidui fue-
rint de cognatione hac peſſima in
vniuerſis locis, quæ derelicta ſunt,
ad quæ eieci eos, dicit Dominus ex-
ercituum. * Et dices ad eos: Hæc di- 4
cit Dominus: Numquid qui cadit, B
non reſurget? & qui auerſus eſt, non
reuertetur? * Quare ergo auerſus eſt 5
populus iſte in Ieruſalem auerſione
contentioſa? Apprehẽderunt menda-
cium, & noluerũt reuerti. * Attendi, 6
& auſcultaui: nemo quod bonum eſt
loquitur, nullus eſt qui agat pœni-
tentiam ſuper peccato ſuo, dicens:
Quid feci? Omnes conuerſi ſunt ad

C curſum ſuum, quaſi equus impetu
7 vadens ad prælium. * Miluus in cæ-
lo cognouit tempus ſuum: turtur, &
hirundo, & ciconia cuſtodierũt tem-
pus aduentus ſui: populus autem
meus nõ cognouit iudicium Domi-
8 ni. * Quomodo dicitis: Sapiẽtes nos
ſumus, & lex Domini nobiſcum eſt?
verè mendacium operatus eſt ſtylus
9 mendax Scribarum. * Confuſi ſunt
ſapientes, perterriti & capti ſunt: ver-
bum enim Domini proiecerunt, &
10 ſapiẽtia nulla eſt in eis. * b Propterea
D dabo mulieres eorum exteris, agros
eorum heredibus: quia à minimo
vſque ad maximum omnes auari-
tiam ſequuntur: à propheta vſque ad
ſacerdotem cuncti faciunt menda-
11 cium. * Et ſanabant contritionem fi-
liæ populi mei ad ignominiam, di-
centes: Pax, pax: cùm non eſſet pax.
12 * Confuſi ſunt quia abominationem
fecerunt: quinimo confuſione non
ſunt confuſi, & erubeſcere neſcie-
runt: idcirco cadent inter corruen-
tes, in tempore viſitationis ſuæ cor-
13 ruent, dicit Dominus. * Congregans
E congregabo eos, ait Dominus: non
eſt vua in vitibus, & non ſunt ficus
in ficulnea, folium defluxit: & de-
14 di eis quæ prætergreſſa ſunt. * Qua-
re ſedemus? conuenite, & ingredia-
mur ciuitatem munitam, & ſileamus
ibi: quia Dominus Deus noſter ſilere
nos fecit, & potũ dedit nobis aquam
fellis: peccauimus enim Domino.
15 * c Expectauimus pacem, & non erat
bonum: tempus medelæ, & ecce for-
16 mido. * A Dan auditus eſt fremi-
F tus equorum eius, à voce hinnituum
pugnatorum eius commota eſt om-
nis terra. & venerunt, & deuora-
uerũt terram, & plenitudinem eius:
17 vrbem & habitatores eius. * Quia
ecce ego mittam vobis ſerpentes re-
gulos, quibus non eſt incantatio: &
18 mordebunt vos, ait Dominus. * do-
lor meus ſuper dolorem, in me cor
19 meum mœrens. * Ecce vox clamoris
filiæ populi mei de terra longinqua:
G Numquid Dominus nõ eſt in Sion,
aut rex eius non eſt in ea? Quare er-
go me ad iracundiam concitauerunt
in ſculptilibus ſuis, & in vanitati-
20 bus alienis? * Tranſiit meſſis, finita
eſt æſtas, & nos ſaluati non ſumus.
21 * Super contritione filiæ populi mei
contritus ſum, & contriſtatus, ſtu-
22 por obtinuit me. * Numquid reſina

b Iſai. 56. d. 11 Sap. 6. a. 13

c Inf. 14. d. 19

non

non est in Galaad? aut medicus non
est ibi? quare igitur non est obducta
cicatrix filiæ populi mei?

CAP. IX.

QVis dabit capiti meo aquam, & 1
oculis meis fontem lacryma- A
rum? & plorabo die ac nocte interfe-
ctos filiæ populi mei. * Quis dabit 2
me in solitudine diuersorium viato-
rum, & derelinquam populū meum,
& recedam ab eis? quia omnes adul-
teri sunt, cœtus præuaricatorum. * Et 3
extenderunt linguam suam quasi ar-
cum mendacij & non veritatis: con-
fortati sunt in terra, quia de malo ad
malum egressi sunt, & me non co-
gnouerunt, dicit Dominus. * Vnus- 4
quisque se à proximo suo custodiat,
& in omni fratre suo non habeat
fiduciam: quia omnis frater supplan- B
tans supplantabit, & omnis amicus
fraudulenter incedet. * Et vir fratrem 5
suum deridebit, & veritatem non lo-
quentur: docuerunt enim linguam
suam loqui mendacium: vt iniquè
agerent, laborauerūt. * Habitatio tua 6
in medio doli: in dolo renuerūt scire
me, dicit Dominus. * Propterea hæc 7
dicit Dominus exercituum: Ecce ego
conflabo, & probabo eos: quid enim
aliud faciam à facie filiæ populi mei?
a Psal. 27. a.3 * a Sagitta vulnerans lingua eorum, 8
dolum locuta est: in ore suo pacem C
cum amico suo loquitur, & occultè
ponit ei insidias. * Numquid super his 9
non visitabo, dicit Dominus? aut
in gente huiusmodi non vlciscetur
anima mea? * Super montes assumam 10
fletum ac lamentum, & super spe-
ciosa deserti planctum: quoniam in-
censa sunt, eo quòd non sit vir per-
transiens: & non audierunt vocem
possidentis: à volucre cæli vsque ad
pecora transmigrauerunt & recesse-
runt. * Et dabo Ierusalem in aceruos 11
arenæ, & cubilia draconum: & ciui-
tates Iuda dabo in desolationem, eo
quòd non sit habitator. * Quis est vir 12
sapiens, qui intelligat hoc, & ad quem D
verbum oris Domini fiat vt annun-
ciet istud, quare perierit terra, & exu-
sta sit quasi desertum, eo quòd nō sit
qui pertranseat? * Et dixit Dominus: 13
Quia dereliquerunt legem meam,
quā dedi eis, & non audierunt vocem
meam, & non ambulauerunt in ea:
* & abierunt post prauitatem cordis 14
sui, & post Baalim: quod didicerunt
à patribus suis. * Idcirco hæc dicit 15
Dominus exercituum Deus Israel:
* a Ecce ego cibabo populum istum ab- a Inf. 23. c.15
E synthio, & potum dabo eis aquam
16 fellis. * Et dispergam eos in Gentibus,
quas non nouerunt ipsi & patres eo-
rum: & mittam post eos gladium,
17 donec cōsumantur. Hæc dicit Domi-
nus exercituum Deus Israel: Con-
templamini, & vocate lamentatrices
& veniant: & ad eas, quæ sapientes
18 sunt, mittite, & properent: festinent,
& assumant super nos lamentum:
deducant oculi nostri lacrymas, &
19 palpebræ nostræ defluant aquis. * Quia
vox lamentationis audita est de Sion:
Quomodo vastati sumus & confusi
vehementer? quia dereliquimus ter-
F ram, quoniam deiecta sunt taber-
20 nacula nostra. * Audite ergo mulie-
res verbum Domini: & assumant au-
res vestræ sermonem oris eius: &
docete filias vestras lamentum: &
vnaquæque proximam suam plan-
21 ctum. * quia ascendit mors per fene-
stras nostras, ingressa est domos
nostras, disperdere paruulos deforis,
22 iuuenes de plateis. * Loquere: Hæc
dicit Dominus: Et cadet morticinum
hominis quasi stercus super faciem
regionis, & quasi fœnum post ter-
gum metentis, & non est qui colligat.
23 * Hæc dicit Dominus: b Non glorie- b 1. Cor. 1. d.31
G tur sapiens in sapientia sua, & non 2. Cor. 10.
glorietur fortis in fortitudine sua, & d.17
non glorietur diues in diuitiis suis:
24 * sed in hoc glorietur, qui gloriatur,
scire & nosse me, quia ego sum Do-
minus, qui facio misericordiam, &
iudicium, & iustitiam in terra: hæc
25 enim placent mihi, ait Dominus. * Ec-
ce dies veniunt, dicit Dominus: &
visitabo super omnem, qui circum-
26 cisum habet præputium, * super Ægy-
ptū, & super Iuda, & super Edom, &
super filios Ammon, & super Moab,
& super omnes qui attonsi sunt in
comam, habitantes in deserto: quia
omnes gentes habent præputium,
omnis autem domus Israel incir-
cumcisi sunt corde.

CAP. X.

1 AVdite verbum, quod locutus est
A Dominus super vos domus If-
2 rael. * Hæc dicit Dominus: Iuxta vias
Gentium nolite discere: & a signis
cæli nolite metuere, quæ timent
3 Gentes: * quia leges populorum va-
næ sunt: quia lignum de saltu præ-
cidit opus manus artificis in ascia.

Sup 13. c.11. & 14. a.8

Argento, & auro decorauit illud: 4
clauis & malleis compegit, vt nō dis-
soluatur. In similitudinem palmæ 5
fabricata sunt, & non loquẽtur: por-
tata tollentur, quia incedere non va-
lent. nolite ergo timere ea, quia nec

Mich. 7. d.18

malè possunt facere, nec bene. Non 6
est similis tui Domine: magnus es tu,
& magnum nomen tuum in fortitu-

Apoc. 15. b.4

dine. Quis nō timebit te ô rex Gen- 7
tium? tuum est enim decus: inter cun-
ctos sapientes Gentiũ, & in vniuersis
regnis eorum nullus est similis tui.
Pariter insipiẽtes & fatui probabun- 8
tur: doctrina vanitatis eorum lignum
est. Argentum inuolutũ de Tharsis 9
affertur, & aurum de Ophaz: opus B
artificis, & manus ærarij: hyacinthus
& purpura indumentum eorum.
opus artificum vniuersa hęc. Domi- 10
nus autem Deus verus est: ipse Deus
viuens, & rex sempiternus. ab indi-
gnatione eius commouebitur terra:
& non sustinebũt Gentes commina-
tionem eius. Sic ergo dicetis eis: Dij, 11
qui cælos & terram non fecerunt,
pereant de terra, & de his, quæ sub

Gen. 1. a.1 Infr. 51. d.15

cęlo sunt. Qui facit terrã in fortitu- 12
dine sua, præparat orbem in sapientia
sua, & prudentia sua extendit cælos.
Ad vocem suam dat multitudinem 13
aquarum in cælo, & eleuat nebulas

Psal. 134. b.7 Infr. 51. b.16

ab extremitatibus terræ: fulgura in
pluuiam facit, & educit ventum de
thesauris suis. Stultus factus est om- 14
nis homo à scientia, confusus est arti- C
fex omnis in sculptili: quoniam fal-
sum est quod conflauit, & nō est spi-
ritus in eis. Vana sunt, & opus risu 15
dignum: in tempore visitationis suæ
peribunt. Non est his similis pars Ia- 16
cob: qui enim formauit omnia, ipse
est: & Israel virga hereditatis eius:
Dominus exercituũ nomẽ illi. Con- 17
grega de terra cõfusionem tuam, quæ
habitas in obsidione. quia hæc di- 18
cit Dominus: Ecce ego lõgè proiiciam
habitatores terræ in hac vice: & tri-
bulabo eos ita vt inueniantur. Væ 19
mihi super contritione mea, pẽssima
plaga mea. Ego autem dixi: Planè hęc
infirmitas mea est, & portabo illam.
Tabernaculum meum vastatum est, 20
omnes funiculi mei dirupti sunt: filij D
mei exierunt à me, & nō subsistunt:
non est qui extendat vltrà tentorium
meum, & erigat pelles meas. Quia 21
stultè egerunt pastores, & Dominum
non quæsierunt: propterea non intel-
lexerunt, & omnis grex eorũ disper-
22 sus est. Vox auditionis ecce venit,
& commotio magna de terra Aqui-
lonis: vt ponat ciuitates Iuda solitu-
dinem, & habitaculum draconum.
23 Scio Domine quia non est hominis
via eius: nec viri est vt ambulet, & di-

Psal. 6. a.1

24 rigat gressus suos. Corripe me Do-
mine, verumtamẽ in iudicio: & non
in furore tuo, ne fortè ad nihilum

Psal. 78. b.6

25 redigas me. Effunde indignationem
tuam super Gentes, quæ non cogno-
uerunt te, & super prouincias, quæ
nomẽ tuum non inuocauerunt: quia
comederunt Iacob, & deuorauerunt
eum, & consumpserunt illum, & de-
cus eius dissipauerunt.

CAP. XI.

1 VErbum quod factum est à Domi-
2 no ad Ieremiam, dicens: Audite
A verba pacti huius, & loquimini ad
viros Iuda, & habitatores Ierusa-
3 lem, & dices ad eos: Hæc dicit Do-
minus Deus Israel: Maledictus vir,
qui non audierit verba pacti huius,
4 quod pręcepi patribus vestris in die,
qua eduxi eos de Terra Ægypti, de
fornace ferrea, dicens: Audite vocem
meam, & facite omnia, quæ præcipio
vobis, & eritis mihi in populum, &
5 ego ero vobis in Deum: vt suscitem
iuramentum, quod iuraui patribus
vestris daturum me eis terram fluen-
tem lacte, & melle, sicut est dies hæc.
Et respondi, & dixi: Amen Domine.
6 Et dixit Dominus ad me: Vociferare
omnia verba hæc in ciuitatibus Iuda,
& foris Ierusalem, dicens: Audite
7 verba pacti huius, & facite illa: quia
contestans contestatus sum patres
vestros in die, qua eduxi eos de Terra
B Ægypti vsque ad diem hanc: manè
consurgens contestatus sum, & dixi:
8 Audite vocem meam: & non audie-
runt, nec inclinauerunt aurem suam:
sed abierunt vnusquisq; in prauitate
cordis sui mali: & induxi super eos
omnia verba pacti huius, quod præ-
9 cepi vt facerent, & non fecerunt. Et
dixit Dominus ad me: Inuenta est cõ-
iuratio in viris Iuda, & in habita-
10 toribus Ierusalem. Reuersi sunt
ad iniquitates patrum suorum prio-
res, qui noluerunt audire verba mea:
& hi ergo abierunt post deos alienos,
vt seruirent eis: irritum fecerunt
domus Israel, & domus Iuda pactum
meum, quod pepigi cum patribus
eorum.

eorum. * Quam ob rem hæc dicit Do- 11
minus: Ecce ego inducam super eos
mala, de quibus exire non poterunt:
& clamabunt ad me, & non exau-
diam eos. * Et ibunt ciuitates Iuda, & 12
habitatores Ierusalem, & clamabunt
ad deos, quibus libant, & non salua-
bunt eos in tempore afflictionis eo-
Sup. 2. f. 28 rum. * a Secundùm numerũ enim ci- 13
uitatum tuarum erant dij tui Iuda: & C
secundùm numerum viarum Ierusa-
lem posuisti aras confusionis, aras ad
Su. 7. c. 16 Inf. 14. b. 15 libandum Baalim. * b Tu ergo noli 14
orare pro populo hoc, & ne assumas
pro eis laudẽ & orationem: quia non
exaudiam in tẽpore clamoris eorum
ad me, in tẽpore afflictionis eorum.
* Quid est, quòd dilectus meus in 15
domo mea fecit scelera multa? num-
quid carnes sanctæ auferẽt à te mali-
tias tuas, in quibus gloriata es? * Oli- 16
uam vberem, pulchram, fructiferam,
speciosam vocauit Dominus nomen
tuum: ad vocem loquelæ, grandis ex-
arsit ignis in ea, & cõbusta sunt fru-
steta eius. * Et Dominus exercituum 17
qui plantauit te, locutus est super te
malum: pro malis domus Israel &
domus Iuda, quæ fecerunt sibi ad ir-
ritandum me, libantes Baalim. * Tu 18
autem Domine demonstrasti mihi, D
& cognoui: tunc ostendisti mihi stu-
dia eorum. * Et ego quasi agnus mã- 19
suetus, qui portatur ad victimam: &
non cognoui quia cogitauerunt su-
per me consilia, dicentes: Mittamus
lignum in panem eius, & eradamus
eum de terra viuentium, & nomen
Inf. 17. b. 10. & 20. c. 12 eius non memoretur ampliùs. * c Tu 20
autem Domine Sabaoth, qui iudicas
iustè, & probas renes & corda, vi-
deam vltionem tuam ex eis: tibi enim
reuelaui causam meam. * Propterea 21
hæc dicit Dominus ad viros Ana-
thoth, qui quærunt animam tuam,
& dicũt: Non prophetabis in nomine
Domini, & non morieris in manibus
nostris. * Propterea hæc dicit Domi- 22
nus exercituum: Ecce ego visitabo
super eos: iuuenes morientur in gla-
dio, filij eorum, & filiæ eorum mo-
rientur in fame. * Et reliquiæ non 23
erunt ex eis: inducam enim malum
super viros Anathoth, annum visita-
tionis eorum.

CAP. XII.

IVstus quidem tu es Domine, si dis- 1
Iob 1. a. 7 Hab. 1. a. 13 putem tecum: verumtamen iusta A
loquar ad te: * d Quare via impiorum
prosperatur: bene est omnibus, qui
2 præuaricãtur, & iniquè agũt? * Plan-
tasti eos, & radicem miserunt: pro-
ficiunt & faciunt fructum: prope es
tu ori eorum, & longè à renibus eo-
3 rum. * Et tu Domine nosti me, vi-
disti me, & probasti cor meũ tecum:
congrega eos quasi gregem ad victi-
mam, & sanctifica eos in die occisio-
4 nis. * Vsquequo lugebit terra, & her-
ba omnis regionis siccabitur propter
malitiam habitantium in ea? consum-
ptum est animal, & volucre, quo-
niam dixerunt: Non videbit nouissi-
5 ma nostra. * Si cum peditibus currens
laborasti: quomodo contendere po-
teris cum equis? cum autem in terra
pacis securus fueris, quid facies in su-
6 perbia Iordanis? * Nam & fratres tui,
B & domus patris tui, etiam ipsi pugna-
uerunt aduersum te, & clamauerunt
post te plena voce: ne credas eis cùm
7 locuti fuerint tibi bona. * Reliqui do-
mum meã, dimisi hereditatẽ meam:
dedi dilectam animam meã in manu
8 inimicorum eius. * Facta est mihi he-
reditas mea quasi leo in silua: dedit
contra me vocem, ideo odiui eam.
9 * Nũquid auis discolor hereditas mea
mihi? nũquid auis tincta per totum?
venite, congregamini omnes bestiæ
10 terræ, properate ad deuorandũ. * Pa-
C stores multi demoliti sunt vineam
meam, cõculcauerunt partem meam:
dederunt portionem meam deside-
11 rabilem in desertum solitudinis. * Po-
suerunt eam in dissipationem, luxit-
que super me: desolatione desolata
est omnis terra: quia nullus est qui
12 recogitet corde. * Super omnes vias
deserti venerunt vastatores, quia
gladius Domini deuorabit ab extre-
mo terræ vsque ad extremum eius:
13 non est pax vniuersæ carni. * Semina-
uerunt triticum, & spinas messuerũt:
hereditatem acceperunt, & non eis
proderit: confundemini à fructibus
D vestris, propter iram furoris Domini.
14 * Hæc dicit Dñs aduersum omnes
vicinos meos pessimos, qui tangunt
hereditatem, quam distribui populo
meo Israel: Ecce ego euellam eos de
terra sua, & domum Iuda euellam
15 de medio eorum. * Et cùm euellero
eos, conuertar, & miserebor eorum:
& reducam eos, virum ad heredita-
tem suam, & virum in terram suam.
16 * Et erit: si eruditi didicerint vias po-
puli mei, vt iurent in nomine meo:

Viuit Dominus, sicut docuerunt po-
pulum meum iurare in Baal: ædi-
ficabuntur in medio populi mei.
17 • Quòd si non audierint, euellam
gentem illam euulsione & perditio-
ne, ait Dominus.

CAP. XIII.

1 HÆc dicit Dominus ad me: Vade,
A & possede tibi lumbare lineum,
& pones illud super lumbos tuos, &
2 in aquam non inferes illud. •Et pos-
sedi lumbare iuxta verbum Domini,
3 & posui circa lumbos meos. • Et
factus est sermo Domini ad me, se-
4 cundò, dicens: •Tolle lumbare, quod
possedisti, quod est circa lũbos tuos,
& surgens vade ad Euphraten, & abs-
5 conde ibi illud in foramine petræ. •Et
abij, & abscondi illud in Euphrate,
6 sicut præceperat mihi Dominus. •Et
factum est post dies plurimos, dixit
Dominus ad me: Surge, vade ad Eu-
phraten: & tolle inde lumbare, quod
præcepi tibi vt absconderes illud ibi.
7 •Et abij ad Euphraten, & fodi, & tuli
lumbare de loco, vbi absconderam
illud: & ecce computruerat lumbare,
8 ita vt nulli vsui aptũ esset. •Et factum
est verbum Domini ad me, dicens:
9 • Hæc dicit Dominus: Sic putrescere
B faciam superbiam Iuda, & superbiam
10 Ierusalem multam. • Populum istum
pessimum, qui nolunt audire verba
mea, & ambulant in prauitate cordis
sui: abieruntque post deos alienos vt
seruirent eis, & adorarent eos: & erũt
sicut lumbare istud, quod nulli vsui
11 aptum est. •Sicut enim adhæret lum-
bare ad lumbos viri, sic agglutinaui
mihi omnem domum Israel, & om-
nem domum Iuda, dicit Dominus:
vt essent mihi in populum, & in no-
men, & in laudem, & in gloriam: &
12 non audierunt. Dices ergo ad eos
sermonem istum: Hæc dicit Dominus
Deus Israel: Omnis laguncula imple-
bitur vino. Et dicent ad te: Numquid
ignoramus quia omnis lagũcula im-
13 plebitur vino? • Et dices ad eos: Hæc
dicit Dominus: Ecce ego implebo
omnes habitatores terræ huius, &
reges, qui sedent de stirpe Dauid super
thronum eius, & sacerdotes, & pro-
phetas, & omnes habitatores Ierusa-
14 lem, ebrietate: • & dispergam eos vi-
C rum à fratre suo, & patres & filios
pariter, ait Dominus: non parcam, &
non concedam: neque miserebor vt
15 non disperdam eos. •Audite, & auri-
bus percipite. Nolite eleuari, quia
16 Dominus locutus est. •Date Domino
Deo vestro gloriam antequam con-
tenebrescat, & antequam offendant
pedes vestri ad montes caliginosos:
expectabitis lucem, & ponet eam in
vmbram mortis, & in caliginem.
17 • Quòd si hoc non audieritis, in abs-
condito plorabit anima mea à facie
superbiæ: •plorãs plorabit, & deducet ¶Thren. 1. a. 2
oculus meus lacrymam, quia captus
18 est grex Domini. • Dic regi, & domi-
natrici: Humiliamini, sedete: quoniã
descendit de capite vestro corona
19 gloriæ vestræ. •Ciuitates Austri clau-
sæ sunt, & non est qui aperiat: trans-
lata est omnis Iuda transmigratione
20 perfecta. • Leuate oculos vestros, &
videte qui venitis ab Aquilone: vbi
est grex, qui datus est tibi, pecus in-
21 clytum tuum? Quid dices cùm visi-
D tauerit te? tu enim docuisti eos aduer-
sum te, & erudisti in caput tuum:
numquid non dolores apprehendent
te, quasi mulierem parturientem?
22 •Quod si dixeris in corde tuo: Quare
venerunt mihi hæc? •Propter multi- ¶Inf. 30. c. 14
tudinem iniquitatis tuæ reuelata sunt
verecũdiora tua, pollutæ sunt plantæ
23 tuæ. •Si mutare potest æthiops pellem
suã, aut pardus varietates suas: & vos
poteritis benefacere, cùm didiceritis
24 malum. • Et disseminabo eos quasi
stipulam, quæ vẽto rapiatur in deser-
25 to. •Hæc sors tua, parsque mensuræ
tuæ à me, dicit Dominus, quia oblita
26 es mei, & cõfisa es in mẽdacio. •vnde
& ego nudaui femora tua contra fa-
ciem tuã, & apparuit ignominia tua,
27 •adulteria tua, & hinnitus tuus scelus
fornicationis tuæ: super colles in agro
vidi abominationes tuas. Væ tibi Ie-
rusalem, non mundaberis post me:
vsquequo adhuc?

CAP. XIIII.

1 QVod factum est verbum Domini
A ad Ieremiam de sermonibus sic-
2 citatis. • Luxit Iudæa, & portæ eius
corruerũt, & obscuratæ sunt in terra,
3 & clamor Ierusalem ascendit. • Ma-
iores miserunt minores suos ad aquã:
venerunt ad hauriendum, non inue-
nerunt aquam, reportauerunt vasa
sua vacua: confusi sunt & afflicti, &
4 operuerunt capita sua. •Propter terræ
vastitatem, quia non venit pluuia in
terram, cõfusi sunt agricolæ, operue-
5 runt capita sua. Nam & ceruа in
agro peperit, & reliquit: quia non erat

herba

herba. *Et onagri steterũt in rupibus, 6
traxerunt ventum quasi dracones,
defecerunt oculi eorum, quia non
erat herba. *Si iniquitates nostræ re- 7
spõderint nobis: Domine fac propter
nomen tuum, quoniam multæ sunt
aversiones nostræ, tibi peccavimus.
*Expectatio Israel, salvator eius in 8
tempore tribulationis: quare quasi B
colonus futurus es in terra, & quasi
viator declinans ad manendũ? *Qua- 9
re futurus es velut vir vagus, ut fortis
qui non potest salvare? tu autem in
nobis es Domine, & nomen tuum
invocatum est super nos, ne derelin-
quos nos. *Hæc dicit Dominus po- 10
pulo huic, qui dilexit movere pedes
suos, & non quievit, & Domino non
placuit: Nunc recordabitur iniquita-
tum eorũ, & visitabit peccata eorum.
Et dixit Dominus ad me: *Noli ora- 11
re pro populo isto in bonum. *Cùm 12
ieiunaverint, non exaudiam preces
eorum: & si obtulerint holocauto-
mata, & victimas, non suscipiam ea:
quoniam gladio, & fame, & peste
consumam eos. *Et dixi, A a a, Do- 13
mine Deus: Prophetæ dicũt eis: *Non
videbitis gladium, & fames non erit
in vobis, sed pacem verã dabit vobis
in loco isto. *Et dixit Dominus ad 14
me: Falso prophetæ vaticinantur in C
nomine meo: non misi eos, & non
præcepi eis, neq; locutus sum ad eos:
visionem mendacẽ, & divinationem,
& fraudulentiam, & seductionem
cordis sui prophetant vobis. *Idcir- 15
co hæc dicit Dominus de prophetis,
qui prophetant in nomine meo, quos
ego non misi, dicentes: Gladius, &
fames non erit in terra hac: In gladio
& fame consumentur prophetæ illi.
*Et populi, quibus prophetant, erunt 16
proiecti in viis Ierusalem præ fame
& gladio, & non erit qui sepeliat eos:
ipsi & uxores eorum, filij & filiæ eo-
rum, & effundam super eos malum
suum. *Et dices ad eos verbum istud: 17
*Deducant oculi mei lacrymam per
noctem & diem, & non taceant: quo-
niam contritione magna contrita est
virgo filia populi mei, plaga pessima
vehementer. *Si egressus fuero ad 18
agros, ecce occisi gladio: & si in- D
troiero in civitatem, ecce attenuati
fame. Propheta quoque & sacerdos
abierũt in terram, quam ignorabant.
*Numquid proiiciens abiecisti Iu- 19
dam? aut Sion abominata est anima

*Sup. 7. a. 16
*Inf. 23. d. 16
*Thren. 1. f. 16. & 2. f. 18

tua? quare ergo percussisti nos, ita ut
nulla sit sanitas? *expectavimus pa-
cem, & non est bonum: & tempus
20 curationis, & ecce turbatio. *Cogno-
vimus Domine impietates nostras,
iniquitates patrum nostrorum, quia
21 peccavimus tibi. *Ne des nos in op-
probrium propter nomen tuum neq;
facias nobis contumeliam solij glo-
riæ tuæ: recordare, ne irritum facias
22 fœdus tuum nobiscum. *Numquid
sunt in sculptilibus Gentium qui
pluant? aut cæli possunt dare im-
bres? nónne tu es Dominus Deus
noster, quem expectavimus? tu enim
fecisti omnia hæc.

CAP. XV.

1 A ET dixit Dominus ad me: Si stete-
rit Moyses, & Samuel coram me,
non est anima mea ad populum
istum: eiice illos à facie mea, & egre-
2 diantur. *Quòd si dixerint ad te: Quo
egrediemur? dices ad eos: Hæc dicit
Dominus: *Qui ad mortem, ad mor-
tem: & qui ad gladium, ad gladium:
& qui ad famem, ad famem: & qui
3 ad captivitatem, ad captivitatem. *Et
visitabo super eos quattuor species,
dicit Dominus: Gladium ad occisio-
nem, & canes ad lacerandum, & vo-
latilia cæli & bestias terræ ad devo-
4 randum & dissipandum. *Et dabo
eos in fervorem universis regnis ter-
ræ: *propter Manassem filium Eze-
chiæ regis Iuda, super omnibus quæ
5 fecit in Ierusalem. *Quis enim mise-
rebitur tui Ierusalem? aut quis cõtri-
stabitur pro te? aut quis ibit ad ro-
6 gandum pro pace tua? *Tu reliquisti
me, dicit Dominus, retrorsum abiisti:
& extendam manum meam super te,
& interficiam te: laboravi rogans.
7 *Et dispergam eos ventilabro in por-
B tis terræ: interfeci & disperdidi po-
pulum meum, & tamen à viis suis
8 non sunt reversi. *Multiplicatæ sunt
mihi viduæ eius super arenam maris:
induxi eis super matrem adolescentis
vastatorem meridie: misi super ci-
9 vitates repente terrorem. **Infirmata
est quæ peperit septem, defecit anima
eius: *occidit ei sol, cùm adhuc esset
dies: confusa est, & erubuit: & resi-
D duos eius in gladium dabo in con-
spectu inimicorum eorum, ait Do-
10 minus. *Væ mihi mater mea: quare
genuisti me, virum rixæ, virum dis-
cordiæ in universa terra? non fœne-
ravi, nec fœneravit mihi quisquam:

*Sup. 8. c. 15
*Zach. 11. b. 9
*4. Re. 21. a. 11
*1. Reg. 2. b. 5
*Amos. 8. c. 9

omnes maledicunt mihi. * Dicit Do- 11
minus: Si nõ reliquiæ tuæ in bonum, C
si non occurri tibi in tempore affli-
ctionis, & in tempore tribulationis
aduersus inimicum. * Numquid fœ- 12
derabitur ferrum ferro ab Aquilone,
& æs? * Diuitias tuas & thesauros 13
tuos in direptionem dabo gratis in
omnibus peccatis tuis, & in omnibus
terminis tuis. * Et adducam inimicos 14
tuos de terra, quam nescis: quia ignis
succensus est in furore meo, super
vos ardebit. * Tu scis Domine, recor- 15
dare mei, & visita me, & tuere me ab
his, qui persequuntur me, noli in pa-
tientia tua suscipere me: scito quo-
niam sustinui propter te oppro-
brium. * Inuenti sunt sermones tui, & 16
comedi eos, & factum est mihi ver- D
bum tuum in gaudium & in lætitiam
cordis mei: quoniam inuocatum est
nomen tuũ super me Domine Deus
a Psal. 1. a & 25. a. 4 exercituum. * a Non sedi in concilio 17
ludentium, & gloriatus sum à facie
manus tuæ: solus sedebam, quoniam
b Inf. 30. a 15 comminatione replesti me. * b Qua- 18
re factus est dolor meus perpetuus,
& plaga mea desperabilis renuit cu-
rari? facta est mihi quasi mendacium
aquarum infidelium. * Propter hoc 19
hæc dicit Dominus: Si conuerteris,
conuertam te, & ante faciem meam
stabis: & si separaueris pretiosum à
vili, quasi os meum eris: conuerten-
tur ipsi ad te, & tu non conuerteris
ad eos. * Et dabo te populo huic in 20
murum æreum, fortem: & bellabunt
aduersum te, & non præualebũt: quia
ego tecum sum vt saluem te, & eruam
te, dicit Dominus. * Et liberabo te de 21
manu pessimorum, & redimam te de
manu fortium.

CAP. XVI.

ET factum est verbum Domini ad 1
me, dicẽs: * Non accipies vxorem, 2
& non erunt tibi filij, & filiæ in loco A
isto. * Quia hæc dicit Dominus super 3
filios & filias, qui generantur in loco
isto, & super matres eorum, quæ ge-
nuerunt eos: & super patres eorum,
de quorum stirpe sunt nati in terra
hac: * Mortibus ægrotationum mo- 4
rientur: non plangentur, & non sepe-
lientur, in sterquilinium super faciem
terræ erunt: & gladio, & fame con-
sumentur: & erit cadauer eorum in
escam volatilibus cæli, & bestiis ter-
ræ. * Hæc enim dicit Dominus: Ne 5
ingrediaris domum conuiuij, neque
vadas ad plangendum, neque conso-
leris eos: quia abstuli pacem meam à
populo isto, dicit Dominus, miseri-
6 cordiam & miserationes. * Et mo-
rientur grandes, & parui in terra
ista: non sepelientur neque plangen-
tur, & non se incident, neque caluitium
7 tium fiet pro eis. * Et non frangent
B inter eos lugenti panem ad conso-
landum super mortuo: & non dabũt
eis potum calicis ad consolandum
8 super patre suo & matre. * Et domum
conuiuij non ingrediaris, vt sedeas
9 cum eis, & comedas & bibas: * quia
hæc dicit Dominus exercituum Deus
Israel: Ecce ego auferam de loco isto
in oculis vestris, & in diebus vestris
vocem gaudij, & vocem lætitiæ, vo-
10 cem sponsi, & vocem sponsæ. * Et
cùm annũciaueris populo huic om-
nia verba hæc, & dixerint tibi: * a Quare a Sup. 7. f. 36
locutus est Dominus super nos omne
malum grande istud? quæ iniquitas
nostra? & quod peccatũ nostrũ, quod
peccauimus Domino Deo nostro?
11 * Dices ad eos: Quia dereliquerunt me
patres vestri, ait Dominus: & abierũt
post deos alienos, & seruierunt eis,
& adorauerunt eos: & me dereli-
C querunt, & legem meam non custo-
12 dierunt. * Sed & vos peius operati
estis, quàm patres vestri: ecce enim
ambulat vnusquisque post prauita-
tem cordis sui mali, vt me nõ audiat.
13 * Et eiiciam vos de terra hac in ter-
ram, quam ignoratis vos, & patres
vestri: & seruietis ibi diis alienis die
ac nocte, qui non dabunt vobis re-
14 quiem. * Propterea ecce dies veniũt
dicit Dominus, & non dicetur vltrà:
Viuit Dominus, qui eduxit filios Is-
15 rael de Terra Ægypti, * sed, Viuit Do-
minus, qui eduxit filios Israel de Ter-
ra Aquilonis, & de vniuersis terris,
ad quas eieci eos: & reducam eos in
terram suam, quam dedi patribus
16 eorum. * Ecce ego mittam piscatores
D multos dicit Dominus, & piscabũtur
eos: & post hæc mittam eis multos
venatores, & venabũtur eos de omni
mõte & de omni colle, & de cauernis
17 petrarum. * Quia oculi mei super om-
nes vias eorum: non sunt absconditæ
à facie mea, & non fuit occultata ini-
18 quitas eorũ ab oculis meis. * Et red-
dam primum duplices iniquitates, &
peccata eorum: quia contaminauerũt
terram meam in morticinis idolo-
rum suorũ, & abominationibus suis

imple-

impleuerũt hereditatem meam. *Do- 19
mine fortitudo mea,& robur meum,
& refugium meum in die tribulatio-
nis: ad te Gentes venient ab extremis
terræ, & dicent: Verè mendacium
poſſederunt patres noſtri, vanitatem,
quæ eis nõ profuit. *Numquid faciet 20
ſibi homo deos, & ipſi non ſunt dij?
*Idcirco ecce ego oſtendam eis per 21
vicem hanc, oſtendam eis manum
meam, & virtutem meam: & ſcient
quia nomen mihi Dominus.

CAP. XVII.

PEccatum Iuda ſcriptum eſt ſtylo 1
ferreo in vngue adamantino, exa- A
ratum ſuper latitudinẽ cordis eorum,
& in cornibus ararum eorum. *Cum 2
recordati fuerint filij eorum ararum
ſuarum, & lucorum ſuorum, ligno-
rumque frondentium, in montibus
excelſis, *ſacrificãtes in agro: fortitu- 3
dinem tuam, & omnes theſauros tuos
in direptionem dabo, excelſa tua pro-
pter peccata in vniuerſis finibus tuis.
* Et relinquêris ſola ab hereditate 4
tua, quam dedi tibi: & ſeruire te
faciam inimicis tuis in terra, quam
ignoras: quoniam ignem ſuccendiſti
in furore meo, vſque in æternum
a Iſa. 30. a.1. ardebit *Hæc dicit Dominus: a Ma- 5
ledictus homo, qui confidit in homi-
nẽ, & ponit carnem brachium ſuum,
b Iſa. 31. a.1 & à Domino recedit cor eius. *b Erit 6
enim quaſi myricæ in deſerto, & non
videbit cùm venerit bonum: ſed ha-
bitabit in ſiccitate in deſerto, in terra
ſalſuginis, & inhabitabili. * Benedi- 7
ctus vir, qui confidit in Domino, &
c Pſ. 1. a.3 erit Dominus fiducia eius. *c Et erit 8
quaſi lignum quod tranſplantatur B
ſuper aquas, quod ad humorem mit-
tit radices ſuas: & non timebit cùm
venerit æſtus. Et erit folium eius vi-
ride, & in tempore ſiccitatis non erit
ſolicitum, nec aliquando deſinet fa-
cere fructum. Prauum eſt cor om- 9
nium, & inſcrutabile: quis cognoſcet
illud? *Ego Dominus ſcrutans cor, & 10
probans renes: qui do vnicuiq; iuxta
viam ſuam, & iuxta fructum adin-
d Ap. 2. f.23 uentionum ſuarum. *d Perdix fouit 11
Pſ. 7. c.10 quæ non peperit: fecit diuitias, & non
1. Reg. 16. in iudicio: in dimidio dierum ſuo-
b.7 rum derelinquet eas, & in nouiſſimo
ſuo erit inſipiens. *Solium gloriæ al- 12
titudinis à principio, locus ſanctifi-
cationis noſtræ: *Expectatio Iſrael 13
Domine: omnes, qui te derelin-
quunt, confundentur: recedẽtes à te,
in terra ſcribentur: quoniam dereli-
querunt venam aquarum viuentium
14 Dominum: *Sana me Domine, &
C ſanabor: ſaluũ me fac, & ſaluus ero:
15 quoniam laus mea tu es. *Ecce ipſi
dicunt ad me: Vbi eſt verbum Domi-
16 ni? veniat. *Et ego non ſum turbatus,
te paſtorem ſequens: & diem hominis
non deſideraui, tu ſcis. Quod egreſ-
ſum eſt de labiis meis, rectum in cõ-
17 ſpectu tuo fuit. *Non ſis tu mihi for-
midini, ſpes mea tu in die afflictio-
18 nis. *Confundantur qui me perſe-
quuntur, & non confundar ego: pa-
ueant illi, & non paueam ego: induc
ſuper eos diem afflictionis, & duplici
19 contritione contere eos. Hæc dicit
Dominus ad me: Vade, & ſta in por-
ta filiorum populi, per quam ingre-
diuntur reges Iuda, & egrediuntur,
20 & in cunctis portis Ieruſalem: *&
dices ad eos: Audite verbum Domi-
ni reges Iuda, & omnis Iuda, cuncti-
que habitatores Ieruſalem, qui ingre-
21 dimini per portas iſtas. *Hæc dicit
Dominus: Cuſtodite animas veſtras,
& nolite portare pondera in die ſab-
bati: nec inferatis per portas Ieruſa-
22 lem. *Et nolite eiicere onera de do-
D mibus veſtris in die ſabbati, & omne
opus non facietis: ſanctificate diem
ſabbati, ſicut præcepi patribus veſtris.
23 *Et non audierunt, nec inclinauerunt
aurem ſuam: ſed indurauerunt cerui-
cem ſuam ne audirent me, & ne acci-
24 perent diſciplinam. *Et erit: Si audie-
ritis me, dicit Dominus, vt non infe-
ratis onera per portas ciuitatis huius
in die ſabbati: & ſi ſanctificaueritis
diem ſabbati, ne faciatis in eo omne
25 opus: *Ingredientur per portas ciui-
tatis huius reges & principes, ſedẽtes
ſuper ſolium Dauid, & aſcendẽtes in
curribus & equis, ipſi & principes eo-
rum, viri Iuda, & habitatores Ieruſa-
lem: & habitabitur ciuitas hæc in
26 ſempiternum. *Et venient de ciuitati-
bus Iuda, & de circuitu Ieruſalem, &
de terra Beniamin, & de cãpeſtribus,
& de montuoſis, & ab Auſtro, por-
tantes holocauſtum, & victimam, &
ſacrificium, & thus, & inferent obla-
27 tionem in domum Domini. Si au-
tem non audieritis me vt ſanctificetis
diem ſabbati, & ne portetis onus, &
ne inferatis per portas Ieruſalem in
die ſabbati: ſuccendam ignem in
portis eius, & deuorabit domos Ieru-
ſalem, & non extinguetur.

CAP.

CAP. XVIII.

VErbum, quod factum est ad Iere-
miam à Domino, dicens: *Surge, 2
& descende in domum figuli, & ibi A
audies verba mea. *Et descendi in 3
domum figuli, & ecce ipse faciebat
opus super rotam. *Et dissipatum est 4
vas quod ipse faciebat è luto mani-
bus suis: conuersusq; fecit illud vas
alterum, sicut placuerat in oculis eius
vt faceret. *Et factũ est verbum Do- 5
mini ad me, dicens: *a Numquid sicut 6
figulus iste, non potero vobis facere,
domus Israel, ait Dominus? ecce sicut
lutũ in manu figuli, sic vos in manu
mea, domus Israel. *Repente loquar 7
aduersum gentẽ & aduersus regnum,
*b vt eradicem, & destruam, & disper-
dam illud. *Si pœnitentiam egerit 8
gens illa à malo suo, quod locutus
sum aduersus eam: agam & ego pœ-
nitentiam super malo, quod cogitaui
vt facerẽ ei. *Et subitò loquar de gẽte 9
& de regno, vt ædificem & plantem
illud. *Si fecerit malũ in oculis meis, 10
vt non audiat vocem meam: pœni- B
tentiam agam super bono, quod lo-
cutus sum vt facerem ei. *Nunc ergo 11
dic viro Iuda, & habitatoribus Ieru-
salem, dicens: Hæc dicit Dominus:
*c Ecce ego fingo contra vos ma-
lum, & cogito contra vos cogitatio-
nem: *d reuertatur vnusquisque à via
sua mala, & dirigite vias vestras &
studia vestra. *Qui dixerunt: Despe- 12
rauimus: post cogitationes enim no-
stras ibimus, & vnusquisq; prauitatẽ
cordis sui mali faciemus. *Ideo hæc 13
dicit Dominus: Interrogate Gentes:
Quis audiuit talia horribilia, quæ fe-
cit nimis virgo Israel? *Nũquid defi- 14
ciet de petra agri nix Libani? aut euelli C
possunt aquæ erumpentes frigidæ, &
defluentes? *Quia oblitus est mei po- 15
pulus meus, frustra libantes, & im-
pingẽtes in viis suis, in semitis sæculi,
vt ambularent per eas in itinere non
trito: *e vt fieret terra eorum in de- 16
solationem, & in sibilum sempiter-
num: omnis qui præterierit per eam
obstupescet, & mouebit caput suum.
*Sicut ventus vrens dispergam eos 17
coram inimico: dorsum, & non fa-
ciem ostendam eis in die perditionis
eorum. *Et dixerunt: Venite, & cogi- 18
temus contra Ieremiam cogitationes:
non enim peribit lex à sacerdote,
neq; consilium à sapiente, nec sermo
à propheta: venite, & percutiamus
eum lingua, & non attendamus ad
19 vniuersos sermones eius. *Attende
Domine ad me, & audi vocem ad-
20 uersariorum meorum. *Numquid
D redditur pro bono malum, quia fo-
derunt foueam animæ meæ? Recor-
dare quòd steterim in conspectu tuo,
vt loquerer pro eis bonum, & auer-
terem indignationem tuam ab eis.
21 *Propterea da filios eorũ in famem,
& deduc eos in manus gladii: fiant
vxores eorum absque liberis, & vi-
duæ: & viri earum interficiantur
morte: iuuenes eorum confodiantur
22 gladio in prælio. *Audiatur clamor
de domibus eorum: adduces enim
super eos latronem repentè: quia
foderunt foueam vt caperent me,
& laqueos absconderunt pedibus
23 meis. *Tu autem Domine scis omne
consilium eorum aduersum me in
mortem: ne propitieris iniquitati
eorum, & peccatum eorum à facie
tua nõn deleatur: fiant corruentes in
conspectu tuo, in tempore furoris tui
abutere eis.

CAP. XIX.

1 HÆc dicit Dominus: Vade, & ac-
A cipe lagunculam figuli testeam à
senioribus populi, & à senioribus sa-
2 cerdotum: *Et egredere ad vallem
filii Ennom, quæ est iuxta introitum
portæ fictilis: & prædicabis ibi verba,
3 quæ ego loquar ad te. *Et dices: Au-
dite verbum Domini reges Iuda, &
habitatores Ierusalem: hæc dicit
Dominus exercituum Deus Israel:
Ecce ego inducam afflictionem su-
per locum istum, ita vt omnis, qui
4 audierit illam, tinniant aures eius: *Eo
quòd dereliquerint me, & alienũ fe-
cerint locum istum: & libauerunt in
eo diis alienis, quos nescierunt ipsi,
& patres eorum, & reges Iuda: &
repleuerunt locum istum sanguine
5 innocentũ. *Et ædificauerunt excelsa
B Baalim ad comburendos filios suos
igni in holocaustum Baalim: quæ nõ
præcepi, nec locutus sum, nec ascen-
6 derunt in cor meum: *Propterea ecce
dies veniunt, dicit Dñs: & non voca-
bitur amplius locus iste, Topheth, &
Vallis filii Ennom: sed Vallis occisio-
7 nis. *Et dissipabo consilium Iuda &
Ierusalem in loco isto: & subuertam
eos gladio in conspectu inimicorum
suorum, & in manu quærentium ani-
mas eorum: & dabo cadauera eorum
escam volatilibus cæli, & bestiis terræ

a Isa.45.b.9. Rom.9.d.20
b Sup.1.b.10
c Inf.25.b.5. & 35.c.15
d Ion.3.d.8
e Inf.19.c.8. & 49.c.13. & 50.c.13

*Et

a Sup. 18. c. 16 Infr. 49. c. 13. & 50. c. 13.

a * Et ponam ciuitatem hanc in stu- 8
porem, & in sibilum: omnis, qui præ-
terierit per eam, obstupescet, & sibi-
labit super vniuersa plaga eius. * Et 9
cibabo eos carnibus filiorum suo- C
rum, & carnibus filiarum suarum:
& vnusquisque carnē amici sui com-
edet in obsidione, & in angustia, in
qua concludent eos inimici eorum,
& qui quærunt animas eorum. * Et 10
conteres lagunculam in oculis viro-
rum, qui ibunt tecum. * Et dices ad 11
eos: Hæc dicit Dominus exercituū:
Sic conteram populum istum, & ci-
uitatem istam, sicut conteritur vas
figuli, quod non potest vltrà instau-
rari: & in Topheth sepelientur, eo
quòd non sit alius locus ad sepelien-
dum. * Sic faciam loco huic, ait Do- 12
minus, & habitatoribus eius: & po-
nam ciuitatem istam sicut Topheth.
* Et erunt domus Ierusalem, & do- 13
mus regū Iuda sicut locus Topheth, D
immūdæ: omnes domus, in quarum
domatibus sacrificauerūt omni mi-
litiæ cæli, & libauerūt libamina diis
alienis. * Venit autem Ieremias de 14
Topheth, quo miserat eum Domi-
nus ad prophetandum, & stetit in
atrio domus Dñi, & dixit ad om-
nem populum: * Hęc dicit Dominus 15
exercituum Deus Israel: Ecce ego in-
ducam super ciuitatem hanc, & su-
per omnes vrbes eius vniuersa mala,
quæ locutus sum aduersum eā: quo-
niam indurauerunt ceruicem suam
vt non audirent sermones meos.

CAP. XX.

ET audiuit Phassur filius Emmer 1
sacerdos, qui constitutus erat A
princeps in domo Domini, Ieremiā
prophetantem sermones istos. * Et 2
percussit Phassur Ieremiam prophe-
tam, & misit eum in neruum, quod
erat in porta Beniamin superiori, in
domo Domini. * Cumque illuxisset 3
in crastinum, eduxit Phassur Iere-
miam de neruo. & dixit ad eum Ie-
remias: Nō Phassur vocauit Domi-
nus nomē tuum, sed pauorem vndi-
que. * Quia hæc dicit Dominus: Ecce 4
ego dabo te in pauorem, te & om-
nes amicos tuos: & corruent gladio
inimicorum suorum, & oculi tui vi-
debunt: & omnem Iudam dabo in
manum regis Babylonis: & tradu-
cet eos in Babylonem, & percutiet
eos gladio. * Et dabo vniuersam sub- 5
stantiam ciuitatis huius, & omnem B
laborem eius, omneque pretium, &
cunctos thesauros regum Iuda dabo
in manu inimicorum eorum: & di-
ripient eos, & tollent, & ducent in
6 Babylonem. * Tu autem Phassur, &
omnes habitatores domus tuæ ibitis
in captiuitatem: & in Babylonem
venies, & ibi morieris, ibiq; sepelie-
ris tu, & omnes amici tui, quibus
7 prophetasti mendacium. * Seduxisti
me Domine, & seductus sum: fortior
me fuisti, & inualuisti: factus sum in
derisum tota die, omnes subsannant
8 me. * Quia iam olim loquor, vocife-
rans iniquitatem, & vastitatem cla-
mito: & factus est mihi sermo Do-
mini in opprobrium, & in derisum
9 tota die. * Et dixi: Non recordabor
eius, neque loquar vltrà in nomine
illius: & factus est in corde meo qua
si ignis exæstuans, claususq; in ossi-
bus meis: & defeci, ferre non susti-
10 nens. * Audiui enim contumelias
C multorum, & terrorem in circuitu:
Persequimini, & persequamur eum
ab omnibus viris, qui erant pacifici
mei, & custodientes latus meum: si
quo modo decipiatur, & præualea-
mus aduersus eum, & consequamur
11 vltionem ex eo. * Dominus autem
mecum est quasi bellator fortis: id-
circo qui persequuntur me, cadent,
& infirmi erunt: confundentur ve-
hementer, a quia non intellexerunt
opprobriū sempiternum, quod nū-
12 quam delebitur. * Et tu Domine ex-
ercituum b probator iusti, qui vides
renes & cor: videā quæso vltionem
tuam ex eis: tibi enim reuelaui cau-
13 sam meam. * Cantate Domino, lau-
date Dominū: quia liberauit animā
14 pauperis de manu malorum. c Ma-
D ledicta dies, in qua natus sum: dies,
in qua peperit me mater mea, non sit
15 benedicta. * Maledictus vir, qui an-
nunciauit patri meo, dicens: Natus
est tibi puer masculus: & quasi gau-
16 dio lætificauit eū. * Sit homo ille vt
sunt ciuitates, quas subuertit Domi-
nus, & non pœnituit eum: audiat
clamorem manè, & vlulatū in tem-
17 pore meridiano: * qui non me inter-
fecit à vulua, vt fieret mihi mater
mea sepulchrū, & vulua eius con-
18 ceptus æternus. * Quare de vulua
egressus sum, vt viderem laborem
& dolorem, & consumerentur in
confusione dies mei?

a Infr. 23. g. 40
b Sup. 11. d. 20. & 17. b. 10
c Iob 3. a. 3

CAP. XXI.

VErbum, quod factum est ad Iere- 1
miam à Domino, quando misit A
ad eum rex Sedecias Phassur filium
Melchiæ, & Sophoniam filiũ Ma[asiæ]
sacerdotem, dicens: * Interroga pro 2
nobis Dominum, quia Nabuchodo-
nosor rex Babylonis præliatur ad-
uersum nos: si forte faciat Dominus
nobiscum secundùm omnia mirabi-
lia sua, & recedat à nobis. ¶ Et dixit 3
Ieremias ad eos: Sic dicetis Sedeciæ:
* Hæc dicit Dominus Deus Israel: 4
Ecce ego conuertam vasa belli, quæ
in manibus vestris sunt, & quibus
vos pugnatis aduersum regẽ Baby-
lonis, & Chaldæos, qui obsident vos
in circuitu murorum: & cõgregabo
ea in medio ciuitatis huius. * Et de- 5
bellabo ego vos in manu extenta, & B
in brachio forti, & in furore, & in
indignatione, & in ira grandi. * Et 6
percutiam habitatores ciuitatis hu-
ius, homines & bestiæ pestilẽtia ma-
gna morientur. * Et post hæc ait Do- 7
minus: dabo Sedeciam regem Iuda,
& seruos eius, & populum eius, &
qui derelicti sunt in ciuitate hac à pe-
ste, & gladio, & fame, in manu Na-
buchodonosor regis Babylonis, &
in manu inimicorum eorum, & in
manu quærentium animam eorum,
& percutiet eos in ore gladij, & nõ
flectetur, neque parcet, nec misere-
bitur. ¶ Et ad populum hunc dices: 8
Hæc dicit Dominus: Ecce ego do C
coram vobis viã vitæ, & viam mor-
Infr. 38. a. 2 tis. * Qui habitauerit in vrbe hac, 9
morietur gladio, & fame, & peste:
qui autem egressus fuerit, & trans-
fugerit ad Chaldæos, qui obsident
vos, viuet, & erit ei anima sua quasi
spolium. * Posui enim faciem meam 10
super ciuitatem hanc in malum, &
non in bonum, ait Dominus: in ma-
nu regis Babylonis dabitur, & ex-
uret eam igni. * Et domui regis Iu- 11
da: Audite verbum Domini, * do- 12
mus Dauid, hæc dicit Dominus: D
Infr. 22. a. 3 Iudicate manè iudicium, & eruite
vi oppressum de manu calumnian-
tis: ne forte egrediatur vt ignis indi-
gnatio mea, & succendatur, & non
sit qui extinguat propter malitiam
studiorum vestrorum. * Ecce ego ad 13
te habitatricem vallis solidæ atque
campestris, ait Dominus: qui dicitis:
Quis percutiet nos? & quis ingredie-
tur domos nostras? * Et visitabo su- 14
per vos iuxta fructum studiorum
vestrorum, dicit Dominus: & suc-
cendam ignem in saltu eius: & de-
uorabit omnia in circuitu eius.

CAP. XXII.

1 HÆc dicit Dominus: Descende
A in domum regis Iuda, & loquè-
2 ris ibi verbum hoc, * & dices: Au-
di verbum Domini rex Iuda, qui se-
des super solium Dauid, tu & serui
tui, & populus tuus, qui ingredimini
3 per portas istas. * Hæc dicit Domi-
nus: * Facite iudicium & iustitiam, Sup. 21. d. 12
& liberate vi oppressum de manu
calumniatoris: & aduenam, & pu-
pillum, & viduam nolite contrista-
re, neque opprimatis iniquè: & san-
guinem innocentem ne effundatis
4 in loco isto. * Si enim facientes fece-
B ritis verbum istud: ingredientur per
portas domus huius reges sedentes
de genere Dauid super thronũ eius,
& ascendentes currus & equos, ipsi
5 & serui, & populus eorum. * Quòd
si non audieritis verba hæc: in me-
metipso iuraui, dicit Dominus, quia
in solitudinem erit domus hæc.
6 * Quia hæc dicit Dominus super do-
mum regis Iuda: Galaad tu mihi ca-
put Libani: si non posuero te solitu-
7 dinem, vrbes inhabitabiles. * Et san-
ctificabo super te interficientem vi-
rum, & arma eius: & succident ele-
ctas cedros tuas, & præcipitabunt in
8 ignem. * Et pertransibunt gentes
C multæ per ciuitatem hanc: & di-
cet vnusquisq; proximo suo: * Qua- Deut. 29. d. 24.
re fecit Dominus sic ciuitati huic 3. Reg. 9. b. 8
9 grandi? * Et respondebunt: Eo quòd
dereliquerint pactum Domini Dei
sui, & adorauerint deos alienos, &
10 seruierint eis. * Nolite flere mortuũ,
neq; lugeatis super eum fletu: plan-
gite eum, qui egreditur, quia non
reuertetur vltrà, nec videbit terram
11 natiuitatis suæ. ¶ Quia hæc dicit Do-
minus ad Sellum filium Iosiæ re-
gem Iuda, qui regnauit pro Iosia pa-
tre suo, qui egressus est de loco isto.
12 Non reuertetur huc ampliùs: * sed in
loco, ad quem transtuli eum, ibi
morietur, & terram istam non vi-
13 debit ampliùs. * Væ qui ædificat do-
D mum suam in iniustitia, & cœnacula
sua non in iudicio: amicum suum
opprimet frustra, & mercedem eius
14 non reddet ei. * Qui dicit: Ædifica-
bo mihi domum latam, & cœnacu-
la spaciosa: qui aperit sibi fenestras,
& fa-

& facit laquearia cedrina, pingitque
ſinopide.* Numquid regnabis, quo- 15
niam confers te cedro? pater tuus
numquid non comedit & bibit, &
fecit iudicium & iuſtitiam tūc cùm
bene erat ei?* Iudicauit cauſam pau- 16
peris & egeni in bonum ſuum: num-
quid non ideo quia cognouit me, di-
cit Dominus? * Tui verò oculi & 17
cor ad auaritiam, & ad ſanguinem
innocentem fundendum, & ad ca-
lumniā, & ad curſum mali operis.
* Propterea hæc dicit Dominus ad 18
Ioakim filium Ioſiæ regē Iuda: Non E
plangent eum: Væ frater & væ ſo-
ror: non concrepabunt ei: Væ Domi-
ne, & væ inclyte. * Sepultura aſini 19
ſepelietur, putrefactus & proiectus
extra portas Ieruſalem.* Aſcēde Li- 20
banum, & clama: & in Baſan da vo-
cem tuam, & clama ad tranſeuntes,
quia contriti ſunt omnes amatores
tui. * Locutus ſum ad te in abūdan- 21
tia tua; & dixiſti: Non audiam: hæc
eſt via tua ab adoleſcentia tua, quia
non audiſti vocem meam: * Omnes 22
paſtores tuos paſcet ventus, & ama- F
tores tui in captiuitatem ibunt: &
tunc confundèris, & erubeſces ab
omni malitia tua.* Quæ ſedes in Li- 23
bano, & nidificas in cedris, quomo-
do congemuiſti cùm veniſſent tibi
dolores, quaſi dolores parturientis?
* Viuo ego, dicit Dominus: quia ſi 24
fuerit Iechonias filius Ioakim regis
Iuda, annulus in manu dextera mea,
inde euellam eum. * Et dabo te in 25
manu quærentium animam tuam,
& in manu quorum tu formidas fa-
ciem, & in manu Nabuchodonoſor
regis Babylonis, & in manu Chal-
dæorum.* Et mittam te, & matrem 26
tuam, quæ genuit te, in terram alie- G
nam, in qua nati non eſtis, ibíq; mo-
riemini: * & in terram, ad quam ipſi 27
leuant animam ſuam vt reuertantur
illuc: non reuertentur. * Numquid 28
vas fictile atque contritum vir iſte
Iechonias? numquid vas abſque om-
ni voluptate? quare abiecti ſunt ipſe
& ſemen eius, & proiecti in terram,
quam ignorauerunt? * Terra, terra, 29
terra, audi ſermonē Domini. * Hæc 30
dicit Dominus: Scribe virum iſtum
ſterilem, virum, qui in diebus ſuis nō
proſperabitur: nec enim erit de ſe-
mine eius vir, qui ſedeat ſuper ſo-
lium Dauid, & poteſtatem habeat
vltrà in Iuda.

CAP. XXIII.

1 VÆ paſtoribus, qui diſperdunt & Ezech. 13. a.3. & 34. a.2
A diſlacerant gregem paſcuæ meæ,
2 dicit Dominus. * Ideo hæc dicit Do-
minus Deus Iſrael ad paſtores, qui
paſcunt populum meum: Vos di-
ſperſiſtis gregem meum, & eiecistis
eos, & non viſitaſtis eos: ecce ego vi-
ſitabo ſuper vos malitiam ſtudio-
3 rum veſtrorum, ait Dominus.* Et
ego congregabo reliquias gregis mei
de omnibus terris, ad quas eiecero
eos illuc: & conuertam eos ad ru-
ra ſua: & creſcent & multiplicabun-
4 tur. * Et ſuſcitabo ſuper eos paſto-
res, & paſcent eos: non formidabunt
vltrà, & non pauebunt: & nullus
quæretur ex numero, dicit Domi- D
5 nus. * Ecce dies veniunt, dicit Do- Infr. 33. c.14
minus: & ſuſcitabo Dauid germen
iuſtum: & regnabit rex, & ſapiens Iſa. 4. b.5. & 40. c.11. 45. b.8
erit: & faciet iudicium & iuſtitiam
6 in terra. * In diebus illis ſaluabitur Ezech. 34. b.11
Iuda, & Iſrael habitabit confiden-
ter: & hoc eſt nomē, quod vocabunt Dan. 9. g.24
7 eum, Dominus iuſtus noſter. * Pro-
B pter hoc ecce dies veniunt, dicit Do- Ioan. 1. g.45
minus, & non dicent vltrà: Viuit
Dominus, qui eduxit filios Iſrael de
8 Terra Ægypti: * Sed: * Viuit Domi- Sup. 16. c.14
nus, qui eduxit & adduxit ſemen
domus Iſrael de Terra Aquilonis, & Deut. 33. d.28
de cunctis terris, ad quas eieceram
eos illuc: & habitabunt in terra ſua.
9 * Ad prophetas: Contritum eſt cor
meum in medio mei, cōtremuerunt
omnia oſſa mea: factus ſum quaſi vir
ebrius, & quaſi homo madidus à vi-
no à facie Domini, & à facie verbo-
10 rum ſanctorū eius. * Quia adulteris
repleta eſt terra, quia à facie maledi-
ctionis luxit terra, areſacta ſunt ar-
ua deſerti: factus eſt curſus eorum
malus, & fortitudo eorū diſſimilis.
11 * Propheta namque & ſacerdos pol-
C luti ſunt: & in domo mea inueni
12 malum eorum, ait Dominus. * Id-
circo via eorum erit quaſi lubricum
in tenebris: impellētur enim, & cor-
ruent in ea: afferam enim ſuper eos
mala, annum viſitationis eorum, ait
13 Dominus.* Et in prophetis Samariæ
vidi fatuitatē: prophetabant in Baal,
& decipiebant populum meū Iſrael.
14 * Et in prophetis Ieruſalē vidi ſimi-
litudinē adulterantium, & iter men-
dacij: & confortauerunt manus peſ-
ſimorū vt non conuerteretur vnuſ-
quiſque à malitia ſua: facti ſunt mi-

ET hi omnes vt Sodoma, & habitato-
res eius quasi Gomorrha. Propter- 15
ea hæc dicit Dominus exercituum
a Sup. 9. c. 15 ad prophetas: a Ecce ego cibabo eos
absinthio, & potabo eos felle: à pro- D
phetis enim Ierusalē egressa est pol-
lutio super omnem terram. * Hæc 16
b Inf. 27. b. 9. & 29. b. 8 dicit Dominus exercituum: b No-
lite audire verba prophetarum, qui
prophetant vobis, & decipiunt vos:
visionem cordis sui loquuntur, non
de ore Domini. * Dicunt his, qui 17
blasphemant me: Locutus est Do-
c Sup. 5. c. 12. & 14. b. 13 minus: c Pax erit vobis, & omni, qui
ambulat in prauitate cordis sui, di-
xerunt: Non veniet super vos ma-
lum. * Quis enim affuit in consilio 18
Domini, & vidit & audiuit sermo-
nem eius? quis considerauit verbum
d Inf. 30. c. 24 illius & audiuit? * d Ecce turbo Do- 19
minicæ indignationis egredietur, &
tempestas erumpens: super caput im-
piorum veniet. * Non reuertetur fu- 20
ror Domini vsque dum faciat, & vs- E
que dum cōpleat cogitationem cor-
dis sui: in nouissimis diebus intelli-
getis consilium eius. * Non mitte- 21
bam prophetas, & ipsi currebāt: non
loquebar ad eos, & ipsi propheta-
bant. * Si stetissent in consilio meo, 22
& nota fecissent verba mea populo
meo, auertissem vtique eos à via sua
mala, & à cogitationibus suis pessi-
mis. * Putásne Deus è vicino ego 23
sum, dicit Dominus? & non Deus de
longè? * Si occultabitur vir in abscō- 24
ditis: & ego non videbo eum, dicit
Dominus? numquid non cælum &
terram ego impleo, dicit Dominus?
F Audiui quæ dixerunt prophetæ, 25
prophetantes in nomine meo méda-
cium, atque dicētes. Somniaui, som-
niaui. * Vsquequo istud est in corde 26
prophetarum vaticinantium menda- F
cium, & prophetantium seductio-
nes cordis sui? * Qui volunt facere 27
vt obliuiscatur populus meus nomi-
nis mei propter somnia eorum, quæ
narrat vnusquisque ad proximum
suum: sicut obliti sunt patres eorum
nominis mei propter Baal. * Pro- 28
pheta, qui habet somnium, narret
somnium: & qui habet sermonem
meum, loquatur sermonem meum
verè: quid paleis ad triticum, dicit
Dominus? * Numquid non verba 29
mea sunt quasi ignis, dicit Dominus:
& quasi malleus conterens petram?
* Propterea ecce ego ad prophetas, 30
ait Dominus: qui furantur verba
31 vnusquisque à proximo suo. * Ecce
ego ad prophetas, ait Dominus: qui
assumunt linguas suas, & aiunt: Di-
32 cit Dominus. * Ecce ego ad prophe-
tas somniantes mendacium, ait Do-
minus: qui narrauerunt ea, & sedu-
xerunt populum meum in mēdacio
suo, & in miraculis suis: cùm ego nō
misissem eos, nec mandassem eis, qui
nihil profuerunt populo huic, dicit
33 Dominus. * Si igitur interrogauerit
G te populus iste, vel propheta, aut sa-
cerdos, dicens: Quod est onus Do-
mini? dices ad eos: Vos estis onus.
proiiciam quippe vos, dicit Domi-
34 nus. Et propheta, & sacerdos, & po- G
pulus qui dicit: Onus Domini: visi-
tabo super virum illum, & super do-
35 mum eius. * Hæc dicetis vnusquisq;
ad proximum, & ad fratrem suum:
Quid respondit Dominus? & quid
36 locutus est Dominus? * Et onus Do-
mini vltrà non memorabitur: quia
onus erit vnicuique sermo suus: &
peruertistis verba Dei viuentis, Do-
37 mini exercituum Dei nostri. * Hæc
dices ad prophetam: Quid respondit
tibi Dominus? & quid locutus est
38 Dominus? * Si autem onus Domini
dixeritis: propter hoc hæc dicit Do-
minus: Quia dixistis sermoné istum:
Onus Domini: & misi ad vos, dicēs:
39 Nolite dicere: Onus Domini: * Pro-
pterea ecce ego tollam vos portans,
& derelinquam vos, & ciuitatem,
quam dedi vobis, & patribus vestris
40 a facie mea. * e Et dabo vos in op- e Sup. 20. c. 11
probrium sempiternum, & in igno-
miniam æternam, quæ numquam
obliuione delebitur.

CAP. XXIV.

1 A Ostendit mihi Dominus: & ecce
duo calathi pleni ficis, positi
ante templum Domini, postquam
transtulit Nabuchodonosor rex Ba-
bylonis Iechoniam filium Ioakim
regem Iuda, & principes eius, & fa-
brum, & inclusorē de Ierusalem, &
2 adduxit eos in Babylonem. * Cala-
thus vnus ficus bonas habebat ni-
mis, vt solent ficus esse primi tempo-
ris: & calathus vnus ficus habebat
malas nimis, quæ comedi non pote- H
3 rant, eo quòd essent malæ. Et dixit
B Dñs ad me: Quid tu vides Ieremia?
Et dixi: Ficus, ficus bonas, bonas val-
de: & malas, malas valde: quæ come-

edi non possunt, eo quòd sint malæ.
4 • Et factum est verbum Domini ad
5 me, dicens: • Hæc dicit Dñs Deus Is-
rael: Sicut ficus hæ bonæ: sic cogno-
scam transmigrationem Iuda, quam
emisi de loco isto in Terram Chal-
6 dæorum, in bonum. • Et ponã ocu-
C los meos super eos ad placãdum, &
reducam eos in terrã hanc: & ædifi-
cabo eos, & non destruam: & plãta-
7 bo eos, & non euellam. • Et dabo eis
cor vt sciant me, quia ego sum Dñs:
ᵃ & erunt mihi in populum, & ego
ero eis in Deum: quia reuertentur ad
8 me in toto corde suo. • ᵇ Et sicut fi-
D cus pessimæ, quæ comedi non pos-
sunt, eo quòd sint malæ: hæc dicit
Dominus, sic dabo Sedeciam regem
Iuda, & principes eius, & reliquos de
Ierusalem, qui remanserunt in vrbe
hac, & qui habitãt in Terra Ægypti.
9 • Et dabo eos in vexationẽ, afflictio-
nemq; omnibus regnis terræ: in op-
probrium, & in parabolã, & in pro-
uerbium, & in maledictionem in
10 vniuersis locis, ad quæ eieci eos. • Et
mittam in eis gladium, & famem, &
pestem: donec consumantur de ter-
ra, quam dedi eis, & patribus eorum.

ᵃ Sup. 31. d. 31
ᵇ Inf. 29. d. 17

CAP. XXV.

1 VErbum, quod factum est ad Iere-
A miam de omni populo Iuda in
anno quarto Ioakim filij Iosiæ re-
gis Iuda, (ipse est annus primus Na-
buchodonosor regis Babylonis.)
2 • Quod locutus est Ieremias prophe-
ta ad omnem populum Iuda, & ad
vniuersos habitatores Ierusalem,
3 dicens: • A tertiodecimo anno Iosiæ
filij Ammon regis Iuda vsque ad
diem hanc; iste tertius & vigesimus
annus, factum est verbum Domini
ad me, & locutus sum ad vos de no-
cte cõsurgens, & loquens: & nõ au-
4 distis. • Et misit Dominus ad vos om-
nes seruos suos prophetas, consur-
gens diluculo, mittẽsque: & non au-
distis, neque inclinastis aures vestras
5 vt audiretis • cùm diceret: ᵃ Reuer-
timini vnusquisque à via sua ma-
la, & à pessimis cogitationibus ve-
stris: & habitabitis in terra, quã de-
dit Dominus vobis, & patribus ve-
stris à sæculo & vsque in sæculum.
6 • Et nolite ire post deos alienos vt
B seruiatis eis, adoretisq; eos: neq; me
ad iracundiam prouocetis in operi-
bus manuum vestrarũ, & non affli-
7 gam vos. • Et non audistis me, dicit
Dominus, vt me ad iracundiam pro-
uocaretis in operibus manuum ve-
8 strarũ in malum vestrũ. Propterea
hæc dicit Dñs exercituum: Pro eo
9 quòd non audistis verba mea: • ecce
ego mittã, & assumã vniuersas co-
gnationes Aquilonis, ait Dominus, &
Nabuchodonosor regem Babylonis
seruum meum: & adducam eos su-
per terram istam, & super habitato-
res eius, & super omnes nationes,
quæ in circuitu illius sunt: & interfi-
ciam eos, & ponam eos in stuporem
& in sibilum, & in solitudines sem-
10 piternas. • Perdamque ex eis vocem
C gaudij & vocẽ lætitiæ, vocem spon-
si, & vocem sponsæ, vocem molę, &
11 lumen lucernæ. • ᵃ Et erit vniuersa
terra hæc in solitudinem, & in stu-
porem: & seruient omnes gentes istæ
regi Babylonis septuaginta annis.
12 • Cumq; impleti fuerint septuaginta
anni, visitabo super regẽ Babylonis,
& super gentem illam, dicit Domi-
nus, iniquitatẽ eorum, & super ter-
ram Chaldæorum: & ponam illam
13 in solitudines sempiternas. • Et ad-
ducam super terram illam, omnia
verba mea, quæ locutus sum contra
eam, omne quod scriptum est in li-
bro isto, quæcũq. prophetauit Iere-
14 mias aduersum omnes gẽtes: • Quia
seruierunt eis cùm essent gẽtes mul-
tæ, & reges magni: & reddam eis se-
cundùm opera eorum, & secundùm
15 facta manuum suarum. • Quia sic
D dicit Dominus exercituum Deus Is-
rael: Sume calicẽ vini furoris huius
de manu mea: & propinabis de illo
cunctis gẽtibus, ad quas ego mittã te.
16 • Et bibent, & turbabuntur, & insa-
nient à facie gladij, quẽ ego mittam
17 inter eos. • Et accepi calicẽ de manu
Domini, & propinaui cunctis genti-
bus, ad quas misit me Dominus:
18 • Ierusalem, & ciuitatibus Iuda, &
regibus eius, & principibus eius: vt
darẽ eos in solitudinem, & in stupo-
rem, & in sibilum, & in maledictio-
19 nem, sicut est dies ista: • Pharaoni
regi Ægypti, & seruis eius, & princi-
20 pibus eius, & omni populo eius, • &
vniuersis generaliter: cunctis regibus
terræ Ausitidis, & cũctis regibus ter-
ræ Philisthiim, & Ascaloni, & Gazę,
21 & Accaron, & reliquiis Azoti, • &
Idumææ, & Moab, & filiis Ammon:
22 • Et cũctis regibus Tyri, & vniuersis
regibus Sidonis: & regibus terræ in-

ᵃ 4. Reg. 17 d 13
Sup. 18. c. 11
Infr. 35. c. 15

ᵃ Dan. 9. a. 2
Inf. 26. b. 6
2. Par. 36. d 22
Esd. 1. a. 1

sularum, qui sunt trans mare. * Et 23
Dedan, & Thema, & Buz, & vniuer-
sis qui attonsi sunt in comam. * Et 24
cunctis regibus Arabiæ, & cũctis re-
gibus Occidentis, qui habitant in de-
serto. * Et cunctis regibus Zambri, & 25
cunctis regibus Elam, & cunctis re- E
gibus Medorum: * cunctis quoq; re- 26
gibus aquilonis de propè & de lõgè,
vnicuiq; contra fratrẽ suum: & om-
nibus regnis terræ, quæ super faciem
eius sunt: & rex Sesach bibet post
eos. * & dices ad eos: Hæc dicit Do- 27
minus exercituum Deus Israel: Bibi-
te, & inebriamini, & vomite: & ca-
dite, neq; surgatis à facie gladij, quẽ
ego mittam inter vos. * Cumq; no- 28
luerint accipere calicẽ de manu tua F
vt bibãt, dices ad eos: Hæc dicit Do-
minus exercituum: Bibentes bibetis:
* a quia ecce in ciuitate, in qua inuo- 29
catum est nomen meum, ego inci-
piam affligere, & vos quasi innocen-
tes & immunes eritis? non eritis im-
munes: gladium enim ego voco su-
per omnes habitatores terræ, dicit
Dominus exercituum. * Et tu pro- 30
phetabis ad eos omnia verba hæc, &
dices ad illos: * b Dñs de excelso ru-
giet, & de habitaculo sancto suo da-
bit vocẽ suam: rugiens rugiet super
decorẽ suum: celeuma quasi calcan-
tium cõcinetur aduersus omnes ha-
bitatores terrę. * Peruenit sonitus vs- 31
que ad extrema terræ: quia iudicium
Domino cum gentibus. iudicatur ip-
se cum omni carne, impios tradidi
gladio, dicit Dominus. * Hæc dicit 32
Dominus exercituum: Ecce afflictio
egredietur de gẽte in gentem: & tur-
bo magnus egredietur à summitati-
bus terræ. * Et erũt interfecti Domi- 33
ni in die illa à summo terræ vsque G
ad summum eius: non plangentur,
& non colligentur, neque sepelien-
tur: in sterquilinium super faciem
terræ iacebunt. * Vlulate pastores, 34
& clamate: & aspergite vos cinere
optimates gregis: quia completi sunt
dies vestri vt interficiamini: & dissi-
pationes vestræ, & cadetis quasi vasa
pretiosa. * Et peribit fuga à pastori- 35
bus, & saluatio ab optimatibus gre-
gis. * Vox clamoris pastorũ, & vlu- 36
latus optimatũ gregis: quia vastauit
Dominus pascua eorum. * Et conti- 37
cuerunt arua pacis à facie iræ furo-
ris Dñi. * Dereliquit quasi leo vm- 38
braculum suum, quia facta est terra

a 1.Pet.4.d.17

b Ioel 3.d.16 Amos 1.a.2

eorum in desolationẽ à facie iræ co-
lumbę, & à facie irę furoris Domini.

CAP. XXVI.

1 IN principio regni Ioakim filij Io-
A siæ regis Iuda, factum est verbum
2 istud à Domino, dicens: * Hæc dicit
Dominus: Sta in atrio domus Do-
mini, & loquẽris ad omnes ciuitates
Iuda, de quibus veniunt vt adorent
in domo Domini, vniuersos sermo-
nes, quos ego mãdaui tibi vt loqua-
ris ad eos: noli subtrahere verbum,
3 * si fortè audiant & conuertantur
vnusquisque à via sua mala: & pœ-
niteat me mali quod cogito face-
re eis propter malitiam studiorum
4 eorum. * Et dices ad eos: Hæc dicit
B Dominus: Si non audieritis me vt
ambuletis in lege mea, quam dedi
5 vobis * vt audiatis sermones seruo-
rum meorum Prophetarum, quos
ego misi ad vos de nocte cõsurgens,
6 & dirigens, & non audistis: * a Dabo
domum istam sicut Silo, & vrbem
hanc dabo in maledictionem cunctis
7 gentibus terræ. * Et audierunt sacer-
dotes, & prophetæ, & omnis popu-
lus Ieremiam loquentem verba hæc
8 in domo Domini. * Cumq; cõplesset
Ieremias loquens omnia, quę præ-
ceperat ei Dominus vt loqueretur
ad vniuersum populum, apprehen-
derũt eum sacerdotes, & prophetæ,
& omnis populus, dicẽs: Morte mo-
9 riatur. * Quare prophetauit in no-
C mine Domini, dicens: Sicut Silo erit
domus hęc: & vrbs ista desolabitur,
eo quòd non sit habitator? Et cõgre-
gatus est omnis populus aduersus Ie-
10 remiam in domo Domini. * Et au-
dierunt principes Iuda verba hæc: &
ascenderunt de domo regis in domũ
Domini, & sederũt in introitu portę
11 domus Domini nouæ. * Et locuti
sunt sacerdotes & prophetę ad prin-
cipes, & ad omnem populum, dicen-
tes: Iudicium mortis est viro huic:
quia prophetauit aduersus ciuitatem
istam, sicut audistis auribus vestris.
12 * Et ait Ieremias ad omnes principes,
D & ad vniuersum populum, dicens:
* b Dominus misit me vt prophetarem
ad domum istam, & ad ciuitatem
hanc omnia verba quæ audistis.
13 * c Nunc ergo bonas facite vias ve-
stras, & studia vestra, & audite vo-
cem Domini Dei vestri: & pœnitebit
Dominum mali, quod locutus est
14 aduersum vos. * Ego autem ecce in

a 1.Reg.4.a.2.b.10

b Sup.25.c.13

c Sup.7.a.3

manibus vestris sum: facite mihi
quod bonum & rectum est in oculis
vestris: * Verumtamē scitote & cog- 15
noscite quòd si occideritis me, san-
guinem innocentem tradetis contra
vosmetipsos, & cōtra ciuitatē istam, E
& habitatores eius. in veritate enim
misit me Dominus ad vos, vt loque-
rer in auribus vestris omnia verba
hæc. * Et dixerūt principes, & omnis 16
populus ad sacerdotes & ad prophe-
tas: Nō est viro huic iudicium mor-
tis: quia in nomine Domini Dei no-
stri locutus est ad nos. * Surrexerunt 17
ergo viri de senioribus terræ: & di-
xerunt ad omnem cœtum populi,
loquentes: * Michæas de Morasthi 18
fuit propheta in diebus Ezechiæ regis
Iuda, & ait ad omnem populum
Iuda, dicens: Hęc dicit Dominus ex- F
ercituum: a Sion quasi ager arabitur:
a Mich. 3. d. 18
& Ierusalem in aceruum lapidum
erit: & mōs domus in excelsa silua-
rum. * Numquid morte condemna- 19
uit eum Ezechias rex Iuda, & om-
nis Iuda? numquid non timuerunt
Dñm, & deprecati sunt faciem Do-
mini: & pœnituit Dominum mali,
quod locutus fuerat aduersum eos?
Itaque nos facimus malum grande
contra animas nostras. Fuit quoq; 20
vir prophetans in nomine Domini,
Vrias filius Semei de Cariathiarim:
& prophetauit aduersus ciuitatem
istam, & aduersus terrā hanc iuxta
omnia verba Ieremiæ. * Et audiuit 21
rex Ioakim, & omnes potentes, & G
principes eius verba hæc: & quęsiuit
rex interficere eū. Et audiuit Vrias,
& timuit, fugitq; & ingressus est Æ-
gyptū. * Et misit rex Ioakim viros in 22
Ægyptū, Elnathan filiū Achobor, &
viros cū eo in Ægyptum. * Et eduxe- 23
runt Vriam de Ægypto: & adduxe-
runt eū ad regē Ioakim, & percussit
eum gladio: & proiecit cadauer eius
in sepulchris vulgi ignobilis. * Igi- 24
tur manus Ahicam filij Saphan fuit
cum Ieremia, vt non traderetur in
manus populi, & interficerent eum.

CAP. XXVII.

IN principio regni Ioakim filij Io- 1
siæ regis Iuda, factum est verbum A
istud ad Ieremiam à Domino, dicēs:
* Hæc dicit Dominus ad me: Fac tibi 2
vincula, & catenas: & pones eas in
collo tuo. * Et mittes eas ad regem 3
Edom, & ad regem Moab, & ad re-
gem filiorum Ammon, & ad regem
Tyri, & ad regem Sidonis: in manu
nunciorū, qui venerūt Ierusalem ad
4 Sedeciam regem Iuda. * Et præcipies
eis vt ad dominos suos loquantur:
Hæc dicit Dñs exercituum Deus Is-
rael: Hæc dicetis ad dominos ve-
5 stros: * Ego feci terrā, & homines, &
iumēta, quæ sunt super faciem terrę,
in fortitudine mea magna, & in bra-
chio meo extēto: & dedi eam ei, qui
6 placuit in oculis meis. * Et nunc ita-
B que ego dedi omnes terras istas in
manu Nabuchodonosor regis Ba-
bylonis serui mei: insuper & bestias
7 agri dedi ei vt seruiant illi. * Et ser-
uient ei omnes gētes, & filio eius, &
filio filij eius: donec veniat tempus
terræ eius & ipsius: & seruiēt ei gen-
8 tes multæ, & reges magni. Gens au-
tem & regnū, quod nō seruierit Na-
buchodonosor regi Babylonis, &
quicumq; nō curuauerit collum suū
sub iugo regis Babylonis: in gladio,
& in fame, & in peste visitabo super
gentem illam, ait Dñs: donec con-
9 sumam eos in manu eius. * a Vos er-
a Sup. 23. d. 16 Inf. 29. b. 8
go nolite audire prophetas vestros,
& diuinos, & somniatores, & augu
res, & maleficos, qui dicunt vobis:
10 Non seruietis regi Babylonis. * Quia
mendaciū prophetant vobis: vt lon-
gè vos faciant de terra vestra, & eii-
11 ciant vos, & pereatis. * Porrò gens,
quæ subiecerit ceruicē suam sub iu-
go regis Babylonis, & seruierit ei:
dimittā eam in terra sua, dicit Dñs:
12 & colet eam, & habitabit in ea. * Et
ad Sedeciam regē Iuda locutus sum
secundùm omnia verba hæc, dicens:
C Subiicite colla vestra sub iugo regis
Babylonis, & seruite ei, & populo
13 eius, & viuetis. * Quare moriemini
tu & populus tuus gladio, & fame,
& peste, sicut locutus est Dominus
ad gentem, quæ seruire noluerit re-
14 gi Babylonis? * Nolite audire ver-
ba prophetarum dicentium vobis:
Non seruietis regi Babylonis: quia
mendacium ipsi loquuntur vobis.
15 * a Quia non misi eos, ait Dominus:
a Sup. 14. c. 14. & 23. d. 21 Infr. 29. b. 9
& ipsi prophetant in nomine meo
mēdaciter: vt eiiciant vos, & pereatis
tam vos, quàm prophetę, qui vatici-
16 nantur vobis. Et ad sacerdotes, &
ad populum istum locutus sum, di-
cens: Hæc dicit Dñs: Nolite audire
verba prophetarum vestrorum, qui
prophetant vobis, dicentes: Eccè va-
sa Domini reuertentur de Babylone

nunc citò, mendacium enim pro-
phetant vobis. * Nolite ergo audi- 17
re eos, sed seruite regi Babylonis, vt
viuatis. quare datur hæc ciuitas in
solitudinem? * Et si prophetæ sunt, 18
& est verbum Domini in eis: occur- D
rant Domino exercituum, vt nõ ve-
niant vasa, quæ derelicta fuerant in
domo Domini, & in domo regis Iu-
da, & in Ierusalem, in Babylonem.
* Quia hæc dicit Dominus exerci- 19
4. Reg. 25 a. 13 tuum * ad columnas, & ad mare, &
ad bases, & ad reliqua vasorum, quæ
remanserunt in ciuitate hac: * quæ 20
non tulit Nabuchodonosor rex Ba-
bylonis, cùm transferret Iechoniam
filium Ioakim regẽ Iuda de Ierusa-
lem in Babylonẽ, & omnes optima-
tes Iuda & Ierusalem. * Quia hæc 21
dicit Dominus exercituum Deus Is-
rael ad vasa, quæ derelicta sunt in
domo Domini, & in domo regis Iu-
da & Ierusalem: * In Babylonẽ trãs- 22
ferentur, & ibi erunt vsque ad diem
visitationis suæ, dicit Dñs, & afferri
faciam ea, & restitui in loco isto.

CAP. XXVIII.

ET factũ est in anno illo, in prin- 1
cipio regni Sedeciæ regis Iuda, A
in anno quarto, in mense quinto, di-
xit ad me Hananias filius Azur pro-
pheta de Gabaon, in domo Domini
coram sacerdotibus & omni popu-
lo, dicens: * Hæc dicit Dominus ex- 2
ercituum Deus Israel: Contriui iu-
gum regis Babylonis. * Adhuc duo 3
anni dierum, & ego referri faciam
ad locum istum omnia vasa domus
Domini, quæ tulit Nabuchodono-
sor rex Babylonis de loco isto, &
transtulit ea in Babylonem. * Et Ie- 4
choniam filium Ioakim regẽ Iuda,
& omnem transmigrationem Iuda,
qui ingressi sunt in Babylonem, ego
conuertam ad locũ istum, ait Domi-
nus: conteram enim iugum regis Ba-
bylonis. * Et dixit Ieremias prophe- 5
ta ad Hananiam prophetã in oculis B
sacerdotũ, & in oculis omnis popu-
li, qui stabat in domo Domini. * Et 6
ait Ieremias propheta: Amen, sic fa-
ciat Dominus: suscitet Dominus ver-
ba tua, quæ prophetasti: vt referãtur
vasa in domum Domini, & omnis
trãsmigratio de Babylone ad locum
istum. * Verumtamen audi verbum 7
hoc, quod ego loquor in auribus
tuis, & in auribus vniuersi populi:
Prophetæ, qui fuerunt ante me & 8
ante te ab initio, & prophetauerunt
super terras multas, & super regna
magna de prælio, & de afflictione, &
9 de fame. * Propheta, qui vaticinatus
C est pacem cùm venerit verbum eius,
sciatur propheta, quẽ misit Dominus
in veritate. * Et tulit Hananias pro-
10 pheta catenã de collo Ieremiæ pro-
phetæ, & confregit eam. * Et ait Ha-
nanias in conspectu omnis populi,
dicens: Hæc dicit Dominus: Sic con-
fringam iugũ Nabuchodonosor re-
gis Babylonis post duos annos die-
11 rum de collo omnium gentium. * Et
abiit Ieremias propheta in viã suam.
Et factum est verbum Domini ad
Ieremiam, postquam confregit Ha-
nanias propheta catenã de collo Ie-
12 remiæ prophetæ, dicẽs: * Vade, & di-
ces Hananiæ. Hæc dicit Dominus:
Catenas ligneas contriuisti: & facies
13 pro eis catenas ferreas. * Quia hæc
dicit Dominus exercituum Deus Is-
rael: Iugum ferreum posui super col-
lum cunctarum Gentium istarum,
vt seruiant Nabuchodonosor regi
Babylonis, & seruient ei: insuper &
14 bestias terræ dedi ei. * Et dixit Iere-
D mias propheta ad Hananiam pro-
phetam: Audi Hanania: non misit te
Dominus, & tu confidere fecisti po-
15 pulum istum in mendacio. * Idcirco
hæc dicit Dominus: Ecce ego mit-
tam te à facie terræ: hoc anno mo-
rieris: aduersum enim Dominũ lo-
16 cutus es. * Et mortuus est Hananias
propheta in anno illo, mẽse septimo.

CAP. XXIX.

1 ET hæc sunt verba libri, quem mi-
A sit Ieremias propheta de Ierusa-
lem ad reliquias seniorum transmi-
grationis, & ad sacerdotes, & ad pro-
phetas, & ad omnem populum,
quem traduxerat Nabuchodono-
sor de Ierusalem in Babylonem:
2 * postquã egressus est Iechonias rex,
& domina, & eunuchi, & principes
Iuda, & Ierusalem, & faber, & in-
3 clusor de Ierusalem: * in manu Ela-
sa filij Saphan, & Gamariæ filij Hel-
ciæ, quos misit Sedecias rex Iuda ad
Nabuchodonosor regem Babylonis
4 in Babylonem, dicens: * Hæc dicit
Dominus exercituum Deus Israel
omni trãsmigrationi, quã transtuli
5 de Ierusalem in Babylonem: * Ædi-
ficate domos, & habitate: & plãtate
hortos, & comedite fructũ eorum.
6 * Accipite vxores, & generate filios

& filias: & date filiis vestris vxores, B
& filias vestras date viris, & pariant
filios & filias: & multiplicamini ibi,
& nolite esse pauci numero. *Et quæ- 7
rite pacem ciuitatis, ad quam trans-
migrare vos feci: & orate pro ea ad
Dominum: quia in pace illius erit
pax vobis. Hæc enim dicit Dominus 8
exercituum Deus Israel: *Non vos se-
ducant prophetæ vestri, qui sunt in
medio vestrum, & diuini vestri: &
ne attendatis ad somnia vestra, quæ
vos somniatis: *quia falsò ipsi pro- 9
phetant vobis in nomine meo: &
non misi eos, dicit Dominus. **Quia 10
hæc dicit Dominus: Cùm cœperint C
impleri in Babylone septuaginta an-
ni, visitabo vos: & suscitabo super
vos verbum meum bonum, vt redu-
cam vos ad locum istum. *Ego enim 11
scio cogitationes, quas ego cogito su-
per vos, ait Dominus, cogitationes
pacis, & nõ afflictionis, vt dem vobis
finem & patientiam. *Et inuocabitis 12
me, & ibitis: & orabitis me, & ego
exaudiam vos. Quæretis me, & in- 13
uenietis: cùm quæsieritis me in toto
corde vestro. *Et inueniar à vobis, 14
ait Dominus: & reducam captiuita-
tem vestram, & congregabo vos de D
vniuersis gẽtibus, & de cunctis locis,
ad quæ expuli vos, dicit Dominus: &
reuerti vos faciam de loco, ad quem
transmigrare vos feci. *Quia dixistis: 15
Suscitauit nobis Dominus Prophe-
tas in Babylone. *Quia hæc dicit 16
Dominus ad regem, qui sedet super
solium Dauid, & ad omnem popu-
lum habitatorem vrbis huius ad fra-
tres vestros, qui non sunt egressi vo-
biscum in transmigrationem. *Hæc 17
dicit Dominus exercituum: *Ecce
mittam in eos gladium, & famem, &
pestem: & ponã eos quasi ficus malas,
quæ comedi non possunt, eo quòd
pessimæ sint. *Et persequar eos in gla- 18
dio, & in fame, & in pestilentia: &
dabo eos in vexationem vniuersis re-
gnis terræ: in maledictionem, & in
stuporem, & in sibilum, & in oppro-
brium cunctis Gentibus, ad quas ego E
ejeci eos: *eo quòd non audierunt 19
verba mea, dicit Dominus: quæ misi
ad eos per seruos meos prophetas de
nocte consurgens, & mittens: & non
audistis, dicit Dominus. Vos ergo 20
audite verbum Domini omnis trans-
migratio, quam emisi de Ierusalem
in Babylonem. *Hæc dicit Dominus 21

*Sup. 14. c. 13. & 23. d. 16
*Sup. 25. c. 12. 2. Par. 36. d. 22. 1. Esd. 1. a. 1. Dan. 9. a. 2
*Sup. 24. c. 10

exercituum Deus Israel ad Achab
filium Coliæ, & ad Sedeciam filium
Maasiæ, qui prophetant vobis in no-
mine meo mẽdaciter: Ecce ego tradã
eos in manus Nabuchodonosor regis
Babylonis: & percutiet eos in oculis
22 vestris. *Et assumetur ex eis maledi-
ctio omni transmigrationi Iuda, quæ
est in Babylone, dicentium: Ponat te
Dñs sicut Sedeciam, & sicut Achab,
23 quos frixit rex Babylonis in igne: *pro
F eo quòd fecerint stultitiam in Israel,
& mœchati sunt in vxores amicorum
suorum, & locuti sunt verbum in
nomine meo mendaciter, quod non
mandaui eis: ego sum iudex & testis,
24 dicit Dominus. *Et ad Semeian Ne-
25 helamiten dices: *Hæc dicit Dominus
exercituũ, Deus Israel: Pro eo quòd
misisti in nomine tuo libros ad om-
nem populum, qui est in Ierusalem,
& ad Sophoniam filium Maasiæ sa-
cerdotem, & ad vniuersos sacerdotes,
26 dicens: *Dominus dedit te sacerdo-
tem pro Ioiade sacerdote, vt sis dux
in domo Domini super omnem vi-
rum arreptitium & prophetantem,
vt mittas eum in neruum & in car-
27 cerem. *Et nũc quare non increpasti
Ieremiam Anathothiten, qui prophe-
28 tat vobis? *Quia super hoc misit in
G Babylonem ad nos, dicens: Longum
est: ædificate domos, & habitate: &
plantate hortos, & comedite fructus
29 eorum. Legit ergo Sophonias sacer-
dos librum istum in auribus Ieremiæ
30 prophetæ. *Et factum est verbum Do-
31 mini ad Ieremiam, dicens: *Mitte ad
omnem transmigrationem, dicens:
Hæc dicit Dominus ad Semeian Ne-
helamiten: Pro eo quòd prophetauit
vobis Semeias, & ego non misi eum:
& fecit vos confidere in mendacio:
32 *idcirco hæc dicit Dominus: Ecce ego
visitabo super Semeian Nehelami-
ten & super semen eius: nõ erit ei vir
sedens in medio populi huius, & non
videbit bonum, quod ego faciam
populo meo, ait Dominus: quia præ-
uaricationem locutus est aduersus
Dominum.

CAP. XXX.

1 HOc verbum, quod factum est ad
A Ieremiam à Domino, dicens:
2 *Hæc dicit Dominus Deus Israel, di-
cens: Scribe tibi omnia verba, quæ
3 locutus sum ad te, in libro. *Ecce
enim dies veniunt, dicit Dominus:
& conuertam conuersionem populi

mei Israel & Iuda, ait Dominus: &
conuertam eos ad terram, quam dedi
patribus eorum: & possidebunt eam.
•Et hæc verba, quæ locutus est Do- 4
minus ad Israel & ad Iudam: •Quo- 5
niam hæc dicit Dominus: Vocem
terroris audiuimus: formido, & non
est pax. • Interrogate, & videte si 6
generat masculus: quare ergo vidi
omnis viri manum super lumbum
suum, quasi parturientis, & conuersæ
sunt vniuersæ facies in auruginem?
•a Væ, quia magna dies illa, nec est 7
similis eius: tempúsque tribulationis
est Iacob, & ex ipso saluabitur. • Et 8
erit in die illa, ait Dominus exerci- B
tuum: conteram iugum eius de collo
tuo, & vincula eius dirúpam, & non
dominabuntur ei amplius alieni:
• sed seruient Domino Deo suo, & 9
Dauid regi suo, quem suscitabo eis.
•b Tu ergo ne timeas serue meus Ia- 10
cob, ait Dominus, neq; paueas Israel:
quia ecce ego saluabo te de terra lon-
ginqua, & semen tuum de terra ca-
ptiuitatis eorum: & reuertetur Iacob,
& quiescet, & cunctis affluet bonis,
& non erit quem formidet: • quo- 11
niam tecum ego sum, ait Dominus,
vt saluem te: faciam enim consum-
mationem in cunctis Gentibus, in
quibus dispersi te: te autem non fa-
ciam in consummationem: sed casti-
gabo te in iudicio, vt nō videaris tibi
innoxius. • Quia hæc dicit Dominus: 12
Insanabilis fractura tua, pessima plaga
tua. • Non est qui iudicet iudicium 13
tuum ad alligandum: curationum C
vtilitas nō est tibi. •Omnes amatores 14
tui obliti sunt tui, teq; non quærent:
•c plaga enim inimici percussi te casti-
gatione crudeli: propter multitudi-
nem iniquitatis tuæ dura facta sunt
peccata tua. • Quid clamas super 15
contritione tua? insanabilis est dolor
tuus: propter multitudinem iniqui-
tatis tuæ, & propter dura peccata tua
feci hæc tibi. • Propterea omnes, qui 16
comedunt te, deuorabuntur: & vni-
uersi hostes tui in captiuitatem du-
centur: & qui te vastant, vastabūtur,
cunctósque prædatores tuos dabo in
prædam. •Obducam enim cicatricem 17
tibi, & à vulneribus tuis sanabo te,
dicit Dominus. Quia eiectam voca-
uerunt te Sion: Hæc est, quæ non ha-
bebat requirentem. • Hæc dicit Do- 18
minus: Ecce ego conuertam conuer- D
sionem tabernaculorum Iacob, &

a Ioel 2. a.2.&.11 Amos 5. c.18 Soph. 1. d.15

b Isa. 43. a. & 44. a. 2 Luc. 1. g. 70

c Sup. 13. d.19

tectis eius miserebor, & ædificabitur
ciuitas in excelso suo, & templum
iuxta ordinem suum fundabitur.
19 • Et egredietur de eis laus, voxque
ludentium: & multiplicabo eos, &
non minuentur: & glorificabo eos,
20 & non attenuabuntur. • Et erunt
filii eius sicut à principio, & cœtus
eius coram me permanebit: & visi-
tabo aduersum omnes qui tribu-
21 lant eum. • Et erit dux eius ex eo:
& princeps de medio eius produce-
tur: & applicabo eum, & accedet ad
ad me. quis enim iste est, qui applicet
cor suum vt appropinquet mihi, ait
22 Dominus? • Et eritis mihi in popu-
lum, & ego ero vobis in Deum.
23 • Ecce turbo Domini, furor egre-
diens, procella ruens, in capite im-
24 piorum conquiescet. • Non auertet
iram indignationis Dominus, donec
faciat & compleat cogitationem cor-
dis sui: in nouissimo dierum intelli-
getis ea.

CAP. XXXI.

1 IN tempore illo, dicit Dominus:
A Ero Deus vniuersis cognationibus
Israel, & ipsi erunt mihi in populum.
2 •Hæc dicit Dominus: Inuenit gratiam
in deserto populus, qui remanserat à
gladio: vadet ad requiem suam Israel.
3 • Longè Dominus apparuit mihi. Et
in charitate perpetua dilexi te, ideo
4 attraxi te, miserans. • Rursúmque
ædificabo te, & ædificaberis virgo
Israel: adhuc ornaberis tympanis
tuis, & egredieris in choro luden-
5 tium. • Adhuc plantabis vineas in
montibus Samariæ: plantabunt plan-
tantes, & donec tempus veniat, non
6 vindemiabunt: •quia erit dies, in qua
clamabūt custodes in mōte Ephraim:
•d Surgite, & ascendamus in Sion ad
7 Dominum Deum nostrum. • Quia
hæc dicit Dominus: Exultate in læti-
tia Iacob, & hinnite contra caput
Gentium: personate, & canite, &
dicite: Salua Domine populum
8 tuum reliquias Israel. • Ecce ego ad-
B ducam eos de terra Aquilonis, &
congregabo eos ab extremis terræ:
inter quos erunt cæcus & claudus,
prægnans & pariens simul, cœtus
9 magnus reuertentium huc. • In fletu
venient: & in misericordia reducam
eos: & adducam eos per torrentes
aquarum in via recta, & non impin-
gent in ea: quia factus sum Israeli
pater, & Ephraim primogenitus

d Isa. 2. a. 3. Mic. 4. a. 2.

meus

meus est. * Audite verbum Domini 10
Gentes, & annunciate in insulis, quæ
procul sunt, & dicite. Qui dispersit
Israel, congregabit eum: & custodiet
eum sicut pastor gregem suum. * Re- 11
demit enim Dominus Iacob, & libe-
rauit eum de manu potentioris. * Et 12
venient, & laudabunt in mõte Sion:
& confluent ad bona Domini super
frumento, & vino, & oleo, & fœtu
pecorum & armentorum: eritque
anima eorum quasi hortus irriguus,
& vltrà non esurient. * Tunc læta- 13
bitur virgo in choro, iuuenes & C
senes simul: & conuertam luctum
eorum in gaudium, & consolabor
eos, & lætificabo à dolore suo. * Et 14
inebriabo animam sacerdotum pin-
guedine: & populus meus bonis meis
adimplebitur, ait Dominus. * Hæc 15
dicit Dominus: * Vox in excelso
audita est lamentationis, luctus, &
fletus Rachel plorantis filios suos,
& nolentis consolari super eis, quia
non sunt. * Hæc dicit Dominus: 16
Quiescat vox tua à ploratu, & oculi
tui à lacrymis: quia est merces operi
tuo, ait Dominus: & reuertentur de
terra inimici. * Et est spes nouissimis 17
tuis, ait Dominus: & reuertentur filij
ad terminos suos. * Audiens audiui 18
Ephraim transmigrantem: Castigasti
me, & eruditus sum, quasi iuuencu-
lus indomitus: conuerte me, & con-
uertar: quia tu Dominus Deus meus.
* Postquam enim conuertisti me, egi 19
pœnitentiam: & postquam ostendisti D
mihi, percussi femur meum. Confu-
sus sum, & erubui, quoniam sustinui
opprobrium adolescentiæ meæ. * Si 20
filius honorabilis mihi Ephraim, si
puer delicatus: quia ex quo locutus
sum de eo, adhuc recordabor eius.
Idcirco conturbata sunt viscera mea
super eum: miserans miserebor eius,
ait Dominus. * Statue tibi specu- 21
lam, pone tibi amaritudines: dirige
cor tuum in viam rectam, in qua am-
bulasti: reuertere virgo Israel, reuer-
tere ad ciuitates tuas istas. * Vsquequo 22
delicijs dissolueris filia vaga? quia
creauit Dominus nouum super ter-
ram: FEMINA CIRCVMDA-
BIT VIRVM. * Hæc dicit Domi- 23
nus exercituum Deus Israel: Adhuc
dicent verbum istud in terra Iuda, & E
in vrbibus eius, cum cõuertero capti-
uitatem eorum: Benedicat tibi Do-
minus pulchritudo iustitiæ, mons

* Matt. 2. d. 18

24 sanctus: * & habitabũt in eo Iudas, &
omnes ciuitates eius simul: agricolæ
25 & minantes greges. * Quia inebriaui
animam lassam, & omnem animam
26 esurientem saturaui. * Ideo quasi de
somno suscitatus sum: & vidi, & som-
27 nus meus dulcis mihi. * Ecce dies ve-
niunt, dicit Dominus: & seminabo
domũ Israel & domum Iuda semine
hominum, & semine iumentorum.
28 * Et sicut vigilaui super eos vt euelle-
rem, & demolirer, & dissiparem, &
disperderem, & affligerẽ: sic vigilabo
super eos vt ædificem, & plantem, ait
29 Dominus. * In diebus illis non dicent
vltrà: * Patres comederunt vuam
acerbam, & dentes filiorum obstu-
30 puerũt. * Sed vnusquisq; in iniquitate
F sua morietur: omnis homo, qui com-
ederit vuam acerbam, obstupescent
31 dentes eius. * * Ecce dies venient, dicit
Dominus: & feriam domui Israel &
32 domui Iuda fœdus nouum: * non
secundùm pactum, quod pepigi cum
patribus eorum in die, qua apprehẽdi
manum eorum, vt educerem eos de
Terra Ægypti: pactum, quod irritum
fecerunt, & ego dominatus sum eo-
33 rum, dicit Dominus. * Sed hoc erit
pactum, quod feriam cum domo
Israel: post dies illos dicit Dominus:
* Dabo legem meam in visceribus
eorum, & in corde eorũm scribam
eam: & ero eis in Deum, & ipsi erunt
34 mihi in populum. * Et non docebit
vltrà vir proximum suum, & vir fra-
trem suum, dicens: Cognosce Domi-
num: omnes enim cognoscent me à
minimo eorum vsque ad maximum,
ait Dominus: * quia propitiabor ini-
quitati eorum, & peccati eorum non
35 memorabor amplius. * Hæc dicit
G Dominus, qui dat solẽ in lumine diei,
ordinem lunę & stellarum in lumine
noctis: qui turbat mare, & sonant
fluctus eius, Dominus exercituum
36 nomen illi. * Si defecerint leges istæ
coram me, dicit Dominus: tunc &
semen Israel deficiet, vt non sit gens
37 coram me cunctis diebus. * Hæc dicit
Dominus: Si mẽsurari potuerint cæli
sursum, & inuestigari fundamenta
terræ deorsum: & ego abijciam vni-
uersum semen Israel propter omnia,
38 quæ fecerunt, dicit Dominus. * Ecce
dies veniunt, dicit Dominus: &
ædificabitur ciuitas Domino à turre
Hananeel vsque ad portam anguli.
39 * Et exibit vltrà norma mensuræ in
con-

* Ezec. 18. a. 2
* Heb. 8. c. 8
* Heb. 10. c. 16
* Act. 10. g. 43

conspectu eius super collem Gareb:
& circuibit Goatha, *& omnem val- 40
lem cadauerum, & cineris, & vniuer-
sam regionem mortis, vsque ad tor-
rentem Cedron, & vsq; ad angulum
portæ equorum Orientalis, Sanctum
Domini: non euelletur, & non de-
struetur vltrà in perpetuum.

CAP. XXXII.

VErbum, quod factum est ad Iere- 1
miam à Domino in anno deci- A
mo Sedeciæ regis Iuda: ipse est annus
decimus octauus Nabuchodonosor.
*Tunc exercitus regis Babylonis ob- 2
sidebat Ierusalem: & Ieremias pro-
pheta erat clausus in atrio carceris,
qui erat in domo regis Iuda. *Clau- 3
serat enim eum Sedecias rex Iuda,
dicens: Quare vaticinaris, dicens:
Hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo
ciuitatem istam in manus regis Ba-
bylonis, & capiet eam? *Et Sedecias 4
rex Iuda non effugiet de manu Chal-
dæorum: sed tradetur in manus regis
Babylonis: & loquetur os eius cum
ore illius, & oculi eius oculos illius
videbunt. *Et in Babylonem ducet 5
Sedeciam: & ibi erit donec visitem
eum, ait Dominus. si autē dimicaue-
ritis aduersum Chaldæos, nihil pro-
sperum habebitis. *Et dixit Ieremias: 6
Factum est verbum Domini ad me,
dicens: *Ecce Hanameel filius Sellum 7
patruelis tuus veniet ad te, dicens: B
Eme tibi agrū meum, qui est in Ana-
thoth: tibi enim competit ex propin-
quitate vt emas. *Et venit ad me Ha- 8
nameel filius patrui mei secundùm
verbum Domini ad vestibulum car-
ceris, & ait ad me: Posside agrum
meum, qui est in Anathoth in terra
Beniamin: quia tibi competit hæredi-
tas, & tu propinquus es vt possideas.
intellexi autem quòd verbum Do-
mini esset. *Et emi agrum ab Hana- 9
meel filio patrui mei, qui est in Ana-
thoth: & appendi ei argētum septem
stateres, & decem argēteos. *Et scripsi 10
in libro, & signaui, & adhibui testes:
& appendi argentum in statera. *Et 11
accepi librum possessionis signatum,
& stipulationes, & rata, & signa fo-
rinsecus. *Et dedi librum possessionis 12
Baruch filio Neri filii Maasiæ in
oculis Hanameel patruelis mei, in
oculis testium, qui scripti erant in
libro emptionis, & in oculis om-
nium Iudæorum, qui sedebant in
atrio carceris. *Et præcepi Baruch 13
14 coram eis, dicēs: *Hæc dicit Dominus
C exercituum Deus Israel. Sume libros
istos, librum emptionis hunc signa-
tum, & librum hunc, qui apertus
est: & pone illos in vase fictili, vt
permanere possint diebus multis.
15 *Hæc enim dicit Dominus exerci-
tuum Deus Israel: Adhuc posside-
buntur domus, & agri, & vineæ in
16 in terra ista. *Et oraui ad Dominum,
postquam tradidi librum possessionis
17 Baruch filio Neri, dicens: *Heu, heu,
heu, Domine Deus: ecce tu fecisti cæ-
lum & terram in fortitudine tua ma-
gna, & in brachio tuo extento: non
18 erit tibi difficile omne verbum: *a Qui *Exod. 34
facis misericordiam in millibus, & a.7
reddis iniquitatem patrum in sinum
filiorum eorum post eos: Fortissime,
magne, & potens, Dominus exerci-
19 tuum nomen tibi. *Magnus consilio,
& incomprehensibilis cogitatu: cuius
oculi aperti sunt super omnes vias
filiorum Adam, vt reddas vnicuique
secundùm vias suas, & secundum
20 fructum adinuentionum eius. *Qui
posuisti signa & portenta in Terra
Ægypti vsque ad diem hanc, & in
Israel, & in hominibus, & fecisti tibi
21 nomen sicut est dies hæc. *Et eduxisti
D populum tuum Israel de Terra Ægy-
pti, in signis, & in portentis, & in ma-
nu robusta, & in brachio extento, &
22 in terrore magno. *Et dedisti eis ter-
ram hanc, quam iurasti patribus eo-
rum vt dares eis terram fluentem
23 lacte & melle. *Et ingressi sunt, &
possederunt eam: & non obedierunt
voci tuæ, & in lege tua non ambula-
uerunt: omnia quæ mandasti eis vt
facerent, non fecerunt: & euenerunt
24 eis omnia mala hæc. *Ecce munitio-
nes extructæ sunt aduersum ciuitatē
vt capiatur: & vrbs data est in manus
Chaldæorum, qui præliantur aduer-
sus eam à facie gladij, & famis, &
pestilentiæ: & quæcumque locutus es
25 acciderunt, vt tu ipse cernis. *Et tu
dicis mihi Domine Deus: Eme agrum
argento, & adhibe testes: cùm vrbs
26 data sit in manus Chaldæorum? *Et
factum est verbum Domini ad Iere-
27 miam, dicens: *Ecce ego Dominus
E Deus vniuersæ carnis: numquid mihi
28 difficile erit omne verbū? *Propterea
hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam
ciuitatem istam in manus Chaldæo-
rum, & in manus regis Babylonis, &
29 capient eam. *Et venient Chaldæi

prælian-

præliantes aduersum vrbem hanc, &
accendent eam igni, & comburent
eam, & domos, in quarum domati-
bus sacrificabant Baal, & libabant
diis alienis libamina ad irritandum
me. * Erant enim filij Israel, & filij 30
Iuda iugiter facientes malum in ocu-
lis meis ab adolescentia sua: filij Is-
rael qui vsque nunc exacerbant me in
opere manuum suarum, dicit Domi-
nus. * Quia in furore & in indigna- 31
tione mea facta est mihi ciuitas hæc,
à die qua ædificauerunt eam, vsque
ad diem istam, qua auferetur de con-
spectu meo. * Propter malitiam filio- 32
rum Israel, & filiorum Iuda, quam
fecerunt ad iracundiam me prouo-
cantes, ipsi & reges eorum, principes F
eorum, & sacerdotes eorum, & pro-
phetæ eorum, viri Iuda & habitato-
res Ierusalem. * Et verterunt ad me 33
terga & non facies: cùm docerem eos
diluculo, & erudirem, & nollent au-
4. Reg. 21. 4. dire vt acciperent disciplinam. * Et 34
posuerunt idola sua in domo, in qua
inuocatum est nomen meum, vt pol-
luerent eam. * Et ædificauerunt ex- 35
celsa Baal, quæ sunt in valle filij En-
nom vt initiarent filios suos & filias
suas Moloch: quod non mandaui
eis, nec ascendit in cor meum vt face-
rent abominationem hanc, & in pec-
catum deducerent Iudam. * Et nunc 36
propter ista, hæc dicit Dominus Deus
Israel ad ciuitatem hanc, de qua vos
dicitis quòd tradetur in manus regis
Babylonis in gladio, & in fame, &
in peste. * Ecce ego congregabo eos 37
de vniuersis terris, ad quas eieci eos
in furore meo, & in ira mea, & in in-
dignatione grandi: & reducam eos
ad locum istum, & habitare eos fa-
ciam confidenter. * Et erunt mihi in 38
populum, & ego ero eis in Deum.
* Et dabo eis cor vnum, & viam 39
vnam, vt timeant me vniuersis die- G
bus: & bene sit eis, & filiis eorum
post eos. * Et feriam eis pactum sem- 40
piternum, & non desinam eis bene-
facere: & timorem meum dabo in
corde eorum, vt non recedant à me.
* Et lætabor super eis, cùm bene eis 41
fecero: & plantabo eos in terra ista
in veritate in toto corde meo & in
tota anima mea. * Quia hæc dicit Do- 42
minus: Sicut adduxi super populum
istum omne malum hoc grande: sic
adducam super eos omne bonum,
quod ego loquor ad eos. * Et posside- 43
buntur agri in terra ista: de qua vos
dicitis quod deserta sit, eo quod non
remanserit homo & iumentum, &
44 data sit in manus Chaldæorum. * Agri
ementur pecunia, & scribentur in
libro, & imprimetur signum, & testis
adhibebitur: in terra Beniamin, &
in circuitu Ierusalem, in ciuitatibus
Iuda, & in ciuitatibus montanis, &
in ciuitatibus campestribus, & in ci-
uitatibus quæ ad Austrum sunt: quia
conuertam captiuitatem eorum, ait
Dominus.

CAP. XXXIII.

1 ET factum est verbum Domini ad
A Ieremiam secundo, cùm adhuc
clausus esset in atrio carceris, dicens:
2 * Hæc dicit Dominus qui facturus est,
& formaturus illud, & paraturus,
3 Dominus nomen eius. * Clama ad
me, & exaudiam te: & annunciabo
tibi grandia, & firma quæ nescis.
4 * Quia hæc dicit Dominus Deus Is-
rael ad domos vrbis huius, & ad do-
mos regis Iuda, quæ destructæ sunt,
& ad munitiones, & ad gladium
5 * venientiũ vt dimicent cũ Chaldæis,
& impleant eas cadaueribus hominũ,
quos percussi in furore meo & in in-
dignatione mea, abscondens faciem
meam à ciuitate hac propter omnem
6 malitiam eorum. * Ecce ego obducam
eis cicatricem & sanitatem, & curabo
eos: & reuelabo illis deprecationem
7 pacis & veritatis. * Et conuertam
conuersionem Iuda, & conuersio-
nem Ierusalem: & ædificabo eos sicut
8 à principio. * Et emundabo illos ab
omni iniquitate sua, in qua peccaue-
runt mihi: & propitius ero cunctis
iniquitatibus eorum, in quibus de-
liquerunt mihi, & spreuerunt me.
9 * Et erit mihi in nomen, & in gau-
B dium, & in laudem, & in exultatio-
nem cunctis gentibus terræ, quæ au-
dierint omnia bona, quę ego facturus
sum eis: & pauebunt, & turbabuntur
in vniuersis bonis, & in omni pace,
10 quam ego faciam eis. * Hæc dicit
Dominus: Adhuc audietur in loco
isto (quem vos dicitis esse desertum,
eo quòd non sit homo nec iumen-
tum: in ciuitatibus Iuda, & foris Ie-
rusalem, quæ desolatæ sunt absque
homine, & absque habitatore, &
11 absque pecore) * vox gaudij & vox
lætitiæ, vox sponsi & vox sponsæ,
vox dicentium: Confitemini Domi-
no exercituum, quoniam bonus

Dominus, quoniam in æternum mi-
sericordia eius: & portantium vota
in domum Domini: reducam enim
conuersionem terræ sicut à principio,
dicit Dominus. *Hæc dicit Dominus 12
exercituum: Adhuc erit in loco isto
deserto absque homine, & absque iu-
mento, & in cunctis ciuitatibus eius,
habitaculum pastorum accubantium
gregum. *In ciuitatibus montuosis, 13
& in ciuitatibus campestribus, & in C
ciuitatibus, quæ ad Austrum sunt:
& in terra Beniamin, & in circuitu
Ierusalem, & in ciuitatibus Iuda
adhuc transibunt greges ad manum
numerantis, ait Dominus. *Ecce dies 14
veniunt, dicit Dominus: & suscitabo
verbum bonum, quod locutus sum
ad domum Israel & ad domum Iu-
da. *In diebus illis, & in tempore 15
illo germinare faciam Dauid germen
iustitiæ: & faciet iudicium & iusti-
tiam in terra. *In diebus illis saluabi- 16
tur Iuda, & Ierusalem habitabit con-
fidenter: & hoc est nomen, quod vo-
cabunt eum, Dominus iustus noster.
*Quia hæc dicit Dominus: Non in- 17
teribit de Dauid vir, qui sedeat super
thronum domus Israel. *Et de Sacer- 15
dotibus & de Leuitis non interibit
vir à facie mea, qui offerat holocau-
tomata, & incendat sacrificium, &
cædat victimas omnibus diebus. *Et 19
factum est verbum Domini ad Iere-
miam, dicens: *Hæc dicit Dominus: 20
Si irritum potest fieri pactum meum
cum die, & pactum meum cum no-
cte, vt non sit dies & nox in tem-
pore suo: *Et pactum meum irritum 21
esse poterit cum Dauid seruo meo, D
vt non sit ex eo filius qui regnet in
throno eius, & Leuitæ & Sacerdotes
ministri mei. *Sicuti enumerari non 22
possunt stellæ cæli, & metiri arena
maris: sic multiplicabo semen Da-
uid serui mei, & Leuitas ministros
meos. *Et factum est verbum Do- 23
mini ad Ieremiam, dicens: *Num- 14
quid non vidisti quid populus hic lo-
cutus sit, dicens: Duæ cognationes,
quas elegerat Dominus, abiectæ
sunt: & populum meum despexe-
runt, eo quòd non sit vltra gens
coram eis? *Hæc dicit Dominus: 25
Si pactum meum inter diem & no-
ctem, & leges cælo & terræ non po-
sui: *equidem & semen Iacob & 26
Dauid serui mei proiiciam, vt non
assumam de semine eius principes
seminis Abraham, Isaac, & Iacob: re-
ducam enim conuersionem eorum,
& miserebor eis.

CAP. XXXIIII.

1 VErbum, quod factum est ad Iere-
A miam à Domino, quando Na-
buchodonosor rex Babylonis, &
omnis exercitus eius, vniuersaque re-
gna terræ, quæ erant sub potestate
manus eius, & omnes populi bellabãt
contra Ierusalem, & cõtra omnes vr-
2 bes eius, dicens: *Hæc dicit Dominus
Deus Israel: Vade, & loquere ad Se-
deciam regem Iuda: & dices ad eum:
Hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam
ciuitatem hanc in manus regis Baby-
3 lonis, & succendet eam igni. *Et tu
non effugies de manu eius: sed com-
prehensione capieris, & in manu eius
traderis: & oculi tui oculos regis Ba-
bylonis videbunt, & os eius cum ore
tuo loquetur, & Babylonem introi-
4 bis. *Attamen audi verbum Domini
Sedecia rex Iuda: Hæc dicit Dominus
5 ad te: Non morieris in gladio, *sed
in pace morieris, & secundùm com-
bustiones patrum tuorum regum
priorum qui fuerunt ante te, sic com-
burent te: & væ Domine, plangent te:
quia verbum ego locutus sum, di-
6 cit Dominus. *Et locutus est Iere-
B mias propheta ad Sedeciam regem
Iuda vniuersa verba hæc in Ierusa-
7 lem. *Et exercitus regis Babylonis
pugnabat contra Ierusalem, & con-
tra omnes ciuitates Iuda, quæ reliquę
erant contra Lachis, & cõtra Azecha:
hæ enim supererant de ciuitatibus
8 Iuda, vrbes munitæ. *Verbum, quod
factum est ad Ieremiam à Domino,
postquã percussit rex Sedecias fœdus
cum omni populo in Ierusalem, præ-
9 dicans: *Vt dimitteret vnusquisque
seruum suum, & vnusquisque ancil-
lam suam, Hebræum & Hebræam
liberos: & nequaquam dominaren-
tur eis, id est in Iudæo & fratre suo.
10 *Audierunt ergo omnes principes &
vniuersus populus, qui inierant pa-
ctũ vt dimitteret vnusquisq; seruum
suum, & vnusquisque ancillam suam
liberos, & vltrà non dominarentur
eis: audierunt igitur, & dimiserunt.
11 *& conuersi sunt deinceps: & retra-
C xerunt seruos & ancillas suas, quos
dimiserant liberos, & subiugauerunt
12 in famulos & famulas. *Et factum
est verbum Domini ad Ieremiam à
13 Domino, dicens: *Hęc dicit Dominus

Deus Israel: Ego percussi fœdus cum
patribus vestris in die, qua eduxi eos
de Terra Ægypti de domo seruitutis,
Exod. 21. a. 2 Deut. 15. a. 12 dicens: * Cum completi fuerint 14
septem anni, dimittat vnusquisque
fratrem suum Hebræum, qui venditus
est ei, & seruiet tibi sex annis: &
dimittes eum à te liberum: & non
audierunt patres vestri me, nec inclinauerunt
aurem suam. * Et conuersi 15
estis vos hodie, & fecistis quod rectum
est in oculis meis, vt prædicaretis
libertatem vnusquisque ad amicum
suum: & inistis pactum in conspectu
meo in domo, in qua inuocatum
est nomen meum super eam.
* Et reuersi estis, & commaculastis 16
nomẽ meum: & reduxistis vnusquisque
seruum suum, & vnusquisq; ancillam
suã, quos dimiseratis vt essent
liberi & suæ potestatis: & subiugastis
eos vt sint vobis serui & ancillæ.
Propterea hæc dicit Dominus: Vos 17
non audistis me, vt prædicaretis li- D
bertatem vnusquisque fratri suo, &
vnusquisque amico suo: ecce ego
prædico vobis libertatẽ, ait Dominus
ad gladium, ad pestem, & ad famem:
& dabo vos in commotionem cunctis
regnis terræ. * Et dabo viros, qui 18
præuaricantur fœdus meum, & non
obseruauerunt verba fœderis, quibus
assensi sunt in conspectu meo, vitulum
quem conciderunt in duas partes,
& transierunt inter diuisiones
eius: * Principes Iuda & principes 19
Ierusalem, eunuchi & sacerdotes, &
omnis populus terræ, qui transierunt
inter diuisiones vituli: * Et dabo eos 20
in manus inimicorum suorum, & in
manus quærentium animam eorum:
& erit morticinum eorum in escam
volatilibus cæli, & bestiis terræ. * Et 21
Sedeciam regem Iuda, & principes
eius dabo in manus inimicorum
suorum, & in manus quærentium
animas eorũ, & in manus exercituum
regis Babylonis, qui recesserunt à
vobis. * Ecce ego præcipio, dicit Do- 22
minus, & reducam eos in ciuitatem
hanc, & prælabuntur aduersus eam,
& capient eam, & incendent igni: &
ciuitates Iuda dabo in solitudinem,
eo quòd non sit habitator.

CAP. XXXV.

VErbum, quod factum est ad Iere- 1
miam a Domino in diebus Ioa- A
kim filij Iosiæ regis Iuda, dicens:
* Vade ad domum Rechabitarum: 2
& loquere eis, & introduces eos in
domum Domini in vnam exedram
thesaurorũ, & dabis eis bibere vinum.
3 * Et assumpsi Iezoniam filiũ Ieremiæ
filij Habsaniæ, & fratres eius, & omnes
filios eius, & vniuersam domum
4 Rechabitarum: * Et introduxi eos in
domum Domini ad gazophylacium
filiorum Hanan, filij Iegedeliæ hominis
Dei, quod erat iuxta gazophylacium
principum, super thesaurum
Maasiæ filij Sellum, qui erat custos
5 vestibuli. * Et posui coram filiis domus
Rechabitarum scyphos plenos
vino, & calices: & dixi ad eos: Bibite
6 vinum. * Qui responderunt: Non
bibemus vinum: quia Ionadab filius
B Rechab, pater noster, præcepit nobis,
dicens: Non bibetis vinum vos, &
filij vestri vsque in sempiternum:
7 * & domum non ædificabitis, & sementem
non seretis, & vineas non
plantabitis, nec habebitis: sed in
tabernaculis habitabitis cunctis diebus
vestris, vt viuatis diebus multis
super faciem terræ, in qua vos
8 peregrinamini. * Obediuimus ergo
voci Ionadab filij Rechab, patris
nostri, in omnibus, quæ præcepit nobis,
ita vt non biberemus vinum
cunctis diebus nostris nos, & mulieres
9 nostræ, filij, & filiæ nostræ: * &
non ædificaremus domos ad habitandum:
& vineam, & agrum, & se-
10 mentem non habuimus: * sed habitauimus
in tabernaculis, & obedientes
fuimus iuxta omnia, quæ præcepit
11 nobis Ionadab pater noster. * Cùm
autem ascendisset Nabuchodonosor
rex Babylonis ad terram nostram,
diximus: Venite, & ingrediamur
Ierusalem à facie exercitus Chaldæorum,
& à facie exercitus Syriæ: &
12 mansimus in Ierusalem. * Et factum
est verbum Domini ad Ieremiam,
13 dicens: * Hæc dicit Dominus exerci-
C tuum Deus Israel: Vade, & dic viris
Iuda, & habitatoribus Ierusalem:
Numquid non recipietis disciplinam
vt obediatis verbis meis, dicit Domi-
14 nus? * Præualuerunt sermones Ionadab
filij Rechab, quos præcepit
filiis suis vt non biberent vinum: &
non biberunt vsque ad diem hanc,
quia obedierunt præcepto patris sui:
ego autem locutus sum ad vos, de
mane consurgens & loquens, & non
15 obedistis mihi. * Misiq; ad vos omnes
seruos meos prophetas, consurgens

a Sup. 18. b. 11. & 25. 4. 9

diluculo, mittensque & dicẽs: a Con-
uertimini vnusquisque à via sua pes-
sima, & bona facite studia vestra &
nolite sequi deos alienos, neq; colatis
eos: & habitabitis in terra, quam dedi
vobis & patribus vestris: & nõ incli-
nastis aurem vestram, neque audistis
me. * Firmauerũt igitur filij Ionadab 16
filij Rechab præceptum patris sui, D
quod præceperat eis: populus autem
iste non obediuit mihi. * Idcirco hæc 17
dicit Dominus exercituum, Deus Is-
rael: ecce ego adducam super Iuda, &
super omnes habitatores Ierusalem
vniuersam afflictionem, quam locu-
tus sum aduersum illos, eo quòd lo-
cutus sum ad illos, & non audierunt:
vocaui illos, & non responderunt
mihi. Domui autem Rechabitarum 18
dixit Ieremias: Hæc dicit Dominus
exercituum Deus Israel: Pro eo quòd
obedistis præcepto Ionadab patris
vestri, & custodistis omnia mandata
eius, & fecistis vniuersa, quæ præce-
pit vobis: * Propterea hæc dicit Domi- 19
nus exercituum Deus Israel: Non
deficiet vir de stirpe Ionadab filij
Rechab, stans in conspectu meo cun-
ctis diebus.

CAP. XXXVI.

ET factũ est in anno quarto Ioakim 1
filij Iosiæ regis Iuda: factum est A
verbum hoc ad Ieremiam a Domi-
no, dicens: * Tolle volumen libri, 2
& scribes in eo omnia verba, quæ
locutus sum tibi aduersum Israel &
Iudam, & aduersum omnes gentes: à
die, qua locutus sum ad te ex diebus
Iosiæ vsque ad diem hanc: * Si fortè 3
audiente domo Iuda vniuersa mala,
quæ ego cogito facere eis, reuertatur
vnusquisque à via sua pessima: &
propitius ero iniquitati, & peccato
eorum. * Vocauit ergo Ieremias Ba- 4
ruch filium Neriæ: & scripsit Baruch
ex ore Ieremiæ omnes sermones
Domini, quos locutus est ad eum in
volumine libri: * Et præcepit Iere- 5
mias Baruch, dicẽs: Ego clausus sum,
nec valeo ingredi domum Domini.
* Ingredere ergo tu, & lege de volu- 6
mine, in quo scripsisti ex ore meo
verba Domini audiente populo in
domo Domini in die ieiunij: insuper B
& audiente vniuerso Iuda, qui veniũt
de ciuitatibus suis, leges eis: * Si fortè 7
cadat oratio eorum in conspectu
Domini, & reuertatur vnusquisque
à via sua pessima: quoniam magnus
furor & indignatio est, quam locutus
est Dominus aduersus populum hũc.
8 * Et fecit Baruch filius Neriæ iuxta
omnia, quæ præceperat ei Ieremias
propheta, legens ex volumine ser-
mones Domini in domo Domini.
9 * Factum est autem in anno quinto
Ioakim filij Iosiæ regis Iuda, in men-
se nono: prædicauerunt ieiunium in
conspectu Domini omni populo in
Ierusalem, & vniuersæ multitudini,
quæ confluxerat de ciuitatibus Iuda
10 in Ierusalem. * Legitque Baruch ex
volumine sermones Ieremiæ in do-
C mo Domini in gazophylacio Gama-
riæ filij Saphan scribæ, in vestibulo
superiori, in introitu portæ nouę do-
mus Domini audiente omni populo.
11 * Cumque audisset Michæas filius
Gamariæ filij Saphan omnes sermo-
12 nes Domini ex libro: * descendit in
domum regis ad gazophylaciũ scri-
bæ: & ecce ibi omnes principes sede-
bant Elisama scriba, & Dalaias filius
Semeiæ, & Elnathan filius Achobor,
& Gamarias filius Saphan, & Se-
decias filius Hananiæ, & vniuersi
13 principes. * Et nunciauit eis Michæas
omnia verba, quæ audiuit legente
Baruch ex volumine in auribus po-
14 puli. * Miserunt itaq; omnes principes
ad Baruch, Iudi filium Nathanię filij
Selemiæ, filij Chusi, dicentes: Volu-
men, ex quo legisti audiente populo,
sume in manu tua, & veni. Tulit
ergo Baruch filius Neriæ volumen
15 in manu sua, & venit ad eos. * Et di-
D xerunt ad eum: Sede, & lege hæc in
auribus nostris. Et legit Baruch in
16 auribus eorum. * Igitur cum audis-
sent omnia verba, obstupuerũt vnus-
quisque ad proximum suum, & di-
xerunt ad Baruch: Nunciare debe-
17 mus regi omnes sermones istos. * Et
interrogauerunt eum, dicẽtes: Indica
nobis quomodo scripsisti omnes ser-
18 mones istos ex ore eius. * Dixit au-
tem eis Baruch: Ex ore suo loqueba-
tur quasi legens ad me omnes sermo-
nes istos: & ego scribebam in vo-
19 lumine atramento. * Et dixerunt
principes ad Baruch: Vade, & ab-
scõdere tu & Ieremias, & nemo sciat
20 vbi sitis. * Et ingressi sunt ad regem in
atrium: porro volumen commen-
dauerunt in gazophylacio Elizamæ
scribæ: & nunciauerũt audiente rege
21 omnes sermones. * Misitque rex Iudi
vt sumeret volumen: qui tollens

illud de gazophilacio Elisamæ scribæ,
legit audiente rege, & vniuersis prin-
cipibus qui stabant circa regẽ. * Rex 22
autem sedebat in domo hiemali in
mense nono: & posita erat arula co-
ram eo plena prunis. * Cumque le- 23
gisset Iudi tres pagellas vel quattuor,
scidit illud scalpello scribæ, & proie-
cit in ignem, qui erat super arulam
donec consumeretur omne volumen
igni, qui erat in arula. * Et non ti- 24
muerunt, neque sciderunt vestimen-
ta sua rex, & omnes serui eius, qui
audierunt vniuersos sermones istos.
* Verumtamen Elnathan, & Dalaias, 25
& Gamarias contradixerunt regi ne
combureret librum: & non audiuit
eos. * Et præcepit rex Ieremiel filio 26
Amelech, & Saraiæ filio Ezriel, & Se- F
lemiæ filio Abdeel vt comprehende-
rent Baruch scribã, & Ieremiam pro-
phetam: abscondit autem eos Domi-
nus. Et factum est verbum Domini 27
ad Ieremiam prophetam, postquam
combusserat rex volumen & sermo-
nes, quos scripserat Baruch ex ore
Ieremiæ, dicens: * Rursum tolle vo- 28
lumen aliud: & scribe in eo omnes
sermones priores, qui erant in primo
volumine, quod combussit Ioakim
rex Iuda. * Et ad Ioakim regem Iuda, 29
dices: Hæc dicit Dominus: Tu com-
bussisti volumen illud, dicens: Qua-
re scripsisti in eo annuncians: Festi-
nus veniet rex Babylonis, & vastabit
terram hanc, & cessare faciet ex illa
hominem, & iumentum? * Propterea 30
hæc dicit Dominus contra Ioakim G
regem Iuda: Non erit ex eo qui sedeat
super solium Dauid: & cadauer eius
proiicietur ad æstum per diem, & ad
gelu per noctem. * Et visitabo contra 31
eum, & contra semen eius, & contra
seruos eius iniquitates suas, & addu-
cam super eos & super habitatores
Ierusalem, & super viros Iuda omne
malum, quod locutus sum ad eos, &
non audierunt. * Ieremias autem tu- 32
lit volumen aliud, & dedit illud Ba-
ruch filio Neriæ scribæ: qui scripsit
in eo ex ore Ieremiæ omnes sermo-
nes libri, quem combusserat Ioakim
rex Iuda igni: & insuper additi sunt
sermones multo plures, quàm antea
fuerant.

CAP. XXXVII.

Et regnauit rex Sedecias filius Io- 1
siæ pro Iechonia filio Ioakim: quẽ A
constituit regẽ Nabuchodonosor rex
2 Babylonis in terra Iuda. * Et non
obediuit ipse, & serui eius, & popu-
lus terræ verbis Domini, quæ locu-
tus est in manu Ieremiæ prophetæ.
3 * Et misit rex Sedecias Iuchal filium
Selemiæ, & Sophoniam filium Maa-
siæ sacerdotem ad Ieremiam prophe-
tam, dicens: Ora pro nobis Domi-
4 num Deum nostrum. * Ieremias au-
tem liberè ambulabat in medio po-
puli: non enim miserant eum in cu-
stodiam carceris. Igitur exercitus
Pharaonis egressus est de Ægypto: &
audientes Chaldæi, qui obsidebant
Ierusalem, huiuscemodi nuncium,
5 recesserunt ab Ierusalem. * Et factum
est verbũ Domini ad Ieremiam pro-
6 phetam, dicens: * Hæc dicit Domi-
B nus Deus Israel: Sic dicetis regi Iuda,
qui misit vos ad me interrogandum:
Ecce exercitus Pharaonis, qui egres-
sus est vobis in auxilium, reuertetur
7 in terram suam in Ægyptum. * Et
redient Chaldæi, & bellabunt con-
tra ciuitatem hanc: & capient eam, &
8 succendent eam igni. * Hæc dicit Do-
minus: Nolite decipere animas ve-
stras, dicentes: Euntes abibunt, &
recedent à nobis Chaldæi, quia non
9 abibunt. * Sed & si percusseritis o-
mnem exercitum Chaldæorum, qui
prœliantur aduersum vos, & dereli-
cti fuerint ex eis aliqui vulnerati: sin-
guli de tentorio suo consurgent, &
10 incendent ciuitatem hanc igni. Er-
go cùm recessisset exercitus Chal-
dæorum ab Ierusalem propter exer-
11 citum Pharaonis, * egressus est Iere-
mias de Ierusalem vt iret in Terram
Beniamin, & diuideret ibi possessio-
12 nem in conspectu ciuium. * Cumque
C peruenisset ad portam Beniamin, erat
ibi custos portæ per vices, nomine Ie-
rias, filius Selemiæ filij Hananiæ, &
apprehendit Ieremiam prophetam,
13 dicens: Ad Chaldæos profugis. * Et
respondit Ieremias: Falsum est, non
fugio ad Chaldæos. Et non audiuit
eum: sed comprehendit Ierias Iere-
miam, & adduxit eum ad principes.
14 * Quam ob rem irati principes con-
tra Ieremiam, cæsum eum miserunt
in carcerem, qui erat in domo Iona-
than scribæ: ipse enim præpositus
15 erat super carcerem. * Itaque ingres-
sus est Ieremias in domum laci & in
ergastulum: & sedit ibi Ieremias die-
16 bus multis. * Mittens autem Sedecias
rex tulit eum: & interrogauit eum in

domo sua abscondite, & dixit: Putásne D
ne est sermo à Domino? Et dixit Ie-
remias: Est. Et ait: In manus regis Ba-
bylonis traderis. Et dixit Ieremias 17
ad regem Sedeciam: Quid peccaui
tibi, & seruis tuis, & populo tuo, quia
misisti me in domum carceris? Vbi 18
sunt prophetæ vestri, qui propheta-
bant vobis, & dicebant: Non veniet
rex Babylonis super vos, & super
terram hanc? Nunc ergo audi ob- 19
secro domine mi rex: Valeat depre-
catio mea in conspectu tuo: & ne me
remittas in domum Ionathan scribæ,
ne moriar ibi. Præcepit ergo rex 20
Sedecias vt traderetur Ieremias in ve-
stibulo carceris: & daretur ei torta
panis quotidie, excepto pulmento,
donec consumerentur omnes panes
de ciuitate: & mansit Ieremias in ve-
stibulo carceris.

CAP. XXXVIII.

AVdiuit autem Saphatias filius 1
Mathan, & Gedelias filius Phas- A
sur, & Iuchal filius Selemiæ, & Phas-
sur filius Melchiæ, sermones, quos
Ieremias loquebatur ad omnem po-
pulum, dicens: Hæc dicit Dominus: 2
Ierem. 21. 9
Quicumque manserit in ciuitate hac,
morietur gladio, & fame, & peste:
qui autem profugerit ad Chaldæos,
viuet, & erit anima eius sospes & vi-
uens. Hæc dicit Dominus: Traden- 3
do tradetur ciuitas hæc in manu ex-
ercitus regis Babylonis, & capiet eã.
Et dixerunt principes regi: Roga- 4
mus vt occidatur homo iste: de in-
dustria enim dissoluit manus viro-
rum bellantium, qui remanserunt in B
ciuitate hac, & manus vniuersi po-
puli, loquens ad eos iuxta verba hæc:
siquidem homo iste non quærit pa-
cem populo huic, sed malum. Et 5
dixit rex Sedecias: Ecce ipse in mani-
bus vestris est: nec enim fas est regem
vobis quidquam negare. Tulerunt 6
ergo Ieremiam, & proiecerunt eum
in lacum Melchiæ filij Amelech, qui
erat in vestibulo carceris: & submi-
serunt Ieremiam funibus in lacum,
in quo non erat aqua, sed lutum: de-
scendit itaque Ieremias in cœnum.
Audiuit autem Abdemelech Æ- 7
thiops vir eunuchus, qui erat in do-
mo regis quod misissent Ieremiam
in lacum: porrò rex sedebat in por-
ta Beniamin. Et egressus est Abde- 8
melech de domo regis, & locutus est
ad regem, dicens: Domine mi rex, 9

C malefecerunt viri isti omnia quæ-
cumque perpetrarunt contra Iere-
miam prophetam, mittentes eum in
lacum vt moriatur ibi fame, non sunt
10 enim panes vltrà in ciuitate. Præce-
pit itaque rex Abdemelech Æthiopi,
dicens: Tolle tecum hinc triginta vi-
ros, & leua Ieremiam prophetam de
11 lacu antequam moriatur. Assum-
ptis ergo Abdemelech secum viris,
ingressus est domum regis, quæ erat
sub cellario: & tulit inde veteres pan-
nos & antiqua, quæ computruerant,
& submisit ea ad Ieremiam in lacum
12 per funiculos. Dixitque Abdemelech
Æthiops ad Ieremiam: Pone veteres
pannos, & hæc scissa & putrida sub
cubito manuum tuarum: & super
13 funes: fecit ergo Ieremias sic. Et ex-
D traxerunt Ieremiam funibus, & edu-
xerunt eum de lacu: mansit autem
14 Ieremias in vestibulo carceris. Et
misit rex Sedecias, & tulit ad se Iere-
miam prophetam ad ostium tertium,
quod erat in domo Domini: & dixit
rex ad Ieremiam: Interrogo ego te
sermonem, ne abscondas à me ali-
15 quid. Dixit autem Ieremias ad Se-
deciam: Si annunciauero tibi, num-
quid non interficies me? & si consi-
lium dedero tibi, non me audies.
16 Iurauit ergo rex Sedecias Ieremiæ
clam, dicens: Viuit Dominus, qui fe-
cit nobis animam hanc, si occidero
te, & si tradidero te in manus viro-
rum istorum, qui quærunt animam
17 tuam. Et dixit Ieremias ad Sede-
ciam: Hæc dicit Dominus exerci-
E tuum Deus Israel: Si profectus exie-
ris ad principes regis Babylonis, vi-
uet anima tua, & ciuitas hæc non
succendetur igni: & saluus eris tu, &
18 domus tua. Si autem non exieris ad
principes regis Babylonis, tradetur
ciuitas hæc in manus Chaldæorum,
& succendent eam igni: & tu non ef-
19 fugies de manu eorum. Et dixit rex
Sedecias ad Ieremiam: Solicitus sum
propter Iudæos, qui transfugerunt
ad Chaldæos: ne fortè tradar in ma-
20 nus eorum, & illudant mihi. Re-
spondit autem Ieremias: Non te tra-
dent. audi quæso vocem Domini,
quam ego loquor ad te, & bene tibi
21 erit, & viuet anima tua. Quòd si
F nolueritis egredi: iste est sermo, quem
22 ostendit mihi Dominus: Ecce om-
nes mulieres, quæ remanserunt in
domo regis Iuda, educentur ad prin-

cipes regis Babylonis: & ipsæ dicent:
Seduxerunt te, & præualuerunt ad-
uersum te viri pacifici tui, demerse-
rũt in cœno, & in lubrico pedes tuos,
& recesserunt à te. * Et omnes vxo- 23
res tuæ, & filij tui educẽtur ad Chal-
dæos: & non effugies manus eorum,
sed in manu regis Babylonis capie-
ris: & ciuitatem hanc comburet igni.
* Dixit ergo Sedecias ad Ieremiam: 24
Nullus sciat verba hæc, & non mo- C
rieris. * Si autem audierint principes 25
quia locutus sum tecum, & venerint
ad te, & dixerint tibi: Indica nobis G
quid locutus sis cum rege: ne celes
nos, & non te interficiemus: & quid
locutus est tecum rex: * Dices ad eos: 26
Prostraui ego preces meas coram re-
ge, ne me reduci iuberet in domum
Ionathan, & ibi morerer. * Venerunt 27
ergo omnes principes ad Ieremiam,
& interrogauerunt eum: & locutus
est eis iuxta omnia verba, quæ præ-
ceperat ei rex, & cessauerunt ab eo:
nihil enim fuerat auditum. * Man- 28
sit verò Ieremias in vestibulo car-
ceris vsque ad diem, quo capta est Ie-
rusalem: & factum est vt caperetur
Ierusalem.

CAP. XXXIX.

4. Reg. 25. a. 1 Ier. 52. a. 4
ANno nono Sedeciæ regis Iuda, 1
mense decimo, venit Nabucho- A
donosor rex Babylonis, & omnis
exercitus eius ad Ierusalem, & obsi-
debant eam. * Vndecimo autem an- 2
no Sedeciæ, mense quarto, quinta
mensis aperta est ciuitas. * Et ingressi 3
sunt omnes principes regis Babylo-
nis, & sederunt in porta media: Ne-
regel, Serefer, Semegarnabu, Sarsa-
chim, Rabsares, Neregel, Serefer,
Rebmag, & omnes reliqui principes
regis Babylonis. Cumque vidisset 4
eos Sedecias rex Iuda, & omnes viri
bellatores, fugerunt: & egressi sunt
nocte de ciuitate per viam horti re-
gis, & per portam, quæ erat inter duos
muros, & egressi sunt ad viam deser-
ti. * Persecutus est autem eos exerci- 5
tus Chaldæorum: & comprehende- B
runt Sedeciam in campo solitudinis
Ierichontinæ, & captum adduxerunt
ad Nabuchodonosor regem Baby-
lonis in Reblatha, quæ est in Terra
Emath, & locutus est ad eum iudicia.
* Et occidit rex Babylonis filios Se- 6
deciæ in Reblatha, in oculis eius: &
omnes nobiles Iuda occidit rex Ba-
bylonis. * Oculos quoque Sedeciæ 7
erait: & vinxit eum compedibus vt
8 duceretur in Babylonem. * Domum
quoque regis, & domum vulgi suc-
cẽderunt Chaldæi igni, & murum Ie-
9 rusalem subuerterunt. * Et reliquias
populi, qui remanserant in ciuitate, &
perfugas, qui transfugerant ad eum,
& superfluos vulgi, qui remanserant,
transtulit Nabuzardan magister mi-
10 litum in Babylonem. * Et de plebe
pauperũ, qui nihil penitus habebant,
dimisit Nabuzardan magister mili-
tum in Terra Iuda: & dedit eis vi-
11 neas, & cisternas in die illa. Præce-
perat autẽ Nabuchodonosor rex Ba-
bylonis de Ieremia Nabuzardan ma-
12 gistro militum, dicens: * Tolle illum,
& pone super eum oculos tuos, ni-
hilque ei mali facias: sed vt voluerit,
13 sic facias ei. * Misit ergo Nabuzardan
princeps militiæ, & Nabusezban, &
Rabsares, & Neregel, & Serefer, &
Rebmag, & omnes optimates regis
14 Babylonis, * miserunt, & tulerunt
Ieremiam de vestibulo carceris, &
tradiderunt eum Godoliæ filio Ahi-
cam filij Saphan vt intraret in do-
15 mum, & habitaret in populo. Ad
D Ieremiam autem factus fuerat sermo
Domini cum clausus esset in vestibu-
16 lo carceris, dicens: * Vade, & dic Ab-
demelech Æthiopi, dicens: Hæc dicit
Dominus exercituum Deus Israel:
Ecce ego inducã sermones meos su-
per ciuitatem hanc in malum, & non
in bonum: & erunt in conspectu tuo
17 in die illa. * Et liberabo te in die illa,
ait Dominus: & non tradẽris in ma-
18 nus virorum, quos tu formidas: * Sed
eruens liberabo te, & gladio non ca-
des: sed erit tibi anima tua in salu-
tem, quia in me habuisti fiduciam,
ait Dominus.

CAP. XL.

1 SErmo, qui factus est ad Ieremiam
A à Domino, postquam dimissus est
à Nabuzardan magistro militiæ de
Rama, quando tulit eum vinctum
catenis in medio omnium, qui mi-
grabant de Ierusalem & Iuda, & du-
2 cebantur in Babylonem. Tollens
ergo princeps militiæ Ieremiam, dixit
ad eum: Dominus Deus tuus locu-
tus est malum hoc super locũ istum,
3 * & adduxit, & fecit Dominus sicut
locutus est, quia peccastis Domino,
& non audistis vocem eius, & factus
4 est vobis sermo hic. * Nunc ergo ecce
solui te hodie de catenis, quæ sunt in

manibus tuis: si placet tibi vt venias
mecum in Babylonem, veni: & po-
nam oculos meos super te: si autem
displicet tibi venire mecum in Baby-
lonem, reside: ecce omnis terra in
conspectu tuo est: quod elegeris, &
quò placuerit tibi vt vadas, illuc per-
ge. * Et mecum noli venire: sed habi-
ta apud Godoliam filium Ahicam 5 B
filij Saphan, quem præposuit rex Ba-
bylonis ciuitatibus Iuda: habita ergo
cũ eo in medio populi: vel quocun-
que placuerit tibi vt vadas, vade. De-
dit quoque ei magister militiæ ciba-
ria, & munuscula, & dimisit eum.
* Venit autem Ieremias ad Godoliam 6
filium Ahicam in Masphath, & ha-
bitauit cum eo in medio populi, qui
relictus fuerat in terra. Cumque au-
dissent omnes principes exercitus, qui 7
dispersi fuerant per regiones, ipsi &
socij eorum, quod præfecisset rex Ba-
bylonis Godoliam filium Ahicam
terræ, & quòd commendasset ei vi-
ros, & mulieres, & paruulos, & de
pauperibus terræ, qui non fuerant
translati in Babylonem. * Venerunt 8
ad Godoliam in Masphath: & Isma- C
hel filius Nathaniæ, & Iohanan, &
Ionathan filij Caree, & Sareas filius
Thanehumeth, & filij Ophi, qui erãt
de Netophathi, & Iezonias filius
*4. Reg. 25. f. 24
Maachathi, ipsi & viri eorum. * *Et
iurauit eis Godolias filius Ahicam fi- 9
lij Saphan, & comitibus eorum, di-
cens: Nolite timere seruire Chaldæis,
habitate in terra, & seruite regi Ba-
bylonis, & bene erit vobis. * Ecce ego 10
habito in Masphath vt respondeam
præcepto Chaldæorum, qui mittun-
tur ad nos: vos autem colligite vin-
demiam, & messem, & oleum, &
condite in vasis vestris, & manete in
vrbibus vestris, quas tenetis. * Sed & 11
omnes Iudæi, qui erant in Moab, &
in filiis Ammon, & in Idumæa, & in
vniuersis regionibus, audito quòd de-
disset rex Babylonis reliquias in Iu-
dæa, & quod præposuisset super eos
Godoliam filium Ahicam filij Sa-
phan: * reuersi sunt, inquam, omnes 12
Iudæi de vniuersis locis, ad quæ pro- D
fugerant, & venerunt in Terram Iu-
da ad Godoliam in Masphath: & col-
legerunt vinum, & messem multam
nimis. Iohanan autem filius Caree, 13
& omnes principes exercitus, qui
dispersi fuerant in regionibus, vene-
runt ad Godoliam in Masphath.

14 * Et dixerunt ei: Scito quòd Baalis
rex filiorum Ammon misit Ismahel
filium Nathaniæ percutere animam
tuam. Et non credidit eis Godolias
filius Ahicam. * Iohanan autem filius
15 Caree dixit ad Godoliam seorsum in
Masphath, loquens: Ibo, & percu-
tiam Ismahel filium Nathaniæ nullo
sciente, ne interficiat animam tuam,
& dissipentur omnes Iudæi, qui con-
gregati sunt ad te, & peribunt reli-
16 quiæ Iuda. * Et ait Godolias filius
Ahicam ad Iohanan filium Caree:
Noli facere verbum hoc: falsum enim
tu loqueris de Ismahel.

CAP. XLI.

1 A ET factum est in mense septimo,
venit Ismahel filius Nathaniæ, fi-
lij Elisama de semine regali, & opti-
mates regis, & decem viri cum eo, ad
Godoliam filium Ahicam in Ma-
sphath: & comederũt ibi panes simul
2 in Masphath. * Surrexit autem Isma-
hel filius Nathaniæ, & decẽ viri, qui
cum eo erant, & percusserunt Godo-
liam filium Ahicam filij Saphan gla-
dio, & interfecerunt eum, quem præ-
3 fecerat rex Babylonis terræ. * Om-
nes quoque Iudæos, qui erãt cum
Godolia in Masphath, & Chaldæos,
qui reperti sunt ibi, & viros bellato-
4 res percussit Ismahel. Secũdo autem
die postquam occiderat Godoliam,
5 nullo adhuc sciente, * venerunt viri
de Sichem, & de Silo, & de Samaria
octoginta viri: rasi barba, & scissis ve-
stibus, & squallentes: & munera, &
thus habebant in manu, vt offerrent
6 in domo Domini. * Egressus ergo
B Ismahel filius Nathaniæ in occursum
eorum de Masphath, incedens & plo-
rans ibat: cùm autem occurrisset eis,
dixit ad eos: Venite ad Godoliam fi-
lium Ahicam. * Qui cùm venissent ad
7 mediũ ciuitatis, interfecit eos Isma-
hel filius Nathaniæ circa medium
laci, ipse & viri, qui erant cum eo.
8 * Decem autem viri reperti sunt inter
eos, qui dixerunt ad Ismahel: Noli
occidere nos: quia habemus thesau-
ros in agro, frumenti, & hordei, &
olei, & mellis. Et cessauit: & non in-
9 terfecit eos cum fratribus suis. * La-
cus autem, in quem proiecerat Isma-
hel omnia cadauera virorum, quos
percussit propter Godoliam, ipse est,
quem fecit rex Asa propter Baasa re-
gem Israel: ipsum repleuit Ismahel fi-
10 lius Nathaniæ occisis. * Et captiuas

duxit Ismahel omnes reliquias popu- C
li, qui erant in Masphath: filias regis,
& vniuersum populum, qui reman-
serat in Masphath: quos commenda-
uerat Nabuzardan princeps militiæ
Godoliæ filio Ahicam. Et cepit eos
Ismahel filius Nathaniæ, & abiit vt
transiret ad filios Ammon. Audiuit 11
autem Iohanan filius Caree, & om-
nes principes bellatorum, qui erant
cum eo, omne malum, quod fecerat
Ismahel filius Nathaniæ. * Et assum- 12
ptis vniuersis viris, profecti sunt vt
bellarent aduersum Ismahel filium
Nathaniæ, & inuenerunt eum ad
aquas multas, quæ sunt in Gabaon.
* Cumq; vidisset omnis populus, qui 13
erat cum Ismahel, Iohanan filiū Ca-
ree, & vniuersos principes bellato-
rum, qui erant cum eo, lætati sunt.
* Et reuersus est omnis populus, quē 14
ceperat Ismahel, in Masphath: reuer- D
susque abiit ad Iohanan filiū Caree.
* Ismahel autem filius Nathaniæ fu- 15
git cum octo viris à facie Iohanan, &
abiit ad filios Ammon. * Tulit ergo 16
Iohanan filius Caree, & omnes prin-
cipes bellatorum, qui erant cum eo,
vniuersas reliquias vulgi, quas redu-
xerat ab Ismahel filio Nathaniæ de
Masphath, postquam percussit Go-
doliam filium Ahicam: fortes viros
ad prælium, & mulieres, & pueros,
& eunuchos, quos reduxerat de Ga-
baon. * Et abierunt, & sederunt pere- 17
grinātes in Chamaam, quæ est iuxta
Bethlehem, vt pergerent, & introirent
Ægyptum * à facie Chaldæorum: ti- 18
mebant enim eos, quia percusserat
Ismahel filius Nathaniæ Godoliam
filium Ahicam, quem præposuerat
rex Babylonis in Terra Iuda.

CAP. XLII.

ET accesserunt omnes principes 1
bellatorum, & Iohanan filius Ca- A
ree, & Iezonias filius Osaiæ, & re-
liquum vulgus à paruo vsque ad ma-
gnum: * Dixeruntque ad Ieremiam 2
prophetam: Cadat oratio nostra in
conspectu tuo: & ora pro nobis ad
Dominum Deum tuum pro vniuer-
sis reliquiis istis, quia derelicti sumus
pauci de pluribus, sicut oculi tui nos
intuentur: * Et annunciet nobis Do- 3
minus Deus tuus viam, per quā per-
gamus, & verbum, quod faciamus.
* Dixit autem ad eos Ieremias pro- 4
pheta: Audiui: ecce ego oro ad Do-
minum Deum vestrum secundum
verba vestra. omne verbum, quod-
cumque responderit mihi, indicabo
5 vobis: nec celabo vos quidquam. * Et
illi dixerunt ad Ieremiam: Sit Domi-
nus inter nos testis veritatis & fidei,
si non iuxta omne verbum, in quo
miserit te Dominus Deus tuus ad
6 nos, sic faciemus. * Siue bonum est,
siue malum, voci Domini Dei nostri,
ad quem mittimus te, obediemus. vt
bene sit nobis cùm audierimus vo-
7 cem Dñi Dei nostri. Cùm autem
B completi essent decē dies, factum est
8 verbum Domini ad Ieremiam. * Vo-
cauitque Iohanan filium Caree, &
omnes principes bellatorum, qui erāt
cum eo, & vniuersum populum à
9 minimo vsque ad magnum. * Et di-
xit ad eos: Hæc dicit Dominus Deus
Israel, ad quem misistis me, vt pro-
sternerem preces vestras in conspectu
10 eius: * Si quiescētes manseritis in terra
hac, ædificabo vos, & non destruam;
plantabo, & non euellam: iam enim
placatus sum super malo quod feci
11 vobis. * Nolite timere à facie regis
Babylonis, quem vos pauidi formi-
datis: nolite metuere eum, dicit Do-
minus: quia vobiscum sum ego, vt
saluos vos faciam, & eruam de ma-
12 nu eius. * Et dabo vobis misericor-
dias, & miserebor vestri, & habitare
13 vos faciam in terra vestra: * Si au-
C tem dixeritis vos: Non habitabimus
in terra ista, nec audiemus vocem
14 Domini Dei nostri, * dicentes: Ne-
quaquàm, sed ad Terram Aegypti
pergemus: vbi non videbimus bel-
lum, & clangorem tubæ non audie-
mus, & famem non sustinebimus: &
15 ibi habitabimus. * Propter hoc nunc
audite verbum Domini reliquiæ Iu-
da: Hæc dicit Dominus exercituum,
Deus Israel: Si posueritis faciem ve-
stram vt ingrediamini Aegyptum, &
16 Intraueritis vt ibi habitetis: * gladius,
quem vos formidatis, ibi compre-
hendet vos in Terra Ægypti: & fa-
mes, pro qua estis soliciti, adhærebit
vobis in Ægypto, & ibi moriemini.
17 * Omnesque viri, qui posuerunt fa-
ciem suā vt ingrediantur Ægyptum,
vt habitent ibi, morientur gladio, &
fame, & peste: nullus de eis remane-
bit, nec effugiet à facie mali, quod
18 ego afferam super eos. * Quia hæc di-
cit Dominus exercituum, Deus Is-
rael: Sicut conflatus est furor meus,
& indignatio mea super habitatores

Ierusalem: sic conflabitur indignatio
mea super vos, cùm ingressi fueritis
Ægyptum, & eritis in iusiurandum,
& in stuporem, & in maledictum, &
in opprobrium: & nequaquam vltrà
videbitis locum istū. * Verbum Do- 19
mini super vos reliquiæ Iuda: Nolite
intrare Ægyptum: scientes scietis quia
obtestatus sum vos hodie, * quia de- 20
cepistis animas vestras: vos enim mi-
sistis me ad Dominum Deum no-
strum dicentes: Ora pro nobis ad
Dominum Deum nostrum, & iuxta
omnia quæcumque dixerit tibi Do-
minus Deus noster, sic annuncia no-
bis, & faciemus. * Et annunciaui vo- 21
bis hodie, & non audistis vocem Do-
mini Dei vestri super vniuersis, pro
quibus misit me ad vos. * Nunc ergo 22
scientes scietis quia gladio, & fame,
& peste moriemini in loco, ad quem
voluistis intrare vt habitaretis ibi.

CAP. XLIII.

FActum est autem, cùm complesset 1
Ieremias loquens ad populum v- A
niuersos sermones Domini Dei eo-
rum, pro quibus miserat eum Domi-
nus Deus eorum ad illos, omnia ver-
ba hæc: * dixit Azarias filius Osaiæ, & 2
Iohanan filius Caree, & omnes viri
superbi, dicentes ad Ieremiam: Men-
dacium tu loqueris: non misit te
Dominus Deus noster, dicens: Ne
ingrediamini Ægyptum vt habitetis
illic. * Sed Baruch filius Neriæ inci- 3
tat te aduersum nos, vt tradat nos in B
manus Chaldæorum, vt interficiat
nos, & traduci faciat in Babylonem.
* Et non audiuit Iohanan filius Ca- 4
ree, & omnes principes bellatorum,
& vniuersus populus vocem Domi-
ni vt manerent in Terra Iuda. * Sed 5
tollens Iohanan filius Caree, & vni-
uersi principes bellatorum vniuersos
reliquiarum Iuda, qui reuersi fuerant
de cunctis Gentibus, ad quas fuerant
antè dispersi, vt habitarent in Terra
Iuda: * viros, & mulieres, & paruu- 6
los, & filias regis, & omnem ani-
mam, quam reliquerat Nabuzardan
princeps militiæ cum Godolia filio
Ahicam, filij Saphan, & Ieremiam
prophetam, & Baruch filium Neriæ.
* Et ingressi sunt Terram Ægypti, 7
quia non obedierunt voci Domini: C
& venerunt vsque ad Taphnis. * Et 8
factus est sermo Domini ad Iere-
miam in Taphnis, dicens: * Sume la- 9
pides grandes in manu tua, & ab-
condes eos in crypta, quæ est sub
muro latericio in porta domus Pha-
raonis in Taphnis, cernentibus viris
10 Iudæis: * Et dices ad eos: Hæc dicit
Dominus exercituum Deus Israel:
Ecce ego mittam, & assumam Nabu-
chodonosor regem Babylonis ser-
uum meum: & ponam thronum eius
super lapides istos, quos abscondi, &
11 statuet solium suum super eos. * Ve-
D niensque percutiet Terram Ægypti:
quos in mortem, in mortem: & quos
in captiuitatem, in captiuitatem: &
12 quos in gladium, in gladium. * Et suc-
cendet ignem in delubris deorum
Ægypti, & comburet ea, & captiuos
ducet illos: & amicietur Terra Ægy-
pti, sicut amicitur pastor pallio suo:
13 & egredietur inde in pace. * Et con-
teret statuas domus Solis, quæ sunt
in Terra Ægypti: & delubra deorum
Ægypti comburet igni.

CAP. XLIIII.

1 VErbum, quod factum est per Ie-
A remiam ad omnes Iudæos, qui
habitabāt in Terra Ægypti, habitan-
tes in Magdalo, & in Taphnis, & in
Memphis, & in Terra Phatures, di-
2 cens: * Hæc dicit Dominus exerci-
tuum Deus Israel: Vos vidistis omne
malum istud, quod adduxi super Ie-
rusalem, & super omnes vrbes Iuda:
& ecce desertæ sunt hodie, & non est
3 in eis habitator: * Propter malitiam,
quam fecerunt vt me ad iracundiam
prouocarent, & irent vt sacrificarent,
& colerent deos alienos, quos ne-
sciebant & illi, & vos, & patres vestri.
4 * Et misi ad vos omnes seruos meos
prophetas de nocte consurgens, mit-
tensque & dicens: Nolite facere ver-
bum abominationis huiuscemodi,
5 quam odiui. * Et non audierunt, nec
inclinauerunt aurem suam vt con-
uerterentur à malis suis, & non sa-
6 crificarent dijs alienis. * Et conflata
B est indignatio mea & furor meus, &
succensa est in ciuitatibus Iuda, & in
plateis Ierusalem: & versæ sunt in so-
litudinem & vastitatem secundum
7 diem hanc. * Et nunc hæc dicit Do-
minus exercituum Deus Israel: Qua-
re vos facitis malum grande hoc con-
tra animas vestras, vt intereat ex vo-
bis vir & mulier, paruulus & lactens
de medio Iudæ, nec relinquatur vo-
8 bis quidquam residuum: * Prouo-

cantes me in operibus manuum ve-
ſtrarum, ſacrificando diis alienis in
Terra Ægypti, in quam ingreſſi eſtis
vt habitetis ibi: & diſpereatis, & ſitis
in maledictionem, & in opprobrium
cunctis gentibus terræ? * Numquid 9
obliti eſtis mala patrum veſtrorum,
& mala regum Iuda, & mala vxo-
rũ eius, & mala veſtra, & mala vxo-
rum veſtrarum, quæ fecerunt in Ter-
ra Iuda, & in regionibus Ieruſalem?
* Non ſunt mundati vſque ad diem 10
hanc: & non timuerunt, & non am-
bulauerũt in lege Domini, & in præ-
ceptis meis, quæ dedi coram vobis &
coram patribus veſtris. * Ideo hæc di- 11
cit Dominus exercituum Deus Iſrael: C
a Amos 9. b.4 a Ecce ego ponam faciem meam in
vobis in malum: & diſperdam o-
mnem Iudam. * Et aſſumam reliquias 12
Iudæ, qui poſuerunt facies ſuas vt
ingrederentur Terram Ægypti, & ha-
bitarent ibi: & conſumentur omnes
in Terra Ægypti: cadent in gladio &
in fame: & conſumentur à minimo
vſque ad maximum in gladio, & in
fame morientur: & erunt in iuſiu-
randum, & in miraculum, & in ma-
ledictionem, & in opprobrium. * Et 13
viſitabo ſuper habitatores Terræ Æ-
gypti, ſicut viſitaui ſuper Ieruſalem
in gladio, & fame, & peſte. * Et non 14
erit qui effugiat, & ſit reſiduus de re-
liquiis Iudæorum, qui vadunt vt pe-
regrinentur in Terra Ægypti: & re- D
uertantur in Terram Iuda, ad quam
ipſi eleuant animas ſuas vt reuertan-
tur, & habitent ibi: non reuertentur
niſi qui fugerint. * Reſponderunt au- 15
tem Ieremiæ omnes viri ſcientes quòd
ſacrificarent vxores eorum diis alie-
nis: & vniuerſæ mulieres, quarum
ſtabat multitudo grandis, & omnis
populus habitantium in Terra Ægy-
pti in Phatures, dicentes: * Sermo- 16
nem, quem locutus es ad nos in no-
mine Domini, non audiemus ex te:
* ſed facientes faciemus omne ver- 17
bum quod egredietur de ore noſtro
vt ſacrificemus reginæ cæli, & libe-
mus ei libamina, ſicut fecimus nos,
& patres noſtri, reges noſtri, & prin-
cipes noſtri in vrbibus Iuda, & in
plateis Ieruſalem: & ſaturati ſumus
panibus, & bene nobis erat, malum-
que non vidimus. * Ex eo autem tem- 18
pore, quo ceſſauimus ſacrificare re-
ginæ cæli, & libare ei libamina, indi-
gemus omnibus, & gladio, & fame

19 conſumpti ſumus. * Quòd ſi nos ſa-
E crificamus reginæ cæli, & libamus ei
libamina: numquid ſine viris noſtris
fecimus ei placentas ad colendum
20 eam, & libandum ei libamina? * Et
dixit Ieremias ad omnem populum
aduerſum viros, & aduerſum mulie-
res, & aduerſum vniuerſam plebem,
qui reſponderant ei verbum, dicens:
21 * Numquid non ſacrificium, quod
ſacrificaſtis in ciuitatibus Iuda, & in
plateis Ieruſalem vos & patres ve-
ſtri, reges veſtri, & principes veſtri,
& populus terræ, horum recordatus
eſt Dominus, & aſcendit ſuper cor
22 eius? * Et non poterat Dominus vl-
trà portare propter malitiam ſtudio-
rum veſtrorum, & propter abomi-
nationes, quas feciſtis, & facta eſt
terra veſtra in deſolationem, & in
ſtuporem, & in maledictum, eo quòd
non ſit habitator, ſicut eſt dies hæc.
23 * Propterea quòd ſacrificaueritis ido-
lis, & peccaueritis Domino: & non
audieritis vocem Domini, & in le-
ge, & in præceptis, & in teſtimoniis
eius nõ ambulaueritis: idcirco euene-
F runt vobis mala hæc, ſicut eſt dies
24 hæc. * Dixit autem Ieremias ad o-
mnem populum, & ad vniuerſas mu-
lieres: Audite verbum Domini o-
mnis Iuda, qui eſtis in Terra Ægypti:
25 * Hæc inquit Dominus exercituum
Deus Iſrael, dicens: Vos, & vxores
veſtræ locuti eſtis ore veſtro, & ma-
nibus veſtris impleſtis, dicentes: Fa-
ciamus vota noſtra, quæ vouimus,
vt ſacrificemus reginæ cæli, & libe-
mus ei libamina. impleſtis vota ve-
26 ſtra, & opere perpetraſtis ea. * Ideo
audite verbum Domini omnis Iuda,
qui habitatis in Terra Ægypti: Ecce
ego iuraui in nomine meo magno,
ait Dominus: quia nequaquam vltrà
vocabitur nomen meum ex ore o-
mnis viri Iudæi, dicẽtis: Viuit Domi-
nus Deus in omni Terra Ægypti.
27 * Ecce ego vigilabo ſuper eos in ma-
G lum, & non in bonum: & conſu-
mentur omnes viri Iuda, qui ſunt in
Terra Ægypti, gladio, & fame donec
28 penitus conſumantur. * Et qui fuge-
rint gladium, reuertentur de Terra
Ægypti in Terram Iuda viri pauci:
& ſcient omnes reliquiæ Iuda ingre-
dientium Terram Ægypti, vt habitent
ibi, cuius ſermo compleatur, meus,
29 an illorum. * Et hoc vobis ſignum,
ait Dominus, quòd viſitem ego ſuper

vos in loco isto: vt sciatis quia verè
complebuntur sermones mei contra
vos in malum: • Hæc dicit Dominus: 30
Ecce ego tradam Pharaonem Ephree
regem Ægypti in manu inimicorum
eius, & in manu quærentium animam
illius: sicut tradidi Sedeciam regem
Iuda in manu Nabuchodonosor re-
gis Babylonis inimici sui, & quæren-
tis animam eius.

CAP. XLV.

VERbum, quod locutus est Iere- 1
mias propheta ad Baruch filium A
Neriæ, cùm scripsisset verba hæc in
libro ex ore Ieremiæ, anno quarto
Ioakim filij Iosiæ regis Iuda, dicens:
• Hæc dicit Dominus Deus Israel ad 2
te Baruch: • Dixisti: Væ misero mihi, 3
quoniam addidit Dominus dolorem
dolori meo: laboraui in gemitu meo,
& requiem non inueni. • Hæc dicit 4
Dominus: Sic dices ad eum: Ecce B
quos ædificaui, ego destruo: & quos
plantaui, ego euello, & vniuersam
terram hanc. • Et tu quæris tibi gran- 5
dia? noli quærere: quia ecce ego ad-
ducam malū super omnem carnem,
ait Dominus: & dabo tibi animam
tuam in salutem in omnibus locis, ad
quæcumque perrexeris.

CAP. XLVI.

QVod factum est verbum Domini 1
ad Ieremiam prophetam contra A
Gentes • ad Ægyptum aduersum 2
exercitum Pharaonis Nechao regis
Ægypti, qui erat iuxta fluuium Eu-
phraten in Charcamis, quem percus-
sit Nabuchodonosor rex Babylonis,
in quarto anno Ioakim filij Iosiæ re-
gis Iuda. • Præparate scutum, & cly- 3
peum, & procedite ad bellum. • Iun- 4
gite equos, & ascendite equites: state
in galeis, polite lanceas, induite vos
loricis. • Quid igitur? vidi ipsos paui- 5
dos, & terga vertentes, fortes eorum
cæsos: fugerunt concitè, nec respexe-
runt: terror vndique, ait Dominus.
• Non fugiat velox, nec saluari se pu- 6
tet fortis: Ad Aquilonem iuxta flu- B
men Euphraten victi sunt, & ru-
runt. • Quis est iste, qui quasi flumen 7
ascendit: & veluti fluuiorum, intu-
mescunt gurgites eius? • Ægyptus, flu- 8
minis instar ascendit, & velut flumi-
na mouebuntur fluctus eius, & di-
cet: Ascendens operiam terram: per-
dam ciuitatem, & habitatores eius.
• Ascendite equos, & exultate in cur- 9
ribus, & procedant fortes, Æthiopia,

& Libyes tenentes scutum, & Lydij
• arripientes, & iacientes sagittas.
10 • Dies autem ille Domini Dei exerci-
tuum dies vltionis, vt sumat vindi-
ctam de inimicis suis: deuorabit gla-
C dius, & saturabitur, & inebriabitur
sanguine eorum: victima enim Do-
mini Dei exercituum in Terra Aqui-
11 lonis iuxta flumen Euphraten. • Ascē-
de in Galaad, & tolle resinā virgo fi-
lia Ægypti: frustra multiplicas medi-
12 camina, sanitas nō erit tibi. • Au-
dierunt Gentes ignominiam tuam, &
vlulatus tuus repleuit terram: quia
fortis impegit in fortem, & ambo pa-
13 riter conciderunt. • Verbum quod
locutus est Dominus ad Ieremiam
prophetam, super eo quòd venturus
est Nabuchodonosor rex Babylonis
14 & percussurus terram Ægypti. • An-
D nunciate Ægypto, & auditum facite
in Magdalo, & resonet in Memphis,
& in Taphnis, dicite: Sta, & præpara
te: quia deuorabit gladius ea quæ per
15 circuitum tuum sunt. • Quare com-
putruit fortis tuus? non stetit, quo-
16 niam Dominus subuertit eum. • Mul-
tiplicauit ruentes, ceciditque vir ad
proximum suum: & dicent: Surge, &
reuertamur ad populum nostrum, &
ad terram natiuitatis nostræ, à facie
17 gladij columbæ. • Vocate nomen
Pharaonis regis Ægypti, tumultum
18 adduxit tempus. • Viuo ego (inquit
E rex, Dominus exercituum nomen
eius) quoniam sicut Thabor in mon-
tibus, & sicut Carmelus in mari, ve-
19 niet. • Vasa transmigrationis fac tibi
habitatrix filia Ægypti: quia Mem-
phis in solitudinem erit, & deseretur,
20 & inhabitabilis erit. • Vitula elegans
atque formosa Ægyptus: stimulator
21 ab Aquilone veniet ei. • Mercenarij
quoque eius, qui versabantur in me-
dio eius, quasi vituli saginati versi
sunt, & fugerunt simul, nec stare po-
tuerunt: quia dies interfectionis eo-
rum venit super eos, tempus visita-
22 tionis eorum. • Vox eius quasi æris
sonabit: quoniam cum exercitu pro-
F perabunt, & cum securibus venient
23 ei, quasi cædentes ligna. • Succide-
runt saltum eius, ait Dominus, qui
supputari non potest: multiplicati
sunt super locustas, & non est eis nu-
24 merus. • Confusa est filia Ægypti, &
tradita in manus populi Aquilonis.
25 • Dixit Dominus exercituum Deus
Israel: Ecce ego visitabo super tumul-

tum

tum Alexandriæ, & ſuper Pharao-
nem, & ſuper Aegyptum, & ſuper
deos eius, & ſuper reges eius, & ſuper
Pharaonem, & ſuper eos, qui confi-
dunt in eo. * Et dabo eos in manus 26
quærentium animam eorum, & in G
manus Nabuchodonoſor regis Ba-
bylonis, & in manus ſeruorum eius:
& poſt hæc habitabitur ſicut diebus
a Iſai.43.a.1.& 44.a.2 priſtinis, ait Dñs. * a Et tu ne timeas 27
ſerue meus Iacob, & ne paueas Iſ-
rael: quia ecce ego ſaluum te faciam
de longinquo, & ſemen tuum de ter-
ra captiuitatis tuæ: & reuertetur Ia-
cob, & requieſcet, & proſperabitur:
& non erit qui exterreat eum. * Et tu 28
noli timere ſerue meus Iacob, ait
Dominus: quia tecum ego ſum, quia
ego conſumam cunctas gentes, ad
quas eieci te: te verò non conſumam,
ſed caſtigabo te in iudicio, nec quaſi
innocenti parcam tibi.

CAP. XLVII.

QVod factum eſt verbum Domi- 1
ni ad Ieremiam prophetam con- A
tra Palæſthinos, antequam percute-
ret Pharao Gazam: * Hæc dicit Do- 2
minus: Ecce aquæ aſcendunt ab A-
quilone, & erunt quaſi torrens inun-
dans, & operient terram, & plenitu-
dinẽ eius, vrbem & habitatores eius:
clamabunt homines, & vlulabunt
omnes habitatores terræ * à ſtrepitu 3
pompæ armorum, & bellatorum B
eius, à commotione quadrigarum
eius, & multitudine rotarum illius.
Non reſpexerunt patres filios mani-
bus diſſolutis * pro aduentu diei, in 4
quo vaſtabuntur omnes Philiſthiim, C
& diſſipabitur Tyrus, & Sidon cum
omnibus reliquis auxiliis ſuis. depo-
pulatus eſt enim Dominus Palæſthi-
nos, reliquias inſulæ Cappadociæ.
* Venit caluitium ſuper Gazam: cõti- 5
cuit Aſcalon, & reliquiæ vallis earũ,
vſquequo concideris? * O mucro 6
Domini vſquequo non quieſces? In- D
gredere in vaginam tuam, refrigera-
re, & ſile. * Quomodo quieſcet cùm 7
Dominus præceperit ei aduerſus A-
ſcalonem, & aduerſus maritimas eius
regiones, ibique condixerit illi?

CAP. XLVIII.

AD Moab hæc dicit Dominus ex- 1
ercituum Deus Iſrael: Væ ſuper A
Nabo, quoniam vaſtata eſt, & con-
fuſa: capta eſt Cariathaim: confu-
ſa eſt fortis, & tremuit. * Non eſt vl- 2
trà exultatio in Moab contra Heſe-
bon: cogitauerunt malum. Venite, &
diſperdamus eam de gente. ergo ſi-
lens conticeſces, ſequeturque te gla-
3 dius. * Vox clamoris de Oronaim: va-
4 ſtitas, & contritio magna. * Contrita
eſt Moab: annunciate clamorem par-
5 uulis eius. * Per aſcẽſum enim Luith
plorans aſcendet in fletu: quoniam
in deſcenſu Oronaim hoſtes vlula-
6 tum contritionis audierunt: * Fugi-
te, ſaluate animas veſtras: & eri-
7 tis quaſi myricæ in deſerto. * a Pro a ſup.17.a.6
eo enim quòd habuiſti fiduciam in
munitionibus tuis, & in theſauris
tuis, tu quoque capieris: & ibit Cha-
mos in tranſmigrationem, ſacerdo-
8 tes eius, & principes eius ſimul. * Et
B veniet prædo ad omnem vrbem, &
vrbs nulla ſaluabitur: & peribunt
valles, & diſſipabuntur campeſtria:
9 quoniam dixit Dominus: * Date flo-
rem Moab, quia florens egredietur:
& ciuitates eius deſertæ erunt, & in-
10 habitabiles. * Maledictus, qui facit
opus Domini fraudulenter: & ma-
ledictus, qui prohibet gladium ſuum
11 à ſanguine. * Fertilis fuit Moab ab ad-
oleſcẽtia ſua, & requieuit in fæcibus
ſuis: nec transfuſus eſt de vaſe in vas,
& in tranſmigrationem nõ abiit: id-
circo permanſit guſtus eius in eo, &
12 odor eius non eſt immutatus. * Pro-
pterea ecce dies veniunt, dicit Domi-
nus: & mittã ei ordinatores, & ſtra-
tores laguncularum, & ſternẽt eum,
& vaſa eius exhaurient, & laguncu-
13 las eorum collident. * Et confundetur
Moab à Chamos, a ſicut confuſa eſt a 4 Reg.12.g.16.
domus Iſrael à Bethel, in quã ha-
14 bebat fiduciam. * Quomodo dicitis:
C a Fortes ſumus, & viri robuſti ad a Iſa.16.b.6
15 prœliandum? * Vaſtata eſt Moab, &
ciuitates illius ſuccidetunt: & electi
iuuenes eius deſcenderunt in occiſio-
nem: ait rex, Dominus exercituum
16 nomen eius. * Propè eſt interitus
Moab vt veniat: & malũ eius veloci-
17 ter accurret nimis. * Conſolamini eũ
omnes, qui eſtis in circuitu eius, &
vniuerſi, qui ſcitis nomen eius, dici-
te: Quomodo cõfracta eſt virga for-
18 tis, baculus glorioſus? * Deſcende
de gloria, & ſede in ſiti habitatio fi-
liæ Dibon: quoniam vaſtator Moab
aſcendit ad te, diſſipauit munitiones
19 tuas. * In via ſta, & proſpice habi-
tatio Aroer: interroga fugientem:
& ei qui euaſit, dic: Quid accidit?
20 * Confuſus eſt Moab, quoniã victus

est. vlulate, & clamate, annunciate in
Arnon, quoniam vastata est Moab.
* Et iudicium venit ad terrā campe- 21
strem: super Helon, & super Iasa, &
super Mephaath, * & super Dibon, & 22
super Nabo, & super domum Debla-
thaim, * & super Cariathaim, & super 23
Bethgamul, & super Bethmaon, * & 24
super Carioth, & super Bosra: & D
super omnes ciuitates terræ Moab,
quæ longè, & quæ propè sunt. * Ab- 25
scissum est cornu Moab, & brachiū
eius contritum est, ait Dominus: * In- 26
ebriate eum, quoniam contra Domi-
num erectus est: & allidet manum
Moab in vomitu suo, & erit in deri-
sum etiam ipse: * fuit enim in derisum 27
tibi Israel: quasi inter fures reperisses
eum: propter verba ergo tua quæ ad-
uersum illū locutus es, captiuus du-
ceris. * Relinquite ciuitates, & habi- 28
tate in petra habitatores Moab: &
estote quasi columba nidificans in
summo ore foraminis. * Audiuimus 29
superbiam Moab, superbus est valde:
sublimitatem eius, & arrogantiam,
& superbiam, & altitudinem cordis
eius. * Ego scio, ait Dominus, iactan- 30
tiam eius: & quòd non sit iuxta eam E
virtus eius, nec iuxta quod poterat
conata sit facere. * Ideo super Moab 31
eiulabo, & ad Moab vniuersam cla-
mabo, ad viros muri fictilis lamen-
tantes. * De planctu Iazer plorabo 32
tibi vinea Sabama: propagines tuæ
transierunt mare, vsque ad mare Ia-
zer peruenerunt: super messem tuā,
& vindemiam tuam prædo irruit.
* * Ablata est lætitia & exultatio de 33
Carmelo, & de Terra Moab, & vinū
de torcularibus sustuli: nequaquam
calcator vuæ solitum celeuma canta-
bit. * De clamore Hesebon vsque E- 34
leale, & Iasa, dederunt vocem suam:
à Segor vsque ad Oronaim vitula
conternante: aquæ quoque Nemrim
pessimæ erunt. * Et auferā de Moab, 35
ait Dominus, offerentem in excelsis, F
& sacrificantem diis eius. * Propter- 36
ea cor meum ad Moab quasi tibiæ re-
sonabit: & cor meum ad viros muri
fictilis dabit sonitum tibiarum: quia
plus fecit quàm potuit, idcirco per-
ierunt. * * Omne enim caput caluitiū, 37
& omnis barba rasa erit: in cunctis
manibus colligatio, & super omne
dorsum cilicium. * Super omnia te- 38
cta Moab, & in plateis eius omnis
planctus: quoniam contriui Moab

*Isai. 16. c.10.

*Isai. 15. c.2. Ezech. 7. c.18.

39 sicut vas inutile, ait Dominus. * Quo-
modo victa est, & vlulauerunt? quo-
modo deiecit ceruicem Moab, & cō-
fusus est? Eritque Moab in derisum,
& in exemplum omnibus in cir-
40 cuitu suo. * Hæc dicit Dominus: Ec-
ce quasi aquila volabit, & extendet
41 alas suas ad Moab. * Capta est Ca-
G rioth, & munitiones comprehensæ
sunt: & erit cor fortium Moab in
die illa, sicut cor mulieris parturien-
42 tis. * Et cessabit Moab esse populus:
quoniam contra Dominum gloria-
43 tus est. * Pauor, & fouea, & laqueus
super te ô habitator Moab, dicit Do-
44 minus. * * Qui fugerit à facie pauo-
ris, cadet in foueam: & qui cōscen-
derit de fouea, capietur laqueo: ad-
ducam enim super Moab annum vi-
45 sitationis eorum, ait Dominus. * In
vmbra Hesebon steterunt de laqueo
fugientes, quia ignis egressus est de
Hesebon, & flamma de medio Seon,
& deuorabit partem Moab, & ver-
46 ticem filiorum tumultus. * Væ tibi
Moab, periisti popule Chamos: quia
comprehensi sunt filij tui, & filiæ
47 tuæ in captiuitatem. * Et conuertam
captiuitatem Moab in nouissimis
diebus, ait Dominus. Hucusque iu-
dicia Moab.

CAP. XLIX.

1 AD filios Ammon. Hæc dicit
A Dominus: Numquid non filij
sunt Israel? aut heres non est ei? Cur
igitur hereditate possedit Melchom
Gad: & populus eius in vrbibus eius
2 habitauit? * Ideo ecce dies veniunt,
dicit Dominus, & auditum faciam
super Rabbath filiorum Ammon
fremitum prælij, & erit in tumu-
lum dissipata, filiæque eius igni suc-
cendentur, & possidebit Israel posses-
3 sores suos, ait Dominus. * Vlula He-
sebon, quoniam vastata est Hai. cla-
mate filiæ Rabbath, accingite vos ci-
liciis: plangite & circuite per sepes:
quoniam Melchom in trāsmigratio-
nem ducetur, sacerdotes eius & prin-
4 cipes eius simul. * Quid gloriaris in
vallibus? defluxit vallis tua filia deli-
cata, quæ cōfidebas in thesauris tuis,
5 & dicebas: Quis veniet ad me? * Ecce
B ego inducam super te terrorem, ait
Dominus Deus exercituū, ab omni-
bus qui sunt in circuitu tuo: & di-
spergemini singuli à cōspectu vestro,
6 nec erit qui congreget fugientes. * Et
post hæc reuerti faciam captiuos fi-

*Isai. 24. c.18.

liorum

liorum Ammon, ait Dominus. Ad 7
Idumæam. Hæc dicit Dominus ex-
ercituum: Numquid non vltrà est sa-
pientia in Theman? Periit consilium
à filiis, inutilis facta est sapientia eo-
rum. *Fugite & terga vertite, descē- 8
dite in voraginē habitatores Dedan:
quoniam perditionem Esau adduxi
super eum, tempus visitationis eius.
* Si vindemiatores venissent super te, 9
non reliquissent racemum: si fures in
nocte, rapuissent quod sufficeret sibi.
*Ego verò discooperui Esau, reuela- 10
ui abscondita eius, & celari non po-
terit: vastatum est semen eius, & fra-
tres eius, & vicini eius, & non erit.
*relinque pupillos tuos: ego faciam 11
eos viuere: & viduæ tuæ in me spe- C
rabunt. * Quia hæc dicit Dominus: 12
Ecce quibus non erat iudicium vt bi-
berent calicem, bibentes bibent: & tu
quasi innocens relinqueris? non eris
innocens, sed bibens bibes. * Quia 13
per memetipsum iuraui, dicit Domi-
nus, quòd in solitudinem, & in op-
probrium, & in desertum, & in ma-
ledictionem erit Bosra: & omnes ci-
uitates eius erunt in solitudines sem-
pieternas. *[a]Auditum audiui à Domi- 14
no, & legatus ad Gentes missus est:
Congregamini, & venite contra eā,
& consurgamus in prælium. * Ecce 15
enim paruulum dedi te in Gentibus,
contemptibilem inter homines. Ar- 16
rogantia tua decepit te, & superbia
cordis tui: qui habitas in cauernis pe- D
træ, & apprehendere niteris altitudi-
nem collis. *[b]cùm exaltaueris quasi
aquila nidum tuum, inde detraham
te, dicit Dominus. * Et erit Idumæa 17
deserta: omnis qui transibit per eam,
stupebit, & sibilabit super omnes
plagas eius. * [c]Sicut subuersa est So- 18
doma, & Gomorrha, & vicinæ eius,
ait Dñs: non habitabit ibi vir, & non
incolet eā filius hominis. * Ecce quasi 19
leo ascendet de superbia Iordanis ad
pulchritudinem robustam: quia sub-
itò currere faciam eum ad illam: &
quis erit electus, quem præponam ei?
quis enim similis mei? & quis sustine-
bit me? [d]& quis est iste pastor, qui re-
sistat vultui meo? * Propterea audite 20
consilium Domini, quod iniit de E-
dom: & cogitationes eius, quas cogi-
tauit de habitatoribus Theman: Si nō
deiecerint eos paruuli gregis, nisi dis-
sipauerint cum eis habitaculum eo-
rum. * A voce ruinæ eorū commota 21

[a] Abd. 1. a.1
[b] Abd. 1. a.4
[c] Sup. 50. d.
[d] Iob 41. a.2

est terra: clamor in mari rubro au-
22 ditus est vocis eius. *Ecce quasi aqui-
E la ascendet, & auolabit: & expandet
alas suas super Bosran: & erit cor
fortiū Idumææ in die illa, quasi cor
23 mulieris parturientis. Ad Damascū:
Confusa est Emath, & Arphad: quia
auditum pessimum audierunt, tur-
bati sunt in mari: præ sollicitudine
24 quiescere non potuit. * Dissoluta est
Damascus, versa est in fugā, tremor
apprehendit eam: angustia & dolores
tenuerunt eam quasi parturientem.
25 * Quomodo dereliquerunt ciuitatem
26 laudabilem, vrbem lætitiæ! *Ideo ca-
dent iuuenes eius in plateis eius: & o-
mnes viri prælij conticescent in die
27 illa, ait Dominus exercituū. * Et suc-
cendam ignem in muro Damasci, &
28 deuorabit mœnia Benadad. *Ad Ce-
F dar, & ad regna Asor, quæ percussit
Nabuchodonosor rex Babylonis.
Hæc dicit Dñs: Surgite, & ascendite
ad Cedar, & vastate filios Orientis.
29 * Tabernacula eorū, & greges eorum
capient: pelles eorum, & omnia vasa
eorum, & camelos eorum tollēt sibi:
& vocabunt super eos formidinem
30 in circuitu. * Fugite, abite vehemen-
ter, in voraginibus sedete, qui habita-
tis Asor, ait Dominus: iniit enim
cōtra vos Nabuchodonosor rex Ba-
bylonis consilium, & cogitauit ad-
31 uersum vos cogitationes. *Cōsurgite,
& ascendite ad gentem quietam, &
habitantē confidenter, ait Dominus,
non ostia, nec vectes eis: soli habitāt.
32 * Et erunt cameli eorum in direptio-
nem, & multitudo iumentorum in
prædam: & dispergam eos in omnem
ventum, qui sunt attonsi in comā: &
ex omni confinio eorum adducā in-
33 teritum super eos, ait Dominus. * Et
erit Asor in habitaculum draconum,
deserta vsque in æternum: nō mane-
bit ibi vir, nec incolet eam filius ho-
minis. Quod factum est verbū Do-
34
G mini ad Ieremiam prophetam aduer-
sus Ælam in principio regni Sedeciæ
35 regis Iuda, dicens: *Hæc dicit Domi-
nus exercituum: Ecce ego confrin-
gam arcum Aelam, & summam for-
titudinem eorum. * Et inducam su-
per Aelam quattuor vētos à quattuor
plagis cæli: & ventilabo eos in omnes
ventos istos: & non erit gens, ad
quam non perueniāt profugi Aelam.
37 * Et pauere faciam Aelam coram in-
imicis suis, & in conspectu quæren-

tium

tium animam eorum: & adducam
super eos malum, irã furoris mei, di-
cit Dominus: & mittam post eos gla-
dium donec consumam eos. * Et po- 38
nam solium meum in Ælam, & per-
dam inde reges & principes, ait Do-
minus. * In nouissimis autem diebus 39
reuerti faciam captiuos Ælam, dicit
Dominus.

CAP. L.

VErbum, quod locutus est Domi- 1
nus de Babylone, & de terra A
Chaldæorum in manu Ieremiæ pro-
phetæ. * Annunciate in Gentibus, & 2
auditum facite: leuate signum, prædi-
cate, & nolite celare: dicite: Capta
est Babylon, confusus est Bel, vi-
ctus est Merodach, confusa sunt
sculptilia eius, superata sunt idola
eorum. * Quoniam ascendit contra 3
eam gens ab Aquilone, quæ ponet
terram eius in solitudinem: & non
erit qui habitet in ea ab homine vs-
que ad pecus: & moti sunt, & abie-
runt. In diebus illis, & in tempore 4
illo, ait Dominus: venient filij Is-
rael, ipsi & filij Iuda simul: ambu-
lantes & flentes properabũt, & Do-
minum Deum suum quærent. * In 5
Sion interrogabunt viam, huc facies
eorum. * Venient, & apponentur ad
Dominum fœdere sempiterno, quod
nulla obliuione delebitur. * Grex 6
perditus factus est populus meus: pa-
stores eorum seduxerunt eos, fece-
runtq; vagari in montibus: de mon-
te in collem transierunt, obliti sunt
cubilis sui. * Omnes, qui inuene- 7
runt, comederunt eos: & hostes B
eorum dixerunt: Non peccauimus:
pro eo quòd peccauerunt Domino
decori iustitiæ, & expectationi pa-
trum eorum Domino. * Recedite de 8
medio Babylonis, & de terra Chal-
dæorum egredimini: & estote quasi
hœdi ante gregem. * Quoniam ecce 9
ego suscito, & adducam in Babylo-
nem congregationem Gentium ma-
gnarum de terra Aquilonis: & præ-
parabuntur aduersus eam, & inde ca-
pietur: sagitta eius quasi viri fortis
interfectoris, non reuertetur vacua
* Et erit Chaldæa in prædam: omnes 10
vastantes eam replebuntur, ait Do-
minus. * Quoniam exultatis, & ma- 11
gna loquimini, diripientes heredita-
tem meam: quoniam effusi estis sic-
ut vituli super herbam, & mugistis
sicut tauri. * Confusa est mater ve- 12
stra nimis, & adæquata pulueri,
quæ genuit vos: ecce nouissima erit
in Gentibus, deserta, inuia, & arens.
13 * Ab ira Domini non habitabitur,
sed redigetur tota in solitudinem:
omnis, qui transibit per Babylonem,
stupebit, & sibilabit super vniuer-
14 sis plagis eius. Præparamini contra
C Babylonem per circuitum omnes
qui tenditis arcum; debellate eam,
non parcatis iaculis: quia Domino
15 peccauit. * Clamate aduersus eam,
vbique dedit manum, ceciderunt
fundamenta eius, destructi sunt mu-
ri eius, quoniam vltio Domini est:
vltionem accipite de ea, sicut fecit,
16 facite ei. * Disperdite satorem de Ba-
bylone, & tenentem falcem in tem-
pore messis: à facie gladij columbæ
vnusquisque ad populum suum con-
uertetur, & singuli ad terram suam
17 fugient. * Grex dispersus Israel, leo-
nes eiecerunt eum: primus comedit
eum rex Assur: iste nouissimus ex-
ossauit eũ Nabuchodonosor rex Ba-
18 bylonis. * Propterea hæc dicit Domi-
D nus exercituum Deus Israel: Ecce ego
visitabo regem Babylonis, & terram
19 eius, sicut visitaui regem Assur: * &
reducam Israel ad habitaculum suũ:
& pascetur Carmelum, & Basan, &
in monte Ephraim, & Galaad satu-
20 rabitur anima eius. * In diebus illis,
& in tempore illo, ait Dominus: quę-
retur iniquitas Israel, & non erit: &
peccatum Iuda, & non inuenietur:
quoniam propitius ero eis, quos reli-
21 quero. * Super terram dominantium
ascende, & super habitatores eius
visita, dissipa, & interfice: quæ post
eos sunt, ait Dominus: & fac iuxta
22 omnia quæ præcepi tibi. * Vox belli
23 in terra, & contritio magna. Quo-
modo confractus est, & contritus
malleus vniuersæ terræ? quomodo
versa est in desertũ Babylon in Gen-
24 tibus? * Illaqueaui te, & capta es Ba-
bylon, & nesciebas: inuenta es & ap-
prehensa: quoniam Dominum pro-
25 uocasti. * Aperuit Dominus thesau-
rum suum, & protulit vasa iræ suæ:
quoniam opus est Domino Deo ex-
26 ercituum in terra Chaldæorum. * Ve-
E nite ad eam ab extremis finibus, ape-
rite vt exeant qui conculcẽt eam: tol-
lite de via lapides, & redigite in acer-
uos, & interficite eam: nec sit quid-
27 quam reliquum. * Dissipate vniuer-
sos fortes eius, descendant in occisio-

nem:

nem: vae eis, quia venit dies eorum,
28 tempus visitationis eorum.* Vox fu-
gientium, & eorum, qui euaserunt de
terra Babylonis, vt annuncient in
Sion vltionem Domini Dei nostri,
29 vltionem templi eius. * Annunciate
in Babylonem plurimis omnibus, qui
tendunt arcum: consistite aduersus
eam per gyrum, & nullus euadat:
reddite ei secundum opus suum: iuxta
omnia quae fecit, facite illi: quia con-
tra Dominum erecta est, aduersum
30 sanctum Israel. * Idcirco cadent iu-
uenes eius in plateis eius: & omnes
viri bellatores eius conticescent in die
31 illa, ait Dominus. * Ecce ego ad te
superbe, dicit Dominus Deus exer-
cituum: quia venit dies tuus, tem-
32 pus visitationis tuae. * Et cadet super-
bus, & corruet, & non erit qui susci-
tet eum: & succendam ignem in vr-
bibus eius, & deuorabit omnia in cir-
cuitu eius. Haec dicit Dominus
33 F exercituum: Calumniam sustinent
filij Israel, & filij Iuda simul: omnes,
qui ceperunt eos, tenent, nolunt di-
34 mittere eos.* Redemptor eorum for-
tis, Dominus exercituum nomen eius,
iudicio defendet causam eorum, vt
exterreat terram, & commoueat ha-
35 bitatores Babylonis. * Gladius ad
Chaldaeos, ait Dominus, & ad ha-
bitatores Babylonis, & ad principes,
36 & ad sapientes eius. * Gladius ad
diuinos eius, qui stulti erunt: gladius
37 ad fortes illius, qui timebunt. * Gla-
dius ad equos eius, & ad currus eius,
& ad omne vulgus, quod est in me-
dio eius: & erunt quasi mulieres:
gladius ad thesauros eius, qui diri-
38 pientur. * Siccitas super aquas eius
erit, & arescent: quia terra sculpti-
lium est, & in portentis gloriantur.
39 * propterea habitabunt dracones cum
faunis ficariis: & habitabunt in ea
struthiones: & non inhabitabitur
vltra vsque in sempiternum, nec ex-
tructur vsque ad generationem, &
40 generationem.* ᵃSicut subuertit Do- ᵃGen.19. f.24
minus Sodomam & Gomorrham, &
vicinas eius, ait Dominus: non habi-
tabit ibi vir, & non incolet eam fi-
41 G lius hominis. Ecce populus venit
ab Aquilone, & gens magna, & re-
ges multi consurgent a finibus ter-
42 rae. * Arcum & scutum apprehen-
dent: crudeles sunt & immisericordes:
vox eorum quasi mare sonabit, &
super equos ascendent sicut vir pa-
ratus ad praelium contra te filia Ba-
43 bylon. * Audiuit rex Babylonis fa-
mam eorum, & dissolutae sunt ma-
nus eius: angustia apprehendit eum,
44 dolor quasi parturientem. ᵇ Ecce
quasi leo ascendet de superbia Ior-
danis ad pulchritudinem robustam:
quia subito currere faciam eum ad
illam: & quis erit electus, quem prae-
ponam ei? quis est enim similis mei?
& quis sustinebit me? ᵃ & quis est ᵃIob.41.
iste pastor, qui resistat vultui meo? a.1
45 * Propterea audite consilium Do-
mini, quod mente concepit aduer-
sum Babylonem: & cogitationes
eius, quas cogitauit super terram
Chaldaeorum: Nisi detraxerint eos
paruuli gregum, nisi dissipatum fue-
rit cum ipsis habitaculum eorum.
46 * A voce captiuitatis Babylonis com-
mota est terra, & clamor inter Gen-
tes auditus est.

CAP. LI.

1 A HAec dicit Dominus: Ecce ego sus-
citabo super Babylonem & su-
per habitatores eius, qui cor suum le-
uauerunt contra me, quasi ventum
2 pestilentem. * Et mittam in Babylo-
nem ventilatores, & ventilabunt eam,
& demolientur terram eius: quo-
niam venerunt super eam vndique in
3 die afflictionis eius. * Non tendat qui
tendit arcum suum, & non ascendat
loricatus, nolite parcere iuuenibus
eius, interficite omnem militiam eius.
4 * Et cadent interfecti in terra Chal-
daeorum, & vulnerati in regionibus
5 eius. * Quoniam non fuit viduatus
Israel & Iuda a Deo suo Domino
exercituum: terra autem eorum re-
6 pleta est delicto a sancto Israel. * Fu-
gite de medio Babylonis, & saluet
vnusquisque animam suam: nolite
tacere super iniquitatem eius: quo-
niam tempus vltionis est a Domino,
7 vicissitudinem ipse retribuet ei.* Ca-
lix aureus Babylon in manu Domi-
ni, inebrians omnem terram: de vino
eius biberunt Gentes, & ideo com-
8 motae sunt. * ᵇ Subito cecidit Baby- ᵇIsa.21.
lon, & contrita est: vlulate super eam, c.9
tollite resinam ad dolorem eius, si Apoc.14.
9 forte sanetur. Curauimus Babylo- b.8
nem, & non est sanata: derelinqua-
mus eam, & eamus vnusquisque in
terram suam: quoniam peruenit vsq;
ad caelos iudicium eius, & eleuatum
10 est vsque ad nubes. * Protulit Domi-

nus

nus iustitias nostras: venite, & narre- B
mus in Sion opus Domini Dei no-
stri. * Acuite sagittas, implete phare- 11
tras: suscitauit Dominus spiritum re-
gũ Medorum: & contra Babylonem
mens eius est vt perdat eam, quoniã
vltio Domini est, vltio tẽpli sui. * Su- 12
per muros Babylonis leuate signum,
augete custodiam: leuate custodes,
præparate insidias: quia cogitauit Do-
minus, & fecit quæcũque locutus est
contra habitatores Babylonis. * Quæ 13
habitas super aquas multas, locu-
ples in thesauris: venit finis tuus pe-
dalis præcisionis tuæ. * Iurauit Do- 14
minus exercituum per animã suam:
Quoniã replebo te hominibus qua-
si brucho, & super te celeuma can-
tabitur. * Qui fecit terram in for- 15
titudine sua, præparauit orbem in
sapientia sua, & prudentia sua ex-
tendit cælos. * Dante eo vocem, mul- 16
tiplicantur aquæ in cælo: qui leuat
nubes ab extremo terræ, fulgura in
pluuiam fecit: & produxit ventum
de thesauris suis. * Stultus factus est 17
omnis homo à scientia: confusus est
omnis conflator in sculptili. quia
mendax est conflatio eorum, nec est
spiritus in eis. * Vana sunt opera, & 18
risu digna, in tempore visitationis
suæ peribunt. * Non sicut hæc pars 19
Iacob: quia qui fecit omnia, ipse est, &
Israel sceptrum hereditatis eius: Do- C
minus exercituum nomẽ eius. * Col- 20
lidis tu mihi vasa belli, & ego col-
lidam in te Gentes, & disperdam in
te regna: * & collidam in te equum, 21
& equitem eius: & collidam in te
currum, & ascensorem eius: * & col- 22
lidam in te virum & mulierem: &
collidam in te senem & puerum: &
collidam in te iuuenem & virginem:
* & collidam in te pastorem & gre- 23
gem eius: & collidam in te agrico-
lam & iugales eius: & collidam in te
duces & magistratus. * Et reddam 24
Babyloni, & cunctis habitatoribus
Chaldææ omne malum suum, quod
fecerunt in Sion, in oculis vestris, ait
Dominus. * Ecce ego ad te mons pe- 25
stifer, ait Dominus, qui corrumpis
vniuersam terram: & extendam ma-
num meam super te, & euoluam te
de petris, & dabo te in montem com-
bustionis. * Et non tollent de te lapidẽ 26
in angulum, & lapidem in funda-
menta, sed perditus in æternum eris,
ait Dominus. * Leuate signum in ter- 27

ra, clangite buccina in Gentibus, san-
ctificate super eam Gentes: annũcia-
te contra illam regibus Ararat, Men-
ni, & Ascenez: numerate contra eam
Taphsar, adducite equum quasi bru-
28 chum aculeatum. * Sanctificate cõtra
eam Gentes, reges Mediæ, duces eius,
& vniuersos magistratus eius, cun-
29 ctamque terram potestatis eius. * Et
D commouebitur terra, & conturbabi-
tur: quia euigilabit contra Babylonẽ
cogitatio Domini vt ponat Terram
Babylonis desertã & inhabitabilem.
30 Cessauerunt fortes Babylonis a præ-
lio, habitauerunt in præsidiis: deuo-
ratum est robur eorum, & facti sunt
quasi mulieres: incensa sunt taber-
nacula eius, contriti sunt vectes eius.
31 * Currens obuiam currenti veniet:
& nuncius obuius nuncianti: vt an-
nunciet regi Babylonis quia capta est
ciuitas eius a summo vsque ad sum-
32 mum: * & vada præoccupata sunt, &
paludes incensæ sunt igni, & viri bel-
33 latores conturbati sunt. * Quia hæc
dicit Dominus exercituum, Deus
Israel: Filia Babylonis quasi area,
tempus trituræ eius adhuc modicum,
34 & veniet tẽpus messionis eius. * Com-
edit me, deuorauit me Nabucho-
donosor rex Babylonis: reddidit me
quasi vas inane, absorbuit me quasi
draco, repleuit ventrem suum tene-
35 ritudine mea, & eiecit me. * Iniqui-
tas aduersum me, & caro mea super
Babylonem, dicit habitatio Sion:
& sanguis meus super habitatores
36 Chaldææ, dicit Ierusalem. Pro-
pterea hæc dicit Dominus: Ecce ego
iudicabo causam tuam, & vlciscar
vltionem tuam, & desertum faciam
mare eius, & siccabo venam eius.
37 * Et erit Babylon in tumulos, habi-
tatio draconum, stupor, & sibilus,
38 eo quod non sit habitator. * Simul vt
leones rugient, excutient comas ve-
39 luti catuli leonum. * In calore eorum
ponam potus eorum, & inebriabo
eos, vt sopiantur, & dormiant som-
num sempiternum, & non consur-
40 gant, dicit Dominus. * Deducam eos
E quasi agnos ad victimam, & quasi
41 arietes cum hœdis. * Quomodo capta
est Sesach, & comprehensa est incly-
ta vniuersæ terræ? quomodo facta
est in stuporem Babylon inter Gen-
42 tes? * Ascẽdit super Babylonem mare,
multitudine fluctuum eius operta est.
43 * Factæ sunt ciuitates eius in stupo-

rem

Amos.6.8.

Gen.1.6.

tem, terra inhabitabilis & deserta,
terra in qua nullus habitet, nec transeat per eam filius hominis. Et visi- 44
tabo super Bel in Babylone, & eijciam quod absorbuerat de ore eius,
& non confluent ad eum vltrà Gentes, siquidem & murus Babylonis
corruet. * Egredimini de medio eius 45
populus meus: vt saluet vnusquisque animam suam ab ira furoris
Domini. * Et ne fortè mollescat cor 46
vestrum, & timeatis auditum, qui audietur in terra: & veniet in anno
auditio, & post hunc annum auditio: & iniquitas in terra, & dominator super dominatorem. * Propter- 47
ea ecce dies veniunt, & visitabo super sculptilia Babylonis: & omnis terra
eius confundetur, & vniuersi interfecti eius cadent in medio eius. * Et lau- 48
dabunt super Babylonem cæli & terra, & omnia quæ in eis sunt: quia ab
Aquilone venient ei prædones, ait Dominus. * Et quomodo fecit Baby- 49
lon vt caderent occisi in Israel: sic de Babylone cadent occisi in vniuersa
terra. Qui fugistis gladium, venite: 50
nolite stare: recordamini procul Do- F
mini, & Ierusalem ascendat super cor
vestrum. * Confusi sumus, quoniam 51 A
audiuimus opprobrium: operuit ignominia facies nostras: quia venerunt alieni super sanctificationem
domus Domini. * Propterea ecce dies 52
veniunt, ait Dominus: & visitabo super sculptilia eius, & in omni ter-
ra eius mugiet vulneratus. * Si ascen- 53
derit Babylon in cælum: & firmauerit in excelso robur suum: à me
venient vastatores eius, ait Dominus.
* Vox clamoris de Babylone, & con- 54
tritio magna de Terra Chaldæorum:
* quoniam vastauit Dominus Baby- 55
lonem, & perdidit ex ea vocem magnam: & sonabunt fluctus eorū quasi aquæ multæ: dedit sonitū vox eo-
rū: * Quia venit super eam, id est su- 56
per Babylonem prædo, & apprehensi
sunt fortes eius, & emarcuit arcus eo- B
rum, quia fortis vltor Dominus reddens retribuet. * Et inebriabo princi- 57
pes eius, & sapiētes eius, & duces eius, & magistratus eius, & fortes eius: & dormient somnum sempiternum, & non expergiscentur, ait rex, Dominus exercituum nomen eius. * Hæc 58
dicit Dominus exercituum: Murus G
Babylonis ille latissimus suffossione suffodietur, & portæ eius excelsæ

igni comburentur, & labores populorum ad nihilum, & gentium in
59 ignem erunt, & disperibunt. Ver-
bum, quod præcepit Ieremias propheta, Saraiæ filio Neriæ filij Masiæ
cùm pergeret cum Sedecia rege in Babylonem, in anno quarto regni
eius. Saraias autem erat princeps pro-
60 phetiæ. * Et scripsit Ieremias omne malum quod venturū erat super Babylonem in libro vno: omnia verba hæc quæ scripta sunt contra Babylo-
61 nem. * Et dixit Ieremias ad Saraiam: Cùm veneris in Babylonem, & videris, & legeris omnia verba hæc,
62 * dices: Domine tu locutus es contra locum istum vt disperderes eum: ne sit qui in eo habitet ab homine vsque ad pecus, & vt sit perpetua solitudo.
63 * Cumque compleueris legere librum istum, ligabis ad eum lapidem, & projicies illum in medium
64 Euphraten: * & dices: Sic submergetur Babylon, & non consurget à facie afflictionis quam ego adduco super eam, & dissoluetur. Hucusque verba Ieremiæ.

CAP. LII.

1 Filius viginti & vnius anni erat Se-
A decias cùm regnare cœpisset: & | 4. Reg. 24. d. 18
vndecim annis regnauit in Ierusa- | 2. Par. 36 b. 11
lem, & nomen matris eius Amital, fi-
2 lia Ieremiæ de Lobna. * Et fecit malum in oculis Domini, iuxta omnia
3 quæ fecerat Ioakim. * Quoniam furor Domini erat in Ierusalem & in Iuda vsquequo proiiceret eos à facie sua: & recessit Sedecias à rege
4 Babylonis. * Factum est autem | Sup. 39. a. 1
in anno nono regni eius, in mense | 4. Reg. 25. a. 1
decimo, decima mensis: Venit Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse & omnis exercitus eius aduersus Ierusalem, & obsederunt eam, & ædificauerunt contra eam munitiones in
5 circuitu. * Et fuit ciuitas obsessa vsque ad vndecimum annū regis Sedeciæ.
6 Mense autem quarto, nona mensis
B obtinuit fames ciuitatē: & non erant
7 alimenta populo terræ. * Et dirupta est ciuitas, & omnes viri bellatores eius fugerunt, exieruntq. de ciuitate nocte per viam portæ, quæ est inter duos muros, & ducit ad hortum regis (Chaldæis obsidentibus vrbem in gyro) & abierunt per viam, quæ
8 ducit in eremum. * Persecutus est autem Chaldæorum exercitus regem: & apprehenderunt Sedeciam in

deſerto, quod eſt iuxta Iericho: & omnis comitatus eius diffugit ab eo.
• Cumque comprehendiſſent regem, 9
adduxerunt eum ad regem Babylonis in Reblatha, quæ eſt in terra Emath: & locutus eſt ad eum iudicia.
• Et iugulauit rex Babylonis filios 10
Sedeciæ in oculis eius: ſed & omnes principes Iuda occidit in Reblatha.
• Et oculos Sedeciæ eruit, & vinxit 11
eum compedibus, & adduxit eum C
rex Babylonis in Babylonem, & poſuit eum in domo carceris vſque
ad diem mortis eius. In menſe au- 12
tem quinto, decima menſis, ipſe eſt annus nonuſdecimus Nabuchodonoſor regis Babylonis: venit Nabuzardan princeps militiæ, qui ſtabat coram rege Babylonis in Ieruſalem.
• Et incendit domum Domini, & 13
domum regis, & omnes domos Ieruſalem, & omnem domum magnã
igni combuſſit. • Et totum murum Ie- 14
ruſalem per circuitum deſtruxit, cunctus exercitus Chaldæorum, qui erat
cum magiſtro militiæ. De pauperi- 15
bus autem populi, & de reliquo vulgo, quod remanſerat in ciuitate, & de perfugis, qui tranſfugerant ad regem Babylonis, & ceteros de multitudine, tranſtulit Nabuzardan princeps
militiæ: • De pauperibus verò terræ 16
reliquit Nabuzardan princeps mili-
tiæ vinitores, & agricolas. • Colu- 17
mnas quoque æreas, quæ erant in domo Domini, & baſes, & mare æneũ, quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldæi, & tulerunt omne
æs eorum in Babylonem. Et lebe- 18
tes, & creagras, & pſalteria, & phia- D
las, & mortariola, & omnia vaſa ærea, quæ in miniſterio fuerant, tu-
lerunt: & • hydrias, & thymiama- 19
teria, & vrceos, & pelues, & candelabra, & mortaria, & cyathos: quotquot aurea, aurea: & quotquot argentea, argentea tulit magiſter mi-
litiæ: • & columnas duas, & mare 20
vnum, & vitulos duodecim æreos, qui erant ſub baſibus, quas fecerat rex Salomon in domo Domini: non erat pondus æris omnium horum va-
ſorum. • De columnis autem, decem 21
& octo cubiti altitudinis erant in columna vna, & funiculus duodecim cubitorum circuibat eam: porrò groſſitudo eius quattuor digitorum, &
intrinſecus caua erat. • Et capitella 22
ſuper vtramque ærea: altitudo ca- E
pitelli vnius quinque cubitorum: & retiacula, & malogranata ſuper coronam in circuitu, omnia ærea. Similiter columnæ ſecundæ, & ma-
23 logranata. • Et fuerunt malogranata nonaginta ſex dependentia: & omnia malogranata centum, retiacu-
24 lis circumdabantur. Et tulit magiſter militiæ Saraiam ſacerdotem primum, & Sophoniam ſacerdotem ſecundum: & tres cuſtodes veſtibuli.
25 • Et de ciuitate tulit eunuchum vnũ, qui erat præpoſitus ſuper viros bellatores: & ſeptem viros de his qui videbant faciem regis, qui inuenti ſunt in ciuitate: & ſcribam principem militũ, qui probabat tyrones: & ſex-
F aginta viros de populo terræ, qui in-
26 uenti ſunt in medio ciuitatis. • Tulit autẽ eos Nabuzardan magiſter militiæ, & duxit eos ad regem Babylo-
27 nis in Reblatha. • Et percuſſit eos rex Babylonis, & interfecit eos in Reblatha in terra Emath: & tranſlatus
28 eſt Iuda de terra ſua. • Iſte eſt populus, quem tranſtulit Nabuchodonoſor: In anno ſeptimo Iudæos tria
29 millia & viginti tres: • In anno octauodecimo Nabuchodonoſor de Ieruſalem animas octingentas triginta
30 duas: • In anno vigeſimotertio Nabuchodonoſor tranſtulit Nabuzardan magiſter militiæ animas Iudæorum ſeptingentas quadraginta quinque. omnes ergo animæ quattuor
31 millia ſexcentæ. Et factum eſt in tri-
G geſimoſeptimo anno tranſmigrationis Ioachin regis Iuda, duodecimo menſe, vigeſimaquinta menſis, eleuauit Euilmerodach rex Babylonis ipſo anno regni ſui, caput Ioachin regis Iuda, & eduxit eum de domo
32 carceris. • Et locutus eſt cum eo bona, & poſuit thronũ eius ſuper thronos regum, qui erant poſt ſe in Ba-
33 bylone. • Et mutauit veſtimenta carceris eius, & comedebat panem corã
34 eo ſemper cunctis diebus vitæ ſuæ. • & cibaria eius, cibaria perpetua dabantur ei à rege Babylonis ſtatuta per ſingulos dies, vſque ad diem mortis ſuæ cunctis diebus vitæ eius.

THRENI,

Id est

LAMENTATIONES IEREMIÆ PROPHETÆ.

Et factum est, postquam in captiuitatem redactus est Israel, & Ierusalem deserta est, sedit Ieremias propheta flens, & planxit lamentatione hac in Ierusalem, & amaro animo suspirans, & eiulans dixit:

CAPVT PRIMVM.

ALEPH.

QVOMODO sedet sola ciui-
1 A tas plena populo: facta est
quasi vidua domina Gen-
tium: princeps prouinciarum facta
est sub tributo.

BETH.

Ier. 13. a.5 • * Plorans plorauit in nocte, & la- 2
crymæ eius in maxillis eius: non est
qui consoletur eam ex omnibus cha-
ris eius: omnes amici eius spreuerunt
eam, & facti sunt ei inimici.

GHIMEL.

• Migrauit Iudas propter afflictio- 3
nem, & multitudinem seruitutis: ha-
bitauit inter gentes, nec inuenit re-
quiem: omnes persecutores eius ap-
prehenderunt eam inter angustias.

DALETH.

• Viæ Sion lugent eo quòd non 4
sint qui veniant ad sollemnitatem: B
omnes portæ eius destructæ: sacerdo-
tes eius gementes: virgines eius squa-
lidæ, & ipsa oppressa amaritudine.

HE.

• Facti sunt hostes eius in capite, 5
inimici eius locupletati sunt: quia Do-
minus locutus est super eam propter
multitudinem iniquitatum eius: par-
uuli eius ducti sunt in captiuitatem
ante faciem tribulantis.

VAV.

• Et egressus est à filia Sion omnis 6
decor eius: facti sunt principes eius
velut arietes non inuenientes pascua:
& abierunt absque fortitudine ante
faciem subsequentis.

ZAIN.

• Recordata est Ierusalem dierum 7
afflictionis suæ, & præuaricationis C
omnium desiderabilium suorũ, quæ
habuerat à diebus antiquis, cùm ca-
deret populus eius in manu hostili, &
non esset auxiliator: viderũt eam ho-
stes, & deriserunt sabbata eius.

HETH.

8 • Peccatum peccauit Ierusalẽ, pro-
pterea instabilis facta est: omnes, qui
glorificabant eam, spreuerunt illam,
quia viderunt ignominiam eius: ipsa
autẽ gemens conuersa est retrorsum.

TETH.

9 • Sordes eius in pedibus eius, nec
recordata est finis sui: deposita est ve-
hementer, non habens cõsolatorem:
D vide Domine afflictionẽ meam, quo-
niam erectus est inimicus.

IOD.

10 • Manum suam misit hostis ad o-
mnia desiderabilia eius: quia vidit
Gentes ingressas sanctuarium suum,
de quibus præceperas ne intrarent in
ecclesiam tuam.

CAPH.

11 • Omnis populus eius gemens, &
quærens panem: dederunt pretiosa
quæque pro cibo ad refocillandam
animam. vide Domine & considera,
quoniam facta sum vilis.

LAMED.

12 • O vos omnes, qui transitis per
viam, attendite, & videte si est dolor
sicut dolor meus: quoniam vinde-
miauit me vt locutus est Dominus in
die iræ furoris sui.

MEM.

13 • De excelso misit ignem in ossibus
E meis, & erudiuit me: expandit rete
pedibus meis, conuertit me retror-
sum: posuit me desolatam, tota die
mœrore confectam.

NVN.

14 • Vigilauit iugum iniquitatũ mea-
rum: in manu eius conuolutæ sunt,
& impositæ collo meo: infirmata est
virtus mea: dedit me Dominus in
manu, de qua non potero surgere.

SAMECH.

15 • Abstulit omnes magnificos meos
Dominus de medio mei: vocauit ad-
uersum me tempus, vt contereret e-
lectos meos: torcular calcauit Domi-
nus virgini filiæ Iuda.

AIN.

16 • * Idcirco ego plorans, & oculus Ier. 14.
F meus deducens aquas. quia longè fa- c.17
ctus est à me consolator, conuertens
animam meam: facti sunt filij mei
perditi, quoniam inualuit inimicus.

PHE.

17 * Expandit Sion manus suas, non est qui consoletur eam: mandauit Dñs aduersum Iacob in circuitu eius hostes eius: facta est Ierusalem quasi polluta menstruis inter eos.

SADE.

18 * Iustus est Dominus, quia os eius ad iracundiam prouocaui. audite obsecro vniuersi populi, & videte dolorem meum: virgines meæ, & iuuenes mei abierunt in captiuitatem.

COPH.

19 * Vocaui amicos meos, & ipsi deceperunt me: sacerdotes mei, & senes mei in vrbe consumpti sunt: quia quæsierunt cibum sibi vt refocillarét animam suam.

RES.

20 * Vide Domine quoniam tribulor, conturbatus est venter meus: subuersum est cor meũ in memetipsa, quoniam amaritudine plena sum. foris interficit gladius, & domi mors similis est.

SIN.

21 * Audierunt quia ingemisco ego, & non est qui consoletur me: omnes inimici mei audierũt malum meum, lætati sunt, quoniam tu fecisti: adduxisti diem consolationis, & fient similes mei.

THAV.

22 * Ingrediatur omne malum eorum coram te: & vindemia eos sicut vindemiasti me propter omnes iniquitates meas: multi enim gemitus mei, & cor meum mœrens.

CAPVT II.

ALEPH.

1 QVomodo obtexit caligine in furore suo Dñs filiam Sion: proiecit de cælo in terram inclytam Israel, & non est recordatus scabelli pedum suorum in die furoris sui. A

BETH.

2 * Præcipitauit Dominus, nec pepercit, omnia speciosa Iacob: destruxit in furore suo munitiones virginis Iuda, & deiecit in terram: polluit regnum, & principes eius.

GHIMEL.

3 * Confregit in ira furoris sui omne cornu Israel: auertit retrorsum dexteram suam à facie inimici: & succendit in Iacob quasi ignem flammæ deuorantis in gyro.

DALETH.

4 * Tetendit arcum suũ quasi inimi- B cus, firmauit dexteram suã quasi hostis: & occidit omne, quod pulchrum erat visu in tabernaculo filiæ Sion, effudit quasi ignem indignationem suam.

HE.

5 * Factus est Dominus velut inimicus: præcipitauit Israel, præcipitauit omnia mœnia eius: dissipauit munitiones eius, & repleuit in filia Iuda humiliatum & humiliatam.

VAV.

6 * Et dissipauit quasi hortum tentoriũ suũ, demolitus est tabernaculum suum: obliuioni tradidit Dñs in Sion festiuitatem, & sabbatum: & in opprobrium, & in indignationem furoris sui regem, & sacerdotem.

ZAIN.

7 * Repulit Dominus altare suum, C maledixit sanctificationi suæ: tradidit in manu inimici muros turrium eius: vocem dederunt in domo Domini, sicut in die sollemni.

HETH.

8 * Cogitauit Dominus dissipare murum filiæ Sion: tetendit funiculum suum, & non auertit manum suam à perditione: luxitque antemurale, & murus pariter dissipatus est.

TETH.

9 * Defixæ sunt in terra portæ eius: perdidit, & contriuit vectes eius: regem eius & principes eius in Gentibus: non est lex, & prophetæ eius non inuenerunt visionem à Domino.

IOD.

10 * Sederunt in terra, conticuerunt senes filiæ Sion: consperserunt cinere capita sua, accincti sunt ciliciis, abiecerunt in terram capita sua virgines Ierusalem.

CAPH.

11 * Defecerũt præ lacrymis oculi mei, D conturbata sunt viscera mea, effusum est in terra iecur meum super contritione filiæ populi mei, cùm deficeret paruulus, & lactens in plateis oppidi.

LAMED.

12 * Matribus suis dixerunt: Vbi est triticum & vinum? cùm deficerent quasi vulnerati in plateis ciuitatis: cùm exhalarent animas suas in sinu matrum suarum.

MEM.

13 * Cui comparabo te? vel cui assimilabo te filia Ierusalem? cui exæquabo te, & consolabor te virgo filia Sion? magna est enim velut mare contritio tua. quis medebitur tui?

NVN.

• Prophetæ tui viderunt tibi falsa, 14
& stulta, nec aperiebant iniquitatem E
tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarent:
viderunt autem tibi assumptiones falsas, & eiectiones.

SAMECH.

• Plauserunt super te manibus omnes 15
transeuntes per viam: sibilauerunt, & mouerunt caput suum super filiam Ierusalem: Hæccine est vrbs, dicentes, perfecti decoris, gaudium vniuersæ terræ?

PHE.

• Aperuerunt super te os suum o- 16
mnes inimici tui: sibilauerũt, & fremuerunt dentibus, & dixerunt: De- F
uorabimus: en ista est dies, quam expectabamus: inuenimus, vidimus.

AIN.

a Leu. 26. b 15 Deut. 28. b. 15 Ier. 14. c. 17

• a Fecit Dominus quæ cogitauit, 17
compleuit sermonem suum, quem præceperat à diebus antiquis: destruxit, & non pepercit, & lætificauit super te inimicum, & exaltauit cornu hostium tuorum.

SADE.

a Sup. 1. f. 16.

• Clamauit cor eorum ad Dñm su- 18
per muros filiæ Sion: a Deduc quasi torrentem lacrymas per diem, & noctem: non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui.

COPH.

• Consurge, lauda in nocte in prin- 19
cipio vigiliarũ: effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini: leua ad eum manus tuas pro anima paruulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum.

RES.

• Vide Dñe, & considera quẽ vin- 20
demiaueris ita: ergóne comedẽt mu- G
lieres fructum suũ, paruulos ad mensurã palmæ? si occiditur in sanctuario Domini sacerdos, & propheta?

SIN.

• Iacuerunt in terra foris puer, & 21
senex: virgines meæ, & iuuenes mei ceciderunt in gladio: interfecisti in die furoris tui: percussisti, nec misertus es.

THAV.

• Vocasti quasi ad diem sollem- 22
nem, qui terrerent me de circuitu, & non fuit in die furoris Domini qui effugeret, & relinqueretur: quos educaui, & enutriui, inimicus meus consumpsit eos.

CAP. III.

ALEPH.

1 EGo vir videns paupertatem meam
A in virga indignationis eius.

ALEPH.

2 • Me minauit, & adduxit in tenebras, & non in lucem.

ALEPH.

3 • Tantùm in me vertit, & conuertit manum suam tota die.

BETH.

4 • Vetustam fecit pellem meam, & carnem meam, contriuit ossa mea.

BETH.

5 • Ædificauit in gyro meo, & circumdedit me felle, & labore.

BETH.

6 • In tenebrosis collocauit me, quasi mortuos sempiternos.

GHIMEL.

7 • Circumædificauit aduersum me, vt non egrediar: aggrauauit compedem meum.

GHIMEL.

8 • Sed & cùm clamauero, & rogauero, exclusit orationem meam.

GHIMEL.

9 • Conclusit vias meas lapidibus
B quadris, semitas meas subuertit.

DALETH.

10 • Vrsus insidians factus est mihi: leo in absconditis.

DALETH.

11 • Semitas meas subuertit, & confregit me: posuit me desolatam.

DALETH.

12 • Tetendit arcum suum, & posuit me quasi signum ad sagittam.

HE.

13 • Misit in renibus meis filias pharetræ suæ.

HE.

14 • Factus sum in derisum omni populo meo, canticum eorum tota die.

HE.

15 • Repleuit me amaritudinibus, inebriauit me absynthio.

VAV.

16 • Et fregit ad numerũ dentes meos, cibauit me cinere.

VAV.

17 • Et repulsa est à pace anima mea, oblitus sum bonorum.

VAV.

18 • Et dixi: Periit finis meus, & spes mea à Domino.

C ZAIN.

19 • Recordare paupertatis, & transgressionis meæ, absynthij, & fellis.

ZAIN.

20 * Memoria memor ero, & tabescet in me anima mea.

ZAIN.

21 * Hæc recolens in corde meo, ideo sperabo.

HETH.

22 * Misericordiæ Domini quia non sumus consumpti: quia non defecerunt miserationes eius.

HETH.

23 * Noui diluculo, multa est fides tua.

HETH.

24 * Pars mea Dominus, dixit anima mea: propterea expectabo eum.

TETH.

25 * Bonus est Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum.

TETH.

26 * Bonum est præstolari cum silentio salutare Dei.

TETH.

27 * Bonum est viro, cùm portauerit iugum ab adolescentia sua. D

IOD.

28 * Sedebit solitarius, & tacebit: quia leuauit super se.

IOD.

29 * Ponet in puluere os suum, si fortè sit spes.

IOD.

30 * Dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobriis.

CAPH.

31 * Quia non repellet in sempiternum Dominus.

CAPH.

32 * Quia si abiecit, & miserebitur secundum multitudinem misericordiarum suarum.

CAPH.

33 * Non enim humiliauit ex corde suo, & abiecit filios hominum,

LAMED.

34 * Vt contereret sub pedibus suis omnes vinctos terræ,

LAMED.

35 * Vt declinaret iudicium viri in conspectu vultus Altissimi.

LAMED.

36 * Vt peruerteret hominem in iudicio suo, Dominus ignorauit. E

MEM.

*Amos 3. 6.

37 * *Quis est iste, qui dixit vt fieret, Domino non iubente?

MEM.

38 * Ex ore Altissimi non egredientur nec mala nec bona?

MEM.

39 * Quid murmurauit homo viuens, vir pro peccatis suis?

NVN.

40 * Scrutemur vias nostras, & quæramus, & reuertamur ad Dnm.

NVN.

41 * Leuemus corda nostra cum manibus ad Dominum in cælos.

NVN.

42 * Nos iniquè egimus, & ad iracundiam prouocauimus: idcirco tu inexorabilis es.

SAMECH.

43 * Operuisti in furore, & percussisti nos: occidisti, nec pepercisti.

SAMECH.

44 * Opposuisti nubem tibi, ne transeat oratio.

SAMECH.

45 * Eradicationem, & abiectionem
F posuisti me in medio populorum.

PHE.

46 * Aperuerunt super nos os suum omnes inimici.

PHE.

47 * Formido, & laqueus facta est nobis vaticinatio, & contritio.

PHE.

48 * Diuisiones aquarũ deduxit oculus meus, in contritione filiæ populi mei.

AIN.

49 * Oculus meus afflictus est, nec tacuit, eo quòd non esset requies,

AIN.

50 * Donec respiceret & videret Dominus de cælis.

AIN.

51 * Oculus meus deprædatus est animã meã in cunctis filiabus vrbis meæ.

SADE.

52 * Venatione ceperunt me quasi auem inimici mei gratis.

SADE.

53 * Lapsa est in lacum vita mea, & & posuerunt lapidem super me.

SADE.

54 * Inundauerunt aquæ super caput meum: dixi: Perij.

COPH.

55 * Inuocaui nomen tuum Domine de lacu nouissimo.

COPH.

56 * Vocem meam audisti: ne auer-
G tas aurem tuam à singultu meo, & clamoribus.

COPH.

57 * Appropinquasti in die, quando inuocaui te. dixisti: Ne timeas.

RES.

58 * Iudicasti Domine causam animæ meæ, redemptor vitæ meæ.

RES.

59 * Vidisti Dñe iniquitatem illorum aduersum me: iudica iudiciũ meum.

RES.

60 * Vidisti omnem furorẽ, vniuersas cogitationes eorum aduersum me.

SIN.

61 * Audisti opprobrium eorum Domine, omnes cogitationes eorum aduersum me:

SIN.

62 * Labia insurgentiũ mihi; & meditationes eorũ aduersum me tota die.

SIN.

63 * Sessionẽ eorũ, & resurrectionem eorũ vide, ego sum psalmus eorum.

THAV.

64 * Reddes eis vicem Domine iuxta opera manuum suarum.

THAV.

65 * Dabis eis scutum cordis laborem tuum.

THAV.

66 * Persequêris in furore, & conteres eos sub cælis Domine.

CAP. IIII.

ALEPH.

1 Quomodo obscuratũ est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum? A

BETH.

2 * Filij Sion inclyti, & amicti auro primo: quomodo reputati sunt in vasa testea, opus manuum figuli?

GHIMEL.

3 *Sed & lamiæ nudauerũt mãmam, lactauerunt catulos suos: filia populi mei crudelis, quasi struthio in deserto.

DALETH.

4 * Adhæsit lingua lactentis ad palatum eius in siti: paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.

HE.

5 * Qui vescebantur voluptuosè, interierunt in viis: qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora.

VAV.

6 * Et maior effecta est iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum, * quæ subuersa est in momento, & nõ ceperunt in ea manus.

* Gen. 19 c. 24

ZAIN.

7 * Candidiores Nazaræi eius niue,

B nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchriores.

HETH.

8 * Denigrata est super carbones facies eorum, & non sunt cogniti in plateis: adhæsit cutis eorum ossibus: aruit, & facta est quasi lignum.

TETH.

9 * Melius fuit occisis gladio, quàm interfectis fame: quoniam isti extabuerunt consumpti à sterilitate terræ.

IOD.

10 * Manus mulierum misericordium coxerunt filios suos: facti sunt cibus eorũ in contritione filiæ populi mei.

CAPH.

11 * Compleuit Dominus furorem suũ, effudit iram indignationis suæ: & succendit ignem in Sion, & deuorauit fundamenta eius.

LAMED.

12 * Non crediderunt reges terræ, & vniuersi habitatores orbis, quoniam ingrederetur hostis & inimicus per portas Ierusalem:

MEM.

13 * Propter peccata prophetarum C eius, & iniquitates sacerdotum eius, qui effuderunt in medio eius sanguinem iustorum.

NVN.

14 * Errauerunt cæci in plateis, polluti sunt in sanguine: cumque non possent, tenuerunt lacinias suas.

SAMECH.

15 * Recedite polluti, clamauerunt eis, recedite, abite, nolite tangere: iurgati quippe sunt, & commoti dixerunt inter Gentes: Non addet vltrà vt habitet in eis.

PHE.

16 *Facies Dñi diuisit eos, nõ addet vt respiciat eos: facies sacerdotum non erubuerunt, neq; senum miserti sũt.

AIN.

17 * Cùm adhuc subsisteremus, defecerunt oculi nostri ad auxilium nostrum vanũ, cùm respiceremus attenti ad gentem, quæ saluare non poterat.

SADE.

18 *Lubricauerunt vestigia nostra in D itinere platearum nostrarum, appropinquauit finis noster: completi sunt dies nostri, quia venit finis noster.

COPH.

19 * Velociores fuerunt persecutores nostri aquilis cæli: super montes persecuti sunt nos, in deserto insidiati sunt nobis.

R E S.

• Spiritus oris nostri Christus Do- 20
minus captus est in peccatis nostris:
cui diximus : In vmbra tua viue-
mus in Gentibus.

S I N.

• Gaude, & lætare filia Edom, quæ 21
habitas in Terra Hus : ad te quoque
perueniet calix, inebriaberis, atque
nudaberis.

T H A V.

• Completa est iniquitas tua filia 22
Sion, non addet vltra vt transmigret
te : visitauit iniquitatem tuam filia
Edom, discooperuit peccata tua.

ORATIO IEREMIÆ PROPHETAE.

CAPVT QVINTVM.

RECORDARE Domine quid 1
acciderit nobis: intuere, & re- A
spice opprobrium nostrum.
• Hereditas nostra versa est ad alie- 2
nos : domus nostræ ad extraneos.
• Pupilli facti sumus absque patre, 3
matres nostræ quasi viduæ. • Aquam 4
nostram pecunia bibimus: ligna no-
stra pretio comparauimus. • Cerui- 5
cibus nostris minabamur, lassis non
dabatur requies. • Ægypto dedimus 6
manum, & Assyriis vt saturaremur B
pane. • Patres nostri peccauerunt, & 7
non sunt : & nos iniquitates eorum
portauimus. • Serui dominati sunt 8
nostri: non fuit qui redimeret de ma-
nu eorum. • In animabus nostris affe- 9
rebamus panem nobis, à facie gladij
in deserto. • Pellis nostra, quasi cliba- 10
nus exusta est à facie tempestatum
famis. • Mulieres in Sion humiliaue- 11
runt, & virgines in ciuitatibus Iuda. C
• Principes manu suspensi sunt: facies 12
senum non erubuerunt. • Adolescen- 13
tibus impudicè abusi sunt: & pueri in
ligno corruerunt. • Senes defecerunt 14
de portis : iuuenes de choro psallen-
tium. • Defecit gaudiũ cordis nostri: 15
versus est in luctum chorus noster.
• Cecidit corona capitis nostri : væ 16
nobis, quia peccauimus. • Propterea 17
mœstum factum est cor nostrum,
ideo contenebrati sunt oculi nostri. •
• Propter montem Sion quia disper- 18
iit vulpes ambulauerunt in eo. • Tu 19
autem Domine in æternum perma
nebis, solium tuum in generationem
20 & generationem. • Quare in perpe-
tuum obliuisceris nostri? derelinques
21 nos in longitudine dierum? • Con-
uerte nos Domine ad te, & conuer-
temur : innoua dies nostros, sicut à
22 principio. • Sed proijciens repulisti
nos, iratus es contra nos vehementer.

PROPHETIA BARVCH.

CAPVT PRIMVM.

1 ET hæc verba libri, quæ scripsit
A Baruch filius Neriæ, filij Maa-
liæ, filij Sedeciæ, filij Sedei, filij
2 Helciæ in Babylonia, • in anno quin-
to, in septimo die mensis, in tempore
quo ceperunt Chaldæi Ierusalem, &
3 succenderunt eam igni. • Et legit Ba-
ruch verba libri huius ad aures Ie-
choniæ filij Ioakim regis Iuda, & ad
aures vniuersi populi venientis ad li-
4 brum, • & ad aures potentium filio-
rum regum, & ad aures presbytero-
rum, & ad aures populi, à minimo
vsque ad maximum eorum omnium
habitantium in Babylonia, ad flu-
5 men Sodi. • Qui audientes plorabãt,
& ieiunabant, & orabant in conspe-
6 ctu Domini. • Et collegerunt pecu
B niam secundùm quod potuit vniuscu-
7 iusque manus, • & miserunt in Ie-
rusalem ad Ioakim filium Helciæ fi-
lij Salom Sacerdotem, & ad Sacer-
dotes, & ad omnem populum, qui
inuenti sunt cum eo in Ierusalem:
8 • cùm acciperet vasa templi Domini,
quæ ablata fuerant de templo, reuo-
care in Terrã Iuda decima die mensis
Siuan, vasa argentea, quæ fecit Sede-
9 cias filius Iosiæ rex Iuda, • postea-
quàm cepisset Nabuchodonosor rex
Babylonis Iechoniam, & principes,
& cunctos potentes, & populum ter-
ræ ab Ierusalem, & duxit eos vinctos
10 in Babylonem. • Et dixerunt: Ecce
misimus ad vos pecunias; de quibus
emite holocautomata, & thus, & fa-
cite manna, & offerte pro peccato ad
11 aram Domini Dei nostri : • & orate
pro vita Nabuchodonosor regis Ba-
bylonis, & pro vita Balthasar filij
eius, vt sint dies eorum sicut dies cæli
12 super terram : • & vt det Dominus

virtutem nobis, & illuminet oculos C
nostros vt viuamus sub vmbra Na-
buchodonosor regis Babylonis, &
sub vmbra Balthasar filij eius, & ser-
uiamus eis multis diebus, & inuenia-
mus gratiam in conspectu eorum.
* Et pro nobisipsis orate ad Domi- 13
num Deum nostrum: quia peccaui-
mus Domino Deo nostro, & non est
auersus furor eius à nobis vsque in
hunc diem. * Et legite librum istum, 14
qué misimus ad vos recitari in tem-
plo Domini, in die sollemni, & in die
a Iosu.2.b.6 opportuno: * a & dicetis: Domino 15
Deo nostro iustitia, nobis auté con-
fusio faciei nostræ: sicut est dies hæc
omni Iuda, & habitantibus in Ieru-
salem, * Regibus nostris, & princip- 16
bus nostris, & sacerdotibus nostris,
& prophetis nostris, & patribus no-
a Dan.9. a.5. stris. * a Peccauimus ante Dominum 17
Deum nostrum, & non credidimus,
diffidentes in eum: * & non fuimus 18
subiectibiles illi, & non audiuimus D
vocem Domini Dei nostri vt ambu-
laremus in mandatis eius, quæ dedit
nobis. * A die, qua eduxit patres no- 19
stros de Terra Ægypti vsque ad diem
hanc, eramus incredibiles ad Domi-
num Deum nostrum: & dissipati re-
cessimus, ne audiremus vocem ipsius.
a Deut.28. d.15 * a Et adhæserunt nobis multa mala, 20
& maledictiones, quæ constituit Do-
minus Moysi seruo suo: qui eduxit
patres nostros de Terra Ægypti, dare
nobis terram fluentem lac & mel,
sicut hodierna die. * Et non audiui- 21
mus vocem Domini Dei nostri se-
cundùm omnia verba prophetarum,
quos misit ad nos: * & abiuimus 22
vnusquisque in sensum cordis no-
stri maligni, operari diis alienis, fa-
cientes mala ante oculos Domini Dei
nostri.

CAP. II.

PRopter quod statuit Dominus 1
Deus noster verbum suum, quod A
locutus est ad nos, & ad iudices no-
stros, qui iudicauerunt Israel, & ad
reges nostros, & ad principes nostros,
& ad omnem Israel, & Iuda: * vt ad- 2
duceret Dominus super nos mala
magna, quæ non sunt facta sub cælo,
quemadmodum facta sunt in Ieru-
a Deut.28. f.53. salem a secundùm quæ scripta sunt in
lege Moysi, * vt manducaret homo 3
carnes filij sui, & carnes filiæ suæ.
* Et dedit eos sub manu regum o- 4
mniú, qui sunt in circuitu nostro in
improperium, & in desolationem in
omnibus populis, in quibus nos di-
5 spersit Dominus. * Et facti sumus
subtus, & non supra: quia peccaui-
mus Domino Deo nostro, non obau- a Sup.1. c.15
6 diendo voci ipsius. * a Domino Deo
B nostro iustitia: nobis autem, & patri-
bus nostris confusio faciei, sicut est
7 dies hæc. * Quia locutus est Domi-
nus super nos omnia mala hæc, quæ
8 venerunt super nos: * & non sumus
deprecati faciem Domini Dei nostri,
vt reuerteremur vnusquisq; nostrum
9 à viis nostris pessimis. * Et vigilauit
Dominus in malis, & adduxit ea su-
per nos: quia iustus est Dominus in
omnibus operibus suis, quæ manda-
10 uit nobis: * & non audiuimus vocem
ipsius vt iremus in præceptis Domini,
11 quæ dedit ante faciem nostram. * a Et a Dan.9. d.15
C nunc Domine Deus Israel, qui edu-
xisti populum tuum de Terra Ægy-
pti in manu valida, & in signis, & in
prodigiis, & in virtute tua magna, &
in brachio excelso, & fecisti tibi no-
12 men sicut est dies iste: * peccauimus,
impiè egimus, iniquè gessimus Do-
mine Deus noster, in omnibus iusti-
13 tiis tuis. * Auertatur ira tua à nobis:
quia derelicti sumus pauci inter gen-
14 tes, vbi dispersisti nos. * Exaudi Do-
mine preces nostras, & orationes no-
stras, & educ nos propter te: & da
nobis inuenire gratiam ante faciem
15 eorum, qui nos abduxerunt: * vt sciat
omnis terra quia tu es Dominus Deus
noster, & quia nomen tuum inuo-
catum est super Israel, & super genus a Deut.26. d.15
16 ipsius. * a Respice Domine de domo Isa.63.d.15
sancta tua in nos, & inclina aurem a Isa.64.c.9
17 tuam, & exaudi nos. * a Aperi oculos a Psal.113. d.17
D tuos, & vide: a quia non mortui, qui
sunt in inferno, quorum spiritus ac-
ceptus est à visceribus suis, dabunt
honorem, & iustificationem Domi-
18 no: * sed anima, quæ tristis est super
magnitudine mali, & incedit curua,
& infirma, & oculi deficientes, &
anima esuriens dat tibi gloriam & iu-
19 stitiam Domino. * Quia non secun-
dùm iustitias patrum nostrorum nos
fundimus preces, & petimus miseri-
cordiam ante conspectum tuum Do-
20 mine Deus noster: * sed quia misisti
iram tuam, & furorem tuum super
nos, sicut locutus es in manu puero-
rum tuorum prophetarum, dicens:
21 * Sic dicit Dominus: Inclinate hume-
E rum vestrum, & ceruicem vestram,

& opera facite regi Babylonis: & se-
debitis in terra, quam dedi patribus
vestris. * Quòd si non audieritis vo- 22
cem Domini Dei vestri operari regi
Babyloniæ: defectionem vestram fa-
ciam de ciuitatibus Iuda, & à foris
Ierusalem, * & auferam à vobis vo- 23
cem iucunditatis, & vocem gaudij, &
vocem sponsi, & vocem sponsæ, & erit
omnis terra sine vestigio ab inhabi-
tantibus eam. * & non audierunt vo- 24
cem tuam, vt operarentur regi Baby-
lonis: & statuisti verba tua, quæ locu-
tus es in manibus puerorum tuorum
prophetarum, vt transferrentur ossa
regum nostrorum, & ossa patrũ no-
strorum de loco suo: * & ecce proie- 25
cta sunt in calore solis, & in gelu no-
ctis: & mortui sunt in doloribus pes-
simis, in fame & in gladio, & in emis-
sione. * Et posuisti templum, in quo 26
inuocatum est nomen tuum in ipso, F
sicut hæc dies, propter iniquitatem
domus Israel, & domus Iuda. * Et fe- 27
cisti in nobis Domine Deus noster
secundùm omnem bonitatem tuam,
& secundùm omnem miserationem
tuam illam magnam: * sicut locutus 28
es in manu pueri tui Moysi in die,
qua præcepisti ei scribere legem tuam
coram filiis Israel, * dicens: * Si non 29
audieritis vocem meam, multitudo
hæc magna conuertetur in minimam
inter Gẽtes, quò ego eos dispergam:
* quia scio quòd me non audiet po- 30
pulus. populus est enim dura cerui-
ce: & cõuertetur ad cor suum in ter-
ra captiuitatis suæ: * & scient quia 31
ego sum Dominus Deus eorum, & G
dabo eis cor, & intelligent: aures, &
audient. * Et laudabunt me in terra 32
captiuitatis suæ, & memores erũt no-
minis mei. * Et auertent se à dorso suo 33
duro, & à malignitatibus suis: quia
reminiscentur viam patrum suorum
qui peccauerunt in me. * Et reuocabo 34
illos in terram, quam iuraui patribus
eorum Abraham, Isaac, & Iacob, &
dominabuntur eis: & multiplicabo
eos, & non minorabuntur. * Et sta- 35
tuam illis testamentum alterum sem-
piternum, vt sim illis in Deum, & ipsi
erunt mihi in populum: & non mo-
uebo ampliùs populum meum, filios
Israel à terra, quam dedi illis.

* Leu. 26. b. 14
Deut. 28. b. 15

CAP. III.

ET nunc Domine omnipotens, 1
Deus Israel, anima in angustiis, & A
spiritus anxius clamat ad te: * audi 2
Domine, & miserere, quia Deus es
misericors, & miserere nostri: quia
3 peccauimus ante te. * Quia tu sedes in
sempiternum, & nos peribimus in
4 æuum? * Domine omnipotens, Deus
Israel, audi nunc orationem mor-
tuorum Israel, & filiorum ipsorum,
qui peccauerunt ante te, & non au-
dierunt vocem Domini Dei sui, &
5 agglutinata sunt nobis mala. * Noli
meminisse iniquitatum patrum no-
strorum, sed memento manus tuæ,
6 & nominis tui in tempore isto: * quia
tu es Dominus Deus noster, & lau-
7 dabimus te Domine: * quia propter
hoc dedisti timorem tuum in cordi-
bus nostris, & vt inuocemus nomen
tuum, & laudemus te in captiuitate
nostra, quia conuertimur ab iniqui-
tate patrum nostrorum, qui pecca-
8 uerunt ante te. * Et ecce nos in capti-
uitate nostra sumus hodie, qua nos
dispersisti in improperium, & in ma-
B ledictum, & in peccatum, secundùm
omnes iniquitates patrũ nostrorum,
qui recesserunt à te Domine Deus
9 noster. * Audi Israel mandata vitæ:
auribus percipe, vt scias prudentiam.
10 * Quid est Israel quòd in terra inimi-
11 corum es? * inueterasti in terra alie-
na, coinquinatus es cum mortuis:
deputatus es cum descendentibus in
12 infernum. * Dereliquisti fontem sa-
13 pientiæ. * nam si in via Dei ambu-
lasses, habitasses vtique in pace sem-
14 piterna. * Disce vbi sit prudentia, vbi
sit virtus, vbi sit intellectus: vt scias
simul vbi sit longiturnitas vitæ &
victus, vbi sit lumen oculorum, &
15 pax. * Quis inuenit locum eius? &
16 quis intrauit in thesauros eius? * Vbi
sunt principes Gentium, & qui do-
minantur super bestias, quæ sunt su-
17 per terram? * qui in auibus cæli lu-
18 dunt, * qui argentum thesaurizant,
& aurum, in quo confidunt homi-
nes, & non est finis acquisitionis eo-
rum? qui argentum fabricant & so-
liciti sunt, nec est inuentio operum
19 illorum? * exterminati sunt, & ad
inferos descenderunt, & alij loco eo-
20 rum surrexerunt. * Iuuenes vide-
C runt lumen, & habitauerunt super
terram: viam autem disciplinæ igno-
21 rauerunt, * neque intellexerunt se-
mitas eius, neque filij eorum susce-
perunt eam, à facie ipsorum longè
22 facta est: * non est audita in Terra
Chanaan, neque visa est in Theman.

* Filij

• Filij quoque Agar, qui exquirunt 23
prudentiam, quæ de terra est, nego-
tiatores Merrhæ, & Theman, & fa-
bulatores, & exquisitores prudentiæ
& intelligentiæ: viam autem sapien-
tiæ nescierunt, neque commemora-
ti sunt semitas eius. • O Israel, quàm 24
magna est domus Dei, & ingens lo-
cus possessionis eius! • Magnus est, 25
& non habet finem: excelsus & im-
mensus. • Ibi fuerunt gigantes nomi- 26
nati illi, qui ab initio fuerunt statu-
ra magna, scientes bellum. • Non hos 27
elegit Dominus, neque viã discipli-
næ inuenerunt: propterea perierunt.
• Et quoniam non habuerunt sapien- 28
tiam, interierunt propter suam insi-
pientiam. • Quis ascendit in cælum, 29
& accepit eam, & eduxit eam de nu- D
bibus? • Quis transfretauit mare, & 30
inuenit illam? & attulit illam super
aurum electum? • Non est qui pos- 31
sit scire vias eius, neque qui exquirat
semitas eius: • sed qui scit vniuersa, 32
nouit eam, & adinuenit eam pruden-
tia sua: qui præparauit terram in æ-
terno tempore, & repleuit eam pecu-
dibus, & quadrupedibus: • qui emit- 33
tit lumen, & vadit: & vocauit il-
lud, & obedit illi in tremore. • Stel- 34
læ autem dederunt lumen in custo-
diis suis, & lætatæ sunt: • vocatæ 35
sunt, & dixerunt: Adsumus: & lu-
xerunt ei cum iucunditate, qui fecit
illas. • Hic est Deus noster, & non 36
æstimabitur alius aduersus eum. • Hic 37
adinuenit omnem viam disciplinæ,
& tradidit illam Iacob puero suo, &
Israel dilecto suo. • Post hæc in ter- 38
ris visus est, & cum hominibus con-
uersatus est.

CAP. IIII.

HIc liber mandatorum Dei, & 1
lex, quæ est in ęternum: omnes, A
qui tenent eam, peruenient ad vi-
tam: qui autem dereliquerunt eam,
in mortem. • Conuertere Iacob, & 2
apprehende eam, ambula per viam
ad splendorem eius contra lumen
eius. • Ne tradas alteri gloriam tuam, 3
& dignitatem tuam genti alienæ.
• Beati sumus Israel: quia quæ Deo 4
placent, manifesta sunt nobis. • Ani- 5
mæquior esto populus Dei, memo-
rabilis Israel: • venundati estis Genti- 6
bus non in perditionem: sed pro-
pter quod in ira ad iracundiam pro-
uocastis Deum, traditi estis aduersa-
riis. • Exacerbastis enim eum, qui fe- 7
B cit vos, Deum æternum, immolan-
8 tes dæmoniis, & non Deo. • Obliti
enim estis Deum, qui nutriuit vos, &
contristastis nutricem vestram Ieru-
9 salem. • Vidit enim iracũdiam à Deo
uenientem vobis, & dixit: Audite
confines Sion, adduxit enim mihi
10 Deus luctum magnum: • Vidi enim
captiuitatem populi mei, filiorum
meorũ, & filiarum, quam superduxit
11 illis æternus. • Nutriui enim illos cũ
iucunditate: dimisi autem illos cum
12 fletu & luctu. • Nemo gaudeat su-
per me viduam, & desolatam: à mul-
tis derelicta sum propter peccata fi-
liorum meorum, quia declinauerunt
13 à lege Dei. • Iustitias autem ipsius
nescierunt, nec ambulauerunt per
vias mandatorum Dei, neque per se-
mitas veritatis eius cum iustitia in-
14 gressi sunt. • Veniãt confines Sion, &
memorentur captiuitatem filiorum,
& filiarum mearum, quam superdu-
15 xit illis æternus. • Adduxit enim su-
per illos gentem de longinquo, gen-
tem improbam, & alterius linguæ:
16 • qui non sunt reueriti senem, neque
puerorum misereti sunt, & abduxe-
runt dilectos viduæ, & à filijs vni-
17 cam desolauerunt. • Ego autem quid
18 possum adiuuare vos? • Qui enim
adduxit super vos mala, ipse vos eri-
piet de manibus inimicorum vestro-
19 rum. • Ambulate filij, ambulate: ego
20 enim derelicta sum sola. • Exui me
D stola pacis, indui autem me sacco ob-
secrationis, & clamabo ad Altissi-
21 mum in diebus meis. • Animæquio-
res estote filij, clamate ad Dominũ,
& eripiet vos de manu principum in-
22 imicorum. • Ego enim speraui in
æternum salutem vestram: & venit
mihi gaudium à sancto super mi-
sericordia, quæ veniet vobis ab æter-
23 no salutari nostro. • Emisi enim vos
cum luctu & ploratu: reducet autem
vos mihi Dominus cũ gaudio & iu-
24 cunditate in sempiternũ. • Sicut enim
E viderunt vicinæ Sion captiuitatem
vestram à Deo, sic videbunt & in
celeritate salutem vestram à Deo,
quæ superueniet vobis cum honore
25 magno, & splendore æterno. • Filij
patiẽter sustinete iram, quæ superue-
nit vobis: persecutus est enim te ini-
micus tuus, sed citò videbis perditio-
nem ipsius: & super ceruices ipsius
26 ascendes. • Delicati mei ambulaue-
runt vias asperas: ducti sunt enim vt

grex direptus ab inimicis. * Animæ- 27
quiores estote filij, & proclamate ad
Dominum: erit enim memoria ve-
stra ab eo qui duxit vos. * Sicut enim 28
fuit sensus vester vt erraretis à Deo:
decies tantum iterum conuertentes
requiretis eum. * Qui enim induxit 29
vobis mala, ipse rursum adducet vo- F
bis sempiternam iucunditatem cum
salute vestra. * Animæquior esto Ie- 30
rusalem, exhortatur enim te, qui
te nominauit. * Nocentes peribunt, 31
qui te vexauerunt: & qui gratulati
sunt in tua ruina, punientur. * Ci- 32
uitates, quibus seruierunt filij tui, pu-
nientur: & quæ accepit filios tuos.
* Sicut enim gauisa est in tua ruina, 33
& læta est in casu tuo, sic contrista-
bitur in sua desolatione. * Et amputa- 34
bitur exultatio multitudinis eius, &
gaudimonium eius erit in luctum.
* Ignis enim superueniet ei ab æterno, 35
in longiturnis diebus, & habitabitur G
à dæmoniis in multitudine temporis.
* Circumspice Ierusalem ad Orien- 36
tem, & vide iucunditatem à Deo ti-
bi venientem. * Ecce enim veniunt fi- 37
lij tui, quos dimisisti dispersos, veniũt
collecti ab Oriente vsque ad Occi-
dentem, in verbo sancti gaudentes
in honorem Dei.

CAP. V.

EXue te Ierusalem stola luctus, 1
& vexationis tuæ: & indue te de- A
core, & honore eius, quæ à Deo tibi
est sempiternæ gloriæ. * Circumdabit 2
te Deus diploide iustitiæ, & imponet
mitram capiti honoris æterni. * Deus 3
enim ostendet splendorem suum in
te omni, qui sub cælo est. * Nomi- 4
nabitur enim tibi nomen tuum à
Deo in sempiternum: Pax iustitiæ, B
& honor pietatis. * Exurge Ierusa- 5
lem, & sta in excelso: * & circum-
spice ad Orientem, & vide collectos
filios tuos ab Oriente sole vsque ad
Occidentem, in verbo sancti gau-
dentes Dei memoria. * Exierunt enim 6
abs te pedibus ducti ab inimicis: ad- C
ducet autem illos Dominus ad te
portatos in honore sicut filios regni.
* Constituit enim Deus humiliare 7
omnem montem excelsum, & ru-
pes perennes, & conualles replere in
æqualitatem terræ: vt ambulet Israel
diligenter in honorem Dei. * Obum- 8
brauerunt autem & siluæ, & omne D
lignum suauitatis Israel ex manda-
to Dei. * Adducet enim Deus Israel

a Sap. 4. c. 16

cum iucunditate in lumine maiesta-
tis suæ, cum misericordia, & iusti-
tia, quæ est ex ipso.

CAP. VI.

A EXemplar epistolæ, quam misit
Ieremias ad abducendos capti-
uos in Babyloniam à rege Babylo-
niorum, vt annunciaret illis secun-
dum quod præceptum est illi à Deo.
1 * a PROPTER peccata, quæ pec- a Ier. 25.
castis ante Deum, abducemini in b. 9
Babyloniam captiui à Nabuchodo-
2 nosor rege Babyloniorum. * Ingressi
itaque in Babylonem, eritis ibi annis
plurimis, & temporibus longis, vs-
que ad generationes septem: post hoc
autem educam vos inde cum pace.
3 * b Nunc autem videbitis in Baby- b Isai. 44.
lonia deos aureos, & argenteos, & b. 10
lapideos, & ligneos in humeris por-
tari, ostentantes metum Gentibus.
4 * Videte ergo ne & vos similes effi-
ciamini factis alienis, & metuatis, &
5 metus vos capiat in ipsis. * Visa ita-
que turba de retro, & ab ante, ado-
rantes dicite in cordibus vestris: Te o-
6 portet adorari Domine. * Angelus
enim meus vobiscum est: ipse autem
7 exquiram animas vestras. * Nam lin-
gua ipsorum polita à fabro, ipsa etiã
inaurata & inargentata falsa sunt, &
8 non possunt loqui. * Et sicut virgini
amanti ornamenta: ita accepto au-
9 ro fabricati sunt. * Coronas certè au-
reas habent super capita sua dij il-
lorum: vnde subtrahunt sacerdotes
ab eis aurum & argentum, & erogãt
10 illud in semetipsos. * Dant autem &
ex ipso prostitutis, & meretrices or-
nant: & iterum cùm receperint il-
lud à meretricibus, ornant deos suos.
11 * Hi autem non liberantur ab æru-
12 gine & tinea. * Opertis autem illis
B veste purpurea, extergunt faciem i-
psorũ propter puluerem domus, qui
13 est plurimus inter eos. * Sceptrum
autem habet vt homo, sicut iudex
regionis, qui in se peccantem non
14 interficit. * Habet etiam in manu
gladium, & securim, se autem de bel-
lo, & à latronibus non liberat. Vnde
vobis notum sit quia non sunt dij.
15 * Non ergo timueritis eos. Sicut enim
vas hominis confractum inutile effi-
16 citur, tales sunt & dij illorum: * Con-
stitutis illis in domo, oculi eorum
pleni sunt puluere à pedibus intro-
17 euntium. * Et sicut alicui qui regem
offendit, circumseptæ sunt ianuæ:

aut

aut sicut ad sepulchrum adductum
mortuum, ita vestiuntur sacerdotes o-
stia clausuris, & seris, ne à latronibus
expolientur. *Lucernas accendunt il- 18
lis, & quidem multas, ex quibus nul-
lam videre possunt: sunt autem sicut
trabes in domo. *Corda verò eorum 19
dicunt elingere serpentes; qui de ter-
ra sunt, dum comedunt eos, & ve-
stimentum ipsorum, & non sentiût.
*Nigræ fiunt facies eorum à fumo, 20
qui in domo fit. *Supra corpus eorũ, 21
& supra caput eorum volãt noctuæ,
& hirundines, & aves etiam simili-
ter & cattæ. *Vnde sciatis quia non 22
sunt dij. Ne ergo timueritis eos. *Au- 23
rum etiam quod habent, ad speciem C
est. Nisi aliquis exterserit æruginem,
non fulgebunt: neque enim dum
*Isai.46. b.6. conflarentur, sentiebant. *Ex omni 24
pretio empta sunt, in quibus spiri-
tus non inest ipsis. *Sine pedibus in 25
humeris portantur, ostentantes i-
gnobilitatem suam hominibus. Con-
fundantur etiam qui colunt ea. *Pro- 26
pterea si ceciderint in terrã, à semet-
ipsis non consurgunt: neque si quis eũ
statuerit rectum, per semetipsum sta-
bit, sed sicut mortuis munera eorum
illis apponẽtur. *Hostias illorũ ven- 27
dunt sacerdotes ipsorum, & abutun-
tur: similiter & mulieres eorum de-
cerpentes, neque infirmo, neque
mendicanti aliquid impertiunt. *De 28
sacrificiis eorum fœtæ, & menstrua-
tæ contingunt. Scientes itaque ex his
quia non sunt dij, ne timeatis eos.
*Vnde enim vocantur dij? Quia 29
mulieres apponunt dijs argenteis, &
aureis, & ligneis: *& in domibus eo- 30
rum sacerdotes sedent, habentes tu-
nicas scissas, & capita, & barbam ra-
sam, quorum capita nuda sunt. *Ru- 31
giunt autem clamantes contra deos
suos, sicut in cœna mortui. *Vesti- 32
menta eorũ auferunt sacerdotes, & D
vestiunt vxores suas, & filios suos.
*Neque si quid mali patiuntur ab ali- 33
quo, neque si quid boni, poterunt re-
tribuere: neque regem constituere
possunt, neque auferre. *Similiter 34
neque dare divitias possunt, neque
malum retribuere. Si quis illis votum
voverit, & non reddiderit; neque
hoc requirunt. *Hominem à morte 35
non liberant, neque infirmum à po-
tentiori eripiunt. *Hominem cæcum 36
ad visum non restituunt, de necessi-
tate hominem non liberabunt. *Vi- 37
duæ non miserebûtur, neque orpha-
38 nis benefacient. *Lapidibus de mon-
te similes sunt dij illorum, lignei, &
lapidei, & aurei, & argentei. Qui autẽ
39 colunt ea, confundentur. *Quomo-
do ergo æstimandum est, aut dicen-
40 dum, illos esse deos? *Adhuc enim
ipsis Chaldæis non honorantibus ea:
qui cùm audierint mutum non posse
loqui, offerût illud ad Bel, postulan-
41 tes ab eo loqui: *quasi possint sentire
qui non habent motum, & ipsi cùm
intellexerint, relinquent ea: sensum
enim non habent ipsi dij illorum.
42 *Mulieres autem circumdatæ funi-
bus in viis sedent, succendentes ossa
43 olivarum. *Cùm autem aliqua ex
E ipsis attracta ab aliquo transeunte
dormierit cum eo, proximæ suæ ex-
probrat quod ea non sit digna ha-
bita, sicut ipsa, neque funis eius dirú-
44 ptus sit. *Omnia autem quæ illis
fiunt, falsa sunt. Quomodo æsti-
mandum aut dicendum est, illos esse
45 deos? *A fabris autem, & ab aurifi-
cibus facta sunt. Nihil aliud erût, nisi
46 id quod volunt esse sacerdotes. *Ar-
tifices etiam ipsi, qui ea faciunt, non
sunt multi temporis. Numquid ergo
possunt ea quæ fabricata sunt ab i-
47 psis, esse dij? *Reliquerunt autem fal-
sa, & opprobrium postea futuris.
48 *Nam cùm supervenerit illis præliũ,
& mala; cogitant sacerdotes apud se,
49 vbi se abscondant cum illis. *Quo-
modo ergo sentiri debeant quoniam
dij sunt, qui nec de bello se liberant,
50 neque de malis se eripiunt? *Nam
cùm sint lignea, inaurata, & inar-
gentata, scietur postea quia falsa
sunt ab vniversis Gentibus, & regi-
bus: quæ manifesta sunt quia nõ sunt
dij, sed opera manuum hominum, &
51 nullum Dei opus cum illis. *Vnde
ergo notum est, quia non sunt dij, sed
opera manuum hominum, & nul-
52 lum Dei opus in ipsis est? *Regem re-
gioni non suscitant, neque pluviam
53 hominibus dabunt. *Iudicium quo-
F que non discernent, neque regio-
nes liberabunt ab iniuria: quia ni-
hil possunt, sicut corniculæ inter me-
54 diũ cæli, & terræ. *Etenim cùm inci-
derit ignis in domum deorum ligneo-
rum, argenteorum, & aureorum,
sacerdotes quidem ipsorum fugient,
& liberabuntur: ipsi verò sicut trabes
55 in medio comburentur. *Regi au-
tem, & bello nõ resistent. Quomodo

ergo

ergo æstimandum est, aut recipien-
dum quia dij sunt? * Non a furibus, 56
neque à latronibus se liberabunt dij
lignei, & lapidei, & inaurati & in-
argentati, quibus hi qui fortiores
sunt, * aurum, & argentum, & vesti- 57
mentum, quo operti sunt, auferent
illis, & abibunt, nec sibi auxilium fe-
rent. *Itaque melius est esse regem 58
ostentantem virtutem suam: aut vas
in domo vtile, in quo gloriabitur
qui possidet illud: vel ostium in do-
mo, quod custodit quæ in ipsa sunt,
quàm falsi dij. * Sol quidem, & lu- 59
na, ac sidera cùm sint splendida, &
emissi ad vtilitates, obaudiũt. *Simi- 60
liter & fulgur cùm apparuerit, per-
spicuum est: idipsum autem & spiri-
tus in omni regione spirat *Et nubes, 61
quibus cùm imperatum fuerit à Deo
perambulare vniuersum orbem, per-
ficiunt quod imperatũ est eis. * Ignis 62
etiam missus desuper vt consumat
montes, & siluas, facit quod præce-
ptum est ei Hęc autem neque specie-
bus, neque virtutibus vni eorum si-
milia sunt. *Vnde neque existimandũ 63
est, neque dicendum, illos esse deos,
quando non possunt neque iudicium
iudicare, neque quidquam facere ho-
minibus. * Scientes itaque quia non 64
sunt dij, ne ergo timueritis eos. *Ne- 65
que enim regibus maledicent, neque
benedicent. * Signa etiã in cælo Gen- 66
tibus non ostendunt, neque vt sol lu-
cebunt, neque illuminabunt vt luna.
* Bestiæ meliores sunt illis, quæ pos- 67
sunt fugere sub tectum, ac prodesse
sibi. * Nullo itaque modo nobis est 68
manifestum quia sunt dij: propter
quod ne timeatis eos. * Nam sicut in 69
cucumerario formido nihil custodit:
ita sunt dij illorum lignei, & argen-
tei, & inaurati. * Eodem modo & in 70
horto spina alba, supra quam omnis
auis sedet. Similiter & mortuo pro-
iecto in tenebris similes sunt dij illo-
rum lignei, & Inaurati, & inargẽtati:
*A purpura quoque & murice, quæ 71
supra illos tineant, scietis itaque quia
non sunt dij. Ipsi etiam postremò
comeduntur, & erunt opprobrium
in regione. * Melior est homo iustus, 72
qui non habet simulachra: nam erit
longè ab opprobriis.

PROPHETIA EZECHIELIS.

CAPUT PRIMUM.

1 ET factum est in trigesimo an-
A no, in quarto, in quinta mensis,
cùm essem in medio captiuorũ
*iuxta fluuium Chobar, aperti sunt *Inf. 3. f.
2 cæli, & vidi visiones Dei. * In quin- 11. 12.
ta mensis, ipse est annus quintus 10
3 transmigrationis regis Ioachin, * fa-
ctum est verbum Domini ad Eze
chielem filium Buzi sacerdotem in
terra Chaldæorũ, secus flumen Cho-
bar: & facta est super eum ibi manus
4 Domini. * Et vidi, & ecce ventus
B turbinis veniebat ab Aquilone: &
nubes magna, & ignis inuoluens, &
splendor in circuitu eius: & de medio
G eius quasi species electri, id est de
5 medio ignis: *& in medio eius simi-
litudo quattuor animalium: & hic
aspectus eorum, similitudo homi-
6 nis in eis. * Quattuor facies vni, &
7 quattuor pennæ vni. * Pedes eorum
pedes recti, & planta pedis eorum
quasi planta pedis vituli, & scintil-
læ quasi aspectus æris candentis.
8 * Et manus hominis sub pennis eo-
rum in quattuor partibus: & facies,
& pennas per quattuor partes ha-
9 bebant. *Iunctæque erant pennæ eo-
C rum alterius ad alterum. non reuer-
tebantur cùm incederent: sed vnum-
quodque ante faciem suam gradie-
10 batur. * Similitudo autem vultus eo-
rum: facies hominis, & facies leo-
nis à dextris ipsorum quattuor: fa-
cies autem bouis, à sinistris ipsorum
quattuor, & facies aquilæ desuper
11 ipsorum quattuor. *Facies eorum, &
pennæ eorum extentæ desuper: duæ
pennæ singulorum iungebantur, &
12 duæ tegebant corpora eorum: * &
vnumquodque eorum coram facie
sua ambulabat: vbi erat impetus spi-
ritus, illuc gradiebantur, nec re-
13 uertebantur cùm ambularent. * Et
D similitudo animalium, aspectus eo-
rum quasi carbonum ignis ardẽtium,
& quasi aspectus lampadarum Hæc
erat visio discurrẽs in medio anima-
lium, splendor ignis, & de igne fulgur
14 egrediens. *Et animalia ibant, & re-
uertebantur in similitudinem fulgu-
15 ris coruscantis. Cumque aspicerem

anima-

animalia, apparuit rota vna ſuper
terram iuxta animalia, habens quat-
tuor facies. * & aſpectus rotarum, 16
& opus earum, quaſi viſio maris: &
vna ſimilitudo ipſarum quattuor:
& aſpectus earum & opera, quaſi
ſit rota in medio rotæ. *Per quattuor 17
partes earum euntes ibant: & non
reuertebantur cùm ambularent.
* Statura quoque erat rotis, & alti- 18
tudo, & horribilis aſpectus: & a to- E
tum corpus oculis plenum in circui-
tu ipſarum quattuor. *Cumque am- 19
bularent animalia, ambulabant pari-
ter & rotæ iuxta ea: & cùm eleua-
rentur animalia de terra, eleuaban-
tur ſimul & rotæ. *Quocumque ibat 20
ſpiritus, illuc eunte ſpiritu, & ro-
tæ pariter eleuabantur, ſequentes
eum. Spiritus enim vitæ erat in rotis
* Cum euntibus ibant, & cum ſtan- 21
tibus ſtabant: & cum eleuatis à ter-
ra, pariter eleuabantur & rotæ, ſe-
quentes ea: quia ſpiritus vitæ erat in
rotis. *Et ſimilitudo ſuper capita ani- 22
malium firmamenti, quaſi aſpectus F
cryſtalli horribilis, & extenti ſuper
capita eorum deſuper. Sub firma- 23
mento autem pennæ eorum rectæ
alterius ad alterum: vnumquodque
duabus alis velabat corpus ſuum, &
alterum ſimiliter velabatur. * Et au- 24
diebam ſonum alarum, quaſi ſonum
aquarum multarum, quaſi ſonum
ſublimis Dei: cùm ambularent qua-
ſi ſonus erat multitudinis vt ſonus
caſtrorum. cumque ſtarent, demit-
tebantur pennæ eorum. * Nam cùm 25
fieret vox ſuper firmamentum, quod G
erat ſuper caput eorum, ſtabant, &
ſubmittebant alas ſuas. * Et ſuper 26
firmamentum, quod erat imminens
capiti eorum, quaſi aſpectus lapidis
ſapphiri ſimilitudo throni: & ſuper
ſimilitudinem throni, ſimilitudo
quaſi aſpectus hominis deſuper. * Et 27
vidi quaſi ſpeciem electri, velut aſpe-
ctum ignis, intrinſecus eius per cir-
cuitum: à lumbis eius & deſuper, &
à lumbis eius vſque deorſum, vidi
quaſi ſpeciem ignis ſplendentis in cir-
cuitu. * Velut aſpectum arcus cùm 28
fuerit in nube in die pluuiæ. hic erat
aſpectus ſplendoris per gyrum.

CAP. II.

1 HAec viſio ſimilitudinis gloriæ
A Domini. & vidi, & cecidi in fa-
ciem meam, & audiui vocé loquen-
tis. Et dixit ad me: Fili hominis ſta
ſuper pedes tuos, & loquar tecum.
2 *Et ingreſſus eſt in me ſpiritus poſt-
quam locutus eſt mihi, & ſtatuit me
ſupra pedes meos: & audiui loquen-
3 tem ad me, * & dicentem: Fili homi-
B nis, mitto ego te ad filios Iſrael, ad
Gentes apoſtatrices, quæ receſſerũt à
me: ipſi & patres eorum præuaricati
ſunt pactum meum vſque ad diem
4 hanc. *Et filij dura facie, & indoma-
bili corde ſunt, ad quos ego mitto te:
& dices ad eos: Hæc dicit Dominus
5 Deus: * Si fortè vel ipſi audiant, & ſi
fortè quieſcant, quoniam domus ex-
aſperans eſt: & ſcient quia propheta
6 fuerit in medio eorum. * Tu ergo
C fili hominis ne timeas eos, neque ſer-
mones eorum metuas: quoniam in-
creduli & ſubuerſores ſunt tecum, &
cum ſcorpionibus habitas. verba eo-
rum ne timeas, & vultus eorum ne
formides quia domus exaſperãs eſt.
7 *Loquêris ergo verba mea ad eos, ſi
fortè audiant, & quieſcant: quoniam
8 irritatores ſunt. *Tu autem fili homi-
D nis audi quæcumque loquor ad te; &
noli eſſe exaſperans ſicut domus ex-
aſperatrix eſt: aperi os tuum & com-
9 ede quæcumque ego do tibi. *Et vidi,
& ecce manus miſſa ad me, in qua
erat inuolutus liber: & expandit illũ
coram me, *qui erat ſcriptus intus, & a Apoc. 5. a. 1
foris: & ſcriptæ erant in eo lamen-
tationes, & carmen, & væ.

CAP. III.

1 ET dixit ad me: Fili hominis
A quodcumque inueneris comede:
comede volumen iſtud, & vadens
2 loquere ad filios Iſrael. *Et aperui os
meum, & cibauit me volumine il-
3 lo: * & dixit ad me: Fili hominis
venter tuus comedet, & viſcera tua
complebuntur volumine iſto, quod
ego do tibi. * Et comedi illud: & fa- a Apoc. 10. d. 2. 10
ctum eſt in ore meo ſicut mel dulce.
4 Et dixit ad me: Fili hominis vade
ad domum Iſrael, & loquêris verba
5 mea ad eos. *Non enim ad populum
profundi ſermonis, & ignotæ linguæ
6 tu mitteris ad domum Iſrael: * ne-
que ad populos multos profundi
ſermonis, & ignotæ linguæ, quorum
non poſſis audire ſermones: & ſi ad
7 illos mittereris, ipſi audirent te. *Do-
B mus autem Iſrael nolunt audire te,
quia nolunt audire me. omnis qui-
pe domus Iſrael attrita fronte eſt:
8 & duro corde. * Ecce dedi faciem
tuam valentiorem faciebus eorum,

a Inf. 10. c. 12

& frontem tuam duriorem fronti-
9 bus eorum. * Vt adamantem, & vt
silicem dedi faciem tuam: ne timeas
eos, neque metuas à facie eorum:
10 quia domus exasperans est. * Et dixit
ad me: Fili hominis omnes sermones
meos, quos ego loquor ad te, assu-
me in corde tuo, & auribus tuis au-
11 di: * Et vade ingredere ad transmi-
C grationem, ad filios populi tui, &
loquêris ad eos, & dices eis: Hæc
dicit Dominus Deus: si fortè au-
12 diant, & quiescant. * Et assumpsit me
spiritus, & audiui post me vocem
commotionis magnæ: Benedicta glo-
13 ria Domini de loco suo, * & vocem
alarum animalium percutientium al-
teram ad alteram, & vocem rota-
rum sequentium animalia, & vocem
14 commotionis magnæ. * Spiritus quo-
D que leuauit me, & assumpsit me: &
abij amarus in indignatione spiritus
mei: manus enim Domini erat me-
15 cum, confortans me. * Et veni ad
transmigrationem, ad aceruum no-
uarum frugum, ad eos, qui habita-
bant iuxta flumen Chobar, & sedi
vbi illi sedebant: & mansi ibi septem
diebus mœrens in medio eorum.
16 * Cùm autem pertransissent septem
dies, factum est verbum Domini ad
17 me, dicens: * [a] Fili hominis specu- [a Inf. 33. b. 7]
latorem dedi te domui Israel: & au-
dies de ore meo verbum, & annun-
18 ciabis eis ex me. * Si dicente me ad im-
pium: Morte morieris: non annun-
ciaueris ei, neque locutus fueris vt a-
E uertatur à via sua impia, & viuat: ipse
impius in iniquitate sua morietur,
sanguinem autem eius de manu tua
19 requiram. * Si autem tu annuncia-
ueris impio, & ille non fuerit con-
uersus ab impietate sua, & à via sua
impia: ipse quidem in iniquitate sua
morietur, tu autem animam tuam
20 liberasti. * Sed & si conuersus iustus
à iustitia sua fuerit, & fecerit iniqui-
tatem: ponam offendiculum coram
eo, ipse morietur, quia non annun-
ciasti ei: in peccato suo morietur, &
non erunt in memoria iustitiæ eius,
quas fecit: sanguinem verò eius de
21 manu tua requiram. * Si autem tu
F annunciaueris iusto vt non peccet iu-
stus, & ille non peccauerit: viuens vi-
uet, quia annunciasti ei, & tu ani-
22 mam tuam liberasti. * Et facta est su-
per me manus Domini, & dixit ad
me: Surgens egredere in campum,
23 & ibi loquar tecum. * Et surgens e-
gressus sum in campum, & ecce ibi
gloria Domini stabat quasi gloria,
quam vidi [a] iuxta fluuium Chobar: & [a Sup. 1. c. 3]
24 cecidi in faciem meam. * Et ingressus
est in me spiritus, & statuit me super
pedes meos: & locutus est mihi, &
G dixit ad me: Ingredere, & includere
25 in medio domus tuæ. * Et tu fili ho-
minis, ecce data sunt super te vincu-
la, & ligabunt te in eis: & non egre-
26 dieris de medio eorum. * Et linguam
tuam adhærere faciam palato tuo, &
eris mutus, nec quasi vir obiurgans:
27 quia domus exasperans est. * Cùm
autem locutus fuero tibi, aperiam os
tuum, & dices ad eos: Hæc dicit
Dominus Deus: Qui audit, audiat:
& qui quiescit, quiescat: quia domus
exasperans est.

CAP. IIII.

1 ET tu fili hominis sume tibi late-
A rem, & pones eum coram te: &
describes in eo ciuitatem Ierusalem.
2 * Et ordinabis aduersus eam obsi-
dionem, & ædificabis munitiones, &
comportabis aggerem, & dabis con-
tra eam castra, & pones arietes in gy-
3 ro. * Et tu sume tibi sartaginem fer-
ream, & pones eam in murum fer-
reum inter te, & inter ciuitatem: &
obfirmabis faciem tuam ad eam, &
erit in obsidionem, & circumdabis
4 eam: signum est domui Israel. * Et tu
dormies super latus tuum sinistrum,
& pones iniquitates domus Israel
super eo numero dierum, quibus
dormies super illud, & assumes in-
5 iquitatem eorum. * Ego autem dedi
B tibi annos iniquitatis eorum, nume-
ro dierum trecentos & nonaginta
dies: & portabis iniquitatem do-
6 mus Israel. * Et cùm compleueris hæc,
dormies super latus tuum dexterum
secundò: & [a] assumes iniquitatem [a Num. 14. f. 34]
domus Iuda quadraginta diebus. diem
pro anno, diem, inquam, pro an-
7 no dedi tibi. * Et ad obsidionem Ie-
rusalem conuertes faciem tuam, &
brachium tuum erit extentum: &
8 prophetabis aduersus eam. * Ecce cir-
cumdedi te vinculis: & non te con-
uertes à latere tuo in latus aliud, do-
nec compleas dies obsidionis tuæ.
9 * Et tu sume tibi frumentum, & hor-
deum, & fabam, & lentem, & mi-
lium, & viciam: & mittes ea in vas
vnum, & facies tibi panes numero
dierum, quibus dormies super latus

tuum: trecentis & nonaginta diebus
comedes illud. * Cibus autem tuus 10
quo vesceris, erit in pondere viginti C
stateres in die: à tempore vsque ad
tempus comedes illud. * Et aquam 11
in mensura bibes, sextam partem
hin: à tempore vsque ad tempus bi-
bes illud. * Et quasi subcinericium 12
hordeaceum comedes illud: & ster-
core, quod egreditur de homine,
operies illud in oculis eorum. * Et di- 13
xit Dominus: Sic comedent filij Is-
rael [a] panem suum pollutum inter
Gentes ad quas eiciam eos. * Et dixi 14
A a a, Domine Deus, ecce anima
mea non est polluta, & morticinum,
& laceratum à bestiis non comedi ab
infantia mea vsque nunc, & non est
ingressa in os meum omnis caro im- D
munda. * Et dixit ad me: Ecce dedi 15
tibi fimum boum pro stercoribus
humanis: & facies panem tuum in
eo. * Et dixit ad me: Fili hominis 16
[b] Ecce ego conteram baculum panis
in Ierusalem: & comedent panem in
pondere, & in sollicitudine: & aquam
in mensura, & in angustia bibent: * Vt 17
deficientibus pane & aqua, corruat
vnusquisque ad fratrem suum: &
contabescant in iniquitatibus suis.

[a] Ose. 9. a. 3
[b] Inf. 5. d. 16. & 14. d. 13

CAP. V.

ET tu fili hominis sume tibi gla- 1
dium acutum, radentem pilos: A
& assumes eum, & duces per ca-
put tuum, & per barbam tuam: &
assumes tibi stateram ponderis, &
diuides eos. * Tertiam partem igni 2
combures in medio ciuitatis, iuxta
completionem dierum obsidionis:
& assumes tertiam partem, & con-
cides gladio in circuitu eius: tertiam
verò aliam disperges in ventum, &
gladium nudabo post eos. * Et su- 3
mes inde paruum numerum: & li-
gabis eos in summitate pallij tui. * Et 4
ex eis rursum tolles, & proiicies eos
in medio ignis, & combures eos ig-
ni: & ex eo egredietur ignis in o-
mnem domum Israel. * Hæc dicit 5
Dominus Deus: Ista est Ierusalem,
in medio Gentium posui eam, & in
circuitu eius terras. * Et contempsit 6
iudicia mea, vt plus esset impia quàm
Gentes: & præcepta mea vltrà quàm B
terræ, quæ in circuitu eius sunt. iu-
dicia enim mea proiecerunt, & in
præceptis meis non ambulauerunt.
Idcirco hæc dicit Dominus Deus: 7
Quia superastis Gentes, quæ in cir-
cuitu vestro sunt, & in præceptis
meis non ambulastis, & iudicia mea
non fecistis, & iuxta iudicia Gen-
tium, quæ in circuitu vestro sunt,
8 non estis operati; * Ideo hæc dicit
Dominus Deus: Ecce ego ad te, &
ipse ego faciam in medio tui iudicia
9 in oculis Gentium. * & faciam in te
quod non feci, & quibus similia vl-
trà non faciam propter omnes abo-
10 minationes tuas. * Ideo patres com-
edent filios in medio tui, & filij com-
edent patres suos, & faciam in te iu-
dicia, & ventilabo vniuersas reli-
11 quias tuas in omnem ventum. * Id-
C circo viuo ego, dicit Dominus Deus:
Nisi pro eo quòd sanctum meum
violasti in omnibus offensionibus
tuis, & in cunctis abominationibus
tuis: ego quoque confringam, & non
parcet oculus meus, & non misere-
12 bor. * Tertia pars tui peste morie-
tur, & fame consumetur in medio
tui: & tertia pars tui in gladio cadet
in circuitu tuo: tertiam verò partem
tuam in omnem ventum dispergam,
13 & gladium euaginabo post eos. * Et
complebo furorem meum, & re-
quiescere faciam indignationem meã
in eis, & consolabor: & scient quia
ego Dominus locutus sum in zelo
meo, cùm impleuero indignationem
14 meam in eis. * Et dabo te in deser-
tum & in opprobrium Gentibus,
D quæ in circuitu tuo sunt, in conspe-
15 ctu omnis prætereuntis. * Et eris op-
probrium, & blasphemia, exem-
plum, & stupor in Gentibus quæ in
circuitu tuo sunt, cùm fecero in te
iudicia in furore, & in indignatio-
16 ne, & in increpationibus iræ. * Ego
Dominus locutus sum. Quando mi-
sero sagittas famis pessimas in eos:
quæ erunt mortiferæ, & quas mit-
tam vt disperdã vos: & famem con-
gregabo super vos, & [a] conteram in
17 vobis baculum panis. * Et immit-
tam in vos famem, & bestias pessimas
vsque ad internecionem: & pesti-
lentia, & sanguis transibunt per te,
& gladium inducam super te. ego
Dominus locutus sum.

[a] Sup. 4. d. 16. Inf. 14. d. 13

CAP. VI.

1 ET factus est sermo Domini ad
2 me, dicens: * Fili hominis pone
A faciem tuam ad mõtes Israel, & pro-
3 phetabis ad eos, * & dices: [b] Montes Is-
rael audite verbum Domini Dei: Hæc
dicit Dñs Deus montibus, & colli-

[b] Inf. 36. a. 2

bus, rupibus, & vallibus: Ecce ego
inducam super vos gladium, & dis-
perdam excelsa vestra, * & demoliar 4
aras vestras, & confringentur simu-
lachra vestra, & deiiciam interfe-
ctos vestros ante idola vestra. * Et da- 5
bo cadauera filiorum Israel ante fa-
ciem simulachrorum vestrorum: &
dispergam ossa vestra circum aras
vestras * in omnibus habitationibus 6
vestris. Vrbes desertæ erunt, & ex- B
celsa demolientur & dissipabuntur:
& interibunt aræ vestræ, & confrin-
gentur: & cessabunt idola vestra, &
conterentur delubra vestra, & dele-
buntur opera vestra. * Et cadet inter- 7
fectus in medio vestri, & scietis quia
ego sum Dominus. * Et relinquam in 8
vobis eos, qui fugerint gladium in
Gentibus, cum dispersero vos in ter-
ris. * Et recordabuntur mei liberati 9
vestri in Gẽtibus, ad quas captiui du- C
cti sunt: quia contriui cor eorum
fornicans, & recedens à me; & ocu-
los eorum fornicantes post idola
sua: & displicebunt sibimet super
malis quæ fecerunt in vniuersis ab-
ominationibus suis. * Et scient quia 10
ego Dominus non frustra locutus
sum vt facerẽ eis malum hoc. * Hæc 11
dicit Dominus Deus: Percute manũ
tuam, & allide pedem tuum, & dic:
Heu, ad omnes abominationes ma-
lorum domus Israel: quia gladio, fa-
me, & peste ruituri sunt. * Qui longè 12
est, peste morietur; qui autem pro-
pè, gladio corruet: & qui relictus
fuerit, & obsessus, fame morietur: &
complebo indignationem meã in eis.
* Et scietis quia ego Dominus, cùm 13
fuerint interfecti vestri in medio D
idolorum vestrorum in circuitu ara-
rum vestrarum, in omni colle excel-
so, & in cunctis summitatibus mon-
tium, & subtus omne lignum nemo-
rosum, & subtus vniuersam quercũ
frondosam, locum vbi accenderunt
thura redolentia vniuersis idolis
suis. * Et extendam manum meam 14
super eos: & faciam terram desola-
tam, & destitutam à deserto Debla-
tha, in omnibus habitationibus eo-
rum: & scient quia ego Dominus.

CAP. VII.

ET factus est sermo Domini ad me, 1
dicens: * Et tu fili hominis, hæc 2
dicit Dominus Deus terræ Israel: Fi- A
nis venit, venit finis super quattuor
plagas terræ. * Nunc finis super te, 3
& immittam furorem meum in te:
& iudicabo te iuxta vias tuas: & po
nam contra te omnes abominatio-
4 nes tuas. * Et non parcet oculus meus
super te, & non miserebor: sed vias
tuas ponam super te, & abominatio-
nes tuæ in medio tui erunt: & scietis
5 quia ego Dominus. * Hæc dicit Do-
B minus Deus: Afflictio vna, afflictio
6 ecce venit. * finis venit, venit finis,
euigilauit aduersum te: ecce venit
7 * Venit contritio super te, qui habi-
tas in terra: venit tempus, propè est
dies occisionis, & non gloriæ mon-
8 tium. * Nunc de propinquo effun-
dam iram meam super te, & comple-
bo furorem meum in te: & iudicabo
te iuxta vias tuas, & imponam tibi
9 omnia scelera tua: * Et non parcet
C oculus meus, nec miserebor, sed
vias tuas imponam tibi, & abomina-
tiones tuæ in medio tui erũt: & scietis
quia ego sum Dominus percutiens.
10 * Ecce dies, ecce venit: egressa est con-
tritio, floruit virga, germinauit su-
11 perbia: * Iniquitas surrexit in virga
impietatis: non ex eis, & non ex po-
pulo, neque ex sonitu eorum: &
12 non erit requies in eis. Venit tem-
pus, appropinquauit dies: qui emit,
non lætetur: & qui vendit, non
lugeat: quia ira super omnem po-
13 pulum eius. * Quia qui vendit, ad
D id, quod vendidit, non reuertetur, &
adhuc in viuentibus vita eorum. vi-
sio enim ad omnem multitudinem
eius non regredietur: & vir in iniqui-
tate vitæ suæ non confortabitur.
14 * Canite tuba, præparentur omnes, &
non est qui vadat ad prælium: ira
enim mea super vniuersum populum
15 eius. * Gladius foris: & pestis, &
fames intrinsecus: qui in agro est, gla-
dio morietur: & qui in ciuitate, pesti-
16 lentia & fame deuorabuntur. * Et sal-
uabuntur qui fugerint ex eis: & erũt
in montibus quasi columbæ conual-
lium omnes trepidi, vnusquisque in
17 iniquitate sua. * Omnes manus dissol-
uentur, & omnia genua fluent aquis.
18 * a Et accinget se ciliciis, & operiet a Isai. 15. a. 2
E eos formido, & in omni facie con- Ier. 48.
fusio, & in vniuersis capitibus eorũ f. 37
19 caluitium. Argentum eorum foras Prou. 11.
proiicietur, & aurum eorum in ster- a. 4
quilinium erit. Argentum eorum, & Sophon. 1.
aurum eorum non valebit liberare d. 18
eos in die furoris Domini. Animam Eccl. 5. c. 10
suam non saturabunt, & ventres

eorum

eorum non implebuntur: quia scan-
dalum iniquitatis eorum factum est.
* Et ornamentum monilium suorum 20
in superbiam posuerunt, & imagi- F
nes abominationum suarum, & si-
mulachrorum fecerunt ex eo: pro-
pter hoc dedi eis illud in immundi-
tiam: * & dabo illud in manus alie- 21
norum ad diripiendum, & impiis ter-
ræ in prædam, & contaminabunt
illud. * Et auertam faciem meam ab 22
eis, & violabunt arcanum meum: &
introibunt in illud emissarij, & con-
taminabunt illud. * Fac conclusio- 23
nem: quoniam terra plena est iudicio
sanguinũ, & ciuitas plena iniquitate.
* Et adducam pessimos de Gentibus, 24
& possidebũt domos eorũ: & quie- G
scere faciam superbiam potentium,
& possidebunt sanctuaria eorum.
* Angustia superueniente, requirent 25
pacẽ, & non erit. * Cõturbatio super 26
conturbationẽ veniet, & auditus su-
per auditum: & quærẽt visionem de
propheta, & lex peribit à sacerdote,
& consilium à senioribus. * Rex lu- 27
gebit, & princeps induetur mœrore,
& manus populi terræ cõturbabun-
tur. Secundum viam eorum faciam
eis, & secũdùm iudicia eorũ iudica-
bo eos: & scient quia ego Dominus.

CAP. VIII.

ET factum est in anno sexto, in 1
sexto mense, in quinta mẽsis: ego A
sedebam in domo mea, & senes Iu-
da sedebant coram me, & cecidit ibi
super me manus Domini Dei. * Et 2
vidi, & ecce similitudo quasi aspe-
ctus ignis: ab aspectu lumborũ eius,
& deorsum, ignis: & à lumbis eius,
& sursum, quasi aspectus splendo-
ris, vt visio electri. * a Et emissa simi- 3
litudo manus apprehẽdit me in cin- B
cinno capitis mei: & eleuauit me
Spiritus inter terram, & cælum: &
adduxit me in Ierusalem in visione
Dei, iuxta ostium interius, quod re-
spiciebat ad Aquilonem, vbi erat sta-
tutum idolum zeli ad prouocãdam
æmulationem. * Et ecce ibi gloria 4
Dei Israel secundum visionẽ, quam
videram in campo. * Et dixit ad me: 5
Fili hominis, leua oculos tuos ad C
viã Aquilonis. Et leuaui oculos meos
ad viam Aquilonis: & ecce ab Aqui-
lone portæ altaris idolum zeli in ip-
so introitu. * Et dixit ad me: Fili ho- 6
minis, putásne, vides tu quid isti fa-
ciunt, abominationes magnas, quas

a Dan. 14. f. 35

domus Israel facit hic, vt procul re-
cedam à sanctuario meo? & adhuc
conuersus videbis abominationes
7 maiores. * Et introduxit me ad ostiũ
atrij: & vidi, & ecce foramen vnum
8 in pariete. * Et dixit ad me: Fili ho-
D minis fode parietem. Et cùm fo-
dissem parietem, apparuit ostium
9 vnum. * Et dixit ad me: Ingrede-
re, & vide abominationes pessimas,
10 quas isti faciunt hic. * Et ingressus
vidi, & ecce omnis similitudo re-
ptilium, & animalium, abomina-
tio, & vniuersa idola domus Israel
depicta erant in pariete in circuitu
11 per totum. * Et septuaginta viri de
senioribus domus Israel, & Iezonias
filius Saphan stabat in medio eorũ,
E stantium ante picturas: & vnus-
quisque habebat thuribulum in ma-
nu sua: & vapor nebulæ de thure
12 consurgebat. * Et dixit ad me: Certè
vides fili hominis quæ seniores do-
mus Israel faciunt in tenebris, vnus-
quisque in abscondito cubiculi sui:
dicunt enim: Non videt Dominus
13 nos, dereliquit Dominus terram. * Et
dixit ad me: Adhuc conuersus vide-
bis abominationes maiores, quas isti
14 faciunt. * Et introduxit me per ostiũ
F portæ domus Domini, quod respi-
ciebat ad Aquilonẽ: & ecce ibi mu-
lieres sedebant plangentes Adoni-
15 dem. * Et dixit ad me: Certè vidisti
fili hominis: adhuc cõuersus videbis
16 abominationes maiores his. * Et in-
troduxit me in atrium domus Dõ-
mini interius: & ecce in ostio templi
Dñi inter vestibulum & altare, qua-
si viginti quinque viri dorsa habentes
contra tẽplum Domini, & facies ad
Orientem: & adorabant ad ortum
17 Solis. * Et dixit ad me: Certè vidisti
G fili hominis: numquid leue est hoc
domui Iuda vt facerent abomina-
tiones istas, quas fecerunt hic: quia
replentes terram iniquitate conuersi
sunt ad irritãdum me? & ecce appli-
18 cant ramum ad nares suas. * Ergo &
ego faciã in furore: non parcet ocu-
lus meus, nec miserebor: & cùm cla-
mauerint ad aures meas voce ma-
gna, non exaudiam eos.

CAP. IX.

1 ET clamauit in auribus meis vo-
A ce magna, dicens: Appropinqua-
uerunt visitationes vrbis, & vnus-
quisque vas interfectionis habet in
2 manu sua. * Et ecce sex viri veni-

bant de via portæ superioris, quæ re-
spicit ad Aquilonem: & vniuscuius-
que vas interitus in manu eius: vir
quoque vnus in medio eorum vesti-
tus erat lineis, & atramentarium scri-
ptoris ad renes eius: & ingressi sunt,
& steterunt iuxta altare æreum:
* Et gloria Domini Israel assumpta 3
est de cherub, quæ erat super eum ad B
limen domus: & vocauit virum, qui
indutus erat lineis, & atramentarium
scriptoris habebat in lumbis suis.
* Et dixit Dominus ad eum: Transi 4
per mediam ciuitatem in medio Ie-
*Exod 12. rusalē: * & signa thau super frontes
c.7 virorum gementium, & dolentium
Apoc.7.a.3 super cunctis abominationibus, quæ
fiunt in medio eius. * Et illis dixit, 5
audiente me: Transite per ciuitatem
sequentes eum, & percutite: non par-
cat oculus vester, neque misereami-
ni. * Senem, adolescentulum, & vir- 6
ginem, paruulum, & mulieres interfi-
cite vsque ad internecionem: om- C
nem autē, super quē videritis thau,
ne occidatis, & à sanctuario meo in-
cipite. Cœperunt ergo à viris seniori-
bus, qui erant ante faciem domus.
* Et dixit ad eos: Contaminate do- 7
mum, & implete atria interfectis:
egredimini. Et egressi sunt, & percu-
tiebant eos, qui erant in ciuitate. Et 8
cæde cōpleta, remansi ego, ruiq; su-
per faciem meā, & clamās aio: Heu,
heu, heu Domine Deus: ergóne di-
sperdes omnes reliquias Israel, ef-
fundens furorem tuum super Ieru-
salem? * Et dixit ad me: Iniquitas do- 9
mus Israel, & Iuda, magna est nimis D
valde, & repleta est terra sanguini-
bus, & ciuitas repleta est auersione.
dixerunt enim: Dereliquit Dominus
terram, & Dominus nō videt. * Igi- 10
tur & meus non parcet oculus, ne-
que miserebor: viam eorum super
caput eorum reddam. * Et ecce vir, 11
qui erat indutus lineis, qui habebat
atramentarium in dorso suo, respon-
dit verbum, dicens: Feci sicut præce-
pisti mihi.

CAP. X.

ET vidi, & ecce in firmamento, 1
quod erat super caput cherubim, A
quasi lapis sapphirus, quasi species
similitudinis solij, apparuit super ea.
* Et dixit ad virum, qui indutus erat 2
lineis, & ait: Ingredere in medio ro-
tarum, quæ sunt subtus cherubim,
& imple manum tuam prunis ignis,

quæ sunt inter cherubim, & effun-
de super ciuitatem. Ingressusque est
3 in cōspectu meo: * cherubim autem
stabant à dextris domus cùm ingre-
deretur vir, & nubes impleuit atriū
4 interius. * Et eleuata est gloria Do-
mini desuper cherub ad limen do-
mus: & repleta est domus nube, &
atrium repletum est splendore glo-
5 riæ Domini. Et sonitus alarum
cherubim audiebatur vsq; ad atrium
exterius, quasi vox Dei omnipoten-
6 tis loquentis. * Cumque præcepis-
B set viro, qui indutus erat lineis, di-
cens: Sume ignem de medio rota-
rum, quæ sunt inter cherubim: in-
7 gressus ille stetit iuxta rotam. * Et
extendit cherub manum de medio
cherubim ad ignem, qui erat inter
cherubim: & sumpsit, & dedit in
manus eius, qui indutus erat lineis:
8 qui accipiens egressus est. * Et appa-
ruit in cherubim similitudo manus
9 hominis subtus pennas eorum. * &
vidi, & ecce quattuor rotę iuxta che-
rubim: rota vna iuxta cherub vnū,
& rota alia iuxta cherub vnum: spe-
cies autem rotarum erat quasi visio
10 lapidis chrysolithi. * & aspectus ea-
rum similitudo vna quattuor: quasi
11 sit rota in medio rotæ. * Cumq; am-
bularent, in quattuor partes gradie-
bantur: & non reuertebātur ambu-
lantes, sed ad locum, ad quem ire
declinabat quæ prima erat, seque-
bantur & ceteræ, nec cōuertebantur.
12 * Et omne corpus earum, & colla, &
C manus, & pennæ, & circuli plena
erant oculis, in circuitu quattuor ro-
13 tarum. Et rotas istas vocauit volu-
14 biles, audiente me. * Quattuor au-
tem facies habebat vnum: facies vna,
facies cherub: & facies secunda, fa-
cies hominis: & in tertio facies leo-
15 nis: & in quarto facies aquilæ. * Et
eleuata sunt cherubim: ipsum est ani-
mal, quod videram iuxta fluuium
16 Chobar. * Cumq; ambularēt cheru-
bim, ibant pariter & rotæ iuxta ea: &
cùm eleuarent cherubim alas suas
vt exaltarentur de terra, non reside-
bant rotæ, sed & ipsæ iuxta erant.
17 * Stantibus illis, stabant: & cum ele-
uatis eleuabantur. spiritus enim vi-
18 tæ erat in eis. Et egressa est gloria
D Domini à limine templi: & stetit su-
19 per cherubim. * Et eleuantia cheru-
bim alas suas, exaltata sunt à terra
corā me: & illis egredientibus, rotæ
quo-

quoque subsecutæ sunt: & stetit in
introitu portæ domus Domini oriē-
talis: & gloria Dei Israel erat super
ea. * Ipsum est animal, quod vidi 20
subter Deum Israel [a] iuxta fluuium
Chobar: & intellexi quia cherubim
essent. * Quatuor vultus vni, & 21
quatuor alæ vni: & similitudo ma-
nus hominis sub alis eorum. * Et si- 22
militudo vultuum eorum, ipsi vul-
tus quos vidərā iuxta fluuium Cho-
bar, & intuitus eorū, & impetus sin-
gulorum ante faciem suam ingredi.

[a] Sup. 1. a.1.5

CAP. XI.

ET eleuauit me spiritus, & intro- 1
duxit me ad portam domus Do- A
mini orientalem, quæ respicit ad so-
lis ortum: & ecce in introitu portæ
vigintiquinque viri: & vidi in me-
dio eorum Iezoniam filium Azur,
& Pheltiam filium Banaiæ, princi-
pes populi. * Dixitque ad me: Fili 2
hominis, hi sunt viri, qui cogitant
iniquitatem, & tractant consilium
pessimum in vrbe ista, * dicentes: 3
Nónne dudum ædificatæ sunt do-
mus? hæc est lebes, nos autem car-
nes. * Idcirco vaticinare de eis, va- 4
ticinare fili hominis. * Et irruit in 5
me spiritus Domini, & dixit ad me:
Loquere: Hæc dicit Dominus: Sic lo-
cuti estis domus Israel, & cogitatio-
nes cordis vestri ego noui. * Pluri- 6
mos occidistis in vrbe hac, & imple-
stis vias eius interfectis. * Propterea 7
hæc dicit Dominus Deus: Interfecti B
vestri, quos posuistis in medio eius,
hi sunt carnes, & hæc est lebes: &
educam vos de medio eius. * Gla- 8
dium metuistis, & gladium inducā
super vos, ait Dominus Deus. * Et 9
eiciam vos de medio eius, daboque
vos in manu hostium, & faciam in
vobis iudicia. * Gladio cadetis: in fi- 10
nibus Israel iudicabo vos, & scietis
quia ego Dominus. * Hæc non erit 11
vobis in lebetem, & vos non eritis
in medio eius in carnes: in finibus
Israel iudicabo vos. * Et scietis quia 12
ego Dominus: quia in præceptis meis
non ambulastis, & iudicia mea non
fecistis, sed iuxta iudicia Gentium,
quæ in circuitu vestro sunt, estis ope-
rati. * Et factum est, cùm prophe- 13
tarem, Pheltias filius Banaiæ mor-
tuus est: & cecidi in faciem meam
clamans voce magna, & dixi: Heu,
heu heu Domine Deus: consumma-
tionem tu facis reliquiarum Israel?

14 * Et factum est verbum Domini ad
15 me, dicens: * Fili hominis, fratres tui,
C fratres tui, viri propinqui tui, & om-
nis domus Israel, vniuersi, quibus di-
xerunt habitatores Ierusalem: Lon-
gè recedite à Domino, nobis data
16 est terra in possessionem. * Propterea
hæc dicit Dominus Deus, quia lon-
ge feci eos in Gentibus, & quia di-
spersi eos in terris: ero eis in sanctifi-
cationem modicā in terris, ad quas
17 venerunt. * Propterea loquere: Hæc
dicit Dominus Deus: Congregabo
vos de populis, & adunabo de ter-
ris, in quibus dispersi estis, daboque
18 vobis humum Israel. * Et ingredien-
tur illuc, & auferent omnes offen-
siones, cūctasq; abominationes eius
19 de illa. * Et dabo eis cor vnum, & [a]
D spiritum nouum tribuam in visceri-
bus eorum: & auferā cor lapideum
de carne eorum, & dabo eis cor car-
20 neum: * Vt in præceptis meis ambu-
lent, & iudicia mea custodiant, fa-
ciantq; ea: & sint mihi in populum,
21 & ego sim eis in Deum. * Quorum
cor post offendicula & abominatio-
nes suas ambulat, horum viam in
capite suo ponam, dicit Dominus
22 Deus. * Et eleuauerūt cherubim alas
suas, & rotæ cum eis: & gloria Dei
23 Israel erat super ea. * Et ascēdit glo-
ria Domini de medio ciuitatis, ste-
titq; super mōtem, qui est ad Orien-
24 tem vrbis. Et spiritus leuauit me, ad-
duxitque in Chaldæam ad transmi-
grationem, in visione in spiritu Dei:
& sublata est à me visio, quam vi-
25 deram. * Et locutus sum ad transmi-
grationem omnia verba Domini,
quæ ostenderat mihi.

[a] Ierem. 31. f.33 Infr. 36. f.26

CAP. XII.

1 ET factus est sermo Domini ad
2 me, dicens: * Fili hominis in me-
A dio domus exasperantis tu habitas:
qui oculos habent ad videndum, &
non vident: & aures ad audiendum,
& non audiunt: quia domus exaspe-
3 rans est. * Tu ergo fili hominis, fac
tibi vasa transmigrationis, & trans-
migrabis per diem coram eis: trans-
migrabis autem de loco tuo ad lo-
cum alterum in conspectu eorum, si
forte aspiciant: quia domus exaspe-
4 rans est. * Et efferes foras vasa tua
B quasi vasa transmigrātis per diem in
cōspectu eorum: tu autem egredieris
vesperè coram eis, sicut egreditur mi-
5 grans. * Ante oculos eorum perfo-

tibi parietem: & egredieris per eum.
• In conspectu eorum in humeris 6
portaberis, in caligine efferéris: fa-
ciem tuam velabis, & non videbis
terram. quia portentum dedi te do-
mui Israel. • Feci ergo sicut præcepe- 7
rat mihi Dominus: vasa mea protu-
li quasi vasa transmigrãtis per diem:
& vespere perfodi mihi parietem
manu: & in caligine egressus sum,
in humeris portatus in cõspectu eo- C
rum. • Et factus est sermo Domini 8
manè ad me, dicens: • Fili hominis, 9
numquid non dixerunt ad te domus
Israel, domus exasperans: Quid tu
facis? • Dic ad eos: Hæc dicit Domi- 10
nus Deus: Super ducem onus istud,
qui est in Ierusalem, & super omnem
domum Israel, quæ est in medio eo-
rum. • Dic: Ego portentum vestrum: 11
quomodo feci, sic fiet illis. in trans-
migrationẽ, & in captiuitatẽ ibunt.
• Et dux, qui est in medio eorum, in 12
humeris portabitur, in caligine egre-
dietur: parietem perfodient vt edu-
cant eum: facies eius operietur vt nõ D
videat oculo terram. • Et exten- 13 (Infr. 17. f. 20)
dam rete meum super eum, & capie-
tur in sagena mea: & adducam eum
in Babylonem in terram Chaldæo-
rum: & ipsam non videbit, ibique
morietur. • Et omnes, qui circa eum 14
sunt, præsidium eius, & agmina eius
dispergam in omnem ventum: &
gladium euaginabo post eos. • Et 15
scient quia ego Dominus, quando
dispersero illos in Gẽtibus, & disse-
minauero eos in terris. • Et relin- 16
quam ex eis viros paucos à gladio,
& fame, & pestilentia: vt enarrent
omnia scelera eorum in Gentibus,
ad quas ingredientur: & scient quia E
ego Dominus. • Et factus est sermo 17
Domini ad me, dicens: • Fili homi- 18
nis, panem tuum in conturbatione
comede: sed & aquam tuam in festi-
natione, & mœrore bibe. • Et dices 19
ad populum terræ: Hæc dicit Domi-
nus Deus ad eos, qui habitant in Ie-
rusalem in terra Israel: Panem suum
in sollicitudine comedent, & aquam
suam in desolatione bibent: vt deso-
letur terra à multitudine sua, pro-
pter iniquitatem omnium, qui habi-
tant in ea. • Et ciuitates, quæ nunc 20
habitantur, desolatæ erunt, terráq; F
deserta: & scietis quia ego Dominus.
• Et factus est sermo Domini ad me, 21
dicens: • Fili hominis, quod est pro- 22
uerbium istud vobis in terra Israel?
dicentium: In longum differentur dies,
23 & peribit omnis visio. • Ideo dic ad
eos: Hæc dicit Dominus Deus: Quie-
scere faciam prouerbium istud, ne-
que vulgò dicetur vltrà in Israel: &
loquere ad eos quòd appropinqua-
uerint dies, & sermo omnis visionis.
24 • Non enim erit vltrà omnis visio
cassa, neque diuinatio ambigua in
25 medio filiorum Israel. • Quia ego
G Dominus loquar: & quodcumque
locutus fuero verbum, fiet, & non
prolongabitur amplius: sed in die-
bus vestris domus exasperans loquar
verbum, & faciam illud, dicit Do-
26 minus Deus. • Et factus est sermo
27 Domini ad me, dicens: • Fili homi-
nis, ecce domus Israel dicentium: Vi-
sio, quam hic videt, in dies multos:
& in tempora longa iste prophetat.
28 • Propterea dic ad eos: Hæc dicit
Dominus Deus: Non prolongabitur
vltrà omnis sermo meus: verbum,
quod locutus fuero, complebitur,
dicit Dominus Deus.

CAP. XIII.

1 ET factus est sermo Domini ad
2 me, dicens: • Fili hominis, vati-
A cinare ad prophetas Israel, qui pro-
phetant: & dices prophetantibus de
corde suo: Audite verbum Domini:
3 • Hæc dicit Dominus Deus: • Væ (* Iere. 23. a. 1.)
prophetis insipientibus, qui sequũtur
4 spiritum suũ, & nihil vident. • Qua- (Infr. 14. c. 9 & 34. a. 2)
si vulpes in desertis, prophetæ tui Is-
5 rael erant. • Non ascendistis ex ad-
uerso, neque opposuistis murum
pro domo Israel, vt staretis in prælio
6 in die Domini. • Vident vana, &
diuinant mendacium, dicentes: Ait
Dominus: cùm Dominus non mise-
rit eos: & perseuerauerunt confir-
7 mare sermonem. • Numquid non
visionem cassam vidistis, & diuina-
tionem mendacem locuti estis? & di-
citis, ait Dominus: cùm ego non sim
8 locutus. • Propterea hæc dicit Domi-
nus Deus: Quia locuti estis vana, &
vidistis mendacium: ideo ecce ego
9 ad vos, dicit Dominus Deus: • Et erit
B manus mea super prophetas, qui
vidẽt vana, & diuinãt mendacium:
in consilio populi mei non erunt, &
in scriptura domus Israel non scri-
bentur, nec in terram Israel ingre-
dientur: & scietis quia ego Dominus
10 Deus: • Eo quod deceperint popu-
lum meum, dicentes: Pax, & non est

pax: & ipse ædificabat parietem, illi
autem liniebant eum luto absq; pa-
leis. Dic ad eos, qui liniunt absque 11
temperatura, quòd casurus sit: erit
enim imber inundans, & dabo lapi-
des prægrandes desuper irruentes,
& ventum procellæ dissipantem.
* Siquidem ecce cecidit paries: num- 12
quid non dicetur vobis: Vbi est litu-
ra, quam linistis? * Propterea hæc di- 13
cit Dominus Deus: Et erumpere fa-
ciam spiritum tempestatum in indi-
gnatione mea, & imber inundans in
furore meo erit: & lapides grãdes in
ira in cõsumptionem. * Et destruam 14
parietem, quem linistis absq; tempe- C
ramento: & adæquabo eum terræ,
& reuelabitur fundamẽtum eius: &
cadet, & consumetur in medio eius:
& scietis quia ego sum Dominus. * Et 15
complebo indignationem meam in
pariete, & in his, qui liniunt eum
absque temperamento, dicamq; vo-
bis: Non est paries, & non sunt qui
liniunt eum. * Prophetæ Israel, qui 16
prophetant ad Ierusalem, & vident
ei visionem pacis: & non est pax, ait
Dominus Deus. Et tu fili hominis, 17
pone faciem tuam contra filias po-
puli tui, quæ prophetant de corde
suo: & vaticinare super eas, * & dic: 18
Hæc dicit Dominus Deus: Væ quæ
consuunt puluillos sub omni cubi-
to manus: & faciunt ceruicalia sub
capite vniuersæ ætatis ad capiendas
animas: & cùm caperent animas po-
puli mei, viuificabãt animas eorum.
* Et violabant me ad populũ meum 19
propter pugillum hordei, & fragmẽ
panis, vt interficerent animas, quæ
nõ moriuntur, & viuificarẽt animas,
quæ non viuunt, mentientes popu-
lo meo credenti mẽdaciis. * Propter 20
hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce D
ego ad puluillos vestros, quibus vos
capitis animas volantes: & dirum-
pam eos de brachiis vestris: & di-
mittam animas, quas vos capitis, ani-
mas ad volandum. * Et dirumpam 21
ceruicalia vestra, & liberabo popu-
lum meum de manu vestra, neque
erunt vltrà in manibus vestris ad
prædandum: & scietis quia ego Do-
minus. * Pro eo quòd mœrere feci- 22
stis cor iusti mẽdaciter, quem ego nõ
contristaui: & confortastis manus
impij, vt non reuerteretur à via sua
mala, & viueret: * propterea vana 23
non videbitis, & diuinationes non
diuinabitis amplius, & eruam po-
pulum meum de manu vestra: &
scietis quia ego Dominus.

CAP. XIIII.

1 ET venerunt ad me viri seniorum
A Israel, & sederunt coram me.
2 * Et factus est sermo Domini ad me,
3 dicens: * Fili hominis, viri isti po-
suerunt immunditias suas in cordi-
bus suis, & scandalum iniquitatis
suæ statuerunt contra faciem suam:
numquid interrogatus respondebo
4 eis? * Propter hoc loquere eis, & di-
ces ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:
Homo homo, de domo Israel, qui
B posuerit immunditias suas in corde
suo, & scandalum iniquitatis suæ
statuerit contra faciem suam, & ve-
nerit ad prophetam interrogans per
eum me: ego Dominus respondebo
ei in multitudine immunditiarum
5 suarum: * vt capiatur domus Israel
in corde suo, quo recesserunt à me
6 in cunctis idolis suis. * Propterea dic
ad domum Israel: Hæc dicit Domi-
nus Deus: Conuertimini, & recedi-
te ab idolis vestris, & ab vniuersis
contaminationibus vestris auertite
7 facies vestras. * Quia homo homo
de domo Israel, & de proselytis qui-
cumque aduena fuerit in Israel, si
alienatus fuerit à me, & posuerit
idola sua in corde suo, & scandalum
iniquitatis suæ statuerit contra fa-
ciem suam, & venerit ad prophetam
vt interroget per eum me: ego Do-
8 minus respõdebo ei per me. * Et po-
C nam faciem meam super hominem
illum, & faciam eum in exemplum,
& in prouerbium, & disperdã eum
de medio populi mei: & scietis quia
9 ego Dominus. * Et propheta cum a Sup. 3. c.
errauerit, & locutus fuerit verbum: a. 3
ego Dominus decepi prophetam il-
lum: & extẽdam manũ meam super
illum, & delebo eũ de medio popu-
10 li mei Israel. * Et portabunt iniqui-
tatem suam: iuxta iniquitatem inter-
rogantis, sic iniquitas prophetæ erit:
11 * vt non erret vltrà domus Israel à
me, neq; polluatur in vniuersis præ-
uaricationibus suis: sed sint mihi in
populum, & ego sim eis in Deum,
12 ait Dominus exercituum. * Et factus
est sermo Domini ad me, dicens:
13 * Fili hominis, terra cùm peccauerit
D mihi, vt præuaricetur præuaricans,
extẽdam manum meam super eam,
& a conteram virgam panis eius: & a Sup. 4. d. 10. & 5. 16

immittam in eam famem, & interfi-
ciam de ea hominem, & iumentum.
• Et si fuerint tres viri isti in medio 14
eius, Noe, Daniel, & Iob: ipsi iustitia
sua liberabunt animas suas, ait Do-
minus exercituum. • Quod si & be- 15
stias pessimas induxero super terram
vt vastem eam; & fuerit inuia, eo
quòd nō sit pertransiens propter be-
stias: • Tres viri isti si fuerint in ea, 16
viuo ego, dicit Dominus Deus, quia
nec filios, nec filias liberabunt: sed
ipsi soli liberabūtur, terra autem de-
solabitur. • Vel si gladium induxero 17
super terram illam, & dixero gladio:
Transi per terram: & interfecero de
ea hominem, & iumentum: • & tres 18
viri isti fuerint in medio eius: viuo
ego, dicit Dominus Deus, non libe-
rabunt filios, neque filias: sed ipsi so-
li liberabuntur. • Si autem & pesti- 19
lentiam immisero super terrā illam, F
& effudero indignationē meam su-
per eam in sanguine, vt auferam ex
ea hominem, & iumētum: • Et Noe, 20
& Daniel, & Iob fuerint in medio
eius: viuo ego, dicit Dominus Deus,
quia filium, & filiam nō liberabunt:
sed ipsi iustitia sua liberabūt animas
suas. • Quoniam hæc dicit Dominus 21
Deus: Quod & si quatuor iudicia
mea pessima, gladium, & famem, ac
bestias malas, & pestilentiam immi-
sero in Ierusalem vt interficiam de
ea hominem, & pecus: • tamen re- 22
linquetur in ea saluatio educentium G
filios, & filias: ecce ipsi ingredientur
ad vos, & videbitis viam eorum, &
adinuentiones eorum, & consolabi-
mini super malo, quod induxi in Ie-
rusalem in omnibus, quæ importaui
super eam. • Et consolabuntur vos, 23
cùm videritis viam eorum, & adin-
uentiones eorū: & cognoscetis quòd
non frustra fecerim omnia, quæ feci
in ea, ait Dominus Deus.

CAP. XV.

ET factus est sermo Domini ad 1
me, dicens: • Fili hominis, quid 2
fiet de ligno vitis ex omnibus lignis A
nemorum, quæ sunt inter ligna sil-
uarum? • Numquid tolletur de ea li- 3
gnum, vt fiat opus, aut fabricabitur
de ea paxillus, vt dependeat in eo
quodcunque vas? • Ecce igni datum 4
est in escam: vtramque partem eius
consumpsit ignis, & medietas eius
redacta est in fauillam: numquid
vtile erit ad opus? • Etiam cùm esset 5
integrum, non erat aptum ad opus:
quanto magis cùm illud ignis de-
B uorauerit, & combusserit, nihil ex
6 eo fiet operis? • Propterea hæc di-
cit Dominus Deus: Quomodo li-
gnum vitis inter ligna siluarum,
quod dedi igni ad deuorandum, sic
7 tradam habitatores Ierusalem. • Et
ponam faciem meam in eos: de igne
egredientur, & ignis consumet eos:
& scietis quia ego Dominus, cùm
8 posuero faciem meam in eos, • &
dedero terram inuiam, & desola-
tam: eo quòd præuaricatores exti-
terint, dicit Dominus Deus.

CAP. XVI.

1 ET factus est sermo Domini ad
2 me, dicens: • Fili hominis notas
A fac Ierusalem abominationes suas:
3 • & dices: Hæc dicit Dominus Deus
Ierusalem: Radix tua, & generatio
tua de terra Chanaan: pater tuus
Amorrhæus, & mater tua Cethæa.
4 • Et quando nata es in die ortus tui
non est præcisus vmbilicus tuus, &
aqua non es lota in salutem, nec sale
5 salita, nec inuoluta pannis. • Nō pe-
percit super te oculus vt faceret tibi
vnum de his, misertus tui: sed proie-
cta es super faciem terræ in abiectio-
ne animæ tuæ, in die qua nata es.
6 • Transiens autem per te, vidi te cō-
culcari in sanguine tuo. & dixi tibi
cùm esses in sanguine tuo: Viue. di-
xi, inquam, tibi: In sanguine tuo vi-
7 ue. • Multiplicatam quasi germē agri
dedi te: & multiplicata es, & grādis
effecta, & ingressa es, & peruenisti
ad mūdum muliebrē: vbera tua in-
tumuerūt, & pilus tuus germinauit:
& eras nuda, & confusione plena.
8 • Et transiui per te, & vidi te: & ecce
tempus tuum, tempus amantium: &
expandi amictum meum super te, &
operui ignominiam tuam. Et iura-
ui tibi, & ingressus sum pactum te-
cum: ait Dominus Deus: & facta es
9 mihi. • Et laui te aqua, & emun-
daui sanguinem tuum ex te: & vnxi
10 te oleo. • Et vestiui te discoloribus,
& calceaui te ianthino: & cinxi te
11 bysso, & indui te subtilibus. • Et or-
B naui te ornamento, & dedi armil-
las in manibus tuis, & torquem cir-
12 ca collum tuum. • Et dedi inaurem
super os tuum, & circulos auribus
tuis, & coronam decoris in capite
13 tuo. • Et ornata es auro, & argento,
& vestita es bysso, & polymito, &

mul-

multicoloribus: similam, & mel, &
oleum comedisti, & decora facta es
vehementer nimis: & profecisti in
regnũ. * Et egressum est nomẽ tuum 14
in Gẽtes propter speciem tuam: quia
perfecta eras in decore meo, quem
posueram super te, dicit Dominus
Deus. * Et habens fiduciam in pul- 15
chritudine tua fornicata es in nomi-
ne tuo: & exposuisti fornicationem
tuam omni transeunti vt eius fieres.
* Et sumens de vestimentis tuis feci- 16
sti tibi excelsa hinc inde consuta: &
fornicata es super eis, sicut non est
factum, neque futurum est. * Et tu- 17
listi vasa decoris tui de auro meo,
atque argento meo, quæ dedi tibi: &
fecisti tibi imagines masculinas, &
fornicata es in eis. * Et sumpsisti ve- 18
stimenta tua multicoloria, & ope-
ruisti illas: & oleum meum, & thy-
miama meum posuisti coram eis.
* Et panem meum, quem dedi tibi, 19
similam, & oleum, & mel, quibus
enutriui te, posuisti in conspectu eo-
rum in odorẽ suauitatis, & factum
est, ait Dominus Deus. * Et tulisti fi- 20
lios tuos, & filias tuas, quas generasti C
mihi: & immolasti eis ad deuoran-
dum. Numquid parua est fornicatio
tua? * Immolasti filios meos, & de- 21
disti, illos consecrans, eis. * Et post 22
omnes abominationes tuas, & for-
nicationes, non es recordata dierum
adolescentiæ tuæ, quando eras nu-
da, & confusione plena, conculcata
in sanguine tuo. * Et accidit post 23
omnem malitiam tuam (væ, væ tibi,
ait Dominus Deus) * & ædificasti 24
tibi lupanar, & fecisti tibi prostibu-
lum in cunctis plateis. * Ad omne 25
caput viæ ædificasti signum prosti-
tutionis tuæ: & abominabilem feci-
sti decorem tuum: & diuisisti pedes
tuos omni transeunti, & multipli-
casti fornicationes tuas. * Et forni- 26
cata es cum filiis Ægypti vicinis tuis
magnarum carnium: & multiplica-
sti fornicationem tuã ad irritandum
me. * Ecce ego extendam manum 27
meam super te, & auferam iustifica-
tionem tuam: & dabo te in animas
odientium te filiarũ Palæstinarum,
quæ erubescunt in via tua scelerata.
* Et fornicata es in filiis Assyriorum, 28
eo quòd necdum fueris expleta: &
postquam fornicata es, nec sic es sa-
tiata. * Et multiplicasti fornicatio- 29
nem tuam in Terra Chanaan cum

30 Chaldæis: & nec sic satiata es. * In
quo mundabo cor tuum, ait Domi-
nus Deus; cũ facias omnia hæc ope-
ra mulieris meretricis, & procacis?
31 * Quia fabricasti lupanar tuum in
D capite omnis viæ, & excelsum tuum
fecisti in omni platea: nec facta es
quasi meretrix fastidio augens pre-
32 tium, * sed quasi mulier adultera,
quæ super virũ suũ inducit alienos.
33 * Omnibus meretricibus datur mer-
cedes: tu autẽ dedisti mercedes cun-
ctis amatoribus tuis, & dona do-
nabas eis vt intrarent ad te vndique
34 ad fornicandum tecum. * Factumq;
est in te contra consuetudinem mu-
lierum in fornicationibus tuis, &
post te nõ erit fornicatio: in eo enim
quòd dedisti mercedes, & mercedes
non accepisti, factum est in te con-
35 trarium. * Propterea meretrix audi
36 verbum Domini. * Hæc dicit Domi-
nus Deus: Quia effusum est æs tuũ,
& reuelata est ignominia tua in for-
nicationibus tuis super amatores
tuos, & super idola abominationum
tuarum in sanguine filiorum tuo-
37 rum, quos dedisti eis: * Ecce ego con-
gregabo omnes amatores tuos, qui-
bus commista es, & omnes, quos di-
lexisti cum vniuersis, quos oderas: &
congregabo eos super te vndique, &
nudabo ignominiam tuam coram
eis, & videbunt omnẽ turpitudinem
38 tuã. * a Et iudicabo te iudiciis adul- a Infr. 23. b. 10
E terarum, & effundentium sangui-
nem: & dabo te in sanguinem furo-
39 ris & zeli. * Et dabo te in manus eo-
rum, & destruent lupanar tuum: &
demolientur prostibulum tuum: &
denudabunt te vestimentis tuis, &
auferent vasa decoris tui: & derelin-
quent te nudam, plenamq; ignomi-
40 nia: * Et adducent super te multitu-
dinem, & lapidabunt te lapidibus, &
41 trucidabũt te gladiis suis. * b Et com- b 4. Reg. 25. 9
burent domos tuas igni, & facient in
te iudicia in oculis mulierum pluri-
marum: & desines fornicari, & mer-
42 cedes vltrà non dabis. * Et requie-
scet indignatio mea in te: & aufere-
tur zelus meus a te, & quiescam, nec
43 irascar amplius. * Eo quòd non fue-
ris recordata dierum adolescentiæ
tuæ, & prouocasti me in omnibus
his: quapropter & ego vias tuas in
capite tuo dedi, ait Dominus Deus,
& non feci iuxta scelera tua in om-
44 nibus abominationibus tuis. * Ecce

omnis, qui dicit vulgò prouerbium,
in te assumet illud, dicens: Sicut ma-
ter, ita & filia eius. * Filia matris tuæ 45
es tu, quæ proiecit virum suum, &
filios suos: & soror sororũ tuarum
es tu, quæ proiecerunt viros suos, &
filios suos: mater vestra Cethæa, &
pater vester Amorrhæus. * Et soror 46
tua maior, Samaria, ipsa & filiæ
eius, quæ habitãt ad sinistram tuam:
soror autem tua minor te, quæ ha-
bitat à dextris tuis, Sodoma, & fi-
liæ eius. Sed nec in viis earum am- 47
bulasti, neque secundùm scelera ea- F
rum fecisti pauxillum minus: penè
sceleratiora fecisti illis in omnibus
viis tuis. * Viuo ego, dicit Dominus 48
Deus, quia non fecit Sodoma soror
tua ipsa, & filiæ eius, sicut fecisti tu,
& filiæ tuæ. * Ecce hæc fuit ini- 49
quitas Sodomæ sororis tuæ, super-
bia, saturitas panis & abundantia, &
otium ipsius, & filiarũ eius: & ma-
num egeno, & pauperi non porrige-
bant. * Et eleuatæ sunt, & fecerunt 50
abominationes coram me: & abstuli
eas sicut vidisti. * Et Samaria dimi- 51
dium peccatorum tuorum non pec-
cauit: sed vicisti eas sceleribus tuis,
& iustificasti sorores tuas in omni-
bus abominationibus tuis, quas ope-
rata es. * Ergo & tu porta confusio- 52
nem tuam, quæ vicisti sorores tuas
peccatis tuis, sceleratiùs agens ab eis:
iustificatæ sunt enim à te: ergo & tu
confundere, & porta ignominiam
tuam, quæ iustificasti sorores tuas.
Et conuertam restituens eas con- 53
uersione Sodomorum cum filiabus
suis, & conuersione Samariæ, & fi-
liarum eius: & conuertam reuersio-
nem tuam in medio earum, * vt 54
portes ignominiam tuam, & con-
fundaris in omnibus, quæ fecisti cõ-
solans eas. * Et soror tua Sodoma, 55
& filiæ eius reuertentur ad antiqui- G
tatem suam: & Samaria, & filiæ eius
reuertentur ad antiquitatem suam:
& tu, & filiæ tuę reuertemini ad an-
tiquitatẽ vestram. * Non fuit autem 56
Sodoma soror tua audita in ore tuo,
in die superbiæ tuæ, * antequam re- 57
uelaretur malitia tua: sicut hoc tem-
pore in opprobrium filiarum Syriæ,
& cunctarum in circuitu tuo filia-
rum Palæstinarum, quæ ambiunt te
per gyrum. * Scelus tuum, & igno- 58
miniam tuam tu portasti, ait Do-
minus Deus. Quia hæc dicit Do- 59
minus Deus: Et faciam tibi sicut de-
spexisti iuramẽtum, vt irritum face-
60 res pactum: * & recordabor ego pa-
cti mei tecum in diebus adolescentiæ
tuæ: & suscitabo tibi pactum sempi-
61 ternum. * Et recordaberis viarũ tua-
rum, & confunderis: cùm receperis
sorores tuas te maiores cum mino-
ribus tuis: & dabo eas tibi in filias,
62 sed non ex pacto tuo. * Et suscitabo
ego pactum meum tecum: & scies
63 quia ego Dominus, * vt recorderis,
& confundaris, & non sit tibi vltrà
aperire os præ confusione tua, cùm
placatus tibi fuero in omnibus, quæ
fecisti, ait Dominus Deus.

Gen. 19. c. 24

CAP. XVII.

1 ET factum est verbum Domini
2 ad me, dicens: * Fili hominis
A propone ænigma, & narra parabo-
3 lam ad domũ Israel, * & dices. Hæc
dicit Dominus Deus: Aquila gran-
dis magnarum alarum, longo mem-
brorum ductu, plena plumis, & va-
rietate, venit ad Libanum, * & tulit
4 medullam cedri. * Summitatẽ fron-
dium eius auulsit: & transporta-
uit eam in Terram Chanaan, in vr-
5 be negotiatorum posuit illam. * Et
tulit de semine terræ, & posuit il-
lud in terra pro semine, vt firma-
ret radicem super aquas multas: in
6 superficie posuit illud. Cumque
B germinasset, creuit in vineam latio-
rem humili statura, respicientibus
ramis eius ad eam: & radices eius
sub illa erant. facta est ergo vinea,
& fructificauit in palmites, & emi-
7 sit propagines. * Et facta est aqui-
la altera grandis magnis alis, mul-
tisq; plumis: & ecce vinea ista qua-
C si mittens radices suas ad eam, pal-
mites suos extendit ad illam, vt ir-
rigaret eam de areolis germinis sui.
8 * In terra bona super aquas multas
plantata est: vt faciat frõdes, & por-
tet fructum, vt sit in vineam gran-
9 dem. * Dic: Hæc dicit Dominus
Deus: Ergóne prosperabitur? nónne
radices eius euellet, & fructus eius
distringet, & siccabit omnes palmi-
tes germinis eius, & arescet: & nõ in
brachio grandi, neq; in populo mul-
10 to, vt euelleret eam radicitus? * Ecce
plantata est: ergóne prosperabitur?
nónne cùm tetigerit eã ventus vrens
siccabitur, & in areis germinis sui
11 arescet? Et factum est verbum Do-
12 mini ad me, dicẽs: * Dic ad domum

exaspe-

exasperantem: Nescitis quid ista si- D
gnificent? Dic: Ecce venit rex Baby-
lonis in Ierusalem: & assumet regem,
& principes eius, & adducet eos ad
semetipsum in Babylonem. * Et tollet 13
de semine regni, ferietque cum eo
fœdus: & ab eo accipiet iusiurãdum.
sed & fortes terræ tollet, * vt sit regnũ 14
humile, & non eleuetur, sed custo-
diat pactum eius, & seruet illud.
* Qui recedens ab eo misit nuncios 15
ad Ægyptum vt daret sibi equos, &
populũ multum. Numquid prospe-
rabitur, vel consequetur salutem qui
fecit hæc? & qui dissoluit pactum,
numquid effugiet? * Viuo ego, dicit 16
Dominus Deus: quoniam in loco E
regis, qui constituit eum regem, cuius
fecit irritum iuramentum, & soluit
pactum, quod habebat cum eo, in
medio Babylonis morietur. * Et 17
non in exercitu grandi, neque in po-
pulo multo faciet contra eum Pha-
rao prœlium: in iactu aggeris, & in
extructione vallorum vt interficiat
animas multas. * Spreuerat enim iu- 18
ramentum vt solueret fœdus, & ecce
dedit manum suam: & cùm omnia
hæc fecerit, non effugiet. Propterea 19
hæc dicit Dominus Deus: Viuo ego, F
quoniam iuramentum, quod spreuit,
& fœdus, quod præuaricatus est, po-
nam in caput eius. * a Et expandam 20
super eum rete meum, & compre-
hendetur in sagena mea: & adducam
eum in Babylonem, & iudicabo
eum ibi in præuaricatione, qua de-
spexit me. * Et omnes profugi eius 21
cum vniuerso agmine suo, gladio ca-
dent: residui autem in omnem ven-
tum dispergentur: & scietis quia ego
Dominus locutus sum. * Hæc dicit 22
Dominus Deus: Et sumam ego de
medulla cedri sublimis, & ponam: de
vertice ramorum eius tenerum di-
stringam, & plantabo super mon-
tem excelsum & eminentem. * In 23
monte sublimi Israel plantabo illud, G
& erumpet in germen, & faciet fru-
ctum, & erit in cedrum magnam: &
habitabunt sub ea omnes volucres,
& vniuersum volatile sub vmbra
frondium eius nidificabit. * Et scient 24
omnia ligna regionis, quia ego Do-
minus humiliaui lignum sublime, &
exaltaui lignum humile: & siccaui
lignum viride, & frondere feci li-
gnum aridum. Ego Dominus locutus
sum, & feci.

a Sup. 12. d. 13. Inf. 12. a. 3

CAP. XVIII.

1 ET factus est sermo Domini ad
2 me, dicens: * Quid est quod inter
A vos parabolam vertitis in prouer-
bium istud in terra Israel, dicentes:
a Patres comederunt vuam acerbam,
& dentes filiorum obstupescunt?
3 * Viuo ego, dicit Dominus Deus, si
erit vltra vobis parabola hæc in pro-
4 uerbium in Israel. * Ecce omnes ani-
mæ, meæ sunt: vt anima patris, ita &
anima filij mea est: anima, quæ pec-
5 cauerit, ipsa morietur. Et vir si fue-
rit iustus, & fecerit iudicium, & iu-
6 stitiam, * in montibus non comede-
B rit, & oculos suos non leuauerit ad
idola domus Israel: & vxorem pro-
ximi sui non violauerit, & ad mulie-
7 rem menstruatam non accesserit: * &
hominem non contristauerit: pignus
debitori reddiderit, per vim nihil ra-
puerit: b panem suum esurienti dede-
rit, & nudum operuerit vestimento:
8 * ad vsuram non commodauerit, &
amplius non acceperit: ab iniquitate
auerterit manum suam, & iudicium
verum fecerit inter virum & virum:
9 * in præceptis meis ambulauerit, &
iudicia mea custodierit vt faciat veri-
tatem: hic iustus est, vita viuet, ait
10 Dominus Deus. * Quòd si genuerit
C filium latronem effundentem sangui-
11 nem, & fecerit vnum de istis: * & hæc
quidem omnia non facientem, sed in
montibus comedentem, & vxorem
12 proximi sui polluentem: * egenum, &
pauperem contristantem, rapientem
rapinas, pignus non reddentem, & ad
idola leuantem oculos suos, abomina-
13 tionem facientẽ: * ad vsuram dantem,
& amplius accipientem: numquid
viuet? non viuet. cùm vniuersa hæc
detestanda fecerit, morte morietur,
14 sanguis eius in ipso erit. Quòd si
genuerit filium, qui videns omnia
peccata patris sui, quæ fecit, timuerit,
15 & non fecerit simile eis: * super mon-
tes non comederit, & oculos suos
non leuauerit ad idola domus Israel,
& vxorem proximi sui non violaue-
16 rit: * & virum non contristauerit,
D pignus non retinuerit, & rapinam
non rapuerit, panem suum esurienti
dederit, & nudum operuerit vesti-
17 mento: * a pauperis iniuria auerterit
manum suam, vsuram & super-
abundantiam non acceperit, iudicia
mea fecerit, in præceptis meis am-
bulauerit: hic non morietur in ini-

a Ier. 31. e. 39
b Isa. 58. b Matth. 25. d. 35

quitate patris sui, sed vita viuet. Pa- 18
ter eius quia calumniatus est, & vim
fecit fratri, & malum operatus est in
medio populi sui, ecce mortuus est
in iniquitate sua. * Et dicitis: Quare 19
non portauit filius iniquitatem pa-
tris? Videlicet, quia filius iudicium, &
iustitiam operatus est, omnia præce-
pta mea custodiuit, & fecit illa, viuet
vita. * * Anima, quæ peccauerit, ipsa 20
morietur: filius non portabit iniqui- E
tatem patris, & pater non portabit
iniquitatem filij: iustitia iusti super
eum erit, & impietas impij erit super
eum. * Si autem impius egerit pœni- 21
tentiam ab omnibus peccatis suis,
quæ operatus est, & custodierit om-
nia præcepta mea, & fecerit iudi-
cium, & iustitiam: vita viuet, & non
morietur. * Omnium iniquitatum 22
eius, quas operatus est, non recorda-
bor: in iustitia sua, quā operatus est,
viuet. * * Numquid voluntatis meæ 23
est mors impij, dicit Dominus Deus,
& non vt conuertatur à viis suis, &
viuat? Si autem auerterit se iustus à 24
iustitia sua, & fecerit iniquitatem se-
cundum omnes abominationes, quas F
operari solet impius, numquid viuet?
omnes iustitiæ eius, quas fecerat, non
recordabuntur: in præuaricatione,
qua præuaricatus est, & in peccato
suo, quod peccauit, in ipsis mo-
rietur. * Et dixistis: Non est æqua via 25
Domini. Audite ergo domus Israel:
Numquid via mea non est æqua, &
non magis viæ vestræ prauæ sunt?
* Cùm enim auerterit se iustus à iu- 26
stitia sua, & fecerit iniquitatem, mo-
rietur in eis: in iniustitia, quam ope-
ratus est, morietur. * Et cùm auerterit 27
se impius ab impietate sua, quam
operatus est, & fecerit iudicium, &
iustitiam: ipse animam suam viuifi-
cabit: * Considerans enim, & auer- 28
tens se ab omnibus iniquitatibus
suis, quas operatus est, vita viuet, &
non morietur. * Et dicunt filij Israel: 29
Non est æqua via Domini. Num- G
quid viæ meæ non sunt æquę, domus
Israel, & non magis viæ vestræ pra-
uæ? * Idcirco vnumquemque iuxta 30
vias suas iudicabo domus Israel, ait
Dominus Deus. * Conuertimini, &
agite pœnitentiam ab omnibus ini-
quitatibus vestris: & non erit vobis
in ruinam iniquitas. * Proiicite à 31
vobis omnes prçuaricationes vestras,
in quibus præuaricati estis, & facite

*Deut. 24. c. 16. 4. Reg. 14. b. 6. 2. Par. 25. b. 4.
* Psal. 29. a. 4. Inf. 33. c. 11.
* Matth. 3.

vobis cor nouum, & spiritum no-
uum: & quare moriemini domus
32 Israel? ** Quia nolo mortem morien-
tis, dicit Dominus Deus, reuertimini,
& viuite.

*Sup. 23. Inf. 33. c. 11

CAP. XIX.

1 ET tu assume planctum super
2 principes Israel, * & dices: Quare
A mater tua leæna inter leones cubauit,
in medio leunculorum enutriuit ca-
3 tulos suos? * Et eduxit vnum de leun-
culis suis, & leo factus est: & didicit
capere prædam, hominemque com-
4 edere. * Et audierunt de eo Gentes, &
non absque vulneribus suis ceperunt
eum: & adduxerunt eum in catenis
5 in Terram Ægypti. * Quæ cùm vi-
B disset quoniam infirmata est, & periit
expectatio eius: tulit vnum de leun-
culis suis, leonem constituit eum.
6 * Qui incedebat inter leones, & factus
est leo: & didicit prædam capere, &
7 homines deuorare: Didicit viduas
facere, & ciuitates eorum in deser-
tum adducere: & desolata est terra, &
plenitudo eius à voce rugitus illius.
8 * Et conuenerunt aduersus eum Gen-
tes vndique de prouinciis, & expan-
derunt super eum rete suum, in vul-
9 neribus earum captus est. * Et mise-
C runt eum in caueam, in catenis ad-
duxerunt eum ad regem Babylonis:
miseruntque eum in carcerem, ne
audiretur vox eius vltra super mõtes
10 Israel. Mater tua quasi vinea in san-
guine tuo super aquam plantata est:
fructus eius, & frondes eius creue-
11 runt ex aquis multis. * Et factæ sunt
ei virgæ solidæ in sceptra dominan-
D tium, & exaltata est statura eius inter
frondes: & vidit altitudinem suam in
12 multitudine palmitum suorum. * Et
euulsa est in ira, in terramque pro-
iecta, * & ventus vrens siccauit fru-
ctum eius: marcuerunt, & arefactæ
sunt virgę roboris eius: ignis comedit
13 eam. * Et nũc transplantata est in de-
14 sertum, in terra inuia, & sitienti. * Et
egressus est ignis de virga ramorum
eius, qui fructum eius cõtedit: &
non fuit in ea virga fortis, sceptrum
dominantium. Planctus est, & erit
in planctum.

*Osee 13. d. 15

CAP. XX.

1 ET factum est in anno septimo, in
A quinto, in decima mensis: vene-
runt viri de senioribus Israel vt in-
terrogarent Dominum, & sederunt
2 coram me. * Et factus est sermo

Domini

Domini ad me, dicens: *Fili hominis 3
loquere senioribus Israel, & dices ad
eos: Hęc dicit Dominus Deus: Num-
quid ad interrogandum me vos ve-
nistis? viuo ego quia non respondebo
vobis, ait Dominus Deus. * Si iudi- 4
cas eos, si iudicas fili hominis, abo-
minationes patrum eorum ostende
eis. * Et dices ad eos: Hæc dicit Do- 5
minus Deus: in die, qua elegi Israel,
& leuaui manum meam pro stirpe
domus Iacob, & apparui eis in Terra
Ægypti, & leuaui manum meam pro
eis, dicens: Ego Dominus Deus ve-
ster: *in die illa leuaui manum meam 6
pro eis, vt educerem eos de Terra
Ægypti, in Terram, quam prouide-
ram eis, fluentem lacte, & melle:
quæ est egregia inter omnes terras.
*Et dixi ad eos: Vnusquisque offen- 7
siones oculorum suorum abiiciat, &
in idolis Ægypti nolite pollui: ego
Dominus Deus vester. *Et irritaue- 8
runt me, noluerúntque me audire: B
vnusquisque abominationes oculo-
rum suorum non proiecit, nec idola
Ægypti reliquerunt: & dixi vt effun-
derem indignationem meam super
eos, & implerem iram meam in eis,
in medio Terræ Ægypti. *Et feci pro- 9
pter nomen meum, vt non violare-
tur coram Gentibus, in quarum
medio erant, & inter quas apparui
eis vt educerem eos de terra Ægypti. 10
*Eieci ergo eos de terra Ægypti, &
eduxi eos in desertum. * *Et dedi eis 11
præcepta mea, & iudicia mea ostendi
eis, quæ faciens homo, viuet in eis.
* *Insuper & sabbata mea dedi eis, 12
vt essent signum inter me & eos: &
scirent quia ego Dominus sanctifi-
cans eos. * Et irritauerunt me domus 13
Israel in deserto, in præceptis meis
non ambulauerunt, & iudicia mea
proiecerunt, quæ faciens homo viuet
in eis: & sabbata mea violauerunt
vehementer: dixi ergo vt effunderem
furorem meum super eos in deserto,
& consumerem eos. *Et feci propter 14
nomen meum, ne violaretur coram
Gentibus, de quibus eieci eos in con-
spectu earum. *Ego igitur leuaui ma- 15
num meam super eos in deserto, ne C
inducerem eos in Terram, quam
dedi eis fluentem lacte, & melle, præ-
cipuam terrarum omnium: * Quia 16
iudicia mea proiecerunt, & in præce-
ptis meis non ambulauerunt, & sab-
bata mea violauerunt: post idola

*Leui. 18. a.5
Ro 10. a.5
*Exod 20. b.8. & 31. c.13
Deut. 5. b.12

17 enim cor eorum gradiebatur. * Et
pepercit oculus meus super eos vt
non interficerem eos: nec consumpsi
18 eos in deserto. * Dixi autem ad filios
eorum in solitudine: in præceptis
patrum vestrorum nolite incedere,
nec iudicia eorum custodiatis, nec in
19 idolis eorum polluamini: *Ego Do-
minus Deus vester: in præceptis meis
ambulate, iudicia mea custodite, &
20 facite ea: *Et sabbata mea sanctificate
vt sint signum inter me & vos, &
sciatis quia ego sum Dominus Deus
21 vester. *Et exacerbauerunt me filij,
in pręceptis meis non ambulauerunt:
& iudicia mea non custodierunt vt
facerent ea: quæ cùm fecerit homo,
D viuet in eis: & sabbata mea violaue-
runt: & comminatus sum vt effun-
derem furorem meum super eos, &
implerem iram meã in eis in deserto.
22 *Auerti autem manum meam, & feci
propter nomen meum, vt non vio-
laretur coram Gentibus, de quibus
23 eieci eos in oculis earum. * Iterum
leuaui manum meam in eos in soli-
tudine, vt dispergerem illos in natio-
24 nes, & ventilarem in terras: *eo quòd
iudicia mea non fecissent, & præce-
pta mea reprobassent, & sabbata mea
violassent, & post idola patrum suo-
25 rum fuissent oculi eorum. * Ergo &
ego dedi eis præcepta non bona, &
26 iudicia, in quibus non viuent. * Et
pollui eos in muneribus suis cùm
offerrent omne, quod aperit vuluam,
propter delicta sua: & scient quia ego
27 Dominus. *Quamobrem loquere ad
domum Israel, fili hominis: & dices
ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:
Adhuc & in hoc blasphemauerunt
me patres vestri, cùm spreuissent me
28 contemnentes: * & induxissem eos in
Terram, super quam leuaui manum
meam vt darem eis: viderũt omnem
collem excelsum, & omne lignum
nemorosum, & immolauerunt ibi
victimas suas: & dederunt ibi irrita-
tionem oblationis suæ, & posuerunt
E ibi odorem suauitatis suæ, & libaue-
29 runt libationes suas. * Et dixi ad eos:
Quid est excelsum, ad quod vos in-
gredimini? & vocatũ est nomen eius
30 Excelsum vsque ad hanc diem. *Pro-
pterea dic ad domũ Israel: Hæc dicit
Dominus Deus: Certè in via patrum
vestrorum vos polluimini, & post
offendicula eorum vos fornicamini:
31 * & in oblatione donorũ vestrorum,

cùm traducitis filios vestros per igné,
vos polluimini in omnibus idolis ve-
stris vsque hodie: & ego respondebo
vobis domus Israel? Viuo ego, dicit
Dominus Deus, quia non responde-
bo vobis. * Neque cogitatio mentis 32
vestræ fiet, dicentium: Erimus sicut
Gentes, & sicut cognationes terræ vt
colamus ligna & lapides. * Viuo ego, 33
dicit Dominus Deus, quoniam in
manu forti, & in brachio extento,
& in furore effuso regnabo super
vos. * Et educam vos de populis: 34
& congregabo vos de terris, in qui-
bus dispersi estis, in manu valida, &
in brachio extento, & in furore ef-
fuso regnabo super vos. * Et adducam 35
vos in desertum populorum, & iudi-
cabor vobiscum ibi facie ad faciem.
* Sicut iudicio contendi aduersum 36
patres vestros in deserto Terræ Ægy- F
pti, sic iudicabo vos, dicit Dominus
Deus. * Et subiiciam vos sceptro meo, 37
& inducam vos in vinculis fœderis.
* Et eligam de vobis transgressores, 38
& impios, & de terra incolatus eo-
rum educam eos, & in terram Israel
non ingredientur; & scietis quia ego
Dominus. * Et vos domus Israel, Hæc 39
dicit Dominus Deus: Singuli post
idola vestra ambulate, & seruite eis.
Quòd si & in hoc non audieritis me,
& nomen meum sanctum pollueri-
tis vltrà in muneribus vestris, & in
idolis vestris: * in monte sancto meo, 40
in monte excelso Israel, ait Dominus
Deus, ibi seruiet mihi omnis domus
Israel, omnes, inquam, in terra, in
qua placebunt mihi, & ibi quæram
primitias vestras, & initium decima-
rum vestrarum in omnibus sanctifi-
cationibus vestris. * In odorem suaui- 41
tatis suscipiam vos, cùm eduxero vos
de populis, & congregauero vos de
terris, in quas dispersi estis, & sancti-
ficabor in vobis in oculis nationum.
* Et scietis quia ego Dominus, cùm 42
induxero vos ad terram Israel, in G
Terrã, pro qua leuaui manũ meam,
vt darem eam patribus vestris. * Et re- 43
cordabimini ibi viarũ vestrarum, &
omnium scelerum vestrorum, quibus
polluti estis in eis: & displicebitis
vobis in conspectu vestro in omni-
bus malitiis vestris, quas fecistis. * Et 44
scietis quia ego Dominus, cum bene-
fecero vobis propter nomen meum,
& non secundùm vias vestras ma-
las, neque secundùm scelera vestra

pessima domus Israel, ait Dominus
45 Deus. ¶ Et factus est sermo Domini
46 ad me, dicens: * Fili hominis, pone fa-
ciem tuam cõtra viam Austri, & stilla
ad Aphricum, & propheta ad saltum
47 agri meridiani. * Et dices saltui meri-
diano: Audi verbum Domini: hæc
dicit Dominus Deus: Ecce ego suc-
cendam in te ignem, & comburam
in te omne lignum viride, & omne
lignum aridum: non extinguetur
flamma succensionis: & comburetur
in ea omnis facies ab Austro vsque
48 ad Aquilonem. * Et videbit vniuersa
caro quia ego Dominus succendi
49 eam, nec extinguetur. * Et dixi: A a a,
Domine Deus: ipsi dicunt de me:
Numquid non per parabolas loqui-
tur iste?

CAP. XXI.

1 ET factus est sermo Domini ad
2 me, dicés: * Fili hominis pone fa-
A ciem tuam ad Ierusalem, & stilla ad
sanctuaria, & propheta contra hu-
3 mum Israel: * Et dices terræ Israel:
Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
ad te, & eiiciam gladium meum de
vagina sua, & occidam in te iustum,
4 & impium. * Pro eo autem quòd oc-
cidi in te iustum, & impium, idcirco
egredietur gladius meus de vagina
sua ad omnem carnem ab Austro vs-
5 que ad Aquilonem: * Vt sciat omnis
caro quia ego Dominus eduxi gla-
dium meum de vagina sua irreuoca-
6 bilem. * Et tu fili hominis ingemisce
in contritione lumborum, & in ama-
ritudinibus ingemisce coram eis.
7 * Cumque dixerint ad te: Quare tu
B gemis? dices: Pro auditu: quia venit,
& tabescet omne cor, & dissoluentur
vniuersæ manus, & infirmabitur
omnis spiritus, & per cuncta genua
fluent aquæ: ecce venit, & fiet, ait
8 Dominus Deus. ¶ Et factus est sermo
9 Domini ad me, dicens: * Fili hominis
propheta, & dices: Hæc dicit Domi-
nus Deus: Loquere: Gladius, gladius
10 exacutus est, & limatus. * Vt cædat
victimas, exacutus est: vt splendeat,
limatus est: qui moues sceptrum
11 filij mei, succidisti omne lignum. * Et
dedi eum ad leuigandum vt teneatur
manu: iste exacutus est gladius, &
iste limatus est vt sit in manu interfi-
12 cientis. * Clama, & vlula fili hominis,
C quia hic factus est in populo meo, hic
in cunctis ducibus Israel, qui fuge-
rant: gladio traditi sunt cum populo

meo,

meo, idcirco plaude super fœmur,
13 *quia probatus est: & hoc, cum sce-
ptrum subuerterit, & non erit, dicit
14 Dominus Deus.* Tu ergo fili homi-
nis propheta, & percute manu ad
manum, & duplicetur gladius, ac tri-
plicetur gladius interfectorum: hic
est gladius occisionis magnæ, qui
15 obstupescere eos facit, * & corde ta-
D bescere, & multiplicat ruinas. In om-
nibus portis eorum dedi côturbatio-
nem gladij acuti, & limati ad fulgen-
16 dum, amicti ad cædem. * Exacuere,
vade ad dexteram, siue ad sinistram,
quocumque faciei tuæ est appetitus.
17 * Quin & ego plaudam manu ad
manum, & implebo indignationem
meam ego Dominus locutus sum.
18 * Et factus est sermo Domini ad me,
19 dicens: * Et tu fili hominis pone tibi
duas vias, vt veniat gladius regis Ba-
bylonis: de terra vna egredientur
ambæ, & manu capiet coniecturam,
20 in capite viç ciuitatis coniiciet.* Viam
E pones vt veniat gladius ad Rabbath
filiorum Ammon, & ad Iudam in
21 Ierusalem munitissimam.* Stetit enim
rex Babylonis in biuio, in capite
duarum viarum, diuinationem quæ-
rens, commiscens sagittas: interro-
22 gauit idola, exta consuluit. Ad dex-
teram eius facta est diuinatio super
Ierusalem vt ponat arietes, vt aperiat
os in cæde, vt eleuet vocem in vlula-
tu, vt ponat arietes contra portas, vt
comportet aggerem, vt ædificet mu-
23 nitiones. * Eritque quasi consulens
frustra oraculum in oculis eorum, &
sabbatorum otium imitans: ipse au-
tem recordabitur iniquitatis ad ca-
24 piendum. * Idcirco hæc dicit Domi-
F nus Deus: Pro eo quòd recordati
estis iniquitatis vestræ, & reuelastis
præuaricationes vestras, & apparue-
runt peccata vestra in omnibus cogi-
tationibus vestris: pro eo, inquam,
quòd recordati estis, manu capie-
25 mini. * Tu autem profane, impie dux
Israel, cuius venit dies in tempore
26 iniquitatis præfinita: * Hæc dicit Do-
minus Deus: Aufer cidarim, tolle
coronam: nónne hæc est, quæ humi-
lem subleuauit, & sublimem humi-
27 liauit? * Iniquitatem, iniquitatem,
iniquitatem ponam eam: & hoc non
factum est donec veniret cuius est
28 iudicium, & tradam ei. * Et tu fili
G hominis propheta, & dic: Hæc dicit
Dominus Deus ad filios Ammon, &

ad opprobrium eorum, & dices: Mu-
cro, mucro, euagina te ad occiden-
dum, lima te vt interficias, & fulgeas,
29 *cum tibi viderentur vana, & diuina-
rentur mendacia: vt dareris super
colla vulneratorum impiorum, quo-
rum venit dies in tempore iniquitatis
30 præfinita. Reuertere ad vaginam
tuam in loco, in quo creatus es, in
terra natiuitatis tuæ iudicabo te,
31 * & effundam super te indignatio-
nem meam: in igne furoris mei suf-
flabo in te, daboque te in manus
hominum insipientium, & fabrican-
32 tium interitum. * Igni eris cibus,
sanguis tuus erit in medio terræ, ob-
liuioni traderis: quia ego Dominus
locutus sum.

CAP. XXII.

1 ET factum est verbum Domini ad
2 me, dicens: * Et tu fili hominis
A nónne iudicas, nónne iudicas ciuita-
3 tem sanguinum? * & ostendes ei om-
nes abominationes suas, & dices: Hæc
dicit Dominus Deus: Ciuitas effun-
dens sanguinem in medio sui vt ve-
niat tempus eius: & quæ fecit idola
contra semetipsam vt pollueretur.
4 *In sanguine tuo, qui à te effusus est,
deliquisti: & in idolis tuis, quæ fe-
cisti, polluta es: & appropinquare
fecisti dies tuos, & adduxisti tempus
annorum tuorum: propterea dedi te
opprobrium Gentibus, & irrisionem
5 vniuersis terris. * Quæ iuxta sunt, &
quæ procul à te, triumphabunt de te:
sordida, nobilis, grandis interitu.
6 Ecce principes Israel singuli in bra-
chio suo fuerunt in te ad effunden-
7 dum sanguinem. * Patrem, & matrem
B contumeliis affecerût in te, aduenam
calûniati sunt in medio tui, pupillum
& viduam contristauerunt apud te:
8 *Sanctuaria mea spreuisti, & sabbata
9 mea polluisti. * Viri detractores fue-
runt in te ad effundendum sangui-
nem, & super montes comederunt
in te, scelus operati sunt in medio
10 tui. * Verecundiora patris discoope-
ruerunt in te, immunditiam men-
11 struatæ humiliauerunt in te: * Et Ier. 5.c.8
vnosquisque in vxorem proximi sui
operatus est abominationem, & socer
nurum suam polluit nefariè, frater
sororem suam filiâ patris sui oppres-
12 sit in te. * Munera acceperunt apud te
C ad effundêdum sanguinem: vsuram,
& superabundantiam accepisti, &
auarè proximos tuos calumniabaris:

meique oblita es, ait Dominus Deus.
Ecce complosi manus meas super 13
auaritiam tuam, quam fecisti, & su-
per sanguiné, qui effusus est in medio
tui. * Numquid sustinebit cor tuum, 14
aut præualebunt manus tuæ in die-
bus, quos ego faciam tibi? ego Domi-
nus locutus sum, & faciam. * Et di- 15
spergam te in nationes, & ventilabo te
in terras, & deficere faciam immun-
ditiam tuam á te. * Et possidebo te in 16
conspectu Gentium: & scies quia ego
Dominus. * Et factum est verbum 17
Domini ad me, dicés: * Fili hominis, 18
versa est mihi domus Israel in scoriá: D
omnes isti æs, & stannum, & ferrum,
& plumbú in medio fornacis: scoria
argenti facti sunt. * Propterea hæc 19
dicit Dominus Deus: Eo quód versi
estis omnes in scoriam, propterea
ecce ego congregabo vos in medio
Ierusalem, * congregatione argenti, & 20
æris, & stanni, & ferri, & plumbi in
medio fornacis: vt succendam in ea
ignem ad conflandum. sic congrega-
bo in furore meo, & in ira mea, &
requiescam: & conflabo vos * Et con- 21
gregabo vos, & succédam vos in igne E
furoris mei, & conflabimini in me-
dio eius. Vt conflatur argentum in 22
medio fornacis, sic eritis in medio
eius: & scietis quia ego Dominus,
cùm effuderim indignationé meam
super vos. * Et factum est verbum 23
Domini ad me, dicens: * Fili hominis, 24
dic ei: Tu es terra immunda, & non
compluta in die furoris * Coniura- 25
tio prophetarum in medio eius, sicut
leo rugiens, rapiensque prædam, ani-
mas deuorauerunt, opes & pretium
acceperunt, viduas eius multiplica-
uerunt in medio illius. Sacerdotes 26
eius contempserunt legem meam, & F
polluerunt sanctuaria mea: inter san-
ctum & profanum non habuerunt
distantiam: & inter pollutú & mun-
dum non intellexerunt. & á Sabbatis
meis auerterunt oculos suos, & coin-
quinabar in medio eorú. * ᵃPrincipes 27
eius in medio illius, quasi lupi ra-
pientes prædam ad effundédum san-
guinem, & ad perdendas animas, &
auaré ad sectanda lucra. * Prophetæ 28
autem eius liniebant eos absque tem- G
peramento, videntes vana, & diui-
nantes eis mendacium, dicentes: Hæc
dicit Dominus Deus, cùm Dominus
non sit locutus. Populi terræ ca- 29
lumniabantur calumniam, & ra-

ᵃ Mich. 3. d 11. Soph. 3. a. 3

piebant violenter: egenum, & pau-
perem affligebant, & aduenam op-
primebant calumnia absque iudicio.
30 * Et quæsiui de eis virum, qui inter-
poneret sepem, & staret oppositus
contra me pro terra, ne dissipatem
31 eam: & non inueni. * Et effudi super
eos indignationem meam, in igne
iræ meæ consumpsi eos: viam eo-
rum in caput eorum reddidi, ait
Dominus Deus.

CAP. XXIII.

1 ET factus est sermo Domini ad
2 me, dicens: * Fili hominis, duæ
A mulieres filiæ matris vnius fuerunt,
3 * & fornicatę sunt in Ægypto, in ado-
lescentia sua fornicatæ sunt: ibi sub-
acta sunt vbera earum, & fractæ sunt
4 mammæ pubertatis earum. * Nomina
autem earum Oolla maior, & Ooli-
ba soror eius minor: & habui eas, &
pepererunt filios, & filias. Porró earú
nomina Samaria Oolla, & Ierusalem
5 Ooliba. Fornicata est igitur super
me Oolla, & insaniuit in amatores
suos, in Assyrios propinquantes,
6 * vestitos hyacintho, principes, & ma-
gistratus, iuuenes cupidinis, vniuer-
7 sos equites, ascensores equorum. * Et
dedit fornicationes suas super eos
electos, filios Assyriorum vniuersos:
& in omnibus, in quos insaniuit, in
8 immúditiis eorum polluta est. * Insu-
B per & fornicationes suas, quas habue-
rat in Ægypto, nó reliquit: nam & illi
dormierunt cum ea in adolescentia
eius, & illi confregerunt vbera pu-
bertatis eius, & effuderunt fornica-
9 tionem suam super eam. * Propterea
tradidi eam in manus amatorú suo-
rum, in manus filiorum Assur, super
10 quorum insaniuit libidine. * ᵃIpsi dis- ᵃ Sup. 16. d. 38
cooperuerút ignominiam eius, filios,
& filias eius tulerunt, & ipsam occi-
derunt gladio: & factæ sunt famosæ
mulieres, & iudicia perpetrauerunt
11 in ea. Quod cùm vidisset soror eius
Ooliba, plusquam illa insaniuit libi-
dine: & fornicationem suam super
12 fornicationem sororis suæ * ad filios
Assyriorú præbuit impudenter, duci-
bus, & magistratibus ad se veniétibus
indutis veste varia, equitibus qui ve-
ctabantur equis, & adolescentibus
13 forma cunctis egregia. * Et vidi quód
14 polluta esset via vna ambarum. Et
C auxit fornicationes suas; cumq; vi-
disset viros depictos in pariete, imagi-
nes Chaldæorú expressas coloribus,

* & accinctos baltheis renes, & tiaras 15
tinctas in capitibus eorum, formam
ducum omnium, ſimilitudinem filio-
rũ Babylonis, terræq; Chaldæorum,
in qua orti ſunt, * inſaniuit ſuper eos 16
concupiſcentia oculorum ſuorum, &
miſit nuncios ad eos in Chaldæam.
* Cumque veniſſent ad eam filij Ba- 17
bylonis ad cubile mammarum, pol-
luerũt eam ſtupris ſuis, & polluta eſt
ab eis, & ſaturata eſt anima eius ab
illis. * Denudauit quoq; fornicatio- 18
nes ſuas, & diſcooperuit ignominiam
ſuam: & receſſit anima mea ab ea,
ſicut receſſerat anima mea à ſorore
eius. Multiplicauit enim fornicatio- 19
nes ſuas, recordans dies adoleſcentiæ
ſuæ, quibus fornicata eſt in Terra
Ægypti. * Et inſaniuit libidine ſuper 20
concubitum eorum, quorum carnes D
ſunt vt carnes aſinorum: & ſicut
fluxus equorum fluxus eorum. * Et 21
viſitaſti ſcelus adoleſcentiæ tuæ,
quando ſubacta ſunt in Ægypto vbe-
ra tua, & confractæ ſunt mammæ
pubertatis tuæ. * Propterea Ooliba, 22
hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
ſuſcitabo omnes amatores tuos con-
tra te, de quibus ſatiata eſt anima tua:
& cõgregabo eos aduerſum te in cir-
cuitu, * Filios Babylonis, & vniuerſos 23
Chaldæos, nobiles, tyrannoſque &
principes, omnes filios Aſſyriorum,
iuuenes forma egregia, duces, & ma-
giſtratus vniuerſos, principes princi-
pum, & nominatos aſcenſores equo-
rum: & venient ſuper te inſtructi 24
curru, & rota, multitudo populorũ:
lorica, & clypeo, & galea armabũtur
contra te vndique: & dabo coram eis
iudicium, & iudicabunt te iudiciis
ſuis. * Et ponam zelum meum in te, 25
quem exercent tecum in furore: na-
ſum tuum, & aures tuas præcident:
& quæ remanſerint, gladio concidẽt:
ipſi filios tuos, & filias tuas capient,
& nouiſſimum tuum deuorabitur
igni. * Et denudabunt te veſtimentis 26
tuis, & tollent vaſa gloriæ tuæ. * Et 27
requieſcere faciam ſcelus tuum de
te, & fornicationem tuam de Terra
Ægypti: nec leuabis oculos tuos ad E
eos, & Ægypti non recordaberis am-
plius. * Quia hæc dicit Dominus Deus: 28
Ecce ego tradam te in manus eorum,
quos odiſti, in manus, de quibus ſatia-
ta eſt anima tua. * Et agent tecum in 29
odio, & tollent omnes labores tuos,
& dimittent te nudam, & ignominia
plenam, & reuelabitur ignominia
fornicationum tuarum, ſcelus tuum,
30 & fornicationes tuæ. * Fecerunt hæc
tibi quia fornicata es poſt Gentes,
inter quas polluta es in idolis earum.
31 * In via ſororis tuę ambulaſti, & dabo
32 calicem eius in manu tua. Hæc dicit
Dominus Deus: Calicem ſororis tuæ
bibes profundum, & latum: eris in
deriſum, & in ſubſannationem, quæ
33 eſt capaciſſima. * Ebrietate, & dolore
repleberis: calice mœroris, & triſti-
34 tiæ, calice ſororis tuæ Samariæ. * Et
bibes illum, & epotabis vſque ad fæ-
ces, & fragmenta eius deuorabis, &
vbera tua lacerabis: quia ego locutus
35 ſum, ait Dominus Deus. * Propterea
hæc dicit Dominus Deus: Quia ob-
lita es mei, & proiecisti me poſt cor-
pus tuum, tu quoque porta ſcelus
36 tuum, & fornicationes tuas. * Et ait
F Dominus ad me, dicens: Fili hominis
numquid iudicas Oollam, & Ooli-
bam, & annũcias eis ſcelera earum?
37 * Quia adulteratæ ſunt, & ſanguis in
manibus earum, & cum idolis ſuis
fornicatæ ſunt: inſuper & filios ſuos,
quos genuerunt mihi, obtulerunt eis
38 ad deuorandum. * Sed & hoc fece-
runt mihi: Polluerunt ſanctuarium
meum in die illa, & ſabbata mea pro-
39 fanauerunt. * Cumque immolarent
filios ſuos idolis ſuis, & ingrederen-
tur ſanctuarium meum in die illa vt
pollueerent illud: etiam hæc fecerunt
40 in medio domus meæ. Miſerunt ad
viros venientes de longe, ad quos
nuncium miſerant: itaque ecce vene-
runt: quibus te lauiſti, & circumli-
niſti ſtibio oculos tuos, & ornata es
41 mundo muliebri. * Sediſti in lecto
pulcherrimo, & menſa ornata eſt
ante te: thymiama meum, & vn-
guentum meum poſuiſti ſuper eam.
42 * Et vox multitudinis exultantis erat
in ea: & in viris, qui de multitudine
hominũ adducebantur, & veniebant
de deſerto, poſuerunt armillas in
manibus earum, & coronas ſpecioſas
43 in capitibus earum. * Et dixi ei, quæ
G attrita eſt in adulteriis: Nunc fornifi-
cabitur in fornicatione ſua etiã hæc.
44 * Et ingreſſi ſunt ad eam quaſi ad
mulierem meretricem: ſic ingredie-
bantur ad Oollam, & Oolibam mu-
45 lieres nefarias. * Viri ergo iuſti ſunt:
hi iudicabunt eas iudicio adulterarũ,
& iudicio effundentium ſanguinem:
quia adulteræ ſunt, & ſanguis in

manibus earum. * Hæc enim dicit 46
Dominus Deus: Adduc ad eas mul-
titudinem, & trade eas in tumultum,
& in rapinam: * Et lapidentur lapi- 47
dibus populorum, & confodiantur
gladiis eorum: filios, & filias earum
interficient, & domos earum igne
succendent. * Et auferam scelus de 48
terra, & discent omnes mulieres ne
faciant secundum scelus earum. * Et 49
dabunt scelus vestrum super vos,
& peccata idolorum vestrorum por-
tabitis: & scietis quia ego Dñs Deus.

CAP. XXIIII.

ET factum est verbum Domini ad 1
me in anno nono, in mense deci- A
mo, decima die mensis, dicens: * Fili 2
hominis scribe tibi nomen diei hu-
ius, in qua confirmatus est rex Ba-
bylonis aduersum Ierusalem hodie.
* Et dices per prouerbium ad domum 3
irritatricem parabolam, & loquéris
ad eos: Hęc dicit Dominus Deus: Po-
ne ollam: pone, inquam, & mitte in
eam aquam. * Congere frusta eius in 4
eam, omnem partem bonam, femur
& armum, electa & ossibus plena,
* Pinguissimum pecus assume, com- 5
pone quoque strues ossium sub ea: B
efferbuit coctio eius, & discocta sunt
ossa illius in medio eius. Propterea 6
hæc dicit Dominus Deus: Væ ciuitati
sanguinum, ollæ, cuius rubigo in ea
est, & rubigo eius non exiuit de ea:
per partes & per partes suas eiice eam,
non cecidit super eam sors. * Sanguis 7
enim eius in medio eius est, super
limpidissimam petram effudit illum:
non effudit illum super terrã vt possit
operiri puluere. * Vt superinducerem 8
indignationem meam, & vindicta
vlcisceretur: dedi sanguinem eius super C
petram limpidissimam ne operiretur.
* Propterea hæc dicit Dominus Deus: 9
[a] Væ ciuitati sanguinum, cuius ego
grandem faciam pyram. * Congere 10
ossa, quæ igne succendam: consu-
mentur carnes, & coquetur vniuersa
compositio, & ossa tabescent. * Pone 11
quoque eam super prunas vacuam,
vt incalescat, & liquefiat æs eius: &
confletur in medio eius inquinamen-
tum eius, & consummetur rubigo eius:
* multo labore sudatum est, & non 12
exiuit de ea nimia rubigo eius, ne-
que per ignem. * Immũditia tua exe- 13
crabilis: quia mundare te volui, & D
non es mundata à sordibus tuis: sed
nec mũdaberis prius, donec quiescere

[a] Nah. 3. a. 1. Hab. 2. a. 12.

faciam indignationem meam in te.
14 Ego Dominus locutus sum: Veniet,
& faciam: non transeam, nec par-
cam, nec placabor: iuxta vias tuas,
& iuxta adinuentiones tuas iudicabo
15 te, dicit Dominus. * Et factum est
16 verbum Domini ad me, dicens: * Fili
hominis, ecce ego tollo à te deside-
rabile oculorum tuorum in plaga:
& non planges, neque plorabis, ne-
17 que fluent lacrymæ tuæ. * Ingemisce
tacens, mortuorum luctum non fa-
E cies: corona tua circumligata sit tibi,
& calceamenta tua erunt in pedibus
tuis, nec amictu ora velabis, nec cibos
18 lugentium comedes. * Locutus sum
ergo ad populum manè, & mortua
est vxor mea vespere: fecique manè
19 sicut præceperat mihi. * Et dixit ad me
populus. Quare nõ indicas nobis quid
20 ista significet, quę tu facis? * Et dixi ad
eos: Sermo Domini factus est ad me,
21 dicens: Loquere domui Israel: Hæc
dicit Dominus Deus: Ecce ego pol-
luam sanctuarium meum, superbiam
F imperij vestri, & desiderabile ocu-
lorum vestrorum, & super quo pauet
anima vestra: filij vestri, & filiæ ve-
stræ, quas reliquistis, gladio cadent.
22 * Et facietis sicut feci: Ora amictu
non velabitis, & cibos lugentium non
23 comedetis. * Coronas habebitis in
capitibus vestris, & calceamenta in
pedibus: non plangetis neque fle-
bitis, sed tabescetis in iniquitatibus
vestris, & vnusquisque gemet ad fra-
24 trem suum. * Eritque Ezechiel vobis
G in portentum: iuxta omnia, quæ fe-
cit, facietis cùm venerit istud: & scie-
25 tis quia ego Dominus Deus. * Et tu fili
hominis ecce in die, qua tollam ab eis
fortitudinem eorum, & gaudium
dignitatis, & desiderium oculorum
eorum, super quo requiescunt animæ
26 eorum, filios, & filias eorum: * In die
illa, cùm venerit fugiens ad te, vt an-
27 nunciet tibi: * In die, inquam, illa ape-
rietur os tuum cum eo, qui fugit: &
loquéris, & nõ silebis vltrà: eritq; eis
in portẽtum, & scietis quia ego Dñs.

CAP. XXV.

1 ET factus est sermo Domini ad
2 me, dicens: * Fili hominis pone fa-
A ciem tuam contra filios Ammon, &
3 prophetabis de eis. * Et dices filiis Am-
mon: Audite verbum Domini Dei:
Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo
quòd dixisti: Euge, euge super san-
ctuarium meum, quia pollutum est:

& super

& super terram Israel, quoniam de-
solata est: & super domum Iuda,
quoniam ducti sunt in captiuitatem:
* Idcirco ego tradam te filiis orien- 4
talibus in hereditatem, & colloca-
bunt caulas suas in te, & ponent in
te tentoria sua: ipsi comedent fruges
tuas: & ipsi bibēt lac tuum. * Dabo- 5
que Rabbath in habitaculū camelo- B
rum, & filios Ammon in cubile pe-
corum: & scietis quia ego Dominus.
* Quia hęc dicit Dominus Deus: Pro 6
eo quòd plausisti manu, & percussi-
sti pede, & gauisa es ex toto affectu
super terram Israel: * Idcirco ecce 7
ego extendam manum meam super
te, & tradam te in direptionem Gen-
tium, & interficiam te de populis, &
perdam de terris, & conteram: &
scies quia ego Dominus. * Hæc dicit 8
Dominus Deus: Pro eo quod dixe-
runt Moab, & Seir: Ecce sicut omnes
Gentes, domus Iuda: * idcirco ecce 9
ego aperiam humerum Moab de ci-
uitatibus, de ciuitatibus, inquam, C
eius, & de finibus eius inclytas terræ
Bethiesimoth, & Beelmeon, & Ca-
riathaim, * filiis Orientis cum filiis 10
Ammon, & dabo eam in heredita-
tem: vt non sit vltra memoria filiorū
Ammon in Gentibus. * Et in Moab 11
faciam iudicia: & sciēt quia ego Do-
minus. * Hæc dicit Dominus Deus: 12
Pro eo quòd fecit Idumæa vltionem
vt se vindicaret de filiis Iuda, pecca-
uitque delinquens, & vindictam ex-
petiuit de eis; * idcirco hæc dicit Do- 13
minus Deus: Extēdam manū meam
super Idumæam, & auferam de ea
hominem, & iumentum, & faciam
eam desertam ab Austro: & qui sunt
in Dedan, gladio eadent. * Et dabo 14
vltionem meam super Idumęam per
manum populi mei Israel: & facient
in Edom iuxta iram meam, & furo-
rem meū: & scient vindictā meam, D
dicit Dominus Deus. * Hæc dicit Do- 15
minus Deus: Pro eo quòd fecerunt
Palæstini vindictam, & vlti se sunt
toto animo, interficiētes, & implen-
tes inimicitias veteres: * propterea 16
hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
extendam manum meam super Pa-
læstinos, & interficiam interfecto-
res, & perdam reliquias maritimæ
regionis: * faciamq; in eis vltiones 17
magnas arguens in furore: & scient
quia ego Dominus, cū dedero vin-
dictam meam super eos.

CAP. XXVI.

1 ET factum est in vndecimo anno,
A prima mensis, factus est sermo
2 Domini ad me, dicens: * Fili homi-
nis, pro eo quod dixit Tyrus de Ie-
rusalem: Euge confractæ sunt portæ
populorum, conuersa est ad me: im-
3 plebor, deserta est. * Propterea hæc
dicit Dominus Deus: Ecce ego super
te Tyre, & ascendere faciam ad te
gentes multas, sicut ascendit mare
4 fluctuans. * Et dissipabūt muros Ty-
ri, & destruent turres eius: & radam
puluerem eius de ea, & dabo eam in
5 limpidissimā petram. * Siccatio sage-
narum erit in medio maris, quia ego
locutus sum, ait Dñs Deus: & erit in
6 direptionem Gentibus. * Filiæ quo-
que eius, quæ sunt in agro, gladio in-
terficientur: & scient quia ego Do-
7 minus. * Quia hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego adducam ad Tyrum
Nabuchodonosor regem Babylonis
ab Aquilone regē regum, cum equis,
& curribus, & equitibus, & cœtu,
8 populoq; magno. * Filias tuas, quæ
B sunt in agro, gladio interficiet. & cir-
cumdabit te munitionibus, & cōpor-
tabit aggerem in gyro: & eleuabit
9 contra te clypeū. * Et vineas, & arie-
tes tēperabit in muros tuos, & turres
10 tuas destruet in armatura sua. * In-
undatione equorum eius operiet te
puluis eorum: à sonitu equitum, &
rotarum, & curruum mouebuntur
muri tui, cùm ingressus fuerit portas
tuas quasi per introitū vrbis dissipa-
11 tæ. * Vngulis equorum suorum con-
culcabit omnes plateas tuas: popu-
lum tuū gladio cædet, & statuæ tuæ
12 nobiles in terram corruent. * Vasta-
bunt opes tuas, diripient negotiatio-
nes tuas: & destruēt muros tuos, &
domos tuas præclaras subuertent: &
lapides tuos, & ligna tua, & pulue-
rem tuum in medio aquarū ponent.
13 * a Et quiescere faciā multitudinem a Ierem. 7. g.34.
C canticorum tuorum, & sonitus ci-
thararum tuarum nō audietur am-
14 plius. * Et dabo te in limpidissimam
petram, siccatio sagenarum eris, nec
ædificaberis vltrà: quia ego locutus
15 sum, ait Dominus Deus. * Hæc dicit
Dominus Deus Tyro: Nūquid non
à sonitu ruinæ tuæ, & gemitu inter-
fectorum tuorū cùm occisi fuerint,
in medio tui cōmouebuntur insulæ
16 * Et descēdent de sedibus suis omnes
principes maris: & auferent exuuias

suas, & vestimenta sua varia abijcient, & induentur stupore: in terra
sedebunt, & attoniti super repenti-
no casu tuo admirabuntur. Et assu- 17
mentes super te lamentum, dicent ti-
bi: Quomodo periisti, quæ habitas in
mari, vrbs inclyta, quæ fuisti fortis
in mari cum habitatoribus tuis, quos
formidabant vniuersi? Nunc stupe- 18
bunt naues in die pauoris tui: & tur- D
babuntur insulæ in mari, eo quòd
nullus egrediatur ex te. Quia hæc 19
dicit Dominus Deus: Cùm dedero
te vrbem desolatam sicut ciuitates,
quæ non habitantur: & adduxero
super te abyssum, & operuerint te
aquæ multæ: Et detraxero te cum 20
his, qui descendunt in lacum ad po-
pulum sempiternum, & collocauero
te in terra nouissima sicut solitudines
veteres cum his, qui deducuntur in
lacum, vt non habiteris: porrò cùm
dedero gloriam in terra viuentium,
in nihilum redigam te, & non eris, 21
& requisita non inuenieris vltra in
sempiternum, dicit Dominus Deus.

CAP. XXVII.

ET factum est verbum Domini ad 1
me, dicens: Tu ergo fili homi- 2
nis assume super Tyrum lamentum: A
Et dices Tyro, quæ habitat in in- 3
troitu maris, negotiationi populo-
rum ad insulas multas: Hæc dicit
Dominus Deus: O Tyre, tu dixisti
Perfecti decoris ego sum, & in cor- 4
de maris sita. Finitimi tui, qui te ædi-
ficauerunt, impleuerunt decorem tuum:
abietibus de Sanir extruxerunt te 5
cum omnibus tabulatis maris: cedrum
de Libano tulerunt vt facerent tibi
malum. Quercus de Basan dolaue- 6
runt in remos tuos: & transtra tua
fecerunt tibi ex ebore Indico, & præ-
toriola de insulis Italiæ. Byssus va- 7
ria de Ægypto texta est tibi in velum B
vt poneretur in malo: hyacinthus, &
purpura de insulis Elisa facta sunt
operimentum tuum. Habitatores 8
Sidonis, & Aradij fuerunt remiges
tui: sapientes tui, Tyre, facti sunt gu-
bernatores tui. Senes Giblij, & pru- 9
dentes eius habuerunt nautas ad mi-
nisterium variæ supellectilis tuæ: om-
nes naues maris, & nautæ earum fue-
runt in populo negotiationis tuæ.
Persæ, & Lydij, & Libyes erant in 10
exercitu tuo viri bellatores tui: cly-
peum, & galeam suspenderunt in te pro
ornatu tuo. Filij Aradij cum exerci- 11
tu tuo erant super muros tuos in cir-
cuitu: sed & Pigmæi, qui erant in
turribus tuis, pharetras suas suspen-
derunt in muris tuis per gyrum: ipsi
compleuerunt pulchritudinem tuam.
12 Carthaginenses negotiatores tui, à
C multitudine cunctarum diuitiarum,
argento, ferro, stanno, plumboque
13 repleuerunt nundinas tuas. Græ-
cia, Thubal, & Mosoch, ipsi instito-
res tui: mancipia, & vasa ærea ad-
14 uexerunt populo tuo. De domo
Thogorma, equos, & equites, & mu-
15 los adduxerunt ad forum tuum. Fi-
lij Dedan negotiatores tui: insulæ
multæ negotiatio manus tuæ: dentes
eburneos, & hebeninos commuta-
16 uerunt in pretio tuo. Syrus nego-
tiator tuus propter multitudinem
operum tuorum, gemmam, & purpu-
ram, & scutulata, & byssum, & seri-
cum, & chodchod proposuerunt in
17 mercatu tuo. Iuda & terra Israel
D ipsi institores tui in frumento primo,
balsamum, & mel, & oleum, & resi-
nam proposuerunt in nundinis tuis.
18 Damascenus negotiator tuus in
multitudine operum tuorum, in mul-
titudine diuersarum opum, in vino
19 pingui, in lanis coloris optimi. Dan,
& Græcia, & Mosel in nundinis tuis
proposuerunt ferrum fabrefactum:
stacte, & calamus in negotiatione
20 tua. Dedan institores tui in tapeti-
21 bus ad sedendum. Arabia, & vniuersi
principes Cedar, ipsi negotiatores
manus tuæ: cum agnis, & arietibus, &
hœdis venerunt ad te negotiatores
22 tui. Venditores Saba, & Reema, ipsi
E negotiatores tui: cum vniuersis primis
aromatibus, & lapide pretioso, &
auro, quod proposuerunt in mercatu
23 tuo. Haran, & Chene, & Eden ne-
gotiatores tui: Saba, Assur, & Chel-
24 mad venditores tui. Ipsi negotiato-
res tui multifariam inuolucris hya-
cinthi, & polymitorum, gazarumque
pretiosarum, quæ obuolutæ, & astri-
ctæ erant funibus: cedros quoque habe-
25 bant in negotiationibus tuis. Na-
ues maris, principes tui in negotia-
tione tua: & repleta es & glorificata
26 nimis in corde maris. In aquis mul-
tis adduxerunt te remiges tui: ventus
auster contriuit te in corde maris.
27 Diuitiæ tuæ, & thesauri tui, & mul-
F tiplex instrumentum tuum, nautæ
tui & gubernatores tui, qui tenebant
supellectilem tuam, & populo tuo

præ-

præerant: viri quoque bellatores tui,
qui erant in te cum vniuersa multi-
tudine tua, quæ est in medio tui: ca-
dent in corde maris in die ruinæ
tuæ. * A sonitu clamoris gubernato- 28
rum tuorum conturbabuntur clas-
ses: * Et descendent de nauibus suis 29
omnes, qui tenebant remum: nautæ,
& vniuersi gubernatores maris in
terra stabũt: * & eiulabunt super te 30
voce magna, & clamabũt amarè: &
superiacient puluerè capitibus suis,
& cinere conspergentur. * & radent 31
super te caluitium, & accingẽtur ci-
liciis: & plorabunt te in amaritudi-
ne animæ ploratu amarissimo. * Et 32
assument super te carmen lugubre, G
& plangẽt te: Quæ est vt Tyrus, quæ
obmutuit in medio maris? * Quæ in 33
exitu negotiationũ tuarum de mari
implesti populos multos: in multi-
tudine diuitiarum tuarum, & popu-
lorum tuorum ditasti reges terræ.
* Nunc contrita es à mari, in profun- 34
dis aquarum opes tuæ, & omnis
multitudo tua, quæ erat in medio
tui, ceciderunt. * Vniuersi habitato- 35
res insularum obstupuerũt super te:
& reges earum omnes tempestate
perculsi mutauerunt vultus. * Ne- 36
gotiatores populorum sibilauerunt
super te: ad nihilum deducta es, &
non eris vsque in perpetuum.

CAP. XXVIII.

ET factus est sermo Domini ad 1
me, dicens: * Fili hominis, dic 2
principi Tyri: Hæc dicit Dominus A
Deus: Eo quòd eleuatum est cor tuũ,
& dixisti: Deus ego sum, & in cathe-
dra Dei sedi in corde maris: cum sis
homo, & non Deus, & dedisti cor
tuum quasi cor Dei. * Ecce sapiẽtior 3
es tu Daniele: omne secretum non
est abscõditum à te. * In sapientia & 4
prudentia tua fecisti tibi fortitudi-
nem: & acquisisti aurum, & argen-
tum in thesauris tuis. * In multitu- 5
dine sapiẽtiæ tuæ, & in negotiatione B
tua multiplicasti tibi fortitudinem:
& eleuatum est cor tuum in robore
tuo. * Propterea hæc dicit Dominus 6
Deus: Eo quòd eleuatũ est cor tuum
quasi cor Dei: * idcirco ecce ego ad- 7
ducam super te alienos robustissi-
mos Gentium: & nudabunt gladios
suos super pulchritudinem sapien-
tiæ tuæ, & polluent decorem tuum.
* Interficient, & detrahent te: & mo- 8
rieris in interitu occisorum in corde
9 maris. * Numquid dicens loqueris:
Deus ego sum, coram interficienti-
bus te: cum sis homo, & non Deus,
10 in manu occidentium te? * Morte
C incircumcisorum morieris in manu
alienorum: quia ego locutus sum,
11 ait Dominus Deus. * Et factus est
sermo Domini ad me, dicens: Fili
hominis leua planctum super re-
12 gem Tyri: * & dices ei: Hæc dicit
Dominus Deus: Tu signaculum si-
militudinis, plenus sapientia, & per-
13 fectus decore, * in deliciis paradisi
Dei fuisti: omnis lapis pretiosus ope-
rimentum tuum: sardius, topazius, &
D iaspis, chrysolitus, & onyx, & beril-
lus, sapphirus, & carbũculus, & sma-
ragdus: aurum opus decoris tui: &
foramina tua in die, qua conditus es,
14 præparata sunt. * Tu cherub exten-
tus, & protegens, & posui te in mõte
sancto Dei, in medio lapidum igni-
15 torum ambulasti. * Perfectus in viis
tuis à die conditionis tuæ, donec in-
16 uenta est iniquitas in te. * In multi-
tudine negotiationis tuæ repleta sunt
interiora tua iniquitate, & peccasti:
& eieci te de monte Dei, & perdidi
te ô cherub protegens, de medio la-
17 pidum ignitorum. * Et eleuatum est
cor tuum in decore tuo: perdidisti
E sapientiam tuam in decore tuo, in
terram proieci te: ante faciem regum
18 dedi te vt cernerent te. * In multi-
tudine iniquitatum tuarum, & ini-
quitate negotiationis tuæ polluisti
sanctificationem tuam: producam
ergo ignẽ de medio tui, qui comedat
te, & dabo te in cinerẽ super terram
in conspectu omnium videntium te.
19 * Omnes, qui viderint te in Gẽtibus,
obstupescẽt super te: nihili factus es,
20 & non eris in perpetuum. * Et factus
21 est sermo Domini ad me, dicẽs: * Fi-
li hominis pone faciem tuam contra
22 Sidonem: & prophetabis de ea, * &
F dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ec-
ce ego ad te Sidon, & glorificabor in
medio tui: & scient quia ego Domi-
nus, cũm fecero in ea iudicia, & san-
23 ctificatus fuero in ea. * Et immittam
ei pestilentiam, & sanguinem in pla-
teis eius: & corruent interfecti in
medio eius gladio per circuitum: &
24 scient quia ego Dominus. * Et non
erit vltrà domui Israël offendiculum
amaritudinis, & spina dolorẽ infe-
rens vndique per circuitum eorum,
qui aduersantur eis: & scient quia ego

Dominus Deus. Hæc dicit Domi- 25 G
nus Deus: Quando congregauero
domum Israel de populis, in quibus
dispersi sunt, sanctificabor in eis co-
ram Gentibus. & habitabunt in terra
sua, quã dedi seruo meo Iacob. * Et 26
habitabunt in ea securi: & ædifica-
bunt domos, & plantabunt vineas,
& habitabunt confidenter, cùm fe-
cero iudicia in omnibus, qui aduer-
santur eis per circuitum: & scient
quia ego Dominus Deus eorum.

CAP. XXIX.

IN anno decimo, decimo mense, 1
vndecima die mensis, factum est A
verbum Domini ad me, dicens: * Fi- 2
li hominis pone faciem tuam contra
Pharaonem regem Ægypti, & pro-
phetabis de eo, & de Ægypto vni-
uersa: * Loquere, & dices: Hæc dicit 3
Dominus Deus: Ecce ego ad te Pha-
rao rex Ægypti, draco magne, qui
cubas in medio fluminum tuorum,
& dicis: Meus est fluuius, & ego feci
memetipsum. * Et ponam frenum in 4
maxillis tuis: & agglutinabo pisces
fluminum tuorum squamis tuis: &
extrahã te de medio fluminum tuo-
rum, & vniuersi pisces tui squamis
tuis adhærebunt. Et proiiciam te in 5
desertum, & omnes pisces fluminis B
tui. super faciem terræ cades, non
colligẽris, neq; congregaberis: bestiis
terræ, & volatilibus cæli dedi te ad
deuorandum: * Et scient omnes ha- 6
bitatores Ægypti quia ego Domi-
nus: * pro eo quòd fuisti baculus
arundineus domui Israel. * Quando 7
apprehenderunt te manu, & confra-
ctus es, & lacerasti omnẽ humerum
eorum: & innitentibus eis super te,
comminutus es, & dissoluisti omnes
renes eorum. Propterea hæc dicit 8
Dominus Deus: Ecce ego adducã su-
per te gladium. & interficiã de te ho-
minem, & iumentum. * Et erit Terra 9
Ægypti in desertum, & in solitudi-
nem: & sciẽt quia ego Dominus: pro
eo quòd dixeris: Fluuius meus est, &
ego feci eum. * Idcirco ecce ego ad 10
te, & ad flumina tua: daboque Ter-
ram Ægypti in solitudines, gladio
dissipatam, à turre Syenes, vsque ad
terminos Æthiopiæ. * Nõ pertransi- 11
bit eã pes hominis, neq; pes iumen- C
ti gradietur in ea: & non habitabitur
quadraginta annis. Daboque Ter- 12
ram Ægypti desertam in medio ter-
rarum desertarum, & ciuitates eius in

*Isa. 36. 6.

medio vrbium subuersarũ, & erunt
desolatæ quadraginta annis: & di-
spergam Ægyptios in nationes, &
13 ventilabo eos in terras. * Quia hæc
dicit Dominus Deus: Post finẽ qua-
draginta annorum cõgregabo Ægy-
ptum de populis, in quibus dispersi
14 fuerant. * Et reducam captiuitatem
Ægypti, & collocabo eos in terra
Phathures, in terra natiuitatis suæ: &
15 erũt ibi in regnũ humile: * inter ce-
tera regna erit humillima, & nõ ele-
uabitur vltrà super nationes, & im-
minuam eos ne imperent Gentibus.
16 * Neque erunt vltra domui Israel in
D confidentia, docẽtes iniquitatem, vt
fugiant, & sequantur eos: & scient
17 quia ego Dñs Deus. Et factum est
in vigesimo & septimo anno, in pri-
mo, in vna mensis: factũ est verbum
18 Domini ad me, dicẽs: * Fili hominis
Nabuchodonosor rex Babylonis ser-
uire fecit exercitum suum seruitute
magna aduersus Tyrum: omne ca-
put decaluatum, & omnis humerus
depilatus est: & merces non est red-
dita ei, neque exercitui eius de Tyro
pro seruitute, qua seruiuit mihi ad-
19 uersus eam. * Propterea hæc dicit
Dominus Deus: Ecce ego dabo Na-
buchodonosor regem Babylonis in
Terra Ægypti: & accipiet multitudi-
nem eius, & deprędabitur manubias
eius, & diripiet spolia eius: & erit
20 merces exercitui illius, * & operi, quo
seruiuit aduersus eam: dedi ei Ter-
ram Ægypti, pro eo quòd laboraue-
21 rit mihi, ait Dominus Deus. * In die
illo pullulabit cornu domui Israel,
& tibi dabo apertum os in medio
eorum: & scient quia ego Dominus.

CAP. XXX.

1 ET factum est verbum Domini
2 ad mę, dicẽs: * Fili hominis pro-
A pheta, & dic: Hæc dicit Dominus
3 Deus: Vlulate, væ, væ diei: * quia
iuxta est dies, & appropinquat dies
Domini: dies nubis, tempus Gẽtium
4 erit. Et veniet gladius in Ægyptum:
& erit pauor in Æthiopia, cùm ceci-
derint vulnerati in Ægypto, & abla-
ta fuerit multitudo illius, & destru-
5 cta fundamenta eius. * Æthiopia, &
Libya, & Lydi, & omne reliquum
vulgus, & Chub, & filij terræ fœde-
6 ris, cũ eis gladio cadent. * Hæc dicit
B Dominus Deus: Et corruent fulcien-
tes Ægyptum, & destruetur super-
bia imperij eius: à turre Syenes gla-

dio

dio cadent in ea, ait Dominus Deus
exercituum * & dissipabuntur in me- 7
dio terrarum desolatarum, & vrbes
eius in medio ciuitatum desertarum
erunt. * Et scient quia ego Domi- 8
nus: cùm dedero ignem in Ægy-
pto, & attriti fuerint omnes auxilia-
tores eius. * In die illa egredientur 9
nuncij a facie mea in trieribus ad
conterendam Æthiopiæ confiden-
tiam, & erit pauor in eis in die Ægy-
pti, quia absq; dubio veniet. * Hæc 10
dicit Dominus Deus: cessare faciam C
multitudinem Ægypti in manu Na-
buchodonosor regis Babylonis. * Ip- 11
se & populus eius cum eo fortissimi
Gentium adducentur ad disperden-
dam terram: & euaginabunt gladios
suos super Ægyptum: & implebunt
terram interfectis. * Et faciam alueos 12
fluminum aridos, & tradam terram
in manus pessimorum: & dissipabo
terram, & plenitudinem eius manu
alienorum, ego Dominus locutus
a Zach. 13. a. 2 sum. * a Hæc dicit Dominus Deus: 13
Et disperdam simulachra, & cessare D
faciam idola de Memphis: & dux de
Terra Ægypti non erit amplius: &
dabo terrorē in Terra Ægypti. * Et 14
disperdam terrā Phathures, & dabo
ignem in Taphnis, & faciam iudicia
in Alexandria. * Et effundam indi- 15
gnationem meā super Pelusium ro-
bur Ægypti, & interficiam multitu-
dinem Alexandriæ, * & dabo ignem 16
in Ægypto: quasi parturiens dolebit
Pelusium, & Alexandria erit dissi-
pata, & in Memphis angustiæ quo-
tidianæ. * Iuuenes Heliopoleos, & 17
Bubasti gladio cadent, & ipsæ ca- E
ptiuæ ducentur. * Et in Taphnis ni- 18
grescet dies, cum contriuero ibi sce-
ptra Ægypti, & defecerit in ea super-
bia potentiæ eius: ipsam nubes ope-
riet, filiæ autem eius in captiuitatem
ducentur. * Et iudicia faciā in Ægy- 19
pto: & scient quia ego Dominus.
Et factum est in vndecimo anno, in 20
primo mense, in septima mensis, fa-
ctum est verbum Domini ad me, di-
cens: * Fili hominis brachium Pha- 21
raonis regis Ægypti confregi: & ec- F
ce non est obuolutum vt restituere-
tur ei sanitas, vt ligaretur pannis, &
fasciaretur linteolis, vt recepto ro-
bore posset tenere gladium. * Pro- 22
pterea hæc dicit Dñs Deus: Ecce ego
ad Pharaonem regē Ægypti, & cō-
minuā brachium eius forte, sed con-
fractum: & deiiciā gladium de manu
23 eius: * & dispergā Ægyptū in Gen-
24 tibus, & ventilabo eos in terris. * Et
G cōfortabo brachia regis Babylonis,
daboq; gladium meū in manu eius:
& cōfringam brachia Pharaonis, &
gement gemitibus interfecti corā fa-
25 cie eius. * Et confortabo brachia re-
gis Babylonis, & brachia Pharaonis
cōcident: & scient quia ego Dñs, cùm
dedero gladium meum in manu re-
gis Babylonis, & extenderit eum su-
26 per Terram Ægypti. * Et dispergam
Ægyptū in nationes, & ventilabo eos
in terras, & scient quia ego Dominus.

CAP. XXXI.

1 ET factum est in anno vndecimo,
A tertio mense, vna mensis, factum
est verbum Domini ad me, dicens:
2 * Fili hominis dic Pharaoni regi Æ-
gypti, & populo eius: Cui similis fa-
3 ctus es in magnitudine tua? * Ecce
Assur quasi cedrus in Libano, pul-
cher ramis, & frōdibus nemorosus,
excelsusq; altitudine, & inter cōden-
sas frondes eleuatum est cacumen
4 eius. * Aquæ nutrierūt illum, abyssus
exaltauit illum: flumina eius mana-
bant in circuitu radicū eius, & riuos
suos emisit ad vniuersa ligna regio-
5 nis. * Propterea eleuata est altitudo
B eius super omnia ligna regionis: &
multiplicata sūt arbusta eius, & ele-
uati sunt rami eius præ aquis mul-
6 tis. * Cumq; extēdisset vmbrā suam,
in ramis eius fecerunt nidos omnia
volatilia cæli, & sub frondibus eius
genuerunt omnes bestiæ saltuum, &
sub vmbraculo illius habitabat cœ-
7 tus Gentium plurimarum. * Eratque
pulcherrimus in magnitudine sua, &
in dilatatione arbustorū suorū: erat
enim radix illius iuxta aquas mul-
8 tas. * Cedri nō fuerunt altiores illo
C in paradiso Dei, abietes nō adæqua-
uerunt summitatē eius, & platani nō
fuerunt æquæ frōdibus illius: omne
lignū paradisi Dei non est assimilatū
9 illi, & pulchritudini eius. * Quoniam
speciosum feci eum, & multis, con-
densisq; frondibus: & æmulata sunt
eum omnia ligna voluptatis, quæ
10 erāt in paradiso Dei. * Propterea hæc
D dicit Dominus Deus: Pro eo quòd
sublimatus est in altitudine, & dedit
summitatem suam virentem atque
condensam, & eleuatum est cor eius
11 in altitudine sua: * Tradidi eum in
manu fortissimi Gentium, faciens

faciet ei: iuxta impietatem eius eieci
eum. Et succident eum alieni, & 12
crudelissimi nationum, & proiicient
eum super mõtes, & in cunctis con-
uallibus corruent rami eius, & con-
fringentur arbusta eius in vniuersis
rupibus terræ: & recedent de vmbra-
culo eius omnes populi terræ, & re-
linquent eum. * In ruina eius habi- 13
tauerunt omnia volatilia cæli, & in E
ramis eius fuerunt vniuersæ bestiæ
regionis. * Quam ob rem non eleua- 14
buntur in altitudine sua omnia li-
gna aquarum, neq; ponent sublimi-
tatem suam inter nemorosa atque
frondosa, nec stabunt in sublimita-
te sua omnia, quæ irrigantur aquis:
quia omnes traditi sunt in mortem
ad terram vltimam in medio filio-
rum hominũ ad eos, qui descendunt
in lacum. * Hæc dicit Dñs Deus: In 15
die quando descendit ad inferos, in- F
duxi luctum, operui eum abysso: &
prohibui flumina eius, & coercui
aquas multas: contristatus est super
eum Libanus, & omnia ligna agri
concussa sunt. A sonitu ruinæ eius 16
commoui Gentes, cùm deducerem
eum ad infernum cũ his, qui descen-
debant in lacum: & consolata sunt
in terra infima omnia ligna volupta-
tis egregia, atq; præclara in Libano,
vniuersa quæ irrigabantur aquis.
* Nam & ipsi cum eo descendent in 17
infernũ ad interfectos gladio: & bra- G
chium vniuscuiusq; sedebit sub vm-
braculo eius in medio nationũ. * Cui 18
assimilatus es ô inclyte atq; sublimis
inter ligna voluptatis? Ecce deductus
es cũ lignis voluptatis ad terram vl-
timam: in medio incircumcisorum
dormies, cum eis, qui interfecti sunt
gladio, ipse est Pharao, & omnis
multitudo eius, dicit Dominus Deus.

CAP. XXXII.

ET factum est, duodecimo anno, 1
in mẽse duodecimo, in vna men- A
sis, factum est verbum Domini ad
me, dicens: * Fili hominis assume la- 2
mentum super Pharaonem regem
Ægypti, & dices ad eum: Leoni Gen-
tium assimilatus es, & draconi, qui
est in mari: & ventilabas cornu in flu-
minibus tuis, & conturbabas aquas
pedibus tuis, & conculcabas flumi-
na earum. * Propterea hæc dicit Do- 3
minus Deus: [a] Expandam super te
rete meũ in multitudine populorum
multorum, & extraham te in sagena

4 mea. * Et proiiciam te in terram, su-
per faciem agri abiiciam te: & habi-
tare faciam super te omnia volatilia
cæli, & saturabo de te bestias vni-
5 uersæ terræ. * Et dabo carnes tuas
super montes, & implebo colles tuos
6 saniè tua. * Et irrigabo terram fæ-
B tore sanguinis tui super montes, &
7 valles implebuntur ex te. * [a] Et ope-
riam, cùm extinctus fueris, cælum,
& nigrescere faciam stellas eius: so-
lem nube tegam, & luna non dabit
8 lumẽ suum. Omnia luminaria cæli
mœrere faciam super te: & dabo te-
nebras super terram tuam, dicit Do-
minus Deus, cùm ceciderint vulne-
rati tui in medio terræ, ait Domi-
9 nus Deus. * Et irritabo cor populo-
rum multorum cùm induxero con-
tritionem tuam in Gentibus super
10 terras, quas nescis. * Et stupescere fa-
ciam super te populos multos: & re-
ges eorum horrore nimio formida-
bunt super te, cũ volare cœperit gla-
dius meus super facies eorum: & ob-
stupescent repẽtè singuli pro anima
11 sua in die ruinæ tuæ. * Quia hæc di-
cit Dominus Deus: Gladius regis
12 Babylonis veniet tibi, * in gladiis
C fortium deiiciam multitudinẽ tuam:
inexpugnabiles omnes Gentes hæ. &
vastabũt superbiam Ægypti, & dis-
13 sipabitur multitudo eius. * Et per-
dam omnia iumenta eius, quæ erant
super aquas plurimas & nõ contur-
babit eas pes hominis vltrà, neq; vn-
14 gula iumẽtorũ turbabit eas * Tunc
purissimas reddam aquas eorum, &
flumina eorum quasi oleum addu-
15 cam, ait Dominus Deus: Cùm de-
dero Terram Ægypti desolatam: de-
seretur autẽ terra à plenitudine sua,
quando percussero omnes habitato-
res eius: & scient quia ego Domi-
16 nus. * Planctus est, & plangent eum:
filiæ Gentium plangent eum super
D Ægyptum, & super multitudinem
eius plangent eum, ait Dñs Deus.
17 * Et factum est in duodecimo anno,
in quintadecima mensis, factum est
18 verbum Domini ad me, dicens: * Fili
hominis cane lugubre super multi-
tudinem Ægypti: & detrahe eam ip-
sam, & filias Gentium robustarum
ad terram vltimam cum his, qui de-
19 scendunt in lacum. * Quo pulchrior
es? descẽde, & dormi cum incircum-
20 cisis. * In medio interfectorum gla-
dio cadent: gladius datus est, attra-

[a] Sup. 12. d. 13. & 17. f. 20.

[a] Isai. 13. b. 10. Ioel. 2. b. 10 & 3. c. 15 Matt. 24. c. 29.

xerunt

xerunt eam, & omnes populos eius.
21 * Loquentur ei potentissimi robusto-
rum de medio inferni, qui cũ auxi-
liatoribus eius descenderunt, & dor-
mierunt incircumcisi, interfecti gla-
22 dio. * Ibi Assur, & omnis multitudo
eius: in circuitu illius sepulchra eius: E
omnes interfecti, & qui ceciderunt
23 gladio * Quorũ data sunt sepulchra
in nouissimis laci: & facta est multi-
tudo eius per gyrum sepulchri eius:
vniuersi interfecti, cadentesque gla-
dio, qui dederant quondam formi-
24 dinem in terra viuentiũ. Ibi Ælam,
& omnis multitudo eius per gyrum
sepulchri sui. omnes hi interfecti,
ruentesque gladio: qui descenderunt
incircumcisi ad terram vltimam: qui
posuerunt terrorem suum in terra
viuentium, & portauerunt ignomi-
niam suam cum his, qui descendunt
25 in laeum. In medio interfectorum
posuerũt cubile eius in vniuersis po-
pulis eius: in circuitu eius sepulchrũ F
illius: omnes hi incircumcisi, inter-
fectiq; gladio. dederunt enim terro-
rem suũ in terra viuentium, & por-
tauerunt ignominiam suam cũ his,
qui descendunt in laeum: in medio
26 interfectorum positi sunt. * Ibi Mo-
soch, & Thubal, & omnis multitu-
do eius: in circuitu eius sepulchra il-
lius. omnes hi incircumcisi, interfe-
ctiq; & cadentes gladio: quia dede-
runt formidinem suam in terra vi-
27 uentium. * Et nõ domient cum for-
tibus, cadentibusq; & incircumcisis,
qui descenderunt ad infernum cum
armis suis, & posuerunt gladios suos
sub capitibus suis, & fuerunt iniqui-
tates eorum in ossibus eorum: quia
terror fortium facti sunt in terra vi-
28 uentiũ. Et tu ergo in medio incir-
cumcisorum contereris, & dormies
29 cum interfectis gladio. * Ibi Idumæa,
& reges eius, & omnes duces eius,
qui dati sunt cũ exercitu suo cum in- G
terfectis gladio: & qui cũ incircumci-
sis dormierunt, & cũ his, qui descen-
30 dunt in lacum * Ibi principes Aqui-
lonis omnes, & vniuersi venatores:
qui deducti sunt cũ interfectis, pauẽ-
tes, & in sua fortitudine cõfusi; qui
dormierunt incircũcisi cum interfe-
ctis gladio, & portauerunt cõfusio-
nem suam cum his, qui descẽdunt in
31 lacum. * Vidit eos Pharao, & conso-
latus est super vniuersa multitudine
sua, quæ interfecta est gladio, Pha-
rao, & omnis exercitus eius, ait Do-
32 minus Deus: quia dedi terrorem
meum in terra viuentium, & dor-
miuit in medio incircumcisorum cum
interfectis gladio: Pharao, & omnis
multitudo eius: ait Dominus Deus.

CAP. XXXIII.

1 ET factum est verbum Domini ad
2 me, dicens: * Fili hominis loque-
A re ad filios populi tui, & dices ad
eos: Terra cùm induxero super eam
gladium, & tulerit populus terræ vi-
rum vnũ de nouissimis suis, & con-
stituerit eum super se speculatorem:
3 * & ille viderit gladium venientem
super terrã, & cecinerit buccina, &
4 annũciauerit populo: * Audiens au-
tem, quisquis ille est, sonitum bucci-
næ, & nõ se obseruauerit, veneritq;
gladius, & tulerit eum: sanguis ipsius
5 super caput eius erit. * Sonum buc-
cinæ audiuit, & non se obseruauit,
sanguis eius in ipso erit: si autem se
custodierit, animam suam saluabit.
6 * Quòd si speculator viderit gladiũ
B venientem, & non insonuerit bucci-
na: & populus se non custodierit,
veneritque gladius, & tulerit de eis
animam: ille quidem in iniquitate
sua captus est, sanguinẽ autem eius
7 de manu speculatoris requirã. Et * Sup. 3. 17.
tu fili hominis, speculatorem dedi te
domui Israël: audiens ergo ex ore
meo sermonẽ, annũciabis eis ex me.
8 * Si me dicente ad impium: Impie,
morte morieris: non fueris locutus
vt se custodiat impius à via sua: ipse
impius in iniquitate sua morietur,
sanguinem autem eius de manu tua
9 requiram. * Si autem annunciante te
ad impium vt à viis suis conuerta-
tur, non fuerit conuersus à via sua:
ipse in iniquitate sua morietur: por-
10 rò tu animam tuam liberasti. * Tu
C ergo fili hominis dic ad domum Is-
raël: Sic locuti estis, dicentes: Iniqui-
tates nostræ, & peccata nostra super
nos sunt, & in ipsis nos tabescimus:
quomodo ergo viuere poterimus?
11 * * Dic ad eos: Viuo ego, dicit Do- * Sup. 18. 23.
minus Deus: nolo mortem impij,
sed vt conuertatur impius à via sua,
& viuat. Conuertimini, conuertimi-
ni à viis vestris pessimis: & quare
12 moriemini domus Israel? Tu ita-
que fili hominis dic ad filios populi
tui: Iustitia iusti non liberabit eum
in quacumque die peccauerit: & im-
pietas impij non nocebit ei, in qua-

cumque die conuersus fuerit ab im-
pietate sua: & iustus non poterit vi-
uere in iustitia sua, in quacumq; die
peccauerit. * Etiam si dixero iusto 13
quòd vita viuat, & cõfisus in iustitia
sua fecerit iniquitatẽ: omnes iustitiæ
eius obliuioni tradẽtur, & in iniqui-
tate sua, quam operatus est, in ipsa
morietur. * Si autem dixero impio: 14
Morte morieris: & egerit pœniten- D
tiam à peccato suo, feceritq; iudiciũ
& iustitiam, * & pignus restituerit il- 15
le impius, rapinamque reddiderit, in
mandatis vitæ ambulauerit, nec fe-
cerit quidquã iniustum: vita viuet,
& non morietur. * Omnia peccata 16
eius, quæ peccauit, non imputabun-
tur ei: iudicium, & iustitiam fecit, vi-
ta viuet. * Et dixerunt filij populi 17
tui: Non est æqui põderis via Domi-
ni, & ipsorum via iniusta est. * Cùm 18
enim recesserit iustus à iustitia sua,
feceritq; iniquitates, morietur in eis.
* Et cùm recesserit impius ab impie- 19
tate sua, feceritque iudicium & iusti-
tiam, viuet in eis. * a Et dicitis: Non 20
est recta via Domini. Vnumquemq;
iuxta vias suas iudicabo de vobis,
domus Israel. Et factum est in duo- 21
decimo anno, in decimo mense, in E
quinta mensis transmigrationis no-
stræ, venit ad me qui fugerat de Ie-
rusalem, dicens: Vastata est ciuitas.
* Manus autem Dñi facta fuerat ad 22
me vespere, antequam veniret qui
fugerat: aperuitque os meum donec
veniret ad me manè, & aperto ore
meo non silui ampliùs. * Et factum 23
est verbum Domini ad me, dicens:
* Fili hominis, qui habitãt in ruino- 24
sis his super humum Israel, loquen-
tes aiunt: Vnus erat Abraham, & he-
reditate possedit terram: nos autem
multi sumus, nobis data est terra in
possessionem. * Idcirco dices ad eos: 25
Hæc dicit Dñs Deus: Qui in sangui- F
ne comeditis, & oculos vestros leua-
tis ad immunditias vestras, & san-
guinem funditis: numquid terram
hereditate possidebitis? * Stetistis in 26
gladiis vestris, fecistis abominatio-
nes, & vnusquisq; vxorem proximi
sui polluit: & terram hereditate pos-
sidebitis? Hæc dices ad eos: Sic dicit 27
Dominus Deus: Viuo ego, quia qui
in ruinosis habitant, gladio cadent:
& qui in agro est, bestiis tradetur ad
deuorãdum: qui autem in præsidiis,
& speluncis sunt, peste morientur.

a Sup. 18. f. 25.

28 * Et dabo terram in solitudinem, &
in desertum, & deficiet superba for-
titudo eius: & desolabuntur montes
Israel, eo quòd nullus sit qui per eos
29 transeat. * Et scient quia ego Domi-
nus, cùm dedero terram eorum de-
solatam, & desertã propter vniuer-
sas abominationes suas, quas operati
30 sunt. * Et tu fili hominis: filij populi
G tui, qui loquũtur de te iuxta muros,
& in ostiis domorum, & dicũt vnus
ad alterum, vir ad proximum suum
loquentes: Venite, & audiamus quis
31 sit sermo egrediens à Domino. Et
veniunt ad te, quasi si ingrediatur
populus, & sedent coram te popu-
lus meus: & audiunt sermones tuos,
& non faciunt eos: quia in canticum
oris sui vertunt illos, & auaritiam
32 suam sequitur cor eorum. * Et es eis
quasi carmen musicum, quod suaui
dulcique sono canitur: & audiunt
33 verba tua, & non faciunt ea. * Et
cùm venerit quod prædictum est (ec-
ce enim venit) tunc scient quòd pro-
pheta fuerit inter eos.

CAP. XXXIIII.

1 ET factum est verbum Domini ad
2 me, dicẽs: * Fili hominis prophe-
A ta de pastoribus Israel: propheta, &
dices pastoribus: Hæc dicit Dominus
Deus: b Væ pastoribus Israel, qui pa-
scebant semetipsos: nónne greges à
3 pastoribus pascuntur? * Lac come-
debatis, & lanis operiebamini, &
quod crassum erat occidebatis: gre-
gem autem meum non pascebatis.
4 * Quod infirmum fuit non consoli-
dastis, & quod ægrotum nõ sanastis,
quod contractum est nõ alligastis, &
quod abiectum est non reduxistis, &
quod perierat nõ quæsistis: sed cum
austeritate imperabatis eis, & cum
5 potentia. Et dispersæ sunt oues
meæ, eo quòd non esset pastor: &
factæ sunt in deuorationẽ omnium
6 bestiarũ agri, & dispersæ sunt. * Er-
B rauerunt greges mei in cunctis mon-
tibus, & in vniuerso colle excelso: &
super omnem faciem terræ dispersi
sunt greges mei, & nõ erat qui requi-
reret, non erat, inquã, qui requireret.
7 Propterea pastores audite verbum
8 Domini: * Viuo ego, dicit Dominus
Deus: quia pro eo quòd facti sunt
greges mei in rapinam, & oues meæ
in deuorationẽ omnium bestiarum
agri, eo quòd nõ esset pastor (neque
enim quæsierũt pastores mei gregem
meum:)

b Iere. 23. a. 1. Sup. 13. a. 3.

meum:)ſed paſcebãt paſtores ſemet-
ipſos, & greges meos non paſcebant:
*propterea paſtores audite verbum 9
Domini: *Hæc dicit Dominus Deus: 10
Ecce ego ipſe ſuper paſtores requiram C
gregem meum de manu eorum, &
ceſſare faciam eos vt vltrà non pa-
ſcant gregem, nec paſcant ampliùs
paſtores ſemetipſos: & liberabo gre-
gem meum de ore eorum: & non erit
vltrà eis in escam. *Quia hæc dicit 11
Dominus Deus: Ecce ego ipſe requi-
ram oues meas, & viſitabo eas. *Sicut 12
viſitat paſtor gregem ſuum in die,
quando fuerit in medio ouium ſua-
rum diſſipatarum: ſic viſitabo oues
meas, & liberabo eas de omnibus
locis, in quibus diſperſæ fuerant in
die nubis, & caliginis. *Et educam eas 13
de populis, & congregabo eas de ter- D
ris, & inducam eas in terram ſuam:
& paſcam eas in montibus Iſrael, in
riuis, & in cunctis ſedibus terræ. *In 14
paſcuis vberrimis paſcam eas, & in
montibus excelſis Iſrael erunt paſcua
earum: ibi requieſcent in herbis
virentibus, & in paſcuis pinguibus
paſcentur ſuper montes Iſrael. *Ego 15
paſcam oues meas: & ego eas accu-
bare faciam, dicit Dominus Deus.
*Quod perierat requiram, & quod 16
abiectum erat reducam, & quod
confractum fuerat alligabo, & quod
infirmum fuerat conſolidabo, &
quod pingue & forte cuſtodiam: &
paſcam illas in iudicio. *Vos autem 17
greges mei, hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego iudico inter pecus & pecus,
arietum, & hircorum. *Nónne ſatis 18
vobis erat paſcua bona depaſci? inſu-
per & reliquias paſcuarum veſtra- E
rum conculcaſtis pedibus veſtris: &
cum puriſſimam aquam biberetis,
reliquam pedibus veſtris turbabatis.
*Et oues meæ his, quæ conculcata 19
pedibus veſtris fuerant, paſcebantur:
& quæ pedes veſtri turbauerant, hæc
bibebant. *Propterea hæc dicit Do- 20
minus Deus ad vos: Ecce ego ipſe
iudico inter pecus pingue, & maci-
lentum: *pro eo quòd lateribus, & 21
humeris impingebatis, & cornibus
veſtris ventilabatis omnia infirma
pecora, donec diſpergerentur foras:
*ſaluabo gregem meum, & non erit 22
vltrà in rapinam, & iudicabo inter
pecus & pecus. *ᵃET SVSCITABO 23
SVPER EAS PASTOREM VNVM, F
qui paſcat eas, ſeruum meum Dauid:

ᵃIoan. 1. g. 45. & 10. b. 11. Iſa. 40. c. 18 Dan. 9. g. 24 Oſee 3. b. 5

ipſe paſcet eas, & ipſe erit eis in paſto-
24 rem. Ego autem Dominus ero eis in
Deum: & ſeruus meus Dauid prin-
ceps in medio eorum: ego Dominus
25 locutus ſum. *Et faciam cum eis pa-
ctum pacis, & ceſſare faciam beſtias
peſſimas de terra: & qui habitant in
deſerto, ſecuri dormient in ſaltibus.
26 *Et ponam eos in circuitu collis mei
benedictionem: & deducam imbrem
in tempore ſuo: pluuiæ benedictionis
27 erunt. *Et dabit lignum agri fructum
G ſuum, & terra dabit germen ſuum,
& erunt in terra ſua abſque timore:
& ſcient quia ego Dominus, cùm
contriuero catenas iugi eorum, &
eruero eos de manu imperantium
28 ſibi. *Et non erunt vltrà in rapinam
in Gentibus, neque beſtiæ terræ de-
uorabunt eos: ſed habitabunt con-
29 fidenter abſque vllo terrore. *Et ſu-
ſcitabo eis germen nominatum: &
non erunt vltrà imminuti fame in
terra, neque portabunt vltrà oppro-
30 brium Gentium. *Et ſcient quia ego
Dominus Deus eorum cum eis, &
ipſi populus meus domus Iſrael: ait
31 Dominus Deus. *ᵇVos autem greges ᵇIoan. 10.
mei, greges paſcuæ meæ homines b. 11
eſtis: & ego Dominus Deus veſter,
dicit Dominus Deus.

CAP. XXXV.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad
2 me, dicens: *Fili hominis pone fa-
A ciem tuam aduerſum montem Seir,
& prophetabis de eo, & dices illi:
3 *Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
ad te mons Seir, & extendam ma-
num meam ſuper te, & dabo te deſo-
4 latum atq; deſertum. *Vrbes tuas de-
moliar, & tu deſertus eris: & ſcies
5 quia ego Dominus. *Eo quòd fueris
B inimicus ſempiternus, & concluſeris
filios Iſrael in manus gladij in tem-
pore afflictionis eorum, in tempore
6 iniquitatis extremæ. *Propterea viuo
ego, dicit Dominus Deus: quoniam
ſanguini tradam te, & ſanguis te per-
ſequetur: & cum ſanguinem oderis,
7 ſanguis perſequetur te. *Et dabo
montem Seir deſolatum atque de-
ſertum: & auferam de eo euntem, &
8 redeuntem. *Et implebo montes eius
occiſorum ſuorum: in collibus tuis,
& in vallibus tuis, atque in torren-
9 tibus interfecti gladio cadent. *In ſo-
C litudines ſempiternas tradam te, &
ciuitates tuæ non habitabuntur: &

scietis quia ego Dominus Deus. * Eo 10
quòd dixeris: Duæ gentes, & duæ
terræ meæ erunt, & hereditate possi-
debo eas: cum Dominus esset ibi:
* Propterea viuo ego, dicit Dominus 11
Deus, quia faciam iuxta iram tuam,
& secundùm zelum tuum, quem fe-
cisti odio habens eos. & notus efficiar
per eos cùm te iudicauero. * Et scies 12
quia ego Dominus audiui vniuersa D
opprobria tua, quæ locutus es de
montibus Israel, dicens: Deserti, nobis
ad deuorandum dati sunt. * Et insur- 13
rexistis super me ore vestro, & de-
rogastis aduersum me verba vestra:
ego audiui. * Hæc dicit Dominus 14
Deus: Lætante vniuersa terra, in so-
litudinem te redigam. * Sicut gaui- 15
sus es super hereditatem domus Is-
rael, eo quòd fuerit dissipata, sic fa-
ciam tibi: dissipatus eris mons Seir,
& Idumæa omnis: & scient quia
ego Dominus.

CAP. XXXVI.

TV autem fili hominis propheta 1
super montes Israel, & dices: A
* Montes Israel audite verbũ Domini: *Sup. 6. a.3*
* Hæc dicit Dominus Deus: Eo quòd 2
dixerit inimicus de vobis: Euge, alti-
tudines sempiternæ in hereditatem
datæ sunt nobis: * propterea vaticina- 3
re, & dic: Hæc dicit Dominus Deus:
Pro eo quòd desolati estis, & con-
culcati per circuitum, & facti in he-
reditatem reliquis Gentibus, & a-
scendistis super labium linguæ, &
opprobrium populi: * propterea mon- 4
tes Israel audite verbum Domini
Dei: Hæc dicit Dominus Deus mon-
tibus, & collibus, torrentibus, valli-
busque & desertis, parietinis, & vr-
bibus derelictis, quæ depopulatæ
sunt, & subsannatæ à reliquis Genti-
bus per circuitum. * Propterea hæc 5
dicit Dominus Deus: Quoniam in igne B
zeli mei locutus sum de reliquis Gen-
tibus, & de Idumæa vniuersa, quæ
dederunt terram meam sibi in here-
ditatem cum gaudio, & toto corde,
& ex animo: & eiecerunt eam vt va-
starent: * ideirco vaticinare super hu- 6
mum Israel, & dices montibus, & col-
libus, iugis, & vallibus: Hæc dicit
Dominus Deus: Ecce ego in zelo
meo, & in furore meo locutus sum,
eo quòd confusionem gentium susti-
nueritis. * Ideirco hæc dicit Domi- 7
nus Deus: Ego leuaui manum meam
vt Gẽtes, quæ in circuitu vestro sunt,
8 ipsæ confusionem suam portent. * Vos
autem montes Israel ramos vestros
germinetis, & fructum vestrum affe-
ratis populo meo Israel: prope enim
9 est vt veniat: * Quia ecce ego ad vos,
C & conuertar ad vos, & arabimini,
10 & accipietis sementem. * Et multipli-
cabo in vobis homines, omnemque
domum Israel: & habitabuntur ci-
uitates, & ruinosa instaurabuntur.
11 * Et replebo vos hominibus, & iu-
mentis: & multiplicabuntur, & cre-
scent: & habitare vos faciam sicut à
principio, bonisque donabo maiori-
bus, quàm habuistis ab initio: & scie-
12 tis quia ego Dominus. * Et adducam
super vos homines populum meum
Israel, & hereditate possidebunt te:
& eris eis in hereditatem, & non ad-
13 des vltrà vt absque eis sis. * Hæc dicit
Dominus Deus: Pro eo quòd dicunt
de vobis: Deuoratrix hominum es,
14 & suffocans gentem tuam: * Pro-
pterea homines non comedes am-
plius, & gentem tuam non necabis
15 vltrà, ait Dominus Deus: * Nec audi-
D tam faciã in te amplius confusionem
Gentium, & opprobrium populorum
nequaquam portabis, & gẽtem tuam
non amittes ampliùs, ait Dominus
16 Deus. * Et factum est verbum Domini
17 ad me, dicens: * Fili hominis domus
Israel habitauerunt in humo sua, &
polluerunt eam in viis suis, & in stu-
diis suis iuxta immunditiam men-
struatæ facta est via eorũ coram me.
18 * Et effudi indignationẽ meam super
eos pro sanguine, quem fuderunt
super terram, & in idolis suis pol-
19 luerunt eam. * Et dispersi eos in Gen-
tes, & ventilati sunt in terras: iuxta
vias eorum, & adinuentiones eorum
20 iudicaui eos. * * Et ingressi sunt ad *Isai. 52. b.5*
Gentes, ad quas introierunt, & pol-
luerunt nomen sanctum meum, cùm *Ro. 2. d.24*
diceretur de eis: Populus Domini iste
21 est, & de terra eius egressi sunt. * Et
E peperci nomini sancto meo, quod
polluerat domus Israel in Gentibus,
22 ad quas ingressi sunt. * Ideirco dices
domui Israel: Hæc dicit Dominus
Deus: Non propter vos ego faciam,
domus Israel, sed propter nomen
sanctum meum, quod polluistis in
23 Gentibus, ad quas intrastis. * Et san-
ctificabo nomen meum magnum,
quod pollutum est inter Gẽtes, quod
polluistis in medio earum: vt sciant
Gentes quia ego Dominus, ait Do-

minus exercituum, cum sanctificatus
fuero in vobis coram eis. *Tollam quippe 24
vos de Gentibus, & congregabo vos
de vniuersis terris, & adducam vos in
terram vestram. *Et effundam super 25
vos aquam mundam, & mundabimini
ab omnibus inquinamentis vestris,
& ab vniuersis idolis vestris mundabo
Sup. 11. d. 19. vos. *Et dabo vobis cor nouum, & 26
spiritum nouum ponam in medio
vestri: & auferam cor lapideum de
carne vestra, & dabo vobis cor car-
neum. *Et spiritum meum ponam in 27
medio vestri: & faciam vt in præce- F
ptis meis ambuletis, & iudicia mea
custodiatis, & operemini. *Et habita- 28
bitis in terra, quam dedi patribus ve-
stris: & eritis mihi in populum, & ego
ero vobis in Deum. *Et saluabo vos 29
ex vniuersis inquinamentis vestris: &
vocabo frumentum, & multiplicabo
illud, & nō imponam vobis famem.
*Et multiplicabo fructum ligni, & 30
genimina agri, vt non portetis vltra
opprobrium famis in Gentibus. *Et 31
recordabimini viarum vestrarum
pessimarum, studiorumque non bo-
norum: & displicebunt vobis ini-
quitates vestræ, & scelera vestra.
*Nō propter vos ego faciam, ait Do- 32
minus Deus, notum sit vobis: con-
fundimini, & erubescite super vijs
vestris, domus Israel. *Hæc dicit Do- 33
minus Deus. In die, qua mundauero
vos ex omnibus iniquitatibus vestris,
& inhabitari fecero vrbes, & instau- G
rauero ruinosa, *& terra deserta fue- 34
rit exculta, quę quondā erat desolata
in oculis omnis viatoris, *dicent: 35
Terra illa inculta, facta est vt hortus
voluptatis: & ciuitates desertæ, &
destitutæ atque suffossæ, munitæ se-
derunt. *Et scient Gentes quæcumque 36
derelictæ fuerint in circuitu vestro,
quia ego Dominus ædificaui dissipa-
ta, plantauique inculta, ego Dominus
locutus sim, & fecerim. *Hæc dicit 37
Dominus Deus: Adhuc in hoc inue-
nient me domus Israel, vt faciam eis:
Multiplicabo eos sicut gregem homi-
num, *vt gregem sanctum, vt gregem 38
Ierusalem in solemnitatibus eius: Sic
erunt ciuitates desertæ, plenæ gre-
gibus hominum: & scient quia ego
Dominus.

CAP. XXXVII.

FActa est super me manus Domini, 1
& eduxit me in spiritu Domini: A
& dimisit me in medio campi, qui
2 erat plenus ossibus: *Et circumduxit
me per ea in gyro: erant autem multa
valde super faciem campi, siccaque
3 vehementer. *Et dixit ad me: Fili ho-
minis putásne viuent ossa ista? Et
4 dixi: Domine Deus, tu nosti. *Et
dixit ad me: Vaticinare de ossibus
istis: & dices eis: Ossa arida audite
5 verbum Domini. *Hæc dicit Domi-
nus Deus ossibus his: Ecce ego in-
tromittam in vos spiritum, & viuetis.
6 *Et dabo super vos neruos, & suc-
B crescere faciam super vos carnes, &
superextendam in vobis cutem: &
dabo vobis spiritum, & viuetis, &
7 scietis quia ego Dominus. *Et pro-
phetaui sicut præceperat mihi: factus
est autem sonitus, prophetante me,
& ecce commotio: & accesserunt
ossa ad ossa, vnumquodque ad iun-
8 cturam suam. *Et vidi, & ecce super
ea nerui, & carnes ascenderunt: &
extenta est in eis cutis desuper, & spi-
9 ritum non habebant. *Et dixit ad
C me: Vaticinare ad spiritum, vaticina-
re fili hominis, & dices ad spiritum:
Hæc dicit Dominus Deus. A quatuor
ventis veni spiritus, & insuffla super
10 interfectos istos, & reuiuiscant. *Et
prophetaui sicut præceperat mihi:
& ingressus est in ea spiritus, &
vixerunt: steteruntque super pedes
suos exercitus grandis nimis valde.
11 *Et dixit ad me: Fili hominis, ossa
hæc vniuersa, domus Israel est: ipsi
dicunt: Aruerunt ossa nostra, &
periit spes nostra, & abscissi sumus.
12 *Propterea vaticinare, & dices ad
eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce
D ego aperiam tumulos vestros, & edu-
cam vos de sepulchris vestris populus
meus: & inducam vos in terram
13 Israel. *Et scietis quia ego Dominus,
cùm aperuero sepulchra vestra, &
eduxero vos de tumulis vestris popu-
14 le meus: *Et dedero spiritum meum
in vobis, & vixeritis, & requiescere
vos faciam super humum vestram: &
scietis quia ego Dñs locutus sum,
15 & feci, ait Dominus Deus. *Et factus
16 est sermo Domini ad me, dicens: *Et
tu fili hominis sume tibi lignum
vnum: & scribe super illud: Iudæ,
& filiorum Israel sociorum eius: &
tolle lignum alterum, & scribe super
illud: Ioseph ligno Ephraim, &
E cunctæ domui Israel, sociorumque
17 eius. *Et adiunge illa, vnum ad alte-
rum tibi in lignum vnum: & erunt in

vnio-

vnionem in manu tua. • Cùm autem 18
dixerint ad te filij populi tui loquen-
tes: Nonne indicas nobis quid in
his tibi velis? • loquêris ad eos: Hæc 19
dicit Dominus Deus: Ecce ego assu-
mam lignû Ioseph, quod est in manu
Ephraim, & tribus Israel, quæ sunt ei
adiunctæ: & dabo eas pariter cum
ligno Iuda, & faciam eas in lignum
vnum: & erunt vnum in manu eius.
•Erunt autem ligna, super quæ scri- 20
pseris in manu tua, in oculis eorum.
•Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus 21
Deus: Ecce ego assumam filios Israel F
de medio nationum, ad quas abierũt:
& congregabo eos vndique, & ad-
ducam eos ad humum suam. • [a] Et 22
faciam eos in gentem vnam in terra
in montibus Israel, & rex vnus erit
omnibus imperans: & nõ erunt vltrà
duæ gentes, nec diuidentur ampliùs
in duo regna. • Neque polluentur 23
vltrà in idolis suis, & abominationi-
bus suis, & cunctis iniquitatibus suis:
& saluos eos faciam de vniuersis se-
dibus, in quibus peccauerunt, &
emundabo eos: & erunt mihi popu-
lus, & ego ero eis Deus. • [b] Et seruus 24
meus Dauid rex super eos, & pastor G
vnus erit omnium eorum: in iudiciis
meis ambulabunt, & mandata mea
custodient, & facient ea. • Et habita- 25
bunt super terram, quam dedi seruo
meo Iacob, in qua habitauerunt pa-
tres vestri: & habitabunt super eam
ipsi, & filij eorum, & filij filiorũ eo-
rum, vsque in sempiternum: & Dauid
seruus meus princeps eorum in per-
petuũ. • [c] Et percutiam illis fœdus pa- 26
cis, pactum sempiternum erit eis: &
fundabo eos, & multiplicabo, & da-
bo sanctificationem meam in medio
eorum in perpetuum. • Et erit taber- 27
naculũ meum in eis: & ero eis Deus,
& ipsi erunt mihi populus. • Et scient 28
Gentes quia ego Dominus sanctifica-
tor Israel, cùm fuerit sanctificatio
mea in medio eorum in perpetuum.

[a] Ioan. 10. 16
[b] Supr. 34. f. 23. Ioan. 1. g. 45. Isa. 40. c. 11. Ier. 23. a. 5. Dan. 9. g. 24
[c] Ioan. 12. e. 34. Psal. 109. b. 4. & 106. a. 1

CAP. XXXVIII.

[d] ET factus est sermo Domini ad 1
me, dicens: • Fili hominis pone fa- 2
ciem tuam contra Gog, terram Ma- A
gog, principem capitis Mosoch, &
Thubal: & vaticinare de eo, • & dices 3
ad eum: Hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego ad te Gog principem capitis
Mosoch & Thubal, • & circumagam 4
te, & ponam frenum in maxillis
tuis: & educam te, & omnem exer-
citum tuum, equos & equites vesti-
tos loricis vniuersos, multitudinem
magnam, hastam & clypeum arri-
pientium & gladium. • Persæ, Æthio- 5
pes, & Libyes cum eis, omnes scuta- B
ti & galeati. • Gomer, & vniuersa 6
agmina eius, domus Thogorma, la-
tera Aquilonis, & totum robur eius,
populique multi tecum. • Præpara, & 7
instrue te, & omnem multitudinem
tuam, quæ coaceruata est ad te: &
esto eis in præceptum. • Post dies 8
multos visitaberis: in nouissimo an-
norum venies ad terram, quę reuersa
est à gladio, & congregata est de po-
pulis multis ad mõtes Israel, qui fue-
runt deserti iugiter: hæc de populis
educta est, & habitabunt in ea confi-
denter vniuersi. • Ascendens autem 9
quasi tempestas venies, & quasi nu- C
bes, vt operias terram tu, & omnia
agmina tua, & populi multi tecum.
• Hæc dicit Dominus Deus: In die 10
illa ascendẽt sermones super cor tuũ,
& cogitabis cogitationem pessimam.
• & dices: Ascendam ad terram abs- 11
que muro: veniam ad quiescentes,
habitantesque securè: hi omnes habi-
tant sine muro, vectes, & portæ non
sunt eis: • Vt diripias spolia, & inuadas 12
prædam, vt inferas manũ tuam super D
eos, qui deserti fuerant, & postea re-
stituti, & super populum, qui est con-
gregatus ex Gentibus, qui possidere
cœpit, & esse habitator vmbilici ter-
ræ. • Saba, & Dedan, & negotiatores 13
Tharsis, & omnes leones eius dicent
tibi: Numquid ad sumenda spolia tu
venis? ecce ad diripiendam prædam
congregasti multitudinẽ tuã, vt tollas
argẽtum, & aurum, & auferas supel-
lectilem, atque substantiam, & diripias
manubias infinitas. • Propterea vati- 14
cinare fili hominis, & dices ad Gog: E
Hæc dicit Dominus Deus: Numquid
non in die illo, cum habitauerit po-
pulus meus Israel confidenter, scies?
• Et venies de loco tuo à lateribus 15
Aquilonis tu & populi multi tecum
ascensores equorum vniuersi, cœtus
magnus, & exercitus vehemens. • Et 16
ascẽdes super populum meum Israel
quasi nubes, vt operias terram. In
nouissimis diebus eris, & adducam te
super terram meam: vt sciant Gentes
me, cum sanctificatus fuero in te in
oculis eorum, ô Gog. • Hæc dicit Do- 17
minus Deus: Tu ergo ille es, de quo F

[d] Isa. 66. d. 19. Apoc. 20. c. 8

locutus

locutus sum in diebus antiquis in
manu seruorum meorum propheta-
rum Israel, qui prophetauerunt in
diebus illorum tẽporum, vt adduce-
rem te super eos. Et erit in die illa, in 18
die aduentus Gog super terram Israel,
ait Dominus Deus, ascẽdet indignatio
mea in furore meo. *Et in zelo meo, 19
in igne iræ meæ locutus sum. Quia in
die illa erit commotio magna super
*Matt. 24. c. 29. Luc. 21. c. 26. terram Israel: *& *commouebuntur 20
à facie mea pisces maris, & volucres
cæli, & bestiæ agri, & omne reptile,
quod mouetur super humum, cun-
ctiq; homines, qui sunt super faciem
terræ: & subuertentur montes, & ca-
dent sepes, & omnis murus corruet in
terram. *Et cõuocabo aduersus eum 21
in cunctis montibus meis gladium, G
ait Dominus Deus: gladius vniuſ-
cuiusq. in fratrem suum dirigetur. *Et 22
indicabo eum peste, & sanguine, &
imbre vehementi, & lapidibus immen-
sis: ignem, & sulphur pluam super
eum, & super exercitum eius, & super
populos multos, qui sunt cum eo.
*Et magnificabor, & sanctificabor: & 23
notus ero in oculis multarum gen-
tium, & scient quia ego Dominus.

CAP. XXXIX.

TV autem fili hominis vaticinare 1
aduersum Gog, & dices: Hæc di- A
cit Dominus Deus: Ecce ego super te
Gog principem capitis Mosoch &
Thubal: *& circumagam te, & edu 2
cam te, & ascendere te faciam de la-
teribus Aquilonis: & adducam te
super montes Israel. *Et percutiam 3
arcum tuum in manu sinistra tua, &
sagittas tuas de manu dextera tua
deiiciam. *Super montes Israel cades 4
tu, & omnia agmina tua, & populi
tui, qui sunt tecum: feris, auibus, om-
nique volatili, & bestiis terræ dedi te
ad deuorandum. *Super faciem agri 5
cades: quia ego locutus sum, ait Do-
minus Deus. *Et immittam ignem in 6
Magog, & in his, qui habitant in in- B
sulis confidenter: & scient quia ego
Dominus. *Et nomẽ sanctum meum 7
notum faciam in medio populi mei
Israel, & non polluam nomen sanctũ
meum amplius: & scient Gentes quia
ego Dominus sanctus Israel. *Ecce 8
venit, & factũ est, ait Dominus Deus:
hæc est dies, de qua locutus sum. Et 9
egredientur habitatores de ciuitatibus
Israel, & succendent, & comburent
arma, clypeum, & hastas, arcum, &
sagittas, & baculos manuum, & con-
tos: & succendent ea igni septem an-
10 nis. *Et non portabunt ligna de re-
C gionibus, neq; succident de saltibus:
quoniam arma succendent igni, &
deprędabũtur eos, quibus prædę fue-
rant, & diripient vastatores suos, ait
11 Dominus Deus. *Et erit in die illa:
dabo Gog locum nominatum sepul-
chrum in Israel: vallem viatorum ad
Orientem maris, quæ obstupescere
faciet prætereuntes: & sepelient ibi
Gog, & omnem multitudinem eius,
& vocabitur vallis multitudinis Gog.
12 *Et sepelient eos domus Israel, vt
mundent terram septem mensibus.
13 *Sepeliet autem eum omnis populus
terræ, & erit eis nominata dies, in
qua glorificatus sum, ait Dominus
14 Deus. *Et viros iugiter constituent
D lustrantes terram, qui sepeliant, &
requirant eos, qui remanserant su-
per faciem terræ, vt emundent eam:
post menses autem septem quæ-
15 rere incipient. *Et circuibunt per-
agrantes terram: cumque viderint
os hominis, statuent iuxta illud titu-
lum, donec sepeliant illud pollincto-
16 res in valle multitudinis Gog. *No-
men autem ciuitatis Amona, &
17 mundabunt terram. *Tu ergo fili
hominis, hæc dicit Dominus Deus:
Dic omni volucri, & vniuersis aui-
E bus, cunctisque bestiis agri: Conue-
nite, properate, concurrite vndique
ad victimam meam, quam ego im-
molo vobis, victimam grandem super
montes Israel: vt comedatis carnem,
18 & bibatis sanguinem. *Carnes for-
tium comedetis, & sanguinem prin-
cipum terræ bibetis: arietum, & agno-
rum, & hircorum, taurorumque &
19 altilium, & pinguium omnium. *Et
comedetis adipem in saturitatem,
& bibetis sanguinem in ebrietatem,
de victima, quam ego immolabo
20 vobis: & saturabimini super men-
sam meam de equo, & equite forti,
& de vniuersis viris bellatoribus,
21 ait Dominus Deus. Et ponam
gloriam meam in Gentibus: & vide-
bunt omnes gentes iudicium meum,
quod fecerim, & manum meam,
22 quam posuerim super eos. *Et scient
F domus Israel quia ego Dominus
Deus eorum à die illa, & deinceps.
23 *Et scient Gentes quoniam in ini-
quitate sua capta sit domus Is-
rael, eo quòd dereliquerint me, &

ab conde-

absconderim faciem meam ab eis: &
tradiderim eos in manus hostium, &
ceciderint in gladio vniuersi. *Iuxta 24
immunditiam eorum, & scelus feci
eis, & abscondi faciem meam ab illis.
*Propterea hæc dicit Dominus Deus: 25
Nunc reducam captiuitatem Iacob,
& miserebor omnis domus Israel: &
assumam zelum pro nomine sancto
meo. *Et portabunt confusionem 26
suam, & omnem præuaricationem, G
qua præuaricati sunt in me, cum ha-
bitauerint in terra sua confidenter
neminem formidantes: *& reduxero 27
eos de populis, & congregauero de
terris inimicorum suorum, & sancti-
ficatus fuero in eis, in oculis gentium
Ezec. 36. c. 33 plurimarum. *Et scient quia ego 28
Dominus Deus eorum, eo quod
transtulerim eos in nationes; & con-
gregauerim eos super terram suam,
& non dereliquerim quemquam ex
eis ibi. *Et non abscondam vltra fa- 29
ciem meá ab eis, eo quod effuderim
spiritum meũ super omnem domum
Israel, ait Dominus Deus.

CAP. XL.

IN vigesimo quinto anno transmi- 1
grationis nostræ, in exordio anni, A
decima mensis, quartodecimo anno
postquam percussa est ciuitas: in ipsa
hac die facta est super me manus
Domini, & adduxit me illuc. *In vi- 2
sionibus Dei adduxit me in terram
Israel, & dimisit me super montem
excelsum nimis: super quem erat
quasi ædificium ciuitatis vergentis
ad Austrum. *Et introduxit me illuc: 3
& ecce vir, cuius erat species quasi
species æris, & funiculus lineus in
manu eius, & calamus mensuræ in
manu eius: stabat autem in porta. *Et 4
locutus est ad me idem vir: Fili ho-
minis vide oculis tuis, & auribus tuis
audi, & pone cor tuum in omnia, quę
ego ostendam tibi: quia vt ostendan-
tur tibi adductus es huc: annuncia
omnia, quæ tu vides, domui Israel.
*Et ecce murus forinsecus in circuitu 5
domus vndiq;, & in manu viri cala-
mus mensuræ sex cubitorum, & pal-
mo: & mensus est latitudinem ædi-
ficij calamo vno, altitudinem quoq;
calamo vno. *Et venit ad portam, 6
quæ respiciebat viam orientalem, &
ascendit per gradus eius: & mensus
est limen portæ calamo vno latitu-
dinem, id est, limen vnum calamo B
vno in latitudine: *& thalamum vno 7
calamo in longum, & vno calamo in
latum: & inter thalamos, quinque
8 cubitos: *& limen portæ iuxta vesti-
bulum portæ intrinsecus, calamo
9 vno. *Et mensus est vestibulum por-
tæ octo cubitorum, & frontem eius
duobus cubitis: vestibulum autem
10 portę erat intrinsecus. *Porrò thalami
portæ ad viam Orientalem, tres hinc
& tres inde: mensura vna trium, &
mensura vna frontium ex vtraque
11 parte. *Et mensus est latitudinem li-
minis portæ, decem cubitorum: &
longitudinem portæ, tredecim cubi-
12 torum: *Et marginem ante thalamos
cubiti vnius: & cubitus vnus finis
vtrinque: thalami autem, sex cubito-
13 rum erant hinc & inde. *Et mensus
est portam à tecto thalami, vsque ad
tectum eius, latitudinem viginti-
quinque cubitorum: ostium contra
14 ostium. *Et fecit frontes per sexagin-
ta cubitos: & ad frontem atrium
15 portæ vndique per circuitum. *Et
ante faciem portæ, quæ pertingebat
vsque ad faciem vestibuli portæ in-
16 terioris, quinquaginta cubitos. *Et
C fenestras obliquas in thalamis, & in
frontibus eorum, quæ erát intra por-
tam vndique per circuitum: similiter
autem erant & in vestibulis fenestræ
per gyrum intrinsecus, & ante fron-
17 tes pictura palmarum. *Et eduxit me
ad atrium exterius, & ecce gazophy-
lacia, & pauimentum stratum lapide
in atrio per circuitum: triginta gazo-
18 phylacia in circuitu pauimenti. *Et
pauimentum in fronte portarum se-
cundùm lõgitudinem portarum erat
19 inferius. *Et mensus est latitudinem
à facie portæ inferioris vsque ad
frontem atrij interioris extrinsecus,
centum cubitos ad Orientem, & ad
20 Aquilonem. *Portam quoque, quæ
respiciebat viam Aquilonis atrij ex-
terioris, mensus est tam in longitudi-
21 ne, quàm in latitudine. *Et thalamos
eius tres hinc & tres inde: & frontem
eius, & vestibulum eius secundùm
mensuram portæ prioris, quinqua-
ginta cubitorum longitudinem eius,
& latitudinem viginti quinque cubi-
22 torum. *Fenestræ autẽ eius, & vesti-
bulum, & sculpturę secundũ mensu-
ram portæ, quę respiciebat ad Orien-
D tem: & septem graduum erat ascensus
23 eius, & vestibulum ante eam. *Et
porta atrij interioris contra portam
Aquilonis, & Orientalem: & mensu-

est à porta vsque ad portam centum
cubitos. Et eduxit me ad viam au- 24
stralem, & ecce porta, quæ respicie-
bat ad Austrum: & mensus est fron-
tem eius, & vestibulum eius iuxta
mensuras superiores. * Et fenestras 25
eius, & vestibula in circuitu, sicut fe-
nestras ceteras: quinquaginta cubito-
rum longitudine, & latitudine vi-
ginti quinque cubitorum. * Et in gra- 26
dibus septem ascendebatur ad eam:
& vestibulum ante fores eius: & cæ-
latæ palmæ erant, vna hinc, & altera
inde in fronte eius. * Et porta atrij in- 27
terioris in via australi: & mensus est
à porta vsque ad portam in via au-
strali, centum cubitos. Et introduxit 28
me in atrium interius ad portam au-
stralem: & mensus est portam iuxta
mensuras superiores. * Thalamũ eius, 29
& frontem eius, & vestibulum eius
eisdem mensuris: & fenestras eius, &
vestibulum eius in circuitu quinqua-
ginta cubitos longitudinis, & latitu-
dinis vigintiquinque cubitos. * Et ve- 30
stibulum per gyrũ longitudine vigin-
tiquinque cubitorum, & latitudine E
quinque cubitorum. * Et vestibulum 31
eius ad atrium exterius, & palmas
eius in fronte: & octo gradus erant,
quibus ascendebatur per eam. Et 32
introduxit me in atrium interius per
viam orientalem: & mensus est por-
tam secundùm mensuras superiores.
* Thalamum eius, & frontem eius, 33
& vestibulum eius sicut supra: &
fenestras eius, & vestibula eius in cir-
cuitu, longitudine quinquaginta cu-
bitorum, & latitudine vigintiquinque
cubitorum. * Et vestibulum eius, id 34
est atrij exterioris: & palmæ cælatæ
in fronte eius hinc & inde: & in octo
gradibus ascensus eius. * Et intro- 35
duxit me ad portam, quæ respiciebat
ad Aquilonem: & mensus est secun-
dùm mensuras superiores. * Thala- 36
mum eius, & frontem eius, & vesti-
bulum eius, & fenestras eius per cir-
cuitum, longitudine quinquaginta
cubitorum, & latitudine vigintiquin-
que cubitorum. * Et vestibulum eius 37
respiciebat ad atrium exterius: & cæ-
latura palmarum in fronte eius hinc
& inde: & in octo gradibus ascensus
eius. * Et per singula gazophylacia 38
ostium in frontibus portarum: ibi F
lauabunt holocaustum. * Et in vesti- 39
bulo portæ, duæ mensæ hinc, &
duæ mensæ inde: vt immoletur super

eas holocaustũ, & pro peccato, & pro
40 delicto. Et ad latus exterius, quod
ascendit ad ostium portæ, quæ per-
git ad Aquilonem, duæ mensæ: & ad
latus alterum ante vestibulum portę,
41 duæ mensæ. * Quatuor mensæ hinc,
& quatuor mensæ inde: per latera
portæ octo mensæ erant, super quas
42 immolabant. * Quatuor autem men-
sæ ad holocaustum, de lapidibus
quadris extructæ: longitudine cubiti
vnius & dimidij: & latitudine cu-
biti vnius & dimidij: & altitudine
cubiti vnius: super quas ponant vasa,
in quibus immolatur holocaustum,
43 & victima. * Et labia earum palmi
vnius, reflexa intrinsecus per circui-
tum: super mensas autem carnes
44 oblationis. * Et extra portam interio-
rem gazophylacia cantorum in atrio
interiori, quod erat in latere portæ
respicientis ad Aquilonem: & facies
G eorum contra viam Australem, vna
ex latere portæ Orientalis, quæ respi-
45 ciebat ad viam Aquilonis. Et dixit ad
me: Hoc est gazophylacium, quod
respicit viam Meridianam, sacerdo-
tum erit, qui excubant in custodijs
46 templi. * Porrò gazophylacium, quod
respicit ad viam Aquilonis, sacerdo-
tum erit, qui excubant ad ministe-
rium altaris. isti sunt filij Sadoc, qui
accedunt de filijs Leui ad Dominum
47 vt ministrent ei. * Et mensus est
atrium longitudine centum cubito-
rum, & latitudine centum cubitorum
per quadrum: & altare ante faciem
48 templi. * Et introduxit me in vestibu-
lum templi: & mensus est vestibu-
lum quinque cubitis hinc, & quinque
cubitis inde: & latitudinem portæ
trium cubitorum hinc, & trium cu-
49 bitorum inde. * Longitudinem autem
vestibuli viginti cubitorum, & lati-
tudinem vndecim cubitorũ, & octo
gradibus ascendebatur ad eam. Et
columnę erant in frõtibus: vna hinc,
& altera inde.

CAP. XLI.

1 ET introduxit me in templum, &
A mensus est frontes, sex cubitos
latitudinis hinc, & sex cubitos inde,
2 latitudinem tabernaculi. * Et latitudo
portæ, decem cubitorum erat: & la-
tera portæ, quinque cubitis hinc, &
quinque cubitis inde: & mensus est
longitudinem eius quadraginta cubi-
torũ, & latitudinẽ viginti cubitorum.
3 * Et introgressus intrinsecus mensus est

in fronte portæ duos cubitos: & portam, sex cubitorum: & latitudinem
portæ, septem cubitorum. *Et mensus 4
est longitudinem eius viginti cubitorum, & latitudinem eius viginti cu-
bitorum, ante faciem templi: & dixit
ad me: Hoc est sanctum sanctorum.
*Et mensus est parietem domus sex 5
cubitorum: & latitudinem lateris
quatuor cubitorum vndique per cir-
cuitum domus. *Latera autem, latus 6
ad latus, bis triginta tria: & erant
eminentia, quæ ingrederentur per pa-
rietem domus, in lateribus per circui-
tum, vt continerent, & non attinge-
rent parietem templi. *Et platea erat 7
in rotundum, ascendens sursum per B
cochleam, & in cœnaculum templi
deferebat per gyrum: idcirco latius
erat templum in superioribus: & sic
de inferioribus ascendebatur ad su-
periora in medium. *Et vidi in domo 8
altitudinem per circuitum, fundata
latera ad mensuram calami sex cubi-
torum spatio: *& latitudinem per 9
parietem lateris forinsecus quinque
cubitorum: & erat interior domus
in lateribus domus. *Et inter gazo- 10
phylacia latitudinem viginti cubito-
rum in circuitu domus vndique, *& 11
ostium lateris ad orationem: ostium
vnum ad viam Aquilonis, & ostium
vnum ad viam Australem: & latitu-
dinem loci ad orationem, quinque
cubitorum in circuitu. *Et ædificium, 12
quod erat separatum, versumque ad
viam respicientem ad mare, latitudi-
nis septuaginta cubitorum. paries
autem ædificij, quinque cubitorum
latitudinis per circuitum: & longitu-
do eius nonaginta cubitorum. *Et 13
mensus est domus longitudinem, C
centum cubitorum: & quod separa-
tum erat ædificium, & parietes eius,
longitudinis centum cubitorum.
*Latitudo autem ante faciem domus: 14
& eius, quod erat separatum contra
Orientem, centum cubitorum. *Et 15
mensus est lõgitudinem ædificij con-
tra faciem eius, quod erat separatum
ad dorsum: ethecas ex vtraque parte
centum cubitorum: & templum in-
terius, & vestibula atrij. *Limina, & 16
fenestras obliquas, & ethecas in cir-
cuitu per tres partes, contra vniuscu-
iusque limen, stratumque ligno per
gyrum in circuitu: terra autem vsque
ad fenestras, & fenestræ clausæ super
ostia: *Et vsque ad domum interio- 17
rem, & forinsecus per omnem parie-
tem in circuitu intrinsecus, & forin-
18 secus, ad mensuram. *Et fabrefacta
cherubim & palmæ: & palma inter
cherub & cherub, duasque facies ha-
19 bebat cherub. *Faciem hominis iuxta
palmam ex hac parte, & faciem leo-
nis iuxta palmam ex alia parte: ex-
pressam per omnem domum in cir-
20 cuitu. *De terra vsque ad superiora
D portæ, cherubim, & palmæ cælatæ
21 erant in pariete templi. *Limen qua-
drangulum, & facies sanctuarij, aspe-
22 ctus contra aspectum. *Altaris lignei
trium cubitorum altitudo: & longi-
tudo eius duorum cubitorum: & an-
guli eius, & longitudo eius, & pa-
rietes eius lignei. Et locutus est ad me:
23 Hæc est mensa coram Domino. *Et
duo ostia erant in templo, & in san-
24 ctuario. *Et in duobus ostiis ex vtra-
que parte bina erant ostiola, quæ in se
inuicem plicabantur: bina enim ostia
25 erant ex vtraque parte ostiorum. *Et
cælata erant in ipsis ostiis templi che-
rubim, & sculpturæ palmarum,
sicut in parietibus quoque expressæ
erant: quam ob rem & grossiora
erant ligna in vestibuli fronte forin-
26 secus. *Super quæ fenestræ obliquæ,
& similitudo palmarum hinc atque
inde in humerulis vestibuli: secun-
dùm latera domus, latitudinemque
parietum.

CAP. XLII.

1 ET eduxit me in atrium exterius
A per viam ducentem ad Aquilo-
nem, & introduxit me in gazophy-
lacium, quod erat contra separatum
ædificium, & cõtra ædem vergentem
2 ad Aquilonem. *In facie longitudi-
nis, centum cubitos ostij Aquilonis:
& latitudinis quinquaginta cubitos,
3 contra viginti cubitos atrij interioris,
& contra pauimẽtum stratum lapide
atrij exterioris, vbi erat porticus iũcta
4 porticui triplici. *Et ante gazophy-
lacia deambulatio decem cubitorum
latitudinis, ad interiora respiciens
viæ cubiti vnius. Et ostia eorum ad
5 Aquilonem: *Vbi erant gazophy-
lacia in superioribus humiliora: quia
supportabant porticus, quæ ex illis
eminebant de inferioribus & de me-
6 diis ædificij. *Tristega enim erant,
B & non habebant columnas, sicut
erant columnæ atriorum: propterea
eminebant de inferioribus, & de me-
diis à terra cubitis quinquaginta.

*Et

7 * Et peribolus exterior secundùm ga-
zophylacia,quę erant in via atrij ex-
terioris ante gazophylacia: longitudo
8 eius quinquaginta cubitorum. * Quia
longitudo erat gazophylaciorum a-
trij exterioris, quinquaginta cubito-
rum: & lõg tudo ante faciem templi,
9 centum cubitorum. Et erat subter
gazophylacia hæc introitus ab Oriẽte
ingredientium in ea de atrio exterio-
10 ri. * In latitudine periboli atrij,quod
erat contra viam Orientalem, in fa-
ciem ædificij separati, & erant ante
11 ædificium gazophylacia. * Et via an-
te faciem eorum iuxta similitudinem
gazophylaciorum, quæ erant in via
Aquilonis: secundùm longitudinem
C eorum, sic & latitudo eorum: & o-
mnis introitus eorũ, & similitudines,
12 & ostia eorum. * secundùm ostia ga-
zophylaciorum, quæ erant in via re-
spicientis ad Notum: ostium in capi-
te viæ: quæ via erat ante vestibulum
separatum per viam Orientalem in-
13 gredientibus. * Et dixit ad me: Ga-
zophylacia Aquilonis, & gazophy-
lacia Austri,quæ sunt ante ædificium
separatum: hæc sunt gazophylacia
sancta: in quibus vescuntur sacerdo-
tes qui appropinquant ad Dominum
in sancta sanctorum: ibi ponent
sancta sanctorum, & oblationem
pro peccato, & pro delicto.: locus
14 enim sanctus est. Cùm autem in-
gressi fuerint sacerdotes, non egre-
dientur de sanctis in atrium exterius:
& ibi reponent vestimenta sua, in
quibus ministrant, quia sancta sunt:
vestienturque vestimentis aliis, & sic
15 procedent ad populum. * Cumque
D complesset mensuras domus interio-
ris, eduxit me per viam portæ, quæ
respiciebat ad viam Orientalem: &
mensus est eam vndique per circu-
16 itum. * Mensus est autem contra
ventum Orientalem calamo mensu-
ræ, quingentos calamos in calamo
17 mensuræ per circuitum. * Et mensus
est contra ventum Aquilonis quin-
gentos calamos in calamo mensuræ
18 per gyrum. * Et ad ventum Austra-
lem mensus est quingentos calamos
in calamo mensuræ per circuitum.
19 * Et ad ventum Occidentalem men-
sus est quingentos calamos in cala-
20 mo mensuræ. * Per quattuor ventos
mensus est murum eius vndique per
circuitum, longitudinem quingento-
rum cubitorum, & latitudinem
quingentorum cubitorum diuiden-
tem inter sanctuariũ & vulgi locum.

CAP. XLIII.

1 ET duxit me ad portam, quæ re-
A spiciebat ad viam Orientalem.
2 * Et ecce gloria Dei Israel ingredie-
batur per viam Orientalem: & vox
erat ei quasi vox aquarum multa-
rum, & terra splendebat à maiestate
3 eius. * [a] Et vidi visionem secundùm — [a] Sup. 9. a. 1
speciem, quam videram, quando ve-
nit vt disperderet ciuitatem: & spe-
cies secundùm aspectum, [b] quem vi- — [b] Sup. 1. a. 1
deram iuxta fluuium Chobar: & ce-
4 cidi super faciem meam. * Et maiestas
Domini ingressa est templum per
viam portæ, quæ respiciebat ad O-
5 rientem. * Et eleuauit me spiritus, &
introduxit me in atrium interius: &
ecce repleta erat gloria Domini do-
6 mus. * Et audiui loquentem ad me de
domo, & vir qui stabat iuxta me,
7 * dixit ad me: Fili hominis, locus so-
B lij mei, & locus vestigiorum pedum
meorum, vbi habito in medio filio-
rum Israel in æternum: & non pol-
luent vltrà domus Israel nomen san-
ctum meum, ipsi, & reges eorum in
fornicationibus suis, & in ruinis re-
8 gum suorum, & in excelsis. Qui fa-
bricati sunt limen suum iuxta limen
meum, & postes suos iuxta postes
meos: & murus erat inter me & eos:
& polluerunt nomen sanctum meum
in abominationibus, quas fecerunt:
propter quod consumpsi eos in ira
9 mea. * Nunc ergo repellant procul
C fornicationem suam, & ruinas re-
gum suorum à me: & habitabo in
10 medio eorum semper. * Tu autem
fili hominis ostende domui Israel
templum, & confundantur ab ini-
quitatibus suis, & metiantur fabri-
11 cam: * & erubescant ex omnibus,
quæ fecerunt: Figuram domus, &
fabricæ eius exitus, & introitus, &
omnem descriptionem eius, & vni-
uersa præcepta eius, cunctumque or-
dinem eius, & omnes leges eius osten-
de eis, & scribes in oculis eorum: vt
custodiant omnes descriptiones eius,
12 & præcepta illius, & faciant ea. Ista
est lex domus in summitate montis:
Omnis finis eius in circuitu, sanctum
sanctorum est: hæc est ergo lex do-
13 mus. * Istæ autem mensuræ altaris
D in cubito verissimo, qui habebat cu-
bitum, & palmum: in sinu eius erat

cubitus & cubitus in latitudine, &
definitio eius vſque ad labium eius,
& in circuitu, palmus vnus. hæc
quoque erat foſſa altaris. * Et de ſinu 14
terræ vſque ad crepidinem nouiſſi-
mam duo cubiti, & latitudo cubiti
vnius: & à crepidine minore vſque
ad crepidinem maiorem quattuor cu-
biti, & latitudo cubiti vnius. * Ipſe 15
autem Ariel quattuor cubitorum: &
ab Ariel vſque ad ſurſum, cornua
quattuor. * Et Ariel duodecim cubi- 16
torum in longitudine per duodecim
cubitos latitudinis: quadrangulatum
æquis lateribus. * Et crepido quat- 17
tuordecim cubitorũ longitudinis per
quattuordecim cubitos latitudinis in
quattuor angulis eius: & corona in
circuitu eius dimidij cubiti, & ſinus
eius vnius cubiti per circuitum: gra-
dus autem eius verſi ad Orientem.
* Et dixit ad me: Fili hominis, hæc di- 18
cit Dominus Deus: Hi ſunt ritus alta-
ris in quacumque die fuerit fabrica-
tum: vt offeratur ſuper illud holo-
cauſtum, & effundatur ſanguis. * Et 19
dabis Sacerdotibus, & Leuitis, qui
ſunt de ſemine Sadoc, qui accedunt
ad me, ait Dñs Deus, vt offerant mi-
hi vitulum de armento pro peccato.
* Et aſſumens de ſanguine eius, pones 20
ſuper quattuor cornua eius, & ſuper
quattuor angulos crepidinis, & ſuper
coronam in circuitu: & mundabis il-
lud, & expiabis. * Et tolles vitulum, 21
qui oblatus fuerit pro peccato: &
combures eum in ſeparato loco do-
mus extra ſanctuarium. * Et in die 22
ſecunda offeres hircum caprarũ im-
maculatum pro peccato: & expiabunt
altare, ſicut expiauerunt in vitulo.
* Cumque compleueris expians il- 23
lud, offeres vitulum de armento im-
maculatum, & arietem de grege im-
maculatum. * Et offeres eos in con- 24
ſpectu Domini: & mittent ſacerdo-
tes ſuper eos ſal, & offerent eos ho-
locauſtum Domino. * Septem die- 25
bus facies hircum pro peccato quo-
tidie: & vitulum de armento, &
arietem de pecoribus immaculatos
offerent. * Septem diebus expia- 26
bunt altare, & mundabunt illud: &
implebunt manum eius. * Exple- 27
tis autem diebus, in die octaua &
vltrà, facient ſacerdotes ſuper altare
holocauſta veſtra, & quæ pro pace
offerunt: & placatus ero vobis, ait
Dominus Deus.

CAP. XLIIII.

1 ET conuertit me ad viam portæ
A ſanctuarij exterioris, quæ reſpi-
ciebat ad Orientem: & erat clauſa.
2 * Et dixit Dominus ad me: Porta hæc
clauſa erit: non aperietur, & vir non
tranſibit per eam: quoniam Domi-
nus Deus Iſrael ingreſſus eſt per eam,
3 eritque clauſa * principi. Princeps ipſe
ſedebit in ea, vt comedat panem co-
ram Domino: per viam portæ veſti-
E buli ingredietur, & per viam eius e-
4 gredietur. * Et adduxit me per viam
B portæ Aquilonis in conſpectu do-
mus: & vidi, & ecce impleuit gloria
Domini domum Domini: & cecidi
5 in faciem meam. * Et dixit ad me
Dominus: Fili hominis pone cor
tuum, & vide oculis tuis, & auribus
tuis audi omnia, quæ ego loquor ad
te de vniuerſis ceremoniis domus
Domini, & de cunctis legibus eius:
& pones cor tuum in viis templi per
6 omnes exitus ſanctuarij. * Et dices
ad exaſperantem me domum Iſrael:
F Hæc dicit Dominus Deus: Sufficiant
vobis omnia ſcelera veſtra domus
7 Iſrael: * eo quòd inducitis filios a-
lienos incircumciſos corde, & in-
circumciſos carne, vt ſint in ſanctua-
rio meo, & polluant domum meam:
& offertis panes meos, adipem, &
ſanguinem: & diſſoluitis pactum
meum in omnibus ſceleribus veſtris.
8 * Et non ſeruaſtis præcepta ſanctuarij
C mei: & poſuiſtis cuſtodes obſerua-
tionum mearum in ſanctuario meo
9 vobiſmetipſis. * Hæc dicit Dominus
Deus: Omnis alienigena incircum-
ciſus corde, & incircumciſus carne,
non ingredietur ſanctuarium meum
G omnis filius alienus qui eſt in medio
10 filiorum Iſrael. * Sed & Leuitæ, qui
longè receſſerunt à me in errore fi-
liorum Iſrael, & errauerunt à me
poſt idola ſua, & portauerunt ini-
11 quitatem ſuam: * erunt in ſanctua-
rio meo æditui, & ianitores porta-
rum domus, & miniſtri domus: ipſi
mactabunt holocauſta, & victimas
populi: & ipſi ſtabunt in conſpectu
12 eorum, vt miniſtrent eis. * Pro eo
D quòd miniſtrauerunt illis in conſpe-
ctu idolorum ſuorum, & facti ſunt
domui Iſrael in offendiculum ini-
quitatis: idcircò leuaui manum meam
ſuper eos, ait Dominus Deus, & por-
13 tabunt iniquitatem ſuam: * & non

appropinquabunt ad me vt ſacerdo-
tio fungantur mihi, neque acce-
dent ad omne ſanctuarium meum
iuxta ſancta ſanctorum : ſed porta-
bunt confuſionem ſuam, & ſcelera
ſua quæ fecerunt. * Et dabo eos ia- 14
nitores domus in omni miniſterio
eius, & in vniuerſis, quæ fient in ea.
* Sacerdotes autem & Leuitæ filij 15
Sadoc, qui cuſtodierunt ceremonias
ſanctuarij mei, cùm errarent filij Iſ-
rael à me, ipſi accedent ad me vt mi-
niſtrent mihi : & ſtabunt in conſpe- E
ctu meo vt offerant mihi adipem, &
ſanguinem, ait Dominus Deus. * Ipſi 16
ingredientur ſanctuarium meum, &
ipſi accedent ad menſam meam vt
miniſtrent mihi, & cuſtodiant cere-
monias meas. Cumque ingredien- 17
tur portas atrij interioris, veſtibus li-
neis induentur : nec aſcendet ſuper
eos quidquam laneum, quando mi-
niſtrant in portis atrij interioris &
intrinſecus. * Vittæ lineæ erunt in ca- 18
pitibus eorum, & feminalia linea
erunt in lumbis eorum, & non accin-
gentur in ſudore. * Cumque egre- 19
dientur atrium exterius ad popu-
lum, exuent ſe veſtimentis ſuis, in
quibus miniſtrauerant, & reponent F
ea in gazophylacio ſanctuarij, & ve-
ſtient ſe veſtimentis alijs : & non ſan-
ctificabunt populum in veſtibus ſuis.
* Caput autem ſuum non radent, ne- 20
que comam nutrient : ſed tondentes
attondent capita ſua. * Et vinum 21
non bibet omnis ſacerdos quando in-
greſſurus eſt atrium interius. * Et vi- 22
duam, & repudiatam non accipient
vxores, ſed virgines de ſemine do-
mus Iſrael : ſed & viduam, quæ fue-
rit vidua à ſacerdote, accipient. Et 23
populum meum docebunt quid ſit
inter ſanctum & pollutum, & inter
mundum & immundum oſtendent
eis. * Et cùm fuerit controuerſia, ſta- 24
bunt in iudicijs meis, & iudicabunt
leges meas, & præcepta mea in o-
mnibus ſollemnitatibus meis cuſto-
dient, & Sabbata mea ſanctificabunt.
* Et ad mortuum hominem non in- 25
gredientur, ne polluantur, niſi ad
patrem & matrem, & filium & fi-
liam, & fratrem & ſororem, quæ al- G
terum virum non habuerit : in qui-
bus contaminabuntur. * Et poſtquam 26
fuerit emundatus, ſeptem dies nu-
merabuntur ei. * Et in die introitus 27
ſui in ſanctuarium ad atrium inte-

*Leu. 21. b. 14

rius vt miniſtret mihi in ſanctuario,
offeret pro peccato ſuo, ait Dominus
28 Deus. * * Non erit autem eis heredi-
tas, ego hereditas eorum : & poſ-
ſeſſionem non dabitis eis in Iſrael,
29 ego enim poſſeſſio eorum. * Victi-
mam & pro peccato & pro delicto
ipſi comedent : & omne votum in
30 Iſrael ipſorum erit. * * Et primitiua
omnium primogenitorum, & o-
mnia libamenta ex omnibus, quæ of-
feruntur, ſacerdotum erunt : & pri-
mitiua ciborum veſtrorum dabitis
ſacerdoti, vt reponat benedictionem
31 domui tuæ. * * Omne morticinum,
& captum à beſtia de auibus & de
pecoribus non comedent Sacerdotes.

*Deut. 18. a. 1 Num. 18. c. 20

*Exod. 22. d. 29

*Leuit. 22. b. 8

CAP. XLV.

1 CUmque cœperitis terram diuide-
A re ſorte, ſeparate primitias Do-
mino, ſanctificatum de terra, lon-
gitudine viginti quinque millia, & la-
titudine decem millia : ſanctificatum
erit in omni termino eius per circui-
2 tum. * Et erit ex omni parte ſancti-
ficatum quingentos per quingentos,
quadrifariam per circuitum : & quin-
quaginta cubitis in ſuburbana eius
3 per gyrum. * Et à menſura iſta men-
ſurabis longitudinem viginti quinque
millium, & latitudinem decem mil-
B lium, & in ipſo erit templum, ſan-
4 ctumque ſanctorum. * Sanctifica-
tum de terra erit ſacerdotibus mini-
ſtris ſanctuarij, qui accedunt ad mi-
niſterium Domini : & erit eis locus
in domos, & in ſanctuarium ſancti-
5 tatis. * Viginti quinque autem millia
longitudinis, & decem millia latitu-
dinis erunt Leuitis, qui miniſtrãt do-
mui : ipſi poſſidebunt viginti gazo-
6 phylacia. * Et poſſeſſionem ciuitatis
dabitis quinque millia latitudinis, &
longitudinis viginti quinque millia ſe-
cundùm ſeparationem ſanctuarij, o-
7 mni domui Iſrael. Principi quoque
C hinc & inde in ſeparationem ſan-
ctuarij, & in poſſeſſionem ciuitatis,
contra faciem ſeparationis ſanctua-
rij, & contra faciem poſſeſſionis vr-
bis : à latere Maris vſque ad Mare, &
à latere Orientis vſque ad Orientem :
Longitudinis autem iuxta vnãquam-
que partem à termino Occidẽtali vſ-
8 que ad terminum Orientalem. * De
terra erit ei poſſeſſio in Iſrael : & non
depopulabuntur vltrà principes po-
D pulum meum : ſed terram dabũt do-

mui Israel secundùm tribus eorum.
• Hæc dicit Dominus Deus: Suffi- 9
ciat vobis principes Israel: iniquitá-
tem & rapinas intermittite, & iudi-
cium & iustitiá facite, separate con-
finia vestra à populo meo, ait Do-
minus Deus. * Statera iusta, & ephi 10
iustum, & batus iustus erit vobis.
* Ephi, & batus æqualia, & vnius 11
mensuræ erunt: vt capiat decimam
partem cori batus, & decimam par-
tem cori ephi: iuxta mensuram cori
erit æqua libratio eorum. * * Siclus 12
autem viginti obolos habet. Porrò
viginti sicli, & vigintiquinque sicli, &
quindecim sicli, mnam faciunt. * Et 13
hæ sunt primitiæ, quas tolletis: sextam E
partem ephi de coro frumenti, & sex-
tam partem ephi de coro hordei.
* Mensura quoque olei, batus olei, 14
decima pars cori est: & decem bati
corum faciunt: quia decem bati im-
plent corum. * Et arietem vnum de 15
grege ducentorũ de his, quæ nutriunt
Israel in sacrificium, & in holocau-
stum, & in pacifica, ad expiandũ pro
eis, ait Dominus Deus. * Omnis po- 16
pulus terræ tenebitur primitiis his
principi in Israel. * Et super princi- 17
pem erit holocausta, & sacrificium,
& libamina in sollemnitatibus, & in
Calendis, & in Sabbatis, & in vni- F
uersis sollemnitatibus domus Israel:
ipse faciet pro peccato sacrificium, &
holocaustum, & pacifica ad expian-
dum pro domo Israel. * Hæc dicit 18
Dominus Deus: In primo mense, vna
mensis sumes vitulum de armento
immaculatum, & expiabis sanctua-
rium. * Et tollet sacerdos de sangui- 19
ne quod erit pro peccato: & ponet in
postibus domus, & in quattuor an-
gulis crepidinis altaris, & in postibus
portæ atrij interioris. * Et sic facies 20
in septima mensis pro vnoquoque,
qui ignorauit, & errore deceptus est,
& expiabis pro domo. ¶ In primo 21
mense, quartadecima die mensis erit G
vobis Paschæ sollemnitas: septem
diebus azyma comedentur. * Et fa- 22
ciet princeps in die illa pro se, & pro
vniuerso populo terræ, vitulum pro
peccato. * Et in septem dierum sol- 23
lemnitate faciet holocaustum Do-
mino septem vitulos, & septem arie-
tes immaculatos quotidie septem die-
bus: & pro peccato hircum capra-
rum quotidie. * Et sacrificium ephi 24
per vitulum, & ephi per arietem fa-

*Exod. 30. b. 13
Levit. 27. c. 25
Num. 3. g. 47

ciet: & olei hin per singula ephi.
25 * Septimo mense, quintadecima die
mensis in sollemnitate faciet sicut su-
prà dicta sunt per septem dies: tam
pro peccato, quàm pro holocausto,
& in sacrificio, & in oleo.

CAP. XLVI.

1 HÆc dicit Dominus Deus: Por-
A ta atrij interioris, quæ respicit
ad Orientem, erit clausa sex diebus,
in quibus opus fit: die autem Sabba-
ti aperietur, sed & in die Calenda-
2 rum aperietur. * Et intrabit princeps
per viam vestibuli portæ deforis, &
stabit in limine portæ: & facient sa-
cerdotes holocaustum eius, & pacifi-
ca eius: & adorabit super limen por-
tæ, & egredietur: porta autem non
3 claudetur vsque ad vesperam. * Et
adorabit populus terræ ad ostium
portæ illius in Sabbatis, & in Calen-
4 dis coram Domino. * Holocaustum
B autem hoc offeret princeps Domino:
in die Sabbati sex agnos immacula-
5 tos, & arietem immaculatum. * Et
sacrificium ephi per arietem: in agnis
autem sacrificium quod dederit ma-
nus eius: & olei hin per singula ephi.
6 * In die autem Calendarum vitulum
de armento immaculatum: & sex
agni, & arietes immaculati erunt.
7 * Et ephi per vitulum, ephi quoque
per arietem faciet sacrificium: de
agnis autem, sicut inuenerit manus
eius: & olei hin per singula ephi.
8 ¶ Cùmque ingressurus est princeps,
C per viam vestibuli portæ ingredia-
9 tur, & per eandem viam exeat. * Et
cùm intrabit populus terræ in con-
spectu Domini in sollemnitatibus:
qui ingreditur per portam Aquilo-
nis, vt adoret, egrediatur per viam
portæ Meridianæ: porrò qui ingre-
ditur per viam portæ Meridianæ,
egrediatur per viam portæ Aquilo-
nis: non reuertetur per viam portæ,
per quam ingressus est, sed è regione
10 illius egredietur. ¶ Princeps autem
in medio eorum cum ingredientibus
ingredietur, & cum egredientibus
11 egredietur. * Et in nundinis, & in sol-
D lemnitatibus erit sacrificium ephi per
vitulum, & ephi per arietem: agnis
autem erit sacrificium sicut inuene-
rit manus eius: & olei hin per sin-
12 gula ephi. * Cùm autem fecerit prin-
ceps spontaneum holocaustum, aut
pacifica voluntaria Domino: aperie-

tur

tur ei porta, quæ respicit ad Orien-
tem, & faciet holocaustum suum, &
pacifica sua, sicut fieri solet in die
sabbati: & egredietur, claudeturque
porta postquam exierit. * Et agnum 13
eiusdem anni immaculatum faciet
holocaustum quotidie Domino: sem-
per manè faciet illud. * Et faciet sa- 14
crificium super eo cata mane mane E
sextam partem ephi, & de oleo ter-
tiam partem hin, vt misceatur simi-
læ: sacrificium Domino legitimum,
iuge atque perpetuũ. * Faciet agnum, 15
& sacrificium, & oleum cata mane
mane: holocaustum sempiternum.
Hæc dicit Dominus Deus: Si dede- 16
rit princeps donum alicui de filiis
suis: hereditas eius, filiorum suorum
erit, possidebunt eam hereditariè.
* Si autem dederit legatum de here- 17
ditate sua vni seruorum suorum, erit F
illius vsque ad annum remissionis, &
reuertetur ad principem: hereditas
autem eius, filiis eius erit. * Et non 18
accipiet princeps de hereditate popu-
li per violentiam, & de possessione
eorum: sed de possessione sua here-
ditatem dabit filiis suis: vt non disper-
gatur populus meus vnusquisque à
possessione sua. * Et introduxit me 19
per ingressum, qui erat ex latere por-
tæ, in gazophylacia sanctuarij ad sa-
cerdotes, quæ respiciebant ad Aqui-
lonem: & erat ibi locus vergens ad
Occidentem. * Et dixit ad me: Iste 20
est locus vbi coquent sacerdotes pro G
peccato, & pro delicto: vbi coquent
sacrificium, vt non efferãt in atrium
exterius, & sanctificetur populus.
Et eduxit me in atrium exterius, & 21
circumduxit me per quattuor angu-
los atrij: & ecce atriolum erat in an-
gulo atrij, atriola singula per angu-
los atrij. * In quattuor angulis atrij 22
atriola disposita, quadraginta cubi-
torum per longum, & triginta per
latum: mensuræ vnius quattuor e-
rant. * Et paries per circuitum am- 23
biens quattuor atriola: & culinæ fa-
bricatæ erant subter porticus per gy-
rum. * Et dixit ad me: Hæc est 24
domus culinarum, in qua coquent
ministri domus Domini victimas po-
puli.

CAP. XLVII.

ET conuertit me ad portam do- 1
mus, & ecce aquæ egrediebantur A
subter limen domus ad Orientem:
facies enim domus respiciebat ad
Orientem: aquæ autem descendebant
in latus templi dextrum ad Meri-
2 diem altaris. * Et eduxit me per viam
portæ Aquilonis, & conuertit me ad
viam foras portam exteriorem, viam
quæ respiciebat ad Orientem: & ec-
ce aquæ redundantes à latere dextro.
3 * Cùm egrederetur vir ad Orientem,
qui habebat funiculum in manu sua,
& mensus est mille cubitos: & tra-
duxit me per aquam vsque ad talos.
4 * Rursumque mensus est mille, &
traduxit me per aquam vsque ad ge-
5 nua: * & mensus est mille, & tradu-
xit me per aquam vsque ad renes. Et
mensus est mille, torrentem, quem
non potui pertransire: quoniam in-
tumuerant aquæ profundi torrentis,
6 qui non potest transuadari. Et dixit
B ad me: Certè vidisti fili hominis. Et
eduxit me, & conuertit ad ripam
7 torrentis. * Cumque me conuertis-
sem, ecce in ripa torrentis ligna mul-
8 ta nimis ex vtraque parte. * Et ait ad
me: Aquæ istæ, quæ egrediuntur ad
tumulos sabuli Orientalis, & descen-
dunt ad plana deserti, intrabunt ma-
re, & exibunt, & sanabuntur aquæ.
9 * Et omnis anima viuens, quæ serpit,
quocumque venerit torrens, viuet: &
erunt pisces multi satis postquam ve-
nerint illuc aquæ istæ, & sanabuntur
& viuent omnia, ad quæ venerit tor-
10 rens. * Et stabunt super illas pisca-to-
res, ab Engaddi vsque ad Engallim
siccatio sagenarum erit: plurimæ spe-
cies erunt piscium eius, sicut pisces
maris magni, multitudinis nimiæ:
11 * in littoribus autem eius, & in pa-
lustribus non sanabuntur, quia in sa-
12 linas dabuntur. * Et super torrentem
orietur in ripis eius ex vtraque par-
C te omne lignum pomiferum: non
defluet folium ex eo, & non deficiet
fructus eius: per singulos menses af-
feret primitiua, quia aquæ eius de
sanctuario egredientur: & erunt fru-
ctus eius in cibum, & folia eius ad
13 medicinam. * Hæc dicit Dominus
Deus: Hic est terminus, in quo pos-
sidebitis terram in duodecim tribu-
bus Israel: quia Ioseph duplicem fu-
14 niculum habet. * Possidebitis autem
eam singuli æquè vt frater suus: su-
per quam leuaui manum meam vt
darem patribus vestris: & cadet ter-
15 ra hæc vobis in possessionem. His
est autem terminus terræ: ad plagam
Septentrionalem à mari magno via

Hethalon, venientibus Sedada, * E- 16
math, Berotha, Sabarim, quæ est in-
ter terminum Damasci & confinium
Emath, domus Tichon, quæ est iuxta
terminum Auran. * Et erit terminus à 17
Mari vsque ad atrium Enon terminus
Damasci, & ab Aquilone ad Aquilo-
nem terminus Emath plaga Septen-
trionalis. * Porrò plaga Orientalis de 18
medio Auran, & de medio Damasci, D
& de medio Galaad, & de medio
terræ Israel, Iordanis disterminans
ad mare Orientale, metiemini etiam
plagam Orientalem. * Plaga autem 19
australis Meridiana à Thamar vsque
ad aquas contradictionis Cades: &
torrens vsque ad mare magnum: &
hæc est plaga ad Meridiem australis.
* Et plaga Maris, mare magnum à 20
confinio per directum, donec venias
Emath: hæc est plaga Maris. * Et di- 21
uidetis terram istam vobis per tribus
Israel: * & mittetis eam in heredi- 22
tatem vobis, & aduenis, qui accesse-
rint ad vos, qui genuerint filios in
medio vestrûm: & erunt vobis sicut
indigenæ inter filios Israel: vobiscum
diuident possessionem in medio tri-
buum Israel. * In tribu autem qua- 23
cumq; fuerit aduena, ibi dabitis pos-
sessionem illi, ait Dominus Deus.

CAP. XLVIII.

ET hæc nomina tribuum à finibus 1
Aquilonis iuxta viam Hethalon A
pergentibus Emath, atrium Enan ter-
minus Damasci ad Aquilonem iuxta
viam Emath. Et erit ei plaga Orien-
talis Mare, Dan vna. * Et super ter- 2
minum Dan, à plaga Orientali vsque
ad plagam Maris, Aser vna: * & su- 3
per terminum Aser, à plaga Orienta-
li vsque ad plagam Maris, Nephtha-
li vna. * Et super terminum Ne- 4
phthali, à plaga Orientali vsque ad
plagam Maris, Manasse vna. * Et su- 5
per terminum Manasse, à plaga O-
rientali vsque ad plagam Maris, E-
phraim vna. * Et super terminum 6
Ephraim à plaga Orientali vsque ad
plagam Maris, Ruben vna. * Et su- 7
per terminum Ruben, à plaga Orien-
tali vsque ad plagam Maris, Iuda
vna. * Et super terminum Iuda, à pla- 8
ga Orientali vsque ad plagam Maris,
erunt primitiæ, quas separabitis, vi-
gintiquinque millibus latitudinis &
longitudinis, sicuti singulæ partes à
plaga Orientali vsque ad plagam Ma-
ris: & erit sanctuarium in medio eius.
9 * Primitiæ, quas separabitis Domi-
no: longitudo vigintiquinque milli-
10 bus, & latitudo decem millibus. * Hæ
B autem erunt primitiæ sanctuarij sa-
cerdotum: ad Aquilonem longitudi-
nis vigintiquinque millia, & ad Ma-
re latitudinis decem millia, sed &
ad Orientem latitudinis decem mil-
lia, & ad Meridiem longitudinis vi-
gintiquinque millia: & erit sanctua-
11 rium Domini in medio eius. * Sa-
cerdotibus sanctuarium erit de filiis
Sadoc, qui custodierunt ceremonias
meas, & non errauerunt cùm erra-
rent filij Israel, sicut errauerunt &
12 Leuitæ. * Et erunt eis primitiæ de
primitiis terræ sanctum sanctorum,
13 iuxta terminum Leuitarum. * Sed &
Leuitis similiter iuxta fines sacerdo-
tum vigintiquinque millia longitudi-
nis, & latitudinis decē millia. Omnis
longitudo viginti & quinque mil-
lium, & latitudo decem millium.
14 * Et non venundabunt ex eo, neque
mutabunt, neque transferentur pri-
mitiæ terræ, quia sanctificatæ sunt
15 Domino. * Quinque millia autem
quæ supersunt in latitudine per vi-
gintiquinque millia, profana erunt
vrbis in habitaculum, & in suburba-
16 na: & erit ciuitas in medio eius. * Et
hæ mensuræ eius: ad plagam Septen-
trionalē quingenta & quattuor mil-
lia: & ad plagam Meridianam, quin-
genta & quattuor millia: & ad pla-
gam Orientalem, quingenta & quat-
tuor millia: & ad plagam Occiden-
talem, quingenta & quattuor millia.
17 * Erunt autem suburbana ciuitatis ad
C Aquilonem ducenta quinquaginta,
& ad Meridiem ducenta quinqua-
ginta, & ad Orientem ducenta quin-
quaginta, & ad Mare ducenta quin-
18 quaginta. * Quod autem reliquum
fuerit in longitudine secundùm pri-
mitias sanctuarij, decem millia in O-
rientem, & decem millia in Occiden-
tem, erunt sicut primitiæ sanctuarij:
& erunt fruges eius in panes his, qui
19 seruiunt ciuitati. * Seruientes autem
ciuitati operabuntur ex omnibus tri-
20 bubus Israel. * Omnes primitiæ, vi-
gintiquinque millium, per viginti-
quinque millia in quadrum, separa-
buntur in primitias sanctuarij, & in
21 possessionem ciuitatis. * Quod au-
tem reliquum fuerit, principis erit ex
omni parte primitiarum sanctuarij,

&

& possessionis ciuitatis è regione vi-
gintiquinque millium primitiarum
vsque ad terminum Orientalem: sed
& ad Mare è regione vigintiquinque
millium vsque ad terminum maris,
similiter in partibus principis erit: &
erunt primitiæ sanctuarij, & sanctua-
rium templi in medio eius. * De pos- 22
sessione autem Leuitarum, & de pos-
sessione ciuitatis in medio partium
principis: erit* inter terminum Iuda,
& inter terminum Beniamin, & ad
principem pertinebit. * Et reliquis 23
tribubus: A plaga Orientali vsque ad
plagam Occidentalem, Beniamin v-
na. * Et contra terminum Beniamin, 24
à plaga Orientali vsque ad plagam D
Occidentalem, Simeon vna. * Et su- 25
per terminum Simeonis, a plaga O-
rientali vsque ad plagam Occidenta-
lem, Issachar vna. * Et super termi- 26
num Issachar, à plaga Orientali v-
sque ad plagam Occidentalem, Zabu-
lon vna. * Et super terminum Zabu- 27
lon, à plaga Orientali vsque ad pla-
gam Maris, Gad vna. * Et super ter- 28
minum Gad, ad plagam Austri in
Meridie: & erit finis de Thamar v-
sque ad aquas contradictionis Cades,
hereditas contra mare magnum.
* Hæc est terra, quam mittetis in sor- 29
tem tribubus Israel: & hæ partitiones
earum, ait Dominus Deus. * Et hi 30
egressus ciuitatis: A plaga Septentrio-
nali quingentos & quattuor millia
mensurabis. * Et portæ ciuitatis ex 31
nominibus tribuum Israel, portæ tres
à Septentrione, porta Ruben vna,
porta Iuda vna, porta Leui vna. * Et 32
ad plagam Orientalem, quingentos
& quattuor millia: & portæ tres, por-
ta Ioseph vna, porta Beniamin vna,
porta Dan vna. * Et ad plagam Meri- 33
dianam, quingentos & quattuor mil-
lia metieris: & portæ tres, porta Si-
meonis vna, porta Issachar vna, por-
ta Zabulon vna. * Et ad plagam Occi- 34
dentalem, quingentos & quattuor
millia, & portæ eorum tres, porta
Gad vna, porta Aser vna, porta Ne-
phthali vna. * Per circuitū, decem & 35
octo millia: & nomen ciuitatis ex illa
die, Dominus ibidem.

PROPHETIA DANIELIS.

CAPVT PRIMVM.

1 ANNO tertio regni Ioakim
A regis Iuda, venit Nabucho-
donosor rex Babylonis in Ie-
2 rusalem, & obsedit eam; * & tradidit
Dominus in manu eius Ioakim re-
gem Iudæ, & partem vasorum domus
Dei: & asportauit ea in terram Sen-
naar in domum dei sui, & vasa intu-
3 lit in domum Thesauri dei sui. * Et
ait rex Asphenez præposito Eunu-
chorum vt introduceret de filiis Is-
rael, & de semine regio & tyranno-
4 rum, * pueros, in quibus nulla esset
macula, decoros forma, & eruditos
omni sapientia, cautos scientia, & do-
ctos disciplina, & qui possent stare in
palatio regis, vt doceret eos litteras, &
5 linguam Chaldæorum. * Et consti-
tuit eis rex annonā per singulos dies
de cibis suis, & de vino vnde bibebat
ipse, vt enutriti tribus annis, postea
6 starent in conspectu regis. * Fuerunt
B ergo inter eos de filiis Iuda, Daniel,
7 Ananias, Misael, & Azarias. * Et im-
posuit eis præpositus eunuchorum,
nomina: Danieli, Baltassar: Ananiæ,
Sidrach: Misaeli, Misach: & Azariæ,
8 Abdenago. * Proposuit autem Daniel
in corde suo ne pollueretur de mensa
regis, neque de vino potus eius: &
rogauit eunuchorum præpositum ne
9 contaminaretur. * Dedit autem Deus
Danieli gratiam & misericordiam in
conspectu principis eunuchorum.
10 * Et ait princeps eunuchorum ad Da-
nielem: Timeo ego dominum meum
regem, qui constituit vobis cibum &
potum: qui si viderit vultus vestros
macilentiores præ ceteris adolescen-
tibus coæuis vestris, condemnabitis
11 caput meum regi. * Et dixit Daniel
ad Malasar, quem constituerat prin-
ceps eunuchorum super Danielem,
C Ananiam, Misaelem, & Azariam:
12 * Tenta nos obsecro seruos tuos die-
bus decem, & dentur nobis legumi-
na ad vescendum, & aqua ad biben-
13 dum; * & contemplare vultus no-
stros, & vultus puerorum, qui ve-
scuntur cibo regio: & sicut videris,
14 facies cum seruis tuis. * Qui, audito
sermone huiuscemodi, tentauit eos

diebus decem. * Post dies autem de-
cem apparuerunt vultus eorũ melio-
res, & corpulentiores præ omnibus
pueris, qui vescebantur cibo regio.
* Porrò Malasar tollebat cibaria, &
vinum potus eorum: dabatque eis le-
gumina. * Pueris autem his dedit 17
D Deus scientiam, & disciplinam in
omni libro, & sapientia: Danieli au-
tem intelligentiam omnium visio-
num & somniorum. * Completis ita- 18
que diebus, post quos dixerat rex vt
introducerentur: introduxit eos præ-
positus eunuchorum in conspectu
Nabuchodonosor. * Cumque eis lo- 19
cutus fuisset rex, non sunt inuenti ta-
les de vniuersis, vt Daniel, Ananias,
Misael, & Azarias: & steterunt in
conspectu Regis. * Et omne verbum 20
sapientiæ & intellectus, quod scisci-
tatus est ab eis Rex, inuenit in eis de-
cuplum super cunctos ariolos, & ma-
gos, qui erant in vniuerso regno eius.
*Inf. 6. g. 28. * * Fuit autem Daniel vsque ad an- 21
num primum Cyri regis.

CAP. II.

IN anno secundo regni Nabucho- 1
A donosor vidit Nabuchodonosor
somnium, & conterritus est spiritus
eius, & somnium eius fugit ab eo.
* Præcepit autem rex, vt conuocaren- 2
tur arioli, & magi, & malefici, &
Chaldæi: vt indicarent regi somnia
sua: qui cùm venissent, steterunt co-
ram rege. * Et dixit ad eos rex: Vidi 3
somnium: & mente confusus igno-
ro quid viderim. * Responderuntque 4
Chaldæi regi Syriacè: Rex in sem-
piternum viue: dic somnium seruis
tuis, & interpretationem eius indica-
bimus. * Et respondens rex ait Chal- 5
dæis: Sermo recessit à me: nisi indica-
ueritis mihi somnium, & coniectu-
ram eius, peribitis vos, & domus ve-
stræ publicabuntur. * Si autem so- 6
mnium, & coniecturã eius narraue-
ritis, præmia, & dona, & honorem
multum accipietis à me: somnium
igitur, & interpretationem eius indi-
cate mihi. * Responderunt secundò, 7
B atque dixerunt: Rex somnium dicat
seruis suis, & interpretationem illius
indicabimus. * Respondit rex, & ait: 8
Certè noui quòd tempus redimitis,
scientes quòd recesserit à me sermo.
* Si ergo somnium non indicaueritis 9
mihi, vna est de vobis sententia, quòd
interpretationem quoque fallacem,
& deceptione plenam compositis,

tis, vt loquamini mihi donec tempus
pertranseat. Somnium itaque dicite
mihi, vt sciam quòd interpretatio-
nem quoque eius veram loquamini.
10 * Respondentes ergo Chaldæi coram
rege, dixerunt: Non est homo super
terram, qui sermoné tuum, rex, possit
implere: sed neque regum quisquam
magnus & potens verbum huiusce-
modi sciscitatur ab omni ariolo, &
11 mago, & Chaldæo. * Sermo enim,
quem tu quæris, rex, grauis est: nec
reperietur quisquã, qui indicet illum
in conspectu regis: exceptis diis, quo-
rum non est cum hominibus conuer-
12 satio. * Quo audito, rex in furore, &
in ira magna præcepit vt perirent o-
13 mnes sapientes Babylonis. * Et egres-
sa sententia, sapientes interficieban-
tur: quærebanturque Daniel, & socij
14 eius, vt perirent. * Tunc Daniel requi-
C siuit de lege, atq; sententia ab Arioch
principe militiæ regis, qui egressus
fuerat ad interficiendos sapientes Ba-
15 bylonis. * Et interrogauit eum, qui à
rege potestatem acceperat, quam ob
causam tam crudelis sententia à fa-
cie regis esset egressa. Cùm ergo rem
16 indicasset Arioch Danieli, * Daniel
ingressus rogauit regem vt tempus
daret sibi ad solutionem indicandam
17 regi. * Et ingressus est domum suam,
Ananiæque & Misaeli, & Azariæ so-
18 ciis suis indicauit negotium: * vt quæ-
rerent misericordiam à facie Dei cæ-
li super sacramento isto, & non peri-
rent Daniel, & socij eius cum cete-
19 ris sapientibus Babylonis. * Tunc Da-
nieli mysterium per visionem noctè
reuelatum est: & benedixit Daniel
20 Deum cæli, * & locutus ait: Sit no-
men Domini benedictum à sæculo &
vsque in sæculum: quia sapientia &
21 fortitudo eius sunt. * Et ipse mutat
tempora, & ætates: transfert regna,
atq; constituit: dat sapientiam sapien-
tibus, & scientiam intelligentibus di-
22 sciplinam: * Ipse reuelat profunda, &
D absconditа, & nouit in tenebris con-
23 stituta: & lux cum eo est. * Tibi Deus
patrum nostrorum confiteor, teque
laudo: quia sapientiam, & fortitudi-
nem dedisti mihi: & nunc ostendisti
mihi quę rogauimus te, quia sermoné
24 regis aperuisti nobis. * Post hæc Da
niel ingressus ad Arioch, qué consti-
tuerat rex vt perderet sapiétes Baby-
lonis, sic ei locutus est: Sapiétes Baby-
lonis ne perdas: introduc me in con-

spectu

ſpectu regis, & ſolutioné regi narra-
bo. * Tũc Arioch feſtinus introduxit 25
Danielem ad regem, & dixit ei: In-
ueni hominem de filiis tranſmigra-
tionis Iuda, qui ſolutionem regi an-
nunciet. * Reſpondit rex, & dixit Da- 26
nieli, cuius nomen erat Baltaſſar: Pu-
táſne veré potes mihi indicare ſo-
mnium, quod vidi, & interpretationé
eius? * Et reſpondens Daniel coram 27
rege, ait: Myſterium, quod rex inter-
rogat, ſapientes, magi, arioli, & aru-
ſpices nequeunt indicare regi. * Sed 28
eſt Deus in cælo reuelans myſteria, E
qui indicauit tibi rex Nabuchodono-
ſor, quæ ventura ſunt in nouiſſimis
temporibus. Somnium tuum, & vi-
ſiones capitis tui in cubili tuo huiuſ-
cemodi ſunt: * Tu rex cogitare cœpi- 29
ſti in ſtrato tuo, quid eſſet futurum
poſt hæc: & qui reuelat myſteria, oſ-
tendit tibi quæ ventura ſunt. * Mihi 30
quoque non in ſapientia, quæ eſt in
me plus quàm in cunctis viuentibus,
ſacramentum hoc reuelatum eſt: ſed
vt interpretatio regi manifeſta fie-
ret, & cogitationes mentis tuæ ſci-
res. * Tu rex videbas, & ecce quaſi 31
ſtatua vna grandis: ſtatua illa ma-
gna, & ſtatura ſublimis ſtabat con-
tra te, & intuitus eius erat terribilis.
* Huius ſtatuæ caput ex auro opti- 32
mo erat, pectus autem & brachia
de argento, porrò venter, & femo-
ra ex ære. * tibiæ autem ferreæ, pe- 33
dum quædam pars erat ferrea, quæ-
dam autem fictilis. * Videbas ita, do- 34
nec abſciſſus eſt lapis de monte ſine
manibus: & percuſſit ſtatuam in pe-
dibus eius ferreis, & fictilibus, &
comminuit eos. * Tunc contrita ſunt 35
pariter ferrum, teſta, æs, argentum,
& aurum, & redacta quaſi in fauil-
lam æſtiuæ areæ, quæ rapta ſunt ven-
to: nullúſque locus inuentus eſt eis:
lapis autem, qui percuſſerat ſtatuam,
factus eſt mons magnus: & imple-
uit vniuerſam terram. * hoc eſt ſo- 36
mnium: Interpretationem quoque F
eius dicemus coram te, rex. * Tu 37
rex regum es: & Deus cæli, regnum,
& fortitudinem, & imperium, &
gloriam dedit tibi: * & omnia in qui- 38
bus habitant filij hominum, & be-
ſtiæ agri: volucres quoque cæli de-
dit in manu tua, & ſub ditione tua
vniuerſa conſtituit: tu es ergo caput
aureum. * Et poſt te conſurget re- 39
gnum aliud minus te argenteum: &
regnum tertium aliud æreum, quod
40 imperabit vniuerſæ terræ. * Et regnũ
quartum erit velut ferrum. quo-
modo ferrum comminuit, & domat
omnia, ſic comminuet, & conteret o-
41 mnia hæc. * Porrò quia vidiſti pedũ,
& digitorum partem teſtæ figuli, &
partem ferream: regnum diuiſum
erit, quod tamen de plantario ferri
orietur, ſecundùm quod vidiſti fer-
42 rum miſtum teſtæ ex luto. * Et digitos
pedum ex parte ferreos, & ex parte
fictiles: ex parte regnum erit ſoli-
43 dum, & ex parte contritum. * Quod
autem vidiſti ferrum miſtum teſtæ
ex luto, commiſcebũtur quidem hu-
mano ſemine, ſed non adhærebunt
ſibi, ſicuti ferrum miſceri non poteſt
44 teſtæ. * In diebus autem regnorum il-
G lorum ſuſcitabit Deus cæli regnum,
quod in æternum non diſſipabitur, &
regnum eius alteri populo nõ trade-
tur: comminuet autem, & conſumet
vniuerſa regna hæc: & ipſum ſtabit
45 in æternum. * Secundùm quod vi-
diſti, quòd de mõte abſciſſus eſt lapis
ſine manibus, & comminuit teſtam,
& ferrum, & æs, & argentum, & au-
rum, Deus magnus oſtendit regi quæ
ventura ſunt poſtea. & verum eſt
ſomniũ, & fidelis interpretatio eius.
46 * Tunc rex Nabuchodonoſor cecidit
in faciem ſuam, & Danielem adora-
uit, & hoſtias, & incenſum præcepit
47 vt ſacrificarent ei. * Loquens ergo
rex, ait Danieli: Verè Deus veſter
Deus Deorum eſt, & Dominus regũ,
& reuelans myſteria: quoniam tu
potuiſti aperire hoc ſacramentum.
48 * Tũc rex Danielem in ſublime extu-
lit, & munera multa, & magna de-
dit ei: & conſtituit eum principem
ſuper omnes prouincias Babylonis:
& præfectum magiſtratuum ſuper
49 cunctos ſapientes Babylonis. * Daniel
autem poſtulauit à rege: & conſtituit
ſuper opera prouinciæ Babylonis Si-
drach, Miſach, & Abdenago: Ipſe au-
tem Daniel erat in foribus regis.

CAP. III.

1 NAbuchodonoſor rex fecit ſta-
A tuam auream altitudine cubito-
rum ſexaginta, latitudine cubito-
rum ſex, & ſtatuit eã in campo Dura
2 prouinciæ Babylonis. * Itaque Nabu-
chodonoſor rex miſit ad congregan-
dos ſatrapas, magiſtratus, & iudices,
duces, & tyrannos, & præfectos, o-
mneſque principes regionum, vt con-

uenirent ad dedicationem statuæ,
quã erexerat Nabuchodonosor rex.
*Tunc congregati sunt satrapæ, magi-
stratus, & iudices, duces, & tyranni,
& optimates, qui erant in potestati-
bus constituti, & vniuersi principes
regionum vt conuenirent ad dedica-
tionem statuæ, quam erexerat Nabu-
chodonosor rex. stabant autem in
conspectu statuæ, quã posuerat Na-
buchodonosor rex: *& præco clama- 4
bat valẽter: Vobis dicitur populis, tri-
bubus, & linguis: *In hora qua au- 5
dieritis sonitum tubæ, & fistulæ, & ci-
tharæ, sambucæ, & psalterij, & sym-
phoniæ, & vniuersi generis musico-
rum, cadentes adorate statuam au-
ream, quam cõstituit Nabuchodono-
sor rex. *Si quis autẽ non prostratus 6
adorauerit, eadem hora mittetur in
fornacem ignis ardentis. *Post hæc 7
igitur statim vt audierunt omnes po-
puli sonitũ tubæ, fistulæ, & citharæ,
sambucæ, & psalterij, & symphoniæ,
& omnis generis musicorum: cadẽtes
omnes populi, tribus, & linguæ ado-
rauerunt statuã auream, quam cõsti-
tuerat Nabuchodonosor rex. *Sta- 8
timq; in ipso tempore accedẽtes viri
Chaldæi accusauerũt Iudæos: *dixe- 9
runtque Nabuchodonosor regi: Rex
in æternum viue: *tu rex posuisti de- 10
cretum, vt omnis homo, qui audierit
sonitũ tubæ, fistulæ, & citharæ, sam-
bucæ, & psalterij, & symphoniæ, &
vniuersi generis musicorum, proster-
nat se, & adoret statuam auream: *si 11
quis autem nõ procidens adorauerit,
mittatur in fornacem ignis ardentis.
*Sunt ergo viri Iudæi, quos consti- 12
tuisti super opera regionis Babylo- B
nis, Sidrach, Misach, & Abdenago:
viri isti cõtempserunt, rex, decretum
tuum: deos tuos nõ colunt, & statuã
auream, quam erexisti, non adorant.
*Tunc Nabuchodonosor in furore, 13
& in ira præcepit vt adducerentur
Sidrach, Misach, & Abdenago: qui
confestim adducti sunt in conspectu
regis. *Pronuncianśq; Nabuchodo- 14
nosor rex, ait eis: Verène Sidrach,
Misach, & Abdenago deos meos nõ
colitis, & statuam auream, quã con-
stitui, non adoratis? *Nũc ergo si estis 15
parati, quacumque hora audieritis so-
nitum tubæ, fistulæ, citharæ, sambu-
cæ, & psalterij, & symphoniæ, o-
mnisq; generis musicorũ, prosternite
vos, & adorate statuam, quam feci:

quòd si non adorauerítis, eadem ho-
ra mittemini in fornacem ignis ardẽ-
tis: & quis est Deus, qui eripiet vos
16 de manu mea? *Respondentes Si-
drach, Misach, & Abdenago, dixe-
rũt regi Nabuchodonosor: Nõ opor-
17 tet nos de hac re respõdere tibi. *Ecce
enim Deus noster, quem colimus, po-
test eripere nos de camino ignis ar-
dentis, & de manibus tuis, ô rex, li-
18 berare. *Quòd si noluerit, notum sit
tibi, rex, quia deos tuos non colimus,
& statuã auream, quam erexisti, non
19 adoramus. *Tunc Nabuchodonosor
repletus est furore: & aspectus faciei
illius immutatus est super Sidrach,
Misach, & Abdenago, & præcepit
vt succenderetur fornax septuplum
20 quàm succendi consueuerat. *Et vi-
ris fortissimis de exercitu suo iussit
vt ligatis pedibus Sidrach, Misach,
& Abdenago mitterent eos in forna-
21 cem ignis ardentis. *Et confestim vi-
C ri illi vincti cum braccis suis, & tia-
ris, & calceamentis, & vestibus mis-
si sunt in medium fornacis ignis ar-
22 dentis, *nam iussio regis vrgebat:
fornax autem succensa erat nimis.
Porrò viros illos, qui miserant Si-
drach, Misach, & Abdenago, in-
23 terfecit flamma ignis. *Viri autem hi
tres, id est, Sidrach, Misach, & Abde-
nago, ceciderunt in medio camini
ignis ardentis, colligati.

Quæ sequuntur in Hebræis volu-
minibus non reperi.

24 *Et ambulabant in medio flammæ
laudantes Deum, & benedicentes
25 Dño. *Stans autẽ Azarias orauit sic,
aperiensq; os suũ in medio ignis, ait:
26 *Benedictus es Domine Deus pa-
trum nostrorũ, & laudabile, & glo-
27 riosum nomẽ tuum in sæcula: *quia
iustus es in omnibus, quæ fecisti no-
bis, & vniuersa opera tua vera, & viæ
tuæ rectæ, & omnia iudicia tua vera.
28 *Iudicia enim vera fecisti iuxta o-
mnia, quæ induxisti super nos, & su-
per ciuitatem sanctam patrum no-
strorum Ierusalem: quia in veritate,
& in iudicio induxisti omnia hæc
29 propter peccata nostra. *Peccauimus
enim, & iniquè egimus recedentes à
30 te: & deliquimus in omnibus: *&
præcepta tua nõ audiuimus, nec ob-
seruauimus, nec fecimus sicut præce-
peras nobis vt benè nobis esset. *O-
mnia ergo, quæ induxisti super

nos, & vniuersa, quæ fecisti nobis, in
vero iudicio fecisti. * & tradidisti nos 32
in manibus inimicorũ nostrorũ ini-
quorum, & pessimorũ, præuaricato-
rumq. & regi iniusto, & pessimo vltra
omnem terram. * Et nunc non possu- 33
mus aperire os: confusio, & oppro-
brium facti sumus seruis tuis, & his,
qui colunt te. * Ne, quæsumus, tradas 34
nos in perpetuum propter nomen D
tuum, & ne dissipes testamentum
tuum. * neque auferas misericordiam 35
tuã à nobis propter Abraham dile-
ctum tuum, & Isaac seruũ tuum, &
Israel sanctũ tuum: * quibus locutus 36
es pollicens quòd multiplicares semẽ
eorum sicut stellas cæli, & sicut are-
nam, quæ est in littore maris: * quia 37
Dñe imminuti sumus plus quàm o-
mnes gentes, sumusq. humiles in vni-
uersa terra hodie propter peccata no-
stra. * Et non est in tẽpore hoc prin- 38
ceps, & dux, & propheta, neque ho-
locaustum, neque sacrificium, neque
oblatio, neque incensum, neque lo-
cus primitiarum coram te, * vt possi- 39
mus inuenire misericordiam tuam:
sed in animo cõtrito, & spiritu humi-
litatis suscipiamur. * Sicut in holo- 40
causto arietum, & taurorum, & si-
cut in millibus agnorum pinguium: sic
fiat sacrificium nostrum in conspe-
ctu tuo hodie, vt placeat tibi: quo-
niam non est confusio confidentibus
in te. * Et nunc sequimur te in toto 41
corde, & timemus te, & quærimus
faciem tuam. Ne confundas nos: 42
sed fac nobiscũ iuxta mansuetudinẽ
tuam, & secundùm multitudinem
misericordiæ tuæ. * Et erue nos in mi- 43
rabilibus tuis, & da gloriam nomini
tuo Domine: * & confundantur o- 44
mnes, qui ostendunt seruis tuis mala,
confundantur in omni potentia tua,
& robur eorum conteratur: * & sciãt 45
quia tu es Dominus Deus solus, &
gloriosus super orbem terrarum. * Et 46
non cessabant qui miserant eos mi-
nistri regis succendere fornacem, na-
phtha, & stuppa, & pice, & malleolis,
* & effundebatur flamma super for- 47
nacem cubitis quadragintanouem:
* & erupit, & incendit quos reperit 48
iuxta fornacem de Chaldæis. * An- 49
gelus autem Domini descendit cum E
Azaria, & sociis eius in fornacem: &
excussit flammam ignis de fornace,
* & fecit mediũ fornacis quasi ventũ 50
roris flãtem, & non tetigit eos omni-
no ignis, neque contristauit, nec
quidquam molestiæ intulit.
51 * Tunc hi tres quasi ex vno ore lau-
dabant, & glorificabant, & benedi-
cebant Deum in fornace, dicentes:
52 * Benedictus es Domine Deus pa-
trum nostrorum: & laudabilis, &
gloriosus, & superexaltatus in sæcu-
la. & benedictum nomen gloriæ tuæ
sanctum: & laudabile, & superexal-
tatum in omnibus sæculis.
53 * Benedictus es in templo sancto
gloriæ tuæ: & superlaudabilis, & su-
pergloriosus in sæcula.
54 * Benedictus es in throno regni tui:
& superlaudabilis, & superexaltatus
in sæcula.
55 * Benedictus es, qui intueris abys-
sos, & sedes super cherubim: & lau-
dabilis, & superexaltatus in sæcula.
56 * Benedictus es in firmamẽto cæli:
& laudabilis & gloriosus in sæcula.
57 * Benedicite omnia opera Domini
Domino: laudate & superexaltate
eum in sæcula.
58 * Benedicite Angeli Domini Do-
mino: laudate & superexaltate eum
in sæcula.
59 * a Benedicite cæli Domino: lauda- a Psal. 148. a. 3
te & superexaltate eum in sæcula.
60 * Benedicite aquæ omnes, quæ su-
per cælos sunt, Domino: laudate &
superexaltate eum in sæcula.
61 * Benedicite omnes virtutes Domi-
ni Domino: laudate & superexalta-
eum in sæcula.
62 * Benedicite sol, & luna Domino:
laudate & superexaltate eũ in sæcula.
63 * Benedicite stellæ cæli Dño: lau-
date & superexaltate eum in sæcula.
64 * Benedicite omnis imber, & ros
Domino: laudate & superexaltate
eum in sæcula.
65 * Benedicite omnes spiritus Dei
Domino: laudate & superexaltate
eum in sæcula.
66 * Benedicite ignis, & æstus Domi-
no: laudate & superexaltate eum in
sæcula.
67 * Benedicite frigus, & æstus Do-
mino: laudate & superexaltate eum
in sæcula.
68 * Benedicite rores, & pruina Do-
mino: laudate & superexaltate eum
in sæcula.
69 * Benedicite gelu & frigus Dño: lau-
date & superexaltate eum in sæcula.
70 * Benedicite glacies, & niues Dño:
laudate & superexaltate eũ in sæcula.

* Bene-

• Benedicite noctes, & dies Do- 71
mino: laudate & superexaltate eum F
in sæcula.
• Benedicite lux, & tenebræ Do- 72
mino: laudate & superexaltate eum
in sæcula.
• Benedicite fulgura, & nubes Do- 73
mino: laudate & superexaltate eum
in sæcula
• Benedicat terra Dominum: lau- 74
det & superexaltet eum in sæcula.
• Benedicite montes & colles Do- 75
mino: laudate & superexaltate eum
in sæcula.
• Benedicite vniuersa germinantia 76
in terra Domino: laudate & superex-
altate eum in sæcula.
• Benedicite fontes Domino: lau- 77
date & superexaltate eum in sæcula.
• Benedicite maria, & flumina Do- 78
mino: laudate & superexaltate eum
in sæcula.
• Benedicite cete, & omnia quæ 79
mouentur in aquis, Domino: lauda-
te & superexaltate eum in sæcula.
• Benedicite omnes volucres cæli 80
Domino: laudate & superexaltate
eum in sæcula.
• Benedicite omnes bestiæ & peco- 81
ra Domino: laudate & superexaltate
eum in sæcula.
• Benedicite filij hominum Domi- 82
no: laudate & superexaltate eum in
sæcula.
• Benedicat Israel Dominum: lau- 83
det & superexaltet eum in sæcula.
• Benedicite sacerdotes Domini 84
Domino: laudate & superexaltate
eum in sæcula.
• Benedicite serui Domini Domi- 85
no: laudate & superexaltate eum in
sæcula.
• Benedicite spiritus, & animæ iu- 86
storum Domino: laudate & superex-
altate eum in sæcula.
• Benedicite sancti, & humiles cor- 87
de Domino: laudate & superexaltate
eum in sæcula.
• Benedicite Anania, Asaria, Misael 88
Domino: laudate & superexaltate
eum in sæcula.
Quia eruit nos de inferno, & sal-
uos fecit de manu mortis, & liberauit
nos de medio ardentis flammæ, & de
medio ignis eruit nos.
• Confitemini Domino, quoniam 89
bonus: quoniam in sæculum miseri-
cordia eius.
• Benedicite omnes religiosi Do- 90
mino Deo deorum: laudate & confi-
temini ei, quia in omnia sæcula mi-
sericordia eius.

Hucusque in Hebræo non habetur: & quæ posuimus, de Theodotionis editione translata sunt.

91 • Tunc Nabuchodonosor rex ob-
G stupuit, & surrexit properè, & ait
optimatibus suis: Nonne tres viros
misimus in medium ignis compedi-
tos? Qui respondentes regi, dixerunt:
92 Verè rex. • Respondit, & ait: Ecce ego
video quattuor viros solutos, & am-
bulantes in medio ignis, & nihil
corruptionis in eis est, & species
93 quarti similis filio Dei. • Tunc acces-
sit Nabuchodonosor ad ostium for-
nacis ignis ardentis, & ait: Sidrach,
Misach, & Abdenago serui Dei ex-
celsi, egredimini, & venite. Statim-
que egressi sunt Sidrach, Misach, &
94 Abdenago de medio ignis. • Et con-
gregati satrapæ, & magistratus, &
iudices, & potentes regis contempla-
bantur viros illos, quoniam nihil po-
testatis habuisset ignis in corporibus
eorum, & capillus capitis eorum non
esset adustus, & sarabala eorum non
fuissent immutata, & odor ignis non
95 transisset per eos. • Et erumpens Na-
buchodonosor, ait: Benedictus Deus
eorum, Sidrach videlicet, Misach, &
Abdenago, qui misit angelum suum,
& eruit seruos suos, qui crediderunt
in eum: & verbum regis immuta-
uerunt, & tradiderunt corpora sua
ne seruirent, & ne adorarent o-
96 mnem deum, excepto Deo suo. • A
me ergo positum est hoc decretum,
vt omnis populus, tribus, & lingua,
quæcumque locuta fuerit blasphemiã
contra Deum Sidrach, Misach, &
Abdenago, dispereat, & domus eius
vastetur: neque enim est alius Deus,
97 qui possit ita saluare. • Tunc rex pro-
mouit Sidrach, Misach, & Abdena-
98 go in prouincia Babylonis. • NA-
BVCHODONOSOR rex, omni-
bus populis, gentibus, & linguis, qui
habitant in vniuersa terra, pax vobis
99 multiplicetur. • Signa & mirabilia fe-
cit apud me Deus excelsus. Placuit
100 ergo mihi prædicare • signa eius, quia
magna sunt: & mirabilia eius, quia
fortia: & regnum eius regnum sem-
piternum, & • potestas eius in genera- • Inf. 4. g. 31. & 7. d. 14
tionem & generationem.

CAP. IIII.

EGo Nabuchodonosor quietus e- 1
ram in domo mea, & florens in A
palatio meo: * somnium vidi, quod 2
perterruit me: & cogitationes meæ
in strato meo, & visiones capitis mei
conturbauerunt me. * Et per me pro- 3
positum est decretum vt introduce-
rentur in conspectu meo cuncti sa-
pientes Babylonis, & vt solutionem
somnij indicarent mihi. * Tunc in- 4
grediebantur arioli, magi, Chaldæi, &
aruspices, & somniū narraui in con-
spectu eorum: & solutionem eius
non indicauerunt mihi: * donec col- 5
lega ingressus est in conspectu meo
Daniel, cui nomen Baltassar secun-
dùm nomen Dei mei, qui habet spiri-
tum deorum sanctorum in semetip-
so: & somnium coram ipso locutus
sum. * Baltassar princeps ariolorum, 6
quoniam ego scio quod spiritum san-
ctorum deorū habeas in te, & omne
sacramentum non est impossibile ti-
bi: visiones somniorum meorum,
quas vidi, & solutionem earum nar-
ra. * Visio capitis mei in cubili meo: 7
Videbam, & ecce arbor in medio ter- B
ræ, & altitudo eius nimia. * Magna 8
arbor, & fortis: & proceritas eius
contingens cælum: aspectus illius erat
vsque ad terminos vniuersæ terræ.
* Folia eius pulcherrima, & fructus 9
eius nimius: & esca vniuersorum in
ea. subter eam habitabant animalia,
& bestiæ, & in ramis eius conuersa-
bantur volucres cæli: & ex ea vesce-
batur omnis caro. * Videbam in 10
visione capitis mei super stratum
meum, & ecce vigil, & sanctus de cæ-
lo descendit. * Clamauit fortiter, & 11
sic ait: Succidite arborem, & præcidi-
te ramos eius: excutite folia eius, &
dispergite fructus eius: fugiant bestiæ,
quæ subter eam sunt, & volucres de
ramis eius. * Veruntamen germen ra- 12
dicum eius in terra sinite, & alligetur
vinculo ferreo & æreo in herbis, quæ
foris sunt, & rore cæli tingatur, &
cum feris pars eius in herba terræ.
* Cor eius ab humano commutetur, 13
& cor feræ detur ei: & septem C
tempora mutentur super eum. * In 14
sententia vigilum decretum est, &
sermo sanctorum, & petitio: donec
cognoscant viuentes, quoniam do-
minatur excelsus in regno hominū:
& cuicumque voluerit, dabit illud,
& humillimum hominem constituet
15 super eum. * Hoc somnium vidi ego
Nabuchodonosor rex: tu ergo Bal-
tassar interpretationē narra festinus:
quia omnes sapientes regni mei non
queunt solutionem edicere mihi: tu
autem potes, quia spiritus deorum
16 sanctorum in te est. * Tunc Daniel,
cuius nomen Baltassar, cœpit intra
semetipsum tacitus cogitare quasi vna
hora: & cogitationes eius conturba-
bant eum. Respondēs autem rex ait:
Baltassar, somnium & & interpreta-
tio eius non conturbent te. Respon-
dit Baltassar, & dixit: Domine mi,
somnium his, qui te oderūt, & inter-
17 pretatio eius hostibus tuis sit. * Arbo-
rem, quam vidisti sublimē, atque ro-
D bustā, cuius altitudo pertingit ad cæ-
lum, & aspectus illius in omnem ter-
18 ram: * & rami eius pulcherrimi, &
fructus eius nimius, & esca omniū in
ea, subter eam habitantes bestiæ agri,
& in ramis eius commorantes aues
19 cæli. * Tu es rex, qui magnificatus es,
& inualuisti: & magnitudo tua cre-
uit, & peruenit vsque ad cælū, & po-
testas tua in terminos vniuersæ terræ.
20 * Quòd autem vidit rex vigilem, &
sanctum descendere de cælo, & dice-
re: Succidite arborem, & dissipate il-
lam, attamen germen radicum eius in
terra dimittite, & vinciatur ferro &
ære in herbis foris, & rore cæli con-
spergatur, & cum feris sit pabulum
eius, donec septem tempora muten-
21 tur super eum: * Hæc est interpretatio
E sententiæ Altissimi, quæ peruenit su-
22 per dominum meum regem: * Eiicient
te ab hominibus, & cum bestiis feris-
que erit habitatio tua, & [a] fœnum vt [a] Infr. 5. f. 21
bos comedes, & rore cæli infunderis:
septem quoque tempora mutabuntur
super te, donec scias quòd dominetur
Excelsus super regnum hominum, &
23 cuicūque voluerit, det illud. * Quòd
autem præcepit vt relinqueretur ger-
men radicum eius, id est arboris: re-
gnum tuum tibi manebit postquam
cognoueris potestatem esse cælestem.
24 * Quam ob rem rex consilium meum
placeat tibi, & [b] peccata tua elemosy- [b] Eccl. 3. d. 33
nis redime, & iniquitates tuas mise-
ricordiis pauperum: forsitan igno-
25 scet delictis tuis. * Omnia hæc vene-
runt super Nabuchodonosor regem.
26 * Post finem mensium duodecim,
in aula Babylonis deambulabat.
27 * Respondítque rex, & ait: Nonne
F hæc est Babylon magna, quam ego

ædificaui in domum regni, in robore
fortitudinis meæ, & in gloria decoris
mei? * Cumque sermo adhuc esset in 28
ore regis, vox de cælo ruit: Tibi dici-
tur Nabuchodonosor rex: Regnum
tuum transibit à te, * & ab homini- 29
bus eiicient te, & cum bestiis & feris
erit habitatio tua: fœnum quasi bos
comedes, & septem tempora muta-
buntur super te, donec scias quòd do-
minetur Excelsus in regno homi-
num, & cuicumque voluerit, det il-
lud. * Eadem hora sermo completus 30
est super Nabuchodonosor, & ex ho-
minibus abiectus est, & fœnum vt
bos comedit, & rore cæli corpus eius
infectum est: donec capilli eius in si-
militudinem aquilarum crescerent,
& vngues eius quasi auium. * Igitur 31
post finem dierum ego Nabuchodo-
nosor oculos meos ad cælum leuaui,
& sensus meus redditus est mihi: & G
Altissimo benedixi, & viuentem in
sempiternum laudaui, & glorificaui:
*Sup. 3. d. 100 *quia potestas eius potestas sempiter-
na, & regnum eius in generationem
& generationem. * Et omnes habita- 32
tores terræ apud eum in nihilum re-
putati sunt: iuxta voluntatem enim
suam facit tam in virtutibus cæli
quàm in habitatoribus terræ: & non
est qui resistat manui eius, & dicat ei:
Quare fecisti? * In ipso tempore sen- 33
sus meus reuersus est ad me, & ad
honorem regni mei, decoremque per-
ueni: & figura mea reuersa est ad me:
& optimates mei, & magistratus mei
requisierunt me, & in regno meo re-
stitutus sum: & magnificentia amplior
addita est mihi. * Nunc igitur ego 34
Nabuchodonosor laudo, & magni-
fico, & glorifico regem cæli: quia o-
mnia opera eius vera, & viæ eius iu-
dicia, & gradientes in superbia po-
test humiliare.

CAP. V.

Baltassar rex fecit grande conui- 1
uium optimatibus suis mille: & A
vnusquisque secundùm suā bibebat
ætatem. * Præcepit ergo iam temulen- 2 D
tus vt afferrentur vasa aurea & ar-
gentea, quæ asportauerat Nabucho-
donosor pater eius de templo, quod
fuit in Ierusalem, vt biberent in eis
rex, & optimates eius, vxoresque eius,
& concubinæ. * Tunc allata sunt va- 3
sa aurea, & argentea, quæ asporta-
uerat de templo, quod fuerat in Ie-
rusalem: & biberunt in eis rex, &
optimates eius, vxores & concubinæ
4 illius. * Bibebant vinum, & lauda-
bant deos suos aureos, & argenteos,
æreos, ferreos, ligneosque & lapi-
5 deos. * In eadem hora apparuerunt
digiti, quasi manus hominis scribētis
contra candelabrum in superficie pa-
B rietis aulæ regiæ: & rex aspiciebat ar-
6 ticulos manus scribentis. * Tūc facies
regis commutata est, & cogitationes
eius conturbabant eum: & compa-
ges renum eius soluebantur, & genua
7 eius ad seinuicem collidebantur. * Ex-
clamauit itaque rex fortiter vt intro-
ducerent magos, Chaldæos, & aru-
spices. Et proloquens rex ait sapien-
tibus Babylonis: Quicumque legerit
scripturam hanc, & interpretationem
eius manifestam mihi fecerit, purpu-
ra vestietur, & torquem auream ha-
bebit in collo, & tertius in regno meo
8 erit. * Tunc ingressi omnes sapien-
tes regis non potuerunt nec scriptu-
ram legere, nec interpretationem in-
9 dicare regi. * Vnde rex Baltassar sa-
tis conturbatus est, & vultus illius
immutatus est: sed & optimates eius
10 turbabantur. * Regina autem pro re,
C quæ acciderat regi, & optimatibus
eius, domum conuiuij ingressa est: &
proloquens ait: Rex in æternū viue:
non te conturbent cogitationes tuæ,
11 neque facies tua immutetur. * Est vir
in regno tuo, qui spiritum deorum
sanctorum habet in se: & in diebus
patris tui scientia & sapientia inuen-
tæ sunt in eo: nam & rex Nabucho-
donosor pater tuus principem mago-
rum, incantatorum, Chaldæorum, &
aruspicum constituit eum, pater, in-
12 quam, tuus, ô rex: * quia spiritus am-
plior, & prudentia, intelligentiaque
& interpretatio somniorum, & ostē-
sio secretorum, ac solutio ligatorum
inuentæ sunt in eo, hoc est in Danie-
le: cui rex posuit nomen Baltassar,
nunc itaque Daniel vocetur, & inter-
13 pretationem narrabit. * Igitur intro-
ductus est Daniel coram rege. Ad
quem præfatus rex ait: Tu es Daniel
de filiis captiuitatis Iudæ, quē addu-
14 xit pater meus rex de Iudæa? * Audiui
de te quoniam spiritum deorum ha-
beas: & scientia, intelligentiaque ac sa-
pientia ampliores inuentæ sunt in te.
15 * Et nunc introgressi sunt in conspe-
ctu meo sapientes magi, vt scriptu-
ram hanc legerent, & interpretatio-
nem eius indicarēt mihi: & nequiue-

runt ſenſum huius ſermonis edicere.
* Porro ego audiui de te, quòd poſſis 16
obſcura interpretari, & ligata diſſol-
uere: ſi ergo vales ſcripturam le-ge-
re, & interpretationem eius indicare
mihi, purpura veſtieris, & torquem
auream circa collum tuum habebis,
& tertius in regno meo princeps eris.
* Ad quæ reſpondens Daniel, ait co- 17
ram rege: Munera tua ſint tibi, & do- E
na domus tuæ alteri da: ſcripturam
autem legam tibi, rex, & interpre-
tationem eius oſtendam tibi. * O rex, 18
Deus altiſſimus regnum, & magni-
ficentiam, gloriam, & honorem de-
dit Nabuchodonoſor patri tuo. * Et 19
propter magnificentiam, quam dede-
rat ei, vniuerſi populi, tribus, & lin-
guæ tremebant, & metuebant eum:
quos volebat, interficiebat: & quos
volebat, percutiebat: & quos vole-
bat, exaltabat: & quos volebat, humi-
liabat. * Quando autem eleuatum eſt 20
cor eius, & ſpiritus illius obfirmatus
eſt ad ſuperbiam, depoſitus eſt de
ſolio regni ſui, & gloria eius ablata
*Sup.4.c.21 eſt: * & a filiis hominum eiectus eſt, 21
ſed & cor eius cum beſtiis poſitum
eſt, & cum onagris erat habitatio eius:
fœnum quoque vt bos comedebat, F
& rore cæli corpus eius infectum
eſt, donec cognoſceret quòd poteſta-
tem haberet Altiſſimus in regno ho-
minum: & quemcumque voluerit,
ſuſcitabit ſuper illud. * Tu quoque fi- 22
lius eius Baltaſſar, non humiliaſti
cor tuum, cum ſcires hæc omnia: * ſed 23
aduerſum Dominatorem cæli eleua-
tus es: & vaſa domus eius allata ſunt
coram te: & tu, & optimates tui, & v-
xores tuæ, & concubinæ tuæ vinum
bibiſtis in eis: deos quoque argẽteos,
& aureos, & æreos, ferreos, ligneoſ-
que & lapideos, qui non vident, ne-
que audiunt, neque ſentiunt, laudaſti:
porrò Deum, qui habet flatum tuum
in manu ſua, & omnes vias tuas, nõ
glorificaſti. * Idcirco ab eo miſſus 24
eſt articulus manus, quæ ſcripſit hoc,
quod exaratum eſt. * Hæc eſt autem 25
ſcriptura, quæ digeſta eſt: MANE, G
THECEL, PHARES. * Et hæc 26
eſt interpretatio ſermonis. MANE:
numerauit Deus regnum tuum, &
compleuit illud. * THECEL: appen- 27
ſus es in ſtatera, & inuentus es minus
habens. * PHARES: diuiſum eſt 28
regnum tuum, & datum eſt Medis,
& Perſis. * Tunc iubente rege indu- 29
tus eſt Daniel purpura, & circumda-
ta eſt torques aurea collo eius: &
prædicatum eſt de eo quod haberet
30 poteſtatẽ tertius in regno ſuo. * Eadẽ
nocte interfectus eſt Baltaſſar rex
31 Chaldæus. * Et Darius Medus ſucceſſit
in regnũ annos natus ſexagintaduos.

CAP. VI.

1 Placuit Dario, & conſtituit ſuper
A regnum ſatrapas centum viginti
2 vt eſſent in toto regno ſuo. * Et ſuper
eos principes tres, ex quibus Daniel
vnus erat: vt ſatrapæ illis redderent
rationem, & rex non ſuſtineret mo-
3 leſtiam. * Igitur Daniel ſuperabat o-
mnes principes & ſatrapas: quia ſpi-
4 ritus Dei amplior erat in illo. * Porrò
rex cogitabat conſtituere eum ſuper
omne regnum: vnde principes, &
ſatrapæ quærebant occaſionem vt in-
uenirent Danieli ex latere regis: nul-
lamque cauſam, & ſuſpicionem re-
perire potuerunt, eo quod fidelis
eſſet, & omnis culpa, & ſuſpicio non
5 inueniretur in eo. * Dixerunt ergo
B viri illi: Non inueniemus Danieli
huic aliquam occaſionem, niſi fortè
6 in lege Dei ſui. * Tunc principes, &
ſatrapæ ſurripuerunt regi, & ſic lo-
cuti ſunt ei: Dari rex in æternum vi-
7 ue. * Conſilium inierunt omnes prin-
cipes regni tui, magiſtratus, & ſatra-
pæ, ſenatores, & iudices vt decretum
imperatorium exeat, & edictum: Vt
omnis qui petierit aliquam petitionẽ
à quocumque deo, & homine vſque
ad triginta dies, niſi à te rex, mitta-
8 tur in lacum leonum. * Nunc itaque
rex confirma ſententiam, & ſcribe
decretum: vt non immutetur quod
ſtatutum eſt à Medis & Perſis, nec
9 præuaricari cuiquam liceat. * Porrò
C rex Darius propoſuit edictum, &
10 ſtatuit. * Quod cùm Daniel compe-
riſſet, id eſt, conſtitutam legem, in-
greſſus eſt domum ſuam: & feneſtris
apertis in cœnaculo ſuo contra Ieru-
ſalem tribus temporibus in die flecte-
bat genua ſua, & adorabat, confite-
baturq́; coram Deo ſuo ſicut & antè
11 facere conſueuerat. * Viri ergo illi
curioſius inquirentes inuenerũt Da-
nielem orantem, & obſecrantem
12 Deum ſuum. * Et accedentes locuti
ſunt regi ſuper edicto: Rex numquid
D non conſtituiſti, vt omnis homo, qui
rogaret quemquam de diis, & homi-
nibus vſque ad dies triginta, niſi te,
rex, mitteretur in lacum leonum?

Ad quos respondens rex, ait: verus
est sermo iuxta decretū Medorum,
atque Persarum, quod præuaricari
non licet. * Tunc respondentes dixe- 13
runt coram rege: Daniel de filiis ca-
ptiuitatis Iuda, non curauit de lege
tua, & de edicto, quod cōstituisti: sed
tribus temporibus per diem orat ob-
secratione sua. * Quod verbum cùm 14
audisset rex, satis contristatus est: &
pro Daniele posuit cor vt liberaret
eum, & vsque ad occasum solis labo-
rabat vt erueret illum. * Viri autem 15
illi intelligentes regem dixerūt ei: Sci-
to rex, quia lex Medorum atque Per-
sarum est vt omne decretum, quod
constituerit rex, nō liceat immutari.
*Tunc rex præcepit, & adduxerunt 16
Danielem, & miserunt eum in lacum E
leonum. Dixitque rex Danieli: Deus
tuus, quem colis semper, ipse liberabit
te. *Allatusq; est lapis vnus, & posi- 17
tus est super os laci: quem obsignauit
rex annulo suo, & annulo optimatū
suorum, ne quid fieret contra Danie-
lem. *Et abiit rex in domum suam, & 18
dormiuit incœnatus, cibique nō sunt
allati coram eo, insuper & somnus re-
cessit ab eo. *Tunc rex primo dilucu- 19
lo consurgens, festinus ad lacum leo-
num perrexit: * appropinquansq; la- 20
cui, Danielem voce lacrymabili in-
clamauit, & affatus est eum: Daniel
Serue Dei viuentis, Deus tuus, cui tu
seruis semper, putásne valuit te libe-
rare à leonibus? * Et Daniel regi re- 21
spondens ait: Rex in æternum viue: F
*a Deus meus misit angelum suum, & 22 (a 1. Mac. 2. f. 60)
conclusit ora leonum, & non nocue-
runt mihi: quia coram eo iustitia in-
uenta est in me: sed & coram te, rex,
delictum non feci. * Tunc vehementer 23
rex gauisus est super eo, & Danielem
præcepit educi de lacu: eductusq; est
Daniel de lacu, & nulla læsio inuēta
est in eo, quia credidit Deo suo. * Iu- 24
bente autem rege, adducti sunt viri
illi, qui accusauerāt Danielē: & in la-
cum leonum missi sunt, ipsi, & filij,
& vxores eorum: & non peruenerūt
vsque ad pauimentum laci, donec ar-
riperent eos leones, & omnia ossa eo-
rum cōminuerunt. * Tunc Darius rex 25
scripsit vniuersis populis, tribubus, & G
linguis habitantibus in vniuersa ter-
ra: PAX vobis multiplicetur. * A me 26
constitutum est decretum, vt in vni-
uerso imperio, & regno meo tremi-
scāt, & paueāt Deū Danielis. ipse est
enim Deus viuēs, & æternus in sæcu-
la: & regnū eius non dissipabitur, &
27 potestas eius vsque in æternū. * Ipse li-
berator, atque saluator, faciens signa,
& mirabilia in cælo & in terra: qui
liberauit Danielem de lacu leonum.
28 * a Porrò Daniel perseuerauit vsq; ad (a Sup. 1. d. 21)
regnum Darij, regnūq; Cyri Persæ.

CAP. VII.

1 ANno primo Baltassar regis Ba-
A bylonis, Daniel somnium vidit:
visio autem capitis eius in cubili suo:
& somnium scribens, breui sermone
comprehendit: summatimque per-
2 stringens, ait: * Videbam in visione
mea nocte, & ecce quattuor venti
3 cæli pugnabant in mari magno. * Et
quattuor bestiæ grandes ascendebant
4 de mari diuersæ inter se. * Prima qua-
si leæna, & alas habebat aquilæ: aspi-
ciebam donec euulsæ sunt alæ eius,
& sublata est de terra, & super pedes
quasi homo stetit, & cor hominis da-
5 tum est ei. * Et ecce bestia alia simi-
B lis vrso in parte stetit: & tres ordines
erant in ore eius, & in dentibus eius,
& sic dicebant ei: Surge, comede car-
6 nes plurimas. * Post hæc aspiciebam,
& ecce alia quasi pardus, & alas ha-
bebat quasi auis, quattuor super se,
& quattuor capita erant in bestia, &
7 potestas data est ei. * Post hæc aspi-
ciebam in visione noctis, & ecce be-
stia quarta terribilis, atque mirabilis,
& fortis nimis, dentes ferreos habe-
bat magnos, comedens atque com-
minuens, & reliqua pedibus suis con-
culcans: dissimilis autem erat ceteris
bestiis, quas videram ante eam, &
8 habebat cornua decem. * Conside-
C rabam cornua, & ecce cornu aliud
paruulum ortum est de medio eo-
rum: & tria de cornibus primis euul-
sa sunt à facie eius: & ecce oculi,
quasi oculi hominis erant in cornu
9 isto, & os loquens ingentia. * Aspi-
ciebam donec throni positi sunt, &
antiquus dierum sedit: vestimentum
eius candidum quasi nix, & capilli
capitis eius quasi lana munda: thro-
nus eius flāmæ ignis: rotæ eius ignis
10 accensus. * a Fluuius igneus, rapidus- (a Apoc. 5. d. 11)
que egrediebatur à facie eius. millia
millium ministrabant ei, & decies
millies centena millia assistebant ei:
iudicium sedit, & libri aperti sunt.
11 * Aspiciebam propter vocem sermo-
D num grandium, quos cornu illud lo-
quebatur: & vidi quoniam interfecta

eſſet beſtia, & periſſet corpus eius, &
traditum eſſet ad comburendũ igni:
* aliarum quoque beſtiarum ablata 12
eſſet poteſtas, & tempora vitæ conſti-
tuta eſſent eis vſque ad tempus, &
tempus. * Aſpiciebam ergo in viſione 13
noctis, & ecce cum nubibus cæli qua-
ſi filius hominis veniebat, & vſque
ad antiquum dierum peruenit: & in
conſpectu eius obtulerunt eum. * Et 14
dedit ei poteſtatem, & honorem, &
regnum: & omnes populi, tribus, &
linguæ ipſi ſeruient: ᵇpoteſtas eius,
poteſtas æterna, quæ non auferetur:
& regnum eius, quod non corrum-
petur. * Horruit ſpiritus meus, ego 15
Daniel territus ſum in his, & viſiones E
capitis mei conturbauerunt me. * Ac- 16
ceſſi ad vnum de aſſiſtentibus, & ve-
ritatem quærebam ab eo de omnibus
his. Qui dixit mihi interpretationem
ſermonum, & docuit me: * Hæ quat- 17
tuor beſtiæ magnæ: quattuor ſunt re-
gna, quæ conſurgent de terra. * Suſci- 18
pient autem regnum ſancti Dei al-
tiſſimi: & obtinebunt regnum vſque
in ſæculum, & ſæculum ſæculorum.
* Poſt hoc volui diligenter diſcere de 19
beſtia quarta, quæ erat diſſimilis val-
de ab omnibus, & terribilis nimis:
dentes & vngues eius ferrei: comede-
bat, & comminuebat, & reliqua pe-
dibus ſuis conculcabat: * & de cor- 20
nibus decem, quæ habebat in capite:
& de alio, quod ortum fuerat, ante
quod ceciderant tria cornua: & de
cornu illo, quod habebat oculos, &
os loquens grandia, & maius erat ce-
teris. * Aſpiciebam, & ecce cornu il- 21
lud faciebat bellum aduerſus ſan- F
ctos, & præualebat eis, * donec venit 22
antiquus dierum, & iudicium dedit
ſanctis Excelſi, & tempus aduenit, &
regnum obtinuerunt ſancti. * Et ſic 23
ait: Beſtia quarta, regnum quartum
erit in terra, quod maius erit omni-
bus regnis, & deuorabit vniuerſam
terram, & conculcabit, & commi-
nuet eam. * Porrò cornua decẽ ipſius 24
regni, decem reges erunt: & alius con-
ſurget poſt eos, & ipſe potentior erit
prioribus, & tres reges humiliabit.
* Et ſermones contra Excelſum lo- 25
quetur, & ſanctos Altiſſimi conteret:
& putabit quòd poſſit mutare tem- G
pora, & leges, & tradentur in manu
eius vſque ad tempus, & tempora, &
dimidium temporis. * Et iudicium 26
ſedebit vt auferatur potentia, & con-

ᵇLuc. 1. d. 33
Mich. 4. c. 7
Sap. 3. g. 100

teratur, & diſpereat vſque in finem.
27 * Regnum autem, & poteſtas, & ma-
gnitudo regni, quæ eſt ſubter omne
cælum, detur populo ſanctorum Al-
tiſſimi: cuius regnum, regnum ſem-
piternum eſt, & omnes reges ſeruient
28 ei, & obedient. * Hucuſque finis ver-
bi. Ego Daniel multum cogitationi-
bus meis conturbabar, & facies mea
mutata eſt in me: verbum autem in
corde meo conſeruaui.

CAP. VIII.

1 ANno tertio regni Baltaſſar regis,
A viſio apparuit mihi. Ego Daniel
poſt id, quod videram in principio,
2 * vidi in viſione mea, cùm eſſem in
Suſis caſtro, quod eſt in Ælam regio-
ne: vidi autem in viſione eſſe me ſu-
3 per portam Vlai. * Et leuaui oculos
meos, & vidi: & ecce aries vnus ſta-
bat ante paludem, habens cornua ex-
celſa, & vnum excelſius altero at-
4 que ſuccreſcens. Poſtea * vidi arietem
cornibus ventilantem contra Occi-
dentem, & cõtra Aquilonem, & con-
tra Meridiem, & omnes beſtiæ non
poterant reſiſtere ei, neque liberari de
manu eius: fecitque ſecundùm vo-
luntatem ſuam, & magnificatus eſt.
5 * Et ego intelligebam: ecce autem hir-
B cus caprarum veniebat ab Occiden-
te ſuper faciem totius terræ, & non
tangebat terram: porrò hircus habe-
bat cornu inſigne inter oculos ſuos.
6 * Et venit vſque ad arietem illũ cor-
nutum, quem videram ſtantem ante
portam, & cucurrit ad eum in impetu
7 fortitudinis ſuæ. * Cumque appro-
pinquaſſet prope arietem, efferatus
C eſt in eum, & percuſſit arietem: &
comminuit duo cornua eius, & non
poterat aries reſiſtere ei: cumq; eum
miſiſſet in terram, conculcauit, & ne-
mo quibat liberare arietem de manu
8 eius. * Hircus autem caprarum ma-
gnus factus eſt nimis: cumque cre-
uiſſet, fractum eſt cornu magnum, &
orta ſunt quattuor cornua ſubter il-
9 lud per quattuor ventos cæli. * De
vno autem ex eis egreſſum eſt cornu
vnum modicum: & factum eſt gran-
de contra Meridiem, & contra Orien-
10 tem, & contra fortitudinem. * Et ma-
gnificatum eſt vſque ad fortitudinem
cæli: & deiecit de fortitudine, & de
11 ſtellis, & conculcauit eas. * Et vſque
D ad principem fortitudinis magnifica-
tũ eſt: & ab eo tulit iuge ſacrificium,
& deiecit locum ſanctificationis eius.

* Robur autem datum eſt ei contra 12
iuge ſacrificium propter peccata: &
proſternetur veritas in terra, & fa-
ciet, & proſperabitur. * Et audiui 13
vnum de ſanctis loquentem. & dixit
vnus ſanctus alteri neſcio cui loquẽ-
ti: Vſquequo viſio, & iuge ſacrificiũ,
& peccatum deſolationis, quæ facta
eſt: & ſanctuarium, & fortitudo con-
culcabitur? * Et dixit ei: Vſque ad ve- 14
ſperam & manè, dies duo millia tre-
centi: & mundabitur ſanctuarium.
* Factum eſt autem cùm viderem ego 15
Daniel viſionem, & quærerem intel- E
ligentiam: ecce ſtetit in conſpectu
meo quaſi ſpecies viri. * Et audiui vo- 16
cem viri inter Vlai: & clamauit, &
ait: Gabriel fac intelligere iſtũ viſio-
nem. * Et venit, & ſtetit iuxta vbi ego 17
ſtabam: cumque veniſſet, pauens
corrui in faciem meam, & ait ad me:
Intellige fili hominis, quoniam in
tempore finis complebitur viſio.
* Cumque loqueretur ad me, colla- 18
pſus ſum pronus in terram: & tetigit
me, & ſtatuit me in gradu meo, * di- 19
xitque mihi: Ego oſtendam tibi quæ F
futura ſunt in nouiſſimo maledictio-
nis: quoniam habet tempus finem
ſuum. * Aries, quem vidiſti habere 20
cornua, rex Medorũ eſt atque Perſa-
rum. * Porrò hircus caprarum, rex 21
Græcorum eſt, & cornu grãde, quod
erat inter oculos eius, ipſe eſt rex
primus. * Quòd autem fracto illo 22
ſurrexerunt quattuor pro eo: quat-
tuor reges de gente eius conſurgent,
ſed non in fortitudine eius. * Et poſt 23
regnum eorum, cùm creuerint ini-
quitates, conſurget rex impudens fa-
cie, & intelligens propoſitiones. * & 24
roborabitur fortitudo eius, ſed non
in viribus ſuis: & ſuprà quàm credi
poteſt, vniuerſa vaſtabit, & proſpe-
rabitur, & faciet. Et interficiet ro-
buſtos, & populum ſanctorum * ſe- 25
cundùm voluntatem ſuam, & diri-
getur dolus in manu eius: & cor ſuũ G
magnificabit, & in copia rerum o-
mnium occidet plurimos: & contra
principem principum conſurget, &
ſine manu conteretur. * Et viſio ve- 26
ſpere & manè, quæ dicta eſt, vera eſt:
tu ergo viſionem ſigna, quia poſt
multos dies erit. * Et ego Daniel lan- 27
gui, & ægrotaui per dies: cumque
ſurrexiſſem, faciebam opera regis, &
ſtupebam ad viſionem, & non erat
qui interpretaretur.

CAP. IX.

1 IN anno primo Darij filij Aſſueri de
A ſemine Medorũ, qui imperauit ſu-
2 per regnum Chaldæorum: * anno v-
no regni eius, ego Daniel intellexi in
libris numerũ annorum, de quo fa- [a] Ier. 25.
ctus eſt ſermo Domini ad Ieremiam c. 11. & 29.
prophetam, vt complerentur deſola- c. 10
tionis Ieruſalem ſeptuaginta anni.
3 * Et poſui faciẽ meam ad Dominum
Deum meum rogare & deprecari in
4 ieiuniis, ſacco, & cinere. * Et oraui
Dominum Deum meum, & cõfeſſus
ſum, & dixi: [b] Obſecro Dñe Deus [b] 2. Eſd. 1.
magne & terribilis, cuſtodiens pactũ, b. 5
& miſericordiam diligentibus te, &
5 cuſtodientibus mandata tua. * [c] Pec- [c] Baruch 1.
cauimus, iniquitatem fecimus, impiè c. 17
egimus, & receſſimus: & declinaui-
6 mus à mandatis tuis, ac iudiciis. * Nõ
B obediuimus ſeruis tuis prophetis, qui
locuti ſunt in nomine tuo regibus
noſtris, principibus noſtris, patribus
7 noſtris, omnique populo terræ. * Tibi
Domine iuſtitia, nobis autẽ confuſio
faciei, ſicut eſt hodie viro Iuda, & ha-
bitatoribus Ieruſalem, & omni Iſrael,
his qui propè ſunt, & his qui procul
in vniuerſis terris, ad quas eieciſti eos
propter iniquitates eorum, in quibus
8 peccauerunt in te. * Domine nobis
confuſio faciei, regibus noſtris, prin-
cipibus noſtris, & patribus noſtris,
9 qui peccauerunt. * Tibi autem Domi-
no Deo noſtro miſericordia, & pro-
10 pitiatio, quia receſſimus à te: & non
audiuimus vocem Domini Dei no-
ſtri vt ambularemus in lege eius, quã
poſuit nobis per ſeruos ſuos prophe-
11 tas. * Et omnis Iſrael præuaricati
C ſunt legem tuam, & declinauerunt
ne audirent vocem tuam, & ſtillauit
ſuper nos maledictio, & deteſtatio,
quæ ſcripta eſt in libro Moyſi ſerui
12 Dei, quia peccauimus ei. * Et ſtatuit
ſermones ſuos, quos locutus eſt ſuper
nos, & ſuper principes noſtros, qui
iudicauerunt nos, vt ſuperinduceret
in nos magnum malum, quale nun-
quam fuit ſub omni cælo, ſecundùm
13 quod factum eſt in Ieruſalem. * [d] Sic- [d] Deu. 27.
ut ſcriptum eſt in lege Moyſi, omne c. 14
malum hoc venit ſuper nos: & non
rogauimus faciem tuam Domine
Deus noſter, vt reuerteremur ab ini-
quitatibus noſtris, & cogitaremus
14 veritatem tuam. * Et vigilauit Domi-
D nus ſuper malitiam, & adduxit eã ſu-
per nos: iuſtus Dominus Deus noſter

in omnibus operibus suis, quæ fecit:
non enim audiuimus vocem eius.
a Baruc. 2. c.11 b Exod. 32. c.14 · a Et nunc Domine Deus noster, b qui 15
eduxisti populum tuum de terra Æ-
gypti in manu forti, & fecisti tibi
nomen secundùm diem hanc; pecca
uimus, iniquitatem fecimus. * Domi- 16
ne in omnem iustitiam tuam: auerta-
tur obsecro ira tua, & furor tuus a ci-
uitate tua Ierusalem, & mōte sancto
tuo. Propter peccata enim nostra, &
iniquitates patrum nostrorum, Ieru-
salem, & populus tuus in opprobriū
sunt omnibus per circuitū nostrum.
* Nunc ergo exaudi Deus noster ora- 17
tionem serui tui, & preces eius: & E
ostende faciem tuam super sanctua-
rium tuum, quod desertum est pro-
pter temetipsum. * Inclina Deus meus 18
aurem tuam, & audi: aperi oculos
tuos, & vide desolationem nostram,
& ciuitatem, super quam inuocatum
est nomen tuum: neque enim in iu-
stificationibus nostris prosternimus
preces ante faciem tuam, sed in mise-
rationibus tuis multis. * Exaudi Do- 19
mine, placare Domine: attēde & fac:
ne moreris propter temetipsum Deus
meus: quia nomen tuum inuocatum
est super ciuitatem, & super popu-
lum tuum. * Cumq; adhuc loquerer, 20
& orarem, & confiterer peccata mea,
& peccata populi mei Israel, & pro- F
sternerem preces meas in conspectu
Dei mei, pro monte sancto Dei mei:
* Adhuc me loquente in oratione, ec- 21
ce vir Gabriel, quem videra in visio-
ne à principio, citò volans tetigit me
in tempore sacrificij vespertini. * Et 22
docuit me, & locutus est mihi, dixit-
que: Daniel nunc egressus sum vt
docerem te, & intelligeres. * Ab ex- 23
ordio precum tuarum egressus est
sermo: ego autem veni vt indicarem
tibi, quia vir desideriorum es: tu ergo
animaduerte sermonem, & intellige
c Mat. 24. b.15 Marc. 13. c.14 visionem. * c Septuaginta hebdoma- 24
des abbreuiatæ sunt super populum
tuum, & super vrbem sanctam tuam
vt consummetur præuaricatio, & fi-
nem accipiat peccatum, & deleatur
iniquitas, & adducatur iustitia sem-
piterna, & impleatur visio, & pro-
phetia, & vngatur Sanctus sanctorū.
* Scito ergo, & animaduerte: Ab exitu 25
sermonis, vt iterum ædificetur Ieru- G
salem, vsque ad Christū ducem, heb-
domades septem, & hebdomades
sexaginta duæ erunt: & rursum ædi-
ficabitur platea, & muri in angustia
26 temporū. * Et post hebdomades sex-
aginta duas occidetur Christus: &
non erit eius populus, qui eum nega-
turus est. Et ciuitatem, & sanctua-
rium dissipabit populus cū duce ven-
turo: & finis eius vastitas, & post fi-
27 nem belli statuta desolatio. * Confir-
mabit autem pactum multis hebdo-
mada vna: & in dimidio hebdoma-
dis deficiet hostia & sacrificium: &
erit in templo abominatio desolatio-
nis: & vsque ad consummationem &
finem perseuerabit desolatio.

CAP. X.

1 ANno tertio Cyri regis Persarum,
A verbum reuelatum est Danieli
cognomēto Baltassar, & verbum ve-
rum, & fortitudo magna: intellexitq;
sermonem: intelligentia enim est o-
2 pus in visione. * In diebus illis ego
Daniel lugebam trium hebdomada-
3 rum diebus, * panem desiderabilem
non comedi, & caro & vinum non
introierunt in os meum, sed neque
vnguento vnctus sum: donec com-
plerētur trium hebdomadarum dies.
4 * Die autem vigesima & quarta men-
sis primi eram iuxta fluuium ma-
5 gnum, qui est Tigris. * Et leuaui ocu-
los meos, & vidi: & ecce vir vnus
vestitus lineis, & renes eius accincti
6 auro obrizo: * & corpus eius quasi
chrysolithus, & facies eius velut spe-
cies fulguris, & oculi eius vt lampas
ardens. & brachia eius, & quæ deor-
sum sunt vsque ad pedes, quasi spe-
cies æris candentis: & vox sermonū
7 eius vt vox multitudinis. * Vidi au-
B tem ego Daniel solus visionem. por-
rò viri, qui erant mecum, non vide-
runt: sed terror nimius irruit super
8 eos, & fugerunt in abscōditum. * Ego
autem relictus solus vidi visionem
grandem hanc. & non remāsit in me
fortitudo, sed & species mea immu-
tata est in me, & emarcui, nec habui
9 quidquam virium. * Et audiui vocem
sermonum eius: & audiens iacebam
consternatus super faciem meam, &
10 vultus meus hærebat terræ. * Et ecce
manus tetigit me, & erexit me super
genua mea, & super articulos ma-
11 nuum mearum. * Et dixit ad me: Da-
niel vir desideriorum, intellige ver-
ba, quæ ego loquor ad te, & sta in
gradu tuo: nunc enim sum missus ad
te. Cumque dixisset mihi sermonem
12 istum, steti tremens. * Et ait ad me:

Noli metuere Daniel: quia ex die pri- C
mo, quo posuisti cor tuum ad intelli-
gendum vt te affligeres in conspectu
Dei tui, exaudita sunt verba tua: &
ego veni propter sermones tuos.
* Princeps autem regni Persarum re- 13
stitit mihi viginti & vno diebus: &
ecce Michael vnus de Principibus pri-
mis venit in adiutorium meum, &
ego remansi ibi iuxta regem Persa-
rum. * Veni autem vt docerem te quæ 14
ventura sunt populo tuo in nouissi-
mis diebus, quoniam adhuc visio in
dies. * Cumque loqueretur mihi hu- 15
iuscemodi verbis, deieci vultū meum
ad terram, & tacui. * Et ecce quasi si- 16
militudo filij hominis tetigit labia
mea: & aperiens os meum locutus
sum, & dixi ad eum, qui stabat contra
me: Domine mi, in visione tua disso-
lutæ sunt compages meæ, & nihil in
me remansit virium. * Et quomodo 17
poterit seruus Domini mei loqui cum D
Domino meo? nihil enim in me re-
mansit virium, sed & halitus meus
intercluditur. * Rursum ergo tetigit 18
me quasi visio hominis, & conforta-
uit me, * & dixit: Noli timere vir de- 19
sideriorum: pax tibi: confortare, &
esto robustus. Cumque loqueretur
mecum, conualui, & dixi: Loquere
Dñe mi, quia confortasti me. * Et ait: 20
Numquid scis quare venerim ad te?
& nunc reuertar vt prælier aduer-
sum principem Persarum. cùm ego
egrederer, apparuit princeps Græco-
rum veniens. * Verumtamen annun- 21
ciabo tibi quod expressum est in scri-
ptura veritatis: & nemo est adiutor
meus in omnibus his, nisi Michael
princeps vester.

CAP. XI.

EGo autem ab anno primo Darij 1
Medi stabam vt confortaretur, & A
roboraretur. * Et nunc veritatem an- 2
nunciabo tibi. Ecce adhuc tres reges
stabunt in Perside, & quartus ditabi-
tur opibus nimiis super omnes: &
cùm inualuerit diuitiis suis, concita-
bit omnes aduersum regnum Græ-
ciæ. * Surget verò rex fortis, & domi- 3
nabitur potestate multa: & faciet
quod placuerit ei. * Et cùm steterit, 4
conteretur regnum eius, & diuidetur
in quatuor ventos cæli: sed non in
posteros eius, neque secundùm po-
tentiam illius, qua dominatus est. la-
cerabitur enim regnum eius etiam in
externos, exceptis his. * Et conforta- 5
bitur rex Austri: & de principibus
eius præualebit super eum, & domi-
nabitur ditione: multa enim domi-
6 natio eius. * Et post finem annorum
fœderabuntur: filiaque regis Austri
veniet ad regē Aquilonis facere ami-
citiam, & non obtinebit fortitudi-
nem brachij, nec stabit semen eius: &
tradetur ipsa, & qui adduxerunt eam,
adolescentes eius, & qui confortabāt
7 eam in temporibus. * Et stabit de ger-
B mine radicum eius plantatio: & ve-
niet cum exercitu, & ingredietur pro-
uinciam regis Aquilonis: & abutetur
8 eis, & obtinebit. * Insuper & deos eo-
rum, & sculptilia, vasa quoque pre-
tiosa argenti, & auri captiua ducet in
Ægyptum: ipse præualebit aduersus
9 regem Aquilonis. * Et intrabit in re-
gnum rex Austri, & reuertetur ad ter-
10 ram suam. * Filij autem eius prouo-
cabuntur, & congregabunt multitu-
dinem exercituum plurimorum: &
veniet properans, & inundans: & re-
uertetur, & concitabitur, & congre-
11 dietur cum robore eius. * Et prouo-
catus rex Austri egredietur, & pugna-
bit aduersus regem Aquilonis, & præ-
parabit multitudinem nimiam, & da-
12 bitur multitudo in manu eius. * Et
C capiet multitudinem, & exaltabitur
cor eius, & deiiciet multa millia, sed
13 non præualebit. * Conuertetur enim
rex Aquilonis, & præparabit multi-
tudinē multo maiorem quàm priùs:
& in fine temporum, annorumque
veniet properans cum exercitu ma-
14 gno, & opibus nimiis. * Et in tem- Isa. 19.
poribus illis multi consurgent aduer- c. 16.
sus regem Austri: filij quoque præua-
ricatorum populi tui extollentur vt
15 impleant visionem, & corruent. * Et
veniet rex Aquilonis, & comporta-
bit aggerem, & capiet vrbes munitis-
simas: & brachia Austri non sustine-
bunt, & consurgent electi eius ad re-
sistendum, & non erit fortitudo.
16 * Et faciet veniens super eum iuxta
placitum suum, & non erit qui stet
contra faciem eius: & stabit in terra
inclyta, & consumetur in manu eius.
17 * Et ponet faciem suam vt veniat ad
tenendum vniuersum regnum eius,
& recta faciet cum eo: & filiam femi-
narū dabit ei, vt euertat illud: & non
18 stabit, nec illius erit. * Et conuertet fa-
ciem suam ad insulas, & capiet mul-
tas: & cessare faciet principem oppro-
brij sui, & opprobrium eius conuer-

tetur

zetur in eum. * Et conuertet faciem 19
ſuam ad imperium terræ ſuæ, & im- D
pinget, & corruet, & nõ inuenietur.
* Et ſtabit in loco eius viliſſimus, & 20
indignus decore regio: & in paucis
diebus conteretur, non in furore, nec
in prælio. * Et ſtabit in loco eius de- 21
ſpectus, & non tribuetur ei honor re-
gius: & veniet clàm, & obtinebit re-
gnum in fraudulentia. * Et brachia 22
pugnantis expugnabũtur à facie eius,
& conterentur: inſuper & dux fœde-
ris. * Et poſt amicitias, cum eo faciet 23
dolum: & aſcendet, & ſuperabit in
modico populo. * Et abundantes, & 24
vberes vrbes ingredietur: & faciet
quæ non fecerunt patres eius, & pa-
tres patrum eius: rapinas, & prædam,
& diuitias eorum diſſipabit, & con-
tra firmiſſimas cogitationes inibit: &
hoc vſque ad tempus. * Et concitabi- 25
tur fortitudo eius, & cor eius aduer-
ſum regem Auſtri in exercitu ma-
gno: & rex Auſtri prouocabitur ad
bellum multis auxiliis, & fortibus ni-
mis: & non ſtabunt, quia inibunt ad-
uerſus eum conſilia. * Et comedentes 26
panem cum eo, conterent illum, ex- E
ercitusque eius opprimetur: & ca-
dent interfecti plurimi. * Duorum 27
quoque regum cor erit vt malefa-
ciant, & ad menſam vnam menda-
cium loquentur, & non proficient:
quia adhuc finis in aliud tempus.
* Et reuertetur in terram ſuam cum 28
opibus multis: & cor eius aduerſum
teſtamentum ſanctum, & faciet, &
reuertetur in terram ſuam. * Statuto 29
tempore reuertetur, & veniet ad Au-
ſtrum: & non erit priori ſimile nouiſ-
ſimum. * Et venient ſuper eum Trie- 30
res, & Romani: & percutietur, & re-
uertetur, & indignabitur contra te-
ſtamentum ſanctuarij, & faciet: re-
uerteturque & cogitabit aduerſum
eos, qui dereliquerunt teſtamentum
ſanctuarij. * Et brachia ex eo ſtabunt, 31
& polluent ſanctuarium fortitudi-
nis, & auferent iuge ſacrificium: &
dabunt abominationem in deſola-
tionem. * Et impij in teſtamentum 32
ſimulabunt fraudulenter: populus F
autem ſciens Deum ſuum, obtinebit,
& faciet. * Et docti in populo doce- 33
bunt plurimos: & ruent in gladio, &
in flamma, & in captiuitate, & in ra-
pina dierum. * Cumque corruerint, 34
ſubleuabũtur auxilio paruulo: & ap-
plicabuntur eis plurimi fraudulẽter.

35 * Et de eruditis ruent, vt conflentur,
& eligantur, & dealbentur vſque ad
tempus præfinitum: quia adhuc aliud
36 tempus erit. * Et faciet iuxta volun-
tatem ſuam rex, & eleuabitur, & ma-
gnificabitur aduerſus omnem deum:
& aduerſus Deum deorum loquetur
magnifica, & dirigetur, donec com-
pleatur iracundia: perpetrata quippe
37 eſt definitio. * Et Deum patrum ſuo-
rum non reputabit: & erit in concu-
piſcentiis feminarũ, nec quemquam
deorum curabit: quia aduerſum vni-
38 uerſa conſurget. * Deum autem Mao-
zim in loco ſuo venerabitur: & Deũ,
quem ignorauerunt patres eius, colet
auro, & argento, & lapide pretioſo,
39 rebuſque pretioſis. * Et faciet vt mu-
G niat Maozim cum Deo alieno, quem
cognouit, & multiplicabit gloriam,
& dabit eis poteſtatem in multis, &
40 terram diuidet gratuitò. * Et in tem-
pore præfinito præliabitur aduerſus
eum rex Auſtri, & quaſi tempeſtas
veniet contra illum rex Aquilonis in
curribus, & in equitibus, & in claſſe
magna, & ingredietur terras, & con-
41 teret, & pertranſiet. * Et introibit in
terram glorioſam, & multæ corruẽt:
hæ autem ſolæ ſaluabuntur de manu
eius, Edom, & Moab, & principium
42 filiorum Ammon. * Et mittet manum
ſuam in terras: & Terra Ægypti non
43 effugiet. * Et dominabitur theſauro-
rum auri, & argenti, & in omnibus
pretioſis Ægypti: per Libyam quoque,
44 & Æthiopiam tranſibit. * Et fama
turbabit eum ab Oriente & ab Aqui-
lone: & veniet in multitudine ma-
gna vt conterat & interficiat pluri-
45 mos. * Et figet tabernaculum ſuum
Apadno inter maria, ſuper montem
inclytum & ſanctum: & veniet vſ-
que ad ſummitatem eius, & nemo
auxiliabitur ei.

CAP. XII.

1 IN tempore autem illo conſurget
A Michael princeps magnus, qui ſtat
pro filiis populi tui: & veniet tempus
quale non fuit ab eo ex quo gentes
eſſe cœperunt vſque ad tempus illud.
Et in tempore illo ſaluabitur popu-
lus tuus, omnis qui inuentus fuerit
2 ſcriptus in libro. * Et multi de his, qui
dormiunt in terræ puluere, euigila-
bunt: [a] alij in vitam æternam, & alij [a] Matt. 25. d 46
in opprobrium vt videant ſemper.
3 * Qui autem docti fuerint, [b] fulge- [b] Sap. 3. b. 7.
bunt quaſi ſplendor firmamenti: &

qui ad iustitiam erudiunt multos,
quasi stellæ in perpetuas æternitates.
Tu autem Daniel claude sermones, 4
& signa librum vsque ad tempus sta- B
tutum: plurimi pertransibunt, & mul-
tiplex erit scientia. Et vidi ego Da- 5
niel, & ecce quasi duo alij stabant:
vnus hinc super ripam fluminis, &
alius inde ex altera ripa fluminis.
Et dixi viro, qui erat indutus lineis, 6
qui stabat super aquas fluminis: Vs-
quequo finis horum mirabilium? Et 7
audiui virum, qui indutus erat lineis, C
qui stabat super aquas fluminis, cum
Apoc. 10. a. 5
eleuasset dexteram & sinistram suam
in cælum, & iurasset per viuentem in
æternum, quia in tempus, & tempo-
ra, & dimidium temporis. Et cùm
completa fuerit dispersio manus po-
puli sancti, complebuntur vniuersa
hæc. Et ego audiui, & non intellexi. 8
Et dixi: Domine mi, quid erit post
hæc? Et ait: Vade Daniel, quia clausi 9
sunt, signatique sermones vsque ad
præfinitum tempus. Eligentur, & 10
dealbabuntur, & quasi ignis proba- D
buntur multi: & impiè agent impij,
neque intelligent omnes impij, porrò
docti intelligent. Et à tempore cùm 11
ablatum fuerit iuge sacrificium, &
posita fuerit abominatio in desola-
tionem, dies mille ducenti nonagin-
ta. Beatus, qui expectat, & peruenit 12
vsque ad dies mille trecentos trigin-
taquinque. Tu autem vade ad præfi- 13
nitum: & requiesces, & stabis in
sorte tua in finem dierum.

Hucusque Danielem in Hebræo Volumine legimus. Quæ sequuntur vsque ad finem libri, de Theodotionis editione translata sunt.

CAP. XIII.

ET erat vir habitans in Babylone, 1
& nomen eius Ioakim: Et acce- 2
pit vxorem nomine Susannam, fi- A
liam Helciæ pulchram nimis, & ti-
mentem Deum: parentes enim il- 3
lius, cùm essent iusti, erudierunt fi-
liam suam secundum legem Moysi.
Erat autem Ioakim diues valde, & 4
erat ei pomarium vicinum domui
suæ: & ad ipsum confluebant Iudæi,
eo quòd esset honorabilior omnium.
Et constituti sunt de populo duo se- 5
nes iudices in illo anno: de quibus lo-
cutus est Dominus: Quia egressa est
iniquitas de Babylone à senioribus
iudicibus, qui videbantur regere po-
6 pulum. Isti frequentabant domum
Ioakim, & veniebant ad eos omnes,
7 qui habebant iudicia. Cùm autem
populus reuertisset per meridiem,
ingrediebatur Susanna, & deambula-
8 bat in pomario viri sui. Et videbant
eam senes quotidie ingredientem, &
deambulantem: & exarserunt in
9 concupiscentiam eius: & euerterunt
sensum suum, & declinauerunt ocu-
los suos vt non viderent cælum,
neque recordarentur iudiciorum iu-
10 storum. Erant ergo ambo vulnerati
B amore eius, nec indicauerunt sibi
11 vicissim dolorem suum: erubesce-
bant enim indicare sibi concupiscen-
tiam suam, volentes concumbere
12 cum ea: & obseruabant quotidie
solicitiùs videre eam. Dixitque alter
13 ad alterum: Eamus domum, quia
hora prandij est. Et egressi recesse-
14 runt à se. Cumque reuertissent,
venerunt in vnum: & sciscitantes ab
inuicem causam, confessi sunt concu-
piscentiam suam: & tunc in communi
statuerunt tempus, quando eam pos-
15 sent inuenire solam. Factum est au-
tem, cùm obseruarent diem aptum,
ingressa est aliquando sicut heri &
nudiustertius, cum duabus solis puel-
lis, voluitq; lauari in pomario: æstus
16 quippe erat: & nõ erat ibi quisquam,
præter duos senes absconditos, &
17 contemplantes eam. Dixit ergo puel-
lis: Afferte mihi oleum, & smigmata,
& ostia pomarij claudite, vt lauer.
18 Et fecerunt sicut præceperat: clause-
runtque ostia pomarij, & egressæ
sunt per posticum vt afferrent quæ
iusserat, nesciebantq; senes intus esse
19 absconditos. Cùm autem egressæ
C essent puellæ, surrexerunt duo senes,
& accurrerunt ad eam, & dixerunt:
20 Ecce ostia pomarij clausa sunt, &
nemo nos videt, & nos in cõcupiscen-
tia tui sumus: quam ob rem assentire
nobis, & commiscere nobiscum.
21 Quòd si nolueris, dicemus contra te
testimonium, quòd fuerit tecum iu-
uenis, & ob hanc causam emiseris
22 puellas à te. Ingemuit Susanna, &
ait: Angustiæ sunt mihi vndique: si
enim hoc egero, mors mihi est: si au-
tem non egero, non effugiam manus
23 vestras. Sed melius est mihi absque
opere incidere in manus vestras, quã
24 peccare in conspectu Domini. Et
exclamauit voce magna Susanna:

exclamauerunt autem & senes ad-
uersus eam. *Et cucurrit vnus ad ostia 25
pomarij, & aperuit. *Cùm ergo au- 26
dissent clamorem famuli domus in
pomario, irruerunt per posticũ vt vi-
derent quidnam esset. *Postquam au- 27
tem senes locuti sunt, erubuerunt ser-
ui vehementer: quia numquam dictus D
fuerat sermo huiuscemodi de Susan-
na. Et facta est dies crastina. *Cumq; 28
venisset populus ad Ioakim virum
eius, venerunt & duo presbyteri ple-
ni iniqua cogitatione aduersus Su-
sannam vt interficerent eã. *Et dixe- 29
runt corã populo: Mittite ad Susan-
nam filiam Helciæ, vxorem Ioakim.
Et statim miserunt. *Et venit cum pa- 30
rentibus & filiis, & vniuersis cogna-
tis suis. *Porrò Susanna erat delicata 31
nimis, & pulchra specie. *At iniqui il- 32
li iusserunt vt discooperiretur (erat
enim cooperta) vt vel sic satiaren-
tur decore eius. *Flebant igitur sui, 33
& omnes qui nouerant eam. *Con- 34
surgẽtes autem duo presbyteri in me-
dio populi, posuerunt manus suas su-
per caput eius. *Quæ flens suspexit ad 35
cælum: erat enim cor eius fiduciã ha-
bens in Dño. *Et dixerunt presbyte- 36
ri: Cùm deambularemus in pomario
soli, ingressa est hæc cum duabus
puellis: & clausit ostia pomarij, & di-
misit à se puellas. *Venitque ad eam 37
adolescens, qui erat absconditus, &
concubuit cum ea. *Porrò nos cùm 38
essemus in angulo pomarij, videntes
iniquitatẽ, cucurrimus ad eos, & vi-
dimus eos pariter commisceri. *Et il- 39
lum quidem non quiuimus compre-
hendere, quia fortior nobis erat, & a-
pertis ostiis exiliuit: *hanc autem cùm 40
apprehendissemus, interrogauimus, E
quisnam esset adolescens, & noluit
indicare nobis: huius rei testes su-
mus. *Credidit eis multitudo quasi 41
senibus & iudicibus populi, & cõde-
mnauerunt eam ad mortem. *Excla- 42
mauit autem voce magna Susanna,
& dixit: Deus æterne, qui abscondi-
torum es cognitor, qui nosti omnia
antequam fiant, tu scis quoniam fal- 43
sum testimonium tulerunt contra
me: & ecce morior, cùm nihil horum
fecerim, quæ isti malitiosè compo-
suerunt aduersum me. *Exaudiuit 44
autem Dominus vocẽ eius. *Cumq; 45
duceretur ad mortem, suscitauit Do-
minus spiritum sanctum pueri iunio-
ris, cuius nomen Daniel: *Et excla- 46
mauit voce magna: Mundus ego sum
47 à sanguine huius. *Et cõuersus omnis
populus ad eum, dixit: Quis est iste
48 sermo, quem tu locutus es? *Qui cùm
staret in medio eorum, ait: Sic fa-
tui filij Israel, non iudicantes, neque
quod verum est cognoscentes, con-
49 demnastis filiam Israel? *Reuertimi-
ni ad iudicium, quia falsum testi-
monium locuti sunt aduersus eam.
50 *Reuersus est ergo populus cum fe-
F stinatione, & dixerunt ei senes: Ve-
ni, & sede in medio nostrum, & in-
dica nobis: quia tibi Deus dedit ho-
51 norem senectutis. *Et dixit ad eos
Daniel: Separate illos ab inuicẽ pro-
52 cul, & diiudicabo eos. *Cùm ergo di-
uisi essent alter ab altero, vocauit
vnum de eis, & dixit ad eum: In-
ueterate dierum malorum, nunc ve-
nerunt peccata tua, quæ operabaris
53 priùs: *iudicans iudicia iniusta, inno-
centes opprimens, & dimittens no- *Exod. 23
xios, dicente Domino: *Innocẽtem a.4.
54 & iustum non interficies. *Nunc er-
go si vidisti eam, dic sub qua arbore
videris eos colloquentes sibi. Qui ait:
55 Sub schino. *Dixit autẽ Daniel: Re-
ctè mentitus es in caput tuum: Ecce
enim Angelus Dei accepta sententia
56 ab eo, scindet te medium. *Et, amo-
to eo, iussit venire alium, & dixit ei:
Semen Chanaan, & non Iuda, spe-
cies decepit te, & concupiscentia
57 subuertit cor tuum: *sic faciebatis
filiabus Israel, & illæ timentes lo-
quebantur vobis: sed filia Iuda non
58 sustinuit iniquitatem vestram. *Nũc
ergo dic mihi, sub qua arbore com-
prehenderis eos loquentes sibi. Qui
59 ait: Sub prino. *Dixit autẽ ei Daniel:
G Rectè mẽtitus es & tu in caput tuum:
manet enim Angelus Domini, gla-
dium habens, vt secet te medium, &
60 interficiat vos. *Exclamauit itaque
omnis cœtus voce magna, & benedi-
xerunt Deum, qui saluat sperantes in
61 se. *Et consurrexerunt aduersus
duos presbyteros (conuicerat enim
eos Daniel ex ore suo falsum dixisse
testimonium) feceruntque eis sicut
malè egerant aduersus proximum, *Deut. 9.
62 *vt facerẽt secundùm legem Moysi: d.19
& interfecerunt eos, & saluatus est
63 sanguis innoxius in die illa. *Helcias
autem & vxor eius laudauerunt Deũ
pro filia sua Susanna cum Ioakim
marito eius, & cognatis omnibus,
quia nõ esset inuenta in ea res turpis.

* Daniel autem factus est magnus in 64
conspectu populi à die illa, & dein-
ceps. * Et rex Astyages appositus est 65
ad patres suos, & suscepit Cyrus Per-
ses regnum eius.

CAP. XIIII.

ERat autem Daniel conuiua regis, 1
& honoratus super omnes ami- A
cos eius. * Erat quoque idolum apud 2
Babylonios nomine Bel: & impen-
debantur in eo per dies singulos si-
milæ artabæ duodecim, & oues qua-
draginta, viniq́ue amphoræ sex. * Rex 3
quoque colebat eum, & ibat per sin-
gulos dies adorare eum: porrò Da-
niel adorabat Deum suum. Dixitq́ue
ei rex: Quare non adoras Bel? * Qui 4
respondens ait ei: Quia nō colo ido-
la manufacta, sed viuentem Deum,
qui creauit cælum, & terram, & ha-
bet potestatem omnis carnis. * Et di- 5
xit rex ad eum: Non videtur tibi esse
Bel viuens Deus? An nō vides quan-
ta comedat, & bibat quotidie? * Et ait 6
Daniel arridens: Ne erres rex. iste B
enim intrinsecus luteus est, & forin-
secus æreus, neque comedit aliquan-
do. * Et iratus rex vocauit sacerdotes 7
eius, & ait eis: Nisi dixeritis mihi, quis
est qui comedat impensas has, mo-
riemini. * Si autem ostenderitis, quo- 8
niam Bel comedat hæc, morietur Da-
niel, quia blasphemauit in Bel. Et di-
xit Daniel regi: Fiat iuxta verbum
tuum. * Erant autem sacerdotes Bel 9
septuaginta, exceptis vxoribus, &
paruulis, & filiis. Et venit rex cum
Daniele in templum Bel. * Et dixe- 10
runt sacerdotes Bel: Ecce nos egredi-
mur foras: & tu rex pone escas, &
vinum misce, & claude ostium, &
signa annulo tuo: * & cùm ingressus 11
fueris manè, nisi inueneris omnia C
comesta à Bel, morte moriemur, vel
Daniel qui mētitus est aduersum nos.
* Contemnebant autem, quia fece- 12
rant sub mensa absconditum introi-
tum, & per illum ingrediebātur sem-
per, & deuorabant ea. * Factum est 13
igitur postquam egressi sunt illi, rex
posuit cibos ante Bel: præcepit Da-
niel pueris suis, & attulerunt cine-
rem, & cribrauit per totum templum
coram rege: & egressi clauserunt
ostium: & signantes annulo regis
abierunt. * Sacerdotes autem ingressi 14
sunt nocte iuxta consuetudinē suam,
& vxores, & filij eorum: & comede-
runt omnia, & biberunt. * Surrexit 15
autem rex primo diluculo, & Daniel
16 cum eo. * Et ait rex: Saluáne sunt si-
gnacula, Daniel? Qui respondit: Sal-
17 ua, rex. * Statimq́ue cùm aperuisset
D ostium, intuitus rex mensam, excla-
mauit voce magna: Magnus es Bel,
& non est apud te dolus quisquam.
18 * Et risit Daniel: & tenuit regem ne
ingrederetur intrò: & dixit: Ecce pa-
uimentum, animaduerte cuius vesti-
19 gia sint hæc. * Et dixit rex: Video ve-
stigia virorum, & mulierum, & in-
20 fantium. Et iratus est rex. * Tunc ap-
prehendit sacerdotes, & vxores, &
filios eorum: & ostenderunt ei abs-
condita ostiola, per quæ ingredie-
bantur, & consumebant quæ erant
21 super mensam. * Occidit ergo illos
rex, & tradidit Bel in potestatem Da-
nielis: qui subuertit eum, & templum
22 eius. * Erat draco magnus in loco
23 illo, & colebant eum Babylonij. * Et
dixit rex Danieli: Ecce nunc non po-
tes dicere quia iste non sit Deus vi-
24 uens: adora ergo eum. * Dixitq́ue Da-
E niel: Dominum Deum meum adoro:
quia ipse est Deus viuens: iste autem
25 non est Deus viuens. * Tu autem rex
da mihi potestatem, & interficiam
draconem absque gladio, & fuste. Et
26 ait rex: Do tibi. * Tulit ergo Daniel
picem, & adipē, & pilos, & coxit pa-
riter: fecitq́ue massas, & dedit in os
draconis, & diruptus est draco. Et
27 dixit: Ecce quē colebatis. * Quod cùm
audissent Babylonij, indignati sunt
vehementer: & congregati aduersum
regem, dixerūt: Iudæus factus est rex:
Bel destruxit, draconem interfecit, &
28 sacerdotes occidit. * Et dixerunt cùm
venissent ad regem: Trade nobis Da-
nielem, alioquin interficiemus te, &
29 domum tuā. * Vidit ergo rex quod ir-
F ruerent in eum vehemēter: & necessi-
tate compulsus tradidit eis Danielem.
30 * Qui miserunt eum in lacū leonum,
31 & erat ibi diebus sex. * Porrò in lacu
erant leones septem, & dabantur eis
duo corpora quotidie, & duæ oues:
& tunc non data sunt eis, vt deuora-
32 rent Danielem. * Erat autem Habacuc
propheta in Iudæa, & ipse coxerat
pulmentum, & intriuerat panes in
alueolo: & ibat in campum vt fer-
33 ret messoribus. * Dixitq́ue Angelus
Domini ad Habacuc: Fer prandium,
quod habes, in Babylonem Danieli,
34 qui est in lacu leonum. * Et dixit Ha-
bacuc: Dñe, Babylonem non vidi,

&

Ezech.8.a.3

& lacum nescio. * Et apprendit eum 35
Angelus Domini in vertice eius, &
portauit eum capillo capitis sui, po-
suitque eum in Babylone supra lacũ G
in impetu spiritus sui. * Et clamauit 36
Habacuc, dicens: Daniel serue Dei,
tolle prandium, quod misit tibi Deus.
* Et ait Daniel: Recordatus es mei 37
Deus, & non dereliquisti diligentes
te. * Surgensq; Daniel comedit. Por- 38
rò Angelus Domini restituit Haba-
cuc cõfestim in loco suo. * Venit ergo 39
rex die septimo vt lugeret Danielem:
& venit ad lacum, & introspexit, &
ecce Daniel sedens in medio leonum.
* Et exclamauit voce magna rex, di- 40
cens: Magnus es Domine Deus Da-
nielis. Et extraxit eum de lacu leonũ.
* Porrò illos, qui perditionis eius cau- 41
sa fuerant, intromisit in lacum, & de-
uorati sunt in momento coram eo.
* Tunc rex ait: Paueant omnes ha- 42
bitantes in vniuersa terra Deum Da-
nielis: quia ipse est saluator, faciẽs si-
gna, & mirabilia in terra: qui liberauit
Danielem de lacu leonum.

PROPHETIA OSEE.

CAPVT PRIMVM.

VERBVM Domini, quod fa- 1
ctum est ad Osee filiũ Beeri, A
in diebus Oziæ, Ioathan, A-
chaz, Ezechiæ regum Iuda, & in die-
bus Ieroboam filij Ioas regis Israel.
* Principium loquendi Dño in Osee: 2
& dixit Dominus ad Osee: Vade, su-
me tibi vxorem fornicationũ, & fac B
tibi filios fornicationum: quia forni-
cãs fornicabitur terra à Domino. * Et 3
abijt, & accepit Gomer filiam Debe-
laim: & concepit, & peperit ei filium.
* Et dixit Dominus ad eum: Voca no- 4
men eius Iezrahel: quoniam adhuc
modicum, & visitabo sanguinẽ Iez-
rahel super domum Iehu, & quiesce-
re faciam regnum domus Israel. * Et 5
in illa die conteram arcum Israel in
valle Iezrahel. * Et concepit adhuc, & 6
peperit filiam. Et dixit ei: Voca no-
men eius Absque misericordia: quia
non addam vltrà misereri domui Is-
rael, sed obliuione obliuiscar eorum.
* Et domui Iuda miserebor, & salua- 7
bo eos in Domino Deo suo: & non C
saluabo eos in arcu, & gladio, & in
bello, & in equis, & in equitibus.
8 * Et ablactauit eam, quæ erat Absque
misericordia. Et concepit, & peperit
9 filium. * Et dixit: Voca nomen eius:
D Non populus meus: quia vos nõ po-
10 pulus meus, & ego nõ ero vester. * Et
erit numerus filiorum Israel quasi a-
rena maris, quæ sine mensura est, &
non numerabitur. * Et erit in loco vbi
dicetur eis: Non populus meus vos,
11 dicetur eis: Filij Dei viuentis. * Et
congregabuntur filij Iuda, & filij Is-
rael pariter: & ponent sibimet caput
vnum, & ascendent de terra: quia
magnus dies Iezrahel.

Rom.9.e.26

CAP. II.

1 DIcite fratribus vestris: Populus
A meus: & sorori vestræ, Miseri-
2 cordiã consecuta. * Iudicate matrem
vestram, iudicate: quoniam ipsa non
vxor mea, & ego non vir eius. Au-
ferat fornicationes suas à facie sua,
& adulteria sua de medio vberum
3 suorum. * Ne fortè expoliẽm eam
nudam, & statuam eam secundùm
diem natiuitatis suæ: & ponam eam
quasi solitudinem, & statuam eam
velut terram inuiam, & interficiam
4 eam siti. * Et filiorum illius non mi-
serebor: quoniã filij fornicationum
5 sunt. * Quia fornicata est mater eorũ,
confusa est quæ cõcepit eos: quia di-
xit: Vadam post amatores meos, qui
dant panes mihi, & aquas meas, la-
nam meam, & linum meum, oleum
6 meum, & potum meum. * Propter
hoc ecce ego sepiam viam tuam spi-
nis, & sepiam eam maceria, & semi-
7 tas suas non inueniet. * Et sequetur
B amatores suos, & non apprehendet
eos: & quæret eos, & non inueniet, &
dicet: Vadam, & reuertar ad virum
meum priorem: quia benè mihi erat
8 tunc magis quàm nunc. * Et hæc ne-
sciuit, quia ego dedi ei frumentum, &
vinum, & oleum, & argentum mul-
tiplicaui ei, & aurum, quæ fecerunt
9 Baal. * Idcirco conuertar, & sumam
frumentum meum in tẽpore suo, &
vinum meum in tempore suo, & li-
berabo lanam meam & linum meũ,
quæ operiebant ignominiam eius.
10 * Et nunc reuelabo stultitiam eius in
oculis amatorum eius: & vir non
11 eruet eam de manu mea. * Et cessa-
re faciam omne gaudium eius, sol-
lemnitatem eius, neomeniã eius, sab-
batum eius, & omnia festa tempora
12 eius. * Et corrumpam vineam eius, &

ficum eius: de quibus dixit: Mercedes C
hæ, meæ sunt, quas dederunt mihi a-
matores mei: & ponã eam in saltum,
& comedet eam bestia agri. * Et visi- 13
tabo super eam dies Baalim, quibus
accendebat incensum, & ornabatur
inaure sua, & monili suo, & ibat post
amatores suos, & mei obliuiscebatur,
dicit Dominus. * Propter hoc, ecce 14
ego lactabo eam, & ducam eam in
solitudinem: & loquar ad cor eius.
* Et dabo ei vinitores eius ex eodem 15
loco, & vallem Achor ad aperiendam
spem: & canet ibi iuxta dies iuuen-
tutis suæ, & iuxta dies ascensionis suæ
de terra Aegypti. * Et erit in die il- 16
la, ait Dñs: vocabit me: Vir meus:
& non vocabit me vltrà, Baali. * Et 17
auferam nomina Baalim de ore eius,
& non recordabitur vltrà nominis
E eorum. * Et percutiam eum eis fœ- 18
dus in die illa, cum bestia agri, & D
cum volucre cæli, & cum reptili ter-
ræ: & arcum, & gladium, & bellum
conteram de terra & dormire eos fa-
ciam fiducialiter. * Et sponsabo te 19
mihi in sempiternum: & sponsabo te
mihi in iustitia, & iudicio, & in mise-
ricordia, & in miserationibus. * Et 20
sponsabo te mihi in fide: & scies quia
ego Dominus. * Et erit in die illa: Ex- 21
audiam, dicit Dominus, exaudiam
cælos, & illi exaudient terram. * Et 22
terra exaudiet triticum, & vinum, &
oleum: & hæc exaudient Iezrahel.
* Et seminabo eam mihi in terra, & 23
miserebor eius, quæ fuit Absque mi-
a Rom. 9. e. 25 1. Pet. 2. b. 10 sericordia. * a Et dicam non populo 24
meo: Populus meus es tu: & ipse di-
cet: Deus meus es tu.

CAP. III.

ET dixit Dominus ad me: Adhuc 1
vade, & dilige mulierem dilectam A
amico & adulteram: sicut diligit Do-
minus filios Israel, & ipsi respiciunt
ad deos alienos, & diligunt vinacia
vuarum. * Et fodi eam mihi quinde- 2
cim argenteis, & coro hordei, & di-
F midio coro hordei. * Et dixi ad eam: 3
Dies multos expectabis me: non for-
nicaberis, & non eris viro: sed & ego B
expectabo te. * quia dies multos sede- 4
bunt filij Israel sine rege, & sine
principe, & sine sacrificio, & sine al-
tari, & sine ephod, & sine theraphim.
b Ezec. 34. e. 23 * b & post hæc reuertentur filij Israel, 5
& quærent Dominum Deum suum,
& Dauid regem suum: & pauebunt
ad Dominum, & ad bonum eius in
nouissimo dierum.

CAP. IIII.

1 AVdite verbum Domini filij Is- T
A rael, quia iudicium Domino cũ
habitatoribus terræ: non est enim ve-
ritas, & non est misericordia, & non
2 est scientia Dei in terra. * Maledictum,
& mendacium, & homicidium, &
furtum, & adulterium inundaue-
runt, & sanguis sanguinem tetigit.
3 * Propter hoc lugebit terra, & infir-
mabitur omnis, qui habitat in ea, in
bestia agri, & in volucre cæli: sed &
4 pisces maris congregabuntur. * Ve-
runtamen vnusquisque non iudicet:
& non arguatur vir: populus enim
tuus sicut hi, qui contradicunt sacer-
5 doti. * Et corrues hodie, & corruet e-
B tiã propheta tecum: nocte tacere feci
6 matrem tuam. * Conticuit populus G
meus, eo quòd non habuerit scientiã:
quia tu scientiam repulisti, repellam
te, ne sacerdotio fungaris mihi: &
oblita es legis Dei tui, obliuiscar fi-
7 liorum tuorum & ego. * Secundùm
multitudinem eorum sic peccaue-
runt mihi: gloriam eorum in igno-
8 miniam commutabo. * Peccata po-
puli mei comedẽt, & ad iniquitatem
eorum subleuabunt animas eorum.
9 * Et erit sicut populus, sic sacerdos:
& visitabo super eum vias eius, & co-
10 gitationes eius reddam ei. * Et com-
C edent, & non saturabuntur: fornica-
ti sunt, & non cessauerunt: quoniam
Dominum dereliquerunt in non cu-
11 stodiendo. * Fornicatio, & vinum,
12 & ebrietas auferunt cor. * Populus
meus in ligno suo interrogauit, &
baculus eius annunciauit ei: spiritus
enim fornicationum decepit eos, &
13 fornicati sunt à Deo suo. * Super ca-
pita montium sacrificabant, & super
colles accendebant thymiama: sub-
tus quercum, & populum, & tere-
binthum, quia bona erat vmbra eius:
ideo fornicabuntur filiæ vestræ, &
14 sponsæ vestræ adulteræ erunt. * Non H
D visitabo super filias vestras cùm fue-
rint fornicatæ, & super spõsas vestras
cùm adulterauerint: quoniam ipsi
cum meretricibus conuersabantur,
& cum effeminatis sacrificabant, &
populus non intelligens vapulabit.
15 * Si fornicaris tu Israel, nõ delinquat
saltem Iuda: & nolite ingredi in Gal-
gala, & ne ascenderitis in Bethauen,
neque iuraueritis: Viuit Dominus.

* Quo-

* Quoniam sicut vacca lasciuiens de- 16
clinauit Israel: nunc pascet eos Domi-
nus, quasi agnum in latitudine.
* Particeps idolorum Ephraim, di- 17
mitte eum. * Separatum est conui- 18
uium eorum, fornicatione fornicati
sunt: dilexerunt afferre ignominiam
protectores eius. * Ligauit eum spiri- 19
tus in alis suis, & confundentur à sa-
crificiis suis.

C a p. V.

Audite hoc sacerdotes, & attendi- 1
te domus Israel, & domus regis A
auscultate: quia vobis iudicium est,
quoniam laqueus facti estis specula-
tioni, & rete expansum super Thabor.
* Et victimas declinastis in profun- 2
dum: & ego eruditor omnium eorũ.
* Ego scio Ephraim, & Israel non est 3
absconditus à me: quia nunc forni-
catus est Ephraim, contaminatus est
Israel. * Non dabunt cogitationes 4
suas vt reuertantur ad Deum suum: B
quia spiritus fornicationum in medio
eorum, & Dominum non cognoue-
runt. * Et respondebit arrogantia Is- 5
rael in facie eius: & Israel, & E-
phraim ruent in iniquitate sua, ruet
etiam Iudas cum eis. * In gregibus 6
suis, & in armentis suis vadent ad
quærendum Dominum, & nõ inue-
nient: ablatus est ab eis. * In Dominũ 7
præuaricati sunt, quia filios alienos
genuerunt: nunc deuorabit eos mẽsis
cum partibus suis. * Clangite buccina 8 A
in Gabaa, tuba in Rama: vlulate in C
Bethauen, post tergum tuum Benia-
min. * Ephraim in desolatione erit in 9
die correptionis: in tribubus Israel
ostendi fidem. * Facti sunt principes 10
Iuda quasi assumentes terminum: su-
per eos effundam quasi aquam iram
meam. * Calumniam patiens est E- 11
phraim, fractus iudicio: quoniam
cœpit abire post sordes. * Et ego quasi 12
tinea Ephraim: & quasi putredo do-
mui Iuda. * Et vidit Ephraim languo- 13
rem suum, & Iuda vinculum suum: D
& abiit Ephraim ad Assur, & misit
ad regem Vltorem: & ipse non pote-
rit sanare vos, nec soluere poterit à
vobis vinculum. * Quoniã ego qua- 14
si leæna Ephraim, & quasi catulus
leonis domui Iuda: ego ego capiam,
& vadam: tollam, & non est qui e-
ruat. * Vadens reuertar ad locum 15
meum: donec deficiatis, & quæratis
faciem meam.

C a p. VI.

1 IN tribulatione sua manè consur-
A gent ad me: Venite, & reuertamur
2 ad Dñm: * quia ipse cepit, & sanabit
3 nos: percutiet, & curabit nos. * a Viui-
ficabit nos post duos dies: in die ter-
tia suscitabit nos, & viuemus in con-
spectu eius. Sciemus, sequemurque vt
B cognoscamus Dominum: quasi dilu-
culum præparatus est egressus eius, &
veniet quasi imber nobis tempora-
4 neus, & serotinus terræ. * Quid fa-
ciam tibi Ephraim? quid faciam tibi
Iuda? misericordia vestra quasi nubes
C matutina, & quasi ros manè pertrãs-
5 iens. * Propter hoc dolaui in prophe-
tis, occidi eos in verbis oris mei: &
iudicia tua quasi lux egredientur.
6 * b Quia misericordiam volui, & non
sacrificiũ, & scientiam Dei plusquam
7 holocausta. * Ipsi autem sicut Adam
transgressi sunt pactum, ibi præuari-
8 cati sunt in me. * Galaad ciuitas ope-
D rantium idolum, supplantata sangui-
9 ne. * Et quasi fauces virorum latro-
num, particeps sacerdotum, in via in-
terficientiũ pergentes de Sichem: quia
10 scelus operati sunt. * In domo Israel
vidi horrendum: ibi fornicationes
11 Ephraim: cõtaminatus est Israel. * Sed
& Iuda pone messem tibi, cùm con-
uertero captiuitatem populi mei.

C a p. VII.

1 CVm sanare vellem Israel, reuelata
A est iniquitas Ephraim, & malitia
Samariæ, quia operati sunt menda-
cium: & fur ingressus est spolians, la-
2 trunculus foris. * Et ne fortè dicant
in cordibus suis omnem malitiam
eorum me recordatum: nunc circum-
dederunt eos adinuentiones suæ, co-
3 ram facie mea factæ sunt. * In malitia
sua lætificauerunt regẽ: & in mẽda-
4 ciis suis principes. * Omnes adulterã-
tes, quasi clibanus succensus à co-
quente: quieuit paululum ciuitas à
commistione fermenti, donec fer-
5 mẽtaretur totum. * Dies regis nostri:
B cœperũt principes furere à vino: ex-
tẽdit manum suam cum illusoribus.
6 * Quia applicuerunt quasi clibanum
cor suum, cùm insidiaretur eis: tota
nocte dormiuit coquens eos, manè
7 ipse succẽsus quasi ignis flammæ. * O-
mnes calefacti sunt quasi clibanus, &
deuorauerunt iudices suos: omnes
reges eorum ceciderunt: non est qui
8 clamet in eis ad me. * Ephraim in po-
pulis ipse commiscebatur: Ephraim

a 1. Cor. 15 a. 3.

b 1. Reg. 15 c. 22 Eccl. 4. d. 17 Matt. 9. b. 13. & 12. a. 7

tactus est subcinericius panis, qui nõ
reuersatur. * Comederunt alieni ro- 9
bur eius, & ipse nesciuit: sed & cani C
effusi sunt in eo, & ipse ignorauit. * Et 10
humiliabitur superbia Israel in facie
eius: nec reuersi sunt ad Dominum
Deum suum, & non quæsierunt eum
in omnibus his. * Et factus est E- 11
phraim quasi columba seducta non
habens cor: Aegyptum inuocabant,
ad Assyrios abierunt. * Et cùm profe- 12
cti fuerint, expandam super eos rete
meum: quasi volucrem cæli detra-
ham eos, cædam eos secundum audi-
tionem cœtus eorum. * Væ eis, quo- 13
niam recesserunt à me: vastabuntur, D
quia præuaricati sunt in me: & ego
redemi eos: & ipsi locuti sunt contra
me mendacia. * Et non clamauerunt 14
ad me in corde suo, sed vlulabant in
cubilibus suis: super triticum & vinũ
ruminabant, recesserunt à me. * Et 15
ego erudiui eos, & confortaui bra-
chia eorum: & in me cogitauerunt
malitiam. * Reuersi sunt vt essent abs- 16
que iugo: facti sunt quasi arcus do-
losus: cadent in gladio principes eo-
rum, à furore linguæ suæ. Ista sub-
sannatio eorum in Terra Aegypti.

CAP. VIII.

IN gutture tuo sit tuba quasi aquila 1
super domum Domini: pro eo A
quòd transgressi sunt fœdus meum,
& legem meam præuaricati sunt.
* Me inuocabunt: Deus meus cogno- 2
uimus te Israel. * Proiecit Israel bo- 3
num, inimicus persequetur eum. * Ipsi 4
regnauerunt, & non ex me: principes
extiterunt, & non cognoui: argẽtum
suum, & aurum suum fecerunt sibi
idola, vt interirent. * Proiectus est 5
vitulus tuus Samaria, iratus est furor B
meus in eos. vsquequo non pote-
runt emundari. * Quia ex Israel & 6
ipse est: artifex fecit illum, & non est
Deus: quoniã in aranearum telas erit
vitulus Samariæ. * Quia ventum se- 7
minabunt, & turbinem metent: cul-
mus stans non est in eo, germen non
faciet farinam: quod & si fecerit, alie-
ni comedent eam. * Deuoratus est Is- 8
rael: nunc factus est in nationibus
quasi vas immundũ. * Quia ipsi ascẽ- 9
derunt ad Assur, onager solitarius si- C
bi: Ephraim munera dederunt ama-
toribus. * Sed & cum mercede cõdu- 10
xerint nationes, nũc congregabo eos:
& quiescent paulisper ab onere regis,
& principum. * Quia multiplicauit 11

Ephraim altaria ad peccandum: fa-
12 ctæ sunt ei aræ in delictum. * Scribam
ei multiplices leges meas, quæ velut
13 alienæ computatæ sunt. * Hostias of-
D ferent, immolabunt carnes, & com-
edent, & Dñs non suscipiet eas: nunc
recordabitur iniquitatis eorum, &
visitabit peccata eorum: ipsi in Ægy-
14 ptum conuertentur. * Et oblitus est
Israel factoris sui, & ædificauit de-
lubra: & Iudas multiplicauit vrbes
munitas: & mittam ignem in ciuita-
tes eius, & deuorabit ædes illius.

CAP. IX.

1 NOli lætari Israel, noli exultare
A sicut populi: quia fornicatus es à
Deo tuo, dilexisti mercedem super o-
2 mnes areas tritici. * Area & torcular
non pascet eos: & vinum mentietur
3 eis. * Non habitabunt in terra Do-
mini: reuersus est Ephraim in Aegy-
ptum, & in Assyriis pollutum com-
4 edit. * Non libabũt Domino vinum,
& non placebunt ei: sacrificia eorum,
quasi panis lugentium. omnes, qui
comedent eum, contaminabuntur:
quia panis eorũ animæ ipsorum, non
5 intrabit in domũ Domini. * Quid fa-
B cietis in die sollẽni, in die festiuitatis
6 Domini? * Ecce enim profecti sunt
à vastitate: Ægyptus congregabit eos,
Memphis sepeliet eos: desiderabi-
le argentum eorum vrtica heredita-
bit, lappa in tabernaculis eorum.
7 * Venerunt dies visitationis, venerunt
dies retributionis: scitote Israel stul-
tum prophetam, insanum virum spi-
ritualem, propter multitudinem ini-
quitatis tuæ, & multitudinem amen-
8 tiæ. * Speculator Ephraim cum Deo
meo: propheta laqueus ruinæ factus
est super omnes vias eius, insania in
9 domo Dei eius. * a Profundè pecca- a Iud. 19
C uerunt, sicut in diebus Gabaa: recor-
dabitur iniquitatis eorum, & visi-
10 tabit peccata eorũ. * Quasi vuas in de-
serto inueni Israel: quasi prima poma
ficulneæ in cacumine eius vidi patres
eorum: ipsi autẽ intrauerunt ad Beel-
phegor, & abalienati sunt in confu-
sionẽ, & facti sunt abominabiles sicut
11 ea, quę dilexerunt. * Ephraim quasi a-
uis auolauit, gloria eorum à partu, &
12 ab vtero, & à conceptu. * Quòd & si
enutrierint filios suos, absque liberis
eos faciã in hominibus: sed & væ eis
13 cùm recessero ab eis. * Ephraim, vt vi-
di, Tyrus erat fundata in pulchritu-
dine: & Ephraim educet ad interfe-

ctorem filios suos. * Da eis Domine. 14
Quid dabis eis? Da eis vuluam sine li-
beris, & vbera arentia. * ᵃ Omnes ne- 15
quitiæ eorum in Galgal, quia ibi ex-
osos habui eos: propter malitiam ad-
inuentionum eorum de domo mea
eiiciam eos: non addam vt diligã eos,
omnes principes eorum recedentes.
* Percussus est Ephraim, radix eorum 16
exsiccata est: fructum nequaquam
faciant. Quòd & si genuerint, interfi-
ciam amantissima vteri eorum. * Ab- 17
iiciet eos Deus meus, quia non audie-
runt eum: & erũt vagi in nationibus.

ᵃ 1. Reg. 8

CAP. X.

Vitis frondosa Israel, fructus adæ- 1
quatus est ei. secundùm multitu- A
dinem fructus sui multiplicauit alta-
ria, iuxta vbertatem terræ suæ exube-
rauit simulachris. * Diuisum est cor 2
eorum, nunc interibunt: ipse cõfrin-
get simulachra eorũ, depopulabitur
aras eorum. * Quia nunc dicent: Non 3
est rex nobis: non enim timemus
Dominum: & rex quid faciet nobis?
* Loquimini verba visionis inutilis, & 4
ferietis fœdus: & germinabit quasi a-
maritudo iudicium super sulcos agri.
* Vaccas Bethauen coluerunt habita- 5
tores Samariæ: quia luxit super eum B
populus eius, & æditui eius super
eum exultauerunt in gloria eius, quia
migrauit ab eo. * Siquidem & ipse in 6
Assur delatus est, munus regi vltori:
cõfusio Ephraim capiet, & cõfunde-
tur Israel in voluntate sua. * Transire 7
fecit Samaria regem suum quasi spu-
mam super faciem aquæ. * Et disper- 8
dentur excelsa idoli, peccatum Is- C
rael: lappa, & tribulus ascendet su-
per aras eorum: & dicent montibus:
ᵇ Operite nos, & collibus: Cadite su-
per nos. * Ex diebus Gabaa, peccauit 9
Israel, ibi steterunt: non comprehen-
det eos in Gabaa prælium super filios
iniquitatis. * Iuxta desiderium meum 10
corripiam eos: congregabuntur super
eos populi, cùm corripientur pro-
pter duas iniquitates suas. * Ephraim 11
vitula docta diligere trituram, & ego
transiui super pulchritudinem colli
eius: ascendam super Ephraim, ara-
bit Iudas, cõfringet sibi sulcos Iacob.
* ᶜ Seminate vobis in iustitia, & me- 12
tite in ore misericordiæ, innouate
vobis nouale: tempus autem requi- D
rendi Dominum, cùm venerit qui
docebit vos iustitiã. * Arastis impie- 13
tatem, iniquitatem messuistis, com-

ᵇ Isa. 2. d. 19. Apo. 6. d. 16. Luc. 23. d. 10. Iud. 20

ᶜ Ier. 4. a. 3

edistis frugem mendacij: quia confi-
sus es in viis tuis, in multitudine for-
14 tium tuorum. * Consurget tumultus
in populo tuo: & omnes munitiones
tuæ vastabuntur, sicut vastatus est
Salmana à domo eius ᵈ qui iudicauit
Baal in die prælij, matre super filios
15 allisa. * Sic fecit vobis Bethel, à facie
malitiæ nequitiarum vestrarum.

ᵈ Iud. 8. c. 11

CAP. XI.

1 Sicut manè transiit, pertransiit rex
A Israel. Quia puer Israel, & dilexi
eum: & ᵉ ex Ægypto vocaui filium
2 meum. * Vocauerunt eos, sic abierunt
à facie eorum: Baalim immolabant,
3 & simulachris sacrificabant. * Et ego
quasi nutricius Ephraim, portabam
eos in brachiis meis: & nescierunt
4 quòd curarẽ eos. * In funiculis Adam
traham eos, in vinculis charitatis: &
ero eis quasi exaltans iugũ super ma-
B xillas eorum: & declinaui ad eum vt
5 vesceretur. * Non reuertetur in Ter-
ram Aegypti, & Assur ipse rex eius:
6 quoniã noluerunt conuerti. * Cœpit
gladius in ciuitatibus eius, & consu-
met electos eius, & comedet capita
7 eorum. * Et populus meus pendebit
ad reditum meum: iugum autem
imponetur eis simul, quod non au-
8 feretur. * Quomodo dabo te E-
C phraim, protegam te Israel? quomo-
do dabo te sicut Adama, ponam te,
vt Seboim? Conuersum est in me cor
meum, pariter conturbata est pœ-
9 nitudo mea. * Non faciam furorem
iræ meæ: non conuertar vt disper-
dam Ephraim: quoniam Deus ego,
& non homo: in medio tui sanctus,
10 & non ingrediar ciuitatem. * Post
Dominum ambulabunt, quasi leo
D rugiet: quia ipse rugiet, & formida-
11 bunt filij maris. * Et auolabunt quasi
auis ex Aegypto, & quasi columba
de terra Assyriorum: & collocabo
eos in domibus suis, dicit Dominus.
12 * Circumdedit me in negatione E-
phraim, & in dolo domus Israel: Iu-
das autem testis descendit cum Deo,
& cum sanctis fidelis.

ᵉ Mat. 2. c. 15

CAP. XII.

1 Ephraim pascit ventum, & sequi-
A tur æstum: tota die mendacium,
& vastitatem multiplicat: & fœdus
cum Assyriis iniit, & oleum in Ægy-
2 ptum ferebat. * Iudicium ergo Do-
mini cum Iuda, & visitatio super Ia-
cob: iuxta vias eius, & iuxta ad-
3 inuentiones eius reddet ei. * ᶠ In vte-

ᶠ Gen. 25. c. 25

ro supplantauit fratrem suum: & in
fortitudine sua directus est cũ ange-
lo. * Et inualuit ad angelũ, & confor- 4
tatus est: fleuit, & rogauit eũ: in Be- B
thel inuenit eũ, & ibi locutus est no-
biscum. * Et Dñs Deus exercituum, 5
Dominus memoriale eius. * Et tu ad 6
Deum tuum conuerteris // misericor-
diam & iudicium custodi, & spera in
Deo tuo semper. * Chanaan, in ma- 7
nu eius statera dolosa, calumniã di-
lexit. * Et dixit Ephraim: Verumta- 8
men diues effectus sum, inueni ido- C
lum mihi: omnes labores mei non in-
uenient mihi iniquitatem, quam pec-
caui. * Et ego Dominus Deus tuus ex 9
Terra Aegypti, adhuc sedere te faciã
in tabernaculis, sicut in diebus festi-
uitatis. * Et locutus sum super pro- 10
phetas, & ego visionem multiplica-
ui, & in manu prophetarũ assimi-
latus sum. * Si Galaad idolum, er- 11
go frustra erant in Galgal bobus im-
molantes: nam & altaria eorum
quasi aceerui super sulcos agri. * *a* Fugit 12
Iacob in regionem Syriæ, & seruiuit
Israel in vxorem, & in vxorem serua- D
uit. * *b* In propheta autem eduxit 13
Dominus Israel de Aegypto: & in
propheta seruatus est. * Ad iracũdiam 14
me prouocauit Ephraim in amaritu-
dinibus suis, & sanguis eius super
eum veniet, & opprobrium eius re-
stituet ei Dominus suus.

a Gen. 28. a. 5
b Exo. 14. c. 21. 22

CAP. XIII.

LOquente Ephraim, horror inuasit 1
Israel, & deliquit in Baal, & mor- A
tuus est. * Et nunc addiderunt ad pec- 2
candũ: feceruntque sibi conflatile de
argento suo quasi similitudinem ido-
lorum, factura artificum totum est:
his ipsi dicunt: Immolate homines
vitulos adorantes. * Idcirco erunt 3
quasi nubes matutina, & sicut ros
matutinus præteriens, sicut puluis
turbine raptus ex area, & sicut fu-
mus de fumario. * *c* Ego autẽ Domi- 4
nus Deus tuus ex terra Aegypti: & B
Deum absque me nescies, & saluator
non est præter me. // Ego cognoui te 5
in deserto, in terra solitudinis. * Iuxta 6
pascua sua adimpleti sunt, & satura-
ti sunt: & leuauerunt cor suum, &
obliti sunt mei. * Et ego ero eis qua- 7
si leæna, sicut pardus in via Assyrio-
rum. * Occurram eis quasi vrsa rapt is 8
catulis, & dirumpã interiora iecoris
eorum: & consumam eos ibi quasi
leo, bestia agri scindet eos. // Perdi- 9

c Isai. 43. b. 10

tio tua Israel: tantummodo in me
auxilium tuum. * Vbi est rex tuus?
C maximè nunc saluet te in omnibus
vrbibus tuis: & iudices tui, de quibus
dixisti: * *d* Da mihi regem, & princi-
11 pes. * Dabo tibi regem in furore meõ,
& auferam in indignatione mea.
12 * Colligata est iniquitas Ephraim,
13 absconditũ peccatum eius. * Dolores
D parturientis venient ei: ipse filius
non sapiens: nunc enim non stabit
14 in contritione filiorum. * De manu
mortis liberabo eos, de morte redi-
mam eos: * *e* ero mors tua ô mors,
morsus tuus ero inferne: consolatio
15 abscondita est ab oculis meis. * Quia
ipse inter fratres diuidet: * *f* adducet
vrentem ventum Dominus de deser-
to ascendentem: & siccabit venas
eius, & desolabit fontem eius, &
ipse diripiet thesaurum omnis vasis
desiderabilis.

d 1. Reg. 8. a. 5
e 1 Cor. 15 g. 54 Heb. 2. d. 14
f Ezec. 19. d. 12

CAP. XIIII.

1 PEreat Samaria, quoniam ad ama-
A ritudinem concitauit Deum suũ:
in gladio pereant, paruuli eorum eli-
2 dantur, & fœtæ eius discindantur.
* Conuertere Israel ad Dominum
3 Deum tuum: quoniam corruisti in
B iniquitate tua. * Tollite vobiscũ ver-
ba, & conuertimini ad Dominum: &
dicite ei // Omnem aufer iniquitatem,
4 accipe bonum: & reddemus vitulos
labiorum nostrorum. * Assur nõ sal-
uabit nos, super equum non ascende-
mus, nec dicemus vltrà: Dij nostri o-
5 pera manuum nostrarum: quia eius,
C qui in te est, misereberis pupilli. * Sa-
nabo contritiones eorum, diligam
6 eos spontaneè: quia auersus est furor
meus ab eis. * Ero quasi ros, Israel
7 germinabit sicut lilium, & erumpet
radix eius vt Libani. * Ibunt rami
8 eius, & erit quasi oliua gloria eius:
& odor eius vt Libani. * Conuerten-
tur sedentes in vmbra eius: viuent
tritico, & germinabunt quasi vinea:
9 memoriale eius sicut vinum Libani.
D * Ephraim quid mihi vltrà idola? ego
exaudiam, & dirigam eum ego vt
10 abietem virẽtem: ex me fructus tuus
inuentus est. * Quis sapiens, & intel-
liget ista? intelligens, & sciet hæc?
quia rectæ viæ Domini, & iusti am-
bulabunt in eis: præuaricatores verò
corruent in eis.

PROPHETIA IOEL.

CAPVT PRIMVM.

1 VERBVM Domini, quod fa- A
ctum est ad Ioel filium Pha-
2 tuel. * Audite hoc senes, &
auribus percipite omnes habitatores
terræ: si factum est istud in diebus ve-
stris, aut in diebus patrum vestrorũ?
3 * Super hoc filiis vestris narrate, & fi- A
lij vestri filiis suis, & filij eorũ gene-
4 rationi alteræ. * Residuũ erucæ come-
dit locusta, & residuũ locustæ com-
edit bruchus, & residuũ bruchi com-
5 edit rubigo. * Expergiscimini ebrij, &
flete, & vlulate omnes, qui bibitis vi-
num in dulcedine: quoniam periit ab
6 ore vestro. * Gens enim ascendit super
terram meam, fortis & innumerabi- B
lis: dentes eius vt dẽtes leonis: & mo-
7 lares eius vt catuli leonis. * Posuit vi-
neam meam in desertum, & ficum
meam decorticauit; nudans spoliauit
eam, & proiecit: albi facti sunt rami
8 eius. * Plange quasi virgo accincta
9 sacco super virũ pubertatis suæ. * Per-
iit sacrificium, & libatio de domo
Domini: luxerunt sacerdotes mini-
10 stri Domini. * Depopulata est regio,
luxit humus: quoniam deuastatum
est triticum, confusum est vinum, e-
11 languit oleum. * Cõfusi sunt agrico-
læ, vlulauerunt vinitores super fru- C
mento, & hordeo, quia periit messis
12 agri. * Vinea confusa est, & ficus e-
languit: malogranatum, & palma, &
malum, & omnia ligna agri aruerũt:
quia confusum est gaudium à filiis
13 hominum. * Accingite vos, & plan-
gite sacerdotes, vlulate ministri alta-
ris: ingredimini, cubate in sacco mi-
nistri Dei mei: quoniam interiit de
domo Dei vestri sacrificium, & liba-
14 tio. * [a] Sanctificate ieiunium, vocate
cœtum, cõgregate senes omnes habi-
tatores terræ in domum Dei vestri: & D
15 clamate ad Dominum: * A a a, diei:
quia propè est dies Domini, & quasi
16 vastitas a potente veniet. * Numquid
non coram oculis vestris alimenta
perierunt de domo Dei nostri, læti-
17 tia, & exultatio? * Computruerunt
iumenta in stercore suo, demolita
sunt horrea, dissipatæ sunt apothe-
cæ: quoniam confusum est triticum.

*a Inf. 2. d. 15

18 * Quid ingemuit animal, mugierunt
greges armenti? Quia non est pascua
eis: sed & greges pecorum disperie-
19 runt. * Ad te Domine clamabo: quia
ignis comedit speciosa deserti, &
flamma succendit omnia ligna re-
20 gionis. * Sed & bestiæ agri, quasi
area sitiens imbrem, suspexerunt ad
te: quoniam exiccati sunt fontes a-
quarum, & ignis deuorauit specio-
sa deserti.

CAP. II.

1 CAnite tuba in Sion, vlulate in
A monte sancto meo, conturbẽtur
omnes habitatores terræ: Quia venit
2 dies Domini, quia propè est * dies te-
nebrarum, & caliginis, dies nubis, &
turbinis: quasi manè expansum su-
per montes populus multus & for-
tis: similis ei non fuit à principio, &
post eum non erit vsque in annos
3 generationis & generationis. * Ante
faciem eius ignis vorans, & post eum
exurens flamma: quasi hortus volu-
ptatis terra coram eo, & post eum
solitudo deserti, neque est qui effu-
4 giat eum. * Quasi aspectus equorum,
aspectus eorum: & quasi equites sic
5 current. * Sicut sonitus quadrigarum
B super capita montium exilient, sicut
sonitus flammæ ignis deuorantis sti-
pulam, velut populus fortis præpara-
6 tus ad prælium. * A facie eius crucia-
buntur populi: omnes vultus redigẽ-
7 tur in ollam. * Sicut fortes current:
quasi viri bellatores ascendent murũ:
viri in viis suis gradientur, & nõ de-
8 clinabunt à semitis suis. * Vnusquis-
que fratrem suum non coarctabit,
singuli in calle suo ambulabũt, sed &
per fenestras cadent, & non demo-
9 lientur. Vrbem ingredientur, in mu-
ro current: domos conscendent, per
10 fenestras intrabunt quasi fur. * A fa- *b Inf. 3. c. 15 Isa. 13. b. 10
cie eius contremuit terra, moti sunt
cæli: [b] sol & luna obtenebrati sunt &
stellæ retraxerunt splendorem suum. Ezec. 32. b. 7
11 * Et Dominus dedit vocem suam an- Mat. 24. c. 24
C te faciem exercitus sui: quia multa Luc. 21. c. 25
sunt nimis castra eius, quia fortia &
facientia verbum eius: [c] magnus enim *c Ier. 30. b. 7
dies Domini, & terribilis valde: &
12 quis sustinebit eum? * Nunc ergo Amos 5. c. 18.
dicit Dominus: Conuertimini ad Soph. 1. d. 15
me in toto corde vestro in ieiunio,
13 & in fletu, & in planctu. * Et scin- *d Psal. 85. a. 5
dite corda vestra, & non vestimenta
vestra, & cõuertimini ad Dominum Ion. 3. c. 9. & 4. a. 2
Deum vestrum: [d] quia benignus &

male-

misericors est, patiés & multæ mise-
ricordiæ, & præstabilis super malitia.
* Quis scit si conuertatur, & ignoscat, 14
& relinquat post se benedictionem,
sacrificium, & libamen Domino Deo
vestro? *Canite tuba in Sion, ᵃsancti- 15
ficate ieiunium, vocate cœtum, *con- 16
gregate populum, sanctificate eccle- D
siá, coadunate senes, congregate par-
uulos, & sugentes vbera: egrediatur
sponsus de cubili suo, & sponsa de
thalamo suo. Inter vestibulum & 17
altare plorabunt sacerdotes ministri
Domini: & dicent: Parce Domi-
ne, parce populo tuo: & ne des he-
reditatem tuá in opprobrium vt do-
minētur eis nationes. quare dicunt in
populis: Vbi est Deus eorum? * Zela- 18
tus est Dominus terram suam, & pe-
percit populo suo: *Et respondit Do- 19
minus, & dixit populo suo: Ecce ego
mittam vobis frumētum, & vinum, E
& oleum, & replebimini eis: & non
dabo vos vltrà opprobrium in Gen-
tibus. * Et eum, qui ab Aquilone est, 20
procul faciá à vobis: & expelliá eum
in terram inuiam, & desertam: faciē
eius contra mare Orientale, & extre-
mum eius ad mare nouissimum: & a-
scendet fœtor eius, & ascendet putre-
do eius, quia superbè egit. * Noli ti- 21
mere terra, exulta & lætare: quoniam
magnificauit Dominus vt faceret.
* Nolite timere animalia regionis: 22
quia germinauerunt speciosa deserti,
quia lignum attulit fructum suum,
ficus, & vinea dederunt virtutē suá.
* Et filij Sion exultate, & lætamini in 23
Domino Deo vestro: quia dedit vo-
bis doctorem iustitiæ, & descendere
faciet ad vos imbrem matutinum &
serotinum sicut in principio. *Et im- 24
plebuntur areæ frumento, & redun- F
dabunt torcularia vino, & oleo. *Et 25
reddá vobis annos, quos comedit lo-
custa, bruchus, & rubigo, & eruca:
fortitudo mea magna, quam misi in
vos. Et comedetis vescētes, & satu- 26
rabimini: & laudabitis nomen Dñi
Dei vestri, qui fecit mirabilia vobis-
cum: & nō cōfundetur populus meus
in sempiternum. * Et scietis quia in 27
medio Israel ego sum: & ego Domi-
nus Deus vester, & non est amplius:
& non cōfundetur populus meus in
æternum. *Et erit post hæc: ᵃEffundá 28
spiritum meum super omnem car-
nem: & prophetabunt filij vestri, &
filiæ vestræ: senes vestri somnia so-

ᵃ Cap. 1. b. 14

ᵃ Isai. 44. a. 3
Act. 2. c. 17

mniabunt, & iuuenes vestri visiones
29 videbunt. *Sed & super seruos meos,
G & ancillas in diebus illis effundá spi-
30 ritum meum. * Et dabo prodigia in
cælo, & in terra, sanguinem, & ignē,
31 & vaporem fumi. * ᵃ Sol conuerte-
tur in tenebras, & luna in sangui-
nem: antequam veniat dies Domini
32 magnus, & horribilis. * ᵇ Et erit: o-
mnis qui inuocauerit nomen Domi-
ni, saluus erit: quia in monte Sion,
& in Ierusalem erit saluatio, sicut
dixit Dominus, & in residuis, quos
Dominus vocauerit.

ᵃ Sup. 2. b. 10
ᵇ Matt. 24. c. 29
Luc. 21. c. 25
ᶜ Rom. 10. c. 13

CAP. III.

1 QVia ecce in diebus illis, & in tē-
A pore illo cùm conuertero captu-
2 uitatem Iuda, & Ierusalem: * Con-
gregabo omnes Gentes, & deducam
eas in vallem Iosaphat: & disceptà-
bo cum eis ibi super populo meo, &
hereditate mea Israel, quos disperse-
runt in nationibus, & terram meam
3 diuiserunt. *Et super populum meum
miserunt sortem: & posuerunt pue-
rum in prostibulo, & puellam ven-
4 diderunt pro vino vt biberent. * Ve-
rùm quid mihi & vobis Tyrus & Si-
don, & omnes termini Palæsthino-
rum? numquid vltionem vos redde-
tis mihi? & si vlciscimini vos contra
me, citò velociter reddam vicissitu-
dinem vobis super caput vestrum.
5 * Argentum enim meum, & aurum
B tulistis: & desiderabilia mea, & pul-
cherrima intulistis in delubra vestra.
6 *Et filios Iuda, & filios Ierusalem
vendidistis filiis Græcorum, vt lōgè
7 faceretis eos de finibus suis. *Ecce ego
suscitabo eos de loco, in quo vendi-
distis eos: & conuertam retributio-
8 nem vestram in caput vestrum. * Et
vēdam filios vestros, & filias vestras
in manibus filiorū Iuda, & venunda-
bunt eos Sabæis genti lōginquæ, quia
9 Dominus locutus est. * Clamate hoc
in Gentibus, sanctificate bellum, sus-
citate robustos: accedát, ascendant o-
10 mnes viri bellatores. *Cōcidite aratra
C vestra in gladios, & ligones vestros
in lāceas. Infirmus dicat: Quia fortis
11 ego sum. * Erumpite, & venite o-
mnes gentes de circuitu, & congre-
gamini: ibi occumbere faciet Do-
12 minus robustos tuos. * Consurgant,
& ascendant Gentes in vallem Iosa-
phat: quia ibi sedebo vt iudicē omnes
13 gentes in circuitu. * ᵃ Mittite falces,
quoniam maturauit messis: venite,

ᵃ Apoc. 14. d. 15.

& descendite, quia plenum est tor-
cular, exuberãt torcularia: quia mul-
tiplicata est malitia eorum. * Populi 14
populi in valle concisionis: quia iu-
xta est dies Domini in valle cõcisio-
nis. * a Sol & luna obtenebrati sunt, 15
& stellæ retraxerũt splendorẽ suum.
* b Et Dominus de Sion rugiet, & de 16
Ierusalem dabit vocẽ suam: & mo-
uebuntur cæli, & terra: & Dominus
spes populi sui, & fortitudo filiorum
Israel. * Et scietis quia ego Dominus 17
Deus vester habitans in Sion monte D
sancto meo: & erit Ierusalem sancta,
& alieni nõ transibunt per eam am-
plius. * c Et erit in die illa: stillabunt 18
montes dulcedinem, & colles fluent
lacte: & per omnes riuos Iuda ibunt
aquæ: & fons de domo Dñi egre-
dietur, & irrigabit torrentem spina-
rum. * Ægyptus in desolationem 19
erit, & Idumæa in desertum perdi-
tionis: pro eo quòd iniquè egerint in
filios Iuda, & effuderint sanguinem
innocentem in terra sua. * Et Iudæa 20
in æternum habitabitur, & Ierusa-
lem in generationem & generatio-
nem. * Et mundabo sanguinem eo- 21
rum, quem non mundaueram: &
Dominus commorabitur in Sion.

a Sup. 2. b. 10. & 3. g. 31
b Iere. 25. f. 19. Am. 1. a. 2
c Amos. 9. d. 13

PROPHETIA AMOS.

CAPVT PRIMVM.

VERBA Amos, qui fuit in pa- 1
storibus de Theeue: quæ vi- A
dit super Israel in diebus O-
ziæ regis Iuda, & in diebus Iero-
boam filij Ioas regis Israel a ante
duos annos terræmotus. * Et dixit: 2
b Dominus de Sion rugiet, & de Ie-
rusalem dabit vocem suam: & luxe-
runt speciosa pastorum, & exiccatus
est vertex Carmeli. * Hæc dicit Do- 3
minus: Super tribus sceleribus Da-
masci, & super quattuor nõ conuer-
tam eum: eo quòd triturauerint in
plaustris ferreis Galaad. * Et mittam 4
ignem in domum Azael, & deuora-
bit domos Benedad. * Et conteram 5
vectẽ Damasci: & disperdam habi- B
tatorem de campo idoli, & tenẽtem
sceptrũ de domo voluptatis: & trãs-
feretur populus Syriæ Cyrenen, di-
cit Dominus. * Hæc dicit Dñs: Su- 6
per tribus sceleribus Gazæ, & super
quattuor non conuertam eum: eo
quòd transtulerint captiuitatem per-
fectã, vt concluderent eã in Idumæa.
7 * Et mittam ignem in murum Gazæ,
8 & deuorabit ædes eius. * Et disper-
C dam habitatorem de Azoto, & te-
nentem sceptrũ de Ascalone: & con-
uertam manum meam super Acca-
ron, & peribunt reliqui Philisthino-
9 rum, dicit Dominus Deus. * Hæc di-
cit Dñs: Super tribus sceleribus Ty-
ri, & super quattuor nõ conuertam
eum: eo quòd cõcluserint captiuita-
tem perfectam in Idumæa, & nõ sint
10 recordati fœderis fratrum. * Et mit-
tam ignem in murum Tyri, & deuo-
11 rabit ædes eius. * Hæc dicit Domi-
D nus: Super tribus sceleribus Edom,
& super quattuor non conuertam
eũ: eo quòd persecutus sit in gladio
fratrem suũ, & violauerit misericor-
diam eius, & tenuerit vltrà furorem
suum, & indignationẽ suam serua-
12 uerit vsq; in finem. * Mittam ignem
in Theman: & deuorabit ædes Bos-
13 træ. * Hæc dicit Dominus: Super tri-
bus sceleribus filiorum Ammon, &
super quattuor nõ conuertam eum:
eo quòd dissecuerit prægnantes Ga-
laad ad dilatãdum terminum suum.
14 * Et succendam ignem in muro Rab-
ba: & deuorabit ædes eius in vlulatu
in die belli, & in turbine in die com-
15 motionis. * Et ibit Melchom in ca-
ptiuitatem, ipse, & principes eius si-
mul, dicit Dominus.

a Zach. 14. a. 5
b Iere. 25. f. 10. Ioel. 3. c. 16

CAP. II.

1 HÆc dicit Dominus: Super tribus
A sceleribus Moab, & super quat-
tuor non conuertam eum: eo quòd
incenderit ossa regis Idumææ vsque
2 ad cinerem. * Et mittam ignem in
Moab, & deuorabit ædes Carioth:
& morietur in sonitu Moab, in clan-
3 gore tubæ: * & disperdam iudicem
de medio eius, & omnes principes
eius interficiam cum eo, dicit Domi-
4 nus. * Hæc dicit Dominus: Super
tribus sceleribus Iuda, & super quat-
tuor non conuertam eum: eo quòd
abiecerit legem Domini, & mandata
eius nõ custodierit: deceperunt enim
B eos idola sua, post quæ abierant pa-
5 tres eorum. * Et mittam ignem in
Iuda, & deuorabit ædes Ierusalem.
6 * Hæc dicit Dominus: Super tribus
sceleribus Israel, & super quattuor
non cõuertam cũ. pro eo quod ven-
diderit pro argento iustum, & pau-
7 perem pro calceamentis. * Qui con-

terunt super puluerem terræ capita
pauperum, & viam humilium decli-
nant: & filius ac pater eius ierunt
ad puellam, vt violarent nomen
sanctum meum. * Et super vesti- 8
mentis pignoratis accubuerunt iuxta C
omne altare: & vinum damnatorum
bibebant in domo Dei tui. *ᵃEgo au- 9
tem exterminaui Amorrhæum à fa-
cie eorum: cuius altitudo, cedrorum
altitudo eius, & fortis ipse quasi
quercus: & contriui fructum eius
desuper, & radices eius subter. *ᵃEgo 10
sum, qui ascendere vos feci de Terra
Ægypti, & duxi vos in deserto qua-
draginta annis vt possideretis Terram
Amorrhæi. * Et suscitaui de filiis ve- 11
stris in prophetas, & de iuuenibus
vestris nazaræos: numquid nõ ita est
filij Israel dicit Dominus? * Et propi- 12
nabitis nazaræis vinum: & prophetis D
mandabitis, dicentes. Ne prophetetis.
* Ecce ego stridebo subter vos, sicut 13
stridet plaustrum onustum fœno.
* Et peribit fuga à veloce, & fortis 14
non obtinebit virtutem suam, & ro-
bustus non saluabit animam suam:
* & tenens arcum non stabit, & ve- 15
lox pedibus suis non saluabitur, &
ascensor equi non saluabit animam
suam: * & robustus corde inter for- 16
tes nudus fugiet in illa die, dicit
Dominus.

ᵃ Num.21. e.24 Deu.2.f.24

ᵃ Exod.14 e..1 Deut.8.a.1

CAP. III.

AVdite verbum, quod locutus est 1
Dominus super vos, filij Israel: A
super omnem cognationem, quam
eduxi de terra Ægypti, dicens: * Tan- 2
tum modo vos cognoui ex omnibus
cognationibus terræ: idcirco visitabo
super vos omnes iniquitates vestras.
* Numquid ambulabunt duo pariter, 3
nisi conuenerit eis? * Numquid 4
rugiet leo in saltu, nisi habuerit
prædam? numquid dabit catulus
leonis vocem de cubili suo, nisi ali-
quid apprehenderit? * numquid cadet 5
auis in laqueum terræ absque au- B
cupe? numquid auferetur laqueus
de terra antequam quid ceperit? * Si 6
clanget tuba in ciuitate, & populus
non expauescet? si erit malum in ci-
uitate, quod Dominus non fecerit?
* Quia non facit Dominus Deus ver- 7
bum, nisi reuelauerit secretum suum
ad seruos suos prophetas. * Leo ru- 8
giet, quis non timebit? Dominus Deus
locutus est, quis non prophetabit?
* Auditum facite in ædibus Azoti, & 9

C in ædibus Terræ Ægypti: & dicite:
Cõgregamini super montes Samariæ,
& videte insanias multas in medio
eius, & calumniam patientes in pe-
10 netralibus eius. * Et nescierunt facere
rectum, dicit Dominus, thesaurizan-
tes iniquitatem, & rapinas in ædibus
11 suis. * Propterea hæc dicit Dominus
Deus: Tribulabitur, & circuietur ter-
ra: & detrahetur ex te fortitudo tua,
12 & diripientur ædes tuæ. * Hæc dicit
Dominus: Quomodo si eruat pastor
de ore leonis duo crura, aut extre-
D mum auriculæ: sic eruentur filij
Israel, qui habitant in Samaria in
plaga lectuli, & in Damasci gra-
13 bato. * Audite, & contestamini
in domo Iacob, dicit Dominus Deus
14 exercituum: * quia in die cum visitare
cœpero præuaricationes Israel, su-
per eum visitabo, & super altaria
Bethel: & amputabuntur cornua
15 altaris, & cadent in terram. * Et per-
cutiam domum hiemalem cum do-
mo æstiua: & peribunt domus ebur-
neæ, & dissipabuntur ædes multæ,
dicit Dominus.

CAP. IIII.

1 AVdite verbum hoc vaccæ pin-
A gues, quæ estis in mõte Samariæ:
quę calumniam facitis egenis, & con-
fringitis pauperes: quæ dicitis do-
minis vestris: Afferte, & bibemus.
2 * Iurauit Dominus Deus in sancto
suo: quia ecce dies venient super
vos, & leuabunt vos in contis, & reli-
3 quias vestras in ollis feruentibus. * Et
per aperturas exibitis altera contra
alteram, & proiiciemini in Armon,
4 dicit Dominus. * Venite ad Bethel, &
impie agite: ad Galgalam, & multi-
plicate præuaricationem: & afferte
mane victimas vestras, tribus diebus
5 decimas vestras. * Et sacrificate de
fermentato laudem: & vocate vo-
luntarias oblationes, & annunciate:
sic enim voluistis filij Israel, dicit
6 Dominus Deus. * Vnde & ego dedi
B vobis stuporem dentium in cunctis
vrbibus vestris, & indigentiam pa-
num in omnibus locis vestris: & non
estis reuersi ad me, dicit Dominus.
7 * Ego quoque prohibui à vobis im-
brem, cum adhuc tres menses super-
essent vsque ad messem: & plui super
vnam ciuitatem, & super alteram ci-
uitatem non plui: pars vna compluta
est; & pars, super quam non plui,
8 aruit. * Et venerunt duæ & tres ciui-

tates

tates ad vnam ciuitatem vt biberent
aquam, & non sunt satiatæ: & non
redistis ad me, dicit Dñs. * [a] Percussi 9
vos in vento vrente, & in aurugine, C
multitudinem hortorũ vestrorum,
& vinearum vestrarum: oliueta ve-
stra, & ficeta vestra comedit eruca:
& non redistis ad me, dicit Domi-
nus. * Misi in vos mortem in via 10
Ægypti, percussi in gladio iuuenes
vestros vsq; ad captiuitaté equorum
vestrorum: & ascendere feci putre-
dinem castrorũ vestrorum in nares
vestras: & non redistis ad me, dicit
Dominus. * Subuerti vos, [b] sicut sub- 11
uertit Deus Sodomam, & Gomor- D
rham, & facti estis quasi torris ra-
ptus ab incendio: & non redistis ad
me, dicit Dominus. * Quapropter 12
hæc faciam tibi Israel: postquam au-
tem hæc fecero tibi, præparare in oc-
cursum Dei tui Israel. * Quia ecce 13
formans montes, & creans ventum,
& annũcians homini eloquium suũ,
faciens matutinam nebulam, & gra-
diens super excelsa terræ: Dominus
Deus exercituum nomen eius.

[a] Agg. 2. c.18
[b] Gen. 19. e.24

CAP. V.

AVdite verbum istud, quod ego 1
leuo super vos planctum Do- A
mus Israel cecidit, & non adiiciet vt
resurgat. * Virgo Israel proiecta est 2
in terram suam, non est qui suscitet
eam. * Quia hæc dicit Dñs Deus: 3
Vrbs, de qua egrediebantur mille, re-
linquentur in ea centum: & de qua
egrediebantur centum, relinquentur
in ea decem in domo Israel. * Quia 4
hæc dicit Dominus domui Israel:
Quærite me, & viuetis. * Et nolite 5
quærere Bethel, & in Galgalam no- B
lite intrare, & in Bersabee nõ trans-
ibitis: quia Galgala captiua ducetur,
& Bethel erit inutilis. * Quærite 6
Dominum, & viuite: ne forte com-
buratur vt ignis domus Ioseph, &
deuorabit, & non erit qui extinguat
Bethel. * Qui conuertitis in absin- 7
thium iudicium, & iustitiam in ter-
ra relinquitis * Facientem Arcturum, 8
& Orionem, & cõuertentem in ma-
ne tenebras, & diem in noctem mu-
tantem: [c] qui vocat aquas maris, &
effundit eas super faciem terræ: Do-
minus nomen est eius. * Qui subri- 9
det vastitatem super robustum, & C
depopulationem super potentem af-
fert. * Odio habuerunt corripien- 10
tem in porta: & loquentem perfecte

[c] Infr. 9. b.6

11 abominati sunt. * Idcirco, pro eo
quòd diripiebatis pauperem, & præ-
dam electam tollebatis ab eo: [d] do-
mos quadro lapide ædificabitis, &
non habitabitis in eis: vineas planta-
bitis amantissimas, & non bibetis vi-
12 num earum. * Quia cognoui multa
scelera vestra, & fortia peccata ve-
stra: hostes iusti accipientes munus,
& pauperes deprimentes in porta:
13 * Ideo prudens in tempore illo tace-
14 bit, quia tempus malum est. * Quæ-
D rite bonum, & non malum, vt viua-
tis: & erit Dominus Deus exercituũ
15 vobiscũ, sicut dixistis. * [e] Odite ma-
lum, & diligite bonum, & consti-
tuite in porta iudicium: si forte mi-
sereatur Dominus Deus exercituum
16 reliquiis Ioseph. * Propterea hæc di-
cit Dominus Deus exercituum do-
minator, in omnibus plateis plãctus:
& in cunctis, quæ foris sunt, dicetur
væ væ: & vocabunt agricolam ad
luctum, & ad planctũ eos, qui sciunt
17 plangere. * Et in omnibus vineis erit
E planctus: quia pertransibo in medio
18 tui, dicit Dominus. * [f] Væ desideran-
tibus diem Domini: ad quid eam vo-
bis? dies Domini ista, tenebræ, &
19 non lux. * Quomodo si fugiat vir à
facie leonis, & occurrat ei vrsus: &
ingrediatur domum, & innitatur
manu sua super parietem, & mor-
20 deat eum coluber. * Numquid non
tenebræ dies Domini, & non lux:
& caligo, & non splendor in ea?
21 * [g] Odi, & proieci festiuitates ve-
F stras: & non capiam odorem cœ-
22 tuum vestrorum. * Quòd si obtu-
leritis mihi holocautomata, & mu-
nera vestra, non suscipiam: & vo-
ta pinguium vestrorum non respi-
23 ciam. * Aufer à me tumultum car-
minum tuorum: & cantica lyræ tuæ
24 non audiam. * Et reuelabitur quasi
aqua iudicium, & iustitia quasi tor-
25 rens fortis. * [h] Numquid hostias &
sacrificium obtulistis mihi in deser-
to quadraginta annis, domus Israel?
26 * Et portastis tabernaculum Moloch
vestro, & imaginem idolorum ve-
strorum, sidus Dei vestri, quæ feci-
27 stis vobis. * Et migrare vos faciam
trans Damascum, dicit Dominus,
Deus exercituum nomen eius.

[d] Soph. 1. d.17
[e] Rom. 12. b.9 Psalm. 96. b.10
[f] Ier. 30. b.7 Ioel 2. c.11 Soph. 1. d.15
[g] Isa. 1. d.11 Iere. 6. c.20 Malac. 2. c.13
[h] Act. 7. e.42

CAP. VI.

1 VÆ qui opulenti estis in Sion, &
A confiditis in monte Samariæ:
optimates capita populorum, ingre-

[i] Luc. 6. d.24

dientes pompaticè domum Israel.
• Transite in Chalane, & videte, & 2
ite inde in Emath magnã: & descen-
dite in Geth Palæsthinorum, & ad
optima quæq; regna horum: si latior
terminus eorum termino vestro est.
• Qui separati estis in diem malum: 3
& appropinquatis solio iniquitatis.
• Qui dormitis in lectis eburneis, & 4
lasciuitis in stratis vestris: qui come-
ditis agnum de grege, & vitulos de
medio armenti. • Qui canitis ad vo- 5
cem psalterij: sicut Dauid putaue- B
runt se habere vasa cantici. • Biben- 6
tes vinum in phialis, & optimo vn-
guento delibuti & nihil patiebantur
super contritione Ioseph • Quapro- 7
pter nunc migrabũt in capite trans-
migrantium: & auferetur factio la-
sciuientium. • [a] Iurauit Dñs Deus in 8
anima sua, dicit Dominus Deus ex-
ercituum: Detestor ego superbiam
Iacob, & domos eius odi, & tradam
ciuitatem cum habitatoribus suis.
• Quòd si reliqui fuerint decem viri 9
in domo vna, & ipsi morientur. • Et 10
tollet eum propinquus suus, & com- C
buret eum, vt efferat ossa de domo:
& dicet ei, qui in penetralibus do-
mus est: Numquid adhuc est penes
te? • Et respondebit: Finis est. Et di- 11
cet ei: Tace, & non recorderis nomi-
nis Domini. • Quia ecce Dominus 12
mandabit, & percutiet domum ma-
iorẽ ruinis, & domum minorẽ scis-
sionibus. • Nũquid currere queunt 13
in petris equi, aut arari potest in bu-
balis, quoniam conuertistis in ama-
ritudinem iudicium, & fructum iu-
stitiæ in absinthium? • Qui lætamini 14
in nihilo: qui dicitis: Numquid non
in fortitudine nostra assumpsimus
nobis cornua? • Ecce enim suscitabo 15
super vos domus Israel, dicit Domi-
nus Deus exercituum, gentem: &
conteret vos ab introitu Emath, vsq;
ad torrentem deserti.

[a] Iere. 51. b. 14

CAP. VII.

1 HÆc ostendit mihi Dñs Deus: &
ecce fictor locustæ in principio A
germinantium serotini imbris, & ec-
ce serotinus post tonsionem regis.
• Et factum est: cùm consummasset 2
comedere herbam terræ, dixi: Do-
mine Deus propitius esto, obsecro:
quis suscitabit Iacob, quia paruulus
est? • Misertus est Dominus super 3
hoc: Non erit, dixit Dominus. • Hæc 4
ostendit mihi Dominus Deus: &
ecce vocabat iudicium ad ignem Do-
minus Deus: & deuorauit abyssum
multam, & comedit simul partem.
5 • Et dixi: Domine Deus quiesce, ob-
secro: quis suscitabit Iacob, quia par-
6 uulus est? • Misertus est Dominus
B super hoc: Sed & istud non erit, dixit
7 Dominus Deus. • Hæc ostendit mi-
hi Dominus: & ecce Dominus stans
super murum litum, & in manu eius
8 trulla cæmentarij. • Et dixit Domi-
nus ad me: Quid tu vides Amos? Et
dixi: Trullam cæmentarij. Et dixit
Dominus: Ecce ego ponam trullam
in medio populi mei Israel: non ad-
9 ijciam vltrà superinducere eum. • Et
demolientur excelsa idoli, & sancti-
ficationes Israel desolabuntur: &
cõsurgam super domum Ieroboam
10 in gladio. • Et misit Amasias sacer-
C dos Bethel ad Ieroboam regẽ Israel,
dicens: Rebellauit contra te Amos in
medio domus Israel: nõ poterit ter-
ra sustinere vniuersos sermones eius.
11 • Hæc enim dicit Amos: In gladio
morietur Ieroboam, & Israel capti-
12 uus migrabit de terra sua: • Et di-
xit Amasias ad Amos: Qui vides,
gradere, fuge in terram Iuda: &
comede ibi panem, & prophetabis
13 ibi. • Et in Bethel non adijcies vl-
trà vt prophetes: quia sanctificatio
14 regis est, & domus regni est. • Re-
D spondítque Amos, & dixit ad Ama-
siam: Non sum propheta, & non
sum filius prophetæ: sed armenta-
rius ego sum vellicans sycomoros.
15 • Et tulit me Dominus cùm sequerer
gregem: & dixit Dominus ad me:
Vade propheta ad populum meum
16 Israel. • Et nunc audi verbum Do-
mini: Tu dicis: Non prophetabis su-
per Israel, & non stillabis super do-
17 mum idoli. • Propter hoc hæc dicit
Dominus: Vxor tua in ciuitate for-
nicabitur: & filij tui, & filiæ tuæ in
gladio cadent, & humus tua funicu-
lo metietur: & tu in terra polluta
morieris, & Israel captiuus migrabit
de terra sua.

CAP. VIII.

1 HÆc ostendit mihi Dñs Deus: &
2 ecce vncinus pomorum. • Et
A dixit. Quid tu vides Amos? Et dixi:
Vncinũ pomorum. • Et dixit Domi-
nus ad me: Venit finis super popu-
lum meum Israel: non adijciam vl-
3 trà vt pertranseam eum. • Et stride-
bunt cardines templi in die illa, dicit

Dominus Deus: multi morientur: in
omni loco proiicietur silentiũ. * Au- 4
dite hoc qui conteritis pauperem, &
deficere facitis egenos terræ, * di- 5
centes: Quando transibit mensis, & B
venundabimus merces: & sabba-
tum, & aperiemus frumentum: vt
imminuamus mensuram, & augea-
mus siclum, & supponamus stateras
dolosas, * vt possideamus in argen- 6
to egenos & pauperes pro calcea-
mentis, & quisquilias frumenti ven-
damus? * Iurauit Dominus in super- 7
biam Iacob: Si oblitus fuero vsq; ad
finem omnia opera eorum. * Num- 8
quid super isto non commouebitur C
terra, & lugebit omnis habitator
eius? & ascendet quasi fluuius vni-
uersus, & eiicietur, & defluet quasi
riuus Ægypti? * Et erit in die illa, di- 9
cit Dominus Deus: occidet sol in me-
ridie, & tenebrescere faciam terram
*Tob. 2. b. 6 / 1. Mach. 1. d. 41 — in die luminis: * & conuertam fe- 10
stiuitates vestras in luctum, & om-
nia cãtica vestra in planctum: & in-
ducã super omne dorsum vestrum
saccum, & super omne caput calui-
tium: & ponam eam quasi luctum
vnigeniti, & nouissima eius quasi
diem amarum. Ecce dies veniunt, 11
dicit Dominus: & mittam famem in D
terram: non famẽ panis, neque sitim
aquæ, sed audiendi verbum Domi-
ni. * Et commouebuntur à Mari v- 12
que ad mare, & ab Aquilone vsq; ad
Orientem: circuibunt quærẽtes ver-
bum Domini, & non inuenient. * In 13
die illa deficient virgines pulchræ,
& adolescentes in siti. * Qui iurant 14
in delicto Samariæ, & dicunt: Viuit
Deus tuus Dan: & viuit via Bersa-
bee, & cadent, & nõ resurgent vltrà.

CAP. IX.

VIdi Dominum stantem super al- 1
tare. & dixit: Percute cardinem, A
& commoueantur superliminaria:
auaritia enim in capite omnium, &
nouissimum eorum in gladio inter-
ficiam: non erit fuga eis. Fugient, &
non saluabitur ex eis qui fugerit.
*Psal. 138. b. 10 — * Si descenderint vsque ad infer- 2
num, inde manus mea educet eos: &
si ascenderint vsque in cælum, inde
detraham eos. * Et si absconditi fue- 3
rint in vertice Carmeli, inde scrutãs
auferã eos: & si celauerint se ab ocu-
lis meis in profundo maris, ibi man-
4 dabo serpenti, & mordebit eos. * Et
si abierint in captiuitatem coram
inimicis suis, ibi mandabo gladio, &
occidet eos: & * ponã oculos meos — *Iere. 44. b. 11
super eos in malum, & non in bo-
1 num. * Et Dominus Deus exerci-
B tuum, qui tangit terram, & tabescet.
& lugebunt omnes habitantes in ea:
& ascendet sicut riuus omnis, & de-
6 fluet sicut fluuius Ægypti. Qui ædi-
ficat in cælo ascensionem suam, &
fasciculum suum super terram fun-
dauit: * qui vocat aquas maris, & — *Sup. 5. c. 8
effundit eas super faciem terræ, Do-
7 minus nomen eius. * Numquid non
vt filij Æthiopum vos estis mihi, fi-
lij Israel, ait Dominus? numquid
non Israel ascendere feci de Terra
Ægypti: & Palæsthinos de Cappa-
8 docia, & Syros de Cyrene? * Ecce
oculi Domini Dei super regnũ pec-
cans, & conteram illud à facie terræ
verumtamen conterens non conte-
C ram domum Iacob, dicit Dominus.
9 * Ecce enim mãdabo ego, & concu-
tiam in omnibus gentibus domum
Israel, sicut concutitur triticum in
cribro: & non cadet lapillus super
10 terram. * In gladio morientur om-
nes peccatores populi mei: qui dicũt:
Non appropinquabit, & non veniet
11 super nos malum. * In die illa * sus- — *Actor. 15. c. 16
citabo tabernaculum Dauid, quod
cecidit: & reædificabo aperturas mu-
rorum eius, & ea, quæ corruerant,
instaurabo: & reædificabo illud si-
12 cut in diebus antiquis. * Vt possi-
deant reliquias Idumææ, & omnes
nationes, eo quòd inuocatum sit no-
men meum super eos: dicit Domi-
13 nus faciens hæc. * Ecce dies veniunt,
D dicit Dominus: & comprehendet
arator messorem, & calcator vuæ
mittentem semen: * & stillabunt — *Ioel 3. d. 18
montes dulcedinem, & omnes colles
14 culti erunt. * Et cõuertam captiuita-
tem populi mei Israel: & ædifica-
bunt ciuitates desertas, & inhabita-
bunt: & plantabunt vineas, & bi-
bent vinum earum: & facient hor-
15 tos, & comedent fructus eorum. * Et
plantabo eos super humum suam:
& non euellam eos vltrà de terra
sua, quam dedi eis, dicit Dominus
Deus tuus.

PROPHETIA
ABDIÆ.

Ier.49.c.14

VISIO Abdiæ. Hæc dicit Do- 1
minus Deus ad Edom: Audi- A
tum audiuimus à Domino,
& legatum ad gẽtes misit: Surgite, &
consurgamus aduersus eum in præ-
lium. * Ecce paruulũ dedi te in Gen- 2
tibus: cõtemptibilis tu es valde. * Su- 3
perbia cordis tui extulit te, habitan-
tem in scissuris petrarum, exaltãtem
solium tuum: qui dicis in corde tuo: 4
Quis detrahet me in terrã? * Si exal-
tatus fueris vt aquila, & si inter side-
ra posueris nidũ tuum: inde detrahã
te, dicit Dominus. * Si fures introis- 5
sent ad te, si latrones per noctẽ, quo-
modo conticuisses? nónne furati es-
sent sufficientia sibi? si vindemiato-
res introissent ad te, nũquid saltem
racemũ reliquissent tibi? * Quomo- 6
do scrutati sunt Esau, inuestigauerũt
abscõdita eius? * Vsq; ad terminum 7
emiserunt te: omnes viri fœderis tui
illuserunt tibi: inualuerũt aduersum C
te viri pacis tuæ: qui comedunt te-
cum, ponent insidias subter te: non
est prudentia in eo. * a Numquid 8
non in die illa, dicit Dominus, per-
dam sapientes de Idumæa, & pru-
dentiam de monte Esau? * Et time- 9
bunt fortes tui à Meridie, vt intereat
vir de monte Esau. * b Propter inter- 10
fectionem, & propter iniquitatem in
fratrem tuum Iacob, operiet te con-
fusio, & peribis in æternum. * In die 11
cùm stares aduersus eum, quando D
capiebant alieni exercitum eius, &
extranei ingrediebantur portas eius,
& super Ierusalem mittebãt sortem:
tu quoque eras quasi vnus ex eis.
* Et non despicies in die fratris tui, 12
in die peregrinationis eius: & nõ læ-
taberis super filios Iuda in die perdi-
tionis eorum: & non magnificabis
os tuum in die angustiæ. * Neq; in- 13
grediens portam populi mei in die E
ruinæ eorum: neque despicies & tu
in malis eius in die vastitatis illius:
& non emitteris aduersus exercitum
eius in die vastitatis illius. * Neque 14
stabis in exitibus vt interficias eos
qui fugerint: & non concludes reli-
quos eius in die tribulationis. * Quo- 15
niam iuxta est dies Domini super
omnes gentes: sicut fecisti, fiet tibi:

a Isa.29.c.14

b Gen.27.g.41

retributionem tuam conuertet in ca-
16 put tuum. * Quomodo enim bibi-
stis super montem sanctum meum,
F bibent omnes Gentes iugiter: & bi-
bent, & absorbebunt, & erunt quasi
17 non sint. * Et in monte Sion erit sal-
uatio, & erit sanctus: & possidebit
domus Iacob eos qui se possederant.
18 * Et erit domus Iacob ignis, & do-
mus Ioseph flamma, & domus Esau
stipula: & succendentur in eis, & de-
uorabunt eos: & non erunt reliquiæ
domus Esau, quia Dñs locutus est.
19 * Et hereditabunt hi, qui ad Austrum
G sunt, montem Esau, & qui in campe-
stribus Philisthiim: & possidebunt
regionem Ephraim, & regionem Sa-
mariæ: & Beniamin possidebit Ga-
20 laad. * Et transmigratio exercitus
huius filiorum Israel, omnia loca
Chananæorum, vsque ad Sareptam:
& transmigratio Ierusalem, quæ in
Bosphoro est, possidebit ciuitates
21 Austri. * Et ascendent saluatores in
mõtem Sion iudicare mõtem Esau:
& erit Domino regnum.

PROPHETIA
IONÆ.

CAPVT PRIMVM.

1 ET factum est verbum Domini
A ad Ionam filium Amathi, di-
2 cens: * Surge, & vade in Niui-
uen ciuitatem grandem, & prædica
in ea: quia ascendit malitia eius co-
3 ram me. * Et surrexit Ionas, vt fuge-
ret in Tharsis à facie Domini, & de-
scendit in Ioppen, & inuenit nauem
euntem in Tharsis: & dedit naulum
eius, & descendit in eam vt iret cum
4 eis in Tharsis à facie Domini. * Do-
B minus autem misit vẽtum magnum
in mare: & facta est tempestas ma-
gna in mari, & nauis periclitabatur
5 conteri. * Et timuerũt nautæ, & cla-
mauerũt viri ad deum suum: & mi-
serunt vasa, quę erant in naui, in ma-
re, vt alleuiaretur ab eis: & Ionas de-
scendit ad interiora nauis, & dor-
6 miebat sopore graui. * Et accessit ad
eum gubernator, & dixit ei: Quid tu
sopore deprimeris? surge, inuoca
Deum tuũ, si fortè recogitet Deus de
7 nobis, & nõ pereamus. * Et dixit vir
C ad collegam suum: Venite, & mitta-
mus sortes, & sciamus quare hoc

malum

malum sit nobis. Et miserunt sortes:
& cecidit sors super Ionam. * Et di- 5
xerunt ad eum: indica nobis cuius
causa malum istud sit nobis: quod
est opus tuum? quæ terra tua, & quo
vadis? vel ex quo populo es tu? * Et 9
dixit ad eos: Hebræus ego sum, &
Dominum Deum cæli ego timeo,
qui fecit mare & aridam. * Et ti- 10
muerunt viri timore magno, & di-
xerunt ad eum: Quid hoc fecisti?
(cognouerunt enim viri quòd à fa-
cie Domini fugeret, quia indicaue-
rat eis.) * Et dixerunt ad eum: Quid 11
faciemus tibi, & cessabit mare à no- A
bis? quia mare ibat, & intumescebat.
* Et dixit ad eos: Tollite me, & mit- 12
tite in mare, & cessabit mare à vo- D
bis: scio enim ego quoniam propter
me tempestas hæc grandis venit su-
per vos. Et remigabant viri vt re- 13
uerterentur ad aridam, & non vale-
bant: quia mare ibat, & intumesce-
bat super eos. * Et clamauerunt ad 14
Dominum, & dixerunt: Quæsumus
Domine, ne pereamus in anima
viri istius, & ne des super nos san-
guinem innocentem: quia tu Domi-
ne, sicut voluisti, fecisti. * Et tulerunt 15
Ionam, & miserunt in mare: & ste-
tit mare à feruore suo. * Et timue- 16
runt viri timore magno Dominum,
& immolauerunt hostias Domino,
& vouerunt vota.

CAP. II.

ET præparauit Dominus piscem 1
grandem vt deglutiret Ionam: A
a & erat Ionas in ventre piscis tribus
diebus, & tribus noctibus. Et ora- 2
uit Ionas ad Dominum Deum suum
de ventre piscis. * Et dixit: 3
b Clamaui de tribulatione mea ad
Dominum, & exaudiuit me: de ven-
tre inferi clamaui, & exaudisti vo-
cem meam.
* Et proiecisti me in profundum in 4
corde maris, & flumen circumdedit B
me: omnes gurgites tui, & fluctus
tui super me transierunt.
Et ego dixi: Abiectus sum à cōspe- 5
ctu oculorū tuorum: verumtamen
rursus videbo tēplum sanctū tuum.
* c Circumdederunt me aquæ vs- 6
que ad animā: abyssus vallauit me,
pelagus operuit caput meum.
* Ad extrema montium descendi: 7
terræ vectes cōcluserunt me in æter-
num: & subleuabis de corruptione
vitam meam, Domine Deus meus.

a Matt. 12. c.40 & 16. a.4 Luc. 11. d.30
b 1.Cor.15. a.4 Psal.119. a.2
c Psal.68. a.1

8 * Cùm angustiaretur in me anima
mea, Domini recordatus sum: vt ve-
niat ad te oratio mea ad templum
sanctum tuum.
9 * Qui custodiunt vanitates frustra,
misericordiam suam derelinquunt.
10 * Ego autem in voce laudis immo-
labo tibi: quæcumque voui, reddam
pro salute Domino.
11 * Et dixit Dominus pisci: & euo-
muit Ionam in aridam.

CAP. III.

1 ET factum est verbum Domini ad
2 Ionam secundo, dicens: * Surge,
A & vade in Niniuen ciuitatem ma-
gnam; & prædica in ea prædicatio-
3 nem, quam ego loquor ad te. * Et
surrexit Ionas, & abiit in Niniuen
iuxta verbum Domini: & Niniue
erat ciuitas magna itinere trium die-
4 rum. * Et cœpit Ionas introire in ci-
B uitatem itinere diei vnius: & clama-
uit, & dixit: Adhuc quadraginta
5 dies, & Niniue subuertetur. * a Et
crediderunt viri Niniuitæ in Deum:
& prædicauerūt ieiunium, & vestiti
sunt saccis à maiore vsq; ad minorē.
6 * Et peruenit verbum ad regem Ni-
niue: & surrexit de solio suo, & ab-
iecit vestimentum suum à se, & in-
dutus est sacco, & sedit in cinere.
7 * Et clamauit, & dixit in Niniue ex
ore regis & principū eius, dicēs: Ho-
mines, & iumēta, & boues, & peco-
ra non gustent quidquā: nec pascan-
8 tur, & aquam non bibant. * Et ope-
C riantur saccis homines, & iumēta, &
clament ad Dominū in fortitudine,
& conuertatur vir à via sua mala, &
ab iniquitate, quę est in manibus eo-
9 rum. * b Quis scit si conuertatur, &
ignoscat Deus: & reuertatur à furore
10 iræ suæ, & non peribimus? Et vidit
Deus opera eorum, quia conuersi
sunt de via sua mala. & misertus est
Deus super malitiam, quam locutus
fuerat vt faceret eis, & non fecit.

CAP. IIII.

1 ET afflictus est Ionas afflictione
2 magna, & iratus est: * & orauit
A ad Dominum, & dixit: Obsecro Do-
mine, numquid non hoc est verbum
meum, cùm adhuc essem in terra
mea? propter hoc præoccupaui vt
fugerem in Tharsis. c Scio enim quia
tu Deus clemens, & misericors es,
B patiens, & multæ miserationis, &
3 ignoscēs super malitia. * Et nūc Do-
mine tolle quæso animam meam à

a Matt.12. c.41 Luc. 11. c.32
b Ierem.18. b.11 10.1.c.14
c Psal.85. a.5 Ioel 2.c.13

me:quia melior est mihi mors quàm
vita. * Et dixit Dominus: Putásne be- 4
ne irasceris tu? * Et egressus est Ionas 5
de ciuitate, & sedit contra Orientem C
ciuitatis: & fecit sibimet vmbracu-
lum ibi, & sedebat subter illud in
vmbra, donec videret quid accideret
ciuitati. * Et præparauit Dñs Deus 6
hederam, & ascendit super caput
Ionæ, vt esset vmbra super caput
eius, & protegeret eum: laborauerat
enim: & lætatus est Ionas super he-
dera, lætitia magna. * Et parauit 7
Deus vermem ascẽsu diluculi in cra-
stinum: & percussit hederam, & ex-
aruit. * Et cum ortus fuisset sol, præ- 8
cepit Dominus vẽto calido, & vren-
ti: & percussit sol super caput Ionæ,
& æstuabat: & petiuit animæ suæ vt
moreretur, & dixit: Melius est mihi
mori, quàm viuere. * Et dixit Domi- 9
nus ad Ionam: Putásne bene irasce- D
ris tu super hedera? Et dixit: Bene
irascor ego vsque ad mortem. * Et 10
dixit Dominus: Tu doles super he-
deram, in qua non laborasti, neque
fecisti vt cresceret, quæ sub vna no-
cte nata est, & sub vna nocte periit.
* Et ego non parcam Niniue ciuitati 11
magnæ, in qua sunt plusquam cen-
tum viginti millia hominum, qui
nesciunt quid sit inter dexteram &
sinistram suam, & iumenta multa?

PROPHETIA MICHÆÆ.

CAPVT PRIMVM.

VERBVM Domini, quod fa- 1
ctum est ad Michæam Mora- A
sthiten, in diebus Ioathan,
Achaz, & Ezechiæ regũ Iuda: quod
vidit super Samariam, & Ierusalem.
* Isa.26.d.21 * Audite populi omnes, & attendat 2
terra, & plenitudo eius: & sit Domi-
nus Deus vobis in testem, Dominus
* Deut.32. Isa.1.a.2 de templo sancto suo. * Quia ecce 3
Dominus egredietur de loco suo: &
descendet, & calcabit super excelsa
terræ. * Et consumentur montes 4
subtus eum: & valles scindentur sic- B
ut cera à facie ignis, & sicut aquæ,
quæ decurrunt in præceps. * In sce- 5
lere Iacob omne istud, & in peccatis
domus Israel. quod scelus Iacob?
nónne Samaria? & quæ excelsa Iu-
dæ? nónne Ierusalem? * & ponam 6
Samariam quasi acervum lapidum
in agro cùm plantatur vinea: & de-
traham in vallem lapides eius, &
7 fundamenta eius reuelabo. * Et
omnia sculptilia eius concidentur,
& omnes mercedes eius comburen-
tur igne, & omnia idola eius po-
nam in perditionem: quia de mer-
cedibus meretricis congregata sunt,
& vsque ad mercedem meretricis re-
8 uertentur. * Super hoc plangam, &
C vlulabo. vadam spoliatus, & nudus:
faciam planctum velut draconum,
9 & luctum quasi struthionum. * Quia
desperata est plaga eius, quia venit
vsque ad Iudam, tetigit portam po-
10 puli mei vsque ad Ierusalẽ. * In Geth
nolite annunciare, lacrymis ne plo-
retis, in domo Pulueris puluere vos
11 conspergite. * Et transite vobis habi-
tatio Pulchra, confusa ignominia:
non est egressa quæ habitat in exitu:
planctum Domus vicina accipiet ex
12 vobis, quæ stetit sibimet. * Quia in-
firmata est in bonum, quæ habitat in
amaritudinibus: quia descendit ma-
lum à Domino in portã Ierusalem.
13 * Tumultus quadrigæ stuporis habi-
D tanti Lachis: principium peccati est
filiæ Sion, quia in te inuenta sunt sce-
14 lera Israel. * Propterea dabit emissa-
rios super hereditatem Geth: domus
mendacii in deceptionem regibus Is-
15 rael. * Adhuc heredem adducam tibi
quæ habitas in Maresa: vsque ad
16 Odollam veniet gloria Israel. * De-
caluare, & tondere super filios de-
liciarum tuarum: dilata caluitium
tuum sicut aquila: quoniam captiui
ducti sunt ex te.

CAP. II.

1 VÆ qui cogitatis inutile, & ope-
A ramini malum in cubilibus ve-
stris: in luce matutina faciunt illud,
quoniam contra Deum est manus
2 eorum. * Et concupierunt agros, &
violenter tulerunt, & rapuerunt
domos: & calumniabantur virum,
& domum eius, virum, & heredita-
3 tem eius. * Idcirco hæc dicit Domi-
nus: Ecce ego cogito super familiam
istã malum: vnde non auferetis col-
la vestra, & non ambulabitis super-
4 bi, quoniam tẽpus pessimum est. * In
die illa sumetur super vos parabola,
& cantabitur canticũ cum suauitate,
B dicẽtium: Depopulatione vastati su-
mus: pars populi mei cõmutata est.
quomodo recedet à me, cum reuer-
tatur, qui regiones nostras diuidat?

* Pro-

*Propter hoc non erit tibi mittens fu- 5
niculum sortis in cœtu Domini. Ne 6
loquamini loquentes: Non stillabit
super istos, non comprehendet con-
fusio. *Dicit domus Iacob: Numquid 7
abbreuiatus est spiritus Domini, aut
tales sunt cogitationes eius? Nônne
verba mea bona sunt cum eo, qui
rectè graditur? *Et econtrario popu- 8
lus meus in aduersarium consurrexit: C
desuper tunica pallium sustulistis: &
eos, qui transibât simpliciter, conuer-
tistis in bellum. *Mulieres populi mei 9
eiecistis de domo deliciarum suarum:
à paruulis earû tulistis laudem meam
in perpetuum. *Surgite, & ite, quia 10
non habetis hîc requiem: propter
immunditiam eius corrumpetur pu-
tredine pessima. *Vtinam non essem 11
vir habens spiritum, & mendacium D
potius loquerer: stillabo tibi in vi-
num, & in ebrietatem: & erit super
quem stillatur populus iste. *Con- 12
gregatione congregabo Iacob totum
te: in vnum conducam reliquias
Israel, pariter ponam illum quasi gre-
gem in ouili, quasi pecus in medio
caularum, tumultuabuntur à multi-
tudine hominum. *Ascendet enim 13
pandens iter ante eos: diuident, &
transibunt portam, & ingredientur
per eam: & transibit rex eorum
coram eis: & Dominus in capite
eorum.

CAP. III.

1 ET dixi: Audite principes Iacob, &
A duces domus Israel: Numquid
2 non vestrum est scire iudicium, *qui
odio habetis bonum, & diligitis ma-
lum: qui violenter tollitis pelles eo-
rum desuper eis, & carnem eorum
3 desuper ossibus eorum? *Qui
comederunt carnem populi mei, &
pellem eorum desuper excoriauerût:
& ossa eorum confregerunt, & con-
ciderunt sicut in lebête, & quasi car-
4 nem in medio ollæ. *Tunc clamabût
B ad Dominum, & non exaudiet eos:
& abscondet faciem suam ab eis in
tempore illo, sicut nequiter egerunt
5 in adinuentionibus suis. *Hæc dicit
Dominus super prophetas, qui sedu-
cunt populum meum: qui mordent
dentibus suis, & prædicant pacem: &
si quis non dederit in ore eorum
quippiam, sanctificant super eum
6 prælium. *Propterea nox vobis pro
visione erit, & tenebræ vobis pro di-
uinatione: & occumbet sol super
prophetas, & obtenebrabitur super
7 eos dies. Et confundentur qui vidêt
C visiones, & confundentur diuini: &
operiêt omnes vultus suos, quia non
8 est responsum Dei. *Verumtamen
ego repletus sum fortitudine spiri-
tus Domini, iudicio, & virtute: vt
annunciem Iacob scelus suum, &
9 Israel peccatum suum. *Audite hoc
principes domus Iacob, & iudices
domus Israel: qui abominamini iu-
dicium, & omnia recta peruertitis.
10 *Qui ædificatis Sion in sanguinibus,
11 & Ierusalem in iniquitate. *a Princi- a Ezec. 22. f. 27
D pes eius in muneribus iudicabant, & Soph. 3. a. 3
sacerdotes eius in mercede doce-
bant, & prophetæ eius in pecunia
diuinabant: & super Dominum re-
quiescebant, dicentes: Numquid non
Dominus in medio nostrum? non
12 venient super nos mala. *Propter
hoc, causa vestri, b Sion quasi ager b Ier. 26. f. 18
arabitur, & Ierusalem quasi aceruus
lapidum erit, & mons templi in ex-
celsa siluarum.

CAP. IIII.

1 ET erit: In nouissimo dierum erit c Isa. 2. a. 2
A mons domus Domini præpara-
tus in vertice montium, & sublimis
super colles: & fluent ad eum populi.
2 *Et properabunt gentes multæ, &
dicent: Venite, ascendamus ad mon-
tem Domini, & ad domum Dei
Iacob: & docebit nos de viis suis, &
ibimus in semitis eius: quia de Sion
egredietur lex, & verbum Domini
3 de Ierusalem. *Et iudicabit inter po-
pulos multos, & corripiet gentes
B fortes vsque in longinquum: & con-
cident gladios suos in vomeres, &
hastas suas in ligones: non sumet
gens aduersus gêtem gladium: & non
4 discent vltrà belligerare. *Et sedebit
vir subtus vitem suam, & subtus
ficum suam, & non erit qui deter-
reat: quia os Domini exercituum lo-
5 cutum est. *Quia omnes populi am-
bulabunt vnusquisque in nomine
Dei sui: nos autem ambulabimus in
nomine Domini Dei nostri in æter-
6 num & vltrà. In die illa, dicit Do-
minus, congregabo claudicantem: &
eam, quam eieceram, colligam: &
7 quam afflixeram: *d Et ponam clau- d Soph. 3.
dicantem in reliquias: & eam, quæ d. 19
laborauerat, in gentem robustam: e & Luc. 1. c. 33
regnabit Dominus super eos in môte e Dan. 7.
C Sion, ex hoc nunc & vsque in æter- d. 14
8 num. *Et tu turris gregis nebulosa

filiæ Sion vsque ad te veniet: & ve-
niet potestas prima, regnum filiæ Ie-
rusalem. *Nunc quare mœrore con- 9
traheris? numquid rex non est tibi,
aut consiliarius tuus periit, quia com-
prehēdit te dolor sicut parturientem?
*Dole, & satage filia Sion quasi par- 10
turiens: quia nunc egredieris de ciui-
tate, & habitabis in regione, & venies
vsque ad Babylonem, ibi liberaberis:
ibi redimet te Dominus de manu ini-
micorum tuorum. *Et nunc congre- 11
gatæ sunt super te gentes multæ, quæ
dicunt: Lapidetur: & aspiciat in Sion
oculus noster. *Ipsi autem non co- 12
gnouerunt cogitationes Domini, & D
non intellexerunt consilium eius:
quia congregauit eos quasi fœnum
areæ. *Surge, & tritura filia Sion: 13
quia cornu tuum ponam ferreum, &
vngulas tuas ponam æreas: & com-
minues populos multos, & interficies
Domino rapinas eorum, & forti-
tudinem eorum Domino vniuersæ
terræ.

CAP. V.

NVnc vastaberis filia latronis: ob- 1
sidionem posuerunt super nos, A
in virga percutient maxillam iudicis
Israel. *[b]ET TV BETHLEHEM 2
Ephrata paruulus es in millibus Iuda:
ex te mihi egredietur qui sit domina-
tor in Israel, & egressus eius ab initio,
à diebus æternitatis. *Propter hoc 3
dabit eos vsque ad tempus, in quo par-
turiens pariet: & reliquiæ fratrum
eius conuertentur ad filios Israel.
*Et stabit, & pascet in fortitudine 4
Domini, in sublimitate nominis Do- B
mini Dei sui: & conuertentur, quia
nunc magnificabitur vsque ad termi-
nos terræ. *Et erit iste pax: cùm venerit 5
Assyrius in terram nostram, & quan-
do calcauerit in domibus nostris: &
suscitabimus super eum septem pa-
stores, & octo primates hominum. *Et 6
pascent terram Assur in gladio, &
terram Nemrod in lanceis eius:
& liberabit ab Assur cùm venerit in
terram nostram, & cùm calcauerit in
finibus nostris. *Et erunt reliquiæ 7
Iacob in medio populorum multo-
rum quasi ros à Domino, & quasi C
stillæ super herbam, quæ non expe-
ctat virum, & non præstolatur filios
hominum. *Et erunt reliquiæ Iacob in 8
Gentibus in medio populorum mul-
torū, quasi leo in iumentis siluarum,
& quasi catulus leonis in gregibus

[b] Matth. 2. a. 6. Ioã. 7. f. 42.

pecorum: qui cùm transierit, & con-
culcauerit, & ceperit, nō est qui eruat.
9 *Exaltabitur manus tua super hostes
tuos, & omnes inimici tui inter-
10 ibunt. *Et erit in die illa, dicit Domi-
D nus: Auferam equos tuos de medio
11 tui, & disperdam quadrigas tuas. *Et
perdam ciuitates terræ tuæ, & de-
struam omnes munitiones tuas, &
auferam maleficia de manu tua, &
12 diuinationes non erunt in te. *Et pe-
rire faciam sculptilia tua, & statuas
tuas de medio tui: & non adorabis
13 vltra opera manuum tuarum. *Et
euellam lucos tuos de medio tui: &
14 conteram ciuitates tuas. *Et faciam
in furore & in indignatione vltionem
in omnibus gentibus, quæ non au-
dierunt.

CAP. VI.

1 AVdite quæ Dominus loquitur:
A Surge, contende iudicio aduer-
sum montes, & audiant colles vocem
2 tuam. *Audiant montes iudicium
Domini, & fortia fundamenta terræ:
quia iudicium Domini cum populo
suo, & cum Israel diiudicabitur.
3 *[a]Popule meus quid feci tibi, aut
quid molestus fui tibi? responde
4 mihi. *Quia eduxi te de terra Ægypti,
& de domo seruientium liberaui te:
& misi ante faciem tuam Moysen,
5 & Aaron, & Mariam? *[b]Popule meus
memento quæso quid cogitauerit
B Balach rex Moab, & quid responde-
rit ei Balaam filius Beor, de Setim
vsque ad Galgalam, vt cognosceres
6 iustitias Domini. *Quid dignum of-
feram Domino? curuabo genu Deo
excelso? numquid offeram ei holo-
cautomata, & vitulos anniculos?
7 *Numquid placari potest Dominus
in millibus arietum, aut in multis
millibus hircorum pinguium? num-
quid dabo primogenitum meum pro
scelere meo, fructum ventris mei
8 pro peccato animæ meæ? *Indicabo
tibi ò homo quid sit bonum, & quid
Dominus requirat à te: Vtique facere
iudicium, & diligere misericordiam,
& sollicitum ambulare cum Deo tuo.
9 *Vox Domini ad ciuitatem cla-
C mat, & salus erit timentibus nomen
tuum: Audite tribus, & quis appro-
10 babit illud? *Adhuc ignis in domo
impii thesauri iniquitatis, & mensura
11 minor iræ plena. *Numquid iu-
stificabo stateram impiam, & sac-
12 celli pondera dolosa? *In quibus

[a] Ier. 2. a. 4.
[b] Num. 22. & 23.

diuites

diuites eius repleti sunt iniquitate, &
habitantes in ea loquebantur mendacium, & lingua eorum fraudulen-
ta in ore eorum. Et ego ergo coepi 13
percutere te perditione super peccatis
tuis. * Tu comedes, & non saturaberis: 14
& humiliatio tua in medio tui: D
& apprehendes, & non saluabis: &
quos saluaueris, in gladium dabo.
[a] Deut. 28. d. 38. Agg. 1. b. 6. * [a] Tu seminabis, & non metes: tu 15
calcabis oliuam, & non vngêris oleo:
& mustum, & non bibes vinum. * Et 16
custodisti praecepta Amri, & omne
opus domus Achab: & ambulasti
in voluntatibus eorum, vt darem te
in perditionem, & habitantes in ea
in sibilum, & opprobrium populi
mei portabitis.

CAP. VII.

VÆ mihi, quia factus sum sicut 1
qui colligit in autumno racemos A
vindemiae: non est botrus ad comedendum praecoquas ficus desidera-
uit anima mea. * Periit sanctus de ter- 2
ra, & rectus in hominibus non est:
omnes in sanguine insidiantur, vir fra-
trem suum ad mortem venatur. * Ma- 3
lum manuum suarum dicunt bonum:
princeps postulat, & iudex in red-
dendo est: & magnus locutus est
desiderium animae suae, & conturba-
uerunt eam. * Qui optimus in eis 4
est, quasi paliurus: & qui rectus,
quasi spina de sepe. Dies speculatio-
nis tuae, visitatio tua venit: nunc erit
vastitas eorum. * Nolite credere ami- 5
co: & nolite confidere in duce: ab ea, B
quae dormit in sinu tuo, custodi clau-
stra oris tui. * [b] Quia filius contume- 6
liam facit patri, & filia consurgit ad-
uersus matrem suam, nurus aduersus
socrum suam: [c] & inimici hominis
domestici eius. * Ego autem ad Do- 7
minum aspiciam, expectabo Deum
saluatorem meum: audiet me Deus
meus. * Ne laeteris inimica mea super 8
me, quia cecidi: consurgam, cùm se-
dero in tenebris, Dominus lux mea
est. * Iram Domini portabo, quoniam 9
peccaui ei, donec causam meam iudi-
cet, & faciat iudicium meum: educet
me in lucem, videbo iustitiam eius.
* Et aspiciet inimica mea, & operietur 10
confusione, quae dicit ad me: Vbi est
Dominus Deus tuus? Oculi mei vi-
debunt in eam: nunc erit in concul-
cationem vt lutum platearum. * Dies, 11
vt aedificentur maceriae tuae: in die
illa longè fiet lex. * In die illa & vsque 12
C ad te veniet de Assur, & vsque ad ci-
uitates munitas: & à ciuitatibus mu-
nitis vsque ad flumen, & ad mare de
13 mari, & ad montem de monte. * Et
terra erit in desolationem propter
habitatores suos, & propter fructum
14 cogitationum eorum. * Pasce popu-
lum tuum in virga tua, gregem here-
ditatis tuae habitantes solos in saltu,
in medio Carmeli: pascentur Basan
15 & Galaad iuxta dies antiquos. * Se-
cundùm dies egressionis tuae de Ter-
ra Ægypti ostendam ei mirabilia.
16 * Videbunt gentes, & confundentur
super omni fortitudine sua: ponent
manum super os, aures eorum surdae
17 erunt. * Lingent puluerem sicut ser-
D pentes, velut reptilia terrae perturba-
buntur in aedibus suis: Dominum
Deum nostrum formidabunt, & ti-
18 mebunt te. * [d] Quis Deus similis tui, [d] Hier. 10. a. 6. Act. 10. g. 43.
qui aufers iniquitatem, & transis pec-
catum reliquiarum hereditatis tuae?
non immittet vltrà furorem suum,
quoniam volens misericordiam est.
19 * Reuertetur, & miserebitur nostri: de-
ponet iniquitates nostras, & proiiciet
in profundum maris omnia peccata
20 nostra. * Dabis veritatem Iacob, mise-
ricordiam Abraham: quae iurasti pa-
tribus nostris à diebus antiquis.

PROPHETIA NAHVM.

CAPVT. I.

1 ONVS Niniue: Liber visionis
A Nahum Elcesaei. * Deus aemu-
2 lator, & vlciscens Dominus:
vlciscens Dominus, & habens furorem:
vlciscens Dominus in hostes suos, &
3 irascens ipse inimicis suis. * Dominus
patiens, & magnus fortitudine, & mun-
dans non faciet innocentem. Dominus in
tempestate, & turbine viae eius, &
4 nebulae puluis pedum eius. * Increpans
mare, & exsiccans illud: & omnia
flumina ad desertum deducens. In-
firmatus est Basan, & Carmelus: &
5 flos Libani elanguit. * Montes com-
B moti sunt ab eo, & colles desolati
sunt: & contremuit terra à facie eius,
& orbis, & omnes habitantes in eo.
6 * Ante faciem indignationis eius quis
stabit? & quis resistet in ira furoris
eius? indignatio eius effusa est vt
ignis: & petrae dissolutae sunt ab eo.

* Bonus

*Bonus Dominus, & confortans in 7
die tribulationis: & sciens sperantes
in se. *& in diluuio prætereunte, con-
summationem faciet loci eius: & ini- C
micos eius persequentur tenebræ.
*Quid cogitatis contra Dominum? 9
consummationem ipse faciet: non
consurget duplex tribulatio. *Quia 10
sicut spinæ seinuicem complectũtur,
sic conuiuium eorum pariter potan-
tium: consumentur quasi stipula ari-
ditate plena. *Ex te exibit cogitans 11
contra Dominum malitiam: mente
pertractans præuaricationem. *Hæc 12
dicit Dominus: Si perfecti fuerint: & D
ita plures, sic quoque attondentur, &
pertransibit: afflixi te, & non affligam
te vltrà. *Et nunc conteram virgam 13
eius de dorso tuo, & vincula tua dis-
rumpam. *Et præcipiet super te Do- 14
minus, non seminabitur ex nomine
tuo amplius: de domo Dei tui inter-
ficiam sculptile, & conflatile, ponam
sepulchrum tuum, quia inhonoratus
es. *[a]Ecce super montes pedes euan- 15
gelizantis, & annunciantis pacem:
celebra Iuda festiuitates tuas, & red-
de vota tua: quia non adiiciet vltrà
vt pertranseat in te Belial: vniuer-
sus interiit.

a Isa.52. b.7 Rom.10. b.15

CAP. II.

ASCendit qui dispergat coram te, 1
qui custodiat obsidionem: con A
templare viam, conforta lumbos, ro-
bora virtutem valde. *Quia reddidit 2
Dominus superbiam Iacob, sicut su-
perbiam Israel: quia vastatores dissi-
pauerunt eos, & propagines eorum
corruperunt. *Clypeus fortium eius 3
igniteus, viri exercitus in coccineis:
igneæ habenæ currus in die præpa-
rationis eius, & agitatores consopiti
sunt. *In itineribus conturbati sunt: 4
quadrigæ collisæ sunt in plateis: aspe- B
ctus eorum quasi lampades, quasi
fulgura discurrentia. *Recordabitur 5
fortium suorum, ruent in itineri-
bus suis: velociter ascendent muros
eius, & præparabitur vmbraculum.
*Portæ fluuiorum apertæ sunt, & 6
templum ad solum dirutum. *Et mi- 7
les captiuus abductus est: & ancillæ
eius minabantur gementes vt colum-
bæ, murmurantes in cordibus suis.
*Et Niniue quasi piscina aquarum 8
aquæ eius: ipsi verò fugerunt: state, C
state, & non est qui reuertatur. *Di- 9
ripite argentum, diripite aurum: &
non est finis diuitiarum ex omnibus
10 vasis desiderabilibus. *Dissipata est,
& scissa, & dilacerata: & cor tabe-
scens, & dissolutio geniculorum, &
defectio in cunctis renibus: & facies
omnium eorum sicut nigredo ollæ.
11 *Vbi est habitaculum leonum, &
D pascua catulorum leonum, ad quam
iuit leo vt ingrederetur illuc, catulus
12 leonis, & non est qui exterreat: *Leo
cepit sufficienter catulis suis, & ne-
cauit leænis suis: & impleuit præda
speluncas suas, & cubile suum ra-
13 pina. *Ecce ego ad te, dicit Do-
minus exercituum, & succendam
vsque ad fumum quadrigas tuas, &
leunculos tuos comedet gladius: &
exterminabo de terra prædam tuam,
& non audietur vltrà vox nuncio-
rum tuorum.

CAP. III.

1 VÆ ciuitas sanguinum, vniuersa
A mendacij dilaceratione plena:
2 non recedet à te rapina. *Vox fla-
gelli, & vox impetus rotæ, & equi
frementis, & quadrigæ feruentis, &
3 equitis ascendentis: *& micantis gla-
dij, & fulgurantis hastæ, & multitu-
dinis interfectæ, & grauis ruinæ: nec
est finis cadauerum, & corruent in
4 corporibus suis. *Propter multitudi-
nem fornicationum meretricis spe-
ciosæ, & gratæ, & habentis maleficia,
quæ vendidit gentes in fornicationi-
bus suis, & familias in maleficiis suis:
5 *[a]Ecce ego ad te, dicit Dominus exer-
B cituum, & reuelabo pudenda tua in
facie tua, & ostendam Gentibus nu-
ditatem tuam, & regnis ignominiam
tuam. *Et proiiciam super te abomi-
nationes, & contumeliis te afficiam,
7 & ponam te in exemplum. *Et erit:
omnis, qui viderit te, resiliet à te, &
dicet: Vastata est Niniue: quis com-
mouebit super te caput? vnde quæ-
8 ram consolatorem tibi? *Numquid
melior es Alexandria populorum,
quæ habitat in fluminibus? aquæ in
circuitu eius: cuius diuitiæ, mare:
9 aquæ muri eius. *Æthiopia fortitu-
do eius, & Ægyptus, & non est finis:
Aphrica, & Libyes fuerunt in auxilio
10 tuo. *Sed & ipsa in transmigratio-
nem ducta est in captiuitatem: par-
uuli eius elisi sunt in capite omnium
C viarum, & super inclytos eius mise-
runt sortem, & omnes optimates eius
11 confixi sunt in compedibus. *Et tu
ergo inebriaberis, & eris despecta:
& tu quæres auxilium ab inimico.

a Ezech.24. b.9 Hab.2. c.12

a Isa.47. a.3

*Omnes

* Omnes munitiones tuæ sicut ficus 12
cum grossis suis: si concussæ fuerint,
cadent in os comedentis. * Ecce popu- 13
lus tuus mulieres in medio tui: ini-
micis tuis adapertione pandentur
portæ terræ tuæ, deuorabit ignis ve-
ctes tuos. * Aquam propter obsidio- 14
nem hauri tibi, extrue munitiones
tuas: intra in lutum, & calca, subigẽs
tene laterem. * Ibi comedet te ignis: 15
peribis gladio, deuorabit te vt bru-
chus: cõgregare vt bruchus: multipli-
care vt locusta. * Plures fecisti nego- 16
tiationes tuas quã stellę sint cęli: bru- D
chus expansus est, & auolauit. * Cu- 17
stodes tui quasi locustæ: & paruuli
tui quasi locustæ locustarum, quæ
considunt in sepibus in die frigoris:
sol ortus est, & auolauerunt, & non
est cognitus locus earum vbi fuerint.
* Dormitauerunt pastores tui, rex As- 18
sur: sepelientur principes tui: latitauit
populus tuus in montibus, & non est
qui cõgreget. * Non est obscura con- 19
tritio tua, pessima est plaga tua: om-
nes qui audierunt auditionem tuam,
compresserunt manum super te: quia
super quem non transiit malitia tua
semper?

PROPHETIA HABACVC.

CAPVT I.

ONVS, quod vidit Habacuc 1
propheta. * Vsquequo Domi- 2
ne clamabo, & non exaudies? A
vociferabor ad te vim patiens, & non
saluabis? * Quare ostendisti mihi ini- 3
quitatem, & laborẽ, videre prædam,
& iniustitiam contra me? & factum
est iudicium, & contradictio poten-
tior. * Propter hoc lacerata est lex, & 4
non peruenit vsque ad finem iudi-
cium: quia impius præualet aduersus
iustum, propterea egreditur iudicium
peruersum. * *Aspicite in gentibus, & 5
videte: admiramini, & obstupescite: B
quia opus factũ est in diebus vestris,
quod nemo credet, cum narrabitur.
* Quia ecce ego suscitabo Chaldæos, 6
gentem amaram, & velocem, ambu-
lantem super latitudinem terræ, vt
possideat tabernacula non sua. * Hor- 7
ribilis, & terribilis est: ex semetipsa
iudicium, & onus eius egredietur.
* Leuiores pardis equi eius, & velo- 8
ciores lupis vespertinis: & diffun-
dentur equites eius: equites namque
C eius de longè venient, volabunt quasi
aquila festinans ad comedendum.
9 Omnes ad prædam venient, facies
eorum ventus vrens: & congregabit
10 quasi arenam, captiuitatem. * Et ipse
de regibus triumphabit, & tyranni
ridiculi eius erunt: ipse super om-
nem munitionem ridebit, & com-
portabit aggerem, & capiet eam.
11 * Tunc mutabitur spiritus, & per-
transibit: & corruet: hæc est forti-
12 tudo eius dei sui. * Numquid non tu
à principio Domine Deus meus,
sancte meus, & non moriemur? Do-
mine in iudicium posuisti eum: &
D fortem vt corriperes, fundasti eum.
13 * Mundi sunt oculi tui, ne videas ma-
lum, & respicere ad iniquitatem non
poteris. quare respicis super iniqua
agentes, & taces deuorante impio iu-
14 stiorem se? * Et facies homines quasi
pisces maris, & quasi reptile non ha-
15 bens principem. * Totum in hamo
subleuauit, traxit illud in sagena sua,
& congregauit in rete suum. Super
16 hoc lætabitur & exultabit. * Pro-
pterea immolabit sagenæ suæ, & sa-
crificabit reti suo: quia in ipsis in-
crassata est pars eius, & cibus eius
17 electus. * Propter hoc ergo expandit
sagenam suam, & semper interficere
Gentes non parcet.

CAP. II.

1 A SVper custodiam meam stabo, &
figam gradum super munitionem:
& contemplabor, vt videam quid
dicatur mihi, & quid respondeam ad
2 arguentem me. * Et respondit mihi
Dominus, & dixit: Scribe visum,
& explana eum super tabulas: vt
3 percurrat qui legerit eum. * Quia ad-
huc visus procul, & apparebit in fi-
nem, & non mentietur. si moram
fecerit, expecta illum: quia veniens
4 veniet, & non tardabit. Ecce qui
incredulus est, non erit recta anima
eius in semetipso: * iustus autem in
5 B fide sua viuet. * Et quomodo vinum
potantem decipit: sic erit vir super-
bus, & non decorabitur: qui dilata-
uit quasi infernus animam suam: &
ipse quasi mors, & non adimpletur:
& congregabit ad se omnes gentes,
& coaceruabit ad se omnes populos.
6 Numquid non omnes isti super
eum parabolam sument, & loque-
lam ænigmatum eius: & dicetur:

*Act.13.f.41

*Ioan.3.d.36 Ro.1.b.17. Gal.3.b.11 Heb.10.d.38

Væ

Væ ei, qui multiplicat nõ sua? vsque-
quo & aggrauat contra se densum lu-
tum? *Numquid non repente cõsur- 7
gent qui mordeant te: & suscitabũtur
lacerantes te, & eris in rapinam eis?
*Quia tu spoliasti gentes multas, spo- 8
liabunt te omnes, qui reliqui fuerint
de populis propter sanguinem homi-
nis, & iniquitatem terræ ciuitatis, &
omnium habitantium in ea. *Væ qui 9
congregat auaritiam malam domui
suæ, vt sit in excelso nidus eius, & li-
berari se putat de manu mali. *Cogi- 10
tasti confusionem domui tuæ, conci- C
disti populos multos, & peccauit
anima tua. *Quia lapis de pariete cla- 11
mabit: & lignum, quod inter iunctu-
ras ædificiorum est, respõdebit. *a Væ 12
qui ædificat ciuitatẽ in sanguinibus,
& præparat vrbem in iniquitate.
*Numquid non hæc sunt à Domino 13
exercituum? Laborabunt enim po-
puli in multo igne: & gentes in va-
cuum, & deficient. *Quia replebitur 14
terra, vt cognoscant gloriam Domi-
ni, quasi aquæ operientes mare. *Væ 15
qui potum dat amico suo mittens fel
suum, & inebrians vt aspiciat nudi-
tatem eius. *Repletus es ignominia 16
pro gloria: bibe tu quoque, & conso- D
pire: circumdabit te calix dexteræ
Domini, & vomitus ignominiæ su-
per gloriam tuam. *Quia iniquitas 17
Libani operiet te, & vastitas animaliũ
deterrebit eos de sanguinibus homi-
num, & iniquitate terræ, & ciuitatis,
& omnium habitantium in ea. *Quid 18
prodest sculptile, quia sculpsit illud fi-
ctor suus, cõflatile, & imaginẽ falsam?
quia sperauit in figmento fictor eius
vt faceret simulachra muta. *Væ qui 19
dicit ligno: Expergiscere: Surge, lapidi
tacenti: numquid ipse docere poterit?
Ecce iste coopertus est auro, & argen-
to: & omnis spiritus nõ est in visceri-
bus eius. *b Dominus autem in tem- 20
plo sancto suo: sileat à facie eius om-
nis terra.

a Ezech. 24. b. 9. Nah. 1. a

b Psal. 10. a. 4

ORATIO HABACVC PROPHETÆ PRO IGNORANTIIS. 1

CAPVT. III.

DOMINE audiui auditionem 2
tuam, & timui. A
Domine opus tuum in medio an-
norum viuifica illud.
In medio annorum notum facies:
cùm iratus fueris, misericordiæ re-
cordaberis.
3 *Deus ab Austro veniet, & sanctus
de monte Pharan:
Operuit cælos gloria eius: & laudis
eius plena est terra.
4 *Splendor eius vt lux erit: cornua
in manibus eius:
Ibi abscondita est fortitudo eius:
5 *ante faciem eius ibit mors.
Et egredietur diabolus ante pedes
eius.
6 *Stetit, & mensus est terram.
Aspexit, & dissoluit Gentes: & con-
triti sunt montes sæculi.
Incuruati sunt colles mundi, ab iti-
neribus æternitatis eius.
7 *Pro iniquitate vidi tentoria Æ-
B thiopiæ, turbabuntur pelles terræ
Madian.
8 *Numquid in fluminibus iratus es
Domine? aut in fluminibus furor
tuus? vel in mari indignatio tua?
Qui ascendet super equos tuos: &
quadrigæ tuæ saluatio.
9 *Suscitans suscitabis arcum tuum:
iuramenta tribubus quæ locutus es:
10 Fluuios scindes terræ: *viderunt
te, & doluerunt mõtes: gurges aqua-
rum transiit.
Dedit abyssus vocem suam: alti-
tudo manus suas leuauit.
11 *Sol, & luna steterunt in habita-
C culo suo, in luce sagittarum tuarum,
ibunt in splendore fulgurantis hastæ
tuæ.
12 *In fremitu conculcabis terram:
in furore obstupefacies Gentes.
13 *Egressus es in salutem populi tui:
in salutem cum Christo tuo:
Percussisti caput de domo impij:
denudasti fundamentum eius vsque
ad collum.
14 *Maledixisti sceptris eius, capiti
bellatorum eius, venientibus vt tur-
bo ad dispergendum me.
Exultatio eorum sicut eius, qui de-
uorat pauperem in abscondito.
15 *Viam fecisti in mari equis tuis, in
D luto aquarum multarum.
16 *Audiui, & conturbatus est venter
meus: à voce contremuerunt labia
mea.
Ingrediatur putredo in ossibus meis,
& subter me scateat.
Vt requiescam in die tribulationis:
vt ascendam ad populum accinctum
nostrum.

*Ficus

• Ficus enim non florebit: & non 17
erit germen in vineis.
Mentietur opus oliuæ: & arua non
afferent cibum.
Abscindetur de ouili pecus: & non
erit armentum in præsepibus.
• Ego autem in Domino gaudebo: 18
& exultabo in Deo Iesu meo.
• Deus Dominus fortitudo mea: & 19
ponet pedes meos quasi ceruorum.
Et super excelsa mea deducet me
victor in Psalmis canentem.

PROPHETIA SOPHONIÆ.

CAPVT. I.

VERBVM Domini, quod fa- 1
ctum est ad Sophoniam fi- A
lium Chusi, filij Godoliæ, filij
Amariæ, filij Ezeciæ, in diebus Iosiæ
filij Amon regis Iudæ. • Congregans 2
congregabo omnia à facie terræ, dicit
Dominus: • congregans hominem, &
pecus, congregans volatilia cæli, & 3
pisces maris: & ruinæ impiorũ erunt:
& disperdam homines à facie terræ,
dicit Dominus. • Et extendam ma- 4
num meam super Iudam, & super
omnes habitãtes Ierusalem: & disper-
dam de loco hoc reliquias Baal, &
nomina æditurum cũ sacerdotibus:
• & eos, qui adorant super tecta mili- 5
tiam cęli, & adorant, & iurãt in Dño, B
& iurant in Melchom. • Et qui auer- 6
tuntur de post tergũ Domini, & qui
non quęsierunt Dominum, nec inue-
stigauerunt eum. • Silete à facie Do- 7
mini Dei: quia iuxta est dies Domini,
quia præparauit Dominus hostiam,
sanctificauit vocatos suos. Et erit: in 8
die hostiæ Dñi visitabo super princi-
pes, & super filios regis, & super om-
nes, qui induti sunt veste peregrina:
• & visitabo super omnẽ, qui arrogã- 9
ter ingreditur super limen in die illa:
qui complẽt domum Domini Dei sui
iniquitate, & dolo. • Et erit in die illa, 10
dicit Dominus, vox clamoris à porta C
piscium, & vlulatus à Secunda, &
contritio magna à collibus. • Vlulate 11
habitatores Pilæ: conticuit omnis
populus Chanaan, disperierunt om-
nes inuoluti argento. • Et erit in tem- 12
pore illo: scrutabor Ierusalem in
lucernis: & visitabo super viros de-
fixos in fæcibus suis: qui dicunt in
cordibus suis: Non faciet bene Do-

13 minus, & non faciet male. • Et erit
fortitudo eorum in direptionem, &
domus eorum in desertum. & a ædifi- | a Amos. 5. c. 11
cabunt domos, & non habitabunt:
& plantabunt vineas, & non bibent
14 vinum earum. Iuxta est dies Domi-
D ni magnus, iuxta est & velox nimis:
vox diei Domini amara, tribulabitur
15 ibi fortis. • b Dies iræ dies illa, dies tri- | b Ier. 30. c. 7
bulationis & angustiæ, dies calami- | Ioel. 2. c. 11
tatis & miseriæ, dies tenebrarum & | Amos. 5.
16 caliginis, dies nebulæ & turbinis, • dies | c. 18
tubæ & clãgoris super ciuitates mu-
17 nitas, & super angulos excelsos. • Et
tribulabo homines, & ambulabunt vt
cæci, quia Domino peccauerunt: &
effundetur sanguis eorum sicut hu-
mus, & corpora eorum sicut stercora.
18 • c Sed & argentum eorum, & aurum | c Ezech. 7. c. 18
eorum non poterit liberare eos in die
iræ Domini: • in igne zeli eius deuo- | Inf. 3. b. 8
rabitur omnis terra, quia consum-
mationem cum festinatione faciet
cunctis habitantibus terram.

CAP. II.

1 Conuenite, congregamini gẽs non
2 amabilis: • Priusquã pariat iussio
A quasi puluerem transeuntem diem,
antequam veniat super vos ira furo-
ris Domini, antequam veniat su-
per vos dies indignationis Domini.
3 Quærite Dominum omnes mãsueti
terræ, qui iudicium eius estis operati:
quærite iustum, quærite mansuetum:
si quomodo abscondamini in die
4 furoris Domini. • Quia Gaza de-
structa erit, & Ascalon in desertum,
Azotum in meridie eiicient, & Acca-
5 ron eradicabitur. • Væ qui habitatis
B funiculum maris, gens perditorum:
verbum Domini super vos Chanaan
terra Philisthinorum, & disperdam
6 te, ita vt non sit inhabitator. • Et erit
funiculus maris requies pastorum,
7 & caulæ pecorum: • & erit funiculus
eius, qui remanserit de domo Iuda:
ibi pascentur, in domibus Ascalonis
ad vesperam requiescent: quia visi-
tabit eos Dominus Deus eorum, &
8 auertet captiuitatem eorum. • Audiui
opprobrium Moab, & blasphemias
C filiorum Ammon: quæ exprobraue-
runt populo meo, & magnificati sunt
9 super terminos eorũ. • Propterea viuo
ego, dicit Dominus exercituũ Deus
Israel, quia Moab vt Sodoma erit, &
filij Ammõ quasi Gomorrha, siccitas
spinarum, & aceruí salis, & desertum
vsque in æternum: reliquiæ populi

mei diripient eos, & residui gentis
meę possidebũt illos. * Hoc eis eueniet 10
pro superbia sua: quia blasphemaue-
runt, & magnificati sunt super po-
pulum Domini exercituum. * Horri- 11
bilis Dominus super eos, & attenua-
bit omnes deos terræ: & adorabunt
eum viri de loco suo, omnes insulæ D
Gẽtium. * Sed & vos Æthiopes inter- 12
fecti gladio meo eritis. * Et extendet 13
manum suam super Aquilonem, &
perdet Assur: & ponet speciosam in
solitudinem, & in inuium, & quasi
desertum. * Et accubabunt in medio 14
eius greges, omnes bestiæ Gentium:
& onocrotalus, & ericius in limini-
bus eius morabuntur: vox cantantis
in fenestra, coruus in superliminari,
quoniam attenuabo robur eius. * Hęc 15
est ciuitas gloriosa habitans in con-
fidentia: quæ dicebat in corde suo:
ego sum, & extra me non est alia
amplius: quomodo facta est in de-
sertum cubile bestiæ? omnis, qui
transit per eam, sibilabit, & mouebit
manum suam.

Isa. 14. a. 11

CAP. III.

VÆ prouocatrix, & redempta ci- 1
uitas, columba. * Non audiuit 2
vocem, & non suscepit disciplinam: A
in Domino nõ est confisa, ad Deum
suum non appropinquauit. * Prin- 3
cipes eius in medio eius quasi leones
rugientes: iudices eius lupi vespere,
non relinquebant in mane. * Prophetæ 4
eius vesani, viri infideles: sacerdotes
eius polluerunt sanctum, iniustè ege-
runt contra legem. * Dominus iustus 5
in medio eius non faciet iniquitatem:
mane mane iudicium suum dabit in
lucem, & non abscondetur: nesciuit
autem iniquus confusionem. * Dis- 6
perdidi Gentes, & dissipati sunt an-
guli earum: desertas feci vias eorum,
dum non est qui transeat: desolatæ
sunt ciuitates eorum, non remanente
viro, neque vllo habitatore. * Dixi: 7
Attamẽ timebis me, suscipies discipli- B
nam: & non peribit habitaculum eius
propter omnia, in quibus visitaui eã:
verumtamen diluculo surgentes cor-
ruperunt omnes cogitationes suas.
* Quapropter expecta me, dicit Do- 8
minus, in die resurrectionis meæ in
futurum, quia iudicium meum vt
congregem Gentes, & colligam re-
gna & effundã super eos indignatio-
nem meã, omnem iram furoris mei:
* in igne enim zeli mei deuorabitur

Ierem. 21. f. 17
Mich. 3. d. 11
Sup. 2. d. 16

9 omnis terra. * Quia tunc reddam
populis labium electum, vt inuocent
omnes in nomine Domini, & seruiãt
10 ei humero vno. * Vltra flumina Æ-
thiopiæ, inde supplices mei, filij di-
spersorum meorum deferent munus
11 mihi. * In die illa non confunderis
super cunctis adinuentionibus tuis,
C quibus præuaricata es in me: quia
tunc auferam de medio tui magnilo-
quos superbiæ tuæ, & non adiicies
exaltari amplius in mõte sancto meo.
12 * Et derelinquam in medio tui popu-
lum pauperem, & egenum: & spera-
13 bunt in nomine Domini. * Reliquiæ
Israel non facient iniquitatem, nec
loquentur mendacium, & non inue-
nietur in ore eorum lingua dolosa:
quoniam ipsi pascentur, & accuba-
14 bunt, & nõ erit qui exterreat. * Lauda
filia Sion: iubila Israel: lætare, & ex-
ulta in omni corde filia Ierusalem.
15 * Abstulit Dominus iudicium tuum,
auertit inimicos tuos: rex Israel Do-
minus in medio tui, non timebis ma-
16 lum vltrà. * In die illa dicetur Ieru-
salem: Noli timere: Sion, non dissol-
17 uantur manus tuæ. * Dominus Deus
D tuus in medio tui fortis, ipse saluabit:
gaudebit super te in lætitia, silebit in
dilectione sua, exultabit super te in
18 laude. * Nugas, qui à lege recesse-
rant, congregabo, quia ex te erant: vt
non vltra habeas super eis oppro-
19 brium. * Ecce ego interficiam omnes,
qui afflixerunt te in tempore illo: &
saluabo claudicantem: & eam, quæ
eiecta fuerat, congregabo: & ponam
eos in laudem, & in nomen, in omni
20 terra confusionis eorum. * In tem-
pore illo, quo adducam vos: & in
tempore, quo congregabo vos: dabo
enim vos in nomen, & in laudem
omnibus populis terræ, cùm conuer-
tero captiuitatem vestrã coram ocu-
lis vestris, dicit Dominus.

PROPHETIA AGGÆI.

CAP. I.

1 IN anno secundo Darij regis, in
A mense sexto, in die vna mensis,
factum est verbum Domini in
manu Aggæi prophetæ ad Zorobabel
filiũ Salathiel, ducem Iuda, & ad Ie-
sum, filium Iosedec, sacerdotem
2 magnum, dicens: * Hæc ait Dominus

1. Esd. 6. a. 1

exer-

excreituum, dicens: Populus iste di-
cit: Nondum venit tempus domus
Domini ædificandæ. * Et factum est 3
verbū Domini in manu Aggæi pro-
phetæ, dicens: * Numquid tempus 4
vobis est vt habitetis in domibus la-
queatis, & domus ista deserta? * Et 5
nunc hæc dicit Dominus exercituū: B
Ponite corda vestra super vias ve-
stras. * ᵃ Seminastis multum, & in- 6
tulistis parū: comedistis, & non estis
satiati: bibistis, & non estis inebriati:
operuistis vos, & non estis calefacti:
& qui mercedes congregauit, misit
eas in sacculum pertusum. * Hæc 7
dicit Dominus exercituum: Poni-
te corda vestra super vias vestras:
* ascendite in mōtem, portate ligna, 8
& ædificate domum: & acceptabilis
mihi erit, & glorificabor, dicit Do-
minus. * Respexistis ad amplius, & 9
ecce factum est minus: & intulistis in C
domum, & exsufflaui illud: quam ob
causam, dicit Dominus exercituum?
quia domus mea deserta est, & vos
festinatis vnusquisq; in domū suam.
* Propter hoc super vos prohibiti 10
sunt cæli ne darent rorem, & terra
prohibita est ne daret germen suum:
* & vocaui siccitatem super terram, 11
& super montes, & super triticum,
& super vinum, & super oleum, &
quæcumque profert humus, & su-
per homines, & super iumenta, &
super omnem laborem manuum.
* Et audiuit Zorobabel filius Sala- 12
thiel, & Iesus filius Iosedec sacer- D
dos magnus, & omnes reliquiæ po-
puli vocem Domini Dei sui, & ver-
ba Aggæi prophetæ, sicut misit eum
Dominus Deus eorum ad eos: & ti-
muit populus à facie Domini. * Et 13
dixit Aggæus nuncius Domini de
nunciis Domini, populo dicens: Ego
vobiscum sum, dicit Dominus. * Et 14
suscitauit Dominus spiritum Zoro-
babel filij Salathiel, ducis Iuda, &
spiritum Iesu filij Iosedec sacerdotis
magni, & spiritum reliquorum de
omni populo: & ingressi sunt, & fa-
ciebant opus in domo Domini ex-
ercituum Dei sui.

ᵃ Deut. 28. d. 38. Mich. 6. e. 15

CAP. II.

IN die vigesima & quarta mensis, 1
in sexto mense, in anno secundo A
Darij regis. * In septimo mense, vi- 2
gesima & prima mensis, factum est
verbū Domini in manu Aggæi pro-
phetæ: dicens: * Loquere ad Zoroba- 3
bel filium Salathiel, ducem Iuda, &
ad Iesum filium Iosedec sacerdotem
magnum, & ad reliquos populi, di-
4 cens: * Quis in vobis est derelictus,
qui vidit domum istam in gloria sua
prima? & quid vos videtis hanc
nunc? numquid non ita est, quasi
5 non sit in oculis vestris? * Et nunc
confortare Zorobabel, dicit Domi-
nus: & confortare Iesu fili Iosedec
sacerdos magne, & confortare om-
nis populus terræ, dicit Dominus
exercituum: & facite (quoniam ego
vobiscum sum, dicit Dominus exer-
6 cituum) * verbum quod pepigi vo-
biscum cum egrederemini de Terra
Ægypti: & spiritus meus erit in me-
7 dio vestrûm, nolite timere. * Quia
B hæc dicit Dominus exercituū: ᵇ Ad-
huc vnū modicum est, & ego com-
mouebo cælum, & terram, & mare,
8 & aridam. * Et mouebo omnes Gen-
tes: ET VENIET DESIDE-
RATVS cunctis Gentibus: & im-
plebo domum istā gloria, dicit Do-
9 minus exercituum. * Meum est ar-
gentum, & meum est aurum, dicit
10 Dñs exercituum. * Magna erit gloria
domus istius nouissimæ plus quàm
primæ, dicit Dominus exercituū: &
in loco isto dabo pacem, dicit Domi-
11 nus exercituū. * In vigesima & quar-
ta noni mēsis, in anno secundo Da-
rij regis, factum est verbum Domini
12 ad Aggæum prophetā, dicens: * Hæc
dicit Dominus exercituum: Interro-
13 ga sacerdotes legem, dicens: * Si tu-
lerit homo carnem sanctificatam in
ora vestimenti sui, & tetigerit de
summitate eius panem, aut pulmen-
tum, aut vinum, aut oleum, aut om-
nem cibum: numquid sanctificabi-
tur? Respondentes autem sacerdo-
14 tes, dixerūt: Non. * Et dixit Aggæus:
C Si tetigerit pollutus in anima ex om-
nibus his, numquid contaminabi-
tur? Et responderunt sacerdotes, &
15 dixerunt: Contaminabitur. * Et re-
spondit Aggæus, & dixit: Sic popu-
lus iste, & sic gens ista ante faciem
meam, dicit Dominus, & sic omne
opus manuum eorum: & omnia
quæ obtulerunt ibi, contaminata
16 erunt. * Et nunc ponite corda vestra
à die hac & suprà, antequam pone-
retur lapis super lapidem in templo
17 Domini. * Cùm accederetis ad acer-
uum viginti modiorum, & fierent
decem: & intraretis ad torcular, vt

ᵇ Heb. 12. g. 26

exprimeretis quinquaginta lagenas,
& hebăt viginti. * Percussi vos vēto 18
vrente, & aurugine, & grādine om-
nia opera manuum vestrarum: &
non fuit in vobis, qui reuerteretur
ad me, dicit Dominus. * Ponite cor- 19
da vestra ex die ista, & in futurum, D
à die vigesima & quarta noni men-
sis à die, qua fundamenta iacta sunt
templi Domini, ponite super cor ve-
strum. * Numquid iam semen in 20
germine est: & adhuc vinea, & fi-
cus, & malogranatum, & lignum
oliuæ non floruit? ex die ista benedi-
cam. * Et factum est verbum Domi- 21
ni secundò ad Aggæum in vigesima
& quarta mensis, dicens: * Loquere 22
ad Zorobabel ducem Iuda, dicens:
Ego mouebo cælum pariter & ter-
ram. * Et subuertam solium regno- 23
rum, & conteram fortitudinem re-
gni Gentium: & subuertam quadri-
gam, & ascensorem eius: & descen-
dent equi, & ascensores eorum: vir
in gladio fratris sui. * In die illa, di- 24
cit Dominus exercituum, assumā te
* Zorobabel fili Salathiel serue meus,
dicit Dominus: & ponam te quasi
signaculum, quia te elegi, dicit Do-
minus exercituum.

Amos 4. a.9 — *Eccl. 49. c.13*

PROPHETIA ZACHARIÆ.

CAPVT PRIMVM.

1 IN mense octauo in anno secundo
A Darij regis, factū est verbū Do-
mini ad Zachariam, filium Bara-
chiæ filij Addo, prophetam, dicens:
2 * Iratus est Dominus super patres ve-
3 stros iracūdia. * Et dices ad eos: Hæc
dicit Dominus exercituum: * Cōuer-
timini ad me, ait Dominus exerci-
tuum: & cōuertar ad vos, dicit Do-
4 minus exercituum. * Ne sitis sicut pa-
tres vestri, * ad quos clamabāt pro-
phetæ priores, dicētes: Hęc dicit Do-
minus exercituum: Conuertimini de
vijs vestris malis, & de cogitatio-
nibus vestris pessimis: & non audie-
runt, neque attenderunt ad me, dicit
5 Dominus. * Patres vestri vbi sunt: &
prophetæ numquid in sempiternum
6 viuent? * Veruntamen verba mea,
B & legitima meá, quæ mandaui ser-
uis meis prophetis, numquid non
comprehenderunt patres vestros, &

Malac. 3. a.7 — *Isa. 21. c. 8. 31. c. 6 & 4?. d. 22* — *Ier. 3. c. 12* — *Ezec. 18. g. 30. & 20. a. 7. & 31. c. 18* — *Osee 14. a. 2* — *Ioel 2. c. 12*

conuersi sunt, & dixerunt: Sicut co-
gitauit Dominus exercituum facere
nobis secundùm vias nostras, & se-
cundùm adinuentiones nostras fe-
7 cit nobis. * In die vigesima & quar-
ta vndecimi mensis Sabath, in anno
secundo Darij, factum est verbum
Domini ad Zachariam filium Bara-
chiæ, filij Addo, prophetam, dicens:
8 * Vidi per noctem, & ecce vir ascen-
dens super equum rufum, & ipse sta-
bat inter myrteta, quæ erant in pro-
fundo: & post eum equi rufi, varij,
9 & albi. * Et dixi: Quid sunt isti, Do-
mine mi? & dixit ad me Angelus, qui
loquebatur in me: Ego ostendam ti-
10 bi quid sint hæc. * Et respondit vir,
qui stabat inter myrteta, & dixit: Isti
sunt, quos misit Dominus vt perām-
11 bulent terrā. * Et responderunt An-
C gelo Domini, qui stabat inter myr-
teta, & dixerunt: Perambulauimus
terram, & ecce omnis terra habita-
12 tur, & quiescit. * Et respondit An-
gelus Domini, & dixit: Domine ex-
ercituum vsquequo tu non misere-
beris Ierusalem, & vrbium Iuda,
quibus iratus es? iste iam septuage-
13 simus annus est. * Et respondit Do-
minus angelo, qui loquebatur in me
verba bona, verba consolatoria.
14 * Et dixit ad me angelus, qui loque-
batur in me: Clama, dicens: Hæc
dicit Dominus exercituum: * Zela-
tus sum Ierusalem, & Sion zelo ma-
15 gno. * Et ira magna ego irascor su-
per gentes opulentas: quia ego ira-
tus sum parum, ipsi verò adiuuerūt
16 in malum. * Propterea hęc dicit Do-
minus: Reuertar ad Ierusalem in mi-
sericordijs: & domus mea ædificabi-
tur in ea, ait Dominus exercituum:
D & perpendiculum extendetur su-
17 per Ierusalem. * Adhuc, clama di-
cens: Hæc dicit Dominus exercituū:
Adhuc affluent ciuitates meæ bonis:
& consolabitur adhuc Dñs Sion, &
18 eliget adhuc Ierusalem. * Et leuaui
oculos meos, & vidi: & ecce quat-
19 tuor cornua. * Et dixi ad angelum,
qui loquebatur in me: Quid sunt
hæc? & dixit ad me: Hæc sunt cor-
nua, quæ ventilauerunt Iudam, &
20 Israel, & Ierusalem. * Et ostendit
mihi Dominus quattuor fabros.
21 * Et dixi: Quid isti veniunt facere?
Qui ait, dicens: Hæc sunt cornua,
quæ ventilauerunt Iudam per sin-
gulos viros, & nemo eorum leuauit

Inf. 8. a. 2

caput suum: & venerunt isti deter-
rere ea, vt deiiciant cornua gentium,
quæ leuauerunt cornu super terram
Iuda vt dispergerent eam.

CAP. II.

ET leuaui oculos meos, & vidi: & 1
ecce vir, & in manu eius funicu- A
lus mensorum. * Et dixi: Quò tu va- 2
dis? Et dixit ad me: Vt metiar Ierusa-
lem, & videam quanta sit latitudo
eius, & quanta longitudo eius. * Et 3
ecce angelus, qui loquebatur in me,
egrediebatur, & angelus alius egre-
diebatur in occursum eius. * Et dixit 4
ad eum: Curre, loquere ad puerum
istum, dicens: Absq; muro habitabi-
tur Ierusalē præ multitudine homi- B
num, & iumentorum in medio eius.
* Et ego ero ei, ait Dominus, murus 5
ignis in circuitu: & in gloria ero in
medio eius. * O, ô fugite de terra 6
Aquilonis, dicit Dominus: quoniam
in quatuor ventos cæli dispersi vos,
dicit Dominus. * O Sion, fuge quæ 7
habitas apud filiā Babylonis: * quia 8
hęc dicit Dominus exercituum: Post C
gloriam misit me ad gentes, quæ
spoliauerunt vos: qui enim tetigerit
vos, tāgit pupillam oculi mei: * quia 9
ecce ego leuo manum meam super
eos, & erunt prædæ his, qui seruie-
bant sibi: & cognoscetis quia Domi-
nus exercituum misit me. * Lauda, 10
& lætare filia Sion: quia ecce ego ve-
nio, & habitabo in medio tui, ait
Dominus. * Et applicabuntur Gen- 11
tes multæ ad Dominum in die illa, D
& erunt mihi in populum, & habi-
tabo in medio tui: & scies quia Do-
minus exercituum misit me ad te.
* Et possidebit Dominus Iudam par- 12
tem suam in terra sanctificata: & eli-
get adhuc Ierusalem. * Sileat omnis 13
caro à facie Domini: quia consurre-
xit de habitaculo sancto suo.

CAP. III.

ET ostēdit mihi Dominus Iesum 1
sacerdotem magnum stātem co- A
ram angelo Domini: & satan stabat
à dextris eius vt aduersaretur ei. * Et 2
dixit Dominus ad satan: Increpet
Dominus in te satan: * & increpet
Dominus in te, qui elegit Ierusalem: B
numquid non iste torris est erutus
de igne? * Et Iesus erat indutus vesti- 3
bus sordidis: & stabat ante faciem
angeli. * Qui respōdit, & ait ad eos, 4
qui stabant coram se, dicens: Aufer-
te vestimenta sordida ab eo. Et dixit
ad eum: Ecce abstuli à te iniquitatem
5 tuam, & indui te mutatoriis. * Et di-
xit: Ponite cidarim mundam super
C caput eius. Et posuerunt cidarim
mundam super caput eius, & indue-
runt eum vestibus: & angelus Do-
6 mini stabat. * Et contestabatur ange-
7 lus Domini Iesum, dicens: * Hæc di-
cit Dominus exercituum: Si in viis
meis ambulaueris, & custodiā meam
custodieris: tu quoque iudicabis do-
mum meam, & custodies atria mea,
& dabo tibi ambulantes de his, qui
8 nunc hîc assistunt. * Audi Iesu sacer-
dos magne, tu & amici tui, qui habi-
tant coram te, quia viri portendentes
D sunt. ecce enim ego [a] ADDVCAM
SERVVM MEVM ORIEN-
9 TEM. * Quia ecce lapis, quem dedi
coram Iesu: super lapidem vnum
septem oculi sunt: ecce ego cælabo
sculpturam eius, ait Dominus exer-
cituum: & auferam iniquitatem ter-
10 ræ illius in die vna. * In die illa, di-
cit Dominus exercituum, vocabit
vir amicum suum subter vitem, &
subter ficum.

[a] Luc. 1. g. 78

CAP. IIII.

1 A ET reuersus est angelus, qui lo-
quebatur in me, & suscitauit me,
quasi virum, qui suscitatur de som-
2 no suo. * Et dixit ad me: Quid tu vi-
des? Et dixi: Vidi, & ecce candela-
brum aureum totum, & lampas eius
super caput ipsius, & septem lucernæ
eius super illud: & septem infusoria
lucernis, quæ erant super caput eius.
3 * Et duæ oliuę super illud: vna à de-
xtris lampadis, & vna à sinistris eius.
4 * Et respondi, & aio ad angelum, qui
B loquebatur in me, dicens: Quid sunt
5 hæc, domine mi? * Et respondit an-
gelus, qui loquebatur in me, & dixit
ad me: Numquid nescis quid sunt
6 hæc? Et dixi: Non, domine mi. * Et
respondit, & ait ad me, dicens: Hoc
est verbum Domini ad Zorobabel,
dicēs: Non in exercitu, nec in robo-
re, sed in spiritu meo, dicit Dominus
7 exercituum. * Quis tu mons magne
C coram Zorobabel? in planum: &
educet lapidem primarium, & ex-
8 æquabit gratiam gratiæ eius. * Et fa-
ctum est verbum Domini ad me, di-
9 cens: * Manus Zorobabel fundaue-
runt domū istam, & manus eius per-
ficient eam: & scietis quia Dominus
10 exercituum misit me ad vos. * Quis
enim despexit dies paruos? & læta-

buntur, & videbunt lapidem stan-
neum in manu Zorobabel Septem
isti oculi sunt Domini, qui discurrit
in vniuersam terram. * Et respondi, 11
& dixi ad eum: Quid sunt duæ oli- D
uæ istæ ad dexteram candelabri, &
ad sinistram eius? * Et respódi secun- 12
dò, & dixi ad eum: Quid sunt duæ
spicæ oliuarum, quæ sunt iuxta duo
rostra aurea, in quibus sunt suffuso-
ria ex auro? * Et ait ad me, dicens: 13
Numquid nescis quid sunt hæc? Et
dixi: Non, domine mi. * Et dixit: Isti 14
sunt duo filij olei, qui assistunt Do-
minatori vniuersæ terræ.

CAP. V.

ET conuersus sum, & leuaui ocu- 1
los meos: & vidi, & ecce volu- A
men volans. * Et dixit ad me: Quid 2
tu vides? Et dixi: Ego video volumen
volans: longitudo eius viginti cubi-
torum, & latitudo eius decem cubi- B
torum. * Et dixit ad me: Hæc est ma- 3
ledictio, quæ egreditur super faciem
omnis terræ: quia omnis fur, sicut
ibi scriptum est, iudicabitur: & om-
nis iurans, ex hoc similiter iudicabi-
tur. * Educam illud, dicit Dominus 4
exercituum: & veniet ad domum fu-
ris, & ad domum iurantis in nomi-
ne meo mendaciter: & commorabi- C
tur in medio domus eius, & consu-
met eã, & ligna eius, & lapides eius.
* Et egressus est angelus, qui loqueba- 5
tur in me: & dixit ad me: Leua ocu-
los tuos, & vide quid est hoc, quod
egreditur. * Et dixi: Quidnam est? 6
Et ait: Hæc est amphora egrediens.
Et dixit. Hæc est oculus eorum in
vniuersa terra. * Et ecce talentum 7
plumbi portabatur, & ecce mulier
vna sedens in medio amphoræ. * Et 8
dixit: Hæc est impietas. Et proiecit
eam in medio amphoræ, & misit
massam plumbeam in os eius. * Et le- 9
uaui oculos meos, & vidi: & ecce D
duæ mulieres egredientes, & spiritus
in alis earum, & habebant alas quasi
alas milui: & leuauerunt amphoram
inter terram, & cælum. * Et dixi ad 10
angelũ, qui loquebatur in me: Quò
istæ deferunt amphoram? * Et dixit 11
ad me: Vt ędificetur ei domus in ter-
ra Sennaar, & stabiliatur, & pona-
tur ibi super basem suam.

CAP. VI.

ET conuersus sum, & leuaui ocu- 1
los meos, & vidi: & ecce quat- A
tuor quadrigæ egredientes de medio
duorum mõtium: & montes, mon-
2 tes ærei. * In quadriga prima equi
rufi, & in quadriga secunda equi ni-
3 gri, * & in quadriga tertia equi albi,
& in quadriga quarta equi varij, &
4 fortes. * Et respõdi, & dixi ad ange-
lum, qui loquebatur in me: Quid
5 sunt hæc, domine mi? * Et respondit
B angelus, & ait ad me: Isti sunt quat-
tuor venti cæli, qui egrediuntur, vt
stent corã Dominatore omnis terrę.
6 * In qua erãt equi nigri, egrediebantur
tur in terrã aquilonis: & albi egressi
sunt post eos: & varij egressi sunt ad
7 terram Austri. * Qui autem erant
robustissimi, exierunt, & quærebant
ire, & discurrere per omnem terram.
Et dixit: Ite, perambulate terram: &
8 perambulauerunt terram. * Et vo-
cauit me, & locutus est ad me, dicẽs:
Ecce qui egrediuntur in terrã Aqui-
lonis, requiescere fecerunt spiritum
9 meum in terra Aquilonis. * Et fa-
ctum est verbum Domini ad me, di-
10 cens: * Sume à transmigratione ab
C Holdai, & à Tobia, & ab Idaia, &
venies tu in die illa, & intrabis do-
mum Iosiæ, filij Sophoniæ, qui ve-
11 nerunt de Babylone. * Et sumes au-
rum, & argentum: & facies coronas,
& pones in capite Iesu filij Iosedec
12 sacerdotis magni, * & loquẽris ad
eum, dicẽs: Hæc ait Dñs exercituum,
dicens: * ECCE VIR ORIENS * Luc. 1.
NOMEN EIVS: & subter eum 1.78
orietur, & ædificabit tẽplum Domi-
13 no. * Et ipse extruet tẽplum Domi-
D no: & ipse portabit gloriam, & sede-
bit, & dominabitur super solio suo:
& erit sacerdos super solio suo, &
consilium pacis erit inter illos duos.
14 * Et coronæ erũt Helem, & Tobię, &
Idaiæ, & Hem, filio Sophoniæ, me-
15 moriale in templo Domini. * Et qui
procul sunt, venient, & ædificabunt
in templo Domini: & scietis quia
Dominus exercituum misit me ad
vos. Erit autem hoc, si auditu audie-
ritis vocem Domini Dei vestri.

CAP. VII.

1 ET factum est in anno quarto Da-
A rij regis, factum est verbum Do-
mini ad Zachariam, in quarta men-
2 sis noni, qui est Casleu. * Et miserunt
ad domum Dei Sarasar & Rogom-
melech, & viri, qui erant cum eo ad
3 deprecandam faciem Domini: * vt
dicerent sacerdotibus domus Domi-
ni exercituũ, & prophetis loquentes.

numquid flendum est mihi in quin-
to mense, vel sanctificare me debeo,
sicut iam feci multis annis? * Et fa- 4
ctum est verbum Domini exerci- B
tuum ad me, dicens: * Loquere ad 5
omnem populum terræ, & ad sacer-
Isa.58.a.5 dotes, dicens: * Cùm ieiunaretis, &
plangeretis in quinto & septimo per
hos septuaginta annos: numquid ie-
iunium ieiunastis mihi? * & cùm 6
comedistis, & bibistis, numquid non
vobis comedistis, & vobismetipsis
bibistis? * Numquid non sunt verba, 7
quæ locutus est Dominus in manu
prophetarum priorum, cùm adhuc
Ierusalem habitaretur, & esset opu- C
lenta, ipsa & vrbes in circuitu eius,
& ad Austrum, & in campestri-
bus habitaretur? * Et factũ est verbũ 8
Domini ad Zachariam, dicẽs: * Hæc 9
ait Dominus exercituum, dicens: Iu-
dicium verum iudicate, & misericor-
diam, & miserationes facite, vnus-
Exo.22.d.22 Isa.1.f.23 Ier.5.g.28 quisq; cum fratre suo. * Et viduam, 10
& pupillum, & aduenam, & paupe-
rem nolite calúmniari: & malum vir
fratri suo non cogitet in corde suo.
* Et noluerunt attendere, & auerte- 11
runt scapulam recedentem, & aures
suas aggrauauerunt ne audirent. * Et 12
cor suum posuerunt vt adamantem
ne audirent legem, & verba quæ mi-
sit Dominus exercituum in spiritu
suo per manum prophetarum prio-
rum: & facta est indignatio magna à
Domino exercituum. * Et factum 13
est sicut locutus est, & non audie- D
runt: sic clamabunt, & non exau-
diam, dicit Dominus exercituum.
* Et dispersi eos per omnia regna, 14
quæ nesciunt: & terra desolata est
ab eis, eo quòd non esset transiens &
reuertens: & posuerunt terram desi-
derabilem in desertum.

CAP. VIII.

ET factum est verbum Domini 1
exercituum, dicens: * Hæc dicit 2
Dominus exercituum: Zelatus sum A
Sion zelo magno, & indignatione
magna zelatus sum eam. * Hæc di- 3
cit Dominus exercituum: Reuersus
sum ad Sion, & habitabo in medio
Ierusalem: & vocabitur Ierusalem
Ciuitas veritatis, & Mons Domini
exercituum mõs sanctificatus. * Hęc 4
dicit Dominus exercituum: Adhuc
habitabunt senes, & anus in plateis
Ierusalem: & viri baculus in manu
eius præ multitudine dierum. * Et 5
plateæ ciuitatis complebuntur in-
fantibus, & puellis ludentibus in
6 plateis eius. * Hæc dicit Dominus
exercituum: Si videbitur difficile in
oculis reliquiarum populi huius in
diebus illis, numquid in oculis meis
difficile erit, dicit Dominus exerci-
7 tuum? * Hæc dicit Dominus exerci-
tuum: Ecce ego saluabo populum
meum de terra Orientis, & de terra
8 Occasus solis. * Et adducam eos, &
B habitabunt in medio Ierusalem: &
erunt mihi in populum, & ego ero
eis in Deum, in veritate, & in iusti-
9 tia. * Hæc dicit Dominus exercituũ:
Confortentur manus vestrę, qui au-
ditis in his diebus sermones istos
per os prophetarum in die, qua fun-
data est domus Domini exercituum,
10 vt templum ædificaretur. * Siquidem
ante dies illos merces hominum non
erat, nec merces iumentorum erat,
neque introeunti, neq; exeunti erat
pax præ tribulatione: & dimisi om-
nes homines, vnumquemque cõtra
11 proximum suum. * Nũc autem non
iuxta dies priores ego faciã reliquiis
populi huius, dicit Dominus exerci-
12 tuum, * sed semen pacis erit: vinea
dabit fructum suum, & terra dabit
germen suum, & cæli dabunt rorem
suum, & possidere faciam reliquias
13 populi huius vniuersa hæc. * Et erit:
sicut eratis maledictio in Gentibus,
C domus Iuda, & domus Israel: sic sal-
uabo vos, & eritis benedictio: nolite
timere, cõfortentur manus vestræ.
14 * Quia hæc dicit Dominus exerci-
tuum: Sicut cogitaui vt affligerem
vos, cùm ad iracũdiam prouocassent
15 patres vestri me, dicit Dominus, * &
non sum misertus: sic conuersus co-
gitaui in diebus istis vt benefaciam
domui Iuda, & Ierusalẽ: nolite time-
16 re. * Hęc sunt ergo verba, quæ facie-
Ephes.4.f.25 tis: * Loquimini veritatẽ, vnusquis-
que cũ proximo suo: veritatẽ, & iu-
diciũ pacis iudicate in portis vestris.
17 * Et vnusquisq; malum contra ami-
cum suũ ne cogitetis in cordibus ve-
stris: & iuramentum mendax ne di-
ligatis: omnia enim hæc sunt, quæ
18 odi, dicit Dominus. * Et factum est
verbum Domini exercituum ad me,
19 dicens: * Hæc dicit Dominus exer-
cituũ: Ieiunium quarti, & ieiunium
quinti, & ieiunium septimi, & ieiu-
nium decimi erit domui Iuda in
D gaudium, & lætitiam, & in sollem-

uitates præclaras: veritatem tantùm,
& pacem diligite. * Hæc dicit Domi- 20
nus exercituum: Vsquequo veniant
populi, & habitẽt in ciuitatibus mul-
tis, * & vadant habitatores, vnus ad 21
alterũ, dicentes. Eamus, & deprece-
mur faciem Domini, & quæramus
Dominũ exercituum: vadam etiam
ego. * Et venient populi multi, & 22
gentes robustæ ad quærendum Do-
minum exercituum in Ierusalem, &
deprecãdam faciem Domini. * Hæc 23
dicit Dominus exercituum: In die-
bus illis, in quibus apprehendent de-
cem homines ex omnibus linguis
Gentium, & apprehẽdent fimbriam
viri Iudæi, dicentes: Ibimus vobis-
cum: audiuimus enim quoniã Deus
vobiscum est.

CAP. IX.

ONus verbi Dñi in terra Had- 1
rach, & Damasci requiei eius: A
quia Domini est oculus hominis, &
omnium tribuum Israel. * Emath 2
quoque in terminis eius, & Tyrus, &
Sidon: assumpserunt quippe sibi sa-
pientiam valde. * Et ædificauit Ty- 3
rus munitionem suam, & coaceruа-
uit argentũ quasi humum, & aurum
velutum platearum. * Ecce Domi- 4
nus possidebit eã, & percutiet in ma-
ri fortitudinem eius, & hæc igni de-
uorabitur. * Videbit Ascalon, & ti- 5
mebit: & Gaza, & dolebit nimis: &
Accaron, quoniam confusa est spes
eius: & peribit rex de Gaza, & Asca-
lon non habitabitur. * Et sedebit se- 6
parator in Azoto, & disperdam su- B
perbiam Philisthinorum. * Et aufe- 7
ram sanguinem eius de ore eius, &
abominationes eius de medio den-
tium eius, & relinquetur etiam ipse
Deo nostro, & erit quasi dux in Iu-
da, & Accaron quasi Iebusæus. * Et 8
circumdabo domum meam ex his,
qui militãt mihi euntes & reuerten-
tes, & non transibit super eos vltrà
exactor: quia nũc vidi in oculis meis.
Isai. 62. d. 11 * Exulta satis filia Sion, iubila filia 9
Mat. 21. a. 5 Ierusalem: ECCE REX TVVS
veniet tibi iustus, & saluator: ipse
pauper, & ascendens super asinam,
& super pullum filium asinæ. * Et 10
disperdam quadrigam ex Ephraim,
& equũ de Ierusalem, & dissipabitur C
arcus belli: & loquetur pacem Gen-
tibus, & potestas eius à mari vsq; ad
mare, & à fluminibus vsq; ad fines
terræ. * Tu quoque in sanguine te- 11
stamenti tui emisisti vinctos tuos de
12 lacu, in quo non est aqua. * Cõuerti-
mini ad munitionem vincti spei, ho-
die quoq; annuncians duplicia red-
13 dam tibi. * Quoniam extendi mihi
Iudam quasi arcũ, impleui Ephraim:
& suscitabo filios tuos Sion super
filios tuos Græcia: & ponam te qua-
14 si gladium fortium. * Et Dominus
D Deus super eos videbitur, & exibit
vt fulgur, iaculum eius: & Dominus
Deus in tuba canet, & vadet in tur-
15 bine Austri. * Dominus exercituum
proteget eos: & deuorabunt, & sub-
iicient lapidibus fundæ: & bibentes
inebriabuntur quasi à vino, & reple-
buntur vt phialæ, & quasi cornua al-
16 taris. * Et saluabit eos Dñs Deus eo-
rum in die illa, vt gregem populi sui:
quia lapides sancti eleuabuntur su-
17 per terram eius. * Quid enim bo-
num eius est, & quid pulchrum eius,
nisi frumentum electorum, & vi-
num germinans virgines?

CAP. X.

1 PEtite à Domino pluuiam in tem-
A pore serotino, & Dominus faciet
niues, & pluuiam imbris dabit eis,
2 singulis herbam in agro. * Quia si-
mulachra locuta sunt inutile, & di-
uini viderunt mendacium, & som-
niatores locuti sunt frustrà: vanè
consolabantur: idcirco abducti sunt
quasi grex: affligentur, quia non est
3 eis pastor. * Super pastores iratus est
furor meus, & super hircos visitabo:
quia visitauit Dominus exercituum
gregem suum, domum Iuda, & po-
B suit eos quasi equum gloriæ suæ in
4 bello. * Ex ipso angulus, ex ipso pa-
xillus, ex ipso arcus prælij, ex ipso
5 egredietur omnis exactor simul. * Et
erunt quasi fortes conculcantes lu-
tum viarum in prælio: & bellabunt,
quia Dominus cum eis: & confun-
6 dentur ascẽsores equorum. * Et con-
fortabo domum Iuda, & domum
Ioseph saluabo: & conuertam eos,
quia miserebor eorum: & erunt si-
cut fuerunt quando nõ proieceram
eos: ego enim Dominus Deus eo-
7 rum, & exaudiam eos. * Et erunt
C quasi fortes Ephraim, & lætabitur
cor eorum quasi à vino: & filij eo-
rum videbunt, & lætabuntur, & ex-
8 ultabit cor eorum in Domino. * Si-
bilabo eis, & congregabo illos, quia
redemi eos: & multiplicabo eos sicut
9 antè fuerant multiplicati. * Et semi-

nabo

nabo eos in populis, & de longè re-
cordabuntur mei: & viuent cum fi-
liis suis, & reuertentur. * Et reducam 10
eos de Terra Ægypti, & de Assyriis D
congregabo eos, & ad Terram Ga-
laad & Libani adducam eos, & non
inuenietur eis locus: * & transibit in 11
maris freto, & percutiet in mari flu-
ctus, & confundentur omnia pro-
funda fluminis, & humiliabitur su-
perbia Assur, & sceptrũ Ægypti re-
cedet. * Confortabo eos in Domi- 12
no, & in nomine eius ambulabunt,
dicit Dominus.

CAP. XI.

APeri Libane portas tuas, & com- 1
edat ignis cedros tuas. * Vlula 2
abies, quia cecidit cedrus, quoniam A
magnifici vastati sunt: vlulate quer-
cus Basan, quoniam succisus est sal-
tus munitus. * Vox vlulatus pasto- 3
rum, quia vastata est magnificentia
eorum: vox rugitus leonũ, quoniam
vastata est superbia Iordanis. * Hæc 4
dicit Dominus Deus meus: Pasce pe-
cora occisionis, * quę qui possederãt, 5
occidebant, & non dolebant, & ven-
debant ea, dicentes: Benedictus Do-
minus, diuites facti sumus: & pasto-
res eorum nõ parcebant eis. * Et ego 6
non parcam vltrà super habitantes
terram, dicit Dominus: ecce ego tra- B
dam homines, vnumquemq; in ma-
nu proximi sui, & in manu regis sui:
& concident terram, & non eruam
de manu eorum. * Et pascam pecus 7
occisionis propter hoc, ô pauperes
gregis. * & assumpsi mihi duas virgas,
vnam vocaui Decôrem, & alteram
vocaui Funiculum: & paui gregem.
* Et succidi tres pastores in mense 8
vno, & contracta est anima mea in
eis: siquidem & anima eorum varia-
uit in me. * Et dixi: Non pascã vos: 9
quod moritur, moriatur: & quod
succiditur, succidatur: & reliqui de-
uorent vnusquisque carnem proxi-
mi sui. * Et tuli virgam meam, quæ 10
vocabatur Decus, & abscidi eam vt C
irritum facerem fœdus meum, quod
percussi cum omnibus populis. * Et 11
in irritum deductum est in die illa:
& cognouerunt sic pauperes gregis,
qui custodiunt mihi, quia verbum
Domini est. * Et dixi ad eos: Si bo- 12
num est in oculis vestris, afferte mer-
cedem meam: & si non, quiescite.
*Matt.27.9. * Et appenderunt mercedem meam
triginta argenteos. * Et dixi Domi- 13
nus ad me: Proiice illud ad statua-
rium, decôrum pretium, quo ap-
pretiatus sum ab eis. Et tuli triginta
argenteos: & proieci illos in domum
14 Domini ad statuarium. * Et præcidi
virgam meam secundam, quæ ap-
pellabatur Funiculus, vt dissoluerem
germanitatem inter Iudam, & Israel.
15 * Et dixit Dominus ad me: Adhuc
16 sume tibi vasa pastoris stulti. * Quia
D ecce ego suscitabo pastorem in ter-
ra, qui derelicta non visitabit, disper-
sum non quęret, & contritũ non sa-
nabit, & id quod stat non enutriet,
& carnes pinguium comedet, & vn-
17 gulas eorum dissoluet. * O pastor, &
idolum, derelinquens gregem: gla-
dius super brachium eius, & super
oculum dextrũ eius: brachium eius
ariditate siccabitur, & oculus dexter
eius tenebrescens obscurabitur.

CAP. XII.

1 ONus verbi Domini super Israel.
A Dicit Dominus extendens cæ-
lum, & fundans terram, & fingens
2 spiritum hominis in eo: * Ecce ego
ponã Ierusalem superliminare cra-
pulæ omnibus populis in circuitu:
sed & Iuda erit in obsidione contra
3 Ierusalem. * Et erit: In die illa po-
nam Ierusalem lapidem oneris cun-
ctis populis: omnes, qui leuabunt
eam, cõcisione lacerabuntur: & col-
ligentur aduersus eam omnia regna
4 terræ. * In die illa, dicit Dominus,
percutiam omnem equum in stupo-
rem, & ascensorem eius in amen-
B tiam: & super domum Iuda ape-
riam oculos meos, & omnẽ equum
5 populorum percutiam cæcitate. * Et
dicẽt duces Iuda in corde suo: Con-
fortentur mihi habitatores Ierusa-
lem in Domino exercituum Deo eo-
6 rum. * In die illa ponam duces Iuda
sicut caminũ ignis in lignis, & sicut
facem ignis in fœno: & deuorabunt
ad dexteram, & ad sinistram omnes
populos in circuitu: & habitabitur
Ierusalem rursus in loco suo in Ieru-
7 salem. * Et saluabit Dominus taber-
nacula Iuda, sicut in principio: vt
non magnificè glorietur domus Da-
C uid, & gloria habitantium Ierusa-
8 lem contra Iudam. * In die illa pro-
teget Dominus habitatores Ierusa-
lem, & erit qui offenderit ex eis in
die illa, quasi Dauid: & domus Dauid
quasi Dei, sicut angelus Domini in
9 conspectu eorum. * Et erit in die illa:

quæram conterere omnes Gentes,
quæ veniunt contra Ierusalem. * Et 10
effundam super domum Dauid, &
super habitatores Ierusalem spiritũ
Ioan. 19. g.17 gratiæ, & precum: * & aspicient ad
me, quem confixerunt: & plangent
eum plãctu quasi super vnigenitum,
& dolebunt super eum, vt doleri so-
let in morte primogeniti. * In die illa 11
magnus erit planctus in Ierusalem, D
2. Par. 35. d.22 * sicut planctus Adadremmon in cã-
po Mageddon * Et planget terra: fa- 12
miliæ & familiæ seorsum: familiæ
domus Dauid seorsum, & mulieres
eorum seorsum: * familiæ domus 13
Nathan seorsum, & mulieres eorum
seorsum: familiæ domus Leui seor-
sum, & mulieres eorum seorsum:
familiæ Semei seorsum, & mulieres
eorum seorsum. * Omnes familiæ 14
reliquæ, familiæ & familiæ seor-
sum, & mulieres eorum seorsum.

CAP. XIII.

IN die illa erit fons patens domui 1
Dauid, & habitãtibus Ierusalem in A
ablutionẽ peccatoris, & menstruatæ.
Ezec. 30. d.13 * * Et erit in die illa, dicit Dñs exerci- 2 B
tuum: Disperdã nomina idolorum
de terra, & non memorabuntur vl-
trà: & pseudoprophetas, & spiritum
immundum auferam de terra. * Et 3
erit, cùm prophetauerit quispiam vl-
trà, dicẽt ei pater eius, & mater eius,
qui genuerunt eum: Non viues: quia B
mendacium locutus es in nomine
Domini. & cõfigent eum pater eius,
& mater eius, genitores eius, cùm
prophetauerit. * Et erit: In die illa 4
confundentur prophetæ, vnusquis-
que ex visione sua cùm prophetaue-
rit: nec operientur pallio saccino, vt
mentiantur: * sed dicet: Non sum 5
propheta, homo agricola ego sum: C
quoniam Adam exemplum meum
ab adolescentia mea. * Et dicetur ei: 6
Quid sunt plagæ istæ in medio ma-
nuum tuarum? Et dicet: His plaga-
tus sum in domo eorum, qui dilige-
bant me. * Framea suscitare super 7
pastorem meum, & super virum co-
hærentem mihi, dicit Dominus ex-
Mat. 26. c.31 ercituum: * percute pastorem, & di-
Marc. 14. c.27 spergentur oues: & conuertam ma-
num meã ad paruulos. * Et erunt in 8
omni terra, dicit Dominus: partes D
duæ in ea dispergẽtur, & deficient: &
tertia pars relinquetur in ea. * Et du- 9
cam tertiam partẽ per ignẽ, & vram
eos sicut vritur argentum: & proba-
bo eos sicut probatur aurum. Ipse
vocabit nomen meum, & ego exau-
diam eum. Dicam: Populus meus es;
& ipse dicet: Dominus Deus meus.

CAP. XIIII.

1 ECce venient dies Domini, & di-
A uidentur spolia tua in medio tui.
2 * Et cõgregabo omnes Gentes ad Ie-
rusalem in prælium, & capietur ci-
uitas, & vastabuntur domus, & mu-
lieres violabũtur: & egredietur me-
dia pars ciuitatis in captiuitatem, &
reliquum populi nõ auferetur ex vr-
3 be. * Et egredietur Dominus, & præ-
liabitur cõtra Gentes illas, sicut præ-
4 liatus est in die certaminis. * Et sta-
bunt pedes eius in die illa super Mõ-
tem oliuarũ, qui est cõtra Ierusalem
ad Orientem: & scindetur Mons oli-
uarum ex media parte sui ad Orien-
tem, & ad Occidentem prærupto
grandi valde, & separabitur medium
montis ad Aquilonem, & medium
5 eius ad Meridiem. * Et fugietis ad
vallem montium eorum, quoniam
coniungetur vallis mõtium vsq; ad
B proximũ: & fugietis * sicut fugistis a *Amos 1. a.1*
facie terræmotus in diebus Oziæ re-
gis Iuda: & veniet Dominus Deus
6 meus, omnesque sancti cum eo. * Et
erit in die illa: Non erit lux, sed fri-
7 gus & gelu. * Et erit dies vna, quæ
nota est Domino, nõ dies neq; nox:
8 & in tempore vesperi erit lux. * Et
erit in die illa: Exibũt aquæ viuæ de
Ierusalem: medium earum ad mare
Oriẽtale, & medium earum ad mare
nouissimum: in æstate & in hieme
9 erunt. * Et erit Dominus Rex super
omnẽ terram: in die illa erit Domi-
nus vnus, & erit nomen eius vnum.
10 * Et reuertetur omnis terra vsque ad
desertum, de colle Remmon ad Au-
strum Ierusalem: & exaltabitur, &
habitabit in loco suo à porta Benia-
min vsque ad locum portæ prioris,
& vsque ad portam angulorum: &
à turre Hananeel vsq; ad torcularia
11 regis. * Et habitabunt in ea, & ana-
C thema non erit amplius: sed sedebit
12 Ierusalem secura. * Et hæc erit pla-
ga, qua percutiet Dominus omnes
Gentes, quæ pugnauerunt aduersus
Ierusalem: tabescet caro vniuscuius-
que stantis super pedes suos, & oculi
eius cõtabescẽt in foraminibus suis,
& lingua eorum contabescet in ore
13 suo. * In die illa erit tumultus Domi-
ni magnus in eis: & apprehendet vir

manum

manum proximi sui, & conseretur
manus eius super manum proximi
sui. Sed & Iudas pugnabit aduersus 14
Ierusalem: & congregabuntur diui-
tiæ omnium Gentium in circuitu,
aurũ, & argentũ, & vestes multæ sa-
tis. * Et sic erit ruina equi, & muli, & 15
cameli, & asini & omniũ iumentorũ,
quæ fuerint in castris illis, sicut ruina
hæc. * Et omnes, qui reliqui fuerint de 16
vniuersis Gentibus, quæ venerunt
contra Ierusalem, ascendent ab anno
in annum, vt adorent Regem, Do- D
minum exercituum, & celebrent fe-
stiuitatem tabernaculorum. * Et erit: 17
qui non ascenderit de familiis terræ
ad Ierusalem, vt adoret Regem, Do- C
minum exercituum, non erit super
eos imber. * Quòd & si familia Ægy- 18
pti non ascenderit, & non venerit:
nec super eos erit, sed erit ruina, qua
percutiet Dominus omnes Gentes,
quæ non ascenderint ad celebran-
dam festiuitatem tabernaculorum.
* Hoc erit peccatum Ægypti, & hoc 19
peccatum omnium Gentium, quæ
non ascenderint ad celebrandam
festiuitatem tabernaculorum. * In 20
die illa erit quod super frenum equi
est, sanctum Domino: & erunt le-
betes in domo Domini quasi phialæ
coram altari. * Et erit omnis lebes 21
in Ierusalem, & in Iuda sanctificatus
Domino exercituum: & venient
omnes immolantes, & sument ex eis,
& coquent in eis: & non erit merca-
tor vltrà in domo Domini exerci-
tuum in die illo.

PROPHETIA MALACHIÆ.

CAPVT. I.

ONVS verbi Domini ad Israel 1
in manu Malachiæ. * Dilexi 2
vos, dicit Dominus, & dixi- A
stis: In quo dilexisti nos? Nonne fra-
ter erat Esau Iacob, dicit Domi-
a Ro. 9. c. 13 nus, & a dilexi Iacob, * Esau autem 3
odio habui? & posui montes eius in
solitudinem, & hereditatem eius in
dracones deserti. * Quòd si dixerit 4
Idumæa: Destructi sumus, sed reuer-
tentes ædificabimus quæ destructa
sunt: Hæc dicit Dominus exercituũ:
Isti ædificabunt, & ego destruam: &
vocabuntur termini impietatis, & po-
pulus, cui iratus est Dominus vsque
5 in æternum. * Et oculi vestri videbunt,
B & vos dicetis: Magnificetur Domi-
6 nus super terminum Israel. * Filius
honorat patrem, & seruus dominum
suum: si ergo Pater ego sum, vbi est
honor meus: & si Dominus ego sum,
vbi est timor meus, dicit Dominus
exercituum? ad vos, ò sacerdotes,
qui despicitis nomen meum, & di-
xistis: In quo despeximus nomen
7 tuum? * Offertis super altare meum
panem pollutum, & dicitis: In quo
D polluimus te? In eo quòd dicitis: Mẽ-
8 sa Domini despecta est. * Si offeratis
cæcum ad immolandum, nónne ma-
lum est? & si offeratis claudum, &
C languidum, nónne malum est? offer
illud duci tuo, si placuerit ei, aut si
susceperit faciem tuam, dicit Domi-
9 nus exercituum. * Et nunc depreca-
mini vultum Dei vt misereatur ve-
stri (de manu enim vestra factum
est hoc) si quomodo suscipiat facies
vestras, dicit Dominus exercituum.
10 * Quis est in vobis, qui claudat ostia,
& incendat altare meum gratuito?
non est mihi voluntas in vobis, dicit
Dominus exercituum: & munus
non suscipiam de manu vestra. * a Ab a Psal. 112. a. 3
11 ortu enim solis vsque ad occasum,
magnum est nomen meum in Genti-
bus, & in omni loco sacrificatur, &
offertur nomini meo oblatio mun-
da: quia magnum est nomen meum
in Gentibus, dicit Dominus exerci-
12 tuum. * Et vos polluistis illud in eo,
D quod dicitis: Mensa Domini conta-
minata est: & quod superponitur,
contemptibile est cum igne, qui illud
13 deuorat. * Et dixistis: Ecce de labore,
& exufflastis illud, dicit Dominus
exercituum, & intulistis de rapinis
claudum, & languidum, & intulistis
munus: numquid suscipiam illud de
14 manu vestra, dicit Dominus? * Ma-
ledictus dolosus, qui habet in grege
suo masculum, & votum faciens
immolat debile Domino: quia Rex
magnus ego, dicit Dominus exerci-
tuum, & nomen meum horribile
in Gentibus.

CAP. II.

1 ET nunc ad vos mandatum hoc, ò
2 sacerdotes. * a Si nolueritis audire, a Leui. 26. b. 14 Deut. 28. b. 15
A & si nolueritis ponere super cor vt
detis gloriam nomini meo, ait Domi-
nus exercituum: mittam in vos ege-
statem, & maledicam benedictionibus
vestris, & maledicam illis: quoniam

non posuistis super cor. * Ecce ego 3
proiiciam vobis brachium, & disper-
gam super vultum vestrum stercus
sollemnitatum vestrarum, & assumet
vos secum. * Et scietis quia misi ad 4
vos mandatum istud, vt esset pactum
meum cum Leui, dicit Dominus ex- A
ercituum. * Pactum meum fuit cum 5
eo vitæ & pacis: & dedi ei timorem,
& timuit me, & a facie nominis mei
pauebat. * Lex veritatis fuit in ore 6
eius, & iniquitas non est inuenta in
labiis eius: in pace, & in æquitate am-
bulauit mecum, & multos auertit ab B
iniquitate. * Labia enim sacerdotis 7
custodient scientiam, & legem requi-
rent ex ore eius: quia angelus Domi-
ni exercituum est. * Vos autem reces- 8
sistis de via, & scádalizastis plurimos
in lege: irritum fecistis pactum Leui,
dicit Dominus exercituum. * Propter 9
quod & ego dedi vos contemptibi-
les, & humiles omnibus populis,
sicut non seruastis vias meas, & ac-
cepistis faciem in lege. * a Numquid 10
non pater vnus omnium nostrum?
numquid non Deus vnus creauit
nos? quare ergo despicit vnusquisque
nostrum fratrem suum, violans pa-
ctum patrum nostrorum? * Trans- 11
gressus est Iuda, & abominatio facta C
est in Israel, & in Ierusalem: quia
contaminauit Iudas sanctificationem
Domini, quam dilexit, & habuit fi-
liam dei alieni. * Disperdet Dominus 12
virum, qui fecerit hoc, magistrum, &
discipulum de tabernaculis Iacob, &
offerentem munus Domino exerci-
tuum. * Et hoc rursum fecistis, ope- 13
riebatis lacrymis altare Domini, fle-
tu, & mugitu, ita vt non respiciam
vltrà ad sacrificium, nec accipiam
placabile quid de manu vestra. * Et 14
dixistis: Quam ob causam? quia Do-
minus testificatus est inter te, & vxo-
rem pubertatis tuæ, quam tu despe-
xisti: & hæc particeps tua, & vxor
fœderis tui. * Nónne vnus fecit, & 15
residuũ spiritus eius est? Et quid vnus D
quærit, nisi semen Dei? Custodite ergo
spiritum vestrum, & vxorem ado-
lescentiæ tuæ noli despicere. * Cùm 16
odio habueris, dimitte, dicit Domi-
nus Deus Israel: operiet autem ini-
quitas vestimentum eius, dicit Domi-
nus exercituum: custodite spiritum
vestrum, & nolite despicere. * Labo- 17
rare fecistis Dominum in sermoni-
bus vestris, & dixistis: In quo eum

a Matt. 23. a. 9. Ephe. 4. a. 5.

fecimus laborare? In eo quòd dicitis:
Omnis qui facit malum, bonus est in
conspectu Domini, & tales ei placét:
aut certè vbi est Deus iudicij?

CAP. III.

1 ECce ego mitto angelum meum,
A & præparabit viam ante faciem
meam. Et statim veniet ad templum
suũ Dominator, quem vos quæritis,
& angelus testamenti, quẽ vos vultis.
Ecce venit, dicit Dominus exerci-
2 tuum: * & quis poterit cogitare diem
aduentus eius, & quis stabit ad vi-
dendum eum? Ipse enim quasi ignis
conflans, & quasi herba fullonum:
3 * & sedebit conflans, & emundans
argentum, & purgabit filios Leui, &
colabit eos quasi aurum, & quasi ar-
gentum, & erunt Domino offerentes
4 sacrificia in iustitia. * Et placebit Do-
mino sacrificium Iuda, & Ierusalem
sicut dies sæculi, & sicut anni antiqui.
5 * Et accedam ad vos in iudicio, & ero
B testis velox maleficis, & adulteris,
& periuris, & qui calumniantur mer-
cedem mercenarij, viduas, & pupil-
los, & opprimunt peregrinum, nec
timuerunt me, dicit Dominus exer-
6 cituum. * Ego enim Dominus, & non
mutor: & vos filij Iacob non estis
7 consumpti. * A diebus enim patrum
vestrorum recessistis à legitimis meis,
& non custodistis. * Reuertimini ad
me, & reuertar ad vos, dicit Dominus
exercituum. Et dixistis: In quo reuer-
8 temur? * Si affiget homo Deum, quia
vos configitis me? Et dixistis: In quo
configimus te? In decimis, & in pri-
9 mitiis. * Et in penuria vos maledicti
estis, & me vos configitis gens tota.
10 * Inferte omnem decimam in hor-
C reum, & sit cibus in domo mea, &
probate me super hoc, dicit Domi-
nus: si non aperuero vobis cataractas
cæli, & effudero vobis benedictio-
11 nem vsque ad abundantiam, * & in-
crepabo pro vobis deuorantem, &
nõ corrumpet fructum terræ vestræ:
nec erit sterilis vinea in agro, dicit
12 Dominus exercituum. * Et beatos
vos dicent omnes Gentes: eritis enim
vos terra desiderabilis, dicit Domi-
13 nus exercituum. * Inualuerunt super
14 me verba vestra, dicit Dominus. * Et
dixistis: Quid locuti sumus contra
te? Dixistis: Vanus est, qui seruit Deo:
& quod emolumentum quia custo-
D diuimus præcepta eius, & quia am-
bulauimus tristes coram Domino

Matth. 11. b. 10. Mar. 1. a. 2. Luc. 1. b. 17. & 7. d. 27.

* Zac. 1. a. 3.

* Ioan. 21. b. 14.

exercituum? * ergo nunc beatos dici- 15
mus arrogantes: siquidem ædificati
sunt facientes impietatem, & tenta-
uerunt Deum, & salui facti sunt.
Tunc locuti sunt timentes Domi- 16
num, vnusquisque cum proximo
suo: Et attendit Dominus, & audiuit:
& scriptus est liber monumenti co-
ram eo timentibus Dominum, &
cogitantibus nomen eius. * Et erunt 17
mihi, ait Dominus exercituum, in
die, qua ego facio, in peculium: &
parcam eis, sicut parcit vir filio suo
seruienti sibi. * Et conuertemini, & 18
videbitis quid sit inter iustum, & im-
pium: & inter seruientem Deo, &
non seruientem ei.

CAP. IIII.

ECce enim dies veniet succensa 1
quasi caminus: & erunt omnes A
superbi, & omnes facientes impieta-
tem stipula: & inflammabit eos dies
veniens, dicit Dominus exercituum,
quæ non derelinquet eis radicem, &
Luc.1.[?] germen. * * Et orietur vobis timenti- 2
bus nomen meum Sol iustitiæ, & sa-
nitas in pennis eius: & egrediemini,
& salietis sicut vituli de armento. * Et 3
calcabitis impios, cùm fuerint cinis B
sub planta pedum vestrorum in die,
qua ego facio, dicit Dominus exerci-
*Exod. 20. tuum. * * Mementote legis Moysi serui 4
Deu. 4.5.6 mei, quam mandaui ei in Horeb ad
omnem Israel præcepta, & iudicia.
*Matt. 17. b.10 * * Ecce ego mittam vobis Eliam pro- 5
Mar.9.c.12 phetam, antequam veniat dies Do-
Luc.1.b.17 mini magnus, & horribilis. * Et con- 6
uertet cor patrum ad filios, & cor
filiorum ad patres eorum: ne fortè
veniam, & percutiam terram ana-
themate.

LIBER PRIMVS MACHABÆORVM.

CAPVT I.

ET factum est, postquam percus- 1
sit Alexander Philippi Macedo, A
qui primus regnauit in Græcia,
egressus de terra Cethim, Darium
regem Persarum, & Medorum: * con- 2
stituit prælia multa, & obtinuit om-
nium munitiones, & interfecit reges
terræ, * & pertransiit vsque ad fines 3
terræ: & accepit spolia multitudinis
Gentium: & siluit terra in conspectu
eius. * Et congregauit virtutem, & 4
exercitum fortem nimis: & exalta-
5 tum est, & eleuatum cor eius: * &
obtinuit regiones Gentium, & ty-
rannos: & facti sunt illi in tributum.
6 Et post hæc decidit in lectum, &
7 cognouit quia moreretur. * Et voca-
uit pueros suos nobiles, qui secum
erant nutriti à iuuentute: & diuisit
illis regnum suū, cùm adhuc viueret.
8 * Et regnauit Alexander annis duo-
9 decim, & mortuus est. * Et obtinue-
runt pueri eius regnum, vnusquisque
10 in loco suo: * & imposuerunt omnes
B sibi diademata post mortem eius, &
filij eorum post eos annis multis, &
11 multiplicata sunt mala in terra. * Et
exiit ex eis radix peccatrix, Antio-
chus illustris, filius Antiochi regis,
qui fuerat Romæ obses: & regnauit
in anno centesimo trigesimo septimo
12 regni Græcorum. In diebus illis ex-e-
runt ex Israel filij iniqui, & suaserunt
multis, dicentes: Eamus, & dispona-
mus testamentum cum Gentibus,
quæ circa nos sunt: quia ex quo re-
cessimus ab eis, inuenerunt nos multa
13 mala. * Et bonus visus est sermo in
14 oculis eorum. * Et destinauerunt
aliqui de populo, & abierunt ad
regem: & dedit illis potestatem vt
15 facerent iustitiam Gentium. * Et
ædificauerunt gymnasium in Iero-
solymis secundum leges Nationum:
16 * & fecerunt sibi præputia, & recesse-
runt à testamento sancto, & iuncti
sunt Nationibus, & venundati sunt
17 vt facerent malum. Et paratum est
C regnum in conspectu Antiochi, &
cœpit regnare in terra Ægypti vt re-
18 gnaret super duo regna. * Et intrauit
in Ægyptum in multitudine graui,
in curribus, & elephantis, & equiti-
bus, & copiosa nauium multitudine:
19 * & constituit bellum aduersus Pro-
lemæum regem Ægypti, & veritus
est Ptolemæus à facie eius, & fugit,
20 & ceciderunt vulnerati multi. * Et
comprehendit ciuitates munitas in
Terra Ægypti: & accepit spolia
21 Terræ Ægypti. Et conuertit Antio-
chus, postquam percussit Ægyptum
in centesimo & quadragesimo ter-
22 tio anno: & ascendit ad Israel, * &
ascendit Ierosolymam in multitudi-
23 ne graui. * Et intrauit in sanctifica-
tionem cum superbia, & accepit al-
tare aureum, & candelabrum lumi-
nis, & vniuersa vasa eius, & men-
sam propositionis, & libatoria, &

phialas,

phialas, & mortariola aurea, & ve-
lum, & coronas, & ornamentum
aureum, quod in facie templi erat: &
comminuit omnia. Et accepit argen- 24
tum, & aurum, & vasa concupisci- D
bilia: & accepit thesauros occultos,
quos inuenit: & sublatis omnibus
abiit in terram suam. *Et fecit cædem 25
hominum, & locutus est in superbia
magna. *Et factus est planctus ma- 26
gnus in Israel, & in omni loco eorū:
*& ingemuerunt principes, & senio- 27
res: virgines, & iuuenes infirmati
sunt: & speciositas mulierum im-
mutata est. *Omnis maritus sumpsit 28
lamentum: & quæ sedebant in tho-
ro maritali, lugebant: *& commota 29
est terra super habitantes in ea, &
vniuersa domus Iacob induit confu-
sionem. Et post duos annos dierum 30
misit Rex principem tributorum in
ciuitates Iudæ, & venit Ierusalē cum
turba magna. *Et locutus est ad eos 31
verba pacifica in dolo: & crediderūt
ei. *Et irruit super ciuitatem repente, 32
& percussit eam plaga magna, &
perdidit populum multum ex Israel.
*Et accepit spolia ciuitatis: & suc- 33
cendit eam igni, & destruxit domos
eius, & muros eius in circuitu: *& 34
captiuas duxerunt mulieres: & na-
tos, & pecora possiderunt. *Et ædi- 35
ficauerunt ciuitatem Dauid muro
magno, & firmo, & turribus fir-
mis, & facta est illis in arcem: *& 36
posuerunt illic gentem peccatricem
viros iniquos, & conualuerunt in
ea. & posuerunt arma, & escas, & E
congregauerunt spolia Ierusalem: *& 37
reposuerunt illic: & facti sunt in
laqueum magnum. *Et factum est 38
hoc ad insidias sanctificationi, & in
diabolum malum in Israel: *& ef- 39
fuderunt sanguinem innocentem per
circuitum sanctificationis, & conta-
minauerunt sanctificationem. *Et 40
fugerūt habitatores Ierusalem pro-
pter eos, & facta est habitatio ex-
terorum, & facta est extera semini
suo, & nati eius reliquerunt eam.
*Sanctificatio eius desolata est si- 41
cut solitudo, *a* dies festi eius con-
uersi sunt in luctum, sabbata eius
in opprobrium, honores eius in ni-
hilum. *Secundùm gloriam eius 42
multiplicata est ignominia eius: &
sublimitas eius conuersa est in lu-
ctum. *Et scripsit Rex Antiochus 43
omni regno suo vt esset omnis po-

a Tob. 2. a. 6. Amos 8. b. 10.

pulus, vnus: & relinqueret vnusquis-
44 que legē suam. *Et consenserunt om-
nes Gentes secūdum verbū regis An-
45 tiochi: *& multi ex Israel consenserūt
seruituti eius, & sacrificauerūt idolis,
46 & coinquinauerunt sabbatū. *Et mi-
F sit Rex libros per manus nunciorum
in Ierusalē, & in omnes ciuitates Iu-
da: vt sequerentur leges Gentiū terræ,
47 *& prohiberent holocausta, & sacri-
ficia, & placationes fieri in templo
48 Dei, *& prohiberent celebrari sabba-
49 tum, & dies solēnes: *& iussit coinqui-
nari sancta, & sanctum populū Israel.
50 *Et iussit ædificari aras, & templa, &
idola, & immolari carnes suillas, &
51 pecora cōmunia, *& relinquere filios
suos incircūcisos, & coinquinari ani-
mas eorū in omnibus immundis, &
abominationibus, ita vt obliuisce-
rentur legem, & immutarent om-
52 nes iustificationes Dei. *Et quicum-
que non fecissent secundùm ver-
bum regis Antiochi, morerentur.
53 Secundùm omnia verba hæc scri-
psit omni regno suo: & præposuit
principes populo, qui hæc fieri co-
54 gerent. *Et iusserunt ciuitatibus Iu-
55 da sacrificare. *Et congregati sunt
multi de populo ad eos, qui dere-
liquerant legem Domini: & fece-
56 runt mala super terram: *& effu-
gauerunt populum Israel in abdi-
tis, & in absconditis fugitiuorum
57 locis. *Die quintadecima mensis
G Casleu, quinto & quadragesimo &
centesimo anno ædificauit Rex An-
tiochus abominandum idolum de-
solationis super altare Dei, & per
vniuersas ciuitates Iuda in circuitu
58 ædificauerunt aras: *& ante ianuas
domorum, & in plateis incendebant
59 thura, & sacrificabant: *& libros le-
gis Dei combusserunt igni, scinden-
60 tes eos: *& apud quemcumq; inueni-
bantur libri testamenti Domini, &
quicumque obseruabat legē Domini,
secundùm edictum regis trucidabant
61 eum. In virtute sua faciebāt hæc po-
pulo Israel, qui inueniebatur in omni
62 mense & mense in ciuitatibus. *Et
quinta & vigesima die mensis sacrifi-
cabant super aram, quæ erat contra
63 altare. *Et mulieres, quæ circumcide-
bant filios suos, trucidabantur secun-
64 dū iussum regis Antiochi, *& suspen-
debāt pueros à ceruicibus per vni-
uersas domos eorum: & eos, qui
circumciderant illos, trucidabant.

* Et multi de populo Israel definie- 65
runt apud se, vt non manducarent
immunda: & elegerunt magis mori,
quàm cibis coinquinari immundis:
* & noluerunt infringere legem Dei 66
sanctam, & trucidati sunt: * & facta 67
est ira magna super populum valde.

CAP. II.

IN diebus illis surrexit Mathathias 1
filius Ioannis, filij Simeonis, sacer- A
dos ex filiis Ioarib ab Ierusalem, &
consedit in mõte Modin: * & habebat 2
filios quinque, Ioannem, qui cogno-
minabatur Gaddis: * & Simonem, qui 3
cognominabatur Thasi: * & Iudam, 4
qui vocabatur Machabæus: * & Elea- 5
zarum, qui cognominabatur Aba-
ron: & Ionathan, qui cognominaba-
tur Apphus. * hi viderunt mala, quæ 6
fiebant in populo Iuda, & in Ierusalé.
Et dixit Mathathias: Væ mihi, vt 7
quid natus sum videre contritionem
populi mei, & contritionem ciuita-
tis sanctæ, & sedere illic, cùm datur
in manibus inimicorum? * Sancta in 8
manu extraneorum facta sunt: tem-
plum eius sicut homo ignobilis. * Va- 9
sa gloriæ eius captiua abducta sunt:
trucidati sunt senes eius in plateis,
& iuuenes eius ceciderunt in gladio
inimicorum. * Quæ gens non heredi- 10
tauit regnum eius, & non obtinuit
spolia eius? * Omnis compositio eius 11
ablata est. Quæ erat libera, facta est
ancilla. * Et ecce sancta nostra, & 12
pulchritudo nostra, & claritas nostra
desolata est, & coinquinauerunt ea B
Gentes. * Quid ergo nobis adhuc vi- 13
uere? * Et scidit vestimenta sua Ma- 14
thathias, & filij eius: & operuerunt
se ciliciis, & planxerunt valde. Et 15
venerunt illuc qui missi erant à rege
Antiocho, vt cogerent eos, qui con-
fugerant in ciuitatem Modin, immo-
lare, & accendere thura, & à lege
Dei discedere. * Et multi de populo 16
Israel consentientes accesserunt ad
eos: sed Mathathias, & filij eius con-
stanter steterunt. * Et respondentes 17
qui missi erant ab Antiocho, dixe-
runt Mathathiæ: Princeps & clarissi-
mus, & magnus es in hac ciuitate, &
ornatus filiis, & fratribus. * ergo ac- 18
cede prior, & fac iussum regis, sicut
fecerunt omnes Gentes, & viri Iuda,
& qui remanserunt in Ierusalem: &
eris tu, & filij tui inter amicos regis,
& amplificatus auro, & argento, &
muneribus multis. Et respondit Ma- 19
thathias, & dixit magna voce: Et si
omnes Gẽtes regi Antiocho obediũt,
vt discedat vnusquisque à seruitute
legis patrum suorum, & consentiat
20 mandatis eius: * ego & filij mei, &
fratres mei obediemus legi patrum
21 nostrorum. * propitius sit nobis Deus:
non est nobis vtile relinquere legem,
22 & iustitias Dei: * non audiemus verba
C regis Antiochi, nec sacrificabimus
transgredientes legis nostræ manda-
23 ta, vt eamus altera via. * Et vt cessa-
uit loqui verba hæc, accessit quidam
Iudæus in omnium oculis sacrificare
idolis super aram in ciuitate Mo-
24 din, secundùm iussum regis: * &
vidit Mathathias, & doluit, & con-
tremuerunt renes eius, & accensus est
furor eius secundùm iudicium legis,
& insiliens trucidauit eum super
25 aram: * sed & virum, quem rex An-
tiochus miserat, qui cogebat immo-
lare, occidit in ipso tempore, & aram
26 destruxit, * & zelatus est legem,
* sicut fecit Phinees Zamri filio Sa- *Nu.25. c.13
27 lomi. * Et exclamauit Mathathias voce
magna in ciuitate, dicens: Omnis, qui
zelum habet legis statuens testa-
28 mentum, exeat post me. * Et fugit
ipse, & filij eius in montes, & reli-
querunt quæcumque habebant in
29 ciuitate. Tunc descenderunt multi
quærentes iudicium, & iustitiam, in
30 desertum: * & sederunt ibi ipsi, & filij
eorum, & mulieres eorum, & pecora
eorum: quoniam inundauerunt su-
31 per eos mala. * Et renunciatum est
D viris regis, & exercitui, qui erat in
Ierusalem ciuitate Dauid, quoniam
discessissent viri quidam, qui dissi-
pauerunt mandatum regis in loca
occulta in deserto, & abiissent post
32 illos multi. * Et statim perrexerunt
33 ad eos, & constituerunt aduersus
eos prælium in die sabbatorum, * &
dixerunt ad eos: Resistitis & nunc
adhuc? exite, & facite secundùm
34 verbum regis Antiochi, & viuetis.
* Et dixerunt: Non exibimus, neque
35 faciemus verbum regis, vt pollua-
36 mus diem sabbatorum. * Et conci-
tauerunt aduersus eos prælium. * Et
non responderunt eis, nec lapidem
miserunt in eos, nec oppilauerunt
37 loca occulta. * dicentes: Moriamur
omnes in simplicitate nostra & te-
stes erunt super nos cælum, & terra,
38 quod iniustè perditis nos. * Et in-
tulerunt illis bellum sabbatis: &

mortui sunt ipsi, & vxores eorum,
& filij eorum, & pecora eorum vs-
que ad mille animas hominum. * Et 39
cognouit Mathathias, & amici eius,
& luctum habuerunt super eos val-
de. * Et dixit vir proximo suo: Si 40
omnes fecerimus sicut fratres no-
stri fecerunt, & non pugnauerimus
aduersus gentes pro animabus no-
stris, & iustificationibus nostris: nũc
citiùs disperdent nos à terra. * Et co- 41
gitauerunt in die illa, dicentes: Om- E
nis homo, quicumque venerit ad
nos in bello die sabbatorum, pugne-
mus aduersus eum: & non moriemur
omnes, sicut mortui sunt fra-
tres nostri in occultis. * Tunc con- 42
gregata est ad eos synagoga Assi-
dæorum fortis viribus ex Israel, om-
nis voluntarius in lege: * & omnes, 43
qui fugiebant à malis, additi sunt
ad eos, & facti sunt illis ad firma-
mentum. * Et collegerũt exercitum, 44
& percusserũt peccatores in ira sua,
& viros iniquos in indignatione
sua: & ceteri fugerunt ad nationes,
vt euaderent. * Et circuiuit Matha- 45
thias, & amici eius, & destruxerunt
aras: * & circumciderunt pueros 46
incircumcisos quotquot inuenerunt
in finibus Israel: & in fortitudine.
* Et persecuti sunt filios superbiæ, 47
& prosperatum est opus in mani-
bus eorum: * & obtinuerunt legem 48
de manibus gentium, & de manibus
regum; & non dederunt cornu pec-
catori. * Et appropinquauerunt dies 49
Mathathiæ moriendi, & dixit filiis F
suis: Nunc cõfortata est superbia, &
castigatio, & tempus euersionis, &
ira indignationis: * Nunc ergo, ô 50
filij, æmulatores estote legis, & da-
te animas vestras pro testamẽto pa-
trum vestrorum, * & mementote 51
operum patrum, quæ fecerunt in ge-
nerationibus suis: & accipietis glo-
riam magnam, & nomen æternum.
* a Abraham nónne in tẽtatione in- 52
uentus est fidelis, & reputatum est ei
ad iustitiam? * b Ioseph in tẽpore an- 53
gustiæ suæ custodiuit mandatum, &
factus est Dominus Ægypti. * c Phi- 54
nees pater noster, zelãdo zelum Dei,
accepit testamẽtum sacerdotij æter-
ni. * d Iesus dum impleuit verbum, 55
factus est dux in Israel. * e Caleb, 56
dum testificatur in ecclesia, accepit
hereditatem. * f Dauid in sua mise- 57
ricordia consecutus est sedem regni

58 in sæcula. * g Elias, dum zelat zelum
59 legis, receptus est in cælum. * h Ana-
G nias & Azarias & Misael credentes,
60 liberati sunt de flamma. * i Daniel
in sua simplicitate liberatus est de
61 ore leonum. * Et ita cogitate per ge-
nerationem, & generationem: quia
omnes qui sperant in eum, non in-
62 firmantur. * Et à verbis viri peccato-
ris ne timueritis: quia gloria eius
63 stercus, & vermis est: * hodie extol-
litur, & cras non inuenietur: quia
conuersus est in terram suam, & co-
64 gitatio eius periit. * Vos ergo filij
confortamini, & viriliter agite in le-
65 ge: quia in ipsa gloriosi eritis. * Et
ecce Simon frater vester, scio quòd
vir consilij est: ipsum audite semper,
66 & ipse erit vobis pater. * Et Iudas
Machabæus fortis viribus à iuuen-
tute sua, sit vobis princeps militiæ,
67 & ipse aget bellum populi. * Et ad-
ducetis ad vos omnes factores le-
gis: & vindicate vindictam populi
68 vestri. * Retribuite retributionem
Gentibus, & intendite in præceptum
69 legis. * Et benedixit eos, & apposi-
70 tus est ad patres suos. * Et defunctus
est anno centesimo & quadragesi-
mo sexto: & sepultus est à filiis suis
in sepulchris patrũ suorum in Mo-
din, & planxerunt eum omnis Israel
planctu magno.

CAP. III.

1 ET surrexit Iudas, qui vocabatur
2 Machabæus filius eius pro eo: * &
A adiuuabant eum omnes fratres eius:
& vniuersi, qui se coniunxerant patri
eius, & præliabantur prælium Israel
3 cum lætitia. * Et dilatauit gloriam
populo suo, & induit se loricam
sicut gigas, & succinxit se arma belli-
ca sua in præliis, & protegebat castra
4 gladio suo. * Similis factus est leoni
in operibus suis, & sicut catulus leo-
5 nis rugiens in venatione. * Et perse-
quutus est iniquos perscrutans eos:
& qui conturbabant populum suum,
6 eos succendit flammis: * & repulsi
sunt inimici eius præ timore eius, &
omnes operarij iniquitatis contur-
bati sunt: & directa est salus in ma-
7 nu eius. * Et exacerbabat reges mul-
tos, & lætificabat Iacob in operibus
suis, & in sæculum memoria eius in
8 benedictione. * Et perambulauit ci-
uitates Iuda, & perdidit impios ex
9 eis, & auertit iram ab Israel. * Et no-

mina-

a Gen. 22. a. 2
b Gen. 41. c. 40
c Num. 25. c. 11
Eccl. 45. d. 28
d Iosue 1. a. 2
e Num. 14. a. 6
Iosue 14. d. 14
f 2. Reg. 2. a. 4
g 4. Reg. 2. d. 11
h Dan. 3. e. 16
i Dan. 6. f. 22

nominatus est vsque ad nouissimum
terræ, & congregauit pereuntes.
Et congregauit Apollonius Gen- 10
tes, & a Samaria virtutem multam B
& magnam ad bellandum contra
Israel. * Et cognouit Iudas, & exiit 11
obuiam illi: & percussit, & occidit il-
lum: & ceciderunt vulnerati multi, &
reliqui fugerunt. * Et accepit spolia eo- 12
rum: & gladium Apollonij abstulit
Iudas, & erat pugnans in eo omnibus
diebus. * Et audiuit Seron princeps 13
exercitus Syriæ, quod congregauit
Iudas congregationem fidelium, &
ecclesiam secum, * & ait: faciam mihi 14
nomen, & glorificabor in regno, &
debellabo Iudam, & eos, qui cum
ipso sunt, qui spernebant verbum
regis. * Et præparauit se: & ascende- 15
runt cum eo castra impiorum fortes
auxiliarij vt facerent vindictam in
filios Israel. * Et appropinquauerunt 16
vsque ad Bethoron: & exiuit Iudas
obuiam illi cum paucis. * Vt autem 17
viderunt exercitum venientem sibi
obuiam, dixerunt Iudæ: Quomodo
poterimus pauci pugnare contra
multitudinem tantam, & tam for-
tem, & nos fatigati sumus ieiunio C
hodie? * Et ait Iudas: Facile est con- 18
cludi multos in manus paucorum: &
non est differentia in conspectu Dei
cæli liberare in multis, & in paucis:
* quoniam non in multitudine exer- 19
citus victoria belli, sed de cælo forti-
tudo est. * Ipsi veniunt ad nos in mul- 20
titudine contumaci, & superbia vt
disperdant nos, & vxores nostras, &
filios nostros, & vt spolient nos:
* nos verò pugnabimus pro anima- 21
bus nostris, & legibus nostris: * & ipse 22
Dominus conteret eos ante faciem
nostram: vos autem ne timueritis
eos. * Vt cessauit autem loqui, insiluit 23
in eos subito: & contritus est Seron,
& exercitus eius in conspectu ipsius:
* & persecutus est eum in descensu 24
Bethoron vsque in campum, & ceci-
derunt ex eis octingenti viri, reliqui
autem fugerunt in terram Phili-
sthiim. * Et cecidit timor Iudæ, ac 25
fratrum eius, & formido super om-
nes gentes in circuitu eorum. * & 26
peruenit ad regem nomen eius, & de D
prælijs Iudæ narrabant omnes gen-
tes. * Vt audiuit autem rex Antiochus 27
sermones istos, iratus est animo: &
misit, & congregauit exercitum vni-
uersi regni sui, castra fortia valde:

28 * & aperuit ærarium suum, & dedit
stipendia exercitui in annum: &
mandauit illis vt essent parati ad
29 omnia. * Et vidit quòd defecit pe-
cunia de thesauris suis, & tributa
regionis modica propter dissensio-
nem, & plagam, quam fecit in terra,
vt tolleret legitima, quæ erant à pri-
30 mis diebus: * & timuit ne non ha-
beret vt semel & bis, in sumptus &
donaria, quæ dederat ante larga ma-
nu: & abundauerat super reges, qui
31 ante eum fuerant. * Et consternatus
erat animo valde, & cogitauit ire in
Persidem, & accipere tributa regio-
num, & congregare argentum mul-
32 tum. * Et reliquit Lysiam hominem
nobilem de genere regali, super ne-
gotia regia, à flumine Euphrate vsque
33 ad flumen Ægypti: * & vt nutriret
Antiochum filium suum, donec re-
34 diret. * Et tradidit ei medium exer-
citum, & elephantos: & mandauit
ei de omnibus, quæ volebat, & de
inhabitantibus Iudæam, & Ierusa-
35 lem: * & vt mitteret ad eos exercitum
E ad conterendam, & extirpandum vir-
tutem Israel, & reliquias Ierusalem,
& auferendam memoriam eorum
36 de loco: * & vt constitueret habitato-
res filios alienigenas in omnibus fi-
nibus eorum, & sorte distribueret
37 terram eorum. * Et rex assumpsit
partem exercitus residui, & exiuit
ab Antiochia ciuitate regni sui anno
centesimo & quadragesimo septimo:
& transfretauit Euphratem flumen,
& perambulabat superiores regio-
38 nes. * Et elegit Lysias Ptolemæum
filium Dorymini, & Nicanorem,
& Gorgiam, viros potentes ex amicis
39 regis: * & misit cum eis quadraginta
millia virorum, & septem millia
equitum vt venirent in terram Iuda,
& disperderent eam secundùm ver-
40 bum regis. * Et processerunt cum
vniuersa virtute sua, & venerunt,
& applicuerunt Emmaum in terra
41 campestri. * Et audierunt mercatores
regionum nomen eorum: & accepe-
runt argentum, & aurum multum
valde, & pueros: & venerunt in ca-
stra vt acciperent filios Israel in seruos,
& additi sunt ad eos exercitus Syriæ,
42 & terræ alienigenarum. * Et vidit Iu-
F das, & fratres eius, quia multiplicata
sunt mala, & exercitus applicabant
ad fines eorum: & cognouerunt
verba regis, quæ mandauit populo

facere

facere in interitum, & consummationem: & dixerunt vnusquisque ad 43
proximum suum: Erigamus deiectionem populi nostri, & pugnemus pro
populo nostro, & sanctis nostris. * Et 44
congregatus est conuentus vt essent
parati in prælium: & vt orarent, & peterent misericordiam, & miserationes. * Et Ierusalem non habitabatur, 45
sed erat sicut desertum: non erat qui
ingrederetur & egrederetur de natis
eius: & sanctum conculcabatur: &
filij alienigenarum erant in arce, ibi
erat habitatio Gentium: & ablata est
voluptas à Iacob, & defecit ibi tibia,
& cithara. * Et congregati sunt, & 46
venerunt in Maspha contra Ierusalem: quia locus orationis erat in
Maspha ante in Israel. * Et ieiunaue- 47
runt illa die, & induerunt se ciliciis,
& cinerem imposuerunt capiti suo: &
disciderunt vestimenta sua: & ex- 48
panderunt libros legis, de quibus
scrutabantur Gentes similitudinem
simulachrorum suorum: * & attule- 49
runt ornamenta sacerdotalia, & primitias, & decimas: & suscitauerunt G
Nazaræos, qui impleuerant dies: * & 50
clamauerunt voce magna in cælum,
dicentes: Quid faciemus istis, & quo
eos ducemus? * & sancta tua conculcata 51
ta sunt, & contaminata sunt, & sacerdotes tui facti sunt in luctu, & in humilitatem. * & ecce Nationes conue- 52
nerunt aduersum nos vt nos disperdant: tu scis quæ cogitant in nos.
* Quomodo poterimus subsistere an- 53
te faciem eorum, nisi tu Deus adiuues
nos? * Et tubis exclamauerunt voce 54
magna. * Et post hæc constituit Iudas 55
duces populi, tribunos, & centuriones, & pentacontarchos, & decuriones. * ᵃ Et dixit his, qui ædificabant 56
domos, & sponsabant vxores, &
plantabant vineas, & formidolosis,
vt redirent vnusquisque in domum
suam secundùm legem. * Et moue- 57
runt castra, & collocauerunt ad
Austrum Emmaum. * Et ait Iudas: 58
Accingimini, & estote filij potentes,
& estote parati in mane, vt pugnetis
aduersus Nationes has, quæ conuenerunt aduersus nos disperdere nos,
& sancta nostra: * quoniam melius 59
est nos mori in bello, quàm videre
mala gentis nostræ & sanctorum.
* Sicut autem fuerit voluntas in cælo, 60
sic fiat.

ᵃDeut. 20. a. 6
Iud. [illegible]

CAP. IIII.

1 ET assumpsit Gorgias quinque
A millia virorum, & mille equites
electos: & mouerunt castra nocte
2 * vt applicarent ad castra Iudæorum,
& percuterent eos subitò: & filij, qui
3 erant ex arce, erant illis duces. * Et
audiuit Iudas, & surrexit ipse, &
potentes percutere virtutem exercituum regis, qui erant in Emmaum.
4 * Adhuc enim dispersus erat exercitus
5 à castris. * Et venit Gorgias in castra
Iudæ noctu, & neminem inuenit,
& quærebat eos in montibus: quo-
6 niam dixit: Fugiunt hi à nobis. * Et
cum dies factus esset, apparuit Iudas
in campo cum tribus millibus virorum tantum: qui tegumenta, & gla-
7 dios non habebant: * & viderunt
castra Gentium valida, & loricatos,
& equitatus in circuitu eorum, &
8 hi docti ad prælium. * Et ait Iudas
viris, qui secum erant: Ne timueritis multitudinem eorum, & impe-
9 tum eorum ne formidetis. * ᵇ Mementote qualiter salui facti sunt
patres nostri in mari rubro, cùm
sequeretur eos Pharao cum exercitu
10 multo. * Et nunc clamemus in cælum, & miserebitur nostri Dominus,
& memor erit testamenti patrum
nostrorum, & conteret exercitum
11 istum ante faciem nostram hodie: * &
scient omnes gentes quia est qui redi-
12 mat, & liberet Israel. * Et eleuauerunt
B alienigenæ oculos suos, & viderunt
13 eos venientes ex aduerso. * Et exierunt de castris in prælium, & tuba
cecinerunt hi, qui erant cum Iuda:
14 * Et congressi sunt: & contritæ sunt
Gentes, & fugerunt in campum.
15 * Nouissimi autem omnes ceciderunt
in gladio, & persecuti sunt eos vsque
Gezeron, & vsq; in campos Idumææ,
& Azoti, & Iamniæ: & ceciderunt
ex illis vsque ad tria millia virorum.
16 * Et reuersus est Iudas, & exercitus
17 eius, sequens eum. * Dixitque ad populum: Non concupiscatis spolia:
18 quia bellum contra nos est, * & Gorgias & exercitus eius prope nos in
monte: sed state nunc contra inimicos nostros, & expugnate eos, &
19 sumetis postea spolia securi. * Et
adhuc loquente Iuda hæc, ecce apparuit pars quædam prospiciens de
20 monte. * Et vidit Gorgias quòd in
fugam conuersi sunt sui, & succenderunt castra: fumus enim, qui vide-

ᵇExod. 14. b. 9

batur,

batur, declarabat quod factum est.
* Quibus illi conspectis timuerunt 21
valdè, aspicientes simul & Iudam, C
& exercitum in campo paratum ad
prælium. * Et fugerunt omnes in cam- 22
pum alienigenarum: * & Iudas re- 23
uersus est ad spolia castrorum, & ac-
ceperunt aurum multum, & argen-
tum, & hyacinthum, & purpuram
marinam, & opes magnas. * Et con- 24
uersi, hymnum canebant, & benedi-
cebant Deum in cælum, quoniam bo-
nus est, quoniam in sæculum miseri-
cordia eius. * Et facta est salus magna 25
in Israel in die illa. * Quicumque au- 26
tem alienigenarum euaserunt, vene-
runt, & nunciauerunt Lysiæ vniuer-
sa, quæ acciderant. * Quibus ille au- 27
ditis consternatus animo deficiebat:
quòd non qualia voluit, talia conti-
gerunt in Israel, & qualia mandauit
rex. ¶ Et sequenti anno congregauit 28
Lysias virorum electorum sexaginta
millia, & equitum quinque millia, vt
debellaret eos. * Et venerunt in Iu- 29
dæam, & castra posuerunt in Betho-
ron, & occurrit illis Iudas cum de-
cem millibus viris. * Et viderunt ex- 30
ercitum fortem, & orauit, & dixit:
a 1.Reg.17. Benedictus es saluator Israel, *qui cõ- D
f.50 triuisti impetum potentis in manu
b 1.Reg.14. serui tui Dauid, b & tradidisti castra
b.13. alienigenarum in manu Ionathæ filij
Saul, & armigeri eius. * Conclude ex- 31
ercitum istum in manu populi tui If-
rael, & cõfundantur in exercitu suo,
& equitibus. * Da illis formidinem, 32
& tabefac audaciam virtutis eorum,
& commoueantur contritione sua.
* Deiice illos gladio diligentium te: 33
& collaudent te omnes, qui nouerũt
nomen tuum in hymnis. * Et commi- 34
serunt prælium: & ceciderunt de ex-
ercitu Lysiæ quinque millia virorũ.
* ¶ Videns autem Lysias fugam suo- 35
rum, & Iudæorũ audaciam, & quòd
parati sunt aut viuere, aut mori for-
titer, abiit Antiochiã, & elegit milites,
vt multiplicati rursus venirent in Iu-
dæã. ¶ Dixit autẽ Iudas, & fratres eius: 36
Ecce contriti sunt inimici nostri: ascen- E
damus nunc mundare sancta, & re-
nouare. * Et cõgregatus est omnis ex- 37
ercitus, & ascenderunt in montem
Sion. * Et viderunt sanctificationem 38
desertam, & altare profanatum, &
portas exustas, & in atriis virgulta
nata sicut in saltu, vel in montibus,
& pastophoria diruta. * Et sciderunt 39

vestimenta sua, & planxerunt plan-
ctu magno, & imposuerunt cinerem
40 super caput suum. * & ceciderunt in
faciem super terram, & exclamaue-
runt tubis signorum, & clamauerunt
41 in cælum. ¶ Tunc ordinauit Iudas vi-
ros vt pugnarent aduersus eos, qui
erant in arce, donec emundarent san-
42 cta. * Et elegit sacerdotes sine macula,
voluntatem habentes in lege Dei:
43 * & mundauerunt sancta, & tulerunt
lapides cõtaminationis in locum im-
44 mundum. * Et cogitauit de altari ho-
locaustorum, quod profanatum erat,
45 quid de eo faceret. * Et incidit illis
consilium bonum vt destruerent il-
lud: ne forte illis esset in opprobrium,
quia contaminauerunt illud Gentes:
46 & demoliti sunt illud. * Et reposue-
runt lapides in monte domus in loco
apto, quoadusque veniret propheta,
47 & responderet de eis. * Et acceperunt
lapides integros secundùm legem, &
F ædificauerunt altare nouum secun-
48 dùm illud, quod fuit prius: ¶ & ædi-
ficauerunt sancta, & quæ intra do-
mum erant intrinsecus: & ædem, &
49 atria sanctificauerunt. * Et fecerunt
vasa sancta noua, & intulerunt can-
delabrum, & altare incensorum, &
50 mensam in templum. * Et incensum
posuerunt super altare, & accenderũt
lucernas, quæ super candelabrum
51 erant, & lucebant in templo. * Et po-
suerunt super mensam panes, & ap-
penderunt vela, & consummauerunt
52 omnia opera, quæ fecerant. * Et ante
matutinum surrexerunt quinta & vi-
gesima die mensis noni (hic est men-
sis Casleu) centesimi quadragesimi
53 octaui anni: * & obtulerunt sacrifi-
cium secundùm legem super altare
holocaustorum nouum, quod fece-
54 runt. * Secundùm tempus & secun-
G dùm diem, in qua contaminauerunt
illud gentes, in ipsa renouatum est in
canticis, & citharis, & cinyris, & in
55 cymbalis. * Et cecidit omnis populus
in faciem, & adorauerunt, & benedi-
xerunt in cælum eum, qui prospera-
56 uit eis. ¶ Et fecerunt dedicationem al-
taris diebus octo, & obtulerunt ho-
locausta cum lætitia, & sacrificium
57 salutaris, & laudis. * Et ornauerunt
faciem templi coronis aureis, & scu-
tulis: & dedicauerunt portas, & pa-
stophoria, & imposuerunt eis ianuas.
58 * Et facta est lætitia in populo ma-
59 gna valdè, & auersum est oppro-

b Ie.10.4.12 brum Gentium. * b Et statuit Iudas, 59
& fratres eius, & vniuersa ecclesia
Israel vt agatur dies dedicationis al-
taris in temporibus suis ab anno in
annum per dies octo à quinta & vi-
gesima die mensis Casleu, cum læti-
tia & gaudio. * & ædificauerunt in 60
tempore illo montem Sion, & per
circuitum muros altos, & turres fir-
mas, nequando venirent Gentes, &
conculcarent eum sicut antea fece-
runt. * Et collocauit illic exercitum, 61
vt seruarent eum, & muniuit eum ad
custodiendam Bethsuram, vt habe-
ret populus munitionem contra fa-
ciem Idumææ.

CAP. V.

ET factum est, vt audierunt Gen- 1
tes in circuitu quia ædificatum est A
altare, & sanctuarium sicut prius,
iratæ sunt valde: * & cogitabant tol- 2
lere genus Iacob, qui erant inter eos,
& cœperunt occidere de populo, &
persequi. * Et debellabat Iudas filios 3
Esau in Idumæa, & eos, qui erant in
Acrabathane: quia circumsedebant Is-
raëlitas, & percussit eos plaga magna.
* Et recordatus est malitiam filiorum 4
Bean, qui erant populo in laqueum,
& in scandalum, insidiantes ei in via.
* Et conclusi sunt ab eo in turribus, & 5
applicuit ad eos, & anathematizauit
eos, & incendit turres eorum igni
cum omnibus, qui in eis erant. * Et 6
transiuit ad filios Ammon, & inuenit
manum fortem, & populum copio-
sum, & Timotheum ducem ipsorum:
* & commisit cum eis prælia multa, 7
& contriti sunt in conspectu eorum,
& percussit eos: * & cepit Gazer ciui- 8
tatem, & filias eius, & reuersus est in
Iudæam. Et congregatæ sunt gen- 9
tes, quæ sunt in Galaad aduersus Is-
raelitas, qui erant in finibus eorum
vt tollerent eos: & fugerunt in Da-
theman munitionem, * & miserunt 10
litteras ad Iudam, & fratres eius, di-
centes: Congregatæ sunt aduersum
nos gentes per circuitum, vt nos au-
ferant: * & parant venire, & occupa- 11
re munitionem, in quam confugi- B
mus: & Timotheus est dux exercitus
eorum. * Nunc ergo veni, & eripe 12
nos de manibus eorum, quia cecidit
multitudo de nobis. * Et omnes fra- 13
tres nostri, qui erant in locis Tubin,
interfecti sunt: & captiuas duxerunt
vxores eorum, & natos, & spolia, &

14 peremerunt illic ferè mille viros. * Et
adhuc epistolæ legebantur, & ecce
alij nuncij venerunt de Galilæa con-
scissis tunicis, nunciantes secundùm
15 verba hæc: * dicentes conuenisse ad-
uersum se à Ptolemaida, & Tyro, &
Sidone: & repleta est omnis Galilæa
16 alienigenis, vt nos consumant. Vt
audiuit autem Iudas, & populus, ser-
mones istos, conuenit ecclesia magna
cogitare quid facerent fratribus suis,
qui in tribulatione erant, & expugna-
17 bantur ab eis. * Dixitq; Iudas Simoni
fratri suo: Elige tibi viros, & vade, &
libera fratres tuos in Galilæa: ego au-
tem, & frater meus Ionathas ibimus
18 in Galaaditim. * Et reliquit Iosephum
filium Zachariæ, & Azariam duces
populi cum residuo exercitu in Iudæa
19 ad custodiam: * & præcepit illis, di-
cens: Præestote populo huic: & noli-
te bellum committere aduersum gen-
20 tes, donec reuertamur. * Et partiti
sunt Simoni viri tria millia, vt iret in
Galilæam: Iudæ autem octo millia
21 in Galaaditim. Et abiit Simon in
C Galilæam, & commisit prælia multa
cum gentibus: & contritæ sunt gen-
tes à facie eius, & persecutus est eos
22 vsque ad portam * Ptolemaidis: &
ceciderunt de gentibus ferè tria mil-
lia virorum, & accepit spolia eorum,
23 * & assumpsit eos, qui erant in Gali-
læa, & in Arbatis cum vxoribus, &
natis, & omnibus, quæ erant illis, &
adduxit in Iudæam cum lætitia ma-
24 gna. * Et Iudas Machabæus, & Iona-
thas frater eius transierunt Iordanem,
& abierunt viam trium dierum per
25 desertum. * Et occurrerunt eis Nabu-
thæi, & susceperunt eos pacificè, &
narrauerunt eis omnia, quæ accide-
rant fratribus eorum in Galaaditide,
26 * & quia multi ex eis comprehensi
sunt in Barasa, & Bosor, & in Alimis,
& in Casphor, & Mageth, & Car-
naim: hæ omnes ciuitates munitæ, &
27 magnæ. * Sed & in ceteris ciuitatibus
Galaaditidis tenentur comprehensi,
& in crastinum constituerunt admo-
uere exercitum ciuitatibus his, &
comprehendere, & tollere eos in vna
28 die. * Et conuertit Iudas, & exerci-
tus eius, viam in desertum Bosor re-
pentè, & occupauit ciuitatem: & oc-
cidit omnem masculum in ore gladij,
& accepit omnia spolia eorum, & suc-
29 cendit eam igni. * Et surrexerunt in-
de nocte, & ibant vsque ad munitio-

nem,

nem. • Et factum est diluculo, cùm 30
eleuassent oculos suos, ecce populus D
multus, cuius non erat numerus, por-
tantes scalas, & machinas vt compre-
henderent munitionem, & expugna-
rent eos. Et vidit Iudas quia cœpit 31
bellum, & clamor belli ascendit ad
cælum sicut tuba, & clamor magnus
de ciuitate: • & dixit exercitui suo: 32
Pugnate hodie pro fratribus vestris.
• Et venit tribus ordinibus post eos, 33
& exclamauerunt tubis, & clamaue-
runt in oratione. Et cognouerunt 34
castra Timothei quia Machabæus
est, & refugerunt à facie eius: & per-
cusserunt eos plaga magna. & ceci-
derunt ex eis in die illa ferè octo mil-
lia virorum. • Et diuertit Iudas in 35
Maspha, & expugnauit, & cepit eam:
& occidit omnem masculum eius, &
sumpsit spolia eius, & succendit eam
igni. • Inde perrexit, & cepit Casbon, 36
& Mageth, & Bosor, & reliquas ciui-
tates Galaaditidis. • Post hæc au- 37
tem verba congregauit Timotheus
exercitum alium, & castra posuit
contra Raphon trans torrentem. • Et 38
misit Iudas speculari exercitum: &
renunciauerunt ei, dicentes: Quia
conuenerunt ad eum omnes gentes,
quæ in circuitu nostro sunt, exerci-
tus multus nimis: • & Arabas condu- 39
xerunt in auxilium sibi, & castra po-
suerunt trans torrentem, parati ad te
venire in prælium. Et abiit Iudas ob-
uiam illis. Et ait Timotheus princi- 40
pibus exercitus sui: Cùm appropin- E
quauerit Iudas, & exercitus eius ad
torrentem aquæ: si transierit ad nos
prior, non poterimus sustinere eum:
quia potens poterit aduersum nos.
• si verò timuerit transire, & posue- 41
rit castra extra flumen, transfrete-
mus ad eos, & poterimus aduersus
illum. • Vt autem appropinquauit 42
Iudas ad torrentem aquæ, statuit scri-
bas populi circa torrentem, & man-
dauit eis, dicens: Neminem homi-
num reliqueritis: sed veniant omnes
in prælium. • Et transfretauit ad illos 43
prior, & omnis populus post eum, &
contritæ sunt omnes gentes à facie
eorum, & proiecerunt arma sua, &
fugerunt ad fanum, quod erat in
Carnaim. • Et occupauit ipsam ciui- 44
tatem, & fanum succendit igni cum
omnibus, qui erant in ipso. & op-
pressa est Carnaim, & non potuit
sustinere contra faciem Iudæ. Et 45
congregauit Iudas vniuersos Israeli-
tas, qui erant in Galaaditide, à mini-
mo vsque ad maximum, & vxores
eorum, & natos, & exercitum ma-
gnum valde vt venirent in terram Iu-
46 dæ. • Et venerunt vsque Ephron: &
hæc ciuitas magna in ingressu posita,
munita valde, & non erat declinare
ab ea dextera vel sinistra, sed per me-
47 diam iter erat. • Et incluserunt se qui
F erant in ciuitate, & obstruxerunt
portas lapidibus: & misit ad eos Iu-
48 das verbis pacificis, • dicens: Trans-
eamus per terram vestram, vt eamus
in terram nostram: & nemo vobis
nocebit: tantùm pedibus transibi-
49 mus. Et nolebant eis aperire. Et præ-
cepit Iudas prædicare in castris, vt
applicarent vnusquisque in quo erat
50 loco. • & applicuerunt se viri virtu-
tis: & oppugnauit ciuitatem illam
tota die, & tota nocte, & tradita est
51 ciuitas in manu eius: • & pereme-
runt omnem masculum in ore gla-
dij, & eradicauit eam, & accepit spo-
lia eius, & transiuit per totam ciuita-
52 tem super interfectos. • Et transgressi
sunt Iordanem in campo magno,
53 contra faciem Bethsan. • Et erat Iu-
das congregans extremos, & exhor-
tabatur populum per totam viam,
54 donec venirent in terram Iuda: • &
ascenderunt in montem Sion cum
lætitia, & gaudio, & obtulerunt ho-
locausta, quòd nemo ex eis cecidis-
55 set donec reuerterentur in pace. • Et
in diebus, quibus erat Iudas, & Io-
nathas in terra Galaad, & Simon fra-
ter eius in Galilæa contra faciem
56 Ptolemaidis, • audiuit Iosephus Za-
chariæ filius, & Azarias princeps vir-
tutis, res bene gestas, & prælia quæ
57 facta sunt, • & dixit: Faciamus & ipsi
nobis nomen, & eamus pugnare ad-
uersus gentes, quæ in circuitu nostro
58 sunt. • Et præcepit his, qui erant in
exercitu suo, & abierunt Iamniam.
59 • Et exiuit Gorgias de ciuitate, & vi-
G ri eius obuiam illis in pugnam. • Et
60 fugati sunt Iosephus, & Azarias vs-
que in fines Iudææ: & ceciderunt il-
lo die de populo Israel ad duo millia
viri, & facta est fuga magna in po-
61 pulo: • quia non audierunt Iudam,
& fratres eius, existimantes fortiter se
62 facturos. • Ipsi autẽ non erant de se-
mine virorũ illorũ, per quos salus fa-
63 cta est in Israel. • Et viri Iuda magni-
ficati sunt valde in conspectu omnis

Israel, & gentium omnium vbi au-
diebatur nomen eorum. * Et conue- 64
nerunt ad eos fausta acclamantes. Et 65
exiuit Iudas, & fratres eius, & expu-
gnabant filios Esau in terra, quæ ad
Austrum est, & percussit Chebron &
filias eius: & muros eius, & turres
succendit igni in circuitu. * Et mouit 66
castra vt iret in terrã alienigenarum,
& perambulabat Samariam. * In die 67
illa ceciderũt sacerdotes in bello, dum
volunt fortiter facere, dum sine con-
silio exeunt in prælium. * Et declina- 68
uit Iudas in Azotum in terram alie-
nigenarum, & diruit aras eorum, &
sculptilia deorum ipsorum succendit
igni: & cepit spolia ciuitatum, & re-
uersus est in terram Iuda.

CAP. VI.

ET rex Antiochus perambulabat 1
superiores regiones, & audiuit es- A
se ciuitatẽ Elymaidem in Perside no-
bilissimam, & copiosam in argento,
& auro, * templumque in ea locuples 2
valde: & illic velamina aurea, & lo-
ricæ, & scuta, quæ reliquit Alexander
Philippi rex Macedo, qui regnauit pri-
mus in Græcia. * Et venit, & quære- 3
bat capere ciuitatẽ, & deprædari eam:
& non potuit, quoniam innotuit ser-
mo his, qui erant in ciuitate: * & in- 4
surrexerunt in prælium, & fugit in-
de, & abiit cum tristitia magna, & re-
uersus est in Babyloniam. Et venit 5
qui nunciaret ei in Perside, quia fu-
gata sunt castra, quæ erant in terra
Iuda: * & quia abiit Lysias cum virtu- 6
te forti in primis, & fugatus est à fa-
cie Iudæorum, & inualuerunt armis,
& viribus, & spoliis multis, quæ ce-
perunt de castris, quæ exciderunt: * & 7
quia diruerũt abominationem, quam
ædificauerat super altare, quod erat
in Ierusalem, & sanctificationem,
sicut priùs, circumdederunt muris ex-
celsis, sed & Bethsuram ciuitatem
suam. * Et factum est vt audiuit rex 8
sermones istos, expauit, & commotus
est valde: & decidit in lectum, & in-
cidit in languorem præ tristitia, quia
non factum est ei sicut cogitabat. * Et 9
erat illic per dies multos: quia reno-
uata est in eo tristitia magna, & arbi-
tratus est se mori. Et vocauit omnes 10
amicos suos, & dixit illis: Reces- B
sit somnus ab oculis meis, & concidi,
& corrui corde præ sollicitudine: * & 11
dixi in corde meo: In quantam tri-
bulationem deueni, & in quos flu-
ctus tristitiæ, in qua nunc sum: qui
iucundus eram, & dilectus in potesta-
12 te mea! * Nunc verò reminiscor ma-
lorum, quæ feci in Ierusalem, vnde &
abstuli omnia spolia aurea, & ar-
gentea, quæ erant in ea, & misi au-
ferre habitantes Iudæam sine causa.
13 * Cognoui ergo quia propterea in-
uenerunt me mala ista: & ecce pereo
14 tristitia magna in terra aliena. * Et
vocauit Philippum, vnum de amicis
suis, & præposuit eum super vniuer-
15 sum regnum suum: * & dedit ei dia-
dema, & stolam suam, & annulum,
vt adduceret Antiochum filiũ suum,
16 & nutriret eum, & regnaret. * Et mor-
tuus est illic Antiochus rex anno cen-
17 tesimo quadragesimo nono. Et co- E
gnouit Lysias, quoniam mortuus est
rex, & constituit regnare Antiochum
filium eius, quem nutriuit adolescen-
tem: & vocauit nomen eius Eupator.
18 * Et hi, qui erant in arce, conclusserant
Israel in circuitu sanctorum: & quæ-
rebant eis mala semper, & firmamen-
19 tum Gentium. * Et cogitauit Iudas
C disperdere eos: & conuocauit vniuer-
20 sum populum, vt obsiderent eos. * Et
conuenerunt simul, & obsederunt eos
anno cẽtesimo quinquagesimo, & fe-
21 cerunt balistas, & machinas. * Et exie-
runt quidam ex eis, qui obsideban-
tur: & adiunxerunt se illis aliqui im-
22 pij ex Israel, * & abierũt ad regem, &
dixerunt: Quousque non facis iudi-
cium, & vindicas fratres nostros?
23 * Nos decreuimus seruire patri tuo, F
& ambulare in præceptis eius, & ob-
24 sequi edictis eius: * & filij populi nostri
propter hoc alienabant se à nobis, &
quicumque inueniebantur ex nobis,
interficiebantur, & hereditates nostræ
25 diripiebantur. * Et non ad nos tan-
tum extenderunt manum, sed & in
26 omnes fines nostros. * & ecce appli-
cuerunt hodie ad arcem Ierusalem
occupare eam, & munitionem Beth-
27 suram munierunt: * & nisi præuene-
ris eos velociùs, maiora, quam hæc,
facient, & non poteris obtinere eos.
28 Et iratus est rex, vt hæc audiuit: &
conuocauit omnes amicos suos, &
principes exercitus sui, & eos, qui su-
29 per equites erant. * Sed & de regnis
aliis, & de insulis maritimis venerunt
30 ad eum exercitus conductitij. * Et
D erat numerus exercitus eius, cen-
tum millia peditum, & viginti millia
equitum, & elephanti triginta duo,

docti

docti ad prælium. * Et venerunt per 31
Idumæam, & applicuerunt ad Beth-
suram, & pugnauerunt dies multos,
& fecerunt machinas & exierunt, &
succenderunt eas igni, & pugnaue-
runt viriliter.* Et recessit Iudas ab ar- 32
ce, & mouit castra ad Bethzacharam
contra castra regis. * Et surrexit rex 33
ante lucem, & concitauit exercitus in
impetum contra viam Bethzacha-
ram: & comparauerunt se exercitus
in prælium, & tubis cecinerunt: * & 34
elephantis ostenderunt sanguinem
vuæ & mori, ad acuendos eos in præ-
lium:* & diuiserunt bestias per legio- 35
nes: & astiterunt singulis elephantis
mille viri in loricis concatenatis, &
galeæ æreæ in capitibus eorum: &
quingenti equites ordinati vnicuique
bestiæ electi erant. * Hi ante tempus 36
vbicumque erat bestia, ibi erant: &
quocumque ibat, ibant, & non dis-
cedebant ab ea. * Sed & turres ligneæ 37
super eos firmæ protegentes super sin-
gulas bestias: & super eas machinæ:
& super singulas viri virtutis triginta
duo, qui pugnabant desuper: & Indus
magister bestiæ. * Et residuum equi- 38
tatum hinc & inde statuit in duas
partes, tubis exercitum commouere,
& perurgere constipatos in legioni-
bus eius.* Et vt refulsit sol in clypeos 39
aureos, & æreos, resplenduerunt E
montes ab eis, & resplenduerunt sic-
ut lampades ignis.* Et distincta est 40
pars exercitus regis per montes ex-
celsos, & alia per loca humilia: &
ibant caute & ordinate.* Et commo- 41
uebantur omnes inhabitantes terram
a voce multitudinis, & incessu tur-
bæ, & collisione armorum: erat enim
exercitus magnus valde, & fortis.
* Et appropiauit Iudas, & exercitus 42
eius in prælium: & ceciderunt de ex-
ercitu regis sexcenti viri. * Et vidit Elea- 43
zar filius Saura vnam de bestiis lori-
catam loricis regis: & erat eminens
super ceteras bestias. & visum est ei
quòd in ea esset rex: * & dedit se vt 44
liberaret populum suum, & acquire-
ret sibi nomen æternum. * Et cucur- 45
rit ad eam audacter in medio legio-
nis interficiens a dextris, & a sini-
stris, & cadebant ab eo huc atque il-
luc. * Et iuit sub pedes elephantis, & 46
supposuit se ei, & occidit eum: & ce-
cidit in terram super ipsum, & mor-
tuus est illic. * Et videntes virtutem 47
regis, & impetum exercitus eius, di-

48 uerterunt se ab eis. * Castra autem
F regis ascenderunt contra eos in Ieru-
salem, & applicuerunt castra regis ad
49 Iudæam, & montem Sion. * Et fecit
pacem cum his, qui erant in Bethsu-
ra: & exierunt de ciuitate, quia non
erant eis ibi alimenta conclusis, quia
50 sabbata erant terræ. * Et comprehen-
dit rex Bethsuram: & constituit illic
51 custodiam seruare eam. * Et conuer-
tit castra ad locum sanctificationis
dies multos: & statuit illic balistas,
& machinas, & ignis iacula, & tor-
menta ad lapides iactandos, & spicu-
la, & scorpios ad mittendas sagittas,
52 & fundibula. * Fecerunt autem &
ipsi machinas aduersus machinas co-
rum, & pugnauerunt dies multos.
53 * Escæ autem non erant in ciuitate,
eo quòd septimus annus esset: & qui
remanserant in Iudæa de Gentibus,
consumpserant reliquias eorum, quæ
54 repositæ fuerant. * Et remanserunt
in sanctis viri pauci, quoniam obti-
nuerat eos fames: & dispersi sunt
55 vnusquisque in locum suum. * Et au-
G diuit Lysias quòd Philippus, quem
constituerat rex Antiochus, cùm ad-
huc viueret, vt nutriret Antiochum
56 filium suum, & regnaret, * reuersus
esset à Perside, & Media, & exercitus
qui abierat cum ipso, & quia quære-
57 bat suscipere regni negotia: * festi-
nauit ire, & dicere ad regem, & du-
ces exercitus: Deficimus quotidie, &
esca nobis modica est, & locus, quem
obsidemus, est munitus, & incumbit
58 nobis ordinare de regno. * Nunc ita-
que demus dextras hominibus istis,
& faciamus cum illis pacem, & cum
59 omni gente eorum: * & constituamus
illis vt ambulent in legitimis suis sic-
ut prius. propter legitima enim ipso-
rum, quæ despeximus, irati sunt, &
60 fecerunt omnia hæc. * Et placuit
sermo in conspectu regis, & princi-
pum: & misit ad eos pacem facere,
61 & receperunt illam. * Et iurauit illis
rex, & principes: & exierunt de mu-
62 nitione. * Et intrauit rex montem
Sion, & vidit munitionem loci: &
rupit citiùs iuramentum, quod iu-
rauit: & mandauit destruere mu-
63 rum in gyro. * Et discessit festinan-
ter, & reuersus est Antiochiam, & in-
uenit Philippum dominantem ciui-
tati: & pugnauit aduersus eum, &
occupauit ciuitatem.

CAP. VII.

ANno centesimo quinquagesimo 1
primo exiit Demetrius Seleuci A
filius ab vrbe Roma, & ascendit cum
paucis viris in ciuitatem maritimam,
& regnauit illic. * Et factum est, vt 2
ingressus est domum regni patrum
suorum, comprehendit exercitus An-
tiochum, & Lysiam, vt adducerent
eos ad eum. * Et res ei innotuit: & ait: 3
Nolite mihi ostendere faciem eorum.
E * Et occidit eos exercitus. Et sedit 4
Demetrius super sedem regni sui:
* & venerunt ad eum viri iniqui & 5
impij ex Israel: & Alcimus dux eo-
rum, qui volebat fieri sacerdos. * Et 6
accusauerunt populum apud regem,
dicentes: Perdidit Iudas, & fratres
eius omnes amicos tuos, & nos di-
spersit de terra nostra. * Nunc ergo 7
mitte virum, cui credis, vt eat, & vi-
deat exterminium omne, quod fecit
nobis, & regionibus regis: & puniat
omnes amicos eius, & adiutores eo-
rum. * Et elegit rex ex amicis suis 8
Bacchidem, qui dominabatur trans B
flumen magnum in regno, & fidelem
regi: & misit eum, * vt videret exter- 9
minium quod fecit Iudas: sed & Al-
cimum impium constituit in sacer-
dotium, & mandauit ei facere vltio-
nem in filios Israel. * Et surrexerunt, 10
& venerunt cum exercitu magno in
terram Iuda: & miserunt nuncios,
& locuti sunt ad Iudam, & ad fratres
eius verbis pacificis in dolo. * Et non 11
intenderunt sermonibus eorum: vi-
derunt enim quia venerunt cum ex-
F ercitu magno. Et conuenerunt ad 12
Alcimum, & Bacchidem congregatio
scribarum requirere quæ iusta sunt:
* & primi, Assidæi qui erant in filiis 13
Israel, & exquirebant ab eis pacem.
* Dixerunt enim: Homo sacerdos de 14
semine Aaron venit, non decipiet
nos: * & locutus est cum eis verba 15
pacifica: & iurauit illis, dicens: Non
inferemus vobis malum, neque ami-
cis vestris. * Et crediderunt ei: Et com- 16
prehendit ex eis sexaginta viros, & C
occidit eos in vna die secundum ver-
*Psal. 78. a.2.3 bum, quod scriptum est: * *Carnes 17
sanctorum tuorum, & sanguinem ipso-
rum effuderunt in circuitu Ierusa-
lem, & non erat qui sepeliret. * Et in- 18
cubuit timor, & tremor in omnem
populum: quia dixerunt: Non est ve-
ritas, & iudicium in eis: transgressi
sunt enim constitutum, & iusiuran-

19 dum quod iurauerunt. Et mouit G
Bacchides castra ab Ierusalem, & ap-
plicuit in Bethzecha: & misit, & com-
prehendit multos ex eis, qui a se ef-
fugerant, & quosdam de populo ma-
ctauit, & in puteum magnum proie-
20 cit. * Et commisit regionem Alcimo,
& reliquit cum eo auxilium in adiu-
torium ipsi. Et abiit Bacchides ad re-
21 gem: * & satis agebat Alcimus pro
22 principatu sacerdotij sui. * & conue-
nerunt ad eum omnes, qui perturba-
bant populum suum, & obtinuerunt
terram Iuda, & fecerunt plagam ma-
23 gnam in Israel. * Et vidit Iudas omnia
D mala quæ fecit Alcimus, & qui cum
eo erant, filiis Israel multo plus quam
24 Gentes. * & exiit in omnes fines Iu-
dææ in circuitu, & fecit vindictam in
viros desertores, & cessauerunt vltra
25 exire in regionem. * Vidit autem Al-
cimus quod præualuit Iudas, & qui
cum eo erant: & cognouit quia non
potest sustinere eos, & regressus est ad
regem, & accusauit eos multis crimi- H
26 nibus. * Et misit rex Nicanorem, *2. Mach. 15. a.
vnum ex principibus suis nobiliori-
bus: qui erat inimicitias exercens con-
tra Israel: & mandauit ei euertere po-
27 pulum. * Et venit Nicanor in Ierusa-
lem cum exercitu magno, & misit ad
Iudam & ad fratres eius verbis paci-
28 ficis cum dolo, * dicens: Non sit pu-
gna inter me & vos: veniam cum vi-
ris paucis, vt videam facies vestras
29 cum pace. * Et venit ad Iudam, & sa-
lutauerunt se inuicem pacifice: & ho-
30 stes parati erant rapere Iudam. * Et
E innotuit sermo Iudæ quoniam cum
dolo venerat ad eum: & conterritus
est ab eo, & amplius noluit videre fa-
31 ciem eius. * Et cognouit Nicanor
quoniam denudatum est consilium
eius: & exiuit obuiam Iudæ in pu-
32 gnam iuxta Capharsalama. * Et ceci-
derunt de Nicanoris exercitu ferè
quinque millia viri, & fugerunt in
33 ciuitatem Dauid. * Et post hæc verba
ascendit Nicanor in montem Sion:
& exierunt de sacerdotibus populi sa-
lutare eum in pace, & demonstrare ei
holocautomata, quæ offerebantur pro
34 rege. * Et irridens spreuit eos, & pol-
35 luit: & locutus est superbè. * & iura-
uit cum ira, dicens: Nisi traditus
fuerit Iudas, & exercitus eius in ma-
nus meas, continuò cùm regressus
fuero in pace, succendam domum
istam. Et exiit cum ira magna.

& intrauerunt sacerdotes, & stete- 36
runt ante faciem altaris & templi: &
flentes dixerunt:* Tu Domine elegi- 37
sti domum istam ad inuocãdum no-
men tuum in ea, vt esset domus ora-
tionis & obsecrationis populo tuo.
*fac vindictam in homine isto, & ex- 38
ercitu eius, & cadant in gladio: me- F
mento blasphemias eorum, & ne de-
deris eis vt permaneant. * Et exijt 39
Nicanor ab Ierusalem, & castra ap-
plicuit ad Bethoron: & occurrit illi
exercitus Syriæ. * Et Iudas applicuit 40
in Adarsa cum tribus millibus viris:
& orauit Iudas, & dixit: * ᵃ Qui 41
missi erant à Rege Sennacherib, Do-
mine, quia blasphemauerunt te, exijt
angelus, & percussit ex eis centum
octogintaquinque millia: * sic con- 42
tere exercitum istum in cõspectu no-
stro hodie: & sciant cæteri quia ma-
lè locutus est super sancta tua: & iu-
dica illum secundùm malitiam illius.
* Et commiserunt exercitus prælium 43
tertiadecima die mensis Adar: & G
contrita sunt castra Nicanoris, &
cecidit ipse primus in prælio. * Vt 44
autem vidit exercitus eius quia ce-
cidisset Nicanor, proiecerunt arma
sua, & fugerunt: * & persecuti sunt 45
eos viam vnius diei ab Adazar vs-
quequo veniatur in Gazara, & tu-
bis cecinerunt post eos cum signi-
ficationibus: * & exierunt de o- 46
mnibus castellis Iudææ in circuitu, &
ventilabant eos cornibus, & conuer-
tebantur iterum ad eos, & cecide-
runt omnes gladio, & non est re-
lictus ex eis nec vnus. * Et accepe- 47
runt spolia eorum in prædam: &
caput Nicanoris amputauerunt, &
dexteram eius, quam extenderat su-
perbè, & attulerunt & suspende-
runt contra Ierusalem. * Et lætatus 48
est populus valde, & egerunt diem
illam in lætitia magna. * Et constituit 49
agi omnibus annis diem istam tertia-
decima die mensis Adar. * Et siluit 50
terra Iuda dies paucos.

ᵃ 4. Reg. 19. g. 35. Tob. 1. d. 21. Eccli. 48. d. 24. Isa. 37. g. 36. 2 Machab. 8. e. 19.

CAP. VIII.

ET audiuit Iudas nomen Roma- 1
norum, quia sunt potentes viri- A
bus, & acquiescunt ad omnia, quæ
postulãtur ab eis: & quicumq; acces-
serunt ad eos, statuerũt cum eis ami-
citias, & quia sunt potentes viribus.
* Et audierunt prælia eorum, & vir- 2
tutes bonas, quas fecerũt in Galatia,
quia obtinuerunt eos, & duxerunt
5 sub tributũ * & quãta fecerunt in re-
gione Hispaniæ, & quòd in potesta-
tẽ redegerunt metalla argẽti & auri,
quæ illic sunt, & possederũt omnem
4 locum consilio suo, & patientia: * lo-
caq; quæ longè erant valde ab eis, &
Reges, qui superuenerãt eis ab extre-
mis terræ, contriuerunt, & percusse-
runt eos plaga magna: ceteri autem
dant eis tributum omnibus annis.
5 * & Philippum & Persen Cetorum
regem, & ceteros, qui aduersum eos
arma tulerant, contriuerunt in bel-
6 lo, & obtinuerunt eos: * & Antio-
chum magnum regem Asiæ, qui eis
pugnam intulerat habens centum vi-
ginti elephantos, & equitatũ, & cur-
rus, & exercitum magnum valde,
7 contritum ab eis. * & quia ceperunt
B eum viuum, & statuerunt ei vt da-
ret ipse, & qui regnarent post ipsum,
tributum magnum, & daret ob-
8 sides, & constitutum, * & regionem
Indorum, & Medos, & Lydos, de
optimis regionibus eorum: & acce-
ptas eas ab eis, dederunt Eumeni re-
9 gi. * & quia qui erãt apud Helladam,
voluerunt ire, & tollere eos: & inno-
10 tuit sermo his, * & miserũt ad eos du-
cem vnum, & pugnauerunt contra
illos, & ceciderunt ex eis multi, &
captiuas duxerunt vxores eorum, &
filios & diripuerunt eos &, terrã eo-
rum possederunt, & destruxerunt
muros eorum, & in seruitutem il-
los redegerunt vsque in hunc diem:
11 * & residua regna, & insulas, quæ
aliquando restiterant illis, extermi-
nauerunt, & in potestatem redege-
12 runt. * Cum amicis autem suis, &
qui in ipsis requiem habebant, con-
seruauerunt amicitiam, & obtinue-
runt regna, quæ erãt proxima, & quæ
erant longè: quia quicumque audie-
bant nomen eorum, timebant eos.
13 * quibus verò vellent auxilio esse vt
regnarent, regnabant: quos autem
vellent, regno deturbabant: & exal-
14 tati sunt valde. * Et in omnibus istis
C nemo portabat diadema, nec indue-
batur purpura, vt magnificaretur in
15 ea. * Et quia curiam fecerunt sibi, &
quotidie consulebant trecẽtos vigin-
ti consilium agẽtes semper de multi-
16 tudine, vt quæ digna sunt gerant: * &
cõmittunt vni homini magistratum
suũ per singulos annos dominari vni-
uersę terrę suę, & omnes obediũt vni,
& nõ est inuidia, neq; zelus inter eos

Et elegit Iudas Eupolemum, filium 17
Ioannis, filij Iacob, & Iasonem, fi-
lium Eleazari, & misit eos Romam
cõstituere cum illis amicitiam, & so-
cietatem: & vt auferrent ab eis iu- 18
gum Græcorum, quia viderunt quòd
in seruitutem premerent regnum If-
rael. Et abierunt Romam viam mul- 19
tam valde, & introierunt curiam, &
dixerunt: Iudas Machabæus, & 20
fratres eius, & populus Iudæorum
miserunt nos ad vos statuere vobis-
cum societatem, & pacem, & conscri-
bere nos socios, & amicos vestros. Et 21
placuit sermo in conspectu eorũ. Et 22
hoc rescriptum est, quod rescripserũt
in tabulis æreis, & miserunt in Ie-
rusalem, vt esset apud eos ibi memo-
riale pacis & societatis. BENE SIT 23
ROMANIS, & genti Iudæorum in D
mari, & in terra in æternũ: gladiusq;
& hostis procul sit ab eis. Quod si 24
institerit bellum Romanis prius, aut
omnibus socijs eorũ in omni domi-
natione eorum: auxiliũ feret gens 25
Iudæorum, prout tempus dictauerit,
corde pleno: & præliantibus non 26
dabunt, neque subministrabunt triti-
cum, arma, pecuniã, naues, sicut pla-
cuit Romanis: & custodient manda-
ta eorum, nihil ab eis accipientes. Si- 27
militer autem & si genti Iudæorum
prius acciderit bellum, adiuuabunt
Romani ex animo, prout eis tem-
pus permiserit: & adiuuantibus 28
non dabitur triticum, arma, pecu-
nia, naues, sicut placuit Romanis:
& custodient mandata eorum abs-
que dolo. secundùm hæc verba 29
constituerunt Romani populo Iu-
dæorum. Quod si post hæc verba 30
hi aut illi addere, aut demere ad hæc
aliquid voluerint, facient ex pro-
posito suo: & quæcumq; addiderint,
vel dempserint, rata erunt. Sed & de 31
malis, quę Demetrius rex fecit in eos,
scripsimus ei, dicentes: Quare graua-
sti iugum tuum super amicos no-
stros, & socios Iudæos? Si ergo 32
iterum adierint nos, aduersum te
faciemus illis iudicium, & pugna-
bimus tecum mari terraque.

CAP. IX.

Interea vt audiuit Demetrius quia 1
cecidit Nicanor, & exercitus eius in A
prælio, apposuit Bacchidem, & Al-
cimum rursum mittere in Iudæam,
& dextrum cornu cum illis. Et abie- 2
runt viam, quæ ducit in Galgala, &
castra posuerunt in Masaloth, quæ
est in Arbellis: & occupauerunt eam,
& peremerũt animas hominum mul-
3 tas. In mense primo anni centesimi
& quinquagesimi secundi applicue-
4 rũt exercitum ad Ierusalem: & sur-
rexerunt, & abierunt in Beream vi-
ginti millia virorum, & duo millia
5 equitum. Et Iudas posuerat castra
in Laisa, & tria millia viri electi cum
6 eo: & viderunt multitudinem ex-
ercitus quia multi sunt, & timuerunt
valde: & multi subtraxerunt se de ca-
stris, & non remanserunt ex eis nisi
7 octingenti viri. Et vidit Iudas quod
defluxit exercitus suus, & bellum
perurgebat eum, & confractus est
corde: quia nõ habebat tempus con-
8 gregandi eos, & dissolutus est. Et
dixit his, qui residui erant: Surga-
mus, & eamus ad aduersarios no-
stros, si poterimus pugnare aduersus
9 eos. Et auertebant eum, dicentes:
Non poterimus, sed liberemus ani-
mas nostras modò, & reuertamur
ad fratres nostros, & tunc pugna-
bimus aduersus eos: nos autem pau-
10 ci sumus. Et ait Iudas: Absit istam
B rem facere vt fugiamus ab eis: & si
appropiauit tempus nostrum, mo-
riamur in virtute propter fratres no-
stros, & non inferamus crimen glo-
11 riæ nostræ. Et mouit exercitus de ca-
stris, & steterunt illis obuiã: & diuisi
sunt equites in duas partes, & fundi-
bularij, & sagittarij præibãt exercitũ,
& primi certaminis omnes potentes.
12 Bacchides autẽ erat in dextro cornu,
& proximauit legio ex duabus parti-
13 bus, & clamabãt tubis: exclamauerũt
autẽ & hi, qui erant ex parte Iudę, etiã
ipsi, & commota est terra à voce ex-
ercituum: & commissum est prælium
14 à manè vsque ad vesperam. Et vi-
dit Iudas, quod firmior est pars ex-
ercitus Bacchidis in dextris, & con-
uenerunt cum ipso omnes constan-
15 tes corde: & contrita est dextera
pars ab eis, & persecutus est eos vs-
16 que ad montem Azoti. Et qui in si-
nistro cornu erant, viderunt quòd
contritum est dextrum cornu, & se-
cuti sunt post Iudam, & eos, qui
17 cum ipso erant, à tergo: & ingra-
uatum est prælium, & ceciderunt
18 vulnerati multi ex his, & ex illis. Et
19 Iudas cecidit, & ceteri fugerunt. Et
C Ionathas, & Simon tulerunt Iudam
fratrem suum, & sepelierunt eum

in

in ſepulchro patrum ſuorum in ciui-
tate Modin. * Et fleuerunt eum o- 20
mnis populus Iſrael planctũ magno,
& lugebant dies multos, * & dixe- 21
runt: quomodo cecidit potens, qui
ſaluum faciebat populum Iſrael! * Et 22
cætera verba bellorũ Iudæ, & virtu-
tum, quas fecit, & magnitudinis eius,
non ſunt deſcripta: multa enim e-
rant valdè. Et factum eſt: poſt obi- 23
tum Iudæ emerſerũt iniqui in omni-
bus finibus Iſrael, & exorti ſunt o-
mnes, qui operabantur iniquitatem.
* In diebus illis facta eſt fames ma- 24
gna valdè, & tradidit ſe Bacchidi
omnis regio eorum cum ipſis. *Et e- 25
legit Bacchides viros impios, & con-
ſtituit eos dominos regionis: * & ex- 26
quirebant, & perſcrutabãtur amicos
Iudæ, & adducebant eos ad Bacchi-
dem, & vindicabat in illos, & illude-
bat. *Et facta eſt tribulatio magna in 27
Iſrael, qualis non fuit ex die, qua non
eſt viſus propheta in Iſrael. * Et con- 28
gregati ſunt omnes amici Iudæ, &
dixerũt Ionathæ: * Ex quo frater tuus 29
Iudas defunctus eſt, vir ſimilis ei nõ
eſt, qui exeat contra inimicos no-
ſtros, Bacchidem, & eos, qui inimici
ſunt gentis noſtræ. * Nunc itaque te 30
hodie elegimus eſſe pro eo nobis in
principem, & ducem ad bellandum
bellum noſtrum. Et ſuſcepit Iona- 31
thas tẽpore illo principatum, & ſur-
rexit loco Iudæ fratris ſui. *Et cogno- 32
uit Bacchides, & quærebat eum occi-
dere. *Et cognouit Ionathas, & Simon 33
frater eius, & omnes, qui cum eo e-
rant: & fugerunt in deſertum The-
cuæ, & conſederunt ad aquam lacus
Aſphar. * Et cognouit Bacchides, & 34
die ſabbatorum venit ipſe, & omnis
exercitus eius trãs Iordanem. *Et Io- 35
nathas miſit fratrem ſuum ducẽ po-
puli, & rogauit Nabuthæos amicos
ſuos, vt commodarent illis appara-
tum ſuũ, qui erat copioſus. * Et exie- 36
runt filij Iambri ex Madaba, & com-
prehenderunt Ioannẽ, & omnia, quę
habebat, & abierunt habentes ea.
* Poſt hæc verba, renunciatum eſt Io- 37
nathæ, & Simoni fratri eius, quia filij
Iambri faciũt nuptias magnas, & du-
cunt ſponſam ex Madaba filiã vnius
de magnis principibus Chanaan cum
ambitione magna. * Et recordati ſunt 38
ſanguinis Ioannis fratris ſui: & aſcen-
derunt, & abſconderunt ſe ſub tegu-
mento montis. * Et eleuauerunt ocu- 39

los ſuos, & viderunt: & ecce tumul-
tus, & apparatus multus: & ſponſus
proceſſit, & amici eius, & fratres eius
obuiam illis cum tympanis, & muſi-
40 cis, & armis multis. * Et ſurrexerunt
ad eos ex inſidiis, & occiderunt eos,
& ceciderunt vulnerati multi, & re-
ſidui fugerunt in montes: & acce-
41 perunt omnia ſpolia eorum: * & con-
uerſæ ſunt nuptiæ in luctum, & vox
muſicorum ipſorum in lamentum.
42 * Et vindicauerunt vindictã ſangui-
nis fratris ſui: & reuerſi ſunt ad ri-
43 pam Iordanis. Et audiuit Bacchi-
E des, & venit die ſabbatorũ vſque ad
44 oram Iordanis in virtute magna. *Et
dixit ad ſuos Ionathas: Surgamus, &
pugnemus contra inimicos noſtros:
non eſt enim hodie ſicut heri, & nu-
45 diuſtertius. *ecce enim bellum ex ad-
uerſo, aqua vero Iordanis hinc & in-
de, & ripæ, & paludes, & ſaltus: &
46 non eſt locus diuertendi. *ᵃ Nũc ergo 2. Par. 20 a. 3
clamate in cælum, vt liberemini de
manu inimicorum veſtrorum. Et
47 commiſſum eſt bellum. Et extendit
Ionathas manũ ſuam percutere Bac-
48 chidẽ, & diuertit ab eo retro: * & diſſi-
liit Ionathas, & qui cum eo erant in
Iordanem, & tranſnatauerunt ad eos
49 Iordanem. * & ceciderunt de parte
Bacchidis die illa mille viri: & reuer-
50 ſi ſunt in Ieruſalem, & ædificauerunt
ciuitates munitas in Iudæa, munitio-
nem, quæ erat in Iericho, & in Am-
maum, & in Bethoron, & in Bethel,
& Thamnata, & Phara, & Thopo
D 51 muris excelſis, & portis, & ſeris. * Et
poſuit cuſtodiam in eis, vt inimicitias
52 exercerent in Iſrael: * & muniuit ci-
uitatem Bethſuram, & Gazaram, &
arcem, & poſuit in eis auxilia, &
53 apparatum eſcarum: * & accepit fi-
lios principum regionis obſides, &
poſuit eos in arce in Ieruſalem in cu-
54 ſtodiam. * Et anno centeſimo quin-
F quageſimo tertio, menſe ſecundo,
præcepit Alcimus deſtrui muros do-
mus ſanctæ interioris, & deſtrui ope-
ra prophetarum: & cœpit deſtruere.
55 * In tempore illo percuſſus eſt Alci-
mus: & impedita ſunt opera illius, &
occluſum eſt os eius, & diſſolutus eſt
paralyſi, nec vltrà potuit loqui ver-
bum, & mandare de domo ſua.
56 * Et mortuus eſt Alcimus in tempore
57 illo cum tormento magno. * Et vidit
Bacchides quoniam mortuus eſt Al-
cimus: & reuerſus eſt ad regem, &

situit terra annis duobus. Et cogita- 58
uerunt omnes iniqui dicentes: Ecce
Ionathas, & qui cum eo sunt, in si-
lentio habitant confidenter: nunc er-
go adducamus Bacchidem, & com-
prehendet eos omnes vna nocte. * Et 59
abierunt, & consilium ei dederunt.
* Et surrexit vt veniret cum exercitu 60
multo: & misit occultè epistolas so-
ciis suis, qui erant in Iudæa, vt com-
prehenderent Ionathan, & eos, qui
cum eo erant, sed non potuerunt,
quia innotuit eis consilium eorum.
* Et apprehendit de viris regionis, 61
qui principes erant malitiæ, quinqua-
ginta viros, & occidit eos: * & se- 62
cessit Ionathas, & Simon, & qui cum
eo erant in Bethbessen, quæ est in de-
serto: & extruxit diruta eius, & fir-
mauerunt eam. * Et cognouit Bac- 63
chides, & congregauit vniuersam G
multitudinem suam: & his, qui de
Iudæa erant, denunciauit. * Et ve- 64
nit, & castra posuit desuper Beth-
bessen: & oppugnauit eam dies mul-
tos, & fecit machinas. Et reliquit 65
Ionathas Simonem fratrem suum in
ciuitate, & exiit in regionem, & ve-
nit cum numero, * & percussit O- 66
daren, & fratres eius, & filios Pha-
seron in tabernaculis ipsorum, & cœ-
pit cædere, & crescere in virtutibus:
* Simon verò, & qui cum ipso erant, 67
exierunt de ciuitate, & succenderunt
machinas, * & pugnauerunt contra 68
Bacchidem, & contritus est ab eis: &
afflixerunt eum valde, quoniam con-
silium eius, & congressus eius erat
inanis. * Et iratus contra viros ini- 69
quos, qui ei consilium dederant vt
veniret in regionem ipsorum, mul-
tos ex eis occidit: ipse autem cogita-
uit cum reliquis abire in regionem
suam. Et cognouit Ionathas, & mi- 70
sit ad eum legatos componere pacem
cum ipso, & reddere ei captiuitatem.
* Et libenter accepit, & fecit secun- 71
dùm verba eius, & iurauit se nihil
facturum ei mali omnibus diebus vi-
tæ eius. * Et reddidit ei captiuitatem, 72
quam priùs erat prædatus de terra
Iuda: & conuersus abiit in terram
suam, & non apposuit ampliùs veni-
re in fines eius. * Et cessauit gladius 73
ex Israel: & habitauit Ionathas in
Machmas, & cœpit Ionathas ibi iu-
dicare populum, & exterminauit
impios ex Israel.

CAP. X.

ET anno centesimo sexagesimo
A ascendit Alexander Antiochi fi-
lius, qui cognominatus est Nobilis: &
occupauit Ptolemaidam: & recepe-
2 runt eum, & regnauit illic. * Et au-
diuit Demetrius rex, & congregauit
exercitum copiosum valde, & exi-
3 uit obuiam illi in prælium. * Et mi-
sit Demetrius epistolam ad Ionathan
verbis pacificis, vt magnificaret eum.
4 * Dixit enim: Anticipemus facere
pacem cum eo, priusquam faciat
5 cum Alexandro aduersum nos. * re-
cordabitur enim omnium malorum,
quæ fecimus in eum, & in fratrem
6 eius, & in gentem eius. * Et dedit
ei potestatem congregandi exerci-
tũ, & fabricare arma, & esse ipsum
socium eius: & obsides, qui erant in
7 arce, iussit tradi ei. Et venit Iona-
thas in Ierusalem, & legit epistolas in
auditu omnis populi, & eorum, qui
8 in arce erant. * Et timuerunt timo-
re magno, quoniam audierunt quòd
dedit ei rex potestatem congregandi
9 exercitum. * Et traditi sunt Ionathæ
obsides, & reddidit eos parentibus
10 suis. * Et habitauit Ionathas in Ieru-
salem, & cœpit ædificare & innoua-
11 re ciuitatem. * Et dixit facientibus o-
pera vt extruerent muros, & mon-
tem Sion in circuitu lapidibus qua-
dratis ad munitionem, & ita fece-
12 runt. * Et fugerunt alienigenæ, qui
erant in munitionibus, quas Bacchi-
13 des ædificauerat: * & reliquit vnus-
quisque locum suum, & abiit in terrã
14 suam: tantùm in Bethsura remanse-
runt aliqui ex his, qui reliquerant le-
gem, & præcepta Dei. erat enim hæc
15 eis ad refugium. Et audiuit Alexan-
B der rex promissa, quæ promisit De-
metrius Ionathæ: & narrauerunt ei
prælia, & virtutes, quas ipse fecit, &
fratres eius, & labores, quos labora-
16 uerunt: * & ait: Numquid inuenie-
mus aliquem virum talem? & nunc
faciemus eum amicum, & socium
17 nostrum? * Et scripsit epistolam, &
misit ei secundùm hæc verba, dicens:
18 * REX Alexander fratri Ionathæ
19 salutem. * Audiuimus de te, quòd
vir potens sis viribus, & aptus es vt
20 sis amicus noster: * & nunc constitui-
mus te hodie summum sacerdotem
gentis tuæ, & vt amicus voceris re-
gis, (& misit ei purpuram, & coro-
nam auream) & quæ nostra sunt

sentias

senties nobiscum, & conferetes ami-
citias ad nos. * Et induit se Ionathas 21
stola sancta septimo mense, anno
centesimo sexagesimo in die sollem-
nni scenopegiæ: & congregauit ex-
ercitum, & fecit arma copiosa. Et au- 22
diuit Demetrius verba ista, & contri-
status est nimis, & ait: * Quid hoc 23
fecimus, quod præoccupauit nos A-
lexander apprehēdere amicitiam Iu-
dæorum ad munimen sui? * Scribam 24
& ego illis verba deprecatoria, & di-
gnitates, & dona: vt sint mecum in
adiutorium. * Et scripsit eis in hæc 25
verba: Rex Demetrius genti Iudæo-
rum salutem. * Quoniam seruastis 26
ad nos pactum, & mansistis in ami-
citia nostra, & non accessistis ad in-
imicos nostros, audiuimus, & ga-
uisi sumus. Et nunc perseuerate ad- 27
huc conseruare ad nos fidem, & re- C
tribuemus vobis bona pro his, quæ
fecistis nobiscum: * & remittemus 28
vobis præstationes multas, & dabi-
mus vobis donationes. * Et nūc absol- 29
uo vos, & omnes Iudæos à tributis, &
pretia salis indulgeo, & coronas re-
mitto, & tertias seminis: * & dimidiā 30
partem fructus ligni, quod est por-
tionis meæ, relinquo vobis ex ho-
dierno die, & deinceps, ne accipiatur
à terra Iuda, & à tribus ciuitatibus,
quæ additæ sunt illi ex Samaria, &
Galilæa ex hodierna die & in totum
tempus: * & Ierusalē sit sancta, & li- 31
bera cum finibus suis: & decimæ, &
tributa ipsius sint. Remitto etiā po- 32
testatem arcis, quæ est in Ierusalem,
& do eam summo sacerdoti, vt con-
stituat in ea viros quoscunque ipse
elegerit, qui custodiant eam. * Et o- 33
mnē animam Iudæorum, quæ capti-
ua est à terra Iuda in omni regno
meo, relinquo liberā gratis, vt omnes
à tributis soluantur, etiam pecorum
suorum. * Et omnes dies sollemnes, & 34
sabbata, & neomeniæ, & dies decreti,
& tres dies ante diem sollemnem, &
tres dies post diem sollemnem sint
omnes immunitatis & remissionis o-
mnibus Iudæis, qui sunt in regno
meo: * & nemo habebit potestatem 35
agere aliquid, & mouere negotia ad-
uersus aliquem illorum in omni cau-
sa. * Et ascribantur ex Iudæis in exer- 36
citu regis ad triginta millia virorum:
& dabuntur illis copiæ vt oportet o-
mnibus exercitibus regis, & ex eis or-
dinabuntur qui sint in munitionibus

37 regis magni: * & ex his constituen-
tur super negotia regni, quæ aguntur
ex fide, & principes sint ex eis, &
ambulent in legibus suis, sicut præce-
38 pit rex in terra Iuda. Et tres ciuita-
D tes, quæ additæ sunt Iudææ ex regio-
ne Samariæ, cū Iudæa reputentur: vt
sint sub vno, & nō obediant alij po-
39 testati, nisi summi sacerdotis. * Pto-
lemaida, & confines eius, quas dedi
donum sanctis, qui sunt in Ierusa-
lem, ad necessarios sumptus sancto-
40 rum. * Et ego do singulis annis quin-
decim millia siclorum argenti de ra-
tionibus regis, quæ me contingunt:
41 * & omne, quod reliquum fuerit,
quod non reddiderant qui super ne-
gotia erant annis prioribus, ex hoc
42 dabunt in opera domus. * Et super
hæc quinque millia siclorum argenti,
quæ accipiebant de sanctorum ratio-
ne per singulos annos: & hæc ad sa-
cerdotes pertineant, qui ministerio
43 funguntur. * Et quicumque confuge-
rint in templum, quod est Ierosoly-
mis, & in omnibus finibus eius, ob-
noxij regi in omni negotio dimittan-
tur, & vniuersa, quæ sunt eis in regno
44 meo, libera habeāt. * Et ad ædifican-
da vel restauranda opera sanctorum,
sumptus dabuntur de ratione regis:
45 * & ad extruendos muros Ierusalem,
& communiendos in circuitu, sum-
ptus dabuntur de ratione regis, & ad
46 construendos muros in Iudæa. * Vt
audiuit autem Ionathas, & populus
sermones istos, non crediderunt eis, Sup. 7.
nec receperunt eos: quia recordati b. 28
sunt malitiæ magnæ, quam fecerat in
47 Israel & tribulauerat eos valde. * Et
complacuit eis in Alexandrum, quia
ipse fuerat eis princeps sermonum pa-
cis, & ipsi auxilium ferebant omni-
48 bus diebus. Et congregauit rex
Alexander exercitum magnum, &
admouit castra contra Demetrium.
49 * Et commiserunt prælium duo re-
ges, & fugit exercitus Demetrij, &
insecutus est eum Alexander, & in-
50 cubuit super eos. * Et inualuit prælīū
nimis, donec occidit sol: & cecidit
51 Demetrius in die illa. * Et misit Ale-
E xāder ad Ptolemæum regem Ægypti
legatos secundùm hæc verba, dicens:
52 * QVONIAM regressus sum in re-
gnum meum, & sedi in sede patrum
meorum, & obtinui principatum, &
contriui Demetrium, & possedi re-
53 gionem nostram, * & commisi pu-

gnam

gnam cum eo, & contritus est ipse,
& castra eius à nobis, & sedimus in
sede regni eius: * & nunc statuamus 54
adinuicem amicitiam: & da mihi fi-
liam tuam vxorem, & ego ero gener
tuus, & dabo tibi dona, & ipsa di-
gna te. * Et respondit rex Ptolemæus, 55
dicens: FELIX dies, in qua re-
uersus es ad terram patrum tuorum,
& sedisti in sede regni eorum. * Et 56
nunc faciam tibi quod scripsisti: sed
occurre mihi Ptolemaidam, vt vi-
deamus inuicem nos, & spondeam
tibi sicut dixisti. * Et exiuit Ptole- 57
mæus de Aegypto, ipse, & Cleopatra
filia eius, & venit Ptolemaidam anno
centesimo sexagesimo secundo. * Et 58
occurrit ei Alexander rex, & dedit ei
Cleopatram filiam suam: & fecit
nuptias eius Ptolemaidæ, sicut reges,
in magna gloria. * Et scripsit rex A- 59
lexander Ionathæ, vt veniret obuiam
sibi. * Et abiit cum gloria Ptolemai- 60
dam, & occurrit ibi duobus regibus,
& dedit illis argentum multum, &
aurum, & dona: & inuenit gratiam
in conspectu eorum. Et conuene- 61
runt aduersus eum viri pestilentes
ex Israel, viri iniqui interpellantes
aduersus eum: & non intendit ad
eos rex. * Et iussit spoliari Ionathan 62
vestibus suis, & indui eum purpura:
& ita fecerunt. Et collocauit eum rex
sedere secum. * Dixitque principibus 63
suis: Exite cum eo in medium ciuita-
tis, & prædicate, vt nemo aduersus
eum interpellet de vllo negotio, nec
quisquam ei molestus sit de vlla ra-
tione. * Et factum est, vt viderunt 64
qui interpellabant gloriam eius, quæ F
prædicabatur, & opertum eum pur-
pura, fugerunt omnes: * & magni- 65
ficauit eum rex, & scripsit eum in-
ter primos amicos, & posuit eum
ducem, & participem principatus.
* Et reuersus est Ionathas in Ierusa- 66
lem cũ pace, & lætitia. In anno cen- 67
tesimo sexagesimoquinto venit De-
metrius filius Demetrij à Creta in
terram patrum suorum. * Et audiuit 68
Alexander rex, & contristatus est
valdè, & reuersus est Antiochiam.
* Et constituit Demetrius rex Apol- 69
lonium ducem, qui præerat Cœlesy-
riæ: & congregauit exercitum ma-
gnum, & accessit ad Iamniam: & mi-
sit ad Ionathan summum sacerdotẽ,
* dicens: Tu solus resistis nobis: ego 70
autem factus sum in derisum, & in

opprobrium, propterea quia tu pote-
statem aduersum nos exerces in mõ-
71 tibus. * Nunc ergo si confidis in vir-
tutibus tuis, descende ad nos in cam-
pum, & comparemus illic inuicem:
72 quia mecum est virtus bellorum. * In-
terroga, & disce quis sum ego, &
ceteri, qui auxilio sunt mihi, qui &
dicunt quia non potest stare pes ve-
ster ante faciem nostram, quia bis in
fugam conuersi sunt patres tui in ter-
73 ra sua: * & nunc quomodo poteris
sustinere equitatum & exercitũ tan-
tum in campo, vbi non est lapis, ne-
que saxum, neque locus fugiendi?
74 * Vt audiuit autem Ionathas sermo-
nes Apollonij, motus est animo: &
elegit decem millia virorum, & ex-
iit ab Ierusalem, & occurrit ei Si-
75 mon frater eius in adiutorium: * &
applicuerunt castra in Ioppen, &
excluserunt eum à ciuitate: quia custo-
dia Appollonij Ioppe erat, & oppu-
76 gnauit eam. * Et exterriti qui erant in
ciuitate, aperuerũt ei, & obtinuit Io-
77 nathas Ioppen. * Et audiuit Apollo-
G nius, & admouit tria millia equitum,
78 & exercitum multum. * Et abiit Azo-
tum tamquam iter faciens, & statim
exiit in campum, eo quòd haberet
multitudinem equitum, & confide-
ret in eis. Et insecutus est eum Iona-
thas in Azotum, & commiserunt
79 prælium. * Et reliquit Apollonius in
castris mille equites post eos occultè.
80 * Et cognouit Ionathas quoniam
insidiæ sunt post se, & circuierunt
castra eius, & iecerunt iacula in po-
pulum à manè vsque ad vesperam.
81 * Populus autem stabat, sicut præ-
ceperat Ionathas: & laborauerunt e-
82 qui eorum. * Et eiecit Simon exerci-
tum suum, & commisit contra le-
gionem. equites enim fatigati erant:
& contriti sunt ab eo, & fugerunt.
83 * Et qui dispersi sunt per campum,
fugerunt in Azotum, & intrauerunt
in Bethdagon idolum suum, vt ibi se
84 liberarent. * Et succendit Ionathas
Azotum, & ciuitates, quæ erant in
circuitu eius, & accepit spolia eorũ,
& templum Dagon: & omnes, qui
85 fugerunt in illud, succendit igni. * Et
fuerunt qui ceciderunt gladio cum
his, qui succensi sunt, ferè octo mil-
86 lia virorum. Et mouit inde Iona-
thas castra, & applicuit ea Ascalo-
nem: & exierunt de ciuitate obuiam
87 illi in magna gloria. * Et reuersus est

Iona-

Ionathas in Ierusalem cum suis, ha-
bentibus spolia multa. Et factum 88
est: vt audiuit Alexander rex sermo-
nes istos, addidit adhuc glorificare
Ionathan. * Et misit ei fibulam au- 89
ream, sicut cōsuetudo est dari cogna-
tis regum. Et dedit ei Accaron, &
omnes fines eius in possessionem.

CAP. XI.

ET rex Aegypti congregauit exer- 1
citum, sicut arena, quæ est cir- A
ca oram maris, & naues multas: &
quærebat obtinere regnum Alexan-
dri dolo, & addere illud regno suo.
* Et exiit in Syriam verbis pacificis, 2
& aperiebant ei ciuitates, & occur-
rebant ei, quia mandauerat Alexan-
der rex exire ei obuiam, eo quòd
socer suus esset. * Cùm autem intro- 3
iret ciuitatem Ptolemæus, ponebat
custodias militum in singulis ciui-
tatibus. * Et vt appropiauit Azoto, 4
ostenderunt ei templum Dagon suc-
censum igni, & Azotum, & cetera
eius demolita, & corpora proiecta, &
eorum, qui cæsi erant in bello, tumu-
lós, quos fecerant secus viam. * Et 5
narrauerunt regi quia hæc fecit Io-
nathas, vt inuidiam facerent ei: &
tacuit rex. Et occurrit Ionathas re- 6
gi in Ioppen cum gloria, & inuicem
se salutauerunt, & dormierunt illic.
* Et abiit Ionathas cum rege vsque 7
ad fluuium, qui vocatur Eleuthe-
rus: & reuersus est in Ierusalem.
* Rex autem Ptolemæus obtinuit 8
dominium ciuitatum vsque Seleu-
ciam maritimam, & cogitabat in A-
lexandrum consilia mala. * Et misit 9
legatos ad Demetrium, dicens: VE-
NI, componamus inter nos pactum,
& dabo tibi filiam meam, quā habet B
Alexander, & regnabis in regno pa-
tris tui. * pœnitet enim me quod dede- 10
rim illi filiam meam: quæsiuit enim
me occidere. * Et vituperauit eum, 11
propterea quòd concupierat regnum
eius. * Et abstulit filiam suam, & 12
dedit eam Demetrio, & alienauit se
ab Alexandro, & manifestatæ sunt
inimicitiæ eius. * Et intrauit Ptole- 13
mæus Antiochiam, & imposuit duo
diademata capiti suo, Ægypti, & A-
siæ. Alexander autem rex erat in 14
Cilicia illis temporibus, quia rebella-
bant qui erant in locis illis. * Et audi- 15
uit Alexander, & venit ad eū in bel-
lum: & produxit Ptolemæus rex ex-
ercitum, & occurrit ei in manu vali-

16 da, & fugauit eum. * Et fugit Ale-
xander in Arabiam, vt ibi protegere-
tur: Rex autem Ptolemæus exalta-
17 tus est. * Et abstulit Zabdiel Arabs
caput Alexandri, & misit Ptolemæo.
18 * Et rex Ptolemæus mortuus est in die
tertia: & qui erant in munitionibus,
perierunt ab his, qui erant intra ca-
19 stra. * Et regnauit Demetrius anno
20 cētesimo sexagesimo septimo. In die-
bus illis congregauit Ionathas eos,
qui erant in Iudæa, vt expugnarent
arcem, quæ est in Ierusalem: & fe-
cerunt contra eam machinas multas.
21 * Et abierunt quidam qui oderant
gentem suam viri iniqui ad regē De-
metrium, & renunciauerunt ei quòd
22 Ionathas obsideret arcem. * Et vt au-
diuit, iratus est: & statim venit ad
Ptolemaidam, & scripsit Ionathæ ne
obsideret arcem, sed occurreret sibi
23 ad colloquium festinato. * Vt audiuit
C autem Ionathas, iussit obsidere: &
elegit de senioribus Israel, & de sa-
24 cerdotibus, & dedit se periculo. * Et
accepit aurum, & argentum, & ve-
stem, & alia xenia multa, & abiit
ad regem Ptolemaidam, & inuenit
25 gratiam in conspectu eius. Et inter-
pellabant aduersus eum quidam ini-
26 qui ex gente sua. * Et fecit ei rex sic-
ut fecerant ei, qui ante eum fue-
rant: & exaltauit eum in conspectu
27 omnium amicorū suorum, * & sta-
tuit ei principatū sacerdotij, & quæ-
cumque alia habuit prius pretiosa, &
28 fecit eum principem amicorum. * Et
postulauit Ionathas à rege, vt immu-
nem faceret Iudæam, & tres topar-
chias, & Samariam, & confines eius:
29 & promisit ei talenta trecenta. Et
consensit rex: & scripsit Ionathæ
epistolas de his omnibus, hunc mo-
30 dum continentes: REX Demetrius
fratri Ionathæ salutem, & genti Iu-
31 dæorum. * Exemplum epistolæ, quam
scripsimus Lastheni parēti nostro de
vobis, misimus ad vos vt sciretis:
32 * Rex Demetrius Lastheni parēti salu-
33 tem. * Genti Iudæorū amicis nostris,
& conseruantibus quæ iusta sunt a-
pud nos, decreuimus benefacere
propter benignitatem ipsorum, quam
34 erga nos habent. * Statuimus ergo illis
D omnes fines Iudææ, & tres ciuitates,
Lydan, & Ramathan, quæ additæ
sunt Iudææ ex Samaria, & omnes cō-
fines earum sequestrari omnibus sa-
crificantibus in Ierosolymis pro his,

quæ ab eis priùs accipiebat Rex per
singulos annos, & pro fructibus ter-
ræ, & pomorum. * Et alia, quæ ad nos 35
pertinebant decimarum, & tributo-
rum ex hoc tempore remittimus eis:
& areas salinarum, & coronas, quæ
nobis deferebãtur, * omnia ipsis con- 36
cedimus: & nihil horum irritum
erit ex hoc, & in omne tempus.
* Nunc ergo curate facere horum 37
exemplum, & detur Ionathæ, & po-
natur in monte sancto, in loco ce-
lebri. ¶ Et vidēs Demetrius Rex quòd 38
siluit terra in conspectu suo, & nihil
ei resistit, dimisit totum exercitum
suum, vnumquenq; in locum suum,
excepto peregrino exercitu, quem
contraxit ab insulis Gentium: & in-
imicierant ei omnes exercitus patrum
eius. * Tryphon autem erat quidam 39
partiũ Alexandri priùs: & vidit quo-
niam omnis exercitus murmurabat
contra Demetrium, & iuit ad Emal-
chuel Arabem, qui nutriebat Antio-
chum filium Alexandri: * & assidē- 40
bat ei, vt traderet eum ipsi, vt regnaret
loco patris sui: & enunciauit ei quan-
ta fecit Demetrius, & inimicitias ex-
ercituum eius aduersus illũ. Et man-
sit ibi diebus multis. ¶ Et misit Iona- 41
thas ad Demetrium regem, vt eijce- E
ret eos, qui in arce erant in Ierusalem,
& qui in præsidijs erant: quia impu-
gnabãt Israel. ¶ Et misit Demetrius ad 42
Ionathan, dicens: Non hæc tãtùm fa-
ciã tibi, & genti tuæ, sed gloria illu-
strabo te, & gentẽ tuã cùm fuerit op-
portunũ. * Nunc ergo rectè feceris si 43
miseris in auxilium mihi viros: quia
discessit omnis exercitus meus. * Et 44
misit ei Ionathas tria millia virorum
fortiũ Antiochiam: & venerũt ad re-
gẽ, & delectatus est Rex in aduentu
eorum. * Et conuenerunt qui erant de 45
ciuitate, centum viginti millia vi-
rorum, & volebant interficere re-
gem. * Et fugit Rex in aulam: & 46
occupauerunt qui erant de ciuita-
te, itinera ciuitatis, & cœperunt
pugnare. * Et vocauit Rex Iudæos 47
in auxilium, & conuenerunt omnes
simul ad eũ, & dispersi sunt omnes
per ciuitatẽ: * & occiderunt in illa die 48
centum millia hominum, & succēde-
runt ciuitatẽ, & ceperũt spolia mul-
ta in die illa, & liberauerunt regem.
¶ Et viderunt qui erant de ciuitate, 49
quòd obtinuissent Iudæi ciuitatẽ sic-
ut volebant: & infirmati sunt men-
te sua, & clamauerunt ad regem cum
50 precibus, dicentes: * Da nobis dex-
tras, & cessent Iudæi oppugnare nos,
51 & ciuitatem. * Et proiecerunt ar-
F ma sua, & fecerunt pacem, & glo-
rificati sunt Iudæi in conspectu re-
gis, & in conspectu omnium, qui
erant in regno eius, & nominati
sunt in regno: * & regressi sunt in
52 Ierusalem habentes spolia multa. * Et
sedit Demetrius Rex in sede regni
sui: & siluit terra in conspectu eius.
53 * Et mentitus est omnia quæcumque
dixit, & abalienauit se a Ionatha, &
non retribuit ei secundùm beneficia,
quæ sibi tribuerat, & vexabat eũ val-
54 de. ¶ Post hæc autẽ reuersus est Try-
phõ, & Antiochus cum eo puer ado-
55 lescens, & regnauit, & imposuit sibi
diadema. * Et cõgregati sunt ad eum
omnes exercitus, quos dispercerat De-
metrius, & pugnauerunt cõtra eum:
56 & fugit, & terga vertit. * Et accepit
Tryphon bestias, & obtinuit An-
57 tiochiam: * & scripsit Antiochus a-
dolescens Ionathæ, dicens: Consti-
tuo tibi sacerdotium, & constituo
te super quatuor ciuitates, vt sis de
58 amicis regis. * Et misit illi vasa au-
rea in ministerium, & dedit ei po-
testatem bibendi in auro, & esse in
purpura, & habere fibulam auream:
59 * & Simonem fratrem eius constituit
ducem à terminis Tyri vsque ad fi-
60 nes Aegypti. ¶ Et exijt Ionathas, &
perambulabat trans flumen ciuita-
tes: & congregatus est ad eum o-
mnis exercitus Syriæ in auxilium, &
venit Ascalonem, & occurrerunt ei
61 honorificè de ciuitate. * Et abijt inde
Gazam: & concluserunt se qui erant
Gazæ: & obsedit eam, & succendit
quæ erãt in circuitu ciuitatis, & præ-
62 datus est ea. * Et rogauerunt Gazen-
G ses Ionathan, & dedit illis dexteram:
& accepit filios eorum obsides, &
misit illos in Ierusalem: & perambu
63 lauit regionem vsque Damascum. * Et
audiuit Ionathas quòd præuaricati
sunt principes Demetrij in Cades,
quæ est in Galilæa, cũ exercitu mul-
to, volentes eum remouere à negotio
64 regni: * & occurrit illis: fratrem au-
tem suum Simonem reliquit extra
65 prouinciam. ¶ Et applicuit Simon ad
Bethsuram, & expugnabat eam die-
66 bus multis, & conclusit eos. * Et po-
stulauerunt ab eo dextras accipere, &
dedit illis: & eiecit eos inde, & cepit

ciuitatem,

ciuitatem, & posuit in ea præsidium.
• Et Ionathas, & castra eius applicue- 67
runt ad aquam Genesar, & ante lu-
cem vigilauerunt in campo Asor. • Et 68
ecce castra alienigenarum occurre-
bant in campo, & tendebant ei in-
sidias in montibus: ipse autem occur-
sit ex aduerso. • Insidiæ verò exurre- 69
xerunt de locis suis, & commiserunt
prælium. • Et fugerunt qui erant ex 70
parte Ionathæ omnes, & nemo reli-
ctus est ex eis, nisi Mathathias filius
Absolomi, & Iudas filius Calphi,
princeps militiæ exercitus. Et scidit 71
Ionathas vestimenta sua, & posuit
terram in capite suo, & orauit. • Et re- 72
uersus est Ionathas ad eos in prælium,
& conuertit eos in fugam, & pugna-
uerunt. • Et viderunt qui fugiebant 73
partis illius, & reuersi sunt ad eum,
& insequebantur cum eo omnes vs-
que Cades ad castra sua, & peruenerunt
vsque illuc. • & ceciderunt de alieni- 74
genis in die illa tria millia virorum:
& reuersus est Ionathas in Ierusalem.

CAP. XII.

ET vidit Ionathas quia tempus eum 1
iuuat, elegit viros, & misit eos A
Romam statuere, & renouare cum
eis amicitiam: • & ad Spartiatas, & 2
ad alia loca misit epistolas secundùm
eamdem formam: • & abierunt Ro- 3
mam, & intrauerunt curiam, & di-
xerunt: Ionathas summus sacerdos,
& gens Iudæorum miserunt nos vt
renouaremus amicitiam, & societa-
tem secundùm pristinum. • Et de- 4
derunt illis epistolas ad ipsos per
loca, vt deducerent eos in terram
Iuda cum pace. Et hoc est exem- 5
plum epistolarum, quas scripsit Io-
nathas Spartiatis: • IONATHAS 6
summus sacerdos, & seniores gen-
tis, & sacerdotes, & reliquus popu-
lus Iudæorum Spartiatis fratribus sa-
lutem. • Iampridem missæ erant e- 7
pistolæ ad Oniam summum sacer-
dotem ab Ario, qui regnabat apud
vos, quoniam estis fratres nostri, sicut B
rescriptum continet, quod subiectum
est. • Et suscepit Onias virum, qui 8
missus fuerat, cum honore: & accepit
epistolas, in quibus significabatur de
societate, & amicitia. • Nos, cùm 9
nullo horum indigeremus, haben-
tes solatio sanctos libros, qui sunt in
manibus nostris, • maluimus mittere 10
ad vos renouare fraternitatem, &
amicitiam, ne fortè alieni efficiamur
a vobis: multa enim tempora transi-
11 erunt, ex quo misistis ad nos. Nos
ergo in omni tempore sine inter-
missione in diebus solemnibus, &
ceteris, quibus oportet, memo-
res sumus vestri in sacrificiis, quæ
offerimus, & in obseruationibus, vt
fas est, & decet meminisse fra-
12 trum. • Lætamur itaque de gloria
13 vestra. • Nos autem circumdede-
runt multæ tribulationes, & multa
prælia, & impugnauerunt nos reges,
14 qui sunt in circuitu nostro. • Noluim-
mus ergo vobis molesti esse, neque
ceteris sociis, & amicis nostris in
15 his præliis. • habuimus enim de cæ-
C lo auxilium, & liberati sumus nos,
& humiliati sunt inimici nostri.
16 • Elegimus itaque Numenium Antio-
chi filium, & Antipatrem Iasonis
filium, & misimus ad Romanos re-
nouare cum eis amicitiam, & socie-
17 tatem pristinam. • Mandauimus ita-
que eis vt veniant etiam ad vos, &
salutent vos: & reddant vobis episto-
las nostras de innouatione fraterni-
18 tatis nostræ. • Et nunc benefacietis
19 respondentes nobis ad hæc. Et hoc est
rescriptum epistolarum, quod miserat
20 Oniæ: • Arius, rex Spartiatarum O-
21 niæ sacerdoti magno salutem. • In-
uentum est in scriptura, de Spartiatis,
& Iudæis, quoniam sunt fratres, &
22 quòd sunt de genere Abraham. • Et
nunc ex quo hæc cognouimus, benefa-
citis scribentes nobis de pace vestra:
23 • Sed & nos rescripsimus vobis: Pe-
cora nostra, & possessiones nostræ,
vestræ sunt: & vestræ, nostræ: manda-
mus itaque hæc nunciari vobis.
24 • Et audiuit Ionathas quoniam regressi
sunt principes Demetrij cum exerci-
tu multo supra quàm prius, pugnare
25 aduersus eum. • & exiit ab Ierusa-
D lem, & occurrit eis in Amathite re-
gione: non enim dederat eis spatium
26 vt ingrederentur regionem eius. • Et
misit speculatores in castra eorum:
& reuersi renunciauerunt quòd con-
stituunt superuenire illis nocte.
27 • Cùm occidisset autem sol, præce-
pit Ionathas suis vigilare, & esse in
armis paratos ad pugnam tota nocte.
& posuit custodes per circuitum castro-
28 rum. • Et audierunt aduersarij quòd
paratus est Ionathas cum suis in bello.
& timuerunt, & formidauerunt in
corde suo: & accenderunt focos in

castris

castris suis. * Ionathas autem, & qui 29
cum eo erant, non cognouerunt
vsque mane: videbant autem lumi-
naria ardentia, * & secutus est eos 30
Ionathas, & non comprehendit eos:
transierant enim flumen Eleutherum.
* Et diuertit Ionathas ad Arabas, 31
qui vocantur Zabadæi, & percussit E
eos, & accepit spolia eorum. * Et iun- 32
xit, & venit Damascum, & perambu-
labat omnem regionem illam. * Si- 33
mon autem exiit, & venit vsque ad
Ascalonem, & ad proxima præsidia:
& declinauit in Ioppen, & occupa-
uit eam (* audiuit enim quòd vel- 34
lent præsidium tradere partibus De-
metrij) & posuit ibi custodes vt cu-
stodirent eam. * Et reuersus est Iona- 35
thas, & conuocauit seniores populi,
& cogitauit cū eis ædificare præsidia
in Iudæa, * & ædificare muros in Ie- 36
rusalem, & exaltare altitudinem ma-
gnam inter medium arcis & ciuita-
tis, vt separaret eam à ciuitate, vt es-
set ipsa singulariter, & neque emant,
neque vendant. * Et conuenerunt, 37
vt ædificarent ciuitatem: & cecidit
murus, qui erat super torrentem ab
ortu solis, & reparauit eum qui vo-
catur Caphetetha: * & Simon ædifi- 38
cauit Adiada in Sephela, & muni-
uit eam, & imposuit portas, & seras.
* Et cùm cogitasset Tryphon regnare 39
Asiæ, & assumere diadema, & exten- F
dere manum in Antiochum regem:
* timens ne fortè non permitteret 40
eum Ionathas, sed pugnaret aduer-
sus eum, quærebat comprehendere
eum, & occidere. Et exurgens abijt
in Bethsan. * Et exiuit Ionathas ob- 41
uiam illi cum quadraginta millibus
virorum electorum in præliū, & ve-
nit Bethsan. * Et vidit Tryphon quia 42
venit Ionathas cū exercitu multo vt
extenderet in eum manus, timuit:
* & excepit eum cum honore, & com- 43
mendauit eum omnibus amicis suis,
& dedit ei munera: & præcepit ex-
ercitibus suis vt obedirent ei, sicut
sibi. * Et dixit Ionathæ: Vt quid ve- 44
xasti vniuersum populum, cùm bel-
lum nobis non sit? * Et nunc remit- 45
te eos in domos suas: elige autem ti-
bi viros paucos, qui tecum sint, &
veni mecum Ptolemaidam, & tradā
eam tibi, & reliqua præsidia, & exer-
citum, & vniuersos præpositos nego-
tij, & conuersus abibo: propterea e-
nim veni. * Et credidit ei, & fecit sic- 46
ut dixit: & dimisit exercitum, & ab-
47 ierunt in terram Iuda. * Retinuit au-
tem secum tria millia virorū: ex qui-
bus remisit in Galilæam duo millia,
48 mille autem venerunt cum eo. * Vt
autem intrauit Ptolemaidam Iona-
thas, clauserunt portas ciuitatis Pto-
lemenses: & cōprehenderunt eum: &
omnes, qui cum eo intrauerant, gla-
49 dio interfecerunt. * Et misit Tryphon
exercitum, & equites in Galilæam,
& in campum magnum vt perderent
50 omnes socios Ionathæ. * At illi cùm
cognouissent quia comprehensus est
Ionathas, & periit, & omnes, qui
cum eo erant, hortati sunt semeti-
psos, & exierunt parati in prælium.
51 * Et videntes hi, qui insecuti fuerant,
quia pro anima res est illis, reuersi
52 sunt: * illi autem venerunt omnes
cum pace in terram Iuda. Et plan-
xerunt Ionathan, & eos, qui cum
ipso fuerant, valdè: & luxit Israel lu-
53 ctu magno. * Et quæsierunt omnes gen-
tes, quæ erāt in circuitu eorum, con-
54 terere eos. dixerunt enim: * Non ha-
bent principem, & adiuuantem: nūc
ergo expugnemus illos, & tollamus
de hominibus memoriam eorum.

CAP. XIII.

1 ET audiuit Simon quòd congre-
A gauit Tryphon exercitum copio-
sum vt veniret in terram Iuda, &
2 attereret eam. * Videns quia in tre-
more populus est, & in timore, ascen-
dit Ierusalem, & congregauit popu-
3 lum: * & adhortans dixit: Vos scitis
quanta ego, & fratres mei, & domus
patris mei fecimus pro legibus, & pro
sanctis prælia, & angustias quales vi-
4 dimus: * horum gratia perierunt fra-
tres mei omnes propter Israel, & re-
5 lictus sum ego solus. * Et nunc non
mihi contingat parcere animæ meæ
in omni tempore tribulationis: non
enim melior sum fratribus meis.
6 * vindicabo itaque gentem meam,
& sancta, natos quoque nostros, &
vxores: quia congregatæ sunt vni-
uersæ gentes conterere nos inimici-
7 tiæ gratia. * Et accensus est spiritus
B populi simul vt audiuit sermones
8 istos: * & responderunt voce magna
dicētes: Tu es dux noster loco Iudæ:
9 & Ionathæ fratris tui: * pugna præ-
lium nostrum: & omnia quæcūque
10 dixeris nobis, faciemus. * Et congre-
gans omnes viros bellatores, accele-
rauit consummare vniuersos muros

Ieru-

Ierusalem, & muniuit eam in gyro.
• Et misit Ionathan filium Absalomi, 11
& cum eo exercitum nouum in Iop-
pen, & eiectis his, qui erant in ea, re-
mansit illic ipse. • Et mouit Tryphon 12
à Ptolemaida cum exercitu multo, vt
veniret in terram Iuda, & Ionathas
cum eo in custodia. • Simon autem 13
applicuit in Addus contra faciem
campi. • Et vt cognouit Tryphon 14
quia surrexit Simon loco fratris sui
Ionathæ: & quia commissurus esset
cum eo prælium, misit ad eum lega-
tos, • dicens: Pro argento, quod de- 15
bebat frater tuus Ionathas in ratio-
ne regis, propter negotia, quæ ha-
buit, detinuimus eum. • Et nunc mit- 16
te argenti talenta centum, & duos
filios eius obsides, vt non dimissus
fugiat à nobis, & remittemus eum.
• Et cognouit Simon quia cum dolo 17
loqueretur secum, iussit tamen dari C
argentum, & pueros: ne inimicitiam
magnam sumeret ad populum Israel,
dicentem: • Quia non misit ei argen- 18
tum, & pueros, propterea periit. • Et 19
misit pueros, & centum talenta: &
mentitus est, & non dimisit Iona-
than. • Et post hæc venit Tryphon 20
intra regionem, vt contereret eam: &
gyrauerunt per viam, quæ ducit A-
dor. & Simon, & castra eius ambu-
labant in omnem locum quocumque
ibant. • Qui autem in arce erant, mi- 21
serunt ad Tryphonem legatos, vt fe-
stinaret venire per desertum, & mit-
teret illis alimonias. • Et parauit Try- 22
phon omnem equitatum, vt veniret
illa nocte: erat autem nix multa val-
de, & non venit in Galaaditim. • Et 23
cùm appropinquasset Bascaman, oc-
cidit Ionathan, & filios eius illic. • Et 24
conuertit Tryphon, & abiit in ter-
ram suam. • Et misit Simon & acce- 25
pit ossa Ionathæ fratris sui, & sepe- D
liuit ea in Modin ciuitate patrum
eius. • Et planxerunt eum omnis Is- 26
rael planctu magno, & luxerunt eum
dies multos. • Et ædificauit Simon 27
super sepulchrum patris sui & fra-
trum suorum ædificium altum visu,
lapide polito retro & ante: • Et sta- 28
tuit septem pyramides, vnam contra
vnam patri & matri, & quattuor fra-
tribus: • & his circumposuit colu- 29
mnas magnas: & super columnas ar-
ma, ad memoriam æternam: & iuxta
arma naues sculptas, quæ videren-
tur ab omnibus nauigantibus mare.

30 • Hoc est sepulchrum, quod fecit in
31 Modin, vsque in hunc diem. • Try-
phon autem cùm iter faceret cum An-
tiocho rege adolescente, dolo occidit
32 eum. • Et regnauit loco eius, & im-
posuit sibi diadema Asiæ, & fecit pla-
33 gam magnam in terra. • Et ædificauit
E Simon præsidia Iudææ, muniens ea
turribus excelsis, & muris magnis, &
portis, & seris: & posuit alimenta in
34 munitionibus. • Et elegit Simon vi-
ros, & misit ad Demetrium regem vt
faceret remissionem regioni: quia
actus omnes Tryphonis per direptio-
35 nem fuerant gesti. • Et Demetrius
rex ad verba ista respondit ei, & scri-
36 psit epistolam talem: • Rex De-
metrius Simoni summo sacerdoti, &
amico regum, & senioribus, & Genti
37 Iudæorum salutem. • Coronam au-
ream, & bahem, quam misistis, susce-
pimus: & parati sumus facere vo-
biscum pacem magnam, & scribere
præpositis regis remittere vobis quæ
38 indulsimus. • Quæcumque enim
constituimus, vobis constant. Muni-
tiones, quas ædificastis, vobis sint.
39 • Remittimus quoque ignorantias, &
peccata vsque in hodiernũ diem, &
coronam, quam debebatis: & si quid
aliud erat tributarium in Ierusalem,
40 iam non sit tributarium. • Et si qui ex
vobis apti sunt conscribi inter no-
stros, conscribantur, & sit inter nos
41 pax. • Anno centesimo septuagesimo
ablatum est iugum Gentium ab Is-
42 rael. • Et cœpit populus Israel scri-
F bere in tabulis, & gestis publicis, an-
no primo sub Simone summo sacer-
dote, magno duce, & principe Iu-
43 dæorum. • In diebus illis applicuit
Simon ad Gazam, & circumdedit
eam castris, & fecit machinas, & ap-
plicuit ad ciuitatem, & percussit tur-
rem vnam, & comprehendit eam.
44 • Et eruperant qui erant intra machi-
nam in ciuitatem: & factus est mo-
45 tus magnus in ciuitate. • Et ascen-
derunt qui erant in ciuitate cum vxo-
ribus, & filiis supra murum scissis tu-
nicis suis, & clamauerunt voce ma-
gna, postulantes à Simone dextras
46 sibi dari, • & dixerunt: Non nobis
reddas secundùm malitias nostras,
sed secundùm misericordias tuas.
47 • Et flexus Simon nõ debellauit eos:
G eiecit tamen eos de ciuitate, & mun-
dauit ædes, in quibus fuerãt simula-
cra, & tunc intrauit in eam cum

hymnis benedicens Dominum: & e- 48
iecta ab ea omni immunditia, collo-
cauit in ea viros, qui legem facerent:
& muniuit eam, & fecit sibi habita-
tionem. * Qui autem erant in arce Ie- 49
rusalem, prohibebantur egredi & in-
gredi regionem, & emere, ac vende-
re: & esurierunt valde, & multi ex
eis fame perierunt, * & clamauerunt 50
ad Simonem vt dextras acciperent: &
dedit illis: & eiecit eos inde, & mun-
dauit arcem à contaminationibus:
* & intrauerunt in eam tertia & vi- 51
gesima die secundi mensis, anno cen-
tesimo septuagesimo primo cum lau-
de, & ramis palmarum, & cinyris, &
cymbalis, & nablis, & hymnis, &
canticis, quia contritus est inimicus
magnus ex Israel. * Et constituit vt 52
omnibus annis agerentur dies hi cum
lætitia. * Et muniuit montem templi, 53
qui erat secus arcem, & habitauit ibi
ipse, & qui cum eo erant. * Et vidit Si- 54
mon Ioannem filium suum, quòd
fortis prælij vir esset: & posuit eum
ducem virtutum vniuersarum: &
habitauit in Gazaris.

CAP. XIIII.

ANno centesimo septuagesimo se- 1
cundo congregauit rex Deme- A
trius exercitum suum, & abiit in Me-
diam ad contrahenda sibi auxilia, vt
expugnaret Tryphonem. * Et audiuit 2
Arsaces rex Persidis, & Mediæ, quia
intrauit Demetrius confines suos, &
misit vnum de principibus suis vt
comprehenderet eum viuum, & ad-
duceret eum ad se. * Et abiit, & per- 3
cussit castra Demetrij: & compre-
hendit eum, & duxit eum ad Arsa-
cem, & posuit eum in custodiam.
¶ Et siluit omnis terra Iuda omnibus 4
diebus Simonis, & quæsiuit bona
genti suæ: & placuit illis potestas eius,
& gloria eius omnibus diebus. * Et 5
cum omni gloria sua accepit Ioppen
in portum, & fecit introitum in insu-
lis maris. * Et dilatauit fines gentis 6
suæ, & obtinuit regionem. * Et con- 7
gregauit captiuitatem multam, & do-
minatus est Gazaræ, & Bethsuræ, &
arcis: & abstulit immunditias ex ea, &
non erat qui resisteret ei. * Et vnus- 8
quisque colebat terram suã cum pa- B
ce: & terra Iuda dabat fructus suos,
& ligna camporum fructum suum.
¶ Seniores in plateis sedebant omnes, 9
& de bonis terræ tractabant, & iu-
uenes induebant se gloriam, & stolas
10 belli. * Et ciuitatibus tribuebat ali-
monias, & constituebat eas vt essent
vasa munitionis quoadusque nomi-
natum est nomen gloriæ eius vsque
11 ad extremum terræ. * Fecit pacem
super terram, & lætatus est Israel læ-
12 titia magna. * Et sedit vnusquisque
sub vite sua, & sub ficulnea sua: &
13 non erat qui eos terreret. * Defecit
impugnans eos super terram: reges
14 contriti sunt in diebus illis. * Et con-
firmauit omnes humiles populi sui,
& legem exquisiuit, & abstulit o-
15 mnem iniquum & malum: * sancta
glorificauit, & multiplicauit vasa
16 sanctorum. ¶ Et auditum est Romæ,
quia defunctus esset Ionathas: & vs-
que in Spartiatas: & contristati sunt
17 valde. * Vt audierunt autem quòd
Simon frater eius factus esset sum-
mus sacerdos loco eius, & ipse obti-
neret omnem regionem, & ciuitates
18 in ea: * scripserunt ad eum in tabulis
C æreis, vt renouarent amicitias, & so-
cietatem quam fecerant cum Iuda,
19 & cum Ionatha fratribus eius. * Et
lectæ sunt in conspectu ecclesiæ in
Ierusalem. Et hoc exemplum episto-
larum, quas Spartiatæ miserunt:
20 * SPARTIANORUM principes,
& ciuitates, Simoni Sacerdoti ma-
gno, & senioribus, & sacerdotibus,
& reliquo populo Iudæorum, fratri-
21 bus, salutem. * Legati, qui missi sunt
ad populum nostrum, nunciauerunt
nobis de vestra gloria, & honore, ac
lætitia: & gauisi sumus in introitu
22 eorum. * Et scripsimus quæ ab eis
erant dicta in concilijs populi, sic:
Numenius Antiochi, & Antipater Ia-
sonis filius, legati Iudæorum, vene-
runt ad nos, renouantes nobiscum
23 amicitiam pristinam. * Et placuit po-
pulo excipere viros gloriosè, & po-
nere exemplum sermonum eorum in
segregatis populi libris, vt sit ad me-
moriam populo Spartiatarũ. Exem-
D plum autem horum scripsimus Si-
24 moni magno sacerdoti. ¶ Post hæc
autem misit Simon Numenium Ro-
mam, habentem clypeum aureum
magnum, pondo mnarum mille, ad
statuendam cum eis societatem. Cum
autem audisset populus Romanus
25 * sermones istos, dixerunt: Quam
gratiarum actionem reddemus Si-
26 moni, & filiis eius? * Restituit enim
ipse fratres suos, & expugnauit ini-

micos Israel ab eis, & statuerunt ei
libertatem, & descripserunt in tabulis
æreis, & posuerunt in titulis in mon-
te Sion. * Et hoc est exemplum scri- 27
pturæ: OCTAVA decima die men-
sis Elul, anno centesimo septuagesi-
mo secundo, anno tertio sub Simo-
ne sacerdote magno in Asaramel,
* in conuentu magno sacerdotum, & 28
populi, & principum gentis, & senio-
rum regionis, nota facta sunt hæc:
Quoniam frequenter facta sunt præ-
lia in regione nostra. * Simon au- 29
tem Mathathiæ filius ex filiis Iarib, E
& fratres eius dederunt se periculo,
& restiterunt aduersariis gentis suæ,
vt starent sancta ipsorum, & lex: &
gloria magna glorificauerunt gen-
tem suam. * Et congregauit Ionathas 30
gentem suam, & factus est illis sa-
cerdos magnus, & appositus est ad
populum suum. * Et voluerunt ini- 31
mici eorum calcare, & atterere re-
gionem ipsorum, & extendere ma-
nus in sancta eorum. * Tunc resti- 32
tit Simon, & pugnauit pro gente
sua, & erogauit pecunias multas, &
armauit viros virtutis gentis suæ, &
dedit illis stipendia: * & muniuit ci- 33
uitates Iudææ, & Bethsuram, quæ
erat in finibus Iudææ, vbi erant ar-
ma hostium antea: & posuit illic
præsidium viros Iudæos. * Et Iop- 34
pen muniuit, quæ erat ad mare: &
Gazaram, quæ est in finibus Azoti,
in qua hostes antea habitabant, &
collocauit illic Iudæos: & quæcum-
que apta erant ad correptionem eo-
rum, posuit in eis. * Et vidit popu- 35
lus actum Simonis, & gloriam, quam
cogitabat facere genti suæ, & po-
suerunt eum ducem suum, & prin-
cipem sacerdotum, eo quòd ipse fe-
cerat hæc omnia, & iustitiam, & fi-
dem, quam conseruauit genti suæ,
& exquisiuit omni modo exaltare F
populum suum. * Et in diebus eius 36
prosperatum est in manibus eius, vt
tollerentur gentes de regione ipso-
rum, & qui in ciuitate Dauid erant
in Ierusalem in arce, de qua proce-
debant, & contaminabant omnia,
quæ in circuitu sanctorum sunt, &
inferebant plagam magnam castita-
ti: * & collocauit in ea viros Iu- 37
dæos ad tutamentum regionis, &
ciuitatis, & exaltauit muros Ieru-
salem. * Et rex Demetrius statuit 38
illi summum sacerdotium. * Secun- 39
dùm hæc fecit eum amicum suum,
& glorificauit eum gloria magna.
40 * Audiuit enim quòd appellati sunt
Iudæi à Romanis amici, & socij,
& fratres, & quia susceperunt lega-
41 tos Simonis gloriosè: * & quia Iu-
dæi, & sacerdotes eorum consen-
serunt eum esse ducem suum, &
summum sacerdotem in æternum,
42 donec surgat propheta fidelis: * &
G vt sit super eos dux, & vt cura esset
illi pro sanctis, & vt constitueret
præpositos super opera eorum, &
super regionem, & super arma, &
43 super præsidia: * & cura sit illi de
sanctis: & vt audiatur ab omnibus,
& scribantur in nomine eius omnes
conscriptiones in regione: & vt ope-
44 riatur purpura, & auro: * & ne li-
ceat vlli ex populo, & ex sacerdo-
tibus irritum facere aliquid horum,
& contradicere his, quæ ab eo di-
cuntur, aut conuocare conuentum
in regione sine ipso: & vestiri pur-
45 pura, & vti fibula aurea. * qui au-
tem fecerit extra hæc, aut irritum
fecerit aliquid horum, reus erit.
46 * Et complacuit omni populo sta-
tuere Simonem, & facere secun-
47 dùm verba ista. * Et suscepit Si-
mon, & placuit ei vt summo sacer-
dotio fungeretur, & esset dux, &
princeps gentis Iudæorum, & sa-
cerdotum, & præesset omnibus.
48 * Et scripturam illam dixerunt po-
nere in tabulis æreis, & ponere eas
in peribolo sanctorum, in loco ce-
49 lebri: * exemplum autem eorum
ponere in ærario, vt habeat Simon,
& filij eius.

CAP. XV.

1 ET misit rex Antiochus filius De-
A metrij epistolas ab insulis maris
Simoni sacerdoti, & principi gentis
2 Iudæorum, & vniuersæ genti: * &
erant continentes hunc modum:
REX Antiochus Simoni sacerdoti
magno, & genti Iudæorum salutem.
3 * Quoniam quidem pestilentes obti-
nuerunt regnum patrum nostrorum,
volo autem vendicare regnum, &
restituere illud sicut erat antea: &
electam feci multitudinem exerci-
4 tus, & feci naues bellicas. * Volo
autem procedere per regionem vt
vlciscar in eos, qui corruperunt re-
gionem nostram, & qui desolaue-
runt ciuitates multas in regno meo.

5 • Nunc ergo statuo tibi omnes obla-
tiones, quas remiserunt tibi ante me
omnes reges, & quæcunque alia do-
6 na remiserunt tibi. • & permitto tibi
facere percussuram proprij numis-
7 matis in regione tua: • Ierusalem au-
tem sanctam esse, & liberam: & o- B
mnia arma, quæ fabricata sunt, &
præsidia, quæ construxisti, quæ te-
8 nes, maneant tibi. • Et omne debitum
regis: & quæ futura sunt regi, ex hoc,
& in totum tempus remittuntur tibi.
9 • Cum autem obtinuerimus regnum
nostrum, glorificabimus te, & gen-
tem tuam, & templum gloria magna
ita vt manifestetur gloria vestra in
10 vniuersa terra. ¶ Anno centesimo se-
ptuagesimo quarto exiit Antiochus
in terram patrum suorum, & conue-
nerunt ad eum omnes exercitus, ita
vt pauci relicti essent cum Tryphone.
11 • Et insecutus est eum Antiochus rex,
& venit Doram fugiens per mariti-
12 mam. • sciebat enim quod congrega-
ta sunt mala in eum, & reliquit eum
13 exercitus. • & applicuit Antiochus
super Doram cum centum viginti C
millibus virorum belligeratorum, &
14 octo millibus equitum: • & circuiuit
ciuitatem, & naues à mari accesse-
runt: & vexabant ciuitatem à terra,
& mari, & neminem sinebant ingre-
15 di, vel egredi. ¶ Venit autem Nume-
nius, & qui cum eo fuerant, ab vrbe
Roma habentes epistolas regibus, &
regionibus scriptas, in quibus conti-
16 nebantur hæc: • LVCIVS consul
Romanorum, Ptolemæo regi salu-
17 tem. • Legati Iudæorum venerunt ad
nos amici nostri, renouantes pristi-
nam amicitiam, & societatem, missi à
Simone principe Sacerdotum, & po-
18 pulo Iudæorum. • Attulerunt autem
& clypeum aureum mnarum mille.
19 • Placuit itaque nobis scribere regi-
bus & regionibus, vt non inferant
illis mala, neque impugnent eos, &
ciuitates eorum, & regiones eorum:
& vt non ferant auxilium pugnan-
20 tibus aduersus eos. • Visum autem
est nobis accipere ab eis clypeum.
21 • Siqui ergo pestilentes refugerunt de
regione ipsorum ad vos, tradite eos D
Simoni principi sacerdotum, vt vin-
dicet in eos secundum legem suam.
22 • Hæc eadem scripta sunt Demetrio
regi, & Attalo, & Ariarathi, & Ar-
23 saci, • & in omnes regiones: & Lam-
psaco, & Spartiatis, & in Delum, &
in Myndum, & in Sicyonem, & in
Cariam, & in Samum, & in Pam-
phyliam, & in Lyciam, & in Alicar-
nassum, & in Coo, & in Siden, &
in Aradon, & in Rhodum, & in
Phaselidem, & in Gortynam, & Gni-
dum, & Cyprum, & Cyrenem.
24 • Exemplum autem eorum scripse-
runt Simoni principi sacerdotum, &
25 populo Iudæorum. ¶ Antiochus au-
tem rex applicuit castra in Doram
secundò, admouens ei semper ma-
nus, & machinas faciens: & conclu-
26 sit Tryphonem, ne procederet. • &
E misit ad eum Simon duo millia vi-
rorum electorum in auxilium, & ar-
gentum, & aurum, & vasa copiosa:
27 • & noluit ea accipere, sed rupit o-
mnia, quæ pactus est cum eo antea,
28 & alienauit se ab eo. • Et misit ad
eum Athenobium vnum de amicis
suis, vt tractaret cum ipso, dicens: Vos
tenetis Ioppen, & Gazaram, & ar-
cem, quæ est in Ierusalem, ciuitates
29 regni mei: • fines earum desolastis, &
fecistis plagam magnam in terra, &
dominati estis per loca multa in re-
30 gno meo. • Nunc ergo tradite ciui-
tates, quas occupastis, & tributa lo-
corum, in quibus dominati estis ex-
31 tra fines Iudææ. • sin autem, date pro
illis quingenta talenta argenti, & ex-
terminij, quod exterminastis, & tri-
butorum ciuitatum alia talenta quin-
genta: sin autem, veniemus, & expu-
32 gnabimus vos. • Et venit Atheno-
F bius amicus regis in Ierusalem, & vi-
dit gloriam Simonis, & claritatem
in auro, & argento, & apparatum
copiosum: & obstupuit: & retulit ei
33 verba Regis. ¶ Et respondit ei Simon,
& dixit ei: Neque alienam terram
sumpsimus, neque aliena detinemus:
sed hereditatem patrum nostrorum,
quæ iniuste ab inimicis nostris ali-
34 quo tempore possessa est. • Nos ve-
rò tempus habentes vindicamus he-
35 reditatem patrum nostrorum. • Nam
de Ioppe, & Gazara quæ expostulas,
ipsi faciebant in populo plagam ma-
gnam, & in regione nostra: horum
damus talenta centum. Et non re-
36 spondit ei Athenobius verbum. • Re-
G uersus autem cum ira ad regem, re-
nunciauit ei verba ista, & gloriam
Simonis, & vniuersa, quæ vidit, &
37 iratus est rex ira magna. • Tryphon
38 autem fugit naui in Orthosiada. • Et
constituit rex Cendebæum ducem

mari-

maritimum, & exercitum peditum,
& equitum dedit illi. • Et mandauit 39
illi mouere castra contra faciem Iu-
dææ: & mandauit ei ædificare Gedo-
rem, & obstruere portas ciuitatis, &
debellare populum. Rex autem per-
sequebatur Tryphonem. • Et perue- 40
nit Cendebæus Iamniam, & cœpit
irritare plebem, & conculcare Iu-
dæam, & captiuare populum, & in-
terficere, & ædificare Gedorem • Et 41
collocauit illic equites, & exercitum:
vt egressi perambularent viam Iu-
dææ, sicut constituit ei rex.

Cap. XVI.

ET ascendit Ioannes de Gazaris, & 1
nunciauit Simoni patri suo quæ A
fecit Cendebæus in populo ipsorum.
• Et vocauit Simon duos filios senio- 2
res, Iudam, & Ioannem, & ait illis:
Ego, & fratres mei, & domus patris
mei expugnauimus hostes Israel ab
adolescentia vsque in hunc diem: &
prosperatum est in manibus nostris
liberare Israel aliquoties. • Nunc au- 3
tem senui, sed estote loco meo, & fra-
tres mei, & egressi pugnate pro gente
nostra: auxilium verò de cælo vobis-
cum sit. • Et elegit de regione viginti 4
millia virorum belligeratorum, &
equites: & profecti sunt ad Cende-
bæum: & dormierunt in Modin. • Et 5
surrexerunt manè, & abierunt in
campum: & ecce exercitus copiosus
in obuiam illis peditum, & equitum,
& fluuius torrens erat inter medium
ipsorum. • Et admouit castra contra 6
faciem eorum ipse, & populus eius, B
& vidit populum trepidantem ad
transfretandum torrentem, & trans-
fretauit primus: & viderunt eum viri,
& transierunt post eum. • Et diuisit 7
populum, & equites in medio pedi-
tum: erat autem equitatus aduersa-
riorum copiosus nimis. • Et exclama- 8
uerunt sacris tubis, & in fugam con-
uersus est Cendebæus, & castra eius:
& ceciderunt ex eis multi vulnerati:
residui autem in munitionem fuge-
runt • Tunc vulneratus est Iudas 9
frater Ioannis: Ioannes autem inse-
cutus est eos, donec venit Cedro-
nem, quam ædificauit: • & fugerunt 10
vsque ad turres, quæ erant in agris

Azoti, & succendit eas igni. Et ceci-
derunt ex illis duo millia virorum,
& reuersus est in Iudæam in pace.
11 • & Ptolemæus filius Abobi consti-
tutus erat dux in campo Iericho, &
habebat argentum, & aurum mul-
12 tum. • erat enim gener summi sacer-
13 dotis. • Et exaltatum est cor eius, &
volebat obtinere regionem, & cogi-
tabat dolum aduersus Simonem, &
14 filios eius, vt tolleret eos. • Simon
C autem, perambulans ciuitates, quæ
erant in regione Iudææ, & sollicitudi-
nem gerens earum, descendit in Ieri-
cho ipse, & Mathathias filius eius, &
Iudas, anno centesimo septuagesimo
septimo, mense vndecimo: hic est
15 mensis Sabath. • Et suscepit eos filius
Abobi in munitiunculam, quæ vo-
catur Doch, cum dolo, quam ædifi-
cauit: & fecit eis conuiuiũ magnum,
16 & abscondit illic viros • Et cùm in-
ebriatus esset Simon, & filij eius, sur-
rexit Ptolemæus cum suis, & sum-
pserunt arma sua, & intrauerunt in
conuiuium, & occiderunt eum, &
duos filios eius, & quosdam pueros
17 eius. • & fecit deceptionem magnam
in Israel, & reddidit mala pro bonis.
18 • Et scripsit hæc Ptolemæus, & misit
regi vt mitteret ei exercitum in auxi-
lium, & traderet ei regionem, & ci-
19 uitates eorum, & tributa. • Et misit
alios in Gazaram tollere Ioannem: &
tribunis misit epistolas, vt venirent
ad se, & daret eis argentum, & au-
20 rum, & dona. • Et alios misit occu-
D pare Ierusalem, & montem templi.
21 • Et præcurrens quidam, nunciauit
Ioanni in Gazara, quia periit pater
eius, & fratres eius, & quia misit te
22 quoque interfici. • Vt audiuit autem,
vehementer expauit: & comprehen-
dit viros, qui venerant perdere eum,
& occidit eos: cognouit enim quia
23 quærebant eum perdere. • Et cetera
sermonum Ioannis, & bellorum eius,
& bonarum virtutum, quibus forti-
ter gessit, & ædificij murorum, quos
extruxit, & rerum gestarum eius:
24 • ecce hæc scripta sunt in libro die-
rum sacerdotij eius, ex quo factus
est princeps sacerdotum post patrem
suum.

LIBER SECVNDVS MACHABAEORVM.

CAPVT PRIMVM.

FRATRIBVS, qui sunt per 1
Ægyptum, Iudæis, salutem di- A
cunt fratres, qui sunt in Ieroso-
lymis, Iudæi, & qui in regionibus Iu-
dææ, & pacem bonam. * Benefaciat 2
vobis Deus, & meminerit testamenti
sui, quod locutus est ad Abraham, &
Isaac, & Iacob seruorum suorum fi-
delium: * & det vobis cor omnibus 3
vt colatis eum, & faciatis eius volun-
tatem corde magno, & animo volen-
ti. * Adaperiat cor vestrum in lege sua, 4
& in præceptis suis, & faciat pacem.
* Exaudiat orationes vestras, & re- 5
concilietur vobis, nec vos deserat in
tempore malo. * Et nunc hic sumus 6
orantes pro vobis. * Regnante Deme- 7
trio, anno centesimo sexagesimo no- B
no, nos Iudæi scripsimus vobis in tri-
bulatione, & impetu, qui superuenit
nobis in istis annis, ex quo recessit Ia-
son à sancta terra, & à regno. * Por- 8
tam succenderunt, & effuderunt san-
guinem innocentem: & orauimus ad
Dominum, & exauditi sumus, & ob-
tulimus sacrificium, & similaginem,
& accendimus lucernas, & proposui-
mus panes. * Et nunc frequentate dies 9
scenopegiæ mensis Casleu. * Anno 10
centesimo octogesimo octauo, popu- C
lus, qui est Ierosolymis, & in Iudæa,
Senatusque & Iudas, Aristobolo ma-
gistro Ptolemæi regis, qui est de ge-
nere christorum sacerdotum, & his,
qui in Ægypto sunt, Iudæis salutem,
& sanitatem. * De magnis periculis 11
à Deo liberati, magnifice gratias agi-
mus ipsi, vtpote qui aduersus talem
regem dimicauimus. * Ipse enim e- 12
bullire fecit de Perside eos, qui pu-
gnauerunt contra nos, & sanctam ci-
uitatem. * Nam cùm in Perside esset 13
dux ipse, & cum ipso immensus ex-
ercitus, cecidit in templo Naneæ,
consilio deceptus sacerdotum Na-
neæ. * etenim cum ea habitaturus ve- 14
nit ad locum Antiochus, & amici
eius, & vt acciperet pecunias multas
dotis nomine. * Cùmque proposuis- 15
sent eas sacerdotes Naneæ, & ipse D
cum paucis ingressus esset intra am-
bitum fani, clauserunt templum,

16 * cùm intrasset Antiochus: apertoque
occulto aditu templi, mittentes lapi-
des percusserunt ducem, & eos qui
cum eo erant, & diuiserunt membra-
tim, & capitibus amputatis foras
17 proiecerunt. * Per omnia benedictus
18 Deus, qui tradidit impios. * Facturi
igitur quinta & vigesima die mensis
Casleu purificationem templi, neces-
sarium duximus significare vobis: vt
& vos quoque agatis diem scenope-
giæ, & diem ignis qui datus est quan-
do Nehemias ædificato templo &
19 altari obtulit sacrificia. * Nam cùm
E in Persidem ducerentur patres nostri,
sacerdotes, qui tunc cultores Dei e-
rant, acceptum ignem de altari oc-
cultè absconderunt in valle, vbi erat
puteus altus, & siccus, & in eo con-
tutati sunt eum, ita vt omnibus igno-
20 tus esset locus. * Cùm autem præter-
issent anni multi, & placuit Deo vt
mitteretur Nehemias à rege Persidis:
nepotes sacerdotum illorum, qui abs-
conderant, misit ad requirendum
ignem: & sicut narrauerunt nobis,
non inuenerunt ignem, sed aquam
21 crassam. * Et iussit eos haurire, & af-
ferre sibi: & sacrificia, quæ imposita
erant, iussit sacerdos Nehemias asper-
gi ipsa aqua, & ligna, & quæ erant
22 superposita. * Vtque hoc factum est,
& tempus affuit quo sol refulsit, qui
priùs erat in nubilo, accensus est ignis
magnus, ita vt omnes mirarentur.
23 * Orationem autem faciebant omnes
sacerdotes, dum consummaretur sa-
crificium, Ionatha inchoante, ceteris
24 autem respondentibus. * Et Nehemiæ
erat oratio hunc habens modum:
F DOMINE Deus omnium creator,
terribilis, & fortis, iustus, & miseri-
25 cors, qui solus es bonus rex, * solus
præstans, solus iustus, & omnipo-
tens, & æternus, qui liberas Israel de
omni malo, qui fecisti patres electos,
26 & sanctificasti eos: * accipe sacrifi-
cium pro vniuerso populo tuo Israel,
& custodi partem tuam, & sanctifica.
27 * Congrega dispersionem nostram,
libera eos qui seruiunt Gentibus, &
contemptos & abominatos respice:
vt sciant Gentes quia tu es Deus no-
28 ster. * Affligentes opprimentes nos, &
contumeliam facientes in superbia.
29 * Constitue populum tuum in loco
30 sancto tuo, * sicut dixit Moyses. * Sa
G cerdotes autem psallebant hymnos,
vsquequo consumptum esset sacrifi-
cium.

* Deut. 30. a. 3
Inf. 2. d. 18

cium.* Cùm autem consumptum es- 31
set sacrificium, ex residua aqua Ne-
hemias iussit lapides maiores perfun-
di. * Quod vt factum est, ex eis flam- 32
ma accensa est: sed ex lumine, quod
refulsit ab altari, consumpta est. * Vt 33
verò manifestata est res, renunciatum
est regi Persarum quòd in loco, in
quo ignem absconderant hi qui trans-
lati fuerant, sacerdotes, aqua appa-
ruit, de qua Nehemias, & qui cum eo
erant, purificauerunt sacrificia.
Considerans autem rex, & rem di- 34
ligenter examinans, fecit ei templum,
vt probaret quod factum erat. * & 35
cùm probasset, sacerdotibus donauit
multa bona, & alia atque alia mu-
nera, & accipiens manu sua, tribue-
bat eis. * Appellauit autem Nehemias 36
hunc locum Nephthar, quod inter-
pretatur Purificatio. Vocatur autem
apud plures Nephi.

CAP. II.

INuenitur autem in descriptionibus 1
Ieremiæ prophetæ, quòd iussit eos A
ignem accipere qui transmigrabant,
vt significatum est, & vt mandauit
transmigratis. * Et dedit illis legem ne 2
obliuiscerentur præcepta Domini, &
vt non exerrarent mentibus viden-
tes simulachra aurea, & argentea, &
ornamenta eorum. * Et alia huius- 3
modi dicens, hortabatur ne legem
amouerent à corde suo. * Erat autem 4
in ipsa scriptura, quomodo taberna-
culum, & arcam iussit propheta di-
uino responso ad se facto comitari
secum, vsquequo exiit in montem,
* in quo Moyses ascendit, & vidit
Dei hereditatem. * Et veniens ibi Ie- 5
remias inuenit locum speluncæ: & B
tabernaculum, & arcam, & altare in-
censi intulit illuc, & ostium obstru-
xit. * Et accesserunt quidam simul, 6
qui sequebantur, vt notarent sibi lo-
cum: & non potuerunt inuenire.
* Vt autem cognouit Ieremias, cul- 7
pans illos, dixit: Quod ignotus erit
locus, donec congreget Deus congre-
gationem populi, & propitius fiat:
* & tunc Dominus ostendet hæc, & 8
apparebit maiestas Domini, & nubes
erit, sicut & Moysi manifestabatur,
& * sicut cùm Salomon petiit vt lo-
cus sanctificaretur magno Deo, ma-
nifestabat hæc. * Magnificè etenim 9
sapientiam tractabat: & vt sapien-
tiam habens, * obtulit sacrificium de-
dicationis, & consummationis templi.

* Deut. 34. a. 1
* 3. Reg. 8. b. 11
2. Par. 6. c. 14
* Leu. 9. d. 24

10 * Sicut & Moyses orabat ad Domi-
num, & descendit ignis de cælo, &
C consumpsit holocaustum, sic & Sa-
lomon orauit, & descendit ignis de
cælo, & consumpsit holocaustum.
11 * Et dixit Moyses, * eo quòd non sit
comestum quod erat pro peccato,
12 consumptum est. * Similiter & Salo-
mon octo diebus celebrauit dedica-
13 tionem. * Inferebantur autem in de-
scriptionibus, & commentariis Ne-
hemiæ hæc eadem: & vt construens
bibliothecam congregauit de regio-
nibus libros, & Prophetarum, & Da-
uid, & epistolas Regum, & de dona-
14 riis. * Similiter autem & Iudas ea,
quæ deciderant per bellum, quod no-
bis acciderat, congregauit omnia, &
15 sunt apud nos. * Si ergo desideratis
hæc, mittite qui perferant vobis.
16 * Acturi itaque purificationem scri-
D psimus vobis: bene ergo facietis, si
17 egeritis hos dies. Deus autem, qui
liberauit populum suum, & reddidit
hereditatem omnibus, & regnum, &
sacerdotium, & sanctificationem,
18 * * sicut promisit in lege, speramus
quòd citò nostri miserebitur, & con-
gregabit de sub cælo in locum san-
19 ctum. * Eripuit enim nos de magnis
20 periculis, & locum purgauit. * De
Iuda verò Machabæo, & fratribus
eius, & de templi magni purificatio-
21 ne, & de aræ dedicatione: * sed & de
E præliis, quæ pertinent ad Antiochum
Nobilem, & filium eius Eupatorem:
22 * & de illuminationibus, quæ de cæ-
lo factæ sunt ad eos, qui pro Iudæis
fortiter fecerunt, ita vt vniuersam
regionem, cùm pauci essent, vindica-
rent, & barbaram multitudinem fu-
23 garent, * & famosissimum in toto
orbe templum recuperarent, & ciui-
tatem liberarent, & leges, quæ abo-
litæ erant, restituerentur, Domino
cum omni tranquillitate propitio fa-
24 cto illis. * Itemque ab Iasone Cyre-
næo quinque libris comprehensa ten-
tauimus nos vno volumine breuia-
25 re. Considerantes enim multitudi-
F nem librorum, & difficultatem vo-
lentibus aggredi narrationes historia-
rum propter multitudinem rerum,
26 * curauimus volentibus quidem lege-
re, vt esset animi oblectatio: studiosis
verò, vt facilius possint memoriæ cõ-
mendare: omnibus autem legentibus
27 vtilitas conferatur. * Et nobis qui-
dem ipsis, qui hoc opus breuiandi

* 2. Par. 7. a. 1
* Leu. 10. d. 16. 17
* Deut. 30. a. 3

causa suscepimus, non facilem laborem, immo verò negotium plenum vigiliarum, & sudoris assumpsimus.
* Sicut hi, qui præparant conuiuium, 28
& quærunt aliorum voluntati parere propter multorum gratiam, libenter laborem sustinemus. * Veritatem 29
quidem de singulis auctoribus concedentes, ipsi autem secundùm datam formam breuiari studentes. * Sicut 30
enim nouæ domus architecto de vniuersa structura curandum est: ei verò, qui pingere curat, quæ apta sunt ad ornatum, exquirenda sunt: ita æstimandum est & in nobis. * Etenim in- 31
tellectum colligere, & ordinare sermonem, & curiosius partes singulas quasque disquirere, historiæ cógruit auctori: * breuitatem verò dictionis 32
sectari, & executiones rerum vitare, breuiando cócedendum est. * Hinc er- 33
go narrationem incipiemus: de præfatione tantùm dixisse sufficiat. stultum etenim est ante historiam effluere, in ipsa autem historia succingi.

CAP. III.

IGitur cùm sancta ciuitas habitare- 1
tur in omni pace, leges etiam adhuc A
optimè custodirentur, propter Oniæ pontificis pietatem, & animos odio habentes mala, * fiebat vt & ipsi re- 2
ges, & principes locum summo honore dignum ducerent, & templum maximis muneribus illustrarent: * ita 3
vt Seleucus Asiæ rex de redditibus suis præstaret omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes.
* Simon autem de tribu Beniamin 4
præpositus templi constituitur, contendebat, obsistente sibi principe sacerdotum, iniquum aliquid in ciuitate moliri. * Sed cùm vincere Oniam 5
non posset, venit ad Apollonium Tharsæ filium, qui eo tempore erat dux Cœlesyriæ, & Phœnicis: * & 6
nunciauit ei, pecuniis innumerabilibus plenum esse ærarium Ierosolymis, & communes copias immensas esse, quæ non pertinent ad rationem sacrificiorum: esse autem possibile sub potestate regis cadere vniuersa.
* Cumque retulisset ad regem Apol- 7
lonius de pecuniis, quæ delatæ erant, B
ille accitum Heliodorum, qui erat super negotia eius, misit cum mandatis, vt prædictam pecuniam transportaret. * Statimque Heliodorus iter est 8
aggressus, specie quidem quasi per Cœlesyriam, & Phœnicen ciuitates esset peragraturus, re vera autem re-
9 gis propositum perfecturus. * Sed,
cùm venisset Ierosolymam, & benignè à summo sacerdote in ciuitate esset exceptus, narrauit de dato indicio pecuniarum: & cuius rei gratia adesset, aperuit: interrogabat autem,
10 si verè hæc ita essent. * Tunc summus
sacerdos ostendit deposita esse hæc, & victualia viduarum, & pupillo-
G 11 rum: * quædam verò esse hæc in Tobiæ viri valde eminentis, in his, quæ detulerat impius Simon: vniuersa autem argenti talenta esse quadrin-
12 genta, & auri ducenta. * decipi verò
eos, qui credidissent loco, & templo, quod per vniuersum mundum honoratur, pro sui veneratione, & san-
13 ctitate omnino impossibile esse. * At
C ille pro his, quæ habebat in mandatis à rege, dicebat omni genere regi ea
14 esse deferenda. * Constituta autem
die intrabat de his Heliodorus ordinaturus. Non modica verò per vniuersam ciuitatem erat trepidatio.
15 Sacerdotes autẽ ante altare cum stolis sacerdotalibus iactauerunt se, & inuocabant de cælo eum, qui de depositis legem posuit, vt his, qui de-
16 posuerant ea, salua custodiret. * Iam
verò qui videbat summi sacerdotis vultum, mente vulnerabatur: facies enim, & color immutatus declarabat
17 internum animi dolorem. * circumfusa enim erat mœstitia quædam viro, & horror corporis, per quem manifestus aspicientibus dolor cordis
18 eius efficiebatur. * Alij etiam grega-
tim de domibus confluebant, publica supplicatione obsecrantes, pro eo quòd in contemptum locus esset ven-
19 turus. * Accinctæque mulieres ciliciis
D pectus, per plateas confluebant. sed & virgines, quæ conclusæ erant, procurrebant ad Oniam, aliæ autem ad muros, quædam verò per fenestras
20 aspiciebant: * vniuersæ autem protendentes manus in cælum, depreca-
21 bantur. * erat enim misera commistæ
multitudinis, & magni sacerdotis in
22 agone constituti expectatio. * Et hi
quidem inuocabant omnipotentem Deum, vt credita sibi his, qui crediderant, cum omni integritate con-
23 seruarentur. * Heliodorus autem,
quod decreuerat, perficiebat eodem loco ipse cum satellitibus circa æra-
24 rium præsens. * Sed spiritus omnipo-
E tentis Dei magnam fecit suæ osten-

tionis euidentiam, ita vt omnes, qui
ausi fuerant parere ei, ruentes Dei
virtute, in dissolutionem, & for-
midinem conuerterentur. *Apparuit 25
enim illis quidam equus terribilem
habens sessorem, optimis operimen-
tis adornatus: isque cum impetu He-
liodoro priores calces elisit. qui autē
ei sedebat, videbatur arma habere au-
rea. *Alij etiam apparuerunt duo iu- 26
uenes virtute decori, optimi gloria,
speciosique amictu: qui circumste-
terunt eum, & ex vtraque parte fla-
gellabant, sine intermissione multis
plagis verberantes. *Subitò autem 27
Heliodorus concidit in terram, eum-
que multa caligine circumfusum ra-
puerunt, atque in sella gestatoria po-
situm eiecerunt. *Et is, qui cum 28
multis cursoribus, & satellitibus
prædictum ingressus est ærarium,
portabatur nullo sibi auxilium feren- 29
te, manifesta Dei cognita virtute: *&
ille quidem per diuinam virtutem ia-
cebat mutus, atque omni spe & salu-
te priuatus. *Hi autem Dominum 30
benedicebant, quia magnificabat lo- F
cum suum: & templum, quod paulo
antè timore ac tumultu erat plenum,
apparente omnipotēte Domino, gau-
dio & lætitia impletum est. *Tunc 31
verò ex amicis Heliodori quidam ro-
gabant confestim Oniam, vt inuoca-
ret Altissimum, vt vitam donaret ei,
qui in supremo spiritu erat constitu-
tus. *Considerans autem summus 32
sacerdos ne fortè rex suspicaretur
malitiam aliquam ex Iudæis circa
Heliodorum consummatam, obtulit
pro salute viri hostiam salutarem.
*Cumq. summus sacerdos exoraret, 33
iidem iuuenes eisdem vestibus ami-
cti, astantes Heliodoro, dixerunt: O-
niæ sacerdoti gratias age: nam pro-
pter eum Dominus tibi vitam dona- 34
uit. *Tu autem à Deo flagellatus,
nuncia omnibus magnalia Dei, &
potestatem. Et his dictis, non compa-
ruerunt. *Heliodorus autem, hostia 35
Deo oblata, & votis magnis promis- G
sis ei, qui viuere illi concessit, & Oniæ
gratias agens, recepto exercitu, repe-
dabat ad regem. *Testabatur autem 36
omnibus ea quæ sub oculis suis vide-
rat opera magni Dei. *Cùm autem 37
rex interrogasset Heliodorum, quis
esset aptus adhuc semel Ierosolymā
mitti, ait: *Si quem habes hostem, aut 38
regni tui insidiatorem, mitte illuc, &
flagellatum eum recipies, si tamen e-
uaserit: eo quòd in loco sit verè Dei
39 quædam virtus. *Nam ipse, qui ha-
bet in cælis habitationem, visitator,
& adiutor est loci illius, & venientes
ad malefaciendum percutit, ac per-
40 dit. *Igitur de Heliodoro, & ærarij
custodia, ita res se habet.

CAP. IIII.

1 Simon autem prædictus, pecunia-
A rum, & patriæ delator, malè lo-
quebatur de Onia, tamquam ipse He-
liodorum instigasset ad hæc, & ipse
2 fuisset inuentor malorum: *prouiso-
remque ciuitatis, ac defensorem gen-
tis suæ, & æmulatorem legis Dei au-
3 debat insidiatorem regni dicere. *Sed,
cùm inimicitiæ in tantum procede-
rent, vt etiam per quosdam Simonis
4 necessarios homicidia fierent: *con-
siderans Onias periculum contentio-
nis, & Apollonium insanire, vtpote
ducem Cœlesyriæ, & Phœnicis, ad
augendam malitiam Simonis, ad re-
5 gem se contulit, *non vt ciuium ac-
cusator, sed communem vtilitatem
apud semetipsum vniuersæ multitu-
6 dinis considerans. *Videbat enim si-
ne regali prouidentia impossibile esse
pacem rebus dari, nec Simonem pos-
7 se cessare à stultitia sua. Sed post Se-
leuci vitæ excessum, cùm suscepisset
regnum Antiochus, qui Nobilis ap-
pellabatur, ambiebat Iason frater
8 Oniæ summum sacerdotium: *adi-
to rege, promittens ei argenti talen-
ta trecenta sexaginta, & ex redditi-
9 bus alijs talenta octoginta, *super
hæc promittebat & alia centum quin-
quaginta, si potestati eius concede-
B retur gymnasium, & ephebiam si-
bi constituere, & eos, qui in Iero-
solymis erant, Antiochenos scribere.
10 *Quod cùm rex annuisset, & obti-
nuisset principatum; statim ad gen-
tilem ritum contribules suos trans-
11 ferre cœpit. *& amotis his, quæ hu-
manitatis causa Iudæis à regibus fue-
rant constituta, per Ioannem pa-
trem Eupolemi, qui apud Romanos
de amicitia, & societate functus est
legatione, legitima ciuium iura de-
struens, praua instituta sanciebat.
12 *Etenim ausus est sub ipsa arce gy-
mnasium constituere, & optimos quos-
que epheborū in lupanaribus pone-
13 re. Erat autem hoc non initium, sed
incrementum quoddam, & profectus
gentilis, & alienigenæ conuersatio-

nis, propter impij & non sacerdotis
Iasonis nefarium, & inauditum sce-
lus: * ita vt sacerdotes iam non circa 14
altaris officia dediti essent, sed con-
tempto templo, & sacrificiis negle-
ctis festinarent participes fieri palæ-
stræ, & præbitionis eius iniustæ, &
in exercitiis disci. * Et patrios quidem 15
honores nihil habentes, Græcas glo- C
rias optimas arbitrabantur: * quarum 16
gratia periculosa eos contentio ha-
bebat, & eorum instituta æmula-
bantur, ac per omnia his consimiles
esse cupiebant, quos hostes, & perem-
ptores habuerant. * In leges enim di- 17
uinas impiè agere, impunè non ce-
dit: sed hoc tempus sequens declara-
bit. * Cùm autem quinquennalis agon 18
Tyri celebraretur, & rex præsens
esset, * misit Iason facinorosus ab Ie- 19
rosolymis viros peccatores, portan-
tes argenti didrachmas trecentas in
sacrificium Herculis, quas postulaue-
runt hi, qui asportauerant ne in sacri-
ficiis erogarentur, quia non opor-
teret, sed in alios sumptus eas deputari.
* Sed hæ oblatæ sunt quidem ab eo, 20
qui miserat, in sacrificium Hercu-
lis: propter præsentes autem datæ
sunt in fabricam nauium triremium.
* Misso autem in Aegyptum Apol- 21
lonio Mnesthei filio propter prima-
tes Ptolemæi Philometoris regis, cùm
cognouisset Antiochus alienum se à
negotiis regni effectum, propriis vti-
litatibus consulens, profectus inde
venit Ioppen, & inde Ierosolymam.
* Et magnificè ab Iasone, & ciuita- 22
te susceptus, cum facularum lumi- D
nibus, & laudibus ingressus est: &
inde in Phœnicen exercitum con-
uertit. Et post triennij tempus misit 23
Iason Menelaum supradicti Simonis
fratrem portantem pecunias regi, &
de negotiis necessariis responsa per-
laturum. * At ille commendatus regi, 24
cùm magnificasset faciem potestatis
eius, in semetipsum retorsit summum
sacerdotium, superponens Iasoni ta-
lenta argenti trecenta. * Acceptisque à 25
rege mandatis, venit, nihil quidem
habens dignum sacerdotio: animos
verò crudelis tyranni, & feræ beluæ
iram gerens. * Et Iason quidem, qui 26
proprium fratrem captiuauerat, ipse
deceptus profugus in Ammaniten ex-
pulsus est regionem. * Menelaus au- 27
tem principatum quidem obtinuit:
de pecuniis verò regi promissis, nihil

agebat, cùm exactionem faceret So-
28 stratus, qui arci erat præpositus. * nam
ad hunc exactio vectigalium perti-
nebat: quam ob causam vtrique ad
29 regem sunt euocati. * Et Menelaus a-
motus est à sacerdotio, succedente
Lysimacho fratre suo: Sostratus au-
30 tem prælatus est Cypriis. Et cùm
E hæc agerentur, contigit, Tharsenses,
& Mallotas seditionem mouere, eo
quòd Antiochidi regis concubinæ
31 dono essent dati. * Festinanter itaque
rex venit sedare illos, relicto suffecto
vno ex comitibus suis Andronico.
32 * Ratus autem Menelaus accepisse
se tempus opportunum, aurea quæ-
dam vasa è templo furatus donauit
Andronico, & alia vendiderat Ty-
33 ri, & per vicinas ciuitates. * Quod
cùm certissimè cognouisset Onias,
arguebat eum, ipse in loco tuto
se continens Antiochiæ secus Da-
34 phnem. * Vnde Menelaus accedens ad
Andronicum, rogabat vt Oniam in-
terficeret. Qui cùm venisset ad O-
niam, & datis dextris cum iureiurã-
do (quamuis esset ei suspectus) suasis-
set de asylo procedere, statim eũ per-
35 emit, non veritus iustitiam. * Ob quã
causam non solùm Iudæi, sed aliæ
quoque nationes indignabantur, &
molestè ferebãt de nece tanti viri in-
36 iusta. Sed regressum regem de Cili-
ciæ locis adierũt Iudæi apud Antio-
chiam, simul & Græci: conquerentes
37 de iniqua nece Oniæ. * Contristatus
itaque animo Antiochus propter O-
niam, & flexus ad misericordiam, la-
crymas fudit, recordatus defuncti
38 sobrietatem, & modestiam. * accensis-
F que animis Andronicũ purpura exu-
tum, per totam ciuitatem iubet cir-
cumduci: & in eodem loco, in quo
in Oniam impietatem commiserat,
sacrilegum vita priuari, Domino illi
condignam retribuente pœnam.
39 * Multis autem sacrilegiis in templo
à Lysimacho commissis Menelai cõ-
silio, & diuulgata fama, congregata
est multitudo aduersum Lysima-
chum multo iam auro exportato.
40 Turbis autem insurgentibus, & ani-
mis ira repletis, Lysimachus armatis
ferè tribus millibus iniquis manibus
vti cœpit, duce quodam tyranno, æ-
tate pariter, & dementia prouecto.
41 * Sed, vt intellexerũt conatum Lysi-
machi, alij lapides, alij fustes vali-
dos arripuere: quidam verò cinerem

in

in Lysimachum iecere. * Et multi qui- 42
dem vulnerati, quidā autem & pro- G
strati, omnes verò in fugam conuersi
sunt: ipsum etiam sacrilegum secus
ærarium interfecerunt. * De his ergo 43
cœpit iudicium aduersus Menelaū
agitari. * Et cùm venisset rex Tyrum, 44
ad ipsum negotium detulerunt mis-
si tres viri à senioribus. * Et cùm su- 45
peraretur Menelaus, promisit Pto-
lemæo multas pecunias dare ad sua-
dendum regi. Itaque Ptolemæus in 46
quodam atrio positum, quasi refrige-
randi gratia regem adiit, & deduxit
à sententia: * & Menelaum quidem 47
vniuersæ malitiæ reum criminibus
absoluit: miseros autem, qui, etiam
si apud Scythas causam dixissent, in-
nocentes iudicarentur, hos morte
damnauit. * Citò ergo iniustam pœ- 48
nam dederunt, qui pro ciuitate, &
populo, & sacris vasis causam pro-
secuti sunt. * Quam ob rem Tyrii 49
quoque indignati, erga sepulturam
eorum liberalissimi extiterunt. * Me- 50
nelaus autem, propter eorum, qui in
potentia erant, auaritiam, permane-
bat in potestate, crescens in malitia ad
insidias ciuium.

CAP. V.

EOdem tempore Antiochus secū- 1
dam profectionem parauit in Æ- A
gyptum. * Contigit autem per vni- 2
uersam Jerosolymorum ciuitatē vi-
deri diebus quadraginta per aera e-
quites discurrentes, auratas stolas
habentes, & hastis, quasi cohortes,
armatos, * & cursus equorum per or- 3
dines digestos, & congressiones fieri
cominus, & scutorū motus, & galea-
torum multitudinē gladiis districtis,
& telorum iactus, & aureorum ar-
morum splendorem, omnisq; gene-
ris loricarum. * Quapropter omnes 4
rogabant in bonum monstra cōuer-
ti. * Sed cùm falsus rumor exisset, tā- 5
quā vita excessisset Antiochus, assum-
ptis Iason non minus mille viris, re-
pentè aggressus est ciuitatem: & ciui-
bus ad murum conuolantibus ad vl-
timum apprehēsa ciuitate, Menelaus
fugit in arcem: Iason verò nō par- 6
cebat in cæde ciuibus suis, nec cogi-
tabat prosperitatem aduersum cogna-
tos malum esse maximum, arbitrans,
hostium & non ciuium se trophæa
capturum. * Et principatum quidem 7
non obtinuit, finem verò insidiarum B
suarum confusionem accepit, & pro-
fugus iterum abiit in Ammaniten.
8 * Ad vltimum, in exitium sui cōclu-
sus ab Areta Arabum tyranno fugiēs
de ciuitate in ciuitatem, omnibus o-
diosus, vt refuga legum & execrabi-
lis, vt patriæ & ciuium hostis, in Ae-
9 gyptum extrusus est: * & qui multos
de patria sua expulerat, peregrè per-
iit, Lacedæmonas profectus, quasi
pro cognatione ibi refugium habitu-
10 rus: * & qui insepultos multos abiece-
rat, ipse & illamentatus, & insepultus
abiicitur, sepultura neque peregrina
vsus, neque patrio sepulchro partici-
11 pans. His itaque gestis, suspicatus est
rex societatem deserturos Iudæos: &
ob hoc profectus ex Aegypto efferа-
tis animis, ciuitatem quidem armis
12 cepit. * Iussit autem militibus interfi-
cere, nec parcere occursantibus, &
per domos ascendentes trucidare.
13 * Fiebant ergo cædes iuuenum, ac
seniorum, & mulierum, & natorum
exterminia, virginumq; & paruulorū
14 neces. * Erant autem toto triduo o-
ctoginta millia interfecti, quadra-
ginta millia vincti, non minus autem
15 venundati. * Sed nec ista sufficiunt:
C ausus est etiam intrare templum vni-
uersa terra sanctius, Menelao ducto-
re, qui legum, & patriæ fuit proditor:
16 * & scelestis manibus sumens sancta
vasa, quæ ab aliis regibus, & ciuitati-
bus erant posita ad ornatum loci, &
gloriam, contrectabat indignè, &
17 contaminabat. Ita alienatus men-
te Antiochus, non cōsiderabat quòd
propter peccata habitantium ciui-
tatem, modicum Deus fuerat ira-
tus: propter quod & accidit circa lo-
18 cum despectio: * alioquin nisi con-
tigisset eos multis peccatis esse inuo-
lutos, * sicut Heliodorus, qui mis- *Sup. 3.
sus est à Seleuco rege ad expolian- 6. 21. 27
dum ærarium, etiam hic statim ad-
ueniens flagellatus, & repulsus vti-
19 que fuisset ab audacia. * Verùm non
propter locum, gentem: sed propter
20 gentem, locum Deus elegit. * Ideoque
& ipse locus particeps factus est po-
puli malorū, postea autem fiet socius
bonorum. & qui derelictus in ira Dei
omnipotentis est, iterū in magni Do-
mini reconciliatione cum summa
21 gloria exaltabitur. Igitur Antiochus
D mille & octingentis ablatis de tem-
plo talentis, velociter Antiochiam
regressus est, existimans se præ super-
bia terram ad nauigandum, pelagus

verò

verò ad iter agendum deducturum
propter mentis elationem. *Reliquit 22
autem & præpositos ad affligendam
gentem: Ierosolymis quidem Philip-
pum genere Phrygem, moribus cru-
deliorem eo ipso, a quo constitutus
est. *In Garizim autem Andronicum, 23
& Menelaum, qui grauius quàm ce-
teri imminebant ciuibus. Cumque ap- 24
positus esset contra Iudæos, misit o-
diosum principem Apollonium cum
exercitu viginti & duobus millibus,
præcipiens ei omnes perfectæ ætatis
interficere, mulieres, ac iuuenes ven-
dere. *Qui cùm venisset Ierosolymã, 25
pacem simulans, quieuit vsque ad
diem sanctum sabbati: & tunc feria-
tis Iudæis, arma capere suis præcepit.
*Omnesq. qui ad spectaculum pro- 26
cesserant, trucidauit: & ciuitatem cum
armatis discurrens, ingentem multi-
tudinem peremit. Iudas autem Ma- 27
chabæus, qui decimus fuerat, secesse-
rat in desertum locum, ibique inter
feras vitam in montibus cum suis
agebat & fœni cibo vescentes, de-
morabantur, ne participes essent co-
inquinationis.

CAP. VI.

1 SEd non post multum tẽporis misit
rex senem quendam Antiochenũ, A
qui compelleret Iudæos vt se trans-
ferrent à patriis, & Dei legibus: *con-
taminare etiam quod in Ierosolymis
erat templum, & cognominare Iouis
Olympij: & in Garizim, prout erant
hi, qui locum inhabitabant, Iouis
hospitalis. Pessima autem & vni- 3
uersis grauis erat malorum incursio:
*nam templum luxuria, & comessa- 4
tionibus Gentium erat plenum, &
scortantium cum meretricibus, sacra-
tisq. ædibus mulieres se vltrò ingere-
bant, intrò ferentes ea, quæ non lice-
bat. *Altare etiam plenum erat illi- 5
citis, quæ legibus prohibebãtur. *Ne- 6
que autem sabbata custodiebantur, B
neque dies sollẽnes patrij seruaban-
tur, nec simpliciter Iudæum se esse
quisquam confitebatur. *Ducebantur 7
autem cum amara necessitate in die
natalis regis ad sacrificia: &, cùm Li-
beri sacra celebrarentur, cogebantur
hedera coronari, Libero circuire. De- 8
cretum autẽ exiit in proximas Gen-
tilium ciuitates, suggerentibus Ptole-
mæis, vt pari modo & ipsi aduersus
Iudæos agerent, vt sacrificarent: *eos 9
autem, qui nollent transire ad insti-

tuta Gentium, interficerent: erat ergo
10 videre miseriam. *Duæ enim mulie-
res delatæ sunt natos suos circũcidis-
se: quas, infantibus ad vbera suspẽsis,
cùm publicè per ciuitatem circum-
duxissent, per muros præcipitauerũt.
11 *Alij vero, ad proximas coeũtes spe-
C luncas, & latenter sabbati diem cele-
brantes, cùm indicati essent Philip-
po, flammis succensi sunt, eo quod
verebãtur propter religionem & ob-
seruantiam, manu sibimet auxilium
12 ferre. Obsecro autem eos, qui hunc
Librum lecturi sunt, ne abhorrescant
propter aduersos casus, sed reputent,
ea, quæ acciderunt, nõ ad interitum,
sed ad correptionem esse generis no-
13 stri. *Etenim multo tempore non si-
nere peccatoribus ex sententia agere,
sed statim vltiones adhibere, magni
14 beneficij est indicium. *Non enim,
sicut in aliis nationibus, Dominus
patienter expectat, vt eas, cùm iudi-
cij dies aduenerit, in plenitudine pec-
15 catorum puniat: *ita & in nobis sta-
tuit, vt, peccatis nostris in finẽ deuo-
lutis, ita demum in nos vindicet.
16 *Propter quod numquam quidem à
D nobis misericordiam suam amouet:
corripiens verò in aduersis populum
17 suum nõ derelinquit. *Sed hæc nobis
ad commonitionem legentium dicta
sint paucis. Iam autem veniendum
18 est ad narrationem. Igitur Eleazarus
vnus de primoribus scribarum, vir
ætate prouectus, & vultu decorus, a-
perto ore hians compellebatur car-
19 nem porcinam manducare. *At ille
gloriosissimam mortẽ magis, quàm
odibilem vitam complectens, volun-
20 tariè præibat ad supplicium. *Intuẽs
autem, quemadmodum oporteret
accedere, patienter sustinens, destina-
uit non admittere illicita propter vi-
21 tæ amorem. *Hi autem, qui asta-
E bant, iniqua miseratione commoti,
propter antiquam viri amicitiam,
tollentes eum secretò rogabant af-
ferri carnes, quibus vesci ei licebat, vt
simularetur manducasse, sicut rex
imperauerat de sacrificij carnibus:
22 *vt, hoc facto, à morte liberaretur:
& propter veterem viri amicitiam,
hanc in eo faciebant humanitatem.
23 At ille cogitare cœpit ætatis ac sene-
ctutis suæ eminentiam dignam, & in-
genitæ nobilitatis canitiem, atque à
puero optimæ cõuersationis actus: &
secundùm sanctæ & à Deo conditæ

legis

legis constituta, respondit citò, dicens,
præmitti se velle in infernum. * Non 24
enim ætati nostræ dignum est, inquit, F
fingere: vt multi adolescentium, arbi-
trantes Eleazarum nonaginta anno-
rum transisse ad vitam alienigenarũ:
* & ipsi propter meam simulationem, 25
& propter modicum corruptibilis vi-
tæ tempus decipiantur, & per hoc
maculam, atque execrationem meæ
senectuti conquiram. * Nam, etsi in 26
præsenti tempore suppliciis hominũ
eripiar, sed manum Omnipotẽtis nec
viuus, nec defunctus effugiam. * Quã 27
ob rem fortiter vita excedendo, sene-
ctute quidem dignus apparebo: * ad- 28
olescentibus autem exemplum forte
relinquam, si prompto animo, ac for-
titer pro grauissimis ac sanctissimis le-
gibus honesta morte perfungar. His
dictis, confestim ad supplicium tra-he-
batur. * Hi autem, qui eum ducebant, 29
& paulo ante fuerant mitiores, in irã G
conuersi sunt propter sermones ab eo
dictos, quos illi per arrogantiam pro-
latos arbitrabantur. * Sed cùm pla- 30
gis perimeretur, ingemuit, & dixit:
Domine, qui habes sanctam scientiã,
manifestè tu scis, quia, cùm à morte
possem liberari, duros corporis susti-
neo dolores: secundùm animam ve-
rò propter timorem tuum libenter
hæc patior. * Et iste quidem hoc mo- 31
do vita decessit, non solum iuue-
nibus, sed & vniuersæ genti memo-
riam mortis suæ ad exemplum virtu-
tis & fortitudinis derelinquens.

CAP. VII.

Contigit autem & septem fratres 1
vna cum matre sua apprehensos A
compelli à rege edere contra fas car-
nes porcinas, flagris, & taureis cru-
ciatos. * Vnus autem ex illis, qui erat 2
primus, sic ait: Quid quæris, & quid
vis discere à nobis? parati sumus
mori, magis quàm patrias Dei leges
prævaricari. * Iratus itaque rex iussit 3
sartagines, & ollas æneas succendi:
quibus statim succensis, * iussit, ei, 4
qui prior fuerat locutus, amputari
linguam: &, cute capitis abstracta,
summas quoque manus & pedes ei
præscindi, ceteris eius fratribus, & ma-
tre inspicientibus. * Et, cum iam per 5
omnia inutilis factus esset, iussit ignẽ
admoueri, & adhuc spirantem torre-
ri in sartagine: in qua cum diu cru- B
ciaretur, ceteri vnà cum matre inui-
cem hortabantur mori fortiter, * di- 6
centes: Dominus Deus aspiciet veri-
tatem, & consolabitur in nobis, * quẽ- *Deut. 32. c. 36
admodum in protestatione cantici
declarauit Moyses: Et in seruis suis
7 consolabitur. * Mortuo itaque illo
primo, hoc modo, sequentem dedu-
cebant ad illudendum: & cute capitis
eius cum capillis abstracta, interroga-
bant, si manducaret prius, quàm to-
to corpore per membra singula pu-
8 niretur. * At ille, respondens patria
voce, dixit: Non faciam. Propter
quod & iste, sequenti loco, primi tor-
9 menta suscepit: * & in vltimo spiritu
constitutus, sic ait: Tu quidem sce-
lestissime in præsenti vita nos per-
dis: sed Rex mundi defunctos nos
pro suis legibus in æternæ vitæ resur-
10 rectione suscitabit. * Post hunc tertius
illuditur, & linguam postulatus citò
protulit, & manus constanter exten-
11 dit: * & cum fiducia ait: E cælo ista
C possideo, sed propter Dei leges nunc
hæc ipsa despicio, quoniã ab ipso me
12 ea recepturũ spero: * ita vt rex, & qui
cum ipso erant, mirarẽtur adolescen-
tis animum, quòd tamquam nihilum
13 duceret cruciatus. * Et hoc ita defun-
cto, quartum vexabant similiter tor-
14 quentes. * Et, cum iam esset ad mor-
tem, sic ait: Potius est ab homini-
bus morti datos spem expectare à
Deo, iterum ab ipso resuscitandos:
tibi enim resurrectio ad vitam non
15 erit. * Et cùm admouissent quintum,
vexabant eum. * At ille respiciens in
16 eum, * dixit: Potestatem inter homi-
nes habens, cùm sis corruptibilis,
facis quod vis: noli autem putare
genus nostrum à Deo esse dereli-
17 ctum. * tu autem patienter sustine,
D & videbis magnam potestatem i-
psius, qualiter te, & semen tuum tor-
18 quebit. * Post hunc ducebant sex-
tum, & is, mori incipiens, sic ait:
Noli frustra errare: nos enim pro-
pter nosmetipsos hæc patimur, pec-
cantes in Deum nostrum, & digna
19 admiratione facta sunt in nobis: * tu
autem ne existimes tibi impunè fu-
turum, quòd contra Deum pugna-
20 re tentaueris. * Supra modum au-
tem mater mirabilis, & bonorum
memoria digna, quæ pereuntes se-
ptem filios sub vnius diei tempore
conspiciens, bono animo ferebat pro-
pter spem, quam in Deum habebat:
21 * singulos illorum hortabatur vo-
ce patria fortiter, repleta sapientia: &,

sapienti-

feminea cogitationi masculinum a-
nimum inferens, *dixit ad eos: Ne- 22
scio qualiter in vtero meo apparui-
stis: neque enim ego spiritum & ani-
mam donaui vobis & vitam, & sin-
gulorum membra non ego ipsa com-
pegi, *sed enim mundi Creator; qui 23
formauit hominis natiuitatem, quique
omnium inuenit originem, & spiri-
tum vobis iterum cum misericordia
reddet & vitam, sicut nunc vosmetip-
sos despicitis propter leges eius.
*Antiochus autem, contemni se arbi- 24
tratus, simul & exprobrantis voce de- E
specta, cum adhuc adolescentior su-
peresset, non solùm verbis hortaba-
tur, sed & cum iuramento affirmabat,
se diuitem & beatum facturum, &
translatum à patriis legibus amicum
habiturum, & res necessarias ei præ-
biturum. *Sed ad hæc cum adolescẽs 25
nequaquam inclinaretur, vocauit rex
matrem, & suadebat ei vt adolescenti
fieret in salutem. *Cùm autem mul- 26
tis eam verbis esset hortatus, promi-
sit suasuram se filio suo. *Itaque in- 27
clinata ad illum, irridens crudelem
tyrannum, ait patria voce: Fili mi,
miserere mei, quæ te in vtero no-
uem mensibus portaui, & lac trien-
nio dedi & alui, & in ætatem istam
perduxi. *Peto, nate, vt aspicias ad 28
cælum & terram, & ad omnia quæ F
in eis sunt: & intelligas, quia ex ni-
hilo fecit illa Deus, & hominum ge-
nus: *ita fiet, vt non timeas carni- 29
ficem istum, sed dignus fratribus tuis
effectus particeps, suscipe mortem, vt
in illa miseratione cum fratribus tuis
te recipiam. *Cùm hæc illa adhuc 30
diceret, ait adolescens: Quem susti-
netis? non obedio præcepto regis,
sed præcepto legis, quæ data est no-
bis per Moysen. *Tu verò, qui in- 31
uentor omnis malitiæ factus es in
Hebræos, non effugies manum Dei.
*Nos enim pro peccatis nostris hæc 32
patimur. *Et si nobis propter increpa- 33
tionem, & correptionem Dominus
Deus noster modicum iratus est: sed
iterum reconciliabitur seruis suis.
*Tu autem, ô scelerate, & omnium 34
hominum flagitiosissime, noli frustra
extolli vanis spebus in seruos eius in-
flammatus. *nondum enim omni- 35
potentis Dei, & omnia inspicientis, G
iudicium effugisti. *Nam fratres mei, 36
modico nunc dolore sustentato, sub
testamento æternæ vitæ effecti sunt:

tu verò iudicio Dei iustas superbiæ
37 tuæ pœnas exolues. *Ego autem, sic-
ut & fratres mei, animam, & corpus
meum trado pro patriis legibus: in-
uocans Deum maturiùs genti no-
stræ propitium fieri, teque cum tor-
mentis & verberibus confiteri quòd
38 ipse est Deus solus. *In me verò &
in fratribus meis desinet omnipo-
tentis ira, quæ super omne genus no-
39 strum iuste superducta est. *Tunc
rex accensus ira, in hunc super o-
mnes crudeliùs desæuit, indignè fe-
40 rens se derisum. *Et hic itaque mun-
dus obiit, per omnia in Domino cõ-
41 fidens. *Nouissimè autem post filios
42 & mater consumpta est. *Igitur de
sacrificiis, & de nimiis crudelitatibus
satis dictum est.

CAP. VIII.

1 IVdas verò Machabæus, & qui cum
A illo erant, introibant latenter in
castella: & conuocantes cognatos, &
amicos, & eos, qui permanserunt in
Iudaismo, assumentes, eduxerunt ad
2 se sex millia virorum. *Et inuoca-
bant Dominum, vt respiceret in po-
pulum, qui ab omnibus calcabatur:
& misereretur templo, quod conta-
3 minabatur ab impiis: *misereretur e-
tiam exterminio ciuitatis, quæ esset
illico complananda, & vocem san-
4 guinis ad se clamantis audiret: *me-
moraretur quoque iniquissimas mor-
tes paruulorum innocentium, & bla-
sphemias nomini suo illatas, & indi-
5 gnaretur super his. *At Machabæus,
B congregata multitudine, intolerabi-
lis gentibus efficiebatur: ira enim
Domini in misericordiam conuersa
6 est. *Et superueniens castellis, & ci-
uitatibus improuisus, succendebat eas:
& opportuna loca occupans, non
7 paucas hostium strages dabat: *ma-
ximè autem noctibus ad huiuscemo-
di excursus ferebatur, & fama virtu-
8 tis eius vbique diffundebatur. *Vi-
dens autem Philippus paulatim virũ
ad profectum venire, ac frequentiùs
res ei cedere prosperè, ad Ptolemæũ
ducem Cœlesyriæ & Phœnicis scri-
psit vt auxilium ferret regis negotiis.
9 *At ille velociter misit Nicanorem
Patrocli de primoribus amicum, da-
tis ei de permistis gentibus, armatis
non minus viginti millibus, vt vni-
uersum Iudæorum genus deleret, ad-
iuncto ei & Gorgia viro militari, &
C in bellicis rebus experientissimo.

*Consti-

10 Constituit autem Nicanor, vt re-
gi tributum, quod Romanis erat dan-
dum, duo millia talentorum de ca-
11 ptiuitate Iudæorum suppleret: * sta-
timque ad maritimas ciuitates misit,
conuocans ad coemptionem Iudai-
corum mancipiorum, promittens
se nonaginta mancipia talento di-
stracturum, non respiciens ad vindi-
ctam, quæ eum ab Omnipotente esset
12 consecutura. Iudas autem vbi com-
perit, indicauit his, qui secum erant,
13 Iudæis Nicanoris aduentum. * Ex
quibus quidam formidantes, & non
credentes Dei iustitiæ, in fugam ver-
14 tebantur: * alij vero si quid ei super-
erat vendebant: simulque Dominum
deprecabantur vt eriperet eos ab im-
pio Nicanore, qui eos priùs quàm
15 cominus veniret, vendiderat: * & si
D non propter eos, propter testamen-
tum tamen quod erat ad patres eo-
rum, & propter inuocationem san-
cti & magnifici nominis eius super
16 ipsos. Conuocatis autem Macha-
bæus septem millibus, qui cum ipso
erant, rogabat ne hostibus recon-
ciliarentur, neque metuerent iniquè
venientium aduersum se hostiũ mul-
titudinem, sed fortiter cõtenderent,
17 *ante oculos habentes contumeliam,
quæ loco sancto ab his iniustè esset
illata, itemque & ludibrio habitæ ci-
uitatis iniuriam, adhuc etiam vete-
18 rum instituta conuulsa. * Nam illi
quidem armis confidunt, ait, simul
& audacia: nos autem in omnipo-
tente Domino, qui potest & venien-
tes aduersum nos, & vniuersum mũ-
dum vno nutu delere, confidimus.
19 * Admonuit autem eos & de auxi-
E lijs Dei, quæ facta sunt erga parentes:
& a quod sub Sennacherib centum
octoginta quinque millia perierunt:
20 * & de prælio, quod eis aduersus Ga-
latas fuit in Babylonia, vt omnes,
vbi ad rem ventum est, Macedoni-
bus socijs hæsitantibus, ipsi sex millia
soli peremerunt centum viginti mil-
lia propter auxilium illis datum de
cælo, & beneficia pro his plurima
21 consecuti sunt. * His verbis constan-
tes effecti sunt, & pro legibus, & pa-
22 tria mori parati. Constituit itaque
fratres suos duces vtrique ordini, Si-
monem, & Iosephum, & Ionathan,
subiectis vnicuique millenis & quin-
23 gentenis. * Ad hoc etiam ab Esdra le-
cto illis sancto libro, & dato signo

a 4. Reg. 19. g. 35. Tob. 1. d. 21. Eccl. 48. d. 24. 1. Mac. 7. f. 41. Isai. 37. g. 36.

adiutorij Dei, in prima acie ipse dux
24 commisit cum Nicanore. * Et facto
sibi adiutore Omnipotente, inter-
fecerunt super nouem millia homi-
num: maiorem autem partem exer-
citus Nicanoris vulneribus debilem
25 factam fugere compulerunt. * Pecu-
F nijs verò eorum, qui ad emptionem
ipsorum venerant, sublatis, ipsos vs-
26 quequaque persecuti sunt, * sed re-
uersi sunt hora conclusi: nam erat
ante sabbatum, quam ob causam nõ
27 perseuerauerunt insequentes. * Arma
autem ipsorum, & spolia congre-
gantes, sabbatum agebant: benedicen-
tes Dominum, qui liberauit eos in
isto die, misericordiæ initium stillans
28 in eos. * Post sabbatum verò debi-
libus, & orphanis, & viduis diuiserunt
spolia: & residua ipsi cum suis habue-
29 re. His itaque gestis, & communi-
ter ab omnibus facta obsecratione,
misericordem Dominum postula-
bant, vt in finem seruis suis reconci-
30 liaretur. * Et ex his, qui cum Timo-
theo, & Bacchide erant contra se
contendentes, super viginti millia in-
terfecerunt, & munitiones excelsas
obtinuerunt: & plures prædas diui-
serunt, æquam portionem debilibus,
pupillis, & viduis, sed & senioribus
31 facientes. * Et cùm arma eorum di-
ligenter collegissent, omnia compo-
suerunt in locis opportunis, residua
verò spolia Ierosolymam detulerũt:
32 * & Philarchen, qui cum Timotheo
G erat, interfecerunt, virum scelestum,
33 qui in multis Iudæos afflixerat. * Et
cum epinicia agerent Ierosolymis,
eum, qui sacras ianuas incenderat, id
est, Callisthenem, cùm in quoddam
domicilium refugisset, incenderunt,
digna ei mercede pro impietatibus
34 suis reddita. * Facinorosissimus au-
tem Nicanor, qui mille negotiantes
ad Iudæorum venditionem adduxe-
35 rat, * humiliatus auxilio Domini ab
his, quos nullos existimauerat, depo-
sita veste gloriæ, per mediterranea
fugiens, solus venit Antiochiam, sum-
mam infelicitatem de interitu sui
36 exercitus consecutus. * Et qui pro-
miserat Romanis se tributum resti-
tuere de captiuitate Ierosolymorum,
prædicabat nunc protectorem Deum
habere Iudæos, & ob ipsum inuulne-
rabiles esse, eo quòd sequerentur le-
ges ab ipso constitutas.

CAP. IX.

EOdem tempore Antiochus inho- 1
neste reuertebatur de Perside. 2
Intrauerat enim in eam, quæ dicitur A
Persepolis, & tentauit expoliare tem-
plum, & ciuitatem opprimere: sed
multitudine ad arma concurrente,
in fugam versi sunt: & ita contigit vt
Antiochus post fugam turpiter redi-
ret. * Et cùm venisset circa Ecbata- 3
nam, recognouit quæ erga Nicano-
rem, & Timotheum gesta sunt. * Ela- 4
tus autem in ira, arbitrabatur se in-
iuriam illorum, qui se fugauerant,
posse in Iudæos retorquere: ideoque
iussit agitari currum suum, sine in-
termissione agens iter, cælesti cum
iudicio perurgente, eo quod ita su-
perbè locutus est se venturum Iero-
solymam, & cógeriem sepulchri Iu-
2. Par. 11. dæorum eam facturum. * Sed qui 5
6.9 vniuersa conspicit Dominus Deus
Israel, percussit eum insanabili, &
inuisibili plaga. Vt enim finiuit
hunc ipsum sermonem, apprehendit
eum dolor dirus viscerum, & amara
internorum tormenta: * & quidem 6
satis iustè, quippe qui multis, & nouis
cruciatibus aliorum torserat viscera,
licet ille nullo modo à sua malitia
cessaret. * Super hoc autem superbia 7
repletus, ignem spirans animo in Iu-
dæos, & præcipiens accelerari nego-
tium, contigit illum impetu euntem
de curru cadere, & graui corporis
collisione membra vexari. * Itaque qui 8
sibi videbatur etiam fluctibus maris B
imperare, supra humanum modum
superbia repletus, & montium alti-
tudines in statera appendere, nunc
humiliatus ad terram in gestatorio
portabatur, manifestam Dei virtu-
tem in semetipso contestans: * ita vt 9
de corpore impij vermes scaturirent,
ac viuentis in doloribus carnes eius
effluerent, odore etiam illius & fœ-
tore exercitus grauaretur. * & qui 10
paulo antè sidera cæli contingere se
arbitrabatur, cũ nemo poterat, pro-
pter intolerantiam fœtoris portare.
Hinc igitur cœpit ex graui superbia 11
deductus ad agnitionem sui venire,
diuina admonitus plaga, per momẽ-
ta singula doloribus suis augmenta
capientibus. * & cùm nec ipse iam 12
fœtorem suum ferre posset, ita ait: Iu-
stum est subditum esse Deo, & mor-
talem non paria Deo sentire. * Ora- 13
bat autem hic scelestus Dominum, à
quo non esset misericordiam conse-
14 cuturus. * Et ciuitatem, ad quam fe-
stinans veniebat vt eam ad solum
deduceret, ac sepulchrum congesto-
rum faceret, nunc optat liberam red-
15 dere: * & Iudæos, quos nec sepultura
C quidem se dignos habiturum, sed a-
uibus ac feris diripiendos traditu-
rum, & cum paruulis exterminatu-
rum dixerat, æquales nunc Athenien-
16 sibus facturum pollicetur: * templum
etiam sanctum, quod priùs expo-
liauerat, optimis donis ornaturum,
& sancta vasa multiplicaturum, &
pertinentes ad sacrificia sumptus de
17 redditibus suis præstaturum: * super
hæc, & Iudæum se futurum, & omnẽ
locum terræ perambulaturum, &
18 prædicaturum Dei potestatem. * Sed
non cessantibus doloribus (superue-
nerat enim in eum iustum Dei iudi-
cium) desperans scripsit ad Iudæos in
modum deprecationis epistolam hæc
continentem:

19 * OPTIMIS ciuibus Iudæis pluri-
mam salutem, & bene valere, & es-
se felices, rex & princeps Antiochus.
20 * Si bene valetis, & filij vestri, & ex
sententia vobis cuncta sunt, maxi-
21 mas agimus gratias. * Et ego in infir-
mitate constitutus, vestri autem me-
mor benignè reuersus de Persidis lo-
cis, & infirmitate graui apprehensus,
necessarium duxi pro communi vti-
22 litate curam habere: * non desperans
memetipsum, sed spem multam ha-
23 bens effugiẽdi infirmitatem. * Recipi-
D ciens autem quòd & pater meus, qui-
bus temporibus in locis superioribus
ducebat exercitum, ostendit qui post
24 se susciperet principatum: * vt si quid
contrarium accideret, aut difficile
nunciaretur, scientes hi, qui in regio-
nibus erant, cui esset rerum summa
25 derelicta, non turbarentur. * Ad
hæc considerans de proximo poten-
tes quosque, & vicinos temporibus
insidiantes, & euentum expectan-
tes, designaui filium meum Antio-
chum regem, quem sæpe recurrens
in superiora regna multis vestrum
commendabam: & scripsi ad eũ quæ
26 subiecta sunt. * Oro itaque vos, & pe-
to memores beneficiorum publicè &
priuatim, vt vnusquisque conseruet
fidem ad me & ad filium meum.
27 * Confido enim eum modestè & hu-
manè acturum, & sequentem propo-
situ meum, & cõmunem vobis fore.

* Ig tur

Igitur homicida, & blasphemus 28
pessime percussus, & vt ipse alios
tractauerat, peregrè in montibus mi-
serabili obitu vita functus est.
* Transferebat autem corpus Philip- 29
pus collactaneus eius: qui, metuens
filiū Antiochi, ad Ptolemæum Phi-
lometorem in Ægyptum abiit.

CAP. X.

MAchabæus autem, & qui cum 1
eo erant, Domino se prote- A
gente, templum quidem, & ciuitatem
recepit: * aras autem, quas alienige- 2
næ per plateas extruxerant, itemque
delubra demolitus est. * & purgato 3
templo, aliud altare fecerunt: & de
ignitis lapidibus igne concepto sa-
crificia obtulerunt post biennium,
& incensum, & lucernas, & panes
propositionis posuerunt. * Quibus 4
gestis, rogabant Dominum prostra-
ti in terram, ne amplius talibus ma-
lis inciderent: sed &, si quando pec-
cassent, vt ab ipso mitiùs corriperen-
tur, & non barbaris, ac blasphemis
hominibus traderentur. * Qua die 5
autem templum ab alienigenis pol-
lutum fuerat, contigit eadem die pu-
rificationem fieri, vigesima quinta
mensis, qui fuit Casleu. * Et cum læ- 6
titia diebus octo egerunt in modum B
tabernaculorum, recordantes quòd
ante modicum temporis diem sol-
lemnem tabernaculorum in monti-
bus, & in speluncis more bestiarum
egerant. * Propter quod Thyrsos, & 7
ramos virides, & palmas præferebāt
ei, qui prosperauit mundari locum
suum. * Et decreuerunt communi 8
præcepto, & decreto, vniuersæ gen-
ti Iudæorum omnibus annis agere
dies istos. * Et Antiochi quidem, qui 9
appellatus est Nobilis, vitæ excessus
ita se habuit. * Nunc autem de Eu- 10
patore Antiochi impij filio, quæ ge-
sta sunt narrabimus, breuiantes ma-
la, quę in bellis gesta sunt * Hic enim 11
suscepto regno, constituit super ne- C
gotia regni Lysiam quendam, Phœ-
nicis, & Syriæ militiæ principem.
* Nam Ptolomæus, qui dicebatur 12
Macer, iusti tenax, erga Iudæos esse
constituit, & præcipuè propter ini-
quitatem, quæ facta erat in eos, &
pacificè agere cum eis. * Sed ob hoc 13
accusatus ab amicis apud Eupato-
rem, cùm frequenter proditor audi-
ret, eo quòd Cyprum creditam sibi
à Philometore deseruisset, & ad An-
tiochum Nobilem translatus etiam
ab eo recessisset, veneno vitam fini-
14 uit. * Gorgias autem, cùm esset dux
locorū, assumptis aduenis frequen-
15 ter Iudæos debellabat. * Iudæi verò,
qui tenebant opportunas munitio-
nes, fugatos ab Ierosolymis suscipie-
16 bant, & bellare tentabant. * Hi ve-
rò, qui erant cū Machabæo, per ora-
D tiones Dominum rogantes vt esset
sibi adiutor, impetum fecerunt in
17 munitiones Idumæorum: * multaq;
vi insistentes, loca obtinuerunt, oc-
currentes interemerunt, & omnes
simul non minùs viginti millibus
18 trucidauerunt. * Quidam autē, cùm
confugissent in duas turres valde
munitas, omnem apparatum ad re-
19 pugnandum habētes, * Machabæus
ad eorum expugnationem, relicto
Simone, & Iosepho, itemque Za-
chæo: eisque qui cùm ipsis erant sa-
tis multis, ipse ad eas, quæ ampliùs
perurgebant, pugnas conuersus est.
20 * Hi verò, qui cum Simone erant,
cupiditate ducti, à quibusdam, qui
E in turribus erāt, suasi sunt pecunia:
& septuaginta millibus didrach-
mis acceptis, dimiserūt quosdam ef-
21 fugere. * Cùm autem Machabæo
nunciatum esset quod factum est,
principibus populi congregatis, ac-
cusauit, quòd pecunia fratres ven-
didissent, aduersariis eorum dimis-
22 sis. * Hos igitur proditores factos
interfecit, & confestim duas turres
23 occupauit. * Armis autem ac mani-
bus omnia prosperè agendo in dua-
bus munitionibus plus quā viginti
24 millia peremit. * At Timotheus,
qui priùs à Iudæis fuerat superatus,
conuocato exercitu peregrinæ mul-
titudinis, & congregato equitatu
Asiano, aduenit quasi armis Iudæam
25 capturus. * Machabæus autem, &
qui cum ipso erant, appropinquan-
te illo, deprecabantur Dominum,
caput terra aspergentes, lumbosque
26 ciliciis præcincti, * ad altaris crepi-
dinem prouoluti, vt sibi propitius,
inimicis autem eorum esset inimi-
cus, & aduersariis aduersaretur, sic-
27 ut lex dicit. * Et ita post orationem,
F sumptis armis, longiùs de ciuitate
procedentes, & proximi hostibus
28 effecti resederunt. * Primo autem
solis ortu vtrique commiserunt: isti
quidem victoriæ, & prosperitatis
sponsorem cum virtute Dominum

habentes: illi autem ducem belli animum habebant.
Sed, cum vehemens pugna esset, apparuerunt aduer- 29
sariis de cælo viri quinque in equis,
frenis aureis decori, ducatum Iudæis
præstantes: * ex quibus duo Macha- 30
bæum medium habentes, armis suis
circumseptum incolumem conserua-
bant: in aduersarios autem tela, &
fulmina iaciebant, ex quo & cæci-
tate confusi, & repleti perturbatio-
ne cadebant. * Interfecti sunt autem 31
viginti millia quingenti, & equites
sexcenti. * Timotheus verò confu- 32
git in Gazaram præsidium muni-
rum, cui præerat Chæreas. * Ma- 33
chabæus autem & qui cum eo erant, G
lætantes obsederunt præsidium die-
bus quatuor. * At hi, qui intus erant, 34
loci firmitate confisi, supra modum
maledicebant, & sermones nefan-
dos iactabant. Sed cùm dies quin- 35
ta illucesceret, viginti iuuenes ex his,
qui cum Machabæo erant, accensi
animis propter blasphemiam, viri-
liter accesserunt ad murum, & feroci
animo incedentes ascendebant: sed 36
& alij similiter ascendentes, turres,
portasque succendere aggressi sunt,
atque ipsos maledicos viuos concre-
mare. * Per continuum autem bi- 37
duum præsidio vastato, Timotheum
occultantem se in quodam reperium
loco peremerunt: & fratrem illius
Chæream, & Apollophanem occi-
derunt. * Quibus gestis, in hymnis 38
& confessionibus benedicebant Do-
minum, qui magna fecit in Israel, &
victoriam dedit illis.

CAP. XI.

SEd paruo pòst tempore, Lysias 1
procurator regis, & propinquus, A
ac negotiorum præpositus, grauiter
ferens de his, quæ acciderant, * con- 2
gregatis octoginta millibus, & equi-
tatu vniuerso, veniebat aduersus Iu-
dæos, existimans se ciuitatem qui-
dem captam Gentibus habitaculum
facturum, * templum verò in pecu- 3
niæ quæstum, sicut cetera delubra
Gentium, habiturum, & per singu-
los annos venale sacerdotiū: * nus- 4
quam recogitans Dei potestatem, sed
mente effrenatus in multitudine pe-
ditum, & in millibus equitum, & in
octoginta elephantis cōfidebat. * In- 5
gressus autē Iudæam, & appropians
Bethsuræ, quæ erat in angusto loco,
ab Ierosolyma interuallo quinque
stadiorum, illud præsidium expu-
6 gnabat. Vt autem Machabæus, &
B qui cum eo erant, cognouerunt ex-
pugnari præsidia, cū fletu & lacry-
mis rogabant Dominum, & omnis
turba simul, vt bonū angelum mit-
7 teret ad salutē Israel. * Et ipse primus
Machabæus, sumptis armis, ceteros
adhortatus est simul secū periculum
subire, & ferre auxiliū fratribus suis.
8 * Cumq; pariter prōpto animo pro-
cederent, Ierosolymis apparuit præ-
cedens eos eques in veste candida,
9 armis aureis hastam vibrans. * Tunc
omnes simul benedixerunt miseri-
cordem Dominum, & cōualuerunt
animis: non solum homines, sed &
bestias ferocissimas, & muros ferreos
10 parati penetrare. Ibant igitur prom-
C pti, de cælo habentes adiutorem, &
miserantem super eos Dominum.
11 * Leonum autem more impetu ir-
ruentes in hostes, prostrauerunt ex
eis vndecim millia peditum, & equi-
12 tum mille sexcentos: * vniuersos au-
tem in fugam verterunt, plures au-
tem ex eis vulnerati nudi euaserunt.
Sed & ipse Lysias turpiter fugiens
13 euasit. * Et quia non insensatus erat,
secum ipse reputans, factam erga
se diminutionem, & intelligens in-
uictos esse Hebræos, omnipotentis
Dei auxilio innitentes, misit ad eos:
14 * promisit se consensurum omni-
bus, quæ iusta sunt, & regem compul-
15 surum amicum fieri. Annuit au-
tem Machabæus precibus Lysiæ, in
omnibus vtilitati consulens: & quæ-
cumque Machabæus scripsit Lysiæ
16 de Iudæis, ea rex concessit. * Nam
erant scriptæ Iudæis epistolæ à Lysia
quidem hunc modum continentes:
LYSIAS populo Iudæorum sa-
17 lutem. * Ioannes, & Abesalom, qui
D missi fuerant à vobis, tradentes scri-
pta, postulabant vt ea, quæ per illos
18 significabantur, implerem. * Quæ-
cumque igitur regi potuerunt per-
ferri, exposui: & quæ res permitte-
19 bat, concessit. * Si igitur in negotiis
fidem conseruaueritis, & deinceps
bonorum vobis causa esse tentabo.
20 * De ceteris autem per singula ver-
bo mandaui & istis, & his, qui à me
21 missi sunt, colloqui vobiscum. * Be-
E ne valete. Anno centesimo quadra-
gesimo octauo mensis Dioscori, die
vigesima & quarta.
22 Regis autem epistola ista conti-
nebat:

nebat: REX Antiochus Lyſiæ fratri
ſalutē. * Patre noſtro inter deos trãſ- 23
lato, nos volentes eos, qui ſunt in re-
gno noſtro ſine tumultu agere, &
rebus ſuis adhibere diligētiam, * au- 24
diuimus Iudæos non conſenſiſſe pa-
tri meo vt transferrentur ad ritum
Græcorum, ſed tenere velle ſuum in-
ſtitutum, ac propterea poſtulare à
nobis cõcedi ſibi legitima ſua. * Vo- 25
lentes igitur hanc quoque gentem
quietam eſſe, ſtatuẽtes iudicauimus,
templum reſtitui illis, vt agerent ſe-
cundùm ſuorum maiorum conſue-
tudinem. * Bene igitur feceris, ſi mi- 26
ſeris ad eos, & dexteram dederis: vt
cognita noſtra voluntate, bono ani-
mo ſint, & vtilitatibus propriis de-
ſeruiant.
* Ad Iudæos verò regis epiſtola ta- 27
lis erat. F
REX Antiochus ſenatui Iudæorũ,
& ceteris Iudæis ſalutem. * Si va- 28
letis, ſic eſtis vt volumus: ſed & ipſi
bene valemus. * Adiit nos Menelaus, 29
dicens velle vos deſcendere ad ve-
ſtros qui ſunt apud nos. * His igitur, 30
qui commeant vſque ad diem trige-
ſimum menſis Xanthici, damus de-
xtras ſecuritatis, * vt Iudæi vtantur 31
cibis, & legibus ſuis, ſicut & priùs:
& nemo eorum vllo modo mole-
ſtiam patiatur de his, quæ per igno-
rantiam geſta ſunt. * Miſimus au- 32
tem & Menelaum, qui vos alloqua-
tur. * Valete. Anno centeſimo qua- 33
drageſimo octauo, Xanthici menſis
quintadecima die.
Miſerunt autem etiam Romani 34
epiſtolam, ita ſe habentem:
QVINTVS Memmius, & Ti-
tus Manilius legati Romanorum,
populo Iudæorum ſalutem. * De 35
his, quæ Lyſias cognatus regis con- G
ceſſit vobis, & nos conceſſimus. * De 36
quibus autem ad regem iudicauit re-
ferendum, confeſtim aliquem mit-
tite, diligentiùs inter vos conferen-
tes, vt decernamus, ſicut congruit
vobis: nos enim Antiochiam accedi-
mus. * Ideoque feſtinate reſcribere, 37
vt nos quoque ſciamus cuius eſtis
voluntatis. * Bene valete. Anno cen- 38
teſimo quadrageſimo octauo, quin-
tadecima die menſis Xanthici.

CAP. XII.

HIs factis pactionibus, Lyſias per- 1
gebat ad regem, Iudæi autem A
agriculturæ operam dabant. * Sed 2
hi, qui reſederant, Timotheus, &
Apollonius Gennæi filius, ſed &
Hieronymus, & Demophon ſuper
hos, & Nicanor Cypriarches, non
ſinebãt eos in ſilentio agere, & quie-
3 te. * Ioppitæ verò tale quoddam fla-
gitium perpetrarunt: rogauerũt Iu-
dæos, cum quibus habitabant, aſcen-
dere ſcaphas, quas parauerant, cum
vxoribus, & filiis, quaſi nullis inimi-
4 citiis inter eos ſubiacentibus. * Se-
cundum commune itaq; decretum
ciuitatis, & ipſis acquieſcentibus, pa-
ciſq; cauſa nihil ſuſpectum habenti-
bus; cum in altum proceſſiſſent, ſub-
merſerunt non minùs ducentos.
5 * Quam crudelitatem Iudas in ſuæ
gentis homines factam vt cognouit,
præcepit viris, qui erãt cum ipſo: &
6 inuocato iuſto iudice Deo, * venit
aduerſus interfectores fratrum, &
portum quidē noctu ſuccendit, ſca-
phas exuſſit, eos autē, qui ab igne re-
7 fugerant, gladio peremit. Et cùm
B hæc ita egiſſet, diſceſſit quaſi iterum
reuerſurus, & vniuerſos Ioppitas
8 eradicaturus. * Sed cùm cognouiſſet
& eos, qui erãnt Iamniæ, velle pari
modo facere habitãtibus ſecum Iu-
9 dæis, * Iamnitis quoque nocte ſuper-
uenit, & portum cum nauibus ſuc-
cendit: ita vt lumen ignis appareret
Ieroſolymis à ſtadiis ducentis qua-
10 draginta. * Inde cùm iam abiiſſent
nouem ſtadiis, & iter facerēt ad Ti-
motheum, commiſerũt cum eo Ara-
bes quinque millia viri, & equites
11 quingēti. * Cumq; pugna valida fie-
ret, & auxilio Dei proſperè ceſſiſſet,
reſidui Arabes victi, petebant à Iuda
dextram ſibi dari, promittentes ſe
paſcua daturos, & in ceteris pro-
12 futuros. Iudas autem, arbitratus
verè in multis eos vtiles, promiſit
pacem: dextriſque acceptis, diſceſ-
13 ſere ad tabernacula ſua. * Aggreſ-
ſus eſt autem & ciuitatem quandam
firmam pontibus muriſq; circumſe-
C ptam, quę à turbis habitabatur Gen-
tium promiſcuarum, cui nomen
14 Caſphin. * Hi verò, qui intus erant,
confidentes in ſtabilitate murorum,
& apparatu alimoniarum, remiſ-
ſiùs agebant, maledictis laceſſentes
Iudam, & blaſphemãtes, ac loquen-
15 tes quæ fas nõ eſt. * Machabæus au-
tem, inuocato magno mundi Prin-
cipe, qui ſine arietibus, & machinis
* tēporibus Ieſu præcipitauit Iericho,

irruit ferociter muris: * & capta ci- 16
uitate per Domini voluntatem in-
numerabiles cædes fecit, ita vt adia-
cens stagnum stadiorū duorum la-
titudinis, sanguine interfectorum
fluere videretur. * Inde discesserunt 17
stadia septingenta quinquaginta, &
venerunt in Characa ad eos, qui di-
cūtur Tubianæi, Iudæos: * & Timo- 18
theum quidem in illis locis nō com-
prehenderunt, nulloq; negotio per-
fecto regressus est, relicto in quodam
loco firmissimo præsidio. * Dosi- 19
theus autem, & Sosipater, qui erant
duces cum Machabæo, peremerunt à
Timotheo relictos in præsidio, de-
cem millia viros. * At Machabæus, 20
ordinatis circum se sex millibus, &
cōstitutis per cohortes, aduersus Ti-
motheum processit, habentem secum
centum viginti millia peditum, equi-
tumq; duo millia quingētos. * Cog- 21
nito autem Iudæ aduentu, Timo- D
theus præmisit mulieres, & filios, &
reliquum apparatum, in præsidium,
quod Carnion dicitur: erat enim in-
expugnabile, & accessu difficile pro-
pter locorū angustias. * Cumq; co- 22
hors Iudæ prima apparuisset, timor
hostibus incussus est, ex præsentia
Dei, qui vniuersa conspicit, & in fu-
gam versi sunt alius ab alio, ita vt
magis à suis deiicerentur, & gladio-
rum suorum ictibus debilitarentur.
* Iudas autem vehementer instabat 23
puniens prophanos, & prostrauit ex
eis triginta millia virorum. * Ipse ve- 24
rò Timotheus incidit in partes Do-
sithei, & Sosipatris: & multis preci-
bus postulabat vt viuus dimittere-
tur, eo quòd multorum ex Iudæis
parētes haberet, ac fratres, quos mor-
te eius decipi eueniret. * Et cùm fi- 25
dem dedisset restituturum se eos se-
cundùm constitutum, illæsum eum
dimiserūt propter fratrum salutem.
* Iudas autē egressus est ad Carnion, 26
interfectis viginti quinque millibus. E
* Post horum fugam, & necem, mo- 27
uit exercitum ad Ephron ciuitatem
munitam, in qua multitudo diuer-
sarum gentium habitabat: & robusti
iuuenes pro muris consistentes for-
titer repugnabant: in hac autem ma-
chinæ multæ, & telorū erat appara-
tus. * Sed, cùm omnipotentem in- 28
uocassent, qui potestate sua vires ho-
stium confringit, ceperunt ciuita-
tem: & ex eis, qui intus erant, vigin-
29 tiquinque millia prostrauerunt. * In-
de ad ciuitatem Scytharum abierūt,
quæ ab Ierosolymis sexcentis stadiis
30 aberat. * Contestantibus autem his,
qui apud Scythopolitas erāt, Iudæis,
quòd benignè ab eis haberentur,
etiam temporibus infelicitatis quod
31 modestè secū egerint: * gratias agen-
F tes eis, & exhortati etiam de cetero
erga genus suum benignos esse, ve-
nerūt Ierosolymam die sollemni se-
32 ptimanarum instante. * Et post Pen-
tecosten abierunt contra Gorgiam
33 præpositū Idumææ. * Exiuit autem
cum peditibus tribus millibus, &
34 equitibus quadringentis. * Quibus
congressis, contigit paucos ruere Iu-
35 dæorum. * Dositheus verò quidam
de Bacenoris eques, vir fortis, Gor-
giam tenebat: &, cùm vellet illum
capere viuum, eques quidā de Thra-
cibus irruit in eum, humerumq; eius
amputauit: atque ita Gorgias effugit
36 in Maresa. * At illis, qui cum Esdrin
erant, diutiùs pugnantibus & fatiga-
tis, inuocauit Iudas Dominum ad-
37 iutorem, & ducem belli fieri: * inci-
piens voce patria, & cum hymnis
clamorem extollens, fugam Gorgiæ
38 militibus incussit. * Iudas autem col-
lecto exercitu venit in ciuitatem O-
dollam: &, cùm septima dies super-
ueniret, secundùm consuetudinem
purificati, in eodem loco sabbatum
39 egerunt. * Et sequenti die venit cum
suis Iudas, vt corpora prostratorum
tolleret, & cum parentibus pone-
40 ret in sepulchris paternis. * Inue-
nerunt autem sub tunicis interfecto-
rum de donariis idolorū, quæ apud
G Iamniam fuerunt, a à quibus lex (a Deut. 7. d. 25)
prohibet Iudæos: omnibus ergo ma-
nifestum factum est, ob hanc cau-
41 sam eos corruisse. * Omnes itaq; be-
nedixerunt iustum iudicium Domi-
ni, qui occulta fecerat manifesta.
42 * Atque ita ad preces conuersi, roga-
uerunt vt id, quod factum erat, de-
lictum obliuioni traderetur. * At verò
fortissimus Iudas hortabatur popu-
lum conseruare se sine peccato, sub
oculis videntes, quæ facta sunt pro
peccatis eorum, qui prostrati sunt.
43 * Et facta collatione, duodecim mil-
lia drachmas argenti misit Ierosoly-
mam offerri pro peccatis mortuorū
sacrificium, bene & religiosè de re-
44 surrectione cogitās. (* nisi enim eos,
qui ceciderāt, resurrecturos speraret,

super-

superfluum videretur, & vanū orare
pro mortuis) * & quia considerabat 45
quòd hi, qui cum pietate dormitio-
nem acceperant, optimam haberent
repositam gratiam. * Sancta ergo, & 46
salubris est cogitatio pro defunctis
exorare, vt à peccatis soluantur.

CAP. XIII.

ANno centesimo, quadragesimo- 1
nono, cognouit Iudas Antio- A
chum Eupatorem venire cum mul-
titudine aduersus Iudæam, * & cum 2
eo Lysiam procuratorem, & præpo-
situm negotiorum, secum haben-
tem peditum centum decem millia,
& equitum quinque millia, & ele-
phantos viginti duos, currus cum
falcibus trecētos. * Commiscuit au- 3
tem se illis & Menelaus: & cū mul-
ta fallacia deprecabatur Antiochum,
non pro patriæ salute, sed sperans se
constitui in principatum. * Sed Rex 4
regum suscitauit animos Antiochi in
peccatorem: & suggerēte Lysia hunc B
esse causam omnium malorum, ius-
sit (vt eis est consuetudo) apprehen-
sum in eodem loco necari. * Erat 5
autem in eodem loco turris quin-
quaginta cubitorum, aggestum vn-
dique habens cineris: hæc prospe-
ctum habebat in præceps. * inde in 6
cinerem deiici iussit sacrilegum, om-
nibus eum propellentibus ad interi-
tum. * Et tali lege præuaricatorem 7
legis contigit mori, nec terræ dari
Menelaum. * Et quidem satis iuste: 8
nam quia multa erga aram Dei de-
licta commisit, cuius ignis, & cinis C
erat sanctus: ipse in cineris morte
damnatus est. * Sed rex mente effre- 9
natus veniebat, nequiorem se patre
suo Iudæis ostensurus. * Quibus Iu- 10
das cognitis, præcepit populo vt die
ac nocte Dominum inuocarēt, quo,
sicut semper, & nunc adiuuaret eos:
* quippe qui lege, & patria, sanctoq; 11
templo priuari vererentur: ac popu-
lum, qui nuper paululum respiras-
set, ne sineret blasphemis rursus na-
tionibus subdi. * Omnibus itaque si- 12
mul id facientibus, & petentibus à D
Domino misericordiam cum fletu,
& ieiuniis, per triduum continuum
prostratis, hortatus est eos Iudas vt
se præpararent. * Ipse verò cum se- 13
nioribus cogitauit priùs quàm rex
admoueret exercitum ad Iudęam, &
obtineret ciuitatem, exire, & Domi-
ni iudicio committere exitum rei.

14 * Dans itaque potestatem omnium
E Deo mundi creatori, & exhortatus
suos vt fortiter dimicarent, & vsque
ad mortem pro legibus, templo, ci-
uitate, patria, & ciuibus starent, cir-
15 ca Modin exercitum constituit. * Et
dato signo suis Dei victoriæ, iuueni-
bus fortissimis electis, nocte aggres-
sus aulam regiam, in castris interfe-
cit viros quattuor millia, & maxi-
mum elephātorum cum his, qui su-
16 perpositi fuerant: * summoq; metu,
ac perturbatione hostium castra re-
plentes, rebus prosperè gestis, abie-
17 runt. * Hoc autem factum est die il-
lucescente, adiuuante eum Domini
18 protectione. * Sed rex, accepto gustu
audaciæ Iudæorum, arte difficulta-
19 tem locorum tētabat: * & Bethsuræ,
F quæ erat Iudæorum præsidium mu-
nitū, castra admouebat: sed fugaba-
20 tur, impingebat, minorabatur. * His
autem, qui intus erāt, Iudas necessa-
21 ria mittebat. * Enunciauit autē my-
steria hostibus Rhodocus quidam de
Iudaico exercitu, qui requisitus cō-
22 prehensus est, & conclusus. * Iterum
rex sermonē habuit ad eos, qui erant
in Bethsuris: dextram dedit: acce-
23 pit: abiit. * commisit cum Iuda, su-
peratus est. * Vt autem cognouit re-
bellasse Philippum Antiochiæ, qui
relictus erat super negotia, mente
G consternatus Iudęos deprecans, sub-
ditusque eis, iurat de omnibus, qui-
bus iustum visum est: & reconcilia-
tus obtulit sacrificium, honorauit
24 templum, & munera posuit: * Ma-
chabæum amplexatus est, & fecit
eum à Ptolemaide vsq; ad Gerrenos
25 ducem & principem. * Vt autem ve-
nit Ptolemaidam, grauiter ferebant
Ptolomenses amicitiæ conuentio-
nem, indignantes ne forte fœdus ir-
26 rumperent. * Tunc ascendit Lysias
tribunal, & exposuit rationem, &
populum sedauit, regressusque est
Antiochiam: & hoc modo regis pro-
fectio, & reditus processit.

CAP. XIIII.

1 SEd post triennij tempus cognouit
A Iudas, & qui cum eo erant, De-
metrium Seleuci cum multitudine
valida, & nauibus, per portum Tri-
polis ascendisse ad loca opportuna,
2 * & tenuisse regiones aduersus An-
tiochum, & ducem eius Lysiam.
3 * Alcimus autem quidam, qui sum-
mus sacerdos fuerat, sed voluntariè

coinquinatus est temporibus com-
mistionis, considerans nullo modo
sibi esse salutem, neque accessum ad
altare, * venit ad regem Demetrium 4
centesimo quinquagesimo anno, of-
ferens ei coronam auream, & pal-
mam, super hæc & thallos, qui tem-
pli esse videbantur. Et ipsa quidem
die siluit. Tempus autem opportu- 5
num dementiæ suæ nactus, conuo-
catus à Demetrio ad consilium, &
interrogatus quibus rebus & consi-
liis Iudæi niterentur, * respondit: Ip- 6
si, qui dicuntur Assidæi Iudæorum,
quibus præest Iudas Machabæus,
bella nutriunt, & seditiones mouent,
nec patiuntur regnum esse quietum.
* nam & ego defraudatus parentum 7
gloria (dico autem summo sacerdo-
tio) huc veni: * primò quidem vtili- 8
tatibus regis fidem seruans, secundò B
autem etiam ciuibus consulens: nam
illorum prauitate vniuersum genus
nostrum non minimè vexatur. * Sed 9
oro his singulis ô rex cognitis, & re-
gioni, & generi secundum huma-
nitatem tuam peruulgatam omni-
bus prospice. * nam, quamdiu super- 10
est Iudas, impossibile est, pacem esse
negotiis. Talibus autem ab hoc di- 11
ctis, & ceteri amici, hostiliter se ha-
bentes aduersus Iudam, inflamma-
uerunt Demetrium. * Qui statim 12
Nicanorem præpositum elephantio-
rum ducem misit in Iudæam: * da- 13
tis mandatis vt ipsum quidem Iu-
dam caperet: eos verò, qui cum illo
erant, dispergeret, & constitueret
Alcimum maximi templi summum
sacerdotem. * Tunc gentes, quæ de 14
Iudæa fugerant Iudam, gregatim se
Nicanori miscebant, miserias, & cla-
des Iudæorum prosperitates rerum
suarum existimantes. Audito ita- 15
que Iudæi Nicanoris aduentu, & C
conuentu nationum, conspersi terra
rogabant eum, qui populum suum
constituit, vt in æternum custodi-
ret, quique suam portionem signis
euidentibus protegit. * Imperante 16
autem duce, statim inde mouerunt,
conueneruntque ad castellum Des-
sau. * Simon verò frater Iudæ com- 17
miserat cum Nicanore: sed conterri-
tus est repentino aduentu aduersa-
riorũ. * Nicanor tamen, audiens vir- 18
tutem comitum Iudæ, & animi ma-
gnitudinem, quam pro patriæ certa-
minibus habebãt, sanguine iudicium

19 facere metuebat. * Quam ob rem
præmisit Posidonium, & Theodo-
tium, & Matthiam, vt darẽt dextras
20 atq; acciperent. Et cùm diu de his
consilium ageretur, & ipse dux ad
multitudinẽ retulisset, omnium vna
21 fuit sentẽtia amicitiis annuere. * Ita-
que diem constituerunt, qua secretò
inter se agerent: & singulis sellæ pro-
22 latæ sunt, & positæ. * Præcepit au-
tem Iudas armatos esse locis oppor-
tunis, ne fortè ab hostibus repentè
mali aliquid oriretur: & congruum
23 colloquium fecerunt. * Morabatur
D autem Nicanor Ierosolymis, nihilq;
iniquè agebat, gregesque turbarum,
quæ congregatæ fuerant, dimisit.
24 * Habebat autẽ Iudam semper cha-
rum ex animo, & erat viro inclina
25 tus. * Rogauitque eum ducere vxo-
rem, filiosque procreare. Nuptias
fecit: quietè egit, communiterque
26 viuebant. Alcimus autem, videns
charitatem illorum adinuicem, &
conuentiones, venit ad Demetrium,
& dicebat, Nicanorem rebus alienis
assentire, Iudamq; regni insidiato-
27 rẽm successorẽ sibi destinasse. * Itaq;
rex exasperatus, & pessimis huius
criminationibus irritatus, scripsit
Nicanori, dicens, grauiter quidem
se ferre de amicitiæ conuentione, iu-
bere tamen Machabæum citius vin-
28 ctum mittere Antiochiam. * Qui-
bus cognitis, Nicanor consternaba-
tur, & grauiter ferebat, si ea, quæ
conuenerãt, irrita faceret, nihil læsus
29 a viro. * sed, quia regi resistere non
poterat, opportunitatẽ obseruabat,
30 qua præceptum perficeret. At Ma-
chabæus, videns secum austeriùs
agere Nicanorem, & consuetum oc-
cursum ferociùs exhibentem, in-
E telligens non ex bono esse austeri-
tatem istam, paucis suorum congre-
gatis, occultauit se à Nicanore.
31 * Quod cùm ille cognouit fortiter se
à viro præuentum, venit ad maxi-
mum & sanctissimum templum: &
sacerdotibus solitas hostias offeren-
32 tibus, iussit sibi tradi virum. * quibus
cum iuramẽto dicentibus nescire se
vbi esset qui quærebatur, extendens
33 manũ ad templum, * iurauit, dicẽs:
Nisi Iudam mihi vinctũ tradideritis,
istud Dei fanum in planitiem dedu-
cam, & altare effodiam, & templum
34 hoc Libero patri cõsecrabo. * Et his
dictis, abiit. Sacerdotes autem pro-

tenden-

tendentes manus in cælum, inuoca-
bant eum, qui semper propugnator
esset gentis ipsorum, hæc dicentes:
* Tu Domine vniuersorum, qui nul- 35
lius indiges, voluisti templum habi- F
tationis tuæ fieri in nobis. * Et nunc 36
sancte sanctorũ omnium Domine,
conserua in æternũ impollutam do-
mum istam, quę nuper mundata est.
* Razias autẽ quidam de senioribus 37
ab Ierosolymis delatus est Nicanori,
vir amator ciuitatis, & bene audiens:
qui pro affectu pater Iudæorum ap-
pellabatur. * Hic multis temporibus 38
continẽtiæ propositum tenuit in Iu-
daismo, corpusq; & animã tradere
contentus pro perseuerantia. * Vo- 39
lens autẽ Nicanor manifestare odiũ,
quod habebat in Iudæos, misit mili-
tes quingentos, vt eum comprehen-
derent. * putabat enim, si illum de- 40
cepisset, se cladem Iudæis maximam
illaturum. * Turbis autem irruere 41
in domum eius, & ianuam dirum-
pere, atque ignem admouere cupien-
tibus, cùm iam comprehenderetur,
gladio se petiit; * eligens nobiliter 42
mori potiùs, quàm subditus fieri
peccatoribus, & contra natales suos G
indignis iniuriis agi. * Sed, cùm per 43
festinationem non certo ictu pla-
gam dedisset, & turbæ intra ostia ir-
rumperent, recurrens audacter ad
murum, pręcipitauit semetipsum vi-
riliter in turbas: * quibus velociter 44
locum dantibus casui eius, venit per
mediam ceruicem: * & cùm adhuc 45
spiraret, accensus animo, surrexit:
& cùm sanguis eius magno fluxu
deflueret, & grauissimis vulneri-
bus esset saucius, cursu turbam per-
transiit: * & stans supra quandam 46
petram præruptam, & iam exanguis
effectus, complexus intestina sua,
vtrisque manibus proiecit super tur-
bas, inuocans dominatorem vitæ ac
spiritus, vt hæc illi iterum redderet:
atque ita vita defunctus est.

CAP. XV.

1.Mach. 7. d. 26

NIcanor autem, vt comperit Iu- 1
dam esse in locis Samarię, cogi- A
tauit cum omni impetu die sabbati
committere bellum. * Iudæis verò, 2
qui illum per necessitatem sequeban-
tur, dicentibus: Ne ita ferociter, &
barbarè feceris, sed honorem tribue
diei sanctificationis, & honora eum,
qui vniuersa conspicit: * ille infelix 3
interrogauit, si est potens in cælo,
qui imperauit agi diem sabbatorum.
4 * Et respondentibus illis, Est Domi-
nus viuus ipse in cælo potens, qui
5 iussit agi septimam diem. * At ille
ait: Et ego potens sum super terram,
qui impero sumi arma, & negotia
regis impleri. Tamen non obtinuit
6 vt consilium perficeret. * Et Nica-
nor quidem cum summa superbia
erectus, cogitauerat commune tro-
7 phæum statuere de Iuda. * Macha-
bæus autem semper confidebat cum
omni spe auxilium sibi à Deo affu-
8 turum. * & hortabatur suos, ne for-
B midarent ad aduentum nationum,
sed in mente haberent adiutoria sibi
facta de cælo, & nunc sperarent ab
Omnipotente sibi affuturam victo-
9 riam. * Et allocutus eos de lege, &
prophetis, admonens etiam certami-
na, quæ fecerant priùs, promptiores
10 constituit eos: * Et ita animis eorum
erectis simul ostendebat Gentium
fallaciam, & iuramentorum præua-
11 ricationem. * Singulos autẽ illorum
armauit, non clypei, & hastæ muni-
tione, sed sermonibus optimis, & ex-
hortationibus, exposito digno fide
somnio, per quod vniuersos lætifi-
12 cauit. * Erat autem huiuscemodi vi-
sus: Oniam, qui fuerat summus sa-
cerdos, virum bonum & benignum,
verecundum visu, modestum mori-
bus, & eloquio decorum, & qui à
puero in virtutibus exercitatus sit,
manus protẽdentem, orare pro om-
13 ni populo Iudęorum: * Post hoc ap-
C paruisse & alium virum ætate, &
gloria mirabilem, & magni decoris
14 habitudine circa illum: * Respõden-
tem verò Oniam dixisse: Hic est fra-
trum amator, & populi Israel: hic
est, qui multum orat pro populo, &
vniuersa sancta ciuitate, Ieremias
15 propheta Dei. * Extendisse autem Ie-
remiam dexteram, & dedisse Iudæ
16 gladium aureum, dicentem: * Accipe
sanctũ gladiũ munus à Deo, in quo
deiicies aduersarios populi mei Is-
17 rael. * Exhortati itaq; Iudæ sermo-
D nibus bonis valde, de quibus extolli
posset impetus, & animi iuuenum
confortari, statuerunt dimicare &
confligere fortiter: vt virtus de ne-
gotiis iudicaret, eo quòd ciuitas san-
18 cta, & tẽplum periclitarentur. * Erat
enim pro vxoribus, & filiis, itemque
pro fratribus, & cognatis minor so-
licitudo: maximus verò & primus

pro sanctitate timor erat templi.
* sed & eos, qui in ciuitate erant, non 19
minima solicitudo habebat pro his,
qui congressuri erant. * Et, cùm iam 20
omnes sperarent iudicium futurum,
hostesq; adessent, atque exercitus es-
set ordinatus, bestiæ, equitesque op-
portuno in loco compositi, * consi- 21
derans Machabæus aduentum mul-
titudinis, & apparatum varium ar-
morum, & ferocitatem bestiarum,
extendens manus in cælum, prodi-
gia facientem Dominum inuocauit,
qui nõ secundùm armorum poten-
tiam, sed prout ipsi placet, dat dignis
victoriam. Dixit autem inuocans 22
hoc modo: a Tu Domine, qui misi- E
sti angelum tuum sub Ezechia rege
Iuda, & interfecisti de castris Senna-
cherib centũ octogintaquinque mil-
lia: * & nunc dominator cælorum 23
mitte angelum tuũ bonum ante nos
in timore, & tremore magnitudinis
brachij tui, * vt metuant qui cum 24
blasphemia veniunt aduersus san-
ctum populum tuum. Et hîc quidem
ita perorauit. * Nicanor autẽ, & qui 25
cum ipso erant, cum tubis & canticis
admouebant. * Iudas verò, & qui 26
cum eo erãt, inuocato Deo, per ora-
tiones congressi sunt: * manu qui- 27
dem pugnantes, sed Dominum cor-
dibus orantes, prostrauerunt nõ mi-
nus trigintaquinque millia, præsen-
tia Dei magnificè delectati. * Cumq; 28
cessassent, & cum gaudio redirent, F
cognouerunt Nicanorem ruisse cum
armis suis. * Facto itaque clamore, 29
& perturbatione excitata, patria vo-
ce omnipotentem Dominum bene-
30 dicebant. Præcepit autem Iudas,
qui per omnia corpore & animo
mori pro ciuibus paratus erat, caput
Nicanoris, & manum cum hume-
ro abscissam, Ierosolymam perferri.
31 * Quò cum peruenisset, conuocatis
contribulibus, & sacerdotibus ad al-
tare, accersiit & eos, qui in arce erãt.
32 * Et ostẽso capite Nicanoris, & manu
nefaria, quam extẽdens contra do-
mum sanctam omnipotẽtis Dei, ma-
33 gnificè gloriatus est. * Linguã etiam
impij Nicanoris præcisam iussit par-
ticulatim auibus dari: manum au-
tem dementis contra templum sus-
34 pendi. * Omnes igitur cæli benedi-
xerunt Dominum, dicentes: Benedi-
ctus, qui locum suum incontamina-
35 tum seruauit. * Suspẽdit autem Ni-
G canoris caput in summa arce, vt cui-
dens esset, & manifestum signum
36 auxilij Dei. * Itaq; omnes commu-
ni consilio decreuerunt nullo modo
diem istum absque celebritate præ-
37 terire: * habere autem celebritatem
tertiadecima die mensis Adar, quod
dicitur voce Syriaca, pridie Mardo-
38 chæi diei. * Igitur his erga Nicano-
rem gestis, & ex illis temporibus ab
Hebræis ciuitate possessa, ego quo-
que in his faciam finem sermonis.
39 * Et si quidem bene, & vt historiæ
competit, hoc & ipse velim: sin au-
tem minùs dignè, concedendum est
40 mihi. * Sicut enim vinum semper bi-
bere, aut semper aquam, contrarium
est: alternis autem vti, delectabile: ita
legentibus si semper exactus sit ser-
mo, non erit gratus. Hic ergo erit
consummatus.

a Sap. 8. 4.19

FINIS.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM

SECVNDVM MATTHAEVM.

CAPVT PRIMVM.

1 LIBER generationis
A Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham. (Luc. 3. e. 31)
2 Abraham genuit Isaac. (Ge. 21. a. 3)
Isaac autem genuit Iacob. (Gen. 25. d. 26.)
Iacob autem genuit Iudam, & fratres eius. (Gen. 29. d. 35)
3 Iudas autem genuit Phares, & Zaram de Thamar. (Gen. 38. g. 29; 1. Par. 2. a. 5)
Phares autem genuit Esron. (1. Par. 2. a. 5)
Esron autem genuit Aram.
4 Aram autem genuit Aminadab. (Rut. 4. d. 18)
Aminadab autem genuit Naasson. (Num. 7. b. 12)
Naasson autem genuit Salmon.
5 Salmō autē genuit Booz de Rahab.
Booz autem genuit Obed ex Ruth.
Obed autem genuit Iesse.
Iesse autem genuit Dauid regem. (1. Re. 16.; Rut. 4. d. 22)
6 Dauid autem rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Vriæ. (2. Reg. 12. f. 24)
7 Salomon autem genuit Roboam. (3. Re. 11. g. 43)
B Roboam autem genuit Abiam.
Abias autem genuit Asa. (3. Reg. 14. g. 31)
8 Asa autem genuit Iosaphat. (3. Re. 15. b. 9)
Iosaphat autem genuit Ioram.
Ioram autem genuit Oziam.
9 Ozias autem genuit Ioatham. (2. Par. 26. d. 23)
Ioatham autem genuit Achaz.
Achaz autem genuit Ezechiam. (2. Par. 27. d. 9)
10 Ezechias autem genuit Manassen. (2. Par. 28. d. 27)
Manasses autem genuit Amon.
Amon autem genuit Iosiam. (2. Par. 32. g. 33)
11 Iosias autem genuit Iechoniam, & fratres eius in transmigratione Babylonis. (2. Par. 33. d. 20. & 25; 2. Par. 36. a. 1. 2)
12 Et post transmigrationem Babylonis: Iechonias genuit Salathiel.
Salathiel autem genuit Zorobabel.
13 Sorobabel autem genuit Abiud.
Abiud autem genuit Eliacim.
Eliacim autem genuit Azor.
14 Azor autem genuit Sadoc.
Sadoc autem genuit Achim.
Achim autem genuit Eliud.
15 Eliud autem genuit Eleazar.
Eleazar autem genuit Mathan.
C Mathan autem genuit Iacob.
16 Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.
17 Omnes itaq. generationes ab Abraham vsque ad Dauid, generationes quattuordecim: & à Dauid vsque ad transmigrationem Babylonis, generationes quattuordecim: & à transmigratione Babylonis vsq; ad Christum, generationes quattuordecim.
18 Christi autem generatio sic erat:
Cùm esset desponsata mater eius Maria Ioseph, antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto. (Luc. 1. e. 27)
19 Ioseph autem vir eius cùm esset iustus, & nollet eam traducere: voluit
20 occultè dimittere eam. Hæc autem
D eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Ioseph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est.
21 Pariet autem filium: & vocabis nomen eius IESVM: ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eo- (Lu. 1. c. 31; Act. 4. b. 12)
22 rum. Hoc autem totum factum est, vt adimpleretur quod dictum est à Domino per Prophetam dicentem:
23 Ecce virgo in vtero habebit, & pariet filium: & vocabunt nomen eius Emmanuel, quod est interpretatum (Isa. 7. c. 14)
24 Nobiscum Deus. Exurgens autem Ioseph à somno, fecit sicut præcepit ei angelus Domini, & accepit coniugem
25 suam. Et non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum: & vocauit nomen eius Iesum.

CAP. II.

1 CVm ergo natus esset Iesus in (Luc. 2. a. 7)
A Bethlehem Iuda in diebus Herodis regis, ecce Magi ab oriente ve-
2 nerũt Ierosolymam, dicẽtes: Vbi est

qui natus est rex Iudæorum? vidimus
enim stellam eius in oriente, & veni-
mus adorare eum. * Audiens autem 3
Herodes rex, turbatus est, & omnis
Ierosolyma cum illo. * Et congregans 4
omnes principes sacerdotum, &
Scribas populi, sciscitabatur ab eis vbi
Christus nasceretur. * At illi dixe- 5
runt ei: In Bethlehem Iudæ. Sic enim
a Mich. 5. b. 2. scriptum est per Prophetam: * a Et tu 6
Bethlehem terra Iuda, nequaquam
Ioā. 7. f. 42 minima es in principibus Iuda: ex te
enim exiet dux, qui regat populum
meum Israel. * Tunc Herodes clam 7
vocatis Magis diligenter didicit ab
eis tempus stellæ, quæ apparuit eis:
* & mittens illos in Bethlehem, dixit: 8
Ite, & interrogate diligenter de pue- B
ro: & cum inueneritis, renunciate
mihi, vt & ego veniens adorem eum.
* Qui cùm audissent regem, abierunt. 9
& ecce stella, quam viderant in
oriente, antecedebat eos, vsquedum
veniens staret supra, vbi erat puer.
* Videntes autem stellam gauisi sunt 10
gaudio magno valde. * Et intrantes 11
domum, inuenerunt puerum cum
Maria matre eius, & procidentes ad-
b Psal. 71. b. 10 orauerunt eum: * b & apertis thesauris
suis obtulerunt ei munera, aurum,
thus, & myrrham. * Et responso acce- 12
pto in somnis ne redirent ad Hero-
dem, per aliam viam reuersi sunt in
regionem suam. * Qui cū recessissent, 13
ecce angelus Domini apparuit in
somnis Ioseph, dicēs: Surge, & accipe
puerum, & matrem eius, & fuge in
Ægyptum, & esto ibi vsque dum C
dicam tibi. Futurum est enim vt He-
rodes quærat puerum ad perden-
dum eum. * Qui consurgens accepit 14
puerum, & matrem eius nocte, & se-
cessit in Ægyptum: * & erat ibi vsque 15
ad obitum Herodis: vt adimpleretur
quod dictum est à Domino per Pro-
c Osee. 11. a. 1 phetam dicētem: * c Ex Ægypto vocaui
filium meum. * Tunc Herodes vi- 16
dens quoniam illusus esset à Magis,
iratus est valde, & mittens occidit
omnes pueros, qui erant in Bethle-
hem, & in omnibus finibus eius à bi-
matu & infra secūdùm tempus, quod
exquisierat à Magis. * Tunc adimple- 17
tum est quod dictū est per Ieremiam
d Ier. 31. d. 15 prophetam dicētem: * d Vox in Rama 18
audita est ploratus, & vlulatus mul- D
tus: Rachel plorans filios suos, & no-
luit cōsolari, quia nō sunt. * Defuncto 19
autem Herode, ecce angelus Domini

apparuit in somnis Ioseph in Ægy-
20 pto, * dicens: Surge, & accipe puerum,
& matrem eius, & vade in terram
Israel: defuncti sunt enim, qui quære-
21 bant animam pueri. * Qui consur-
gens, accepit puerum, & matrem eius,
22 & venit in terram Israel. * Audiēs
autem quòd Archelaus regnaret in
Iudæa pro Herode patre suo, timuit
illò ire: & admonitus in somnis,
23 secessit in partes Galilææ. * Et veniens
habitauit in ciuitate, quæ vocatur
Nazareth: vt adimpleretur quod
dictum est per Prophetas: Quoniam
Nazaræus vocabitur.

CAP. III.

1 A IN diebus autem illis venit Ioannes
Baptista prædicans in deserto Iu-
2 dææ, * & dicens: * a Pœnitentiam agite: a Mar. 1. a. 4
appropinquauit enim regnum cælo- Luc. 3. a. 3
3 rum. * Hic est enim, qui dictus est per
Isaiam prophetam, dicentem: * b Vox b Isa. 40. a. 3
clamātis in deserto: Parate viam Do-
4 mini: rectas facite semitas eius. * Ipse
autem Ioannes habebat vestimētum
de pilis camelorum, & zonam pelli-
ceam circa lumbos suos: esca autem
eius erat locustæ, & mel silvestre.
5 * c Tunc exibat ad eum Ierosolyma, c Mar. 1. a. 5
& omnis Iudæa, & omnis regio circa Luc. 3. a. 4
6 Iordanem; * & baptizabantur ab eo
in Iordane, confitentes peccata sua.
7 * Vidēs autem multos Pharisæorum,
B & Sadducæorum venientes ad baptis-
mum suum, dixit eis: Progenies vi-
perarum, quis demonstrauit vobis
8 fugere à ventura ira? * Facite ergo fru-
9 ctum dignum pœnitentiæ. * Et ne ve-
litis dicere intra vos: * d Patrem habe- d Ioā. 8. e. 39
mus Abraham. dico enim vobis quo-
niam potens est Deus de lapidibus
10 istis suscitare filios Abrahæ. * Iā enim
securis ad radicem arborum posita
est. Omnis ergo arbor, quæ non facit
fructum bonū, excidetur, & in ignem
11 mittetur. * e Ego quidem baptizo vos e Mar. 1. a. 8
in aqua in pœnitentiam: qui autem Luc. 3. d. 16
post me venturus est, fortior me est, Ioā. 1. d. 26
cuius non sum dignus calceamenta Act. 1. b. 5.
C portare: ipse vos baptizabit in Spiri-
12 tu sancto, & igni. * Cuius ventilabrum
in manu sua: & permundabit aream
suam: & congregabit triticum suum
in horreum, paleas autem comburet
13 igni inextinguibili. * f Tunc venit f Mar. 1. b. 9
Iesus à Galilæa in Iordanem ad Io- Luc. 3. e. 21
14 annem, vt baptizaretur ab eo. * Ioan-
D nes autem prohibebat eum, dicens:
Ego à te debeo baptizari, & tu venis

ad me? *Respõdens autem Iesus, dixit 15
ei: Sine modò: sic enim decet nos im-
plere omnem iustitiam. Tunc dimisit
eum. *Baptizatus autem Iesus, con- 16
festim ascendit de aqua. & ecce aper-
ti sunt ei cæli: & vidit spiritum Dei
descendentem sicut columbam, &
*Lu.9.e.35 venientem super se. **Et ecce vox de 17
2.Pet.1. cælis dicens: Hic est filius meus dile-
d.17 ctus, in quo mihi complacui.

CAP. IIII.

Mar.1.b.12. TVnc Iesus ductus est in desertum 1
Luc.4.a.1 à Spiritu, vt tentaretur à diabo- A
lo. *Et cùm ieiunasset quadraginta 2
diebus, & quadraginta noctibus,
postea esuriit. *Et accedens tentator 3
dixit ei: Si filius Dei es, dic vt lapides
isti panes fiant. *Qui respondens di- 4
*Deut.8. xit: Scriptum est: *Non in solo pane
a.3 viuit homo, sed in omni verbo, quod
procedit de ore Dei. *Tunc assumpsit 5
eum diabolus in sanctam ciuitatem,
& statuit eum super pinnaculum
templi, *& dixit ei: Si filius Dei es, mit- 6
te te deorsum. Scriptum est enim:
*Psal.90. *Quia angelis suis mandauit de te, &
c.11 in manibus tollent te, ne fortè offen-
das ad lapidem pedem tuum. *Ait 7
*Deut.6. illi Iesus: Rursum scriptum est: *Non
tentabis Dominum Deum tuum.
*Iterum assumpsit eum diabolus in 8
montem excelsum valde: & ostendit B
ei omnia regna mundi, & gloriam
eorum, *& dixit ei: Hæc omnia tibi 9
dabo, si cadens adoraueris me. *Tunc 10
dicit ei Iesus: Vade Satana: Scriptum
*Deut.6. est enim: *Dominum Deum tuum
b.13 adorabis, & illi soli seruies. *Tunc 11
reliquit eum diabolus: & ecce angeli
accesserunt, & ministrabant ei. *Cùm 12
autem audisset Iesus quòd Ioannes
*Marc.1. traditus esset, *secessit in Galilæam:
c.14 *&, relicta ciuitate Nazareth, venit, 13
Luc.4.c.14 & habitauit in Capharnaum mariti-
Ioan.4. ma, in finibus Zabulon, & Nephtha-
f.43 lim: *vt adimpleretur quod dictum 14
*Isa.9.a.1 est per Isaiam prophetam: **Terra 15
Zabulon, & terra Nephthalim, via
maris trans Iordanem, Galilæa gentiũ
*populus, qui sedebat in tenebris, vidit 16
lucem magnam: & sedentibus in re- C
gione vmbræ mortis, lux orta est eis.
*Mar.1. **Exinde cœpit Iesus prædicare, & 17
b.15 dicere: Pœnitentiam agite: appropin-
quauit enim regnum cælorum. *Am- 18
bulans autem Iesus iuxta mare Gali-
*Mar.1. lææ, *vidit duos fratres, Simonem,
b.16 qui vocatur Petrus, & Andream fra-
Luc.5.a.1 trem eius, mittentes rete in mare,
19 (erant enim piscatores) *& ait illis:
Venite post me, & faciam vos fieri
20 piscatores hominum. *At illi conti-
nuo relictis retibus secuti sunt eum.
21 *Et procedens inde, vidit alios duos
fratres, Iacobũ Zebedæi, & Ioannem
fratrem eius in naui cum Zebedæo
patre eorum, reficientes retia sua: &
22 vocauit eos. *Illi autem statim relictis
23 retibus & patre, secuti sunt eum. *Et
D circuibat Iesus totam Galilæam, do-
cens in synagogis eorum, & prædi-
cans euangelium regni: & sanans
omnem languorem, & omnem infir-
24 mitatem in populo. *Et abiit opinio
eius in totam Syriam, & obtulerunt
ei omnes male habentes, variis lan-
guoribus, & tormentis comprehen-
sos, & qui dæmonia habebant, &
lunaticos, & paralyticos, & curauit
25 eos: **& secutæ sunt eum turbæ *Marc.3.
multæ de Galilæa, & Decapoli, & de a.7
Ierosolymis, & de Iudæa, & de trans Luc.6.c.17
Iordanem.

CAP. V.

1 VIdens autem Iesus turbas, ascẽdit
A in montem, & cùm sedisset, acces-
2 serunt ad eum discipuli eius, *& ape-
riens os suum docebat eos dicens:
3 **Beati pauperes spiritu: quoniã ipso- *Luc.6.
4 rum est regnũ cælorum. **Beati mi- d.20 *Psal.36.
tes: quoniam ipsi possidebunt terram. a.11
5 *Beati, qui lugent: quoniam ipsi con-
6 solabuntur. **Beati, qui esuriunt, & *Isa.61.
sitiunt iustitiam: quoniam ipsi satura- a.1
7 bũtur. *Beati misericordes: quoniam
8 ipsi misericordiã consequẽtur. **Beati *Ps.23.a.4
mundo corde: quoniam ipsi Deũ vi-
9 debunt. *Beati pacifici: quoniam filij
10 Dei vocabũtur. **Beati, qui persecu- *1.Pet.2.
tionem patiuntur propter iustitiã: d.20. & 3.
quoniam ipsorũ est regnum cælorũ. c.14. & 4.
11 *Beati estis cùm maledixerint vobis, d.14
& persecuti vos fuerint, & dixerint
omne malum aduersum vos mẽtien-
12 tes, propter me: *gaudete, & exultate,
B quoniam merces vestra copiosa est in
cælis. sic enim persecuti sunt prophe-
13 tas, qui fuerũt ante vos. *Vos estis sal
terræ. *Quòd si sal euanuerit, in quo *Marc.9.
salietur? ad nihilũ valet vltra, nisi vt g.50
mittatur foras, & conculcetur ab ho- Luc.14.
14 minibus. *Vos estis lux mundi. Non g.34
potest ciuitas abscondi supra mon-
15 tem posita. **neque accendunt lucer- *Marc.4.
nam, & ponunt eam sub modio, sed c.21
super candelabrũ vt luceat omnibus, Luc.8.c.16
16 qui in domo sunt. **Sic luceat lux ve- & 11.e.33
stra corã hominibus: vt videãt opera 1.Pet.2.
c.12

vestra bona, & glorificent patrem
vestrum, qui in cęlis est.* Nolite pu- 17
tare quoniam veni soluere legẽ, aut
prophetas: non veni soluere, sed ad-
implere.* * Amen quippe dico vobis, 18
* Luc. 16. d. 17 donec transeat cælum & terra, iota C
vnum, aut vnus apex non præteribit
* Iac. 2. b. 10 à lege, donec omnia fiant.* * Qui er- 19
go soluerit vnum de mandatis istis
minimis, & docuerit sic homines,
minimus vocabitur in regno cælo-
rum: qui autẽ fecerit & docuerit, hic
magnus vocabitur in regno cælorũ.
* Dico enim vobis, quia nisi abun- 20
* Luc. 11. e. 19 dauerit iustitia vestra * plus quàm
Scribarũ, & Pharisæorũ, non intra-
bitis in regnum cælorum.* Audistis 21
* Exod. 20. c. 13 Deut. 5. b. 17 quia dictum est antiquis: * Non oc-
cides: qui autẽ occiderit, reus erit iu-
dicio.* Ego autem dico vobis: quia 22
omnis, qui irascitur fratri suo, reus
erit iudicio. Qui autem dixerit fratri
suo, raca: reus erit concilio. Qui autẽ
dixerit, fatue: reus erit gehẽnæ ignis.
* Si ergo offers munus tuum ad al- 23
tare, & ibi recordatus fueris quia fra- D
ter tuus habet aliquid aduersum te:
* relinque ibi munus tuũ ante altare, 24
& vade prius reconciliari fratri tuo:
& tunc veniẽs offeres munus tuum.
* Luc. 12. g. 58 * * Esto cõsentiens aduersario tuo citò 25
dum es in via cum eo; ne fortè tradat
te aduersarius iudici, & iudex tradat
te ministro: & in carcerem mittaris.
* Amen dico tibi, non exies inde, do- 26
nec reddas nouissimum quadrantem.
* Audistis quia dictum est antiquis: 27
* Exod. 20. c. 14 * Non mœchaberis.* Ego autem dico 28
vobis: quia omnis, qui viderit mu-
lierem ad concupiscendum eam, iam
mœchatus est eam in corde suo.
* Inf. 18. b. 9 Mar. 9. g. 47 * * Quòd si oculus tuus dexter scan- 29 A
dalizat te, erue eum, & proiice abs te:
expedit enim tibi vt pereat vnum E
membrorum tuorum, quàm totum
corpus tuum mittatur in gehennam.
* Et si dextra manus tua scandalizat 30
te, abscide eam, & proiice abs te: ex-
pedit enim tibi vt pereat vnum mem-
* Deut. 24. a. 1 Inf. 19. b. 7 Marc. 10. a. 4 brorum tuorum, quàm totum corpus
tuum eat in gehennam.* Dictum est 31
autem: * Quicumque dimiserit vxo-
rem suam, det ei libellum repudij.
* Luc. 16. d. 18 1. Cor. 7. b. 10 * Ego autem dico vobis. Quia omnis, 32
qui dimiserit vxorem suam, excepta
fornicationis causa, facit eã mœchari:
& qui dimissam duxerit, adulterat.
* Leuit. 19. c. 12 Exo. 20. b. 7 Deut. 5. b. 11 * Iterum audistis quia dictum est an- 33
tiquis: * Non periurabis: reddes autem

34 Domino iuramenta tua.* Ego autem
dico vobis, non iurare omnino, ne-
que per cælum, quia thronus Dei
35 est: * neque per terram, quia scabel-
F lum est pedum eius: neque per Ie-
rosolymam, quia ciuitas est magni
36 regis: * neque per caput tuum iuraue-
ris, quia non potes vnum capillum
37 album facere, aut nigrũ.* * Sit autem * Iac. 5. c. 12
sermo vester, est, est: non, non: quod
autem his abũdantius est, à malo est.
38 * Audistis quia dictum est: * Oculum * Exo. 21. d. 24
39 pro oculo, & dentem pro dente.* Ego Deut. 19. d. 21
autem dico vobis, non resistere malo:
* sed si quis te percusserit in dexteram Leuit. 24. d. 20
maxillam tuam, prębe illi & alteram:
40 * * Et ei, qui vult tecum iudicio con- * Luc. 6. d. 29.
tendere, & tunicam tuam tollere, di-
41 mitte ei & pallium.* & quicumque te * 1. Cor. 6. b. 7.
angariauerit mille passus, vade cum
42 illo & alia duo.* * Qui petit à te, da ei: * Deut. 15. b. 7
& volenti mutuari à te, ne auertaris.
43 * Audistis quia dictum est: * Diliges * Leui. 19. d. 18
G proximum tuum, & odio habebis
44 inimicum tuum.* Ego autem dico
vobis: * Diligite inimicos vestros, be- * Luc. 6. d. 27
nefacite his, qui oderũt vos: * & orate * Rom. 12. d. 20
pro persequẽtibus, & calumniantibus
45 vos: * vt sitis filij patris vestri, qui in Act. 7. g. 60
cælis est: qui solem suum oriri facit Lu. 23. e. 34
super bonos, & malos: & pluit super
46 iustos & iniustos.* Si enim diligitis
eos, qui vos diligunt, quam merce-
dem habebitis? nónne & publicani
47 hoc faciunt?* Et si salutaueritis fratres
vestros tantùm, quid ampliùs facitis?
48 nónne & Ethnici hoc faciunt?* Estote
ergo vos perfecti, sicut & pater vester
cælestis perfectus est.

CAP. VI.

1 ATtendite ne iustitiam vestram
A faciatis coram hominibus, vt vi-
deamini ab eis: alioquin mercedem
non habebitis apud patrem vestrum,
2 qui in cælis est.* Cùm ergo facis elee-
mosynam, noli tuba canere ante te,
sicut hypocritæ faciunt in synagogis,
& in vicis, vt honorificentur ab ho-
minibus: Amen dico vobis, recepe-
3 runt mercedem suam.* Te autem
faciente eleemosynam, nesciat sini-
4 stra tua quid faciat dextera tua: * vt
sit eleemosyna tua in abscondito, &
pater tuus, qui videt in abscondito,
5 reddet tibi.* Et cùm oratis, non eritis
sicut hypocritæ, qui amant in syna-
gogis, & in angulis platearum stantes
orare, vt videantur ab hominibus:
amen dico vobis, receperunt mer-

cedem

cedem suam. * Tu autem cùm oraue- 6
ris, intra in cubiculum tuum, &
clauso ostio, ora patrem tuum in
abscondito: & pater tuus qui videt
in abscondito, reddet tibi. * Orantes 7
autem, nolite multum loqui, sicut B
ethnici. putant enim quòd in multi-
loquio suo exaudiantur. * Nolite ergo 8
assimilari eis. scit enim pater vester,
quid opus sit vobis, antequam petatis
Luc. 11. a. 2 eum. * Sic ergo vos orabitis: * Pater 9
noster, qui es in cælis: sanctificetur
nomen tuum. * Adueniat regnum 10
tuum. Fiat voluntas tua, sicut in
cælo, & in terra. * Panem nostrum 11
supersubstantialem da nobis hodie.
* Et dimitte nobis debita nostra, sicut 12
& nos dimittimus debitoribus no-
stris. * Et ne nos inducas in tentatio- 13
nem. Sed libera nos à malo. Amen.
Inf. 18. d. 35 Mar. 11. e. 25 Eccli. 28. a. 3. 4. 5 * * Si enim dimiseritis hominibus 14
peccata eorum: dimittet & vobis pa-
ter vester cælestis delicta vestra. * Si 15
autem non dimiseritis hominibus:
nec pater vester dimittet vobis pec-
cata vestra. * Cùm autem ieiunatis, 16
nolite fieri sicut hypocritæ tristes.
exterminant enim facies suas, vt ap-
pareant hominibus ieiunantes. Amen
dico vobis, quia receperunt merce-
dem suam. * Tu autem, cùm ieiunas, 17
vnge caput tuum, & faciem tuam
laua, * ne videaris hominibus ieiu- 18
nans, sed patri tuo, qui est in abscon-
dito: & pater tuus, qui videt in abs-
condito, reddet tibi. * Nolite thesau- 19
rizare vobis thesauros in terra: vbi C
ærugo, & tinea demolitur: & vbi fu-
Luc. 12. c. 33 1. Tim. 6. d. 19 res effodiunt, & furantur. * * Thesau- 20
rizate autem vobis thesauros in cælo:
vbi neque ærugo, neque tinea demo-
litur, & vbi fures non effodiunt, nec
furantur. * Vbi enim est thesaurus 21
Luc. 11. e. 34 tuus, ibi est & cor tuum. * * Lucerna 22
corporis tui est oculus tuus. Si ocu-
lus tuus fuerit simplex: totum corpus
tuum lucidum erit. * Si autem oculus 23
tuus fuerit nequam: totum corpus
tuum tenebrosum erit. Si ergo lu-
men, quod in te est, tenebræ sunt:
Luc. 16. c. 13 ipsæ tenebræ quantæ erunt? * * Nemo 24
potest duobus dominis seruire: aut
enim vnum odio habebit, & alterum
diliget: aut vnum sustinebit, & al-
Luc. 12. c. 22 1. Pe. 5. b. 7 Psal. 54. d. 23 Phil. 4. b. 6 1. Ti. 6. b. 7 terum contemnet. Non potestis Deo
seruire, & mammonæ. * * Ideo dico 25
vobis, ne soliciti sitis animæ vestræ
quid manducetis, neque corpori ve-
stro quid induamini. Nónne anima
plus est quàm esca: & corpus plus quàm
26 vestimentum? * Respicite volatilia
D cæli, quoniam non serunt, neque
metunt, neque congregant in horrea:
& pater vester cælestis pascit illa.
Nónne vos magis pluris estis illis?
27 * Quis autem vestrum cogitans potest
adiicere ad staturam suam cubitum
28 vnum? * Et de vestimento quid soliciti
estis? Considerate lilia agri quomodo
crescunt: non laborant, neque nent.
29 * Dico autem vobis, quoniam nec
Salomon in omni gloria sua cooper-
30 tus est sicut vnum ex istis. * Si autem
fœnum agri, quod hodie est, & cras
in clibanum mittitur, Deus sic vestit:
31 quãto magis vos modicæ fidei? * No-
lite ergo soliciti esse, dicentes: Quid
manducabimus, aut quid bibemus,
32 aut quo operiemur? * hæc enim omnia
gentes inquirunt. Scit enim pater
vester, quia his omnibus indigetis.
33 * Quærite ergo primùm regnum Dei,
& iustitiam eius: & hæc omnia adii-
34 cientur vobis. * Nolite ergo soliciti
esse in crastinum. Crastinus enim
dies solicitus erit sibiipsi. sufficit diei
malitia sua.

CAP. VII.

1 NOlite iudicare, vt non iudice- *Lu. 6. f. 37*
2 mini. * In quo enim iudicio *Rom. 2. a. 1*
A iudicaueritis, iudicabimini: * & in *Marc. 4. c. 24*
qua mensura mensi fueritis, reme-
3 tietur vobis. * Quid autem vides fe-
stucam in oculo fratris tui: & trabem
4 in oculo tuo non vides? * Aut quo-
modo dicis fratri tuo: Sine eiiciam
festucam de oculo tuo: & ecce trabs
5 est in oculo tuo? * Hypocrita, eiice
primùm trabem de oculo tuo, &
tunc videbis eiicere festucam de ocu-
6 lo fratris tui. * Nolite dare sanctum
canibus: neque mittatis margaritas
vestras ante porcos, ne fortè concul-
cent eas pedibus suis, & conuersi di-
7 rumpant vos. * * Petite, & dabitur vo- *Inf. 21. c. 22*
B bis: quærite, & inuenietis: pulsate, & *Marc. 11. c. 24*
8 aperietur vobis. * Omnis enim, qui *Luc 11. b. 9*
petit, accipit: & qui quærit, inuenit: *Ioan. 14. b. 13*
9 & pulsanti aperietur. * Aut quis est *Iac. 1. a. 6*
ex vobis homo, quem si petierit fi-
lius suus panem, numquid lapidem
10 porriget ei? * Aut si piscem petierit,
11 numquid serpentem porriget ei? * Si
ergo vos, cùm sitis mali, nostis bona
data dare filiis vestris: quanto magis
pater vester, qui in cælis est, dabit
12 bona petentibus se? * * Omnia ergo *Luc. 6. e. 31*
quæcumque vultis vt faciant vobis *Tob. 4. c. 16*

homines, & vos facite illis. Hæc est
[a]Luc.13.e.14 enim lex, & Prophetæ. * [a]Intrate per 13
angustam portam: quia lata porta, &
spatiosa via est, quæ ducit ad perdi-
tionem, & multi sunt qui intrant
per eam. * Quàm angusta porta, & 14
arcta via est, quæ ducit ad vitam: &
[b]Luc.6.g.44 pauci sunt, qui inueniunt eam! * [b]At- 15
tendite à falsis prophetis, qui ve- C
niunt ad vos in vestimentis ouium,
intrinsecus autem sunt lupi rapaces:
* à fructibus eorum cognoscetis eos. 16
Numquid colligunt de spinis vuas,
aut de tribulis ficus? * Sic omnis ar- 17
bor bona fructus bonos facit: mala
autem arbor malos fructus facit.
* Non potest arbor bona malos fru- 18
ctus facere: neque arbor mala bo-
[c]Sup.3.c.10 nos fructus facere. * [c]Omnis arbor, 19 B
quæ non facit fructum bonum, exci-
detur, & in ignem mittetur. * Igitur 20
ex fructibus eorum cognoscetis eos.
[d]Inf.25.a.11 * [d]Non omnis, qui dicit mihi, Do- 21
mine, Domine, intrabit in regnum
cælorum: sed qui facit voluntatem
Patris mei, qui in cælis est, ipse intra-
bit in regnum cælorum. * Multi di- 22
cent mihi in illa die: Domine, Do-
mine, nonne in nomine tuo prophe-
[e]Act.19.c.13 tauimus, & [e]in nomine tuo dæmonia
eiecimus, & in nomine tuo virtutes
multas fecimus? * Et tunc confitebor 23
illis: Quia numquam noui vos: dis-
cedite à me, qui operamini iniquita-
[f]Psal.6.c.9 tem. * [g]Omnis ergo, qui audit verba 24
[g]Inf.21.d.41 mea hæc, & facit ea, assimilabitur D
Luc.13.f.27 viro sapienti, qui ædificauit domum
Luc.6.g.48 suam supra petram, * & descendit 25
Ro.2.c.13 pluuia, & venerunt flumina, & fla-
Iac.1.d.22 uerunt venti, & irruerunt in domum
illam, & non cecidit: fundata enim
erat super petram. * Et omnis, qui 26
audit verba mea hæc, & non facit ea,
similis erit viro stulto, qui ædificauit
domum suam super arenam: * & de- 27
scendit pluuia, & venerunt flumina,
& flauerunt venti, & irruerunt in
domum illam, & cecidit, & fuit ruina
illius magna. * Et factum est: cum 28
consummasset Iesus verba hæc, ad-
mirabantur turbæ super doctrina eius.
[h]Mar.1.c.22 * [h]Erat enim docens eos sicut potesta- 29
Luc.4.e.32 tem habens, & non sicut Scribæ eo-
rum, & Pharisæi.

CAP. VIII.

CVm autem descendisset de mon- 1
te, secutæ sunt eum turbæ A
[i]Mar.1.d.40 multæ: * [i]& ecce leprosus veniens, 2
Luc.5.c.12 adorabat eum, dicens: Domine, si vis,
3 potes me mundare. * Et extendens
Iesus manum, tetigit eum, dicens:
Volo. Mundare. Et confestim mun-
4 data est lepra eius. * Et ait illi Iesus:
Vide, nemini dixeris: sed vade,
[k]ostende te sacerdoti, & offer munus,
quod præcepit Moyses, in testimo- [k]Leuit.14.a.2
5 nium illis. * Cùm autem introisset Luc.7.a.1
Capharnaum, accessit ad eum Cen-
6 turio, rogans eum, * & dicens: Domi-
ne, puer meus iacet in domo paraly-
7 ticus, & male torquetur. * Et ait illi
Iesus: Ego veniam, & curabo eum.
8 * Et respondens Centurio, ait: [l]Domine [l]Lu.7.a.5
non sum dignus vt intres sub tectum
meum: sed tantùm dic verbo, & sa-
9 nabitur puer meus. * Nam & ego homo
sum sub potestate constitutus, habens
B sub me milites, & dico huic: Vade, &
vadit: & alij, Veni, & venit: & seruo
10 meo, Fac hoc, & facit. * Audiens au-
tem Iesus miratus est, & sequentibus
se dixit: Amen dico vobis, non inueni
11 tantam fidem in Israel. * Dico autem
vobis, quòd multi [m]ab Oriente, & [m]Mala.1.c.11
Occidente venient, & recumbent
cum Abraham, & Isaac, & Iacob in
12 regno cælorum: * filij autem regni
eijcientur in tenebras exteriores: ibi
13 erit fletus, & stridor dentium. * Et
dixit Iesus Centurioni: Vade, & sicut
credidisti, fiat tibi. Et sanatus est puer
14 in illa hora. * Et cùm venisset Iesus
in domum Petri, vidit socrum eius
15 iacentem, & febricitantem: * & tetigit
manum eius, & dimisit eam febris,
16 & surrexit, & ministrabat eis. * [n]Ve- [n]Mar.1.d.32
spere autem facto, obtulerunt ei mul-
tos dæmonia habentes: & eiiciebat
spiritus verbo: & omnes male haben-
17 tes curauit: * vt adimpleretur quod
dictum est per [o]Isaiam prophetam, [o]Isa.53.a.4
dicentem: Ipse infirmitates nostras
accepit: & ægrotationes nostras por- 1.Petr.2.d.24
18 tauit. * Videns autem Iesus turbas
C multas circum se, iussit ire trans fre-
19 tum. * Et accedens vnus scriba, ait illi:
Magister, sequar te, quocumque ieris.
20 * Et dicit ei Iesus: [p]Vulpes foueas ha- [p]Luc.9.g.54
bent, & volucres cæli nidos: filius
autem hominis non habet vbi caput
21 reclinet. * Alius autem de discipulis
eius ait illi: Domine, permitte me pri-
mum ire, & sepelire patrem meum.
22 * Iesus autem ait illi: Sequere me, &
dimitte mortuos sepelire mortuos
23 suos. * [q]Et ascendente eo in nauicu- [q]Mar.4.d.36
lam, secuti sunt eum discipuli eius: Luc.8.d.22
24 * & ecce motus magnus factus est in

mari

mari ita vt nauicula operiretur flu-
ctibus, Ipse verò dormiebat. * Et ac- 25
cesserunt ad eum Discipuli eius, &
suscitauerunt eum, dicentes: Domine,
salua nos, perimus. * Et dicit eis Iesus: 26
Quid timidi estis, modicæ fidei? Tūc
surgens, imperauit ventis & mari,
& facta est tranquillitas magna.
* Porrò homines mirati sunt, dicen- 27
tes: Qualis est hic, quia venti & mare
*Mar. 5. a. 1 obediunt ei? * Et cùm venisset trans 28
fretum in regionem Gerasenorum, D
Lu. 8. d. 26 occurrerunt ei duo habentes dæmo-
nia, de monumentis exeuntes, sæui
nimis, ita vt nemo posset transire
per viam illam. * Et ecce clamaue- 29
runt, dicentes: Quid nobis, & tibi,
Iesu fili Dei? Venisti huc ante tem-
*Mar. 5. pus torquere nos? * Erat autem non 30
a. 11 longè ab illis grex multorum porco-
Lu. 8. d. 32 rum pascens. * Dæmones autem ro- 31
gabant eum, dicentes: Si eiicis nos
hinc, mitte nos in gregem porcorum.
* Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abie- 32
runt in porcos, & ecce impetu abiit
totus grex per præceps in mare: &
mortui sunt in aquis. * Pastores au- 33
tem fugerunt: & venientes in ciuita-
rem, nunciauerunt omnia, & de eis,
qui dæmonia habuerant. * Et ecce 34
*Mar. 5. tota ciuitas exiit obuiam Iesu: & * viso
b. 17 eo rogabant, vt transiret à finibus
Lu. 8. e. 37 eorum.

CAP. IX.

Mar. 2. a. 3 ET ascendens in nauiculam, trans- 1
Lu. 5. d. 18 fretauit, & venit in ciuitatem A
suam. * Et ecce offerebant ei paraly- 2
ticum iacentem in lecto. Et videns
Iesus fidem illorum, dixit paralytico:
Confide fili, remittuntur tibi peccata
tua. * Et ecce quidam de Scribis dixe- 3
rūt intra se: Hic blasphemat. * Et cum 4
vidisset Iesus cogitationes eorum, di-
xit: Vt quid cogitatis mala in cordi-
bus vestris? * Quid est facilius dicere: 5
Dimittuntur tibi peccata tua: an di-
cere: Surge, & ambula? * Vt autem 6
sciatis, quia filius hominis habet po-
testatem in terra dimittendi peccata,
tunc ait Paralytico: Surge, tolle le-
ctum tuum, & vade in domum
tuam. * Et surrexit, & abiit in do- 7
mum suam. * Videntes autem turbæ 8
timuerunt, & glorificauerunt Deum,
qui dedit potestatem talem homini-
*Mar. 2. bus. * * Et, cum transiret inde Iesus, 9
b. 14 vidit hominem sedentem in telonio, B
Luc. 5. f. 27 Matthæum nomine. Et ait illi: Seque-

re me. Et surgens, secutus est eum.
10 * Et factum est discumbente eo in
domo, ecce multi publicani, & pec-
catores venientes discumbebant cum
11 Iesu, & discipulis eius. * Et videntes
Pharisæi, dicebant discipulis eius:
Quare cum publicanis, & peccato-
12 ribus manducat Magister vester? * At
Iesus audiens, ait: Non est opus va-
lentibus medicus, sed male haben-
13 tibus. * Euntes autem discite quid est:
* Misericordiam volo, & non sacri- *Osee 6. c. 6
ficium. Non enim veni vocare iu- Inf. 12. a. 7
14 stos, * sed peccatores. * Tunc acces- *1. Tim. 1.
serunt ad eum discipuli Ioannis, c. 15
dicentes: * Quare nos, & Pharisæi, *Mar. 2.
ieiunamus frequenter: discipuli au- c. 18
15 tem tui non ieiunant? * Et ait illis Luc. 5. f. 33
Iesus: Numquid possunt filij sponsi
lugere quamdiu cum illis est spon-
sus? Venient autem dies cùm aufe-
retur ab eis sponsus: & tunc ieiuna-
16 bunt. * Nemo autem immittit com-
missuram panni rudis in vestimen-
tum vetus: tollit enim plenitudinem
eius à vestimento: & peior scissura
17 fit. * Neque mittunt vinum nouum in
vtres veteres. alioquin rumpuntur
C vtres, & vinum effunditur, & vtres
pereunt. Sed vinum nouum in vtres
nouos mittunt: & ambo cōseruantur.
18 * * Hæc illo loquente ad eos, ecce prin- *Mar. 5.
ceps vnus accessit, & adorabat eum, b. 22
dicens: Domine, filia mea modò de- Luc. 8. f. 41
functa est: sed veni, impone manum
19 tuam super eam, & viuet. * Et sur-
gens Iesus, sequebatur eum, & di-
20 scipuli eius. * * Et ecce mulier, quæ *Mar. 5.
sanguinis fluxum patiebatur duo- c. 25
decim annis, accessit retro, & tetigit Luc. 8. f. 43
21 fimbriam vestimenti eius. * Dicebat
enim intra se: si tetigero tantùm
22 vestimentum eius: salua ero. * At Ie-
sus conuersus, & videns eam, dixit:
Confide filia, fides tua te saluam fe-
cit. Et salua facta est mulier ex illa
23 hora. * Et cùm venisset Iesus in do-
mum principis, & vidisset tibicines
& turbam tumultuantem, dicebat:
24 * Recedite: nō est enim mortua puel-
la, sed dormit. Et deridebant eum.
25 * Et cum eiecta esset turba, intrauit: &
tenuit manū eius. Et surrexit puella.
26 * Et exiit fama hæc in vniuersam ter-
27 ram illam. * Et transeunte inde Iesu,
secuti sunt eum duo cæci, clamantes,
& dicētes: Miserere nostri, fili Dauid.
28 * Cum autem venisset domum, acces-
D serunt ad eum cæci. Et dicit eis Iesus:

Credi-

Creditis quia hoc possum facere vo-
bis? Dicunt ei: Vtique, Domine.
* Tunc tetigit oculos eorum, dicens: 29
Secundùm fidem vestram fiat vobis.
* Et aperti sunt oculi eorum: & com- 30
minatus est illis Iesus, dicens: Vi-
dete ne quis sciat. * Illi autem exeun- 31
tes, diffamauerunt eum in tota terra
Inf. 12. b.22 illa. * Egressis autem illis, ª ecce obtu- 32
lerunt ei hominem mutum, dæmo-
Luc. 11. b.14 nium habentem. * Et eiecto dæmonio, 33
locutus est mutus, & miratæ sunt
turbæ, dicentes: Numquam apparuit
sic in Israel. * Pharisæi autem dice- 34
bant: In principe dæmoniorum ei-
ª Marc. 6. c. 6 cit dæmones. * ª Et circuibat Iesus 35
omnes ciuitates, & castella, docens
in synagogis eorum, & prædicans
euangelium regni, & curans omnem
languorem, & omnem infirmita-
tem. * Videns autem turbas, miser- 36
tus est eis: quia erant vexati, & ia-
centes sicut oues non habentes pa-
storem. * Tunc dicit discipulis suis: 37
ª Luc. 10. a.2 ª Messis quidem multa, operarij au-
tem pauci. * Rogate ergo Dominum 38
messis, vt mittat operarios in messem
suam.

CAP. X.

ET conuocatis duodecim discipu- 1
Marc 3. b.13 lis suis, dedit illis potestatem spi- A
Luc. 6 b.13 rituum immundorum, vt eiicerent
& 9.a.1. eos, & curarent omnem languorem,
& 10.a.1 & omnem infirmitatem. * Duode- 2
cim autem Apostolorum nomina
sunt hæc. Primus: Simon, qui dicitur
Petrus, & Andreas frater eius, * Iaco- 3
bus Zebedæi, & Ioannes frater eius,
Philippus, & Bartholomæus, Tho-
mas, & Matthæus publicanus, Iaco-
bus Alphæi, & Thaddæus, * Simon 4
Chananæus, & Iudas Iscariotes, qui
& tradidit eum. * Hos duodecim 5
misit Iesus: præcipiens eis, dicens: In
viam gentium ne abieritis, & in ciui-
tates Samaritanorum ne intraueritis:
b Marc. 6. a 8 * sed potius ite ª ad oues, quæ perie- 6
runt domus Israel. * Euntes au- 7
Luc. 9. a. 3. tem prædicate, dicentes: Quia ap-
& 10.a 4 propinquauit regnum cælorum. * In- 8
Act. 13. g 46 firmos curate, mortuos suscitate,
leprosos mundate, dæmones eiicite:
gratis accepistis, gratis date. * Nolite 9
possidere aurum, neque argentum, B
neque pecuniam in zonis vestris:
* non peram in via, neq; duas tunicas, 10
neque calceamenta, neque virgam:
dignus enim est operarius cibo suo.
* In quamcumque autem ciuitatem, 11

aut castellum intraueritis, interro-
gate, quis in ea dignus sit: & ibi ma-
12 nete donec exeatis. * Intrantes autem
in domum, salutate eam, dicentes:
13 Pax huic domui. * Et si quidem fuerit
domus illa digna, veniet pax vestra
super eam: si autem non fuerit di-
gna, pax vestra reuertetur ad vos.
14 * Et quicumque non receperit vos,
neque audierit sermones vestros:
exeuntes foras de domo, vel ciui-
tate, excutite puluerem de pedibus
15 vestris. * Amen dico vobis: Tolerabi-
lius erit terræ Sodomorum, & Go-
morrhæorum in die iudicij, quàm illi
16 ciuitati. * ª Ecce ego mitto vos sicut ª Luc. 10.
oues in medio luporum. Estote ergo a.3
prudentes sicut serpentes, & simplices
17 sicut columbæ. * Cauete autem ab
hominibus. ª Tradent enim vos in ª Luc. 12.
consiliis, & in synagogis suis flagel- b.12
18 labunt vos: * & ad præsides, & ad
reges ducemini propter me in testi-
19 monium illis, & gentibus. * Cùm
autem tradent vos, nolite cogitare
quomodo, aut quid loquamini: da-
bitur enim vobis in illa hora, quid
20 loquamini. * non enim vos estis qui
loquimini, sed Spiritus Patris vestri,
21 qui loquitur in vobis. * Tradet autem
C frater fratrem in mortem, & pater fi-
lium: & insurgent filij in parentes, &
22 morte eos afficient: * & eritis odio
omnibus propter nomen meum: qui
autem perseuerauerit vsque in finem,
23 hic saluus erit. * Cùm autem perse-
quentur vos in ciuitate ista, fugite in
aliam. Amen dico vobis, non con-
summabitis ciuitates Israel, donec
24 veniat Filius hominis. * ª Non est di- ª Luc. 6.
scipulus super magistrum, nec seruus f. 40
25 super dominum suum. * Sufficit disci- Ioan. 13.
pulo, vt sit sicut magister eius: & b.16. & 15.
seruo, sicut dominus eius. Si Patrem c.20
familias Beelzebub vocauerunt:
26 quanto magis domesticos eius? * Ne
ergo timueritis eos: ª Nihil enim est ª Mar. 4.
opertum, quod non reuelabitur: & c.22.
27 occultum, quod non scietur. * Quod Luc. 8. c.17.
dico vobis in tenebris, dicite in lu- & 12.a.2
mine: & quod in aure auditis, præ-
28 dicate super tecta. * Et nolite timere
eos, qui occidunt corpus, animam
autem non possunt occidere: sed
potius timete eum, qui potest &
animam, & corpus perdere in gehen-
29 nam. * ª Nónne duo passeres asse væ- ª Act. 27.
neunt: & vnus ex illis non cadet su- f.35
30 per terram sine patre vestro? * Vestri 2. Reg. 14.
c.11

autem

autem capilli capitis omnes numera-
ti sunt. * Nolite ergo timere: multis 31
passeribus meliores estis vos. * a Om- 32
nis ergo, qui confitebitur me coram
hominibus, confitebor & ego eum
coram Patre meo, qui in cælis est:
* qui autem negauerit me coram ho- 33
minibus, negabo & ego eum co-
ram Patre meo, qui in cælis est.
* Nolite arbitrari quia pacem vene- 34
rim mittere in terram: non veni pa- D
cem mittere, sed gladium. * b veni 35
enim separare c hominem aduersus
patrem suũ, & filiam aduersus ma-
trem suam, & nurum aduersus so-
crum suam: * & inimici hominis, 36
domestici eius. * d Qui amat pa- 37
trem, aut matrem plus quàm me,
non est me dignus. & qui amat fi-
lium, aut filiam super me, non est me
dignus * e Et qui non accipit cru- 38
cem suam, & sequitur me, non est
me dignus. * Qui inuenit animam 39
suam, perdet illam: & qui a perdide-
rit animam suam propter me, inue-
niet eam. * Qui recipit vos, me reci- 40
pit: & qui me recipit, recipit eum, qui
me misit. * Qui recipit prophetam 41
in nomine prophetæ, mercedẽ pro-
phetæ accipiet: & qui recipit iustum
in nomine iusti, mercedem iusti ac-
cipiet. * b Et quicumque potum de- 42
derit vni ex minimis istis calicẽ aquæ
frigidæ tantum in nomine discipuli:
amen dico vobis, non perdet mer-
cedem suam. ✝

a Mat. 8. d. 18 Luc. 9. c. 26 & 12. b. 8 2. Tim. 2. b. 12
b Luc. 12. f. 51
c Mic. 7. b. 6
d Luc. 14. f. 26
e Mat. 8. d. 14 Infr. 16 d. 24 Luc. 9. c. 24 & 14. f. 26 & 16. g. 33
a Ioan. 12. d. 25
b Luc. 10. c. 16 Ioan. 13. c. 20 Mar. 9. f. 41

CAP. XI.

ET factum est, cùm consummas- 1
set Iesus, præcipiens duodecim A
discipulis suis, transiit inde vt doce-
ret, & prædicaret in ciuitatibus eo-
rum. * a Ioannes autem cùm audis- 2
set in vinculis opera Christi, mittens
duos de discipulis suis, * ait illi: Tu es, 3
qui venturus es, an alium expecta-
mus? * Et respondens Iesus ait illis: 4
Euntes renunciate Ioanni quæ audi-
stis, & vidistis. * b Cæci vidẽt, claudi 5
ambulant, leprosi mundantur, sur-
di audiunt, mortui resurgunt, pau-
peres euangelizantur: * & beatus est, 6
qui non fuerit scandalizatus in me.
* c Illis autem abeuntibus, cœpit Ie- 7
sus dicere ad turbas de Ioanne: Quid
existis in desertum videre? arundi-
nem vento agitatam? * Sed quid ex- 8
istis videre? hominem mollibus ve-
stitum? Ecce qui mollibus vestiũtur,
in domibus regum sunt. * Sed quid 9

a Luc. 7. c. 18
b Isa. 35. a. 1. & 61. a. 1
c Luc. 7. c. 24

B existis videre? prophetam? Etiam di-
co vobis, & plus quàm prophetam.
10 * Hic est enim de quo scriptum est:
a Ecce ego mitto angelum meum an-
te faciem tuam, qui præparabit viam
11 tuam ante te. * Amẽ dico vobis, non
surrexit inter natos mulierum maior
Ioanne Baptista: qui autem minor
est in regno cælorum, maior est illo.
12 * A diebus autem Ioannis Baptistæ
vsque nunc, regnum cælorum vim
patitur, & violenti rapiunt illud.
13 * Omnes enim prophetæ, & lex vsq;
14 ad Ioannem prophetauerunt: * & si
vultis recipere, b ipse est Elias, qui
15 venturus est. * Qui habet aures au-
16 diendi, audiat. * Cui autem similem
C æstimabo generationem istam? Si-
milis est pueris sedentibus in foro:
17 qui clamantes coæqualibus * dicunt:
Cecinimus vobis, & non saltastis:
18 lamẽtauimus, & nõ planxistis. * Ve-
nit enim Ioannes neq; manducans,
neque bibens, & dicunt: Dæmonium
19 habet. * Venit filius hominis man-
ducans, & bibens, & dicũt: Ecce ho-
mo vorax, & potator vini, publica-
norum, & peccatorum amicus. Et
iustificata est sapientia à filiis suis.
20 * Tunc cœpit exprobrare ciuitatibus,
in quibus factæ sunt plurimæ virtu-
tes eius, quia non egissent pœniten-
21 tiam * c Væ tibi Corozain, væ tibi
Bethsaida: quia, si in Tyro, & Sidone
factæ essent virtutes, quæ factæ sunt
in vobis, olim in cilicio, & cinere
22 pœnitentiam egissent. * Verumta-
men dico vobis: Tyro, & Sidoni re-
missius erit in die iudicij, quàm vo-
23 bis. * Et tu Capharnaum, numquid
D vsque in cælum exaltaberis? vsq; in
infernum descendes. quia, si in So-
domis factæ fuissent virtutes, quæ
factæ sunt in te, fortè mansissent vs-
24 que in hanc diem. * Verumtamen
dico vobis, quia terræ Sodomorum
remissius erit in die iudicij, quàm ti-
25 bi. * In illo tempore respondens Ie-
sus dixit: Confiteor tibi, Pater, Do-
mine cæli & terræ, quia abscondisti
hæc à sapientibus, & prudentibus,
26 & reuelasti ea paruulis. * Ita Pater:
quoniam sic fuit placitum ante te.
27 * Omnia mihi tradita sunt à Patre
meo. a Et nemo nouit Filium, nisi
Pater: neque Patrem quis nouit, nisi
Filius, & cui voluerit Filius reuelare.
28 * Venite ad me omnes, qui laboratis,
& onerati estis, & ego reficiam vos.

a Mal. 3. a. 1 Mar. 1. a. 2 Luc. 7. d. 27
b Mal. 4. b. 5
c Luc. 10. d. 13
a Ioan. 6. e. 46. & 7. d. 28. & 8. b. 19. & 10. c. 15

Ierem.6. d.16.

* Tollite iugum meum super vos, 29
& discite à me, quia mitis sum, & hu-
milis corde: & inuenietis requiẽ ani-
mabus vestris. * Iugum enim meum 30
suaue est, & onus meum leue.

1. Io. 5. a.3.

CAP. XII.

Mar.2. d.23. Luc.6.a.1.

1 IN illo tempore abijt Iesus per sata
sabbato: discipuli autem eius esu- A
rientes cœperũt vellere spicas, & mã-
ducare. * Pharisæi autem videntes, 2
dixerunt ei: Ecce discipuli tui faciunt
quod non licet facere sabbatis * At 3
ille dixit eis: Non legistis * quid fece-
rit Dauid, quando esuriit, & qui cum
eo erant: * quomodo intrauit in do- 4
mum Dei, & panes propositionis co-
medit, quos non licebat ei edere, ne-
que his, qui cum eo erant, * nisi so-
lis sacerdotibus? * Aut non legistis 5
in lege * quia sabbatis sacerdotes in
templo sabbatum violant, & sine cri-
mine sunt? * Dico autem vobis, quia 6
templo maior est hic. * Si autem sci- 7
retis, quid est: * Misericordiam volo,
& non sacrificium: numquam con-
demnassetis innocentes: * Dominus 8
enim est filius hominis etiam sabbati.
* Et cùm inde transisset, venit in sy- 9
nagogam eorum. * Et ecce homo ma- 10
num habens aridam, & interroga-
bant eum, dicentes: Si licet sabbatis
curare? vt accusarent eum. * Ipse au- 11
tem dixit illis: * Quis erit ex vobis
homo, qui habeat ouem vnam, & si
ceciderit hæc sabbatis in foueã, nõn-
ne tenebit, & leuabit eam? * Quanto 12
magis melior est homo oue? Itaque
licet sabbatis benefacere. * Tunc ait 13
homini: Extende manum tuam. Et
extendit, & restituta est sanitati sicut
altera. * Exeuntes autem Pharisæi, 14
consilium faciebant aduersus eum, B
quomodo perderent eum. * Iesus au- 15
tem sciens recessit inde: & secuti sunt
eum multi, & curauit eos omnes:
* & præcepit eis ne manifestum eum 16
facerent. * Vt adimpleretur quod di- 17
ctum est per Isaiam Prophetam, di-
centẽ: * Ecce puer meus, quẽ elegi, di-
lectus meus, in quo bene complacuit 18
animæ meæ. Ponam spiritum meum
super eũ, & iudiciũ gentibus nũciabit.
* Non contendet, neq; clamabit, neq; 19
audiet aliquis in plateis vocẽ eius: * a- 20
rundinẽ quassatam nõ confringet, &
linũ fumigans non extinguet, donec
eijciat ad victoriã iudiciũ: * & in no- 21
mine eius Gẽtes sperabũt. * Tunc ob- 22
latus est ei dæmonium habens, cæ-

1.Reg.21. a.4. — Num.28. b.9. — Leu.24. b.8. — Osee.6. b.6. — Mar.3. a.1. Luc.6.a.6. Deut.22. a.4. — Isa.42. a.1.

cus, & mutus, & curauit eum ita
23 vt loqueretur, & videret. * Et stu-
pebant omnes turbæ, & dicebant:
24 Numquid hic est filius Dauid? * Pha-
risæi autem audientes, dixerunt: Hic
non eijcit dæmones nisi in Beelze-
25 bub principe dæmoniorum. * Iesus
autem sciens cogitationes eorum, di-
xit eis: * Omne regnum diuisum
contra se, desolabitur: & omnis ci-
uitas, vel domus diuisa contra se,
26 non stabit. * Et si satanas satanam
eijcit, aduersus se diuisus est: quo-
27 modo ergo stabit regnum eius? * Et
si ego in Beelzebub eijcio dæmones,
filij vestri in quo eijciunt? Ideo ipsi
28 iudices vestri erunt. * Si autem ego
in spiritu Dei eijcio dæmones, igi-
tur peruenit in vos regnum Dei.
29 * aut quomodo potest quisquam in-
trare in domum fortis, & vasa eius
diripere, nisi priùs alligauerit for-
tem? & tunc domum illius diripiet.
30 * Qui non est mecum, contra me
C est: & qui non congregat mecum,
31 spargit. * Ideo dico vobis: Omne
peccatum, & blasphemia remittetur
hominibus, spiritus autem blasphe-
32 mia non remittetur. * Et quicumque
dixerit verbum contra filium ho-
minis, remittetur ei: qui autem di-
xerit contra Spiritum sanctum, non
remittetur ei neque in hoc sæculo,
33 neque in futuro. * Aut facite arbo-
rem bonam, & fructum eius bonum:
aut facite arborem malam, & fru-
ctum eius malum: siquidem ex fru-
34 ctu arbor agnoscitur. * Progenies
viperarum, quomodo potestis bona
loqui, cum sitis mali? * ex abundan-
35 tia enim cordis os loquitur. * Bonus
homo de bono thesauro profert bo-
na: & malus homo de malo the-
36 sauro profert mala. * Dico autem
vobis, quoniam omne verbum otio-
sum, quod locuti fuerint homines,
reddent rationem de eo in die iudi-
37 cij. * Ex verbis enim tuis iustificabe-
ris, & ex verbis tuis condemnaberis.
38 * Tunc responderunt ei quidam de
Scribis & Pharisæis, dicentes: Magi-
39 ster, volumus à te signũ videre. * Qui
respondens ait illis: * Generatio ma-
la, & adultera signum quærit: & sig-
num non dabitur ei, nisi signum * Io-
40 næ Prophetæ. * Sicut enim fuit Io-
nas in ventre ceti tribus diebus, &
tribus noctibus; sic erit Filius homi-
nis in corde terræ tribus diebus, &

Mar.3. c.22. Luc.11. b.14. Sap.9.d.14. — Luc.11. b.17. — Mar.3. d.28. Luc.11. b.17. — Luc.6. g.45. — Inf.16.a.4. Luc.11. c.29. 1.Cor.1. d.22. Ion.2. a.1.

tribus

Ion.3.b.5. tribus noctibus. * Viri Niniuitæ 41
surgent in iudicio cum generatione
ista, & condemnabũt eam: quia pœ- D
nitentiã egerunt in prædicatione Io-
næ. Et ecce plus quàm Ionas hic. *Re- 42
gina austri surget in iudicio cum ge-
neratione ista, & condemnabit eam:
3.Reg.10.a.1. 2.Par.9.a. *quia venit à finibus terræ audire sa-
pientiam Salomonis, & ecce plus
Luc.11.d.24. quàm Salomon hic. * Cùm autem 43
immundus spiritus exierit ab homi-
ne, ambulat per loca arida, quæ-
rens requiem, & non inuenit. *Tunc 44
dicit: Reuertar in domum meam,
vnde exiui. Et veniens inuenit eam
vacantem, scopis mundatam, & or-
natam. * Tunc vadit, & assumit se- 45
ptem alios spiritus secum nequiores
2.Pet.2.d.20. se, & intrantes habitant ibi: * & fiunt
nouissima hominis illius peiora prio-
ribus. Sic erit & generationi huic pes-
Mar.3.d.31. Luc.8.c.30. simæ. * Adhuc eo loquente ad tur- 46 C
bas, ecce mater eius, & fratres sta-
bant foris, quærentes loqui ei. * Di- 47
xit autem ei quidam: Ecce mater
tua, & fratres tui foris stant quæ-
rentes te. * At ipse respondens dicen- 48
ti sibi, ait: Quæ est mater mea, &
qui sunt fratres mei? *Et extendens 49
manum in discipulos suos, dixit:
Ecce mater mea, & fratres mei. *Qui- 50
cumque enim fecerit voluntatem Pa-
tris mei, qui in cælis est: ipse meus
frater, & soror, & mater est.

CAP. XIII.

IN illo die exiens Iesus de domo, 1
sedebat secus mare. * Et congre- 2
Mar.4.a.1. Luc.8.a.4. gatæ sunt ad eum turbæ multæ, ita vt A
in nauiculam ascendẽs sederet: & o-
mnis turba stabat in littore, * & lo- 3
cutus est eis multa in parabolis, di-
cens: Ecce exijt qui seminat, semi-
nare. * Et dum seminat, quædam ce- 4
ciderunt secus viam, & venerunt
volucres cæli, & comederunt ea.
* Alia autem ceciderunt in petrosa, 5
vbi non habebant terram multam: &
continuo exorta sunt, quia non ha-
bebant altitudinem terræ. * sole au- 6
tem orto æstuauerunt: & quia non
habebant radicem, aruerunt. * Alia 7
autem ceciderunt in spinas: & cre-
uerunt spinæ, & suffocauerunt ea.
* Alia autem ceciderũt in terram bo- 8
nam: & dabant fructum, aliud cen-
tesimum, aliud sexagesimum, aliud
trigesimum. * Qui habet aures au- 9
diendi, audiat. * Et accedentes disci- 10
puli dixerunt ei: Quare in parabo- B
10 lis loqueris eis? * Qui respondens,
ait illis: Quia vobis datum est nos-
se mysteria regni cælorum: illis au-
12 tem non est datum. * Qui enim Infr.25.c.29.
habet, dabitur ei, & abundabit: qui
autem non habet, & quod habet, au-
13 feretur ab eo. * Ideo in parabolis lo-
quor eis: quia videntes non vident,
& audientes non audiunt, neque in-
14 telligunt. * Et adimpletur in eis
prophetia Isaiæ dicentis: * Auditu Isa.6.c.9
audietis, & non intelligetis: & vi- Mar.4.b.12.
dentes videbitis, & non videbitis. Luc.8.b.10
15 * Incrassatum est enim cor populi Ioan.12.f.40
huius, & auribus grauiter audie- Act.28.f.26.
runt, & oculos suos clauserunt: ne- Rom.11.b.8.
quando videant oculis, & auribus Luc.8.c.18.
audiant, & corde intelligant, &
16 conuertantur, & sanem eos.* Vestri
autem beati oculi quia vident, &
17 aures vestræ quia audiunt.* Amen Luc.10.d.24.
C quippe dico vobis, quia multi pro-
phetæ, & iusti cupierunt videre quæ
videtis, & non viderunt: & audire
18 quæ auditis, & non audierunt. * Vos
ergo audite parabolam seminantis.
19 * Omnis, qui audit verbum regni, &
non intelligit, venit malus, & ra-
pit quod seminatũ est in corde eius:
hic est qui secus viam seminatus est.
20 * Qui autem super petrosa semina-
tus est, hic est, qui verbum audit,
& continuo cum gaudio accipit il-
21 lud: * non habet autẽ in se radicem,
sed est temporalis. facta autem tribu-
latione & persecutione propter ver-
22 bum, continuo scandalizatur. * Qui
autem seminatus est in spinis, hic est,
qui verbum audit, & solicitudo sęcu-
li istius, & fallacia diuitiarum suf-
focat verbum, & sine fructu effi-
23 citur. * Qui verò in terram bonam
seminatus est, hic est qui audit ver-
bum, & intelligit, & fructum affert,
& facit aliud quidem centesimum,
aliud autem sexagesimum, aliud ve-
24 rò trigesimum. * Aliam parabo- Mar.4.c.26.
lam proposuit illis, dicens: Simile fa-
ctum est regnum cælorum homini,
qui seminauit bonum semen in agro
25 suo. * cum autem dormirent homi-
nes, venit inimicus eius, & super-
seminauit zizania in medio tritici,
26 & abijt. * Cùm autem creuisset her-
D ba, & fructum fecisset, tunc appa-
27 ruerunt & zizania. * Accedentes au-
tem serui patrisfamilias, dixerunt ei:
Domine, nónne bonum semen se-
minasti in agro tuo? Vnde ergo

habet zizania? * Et ait illis: Inimi- 28
cus homo hoc fecit: Serui autem di-
xerũt ei, Vis, imus, & colligimus ea?
* Et ait: Non: ne fortè colligentes zi- 29
zania, eradicetis ſimul cum eis & tri-
ticum. * Sinite vtraque creſcere vſ- 30
que ad meſſem, & in tempore meſſis
dicã meſſoribus: Colligite primùm
zizania, & alligate ea in faſciculos
ad comburendum, triticum autem
a Mar. 4. d. 30 Luc. 13. e. 18 cõgregate in horreũ meum. * a Aliam 31
parabolam propoſuit eis dicens: Si-
mile eſt regnum cælorum grano ſi-
napis, quod accipiens homo ſeminauit in agro ſuo: * quod minimum 32
quidem eſt omnibus ſeminibus: cùm
autem creuerit, maius eſt omnibus E
oleribus, & fit arbor, ita vt volucres
cæli veniant, & habitent in ramis
eius. * Aliam parabolam locutus eſt 33
b Luc. 13. e. 21 eis. * b Simile eſt regnum cælorum
fermento, quod acceptum mulier
abſcondit in farinæ ſatis tribus, do-
nec fermentatum eſt totum. * Hæc 34
omnia locutus eſt Ieſus in parabo-
lis ad turbas: & ſine parabolis non
loquebatur eis: * vt impleretur quod 35
dictum erat per Prophetam dicen-
c Pſ. 77. a. 2 Marc 4. d. 32 tem: c Aperiã in parabolis os meum,
eructabo abſcondita à conſtitutio-
ne mundi. * Tunc, dimiſſis turbis, 36
venit in domum: & acceſſerunt ad
eum diſcipuli eius, dicentes: Ediſſere
nobis parabolam zizaniorum agri.
* Qui reſpondens ait illis: Qui ſemi- 37
nat bonum ſemen, eſt Filius homi-
nis. * Ager autem, eſt mundus. Bo- 38
num verò ſemen, hi ſunt filij regni.
Zizania autem, filij ſunt nequam.
* Inimicus autem, qui ſeminauit ea, 39
d Apoc. 14. e. 15 eſt diabolus. * d Meſſis verò, conſum-
matio ſæculi eſt. Meſſores autem,
angeli ſunt. * Sicut ergo colligũtur 40
zizania, & igni comburuntur: ſic
erit in cõſummatione ſæculi. * Mit- 41
tet filius hominis angelos ſuos, & F
colligent de regno eius omnia ſcan-
dala, & eos, qui faciunt iniquitatem:
* & mittẽt eos in caminum ignis. Ibi 42
e Sap. 3. b. 7 Dan. 12. a. 3 erit fletus, & ſtridor dentiũ. * e Tunc 43
iuſti fulgebũt ſicut ſol in regno Pa-
tris eorum. Qui habet aures audien-
di, audiat. * Simile eſt regnum cælo- 44
rum theſauro abſcondito in agro:
quem qui inuenit homo, abſcondit,
& præ gaudio illius vadit, & vendit
vniuerſa quæ habet, & emit agrum
illum. * Iterum ſimile eſt regnum cæ- 45
lorum homini negotiatori, quærenti

46 bonas margaritas. * Inuenta autem
vna pretioſa margarita, abiit, & ven-
didit omnia quæ habuit, & emit eã.
47 * Iterum ſimile eſt regnum cælorum
ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni
48 genere piſcium congreganti. * quam,
cùm impleta eſſet, educentes, & ſe-
cus littus ſedentes, elegerunt bonos
in vaſa, malos autem foras miſerũt.
49 * Sic erit in conſummatione ſæculi:
exibunt angeli, & ſeparabunt malos
50 de medio iuſtorum, * & mittent eos
in caminum ignis: ibi erit fletus, &
51 ſtridor dentium. * Intellexiſtis hæc
52 omnia? Dicunt ei: Etiam. * Ait illis:
G Ideo omnis ſcriba doctus in regno
cælorum, ſimilis eſt homini patri-
familias, qui profert de theſauro ſuo
53 noua & vetera. * Et factum eſt, cùm
conſummaſſet Ieſus parabolas iſtas,
54 tranſiit inde. * Et veniens in patriam
ſuam, docebat eos in ſynagogis eo-
rum, ita vt mirarentur, & dicerent:
Vnde huic ſapientia hæc, & virtu-
55 tes? * a Nónne hic eſt fabri filius? *a Mar. 6. a. 3 Luc. 4. c. 16 Ioan. 6. e. 42*
Nónne mater eius dicitur Maria, &
fratres eius, Iacobus, & Ioſeph, &
56 Simon, & Iudas: * & ſorores eius,
nónne omnes apud nos ſunt? Vnde
57 ergo huic omnia iſta? * Et ſcandali-
zabantur in eo. Ieſus autem dixit
eis: Non eſt propheta ſine honore ni-
58 ſi in patria ſua, & in domo ſua. * Et
non fecit ibi virtutes multas pro-
pter incredulitatem illorum.

CAP. XIIII.

1 IN illo tempore audiuit Herodes *a Marc. 6. b. 14 Luc. 9. a. 7*
2 tetrarcha famã Ieſu: * & ait pue-
A ris ſuis. Hic eſt Ioannes Baptiſta: ipſe
ſurrexit à mortuis, & ideo virtutes
3 operantur in eo. * b Herodes enim *b Marc. 6. c. 17 Luc. 3. d. 19*
tenuit Ioannem, & alligauit eum, &
poſuit in carcerem propter Hero-
4 diadem vxorem fratris ſui. * Dice-
bat enim illi Ioannes: Non licet ti-
5 bi habere eam. * Et volens illum oc-
cidere, timuit populum: c quia ſicut *c Inf. 21. e. 26*
6 prophetam eum habebant. * Die au-
tem natalis Herodis ſaltauit filia He-
rodiadis in medio, & placuit Hero-
7 di. * Vnde cum iuramento pollici-
tus eſt ei dare quodcumq; poſtulaſ-
8 ſet ab eo. * At illa præmonita à ma-
tre ſua, Da mihi, inquit, hic in diſco
9 caput Ioannis Baptiſtæ. * Et contri-
ſtatus eſt rex: propter iuramentum
autem, & eos, qui pariter recumbe-
10 bant, iuſſit dari. * Miſitq; & decol-
11 lauit Ioannem in carcere. * Et alla-

tum

tum est caput eius in disco, & datum
est puellæ, & attulit matri suæ. * Et 12
accedétes discipuli eius, tulerunt cor- B
pus eius, & sepelierunt illud. & ve-
nientes nunciauerunt Iesu. * ᵃ Quod 13
cùm audisset Iesus, secessit inde in
nauicula, in locum desertum seor-
sum: & cùm audissent turbæ, secutæ
sunt eum pedestres de ciuitatibus.
* Et exiens vidit turbam multam, & 14
misertus est eis, & curauit languidos
eorum. * Vespere autem facto, ac- 15
cesserunt ad eum discipuli eius, di-
centes: Desertus est locus, & hora
iam præteriit: dimitte turbas, vt eun-
tes in castella, emant sibi escas. * Ie- 16
sus autem dixit eis: Non habent ne-
cesse ire: date illis vos manducare.
* Responderunt ei: Non habemus 17
hîc nisi quinque panes, & duos pi-
sces. * Qui ait eis: Afferte mihi illos 18
huc. * Et cùm iussisset turbã discum- 19
bere super fœnum, acceptis quinque
panibus, & duobus piscibus, aspi-
ciens in cælum benedixit, & fregit,
& dedit discipulis panes, discipuli
autẽ turbis. * Et mãducauerunt om- 20
nes, & saturati sunt. Et tulerunt re- C
liquias, duodecim cophinos frag-
mentorum plenos. * Manducãtium 21
autem fuit numerus, quinque millia
virorũ, exceptis mulieribus, & par-
uulis. * ᵇ Et statim compulit Iesus 22
discipulos ascendere in nauiculã, &
præcedere eum trans fretum, donec
dimitteret turbas. * Et dimissa turba, 23
ᶜ ascendit in montem solus orare.
Vespere autem facto solus erat ibi.
* nauicula autem in medio mari ia- 24
ctabatur fluctibus: erat enim contra-
rius ventus. * Quarta autem vigi- 25
lia noctis, venit ad eos ambulans su-
per mare. * Et videntes eum super 26
mare ambulantem, turbati sunt, di-
centes: Quia phantasma est. Et præ
timore clamauerunt. * Statimq́ue Ie- 27
sus locutus est eis, dicens: Habete fi-
duciam: ego sum, nolite timere. * Re- 28
spondens autẽ Petrus dixit: Domine,
si tu es, iube me ad te venire super D
aquas. * At ipse ait: veni. Et descen- 29
dens Petrus de nauicula, ambulabat
super aquam vt veniret ad Iesum.
* Videns verò ventum validum, ti- 30
muit: & cùm cœpisset mergi, clama-
uit dicens: Domine, saluum me fac.
* Et continuò Iesus extendens ma- 31
num, apprehendit eum: & ait illi:
Modicæ fidei, quare dubitasti? * Et 32
cùm ascendissent in nauiculam, ces-
33 sauit ventus. * Qui autem in naui-
cula erant, venerunt, & adorauerunt
34 eum, dicẽtes: Verè Filius Dei es. * ᵈ Et
cùm transfretassent, venerunt in ter-
35 ram Genesar. * Et cùm cognouissent
eum viri loci illius, miserunt in vni-
uersam regionẽ illam, & obtulerunt
36 ei omnes malè habentes: * & roga-
bant eum vt vel fimbriam vestimen-
ti eius tangerent. Et quicumque te-
tigerunt, salui facti sunt.

CAP. XV.

1 TVnc accesserunt ad eum ab Ie-
A rosolymis Scribæ, & Pharisæi,
2 dicentes: * Quare discipuli tui trans-
grediuntur traditionem seniorum?
non enim lauant manus suas cùm
3 panem manducant. * Ipse autem re-
spondẽs ait illis: Quare & vos trans-
gredimini mandatum Dei propter
traditionẽ vestram? Nã Deus dixit:
4 * ᵉ Honora patrem, & matrem. &:
ᶠ Qui maledixerit patri, vel matri,
5 morte moriatur. * Vos autem dicitis:
Quicumque dixerit patri, vel matri,
Munus quodcumque est ex me, tibi
6 proderit: * & non honorificabit pa-
trem suum, aut matrẽ suam: & irri-
tum fecistis mandatum Dei propter
7 traditionem vestram. * Hypocritæ,
bene prophetauit de vobis Isaias, di-
8 cens: * ᵍ Populus hic labiis me hono-
B rat: cor autem eorum lõgè est à me.
9 * Sine causa autẽ colunt me, docen-
tes doctrinas, & mãdata hominum.
10 * Et conuocatis ad se turbis, dixit eis:
11 Audite, & intelligite. * Non quod
intrat in os, coinquinat hominem:
sed quod procedit ex ore, hoc coin-
12 quinat hominem. * Tunc accedentes
discipuli eius, dixerunt ei: Scis quia
Pharisæi audito verbo hoc, scandali-
13 zati sunt? * At ille respondens ait:
ʰ Omnis plantatio, quam nõ planta-
uit Pater meus cælestis, eradicabitur.
14 * Sinite illos: ⁱ cæci sunt, & duces
cæcorum. cæcus autem si cæco duca-
tum præstet, ambo in foueam ca-
15 dunt. * Respondens autem Petrus
dixit ei: Edissere nobis parabolam
16 istam. * At ille dixit: Adhuc & vos
17 sine intellectu estis? * Non intelligi-
tis quia omne, quod in os intrat, in
ventrem vadit, & in secessum emitti-
18 tur? * Quæ autem procedunt de ore,
de corde exeũt, & ea coinquinãt ho-
19 minem: * de corde enim exeunt cogi-
tationes malæ, homicidia, adulteria,

ᵃ Luc. 9. b. 10 Marc. 6. d. 17 Ioan. 6. b. 9
ᵇ Mar. 6. f. 45 Ioan. 6. b. 9
ᶜ Ioan. 6. b. 17
ᵈ Marc. 6. g. 53
Mar. 7. a. 1
ᵉ Exod. 20. c. 12 Deut. 5. b. 16 Eph. 6. a. 2
ᶠ Exo. 21. c. 16 Leu. 20. b. 9 Prou. 20. c. 20
ᵍ Isai. 29. d. 13 Mar. 7. a. 6
ʰ Ioan. 15. a. 2
ⁱ Luc. 6. f. 39 Marc. 7. c. 17

fornicationes, furta, falsa testimo- C
nia, blasphemiæ. * hæc sunt, quæ 20
coinquinant hominem. Non lotis
autem manibus manducare, non
coinquinat hominem. * Et egressus 21
inde Iesus secessit in partes Tyri, &
Sidonis. * ᵃ Et ecce mulier Chana- 22 ᵃMar.7. c.25
næa à finibus illis egressa clamauit,
dicens ei: Miserere mei Domine fili
Dauid: filia mea male à dæmonio
vexatur. * Qui non respondit ei ver- 23
bum. Et accedentes discipuli eius ro-
gabant eum dicentes: Dimitte eam:
quia clamat post nos. * Ipse autem 24
respondens ait: Nô sum missus nisi
ᵇ ad oues quæ perierût domus Israel. ᵇSup.10. a.6. Ioan.10. a.3
* At illa venit, & adorauit eum, di- 25
cens: Domine, adiuua me. * Qui re- 26
spondens ait: Non est bonum sume-
re panem filiorum, & mittere cani-
bus. * At illa dixit: Etiam Domine: 27
nam & catelli edunt de micis, quæ
cadunt de mensa dominorum suo-
rum. * Tunc respôdens Iesus, ait illi: 28
O mulier, magna est fides tua: fiat
tibi sicut vis. Et sanata est filia eius
ex illa hora. * Et cùm transisset inde 29
Iesus, venit secus Mare Galilææ: &
ascendens in montem, sedebat ibi.
* ᶜ Et accesserût ad eum turbæ mul- 30 ᶜIsa.35 b.5
tæ, habentes secû mutos, cæcos, clau- D
dos, debiles, & alios multos: & pro-
iecerût eos ad pedes eius, & curauit
eos: * ita vt turbæ mirarentur viden- 31
tes mutos loquentes, claudos ambu-
lantes, cæcos videntes: & magnifica-
bant Deum Israel. * ᵈ Iesus autem, 32 ᵈMar.8. a.1
conuocatis discipulis suis, dixit: Mi-
sereor turbæ, quia triduo iam per se-
uerant mecum, & non habent quod
manducent: & dimittere eos ieiunos
nolo, ne deficiant in via. * Et dicunt 33
ei discipuli: Vnde ergo nobis in de-
serto panes tâtos, vt saturemus tur-
bâ tantâ? * Et ait illis Iesus: Quot ha- 34
betis panes? At illi dixerunt: Septem,
& paucos pisciculos. * Et præcepit 35
turbæ, vt discumberent super ter-
ram. * Et accipiens septem panes, & 36
pisces, & gratias agens, fregit, & de-
dit discipulis suis, & discipuli dede-
runt populo. * Et comederût omnes, 37
& saturati sunt. Et quod superfuit
de fragmentis, tulerût septé sportas
plenas. * Erant autê qui manducaue- 38
runt, quattuor millia hominû, extra
paruulos, & mulieres. * Et, dimissa 39
turba, ascendit in nauiculam: & ve-
nit in fines Magedan.

CAP. XVI.

1 ET accesserunt ad eum Pharisæi, ᵃMar.8. b.11 Luc.12. g.54
A & Sadducæi tentantes: & roga-
uerunt eum vt signû de cælo osten-
2 deret eis. * At ille respondens, ait il-
lis: Facto vespere dicitis: Serenum
3 erit, rubicundû est enim cælum. * Et
mane: Hodie tempestas, rutilat enim
4 triste cælum. * Faciem ergo cæli di-
iudicare nostis: signa autem tem-
porum non potestis scire? ᵇ Genera- ᵇSup.12. g.39
tio mala & adultera signû quærit: &
signum non dabitur ei, ᶜ nisi signum
Ionæ prophetæ. Et relictis illis, ᶜIona 2
5 abiit. * Et cùm venissent discipuli
eius trans fretum, obliti sunt panes
6 accipere. * Qui dixit illis: ᵈ Intuemi- ᵈMar.8. b.14 Luc.12. a.1
ni, & cauete a fermento Pharisæo-
7 rum, & Sadducæorum. * At illi co-
gitabant intra se dicentes: Quia pa-
8 nes non accepimus. * Sciens autem
Iesus, dixit: Quid cogitatis intra vos
modicæ fidei, quia panes non habe-
9 tis? * Nondum intelligitis, neque
B recordamini ᵉ quinque panum in ᵉSup.14. c.17. Ioan.6. b.9
quinque millia hominum, & quot
10 cophinos sumpsistis? * neque ᶠ se-
ptem panum in quattuor millia ho- ᶠSup.15 d.34
minum, & quot sportas sumpsistis?
11 * Quare non intelligitis, quia non de
pane dixi vobis: Cauete à fermen-
to Pharisæorum, & Sadducæorum?
12 * Tunc intellexerunt quia nô dixerit
cauendum à fermento panum, sed
à doctrina Pharisæorum, & Saddu-
13 cæorum. * ᵍ Venit autem Iesus in ᵍMarc.8. e.27 Luc.9 c.18
partes Cæsareæ Philippi: & interro
gabat discipulos suos, dicens: Quem
dicunt homines esse Filiû hominis?
14 * At illi dixerût: Alij Ioannem Bap-
tistam, alij autem Eliam, alij verò Ie-
15 remiam, aut vnû ex prophetis. * Di-
C cit illis Iesus: Vos autem quem me es-
16 se dicitis? * Respondens Simon Pe-
trus dixit: ʰ Tu es Christus, filius ʰIoan.6, g.69
17 Dei viui. * Respondens autem Iesus,
dixit ei: Beatus es Simon Bar Iona:
quia caro, & sanguis non reuelauit
tibi, sed Pater meus, qui in cælis est.
18 * ⁱ Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, ⁱIoã.1.f.42
& super hanc petram ædificabo ec-
clesiam meam, & portæ inferi non
19 præualebunt aduersus eam. * ᵏ Et ti- ᵏIsa.22 g.22 Ioã.20.e.23
bi dabo claues regni cælorum. Et
quodcumq. ligaueris super terram,
erit ligatû & in cælis: & quodcûque
solueris super terram, erit solutum &
20 in cælis. * Tûc præcepit discipulis suis
vt nemini dicerent quia ipse esset Iesus

Christus. * Exinde cœpit Iesus osten- 21
dere discipulis suis, quia oporteret
eum ire Ierosolymam, & multa pa-
ti à senioribus, & Scribis, & princi-
pibus sacerdotum, & occidi, & ter-
tia die resurgere. * Et assumens eum 22
Petrus, cœpit increpare illum dicens: D
Absit à te, Domine: non erit tibi
hoc. * Qui conuersus, dixit Petro: 23
a Mar. 8. d.33 — a Vade post me satana, scandalum es
mihi: quia non sapis ea, quæ Dei
sunt, sed ea, quæ hominum. * Tunc 24
a Sup. 10 d.38 — Iesus dixit discipulis suis: a Si quis
vult post me venire, abneget semet-
Lu.9.c.23 — ipsum, & tollat crucem suam, & se-
& 14.f.27 & 17.g.33 — quatur me. * a Qui enim voluerit 25
a Io.12.d.25 — animam suam saluam facere, per-
det eam. qui autem perdiderit ani-
mam suam propter me, inueniet
eam. * Quid enim prodest homini, 26
si mundum vniuersum lucretur, ani-
mæ verò suæ detrimentum patiatur?
Aut quam dabit homo commuta-
tionem pro anima sua? * Filius enim 27
hominis venturus est in gloria Pa-
a Act. 17. g.31 — tris sui cum angelis suis: a & tunc
reddet vnicuique secundùm opera
Rom. 2. a.6 — eius. * Amen dico vobis, a sunt qui- 28
a Mar. 9. a.1. — dã de hîc stantibus, qui non gustabũt
mortem, donec videant Filium ho-
Luc.9.c.27 — minis venientem in regno suo.

CAP. XVII.

Mar.9.a.2 — ET post dies sex assumit Iesus 1
Lu.9.d.28 — Petrum, & Iacobum, & Ioan- A
nem fratrem eius, & ducit illos in
mõtem excelsum seorsum: * & trans- 2
figuratus est ante eos. Et resplenduit
facies eius sicut sol: vestimenta au-
tem eius facta sunt alba sicut nix.
* Et ecce apparuerunt illis Moyses, 3
& Elias cum eo loquentes. * Re- 4
spondens autem Petrus, dixit ad Ie-
sum: Domine, bonum est nos hic
esse: si vis, faciamus hîc tria taberna-
cula, tibi vnum, Moysi vnum, &
Eliæ vnum. * Adhuc eo loquente, ec- 5
a 2.Pet.1 d.17 — ce nubes lucida obumbrauit eos. a Et
ecce vox de nube, dicens: Hic est Fi-
Sup.3. d.17 — lius meus dilectus, in quo mihi bene
complacui: ipsum audite. * Et au- 6
dientes discipuli ceciderunt in faciem
suam, & timuerunt valde. * Et ac- 7
cessit Iesus, & tetigit eos: dixitque
eis: Surgite, & nolite timere. * Le- 8
uantes autem oculos suos, neminem
viderunt, nisi solum Iesum. * Et de- 9
scendentibus illis de monte, præcepit B
eis Iesus, dicens: Nemini dixeritis vi-
sionem, donec Filius hominis à mor-

10 tuis resurgat. * Et interrogauerunt
eum discipuli, dicentes: a Quid ergo — a Mar. 9. b.11
Scribæ dicunt quòd Eliam oporteat — Mal.4.b.5
11 primum venire? * At ille respondens,
ait eis: Elias quidem venturus est, &
12 restituet omnia. * dico autem vobis, — a Sup. 11. b.14
a quia Elias iam venit, & non co-
gnouerunt eum, a sed fecerunt in — a Sup.14. a.9
eo quæcumque voluerunt. Sic &
Filius hominis passurus est ab eis.
13 * Tunc intellexerunt discipuli, quia
14 de Ioanne Baptista dixisset eis. * a Et — a Mar.9. c.17
cùm venisset ad turbam, accessit ad — Lu.9. e.38
eum homo genibus prouolutus an-
te eum, dicens: Domine, miserere
filio meo, quia lunaticus est, & ma-
le patitur: nam sæpe cadit in ignem,
15 & crebro in aquam. * & obtuli eum
discipulis tuis, & non potuerunt cu-
16 rare eum. * Respondens autẽ Iesus,
ait: O generatio incredula, & peruer-
sa, quousque ero vobiscum? vsque-
quo patiar vos? Afferte huc illum ad
17 me. * Et increpauit illum Iesus, &
C exiit ab eo dæmonium, & curatus est
18 puer ex illa hora. * Tunc accesserũt
discipuli ad Iesum secretò, & dixe-
runt: Quare nos non potuimus eii-
19 cere illum? * Dixit illis Iesus: Prop-
ter incredulitatem vestram. a Amen — a Luc. 17. b.6.
quippe dico vobis, si habueritis fi-
dem, sicut granũ sinapis, dicetis mõ-
ti huic, Transi hinc illuc, & transi-
bit, & nihil impossibile erit vobis.
20 * Hoc autem genus non eiicitur nisi
21 per orationem, & ieiunium. * Con-
uersantibus autem eis in Galilæa, di-
xit illis Iesus: a Filius hominis tradẽ- — a Mar.9. e.31
22 dus est in manus hominum: * & oc- — Luc.9.e.44
cident eum, & tertia die resurget. Et — Inf.20.c.18
23 contristati sunt vehementer. * Et cùm
D venissent Capharnaũ, accesserunt qui
didrachma accipiebant, ad Petrum,
& dixerunt ei: Magister vester non
24 soluit didrachma? * Ait: Etiam. Et
cum intrasset in domum, præuenit
eum Iesus, dicens: Quid tibi vide-
tur Simon? Reges terræ à quibus ac-
cipiunt tributum vel censum? à fi-
25 lijs suis, an ab alienis? * Et ille di-
xit: Ab alienis. Dixit illi Iesus: Er-
26 go liberi sunt filij. * Vt autem non
scandalizemus eos, vade ad mare,
& mitte hamum: & eum piscem, qui
primus ascenderit, tolle: & aperto
ore eius, inuenies staterem: illum su-
mens, da eis pro me, & te.

CAP. XVIII.

Mar.9.c.34. Luc.9.f.46. Inf.19.b.14. 1.Cor.14.d.20.

IN illa hora accesserunt discipuli ad 1
Iesum, dicentes: Quis putas, maior A
est in regno cælorum? * Et aduocans 2
Iesus paruulum, statuit eum in medio
eorum, * & dixit: Amen dico vobis, 3
nisi conuersi fueritis, & efficiamini
sicut paruuli, non intrabitis in reg-
gnum cælorum. * Quicumque ergo 4
humiliauerit se sicut paruulus iste,
hic est maior in regno cælorum. * Et 5
qui susceperit vnũ paruulum talẽ in
nomine meo, me suscipit. * qui autẽ 6
scãdalizauerit vnum de pusillis istis,
qui in me credũt, expedit ei vt suspẽ-
datur mola asinaria in collo eius, &
demergatur in profundũ maris. * Væ 7
mundo à scandalis. Necesse est enim
vt veniant scandala: veruntamen væ
homini illi, per quem scandalũ venit.
* Si autem manus tua, vel pes tuus 8
scãdalizat te: abscide eum, & proijce
ab te: bonum tibi est ad vitam ingre-
di debilem, vel claudum, quàm duas
manus, vel duos pedes habẽtem mit-
ti in ignem æternum. * Et si oculus 9
tuus scandalizat te, erue eum, & B
proijce abs te: bonum tibi est cum
vno oculo in vitam intrare, quàm
duos oculos habentem mitti in ge-
hennam ignis. * Videte ne contem- 10
natis vnum ex his pusillis: dico enim
vobis, * quia angeli eorum in cælis
semper vident faciem patris mei, qui
in cælis est. * Venit enim filius ho- 11
minis saluare quod perierat. * Quid 12
vobis videtur? si fuerint alicui cen-
tum oues, & errauerit vna ex eis:
nónne relinquit nonagintanouem in
montibus, & vadit quærere eam,
quæ errauit? * & si contigerit vt in- 13
ueniat eam: Amen dico vobis, quia
gaudet super eam magis quàm su-
per nonagintanouem, quæ non er-
rauerunt. * Sic non est voluntas 14
ante Patrem vestrum, qui in cæ-
lis est, vt pereat vnus de pusillis
istis. * Si autem peccauerit in te 15
frater tuus, vade, & corripe eum
inter te, & ipsum solum. si te au-
dierit, lucratus eris fratrem tuum.
* si autem te non audierit, adhibe te- 16
cum adhuc vnum, vel duos, * vt in C
ore duorum, vel trium testium stet
omne verbum. * Quòd si non au- 17
dierit eos: dic ecclesiæ. si autem ec-
clesiã non audierit: sit tibi sicut * eth-
nicus, & publicanus. * Amen dico 18
vobis, quæcumq; alligaueritis super

Mar.9.f.42. Luc.17.a.1. Sup.5.e.30. Mar.9.g.43. Psal.33.a.8. Luc.19.b.10. Luc.15.a.4. Luc.17.a.3. Leu.19.17 Eccl.19.13 Iac.5.d.19 Deu.19.b.15. 2 Cor.13.a.1 Heb.10.28 Ioan.8.17. 1.Thes.3.d.14. 1.Co.5.b.11 Ioa.20.23

terrã, erunt ligata & in cælo: & quæ-
cumq; solueritis super terram, erunt
19 soluta & in cælo. * Iterum dico vobis,
quia si duo ex vobis consenserint su-
per terram, de omni re quamcum-
que petierint, fiet illis à patre meo,
20 qui in cælis est. * Vbi enim sunt
duo, vel tres congregati in nomine
21 meo, ibi sum in medio eorum. * Tunc
accedens Petrus ad eum, dixit: * Do-
mine quoties peccabit in me frater
meus, & dimittam ei? vsque septies?
22 * Dicit illi Iesus: Non dico tibi vsque
septies: sed vsque septuagies septies.
23 * Ideo assimilatum est regnum cæ-
lorum homini regi, qui voluit ra-
24 tionem ponere cum seruis suis. * Et
cùm cœpisset rationem ponere, obla-
tus est ei vnus, qui debebat ei decem
25 millia talenta. * Cum autẽ nõ haberet
vnde redderet, iussit eũ dominus eius
venundari, & vxorẽ eius, & filios, &
26 omnia, quæ habebat, & reddi. * Pro-
D cidens autem seruus ille, orabat eum,
dicẽs: Patientiam habe in me, & om-
27 nia reddam tibi. * Misertus autem
dominus serui illius, dimisit eum, &
28 debitum dimisit ei. * Egressus autem
seruus ille inuenit vnum de conser-
uis suis, qui debebat ei centum dena-
rios: & tenẽs suffocabat eum, dicens:
29 redde quod debes. * Et procidens con-
seruus eius, rogabat eum, dicens: Pa-
tientiam habe in me, & omnia red-
30 dam tibi. * Ille autem noluit: sed abijt,
& misit eum in carcerem donec
31 redderet debitum. * Videntes autem
conserui eius quæ fiebant, contristati
sunt valde: & venerunt, & narraue-
runt domino suo omnia, quæ facta
32 fuerant. * Tunc vocauit illum domi-
nus suus: & ait illi: Serue nequam,
omne debitum dimisi tibi quoniam
33 rogasti me: * nónne ergo oportuit &
te misereri conserui tui, sicut & ego
34 tui misertus sum? * Et iratus dominus
eius tradidit eum tortoribus, quoad-
usque redderet vniuersum debitum.
35 * Sic & Pater meus cælestis faciet vo-
bis, si non remiseritis vnusquisque
fratri suo de cordibus vestris.

Luc.17.a.4.

CAP. XIX.

1 ET factum est, cùm consummasset
A Iesus sermones istos, migrauit à
Galilæa, & * venit in fines Iudææ trãs
2 Iordanem, * & secutæ sunt eum tur-
3 bæ multæ, & curauit eos ibi. * Et
accesserunt ad eum Pharisæi tẽtantes

Mar.10.a.1. Mar.10.a.2.

eum,

eum, & dicentes: Si licet homini di-
mittere vxorem suam, quacumque
ex causa? *Qui respondens, ait eis: Nō 4
Gen.1.d.17 legistis, quia *qui fecit hominē ab ini-
tio, masculū, & feminam fecit eos &
dixit: *Propter hoc dimittet homo 5
Gen.1.d.21 *Ephes.5.g.31* *1.Cor.6.d.16* patrem, & matrē, & adhærebit vxori
suæ, & erūt duo in carne vna. *Itaque 6
iam nō sunt duo, sed vna caro. Quod
ergo Deus coniunxit, homo non se-
Deut.24.a.1 paret. *Dicūt illi: *Quid ergo Moyses 7
mandauit dare libellum repudij, &
dimittere? *Ait illis: Quoniā Moyses 8
ad duritiā cordis vestri permisit vo- B
bis dimittere vxores vestras: ab initio
autem non fuit sic. *Dico autē vobis, 9
Sup.5.e.32 *Mar.10.b.11* *Lu.16.d.18* *1.Cor.7.b.18* quia quicumque dimiserit vxorem
suā, nisi ob fornicationem, & aliam
duxerit, mœchatur. & qui dimissam
duxerit, mœchatur. *Dicunt ei disci- 10
puli eius: Si ita est causa hominis cum
vxore, non expedit nubere. *Qui di- 11
xit illis: Non omnes capiunt verbum
istud, sed quibus datum est. *Sunt 12
enim eunuchi, qui de matris vtero sic
nati sunt: & sunt eunuchi, qui facti
sunt ab hominibus: & sunt eunuchi,
qui seipsos castrauerūt propter regnū
cælorum. Qui potest capere capiat.
Mar.10.b.13 *Luc.18.c.15* *Tunc oblati sunt ei paruuli, vt ma- 13
nus eis imponeret, & oraret. Discipuli
autem increpabant eos. *Iesus verò 14
Sup.18.a.3 ait eis: *Sinite paruulos, & nolite eos
prohibere ad me venire: talium est
enim regnū cælorum. *Et cùm impo- 15
Mar.10.b.17 *Luc.18.d.16* suisset eis manus, abiit inde. *Et ecce 16
vnus accedens, ait illi: Magister bone,
quid boni faciam vt habeam vitam
æternam? *Qui dixit ei. Quid me 17
interrogas de bono? Vnus est bonus,
Deus. Si autem vis ad vitam ingredi,
serua mandata. *Dicit illi: Quæ? Iesus 18
Exod.20.c.13 autem dixit: *Non homicidium fa- C
cies: Non adulterabis: Nō facies fur-
tum: Nō falsum testimonium dices:
*Honora patrem tuum, & matrem 19
tuam, & diliges proximum tuum
sicut teipsum. *Dicit illi adolescens: 20
Omnia hæc custodiui à iuuentute
mea, quid adhuc mihi deest? *Ait illi 21
Iesus: Si vis perfectus esse, vade, ven-
de quæ habes, & da pauperibus, &
habebis thesaurum in cælo: & veni,
sequere me. *Cùm audisset autem 22
adolescens verbum, abiit tristis: erat
enim habens multas possessiones.
*Iesus autē dixit discipulis suis: Amē 23
dico vobis, quia diues difficile intra-
bit in regnum cælorum. *Et iterum 24
dico vobis: Facilius est camelum per
foramen acus transire, quàm diuitem
25 intrare in regnum cælorum. *Auditis
autem his, discipuli mirabantur val-
D de, dicentes: Quis ergo poterit saluus
26 esse? *Aspiciens autem Iesus, dixit
illis: Apud homines hoc impossibile
est: apud Deum autem omnia possi-
27 bilia sunt. *Tunc respondens Pe-
trus, dixit ei: Ecce nos reliquimus
omnia, & secuti sumus te: quid ergo
28 erit nobis? *Iesus autem dixit illis:
Amen dico vobis, quod vos, qui se-
cuti estis me, in regeneratione cùm
sederit filius hominis in sede maie-
statis suæ, sedebitis & vos super se-
des duodecim, iudicantes duodecim
29 tribus Israel. *Et omnis, qui reliquе-
rit domum, vel fratres, aut soro-
res, aut patrem, aut matrem, aut
vxorem, aut filios, aut agros propter
nomen meum, centuplum accipiet,
30 & vitam æternam possidebit. *Multi *Infr.20.b.16* *Mar.10.d.31* *Luc.13.f.30.&18.e*
autem erunt primi nouissimi, & no-
uissimi primi.

CAP. XX.

1 SImile est regnum cælorum homi-
A ni patrifamilias, qui exiit primo
mane conducere operarios in vineam
2 suam. *Conuentione autem facta
cum operariis ex denario diurno,
3 misit eos in vineam suam. *Et egres-
sus circa horam tertiam, vidit alios
4 stantes in foro otiosos, *& dixit
illis: Ite & vos in vineam meam, &
5 quod iustum fuerit dabo vobis. *Illi
autem abierunt. Iterum autem exiit
circa sextam, & nonam horam: &
6 fecit similiter. *Circa vndecimam
verò exiit, & inuenit alios stantes, &
dicit illis: Quid hic statis tota die
7 otiosi? *Dicunt ei: Quia nemo nos
conduxit. Dicit illis: Ite & vos in vi-
8 neam meam. *Cùm sero autē factum
esset, dicit dominus vineæ procura-
tori suo: Voca operarios, & redde illis
mercedem incipiens à nouissimis vs-
9 que ad primos. *Cùm venissent ergo
B qui circa vndecimam horam vene-
rant, acceperunt singulos denarios.
10 *Venientes autem & primi, arbitrati
sunt quòd plus essent accepturi: acce-
perunt autem & ipsi singulos dena-
11 rios. *Et accipientes murmurabant
12 aduersus patremfamilias, *dicentes:
Hi nouissimi vna hora fecerunt, &
pares illos nobis fecisti, qui portaui-
13 mus pondus diei, & æstus. *At ille
respondens vni eorum, dixit: Amice

non facio tibi iniuriam: nonne ex de-
nario conuenisti mecum? *Tolle quod 14
tuum est, & vade: volo autem & huic
nouissimo dare sicut & tibi. *Aut non 15
licet mihi quod volo, facere? an ocu-
lus tuus nequam est, quia ego bonus
a Sup. 19. sum? *a Sic erunt nouissimi primi, & 16
d. 30. primi nouissimi. multi enim sunt vo-
Mar. 10. cati, pauci vero electi. *b Et ascendens 17
d. 31. Iesus Ierosolymam, assumpsit duo-
Luc. 13. decim discipulos secreto, & ait illis:
f. 30. b Mar. 10. *Ecce ascendimus Ierosolymam, & fi- 18
d. 33. lius hominis tradetur principibus sa-
Luc. 18. cerdotum, & Scribis, & condemna-
e. 31. bunt eum morte, *& tradent eum Gen- 19
tibus ad illudendum, & flagellandum, C
& crucifigendum, & tertia die resur-
c Mar. 10. get. *c Tunc accessit ad eum mater fi- 20
e. 35. liorum Zebedæi cum filijs suis, ado-
rans & petens aliquid ab eo. *Qui di- 21
xit ei: Quid vis? Ait illi: Dic vt sedeant
hi duo filij mei, vnus ad dexteram
tuam, & vnus ad sinistram in regno
tuo. *Respondens autem Iesus, dixit: 22
Nescitis quid petatis. Potestis bibere
calicem, quem ego bibiturus sum?
Dicunt ei: Possumus. *Ait illis: Cali- 23
cem quidem meum bibetis: sedere au-
tem ad dexteram meam vel sinistram
non est meum dare vobis, sed quibus
d Mar. 10. paratum est à Patre meo. *d Et audien- 24
g. 41 tes decem, indignati sunt de duobus
e Luc. 22. fratribus. *e Iesus autem vocauit eos 25
c. 25 ad se, & ait: Scitis quia principes gen-
tium dominantur eorum: & qui ma-
iores sunt, potestatem exercent in eos.
*Non ita erit inter vos: sed quicumque 26
voluerit inter vos maior fieri, sit ve- D
ster minister: *& qui voluerit inter 27
vos primus esse, erit vester seruus.
f Phil. 2. a. 7 *f Sicut filius hominis non venit mi- 28
nistrari, sed ministrare, & dare ani-
mam suam, redemptionem pro mul-
g Mar. 10. tis. *g Et egredientibus illis ab Iericho, 29
g. 46 secuta est eum turba multa, *& ecce 30
Luc. 18 f. 35 duo cæci sedentes secus viam, audie-
runt, quia Iesus transiret: & clama-
uerunt, dicentes: Domine miserere
nostri, fili Dauid. *Turba autem in- 31
crepabat eos vt tacerent. At illi magis
clamabant, dicentes: Domine, mise-
rere nostri, fili Dauid. *Et stetit Iesus, 32
& vocauit eos, & ait: Quid vultis vt
faciam vobis? *Dicunt illi: Domine, 33
vt aperiantur oculi nostri. *Misertus 34
autem eorum Iesus, tetigit oculos
eorum. Et confestim viderunt, & se-
cuti sunt eum.

CAP. XXI.

1 ET cùm appropinquassent Ieroso- a Mar. 11.
A lymis, & venissent Bethphage ad a. 1
Montem oliueti tunc Iesus misit duos Luc. 19.
2 discipulos, *dicens eis: Ite in castellum, c. 29
quod contra vos est, & statim inue-
nietis asinam alligatam, & pullum
cum ea: soluite, & adducite mihi:
3 *& si quis vobis aliquid dixerit, dicite
quia Dominus his opus habet: &
4 confestim dimittet eos. *Hoc autem
totum factum est, vt adimpleretur
quod dictum est per Prophetam di-
5 centem: *b Dicite filiæ Sion: Ecce rex b Isa. 62.
tuus venit tibi mansuetus, sedens su- d. 11
per asinam, & pullum filium subiu- Zach. 9.
6 galis. *Euntes autem discipuli fe- b. 9 Ioan. 12.
7 cerunt sicut præcepit illis Iesus. *Et ad- b. 15
duxerunt asinam, & pullum: & im-
posuerunt super eos vestimenta sua,
8 & eum desuper sedere fecerunt. *Plu-
rima autem turba strauerunt vesti-
menta sua in via: alij autem cæde-
bant ramos de arboribus, & sterne-
9 bant in via: *turbæ autem, quæ præ-
cedebant, & quæ sequebantur, cla-
mabant, dicentes: *c Hosanna filio Da- c Ps. 117.
uid: benedictus, qui venit in nomine d. 26
10 Domini: hosanna in altissimis. *Et Mar. 11. b. 9
B cùm intrasset Ierosolymam, commo- Luc. 19.
ta est vniuersa ciuitas, dicens: Quis g. 38
11 est hic? *Populi autem dicebant: Hic
est Iesus propheta à Nazareth Gali-
12 læa. *d Et intrauit Iesus in templum d Ioã. 2. c. 14
Dei, & eijciebat omnes vendentes,
& ementes in templo, & mensas nu-
mulariorum, & cathedras venden-
13 tium columbas euertit: *& dicit
eis: Scriptum est: *e Domus mea do- e Deut. 24.
mus orationis vocabitur: vos autem c. 25 Isai. 56. c. 7
14 fecistis illam speluncam latronum. *Et Iere. 7. b. 11
accesserunt ad eum cæci, & claudi in
15 templo: & sanauit eos. *Videntes au-
tem principes sacerdotum, & Scribæ
mirabilia, quæ fecit, & pueros cla-
mantes in templo, & dicentes: Hosanna
16 filio Dauid: indignati sunt, *& dixe-
runt ei: Audis quid isti dicunt? Iesus
autem dixit eis: Vtique numquam
legistis: *f Quia ex ore infantium, & f Ps. 8. b. 3
17 lactentium perfecisti laudem? *Et
relictis illis, abiit foras extra Ciuita-
tem in Bethaniam: ibique mansit.
18 *Mane autem reuertens in Ciuitatem,
19 esuriit: *g Et videns fici arborem vnam g Mar. 11.
secus viam, venit ad eam: & nihil b. 13
inuenit in ea nisi folia tantum, & ait
illi: Numquam ex te fructus nascatur
in sempiternum: Et arefacta est con-

Mar. 11. a.20 tinuo ficulnea. Et videntes discipuli, 20
mirati sunt, dicentes: Quomodò con-
tinuo aruit? Respondens autem Iesus, 21
ait eis: Amen dico vobis, si habueritis
fidē, & non hæsitaueritis, non solùm
de ficulnea facietis, sed & si monti
huic dixeritis, Tolle, & iacta te in ma-
Su. 7. a.7. re, fiet. Et omnia quæcumque pe- 22
1. Ioan. 3. d.25 tieritis in oratione credentes, accipie-
tis. Et cùm venisset in templum, ac- 23
cesserunt ad eum docētem, principes
sacerdotum, & seniores populi, di-
Mar. 11. d.24 centes: In qua potestate hæc facis?
Et quis tibi dedit hanc potestatem?
Lu. 20. a.2 Respondens Iesus dixit eis: Interro- 24
gabo vos & ego vnum sermonem:
quem si dixeritis mihi, & ego vobis
dicam in qua potestate hæc facio.
Baptismus Ioannis vnde erat? è cęlo, 25
an ex hominibus? At illi cogitabant C
inter se, dicētes: Si dixerimus, è cælo, 26
dicet nobis: Quare ergo non credidi-
stis illi? Si autem dixerimus, ex homi-
Sup. 14. a.5 nibus, timemus turbā: omnes enim
habebant Ioannem sicut prophetam.
Et respondentes Iesu, dixerunt: Ne- 27
scimus. Ait illis & ipse: Nec ego dico
vobis in qua potestate hæc facio.
Quid autem vobis videtur? Homo 28
quidā habebat duos filios, & accedēs
ad primū, dixit: Fili, vade hodie, ope-
rare in vinea mea. Ille autem respō- 29
dens, ait: Nolo. Postea autem, pœni-
tentia motus, abiit. Accedens autem 30
ad alterum, dixit similiter. At ille re-
spondens, ait: Eo, domine, & non iuit.
quis ex duobus fecit voluntatem 31
patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis Ie-
sus: Amen dico vobis, quia publicani,
& meretrices præcedent vos in re-
gnum Dei. Venit enim ad vos Ioan- 32
nes in via iustitiæ, & non credidistis
ei: publicani autem, & meretrices cre-
diderunt ei: vos autem videntes nec
pœnitentiam habuistis postea, vt cre-
deretis ei. Aliam parabolam audite: 33
Mar. 12. a.1 Homo erat paterfamilias, qui plan- D
Luc. 20. b.9 tauit vineam, & sepem circumdedit
ei, & fodit in ea torcular, & ædifica-
Isa. 5. a.1. uit turrim, & locauit eam agricolis, &
b.1 peregrè profectus est. Cùm autem 34
Ier. 2. d.21 tempus fructuum appropinquasset,
misit seruos suos ad agricolas, vt ac-
ciperent fructus eius. Et agricolæ, 35
apprehensis seruis eius, alium ceci-
derunt, alium occiderunt, alium verò
lapidauerunt. Iterum misit alios 36
seruos plures prioribus, & fecerunt
illis similiter. Nouissimè autem misit 37

ad eos filium suum, dicens: Verebun-
38 tur filium meum. Agricolæ autem
videntes filium, dixerunt intra se:
Hic est heres, venite, occidamus Inf. 26. a.3 & 27. a.1
eum, & habebimus hereditatem eius. Ioan. 12. g.55
39 Et apprehensum eum eiecerunt ex-
40 tra vineam, & occiderunt. Cùm
ergo venerit dominus vineæ, quid
41 faciet agricolis illis? Aiunt illi: Ma-
los malè perdet: & vineam suam lo-
cabit aliis agricolis, qui reddant ei
42 fructum temporibus suis. Dicit illis
Iesus: Numquam legistis in Scriptu-
ris: Lapidem, quem reprobauerunt Ps. 117. d.22
ædificantes, hic factus est in caput Act. 4. b.11
anguli? A Domino factum est istud, Ro. 9. g.33
& est mirabile in oculis nostris: 1. Pe. 2. a.7
43 ideo dico vobis, quia auferetur à
vobis regnum Dei, & dabitur genti
44 facienti fructus eius. Et qui ceci-
derit super lapidem istum, confrin-
getur: super quem verò ceciderit,
45 cōteret eum. Et cùm audissent prin-
cipes sacerdotum, & Pharisæi pa-
rabolas eius, cognouerunt quòd de
46 ipsis diceret. Et quærentes eum te-
nere, timuerunt turbas: quoniam
sicut prophetam eum habebant.

CAP. XXII.

1 ET respondens Iesus, dixit iterum Luc. 14. d.16
2 in parabolis eis, dicens: Simile Apo. 19. b.9
A factum est regnum cælorum homini
3 regi, qui fecit nuptias filio suo. Et
misit seruos suos vocare inuitatos ad
4 nuptias, & nolebant venire. Iterum
misit alios seruos, dicens: Dicite in-
uitatis: Ecce prandium meum paraui,
tauri mei, & altilia occisa sunt, &
5 omnia parata: venite ad nuptias. Illi
autem neglexerunt: & abierunt, alius
in villam suam, alius verò ad nego-
6 tiationem suam: reliqui verò te-
nuerunt seruos eius, & contumeliis
7 affectos occiderunt. Rex autem
cùm audisset, iratus est: & missis
exercitibus suis, perdidit homicidas
illos, & ciuitatem illorum succendit.
8 Tunc ait seruis suis: Nuptiæ quidem
paratæ sunt, sed qui inuitati erant,
9 non fuerunt digni. Ite ergo ad exi-
tus viarum, & quoscumque inuene-
10 ritis, vocate ad nuptias. Et egressi
B serui eius in vias, congregauerunt
omnes, quos inuenerunt, malos &
bonos: & impletæ sunt nuptiæ dis-
11 cumbentium. Intrauit autem rex vt
videret discumbentes, & vidit ibi ho-
minem non vestitum veste nuptiali.

* Et ait illi: Amice quomodo huc in- 12
trasti non habens vestem nuptialem?
At ille obmutuit. * Tunc dixit rex mi- 13
ᵃSap. 2. nistris: ᵃ Ligatis manibus, & pedibus
b.12. & 15. eius, mittite eum in tenebras exterio-
f.48 res: ibi erit fletus, & stridor dentium.
Inf.25.c.30 * Multi enim sunt vocati, pauci verò 14
ᵇMar. 12. electi. * ᵇ Tunc abeuntes Pharisæi, 15
b.13 consilium inierunt vt caperent eum
Luc. 20. in sermone. * Et mittunt ei discipu- 16
d.20 los suos cum Herodianis dicentes:
Magister, scimus quia verax es, &
viam Dei in veritate doces, & non
est tibi cura de aliquo: nõ enim respi-
cis personam hominum: * dic ergo 17
nobis quid tibi videtur, licet censum
dare Cæsari, an non? * Cognita autem 18
Iesus nequitia eorum, ait: Quid me
tentatis hypocritæ? * ostendite mihi 19
numisma census. At illi obtulerunt ei
denarium. * Et ait illis Iesus: Cuius est 20
imago hæc, & superscriptio? * Dicunt 21
ᶜRo.13.a.7 ei: Cæsaris. Tunc ait illis: ᶜ Reddite
ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: &
quæ sunt Dei, Deo. * Et audientes 22
mirati sunt, & relicto eo abierunt. C
* In illo die accesserunt ad eum Sad- 23
ducæi, qui dicunt non esse resurre-
ctionem: & interrogauerunt eum,
ᵈMar.12. * dicentes: Magister, Moyses dixit: ᵈ Si 24
b.15 quis mortuus fuerit non habens fi-
Luc.20. lium, vt ducat frater eius vxorem il-
d.28 lius, & suscitet semen fratri suo.
Act.25 b.6
Deut.25. * Erant autem apud nos septem fra- 25
b.6 tres: & primus, vxore ducta, defun-
ctus est: & non habens semen, reliquit
vxorem suam fratri suo. * Similiter 26
secundus, & tertius vsque ad septi-
mum. * Nouissimè autem omnium 27
& mulier defuncta est. * In resurre- 28
ctione ergo cuius erit de septem
vxor? omnes enim habuerunt eam.
* Respondens autem Iesus, ait illis: 29
Erratis nescientes Scripturas, neque
virtutem Dei. * In resurrectione enim 30
neque nubent, neque nubentur: sed
erunt sicut angeli Dei in cælo. * De 31
resurrectione autem mortuorum nõ
legistis quod dictum est à Deo dicen-
ᵉExo.3.b.6 te vobis: * ᵉ Ego sum Deus Abraham, 32
& Deus Isaac, & Deus Iacob? Non D
est Deus mortuorum, sed viuentium.
* Et audientes turbæ, mirabantur 33
ᶠMar. 12. in doctrina eius. * ᶠ Pharisæi autem 34
c.28 audientes quòd silentium imposuis-
Luc.10.c.27 set Sadducæis, conuenerunt in vnum:
* & interrogauit eum vnus ex eis legis 35
doctor, tentans eum: * Magister, quod 36
est mandatum magnum in Lege? * Ait 37

illi Iesus: ᵃ Diliges Dominum Deum ᵃDeut.6.
tuum ex toto corde tuo, & in tota b.5
38 anima tua, & in tota mente tua. * Hoc
est maximum, & primum manda-
39 tum. * Secundum autem simile est
huic: ᵇ Diliges proximum tuum, sicut ᵇLeu. 19.
40 teipsum. * In his duobus mandatis d. 8
vniuersa lex pendet, & prophetæ. Mar. 12. d.31
41 * Congregatis autem Pharisæis, in- Luc.10.
42 terrogauit eos Iesus, * dicens: Quid d.41
vobis videtur de Christo? cuius filius
43 est? Dicunt ei: Dauid. * Ait illis: Quo-
modo ergo Dauid in spiritu vocat
44 eum Dominum, dicens: * ᶜ Dixit Do- ᶜPs.109.
minus Domino meo: sede à dextris a.1
meis, donec ponam inimicos tuos sca-
45 bellum pedum tuorum? * Si ergo Da-
uid vocat eum Dominum, quomodo
46 filius eius est? * & nemo poterat ei
respondere verbum: neque ausus fuit
quisquam ex illa die eum amplius
interrogare.

CAP. XXIII.

1 TVnc Iesus locutus est ad turbas,
2 & ad discipulos suos, * dicens:
A Super cathedram Moysi sederunt
3 ᵃ Scribæ, & Pharisæi. * Omnia ergo ᵃ2.Esd.8.
quæcunque dixerint vobis, seruate, & a.4
facite: secundùm opera verò eorum
nolite facere: dicunt enim, & non fa-
4 ciunt. * ᵇ Alligant enim onera grauia, ᵇLuc.11.
& importabilia, & imponunt in hu- g.46
meros hominum: digito autem suo Act. 15.
5 nolunt ea mouere. * Omnia verò ope- c.10
ra sua faciunt vt videantur ab homi- Deu.6.b.8
nibus: ᶜ dilatãt enim phylacteria sua, Nu.15.d.38
6 & magnificant fimbrias. * Amant au- ᶜMar. 12.
tem primos recubitus in cœnis, & d.38
7 primas cathedras in synagogis, * & Lu.11.f.43
salutationes in foro, & vocari ab ho- & 20.g.46
8 minibus Rabbi. * ᵈ Vos autem nolite ᵈIac.3. a.1
vocari Rabbi. vnus est enim Magister
vester, omnes autem vos fratres estis.
9 * ᵉ Et patrem nolite vocare vobis super
terram: vnus est enim Pater vester, ᵉMal. 1.
10 qui in cælis est. * Nec vocemini ma- b.6
gistri: quia Magister vester vnus est,
11 Christus. * Qui maior est vestrum,
12 erit minister vester. * ᶠ Qui autem se
B exaltauerit, humiliabitur: & qui se ᶠLuc.14.
13 humiliauerit, exaltabitur. * Væ autem c.11. & 18.
vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ: c.14
quia clauditis regnum cælorum ante
homines. vos enim non intratis, nec
14 introeuntes sinitis intrare. * Væ vobis
Scribæ & Pharisæi hypocritæ: ᵍ quia ᵍMar. 12.
comeditis domos viduarum, oratio- d.40
nes longas orantes: propter hoc am- Luc.20.
15 plius accipietis iudicium. * Væ vobis g.47

Scribæ, & Pharisæi hypocritæ: quia
circuitis mare, & aridam, vt faciatis
vnū proselytū: & cùm fuerit factus,
facitis eum filium gehennæ duplo
quàm vos. *Væ vobis duces cæci, qui 16
dicitis: Quicumq; iurauerit per tem-
plum, nihil est: qui autem iurauerit in
auro templi, debet. *Stulti, & cæci: 17
Quid enim maius est, aurū, an tem-
plum, quod sanctificat aurum? *Et 18
quicumque iurauerit in altari, nihil
est: quicumque autem iurauerit in
dono, quod est super illud, debet.
*Cæci: Quid enim maius est, donum, 19
an altare, quod sanctificat donum?
*Qui ergo iurat in altari, iurat in eo, 20
& in omnibus, quæ super illud sunt. C
*& quicumque iurauerit in templo, 21
iurat in illo, & in eo, qui habitat in
ipso: *& qui iurat in cælo, iurat in 22
throno Dei, & in eo, qui sedet super
eum. *a Væ vobis Scribæ, & Pharisæi 23 [a Luc. 11. f. 42]
hypocritæ: qui decimatis mentham,
& anethum, & cyminum, & reliqui-
stis quæ grauiora sunt legis, iudi-
cium, & misericordiam, & fidem.
hæc oportuit facere, & illa non omit-
tere. *Duces cæci, excolantes culicem, 24
camelum autem glutientes. *Væ vo- 25
bis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ,
quia mundatis quod deforis est cali-
cis, & paropsidis: intus autem pleni
estis rapina, & immūditia. *Pharisæe 26
cæce, munda prius quod intus est
calicis, & paropsidis, vt fiat id, quod
deforis est, mundum. *Væ vobis 27
Scribæ, & Pharisæi hypocritæ: quia
similes estis sepulchris dealbatis, quæ
aforis parent hominibus speciosa,
intus verò plena sunt ossibus mor-
tuorum, & omni spurcitia. *sic & 28
vos aforis quidem paretis hominibus
iusti: intus autē pleni estis hypocrisi,
& iniquitate. *Væ vobis Scribæ, & 29
Pharisæi hypocritæ, qui ædificatis
sepulchra prophetarum, & ornatis
monumenta iustorum, *& dicitis: 30 B
Si fuissemus in diebus patrum no-
strorum, non essemus socij eorum in
sanguine prophetarum. *itaque testi- 31
monio estis vobismetipsis, quia filij D
estis eorum, qui prophetas occiderūt.
*Et vos implete mensuram patrum 32
vestrorum. *a Serpentes genimina vi- 33 [a Sap. 3. b. 7]
perarum, quomodo fugietis à iudicio
gehennæ? *Ideo ecce ego mitto ad vos 34
prophetas, & sapientes, & scribas, &
ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex
eis flagellabitis in synagogis vestris,
& persequemini de ciuitate in ciui-
35 tatem: *vt veniat super vos omnis
sanguis iustus, qui effusus est super
terram, *a à sanguine Abel iusti vsque [a Gen. 4. b. 8]
ad sanguinem *b Zachariæ, filij Bara- [Heb. 11.]
chiæ, quem occidistis inter templum [a. 4] [b 2 Par. 24.]
36 & altare. *Amen dico vobis, venient [f. 22]
hæc omnia super generationē istam. [Lu. 13. g. 34]
37 *Ierusalem Ierusalem, qui occidis
prophetas, & lapidas eos, qui ad te
missi sunt, quoties volui congre-
gare filios tuos, quemadmodum gal-
lina congregat pullos suos sub alas,
38 & noluisti? *Ecce relinquetur vobis
39 domus vestra deserta. *Dico enim
vobis, non me videbitis amodo, do-
nec dicatis: Benedictus, qui venit in
nomine Domini.

CAP. XXIIII.

1 ET egressus Iesus de templo, ibat. [Mar. 13.]
A Et accesserunt discipuli eius, vt [a. 1]
ostenderent ei ædificationes templi. [Luc. 21. a. 5]
2 Ipse autem respondens dixit illis: Vi-
detis hæc omnia? Amen dico vobis,
non relinquetur hic lapis super lapi-
3 dem, qui non destruatur. *a Sedente [a Luc. 19.]
autem eo super Montem oliueti, ac- [g. 44]
cesserunt ad eum discipuli secretò,
dicentes: Dic nobis, quando hæc
erunt? & quod signum aduentus tui,
4 & consummationis sæculi? *a Et re- [a Eph. 5. b. 6]
spondens Iesus, dixit eis: Videte ne- [Col. 2. d. 18]
5 quis vos seducat. *multi enim venient
in nomine meo, dicentes: Ego sum
6 Christus: & multos seducent. *Audi-
turi enim estis prælia, & opiniones
præliorū. Videte ne turbemini. opor-
tet enim hæc fieri, sed nondum est
7 finis. *consurget enim gens in gen-
tem, & regnum in regnum, & erunt
pestilentiæ, & fames, & terræ-motus
8 per loca. *hæc autē omnia initia sunt
9 dolorum. *a Tunc tradent vos in tri- [a Ioan. 15.]
bulationem, & occident vos: & eritis [c. 20. & 16.]
odio omnibus gētibus propter nomē [a. 2] [Sup. 10.]
10 meum. *Et tunc scandalizabuntur [c. 17]
B multi, & inuicem tradent, & odio ha- [Lu. 21. c. 15]
11 bebūt inuicem. *Et multi pseudopro-
phetæ surgent, & seducent multos.
12 *Et quoniam abundauit iniquitas, re-
13 frigescet charitas multorum. *qui au-
tem perseuerauerit vsq; in finem, hic
14 saluus erit. *Et prædicabitur hoc Euā-
gelium regni in vniuerso orbe, in te-
stimonium omnibus gētibus: & tunc
15 veniet consummatio. *Cum ergo vi- [a Mar. 13.]
deritis abominationem desolationis, [b. 14]
quæ dicta est *b à Daniele propheta, [Luc. 21.]
stantem in loco sancto, qui legit, [d. 20] [b Dan. 9. 27]

inſelligat: * tunc qui in Iudæa ſunt, 16
fugiant ad montes: * & qui in tecto, 17
non deſcendat tollere aliquid de do-
mo ſua: * & qui in agro, non reuerta- 18
tur tollere tunicam ſuam. * Væ autem 19
prægnantibus, & nutrientibus in illis
diebus. * Orate autem vt non fiat fu- 20
ga veſtra in hieme, [a] vel ſabbato. * erit 21 — [a] Act. 1. b. 12
enim tunc tribulatio magna, qualis
non fuit ab initio mundi vſq; modò,
neque fiet. * Et niſi breuiati fuiſſent 22
dies illi, non fieret ſalua omnis caro:
ſed propter electos breuiabuntur dies
illi. * [b] Tunc ſiquis vobis dixerit: Ecce 23 — [b] Marc. 13. c. 21. Luc. 17. c. 23
hic eſt Chriſtus, aut illic: nolite cre-
dere. * Surgent enim pſeudochriſti, 24
& pſeudoprophetæ: & dabunt ſigna
magna, & prodigia, ita vt in errorem
inducãtur (ſi fieri poteſt) etiam electi.
* Ecce prædixi vobis. * Si ergo dixerint 25
vobis, Ecce in deſerto eſt, nolite ex- 26
ire: ecce in penetralibus, nolite cre-
dere. * Sicut enim fulgur exit ab 27
Oriente, & paret vſque in Occiden-
tem: ita erit & aduentus Filij homi-
nis. * [c] Vbicumque fuerit corpus, illic 28 — [c] Luc. 17. g. 36
congregabuntur & aquilæ. * [d] Statim 29 — [d] Marc. 13. c. 24. Luc. 21. e. 25. Eze. 32. b. 7. Iſa. 13. b. 10. Ioel. 3. c. 15. Apoc. 6. b. 7
autem poſt tribulationem dierum C
illorum ſol obſcurabitur, & luna
non dabit lumen ſuum, & ſtellæ ca-
dent de cęlo, & virtutes cælorũ com-
mouebuntur; * & tunc parebit ſi- 30
gnum Filij hominis in cælo: & tunc
plangent omnes tribus terræ: & vi-
debunt Filium hominis venientem
in nubibus cæli cum virtute multa,
& maieſtate. * [e] Et mittet angelos ſuos 31 — [e] 1. Cor. 15. g. 52
cum tuba, & voce magna: & congre-
gabunt electos eius à quattuor ventis,
à ſummis cælorum vſque ad termi-
nos eorum. * Ab arbore autem fici 32
diſcite parabolam: cùm iam ramus
eius tener fuerit, & folia nata, ſcitis
quia prope eſt æſtas: * ita & vos cùm 33
videritis hæc omnia, ſcitote quia pro-
pe eſt in ianuis. * Amen dico vobis, 34
quia non præteribit generatio hæc,
donec omnia hæc fiant. * [f] Cælum, & 35 — [f] Mar. 13. d. 31
terra tranſibunt, verba autem mea
non præteribunt. * De die autem illa, 36
& hora nemo ſcit, neque angeli cæ-
lorum, niſi ſolus Pater. * [g] Sicut autem 37 — [g] Luc. 17. f. 26. Gen. 7. b. 5
in diebus Noe, ita erit & aduentus
Filij hominis. * ſicut enim erant in 38
diebus ante diluuium comedentes & D
bibentes, nubentes & nuptui traden-
tes, vſque ad eum diem, quo intrauit
Noe in arcam, * & non cognouerunt 39
donec venit diluuiũ, & tulit omnes:
ita erit & aduentus Filij hominis.
40 * Tunc duo erunt in agro: vnus aſſu-
41 metur, & vnus relinquetur. * duæ
molentes in mola: vna aſſumetur, &
42 vna relinquetur. * Vigilate ergo, quia
neſcitis qua hora Dominus veſter
43 venturus ſit. * Illud autem ſcitote,
[h] quoniam ſi ſciret paterfamilias qua — [h] 1. Theſ. 4. d. 17. Mar. 13. d. 32. Luc. 12. e. 39
hora fur venturus eſſet, vigilaret
vtique, & non fineret perfodi do-
44 mum ſuam. * Ideo & vos eſtote pa-
rati: quia qua neſcitis hora Filius ho-
45 minis venturus eſt. * Quis, putas, eſt
fidelis ſeruus, & prudens, quem con-
ſtituit dominus ſuus ſuper familiam
ſuam, vt det illis cibum in tempore?
46 * [i] Beatus ille ſeruus, quem cùm ve- — [i] Apoc. 16. c. 15
nerit dominus eius, inuenerit ſic fa-
47 cientem. * amen dico vobis, quo-
niam ſuper omnia bona ſua conſti-
48 tuet eum. * Si autem dixerit malus
ſeruus ille in corde ſuo: Moram facit
49 dominus meus venire: * & cœperit
percutere conſeruos ſuos, manducet
50 autem, & bibat cum ebrioſis: * ve-
niet dominus ſerui illius in die, qua
51 non ſperat, & hora, qua ignorat: * &
diuidet eum, partemque eius ponet
cum hypocritis. [k] illic erit fletus, & — [k] Sup. 13. f. 42. Inf. 25. c. 30
ſtridor dentium.

CAP. XXV.

1 TVnc ſimile erit regnum cælorum
A decem virginibus: quæ accipien-
tes lampades ſuas exierunt obuiam
2 ſponſo, & ſponſæ. * Quinque autem
ex eis erant fatuæ, & quinque pru-
3 dentes: * ſed quinque fatuæ, acceptis
lampadibus, non ſumpſerunt oleum
4 ſecum: * prudentes verò acceperunt
oleum in vaſis ſuis cum lampadibus.
5 * Moram autẽ faciente ſponſo, dormi-
6 tauerunt omnes & dormierũt. * Me-
dia autẽ nocte clamor factus eſt: Ecce
7 ſponſus venit, exite obuiam ei. * Tunc
ſurrexerunt omnes virgines illæ, &
8 ornauerunt lampades ſuas. * Fatuæ
autem ſapientibus dixerunt: Date
nobis de oleo veſtro: quia lampades
9 noſtrę extinguuntur. * Reſponderunt
prudentes, dicentes: Ne fortè non
ſufficiat nobis, & vobis, ite potius
10 ad vendentes, & emite vobis. * Dum
autem irent emere, venit ſponſus: &
quæ paratæ erant, intrauerunt cum
eo ad nuptias, & clauſa eſt ianua.
11 * Nouiſſimè verò veniunt & reliquæ
virgines, dicentes: Domine, Domine,
12 aperi nobis. * At ille reſpondens,
ait: Amen dico vobis, neſcio vos.

* Vigi-

^a Matt.25. d.33 * ^a Vigilate itaque, quia nescitis diem, 13
neque horam. * ^b Sicut enim homo 14
^b Luc.19. b.12 peregrè proficiscens, vocauit seruos
suos, & tradidit illis bona sua. * Et 15
vni dedit quinque talenta, alij autem B
duo, alij verò vnum, vnicuique se-
cundùm propriam virtutem, & pro-
fectus est statim. * Abijt autem qui 16
quinque talenta acceperat, & opera-
tus est in eis, & lucratus est alia quin-
que. * Similiter & qui duo accepe- 17
rat, lucratus est alia duo. * Qui au- 18
tem vnum acceperat, abiens fodit in
terram, & abscondit pecuniam do-
mini sui. * Post multum verò tempo- 19
ris venit dominus seruorum illorũ,
& posuit rationem cum eis. * Et acce- 20
dens qui quinque talenta acceperat,
obtulit alia quinque talenta, dicens:
Domine, quinque talenta tradidi-
sti mihi, ecce alia quinque superlu-
cratus sum. * Ait illi dominus eius: 21
Euge serue bone, & fidelis, quia su-
per pauca fuisti fidelis, super multa
te constituam, intra in gaudium do-
mini tui. * Accessit autem & qui duo 22
taléta acceperat, & ait: Domine, duo
talenta tradidisti mihi, ecce alia duo
lucratus sum. * Ait illi dominus eius: 23
Euge serue bone, & fidelis, quia su-
per pauca fuisti fidelis, super multa te
constituam, intra in gaudium domi-
ni tui. * Accedens autem & qui vnũ 24
talentum acceperat, ait: Domine, scio
quia homo durus es, metis vbi non
seminasti, & cõgregas vbi non spar-
sisti: * & timens abij, & abscondi ta- 25
lentum tuũ in terra: ecce habes quod C
tuum est. * Respondens autẽ domi- 26
nus eius, dixit ei: Serue male, & piger,
sciebas quia meto vbi non semino, &
congrego vbi non sparsi: * oportuit 27
ergo te committere pecuniam meam
numulariis, & veniẽs ego recepissem
vtique quod meum est cum vsura.
* Tollite itaque ab eo talentũ, & date 28
^a Sup.13. b.12 Marc.4. c.21 Luc.8.c.18 & 19.d.26 ei, qui habet decem talenta. * ^a omni 29
enim habenti dabitur, & abundabit:
ei autem, qui non habet, & quod vi-
detur habere, auferetur ab eo. * Et in- 30
utilem seruũ ejicite in tenebras exte-
riores: illic erit fletus, & stridor den-
tium. * Cùm autem venerit Filius ho- 31
minis in maiestate sua, & omnes an-
geli cum eo, tunc sedebit super sedem
maiestatis suæ: * & congregabuntur 32
ante eum omnes gentes, & separabit
eos ab inuicem, sicut pastor segregat
oues ab hœdis: * & statuet oues quidẽ 33
à dextris suis, hœdos autem à sini-
34 stris. * Tunc dicet rex his, qui à dextris
eius erunt: Venite benedicti Patris
mei, possidete paratum vobis re-
35 gnum à constitutione mundi. * ^a esu- ^a Isa.58. b.7
riui enim, & dedistis mihi man-
ducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: Ezec.18.b.7
36 hospes eram, & collegistis me: * nu-
dus, & cooperuistis me: ^b infirmus, & ^b Eccli.7. d.38
visitastis me: in carcere eram, & ve-
37 nistis ad me. * Tunc respondebunt ei
D iusti, dicentes: Domine, quando
te vidimus esurientem, & pauimus
te: sitientem, & dedimus tibi potum?
38 * quando autem te vidimus hospi-
tem, & collegimus te: aut nudum, &
39 cooperuimus te? * aut quando te vi-
dimus infirmum: aut in carcere, &
40 venimus ad te? * Et respondens rex,
dicet illis: Amen dico vobis, quam-
diu fecistis vni ex his fratribus meis
41 minimis, mihi fecistis. * Tunc di-
cet & his, qui à sinistris erunt: ^a Dis- Psal.6.c.9
cedite à me maledicti in ignem Su.7.d.23
æternum, qui paratus est diabolo, Luc.13.f.27
42 & angelis eius. * esuriui enim, & non
dedistis mihi manducare: sitiui, &
43 non dedistis mihi potum: * hospes
eram, & non collegistis me: nudus,
& non cooperuistis me: infirmus,
& in carcere, & non visitastis me.
44 * Tunc respondebunt ei & ipsi, dicen-
tes: Domine, quando te vidimus
esurientem, aut sitientem, aut ho-
spitem, aut nudũ, aut infirmum, aut
in carcere, & non ministrauimus
45 tibi? * Tunc respondebit illis di-
cens: Amen dico vobis: Quamdiu
non fecistis vni de minoribus his,
46 nec mihi fecistis. * ^b Et ibunt hi in ^b Ioan.5. e.29
supplicium æternum: iusti autem in Dan.12. a.2
vitam æternam.

CAP. XXVI.

1 ET factum est: cùm consummas-
A set Iesus sermones hos omnes,
2 dixit discipulis suis: * ^a Scitis quia post ^a Mar.14. a.1
biduum Pascha fiet, & Filius ho- Luc.22.a.2
3 minis tradetur vt crucifigatur. * Tunc
congregati sunt principes sacerdo-
tum, & seniores populi in atrium
principis sacerdotum, qui dicebatur
4 Caiphas: * & consilium fecerunt vt
Iesum dolo tenerent, & occiderent.
5 * Dicebant autem: Non in die festo,
ne forte tumultus fieret in populo.
6 * ^b Cùm autẽ Iesus esset in Bethania in ^b Ioan.11. a.2. & 12. a.3
7 domo Simonis leprosi, * accessit ad
eũ mulier habens alabastrũ vnguenti Marc.14. a.3
pretiosi, & effudit super caput ipsius

recumbentis. * Videntes autem disci- 8
puli, indignati sunt dicentes: Vt quid
perditio hæc? *potuit enim istud væ- 9
nundari multo, & dari pauperibus.
*Sciens autem Iesus, ait illis: Quid 10
molesti estis huic mulieri? opus enim
bonum operata est in me. *nam sem- 11
per pauperes habetis vobiscum: me
autem non semper habetis. * Mittens 12
enim hæc vnguentum hoc in corpus
meum: ad sepeliendum me fecit.
* Amen dico vobis, vbicumque præ- 13
dicatum fuerit hoc euangelium in
toto mundo, dicetur & quòd hæc
ᵃMar. 14. b. 10 fecit in memoriam eius. * ᵃ Tunc 14
abiit vnus de duodecim, qui diceba- B
Luc. 22. a. 3 tur Iudas Iscariotes, ad principes sa-
cerdotum: * & ait illis: Quid vultis 15
mihi dare, & ego vobis eum tradam?
At illi constituerunt ei triginta ar-
genteos. * Et exinde quærebat op- 16
portunitatem vt eum traderet. *ᵇ Pri- 17
ᵇMar. 14. b. 12 ma autem die azymorum accesserunt
Luc. 22. a. 7 discipuli ad Iesum, dicentes: Vbi
vis paremus tibi comedere Pascha?
*At Iesus dixit: Ite in ciuitatem ad 18
quemdam, & dicite ei: Magister di-
cit: Tempus meum prope est, apud te
facio Pascha cum discipulis meis.
*Et fecerunt discipuli sicut constituit 19
illis Iesus, & parauerunt Pascha.
ᶜMar. 14. b. 17 * ᶜ Vespere autem facto, discumbebat 20
cum duodecim discipulis suis. * Et 21
Luc. 22. b. 14 edentibus illis, dixit: Amen dico vobis,
Ioan. 13. b. 21 quia vnus vestrum me traditurus est.
*Et contristati valde, cœperunt singuli 22
dicere: Numquid ego sum Domine?
*At ipse respondens, ait: Qui intingit 23
mecum manum in paropside, hic me
tradet. * Filius quidem hominis 24
Ps. 40. c. 10 vadit, ᵈ sicut scriptum est de illo: væ C
autem homini illi, per quem Filius
hominis tradetur: bonum erat ei, si
natus non fuisset homo ille. * Re- 25
spondens autem Iudas, qui tradidit
eum, dixit: Numquid ego sum Rab-
ᵉ1. Cor. 11. e. 24 bi? Ait illi: Tu dixisti. * ᵉ Cœnantibus 26
autem eis, accepit Iesus panem, & be-
nedixit, ac fregit, deditque discipulis
suis, & ait: Accipite, & comedite: hoc
est corpus meum. * Et accipiens cali- 27
cem gratias egit: & dedit illis, dicens:
Bibite ex hoc omnes. * Hic est enim 28
sanguis meus noui testamenti, qui pro
multis effundetur in remissionem pec-
catorum. * Dico autem vobis: non 29
bibam amodo de hoc genimine vitis
vsque in diem illum, cum illud bibam
vobiscum nouum in regno Patris

30 mei. * Et hymno dicto, exierunt in
31 Montem oliueti. *Tunc dicit illis Iesus:
ᵃ Omnes vos scandalum patiemini in ᵃMar. 14. c. 27
me, in ista nocte. Scriptum est enim: Ioan. 16. d. 32
Percutiam pastorem, & dispergentur Zach. 13. c. 7
32 oues gregis. *Postquam autem resur-
rexero, præcedam vos in Galilæam. Mar. 16. b. 7
33 *Respondens autem Petrus, ait illi: Et
si omnes scandalizati fuerint in te, ego
34 numquam scandalizabor. * Ait illi
Iesus: Amen dico tibi, quia in hac nocte
antequam gallus cantet, ter me negabis.
35 * Ait illi Petrus: ᵇ Etiamsi oportuerit ᵇIoan. 13. d. 38
me mori tecum, non te negabo. Simi-
36 liter & omnes discipuli dixerunt. *Tunc Mar. 14. d. 32
venit Iesus cum illis in villam, quæ dicitur Luc. 22. d. 39
Gethsemani, & dixit discipulis suis:
D Sedete hic donec vadam illuc, & orem.
37 * Et assumpto Petro, & duobus filiis
Zebedæi, cœpit contristari & mæstus
38 esse. *Tunc ait illis: Tristis est anima
mea vsque ad mortem: sustinete hic,
39 & vigilate mecum. * Et progressus
pusillum, procidit in faciem suam,
orans, & dicens: Pater mi, si possibile
est, transeat à me calix iste. verumta-
men non sicut ego volo, sed sicut tu.
40 *Et venit ad discipulos suos, & inue-
nit eos dormientes, & dicit Petro: Sic
non potuistis vna hora vigilare mecum?
41 *Vigilate, & orate vt non intretis in
tentationem. Spiritus quidem prom-
42 ptus est, caro autem infirma. *Iterum
secundò abiit, & orauit, dicens: Pater
mi, si non potest hic calix transire nisi
43 bibam illum, fiat voluntas tua. *Et
venit iterum, & inuenit eos dormientes:
44 erant enim oculi eorum grauati. * Et
relictis illis, iterum abiit, & orauit
tertiò, eumdem sermonem dicens.
45 * Tunc venit ad discipulos suos, &
dicit illis: Dormite iam, & requiescite:
ecce appropinquauit hora, & Filius
hominis tradetur in manus peccato-
46 rum. *Surgite eamus: ecce appropin-
47 quauit qui me tradet. *ᶜ Adhuc eo lo- ᶜMar. 14. e. 43
E quente, ecce Iudas vnus de duodecim Luc. 22. e. 47
venit, & cum eo turba multa cum gla- Ioã. 18. a. 3
diis, & fustibus, missi à principibus
sacerdotum, & senioribus populi.
48 * Qui autem tradidit eum, dedit illis
signum, dicens: Quemcumque osculatus
49 fuero, ipse est, tenete eum. *Et confe-
stim accedens ad Iesum, dixit: Aue
50 Rabbi. Et osculatus est eum. *Dixitque
illi Iesus: Amice, ad quid venisti?
Tunc accesserunt, & manus iniece-
51 runt in Iesum, & tenuerunt eum. *Et
ecce vnus ex his, qui erant cum Iesu,

exten-

extendens manum, exemit gladium
ſuum, & percutiens ſeruum princi-
pis ſacerdotum amputauit auriculam
eius. * Tunc ait illi Ieſus: Conuerte 52
a Gen. 9. a. 6 Apoc. 13. c. 13 gladium tuum in locum ſuũ. a omnes
enim, qui acceperint gladium, gladio
peribunt. * An putas, quia non poſ- 53
ſum rogare patrem meum, & exhi-
bebit mihi modò pluſquã duodecim
b Iſa. 53. c. 10. legiones angelorum. * b Quomodo 54
ergo implebuntur Scripturæ, quia ſic
oportet fieri? * In illa hora dixit Ieſus 55
turbis: Tamquam ad latronem exiſtis
cum gladiis, & fuſtibus comprehen-
dere me: quotidie apud vos ſedebam
docens in templo, & non me tenui-
ſtis. * Hoc autem totum factum eſt, 56
c Thren. 4. d. 20 * c vt adimplerentur Scripturæ pro- F
d Mar. 14. f. 53 Luc. 22. f. 54 Ioan. 18. c. 24 phetarum. Tunc diſcipuli omnes, d re-
licto eo, fugerunt. * At illi tenentes 57
Ieſum, duxerunt ad Caipham prin-
cipem ſacerdotum, vbi Scribæ & ſe-
niores conuenerant. * Petrus autem 58
ſequebatur eum à longè, vſque in a-
trium principis ſacerdotum. Et in-
greſſus intrò, ſedebat cum miniſtris,
vt videret finem. * Principes autem 59
ſacerdotum, & omne concilium quæ-
rebant falſum teſtimonium contra
Ieſum, vt eum morti traderent: * & 60
non inuenerunt, cùm multi falſi te-
ſtes acceſſiſſent. Nouiſſimè autem ve-
nerunt duo falſi teſtes, * & dixerunt: 61
e Ioan. 20. d. 19 Hic dixit: e Poſſum deſtruere tem-
plum Dei, & poſt triduum reædifi-
care illud. * Et ſurgens princeps ſacer- 62
dotum, ait illi: Nihil reſpondes ad ea,
quæ iſti aduerſum te teſtificantur?
* Ieſus autem tacebat. Et princeps ſa- 63
cerdotũ ait illi: Adiuro te per Deum
viuum, vt dicas nobis ſi tu es Chri-
ſtus filius Dei. * Dicit illi Ieſus: Tu 64
f Sup. 16. d. 27 dixiſti. verumtamen dico vobis, f a-
1. Theſſ. 4. d. 14 modo videbitis filium hominis ſe-
Rom. 14. b. 10 dentem à dextris virtutis Dei, & ve-
nientem in nubibus cæli. * Tũc prin- 65
ceps ſacerdotum ſcidit veſtimẽta ſua, G
dicens: Blaſphemauit: quid adhuc
egemus teſtibus? ecce nunc audiſtis
blaſphemiam: * quid vobis videtur? 66
At illi reſpondentes dixerunt: Reus
g Iſa. 50. c. 6 Mar. 14. g. 65 eſt mortis. * g Tunc expuerunt in fa- 67
ciem eius, & colaphis eum ceciderunt,
runt, alij autem palmas in faciem eius
dederunt, * dicentes: Prophetiza no- 68
bis Chriſte, quis eſt qui te percuſſit?
h Luc. 22. f. 55. Ioan. 18. c. 25 * h Petrus verò ſedebat foris in atrio: 69
& acceſſit ad eum vna ancilla, di-
cens: Et tu cum Ieſu Galilæo eras.

70 * At ille negauit coram omnibus, di-
71 cens: Neſcio quid dicis. * Exeunte au-
tem illo ianuam, vidit eum alia an-
cilla, & ait his, qui erant ibi: Et hic
72 erat cum Ieſu Nazareno. * Et iterum
negauit cum iuramento: Quia non
73 noui hominem. * Et poſt puſillum ac-
ceſſerunt qui ſtabant, & dixerunt Pe-
tro: Verè & tu ex illis es: nam & lo-
74 quela tua manifeſtum te facit. * Tunc
cœpit deteſtari, & iurare quia nõ no-
uiſſet hominem. Et continuò gallus
75 cantauit. * Et recordatus eſt Petrus
verbi Ieſu, quod dixerat: Priùs quàm
gallus cantet, ter me negabis. Et egreſ-
ſus foras, fleuit amarè.

CAP. XXVII.

1 MAnè autem facto, conſilium in-
A ierunt omnes principes ſacer-
dotum, & ſeniores populi aduerſus
Ieſum, vt eum morti traderent. * a Et a Mar. 15. a. 16 Luc 23. a. 1 Ioan. 18. c. 28
2 vinctum adduxerunt eum, & tradi-
derunt Pontio Pilato præſidi. * Tunc
3 videns Iudas, qui eum tradidit, quòd
damnatus eſſet, pœnitentia ductus,
retulit triginta argenteos principibus
ſacerdotum, & ſenioribus, * dicens:
4 Peccaui, tradens ſanguinem iuſtum.
At illi dixerunt: Quid ad nos? tu vi-
deris. * Et proiectis argenteis in tem-
5 plo, receſſit: b & abiens laqueo ſe ſuſ- b Act. 1. c. 18
pendit. * Principes autem ſacerdo-
6 tum, acceptis argenteis, dixerunt:
Non licet eos mittere in corbonam:
quia pretium ſanguinis eſt. * Conſi-
7 lio autem inito, emerunt ex illis a-
grum figuli, in ſepulturam peregri-
8 norum. * c Propter hoc vocatus eſt c Act. 1. c. 19
B ager ille, Haceldama, hoc eſt, ager
ſanguinis, vſque in hodiernum diem.
9 * Tunc impletum eſt quod dictum
eſt per Ieremiam prophetam, dicen-
tem: d Et acceperunt triginta argen- d Zach. 11. c. 12
teos pretium appretiati, quem appre-
10 tiauerunt à filiis Iſrael: * & dederunt
eos in agrum figuli, ſicut conſtituit
11 mihi Dominus. * Ieſus autem ſtetit
ante præſidem, e & interrogauit eum e Mar. 15. a. 2
præſes, dicens: f Tu es Rex Iudæo- f Luc. 23. a. 3 Ioan. 18. f. 28
12 rum? Dicit illi Ieſus: Tu dicis. * Et
cùm accuſaretur à principibus ſacer-
dotũ, & ſenioribus, nihil reſpondit.
13 * Tunc dicit illi Pilatus: Non audis
quanta aduerſum te dicunt teſtimo-
14 nia? * Et non reſpondit ei ad vllum
verbum, ita vt miraretur præſes ve-
15 hementer. * Per diem autem ſolle-
mnem conſueuerat præſes populo
dimittere vnum vinctum, quem vo-

luissent. * habebat autem tunc vin- 16
ctum insignem, qui dicebatur Barab-
bas. * Congregatis ergo illis, dixit Pi- 17
latus: Quem vultis dimittam vobis:
Barabbam, an Iesum, qui dicitur
Christus? * Sciebat enim quòd per 18
inuidiam tradidissent eum. * Seden- 19
te autem illo pro tribunali, misit ad
eum vxor eius, dicens: Nihil tibi, &
iusto illi. multa enim passa sum ho-
Mar.15. b.11 die per visum propter eum. * Prin- 20
cipes autem sacerdotum, & seniores C
Luc.23. b.18 persuaserunt populis vt peterent Ba-
rabbam, Iesum verò perderent. * Re- 21
Ioan.18. g.40 spondens autem praeses, ait illis: Quem
Act.3.b.14 vultis vobis de duobus dimitti? At
illi dixerunt: Barabbam. * Dicit illis 22
Pilatus: Quid igitur faciam de Iesu,
qui dicitur Christus? * Dicunt omnes: 23
Crucifigatur. Ait illis praeses: Quid
enim mali fecit? At illi magis clama-
bant dicentes: Crucifigatur. * Vi- 24
dens autem Pilatus quia nihil profi-
ceret, sed magis tumultus fieret: ac-
cepta aqua, lauit manus coram po-
pulo, dicens: Innocens ego sum a
sanguine iusti huius: vos videritis.
* Et respondens vniuersus populus, 25
dixit: Sanguis eius super nos, & su-
per filios nostros. * Tunc dimisit il- 26
lis Barabbam: Iesum autem flagella-
tum tradidit eis vt crucifigeretur.
* Tunc milites praesidis suscipientes 27 F
Mar.15. b.16 Iesum in praetorium, congregauerunt
ad eum vniuersam cohortem: * & 28
Ioan.19. a.2 exuentes eum, chlamydem cocci- D
Psal.21. d.17 neam circumdederunt ei, * & plecten- 29
tes coronam de spinis, posuerunt su-
per caput eius, & arundinem in dex-
tera eius. Et genu flexo ante eum, il-
ludebant ei, dicentes: Aue rex Iudaeo-
rum. * Et expuentes in eum, accepe- 30
runt arundinem, & percutiebant ca-
put eius. * Et postquam illuserunt ei, 31
exuerunt eum chlamyde, & indue-
runt eum vestimentis eius, & duxe-
Mar.15. b.21 runt eum vt crucifigerent. * Ex- 32
euntes autem inuenerunt hominem
Luc.23. d.26 Cyrenaeum, nomine Simonem: hunc
angariauerunt vt tolleret crucem
Mar.15. b.22 eius. * Et venerunt in locum, qui 33
dicitur Golgotha, quod est Calua-
Luc.23. e.33 riae locus. * Et dederunt ei vinum 34
Ioan.19. c.17 bibere cum felle mistum. Et cum
gustasset, noluit bibere. * Postquam 35
autem crucifixerunt eum, diuise-
runt vestimenta eius, sortem mit-
tentes: vt impleretur quod di-
ctum est per Prophetam dicentem:

* Diuiserunt sibi vestimenta mea, & Mar.15. c.24
super vestem meam miserunt sortem. Luc.23.
36 * Et sedentes seruabant eum. * Et im- f.34
37 posuerunt super caput eius causam Ioan.19.
E ipsius scriptam: HIC EST IESVS d.18
38 REX IVDAEORVM. * Tunc cru-
cifixi sunt cum eo duo latrones: vnus
39 à dextris, & vnus à sinistris. * Praeter-
euntes autem blasphemabant eum mo-
40 uentes capita sua, * & dicentes: * Vah Ioan.2. d.19
qui destruis templum Dei, & in triduo
illud reaedificas: salua temetipsum: si
41 filius Dei es, descende de cruce. * Si-
militer & principes sacerdotum illu-
dentes cum Scribis, & senioribus di-
42 cebant: * Alios saluos fecit, seipsum
non potest saluum facere: * si rex If- Sap.2.
rael est, descendat nunc de cruce, & d.18
43 credimus ei. * confidit in Deo: libe- Psal.21.
ret nunc, si vult eum: dixit enim: Quia a.9
44 filius Dei sum. * Idipsum autem &
latrones, qui crucifixi erant cum eo,
45 improperabant ei. * A sexta autem
hora tenebrae factae sunt super vni-
uersam terram vsque ad horam no-
46 nam. * Et circa horam nonam clama-
uit Iesus voce magna, dicens: * Eli, Eli, Psal.21.a.1
lamma sabacthani? hoc est: Deus
meus, Deus meus vt quid dereliquisti
47 me? * Quidam autem illic stantes, &
audientes, dicebant: Eliam vocat iste.
48 * Et continuò currens vnus ex eis ac-
ceptam spongiam impleuit aceto, &
imposuit arundini, & dabat ei bibe-
49 re. * Ceteri verò dicebant: Sine vi-
deamus an veniat Elias liberans eum.
50 * Iesus autem iterum clamans voce
51 magna, emisit spiritum. * Et ecce ve- 2 Par.3.
lum templi scissum est in duas par- d.14
tes à summo vsque deorsum. & ter-
52 ra mota est, & petrae scissae sunt, * &
monumenta aperta sunt: & multa
corpora sanctorum, qui dormierant,
53 surrexerunt. * Et exeuntes de monu-
mentis post resurrectionem eius, ve-
nerunt in sanctam ciuitatem, & ap-
54 paruerunt multis. * Centurio autem,
& qui cum eo erant, custodientes
Iesum, viso terraemotu & his, quae
fiebant, timuerunt valde, dicentes:
55 Verè Filius Dei erat iste. * Erant au-
tem ibi mulieres multae à longè, quae
secutae erant Iesum à Galilaea, mini-
56 strantes ei: * inter quas erat Maria
Magdalene, & Maria Iacobi, & Io- Mar.15.
seph mater, & mater filiorum Zebe- d.42
57 daei. * Cùm autem serò factum es- Luc.23.
set, venit quidam homo diues ab f.50
Arimathaea, nomine Ioseph, qui & Ioan.19. e.38

ipse discipulus erat Iesu. * hic accessit 58
ad Pilatú, & petiit corpus Iesu. Tunc
Pilatus iussit reddi corpus. * Et acce- 59
pto corpore, Ioseph inuoluit illud in
sindone munda. * Et posuit illud in 60
monumento suo nouo, quod exciderat in petra. Et aduoluit saxum ma-
gnum ad ostium monumenti, & ab-
iit. * Erat autem ibi Maria Magdale- 61
ne, & altera Maria, sedentes contra
sepulchrum. * Altera autem die, quæ 62
est post Parasceuen, conuenerunt
principes sacerdotum, & Pharisæi ad
Pilatum, * dicentes: Domine, recor- 63
dati sumus, quia seductor ille dixit
adhuc viuens: Post tres dies resur-
gam. * Iube ergo custodiri sepul- 64
chrum vsque in diem tertium: ne
forté veniant discipuli eius, & furen-
tur eum, & dicant plebi: Surrexit á
mortuis: & erit nouissimus error pe-
ior priore. * Ait illis Pilatus: Habe- 65
tis custodiam, ite, custodite sicut sci-
tis. * Illi autem abeuntes, munierunt 66
sepulchrum, signantes lapidem, cum
custodibus.

CAP. XXVIII.

Mar.16.b.6 Ioan.20. c.18

VEspere autem sabbati, quæ luce- 1
scit in prima sabbati, venit Maria A
Magdalene, & altera Maria videre
sepulchrum. * Et ecce terræmotus fa- 2
ctus est magnus. Angelus enim Do-
mini descendit de cælo: & accedens
reuoluit lapidem, & sedebat super
eum: * erat autem aspectus eius sicut 3
fulgur: & vestimentum eius sicut
nix. * Præ timore autem eius exter- 4
riti sunt custodes, & facti sunt velut
mortui. * Respondens autem ange- 5
lus dixit mulieribus: Nolite timere A
vos: scio enim, quòd Iesum, qui cru-
cifixus est, quæritis: * non est hic: 6
surrexit enim, sicut dixit. venite, & B
videte locum, vbi positus erat Domi-
nus. * Et cito euntes dicite discipulis 7
eius quia surrexit: & ecce præcedit
vos in Galilæam: ibi eum videbitis.
ecce prædixi vobis. * Et exierunt citò 8
de monumento cum timore, & gau-
dio magno, currentes nunciare disci-
pulis eius * Et ecce Iesus occurrit illis, 9
dicens: Auete. Illæ autem accesse-
runt, & tenuerunt pedes eius, & ad-
orauerunt eum. * Tunc ait illis Iesus: 10
Nolite timere. ite, nunciate fratribus C
meis vt eant in Galilæam, ibi me vi-
debunt. * Quæ cùm abiissent, ecce
quidam de custodibus venerunt in 11
ciuitatem, & nunciauerunt principi-
bus sacerdotum omnia, quæ facta
12 fuerant. * Et congregati cum seniori-
bus consilio accepto, pecuniam co-
13 piosam dederunt militibus, * dicen-
tes: Dicite quia discipuli eius nocte
venerunt, & furati sunt eum, nobis
14 dormientibus. * Et si hoc auditum
fuerit á præside, nos suadebimus ei,
15 & securos vos faciemus. * At illi ac-
cepta pecunia, fecerunt sicut erant
edocti. Et diuulgatum est verbum
istud apud Iudæos, vsque in hodier-
16 num diem. * Vndecim autem disci-
D puli abierunt in Galilæam in mon-
17 tem, vbi constituerat illis Iesus. * Et
videntes eum adorauerunt: quidã au-
18 tem dubitauerunt. * Et accedens Iesus
locutus est eis, dicens: Data est mihi
omnis potestas in cælo, & in terra.
19 * * euntes ergo docete omnes gen-
tes: baptizantes eos in nomine Pa-
20 tris, & Filij, & Spiritus sancti: * do-
centes eos seruare omnia quæcum-
que mandaui vobis: & ecce ego vo-
biscum sum omnibus diebus, vsque
ad consummationem sæculi.

Mar.16.d.15

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

CAPVT PRIMVM.

Mat.3.a.1

INITIVM Euangelij Iesu Chri-
2 sti, Filij Dei. * Sicut scriptum
A est in Isaia Propheta: * Ecce ego
mitto angelum meum ante faciem
tuam, qui præparabit viam tuam an-
3 te te. * Vox clamantis in deserto: Pa-
rate viam Domini, rectas facite semi-
4 tas eius. * Fuit Ioannes in deserto ba-
ptizans, & prædicans baptismũ pœ-
nitentiæ in remissionem peccatorum.
5 * * Et egrediebatur ad eum omnis Iu-
dææ regio, & Ierosolymitæ vniuersi,
& baptizabantur ab illo in Iordanis
6 flumine, cõfitentes peccata sua. * * Et
erat Ioannes vestitus pilis cameli, &
zona pellicea circa lumbos eius, & lo-
custas, & mel siluestre edebat. Et præ-
7 dicabat dicẽs: * Venit fortior me post
me: cuius non sum dignus procum-
bens soluere corrigiam calceamento-
8 rũ eius. * Ego baptizaui vos aqua, ille
verò baptizabit vos Spiritu sancto.

*Malach. 3.a.1 Isa.40.a.3 Ioa.1.c.15 Luc.3.a.4

*Mat.3. a.5

*Leu.11. c.22 Mat.3. a.12 Luc.3.a.16 Ioa.1.d.27 Act.1.a.5. & 2.a.4. & 11.c.16. & 19.a.4

* Et factum eſt: in diebus illis venit 9
Ieſus à Nazareth Galilææ: & bapti-
zatus eſt à Ioanne in Iordane. * Et 10
ſtatim aſcendens de aqua, vidit cælos B
ᵃ Luc.4. c.12 Ioan.1. d.32 apertos, ᵃ & Spiritum tamquam co-
lumbam deſcendentem, & manétem
in ipſo. * Et vox facta eſt de cælis: Tu 11
es filius meus dilectus, in te compla-
ᵇ Mat.4. a.1 Luc.4. a.1 cui. * ᵇ Et ſtatim Spiritus expulit eum 12
in deſertum. * Et erat in deſerto qua- 13
draginta diebus, & quadraginta no-
ctibus: & tentabatur à ſatana: erat-
que cum beſtiis, & angeli miniſtra-
ᶜ Mat.4. b.12 Luc.4. c.14 Ioan.4. f.43 bant illi. * ᶜ Poſtquam autem traditus 14
eſt Ioannes, venit Ieſus in Galilæam,
prædicans Euangelium regni Dei, * & 15
dicens. Quoniam impletum eſt tem-
pus, & appropinquauit regnum Dei:
pœnitemini, & credite Euangelio.
ᵈ Mat.4. c.18 Luc.5. a.2 * ᵈ Et præteriens ſecus Mare Galilææ, 16
vidit Simonem, & Andream fratrem
eius, mittentes retia in mare (erant
enim piſcatores) * & dixit eis Ieſus: 17
Venite poſt me, & faciam vos fieri
piſcatores hominum. * Et protinus 18
relictis retibus, ſecuti ſunt eum. * Et 19
progreſſus inde puſillum, vidit Iaco-
bum Zebedæi, & Ioannem fratrem
eius, & ipſos componentes retia in
naui: * & ſtatim vocauit illos. Et re- 20
licto patre ſuo Zebedæo in naui cum
ᵉ Mat.4. b.13 Luc.4. c.31 mercenariis, ſecuti ſunt eum. * ᵉ Et 21
ingrediuntur Capharnaum: & ſta-
ᶠ Mat.7. d.28 tim ſabbatis ingreſſus in ſynagogam,
docebat eos. * ᶠ Et ſtupebant ſuper 22
doctrina eius: erat enim docens eos, C
quaſi poteſtatem habens, & non ſicut
ᵍ Luc.4. c.32 Scribæ. * ᵍ Et erat in ſynagoga eorum 23
homo in ſpiritu immundo: & excla-
mauit, * dicens: Quid nobis, & tibi 24
Ieſu Nazarene: veniſti perdere nos?
ſcio qui ſis, Sanctus Dei. * Et com- 25
minatus eſt ei Ieſus, dicens: Obmu-
teſce, & exi de homine. * Et diſcer- 26
pens eum ſpiritus immundus, & ex-
clamans voce magna exiit ab eo. * Et 27
mirati ſunt omnes, ita vt conquire-
rent inter ſe dicentes: Quidnam eſt
hoc? quænam doctrina hæc noua?
quia in poteſtate etiam ſpiritibus im-
mundis imperat, & obediunt ei. * Et 28
proceſſit rumor eius ſtatim in o-
ʰ Mat.8. b.14 Luc.4. f.42 mnem regionem Galilææ. * ʰ Et pro- 29
tinus egredientes de ſynagoga, vene-
runt in domum Simonis, & Andreæ
cum Iacobo, & Ioanne. * Decumbe- 30
bat autẽ ſocrus Simonis febricitans:
& ſtatim dicunt ei de illa. * Et acce- 31
dens eleuauit eam, apprehenſa manu

eius: & continuò dimiſit eam febris,
32 & miniſtrabat eis. * Veſpere autem
facto cùm occidiſſet ſol, afferebãt ad
eum omnes malè habentes, & dæ-
33 monia habentes: * & erat omnis ciui-
34 tas congregata ad ianuam. * Et cura-
uit multos, qui vexabantur variis lan-
guoribus, ⁱ & dæmonia multa eiicie- ⁱ Luc.4. f.41
bat, & non ſinebat ea loqui, quoniam
35 ſciebant eum. * Et diluculo valde ſur-
D gens, egreſſus abiit in deſertũ locum,
36 ibique orabat. * Et proſecutus eſt eum
37 Simon, & qui cũ illo erant. * Et cùm
inueniſſent eum, dixerunt ei: Quia o-
38 mnes quærunt te. * Et ait illis: Eamus
in proximos vicos, & ciuitates, vt &
39 ibi prædicem: ad hoc enim veni. * Et
erat prædicans in ſynagogis eorum,
& in omni Galilæa, & dæmonia eii-
40 ciens. * ᵏ Et venit ad eum leproſus de- ᵏ Mat.8. a.2
precans eum: & genu flexo dixit ei: Luc.5.
41 Si vis, potes me mundare. * Ieſus au- c.12
tem miſertus eius, extendit manum
ſuam: & tangens eum, ait illi: Volo:
42 Mundare. * Et cùm dixiſſet, ſtatim
diſceſſit ab eo lepra, & mundatus eſt.
43 * Et comminatus eſt ei, ſtatimque
44 eiecit illum: * & dicit ei: Vide nemini
dixeris: ſed vade, oſtende te principi
ſacerdotum, & offer pro emundatio-
ne tua, ˡ quæ præcepit Moyſes in te- ˡ Luc.14
45 ſtimonium illis. * At ille egreſſus cœ- a.3
pit prædicare, & diffamare ſermo-
nem, ita vt iam non poſſet manifeſtè
introire in ciuitatem, ſed foris in de-
ſertis locis eſſet, & conueniebant ad
eum vndique.

CAP. II.

1 ET iterum intrauit Capharnaum Mat.9. a.1
2 poſt dies, * & auditum eſt quòd Luc.5. d.18
A in domo eſſet, & conuenerunt multi,
ita vt non caperet neque ad ianuam,
3 & loquebatur eis verbum. * Et vene-
runt ad eum ferentes paralyticũ, qui
4 à quatuor portabatur. * Et cùm non
poſſent offerre eum illi præ turba,
nudauerunt tectum vbi erat: & pa-
tefacientes ſubmiſerunt grabatum, in
5 quo paralyticus iacebat. * Cùm au-
tem vidiſſet Ieſus fidem illorum, ait
paralytico: Fili, dimittuntur tibi pec-
6 cata tua. * Erant autem illic quidam
de Scribis ſedentes, & cogitantes in
7 cordibus ſuis: * Quid hic ſic loquitur?
blaſphemat. ᵐ Quis poteſt dimittere ᵐ Iob 14.
8 peccata, niſi ſolus Deus? * Quo ſta- a.4
tim cognito Ieſus ſpiritu ſuo quia ſic Iſa.43. d.25
cogitarent intra ſe, dicit illis: Quid iſta
9 cogitatis in cordibus veſtris? * Quid

eſt

est facilius dicere paralytico : Dimit-
tuntur tibi peccata: an dicere : Surge,
tolle grabatum tuum , & ambula?
* Vt autem sciatis quia filius hominis 10
habet potestatem in terra dimittendi B
peccata, (ait paralytico) * tibi dico: 11
Surge, tolle grabatum tuum, & vade
in domum tuam. * Et statim surrexit 12
ille : &, sublato grabato, abiit coram
omnibus , ita vt mirarentur omnes,
& honorificarent Deum , dicentes:
Quia numquam sic vidimus. * Et 13
egressus est rursus ad mare : omnis-
que turba veniebat ad eum, & doce-
a Mat. 9. a. 9 Luc. 5. f. 27 bat eos. * a Et cùm præteriret , vidit 14
Leui Alphæi sedentem ad telonium,
& ait illi : Sequere me. Et surgens se-
cutus est eum. * Et factum est, cùm 15
accumberet in domo illius, multi pu-
blicani , & peccatores simul discum-
bebant cum Iesu, & discipulis eius:
erant enim multi, qui & sequebantur
eum. * Et Scribæ, & Pharisæi viden- 16
tes quia manducaret cum publicanis,
& peccatoribus , dicebant discipulis
eius: Quare cum publicanis, & pec- C
catoribus manducat & bibit Magi-
b 1 Tim. 1. d. 15 ster vester? * b Hoc audito Iesus ait 17
illis: Non necesse habent sani medi-
co , sed qui malè habent : non enim
veni vocare iustos , sed peccatores.
* Et erant discipuli Ioannis, & Pha- 18
risæi ieiunantes: & veniunt, & dicunt
illi: Quare discipuli Ioannis, & Pha-
risæorum ieiunant , tui autem disci-
puli non ieiunant? * Et ait illis Iesus: 19
Numquid possunt filij nuptiarum,
quamdiu sponsus cum illis est , ieiu-
nare? Quanto tempore habent secum
c Mat. 9. b. 15 Luc. 5. f. 35 sponsum, nō possunt ieiunare. * c Ve- 20
nient autem dies cùm auferetur ab
eis sponsus: & tunc ieiunabunt in il-
lis diebus. * Nemo assumentum pan- 21
ni rudis assuit vestimento veteri: alio-
quin aufert supplementum nouum à
veteri, & maior scissura fit. * Et ne- 22
mo mittit vinum nouum in vtres ve- D
teres : alioquin dirumpet vinū vtres,
& vinum effundetur , & vtres peri-
bunt: sed vinum nouum in vtres no-
d Mat. 12. a. 1 Luc. 6. a. 1 uos mitti debet. * d Et factum est ite- 23
rum cùm Dominus sabbatis ambu-
laret per sata, & discipuli eius cœpe-
runt progredi, & vellere spicas. * Pha- 24
risæi autem dicebant ei: Ecce, quid fa-
ciunt sabbatis quod non licet? * Et ait 25
e 1 Reg. 21 b. 6 illis : e Numquam legistis quid fecerit
Dauid , quando necessitatem habuit,
& esuriit ipse , & qui cum eo erant?
26 * quomodo introiuit in domum Dei
sub Abiathar principe sacerdotum,
& panes propositionis manducauit,
quos non licebat manducare , f nisi f Leuit. 24. b. 9
sacerdotibus, & dedit eis, qui cum eo
27 erant? * Et dicebat eis: Sabbatum
propter hominem factum est, & non
28 homo propter sabbatum. * Itaque
Dominus est filius hominis , etiam
sabbati.

CAP. III.

1 ET introiuit iterum in synagogam: Mat. 12. a. 9
A & erat ibi homo habens manum Luca 6. b. 16
2 aridam. * Et obseruabant eum, si sab-
batis curaret , vt accusarent illum.
3 * Et ait homini habenti manum ari-
4 dam: Surge in medium. * Et dicit eis:
Licet sabbatis benefacere , an malè?
animam saluam facere , an perdere?
5 At illi tacebant. * Et circumspiciens
eos cum ira , contristatus super cæci-
tate cordis eorum, dicit homini : Ex-
tende manum tuam. Et extendit , &
6 restituta est manus illi. * a Exeuntes a Mat. 12. b. 14
autem Pharisæi, statim cum Hero-
dianis consilium faciebant aduersus
7 eum quomodo eum perderent. * Ie-
sus autem cum discipulis suis secessit
ad mare: & multa turba à Galilæa, &
8 Iudæa secuta est eum, * & ab Ieroso-
lymis, & ab Idumæa, & trans Iorda-
nem : & qui circa Tyrum , & Sido-
nē, multitudo magna, audientes, quæ
9 faciebat, venerunt ad eum. * Et dixit
B discipulis suis vt nauicula sibi deser-
uiret propter turbam, ne comprime-
10 rent eum. * multos enim sanabat ita
vt irruerent in eum vt illum tange-
11 rent quotquot habebant plagas. * Et
spiritus immundi, cùm illum vide-
bant, procidebant ei: & clamabāt di-
12 centes: * Tu es Filius Dei. Et vehemen-
ter comminabatur eis ne manifesta-
13 rent illum. * b Et ascēdens in montem b Mat. 10. a. 1 Luca 6. b. 13
vocauit ad se quos voluit ipse: & ve-
14 nerūt ad eum. * Et fecit vt essent duo-
decim cū illo: & vt mitteret eos præ-
15 dicare. * Et dedit illis potestatem cu-
randi infirmitates, & eiiciendi dæmo-
16 nia. * Et imposuit Simoni nomen Pe-
17 trus: * & Iacobum Zebedæi, & Ioan-
nem fratrem Iacobi , & imposuit eis
nomina Boanerges, quod est, Filij to-
18 nitrui: * & Andream, & Philippum,
C & Bartholomæum, & Matthæum, &
Thomam , & Iacobum Alphæi , &
Thaddæū, & Simonem Cananæum,
19 * & Iudam Iscariotem, qui & tradidit
20 illum. * Et veniunt ad domum : &

conuenit iterum turba, ita vt nõ pos-
sent neque panem manducare. * Et 21
cùm audissent sui, exierunt tenere eũ:
dicebant enim: Quoniam in furorem
versus est. * Et Scribæ, qui ab Ieroso- 22
lymis descenderant, dicebant: *ᵃQuo-
niam Beelzebub habet, & quia in
principe dæmoniorum eiicit dæmo-
nia. * Et conuocatis eis in parabolis 23
dicebat illis: Quomodo potest sata-
nas satanam eiicere? * Et si regnum in 24
se diuidatur, non potest regnum illud
stare. * Et si domus super semetipsam 25
dispertiatur, non potest domus illa
stare. * Et si satanas consurrexerit in 26
semetipsum, dispertitus est, & non
poterit stare, sed finem habet. * Ne- 27
mo potest vasa fortis ingressus in do-
mum diripere, nisi priùs fortem alli-
get, & tunc domum eius diripiet.
* ᵇAmen dico vobis, quoniam omnia 28
dimittentur filiis hominum peccata, D
& blasphemiæ, quibus blasphemaue-
rint: * qui autem blasphemauerit in 29
Spiritum sanctum, nõ habebit remis-
sionem in æternũ, sed reus erit æterni
delicti. * Quoniam dicebãt: Spiritum 30
immundum habet. * ᶜEt veniunt ma- 31
ter eius & fratres: & foris stantes mi-
serunt ad eum vocantes eum, * & se- 32
debat circa eum turba: & dicunt ei:
Ecce mater tua, & fratres tui foris
quærunt te. * Et respondens eis, ait: 33
Quæ est mater mea, & fratres mei?
* Et circumspiciens eos, qui in cir- 34
cuitu eius sedebant, ait: Ecce mater
mea, & fratres mei. * Qui enim fece- 35
rit voluntatem Dei, hic frater meus,
& soror mea, & mater est.

ᵃ Mat.9. d.34

ᵇ Mat.12. c.31 Luc.12. b.10. Ioan.5. d.30

ᶜ Mat.12. d.46 Luc.8.c.19

CAP. IIII.

ET iterum cœpit docere ad mare: 1
& congregata est ad eum turba A
multa, ita vt nauim ascendens sederet
in mari, & omnis turba circa mare
super terram erat: * & docebat eos in 2
parabolis multa, & dicebat illis in
doctrina sua: * Audite: ecce exiit se- 3
minans ad seminandum. * Et dum 4
seminat, aliud cecidit circa viam, &
venerunt volucres cæli, & comede-
runt illud. * Aliud verò cecidit super 5
petrosa, vbi non habuit terram mul-
tam: & statim exortum est, quoniam
non habebat altitudinem terræ: * & 6
quando exortus est sol, exæstuauit:
& eo quod non habebat radicem, ex-
aruit. * Et aliud cecidit in spinas: & 7
ascenderunt spinæ, & suffocauerunt
illud, & fructum non dedit. * Et aliud 8

Mat.13. a.1 Luc.8. a.4

cecidit in terram bonã: & dabat fru-
ctum ascendentem, & crescentem, &
afferebat vnum triginta, vnum sexa
9 ginta, & vnum centum. * Et dice-
bat: Qui habet aures audiendi, au-
10 diat. * Et cùm esset singularis, inter-
rogauerunt eum hi, qui cum eo erant
11 duodecim, parabolã. * Et dicebat eis:
B Vobis datum est nosse mysterium re-
gni Dei: illis autem, qui foris sunt, in
12 parabolis omnia fiunt: * ᵃvt videntes
videant, & non videant: & audientes
audiant, & non intelligant: nequan-
do conuertantur, & dimittantur eis
13 peccata. * Et ait illis: Nescitis parabo-
lam hanc? & quomodo omnes para-
14 bolas cognoscetis? * Qui seminat, ver-
15 bum seminat. * Hi autem sunt, qui
circa viam, vbi seminatur verbum,
& cùm audierint, confestim venit sa-
tanas, & aufert verbum, quod semi-
16 natum est in cordibus eorum. * Et hi
sunt similiter, qui super petrosa semi-
nantur: qui cùm audierint verbum,
statim cum gaudio accipiunt illud:
17 * & non habent radicem in se, sed
temporales sunt: deinde orta tribula-
tione & persecutione propter ver-
18 bum, confestim scandalizantur. * ᵇEt
alij sunt qui in spinis seminantur: hi
19 sunt, qui verbum audiunt, * & ærum-
næ sæculi, & deceptio diuitiarum,
& circa reliqua concupiscentiæ in-
troeuntes suffocant verbum, & sine
20 fructu efficitur. * Et hi sunt, qui super
C terram bonam seminati sunt, qui au-
diunt verbum, & suscipiunt, & fru-
ctificant, vnum triginta, vnum sexa-
21 ginta, & vnum centum. * ᶜEt dicebat
illis: Numquid venit lucerna vt sub
modio ponatur, aut sub lecto? nónne
22 vt super candelabrũ ponatur? * ᵈNon
est enim aliquid absconditum, quod
non manifestetur: nec factum est oc-
23 cultum, sed vt in palam veniat. * Si
quis habet aures audiendi, audiat.
24 * Et dicebat illis: Videte quid au-
diatis. * ᵉIn qua mensura mensi fue-
ritis, remetietur vobis, & adiicietur
25 vobis. * ᶠQui enim habet, dabitur il-
li: & qui non habet, etiam quod ha-
26 bet auferetur ab eo. * Et dicebat: Sic
est regnum Dei, quemadmodum si
27 homo iaciat sementem in terram, * &
dormiat, & exurgat nocte & die, &
semen germinet, & increscat dum
28 nescit ille. * Vltrò enim terra fructifi-
cat, primùm herbam, deinde spicam,
deinde plenum frumentum in spica.

ᵃ Isa.6.c.9 Math.13 b.14 Ioan.12. f.40 Act.28. f.26 Rom.11. b.8

ᵇ 1 Tim.6. c.17

ᶜ Matt.5. b.15 Luc.8.c.16. & 11. c.33

ᵈ Mat.10. c.26 Luc.8.c.17

ᵉ Mat.7. a.2 Luc.6.f.38

ᶠ Mat.13. b.12. & 25. c.29 Luc.8.c.18. & 19.d.26

* Et cùm produxerit fructus, statim 29
mittit falcem, quoniam adest messis.
* Et dicebat: Cui assimilabimus re- 30
gnum Dei? aut cui parabolæ compa-
a Mat. 13. c. 14 rabimus illud? * a Sicut granum sinapis, 31
quod cùm seminatum fuerit in terra, D
minus est omnibus seminibus, quæ
sunt in terra: * & cùm seminatum fue- 32
rit, ascendit, & fit maius omnibus o-
leribus, & facit ramos magnos, ita vt
possint sub vmbra eius aues cæli ha-
bitare. * Et talibus multis parabolis 33
loquebatur eis verbum, prout poterant
audire: * sine parabola autem non lo- 34
quebatur eis. seorsum autem disci-
pulis suis disserebat omnia. * Et ait il- 35
lis in illa die, cùm serò esset factum:
b Mat. 8. c. 23 Transeamus contra. * b Et dimittentes 36
turbam, assumunt eum ita vt erat in
Luc. 8. c. 22 naui: & aliæ naues erant cum illo.
* Et facta est procella magna venti, & 37
fluctus mittebat in nauim, ita vt im-
pleretur nauis. * Et erat ipse in puppi 38
super ceruical dormiens: & excitant
eum, & dicunt illi: Magister, non ad te
pertinet, quia perimus? * Et exurgens 39
comminatus est vento, & dixit mari:
Tace, obmutesce. Et cessauit ventus:
& facta est tranquillitas magna. * Et 40
ait illis: Quid timidi estis? necdum
habetis fidem? Et timuerunt timore
magno, & dicebant ad alterutrum:
Quis, putas, est iste, quia & ventus &
mare obediunt ei?

CAP. V.

Mat. 8. d. 28. ET venerunt trans fretum maris in 1
regionem Gerasenorum. * Et ex- 2
Luc. 8. d. 26 eunti ei de naui, statim occurrit de A
monumentis homo in spiritu immun-
do, * qui domicilium habebat in mo- 3
numentis, & neque catenis iam quis-
quam poterat eum ligare: * quoniam 4
sæpe compedibus & catenis vinctus,
dirupisset catenas, & compedes com-
minuisset, & nemo poterat eum do-
mare. * & semper die ac nocte in mo- 5
numentis, & in montibus erat, cla-
mans, & concidens se lapidibus. * Vi- 6
dens autem Iesum à longè, cucurrit,
& adorauit eum: * & clamans voce 7
magna dixit: Quid mihi, & tibi, Iesu
fili Dei altissimi? adiuro te per Deum,
ne me torqueas. * Dicebat enim illi: 8
Exi spiritus immunde ab homine. * Et 9
interrogabat eum: Quod tibi nomen
est? Et dicit ei: Legio mihi nomen est,
quia multi sumus. * Et deprecabatur 10
eum multùm, ne se expelleret extra
regionem. * Erat autem ibi circa mon- 11
tem grex porcorum magnus, pascens.
12 * Et deprecabantur eum spiritus, di-
centes: Mitte nos in porcos vt in eos
13 introeamus. * Et concessit eis statim
B Iesus. Et exeuntes spiritus immundi
introierunt in porcos: & magno im-
petu grex præcipitatus est in mare ad
duo millia, & suffocati sunt in mari.
14 * Qui autem pascebant eos, fugerunt,
& nunciauerunt in ciuitatem, & in
agros. Et egressi sunt videre quid es-
15 set factum: * & veniunt ad Iesum: &
vident illum, qui à dæmonio vexa-
batur, sedentem, vestitum, & sanæ
16 mentis, & timuerunt. * Et narraue-
runt illis, qui viderant, qualiter factum
esset ei, qui dæmonium habuerat, &
17 de porcis. * Et rogare cœperunt eum
vt discederet de finibus eorum.
18 * Cumque ascenderet nauim, cœpit
illum deprecari, qui à dæmonio ve-
19 xatus fuerat, vt esset cum illo, * &
non admisit eum, sed ait illi: Vade in
domum tuam ad tuos, & annuncia
illis quanta tibi Dominus fecerit, &
20 misertus sit tui. * Et abiit, & cœpit
prædicare in Decapoli, quanta sibi fe-
cisset Iesus: & omnes mirabantur.
21 * Et cùm transcendisset Iesus in naui
rursum trans fretum, conuenit turba
multa ad eum, & erat circa mare.
22 * a Et venit quidam de archisynagogis *a Mat. 9.*
C nomine Iairus: & videns eum, proci- *c. 18*
23 dit ad pedes eius, * & deprecabatur *Luc. 8. f. 41*
eum multùm, dicens: Quoniam filia
mea in extremis est, Veni, impone
manum super eam, vt salua sit, & vi-
24 uat. * Et abiit cum illo, & sequebatur
eum turba multa, & comprimebant
25 eum. * Et mulier, quæ erat in proflu-
26 uio sanguinis annis duodecim, * &
fuerat multa perpessa à compluribus
medicis: & erogauerat omnia sua, nec
quidquam profecerat, sed magis de-
27 terius habebat: * cùm audisset de Iesu,
venit in turba retrò, & tetigit vesti-
28 mentum eius: * dicebat enim: Quia si
vel vestimentum eius tetigero, salua
29 ero. * Et confestim siccatus est fons
sanguinis eius: & sensit corpore quia
30 sanata esset à plaga. * Et statim Iesus in
D semetipso cognoscens virtutem, quæ
exierat de illo, conuersus ad turbam,
aiebat: Quis tetigit vestimenta mea?
31 * Et dicebant ei discipuli sui: Vides
turbam comprimentem te, & dicis:
32 Quis me tetigit? * Et circumspiciebat
33 videre eam, quæ hoc fecerat. * Mu-
lier verò timens & tremens, sciens

quod factum esset in se, venit & pro-
cidit ante eum, & dixit ei omnem ve-
ritatem. * Ille autem dixit ei : *Filia, 34
fides tua te saluam fecit : vade in pa-
ce, & esto sana à plaga tua. * Adhuc 35
eo loquente, veniunt ab archisyna-
gogo, dicentes: Quia filia tua mortua
est : quid vltrà vexas Magistrum?
* Iesus autem audito verbo, quod di- 36
cebatur, ait archisynagogo : Noli ti-
mere : tantummodo crede. * Et non 37
admisit quemquam se sequi nisi Pe-
trum, & Iacobum, & Ioannem fra-
trem Iacobi. * Et veniunt in domum 38
archisynagogi, & videt tumultum, &
flentes, & eiulantes multum. * Et in- 39
gressus, ait illis : Quid turbamini, &
ploratis ? puella non est mortua, sed
dormit. * Et irridebant eum. Ipse ve- 40
rò eiectis omnibus assumit patrem, &
matrem puellæ, & qui secum erant, &
ingreditur vbi puella erat iacens. * Et 41
tenens manum puellæ, ait illi: Talitha
cumi, quod est interpretatum: Puella
(tibi dico) surge. * & confestim sur- 42
rexit puella, & ambulabat : erat au-
tem annorum duodecim : & obstu-
puerunt stupore magno. * Et præcepit 43
illis vehementer vt nemo id sciret : &
dixit dari illi manducare.

CAP. VI.

ET egressus inde, abiit in patriam 1
suam : & sequebantur eum disci- A
puli sui : * & facto sabbato cœpit in 2
synagoga docere : & multi audientes
admirabantur in doctrina eius, dicen-
tes: Vnde huic hæc omnia? & quæ est
sapientia, quæ data est illi: & virtutes
tales, quæ per manus eius efficiuntur.
* *Nónne hic est faber, filius Mariæ, 3
frater Iacobi, & Ioseph, & Iudæ, &
Simonis? nónne & sorores eius hic
nobiscum sunt? Et scandalizabantur
in illo. * Et dicebat illis Iesus: *Quia 4
non est propheta sine honore nisi in
patria sua, & in domo sua, & in cog-
natione sua. * Et non poterat ibi vir- 5
tutem vllam facere, nisi paucos infir-
mos impositis manibus curauit: * & 6
mirabatur propter incredulitatem
eorum, & circuibat castella in cir-
cuitu docens. * *Et vocauit duode- 7
cim: & cœpit eos mittere binos, &
dabat illis potestatem spirituum im-
mundorum. * Et præcepit eis ne quid 8
tollerent in via, nisi virgam tantum:
non peram, non panem, neque in zo-
na æs, * *sed calceatos sandaliis, & ne 9
induerentur duabus tunicis. * Et di- 10
B cebat eis: Quocumque introieritis in
domum : illic manete donec exeatis
11 inde: * & quicumque non receperint
vos, nec audierint vos, *exeuntes in- *Mat.10.
de, excutite puluerem de pedibus ve- b.14
12 stris in testimonium illis. * Et ex- Luc.9.a.5
euntes prædicabant vt pœnitentiam Act.13.g.
13 agerent : * & dæmonia multa eiicie- 51.& 18.
bant, * & vngebant oleo multos æ- a.b
14 gros, & sanabant. * *Et audiuit rex *Iac.5.
Herodes, (manifestum enim factum d.14
est nomen eius) & dicebat : Quia *Mat.14
Ioannes Baptista resurrexit à mor- a.1.2
tuis : & propterea virtutes operantur Luc.9.a.7
15 in illo. * Alij autem dicebant : Quia
Elias est. Alij verò dicebant: Quia
propheta est, quasi vnus ex prophe-
16 tis. * Quo audito Herodes ait: Quem
C ego decollaui Ioannem, hic a mortuis
17 resurrexit. * *Ipse enim Herodes mi- *Luc.3.
sit, ac tenuit Ioannem, & vinxit eum d.19
in carcere propter Herodiadem vxo-
rem Philippi fratris sui, quia duxerat
18 eam. * Dicebat enim Ioannes Herodi:
*Non licet tibi habere vxorem fra- *Leu.18.
19 tris tui. * Herodias autem insidiaba- c.16
tur illi : & volebat occidere eum, nec
20 poterat. * Herodes enim metuebat
Ioannem, sciens eum virum iustum
& sanctum : & custodiebat eum, &
audito eo multa faciebat, & libenter
21 eum audiebat. * Et cùm dies oppor-
tunus accidisset, Herodes natalis sui
cœnam fecit principibus, & tribunis,
22 & primis Galilææ. * cumque intro-
isset filia ipsius Herodiadis, & sal-
tasset, & placuisset Herodi, simulque
recumbentibus ; rex ait puellæ : Pete
23 à me quod vis, & dabo tibi: * & iu-
rauit illi : Quia quidquid petieris da-
bo tibi, licet dimidium regni mei.
24 * Quæ cùm exisset, dixit matri suæ:
D Quid petam ? At illa dixit : Caput
25 Ioannis Baptistæ. * Cumque intro-
isset statim cum festinatione ad re-
gem, petiuit dicens : Volo vt proti-
nus des mihi in disco caput Ioannis
26 Baptistæ. * Et contristatus est rex pro-
pter iusiurandum, & propter simul
discumbentes noluit eam contristare:
27 * sed misso spiculatore præcepit af-
ferri caput eius in disco. Et decolla-
28 uit eum in carcere, * & attulit caput
eius in disco: & dedit illud puellæ, &
29 puella dedit matri suæ. * Quo audi-
to, discipuli eius venerunt, & tule-
runt corpus eius : & posuerunt illud
30 in monumento. * Et conuenientes
Apostoli ad Iesum, renunciauerunt ei

omnia,

omnia, quæ egerant, & docuerant.
*Mat. 14. d. 13 *Et ait illis: *Venite seorsum in deser- 31
tum locum, & requiescite pusillum.
Luc. 9. b. 10 Erant enim qui veniebant & redibât
multi: & nec spatium manducandi
habebant. *Et ascendentes in nauim, 32
abierunt in desertû locum seorsum.
* Et viderunt eos abeuntes, & cog- 33
nouerunt multi: & pedestres de o- E
mnibus ciuitatibus concurrerunt il-
*Matt. 9. d. 36. & 14. c. 14 luc, & præuenerunt eos. * *Et exiens 34
vidit turbam multam Iesus: & mi-
sertus est super eos, quia erant sicut
oues non habentes pastorem, & cœ-
pit illos docere multa. * Et cùm iam 35
hora multa fieret, accesserunt disci-
puli eius, dicentes: Desertus est lo-
*Luc. 9. b. 12 Ioan. 6. a. 9 cus hic, & iam hora præteriit: *dì- 36
mitte illos, vt euntes in proximas vil-
las, & vicos, emant sibi cibos, quos
manducent. * Et respondens ait illis: 37
Date illis vos manducare. Et dixerût
ei: Euntes emamus ducentis denariis
panes, & dabimus illis mâducare. *Et 38
dicit eis: Quot panes habetis? ite, & vi-
dete. Et cùm cognouissent, dicunt:
Quinque, & duos pisces. * Et præce- 39
pit illis vt accumbere facerent omnes
secundùm contubernia super viride
fœnum. * Et discubuerunt in partes 40
per centenos, & quinquagenos: * Et 41
acceptis quinque panibus, & duobus F
piscibus, intuens in cælum, benedi-
xit, & fregit panes, & dedit disci-
pulis suis, vt ponerent ante eos: &
duos pisces diuisit omnibus. *Et man- 42
ducauerunt omnes, & saturati sunt.
* Et sustulerunt reliquias, fragmen- 43
torum duodecim cophinos plenos,
& de piscibus. * Erant autem qui 44
manducauerunt quinque millia vi-
torum. * Et statim coegit discipulos 45
suos ascendere nauem, vt præcederêt
eum trans fretum ad Bethsaidam,
dum ipse dimitteret populum. * Et 46
cùm dimisisset eos, abiit in montem
orare. *Et cùm serò esset, erat na- 47
uis in medio mari, & ipse solus in
*Mat. 14. e. 25 terra. * *Et videns eos laborantes in 48
remigando (erat enim ventus contra-
rius eis) & circa quartam vigiliam
noctis venit ad eos ambulans supra
mare: & volebat præterire eos. * At 49
illi vt viderunt eum ambulantem
supra mare, putauerunt phantasma
esse, & exclamauerunt. * Omnes e- 50
nim viderunt eum, & conturbati G
sunt. Et statim locutus est cum eis,
& dixit eis: Confidite, ego sum, no-
51 lite timere. * Et ascendit ad illos in
nauim, & cessauit ventus. Et plus
52 magis intra se stupebant: * non enim
intellexerunt de panibus: erat enim
53 cor eorum obcæcatum. * *Et cùm *Mat. 14. d. 34
transfretassent, venerunt in terram
54 Genesareth, & applicuerunt. *Cumq;
egressi essent de naui, continuò cog-
55 nouerunt eum: * & percurrentes v-
niuersam regionem illam, cœperunt
in grabatis eos, qui se malè habebât,
circumferre, vbi audiebant eum esse.
56 * Et quocumque introibat, in vicos,
vel in villas, aut ciuitates, in plateis
ponebant infirmos, & deprecabantur
eum, vt vel fimbriam vestimenti eius
tangerent, & quotquot tangebant
eum, salui fiebant.

CAP. VII.

1 ET conueniunt ad eum Pharisæi,
A & quidam de Scribis, venientes
2 ab Ierosolymis. * *Et cùm vidissent *Mat. 15. a. 2
quosdam ex discipulis eius commu-
nibus manibus, id est non lotis, mâ-
3 ducare panes, vituperauerunt. * Pha-
risæi enim, & omnes Iudæi, nisi cre-
brò lauerint manus, non manducât,
4 tenentes traditionem seniorum: * &
à foro nisi baptizentur, non come-
dunt: & alia multa sunt, quæ tra-
dita sunt illis seruare, baptismata ca-
licum, & vrceorum, & æramento-
5 rum, & lectorum: * & interrogabant
eum Pharisæi, & Scribę: Quare disci-
puli tui non ambulant iuxta tradi-
tionem seniorum, sed communibus
6 manibus manducant panem? *At ille
respondens, dixit eis: Bene prophe-
tauit Isaias de vobis hypocritis, sic-
ut scriptum est: * Populus hic labiis *Isa. 29. d. 13
me honorat, cor autem eorum lon-
7 gè est à me. *in vanum autem me co-
lunt, docentes doctrinas, & pręcepta
8 hominum. * Relinquêtes enim man-
B datum Dei, tenetis traditionem ho-
minum, baptismata vrceorum, & ca-
licum: & alia similia his facitis multa.
9 *Et dicebat illis: Bene irritum faci-
tis præceptum Dei, vt traditionem
10 vestram seruetis. *Moyses enim dixit: *Exod. 20. c. 12
* honora patrem tuum, & matrem Deut. 5. b. 16
tuam. Et: *Qui maledixerit patri, vel Eph. 6. a. 2
11 matri, morte moriatur. * Vos au- *Exod. 21. c. 10
tem dicitis: Si dixerit homo patri, aut Leuit. 20. b. 9
matri, Corban, (quod est donum) Prou. 20. c. 20
quodcumque ex me, tibi profuerit:
12 * & vltrà non dimittitis eum quid-
13 quam facere patri suo, aut matri, *re-
scindentes verbum Dei per tr aditio-

nem vestram, quam tradidistis: & si-
Mat.15. b.10 milia huiusmodi multa facitis. * Et 14
aduocans iterum turbam, dicebat il-
lis: Audite me omnes, & intelligite.
* Nihil est extra hominem introiens in 15
eum, quod possit eum coinquinare, sed
quæ de homine procedunt illa sunt,
quæ communicant hominem. * Si 16
quis habet aures audiendi, audiat. * Et 17
cùm introisset in domum à turba, in- C
terrogabant eum discipuli eius parabo-
lam. * Et ait illis: Sic & vos impruden- 18
tes estis? Non intelligitis quia omne
extrinsecus introiens in hominem,
nó potest eum communicare: * quia 19
non intrat in cor eius, sed in ventrem
vadit, & in secessum exit, purgans o-
mnes escas? * Dicebat autem, quo- 20
niam quæ de homine exeunt, illa
Gen.6. a.5 communicant hominem. * Abintus 21
enim de corde hominum malæ cogi-
tationes procedunt, adulteria, forni-
cationes, homicidia, * furta, auaritiæ, 22
nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus
malus, blasphemia, superbia, stulti-
tia. * Omnia hæc mala abintus proce- 23
dunt, & communicant hominem.
Mat.15. c.24 * Et inde surgens abiit in fines Tyri, 24
& Sidonis: & ingressus domum, ne-
minem voluit scire, & non potuit
latere. * Mulier enim statim vt audi- 25
uit de eo, cuius filia habebat spiritum
immundum, intrauit, & procidit ad
pedes eius. * Erat enim mulier Genti- 26
lis, Syrophœnissa genere. Et rogabat
eum vt dæmonium eiiceret de filia
eius. * Qui dixit illi: Sine priùs satu- 27
rari filios: non est enim bonum sumere
panem filiorum, & mittere canibus.
* At illa respondit, & dixit illi: Vtique 28
Domine, nam & catelli comedút sub D
mensa de micis puerorum. * Et ait illi: 29
Propter hunc sermonem vade, exiit
dæmonium à filia tua. * Et cùm abiisset 30
domum suam, inuenit puellam iacé-
tem supra lectum, & dæmonium ex-
iisse. * Et iterum exiens de finibus Ty- 31
ri, venit per Sidonem ad Mare Gali-
lææ inter medios fines Decapoleos.
Mat.9. d.32 Luc.11. b.14 * Et adducunt ei surdum, & mutum 32
& deprecabantur eum, vt imponat il-
li manum. * Et apprehendens eum de 33
turba seorsum, misit digitos suos in
auriculas eius: & expuens, tetigit lin-
guam eius: * & suspiciens in cælum, in- 34
gemuit, & ait illi: Ephphetha, quod est
adaperire. * Et statim apertæ sunt 35
aures eius, & solutum est vinculum
linguæ eius, & loquebatur rectè. * Et 36

præcepit illis ne cui dicerent. Quan-
to autem eis præcipiebat, tanto ma-
17 gis plus prædicabant: * & eo ampliùs
admirabantur, dicentes: Bene omnia
fecit: & surdos fecit audire, & mu-
tos loqui.

CAP. VIII.

1 IN diebus illis iterum cùm turba Mat.15. d.32
A multa esset, nec haberent quod mã-
ducarent: conuocatis discipulis, ait il-
2 lis. * Misereor super turbam: quia ecce
iam triduo sustinent me, nec habent
3 quod manducent: * & si dimisero eos
ieiunos in domum suam, deficient
in via: quidam enim ex eis de lon-
4 gè venerunt. * Et responderunt ei di-
scipuli sui: vnde illos quis poterit hic
5 saturare panibus in solitudine? * Et
interrogauit eos: Quot panes habetis?
6 Qui dixerunt: Septé. * Et præcepit tur-
bæ discumbere super terram. Et acci-
piens septem panes, gratias agens fre-
git, & dabat discipulis suis vt appone-
7 rent, & apposuerunt turbæ. * Et habe-
bát pisciculos paucos: & ipsos bene-
8 dixit, & iussit apponi. * Et manduca-
uerunt, & saturati sunt, & sustulerũt
quod superauerat de fragmentis, se-
9 ptem sportas. * Erant autem qui man-
ducauerant, quasi quattuor millia: &
10 dimisit eos. * Et statim ascendens na-
B uim cũ discipulis suis, venit in partes
11 Dalmanutha. * Et exierunt Pharisæi, Mat.16. a.1
& cœperunt conquirere cum eo, quæ- Luc.11. g.14
rentes ab illo signum de cælo, tentan-
12 tes eum. * Et ingemiscens spiritu, ait:
Quid generatio ista signum quærit?
Amen dico vobis, si dabitur genera-
13 tioni isti signum. * Et dimittens eos, a-
scendit iterum nauim, & abiit trans
14 fretum. * Et obliti sunt panes sume- Mat.16. a.5
re: & nisi vnum pané non habebant
15 secum in naui. * Et præcipiebat eis, di-
cens: Videte, & cauete à fermento
Pharisæorum, & fermento Herodis.
16 * Et cogitabant ad alterutrum, dicen-
17 tes: Quia panes non habemus. * Quo
cognito, ait illis Iesus: Quid cogitatis,
quia panes non habetis? nódum co-
gnoscitis nec intelligitis? adhuc cæca-
18 tum habetis cor vestrum? * oculos
habentes non videtis? & aures ha-
bentes non auditis? * Nec recordami- Sup.6. f.41
19 ni, * quando quinque panes fregi in Ioan.6. b.12
quinque millia: quot cophinos fra-
gmentorum plenos sustulistis? Dicũt
20 ei: Duodecim. * Quando & septem
C panes in quattuor millia: quot spor-
tas fragmentorum tulistis? Et dicunt

ei: Septem. * Et dicebat eis: Quomodo et 21
nondum intelligitis? * Et veniunt 22
Bethſaidam, & adducunt ei cæcum,
& rogabant eum vt illum tangeret.
* Et apprehenſa manu cæci, eduxit eũ 23
extra vicum: & expuens in oculos
eius impoſitis manibus ſuis, interro-
gauit eum ſi quid videret. * Et aſpi- 24
ciens, ait: Video homines velut ar-
bores ambulantes. * Deinde iterum 25
impoſuit manus ſuper oculos eius:
& cœpit videre. & reſtitutus eſt ita vt
clarè videret omnia. * Et miſit illum 26
in domum ſuam, dicens: Vade in
domum tuam: & ſi in vicũ introieris,
* Matt. 16 b.13 nemini dixeris. * * Et egreſſus eſt Ie- 27
ſus, & diſcipuli eius in caſtella Cæſa-
reæ Philippi, & in via interrogabat
* Luc. 9. c.18 diſcipulos ſuos, dicens eis: * Quem
me dicunt eſſe homines? * Qui re- 28
ſponderunt illi, dicentes: Ioannem
Baptiſtam, alij Eliam, alij verò qua-
ſi vnum de prophetis. * Tunc dicit il- 29
lis: Vos verò quem me eſſe dicitis?
Reſpõdens Petrus, ait ei: Tu es Chri-
ſtus. * Et comminatus eſt eis, ne cui 30
dicerent de illo. * Et cœpit docere eos 31
quoniam oportet filium hominis
pati multa, & reprobari à ſenioribus,
& à ſummis ſacerdotibus, & Scribis,
& occidi: & poſt tres dies reſurgere.
* Et palàm verbum loquebatur. Et ap- 32
prehendens eum Petrus, cœpit in-
crepare eum. * Qui conuerſus, & vi- 33
dens diſcipulos ſuos, comminatus eſt
Petro, dicens: Vade retro me ſatana,
quoniam non ſapis quæ Dei ſunt,
ſed quæ ſunt hominum. * Et cõuoca- 34
ta turba cum diſcipulis ſuis, dixit eis:
* Matt. 10. d.38. & 16. d.24 Luc. 9. c.23 & 14. f.27. & 17. g.33 Ioan. 12. d.25 * Si quis vult me ſequi, deneget ſe-
metipſum: & tollat crucem ſuam,
& ſequatur me. * Qui enim voluerit 35
animam ſuam ſaluam facere, perdet
eam: qui autem perdiderit animam
ſuam propter me, & Euangelium,
ſaluam faciet eam. * Quid enim pro- 36
derit homini, ſi lucretur mundum
totum: & detrimentum animæ ſuæ
faciat? * Aut quid dabit homo com- 37
* Mat. 10. d.33. Luc. 9. c.26 & 12. b.9 mutationis pro anima ſua? * * Qui e- 38
nim me cõfuſus fuerit, & verba mea
in generatione iſta adultera & pecca-
trice: & filius hominis confundetur
eum, cùm venerit in gloria patris ſui
cum angelis ſanctis. * Et dicebat illis: 39
* Mat. 16. d.27 Luc. 9. c.27 * Amen dico vobis, quia ſunt quidam
de hîc ſtantibus, qui non guſtabunt
mortem donec videant regnum Dei
veniens in virtute.

CAP. IX.

1 ET poſt dies ſex aſſumit Ieſus Pe- Matt. 17. a.1
A trum, & Iacobum, & Ioannem: Luc. 9. d.28
& ducit illos in montem excelſum
ſeorſum ſolos, & transfiguratus eſt
2 coram ipſis. * Et veſtimenta eius facta
ſunt ſplendentia, & candida nimis
velut nix, qualia fullo nõ poteſt ſu-
3 per terram candida facere. * Et ap-
paruit illis Elias cum Moyſe: & erant
4 loquentes cum Ieſu. * Et reſpondens
Petrus, ait Ieſu: Rabbi, bonũ eſt nos
hîc eſſe: & faciamus tria tabernacu-
la, Tibi vnum, & Moyſi vnum, &
5 Eliæ vnum. * Non enim ſciebat quid
diceret: erant enim timore exterriti:
6 * & facta eſt nubes obumbrans eos:
B & venit vox de nube, dicens: Hic
eſt filius meus chariſſimus, audite
7 illum. * Et ſtatim circumſpicientes,
neminem amplius viderunt, niſi Ie-
8 ſum tantùm ſecum. * * Et deſcen- * Matt. 17. b.9
dentibus illis de mõte, præcepit illis
ne cuiquam quę vidiſſent, narrarent:
niſi cũ Filius hominis à mortuis re-
9 ſurrexerit. * Et verbum cõtinuerunt
apud ſe: conquirẽtes quid eſſet: Cùm
D 10 à mortuis reſurrexerit. * Et interro-
gabant eum, dicẽtes: * Quid ergo di- * Mal. 4. b.5
cunt Phariſæi, & Scribæ quia Eliam
11 oportet venire primum? * Qui re-
ſpondens, ait illis: Elias cùm venerit
primò, reſtituet omnia: & quo mo- * Iſa. 53. a.3
do * ſcriptũ eſt in Filium hominis, vt
12 multa patiatur & cõtemnatur. * Sed
C dico vobis quia & Elias veniet (&
fecerunt illi quæcumq; voluerunt)
13 * ſicut ſcriptũ eſt de eo. * Et veniens * Mat. 17. b.12
ad diſcipulos ſuos, vidit turbam ma-
gnam circa eos, & Scribas cõquirẽn-
14 tes cum illis. * Et confeſtim omnis
populus videns Ieſum, ſtupefactus
eſt, & expauerunt, & accurrentes
15 ſalutabãt eum. * Et interrogauit eos:
16 Quid inter vos conquiritis? * * Et re- * Luc. 9. e.38
ſpondens vnus de turba, dixit: Ma-
giſter, attuli filium meum ad te ha-
17 bentẽ ſpiritum mutũ: * qui vbicum-
que eum apprehẽderit, allidit illum,
& ſpumat, & ſtridet dentibus, &
areſcit: & dixi diſcipulis tuis vt eiice-
18 rent illum, & nõ potuerunt. * Qui re-
ſpõdens eis, dixit. O generatio incre-
dula, quamdiu apud vos ero? quam-
diu vos patiar? afferte illum ad me.
19 * Et attulerunt eum. Et cùm vidiſſet
eum, ſtatim ſpiritus conturbauit illũ:
& eliſus in terram, volutabatur ſpu-
20 mans. * Et interrogauit patrem eius:

Quantum

Quantum temporis eſt ex quo ei hoc D
accidit? At ille ait: Ab infantia: * & 21
frequenter eum in ignem, & in aquas
miſit vt eum perderet. ſed ſi quid
potes, adiuua nos, miſertus noſtri.
* Ieſus autem ait illi: Si potes cre- 22
dere, omnia poſſibilia ſunt creden-
ti. * Et continuò exclamans pater 23
pueri, cum lacrymis aiebat: Credo,
Domine: adiuua incredulitatem
meam. * Et cùm videret Ieſus con- 24
currentem turbam, comminatus eſt
ſpiritui immundo, dicens illi: Surde,
& mute ſpiritus, ego præcipio tibi, exi
ab eo: & ampliùs ne introeas in eum.
* Et exclamans, & multum diſcerpens 25
eum, exiit ab eo, & factus eſt ſicut
mortuus, ita vt multi dicerent: Quia
mortuus eſt. * Ieſus autem tenens 26
manum eius, eleuauit eum, & ſurre-
xit. * Et cùm introiſſet in domum, 27
diſcipuli eius ſecretò interrogabant
eum: Quare nos non potuimus eii-
cere eum? * Et dixit illis: Hoc genus 28
in nullo poteſt exire, niſi in oratione,
[a] Mat. 17. d.21 & ieiunio. * [a] Et inde profecti præter- 29
grediebantur Galilæam: nec volebat
[b] Luc. 9. e.22 quemquam ſcire. * [b] Docebat autem 30
diſcipulos ſuos, & dicebat illis: Quo-
niam filius hominis tradetur in ma-
nus hominum, & occident eum, &
occiſus tertia die reſurget. * At illi ig- 31
norabant verbum: & timebant inter- E
rogare eum. * Et venerunt Caphar- 32
naum. Qui cùm domi eſſent, interro-
gabat eos: Quid in via tractabatis? * At 33
illi tacebant. ſiquidem in via inter ſe
[c] Mat. 18. a.1 Luc. 9. f.46 diſputauerant, [c] quis eorum maior
eſſet. * Et reſidés vocauit duodecim, 34
& ait illis: Si quis vult primus eſſe,
erit omnium nouiſſimus, & omnium
miniſter. * Et accipiens puerum, ſta- 35
tuit eum in medio eorum: quem cùm
complexus eſſet, ait illis: * Quiſquis 36
vnum ex huiuſmodi pueris receperit F
in nomine meo, me recipit: & qui-
[d] Luc. 9. f.47. cumque me ſuſceperit, non me ſuſ-
cipit, ſed eum qui miſit me. * [d] Reſpō- 37
dit illi Ioannes, dicens: Magiſter, vi-
dimus quemdam in nomine tuo eii-
cientem dæmonia, qui non ſequitur
nos, & prohibuimus eum. * Ieſus 38
[e] 1. Cor. 12. a.3 autem ait: Nolite prohibere eum.
[e] nemo eſt enim qui faciat virtutem
in nomine meo, & poſſit citò malè
loqui de me. * qui enim non eſt ad- 39
[f] Mat. 10. d.42 uerſum vos, pro vobis eſt. * [f] Quiſquis 40
enim potum dederit vobis calicem a-
quæ in nomine meo, quia Chriſti

eſtis: amen dico vobis, non perdet
41 mercedem ſuam. * [g] Et quiſquis ſcãda- [g] Mat. 18. a.6
lizauerit vnum ex his puſillis creden- Luc. 17. a.2
tibus in me: bonũ eſt ei magis ſi cir-
cumdaretur mola aſinaria collo eius,
42 & in mare mitteretur. * [h] Et ſi ſcanda- [h] Mat. 5. d.
G lizauerit te manus tua, abſcide illam: 30. & 18.
bonum eſt tibi debilem introire in a.6
vitam, quàm duas manus habentem Luc. 17. a.2
ire in gehennam, in ignẽ inextingui-
43 bilem: * vbi vermis eorum non mori-
44 tur, & ignis non extinguitur. * Et ſi
pes tuus te ſcandalizat, amputa illũ:
bonum eſt tibi claudũ introire in vi-
tam æternam, quàm duos pedes ha-
bentem mitti in gehennam ignis in-
45 extinguibilis: * [i] vbi vermis eorum nõ [i] Iſa. 66. g.24
moritur, & ignis non extinguitur.
46 * Quòd ſi oculus tuus ſcandalizat te,
eiice eum: bonum eſt tibi luſcum in-
troire in regnũ Dei, quàm duos ocu-
los habẽtem mitti in gehennam ignis.
47 * vbi vermis eorum non moritur, &
48 ignis non extinguitur. * [k] Omnis enim [k] Leui. 2. d.13
igne ſalietur, & omnis victima ſale
49 ſalietur. * [l] Bonum eſt ſal: quòd ſi ſal [l] Mat. 5. b.13
inſulſum fuerit: in quo illud condie- Luc. 14. g.34
tis? Habete in vobis ſal, & pacem ha-
bete inter vos.

CAP. X.

1 ET inde exurgens venit in fines Mat. 19. a.1
A Iudææ vltra Iordanem: & conue-
niunt iterum turbæ ad eum: & ſicut
conſueuerat, iterum docebat illos.
2 * Et accedentes Phariſæi interrogabãt
eum: Si licet viro vxorem dimittere:
3 tentantes eum. * At ille reſpondens,
dixit eis: Quid vobis præcepit Moy-
4 ſes? * Qui dixerunt: [m] Moyſes per- [m] Deut. 24. a.1
miſit libellum repudij ſcribere, &
5 dimittere. * Quibus reſpondens Ie-
ſus, ait: Ad duritiam cordis veſtri ſcri-
6 pſit vobis præceptum iſtud. * ab ini-
tio autem creaturæ [n] maſculum, & fe- [n] Gen. 1. d.27
7 minam fecit eos Deus. * Propter hoc
relinquet homo patrem ſuum, & ma- Gen. 2.
trem, & adhærebit ad vxorem ſuam: d.24
8 * & erũt duo in carne vna. Itaque iam Mat. 19.
9 non ſunt duo, ſed vna caro. * Quod a.4
ergo Deus coniunxit, homo non ſe- 1. Cor. 6. d.16
10 paret. * Et in domo iterum diſcipuli Eph. 5. g.31
eius de eodem interrogauerunt eum.
11 * Et ait illis: Quicumque dimiſerit v- 1. Cor. 7. b.10
B xorem ſuam, & aliã duxerit, adulte-
12 rium cõmittit ſuper eam. * Et ſi vxor
dimiſerit virũ ſuum, & alij nupſerit,
13 mœchatur. * Et offerebant illi paruu-
los vt tangeret illos. Diſcipuli au-
tem comminabantur offerentibus.

* Quos

Mat. 19. d. 16 Luc. 18. d. 18

Exod. 20. d. 13

• Quos cùm videret Iesus, indignè tu- 14
lit, & ait illis: Sinite paruulos venire
ad me, & ne prohibueritis eos: talium
enim est regnum Dei. • Amen dico 15
vobis: Quisquis non receperit regnũ
Dei velut paruulus, non intrabit in
illud. • Et complexans eos, & im- 16
ponens manus super illos, benedice-
bat eos. • Et cùm egressus esset in viã, 17
procurrens quidam genu flexo ante
eum, rogabat eum: Magister bone,
quid faciam vt vitam æternam perci-
piam? • Iesus autem dixit ei: Quid 18
me dicis bonum? Nemo bonus, nisi C
vnus Deus. • Præcepta nosti: Ne ad- 19
ulteres, Ne occidas, Ne fureris, Ne
falsum testimoniũ dixeris, Ne frau- F
dem feceris, Honora patrem tuum
& matrem. • At ille respondens, ait 20
illi: Magister, hæc omnia obseruaui à
iuuentute mea. • Iesus autem intuitus 21
eum, dilexit eum, & dixit ei: Vnum
tibi deest: vade, quæcumque habes
vende, & da pauperibus, & habe-
bis thesaurum in cælo: & veni, seque-
re me. • Qui contristatus in verbo, 22
abiit mœrens: erat enim habens mul-
tas possessiones. • Et circumspiciens 23
Iesus, ait discipulis suis: Quàm dif-
ficilè qui pecunias habent, in regnum
Dei introibunt! • Discipuli autem 24
obstupescebant in verbis eius. At Ie-
sus rursus respondens ait illis: Filio-
li, quàm difficile est, confidentes
in pecuniis, in regnum Dei introire!
• Facilius est, camelum per foramen 25
acus transire, quàm diuitem intrare D
in regnum Dei. • Qui magis admira- 26
bantur, dicentes ad semetipsos: Et
quis potest saluus fieri? • Et intuens 27
illos Iesus, ait: Apud homines im-
possibile est, sed non apud Deum: o-
mnia enim possibilia sunt apud Deũ.
• Et cœpit ei Petrus dicere: Ecce nos 28
dimisimus omnia, & secuti sumus
te. • Respondens Iesus, ait: Amen 29
dico vobis: Nemo est, qui reliquer-
it domum, aut fratres, aut soro-
res, aut patrem, aut matrem, aut fi-
lios, aut agros propter me, & pro-
pter euangelium, • qui non accipiat 30
centies tantum, nunc in tempore hoc:
domos, & fratres, & sorores, & ma-
tres, & filios, & agros, cum persecu-
tionibus, & in sæculo futuro vitam
æternam. • Multi autem erunt pri- 31
mi nouissimi, & nouissimi primi. E
• Erant autem in via ascendentes 32
Ierosolymam: & præcedebat illos

Mat. 19. d. 27 Luc. 18. d. 28

Mat. 19. d. 30

Iesus, & stupebant: & sequentes ti-
mebant. • Et assumens iterum duo-
decim, cœpit illis dicere quæ essent
33 ei euentura. • Quia ecce ascendimus
Ierosolymam, & Filius hominis tra-
detur principibus sacerdotum, &
Scribis, & senioribus, & damna-
bunt eum morte, & tradẽt eum gen-
34 tibus: • & illudent ei, & conspuent
eum, & flagellabunt eum, & inter-
35 ficient eum: & tertia die resurget. • Et
accedunt ad eum Iacobus, & Ioan-
nes filij Zebedæi, dicentes: Magister,
volumus vt quodcumque petieri-
36 mus, facias nobis. • At ille dixit eis:
37 Quid vultis vt faciam vobis? • Et di-
xerunt: Da nobis vt vnus ad dexte-
ram tuam, & alius ad sinistram tuam
38 sedeamus in gloria tua. • Iesus au-
tem ait eis: Nescitis quid petatis: po-
testis bibere calicem, quem ego bi-
bo: aut baptismo, quo ego bapti-
39 zor, baptizari? • At illi dixerunt ei:
Possumus. Iesus autem ait eis: Cali-
cem quidem, quem ego bibo, bibe-
tis; & baptismo, quo ego baptizor,
40 baptizabimini: • sedere autẽ ad dex-
teram meam, vel ad sinistram, non
est meum dare vobis, sed quibus pa-
41 ratum est. • Et audientes decem cœ-
perunt indignari de Iacobo, & Ioan-
42 ne. • Iesus autem vocans eos, ait il-
lis: Scitis quia hi, qui videntur prin-
cipari gentibus, dominantur eis: &
principes eorum potestatem habent
43 ipsorum. • Non ita est autem in vo-
bis, sed quicumque voluerit fieri ma-
44 ior, erit vester minister: • & quicum-
que voluerit in vobis primus esse, e-
45 rit omnium seruus. • Nam & Filius
G hominis non venit vt ministraretur
ei, sed vt ministraret, & daret ani-
mam suam redemptionem pro mul-
46 tis. • Et veniunt Iericho, & profi-
ciscente eo de Iericho, & discipulis
eius, & plurima multitudine, filius
Timæi Bartimæus cæcus, sedebat
47 iuxta viam mendicans. • Qui cùm au-
disset quia Iesus Nazarenus est, cœ-
pit clamare, & dicere: Iesu fili Da-
48 uid, miserere mei. • Et commina-
bantur ei multi vt taceret. At ille
multo magis clamabat: Fili Dauid
49 miserere mei. • Et stans Iesus præce-
pit illum vocari. Et vocant cæcum,
dicentes ei: Animæquior esto: surge,
50 vocat te. • Qui proiecto vestimento
51 suo exiliens, venit ad eum. • Et re-
spondens Iesus dixit illi: Quid tibi vis
faciam?

Luc. 18. f. 31

Mat. 20. c. 20

Luc. 22. c. 25

Mat. 20. d. 29 Luc. 18. f. 35

faciam? Cæcus autem dixit ei: Rab-
boni, vt videam. * Iesus autem ait 52
illi: Vade, fides tua te saluum fecit
Et confestim vidit, & sequebatur
eum in via.

CAP. XI.

Matt.21. a.1. ET cùm appropinquarent Ieroso- 1
Luc.19.c. Iymæ, & Bethaniæ ad montem A
29 oliuarum, mittit duos ex discipulis
suis, * & ait illis: Ite in castellum, 2
quod contra vos est, & statim intro-
euntes illuc, inuenietis pullum liga-
tum, super quem nemo adhuc homi-
num sedit: soluite illum, & adducite.
* Et si quis vobis dixerit: Quid faci- 3
tis? dicite, quia Domino necessarius
est: & continuò illum dimittet huc.
* Et abeuntes inuenerunt pullum li- 4
gatum ante ianuam foris in biuio: &
soluunt eum. * Et quidam de illic 5
stantibus dicebant illis: Quid facitis
soluentes pullum? * Qui dixerunt eis 6
sicut præceperat illis Iesus, & dimi-
Ioan.12. b.14. serunt eis. * Et duxerunt pullum ad 7
Iesum: & imponunt illi vestimenta
sua, & sedit super eum. * Multi autem 8
vestimenta sua strauerunt in via: alij
autem frondes cædebant de arbori-
bus, & sternebant in via. * Et qui præ- 9
Matt.21. ibant, & qui sequebantur clamabant,
b.9 dicentes. Hosanna: * Benedictus, 10
Luc.19 qui venit in nomine Domini: bene- B
g.38 dictum quod venit regnum patris
Psal.117. nostri Dauid: Hosanna in excelsis.
d.25 * Et introiuit Ierosolymam in tem- 11
Matt.21. plum: & circũspectis omnibus, cùm
b.10. iam vespera esset hora, exijt in Betha-
niam cum duodecim. * Et alia die 12
cùm exirent à Bethania, esuriit.
Matt.21. * Cumque vidisset à longè ficum 13
b.19. habentem folia, venit si quid fortè
inueniret in ea. & cùm venisset ad eã,
nihil inuenit præter folia: non enim
erat tempus ficorum. * Et respondens 14
dixit ei: Iam nõ amplius in æternum
ex te fructum quisquam manducet.
Et audiebant discipuli eius. * Et ve- 15
niunt Ierosolymam. Et cùm introis-
set in templum, cœpit eijcere vẽden-
tes, & ementes in templo: & mensas
numulariorum, & cathedras vendẽ-
tium columbas euertit. * & non sine- 16
bat vt quisquam transferret vas per
templum: * & docebat, dicens eis: 17
Isai.56. Nónne scriptum est: * Quia domus C
b.7 mea, domus orationis vocabitur o-
Iere.7. b.11 mnibus gentibus? Vos autem fecistis
eam speluncam latronum. * Quo au- 18

dito principes sacerdotum, & Scri-
bæ quærebant quomodo eum per-
derent, timebant enim eum, quo-
niam vniuersa turba admirabatur su-
19 per doctrina eius. * Et cùm vespera
facta esset, egrediebatur de ciuitate.
20 * Et cum manè transirent, viderunt
21 ficum aridam factam à radicibus. * Et
recordatus Petrus, dixit ei: Rabbi,
22 ecce ficus, cui maledixisti, aruit. * Et
respondens Iesus ait illis: * Habete fi- Mat.7.
23 dem Dei. * amen dico vobis, quia a.7 & 21.
quicumque dixerit huic monti: Tol- c.21
lere, & mittere in mare, & non hæ-
sitauerit in corde suo, sed credide-
rit, quia quodcumque dixerit, fiat,
24 fiet ei. * Propterea dico vobis, o-
mnia quæcumque orantes petitis,
credite quia accipietis, & euenient
25 vobis. * Et cùm stabitis ad orandum, Luc.11.
dimittite si quid habetis aduersus a- b.9
liquem: vt & Pater vester qui in cæ- Mat.6.b.
lis est, dimittat vobis peccata vestra. 14 & 15.
26 * Quòd si vos non dimiseritis: nec d.25
D Pater vester, qui in cælis est, di-
27 mittet vobis peccata vestra. * Et ve- Luc.20.
niunt rursus Ierosolymam. Et cùm a.1
ambularet in templo, accedunt ad
eum summi sacerdotes, & Scribæ,
28 & seniores: * & dicunt ei: In qua
potestate hæc facis? & quis dedit ti-
29 bi hanc potestatem vt ista facias? * Ie-
sus autem respondens, ait illis: In-
terrogabo vos & ego vnum verbum,
& respondete mihi: & dicam vobis
30 in qua potestate hæc faciam. * Bapti-
smus Ioannis, de cælo erat, an ex
31 hominibus? Respondete mihi. * At
illi cogitabant secum, dicentes: Si
dixerimus, De cælo, dicet: Qua-
32 re ergo non credidistis ei? * Si di-
xerimus, Ex hominibus, timemus po-
pulum. omnes enim habebant Ioan-
33 nem quia verè propheta esset. * Et re-
spondentes dicunt Iesu: Nescimus.
Et respondens Iesus ait illis: Ne-
que ego dico vobis in qua potestate
hæc faciam.

CAP. XII.

1 ET cœpit illis in parabolis loqui: Matt.21.
A Vineam pastinauit homo, & cir- d.33
cumdedit sepem, & fodit lacum, & Luc.20.
ædificauit turrim, & locauit eam b.9
agricolis, & peregrè profectus est. Isai.5. a.1
2 * Et misit ad agricolas in tempore ser- Iere.2. d.21
uum vt ab agricolis acciperet de fru-
3 ctu vineæ. * Qui apprehensum eum
ceciderunt, & dimiserunt vacuum.
4 * Et iterum misit ad illos alium ser-

uum: & illum in capite vulneraue-
runt, & contumeliis affecerunt. * Et 5
rursum alium misit, & illum occide-
runt: & plures alios: quosdam cæ-
dentes, alios verò occidentes. * Adhuc 6
ergo vnum habens filium charissi-
mum: & illum misit ad eos nouissi-
mum, dicens: Quia reuerebuntur fi-
lium meum. * Coloni autem dixe- 7
runt ad inuicem: Hic est heres: veni-
te, occidamus eũ: & nostra erit here-
ditas. * Et apprehendentes eum, occi- 8
derunt: & eiecerunt extra vineam.
* Quid ergo faciet Dominus vineæ? 9
Veniet, & perdet colonos: & dabit
vineam aliis. * Nec scripturam hanc 10
legistis: a Lapidem, quem reprobaue-
a Psal.117. d.22 runt ædificantes, hic factus est in ca-
Isai.28. d.16 put anguli: * A Domino factum est 11
illud, & est mirabile in oculis nostris?
Act.4.b.11 Ro.9.g.33 * Et quærebant eum tenere: & timue- 12
runt turbam. cognouerunt enim
1.Pet.2. a.8 quoniam ad eos parabolam hanc di-
Matt.21. d.42 xerit. Et relicto eo abierunt. * b Et mit- 13
tunt ad eum quosdam ex Pharisæis,
b Matt.22. b.15 & Herodianis, vt eum caperent in
Luc.20 d.20 verbo. * Qui venientes dicunt ei: Ma- 14
gister, scimus quia verax es, & non
curas quemquam: nec enim vides
in faciem hominum, sed in veritate
viam Dei doces. licet dari tributum
Cæsari, an non dabimus? * Qui sciens 15
versutiam illorum, ait illis: Quid me
tentatis? afferte mihi denarium vt
videam. * At illi attulerunt ei. Et ait 16
illis: Cuius est imago hæc, & inscri-
ptio? Dicunt ei: Cæsaris. * Respon- 17
c Rom.13. b.7 dens autem Iesus dixit illis: c Reddite
igitur quæ sunt Cæsaris, Cæsari: &
quæ sunt Dei, Deo. Et mirabantur
d Matt.22. c.23 super eo. * d Et venerunt ad eum Sad- 18
Luc.20. d.27 ducæi, qui dicunt resurrectionem
non esse: & interrogabant eum dicen-
tes: * Magister, Moyses nobis scripsit, 19
e Deut.25 b.5 e vt si cuius frater mortuus fuerit, &
dimiserit vxorem, & filios non re-
liquerit, accipiat frater eius vxorem
ipsius, & resuscitet semen fratri suo.
* Septem ergo fratres erant: & pri- 20
mus accepit vxorem, & mortuus
est non relicto semine. * Et secundus 21
accepit eam, & mortuus est: & nec
iste reliquit semen. Et tertius simi-
liter. * Et acceperunt eam similiter 22
septem: & non reliquerunt semen.
Nouissima omnium defuncta est &
mulier. * In resurrectione ergo cùm 23
resurrexerint, cuius de his erit v-
xor? septem enim habuerunt eam

24 vxorem. * Et respondens Iesus, ait
illis: Nónne ideo erratis, non scien-
tes Scripturas, neque virtutem Dei?
25 * Cùm enim à mortuis resurrexe-
rint, neque nubent, neque nuben-
26 tur, sed sunt sicut angeli in cælis. * De
C mortuis autem quòd resurgant, non
legistis in libro Moysi, super ru-
bum quomodo dixerit illi Deus, in-
quiens: a Ego sum Deus Abraham, & a Exod.3
27 Deus Isaac, & Deus Iacob? * Non b.6 Matt.22.
est Deus mortuorum, sed viuorum. d.32
28 Vos ergo multùm erratis. * b Et acces- b Matt.22.
sit vnus de Scribis, qui audierat illos d.34
cõquirentes, & videns quoniam bene
illis responderit, interrogauit eum
quod esset primum omnium mãda-
29 tum. * Iesus autem respondit ei: Quia
primum omnium mandatum est:
c Audi Israel, Dominus Deus tuus, c Deut.6
30 Deus vnus est: * & diliges Dominum a.4
Deum tuum ex toto corde tuo, & ex
tota anima tua, & ex tota mente tua,
& ex tota virtute tua. Hoc est pri-
31 mum mandatum. * d Secundum au- d Leu.19.
tem simile est illi: Diliges proximum d.18
tuum tamquam teipsum. Maius ho- Matt.22.
B 32 rum aliud mandatum non est. * Et ait d.39
illi Scriba: Bene Magister, in veri- Rom.13. c.9
tate dixisti: quia vnus est Deus, & Galat.5.
33 non est alius præter eũ. * Et vt dilliga- c.14
tur ex toto corde, & ex toto intelle- Iac.2.b.8
ctu, & ex tota anima, & ex tota for-
titudine, & diligere proximum tam-
quam seipsum, maius est omnibus
34 holocautomatibus, & sacrificiis. * Ie-
sus autem videns quod sapienter re-
spondisset, dixit illi: Non es longè à
regno Dei. Et nemo iam audebat
35 eum interrogare. * Et respondens Ie-
sus dicebat, docens in templo: Quo-
modo dicunt Scribæ Christum fi-
36 lium esse Dauid? * Ipse enim Dauid
D dicit in Spiritu sancto: e Dixit Domi- e Matt.22.
nus Domino meo, sede à dextris d.42
meis, donec ponam inimicos tuos Luc.20. f.41
37 scabellum pedum tuorum. * Ipse ergo Psal.109.
Dauid dicit eum Dominum, & vnde a.1
est filius eius? Et multa turba eum
38 libenter audiuit. * Et dicebat eis in do-
ctrina sua: f Cauete à Scribis, qui vo- f Matt.23.
lunt in stolis ambulare, & salutari in a.5
39 foro, * & in primis cathedris sedere in Luc.11.f.43
synagogis, & primos discubitus in & 20.g.46
40 cœnis: * qui deuorant domos vidua-
rum sub obtentu prolixæ orationis: hi
41 accipient prolixius iudicium. * g Et se- g Luc.21
dens Iesus contra gazophylacium, a- a.1
spiciebat quomodo turba iactaret æs

in gazophylacium, & multi diuites
iactabant multa. * Cùm venisset au- 42
tem vidua vna pauper, misit duo mi-
nuta, quod est quadrans. * Et conuo- 43
cans discipulos suos, ait illis: Amen
dico vobis, quoniam vidua hæc pau-
per plus omnibus misit, qui miserunt
in gazophylacium. * Omnes enim ex 44
eo, quod abundabat illis, miserunt:
hæc verò de penuria sua omnia quæ
habuit misit totum victum suum.

CAP. XIII.

Mat. 24. a. 1. Luc. 19. g. 44. & 21. a. 5.

ET cùm egrederetur de templo, 1
ait illi vnus ex discipulis suis: A
Magister, aspice quales lapides, &
quales structuræ. * Et respondens Ie- 2
sus, ait illi: Vides has omnes magnas
ædificationes? Non relinquetur lapis
super lapidem, qui non destruatur.
* Et cùm sederet in Monte oliuarum 3
contra templum, interrogabant eum
separatim Petrus, & Iacobus, & Ioan-
nes, & Andreas: * Dic nobis, quando 4
ista fient? & quod signum erit, quan-
do hæc omnia incipient consummari?
* Et respondens Iesus cœpit dice- 5
re illis: * Videte ne quis vos seducat:
* multi enim venient in nomine meo 6
dicentes, quia ego sum: & multos se-
ducent. * Cùm audieritis autem bella, 7
& opiniones bellorum, ne timueritis:
oportet enim hæc fieri: sed nondum
finis. * Exurget enim gens contra gen- 8
tem, & regnũ super regnum, & erunt B
terræmotus per loca, & fames. Ini-
tium dolorum hæc. * Videte autem 9
vosmetipsos. Tradent enim vos in
conciliis, & in synagogis vapulabitis,
& ante præsides, & reges stabitis pro-
pter me, in testimonium illis. * Et in 10
omnes gentes primum oportet præ-
dicari Euangelium. * * Et cùm duxe- 11
rint vos tradentes, nolite præcogitare
quid loquamini: sed quod datum vo-
bis fuerit in illa hora, id loquimini.
non enim vos estis loquentes, sed
Spiritus sanctus: * Tradet autem fra- 12
trem frater in mortem, & pater fi-
lium: & consurgent filij in paren-
tes, & morte afficient eos. * Et eritis 13
odio omnibus propter nomen meũ.
Qui autem sustinuerit in finem,
hic saluus erit. * * Cùm autem vi- 14
deritis abominationem desolationis
stantem, vbi non debet, qui legit, in-
telligat: tunc qui in Iudæa sunt, fu-
giant in montes: * & qui super te- 15
ctum, ne descendat in domum, nec
introeat vt tollat quid de domo sua:

* Ephes. 5. b. 6. 2. Thess. 2. a. 3
* Matt. 10. b. 19. Luc. 12. b. 11. & 21. d. 14
* Dan. 9. g. 27. Matt. 24. b. 16 Luc. 21. d. 21.

16 * & qui in agro erit, non reuertatur
C retro tollere vestimentum suum.
17 * Væ autem prægnantibus, & nutriẽ-
18 tibus in illis diebus. * Orate verò vt
19 hieme non fiant. * Erunt enim dies
illi tribulationes tales, quales non
fuerunt ab initio creaturæ, quam
condidit Deus vsque nunc, neque
20 fient. * Et nisi breuiasset Dominus
dies, non fuisset salua omnis caro: sed
propter electos, quos elegit, breuiauit
21 dies. * * Et tunc si quis vobis dixerit:
Ecce hîc est Christus, ecce illic, ne
22 credideritis. * Exurgent enim pseu-
dochristi, & pseudoprophetæ, & da-
bunt signa, & portenta ad seducen-
23 dos, si fieri potest, etiam electos. * Vos
ergo videte: ecce prædixi vobis o-
24 mnia. * * Sed in illis diebus post tribu-
lationem illam sol contenebrabitur,
& luna non dabit splendorem suum:
25 * & stellæ cæli erunt decidentes, &
virtutes, quæ in cælis sunt, moue-
26 buntur. * Et tunc videbunt filium
hominis venientem in nubibus cum
27 virtute multa, & gloria. * * Et tunc
D mittet angelos suos, & congregabit
electos suos a quattuor ventis, à summo
terræ, vsque ad summum cæli.
28 * A ficu autem discite parabolã. Cùm
iam ramus eius tener fuerit, & nata
fuerint folia, cognoscitis quia in pro-
29 ximo sit æstas: * sic & vos cùm vi-
deritis hæc fieri, scitote quòd in pro-
30 ximo sit in ostiis. * Amen dico vo-
bis, quoniam non transibit genera-
31 tio hæc, donec omnia ista fiant. * Cæ-
lum, & terra transibunt, verba au-
32 tem mea non transibunt. * De die
autem illo, vel hora nemo scit: neque
angeli in cęlo, neque filius, nisi Pater.
33 * * Videte, vigilate, & orate: nescitis
34 enim quãdo tempus sit. * Sicut homo,
qui peregrè profectus reliquit domũ
suam, & dedit seruis suis potestatem
cuiusque operis, & ianitori præce-
35 pit vt vigilet. * Vigilate ergo, (nescitis
enim quando dominus domus ve-
niat: serò an media nocte, an galli
36 cantu, an manè) * ne cùm venerit
repentè, inueniat vos dormientes.
37 * Quod autem vobis dico, omnibus
dico: Vigilate.

* Mat. 24. b. 21 Luc. 21. b. 8
* Ezec. 32. b. 7 Isai. 13. b. 10 Ioel 2. b. 10
* Matt. 24. c. 31
* Matt. 24. d. 42

CAP. XIIII.

Matt. 26. a. 2 Luc. 22. a. 1

1 ERat autem Pascha & Azyma post
A biduum: & quærebant summi
sacerdotes, & Scribæ quomodo
eum dolo tenerent, & occiderent.
2 * Dicebant autem: Non in die festo,

ne

ne forte tumultus fieret in populo.
• * Et cùm esset Bethaniæ in domo 3
Simonis leprosi, & recumberet: ve-
nit mulier habens alabastrum vn-
guenti nardi spicati pretiosi, & fra-
cto alabastro, effudit super caput
eius. • Erant autem quidam indignè 4
ferentes intra semetipsos, & dicentes:
Vt quid perditio ista vnguenti facta
est? • Poterat enim vnguentum istud 5
vænundari plus quam trecentis de-
nariis, & dari pauperibus. Et freme-
bant in eam. Iesus autem dixit: Sinite 6
eam, quid illi molesti estis? Bonum
opus operata est in me. • semper enim 7
pauperes habetis vobiscum: & cùm
volueritis, potestis illis benefacere: me
autem non semper habetis. • Quod 8
habuit hæc, fecit: præuenit vngere
corpus meum in sepulturam. • Amen 9
dico vobis: Vbicumque prædicatum
fuerit Euangelium istud in vniuerso
mundo, & quod fecit hæc, narrabi-
tur in memoriâ eius. • *Et Iudas Isca- 10
riotes vnus de duodecim abiit ad B
summos sacerdotes, vt proderet eum
illis. • Qui audientes gauisi sunt: & 11
promiserunt ei pecuniam se daturos.
Et quærebat quomodo illum oppor-
tunè traderet. • *Et primo die Azy- 12
morum quando Pascha immolabãt,
dicunt ei discipuli: Quò vis eamus,
& paremus tibi vt mãduces Pascha?
• Et mittit duos ex discipulis suis, & 13
dicit eis: Ite in ciuitatem: & occurret
vobis homo lagenam aquæ baiulans,
sequimini eum: • & quocumque in- 14
troierit, dicite domino domus, quia
magister dicit: Vbi est refectio mea,
vbi Pascha cum discipulis meis man-
ducem? • Et ipse vobis demonstrabit 15
cœnaculum grande, stratum: & illic
parate nobis. • Et abierunt discipuli 16
eius, & venerunt in ciuitatem: & in-
uenerunt sicut dixerat illis, & para-
uerunt Pascha. • *Vespere autem fa- 17
cto, venit cum duodecim. • Et dis- 18
cumbentibus eis, & manducantibus,
ait IESVS: Amen dico vobis, quia
vnus ex vobis tradet me, qui mandu-
cat mecum. • At illi cœperunt con- 19
tristari, & dicere ei singulatim: Num-
quid ego? • Qui ait illis: Vnus ex 20
duodecim, qui intingit mecum ma-
num in catino. • Et Filius quidem ho- 21
minis vadit *sicut scriptum est de eo: C
væ autem homini illi, per quem Fi-
lius hominis tradetur. bonum erat
ei, si non esset natus homo ille.

*Mat. 26. a. 6
Ioan. 12. a. 1
*Mat. 26. b. 14
*Mat. 26. b. 17
Luc. 22. a. 7
*Mat. 26. b. 20
Luc. 22. b. 14
*Ioan. 13. c. 21
*Psal. 40. c. 10
*Act. 1. c. 16

22 • *Et manducantibus illis, accepit Iesus
panem: & benedicens fregit, & dedit
eis, & ait: Sumite, hoc est corpus
23 meum. • Et accepto calice, gratias
agens dedit eis: & biberunt ex illo
24 omnes. • Et ait illis: Hic est sanguis
meus noui testamenti, qui pro multis
25 effundetur. • Amen dico vobis, quia
iam non bibam de hoc genimine vi-
tis vsque in diem illum, cum illud bi-
26 bam nouum in regno Dei. • Et hy-
mno dicto exierunt in Montem oli-
27 uarũ. • Et ait eis Iesus: *Omnes scan-
dalizabimini in me in nocte ista: quia
scriptum est: *Percutiam pastorem,
28 & dispergentur oues. • Sed postquam
resurrexero, præcedam vos in Gali-
29 læam. • Petrus autem ait illi: Et si
omnes scandalizati fuerint in te: sed
30 non ego. • Et ait illi Iesus: Amen di-
cò tibi, quia tu hodie in nocte hac,
priusquam gallus vocem bis dederit,
31 ter me es negaturus. • At ille amplius
D loquebatur: Et si oportuerit me simul
commori tibi, non te negabo: Simili-
32 ter autem & omnes dicebant. • *Et
veniunt in prædiũ, cui nomen Geth-
semani. Et ait discipulis suis: Sede-
33 te hic donec orem. • Et assumit Pe-
trum, & Iacobum, & Ioannem se-
cum: & cœpit pauere, & tædere.
34 • Et ait illis: Tristis est anima mea vs-
que ad mortem: sustinete hic, & vi-
35 gilate. • Et cùm processisset paululum,
procidit super terram: & orabat, vt si
36 fieri posset, transiret ab eo hora: • &
dixit: Abba pater, omnia tibi possi-
bilia sunt, transfer calicem hunc à
me, sed non quod ego volo, sed quod
37 tu. • Et venit, & inuenit eos dormien-
tes. Et ait Petro: Simon, dormis? non
38 potuisti vna hora vigilare? • Vigila-
te, & orate vt non intretis in tenta-
tionem. Spiritus quidem promptus
39 est, caro verò infirma. • Et iterum
abiens orauit eumdem sermonem,
40 dicens: • Et reuersus, denuò inuenit
E eos dormientes, (erant enim oculi eo-
rum grauati) & ignorabant quid re-
41 sponderent ei. • Et venit tertiò, & ait
illis: Dormite iam, & requiescite. Suf-
ficit: venit hora: ecce Filius hominis
42 tradetur in manus peccatorũ. • Sur-
gite, eamus. ecce qui me tradet, pro-
43 pè est. • Et, adhuc eo loquente, venit
Iudas Iscariotes vnus de duodecim,
& *cum eo turba multa, cum gla-
diis, & lignis, à summis sacerdo-
tibus, & scribis, & senioribus.

*Mat. 26. b. 26
1. Cor. 11. e. 24
*Ioan. 16. g. 32
*Zach. 13. b. 7
*Mat. 26. d. 36
Luc. 22. d. 40
*Mat. 26. e. 47
Luc. 22. e. 47
Ioã. 18. a. 3

*Dederat autem traditor eius signum 44
eis, dicens: Quemcumque osculatus
fuero, ipse est, tenete eum, & ducite
cautè. * Et cùm venisset, statim acce- 45
dens ad eum, ait: Aue Rabbi: & oscu-
latus est eum. * At illi manus iniece- 46
runt in eum, & tenuerunt eum.
*Vnus autem quidam de circumstan- 47
tibus educens gladium, percussit ser-
uum summi sacerdotis: & amputauit
illi auriculam. * Et respondens Iesus, 48
ait illis: Tamquã ad latronem existis
cum gladiis, & lignis comprehen-
dere me! * quotidie eram àpud vos in 49
templo docens, & non me tenuistis.
Sed vt impleantur Scripturæ. * a Tunc 50 — a Mat. 26. f. 56.
discipuli eius relinquẽtes eum, omnes
fugerunt. * Adolescens autẽ quidam 51
sequebatur eum amictus sindone su-
per nudo: & tenuerunt eum. * At ille 52
reiecta sindone, nudus profugit ab F
eis. * b Et adduxerunt Iesum ad sum- 53 — b Mat. 26. f. 57 Luc. 22. f. 54 Ioan. 18. c. 13
mum sacerdotem, & conuenerunt
omnes sacerdotes, & Scribæ, & se-
niores. * Petrus autem à longè se- 54
cutus est eum vsque intrò in atrium
summi sacerdotis: & sedebat cum mi-
nistris ad ignem, & calefaciebat se.
* c Summi verò sacerdotes, & omne 55 — c Mat. 26. f. 59
cõcilium quærebant aduersus Iesum
testimonium, vt eum morti traderẽt,
nec inueniebant. * Multi enim testi- 56
monium falsum dicebant aduersus
eum: & conuenientia testimonia non
erant. * Et quidam surgentes, falsum 57
testimonium ferebant aduersus eum,
dicentes: * Quoniam nos audiuimus 58
eum dicentem: d Ego dissoluam tem- — d Ioan. 2. d. 19
plum hoc manu factum, & per tri-
duum aliud non manu factum ædi-
ficabo. * Et non erat conueniens te- 59
stimonium illorum. * Et exsurgens 60
summus sacerdos in medium, inter-
rogauit Iesum, dicens: Non respon-
des quidquam ad ea, quæ tibi obii-
ciuntur ab his? * Ille autem tacebat, 61
& nihil respondit. Rursum summus
sacerdos interrogabat eum, & dixit
ei: Tu es Christus filius Dei benedi-
cti? * Iesus autem dixit illi: Ego sum: 62
e & videbitis Filium hominis seden- G — e Mat. 24. c. 3.
tem à dextris virtutis Dei, & venien-
tem cum nubibus cæli. * Summus 63
autem sacerdos scindens vestimenta
sua, ait: Quid adhuc desideramus te-
stes? * Audistis blasphemiam: quid 64
vobis videtur? Qui omnes conde-
mnauerunt eum esse reum mortis.
* Et cœperunt quidam conspuere 65
eum, & velare faciem eius, & cola-
phis eum cædere, & dicere ei: Pro-
phetiza: & ministri alapis eum cæde-
66 bant. * f Et cùm esset Petrus in atrio — f Mat. 26. g. 69. Luc. 22. f. 55 Ioan. 18. c. 17
deorsum, venit vna ex ancillis sum-
67 mi sacerdotis: * & cùm vidisset Pe-
trum calefacientem se, aspiciens il-
lum, ait: Et tu cum Iesu Nazareno
68 eras. * At ille negauit, dicens: Neque
scio, neque noui quid dicas. Et exiit
foras ante atrium, & gallus cantauit.
69 * g Rursus autem cùm vidisset illum — g Mat. 26. g. 71
ancilla, cœpit dicere circumstanti-
70 bus: Quia hic ex illis est. * At ille ite-
rum negauit. h Et post pusillum rur- — h Luc. 22. g. 58 Ioan. 18. c. 25
sus qui astabant, dicebant Petro: Ve-
rè ex illis es: nam & Galilæus es.
71 *Ille autem cœpit anathematizare, &
iurare: Quia nescio hominem istum,
72 quem dicitis. * Et statim gallus ite-
rum cantauit. i Et recordatus est Pe- — i Mat. 26. g. 75 Ioan. 13. d. 38
trus verbi, quod dixerat ei Iesus: Priùs
quàm gallus cantet bis, ter me nega-
bis. Et cœpit flere.

CAP. XV.

1 ET confestim, manè consilium fa- — a Mat. 27. a. 1 Luc. 22. g. 66 Ioan. 18. c. 28
A cientes summi sacerdotes, cum se-
nioribus, & Scribis, & vniuerso con-
cilio, vincientes Iesum, duxerunt, &
2 tradiderunt Pilato. * Et interrogauit
eum Pilatus: Tu es Rex Iudæorum?
At ille respondens, ait illi: Tu dicis.
3 * b Et accusabant eum summi sacer- — b Mat. 27. b. 12 Luc. 23. a. 2 Ioh. 18. f. 33
4 dotes in multis. * Pilatus autem rur-
sum interrogauit eum, dicens: Non
respondes quidquam? vide in quan-
5 tis te accusant. * Iesus autem amplius
nihil respondit, ita vt miraretur Pi-
6 latus. * Per diem autem festum sole-
bat dimittere illis vnum ex vinctis,
7 quemcumque petissent. * Erat autem
qui dicebatur Barabbas, qui cum se-
ditiosis erat vinctus, qui in seditione
8 fecerat homicidium. * Et cùm ascen-
disset turba, cœpit rogare, sicut sem-
9 per faciebat illis. * Pilatus autem re-
spondit eis, & dixit: Vultis dimittam
10 vobis regem Iudæorum? * Sciebat
enim quod per inuidiam tradidissent
11 eum summi sacerdotes. * Pontifices
B autem concitauerunt turbam, vt ma-
12 gis Barabbam dimitteret eis. * c Pi- — c Mat. 27. c. 22 Luc. 23. b. 14 Ioa. 18. g. 39. & 19. a. 2
latus autem iterum respondens, ait
illis: Quid ergo vultis faciam regi Iu-
13 dæorum? * * At illi iterum clamaue-
14 runt: Crucifige eum. * Pilatus verò
dicebat illis: Quid enim mali fecit?
At illi magis clamabant: Crucifige
15 eum. * Pilatus autem volens populo

satis-

satisfacere, dimisit illis Barabbam, &
tradidit Iesum flagellis cæsum, vt cru-
a Mat. 27. d. 27 cifigeretur. * a Milites autem duxe- 16
Ioan. 19. a. 2. runt eum in atrium prætorij, & con-
uocant totam cohortem, * & induunt 17
eum purpura, & imponũt ei plecten-
tes spineam coronam. * Et cœperunt 18
salutare eum: Aue rex Iudæorum.
* Et percutiebant caput eius arundi- 19
ne: & conspuebant eum, & ponentes
genua, adorabant eum. * Et postquam 20
illuserunt ei, exuerunt illum purpu-
ra, & induerunt eum vestimentis suis:
& educunt illũ vt crucifigerent eum.
b Mat. 27. d. 32 * b Et angariauerunt prætereuntem 21
Luc. 23. d. 26 quempiam, Simonem Cyrenæum
venientem de villa, patrem Alexan-
dri, & Rufi, vt tolleret crucem eius.
* Et perducunt illum in Golgotha lo- 22
cum: quod est interpretatum Caluá-
riæ locus. * Et dabant ei bibere myr- 23
c Mat. 27. d. 35 rhatum vinum: & non accepit. * c Et 24
Luc. 23. e. 33 crucifigentes eum, diuiserunt vesti-
Ioan. 19. d. 23 menta eius, mittentes sortem super
eis, quis quid tolleret. * Erat autem 25
hora tertia: & crucifixerunt eum. * Et 26
erat titulus causæ eius inscriptus:
REX IVDAEORVM. * Et cum eo 27
crucifigunt duos latrones: vnum à
d Isa. 53. d. 12 dextris, & alium à sinistris eius. * d Et 28
implera est scriptura, quæ dicit: Et
cum iniquis reputatus est. * Et præ- 29
tereuntes blasphemabant eum, mo-
e Ioan. 2. d. 19 uentes capita sua, & dicentes: e Vah
qui destruis templum Dei, & in tri-
bus diebus reædificas: * saluum fac 30
temetipsum descendens de cruce.
* Similiter & summi sacerdotes illu- 31
dentes, ad alterutrum cum Scribis di-
cebant: Alios saluos fecit, seipsum
non potest saluum facere. * Christus 32
rex Israel descendat nunc de cruce, vt
videamus, & credamus. Et qui cum
eo crucifixi erant, conuitiabantur ei.
* Et facta hora sexta, tenebræ fa- 33
ctæ sunt per totam terram vsque in
horam nonam. * Et hora nona excla- 34
mauit Iesus voce magna, dicens:
f Psal. 21. a. 1 f Eloi, eloi, lamma sabacthani? quod
Mat. 27. e. 46 est interpretatum: Deus meus, Deus
meus, vt quid dereliquisti me? * Et 35
quidam de circumstantibus audien-
tes, dicebant: Ecce Eliam vocat. * Cur- 36
rens autem vnus, & implens spon-
giam aceto, circumponensque cala-
mo, potum dabat ei, dicens: Sinite,
videamus si veniat Elias ad depo-
nendum eum. * Iesus autem emissa 37
voce magna expirauit. * Et velum 38

templi scissum est in duo, à summo
39 vsque deorsum. * Videns autem Cen-
turio, qui ex aduerso stabat, quia sic
clamans expirasset, ait: Verè hic ho-
40 mo Filius Dei erat. * g Erant autem g Mat. 27. f. 55
& mulieres de longè aspicientes: in-
ter quas erat Maria Magdalene, &
Maria Iacobi minoris, & Ioseph ma-
41 ter, & Salome: * & cùm esset in Gali-
læa, sequebantur eum, h & ministra- h Luc. 8. a. 2
bant ei, & aliæ multæ, quæ simul
cum eo ascenderant Ierosolymam.
42 * i Et cùm iam serò esset factum (quia i Mat. 27. g. 57
erat parasceue, quod est ante sabba-
43 tum) * venit Ioseph ab Arimathæa Luc. 23. g. 50
nobilis decurio, qui & ipse erat expe- Ioan. 19. g. 38
ctans regnum Dei, & audacter in-
troiuit ad Pilatum, & petiit corpus
44 Iesu. * Pilatus autem mirabatur si iam
obiisset. Et accersito centurione, in-
terrogauit eum si iam mortuus esset.
45 * Et cùm cognouisset à centurione,
C 46 donauit corpus Ioseph. * Ioseph au-
tem mercatus sindonem, & deponens
eum inuoluit sindone, & posuit eum
in monumento, quod erat excisum
de petra, & aduoluit lapidem ad o-
47 stium monumenti. * Maria autem
Magdalene, & Maria Ioseph aspicie-
bant vbi poneretur.

CAP. XVI.

1 ET cùm transisset sabbatum, Ma- a Mat. 28. a. 1
A ria Magdalene, & Maria Iacobi, Luc. 24. a. 1
& Salome emerunt aromata vt ve- Ioan. 20. a. 1
2 nientes vngerent Iesum. * Et valde
manè vna sabbatorum, veniunt ad
3 monumentum, orto iam sole. * Et di-
cebant ad inuicem: Quis reuoluet
nobis lapidem ab ostio monumenti?
4 * Et respicientes viderunt reuolutum
lapidem. Erat quippe magnus valde.
5 * b Et introeuntes in monumentum b Mat. 28. a. 5
viderunt iuuenem sedentẽ in dextris, Luc. 24. a. 4
coopertum stola candida, & obstu- Ioan. 20. c. 12
6 puerunt. * Qui dicit illis: Nolite ex-
B pauescere: Iesum quæritis Nazare-
num, crucifixum: surrexit, non est
hîc, ecce locus vbi posuerunt eum.
D 7 * Sed ite, dicite discipulis eius, & Pe-
tro quia præcedit vos in Galilæam:
ibi eum videbitis, c sicut dixit vobis. c Sup. 14. d. 28
8 * At illæ exeuntes, fugerunt de mo-
numento: inuaserat enim eas tremor
& pauor: & nemini quidquam dixe-
9 runt: timebant enim. * Surgens au-
tem manè, d prima sabbati, apparuit d Ioan. 20. d. 16
primò Mariæ Magdalene, de qua eie-
10 cerat septem dæmonia. * Illa vadens
nunciauit his, qui cum eo fuerant,

lugentibus, & flentibus. * Et illi au- 11
dientes quia viueret, & visus esset ab
ca, non crediderunt. * * Post hæc au- 12
*Luc.24. b.13 tem duobus ex his ambulantibus
ostensus est in alia effigie, euntibus in
villam: * & illi euntes nunciauerunt 13
ceteris: nec illis crediderunt. * Nouis- 14
simè recumbentibus illis vndecim ap-
paruit & exprobrauit incredulitatem
eorum & duritiam cordis: quia iis,
qui viderant eum resurrexisse, non
crediderunt. * Et dixit eis: Euntes in 15
mundum vniuersum prædicate Eu-
angelium omni creaturæ. * Qui cre- 16
diderit, & baptizatus fuerit, saluus D
erit: qui vero non crediderit, conde-
mnabitur. * Signa autem eos, qui cre- 17
*Act.16. d.18. & 2. a.4. & 10. g.46 Act.28.a.1.8 diderint, hæc sequentur: *In nomine
meo dæmonia eiicient: linguis loquen-
tur nouis: * serpentes tollent: & si 18
mortiferum quid biberint, nō eis no-
cebit: super ægros manus imponent,
& bene habebunt. * Et Dominus qui- 19
dem Iesus postquam locutus est eis,
*Luc.24. g.51 *assumptus est in cælum, & sedet à
dextris Dei. * Illi autem profecti præ- 20
dicauerunt vbique Domino coope-
rante, & sermonem confirmante, se-
quentibus signis.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

CAPVT PRIMVM.

QVONIAM quidem multi 1
conati sunt ordinare narra- A
tionem, quæ in nobis com-
pletæ sunt, rerum: * sicut tradiderunt 2
nobis, qui ab initio ipsi viderunt, &
ministri fuerunt sermonis: * visum 3
est & mihi, assecuto omnia à princi-
pio diligenter, ex ordine tibi scribere,
optime Theophile, * vt cognoscas eo- 4
rum verborum, de quibus eruditus
es, veritatem. * Fuit in diebus Hero- 5
dis, regis Iudææ, sacerdos quidam no-
*1.Par.24. a.10 mine Zacharias *de vice Abia, & vxor
illius de filiabus Aaron, & nomen
eius Elizabeth. * Erant autē iusti am- 6
bo ante Deum, incedentes in omni-
bus mandatis, & iustificationibus
Domini sine querela, * & non erat il- 7
lis filius eo quòd esset Elizabeth ste-
rilis, & ambo processissent in diebus
8 suis. * Factum est autem, cùm sacer-
dotio fungeretur in ordine vicis suæ
9 ante Deum, * secundum consuetudi-
nem sacerdotij, sorte exiit vt incensum
poneret, ingressus in templum Dñi:
10 * & *omnis multitudo populi erat o- *Exod.30.
11 rans foris horâ incensi. * Apparuit au- a.7
tem illi Angelus Domini, stans à de- Leu.16.
12 xtris altaris incensi. * Et Zacharias tur- d.17
batus est videns, & timor irruit super
13 eum. * Ait autem ad illum Angelus:
B Ne timeas Zacharia, quoniam exau-
dita est deprecatio tua: & vxor tua
Elizabeth pariet tibi filium, & voca-
14 bis nomen eius Ioannem: * & erit gau-
diū tibi, & exultatio, & multi in na-
15 tiuitate eius gaudebunt: * erit enim
magnus coram Dño: & vinum, & si-
ceram non bibet, & Spiritu sancto re-
plebitur adhuc ex vtero matris suæ:
16 * & multos filiorum Israel conuertet
17 ad Dñm Deum ipsorum: * & ipse præ-
cedet ante illum in spiritu, & virtute
Eliæ: *vt conuertat corda patrum in *Mal.4.b.6
filios, & incredulos ad prudentiam Mat.11.
iustorum, parare Dño plebem perfe- b.14
18 ctam. * Et dixit Zacharias ad Ange-
lum: Vnde hoc sciam? ego enim sum
senex, & vxor mea processit in die-
19 bus suis. * Et respondens Angelus di-
xit ei: Ego sum Gabriel, qui asto ante
Deum: & missus sum loqui ad te, &
20 hæc tibi euangelizare. * Et ecce eris ta-
cens, & non poteris loqui vsque in
diem, quo hęc fiant, pro eo quòd non
credidisti verbis meis, quæ implebun-
21 tur in tēpore suo. * Et erat plebs expe-
ctans Zachariam: & mirabātur quòd
22 tardaret ipse in templo. * Egressus au-
C tem nō poterat loqui ad illos, & co-
gnouerunt quòd visionem vidisset in
templo. Et ipse erat innuens illis, &
23 permansit mutus. * Et factum est, vt
impleti sunt dies officij eius abiit in
24 domum suam: * post hos autem dies
concepit Elizabeth vxor eius, & oc-
cultabat se mensibus quinque, dicēs:
25 * Quia sic fecit mihi Dominus in die-
bus, quibus respexit auferre oppro-
26 brium meū inter homines. * In men-
se autem sexto, missus est Angelus
Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ
27 cui nomen Nazareth, * ad Virginem
desponsatam viro, cui nomen erat
Ioseph, de domo Dauid, & nomen
28 virginis Maria. * Et ingressus Angelus
ad eam dixit: Aue gratia plena: Do-

minus

minus tecum: Benedicta tu in mulie-
ribus. * Quæ cùm audisset, turbata est 29
in sermone eius, & cogitabat qualis
esset ista salutatio. * Et ait Angelus ei: 30
Ne timeas Maria, inuenisti enim gra-
tiam apud Deum: * ᵃecce concipies 31
in vtero, & paries filium, & ᵇvocabis
nomen eius IESVM. * hic erit ma- 32
gnus, & Filius Altissimi vocabitur,
& dabit illi Dominus Deus sedē Da-
uid patris eius: ᶜ& regnabit in domo D
Iacob in æternum, * & regni eius non 33
erit finis. * Dixit autem Maria ad An- 34
gelū: Quomodo fiet istud, quoniam
virum non cognosco? * Et respondens 35
Angelus dixit ei: Spiritus sanctus su-
peruenict in te, & virtus Altissimi ob-
umbrabit tibi. Ideoq; & quod nasce-
tur ex te Sanctum, vocabitur Filius
Dei. * Et ecce Elizabeth cognata tua, 36
& ipsa concepit filium in senectute
sua: & hic mensis sextus est illi, quæ
vocatur sterilis: * quia non erit impos- 37
sibile apud Deum omne verbum.
* Dixit autem Maria: Ecce ancilla Do- 38
mini, fiat mihi secundùm verbum
tuum. Et discessit ab illa Angelus.
* Exurgens autem Maria in diebus il- 39
lis abijt in montana cum festinatio-
ne, in ciuitatem Iuda: * Et intrauit in 40
domum Zachariæ, & salutauit Eliza-
beth. * Et factum est, vt audiuit salu- 41
tationem Mariæ Elizabeth, exultauit E
infans in vtero eius: & repleta est
Spiritu sancto Elizabeth: * & excla- 42
mauit voce magna, & dixit: Benedi-
cta tu inter mulieres, & benedictus
fructus ventris tui. * Et vnde hoc mihi 43
vt veniat mater Domini mei ad me?
* Ecce enim vt facta est vox saluta- 44
tionis tuæ in auribus meis, exultauit
in gaudio infans in vtero meo. * & 45
beata, quæ credidisti, quoniam perfi-
cientur ea, quæ dicta sunt tibi à Do-
mino. * Et ait Maria: 46
Magnificat anima mea Dominum:
* & exultauit spiritus meus in Deo 47
salutari meo.
* Quia respexit humilitatem ancil- 48
læ suæ: ecce enim ex hoc beatam me
dicent omnes generationes.
* Quia fecit mihi magna qui potens 49
est: & sanctum nomen eius.
* Et misericordia eius à progenie in 50
progenies timentibus eum.
* Fecit potentiam in ᵈbrachio suo: 51
dispersit superbos mente cordis sui.
* Deposuit potentes de sede, & ex- 52
altauit humiles.

ᵃIsa. 7. c. 4
ᵇInf. 2. c. 21
ᶜDan. 7. d. 14. g. 27 Mich. 4. c. 7
ᵈIsa. 51. b. 9 Psal. 32. b. 10

53 * ᵉEsurientes impleuit bonis: & di-
F uites dimisit inanes.
54 * Suscepit Israel puerum suum, re-
cordatus misericordiæ suæ.
55 * Sicut locutus est ad patres nostros,
ᶠAbraham, & semini eius in sæcula.
56 * Mansit autem Maria cum illa quasi
mensibus tribus: & reuersa est in do-
57 mum suam. * Elisabeth autem imple-
tum est tempus pariendi, & peperit
58 filium. * Et audierunt vicini, & cog-
nati eius quia magnificauit Dominus
misericordiam suam cum illa, &
59 congratulabantur ei. * Et factum est
in die octauo, venerunt circumcide-
re puerum, & vocabant eum nomine
60 patris sui Zachariam. * Et respondens
mater eius, dixit: Nequaquam, sed
61 vocabitur Ioannes. * Et dixerunt ad
illam: Quia nemo est in cognatione
62 tua, qui vocetur hoc nomine. * In-
nuebant autem patri eius, quem vel-
63 let vocari eum. * Et postulans pugil-
larem scripsit, ᵍdicens: Ioannes est
nomen eius. Et mirati sunt vniuersi.
64 * Apertum est autem illico os eius, &
lingua eius, & loquebatur benedi-
65 cens Deum. * Et factus est timor su-
per omnes vicinos eorum: & super
omnia montana Iudææ diuulgaban-
66 tur omnia verba hæc: * & posuerunt
omnes, qui audierant in corde suo,
G dicentes: Quis, putas, puer iste erit?
Etenim manus Domini erat cum il-
67 lo. * Et Zacharias pater eius reple-
tus est Spiritu sancto: & prophera-
uit, dicens:
68 * ʰBenedictus Dominus Deus Israel,
quia visitauit, & fecit redemptionem
plebis suæ:
69 * Et erexit cornu salutis nobis: in do-
mo Dauid pueri sui.
70 * ⁱSicut locutus est per os sanctorū,
qui à sæculo sunt, prophetarum eius:
71 * Salutem ex inimicis nostris, & de
manu omnium, qui oderunt nos:
72 * Ad faciendam misericordiam cum
patribus nostris: & memorari testa-
menti sui sancti.
73 * ᵏIusiurandum, quod iurauit ad
Abraham patrem nostrum, daturum
se nobis:
74 * Vt sine timore, de manu inimico-
rum nostrorū liberati, seruiamus illi.
75 * In sanctitate, & iustitia coram
ipso, omnibus diebus nostris.
76 * Et tu puer, propheta Altissimi vo-
caberis: præibis enim ante faciem Do-
mini parare vias eius:

ᵉPsal. 33. a. 11 1. Reg. 2. b. 5
ᶠIsa. 41. b. 8 Ps. 131. c. 11 Gen. 17. c. 9. & 22. c. 16
ᵍSup. b. 14
ʰPs. 71. c. 12. & 135. d. 17
ⁱIer. 23. a. & 30. b. 10
ᵏGen. 22. c. 16 Ier. 31. f. 3 Heb. 6. c. 13. d. 17

* Mal.4. a.5 Sup.b.17 * Ad dandam scientiam salutis ple- 77
bi eius: in remissionem peccatorum
eorum:
* Zach.3. d.9 Mal.4. a.2 * Per viscera misericordiæ Dei no- 78
stri: in quibus visitauit nos, oriens
ex alto:
* Illuminare his, qui in tenebris, & 79
in vmbra mortis sedent: ad dirigen-
dos pedes nostros in viam pacis.
* Puer autẽ crescebat, & conforta- 80
batur spiritu: & erat in desertis vsque
in diem ostensionis suæ ad Israel.

CAP. II.

FActum est autem in diebus illis, 1
exiit edictum à Cæsare Augusto A
vt describeretur vniuersus orbis.
* Hæc descriptio prima, facta est à 2
præside Syriæ Cyrino: * & ibant o- 3
mnes vt profiterẽtur singuli in suam
ciuitatem. * Ascendit autem & Io- 4
seph à Galilæa de ciuitate Nazareth
in Iudæam in ciuitatem Dauid, quæ
* Mich.5. a.2 Mat.2. a.6 vocatur Bethlehem: eo quòd esset de
domo, & familia Dauid, * vt profite- 5
retur cum Maria desponsata sibi vxo-
re prægnante. * Factum est autem, 6
cùm essent ibi, impleti sunt dies vt
pareret. * Et peperit filium suum pri- 7
mogenitum, & pannis eum inuoluit,
& reclinauit eum in præsepio: quia
non erat eis locus in diuersorio. * Et 8
pastores erant in regione eadem vigi- B
lantes, & custodientes vigilias no-
ctis super gregem suum. * Et ecce an- 9
gelus Domini stetit iuxta illos, &
& claritas Dei circumfulsit illos, &
timuerunt timore magno. * Et dixit 10
illis Angelus: Nolite timere: ecce enim
euangelizo vobis gaudium magnum,
quod erit omni populo: * quia natus 11
est vobis hodie Saluator, qui est
Christus Dominus in ciuitate Da-
uid. * Et hoc vobis signum: Inuenie- 12
tis infantem pannis inuolutum, &
positum in præsepio. * Et subitò fa- 13
cta est cum angelo multitudo militiæ
cælestis laudantium Deum, & dicen-
tium: * Gloria in Altissimis Deo, & 14
in terra pax hominibus bonæ volun-
tatis. * Et factum est, vt discesserunt 15
ab eis Angeli in cælum: pastores lo-
quebantur ad inuicem: Transeamus
vsque Bethlehem, & videamus hoc
verbum, quod factum est, quod Do-
minus ostendit nobis. * Et venerunt 16
festinantes: & inuenerunt Mariam, C
& Ioseph, & Infantem positum in
præsepio. * Videntes autem cognoue- 17
runt de verbo, quod dictum erat illis

18 de puero hoc. * Et omnes, qui audie-
runt, mirati sunt: & de his, quæ dicta
19 erant à pastoribus ad ipsos. * Maria
autem cõseruabat omnia verba hæc,
20 conferens in corde suo. * Et reuersi
sunt pastores glorificantes, & lau-
dantes Deum in omnibus, quæ au-
dierant, & viderant sicut dictum est
21 ad illos. * Et postquam consummati * Gen. 17. b.12
sunt dies octo vt circumcideretur Leu.12.a.3
puer: vocatum est nomen eius Iesus, * Sup.d.31
quod vocatum est ab Angelo priùs Mat.1.d.21
22 quàm in vtero cõciperetur. * Et post-
quam impleti sunt dies purgationis
eius * secundùm legem Moysi, tule- Leu.12.a.6
runt illum in Ierusalem, vt sisterent
23 eum Domino, * sicut scriptum est in
lege Domini: * Quia omne mascul- * Exod.13. a.2
num adaperiens vuluam, sanctum Num.8.
24 Domino vocabitur. * & vt darent c.16
hostiam secundùm quod dictum est
* in lege Domini par turturum, aut Leu.12.d.8
25 duos pullos columbarum. * Et ecce
D homo erat in Ierusalem, cui nomen
Simeon, & homo iste iustus, & ti-
moratus, expectans consolationem
Israel, & Spiritus sanctus erat in eo.
26 * Et responsum acceperat à Spiritu
sancto, non visurum se mortem, nisi
27 priùs videret Christum Domini. * Et
venit in spiritu in templum. Et cùm
inducerent puerum Iesum parentes
eius, vt facerent secundùm consue-
28 tudinem legis pro eo: * & ipse acce-
pit eum in vlnas suas, & benedixit
Deum, & dixit:
29 * Nunc dimittis seruum tuum Dñe,
E secundùm verbum tuum in pace:
30 * Quia viderunt oculi mei salutare
tuum,
31 * Quod parasti ante faciẽ omnium
populorum.
32 * Lumen ad reuelationem gẽtium,
& gloriam plebis tuæ Israel.
33 * Et erat pater eius & mater miran-
tes super his, quæ dicebantur de illo.
34 * Et benedixit illis Simeon, & dixit
ad Mariam matrem eius: * Ecce posi- * Isa.8. c.14
tus est hic in ruinam, & in resurre- Rom.9. g.33
ctionem multorum in Israel: & in si- 1 Pet.2. a.8
35 gnum, cui contradicetur: * & tuam
ipsius animam pertransibit gladius
vt reuelentur ex multis cordibus co-
36 gitationes. * Et erat Anna propheti-
sa, filia Phanuel, de tribu Aser: hæc
processerat in diebus multis, & vixe-
rat cum viro suo annis septem à vir-
37 ginitate sua. * Et hæc vidua vsque
F ad annos octoginta quatuor: quæ

non

non discedebat de templo, ieiuniis,
& obsecrationibus seruiens nocte, ac
die. * Et hæc, ipsa hora superueniens, 38
confitebatur Domino: & loquebatur
de illo omnibus, qui expectabant re-
demptionem Israel. * Et vt perfece- 39
runt omnia secundùm legem Domi-
ni, reuersi sunt in Galilæam in ciui-
tatem suam Nazareth. * Puer autem 40
crescebat, & confortabatur plenus sa-
pientia: & gratia Dei erat in illo. * Et 41
ibant parentes eius per omnes annos
in Ierusalem, [a] in die sollemni Paschę.
* Et cùm factus esset annorum duo- 42
decim, ascendentibus illis Ierosoly-
mam secundùm consuetudinem diei
festi, * consummatisque diebus, cùm 43
redirent, remansit puer Iesus in Ieru-
salem, & non cognouerunt parentes
eius. * Existimantes autem illum esse 44
in comitatu, venerunt iter diei, & re- G
quirebant eum inter cognatos, & no-
tos. * Et non inuenientes, regressi sunt 45
in Ierusalem, requirentes eum. * Et fa- 46
ctum est, post triduum inuenerunt il-
lum in templo sedentem in medio
doctorum, audientem illos, & inter-
rogantem eos. * Stupebant autem o- 47
mnes, qui eum audiebant, super pru-
dentia, & responsis eius. * Et viden- 48
tes admirati sunt. Et dixit mater eius
ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic?
ecce pater tuus, & ego dolentes quæ-
rebamus te. * Et ait ad illos: Quid est 49
quòd me quærebatis? nesciebatis quia
in his, quæ patris mei sunt, oportet
me esse? * Et ipsi non intellexerunt 50
verbum, quod locutus est ad eos. * Et 51
descendit cum eis, & venit Nazareth:
& erat subditus illis. Et mater eius
conseruabat omnia verba hęc in cor-
de suo. * Et Iesus proficiebat sapien- 52
tia, & ætate, & gratia apud Deum, &
homines.

[a] Exod. 23. c. 15. & 34. d. 17. Deut. 16. a. 1

CAP. III.

ANno autem quintodecimo im- 1
perij Tiberij Cæsaris, procuran- A
te Pontio Pilato Iudæam, tetrarcha
autem Galilææ Herode, Philippo au-
tem fratre eius tetrarcha Iturææ, &
Trachonitidis regionis, & Lysania
Abilinæ tetrarcha, * [b] sub principibus 2
sacerdotum Anna, & Caipha: factum
est verbum Domini super Ioannem,
Zachariæ filium, in deserto. * [c] Et ve- 3
nit in omnem regionem Iordanis,
prædicans baptismum pœnitentiæ in
remissionem peccatorum, * sicut scri- 4
ptum est in Libro sermonum Isaiæ

[b] Act. 4. a. 6
[c] Mat. 3. a. 1. Mar. 1. a. 4

B prophetæ: [d] Vox clamantis in deser-
to: Parate viam Domini: rectas fa-
5 cite semitas eius: * omnis vallis im-
plebitur: & omnis mons, & collis
humiliabitur: & erunt praua in di-
6 recta: & aspera in vias planas: * &
7 videbit omnis caro salutare Dei. * Di-
cebat ergo ad turbas quæ exibant vt
baptizarentur ab ipso: [e] Genimina
viperarum quis ostendit vobis fugere
8 à ventura ira? * Facite ergo fructus
dignos pœnitentiæ, & ne cœperitis
dicere: Patrem habemus Abraham.
Dico enim vobis quia potens est Deus
de lapidibus istis suscitare filios Abra-
9 hæ. * Iam enim securis ad radicem
arborum posita est. Omnis ergo ar-
bor non faciens fructum bonum,
exciditur, & in ignem mittetur.
10 * Et interrogabant eum turbæ, di-
11 centes: Quid ergo faciemus? * Re-
C spondens autem dicebat illis: [f] Qui
habet duas tunicas, det non haben-
ti: & qui habet escas, similiter faciat.
12 * Venerunt autem & publicani vt
baptizarentur, & dixerunt ad illum:
13 Magister, quid faciemus? * At ille di-
xit ad eos: Nihil amplius, quàm
quod constitutum est vobis, faciatis.
14 * Interrogabant autem eum & mili-
tes, dicentes: Quid faciemus & nos?
Et ait illis: Neminem concutiatis, ne-
que calumniam faciatis: & conten-
15 ti estote stipendiis vestris. * Existi-
D mante autem populo, & cogitanti-
bus omnibus in cordibus suis de Io-
anne, ne fortè ipse esset Christus:
16 * respondit Ioannes, dicens omnibus:
[g] Ego quidem aqua baptizo vos: ve-
niet autem fortior me, cuius non
sum dignus soluere corrigiam calcea-
mentorum eius: [h] ipse vos baptiza-
17 bit in Spiritu sancto, & igni: * cuius
uentilabrum in manu eius, & pur-
gabit aream suam, & congregabit
triticũ in horreum suum, paleas au-
tem comburet igni inextinguibili.
18 * Multa quidem, & alia exhortans
19 euangelizabat populo. * [i] Herodes
autem tetrarcha cùm corriperetur
ab illo de Herodiade vxore fra-
tris sui, & de omnibus malis, quæ
20 fecit Herodes, * adiecit & hoc super
omnia, & inclusit Ioannem in car-
21 cere. * [k] Factum est autem cùm bapti-
E zaretur omnis populus, & Iesu bapti-
zato, & orante, apertum est cælum:
22 * & descendit Spiritus sanctus corpo-
rali specie sicut columba in ipsum:

[d] Isa. 40. a. 3. Ioan. 1. c. 23
[e] Matth. 3. b. 7
[f] 1. Ioan. 3. c. 17. Iac. 2. d. 15
[g] Mat. 3. c. 11. Mar. 1. b. 8. Ioã. 1. d. 26
[h] Act. 1. a. 5. & 11. c. 16. & 19. a. 4. Mat. 3. c. 12
[i] Mat. 14. a. 1. Mar. 6. c. 17
[k] Mat. 3. d. 13. Mar. 1. b. 9. Ioã. 1. c. 32

a Mat.3. d.17. & 17. a.5 Inf. 9. f.35 2 Pet.1. d.19

& vox de cælo facta est: * Tu es filius
meus dilectus, in te complacui mihi.
* Et ipse Iesus erat incipiens quasi an- 23
norum triginta, vt putabatur, filius
Ioseph, qui fuit Heli, qui fuit Ma-
thar, * qui fuit Leui, qui fuit Mel- 24
chi, qui fuit Ianne, qui fuit Ioseph,
* qui fuit Mathathiæ, qui fuit Amos, 25
qui fuit Nahum, qui fuit Hesli, qui F
fuit Nagge, * qui fuit Mahath, qui 26
fuit Mathathiæ, qui fuit Semei, qui
fuit Ioseph, qui fuit Iuda, * qui fuit 27
Ioanna, qui fuit Resa, qui fuit Zoro-
babel, qui fuit Salathiel, qui fuit Ne-
ri, * qui fuit Melchi, qui fuit Addi, 28
qui fuit Cosan, qui fuit Elmadan, qui
fuit Her, * qui fuit Iesu, qui fuit Elie- 29
zer, qui fuit Iorim, qui fuit Mathat,
qui fuit Leui, * qui fuit Simeon, qui 30
fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Io-
na, qui fuit Eliakim, * qui fuit Me- 31
lea, qui fuit Menna, qui fuit Matha- G
tha, qui fuit Nathan, qui fuit Dauid,
* qui fuit Iesse, qui fuit Obed, qui fuit 32
Booz, qui fuit Salmon, qui fuit
Naasson, * qui fuit Aminadab, qui 33
fuit Aram, qui fuit Esron, qui fuit
Phares, qui fuit Iudæ, * qui fuit Ia- 34
cob, qui fuit Isaac, qui fuit Abrahæ,
qui fuit Thare, qui fuit Nachor, * qui 35
fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit
Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale,
* qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, 36
qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit
Lamech, * qui fuit Mathusale, qui 37
fuit Henoch, qui fuit Iared, qui fuit
Malaleel, qui fuit Cainan, * qui fuit 38
Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adam,
qui fuit Dei.

CAP. IIII.

b Mat.4. a.1 Mar.1.b.12

IEsus autem plenus Spiritu sancto 1
regressus est à Iordane: & agebatur A
à Spiritu in desertum * diebus qua- 2
draginta, & tentabatur à diabolo. Et
nihil manducauit in diebus illis: &
consummatis illis esuriit. * Dixit au- 3
tem illi diabolus: Si filius Dei es, dic
lapidi huic vt panis fiat. * Et respon- 4
dit ad illum Iesus: Scriptū est: c Quia
non in solo pane viuit homo, sed in
omni verbo Dei. * Et duxit illum dia- 5
bolus in montem excelsum, & osten-
dit illi omnia regna orbis terræ in
momento temporis, * & ait illi: Tibi 6
dabo potestatem hanc vniuersam, &
gloriam illorum: quia mihi tradita
sunt: & cui volo do illa. * Tu ergo si 7
adoraueris coram me, erunt tua o-

c Deut.8. a.3 Mat.4. a.4

8 mnia. * Et respondens Iesus, dixit illi:
B d Scriptū est: Dominum Deum tuum
9 adorabis, & illi soli seruies. * Et duxit
illum in Ierusalem, & statuit eum
super pinnam templi, & dixit illi: Si
filius Dei es, mitte te hinc deorsum.
10 * e Scriptum est enim quòd Angelis
suis mandauit de te, vt conseruent te:
11 * & quia in manibus tollent te, ne
forte offendas ad lapidem pedem
12 tuum. * Et respondens Iesus, ait illi:
Dictum est: f Non tentabis Dominum
13 Deum tuum. * Et consummata omni
tentatione, diabolus recessit ab illo,
14 vsque ad tempus. * g Et regressus est
Iesus in virtute Spiritus in Galilæam,
& fama exiit per vniuersam regio-
15 nem de illo. * Et ipse docebat in syn-
C agogis eorum, & magnificabatur
16 ab omnibus. * h Et venit Nazareth,
vbi erat nutritus, & intrauit secun-
dùm consuetudinem suam die sab-
bati in synagogam, & surrexit lege-
17 re. * Et traditus est illi Liber Isaiæ pro-
phetæ. Et vt reuoluit librum, inuenit
18 locum vbi scriptum erat: * i Spiritus
Domini super me: propter quod vn-
xit me, euangelizare pauperibus misit
19 me, sanare contritos corde, * prædi-
care captiuis remissionē, & cæcis vi-
sum, dimittere confractos in remis-
sionem, prædicare annum Dñi acce-
20 ptum & diem retributionis. * Et cùm
plicuisset librum, reddidit ministro,
D & sedit. Et omnium in synagoga o-
21 culi erant intendentes in eum. * Cœ-
pit autem dicere ad illos: Quia hodie
impleta est hæc scriptura in auribus
22 vestris. * Et omnes testimonium illi
dabant: & mirabantur in verbis gra-
tiæ, quæ procedebant de ore ipsius,
& dicebant: Nónne hic est filius Io-
23 seph? * Et ait illis: Vtique dicetis mihi
hanc similitudinem. Medice cura te-
ipsum: quanta audiuimus facta in
Capharnaum, fac & hic in patria tua.
24 * Ait autem: Amen dico vobis, quia
nemo propheta acceptus est in patria
25 sua. * In veritate dico vobis, k multæ
viduæ erant in diebus Eliæ in Israel,
quando clausum est cælum annis
tribus, & mensibus sex: cùm facta
esset fames magna in omni terra:
26 * & ad nullam illarum missus est
Elias, nisi in Sarepta Sidoniæ, ad
27 mulierem viduam. * l Et multi le-
E prosi erant in Israel sub Elisæo pro-
pheta: & nemo eorum mundatus est
28 nisi Naaman Syrus. * Et repleti sunt

d Deut.6. c.13. & 10. d.20
e Psal.90. c.11
f Deut.6. c.16
g Mat.4. b.12 Mar.1.b.14
h Mat.13. g.54 Mar.6.a.1 Ioan.4 f.44
i Isa.61. a.1
k 3 Reg.17. a.9
l 4 Reg.5. d.14

omnes

omnes in synagoga ira, hæc audien-
tes. * Et surrexerunt, & eiecerunt il- 29
lum extra ciuitatem: & duxerunt il-
lum vsque ad supercilium montis, su-
per quem ciuitas illorum erat ædifica-
ta vt præcipitarent eum. * Ipse autem 30
transiens per medium illorum, ibat.
Mat.4.b.13 * Et descendit in Capharnaum ciui- 31
Mar.1.c.21 tatem Galilææ, ibique docebat illos
Mat.7.d.28 sabbatis. * Et stupebant in doctrina 32
eius, quia in potestate erat sermo i-
Mar.1.c.23 psius. * Et in synagoga erat homo ha- 33
bens dæmonium immundum, & ex-
clamauit voce magna, * dicens: Sine, 34
quid nobis, & tibi Iesu Nazarene? ve- F
nisti perdere nos? scio te quis sis, San-
ctus Dei. * Et increpauit illum Iesus, 35
dicens: Obmutesce, & exi ab eo. Et
cùm proiecisset illum dæmonium in
medium, exiit ab illo, nihilque illum
nocuit. * Et factus est pauor in omni- 36
bus, & colloquebantur ad inuicem,
dicentes: Quod est hoc verbum, quia
in potestate & virtute imperat im-
mundis spiritibus, & exeunt? * Et di- 37
uulgabatur fama de illo in omnem
locum regionis. * Surgens autem Ie- 38
sus de Synagoga, introiuit in do-
Mat.8.b.14 mum Simonis. * Socrus autem Si- G
Mar.1.c.30 monis tenebatur magnis febribus: &
rogauerunt illum pro ea. Et stans su- 39
per illam, imperauit febri: & dimisit
illam. Et continuò surgens ministra-
bat illis. * Cùm autem sol occidisset: 40
omnes, qui habebant infirmos variis
languoribus, ducebant illos ad eum.
At ille singulis manus imponens, cu-
Mar.1.d.34 rabat eos. * Exibant autem dæmo- 41
nia à multis clamantia, & dicentia:
Quia tu es filius Dei: & increpans
non sinebat ea loqui: quia sciebant i-
psum esse Christum. * Facta autem 42
die egressus ibat in desertum locum,
& turbæ requirebant eum, & vene-
runt vsque ad ipsum: & detinebant
illum ne discederet ab eis. * Quibus 43
ille ait: Quia & aliis ciuitatibus opor-
tet me euangelizare regnum Dei:
quia ideo missus sum. * Et erat prædi- 44
cans in synagogis Galilææ.

CAP. V.

FActum est autem, cùm turbæ ir- 1
ruerent in eum, vt audirent ver- A
bum Dei, & ipse stabat secus stagnum
Genesareth. * Et vidit duas naues 2
Mat.4.c.18 stantes secus stagnum: piscatores au-
Mar.1.b.16 tem descenderant, & lauabant retia.
* Ascendens autem in vnam nauim, 3
quæ erat Simonis, rogauit eum à
terra reducere pusillum. Et sedens
4 docebat de nauicula turbas. * Vt ces-
sauit autem loqui, dixit ad Simonem:
Duc in altum, & laxate retia vestra in
5 capturam. * Et respondens Simon, di-
xit illi: Præceptor, per totam noctem
laborantes, nihil cepimus: in verbo
6 autem tuo laxabo rete. * Et cùm hoc
B fecissent, concluserunt piscium multi-
tudinem copiosam, rumpebatur au-
7 tem rete eorum. * Et annuerunt so-
ciis, qui erant in alia naui, vt veni-
rent, & adiuuarent eos. Et venerunt,
& impleuerunt ambas nauiculas, ita
8 vt penè mergerentur. * Quod cùm
videret Simon Petrus, procidit ad ge-
nua Iesu, dicens: Exi à me, quia ho-
9 mo peccator sum, Domine. * Stupor
enim circumdederat eum, & omnes,
qui cum illo erant, in captura pi-
10 scium, quam ceperant: * Similiter
autem Iacobum, & Ioannem, filios
Zebedæi, qui erant socii Simonis. Et
ait ad Simonem Iesus: Noli timere:
11 ex hoc iam homines eris capiens. * Et
C subductis ad terram nauibus, relictis
12 omnibus secuti sunt eum. * * Et fa- *Mat.8.a.2*
ctum est, cùm esset in vna ciuitatum, *Mar.1.d.40*
& ecce vir plenus lepra, & videns
Iesum, & procidens in faciem, roga-
uit eum, dicens: Domine, si vis, potes
13 me mundare. * Et extendens manũ,
tetigit eum dicens: Volo: Mundare.
Et confestim lepra discessit ab illo.
14 * & ipse præcepit illi vt nemini di-
ceret: sed, Vade, ostende te sacer-
doti, & offer pro emundatione tua,
sicut præcepit Moyses, in testimo- *Leu.14.a.4*
15 nium illis. * Perambulabat autem
magis sermo de illo: & conuenie-
bant turbæ multæ vt audirent, & cu-
16 rarentur ab infirmitatibus suis. * Ipse
autem secedebat in desertum, & ora-
17 bat. * Et factum est in vna dierum, &
D ipse sedebat docens. Et erãt Pharisæi
sedentes, & legis doctores, qui vene-
rant ex omni castello Galilææ, & Iu-
dææ, & Ierusalem: & virtus Domini
18 erat ad sanandum eos. * * Et ecce viri *Mat.9.a.2*
portantes in lecto hominem, qui erat *Mar.2.a.3*
paralyticus: & quærebant eum in-
19 ferre, & ponere ante eum. * Et non
inuenientes qua parte illum infer-
rent præ turba, ascenderunt supra te-
ctum, & per tegulas summiserunt eũ
20 cum lecto in medium ante Iesum.
* Quorum fidem vt vidit, dixit: Ho-
21 mo remittuntur tibi peccata tua. * Et
E cœperunt cogitare Scribæ, & Pha-

risæi, dicentes: Quis est hic, qui lo-
quitur blasphemias? Quis potest di-
mittere peccata, nisi solus Deus? * Vt 22
cognouit autem Iesus cogitationes
eorum, respondens, dixit ad illos:
Quid cogitatis in cordibus vestris?
* Quid est facilius dicere: Dimittun- 23
tur tibi peccata: an dicere: Surge, &
ambula? * Vt autem sciatis quia Fi- 24
lius hominis habet potestatē in ter-
ra dimittendi peccata, (ait paralyti-
co) Tibi dico, surge, tolle lectū tuum,
& vade in domum tuam. * Et con- 25
festim consurgens coram illis, tulit
lectum, in quo iacebat: & abiit in
domum suam, magnificans Deum.
* Et stupor apprehendit omnes, & 26
magnificabant Deum. Et repleti sunt
timore, dicentes: Quia vidimus mi-
ᵃ Matt. 9. a. 9 Mar. 2. a. 14
rabilia hodie. * ᵃ Et post hæc exiit, & 27
vidit publicanum nomine Leui, se-
dentem ad Telonium, & ait illi: Se-
quere me. * Et relictis omnibus, sur- 28
gens secutus est eum. * & fecit ei 29
conuiuium magnum Leui in domo F
sua: & erat turba multa publicano-
rum, & aliorum, qui cum illis erant
ᵇ Mar. 2. c. 18
discumbentes. * ᵇ Et murmurabant 30
Pharisæi, & Scribæ eorum dicentes
ad discipulos eius: Quare cum pu-
blicanis, & peccatoribus manduca-
tis, & bibitis? * Et respondens Iesus, 31
dixit ad illos: Nō egent qui sani sunt
medico, sed qui malè habent. * Non 32
veni vocare iustos, sed peccatores ad
pœnitentiam. * At illi dixerunt ad 33
eum: Quare discipuli Ioannis ieiu-
nant frequenter, & obsecrationes fa-
ciunt, similiter & Pharisæorum: tui
autem edunt, & bibunt? * Quibus 34
ipse ait: Nūquid potestis filios spon-
si, dum cum illis est sponsus, facere
ieiunare? * Venient autem dies: cùm 35
ablatus fuerit ab illis sponsus, tunc G
ieiunabunt in illis diebus. * Dicebat 36
autem & similitudinem ad illos:
Quia nemo commissuram à nouo
vestimento immittit in vestimētum
vetus: alioquin & nouum rumpit, &
veteri non conuenit commissura à
nouo. * Et nemo mittit vinum no- 37
uum in vtres veteres: alioquin rum-
pet vinum nouum vtres, & ipsum ef-
fundetur, & vtres peribunt. * sed vi- 38
num nouum in vtres nouos mitten-
dum est, & vtraque conseruantur.
* Et nemo bibens vetus, statim vult 39
nouum, dicit enim: Vetus melius est.

CAP. VI.

Mat. 12. a. 1 Mar. 2. d. 23
1 FActum est autem in sabbato se-
A cundo, primo, cùm transiret per
sata, vellebant discipuli eius spicas,
& manducabant confricantes ma-
2 nibus. * Quidam autem Pharisæo-
rum, dicebant illis: Quid facitis quod
3 non licet in sabbatis? * Et respon-
dens Iesus ad eos, dixit: Nec hoc le-
gistis quod fecit Dauid, cùm esurisset
ᵃ 1. Reg. 21. b. 6
4 ipse, & qui cum illo erant? * ᵃ quomo-
do intrauit in domum Dei, & panes
propositionis sumpsit, & manduca-
uit, & dedit his, qui cum ipso erant:
ᵇ Leui. 24. b. 9 Exod. 29. c. 32
quos non licet manducare ᵇ nisi tan-
5 tùm sacerdotibus? * Et dicebat illis:
Quia Dominus est Filius hominis,
6 etiam sabbati. * Factum est autem &
in alio sabbato, vt intraret in syna-
ᵃ Mat. 12. b. 10 Mar. 3. a. 1
gogam, & doceret. * ᵃ Et erat ibi hō-
mo, & manus eius dextra erat ari-
7 da. * Obseruabant autem Scribæ, &
B Pharisæi si in sabbato curaret: vt in-
8 uenirent vnde accusarent eum. * Ipse
verò sciebat cogitationes eorum: &
ait homini, qui habebat manum ari-
dam: Surge, & sta in medium. Et sur-
9 gens stetit. * Ait autem ad illos Iesus:
Interrogo vos si licet sabbatis bene-
facere, an malè: animam saluam fa-
10 cere, an perdere? * Et circumspectis
omnibus dixit homini: Extende ma-
num tuam. Et extendit: & restituta
11 est manus eius. * Ipsi autem repleti
sunt insipientia, & colloquebantur ad
12 inuicem, quidnam facerent Iesu. * Fa-
ctum est autem in illis diebus, exiit
in montem orare, & erat pernoctans
ᵇ Mat. 10. a. 1. Mar. 3. b. 13
13 in oratione Dei. * ᵇ Et cùm dies fa-
ctus esset, vocauit discipulos suos: &
elegit duodecim ex ipsis (quos &
14 Apostolos nominauit) * Simonem,
quem cognominauit Petrum, & An-
dream fratrē eius, Iacobum, & Ioan-
nem, Philippum, & Bartholomæū,
15 * Matthæum, & Thomam, Iacobum
C Alphæi, & Simonem, qui vocatur
16 Zelotes, * & Iudam Iacobi, & Iudam
17 Iscariotem, qui fuit proditor. * Et de-
scendens cum illis, stetit in loco cam-
pestri, & turba discipulorum eius,
& multitudo copiosa plebis ab o-
mni Iudæa, & Ierusalem, & mariti-
18 ma, & Tyri, & Sidonis, * qui venerāt
vt audirent eum, & sanarentur à lan-
guoribus suis. Et qui vexabantur à
19 spiritibus immundis, curabantur. * Et
omnis turba quærebat eum tangere:
quia virtus de illo exibat, & sanabat

omnes

Mat. 5. a. 3 omnes. Et ipse eleuatis oculis in di- 20
Mat. 5. a. 11 scipulos suos, dicebat: Beati pauperes:
quia vestrum est regnum Dei. Bea- 21 F
ti, qui nunc esuritis: quia saturabimi-
ni. Beati, qui nunc fletis: quia ridebi-
tis. Beati eritis cùm vos oderint ho- 22
mines, & cùm separauerint vos, &
exprobrauerint, & eiecerint nomen
vestrum tanquam malum propter
Filium hominis. Gaudete in illa 23
die, & exultate: ecce enim merces D
vestra multa est in cælo: secundùm
hæc enim faciebant Prophetis patres
eorum. Verumtamen væ vobis di- 24
uitibus, quia habetis consolationem
Am. 6. a. 1. Eccl. 11. a. 3. Isai. 65. c. 13 vestram. Væ vobis, qui saturati e- 25
stis: quia esurietis. Væ vobis, qui ri-
detis nunc: quia lugebitis & flebitis.
Væ cùm benedixerint vobis homi- 26
nes: secundùm hæc enim faciebant
pseudoprophetis patres eorum. Sed 27 G
vobis dico, qui auditis: Diligite ini-
micos vestros, benefacite his, qui o-
derunt vos. Benedicite maledicen- 28
tibus vobis, & orate pro calumnian-
Mat. 5. g. 44 tibus vos. Et qui te percutit in ma- 29
1. Cor. 6. b. 7 xillam, præbe & alteram. Et ab eo,
qui aufert tibi vestimentum, etiam
Mat. 7. b. 12 tunicam noli prohibere. Omni au- 30
tem petenti te, tribue: & qui aufert
Tob. 4. c. 16 quæ tua sunt, ne repetas. Et prout 31
volitis vt faciant vobis homines, &
Mat. 5. g. 46 vos facite illis similiter. Et si dili- 32
gitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis
est gratia? nam & peccatores diligen-
tes se diligunt. Et si benefeceritis 33
his, qui vobis benefaciunt, quæ vo- E
bis est gratia? siquidem & peccato-
Mat. 5. g. 42 res hoc faciunt. Et si mutuum de- 34
Deut. 15. b. 8 deritis his, à quibus speratis recipe-
re; quæ gratia est vobis? nam &
peccatores peccatoribus fœneran-
tur, vt recipiant æqualia. Verumta- 35
men diligite inimicos vestros: bene-
facite, & mutuū date, nihil inde spe-
rantes: & erit merces vestra multa, &
eritis filij Altissimi, quia ipse benignus
est super ingratos & malos. Estote 36
ergo misericordes sicut & Pater ve-
ster misericors est. Nolite iudicare, 37
& nō iudicabimini: nolite condēnare,
& nō condemnabimini. Dimittite, &
dimittemini. Date, & dabitur vobis: 38
mensuram bonam, & confertam, &
coagitatam, & supereffluentē dabunt
Mat. 7. a. 2. Mar. 4. c. 24 in sinū vestrum. Eadē quippe men-
sura, qua mēsi fueritis, remetietur vo-
bis. Dicebat autem illis & similitu- 39
dinem: Numquid potest cæcus cæ-

cum ducere? nónne ambo in foueam
40 cadunt? Non est discipulus super Mat. 10. c. 24 Ioan. 13. b. 16
magistrum: perfectus autem omnis
41 erit, si sit sicut magister eius. Quid
autem vides festucam in oculo fra- Mat. 7. a. 3
tris tui, trabem autem, quæ in ocu-
42 lo tuo est, non consideras? Aut quo-
modo potes dicere fratri tuo: Frater,
sine eiciam festucam de oculo tuo:
ipse in oculo tuo trabem non vidēs?
Hypocrita eiice primùm trabem de
oculo tuo: & tunc perspicies vt edu-
cas festucam de oculo fratris tui.
43 Non est enim arbor bona, quæ fa- Mat. 7. c. 16. & 12. c. 33
cit fructus malos neque arbor mala,
44 faciens fructum bonum. Vnaquæ-
que enim arbor de fructu suo cogno-
scitur. Neque enim de spinis colligūt
ficus: neque de rubo vindemiant v-
45 uam. Bonus homo de bono thesau-
ro cordis sui profert bonum: & ma-
lus homo de malo thesauro profert
malum. Ex abūdantia enim cordis os
46 loquitur. Quid autem vocatis me,
Domine, Domine: & non facitis, Mat. 7. d. 21
47 quæ dico? Omnis, qui venit ad me, & Rom. 2. b. 13 Iac. 1. d. 22
audit sermones meos, & facit eos: o-
48 stendam vobis cui similis sit: similis
est homini ædificanti domū, qui fo-
dit in altum, & posuit fundamētum
super petram. inundatione autem fa-
cta, illisum est flumen domui illi, &
non potuit eam mouere: fundata e-
49 nim erat super petram. Qui autem
audit, & non facit: similis est homini
ædificanti domum suam super ter-
ram sine fundamento: in quam illi-
sus est fluuius, & continuò cecidit: &
facta est ruina domus illius magna.

CAP. VII.

1 CVm autem implesset omnia ver- Mar. 8. a. 5
A ba sua in aures plebis, intrauit
2 Capharnaum. Centurionis autē cu-
iusdam seruus malè habens, erat mo-
3 riturus: qui illi erat pretiosus. Et
cùm audisset de Iesu, misit ad eum
seniores Iudæorum, rogans eum vt
4 veniret, & saluaret seruum eius. At
illi cùm venissent ad Iesum, rogabant
eū sollicitè, dicentes ei: Quia dignus
5 est vt hoc illi præstes. diligit enim
gentem nostram: & synagogam ipse
6 ædificauit nobis. Iesus autem ibat cū
illis. Et cùm iam non longè esset à
domo, misit ad eum Cēturio amicos,
dicens: Domine noli vexari: Non Mat. 8. a. 8
enim sum dignus vt sub tectum meū
7 intres. propter quod & meipsum nō
sum dignum arbitratus vt venirem

ad te: sed dic verbo, & sanabitur
puer meus. * nam & ego homo sum 8
sub potestate constitutus, habens sub B
me milites. & dico huic vade, & va-
dit: & alij veni, & venit: & seruo
meo, fac hoc, & facit. * Quo audito 9
Iesus miratus est: & conuersus sequē-
tibus se turbis, dixit: Amen dico vo-
bis, nec in Israel tantam fidem inue-
ni. * Et reuersi qui missi fuerant do- 10
mum, inuenerunt seruum, qui lan-
guerat, sanum. * Et factum est: dein- 11
ceps ibat in ciuitatem, quæ vocatur
Naim: & ibant cum eo discipuli e-
ius, & turba copiosa. * Cùm autē ap- 12
propinquaret portæ ciuitatis, ecce de-
functus efferebatur filius vnicus matris
suæ. & hæc vidua erat: & turba ciui-
tatis multa cum illa. * Quam cùm 13
vidisset Dominus, misericordia mo-
tus super eam, dixit illi: Noli fle-
re. * Et accessit, & tetigit loculum. 14
(Hi autem, qui portabant, steterunt)
Et ait: Adolescens, tibi dico, surge.
* Et resedit qui erat mortuus, & cœ- 15
pit loqui. Et dedit illum matri suæ. C
* Accepit autem omnes timor: & ma- 16
gnificabant Deum, dicentes: * Quia
propheta magnus surrexit in nobis:
& quia Deus visitauit plebem suam.
* Et exiit hic sermo in vniuersam 17
Iudæam de eo, & in omnem circa re-
gionem. * Et nunciauerunt Ioanni di- 18
scipuli eius de omnibus his. * Et con- 19
uocauit duos de discipulis suis Ioan-
nes, & misit ad Iesum, dicens: Tu es
qui venturus es, an alium expecta-
mus? * Cùm autem venissent ad eum 20
viri, dixerunt: Ioannes Baptista misit
nos ad te dicens: Tu es, qui venturus
es, an alium expectamus? * (in ipsa au- 21
tem hora multos curauit à languori-
bus, & plagis, & spiritibus malis, &
cæcis multis donauit visum.) * Et re- 22
spondens, dixit illis: Euntes renuncia-
te Ioanni quæ audistis, & vidistis:
* Quia cæci vident, claudi ambulant, D
leprosi mundantur, surdi audiunt,
mortui resurgunt, pauperes euange-
lizantur: * & beatus est quicumque 23
non fuerit scandalizatus in me. * Et 24
cùm discessissent nuncij Ioannis, cœ-
pit de Ioanne dicere ad turbas: Quid
existis in desertum videre? arundi-
nem vento agitatam? * Sed quid exi- 25
stis videre? hominem mollibus ve-
stimentis indutum? Ecce qui in veste
pretiosa sunt & delicijs, in domibus
regum sunt. * Sed quid existis videre? 26

* Inf. 24. c. 19 Ioan. 4. c. 19
* Mat. 11. a. 2
* Isai. 35. b. 5

prophetam? Vtique dico vobis, &
27 plusquam Prophetam: * hic est, de
quo scriptum est: Ecce mitto ange-
lum meum ante faciem tuam, qui
28 præparabit viam tuam ante te. * Di-
co enim vobis: Maior inter natos
mulierum propheta Ioanne Baptista
nemo est. qui autem minor est in re-
29 gno Dei, maior est illo. * Et omnis
E populus audiens & publicani, iusti-
ficauerunt Deum, baptizati baptismo
30 Ioannis. * Pharisæi autem, & legis
periti consilium Dei spreuerunt in se-
31 metipsos, non baptizati ab eo. * Ait
autem Dominus: * Cui ergo similes
dicam homines generationis huius?
32 & cui similes sunt? * Similes sunt pue-
ris sedentibus in foro, & loquenti-
bus ad inuicem, & dicentibus: Can-
tauimus vobis tibiis, & non saltastis:
lamentauimus, & non plorastis.
33 * Venit enim Ioannes Baptista, neq;
manducans panem, neque bibens vi-
num, & dicitis: Dæmonium habet.
34 * Venit filius hominis manducans,
& bibens, & dicitis: Ecce homo de-
uorator, & bibēs vinum, amicus pu-
35 blicanorum, & peccatorum. * Et iu-
stificata est sapiētia ab omnibus filiis
36 suis. * Rogabat autem illum quidam
de Pharisæis vt manducaret cū illo.
F Et ingressus domum Pharisæi discu-
37 buit. * Et ecce mulier, quæ erat in ci-
uitate peccatrix, vt cognouit quod
accubuisset in domo Pharisæi, attu-
38 lit alabastrum vnguenti: * & stans
retro secus pedes eius, lacrymis cœ-
pit rigare pedes eius, & capillis capi-
tis sui tergebat, & osculabatur pedes
39 eius, & vnguento vngebat. * Videns
autem Pharisæus, qui vocauerat eū,
ait intra se dicens: Hic si esset pro-
pheta, sciret vtique, quæ, & qualis est
mulier, quæ tangit eum, quia pecca-
40 trix est. * Et respondens Iesus, di-
xit ad illum: Simon, habeo tibi ali-
quid dicere. At ille ait: Magister, dic.
41 * Duo debitores erant cuidam fœne-
ratori: vnus debebat denarios quin-
42 gentos, & alius quinquaginta. * Non
habentibus illis vnde redderēt, dona-
uit vtrisque. Quis ergo eum plus dili-
43 git? * Respōdens Simon dixit: Æstimo
G quia is, cui plus donauit. At ille dixit
44 ei: Rectè iudicasti. * Et conuersus
ad mulierem, dixit Simoni: Vides
hanc mulierem? Intraui in domum
tuam, aquam pedibus meis non de-
disti: hæc autem lacrymis rigauit

* Mal. 3. a. 1 Mat. 11. b. 10 Mar. 1. a. 2
* Mat. 11. b. 16
* Mat. 3. a. 4 Mar. 1. a. 6
* Mat. 26. a. 7 Mar. 14. a. 3 Ioan. 12. a. 3

pedes

pedes meos, & capillis suis tersit.
* Osculum mihi non dedisti: hæc au- 45
tem ex quo intrauit, non cessauit o-
sculari pedes meos. * Oleo caput meũ 46
non vnxisti: hæc autẽ vnguento vn-
xit pedes meos. * Propter quod dico 47
tibi: Remittuntur ei peccata multa,
quoniam dilexit multum. Cui autem
minus dimittitur, minus diligit. * Di- 48
ª Mat. 9. a. 2 xit autem ad illam: ª Remittuntur ti-
bi peccata. * Et cœperunt qui simul 49
accumbebant, dicere intra se: Quis est
hic, qui etiam peccata dimittit? * Di- 50
xit autem ad mulierem: Fides tua te
saluam fecit: vade in pace.

CAP. VIII.

ET factum est deinceps, & ipse iter 1
faciebat per ciuitates, & castella A
prædicans, & euangelizans regnum
Dei: & duodecim cum illo, * & mu- 2
lieres aliquæ, quæ erant curatæ à spi-
ritibus malignis, & infirmitatibus:
ª Mat. 16. c. 9 ª Maria, quæ vocatur Magdalene, de
qua septem dæmonia exierant, * & 3
Ioãna vxor Chusæ procuratoris He-
rodis, & Susanna, & aliæ multæ, quæ
ministrabant ei de facultatibus suis.
* Cùm autem turba plurima conue- 4
nirent, & de ciuitatibus properarent
ad eum, dixit per similitudinem:
ª Mat. 13. a. 3 Mar. 4. a. 2 * ª Exiit qui seminat, seminare semen 5
suum: & dum seminat, aliud cecidit
secus viam, & conculcatum est, &
volucres cæli comederunt illud. * Et 6
aliud cecidit supra petram, & natum
aruit: quia non habebat humorem.
* Et aliud cecidit inter spinas, & si- 7
mul exortæ spinæ suffocauerunt il-
lud. * Et aliud cecidit in terram bo- 8
nam: & ortum fecit fructum centu-
plum. * Hæc dicens clamabat: Qui 9
habet aures audiendi, audiat. * Inter- B
rogabant autem eum discipuli eius,
quæ esset hæc parabola. * Quibus ipse 10
dixit: Vobis datum est nosse myste-
rium regni Dei, ceteris autem in pa-
ª Isa. 6. c. 9 Mat. 13. b. 14 Mar. 4. b. 12 Ioan. 12. f. 40 Act. 28 f. 16 Ro. 11. b. 8 rabolis: ª vt videntes non videant, &
audientes non intelligant. * Est autem 11
hæc parabola: Semẽ est verbum Dei.
* Qui autem secus viam, hi sunt qui 12
audiunt: deinde venit diabolus, &
tollit verbum de corde eorum, ne
credentes salui fiant. * Nam qui supra 13
petram: qui cùm audierint, cum gau-
dio suscipiunt verbum: & hi radices
non habent: qui ad tempus credunt,
& in tempore tentationis recedunt.
* Quod autem in spinas cecidit: hi 14
sunt, qui audierunt, & à sollicitudini-

bus, & diuitiis, & voluptatibus vitæ
euntes, suffocantur, & non referunt
15 fructum. * Quod autẽ in bonam ter-
ram: hi sunt, qui in corde bono & o-
ptimo audientes verbum retinent, &
16 fructum afferunt in patientia. * ª Ne- ª Mat. 5. b. 15 Mar. 4. c. 21
mo autem lucernam accendens, ope-
rit eam vase, aut subtus lectum ponit:
sed supra candelabrũ ponit, vt intrã-
17 tes videant lumen. * ª Non est enim ª Mat. 10. c. 26 Mar. 4. c. 22
occultum, quod non manifestetur:
nec absconditum, quod non cogno-
18 scatur, & in palam veniat. * ª Videte ª Mat. 13. b. 12 & 25. c. 29
C ergo quomodo audiatis. Qui enim
habet, dabitur illi: & quicumque
non habet, etiam quod putat se ha-
19 bere, auferetur ab illo. * ª Venerunt ª Mat. 12. d. 46 Mar. 3. d. 31
autem ad illum mater, & fratres eius,
& non poterant adire eum præ tur-
20 ba. * Et nunciatum est illi: Mater
tua, & fratres tui stant foris, volentes
21 te videre. * Qui respondens, dixit ad
eos: Mater mea, & fratres mei hi
sunt, qui verbum Dei audiunt, & fa-
22 ciunt. * ª Factum est autem in vna ª Mat. 8. d. 23 Mar. 4. d. 36
dierum: & ipse ascẽdit in nauiculam,
& discipuli eius, & ait ad illos: Trãs-
fretemus trans stagnum. Et ascende-
23 runt. * Et nauigantibus illis, obdor-
miuit, & descendit procella venti in
stagnum, & complebantur, & pericli-
24 tabantur. * Accedentes autem susci-
tauerunt eum, dicentes: Præceptor,
perimus. At ille surgens, increpauit
ventum, & tẽpestatem aquæ: & ces-
25 sauit: & facta est tranquillitas. * Dixit
D autem illis: Vbi est fides vestra? Qui
timentes, mirati sunt ad inuicẽ, dicen-
tes: Quis putas hic est, quia & ven-
tis, & mari imperat, & obediunt ei?
26 * Et nauigauerunt ad regionem Ge-
rasenorum, quæ est contra Galilæam.
27 * Et cùm egressus esset ad terram, oc-
currit illi vir quidam, qui habebat
dæmonium iam temporibus multis,
& vestimento nõ induebatur, neque
in domo manebat, sed in monumen-
28 tis. * Is, vt vidit Iesum, procidit ante
illum: & exclamans voce magna, di-
xit: Quid mihi, & tibi est Iesu Fili
Dei Altissimi? obsecro te, ne me tor-
29 queas. * Præcipiebat enim spiritui
immundo vt exiret ab homine. Mul-
tis enim temporibus arripiebat illum,
& vinciebatur catenis, & compedi-
bus custoditus, & ruptis vinculis a-
30 gebatur à dæmonio in deserta. * In-
terrogauit autem illum Iesus, dicens:
Quod tibi nomen est? At ille dixit:

Legio : quia intrauerant dæmonia
multa in eum. * Et rogabant illum ne 31
imperaret illis vt in abyssum irent. * E- 32
rat autem ibi grex porcorum multo- E
rum pascentium in monte: & rogabát
eum, vt permitteret eis in illos ingre-
di. Et permisit illis. * Exierunt ergo 33
dæmonia ab homine, & intrauerunt
in porcos : & impetu abiit grex per
præceps in stagnum, & suffocatus est.
* Quod vt viderant factum, qui pa- 34
scebant, fugerunt, & nunciauerunt
in ciuitatem, & in villas. * Exierunt 35
autem videre quod factum est, & ve-
nerunt ad Iesum : & inuenerunt ho-
minem sedentem, à quo dæmonia
exierant, vestitum, ac sana mente ad
pedes eius, & timuerunt. * Nunciaue- 36
runt autem illis & qui viderant, quo-
modo sanus factus esset à legione: * & 37
rogauerunt illum omnis multitudo
regionis Gerasenorum vt discederet
ab ipsis, quia magno timore tenebá-
tur. Ipse autem ascendens nauim, re-
uersus est. * Et rogabat illũ vir, à quo 38
dæmonia exierant, vt cum eo esset.
Dimisit autem eum Iesus, dicens :
* Redi in domum tuam, & narra 39
quanta tibi fecit Deus. Et abiit per
vniuersam ciuitatem, prædicans
quanta illi fecisset Iesus. * Factum est 40
autem cum rediisset Iesus, excepit il-
lum turba. erant enim omnes expe-
ctantes eum. * ᵃEt ecce venit vir, cui 41
nomen Iairus, & ipse princeps syna-
gogæ erat : & cecidit ad pedes Iesu,
rogans eum vt intraret in domum
eius, * quia vnica filia erat ei ferè an- 42
norũ duodecim, & hæc moriebatur.
Et contigit, dum iret, a turbis compri-
mebatur. * Et mulier quædam erat 43
in fluxu sanguinis ab annis duode-
cim, quæ in medicos erogauerat o-
mnem substantiam suam, nec ab vllo
potuit curari: * accessit retro, & tetigit 44
fimbriam vestimenti eius: & confe-
stim stetit fluxus sanguinis eius. * Et 45
ait Iesus: Quis est, qui me tetigit? Ne-
gantibus autem omnibus, dixit Pe-
trus, & qui cum illo erant: Præce-
ptor, turbæ te comprimunt, & affli-
gunt, & dicis: Quis me tetigit? * Et di- 46
xit Iesus : Tetigit me aliquis. nam e-
go noui virtutem de me exiisse. * Vi- 47
dens autem mulier, quia non latuit,
tremens venit, & procidit ante pe-
des eius : & ob quam causam tetige- G
rit eum, indicauit coram omni popu-
lo: & quemadmodum confestim sa-

ᵃ Mat. 9. c. 18 Mar. 5. b. 22

48 nata sit. * At ipse dixit ei : Filia, fides
tua saluam te fecit : vade in pace.
49 * Adhuc illo loquente, venit qui-
dam ad principem synagogæ, dicens
ei: Quia mortua est filia tua, noli ve-
50 xare illum. * Iesus autem, audito hoc
verbo, respondit patri puellæ : Noli
timere, crede tantum, & salua erit.
51 * Et cùm venisset domum, non per-
misit intrare secum quemquam, nisi
Petrum, & Iacobum, & Ioannem,
52 & patrem, & matrem puellæ. * Fle-
bant autem omnes, & plangebant il-
lam. At ille dixit : Nolite flere, non
53 est mortua puella, sed dormit. * Et de-
ridebant eum, scientes quòd mortua
54 esset. * Ipse autem tenens manum eius
55 clamauit, dicens : Puella, surge. * Et
reuersus est spiritus eius, & surrexit
continuò. Et iussit illi dari mandu-
56 care. * Et stupuerunt parentes eius,
quibus præcepit ne alicui dicerent
quod factum erat.

C A P. IX.

1 CONuocatis autem duodecim A- ᵃ Mat. 10. a. 1
A postolis, dedit illis virtutem, & Mar. 3. c. 13
potestatem super omnia dæmonia,
2 & vt languores curarent. * Et misit il-
los prædicare regnum Dei, & sana-
3 re infirmos. * ᵇEt ait ad illos : Nihil ᵇ Mat. 10. a. 9
tuleritis in via, neque virgam, neque Mar. 6. a. 8
peram, neque panem, neque pecu-
niam, neque duas tunicas habeatis.
4 * Et in quamcumque domum intra-
ueritis, ibi manete, & inde ne exea-
5 tis. * Et quicumque non receperint
vos: ᶜexeuntes de ciuitate illa, etiam ᶜ Acts 13. g. 51
puluerem pedum vestrorum excutite
6 in testimoniũ supra illos. * Egressi au-
tem circuibant per castella euangeli-
7 zantes, & curantes vbique. * ᵈAudiuit ᵈ Mat. 14. a. 1
autem Herodes tetrarcha omnia, quæ Mar. 6. d. 14
fiebant ab eo, & hæsitabat eo quòd
8 diceretur * à quibusdam: Quia Ioan-
nes surrexit à mortuis: à quibusdam
verò : Quia Elias apparuit: ab aliis
autem : Quia propheta vnus de an-
9 tiquis surrexit. * Et ait Herodes: Ioan-
nem ego decollaui : Quis est autem
iste, de quo ego talia audio? Et quære-
10 bat videre eum. * Et reuersi Aposto-
li, narrauerunt illi quæcumque fece-
runt : & assumptis illis secessit seor-
sum in locũ desertum, qui est Beth-
11 saidæ. * Quod cùm cognouissent tur-
bæ, secutæ sunt illum: & excepit eos,
& loquebatur illis de regno Dei, &
eos, qui cura indigebant, sanabat.
12 * Dies autem cœperat declinare. Et ac-

cedentes duodecim dixerunt illi: *Di- B
*Mat. 14. b. 15 Mar. 6. d. 36 mitte turbas, vt euntes in castella,
villasq; quæ circa sunt, diuertãt, & in-
ueniant escas: quia hic in loco deser-
to sumus. *Ait autem ad illos: Vos 13
date illis manducare. At illi dixerunt:
*Ioan. 6. a. 9 *Non sunt nobis plus quàm quinque
panes, & duo pisces: nisi fortè nos ea-
mus, & emamus in omnem hanc tur-
bam escas. *Erant autem ferè viri 14
quinque millia. Ait autem ad discipu-
los suos: Facite illos discumbere per
conuiuia quinquagenos. *Et ita fece- 15
runt. Et discumbere fecerunt omnes.
*Acceptis autem quinque panibus, 16
& duobus piscibus, respexit in cælú,
& benedixit illis: & fregit, & distri-
buit discipulis suis, vt ponerent an-
te turbas. *Et manducauerunt omnes, 17
& saturati sunt Et sublatum est quod
superfuit illis, fragmentorum cophi-
*Mat. 16. b. 13 Mar. 8. c. 27 ni duodecim. *Et factum est, cùm 18
solus esset orans, erant cum illo &
discipuli: & interrogauit illos, dicens:
Quem me dicunt esse turbæ? *At illi 19
responderunt, & dixerunt: Ioannem
Baptistam, alij autem Eliam, alij ve-
rò quia vnus propheta de prioribus
surrexit. *Dixit autem illis: Vos au- 20
tem quem me esse dicitis? Respon-
dens Simon Petrus dixit: Christum
Dei. *At ille increpans illos, præcepit 21
*Mat. 17. d. 21 Mar. 8. e. 31 ne cui dicerent hoc, *dicens: *Quia o- 22
portet filium hominis multa pati, &
reprobari à senioribus, & principibus
sacerdotum, & Scribis, & occidi, &
*Matt. 10. d. 38 & 16. d. 24 Mar. 8. d. 34 Inf. 14. f. & 17. g. 33 Ioan. 12. d. 25 tertia die resurgere. *Dicebat autem 23
ad omnes: Si quis vult post me veni- C
re, abneget semetipsum, & tollat cru-
cem suam quotidie, & sequatur me.
*Qui enim voluerit animã suam sal- 24
uam facere, perdet illam: nam qui
perdiderit animam suam propter me,
saluam faciet illam. *quid enim pro- 25
ficit homo, si lucretur vniuersum
mundum, se autem ipsum perdat, &
*Matt. 10. d. 33 Mar. 8. d. 38 2. Tim. 2. b. 12 detrimentum sui faciat? *Nam qui 26
me erubuerit, & meos sermones: húc
Filius hominis erubescet cùm venerit
in maiestate sua, & Patris, & sancto-
*Mat. 16. d. 28 Mar. 9. a. 1 rum Angelorum. *Dico autem vo- 27
bis verè: sunt aliqui hic stantes, qui
non gustabunt mortem donec videãt
*Mat. 17. a. 1 Mar. 9. a. 2 regnum Dei. *Factum est autẽ post 28
hęc verba ferè dies octo, & assumpsit D
Petrum, & Iacobum, & Ioannem, &
ascendit in montem vt oraret. *Et 29
facta est, dum oraret, species vultus
eius altera: & vestitus eius albus &

30 refulgens. *Et ecce duo viri loque-
bantur cum illo. Erant autem Moy-
31 ses, & Elias, visi in maiestate: & di-
cebant excessum eius, quem comple-
32 turus erat in Ierusalem. *Petrus ve-
ro, & qui cum illo erant, grauati e-
rant somno. Et euigilantes viderunt
maiestatem eius, & duos viros, qui
33 stabant cum illo. *Et factum est cùm
discederent ab illo, ait Petrus ad Ie-
sum: Præceptor, bonũ est nos hic es-
se: & faciamus tria tabernacula, vnũ
Tibi, & vnum Moysi, & vnum Eliæ:
34 nesciens quid diceret. *Hæc autem
illo loquente, facta est nubes, & ob-
umbrauit eos: & timuerunt, intran-
35 tibus illis in nubem. *Et vox facta est
E de nube, dicens: *Hic est Filius meus *2. Pet. 1. d. 17
36 dilectus, ipsum audite. *Et dum fie-
ret vox, inuentus est Iesus solus. Et
ipsi tacuerunt, & nemini dixerunt
in illis diebus quidquam ex his, quæ
37 viderant. *Factum est autem in se- *Mat. 17. b. 14
quenti die, descendentibus illis de
38 monte, occurrit illis turba multa. *Et Mar. 9 c. 17
ecce vir de turba exclamauit, dicens:
Magister, obsecro te, respice in filium
39 meum quia vnicus est mihi: *& ecce
spiritus apprehendit eum, & subito
clamat, & elidit, & dissipat eum
cum spuma, & vix discedit dilanians
40 eum: *& rogaui discipulos tuos vt e-
iicerent illum, & non potuerunt.
41 *Respondens autem Iesus, dixit: O
generatio infidelis, & peruersa, vs-
quequo ero apud vos, & patiar vos?
42 adduc huc filium tuum. *Et cùm ac-
cederet, elisit illum dæmonium, & dis-
42 sipauit. *Et increpauit Iesus spiritum
immundum, & sanauit puerum, &
43 reddidit illum patri eius. *Stupebant
autem omnes in magnitudine Dei: o-
mnibusque mirantibus in omnibus,
F quæ faciebat, dixit ad discipulos
suos: Ponite vos in cordibus vestris
sermones istos: Filius enim hominis
futurum est vt tradatur in manus
45 hominum. *At illi ignorabant verbũ
istud, & erat velatum ante eos vt non
sentirent illud: & timebant eum in-
46 terrogare de hoc verbo. *Intrauit *Mat. 18. a. 1
autem cogitatio in eos, quis eorũ ma-
47 ior esset. *At Iesus videns cogitatio- Mar. 9 d. 33
nes cordis illorum, apprehendit pue-
48 rum, & statuit illũ secus se, *& ait il-
lis: Quicumque susceperit puerum i-
stum in nomine meo, me recipit: &
quicũque me receperit, recipit eum,
qui me misit. Nã qui minor est inter

vos

vos omnes, hic maior est. * Respon- 49
dens autem Ioannes, dixit: Præce-
ptor, vidimus quendam in nomine
tuo eiicientem dæmonia, & prohi-
buimus eum: quia non sequitur no-
biscum. * Et ait ad illum Iesus: Noli- 50
te prohibere: qui enim nõ est aduer-
sum vos, pro vobis est. * Factum est 51
autem dum cõplerentur dies assum-
ptionis eius, & ipse faciem suam fir-
mauit vt iret in Ierusalem. * Et misit 52
nuncios ante conspectum suum: &
euntes intrauerunt in ciuitatem Sa-
maritanorum vt pararent illi. * Et 53
non receperunt eum, quia facies eius
erat euntis in Ierusalem. * Cũ vidis- 54
sent autem discipuli eius Iacobus, & G
Ioannes, dixerunt: Domine, vis dici-
mus vt ignis descẽdat de cælo, & cõ-
sumat illos? * Et conuersus increpa- 55
uit illos, dicens: Nescitis cuius spiri-
*Mat. 8. c.19 tus estis. * * Filius hominis non venit 56
animas perdere, sed saluare. Et abie-
Ioan. 3.d.1 runt in aliud castellum. * Factum 57
est autem: ambulantibus illis in via,
dixit quidã ad illum: Sequar te quo-
cumq; ieris. * Dixit illi Iesus: Vulpes 58
foueas habent, & volucres cæli ni-
dos: Filius autem hominis nõ habet
vbi caput reclinet. * Ait autẽ ad alte- 59
rum: Sequere me. Ille autem dixit:
Domine permitte mihi primùm ire,
& sepelire patrem meum. * Dixitq; ei 60
Iesus: Sine vt mortui sepeliant mor-
tuos suos: tu autem vade, & annun-
cia regnum Dei. * Et ait alter: Sequar 61
te Domine, sed permitte mihi pri-
mùm renũtiare his, quæ domi sunt.
* Ait ad illum Iesus: Nemo mittens 62
manum suam ad aratrum, & respi-
ciens retro, aptus est regno Dei.

CAP. X

POst hæc autem designauit Domi- 1
nus & alios septuaginta duos, & A
misit illos binos ante faciem suam in
omnem ciuitatẽ, & locum, quò erat
*Mat. 9. d.37 ipse venturus: * Et dicebat illis: * Mes- 2
sis quidem multa, operarij autẽ pau-
ci. Rogate ergo dominum messis vt
mittat operarios in messem suam.
*Mat. 10. a.10 * Ite: * ecce ego mitto vos sicut agnos 3
inter lupos. * * Nolite portare saccu- 4
*Marc. 6. a.8 lum, neque peram, neq. calceamen-
*4. Reg. 4. e.29 ta, * & neminem per viam salutaue-
ritis. * In quamcumq; domũ intra- 5
ueritis, primùm dicite: pax huic do-
mui: * & si ibi fuerit filius pacis, re- 6
quiescet super illum pax vestra: sin
autem, ad vos reuertetur. * In eadem 7

B autem domo manete edentes, & bi-
bentes quæ apud illos sunt: * dignus *Mat. 10. a.10
est enim operarius mercede sua. No- Deut. 24. c.14
lite transire de domo in domum. * Et
8 in quamcumque ciuitatem intraue- 1. Tim. 5
ritis, & susceperint vos, manducate c.18
9 quæ apponuntur vobis: * & curate
infirmos, qui in illa sunt, & dicite il-
lis: Appropinquauit in vos regnum
10 Dei. * In quamcumque autem ciui-
tatem intraueritis, & non susceperint
vos, exeuntes in plateas eius, dicite:
11 * * Etiam puluerem, qui adhæsit no- *Act. 13. g.51
bis de ciuitate vestra, extergimus in
vos: tamen hoc scitote, quia appro-
12 pinquauit regnum Dei. * Dico vobis,
quia Sodomis in die illa remissius e-
13 rit, quàm illi ciuitati. * * Væ tibi Co- *Mat. 11. c.21
C rozain, væ tibi Bethsaida: quia si in
Tyro, & Sidone factæ fuissent virtu-
tes, quæ factæ sunt in vobis, olim in
cilicio, & cinere sedentes pœniterent.
14 * Verumtamen Tyro, & Sidoni remis-
15 sius erit in iudicio, quàm vobis. * Et
tu Capharnaum vsque ad cælum ex-
altata, vsque ad infernum demergẽ-
16 ris. * * Qui vos audit, me audit: & *Mat. 10. d.40
qui vos spernit, me spernit. Qui au- Ioan. 13. c.20
tem me spernit, spernit eum, qui misit
17 me. * Reuersi sunt autem septuagin-
ta duo cum gaudio, dicentes: Domi-
ne, etiam dæmonia subiiciuntur no-
18 bis in nomine tuo. * Et ait illis: Vide-
bam satanam sicut fulgur de cælo ca-
19 dentem. * Ecce dedi vobis potestatem
D calcandi supra serpentes, & scorpio-
nes, & super omnem virtutem inimi-
20 ci: & nihil vobis nocebit. * Verumta-
men in hoc nolite gaudere quia spiri-
tus vobis subiiciuntur: gaudete autẽ,
quòd nomina vestra scripta sunt in
21 cælis. * * In ipsa hora exultauit Spi- *Mat. 11. d.25
ritu sancto, & dixit: Confiteor tibi
pater, Domine cæli & terræ, quòd
abscondisti hæc à sapiẽtibus, & pru-
dentibus, & reuelasti ea paruulis. Et-
iam Pater: quoniam sic placuit ante
22 te. * Omnia mihi tradita sunt à Pa-
tre meo. Et nemo scit quis sit Filius,
nisi Pater: & quis sit Pater, nisi Filius,
23 & cui voluerit Filius reuelare. * Et
conuersus ad discipulos suos, dixit:
* Beati oculi, qui vident quæ vos vi- Mat. 13. b.16
24 detis. * Dico enim vobis, quòd mul-
E ti prophetæ, & reges voluerunt vide-
re quæ vos videtis, & nõ viderunt: & *Matt. 22. d.35
audire quæ auditis, & nõ audierunt.
25 * * Et ecce quidam Legis peritus surrexit Mar. 12. c.28
tentans illum, & dicens: Magister,

quid

quid faciendo vitam æternam poſſi-
debo? * At ille dixit ad eum: In lege 26
quid ſcriptum eſt? quomodo legis?
a Deut.6.a.5. *Ille reſpondens dixit: a Diliges Do- 27
minum Deum tuum ex toto corde
tuo, & ex tota anima tua, & ex o-
mnibus viribus tuis, & ex omni mẽ-
te tua. & proximum tuum ſicut teip-
ſum. * Dixitque illi: Rectè reſpon- 28
diſti: hoc fac, & viues. * Ille autem 29
volens iuſtificare ſeipſum, dixit ad
Ieſum. Et quis eſt meus proximus?
* Suſcipiens autem Ieſus, dixit: Ho- 30
mo quidam deſcendebat ab Ieruſa-
lem in Iericho, & incidit in latrones,
qui etiam deſpoliauerunt eum: &
plagis impoſitis abierunt ſemiuiuo
relicto. * Accidit autem vt ſacerdos 31
quidam deſcenderet eadem via: & vi- F
ſo illo præteriuit. * Similiter & Leui- 32
ta, cum eſſet ſecus locum, & videret
eum, pertranſijt. * Samaritanus au- 33
tem quidam iter faciens, venit ſecus
eũ. & videns eum, miſericordia mo-
tus eſt. * Et appropians alligauit vul- 34
nera eius, infundens oleum, & vi-
num: & imponens illum in iumen-
tum ſuum, duxit in ſtabulum, & cu-
ram eius egit. * Et altera die protulit 35
duos denarios, & dedit ſtabulario,
& ait: Curam illius habe: & quod-
cumq; ſupererogaueris, ego cùm re-
diero reddam tibi. * Quis horum 36
trium videtur tibi proximus fuiſſe G
illi, qui incidit in latrones? * At ille 37
dixit: Qui fecit miſericordiam in il-
lum. Et ait illi Ieſus: Vade, & tu fac
ſimiliter. * Factum eſt autem, dum 38
irent, & ipſe intrauit in quoddam
caſtellum: & mulier quædam Mar-
tha nomine, excepit illum in do-
mum ſuam, * & huic erat ſoror no- 39
mine Maria, quæ etiam ſedens ſe-
cus pedes Domini, audiebat verbum
illius. * Martha autem ſatagebat cir- 40
ca frequens miniſterium: quæ ſte-
tit, & ait: Domine, non eſt tibi cu-
ræ quod ſoror mea reliquit me ſo-
lam miniſtrare? dic ergo illi, vt me
adiuuet. * Et reſpondens dixit illi Do- 41
minus: Martha, Martha, ſollicita es,
& turbaris erga plurima. * Porrò 42
vnum eſt neceſſariũ. Maria optimam
partẽ elegit, quæ non auferetur ab ea.

CAP. XI.

ET factum eſt: cùm eſſet in quo- 1
dam loco orans, vt ceſſauit, di- A
xit vnus ex diſcipulis eius ad eum:
Domine, doce nos orare, ſicut do-
2 cuit & Ioannes diſcipulos ſuos. * Et
ait illis: Cùm oratis, dicite: a Pater, a Matth.6.b.9.
ſanctificetur nomen tuum. Adueniat
3 regnũ tuum. * Panem noſtrum quo-
4 tidianum da nobis hodie. * Et dimit-
te nobis peccata noſtra, ſiquidem &
ipſi dimittimus omni debenti nobis.
Et ne nos inducas in tentationem.
5 * Et ait ad illos: Quis veſtrum habe-
bit amicum, & ibit ad illum media
nocte, & dicet illi: Amice, commo-
6 da mihi tres panes, * quoniam ami-
cus meus venit de via ad me, & non
7 habeo quod ponam ante illum; * &
ille deintus reſpondens dicat: Noli
mihi moleſtus eſſe, iam oſtium clau-
ſum eſt, & pueri mei mecum ſunt in
cubili, non poſſum ſurgere, & dare
8 tibi. * Et ſi ille perſeuerauerit pulſans:
B dico vobis, & ſi non dabit illi ſur-
gens eo quòd amicus eius ſit, propter
improbitatem tamen eius ſurget, &
dabit illi quotquot habet neceſſarios.
9 * b Et ego dico vobis: Petite, & dabi- b Matt.7.a.& 21.22 Mar.11.24 Ioan.14.13 Iac.1.a.5.
tur vobis: quærite, & inuenietis: pul-
10 ſate, & aperietur vobis. * Omnis
enim, qui petit, accipit: & qui quæ-
rit, inuenit: & pulſanti aperietur.
11 * c Quis autem ex vobis patrem petit c Matt.7.b.9. d Matt.9.d.32.& 12.b.22. Mar.3.c.22.
panem, numquid lapidem dabit illi?
Aut piſcem: numquid pro piſce ſer-
12 pentem dabit illi? * Aut ſi petierit o-
uum: numquid porriget illi ſcorpio-
13 nem? * Si ergo vos cum ſitis mali, no-
ſtis bona data dare filijs veſtris: quã-
to magis Pater veſter de cælo dabit
14 ſpiritum bonum petentibus ſe? * d Et
erat eijciens dæmoniũ, & illud erat
mutum. Et cùm eiecìſſet dæmonium,
locutus eſt mutus, & admiratæ ſunt
15 turbæ. * Quidam autem ex eis dixe-
runt: In Beelzebub principe dæmo-
16 niorum eijcit dæmonia. * Et alij ten-
tantes, ſignum de cælo quærebant ab
17 eo. * Ipſe autem vt vidit cogitationes
eorum, dixit eis: Omne regnum in
ſeipſum diuiſum deſolabitur, & do-
18 mus ſupra domum cadet. * Si autem
& Satanas in ſeipſũ diuiſus eſt, quo-
modo ſtabit regnum eius? quia dicitis
in Beelzebub me eijcere dæmonia.
19 * Si autem ego in Beelzebub eijcio
C dæmonia: filij veſtri in quo eijciunt?
20 Ideo ipſi iudices veſtri erunt. * Por-
rò ſi in digito Dei eijcio dæmonia:
profectò peruenit in vos regnũ Dei.
21 * Cùm fortis armatus cuſtodit atrium
ſuum, in pace ſunt ea, quæ poſſidet.

22 * Si autem fortior eo superueniens
vicerit eum, vniuersa arma eius au-
feret, in quibus confidebat, & spolia
23 eius distribuet. * Qui non est mecũ,
contra me est : & qui non colligit
24 mecum, dispergit. * Cùm immun-
dus spiritus exierit de homine, am-
bulat per loca inaquosa, quęrens re-
quiem: & non inueniens dicit: Re-
uertar in domum meam vnde exiui.
25 * Et cùm venerit, inuenit eam scopis
26 mundatã, & ornatam. * Tunc vadit,
& assumit septẽ alios spiritus secum,
nequiores se, & ingressi habitant ibi.
Et fiunt nouissima hominis illius
27 peiora prioribus. * Factum est autẽ,
D cùm hæc diceret : extollens vocem
quædam mulier de turba dixit illi:
Beatus venter, qui te portauit, & v-
28 bera, quæ suxisti. * At ille dixit: Quin-
immo beati, qui audiunt verbum
29 Dei, & custodiũt illud. * Turbis au-
tem concurrentibus cœpit dicere:
a Mat. 12. c. 39. * a Generatio hæc, generatio nequam
est: signũ quærit, & signũ non dabi-
tur ei, nisi signum Ionæ prophetæ.
30 b Ion. 2. a. 1. * b Nã sicut fuit Ionas signũ Niniui-
tis: ita erit & Filius hominis genera-
31 c 3. Reg. 10. a. 1. 2. Par. 9. a. 1. tioni isti. * c Regina Austri surget
in iudicio cum viris generationis
huius, & condemnabit illos : quia
venit a finibus terræ audire sapien-
tiam Salomonis : & ecce plus quàm
32 Salomon hic. * Viri Niniuitæ surgẽt
in iudicio cum generatione hac, &
d Ion. 3. b. 5. condẽnabunt illam: d quia pœniten-
tiã egerunt ad prędicationẽ Ionæ, &
33 e Mat. 5. b. 15. Mar. 4. c. 21. ecce plus quàm Ionas hic. * e Nemo
E lucernam accendit, & in absconditio
ponit, neque sub modio: sed supra
candelabrum, vt qui ingrediuntur,
34 f Matt. 6. c. 22. lumen videant. * f Lucerna corporis
tui, est oculus tuus. Si oculus tuus
fuerit simplex, totum corpus tuum
lucidum erit : si autem nequam fue-
rit, etiam corpus tuum tenebrosum
35 erit. * Vide ergo ne lumen, quod in te
36 est, tenebræ sint. * Si ergo corpus
tuum totum lucidum fuerit, non ha-
bens aliquam partem tenebrarum,
erit lucidum totum, & sicut lucerna
37 fulgoris illuminabit te. * Et cum lo-
queretur, rogauit illum quidã Pha-
risæus vt prãderet apud se. Et ingres-
38 sus recubuit. * Pharisæus autem cœ-
pit intra se reputãs dicere, quare non
39 baptizatus esset ante prandium. * Et
g Matt. 23. e. 25. ait Dominus ad illum : g Nunc vos
Pharisæi quod deforis est calicis, &
catini, mundatis : quod autem intus
est vestrum, plenum est rapina, &
40 iniquitate. * Stulti nónne qui fecit
quod deforis est, etiam id, quod de-
F intus est, fecit? * Verumtamen quod
superest, date eleemosynam : & ecce
42 omnia munda sunt vobis. * Sed væ
vobis Pharisæis, quia decimatis men-
tham, & rutam, & omne olus, &
præteritis iudicium, & charitatẽ Dei:
hæc autẽ oportuit facere, & illa non
43 omittere. * h Væ vobis Pharisæis, quia h Inf. 20. g. 45. Mar. 12. d. 38. Matt. 23. a. 6.
diligitis primas cathedras in syn-
44 agogis, & salutationes in foro. * Væ
vobis, quia estis vt monumenta, quæ
non apparent, & homines ambulan-
45 tes supra, nesciunt. * Respondens au-
tem quidam ex Legisperitis, ait illi:
Magister, hæc dicens etiam contu-
46 meliam nobis facis. * At ille ait: Et
vobis Legisperitis væ : i quia oneratis i Matt. 23. a. 4.
homines oneribus, quæ portare non
possunt, & ipsi vno digito vestro non
47 tangitis sarcinas. * Væ vobis, qui æ-
dificatis monumenta Prophetarum:
patres autem vestri occiderunt illos.
48 * Profectò testificamini quòd con-
G sentitis operibus patrum vestrorum:
quoniam ipsi quidem eos occiderunt,
vos autem ædificatis eorũ sepulchra.
49 * Propterea & sapientia Dei dixit:
Mittam ad illos Prophetas, & Apo-
stolos, & ex illis occident, & perse-
50 quentur: * vt inquiratur sanguis o-
mnium Prophetarum, qui effusus est
à constitutione mundi à generatione
51 ista, * k à sanguine Abel, vsque ad k Gen. 4. b. 8.
sanguinem Zachariæ, qui periit inter 2. Par. 24. f. 22.
altare, & ædem Ita dico vobis, requi-
52 retur ab hac generatione. * Væ vobis
Legisperitis, quia tulistis clauem sciẽ-
tiæ, ipsi non introistis, & eos, qui in-
53 troibant, prohibuistis. * Cùm autem
hæc ad illos diceret, cœperunt Pha-
risæi, & Legisperiti grauiter insistere,
54 & os eius opprimere de multis, * insi-
diantes ei, & quærentes aliquid cape-
re de ore eius, vt accusarent eum.

CAP. XII.

1 MVltis autem turbis circumstan-
A tibus, ita vt se inuicem concul-
carẽt, cœpit dicere ad discipulos suos:
a Attendite a fermẽto Pharisæorum, a Matt. 16. a. 6. Mar. 8. b. 15.
2 quod est hypocrisis. b Nihil autem
opertum est, quod non reueletur: ne-
que absconditum, quod non sciatur. b Matt. 10. c. 26.
3 * Quoniam quæ in tenebris dixistis, Mar. 4. c. 22.
in lumine dicentur : & quod in au-
rem locuti estis in cubiculis, prædica-

bitur

birur in tectis. * Dico autem vobis 4
amicis meis: Ne terreamini ab his,
qui occidunt corpus, & post hæc non
habent amplius quid faciant. * Osten- 5
dam autem vobis quem timeatis: ti-
mete eum, qui, postquam occiderit,
habet potestatem mittere in gehen-
nã, ita dico vobis, hũc timete. * Nón- 6
ne quinque passeres væneunt dipon-
dio, & vnus ex illis non est in obli-
uione coram Deo? * Sed & capilli 7
capitis vestri omnes numerati sunt. B
Nolite ergo timere: multis passeribus
ᵃ Matt. 10. d. 32. Mar. 8. d. 38. 1. Tim. 2. b. 12. pluris estis vos: * ᵃ Dico autem vo- 8
bis: Omnis, quicumque confessus
fuerit me coram hominibus, & Filius
hominis confitebitur illum coram
Angelis Dei: * qui autem negauerit 9
me coram hominibus, negabitur co-
ᵇ Matt. 12. c. 31. Mar. 3. b. 28 ram Angelis Dei. * ᵇ Et omnis, qui di- 10
cit verbum in Filium hominis, re-
mittetur illi: ei autem, qui in Spiritum
sanctum blasphemauerit, non remit-
tetur. * Cùm autem inducent vos in 11
synagogas, & ad magistratus, & po-
testates, nolite soliciti esse qualiter,
aut quid respondeatis, aut quid di-
catis. * Spiritus enim sanctus docebit 12
vos in ipsa hora quid oporteat vos
dicere. * Ait autem ei quidam de tur- 13
ba: Magister: dic fratri meo vt diui-
dat mecum hereditatem. * At ille di- 14
xit illi: Homo, quis me cõstituit iudi-
cem, aut diuisorem super vos? * Di- 15
xitque ad illos: Videte, & cauete ab C
omni auaritia: quia non in abundan-
tia cuiusquam vita eius est ex his quæ
possidet. * Dixit autem similitudinem 16
ᶜ Eccl. 11. b. 19. ad illos, dicens: ᶜ Hominis cuiusdam
diuitis vberes fructus ager attulit: * & 17
cogitabat intra se dicens: Quid fa-
ciam, quia non habeo quò congre-
gem fructus meos? * Et dixit: Hoc 18
faciam: Destruam horrea mea, &
maiora faciam: & illuc congregabo
omnia, quæ nata sunt mihi, & bona
mea, * & dicã animæ meæ: Anima, ha- 19
bes multa bona posita in annos plu-
rimos: requiesce, comede, bibe, epu-
lare. * Dixit autem illi Deus: Stulte, 20
hac nocte animam tuam repetunt à
te: quæ autem parasti, cuius erunt?
* Sic est qui sibi thesaurizat, & non 21
est in Deum diues. * Dixitque ad di- 22
ᵈ Psal. 54. d. 23. Matt. 6. c. 25. 1. Pet. 5. b. 7 scipulos suos: Ideo dico vobis: ᵈ No-
lite soliciti esse animæ vestræ quid
manducetis: neque corpori quid in-
duamini. * Anima plus est quàm esca, 23
& corpus plus quàm vestimentum.

24 * Considerate coruos quia non semi-
nant, neque metunt, quibus non est
cellarium, neque horreum, & Deus
pascit illos. Quanto magis vos pluris
25 estis illis? * Quis autem vestrum co-
D gitando potest adiicere ad staturam
26 suam cubitum vnum? * Si ergo neque
quod minimum est potestis, quid de
27 ceteris soliciti estis? * Considerate
lilia quomodo crescunt: non labo-
rant, neque nent: dico autem vobis,
nec Salomon in omni gloria sua ve-
28 stiebatur sicut vnũ ex istis. * Si autem
fœnum, quod hodie est in agro, &
cras in clibanum mittitur, Deus sic
vestit: quanto magis vos pusillę fi-
29 dei? * Et vos nolite quærere quid mã-
ducetis, aut quid bibatis: & nolite
30 in sublime tolli: * hæc enim omnia
gentes mundi quærunt. Pater autem
31 vester scit quoniã his indigetis. * Ve-
rumtamen quærite primùm regnum
Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia
32 adiicientur vobis. * Nolite timere
pusillus grex, quia complacuit patri
33 vestro dare vobis regnum. * ᵉ Ven- ᵉ Matt. 6. c. 20. & 19. c. 21.
dite quæ possidetis, & date eleemo-
synam. Facite vobis sacculos, qui
E non veterascunt, thesaurum non de-
ficientem in cælis: quò fur non ap-
34 propiat, neque tinea corrumpit. * Vbi
enim thesaurus vester est, ibi & cor
35 vestrum erit. * Sint lumbi vestri
præcincti, & lucernæ ardentes in ma-
36 nibus vestris, * & vos similes homi-
nibus expectantibus dominum suum
quando reuertatur à nuptijs: vt,
cùm venerit, & pulsauerit, confe-
37 stim aperiant ei. * Beati serui illi, quos
cùm venerit dominus, inuenerit vi-
gilantes: amen dico vobis, quòd præ-
cinget se, & faciet illos discumbere,
38 & transiens ministrabit illis. * Et si
venerit in secunda vigilia, & si in ter-
tia vigilia venerit, & ita inuenerit,
39 beati sunt serui illi. * ᶠ Hoc autem ᶠ Matt. 24. d. 43.
scitote, quoniam si sciret paterfa-
milias, qua hora fur veniret, vigi-
laret vtique, & non sineret perfodi
40 domum suam. * Et vos estote pa-
rati: quia qua hora non putatis, Fi-
41 lius hominis veniet. * Ait autem ei
F Petrus: Domine, ad nos dicis hanc
42 parabolam: an & ad omnes? * Dixit
autem Dominus: ᵍ Quis, putas, est ᵍ Apoc. 16. c. 15.
fidelis dispensator, & prudens, quem
constituit Dominus supra familiam
suam, vt det illis in tempore tri-
43 ci mensuram? * Beatus ille seruus,

quem cùm venerit dominus, inue-
nerit ita facientem. * Verè dico vo- 44
bis, quoniam supra omnia, quæ pos-
sidet, constituet illum. * Quòd si di- 45
xerit seruus ille in corde suo: Moram
facit dominus meus venire: & cœ-
perit percutere seruos, & ancillas, &
edere, & bibere, & inebriari: * ve- 46
niet dominus serui illius in die, qua
non sperat, & hora, qua nescit, &
diuidet eum, partemq; eius cum in-
fidelibus ponet. * Ille autem seruus, 47
qui cognouit voluntatem domini sui,
& non præparauit, & non fecit se-
cundùm voluntatem eius, vapulabit
multis: * qui autem non cognouit, & 48
fecit digna plagis, vapulabit paucis.
Omni autem, cui multum datum est,
multum quæretur ab eo: & cui com-
mendauerunt multum, plus petent
ab eo. * Ignem veni mittere in terram, 49
& quid volo nisi vt accendatur? * Ba- 50
ptismo autē habeo baptizari: & quo-
modo coarctor vsquedum perficia-
tus? * * Putatis quia pacem veni da- 51
re in terram? Non, dico vobis, sed
separationem: * erunt enim ex hoc 52
quinque in domo vna diuisi, tres in
duos, & duo in tres * diuidentur: pa- 53
ter in filium, & filius in patrem suū,
mater in filiam, & filia in matrem,
socrus in nurum suam, & nurus in
socrum suam. * * Dicebat autem & 54
ad turbas: Cùm videritis nubem o-
rientē ab occasu, statim dicitis: Nim-
bus venit: & ita fit. * & cùm au- 55
strum flantem, dicitis: Quia æstus
erit: & fit. * Hypocritæ faciem cæ- 56
li, & terræ nostis probare: hoc au-
tem tempus quomodo nō probatis?
* Quid autem & à vobis ipsis non iu- 57
dicatis quod iustum est? * * Cùm au- 58
tē vadis cum aduersario tuo ad prin-
cipem, in via da operam liberari ab
illo, ne fortè trahat te ad iudicem, &
iudex tradat te exactori, & exactor
mittat te in carcerem. * Dico tibi, non 59
exies inde, donec etiam nouissimum
minutum reddas.

* Mat. 10. d. 34.

* Matt. 16. a. 2.

* Matt 5 d. 25.

CAP. XIII.

ADerant autem quidam ipso in 1
tempore, nunciantes illi de Ga- A
lilæis, quorum sanguinem Pilatus
miscuit cum sacrificijs eorum. * Et re- 2
spondens dixit illis: Putatis quòd hi
Galilæi præ omnibus Galilæis pecca-
tores fuerint, quia talia passi sunt?
* Non, dico vobis: sed nisi pœniten- 3
tiam habueritis, omnes similiter pe-
4 ribitis. * Sicut illi decem & octo, su-
pra quos cecidit turris in Siloe, & oc-
cidit eos: putatis quia & ipsi debito-
res fuerint præter omnes homines
5 habitantes in Ierusalem? * Non, dico
vobis: sed si pœnitentiam non egeri-
6 tis, omnes similiter peribitis. * Dice-
bat autem & hanc similitudinem:
Arborem fici habebat quidam plan-
tatam in vinea sua, & venit quærens
7 fructum in illa, & non inuenit. * Di-
B xit autem ad cultorem vineæ: Ecce
anni tres sunt ex quo venio quærens
fructū in ficulnea hac, & nō inuenio:
succide ergo illā: vt quid etiā terram
8 occupat? * At ille respondens, dicit
illi: Domine dimitte illam & hoc an-
no, vsque dum fodiam circa illam,
9 & mittam stercora: * & siquidem fe-
cerit fructum: sin autem, in futu-
10 rum succides eam. * Erat autem do-
11 cens in synagoga eorum sabbatis * Et
G ecce mulier, quæ habebat spiritum
infirmitatis annis decem & octo: &
erat inclinata, nec omnino poterat
12 sursum respicere. * Quam cùm vide-
C ret Iesus, vocauit eam ad se, & ait
illi: Mulier, dimissa es ab infirmita-
13 te tua. * Et imposuit illi manus, &
confestim erecta est, & glorificabat
14 Deum. * Respondens autem archi-
synagogus, indignans quia sabbato
curasset Iesus: dicebat turbæ: Sex
dies sunt, in quibus oportet operari:
in his ergo venite, & curamini, &
15 non in die sabbati. * Respondens au-
tem ad illum Dominus dixit: Hy-
pocritæ, vnusquisque vestrum sab-
bato non soluit bouem suum, aut
asinum à præsepio, & ducit adaqua-
16 re? * Hanc autem filiam Abrahæ,
quam alligauit satanas, ecce decem
& octo annis non oportuit solui à
17 vinculo isto die sabbati? * Et cùm
D hæc diceret, erubescebant omnes ad-
uersarij eius: & omnis populus gau-
debat in vniuersis, quæ gloriosè fie-
18 bant ab eo. * * Dicebat ergo: Cui si-
mile est regnum Dei, & cui simile æ-
19 stimabo illud? * Simile est grano si-
napis, quod acceptum homo misit in
hortum suum, & creuit, & factum
est in arborem magnam: & volucres
20 cæli requieuerunt in ramis eius. * * Et
iterum dixit: Cui simile æstimabo
21 regnum Dei? * Simile est fermento,
quod acceptum mulier abscondit in
farinæ sata tria, donec fermentare-
22 tur totum. * Et ibat per ciuitates &

* Matt. 13. d. 31. Mar. 4. f. 30

* Matt 13. e. 33.

castella

castella docens, & iter faciens in Ie-
rusalem. * Ait autem illi quidam: 23
Domine, si pauci sunt, qui sal- E
uantur? Ipse autem dixit ad illos:
a Matt. 7. b. 13. * a Contendite intrare per angustam 24
portam: quia multi, dico vobis, quæ-
b Matt. 25. a. 10. rent intrare, & nõ poterunt. * b Cùm 25
autẽ intrauerit paterfamilias, & clau-
serit ostium, incipietis foris stare, &
pulsare ostium, dicentes: Domine,
aperi nobis: & respondens dicet vo-
bis: Nescio vos vnde sitis: * tunc in- 26
cipietis dicere: Manducauimus co- F
ram te, & bibimus, & in plateis no-
stris docuisti. * Et dicet vobis: c Ne- 27
scio vos vnde sitis: d discedite à me
c Mat. 7. c. 23 & 25 d. 41. omnes operarij iniquitatis. * Ibi erit 28
fletus, & stridor dentium: cùm vi-
d Psalm. 6. c. 9. deritis Abraham, & Isaac, & Iacob,
& omnes Prophetas in regno Dei,
vos autem expelli foras. * Et venient 29
ab Oriente, & Occidente, & Aqui-
lone, & Austro, & accumbent in re-
e Matt. 19. d. 30. & 20. b. 16. Mar. 10. d. 31. gno Dei. * e Et ecce sunt nouissimi qui 30
erunt primi, & sunt primi qui erunt
nouissimi. * In ipsa die accesserunt 31
quidam Pharisæorum, dicentes illi:
Exi, & vade hinc: quia Herodes vult
te occidere. * Et ait illis: Ite, & dicite 32
vulpi illi: Ecce eijcio dæmonia, & G
sanitates perficio hodie, & cras, &
tertia die cõsummor. * Verumtamen 33
oportet me hodie & cras & sequenti
die ambulare: quia nõ capit prophe-
f Mat. 23 d. 37. tam perire extra Ierusalem. * f Ieru- 34
salem, Ierusalem, quæ occidis Pro-
phetas, & lapidas eos, qui mittuntur
ad te, quoties volui congregare filios
tuos quẽadmodum auis nidũ suum
sub pennis, & noluisti? * Ecce relin- 35
quetur vobis domus vestra deserta.
Dico autem vobis, quia non videbi-
tis me donec veniat cũ dicetis: Bene-
dictus, qui venit in nomine Domini.

CAP. XIIII.

ET factum est cùm intraret Iesus 1
in domum cuiusdam principis A
Pharisæorum sabbato mãducare pa-
nem, & ipsi obseruabant eum. * Et ec- 2
ce homo quidam hydropicus erat
ante illum. * Et respondens Iesus di- 3
xit ad Legisperitos, & Pharisæos, di-
cens: Si licet sabbato curare? * At illi 4
tacuerunt. Ipse verò apprehẽsum sa-
nauit eum, ac dimisit. * Et respondens 5
ad illos dixit: Cuius vestrum asinus, B
aut bos in puteum cadet, & nõ con-
tinuo extrahet illum die sabbati? * Et 6
non poterant ad hæc respondere illi.

7 * Dicebat autem & ad inuitatos pa-
rabolam, intendens quomodo pri-
mos accubitus eligerent, dicens ad
8 illos. * Cùm inuitatus fueris ad nu-
ptias, non discumbas in primo lo-
co, ne fortè honoratior te sit inuita-
9 tus ab illo, * & veniens is, qui te &
illum vocauit, dicat tibi: Da huic lo-
cum: & tunc incipias cum rubore
10 nouissimum locum tenere. * sed cùm
vocatus fueris, vade, recumbe in
nouissimo loco: vt, cùm venerit qui
te inuitauit, dicat tibi: g Amice, ascen- *g Prou. 25. a. 7.*
de superius. Tunc erit tibi gloria co-
11 ram simul discumbentibus: * h quia *h Matt. 23. b. 12. Infr. 18. c. 14.*
omnis, qui se exaltat, humiliabitur:
12 & qui se humiliat, exaltabitur. * Di-
C cebat autem & ei, qui se inuitauerat:
i Cùm facis prandium, aut cœnam, *i Tob. 4. b. 7. Prou. 3. b. 9.*
noli vocare amicos tuos, neque fra-
tres tuos, neque cognatos, neque vi-
cinos diuites: ne fortè te & ipsi rein-
13 uitent, & fiat tibi retributio. * sed cùm
facis conuiuium, voca pauperes, de-
14 biles, claudos, & cæcos: * & beatus
eris, quia non habent retribuere tibi:
retribuetur enim tibi in resurre-
15 ctione iustorum. * Hæc cùm audisset
D quidam de simul discumbentibus, di-
xit illi: Beatus, qui manducabit pa-
16 nem in regno Dei. * At ipse dixit ei:
k Homo quidam fecit cœnam mag- *k Matt. 22. a. 2. Apoc. 19. b. 9.*
17 nam, & vocauit multos. * Et misit
seruum suum hora cœnæ dicere in-
uitatis vt venirent, quia iam parata
18 sunt omnia. * Et cœperunt simul o-
mnes excusare. Primus dixit ei: Vil-
lam emi, & necesse habeo exire, & vi-
dere illam: rogo te habe me excusa-
19 tum. * Et alter dixit: Iuga boum emi
quinque, & eo probare illa: rogo te
20 habe me excusatum. * Et alius dixit:
Vxorem duxi, & ideo non possum
21 venire. * Et reuersus seruus nuncia-
E uit hæc domino suo. Tunc iratus pa-
terfamilias dixit seruo suo: Exi ci-
tò in plateas, & vicos ciuitatis: &
pauperes, ac debiles, & cæcos, &
22 claudos introduc huc. * Et ait seruus:
Domine, factum est vt imperasti, &
23 adhuc locus est. * Et ait dominus
seruo: Exi in vias, & sepes: & com-
pelle intrare, vt impleatur domus
24 mea. * Dico autem vobis, quòd ne-
mo virorum illorũ, qui vocati sunt,
25 gustabit cœnam meam. * Ibant au-
tem turbæ multæ cum eo: & con-
26 uersus dixit ad illos: * l Si quis venit *l Matt. 10. d. 37.*
F ad me, & non odit patrem suum, &

mattem, & vxorem, & filios, & fra-
tres, & sorores, adhuc autem & ani-
mam suam, non potest meus esse di-
ᵃ Matt. 10. d. 38. & 16. d. 24. Mar. 8. d. 34. scipulus. *ᵃ Et qui non baiulat cru- 27
cem suam, & venit post me, non po-
test meus esse discipulus. *Quis enim 28
ex vobis volés turrim ædificare, non
priùs sedens computat sumptus, qui
necessarij sunt, si habeat ad perfi-
ciendum, *ne, posteaquàm posue- 29
rit fundamentum, & non potuerit
perficere, omnes, qui vident, inci-
piant illudere ei, *dicentes: Quia hic 30
homo cœpit ædificare, & non po- G
tuit consummare? *Aut quis Rex itu- 31
rus committere bellum aduersus a-
lium regem, non sedens priùs cogi-
tat, si possit cum decem millibus oc-
currere ei, qui cum viginti millibus
venit ad se? *alioquin adhuc illo lon- 32
gè agente, legationem mittens rogat
ea, quæ pacis sunt. * Sic ergo omnis 33
ex vobis, qui nõ renunciat omnibus,
quæ possidet, non potest meus esse
ᵇ Matt. 5. b. 13. Mar. 9. g. 50. discipulus. *ᵇ Bonum est sal. Si au- 34
tem sal euanuerit, in quo condietur?
* Neque in terram, neque in sterqui- 35
linium vtile est, sed foras mittetur.
Qui habet aures audiendi, audiat.

CAP. XV.

ERant autem appropinquantes ei 1
publicani, & peccatores vt audi- A
rent illum. * Et murmurabant Pha- 2
risæi, & Scribæ, dicentes: Quia hic
peccatores recipit, & manducat cum
illis. * Et ait ad illos parabolam istam 3
ᵃ Matt. 18. b. 12. dicens: *ᵃ Quis ex vobis homo, qui 4
habet centum oues: & si perdiderit
vnam ex illis, nónne dimittit nona-
ginta nouem in deserto, & vadit ad
illam, quæ perierat, donec inueniat
eam? * Et cùm inuenerit eam, im- 5
ponit in humeros suos gaudens: * & 6
veniens domum conuocat amicos, B
& vicinos, dicens illis: Congratula-
mini mihi: quia inueni ouem meam,
quæ perierat? * Dico vobis quòd ita 7
gaudium erit in cœlo super vno pec-
catore pœnitentiam agente, quàm
super nonaginta nouem iustis, qui nõ
indigent pœnitentia. * Aut quæ mu- 8
lier habens drachmas decem, si per-
diderit drachmam vnam, nónne ac-
cendit lucernam, & euerrit domum,
& quærit diligenter, donec inueniat?
* Et cùm inuenerit conuocat amicas, 9
& vicinas, dicens: Congratulamini
mihi quia inueni drachmam, quam
perdideram? * Ita dico vobis, gaudium 10

C erit coram angelis Dei super vno pec-
11 catore pœnitentiam agente. * Ait au-
tem: Homo quidam habuit duos fi-
12 lios: * & dixit adolescentior ex illis
patri: Pater, da mihi portionem sub-
stantiæ, quæ me contingit. Et diuisit
13 illis substantiam. * Et non post mul-
tos dies, congregatis omnibus, ado-
lescentior filius peregre profectus est
in regionem longinquam, & ibi dissi-
pauit substantiam suam viuendo lu-
14 xuriosè. * Et postquam omnia con-
summasset, facta est fames valida in
15 regione illa, & ipse cœpit egere. * Et
D abijt, & adhæsit vni ciuium regionis
illius. Et misit illum in villam suam
16 vt pasceret porcos. * Et cupiebat im-
plere ventrem suum de siliquis, quas
porci manducabant: & nemo illi da-
17 bat. * In se autem reuersus, dixit:
Quanti mercenarij in domo patris
mei abundant panibus, ego autem hîc
18 fame pereo! * Surgam, & ibo ad pa-
trem meum, & dicam ei: Pater, pec-
19 caui in cælum, & coram te: * iam
non sum dignus vocari filius tuus:
fac me sicut vnum de mercenarijs
20 tuis. * Et surgens venit ad patrẽ suum.
E Cùm autem adhuc longè esset, vidit
illum pater ipsius, & misericordia
motus est, & accurrens cecidit super
collum eius, & osculatus est eum.
21 * Dixitque ei filius: Pater, peccaui in
cælum, & coram te, iam non sum
22 dignus vocari filius tuus. * Dixit au-
tem pater ad seruos suos: Cito pro-
ferte stolam primam, & induite il-
lum, & date annulum in manum
eius, & calceamenta in pedes eius:
23 * & adducite vitulum saginatum, &
F occidite, & manducemus, & epu-
24 lemur: * quia hic filius meus mor-
tuus erat, & reuixit: perierat, &
inuentus est. Et cœperunt epulari.
25 * Erat autem filius eius senior in agro:
& cùm veniret, & appropinquaret
domui, audiuit symphoniam, &
26 chorum: * & vocauit vnum de ser-
uis, & interrogauit quid hæc essent.
27 * Isque dixit illi: Frater tuus venit, &
occidit pater tuus vitulum sagina-
tum, quia saluum illum recepit.
28 * Indignatus est autem, & nolebat
G introire. Pater ergo illius egressus,
29 cœpit rogare illum. * At ille respon-
dens, dixit patri suo: Ecce tot annis
seruio tibi, & numquam mandatum
tuum præterij, & numquam dedisti
mihi hœdum vt cum amicis meis

epularer:

epulater: * sed postquam filius tuus 30
hic, qui deuorauit substātiam suam
cum meretricibus, venit, occidisti illi
vitulum saginatum. * At ipse dixit 31
illi: Fili, tu semper mecum es, & o-
mnia mea tua sunt: * epulari autem, 32
& gaudere oportebat, quia frater
tuus hic, mortuus erat, & reuixit:
perierat, & inuentus est.

CAP. XVI.

Dicebat autem & ad discipulos 1
suos: Homo quidam erat di- A
ues, qui habebat villicum: & hic dif-
famatus est apud illum quasi dissi-
passet bona ipsius. * Et vocauit illum, 2
& ait illi: Quid hoc audio de te?
redde rationem villicationis tuæ:
iam enim non poteris villicare. * Ait 3
autem villicus intra se: Quid faciam
quia dominus meus aufert à me vil-
licationem? fodere non valeo, men-
dicare erubesco. * Scio quid faciam, 4
vt, cùm amotus fuero à villicatio-
ne, recipiant me in domos suas.
* Conuocatis itaque singulis debito- 5
ribus domini sui, dicebat primo: B
Quantum debes domino meo? * At 6
ille dixit: Centum cados olei. Dixit-
que illi: Accipe cautionem tuam: &
sede citò, scribe quinquaginta. * De- 7
inde alij dixit: Tu verò quantum de-
bes? Qui ait: Centum coros tritici.
Ait illi: Accipe litteras tuas, & scribe
octoginta. * Et laudauit Dominus 8
villicum iniquitatis, quia prudenter
fecisset: quia filij huius sæculi pru-
dentiores filijs lucis in generatione
sua sunt. * Et ego vobis dico: facite 9
vobis amicos de mammona iniqui-
tatis: vt, cùm defeceritis, recipiant
vos in æterna tabernacula. * Qui fi- 10
delis est in minimo, & in maiori fi- C
delis est: & qui in modico iniquus
est, & in maiori iniquus est. * Si ergo 11
in iniquo mammona fideles nō fui-
stis: quod verum est, quis credet vo-
bis? * Et si in alieno fideles non fui- 12
stis: quod vestrum est, quis dabit vo-
a Mat. 6. c.24 bis? * a Nemo seruus potest duobus 13
dominis seruire: aut enim vnum
odiet, & alterum diliget: aut vni
adhærebit, & alterum contemnet:
non potestis Deo seruire, & mam-
monæ. * Audiebant autem omnia 14
hæc Pharisæi, qui erant auari: & de- D
ridebant illum. * Et ait illis: Vos 15
estis, qui iustificatis vos coram ho-
minibus: Deus autem nouit corda
vestra: quia quod hominibus altum

16 est, abominatio est ante Deū. * b Lex, b Mat. 11. b.12
& prophetæ vsque ad Ioannem: ex
eo regnum Dei euangelizatur, &
17 omnis in illud vim facit. * c Facilius c Mat. 5. c.18
E est autem cælum, & terram præteri-
re, quàm de Lege vnum apicem ca-
18 dere. * d Omnis, qui dimittit vxo- d Mar. 10. b.11
rem suam, & alteram ducit, mœ- 1.Cor. 7.
chatur: & qui dimissam à viro ducit, b.10.
19 mœchatur. * Homo quidam erat
diues, qui induebatur purpura, &
bysso: & epulabatur quotidie splen-
20 didè. * Et erat quidam mendicus, no-
mine Lazarus, qui iacebat ad ianuā
21 eius, vlceribus plenus, * cupiens sa-
turari de micis, quę cadebant de mē-
sa diuitis, & nemo illi dabat: sed &
canes veniebant, & lingebāt vlcera
22 eius. * Factum est autē vt moreretur
F mendicus, & portaretur ab Angelis
in sinū Abrahæ. Mortuus est autē &
23 diues, & sepultus est in inferno. * Ele-
uans autem oculos suos, cùm esset in
tormētis, vidit Abraham à longè, &
24 Lazarū in sinu eius: * & ipse clamans
dixit: Pater Abraham, miserere mei,
& mitte Lazarum vt intingat extre-
mum digiti sui in aquā vt refrigeret
linguā meā, quia crucior in hac flā-
25 ma. * Et dixit illi Abraham: Fili, re-
G cordare quia recepisti bona in vita
tua, & Lazarus similiter mala: nunc
autem hic consolatur, tu verò cru-
26 ciaris. * & in his omnibus inter nos,
& vos chaos magnum firmatum est:
vt hi, qui volūt hinc transire ad vos,
non possint, neque inde huc trans-
27 meare. * Et ait: Rogo ergo te pater
vt mittas eum in domum patris mei.
28 * habeo enim quinque fratres, vt te-
stetur illis, ne & ipsi veniant in hunc
29 locum tormentorum. * Et ait illi
Abraham: Habent Moysen, & pro-
30 phetas: audiant illos. * At ille dixit:
Non, pater Abraham: sed si quis ex
mortuis ierit ad eos, pœnitentiam
31 agent. * Ait autem illi: Si Moysen, &
prophetas non audiunt, neq. si quis
ex mortuis resurrexerit, credent.

CAP. XVII.

1 ET ait ad discipulos suos: Impossi- Mar 18. a.7
A bile est vt non veniant scandala: Mar. 9. f.42
væ autem illi, per quem veniunt.
2 * Vtilius est illi si lapis molaris impo-
natur circa collum eius, & proijcia- e Mat. 18. b.21
tur in mare, quàm vt scandalizet
3 vnū de pusillis istis. * Attendite vo- Lev. 19. d.17
bis: e Si peccauerit in te frater tuus, Eccl. 19.
increpa illum: & si pœnitentiam b.13

egerit, dimitte illi. * Et si septies in 4
die peccauerit in te, & septies in die
conuersus fuerit ad te, dicens: Pœni-
tet me, dimitte illi. * Et dixerunt 5
Apostoli Domino: Adauge nobis B
*Mat. 17. c. 20 fidem. * ª Dixit autem Dominus: Si 6
habueritis fidem, sicut granum sina-
pis, dicetis huic arbori moro: Eradi-
care, & transplantare in mare: & obe-
diet vobis. * Quis autem vestrum 7
habens seruum arantem aut pascen-
tem, qui regresso de agro dicat illi:
Statim transi, recumbe: * & non di- 8
cat ei: Para quod cœnem, & præcin-
ge te, & ministra mihi donec man-
ducem, & bibam, & post hæc tu
manducabis, & bibes? * Numquid 9
gratiam habet seruo illi, quia fecit C
quæ ei imperauerat? * Non puto. 10
Sic & vos cùm feceritis omnia, quæ
præcepta sunt vobis, dicite: Serui
inutiles sumus: quod debuimus fa-
cere, fecimus. * Et factum est, dum 11
iret in Ierusalem, transibat per me-
diam Samariam, & Galilæam. * Et 12
cùm ingrederetur quoddam castel-
lum, occurrerunt ei decẽ viri lepro-
si, qui steterunt à longè: * & leuaue- 13
runt vocem, dicẽtes: Iesu præceptor,
miserere nostri. * Quos vt vidit, di- 14
*Leui. 14. a. 2 xit: ª Ite, ostendite vos sacerdotibus. D
Et factum est, dum irent, mundati
sunt. * Vnus autem ex illis, vt vidit 15
quia mundatus est, regressus est, cum
magna voce magnificans Deũ, * & 16
cecidit in faciẽ ante pedes eius, gratias
agens: & hic erat Samaritanus. * Re- 17
spondens autẽ Iesus, dixit: Nõne de-
cem mundati sunt? & nouẽ vbi sunt?
* Nõ est inuentus qui rediret, & da- 18
ret gloriá Deo, nisi hic alienigena. * Et 19
ait illi: Surge, vade: quia fides tua te
saluum fecit. * Interrogatus autem à 20
Pharisæis: Quando venit regnum
Dei? respondens eis, dixit: Non venit E
regnum Dei cum obseruatione: * ne- 21
que dicent: Ecce hic, aut ecce illic. Ec-
ce enim regnũ Dei intra vos est. * Et 22
ait ad discipulos suos: Venient dies
quando desideretis videre vnũ diem
*Mat. 24. b. 23 Filij hominis, & non videbitis. * ª Et 23
Marc. 13. c. 21 dicent vobis: Ecce hic, & ecce illic.
Nolite ire, neque sectemini. * nam, si- 24
cut fulgur coruscans de sub cælo in
ea, quæ sub cælo sunt, fulget: ita erit
Filius hominis in die sua. * Primum 25
autem oportet illum multa pati, &
Mat. 24. d. 37 reprobari à generatione hac. * ª Et si- 26
Gen. 7. b. 5 cut factum est in diebus Noe, ita erit F
27 & in diebus Filij hominis. * Edebãt,
& bibebant: vxores ducebant, & da-
bantur ad nuptias, vsque in diem,
qua intrauit Noe in arcam: & venit
28 diluuiũ, & perdidit omnes. * ª Simili- *Gen. 19. e. 25
ter sicut factũ est in diebus Lot: Ede-
bant, & bibebant: emebant, & ven-
debant: plantabant, & ædificabant:
29 * qua die autem exiit Lot à Sodomis,
pluit ignem, & sulphur de cælo, &
30 omnes perdidit: * secundùm hæc erit
qua die Filius hominis reuelabitur.
31 * In illa hora qui fuerit in tecto, &
G vasa eius in domo, ne descendat tol-
lere illa: & qui in agro, similiter non
32 redeat retrò. * Memores estote vxo-
33 ris Lot. * ª Quicumq. quæsierit ani- *Sap. 9. c. 14
mam suam saluã facere, perdet illã: Matt. 10. d. 39
& quicumq. perdiderit illam, viui- Mar. 8. d. 35
34 ficabit eam. * Dico vobis, ª in illa no- Ioan. 12. d. 25
cte erunt duo in lecto vno: vnus as- *Mat. 24. d. 40.
35 sumetur, & alter relinquetur: * duæ 1. Thess. 4. d. 17
erũt molẽtes in vnũ: vna assumetur,
& altera relinquetur: duo in agro:
vnus assumetur, & alter relinquetur.
36 * Respõdentes dicunt illi: Vbi Dñe?
37 * Qui dixit illis: Vbicũque fuerit cor-
pus, illuc congregabuntur & aquilæ.

CAP. XVIII.

1 Dicebat autem & parabolam ad Eccli 18. c. 22.
A illos, quoniam oportet semper 1. Thess. 5. d. 17
2 orare & non deficere, * dicens: Iu-
dex quidam erat in quadam ciuita-
te, qui Deum non timebat, & homi-
3 nem non reuerebatur. * Vidua au-
tem quædam erat in ciuitate illa, &
veniebat ad eum, dicẽs: Vindica me
4 de aduersario meo. * Et nolebat per
multum tempus. Post hæc autẽ di-
xit intra se: Etsi Deum non timeo,
5 nec hominem reuereor: * tamen quia
molesta est mihi hæc vidua, vindica-
bo illam, ne in nouissimo veniens
6 sugillet me. * Ait autem Dominus:
Audite quid iudex iniquitatis dicit:
7 * Deus autem non faciet vindictam
B electorum suorum clamantium ad
se die ac nocte, & patientiam habe-
8 bit in illis? * Dico vobis quia citò fa-
ciet vindictam illorum. Verumta-
men Filius hominis veniens, putas,
9 inueniet fidem in terra? * Dixit au-
tem & ad quosdam, qui in se cõfide-
bant tamquam iusti, & aspernaban-
10 tur ceteros, parabolam istam: * Duo
homines ascenderunt in templũ vt
orarent: vnus Pharisæus, & alter pu-
11 blicanus. * Pharisæus stans hæc apud
C se orabat: Deus gratias ago tibi quia

non

non sum sicut ceteri hominum: ra-
ptores, iniusti, adulteri: velut etiam
hic publicanus. Ieiuno bis in sabba- 12
to: decimas do omnium, quæ possi-
deo. Et publicanus à longè stans, 13
nolebat nec oculos ad cælum leuare:
sed percutiebat pectus suum, dicens:
Deus propitius esto mihi peccatori.
Dico vobis, descendit hic iustificatus 14
Sup.14. b.11 in domum suam ab illo, quia om-
Matt.23. nis, qui se exaltat, humiliabitur: &
b.12 qui se humiliat, exaltabitur. Affere- 15
Matt.19. bant autem ad illum & infantes, vt
b.13 eos tangeret. Quod cùm viderent di-
Mar.10. scipuli, increpabant illos. Iesus au- 16
b.13 tem conuocans illos, dixit: Sinite
pueros venire ad me, & nolite vetare
eos. talium est enim regnum Dei.
Amen dico vobis: Quicumque non 17
acceperit regnum Dei sicut puer, non
Matth.19 intrabit in illud. Et interrogauit 18
b.16 eum quidam princeps, dicens: Ma- D
gister bone, quid faciens vitam æter-
nam possidebo? Dixit autem ei Iesus: 19
Quid me dicis bonum? nemo bonus
nisi solus Deus. Mandata nosti: 20
Exo.20. Non occides: Non mœchaberis:
c.13 Non furtum facies: Non falsum te-
stimonium dices: Honora patrem
tuum, & matrem. Qui ait: Hæc om- 21
nia custodiui à iuuentute mea. Quo 22
audito, Iesus ait ei: Adhuc vnum tibi
deest: omnia quæcumque habes ven-
de, & da pauperibus, & habebis the-
saurum in cælo: & veni, sequere me.
His ille auditis, contristatus est: quia 23
diues erat valde. Videns autem Iesus 24
illum tristem factum, dixit: Quàm E
difficilè, qui pecunias habent, in re-
gnum Dei intrabunt. Facilius est 25
enim camelum per foramen acus
transire, quàm diuitem intrare in re-
gnum Dei. Et dixerunt qui audie- 26
bant: & quis potest saluus fieri? Ait 27
illis: Quæ impossibilia sunt apud ho-
mines, possibilia sunt apud Deum.
Ait autem Petrus: Ecce nos dimisi- 28
mus omnia, & secuti sumus te. Qui 29
dixit eis: Amen dico vobis, nemo est, F
qui reliquit domum, aut parentes,
aut fratres, aut vxorem, aut filios
propter regnum Dei, & non recipiat 30
multo plura in hoc tépore, & in sæcu-
lo véturo vitam æternã. Assumpsit 31
Matt.20. autem Iesus duodecim, & ait illis:
b.17 Ecce ascendimus Ierosolymam, &
Mar.10. consummabuntur omnia, quæ scri-
c.32 pta sunt per prophetas de Filio ho-
minis. tradetur enim Gentibus, & 32
illudetur, & flagellabitur, & con-
33 spuetur: & postquam flagellauerint,
occident eum, & tertia die resurget.
34 Et ipsi nihil horum intellexerunt,
& erat verbum istud absconditum
ab eis, & non intelligebant quæ di-
35 cebantur. Factum est autem, cùm Matt.20.
appropinquaret Iericho, cæcus qui- d.29
dam sedebat secus viam, mendicans. Mar.10.
36 Et cùm audiret turbam prætereun- e.46
tem, interrogabat quid hoc esset.
37 Dixerunt autem ei, quòd Iesus Na-
38 zarenus transiret. Et clamauit, di-
G cens: Iesu fili Dauid miserere mei.
39 Et qui præibant, increpabant eum
vt taceret. Ipse verò multo magis
clamabat: Fili Dauid miserere mei.
40 Stans autem Iesus iussit illum ad-
duci ad se. Et cùm appropinquasset,
41 interrogauit illum, dicens: Quid tibi
vis faciam? At ille dixit: Domine vt
42 videam. Et Iesus dixit illi: Respice,
43 fides tua te saluum fecit. Et con-
festim vidit, & sequebatur illum ma-
gnificans Deum. Et omnis plebs vt
vidit, dedit laudem Deo.

CAP. XIX.

1 ET ingressus perambulabat Ieri-
2 cho. Et ecce vir nomine Zachæus:
A & hic princeps erat publicanorum,
3 & ipse diues: & quærebat videre Ie-
sum, quis esset: & non poterat præ
4 turba, quia statura pusillus erat. Et
præcurrens ascendit in arborem sy-
comorum vt videret eum: quia inde
5 erat transiturus. Et cùm venisset ad
locum, suspiciens Iesus vidit illum,
& dixit ad eum: Zachæe festinans
descende: quia hodie in domo tua
6 oportet me manere. Et festinans de-
scendit, & excepit illum gaudens.
7 Et cum viderent omnes, murmura-
bant, dicentes quòd ad hominem
8 peccatorem diuertisset. Stans autem
Zachæus, dixit ad Dominum: Ecce
B dimidium bonorum meorum, Do-
mine, do pauperibus: & si quid ali-
quem defraudaui, reddo quadru-
9 plum. Ait Iesus ad eum: Quia hodie
salus domui huic facta est: eo quòd
10 & ipse filius sit Abrahæ. Venit Matt.18.
enim Filius hominis quærere, & sal- b.11
11 uum facere quod perierat. Hæc illis
audientibus adiiciens, dixit parabo-
lam, eo quòd esset prope Ierusalem:
& quia existimarent quòd confestim
12 regnum Dei manifestaretur. Dixit
ergo: Homo quidam nobilis abiit in Matt.25.
b.14

regionem longinquam accipere sibi
regnum, & reuerti. * Vocatis autẽ de- 13
cem seruis suis, dedit eis decẽ mnas,
& ait ad illos: Negotiamini dũ venio.
* Ciues autem eius oderant eum: & 14
miserunt legationem post illum, di- C
centes: Nolumus hunc regnare super
nos. * Et factũ est vt rediret accepto 15
regno: & iussit vocari seruos, quibus
dedit pecuniam, vt sciret quantum
quisq; negotiatus esset. * Venit autem 16
primus dicens: Domine, mna tua de-
cem mnas acquisiuit. * Et ait illi: Euge 17
bone serue, quia in modico fuisti fi-
delis, eris potestatem habens super
decem ciuitates. * Et alter venit, di- 18
cens: Domine, mna tua fecit quinque
mnas. * Et huic ait: Et tu esto super 19
quinque ciuitates. * Et alter venit, 20
dicens: Domine, ecce mna tua, quam
habui repositam in sudario. * timui 21
enim te, quia homo austerus es: D
tollis quod non posuisti, & metis
quod non seminasti. * Dicit ei: De ore 22
tuo te iudico serue nequam. scie-
bas quòd ego homo austerus sum,
tollens quod non posui, & metens
quod non seminaui: * & quare non 23
dedisti pecuniam meam ad mensam,
vt ego veniens cum vsuris vtique exe-
gissem illam? * Et astantibus dixit: Au- 24
ferte ab illo mnam, & date illi, qui
decem mnas habet. * Et dixerunt ei: 25
* Sup. 8. c.18 Matt. 13. b.12. & 25. c.29 Marc. 4. c.25 Domine, habet decem mnas. * * Dico 26
autem vobis, quia, omni habenti
dabitur, & abundabit: ab eo autem,
qui non habet, & quod habet aufe-
retur ab eo. * Verumtamen inimicos 27
meos illos, qui noluerunt me regna- E
re super se, adducite huc: & in-
terficite ante me. * Et his dictis, præ- 28
cedebat ascendens Ierosolymam.
* Matt. 21. a.1 Mar. 11. a.1 * Et factum est, * cùm appropinquas- 29
set ad Bethphage, & Bethaniam ad
montem, qui vocatur Oliueti, misit
duos discipulos suos, * dicens: Ite 30
in castellum, quod contra est: in
quod introeuntes, inuenietis pullum
asinæ alligatum, cui nemo vnquam
hominum sedit: soluite illum, & ad-
ducite. * Et si quis vos interrogauerit: 31
Quare soluitis? sic dicetis ei: Quia
Dominus operam eius desiderat.
* Abierunt autem qui missi erant: & 32
inuenerunt, sicut dixit illis, stan-
tem pullum. * Soluentibus autem 33
illis pullum, dixerunt domini eius ad
illos: Quid soluitis pullum? * At illi 34
dixerunt: Quia Dominus eum ne-

35 cessarium habet. * * Et duxerunt il- * Ioan. 12. b.14
F lum ad Iesum. Et iactantes vestimen-
ta sua supra pullum, imposuerunt
36 Iesum. * Eunte autem illo, substerne-
37 bant vestimenta sua in via. * Et cùm
appropinquaret iam ad descensum
Montis oliueti, cœperunt omnes
turbæ discipulorum gaudentes lau-
dare Deũ voce magna super omni-
38 bus, quas viderant, virtutibus, * di-
centes: Benedictus, qui venit rex in
nomine Domini, pax in cælo, & glo-
39 ria in excelsis. * Et quidam Pharisæo-
rum de turbis, dixerũt ad illũ: Magi-
40 ster, increpa discipulos tuos. * Quibus
ipse ait: Dico vobis, quia si hi tacue-
41 rint, lapides clamabunt. * Et vt appro-
pinquauit, videns ciuitatem fleuit
42 super illam, dicens: * Quia si cogno-
uisses & tu, & quidem in hac die tua,
quæ ad pacem tibi, nunc autem abs-
43 condita sunt ab oculis tuis. * Quia
venient dies in te: & circumdabunt te
inimici tui vallo, & circumdabũt te:
44 & coangustabunt te vndique: * & ad
G terram prosternent te, & filios tuos,
qui in te sunt, * & non relinquent in * Matt. 24. a.2
te lapidem super lapidem: eo quòd Mar. 13. a.2
non cognoueris tempus visitationis
45 tuæ. * * Et ingressus in templum, cœpit Infr. 21. b.6
eiicere vendentes in illo, & ementes,
46 * dicens illis: Scriptum est: Quia do- * Matt. 21. b.12
mus mea domus orationis est. Vos Mar. 11. b.17
autem fecistis illam speluncam latro-
47 num. * Et erat docens quotidie in Isa. 56. c.7
templo. Principes autem sacerdo- Iere. 7. b.11
tum, & Scribæ, & Principes plebis
48 quærebant illum perdere: * & non
inueniebant quid facerent illi. Om-
nis enim populus suspensus erat, au-
diens illum.

CAP. XX.

1 ET factum est in vna dierum, do- Matt. 21. c.23
A cente illo populum in templo, & Mar. 11. d.27
euangelizante, conuenerunt principes
sacerdotum, & Scribæ cũ senioribus,
2 * & aiunt dicentes ad illum: Dic nobis,
in qua potestate hæc facis? aut: Quis
est, qui dedit tibi hanc potestatem?
3 * Respondens autem Iesus, dixit ad
illos: Interrogabo vos & ego vnum
4 verbum. Respondete mihi: * Bapti-
smus Ioannis de cælo erat, an ex ho-
5 minibus? * At illi cogitabant intra se,
dicentes: Quia si dixerimus, de cælo,
dicet, Quare ergo non credidistis
6 illi? * Si autem dixerimus, Ex homi-
nibus, plebs vniuersa lapidabit nos:
certi sunt enim, Ioannem prophetam

esse.

esse. Et responderunt se nescire vnde 7
esset. Et Iesus ait illis: Neque ego dico 8
vobis in qua potestate hæc facio.
Cœpit autem dicere ad plebem pa- 9
Matt. 21. d. 33 rabolam hanc: Homo plantauit vi- B
Mar. 12. a. 1 neam, & locauit eam colonis: & ipse
Isa. 5. a. 1 peregre fuit multis temporibus. Et 10
Ier. 2. d. 21 in tempore misit ad cultores seruum,
vt de fructu vineæ darent illi. Qui
cæsum dimiserunt eum inanem. Et 11
addidit alterum seruum mittere. Illi
autem hunc quoque cædentes, & af-
ficientes contumelia, dimiserunt ina-
nem. Et addidit tertium mittere: qui 12
& illum vulnerantes eiecerunt. Dixit 13
autem dominus vineæ: Quid faciam?
mittam filium meum dilectum: for-
sitan, cùm hunc viderint, verebun-
tur. Quem cùm vidissent coloni, 14
cogitauerunt intra se, dicentes: Hic
est heres, occidamus illum, vt nostra
fiat hereditas. Et eiectum illum ex- 15
tra vineam, occiderunt. Quid ergo C
faciet illis dominus vineæ? veniet, & 16
perdet colonos istos, & dabit vi-
neam aliis. Quo audito, dixerunt
illi: Absit. Ille autem aspiciens eos 17
ait: Quid est ergo hoc, quod scri-
Psal. 117. d. 22 ptum est: Lapidem quem reproba-
uerunt ædificantes, hic factus est in
Act. 4. b. 11 caput anguli? Omnis, qui ceciderit 18
Ro. 9. g. 33 rit super illum lapidem, conquassa-
1. Pe. 2. a. 8 bitur: super quem autem ceciderit,
Isa. 28. d. 16 comminuet illum. Et quærebant 19
principes sacerdotum, & Scribæ mit-
tere in illum manus illa hora: &
timuerunt populum: cognouerunt
enim quòd ad ipsos dixerit similitu-
Matt. 22. b. 15 dinem hanc. Et obseruantes mise- 20
runt insidiatores, qui se iustos simu- D
Mar. 12. b. 13 larent, vt caperent eum in sermone,
vt traderent illum principatui, &
potestati præsidis. Et interrogaue- 21
runt eum, dicentes: Magister, scimus
quia rectè dicis, & doces: & non ac-
cipis personam, sed viam Dei in ve-
ritate doces: licet nobis tributum 22
dare Cæsari, an non? Considerans 23
autem dolum illorum, dixit ad eos:
Quid me tentatis? Ostendite mihi 24
denarium: Cuius habet imaginem, &
inscriptionem? Respondentes dixe-
Ro. 13. a. 7 runt ei: Cæsaris. Et ait illis: Reddite 25
ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: &
quæ sunt Dei, Deo. Et non potue- 26
runt verbum eius reprehendere co-
Matt. 22. c. 23 ram plebe: & mirati in responso E
eius, tacuerunt. Accesserunt autem 27
Mar. 12. b. 18 quidam Sadducæorum, qui negant

esse resurrectionem, & interrogaue-
28 runt eum, dicentes: Magister, Moy-
ses scripsit nobis: Si frater alicuius Deut. 25. b. 5
mortuus fuerit habens vxorem, &
hic sine liberis fuerit, vt accipiat eam
frater eius vxorem, & suscitet semen
29 fratri suo. Septem ergo fratres erant:
& primus accepit vxorem, & mor-
30 tuus est sine filiis. Et sequens accepit
illam, & ipse mortuus est sine filio.
31 Et tertius accepit illam. Similiter &
omnes septem, & non reliquerunt
32 semen, & mortui sunt. Nouissimè
33 omnium mortua est & mulier. In
resurrectione ergo, cuius eorum erit
vxor? siquidem septem habuerunt
34 eam vxorem. Et ait illis Iesus: Filij
F huius sæculi nubunt, & traduntur
35 ad nuptias: illi verò, qui digni habe-
buntur sæculo illo, & resurrectione
ex mortuis, neque nubent, neque
36 ducent vxores: neque enim vltrà
mori poterunt: æquales enim Angelis
sunt, & filij sunt Dei: cùm sint filij
37 resurrectionis. Quia verò resurgant
mortui, & Moyses ostendit secus ru-
bum, sicut dicit Dominum, Deum Exod. 3. b. 6
Abraham, & Deum Isaac, & Deum
38 Iacob. Deus autem non est mor-
tuorum, sed viuorum: omnes enim
39 viuunt ei. Respondentes autem
quidam Scribarum, dixerunt ei: Ma-
40 gister, bene dixisti. Et amplius non
audebant eum quidquam interro-
41 gare. Dixit autem ad illos: Quo-
modo dicunt Christum, filium esse
42 Dauid? & ipse Dauid dicit in libro
G Psalmorum: Dixit Dominus Do- Matt. 22. d. 44
43 mino meo, sede à dextris meis, do- Mar. 12. d. 36
nec ponam inimicos tuos, scabellum Ps. 109. a. 1
44 pedum tuorum? Dauid ergo Domi-
num illum vocat: & quomodo filius
45 eius est? Audiente autem omni po-
46 pulo, dixit discipulis suis: Attendite Matt. 23. a. 6
à Scribis, qui volunt ambulare in Marc. 12. d. 38
stolis, & amant salutationes in foro,
& primas cathedras in synagogis, & Sup. 11. f. 43
47 primos discubitus in conuiuiis: qui
deuorant domos viduarum, simu-
lantes longam orationē. Hi accipient
damnationem maiorem.

CAP. XXI.

1 RESpiciens autem vidit eos, qui Mar. 12. d. 41
A mittebant munera sua in gazo-
2 phylacium, diuites. Vidit autem
& quandam viduam pauperculam
3 mittentem æra minuta duo. Et dixit:
Verè dico vobis, quia vidua hæc

pauper,

pauper, plus quàm omnes misit. * Nam 4
omnes hi ex abundanti sibi miserunt
in munera Dei: hæc autem ex eo,
quod deest illi, omnem victum suum,
quem habuit, misit. * Et quibusdam 5
dicentibus de templo quòd bonis
lapidibus, & donis ornatum esset, dixit:
* Hæc, quæ videtis, [b] venient dies, in 6
quibus non relinquetur lapis super B
lapidem, qui non destruatur. * Inter- 7
rogauerunt autem illum, dicentes:
Præceptor, quando hæc erunt, &
quod signum cùm fieri incipient?
* Qui dixit: Videte ne seducamini: 8
multi enim venient in nomine meo,
dicentes quia ego sum: & tempus ap-
propinquauit: nolite ergo ire post
eos. * Cùm autem audieritis prælia, & 9
seditiones, nolite terreri: oportet pri- C
mùm hæc fieri, sed nondum statim
finis. * Tunc dicebat illis: Surget 10
gens contra gentem, & regnum ad-
uersus regnum. * Et terræmotus ma- 11
gni erunt per loca, & pestilentiæ, &
fames, terroresque de cælo, & signa
magna erunt. * Sed ante hæc omnia 12
inijcient vobis manus suas, & perse-
quentur tradentes in synagogas, &
custodias, trahentes ad reges, & præ-
sides propter nomen meum: * contin- 13
get autem vobis in testimonium.
* Ponite ergo in cordibus vestris non 14
præmeditari quemadmodum respon-
deatis. * ego enim dabo vobis os, & 15
sapientiam, cui non poterunt resiste- D
re, & contradicere omnes aduersarij
vestri. * Trademini autem à parenti- 16
bus, & fratribus, & cognatis, & ami-
cis, & morte afficient ex vobis: * & 17
eritis odio omnibus propter nomen
meum: * & capillus de capite vestro 18
non peribit. * In patientia vestra pos- 19
sidebitis animas vestras. * [c] Cùm au- 20
tem videritis circumdari ab exercitu
Ierusalem, tunc scitote quia appro-
pinquauit desolatio eius: * tunc qui 21
in Iudæa sunt, fugiant ad montes:
& qui in medio eius, discedant: &
qui in regionibus, non intrent in
eam. * quia dies vltionis hi sunt, vt 22
impleantur omnia, quæ scripta sunt.
* Væ autem prægnantibus, & nu- 23
trientibus in illis diebus. erit enim E
pressura magna super terram, & ira
populo huic. * Et cadent in ore gladij: 24
& captiui ducentur in omnes Gen-
tes. & Ierusalem calcabitur à Gen-
tibus: donec impleantur tempora
nationum. * [d] Et erunt signa in sole, & 25

[b] Matt. 24. a. 1. Mar. 13. a. 1. Sup. 19. g. 44
[c] Matt. 24. b. 15. Marc. 13. b. 14. Dan. 9. g. 27
[d] Matt. 24. c. 29

luna, & stellis, & in terris pressura
Gentium præ confusione sonitus ma-
26 ris, & fluctuum: * arescentibus ho-
minibus præ timore, & expectatio-
ne, quæ superuenient vniuerso orbi:
nam virtutes cælorum mouebuntur:
27 * & tunc videbunt filium hominis
F venientem in nube cum potestate
28 magna, & maiestate. * His autem fieri
incipientibus, respicite, & leuate ca-
pita vestra: [e] quoniam appropinquat
29 redemptio vestra. * Et dixit illis simi-
litudinem: Videte ficulneam, & om-
30 nes arbores: * cùm producunt iam
ex se fructum, scitis quoniam prope
31 est æstas. * Ita & vos cùm videritis
hæc fieri, scitote quoniam prope est
32 regnum Dei. * Amen dico vobis, quia
non præteribit generatio hæc, do-
33 nec omnia fiant. * Cælum, & terra
transibunt: verba autem mea non
34 transibunt. * Attendite autem vo-
G bis, ne fortè grauentur corda vestra
in crapula, & ebrietate, & curis
huius vitæ: & superueniat in vos
35 repentina dies illa: * tamquam la-
queus enim superueniet in omnes,
qui sedent super faciem omnis terræ.
36 * Vigilate itaque, omni tempore oran-
tes, vt digni habeamini fugere ista
omnia, quæ futura sunt, & stare ante
37 Filium hominis. * Erat autem diebus
docens in templo: noctibus verò
exiens, morabatur in monte, qui
38 vocatur Oliueti. * Et omnis populus
manicabat ad eum in templo au-
dire eum.

Mar. 13. c. 24. Isa. 13. b. 10. Eze. 32. b. 7. Ioel. 3. c. 15
[e] Ro. 8. d. 23

CAP. XXII.

1 Appropinquabat autem dies fe-
A stus Azymorum, qui dicitur
2 Pascha: * & quærebant principes
sacerdotum, & Scribæ, quomodo
Iesum interficerent: timebant verò
3 plebem. * [f] Intrauit autem satanas in
Iudam, qui cognominabatur Iscario-
4 tes, vnum de duodecim. * Et abiit,
& locutus est cum principibus sacer-
dotum, & magistratibus, quemad-
5 modum illum traderet eis. * Et gauisi
sunt, & pacti sunt pecuniam illi dare.
6 * Et spopondit. Et quærebat opportu-
nitatem vt traderet illum sine turbis.
7 * Venit autem dies Azymorum, in qua
8 necesse erat occidi pascha. * Et misit
Petrum, & Ioannem, dicens: Euntes
parate nobis pascha, vt manduce-
9 mus. * At illi dixerunt: Vbi vis pare-
10 mus? * Et dixit ad eos: Ecce intro-

Matt. 26. a. 2. Mar. 14. a. 1
[f] Matt. 26. b. 14. Mar. 14. b. 10

euntibus vobis in ciuitatem, occur-
ret vobis homo quidam amphoram B
aquæ portans: sequimini eum in do-
mum, in quam intrat, * & dicetis 11
patrifamilias domus: Dicit tibi Ma-
gister: Vbi est diuersorium, vbi pa-
scha cum discipulis meis mandu-
cem? * Et ipse ostendet vobis cœna- 12
culum magnum stratum, & ibi pa-
rate. * Euntes autem inuenerunt 13
sicut dixit illis, & parauerunt pa-
*Mat. 26. b. 20 Mar. 14. b. 17 scha. * * Et cùm facta esset hora, dis- 14
cubuit, & duodecim Apostoli cum
eo. * & ait illis: Desiderio desidera- 15
ui hoc pascha manducare vobis-
cum, antequam patiar. * Dico enim 16
vobis, quia ex hoc non manducabo
illud, donec impleatur in regno Dei.
* Et accepto calice gratias egit, & 17
dixit: Accipite, & diuidite inter vos.
* dico enim vobis quòd non bibam 18
de generatione vitis, donec regnum
*1. Cor. 11. e. 24 Dei veniat. * * & accepto pane gratias 19
egit, & fregit, & dedit eis, dicens:
Hoc est corpus meum, quod pro vo- C
bis datur: hoc facite in meam com-
memorationem. * Similiter & cali- 20
cem, postquam cœnauit, dicens:
Hic est calix nouum testamétum in
sanguine meo, qui pro vobis funde-
*Mat. 26 b. 21 Mar. 14. b. 20 Ioan. 13 c. 18 *Psal. 40. b. 10 tur. * * Verumtamen ecce manus 21
tradentis me, mecum est in mensa.
* Et quidem Filius hominis, * secun- 22
dùm quod definitum est, vadit: ve-
rumtamen væ homini illi, per quem
tradetur. * Et ipsi cœperunt quærere 23
inter se, quis esset ex eis, qui hoc fa-
cturus esset. * Facta est autem & 24
contentio inter eos, quis eorum vi-
deretur esse maior. * Dixit autem 25
*Mat. 20. d. 25 Mar. 10 f. 42 eis: * Reges Gentium dominantur
eorum: & qui potestatem habent
super eos, benefici vocantur. * Vos 26
autem non sic: sed qui maior est in
vobis, fiat sicut minor: & qui præ-
cessor est, sicut ministrator. * Nam 27
quis maior est, qui recumbit, an qui
ministrat? nónne qui recumbit? Ego
autem in medio vestrum sum, sicut
qui ministrat: * vos autem estis, qui 28
permansistis mecum in tentatio-
nibus meis. * Et ego dispono vobis 29
sicut disposuit mihi Pater meus re-
gnum. * vt edatis, & bibatis su- 30
per mensám meam in regno meo:
& sedeatis super thronos iudicantes
duodecim tribus Israel. * Ait autem 31
Dominus: Simon, Simon, ecce satanas
expetiuit vos vt cribraret sicut tri-
32 ticum: * ego autem rogaui pro te
vt non deficiat fides tua: & tu ali-
D quando conuersus confirma fratres
33 tuos. * Qui dixit ei: Domine, tecum
paratus sum & in carcerem, & in
34 mortem ire. * * At ille dixit: Dico *Mat. 26. c. 34 Mar. 14. c. 30
tibi Petre, non cantabit hodie gal-
lus, donec ter abneges nosse me. Et
35 dixit eis: * * Quando misi vos sine *Mat. 10. b. 9
sacculo, & pera, & calceamentis,
36 numquid aliquid defuit vobis? * At
illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis:
Sed nunc qui habet sacculum, tollat
similiter & peram: & qui non ha-
bet, vendat tunicam suam, & emat
37 gladium. * Dico enim vobis, quo-
niam adhuc hoc, quod scriptum est,
oportet impleri in me: * Et cum ini- *Isa. 53. d. 12
quis deputatus est. Etenim ea, quæ
38 sunt de me, finem habent. * At illi
dixerunt: Domine, ecce duo gladij
39 hic. At ille dixit eis: Satis est. * * Et *Mat. 26. c. 30 Mar. 14. c. 32. Ioã. 18. a. 1
egressus ibat secundùm consuetudi-
nem in Montem oliuarum. Secuti
40 sunt autem illum & discipuli. * Et
E cùm peruenisset ad locum, dixit il-
lis: Orate ne intretis in tentatio-
41 nem. * * Et ipse auulsus est ab eis *Mat. 26. d. 39 Mar. 14. d. 35
quantum iactus est lapidis: & positis
42 genibus orabat, * dicens: Pater si
vis, transfer calicem istum à me:
Verumtamen non mea voluntas, sed
43 tua fiat. * Apparuit autem illi Ange-
lus de cælo, confortans eum. Et fa-
ctus in agonia, prolixiùs orabat.
44 * Et factus est sudor eius, sicut gut-
tæ sanguinis decurrentis in terram.
45 * Et cùm surrexisset ab oratione, &
venisset ad discipulos suos, inuenit
46 eos dormientes præ tristitia. * Et ait
illis: Quid dormitis? surgite, orate,
47 ne intretis in tentationem. * * Adhuc *Mat. 26. e. 47 *Mar. 14. e. 43 Ioã. 18. a. 3
eo loquente ecce turba: & qui voca-
batur Iudas, vnus de duodecim, an-
tecedebat eos: & appropinquauit
48 Iesu vt oscularetur eum. * Iesus au-
tem dixit illi: Iuda, osculo Filium
49 hominis tradis? * Videntes autem
hi, qui circa ipsum erant, quod fu-
turum erat, dixerunt ei: Domine, si
50 percutimus in gladio? * Et percussit
F vnus ex illis seruum principis sacer-
dotum, & amputauit auriculam
51 eius dexteram. * Respondens autem
Iesus, ait: Sinite vsque huc. Et cùm
tetigisset auriculam eius, sanauit
52 eum. * Dixit autem Iesus ad eos, qui
venerant ad se, principes sacerdo-
tum, & magistratus templi, & senio-

res: Quasi ad latronem existis cum
gladiis, & fustibus? * Cùm quotidie 53
vobiscum fuerim in templo, non ex-
tendistis manus in me: sed hæc est
hora vestra, & potestas tenebrarum.
* * Comprehendentes autem eum, 54
duxerunt ad domum principis sa-
cerdotum: Petrus verò sequebatur à
longè. * * Accenso autem igne in 55
medio atrij, & circumsedentibus il-
lis, erat Petrus in medio eorum.
* Quem cùm vidisset ancilla quæ- 56
dam sedentem ad lumen, & cum
fuisset intuita, dixit: Et hic cum illo
erat. * At ille negauit eum, dicens: 57
Mulier, non noui illum. * Et post 58
pusillum alius videns eum, dixit: Et
tu de illis es. Petrus verò ait: O ho-
mo, non sum. * * Et interuallo facto 59
quasi horæ vnius, alius quidã affir-
mabat, dicens: Verè & hic cum illo G
erat: nam & Galilæus est. * Et ait 60
Petrus: Homo, nescio quid dicis. Et
continuo adhuc illo loquente can-
tauit gallus. * Et conuersus Domi- 61
nus respexit Petrum. Et recordatus
est Petrus verbi Domini, sicut dixe-
rat: * Quia priùs quàm gallus can-
tet, ter me negabis: * Et egressus fo- 62
ras Petrus fleuit amarè. * Et viri, qui 63
tenebant illum, illudebant ei, cæden-
tes. * Et velauerunt eum, & percu- 64
tiebant faciem eius: & interrogabant
eum, dicentes: Prophetiza, quis est,
qui te percussit? * Et alia multa bla- 65
sphemantes dicebant in eum. * * Et 66
vt factus est dies, conuenerunt senio-
res plebis, & principes sacerdotum,
& Scribæ, & duxerunt illum in con-
cilium suum, dicentes: Si tu es Chri-
stus: dic nobis. * Et ait illis: Si vobis 67
dixero, non credetis mihi: * si autem 68
& interrogauero, non respondebi-
tis mihi, neque dimittetis, * Ex hoc 69
autem erit Filius hominis sedens à
dextris virtutis Dei. * Dixerunt au- 70
tem omnes: Tu ergo es Filius Dei?
Qui ait: Vos dicitis, quia ego sum.
* At illi dixerunt: Quid adhuc desi- 71
deramus testimonium? ipsi enim
audiuimus de ore eius.

CAP. XXIII.

ET surgens omnis multitudo eo- 1
rum, duxerunt illum ad Pila- A
tum. * Cœperunt autem illum accu- 2
sare, dicentes: Hunc inuenimus sub-
uertentem gentem nostram, * &
prohibentem tributa dare Cæsari, &
dicentem se Christum regem esse.

Mats. 26. f. 57 Mar. 14. f. 41 Ioan. 18. a. 24
Matt. 26. g. 69 Mar. 14. g. 66 Ioan. 18. c. 25
Ioan. 18. e. 26
Matt. 26. e. 34 Mar. 14. e. 30 Ioan. 13. d. 38
Matt. 27. a. 1 Mar. 15. a. 1 Ioan. 18. c. 28
Mat. 22. b. 21 Mar. 12. b. 17

3 * * Pilatus autem interrogauit eum,
dicens: Tu es rex Iudæorum? At ille
4 respondens ait: Tu dicis. * Ait autem
Pilatus ad principes sacerdotum, &
turbas: Nihil inuenio causæ in hoc
5 homine. * At illi inualescebant, dicen-
tes: Commouet populum docens per
vniuersam Iudæam, incipiens à Ga-
6 lilæa vsque huc. * Pilatus autem au-
diens Galilæam, interrogauit si homo
7 Galilæus esset. * Et vt cognouit quòd
de Herodis potestate esset, remisit
eum ad Herodem, qui & ipse Ieroso-
8 lymis erat illis diebus. * Herodes au-
B tem viso Iesu, gauisus est valde. erat
enim cupiens ex multo tempore vi-
dere eum, eo quòd audierat multa de
eo, & sperabat signum aliquod videre
9 ab eo fieri. * Interrogabat autem eum
multis sermonibus. At ipse nihil illi
10 respondebat. * Stabant autem princi-
pes sacerdotum, & Scribæ constanter
11 accusantes eum. * Spreuit autẽ illum
Herodes cum exercitu suo: & illusit
indutum veste alba, & remisit ad
12 Pilatum. * Et facti sunt amici Herodes
& Pilatus in ipsa die: nam antea ini-
13 mici erant ad inuicem. * Pilatus au-
tem conuocatis principibus sacerdo-
14 tum, & magistratibus, & plebe, * dixit
ad illos: Obtulistis mihi hunc homi-
nem quasi auertentem populum, &
ecce ego coram vobis interrogans,
* nullam causam inueni in homine
isto ex his, in quibus eum accusatis.
15 * Sed neque Herodes. nam remisi vos
C ad illum, & ecce nihil dignum morte
16 actum est ei. * Emendatum ergo il-
17 lum dimittam. * Necesse autem ha-
bebat dimittere eis per diem festum,
18 vnum. * Exclamauit autem simul vni-
uersa turba, dicens: Tolle hunc, &
19 dimitte nobis Barabbã, * qui erat pro-
pter seditionem quandam factam in
ciuitate & homicidium, missus in car-
20 cerem. * Iterum autem Pilatus locutus
est ad eos, volens dimittere Iesum.
21 * At illi succlamabant, dicentes: Cru-
22 cifige, crucifige eum. * Ille autem ter-
tiò dixit ad illos: * Quid enim mali
fecit iste? nullam causam mortis in-
uenio in eo: corripiam ergo illum,
23 & dimittam. * At illi instabant vo-
D cibus magnis postulantes vt crucifi-
geretur: & inualescebant voces eo-
24 rum. * Et Pilatus adiudicauit fieri pe-
25 titionem eorum. * Dimisit autem illis
eum, qui propter homicidium, & se-
ditionem missus fuerat in carcerem,

Matt. 27. b. 11 Mar. 15. a. 2 Ioan. 18. f. 33
Ioan. 18 g. 38. & 19 a. 4
Mat. 27. c. 23 Mar. 15. b. 14

quem

quem petebant, Iesum verò tradidit
Mat. 27. d. 32 voluntati eorum. * ᵃEt cum ducerent 26
eum, apprehenderunt Simonem
Mar. 15. b. 21 quendam Cyrenensem venientem de
villa: & imposuerunt illi crucem
portare post Iesum. * Sequebatur 27
autem illum multa turba populi, &
mulierum: quæ plangebant, & la-
mentabantur eum. * Conuersus au- 28
tem ad illas Iesus, dixit: Filiæ Ierusa-
lem, nolite flere super me, sed super
vos ipsas flete, & super filios vestros.
* Quoniam ecce venient dies, in qui- 29
bus dicent: Beatæ steriles, & ventres,
qui non genuerūt, & vbera, quæ non
lactauerunt. * Tunc incipient dicere 30
ᵇIsa. 2. d. 19 montibus: ᵇCadite super nos. & col- E
Osee 10. b. 8 libus: Operite nos. * Quia si in viridi 31
Apo. 6. d. 16 ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?
* Ducebantur autem & alij duo ne- 32
quam cum eo, vt interficerentur.
ᶜMat. 27. d. 33 * ᶜEt postquam venerunt in locum, 33
qui vocatur Caluariæ, ibi crucifixe-
Mar. 15. b. 22 runt eum: & latrones, vnum à dex-
Ioan. 19. c. 17 tris, & alterum à sinistris. * Iesus au- 34
tem dicebat: Pater, dimitte illis: non
enim sciunt quid faciunt. Diuidentes
verò vestimenta eius, miserunt sor-
tes. * Et stabat populus spectans, & 35
deridebant eum principes cum eis,
dicentes: Alios saluos fecit, se saluum
faciat, si hic est Christus Dei electus.
* Illudebant autem ei & milites acce- 36
dentes, & acetum offerentes ei, * & 37
dicentes: Si tu es rex Iudæorum, sal-
uum te fac. * Erat autem & superscri- 38
ptio scripta super eum litteris Græ-
cis, & Latinis, & Hebraicis: Hic est
rex Iudæorum. * Vnus autem de 39
his, qui pendebant, latronibus,
blasphemabat eum, dicens: Si tu
es Christus, saluum fac temetip-
sum, & nos. * Respondens au- 40
tem alter increpabat eum, dicens:
Neque tu times Deum, quod in
eadem damnatione es. * Et nos qui- 41
dem iustè, nam digna factis recipi-
mus: hic verò nihil mali gessit. * Et 42
dicebat ad Iesum: Domine memento
mei, cùm veneris in regnum tuum.
* Et dixit illi Iesus: Amen dico tibi: 43
Hodie mecum eris in paradiso. * Erat 44
autem ferè hora sexta, & tenebræ
factæ sunt in vniuersam terram vs-
que in horam nonam. * Et obscuratus 45
est sol: & velum templi scissum est
medium. * Et clamans voce magna 46
ᵈPsal. 30. a. 6 Iesus ait: ᵈPater, in manus tuas com-
mendo spiritum meum. Et hæc di-

47 cens, expirauit. * Videns autem Cen-
G turio quod factum fuerat, glorifica-
uit Deum, dicens: Verè hic homo
48 iustus erat. * Et omnis turba eorum,
qui simul aderant ad spectaculum
istud, & videbant quæ fiebant, per-
cutientes pectora sua reuertebantur.
49 * Stabant autem omnes noti eius à
longè: & mulieres, quæ secutæ eum
50 erát à Galilæa hæc videntes. * ᵃEt ecce Matt. 27. g. 57
vir nomine Ioseph, qui erat decurio, Mar. 15. d. 43
51 vir bonus, & iustus: * hic non con-
senserat consilio, & actibus eorum, Ioan. 19. g. 38
ab Arimathæa ciuitate Iudææ, qui
52 expectabat & ipse regnum Dei. * hic
accessit ad Pilatum, & petiit corpus
53 Iesu: * & depositum inuoluit sindone,
& posuit eum in monumento ex-
ciso, in quo nondum quisquam po-
54 situs fuerat. * Et dies erat parasceues,
55 & sabbatum illucescebat. * Subsecu-
tæ autem mulieres, quæ cum eo ve-
nerant de Galilæa, viderunt monu-
mentum, & quemadmodum posi-
56 tum erat corpus eius. * Et reuertentes
parauerunt aromata, & vnguenta:
& sabbato quidem siluerunt secun-
dùm mandatum.

CAP. XXIIII.

1 VNa autem sabbati valde diluculo Matt. 28. a. 1
A venerunt ad monumentum,
portantes, quæ parauerát, aromata: Mar. 16. a. 2
2 * & inuenerunt lapidem reuolutum Ioan. 20. a. 1
3 à monumento. * Et ingressæ non in-
4 uenerunt corpus Domini Iesu. * Et
factum est, dum mente consternatæ
essent de isto, ecce duo viri steterunt
5 secus illas in veste fulgenti. * Cùm ti-
merent autem, & declinarent vultum
in terram, dixerunt ad illas: Quid
6 quæritis viuentem cum mortuis? non
est hic, sed surrexit: recordamini
qualiter locutus est vobis, cùm ad-
7 huc in Galilæa esset, * dicens: ᵇQuia Matt. 17. d. 13
oportet filium hominis tradi in ma- Mar. 9. c. 31
nus hominum peccatorum, & cru-
8 cifigi, & die tertia resurgere. * Et re- Sup. 9. c. 22
9 cordatæ sunt verborum eius. * Et re-
gressæ à monumento nunciauerunt
hæc omnia illis vndecim, & cete-
10 ris omnibus. * Erat autem Maria
B Magdalene, & Ioanna, & Maria
Iacobi, & ceteræ, quæ cum eis erant,
11 quæ dicebant ad Apostolos hæc. * Et
visa sunt ante illos, sicut deliramen-
tum verba ista: & non crediderunt
12 illis. * Petrus autem surgens cucurrit
ad monumentum: & procumbens

vidit linteamina sola posita, & abiit
secum mirans quod factum fuerat.
*a Et ecce duo ex illis ibant ipsa die 13
in castellum, quod erat in spatio sta-
diorũ sexaginta ab Ierusalem, nomi-
ne Emmaus. *& ipsi loquebantur ad 14
inuicem de his omnibus, quæ accide-
rant. * Et factum est, dum fabularen- 15
tur, & secum quærerent: & ipse Ie-
sus appropinquans ibat cum illis:
*oculi autem illorum tenebantur ne 16
eum agnoscerent. *Et ait ad illos: Qui 17
sunt hi sermones, quos confertis ad
inuicem ambulantes, & estis tristes? C
* Et respondens vnus, cui nomen 18
Cleophas, dixit ei: Tu solus peregri-
nus es in Ierusalem, & non cogno-
uisti quæ facta sunt in illa his die-
bus? *Quibus ille dixit: Quæ? Et dixe- 19
runt: De Iesu Nazareno, qui fuit vir
propheta, potens in opere, & sermo-
ne coram Deo, & omni populo: * Et 20
quomodo eum tradiderunt summi
sacerdotes, & principes nostri in
damnationem mortis, & crucifixe-
runt eum. *nos autem sperabamus 21
quia ipse esset redempturus Israel. &
nunc super hæc omnia, tertia dies est
hodie quòd hæc facta sunt. * Sed & 22
mulieres quædam ex nostris terrue- D
runt nos, quæ ante lucem fuerunt ad
monumentum, * &, non inuento 23
corpore eius, venerunt, dicentes se
etiam visionem angelorum vidisse,
qui dicunt eum viuere. * Et abierunt 24
quidam ex nostris ad monumen-
tum: & ita inuenerunt sicut mulieres
dixerunt, ipsum verò non inuene-
runt. *Et ipse dixit ad eos: O stulti, & 25
tardi corde ad credendum in omni-
bus, quæ locuti sunt Prophetę! *Nón- 26
ne hæc oportuit pati Christum, & ita
intrare in gloriam suam? * Et inci- 27
piens à Moyse, & omnibus Prophe-
tis, interpretabatur illis in omnibus
scripturis, quæ de ipso erant. * Et ap- 28
propinquauerunt castello quo ibant:
& ipse se finxit longiùs ire. * Et coë- 29
gerunt illum, dicentes: Mane nobis- E
cum, quoniam aduesperascit, & in-
clinata est iam dies. Et intrauit cum
illis. * Et factum est, dum recumbe- 30
ret cum eis, accepit panem, & benedi-
xit, ac fregit, & porrigebat illis. * Et 31
aperti sunt oculi eorum, & cognoue-

runt eum: & ipse euanuit ex oculis
32 eorum. * Et dixerunt ad inuicem:
Nónne cor nostrum ardens erat in
nobis dum loqueretur in via, & ape-
33 riret nobis Scripturas? * Et surgentes
eadem hora regressi sunt in Ierusa-
lem: & inuenerunt congregatos vn-
34 decim, & eos, qui cum illis erant, *di-
centes: Quòd surrexit Dominus verè,
35 & apparuit Simoni. * Et ipsi narra-
bant quæ gesta erant in via: & quo-
modo cognouerunt eum in fractione
36 panis. *b Dum autem hæc loquuntur,
stetit Iesus in medio eorum, & dicit
eis: Pax vobis: ego sum, nolite timere.
37 *Cõturbati verò, & conterriti, existi-
38 mabant se spiritum videre. * Et dixit
F eis: Quid turbati estis, & cogitationes
39 ascendunt in corda vestra? * Videte
manus meas, & pedes, quia ego ipse
sum: palpate, & videte: quia spiritus
carnem, & ossa non habet, sicut me
40 videtis habere. * Et cùm hoc dixisset,
41 ostendit eis manus, & pedes. *Adhuc
autem illis non credentibus, & mi-
rantibus præ gaudio, dixit: Habetis
42 hic aliquid, quod manducetur? * At
illi obtulerunt ei partem piscis assi, &
43 fauum mellis. * Et cum manducasset
coram eis, sumens reliquias dedit eis.
44 *Et dixit ad eos: Hæc sunt verba, quæ
locutus sum ad vos, cũ adhuc essem
vobiscum, quoniam necesse est im-
pleri omnia, quæ scripta sunt in lege
Moysi, & Prophetis, & Psalmis de
45 me. *Tunc aperuit illis sensum vt in-
46 telligerent Scripturas. * & dixit eis:
G *c Quoniam sic scriptum est, & sic
oportebat Christũ pati, & resurgere
47 à mortuis tertia die: * & prædicari in
nomine eius pœnitentiam, & remis-
sionem peccatorum in omnes gentes,
48 incipientibus ab Ierosolyma. * *d Vos
49 autem testes estis horum. * *e Et ego
mitto promissum Patris mei in vos.
vos autem sedete in ciuitate, quoad-
50 usq; induamini virtute ex alto. *Edu-
xit autem eos foras in Bethaniam: &
eleuatis manibus suis benedixit eis.
51 *f Et factum est, dum benediceret il-
lis, recessit ab eis, & ferebatur in cæ-
52 lum. * Et ipsi adorantes regressi sunt
53 in Ierusalem cum gaudio magno: *&
erant semper in templo, laudantes,
& benedicentes Deum. Amen.

a Mar. 16. c. 12
b Mar. 16. c. 14 Ioan. 20. c. 19
c Psal. 18. b. 7
d Act. 1. a. 8
e Ioan. 14. d. 26
f Act. 1. a. 4 Mar. 16. d. 19

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM IOANNEM.

CAPVT PRIMVM.

IN principio erat verbum, & ver- 1
bũ erat apud Deum, & Deus erat A
verbum. * Hoc erat in principio 2
apud Deum. * Omnia per ipsum fa- 3
cta sunt: & sine ipso factum est nihil,
quod factum est, * in ipso vita erat, 4
& vita erat lux hominum: * & lux 5
in tenebris lucet, & tenebræ eam non
Matt. 3. cõprehenderunt. * Fuit homo missus 6
a. 2. à Deo, cui nomen erat Ioannes. * Hic 7
Mar. 1. a. 2. venit in testimoniũ vt testimonium
perhiberet de lumine, vt omnes cre-
derent per illũ. * non erat ille lux, sed 8
vt testimonium perhiberet de lumi-
Inf. 3. ne. * Erat lux vera, quæ illuminat 9
c. 19. omnem hominem veniẽtem in hunc
Heb. 11. mundum. * in mundo erat, * & mun- 10
a. 3. dus per ipsum factus est, & mundus B
eum non cognouit. * In propria ve- 11
nit, & sui eum nõ receperunt * quot- 12
quot autem receperunt eum, dedit
eis potestatem filios Dei fieri, his, qui
credunt in nomine eius: * qui non ex 13
sanguinibus, neque ex voluntate car-
nis, neque ex voluntate viri, sed ex
Mat. 1. Deo nati sunt. * Et verbum caro fa- 14
e. 16. ctum est, & habitauit in nobis: &
Luc. 2. b. 7. vidimus gloriam eius, gloriam quasi
vnigeniti à patre plenum gratiæ, &
veritatis. * Ioannes testimonium per- 15
hibet de ipso, & clamat dicens: Hic
erat, quem dixi: Qui post me ventu-
rus est, ante me factus est: quia prior
1. Tim. 6. me erat. * Et de plenitudine eius nos 16
d. 17. omnes accepimus, & gratiam pro
1. Ioan. 4. gratia. * quia lex per Moysen data est, 17
c. 12. gratia, & veritas per Iesum Christum C
facta est. * Deum nemo vidit vn- 18
quam: vnigenitus filius, qui est in
sinu patris, ipse enarrauit. * Et hoc 19
est testimonium Ioannis, quando
miserunt Iudæi ab Ierosolymis sa-
cerdotes & Leuitas ad eum vt inter-
rogarent eum: Tu quis es? * Et con- 20
fessus est, & non negauit: & confes-
sus est: Quia non sum ego Christus.
* Et interrogauerunt eum: Quid 21
ergo? Elias es tu? Et dixit: Non sum.
Propheta es tu? Et respondit: Non.
22 * Dixerunt ergo ei: Quis es vt re-
sponsum demus his, qui mise-
23 runt nos? quid dicis de teipso? * Ait:
* Ego vox clamantis in deserto: Di- Isa. 40.
rigite viam Domini, sicut dixit Isaias a. 3.
24 Propheta. * Et qui missi fuerant, Matt. 3. a. 3.
25 erant ex Pharisæis. * Et interroga Mar. 1. a. 3
D uerunt eum, & dixerunt ei: Quid Luc. 3. a. 4.
ergo baptizas, si tu non es Christus,
26 neque Elias, neque Propheta? * Re-
spondit eis Ioannes, dicens: * Ego Matt. 3.
baptizo in aqua: medius autem ve- b. 11.
27 strum stetit, quem vos nescitis. * Ipse Mar. 1. b. 7
est, qui post me venturus est, qui an- Luc. 3.
te me factus est: cuius ego non sum c. 16.
dignus vt soluam eius corigiam cal- Act. 1. a.
28 ceamẽti. * Hæc in Bethania facta sunt 5. & 2. a. 2.
trans Iordanẽ, vbi erat Ioannes bapti- & 11. c. 16. & 19. a. 4.
29 zans. * Altera die vidit Ioannes Iesum
venientem ad se, & ait: Ecce agnus
Dei, ecce qui tollit peccatum mun-
30 di. * Hic est, de quo dixi: Post me
venit vir, qui ante me factus est: quia
31 prior me erat. * & ego nesciebã eum,
sed vt manifestetur in Israel, pro-
pterea veni ego in aqua baptizans.
32 * Et testimonium perhibuit Ioannes,
dicens: * Quia vidi Spiritum descen- Matt. 3.
dentem quasi columbam de cælo, & d. 16.
33 mansit super eum. * Et ego nesciebam Mar. 1. b. 10.
eum: sed qui misit me baptizare in Luc. 3.
aqua, ille mihi dixit: Super quem d. 22.
videris Spiritum descendentem, &
manentem super eum, hic est, qui
34 baptizat in Spiritu sancto. * Et ego
vidi: & testimonium perhibui quia
35 hic est Filius Dei. * Altera die iterum
stabat Ioannes, & ex discipulis eius
36 duo. * Et respiciens Iesum ambulan-
37 tem, dicit: Ecce agnus Dei. * Et
audierunt eum duo discipuli loquen-
38 tem, & secuti sunt Iesum. * Conuer-
sus autem Iesus, & videns eos sequẽ-
tes se, dicit eis: Quid quæritis? Qui
dixerunt ei: Rabbi, (quod dicitur
interpretatum Magister) vbi habitas?
39 * Dicit eis: Venite, & videte. Vene-
F runt, & viderunt vbi maneret, &
apud eum manserunt die illo: hora
40 autem erat quasi decima. * Erat au-
tem Andreas frater Simonis Petri
vnus ex duobus, qui audierant à Io-
41 anne, & secuti fuerant eum. * Inue-
nit hic primum fratrem suum Simo-
nem, & dicit ei: Inuenimus Mes-
siam. (quod est interpretatum Chri-
42 stus.) * Et adduxit eum ad Iesum. In-
tuitus autem eum Iesus, dixit: Tu

es Simon filius Iona: tu vocaberis
Cephas, quod interpretatur Petrus.
43 * In crastinum voluit exire in Gali-
læam, & inuenit Philippum. Et di-
44 cit ei Iesus: Sequere me. * Erat au-
tem Philippus à Bethsaida, ciuita-
45 te Andreæ, & Petri. * Inuenit Phi-
lippus Nathanael, & dicit ei: Quem
G scripsit * Moyses in lege, & * Pro-
phetæ, inuenimus Iesum filium Io-
46 seph à Nazareth. * Et dixit ei Na-
thanael: A Nazareth potest aliquid
boni esse? Dicit ei Philippus: Veni,
47 & vide. * Vidit Iesus Nathanael ve-
nientem ad se, & dicit de eo: Ecce
verè Israëlita, in quo dolus non est.
48 * Dicit ei Nathanael: Vnde me no-
sti? Respondit Iesus, & dixit ei: Prius-
quam te Philippus vocaret, cùm es-
49 ses sub ficu, vidi te. * Respondit ei
Nathanael, & ait: Rabbi, tu es Fi-
50 lius Dei, tu es Rex Israël. * Respon-
dit Iesus, & dixit ei: Quia dixi tibi:
Vidi te sub ficu, credis: maius his
51 videbis. * Et dicit ei: Amen, amen
dico vobis, videbitis cælum aper-
tum, & Angelos Dei ascendentes,
& descendétes supra filium hominis.

*Gen. 49. b. 10. Deut. 18. c. 15. Isa. 40. c. 10. & 45. b. 8. Ier. 23. a. 5. Ezec. 34. f. 23. & 37. f. 24. Dan. 9. f. 24. 25.

CAP. II.

1 ET die tertia nuptiæ factæ sunt in
A Cana Galilææ: & erat mater Ie-
2 su ibi. * Vocatus est autem & Iesus,
3 & discipuli eius ad nuptias. * Et defi-
ciente vino, dicit mater Iesu ad eum:
4 Vinum non habent. * Et dicit ei Ie-
sus: Quid mihi, & tibi est mulier?
5 nondum venit hora mea. * Dicit ma-
ter eius ministris: Quodcumque di-
6 xerit vobis, facite. * Erant autem ibi
lapideæ hydriæ sex positæ secundùm
purificationem Iudæorum, capien-
tes singulæ metretas binas vel ternas.
7 * Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua.
Et impleuerunt eas vsque ad sum-
8 mum. * Et dicit eis Iesus: Haurite
nunc, & ferte architriclino. Et tule-
9 runt. * Vt autem gustauit architricli-
B nus aquam vinum factam, & non
sciebat vnde esset, ministri autẽ scie-
bant, qui hauserant aquam: vocat
10 sponsum architriclinus, * & dicit ei:
Omnis homo primum bonum vi-
num ponit: & cùm inebriati fuerint,
tunc id, quod deterius est: Tu autem
seruasti bonum vinum vsque adhuc.
11 * Hoc fecit initium signorum Iesus
in Cana Galilææ: & manifestauit
gloriam suam, & crediderũt in eum
12 discipuli eius. * Post hoc descendit
C Capharnaum ipse, & mater eius, &
fratres eius, & discipuli eius: & ibi
13 manserunt non multis diebus. * Et
propè erat Pascha Iudæorum, & a-
14 scendit Iesus Ierosolymam: * & in-
uenit in templo vendentes, boues, &
oues, & columbas, & numularios
15 sedentes. * Et cùm fecisset quasi fla-
gellum de funiculis, omnes eiecit de
templo, oues quoque, & boues, &
numulariorum effudit æs, & men-
16 sas subuertit. * Et his, qui columbas
vendebant, dixit: Auferte ista hinc, &
nolite facere domum patris mei, do-
17 mum negotiationis. * Recordati sunt
verò discipuli eius quia scriptum est:
18 * Zelus domus tuæ comedit me. * Re-
sponderunt ergo Iudæi, & dixerunt
ei: Quod signum ostendis nobis quia
19 hæc facis? * Respondit Iesus, & dixit
eis: * Soluite templum hoc, & in tri-
20 bus diebus excitabo illud. * Dixerunt
D ergo Iudæi: Quadraginta & sex an-
nis ædificatum est templum hoc, &
21 tu in tribus diebus excitabis illud? * Il-
le autem dicebat de templo corporis
22 sui. * Cùm ergo resurrexisset à mor-
tuis, recordati sunt discipuli eius, quia
hoc dicebat, & * crediderunt scriptu-
23 ræ, & sermoni, quẽ dixit Iesus. * Cùm
autem esset Ierosolymis in pascha in
die festo, multi crediderunt in nomi-
ne eius, videntes signa eius, quæ fa-
24 ciebat. * Ipse autem Iesus non crede-
bat semetipsum eis, eo quòd ipse nos-
25 set omnes, * & quia opus ei non erat
vt quis testimonium perhiberet de
homine: ipse enim sciebat quid esset
in homine.

*Psal. 68. b. 10.

*Mat. 26. f. 61. & 27. e. 40. Mar. 14. f. 58. & 15. e. 29.

*Psal. 3. b. 6. & 56. c. 9.

CAP. III.

1 ERat autem homo ex Pharisæis,
A Nicodemus nomine, princeps Iu-
2 dæorum. * Hic venit ad Iesum nocte,
& dixit ei: Rabbi, scimus quia à Deo
venisti magister, nemo enim potest
hæc signa facere, quæ tu facis, nisi
3 fuerit Deus cum eo. * Respondit Ie-
sus, & dixit ei: Amen, amen dico
tibi, nisi quis renatus fuerit denuo,
4 non potest videre regnum Dei. * Dicit
ad eum Nicodemus: Quomodo po-
test homo nasci, cùm sit senex? num-
quid potest in ventrem matris suæ
5 iterato introire, & renasci? * Respon-
dit Iesus: Amen, amen dico tibi, ni-
si quis renatus fuerit ex aqua, & Spi-
ritu sancto, non potest introire in
6 regnum Dei. * Quod natum est ex

carne,

carne, caro est: & quod natum est ex
spiritu, spiritus est. * Non mireris quia 7
dixi tibi: oportet vos nasci denuo.
* Spiritus vbi vult spirat: & vocem 8
a Psal. 134. a. 8. eius audis, * sed nescis vnde veniat,
aut quò vadat: sic est omnis, qui na-
tus est ex spiritu. * Respondit Nico- 9
demus, & dixit ei: Quomodo pos-
sunt hæc fieri? * Respondit Iesus, & 10
dixit ei: Tn es Magister in Israel, & B
hæc ignoras? * Amen, amen dico ti- 11
bi, quia quod scimus loquimur, &
quod vidimus testamur, & testimo-
nium nostrum non accipitis. * Si ter- 12
rena dixi vobis, & non creditis: quo-
modo, si dixero vobis cælestia, cre-
detis? * Et nemo ascendit in cælum, 13
nisi qui descendit de cælo, Filius ho-
a Num. 21. c. 9. minis, qui est in cælo. * a Et sicut Moy- 14
ses exaltauit serpentem in deserto; ita
exaltari oportet Filium hominis: * vt 15
omnis, qui credit in ipsum, non pe-
a 1. Ioan. 4. b. 9. reat, sed habeat vitam æternam. * a Sic 16
enim Deus dilexit mundum, vt Fi-
lium suum vnigenitum daret: vt o-
mnis, qui credit in eum, non pereat,
sed habeat vitam æternã. * Non enim 17
misit Deus Filium suum in mundũ,
vt iudicet mundum, sed vt saluetur
mundus per ipsum. * Qui credit in 18
eum, non iudicatur: qui autem non C
credit, iam iudicatus est: quia nõ cre-
dit in nomine vnigeniti Filij Dei.
a Sup. 1. a. 9. * Hoc est autem iudicium: a quia lux 19
venit in mundum, & dilexerunt ho-
mines magis tenebras, quàm lucem:
erant enim eorum mala opera. * O- 20
mnis enim, qui male agit, odit lu-
cem, & non venit ad lucem, vt non
arguantur opera eius: * qui autem 21
facit veritatem, venit ad lucem, vt
manifestẽtur opera eius, quia in Deo
sunt facta. * Post hæc venit Iesus, & 22
discipuli eius in terram Iudæam: &
a Inf. 4. a. 2. illic demorabatur cum eis, a & bapti-
zabat. * Erat autem & Ioannes ba- 23
ptizans in Aennon, iuxta Salim: quia
aquæ multæ erant illic, & veniebant,
& baptizabantur. * Nondum enim 24
missus fuerat Ioannes in carcerem.
* Facta est autem quæstio ex disci-pu- 25
lis Ioannis cum Iudæis de Purifica-
tione. * Et venerunt ad Ioannem, & 26
dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum
a Sup. 1. d. 19. trans Iordanem, a cui tu testimonium
perhibuisti, ecce h c baptizat, & o-
mnes veniunt ad eum. * Respon- 27
dit Ioannes, & dixit: Non potest D
homo accipere quidquam, nisi fue-

rit ei datum de cælo. * Ipsi vos mi- 28
hi testimonium perhibetis, a quòd a Sup. 1. c. 20.
dixerim: Non sum ego Christus: sed
29 quia missum sum ante illum. * Qui
habet sponsam, sponsus est: ami-
cus autem sponsi, qui stat, & au-
dit eum, gaudio gaudet propter vo-
cem spõsi. Hoc ergo gaudium meum
30 impletum est. * Illum oportet cresce-
31 re, me autem minui. * Qui desursum
venit, super omnes est. Qui est de
terra, de terra est, & de terra loqui-
tur. Qui de cælo venit, super o-
32 mnes est. * Et quod vidit, & audi-
uit, hoc testatur: & testimonium
33 eius nemo accipit. * Qui accepit eius
testimonium, a signauit quia Deus a Rom. 3. a. 4.
34 verax est, * Quem enim misit Deus,
verba Dei loquitur: non enim ad
35 mensuram dat Deus spiritum. * Pater
diligit Filium: & omnia dedit in ma-
36 nu eius. * a Qui credit in Filium, ha- a 1. Ioan. 5. b. 10.
bet vitam æternam: qui autem incre-
dulus est Filio, non videbit vitam, sed
ira Dei manet super eum.

CAP. IIII.

1 VT ergo cognouit Iesus quia au-
A dierunt Pharisæi quòd Iesus plu-
res discipulos facit, a & baptizat, a Sup. 3. e. 22.
2 quàm Ioannes, * (quamquam Iesus
non baptizaret, sed discipuli eius)
3 * reliquit Iudæam, & abijt iterum in
4 Galilæam. * oportebat autem eum
5 transire per Samariam. * Venit ergo
in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur
Sichar: iuxta prædium, a quod dedit a Gen. 33. d. 19. & 48. d. 22. Ios. 24. g. 32.
6 Iacob Ioseph filio suo. * Erat autem
ibi fons Iacob. Iesus ergo fatigatus ex
itinere, sedebat sic supra fontẽ. Hora
7 erat quasi sexta. * Venit mulier de Sa-
maria haurire aquam. Dicit ei Iesus:
8 Da mihi bibere. (* Discipuli enim
eius abierant in ciuitatem vt cibos e-
9 merent.) * Dicit ergo ei mulier illa
B Samaritana: Quomodo tu Iudæus
cùm sis, bibere à me poscis, quæ sum
mulier Samaritana? non enim cou-
10 tuntur Iudæi Samaritanis. * Respõ-
dit Iesus, & dixit ei: Si scires donum
Dei, & quis est, qui dicit tibi: Da mi-
hi bibere: tu forsitan petisses ab eo,
11 & dedisset tibi aquam viuam. * Dicit
ei mulier: Domine, neque in quo
haurias habes, & puteus altus est: vn-
12 de ergo habes aquã viuam? * Nũquid
tu maior es patre nostro Iacob, qui
dedit nobis puteũ, & ipse ex eo bibit,
13 & filij eius, & pecora eius? * Respon-
dit Iesus, & dixit ei: Omnis, qui

bibit ex aqua hac, sitiet iterum: qui
autem biberit ex aqua, quam ego da-
bo ei, non sitiet in æternum: * sed 14
aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo
fons aquæ salientis in vitam æter-
nam. * Dicit ad eum mulier: Domi- 15
ne, da mihi hanc aquam, vt non C
sitiam: neque veniam huc haurire.
* Dicit ei Iesus: Vade, voca virum 16
tuum, & veni huc. * Respondit mu- 17
lier, & dixit: Non habeo virum.
Dicit ei Iesus: Bene dixisti, quia non
habeo virum: * quinque enim viros 18
habuisti, & nunc, quem habes, non
est tuus vir: hoc verè dixisti. * Dicit 19
ei mulier: Domine, video quia Pro-
pheta es tu. * Patres nostri in mon- 20 F
te hoc adorauerunt, & vos dicitis,
Deu. 12. a.6
* quia Ierosolymis est locus, vbi
adorare oportet. Dicit ei Iesus: Mu- 21
lier crede mihi, quia venit hora, quã-
do neque in monte hoc, neque in
4. Reg. 17 f.41
Ierosolymis adorabitis Patrẽ. * Vos 22
adoratis quod nescitis: nos adora-
mus quod scimus, quia salus ex Iu-
dæis est. * Sed venit hora, & nunc 23
est, quando veri adoratores adora-
bunt Patrem in spiritu & veritate.
Nam & Pater tales quærit, qui ado- D
1. Cor. 3. d.17
rent eum. * Spiritus est Deus: & 24
eos, qui adorant eum, in spiritu &
veritate oportet adorare. * Dicit ei 25
mulier: Scio quia Messias venit, (qui
dicitur Christus) cum ergo venerit
ille, nobis annunciabit omnia. * Di- 26
cit ei Iesus: Ego sum, qui loquor te-
cum. * Et continuò venerunt disci- 27 G
puli eius: & mirabantur quia cum
muliere loquebatur. Nemo tamen
dixit: Quid quæris, aut quid loque-
ris cum ea? * Reliquit ergo hydriam 28
suam mulier, & abiit in ciuitatem,
& dicit illis hominibus: * Venite, 29
& videte hominem, qui dixit mi-
hi omnia quæcumque feci: num-
quid ipse est Christus? * Exie- 30
runt ergo de ciuitate, & veniebant
ad eum. * Interea rogabant eum di- 31
scipuli, dicentes: Rabbi, manduca.
* Ille autem dicit eis: Ego cibum ha- 32
beo manducare, quem vos nescitis.
* Dicebant ergo discipuli ad inui- 33
cem: Numquid aliquis attulit ei E
manducare? * Dicit eis Iesus: Meus 34
cibus est vt faciam voluntatem eius,
qui misit me, vt perficiam opus eius.
* Nónne vos dicitis, quòd adhuc 35
quattuor menses sunt, & messis ve-
nit? Ecce dico vobis: Leuate oculos

vestros & videte regiones, * quia al- Mat. 9. d.37
36 bæ sunt iã ad messem. * Et qui metit,
mercedem accipit, & congregat fru- Luc. 10. a.2
ctum in vitam æternam: vt, & qui
seminat, simul gaudeat, & qui me-
17 tit. * In hoc enim est verbum ve-
rum: quia alius est qui seminat, &
38 alius est qui metit. * Ego misi vos me-
tere quod vos non laborastis: alij la-
borauerunt, & vos in labores eo-
39 rum introistis. * Ex ciuitate autem
illa multi crediderunt in eum Sama-
ritanorum, propter verbum mulie-
ris testimonium perhibentis: Quia
dixit mihi omnia quæcumque feci.
40 * Cùm venissent ergo ad illum Sa-
maritani, rogauerunt eum vt ibi
maneret. Et mansit ibi duos dies.
41 * Et multo plures crediderunt in eum
42 propter sermonem eius. * Et mulieri
dicebant: Quia iam non propter
tuam loquelam credimus: ipsi enim
audiuimus, & scimus, quia hic est
43 verè Saluator mundi. * Post duos
autem dies exiit inde: & abiit in Ga-
44 lilæam. * Ipse enim Iesus testimo- Mat. 13 f.57
nium perhibuit quia Propheta in Marc. 6. a.4
sua patria honorem non habet. Luc. 4. c.24
45 * Cùm ergo venisset in Galilæam,
exceperunt eum Galilæi, cùm omnia Matt. 4. b.12
vidissent quæ fecerat Ierosolymis in Marc. 1. b.14
die festo: & ipsi enim venerant ad Luc. 4. c.14
46 diem festum. * Venit ergo iterum in Sup. 2. a.9
Cana Galilææ, vbi fecit aquã vinum.
Et erat quidam regulus, cuius filius
47 infirmabatur Capharnaum. * Hic
cùm audisset quia Iesus adueniret à
Iudæa in Galilæam, abiit ad eum, &
rogabat eum vt descenderet, & sa-
naret filium eius: incipiebat enim
48 mori. * Dixit ergo Iesus ad eum: nisi
signa, & prodigia videritis, nõ credi-
49 tis. * Dicit ad eum regulus: Domine,
descende priusquàm moriatur filius
50 meus. * Dicit ei Iesus: Vade, filius
tuus viuit. Credidit homo sermoni,
51 quem dixit ei Iesus, & ibat. * Iam au-
tem eo descendente, serui occurrerũt
ei, & nunciauerunt dicentes, quia
52 filius eius viueret. * Interrogabat
ergo horam ab eis, in qua melius ha-
buerit. Et dixerunt ei: Quia heri ho-
53 ra septima reliquit eum febris. * Cog-
nouit ergo pater, quia illa hora erat,
in qua dixit ei Iesus: Filius tuus vi-
uit: & credidit ipse, & domus eius
54 tota. * Hoc iterum secundum si-
gnum fecit Iesus, cùm venisset à Iu-
dæa in Galilæam.

Lev. 23. a.5
Deut. 16. a.1

CAP. V.

POst hæc erat dies festus Iudæo- 1
rum, & ascendit Iesus Ierosoly- A
mam. * Est autem Ierosolymis Pro- 2
batica piscina, quæ cognominatur
Hebraicè Bethsaida, quinque porti-
cus habens. * In his iacebat multitu- 3
do magna languentium, cæcorum,
claudorum, aridorũ expectantium
aquæ motum. * Angelus autẽ Domi- 4
ni descendebat secundũ tempus in
piscinam: & mouebatur aqua. Et qui
prior descendisset in piscinam post
motionem aquæ, sanus fiebat à qua-
cumque detinebatur infirmitate.
* Erat autem quidã homo ibi trigin- 5
ta & octo annos habens in infirmi- B
tate sua. * Hũc cùm vidisset Iesus ia- 6
centem, & cognouisset quia iã mul-
tum tempus haberet, dicit ei: Vis sa-
nus fieri? * Respondit ei languidus: 7
Domine, hominẽ nõ habeo, vt cùm
turbata fuerit aqua, mittat me in pi-
scinam: dum venio enim ego, alius
ante me descendit. * Dicit ei Iesus: 8
Surge, tolle grabatum tuum, & am-
bula: * Et statim sanus factus est ho- 9
mo ille: & sustulit grabatũ suum, &
ambulabat. Erat autem sabbatum in
die illo. * Dicebant ergo Iudæi illi, 10
qui sanatus fuerat. * Sabbatum est,
non licet tibi tollere grabatũ tuum.
* Respondit eis: Qui me sanum fe- 11
cit, ille mihi dixit: Tolle grabatum
tuum, & ambula * Interrogauerũt 12
ergo eum: Quis est ille homo, qui
dixit tibi, Tolle grabatum tuum, &
ambula? * Is autem, qui sanus fue- 13
rat effectus, nesciebat quis esset. Ie-
sus enim declinauit à turba constitu-
ta in loco. * Postea inuenit eum Ie- 14
sus in templo, & dixit illi: Ecce sa- C
nus factus es: iam noli peccare,
ne deterius tibi aliquid contingat.
* Abijt ille homo, & nunciauit Iu- 15
dæis quia Iesus esset, qui fecit eum sa-
num. * Propterea persequebantur Iu- 16
dæi Iesum, quia hæc faciebat in sab-
bato. * Iesus autem respondit eis: Pa- 17
ter meus vsque modo operatur, &
ego operor. * Propterea ergo magis 18
quærebant eum Iudæi interficere:
quia non solum soluebat sabbatum,
sed & patrem suum dicebat Deum,
æqualem se faciens Deo. Respondit
itaque Iesus, & dixit eis: * Amen, a- 19
men dico vobis: non potest Filius à
se facere quidquam, nisi quod vide-
rit Patrem facientem: quæcumque

Exo. 20. b.11
Ier. 17. e.24

enim ille fecerit, hæc & Filius simili-
20 ter facit. * Pater enim diligit Filium,
D & omnia demonstrat ei, quæ ipse fa-
cit: & maiora his demonstrabit ei o-
21 pera, vt vos miremini. * Sicut enim
Pater suscitat mortuos, & viuificat:
22 sic & Filius, quos vult, viuificat. * Ne-
que enim Pater iudicat quemquam:
23 sed omne iudicium dedit Filio, * vt
omnes honorificent Filium, sicut ho-
norificant Patrem: qui non honori-
ficat Filium, nõ honorificat Patrem,
24 qui misit illum. * Amen, amen dico
vobis, quia qui verbum meum au-
dit, & credit ei, qui misit me, habet
vitam æternam, & in iudicium non
venit, sed transit à morte in vitam.
25 * Amen, amen dico vobis, quia ve-
nit hora, & nunc est, quando mor-
tui audient vocem Filij Dei: & qui
26 audierint, viuent. * Sicut enim Pa-
E ter habet vitam in semetipso: sic de-
dit & Filio habere vitam in semet-
27 ipso: * & potestatem dedit ei iudi-
cium facere, quia Filius hominis est.
28 * Nolite mirari hoc, quia venit hora,
in qua omnes, qui in monumentis
29 sunt, audient vocem Filij Dei: * & Mat. 25 d.46
procedent qui bona fecerunt, in re-
surrectionem vitæ: qui verò mala
egerunt, in resurrectionem iudicij.
30 * Non possum ego à meipso facere
quidquam. Sicut audio, iudico: &
iudicium meum iustum est: quia nõ
quæro voluntatem meã, sed volun-
31 tatẽ eius, qui misit me. * Si ego testi-
monium perhibeo de meipso, testi-
32 moniũ meũ non est verum. * Alius Mat. 3. d.17
est, qui testimonium perhibet de me: Sup. 1. c.15
& scio quia verum est testimonium,
33 quod perhibet de me. * Vos misistis
F ad Ioannem: & testimonium perhi-
34 buit veritati. * Ego autem non ab
homine testimonium accipio: sed
35 hæc dico vt vos salui sitis. * Ille
erat lucerna ardens, & lucens. Vos
autem voluistis ad horam exultare
36 in luce eius. * Ego autẽ habeo testi-
monium maius Ioãne. Opera enim,
quæ dedit mihi Pater vt perficiã ea:
ipsa opera, quæ ego facio, testimoniũ
perhibẽt de me, quia Pater misit me:
37 * & qui misit me Pater, * ipse testi- Mat. 3. d.17. & 17. a.5
monium perhibuit de me: neque vo-
cem eius vmquam audistis, * neque Deut. 4. b.12
38 speciem eius vidistis. * & verbũ eius
non habetis in vobis manens: quia
quem misit ille, huic vos non credi-
39 tis. * Scrutamini Scripturas, quia vos

putatis in ipsis vitam æternam habe- G
re: & illæ sunt, quæ testimoniũ per-
hibent de me: * & non vultis venire 40
ad me vt vitã habeatis. * Claritatem 41
ab hominibus non accipio.* Sed co- 42
gnoui vos, quia dilectionem Dei non
habetis in vobis.* Ego veni in nomi- 43
ne Patris mei, & non accipitis me: si
alius venerit in nomine suo, illum
accipietis. * Quomodo vos potestis 44
credere, qui gloriam ab inuicem acci-
*1.Cor.4. a.3 pitis: * & gloriam, quæ à solo Deo
est, non quæritis?* Nolite putare quia 45
ego accusaturus sim vos apud Pa-
trem. est qui accusat vos Moyses, in
quo vos speratis. * Si enim credere- 46
tis Moysi, crederetis forsitan & mihi:
*Gen. 3. * de me enim ille scripsit. * Si autem 47
c.15 21.d. illius litteris non creditis: quomodo
22.49.b.10 verbis meis credetis?
Deut. 18. c.15

CAP. VI.

POst hęc abiit Iesus trans mare Ga- 1
*Mat. 14. b.13 lilææ, quod est Tyberiadis: * & 2
Mar.6. sequebatur eum multitudo magna, A
e.32 quia videbant signa, quę faciebat su-
Lu.9.b.10 per his, qui infirmabantur. * Subiit 3
ergo in montem Iesus: & ibi sedebat
cum discipulis suis.* Erat autem pro- 4
ximum Pascha dies festus Iudæo-
rum. * Cùm subleuasset ergo oculos 5
Iesus, & vidisset quia multitudo ma-
xima venit ad eum, dixit ad Philip-
pum: Vnde ememus panes, vt man-
ducent hi? * Hoc autẽ dicebat tentans 6
eũ: ipse enim sciebat quid esset factu-
rus. *Respondit ei Philippus: Ducen- 7
torum denariorum panes non suffi-
ciunt eis, vt vnusquisque modicum
quid accipiat.* Dicit ei vnus ex disci- 8
pulis eius, Andreas frater Simonis
Petri: * Est puer vnus hic, qui habet 9
quinque panes ordeaceos, & duos pi-
sces: sed hæc quid sunt inter tantos?
* Dixit ergo Iesus: Facite homines 10
discumbere. Erat autem fœnũ mul- B
tum in loco. Discubuerunt ergo viri,
numero quasi quinque millia.* Ac- 11
cepit ergo Iesus panes: & cùm gra-
tias egisset, distribuit discumbentibus:
similiter & ex piscibus quantũ vole-
bant. * Vt autem impleti sunt, dixit 12
discipulis suis: Colligite quæ supera-
uerunt fragmenta, ne pereant.* Col- 13
legerunt ergo, & impleuerunt duo-
decim cophinos fragmentorum ex
quinque panibus ordeaceis, quæ su-
perfuerunt his, qui manducauerant.
* Illi ergo homines cùm vidissent 14
quòd Iesus fecerat signum, dicebant:

Quia hic est verè propheta, qui ven-
15 turus est in mundum. * Iesus ergo
cum cognouisset quia venturi essent
vt raperent eum, & facerent eum re-
gem, * fugit iterum in montem ipse *Mat.14.
16 solus. * Vt autem serò factum est, c.23
descenderunt discipuli eius ad mare. Mar.6.f.46
17 * Et cùm ascendissent nauim, vene-
runt trans mare in Capharnaum: &
tenebræ iam factæ erant: & non ve-
18 nerat ad eos Iesus. * Mare autẽ, ven-
19 to magno flãte, exurgebat. *Cũ remi-
C gasset ergo quasi stadia viginti quin-
que aut triginta, vident Iesum ambu-
lantem supra mare, & proximũ na-
20 ui fieri, & timuerunt. * Ille autem di-
21 cit eis: Ego sum, nolite timere.* Vo-
luerunt ergo accipere eum in nauim:
& statim nauis fuit ad terrã, in quam
22 ibant. * Altera die, turba, quæ stabat
trans mare, vidit quia nauicula alia
non erat ibi nisi vna, & quia non in-
troisset cum discipulis suis Iesus in
nauim, sed soli discipuli eius abiis-
23 sent:* aliæ verò superuenerunt naues
à Tiberiade iuxta locum vbi man-
ducauerant panem, gratias agentes
24 Domino. * Cùm ergo vidisset turba
quia Iesus non esset ibi, neque disci-
puli eius, ascenderunt in nauiculas,
& venerunt Capharnaũ quærentes
25 Iesum.* Et cùm inuenissent eũ trans
mare, dixerunt ei: Rabbi, quãdo huc
26 venisti? * Respõdit eis Iesus, & dixit:
Amen, amen dico vobis: quæritis me
non quia vidistis signa, sed quia mã-
ducastis ex panibus, & saturati estis.
27 *Operamini non cibum, qui perit, sed
D qui permanet in vitam æternam,
quem Filius hominis dabit vobis.
* Hunc enim Pater signauit Deus. *Sup.1. a.32
28 * Dixerunt ergo ad eum: Quid facie-
29 mus vt operemur opera Dei? * Re- Matt.3.
spondit Iesus, & dixit eis: * Hoc est d.17.& 17
opus Dei, vt credatis in eũ quem mi- a.5.
30 sit ille. * Dixerũt ergo ei: Quod ergo Mar.1.23
tu facis signum vt videamus, & cre-
31 damus tibi? quid operaris? * Patres
nostri manducauerunt manna in de-
serto, sicut scriptum est: * Panem de *Exo.16.
32 cælo dedit eis manducare. * Dixit er- c.14
go eis Iesus: Amen, amen dico vobis: Num.11.
Non Moyses dedit vobis panem de b.
cælo, sed Pater meus dat vobis pa- Psal.77.
33 nem de cælo verum. * Panis enim c.24
Dei est, qui de cælo descendit, & dat Sap.16.
34 vitam mundo. * Dixerunt ergo ad c.20
eum: Domine, semper da nobis pa-
35 nem hunc. * Dixit autem ei Iesus:

*Eccli. 24. c.29 Ego ſum panis vitę: *qui venit ad
me, non eſuriet: & qui credit in
me, non ſitiet vmquam. *Sed dixi 36
vobis quia & vidiſtis me, & non cre-
ditis. *Omne, quod dat mihi Pater, 37
ad me veniet: & eum, qui venit ad
me, non eijciam foras: *quia deſcen- 38
di de cælo, non vt faciam volunta-
tem meam, ſed voluntatem eius, qui
miſit me. *Hęc eſt autē voluntas eius, 39
qui miſit me, Patris: vt omne, quod E
dedit mihi, non perdam ex eo, ſed re-
ſuſcitem illud in nouiſſimo die. *Hæc 40
eſt autem voluntas Patris mei, qui
miſit me: vt omnis, qui videt Filium,
& credit in eum, habeat vitam æter-
nam, & ego reſuſcitabo eum in no-
uiſſimo die. *Murmurabant ergo Iu- 41
dæi de illo, quia dixiſſet: Ego ſum
panis viuus, qui de cælo deſcendi,
*Mat. 13. f.55 *& dicebant: *Nónne hic eſt Ieſus 42
filius Ioſeph, cuius nos nouimus pa-
trem, & matrem? Quomodo ergo
dicit hic: Quia de cælo deſcendi? *Re- 43
ſpondit ergo Ieſus, & dixit eis: No-
lite murmurare in inuicem: *nemo 44
poteſt venire ad me, niſi Pater, qui
miſit me, traxerit eum: & ego reſuſ-
citabo eum in nouiſſimo die. *Eſt 45
*Iſa. 54. c.13 ſcriptum in Prophetis: *Et erunt o-
mnes docibiles Dei. Omnis, qui au-
diuit à Patre, & didicit, venit ad
me. *Non quia Patrem vidit quiſ- 46
*Mat. 11. d.27 quam, *niſi is, qui eſt à Deo, hic vi-
dit Patrem. *Amen, amen dico vo- 47
bis: Qui credit in me, habet vitam F
æternam. *Ego ſum panis vitæ. **Pa- 48
*Exo. 16. c.13 tres veſtri manducauerunt manna 49
in deſerto, & mortui ſunt. *Hic eſt 50
panis de cælo deſcendens: vt ſi quis
ex ipſo manducauerit, non moria-
tur. *Ego ſum panis viuus, qui de cælo 51
deſcendi. *Si quis manducauerit ex 52
hoc pane, viuet in æternum: & pa-
nis, quem ego dabo, caro mea eſt
pro mundi vita. *Litigabant ergo Iu- 53
dęi ad inuicem, dicentes: Quomo-
do poteſt hic nobis carnem ſuam da-
re ad manducandum? *Dixit ergo 54
eis Ieſus: Amen, amen dico vobis:
Niſi manducaueritis carnē Filij ho-
minis, & biberitis eius ſanguinem,
non habebitis vitam in vobis. *Qui 55
manducat meā carnē, & bibit meum
ſanguinem, habet vitam æternam: &
ego reſuſcitabo eū in nouiſſimo die.
*1. Cor. 11 f.27. **Caro enim mea, verè eſt cibus: & 56
ſanguis meus, verè eſt potus. *qui 57
manducat meam carnem, & bibit

meum ſanguinem, in me manet, &
58 ego in illo. *Sicut miſit me viuens
Pater, & ego viuo propter Patrem:
& qui manducat me, & ipſe viuet
59 propter me. *Hic eſt panis, qui de cę-
lo deſcendit. Non ſicut manducaue-
runt patres veſtri manna, & mortui
ſunt. Qui manducat hunc panem,
60 viuet in æternum. *Hæc dixit in ſyn-
agoga docens, in Capharnaum.
61 *Multi ergo audientes ex diſcipulis
G eius, dixerunt: Durus eſt hic ſermo,
62 & quis poteſt eum audire? *Sciens
autem Ieſus apud ſemetipſum quia
murmurarent de hoc diſcipuli eius,
63 dixit eis: Hoc vos ſcandalizat? *Si
ergo videritis *Filium hominis aſcē- *Eph.3.b.13
64 dentem vbi erat priùs? *Spiritus eſt,
qui viuificat: caro nō prodeſt quid-
quam. verba, quæ ego locutus ſum
65 vobis, ſpiritus & vita ſunt. *Sed
ſunt quidam ex vobis, qui non cre-
dunt. Sciebat enim ab initio Ieſus
qui eſſent non credentes, & quis tra-
66 diturus eſſet eum. *Et dicebat: Pro-
pterea dixi vobis, quia nemo poteſt
venire ad me, niſi fuerit ei datum à
67 Patre meo. *Ex hoc multi diſcipu-
lorum eius abierunt retrò: & iam
68 non cum illo ambulabant. *Dixit er-
go Ieſus ad duodecim: Numquid &
69 vos vultis abire? *Reſpondit ergo ei
Simon Petrus: Domine, ad quem
ibimus? verba vitæ æternæ habes.
70 **& nos credidimus, & cognoui- *Mat. 16. c.16
mus quia tu es Chriſtus Filius Dei. Mar. 8. c.29
71 *Reſpōdit eis Ieſus: Nónne ego vos
duodecim elegi: & ex vobis vnus dia- Luc. 9.
72 bolus eſt? *Dicebat autē Iudā Simo- b.20
nis Iſcariotē: hic enim erat traditurus
eum, cùm eſſet vnus ex duodecim.

CAP. VII.

1 POſt hæc autem ambulabat Ieſus
A in Galilæam, non enim volebat
in Iudæam ambulare: quia quærebāt
2 eum Iudæi interficere. *Erat autem
in proximo dies feſtus Iudæorum,
3 *Scenopegia. *Dixerunt autem ad *Leu.23. f.32
eum fratres eius: Tranſi hinc, & va-
de in Iudæam, vt & diſcipuli tui vi-
4 deant opera tua, quæ facis. *Nemo
quippe in occulto quid facit, & quęrit
ipſe in palàm eſſe: ſi hæc facis, mani-
5 feſta teipſum mundo. *Neque enim
6 fratres eius credebant in eū. *Dicit
ergo eis Ieſus: Tempus meū nondum
aduenit: tēpus autem veſtrū ſemper
7 eſt paratum. *Non poteſt mundus
odiſſe vos: me autem odit: quia ego

teſtimonium perhibeo de illo quòd
opera eius mala ſunt. * Vos aſcendite 8
ad diem feſtum hunc, ego autem B
non aſcendo ad diem feſtum iſtum:
quia meum tempus nondum impletum
tum eſt. * Hæc cùm dixiſſet, ipſe 9
manſit in Galilæa. * Vt autem aſcen- 10
derunt fratres eius, tunc & ipſe aſcen-
dit ad diem feſtum non manifeſtè,
ſed quaſi in occulto. * Iudæi ergo 11
quærebant eum in die feſto, & dice-
bant: Vbi eſt ille? * Et murmur mul- 12
tum erat in turba de eo. Quidam
enim dicebant: Quia bonus eſt. Alij
autem dicebant: Non, ſed ſeducit •
turbas. * Nemo tamen palàm loque- 13
batur de illo propter metum Iudæo-
rum. * Iam autem die feſto median- 14
te, aſcendit Ieſus in templum, & do-
cebat. * Et mirabantur Iudæi, dicen- 15
tes: Quomodo hic litteras ſcit, cùm
non didicerit? * Reſpondit eis Ieſus, & 16
dixit: Mea doctrina non eſt mea, ſed C
eius, qui miſit me. * Si quis voluerit 17
voluntatem eius facere; cognoſcet de
doctrina, vtrum ex Deo ſit, an ego à
me ipſo loquar. * Qui à ſemetipſo lo- 18
quitur, gloriam propriam quærit. qui
autem quærit gloriam eius, qui miſit
eum, hic verax eſt, & iniuſtitia in il-
lo non eſt. * a Nonne Moyſes dedit 19 — a Exo. 24. a. 3; Sup. 5. c. 18
vobis legem: & nemo ex vobis facit
legem? * Quid me quæritis interfice- 20
re? Reſpondit turba, & dixit: Dæmo-
nium habes: quis te quærit interfice-
re? * Reſpondit Ieſus, & dixit eis: 21
Vnum opus feci, & omnes mirami-
ni: * Propterea b Moyſes dedit vobis 22 — b Leu. 12. a. 1
circumciſionem: (non quia ex Moy-
ſe eſt, c ſed ex patribus) & in ſabbato — c Gen. 17. b. 10
circumciditis hominem. * Si circum- 23
ciſionem accipit homo in ſabbato, D
vt non ſoluatur lex Moyſi: mihi in-
dignamini quia totum hominem ſa-
num feci in ſabbato? * d Nolite iudi- 24 — d Deut. 1. f. 16
care ſecundùm faciem, ſed iuſtum
iudicium iudicate. * Dicebant ergo 25
quidam ex Ieroſolymis: Nonne hic
eſt, quem quærunt interficere? * Et ec- 26
ce palàm loquitur, & nihil ei dicunt.
Numquid verè cognouerunt princi-
pes quia hic eſt Chriſtus? * Sed hunc 27
ſcimus vnde ſit: Chriſtus autem cùm
venerit, nemo ſcit vnde ſit. * Cla- 28
mabat ergo Ieſus in templo docens,
& dicens: Et me ſcitis, & vnde ſim
ſcitis: & à me ipſo non veni, ſed eſt
verus, qui miſit me, quem vos neſci-
tis. * Ego ſcio eum: quia ab ipſo ſum, 29

30 & ipſe me miſit. * Quærebant ergo
E eum apprehendere: & nemo miſit in
illum manus, quia nondum venerat
31 hora eius. * De turba autem multi
crediderunt in eum, & dicebant:
Chriſtus cùm venerit, numquid plu-
ra ſigna faciet quàm quæ hic facit?
32 * Audierunt Phariſæi turbam mur-
murantem de illo hæc: & miſerunt
principes, & Phariſæi miniſtros vt ap-
33 prehenderent eum. * Dixit ergo eis
Ieſus: Adhuc modicum tempus vo-
biſcum ſum: & vado ad eum, qui
34 me miſit. * e Quæretis me, & non in- — e Inf. 13. d. 33
uenietis: & vbi ego ſum, vos non po-
35 teſtis venire. * Dixerunt ergo Iudæi
ad ſemetipſos: Quò hic iturus eſt,
quia non inueniemus eum? numquid
in diſperſionem Gentium iturus eſt,
36 & docturus Gentes? * Quis eſt hic ſer-
F mo, quem dixit: Quæretis me, & non
inuenietis: & vbi ſum ego, vos non
37 poteſtis venire? * In nouiſſimo autem
f die magno feſtiuitatis ſtabat Ieſus, & — f Leu. 23. f. 37
clamabat, dicens: Si quis ſitit, veniat
38 ad me, & bibat. * g Qui credit in me, — g Deut. 18. c. 15; Ioel. 2. g. 28; Act. 2. c. 17
ſicut dicit Scriptura, flumina de ven-
39 tre eius fluent aquæ viuæ. * Hoc au-
tem dixit de Spiritu, quem accepturi
erant credentes in eum: nondum enim
erat Spiritus datus, quia Ieſus nondum
40 erat glorificatus. * Ex illa ergo turba
cùm audiſſent hos ſermones eius, di-
41 cebant: Hic eſt verè propheta. * Alij
dicebant: Hic eſt Chriſtus. Quidam
autem dicebant: Numquid à Galilæa
42 venit Chriſtus? * h Nonne Scriptura — h Mich. 5. a. 2; Mat. 2. a. 6
dicit: Quia ex ſemine Dauid, & de
Bethlehem caſtello, vbi erat Dauid,
43 venit Chriſtus? * Diſſenſio itaque fa-
44 cta eſt in turba propter eum. * Qui-
G dam autem ex ipſis volebant appre-
hendere eum: ſed nemo miſit ſuper
45 eum manus. * Venerunt ergo mini-
ſtri ad Pontifices, & Phariſæos. Et di-
xerunt eis illi: Quare non adduxiſtis
46 illum? * Reſponderunt miniſtri: Num-
quam ſic locutus eſt homo, ſicut hic
47 homo. * Reſponderunt ergo eis Pha-
riſæi: Numquid & vos ſeducti eſtis?
48 * Numquid ex principibus aliquis cre-
49 didit in eum, aut ex Phariſæis? * ſed
turba hæc, quæ non nouit legem, ma-
50 ledicti ſunt. * Dixit Nicodemus ad
eos, i ille, qui venit ad eum nocte, qui — i Sup. 3. a. 2
51 vnus erat ex ipſis: * Numquid lex no-
ſtra iudicat hominem, niſi prius au-
dierit ab ipſo, k & cognouerit quid fa- — k Deut. 17. b. 8. & 19. b. 15
52 ciat? * Reſponderunt, & dixerunt ei:

Num-

Numquid & tu Galilæus es? Scrutare
Scripturas, & vide quia à Galilæa
propheta non surgit. *Et reuersi sunt 53
vnusquisque in domum suam.

CAP. VIII.

IEsus autem perrexit in montem 1
Oliueti: *& diluculo iterum venit 2
in templum, & omnis populus venit A
ad eum, & sedens docebat eos. *Ad- 3
ducunt autem Scribæ, & Pharisæi
mulierem in adulterio deprehensam:
& statuerunt eam in medio, *& dixe- 4
runt ei: Magister, hæc mulier modò
deprehensa est in adulterio. *In lege 5
*Leu. 20. a. 10. autem Moyses mandauit nobis hu-
iusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis?
*Hoc autem dicebant tentantes eum, 6
vt possent accusare eum. Iesus autem
inclinans se deorsum, digito scribebat
in terra. *Cùm ergo perseuerarent in- 7
terrogantes eum, erexit se, & dixit eis:
*Deut. 17. a. 17 *Qui sine peccato est vestrum, pri-
mus in illam lapidem mittat. *Et ite- 8
rum se inclinans, scribebat in terra.
*Audientes autem vnus post vnum 9
exibant, incipientes à senioribus: &
remansit solus Iesus, & mulier in me-
dio stans. *Erigens autem se Iesus, 10
dixit ei: Mulier, vbi sunt, qui te accu-
sabant? nemo te condemnauit? *Quæ 11
dixit: Nemo, Domine. Dixit autem B
Iesus: Nec ego te cõdemnabo: Vade,
& iam ampliùs noli peccare. *Iterum 12
*1. Ioan. 1. b. 5 ergo locutus est eis Iesus, dicens: *Ego
sum lux mundi: qui sequitur me,
non ambulat in tenebris, sed habebit
lumen vitæ. *Dixerunt ergo ei Pha- 13
risæi: Tu de te ipso testimonium per-
hibes: testimonium tuum non est ve-
rum. *Respondit Iesus, & dixit eis: 14
Et si ego testimonium perhibeo de
meipso, verum est testimonium
meum: quia scio vnde veni, & quò
vado: vos autem nescitis vnde venio,
aut quò vado. *Vos secundùm car- 15
nem iudicatis: ego non iudico quem-
quam: *& si iudico ego, iudicium 16
meum verum est, quia solus nõ sum:
sed ego, & qui misit me, Pater. *Et in 17
*Deut. 17. b. 6. & 19. c. 15 Mat. 18. b. 16 2. Cor. 13. a. 1 Heb. 10. f. 28 lege vestra scriptũ est, *quia duorum
hominum testimonium verum est.
*Ego sum, qui testimonium perhibeo 18
de meipso: & testimonium perhibet
de me, qui misit me, Pater. *Dicebant 19
ergo ei: Vbi est Pater tuus? Respon-
dit Iesus: Neque me scitis, neque Pa-
trem meum: si me sciretis, forsitan
& Patrem meum sciretis. *Hæc ver- 20
C ba locutus est Iesus in gazophylacio,
docens in templo: & nemo appre-
hendit eum, quia necdum venerat
21 hora eius. *Dixit ergo iterum eis
Iesus: Ego vado, & quæretis me, &
in peccato vestro moriemini. Quò
ego vado, vos non potestis venire.
22 *Dicebant ergo Iudæi: Numquid
interficiet semetipsum, quia dixit:
Quò ego vado, vos non potestis ve-
23 nire? *Et dicebat eis: Vos de deorsum
estis, ego de supernis sum. Vos de
mundo hoc estis, ego non sum de hoc
24 mundo. *Dixi ergo vobis quia mo-
riemini in peccatis vestris: si enim
non credideritis quia ego sum, mo-
25 riemini in peccato vestro. *Dicebant
ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Iesus:
Principium, qui & loquor vobis.
26 *Multa habeo de vobis loqui, & iu-
dicare. sed qui me misit, verax est: &
ego quæ audiui ab eo, hæc loquor
27 in mundo. *Et non cognouerunt
28 quia Patrem eius dicebat Deum. *Di-
xit ergo eis Iesus: Cùm exaltaueritis
Filium hominis, tunc cognoscetis
quia ego sum, & à meipso facio ni-
hil, *sed sicut docuit me Pater, hæc *Io. 3. a.
29 loquor: *& qui me misit, mecum est,
D & non reliquit me solum: quia ego
quæ placita sunt ei, facio semper.
30 *Hæc illo loquente, multi crediderunt
31 in eum. *Dicebat ergo Iesus ad eos,
qui crediderunt ei, Iudæos: Si vos
manseritis in sermone meo, verè
32 discipuli mei eritis: *& cognoscetis
veritatem, & veritas liberabit vos.
33 *Responderunt ei: Semen Abrahæ
sumus, & nemini seruiuimus vm-
quam: quomodo tu dicis: Liberi eri-
34 tis? *Respondit eis Iesus: Amen, amen
dico vobis: *quia omnis, qui facit *Ro. 6. c. 2. Petr. 2. d. 19
35 peccatum, seruus est peccati. *Seruus
autem non manet in domo in æter-
num: filius autem manet in æter-
36 num. *Si ergo vos filius liberauerit,
37 verè liberi eritis. *Scio quia filij Abra-
E hæ estis: sed quæritis me interficere,
quia sermo meus non capit in vobis.
38 *Ego quod vidi apud Patrem meum,
loquor: & vos quæ vidistis apud Pa-
39 trem vestrum, facitis. *Responderunt,
& dixerunt ei: Pater noster Abraham
est. Dicit eis Iesus: Si filij Abrahæ
40 estis, opera Abrahæ facite. *Nunc au-
tem quæritis me interficere, homi-
nem, qui veritatem vobis locutus
sum, quam audiui à Deo: hoc Abra-
41 ham non fecit. *Vos facitis opera

patris vestri. Dixerunt itaque ei: Nos
ex fornicatione non sumus nati: vnū
patrem habemus Deum. *Dixit ergo 42
eis Iesus: Si Deus pater vester esset:
diligeretis vtique me. ego enim ex eo
processi, & veni: neq; enim à me ipso
veni, sed ille me misit. *Quare loque- 43
lam meam nō cognoscitis? Quia non
potestis audire sermonem meum.
1. Ioan. 3. 8 *Vos ex patre diabolo estis: & desi- 44
deria patris vestri vultis facere. ille
homicida erat ab initio, & in veritate
non stetit: quia non est veritas in eo: F
cùm loquitur mēdacium, ex propriis
loquitur, quia mendax est, & pater
eius. *Ego autem si veritatem dico, 45
non creditis mihi. *Quis ex vobis ar- 46
guet me de peccato? Si veritatem di-
co vobis, quare non creditis mihi?
1. Ioan. 4. 6 *Qui ex Deo est, verba Dei audit. 47
Propterea vos nō auditis, quia ex Deo
non estis. *Respōderunt ergo Iudæi, 48
& dixerunt ei: Nónne bene dicimus
nos quia Samaritanus es tu, & dæ-
monium habes? *Respōdit Iesus: Ego 49
dæmoniū non habeo: sed honorifico
Patrem meum, & vos inhonorastis
me. *Ego autem non quæro gloriam 50
meam: est qui quærat, & iudicet.
*Amen, amen dico vobis: si quis ser- 51
monem meum seruauerit, mortem
non videbit in æternum. *Dixerunt 52
ergo Iudæi: Nunc cognouimus quia G
dæmonium habes. Abraham mor-
tuus est, & Prophetæ: & tu dicis: Si
quis sermonem meum seruauerit,
non gustabit mortem in æternum.
*Numquid tu maior es patre nostro 53
Abraham, qui mortuus est? & Pro-
phetæ mortui sunt. Quem te ipsum
facis? *Respondit Iesus: Si ego glori- 54
fico me ipsum, gloria mea nihil est:
est Pater meus, qui glorificat me,
quem vos dicitis quia Deus vester est,
*& non cognouistis eum: ego autem 55
noui eum: Et si dixero quia non scio
eum, ero similis vobis, mendax. Sed
scio eum, & sermonem eius seruo.
*Abraham pater vester exultauit vt 56
videret diem meum: vidit, & gauisus
est. *Dixerunt ergo Iudæi ad eum: 57
Quinquaginta annos nōdum habes,
& Abraham vidisti? *Dixit eis Iesus: 58
Amen, amen dico vobis, antequam
Abraham fieret, ego sum. *Tulerunt 59
ergo lapides, vt iacerent in eum:
Iesus autem abscondit se, & exiuit
de templo.

CAP. IX.

1 ET præteriens Iesus vidit homi-
2 nem cæcum à natiuitate: *&
A interrogauerunt eum discipuli eius:
Rabbi, quis peccauit, hic, aut parentes
3 eius, vt cæcus nasceretur? *Respondit
Iesus: Neque hic peccauit, neque pa-
rentes eius: sed vt manifestentur
4 opera Dei in illo. *Me oportet ope-
rari opera eius, qui misit me, donec
dies est: venit nox, quando nemo po-
5 test operari *quamdiu sum in mūdo,
6 lux sum mundi. *Hæc cùm dixisset,
expuit in terram, & fecit lutum ex
sputo, & liniuit lutum super oculos
7 eius, *& dixit ei: Vade, laua in nata-
B toria Siloe (quod interpretatur Mis-
sus.) Abiit ergo, & lauit, & venit vi-
8 dens. *Itaque vicini, & qui viderant
eum prius quia mēdicus erat, dicebāt:
Nónne hic est, qui sedebat, & mendi-
9 cabat? Alij dicebāt: Quia hic est. *Alij
autem: Nequaquam, sed similis est ei.
Ille verò dicebat: Quia ego sum.
10 *Dicebant ergo ei: Quomodo aperti
11 sunt tibi oculi? *Respōdit: Ille homo,
qui dicitur Iesus, lutum fecit: &
vnxit oculos meos, & dixit mihi:
Vade ad natatoria Siloe, & laua. Et
12 abij, laui, & video. *Et dixerunt ei:
13 vbi est ille? Ait: Nescio. *Adducunt
eum ad Pharisæos, qui cæcus fuerat.
14 *Erat autem sabbatum quando lu-
C tum fecit Iesus, & aperuit oculos
15 eius. *Iterum ergo interrogabant
eum Pharisæi quomodo vidisset. Ille
autem dixit eis: Lutum mihi posuit
16 super oculos, & laui, & video. *Di-
cebant ergo ex Pharisæis quidam:
Non est hic homo à Deo, qui sab-
batum non custodit. Alij autem di-
cebant: Quomodo potest homo
peccator hæc signa facere? Et schisma
17 erat inter eos. *Dicunt ergo cæco
iterum: Tu quid dicis de illo, qui
aperuit oculos tuos? Ille autem dixit:
18 Quia propheta est. *Non credide-
runt ergo Iudæi de illo, quia cæcus
fuisset & vidisset, donec vocauerunt
19 parentes eius, qui viderat: *& inter-
D rogauerunt eos, dicentes: Hic est
filius vester, quem vos dicitis quia
cæcus natus est? Quomodo ergo
20 nunc videt? *Responderunt eis pa-
rentes eius, & dixerunt: Scimus quia
hic est filius noster, & quia cæcus
21 natus est: *quomodo autem nunc
videat, nescimus: aut quis eius ape-
ruit oculos, nos nescimus: ipsum

inter-

interrogate: ætatem habet, ipse de se
loquatur. * Hæc dixerunt parentes 22
eius, quoniam timebant Iudæos: iam E
enim conspirauerant Iudæi, vt si quis
eum confiteretur esse Christum, extra
synagogam fieret. * Propterea paren- 23
tes eius dixerunt: Quia ætatem ha-
bet, ipsum interrogate. * Vocauerunt 24
ergo rursum hominem, qui fuerat
cæcus, & dixerunt ei: Da gloriam
Deo. nos scimus quia hic homo pec-
cator est. * Dixit ergo eis ille: Si pec- 25
cator est, nescio: vnum scio, quia cæ-
cus cùm essem, modò video. * Dixe- 26
runt ergo illi: Quid fecit tibi? quo-
modo aperuit tibi oculos? * Respon- 27
dit eis: Dixi vobis iam, & audistis:
quid iterum vultis audire? numquid
& vos vultis discipuli eius fieri?
* Maledixerunt ergo ei, & dixerunt: 28
Tu discipulus illius sis: nos autem
Moysi discipuli sumus. * Nos scimus 29
quia Moysi locutus est Deus: hunc F
autem nescimus vnde sit. * Respōdit 30
ille homo, & dixit eis: In hoc enim
mirabile est quia vos nescitis vnde sit,
& aperuit meos oculos: * scimus au- 31
tem quia peccatores Deus non audit:
sed si quis Dei cultor est, & volun-
tatem eius facit, hunc exaudit. * A sæ- 32
culo non est auditum quia quis ape-
ruit oculos cæci nati. * Nisi esset 33
hic à Deo, non poterat facere quid-
quam. * Responderunt, & dixerunt 34
ei: In peccatis natus es totus, &
tu doces nos? Et eiecerunt eum fo-
ras. * Audiuit Iesus quia eiecerunt 35
eum foras: & cùm inuenisset eum, G
dixit ei: Tu credis in Filium Dei?
* Respondit ille, & dixit: Quis est, 36
Domine, vt credam in eum? * Et dixit 37
ei Iesus: Et vidisti eum, & qui lo-
quitur tecum, ipse est. * At ille ait: 38
Credo Domine. Et procidens adora-
uit eum. * Et dixit Iesus: In iudicium 39
ego in hunc mundum veni: vt qui
non vident videant, & qui vident
cæci fiant. * Et audierunt quidam ex 40
Pharisæis, qui cum ipso erant, & di-
xerunt ei: Numquid & nos cæci su-
mus? * Dixit eis Iesus: Si cæci essetis, 41
non haberetis peccatum. nunc verò
dicitis: Quia videmus. Peccatum ve-
strum manet.

CAP. X.

AMen, amen dico vobis: qui non 1
intrat per ostiū in ouile ouium, A
sed ascendit aliunde: ille fur est, &
latro. * Qui autem intrat per ostium, 2
3 pastor est ouium. * Huic ostiarius
aperit, & oues vocem eius audiunt,
& proprias oues vocat nominatim,
4 & educit eas. * Et cum proprias oues
emiserit, ante eas vadit: & oues illum
sequuntur, quia sciunt vocem eius.
5 * Alienum autem non sequuntur, sed
fugiunt ab eo: quia nō nouerunt vo-
6 cem alienorum. * Hoc prouerbium
B dixit eis Iesus. Illi autem non cogno-
7 uerunt quid loqueretur eis. * Dixit
ergo eis iterum Iesus: Amen, amen
dico vobis, quia ego sum ostium
8 ouium. * Omnes quotquot venerunt,
fures sunt, & latrones, & non audie-
9 runt eos oues. * Ego sum ostiū. Per me
si quis introierit, saluabitur: & ingre-
dietur, & egredietur, & pascua inue-
10 niet. * Fur nō venit nisi vt furetur, &
mactet, & perdat. Ego veni vt vitā ha-
11 beant, & abundantius habeant. * Ego
C sum pastor bonus. [a] Bonus pastor — [a] Isa. 40. c.11
animam suam dat pro ouibus suis. — Ezech. 34.
12 * Mercenarius autem, & qui non est — c.23. & 37.
pastor, cuius non sunt oues propriæ, — f.24
videt lupum venientem, & dimittit
oues, & fugit: & lupus rapit, & dis-
13 pergit oues: * mercenarius autem
fugit, quia mercenarius est, & non
14 pertinet ad eum de ouibus. * Ego sum
pastor bonus: & cognosco meas,
15 & cognoscunt me meæ. * [b] Sicut nouit — [b] Matt. 11.
me Pater, & ego agnosco Patrem: & — d.27
animam meā pono pro ouibus meis. — Luc. 10.
16 * Et alias oues habeo, quæ non sunt — d.22
D ex hoc ouili: & illas oportet me ad-
ducere, & vocem meam audient, &
fiet vnum ouile, & vnus pastor.
17 * Propterea me diligit Pater: [c] quia ego — [c] Isa. 53.
pono animam meam, vt iterum su- — b.7
18 mam eam. * Nemo tollit eā à me: sed
ego pono eā à meipso, & potestatem
habeo ponendi eam: & potestatem
habeo iterum sumendi eam: Hoc
19 mandatum accepi à Patre meo. * Dis-
sensio iterum facta est inter Iudæos
20 propter sermones hos. * Dicebant au-
tem multi ex ipsis: Dæmonium ha-
21 bet, & insanit: quid eum auditis? * Alij
dicebant: Hæc verba non sunt dæmo-
nium habentis: numquid dæmonium
22 potest cæcorū oculos aperire? * [d] Facta — [d] 1. Mac. 4.
sunt autem Encænia in Ierosolymis: — f.56.g.
23 & hiems erat. * Et ambulabat Iesus
in templo, in porticu Salomonis.
24 * Circumdederunt ergo eum Iudæi, &
E dicebant ei: Quousque animam no-
strā tollis? si tu es Christus, dic nobis
25 palam. * Respondit eis Iesus: Loquor

vobis,

vobis, & non creditis. opera, quæ ego
facio in nomine Patris mei, hæc te-
stimonium perhibent de me: *sed vos 26
non creditis, quia non estis ex oui-
bus meis. * Oues meæ vocem meam 27
audiunt: & ego cognosco eas, & se-
quuntur me: *& ego vitam æternam 28
do eis: & non peribunt in æternum,
& non rapiet eas quisquam de manu
mea. * Pater meus quod dedit mihi, 29
maius omnibus est: & nemo potest F
rapere de manu Patris mei. * Ego, & 30
Pater vnum sumus. * Sustulerunt 31
ergo lapides Iudæi, vt lapidarét eum.
* Respondit eis Iesus: Multa bona 32
opera ostendi vobis ex Patre meo,
propter quod eorum opus me lapida-
tis? *Responderunt ei Iudæi. De bono 33
opere non lapidamus te, sed de bla-
sphemia: & quia tu homo cùm sis,
facis teipsum Deum. * Respondit eis 34
Iesus: Nónne scriptum est in lege
vestra: [a]quia Ego dixi, dij estis? * Si 35
illos dixit deos, ad quos sermo Dei
factus est, & non potest solui scri-
ptura: *quem Pater sanctificauit, & 36
misit in mundum, vos dicitis: Quia G
blasphemas: quia dixi, Filius Dei
sum? * Si non facio opera Patris mei, 37
nolite credere mihi. * Si autem fa- 38
cio: & si mihi non vultis credere,
operibus credite, vt cognoscatis, &
credatis quia Pater in me est, & ego
in Patre. * Quærebant ergo eum 39
apprehendere: & exiuit de manibus
eorum. * Et abiit iterum trans Iorda- 40
nem in eum locum, vbi erat Ioan-
nes baptizans primum: & mansit
illic: * Et multi venerunt ad eum, 41
& dicebant: Quia Ioannes quidem
signum fecit nullum. * Omnia au- 42
tem quæcumque dixit Ioannes de
hoc, vera erant. Et multi crediderunt
in eum.

[a] Psal. 81. b. 6

CAP. XI.

ERat autem quidam languens La- 1
zarus à Bethania de castello Ma- A
riæ, & Marthæ sororis eius. * (Maria 2
autem erat, [b]quæ vnxit Dominum
vnguento, & extersit pedes eius ca-
pillis suis: cuius frater Lazarus infir-
mabatur) *Miserūt ergo sorores eius 3
ad eum dicentes: Domine, ecce quem
amas infirmatur. * Audiens autem 4
Iesus dixit eis: Infirmitas hæc non
est ad mortem, sed pro gloria Dei,
vt glorificetur Filius Dei per eam.
*Diligebat autem Iesus Martham, & 5
sororem eius Mariam, & Lazarum.

[b] Matt. 26. a. 7 Marc. 14. a. 3 Luc. 7. f. 37

6 * Vt ergo audiuit quia infirmabatur,
tunc quidem mansit in eodem loco
7 duobus diebus. * deinde post hæc
dixit discipulis suis: Eamus in Iu-
8 dæam iterum. * Dicunt ei discipuli:
Rabbi, nunc quærebant te Iudæi la-
9 pidare, & iterum vadis illuc? * Re-
spondit Iesus: Nónne duodecim sunt
B horæ diei? Si quis ambulauerit in
die, non offendit, quia lucem huius
10 mundi videt: * si autem ambulauerit
in nocte offendit, quia lux non est
11 in eo. *Hæc ait, & post hæc dixit
eis: Lazarus amicus noster dormit:
sed vado vt à somno excitem eum.
12 * Dixerunt ergo discipuli eius: Do-
13 mine, si dormit, saluus erit. *Dixerat
autem Iesus de morte eius: illi au-
tem putauerunt quia de dormitione
14 somni diceret. *Tunc ergo Iesus dixit
eis manifestè: Lazarus mortuus est:
15 * & gaudeo propter vos, vt credatis,
quoniam non eram ibi. sed eamus
16 ad eum. * Dixit ergo Thomas, qui
dicitur Didymus, ad condiscipulos:
Eamus & nos, vt moriamur cum eo.
17 * Venit itaque Iesus: & inuenit eum
C quatuor dies iam in monumento
18 habentem. * (Erat autem Bethania
iuxta Ierosolymam quasi stadijs
19 quindecim.) *Multi autem ex Iudæis
venerant ad Martham, & Mariam,
vt consolarentur eas de fratre suo.
20 Martha ergo vt audiuit quia Iesus
venit, occurrit illi: Maria autem do-
21 mi sedebat. * Dixit ergo Martha ad
Iesum: Domine, si fuisses hic, frater
22 meus non fuisset mortuus: * Sed &
nunc scio quia quæcumque popósce-
23 ris à Deo, dabit tibi Deus. * Dicit illi
24 Iesus: Resurget frater tuus. * Dicit ei
Martha: Scio quia resurget [a]in resur-
25 rectione in nouissimo die. * Dixit ei
Iesus: Ego sum resurrectio, & vita:
[b]qui credit in me, etiam si mortuus
26 fuerit, viuet: * & omnis, qui viuit, &
credit in me, non morietur in æter-
27 num. Credis hoc? * Ait illi: Vtique
D Domine, ego credidi, quia tu es Chri-
stus filius Dei viui, qui in hunc mun-
28 dum venisti. Et cum hæc dixisset,
abiit, & vocauit Mariam sororem
suam silentio, dicens: Magister adest,
29 & vocat te. * Illa vt audiuit, surgit
30 cito, & venit ad eum: *nondum enim
venerat Iesus in castellum: sed erat
adhuc in illo loco, vbi occurrerat ei
31 Martha. * Iudæi ergo, qui erant cum
ea in domo, & consolabantur eam,

[a] Sup. 5. e. 29 Luc. 14. c. 14
[b] Sup. 6. d. 35

cùm vidiſſent Mariam quia citò ſur-
rexit, & exiit, ſecuti ſunt eam dicen-
tes : Quia vadit ad monumentum,
vt ploret ibi. * Maria ergo, cùm ve- 32
niſſet vbi erat Ieſus, videns eum,
cecidit ad pedes eius, & dicit ei: Do-
mine, ſi fuiſſes hîc, non eſſet mortuus
frater meus. * Ieſus ergo, vt vidit eam 33
plorantem, & Iudæos, qui venerant
cum ea, plorantes, infremuit ſpiritu, E
& turbauit ſeipſum, * & dixit: Vbi 34
poſuiſtis eum? Dicunt ei: Domine,
veni, & vide. * Et lacrymatus eſt 35
Ieſus. * Dixerunt ergo Iudæi: Ecce 36
quomodo amabat eum. * Quidam 37
autem ex ipſis dixerũt: *Non poterat
*Su. 9. a. 6 hic, qui aperuit oculos cæci nati,
facere vt hic non moreretur? * Ieſus 38
ergo rurſum fremens in ſemetipſo,
venit ad monumentum. erat autem
ſpelunca: & lapis ſuperpoſitus erat
ei. * Ait Ieſus: Tollite lapidem. Dicit 39
ei Martha ſoror eius, qui mortuus
fuerat: Domine, iam fœtet, quatri-
duanus eſt enim. * Dicit ei Ieſus: 40
Nónne dixi tibi quoniam ſi credide-
ris, videbis gloriam Dei? * Tulerunt 41
ergo lapidem: Ieſus autem eleuatis
ſurſum oculis, dixit: Pater gratias ago
tibi quoniam audiſti me. * ego autem 42
ſciebam quia ſemper me audis, ſed F
propter populum, qui circumſtat,
dixi: vt credant quia tu me miſiſti.
* Hæc cùm dixiſſet, voce magna cla- 43
mauit: Lazare veni foras. * Et ſtatim 44
prodiit qui fuerat mortuus, ligatus
pedes, & manus inſtitis, & facies il-
lius ſudario erat ligata. Dixit eis
Ieſus: Soluite eum, & ſinite abire.
* Multi ergo ex Iudæis, qui venerant 45
ad Mariam & Martham, & viderant
quæ fecit Ieſus, crediderunt in eum.
* Quidam autem ex ipſis abierunt ad 46
Phariſæos, & dixerunt eis quæ fecit
Ieſus. * Collegerunt ergo Pontifices 47
& Phariſæi concilium, & dicebant:
Quid facimus, quia hic homo multa
ſigna facit? * Si dimittimus eum ſic, 48
omnes credent in eum: & venient
Romani & tollent noſtrum locum,
*Inf. 18. a. 14 & gentem. * * Vnus autem ex ipſis 49
Caiphas nomine, cùm eſſet Pontifex
anni illius, dixit eis: Vos neſcitis
quidquam, * nec cogitatis quia expe- 50
dit vobis vt vnus moriatur homo pro
populo, & non tota gens pereat.
* Hoc autem à ſemetipſo non dixit: 51
ſed cùm eſſet Pontifex anni illius, G
prophetauit, quòd Ieſus moriturus

52 erat pro gente, * & non tantùm pro
gente, ſed vt filios Dei, qui erant di-
53 ſperſi, congregaret in vnum. * Ab illo
ergo die cogitauerunt vt interfice-
54 rent eum. * Ieſus ergo iam non in
palam ambulabat apud Iudæos, ſed
abiit in regionem iuxta deſertum, in
ciuitatem, quæ dicitur Ephrem, & ibi
55 morabatur cum diſcipulis ſuis. * Pro-
ximum autẽ erat Paſcha Iudæorum:
& aſcenderunt multi Ieroſolymam
de regione ante Paſcha, vt ſanctifica-
56 rent ſe ipſos. * Quærebãt ergo Ieſum:
& colloquebantur ad inuicem, in
templo ſtãtes: Quid putatis, quia non
venit ad diem feſtum? Dederant au-
tem Pontifices, & Phariſæi manda-
tum, vt ſi quis cognouerit vbi ſit, in-
dicet, vt apprehendant eum.

CAP. XII.

1 IEſus ergo ante ſex dies Paſchæ ve- *Mat. 26. a. 6
A nit Bethaniam, vbi Lazarus fuerat
2 mortuus, quem ſuſcitauit Ieſus. * Fe- Mar. 14. a. 3
cerunt autẽ ei cœnam ibi: & Martha
miniſtrabat, Lazarus verò vnus erat
3 ex diſcumbentibus cum eo. * Maria
ergo accepit libram vnguenti nardi
piſtici, pretioſi, & vnxit pedes Ieſu, &
extерſit pedes eius capillis ſuis: &
domus impleta eſt ex odore vnguen-
4 ti. * Dixit ergo vnus ex diſcipulis eius,
Iudas Iſcariotes, qui erat eum tradi-
5 turus: * Quare hoc vnguentum non
venijt trecentis denariis, & datum
6 eſt egenis? * Dixit autem hoc, non
quia de egenis pertinebat ad eum, ſed
quia fur erat, & loculos habens, ea,
7 quæ mittebantur, portabat. * Dixit
B ergo Ieſus: Sinite illam vt in diem
8 ſepulturæ meæ ſeruet illud. * Paupe-
res enim ſemper habetis vobiſcum:
9 me autem non ſemper habetis. * Cog-
nouit ergo turba multa ex Iudæis
quia illic eſt: & venerunt, non pro-
pter Ieſum tantùm, ſed vt Lazarum
viderent, quem ſuſcitauit à mortuis.
10 * Cogitauerunt autem principes ſa-
cerdotum vt & Lazarũ interficerent:
11 * quia multi propter illum abibant ex
12 Iudæis, & credebant in Ieſum. * In
craſtinum autem turba multa, quæ
venerat ad diem feſtum, cùm audiſ-
ſent quia venit Ieſus Ieroſolymam:
13 * acceperũt ramos palmarum, & pro-
ceſſerunt obuiam ei, & clamabant: *Mat. 21. a. 7
Hoſanna, benedictus, qui venit in
14 nomine Domini, Rex Iſrael. * * Et Mar. 11. a. 7
inuenit Ieſus aſellum, & ſedit ſuper
15 eum, ſicut ſcriptum eſt: * Noli Luc. 19. f. 15 Zach. 9. b. 9

timere filia Sion: ecce rex tuus venit C
sedens super pullum asinæ. *Hæc non 16
cognouerunt discipuli eius primum:
sed quando glorificatus est Iesus,
tunc recordati sunt quia hæc erant
scripta de eo: & hæc fecerunt ei. *Te- 17
stimonium ergo perhibebat turba,
quæ erat cum eo quando Lazarum
vocauit de monumento, & suscitauit
eum à mortuis. *Propterea & ob- 18
uiam venit ei turba: quia audierunt
eum fecisse hoc signum. *Pharisæi 19
ergo dixerunt ad semetipsos: Videtis
quia nihil proficimus? ecce mundus
totus post eum abiit. *Erant autem 20
quidam Gentiles ex his, qui ascende-
rant vt adorarẽt in die festo. *Hi ergo 21
accesserunt ad Philippum, qui erat à
Bethsaida Galilææ, & rogabant eum,
dicentes: Domine, volumus Iesum
videre. *Venit Philippus, & dicit 22
Andreæ: Andreas rursum, & Philip-
pus dixerunt Iesu. *Iesus autem re- 23
spondit eis, dicens: Venit hora, vt cla- D
rificetur filius hominis. *Amen, amen 24
dico vobis, nisi granum frumenti
cadens in terram, mortuum fuerit,
*ipsum solum manet. si autem mor- 25
tuum fuerit, multum fructum af-
fert. *Qui amat animam suam, per-
det eam: & qui odit animam suam
in hoc mundo, in vitam æternam
custodit eam. *Si quis mihi ministrat, 26
me sequatur: & vbi sum ego, illic
& minister meus erit. Si quis mihi
ministrauerit, honorificabit eum
Pater meus. *Nũc anima mea turbata 27
est. Et quid dicam? Pater, saluifica me
ex hac hora. Sed propterea veni in
horam hanc. *Pater, clarifica nomen 28
tuum. Venit ergo vox de cælo: Et cla-
rificaui, & iterum clarificabo. *Turba 29
ergo, quæ stabat, & audierat, dicebat
tonitruum esse factum. Alij dicebant:
Angelus ei locutus est. *Respondit Ie- 30
sus, & dixit: Non propter me hæc vox E
venit, sed propter vos. *Nunc iudi- 31
cium est mundi: nunc princeps huius
mundi eiicietur foras. *Et ego si exal- 32
tatus fuero à terra, omnia traham ad
me ipsum. *(hoc autẽ dicebat, signi- 33
ficans qua morte esset moriturus.)
*Respondit ei turba: Nos audiuimus 34
*ex lege, quia Christus manet in æter-
num: & quomodo tu dicis, Oportet
exaltari Filium hominis? Quis est iste
Filius hominis? *Dixit ergo eis Iesus: 35
Adhuc modicum, lumẽ in vobis est.
Ambulate dum lucem habetis, vt

*Matt. 10. d. 39. & 16. d. 25 Mar. 8. d. 35 Luc. 9. c. 24. & 17. g. 33

*Psal. 109. b. 4 & 116. a. 2 Isa. 40. a. 8 Ezech. 37. g. 25

non vos tenebræ comprehendant: &
qui ambulat in tenebris, nescit quo
36 vadat. *Dum lucem habetis, credite
in lucem, vt filij lucis sitis. Hæc lo-
cutus est Iesus: & abijt, & abscondit
37 se ab eis. *Cùm autem tanta signa
fecisset coram eis, non credebant in
38 eum: *vt sermo Isaiæ prophetæ im-
F pleretur, quem dixit: *Domine, quis
credidit auditui nostro? & brachium
39 Domini cui reuelatum est? *Propter-
ea non poterant credere, quia iterum
40 dixit Isaias: *Excæcauit oculos eo-
rum, & indurauit cor eorum: vt non
videant oculis, & non intelligant
corde, & conuertantur, & sanem eos.
41 *Hæc dixit Isaias, quando vidit glo-
42 riam eius, & locutus est de eo. *Ve-
runtamen & ex principibus multi
crediderunt in eum: sed propter
Pharisæos non confitebantur, vt è
43 synagoga non eiicerentur. *dilexe-
runt enim gloriam hominum magis,
44 quàm gloriam Dei. *Iesus autem
clamauit, & dixit: Qui credit in me,
non credit in me, sed in eum, qui
45 misit me. *Et qui videt me, videt
46 eum, qui misit me. *Ego lux in mun-
G dum veni: vt omnis, qui credit in me,
47 in tenebris non maneat. *Et si quis
audierit verba mea, & non custodie-
rit: ego non iudico eum. non enim
veni vt iudicem mundum, sed vt sal-
48 uificem mundum. *Qui spernit me,
& non accipit verba mea: habet qui
iudicet eum. *sermo, quem locutus
sum, ille iudicabit eum in nouissimo
49 die. *Quia ego ex me ipso non sum
locutus, sed qui misit me Pater, ipse
mihi mandatum dedit quid dicam,
50 & quid loquar. *Et scio quia man-
datum eius vita æterna est. Quæ er-
go ego loquor, sicut dixit mihi Pater,
sic loquor.

*Isa. 53. a. 1 Ro. 10. d. 16

*Isa. 6. c. 9 Ro. 11. b. 8 Matt. 13. b. 14 Mar. 4. b. 12 Luc. 8. b. 10 Act. 28. f. 27

*Mar. 16. b. 16

CAP. XIII.

1 ANte diem festum Paschæ, sciens
A Iesus quia venit hora eius, vt
transeat ex hoc mundo ad Patrem:
cùm dilexisset suos, qui erãt in mun-
2 do, in finem dilexit eos. *Et cœna
facta, cùm diabolus iam misisset in
cor vt traderet eum Iudas Simonis
3 Iscariotæ: *sciens quia omnia dedit
ei Pater in manus, & quia à Deo exi-
4 uit, & ad Deum vadit: *surgit à
cœna, & ponit vestimenta sua: &
cum accepisset linteum, præcinxit se.
5 Deinde mittit aquam in peluim, &
cœpit lauare pedes discipulorum

Matt. 26. a. 2 Mar. 14. a. 1 Luc. 22. a. 1

& extergere linteo, quo erat præcin-
ctus. * Venit ergo ad Simonem Pe- 6
trum. Et dicit ei Petrus: Domine, tu
mihi lauas pedes? * Respondit Iesus, 7
& dixit ei: Quod ego facio, tu nescis
modò, scies autem postea. * Dicit ei 8
Petrus: non lauabis mihi pedes in
æternum. Respondit ei Iesus: Si non
lauero te, non habebis partẽ mecum.
* Dicit ei Simon Petrus: Domine, 9
non tantum pedes meos, sed & ma-
nus, & caput. * Dicit ei Iesus: Qui lo- 10
tus est, non indiget nisi vt pedes la- B
uet, sed est mundus totus. Et vos
mundi estis, sed non omnes. * Scie- 11
bat enim quisnam esset qui traderet
eum: propterea dixit: Non estis mun-
di omnes. * Postquam ergo lauit pe- 12
des eorum, & accepit vestimenta sua:
cùm recubuisset iterum, dixit eis: Sci-
tis quid fecerim vobis? * Vos vocatis 13
me Magister, & Domine: & bene di-
citis: sum etenim. * Si ergo ego laui 14
pedes vestros, Dominus, & Magister:
& vos debetis alter alterius lauare
pedes. * Exemplum enim dedi vobis, 15
vt quemadmodum ego feci vobis, ita
& vos faciatis. * a Amen, amen dico 16
vobis: Non est seruus maior Domi-
no suo: neque apostolus maior est
eo, qui misit illum. * Si hæc scitis, bea- 17
ti eritis si feceritis ea. * Non de omni- 18
bus vobis dico: ego scio quos elege-
rim: sed vt adimpleatur Scriptura:
* b Qui manducat mecum panem, le-
uabit contra me calcaneum suum.
* Amodo dico vobis, priusquam fiat: 19
vt cùm factum fuerit, credatis, quia C
ego sum. * c Amen, amen dico vobis: 20
Qui accipit si quem misero, me acci-
pit: qui autem me accipit, accipit
eum, qui me misit. * Cùm hæc dixis- 21
set Iesus, turbatus est spiritu: & pro-
testatus est, & dixit: d Amen, amen
dico vobis: Quia vnus ex vobis tra-
det me. * Aspiciebant ergo ad inui- 22
cem discipuli, hæsitantes de quo di-
ceret. * e Erat ergo recumbens vnus ex 23
discipulis eius in sinu Iesu, quem di-
ligebat Iesus. * Innuit ergo huic Si- 24
mon Petrus: & dixit ei: Quis est, de
quo dicit? * Itaque cùm recubuisset 25
ille supra pectus Iesu, dicit ei: Domi-
ne quis est? * Respondit Iesus: Ille est, 26
cui ego intinctum panem porrexero.
Et cùm intinxisset panem, dedit Iu-
dæ Simonis Iscariotæ. * Et post buc- 27
cellam, introiuit in eum satanas. Et
dixit ei Iesus: Quod facis, fac citius.

a Inf. 15. c. 20. Matt. 10. c. 24. Luc. 6. f. 40
b Psal. 40. c. 10
c Matt. 10. d. 40. Luc. 10. e. 16
d Mat. 26. b. 21. Mar. 14. c. 1 Luc. 22. a. 4
e Luc. 22. b. 22

28 * Hoc autem nemo sciuit discum-
29 bentium ad quid dixerit ei. * Qui-
dam enim putabant, quia loculos ha-
D bebat Iudas, quòd dixisset ei Iesus:
Eme ea, quæ opus sunt nobis ad diem
festum: aut egenis vt aliquid daret.
30 * Cùm ergo accepisset ille buccellam,
exiuit continuò. Erat autem nox.
31 Cùm ergo exisset, dixit Iesus: Nunc
clarificatus est filius hominis: & Deus
32 clarificatus est in eo. * Si Deus clarifi-
catus est in eo, & Deus clarificabit
eum in semetipso: & continuò clari-
33 ficabit eum. * Filioli, adhuc modicum
vobiscum sum. * a Quæretis me, & sic-
ut dixi Iudæis: Quò ego vado, vos
nõ potestis venire: & vobis dico mo-
34 dò. * b Mandatum nouum do vobis:
Vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos,
35 vt & vos diligatis inuicem. * In hoc
cognoscent omnes quia discipuli mei
estis, si dilectionem habueritis ad in-
36 uicem. * Dicit ei Simon Petrus: Do-
mine, quò vadis? Respondit Iesus:
Quò ego vado, non potes me modò
37 sequi: sequêris autem postea. * Dicit
ei Petrus: Quare non possum te se-
qui modò? animam meam pro te po-
38 nam. * Respondit ei Iesus: c Animam
tuam pro me pones? Amen, amen di-
co tibi: Non cantabit gallus, donec
ter me neges.

a Sup. 7. e. 34. Leu. 19. d. 18
b Matth. 22. d. 39. Inf. 15. b. 12
c Mat. 26. d. 35. Mar. 14. c. 29. Luc. 22. c. 33

CAP. XIIII.

1 NOn turbetur cor vestrum. Cre-
A ditis in Deum, & in me credite.
2 * In domo Patris mei mãsiones mul-
tæ sunt. si quò minus dixissem vo-
bis: Quia vado parare vobis locum.
3 * Et si abiero, & præparauero vobis
locum: iterum venio, & accipiam vos
ad me ipsum, vt vbi sum ego, & vos
4 sitis. * Et quò ego vado scitis, & viam
5 scitis. * Dicit ei Thomas: Domine,
nescimus quò vadis: & quo modo
6 possumus viam scire? * Dicit ei Iesus:
Ego sum via, & veritas, & vita. ne-
mo venit ad Patrem, nisi per me.
7 * Si cognouissetis me, & Patrem
meum vtique cognouissetis: & amo-
do cognoscetis eum, & vidistis eum.
8 * Dicit ei Philippus: Domine, osten-
de nobis Patrem, & sufficit nobis.
9 * Dicit ei Iesus: Tanto tempore vo-
biscum sum: & non cognouistis me?
Philippe, qui videt me, videt & Patrẽ.
Quomodo tu dicis: Ostẽde nobis Pa-
10 trẽ? * Non creditis quia ego in Patre,
B & Pater in me est. Verba, quæ ego lo-
quor vobis, à me ipso non loquor.

Pater autem in me manens, ipse facit
opera. * Non creditis quia ego in Pa- 11
tre, & Pater in me est? * Alioquin 12
propter opera ipsa credite. Amen, a-
mé dico vobis, qui credit in me, ope-
ra, quæ ego facio, & ipse faciet, &
maiora horum faciet: quia ego ad
a Inf. 16. c.23 Patrem vado * a Et quodcumque pe- 13
Mat. 7. a.8 & 11. b.24 tieritis Patrem in nomine meo, hoc
faciam: vt glorificetur Pater in Fi-
Mar. 11. c.24 lio. * Si quid petieritis me in nomi- 14
ne meo, hoc faciam. * Si diligitis me, 15
mandata mea seruate. * Et ego roga- 16
bo Patrem, & alium Paraclitum da-
bit vobis, vt maneat vobiscum in æ-
ternum, * Spiritum veritatis, quem 17
mundus non potest accipere, quia nō
videt eum, nec scit eum. vos autem
cognoscetis eum: quia apud vos ma-
nebit, & in vobis erit. * Non relin- 18
quam vos orphanos: veniam ad vos.
* Adhuc modicum: & mundus me 19
iam nō videt. Vos autem videtis me:
quia ego viuo, & vos viuetis. * In illo 20
die vos cognoscetis, quia ego sum in
Patre meo, & vos in me, & ego in vo-
bis. * Qui habet mandata mea, & 21
seruat ea: ille est, qui diligit me. Qui
auté diligit me, diligetur a Patre meo:
& ego diligam eum, & manifestabo
ei meipsum. * Dicit ei Iudas, non ille 22
Iscariotes: Domine, quid factum est,
quia manifestaturus es nobis teipsū,
& non mundo? * Respondit Iesus, & 23
dixit ei: Si quis diligit me, sermonem
meum seruabit, & Pater meus dili-
get eum, & ad eum veniemus, & mā-
sionem apud eum faciemus: * qui 24
non diligit me, sermones meos non
seruat. Et sermonem, quem audistis,
non est meus: sed eius, qui misit me,
Patris. * Hæc locutus sum vobis, a- 25
pud vos manens. * Paraclitus autem 26
Spiritus sanctus, qué mittet Pater in
nomine meo, ille vos docebit omnia,
& suggeret vobis omnia, quæcumque
dixero vobis. * Pacem relinquo vo- 27
bis, pacem meam do vobis: non
quomodo mundus dat, ego do vo-
bis. Non turbetur cor vestrum, ne-
que formidet. * Audistis quia ego di- 28
xi vobis: Vado, & venio ad vos.
Si diligeretis me, gauderetis vtique,
quia vado ad Patrem: quia Pater ma-
ior me est. * Et nunc dixi vobis priùs 29
quàm fiat: vt cùm factum fuerit, cre-
datis. * Iam non multa loquar vobis- 30
cum. venit enim princeps mundi hu-
ius, & in me non habet quidquam.
31 * Sed vt cognoscat mundus quia di-
ligo Patrem, & a sicut mandatum de- a Act. 2. d.22
dit mihi Pater, sic facio. Surgite, ea-
mus hinc.

CAP. XV.

1 EGo sum vitis vera & Pater meus
2 agricola est. * Omnem palmitem
A in me non ferentem fructum, tollet
eum: & omnem, qui fert fructum,
purgabit eum, vt fructū plus afferat.
3 * a Iam vos mūdi estis propter sermo- a Sup. 13.
4 nem, quem locutus sum vobis. * Ma- b.10
nete in me: & ego in vobis. Sicut pal-
mes non potest ferre fructum à se-
metipso, nisi manserit in vite: sic nec
5 vos, nisi in me manseritis. * Ego sum
vitis, vos palmites: qui manet in me,
& ego in eo, hic fert fructum mul-
tum: quia sine me nihil potestis face-
6 re. * Si quis in me non manserit: mit-
tetur foras sicut palmes, & arescet, &
colligent eum, & in ignem mittent,
C 7 & ardet. * Si manseritis in me, & ver-
ba mea in vobis manserint: quod-
cumque volueritis petetis, & fiet vo-
8 bis. * In hoc clarificatus est Pater
B meus, vt fructū plurimum afferatis,
9 & efficiamini mei discipuli. * Sicut di-
lexit me Pater, & ego dilexi vos. Ma-
10 nete in dilectione mea. * Si præcepta
mea seruaueritis, manebitis in dile-
ctione mea, sicut & ego Patris mei
præcepta seruaui, & maneo in eius di-
11 lectione. * Hæc locutus sum vobis: vt
gaudium meum in vobis sit, & gau-
12 dium vestrum impleatur. * a Hoc est a Sup. 13. d.14
præceptum meū vt diligatis inuicem, Eph. 5. a.2
13 sicut dilexi vos. * Maiorem hac dile- 1. Thess. 4.
D ctionem nemo habet, vt animā suam b.9
14 ponat quis pro amicis suis. * Vos ami-
ci mei estis, si feceritis quæ ego præ-
15 cipio vobis. * Iam non dicam vos ser-
uos: quia seruus nescit quid faciat
dominus eius. Vos autem dixi ami-
C cos: quia omnia quæcumque audiui
16 à Patre meo, nota feci vobis. * Non
vos me elegistis: sed ego elegi vos, &
posui vos a vt eatis, & fructum affera- a Mat. 28.
tis: & fructus vester maneat: vt quod- d.19
cumque petieritis Patrem in nomine
17 meo, det vobis. * a Hæc mando vo- 1. Ioan. 3.
18 bis, vt diligatis inuicem. * Si mundus c.1. & 4.7
vos odit. scitote quia me priorem vo-
19 bis odio habuit. * Si de mundo fuis-
setis: mundus quod suum erat dili-
geret: quia verò de mundo non estis,
sed ego elegi vos de mundo, propter-
20 ea odit vos mundus. * Mementote
sermonis mei, quem ego dixi vobis:

a Non

Sup.13. b.16 Mat.10. c.24 Mat.24. a.9
* Non eſt ſeruus maior domino ſuo.
Si me perſecuti ſunt, & vos perſe-
quentur: ſi ſermonem meum ſerua-
uerunt, & veſtrum ſeruabunt. * Sed 21
hæc omnia facient vobis propter no-
men meum: quia neſciunt eum, qui
miſit me. * Si non veniſſem, & locu- 22
tus fuiſſem eis, peccatum non habe- D
rent: nunc autem excuſationem non
habent de peccato ſuo. * Qui me odit: 23
& Patrem meum odit. * Si opera non 24
feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit,
peccatum non haberent: nunc autem
& viderunt, & oderunt & me, & Pa-
trem meum. * Sed vt adimpleatur ſer- 25
mo, qui in lege eorum ſcriptus eſt:
Psal.24. a.19 Luc.24. g.49
* Quia odio habuerunt me gratis.
* Cùm autem venerit Paracletus, 26
quem ego mittam vobis à Patre, ſpi-
ritum veritatis, qui à Patre procedit,
ille teſtimonium perhibebit de me:
* & vos teſtimonium perhibebitis, 27
quia ab initio mecum eſtis.

CAP. XVI.

HÆc locutus ſum vobis, vt non 1
ſcandalizemini. * Abſque ſyna- 2
gogis facient vos: ſed venit hora, vt A
omnis, qui interficit vos, arbitretur
obſequium ſe præſtare Deo. * & hæc 3
facient vobis, quia non nouerunt Pa-
trem, neque me. * Sed hæc locutus 4
ſum vobis: vt cùm venerit hora eo-
rum reminiſcamini, quia ego dixi vo-
bis. * Hæc autem vobis ab initio non 5
dixi, quia vobiſcum eram: Et nunc
vado ad eum, qui miſit me; & nemo
ex vobis interrogat me, Quò vadis?
* Sed quia hæc locutus ſum vobis, 6 D
triſtitia impleuit cor veſtrum. * Sed 7
ego veritatem dico vobis: expedit vo-
bis vt ego vadam: ſi enim non abiero,
Paracletus non veniet ad vos: ſi au-
tem abiero * mittam eum ad vos. * Et 8
cùm venerit ille, arguet mundum de
peccato, & de iuſtitia, & de iudicio.
* de peccato quidem, quia non credi- 9
derunt in me: * de iuſtitia verò: quia 10
ad Patrem vado: & iam non videbi-
tis me: * de iudicio autem: quia prin- 11
ceps huius mundi iam iudicatus eſt. B
* Adhuc multa habeo vobis dicere: 12
ſed nõ poteſtis portare modò. * Cùm 13
autem venerit ille Spiritus veritatis,
docebit vos omnem veritatem. non
enim loquetur à ſemetipſo: ſed quæ-
cumque audiet loquetur, & quæ ven-
tura ſunt annunciabit vobis. * Ille 14
me clarificabit: quia de meo accipiet,
& annunciabit vobis. * Omnia quæ- 15
cumque habet Pater, mea ſunt. Pro-
pterea dixi: quia de meo accipiet, &
16 annunciabit vobis. * Modicum, &
iam non videbitis me: & iterum mo-
dicum, & videbitis me; quia vado ad
17 Patrem. * Dixerunt ergo ex diſcipu-
lis eius ad inuicem: Quid eſt hoc,
quod dicit nobis: Modicum, & non
videbitis me: & iterum modicum, &
videbitis me, & quia vado ad Patrẽ?
18 * Dicebant ergo: Quid eſt hoc, quod
C dicit, Modicum? neſcimus quid lo-
19 quitur. * Cognouit autem Ieſus, quia
volebant eum interrogare, & dixit
eis: De hoc quæritis inter vos quia
dixi, Modicum, & non videbitis me:
& iterum modicum, & videbitis me.
20 * Amen, amen dico vobis: quia plo-
rabitis, & flebitis vos, mundus au-
tem gaudebit: vos autem contriſta-
bimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in
21 gaudium. * Mulier cùm parit, triſti-
tiam habet, quia venit hora eius: cùm
autem pepererit puerum, iam non
meminit preſſuræ propter gaudium:
quia natus eſt homo in mundum.
22 * Et vos igitur nunc quidem triſti-
tiam habetis, iterum autem videbo
vos, & gaudebit cor veſtrum: & gau-
dium veſtrum nemo tollet à vobis.
23 * Et in illo die me non rogabitis quid-
quam. * Amen, amen dico vobis. ſi Sup.14. b.13. Mat.7.a. & 21.c.2 Mar.11. c.24 Luc.11.b Iac.5 a.1
quid petieritis Patrẽ in nomine meo,
24 dabit vobis. * Vſque modò non pe-
tiſtis quidquam in nomine meo: Pe-
tite, & accipietis, vt gaudium veſtrum
25 ſit plenum. * Hæc in prouerbiis lo-
cutus ſum vobis. Venit hora cùm
iam non in prouerbiis loquar vobis,
ſed palàm de Patre annunciabo vo-
26 bis. * In illo die in nomine meo pete-
tis: & non dico vobis quia ego roga-
27 bo Patrem de vobis: * Ipſe enim Pa-
ter amat vos, quia vos me amaſtis,
& credidiſtis, quia ego à Deo exiui.
28 * Exiui à Patre, & veni in mundum:
iterum relinquo mundum, & vado
29 ad Patrem. * Dicunt ei diſcipuli eius:
Ecce nunc palàm loqueris, & pro-
30 uerbium nullum dicis. * nunc ſcimus
quia ſcis omnia, & non opus eſt tibi
vt quis te interroget: in hoc credimus
31 quia à Deo exiſti. * Reſpondit eis
32 Ieſus: Modò creditis? * Ecce venit Matt. d.31 Mar.14. c.31
hora, & iam venit, vt diſpergamini
vnuſquiſque in propria, & me ſolum
relinquatis: & non ſum ſolus, quia
33 Pater mecum eſt. * Hæc locutus ſum
vobis, vt in me pacem habeatis. In

mundo pressuram habebitis: sed con-
fidite, ego vici mundum.

C A P. XVII.

HÆc locutus est Iesus: & subleua- 1
tis oculis in cælum, dixit: Pater A
venit hora, clarifica filium tuum, vt
filius tuus clarificet te: * [a] Sicut de- 2
disti ei potestatem omnis carnis, vt
omne, quod dedisti ei, det eis vitam
æternam. * Hæc est autem vita æter- 3
na: Vt cognoscant te, solum Deum
verum, & quem misisti Iesum Chri-
stum. * Ego te clarificaui super ter- 4
ram: opus consummaui, quod dedisti
mihi vt faciam: * & nunc clarifica 5
me tu Pater apud temetipsum, clari-
tate, quam habui prius, quàm mun-
dus esset, apud te. * Manifestaui no- 6
men tuum hominibus, quos dedisti
mihi de mundo: Tui erant, & mihi
eos dedisti: & sermonem tuum ser-
uauerunt. * Nunc cognouerunt quia 7
omnia, quæ dedisti mihi, abs te sunt:
* quia verba, quæ dedisti mihi, dedi 8
eis: & ipsi acceperunt, & cognouerũt
verè quia à te exiui, & crediderunt B
quia tu me misisti. * Ego pro eis rogo: 9
Non pro mundo rogo, sed pro his,
quos dedisti mihi: quia tui sunt: * & 10
mea omnia tua sunt, & tua mea sunt:
& clarificatus sum in eis: * Et iam 11
non sum in mundo, & hi in mundo
sunt, & ego ad te venio. Pater san-
cte, serua eos in nomine tuo, quos de-
disti mihi: vt sint vnum, sicut & nos.
* Cùm essem cum eis, ego seruabam 12
eos in nomine tuo. [b] Quos dedisti mi-
hi, custodiui: & nemo ex eis periit,
nisi filius perditionis, [c] vt Scriptura
impleatur. * Nunc autem ad te venio: 13
& hæc loquor in mundo, vt habeant C
gaudium meum impletum in semet-
ipsis. * Ego dedi eis sermonem tuum, 14
& mundus eos odio habuit, quia non
sunt de mundo, sicut & ego non sum
de mundo. * Non rogo vt tollas eos 15
de mundo, sed vt serues eos à malo.
* De mundo non sunt, sicut & ego 16
non sum de mundo. * Sanctifica eos 17
in veritate. Sermo tuus veritas est.
* Sicut tu me misisti in mundum, & 18
ego misi eos in mundum. * Et pro eis 19
ego sanctifico meipsum: vt sint & ipsi
sanctificati in veritate. * Non pro eis 20
autẽ rogo tantùm, sed & pro eis, qui
credituri sunt per verbum eorum in
me: * vt omnes vnum sint, sicut tu 21
Pater in me, & ego in te, vt & ipsi in
nobis vnum sint: vt credat mundus,

[a] Mat. 28. d. 18
[b] Ios. 18. b. 9
[c] Psal. 108. b. 8

quia tu me misisti. * Et ego clarita-
22 D tem, quam dedisti mihi, dedi eis: vt
sint vnum, sicut & nos vnum su-
23 mus. * Ego in eis, & tu in me: vt sint
consummati in vnum: & cognoscat
mundus quia tu me misisti, & dilexi-
sti eos, sicut & me dilexisti. * Pater,
24 quos dedisti mihi, volo vt vbi sum
ego, & illi sint mecum: vt videant
claritatem meam, quam dedisti mihi:
quia dilexisti me ante constitutionem
mundi. * Pater iuste, mundus te non
25 cognouit. ego autem te cognoui: & hi
cognouerunt, quia tu me misisti. * Et
26 notum feci eis nomen tuum, & no-
tum faciam: vt dilectio, qua dilexisti
me, in ipsis sit, & ego in ipsis.

C A P. XVIII.

1 A HÆc cùm dixisset Iesus, egressus
est cum discipulis suis trans Tor-
rentem Cedron, vbi erat hortus, in
quem introiuit ipse, & discipuli eius.
2 * Sciebat autem & Iudas, qui trade-
bat eum, locum: quia frequenter Ie-
sus conuenerat illuc cum discipulis
3 B suis. * [d] Iudas ergo cùm accepisset co-
hortem, & à Pontificibus, & Phari-
sæis ministros, venit illuc cum later-
4 nis, & facibus, & armis. * Iesus ita-
que sciens omnia, quæ ventura erant
super eum, processit, & dixit eis:
5 Quem quæritis? * Responderunt ei:
Iesum Nazarenum. Dicit eis Iesus:
Ego sum. Stabat autem & Iudas, qui
6 tradebat eum, cum ipsis. * Vt ergo
dixit eis: Ego sum: abierunt retror-
B sum, & ceciderunt in terram. * Ite-
7 rum ergo interrogauit eos: Quẽ quæ-
ritis? Illi autem dixerunt: Iesum Na-
8 zarenum. * Respondit Iesus: Dixi
vobis, quia ego sum: si ergo me quæ-
9 ritis, sinite hos abire. * Vt imple-
retur sermo, quem dixit: [e] Quia quos
dedisti mihi, nõ perdidi ex eis quem-
10 quam. * Simon ergo Petrus habens
gladium eduxit eum: & percussit pon-
tificis seruum: & abscidit auriculam
eius dexteram. Erat autem nomen
11 seruo Malchus. * Dixit ergo Iesus Pe-
C tro: Mitte gladium tuum in vaginam.
Calicem, quem dedit mihi Pater, non
12 bibam illum? * Cohors ergo, & tri-
bunus, & ministri Iudæorum com-
prehenderunt Iesum, & ligauerunt
13 eum: * Et adduxerunt eum ad [f] An-
nam primùm, erat enim socer Cai-
phæ, qui erat pontifex anni illius.
14 * Erat autem Caiphas, [g] qui consilium
dederat Iudæis: Quia expedit, vnum

Mat. 26. e. 6
Mar. 14. e. 32
Luc. 21. d. 30
2 Reg. 15. e. 13
[d] Mat. 26. e. 47
Mar. 14. e. 42
Luca 22. e. 47
[e] Sup. 17. c. 12
[f] Luc. 3. a. 2
[g] Sup. 11. f. 49

homi-

hominem mori pro populo. * Seque- 15
batur autem Iesum Simon Petrus, &
alius discipulus. Discipulus autem il-
le erat notus pontifici, & introiuit
cum Iesu in atrium pontificis. * Pe- 16
trus autem stabat ad ostium foris.
Mat.26. * Exiuit ergo discipulus alius, qui erat
f.58. notus pontifici, & dixit ostiariæ: &
Mar.14. introduxit Petrum. * Dicit ergo Pe- 17
f.54 tro ancilla ostiaria: Numquid & tu
Luc.22. ex discipulis es hominis istius? Dicit
f.54 ille: Non sum. * Stabant autem serui, 18
& ministri ad prunas: quia frigus D
erat, & calefaciebant se: erat autem
cum eis & Petrus stans, & calefaciens
se. * Pontifex ergo interrogauit Iesum 19
de discipulis suis, & de doctrina eius.
* Respondit ei Iesus: Ego palam lo- 20
cutus sum mundo: ego semper docui
in synagoga, & in templo, quò o-
mnes Iudæi conueniunt: & in oc-
culto locutus sum nihil. * Quid me 21
interrogas? interroga eos, qui audie-
runt quid locutus sim ipsis: ecce hi
sciunt quæ dixerim ego. * Hæc au- 22
tem cùm dixisset, vnus assistens mi-
nistrorum dedit alapam Iesu, dicens:
Sic respondes pontifici? * Respondit 23
Mat.26. ei Iesus: * Si malè locutus sum, testi-
f.57 monium perhibe de malo: si autem
Mar.14. bene, quid me cædis? * Et misit eum 24
f.53 Annas ligatum ad Caipham ponti-
Luc.22. ficem. * Erat autem Simon Petrus 25
f.54 Mat.26 stans, & calefaciens se. * Dixerunt er- E
g.69 go ei: Numquid & tu ex discipulis
Mar.14. eius es? Negauit ille, & dixit: Non
g.67 sum. * Dicit ei vnus ex seruis pontifi- 26
Luc.22. f.58 cis, cognatus eius, cuius abscidit Pe-
trus auriculam: Nónne ego te vidi
in horto cum illo? * Iterum ergo ne- 27
gauit Petrus: & statim gallus can-
tauit. * Adducunt ergo Iesum à Cai- 28
pha in prætorium. Erat autem manè:
& ipsi non introierunt in prætorium,
Mat.27. * vt non contaminarentur, sed vt man-
a.2 ducarent Pascha. * Exiuit ergo Pila- 29
Mar.15. tus ad eos foras, & dixit: Quam ac-
a.1 cusationem affertis aduersus homi-
Luc.23.a.1 nem hunc? * Responderunt, & dixe- 30
Act.10.c. 28. & 11. runt ei: Si non esset hic malefactor, F
a.3 non tibi tradidissemus eum. * Dixit 31
ergo eis Pilatus: Accipite eum vos, &
secundùm legem vestram iudicate
eum. Dixerunt ergo ei Iudæi: Nobis
Mat.20. non licet interficere quenquam. * Vt 32
c.19 Mat.27. sermo Iesu impleretur, quem dixit,
b.11 significans qua morte esset moritu-
Mar.15.a. 4. rus. * Introiuit ergo iterum in præ- 33
Luc.23.a.4 torium Pilatus, & vocauit Iesum, &

34 dixit ei: Tu es rex Iudæorum? * Re-
spondit Iesus: A temetipso hoc dicis,
35 an alij dixerunt tibi de me? * Respon-
dit Pilatus: Numquid ego Iudæus
sum? Gens tua, & pontifices tradide-
36 runt te mihi: quid fecisti? * Respon-
dit Iesus: Regnum meum non est de
G hoc mundo. si ex hoc mundo esset
regnum meum, ministri mei vtique
decertarent vt non traderer Iudæis:
nunc autem regnum meum non est
37 hinc. * Dixit itaque ei Pilatus: Ergo
rex es tu? Respondit Iesus: Tu dicis
quia rex sum ego. Ego in hoc natus
sum, & ad hoc veni in mundum, vt te-
stimonium perhibeam veritati: o-
mnis, qui est ex veritate, audit vo-
38 cem meam. * Dicit ei Pilatus: Quid
est veritas? Et cùm hoc dixisset, ite-
rum exiuit ad Iudæos, & dicit eis:
Ego nullam inuenio in eo causam.
39 * Est autem consuetudo vobis vt Mat.27.
vnum dimittam vobis in Pascha: vul- c.15
tis ergo dimittam vobis regem Iudæo- Mar.15. b.6
40 rum? * Clamauerunt ergo rursum Luc.23.
omnes, dicentes: Non hunc, sed Ba- b.17
rabbam. Erat autem Barabbas latro.

CAP. XIX.

1 TVnc ergo apprehendit Pilatus Ie- Mat.27.
2 sum, & flagellauit. * Et milites c.27
A plectentes coronam de spinis, impo- Mar.15.
suerunt capiti eius: & veste purpu- b.16
3 rea circumdederunt eum. * Et ve-
niebant ad eum, & dicebant: Aue rex
4 Iudæorum: & dabant ei alapas. * Ex-
iuit ergo iterum Pilatus foras, & di-
cit eis: Ecce adduco vobis eum fo-
ras, vt cognoscatis quia nullam in-
5 uenio in eo causam. (* Exiuit ergo
Iesus portans coronam spineam, &
purpureum vestimentum:) Et dicit
6 eis: Ecce homo. * Cùm ergo vidissent
eum Pontifices, & ministri, clama-
bant, dicentes: Crucifige, crucifige
eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eum
vos, & crucifigite: ego enim non in-
7 uenio in eo causam. * Responderunt
B ei Iudæi: Nos legem habemus, & se-
cundùm legem debet mori, quia fi-
8 lium Dei se fecit. * Cùm ergo audisset
Pilatus hunc sermonem, magis ti-
9 muit. * Et ingressus est prætorium ite-
rum: & dixit ad Iesum: Vnde es tu?
Iesus autem responsum non dedit ei.
10 * Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non lo-
queris? nescis quia potestatem habeo
crucifigere te, & potestatem habeo
11 dimittere te? * Respondit Iesus: Non
haberes potestatem aduersum me

vllam, nisi tibi datum esset desuper.
Propterea qui me tradidit tibi, maius
peccatum habet. * Et exinde quære- 12
bat Pilatus dimittere eum. Iudæi au-
tem clamabant dicentes: Si hunc di-
mittis, non es amicus Cæsaris omnis
enim, qui se regem facit, contradicit
Cæsari. * Pilatus autem cùm audis- 13
set hos sermones, adduxit foras Ie- C
sum: & sedit pro tribunali, in loco,
qui dicitur Lithóstrotos, Hebraicè
autem Gabbatha. * Erat autem para- 14
sceue Paschæ, hora quasi sexta, & di-
cit Iudæis: Ecce rex vester. * Illi au- 15
tem clamabant: Tolle, tolle, crucifige
eum. Dicit eis Pilatus: Regem ve-
strum crucifigam? Responderunt
Pontifices: Non habemus Regem, ni-
si Cæsarem. * Tunc ergo tradidit eis 16
a Mat. 27. d.35 Mar. 15. b.22 Luc. 23. e.33 illum vt crucifigeretur. a Susceperunt
autem Iesum, & eduxerunt. * Et ba- 17
iulans sibi crucem exiuit in eum, qui
dicitur Caluariæ, locum, Hebraicè
autem Golgotha: * vbi crucifixerunt 18
eum, & cum eo alios duos hinc, &
hinc, medium autem Iesum. * Scripsit 19
autem & titulum Pilatus: & posuit D
super crucem. Erat autem scriptum:
Iesus Nazarenus, Rex Iudæorum.
* Hunc ergo titulum multi Iudæo- 20
rum legerunt: quia prope ciuitatem
erat locus, vbi crucifixus est Iesus: Et
erat scriptum Hebraicè, Græcè, &
Latinè. * Dicebant ergo Pilato Pon- 21
tifices Iudæorum: Noli scribere, Rex
Iudæorũ: sed quia ipse dixit: Rex sum
Iudæorum. * Respondit Pilatus: Quod 22
scripsi, scripsi. * Milites ergo cùm cru- 23
b Mat. 27. d.35 Mar. 15. b.24 Luc. 23. e.34 cifixissent eum, b acceperũt vestimen-
ta eius, (& fecerunt quatuor partes:
vnicuique militi partem) & tunicam.
Erat autem tunica inconsutilis, desu-
per contexta per totum. * Dixerunt 24
ergo ad inuicẽ: Non scindamus eam,
sed sortiamur de illa cuius sit, Vt E
c Psal. 21. c.19 Scriptura impleretur, dicens: c Partiti
sunt vestimenta mea sibi: & in ve-
stem meam miserunt sortem. Et mi-
lites quidem hæc fecerunt. * Stabant 25
autem iuxta crucem Iesu mater eius,
& soror matris eius, Maria Cleophæ,
& Maria Magdalene. * Cùm vidisset 26
ergo Iesus matrem, & discipulum
stantem, quem diligebat, dicit matri
suæ: Mulier, ecce filius tuus. * Dein- 27
de dicit discipulo: Ecce mater tua. Et
ex illa hora accepit eam discipulus in
sua. * Postea sciens Iesus quia omnia 28
d Psal. 68. c.22 consummata sunt, d vt consummare- F

29 tur Scriptura, dixit: Sitio. * Vas ergo
erat positum aceto plenum. Illi au-
tem spongiam plenam aceto, hysso-
po circumponentes, obtulerunt ori
30 eius. * Cùm ergo accepisset Iesus ace-
tum, dixit: Consummatum est. Et
inclinato capite tradidit spiritum.
31 * Iudæi ergo, (quoniam parasceue
erat) vt non remanerent in cruce cor-
pora sabbato, (erat enim magnus
dies ille Sabbati) rogauerunt Pilatum
vt frangerentur eorum crura, & tol-
32 lerentur. * Venerunt ergo milites: &
primi quidem fregerunt crura, & al-
terius, qui crucifixus est cum eo.
33 * Ad Iesum autem cùm venissent, vt
viderunt eum iam mortuum, nõ fre-
34 gerunt eius crura, * sed vnus militum
lancea latus eius aperuit, & continuò
35 exiuit sanguis, & aqua. * Et qui vidit,
testimonium perhibuit: & verum est
G testimonium eius: Et ille scit quia ve-
36 ra dicit: vt & vos credatis. * Facta
sunt enim hæc vt Scriptura implere-
tur: e Os non comminuetis ex eo. e Exod. 12. d.46 Num. 9. b.12
37 * Et iterum alia Scriptura dicit: f Vi- f Zach. 12. c.10
debunt in quem transfixerunt.
38 * g Post hæc autem rogauit Pilatum
Ioseph ab Arimathæa, (eo quòd esset
discipulus Iesu, occultus autem pro- g Mat. 27 g.57 Mar. 15. d.42 Luc. 23. g.50
pter metum Iudæorum) vt tolleret
corpus Iesu. Et permisit Pilatus. Ve-
39 nit ergo, & tulit corpus Iesu. * Venit
autem & Nicodemus, h qui venerat
ad Iesum nocte primùm, ferens mi- h Sup. 3. a.1
xturã myrrhæ, & aloes, quasi libras
40 centum. * Acceperunt ergo corpus
Iesu, & ligauerunt illud linteis cum
aromatibus, sicut mos est Iudæis se-
41 pelire. * Erat autem in loco, vbi cru-
cifixus est, hortus: & in horto mo-
numentum nouum, in quo nondum
42 quisquam positus erat. * Ibi ergo
propter Parasceuen Iudæorum, quia
iuxta erat monumentum, posuerunt
Iesum.

Cap. XX.

1 VNa autem sabbati, Maria Magda- a Mat. 28. a.1
A lene venit mane, cùm adhuc te- Mar. 16. a.1
nebræ essent, ad monumentum: & Luc. 24. a.1
vidit lapidem sublatum à monumen-
2 to. * Cucurrit ergo, & venit ad Simo-
nem Petrum, & ad alium discipulum,
quem amabat Iesus, & dicit illis: Tu-
lerunt Dominum de monumento,
3 & nescimus vbi posuerunt eum. * Ex-
iit ergo Petrus, & ille alius discipu-
lus, & venerunt ad monumentum.
4 * Currebant autem duo simul, & ille

alius

alius discipulus præcucurrit citius Pe-
tro, & venit primus ad monumen-
tum. * Et cùm se inclinasset, vidit po- 5
sita linteamina, non tamen introiuit.
* Venit ergo Simon Petrus sequens 6
eum, & introiuit in monumentum, B
& vidit linteamina posita, * & suda- 7
rium, quod fuerat super caput eius,
non cum linteaminibus positum, sed
separatim inuolutum in vnũ locum.
* Tunc ergo introiuit & ille discipu- 8
lus qui venerat primus ad monu-
mentum & vidit, & credidit: * non- 9
dum enim sciebant Scripturam, quia
oportebat eum à mortuis resurgere.
* Abierunt ergo iterum discipuli ad 10
semetipsos. * [a]Maria autem stabat ad 11
monumentum foris, plorans: Dum C
ergo fleret, inclinauit se, & prospexit
in monumentum: * & vidit duos an- 12
gelos in albis, sedentes, vnum ad ca-
put, & vnum ad pedes, vbi positum
fuerat corpus Iesu. * Dicunt ei illi: 13
Mulier, quid ploras? Dicit eis: Quia
tulerunt Dominum meum: & nescio
vbi posuerunt eum. * Hæc cùm dixis- 14
set, conuersa est retrorsum, & vidit
Iesum stantem: & non sciebat quia
Iesus est. * Dicit ei Iesus: Mulier, quid 15
ploras? quem quæris? Illa existimans D
quia hortulanus esset, dicit ei: Domi-
ne, si tu sustulisti eum, dicito mihi vbi
posuisti eum: & ego eum tollam.
* Dicit ei Iesus: Maria. Conuersa illa, 16
dicit ei: Rabboni (quod dicitur Ma-
gister.) * Dicit ei Iesus: Noli me tan- 17
gere, nondum enim ascendi ad Pa- E
trem meum: vade autem ad fratres
meos, & dic eis: Ascendo ad Patrem
meum, & Patrem vestrum, Deum
meum, & Deum vestrum. * Venit 18
Maria Magdalene annuncians disci-
pulis: Quia vidi Dominum, & hæc
dixit mihi. * [b]Cùm ergo serò esset die 19
illo, vna sabbatorum, & fores essent
clausæ, vbi erant discipuli congregati
propter metum Iudæorum: venit Ie-
sus, & stetit in medio, & dixit eis:
Pax vobis. * Et cùm hoc dixisset, 20
ostendit eis manus, & latus. Gauisi
sunt ergo discipuli, viso Domino.
* Dixit ergo eis iterum: Pax vobis. 21
Sicut misit me Pater, & ego mitto
vos. * Hæc cùm dixisset, insufflauit: 22
& dixit eis: Accipite Spiritum san-
ctum: * [c]quorum remiseritis peccata, 23
remittuntur eis: & quorum retinue- F
ritis, retenta sunt. * Thomas autem 24
vnus ex duodecim, qui dicitur Didy-

[a] Mat. 28. a. 1. Mar. 16. b. 1. Luc. 24. a. 4

[b] Mar. 16. c. 14. Luc. 24. f. 36. 1 Cor. 15. a. 5

[c] Mat. 18. c. 18

mus, non erat cum eis quando venit
25 Iesus. * Dixerunt ergo ei alij discipuli:
Vidimus Dominum. Ille autem di-
xit eis: Nisi videro in manibus eius
fixuram clauorum, & mittam digi-
tum meum in locum clauorum, &
mittam manum meam in latus eius,
26 non credam. * Et post dies octo, ite-
rum erant discipuli eius intus: & Tho-
mas cum eis. Venit Iesus ianuis clau-
sis, & stetit in medio, & dixit: Pax
27 vobis. * Deinde dicit Thomæ: Infer
G digitum tuum huc, & vide manus
meas, & affer manum tuam, & mitte
in latus meum: & noli esse incredu-
28 lus, sed fidelis. * Respondit Thomas,
& dixit ei: Dominus meus, & Deus
29 meus. * Dixit ei Iesus: Quia vidisti
me Thoma, credidisti: beati qui non
30 viderunt, & crediderunt. * [d]Multa
quidem, & alia signa fecit Iesus in
conspectu discipulorum suorum, quæ
non sunt scripta in libro hoc.
31 * Hæc autem scripta sunt vt creda-
tis, quia Iesus est Christus Filius Dei:
& vt credentes, vitam habeatis in
nomine eius.

CAP. XXI.

1 POstea manifestauit se iterum Ie-
A sus discipulis ad mare Tiberiadis.
2 Manifestauit autem sic: * Erant si-
mul Simon Petrus, & Thomas, qui
dicitur Didymus, & Nathanael, qui
erat à Cana Galilææ, & filij Zebedæi,
3 & alij ex discipulis eius duo. * Dicit
eis Simon Petrus: Vado piscari. Di-
cunt ei: Venimus & nos tecum. Et
exierunt, & ascenderunt in nauim: &
4 illa nocte nihil prendiderunt. * Ma-
nè autem facto stetit Iesus in littore:
non tamen cognouerunt discipuli
5 quia Iesus est. * Dixit ergo eis Iesus:
Pueri numquid pulmentarium ha-
6 betis? Responderunt ei: Non. * Dicit
eis: Mittite in dexteram nauigij rete:
& inuenietis. Miserunt ergo: & iam
non valebant illud trahere præ mul-
7 titudine piscium. * Dixit ergo disci-
B pulus ille, quem diligebat Iesus, Pe-
tro: Dominus est. Simon Petrus cùm
audisset quia Dominus est, tunica
succinxit se (erat enim nudus) & mi-
8 sit se in mare. * Alij autem discipuli
nauigio venerunt: (non enim longè
erant à terra, sed quasi cubitis ducen-
9 tis) trahentes rete piscium. * Vt ergo
descenderunt in terram, viderunt
prunas positas, & piscem superposi-
10 tum, & panem. * Dicit eis Iesus:

[d] Inf. 21. g. 25

Afferte de piscibus, quos prendidistis
nunc. * Ascendit Simon Petrus, & 11
traxit rete in terram, plenum magnis
piscibus centum quinquaginta tribus.
Et cùm tanti essent, non est scissum
rete. * Dicit eis Iesus: Venite, prande- 12
te. Et nemo audebat discumbentium C
interrogare eum: Tu quis es? scientes,
quia Dominus est. * Et venit Iesus, & 13
accipit panem, & dat eis, & piscem
similiter. * Hoc iam tertiò manifesta- 14
tus est Iesus discipulis suis cùm re-
surrexisset à mortuis. * Cùm ergo 15
prandissent, dicit Simoni Petro Iesus:
Simon Ioannis diligis me plus his?
Dicit ei: Etiam Domine, tu scis quia
amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos.
* Dicit ei iterum: Simon Ioannis, di- 16
ligis me? Ait illi: Etiam Domine, tu
scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos
meos. * Dicit ei tertiò: Simon Ioan- 17
nis, amas me? Contristatus est Petrus,
quia dixit ei tertiò, Amas me & dixit
ei: Domine tu omnia nosti: tu scis
quia amo te. Dixit ei: Pasce oues
a 2 Pet. 1. c. 14 meas. * a Amen, amen dico tibi: cùm 18
esses iunior, cingebas te, & ambula-
bas vbi volebas: cùm autem senueris,
extendes manus tuas, & alius te cin-
get, & ducet quò tu non vis. * Hoc 19
autem dixit significans qua morte D
clarificaturus esset Deum. Et cùm
hoc dixisset, dicit ei: Sequere me.
* Conuersus Petrus vidit illum disci- 20
pulum, quem diligebat Iesus, sequen-
tem, b qui & recubuit in cœna super
b Sup. 13. e. 25 pectus eius, & dixit: Domine quis est
qui tradet te? * Hunc ergo cùm vidis- 21
set Petrus, dixit Iesu: Domine hic au-
tem quid? * Dicit ei Iesus: Sic eum 22
volo manere donec veniam, quid ad
te? tu me sequere. * Exiit ergo sermo 23
iste inter fratres quia discipulus ille
non moritur. Et non dixit ei Iesus:
Non moritur, sed: Sic eum volo ma-
nere donec veniam, quid ad te? * Hic 24
est discipulus ille, qui testimonium
perhibet de his, & scripsit hæc: & sci-
mus, quia verum est testimonium
c Sup. 20. g. 30 eius. * c Sunt autem & alia multa, 25
quæ fecit Iesus: quæ si scribantur per
singula, nec ipsum arbitror mundum
capere posse eos, qui scribendi sunt,
libros.

ACTVS APOSTOLORVM.

CAPVT PRIMVM.

1 PRIMVM quidem sermonem
A feci de omnibus ô Theophile,
quæ cœpit Iesus facere, & doce-
2 re * vsque in diem, qua præcipiens
Apostolis per Spiritum sanctum, quos
3 elegit, assumptus est: * quibus & præ-
buit seipsum viuum post passionem
suam in multis argumentis, per dies
quadraginta apparens eis, & loquens
4 de regno Dei. * Et conuescens, a præ- a Luc. 24. g. 49
cepit eis ab Ierosolymis ne discede-
rent, sed expectarent promissionem Ioan. 14. d. 26
Patris, b quam audistis (inquit) per os
5 meum: * quia Ioannes quidem ba- b Mat. 3. c. 11
ptizauit aqua, vos autem baptizabi- Mar. 1. b 8
mini Spiritu sancto non post multos Luc. 3. c. 16
6 hos dies. * Igitur qui conuenerant, Ioa. 1. d. 26
interrogabant eum, dicentes: Domine
si in tempore hoc restitues regnum
7 Israel? * Dixit autem eis. Non est ve-
B strum nosse tempora vel momenta,
quæ Pater posuit in sua potestate:
8 * c sed accipietis virtutem superue- c Inf. 2. a. 1
nientis Spiritus sancti in vos, & eri- Luc. 24. g. 48
tis mihi testes in Ierusalem, & in o-
mni Iudæa, & Samaria, & vsque ad
9 vltimum terræ. * Et cùm hæc dixisset,
videntibus illis, eleuatus est: & nubes
10 suscepit eum ab oculis eorũ. * Cumq;
intuerentur in cælum euntem illum,
ecce duo viri astiterunt iuxta illos in
11 vestibus albis, * qui & dixerunt: Viri
Galilæi quid statis aspicientes in cæ-
lum? hic Iesus, qui assumptus est à vo-
bis in cælum, sic veniet quemadmo-
dum vidistis eum euntem in cælum.
12 * Tunc reuersi sunt Ierosolymam à
monte, qui vocatur Oliueti, qui est
iuxta Ierusalem, sabbati habens iter.
13 * Et cùm introissent in cœnaculum,
C ascenderunt vbi manebant Petrus, &
Ioannes, Iacobus, & Andreas, Phi-
lippus, & Thomas, Bartholomæus,
& Matthæus, Iacobus Alphæi, &
14 Simon Zelotes, & Iudas Iacobi. * hi
omnes erant perseuerantes vnanimi-
ter in oratione cum mulieribus, &
Maria matre Iesu, & fratribus eius.
15 * In diebus illis exurgens Petrus in
medio fratrum dixit (erat autem tur-
ba hominum simul, ferè centum vi-
16 ginti.) * Viri fratres, oportet impleri
Scripturam, d quam prædixit Spiritus d Psal. 40. c. 9

sanctus

Ioan. 13. b. 18 sanctus per os Dauid de Iuda, * qui
fuit dux eorum, qui comprehende-
runt Iesum: * qui connumeratus erat 17
in nobis, & sortitus est sortem mini-
Matt. 27. a. 7 sterij huius. * * Et hic quidem posse- 18
dit agrum de mercede iniquitatis, &
suspensus crepuit medius: & diffu-
sa sunt omnia viscera eius. * Et no- 19
tum factum est omnibus habitanti-
bus Ierusalem, ita vt appellaretur
ager ille, lingua eorum, Haceldama,
hoc est, ager sanguinis.* Scriptum est 20
Ps. 68. e. 29 enim in libro Psalmorum: * Fiat com- D
moratio eorum deserta, & non sit
Psal. 108. b. 8 qui inhabitet in ea: * & episcopatum
eius accipiat alter. * Oportet ergo ex 21
his viris, qui nobiscum sunt congre-
gati in omni tempore, quo intrauit
& exiuit inter nos Dominus Iesus,
* incipiens à baptismate Ioannis vs- 22
que in diem, qua assumptus est à no-
bis, testem resurrectionis eius no-
biscum fieri vnum ex istis. Et sta- 23
tuerunt duos, Ioseph, qui vocabatur
Barsabas, qui cognominatus est Iu-
stus: & Mathiam. * Et orantes dixe- 24
runt: Tu Domine, qui corda nosti
omnium, ostende, quem elegeris ex
his duobus vnum * accipere locum 25
ministerij huius, & apostolatus, de
quo præuaricatus est Iudas vt abiret
in locum suum. * Et dederunt sor- 26
tes eis, & cecidit sors super Mathiam,
& annumeratus est cum vndecim
Apostolis.

CAP. II.

Mat. 3. c. 11 ET cùm complerentur * dies Pen- 1
tecostes, erant omnes pariter in A
Mar. 1. b. 8 eodem loco: * & factus est repentè 2
Luc. 3. c. 16 de cælo sonus, tamquam aduenientis
Ioan. 7. d. 39 spiritus vehementis, & repleuit to-
Sup. 1. a. 8 tam domum vbi erant sedentes. * Et 3
Inf. 11. b. 15. & 19. a. 6 apparuerunt illis dispertitæ linguæ
tamquam ignis, seditque supra sin-
gulos eorum: * & repleti sunt omnes 4
Spiritu sancto, & cœperunt loqui
variis linguis, prout Spiritus sanctus
dabat eloqui illis. Erant autem in 5
Ierusalem habitantes Iudæi, viri reli-
giosi ex omni natione, quæ sub cælo
est. * Facta autem hac voce, conue- 6
nit multitudo, & mente confusa est,
quoniam audiebat vnusquisque lin-
gua sua illos loquentes. * Stupebant 7
autem omnes, & mirabantur, dicen-
tes: Nónne ecce omnes isti, qui lo-
quuntur, Galilæi sunt, * & quomodo 8
nos audiuimus vnusquisque linguam B
nostram, in qua nati sumus? * Parthi, 9

& Medi, & Ælamitæ, & qui habitant
Mesopotamiam, Iudæam, & Cappa-
10 dociam, Pontum, & Asiam, * Phry-
giam, & Pamphyliam, Ægyptum, &
partes Libyæ, quæ est circa Cyrenen,
11 & aduenæ Romani, * Iudæi quoque,
& Proselyti, Cretes, & Arabes: audi-
uimus eos loquentes nostris linguis
12 magnalia Dei. * Stupebant autem
omnes, & mirabantur ad inuicem di-
13 centes: Quidnam vult hoc esse? * Alij
autem irridentes dicebant: Quia mu-
14 sto pleni sunt isti. Stans autem Pe-
trus cum vndecim leuauit vocem
suam, & locutus est eis: Viri Iudæi,
& qui habitatis Ierusalem vniuersi,
hoc vobis notum sit, & auribus per-
15 cipite verba mea. * Non enim, sicut
vos æstimatis, hi ebrij sunt, cùm sit
16 hora diei tertia: * sed hoc est, quod
17 dictum est per prophetam Ioel: * * Et Ioel. 2. g. 28
C erit in nouissimis diebus (dicit Domi-
nus) effundam de Spiritu meo super Isa. 44. a. 3
omnem carnem: & prophetabunt fi-
lij vestri, & filiæ vestræ, & iuuenes
vestri visiones videbunt, & seniores
18 vestri somnia somniabunt. * Et qui-
dem super seruos meos, & super an-
cillas meas in diebus illis effundam
19 de Spiritu meo, & prophetabunt: * &
dabo prodigia in cælo sursum, & si-
gna in terra deorsum, sanguinem,
20 & ignem, & vaporem fumi. * Sol
conuertetur in tenebras, & luna in
sanguinem, antequam veniat dies Do-
21 mini magnus & manifestus.* * Et erit: Rom. 10. c. 13
omnis, quicumque inuocauerit no-
22 men Domini, saluus erit. Viri Is-
raelitæ, audite verba hæc: Iesum Na-
zarenum, virum approbatum à Deo
in vobis, virtutibus, & prodigiis, &
signis, quæ fecit Deus per illũ in me-
23 dio vestri, sicut & vos scitis: * hunc
definito consilio, & præscientia Dei
traditum, per manus iniquorum af-
24 fligentes interemistis: * quem Deus
D suscitauit, solutis doloribus inferni,
iuxta quod impossibile erat teneri il-
25 lum ab eo. * Dauid enim dicit in eum:
* Prouidebã Dñm in conspectu meo Ps. 15. b. 8
semper: quoniam à dextris est mihi
26 ne commouear: * Propter hoc læta-
tum est cor meum, & exultauit lin-
gua mea, insuper & caro mea requie-
27 scet in spe: * Quoniam non derelin-
ques animam meam in inferno, nec
dabis Sanctum tuũ videre corruptio-
28 nē. * Notas mihi fecisti vias vitæ: &
replebis me iucunditate cũ facie tua.

29 * Viri fratres, liceat audenter dicere
a 3.Reg.2. b.10 ad vos de patriarcha Dauid a quo-
niam defunctus est, & sepultus: &
sepulchrum eius est apud nos vsque
30 in hodiernum diem. * Propheta igi-
E tur cùm esset, & sciret quia iureiu-
a Psal.131. c.11 rando a iurasset illi Deus de fructu
lumbi eius sedere super sedem eius:
31 * prouidens locutus est de resurre-
a Psal.15. c.10 ctione Christi, quia a neque derelictus
est in inferno, neque caro eius vidit
Act.13. c.25 32 corruptionem. Hunc Iesum resusci-
tauit Deus, cuius omnes nos testes
33 sumus. * Dextera igitur Dei exalta-
tus, & promissione Spiritus sancti ac-
cepta à Patre, effudit hunc, quem vos
34 videtis, & auditis. * Non enim Dauid
ascendit in cælum: dixit autem ipse:
a Psal.109. a.1 * Dixit Dominus Domino meo, sede
35 à dextris meis * donec ponam inimi-
cos tuos scabellum pedum tuorum.
36 * Certissimè sciat ergo omnis domus
Israel, quia & Dominum eum, &
Christum fecit Deus, hunc Iesum,
37 quem vos crucifixistis. * His autem
F auditis, compuncti sunt corde, & di-
xerunt ad Petrum, & ad reliquos
Apostolos: Quid faciemus, viri fra-
38 tres? * Petrus verò ad illos: Pœniten-
tiam (inquit) agite, & baptizetur vnus-
quisque vestrû in nomine Iesu Chri-
sti in remissionem peccatorum ve-
strorum: & accipietis donum Spiri-
39 tus sancti. * Vobis enim est repro-
missio, & filiis vestris, & omnibus,
qui longè sunt, quoscumque aduo-
40 cauerit Dominus Deus noster. * Aliis
etiam verbis plurimis testificatus est,
& exhortabatur eos, dicens: Saluami-
41 ni à generatione ista praua. Qui er-
go receperunt sermonem eius, bapti-
zati sunt: & appositæ sunt in die illa
42 animæ circiter tria millia. * Erant au-
tem perseuerantes in doctrina Apo-
stolorum, & communicatione fra-
43 ctionis panis, & orationibus. * Fiebat
autem omni animæ timor: multa
G quoque prodigia, & signa per Apo-
stolos in Ierusalem fiebant, & metus
44 erat magnus in vniuersis. * Omnes
etiam, qui credebant, erant pariter, &
45 habebant omnia communia. * Pos-
sessiones & substantias vendebant, &
diuidebant illa omnibus, prout cui-
46 que opus erat. * Quotidie quoque per-
durantes vnanimiter in templo, &
frangentes circa domos panem, su-
mebant cibum cum exultatione, &
47 simplicitate cordis, * collaudantes
Deum, & habentes gratiã ad omnem
plebem. Dominus autem augebat qui
salui fierent quotidie in idipsum.

CAP. III.

1 A PEtrus autem, & Ioannes ascende-
bant in templum ad horam ora-
2 tionis nonam. * Et quidam vir, qui
erat claudus ex vtero matris suæ, ba-
iulabatur: quem ponebant quotidie
ad portam templi, quæ dicitur Spe-
ciosa, vt peteret eleemosynam ab in-
3 troeuntibus in templum. * Is cùm vi-
disset Petrum, & Ioannem incipien-
tes introire in templum, rogabat vt
4 eleemosynam acciperet. * Intuens au-
tem in eum Petrus cum Ioanne, di-
5 xit: Respice in nos. * At ille intende-
bat in eos, sperans se aliquid acceptu-
6 rum ab eis. * Petrus autem dixit: Ar-
gentum & aurum non est mihi: quod
autem habeo, hoc tibi do: In nomi-
ne Iesu Christi Nazareni surge, &
7 ambula. * Et apprehensa manu eius
dextera, alleuauit eum, & protinus
consolidatæ sunt bases eius, & plan-
8 tæ. * Et exiliens stetit, & ambulabat:
& intrauit cum illis in templum am-
bulans, & exiliens, & laudans Deum.
9 * Et vidit omnis populus eum am-
bulantem, & laudantem Deum.
10 * Cognoscebant autem illum, quòd
B ipse erat, qui ad eleemosynam sede-
bat ad Speciosam portam templi: &
impleti sunt stupore & extasi in eo,
11 quod contigerat illi. * Cùm teneret
autem Petrum, & Ioannem, cucur-
rit omnis populus ad eos ad porti-
cum, quæ appellatur Salomonis, stu-
12 pentes. * Videns autem Petrus, re-
spondit ad populum: Viri Israelitæ
quid miramini in hoc, aut nos quid
intuemini, quasi nostra virtute aut
potestate fecerimus hunc ambulare?
13 * Deus Abraham, & Deus Isaac, &
Deus Iacob, Deus patrum nostrorum
glorificauit filium suum Iesum, quem
vos quidem tradidistis, & negastis
ante faciem Pilati, iudicante illo di-
14 mitti. * a Vos autem sanctum, & a Mat.27. c.20
iustum negastis, & petistis virum ho- Mar.15. b.11
15 micidam donari vobis: * auctorem Luc.23. c.5
verò vitæ interfecistis, quem Deus
suscitauit à mortuis, cuius nos te- Ioan.18. g.40
16 stes sumus. * Et in fide nominis
C eius, hunc, quem vos vidistis, &
nostis, confirmauit nomen eius: &
fides, quæ per eum est, dedit inte-
gram sanitatem istam in conspectu
17 omnium vestrû. Et nunc fratres scio

quia

quia per ignoranriam fecistis, sicut
& principes vestri. * Deus autem, quæ 18
prænunciauit per os omnium pro-
pheraium, pati Christum suum, sic
impleuit. * Pœnitemini igitur, & 19
conuertimini vt deleantur pecca-
ta vestra: * vt cùm venerint tempo- 20
ra refrigerij à conspectu Domini, &
miserit eum, qui prædicatus est vo-
bis, Iesum Christum, * quem opor- 21
tet quidem cælum suscipere vsque in
tempora restitutionis omnium, quæ
locutus est Deus per os sanctorum
suorum à sæculo Prophetarum.

*Deut. 18. c.15

* Moyses quidem dixit: [a] Quoniam 22
Prophetam suscitabit vobis Dominus D
Deus vester de fratribus vestris, tam-
quã me, ipsum audietis iuxta omnia
quæcumque locutus fuerit vobis.
* Erit autem: omnis anima, quæ non 23
audierit Prophetam illum, extermi-
nabitur de plebe. * Et omnes pro- 24
phetæ à Samuel, & deinceps, qui lo-
cuti sunt, annunciauerunt dies istos.
* Vos estis filij prophetarum, & testa- 25
menti, quod disposuit Deus ad patres
nostros, dicens ad Abraham: [b] Et in

*Gen. 12. a.3.

semine tuo benedicentur omnes fa-
miliæ terræ. * Vobis primùm Deus 26
suscitans filium suum, misit eum be-
nedicentem vobis: vt conuertat se
vnusquisque à nequitia sua.

CAP. IIII.

LOquentibus autem illis ad po- 1
pulum, superuenerunt sacerdo- A
tes, & magistratus templi, & Saddu-
cæi, * dolentes quòd docerent popu- 2
lum, & annunciarent in Iesu resur-
rectionem ex mortuis: * & iniece- 3
runt in eos manus, & posuerunt eos
in custodiam in crastinum: erat e-
nim iam vespera. * Multi autem eo- 4
rum, qui audierant verbum, credide-
runt: & factus est numerus virorum
quinque millia. * Factum est autem in 5
crastinum, vt congregarentur princi-
pes eorum, & seniores, & Scribæ in
Ierusalem. * & Annas princeps sacer- 6
dotum, & Caiphas, & Ioannes, & B
Alexander, & quotquot erant de ge-
nere sacerdotali. * Et statuentes eos 7
in medio, interrogabant: In qua
virtute, aut in quo nomine fecistis
hoc vos? * Tunc repletus Spiritu san- 8
cto Petrus, dixit ad eos: Principes
populi, & seniores audite: * Si nos 9
hodie diiudicamur in benefacto ho-
minis infirmi, in quo iste saluus fa-
ctus est, * notum sit omnibus vobis, 10

& omni plebi Israel: quia in nomine
Domini nostri Iesu Christi Nazare-
ni, quem vos crucifixistis, quẽ Deus
suscitauit à mortuis, in hoc iste astat
11 coram vobis sanus. * Hic est lapis,
qui reprobatus est à vobis ædifican-
tibus, qui factus est in caput anguli:
12 * & non est in alio aliquo salus. Nec
C enim aliud nomen est sub cælo da-
tum hominibus, in quo oporteat nos
13 saluos fieri. * Videntes autem Petri
constantiam, & Ioannis, comperto
quòd homines essent sine litteris, &
idiotæ, admirabantur, & cognosce-
bant eos quoniam cum Iesu fuerant:
14 * hominem quoque videntes stantem
cum eis, qui curatus fuerat, nihil
15 poterant contradicere. * Iusserunt
autem eos foras extra concilium se-
cedere: & conferebant ad inuicem,
16 * dicentes: Quid faciemus hominibus
istis? quoniam quidem notum signũ
factum est per eos, omnibus habi-
tantibus Ierusalem: manifestum est,
17 & non possumus negare. * Sed ne
amplius diuulgetur in populũ, com-
minémur eis, ne vltrà loquãtur in no-
18 mine hoc vlli hominum. * Et vocan-
D tes eos, denunciauerunt ne omnino
loquerentur, neque docerent in no-
19 mine Iesu. * Petrus verò, & Ioan-
nes respondentes, dixerunt ad eos: Si
iustum est in conspectu Dei, vos po-
tius audire quàm Deum, iudicate:
20 * non enim possumus quæ vidimus
21 & audiuimus non loqui. * At illi cõ-
minantes dimiserunt eos: non inue-
nientes quomodo punirent eos pro-
pter populum, quia omnes clarifica-
bant id, quod factum fuerat in eo
22 quod acciderat. * Annorum enim erat
E amplius quadraginta homo, in quo
factum fuerat signum istud sanitatis.
23 * Dimissi autem venerunt ad suos: &
annunciauerunt eis quanta ad eos
principes sacerdotum, & seniores di-
xissent. * Qui cũ audissent, vnanimi- 24
ter leuauerunt vocem ad Deum, &
dixerunt: Domine, tu es qui fecisti
cælum, & terrã, mare, & omnia, quæ
25 in eis sunt: * qui Spiritu sancto per os
patris nostri Dauid, pueri tui, dixisti:
[a] Quare fremuerunt Gẽtes, & populi
26 meditati sunt inania? * Astiterunt re-
ges terræ, & principes conuenerunt
in vnum aduersus Dominum, & ad-
27 uersus Christum eius? * conuene-
F runt enim verè in ciuitate ista aduer-
sus sanctum puerum tuum Iesum,

*Psal. 117. d.22
Matt. 21. d.42
Mar. 12. a.10
Luc. 20. c.17
Isa. 28. d.16
1.Pet. 2. a.7
Rom. 9. g.33

*Ps. 2. a.1.

quem vnxisti, Herodes, & Pontius
Pilatus cum Gentibus, & populis If-
rael, * facere quæ manus tua, & con- 28
filium tuum decreuerunt fieri. * Et 29
nunc Domine respice in minas eorũ,
& da seruis tuis cum omni fiducia
loqui verbum tuum, * in eo quòd 30
manum tuam extendas ad sanitates,
& signa, & prodigia fieri per nomen
sancti filij tui Iesu. * Et cùm orassent, 31
motus est locus, in quo erant con-
gregati: & repleti sunt omnes Spiri-
tu sancto, & loquebantur verbum
Dei cum fiducia. * Multitudinis au- 32
tem credentium erat cor vnum, & a-
nima vna: nec quisquam eorum, quæ
possidebat, aliquid suum esse dicebat,
sed erant illis omnia communia. * Et 33
virtute magna reddebant Apostoli G
testimoniũ resurrectionis Iesu Chri-
sti Domini nostri: & gratia magna
erat in omnibus illis. * Neque enim 34
quisquã egens erat inter illos. Quot-
quot enim possessores agrorum, aut
domorum erant vendentes afferebãt
pretia eorum, quæ vendebant, * & 35
ponebant ante pedes Apostolorum.
Diuidebatur autẽ singulis prout cui-
que opus erat. * Ioseph autem, qui 36
cognominatus est Barnabas ab Apo-
stolis. (quod est interpretatum Filius
consolationis) Leuites, Cyprius gene-
re, * cùm haberet agrum, vendidit 37
eum, & attulit pretium, & posuit
ante pedes Apostolorum.

CAP. V.

VIr autem quidam nomine Ana- 1
nias, cum Saphira vxore sua A
vendidit agrum, * & fraudauit de pre- 2
tio agri, conscia vxore sua: & affe-
rens partem quamdam, ad pedes A-
postolorum posuit. * Dixit autem 3
Petrus: Anania, cur tentauit satanas
cor tuum, mentiri te Spiritui sancto,
& fraudare de pretio agri? * Nónne 4
manens tibi manebat, & venundatũ
in tua erat potestate? Quare posuisti
in corde tuo hanc rem? Non es men-
titus hominibus, sed Deo. * Audiens 5
autem Ananias hæc verba, cecidit
& expirauit. Et factus est timor ma-
gnus super omnes, qui audierunt.
* Surgentes autem iuuenes amoue- 6
runt eum, & efferentes sepelierunt.
* Factum est autem quasi horarum 7
triũ spatium, & vxor ipsius, nesciens B
quod factum fuerat, introiuit. * Dixit 8
autem ei Petrus: Dic mihi mulier, si
tanti agrum vendidistis? At illa dixit:

9 Etiam tanti. * Petrus autem ad eam:
Quid vtique conuenit vobis tentare
Spiritũ Domini? Ecce pedes eorum,
qui sepelierunt virum tuum ad ostiũ,
10 & efferent te. * Confestim cecidit
ante pedes eius, & expirauit. Intran-
tes autem iuuenes inuenerunt illam
mortuam, & extulerunt, & sepelie-
11 runt ad virum suum. * Et factus est
timor magnus in vniuersa ecclesia,
12 & in omnes, qui audierunt hæc. * Per
manus autem Apostolorum fiebant
signa, & prodigia multa in plebe.
Et erant vnanimiter omnes in porti-
13 cu Salomonis. * Ceterorum autem
C nemo audebat se coniungere illis: sed
14 magnificabat eos populus. * Magis
autem augebatur credentium in Do-
mino multitudo virorum, ac mulie-
15 rum; * ita vt in plateas eiicerent infir-
mos, & ponerent in lectulis ac graba-
tis, vt, veniente Petro, saltem vmbra
illius obumbraret quẽquam illorum,
& liberarentur ab infirmitatibus suis.
16 * Concurrebat autem & multitudo
vicinarum ciuitatum Ierusalem, af-
ferẽtes ægros, & vexatos à spiritibus
immundis: qui curabantur omnes.
17 * Exurgens autem princeps sacerdo-
tum, & omnes, qui cũ illo erant, (quæ
est hæresis Sadducæorũ) repleti sunt
18 zelo: * & iniecerunt manus in Apo-
D stolos, & posuerunt eos in custodia
19 publica. * Angelus autem Dñi per no-
ctem aperiens ianuas carceris, & edu-
20 cens eos, dixit: * Ite, & stantes loqui-
mini in templo plebi omnia verba
21 vitæ huius. * Qui cùm audissent in-
trauerunt diluculo in templum, &
docebant. Adueniens autem princeps
sacerdotũ, & qui cum eo erant, cõuo-
cauerunt concilium, & omnes senio-
res filiorũ Israel: & miserunt ad car-
22 cerem vt adducerentur. * Cùm autem
venissent ministri, & aperto carcere
non inuenissent illos, reuersi nuncia-
23 uerunt, * dicentes: Carcerem qui-
dem inuenimus clausum cum omni
diligentia, & custodes stantes ante ia-
nuas: aperientes autem neminem in-
24 tus inuenimus. * Vt autem audie-
E runt hos sermones magistratus tem-
pli, & principes sacerdotum ambi-
25 gebant de illis quidnam fieret. * Ad-
ueniens autem quidam nunciauit eis:
Quia ecce viri, quos posuistis in car-
cerem, sunt in templo stantes, & do-
26 centes populum. * Tunc abiit magi-
stratus cum ministris, & adduxit illos

sine vi: timebant enim populum ne
lapidarentur. * Et cùm adduxissent 27
illos, statuerunt in concilio: Et in-
terrogauit eos princeps sacerdotum,
* dicens: Præcipiendo præcepimus 28
vobis ne doceretis in nomine isto: &
ecce replestis Ierusalem doctrina ve-
stra: & vultis inducere super nos
sanguinem hominis istius. * Respon- 29
dens autem Petrus, & Apostoli, di- F
xerunt: Obedire oportet Deo magis,
quàm hominibus. * Deus patrum no- 30
strorum suscitauit Iesum, quem vos
interemistis, suspendentes in ligno.
* Hunc principem, & saluatoré Deus 31
exaltauit dextera sua ad dandam pœ-
nitentiam Israeli, & remissionem pec-
catorum. * & nos sumus testes ho- 32
rum verborum, & Spiritus sanctus,
quem dedit Deus omnibus obedien-
tibus sibi. * Hæc cùm audissent, disse- 33
cabantur, & cogitabant interficere il-
los. * Surgens autem quidam in con- 34
cilio Pharisæus, nomine Gamaliel, le-
gisdoctor honorabilis vniuersę plebi,
iussit foras ad breue homines fieri.
* dixitq. ad illos: Viri Israelitæ attédi- 35
te vobis super hominibus istis quid a-
cturi sitis. * Ante hos enim dies exti- 36
tit Theodas, dicens se esse aliquem,
cui consensit numerus virorum circi- G
ter quadringétorum: qui occisus est:
& omnes, qui credebant ei, dissipati
sunt, & redacti ad nihilum. * Post 37
hunc extitit Iudas Galilæus in diebus
professionis, & auertit populum post
se, & ipse periit: & omnes, quotquot
consenserunt ei, dispersi sunt. * Et 38
nunc itaque dico vobis, discedite ab
hominibus istis, & sinite illos: quo-
niam si est ex hominibus consilium
hoc, aut opus, dissoluetur: * si verò 39
ex Deo est, non poteritis dissoluere
illud, ne forté & Deo repugnare in-
ueniamini. Consenserunt autem illi.
* Et conuocantes Apostolos, cæsis 40
denunciauerunt ne omnino loque-
rentur in nomine Iesu, & dimiserunt
eos. * Et illi quidem ibant gaudentes 41
à conspectu concilij, quoniam digni
habiti sunt pro nomine Iesu contu-
meliam pati. * Omni autem die non 42
cessabant in templo, & circá domos
docentes, & euangelizantes Christum
Iesum.

CAP. VI.

IN diebus autem illis, crescente nu- 1
mero discipulorum, factum est A
murmur Græcorum aduersus He-
bræos, eo quod despicerentur in mi-
nisterio quotidiano viduæ eorum.
2 * Conuocantes auté duodecim mul-
titudinem discipulorum dixerunt:
Non est æquum nos derelinquere
verbum Dei, & ministrare mensis.
3 * Cósiderate ergo fratres, viros ex vo-
bis boni testimonij septem, plenos
Spiritu sancto, & sapientia, quos
4 constituamus super hoc opus. * Nos
B verò orationi, & ministerio verbi in-
5 stantes erimus. * Et placuit sermo co-
ram omni multitudine. Et elegerunt
Stephanum, virum plenum fide, &
Spiritu sancto, & Philippum, & Pro-
chorum, & Nicanorem, & Timoné,
& Parmenam, & Nicolaum adue-
6 nam Antiochenum. * Hos statuerunt
ante conspectum Apostolorum: &
7 orantes imposuerunt eis manus. * Et
verbum Domini crescebat, & multi-
plicabatur numerus discipulorum in
Ierusalem valde: multa etiam turba
8 sacerdotum obediebat fidei. * Ste-
phanus autem plenus gratia, & for-
titudine faciebat prodigia, & signa
9 magna in populo. * Surrexerunt au-
tem quidam de synagoga, quæ appel-
C latur Libertinorum, & Cyrenensiú,
& Alexandrinorum, & eorum qui
erant à Cilicia, & Asia, disputantes
10 cum Sephano: * & non poterant re-
sistere sapientiæ, & Spiritui, qui lo-
11 quebatur. * Tunc summiserunt vi-
ros, qui dicerent se audiuisse eum di-
cétem verba blasphemiæ in Moysen,
12 & in Deum. * Commouerunt itaque
D plebé, & seniores, & Scribas: & con-
currentes rapuerunt eum, & adduxe-
13 runt in concilium, * & statuerunt fal-
sos testes, qui dicerent: Homo iste
non cessat loqui verba aduersus lo-
14 cum sanctum, & legem. * audiuimus
enim eum dicentem: Quoniam Iesus
Nazarenus hic destruet locum istú,
& mutabit traditiones, quas tradi-
15 dit nobis Moyses. * Et intuentes
eum omnes, qui sedebant in conci-
lio, viderunt faciem eius tamquam
faciem Angeli.

CAP. VII.

1 DIxit autem princeps sacerdotum:
2 Si hæc ita se habét? * Qui ait: Viri
A fratres, & patres audite: Deus gloriæ
apparuit patri nostro Abrahæ cùm
esset in Mesopotamia, priús quàm
3 moraretur in Charan, * & dixit ad
illum: * Exi de terra tua, & de cogna- *Gen. 12. a.1
tione tua, & veni in terram, quam

monstra-

monstrauero tibi. *Tunc exiit de ter- 4
ta Chaldæorum, & habitauit in
Charan. Et inde, postquam mortuus
est pater eius, transtulit illum in ter-
ram istam, in qua nunc vos habitatis.
* Et non dedit illi hereditatem in ea, 5
nec passum pedis: sed repromisit dare
illi eam in possessionem, & semini e-
ius post ipsum, cùm non haberet fi-
lium. Locutus est autem ei Deus: 6
ᵃGen. 15. c.13 ᵃ Quia erit semen eius accola in terra
aliena, & seruituri eos subiicient, &
malè tractabunt eos annis quadrin-
gentis: *& gentem cui seruierint, iu- 7
dicabo ego, dixit Dominus. & post
hæc exibunt, & seruient mihi in loco
ᵇGen. 17. b.10 isto. *ᵇEt dedit illi testamentum cir- 8
ᶜGen. 21. a.2.4 cumcisionis: ᶜ& sic genuit Isaac, &
ᵈGen. 25. c.24.26 circumcidit eũ die octauo: & ᵈIsaac,
ᵉGen. 29. f. 32. & 35. c.32 Iacob: & Iacob, duodecim Patriar-
chas. *Et Patriarchæ æmulantes, ᶠIo- 9
ᶠGen 37. f.18 seph vendiderunt in Aegyptum. & B
erat Deus cum eo: * & eripuit eum 10
ex omnibus tribulationibus eius: &
ᵍGen. 41. e.37 ᵍ dedit ei gratiam, & sapientiam in
conspectu Pharaonis regis Ægypti,
& constituit eum præpositum super
Aegyptum, & super omnem domum
suam. *Venit autem fames in vni- 11
uersam Aegyptum, & Chanaan, &
tribulatio magna: & non inuenie-
ʰGen. 42. a.2 bãt cibos patres nostri. *ʰCùm audis- 12
ser autem Iacob esse frumentum in
Ægypto: misit patres nostros pri-
ⁱGen. 45. a.3 mùm: * ⁱ& in secundo cognitus est 13
Ioseph à fratribus suis, & manifesta-
tum est Pharaoni genus eius. Mit- 14
tens autem Ioseph accersiuit Iacob
patrem suum, & omnem cognationẽ
suam in animabus septuagintaquin-
ᵏGen. 46. a.5 que. * ᵏEt descendit Iacob in Aegy- 15
ˡGen. 49. d.32 ptum, & ˡdefunctus est ipse, & patres
ᵐGen. 50. b.7 Ios. 24. g.32 nostri. * Et translati sunt in Sichem, 16
& positi sunt in sepulchro, ⁿquod e-
ⁿGen. 23. d.16 mit Abraham pretio argenti à filiis
Hemor filij Sichem. * Cùm ap- 17
propinquaret tempus promis- C
ᵒExo. 1. a.7 sionis, quam confessus erat Deus A-
brahæ, ᵒcreuit populus, & multipli-
catus est in Aegypto, * quoadusque 18
surrexit alius rex in Ægypto, qui nõ
sciebat Ioseph. * Hic circumueniens 19
genus nostrum, afflixit patres nostros
ᵖEx. 2. a.2 Hebr. 11. e.23 vt exponerent infantes suos ne viui-
ficarentur. ᵖEodem tempore natus 20
est Moyses, & fuit gratus Deo. qui
nutritus est tribus mensibus in domo
patris sui. *Exposito autem illo, sus- 21
tulit eum filia Pharaonis, & nutriuit

22 eum sibi in filium. * Et eruditus est
Moyses omni sapientia Ægyptiorum,
& erat potens in verbis, & in operi-
23 bus suis. * Cùm autem impleretur ei
quadraginta annorum tempus, ascen-
dit in cor eius vt visitaret fratres
24 suos filios Israel. * ᵃEt cùm vidisset ᵃExod. 2. b.12
quendam iniuriam patientem, vin-
dicauit illum: & fecit vltionem ei,
qui iniuriam sustinebat, percusso
25 Aegyptio. * Existimabat autem intel-
ligere fratres, quoniam Deus per ma-
num ipsius daret salutem illis: at illi
26 non intellexerunt. *ᵇSequẽti verò die ᵇExod. 2. b.13
apparuit illis litigantibus: & recon-
ciliabat eos in pace, dicens: Viri, fra-
tres estis, vt quid nocetis alterutrum?
27 * Qui autem iniuriam faciebat pro-
D ximo, repulit eum, dicens: Quis te
constituit principem, & iudicem su-
28 per nos? * numquid interficere me tu
vis, quemadmodum interfecisti heri
29 Aegyptium? Fugit autem Moyses in
verbo isto, & factus est aduena in
terra Madian, vbi generauit filios
30 duos. *Et expletis annis quadragin- ᶜExod. 3. a.2
ta, ᶜapparuit illi in deserto montis Si-
na Angelus in igne flammæ rubi.
31 * Moyses autem videns, admiratus
est visum & accedente illo vt consi-
deraret, facta est ad eum vox Domi-
32 ni, dicens: * Ego sum Deus patrum
tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac,
& Deus Iacob. Tremefactus autem
Moyses, non audebat considerare.
33 * Dixit autẽ illi Dominus: Solue cal-
ceamentum pedum tuorum: locus e-
34 nim in quo stas, terra sancta est. * Vi-
dens vidi afflictionem populi mei,
qui est in Ægypto, & gemitum eo-
rum audiui, & descendi liberare eos.
Et nunc veni, & mittam te in Aegy-
35 ptum. Hunc Moysen, quem negaue-
runt, dicentes: Quis te constituit prin-
cipẽ & iudicem? hunc Deus principẽ
& redemptorẽ misit, cum manu An-
36 geli, qui apparuit illi in rubo. * ᵈHic ᵈExod. 7. 8.9.10.11. 14
E eduxit illos faciens prodigia, & signa
in terra Aegypti, & in rubro mari, &
37 in deserto annis quadraginta. *Hic est
Moyses, qui dixit filiis Israel: ᵉ Pro- ᵉExod. 16. a.2 Deut. 18. c.15
pheram suscitabit vobis Deus de fra-
tribus vestris, tamquã me, ipsum au-
38 dietis. * ᶠHic est, qui fuit in Ecclesia in ᶠExod. 19. a.3
solitudine cum Angelo, qui loqueba-
tur ei in monte Sina, & cum patribus
nostris: qui accepit verba vitæ dare
39 nobis. Cui noluerunt obedire pa-
tres nostri: sed repulerunt, & auersi

sunt

sunt cordibus suis in Aegyptum, *di- 40
Exo. 32. a. 1 centes ad Aaron: Fac nobis deos, qui
præcedant nos: Moyses enim hic, qui
eduxit nos de terra Ægypti, nescimus
quid factum sit ei. * Et vitulum fece- 41
runt in diebus illis, & obtulerunt ho-
stiam simulachro, & lætabantur in
operibus manuum suarum. *Conuer- 42
tit autem Deus, & tradidit eos seruire
Amos. 5. c. 25 militiæ cæli, sicut scriptum est in Li-
bro Prophetarum: Numquid victi-
mas, & hostias obtulistis mihi annis
quadraginta in deserto, domus Is-
rael? * Et suscepistis tabernaculum 43
Moloch, & sidus Dei vestri Rem-
pham, figuras, quas fecistis, adorare
eas. Et transferam vos trans Babylo-
nem. Tabernaculum testimonij fuit 44
cum patribus nostris in deserto, sicut F
Exod. 25. d. 40 disposuit illis Deus, loquens ad
Moysen, vt faceret illud secundùm
Heb. 8. b. 5 formam, quam viderat. * Quod & 45
induxerunt, suscipientes patres no-
Iosue 3. c. 14 stri cum Iesu in possessionem Gen-
tium, quas expulit Deus à facie patrū
nostrorum, vsque in diebus Dauid,
1. Reg. 16. c. 13 * qui inuenit gratiam ante Deum, 46
& petiit vt inueniret tabernaculum
Psal. 131. a. 5 Deo Iacob. * Salomon autem ædi- 47
1. Par. 17. c. 12 ficauit illi domum. * Sed non excel- 48
3. Reg. 6. a. 1 sus in manufactis habitat, sicut Pro-
pheta dicit: * Cælum mihi sedes est: 49
Inf. 17. f. 24 terra autē scabellū pedum meorum.
Isa. 66. a. 1 Quam domum ædificabitis mihi, di-
cit Dominus? aut quis locus requie-
tionis meæ est? * Nonne manus mea 50
fecit hæc omnia? Dura ceruice, & 51
incircumcisis cordibus, & auribus,
vos semper Spiritui sancto resistitis,
sicut patres vestri, ita & vos. * Quem 52
Prophetarum non sunt persecuti pa- G
tres vestri? Et occiderunt eos, qui
prænunciabant de aduentu Iusti, cu-
ius vos nūc proditores, & homicidæ
fuistis: *qui accepistis legē in disposi- 53
tione Angelorum, & non custodistis.
* Audientes autem hæc dissecabantur 54
cordibus suis, & stridebant dentibus
in eum. * Cùm autē esset plenus Spi- 55
ritu sancto, intendens in cælum, vi-
dit gloriam Dei, & Iesum stantem à
dextris Dei. Et ait: Ecce video cælos
apertos, & filium hominis stantem à
dextris Dei. Exclamantes autem vo- 56
ce magna continuerunt aures suas, &
impetum fecerunt vnanimiter in eū.
* Et eiicientes eum extra ciuitatem 57
lapidabant: & testes deposuerunt
vestimēta sua secus pedes adolescen-
58 tis, qui vocabatur Saulus. * Et la-
pidabant Stephanum inuocantem, &
dicentem: Domine Iesu suscipe spi-
59 ritum meum. * Positis autem geni-
bus, clamauit voce magna, dicens:
Domine ne statuas illis hoc pecca-
tum. Et cùm hoc dixisset, obdormi-
uit in Domino. Saulus autem erat
consentiens neci eius.

CAP. VIII.

1 FActa est autem in illa die persecu-
A tio magna in Ecclesia, quæ erat
Ierosolymis, & omnes dispersi sunt
per regiones Iudææ, & Samariæ præ-
2 ter Apostolos. * Curauerunt au-
tem Stephanum viri timorati, & fe-
cerunt planctum magnum super eum.
3 * Saulus autem deuastabat Ecclesiam
per domos intrans, & trahens viros,
ac mulieres, tradebat in custodiam.
4 * Igitur qui dispersi erant pertrans-
ibant, euangelizantes verbum Dei.
5 * Philippus autem descendens in ci-
uitatem Samariæ, prædicabat illis
6 Christum. * Intendebant autem tur-
bæ his, quæ à Philippo dicebantur v-
nanimiter audientes, & videntes si-
7 gna quæ faciebat. * Multi enim eo-
B rū, qui habebant spiritus immundos,
8 clamantes voce magna exibāt. * Mul-
ti autem paralytici, & claudi curati
9 sunt. * Factum est ergo gaudium ma-
gnum in illa ciuitate. Vir autem qui-
dam nomine Simon, qui ante fuerat
in ciuitate magus, seducens gentem
Samariæ, dicens se esse aliquem ma-
10 gnum: * cui auscultabant omnes à
minimo vsque ad maximum, dicen-
tes: Hic est virtus Dei, quæ vocatur
11 magna. * Attendebant autem eum:
propter quod multo tempore magiis
12 suis dementasset eos. * Cùm verò cre-
didissent Philippo euangelizanti de
regno Dei, in nomine Iesu Christi
13 baptizabantur viri, ac mulieres. * Tūc
C Simon & ipse credidit: & cùm bapti-
zatus esset, adhærebat Philippo. Vi-
dens etiam signa, & virtutes maxi-
14 mas fieri, stupēs admirabatur. Cùm
autem audissent Apostoli, qui erant
Ierosolymis, quòd recepisset Sama-
ria verbum Dei, miserunt ad eos Pe-
15 trum, & Ioannem: * Qui cùm ve-
nissent, orauerunt pro ipsis vt accipe-
16 rent Spiritum sanctum: * Nondum
enim in quemquam illorum venerat,
sed baptizati tantùm erant in nomi-
17 ne Domini Iesu. * Tunc imponebant
manus super illos, & accipiebant

Spiritum sanctum. *Cùm vidisset au- 18
tem Simon quia per impositionem
manus Apostolorum daretur Spiri-
tus sanctus, obtulit eis pecuniam, *di- 19
cens: Date & mihi hanc potestatem, D
vt cuicumque imposuero manus, ac-
cipiat Spiritum sanctum. Petrus autē
dixit ad eum: *Pecunia tua tecum sit 20
in perditionem: quoniam donum
Dei existimasti pecunia possideri.
*Non est tibi pars, neque sors in ser- 21
mone isto. cor enim tuum non est
rectum coram Deo. *Pœnitentiam 22
itaque age ab hac nequitia tua: & ro-
ga Deum, si forte remittatur tibi
hæc cogitatio cordis tui. *In felle e- 23
nim amaritudinis, & obligatione in-
iquitatis video te esse. *Respondens 24
autem Simon, dixit: Precamini vos
pro me ad Dominum, vt nihil veniat
super me horum, quæ dixistis. *Et illi 25
quidem testificati, & locuti verbum E
Domini, redibant Ierosolymam, &
multis regionibus Samaritanorum
euangelizabant. *Angelus autē Do- 26
mini locutus est ad Philippum, di-
cens: Surge, & vade contra meridia-
num ad viam, quæ descendit ab Ieru-
salem in Gazam: hæc est deserta. *Et 27
surgēs abiit. Et ecce vir Æthiops, eu-
nuchus, potens Candacis reginæ Ae-
thiopum, qui erat super omnes gazas
eius: venerat adorare in Ierusalem:
*& reuertebatur sedens super currum 28
suum, legensque Isaiam prophetam.
*Dixit autem Spiritus Philippo: Ac- 29
cede, & adiunge te ad currum istum.
*Accurrens autem Philippus, audiuit 30
eum legentem Isaiam prophetam, & F
dixit: Putásne intelligis quæ legis?
*Qui ait: Et quomodo possum, si nō 31
aliquis ostenderit mihi? Rogauitque
Philippum vt ascenderet, & sederet
secum. *Locus autem Scripturæ, quā 32
Isa. 53. c. 7 legebat, erat hic: *Tamquam ouis
ad occisionem ductus est: & sicut a-
gnus coram tondente se, sine voce,
sic non aperuit os suum. *In humi- 33
litate iudicium eius sublatum est. Ge-
nerationem eius quis enarrabit, quo-
niam tolletur de terra vita eius? *Re- 34
spondens autem eunuchus Philippo,
dixit: Obsecro te, de quo Propheta
dicit hoc? de se, an de alio aliquo?
*Aperiens autem Philippus os suum, 35
& incipiens à Scriptura ista, euange-
lizauit illi Iesum. *Et dum irent per 36
viam, venerunt ad quandam aquam:
& ait Eunuchus: Ecce aqua, quid G

37 prohibet me baptizari? *Dixit autem
Philippus: Si credis ex toto corde,
licet. Et respondens ait: Credo, Fi-
38 lium Dei esse Iesum Christum. *Et
iussit stare currum: & descenderunt
vterque in aquam, Philippus, & Eu-
39 nuchus, & baptizauit eum. *Cùm
autem ascendissent de aqua, Spiritus
Domini rapuit Philippum, & am-
plius non vidit eum Eunuchus. Ibat
autem per viam suam gaudens.
40 *Philippus autem inuentus est in
Azoto, & pertransiens euangeliza-
bat ciuitatibus cunctis, donec veniret
Cæsaream.

CAP. IX.

1 SAulus autem adhuc spirans mina- Gal. 1. d. 13
A rum, & cædis in discipulos Domi-
ni, accessit ad principem Sacerdotum,
2 *& petiit ab eo epistolas in Dama-
scum ad synagogas: vt si quos inue-
nisset huius viæ viros, ac mulieres,
vinctos perduceret in Ierusalem.
3 *Et cum iter faceret, contigit vt Infr. 22. a. 6
appropinquaret Damasco: & subitò
circumfulsit eum lux de cælo. *Et 1. Cor. 15. b. 8
4 cadens in terram audiuit vocem di- 2. Cor. 12. a. 2
centem sibi: Saule, Saule, quid me
5 persequeris? *Qui dixit: Quis es Do-
mine? Et ille: Ego sum Iesus, quem
tu persequeris. durum est tibi contra
6 stimulum calcitrare. *Et tremens,
ac stupens dixit: Domine, quid me
7 vis facere? *Et Dominus ad eum: Sur-
B ge, & ingredere ciuitatem, & ibi di-
cetur tibi quid te oporteat facere. Vi-
ri autem illi, qui comitabantur eum,
stabant stupefacti, audientes qui-
dem vocem, neminem autem viden-
8 tes. *Surrexit autem Saulus de ter-
ra, apertisque oculis nihil videbat.
Ad manus autem illum trahentes,
9 introduxerunt Damascum. *Et erat
ibi tribus diebus non videns, & non
10 manducauit, neque bibit. *Erat au-
tem quidam discipulus Damasci, no-
mine Ananias: & dixit ad illum in
visu Dominus: Anania. At ille ait:
11 Ecce ego, Domine. *Et Dominus ad
eum: Surge, & vade in vicum, qui
vocatur rectus: & quære in domo
Iudæ Saulum nomine Tarsensem:
12 ecce enim orat. (*Et vidit virum Ana-
niam nomine, introeuntem, & im-
ponentem sibi manus vt visum reci-
13 piat.) *Respondit autem Ananias:
C Dñe, audiui à multis de viro hoc,
quanta mala fecerit sanctis tuis in Ie-
14 rusalem: *& hic habet potestatem

a prin-

à principibus sacerdotum alligandi
omnes, qui inuocant nomen tuum.
• Dixit autem ad eum Dominus: 15
Vade, quoniam vas electionis est mi-
hi iste, vt portet nomẽ meum coram
gentibus, & regibus, & filiis Israel,
• Ego enim ostendam illi quanta o- 16
porteat eum pro nomine meo pati.
• Et abiit Ananias, & introiuit in do- 17
mum: & imponens ei manus, dixit:
Saule frater, Dominus misit me Ie-
sus, qui apparuit tibi in via, qua ve-
niebas, vt videas, & implearis Spi-
ritu sancto. • Et confestim eccide- 18
runt ab oculis eius tanquam squamæ,
& visum recepit: & surgens bapti-
zatus est. • Et cùm accepisset cibum, 19
confortatus est. Fuit autem cum di- D
scipulis, qui erant Damasci, per dies
aliquot. • Et continuò in synagogis 20
prædicabat Iesum, quoniam hic est
Filius Dei. • Stupebant autem omnes, 21
qui audiebant, & dicebant: Nón-
ne hic est, qui expugnabat in Ierusa-
lem eos, qui inuocabant nomen i-
stud: & huc ad hoc venit, vt vin-
ctos illos duceret ad principes sacer-
dotum? • Saulus autem multo ma- 22
gis conualescebat, & confundebat
Iudæos, qui habitabant Damasci, af-
firmans quoniam hic est Christus.
• Cùm autem implerentur dies mul- 23
ti, consilium fecerunt in vnum Iu-
dæi vt eum interficerent. • Nota au- 24
tem factæ sunt Saulo insidiæ eorum.
2. Cor. 11. 32. • Custodiebant autem & portas die ac
nocte, vt eum interficerent. • Acci- 25
pientes autem eum discipuli nocte,
per murum dimiserunt eum, submit-
tentes in sporta. Cùm autem venis- 26
set in Ierusalem, tentabat se iungere E
discipulis, & omnes timebant eum,
non credentes quòd esset discipulus.
• Barnabas autem apprehensum il- 27
lum duxit ad Apostolos: & narra-
uit illis quomodo in via vidisset Do-
minum, & quia locutus est ei, & quo-
modo in Damasco fiducialiter egerit
in nomine Iesu. • Et erat cum illis in- 28
trans, & exiens in Ierusalem, & fi-
ducialiter agens in nomine Domini.
• Loquebatur quoque Gentibus, & 29
disputabat cum Græcis: illi autem quæ-
rebant occidere eum. • Quod cùm 30
cognouissent fratres, deduxerunt eum
Cæsaream, & dimiserunt Tarsum.
• Ecclesia quidem per totam Iudæam, 31
& Galilæam, & Samariam habebat F
pacem, & ædificabatur ambulans in
timore Domini, & consolatione san-
32 cti Spiritus replebatur. Factum est
autem, vt Petrus dum pertransiret v-
niuersos, deueniret ad sanctos, qui
33 habitabant Lyddæ. • Inuenit autem
ibi hominem quendam, nomine Ae-
neam, ab annis octo iacentem in gra-
34 bato, qui erat paralyticus. • Et ait illi
Petrus: Aenea, sanat te Dominus Ie-
sus Christus: surge, & sterne tibi. Et
35 continuò surrexit. • Et viderunt eum
omnes, qui habitabant Lyddæ, & Sa-
36 ronæ: qui conuersi sunt ad Dnm. • In
Ioppe autem fuit quædam discipula,
nomine Tabitha, quæ interpretata di-
citur Dorcas. Hæc erat plena operi-
bus bonis, & eleemosynis, quas facie-
37 bat. • Factum est autem in diebus il-
lis, vt infirmata moreretur. Quã cùm
lauissent, posuerunt eam in cœnacu-
38 lo. • Cùm autẽ prope esset Lydda ad
G Ioppen, discipuli audientes quia Pe-
trus esset in ea, miserunt duos viros
ad eum, rogantes: Ne pigriteris veni-
39 re vsque ad nos. Exurgens autem
Petrus venit cum illis. Et cùm adue-
nisset, duxerunt illum in cœnacu-
lum: & circumsteterunt illum omnes
viduæ flentes, & ostendentes ei tu-
nicas, & vestes, quas faciebat illis
40 Dorcas. • Eiectis autem omnibus fo-
ras: Petrus ponens genua orauit: &
conuersus ad corpus, dixit: Tabitha,
surge. At illa aperuit oculos suos: &
41 viso Petro, resedit. • Dans autem il-
li manum, erexit eam. Et cùm vo-
casset sanctos, & viduas, assignauit
42 eam viuam. • Notum autem factum
est per vniuersam Ioppen: & credi-
43 derunt multi in Domino. • Factum
est autem vt dies multos moraretur
in Ioppe, apud Simonem quendam
coriarium.

CAP. X.

1 VIr autem quidam erat in Cæsa-
A rea, nomine Cornelius, Centurio
2 cohortis, quæ dicitur Italica, • religio-
sus, ac timens Deum cum omni do-
mo sua, faciens eleemosynas mul-
tas plebi, & deprecans Deum semper:
3 • is vidit in visu manifestè, quasi ho-
ra diei nona, Angelum Dei introeun-
tem ad se, & dicentem sibi, Corne-
4 li. • At ille intuens eum, timore cor-
reptus, dixit: Quid est, Domine? Di-
xit autem illi: Orationes tuæ, & elee-
mosynæ tuæ ascenderunt in memo-
5 riam in conspectu Dei. • Et nunc
mitte viros in Ioppen, & accersi Si-

monem

monem quendam, qui cognominatur Petrus: •hic hoſpitatur apud Si- 6
monem quendam coriarium, cuius
eſt domus iuxta mare: hic dicet tibi
quid te oporteat facere. •Et cùm diſ- 7
ceſſiſſet Angelus, qui loquebatur illi,
vocauit duos domeſticos ſuos, &
militem metuentem Dominum ex
his, qui illi parebant. • Quibus cùm 8
narraſſet omnia, miſit illos in Iop- B
pen. Poſtera autem die iter illis fa- 9
cientibus, & appropinquātibus ciuitati, aſcendit Petrus in ſuperiora vt
oraret circa horam ſextam. • Et cùm 10
eſuriret, voluit guſtare. Parantibus
autem illis, cecidit ſuper eum mentis
exceſſus: •& vidit cælum apertum, & 11
deſcendens vas quoddam, velut linteum magnum, quattuor initiis ſub-
mitti de cælo in terram, • in quo e- 12
rant omnia quadrupedia, & ſerpentia terræ, & volatilia cæli. • Et facta 13
eſt vox ad eū: Surge Petre, occide, &
manduca. Ait autem Petrus: Abſit 14
Domine, quia numquam manducaui omne commune, & immundum.
• Et vox iterum ſecundò ad eum: 15
Quod Deus purificauit, tu commune
ne dixeris. •Hoc autem factum eſt per 16
ter: & ſtatim receptum eſt vas in cælum. • Et dum intra ſe hæſitaret Pe- 17
trus quidnam eſſet viſio, quam vidiſ- C
ſet: ecce viri, qui miſſi erant à Cornelio, inquirentes domum Simonis, a-
ſtiterunt ad ianuam. • Et cùm vocaſ- 18
ſent, interrogabāt, ſi Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hoſpitium. • Petro autem cogitante de 19
viſione, dixit Spiritus ei: Ecce viri
tres quærunt te. • Surge itaque, de- 20
ſcende, & vade cum eis nihil dubitans: quia ego miſi illos. Deſcendēs 21
autem Petrus ad viros, dixit: Ecce ego ſum, quem quæritis: quæ cauſa eſt,
propter quam veniſtis? • Qui dixe- 22
runt: Cornelius Centurio, vir iuſtus,
& timens Deum, & teſtimonium
habens ab vniuerſa gente Iudæorū,
reſponſum accepit ab Angelo ſancto
accerſire te in domum ſuam, & audire verba abs te. • Introducens ergo 23
eos, recepit hoſpitio. Sequenti autem
die ſurgens profectus eſt cum illis: &
quidam ex fratribus ab Ioppe comi- D
tati ſunt eum. • Altera autem die in- 24
troiuit Cæſaream. Cornelius verò
expectabat illos, conuocatis cognatis
ſuis, & neceſſariis amicis. Et factum 25
eſt cùm introiſſet Petrus, obuius ve-
nit ei Cornelius, & procidens ad pe-
26 des eius adorauit. •Petrus verò eleuauit eum, dicens: Surge, & ego ipſe
27 homo ſum. •Et loquens cum illo intrauit, & inuenit multos, qui conue-
28 nerant: • dixitque ad illos: Vos ſcitis
quomodo abominatū ſit viro Iudæo
coniungi, aut accedere ad alienigenam: ſed mihi oſtendit Deus, neminem communem aut immūdum di-
29 cere hominem. • Propter quod ſine
dubitatione veni accerſitus. Interrogo ergo, quam ob cauſam accerſiſtis
30 me? •Et Cornelius ait: A nudiuſquar-
E ta die vſque ad hanc horam, orans eram hora nona in domo mea, & ecce
vir ſtetit ante me in veſte candida, &
31 ait: •Corneli, exaudita eſt oratio tua,
& eleemoſynæ tuæ commemoratæ
32 ſunt in conſpectu Dei. • Mitte ergo
in Ioppen, & accerſi Simonem, qui
cognominatur Petrus: hic hoſpitatur
in domo Simonis coriarij iuxta ma-
33 re. • Confeſtim ergo miſi ad te: & tu
bene feciſti veniendo. Nunc ergo
omnes nos in conſpectu tuo adſumus audire omnia quæcumque tibi
34 præcepta ſunt à Domino. Aperiens
autem Petrus os ſuum, dixit: In ve- ᵃDeu.10. d.17
ritate comperi ᵃquia non eſt perſo-
35 narum acceptor Deus. • ſed in omni 2.Par.19. b.7
gente qui timet eum, & operatur iu- Iob34.b.19
36 ſtitiam, acceptus eſt illi. • Verbum Sap.6.b.8
miſit Deus filiis Iſraël, annuncians Eccli.35. b.16
pacem per Ieſum Chriſtum: (hic eſt
37 omniū Dominus.) •Vos ſcitis quod Ro 2.b.11.
factum eſt verbum per vniuerſam Gal.2.b.6
Iudæam: incipiens enim à ᵇGalilæa Eph.6.b.9 Col.3.d.25
poſt baptiſmum, quod prædicauit 1.Pet.1. c.17
38 Ioannes, • Ieſum à Nazareth: quo- ᵇLuc.4. b.14
modo vnxit eum Deus Spiritu ſancto, & virtute, qui pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes oppreſſos
à diabolo, quoniam Deus erat cum
39 illo. • Et nos teſtes ſumus omnium,
quæ fecit in regione Iudæorum, &
Ieruſalem, quem occiderunt ſuſpen-
40 dentes in ligno. • Hunc Deus ſuſcitauit tertia die, & dedit eum manife-
41 ſtum fieri • non omni populo, ſed teſtibus præordinatis à Deo: nobis, qui
manducauimus, & bibimus cum illo
42 poſtquam reſurrexit à mortuis. • Et
præcepit nobis prædicare populo, &
teſtificari quia ipſe eſt, qui conſtitu-
G tus eſt à Deo iudex viuorū, & mor-
43 tuorum. • ᶜ Huic omnes Prophetæ ᶜIer.31. f.34
teſtimonium perhibent remiſſionem Mich.7.
peccatorum accipere per nomen eius d.18

omnes

omnes, qui credunt in eum. Adhuc 44
loquente Petro verba hæc, cecidit Spi-
ritus sanctus super omnes, qui audie-
bant verbum. * Et obstupuerunt ex 45
circumcisione fideles, qui venerant
cum Petro: quia & in nationes gratia
Spiritus sancti effusa est. * Audiebant 46
enim illos loquentes linguis, & ma-
gnificantes Deum. * Tunc respondit 47
Petrus: Numquid aquam quis prohi-
bere potest vt non baptizentur hi,
qui Spiritum sanctum acceperunt sic-
ut & nos? * Et iussit eos baptizari in 48
nomine Domini Iesu Christi. Tunc
rogauerunt eum vt maneret apud eos
aliquot diebus.

CAP. XI.

AVdierunt autem Apostoli, & fra- 1
tres, qui erant in Iudæa quoniam A
& Gentes receperunt verbum Dei.
Cùm autem ascendisset Petrus Ie- 2
rosolymam, disceptabant aduersus
illum, qui erant ex circumcisione,
* dicentes: Quare introisti ad viros 3
præputium habentes, & manducasti
cum illis? * Incipiens autem Petrus 4
exponebat illis ordinem, dicens: *Ego 5
eram in ciuitate Ioppe orans, & vidi
in excessu mentis visionem, descen-
dens vas quoddã velut linteum ma-
gnum quatuor initiis summitti de
cælo, & venit vsque ad me. * In quod 6
intuens considerabam, & vidi qua-
drupedia terræ, & bestias, & repti-
lia, & volatilia cæli. * Audiui autem 7
& vocem dicentem mihi: Surge Pe-
tre, occide, & manduca. * Dixi autem: 8
Nequaquam Domine quia commu-
ne aut immundum numquam intro-
iuit in os meum. * Respondit autem 9
vox secundò de cælo: Quæ Deus
mundauit, tu ne commune dixeris.
* Hoc autem factum est per ter: & re- 10
cepta sunt omnia rursum in cælum. B
* Et ecce viri tres confestim astiterunt 11
in domo, in qua eram, missi à Cæsa-
rea ad me. Dixit autem Spiritus mi- 12
hi vt irem cum illis, nihil hæsitans.
Venerunt autem mecum & sex fra-
tres isti, & ingressi sumus in domum
viri. * Narrauit autem nobis, quomo- 13
do vidisset Angelum in domo sua,
stantem & dicentem sibi: Mitte in
Ioppen, & accersi Simonem, qui cog-
nominatur Petrus, * qui loquetur 14
tibi verba, in quibus saluus eris tu, &
vniuersa domus tua. * Cùm autem 15
cœpissem loqui, cecidit Spiritus san-
ctus super eos, sicut & in nos in ini-
16 tio. * Recordatus sum autem verbi
Domini, sicut dicebat: *Ioannes qui-
dem baptizauit aqua, vos autem ba-
17 ptizabimini Spiritu sancto. * Si ergo
eandem gratiam dedit illis Deus, sic-
ut & nobis, qui credidimus in Do-
minum Iesum Christum: ego quis
eram, qui possem prohibere Deum?
18 * His auditis, tacuerunt: & glorifica-
C uerunt Deum, dicentes. Ergo & Gen-
tibus pœnitentiam dedit Deus ad vi-
19 tam. Et illi quidem, qui dispersi fue-
rant à tribulatione, quæ facta fuerat
sub Stephano, perambulauerunt vs-
que Phœnicen, & Cyprum, & An-
tiochiam, nemini loquentes verbum,
20 nisi solis Iudæis. * Erant autem qui-
dam ex eis viri Cyprij, & Cyrenæi,
qui cùm introissent Antiochiam, lo-
quebantur & ad Græcos annuntian-
21 tes Dominum Iesum. * Et erat manus
Domini cum eis: multusque numerus
credentium conuersus est ad Dñm.
22 * Peruenit autem sermo ad aures ec-
clesiæ, quæ erat Ierosolymis super
illis: & miserunt Barnabam vsque ad
23 Antiochiam. * Qui cùm peruenisset,
& vidisset gratiam Dei, gauisus est: &
hortabatur omnes in proposito cor-
24 dis permanere in Domino: *quia erat
vir bonus, & plenus Spiritu sancto,
& fide. Et apposita est multa turba
25 Domino. Profectus est autem Bar-
nabas Tarsum, vt quæreret Saulum:
quem cùm inuenisset, perduxit An-
26 tiochiam. * Et annum totum conuer-
sati sunt ibi in Ecclesia: & docuerunt
turbam multam, ita vt cognomina-
rentur primùm Antiochiæ discipuli,
27 Christiani. * In his autem diebus su-
peruenerunt ab Ierosolymis prophe-
28 tæ Antiochiam: * & surgens vnus ex
eis nomine Agabus, significabat per
spiritum famem magnam futuram
in vniuerso orbe terrarum, quæ fa-
29 cta est sub Claudio. * Discipuli au-
tem, prout quis habebat, proposue-
runt singuli in ministerium mittere
30 habitãtibus in Iudæa fratribus: * quod
& fecerunt, mittentes ad seniores per
manus Barnabæ, & Sauli.

*Sup. 1. a. 5
Mat. 3. c. 11
Mar. 1. b. 8
Luc. 3. c. 16
Ioa. 1. d. 26
Inf. 19. a. 4

CAP. XII.

1 EOdem autem tempore misit He-
A rodes rex manus, vt affligeret
2 quosdam de Ecclesia. * Occidit autem
Iacobum fratrem Ioannis gladio.
3 * Videns autem quia placeret Iudæis,
apposuit vt apprehẽderet & Petrum.
4 Erant autem dies Azymorũ. * Quem

cùm apprehendisset, misit in carce-
rem, tradens quattuor quaternioni-
bus militum custodiendum, volens
post Pascha producere eum populo.
* Et Petrus quidem seruabatur in car- 5
cere. Oratio autem fiebat sine inter-
missione ab Ecclesia ad Deum pro eo.
* Cùm autem producturus eum esset 6
Herodes, in ipsa nocte erat Petrus
dormiens inter duos milites, vinctus
catenis duabus: & custodes ante o-
stium custodiebant carcerem. Ecce- 7
ce Angelus Domini astitit: & lumen
refulsit in habitaculo: percussoque la-
tere Petri, excitauit eum, dicens: Sur-
ge velociter. Et ceciderunt catenæ de B
manibus eius. * Dixit autem Angelus 8
ad eum: Præcingere, & calcea te ca-
ligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi: Cir-
cumda tibi vestimentum tuum, &
sequere me. * Et exiens sequebatur 9
eum, & nesciebat quia verum est,
quod fiebat per Angelum: existima-
bat autem se visum videre. * Transe- 10
euntes autem primam & secundam
custodiam, venerunt ad portam fer-
ream, quæ ducit ad ciuitatem: quæ
vltro aperta est eis. Et exeuntes pro-
cesserunt vicum vnum: & continuò
discessit Angelus ab eo. Et Petrus ad 11
se reuersus, dixit: Nunc scio verè
quia misit Dominus Angelum suum,
& eripuit me de manu Herodis, & de
omni expectatione plebis Iudæorum.
* Consideransque venit ad domum 12
Mariæ matris Ioannis, qui cognomi-
natus est Marcus, vbi erant multi
congregati, & orantes. * Pulsante au- 13
tem eo ostium ianuæ, processit puel-
la ad audiendum, nomine Rhode. C
* Et vt cognouit vocem Petri, præ 14
gaudio non aperuit ianuam, sed in-
trò currens nunciauit stare Petrum
ante ianuam. * At illi dixerunt ad 15
eam: Insanis. Illa autem affirmabat
sic se habere. Illi autem dicebant:
Angelus eius est. * Petrus autem per- 16
seuerabat pulsans. Cùm autem ape-
ruissent, viderunt eum, & obstupue-
runt. * Annuens autem eis manu vt 17
tacerent, narrauit quomodo Domi-
nus eduxisset eum de carcere, dixit-
que: Nunciate Iacobo, & fratribus
hæc. Et egressus abiit in alium locum.
Facta autem die, erat nō parua tur- 18
batio inter milites, quidnam factum
esset de Petro. * Herodes autem cum 19
requisisset eum, & non inuenisset, in- D
quisitione facta de custodibus, iussit
eos duci: descendensque à Iudæa
in Cæsaream, ibi commoratus est.
20 * Erat autem iratus Tyriis, & Sido-
niis. At illi vnanimes venerunt ad
eum, & persuaso Blasto, qui erat su-
per cubiculum regis, postulabant pa-
cem, eo quòd alerentur regiones eo-
21 rum ab illo. * Statuto autem die He-
rodes vestitus veste regia, sedit pro
tribunali, & concionabatur ad eos.
22 * Populus autem acclamabat: Dei
23 voces, & non hominis. * Confestim
autem percussit eum Angelus Dñi, eo
quòd non dedisset honorem Deo: &
consumptus à vermibus, expirauit.
24 * Verbum autem Dñi crescebat, &
25 multiplicabatur. * Barnabas autem &
Saulus reuersi sunt ab Ierosolymis
* expleto ministerio, assumpto Ioan-
ne, qui cognominatus est Marcus.

* Sup. 11. d. 29.

CAP. XIII.

1 ERant autem in Ecclesia, quæ erat
A Antiochiæ, prophetæ, & docto-
res, in quibus Barnabas, & Simon,
qui vocabatur Niger, & Lucius Cy-
renensis, & Manahen, qui erat Hero-
dis Tetrarchæ collactaneus, & Sau-
2 lus. * Ministrantibus autem illis Do-
mino, & ieiunantibus dixit illis Spi-
ritus sanctus: Segregate mihi Saulum,
& Barnabam in opus, ad quod as-
3 sumpsi eos. * Tunc ieiunantes, &
orantes, imponentesque eis manus,
4 dimiserunt illos. * Et ipsi quidem
missi à Spiritu sancto abierunt Seleu-
ciam; & inde nauigauerunt Cyprum.
5 * Et cùm venissent Salaminam, præ-
dicabant verbū Dei in synagogis Iu-
dæorū. Habebant autem & Ioannem
6 in ministerio. * Et cùm perambulas-
B sent vniuersam insulā vsq; Paphum,
inuenerunt quendam virum magum
pseudoprophetā, Iudæum, cui nomen
7 erat Bariesu, * qui erat cum Procon-
sule Sergio Paulo viro prudēte. Hic,
accersitis Barnaba, & Saulo, deside-
8 rabat audire verbum Dei. * Resiste-
bat autem illis Elymas magus, (sic
enim interpretatur nomen eius) quæ-
rens auertere Proconsulem à fide.
9 * Saulus autē, qui & Paulus, repletus
10 Spiritu sancto, intuens in eum, * di-
xit: O plene omni dolo, & omni
fallacia, fili diaboli, inimice omnis
iustitiæ, non desinis subuertere vias
11 Domini rectas. * Et nunc ecce manus
Domini super te, & eris cæcus, non
videns solem vsque ad tempus. Et
confestim cecidit in eum caligo

&

& tenebræ, & circuiens quærebat qui
ei manũ daret. Tunc Proconsul cum 12
vidisset factum, credidit admirãs su-
per doctrina Domini. Et cùm à Pa- 13
pho nauigassent Paulus, & qui cum
eo erant, venerunt Pergen Pamphy-
liæ. Ioannes autem discedens ab eis,
reuersus est Ierosolymam. Illi verò 14
pertranseuntes Pergen, venerunt An- C
tiochiam Pisidiæ: & ingressi synago-
gam die sabbatorum, sederunt. Post 15
lectionem autem legis, & Prophe-
tarum, miserunt principes synago-
gæ ad eos, dicentes: Viri fratres, si
quis est in vobis sermo exhortationis
ad plebem, dicite. Surgens autem 16
Paulus, & manu silentium indicens,
ait: Viri Israelitæ, & qui timetis Deũ,
audite: Deus plebis Israel elegit pa- 17
tres nostros, & plebem exaltauit cùm
Exod. 1. a. 1. essent incolæ in terra Ægypti, &
in brachio excelso eduxit eos ex ea,
Exod. 13. d. 21. 22. & 16. a. 3. & per quadraginta annorum tem- 18
pus mores eorum sustinuit in deser-
to. Et destruens gentes septem in 19
Iosu. 14. a. 1. terra Chanaan, sorte distribuit eis
terram eorum, quasi post qua- 20
dringentos & quinquaginta annos:
Iud. 3. b. 9. & post hæc dedit iudices, vsque ad
1. Reg. 8. a. 5. & 9. c. 16. & 10. a. 1. Samuel Prophetam. Et exinde po- 21
stulauerunt regem: & dedit illis Deus
Saul filium Cis, virũ de tribu Ben-
iamin, annis quadraginta. Et amo- 22
1. Reg. 16. c. 13. to illo, suscitauit illis Dauid Re- D
gem: cui testimonium perhibens,
Psal. 88. b. 21. dixit: Inueni Dauid filium Iesse,
virum secundùm cor meum, qui
faciet omnes voluntates meas. Hu- 23
Isai. 11. a. 1. ius Deus ex semine secundùm pro-
missionem eduxit Israel saluatorem
Mat. 3. a. 1. Iesum, prædicante Ioanne ante 24
Mar. 1. a. 2. faciem aduẽtus eius baptismum pœ-
Luc. 3. a. 3. nitentiæ omni populo Israel. Cùm 25
impleret autem Ioannes cursum suũ,
dicebat: Quem me arbitramini esse,
Ioan. 1. non sum ego, sed ecce venit post
c. 20. me, cuius non sum dignus calcea-
Mar. 1. a. 7. menta pedum soluere. Viri fratres, 26
Mat. 3. b. 11. filij generis Abraham, & qui in vo-
bis timent Deum, vobis verbum sa-
lutis huius missum est. Qui enim 27
habitabant Ierusalem, & principes
eius hunc ignorantes, & voces pro-
phetarum, quæ per omne sabbatum
leguntur, iudicantes impleuerunt,
& nullam causam mortis inuenien- 28
Mat. 27. tes in eo, petierunt à Pilato, vt in- E
c. 20. 22. terficerent eum. Cumque consum- 29
Mar. 15. b. 13. massent omnia, quæ de eo scripta

erant, deponentes eum de ligno, po- Luc. 23.
30 suerunt eum in monumento. Deus c. 21. 23.
verò suscitauit eum à mortuis tertia Io. 19. c. 16
die: qui visus est per dies multos his, Matt. 28. Mar. 16.
31 qui simul ascenderant cum eo de Luc. 24.
Galilæa in Ierusalem: qui vsque nunc Ioan. 20.
32 sunt testes eius ad plebem. Et nos
vobis annunciamus eam, quæ ad
patres nostros repromissio facta est:
33 quoniam hanc Deus adimpleuit fi-
lijs nostris resuscitans Iesum, sicut
& in Psalmo secundo scriptum est:
Filius meus es tu, ego hodie genui Psal. 2. b. 7
34 te. Quòd autem suscitauit eum à
mortuis, amplius iam nõ reuersurum
in corruptionem, ita dixit: Quia Isai. 55.
dabo vobis sancta Dauid fidelia. a. 3.
35 Ideoque & aliàs dicit: Non dabis Psal. 15.
Sanctum tuum videre corruptio- b. 10.
36 nem. Dauid enim in sua genera-
tione cùm administrasset, voluntati
Dei dormiuit: & appositus est ad 3. Reg. 2.
patres suos, & vidit corruptionem. b. 10.
37 Quem verò Deus suscitauit à mor-
38 tuis, non vidit corruptionem. No-
tum igitur sit vobis viri fratres, quia
per hunc vobis remissio peccatorum
annunciatur, & ab omnibus, quibus
non potuistis in lege Moysi iustifica-
39 ri, in hoc omnis, qui credit, iusti-
40 ficatur. Videte ergo ne superueniat
vobis quod dictum est in Prophetis:
41 Videte contemptores, & admira- Abac. 1.
mini, & disperdimini: quia opus b. 5.
operor ego in diebus vestris, opus
quod non credetis, si quis enarraue-
42 rit vobis. Exeuntibus autem illis
rogabant vt sequenti sabbato loque-
43 rentur sibi verba hæc. Cumque
dimissa esset synagoga, secuti sunt
multi Iudæorum, & colentium ad-
uenarum, Paulum, & Barnabam: qui
loquentes suadebant eis vt permane-
44 rent in gratia Dei. Sequẽti verò sab-
G bato pene vniuersa ciuitas conuenit
45 audire verbum Dei. Videntes autem
turbas Iudæi, repleti sunt zelo, & cõ-
tradicebant his, quæ à Paulo dicebã-
46 tur, blasphemantes. Tunc constan-
ter Paulus & Barnabas dixerũt: Vo-
bis oportebat primùm loqui verbum
Dei: sed quoniam repellitis illud, &
indignos vos iudicatis æternæ vitæ,
47 ecce cõuertimur ad Gentes. Sic enim
præcepit nobis Dominus: Posui te in Isa. 49.
lucem Gentium, vt sis in salutem vs- b. 6.
48 que ad extremum terræ. Audien-
tes autem Gentes gauisæ sunt, &
glorificabãt verbum Domini: & cre-

diderunt quotquot erant præordina-
49 ti ad vitam æternam. Disseminaba-
tur autem verbum Domini per vni-
50 uersam regionem. Iudæi autem con-
citauerunt mulieres religiosas, & ho-
nestas, & primos ciuitatis, & excita-
uerunt persecutionem in Paulum, &
Barnabam: & eiecerunt eos de fini-
51 bus suis. *At illi excusso puluere pe- (*Mat. 6. b. 11; Mat. 10. b. 14; Luc. 9. a. 5)
52 dum in eos, venerunt Iconium. Di-
scipuli quoque replebantur gaudio,
& Spiritu sancto.

CAP. XIIII.

1 FActum est autem Iconij, vt simul
A introirent in synagogam Iudæo-
rum, & loquerentur, ita vt crederet
Iudæorum, & Græcorum copiosa
2 multitudo. Qui verò increduli fue-
runt Iudæi, suscitauerunt, & ad ira-
cundiam cõcitauerunt animas Gen-
3 tium aduersus fratres. Multo igi-
tur tempore demorati sunt, fiducia-
liter agẽtes in Domino, testimonium
perhibente verbo gratiæ suæ, dante
signa, & prodigia fieri per manus eo-
4 rum. Diuisa est autem multitudo
ciuitatis: & quidam quidem erant
cum Iudæis, quidam verò cum Apo-
5 stolis. Cùm autem factus esset im-
petus Gentilium, & Iudæorum cum
principibus suis, vt contumelijs affi-
6 cerent, & lapidarent eos, intelligen-
tes confugerunt ad ciuitates Lycao-
niæ Lystram, & Derben, & vniuer-
B sam in circuitu regionem, & ibi eu-
7 angelizantes erant. Et quidam vir
Lystris infirmus pedibus sedebat,
claudus ex vtero matris suæ, qui nũ-
8 quàm ambulauerat. Hic audiuit
Paulum loquentem. Qui intuitus
eum, & videns quia fidem haberet
9 vt saluus fieret, dixit magna voce:
Surge super pedes tuos rectus. Et exi-
10 liuit, & ambulabat. Turbæ autem
cùm vidissent quod fecerat Paulus,
leuauerunt vocem suam Lycaonicè
dicentes: Dij similes facti hominibus,
11 descenderunt ad nos. Et vocabant
Barnabam Iouem, Paulũ verò Mer-
curium: quoniam ipse erat dux ver-
12 bi. Sacerdos quoque Iouis, qui erat
ante ciuitatem, tauros, & coronas an-
te ianuas afferens, cum populis vole-
13 bat sacrificare. Quod vbi audierunt
C Apostoli, Barnabas & Paulus, con-
scissis tunicis suis exilierunt in turbas
14 clamantes, & dicentes: Viri, quid
hæc facitis? & nos mortales sumus, si-
miles vobis homines, annunciantes
vobis ab his vanis conuerti ad Deum
viuum, *qui fecit cælum, & terram, (*Ps. 145. a. 6; Apoc. 14. b. 7)
& mare, & omnia quæ in eis sunt:
15 qui in præteritis generationibus di-
misit omnes gentes ingredi vias suas.
16 Et quidem non sine testimonio se-
metipsum reliquit benefaciens de cæ-
lo, dans pluuias, & tempora fructi-
fera, implens cibo, & lætitia corda
17 nostra. Et hæc dicentes, vix sedaue-
18 runt turbas ne sibi immolarent. Su-
peruenerunt autem quidam ab An-
tiochia, & Iconio Iudæi: & persuasis
turbis, lapidantesque Paulum, traxe-
runt extra ciuitatem, existimantes
19 eum mortuum esse. Circumdanti-
D bus autem eum discipulis, surgens
intrauit ciuitatem, & postera die pro-
fectus est cum Barnaba in Derben.
20 Cumque euangelizassent ciuitati
illi, & docuissent multos, reuersi sunt
Lystram, & Iconium, & Antiochiam,
21 confirmãtes animas discipulorum,
exhortantesque vt permanerent in
fide: & quoniam per multas tribula-
tiones oportet nos intrare in regnum
22 Dei. Et cùm constituissent illis per
singulas ecclesias presbyteros, & o-
rassent cum ieiunationibus, com-
mendauerunt eos Domino, in quem
23 crediderunt. Transeuntesque Pisi-
24 diam, venerunt in Pamphyliam, &
loquentes verbum Domini in Perge,
25 descenderunt in Attaliam: *& inde (*Sup. 13. a. 2)
nauigauerunt Antiochiam, vnde erãt
traditi gratiæ Dei in opus, quod com-
26 pleuerunt. Cùm autem venissent,
& congregassent Ecclesiam, retule-
runt quanta fecisset Deus cum illis,
& quia aperuisset Gentibus ostium
27 fidei. Morati sunt autem tempus
non modicum cum discipulis.

CAP. XV.

1 ET quidam descendentes de Iu-
A dæa, docebant fratres: *Quia nisi (*Gal. 5. a. 2)
circumcidamini secundùm morem
2 Moysi, non potestis saluari. Facta
ergo seditione non minima Paulo &
Barnabæ aduersus illos, statuerunt
vt ascenderent Paulus, & Barnabas,
& quidam alij ex alijs ad Apostolos,
& presbyteros in Ierusalem super hac
3 quæstione. Illi ergo deducti ab Ec-
clesia pertransibant Phœnicem, &
Samariam, narrantes conuersionem
Gentium: & faciebant gaudium ma-
4 gnum omnibus fratribus. Cùm au-

tem

tem venissent Ierosolymam, suscepti
sunt ab Ecclesia, & ab Apostolis, &
senioribus annunciantes quanta Deus
fecisset cum illis. ¶ Surrexerunt au- 5
tem quidam de hæresi Pharisæorum, B
qui crediderunt, dicentes: Quia opor-
tet circumcidi eos, præcipere quoque
seruare legem Moysi. * Conuene- 6
runtque Apostoli, & seniores videre
de verbo hoc. * Cùm autem magna 7
conquisitio fieret, surgens Petrus di-
xit ad eos: * Viri fratres, vos scitis quo-
niam ab antiquis diebus Deus in no-
bis elegit, per os meum audire Gen-
tes verbum Euangelij, & credere. * Et 8
qui nouit corda Deus, testimonium
perhibuit, * dans illis Spiritum san-
ctum, sicut & nobis, * & nihil discre- 9
uit inter nos & illos, fide purificans
corda eorum * Nunc ergo quid ten- 10
tatis Deum, imponere iugum super
ceruices discipulorum, quod neque
patres nostri, neque nos portare po-
tuimus? * Sed per gratiam Domini 11
Iesu Christi credimus saluari, quem- C
admodum & illi. ¶ Tacuit autem o- 12
mnis multitudo: & audiebant Bar-
nabam, & Paulum narrantes quanta
Deus fecisset signa, & prodigia in
Gentibus per eos. * Et postquam ta- 13
cuerunt, respondit Iacobus, dicens:
Viri fratres audite me. * Simon nar- 14
rauit quemadmodum primùm Deus
visitauit sumere ex Gentibus popu-
lum nomini suo. * Et huic concor- 15
dant verba Prophetarum, sicut scri-
ptum est: * * Post hæc reuertar, & re- 16
ædificabo tabernaculũ Dauid, quod
decidit: & diruta eius reædificabo, &
erigam illud: * vt requirant ceteri ho- 17
minum Dominum, & omnes gentes, D
super quas inuocatum est nomen
meum, dicit Dominus faciens hæc.
* Notum à sæculo est Domino opus 18
suum. * Propter quod ego iudico non 19
inquietari eos, qui ex Gentibus con-
uertuntur ad Deum, * sed scribere ad 20
eos vt abstineant se à contaminatio-
nibus simulachrorum, & fornicatio-
ne, & suffocatis, & sanguine ¶ Moy- 21
ses enim à temporibus antiquis ha-
bet in singulis ciuitatibus qui eum
prædicent in synagogis, vbi per omne
sabbatum legitur. * Tunc placuit Apo- 22
stolis, & senioribus cum omni Eccle-
sia, eligere viros ex eis, & mittere An-
tiochiam cum Paulo, & Barnaba,
Iudam, qui cognominabatur Barsa-
bas, & Silam viros primos in fratri-

* Sup. 10. b. 20
* Sup. 10. g. 45
* Amos 9. c. 11

23 bus, * scribentes per manus eorum.
E APOSTOLI & seniores fratres, his,
qui sunt Antiochiæ, & Syriæ, & Ci-
liciæ fratribus ex Gentibus, salutem.
24 * Quoniam audiuimus quia qui-
dam ex nobis exeuntes, turbauerunt
vos verbis, euertentes animas vestras,
25 quibus non mandauimus: * placuit
nobis collectis in vnum, eligere vi-
ros, & mittere ad vos cum charissi-
26 mis nostris Barnaba, & Paulo, * ho-
minibus, qui tradiderunt animas
suas pro nomine Domini nostri Ie-
27 su Christi. * ¶ Misimus ergo Iudam,
& Silam, qui & ipsi vobis verbis re-
28 ferent eadem. * Visum est enim Spi-
F ritui sancto, & nobis nihil vltrà im-
ponere vobis oneris quàm hæc ne-
29 cessaria: * vt abstineatis vos ab im-
molatis simulachrorum, & sangui-
ne, & suffocato, & fornicatione, à
quibus custodientes vos, bene agetis.
30 Valete. * ¶ Illi ergo dimissi, descen-
derunt Antiochiam: & congregata
multitudine tradiderunt epistolam.
31 * Quam cùm legissent, gauisi sunt
32 super consolatione. * Iudas autem,
& Silas, & ipsi cùm essent Prophe-
tæ, verbo plurimo consolati sunt fra-
33 tres, & confirmauerunt. * Facto au-
tem ibi aliquanto tempore, dimissi
sunt cum pace à fratribus ad eos, qui
34 miserant illos. * Visum est autem Si-
læ ibi remanere: Iudas autem solus
35 abiit Ierusalem. * Paulus autem, &
Barnabas demorabantur Antiochiæ
G docentes: & euangelizantes cum a-
36 liis plurimis verbum Domini. ¶ Post
aliquot autem dies, dixit ad Barna-
bam Paulus: Reuertentes visitemus
fratres per vniuersas ciuitates, in qui-
bus prædicauimus verbum Domini,
37 quomodo se habeant. * Barnabas
autem volebat secum assumere &
Ioannem, qui cognominabatur Mar-
38 cus. * Paulus autem rogabat eum
(vt qui discessisset ab eis de Pamphy-
lia, & non isset cum eis in opus) non
39 debere recipi. * Facta est autem dis-
sensio, ita vt discederent ab inuicem,
& Barnabas quidem assumpto Mar-
40 co nauigaret Cyprum. * Paulus ve-
rò electo Sila profectus est, traditus
41 gratiæ Dei à fratribus. * Perambula-
bat autem Syriam, & Ciliciam, con-
firmans Ecclesias: præcipiens custo-
dire præcepta Apostolorum, & se-
niorum.

CAP. XVI.

PEruenit autem Derben, & Ly- 1
stram. Et ecce discipulus quidam A
erat ibi nomine Timotheus, filius
mulieris Iudææ fidelis, patre Gentili.
* Huic testimonium bonum redde- 2
bant qui in Lystris erant, & Iconio
fratres. * Hunc voluit Paulus secum 3
proficisci: & assumens circumcidit
eum propter Iudæos qui erant in illis
locis. Sciebant enim omnes quòd pa-
ter eius erat Gentilis. * Cùm autem 4
pertransirent ciuitates, tradebant eis
custodire dogmata, quæ erant decre-
ta ab Apostolis & senioribus, qui
erant Ierosolymis. * Et Ecclesiæ qui- 5
dem confirmabantur fide, & abun-
dabant numero quotidie. * Trans- 6
euntes autem Phrygiam, & Galatiæ
regionem, vetati sunt à Spiritu san-
cto loqui verbum Dei in Asia.* Cùm 7
venissent autem in Mysiam, tentabāt B
ire in Bithyniam: & non permisit eos
Spiritus Iesu.* Cùm autem pertrans- 8
issent Mysiam, descenderunt Troa-
dem: * & visio per noctem Paulo 9
ostensa est: Vir Macedo quidam erat
stans, & deprecans eum, & dicens:
Transiens in Macedoniam, adiuua
nos. * Vt autem visum vidit, statim 10
quæsiuimus proficisci in Macedoniā,
certi facti quòd vocasset nos Deus
euangelizare eis. * Nauigantes autem 11
à Troade, recto cursu venimus Sa-
mothraciam, & sequenti die Neapo-
lim: * & inde Philippos, quæ est pri- 12
ma partis Macedoniæ ciuitas, colo-
nia. Eramus autem in hac Vrbe die-
bus aliquot, conferentes. * Die au- 13
tem sabbatorum egressi sumus foras C
portam iuxta flumen, vbi videbatur
oratio esse: & sedentes loquebamur
mulieribus, quæ conuenerant. * Et 14
quædam mulier nomine Lydia, pur-
puraria ciuitatis Thyatirenorum, co-
lens Deum, audiuit: cuius Dominus
aperuit cor intendere his, quæ dice-
bantur à Paulo. * Cùm autem ba- 15
ptizata esset, & domus eius, depreca-
ta est dicens: Si iudicastis me fidelem
Domino esse, introite in domum
meam, & manete. Et coegit nos.
* Factum est autem euntibus nobis 16
ad orationem, puellam quandam ha-
bentem spiritum pythonem obuiare
nobis, quæ quæstum magnum præ-
stabat dominis suis diuinando.* Hæc 17
subsecuta Paulum, & nos, clamabat D
dicens: Isti homines serui Dei excelsi

sunt, qui annunciant vobis viam sa-
18 lutis. * Hoc autem faciebat multis
diebus. Dolens autem Paulus, &
conuersus, spiritui dixit: Præcipio
tibi in nomine Iesu Christi exire ab
19 ea. Et exiit eadem hora. * Videntes
autem domini eius quia exiuit spes
quæstus eorum, apprehendentes Pau-
lum & Sylam perduxerunt in forum
20 ad principes: * & offerentes eos ma-
gistratibus, dixerunt: Hi homines
conturbant ciuitatem nostram, cùm
21 sint Iudæi: * & annunciant morem,
quem non licet nobis suscipere, ne-
22 que facere, cùm simus Romani. * Et
cucurrit plebs aduersus eos, & magi-
stratus, scissis tunicis eorum, [a]iusse- [a] 2 Cor. 11. f. 25
23 runt eos virgis cædi. * Et cùm mul- 1. Thess. 2.
E tas plagas eis imposuissent, miserunt a. 2
eos in carcerem, præcipientes custodi Phil. 1. b. 13
24 vt diligenter custodiret eos. * Qui
cùm tale præceptum accepisset, misit
eos in interiorem carcerem, & pedes
25 eorum strinxit ligno. * Media autem
nocte Paulus, & Silas orantes, lau-
dabant Deum: & audiebant eos, qui
26 in custodia erant: * Subitò verò ter-
ræmotus factus est magnus, ita vt
mouerentur fundamenta carceris. Et
statim aperta sunt omnia ostia: &
vniuersorum vincula soluta sunt.
27 * Expergefactus autem custos carce-
ris, & videns ianuas apertas carceris,
euaginato gladio volebat se interfi-
28 cere, æstimans fugisse vinctos. * Cla-
mauit autem Paulus voce magna,
dicens: Nihil tibi mali feceris: vni-
29 uersi enim hîc sumus. * Petitoque
F lumine, introgressus est: & tremefa-
ctus procidit Paulo & Silæ ad pedes:
30 * & producens eos foras, ait: Domi-
ni, quid me oportet facere, vt saluus
31 fiam? * At illi dixerunt: Crede in
Dominum Iesum: & saluus eris tu,
32 & domus tua. * Et locuti sunt ei ver-
bum Domini cum omnibus qui erāt
33 in domo eius. * Et tollens eos in illa
hora noctis, lauit plagas eorum: &
baptizatus est ipse, & omnis domus
34 eius continuò. * Cumque perduxis-
set eos in domum suam, apposuit eis
mensam, & lætatus est cum omni
35 domo sua credens Deo. * Et cùm
dies factus esset, miserūt magistratus
lictores, dicentes: Dimitte homines
36 illos. * Nunciauit autem custos car-
G ceris verba hæc Paulo: Quia mise-
runt magistratus vt dimittamini,
nunc igitur exeuntes, ite in pace.

*Paulus

* Paulus autem dixit eis: Cæsos nos 37
publicè, indemnatos, homines Ro-
manos miserunt in carcerem, & nunc
occultè nos eiiciunt? Non ita: sed ve-
niant, * & ipsi nos eiiciant. Nuncia- 38
uerunt autem magistratibus lictores
verba hæc. Timueruntque audito
quòd Romani essent: * & venientes 39
deprecati sunt eos, & educentes ro-
gabant vt egrederentur de Vrbe. * Ex- 40
euntes autem de carcere, introierunt
ad Lydiam: & visis fratribus conso-
lati sunt eos, & profecti sunt.

CAP. XVII.

CVm autem perambulassent Am- 1
phipolim, & Apolloniam, vene- A
runt Thessalonicam, vbi erat synago-
ga Iudæorum. * Secundùm consue- 2
tudinem autem Paulus introiuit ad
eos, & per sabbata tria disserebat eis
de Scripturis, * adaperiens & insi- 3
nuans quia Christum oportuit pati,
& resurgere à mortuis: & quia hic est
Iesus Christus, quem ego annuncio
vobis. * Et quidam ex eis crediderunt, 4
& adiuncti sunt Paulo, & Silæ, &
de colentibus, Gentilibusque multi-
tudo magna, & mulieres nobiles non
paucæ. * Zelantes autem Iudæi, assu- 5
mentesque de vulgo viros quosdam B
malos, & turba facta, concitauerunt
ciuitatem: & assistentes domui Ia-
sonis quærebant eos producere in
populum. * Et cùm non inuenissent 6
eos, trahebant Iasonem, & quosdam
fratres ad principes ciuitatis, claman-
tes: Quoniam hi, qui Vrbem conci-
tant, & huc venerunt, * quos susce- 7
pit Iason, & hi omnes contra decre-
ta Cæsaris faciunt, regem alium di-
centes esse, Iesum. * Concitauerunt 8
autem plebem, & principes ciuita-
tis audientes hæc. * Et accepta sa- 9
tisfactione à Iasone, & à ceteris, di-
miserunt eos. * Fratres verò confe- 10
stim per noctem dimiserunt Paulum,
& Silam in Berœam. Qui cùm ve- C
nissent in synagogam Iudæorum in-
troierunt. * Hi autem erant nobi- 11
liores eorum, qui sunt Thessaloni-
cæ, qui susceperunt verbum cum o-
mni auiditate, quotidie scrutantes
Scripturas, si hæc ita se haberent.
* Et multi quidem crediderunt ex eis, 12
& mulierum Gentilium honestá-
rum, & viri non pauci. * Cùm au- 13
tem cognouissent in Thessalonica Iu-
dæi, quia & Berœæ prædicatum est

à Paulo verbum Dei, venerunt &
illuc commouentes, & turbantes
14 multitudinem. * Statimque tunc Pau-
lum dimiserunt fratres, vt iret vs-
que ad mare: Silas autem, & Timo-
15 theus remanserunt ibi. * Qui autem
deducebant Paulum, perduxerunt
D eum vsque Athenas, & accepto man-
dato ab eo ad Silam, & Timotheum
vt quàm celeriter venirent ad illum,
16 profecti sunt. * Paulus autem cùm
Athenis eos expectaret, incitabatur
spiritus eius in ipso, videns idolola-
17 triæ deditam ciuitatem. * Disputabat
igitur in synagoga cum Iudæis, &
colentibus, & in foro, per omnes dies
18 ad eos, qui aderant. * Quidam au-
tem Epicurei, & Stoici philosophi
disserebant cum eo, & quidam dice-
bant: Quid vult seminiuerbius hic
dicere? Alij verò: Nouorum dæmo-
niorum videtur annunciator esse:
quia Iesum, & resurrectionem an-
19 nunciabat eis. * Et apprehensum eum
E ad Areopagum duxerunt, dicentes:
20 Possumus scire quæ est hæc noua,
quæ à te dicitur, doctrina? * noua
enim quædam infers auribus nostris:
Volumus ergo scire quidnam velint
21 hæc esse. (* Athenienses autem o-
mnes, & aduenæ hospites, ad nihil
aliud vacabant nisi aut dicere, aut
22 audire aliquid noui.) * Stans au-
tem Paulus in medio Areopagi, ait:
Viri Athenienses per omnia quasi su-
23 perstitiosiores vos video. * Præter-
iens enim, & videns simulachra ve-
stra, inueni & aram, in qua scriptum
erat: IGNOTO DEO. Quod er-
go ignorantes colitis, hoc ego an-
24 nuncio vobis. * a Deus, qui fecit a Gen. 1.
mundum, & omnia quæ in eo sunt, 4.1
hic cæli & terræ cùm sit Dominus,
b non in manufactis templis habi- b Sup. 7. f. 48
25 tat, * nec manibus humanis colitur
indigens aliquo, cùm ipse det omni-
bus vitam, & inspirationem, & o-
26 mnia: * fecitque ex vno omne ge-
F nus hominum inhabitare super vni-
uersam faciem terræ, definiens sta-
tuta tempora, & terminos habita-
27 tionis eorum, * quærere Deum si
fortè attrectent eum, aut inue-
niant, quamuis non longè sit ab vno-
28 quoque nostrum. * In ipso enim viui-
mus, & mouemur, & sumus: sicut &
quidam vestrorũ Poetarum dixerũt:
29 ipsius enim & genus sumus. * Genus
ergo cùm simus Dei, non debemus

æstimare auro, aut argento, aut la-
pidi, sculpturæ artis, & cogitationis
hominis, Diuinum esse simile. * Et 30
tempora quidem huius ignorantiæ G
despiciens Deus, nunc annunciat ho-
minibus vt omnes vbique pœniten-
tiam agant, * eo quòd statuit diem, 31
in quo iudicaturus est orbem in æ-
quitate, in viro, in quo statuit, fi-
dem præbens omnibus suscitans eum
à mortuis. * Cùm audissent autẽ re- 32
surrectionẽ mortuorum, quidã qui-
dem irridebant, quidam verò dixe-
runt: Audiemus te de hoc iterum.
* Sic Paulus exiuit de medio eorum. 33
* Quidam verò viri adhærentes ei, 34
crediderunt: in quibus & Dionysius
Areopagita, & mulier nomine Da-
maris, & alij cum eis.

CAP. XVIII.

POst hæc egressus ab Athenis, venit 1
Corinthum: * & inueniens quen- 2
dam Iudæum nomine Aquilam, Pon- A
ticum genere, qui nuper venerat ab
Italia, & Priscillam vxorem eius. (eo
quòd præcepisset Claudius discedere
omnes Iudæos à Roma) accessit ad
eos. * Et quia eiusdem erat artis, ma- 3
nebat apud eos, & operabatur: (erant
autem scenofactoriæ artis.) * Et dis- 4
putabat in synagoga per omne sab-
batum, interponens nomen Domini
Iesu, suadebatque Iudæis, & Græcis.
* Cùm venissent autem de Macedo- 5
nia Silas & Timotheus, instabat ver- B
bo Paulus, testificans Iudæis esse
Christum Iesum. * Contradicentibus 6
autem eis, & blasphemantibus, ex-
cutiens vestimenta sua, dixit ad eos:
Sanguis vester super caput vestrum:
mundus ego, ex hoc ad Gentes va-
dam. * Et migrans inde, intrauit in 7
domum cuiusdam, nomine Titi Iu-
sti, colentis Deum, cuius domus erat
coniuncta synagogæ. * Crispus au- 8
tem archisynagogus credidit Domi- C
no cum omni domo sua: & multi
Corinthiorum audientes credebant,
& baptizabantur. * Dixit autem Do- 9
minus nocte per visionem Paulo:
Noli timere, sed loquere, & ne ta-
ceas: * propter quod ego sum tecum: 10
& nemo apponetur tibi vt noceat te:
quoniam populus est mihi multus in
hac ciuitate. * Sedit autem ibi an- 11
num & sex menses, docens apud eos
verbum Dei. * Gallione autem pro- 12
consule Achaiæ, insurrexerunt vno D
animo Iudæi in Paulum, & adduxe-

13 runt eum ad tribunal, * dicentes:
Quia contra legem hic persuadet ho-
14 minibus colere Deum. * Incipiente
autem Paulo aperire os, dixit Gallio
ad Iudæos: Si quidem esset iniquum
aliquid, aut facinus pessimum ô viri
15 Iudæi, rectè vos sustinerem. * Si ve-
rò quæstiones sunt de verbo, & no-
minibus, & lege vestra, vos ipsi vi-
deritis: Iudex ego horum nolo esse.
16 * Et minauit eos à tribunali. * Ap-
17 prehendentes autem omnes Sosthe-
E nem principem synagogæ, percutie-
bant eum ante tribunal: & nihil eo-
18 rum Gallioni curæ erat. * Paulus ve-
rò cùm adhuc sustinuisset dies mul-
tos, fratribus valefaciens, nauigauit
in Syriam, (& cum eo Priscilla, &
Aquila) qui sibi [a]totonderat in Cen- [a]Num.6.
chris caput: habebat enim votum. c.18
19 * Deueneruntque Ephesum, & illos ibi Inf.21.
reliquit. Ipse verò ingressus synago- c.24.
20 gam, disputabat cum Iudæis. * Ro-
gantibus autem eis vt ampliori tem-
21 pore maneret, non consensit, * sed
valefaciens, & dicens, Iterum reuer-
tar ad vos Deo volente, profectus est
22 ab Epheso. * Et descendens Cæsa-
F ream, ascendit, & salutauit Eccle-
23 siam, & descendit Antiochiam. * Et
facto ibi aliquanto tempore profe-
ctus est, perambulans ex ordine Ga-
laticam regionem, & Phrygiam, con-
24 firmans omnes discipulos. * Iudæus
autem quidam, Apollo nomine, Ale-
xandrinus genere, vir eloquens, de-
uenit Ephesum, potens in scripturis.
25 * Hic erat edoctus viam Domini: &
feruens spiritu loquebatur, & doce-
bat diligenter ea, quæ sunt Iesu, sciens
26 tantùm baptisma Ioannis. * Hic er-
G go cœpit fiducialiter agere in syn-
agoga. Quem cùm audissent Priscil-
la & Aquila, assumpserunt eum, &
diligentiùs exposuerunt ei viam Do-
27 mini. * Cùm autem vellet ire Acha-
iam, exhortati fratres, scripserunt di-
scipulis vt susciperent eum. Qui cùm
venisset, contulit multum his, qui
28 crediderant. * Vehementer enim Iu-
dæos reuincebat publicè, ostendens
per Scripturas, esse Christum Iesum.

CAP. XIX.

1 FActum est autem, cùm Apollo
A esset Corinthi, vt Paulus peragra-
tis superioribus partibus veniret Ephe-
sum, & inueniret quosdã Discipulos:
2 * dixitque ad eos: Si Spiritũ sanctum

accepiſtis credentes? At illi dixerunt
ad eum: Sed neque ſi Spiritus ſanctus
eſt, audiuimus. * Ille verò ait: In quo 3
ergo baptizati eſtis? Qui dixerunt: In
Ioannis baptiſmate. * Dixit autẽ Pau- 4
lus: ᵃ Ioannes baptizauit baptiſmo
pœnitẽtiæ populum, dicens: In eum,
qui venturus eſſet poſt ipſum, vt cre-
derẽt, hoc eſt, in Ieſum. * His auditis, 5
baptizati ſunt in nomine Domini Ie-
ſu. * Et cùm impoſuiſſet illis manus 6
Paulus, venit Spiritus ſanctus super B
eos, & loquebantur linguis, & pro-
phetabant. * Erant autem omnes 7
viri ferè duodecim. * Introgreſſus au- 8
tem ſynagogam, cum fiducia loque-
batur per tres menſes, diſputans, &
ſuadens de regno Dei. * Cùm autem 9
quidam indurarentur, & non crede-
rent, maledicentes viam Domini co-
ram multitudine, diſcedens ab eis,
ſegregauit diſcipulos, quotidie diſ-
putans in ſchola tyranni cuiuſdam.
* Hoc autem factum eſt per bienniũ, 10
ita vt omnes, qui habitabant in Aſia,
audirent verbum Domini, Iudæi at-
que Gentiles. * Virtuteſque non quaſ- 11
libet faciebat Deus per manum Pau-
li: * ita vt etiam ſuper languidos de- 12
ferrentur à corpore eius ſudaria, & C
ſemicinctia, & recedebant ab eis lan-
guores, & ſpiritus nequam egredie-
bantur. * Tentauerunt autem qui- 13
dam & de circumeuntibus Iudæis
exorciſtis, inuocare ſuper eos, qui ha-
bebant ſpiritus malos, nomen Do-
mini Ieſu, dicentes: Adiuro vos per
Ieſum, quem Paulus prædicat. * Erant 14
autem quidam Iudæi Sceuæ princi-
pis ſacerdotum ſeptem filij, qui hoc
faciebant. * Reſpondens autem ſpi- 15
ritus nequam dixit eis: Ieſum noui,
& Paulum ſcio: vos autem qui eſtis?
* Et inſiliens in eos homo, in quo e- 16
rat dæmonium peſſimum, & domi-
natus amborum, inualuit contra eos,
ita vt nudi, & vulnerati effugerent
de domo illa. * Hoc autem notum 17
factum eſt omnibus Iudæis, atque D
Gentilibus, qui habitabant Epheſi:
& cecidit timor ſuper omnes illos, &
magnificabatur nomen Domini Ie-
ſu. * Multique credentium venie- 18
bant confitentes, & annunciantes a-
ctus ſuos. * Multi autem ex eis, qui 19
fuerant curioſa ſectati, contulerunt
libros, & combuſſerunt coram omni-
bus: & computatis pretiis illorum, in-
uenerunt pecuniam denariorũ quin-

ᵃ Mat. 3. c. 11
Mar. 1. a. 8
Luc. 3. c. 16
Ioan. 1. d. 26
Sup. 1. a. 5. & 11. c. 16

20 quaginta millium. * Ita fortiter cre-
ſcebat verbum Dei, & confirmaba-
21 tur. * His autem expletis, propoſuit
Paulus in Spiritu, tranſita Macedo-
nia & Achaia ire Ieroſolymam, di-
cens: quoniam poſtquam fuero ibi,
22 oportet me & Romam videre. * Mit-
E tens autem in Macedoniam duos ex
miniſtrantibus ſibi, Timotheum, &
Eraſtum, ipſe remanſit ad tempus in
23 Aſia. * Facta eſt autem illo tempo-
re turbatio non minima de via Do-
24 mini. * Demetrius enim quidam
nomine, argentarius, faciens ædes
argenteas Dianæ, præſtabat artifici-
25 bus non modicum quæſtum: * quos
conuocans, & eos, qui huiuſmodi e-
rant opifices, dixit: Viri, ſcitis quia
de hoc artificio eſt nobis acquiſitio:
26 * & videtis, & auditis quia non ſo-
lùm Epheſi, ſed penè totius Aſiæ,
Paulus hic ſuadens auertit multam
turbam, dicens: Quoniam non ſunt
27 dij, qui manibus fiunt. * Non ſolùm
autem hæc periclitabitur nobis pars
in redargutionem venire, ſed & ma-
gnæ Dianæ templum in nihilum re-
putabitur, ſed & deſtrui incipiet
maieſtas eius, quam tota Aſia, &
28 orbis colit. * His auditis, repleti ſunt
F ira, & exclamauerunt dicentes: Ma-
29 gna Diana Epheſiorum. * Et imple-
ta eſt ciuitas confuſione, & impetum
fecerunt vno animo in theatrum, ra-
pto Caio, & Ariſtarcho Macedoni-
30 bus, comitibus Pauli. * Paulo autem
volente intrare in populum, non
31 permiſerunt diſcipuli. * Quidam au-
tem & de Aſiæ principibus, qui e-
rant amici eius, miſerunt ad eum ro-
32 gantes ne ſe daret in theatrum: * alij
autem aliud clamabant. Erat enim
Eccleſia confuſa: & plures neſcie-
33 bant qua ex cauſa conueniſſent. * De
turba autem detraxerunt Alexan-
drum, propellentibus eum Iudæis.
Alexander autem manu ſilentio po-
ſtulato, volebat reddere rationem
34 populo. * Quem vt cognouerunt Iu-
dæum eſſe, vox facta vna eſt omniũ,
quaſi per horas duas clamantium:
35 Magna Diana Epheſiorum. * Et cùm
ſedaſſet ſcriba turbas, dixit: Viri E-
pheſij, quis enim eſt hominum, qui
neſciat Epheſiorum ciuitatem culti-
cem eſſe magnæ Dianæ, Iouiſque
36 prolis? * Cùm ergo his contradici
G non poſſit, oportet vos ſedatos eſſe, &
37 nihil temerè agere. * Adduxiſtis enim

homines istos, neque sacrilegos, ne-
que blasphemantes deam vestram.
• Quòd si Demetrius, & qui cum eo 38
sunt artifices, habent aduersus aliquẽ
causam, conuentus forenses aguntur,
& proconsules sunt, accusent inuicẽ.
• Si quid autem alterius rei quæritis: 39 D
in legitima Ecclesia poterit absolui.
• Nam & periclitamur argui seditio- 40
nis hodiernæ: cùm nullus obnoxius
sit (de quo possimus reddere ratio-
nem) concursus istius. Et cùm hæc di-
xisset, dimisit Ecclesiam.

CAP. XX.

POstquam autem cessauit tumul- 1
tus, vocatis Paulus discipulis, & A
exhortatus eos, valedixit, & profectus
est vt iret in Macedoniam. • Cùm au- 2
tem perambulasset partes illas, & ex-
hortatus eos fuisset multo sermone,
venit ad Græciam: • vbi cùm fecisset 3
menses tres, factæ sunt illi insidiæ à
Iudæis nauigaturo in Syriã: habuit-
que consilium vt reuerteretur per
Macedoniam. • Comitatus est autẽ 4
eum Sopater Pyrrhi Berœẽsis, Thes-
salonicensium verò Aristarchus. &
Secundus, & Gaius Derbeus, & Ti-
motheus: Asiani verò Tychicus, &
Trophimus. • Hi cùm præcessissent, 5
sustinuerunt nos Troade: • nos verò 6
nauigauimus post dies Azymorum à B
Philippis, & venimus ad eos Troadẽ
in diebus quinque, vbi demorati su-
mus diebus septem. • Vna autem Sab- 7
bati cùm conuenissemus ad frangen-
dum panem, Paulus disputabat cum
eis profecturus in crastinum, protra-
xitque sermonem vsque in mediam
noctem. • Erant autem lampades co- 8
piosæ in cœnaculo, vbi eramus con-
gregati. • Sedens autem quidam ado- 9
lescens nomine Eutychus super fene-
stram, cùm mergeretur somno gra-
ui, disputante diu Paulo, ductus so-
mno cecidit de tertio cœnaculo deor-
sum, & sublatus est mortuus. • Ad 10
quem cùm descendisset Paulus, incu- C
buit super eum: & complexus dixit:
Nolite turbari, anima enim ipsius in
ipso est. • Ascendens autem, frangens- 11
que panẽ. & gustans, satisq. allocutus
vsque in lucẽ, sic profectus est. • Ad- 12
duxerunt autem puerum viuentem,
& consolati sunt non minimè. • Nos 13
autem ascendentes nauem, nauigaui-
mus in Asson, inde suscepturi Paulũ:
sic enim disposuerat ipse per terram
iter facturus. • Cùm autem conuenis- 14
set nos in Asson, assumpto eo, veni-
15 mus Mitylenen. • Et inde nauigãtes,
sequenti die venimus contra Chium,
& alia applicuimus Samũ, & sequenti
16 die venimus Miletum. • proposuerat
enim Paulus trãsnauigare Ephesum,
ne qua mora illi fieret in Asia. Festi-
nabat enim, si possibile sibi esset, vt
diem Pẽtecostes faceret Ierosolymis.
17 A Mileto autẽ mittens Ephesum, vo-
18 cauit Maiores natu Ecclesiæ. • Qui
cùm venissent ad eũ, & simul essent,
dixit eis: Vos scitis à prima die, qua
ingressus sum in Asiam, qualiter vo-
19 biscum per omne tẽpus fuerim, • ser-
uiens Domino cùm omni humilita-
te, & lacrymis, & tentationibus, quæ
mihi acciderunt e insidiis Iudæorũ:
20 • quomodo nihil subtraxerim vti-
lium, quo minus annunciarem vobis,
& docerem vos publicè, & per do-
21 mos, • testificans Iudæis, atque Gen-
tilibus in Deum pœnitentiam, & fi-
dem in Dñm nostrum Iesum Chri-
22 stum. • Et nunc ecce alligatus ego spi-
ritu, vado in Ierusalem: quæ in ea vẽ-
23 tura sint mihi, ignorans: • nisi quòd
Spiritus sanctus per omnes ciuitates
mihi protestatur, dicens: quoniam
vincula, & tribulationes Ierosolymis
24 me manent. • Sed nihil horum ve-
reor: nec facio animam meam pre-
tiosiorem quàm me, dummodo con-
summem cursum meum, & ministe-
rium verbi, quod accepi à Domino
Iesu, testificari Euangelium gratiæ
25 Dei. • Et nunc ecce ego scio quia am-
pliùs nõ videbitis faciẽ meam vos o-
mnes, per quos transiui prædicãs re-
26 gnũ Dei. • Quapropter contestor vos
hodierna die, quia mũdus sum à san-
27 guine omnium. • Non enim subter-
fugi, quo minus annunciarem omne
28 consilium Dei vobis. • Attendite vo-
bis, & vniuerso gregi, in quo vos Spi-
ritus sanctus posuit episcopos regere
Ecclesiam Dei, quam acquisiuit san-
29 guine suo. • Ego scio quoniam intra-
bunt post discessionẽ meam lupi ra-
30 paces in vos, non parcentes gregi. • Et
ex vobis ipsis exurgent viri loquentes
peruersa, vt abducant discipulos
31 post se. • Propter quod vigilate me-
moria retinentes: quoniam per tri-
ennium nocte & die non cessaui,
cum lacrymis monens vnumquem-
32 que vestrum. • Et nunc commẽdo vos
Deo, & verbo gratiæ ipsius, qui po-
tens est ædificare, & dare hæreditatẽ

in sanctificatis omnibus. *Argentum 33
* 1.Cor.4.c.12 2.Thess.3.b.8 & aurum, aut vestem nullius concu-
piui, sicut *ipsi scitis: *quoniam ad ea, 34
quæ mihi opus erant, & his, qui me-
cum sunt, ministrauerũt manus istæ.
*Omnia ostendi vobis, quoniam sic 35
laborantes, oportet suscipere infir- G
mos, ac meminisse verbi Domini
Iesu, quoniam ipse dixit: Beatius est
magis dare, quàm accipere. *Et cùm 36
hæc dixisset, positis genibus suis ora-
uit cum omnibus illis. *Magnus au- 37
tem fletus factus est omnium: & pro-
cumbentes super collum Pauli, oscu-
labantur eum, *dolentes maximè in 38
verbo, quod dixerat, quoniam am-
pliùs faciem eius non essent visuri. Et
deducebant eum ad nauem.

CAP. XXI.

CVm autem factum esset vt naui- 1
garemus abstr. cti ab eis, recto A
cursu venimus Coum, & sequenti
die Rhodum, & inde Pataram. *Et 2
cùm inuenissemus nauẽ transfretan-
tem in Phœnicen, ascendentes naui-
gauimus. *Cùm apparuissemus autẽ 3
Cypro, relinquentes eã ad sinistram,
nauigauimus in Syriam, & venimus
Tyrum: ibi enim nauis expositura e-
rat onus. *Inuentis autem discipulis, 4
mansimus ibi diebus septem: qui
Paulo dicebant per Spiritum ne ascẽ-
deret Ierosolymam. *Et explentis die- 5
bus profecti ibamus, deducentibus
nos omnibus cum vxoribus, & filiis
vsque foras ciuitatem: & positis ge- B
nibus in littore, orauimus. *Et cùm 6
valefecissemus inuicem, ascendimus
nauem: illi autem redierunt in sua.
*Nos verò nauigatione expleta à 7
Tyro descendimus Ptolemaidam: &
salutatis fratribus, mansimus die v-
na apud illos. Alia autem die pro- 8
fecti, venimus Cæsaream. Et intran-
* Sup.6.b.5 tes domum Philippi euangelistæ, *qui
erat vnus de septem, mansimus a-
pud eum. *Huic autem erant quar- 9
tuor filiæ virgines prophetantes.
*Et cum moraremur per dies ali- 10
quot, superuenit quidam à Iudæa
propheta, nomine Agabus. *Is cùm 11
venisset ad nos, tulit zonam Pauli: &
alligans sibi pedes, & manus dixit:
Hæc dicit Spiritus sanctus: Virum,
cuius est zona hæc, sic alligabunt
in Ierusalem Iudæi, & tradent in
manus Gentium. *Quod cùm au- 12
dissemus, rogabamus nos, & qui lo- C
ci illius erant, ne ascenderet Ierosoly-
13 mam. *Tunc respondit Paulus, & di-
xit: Quid facitis flentes, & affligen-
tes cor meum? Ego enim non solùm
alligari, sed & mori in Ierusalem pa-
ratus sum propter nomen Domini
14 Iesu. *Et cùm ei suadere nõ possemus,
quieuimus, dicentes: Domini volun-
15 tas fiat. Post dies autem istos præ-
parati, ascendebamus in Ierusalem.
16 *Venerunt autẽ & ex discipulis à Cæ-
sarea nobiscum, adducentes secum
apud quem hospitaremur Mnasonẽ
quendam Cyprium, antiquum di-
17 scipulum. *Et cùm venissemus Iero-
D solymam, libenter exceperunt nos
18 fratres. *Sequenti autem die introi-
bat Paulus nobiscum ad Iacobum, o-
19 mnesq. collecti sunt seniores. *Quos
cùm salutasset, narrabat per singula,
quæ Deus fecisset in Gentibus per mi-
20 nisterium ipsius. *At illi cùm audis-
sent, magnificabant Deum, dixerunt-
que ei: Vides frater, quot millia sunt
in Iudæis, qui crediderunt, & omnes
21 æmulatores sunt legis. Audierunt
autem de te quia discessionem doceas
à Moyse eorum, qui per Gentes
sunt, Iudæorum: dicens non debe-
re eos circumcidere filios suos, neque
secundùm consuetudinem ingredi.
22 *Quid ergo est? vtique oportet con-
uenire multitudinem: audient enim
23 te superuenisse. *Hoc ergo fac quod
tibi dicimus: Sunt nobis viri quar-
24 tuor, votum habentes super se. *His
assumptis, sanctifica te cum illis: &
impende in illis *vt radant capita: * Num.6.c.18
& scient omnes quia quæ de te au-
dierunt, falsa sunt, sed ambulas & * Sup.18.c.8
25 ipse custodiens legem. *De his au-
E tem, qui crediderunt ex Gentibus,
*nos scripsimus iudicantes vt absti- * Sup.15.d.20.e.29
neãt se ab idolis, immolato, & san-
guine, & suffocato, & fornicatione.
26 *Tunc Paulus, assumptis viris, po-
stera die purificatus cum illis intrauit
in templum, annuncians expletio-
nem dierũ purificationis, donec of-
ferretur pro vnoquoque eorum obla-
27 tio. *Dum autem septem dies con-
summarẽtur, hi, qui de Asia erant, Iu-
dæi, cùm vidissent eum in templo,
concitauerunt omnem populũ, & in-
28 iecerunt ei manus, clamantes *Viri
Israelitæ, adiuuate: hic est homo,
qui aduersus populum, & legem, &
locum hunc, omnes vbique docens,
insuper & Gentiles induxit in tem-
plum, & violauit sanctum locum

istum. •Viderant enim Trophimum 29
Ephesium in ciuitate cum ipso, quem F
æstimauerant quoniam in templum
introduxisset Paulus •Commotaque 30
est ciuitas tota, & facta est concursio
populi. Et apprehendentes Paulum,
trahebant eum extra templum : &
statim clausæ sunt ianuæ. • Quærentibus 31
autem eum occidere, nunciatum est tribuno cohortis : Quia tota
confunditur Ierusalem. •Qui statim 32
assumptis militibus, & centurionibus decurrit ad illos. Qui cùm vi-
dissent tribunum, & milites, cessauerunt percutere Paulum. Tunc 33
accedens tribunus apprehendit eum,
& iussit eum alligari catenis duabus:
& interrogabat quis esset, & quid
fecisset. • Alij autem aliud clamabãt 34
in turba. Et cùm non posset certum G
cognoscere præ tumultu, iussit duci
eum in castra. • Et cùm venisset ad 35
gradus, contigit vt portaretur à mi-
litibus propter vim populi. • Seque- 36
batur enim multitudo populi, cla-
mans: Tolle eum. • Et cùm cœpisset 37
induci in castra Paulus, dicit tribu-
no: Si licet mihi loqui aliquid ad te?
Qui dixit: Græcè nosti? • Nónne tu 38
es Aegyptius, qui ante hos dies tu-
multum concitasti, & eduxisti in de-
sertum quattuor millia virorum si-
cariorum? • Et dixit ad eum Paulus: 39
Ego homo sum quidem Iudæus à
Tarso Ciliciæ, non ignotæ ciuitatis
municeps. Rogo autem te, permitte
mihi loqui ad populum. • Et cùm il- 40
le permisisset, Paulus stans in gradi-
bus, annuit manu ad plebem, & ma-
gno silentio facto, allocutus est lin-
gua Hebræa, dicens:

CAP. XXII.

VIri fratres & patres, audite quam 1
ad vos nunc reddo rationem. A
• Cùm audissent autem quia He- 2
bræa lingua loqueretur ad illos, ma-
gis præstiterunt silentium. • Et dicit: 3
Ego sum vir Iudæus, natus in Tar-
so Ciliciæ, nutritus autem in ista ci-
uitate, secus pedes Gamaliel erudi-
tus iuxta veritatem paternæ legis, æ-
mulator legis, sicut & vos omnes e-
a Sup. 8. a. 1 stis hodie: a qui hanc viam persecu- 4
tus sum vsque ad mortem, alligans & F
tradẽs in custodias viros ac mulieres,
• sicut princeps sacerdotum mihi te- 5
stimonium reddit, & omnes maiores
b Sup. 9. a. 1 natu, b à quibus & epistolas accipiẽs, B
ad fratres Damascum pergebam, vt
adducerem inde vinctos in Ierusalem
6 vt punirentur. Factum est autem,
eunte me, & appropinquante Dama-
sco media die, subitò de cælo circũ-
7 fulsit me lux copiosa: •& decidens in
terram, audiui vocem dicentem mi-
hi: Saule, Saule, quid me perseque-
8 ris? • Ego autem respondi: Quis es
Domine? Dixitque ad me: Ego sum
Iesus Nazarenus, quem tu perseque-
9 ris. • Et qui mecum erant, lumen qui-
C dem viderunt, vocem autem non au-
dierunt eius, qui loquebatur mecum.
10 • Et dixi: Quid faciam, Domine?
Dominus autem dixit ad me: Sur-
gens vade Damascum: & ibi tibi di-
cetur de omnibus, quæ te oporteat
11 facere. • Et cùm non viderem præ
claritate luminis illius, ad manum
deductus à comitibus, veni Dama-
12 scum. Ananias autem quidam, vir
secundum legem testimonium ha-
bens ab omnibus cohabitantibus Iu-
13 dæis, • veniẽs ad me, & astans dixit mi-
D hi; Saule frater respice. Et ego eadem
14 hora respexi in eum. • At ille dixit:
Deus patrum nostrorum præordina-
uit te, vt cognosceres voluntatem e-
ius, & videres iustum, & audires vo-
15 cem ex ore eius: • quia eris testis il-
lius ad omnes homines eorum, quæ
16 vidisti, & audisti. • Et nunc quid mo-
raris? Exurge, & baptizare, & ablue
peccata tua, inuocato nomine ipsius.
17 • Factum est autem reuertenti mihi
in Ierusalem, & oranti in templo,
18 fieri me in stupore mentis, • & videre
illum dicentem mihi: Festina, & exi
E velociter ex Ierusalem: quoniam non
recipient testimonium tuum de me.
19 • Et ego dixi: Domine ipsi sciunt a quia a Sup. 8. a. 3
ego eram concludens in carcerem, &
cædens per synagogas eos, qui crede-
20 bãt in te: & cùm funderetur sanguis
Stephani testis tui, b ego astabam, & b Sup. 7. 8. 58
consentiebam, & custodiebam vesti-
21 menta interficientium illum. • Et di-
xit ad me: Vade: quoniam ego in na-
22 tiones longè mittam te. • Audiebant
autem eum vsque ad hoc verbum, &
leuauerunt vocem suam dicentes:
Tolle de terra huiusmodi: non enim
23 fas est eum viuere. • Vociferantibus
F autem eis, & proiicientibus vestimen-
ta sua, & puluerem iactantibus in
24 aerem, • iussit tribunus induci eum in
castra, & flagellis cædi, & torqueri
eum, vt sciret propter quã causam sic
25 acclamarent ei. • Et cùm astrinxissent

eum

cum loris: dicit astanti sibi Centurio-
ni Paulus: Si hominem Romanum,
& indemnatum licet vobis flagella-
re? * Quo audito, Centurio accessit ad 26
tribunu, & nunciauit ei, dicens: Quid
acturus es? hic enim homo ciuis Ro-
manus est. Accedens autem tribu- 27
nus, dixit illi: Dic mihi si tu Roma-
nus es? At ille dixit: Etiam. * Et respon- 28
dit tribunus: Ego multa summa ciui- G
litatem hanc cõsecutus sum. Et Pau-
lus ait: Ego autem & natus sum.
* Protinus ergo discesserunt ab illo, 29
qui eũ torturi erant. Tribunus quo-
que timuit postquam resciuit; quia ci-
uis Romanus esset, & quia alligasset
eum. Postera autem die volens sci- 30
re diligentius qua ex causa accusare-
tur à Iudæis, soluit eum, & iussit sa-
cerdotes conuenire, & omne conci-
lium, & producens Paulum, statuit
inter illos.

CAP. XXIII.

INtendens autem in cõcilium Pau- 1
lus ait: Viri fratres, ego omni con- A
scientia bona conuersatus sum ante
Deum vsque in hodiernum diem.
* Princeps autem sacerdotum Ana- 2
nias præcepit astantibus sibi percute-
re os eius. * Tunc Paulus dixit ad eũ: 3
Percutiet te Deus, paries dealbate.
Et tu sedens iudicas me secundùm
legem, & contra legem iubes me per-
cuti? * Et qui astabant dixerunt: Sum- 4
mum sacerdotem Dei maledicis?
* Dixit autem Paulus: Nesciebam 5
fratres quia princeps est sacerdotũm. B
a Exod. 22. d. 21 Scriptum est enim: a Principem po-
puli tui non maledices. * Sciens au- 6
tem Paulus quia vna pars esset Sad-
ducæorum, & altera Pharisæorum,
exclamauit in concilio: Viri fra-
b Phil. 3. b. 5 tres, b ego Pharisæus sum, filius Pha-
risæorum, de spe & resurrectione
mortuorum ego iudicor. Et cùm 7
hæc dixisset, facta est dissensio inter
Pharisæos, & Sadducæos, & solu-
c Mat. 22. c. 23 ta est multitudo. * c Sadducæi enim 8
dicunt, non esse resurrectionem, ne-
que Angelum, neque Spiritum: Pha-
risæi autem vtraque confitentur. * Fa- 9
ctus est autem clamor magnus. Et
surgentes quidam Pharisæorum, pu-
gnabant, dicentes: Nihil mali inue-
nimus in homine isto: quid si Spiri-
tus locutus est ei, aut Angelus? * Et 10
cùm magna dissensio facta esset, ti- C
mens tribunus ne discerperetur Pau-
lus ab ipsis, iussit milites descendere,
& rapere eum de medio eorum, ac
11 deducere eum in castra. * Sequenti
autem nocte assistẽs ei Dominus, ait:
Constans esto: sicut enim testifica-
tus es de me in Ierusalem, sic te opor-
12 tet & Romæ testificari. Facta autem
die collegerunt se quidam ex Iudæis,
& deuouerunt se dicentes, neque
manducaturos, neque bibituros,
13 donec occiderent Paulum. * Erant
D autem plus quàm quadraginta viri,
14 qui hanc coniuratione fecerant. * qui
accesserunt ad principes sacerdotum,
& seniores, & dixerũt: Deuotione de-
uouimus nos nihil gustaturos, do-
15 nec occidamus Paulum. * Nunc ergo
vos notum facite tribuno cum con-
cilio, vt producat illum ad vos tam-
quam aliquid certius cognituri de eo.
Nos verò priùs quàm appropiet, pa-
16 rati sumus interficere illum. * Quod
cùm audisset filius sororis Pauli insi-
dias, venit, & intrauit in castra, nun-
17 ciauitque Paulo. Vocãs autem Pau-
lus ad se vnum ex Centurionibus, ait:
Adolescentem hunc perduc ad tri-
bunum, habet enim aliquid indicare
18 illi. * Et ille quidem assumens eum
duxit ad tribunum, & ait: Vinctus
Paulus rogauit me hunc adolescẽtem
perducere ad te, habentem aliquid lo-
19 qui tibi. Apprehendens autem tri-
E bunus manum illius, secessit cum eo
seorsum, & interrogauit illum: Quid
20 est, quod habes indicare mihi? * Ille
autem dixit: Iudæis conuenit rogare
te, vt crastina die producas Paulum
in concilium, quasi aliquid certius
21 inquisituri sint de illo: * tu verò ne
credideris illis, insidiantur enim ei
ex eis viri ampliùs quàm quadragin-
ta, qui se deuouerunt non mandu-
care, neque bibere donec interficiant
eum: & nunc parati sunt, expectan-
22 tes promissum tuum. * Tribunus i-
F gitur dimisit adolescentem, præcipiẽs
ne cui loqueretur quoniam hæc no-
23 ta sibi fecisset. * Et vocatis duobus
Centurionibus, dixit illis: Parate mi-
lites ducentos vt eant vsque Cæsa-
ream, & equites septuaginta, & lan-
cearios ducentos à tertia hora noctis:
24 * & iumenta præparate vt imponentes
Paulum, saluum perducerent ad Fe-
25 licem præsidem, * (Timuit enim ne
fortè raperent eum Iudæi, & occide-
rent, & ipse postea calumniã sustine-
ret, tamquam acceptutus pecuniam)
26 * scribens epistolã continentem hæc:

CLAVDIVS Lysias optimo præsidi, Felici salutem. * Virum hunc 27
comprehensum à Iudæis, & incipientem interfici ab eis, superueniens cum exercitu eripui, cognito
quia Romanus est: * Volensque scire 28
causam, quam obiiciebant illi, de- G
duxi eum in concilium eorum. * Quem 29
inueni accusari de quæstionibus legis ipsorum, nihil verò dignum morte
aut vinculis habentem criminis. * Et 30
cùm mihi perlatum esset de insidiis, quas parauerant illi, misi eum ad te denuncians: & accusatoribus vt
dicant apud te. Vale. * Milites ergo 31
secundùm præceptum sibi, assumentes Paulum, duxerunt per noctem in
Antipatridem. * Et postera die di- 32
missis equitibus vt cum eo irent, re-
uersi sunt ad castra. * Qui cùm venis- 33
sent Cæsaream, & tradidissent epistolam præsidi, statuerunt ante illum
& Paulum. * Cùm legisset autem, & 34
interrogasset de qua prouincia esset:
& cognoscens quia de Cilicia, * Au- 35
diam te, inquit, cùm accusatores tui venerint. Iussitque in prætorio Herodis custodiri eum.

CAP. XXIIII.

POst quinque autem dies descendit 1
princeps sacerdotum, Ananias, cú A
senioribus quibusdam, & Tertullo quodam oratore, qui adierunt præsi-
dem aduersus Paulum. * Et citato 2
Paulo cœpit accusare Tertullus, dicens: Cùm in multa pace agamus per te, & multa corrigantur per tuam
prouidentiam, * semper & vbique 3
suscipimus, optime Felix, cum omni
gratiarum actione. * Ne diutiùs au- 4
tem te protraham, oro, breuiter au- B
dias nos pro tua clementia. * Inueni- 5
mus hunc hominem pestiferum, & concitantem seditiones omnibus Iudæis in vniuerso orbe, & auctorem
seditionis sectæ Nazarenorum: * qui 6
etiam templum violare conatus est, quem & apprehensum voluimus secundùm legem nostram iudicare.
* Superueniens autem tribunus Ly- 7
sias, cum vi magna eripuit eum de
manibus nostris, * iubens accusatores 8
eius ad te venire: à quo poteris ipse C
iudicans de omnibus istis cognoscere, de quibus nos accusamus eum.
* Adiecerunt autem & Iudæi, dicen- 9
tes hæc ita se habere. Respondit au- 10
tem Paulus, (annuente sibi Præside
dicere) Ex multis annis te esse iudicem genti huic sciens, bono animo
11 pro me satisfaciam. * Potes enim cognoscere quia non plus sunt mihi dies, quàm duodecim, ex quo ascendi ad-
12 orare in Ierusalem: * & neque in tem-
D plo inuenerunt me cú aliquo disputantem, aut concursum facientem
13 turbæ, neque in synagogis, * neque in ciuitate: neque probare possunt tibi de quibus nunc me accusant.
14 * Confiteor autem hoc tibi, quòd secundùm sectam, quam dicunt hæresim, sic deseruio Patri, & Deo meo, credens omnibus, quæ in Le-
15 ge, & Prophetis scripta sunt: * spem habens in Deum, quam & hi ipsi expectant, resurrectionem futuram
16 iustorum, & iniquorum. * In hoc & ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum, & ad ho-
17 mines semper. Post annos autem
E plures eleemosynas facturus in gentem meam, veni, & oblationes, &
18 vota. * [a]in quibus inuenerunt me purificatum in templo: non cum tur- [a]Sup. 21. c. 26
19 ba, neque cum tumultu. * Quidam autem ex Asia Iudæi, quos oportebat apud te præsto esse, & accusare siquid
20 haberent aduersum me: * aut hi ipsi dicant siquid inuenerunt in me ini-
21 quitatis cùm stem in concilio, * nisi
F de vna hac solummodo voce, qua clamaui inter eos stans: [b] Quoniam de resurrectione mortuorum ego iu- [b]Sup. 23. b. 6
22 dicor hodie à vobis. Distulit autem illos Felix, certissimè sciens de via hac, dicens: Cùm tribunus Lysias de-
23 scenderit, audiam vos. * Iussitq. Centurioni custodire eum, & habere requiem, nec quemquam de suis pro-
24 hibere ministrare ei. Post aliquot autem dies veniens Felix cum Drusilla vxore sua, quæ erat Iudæa, vocauit Paulum, & audiuit ab eo fidem, quæ
25 est in Christum Iesum. * Disputante
G autem illo de iustitia, & castitate, & de iudicio futuro, tremefactus Felix respondit: Quod nunc attinet, vade: tempore autem opportuno accer-
26 sam te: * simul & sperans, quòd pecunia ei daretur à Paulo, propter quod & frequenter accersens eum, loque-
27 batur cum eo. * Biennio autem expleto, accepit successorem Felix Porcium Festum. Volens autem gratiam præstare Iudæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

CAP. XXV

FEstus ergo cùm venisset in pro- 1
uinciam, post triduum ascẽdit Ie- A
rosolymam a Cæsarea. * Adieruntq; 2
eum principes sacerdotum, & primi
Iudæorũ aduersus Paulum: & roga-
bant eum, * postulantes gratiam ad- 3
uersus eum, vt iuberet perduci eũ in
Ierusalem, insidias tendentes vt in-
terficerent eum in via. * Festus autem 4
respõdit seruari Paulum in Cæsarea:
se autẽ maturiùs profecturum. * Qui 5
ergo in vobis (ait) potentes sunt, de- B
scendentes simul, siquod est in viro
crimen, accusent eum. * Demoratus 6
autem inter eos dies non ampliùs
quàm octo, aut decem, descendit Cæ-
saream, & altera die sedit pro tri-
bunali, & iussit Paulum adduci. * Qui 7
cùm perductus esset, circumsteterunt
eum, qui ab Ierosolyma descenderãt
Iudæi, multas & graues causas ob-
iicientes, quas non poterant probare,
* Paulo rationem reddente: Quoniam 8
neque in legem Iudæorum, neque
in templum, neque in Cæsarẽ quid-
quam peccaui. * Festus autem volens 9
gratiam præstare Iudæis, respondens C
Paulo, dixit: Vis Ierosolymã ascen-
dere, & ibi de his iudicari apud me?
* Dixit autem Paulus: Ad tribunal 10
Cæsaris sto, ibi me oportet iudicari:
Iudæis non nocui, sicut tu melius
nosti. * Si enim nocui, aut dignum 11
morte aliquid feci, non recuso mori:
si verò nihil est eorum, quæ hi ac-
cusant me, nemo potest me illis do-
nare. Cæsarem appello. * Tunc Fe- 12
stus cum concilio locutus, respondit:
Cæsarem appellasti? ad Cæsarem
ibis. * Et cùm dies aliquot transacti 13
essent, Agrippa rex, & Bernice de-
scenderunt Cæsaream ad salutandũ
Festum. * Et cùm dies plures ibi de- 14
morarentur, Festus regi indicauit de D
Paulo, dicens: Vir quidam est dere-
lictus à Felice vinctus, * de quo cùm 15
essem Ierosolymis, adierunt me prin-
cipes sacerdotum, & seniores Iudæo-
rum, postulantes aduersus illum da-
mnationem. * Ad quos respõdi: Quia 16
non est Romanis consuetudo da-
mnare aliquem hominem, priùs quã
is, qui accusatur, præsentes habeat ac-
cusatores, locumq. defendendi acci-
piat ad abluenda crimina. * Cũ ergo 17
huc conuenissent sine vlla dilatione, E
sequenti die sedens pro tribunali, ius-
si adduci virum. * De quo, cùm stetis- 18
sent accusatores, nullam causam de-
ferebant, de quibus ego suspicabar
19 malum: * Quæstiones verò quasdam
de sua superstitione habebant aduer-
sus eũ, & de quodam Iesu defuncto,
20 quem affirmabat Paulus viuere. * Hæ-
F sitans autem ego de huiusmodi quæ-
stione, dicebam si vellet ire Ierosoly-
21 mam, & ibi iudicari de istis. * Paulo
autem appellante vt seruaretur ad
Augusti cognitionem, iussi seruari
eum, donec mittam eum ad Cæsarẽ.
22 * Agrippa autem dixit ad Festum:
Volebam & ipse hominem audire.
23 Cras, inquit, audies eum. * Altera au-
tem die cùm venisset Agrippa, & Ber-
nice cum multa ambitione, & intro-
issent in auditorium cum tribunis, &
viris principalibus ciuitatis, iubente
24 Festo, adductus est Paulus. * Et dicit
Festus: Agrippa rex, & omnes, qui
qui simul adestis nobiscũ viri, videtis
hunc, de quo omnis multitudo Iu-
dæorum interpellauit me Ierosoly-
mis, petentes & acclamantes non o-
25 portere eum viuere ampliùs. * Ego ve-
G rò comperi nihil dignum morte eum
admisisse. Ipso autem hoc appellante
26 ad Augustum, iudicaui mittere. * De
quo quid certũ scribam domino, non
habeo. Propter quod produxi eum
ad vos, & maximè ad te rex Agrip-
pa, vt interrogatione facta habeam
27 quid scribam. * Sine ratione enim mi-
hi videtur mittere vinctum, & cau-
sas eius non significare.

CAP. XXVI.

1 AGrippa verò ad Paulum ait: Per-
A mittitur tibi loqui pro temetip-
so. Tunc Paulus extẽta manu cœpit
2 rationem reddere. * De omnibus, qui-
bus accusor à Iudæis, rex Agrippa,
æstimo me beatum, apud te cum sim
3 defensurus me hodie, * maximè te
sciente omnia, & quæ apud Iudæos
sunt consuetudines, & quæstiones:
propter quod obsecro patienter me
4 audias. * Et quidẽ vitam meam à iu-
uentute, quæ ab initio fuit in gente
mea in Ierosolymis, nouerunt omnes
5 Iudæi: * præscientes me ab initio (si
B velint testimonium perhibere) quo-
niam secundùm certissimam sectam
6 nostræ religionis vixi Pharisæus. * Et
nunc in spe, quæ ad patres nostros
repromissionis facta est à Deo, sto iu-
7 dicio subiectus: * in quam duodecim
tribus nostræ nocte ac die deseruien-
tes, sperant deuenire. De qua spe

aceulor à Iudæis, rex. * Quid incre- 8
dibile iudicatur apud vos, si Deus
mortuos suscitat? * Et ego quidem 9
existimaueram, me aduersus nomen
Iesu Nazareni debere multa contra-
ria agere. * [a] quod & feci Ierosoly- 10
mis, & multos sanctorum ego in car- C
ceribus inclusi, a principibus sacer-
dotum potestate accepta: & cùm oc-
ciderentur, detuli sententiam. * Et 11
per omnes synagogas frequenter pu-
niens eos, compellebam blasphe-
mare: & amplius insaniens in eos,
persequebar vsque in exteras ciuita-
tes. In quibus [b] dum irem Dama- 12
scum cum potestate, & permissu
principum sacerdotum, * die media 13
in via, vidi, rex, de cælo supra splen-
dorem solis circumfulsisse me lu-
men, & eos, qui mecum simul erant.
* Omnesq; nos cùm decidissemus in 14
terram, audiui vocem loquentem D
mihi Hebraica lingua: Saule, Saule,
quid me persequeris? durum est tibi
contra stimulum calcitrare. Ego 15
autem dixi: Quis es Domine? Do-
minus autem dixit: Ego sum Iesus,
quem tu persequeris. * Sed exurge, 16
& sta super pedes tuos: ad hoc enim
apparui tibi, vt constituam te mini-
strum, & testem eorum, quæ vidi-
sti, & eorum, quibus apparebo tibi,
* eripiens te de populo, & gentibus, 17
in quas nunc ego mitto te, * aperire 18
oculos eorum, vt conuertantur à te- E
nebris ad lucem, & de potestate sa-
tanæ ad Deum, vt accipiant remis-
sionem peccatorum, & sortem in-
ter sanctos per fidem, quæ est in me.
Vnde rex Agrippa, non fui incre- 19
dulus cælesti visioni: * [c] sed his, qui 20
sunt Damasci primùm, & Ierosoly-
mis, & in omnem regionem Iudææ,
& Gentibus annunciabam, vt pœ-
nitentiam agerent, & conuerteren-
tur ad Deum, digna pœnitétiæ ope-
ra facientes. * Hac ex causa me Iu- 21
dæi, cùm essem in templo, [d] com- F
prehensum tentabant interficere.
Auxilio autem adiutus Dei vsque 22
in hodiernum diem sto, testificans
minori, atque maiori, nihil extra
dicens quàm ea, quæ Prophetæ lo-
cuti sunt futura esse, & Moyses, * si 23
passibilis Christus, si primus ex re-
surrectione mortuorum, lumen an-
nunciaturus est populo, & Gentibus.
Hæc loquente eo, & rationem red- 24
dente, Festus magna voce dixit: Insa-

[a] Sup. 8. a. 9
[b] Sup. 9. a. 2
[c] Sup. 23. & 24
[d] Sup. 21 c. 12

nis Paule: multæ te litteræ ad insa-
25 niam conuertunt. Et Paulus: Non
insanio (inquit) optime Feste, sed
veritatis, & sobrietatis verba loquor.
26 * Scit enim de his rex, ad quem &
constanter loquor: latere enim eum
nihil horum arbitror. Neque enim
in angulo quidquam horum gestum
27 est. * Credis rex Agrippa prophetis?
28 Scio quia credis. * Agrippa autem
G ad Paulum: In modico suades me
29 Christianum fieri. Et Paulus: Opto
apud Deum, & in modico, & in ma-
gno, non tantum te, sed etiam o-
mnes, qui audiunt, hodie fieri tales,
qualis & ego sum, exceptis vinculis
30 his. * Et exurrexit rex, & præses, &
31 Bernice, & qui assidebant eis. * Et
cùm secessissent, loquebantur ad in-
uicem, dicentes: Quia nihil morte,
aut vinculis dignum quid fecit ho-
32 mo iste. * Agrippa autem Festo di-
xit: Dimitti poterat homo hic, si non
appellasset Cæsarem.

CAP. XXVII.

1 VT autem iudicatum est nauiga-
A re eum in Italiam, & tradi Pau-
lum cum reliquis custodiis centu-
rioni nomine Iulio cohortis Augu-
2 stæ, * [e] ascendentes nauē Adrume-
tinam, incipiétes nauigare circa Asiæ
loca, sustulimus perseuerante nobis-
cum Aristarcho Macedone Thessa-
3 lonicensi. * Sequenti autem die deue-
nimus Sidonem. Humanè autē tra-
ctans Iulius Paulum, permisit ad a-
4 micos ire, & curam sui agere. * Et in-
de cùm sustulissemus, subnauigaui-
mus Cyprum, propterea quòd essent
5 venti contrarij. * Et pelagus Ciliciæ,
B & Pamphyliæ nauigantes, venimus
6 Lystram, quæ est Lyciæ: & ibi inue-
niens centurio nauem Alexandrinā
nauigantem in Italiam, transposuit
7 nos in eam. * Et cùm multis diebus
tardè nauigaremus, & vix deuenis-
semus contra Gnidum, prohibente
nos vento, adnauigauimus Cretæ,
8 iuxta Salmonem: * & vix iuxta na-
uigantes, venimus in locum quen-
dam, qui vocatur Boniportus, cui
9 iuxta erat ciuitas Thalassa. * Multo
autem tempore peracto, & cùm iam
non esset tuta nauigatio, eo quòd &
ieiunium iam præteriisset, consola-
10 batur eos Paulus, * dicens eis: Viri,
video quoniam cum iniuria, & mul-
to damno non solùm oneris, & na-
uis, sed etiam animarum nostrarum

[e] 2. Cor. 11 f. 25

incipit esse nauigatio. Centurio au- 11
tem gubernatori & nauclero magis C
credebat, quàm his, quæ à Paulo di-
cebantur. * Et cùm aptus portus non 12
esset ad hiemandum, plurimi statue-
runt cõsilium nauigare inde, si quo-
modo possent, deuenientes Phœni-
cen, hiemare, portum Cretæ respi-
cientem ad Africum, & ad Corum.
* Aspirante autem Austro, æstimantes 13
propositum se tenere, cùm sustulis-
sent de Asson, legebãt Cretam. * Non 14
post multum autem misit se contra
ipsam ventus Typhonicus, qui voca-
tur Euroaquilo. Cumque arrepta 15
esset nauis, & non posset conari in
ventum, data naui flatibus, ferebamur.
* In insulam autem quandam decur- 16
rentes, quæ vocatur Cauda, potui-
mus vix obtinere scapham. * Qua 17
sublata, adiutoriis vtebantur, accin- D
gentes nauem, timentes ne in Syrtim
inciderent, summisso vase sic fere-
bantur. * Valida autem nobis tem- 18
pestate iactatis, sequenti die iactum
fecerunt: * & tertia die suis manibus 19
armamenta nauis proiecerunt. * Ne- 20
que autem sole, neque sideribus ap-
parentibus per plures dies, & tempe-
state non exigua imminente, iam ab-
lata erat spes omnis salutis nostræ.
Et cùm multa ieiunatio fuisset, tunc 21
stans Paulus in medio eorum, dixit:
Oportebat quidem, ô viri, audito me,
non tollere à Creta, lucrique facere
iniuriam hanc, & iacturam. * Et nunc 22
suadeo vobis bono animo esse. amis-
sio enim nullius animæ erit ex vobis,
præterquàm nauis. * Astitit enim 23
mihi hac nocte Angelus Dei, cuius
sum ego, & cui deseruio, * dicens: Ne 24
timeas Paule, Cæsari te oportet assi-
stere: & ecce donauit tibi Deus o-
mnes, qui nauigant tecum. Propter 25
quod bono animo estote viri: credo
enim Deo, quia sic erit, quemadmo-
dum dictum est mihi. * In insulam 26
autẽ quandam oportet nos deuenire. E
* Sed posteaquàm quartadecima nox 27
superuenit, nauigantibus nobis in
Adria circa mediam noctem, suspica-
bantur nautæ apparere sibi aliquam
regionem. * Qui & summittentes bo- 28
lidem, inuenerunt passus viginti: &
pusillum inde separati, inuenerunt
passus quindecim. Timentes autem 29
ne in aspera loca incideremus, de
puppi mittentes anchoras quatuor,
optabant diem fieri. * Nautis verò 30

quærentibus fugere de naui, cùm
misissent scapham in mare, sub ob-
tentu quasi inciperẽt à prora ancho-
31 ras extendere, * dixit Paulus Centu-
rioni, & militibus: Nisi hi in naui
manserint, vos salui fieri nõ potestis.
32 * Tunc absciderunt milites funes
scaphæ, & passi sunt eam excidere.
33 * Et cùm lux inciperet fieri, rogabat
F Paulus omnes sumere cibum, dicens:
Quartadecima die hodie expectan-
tes ieiuni permanetis, nihil accipien-
34 tes. * Propter quod rogo vos accipere
cibum pro salute vestra: quia nullius
vestrum capillus de capite peribit.
35 * Et cùm hæc dixisset, sumens pa-
nem, gratias egit Deo in conspectu
omnium: & cùm fregisset, cœpit
36 manducare. * Animæquiores autem
facti omnes, & ipsi sumpserunt ci-
37 bum. * Eramus verò vniuersæ animæ
38 in naui ducentæ septuaginta sex. * Et
satiati cibo alleuiabant nauem, ia-
39 ctantes triticum in mare. Cùm au-
G tem dies factus esset, terram non ag-
noscebant: sinum verò quemdam
considerabant habentem littus, in
quem cogitabant, si possent, eiicere
40 nauem. * Et cùm anchoras sustulis-
sent, committebant se mari, simul
laxantes iuncturas gubernaculorum:
& leuato artemone secundùm auræ
41 flatum tendebant ad littus. * Et cùm
incidissemus in locum dithalassum,
impegerunt nauem: & prora quidem
fixa manebat immobilis, puppis verò
42 soluebatur à vi maris. * Militum au-
tem consilium fuit vt custodias occi-
derent: nequis cùm enatasset, effuge-
43 ret. * Centurio autem volens seruare
Paulum, prohibuit fieri: iussitq; eos,
qui possent natare, emittere se pri-
mos, & euadere, & ad terram exire:
44 * & ceteros alios in tabulis ferebant:
quosdam super ea, quæ de naui erãt.
Et sic factum est, vt omnes animæ
euaderent ad terram.

CAP. XXVIII.

1 ET cùm euasissemus, tunc cogno-
A uimus quia Melita insula vocaba-
tur. Barbari verò præstabant non
2 modicam humanitatem nobis. * Ac-
censa enim pyra, reficiebant nos o-
mnes propter imbrem, qui immine-
3 bat, & frigus. * Cùm congregasset
autem Paulus sarmentorum aliquan-
tam multitudinem, & imposuisset
super ignem, vipera à calore cùm
processisset, inuasit manum eius.

Vt verò viderunt Barbari penden- 4
tem bestiam de manu eius, ad inui- B
cem dicebant: Vtique homicida est
homo hic, qui cùm euaserit de mari,
vltio non sinit eum viuere. Et ille 5
quidem excutiens bestiam in ignem,
nihil mali passus est. * At illi existi- 6
mabant eum in tumorem conuerten-
dum, & subitò casurum, & mori.
Diu autem illis expectantibus, & vi-
dentibus nihil mali in eo fieri, con-
uertentes se, dicebant eum esse Deum.
* In locis autem illis erant prædia 7
principis insulæ, nomine Publij, qui
nos suscipiens, triduo benignè exhi-
buit. * Contigit autem, patrem Publij 8
febribus, & dysenteria vexatum ia-
cere. Ad quem Paulus intrauit: & cùm
orasset, & imposuisset ei manus, sal-
uauit eum. * Quo facto, omnes, qui 9
in insula habebant infirmitates, acce- C
debant, & curabantur: * qui etiam 10
multis honoribus nos honorauerût,
& nauigantibus imposuerunt quæ
necessaria erant. Post menses autem 11
tres nauigauimus in naui Alexandri-
na, quæ in insula hiemauerat, cui erat
insigne Castorum. * Et cùm venisse- 12
mus Syracusam, mansimus ibi triduo.
* Inde circumlegentes deuenimus Rhe- 13
gium: & post vnum diem flante Au-
stro, secunda die venimus Puteolos:
* vbi inuentis fratribus rogati su- 14
mus manere apud eos dies septem: &
sic venimus Romam. * Et inde cùm 15
audissent fratres, occurrerunt nobis D
vsque ad Appij forum, ac tres Ta-
bernas. Quos cùm vidisset Paulus,
gratias agens Deo, accepit fiduciam.
Cum autem venissemus Romam, 16
permissum est Paulo manere sibimet
cum custodiente se milite. * Post ter- 17
tium autem diem conuocauit primos
Iudæorum. Cùmque conuenissent,
dicebat eis: Ego, viri fratres, nihil ad-
uersus plebem faciens, aut morem pa-
ternum, vinctus ab Ierosolymis tra-
ditus sum in manus Romanorum,
* qui cùm interrogationem de me 18
habuissent, voluerunt me dimittere,
eò quòd nulla esset causa mortis in
me. * Contradicentibus autem Iu- 19
dæis, coactus sum appellare Cæsa- E
rem, non quasi gentem meam habens
aliquid accusare. Propter hanc igi- 20
tur causam rogaui vos videre, & al-
loqui. Propter spem enim Israel cate-
na hac circumdatus sum. * At illi di- 21
xerunt ad eum: Nos neque litteras
accepimus de te à Iudæa, neque ad-
ueniens aliquis fratrum nunciauit,
aut locutus est quid de te malum.
22 * Rogamus autem à te audire quæ
sentis: nam de secta hac notum est
nobis quia vbique ei contradicitur.
23 Cùm constituissent autem illi diem,
venerunt ad eum in hospitium plu-
rimi, quibus exponebat testificans
regnum Dei, suadensque eis de Iesu ex
Lege Moysi, & Prophetis à manè v-
24 que ad vesperam. * Et quidam crede-
bant his, quæ dicebantur: quidam verò
25 non credebant. * Cùmque inuicem
non essent consentientes, discedebant
dicente Paulo vnum verbum: Quia
bene Spiritus sanctus locutus est per
Isaiam prophetam ad patres nostros,
26 * dicens: a Vade ad populum istum, a Isa. 6. c. 9.
& dic ad eos: Aure audietis, & non Mat. 13.
intelligetis: & videntes videbitis, & b. 14
27 non perspicietis. Incrassatum est Mar. 4. b. 12
G enim cor populi huius, & auribus Luc. 8. b. 10
grauiter audierunt, & oculos suos Ioan. 12.
compresserunt: ne fortè videant ocu- f. 40
lis, & auribus audiant, & corde in- Rom. 11.
telligant, & conuertantur, & sanem b. 8
28 eos. * Notum ergo sit vobis, quoniam
Gentibus missum est hoc salutare Dei,
29 & ipsi audient. * Et cùm hæc dixisset,
exierunt ab eo Iudæi, multam haben-
30 tes inter se quæstionem. * Mansit au-
tem biennio toto in suo conducto: &
suscipiebat omnes, qui ingrediieban-
31 tur ad eum, * prædicans regnum
Dei, & docens quæ sunt de Domino
Iesu Christo cum omni fiducia, sine
prohibitione.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS, seruus Iesu Christi,
A vocatus Apostolus, * segregatus a Act. 13.
2 in Euangelium Dei, * quod ante a. 2
promiserat per Prophetas suos in
3 Scripturis sanctis * de Filio suo, qui
factus est ei ex semine Dauid secun-
4 dùm carnem, * qui prædestinatus est
Filius Dei in virtute secundùm spiri-
tum sanctificationis ex resurrectione
mortuorum Iesu Christi Domini no-
5 stri: * per quem accepimus gratiam,

&

& Apostolatum ad obediendum fi-
dei in omnibus Gentibus pro nomi-
ne eius, * in quibus estis & vos vo- 6
cati Iesu Christi: * omnibus qui sunt 7
Romæ, dilectis Dei, vocatis sanctis.
Gratia vobis, & pax à Deo Patre no-
stro, & Domino Iesu Christo. * Pri- 8
mùm quidem gratias ago Deo meo
per Iesum Christum pro omnibus
vobis: quia fides vestra annunciatur
in vniuerso mundo. * Testis enim 9
mihi est Deus, cui seruio in spiritu B
meo in Euangelio filij eius, quòd sine
intermissione memoriam vestri fa-
cio * semper in orationibus meis: ob- 10
secrans, si quomodo tandem aliquan-
do prosperum iter habeam in volun-
tate Dei veniendi ad vos. * Desidero 11
enim videre vos: vt aliquid imper-
tiar vobis gratiæ spiritualis ad con-
firmandos vos: * id est, simul con- 12
solari in vobis per eam, quæ inuicem
est, fidem vestram, atque meam.
B Nolo autem vos ignorare fratres: 13
quia sæpè proposui venire ad vos,
(& prohibitus sum vsque adhuc) vt
aliquem fructum habeam & in vo-
bis, sicut & in ceteris gentibus. * Græ- 14
cis ac Barbaris, sapientibus, & insi-
pientibus debitor sum: * ita (quod in 15
me) promptum est & vobis, qui Ro-
mæ estis, euangelizare. * Non enim 16
erubesco Euangelium. Virtus enim
Dei est in salutem omni credenti,
Iudæo primùm, & Græco. * Iusti- 17
tia enim Dei in eo reuelatur ex fide
in fidem: sicut scriptum est: [a] Iu- [a Heb.2.a.4]
stus autem ex fide viuit. * Reuela- 18 [Heb.10.g.38]
tur enim ira Dei de cælo super o- C [Gal.3.b.11]
mnem impietatem, & iniustitiam
hominum eorum, qui veritatem Dei
in iniustitia detinent: * quia quod 19
notum est Dei, manifestum est in il-
lis. Deus enim illis manifestauit.
* Inuisibilia enim ipsius, à creatura 20
mundi, per ea quæ facta sunt, intel-
lecta conspiciuntur: sempiterna quo-
que eius virtus, & diuinitas: ita vt
sint inexcusabiles. * [b] Quia cùm cog- 21 [b Eph.4.c.17]
nouissent Deum, non sicut Deum
glorificauerunt, aut gratias egerunt:
sed euanuerunt in cogitationibus
suis, & obscuratum est insipiens cor
C eorum: dicentes enim se esse sa- 22
pientes, stulti facti sunt. * Et muta- 23
uerunt gloriam incorruptibilis Dei
in similitudinem imaginis corrupti-
bilis hominis, & volucrum, & qua-
drupedum, & serpentium. * Propter 24
quod tradidit illos Deus in desideria
cordis eorum, in immunditiam: vt
contumeliis afficiant corpora sua in
25 semetipsis: * qui commutauerunt ve-
ritatem Dei in mendacium: & co-
luerunt, & seruierunt creaturæ po-
tiùs quàm Creatori, qui est benedi-
26 ctus in sæcula. Amen. * Propterea
tradidit illos Deus in passiones igno-
miniæ. Nam feminæ eorum immu-
tauerunt naturalem vsum in eum v-
sum, qui est contra naturam. * Simi-
27 D liter autem & masculi, relicto natu-
rali vsu feminæ, exarserunt in desi-
deriis suis in inuicem, masculi in
masculos turpitudinem operantes, &
mercedem, quam oportuit, erroris
sui in semetipsis recipientes. Et sicut DS
28 non probauerunt Deum habere in
notitia: tradidit illos Deus in repro-
bum sensum: vt faciant ea, quæ non
29 conueniunt, * repletos omni iniqui-
tate, malitia, fornicatione, auaritia,
nequitia, plenos inuidia, homicidio,
contentione, dolo, malignitate, su-
30 surrones, * detractores, Deo odibiles,
contumeliosos, superbos, elatos, in-
uentores malorum, parentibus non
31 obedientes, * insipientes, incomposi-
tos, sine affectione, absque fœdere,
32 sine misericordia. * Qui cùm iustitiam
Dei cognouissent, non intellexerunt
quoniam qui talia agunt, digni sunt
morte: & non solùm qui ea faciunt,
sed etiam qui consentiunt facientibus.

CAP. II.

1 PRopter quod inexcusabilis es ô
A homo omnis, qui iudicas. [a] In quo [a Mat.7.a.2]
enim iudicas alterum, teipsum con-
demnas: eadem enim agis quæ iudi-
2 cas. * Scimus enim quoniam iudicium
Dei est secundùm veritatem in eos,
3 qui talia agunt. * Existimas autem
hoc ô homo, qui iudicas eos, qui ta-
lia agunt, & facis ea, quia tu effugies
4 iudicium Dei? * An diuitias bonita-
tis eius, & patientiæ, & longanimi-
tatis contemnis? ignoras quoniam be-
nignitas Dei ad pœnitentiam te ad-
5 ducit? Secundùm autem duritiam E
tuam, & impœnitens cor, thesaurizas
tibi iram in die iræ, & reuelationis
6 iusti iudicij Dei, * [b] qui reddet vnicui- [b Mat.16.d.27]
7 que secundùm opera eius: * iis qui-
B dem, qui secundùm patientiam boni
operis, gloriam, & honorẽ, & incor-
ruptionem quærunt, vitam æternam:
8 * iis autem, qui sunt ex contentio-
ne, & qui non acquiescunt veritati,

credunt autem iniquitati, ira, & in-
9 dignatio. Tribulatio, & angustia in
omnem animam hominis operantis
malum, Iudæi primùm, & Græci:
10 gloria autem, & honor, & pax o-
mni operanti bonũ, Iudæo primùm,
11 & Græco: a non enim est acceptio
12 personarum apud Deum. Quicum-
que enim sine lege peccauerunt, sine
lege peribunt: & quicumque in lege
peccauerunt, per legem iudicabuntur:
13 b Nō enim auditores legis iusti sunt
C apud Deum, sed factores legis iusti-
14 ficabuntur. Cùm enim Gentes, quæ
legem non habent, naturaliter ea,
quæ legis sunt, faciunt, eiusmodi le-
gem non habentes, ipsi sibi sunt lex:
15 qui ostendunt opus legis scriptum
in cordibus suis, testimonium red-
dente illis conscientia ipsorum, & in-
ter se inuicem cogitationibus accu-
santibus, aut etiam defendentibus,
16 in die, cùm iudicabit Deus occulta
hominum, secundùm Euangelium
17 meum per Iesum Christum. Si au-
tem tu Iudæus cognominaris, & re-
quiescis in lege, & gloriaris in Deo,
18 & nosti voluntatem eius, & probas
19 vtiliora, instructus per legem, confi-
dis teipsum esse ducem cæcorum, lu-
men eorum, qui in tenebris sunt,
20 eruditoré insipientium, magistrum
infantium, habentem formam scien-
21 tiæ, & veritatis in lege. Qui ergo
alium doces, teipsum non doces: qui
prædicas non furandum, furaris:
22 qui dicis non mœchandũ, mœcha-
ris: qui abominaris idola, sacrilegium
23 facis: qui in lege gloriaris, per præ-
D uaricationem legis Deum inhonoras.
24 (a Nomen enim Dei per vos blasphe-
matur inter Gentes, sicut scriptũ est.)
25 Circumcisio quidem prodest, si le-
gem obserues: si autem præuaricator
legis sis, circumcisio tua præputium
26 facta est. Si igitur præputium iusti-
tias legis custodiat: nónne præputium
illius in circumcisionem reputabitur?
27 & iudicabit id, quod ex natura est
præputium, legem consummans, te,
qui per litteram, & circumcisionem
28 præuaricator legis es? Non enim
qui in manifesto, Iudæus est: neque
quæ in manifesto, in carne, est cir-
29 cumcisio: sed qui in abscondito,
Iudæus est: & circumcisio cordis in
spiritu, non littera: cuius laus non
ex hominibus, sed ex Deo est.

a Deut. 10. d. 17
2. Par. 19. c. 7
Iob 34. b. 19
Act. 10. e. 34
Matt. 7. d. 21
b Iac. 1. d. 22

a Isa. 52. b. 5
Ezech. 36. e. 20

CAP. III.

1 QVid ergo amplius Iudæo est? aut
2 quæ vtilitas circumcisionis? Mul-
A tum per omnem modum. Primùm
quidem quia credita sunt illis elo-
3 quia Dei. quid enim si quidam illo-
rum non crediderunt? a Numquid
incredulitas illorum fidem Dei eua-
4 cuabit? Absit. b Est autem Deus
verax: omnis autem homo mendax,
sicut scriptum est: c Vt iustificeris in
sermonibus tuis: & vincas cùm iu-
5 dicaris. Si autem iniquitas nostra
iustitiam Dei commendat, quid di-
cemus? Numquid iniquus est Deus,
6 qui infert iram? (secundùm homi-
nem dico.) Absit. alioquin quomo-
do iudicabit Deus hunc mundum?
7 Si enim veritas Dei in meo menda-
cio abundauit in gloriam ipsius: quid
adhuc & ego tamquam peccator iu-
8 dicor? & non (sicut blasphemamur,
& sicut aiunt quidam nos dicere) fa-
ciamus mala vt veniant bona. quo-
9 rum damnatio iusta est. Quid
B ergo? præcellimus eos? Nequaquam.
a Causati enim sumus Iudæos, &
10 Græcos omnes sub peccato esse, sicut
scriptum est: b Quia non est iustus
11 quisquam: non est intelligens, non
12 est requirens Deum. Omnes de-
clinauerunt, simul inutiles facti sunt,
non est qui faciat bonum, non est
13 vsq; ad vnum. a Sepulchrum patens
est guttur eorum, linguis suis dolosè
agebant: Venenum aspidũ sub labiis
14 eorum: b Quorum os maledictione,
15 & amaritudine plenũ est: c Veloces
pedes eorum ad effundendum san-
16 guinem: Contritio, & infelicitas in
17 viis eorum: & viam pacis non cog-
18 nouerunt: d Non est timor dei ante
19 oculos eorum. e Scimus autem quo-
C niam quæcumque lex loquitur, iis,
qui in lege sunt, loquitur: vt omne os
obstruatur, & subditus fiat omnis
20 mundus Deo: quia ex operibus
legis non iustificabitur omnis caro
coram illo. Per legem enim cognitio
21 peccati. Nunc autem sine lege iu-
stitia Dei manifestata est testificata à
22 lege & Prophetis. Iustitia autem
Dei per fidem Iesu Christi in omnes
& super omnes, qui credunt in eum:
23 non enim est distinctio: Omnes
enim peccauerunt, & egent gloria
24 Dei. Iustificati gratis per gratiam
ipsius, per redemptionem, quæ est in

2. Tim. 2. c. 13
b Ioan. 3. d. 33
Psal. 115. a. 11
c Psal. 50. a. 6
a Gal. 3. d. 22
b Psal. 13. a. 4
a Psal. 5. c. 11
b Psal. 139. a. 4
Psal. 9. c. 7
c Isa. 59. b. 7
Prou. 1. b. 16
d Ps. 35. a. 2
e Gal. 2. d. 16

Chriſto Ieſu, *quem propoſuit Deus 25
propitiationem per fidem in ſangui-
ne ipſius, ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ
propter remiſſionem præcedentium
delictorum * in ſuſtentatione Dei, ad 26
oſtenſionem iuſtitiæ eius in hoc tem-
pore: vt ſit ipſe iuſtus, & iuſtificans
eum, qui eſt ex fide Ieſu Chriſti.
Vbi eſt ergo gloriatio tua? Excluſa 27
eſt. Per quam legẽ? Factorum? Non: D
ſed per legẽ fidei. * Arbitramur enim 28
iuſtificari hominem per fidem ſine
operibus legis. * An Iudæorum Deus 29
tantùm? nónne & Gentium? Immo
& Gentium. *quoniam quidem vnus 30
eſt Deus, qui iuſtificat circũciſionem
ex fide, & præputium per fidem?
* Legem ergo deſtruimus per fidem? 31
Abſit: ſed legem ſtatuimus.

CAP. IIII.

QVid ergo dicemus inueniſſe A- 1
braham patrem noſtrum ſecun- A
dùm carnem? * Si enim Abraham ex 2
operibus iuſtificatus eſt, habet glo-
riam, ſed non apud Deum. * Quid 3
enim dicit Scriptura? ᵃCredidit Abra-
ham Deo: & reputatum eſt illi ad iu-
ſtitiam. * Ei autem, qui operatur, mer- 4
ces non imputatur ſecundùm gra-
tiam, ſed ſecundùm debitum. * Ei ve- 5
rò, qui non operatur, credenti autem
in eum, qui iuſtificat impium, repu-
tatur fides eius ad iuſtitiam ſecũdùm
propoſitum gratiæ Dei. * Sicut & Da- 6
uid dicit beatitudinem hominis, cui
Deus accepto fert iuſtitiam ſine ope-
ribus: * ᵇBeati, quorum remiſſæ ſunt 7
iniquitates, & quorum tecta ſunt pec- B
cata. * Beatus vir, cui non imputauit 8
Dominus peccatum. Beatitudo ergo 9
hæc in circumciſione tantùm manet,
an etiam in præputio? Dicimus enim
quia reputata eſt Abrahæ fides ad iu-
ſtitiam. * Quomodo ergo reputata 10
eſt? in circumciſione, an in præputio?
Non in circumciſione, ſed in præpu-
tio. * ᶜEt ſignum accepit circumci- 11
ſionis, ſignaculum iuſtitiæ fidei, quæ
eſt in præputio: vt ſit pater omnium
credentium per præputium, vt repu-
tetur & illis ad iuſtitiam: * & ſit pa- 12
ter circũciſionis non iis tantùm, qui
ſunt ex circumciſione, ſed & iis qui
ſectantur veſtigia fidei, quæ eſt in
præputio patris noſtri Abrahæ. * Non 13
enim per legem promiſſio Abrahæ, C
aut ſemini eius vt heres eſſet mundi:
ſed per iuſtitiam fidei. * Si enim qui 14

ᵃ Gen. 15. b. 6
Gal. 3. a. 6
Iac. 2. d. 23

ᵇ Pſal. 31. a. 1

ᶜ Gen. 17. b. 10. 11

ex lege, heredes ſunt: exinanita eſt fi-
15 des, abolita eſt promiſſio. * Lex enim
iram operatur. Vbi enim non eſt lex:
16 nec præuaricatio. * Ideo ex fide, vt
ſecundùm gratiam firma ſit promiſ-
ſio omni ſemini, non ei, qui ex lege
eſt ſolùm, ſed & ei qui ex fide eſt
Abrahæ, qui pater eſt omnium no-
17 ſtrum (* ſicut ſcriptum eſt: ᵃQuia
patrem multarum gentium poſui te)
ante Deum, cui credidit, qui viuificat
mortuos, & vocat ea quæ non ſunt,
18 tamquã ea quæ ſunt. Qui cõtra ſpem
in ſpem credidit, vt fieret pater mul-
tarum gentium ſecundùm quod di-
ctum eſt ei: ᵇSic erit ſemen tuum.
19 * Et non infirmatus eſt fide, nec con-
D ſiderauit corpus ſuum emortuum,
cùm iam ferè centum eſſet annorum:
20 & emortuam vuluam Saræ: * In re-
promiſſione etiam Dei non hæſita-
uit diffidentia, ſed confortatus eſt
21 fide, dans gloriam Deo: * pleniſſimè
ſciens quia quæcunque promiſit, po-
22 tens eſt & facere. * Ideo & reputatum
23 eſt illi ad iuſtitiam. Non eſt autem
ſcriptum tantùm propter ipſum quia
24 reputatum eſt illi ad iuſtitiam: * ſed
& propter nos, quibus reputabitur
credentibus in eum, qui ſuſcitauit Ie-
ſum Chriſtum Dominum noſtrum
25 à mortuis, * qui traditus eſt propter
delicta noſtra, & reſurrexit propter
iuſtificationem noſtram.

ᵃ Gen. 17. a. 4

ᵇ Gen. 15. b. 5

CAP. V.

1 IVſtificati ergo ex fide, pacem ha-
A beamus ad Deum per Dominum
2 noſtrũ Ieſum Chriſtum: * ᵃper quem
& habemus acceſſum per fidem in
gratiam iſtam, in qua ſtamus, & glo-
riamur in ſpe gloriæ filiorum Dei.
3 Non ſolùm autem, ſed & gloria-
mur in tribulationibus: ᵇſcientes
quòd tribulatio patientiam operatur:
4 * patientia autem probationem, pro-
5 batio verò ſpem, * ſpes autem non
confundit: ᶜquia charitas Dei diffuſa
eſt in cordibus noſtris per Spiritum
6 ſanctum, qui datus eſt nobis. * Vt
B quid enim Chriſtus, cùm adhuc in-
firmi eſſemus, ſecundùm tempus pro
7 impiis mortuus eſt? * Vix enim pro
iuſto quis moritur: nam pro bono
8 forſitan quis audeat mori. * Com-
mendat autem charitatem ſuam Deus
in nobis: quoniam cùm adhuc pec-
catores eſſemus, ſecundùm tempus
9 * Chriſtus pro nobis mortuus eſt:

ᵃ Eph. 2. d. 18

ᵇ Iac. 1. a. 3

ᶜ Heb. 9. d. 14
1. Pet. 3. c. 18

multo igitur magis nunc iustificati in
sanguine ipsius, salui erimus ab ira
per ipsum. * Si enim cùm inimici es- 10
semus, reconciliati sumus Deo per
mortem filij eius: multo magis recon-
ciliati, salui erimus in vita ipsius. * Nō 11
solùm autē: sed & gloriamur in Deo C
per Dominum nostrum Iesum Chri-
stum, per quem nunc reconciliatio-
nem accepimus. * Propterea sicut per 12
vnum hominem peccatum in hunc
mundum intrauit, & per peccatum
mors, & ita in omnes homines mors
pertransiit, in quo omnes peccauerūt:
* Vsque ad legem enim peccatum erat 13
in mundo: peccatum autem non im-
putabatur, cùm lex non esset. * Sed 14
regnauit mors ab Adam vsque ad
Moysen etiam in eos, qui non pecca-
uerunt in similitudinem præuarica-
tionis Adæ, qui est forma futuri. * Sed 15
non sicut delictum, ita & donum. si
enim vnius delicto multi mortui
sunt: multo magis gratia Dei & do-
num in gratia vnius hominis Iesu
Christi in plures abundauit. * Et non 16
sicut per vnum peccatum, ita & do- D
num. nam iudicium quidem ex vno
in condemnationem: gratia autem ex
multis delictis in iustificationem. * Si 17
enim vnius delicto mors regnauit per
vnum: multo magis abundantiā gra-
tiæ, & donationis, & iustitiæ acci-
pientes, in vita regnabunt per vnum
Iesum Christum. * Igitur sicut per 18
vnius delictum in omnes homines in
condemnationem: sic & per vnius iu-
stitiam in omnes homines in iustifi-
cationem vitæ. * Sicut enim per in- 19
obedientiam vnius hominis, peccato-
res constituti sunt multi: ita & per
vnius obeditionem, iusti constituen-
tur multi. * Lex autem subintrauit vt 20
abundaret delictum. Vbi autem ab-
undauit delictum, superabundauit
gratia. * vt sicut regnauit peccatum in 21
mortem: ita & gratia regnet per iusti-
tiam in vitam æternam, per Iesum
Christum Dominum nostrum.

CAP. VI.

QVid ergo dicemus? permanebi- 1
mus in peccato vt gratia abun- A
det? * Absit. Qui enim mortui sumus 2
peccato, quomodo adhuc viuemus in
illo? * An ignoratis quia quicumque 3
baptizati sumus in Christo Iesu, in
morte ipsius baptizati sumus? * a Cō- 4
sepulti enim sumus cum illo per ba-
ptismum in mortem: vt quomodo

a Col. 2. b 17. Col. 2. 3. 12

Christus surrexit à mortuis per glo-
riam Patris, * ita & nos in nouitate
5 vitæ ambulemus. * Si enim complan-
B tati facti sumus similitudini mortis
eius: simul & resurrectionis erimus.
6 * Hoc scientes, quia vetus homo no-
ster simul crucifixus est, vt destrua-
tur corpus peccati, & vltrà non ser-
7 uiamus peccato. * Qui enim mortuus
8 est, iustificatus est à peccato. * Si au-
tem mortui sumus cum CHRISTO:
credimus quia simul etiam viuemus
9 cum Christo: * scientes quòd Chri-
stus resurgens ex mortuis iam non
moritur, mors illi vltrà non domi-
10 nabitur. * Quod enim mortuus est
peccato, mortuus est semel: quod au-
11 tem viuit, viuit Deo. * Ita & vos exi-
stimate, vos mortuos quidem esse
peccato, viuētes autem Deo, in Chri-
12 sto Iesu Domino nostro. * Non ergo
regnet peccatum in vestro mortali
corpore vt obediatis concupiscentiis
13 eius. * Sed neque exhibeatis membra
vestra arma iniquitatis peccato: sed
exhibete vos Deo, tamquam ex mor-
tuis viuentes: & membra vestra ar-
14 ma iustitiæ Deo. * Peccatum enim
C vobis non dominabitur: non enim
15 sub lege estis, sed sub gratia. * Quid
ergo? peccabimus, quoniam non su-
mus sub lege, sed sub gratia? Absit.
16 * b Nescitis quoniam cui exhibetis
vos seruos ad obediendum, serui
estis eius, cui obeditis, siue peccati ad
mortem, siue obeditionis ad iusti-
17 tiam? * Gratias autem Deo quòd fui-
stis serui peccati, obedistis autem ex
corde in eam formam doctrinæ, in
18 quam traditi estis. * Liberati autem
à peccato, serui facti estis iustitiæ.
19 * Humanum dico, propter infirmi-
tatem carnis vestræ: sicut enim exhi-
buistis membra vestra seruire im-
munditiæ, & iniquitati ad iniquita-
tem, ita nunc exhibete membra ve-
stra seruire iustitiæ in sanctificatio-
20 nem. * Cùm enim serui essetis pec-
21 cati, liberi fuistis iustitiæ. * Quem er-
go fructum habuistis tunc in illis, in
quibus nunc erubescitis? Nam finis
22 illorum mors est. * Nunc verò libe-
rati à peccato, serui autem facti Deo,
habetis fructum vestrum in sanctifi-
cationē, finem verò vitam æternam.
23 * Stipendia enim peccati, mors. Gra-
tia autem Dei, vita æterna, in Christo
Iesu Domino nostro.

a Eph. 4. c. 23. Heb. 12. a. 1. 1. Pet. 2. a. 1
b Ioan. 8. d. 34. 2. Pet. 2. d. 19

CAP. VII.

AN ignoratis fratres (scientibus 1
enim legem loquor) quia lex in A
homine dominatur quanto tempore
1. Cor. 7. g.19 viuit? • ᵃ Nam quæ sub viro est mu- 2
lier, viuente viro, alligata est legi: si
autem mortuus fuerit vir eius, solu-
ta est à lege viri. • Igitur, viuente vi- 3
ro, vocabitur adultera si fuerit cum
alio viro: si autem mortuus fuerit
vir eius, liberata est à lege viri: vt nô
sit adultera si fuerit cum alio viro.
• Itaque fratres mei & vos mortifi- 4
cati estis legi per corpus Christi: vt
sitis alterius, qui ex mortuis resurre-
xit, vt fructificemus Deo. • Cùm enim 5
essemus in carne, passiones peccato-
rum, quæ per legem erant, opera-
bantur in membris nostris, vt fructi-
ficarent morti. • nunc autem soluti 6
sumus à lege mortis, in qua detine-
bamur, ita vt seruiamus in nouitate
spiritus, & non in vetustate litteræ.
Quid ergo dicemus? lex peccatum 7
est? Absit. Sed peccatum non cogno- B
ui, nisi per legem: nam concupiscen-
ᵇ Exod. 20. d.17 tiam nesciebâ, nisi lex diceret: ᵇ Non
Deut. 5. d.19 concupisces. • Occasione autem acce- 8
pta, peccatum per mandatum opera-
tum est in me omnem concupiscen-
tiam. Sine lege enim peccatum mor-
tuum erat. • Ego autem viuebam sine 9
lege aliquando. Sed cùm venisset
mandatum, peccatum reuixit. • Ego 10
autem mortuus sum: & inuentum
est mihi mandatum, quod erat ad vi-
tam, hoc esse ad mortem. • Nam pec- 11
catum occasione accepta per manda-
tum, seduxit me, & per illud occidit.
ᶜ 1. Tim. 1. b.8 • ᶜ Itaque lex quidem sancta, & man- 12
datum sanctum, & iustum, & bo- C
num. • Quod ergo bonum est, mihi 13
factum est mors? Absit. Sed pecca-
tum, vt appareat peccatum, per bo-
num operatum est mihi mortem: vt
fiat supra modum peccans peccatum
per mandatum. Scimus enim quia 14
lex spiritualis est: ego autem carnalis
sum venundatus sub peccato. • Quod 15
enim operor, non intelligo. non
enim quod volo bonum, hoc ago:
sed quod odi malum, illud facio. • Si 16
autem quod nolo, illud facio con-
sentio legi, quoniam bona est. • Nunc 17
autem iam non ego operor illud,
sed quod habitat in me peccatum.
• Scio enim quia non habitat in me, 18
hoc est in carne mea, bonum. Nam
velle, adiacet mihi: perficere autem
19 bonum, non inuenio. • Non enim
D quod volo bonum, hoc facio: sed
20 quod nolo malum, hoc ago. • Si au-
tem quod nolo, illud facio: iam non
ego operor illud, sed quod habitat in
21 me, peccatum. Inuenio igitur legem,
volenti mihi facere bonum, quoniam
22 mihi malum adiacet. • condelector
enim legi Dei secundùm interiorem
23 hominem: • video autem aliam le-
gem in membris meis, repugnantem
legi mentis meæ, & captiuantem me
in lege peccati, quæ est in membris
24 meis. • Infelix ego homo, quis me
liberabit de corpore mortis huius?
25 • Gratia Dei per Iesum Christum
Dominum nostrum. Igitur ego ipse
mente seruio legi Dei: carne autem,
legi peccati.

CAP. VIII.

1 NIhil ergo nunc damnationis est
A iis, qui sunt in Christo Iesu: qui
non secundùm carnem ambulant.
2 Lex enim spiritus vitæ in Christo
Iesu liberauit me à lege peccati &
3 mortis. • Nam quod impossibile erat
legi, in quo infirmabatur per carnem:
Deus filium suum mittens in simili-
tudinem carnis peccati, & de peccato
4 damnauit peccatum in carne, • vt in-
stificatio legis impleretur in nobis,
qui non secundùm carnem ambula-
5 mus, sed secundùm spiritum. • Qui
enim secundùm carnem sunt: quæ
carnis sunt, sapiunt. qui verò secun-
dùm spiritum sunt: quæ sunt spiritus,
6 sentiunt. • Nam prudêtia carnis, mors
B est: prudentia autem spiritus, vita, &
7 pax. • quoniam sapientia carnis ini-
mica est Deo: legi enim Dei non est
8 subiecta: nec enim potest. • Qui au-
tem in carne sunt, Deo placere non
9 possunt. • Vos autem in carne non
estis, sed in spiritu: si tamen spiritus
Dei habitat in vobis. Si quis autem
Spiritum Christi non habet: hic non
10 est eius. • Si autem Christus in vobis
est: corpus quidem mortuum est
propter peccatum, spiritus verò viuit
11 propter iustificationem. • Quòd si
C Spiritus eius, qui suscitauit Iesum à
mortuis, habitat in vobis: qui susci-
tauit Iesum Christum à mortuis, vi-
uificabit & mortalia corpora vestra,
propter inhabitâtem Spiritum eius in
12 vobis. • Ergo fratres debitores sumus
non carni, vt secûdùm carnem viua-
13 mus. • Si enim secundùm carnem
vixeritis, moriemini: si autem spiritu

facta carnis mortificaueritis, viuetis.
* Quicumque enim spiritu Dei agun- 14
a 2. Tim. 1. tur, ij sunt filij Dei. * a Non enim ac- 15
b. 7 cepistis spiritum seruitutis iterum in
Gal. 4. a. 5 timore, sed accepistis spiritum ado-
ptionis filiorum, in quo clamamus:
Abba (Pater.) * Ipse enim Spiritus 16
testimonium reddit spiritui nostro
quod sumus filij Dei. * Si autem filij, 17
& heredes: heredes quidem Dei, co-
heredes autem Christi: si tamen com-
patimur, vt & conglorificemur.
Existimo enim quòd non sunt con- 18
dignæ passiones huius temporis ad D
futuram gloriam, quæ reuelabitur in
nobis. * Nam expectatio creaturæ, 19
reuelationem filiorum Dei expectat.
* Vanitati enim creatura subiecta est 20
nō volens, sed propter eum, qui sub-
iecit eam in spe: * quia & ipsa creatu- 21
ra liberabitur à seruitute corruptio-
nis in libertatem gloriæ filiorum Dei.
* Scimus enim quòd omnis creatura 22
ingemiscit, & parturit vsque adhuc.
* Non solùm autem illa, sed & nos 23
ipsi primitias spiritus habentes: & ipsi
intra nos gemimus adoptionem fi-
liorum Dei expectantes, redemptio-
nem corporis nostri. Spe enim salui 24
facti sumus. Spes autem, quæ vide- E
tur, non est spes: nam quod videt
quis, quid sperat? * Si autem quod 25
non videmus, speramus: per patien-
tiam expectamus. * Similiter autem 26
& Spiritus adiuuat infirmitatem no-
stram: nam quid oremus, sicut opor-
tet, nescimus: sed ipse Spiritus postu-
lat pro nobis gemitibus inenarrabi-
libus. * Qui autem scrutatur corda, 27
scit quid desideret Spiritus: quia se-
cundùm Deum postulat pro sanctis.
* Scimus autem quoniam diligenti- 28
bus Deum omnia cooperantur in
bonum, iis, qui secundùm proposi-
tum vocati sunt sancti. * Nam quos 29
præsciuit, & prædestinauit confor-
mes fieri imaginis Filij sui, vt sit ipse
primogenitus in multis fratribus.
* Quos autem prædestinauit, hos & 30
vocauit: & quos vocauit, hos & iu- F
stificauit: quos autem iustificauit, il-
los & glorificauit. Quid ergo dice- 31
mus ad hæc? si Deus pro nobis, quis
contra nos? * Qui etiam proprio Fi- 32
lio suo non pepercit, sed pro nobis
omnibus tradidit illum: quomodo
non etiam cum illo omnia nobis do-
nauit? * Quis accusabit aduersus ele- 33
ctos Dei? Deus qui iustificat, * quis 34
est qui condemnet? Christus Iesus,
qui mortuus est, immo qui & resur-
rexit, qui est ad dexteram Dei, qui
35 etiam interpellat pro nobis. * Quis
ergo nos separabit à charitate Chri-
sti? tribulatio? an angustia? an fames?
an nuditas? an periculum? an perse-
36 cutio? an gladius? * (sicut scriptum
est: a Quia propter te mortificamur a Psal. 43.
G tota die: æstimati sumus sicut oues d. 22
37 occisionis.) * Sed in his omnibus su-
peramus propter eū, qui dilexit nos.
38 * Certus sum enim quia neque mors,
neque vita, neque Angeli, neque prin-
cipatus, neque virtutes, neque instan-
tia, neque futura, neque fortitudo,
39 * neque altitudo, neque profundum,
neque creatura alia poterit nos sepa-
rare à charitate Dei, quæ est in Chri-
sto Iesu Domino nostro.

CAP. IX.

1 VEritatem dico in Christo, non
A mentior: testimonium mihi per-
hibente conscientia mea in Spiritu
2 sancto: * quoniam tristitia mihi ma-
gna est, & continuus dolor cordi
3 meo. * a Optabam enim ego ipse ana- a Act. 9.
thema esse à Christo pro fratribus a. 2
meis, qui sunt cognati mei secundùm 1. Cor. 15.
4 carnem, * qui sunt Israelitæ, quorum b. 9
adoptio est filiorum, & gloria, & te-
stamentum, & legislatio, & obse-
5 quium, & promissa: * quorum pa-
B tres, & ex quibus est Christus secun-
dùm carnem, qui est super omnia
Deus benedictus in sæcula. Amen.
6 * Non autem quòd exciderit verbum
Dei. Non enim omnes qui ex Israel
7 sunt, ij sunt Israelitæ: * neque qui se-
men sunt Abrahæ, omnes filij: a sed a Gen. 21.
8 in Isaac vocabitur tibi semen: * id est, b. 12
non qui filij carnis, hi filij Dei: sed
b qui filij sunt promissionis æstiman- b Gal. 4.
9 tur in semine. * Promissionis enim d. 28
C verbum hoc est: a Secundùm hoc a Gen. 18.
tempus veniam: & erit Saræ filius. b. 10
10 * Non solùm autem illa: b sed & Re- b Gen. 25.
becca ex vno concubitu habens, Isaac e. 24
11 patris nostri. * Cùm enim nondum
nati fuissent, aut aliquid boni egis-
sent, aut mali, (vt secundùm electio-
12 nem propositum Dei maneret) * non
ex operibus, sed ex vocante dictum
13 est ei: * a Quia maior seruiet minori, a Gen. 25.
sicut scriptum est: Iacob dilexi, Esau e. 23
14 autem odio habui. Quid ergo di- Mal. 1. a. 2
cemus? numquid iniquitas apud
15 Deum? Absit. * Moysi enim dicit:

b Mise-

Exo. 33. d.19 Miſerebor, cuius miſereor: & miſe- D
ricordiam præſtabo cuius miſerebor.
• Igitur non volentis, neque curren- 16
tis, ſed miſerentis eſt Dei. • Dicit enim 17
Exod. 9. d. 16 Scriptura Pharaoni: Quia in hoc
ipſum excitaui te, vt oſtendam in te
virtutem meã: & vt annuncietur no-
men meum in vniuerſa terra. • Ergo 18
cuius vult miſeretur, & quem vult
indurat. • Dicis itaque mihi: Quid 19
adhuc queritur? voluntati enim eius
quis reſiſtit? • O homo, tu quis es, qui 20
Sap. 15. b.7 reſpondeas Deo? Numquid dicit E
Iſa. 45. b.9 figmentum ei, qui ſe finxit: Quid
me feciſti ſic? • An non habet po- 21
Ier. 18. a. 6 teſtatem figulus luti ex eadem maſſa
facere aliud quidem vas in honorẽ,
aliud verò in contumeliam? Quod ſi 22
Deus volens oſtendere iram, & no-
tam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit
in multa patientia, vaſa iræ, apta in
interitum, • vt oſtenderet diuitias glo- 23
riæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ
præparauit in gloriam. • Quos & vo- 24
cauit nos non ſolùm ex Iudæis, ſed
etiam ex Gentibus, • ſicut in Oſee di- 25
Oſee. 2. d.23 cit: Vocabo non plebem meam, F
plebem meam: & non dilectam, dile-
1. Pet. 2. b.10 ctam: & non miſericordiam conſe-
cutam, miſericordiam conſecutam.
Oſee. 1. b.10 • Et erit: In loco, vbi dictum eſt eis: 26
Non plebs mea vos: ibi vocabun-
tur filij Dei viui. • Iſaias autem cla- 27
Iſa. 10. c.22 mat pro Iſrael: Si fuerit numerus fi-
liorum Iſrael tamquam arena maris,
reliquiæ ſaluæ fient. • Verbum enim 28
conſummans, & abbreuians in æqui-
tate: quia verbum breuiatum faciet
Dominus ſuper terram: • & ſicut præ- 29
Iſa. 1. c.9 dixit Iſaias: Niſi Dominus ſabaoth G
reliquiſſet nobis ſemen, ſicut Sodo-
ma facti eſſemus, & ſicut Gomorrha
ſimiles fuiſſemus. Quid ergo dice- 30
mus? Quòd gentes, quæ non ſecta-
bantur iuſtitiam, apprehenderunt iu-
ſtitiam: iuſtitiam autem, quæ ex fi-
de eſt. • Iſrael verò ſectando legem 31
iuſtitiæ, in legem iuſtitiæ non perue-
nit. • Quare? Quia non ex fide, ſed 32
quaſi ex operibus: offenderunt enim
in lapidem offenſionis, • ſicut ſcriptũ 33
Iſa. 8. c.14. & 28. d.16 eſt: Ecce pono in Sion lapidem of-
fenſionis, & petram ſcandali: & o-
mnis, qui credit in eum, non con-
1. Pet. 2. b.7 fundetur.

CAP. X.

FRatres, voluntas quidem cordis 1
mei, & obſecratio ad Deum, fit A
pro illis in ſalutem. • Teſtimonium 2
enim perhibeo illis quòd æmulatio-
nem Dei habent, ſed non ſecundùm
3 ſcientiam. • Ignorantes enim iuſtitiam
Dei, & ſuam quærentes ſtatuere, iu-
4 ſtitiæ Dei non ſunt ſubiecti. • Finis
enim legis, Chriſtus, ad iuſtitiam
5 omni credenti. Moyſes enim ſcri-
pſit, quoniam iuſtitiam, quæ ex le-
ge eſt, qui fecerit homo, viuet in Leu. 18. a.5
6 ea. • Quæ autem ex fide eſt iuſtitia, ſic Ezec. 20. b.11
B dicit: Ne dixeris in corde tuo: quis
aſcendet in cælum? id eſt, Chriſtum Deut. 30. c.12
7 deducere: • Aut quis deſcendet in a-
byſſum? hoc eſt, Chriſtum à mor-
8 tuis reuocare. • Sed quid dicit Scri-
ptura? Propè eſt verbum in ore tuo, Deut. 30. c.14
& in corde tuo: hoc eſt verbum fi-
9 dei, quod prædicamus. • Quia ſi con-
fitearis in ore tuo Dominum Ieſum,
& in corde tuo credideris, quòd Deus
illum ſuſcitauit à mortuis, ſaluus e-
10 ris. • Corde enim creditur ad iuſti-
tiam: ore autem confeſſio fit ad ſa- Iſa. 28.
11 lutem. • Dicit enim Scriptura: O- d.16
mnis, qui credit in illum, non con-
12 fundetur. • Non enim eſt diſtinctio
C Iudæi, & Græci: nam idem Domi-
nus omnium, diues in omnes qui in-
13 uocant illum. • Omnis enim, qui- Ioel. 2.
cumque inuocauerit nomen Domi- g.32. Act. 2. c.21
14 ni, ſaluus erit. Quomodo ergo in-
uocabunt, in quem non crediderunt?
Aut quomodo credent ei, quem non
audierunt? Quomodo autem au-
15 dient ſine prædicante? • Quomodo
verò prædicabunt niſi mittantur? ſic-
ut ſcriptũ eſt: Quàm ſpecioſi pedes Iſa. 52. b.7
euangelizantium pacem, euangeli- Nah. 1.
16 zantium bona! • Sed non omnes ob- d.15
ediunt Euangelio. Iſaias enim dicit:
Domine quis credidit auditui no- Iſa. 53.
17 ſtro? • Ergo fides ex auditu, auditus a.1 Ioan. 12.
18 autem per verbum Chriſti. • Sed f.38
D dico: Numquid non audierunt? Et Pſ. 18. a.5
quidem in omnem terram exiuit ſo-
nus eorum, & in fines orbis terræ
19 verba eorum. • Sed dico: Numquid
Iſrael non cognouit? Primus Moy-
ſes dicit: Ego ad æmulationem vos Deu. 32.
adducam in non gentem: in gentem c.21
inſipientem, in iram vos mittam.
20 • Iſaias autem audet, & dicit: Inuen- Iſa. 65.
tus ſum à non quærentibus me: palã a.1
apparui iis, qui me non interroga-
21 bant. • Ad Iſrael autem dicit: Tota Iſa. 65
die expandi manus meas ad popu- a.2
lum non credentem, & contradi-
centem.

CAP. XI.

Dico ergo: Numquid Deus repu- 1
lit populum suum? Absit. Nam A
& ego Israelita sum ex semine Abra-
ham, de tribu Beniamin: *Non repu- 2
lit Deus plebem suam, quam praesci-
uit. An nescitis in Elia quid dicit Scri-
ptura: quemadmodum interpellat
*3. Reg. 19. d. 10 Deum aduersum Israel? *Domine, 3
Prophetas tuos occiderunt, altaria
tua suffoderunt: & ego relictus sum
solus, & quaerunt animam meam.
* Sed quid dicit illi diuinum respon- 4
*3. Reg. 19. d. 18 sum? *Reliqui mihi septé millia viro-
rum, qui nō curuauerunt genua an-
te Baal. *Sic ergo & in hoc tempore 5
reliquiae secundum electioné gratiae
saluae factae sunt. * Si autem gratia, 6
iam non ex operibus: alioquin gra- B
tia iam non est gratia. Quid ergo? 7
quod quaerebat Israel, hoc nō est con-
secutus: electio autem consecuta est:
ceteri verò excaecati sunt: * sicut 8
*Isa. 6. c. 9 scriptum est: *Dedit illis Deus spi-
Matt. 13. b. 14 ritum compunctionis: oculos vt non
videant, & aures vt non audiant,
Ioan. 12. f. 40 vsque in hodiernum diem. * Et Da- 9
Act. 28. f. 26 uid dicit: *Fiat mensa eorum in la-
queum, & in captionem, & in scan-
*Psal. 68. c. 23 dalum, & in retributionem illis.
*Obscurentur oculi eorum ne videāt: 10
& dorsum eorum semper incurua.
* Dico ergo: Numquid sic offende- 11
runt vt caderent? Absit. Sed illo-
rum delicto salus est Gentibus vt il-
los aemulentur. * Quòd si delictum 12
illorum diuitiae sunt mundi, & di-
minutio eorum diuitiae Gentium:
quanto magis plenitudo eorum? Vo- 13
bis enim dico Gentibus: Quamdiu
quidem ego sum Gentium Aposto-
lus, ministerium meum honorifica-
bo, * si quomodo ad aemulandum 14
prouocem carnem meam, & saluos
faciam aliquos ex illis. * Si enim a- 15
missio eorum, reconciliatio est mun-
di: quae assumptio, nisi vita ex mor-
tuis? *Quòd si delibatio sancta est, & 16
massa: & si radix sancta, & rami.
* Quòd si aliqui ex ramis fracti sunt, 17
tu autem cùm oleaster esses, insertus C
es in illis, & socius radicis, & pingue-
dinis oliuae factus es, * noli gloriari 18
aduersus ramos. Quòd si gloriaris,
non tu radicem portas, sed radix te.
Dices ergo: Fracti sunt rami vt ego 19
inserar. * Bene: propter incredulita- 20
tem fracti sunt. Tu autem fide stas:
noli altum sapere, sed time. *Si enim 21

Deus naturalibus ramis non peper-
22 cit: ne fortè nec tibi parcat. * Vide er-
go bonitatem, & seueritatem Dei: in
eos quidem, qui ceciderunt, seueri-
tatem: in te autem bonitatem Dei, si
permanseris in bonitate, alioquin &
23 tu excideris. * Sed & illi, si non per-
manserint in incredulitate, inseren-
tur: potens est enim Deus iterum
24 inserere illos. * Nam si tu ex naturali
excisus es oleastro, & contra naturā
insertus es in bonam oliuam: quan-
to magis ij, qui secundùm naturam
25 inserentur suae oliuae? Nolo enim
D vos ignorare fratres mysterium hoc:
(vt non sitis vobisipsis sapientes) quia
caecitas ex parte contigit in Israel, do-
26 nec plenitudo Gentium intraret, * &
sic omnis Israel saluus fieret, sicut
scriptum est: *Veniet ex Sion, qui eri- *Isai. 59. d. 20
piat, & auertat impietatem à Iacob.
27 * Et hoc illis à me testamentum:
28 cùm abstulero peccata eorum. * Se-
cundùm Euāgelium quidem, inimi-
ci propter vos: secundùm electio-
nem autem, charissimi propter pa-
29 tres. *Sine poenitentia enim sunt do-
30 na, & vocatio Dei. * Sicut enim ali-
quando & vos non credidistis Deo,
nunc autem misericordiam consecu-
ti estis propter incredulitatem illorū:
31 *ita & isti nunc non crediderunt in
vestram misericordiam: vt & ipsi mi-
32 sericordiam consequantur. *Cōclusit
enim Deus omnia in incredulitate:
33 vt omnium misereatur. O altitudo
diuitiarum sapiētiae, & scientiae Dei:
quàm incomprehensibilia sunt iudi-
cia eius, & inuestigabiles viae eius!
34 * *Quis enim cognouit sensum Do- *Sap. 9. c. 13
mini? Aut quis consiliarius eius fuit? Isai. 40. d. 13
35 * Aut quis prior dedit illi, & retri- 1. Cor. 2. d. 16
36 buetur ei? * Quoniam ex ipso, & per
ipsum, & in ipso sunt omnia: ipsi
gloria in saecula. Amen.

CAP. XII.

Obsecro itaque vos fratres per mi-
1 A sericordiam Dei, *vt exhibeatis *Phil. 4. d. 18
corpora vestra hostiam viuentem,
sanctam, Deo placentem, rationabi-
2 le obsequiū vestrum. *Et nolite con-
formari huic saeculo, sed reformami-
ni in nouitate sensus vestri: *vt pro- *Eph. 5. d. 17
betis quae sit voluntas Dei bona, & 1. Thes. 4. a. 3
3 beneplacens, & perfecta. Dico enim
per gratiam quę data est mihi, omni-
bus qui sunt inter vos: Non plus sa- *1. Cor. 12. b. 11
pere quàm oportet sapere, sed sapere Ephes. 4. b. 7
ad sobrietatem: * & vnicuique sicut

Deus diuisit mensuram fidei. • Sicut 4
enim in vno corpore multa membra B
habemus, omnia autem membra nõ
eundem actum habent: • ita multi 5
vnum corpus sumus in Christo, sin-
guli autem alter alterius membra.
• Habentes autem donationes secun- 6
dùm gratiam, quæ data est nobis,
differentes: siue prophetiam secũdùm
rationem fidei, • siue ministerium in 7
ministrãdo, siue qui docet in doctri-
na, • qui exhortatur in exhortando, 8
qui tribuit in simplicitate, qui præest
in solicitudine, qui miseretur in hila-
ritate. • Dilectio sine simulatione. 9
[a] Odientes malum, adhærentes bo-
no: • [b] Charitate fraternitatis inui- 10
cèm diligentes: Honore inuicem
præuenientes: • [c] Solicitudine non 11
pigri: Spiritu feruentes: Domino ser- C
uientes: • Spe gaudẽtes: In tribulatio- 12
ne patientes: Orationi instantes: • Ne- 13
cessitatibus sanctorum communicã-
tes: [d] Hospitalitatem sectantes. Bene- 14
dicite persequentibus vos: benedici-
te, & nolite maledicere. • Gaudere 15
cum gaudentibus, flere cum flentibus:
• Idipsum inuicem sentientes: Non al- 16
ta sapientes, sed humilibus consen- D
tientes. Nolite esse prudentes apud
vosmetipsos: • Nulli malum pro ma- 17
lo reddentes: [e] prouidentes bona nõ
tantùm coram Deo, sed etiam coram
omnibus hominibus. • [f] Si fieri po- 18
test, quod ex vobis est, cum omnibus
hominibus pacem habentes: • [g] Non 19
vosmetipsos defendentes charissimi,
sed date locum iræ. scriptũ est enim:
[h] Mihi vindicta: ego retribuam, dicit
Dominus. • Sed si esurierit inimicus 20
tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi:
hoc enim faciẽs, carbones ignis con-
geres super caput eius. • Noli vinci à 21
malo, sed vince in bono malum.

[a] Amos. 5. d.15 [b] Ephes. 4. a.1 [c] 1.Pet.2. a.17 [d] Heb.13. a.1. 1.Pet.4. [e] 2.Cor.8. d.21 [f] Heb.12. d.14 [g] Eccl.28. a.1.2.3 Mat.5. g.39 [h] Deut.32. e.35 Heb.10. f.30 Prou.25. c.21

CAP. XIII.

Omnis anima potestatibus subli- 1
mioribus subdita sit: Non est e- A
nim potestas nisi à Deo: quæ autem
sunt, à Deo ordinatæ sunt. • Itaque 2
qui resistit potestati, Dei ordinationi
resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi
damnationem acquirunt: • nam prin- 3
cipes non sunt timori boni operis, sed
mali. Vis autem non timere potesta-
tem? Bonum fac: & habebis laudem
ex illa: • Dei enim minister est tibi 4
in bonum. Si autem malum feceris, B
time: non enim sine causa gladium

Sap.6.a.4. 1.Pet.2. c.13

portat. Dei enim minister est: vin-
5 dex in iram ei, qui malum agit. • Id-
eo necessitate subditi estote non so-
lùm propter iram, sed etiam pro-
6 pter conscientiam. • Ideo enim &
tributa præstatis: ministri enim Dei
7 sunt, in hoc ipsum seruientes. [a] Red-
dite ergo omnibus debita: cui tribu-
tum, tributum: cui vectigal, vectigal:
cui timorem, timorem: cui hono-
8 rem, honorem. • Nemini quidquam
C debeatis: nisi vt inuicem diligatis: qui
enim diligit proximum, legem im-
9 pleuit. • Nam: [b] Non adulterabis:
Non occides: Non furaberis: Non
falsum testimonium dices: Non con-
cupisces: & si quod est aliud man-
datum, in hoc verbo instauratur:
[c] Diliges proximum tuum sicut teip-
10 sum. • Dilectio proximi malum nõ
operatur. Plenitudo ergo legis est
11 dilectio. • Et hoc scientes tempus: quia
D hora est iam nos de somno surgere.
Nunc enim propior est nostra salus,
12 quàm cùm credidimus. • Nox præ-
cessit, dies autem appropinquauit.
Abiiciamus ergo opera tenebrarum,
13 & induamur arma lucis. • Sicut in die
honestè ambulemus: [d] non in com-
essationibus, & ebrietatibus, non
in cubilibus, & impudicitiis, non
in contentione, & æmulatione,
14 • [e] sed induimini Dominum Iesum
Christum, & carnis curam ne fece-
ritis in desideriis.

[a] Matt.22. c.21 [b] Exo.20. c.14 Deut.5. b.18 [c] Leu.19. d.18 Matt.22. d.39 Mar.12. c.31 Gal.5.c.14 Iac.2.b.8 [d] Luc.21. f.34 [e] Gal.5. c.16 1.Pet.2. c.11

CAP. XIIII.

1 Infirmum autem in fide assumite,
A non in disceptationibus cogitatio-
2 num. • Alius enim credit se man-
ducare omnia: qui autem infirmus
3 est, olus manducet. • Is, qui man-
ducat, non manducantem non sper-
nat: & qui non manducat, man-
ducantem non iudicet: Deus enim il-
4 lum assumpsit. • [a] Tu quis es, qui iudi-
cas alienum seruum? Domino suo
stat, aut cadit: stabit autem: potens est
5 enim Deus statuere illum. • Nã alius
iudicat diem inter diem: alius autem
iudicat omnem diem: vnusquisque in
6 suo sensu abundet. • Qui sapit diem,
B Domino sapit: Et qui manducat, Do-
mino manducat: gratias enim agit
Deo. Et qui non manducat, Domino
non manducat, & gratias agit Deo.
7 • Nemo enim nostrum sibi viuit, &
8 nemo sibi moritur. • Siue enim viui-
mus, Domino viuimus: siue mori-
mur, Dño morimur. Siue ergo vi-

[a] Iac.4. d.12

uimus, siue morimur, Domini su-
mus. In hoc enim Christus mortuus 9
est, & resurrexit: vt & mortuorum
& viuorum dominetur. Tu autem 10
quid iudicas fratrem tuum? aut tu
quare spernis fratrem tuum? Omnes
enim stabimus ante tribunal Christi.
scriptum est enim: Viuo ego, dicit 11
Dominus, quoniam mihi flectetur
omne genu: & omnis lingua confite- C
bitur Deo. Itaque vnusquisque no- 12
strum pro se rationem reddet Deo.
Non ergo amplius inuicem iudice- 13
mus: sed hoc iudicate magis, ne po-
natis offendiculum fratri, vel scāda-
lum. Scio & confido in Domino Ie- 14
su, quia nihil cōmune per ipsum, nisi
ei qui existimat quid commune esse,
illi cōmune est. Si enim propter ci- 15
bum frater tuus contristatur: iam nō
secundùm charitatē ambulas. Noli
cibo tuo illū perdere, pro quo Chri-
stus mortuus est. Non ergo blasphe- 16
metur bonum nostrum. Non est e- 17
nim regnum Dei esca, & potus: sed
iustitia, & pax, & gaudium in Spiritu
sancto: qui enim in hoc seruit Chri- 18
sto, placet Deo, & probatus est ho-
minibus. Itaque quæ pacis sunt, se- 19
ctemur: & quæ ædificationis sunt, in D
inuicem custodiamus. Noli propter 20
escam destruere opus Dei. omnia
quidem sunt munda: sed malum est
homini, qui per offendiculum man-
ducat. Bonum est non manduca- 21
re carnem, & non bibere vinum,
neque in quo frater tuus offenditur,
aut scandalizatur, aut infirmatur.
Tu fidem habes? penes temetipsum 22
habe coram Deo: Beatus, qui non
iudicat semetipsum in eo, quod pro-
bat. Qui autem discernit, si mandu- 23
cauerit, damnatus est: quia non ex fi-
de. Omne autem, quod non est ex fi-
de, peccatum est.

CAP. XV.

DEbemus autē nos firmiores im- 1
becillitates infirmorum sustine- A
re, & non nobis placere. Vnus- 2
quisque vestrum proximo suo placeat
in bonum, ad ædificationem. Ete- 3
nim Christus nō sibi placuit, sed sic-
ut scriptum est: Improperia im-
properantium tibi ceciderunt super
me. Quæcumque enim scripta sunt, 4
ad nostram doctrinam scripta sunt:
vt per patientiam, & consolationem
Scripturarum, spē habeamus. Deus 5

2.Cor.5. b.10 — Isa.45. d.23 — Phil.2. b.10 — 1.Cor.8. d.13 — Tit.1.d.15 — 1.Cor.8. d.13 — Psal.68. b.10

autem patientiæ, & solatij det vobis 1.Cor.1. b.10
idipsum sapere in alterutrum secun-
6 dùm Iesum Christum: vt vnani-
B mes, vno ore honorificetis Deum, &
patrem Domini nostri Iesu Christi.
7 Propter quod suscipite inuicem, sic-
ut & Christus suscepit vos in hono-
8 rem Dei. Dico enim Christum Ie-
sum ministrum fuisse circumcisio-
nis propter veritatem Dei ad confir-
9 mandas promissiones patrum: Gen-
C tes autem super misericordia hono-
rare Deum, sicut scriptum est: Pro- Psal.17. d.50
pterea confitebor tibi in Gentibus 2.Reg.22. d.50
10 Domine, & nomini tuo cantabo. Et
iterum dicit: Lætamini Gentes cum Psal.116 a.1
11 plebe eius. Et iterum: Laudate o-
mnes Gentes Dominum: & magni-
12 ficate eum omnes populi. Et rursus
Isaias ait: Erit radix Iesse, & qui ex- Isa.11. c.10
urget regere Gentes, in eum Gentes
13 sperabunt. Deus autem spei repleat
vos omni gaudio, & pace in credē-
do: vt abūdetis in spe, & virtute Spi-
14 ritus sancti. Certus sum autem fra-
tres mei & ego ipse de vobis, quo-
niam & ipsi pleni estis dilectione,
repleti omni scientia, ita vt possitis
15 alterutrum monere. Audaciùs au-
D tem scripsi vobis fratres ex parte,
tamquam in memoriam vos redu-
cens: propter gratiam, quæ data est
16 mihi à Deo, vt sim minister Christi
Iesu in Gentibus: sanctificans Euāge-
lium Dei, vt fiat oblatio Gētium ac-
cepta, & sanctificata in Spiritu san-
17 cto. Habeo igitur gloriam in Chri-
18 sto Iesu ad Deum. Non enim audeo
aliquid loqui eorū, quæ per me non
efficit Christus in obedientiam Gen-
19 tium, verbo & factis: in virtute si-
gnorum, & prodigiorum, in virtute
Spiritus sancti: ita vt ab Ierusalem
per circuitum vsque ad Illyricum re-
20 pleuerim Euangelium Christi. Sic
E autem prædicaui Euangelium hoc,
non vbi nominatus est Christus, ne
super alienum fundamentum ædifi-
21 carem: sed sicut scriptum est: Qui- Isa.52. d.15
bus non est annunciatum de eo, vi-
debunt: & qui non audierunt, intel-
22 ligent. Propter quod & impediebar
plurimum venire ad vos, & prohibi-
23 tus sum vsque adhuc. Nunc verò vl-
teriùs locum non habens in his regio-
nibus, cupiditatem autem habens ve-
niendi ad vos ex multis iam præce-
24 dentibus annis: cùm in Hispaniam
F proficisci cœpero, spero quod præ-

teriens

teriens videam vos, & à vobis dedu-
car illuc, si vobis primùm ex parte
fruitus fuero. * Nunc igitur profici- 25
scar in Ierusalem ministrare sanctis.
* Probauerunt enim Macedonia, & 26
Achaia collationem aliquam facere
in pauperes sanctorum, qui sunt in
Ierusalem. * Placuit enim eis: & de- 27
*1. Cor. 9. b. 11 bitores sunt eorum. * Nam si spiri-
tualium eorum participes facti sunt
Gentiles: debent & in carnalibus mi-
nistrare illis. * Hoc igitur cùm con- 28
summauero, & assignauero eis fru-
ctum hunc, per vos proficiscar in Hi-
spaniam. * Scio autem quoniá veniens 29
ad vos, in abundantia benedictionis G
Euangelij Christi veniam. * Obsecro 30
ergo vos fratres per Dominum no-
strum Iesum Christum, & per chari-
tatē sancti spiritus, vt adiuuetis me in
orationibus vestris pro me ad Deú,
* vt liberer ab infidelibus, qui sunt in 31
Iudæa, & obsequij mei oblatio acce-
pta fiat in Ierusalem sanctis, * vt ve- 32
niam ad vos in gaudio per volun-
tatem Dei, & refrigerer vobiscum.
* Deus autem pacis sit cum omnibus 33
vobis. Amen.

CAP. XVI.

COmmendo autem vobis Phœ- 1
ben sororem nostram, quæ est in A
ministerio Ecclesiæ, quæ est in Cen-
chris: * vt eam suscipiatis in Domino 2
dignè sanctis: & assistatis ei in quo- D
cumque negotio vestri indiguerit: et-
enim ipsa quoque astitit multis, &
*Act. 18. a. 2. & 26 mihi ipsi. * Salutate *Priscam, & A- 3
quilam adiutores meos in Christo
Iesu; (* qui pro anima mea suas cer- 4
uices supposuerunt quibus non solus
ego gratias ago, sed & cunctæ eccle-
siæ Gentium) * & domesticam Eccle- 5
siam eorum. Salutate Epænetum di-
lectum mihi, qui est primitiuus Asiæ
in Christo. * Salutate Mariam, quæ 6
multùm laborauit in vobis. * Saluta- 7
te Andronicum, & Iuniam cogna-
tos, & concaptiuos meos: qui sunt
nobiles in Apostolis, qui & ante me
fuerunt in Christo. * Salutate Amplia- 8
tum dilectissimum mihi in Domino.
* Salutate Vrbanum adiutorem no- 9
strum in Christo Iesu, & Stachyn B
dilectum meum. * Salutate Apellen 10

11 probum in Christo. * Salutate eos,
qui sunt ex Aristobuli domo. Salu-
tate Herodionem cognatum meum.
Salutate eos, qui sunt ex Narcissi do-
12 mo, qui sunt in Domino. * Salutate
Tryphænam, & Tryphosam: quæ
laborant in Domino. Salutate Per-
sidem charissimam, quæ multum la-
13 borauit in Domino. * Salutate Ru-
fum electum in Domino, & matrem
14 eius, & meam. * Salutate Asyncritú,
Phlegontem, Hermam, Patrobam,
Hermen, & qui cum eis sunt, fratres.
15 * Salutate Philologum, & Iuliam, Ne-
C reum, & sororem eius, & Olympia-
dem, & omnes, qui cum eis sunt,
16 sanctos. * Salutate inuicem in osculo
sancto. Salutant vos omnes Eccle-
17 siæ Christi. Rogo autem vos fra-
tres, vt obseruetis eos, qui dissensio-
nes, & offendicula præter doctriná,
quam vos didicistis, faciunt, & decli-
18 nate ab illis. * Huiuscemodi enim
Christo Domino nostro non seruiút,
sed suo ventri: & per dulces sermo-
nes, & benedictiones, seducunt corda
19 innocentium. * Vestra enim obedien-
tia in omnem locum diuulgata est.
Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos
sapientes esse in bono, & simplices in
20 malo. * Deus autem pacis conterat
Satanam sub pedibus vestris veloci-
ter. Gratia Domini nostri Iesu Christi
21 vobiscum. Salutat vos Timotheus
D adiutor meus, & Lucius, & Iason, &
22 Sosipater cognati mei. * Saluto vos e-
go Tertius, qui scripsi epistolam, in
23 Domino. * Salutat vos Caius hospes
meus, & vniuersa Ecclesia. Salutat
vos Erastus arcarius ciuitatis, &
24 Quartus, frater. * Gratia Domini no-
stri Iesu Christi cum omnibus vo-
25 bis. Amen. * Ei autem, qui potens est
vos confirmare iuxta Euangelium
meum, & prædicationem Iesu Chri-
sti, secundum reuelationem mysterij
26 temporibus æternis taciti, (* quod
nunc patefactum est per Scripturas
Prophetarum secundùm præceptum
æterni Dei, ad obeditionem fidei) in
27 cunctis Gentibus cogniti, * soli sa-
pienti Deo, per Iesum Christum, cui
honor, & gloria in sæcula sæculo-
rum. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD CORINTHIOS PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS vocatus Apostolus 1
Iesu Christi per voluntatem A
Dei, & Sosthenes frater, °Ec- 2
clesiæ Dei, quæ est Corinthi, sancti-
ficatis in Christo Iesu, vocatis sanctis,
cum omnibus, qui inuocant nomen
Domini nostri Iesu Christi, in o-
mni loco ipsorum, & nostro. °Gratia 3
vobis, & pax à Deo Patre nostro, &
Domino Iesu Christo. °Gratias ago 4
Deo meo semper pro vobis in gratia
Dei, quæ data est vobis in Christo
Iesu: °quod in omnibus diuites facti 5
estis in illo, in omni verbo, & in o-
mni scientia: °sicut testimonium 6
Christi confirmatum est in vobis: °ita 7
vt nihil vobis desit in vlla gratia, ex-
pectantibus reuelationem Domini
nostri Iesu Christi, °qui & confir- 8
mabit vos vsque in finem sine crimi- B
ne, in die aduentus Domini nostri
°1. Thess. 5. d. 24 Iesu Christi. °ᵃFidelis Deus: per quẽ 9
vocati estis in societatem filij eius Ie-
su Christi Domini nostri. Obsecro 10
autem vos fratres per nomen Domi-
ni nostri Iesu Christi: vt idipsum di-
catis omnes, & nõ sint in vobis schi-
smata: sitis autem perfecti in eodem
sensu, & in eadem sententia. °Signifi- 11
catum est enim mihi de vobis fratres
mei ab iis, qui sunt Chloes, quia con-
tentiones sunt inter vos. °Hoc autem 12
dico, quod vnusquisque vestrum di-
cit: Ego quidem sum Pauli: ego autẽ
ᵇAct. 18. f. 24 ᵇApollo: ego verò Cephæ: ego autem
Christi. °Diuisus est Christus? Num- 13
quid Paulus crucifixus est pro vobis?
aut in nomine Pauli baptizati estis?
°Gratias ago Deo, quòd neminem 14
ᶜAct. 18. b. 8. vestrum baptizaui, ᶜnisi Crispum, & C
Caium: °nequis dicat quòd in nomi- 15
ne meo baptizati estis. °Baptizaui au- 16
tem & Stephanæ domum: ceterùm
nescio si quem alium baptizauerim.
°Nõ enim misit me Christus baptiza- 17
ᵈ2. Pet. 1. c. 6 re, sed euangelizare: ᵈnon in sapientia
ᵉInf. 2. a. 1. 4 verbi, vt non euacuetur crux Christi.
° Verbum enim crucis pereuntibus 18
quidem stultitia est: iis autem, qui

salui fiunt, id est nobis, Dei virtus
19 est. °Scriptum est enim: ᵃPerdam sa- ᵃRom. 1. b. 16
pientiam sapientium, & prudentiam
20 prudentium reprobabo. °ᵇVbi sa- ᵇIsa. 29. c. 14
piens? vbi scriba? vbi conquisitor hu- ᶜIsa. 33. c. 18
ius sæculi? Nónne stultam fecit Deus
21 sapientiam huius mundi? °Nam quia
in Dei sapientia non cognouit mun-
dus per sapientiam Deum: placuit
Deo per stultitiam prædicationis sal-
22 uos facere credentes. °Quoniam &
A Iudæi signa petunt, & Græci sapien-
23 tiam quærunt: °nos autem prædica-
mus Christum crucifixum: Iudæis
quidem scandalum, Gentibus autem
24 stultitiam, °ipsis autem vocatis Iu-
D dæis, atque Græcis Christum Dei
virtutem, & Dei sapientiam: °quia
25 quod stultum est Dei, sapientius est
hominibus: & quod infirmum est
26 Dei, fortius est hominibus. Videte
enim vocationem vestram fratres,
quia non multi sapientes secundum
carnem, non multi potentes, nõ multi
27 nobiles: °sed quæ stulta sunt mundi
elegit Deus, vt confundat sapientes:
& infirma mundi elegit Deus, vt cõ-
28 fundat fortia: °& ignobilia mundi,
& contẽptibilia elegit Deus, & ea, quæ
non sunt, vt ea quæ sunt destrueret:
29 °vt non glorietur omnis caro in con-
30 spectu eius. °Ex ipso autem vos estis
in Christo Iesu, qui factus est nobis
sapientia à Deo, & ᵉiustitia, & san- ᵉIer. 23. a. 5
31 ctificatio, & redemptio: °vt quemad- ᶠIe. 9. g. 23. 24
modum scriptum est: ᶠQui gloria- 2 Cor. 10. d. 17
tur, in Domino glorietur.

CAP. II.

1 ET ego cùm venissem ad vos, fra-
A tres, veni ᵃnon in sublimitate ser- ᵃSup. 1. c. 17
monis, aut sapientiæ, annuncians vo-
2 bis testimonium Christi. °Non enim
iudicaui me scire aliquid inter vos,
nisi Iesum Christum, & hunc cruci-
3 fixum. °ᵇEt ego in infirmitate, & ᵇAct. 18. a. 1
timore, & tremore multo fui apud
4 vos: °& sermo meus, & prædicatio
mea ᶜnon in persuasibilibus humanæ ᶜ2. Pet. 1. c. 17
sapientiæ verbis, sed in ostẽsione spi-
5 ritus, & virtutis: °vt fides vestra non
B sit in sapientia hominum, sed in vir-
6 tute Dei. Sapientiã autem loquimur
inter perfectos: sapientiam verò non
huius sæculi, neque principum huius
7 sæculi, qui destruuntur: °sed loqui-
mur Dei sapiẽtiam in mysterio, quæ
abscondita est, quam prædestinauit
Deus ante sæcula in gloriam nostrã,
8 °quam nemo principum huius sæculi

cogno-

cognouit: si enim cognouissent, nú-
quam Dominum gloriæ crucifixis-
sent. * Sed sicut scriptum est: a Quod 9
oculus non vidit, nec auris audiuit, C
nec in cor hominis ascendit, quæ
præparauit Deus iis, qui diligunt il-
lum: * nobis autem reuelauit Deus 10
per Spiritum suum: Spiritus enim o-
mnia scrutatur, etiam profunda
Dei. * Quis enim hominum scit quæ 11
sunt hominis, nisi spiritus hominis,
qui in ipso est? ita & quæ Dei sunt,
nemo cognouit, nisi Spiritus Dei.
* Nos autem non spiritum huius 12
mundi accepimus, sed Spiritum, qui
ex Deo est, vt sciamus quæ à Deo do-
nata sunt nobis: * b quæ & loquimur 13
nó in doctis humanæ sapientiæ ver- D
bis, sed in doctrina Spiritus, spiritua-
libus spiritualia comparantes. * Ani- 14
malis autem homo non percipit ea,
quæ sunt Spiritus Dei: stultitia enim
est illi, & non potest intelligere: quia
spiritualiter examinatur. * Spiritualis 15
autem iudicat omnia: & ipse à nemi-
ne iudicatur. * c Quis enim cognouit 16
sensum Domini, qui instruat eum?
Nos autem sensum Christi habemus.

a Isa. 64. b. 4
b 2. Pet. 1. d. 16
c Isa. 40. d. 13
Sap. 9. c. 13
Rom. 11. d. 34

CAP. III.

ET ego, fratres, non potui vobis 1
loqui quasi spiritualibus, sed qua- A
si carnalibus. Tamquam paruulis in
Christo, * lac vobis potum dedi, non 2
escam: nondum enim poteratis: sed
nec nunc quidem potestis: adhuc e-
nim carnales estis. * Cùm enim sit 3
inter vos zelus, & contentio: nón-
ne carnales estis, & secundùm homi-
nem ambulatis? * Cùm enim quis di- 4
cat: Ego quidem sum Pauli. Alius
autem: Ego Apollo: nónne homines
estis? Quid igitur est Apollo? quid
verò Paulus? * Ministri eius, cui cre- 5
didistis, & vnicuique sicut Dominus
dedit. * Ego plantaui, Apollo riga- 6
uit: sed Deus incrementum dedit.
* Itaque neque qui plantat est aliquid, 7
neque qui rigat: sed, qui incremen- B
tum dat, Deus. * d Qui autem plan- 8
tat, & qui rigat, vnum sunt. * e Vnus-
quisque autem propriam mercedem
accipiet secundùm suum laborem.
* Dei enim sumus adiutores: Dei agri- 9
cultura estis, Dei ædificatio estis.
* Secundùm gratiam Dei, quæ data 10
est mihi, vt sapiens architectus fun-
damentum posui: alius autem super-
ædificat. Vnusquisque autem videat
quomodo superædificet. * Funda- 11

d Psal. 61. d. 13
e Gal. 6. b. 5

C mentum enim aliud nemo potest po-
nere præter id, quod positum est,
12 quod est Christus Iesus. * Si quis au-
tem superædificat super fundamen-
tum hoc, aurum, argentum, lapides
pretiosos, ligna, fœnum, stipulam,
13 * vniuscuiusque opus manifestum e-
rit: Dies enim Domini declarabit,
quia in igne reuelabitur: & vniuſ-
cuiusque opus quale sit, ignis proba-
14 bit. * Si cuius opus manserit quod su-
15 perædificauit, mercedem accipiet. * Si
cuius opus arserit, detrimentum pa-
tietur: ipse autem saluus erit: sic ta-
16 men quasi per ignem. * Nescitis quia
templum Dei estis, & Spiritus Dei
17 habitat in vobis? * Si quis autem tem-
D plum Dei violauerit, disperdet illum
Deus. a Templum enim Dei sanctum
18 est, quod estis vos. * Nemo se sedu-
cat: si quis videtur inter vos sapiens
esse in hoc sæculo, stultus fiat vt sit
19 sapiens. * Sapientia enim huius mūdi,
stultitia est apud Deum. Scriptum est
enim: a Comprehendam sapientes in
20 astutia eorum. * Et iterum: b Dominus
nouit cogitationes sapientium, quo-
21 niam vanæ sunt. * Nemo itaque glo-
22 rietur in hominibus. * Omnia enim
vestra sunt, siue Paulus, siue Apollo,
siue Cephas, siue mundus, siue vita,
siue mors, siue præsentia, siue futura:
23 omnia enim vestra sunt: * vos autem
Christi: Christus autem Dei.

a Inf. 6. d. 19
2. Cor. 6. d. 16
a Iob. 5. c. 13
b Psal. 93. b. 11

CAP. IIII.

1 SIc nos existimet homo vt mini-
A stros Christi: & dispensatores my-
2 steriorum Dei. * Hic iam quæritur
inter dispensatores vt fidelis quis in-
3 ueniatur. * Mihi autem pro minimo
est vt a vobis iudicer, aut ab humano
4 die: sed neque meipsum iudico. * Ni-
hil enim mihi conscius sum: sed non
in hoc iustificatus sum: qui autem
5 iudicat me, Dominus est. * Itaque
nolite ante tempus iudicare, quo-
adusque veniat Dominus: qui & il-
luminabit abscondita tenebrarum,
& manifestabit consilia cordium: &
6 tunc laus erit vnicuique à Deo. * Hæc
B autem, fratres, transfiguraui in me
& Apollo, propter vos: vt in nobis
discatis, ne supra quàm scriptum est,
vnus aduersus alterum infletur pro
7 alio. * Quis enim te discernit? Quid
autem habes quod non accepisti? Si
autem accepisti, quid gloriaris qua-
8 si non acceperis? * Iam saturati estis,
iam diuites facti estis: sine nobis re-

a 2. Cor. 6. a. 4

gnatis

gnatis. & vtinam regnetis, vt & nos
vobiscum regnemus. * Puto enim 9
quòd Deus nos Apostolos nouissi-
mos ostendit, tamquā morti destina-
tos: quia spectaculū facti sumus mū-
do, & Angelis, & hominibus. * Nos 10
stulti propter Christum, vos autem
prudētes in Christo. nos infirmi, vos
autem fortes: vos nobiles, nos autem
ignobiles. Vsque in hanc horam & 11
esurimus, & sitimus, & nudi sumus,
& colaphis cædimur, & instabiles su-
mus, * & *laboramus operantes ma- 12
nibus nostris: maledicimur, & bene-
dicimus: persecutionem patimur, &
sustinemus: * blasphemamur, & ob- 13
secramus: tamquam purgamenta hu-
ius mundi facti sumus, omnium peri-
psema vsque adhuc. * Nō vt confun- 14
dā vos, hæc scribo, sed vt filios meos
charissimos moneo. * Nam si decem 15
millia pædagogorū habeatis in Chri-
sto, sed non multos patres. Nam in
Christo Iesu per Euangelium ego vos
genui. * Rogo ergo vos, imitatores 16
mei estote, sicut & ego Christi. * Ideo 17
misi ad vos Timotheum, qui est filius
meus charissimus, & fidelis in Dño:
qui vos commonefaciet vias meas,
quę sunt in Christo Iesu, sicut vbique
in omni Ecclesia doceo. Tamquam 18
non venturus sim ad vos, sic inflati
sunt quidam. * Veniam autem ad 19
vos citò, si Dominus voluerit. & cog-
noscam non sermonem eorum, qui
inflati sunt, sed virtutem. * Non enim 20
in sermone est regnum Dei, sed in
virtute. * Quid vultis? in virga ve- 21
niam ad vos, an in charitate, & spi-
ritu mansuetudinis?

Act. 20. g. 34. 1. Thess. 2. c. 9. 2. Thess. 3. b. 8

CAP. V.

OMnino auditur inter vos forni- 1
catio, & talis fornicatio, qualis
nec inter Gentes, ita vt vxorem patris
sui aliquis habeat. * Et vos inflati e- 2
stis: & non magis luctum habuistis
vt tollatur de medio vestrum qui hoc
opus fecit. * *Ego quidem absens 3
corpore, præsens autem spiritu, iam
iudicaui vt præsens, eum, qui sic ope-
ratus est, * in nomine Domini nostri 4
Iesu Christi, cōgregatis vobis & meo
spiritu, cum virtute Domini nostri
Iesu, * tradere huiusmodi satanæ in 5
interitum carnis, vt spiritus saluus
sit in die Domini nostri Iesu Christi.
Non est bona gloriatio vestra. *Ne- 6
scitis quia modicum fermentū totam
massam corrumpit? * Expurgate vetus 7

Leu. 18. b. 12. & 20. b. 11

Coloss. 2. a. 5

Galat. 5. b. 9

C fermentum, vt sitis noua conspersio,
sicut estis azymi. Etenim Pascha no-
8 strum immolatus est Christus. * Ita-
que epulemur: non in fermento ve-
teri, neque in fermento malitiæ, &
nequitiæ: sed in azymis sinceritatis,
9 & veritatis. * Scripsi vobis in epistola:
C 10 Ne commisceamini fornicariis. * non
vtique fornicariis huius mundi, aut
auaris, aut rapacibus, aut idolis ser-
uientibus: alioquin debueratis de hoc
11 mundo exisse. * Nunc autem scripsi
D vobis non commisceri: si is, qui fra-
ter nominatur, est fornicator, aut a-
uarus, aut idolis seruiens, aut male-
dicus, aut ebriosus, aut rapax: cum
12 eiusmodi nec cibum sumere. * Quid
enim mihi de iis, qui foris sunt, iudi-
care? Nōnne de iis, qui intus sunt,
13 vos iudicatis? * nam eos, qui foris
sunt, Deus iudicabit. Auferte ma-
D lum ex vobisipsis.

CAP. VI.

1 AVdet aliquis vestrum habens ne-
A gotium aduersus alterum, iudi-
cari apud iniquos, & non apud san-
2 ctos? * An nescitis quoniam sancti de
hoc mundo iudicabunt? Et si in vo-
bis iudicabitur mundus, indigni estis
3 qui de minimis iudicetis? * Nescitis
quoniā angelos iudicabimus? quan-
4 to magis sæcularia? Sæcularia igi-
tur iudicia si habueritis: contempti-
biles, qui sunt in Ecclesia, illos con-
5 stituite ad iudicandum. * Ad vereců-
diam vestram dico. Sic non est inter
vos sapiens quisquam, qui possit iudi-
6 care inter fratrem suum? * Sed frater
B cum fratre iudicio contendit: & hoc
7 apud infideles? * *Iam quidem omni-
no delictum est in vobis, quòd iudi-
cia habetis inter vos. Quare nō ma-
A gis iniuriam accipitis? quare non ma-
8 gis fraudem patimini? * Sed vos in-
iuriam facitis, & fraudatis: & hoc
9 fratribus. * An nescitis quia iniqui
regnum Dei non possidebunt? Nolite
errare: Neque fornicarij, neque ido-
10 lis seruientes, neque adulteri, * neque
molles, neque masculorum concubi-
tores, neque fures, neque auari, ne-
B que ebriosi, neque maledici, neque
11 rapaces, regnum Dei possidebunt. * Et
C hæc quidam fuistis: sed abluti estis,
sed sanctificati estis, sed iustificati e-
stis in nomine Domini nostri Iesu
12 Christi, & in Spiritu Dei nostri. * O-
mnia mihi licent, sed non omnia ex-
pediunt: Omnia mihi licent, sed ego

Matt. 5. f. 39. Luc. 6. e. 29. Rom. 12. d. 17. 1. Thess. 4. b. 6

sub

sub nullius redigar potestate. Esca 13
ventri, & venter escis: Deus autem &
hunc, & has destruet: corpus autem
non fornicationi, sed Domino: &
Dominus corpori. * Deus verò & 14
Dominum suscitauit: & nos suscita-
bit per virtutem suam. *Nescitis quo- 15
niam corpora vestra membra sunt
Christi? Tollens ergo membra Chri-
sti, faciam membra meretricis? Absit.
* An nescitis quoniam qui adhæret 16
meretrici, vnum corpus efficitur? D
[a] Erunt enim (inquit) duo in carne
vna. * Qui autem adhæret Domino, 17
vnus spiritus est. Fugite fornicatio- 18
nem. Omne peccatum, quodcumque
fecerit homo, extra corpus est: qui
autem fornicatur, in corpus suum
peccat. * An nescitis quoniam [b] mem- 19
bra vestra, templũ sunt Spiritus san-
cti, qui in vobis est, quem habetis à
Deo, & non estis vestri? * [c] Empti 20
enim estis pretio magno. Glorificate,
& portate Deum in corpore vestro.

[a] Gen. 2. d. 24. Mat. 19. a. 5. Mar. 10. a. 8. Ephes. 5. g. 31.
[b] Sup. 3. d. 17. 2 Cor. 6. d. 16.
[c] Inf. 7. d. 23. 1. Pet. 1. d. 18.

CAP. VII.

DE quibus autem scripsistis mihi: 1
Bonum est homini mulierem A
non tangere: *propter fornicationem 2
autem vnusquisque suam vxorẽ ha-
beat, & vnaquæque suum virum ha-
beat. * [a] Vxori vir debitum reddat. si- 3
militer autem & vxor viro. Mulier 4
sui corporis potestatem non habet,
sed vir. Similiter autem & vir sui
corporis potestatem non habet, sed
mulier. * Nolite fraudare inuicem, 5
nisi fortè ex consensu ad tempus, vt
vacetis orationi: & iterum reuertimi-
ni in idipsum, ne tentet vos Sata-
nas propter incontinentiam vestram.
* Hoc autem dico secundùm indul- 6
gentiam, non secundùm imperium.
* Volo enim omnes vos esse sicut me- 7
ipsum: sed vnusquisque propriũ do- B
num habet ex Deo: alius quidem sic,
alius verò sic. Dico autem non nu- 8
ptis, & viduis: bonum est illis si sic
permaneant, sicut & ego. * Quòd si 9
non se continent, nubant. Melius est
enim nubere, quàm vri. * Iis autem, 10
qui matrimonio iuncti sunt, præcipio
non ego, sed Dominus, [b] vxorem à
viro non discedere: * quòd si disces- 11
serit, manere innuptam, aut viro suo
reconciliari. Et vir vxorem non di-
mittat. * Nam ceteris ego dico non 12
Dominus. Si quis frater vxorem ha-
bet infidelem, & hæc consentit habi-
tare cum illo, non dimittat illam.

[a] 1. Pet. 3. b. 7.
[b] Mat. 5. c. 32 & 19. b. 9. Mar. 10. b. 9. Luc. 16. d. 18.

13 * Et si qua mulier fidelis habet virum
infidelem, & hic consentit habitare
14 cum illa, non dimittat virum: * san-
C ctificatus est enim vir infidelis per
mulierem fidelem, & sanctificata est
mulier infidelis per virum fidelem:
alioquin filij vestri immundi essent,
15 nunc autem sancti sunt. Quòd si in-
fidelis discedit, discedat: non enim
seruituti subiectus est frater, aut so-
ror in huiusmodi: in pace autem vo-
16 cauit nos Deus. * Vnde enim scis mu-
lier, si virum saluum facies? aut vnde
scis vir, si mulierem saluam facies?
17 * nisi vnicuique sicut diuisit Domi-
nus, vnumquemque sicut vocauit
Deus, ita ambulet, & sicut in omni-
18 bus Ecclesiis doceo. * Circumcisus ali-
D quis vocatus est? non adducat præ-
putium. In præputio aliquis vocatus
19 est? non circumcidatur. * Circumci-
sio nihil est, & præputium nihil est:
sed obseruatio mandatorum Dei.
20 * [a] Vnusquisque in qua vocatione vo-
21 catus est, in ea permaneat. Seruus
vocatus es? non sit tibi curæ: sed &
22 si potes fieri liber, magis vtere. * Qui
enim in Domino vocatus est seruus,
libertus est Domini: similiter qui li-
ber vocatus est, seruus est Christi.
23 * [b] Pretio empti estis, nolite fieri ser-
24 ui hominum. * Vnusquisque in quo
E vocatus est, fratres, in hoc perma-
25 neat apud Deum. * De virginibus
autem præceptum Domini non ha-
beo: consilium autem do, tamquam
misericordiam consecutus à Domi-
26 no, vt sim fidelis. * Existimo ergo
hoc bonum esse propter instantem
necessitatem, quoniam bonum est
27 homini sic esse. * Alligatus es vxori?
noli quærere solutionem. Solutus es
ab vxore? noli quærere vxorem.
28 * Si autem acceperis vxorem: non
peccasti. Et si nupserit virgo, non
peccauit. tribulationem tamen car-
nis habebunt huiusmodi. Ego autem
29 vobis parco. Hoc itaque dico, fra-
tres: Tempus breue est: reliquum est,
vt & qui habent vxores, tamquam
30 non habentes sint: * & qui flent, tam-
quam non flentes: & qui gaudent,
tamquam non gaudentes: & qui
emunt, tamquam non possidentes:
31 * & qui vtuntur hoc mundo, tam-
F quam non vtantur: præterit enim
32 figura huius mundi. * Volo autem
vos sine solicitudine esse. Qui sine
vxore est, solicitus est quæ Domini

[a] Ephe. 4. a. 1.
[b] Sup. 6. d. 20. 1. Pet. 1. d. 18.

sunt, quomodo placeat Deo. * Qui 33
autem cum vxore est, solicitus est
quæ sunt mundi, quomodo placeat
vxori, & diuisus est. * Et mulier in- 34
nupta, & virgo cogitat quæ Domini
sunt, vt sit sancta corpore, & spiritu.
Quæ autem nupta est, cogitat quæ
sunt mundi, quomodo placeat viro.
* Porrò hoc ad vtilitatem vestram di- 35
co, non vt laqueum vobis iniiciam,
sed ad id, quod honestū est, & quod
facultatē præbeat sine impedimento
Dominum obsecrandi. * Si quis au- 36
tem turpem se videri existimat super G
virgine sua, quòd sit superadulta, &
ita oportet fieri: quod vult faciat: non
peccat, si nubat. * Nam qui statuit in 37
corde suo firmus, non habens neces-
sitatem, potestatem autem habens suæ
voluntatis, & hoc iudicauit in corde
suo, seruare virginem suam, bene fa-
cit. * Igitur & qui matrimonio iungit 38
virginem suam, bene facit: & qui non
iungit, melius facit. * * Mulier alliga- 39
Rom. 7. a. 2. ta est legi quanto tempore vir eius
viuit. quòd si dormierit vir eius, li-
berata est: cui vult nubat: tantùm in
Domino. * Beatior autem erit si sic 40
permanserit secundùm meum consi-
lium: puto autem quòd & ego Spiri-
tum Dei habeam.

CAP. VIII.

DE iis autem, quæ idolis sacrifi- 1
cantur, scimus quia omnes scien- A
tiam habemus. Scientia inflat, chari-
tas verò ædificat. * Si quis autem se 2
existimat scire aliquid, nondum cog-
nouit quemadmodum oporteat eum
scire. * Si quis autem diligit Deum, 3
hic cognitus est ab eo. * De escis au- 4
tem, quæ idolis immolantur, scimus B
quia nihil est idolum in mundo, &
quòd nullus est Deus, nisi vnus.
* Nam etsi sunt qui dicantur dij siue 5
in cælo, siue in terra (siquidem sunt
dij multi, & domini multi) * no- 6
bis tamen vnus Deus, Pater, ex quo
omnia, & nos in illum: & vnus Do-
minus Iesus Christus, per quem o-
mnia, & nos per ipsum. * Sed non in 7
omnibus est scientia. Quidam autem C
cum conscientia vsque nunc idoli,
quasi idolothytum manducant: &
conscientia ipsorum cùm sit infirma,
polluitur. * Esca autem nos non com- 8
mendat Deo. Neque enim si mandu-
cauerimus, abundabimus: neque si
non manducauerimus, deficiemus.

9 * Videte autem ne forte hæc licentia
vestra offendiculum fiat infirmis.
10 * Si enim quis viderit eum, qui habet
scientiam, in idolio recumbentem:
D nónne conscientia eius, cùm sit in-
firma, ædificabitur ad manducan-
11 dum idolothyta? * * Et peribit infir- Rom. 14.
mus in tua scientia frater, propter c. 19
12 quem Christus mortuus est? * Sic
autem peccantes in fratres, & per-
cutientes conscientiam eorum infir-
13 mam, in Christum peccatis. * * Qua- Rom. 14.
propter si esca scandalizat fratrem d. 21
meum: non manducabo carnem in
æternum, ne fratrem meum scan-
dalizem.

CAP. IX.

1 NOn sum liber? Non sum Apo-
A stolus? Nónne Christum Iesum
Dominum nostrum vidi? Nónne o-
2 pus meum vos estis in Domino? * Et
si aliis non sum Apostolus, sed tamen
vobis sum: nam signaculum Aposto-
3 latus mei vos estis in Domino. * Mea
defensio apud eos, qui me interro-
4 gant, hæc est. * Numquid non habe-
mus potestatem manducandi, & bi-
5 bendi? * Numquid non habemus po-
testatem mulierem sororem circum-
ducendi sicut & ceteri Apostoli, &
6 fratres Domini, & Cephas? * Aut
ego solus, & Barnabas, non habe-
mus potestatem hoc operandi?
7 * Quis militat suis stipendiis vnquam?
Quis plantat vineam, & de fructu
eius non edit? Quis pascit gregem,
& de lacte gregis non manducat?
8 * Numquid secundùm hominem hæc
dico? An & lex hæc non dicit?
9 * Scriptum est enim in lege Moysi:
B * Non alligabis os boui trituranti. Deut. 25. a. 4
Numquid de bobus cura est Deo? 1. Tim. 5.
10 * An propter nos vtique hoc dicit? c. 18
Nam propter nos scripta sunt. quo-
niam debet in spe qui arat, arare: &
qui triturat, in spe fructus percipien-
11 di. * * Si nos vobis spiritualia semina- Rom. 15.
nimus, magnū est si nos carnalia ve- f. 27
12 stra metamus? * Si alij potestatis ve-
stræ participes sunt, quare non po-
tius nos? sed non vsi sumus hac pote-
state: sed omnia sustinemus, ne quod
offendiculū demus Euangelio Chri-
13 sti. * Nescitis quoniam qui in sacra- Deut. 18.
rio operantur, quæ de sacrario sunt, a. 1
edunt: & qui altari deseruiunt, cum
14 altari participant? * Ita & Dominus
ordinauit iis, qui Euangelium annun
ciant, de Euangelio viuere. * Ego au-

tem

tem nullo horum vsus sum. Non au- C
tem scripsi hæc vt ita fiant in me: bo-
nū est enim mihi magis mori, quàm
vt gloriam meā quis euacuet. * Nam 16
si euangelizauero, non est mihi glo-
ria: necessitas enim mihi incumbit:
væ enim mihi est, si non euangeliza-
uero. * Si enim volens hoc ago, mer- 17
cedem habeo: si autem inuitus, dis-
pensatio mihi credita est. * Quæ est 18
ergo merces mea? Vt Euangelium
prædicans, sine sumptu ponam Eu-
angelium, vt non abutar potestate
mea in Euangelio. * Nam cùm liber 19
essem ex omnibus, omnium me ser-
uum feci, vt plures lucrifacerem.
* Et factus sum Iudæis tamquam Iu- 20
dæus, vt Iudæos lucrarer. * iis qui 21
sub lege sunt, quasi sub lege essem
(cùm ipse non essem sub lege) vt eos,
qui sub lege erant, lucrifacerem. iis, D
qui sine lege erant, tamquam sine le-
ge essem (cùm sine lege Dei non es-
sem; sed in lege essem Christi) vt lu-
crifacerem eos, qui sine lege erant.
* Factus sum infirmis infirmus, vt 22
infirmos lucrifacerem. Omnibus o-
mnia factus sum, vt omnes facerem
saluos. * Omnia autem facio propter 23
Euangelium: vt particeps eius effi-
ciar. * Nescitis quòd ij, qui in stadio 24
currunt, omnes quidem currunt, sed
vnus accipit brauium? Sic currite vt
comprehendatis. * Omnis autem, qui 25
in agone contendit, ab omnibus se
abstinet, & illi quidem vt corrupti-
bilem coronam accipiant: nos autem
incorruptam. * Ego igitur sic curro, 26
non quasi in incertū: sic pugno, non
quasi aerem verberans: * sed castigo 27
corpus meum, & in seruitutem redi-
go: ne fortè cùm aliis prædicauerim,
ipse reprobus efficiar.

CAP. X.

NOlo enim vos ignorare fratres 1
quoniam patres nostri omnes A
ª sub nube fuerunt, & omnes ᵇ mare
transierunt, * ᶜ & omnes in Moyse 2
baptizati sunt in nube, & in mari:
* ᵈ & omnes eandem escam spirita- 3
lem manducauerunt, * ᵉ & omnes 4
eundem potum spiritalem biberunt:
(bibebant autem de spiritali, conse-
quente eos, petra: petra autem erat
Christus) * sed non in pluribus eo- 5
rum beneplacitū est Deo: ᶠ nam pro-
strati sunt in deserto. * Hæc autem in 6
figura facta sunt nostri, vt non simus

ª Exod. 13. d. 21. Nū. 9. 22. ᵇ Exod. 14. e. 27. ᶜ Exo. 16. d. 5. ᵈ Exod. 17. b. 6. ᵉ Num. 20. b. 10. ᶠ Num. 26. g. 65.

B concupiscentes malorum, ᵍ sicut & illi
7 concupierunt. * neque idololatræ effi-
ciamini, sicut quidam ex ipsis: quem-
admodum scriptum est: ʰ Sedit po-
pulus manducare, & bibere, & sur-
rexerunt ludere. * Neque fornice-
8 mur, ⁱ sicut quidam ex ipsis forni-
cati sunt, & ceciderunt vna die viginti-
9 tria millia. * Neque tentemus Chri-
stum: ᵏ sicut quidam eorum tentaue-
runt, & à serpentibus perierunt.
10 * ˡ Neque murmuraueritis, sicut qui-
C dam eorum murmurauerunt, & per-
11 ierunt ab exterminatore. * Hæc au-
tem omnia in figura contingebant il-
lis: scripta sunt autem ad correptio-
nem nostram, in quos fines sæculo-
12 rum deuenerunt. * Itaque qui se existi-
13 mat stare, videat ne cadat. * Tentatio
vos non apprehendat nisi humana:
fidelis autem Deus est, qui non pa-
tietur vos tentari supra id, quod po-
testis, sed faciet etiam cum tentatio-
ne prouentum vt possitis sustinere.
14 * Propter quod charissimi mihi, fu-
15 gite ab idolorum cultura: * Vt pru-
dentibus loquor, vos ipsi iudicate
16 quod dico. * Calix benedictionis,
D cui benedicimus, nónne communi-
catio sanguinis Christi est? & panis,
quem frangimus, nōnne participatio
17 corporis Dñi est? * Quoniam vnus
panis, vnum corpus multi sumus,
omnes, qui de vno pane participa-
18 mus. * Videte Israel secundùm car-
nem; nonne qui edunt hostias, par-
19 ticipes sunt altaris? * Quid ergo?
dico quòd idolis immolatum sit ali-
quid? aut quòd idolum, sit aliquid?
20 * Sed quæ immolant Gentes, dæ-
E moniis immolant, & non Deo. No-
lo autem vos socios fieri dæmonio-
rum: non potestis calicem Domi-
ni bibere, & calicem dæmoniorum:
21 * non potestis mensæ Domini par-
ticipes esse, & mensæ dæmoniorum.
22 * An æmulamur Dominum? Num-
quid fortiores illo sumus? ᵐ Omnia
mihi licent, sed non omnia expe-
23 diunt. * Omnia mihi licent, sed non
24 omnia ædificant. * Nemo quod
suum est quærat, sed quod alterius.
25 * Omne, quod in macello venit,
F manducate, nihil interrogantes pro-
26 pter conscientiam. * ⁿ Domini est
27 terra, & plenitudo eius. * Si quis
vocat vos infidelium, & vultis ire:
omne, quod vobis apponitur, man-
ducate, nihil interrogantes propter

ᵍ Psal. 105. c. 14. ʰ Exo. 32. b. 6. ⁱ Num. 25. a. 1. ᵏ Num. 21. b. 5. 6. ˡ Num. 11. a. 1. & 14. a. 1. ᵐ Sup. 6. c. 12. Eccl. 37. d. 31. ⁿ Psal. 23. a. 1.

conſcientiam.* Si quis autem dixerit: 28
Hoc immolatum eſt idolis: nolite
manducare propter illum, qui indi-
cauit, & propter conſcientiam:* con- 29
ſcientiam autem dico non tuam, ſed G
alterius. Vt quid enim libertas mea
iudicatur ab aliena conſcientia? * Si 30
ego cum gratia participo, quid bla-
ſphemor pro eo quòd gratias ago?
*Col.3.c.17 ** Siue ergo manducatis, ſiue bibitis, 31
ſiue aliud quid facitis: omnia in glo-
riam Dei facite. * Sine offenſione 32
eſtote Iudæis, & Gentibus, & Eccle-
ſiæ Dei: * ſicut & ego per omnia o- 33
mnibus placeo, non quærens quod
mihi vtile eſt, ſed quod multis: vt
ſalui fiant.

CAP. XI.

IMitatores mei eſtote, ſicut & ego 1
Chriſti. * Laudo autem vos fra- 2
tres quòd per omnia mei memores A
eſtis: & ſicut tradidi vobis, præcepta
mea tenetis. * Volo autem vos ſcire 3
*Eph.5. c.23 * quòd omnis viri caput, Chriſtus
eſt: caput autem mulieris, vir: caput
verò Chriſti, Deus. * Omnis vir o- 4
rans, aut prophetans velato capite,
deturpat caput ſuum. * Omnis au- 5
tem mulier orans, aut prophetans
non velato capite, deturpat caput
ſuum, vnum enim eſt ac ſi decalue-
tur. * Nam ſi non velatur mulier, 6
tondeatur. Si verò turpe eſt mulieri B
tonderi, aut decaluari, velet caput
ſuum. * Vir quidem non debet vela- 7
re caput ſuum: quoniam imago &
gloria Dei eſt, mulier autem gloria
viri eſt. * Non enim vir ex muliere 8
*Gen.2. d.22 eſt, ſed mulier ex viro. * *Etenim 9
non eſt creatus vir propter mulie-
rem, ſed mulier propter virum.
* Ideo debet mulier poteſtatem ha- 10
bere ſupra caput propter Angelos.
* Verumtamen neque vir ſine mulie- 11
re: neque mulier ſine viro in Domi- C
no. *Nam ſicut mulier de viro: ita & 12
vir per mulierem: omnia autem ex
Deo. * Vos ipſi iudicate: decet mu- 13
lierem non velatam orare Deum?
* Nec ipſa natura docet vós, quód 14
vir quidem ſi comam nutriat, igno-
minia eſt illi: * mulier verò ſi comam 15
nutriat, gloria eſt illi: quoniam capil-
li pro velamine ei dati ſunt. * Si quis 16
autem videtur contentioſus eſſe: nos D
talem conſuetudinem non habemus,
neque Eccleſia Dei.* Hoc autem præ- 17
cipio: non laudans quòd non in me-
lius, ſed in deterius conuenitis. * Pri- 18
mùm quidem conuenientibus vobis
in Eccleſiam, audio ſciſſuras eſſe in-
19 ter vos, & ex parte credo. * Nam
oportet & hæreſes eſſe, vt & qui pro-
bati ſunt, manifeſti fiant in vobis.
20 * Cóuenientibus ergo vobis in vnum,
iam non eſt Dominicam cœnā man-
21 ducare. * Vnuſquiſque enim ſuam
cœnam præſumit ad manducandum.
Et alius quidem eſurit: alius autem
22 ebrius eſt. * Numquid domos non
E habetis ad manducandum, & biben-
dum? aut Eccleſiam Dei contemnitis,
& confunditis eos, qui non habent?
Quid dicam vobis? Laudo vos? in
23 hoc non laudo. * Ego enim accepi à
Domino quod & tradidi vobis, quo-
niam Dominus Ieſus in qua nocte
24 tradebatur, accepit panem, * & gra-
tias agens fregit, & dixit: *Accipite, *Mat.26. c.26
& manducate: hoc eſt corpus meum, Mar.14. c.22
quod pro vobis tradetur: hoc facite Luc.22. b.17.
25 in meam commemorationem. * Si-
F militer & calicem, poſtquam cœna-
uit, dicens: Hic calix nouum teſta-
mentum eſt in meo ſanguine. hoc
facite quotieſcúque bibetis, in meam
26 commemorationem. * Quotieſcum-
que enim mãducabitis panem hunc,
& calicem bibetis: mortem Domini
27 annunciabitis donec veniat. * Itaque *Ioan.6. f.59
quicũq; manducauerit panem hunc,
vel biberit calicem Domini indignè:
reus erit corporis, & ſanguinis Do-
28 mini. ** Probet autem ſeipſum ho- *2.Cor.13. b.5.
mo: & ſic de pane illo edat, & de ca-
29 lice bibat. * Qui enim manducat, &
G bibit indignè, iudicium ſibi mandu-
cat, & bibit: non diiudicans corpus
30 Domini. * Ideo inter vos multi in-
firmi & imbecilles, & dormiunt mul-
31 ti. * Quòd ſi noſmetipſos diiudica-
remus, non vtique iudicaremur.
32 * Dum iudicamur autem, à Domino
corripimur, vt non cum hoc mundo
33 damnemur. * Itaque fratres mei, cùm
conuenitis ad manducandum, inui-
34 cem expectate. * Si quis eſurit, domi
manducet: vt non in iudicium con-
ueniatis. Cetera autem, cùm venero,
diſponam.

CAP. XII.

DE ſpiritualibus autem, nolo vos 1
ignorare fratres. * Scitis quo- 2
A niam cùm Gentes eſſetis, ad ſimula-
chra muta prout ducebamini eun-
3 tes. * Ideo notum vobis facio, * quòd *Mar.9. f.19
nemo in Spiritu Dei loquens, dicit

ana-

anathema Iesu. Et nemo potest di-
cere, Dominus Iesus, nisi in Spiritu
sancto. * Diuisiones verò gratiarum 4
sunt, idem autem Spiritus: * Et diui- 5
siones ministrationum sunt, idem
autem Dominus: * Et diuisiones ope- 6
rationum sunt, idem verò Deus, qui
operatur omnia in omnibus. * Vni- 7
cuiq; autem datur manifestatio Spi-
ritus ad vtilitatem. * Alij quidem per 8
Spiritum datur sermo sapientiæ: alij
autem sermo scientiæ secundùm eun-
dem Spiritum: * alteri fides in eodem 9
Spiritu: alij gratia sanitatum in vno B
Spiritu: * alij operatio virtutum, alij 10
prophetia, alij discretio spirituum,
alij genera linguarum, alij interpre-
a Rom.12. a.6 tatio sermonum. * a Hæc autem o- 11
Eph.4.b.6 mnia operatur vnus atque idem Spi-
ritus, diuidens singulis prout vult.
Sicut enim corpus vnum est, & 12
membra habet multa, omnia autem
membra corporis cùm sint multa,
vnum tamen corpus sunt: ita &
Christus. * Etenim in vno Spiritu 13
omnes nos in vnum corpus baptiza-
ti sumus, siue Iudæi, siue Gentiles,
siue serui, siue liberi: & omnes in
vno Spiritu potati sumus. * Nam & 14
corpus non est vnum membrum, sed
multa. * Si dixerit pes: Quoniam non 15
sum manus, non sum de corpore:
num ideo non est de corpore? * Et si 16
dixerit auris: Quoniam non sum o-
culus, non sum de corpore: num ideo
non est de corpore? * Si totum corpus 17
oculus: vbi auditus? Si totum audi- C
tus: vbi odoratus? * Nunc autem po- 18
suit Deus membra, vnumquodque
eorum in corpore sicut voluit.
* Quòd si essent omnia vnum mem- 19
brum, vbi corpus? * Nunc autem 20
multa quidem membra, vnum au-
tem corpus. * Non potest autem 21
oculus dicere manui: Opera tua non
indigeo: aut iterum caput pedibus:
Non estis mihi necessarij. * Sed mul- 22
to magis quæ videntur membra cor-
poris infirmiora esse, necessariora
sunt: * & quæ putamus ignobiliora 23
membra esse corporis, his honorem
abundantiorem circundamus: & quæ
inhonesta sunt nostra, abundantio-
rem honestatem habent. * Honesta 24
autem nostra nullius egent: sed Deus
temperauit corpus, ei, cui deerat,
abundantiorem tribuẽdo honorem,
* vt non sit schisma in corpore, sed 25
idipsum pro inuicem solicita sint

26 membra. * Et si quid patitur vnum
D membrum, compatiuntur omnia
membra: siue gloriatur vnum mem-
brum, congaudent omnia membra.
27 * Vos autem estis corpus Christi, &
28 membra de membro. * b Et quosdam Eph.4. c.11
quidem posuit Deus in Ecclesia pri-
mùm Apostolos, secundò Prophe-
tas, tertiò Doctores, deinde virtutes,
exinde gratias curationum, opitula-
tiones, gubernationes, genera lin-
guarum, interpretationes sermonum.
29 * Numquid omnes Apostoli? num-
quid omnes Prophetæ? numquid o-
30 mnes Doctores? * numquid omnes
virtutes? nũquid omnes gratiam ha-
bent curationũ? numquid omnes lin-
guis loquuntur? numquid omnes in-
31 terpretantur? * Æmulamini autem
charismata meliora. Et adhuc excel-
lentiorem viam vobis demonstro.

CAP. XIII.

1 SI linguis hominum loquar, & an-
A gelorum, charitatem autem non
habeam, factus sum velut æs sonans,
2 aut cymbalum tinniens. * Et si ha-
buero prophetiam, & nouerim my-
steria omnia, & omnem scientiam:
& si habuero omnem fidem ita vt
montes transferam, charitatem au-
3 tem non habuero, nihil sum. * Et si
B distribuero in cibos pauperum o-
mnes facultates meas, & si tradidero
corpus meum ita vt ardeam, chari-
tatem autem non habuero, nihil mihi
4 prodest. Charitas patiens est, beni-
gna est: Charitas non æmulatur, non
5 agit perperam, non inflatur, * non
est ambitiosa, non quærit quæ sua
sunt, non irritatur, non cogitat ma-
6 lum, * non gaudet super iniquitate,
7 congaudet autem veritati: * omnia
C suffert, omnia credit, omnia sperat,
8 omnia sustinet. * Charitas numquam
excidit: siue prophetiæ euacuabun-
tur, siue linguæ cessabunt, siue scien-
9 tia destruetur. * Ex parte enim cog-
noscimus, & ex parte prophetamus.
10 * Cùm autem venerit quod perfe-
ctum est, euacuabitur quod ex par-
11 te est. * Cùm essem paruulus, lo-
D quebar vt paruulus, sapiebam vt par-
uulus, cogitabã vt paruulus. * Quan-
do autem factus sum vir, euacuaui
12 quæ erant paruuli. * Videmus nunc
per speculum in ænigmate: tunc au-
tem facie ad faciem. Nunc cogno-
sco ex parte: tunc autem cognoscam

sicut & cognitus sum. * Nunc au- 13
tem manent, fides, spes, charitas:
tria hæc. maior autem horum est
charitas.

CAP. XIIII.

Sectamini charitatem, æmulamini 1
spiritalia: magis autem vt prophe- A
tetis. * Qui enim loquitur lingua, 2
non hominibus loquitur, sed Deo:
nemo enim audit. Spiritu autem lo-
quitur mysteria. * nam qui prophe- 3
tat, hominibus loquitur ad ædifica-
tionem, & exhortationem, & con-
solationem. * Qui loquitur lingua, 4
semetipsum ædificat: qui autem pro-
phetat, Ecclesiam Dei ædificat. * Vo- 5
lo autem omnes vos loqui linguis:
magis autem prophetare. Nam ma-
ior est qui prophetat, quàm qui lo-
quitur linguis: nisi forte interprete-
tur vt Ecclesia ædificationem acci-
piat. * Nunc autem, fratres, si venero 6
ad vos linguis loquens: quid vobis B
prodero, nisi vobis loquar aut in re-
uelatione, aut in scientia, aut in pro-
phetia, aut in doctrina? * Tamen 7
quæ sine anima sunt vocem dantia,
siue tibia, siue cithara: nisi distinctio-
nem sonituum dederint, quomodo
scietur id, quod canitur, aut quod
citharizatur? * Etenim si incertam vo- 8
cem det tuba, quis parabit se ad bel-
lum? * Ita & vos per linguam nisi 9
manifestum sermonem dederitis: C
quomodo scietur id, quod dicitur?
eritis enim in aera loquentes. * Tam 10
multa, vt puta genera linguarum sunt
in hoc mundo: & nihil sine voce est.
* Si ergo nesciero virtutem vocis, 11
ero ei, cui loquor, barbarus: & qui
loquitur, mihi barbarus. * Sic & vos, 12
quoniam æmulatores estis spirituum,
ad ædificationem Ecclesiæ quærite
vt abundetis. * Et ideo qui loquitur 13
lingua: oret vt interpretetur. * Nam 14
si orem lingua, spiritus meus orat,
mens autem mea sine fructu est.
* Quid ergo est? Orabo spiritu, ora- 15
bo & mente: psallam spiritu, psallam
& mente. * Ceterùm si benedixeris 16
spiritu: qui supplet locum idiotæ,
quomodo dicet, Amen, super tuam
benedictionem? quoniam quid di-
cas, nescit. * nam tu quidem bene gra- 17
tias agis: sed alter non ædificatur. D
* Gratias ago Deo meo, quòd o- 18
mnium vestrum lingua loquor. * Sed 19
in Ecclesia volo quinque verba sensu
meo loqui, vt & alios instruam,
quàm decem millia verborum in lin-
20 gua. * Fratres nolite pueri effici sen-
sibus, sed malitia paruuli estote: sen-
21 sibus autem perfecti estote. * In lege
scriptum est: * Quoniam in aliis Isa. 28. c. 11
linguis & labiis aliis loquar populo
huic: & nec sic exaudient me, di-
22 cit Dominus. * Itaque linguæ in si-
E gnum sunt non fidelibus, sed infi-
delibus: prophetiæ autem non infi-
23 delibus, sed fidelibus. * Si ergo con-
ueniat vniuersa Ecclesia in vnum, &
omnes linguis loquantur, intrent au-
tem idiotæ, aut infideles: nonne di-
24 cent quòd insanitis? * Si autem o-
mnes prophetent, intret autem quis
infidelis, vel idiota, conuincitur ab
omnibus, diiudicatur ab omnibus:
25 * occulta cordis eius manifesta fiunt,
& ita cadens in faciem adorabit
Deum, pronuncians quòd verè Deus
26 in vobis sit. * Quid ergo est, fratres?
F cùm conuenitis, vnusquisque ve-
strum psalmum habet, doctrinam
habet, apocalypsim habet, linguam
habet, interpretationem habet: o-
27 mnia ad ædificationem fiant. * Siue
lingua quis loquitur, secundùm duos,
aut vt multum tres, & per partes, &
28 vnus interpretetur. * Si autem non
fuerit interpres, taceat in Ecclesia, si-
29 bi autem loquatur, & Deo. * Pro-
phetæ autem duo, aut tres dicant, &
30 ceteri diiudicent. * Quod si alij reue-
latum fuerit sedenti, prior taceat.
31 * Potestis enim omnes per singulos
prophetare: vt omnes discant, &
32 omnes exhortentur. * & spiritus
prophetarum prophetis subiecti sunt.
33 * Non enim est dissensionis Deus,
G sed pacis: sicut & in omnibus Eccle-
34 siis sanctorum doceo. * Mulieres in
Ecclesiis taceant, non enim permit-
titur eis loqui, sed subditas esse, sic-
35 ut * & lex dicit. * Si quid autem vo- Gen. 3. c. 16
lunt discere, domi viros suos inter-
rogent. Turpe est enim mulieri lo-
36 qui in Ecclesia. * An à vobis verbum
Dei processit? aut in vos solos perue-
37 nit? * Si quis videtur propheta esse,
aut spiritualis, cognoscat quæ scri-
bo vobis, quia Domini sunt manda-
38 ta. * Si quis autem ignorat, igno-
39 rabitur. * Itaque fratres æmulamini
prophetare: & loqui linguis nolite
40 prohibere. * Omnia autem honestè,
& secundùm ordinem fiant.

CAP. XV.

Gal. 1. b. 11 NOtum autem vobis facio, fra- 1
tres, Euangelium, quod prædi- A
caui vobis, quod & accepistis, in quo
& statis, * per quod & saluamini: qua 2
ratione prædicauerim vobis, si tene-
tis, nisi frustra credidistis. * Tradidi 3
enim vobis in primis quod & acce-
pi: quoniam Christus mortuus est
Isa. 53. b. 4 pro peccatis nostris a secundùm Scri-
pturas: * b & quia sepultus est, & 4
Io. 2. 19. Ioan. 20. a. 19 quia resurrexit tertia die secundùm
Scripturas: * & quia visus est Ce- 5
phæ, & post hoc vndecim. * Dein- 6
de visus est plus quàm quingentis
fratribus simul: ex quibus multi ma-
nent vsque adhuc, quidam autem
dormierunt: * Deinde visus est Iaco- 7
bo, deinde Apostolis omnibus: * No- 8
uissimè autem omnium tamquam B
abortiuo, visus est & mihi. * c Ego 9
Act. 9. a. 3 enim sum minimus Apostolorum,
Eph. 3. b. 8 qui non sum dignus vocari Aposto-
lus, quoniam persecutus sum Eccle-
siam Dei. * Gratia autem Dei sum 10
id, quod sum; & gratia eius in me
vacua non fuit, sed abundantiùs il-
lis omnibus laboraui: non ego au-
tem, sed gratia Dei mecum: * Siue 11
enim ego, siue illi: sic prædicamus,
& sic credidistis. * Si autem Christus 12
prædicatur quòd resurrexit à mor-
tuis, quomodo quidam dicunt in vo-
bis, quoniam resurrectio mortuorum
non est? * Si autem resurrectio mor- 13
tuorum non est: neque Christus re-
surrexit. * Si autem Christus non re- 14
surrexit, inanis est ergo prædicatio
nostra, inanis est & fides vestra: * in- 15
uenimur autem & falsi testes Dei:
quoniam testimonium diximus ad- C
uersus Deum quòd suscitauerit Chri-
stum, quem non suscitauit, si mortui
non resurgunt. * Nam si mortui non 16
resurgunt, neque Christus resurre-
xit. * Quòd si Christus non resurre- 17
xit, vana est fides vestra, adhuc enim
estis in peccatis vestris. * Ergo & qui 18
dormierunt in Christo, perierunt.
* Si in hac vita tantùm in Christo 19
sperantes sumus, miserabiliores su-
mus omnibus hominibus. * Nunc 20
autem Christus resurrexit à mortuis
Col. 1. c. 18 Apoc. 1. b. 5 primitiæ dormientium, * d quoniam 21
quidem per hominem mors, & per
hominem resurrectio mortuorum.
* Et sicut in Adam omnes moriun- 22
tur, ita & in Christo omnes viuifica-
23 buntur. * Vnusquisque autem in suo 1. Thess. 4. b. 15
ordine, primitiæ Christus, deinde ij,
qui sunt Christi, qui in aduentu eius
24 crediderunt. * Deinde finis: cùm tra-
diderit regnum Deo & Patri, cum
euacuauerit omnem principatum, &
25 potestatem, & virtutem. * Oportet
D autem illum regnare e donec ponat Psal. 109. a. 1 Heb. 1. d. 13. & 10 c. 13
omnes inimicos sub pedibus eius.
26 * Nouissima autem inimica destrue-
tur mors. f Omnia enim subiecit sub Ps. 8. c. 8 Heb. 2. b. 8
pedibus eius. Cùm autem dicat:
27 * Omnia subiecta sunt ei, sine dubio
præter eum, qui subiecit ei omnia.
28 * Cùm autem subiecta fuerint illi
omnia: tunc & ipse Filius subiectus
erit ei, qui subiecit sibi omnia, vt sit
29 Deus omnia in omnibus. * Alio-
quin quid facient qui baptizantur
pro mortuis, si omnino mortui non
resurgunt? vt quid & baptizantur
30 pro illis? * vt quid & nos periclita-
31 mur omni hora? * Quotidie morior
per vestram gloriam, fratres, quam
habeo in Christo Iesu Domino no-
32 stro. * Si (secundùm hominem) ad
bestias pugnaui Ephesi, quid mihi
prodest, si mortui non resurgunt?
g manducemus, & bibamus, cras Isa. 22. d. 13 Sap. 2. b. 6
33 enim moriemur. * Nolite seduci:
Corrumpunt mores bonos colloquia
34 mala. * Euigilate iusti, & nolite pec-
E care: ignorantiam enim Dei qui-
dam habent, ad reuerentiam vobis
35 loquor. * Sed dicet aliquis: Quo-
modo resurgunt mortui? qualíve
36 corpore venient? * Insipiens, tu quod
seminas non viuificatur, nisi priùs
37 moriatur. * Et quod seminas, non
corpus, quod futurum est, seminas,
sed nudum granum, vt puta tritici,
38 aut alicuius ceterorum. * Deus au-
tem dat illi corpus sicut vult; & vni-
cuique seminum proprium corpus.
39 * Non omnis caro, eadem caro: sed
alia quidem hominum, alia verò pe-
corum, alia volucrum, alia autem
40 piscium. * Et corpora cælestia, &
corpora terrestria: sed alia quidem
cælestium gloria, alia autem terre-
41 strium: * Alia claritas solis, alia cla-
F ritas lunæ, & alia claritas stellarum.
Stella enim à stella differt in clarita-
42 te: * sic & resurrectio mortuorum.
Seminatur in corruptione, surget
43 in incorruptione. * Seminatur in
ignobilitate, surget in gloria: Semi-
natur in infirmitate, surget in vir-
44 tute: * Seminatur corpus animale,

surget corpus spiritale. Si est corpus
animale, est & spiritale, sicut scriptú
Gen.2.b.7 est: Factus est primus homo Adam 45
in animam viuentem, nouissimus A-
dam in spiritum viuificantem. Sed 46
non prius quod spiritale est, sed quod
animale: deinde quod spiritale. Pri- 47
mus homo de terra, terrenus: secun-
dus homo de cælo, cælestis. Qualis 48
terrenus, tales & terreni: & qualis cæ-
lestis, tales & cælestes. Igitur, sicut 49
portauimus imaginem terreni, porte-
mus & imaginem cælestis. Hoc au- 50
tem dico, fratres: quia caro & sanguis
regnum Dei possidere non possunt:
neque corruptio incorruptelam pos-
sidebit. Ecce mysterium vobis dico: 51
Omnes quidem resurgemus, sed non G
omnes immutabimur. In momen- 52
to, in ictu oculi, in nouissima tuba:
canet enim tuba, & mortui resurgent
incorrupti: & nos immutabimur.
Oportet enim corruptibile hoc in- 53
duere incorruptionem: & mortale
hoc induere immortalitatem. Cùm 54
autem mortale hoc induerit immor-
talitatem, tunc fiet sermo, qui scri-
Osee 13. d.14 ptus est: Absorpta est mors in vi-
ctoria. Vbi est mors victoria tua? 55
Heb.2 d. 14 vbi est mors stimulus tuus? Stimu- 56
lus autem mortis peccatum est: vir-
Ios.1 a 5 tus vero peccati lex. Deo autem 57
gratias, qui dedit nobis victoriam
per Dominum nostrum Iesum Chri-
stum. Itaque fratres mei dilecti, sta- 58
biles estote, & immobiles: abundan-
tes in opere Domini semper, scientes
quòd labor vester non est inanis in
Domino.

CAP. XVI.

DE collectis autem, quæ fiunt in 1
sanctos, sicut ordinaui Ecclesiis A
Galatiæ, ita & vos facite. Per vnam 2
sabbati vnusquisque vestrum apud se
seponat, recondens quod ei bene pla-
cuerit: vt non, cùm venero, tunc col-
lectæ fiant. Cùm autem præsens 3
fuero: quos probaueritis per episto-
las, hos mittam perferre gratiam ve-
stram in Ierusalem. Quòd si dignũ 4
fuerit vt & ego eam, mecum ibunt.

5 Veniam autem ad vos, cùm Ma-
cedoniam pertransiero: nam Mace-
6 doniam pertransibo. Apud vos au-
B tem forsitan manebo, vel etiam hie-
mabo: vt vos me deducatis quocum-
7 que iero. Nolo enim vos modò in
transitu videre, spero enim me ali-
quantulum temporis manere apud
8 vos, si Dominus permiserit. Per-
manebo autem Ephesi vsque ad Pen-
9 tecosten. Ostium enim mihi aper-
tum est magnum, & euidens: & ad-
10 uersarij multi. Si autem venerit
Timotheus, videte vt sine timore sit
apud vos: opus enim Domini opera-
11 tur, sicut & ego. Nequis ergo il-
lum spernat: deducite autem illum in
pace, vt veniat ad me: expecto enim
12 illum cum fratribus. De Apollo au-
C tem fratre vobis notum facio, quo-
niam multum rogaui eum vt veniret
ad vos cum fratribus: & vtique non
fuit voluntas vt nunc veniret: veniet
13 autem, cùm ei vacuum fuerit. Vigi-
late, state in fide, viriliter agite, &
14 confortamini. omnia vestra in cha-
15 ritate fiant. Obsecro autem vos fra-
tres, nostis domum Stephanæ, &
Fortunati, & Achaici: quoniam sunt
primitiæ Achaiæ, & in ministerium
16 sanctorum ordinauerunt seipsos: vt
& vos subditi sitis eiusmodi, & o-
17 mni cooperanti, & laboranti. Gau-
D deo autem in præsentia Stephanæ, &
Fortunati, & Achaici: quoniam id,
quod vobis deerat, ipsi suppleuerunt:
18 refecerunt enim & meum spiritum,
& vestrum. Cognoscite ergo qui hu-
19 iusmodi sunt. Salutant vos Ecclesiæ
Asiæ. Salutant vos in Domino mul-
tum, Aquila, & Priscilla cum dome-
stica sua Ecclesia: apud quos & ho-
20 spitor. Salutant vos omnes fratres.
Salutate inuicem in osculo sancto.
21 Salutatio, mea manu Pauli. Si
22 quis non amat Dominum nostrum
Iesum Christum, sit anathema, Ma-
ran Atha. Gratia Domini nostri
23 Iesu Christi vobiscum. Charitas
24 mea cum omnibus vobis in Christo
Iesu. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD CORINTHIOS SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apostolus Iesu Chri- 1
sti per voluntatem Dei, & Ti- A
motheus frater, Ecclesiæ Dei,
quæ est Corinthi cum omnibus san-
ctis, qui sunt in vniuersa Achaia.
• Gratia vobis, & pax à Deo patre 2
nostro, & Dño Iesu Christo. •a Bene- 3
dictus Deus & Pater Domini nostri
Iesu Christi, Pater misericordiarum,
& Deus totius consolationis, • qui 4
consolatur nos in omni tribulatione
nostra: vt possimus & ipsi consolari
eos, qui in omni pressura sunt, per
exhortationẽ, qua exhortamur & ipsi
à Deo. • Quoniam sicut abundant 5
passiones Christi in nobis: ita & per
Christum abundat cõsolatio nostra.
Siue autem tribulamur pro vestra 6
exhortatione & salute, siue consola- B
mur pro vestra consolatione, siue ex-
hortamur pro vestra exhortatione
& salute, quæ operatur tolerantiam
earundem passionum, quas & nos pa-
timur: • vt spes nostra firma sit pro 7
vobis: scientes quòd sicut socij pas-
sionũ estis, sic eritis & consolationis.
• Non enim volumus ignorare vos 8
fratres de tribulatione nostra, quæ
facta est in Asia, quoniam supra mo-
dum grauati sumus supra virtutem,
ità vt tæderet nos etiam viuere. • Sed 9
ipsi in nobismetipsis respõsum mor-
tis habuimus, vt non simus fidentes
in nobis, sed in Deo, qui suscitat
mortuos: • qui de tantis periculis nos 10
eripuit, & eruit: in quem speramus
quoniam & adhuc eripiet, • adiuuã- 11
tibus & vobis in oratione pro nobis:
vt ex multorum personis, eius quæ
in nobis est donationis, per multos
gratiæ agantur pro nobis. Nam glo- 12
ria nostra hæc est, testimonium con-
scientiæ nostræ, quòd in simplicitate C
cordis & sinceritate Dei: & non in
sapientia carnali, sed in gratia Dei
conuersati sumus in hoc mundo: ab-
undantius autem ad vos. Non enim 13
alia scribimus vobis, quàm quæ legi-

a Eph. 1. a. 3
1. Pet. 1. a. 2

stis, & cognouistis. Spero autẽ quòd
14 vsque in finem cognoscetis, • sicut
& cognouistis nos ex parte, quòd
gloria vestra sumus, sicut & vos no-
stra, in die Domini nostri Iesu Chri-
15 sti. Et hac confidentia volui prius
venire ad vos, vt secundam gratiam
16 haberetis: • & per vos transire in Ma-
cedoniam, & iterum à Macedonia
venire ad vos, & à vobis deduci in
17 Iudæam. • Cùm ergo hoc voluissem,
numquid leuitate vsus sum? Aut quæ
cogito, secundùm carnem cogito,
18 vt sit apud me EST, & NON? Fi-
D delis autem Deus, quia sermo no-
ster, qui fuit apud vos, non est in
19 illo EST, & NON. • Dei enim fi-
lius Iesus Christus, qui in vobis per
nos prædicatus est, per me, & Silua-
num, & Timotheum, non fuit EST
20 & NON, sed EST in illo fuit. • Quot-
quot enim promissiones Dei sunt, in
illo EST: ideo & per ipsum Amen
21 Deo ad gloriam nostram. • Qui autẽ
confirmat nos vobiscum in Christo,
22 & qui vnxit nos Deus: • qui & si-
gnauit nos, & dedit pignus Spiritus
23 in cordibus nostris. • Ego autem te-
stem Deum inuoco in animã meam,
quòd parcens vobis, non veni vltrà
Corinthum: non quia dominamur
fidei vestræ, sed adiutores sumus gau-
dij vestri: nam fide statis.

CAP. II.

1 STatui autem hoc ipsum apud me,
A ne iterum in tristitia venirem ad
2 vos. • Si enim ego cõtristo vos: & quis
est, qui me lætificet, nisi qui contri-
3 statur ex me? • Et hoc ipsum scripsi
vobis, vt non cũ venero, tristitiam su-
per tristitiam habeam, de quibus o-
portuerat me gaudere: confidens in
omnibus vobis, quia meum gaudiũ,
4 omnium vestrum est. Nam ex mul-
ta tribulatione, & angustia cordis
scripsi vobis per multas lacrymas: nõ
vt contristemini: sed vt sciatis, quam
charitatem habeam abundantiùs in
5 vobis. • Si quis autem contristauit,
B non me contristauit: sed ex parte, vt
6 non onerem omnes vos. Sufficit illi,
qui huiusmodi est, obiurgatio hæc,
7 quæ fit à pluribus: • ita vt econtrario
magis donetis, & cõsolemini, ne for-
tè abundantiori tristitia absorbeatur
8 qui eiusmodi est. • Propter quod ob-
secro vos, vt confirmetis in illũ cha-
9 ritatem. • Ideo enim & scripsi, vt cog-
C noscam experimentum vestrum, an

in omnibus obedientes sitis. * Cui 10
autẽ aliquid donastis, & ego: nam &
ego quod donaui, si quid donaui,
propter vos in persona Christi, * vt 11
non circumueniamur à satana: non
enim ignoramus cogitationes eius.
* Cùm venissem autem Troadẽ pro- 12
pter Euangelium Christi, & ostium
mihi apertum esset in Domino, * non 13
habui requiem spiritui meo, eo quòd D
non inuenerim Titum fratrẽ meum,
sed valefaciens eis, profectus sum in
Macedoniam. * Deo autẽ gratias, qui 14
semper triũphat nos in Christo Iesu,
& odorem notitiæ suæ manifestat
per nos in omni loco: * quia Christi 15
bonus odor sumus Deo in iis, qui sal-
ui fiunt, & in iis, qui pereunt: * aliis 16
quidem odor mortis in mortem: aliis
autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc
quis tam idoneus? * Non enim sumus 17
sicut plurimi, adulterãtes verbũ Dei,
sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo,
coram Deo, in Christo loquimur.

CAP. III.

INcipimus iterum nosmetipsos cõ- 1
mendare? aut numquid egemus? A
(sicut quidam) commendatitiis epi-
stolis ad vos, aut ex vobis? * Epistola 2
nostra vos estis, scripta in cordibus
nostris, quæ scitur, & legitur ab o-
mnibus hominibus: * manifestati 3
quòd epistola estis Christi, ministra- B
ta à nobis, & scripta non atramento,
sed spiritu Dei viui: non in tabulis la-
pideis, sed in tabulis cordis carnali-
bus. * Fiduciam autẽ talem habemus 4
per Christum ad Deum: * non quod 5
sufficientes simus cogitare aliquid à
nobis quasi ex nobis: sed sufficientia
nostra ex Deo est: * qui & idoneos 6
nos fecit ministros noui testamenti:
nõ litera, sed Spiritu. litera enim oc-
cidit, Spiritus autem viuificat. * Quòd 7
si ministratio mortis litteris defor-
mata in lapidibus, fuit in gloria, ita
vt non possent intẽdere filij Israel in
faciem Moysi propter gloriam vul-
tus eius, quæ euacuatur: * quomo- 8
do non magis ministratio Spiritus e-
rit in gloria? * Nam si ministratio 9
damnationis gloria est: multo magis C
abundat ministerium iustitiæ in glo-
ria. * Nam nec glorificatũ est, quod 10
claruit in hac parte, propter excellen-
tem gloriam. * Si enim quod euacua- 11
tur, per gloriã est: multo magis quod
manet, in gloria est. * Habentes igitur 12
talem spem, multa fiducia vtimur:

13 * & non sicut Moyses ponebat vela- Exo. 34. d. 33
men super faciem suam, vt non in-
tenderent filij Israel in faciem eius,
14 quod euacuatur, * sed obtusi sunt sen-
sus eorum. Vsque in hodiernum e-
nim diẽ idipsum velamen in lectione
veteris testamenti manet non reue-
latum, (quoniam in Christo euacua-
15 tur) * sed vsque in hodiernum diem,
D cùm legitur Moyses, velamen positũ
16 est super cor eorum. * Cùm autem
conuersus fuerit ad Dominum, aufe-
17 retur velamen. * Dominus autem Ioan. 4.
Spiritus est: Vbi autem Spiritus Do- e. 24
18 mini, ibi libertas. * Nos verò omnes,
reuelata facie gloriam Domini specu-
lantes, in eandem imaginem trans-
formamur à claritate in claritatem,
tamquam à Domini Spiritu.

CAP. IIII.

1 IDeo habentes administrationem,
A iuxta quod misericordiam conse-
2 cuti sumus, non deficimus, * sed abdi-
camus occulta dedecoris, non ambu-
lantes in astutia, neque adulterantes
verbum Dei, sed in manifestatione
veritatis commendantes nosmetipsos
ad omnem conscientiam hominum
3 coram Deo. * Quòd si etiam opertum
est Euangelium nostrum: in iis, qui
4 pereunt, est opertum: * in quibus Deus
huius sæculi excæcauit mentes infi-
delium, vt non fulgeat illis illumina-
tio Euangelij gloriæ Christi, qui est
5 imago Dei. * Non enim nosmetipsos
B prædicamus, sed Iesum Christum
Dominum nostrum: nos autem ser-
6 uos vestros per Iesum: * quoniam
Deus, qui dixit de tenebris lucẽ splen-
descere, ipse illuxit in cordibus nostris
ad illuminationem scientiæ claritatis
7 Dei, in facie Christi Iesu. * Habemus
autem thesaurum istum in vasis fictí-
libus: vt sublimitas sit virtutis Dei,
8 & non ex nobis. * In omnibus tribu-
C lationem patimur, sed non angustia-
mur: aporiamur, sed non desti-
9 tuimur: * persecutionem patimur, sed
non derelinquimur: deiicimur, sed
10 non perimus: * semper mortificatio-
nem Iesu in corpore nostro circum-
ferentes, vt & vita Iesu manifestetur
11 in corporibus nostris. * Semper enim
nos, qui viuimus, in mortem tradi-
mur propter Iesum: vt & vita Iesu
manifestetur in carne nostra morta-
12 li. * Ergo mors in nobis operatur, vi-
13 ta autem in vobis. * Habentes autem
eũdem spiritum fidei, sicut scriptum

est

Psal. 115. a.5 est: * Credidi, Propter quod locutus
sum: & nos credimus, propter quod
& loquimur: * scientes quoniam qui 14
suscitauit Iesum, & nos cum Iesu sus-
citabit, & constituet vobiscum. * O- 15
mnia enim propter vos: vt gratia ab- D
undans per multos in gratiarum a-
ctione, abundet in gloriam Dei. * Pro- 16
pter quod non deficimus: sed licet is,
qui foris est, noster homo corrum-
patur: tamen is, qui intus est, renoua-
tur de die in diem. * Id enim, quod in 17
præsenti est momentaneum & leue
tribulationis nostræ, supra modum
in sublimitate æternum gloriæ pon-
dus operatur in nobis, * non con- 18
templantibus nobis quæ videntur,
sed quæ non videntur. Quæ enim vi-
dentur, temporalia sunt: quæ autem
non videntur, æterna sunt.

CAP. V.

Scimus enim quoniam si terrestris 1
domus nostra huius habitationis A
dissoluatur, quòd ædificationem ex
Deo habemus, domum nõ manufa-
ctam, æternam in cælis. * Nam & in 2
Apoc. 16. c.15 hoc ingemiscimus, habitationẽ no-
stram, quæ de cælo est, superindui
cupientes: * si tamen vestiti, non nu- 3
di inueniamur. * Nam & qui sumus 4
in hoc tabernaculo, ingemiscimus
grauati: eo quòd nolumus expoliari,
sed superuestiri, vt absorbeatur quod
mortale est, à vita. * Qui autem efficit 5
nos in hoc ipsum, Deus, qui dedit no-
bis pignus spiritus. * Audentes igitur 6
semper, scientes quoniã dum sumus B
in corpore, peregrinamur a Domino:
(* per fidem enim ambulamus, & 7
non per speciem) * audemus autem, 8
& bonam voluntatem habemus ma-
gis peregrinari à corpore, & præ-
sentes esse ad Dominum. * Et ideo 9
contendimus siue absentes, siue præ-
sentes placere illi. * Omnes enim 10
Rom. 14. b.10 nos manifestari oportet ante Tribu-
nal Christi, vt referat vnusquisque
propria corporis, prout gessit, siue
bonum, siue malum. * Scientes ergo 11
timorem Dñi hominibus suademus, C
Deo autẽ manifesti sumus. Spero au-
tem & in conscientiis vestris manife-
stos nos esse. * Non iterum commen- 12
damus nos vobis, sed occasionem da-
mus vobis gloriandi pro nobis: vt
habeatis ad eos, qui in facie glorian-
tur, & nõ in corde. * Siue enim men- 13
te excedimus, Deo: siue sobrij su-
mus, vobis. * Charitas enim Christi 14
vrget nos: æstimantes hoc, quoniam
si vnus pro omnibus mortuus est, er-
15 go omnes mortui sunt: * & pro omni-
bus mortuus est Christus: vt, & qui
viuunt, iam non sibi viuãt, sed ei, qui
pro ipsis mortuus est & resurrexit.
16 * Itaque nos ex hoc neminẽ nouimus
D secundum carnẽ. Et si cognouimus
secundùm carnem Christum: sed nũc
17 iam non nouimus. * Si qua ergo in
Christo noua creatura, vetera transi-
erunt: * ecce facta sunt omnia noua. Isa. 43. c.19 Apo. 21. b.5
18 * Omnia autẽ ex Deo, qui nos recõci-
liauit sibi per Christũ: & dedit nobis
19 ministerium reconciliationis. * quo-
niam quidem Deus erat in Christo
mundum reconcilians sibi, nõ repu-
tans illis delicta ipsorum, & posuit in
20 nobis verbum reconciliationis. * Pro
Christo ergo legatione fungimur, tã-
quam Deo exhortante per nos. Ob-
secramus pro Christo, reconciliamini
21 Deo. * Eum, qui non nouerat pecca-
tum, pro nobis peccatum fecit, vt nos
efficeremur iustitia Dei in ipso.

CAP. VI.

1 Adiuuantes autẽ exhortamur ne
A in vacuum gratiam Dei recipia-
2 tis. * Ait enim: * Tempore accepto ex- Isa. 49. c.8
audiui te, & in die salutis adiuui te.
Ecce nunc tempus acceptabile, ecce
3 nunc dies salutis. * nemini dantes vl- 1. Cor. 10. f.32
lam offensionem, vt nõ vituperetur
4 ministerium nostrum: * sed in omni-
bus exhibeamus nosmetipsos * sicut 1. Cor. 4. a.1
Dei ministros in multa patientia, in
tribulationibus, in necessitatibus, in
5 angustiis, * in plagis, in carceribus, in
B seditionibus, in laboribus, in vigiliis,
6 in ieiuniis, * in castitate, in scientia, in
longanimitate, in suauitate, in Spiritu
7 sancto, in charitate non ficta, * in ver-
bo veritatis, in virtute Dei, per arma
8 iustitiæ à dextris, & à sinistris, * per
gloriam, & ignobilitatem, per infa-
miam, & bonam famam: vt seducto-
res, & veraces, sicut qui ignoti, & co-
9 gniti: * quasi morientes, & ecce viui-
mus: vt castigati, & non mortificati:
10 * quasi tristes, sẽper autem gaudentes:
C sicut egentes, multos autem locuple-
tantes: tamquam nihil habentes, &
11 omnia possidentes. * Os nostrum pa-
tet ad vos o Corinthij, cor nostrum
12 dilatatum est. * Non angustiamini
in nobis: angustiamini autem in vi-
13 sceribus vestris: * eandem autem ha-
bentes remunerationem, tamquam
14 filiis dico: dilatamini & vos. * No-

lite

lite iugum ducere cum infidelibus.
Quæ enim participatio iustitiæ cum
iniquitate? Aut quæ societas luci ad
tenebras? *Quę autē conuentio Chri- 15
sti ad Belial? Aut quæ pars fideli cum
infideli? *Qui autem consensus tem- 16
pio Dei cum idolis? *Vos enim estis D
templum Dei viui, sicut dicit Deus:
*Quoniam inhabitabo in illis, & in-
ambulabo inter eos, & ero illorum
Deus, & ipsi erunt mihi populus.
*Propter quod exite de medio eorū, 17
& separamini, dicit Dominus, & im-
mundum ne tetigeritis: *& ego reci- 18
piam vos: *& ero vobis in patrem, &
& vos eritis mihi in filios, & filias, di-
cit Dominus omnipotens.

1 Cor. 3. d. 17. & 6. d. 19
Leu. 26. b. 12
Ier. 31. a. 9

CAP. VII.

HAs ergo habentes promissiones, 1
charissimi, mundemus nos ab o- A
mni inquinamento carnis, & spiritus
perficientes sanctificatiōné in timore
Dei. *Capite nos. Neminem læsi- 2
mus, neminem corrupimus, neminē
circumuenimus. *Non ad conde- 3
mnationem vestram dico. prædixi-
mus enim quòd in cordibus nostris
estis ad commoriendum, & ad cōui-
uēdum. *Multa mihi fiducia est apud 4
vos, multa mihi gloriatio pro vobis,
repletus sum consolatione, superab-
undo gaudio in omni tribulatione
nostra. *Nam & cùm venissemus in 5
Macedoniam, nullam requiem ha- B
buit caro nostra, sed omnem tribula-
tionem passi sumus: foris pugnæ, in-
tus timores. *Sed qui consolatur hu- 6
miles, consolatus est nos Deus in ad-
uentū Titi. *Nō solùm autem in ad- 7
uentu eius, sed etiam in consolatio-
ne, qua consolatus est in vobis, refe-
rens nobis vestrum desiderium, ve-
strum fletum, vestram æmulationem
pro me, ita vt magis gauderē. *Quo- 8
niam etsi contristaui vos in epistola,
non me pœnitet: etsi pœniteret, vidēs
quòd epistola illa (etsi ad horam) vos
contristauit, *nunc gaudeo: non quia 9
contristati estis, sed quia contristati C
estis ad pœnitentiam. Contristati e-
nim estis secūdùm Deum, vt in nul-
lo detrimentum patiamini ex nobis.
*Quæ enim secundùm Deum tristi- 10
tia est, pœnitentiam in salutem stabi-
lem operatur: sæculi autem tristitia
mortem operatur. *Ecce enim hoc 11
ipsum, secundū Deum cōtristari vos,
quantam in vobis operatur solicitudi-
nem: sed defensionē, sed indignatio-

1. Pet. 5. c. 19

nem, sed timorē, sed desiderium, sed
æmulationē, sed vindictam: in omni-
bus exhibuistis vos, incontaminatos
12 esse negotio. *Igitur, etsi scripsi vobis,
non propter eum, qui fecit iniuriam,
nec propter eum, qui passus est: sed
D ad manifestandam solicitudinē no-
13 stram, quam habemus pro vobis *co-
ram Deo: ideo consolati sumus. In
consolatione autem nostra, abun-
dātiùs magis gauisi sumus super gau-
dio Titi, quia refectus est spiritus eius
14 ab omnibus vobis. *& si quid apud
illum de vobis gloriatus sum, non
sum confusus: sed sicut omnia vo-
bis in veritate locuti sumus, ita &
gloriatio nostra, quæ fuit ad Titum,
15 veritas facta est, *& viscera eius ab-
undantiùs in vobis sunt: reminiscen-
tis omnium vestrum obedientiam:
quomodo cum timore, & tremore
16 excepistis illum. *Gaudeo quòd in
omnibus confido in vobis.

CAP. VIII.

1 NOtam autem facimus vobis, fra-
A tres, gratiam Dei, quę data est in
2 Ecclesiis Macedoniæ: *quòd in mul-
to experimento tribulationis abun-
dantia gaudij ipsorum fuit, & altis-
sima paupertas eórum abundauit in
3 diuitias simplicitatis eorum: *quia se-
cundùm virtutem testimonium illis
reddo, & supra virtutem voluntarij
4 fuerunt, *cum multa exhortatione
obsecrantes nos gratiā, & communi-
cationem ministerij, quod fit in San-
5 ctos. *Et nō sicut sperauimus, sed se-
metipsos dederunt primùm Domi-
no, deinde nobis per volūtatem Dei,
6 *ita vt rogaremus Titum: vt quemad-
B modum cœpit, ita & perficiat in vo-
7 bis etiam gratiam istam. *Sed sicut in
omnibus abundatis fide, & sermone,
& scientia, & omni solicitudine, in-
super & charitāte vestra in nos, vt &
8 in hac gratia abundetis. *Non quasi
imperans dico: sed per aliorum so-
licitudinem, etiam vestræ charitatis
9 ingenium bonum cōprobans. *Scitis
enim gratiam Dñi nostri Iesu Chri-
sti, quoniam propter vos egenus fa-
ctus est, cùm esset diues, vt illius in-
10 opia vos diuites essetis. *Et consilium
in hoc do: hoc enim vobis vtile est,
qui non solùm facere, sed & vel-
11 le cœpistis ab anno priore: *nunc
verò & facto perficite: vt quemad-
modum promptus est animus vo-
luntatis, ita sit & perficiendi ex eo,

quod

quod habetis. * Si enim voluntas 12
prompta est, secundùm id, quod ha- C
bet, accepta est, non secundum id,
quod non habet. *Nõ enim vt alijs sit 13
remissio, vobis autem tribulatio, sed
ex æqualitate. * In præsenti tempore 14
vestra abundantia illorum inopiam
suppleat: vt & illorũ abundantia ve-
stræ inopię sit supplementum, vt fiat
*Exo. 16. d. 18 æqualitas, sicut scriptum est: * *Qui 15
multum nõ abundauit: & qui modi-
cum, non minorauit. Gratias autem 16
Deo, qui dedit eandem solicitudinem
pro vobis in corde Titi, *quoniã ex- 17
hortationem quidem suscepit: sed
cùm solicitior esset, sua volũtate pro-
fectus est ad vos. * Misimus etiam 18
cum illo fratrem, cuius laus est in Eu- D
angelio per omnes Ecclesias: *non so- 19
lum autem, sed & ordinatus est ab
Ecclesiis comes peregrinationis no-
stræ in hãc gratiam, quæ ministratur
à nobis ad Dominĩ gloriam, & desti-
natam voluntatẽ nostram: *deuitan- 20
tes hoc, ne quis nos vituperet in hac
plenitudine, quæ ministratur à no-
*Rom. 12. d. 17 bis. *Prouidemus enim bona nõ solũ 21
coram Deo, sed etiam coram homi-
nibus. * Misimus autem cum illis & 22
fratrem nostrum, quem probauimus
in multis sæpe solicitum esse: nunc
autem multo solicitiorem, confiden-
tia multa in vos, * siue pro Tito, qui 23
est socius meus, & in vos adiutor, si-
ue fratres nostri, Apostoli Ecclesiarũ,
gloria Christi. * Ostensionem ergo, 24
quæ est charitatis vestræ, & nostræ
gloriæ pro vobis, in illos ostendite in
faciem Ecclesiarum.

CAP. IX.

NAm de ministerio, quod fit in 1
sanctos ex abundanti est mihi A
scribere vobis. *Scio enim promptum 2
animum vestrum: pro quo de vobis
glorior apud Macedones. Quoniam
& Achaia parata est ab anno præte-
rito, & vestra æmulatio prouocauit
plurimos. Misi autem fratres: vt ne 3
quod gloriamur de vobis, euacuetur
in hac parte, vt (quemadmodum
dixi) parati sitis: *ne cùm venerint 4
Macedones mecũ, & inuenerint vos B
imparatos, erubescamus nos (vt non
dicamus vos) in hac substantia. *Ne- 5
cessarium ergo existimaui rogare
fratres, vt præueniant ad vos, & præ-
parent repromissam benedictionem
hanc paratam esse sic, quasi benedi-
ctionem, non tamquam auaritiam.

6 * Hoc autem dico: Qui parcè semi-
nat, parcè & metet: & qui seminat in
benedictionibus, de benedictionibus
7 & metet. *Vnusquisque prout desti-
nauit in corde suo, non ex tristitia,
aut ex necessitate: *hilarẽ enim dato- *Eccli. 35. b. 11
8 rem diligit Deus. Potens est autem
C Deus omnem gratiam abundare fa-
cere in vobis: vt in omnibus semper
omnem sufficientiam habentes, ab-
9 undetis in omne opus bonum, *sicut
scriptum est: *Dispersit, dedit pau- *Psal. 111. b. 9
peribus: iustitia eius manet in sæ-
10 culum sæculi. * Qui autem admini-
strat semen seminanti: & panem ad
manducandum præstabit, & multi-
plicabit semẽ vestrum, & augebit in-
11 crementa frugum iustitiæ vestræ: *vt
D in omnibus locupletati abundetis in
omnem simplicitatem, quæ operatur
per nos gratiarum actionem Deo.
12 *Quoniam ministerium huius officij
non solùm supplet ea, quæ desunt
sanctis, sed etiam abundat per multas
13 gratiarum actiones in Domino, * per
probationem ministerij huius, glori-
ficantes Deum in obedientia confes-
sionis vestræ, in Euangelium Christi,
& simplicitate communicationis in
14 illos, & in omnes, *& in ipsorum ob-
secratione pro vobis, desiderantium
vos propter eminentem gratiam Dei
15 in vobis. *Gratias Deo super inenar-
rabili dono eius.

CAP. X.

1 IPse autem ego Paulus obsecro vos
A per mansuetudinem, & modestiã
Christi, qui in facie quidem humilis
sum inter vos, absens autem confido
2 in vobis. * Rogo autem vos ne præ-
sens audeam per eam confidentiam,
qua existimor audere in quosdã, qui
arbitrantur nos tamquam secundùm
3 carnem ambulemus. *In carne enim
ambulantes, non secundùm carnem
4 militamus. * Nam arma militiæ no-
B stræ non carnalia sunt, sed potentia
Deo ad destructionem munitionum,
5 consilia destruentes, *& omnem alti-
tudinem extollentẽ se aduersus scien-
tiam Dei, & in captiuitatem redigen-
tes omnem intellectum in obsequiũ
6 Christi, *& in promptu habentes vl-
cisci omnem inobedientiam, cùm im-
7 pleta fuerit vestra obedientia. * Quæ
secundùm faciem sunt, videte. Si quis
confidit sibi Christi se esse, hoc cogi
tet iterũ apud se: quia sicut ipse Chri-
8 sti est, ita & nos. *Nam, & si amplius

aliquid

aliquid gloriatus fuero de potestate
nostra, quam dedit nobis Dominus
in ædificationem, & non in destru-
ctionem vestram: nō erubescam. Vt 9
autem non existimer tamquam ter-
rere vos per epistolas: quoniam qui- 10 C
dem epistolæ, inquiunt, graues sunt
& fortes: præsentia autē corporis in-
firma, & sermo contemptibilis: hoc 11
cogitet qui eiusmodi est, quia quales
sumus verbo per epistolas absentes,
tales & præsentes in facto. Non e- 12
nim audemus inserere, aut cōparare
nos quibusdam, qui seipsos commē-
dant: sed ipsi in nobis nosmetipsos
metientes, & comparantes nosmet-
ipsos nobis. Nos autem non in im- 13
Eph. 4. b. 8 mensum gloriabimur, sed secundùm D
mensuram regulæ, qua mensus est
nobis Deus, mensuram pertingendi
vsque ad vos. Non enim quasi non 14
pertingentes ad vos, superextēdimus
nos: vsque ad vos enim peruenimus
in Euangelio Christi. nō in immen- 15
sum gloriantes in alienis laboribus:
spem autem habentes crescentis fidei
vestræ, in vobis magnificari secun-
dum regulam nostram in abundan-
tiam, etiā in illa, quæ vltra vos sunt, 16
euangelizare, non in aliena regula in
Ier. 9. g. 23 his quæ præparata sunt gloriari. Qui 17
1. Cor. 1. d. 31 autem gloriatur, in Domino glorie-
tur. Non enim qui seipsum com- 18
mendat, ille probatus est: sed quem
Deus commendat.

C A P. XI.

VTinā sustineretis modicum quid 1
insipientiæ meæ, sed & supporta- A
te me: Æmulor enim vos Dei æmu- 2
latione. Despondi enim vos vni viro
virginem castam exhibere Christo.
Gen. 3. a. 4 Timeo autem ne sicut serpens He- 3
uam seduxit astutia sua, ita corrum-
pantur sensus vestri, & excidant à
simplicitate, quæ est in Christo. Nā 4
si is, qui venit, alium Christum præ-
dicat, quem non prædicauimus, aut
alium spiritum accipitis, quem non
accepistis, aut aliud Euangelium,
quod nō recepistis: rectè pateremini.
Existimo enim nihil me minus fe- 5
cisse à magnis Apostolis. Nam etsi 6
imperitus sermone, sed non scientia, B
in omnibus autem manifestati su-
mus vobis. Aut numquid pecca- 7
tum feci, me ipsum humilians, vt vos
exaltemini? quoniam gratis Euange-
lium Dei euangelizaui vobis? Alias 8
Ecclesias expoliaui, accipiens stipen-

9 dium ad ministerium vestrum. Et
cùm essem apud vos, & egerem, nul-
li onerosus fui: nam quod mihi dee-
rat, suppleuerunt fratres, qui vene-
runt à Macedonia: & in omnibus si-
C ne onere me vobis seruaui, & serua-
10 bo. Est veritas Christi in me, quo-
niam hæc gloriatio non infringetur
11 in me in regionibus Achaiæ. Qua-
re? Quia non diligo vos? Deus scit.
12 Quod autem facio, & faciam: vt
amputem occasionem eorum, qui
volunt occasionem, vt in quo glo-
13 riantur, inueniantur sicut & nos. Nā
eiusmodi pseudoapostoli, sunt ope-
rarij subdoli, transfigurantes se in a-
14 postolos Christi. Et non mirum: ipse
enim satanas transfigurat se in ange-
15 lum lucis. non est ergo magnum, si
D ministri eius transfigurentur velut mi-
nistri iustitiæ: quorum finis erit se-
16 cundùm opera ipsorum. Iterum di-
co, (ne quis me putet insipientem esse,
alioquin velut insipientem accipite
me, vt & ego modicum quid glorier)
17 quod loquor, nō loquor secundùm
Deum, sed quasi in insipientia, in
18 hac substantia gloriæ. Quoniam
multi gloriantur secundùm carnem:
19 & ego gloriabor. Libēter enim suf-
E fertis insipientes: cùm sitis ipsi sapien-
20 tes. Sustinetis enim si quis vos in
seruitutem redigit, si quis deuorat, si
quis accipit, si quis extollitur, si quis
21 in faciem vos cædit. Secundùm ig-
nobilitatē dico, quasi nos infirmi fue-
rimus in hac parte. In quo quis au-
det (in insipientia dico) audeo & ego.
22 Hebræi sunt, & ego: Israëlitæ sunt,
& ego: Semen Abrahæ sunt, & ego:
23 Ministri Christi sunt, (vt minus sa-
piens dico) plus ego: in laboribus plu-
rimis, in carceribus abundantiùs, in
F plagis supra modum, in mortibus
24 frequēter. A Iudæis quinquies, qua- Deut. 25. a. 3
25 dragenas, vna minus, accepi. Ter
virgis cæsus sum, semel lapidatus Act. 16. e. 22
sum, ter naufragium feci, nocte & Act. 14. c. 18
26 die in profundo maris fui, in itine-
ribus sæpe, periculis fluminum, peri- Act. 27. a. 2
culis latronum, periculis ex genere,
periculis ex Gentibus, periculis in
ciuitate, periculis in solitudine, pe-
riculis in mari, periculis in falsis fra-
27 tribus: in labore, & ærumna, in vigi-
liis multis, in fame, & siti, in ieiuniis
28 multis, in frigore, & nuditate: præ-
ter illa, quæ extrinsecus sunt, in-
stantia mea quotidiana, solicitudo

omnium

omnium Ecclesiarum. *Quis infirma- 29
tur, & ego non infirmor? quis scan- G
dalizatur, & ego nō vror? *Si gloria- 30
ri oportet: quæ infirmitatis meę sunt,
gloriabor. * Deus & Pater Domini 31
nostri Iesu Christi, qui est benedictus
in sæcula, scit quòd non mentior.
*ᵃ Damasci præpositus Gentis Aretæ 32
regis, custodiebat ciuitatem Damascenorum vt me comprehenderet:
* & per fenestram in sporta dimissus 33
sum per murum, & sic effugi manus
eius.

ᵃ Act. 9. d.24

CAP. XII.

SI gloriari oportet (non expedit 1
quidem) veniam autem ad visio- A
nes, & reuelationes Domini. *ᵃ Scio 2
hominē in Christo ante annos quattuordecim, siue in corpore nescio, siue extra corpus nescio, Deus scit, raptum huiusmodi vsque ad tertiū cælum. * Et scio huiusmodi hominē, si- 3
ue in corpore, siue extra corpus nescio, Deus scit: *quoniam raptus est in 4
Paradisum: & audiuit arcana verba, B
quæ non licet homini loqui. * Pro 5
huiusmodi gloriabor: pro me autem
nihil gloriabor nisi in infirmitatibus
meis. * Nam, & si voluero gloriari, 6
non ero insipiens: veritatem enim dicam: parco autē, ne quis me existimet
supra id, quod videt in me, aut aliquid
audit ex me. *Et ne magnitudo reue- 7
lationum extollat me, datus est mihi C
stimulus carnis meæ angelus satanæ,
qui me colaphizet. *Propter quod ter 8
Dominum rogaui vt discederet à
me: *& dixit mihi: Sufficit tibi gra- 9
tia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in
infirmitatibus meis, vt inhabitet in
me virtus Christi. * Propter quod 10
placeo mihi in infirmitatibus meis, in
contumeliis, in necessitatibus, in persequutionibus, in angustiis pro Christo: Cùm enim infirmor, tunc potens D
sum. *Factus sum insipiens, vos me 11
coegistis. Ego enim à vobis debui
commendari: nihil enim minus fui
ab iis, qui sunt supra modum Apostoli: tametsi nihil sum: *signa tamen 12
Apostolatus mei facta sunt super vos
in omni patientia, in signis, & prodigiis, & virtutibus. *Quid est enim, 13
quod minus habuistis præ ceteris Ecclesiis, nisi quòd ego ipse non grauaui vos? Donate mihi hanc iniuriam.
* Ecce tertio hoc paratus sum ve- 14
nire ad vos: & non ero grauis vo-
bis. Non enim quæro quæ vestra
sunt, sed vos. Nec enim debent filii
parentibus thesaurizare, sed parentes
15 filiis. *Ego autem libentissimè im-
E pendam, & superimpendar ipse pro
animabus vestris: licet plus vos diligens, minùs diligar. * Sed esto: ego
16 vos non grauaui: sed cùm essem astutus, dolo vos cepi. *Numquid per
17 aliquē eorum, quos misi ad vos, circumueni vos? * Rogaui Titum, &
18 misi cum illo fratrem. Numquid Ti-
F tus vos circumuenit? nónne eodem
spiritu ambulauimus? nónne iisdem
19 vestigiis? *Olim putatis quòd excusemus nos apud vos? Coram Deo in
Christo loquimur: omnia autē charissimi propter ædificationem ve-
20 stram. * Timeo enim ne fortè cùm
G venero, non quales volo, inueniam
vos: & ego inueniar à vobis, qualem
non vultis: ne fortè contentiones, æmulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurrationes, in-
21 flationes, seditiones sint inter vos: *ne
iterum cùm venero, humiliet me
Deus apud vos, & lugeam multos
ex iis, qui antè peccauerunt, & non
egerunt pœnitentiam super immunditia, & fornicatione, & impudicitia, quam gesserunt.

ᵃ Act. 9. a.3

CAP. XIII.

1 ECce tertio hoc venio ad vos: *ᵃ In
A ore duorum, vel trium testium
2 stabit omne verbum. * Prædixi, &
prædico, vt præsens, & nunc absens
iis, qui antè peccauerunt, & ceteris omnibus, quoniam si venero iterum, non parcam. * An experimen-
3 tum quæritis eius, qui in me loquitur Christus, qui in vobis non infirmatur, sed potens est in vobis?
4 * Nam etsi crucifixus est ex infirmi-
B tate: sed viuit ex virtute Dei. Nam &
nos infirmi sumus in illo: sed viuemus cum eo ex virtute Dei in vobis.
5 * Vosmetipsos tentate si estis in fide:
ipsi vos probate. An non cognoscitis
vosmetipsos quia Christus Iesus in vo-
6 bis est? nisi fortè reprobi estis. * Spero
autem quòd cognoscetis, quia nos
7 non sumus reprobi. *Oramus au-
C tem Deum vt nihil mali faciatis, non
vt nos probati appareamus, sed vt
vos quod bonum est faciatis: nos
8 autem vt reprobi simus. * Non enim
possumus aliquid aduersus veritatē,
9 sed pro veritate. * Gaudemus enim,
quoniā nos infirmi sumus, vos autem

ᵃ Deut. 19. b.15 Mat. 18. b.16 Ioan. 8. c.17 Heb. 10. c.28

potentes

potétes estis. Hoc & oramus vestram
consummationem. *Ideo hæc absens 10
scribo, vt non præsens durius agam
secundùm potestatem, quam Domi-
nus dedit mihi in ædificationem, &
non in destructionem. * De cetero, 11
fratres, gaudete, perfecti estote, ex- D
hortamini, idem sapite, pacem habe-
te, & Deus pacis, & dilectionis erit
vobiscum. * Salutate inuicem in os- 12
culo sancto. Salutant vos omnes san-
cti *Gratia Domini nostri Iesu Chri- 13
sti, & charitas Dei, & communica-
tio sancti Spiritus sit cum omnibus
vobis. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD GALATAS.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apostolus nõ ab ho- 1
minibus, neque per hominem, A
sed per Iesum Christum, &
Deum Patrem, qui suscitauit eum à
mortuis: * & qui mecum sunt omnes 2
fratres, Ecclesiis Galatiæ. *Gratia vo- 3
bis, & pax à Deo Patre, & Domino
nostro Iesu Christo, *qui dedit semet- 4
ipsum pro peccatis nostris, vt eripe-
ret nos de præsenti sæculo nequam,
secundùm voluntatem Dei & Patris
nostri, *cui est gloria in sæcula sæcu- 5
lorum: Amen. * Miror quòd sic tam 6
citò transferimini ab eo, qui vos voca- B
uit in gratiam Christi, in aliud Euan-
gelium: *quod non est aliud, nisi sunt 7
aliqui, qui vos conturbant, & volunt
conuertere Euangelium Christi. *Sed 8
licet nos, aut Angelus de cælo euan-
gelizet vobis præterquàm quod eu-
angelizauimus vobis, anathema sit.
* Sicut prædiximus, & nunc iterum 9
dico: Si quis vobis euangelizauerit
præter id, quod accepistis, anathe-
ma sit. *Modò enim hominibus sua- 10
deo, an Deo? An quæro homini-
bus placere? Si adhuc hominibus pla-
cerem, Christi seruus non essem.
*Notum enim vobis facio, fratres, 11
Euangelium, quod euangelizatum
est à me, quia non est secundùm ho-
minem: *neque enim ego ab homi- 12
ne accepi illud, neque didici sed per C
reuelationem Iesu Christi. *Audistis 13
enim conuersationem meam aliquã-
do in Iudaismo: quoniam supra mo-
dum persequebar Ecclesiam Dei, &
14 expugnabam illam, * & proficiebam
in Iudaismo supra multos coætaneos
meos in genere meo, abundantiùs æ-
mulator existens paternarum mea-
15 rum traditionum. *Cùm autem pla-
cuit ei, qui me segregauit ex vtero
matris meæ, & vocauit per gratiam
16 suam, *vt reuelaret Filium suum in
me, vt euangelizarem illum in Gen-
tibus: continuò non acquieui carni
17 & sanguini, *neque veni Ierosolymã
D ad antecessores meos Apostolos, sed
abij in Arabiam: & iterum reuersus
18 sum Damascum: *deinde post annos
tres veni Ierosolymam videre Petrũ,
& mansi apud eum diebus quinde-
19 cim: *alium autem Apostolorum vi-
di neminem, nisi Iacobum fratrem
20 Domini. * Quæ autem scribo vobis,
ecce coràm Deo quia non mentior.
21 *Deinde veni in partes Syriæ, & Cili-
22 ciæ. * Eram autem ignotus facie Ec-
clesiis Iudææ, quæ erant in Christo:
23 *tantùm autem auditum habebant:
Quoniam qui persequebatur nos ali-
quando, nunc euangelizat fidem,
24 quam aliquando expugnabat: *& in
me clarificabant Deum.

CAP. II.

1 DEinde post annos quatuorde-
A cim iterum ascendi Ierosolymã
cum Barnaba, assumpto & Tito.
2 *Ascendi autem secundùm reuelatio-
nem: & contuli cum illis Euangeliũ,
quod prædico in Gentibus, seorsum
autem iis, qui videbantur aliquid esse:
ne fortè in vacuum currerem, aut cu-
3 currissem. *Sed neque Titus, qui me-
cum erat, cùm esset Gentilis, com-
4 pulsus est circumcidi: *sed propter
subintroductos falsos fratres, qui
subintroierunt explorare libertatem
nostram, quam habemus in Christo
Iesu, vt nos in seruitutem redigerent.
5 *Quibus neque ad horam cessimus sub-
iectione, vt veritas Euangelij perma-
6 neat apud vos: *ab iis autem, qui vi-
B debantur esse aliquid, (quales aliquã-
do fuerint, nihil mea interest. *Deus
personam hominis non accipit) mi-
hi enim qui videbantur esse aliquid,
7 nihil contulerunt. *Sed econtra cùm
vidissent quod creditum est mihi
Euangelium præputij, sicut & Pe-
8 tro circumcisionis: (*qui enim ope-
ratus est Petro in Apostolatũ circum-

Deut.10.d.17 Iob.34.b.19. Sap.6.b.8 Eccle.35.b.15 Ro.2.b.11 Eph.6.b.9 Col.3.d.25 Act.10.34 1.Pet.1.c.17

cisionis, operatus est & mihi inter
Gentes) * & cùm cognouissent gra- 9
tiam, quæ data est mihi, Iacobus, &
Cephas, & Ioannes, qui videbantur
columnæ esse, dextras dederunt mi-
hi, & Barnabæ societatis: vt nos in
Gentes, ipsi autẽ in circumcisionem:
* tantùm vt pauperum memores es- 10
semus, quòd etiam solicitus fui hoc
ipsum facere. Cùm autem venisset 11
Cephas Antiochiam: in faciem ei re-
stiti, quia reprehensibilis erat. * Priùs 12
enim quàm venirent quidam à Iaco- C
bo, cùm Gentibus edebat: cùm au-
tem venissent, subtrahebat, & segre-
gabat se timens eos, qui ex circumci-
sione erant. * Et simulationi eius con- 13
senserunt ceteri Iudæi, ita vt & Bar-
nabas duceretur ab eis in illam simu-
lationem. * Sed cùm vidissem quòd 14
non rectè ambularent ad veritatem
Euangelij, dixi Cephæ coram omni-
bus: Si tu, cùm Iudæus sis, gentiliter
viuis, & non Iudaicè: quomodo
Gentes cogis Iudaizare?* Nos natura 15
Iudæi, & non ex Gentibus peccato-
res. * Scientes autem quòd non iu- 16
stificatur homo ex operibus legis, nisi
per fidem Iesu Christi: & nos in D
Christo Iesu credimus, vt iustifice-
mur ex fide Christi, & non ex operi-
bus legis: * propter quod ex operibus [* Rom. 3. b. 20.]
legis non iustificabitur omnis caro.
* Quòd si quærentes iustificari in 17
Christo, inuenti sumus & ipsi pecca-
tores, numquid Christus peccati mi-
nister est? Absit. * Si enim quæ de- 18
struxi, iterum hæc ædifico: præua-
ricatorem me constituo. * Ego enim 19
per legem, legi mortuus sum, vt Deo
viuam: Christo confixus sum cru-
ci. * Viuo autem, iam non ego: viuit 20
verò in me Christus. Quòd autem
nunc viuo in carne: in fide viuo filij
Dei, qui dilexit me, & tradidit semet-
ipsum pro me.* Non abiicio gratiam 21
Dei. Si enim per legem iustitia, ergo
gratis Christus mortuus est.

CAP. III.

O Insensati Galatæ, quis vos fasci- 1
nauit non obedire veritati, an- A
te quorũ oculos Iesus Christus præ-
scriptus est, in vobis crucifixus?
* Hoc solùm à vobis volo discere: 2
Ex operibus legis Spiritũ accepistis,
an ex auditu fidei? * Sic stulti estis, 3
vt cum spiritu cœperitis, nunc carne
consummemini? * Tanta passi estis 4
sine causa? si tamen sine causa.* Qui 5
ergo tribuit vobis Spiritum, & ope-
ratur virtutes in vobis: ex operibus
6 legis, an ex auditu fidei? * Sicut scri-
ptũ est: * Abraham credidit Deo, & [* Gen. 15. b. 6.]
7 reputatum est illi ad iustitiam. * Co- [Rom. 4. a. 3]
B gnoscite ergo quia qui ex fide sunt, [Iac. 2. d. 23]
8 ij sunt filij Abrahæ. Prouidens au-
tem Scriptura quia ex fide iustificat
Gentes Deus, prænunciauit Abrahæ:
* Quia benedicentur in te omnes Gẽ- [* Gen. 12.]
9 tes. * Igitur qui ex fide sunt, benedi- [a. 3. Eccli. 44.]
10 centur cum fideli Abraham. * Quicũ- [d. 20.]
que enim ex operibus legis sunt, sub
maledicto sunt. Scriptum est enim:
* Maledictus omnis, qui non perman- [* Deut. 27.]
serit in omnibus, quæ scripta sunt in [d. 26.]
11 Libro legis vt faciat ea. * Quoniam
autem in lege nemo iustificatur apud
Deum, manifestum est: * quia iustus [* Hab. 2.]
12 ex fide viuit. * Lex autem non est ex [a. 4.]
fide, sed, * Qui fecerit ea, viuet in illis. [Rom. 1.]
13 Christus nos redemit de maledicto [b. 17.]
legis, factus pro nobis maledictum: [* Leuit. 18. a. 5.]
quia scriptum est: * Maledictus omnis [* Deut. 21]
14 qui pendet in ligno: * vt in Gentibus [d. 23.]
benedictio Abrahæ fieret in Christo
Iesu, vt pollicitationem Spiritus ac-
15 cipiamus per fidem. * Fratres (secun-
C dùm hominem dico) * tamen homi- [* Heb. 9.]
nis confirmatum testamentum nemo [d. 17.]
16 spernit, aut superordinat. * Abrahæ
dictæ sunt promissiones, & semini
eius. Non dicit: Et seminibus, quasi
in multis: sed quasi in vno: Et semi-
17 ni tuo, qui est Christus. * Hoc autem
dico, testamentum confirmatum à
Deo: quæ post quadringentos & tri-
ginta annos facta est Lex, non irri-
tum facit ad euacuandam promissio-
18 nem. * Nam si ex lege hereditas, iam
non ex promissione. Abrahæ autem
per repromissionem donauit Deus.
19 Quid igitur lex? Propter transgres-
siones posita est donec veniret semen,
cui promiserat, ordinata per ange-
20 los in manu mediatoris. * Mediator
autem vnius non est: Deus autem
21 vnus est. * Lex ergo aduersus promis-
sa Dei? Absit. Si enim data esset lex,
quæ posset viuificare, verè ex lege es-
22 set iustitia. * * Sed conclusit Scriptura [* Rom. 3.]
D omnia sub peccato, vt promissio ex [b. 9.]
fide Iesu Christi daretur credentibus.
23 Prius autem quàm veniret fides, sub
lege custodiebamur conclusi in eam
24 fidem, quæ reuelanda erat. * Itaque
lex pædagogus noster fuit in Christo,
25 vt ex fide iustificemur. * At vbi venit
fides, iam non sumus sub pædagogo.

Omnes enim filij Dei estis per fi- 26
dem, quæ est in Christo Iesu. Qui- 27 *Rom. 6. a. 3.
cumque enim in Christo baptizati
estis, Christum induistis. Nõ est Iu- 28
dæus, neque Græcus: non est seruus,
neque liber: non est masculus, neque
femina. Omnes enim vos vnum
estis in Christo Iesu. Si autem vos 29
Christi: ergo semen Abrahæ estis, se-
cundùm promissionem heredes.

CAP. IIII.

Dico autem: Quanto tempore he- 1
res paruulus est, nihil differt à A
seruo, cùm sit Dominus omnium:
sed sub tutoribus, & actoribus est 2
vsque ad præfinitum tempus à patre:
ita & nos cùm essemus paruuli, sub 3
elementis mundi eramus seruientes.
At vbi venit plenitudo tẽporis, mi- 4
sit Deus Filiũ suum factum ex mu-
liere, factum sub lege, vt eos, qui sub 5
lege erant, redimeret, vt adoptionem
filiorũ reciperemus. Quoniam au- 6
tem estis filij, misit Deus Spiritum fi-
lij sui in corda vestra clamantẽ: Ab-
ba, Pater. Itaque iam non est seruus, 7
sed filius: Quod si filius: & heres per
Deum. Sed tunc quidem ignoran- 8
tes Deum, ijs, qui natura nõ sunt dij,
seruiebatis. Nunc autem cùm cog- 9
noueritis Deum, immo cogniti sitis à B
Deo: quomodo conuertimini iterum
ad infirma, & egena elementa, qui-
bus denuo seruire vultis? Dies ob- 10
seruatis, & menses, & tẽpora, & an-
nos. Timeo vos, ne fortè sine causa 11
laborauerim in vobis. Estote sicut 12
ego, quia & ego sicut vos: fratres ob-
secro vos: Nihil me læsistis. Scitis 13
autem quia per infirmitatem carnis
euangelizaui vobis iampridẽ: & ten-
tationem vestram in carne mea non 14
spreuistis, neque respuistis: sed sicut
Angelũ Dei excepistis me, sicut Chri-
stum Iesum. Vbi est ergo beatitudo 15
vestra? Testimonium enim perhibeo
vobis, quia, si fieri posset, oculos ve-
stros eruissetis, & dedissetis mihi. Er- 16
go inimicus vobis factus sum, verum
dicens vobis? Æmulantur vos non 17
bene: sed excludere vos volunt, vt il-
los æmulemini. Bonum autẽ æmu- 18
lamini in bono semper: & non tan- C
tùm cùm præsens sum apud vos. Fi- 19
lioli mei, quos iterũ parturio, donec
formetur Christus in vobis. Vellem 20
autem esse apud vos modò, & mu-
tare vocem meam: quoniam confun-
dor in vobis. Dicite mihi qui sub le- 21
22 ge vultis esse: legẽ non legistis? Scri-
ptum est enim: Quoniam Abraham
duos filios habuit: vnum de ancilla, *Gen. 16. d. 15.
23 & vnũ de libera. Sed qui de ancil-
la, secundùm carnem natus est: qui Gen. 21. a. 2.
autem de libera, per repromissionem:
24 quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc
D enim sunt duo testamenta. Vnũ qui-
dem in monte Sina, in seruitutem ge-
25 nerans: quæ est Agar: Sina enim
mons est in Arabia, qui cõiunctus est
ei, quæ nunc est Ierusalem, & seruit
26 cum filijs suis. Illa autem, quæ sur-
sum est Ierusalem, libera est, quæ est
27 mater nostra. Scriptũ est enim: Læ- *Isai. 54. a. 1.
tare sterilis, quę non paris: erumpe, &
clama, quæ non parturis: quia multi
filij desertæ, magis quàm eius, quæ
28 habet virum. Nos autem fratres *Rom. 9. b. 8.
secundùm Isaac promissionis filij su-
29 mus. Sed quomodo tunc is, qui se-
cundùm carnem natus fuerat, perse-
quebatur eum, qui secundũ spiritum:
30 ita & nunc. Sed quid dicit Scriptu-
ra? Ejice ancillam, & filium eius: *Gen. 21. d. 10.
nõ enim heres erit filius ancillæ cum
31 filio liberæ. Itaq;, fratres, non su-
mus ancillæ filij, sed liberæ: qua li-
bertate Christus nos liberauit.

CAP. V.

1 STate, & nolite iterum iugo serui-
2 tutis contineri. Ecce ego Paulus *Act. 15. a. 1. 2.
A dico vobis: quoniam si circumcida-
mini, Christus vobis nihil proderit.
3 Testificor autem rursus omni ho-
mini circumcidenti se, quoniam de-
4 bitor est vniuersæ legis faciendæ. E-
uacuati estis à Christo, qui in lege iu-
5 stificamini: à gratia excidistis. Nos
enim spiritu ex fide, spem iustitiæ ex-
6 pectamus. Nam in Christo Iesu ne-
que circumcisio aliquid valet, neque
præputium: sed fides, quæ per cha-
7 ritatem operatur. Currebatis bene:
B quis vos impediuit veritati non obe-
8 dire? Persuasio hęc non est ex eo,
9 qui vocat vos. Modicum fermen- *1. Cor. 5. b. 6.
10 tum totam massam corrumpit. Ego
confido in vobis in Domino, quòd
nihil aliud sapietis: qui autem con-
turbat vos, portabit iudiciũ, quicum-
11 que est ille. Ego autẽ, fratres, si circũ-
cisionem adhuc prædico: quid adhuc
persecutionem patior? Ergo euacua-
12 tum est scandalũ crucis. Vtinam &
13 abscindãtur qui vos cõturbant. Vos
enim in libertatẽ vocati estis fratres:
tantùm ne libertatem in occasionem
detis carnis, sed per charitatẽ Spiritus

seruite inuicem. * Omnis enim lex in 14
a Leu. 19. d. 18. Matt. 22. d. 39. Rom. 13. b. 8. 1. Pet. 2. c. 11.
vno sermone impletur: a Diliges pro- C
ximum tuum sicut teipsum. * Quòd 15
si inuicem mordetis, & comeditis: vi-
dete ne ab inuicem cõsumamini. Di- 16
co autem: Spiritu ambulate, & desi-
deria carnis non perficietis. * Caro 17
enim concupiscit aduersus spiritum:
spiritus autem aduersus carnem: hæc
enim sibi inuicē aduersantur: vt non
quęcumq; vultis, illa faciatis. * Quòd 18
si spiritu ducimini, non estis sub lege.
* Manifesta sunt autem opera carnis: 19
quæ sunt fornicatio, immũditia, im-
pudicitia, luxuria, * idolorum serui- 20
tus, veneficia, inimicitiæ, contentio-
nes, æmulationes, iræ, rixæ, dissensio-
nes, sectæ, * inuidiæ, homicidia, ebrie- 21
tates, comessationes, & his similia, D
quæ prędico vobis, sicut prędixi: quo-
niam qui talia agunt, regnum Dei
non consequentur. * Fructus autem 22
Spiritus est: charitas, gaudium, pax,
patientia, benignitas, bonitas, longa-
nimitas, * mansuetudo, fides, mode- 23
stia, continentia, castitas. Aduersus
huiusmodi non est lex. * Qui au- 24
tem sunt Christi, carnem suam cruci-
fixerunt cum vitijs, & concupiscen-
tijs. Si spiritu viuimus, spiritu & 25
ambulemus. * Non efficiamur inanis 26
gloriæ cupidi, inuicem prouocantes,
inuicem inuidentes.

CAP. VI.

FRatres, & si præoccupatus fuerit 1
homo in aliquo delicto, vos, qui A
spirituales estis, huiusmodi instruite
in spiritu lenitatis, considerans te ip-
sum, ne & tu tenteris. * Alter alterius 2
onera portate, & sic adimplebitis le-
gem Christi. * Nam si quis existimat se 3
aliquid esse, cùm nihil sit, ipse se se-
ducit. * Opus autē suum probet vnus- 4
quisque, & sic in semetipso tantùm B
gloriam habebit, & non in altero.
a 1. Cor. 3. b. 8.
* a Vnusquisque enim onus suum por- 5
tabit. Communicet autem is, qui ca- 6
techizatur verbo, ei, qui se catechizat,
in omnibus bonis. * Nolite errare: 7
Deus non irridetur. * Quæ enim se- 8
minauerit homo, hæc & metet. Quo-
niam qui seminat in carne sua, de car-
ne & metet corruptionem: qui au-
tem seminat in spiritu, de spiritu me-
a 2 Thes. 3. c. 13.
tet vitam æternam. * a Bonum au- 9
tem facientes, non deficiamus: tem-
pore enim suo metemus non deficiē-
tes. * Ergo dum tēpus habemus, ope- C
remur bonũ ad omnes, maximè au- 10
11 tē ad domesticos fidei. Videte qua-
libus litteris scripsi vobis mea manu.
12 * Quicumque enim volunt placere in
carne, hi cogunt vos circumcidi, tan-
tùm vt crucis Christi persecutionem
13 non patiantur. * Neque enim qui cir-
cumciduntur, legem custodiunt: sed
volũt vos circumcidi, vt in carne ve-
14 stra glorientur. * Mihi autem absit
D gloriari, nisi in cruce Domini nostri
Iesu Christi: per quem mihi mundus
15 crucifixus est, & ego mũdo. * In Chri-
sto enim Iesu neque circumcisio ali-
quid valet, neque præputium, sed no-
16 ua creatura. * Et quicumque hanc re-
gulā secuti fuerint, pax super illos, &
17 misericordia, & super Israel Dei. * De
cetero nemo mihi molestus sit: ego
enim stigmata Domini Iesu in cor-
18 pore meo porto. * Gratia Domini no-
stri Iesu Christi, cum spiritu vestro,
fratres. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD EPHESIOS

CAPVT PRIMVM.

1 PAulus Apostolus Iesu Christi
A per voluntatem Dei, omnibus
sanctis, qui sunt Ephesi, & fide-
2 libus in Christo Iesu. * Gratia vobis,
& pax à Deo Patre nostro, & Do-
3 mino Iesu Christo. * a Benedi-
a 2. Cor. 1. a. 3. 1. Pet. 1. a. 3.
ctus Deus & Pater Domini nostri
Iesu Christi, qui benedixit nos in o-
mni benedictione spirituali in cæle-
4 stibus in Christo, * sicut elegit nos in
ipso ante mundi constitutionem, vt
essemus sancti & immaculati in con-
5 spectu eius in charitate. * Qui prædе-
B stinauit nos in adoptionem filiorum
per Iesum Christum in ipsum: se-
cundùm propositum voluntatis suæ,
6 * in laudem gloriæ gratiæ suæ, in
qua gratificauit nos in dilecto fi-
7 lio suo. In quo habemus redem-
ptionem per sanguinem eius, remis-
sionem peccatorum secundùm diui-
8 tias gratiæ eius, * quæ superabunda-
uit in nobis in omni sapientia, &
9 prudentia: * vt notum faceret nobis
sacramentũ voluntatis suæ, secũdùm
beneplacitũ eius, quod proposuit in
10 eo, * in dispensatione plenitudinis tē-
porum, instaurare omnia in Christo,

quæ in cælis, & quæ in terra sunt, in
ipso: * In quo etiã & nos sorte vocati 11
sumus prædestinati secundùm pro-
positum eius, qui operatur omnia se-
cundùm consilium voluntatis suæ: * vt 12
simus in laudem gloriæ eius nos, qui
ante sperauimus in Christo: * In quo 13
& vos, cùm audissetis verbum veri- C
tatis, (Euangelium salutis vestræ) in
quo & credentes signati estis Spiritu
promissionis sancto, * qui est pignus 14
hereditatis nostræ, in redemptionem
acquisitionis, in laudem gloriæ ipsius.
Propterea & ego audiens fidem ve- 15
stram, quæ est in Domino Iesu, & di-
lectionem in omnes sanctos, * nõ ces- 16
so gratias agens pro vobis, memoriã
vestri faciens in orationibus meis. * vt 17
Deus, Domini nostri Iesu Christi
pater gloriæ, det vobis spiritum sa-
pientiæ & reuelationis, in agnitione
eius: * illuminatos oculos cordis ve- 18
stri, vt sciatis quæ sit spes vocationis
eius, & quæ diuitiæ gloriæ heredita-
tis eius in sanctis, * & quæ sit supere- 19
minens magnitudo virtutis eius in D
nos, qui credimus * secundùm ope-
rationẽ potentiæ virtutis eius, * quam 20
operatus est in Christo, suscitans illũ
à mortuis, & constituens ad dexte-
ram suã in cælestibus: * supra omnem 21
principatum & potestatem, & virtu-
tem, & dominationẽ, & omne nomẽ,
quod nominatur non solùm in hoc
sæculo, sed etiam in futuro. * * Et o- 22
mnia subiecit sub pedibus eius: & ip-
sum dedit caput supra omnem Eccle-
siam, * quæ est corpus ipsius, & ple- 23
nitudo eius, qui omnia in omnibus
adimpletur.

* Inf. 3. b. 7

* Psal. 8 c. 8.

CAP. II.

ET vos, cùm essetis mortui deli- 1
ctis, & peccatis vestris, * in qui- 2
bus aliquando ambulastis secundùm A
sæculũ mundi huius, secũdùm prin-
cipem potestatis aeris huius, spiritus,
qui nunc operatur in filios diffiden-
tiæ, * in quibus & nos omnes aliquan- 3
do cõuersati sumus in desiderijs car-
nis nostræ, facientes voluntatem car-
nis, & cogitationum, & eramus na-
tura filij iræ, sicut & cæteri: * Deus 4
autem, qui diues est in misericordia,
propter nimiam charitatem suam,
qua dilexit nos, * & cũ essemus mor- 5
tui peccatis, cõuiuificauit nos in Chri- B
sto, (cuius gratia estis saluati) * & cõ- 6
resuscitauit, & consedere fecit in cæ-
lestibus in Christo Iesu: * vt ostende- 7

Colos. 2. c. 13.

ret in sæculis superuenientibus abun-
dantes diuitias gratiæ suæ in bonitate
8 super nos in Christo Iesu. Gratia
enim estis saluati per fidẽ, & hoc non
9 ex vobis: Dei enim donum est, * non
ex operibus, vt nequis glorietur.
10 * Ipsius enim sumus factura, creati in
Christo Iesu in operibus bonis, quæ
præparauit Deus vt in illis ambule-
11 mus. * Propter quod memores estote,
C quòd aliquando vos Gentes in carne,
qui dicimini præputiũ ab ea, quæ di-
citur circumcisio in carne, manu facta:
12 * quia eratis illo in tẽpore sine Chri-
sto, alienati à conuersatione Israel, &
hospites testamentorum, promissio-
nis spem nõ habentes, & sine Deo in
13 hoc mũdo. Nunc autem in Christo
Iesu vos, qui aliquando eratis longè,
facti estis propè in sanguine Christi.
14 * Ipse enim est pax nostra, qui fecit
vtraq; vnum, & mediũ parietem ma-
ceriæ soluẽs, inimicitias in carne sua:
15 * legem mandatorũ decretis euacuãs,
vt duos condat in semetipso in vnum
16 nouum hominem, faciens pacem, * &
D reconciliet ambos in vno corpore,
Deo per crucem, interficiens inimi-
17 citias in semet ipso. * Et veniens euã-
gelizauit pacem vobis, qui longè fui-
18 stis, & pacẽ ijs, qui propè. * quoniam
per ipsum habemus accessum ambo
19 in vno Spiritu ad Patrem. Ergo iam
nõ estis hospites, & aduenæ: sed estis
20 ciues sanctorũ, & domestici Dei: * su-
peræ dificati super fundamentũ Apo-
stolorum, & Prophetarũ, ipso sum-
21 mo angulari lapide Christo Iesu: * in
quo omnis ædificatio constructa cre-
scit in templum sanctum in Domino,
22 * in quo & vos coædificamini in ha-
bitaculum Dei in Spiritu.

* Rom. 5. a. 2.

CAP. III.

1 HVius rei gratia, ego Paulus vin-
A ctus Christi Iesu, pro vobis Gen-
2 tibus, * si tamen audistis dispensatio-
nem gratiæ Dei, quæ data est mihi in
3 vobis: * quoniam secundùm reuela-
tionem notũ mihi factum est sacra-
mentum, sicut supra scripsi in breui:
4 * prout potestis legentes intelligere
prudentiam meam in mysterio Chri-
5 sti: * quod alijs generationibus nõ est
agnitum filijs hominum, sicuti nunc
reuelatum est sanctis Apostolis eius,
6 & Prophetis in Spiritu. * Gentes esse
cohæredes, & concorporales, & com-
participes promissionis eius in Chri-
7 sto Iesu per Euangelium: * Cuius fa-

ctus

ctus sum minister secundùm donum B
Sap.7. d.19. gratiæ Dei, quæ data est mihi ᵇ secú-
1.Cor.15. b.9. dùm operationem virtutis eius. ᶜMi- 8
hi omnium sanctorum minimo data
est gratia hæc, In Gentibus euangeli-
zare inuestigabiles diuitias Christi,
*& illuminare omnes, quæ sit dispen- 9
satio sacramenti absconditi à sæculis
in Deo, qui omnia creauit.* vt inno- 10
tescat principatibus, & potestatibus
in cœlestibus per Ecclesiam, multifor-
mis sapientia Dei, *secundùm præfi- 11
nitionem sæculorum, quam fecit in
Christo Iesu Domino nostro: * In 12
quo habemus fiduciam, & accessum C
in confidentia per fidē eius. Propter 13
quod peto ne deficiatis in tribulatio-
nibus meis pro vobis: quæ est gloria
vestra.* Huius rei gratia flecto genua 14
mea ad Patrem Domini nostri Iesu
Christi, *ex quo omnis paternitas in 15
cælis, & in terra nominatur, * vt det 16
vobis secundùm diuitias gloriæ suæ,
virtute corroborari per Spiritū eius
in interiorem hominem, * Christum 17
habitare per fidē in cordibus vestris:
in charitate radicati, & fundati, * vt 18
possitis cōprehendere cum omnibus
sanctis, quæ sit latitudo, & lōgitudo,
& sublimitas, & profundū: *scire etiā 19
supereminentē sciētię charitatē Chri- D
sti, vt impleamini in omnem pleni-
tudinem Dei. * Ei autem, qui potens 20
est omnia facere superabundanter
quàm petimus, aut intelligimus, se-
cundùm virtutem, quæ operatur in
nobis: *Ipsi gloria in Ecclesia, & in 21
Christo Iesu in omnes generationes
sæculi sæculorum. Amen.

CAP. IIII.

OBsecro itaque vos ego vinctus 1
Phil.1. d.27. in Domino, ᵃ vt dignè ambu- A
1.Cor.7. b.10. letis vocatione, qua vocati estis, *cum 2
omni humilitate, & mansuetudine,
cum patientia, supportantes inuicem
Rom.12. a.10. in charitate,* ᵇ solliciti seruare vnita- 3
tem Spiritus in vinculo pacis. *Vnum 4
corpus, & vnus Spiritus sicut vocati
estis in vna spe vocationis vestræ.
*Vnus Dominus, vna fides, vnū ba- 5
Mal.2. b.10. ptisma. *ᶜ Vnus Deus & Pater o- 6
mnium, qui est super omnes, & per B
Rom.12. a.3. omnia, & in omnibus nobis. ᵈVni- 7
1.Cor.12. b.11. cuique autem nostrum data est gratia
1.Cor.10. d.13. secūdùm mensurā donationis Chri-
sti. * Propter quod dicit: ᵉ Ascendens 8
psal.67. d.19. in altum captiuam duxit captiuita-
tem: dedit dona hominibus.* Quod 9
autem ascendit, quid est, nisi quia

10 & descendit primùm in inferiores
partes terræ? * Qui descendit, ipse
est & qui ascendit super omnes cæ-
11 los, vt impleret omnia. * Et ipse de-
dit quosdam quidem ᶠ Apostolos, 1.Cor.12.
quosdam autem Prophetas, alias ve-
rò Euangelistas, alios autem pasto-
12 res, & doctores * ad consummatio-
C nem sanctorum in opus ministerij,
in ædificationem corporis Christi:
13 *donec occurramus omnes in vnita-
tem fidei, & agnitionis filij Dei, in
virum perfectum, in mensuram æ-
14 tatis plenitudinis Christi: * vt iam
non simus paruuli fluctuantes, &
circumferamur omni vento doctri-
næ in nequitia hominum, in astutia
15 ad circumuentionem erroris. Ve-
ritatem autem facientes in charitate,
crescamus in illo per omnia, qui est
16 caput Christus: *ex quo totum cor-
D pus compactum, & connexum per
omnem iuncturam subministratio-
nis, secundùm operationem in men-
suram vniuscuiusque membri, aug-
mentum corporis facit in ædificatio-
17 nem sui in charitate. * ᵍ Hoc igitur Rom.1. c.9.
dico, & testificor in Domino, vt
iam non ambuletis, sicut & Gentes
18 ambulant in vanitate sensus sui, *te-
nebris obscuratum habentes intelle-
ctum, alienati à vita Dei per igno-
E rantiam, quæ est in illis, propter cæci-
19 tatem cordis ipsorum, * qui despe-
rantes, semetipsos tradiderunt impu-
dicitiæ, in operationem immundi-
20 tiæ omnis in auaritiam. * Vos autem
21 non ita didicistis Christum, * si ta-
men illum audistis, & in ipso edocti
22 estis, sicut est veritas in Iesu. * ʰ de- Coloss.3. b.8.
ponere vos secundùm pristinam con-
uersationem veterem hominem, qui
corrumpitur secundùm desideria er-
23 roris. * Renouamini autem spiritu Rom.6. a.4.
24 mentis vestræ, *ⁱ & induite nouum Coloss.3. b.12.
hominem, qui secūdùm Deum crea- 1.Pet.2. a.1.
tus est in iustitia, & sanctitate veri-
25 tatis. * ᵏ Propter quod deponentes Zach.8. c.16.
mendacium, loquimini veritatem
vnusquisque cum proximo suo: quo-
26 niam sumus inuicem membra. ˡIra- psal.4. b.5.
F scimini, & nolite peccare: sol non
occidat super iracundiam vestram.
27 * Nolite locum date diabolo: *ᵐ qui Iac.4. b.7.
28 furabatur, iam non furetur: magis
autē laboret, operando manibus suis,
quod bonum est, vt habeat vnde tri-
29 buat necessitatem patienti. Omnis
sermo malus ex ore vestro non pro-

cedat: sed si quis bonus ad ædifica-
tionem fidei, vt det gratiam audien-
tibus. Et nolite contristare spiritum 30
sanctum Dei: in quo signati estis in G
diem redemptionis. Omnis amari- 31
tudo, & ira, & indignatio, & cla-
mor, & blasphemia tollatur à vobis
Col. 3. b. 12 cum omni malitia. Estote autem 32
inuicem benigni, misericordes, do-
nantes inuicé sicut & Deus in Chri-
sto donauit vobis.

CAP. V.

Io. 13. d. 34. & 15. c. 12. 1. Ioan. 4. c. 13 Estote ergo imitatores Dei, sicut 1
filij charissimi: & ambulate 2
in dilectione, sicut & Christus dile- A
xit nos, & tradidit semetipsum pro
nobis oblationem, & hostiam Deo
Col. 3. a. 5 in odorem suauitatis. Fornicatio 3
autem, & omnis immunditia, aut
auaritia nec nominetur in vobis,
sicut decet sanctos: aut turpitudo, 4
aut stultiloquium, aut scurrilitas,
quæ ad rem non pertinet: sed ma-
gis gratiarum actio. Hoc enim sci- 5
tote intelligentes, quod omnis for- B
nicator, aut immundus, aut aua-
rus, quod est idolorum seruitus, non
habet hereditatem in regno Christi,
Matt. 24. a. 4 & Dei. Nemo vos seducat inani- 6
Mar. 13. a. 5 bus verbis: propter hæc enim venit
Luc. 21. b. 8 ira Dei in filios diffidentiæ. Nolite 7
2. Thess. 2. a. 3 ergo effici participes eorum. Eratis 8
enim aliquando tenebræ: nunc au-
tem lux in Domino. Vt filij lucis am-
bulate: fructus enim lucis est in o- 9
mni bonitate, & iustitia, & veritate: C
probantes quid sit beneplacitum 10
Deo: & nolite communicare operi- 11
bus infructuosis tenebrarum, magis
autem redarguite. Quæ enim in oc- 12
culto fiunt ab ipsis, turpe est & dice-
re. Omnia autem, quæ arguuntur, 13
à lumine manifestantur: omne enim,
quod manifestatur, lumen est. Pro- 14
pter quod dicit: Surge qui dormis,
& exurge à mortuis, & illuminabit D
Col. 4. a. 5 te Christus. Videte itaque fratres, 15
quomodo caute ambuletis: non
quasi insipientes, sed vt sapientes: 16
redimentes tempus, quoniam dies
Rom. 12. a. 2 mali sunt. Propterea nolite fieri 17
1. Thess. 4. a. 3 imprudentes: sed intelligentes quæ sit
voluntas Dei. Et nolite inebriari vi- 18
no, in quo est luxuria: sed implemini
Spiritu sancto, loquentes vobismet- 19
ipsis in psalmis, & hymnis, & canti-
cis spiritualibus, cantantes, & psal-
lentes in cordibus vestris Domino,

20 gratias agentes semper pro omni-
bus, in nomine Domini nostri Iesu
21 Christi Deo & Patri. Subiecti inui-
22 cem in timore Christi. Mulieres vi- Gen. 3. d. 16
E ris suis subditæ sint, sicut Domino:
23 quoniam vir caput est mulieris: sic- Col. 3. c. 18
ut Christus caput est Ecclesiæ: Ipse, 1. Pet. 3.
24 saluator corporis eius. Sed sicut Ec- a. 1
clesia subiecta est Christo, ita & mu- 1. Cor. 11. a. 3
25 lieres viris suis in omnibus. Viri Col. 3. 19
diligite vxores vestras, sicut & Chri-
stus dilexit Ecclesiam, & seipsum tra-
26 didit pro ea, vt illam sanctificaret,
mundans lauacro aquæ in verbo vitæ,
27 vt exhiberet ipse sibi gloriosam Ec-
F clesiam, non habentem maculam, aut
rugam, aut aliquid huiusmodi, sed vt
28 sit sancta & immaculata. Ita & viri
debent diligere vxores suas vt corpo-
ra sua. Qui suam vxorem diligit, se-
29 ipsum diligit. Nemo enim vnquam
carnem suam odio habuit: sed nutrit,
& fouet eam, sicut & Christus Eccle-
30 siam: quia membra sumus corporis
G eius, de carne eius, & de ossibus eius.
31 Propter hoc relinquet homo pa- Gen. 2.
trem, & matrem suam, & adhærebit d. 24.
vxori suæ: & erunt duo in carne vna. Matt. 19.
32 Sacramentum hoc magnum est, ego a. 5
autem dico in Christo & in Ecclesia. Mar. 10. a. 7 1. Cor. 6.
33 Verumtamen & vos singuli, vnus- d. 16.
quisque vxorem suã sicut seipsum di-
ligat: vxor autem timeat virũ suum.

CAP. VI.

1 Filij, obedite parentibus vestris in
A Domino: hoc enim iustum est.
2 Honora patrem tuum, & matrem Col. 3.
tuam, quod est mandatum primum d. 20
3 in promissione: vt bene sit tibi, & sis Exod. 20.
4 longæuus super terram. Et vos pa- c. d.
tres nolite ad iracundiam prouocare Deut. 5. c. 16
filios vestros: sed educate illos in di- Eccli. 3. b. 9
sciplina, & correptione Domini. Matt. 15.
5 Serui obedite dominis carnalibus a. 4
cum timore, & tremore, in simplici- Mar. 7. b. 10
6 tate cordis vestri, sicut Christo: non Col. 3. 22.
D ad oculum seruientes, quasi homini- Tit. 2. c. 9
bus placentes, sed vt serui Christi, 1. Pet. 2. c. 18
facientes voluntatem Dei ex animo,
7 cum bona voluntate seruientes, sic- Deut. 10.
ut Domino, & non hominibus: d. 17
8 scientes quoniã vnusquisque quod- 2. Par. 19.
B cumque fecerit bonum, hoc recipiet à c. 7
9 Domino, siue seruus, siue liber. Et Iob 34. c. 19
vos domini eadem facite illis, remit- Sap. 6. b. 8
tentes minas: scientes quia & illo- Eccli. 35. b. 16
rum, & vester Dominus est in cæ- Ro. 2. b. 11
lis: & personarum acceptio non est Col. 3. d. 25
10 apud eum. De cetero fratres confor- Act. 10. 34
1. Pet. 1. c. 17

tamini

ramini in Domino, & in potentia vir-
tutis eius. * Induite vos armaturam 11
Dei, vt possitis stare aduersus insidias
diaboli. * quoniam non est nobis 12
colluctatio aduersus carnem & san-
guinem: sed aduersus principes, &
potestates, aduersus mundi rectores
tenebrarum harum, contra spiritua-
lia nequitiæ, in cælestibus. * Propter- 13
ea accipite armaturam Dei, vt pos- C
sitis resistere in die malo, & in omni-
bus perfecti stare. * State ergo suc- 14
cincti lumbos vestros in veritate,
& induti loricam iustitiæ, * & cal- 15
ceati pedes in præparatione Euan- 16
gelij pacis: * in omnibus sumen-
tes scutum fidei, in quo possitis om-
nia tela nequissimi ignea extinguere.
* a & galeam salutis assumite: & gla- 17
dium spiritus (quod est verbum Dei)
* per omnem orationem, & obsecra- 18
tionem orantes omni tempore in D
spiritu: & in ipso b vigilantes in omni
instantia, & obsecratione pro omni-
bus sanctis: * c & pro me, vt detur 19
mihi sermo in apertione oris mei
cum fiducia, notum facere myste-
rium Euangelij: * pro quo legatione 20
fungor in catena, ita vt in ipso au-
deam, prout oportet me, loqui. * Vt 21
autem & vos sciatis quæ circa me
sunt, quid agam: omnia vobis nota
faciet Tychicus, charissimus frater,
& fidelis minister in Domino: * quem 22
misi ad vos in hoc ipsum, vt cogno-
scatis quæ circa nos sunt, & conso-
letur corda vestra. * Pax fratribus, 23
& charitas cum fide à Deo Patre, &
Domino Iesu Christo. * Gratia cum 24
omnibus, qui diligunt Dominum
nostrum Iesum Christum in incor-
ruptione. Amen.

a Isa.59. v.15
1.Thes.5. b.8
b Colos.4. a.2
c 2.Thes.3. a.1

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD PHILIPPENSES

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS, & Timotheus serui 1
Iesu Christi, omnibus sanctis in A
Christo Iesu, qui sunt Philippis,
cum episcopis, & diaconibus. * Gra- 2
tia vobis, & pax à Deo Patre nostro,
& Domino Iesu Christo. * Gratias 3
ago Deo meo in omni memoria ve-
4 stri, * semper in cunctis orationibus
meis pro omnibus vobis, cum gau-
5 dio deprecationem faciens, * super
communicatione vestra in Euange-
lio Christi à prima die vsque nunc.
6 * confidens hoc ipsum, quia qui cœ-
pit in vobis opus bonum, perficiet
7 vsque in diem Christi Iesu. * sicut est
B mihi iustum hoc sentire pro omni-
bus vobis: eo quòd habeam vos in
corde, & in vinculis meis, & in de-
fensione, & confirmatione Euange-
lij, socios gaudij mei omnes vos esse.
8 * Testis enim mihi est Deus, quomo-
do cupiam omnes vos in visceribus Iesu
9 Christi. * Et hoc oro vt charitas ve-
stra magis ac magis abundet in scien-
10 tia, & in omni sensu: * vt probetis
potiora, vt sitis sinceri, & sine offen-
11 sa in diem Christi, * repleti fructu
iustitiæ per Iesum Christum, in glo-
12 riam & laudem Dei. * Scire autem
vos volo fratres, quia quæ circa me
sunt, magis ad profectum venerunt
13 Euangelij: * ita vt vincula mea ma-
nifesta fierent in Christo in omni
14 prætorio, & in ceteris omnibus, * &
plures è fratribus in Domino confi-
dentes vinculis meis, abundantiùs
auderent sine timore verbum Dei
15 loqui. * Quidam quidem & propter
C inuidiam, & contentionem: quidam
autem & propter bonam volunta-
16 tem Christum prædicant: * quidam
ex charitate: scientes quoniam in de-
fensionem Euangelij positus sum.
17 * Quidã autem ex contentione Chri-
stum annunciant non sincerè, exi-
stimantes pressuram se suscitare vin-
18 culis meis. * Quid enim? Dum omni
modo siue per occasioné, siue per ve-
ritaté Christus annúcietur: & in hoc
19 gaudeo, sed & gaudebo. * Scio enim
quia hoc mihi proueniet ad salutem,
per vestrã orationé, & subministra-
20 tionem Spiritûs Iesu Christi * secun-
dùm expectationem, & spem meam,
quia in nullo confundar: sed in omni
fiducia sicut semper, & nunc magni-
ficabitur Christus in corpore meo,
siue per vitam, siue per mortem.
21 * Mihi enim viuere Christus est, &
22 mori lucrum. * Quòd si viuere in
D carne, hic mihi fructus operis est,
23 & quid eligam ignoro. * Coarctor
autem è duobus: desiderium habens
dissolui, & esse cùm Christo, multo
24 magis melius: * permanere autem in

carne, necessarium propter vos. * Et 25
hoc confidens scio quia manebo, &
permanebo omnibus vobis ad pro-
fectum vestrum, & gaudium fidei:
* vt gratulatio vestra abũdet in Chri- 26
sto Iesu in me, per meum aduentum
*Ephes. 4. a.1 iterum ad vos. * *Tantùm dignè Eu- 27
Col. 1. b.10 angelio Christi conuersamini: vt si-
1. Thes. 2. c.12 ue cùm venero, & videro vos, siue
absens audiam de vobis quia statis
in vno spiritu vnanimes, collaborã-
tes fidei Euangelij: * & in nullo ter- 28
reamini ab aduersariis: quæ illis est
causa perditionis, vobis autem salu-
tis, & hoc à Deo: * quia vobis dona- 29
tum est pro Christo, non solùm vt
in eum credatis, sed vt etiam pro illo
patiamini: * idem certamen haben- 30
tes, quale & vidistis in me, & nunc
audistis de me.

CAP. II.

SI qua ergo consolatio in Christo, 1
si quod solatium charitatis, si qua A
societas spiritus, si qua viscera mise-
rationis: * implete gaudium meum 2
vt idem sapiatis, eandem charitatem
habentes, vnanimes, idipsum sen-
tientes, * nihil per contentionem, ne- 3
que per inanem gloriam: sed in hu-
militate superiores sibi inuicem arbi-
trantes, * non quæ sua sunt singuli 4
considerantes, sed ea, quæ aliorum.
* Hoc enim sentite in vobis, quod & 5
in Christo Iesu: * qui cùm in forma 6
Dei esset, non rapinam arbitratus est
esse se æqualem Deo: * sed semetip- 7
sum exinaniuit formam serui acci-
piens, in similitudinem hominũ fa-
ctus, & habitu inuentus vt homo.
*Heb. 2. b.9. * * Humiliauit semetipsum factus 8
obediens vsque ad mortem, mortem
autẽ crucis. * Propter quod & Deus 9
exaltauit illũ, & donauit illi nomen, B
*Isai. 45. d.23 quod est super omne nomen: * *vt in 10
Rom. 14. b.11 nomine Iesu omne genu flectatur cę-
lestium, terrestrium, & infernorum,
* & omnis lingua confiteatur quia 11
Dominus Iesus Christus in gloria est
Dei Patris. Itaque charissimi mei (si- 12
cut semper obedistis:) non vt in prę-
sentia mei tantùm, sed multo magis
nunc in absentia mea, cum metu &
tremore vestram salutem operami-
ni. * Deus est enim, qui operatur in 13
vobis & velle, & perficere pro bona
*1. Pet. 4. b.9 voluntate. * *Omnia autem facite 14
sine murmurationibus, & hæsitatio-
nibus: * vt sitis sine querela, & sim- 15
plices filij Dei, sine reprehensione in
medio nationis prauæ, & peruersæ:
inter quos lucetis sicut luminaria in
16 mundo, * verbum vitæ continentes
C ad gloriam meam in die Christi, quia
non in vacuum cucurri, neque in va-
17 cuum laboraui. * Sed & si immolor
supra sacrificium, & obsequium fidei
vestræ, gaudeo, & congratulor om-
18 nibus vobis. * Idipsum autem & vos
19 gaudete, & cõgratulamini mihi. Spe-
ro autem in Domino Iesu, * Timo- *Act. 16. a.1.
theum me cito mittere ad vos: vt &
ego bono animo sim, cognitis quæ
20 circa vos sunt. * Neminem enim ha-
beo tam vnanimem, qui sincera affe-
21 ctione pro vobis solicitus sit. * *Om- *1. Cor. 13. b.5
nes enim quæ sua sunt quærunt, non
22 quæ sunt Iesu Christi. * Experimen-
tum autẽ eius cognoscite, quia sicut
patri filius, mecum seruiuit in Euan-
23 gelio. * Hunc igitur spero me mittere
ad vos, mox vt videro quæ circa me
24 sunt. * Confido autem in Domino
quoniam & ipse veniam ad vos cito.
25 Necessarium autem existimaui Epa-
D phroditum fratrem, & cooperato-
rem, & commilitonem meũ, vestrum
autem apostolum, & ministrum ne-
26 cessitatis meæ, mittere ad vos: * quo-
niã quidem omnes vos desiderabat:
& mœstus erat, propterea quod au-
27 dieratis illum infirmatũ. * Nam & in-
firmatus est vsq. ad mortẽ: sed Deus
misertus est eius: non solùm autem
eius, verum etiã & mei, ne tristitiam
28 super tristitiam haberem. * Festinan-
tius ergo misi illũ, vt viso eo iterum
gaudeatis, & ego sine tristitia sim.
29 * Excipite itaq. illum cum omni gau-
dio in Domino, & eiusmodi cum
30 honore habetote. * quoniam propter
opus Christi vsque ad mortem acces-
sit, tradens animam suam vt imple-
ret id, quod ex vobis deerat erga
meum obsequium.

CAP. III.

1 DE cetero fratres mei gaudete in
A Domino. Eadem vobis scribere,
mihi quidem non pigrum, vobis au-
2 tem necessarium. * Videte canes, vi-
dete malos operarios, videte conci-
3 sionem. * Nos enim sumus circum-
cisio, qui spiritu seruimus Deo, &
gloriamur in Christo Iesu, & non in
4 carne fiduciam habẽtes, * quamquam
ego habeam confidentiam & in car-
ne. Si quis alius videtur confidere
5 in carne, ego magis, * circumcisus
octauo die, ex genere Israel, de tribu

a Act. 23. b. 6 Beniamin, Hebræus ex Hebræis, *se-
cundum legẽ Pharisæus, *secundum 6
æmulationem persequens Ecclesiam
Dei, secundùm iustitiam, quæ in le-
ge est, conuersatus sine querela: *Sed 7
quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbi- B
tratus sum propter Christum detri-
menta. *Verumtamẽ existimo omnia 8
detrimentum esse propter eminẽtem
scientiam Iesu Christi Domini mei:
propter quem omnia detrimentum
feci, & arbitror vt stercora, vt Christũ
lucrifaciam, *& inueniar in illo, non 9
habens meam iustitiam, quæ ex lege
est, sed illã, quæ ex fide est Christi Ie-
su: quæ ex Deo est iustitia in fide *ad 10
cognoscẽdum illum, & virtutem re- C
surrectionis eius, & societatẽ passio-
num illius: cõfiguratus morti eius: *si 11
quo modo occurram ad resurrectio-
nem, quæ est ex mortuis: *non quòd 12
iam acceperim, aut iã perfectus sim:
sequor autem, si quomodo compre-
hendã in quo & cõprehensus sum à
Christo Iesu. *Fratres, ego me nõ ar- 13
bitror cõprehendisse. Vnum autem:
quæ quidem retro sunt obliuiscẽs, ad
ea verò, quæ sunt priora, extendens
meipsum, *ad destinatum persequor, 14
ad brauium supernæ vocationis Dei
in Christo Iesu. *Quicumque ergo 15
perfecti sumus, hoc sentiamus: & si
quid aliter sapitis, & hoc vobis Deus
reuelabit. *Verumtamẽ ad quod per- 16
uenimus vt idem sapiamus, & in ea- D
dem permaneamus regula. *Imitato- 17
res mei estote fratres, & obseruate eos
qui ita ambulant, sicut habetis formã
a Rom. 16. c. 17 nostram. *a Multi enim ambulant, 18
quos sæpe dicebam vobis (nunc autẽ
& flens dico) inimicos crucis Christi:
*quorum finis interitus: quorum 19
Deus venter est: & gloria in confu-
sione ipsorum, qui terrena sapiunt.
*Nostra autem conuersatio in cælis 20
est: vnde etiam Saluatorem expecta-
mus Dñm nostrum Iesum Christũ,
*qui reformabit corpus humilitatis 21
nostræ, cõfiguratum corpori clarita-
tis suæ, secundùm operationem, qua
etiam possit subiicere sibi omnia.

CAP. IIII.

ITaque fratres mei charissimi, & de- 1
sideratissimi, gaudium meum, & A
corona mea: sic state in Domino, cha-
rissimi: *Euodiam rogo, & Synty- 2
chen deprecor idipsum sapere in Do-
mino. *Etiã rogo & te germane com- 3
par, adiuua illas, quæ mecum labora-
uerunt in Euangelio cum Clemente,
& ceteris adiutoribus meis, quorum
4 nomina sunt in libro vitæ. *Gaude-
te in Domino semper: iterum dico
5 gaudete. *Modestia vestra nota sit
omnibus hominibus: Dominus pro-
6 pe est. *Nihil solliciti sitis: sed in omni
B oratione, & obsecratione, cum gra-
tiarum actione petitiones vestræ in-
7 notescant apud Deum. *Et pax Dei,
quæ exuperat omnem sensum, cu-
stodiat corda vestra, & intelligentias
8 vestras in Christo Iesu. *De cetero
fratres, quæcumque sunt vera, quæ-
cumque pudica, quæcumque iusta,
quæcumque sancta, quæcumque a-
mabilia, quæcumque bonæ famæ, si-
qua virtus, siqua laus disciplinæ, hæc
9 cogitate. *Quæ & didicistis, & acce-
C pistis, & audistis, & vidistis in me,
hæc agite: & Deus pacis erit vobiscũ.
10 *Gauisus sum autem in Domino ve-
hementer, quoniam tandem aliquan-
do refloruistis pro me sentire, sicut &
sentiebatis: occupati autem eratis.
11 *Non quasi propter penuriam dico:
ego enim didici, in quibus sum, suffi-
12 ciens esse. *Scio & humiliari, scio &
abundare: (vbique & in omnibus in-
stitutus sum) & satiari, & esurire, &
13 abundare, & penuriam pati. *omnia
14 possum in eo, qui me confortat. *Ve-
rumtamen bene fecistis, communi-
15 cantes tribulationi meæ. *Scitis au-
D tem & vos Philippenses, quòd in
principio Euangelij, quando profe-
ctus sum à Macedonia, nulla mihi
Ecclesia cõmunicauit in ratione dati
16 & accepti, nisi vos soli: *quia & Thes-
salonicam semel & bis in vsum mihi
17 misistis. *Non quia quæro datum,
sed requiro fructum abundantem
18 in ratione vestra. *Habeo autem
omnia, & abundo: repletus sum, ac-
ceptis ab Epaphrodito quæ misistis
odorem suauitatis, hostiam acceptã,
19 placentem Deo. *a Deus autem meus a Rom. 12.
impleat omne desiderium vestrum a. 1.
secundùm diuitias suas in gloria in
20 Christo Iesu. *Deo autem & Patri
nostro gloria in sæcula sæculorum:
21 Amen. *Salutate omnem sanctum in
22 Christo Iesu. *Salutant vos, qui me-
cum sunt, fratres. Salutãt vos omnes
sancti, maximè autem qui de Cæsaris
23 domo sunt. *Gratia Domini nostri
Iesu Christi cum spiritu vestro.
Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD COLOSSENSES.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apostolus Iesu Chri- 1
sti per voluntatem Dei, & Ti- A
motheus frater: * eis, qui sunt 2
Colossis, sanctis, & fidelibus fra-
tribus in Christo Iesu. * Gratia vo- 3
bis, & pax à Deo Patre nostro, &
Domino Iesu Christo. Gratias agi-
mus Deo, & Patri Domini nostri
Iesu Christi semper pro vobis oran-
tes: * audientes fidem vestram in 4
Christo Iesu, & dilectionem, quam
habetis in sanctos omnes * propter 5
spem, quæ reposita est vobis in cælis:
quam audistis in verbo veritatis
Euangelij: * quod peruenit ad vos, 6
sicut & in vniuerso mundo est, & fru-
ctificat, & crescit sicut in vobis, ex ea
die, qua audistis, & cognouistis gra-
tiam Dei in veritate, * sicut didici- 7
stis ab Epaphra charissimo conseruo
nostro, qui est fidelis pro vobis mini-
ster Christi Iesu, * qui etiam mani- 8
festauit nobis dilectionem vestram B
in spiritu: * ideo & nos ex qua die 9
audiuimus, non cessamus pro vo-
bis orantes, & postulantes vt implea-
mini agnitione voluntatis eius, in o-
mni sapientia & intellectu spiritua-
li: * vt ambuletis dignè Deo per 10
omnia placentes: in omni opere bo-
no fructificantes, & crescentes in
scientia Dei: * in omni virtute con- 11
fortati secundùm potentiam clari-
tatis eius in omni patientia, & lon-
ganimitate cum gaudio * gratias 12
agentes Deo Patri, qui dignos nos
fecit in partem sortis sanctorum in
lumine: * qui eripuit nos de pote- 13
state tenebrarum, & transtulit in re-
gnum filij dilectionis suæ. * in quo 14
habemus redemptionem per sangui-
nem eius, remissionem peccatorum:
* qui est imago Dei inuisibilis, pri- 15
mogenitus omnis creaturæ * a quo- 16
niam in ipso condita sunt vniuersa
in cælis, & in terra, visibilia, & in- C
uisibilia, siue throni, siue domina-
tiones, siue principatus, siue potesta-
tes: omnia per ipsum, & in ipso crea-

17 ta sunt: * & ipse est ante omnes, &
18 omnia in ipso constant. * Et ipse est
caput corporis Ecclesiæ, * qui est
principium, primogenitus ex mor-
tuis: vt sit in omnibus ipse primatum
19 tenens. * quia in ipso complacuit,
20 omnem plenitudinem inhabitare: * &
per eum reconciliare omnia in ipsum,
pacificans per sanguinem crucis eius,
siue quæ in terris, siue quæ in cælis
21 sunt. * Et vos cùm essetis aliquando
alienati, & inimici sensu in operibus
22 malis: * nunc autem reconciliauit in
corpore carnis eius per mortem, ex-
hibere vos sanctos, & immaculatos,
23 & irreprehensibiles coram ipso: * si
tamen permanetis in fide fundati, &
stabiles, & immobiles à spe Euange-
lij, quod audistis, quod prædicatum
est in vniuersa creatura, quæ sub cæ-
D lo est, cuius factus sum ego Paulus
24 minister. * Qui nunc gaudeo in passio-
nibus pro vobis, & adimpleo ea, quæ
desunt passionum Christi, in carne
mea pro corpore eius, quod est Eccle-
25 sia: * cuius factus sum ego minister se-
cundùm dispensationem Dei, quæ
data est mihi in vos, vt impleam ver-
26 bum Dei: * mysterium, quod abscon-
ditum fuit à sæculis, & generationi-
bus, nunc autem manifestatum est
27 sanctis eius, * quibus voluit Deus no-
tas facere diuitias gloriæ sacramenti
huius in Gentibus, quod est Chri-
28 stus, in vobis spes gloriæ, * quem nos
annunciamus, corripientes omnem
hominem, & docentes omnem homi-
nem, in omni sapientia, vt exhibea-
mus omnem hominem perfectum in
29 Christo Iesu. * in quo & laboro, cer-
tando secundùm operationem eius,
quam operatur in me in virtute.

CAP. II.

1 VOlo enim vos scire qualem so-
A licitudinem habeam pro vobis,
& pro iis, qui sunt Laodiciæ, & qui-
cumque non viderunt faciem meam
2 in carne. * vt consolentur corda ipso-
rum, instructi in charitate, & in o-
mnes diuitias plenitudinis intellectus,
in agnitionem mysterij Dei Patris &
3 Christi Iesu: * in quo sunt omnes
thesauri sapientiæ, & scientiæ abscon-
4 diti. * Hoc autem dico, vt nemo vos de-
5 cipiat in sublimitate sermonum. * a Nam
etsi corpore absens sum, sed spiritu
vobiscum sum: gaudens, & videns or-
dinem vestrum, & firmamentum eius,

a 1. Cor. 15. c. 21 Apo. 1. b. 5

a 1 Cor. 5. a. 5

quæ in Christo est, fidei vestræ. ʼSicut 6
ergo accepistis Iesum Christum Do-
minum, in ipso ambulate, * radicati, 7
& superædificati in ipso, & cōfirmati B
fide, sicut & didicistis, abundantes
in illo in gratiarum actione: Videte 8
ne quis vos decipiat per philosophiā,
& inanem fallaciam secundùm tra-
ditionem hominum, secundùm ele-
menta mundi, & non secundū Chri-
stum: * quia in ipso inhabitat omnis 9
plenitudo diuinitatis corporaliter:
* & estis in illo repleti, qui est caput 10
omnis principatus, & potestatis: * in 11
quo & circumcisi estis circumcisione
non manu facta in expoliatione cor- C
poris carnis, sed in circumcisione
Christi: * consepulti ei in baptismo, in 12
quo & resurrexistis per fidem opera-
tionis Dei, qui suscitauit illū à mor-
ᵃEph. 2. a. 1 tuis. * ᵃEt vos cùm mortui essetis in 13
delictis, & præputio carnis vestræ,
conuiuificauit cum illo, donans vobis
omnia delicta: * delens quod aduersus 14
nos erat chirographum decreti, quod
erat contrarium nobis, & ipsum tulit
de medio, affigens illud cruci: * & 15
expolians principatus, & potestates
traduxit confidenter, palam trium-
phans illos in semetipso. * Nemo ergo 16
vos iudicet in cibo, aut in potu, aut in
parte diei festi, aut neomeniæ, aut
sabbatorum: * quæ sunt vmbra futu- 17
ᵇMat. 24. a. 4 rorum: corpus autem Christi. ᵇNe- 18
mo vos seducat, volens in humilita-
te, & religione angelorum, quæ non
vidit ambulans, frustra inflatus sensu
carnis suæ, * & non tenens caput, ex 19
quo totum corpus per nexus, & con- D
iunctiones subministratum, & con-
structum crescit in augmentum Dei.
Si ergo mortui estis cum Christo ab 20
elementis huius mundi: quid adhuc
tamquam viuētes in mundo decerni-
tis? * Ne tetigeritis, neque gustaueritis, 21
neque contrectaueritis: * quæ sunt 22
omnia in interitum ipso vsu, secun-
dùm præcepta, & doctrinas homi-
num: * quæ sunt rationem quidem 23
habentia sapientiæ in superstitione,
& humilitate, & non ad parcendum
corpori, non in honore aliquo ad sa-
turitatem carnis.

CAP. III.

IGitur, si consurrexistis cum Chri- 1
sto: quæ sursum sunt quærite, vbi A
Christus est in dextera Dei sedens:
* quæ sursum sunt sapite, non quæ 2
super terram. ʼ Mortui enim estis, & 3

vita vestra est abscondita cū Christo
4 in Deo. * Cùm Christus apparuerit,
vita vestra: tunc & vos apparebitis
5 cum ipso in gloria. * ᵃMortificate ergo ᵃEph. 5. a. 3
membra vestra, quæ sunt super ter-
ram: fornicationem, immunditiam,
libidinem, concupiscentiam malam,
& auaritiam, quæ est simulacrorum
6 seruitus: * propter quæ venit ira Dei
7 super filios incredulitatis: * in quibus
& vos ambulastis aliquando, cum
8 viueretis in illis. Nunc autem de- Rom. 6. a. 4
B ponite & vos omnia: iram, indigna- Eph. 4. c. 25
tionem, malitiam, blasphemiam, tur- Heb. 2. a. 1
9 pem sermonem de ore vestro. * Noli- 1. Pet. 2. a. 1. & 4. a. 2
te mentiri inuicem, expoliantes vos
veterem hominem cum actibus suis,
10 * & induentes nouum eum, qui re-
nouatur in agnitionem secundùm
11 imaginē eius, qui creauit illum. * Vbi
non est Gentilis, & Iudæus, circum-
cisio, & præputium, Barbarus, &
Scytha, seruus, & liber: sed omnia,
12 & in omnibus Christus. * ᵇIndui- ᵇEph. 6. b. 12.
te vos ergo sicut electi Dei, sancti, &
dilecti, viscera misericordiæ, beni-
gnitatem, humilitatem, modestiam,
13 patientiam: * supportantes inuicem,
C & donantes vobismetipsis si quis ad-
uersus aliquem habet querelam: sicut
& Dominus donauit vobis, ita &
14 vos. Super omnia autem hæc, cha-
ritatem habete, quod est vinculum
15 perfectionis: * & pax Christi exultet
in cordibus vestris, in qua & vocati
estis in vno corpore: & grati estote.
16 * Verbum Christi habitet in vobis
abundanter, in omni sapiētia, docen-
tes, & commonentes vosmetipsos,
psalmis, hymnis, & canticis spiritua-
libus, in gratia cantantes in cordibus
17 vestris Deo. * ᵇOmne, quodcumque ᵇ1. Cor. 10. g. 31
facitis in verbo aut in opere, omnia
in nomine Domini Iesu Christi,
gratias agētes Deo & Patri per ipsum.
18 * ᵃMulieres subditæ estote viris, sic- ᵃEph. 5. f. 22
19 ut oportet, in Domino. * Vi-
D ri diligite vxores vestras, & nolite 1. Pet. 3. a. 1
20 amari esse ad illas. * ᵇ Filij obedite ᵇEph. 6. a. 1
parentibus per omnia: hoc enim pla-
21 citum est in Domino. * ᵃPatres, nolite ᵃEph. 6. a. 4
ad indignationē prouocare filios ve-
22 stros, vt nō pusillo animo fiant. * Ser- Tit. 2. c. 9. 1. Pet. 2. c. 18
ui obedite per omnia dominis carna-
libus, non ad oculū seruientes, quasi
hominibus placentes, sed in simplici-
23 tate cordis, timentes Deū. * Quodcū-
que facitis, ex animo operamini sicut
24 Domino, & nō hominibus: * scientes

quòd à Domino accipietis retributio-
nem hereditatis. Domino Christo
Rom.2.b.11 seruite. *qui enim iniuriam facit, re- 25
cipiet id, quod iniquè gessit: & non est
personarum acceptio apud Deum.

CAP. IIII.

DOmini, quod iustum est & 1
æquum, seruis præstate: scientes A
quod & vos Dominum habetis in
*Luc.18.a.1 cælo. ** Orationi instate, vigilantes 2
*1.Thes.5.d.17 in ea in gratiarum actione: **orantes 3
*Ephe.6.a.18 simul & pro nobis, vt Deus aperiat
2.Thes.3.a.1 nobis ostiũ sermonis ad loquendum
*Ephes.5.d.15 mysterium Christi (propter quod
etiam vinctus sum) * vt manifestem 4
illud ita vt oportet me loqui. **In sa- 5 B
pientia ambulate ad eos, qui foris
sunt: tempus redimentes. *Sermo ve- 6
ster semper in gratia sale sit conditus, B
vt sciatis quomodo oporteat vos vni-
cuique respondere. * Quæ circa me 7
sunt, omnia vobis nota faciet Tychi-
cus charissimus frater, & fidelis mi-
nister, & cõseruus in Domino: *quem 8
misi ad vos ad hoc ipsum vt cogno-
scat, quæ circa vos sunt, & console-
tur corda vestra, * cum Onesimo 9
charissimo, & fideli fratre, qui ex vo-
bis est. Omnia, quæ hic aguntur,
nota facient vobis. Salutat vos Ari- 10
starchus concaptiuus meus, & Mar- C
cus consobrinus Barnabæ, de quo
accepistis mandata: si venerit ad vos,
excipite illum: *& Iesus, qui dicitur 11
Iustus: qui sunt ex circumcisione: hi
soli sunt adiutores mei in regno Dei,
qui mihi fuerunt solatio. * Salutat 12
vos Epaphras, qui ex vobis est, seruus
Christi Iesu, semper solicitus pro vo-
bis in orationibus, vt stetis perfecti,
& pleni in omni voluntate Dei. *Te- 13
stimonium enim illi perhibeo quòd
habet multum laborem pro vobis, &
pro iis, qui sunt Laodiciæ, & qui Hie- D
*2.Tim.4.c.11 rapoli. * Salutat vos *Lucas medicus 14
charissimus, & Demas. *Salutate fra- 15
tres, qui sunt Laodiciæ, & Nympham,
& quę in domo eius est, Ecclesiam. *Et 16
cùm lecta fuerit apud vos epistola
hæc, facite vt & in Laodicensium Ec-
clesia legatur: & eam, quæ Laodicen-
sium est, vos legatis. *Et dicite Archip- 17
po: Vide ministerium, quod accepisti
in Domino, vt illud impleas. *Saluta- 18
tio, mea manu Pauli. Memores esto-
te vinculorum meorum. Gratia vo-
biscum. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD THESSALONICENSES PRIMA.

CAPVT. I.

1 PAVLVS, & Siluanus, & Timo-
A theus Ecclesiæ Thessalonicen-
sium in Deo Patre, & Domi-
2 no Iesu Christo. *Gratia vobis, & pax.
Gratias agimus Deo semper pro om-
B nibus vobis, memoriã vestri facientes
in orationibus nostris sine intermis-
3 sione, * memores operis fidei vestræ,
& laboris, & charitatis, & sustinẽtiæ
spei Domini nostri Iesu Christi, ante
4 Deum & Patrem nostrum: * scientes
fratres, dilecti à Deo, electionem ve-
5 stram: *quia Euangelium nostrum
C non fuit ad vos in sermone tantum,
sed & in virtute, & in Spiritu sancto,
& in plenitudine multa, sicut scitis
quales fuerimus in vobis propter vos.
6 Et vos imitatores nostri facti estis,
& Domini, excipientes verbum in
tribulatione multa, cum gaudio Spi-
ritus sancti: * ita vt facti sitis forma
omnibus credentibus in Macedonia,
8 & in Achaia. * A vobis enim diffa-
D matus est sermo Domini, non solùm
in Macedonia, & in Achaia, sed & in
omni loco fides vestra, quæ est ad
Deum, profecta est, ita vt non sit no-
9 bis necesse quidquam loqui. * Ipsi
enim de nobis annunciant qualem
introitũ habuerimus ad vos: & quo-
modo conuersi estis ad Deum à si-
mulacris, seruire Deo viuo, & vero,
10 * & expectare Filium eius de cælis
(quem suscitauit ex mortuis) Iesum,
qui eripuit nos ab ira ventura.

CAP. II.

1 NAm ipsi scitis, fratres, introitum
A nostrum ad vos, quia non ina-
2 nis fuit: *sed ante passi, & *contume- *Act.16.d.19
liis affecti (sicut scitis) in Philippis,
fiduciam habuimus in Deo nostro
loqui ad vos Euãgelium Dei in multa
3 solicitudine. Exhortatio enim nostra
non de errore, neque de immundi-
4 tia, neque in dolo, * sed sicut probati
sumus à Deo vt crederetur nobis
Euangelium: ita loquimur non quasi
hominibus placentes, sed Deo, qui
5 probat corda nostra. Neque enim

ali-

aliquando fuimus in sermone adu-
lationis, sicut scitis: neque in occasio-
ne auaritiæ: Deus testis est: *nec quæ- 6
rentes ab hominibus gloriam, neque B
à vobis, neque ab aliis. * Cùm posse- 7
mus vobis oneri esse vt Christi Apo-
stoli: sed facti sumus paruuli in me-
dio vestrum, tamquã si nutrix foueat
filios suos. *Ita desiderãtes vos, cupi- 8
dè volebamus tradere vobis non solũ
Euangelium Dei, sed etiam animas
nostras: quoniã charissimi nobis facti
estis. * Memores enim estis fratres la- 9
boris nostri, & fatigationis: *nocte ac
die operantes, ne quem vestrum gra-
uaremus, prædicauimus in vobis Eu-
angelium Dei. * Vos testes estis, & 10
Deus, quã sanctè, & iustè, & sine que- C
rela, vobis, qui credidistis, fuimus:
* sicut scitis, qualiter vnumquemque 11
vestrum (sicut pater filios suos) * de- 12
precantes vos, & cõsolantes testifica-
ti sumus, vt ambularetis dignè Deo,
qui vocauit vos in suum regnum, &
gloriam. Ideo & nos gratias agimus 13
Deo sine intermissione: quoniã cùm
accepissetis à nobis verbum auditus
Dei, accepistis illud non vt verbũ ho-
minum, sed (sicut est verè) verbũ Dei,
qui operatur in vobis, qui credidistis.
* vos enim imitatores facti estis fra- 14
tres Ecclesiarum Dei, quæ sunt in Iu-
dæa in Christo Iesu: quia eadem passi
estis & vos à cõtribulibus vestris, sic-
ut & ipsi à Iudæis: * qui & Domi- 15
num occiderũt Iesum, & Prophetas, D
& nos persecuti sunt, & Deo nõ pla-
cent, & omnibus hominibus aduer-
santur, * prohibentes nos Gentibus 16
loqui vt saluæ fiant, vt impleant pec-
cata sua semper: peruenit enim ira
Dei super illos vsque in finem. * Nos 17
autẽ fratres desolati à vobis ad tem-
pus horæ, aspectu, non corde, abun-
dantiùs festinauimus faciem vestrã
videre cum multo desiderio: *quo- 18
niam voluimus venire ad vos: ego
quidem Paulus, & semel, & iterum,
sed impediuit nos satanas. * Quæ est 19
enim nostra spes, aut gaudium, aut
corona gloriæ? Nónne vos ante Do-
minum nostrum Iesum Christũ e-
stis in aduentu eius? * vos enim estis 20
gloria nostra & gaudium.

*Act. 20. g. 34
1. Cor. 4. d. 12
2. Thes. 3. b. 8

CAP. III.

PRopter quod non sustinentes am- 1
plius, placuit nobis remanere A- A
thenis solis: *& misimus Timotheũ 2
fratrem nostrum, & ministrum Dei

*Act. 16. a. 1

in Euangelio Christi ad confirman-
dos vos, & exhortandos pro fide ve-
3 stra: * vt nemo moueatur in tribula-
tionibus istis: ipsi enim scitis quód in
4 hoc positi sumus. *Nam & cùm apud
B vos essemus, prædicebamus vobis
passuros nos tribulationes, sicut &
5 factum est, & scitis. Propterea & ego
amplius non sustinens, misi ad co-
gnoscendam fidem vestram: ne fortè
tentauerit vos is, qui tentat, & inanis
6 fiat labor noster. Nunc autem ve-
niente Timotheo ad nos à vobis, &
annunciante nobis fidem & charita-
tem vestram, & quia memoriam no-
stri habetis bonã semper, desideran-
tes nos videre, sicut & nos quoque
7 vos: * ideo consolati sumus fratres in
C vobis in omni necessitate, & tribula-
8 tione nostra per fidem vestrã, * quo-
niam nunc viuimus, si vos statis in
9 Dño. * Quam enim gratiarum actio-
nem possumus Deo retribuere pro
vobis in omni gaudio, quo gaudemus
10 propter vos ante Deum nostrũ, * no-
cte ac die abundantiùs orantes, vt vi-
deamus faciem vestram, & complea-
11 mus ea, quæ desunt fidei vestræ? *Ipse
D autem Deus, & Pater noster, & Do-
minus noster Iesus Christus dirigat
12 viam nostram ad vos. * Vos autem
Dominus multiplicet, & abundare
faciat charitatem vestram in inuicem,
& in omnes, quemadmodum & nos
13 in vobis: * ad confirmanda corda ve-
stra sine querela in sanctitate, ante
Deum & Patrem nostrum, in aduen-
tu Domini nostri Iesu Christi cum
omnibus sanctis eius. Amen.

CAP. IIII.

1 DE cetero ergo, fratres, rogamus
A vos & obsecramus in Domino
Iesu, vt quemadmodum accepistis à
nobis quomodo oporteat vos ambu-
lare, & placere Deo, sic & ambuletis
2 vt abundetis magis. * Scitis enim quæ
præcepta dederim vobis per Domi-
3 num Iesum. * Hæc est enim volun-
tas Dei, sanctificatio vestra: vt absti-
4 neatis vos à fornicatione, * vt sciat
vnusquisque vestrum vas suum possi-
dere in sanctificatione, & honore:
5 * non in passione desiderij, sicut &
6 Gentes, quæ ignorant Deum: * & ne-
B quis supergrediatur, neque circum-
ueniat in negotio fratrem suum: quo-
niam vindex est Dñs de his omnibus,
sicut prædiximus vobis, & testificati
7 sumus. * non enim vocauit nos Deus

*Rom. 12. a. 1
Ephes. 5. d. 17

in immunditiam, sed in sanctifica-
tionem. *Itaque qui hæc spernit, non 5
hominem spernit, sed Deum: qui
etiam dedit Spiritum suum sanctum
in nobis. De charitate autem fra- 9
ternitatis non necesse habemus scri-
*Ioan.13. d.34.& 15. b.17 bere vobis: *ipsi enim vos à Deo di-
*1.Ioan.2. b.10.& 4. d.21 dicistis vt diligatis inuicem. *Etenim 10
illud facitis in omnes fratres in vni-
uersa Macedonia. Rogamus autem
vos fratres vt abundetis magis, *& 11
operam detis vt quieti sitis, & vt ve- C
strum negotium agatis, & operemini
manibus vestris, sicut præcepimus
vobis: & vt honestè ambuletis ad eos,
qui foris sunt & nullius aliquid desi-
deretis. *Nolumus autẽ vos ignorare 12
fratres de dormientibus, vt non con-
tristemini sicut & ceteri, qui spem nõ
habẽt. *Si enim credimus quod Iesus 13
mortuus est, & resurrexit: ita & Deus
eos, qui dormierunt per Iesum, addu-
cet cum eo. *Hoc enim vobis dicimus 14
*1.Cor.15. d.51 in verbo Domini, *quia nos, qui vi-
uimus, qui residui sumus in aduen-
tum Domini, non præueniemus eos,
qui dormierunt. *Quoniam ipse Do- 15
minus in iussu, & in voce Archan- D
geli, & in tuba Dei descendet de cælo:
& mortui, qui in Christo sunt, resur-
gent primi. *Deinde nos, qui viui- 16
mus, qui relinquimur, simul rapie-
mur cum illis in nubibus obuiam
Christo in aëra, & sic semper cum
Domino erimus. *Itaq; consolamini 17
inuicem in verbis istis.

CAP. V.

De temporibus autem, & momen- 1
tis fratres non indigetis vt scri- A
*2.Pet.3. b.10 bamus vobis. *a Ipsi enim diligenter 2
scitis quia dies Domini, sicut fur in
Apo.3.a.3. & 16.c.15 nocte, ita veniet. *cùm enim dixerint 3
pax, & securitas: tunc repentinus eis
superueniet interitus, sicut dolor in
vtero habenti, & non effugient. *Vos 4
autem fratres non estis in tenebris, vt
vos dies illa tamquam fur compre-
hendat: *omnes enim vos filij lucis 5
estis, & filij diei: non sumus noctis,
neque tenebrarum. *Igitur non dor- 6
miamus sicut & ceteri, sed vigile-
mus, & sobrij simus. *Qui enim dor- 7
miunt, nocte dormiunt: & qui ebrij
sunt, nocte ebrij sunt. *Nos autem, 8
*Isa.59. c.17 qui diei sumus, sobrij simus, *induti B
loricam fidei, & charitatis, & galeam
Eph.6.c.17 spem salutis: *quoniam non posuit 9
nos Deus in iram sed in acquisitio-
nem salutis per Dominum nostrum
10 Iesum Christum, *qui mortuus est
pro nobis: vt siue vigilemus, siue dor-
miamus, simul cum illo viuamus.
11 Propter quod consolamini inuicem:
& ædificate alterutrum, sicut & fa-
12 citis. Rogamus autem vos fratres
C vt noueritis eos, qui laborant inter
vos, & præsunt vobis in Domino, &
13 monent vos, *vt habeatis illos abun-
dantius in charitate propter opus il-
14 lorum: pacem habete cum eis. *Ro-
gamus autem vos fratres, corripite
inquietos, consolamini pusillanimes,
suscipite infirmos, patientes estote ad
15 omnes. *a Videte ne quis malum pro *Prou.17. c.13.& 20.
malo alicui reddat: sed semper quod d.22
bonum est sectamini in inuicem, & Ro.12.d.17
16 in omnes. *Semper gaudete. *b Sine 1.Pe.3. b.9
17 intermissione orate. *In omnibus gra- Eccle.28.
18 tias agite: hæc est enim voluntas Dei c.28
in Christo Iesu in omnibus vobis. *Luc.18.
19 Spiritum nolite extinguere. *Prophe- a.1
20 tias nolite spernere. *Omnia autem Col.4.a.2
21 probate: quod bonum est tenete. *Ab
22 omni specie mala abstinete vos. *Ipse
23 autem Deus pacis sanctificet vos per
D omnia: vt integer spiritus vester, &
anima, & corpus sine querela in
aduentu Domini nostri Iesu Christi
24 seruetur. *a Fidelis est, qui vocauit *1.Cor.1. b.9
25 vos: qui etiam faciet. *Fratres orate
26 pro nobis. *Salutate fratres omnes
27 in osculo sancto. *Adiuro vos per
Dominum vt legatur epistola hæc
28 omnibus sanctis fratribus. *Gratia
Domini nostri Iesu Christi vobis-
cum. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD THESSALONICENSES SECVNDA.

CAPVT I.

1 PAVLVS, & Siluanus, & Ti-
A motheus: Ecclesiæ Thessaloni-
censium in Deo Patre nostro, &
2 Domino Iesu Christo. *Gratia vobis,
& pax à Deo Patre nostro, & Do-
3 mino Iesu Christo. *Gratias agere de-
bemus semper Deo pro vobis fratres,
ita vt dignũ est, quoniam supercrescit
fides vestra, & abũdat charitas vniuſ-
4 cuiusq; vestrum in inuicem: *ita vt &
B nos ipsi in vobis gloriemur in Eccle-

siis

sis Dei, pro patiẽtia vestra, & fide, &
in omnibus persecutionibus vestris,
& tribulationibus, quas sustinetis *in 5
exemplum iusti iudicij Dei, vt digni
habeamini in regno Dei, pro quo &
patimini. * si tamen iustum est apud 6
Deum retribuere tribulationem iis,
qui vos tribulant: * & vobis, qui tribu- 7
lamini, requiem nobiscum in reuela- C
tione Domini Iesu de cælo cum an-
gelis virtutis eius, * in flamma ignis 8
dantis vindictã iis, qui non nouerunt
Deum, & qui nõ obediunt Euangelio
Domini nostri Iesu Christi: qui pœ- 9
nas dabunt in interitu æternas à facie
Domini, & à gloria virtutis eius: * cũ 10
venerit glorificari in sanctis suis, &
admirabilis fieri in omnibus, qui cre- D
diderunt, quia creditum est testimo-
nium nostrum super vos in die illo.
* In quo etiam oramus semper pro 11
vobis: vt dignetur vos vocatione sua
Deus noster, & impleat omnem vo-
luntatem bonitatis, & opus fidei in
virtute, * vt clarificetur nomẽ Domini 12
nostri Iesu Christi in vobis, & vos in
illo secundùm gratiam Dei nostri, &
Domini Iesu Christi.

CAP. II.

ROgamus autem vos fratres per 1
aduentum Domini nostri Iesu A
Christi, & nostræ congregationis in
ipsum: * vt non cito moueamini à ve- 2
stro sensu, neque terreamini, neque
per spiritum, neque per sermonem,
neque per epistolam tamquam per
nos missam, quasi instet dies Domini.
*Ephes.5.b.6 * a Nequis vos seducat vllo modo: 3
quoniam nisi venerit discessio pri-
mùm, & reuelatus fuerit homo pec-
cati, filius perditionis, * qui aduersa- 4
tur, & extollitur supra omne, quod B
dicitur Deus, aut quod colitur, ita vt
in templo Dei sedeat ostendens se
tamquam sit Deus. Non retinetis 5
quòd cùm adhuc essem apud vos,
hæc dicebam vobis? * Et nunc quid 6
detineat scitis, vt reueletur in suo
tempore. * Nam mysterium iam ope- 7
ratur iniquitatis: tantùm vt qui tenet
nunc, teneat, donec de medio fiat.
* Et tunc reuelabitur ille iniquus, 8
*Isai.11.a.4 * b quem Dominus Iesus interficiet spi-
ritu oris sui, & destruet illustratione
aduentus sui eum: * cuius est aduentus 9
secundùm operationẽ satanæ in omni C
virtute, & signis, & prodigiis menda-
cibus, * & in omni seductione iniqui- 10
tatis iis, qui pereunt: eo quòd chari-

tatem veritatis non receperũt vt salui
fierent. Ideo mittet illis Deus opera-
tionem erroris vt credant mendacio,
11 * vt iudicentur omnes, qui non cre-
diderunt veritati, sed consenserunt
12 iniquitati. * Nos autem debemus gra-
tias agere Deo semper pro vobis fra-
tres dilecti à Deo, quod elegerit vos
Deus primitias in salutem in sancti-
ficatione spiritus, & in fide veritatis:
13 * in qua & vocauit vos per Euange-
D lium nostrum in acquisitionem glo-
14 riæ Domini nostri Iesu Christi. Ita-
que fratres state: & tenete traditiones,
quas didicistis, siue per sermonem,
15 siue per epistolam nostram. * Ipse au-
tem Dominus noster Iesus Christus,
& Deus & Pater noster, qui dilexit
nos, & dedit cõsolationem æternam,
16 & spem bonam in gratia, * exhorte-
tur corda vestra, & confirmet in om-
ni opere, & sermone bono.

CAP. III.

1 DE cetero fratres orate pro nobis Ephes.6.c.18
A vt sermo Dei currat, & clarifi-
2 cetur, sicut & apud vos: * & vt libere- Col.4.a.3
mur ab importunis, & malis homi-
nibus: non enim omnium est fides.
3 * Fidelis autẽ Deus est, qui confirma-
4 bit vos, & custodiet à malo. * Confi-
dimus autem de vobis in Domino,
quoniam quæ præcipimus, & facitis,
5 & facietis. * Dominus autem dirigat
B corda vestra in charitate Dei, & pa-
6 tientia Christi. Denunciamus au-
tem vobis fratres in nomine Domini
nostri Iesu Christi, vt subtrahatis vos
ab omni fratre ambulante inordi-
natè, & non secundùm traditionem,
7 quam acceperunt à nobis. * Ipsi enim
scitis quemadmodum oporteat imi-
tari nos: quoniam non inquieti fui-
8 mus inter vos: * a neque gratis panem *Act.20.g.34
manducauimus ab aliquo, sed in la- 1.Cor.4.
bore, & in fatigatione, nocte & die c.12
operantes, ne quem vestrum graua- 1.Thes.2.
9 remus. * Non quasi non habuerimus b.9
potestatem, sed vt nosmetipsos for-
mam daremus vobis ad imitandum
10 nos. * Nam & cùm essemus apud vos,
C hoc denunciabamus vobis: quoniam
si quis non vult operari, nec man-
11 ducet. * Audiuimus enim inter vos
quosdam ambulare inquietè, nihil
12 operantes, sed curiosè agentes. * Iis
autem, qui eiusmodi sunt, denuncia-
mus, & obsecramus in Domino Iesu
Christo, vt cũ silẽtio operantes, suum
13 panem manducent. * Vos autem Gal.6.c.9

fratres

frattes nolite deficere benefacientes.
•Quod si quis non obedit verbo no- 14
stro per epistolam, hunc notare, & ne D
commisceamini cum illo vt confun-
datur • & nolite quasi inimicum exi- 15
stimare, sed corripite vt fratrem.
•Ipse autem Dominus pacis det vobis 16
pacem sempiternam in omni loco.
Dominus sit cum omnibus vobis.
•Salutatio, mea manu Pauli: quod 17
est signum in omni epistola. ita scri-
bo. •Gratia Domini nostri Iesu Chri- 18
sti cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD TIMOTHEVM PRIMA.

CAPVT I.

PAVLVS Apostolus Iesu Chri- 1
sti secundùm imperium Dei A
Saluatoris nostri, & Christi Iesu
spei nostræ: •ᵃTimotheo dilecto filio 2
in fide. Gratia, misericordia, & pax à
Deo Patre, & Christo Iesu Domino
nostro. •Sicut rogaui te vt remaneres 3
Ephesi cùm irem in Macedoniam, vt
denunciares quibusdam nè aliter do-
cerent, •neque intenderent fabulis, & 4
genealogiis interminatis: quæ quæ- B
stiones præstant magis quàm ædifi-
cationem Dei, quæ est in fide. •Finis 5
autem præcepti est charitas de corde
puro, & conscientia bona, & fide
non ficta. •A quibus quidam aber- 6
rantes, conuersi sunt in vaniloquium,
•volentes esse legis doctores, non in- 7
telligẽtes neque quæ loquuntur, neq;
de quibus affirmant. •ᵇScimus autem 8 C
quia bona est lex, si quis ea legitimè
vtatur: •sciens hoc quia lex iusto non 9
est posita, sed iniustis, & nõ subditis,
impiis, & peccatoribus, sceleratis, &
contaminatis, parricidis, & matrici-
dis, homicidis, •fornicariis, mascu- 10
lorum concubitoribus, plagiariis,
mendacibus, & periuris, & si quid
aliud sanæ doctrinæ aduersatur, •quę 11
est secundùm Euangelium gloriæ beati C
Dei, quod creditum est mihi. •Gra- 12
tias ago ei, qui me confortauit Chri-
sto Iesu Domino nostro, quia fidelem
me existimauit, ponens in ministerio:

ᵃ Act. 16. a. 1

ᵇ Ro. 7. c. 12

13 •qui prius blasphemus fui, & perse-
cutor, & contumeliosus: sed miseri-
cordiam Dei consecutus sum, quia
14 ignorans feci in incredulitate. •Su-
perabundauit autem gratia Domini
nostri cum fide, & dilectione, quæ
15 est in Christo Iesu. •Fidelis sermo, &
omni acceptione dignus: •quod Chri-
stus Iesus venit in hunc mundum
peccatores saluos facere, quorum pri-
16 mus ego sum: •Sed ideo misericor-
D diam consecutus sum: vt in me pri-
mo ostẽderet Christus Iesus omnem
patientiam ad informationem eorum,
qui credituri sunt illi, in vitam æter-
17 nam. •Regi autem sæculorum im-
mortali, inuisibili, soli Deo honor, &
gloria in sæcula sæculorum. Amen.
18 •Hoc præceptum commendo tibi fili
Timothee, secundum præcedentes
in te prophetias, vt milites in illis bo-
19 nam militiam, •habens fidem, &
bonam conscientiam, quam quidam
repellentes, circa fidem naufragaue-
20 runt: •ex quibus est Hymenæus, &
Alexander: quos tradidi Satanæ, vt
discant non blasphemare.

ᵃ Matt. 9. b. 13 Marc. 2. c. 17

CAP. II.

1 OBsecro igitur primùm omnium
A fieri obsecrationes, orationes,
postulationes, gratiarum actiones pro
2 omnibus hominibus: •pro regibus, &
omnibus, qui in sublimitate sunt, vt
quietam, & tranquillam vitam aga-
3 mus in omni pietate, & castitate. •hoc
enim bonum est, & acceptum coram
4 Saluatore nostro Deo, •qui omnes
B homines vult saluos fieri, & ad ag-
5 nitionem veritatis venire. •Vnus
enim Deus, vnus & mediator Dei
& hominum homo Christus Iesus:
6 •qui dedit redemptionem semetipsum
pro omnibus, testimonium tempori-
7 bus suis: •in quo positus sum ego
C prædicator, & Apostolus (veritatem
dico, non mentior) doctor Gentium
8 in fide, & veritate. •Volo ergo viros
orare in omni loco, leuantes puras
manus sine ira, & disceptatione.
9 •ᵃSimiliter & mulieres in habitu or-
nato, cum verecundia, & sobrietate
ornantes se, & non in tortis crinibus,
aut auro, aut margaritis, vel veste
10 pretiosa: •sed quod decet mulieres,
promittentes pietatem per opera bo-
11 na. •Mulier in silentio discat cum
omni subiectione. •ᵇDocere autem
12 D mulieri non permitto, neque do-
minari in virum: sed esse in silentio.

ᵃ 1. Pet. 3. a. 3

ᵇ 1. Cor. 14. f. 34

ᵃAdam

a Gen. 1. d. 17. b Gen. 3. b. 6.

a b Adam enim primus formatus est: 13
deinde Heua. b & Adam non est se- 14
ductus: mulier autem seducta in
præuaricatione fuit. Saluabitur au- 15
tem per filiorum generationem, si
permanserit in fide, & dilectione, &
sanctificatione cum sobrietate.

CAP. III.

Fidelis sermo: Si quis episcopatum 1
desiderat, bonum opus desiderat. A
a Oportet ergo episcopum irrepre- 2
hensibilem esse, vnius vxoris virum,
sobrium, prudentem, ornatum, pudi-
cum, hospitalem, doctorem, non vi- 3
nolentum, non percussorem, sed mo-
destum: non litigiosum, non cupidũ,
sed suæ domui bene præpositum: 4
filios habentem subditos cum omni B
castitate. Si quis autem domui suæ 5
præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei
diligentiam habebit? Non neophy- 6
tum: ne in superbiam elatus, in iudi-
cium incidat diaboli. Oportet au- 7
tem illum & testimoniũ habere bo-
num ab ijs, qui foris sunt, vt non in
opprobriũ incidat, & in laqueũ dia-
boli. Diaconos similiter pudicos, 8
non bilingues, non multo vino de-
ditos, nõ turpe lucrum sectantes: ha- 9
bentes mysterium fidei in conscien- C
tia pura. Et hi autem probentur pri- 10
mum: & sic ministrent, nullum cri-
men habentes. Mulieres similiter 11
pudicas, non detrahentes, sobrias,
fideles in omnibus. Diaconi sint 12
vnius vxoris viri: qui filij suis bene
præsint, & suis domibus. Qui enim 13
bene ministrauerint, gradum bonum
sibi acquirent, & multam fiduciam
in fide, quæ est in Christo Iesu. Hæc 14
tibi scribo, sperans me ad te venire
cito. Si autem tardauero, vt scias 15
quomodo oporteat te in domo Dei D
conuersari, quæ est Ecclesia Dei
viui, colũna & firmamentũ verita-
tis. Et manifestè magnũ est pietatis 16
sacramentũ, quod manifestatũ est in
carne, iustificatũ est in spiritu, appa-
ruit angelis, prædicatũ est Gentibus,
creditum est in mundo, assumptum
est in gloria.

CAP. IIII.

a 2. Tim. 3. a. 1. 2. Pet. 3. a. 3. Iude. 1. d. 18.

Spiritus autem manifestè dicit, quia 1
a in nouissimis temporibus disce- A
dent quidam à fide, attendentes spi-
ritibus erroris, & doctrinis dæmo-
niorum, in hypocrisi loquentium 2
mendacium, & cauteriatam haben-
tium suam conscientiam, prohiben- 3
B tium nubere, abstinere à cibis, quos
Deus creauit ad percipiendum cum
gratiarum actione fidelibus, & ijs,
4 qui cognouerunt veritatem. Quia
omnis creatura Dei bona est, & ni-
hil reijciendũ quod cum gratiarum
5 actione percipitur: sanctificatur e-
nim per verbum Dei, & orationem.
6 Hæc proponens fratribus, bonus
eris minister Christi Iesu enutritus
verbis fidei, & bonæ doctrinæ, quam
7 assecutus es. a Ineptas autem, &
aniles fabulas deuita: exerce autem
8 teipsum ad pietatem. Nam cor-
C poralis exercitatio, ad modicum vti-
lis est: pietas autem ad omnia vti-
lis est, promissionem habens vitæ,
9 quæ nunc est, & futuræ. Fidelis
sermo, & omni acceptione dignus:
10 In hoc enim laboramus, & maledi-
cimur, quia speramus in Deum vi-
uum, qui est Saluator omnium ho-
11 minum, maximè fidelium. Præ-
12 cipe hæc, & doce. Nemo adoles-
centiam tuam contemnat: sed exem-
plum esto fidelium in verbo, in
conuersatione, in charitate, in fide,
13 in castitate. Dum venio, attende
lectioni, exhortationi, & doctrinæ.
14 Noli negligere gratiam, quæ in te
D est, quæ data est tibi per prophe-
tiam, cum impositione manuum
15 presbyterij. Hæc meditare, in his
esto: vt profectus tuus manifestus
16 sit omnibus. Attende tibi, & do-
ctrinæ: insta in illis. Hoc enim fa-
ciens, & teipsum saluum facies, &
eos, qui te audiunt.

a 2. Timot. d. 23. Tit. 3. c. 9.

CAP. V.

1 Seniorem ne increpaueris, sed ob-
A secra vt patrem: iuuenes, vt fra-
2 tres: anus, vt matres: iuuencu-
3 las, vt sorores in omni castitate: Vi-
duas honora, quæ verè viduæ sunt.
4 Si qua autem vidua filios, aut ne-
potes habet: discat primum domum
suam regere, & mutuam vicem red-
dere parentibus: hoc enim acceptum
5 est coram Deo. Quæ autem verè
vidua est, & desolata, speret in
Deum, & instet obsecrationibus,
6 & orationibus nocte ac die. Nam
quæ in delicijs est, viuens mortua
7 est. Et hoc præcipe vt irreprehen-
8 sibiles sint. Si quis autem suorum,
& maximè domesticorum curam
non habet, fidem negauit, & est in-
9 fideli deterior. Vidua eligatur non
10 B minus sexaginta annorum, quæ fue-

fuit vnius viri vxor, * in operibus bo- 10
nis testimonium habens, si filios e-
ducauit, si hospitio recepit, si sancto-
rum pedes lauit, si tribulationem pa-
tientibus subministrauit, si omne opus
bonum subsecuta est. * Adolescentio- 11
res autem viduas deuita: Cùm enim
luxuriatæ fuerint in Christo, nubere
volunt: * habentes damnationem, 12
quia primam fidem irritam fecerunt.
* simul autem & otiosæ discunt cir- 13
cuire domos: nõ solùm otiosæ, sed &
verbosæ, & curiosæ, loquẽtes quæ nõ
oportet. Volo ergo iuniores nubere, 14
filios procreare, matresfamilias esse, C
nullam occasionem dare aduersario
maledicti gratia. * Iam enim quædam 15
conuersæ sunt retro satanam. * Si 16
quis fidelis habet viduas, subministret
illis, & non grauetur Ecclesia: vt iis,
quæ verè viduæ sunt, sufficiat. * Qui 17
bene præsunt presbyteri, duplici ho-
nore digni habeantur: maximè qui
laborant in verbo & doctrina. * Dicit 18
enim Scriptura: * Non alligabis os
boui trituranti. Et: * Dignus est ope-
rarius mercede sua. * Aduersus pres- 19
byterum accusationem noli recipere, D
nisi sub duobus aut tribus testibus.
Peccantes coram omnibus argue: vt 20
& ceteri timorem habeant. * Testor 21
coram Deo & Christo Iesu, & electis
angelis, vt hæc custodias sine præiu-
dicio, nihil faciens in alteram partem
declinando. * Manus citò nemini im- 22
posueris, neque cõmunicaueris pec-
catis alienis. Teipsum castum custo-
di. * Noli adhuc aquam bibere, sed 23
modico vino vtere propter stoma-
chum tuum, & frequentes tuas in-
firmitates. * Quorundam hominum 24
peccata manifesta sunt, præcedentia
ad iudicium: quosdam autem & sub-
sequuntur. * Similiter & facta bona 25
manifesta sunt: & quæ aliter se ha-
bent, abscondi non possunt.

* Deut. 25. a. 4. 1. Cor. 9. a. 9. * Matt. 10. b. 10. Luc. 10. a. 7.

CAP. VI.

QVicumque sunt sub iugo serui, 1
dominos suos omni honore di- A
gnos arbitrentur, ne nomen Domi-
ni & doctrina blasphemetur. * Qui 2
autem fideles habent dominos, non
contemnant, quia fratres sunt: sed
magis seruiant, quia fideles sunt & di-
lecti, qui beneficii participes sunt.
Hæc doce, & exhortare. * Si quis ali- 3
ter docet, & non acquiescit sanis ser-
monibus Domini nostri Iesu Chri-
sti, & ei, quæ secundum pietatem est,
4 doctrinæ: * superbus est, nihil sciens,
sed languens circa quæstiones, & pu-
gnas verborum: ex quibus oriuntur
inuidiæ, contentiones, blasphemiæ,
5 suspiciones malæ, * conflictationes
B hominum mente corruptorũ, & qui
veritate priuati sunt, existimantium
6 quæstum esse pietatem. * Est autem
quæstus magnus pietas cum sufficiẽ-
7 tia. * Nihil enim intulimus in hunc
mundum: haud dubium quòd nec
8 auferre quid possumus. * * Habentes
autem alimenta, & quibus tegamur,
9 his contenti sumus. * Nam qui vo-
lunt diuites fieri, incidunt in tẽtatio-
nem, & in laqueum diaboli, & desi-
deria multa inutilia, & nociua quæ
mergunt homines in interitum, &
10 perditionem. * Radix enim omnium
malorum est cupiditas: quã quidam
appetentes errauerunt à fide, & inse-
11 ruerunt se doloribus multis. * Tu au-
C tem ô homo Dei hæc fuge: sectare
verò iustitiam, pietatem, fidem, cha-
ritatem, patientiam, mansuetudinem.
12 * Certa bonum certamen fidei, ap-
prehende vitã æternã, in qua vocatus
es, & confessus bonam confessionem
13 coram multis testibus. Præcipio tibi
coram Deo, qui viuificat omnia, &
Christo Iesu, qui testimonium reddi-
dit * sub Pontio Pilato, bonam con-
14 fessionem. * vt serues mandatum si-
ne macula, irreprehensibile vsque in
aduentum Domini nostri Iesu Chri-
15 sti, * quem suis temporibus ostendet
* beatus & solus potens, Rex regum,
16 & Dominus dominantium: * qui so-
D lus habet immortalitatem, & lucem
inhabitat inaccessibilem: * quem nul-
lus hominum vidit, sed nec videre
potest: cui honor, & imperium sem-
17 piternum: Amen. Diuitibus huius
sæculi præcipe non sublime sapere,
* neque sperare in incerto diuitiarum,
sed in Deo viuo (qui præstat nobis o-
18 mnia abundè ad fruendum) * bene
agere, diuites fieri in bonis operibus,
19 facile tribuere, communicare, * the-
saurizare sibi fundamentum bonum
in futurum, vt apprehendant veram
20 vitam. * O Timothee, depositum cu-
stodi, deuitans profanas vocũ noui-
tates, & oppositiones falsi nominis
21 scientiæ, * quam quidam promitten-
tes, circa fidem exciderunt. Gratia
tecum. Amen.

* Iob. 1. d. 21. Eccl. 5. c. 14. * Prou. 27. d. 26.
* Matt. 27. b. 10. Ioan. 18. g. 37.
* Apo. 17. d. 14. & 19. c. 16.
* Ioan. 1. c. 18. 1. Ioan. 4. c. 12.
* Luc. 12. b. 15.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD TIMOTHEVM SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

PAulus Apoſtolus Ieſu Chriſti 1
per voluntatem Dei, ſecundùm A
promiſſionem vitæ, quæ eſt in
Chriſto Ieſu;* Timotheo charißimo 2
filio, gratia, miſericordia, pax à Deo
Patre, & Chriſto Ieſu Domino no-
ſtro. *Gratias ago Deo, cui ſeruio à 3
progenitoribus in conſcientia pura,
quòd ſine intermiſſione habeam tui
memoriam in orationibus meis, no-
cte ac die *deſiderans te videre, me- 4
mor lacrymarum tuarum, vt gaudio
implear, * recordationem accipiens 5
eius fidei, quę eſt in te nō ficta, quæ & B
habitauit primùm in auia tua Loide,
& matre tua Eunice, certus ſum au-
tem quòd & in te. * Propter quam 6
cauſam admoneo te vt reſuſcites gra-
tiam Dei, quæ eſt in te per impoſitio-
nem manuum mearum.* *Non enim 7
dedit nobis Deus ſpiritum timoris:
ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrie-
tatis. Noli itaq; erubeſcere teſtimo- 8
nium Domini noſtri, neque me vin-
ctum eius: ſed collabora Euangelio
ſecundùm virtutem Dei: *qui nos li- 9
berauit; & vocauit vocatione ſua C
ſancta, * non ſecùndùm opera no-
ſtra, ſed ſecundùm propoſitum ſuū,
& gratiā, quæ data eſt nobis in Chri-
ſto Ieſu ante tēpora ſæcularia. * Ma- 10
nifeſtata eſt autem nunc per illumi-
nationē Saluatoris noſtri Ieſu Chri-
ſti, qui deſtruxit quidem mortem, il-
luminauit autem vitam, & incorru-
ptionem per Euangelium: * in quo 11
*poſitus ſum ego prædicator, & Apo-
ſtolus, & magiſter Gentium. * Ob 12
quam cauſam etiam hæc patior, ſed
non confundor. Scio enim cui credi-
di, & certus ſum quia potens eſt de- D
poſitum meum ſeruare in illū diem.
*Formam habe ſanorum verborum, 13
quæ à me audiſti in fide, & in dile-
ctione in Chriſto Ieſu. * Bonum de- 14
poſitum cuſtodi per Spiritum ſan-
ctum, qui habitat in nobis. Scis hoc, 15
quòd auerſi ſunt à me omnes, qui in
Aſia ſunt, ex quibus eſt Phigellus, &
16 Hermogenes. * Det miſericordiam
Dominus * Oneſiphori domui: quia
ſæpè me refrigerauit, & catenam
17 meam nō erubuit: *ſed cùm Romam
veniſſet, ſolicitè me quæſiuit, & in-
18 uenit. * Det illi Dominus inuenire
miſericordiam à Domino in illa die.
Et quanta Epheſi miniſtrauit mihi, tu
melius noſti.

* Rom. 8. c.15.
* Tit. 3. b.5.
* 1. Tim 2. a.7.
* Inf. 4. d.19.

CAP. II.

1 TV ergo fili mi cōfortare in gratia,
2 quæ eſt in Chriſto Ieſu: * & quæ
A audiſti à me per multos teſtes, hæc
commenda fidelibus hominibus, qui
3 idonei erunt & alios docere. *Labora
4 ſicut bonus miles Chriſti Ieſu. *Ne-
mo militans Deo implicat ſe negotijs
ſæcularibus: vt ei placeat, cui ſe pro-
5 bauit. * Nam & qui certat in agone,
non coronatur niſi legitimè certaue-
6 rit. * Laborantem agricolam oportet
7 primùm de fructibus percipere. *In-
tellige quæ dico: dabit enim tibi Dñs
8 in omnibus intellectū. * Memor eſto
Dominū IESVM CHRISTVM
reſurrexiſſe à mortuis ex ſemine Da-
uid, ſecundùm Euangelium meum,
9 *in quo laboro vſq; ad vincula, qua-
B ſi male operans: ſed verbum Dei non
10 eſt alligatum. *Ideo omnia ſuſtineo
propter electos, vt & ipſi ſalutem cō
ſequantur, quæ eſt in Chriſto Ieſu,
11 cum gloria cæleſti. Fidelis ſermo:
Nam ſi commortui ſumus, & con-
12 uiuemus: * ſi ſuſtinebimus, & con-
regnabimus: * ſi negauerimus, & ille
13 negabit nos: * * ſi non credimus, ille
fidelis permanet, negare ſeipſum non
14 poteſt. * Hæc commone: teſtificans
coram Domino. Noli contendere
verbis: ad nihil enim vtile eſt, niſi ad
15 ſubuerſionem audientium. * Solicitè
cura teipſum probabilem exhibere
Deo, operarium inconfuſibilem, re-
16 ctè tractantem verbū veritatis: *Pro-
C fana autem, & vaniloquia deuita:
multum enim proficiunt ad impie-
17 tatem: * & ſermo eorum vt cancer
ſerpit: ex quibus eſt Hymenæus, &
18 Philetus, *qui à veritate exciderunt,
dicentes reſurrectionem eſſe iam fa-
ctam, & ſubuerterunt quorundam
19 fidem. * Sed firmum fundamentum
Dei ſtat, habens ſignaculum hoc:
Cognouit Dominus qui ſunt eius, &
diſcedat ab iniquitate omnis, qui no-
20 minat nomē Domini. In magna au-
tem domo non ſolū ſunt vaſa aurea,

* Matt. 10. d.33.
Marc. 8. d.38.
* Rom. 3. a.3.

& argentea, sed & lignea, & fictilia:
& quædam quidem in honorē, quæ-
dam autem in contumeliam. * Si quis 21
ergo emundauerit se ab istis, erit vas D
in honorem sanctificatum, & vtile
Domino ad omne opus bonum para-
tum. * Iuuenilia autem desideria fu- 22
ge, sectare verò iustitiam, fidē, spem,
charitatem, & pacem cum ijs, qui in-
uocant Dominum de corde puro.
* a Stultas autem, & sine disciplina 23
quæstiones deuita, sciens quia gene-
rant lites. * Seruum autem Domini 24 A
non oportet litigare: sed mansuetum
esse ad omnes, docibilem, patientem,
* cum modestia corripientem eos, qui 25
resistunt veritati: nequando Deus det
illis pœnitentiam ad cognoscendam
veritatem, * & resipiscant à diaboli 26
laqueis, à quo captiui tenentur ad ip-
sius voluntatem.

a 1. Tim. 1. b. 7. Tit. 3. c. 9.

CAP. III.

HOc autem scito, quòd in nouis- 1
simis diebus instabunt tempora A
periculosa: * erunt homines seipsos 2
amantes, cupidi, elati, superbi, blasphe-
mi, parentibus non obedientes, ingra-
ti, scelesti, * sine affectione, sine pace, 3
criminatores, incontinentes, immites,
sine benignitate, * proditores, proter- 4
ui, tumidi, & voluptatum amatores
magis quàm Dei: * habentes speciem 5
quidem pietatis, virtutem autem eius B
abnegantes. Et hos deuita: * ex his enim 6
sunt, qui penetrant domos, & capti-
uas ducūt mulierculas oneratas pec-
catis, quæ ducuntur varijs desiderijs:
* semper discentes, & numquam 7
ad scientiam veritatis peruenientes.
Quemadmodum autem b Iannes, & 8
Mambres restiterunt Moysi: ita & hi
resistunt veritati, homines corrupti
mente, reprobi circa fidem, * sed vltra 9
non proficient: insipientia enim eorū
manifesta erit omnibus, sicut & illo-
rū fuit. * Tu autē assecutus es meā do- 10
ctrinā, institutionē, propositum, fidē, C
longanimitatē, dilectionem, patientiā,
* persecutiones, passiones: qualia mi- 11
hi facta sunt Antiochiæ, Iconij, &
Lystris: quales persecutiones susti-
nui, & ex omnibus eripuit me Do-
minus. * Et omnes, qui piè volunt vi- 12
uere in Christo Iesu, persecutionem
patientur. Mali autem homines, & 13
seductores proficient in peius, erran-
tes, & in errorem mittentes. * Tu ve- 14
rò permane in ijs, quæ didicisti, & D
credita sunt tibi: sciens à quo didice-
15 ris. * & quia ab infantia sacras litte-
ras nosti, quæ te possunt instruere ad
salutem, per fidem, quæ est in Christo
16 Iesu. * a Omnis scriptura diuinitus in-
spirata vtilis est ad docendum, ad ar-
guendum, ad corripiendum, ad eru-
17 diendum in iustitia: * vt perfectus sit
homo Dei, ad omne opus bonum in-
structus.

1. Tim. 4. a. 1.
b Exod. 7. b. 11.
a 2. Pet. 1. d. 20.

CAP. IIII.

1 TEstificor coram Deo, & Iesu Chri-
A sto, qui iudicaturus est viuos, &
mortuos, per aduentum ipsius, & re-
2 gnum eius: * prædica verbum, insta
opportunè, importunè: argue, obse-
cra, increpa in omni patientia, & do-
3 ctrina. * Erit enim tempus, cùm sa-
nam doctrinam non sustinebunt, sed
ad sua desideria coaceruabunt sibi
4 magistros, prurientes auribus, * & à
veritate quidem auditum auertent, ad
5 fabulas autem conuertentur. * Tu ve-
rò vigila, in omnibus labora, opus
fac Euangelistæ, ministerium tuum
6 imple. Sobrius esto. * Ego enim iam
B delibor, & tempus resolutionis meæ
7 instat. * Bonum certamē certaui, cur-
8 sum consummaui, fidem seruaui. * In
reliquo reposita est mihi corona iu-
stitiæ, quam reddet mihi Dominus in
illa die iustus iudex: non solum au-
tem mihi, sed & ijs, qui diligunt ad-
uentum eius. Festina ad me venire
9 cito. * Demas enim me reliquit, dili-
gens hoc sæculum, & abijt Thessalo-
10 nicam: * Crescens in Galatiam, Titus
11 in Dalmatiam. * a Lucas est mecum
C solus. Marcum assume, & adhuc te-
cum: est enim mihi vtilis in ministe-
12 rium. * Tychicum autem misi Ephe-
13 sum. * Penulam, quam reliqui Troa-
de apud Carpum, veniens affer te-
cum, & libros, maximè autem mem-
14 branas. * Alexander ærarius multa
mala mihi ostendit: reddet illi Do-
15 minus secundùm opera eius: * quem
& tu deuita: valde enim restitit ver-
16 bis nostris. * In prima mea defen-
sione nemo mihi affuit, sed omnes
me dereliquerunt: non illis impute-
17 tur. Dominus autem mihi astitit,
D & confortauit me, vt per me præ-
dicatio impleatur, & audiant o-
mnes Gentes: & liberatus sum de ore
18 Leonis. * Liberauit me Dominus
ab omni opere malo: & saluum fa-
ciet in regnum suum cæleste, cui glo-
ria in sæcula sæculorum. Amen.

a Col. 4. d. 14.

* Saluta

Sup. 1. d. 16.

Saluta Priscam, & Aquilam, & Onesiphori domum. 19
Erastus remansit Corinthi. Trophimū autem reliqui infirmum Mileti. 20
Festina ante hiemem venire. Salutant te Eubulus, 21
& Pudens, & Linus, & Claudia, &
fratres omnes. Dominus Iesus Christus cum spiritu tuo. Gratia vobiscum. Amen. 22

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD TITVM.

CAPVT PRIMVM.

PAulus seruus Dei, Apostolus au- 1
tem Iesu Christi secundùm fi- A
dem electorum Dei, & agnitio-
nem veritatis, quæ secundùm pieta-
tem est in spem vitæ æternæ, quam 2
promisit qui non mentitur, Deus, an-
te tempora sæcularia. manifestauit 3
autem temporibus suis verbum suum
in prædicatione, quæ credita est mi-
hi secundùm præceptum Saluatoris B
nostri Dei: Tito dilecto filio secun- 4
dùm communem fidem, gratia, &
pax à Deo Patre, & Christo Iesu sal-
uatore nostro. Huius rei gratia re- 5
liqui te Cretæ, vt ea, quæ desunt, cor-
rigas, & constituas per ciuitates pres-
byteros, sicut & ego disposui tibi.

1. Tim. 3. a. 2.

Si quis sine crimine est, vnius 6
vxoris vir, filios habens fideles, non
in accusatione luxuriæ, aut non sub-
ditos. Oportet enim episcopum sine 7
crimine esse, sicut Dei dispensatorem:
non superbum, non iracūdum, non C
vinolentum, non percussorem, non
turpis lucri cupidum: sed hospita- 8
lem, benignum, sobrium, iustum,
sanctum, continentem, amplecten- 9
tem eum, qui secundùm doctrinam
est, fidelem sermonem: vt potens sit
exhortari in doctrina sana, & eos, qui
contradicunt, arguere. Sunt enim 10
multi etiam inobedientes, vaniloqui,
& seductores: maximè qui de cir-
cumcisione sunt: quos oportet re- 11
darguí: qui vniuersas domos subuer-
tunt, docentes quæ non oportet, tur-
pis lucri gratia. Dixit quidam ex il- 12
lis, proprius ipsorum propheta: Cre- D
tenses semper mendaces, malæ bestiæ,
ventres pigri. Testimonium hoc ve- 13
rum est. Quam ob causam increpa il-
14 los durè, vt sani sint in fide, non in-
tendentes Iudaicis fabulis & manda-
tis hominū, auersantium se à veritate.
15 Omnia munda mūdis: coinquina-
tis autem, & infidelibus nihil est mū-
dum, sed inquinatæ sunt eorum &
16 mens, & conscientia. Confitentur se
nosse Deum, factis autē negant: cum
sint abominati, & incredibiles, & ad
omne opus bonum reprobi.

a Rom. 14. d. 20.

CAP. II.

1 TV autem loquere quæ decent sa-
2 nam doctrinam: Senes vt sobrij
A sint, pudici, prudentes, sani in fide, in
3 dilectione, in patientia: Anus simi-
liter in habitu sancto, non crimina-
trices, non multo vino seruientes, be-
4 ne docentes: vt prudentiam doceant
adolescentulas, vt viros suos ament,
5 filios suos diligant, prudentes, castas,
B sobrias, domus curam habentes, be-
nignas, subditas viris suis, vt nō blas-
6 phemetur verbū Dei. Iuuenes simi-
7 liter hortare vt sobrij sint. In omni-
bus teipsum præbe exemplū bonorū
operū, in doctrina, in integritate, in
8 grauitate, verbum sanū, irreprehē-
sibile: vt is, qui ex aduerso est, verea-
tur, nihil habēs malum dicere de no-
9 bis: Seruos dominis suis subditos
C esse, in omnibus placentes, non con-
10 tradicentes, non fraudantes, sed in
omnibus fidem bonam ostendentes:
vt doctrinam Saluatoris nostri Dei
11 ornent in omnibus. Apparuit enim
gratia Dei Saluatoris nostri omnibus
12 hominibus, erudiens nos, vt abne-
gantes impietatem, & sæcularia desi-
D deria: sobriè, & iustè, & piè viuamus
13 in hoc sæculo, expectantes beatam
spem, & aduētum gloriæ magni Dei,
14 & Saluatoris nostri Iesu Christi: qui
dedit semetipsum pro nobis, vt
nos redimeret ab omni iniquitate, &
mūdaret sibi populum acceptabilem,
15 sectatorem bonorum operum. Hæc
loquere, & exhortare, & argue cum
omni imperio. Nemo te contemnat.

Ephes. 6. a. 5. Col. 3. d. 22. 1. Pet. 2. c. 18.

CAP. III.

1 ADmone illos principibus, & po-
A testatibus subditos esse, dicto
obedire, ad omne opus bonū paratos
2 esse: neminem blasphemare, non li-
tigiosos esse, sed modestos, omnem
ostendentes mansuetudinem ad o-
3 mnes homines. Eramus enim ali-
quando & nos insipientes, incredu-
li, errantes, seruientes desiderijs, &
voluptatibus varijs, in malitia &

inuidia agentes, odibiles, odientes
inuicem. * Cùm autem benignitas, & 4
humanitas apparuit Saluatoris no- B
stri Dei: * non ex operibus iustitiæ, 5
quæ fecimus nos, sed secundum
suam misericordiam saluos nos fecit
per lauacrum regenerationis, & re-
nouationis Spiritus sancti, * quem 6
effudit in nos abundè per Iesum
Christum Saluatorem nostrum: * vt 7
iustificati gratia ipsius, heredes simus
secundùm spem vitæ æternæ. Fide- 8
lis sermo est: & de his volo te confir- C
mare: vt curent bonis operibus præ-
esse qui credunt Deo. Hæc sunt bona,
& vtilia hominibus. * Stultas au- 9
tem quæstiones, & genealogias, &
contentiones, & pugnas legis de-
uita. sunt enim inutiles, & vanæ.
* Hæreticum hominem post vnam, 10
& secundam correptionem deuita:
* sciens quia subuersus est, qui eius- 11
modi est, & delinquit, cùm sit pro-
prio iudicio condemnatus. * Cùm 12
misero ad te Arteman, aut Tychicū, D
festina ad me venire Nicopolim: ibi
enim statui hiemare. * Zenam legis- 13
peritum, & Apollo sollicitè præmitte,
vt nihil illis desit. * Discant autem & 14
nostri bonis operibus præesse ad vsus
necessarios: vt non sint infructuosi.
* Salutant te qui mecum sunt om- 15
nes: saluta eos, qui nos amant in fi-
de. Gratia Dei cum omnibus vo-
bis. Amen.

(Margin: a 1.Tim.4.b.7 2.Tim.1.c.9 — a 2.Tim.2.d.23)

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD PHILEMONEM.

PAVLVS vinctus Christi Iesu, 1
& Timotheus frater: Philemo- A
ni dilecto, & adiutori nostro,
* & Appiæ sorori charissimæ, & Ar- 2
chippo commilitoni nostro, & Ec-
clesiæ, quæ in domo tua est. * Gratia 3
vobis, & pax à Deo Patre nostro,
& Domino Iesu Christo. * Gratias 4
ago Deo meo, semper memoriam
tui faciens in orationibus meis, * au- 5
diens charitatem tuam, & fidem,
quam habes in Domino Iesu, & in
omnes sanctos: * vt communica- 6
tio fidei tuæ euidens fiat in agnitio- B
ne omnis operis boni, quod est in
vobis in Christo Iesu. * Gaudium 7
enim magnum habui, & consola-
tionem in charitate tua: quia visce-
ra sanctorum requieuerunt per te,
8 frater. * Propter quod multam fidu-
ciam habens in Christo Iesu impe-
randi tibi quod ad rem pertinet:
9 * propter charitatem magis obsecro,
cum sis talis, vt Paulus senex, nunc
10 autem & vinctus Iesu Christi. Ob-
secro te pro meo filio, quem genui
11 in vinculis, Onesimo, * qui tibi
C aliquando inutilis fuit, nunc au-
12 tem & mihi, & tibi vtilis, * quem
remisi tibi. Tu autem illum, vt
13 mea viscera, suscipe: * quem ego
volueram mecum detinere, vt pro
te mihi ministraret in vinculis Euan-
14 gelij: * sine consilio autem tuo ni-
hil volui facere, vti ne velut ex ne-
cessitate bonum tuum esset, sed vo-
15 luntarium. * Forsitan enim ideo dis-
cessit ad horam à te, vt æternum
16 illum reciperes: iam non vt seruum,
D sed pro seruo charissimum fratrem,
maximè mihi: quanto autem ma-
gis tibi & in carne, & in Domino?
17 Si ergo habes me socium, suscipe
18 illum sicut me: * Si autem aliquid
nocuit tibi, aut debet: hoc mihi im-
19 puta. * Ego Paulus scripsi mea ma-
nu: ego reddam, vt non dicam ti-
20 bi, quod & teipsum mihi debes: * ita
frater. Ego te fruar in Domino:
Refice viscera mea in Domino.
21 * Confidens in obedientia tua scrip-
si tibi: sciens quoniam & super id,
22 quod dico, facies. * Simul autem
& para mihi hospitium: nam spe-
ro per orationes vestras donari me
23 vobis. * Salutat te Epaphras con-
captiuus meus in Christo Iesu,
24 * Marcus, Aristarchus, Demas, &
25 Lucas, adiutores mei. * Gratia Do-
mini nostri Iesu Christi cum spiritu
vestro. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD HEBRÆOS.

CAPVT PRIMVM.

1 MVLTIFARIAM, multis-
A que modis olim Deus lo-
quens patribus in Prophetis:
2 * nouissimè, diebus istis locutus est

nobis in Filio, quem constituit hære-
dem vniuersorum, per quē fecit & sę-
Sap. 7. d. 26 cula: * qui cùm sit splendor gloriæ, 3
& figura substātiæ eius, portansque
omnia verbo virtutis suæ, purgatio-
nē peccatorū faciens, sedet ad dexte-
ram maiestatis in excelsis: * tātò me- 4
lior Angelis effectus, quanto differē- B
tius præ illis nomē hereditauit. Cui 5
enim dixit aliquando Angelorum:
Ps. 2. b. 7 * Filius meus es tu, ego hodie genui
2. Reg. 7. b. 14 te? Et rursum: * Ego ero illi in patrē, &
ipse erit mihi in filium? * Et cùm ite- 6
rum introducit primogenitū in or-
Ps. 96. c. 8 bem terræ, dicit: * Et adorent eum
omnes Angeli Dei. * Et ad Angelos 7
Psal. 103 a. 4 quidē dicit: * Qui facit Angelos suos C
spiritus, & ministros suos flammam
Ps. 44. b. 7 ignis. * Ad filiū autē: * Thronus tuus 8
Deus in sæculum sæculi: virga æqui-
tatis, virga regni tui. Dilexisti iusti- 9
tiam, & odisti iniquitatem: propterea
vnxit te Deus, Deus tuus oleo exul-
tationis præ participibus tuis. * Et: 10
Psal. 101 d. 26 * Tu in principio Domine terrā fun-
dasti: & opera manuum tuarum sunt
cæli. * Ipsi peribunt, tu autē perma- 11
nebis, & omnes vt vestimentum ve- D
terascent: * & velut amictū mutabis 12
eos, & mutabuntur: tu autem idem
ipse es, & anni tui non deficient. Ad 13
quem autem Angelorum dixit ali-
Psal. 109. a. 1 quando: * Sede à dextris meis, quo-
1. Cor. 15. d. 25 adusque ponam inimicos tuos sca-
bellum pedum tuorum? * Nónne o- 14
mnes sunt administratorij spiritus,
in ministerium missi propter eos, qui
hereditatem capient salutis?

CAP. II.

PRopterea abundantius oportet 1
obseruare nos ea, quæ audiuimus A
ne forte pereffluamus. * Si enim qui 2
per Angelos dictus est sermo, factus
est firmus, & omnis prævaricatio,
& inobedientia accepit iustam mer-
cedis retributionem: * quomodo nos 3
effugiemus si tantam neglexerimus
salutem? quæ cùm initium accepis-
set enarrari per Dominum ab eis, qui
Mar. 16. d. 20 audierūt, in nos cōfirmata est, * * cō- 4
testante Deo signis & portentis, &
variis virtutibus, & Spiritus sancti
distributionibus secūdùm suam vo-
luntatē. Non enim Angelis subiecit 5
Deus orbem terræ futurum, de quo
loquimur. * Testatus est autem in 6
Psal. 8. c. 5 quodam loco quis, dicens: * Quid est
homo quòd memor es eius, aut fi-
lius hominis quoniam visitas eum?

7 * Minuisti eum paulominus ab an-
gelis: gloria & honore coronasti eum:
& constituisti eum super opera ma-
8 nuum tuarum. * * Omnia subiecisti Mat. 28. d. 18. 1. Cor. 15. d. 26
sub pedibus eius: In eo enim quòd
omnia ei subiecit, nihil dimisit non
subiectum ei. Nunc autē necdum vi-
9 demus omnia subiecta ei. * * Eum au- Phil. 2. b. 8
C tem, qui modico quàm Angeli mi-
noratus est, videmus Iesum propter
passionem mortis, gloria & hono-
re coronatum: vt gratia Dei, pro om-
10 nibus gustaret mortem. * Decebat
enim eum, propter quem omnia, &
per quem omnia, qui multos filios
in gloriam adduxerat, auctorem sa-
lutis eorum per passionem consum-
11 mare. * Qui enim sanctificat, & qui
sanctificantur, ex vno omnes. Propter
quā causam non confunditur fra-
12 tres eos vocare, dicens: * * Nunciabo Psal. 21. c. 23
D nomen tuum fratribus meis: in me-
13 dio Ecclesiæ laudabo te. * Et iterum:
* Ego ero fidens in eum. Et iterum: Ps. 17. a. 3
* Ecce ego, & pueri mei, quos dedit Isa. 8. d. 18
14 mihi Deus. * Quia ergo pueri com-
municauerunt carni, & sanguini, &
ipse similiter participauit eisdem:
* vt per mortem destrueret eum, Ose. 13. d. 14 1. Cor. 15. g 14
qui habebat mortis imperium, id est,
15 diabolum: * & liberaret eos, qui ti-
more mortis per totam vitā obnoxij
16 erant seruituti. * Nusquam enim An-
gelos apprehendit, sed semen Abra-
17 hæ apprehendit. * Vnde debuit per
omnia fratribus similari, vt miseri-
cors fieret, & fidelis pontifex ad
Deum, vt repropitiaret delicta popu-
18 li. * In eo enim, in quo passus est ip-
se & tentatus, potens est & eis, qui
tentantur, auxiliari.

CAP. III.

1 VNde fratres sancti, vocationis cę-
A lestis participes, considerate Apo-
stolum, & pontificem confessionis
2 nostræ Iesum: * qui fidelis est ei, qui
fecit illum sicut & * Moyses in omni Num. 12. b. 7
3 domo eius. * Amplioris enim gloriæ
iste præ Moyse dignus est habitus,
quanto ampliorem honorem habet
4 domus, qui fabricauit illam. * Om-
nis namque domus fabricatur ab
aliquo: qui autem omnia creauit,
5 Deus est. * Et Moyses quidem fidelis
B erat in tota domo eius tamquam fa-
6 mulus, in testimonium eorum, quæ
dicenda erant: * Christus verò tam-
quam filius in domo sua: quæ domus
sumus nos, si fiduciam, & gloriam

ſpei vſque ad finem, firmam retinea-
mus. * Quapropter ſicut dicit Spiri- 7
ᵃPſ.94.b.8 tus ſanctus: ᵃ Hodie ſi vocem eius
audieritis, * nolite obdurare corda 8
veſtra, ſicut in exacerbatione ſecun-
dùm diem tentationis in deſerto,
* vbi tentauerunt me patres veſtri: 9
probauerunt, & viderunt opera mea
* quadraginta annis: Propter quod 10
infenſus fui generationi huic, & dixi: C
Semper errant corde. Ipſi autem
non cognouerunt vias meas, * ſi- 11
cut iuraui in ira mea: Si intro-
ibunt in requiem meam. Videte 12
fratres, ne forte ſit in aliquo veſtrum
cor malum incredulitatis, diſcedendi
à Deo viuo: * ſed adhortamini vo- 13
metipſos per ſingulos dies, donec
Hodie cognominatur, vt non obdu-
retur quis ex vobis fallacia peccati.
* Participes enim Chriſti effecti ſu- 14
mus: ſi tamen initium ſubſtantiæ eius D
vſque ad finem firmum retineamus.
* Dum dicitur: Hodie ſi vocem eius 15
audieritis, nolite obdurare corda ve-
ſtra, quemadmodū in illa exacerba-
tione. * Quidam enim audientes exa- 16
cerbauerūt: ſed nō vniuerſi qui pro-
fecti ſunt ex Ægypto per Moyſen.
* Quibus autem infenſus eſt quadra- 17
ginta annis? Nónne illis, qui pecca-
ᵃNum.14.f.37 uerunt, ᵃ quorū cadauera proſtrata
ſunt in deſerto? * Quibus autem iu- 18
rauit non introire in requiem ipſius,
niſi illis, qui increduli fuerunt? * Et 19
videmus, quia non potuerunt intro-
ire propter incredulitatem.

CAP. IIII.

Timeamus ergo ne forte relicta 1
pollicitatione introeūdi in requiē A
eius, exiſtimetur aliquis ex vobis de-
eſſe. * Etenim & nobis nunciatū eſt, 2
quemadmodum & illis, ſed nō pro-
fuit illis ſermo auditus, nō admiſtus
fidei ex iis, quæ audierunt. * Ingre- 3
dimur enim in requiem, qui credi-
ᵃPſal.94.b.11 dimus: quemadmodum dixit: ᵃ Sicut
iuraui in ira mea: Si introibunt in re-
quiem meam: & quidem operibus ab
inſtitutione mundi perfectis. * Dixit 4
enim in quodam loco de die ſeptima B
ᵃGen.2.a.2 ſic: ᵃ Et requieuit Deus die ſeptima
ab omnibus operibus ſuis. * Et in iſto 5
rurſum: Si introibunt in requiem
meā. * Quoniam ergo ſupereſt intro- 6
ire quoſdam in illam, & ii, quibus
prioribus annunciatū eſt, non intro-
ierunt propter incredulitatem: * iterū 7
terminat diem quendam, Hodie, in
Dauid dicendo, poſt tantum tempo-
ris, ſicut ſupra dictum eſt: ᵃ Hodie ſi ᵃSup.3.b.7
vocem eius audieritis, nolite obdu-
8 rate corda veſtra. * Nam ſi eis Ieſus
requiem præſtitiſſet, nūquam de alia
9 loqueretur, poſthac, die. * Itaque re-
linquitur ſabbatiſmus populo Dei.
10 * Qui enim ingreſſus eſt in requiem
C eius: etiam ipſe requieuit ab operibus
11 ſuis, ſicut à ſuis Deus. Feſtinemus
ergo ingredi in illam requiem: vt ne
in idipſum quis incidat incredulitatis
12 exemplum. * Viuus eſt enim ſermo
Dei, & efficax, & penetrabilior omni
gladio ancipiti: & pertingens vſque
ad diuiſionem animæ ac ſpiritus,
compagum quoque ac medullarum,
& diſcretor cogitationum & inten-
13 tionum cordis. * Et nō eſt vlla crea- ᵃPſal.33.c.16 Eccli.15.d.20
D tura inuiſibilis in conſpectu eius: o-
mnia autem nuda & aperta ſunt ocu-
14 lis eius, ad quem nobis ſermo, * Ha-
bētes ergo pōtificem magnū, qui pe-
netrauit cęlos, Ieſum filiū Dei: tenea-
15 mus confeſſionē. * Non enim habe-
mus pontificē, qui nō poſſit compa-
ti infirmitatibus noſtris: tentatū au-
tem per omnia pro ſimilitudine abſ-
16 que peccato. * Adeamus ergo cum
fiducia ad thronum gratiæ: vt miſe-
ricordiam conſequamur, & gratiam
inueniamus in auxilio opportuno.

CAP. V.

A Omnis namque Pontifex ex ho-
minibus aſſumptus, pro homi-
nibus conſtituitur in iis, quæ ſunt ad
Deum, vt offerat dona, & ſacrificia
2 pro peccatis: * qui condolere poſſit
iis, qui ignorant, & errant: quoniam
& ipſe circumdatus eſt infirmitate:
3 * & propterea debet, quemadmodum
pro populo, ita etiam & pro ſemetip-
4 ſo offerre pro peccatis. * ᵃ Nec quiſ- ᵃExo.28.a.1 1.Par.23.c.13
B quam ſumit ſibi honorem, ſed qui
5 vocatur à Deo, tanquam Aaron. Sic
& Chriſtus non ſemetipſum clarifi-
cauit vt pontifex fieret: ſed qui locu-
tus eſt ad eum: ᵃ Filius meus es tu, ᵃPſa.2.b.7
6 ego hodie genui te. * Quemadmo-
dum & in alio loco dicit: ᵃ Tu es ſa- ᵃPſal.109.b.4
cerdos in æternum, ſecundùm ordi-
7 nem Melchiſedech. * Qui in diebus
carnis ſuæ preces, ſupplicationeſque
ad eum, qui poſſit illum ſaluum fa-
cere à morte cum clamore valido, &
C lacrymis offerens, exauditus eſt pro
8 ſua reuerentia: Et quidem cum eſſet
Filius Dei, didicit ex iis, quæ paſſus
9 eſt, obedientiam: * & conſumma-

tus,

tus, factus est omnibus obtempe-
rantibus sibi, causa salutis æternæ,
10 *appellatus à Deo pontifex iuxta or-
11 dinem Melchisedech. *De quo nobis
grandis sermo, & ininterpretabilis
ad dicendum: quoniam imbecilles
12 facti estis ad audiendum. *Etenim
D cùm deberetis magistri esse propter
tempus: rursùm indigetis vt vos do-
ceamini quæ sint elementa exordij
sermonum Dei: & facti estis quibus
13 lacte opus sit, non solido cibo. *Om-
nis enim, qui lactis est particeps,
expers est sermonis iustitiæ: par-
14 uulus enim est. *Perfectorum autem
est solidus cibus: eorum, qui pro con-
suetudine exercitatos habent sensus
ad discretionem boni ac mali.

CAP. VI.

1 QVapropter intermittentes In-
A choationis Christi sermonem,
ad perfectiora feramur, non rursùm
iacientes fundamentum pœnitentiæ
ab operibus mortuis, & fidei ad
2 Deum, * baptismatum doctrinæ, im-
positionis quoq; manuum, ac resur-
rectionis mortuorum, & iudicij æter-
3 ni. * Et hoc faciemus, si quidem per-
4 miserit Deus. *a Impossibile est enim
eos, qui semel sunt illuminati, gusta-
uerunt etiam donum cæleste, & par-
5 ticipes facti sunt Spiritus sancti, *gu-
stauerunt nihilominus bonum Dei
verbum, virtutesque sæculi venturi,
6 * & prolapsi sunt; rursus renouari
B ad pœnitentiam, rursum crucifigen-
tes sibimetipsis filium Dei, & osten-
7 tui habentes. *Terra enim sæpe ve-
nientem super se bibens imbrem, &
generans herbam opportunam illis,
à quibus colitur: accipit benedictio-
8 nem à Deo. *proferens autem spinas,
ac tribulos, reproba est, & maledicto
proxima: cuius consummatio in
9 combustionem. *Confidimus autem
de vobis dilectissimi meliora, & vici-
niora saluti: tametsi ita loquimur.
10 * Non enim iniustus Deus, vt obliui-
scatur operis vestri, & dilectionis,
quam ostendistis in nomine ipsius,
qui ministrastis sanctis, & ministratis.
11 Cupimus autem vnumquemque ve-
C strum eandem ostentare solicitudi-
nem ad expletionem spei vsque in
12 finem: * vt non segnes efficiamini,
verùm imitatores eorum, qui fide, &
patientia hereditabunt promissiones.
13 *Abrahæ namque promittens Deus,

a Mat. 12, d. 31
2. Pet. 2. d. 20
Inf. 10. c. 26

quoniam neminem habuit, per quem
iuraret, maiorem, iurauit per semet-
14 ipsum, *dicens: a Nisi benedicens be-
nedicam te, & multiplicans multipli-
15 cabo te. * Et sic longanimiter ferens,
16 adeptus est repromissionem. Homi-
D nes enim per maiorem sui iurant: &
omnis controuersiæ eorum finis, ad
confirmationem, est iuramentum.
17 * In quo abundantius volens Deus
ostendere pollicitationis heredibus
immobilitatem consilij sui, interposuit
18 iusiurandum: * vt per duas res im-
mobiles, quibus impossibile est men-
tiri Deum, fortissimum solatium ha-
beamus, qui confugimus ad tenen-
19 dam propositam spem, *quam sicut
anchoram habemus animæ tutam
ac firmam, & incedentem vsque ad
20 interiora velaminis, * vbi præcursor
pro nobis introiuit Iesus, secundùm
ordinem Melchisedech pontifex fa-
ctus in æternum.

a Gen. 22. c. 16

CAP. VII.

1 HIc enim Melchisedech, rex Salē,
A sacerdos Dei summi, qui obuia-
uit Abrahæ regresso à cæde regum,
2 & benedixit ei: * cui & decimas om-
nium diuisit Abraham: primùm qui-
dem qui interpretatur rex iustitiæ:
deinde autem & rex Salem, quod est,
3 rex pacis, * sine patre, sine matre, sine
genealogia, neque initium dierum,
neque finem vitæ habens, assimilatus
autem Filio Dei, manet sacerdos in
4 perpetuum. *Intuemini autem quan-
tus sit hic, cui & decimas dedit de
5 præcipuis Abraham patriarcha. Et
quidem de filijs Leui sacerdotium
accipientes, a mandatum habent de-
cimas sumere à populo secundùm
legem, id est, à fratribus suis: quam-
quam & ipsi exierint de lumbis Abra-
6 hæ. * Cuius autem generatio non
B annumeratur in eis, decimas sumpsit
ab Abraham, & hunc, qui habebat
7 repromissiones, benedixit. * Sine vlla
autem contradictione, quod minùs
8 est, à meliore benedicitur. * Et hic
quidem, decimas morientes homines
accipiunt: ibi autem contestatur, quia
9 viuit. * Et (vt ita dictū sit) per Abra-
ham, & Leui, qui decimas accepit, de-
10 cimatus est: * adhuc enim in lumbis
patris erat, quando obuiauit ei Mel-
11 chisedech. Si ergo consummatio
per sacerdotium Leuiticum erat (po-
pulus enim sub ipso legem accepit)
quid adhuc necessarium fuit secun-

a Gen. 14. d. 18
a Deut. 18. a. 1
Iof. 14. a. 4

dùm ordinem Melchisedech, alium
surgere sacerdotem, & non secun-
dùm ordinem Aaron dici? * Trans- 12
lato enim sacerdotio, necesse est vt &
legis translatio fiat. * In quo enim 13
hęc dicuntur, de alia tribu est, de qua
nullus altari præsto fuit. Manife- 14
stum est enim quòd ex Iuda ortus sit C
Dominus noster: in qua tribu nihil
de sacerdotibus Moyses locutus est.
* Et ampliùs adhuc manifestum est: 15
si secúdùm similitudinem Melchise-
dech exurgat alius sacerdos, * qui non 16
secundùm legem mandati carnalis
factus est, sed secundùm virtuté vi-
tæ insolubilis. Contestatur enim: 17
[a Psal. 109. b. 4] a Quoniam tu es sacerdos in æter-
num, secundùm ordinem Melchise-
dech. * Reprobatio quidem fit præ- 18
cedentis mandati, propter infirmita-
tem eius, & inutilitatem: * nihil enim 19
ad perfectũ adduxit lex: introductio
verò melioris spei, per quá proxima-
mus ad Deum. * Et quantum est non 20
sine iureiurando (alij quidem sine
iureiurando sacerdotes facti sunt,
* hic autem cum iureiurando per 21
[b Psal. 109. b. 4] eum, qui dixit ad illũ: b Iurauit Do- D
minus, & non pœnitebit eum: tu es
sacerdos in æternum:) * in tantum 22
melioris testaméti sponsor factus est
Iesus. * Et alij quidé plures facti sunt 23
sacerdotes, idcirco quòd morte pro-
hiberentur permanere: * hic autem 24
eo quòd maneat in æternum, sempi-
ternum habet sacerdotium. * Vnde 25
& saluare in perpetuum potest acce-
dentes per semetipsum ad Deum:
semper viuens ad interpellandum
pro nobis. Talis enim decebat vt 26
nobis esset pontifex, sanctus, inno-
cens, impollutus, segregatus à pecca-
toribus, & excelsior cælis factus: * qui 27
non habet necessitatem quotidie,
[c Leu. 16. a. 6] quemadmodum sacerdotes, c priùs
pro suis delictis hostias offerre, dein-
de pro populi: hoc enim fecit semel,
seipsum offerendo. * Lex enim ho- 28
mines constituit sacerdotes infirmi-
tatem habentes: sermo autem iurisiu-
randi, qui post legem est, Filium in
æternum perfectum.

CAP. VIII.

Capitulum autem super ea, quæ 1
dicuntur: Talem habemus Pon- A
tificem, qui consedit in dextra sedis
magnitudinis in cælis, * sanctorum 2
minister, & tabernaculi veri, quod fi-
xit Dominus, & non homo. * Omnis 3
enim pontifex ad offerendum mu-
nera, & hostias constituitur: vnde ne-
cesse est & hunc habere aliquid, quod
4 offerat: * si ergo esset super terram,
B nec esset sacerdos: cùm essent qui of-
5 ferrent secúdùm legem munera, * qui
exemplari, & vmbræ deseruiunt cæ-
lestiũ. Sicut responsum est Moysi, cú
consummaret tabernaculum: a Vide [a Exo. 25. d. 40.]
(inquit) omnia facito secundùm ex-
emplar, quod tibi ostensum est in [Act. 7. f. 44]
6 monte. Nunc autem melius sortitus
C est ministerium, quanto & melioris
testamenti mediator est, quod in me-
lioribus repromissionibus sancitũ est.
7 Nam si illud priùs culpa vacasset: nó
vtique secundi locus inquireretur.
8 * Vituperãs enim eos dicit: b Ecce dies [b Iere. 31. e. 31]
venient, dicit Dominus: & consum-
mabo super domum Israel, & super
9 domũ Iuda testamétum nouũ, * non
secundùm testamentum, quod feci
patribus eorũ in die, qua apprehendi
manum eorum vt educerem illos de
Terra Ægypti: quoniam ipsi non per-
manserunt in testamento meo: &
ego neglexi eos, dicit Dominus:
10 * Quia hoc est testamentum, quod
D disponam domui Israel post dies il-
los, dicit Dominus: Dãdo leges meas
in mentem eorum, & in corde eo-
rum superscribam eas: & ero eis in
Deum, & ipsi erunt mihi in popu-
11 lum: * & non docebit vnusquisque
proximum suum, & vnusquisq. fra-
trem suum, dicens: Cognosce Do-
minum: quoniam omnes scient me
à minore vsque ad maiorem eorum:
12 * quia propitius ero iniquitatibus
eorum, & peccatorum eorum iam
13 non memorabor. * Dicendo autem
nouum: veterauit prius. Quod au-
tem antiquatur, & senescit, prope
interitum est.

CAP. IX.

1 Habuit quidem & priùs, iustifica-
A tiones culturæ, & Sanctum sę-
2 culare. * c Tabernaculum enim factũ [c Exo. 26. a. 1. & 36. a. 8]
est primum, in quo erãt candelabra,
& mensa, & propositio panum, quæ
3 dicitur Sancta. * Post velamentũ au-
tem secundum, tabernaculum, quod
4 dicitur Sancta sanctorum: * aureum
habens d thuribulum, & arcam te- [d Num. 16. Leui. 16]
stamenti circumtectã ex omni parte
auro, in qua vrna aurea habens mã-
na, & virga Aaron, quæ fronduerat, [e 3. Reg. 8. b. 9]
5 e & tabulæ testamenti, * superq. eam [2. Par. 5. b. 10.]
erant Cherubim gloriæ obumbrãtia

pro-

propitiatorium: de quibus non est
modò dicendum per singula. His 6
vero ita compositis: in priori quidem B
tabernaculo semper introibant sacer-
dotes, sacrificiorum officia consum-
mantes: in secundo autem semel in 7
anno solus pontifex non sine san-
guine, quem offert pro sua, & populi
ignorantia: hoc significante Spiritu 8
sancto, nōdum propalatam esse san-
ctorū viam, adhuc priore tabernaculo
habente statū. quæ parabola est tem- 9
poris instantis: iuxta quam munera, C
& hostiæ offeruntur, quæ nō possunt
iuxta conscientiam perfectum facere
seruientem, solummodo in cibis, &
in potibus, & variis baptismatibus, 10
& iustitiis carnis vsque ad tēpus cor-
rectionis impositis. Christus autem 11
assistēs pontifex futurorū bonorum,
per amplius & perfectius tabernacu-
lum non manufactum, id est, non
huius creationis: neque per sangui- 12
nem hircorum, aut vitulorū, sed per
proprium sanguinem introiuit semel
in Sancta, æterna redemptione in-
uenta. Si enim sanguis hircorum, & 13
taurorum, & cinis vitulæ aspersus in- D
quinatos sanctificat ad emundationē
carnis: quanto magis sanguis Chri- 14
sti, qui per Spiritum sanctum semet-
ipsum obtulit immaculatum Deo,
emundabit conscientiam nostram ab
operibus mortuis, ad seruiendum
Deo viuenti? Et ideo noui testamenti 15
mediator est: vt morte intercedente,
in redemptionem earum præuarica-
tionum, quæ erant sub priori testa-
mento, repromissionem accipiant,
qui vocati sunt æternæ hereditatis.
Vbi enim testamentum est: mors 16
necesse est intercedat testatoris. Te- 17
stamentum enim in mortuis confir- E
matum est: alioquin nondum valet,
dum viuit qui testatus est. Vnde nec 18
primum quidem sine sanguine dedi-
catum est. Lecto enim omni man- 19
dato legis à Moyse vniuerso populo:
accipiens sanguinem vitulorū, & hir-
corum cum aqua & lana coccinea, &
hyssopo: ipsum quoque librum, &
omnem populū aspersit, dicēs: Hic 20
sanguis testamenti, quod mandauit
ad vos Deus. Etiam tabernaculum, 21
& omnia vasa ministerii sanguine F
similiter aspersit: Et omnia penè in 22
sanguine secundùm legē mundantur:
& sine sanguinis effusione non fit re-
missio. Necesse est ergo exemplaria 23

Exod. 30. b. 10
Leuit. 16. a. 2
Leuit. 16. c. 14
1. Pet. 1. d. 19
1. Ioā. 1. a. 7
Apoc. 1. b. 5
Gal. 3. b. 15
Exod. 24. a. 8

quidem cælestium his mundari: ipsa
autem cælestia melioribus hostiis
24 quàm istis. Non enim in manufacta
Sancta Iesus introiuit exemplaria ve-
rorum: sed in ipsum cælum, vt appa-
25 reat nunc vultui Dei pro nobis: Ne-
que vt sæpè offerat semetipsum, quē-
admodum Pontifex intrat in Sancta
per singulos annos in sanguine alie-
26 no: alioquin oportebat eum frequen-
G ter pati ab origine mūdi: nunc autem
semel in consummatione sæculorum,
ad destitutionem peccati, per hostiam
27 suam apparuit. Et quemadmodum
statutum est hominibus semel mori,
28 post hoc autem iudicium: sic &
Christus semel oblatus est ad mul-
torum exhaurienda peccata: secundò
sine peccato apparebit expectantibus
se, in salutem.

CAP. X.

1 VMbram enim habens lex futuro-
A rum bonorum, non ipsam imagi-
nem rerū: per singulos annos eisdem
ipsis hostiis, quas offerunt indesinen-
ter, numquam potest accedentes per-
2 fectos facere: alioquin cessassent
offerri: ideo quod nullam haberent
vltra conscientiam peccati, cultores
3 semel mundati: sed in ipsis comme-
moratio peccatorum per singulos
4 annos fit. impossibile enim est san-
guine taurorum & hircorum auferri
5 peccata. Ideo ingrediens mundum
B dicit: Hostiam, & oblationē noluisti:
6 corpus autem aptasti mihi: holocau-
tomata pro peccato non tibi placue-
7 runt. Tūc dixi Ecce venio: in capite
libri scriptum est de me: Vt faciam,
8 Deus, voluntatem tuam. Superius
dicens. Quia hostias, & oblationes, &
holocautomata pro peccato noluisti,
nec placita sunt tibi, quæ secundum
9 legem offeruntur, tunc dixi: Ecce
venio, vt faciam, Deus, voluntatem
tuam: aufert primum, vt sequens
10 statuat. In qua voluntate sanctificati
C sumus per oblationem corporis Iesu
11 Christi semel. Et omnis quidem sa-
cerdos presto est quotidie ministrans,
& easdem sæpè offerens hostias, quæ
numquam possunt auferre peccata:
12 hic autē vnam pro peccatis offerens
hostiam, in sempiternum sedet in
13 dextera Dei, de cetero expectans
donec ponantur inimici eius scabel-
14 lum pedū eius. Vna enim oblatione,
consummauit in sempiternum san-
15 ctificatos. Contestatur autem nos &

Ro. 5. / 1. Pet. 3. c. 18
Psal. 39.
Ibidem
Psal. 10 a. 1
1. Cor. d. 25.

Spiritus sanctus. Postquam enim
dixit: * a Hoc autem testamentum, 16 — a Iere. 31. f. 33. Sup. 8. c. 8.
quod testabor ad illos post dies
illos, dicit Dominus, Dando leges
meas in cordibus eorum, & in men-
tibus eorum superscribam eas: * & 17
peccatorum, & iniquitatum eorum D
iam non recordabor amplius. * Vbi 18
autem horum remissio: iam non est
oblatio pro peccato. Habentes ita- 19
que fratres fiduciam in introitu san-
ctorum in sanguine Christi, *quam 20
initiauit nobis viam nouam, & vi-
uentem per velamen, id est, carnem
suam, *& sacerdotem magnum super 21
domum Dei: *accedamus cum vero 22
corde in plenitudine fidei, aspersi
corda à conscientia mala, & abluti
corpus aqua munda, *teneamus spei 23
nostræ confessionem indeclinabilem, E
(fidelis enim est qui repromisit) * & 24
consideremus inuicem in prouocatio-
nem charitatis, & bonorum operum:
*non deserentes collectioné nostram, 25
sicut consuetudinis est quibusdam,
sed consolãtes, & tanto magis quan-
to videritis appropinquantem diem.
* b Voluntarié enim peccantibus no- 26 — b Sup. 6. a. 4
bis post acceptam notitiam veritatis,
iam non relinquitur pro peccatis
hostia, terribilis autem quædam ex- 27
pectatio iudicij, & ignis æmulatio,
quæ consumptura est aduersarios.
*Irritam quis faciens legem Moysi, 28
sine vlla miseratione *duobus vel tri- — Deut. 17. b. 6
bus testibus moritur: *quanto magis 29 — Matt. 18. c. 16
putatis deteriora mereri supplicia qui F — Ioan. 8. c. 17
filium Dei conculcauerit, & sangui- — 2. Co. 13. a. 1
nem testamenti pollutum duxerit, in
quo sanctificatus est, & spiritui gra-
tiæ contumeliã fecerit? *Scimus enim 30
qui dixit: b Mihi vindicta, & ego re- — Deut. 32. f. 35
tribuam. Et iterum: Quia iudicabit — Rom. 12. d. 19
Dominus populũ suum. *Horrẽdum 31
est incidere in manus Dei viuentis.
Rememoramini autem pristinos 32
dies, in quibus illuminati, magnum
certamen sustinuistis passionum: * & 33
in altero quidem opprobriis, & tri-
bulationibus spectaculum facti: in
altero autem socij taliter conuersan-
tium effecti. *Nam & vinctis compassi 34
estis, & rapinam bonorum vestro-
rum cum gaudio suscepistis, cogno- G
scentes vos habere meliorem, & ma-
nentem substantiam. * Nolite itaque 35
amittere confidentiam vestram, quæ
magnam habet remunerationem.
* Patientia enim vobis necessaria est: 36
vt voluntatem Dei facientes, repor-
37 tetis promissionem. * a Adhuc enim — a Hab. 2. a. 4
modicum aliquantulum, qui venturus
38 est, veniet, & non tardabit. * b Iustus — b Ro. 1. b. 17. Gal. 3. b. 11
autem meus ex fide viuit. quòd si
subtraxerit se, non placebit animæ
39 meæ. *Nos autem non sumus subtra-
ctionis filij in perditionem, sed fidei
in acquisitionem animæ.

CAP. XI.

1 EST autem fides sperandarum sub-
A stantia rerum, argumentum non
2 apparentium. *In hac enim testimo-
3 nium consecuti sunt senes. * a Fide in- — a Ge. 1. a. 3
telligimus aptata esse sæcula verbo
Dei. vt ex inuisibilibus visibilia fie-
4 rent. * b Fide plurimam hostiam Abel, — b Ge. 4. a. 4
quàm Cain, obtulit Deo, *per quam — c Matt. 23. d. 35
testimonium consecutus est esse iu-
stus, testimonium perhibente mune-
ribus eius Deo, & per illam defunctus
5 adhuc loquitur. * d Fide Henoch trã- — d Ge. 5. d. 24. Eccli. 44. c. 16
latus est ne videret mortem, & non
inueniebatur: quia transtulit illum
Deus: ante translationem enim testi-
6 monium habuit placuisse Deo. *Sine
fide autẽ impossibile est placere Deo.
B Credere enim oportet accedentem ad
Deum quia est, & inquirentibus se
7 remunerator sit. * e Fide Noe responso — e Ge. 6. d. 14. Eccli. 44. c. 17
accepto de iis, quæ adhuc non vide-
bantur, metuens aptauit arcã in salu-
tem domus suæ, per quam damnauit
mundum: & iustitiæ, quę per fidẽ est,
8 heres est institutus. * f Fide qui voca- — f Ge. 12. a. 1
tur Abraham obediuit in locũ exire,
quẽ accepturus erat in hereditatem:
9 & exiit, nesciens quò iret. * Fide de-
moratus est in Terra repromissionis,
tamquam in aliena, in casulis habi-
tando cũ Isaac, & Iacob coheredibus
10 repromissionis eiusdem. *Expectabat
C enim fundamenta habentem ciuita-
tem: cuius artifex, & conditor Deus.
11 * g Fide & ipsa Sara sterilis virtutem — g Gen. 17. c. 19
in conceptionem seminis accepit,
etiam præter tempus ætatis: quoniam
fidelem credidit esse eum, qui repro-
12 miserat. *Propter quod & ab vno orti
sunt (& hoc emortuo) tamquam si-
dera cæli in multitudinem, & sicut
arena, quæ est ad oram maris, innu-
13 merabilis. *Iuxta fidem defuncti sunt
omnes isti, nõ acceptis repromissioni-
bus, sed à longè eas aspicientes, & sa-
lutantes, & cõfitentes quia peregrini,
14 & hospites sunt super terram. * Qui
enim hæc dicunt, significant se pa-
15 triam inquirere. * Et si quidem ipsius

memi-

meminiſſent de qua exierunt, habe-
bant vtique tempus reuertendi. *nunc 16
autem meliorem appetunt, id eſt, cæ-
leſtem. Ideo non confunditur Deus D
vocari Deus eorum: parauit enim illis
*Gen.12.a.1 ciuitatem. *Fide obtulit Abraham 17
Eccli.44.d.21 Iſaac, cùm tentaretur, & vnigenitum
offerebat, qui ſuſceperat repromiſſio-
*Gen.21.b.12 nes; *ad quē dictū eſt: *Quia in Iſaac 18
Rom.9.b.7 vocabitur tibi ſemen: *arbitrans quia 19
& à mortuis ſuſcitare potēs eſt Deus:
*Gen.27.d.27.g.39 vnde eū & in parabolā accepit. *Fide 20
& de futuris benedixit Iſaac Iacob,
*Gen.48.a.1 & Eſau. *Fide Iacob, moriens, ſingu- 21
los filiorum Ioſeph benedixit: *& ad-
*Gen.47.d.31 orauit faſtigium virgæ eius. *Fide 22
*Gen.50.d.24 Ioſeph, moriens, de profectione filio-
rū Iſrael memoratus eſt, & de oſſibus
*Exo.2.a.2 ſuis mandauit. *Fide Moyſes, natus, 23
occultatus eſt menſibus tribus à pa- E
rentibus ſuis, eo quòd vidiſſent ele-
*Exo.1.c.16 gantem infantem, *& non timuerunt
*Exod.2.b.11 regis edictum. *Fide Moyſes grandis 24
factus negauit ſe eſſe filium filię Pha-
raonis, *magis eligens affligi cum po- 25
pulo Dei, quàm temporalis peccati
habere iucūditatem, *maiores diuitias 26
æſtimans theſauro Ægyptiorum, im-
properium Christi: aſpiciebat enim in
remunerationem. Fide reliquit Ægy- 27
ptum, non veritus animoſitatem re-
gis: inuiſibilem enim tamquam vidēs
*Exod.12 ſuſtinuit. *Fide celebrauit paſcha, & 28
ſanguinis effuſionem: ne qui vaſtabat
*Exod.14.e.22 primitiua, tangeret eos. *Fide tranſ- 29
ierunt Mare rubrum tamquam per F
aridam terram: quod experti Ægy-
*Ioſ.6.d.20 ptij, deuorati ſunt. *Fide muri Ieri- 30
cho corruerunt, circuitu dierū ſeptē.
*Fide Rahab meretrix nō periit cum 31
*Ioſ.2.a.1 incredulis, *excipiens exploratores cū
pace. *Et quid adhuc dicam? Deficiet 32
enim me tempus enarrantem de Ge-
deon, Barac, Samſon, Iephte, Dauid,
Samuel, & Prophetis: *qui per fidem 33
vicerūt regna, operati ſunt iuſtitiam,
adepti ſunt repromiſſiones, obtura-
uerunt ora leonum, *extinxerunt im- 34
petum ignis, effugerunt aciem gladij,
conualuerunt de infirmitate, fortes G
facti ſunt in bello, caſtra verterunt
exterorum: *acceperunt mulieres de 35
reſurrectione mortuos ſuos: alij au-
tem diſtenti ſunt non ſuſcipientes re-
demptionem, vt meliorem inuenirēt
reſurrectionem. Alij verò ludibria, 36
& verbera experti, inſuper & vincu-
la, & carceres: *lapidati ſunt, ſecti 37
ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladij
mortui ſunt, circuierūt in melotis, in
pellibus caprinis, egentes, anguſtiati,
38 afflicti: *quibus dignus non erat
mundus: in ſolitudinibus errantes, in
montibus, & ſpeluncis, & in cauernis
39 terræ. *Et hi omnes teſtimonio fidei
probati, non acceperunt repromiſſio-
40 nem, *Deo pro nobis melius aliquid
prouidente, vt non ſine nobis con-
ſummarentur.

CAP. XII.

1 IDeoque & nos tantam habentes *Ro.6.a.4
A impoſitam nubem teſtium, *depo- Colo.3.b.8
nentes omne pondus, & circumſtans Eph.4.e.22
nos peccatū, per patientiam curramus 1.Pe.2.a.1
2 ad propoſitum nobis certamen: *aſpi- & 4.a.1
cientes in Auctorem fidei, & con-
ſummatorem Ieſum, qui propoſito
ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confu-
ſione contēpta, atque in dextera ſedis
3 Dei ſedet. *Recogitate enim eum,
B qui talem ſuſtinuit à peccatoribus
aduerſum ſemetipſum contradictio-
nem: vt ne fatigemini, animis veſtris
4 deficientes. *Nondum enim vſq; ad
ſanguinem reſtitiſtis, aduerſus pecca-
5 tum repugnantes: *& obliti eſtis con-
ſolationis, quæ vobis tamquam filiis
loquitur, dicēs: *Fili mi, noli negligere *Prou.3.b.11
diſciplinam Domini: neque fatige- Apo.3.d.19
6 ris dum ab eo argueris. *Quem enim
diligit Dominus, caſtigat: flagellat
autem omnem filium, quem recipit.
7 In diſciplina perſeuerate. Tamquam
filiis vobis offert ſe Deus: quis enim
filius, quem non corripit pater?
8 *Quòd ſi extra diſciplinam eſtis, cu-
C ius participes facti ſunt omnes: ergo
9 adulteri, & non filij eſtis. *Deinde
patres quidem carnis noſtræ, erudi-
tores habuimus, & reuerebamur eos:
non multo magis obtemperabimus
10 Patri ſpirituum, & viuemus? *Et illi
quidem in tempore paucorum die-
rum, ſecundùm voluntatem ſuam
erudiebant nos: hic autem ad id,
quod vtile eſt in recipiendo ſanctifi-
11 cationem eius. *Omnis autem diſci-
D plina in præſenti quidē videtur non
eſſe gaudij, ſed mœroris: poſtea autē
fructum pacatiſſimum exercitatis per
12 eam, reddet iuſtitiæ. *Propter quod
remiſſas manus, & ſoluta genua, eri-
13 gite, *& greſſus rectos facite pedibus
veſtris: vt non claudicans quis erret,
14 magis autem ſanetur. *Pacem ſequi- *Ro.12.b.
mini cum omnibus, & ſanctimo-
niam, ſine qua nemo videbit Deum:
15 *contemplātes ne quis deſit gratię Dei:

nequa

nequa radix amaritudinis sursum
germinans impediat, & per illam in-
quinentur multi. *Ne quis fornicator, 16
aut profanus *vt Esau: qui propter E
vnam escam vendidit primitiua sua:
*scitote enim quoniam *& postea cu- 17
piens hereditare benedictionem, re-
probatus est: non enim inuenit pœni-
tentiæ locum, quamquam eum la-
crymis inquisisset eam. * *Non enim 18
accessistis ad tractabilem montem, &
accensibilem ignem, & turbinem, &
caliginem, & procellam, *& tubæ so- 19
num, & vocem verborum, quam qui
audierunt, excusauerunt se, ne eis fie-
ret verbum. *Non enim portabant 20
quod dicebatur: *Et si bestia tetigerit
montem, lapidabitur. *Et ita terribile 21
erat quod videbatur. Moyses dixit: F
Exterritus sum, & tremebundus. *Sed 22
accessistis ad Sion montem, & ciuita-
tem Dei viuentis, Ierusalem cælestem,
& multorum millium Angelorum
frequentiam, *& Ecclesiam primiti- 23
uorum, qui conscripti sunt in cælis, &
iudicem omnium Deum, & spiritus
iustorum perfectorum, *& testamenti 24
noui mediatorem Iesum, & sangui-
nis aspersionem melius loquentem
quàm Abel. *Videte ne recusetis lo- 25
quentem. Si enim illi non effuge- G
runt, recusantes eum, qui super terram
loquebatur: multo magis nos, qui de
cælis loquentem nobis auertimus.
*cuius vox mouit terram tunc: nunc 26
autem repromittit, dicens: *Adhuc
semel: & ego mouebo non solùm
terram, sed & cælum. *Quod autem, 27
Adhuc semel, dicit: declarat mobi-
lium translationem tamquam facto-
rum, vt maneant ea, quæ sunt im-
mobilia. *Itaque regnum immobile 28
suscipientes, habemus gratiam: per
quam seruiamus placentes Deo, cum
metu & reuerentia. * *Etenim Deus 29
noster ignis consumens est.

*Gen. 25. d. 33 — *Gen. 27. f. 38 — *Exo. 20. b. 12. & 20. c. 21 — *Exo. 19. a. 1 — *Agg. 2. b. 7 — *Deut. 4. d. 24

CAP. XIII.

CHaritas fraternitatis maneat in 1
vobis. * *Et hospitalitatem nolite 2
obliuisci, per hanc enim *latuerunt A
quidam, Angelis hospitio receptis.
*Mementote vinctorum, tamquam 3
simul vincti: & laborantium, tam-
quam & ipsi in corpore morantes.
*Honorabile connubium in omni- 4
bus, & thorus immaculatus. Fornica-
tores enim, & adulteros iudicabit
Deus. *Sint mores sine auaritia, con- 5
tenti præsentibus: ipse enim dixit:

*Rom. 12. c. 13 — *1. Pet. 4. c. 9 — *Gen. 18. a. 3. & 19. a. 2

*Non te deseram, neque derelinquam.
6 *ita vt confidenter dicamus: *Domi-
nus mihi adiutor: non timebo quid
7 faciat mihi homo. *Mementote præ-
B positorum vestrorum, qui vobis lo-
cuti sunt verbum Dei: quorum in-
tuentes exitum conuersationis, imi-
8 tamini fidem. *Iesus Christus heri,
9 & hodie: ipse & in sæcula. *Doctrinis
variis, & peregrinis nolite abduci.
Optimum est enim gratia stabilire
cor, non escis: quæ non profuerunt
10 ambulantibus in eis. *Habemus alta-
re, de quo edere non habent potesta-
tem, qui tabernaculo deseruiunt.
11 * *Quorum enim animalium infertur
sanguis pro peccato in Sancta per
pontificem, horum corpora cremantur
12 extra castra. *Propter quod & Iesus,
C vt sanctificaret per suum sanguinem
populum, extra portam passus est.
13 *Exeamus igitur ad eum extra castra,
14 improperium eius portantes. * *Non
enim habemus hic manentem ciuita-
15 tem, sed futuram inquirimus. *Per
ipsum ergo offeramus hostiam laudis
semper Deo, id est, fructum labiorum
16 confitentium nomini eius. *Benefi-
centiæ autem, & communionis nolite
obliuisci: talibus enim hostiis prome-
17 retur Deus. *Obedite præpositis ve-
stris, & subiacete eis. Ipsi enim perui-
gilant quasi rationem pro animabus
vestris reddituri, vt cum gaudio hoc
faciant, & non gementes: hoc enim
18 non expedit vobis. *Orate pro nobis:
D confidimus enim quia bonam con-
scientiam habemus in omnibus bene
19 volentes conuersari. *Amplius autem
deprecor vos hoc facere, quo celerius
20 restituar vobis. *Deus autem pa-
cis, qui eduxit de mortuis pastorem
magnum ouium, in sanguine testa-
menti æterni, Dominum nostrum
21 Iesum Christum, *aptet vos in omni
bono, vt faciatis eius voluntatem:
faciens in vobis quod placeat coram
se per Iesum Christum: cui est glo-
ria in sæcula sæculorum. Amen.
22 *Rogo autem vos fratres, vt sufferatis
verbum solatii. Etenim perpaucis
23 scripsi vobis. *Cognoscite fratrem
nostrum Timotheum dimissum:
cum quo (si celerius venerit) videbo
24 vos. *Salutate omnes præpositos
vestros, & omnes sanctos. Salutant
25 vos de Italia fratres. *Gratia cum
omnibus vobis. Amen.

*Ios. 1. a. 5 — *Ps. 117. a. 6 — *Leuit. 16. f. 27 — *Mich. 2. c. 10

EPISTOLA CATHOLICA BEATI IACOBI APOSTOLI.

CAPVT. I.

IACOBVS Dei, & Domini nostri 1
Iesu Christi seruus, duodecim A
tribubus, quæ sunt in dispersione,
salutem. *Omne gaudium existimate 2
fratres mei, cùm in tentationes varias
inciderits: * ᵃ scientes quod proba- 3
ᵃRo.5.a.3 tio fidei vestræ patientiam operatur.
*Patientia autem opus perfectum 4
habet: vt sitis perfecti & integri in
nullo deficientes. *Si quis autem ve- 5
strum indiget sapientia, postulet à
Deo, qui dat omnibus affluenter, &
ᵇMatt.7. non improperat: & dabitur ei. *ᵇPo- 6
a.7. & 21. stulet autem in fide nihil hæsitans: qui B
c.22 enim hæsitat, similis est fluctui maris;
Mar.11. qui à vento mouetur & circumfertur.
d.24 Luc.11.b.9 *non ergo æstimet homo ille quòd 7
Ioan.14. accipiat aliquid à Domino. *Vir du- 8
b.13. & 16. plex animo inconstans est in omni-
c.23. f.24 bus viis suis. *Glorietur autem frater 9
humilis in exaltatione sua: *diues au- 10
ᶜEccli.14. tem in humilitate sua, ᶜquoniam sicut
c.18 flos fœni transibit: *exortus est enim 11
Isa.40.b.6 sol cum ardore, & arefecit fœnum,
1.Pet.1. & flos eius decidit, & decor vultus
d.24 eius deperiit: ita & diues in itineribus
ᵈIob 5.c.17 suis marcescet. *ᵈBeatus vir, qui suf- 12
fert tentationem: quoniam cùm pro-
batus fuerit, accipiet coronam vitæ,
quam repromisit Deus diligentibus
se. *Nemo cùm tentatur, dicat, quo- 13
niam à Deo tentatur: Deus enim in- C
tentator malorum est: ipse autem
neminem tentat. *Vnusquisque verò 14
tentatur à concupiscentia sua abstractus,
& illectus. *Deinde concupiscentia 15
cùm conceperit, parit peccatum: pec-
catum verò cùm consummatum fue-
rit, generat mortem. *Nolite itaque 16
errare fratres mei dilectissimi. *Om- 17
ne datum optimum, & omne do-
num perfectum desursum est, de-
scendens à Patre luminum, apud
quem non est transmutatio, nec vi-
cissitudinis obumbratio. *Volun- 18
tariè enim genuit nos verbo veritatis,
vt simus initiũ aliquod creaturæ eius.
ᵉProu.17 *Scitis fratres mei dilectissimi. *ᵉSit 19
d.27 autẽ omnis homo velox ad audien-
dum: tardus autem ad loquendum,
20 & tardus ad iram. *Ira enim viri,
21 iustitiam Dei non operatur. *Propter
D quod abiicientes omnẽ immunditiã,
& abundantiam malitiæ, in mansue-
tudine suscipite insitũ verbum, quod
22 potest saluare animas vestras. *Estote ᶠMatth.7.
autem factores verbi, & non audito- d.21
res tantum: fallentes vosmetipsos. Ro.2.b.13
23 *Quia si quis auditor est verbi, & nõ
factor: hic comparabitur viro consi-
deranti vultum natiuitatis suæ in spe-
24 culo: *considerauit enim se, & abiit,
& statim oblitus est qualis fuerit.
25 *Qui autem perspexerit in legem per-
fectam libertatis, & permanserit in
ea, non auditor obliuiosus factus, sed
factor operis: hic beatus in facto suo
26 erit. *Si quis autem putat se religio-
sum esse, non refrenans linguam
suam, sed seducens cor suum, huius
27 vana est religio. *Religio munda, &
immaculata apud Deum & Patrem,
hæc est: Visitare pupillos, & viduas
in tribulatione eorum, & immacu-
latum se custodire ab hoc sæculo.

CAP. II.

1 FRatres mei, nolite in personarum Leuit.19.
A acceptione habere fidem Domini c.15
2 nostri Iesu Christi gloriæ. *Etenim Deu.1.c.16
si introierit in conuentum vestrum & 16.d.19
vir aureum annulum habens in veste Prou.24.
candida, introierit autem & pauper c.23
3 in sordido habitu, *& intendatis in Eccli.42.a.1
eũ, qui indutus est veste præclara, &
dixeritis ei: Tu sede hic bene: pauperi
autem dicatis: Tu sta illic; aut sede
4 sub scabello pedum meorum: *nónne
iudicatis apud vosmetipsos, & facti
estis iudices cogitationũ iniquarum?
5 *Audite fratres mei dilectissimi, nón-
B ne Deus elegit pauperes in hoc mun-
do, diuites in fide, & heredes regni,
quod repromisit Deus diligentibus
6 se? *Vos autem exhonorastis paupe-
rem. Nónne diuites per potentiam
opprimunt vos, & ipsi trahunt vos
7 ad iudicia? *Nónne ipsi blasphe-
mant bonum nomen, quod inuoca-
8 tum est super vos? *Si tamen legem ᵍLeui.19.
perficitis regalem secundum Scriptu- d.18
ras: ᵍDiliges proximum tuum sicut Matt.22.
9 teipsum: bene facitis: *si autem per- d.39
sonas accipitis, peccatum operamini, Mar.12.
redarguti à lege quasi transgressores: c.31
10 *ʰQuicumque autem totam legem Ro.13.c.9
seruauerit, offendat autem in vno, Gal.5.c.14
11 factus est omnium reus. *ⁱQui enim Leui.20.
C dixit, Nõ mœchaberis, dixit & Non c.10
occides. Exo.20.c.13 Matth.5.c.19

occides. Quòd si non mœchaberis,
occides autem, factus es transgressor
legis. * Sic loquimini, & sic facite 12
sicut per legem libertatis incipientes
iudicari. * Iudicium enim sine miseri- 13
cordia illi, qui non fecit misericor-
diam: superexaltat autem misericor-
dia iudicium. * Quid proderit fratres 14
mei, si fidem quis dicat se habere,
opera autem non habeat? Numquid
poterit fides saluare eum? * Si autem 15
frater, & soror nudi sint, & indi-
geant victu quotidiano, * dicat autem 16
aliquis ex vobis illis: Ite in pace, cale-
facimini & saturamini: non dederitis
autem eis, quæ necessaria sunt cor-
pori, quid proderit? * Sic & fides, si 17
non habeat opera, mortua est in se-
metipsa. * Sed dicet quis: Tu fidem 18
habes, & ego opera habeo. ostende
mihi fidem tuam sine operibus: &
ego ostendam tibi ex operibus fidem
meam. * Tu credis quoniam vnus est 19
Deus: Bene facis: & dæmones cre- D
dunt, & contremiscunt. * Vis autem 20
scire ô homo inanis, quoniam fides
sine operibus mortua est? * Abraham 21
pater noster nónne ex operibus iusti-
ficatus est, offerens Isaac filiū suum
super altare? * Vides quoniam fides 22
cooperabatur operibus illius: & ex
operibus fides consummata est? * Et 23
suppleta est Scriptura, dicēs: Credidit
Abraham Deo, & reputatum est illi
ad iustitiam, & amicus Dei appellatus
est. * Videtis quoniam ex operibus 24
iustificatur homo, & non ex fide
tantùm? * Similiter & Rahab mere- 25
trix, nónne ex operibus iustificata
est suscipiens nuncios, & alia via ei-
ciens? * Sicut enim corpus sine spi- 26
ritu mortuum est, ita & fides sine
operibus mortua est.

Gen.22.b.9
Gen.15.b.6
Rom.4.a.3
Gal.3.a.6
Iosu.2.a.1

CAP. III.

NOlite plures magistri fieri fratres 1
mei, scientes quoniam maius A
iudicium sumitis. * In multis enim 2
offendimus omnes. Si quis in verbo
non offendit: hic perfectus est vir.
potest etiam freno circumducere
totum corpus. * Si autem equis fre- 3
na in ora mittimus ad consentien-
dum nobis, & omne corpus illorum
circumferimus. * Ecce & naues, cum 4
magnæ sint, & à ventis validis mi-
nentur, circumferuntur à modico
gubernaculo vbi impetus dirigen-
tis voluerit. * Ita & lingua modicum 5

Matth.23.a.5

B quidem membrum est, & magna
exaltat. Ecce quantus ignis quàm
6 magnam siluam incendit! * Et lingua
ignis est, vniuersitas iniquitatis. Lin-
gua constituitur in membris nostris,
quæ maculat totum corpus, & in-
flammat totam natiuitatis nostræ
7 inflammata a gehenna. * Omnis enim
natura bestiarum, & volucrum, &
serpentium, & ceterorum domantur,
& domita sunt à natura humana:
8 * linguam autem nullus hominum
C domare potest: inquietum malum,
9 plena veneno mortifero. * In ipsa
benedicimus Deum & Patrem: & in
ipsa maledicimus homines, qui ad
10 similitudinem Dei facti sunt. * Ex ipso
ore procedit benedictio, & maledi-
ctio. Non oportet, fratres mei, hæc ita
11 fieri. * Numquid fons de eodem
foramine emanat dulcem, & amaram
12 aquam? * Numquid potest, fratres
mei, ficus vuas facere, aut vitis ficus?
Sic neque salsa dulcem potest facere
13 aquam. * Quis sapiēs, & disciplinatus
inter vos? Ostendat ex bona conuer-
satione operationem suam in man-
14 suetudine sapientiæ. * Quòd si zelum
D amarum habetis, & contentiones sint
in cordibus vestris: nolite gloriari, &
mendaces esse aduersus veritatem.
15 * non est enim ista sapientia desursum
descendens: sed terrena, animalis,
16 diabolica. * Vbi enim zelus & conten-
tio: ibi inconstantia, & omne opus
17 prauum. * Quæ autem desursum est
sapientia, primùm quidem pudica
est, deinde pacifica, modesta, suadi-
bilis, bonis consentiens, plena mise-
ricordia, & fructibus bonis, non iu-
18 dicans, sine simulatione. * Fructus
autem iustitiæ, in pace seminatur,
facientibus pacem.

CAP. IIII.

1 VNde bella, & lites in vobis? Nón-
A ne hinc? ex concupiscentiis ve-
stris, quę militant in membris vestris?
2 * Concupiscitis, & non habetis: oc-
ciditis, & zelatis: & non potestis
adipisci: litigatis, & belligeratis, &
non habetis, propter quod non po-
3 stulatis. * Petitis, & non accipitis: eo
quòd male petatis: vt in concupi-
4 scentiis vestris insumatis. * Adulteri
nescitis quia amicitia huius mundi,
B inimica est Dei? Quicumque ergo
voluerit amicus esse sæculi huius,
5 inimicus Dei cōstituitur. * An putatis
quia inaniter scriptura dicat: Ad inui-

diam

diam concupiscit spiritus, qui habi-
6 tat in vobis? * Maiorem autem dat
gratiam. Propter quod dicit: * Deus (Prov. 3. d. 34.)
superbis resistit, humilibus autem dat
7 gratiam. * Subditi ergo estote Deo,
resistite autem diabolo, & fugiet à
8 vobis. * Appropinquate Deo, & ap-
C propinquabit vobis. Emundate ma-
nus, peccatores: & purificate corda,
9 duplices animo. * Miseri estote, &
lugete, & plorate: risus vester in lu-
ctum convertatur, & gaudium in
10 mœrorem. * Humiliamini in con- (1. Pet. 5. b. 6.)
spectu Domini, & exaltabit vos.
11 Nolite detrahere alterutrum fratres.
Qui detrahit fratri, aut qui iudicat
fratrem suum, detrahit legi, & iu-
dicat legem. Si autem iudicas legem:
12 non es factor legis, sed iudex. * Vnus
est legislator, & iudex, qui potest
13 perdere, & liberare. * Tu autem (Rom. 14. a. 4.)
quis es, qui iudicas proximum? Ec-
ce nunc qui dicitis: Hodie, aut cra-
stino ibimus in illam civitatem, &
D faciemus ibi quidem annum, &
mercabimur, & lucrum faciemus:
14 * qui ignoratis quid erit in crastino.
15 * Quæ est enim vita vestra? vapor
est ad modicum parens, & deinceps
exterminabitur; pro eo ut dicatis: Si
Dominus voluerit. Et: Si vixerimus,
16 faciemus hoc, aut illud. * Nunc au-
tem exultatis in superbiis vestris.
Omnis exultatio talis, maligna est.
17 * Scienti igitur bonum facere, & non
facienti, peccatum est illi.

CAP. V.

1 AGite nunc divites, plorate ulu-
A lantes in miseriis vestris, quæ
2 advenient vobis * Divitiæ vestræ
putrefactæ sunt: & vestimenta ve-
3 stra à tineis comesta sunt. * Aurum,
& argentum vestrum æruginavit. &
ærugo eorum in testimonium vobis
erit, & manducabit carnes vestras si-
cut ignis. Thesaurizastis vobis iram
4 in novissimis diebus. * Ecce merces
operariorum, qui messuerunt regio-
nes vestras, quæ fraudata est à vo-
bis, clamat: & clamor eorum in au-
5 res Domini sabbaoth introivit. * Epu-
lati estis super terram, & in luxuriis
enutristis corda vestra in die occisio-
6 nis. * Addixistis, & occidistis iustum,
7 & non restitit vobis. * Patientes igi-
B tur estote fratres usque ad adventum
Domini. Ecce agricola expectat pre-
tiosum fructum terræ, patienter fe-
rens donec accipiat temporaneum,
8 & serotinum. * Patientes igitur esto-
te & vos, & confirmate corda ve-
stra: quoniam adventus Domini
9 appropinquavit. * Nolite ingemisce-
re fratres in alterutrum, ut non iudi-
cemini. Ecce iudex ante ianuam as-
10 sistit. * Exemplum accipite, fratres,
exitus mali, laboris, & patientiæ,
Prophetas: qui locuti sunt in nomi-
11 ne Domini. * Ecce beatificamus eos,
C qui sustinuerunt. Sufferentiam Iob
audistis, & finem Domini vidistis,
quoniam misericors Dominus est, &
12 miserator. Ante omnia autem fra-
tres mei * nolite iurare, neque per cæ- (Matt. 5. f. 34.)
lum, neque per terram, neque aliud
quodcumque iuramentum. Sit autem
sermo vester: Est, est: Non, non: ut
13 non sub iudicio decidatis. * Tristatur
aliquis vestrum? oret: Aequo ani-
14 mo est? psallat. * Infirmatur quis in
vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ,
D & orent super eum, ungentes eum
15 oleo in nomine Domini: * & oratio
fidei salvabit infirmum, & alleviabit
eum Dominus: & si in peccatis sit, re-
16 mittetur ei. * Confitemini ergo alter-
utrum peccata vestra, & orate pro
invicem ut salvemini: multum enim
17 valet deprecatio iusti assidua. * Elias (3. Reg. 17. a. 1. Luc. 4. d. 25.)
homo erat similis nobis passibilis: &
oratione oravit ut non plueret super
terram, & non pluit annos tres, &
18 menses sex. * Et rursum oravit: & cæ-
lum dedit pluviam, & terra dedit fru-
19 ctum suum. * Fratres mei, si quis ex
vobis erraverit à veritate, & conver-
20 terit quis eum: * scire debet quoniam
qui converti fecerit peccatorem ab
errore viæ suæ, salvabit animam eius
à morte, & operiet multitudinem
peccatorum.

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

1 PEtrus Apostolus Iesu Christi,
A electis advenis dispersionis Pon-
ti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ,
2 & Bithyniæ * secundùm præscien-
tiam Dei Patris, in sanctificationem
Spiritus, in obedientiam, & aspersio-

nem sanguinis Iesu Christi: Gratia
vobis, & pax multiplicetur. ** Be- 1
nedictus Deus & Pater Domini no-
stri Iesu Christi, qui secundùm mi-
sericordiam suam magnam regene-
rauit nos in spem viuam, per resur-
rectionem Iesu Christi ex mortuis;
* in hereditatem incorruptibilem, & 4
incontaminatam, & immarcescibi-
lem, conseruatam in cælis in vobis,
* qui in virtute Dei custodimini per 5
fidem in salutem, paratam reuela- B
ri in tempore nouissimo. In quo 6
exultabitis, modicum nunc si opor-
tet contristari in varijs tentationibus:
* vt probatio vestræ fidei multo pre- 7
tiosior auro (quod per ignem pro-
batur) inueniatur in laudem, & glo-
riam, & honorem in reuelatione
Iesu Christi: * quem cùm non vi- s
deritis, diligitis: in quem nunc quo-
que non videntes creditis: creden-
tes autem exultabitis lætitia inenar-
rabili, & glorificata: * reportantes fi- 9
nem fidei vestræ, salutem anima-
rum. * De qua salute exquisierunt, 10
atque scrutati sunt prophetæ, qui
de futura in vobis gratia propheta-
uerunt: * scrutantes in quod, vel qua- 11
le tempus significaret in eis Spiri-
tus Christi: prænuncians eas quæ in
Christo sunt passiones, & posterio-
res glorias: * quibus reuelatum est 12
quia non sibimetipsis, vobis autem C
ministrabant ea, quæ nunc nuncia-
ta sunt vobis per eos, qui euangeli-
zauerunt vobis, Spiritu sancto mis-
so de cælo, in quem desiderant An-
geli prospicere. Propter quod suc- 13
cincti lumbos mentis vestræ, sobrij
perfectè sperate in eam, quæ offer-
tur vobis, gratiam, in reuelationem
Iesu Christi: * quasi filij obedientiæ, 14
non configurati prioribus ignoran-
tiæ vestræ desiderijs: * sed secundùm 15
eum, qui vocauit vos, Sanctum: &
ipsi in omni conuersatione sancti si-
tis: * quoniam scriptum est: * Sancti 16
eritis, quoniam ego Sanctus sum.
Et si patrem inuocatis eum, qui 17
* sine acceptione personarum iudi-
cat secundùm vniuscuiusque opus,
in timore incolatus vestri tempore
conuersamini. * Scientes quòd non 18
corruptibilibus auro, vel argento re- D
dempti estis de vana vestra conuer-
satione paternæ traditionis: ** sed 19
pretioso sanguine quasi agni imma-
culati Christi, & incontaminati: * præ- 20

*1.Cor.1. a.3. Ephe.1.a.3.
*Leu.11. g.44.& 19 a.2. & 20. b.
*Deut.10. d.
Rom.2. b.11. Gal.2. b.6.
*1.Cor.6. d.20.& 7. d.23.

cognit quidem ante mundi consti-
tutionem, manifestati autem nouis-
21 simis temporibus propter vos, * qui
per ipsum fideles estis in Deo, qui
suscitauit eum à mortuis, & dedit
ei gloriam, vt fides vestra, & spes
22 esset in Deo: Animas vestras casti-
ficantes in obedientia charitatis, in
fraternitatis amore, simplici ex cor-
23 de inuicem diligite attentius: * rena-
ti non ex semine corruptibili, sed in-
corruptibili per verbum Dei viui, &
24 permanentis in æternum: ** quia
omnis caro vt fœnum: & omnis
gloria eius tamquam flos fœni: ex-
aruit fœnum, & flos eius decidit.
25 * Verbum autem Domini manet in
æternum: hoc est autem verbum,
quod euangelizatum est in vos.

Hebr.9. d.11.
1.Ioan.3. b.7.
Apocal.1. b.5.
*Esai.40. b.6.
Eccli.14. c.18.
Iac.1.b.10.

CAP. II.

1 DEponentes igitur omnem ma-
A litiam, & omnem dolum, &
simulationes, & inuidias, & omnes
2 detractiones, * sicut modo geniti in-
fantes, rationabile, sine dolo lac
concupiscite: vt in eo crescatis in sa-
3 lutem: * si tamen gustastis quoniam
4 dulcis est Dominus. * Ad quem ac-
cedentes lapidem viuum, ab homi-
nibus quidem reprobatum, à Deo
autem electum, & honorificatum:
5 * & ipsi tamquam lapides viui super-
ædificamini, domus spiritualis, sacer-
dotium sanctum, offerre spirituales
hostias, acceptabiles Deo per Iesum
6 Christum: * Propter quod continet
B Scriptura: * Ecce pono in Sion la-
pidem summum angularem, ele-
ctum, pretiosum: & qui crediderit
7 in eum, non confundetur. Vobis
igitur honor credentibus: non cre-
dentibus autem * lapis, quem repro-
bauerunt ædificantes, hic factus est
8 in caput anguli: * & lapis offensio-
nis, & petra scandali his, qui offendunt
verbo, nec credunt in quo & po-
9 siti sunt. * Vos autem genus electum,
regale sacerdotium, gens sancta, po-
pulus acquisitionis: vt virtutes an-
nuncietis eius, qui de tenebris vos
vocauit in admirabile lumen suum.
10 ** Qui aliquando non populus, nunc
autem populus Dei: qui non con-
secuti misericordiam, nunc autem
11 misericordiam consecuti. * Charis-
simi, obsecro vos tamquam ad-
C uenas & peregrinos abstinere vos
à carnalibus desiderijs, quæ militant

Rom.6. a.4.
Ephes.4. f.31.
Coloss.3. b.8.
Heb.12. a.1.
*Esai.28. d.16.
Rom.9. g.33.
*Psal.117 d.22.
Matt.21. d.42.
Act.4. b.11.
Esai.8. c.14.
*Osee 2. d.23.
Rom.9. d.25.
Rom.13. a.14.
Gal.5.c.16.

aduers. s

aduerſus animam, ° conuerſationem 12
veſtram inter Gentes habentes bo-
nam: vt in eo, quod detrectant de
vobis tamquam de malefactoribus,
ex bonis operibus vos conſideran-
tes, glorificent Deum in die viſita-
tionis. ° ᵇ Subiecti igitur eſtote om- 13
ni humanæ creaturæ propter Deum:
ſiue regi quaſi præcellenti: ° ſiue 14
ducibus tamquam ab eo miſſis ad
vindictam malefactorum, laudem
verò bonorum: quia ſic eſt volun- 15
tas Dei, vt benefacientes obmuteſ-
cere faciatis imprudentium homi-
num ignorantiam: ° quaſi liberi, 16
& non quaſi velamen habentes ma-
litiæ libertatem, ſed ſicut ſerui Dei.
° Omnes honorate: ᶜ fraternitatem 17
diligite: Deum timete: Regem ho-
norificate. ° ᵈ Serui ſubditi eſtote in 18
omni timore dominis, non tantùm
bonis & modeſtis, ſed etiam dy-
ſcolis. ° Hæc eſt enim gratia, ſi pro- 19
pter Dei conſcientiam ſuſtinet quis D
triſtitias, patiens iniuſtè. Quæ 20
enim eſt gloria, ſi peccantes, & co-
laphizati ſuffertis? Sed ſi bene fa-
cientes patienter ſuſtinetis: hæc eſt
gratia apud Deum. ° In hoc enim 21
vocati eſtis: quia & Chriſtus paſ-
ſus eſt pro nobis, vobis relinquens
exemplū vt ſequamini veſtigia eius.
° ᵉ qui peccatum non fecit, nec in- 22
uentus eſt dolus in ore eius: ° qui 23
cùm malediceretur, non maledice-
bat: cùm pateretur, non commina-
batur: tradebat autem iudicanti ſe
iniuſtè: ° ᶠ qui peccata noſtra ipſe 24
pertulit in corpore ſuo ſuper li-
gnum: vt peccatis mortui, iuſtitiæ
viuamus: cuius liuore ſanati eſtis.
° Eratis enim ſicut oues errantes, 25
ſed conuerſi eſtis nunc ad paſto-
rem, & epiſcopum animarum ve-
ſtrarum.

ᵇ Rom. 13. a. 1.
ᶜ Rom. 12. c. 10.
ᵈ Ephes. 6. a. 5. Coloſ. 3. d. 22. Tit. 2. c. 9.
ᵉ Iſai. 53. c. 9.
ᶠ 1. Ioan. 3. a. 5. Iſai. 53. b. 5.

CAP. III.

SImiliter & mulieres ſubditæ ſint 1
viris ſuis: vt & ſi qui non cre- A
dunt verbo, per mulierum conuer-
ſationem ſine verbo lucrifiant, ° con- 2
ſiderantes in timore caſtam conuer-
ſationem veſtram. ° ᵇ Quarum non 3
ſit extrinſecus capillatura, aut cir-
cumdatio auri, aut indumenti ve-
ſtimentorum cultus: ° ſed qui ab- 4
ſconditus eſt cordis homo, in in-
corruptibilitate quieti, & modeſti
ſpiritus, qui eſt in conſpectu Dei
5 locuples. ° Sic enim aliquando &
ſanctæ mulieres, ſperantes in Deo,
ornabant ſe, ſubiectæ proprijs vi-
6 ris. ° ᶜ Sicut Sara obediebat Abrahæ,
dominum eum vocans: cuius eſtis
filiæ benefacientes, & non pertimen-
7 tes vllam perturbationem. ° ᵈ Viri
B ſimiliter cohabitantes ſecundùm ſcié-
tiam, quaſi infirmiori vaſculo mu-
liebri impartientes honorem, tam-
quam & coheredibus gratiæ vitæ:
vt non impediantur orationes ve-
8 ſtræ. ° In fine autem omnes vna-
nimes, compatientes, fraternitatis a-
matores, miſericordes, modeſti, hu-
9 miles: ° ᵉ non reddentes malum pro
malo, nec maledictum pro maledi-
cto, ſed ecōtrario benedicentes: quia
in hoc vocati eſtis, vt benedictio-
10 nem hæreditate poſſideatis. ° ᶠ Qui
enim vult vitam diligere, & dies
videre bonos, coerceat linguam ſuam
à malo, & labia eius ne loquantur
11 dolum. ° Declinet à malo, & fa-
ciat bonum: inquirat pacem, & ſe-
12 quatur eam: ° Quia oculi Domi-
C ni ſuper iuſtos, & aures eius in
preces eorum: Vultus autem Domi-
13 ni ſuper facientes mala. ° Et quis eſt
qui vobis noceat, ſi boni æmulato-
14 res fueritis? ° ᵍ Sed & ſi quid pa-
timini propter iuſtitiam, beati. Ti-
morem autem eorum ne timueri-
15 tis, & non conturbemini. ° Domi-
num autem Chriſtum ſanctificate
in cordibus veſtris, parati ſemper
ad ſatisfactionem omni poſcenti vos
rationem de ea, quæ in vobis eſt,
16 ſpe. ° ʰ ſed cum modeſtia, & timo-
re, conſcientiam habentes bonam:
vt in eo, quod detrahunt vobis, con-
fundantur, qui calumniantur ve-
ſtram bonam in Chriſto conuerſa-
17 tioné. Melius eſt enim benefacien-
D tes (ſi voluntas Dei velit) pati, quàm
18 malefaciétes. ° quia & Chriſtus ſemel
pro peccatis noſtris mortuus eſt, iu-
ſtus pro iniuſtis, vt nos offerret Deo,
mortificatus quidé carne, viuificatus
19 autē ſpiritu. ° In quo & his, qui in car-
cere erāt, ſpiritibus veniens prædica-
20 uit: ° qui increduli fuerāt aliquando,
ⁱ quando expectabāt Dei patientiā in
diebus Noe, cùm fabricaretur arca:
in qua pauci, id eſt octo animæ
21 ſaluæ factæ ſunt per aquam. Quod
& vos nunc ſimilis formæ ſaluos
facit baptiſma: non carnis depoſi-
tio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ

ᵃ Coloſ. 3. c. 18. Ephes. 5. c. 22.
ᵇ 1. Tim. 2. c. 9.
ᶜ Gen. 18. b. 12.
ᵈ 1. Cor. 7. a. 3.
ᵉ Prou. 17. c. 13. Rom. 12. d. 17. 1. Theſ. 5. d. 15.
ᶠ Pſal. 33. c. 13.
ᵍ Iſai. 8. c. 16. Matth. 5. a. 10.
ʰ Sap. 2. c. 19. Rom. 5. b. 6. Heb. 9. d. 28.
ⁱ Gen. 6. b. 14. Matth. 24. d. 37. Luc. 17. f. 26.

interrogatio in Deum per resurre-
ctionem Iesu Christi, * qui est in de- 22
xtera Dei, deglutiens mortem vt vi-
tæ æternæ heredes efficeremur: pro-
fectus in cælum subiectis sibi ange-
lis, & potestatibus, & virtutibus.

CAP. IIII.

CHristo igitur passo in carne, & 5
vos eadem cogitatione armami- A
ni: quia qui passus est in carne, de-
sijt à peccatis: * Vt iam non deside- 2
rijs hominum, sed voluntati Dei,
quod reliquū est in carne viuat tem-
poris. * [a] Sufficit enim præteritum 3
tempus ad voluntatem Gentium con-
summandam his, qui ambulauerunt
in luxurijs, desiderijs, vinolentijs,
comessationibus, potationibus, &
illicitis idolorum cultibus. * In quo
admirantur non concurrentibus vo-
bis in eandem luxuriæ confusionem,
blasphemantes. * Qui reddent ratio- 5
nem ei, qui paratus est iudicare vi- B
uos & mortuos. * Propter hoc enim 6
& mortuis euangelizatum est: vt iu-
dicentur quidem secundùm homi-
nes in carne, viuant autem secun-
dùm Deum in Spiritu. * Omnium 7
autem finis appropinquauit. Estote
itaque prudentes, & vigilate in ora-
tionibus. * Ante omnia autem, mu- 8
tuam in vobismetipsis charitatē con-
tinuam habentes: quia charitas ope-
rit multitudinem peccatorum. * Ho- 9
spitales inuicem sine murmuratio-
ne: * [a] Vnusquisque, sicut accepit 10
gratiam, in alterutrum illam admi- C
nistrantes, sicut boni dispensatores
multiformis gratiæ Dei. * [b] Si quis 11
loquitur, quasi sermones Dei: si
quis ministrat, tanquam ex virtu-
te, quam administrat Deus: vt in
omnibus honorificetur Deus per Ie-
sum Christum: cui est gloria, &
imperium in sæcula sæculorū: Amen.
Charissimi; nolite peregrinari in 12
feruore, qui ad tentationem vobis
fit, quasi noui aliquid vobis contin-
gat: * sed communicantes Christi 13
passionibus gaudete, vt & in reue-
latione gloriæ eius gaudeatis exul-
tantes. * Si exprobramini in nomine 14
Christi, beati eritis: quoniam quod D
est honoris, gloriæ, & virtutis Dei,
& qui est eius Spiritus, super vos
requiescit. * Nemo autem vestrum 15
patiatur vt homicida, aut fur, aut
maledicus, aut alienorum appeti-

[a] Ephes.4. c.22.

[a] Prou.10. b 12. Rom.12. c.13. Heb.13. a.2. Philip.2. b.14. [b] Rom.12. b.6. 1.Cor.4. a.2.

16 tor. * Si autem vt Christianus, non
erubescat: glorificet autem Deum
17 in isto nomine. * quoniam tempus
est vt incipiat iudicium à domo Dei.
Si autem primùm à nobis: quis fi-
nis eorum, qui non credunt Euan-
18 gelio? * [a] Et si iustus vix saluabitur,
impius, & peccator vbi parebunt?
19 * Itaque & hi, qui patiuntur secun-
dùm voluntatem Dei, fideli Crea-
tori commendent animas suas in be-
nefactis.

[a] Prou.11. d.31.

CAP. V.

1 SEniores ergo, qui in vobis sunt,
A obsecro, consenior & testis Chri-
sti passionum: qui & eius, quæ in
futuro reuelanda est, gloriæ com-
2 municator: * pascite qui in vobis est
4 gregem Dei, prouidentes non coa-
ctè, sed spontaneè secundùm Deum:
neque turpis lucri gratia, sed vo-
3 luntariè: * neque vt dominantes in
cleris, sed forma facti gregis ex a[n]i-
4 mo. * Et cùm apparuerit princeps
B pastorum, percipietis immarcessibi-
5 lem gloriæ coronam. * Similiter ado-
lescentes subditi estote senioribus.
[a] Omnes autem inuicem humilita-
tem insinuate, [b] quia Deus superbis
resistit, humilibus autem dat gra-
6 tiam. Humiliamini igitur sub po-
tenti manu Dei, vt vos exaltet in
7 tempore visitationis: * omnem so-
licitudinem vestram projicientes in
eum, quoniam ipsi cura est de vobis.
8 * Sobrij estote, & vigilate: quia ad-
C uersarius vester diabolus tamquā leo
rugiens circuit, quærens quem de-
9 uoret: * Cui resistite fortes in fide:
scientes eandem passionem ei, quæ in
mundo est, vestræ fraternitati fieri.
10 Deus autem omnis gratiæ, qui vo-
cauit nos in æternam suam gloriam
in Christo Iesu, modicum passos
ipse perficiet, confirmabit, solida-
11 bitq;. * Ipsi gloria, & imperiū in sæcu-
12 la sæculorum: Amen. * Per Siluanum
D fidelem fratrem vobis, vt arbitror,
breuiter scripsi: obsecrans & con-
testans, hanc esse veram gratiam Dei,
13 in qua statis. * Salutat vos Ecclesia,
quę est in Babylone coëlecta, & Mar-
14 cus filius meus. * Salutate inuicem
in osculo sancto. Gratia vobis om-
nibus, qui estis in Christo Iesu.
Amen.

[a] Rom.12. c.16. [b] Iac.4. a.10. Psal.14. d.11. Matt.6. c.25. Luc.12. c.15.

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI SECVNDA

CAPVT PRIMVM.

SImon Petrus, seruus, & Aposto- 1
lus Iesu Christi, ijs, qui coæquá- A
lem nobiscum sortiti sunt fidem
in iustitia Dei nostri, & Saluatoris Ie-
su Christi. * Gratia vobis, & pax ad- 2
impleatur in cognitione Dei, & Chri-
sti Iesu Domini nostri: * quomodo 3
omnia nobis diuinæ virtutis suæ, quæ
ad vitam, & pietatẽ donata sunt, per
cognitionem eius, qui vocauit nos
propria glória, & virtute, * per quem 4
maxima, & pretiosa nobis promissa
donauit: vt per hæc efficiamini diui-
næ consortes naturæ: fugientes eius,
quæ in mundo est, concupiscentiæ
corruptionem. Vos autem curam 5
omnem subinferentes, ministrate in B
fide vestra virtutem, in virtute autem
scientiam, * in scientia autem absti- 6
nentiam, in abstinẽtia autem patien-
tiam, in patientia autem pietatem,
* in pietate autem amorem fraterni- 7
tatis, in amore autem fraternitatis
charitatem: * Hæc enim si vobiscum 8
adsint, & superent, non vacuos, nec
sine fructu vos constituent in Do-
mini nostri Iesu Christi cognitione.
* Cui enim non præsto sunt hæc, cæ- 9
cus est, & manu tẽtans, obliuionem
accipiens purgationis veterum suo-
rum delictorum. Quaproptèr fra- 10
tres magis satagite vt per bona ope-
ra certam vestram vocationẽ, & ele-
ctionem faciatis: hæc enim facientes, C
non peccabitis aliquando. * Sic enim 11
abundanter ministrabitur vobis in-
troitus in æternum regnum Domini
nostri, & Saluatoris Iesu Christi.
Propter quod incipiam vos semper 12
commonere de his: & quidem scien-
tes & confirmatos vos in præsenti
veritate. * Iustum autem arbitror 13
quamdiu sum in hoc tabernaculo,
suscitare vos in commonitione: cer- 14
tus quòd velox est depositio taber-
naculi mei secundùm quod & Do-
minus noster Iesus Christus [b] signi- [b] Ioan.21. f.19.
ficauit mihi. * Dabo autem operam 15
& frequenter habere vos post obi-
tum meum, vt horum memoriam
16 faciatis. * [a] Non enim doctas fabu- [a] 1.Cor.1. c.7.
las secuti notam fecimus vobis Do-
mini nostri Iesu Christi virtutem,
& præsentiam: sed speculatores fa-
17 cti illius magnitudinis. * Accipiens
D enim à Deo Patre honorem, & glo-
riam, voce delapsa ad eum huius-
cemodi à magnifica gloria: [b] Hic est [b] Matt.17. a.5.
Filius meus dilectus, in quo mihi
18 complacui, ipsum audite. Et hanc
vocem nos audiuimus de cælo al-
latam, cùm essemus cum ipso in
19 monte sancto. * Et habemus firmio-
rem propheticum sermonem: cui
benefacitis attendentes quasi lucer-
næ lucenti in caliginoso loco do-
nec dies elucescat, & lucifer oria-
20 tur in cordibus vestris: * [c] hoc pri- [c] 2. Tim.3. d.16.
mum intelligentes quòd omnis pro-
phetia Scripturæ propria interpre-
21 tatione non fit. * Non enim volun-
tate humana allata est aliquando
prophetia: sed Spiritu sancto inspi-
rati, locuti sunt sancti Dei homines.

CAP. II.

1 FVerunt verò & pseudoprophetæ
A in populo, sicut & in vobis erunt
magistri mendaces, qui introducent
sectas perditionis, & eum, qui emit
eos, Dominum negant: superducen-
2 tes sibi celerem perditionẽ. * Et mul-
ti sequẽtur eorum luxurias, per quos
3 via veritatis blasphemabitur: * & in
auaritia fictis verbis de vobis nego-
tiabuntur: quibus iudicium iam olim
non cessat; & perditio eorum non
4 dormitat. * Si enim Deus angelis [a] Iob.4. d.18. Iud.b.6.
peccantibus non pepercit, sed ruden-
tibus inferni detractos in tartarum
tradidit cruciandos, in iudicium re-
5 seruari. * Et originali mundo non
pepercit, [b] sed octauum Noe iusti- [b] Gen.7.a.1
tiæ præconem custodiuit, diluuium
6 mundo impiorum inducens. * [c] Et [c] Gen.19. b.21.
ciuitates Sodomorum, & Gomor-
B rhæorum in cinerem redigens, euer-
sione damnauit: exemplum eorum,
7 qui impiè acturi sunt, ponens: * & iu-
stum Lot oppressum à nefandorum
iniuria, ac luxuriosa conuersatione
8 eripuit: * aspectu enim, & auditu iu-
stus erat: habitans apud eos, qui de
die in diem animam iustam iniquis
9 operibus cruciabant. * Nouit Domi-
nus pios de tentatione eripere: ini-
quos verò in diem iudicij reseruare
10 cruciandos: magis autem eos, qui
post carnem in concupiscentia im-

munditię ambulant, dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes, sectas non metuunt introducere blasphemantes:
11 * vbi angeli fortitudine, & virtute cùm sint maiores, non portant aduersum se execrabile iudicium.
12 * Hi verò velut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem, & in perniciem in his quę ignorant blasphemantes in corruptione sua peribunt,
13 * percipientes mercedem iniustitiæ, voluptatem existi- C
mantes diei delicias: coinquinationes, & maculæ deliciis affluentes, in conuiuiis suis luxuriantes vobiscū,
14 * oculos habentes plenos adulterij, & incessabilis delicti. Pellicientes animas instabiles, cor exercitatum auaritia habentes, maledictionis filij:
15 * derelinquentes rectam viam errauerunt, [a] secuti viam Balaam ex Bosor, qui mercedem iniquitatis amauit:
16 * correptionem verò habuit suæ vesaniæ: subiugale mutum animal, hominis voce loquens, prohibuit prophetæ insipientiam.
17 * Hi sunt fontes sine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reseruatur.
18 * Superba enim vanitatis loquentes, pelliciunt in desideriis carnis lu- D
xuriæ eos, qui paululum effugiunt, qui in errore conuersantur:
19 * libertatem illis promittētes, cùm ipsi serui sint corruptionis: [b] à quo enim quis superatus est, huius & seruus est.
20 Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione Domini nostri, & Saluatoris Iesu Christi, his rursus implicati superantur: facta sunt eis posteriora deteriora prioribus.
21 * Melius enim erat illis non cognoscere viam iustitiæ, quam post agnitionem, retrorsum conuerti ab eo, quod illis traditum est sancto mandato.
22 * Contigit enim eis illud veri prouerbij: [c] Canis reuersus ad suum vomitum: &, Sus lota in volutabro luti.

[a] Num. 22. d. 23. Iud. d. 11
[b] Ioan. 8. d. 34. Rom. 16. c. 20. Heb. 6. a. 4. Mat. 12. d. 45
[c] Prou. 26. b. 11.

CAP. III.

1 HAnc ecce vobis, charissimi, secūdam scribo epistolam, in qui- A
bus vestram excito in commonitione sinceram mentem:
2 * vt memores sitis eorum, quæ prædixi verborum à sanctis Prophetis, & Apostolorum vestrorum, præceptorum Domini & Saluatoris.
3 * [a] hoc primum scientes, quòd venient in nouissimis diebus in deceptione illusores, iuxta proprias
4 concupiscentias ambulantes, * dicentes: [b] Vbi est promissio, aut aduentus
B eius? ex quo enim patres dormierūt, omnia sic perseuerant ab initio creaturæ.
5 * Latet enim eos hoc volentes, quòd cæli erant prius, & terra, de aqua, & per aquam consistens Dei verbo:
6 * per quæ, ille tunc mundus
7 aqua inundatus periit. * Cæli autem, qui nunc sunt, & terra eodem verbo repositi sunt, igni reseruati in diem iudicij, & perditionis impiorum hominum.
8 * Vnum verò hoc non lateat vos, charissimi, quia vnus dies apud Dominum sicut mille anni, & mille
9 anni sicut dies vnus. Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant: sed patienter agit
C propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti.
10 * [c] Adueniet autem dies Domini vt fur: in quo cæli magno impetu transient, elementa verò calore soluentur, terra autem & quæ in ipsa sunt
11 opera, exurentur. * Cùm igitur hæc omnia dissoluenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conuersationi-
12 bus, & pietatibus, * expectantes, & properantes in aduentum diei Domini, per quem cæli ardentes soluentur, & elementa ignis ardore tabe-
13 scent? * [d] Nouos verò cælos, & nouam terram secundum promissa ipsius expectamus, in quibus iustitia
14 habitat. * Propter quod charissimi hæc expectantes, satagite immaculati, & inuiolati ei inueniri in pace.
15 * Et [e] Dñi nostri longanimitatē, salu-
D tem arbitremini: sicut & charissimus frater noster Paulus secundùm datam sibi sapientiam scripsit vobis,
16 * sicut & in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti, & instabiles deprauant, sicut & ceteras Scripturas, ad suam ipso-
17 rum perditionem. * Vos igitur fratres præscientes custodite, ne insipientium errore traducti excidatis à pro-
18 pria firmitate. * crescite verò in gratia, & in cognitione Domini nostri, & Saluatoris Iesu Christi. Ipsi gloria & nunc, & in diem æternitatis.

Amen.

[a] 1. Tim. 4. a. 1. 2. Tim. 3. a. 1. Iud. f. 18
[b] Ezech. 12. f. 27
[c] 1. Thess. 5. a. 2. Apoc. 3. a. 3. & 16. c. 15
[d] Isa. 65. c. 17. & 66. g. 22. Apoc. 21. a. 1
[e] Rom. 2. a. 4

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

QVOD fuit ab initio, quod 1
audiuimus, quod vidimus A
oculis nostris, quod perspe-
ximus, & manus nostræ contrectaue-
runt de verbo vitæ: & vita mani- 2
festata est, & vidimus, & testamur,
& annunciamus vobis vitam æter-
nam, quæ erat apud Patrem, & appa-
ruit nobis: quod vidimus & audi- 3
uimus, annunciamus vobis, vt & B
vos societatem habeatis nobiscum, &
societas nostra sit cum Patre, & cum
Filio eius Iesu Christo. Et hæc scri- 4
bimus vobis vt gaudeatis, & gaudiũ
vestrum sit plenum. Et hæc est an- 5
nunciatio, quam audiuimus ab eo,
Ioan. 8. & annunciamus vobis: Quoniam
b. 12 Deus lux est, & tenebræ in eo non C
sunt vllæ. Si dixerimus quoniam so- 6
cietatem habemus cum eo, & in te-
nebris ambulamus, mentimur, & ve-
ritatem non facimus. Si autem in
luce ambulamus sicut & ipse est in
luce, societatem habemus ad inuicẽ,
Heb. 9. & sanguis Iesu Christi, Filij eius,
d. 14 emundat nos ab omni peccato. Si 8
1. Pet. 1. dixerimus quoniam peccatum non D
d. 19. Apoc. 1. b. 5 habemus, ipsi nos seducimus, & ve-
3. Reg. 8. ritas in nobis non est. Si confitea- 9
c. 46 mur peccata nostra: fidelis est, & iu-
2. Par. 6. stus vt remittat nobis peccata nostra,
g. 16. & emundet nos ab omni iniquitate.
Prou. 20. Si dixerimus quoniam non pecca- 10
b. 9. Eccl. 7. c. 21 uimus: mendacem facimus eum, &
verbum eius non est in nobis.

CAP. II.

FIlioli mei, hæc scribo vobis, vt 1
non peccetis. Sed & si quis pecca- A
uerit, aduocatum habemus apud Pa-
trem, Iesum Christum iustum: &
ipse est propitiatio pro peccatis no- 2
stris: non pro nostris autem tantùm,
sed etiam pro totius mundi. Et in 3
hoc scimus quoniam cognouimus
eum, si mandata eius obseruemus.
Qui dicit se nosse eum, & mandata
eius non custodit, mendax est, & in
hoc veritas non est. Qui autem ser-
uat verbum eius, verè in hoc charitas
Dei perfecta est: & in hoc scimus
6 quoniam in ipso sumus. Qui dicit
se in ipso manere, debet, sicut ille am-
7 bulauit, & ipse ambulare. Charis-
B simi, non mandatum nouum scribo
vobis sed mãdatum vetus, quod ha-
buistis ab initio: Mandatum vetus
8 est verbum, quod audistis. Iterum Io. 13. d.
mandatum nouũ scribo vobis, quod 34. & 15.
verum est & in ipso, & in vobis: quia b. 12
tenebræ transierunt, & verum lu-
9 men iam lucet. Qui dicit se in luce
esse, & fratrem suum odit, in tene-
10 bris est vsque adhuc. Qui diligit Inf. 3. c. 14
fratrem suum, in lumine manet, &
11 scandalum in eo non est. Qui au-
tem odit fratrem suum, in tenebris
est, & in tenebris ambulat, & nescit
quò eat: quia tenebræ obcæcauerunt
12 oculos eius. Scribo vobis, filioli,
quoniam remittuntur vobis peccata
13 propter nomen eius. Scribo vobis
patres, quoniam cognouistis eum, qui
ab initio est. Scribo vobis adolescen-
14 tes, quoniam vicistis malignũ. Scri-
bo vobis infantes, quoniam cogno-
uistis patrem. Scribo vobis iuuenes,
quoniam fortes estis, & verbum Dei
manet in vobis, & vicistis malignum.
15 Nolite diligere mundum, neque ea,
C quæ in mundo sunt. Si quis diligit
mundum, non est charitas Patris in
16 eo: quoniam omne, quod est in
mundo, concupiscentia carnis est, &
concupiscentia oculorum, & super-
bia vitæ: quæ non est ex Patre, sed
17 ex mundo est. Et mundus transit, &
concupiscentia eius. Qui autem fa-
cit voluntatem Dei, manet in æter-
18 num. Filioli, nouissima hora est:
& sicut audistis quia Antichristus ve-
nit: & nunc Antichristi multi facti
sunt; vnde scimus, quia nouissima
19 hora est. Ex nobis prodierunt, sed
non erant ex nobis. nam, si fuissent
ex nobis, permansissent vtique nobis-
cum: sed vt manifesti sint quoniam
20 non sunt omnes ex nobis. Sed vos
vnctionem habetis à Sancto, & no-
21 stis omnia. Non scripsi vobis quasi
ignorantibus veritatẽ, sed quasi scié-
tibus eam: & quoniam omne men-
22 dacium ex veritate non est. Quis est
mendax, nisi is, qui negat quoniã Ie-
D sus est Christus? Hic est Antichri-
stus, qui negat Patrem, & Filium.
23 Omnis, qui negat Filiũ, nec Patrem
habet. qui confitetur Filiũ, & Patrẽ
24 habet. Vos quod audistis ab initio, in
vobis permaneat: Si in vobis permã-

serit quod audistis ab initio, & vos
in Filio, & Patre manebitis. • Et hæc 25
est repromissio, quam ipse pollicitus
est nobis, vitam æternã. • Hæc scripsi 26
vobis de his, qui seducunt vos. • Et 27
vos vnctionem, quam accepistis ab
eo, maneat in vobis. Et non necesse
habetis vt aliquis doceat vos: sed sic-
ut vnctio eius docet vos de omnibus,
& verum est, & non est mendacium.
Et sicut docuit vos, manete in eo. • Et 28
nunc filioli manete in eo: vt cum ap-
paruerit, habeamus fiduciam, & non
confundamur ab eo in aduẽtu eius.
• Si scitis quoniam iustus est, scitote 29
quoniam & omnis, qui facit iusti-
tiam, ex ipso natus est.

CAP. III.

Videte qualem charitatem dedit 1
nobis Pater, vt filij Dei nomi-
nemur & simus. Propter hoc mun-
dus non nouit nos: quia non no-
uit eum. • Charissimi, nunc filij Dei 2
sumus: & nondum apparuit quid
erimus. Scimus quoniam cum appa-
ruerit, similes ei erimus: quoniã vide-
bimus eum sicuti est. • Et omnis, qui 3
habet hanc spem in eo, sanctificat se,
sicut & ille sanctus est. • Omnis, qui 4
facit peccatum, & iniquitatem facit:
& peccatum est iniquitas. • [a] Et scitis 5
quia ille apparuit vt peccata nostra
tolleret: & peccatum in eo non est.
• Omnis, qui in eo manet, non pec- 6
cat: & omnis, qui peccat, non vidit
eum, nec cognouit eum. • Filioli, 7
nemo vos seducat. Qui facit iusti- B
tiam, iustus est, sicut & ille iustus est.
• [b] Qui facit peccatum, ex diabolo 8
est: quoniam ab initio diabolus pec-
cat. In hoc apparuit Filius Dei, vt
dissoluat opera diaboli. • Omnis, qui 9
natus est ex Deo, peccatum non fa-
cit: quoniam semen ipsius in eo ma-
net, & non potest peccare, quoniam
ex Deo natus est. In hoc manifesti 10
sunt Filij Dei, & filij diaboli. Om-
nis qui non est iustus, non est ex
Deo, & qui non diligit fratrem suum:
• quoniam hæc est annunciatio, 11
quam audistis ab initio, • [c] vt diligatis
alterutrum. • Non sicut [d] Cain, qui 12
ex maligno erat, & occidit fratrem
suum. Et propter quid occidit eum?
Quoniam opera eius maligna erant:
fratris autem eius, iusta. Nolite 13
mirari fratres, si odit vos mundus.
• Nos scimus quoniam translati su- 14

[a] Isa. 53. c. 12. 1. Pet. 2. d. 22.
[b] Ioan. 8. f. 44.
[c] Io. 13. d. 34. & 15. b. 12.
[d] Gen. 4. b. 8.

C mus de morte ad vitam, quoniam
diligimus fratres. • [a] Qui non diligit,
15 manet in morte: Omnis, qui odit
fratrem suum, homicida est. Et sci-
tis quoniam omnis homicida non
habet vitam æternam in semetipso
16 manentem. • [b] In hoc cognouimus
charitatem Dei, quoniam ille ani-
mam suam pro nobis posuit: & nos
debemus pro fratribus animas po-
17 nere. • [c] Qui habuerit substantiam
huius mundi, & viderit fratrem
suum necessitatem habere, & clause-
rit viscera sua ab eo: quomodo cha-
18 ritas Dei manet in eo? • Filioli mei,
D non diligamus verbo, neque lingua,
19 sed opere & veritate. • In hoc co-
gnoscimus quoniam ex veritate su-
mus: & in conspectu eius suadebi-
20 mus corda nostra. • Quoniam si re-
prehenderit nos cor nostrum: maior
est Deus corde nostro, & nouit om-
21 nia. Charissimi, si cor nostrum non
reprehenderit nos, fiduciam habe-
22 mus ad Deum: • [a] & quidquid pe-
tierimus, accipiemus ab eo: quoniam
mandata eius custodimus, & ea, quæ
23 sunt placita coram eo, facimus. • [b] Et
hoc est mandatũ eius: Vt credamus in
nomine Filij eius Iesu Christi: & di-
ligamus alterutrum, sicut dedit man-
24 datum nobis. • [c] Et qui seruat man-
data eius, in illo manet, & ipse in eo:
& in hoc scimus quoniam manet
in nobis de Spiritu, quem dedit
nobis.

CAP. IIII.

1 Charissimi, nolite omni spiritui
A credere, sed probate spiritus si ex
Deo sint: quoniam multi pseudo-
prophetæ exierunt in mundum. • In
2 hoc cognoscitur spiritus Dei: om-
nis spiritus qui confitetur Iesum
Christum in carne venisse, ex
3 Deo est: • & omnis spiritus, qui
soluit Iesum, ex Deo non est, &
hic est Antichristus, de quo audistis
quoniam venit, & nunc iam in mũ-
4 do est. • Vos ex Deo estis filioli, &
vicistis eum, quoniam maior est qui
in vobis est, quàm qui in mundo.
5 • [a] Ipsi de mundo sunt: ideo de
mundo loquuntur, & mundus eos
6 audit. • Nos ex Deo sumus. Qui
B nouit Deum, audit nos: qui non est
ex Deo, non audit nos: in hoc co-
gnoscimus Spiritum veritatis, & spi-
7 ritum erroris. Charissimi, diliga-

[a] Leu. 19. d. 17.
[b] Io. 15. b. 13.
[c] Iac. 2. c. 15.
[a] Mat. 21. c. 22.
[b] Io. 6. d. 29. & 17. a. 3.
[c] Io. 13. d. 14. & 15. b. 12.
[a] Io. 8. f. 47.

mus nos inuicem : quia charitas ex
Deo est. Et omnis, qui diligit, ex Deo
natus est, & cognoscit Deum. * Qui 8
non diligit, non nouit Deum : quo-
niam Deus charitas est. * a In hoc ap- 9
paruit charitas Dei in nobis, quo-
niam Filium suum vnigenitum misit
Deus in mundum, vt viuamus per
eum. * In hoc est charitas: non qua- 10
si nos dilexerimus Deum, sed quo-
niam ipse prior dilexit nos, & misit
Filium suum propitiationem pro
peccatis nostris. Charissimi, si sic 11
Deus dilexit nos: & nos debemus al- C
terutrum diligere. * b Deum nemo 12
vidit vmquam. Si diligamus inui-
cem, Deus in nobis manet, & chari-
tas eius in nobis perfecta est. * In hoc 13
cognoscimus quoniam in eo mane-
mus, & ipse in nobis: quoniam de
Spiritu suo dedit nobis. * Et nos vi- 14
dimus, & testificamur quoniam Pa-
ter misit Filium suum Saluatorem
mundi. * Quisquis confessus fuerit 15
quoniam Iesus est Filius Dei, Deus in
eo manet, & ipse in Deo. * Et nos 16
cognouimus, & credidimus chari-
tati, quam habet Deus in nobis. Deus
Charitas est: & qui manet in chari-
tate, in Deo manet, & Deus in eo.
* In hoc perfecta est charitas Dei no- 17
biscum, vt fiduciam habeamus in D
die iudicij: quia sicut ille est, & nos
sumus in hoc mundo. * Timor non 18
est in charitate : sed perfecta charitas
foras mittit timorem, quoniam ti-
mor pœnam habet. qui autem timet,
non est perfectus in charitate. * Nos 19
ergo diligamus Deum, quoniã Deus
prior dilexit nos. * Si quis dixerit 20
quoniam diligo Deum, & fratrem
suum oderit, mendax est. Qui enim
non diligit fratrem suum quem vi-
det, Deum, quem non videt, quo-
modo potest diligere? * c Et hoc 21
mandatum habemus à Deo: vt qui
diligit Deum, diligat & fratrem
suum.

a Ioan. 3. b. 16

b Ioan. 1. c. 18. 1. Tim. 6. c. 17

c Ioan. 13. d. 34. & 15. b. 12 Ephes. 5. a. 2

CAP. V.

Omnis qui credit, quoniam Iesus 1
est Christus, ex Deo natus est. Et A
omnis, qui diligit eum qui genuit,
diligit & eum qui natus est ex eo.
* In hoc cognoscimus quoniam dili- 2
gimus natos Dei, cùm Deum diliga-
mus, & mandata eius faciamus.
* Hæc est enim charitas Dei, vt man- 3
data eius custodiamus : & mandata
eius grauia non sunt. * Quoniam 4
omne, quod natum est ex Deo, vincit
mundum : & hæc est victoria, quæ
5 vincit mundum, fides nostra. * a Quis
est, qui vincit mundum, nisi qui cre-
6 dit quoniam Iesus est filius Dei? * hic
B est, qui venit per aquam & sangui-
nem, Iesus Christus: non in aqua so-
lùm, sed in aqua & sanguine. Et
spiritus est, qui testificatur, quoniam
7 Christus est veritas. * Quoniam tres
sunt, qui testimonium dant in cælo:
Pater, Verbum, & Spiritus sanctus:
8 & hi tres vnum sunt. * Et tres sunt,
qui testimonium dant in terra : Spi-
ritus, & aqua, & sanguis : & hi tres
9 vnum sunt. Si testimonium ho-
minum accipimus, testimonium Dei
maius est : quoniam hoc est testimo-
nium Dei, quod maius est, quoniam
10 testificatus est de Filio suo. Qui
C credit in filium Dei, habet testimo-
nium Dei in se. a Qui non credit Fi-
lio, mendacem facit eum : quia non
credit in testimonium quod testifi-
11 catus est Deus de Filio suo. * Et hoc
est testimonium, quoniam vitã æter-
nam dedit nobis Deus. Et hæc vita in
12 Filio eius est. * Qui habet Filium,
habet vitam : qui non habet Filium,
13 vitam non habet. Hæc scribo
vobis: vt sciatis quoniam vitam ha-
betis æternam, qui creditis in nomi-
14 ne Filij Dei. * Et hæc est fiducia,
quam habemus ad eum: Quia quod-
cumque petierimus : secundùm vo-
15 luntatem eius, audit nos. * Et scimus
quia audit nos quidquid petierimus:
scimus quoniam habemus petitiones
16 quas postulamus ab eo. * Qui scit
D fratrem suum peccare peccatum non
ad mortem, petat, & dabitur ei vita
peccanti non ad mortem. Est pecca-
tum ad mortem: non pro illo dico vt
17 roget quis. * Omnis iniquitas, pecca-
tum est: & est peccatum ad mortem.
18 Scimus quia omnis, qui natus est ex
Deo, non peccat : sed generatio Dei
conseruat eum, & malignus non
19 tangit eum. Scimus quoniam ex
Deo sumus: & mundus totus in ma-
20 ligno positus est. Et scimus quoniam
Filius Dei venit, b & dedit nobis
sensum vt cognoscamus verum
Deum, & simus in vero Filio eius.
Hic est verus Deus, & vita æterna.
21 * Filioli, custodite vos à simulacris.
Amen.

a 1. Cor. 15. d. 57

a Ioan. 3. d. 36

b Luc. 24. g. 45

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI SECVNDA.

SENIOR Electæ dominæ, & na- 1
tis eius, quos ego diligo in veri- A
tate, & non ego solus, sed & om-
nes, qui cognouerunt veritatē, * pro- 2
pter veritatem, quæ permanet in no-
bis, & nobiscum erit in æternū. * Sit 3
vobiscum gratia, misericordia, pax à
Deo Patre, & à Christo Iesu Filio
Patris in veritate, & charitate. * Ga- 4
uisus sum valde, quoniam inueni de B
filijs tuis ambulātes in veritate, sicut
mandatum accepimus à Patre. * Et 5
nunc rogo te domina, non tamquam
mandatum nouum scribens tibi, sed
quod habuimus ab initio, * vt diliga- (Isa.15. b.12)
mus alterutrum. * Et hæc est charitas, 6
vt ambulemus secundùm mandata C
eius. Hoc est enim mandatum, vt
quemadmodum audistis ab initio, in
eo ambuletis: * quoniam multi sedu- 7
ctores exierunt in mundum, qui non
confitentur Iesum Christum venisse
in carnem: hic est seductor, & anti-
christus. * Videte vosmetipsos, ne 8
perdatis quę operati estis: sed vt mer-
cedem plenam accipiatis. * Omnis, 9
qui recedit, & non permanet in do-
ctrina Christi, Deum non habet: qui
permanet in doctrina, hic & Patrem
& Filium habet. * Si quis venit ad 10
vos, & hanc doctrinam non affert, D
nolite recipere eū in domū, nec AVE
ei dixeritis. * Qui enim dicit illi AVE, 11
communicat operibus eius malignis.
* Plura habens vobis scribere, nolui 12
per chartam, & atramentum: spero
enim me futurum apud vos, & os ad
os loqui: vt gaudium vestrum ple-
num sit. * Salutant te filij sororis tuæ 13
Electæ.

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI TERTIA.

SENIOR Gaio charissimo, quē ego 1
diligo in veritate. * Charissime, de 2
omnibus orationē fac o prospe- A
rè te ingredi, & valere, sicut prospe-
3 rè agit anima tua. * Gauisus sum val-
B de venientibus fratribus, & testimo-
nium perhibentibus veritati tuæ, sic-
4 ut tu in veritate ambulas. * Maio-
rem horum non habeo gratiam,
quàm vt audiam filios meos in veri-
5 tate ambulare. Charissime, fideli-
ter facis quidquid operaris in fratres,
6 & hoc in peregrinos, * qui testimo-
nium reddiderunt charitati tuæ in
conspectu Ecclesiæ: quos, benefa-
7 ciens, deduces dignè Deo. * Pro no-
mine enim eius profecti sunt, nihil
8 accipientes à Gentibus. * Nos ergo
C debemus suscipere huiusmodi, vt
9 cooperatores simus veritatis. * Scri-
psissem forsitan Ecclesiæ: sed is, qui
amat primatum gerere in eis, Dio-
10 trephes, non recipit nos. * propter
hoc si venero, commonebo eius ope-
ra, quæ facit: verbis malignis garriens
in nos: & quasi non ei ista sufficiant:
neque ipse suscipit fratres: & eos, qui
suscipiunt, prohibet, & de Ecclesia
11 eiicit. Charissime, noli imitari ma-
D lū, sed quod bonum est. Qui benefa-
cit, ex Deo est: qui malefacit, nō vidit
12 Deū. * Demetrio testimonium reddi-
tur ab omnibus, & ab ipsa veritate,
sed & nos testimoniū perhibemus: &
nosti quoniam testimoniū nostrum
13 verum est. * Multa habui tibi scribere:
sed nolui per atramentum, & cala-
14 mum scribere tibi. * Spero autem
protinus te videre, & os ad os loque-
mur. Pax tibi. Salutant te amici. Sa-
luta amicos nominatim.

EPISTOLA CATHOLICA BEATI IVDÆ APOSTOLI.

1 IVDAS Iesu Christi seruus, fra-
A ter autem Iacobi, his, qui sunt in
Deo Patre dilectis, & Christo Iesu
2 conseruatis, & vocatis. * Misericor-
dia vobis, & pax, & charitas adim-
3 pleatur. * Charissimi, omnem solici-
tudinem faciens scribendi vobis de
communi vestra salute, necesse habui
scribere vobis: deprecans supercerta-
4 ri semel traditæ sanctis fidei. * Sub-
introierunt enim quidam homines
(qui olim præscripti sunt in hoc iu-
dicium) impij, Dei nostri gratiā trās-
ferentes in luxuriam, & solum Do-
minatorem, & Dominum nostrum

Iesum

Iesum Christum negantes. Com- 5
monere autem vos volo, scientes se- B
mel omnia, quoniam Iesus populum
ᵃNum. 14. de terra Ægypti saluans, ᵇsecundò
ƒ.17. eos, qui non crediderunt, perdidit:
6 ᶜAngelos verò, qui non seruauerunt
suum principatum, sed dereliquerunt
suum domicilium, in iudicium magni
diei, vinculis æternis sub caligine re-
7 seruauit. ᵈSicut Sodoma, & Gomor-
rha, & finitimæ ciuitates simili modo
exfornicatæ, & abeuntes post carnem
alteram, factæ sunt exemplum, ignis
8 æterni pœnam sustinentes. ᵉSimiliter
& hi carnem quidem maculant, do-
minationem autem spernunt, maie-
9 ᵃZac. 3. a. 2 statem autem blasphemant. ᶠ ᵃCùm
Michael Archangelus cum diabolo
disputans altercaretur de Moysi cor-
pore, non est ausus iudicium inferre
blasphemiæ: sed dixit: Imperet tibi
10 Dominus. ᵍHi autem quæcumque
quidem ignorant, blasphemant; quæ-
cumque autem naturaliter, tamquam
muta animalia, norût, in his corrum-
11 ᵇGen. 4. b. 8 puntur. Væ illis, quia in ᵇvia Cain
ᶜNum. 22. abierunt, & ᶜerrore Balaam mercede
d. 2. 3 effusi sunt, & in contradictione ᵈCo-
12 ᵈNum. 16. re perierunt: ʰ Hi sunt in epulis suis A
a. 1 maculæ, conuiuantes sine timore, se- C
2. Pet. 2. metipsos pascentes, nubes sine aqua,
d. 17 quæ à ventis circumferuntur, arbores
autumnales, infructuosæ, bis mor-
13 tuæ, eradicatæ, ⁱfluctus feri maris,
despumantes suas confusiones, sidera
errantia: quibus procella tenebrarum
14 seruata est in æternum. ᵏPropheta-
uit autê & de his septimus ab Adam
ᵉApo. 1. b. 7 Enoch, dicens: ᵉEcce venit Dominus
15 in sanctis millibus suis ˡfacere iudi-
cium contra omnes, & arguere om-
nes impios de omnibus operibus im-
pietatis eorum, quibus impiè egerunt,
& de omnibus duris, quæ locuti sunt
16 contra Deum peccatores impij. ᵐHi
sunt murmuratores querulosi, secun-
ᶠPsal. 16. dùm desideria sua ambulantes, ⁿ &
c. 10 os eorum loquitur superba, mirantes
17 personas quæstus causa. Vos autem
charissimi memores estote verborû, D
18 ᵍ1. Tim. 4. ᵍquæ prædicta sunt ab Apostolis
a. 1 Domini nostri Iesu Christi, ᵒqui di-
2 Ti. 3. a. 1 cebant vobis, quoniam in nouissimo
2. Pet. 3. a. 3 tempore venient illusores, secundùm
desideria sua ambulantes in impieta-
19 tibus. ᵖHi sunt, qui segregant semetip-
sos, animales, Spiritum non habêtes.
20 Vos autem charissimi superædifi-
cátes vosmetipsos sanctissimæ vestræ

21 fidei, in Spiritu sancto orantes, ᵠvos-
metipsos in dilectione Dei seruate,
expectantes misericordiam Domini
nostri Iesu Christi in vitam æternam.
22 ʳ Et hos quidem arguite iudicatos:
23 ˢillos verò saluate, de igne rapientes.
Aliis autem misereminî in timore:
odientes & eam, quæ carnalis est,
24 maculatam tunicam. ᵗ Ei autem, qui
potens est vos conseruare sine pec-
cato, & constituere ante conspectum
gloriæ suæ immaculatos in exulta-
tione in aduentu Domini nostri Iesu
25 Christi. ᵘ Soli Deo Saluatori no-
stro, per Iesum Christum Dominum
nostrum, gloria & magnificêtia, im-
perium & potestas ante omne sæcu-
lum, & nunc, & in omnia sæcula
sæculorum. Amen.

APOCALYPSIS BEATI IOANNIS APOSTOLI.

CAPVT I.

1 APOCALYPSIS Iesu Chri-
sti, quam dedit illi Deus pa-
lam facere seruis suis, quæ
oportet fieri cito: & significauit, mit-
tens per Angelum suum seruo suo
2 Ioanni, ᵃqui testimonium perhibuit
verbo Dei, & testimonium Iesu
3 Christi, quæcumque vidit. ᵇ Beatus,
qui legit, & audit verba prophetiæ
huius: & seruat ea, quæ in ea scripta
4 sunt: tempus enim prope est. ᶜ Ioan-
nes septem Ecclesiis, quæ sunt in
Asia. Gratia vobis, & pax ab eo, ᵃqui ᵃExod. 3.
est, & qui erat, & qui venturus est: & d. 14
à septem spiritibus, qui in conspectu
5 throni eius sunt: ᵈ& à Iesu Christo,
B qui est testis fidelis, ᵇprimogenitus ᵇ1. Cor. 15.
mortuorum, & princeps regum ter- c. 20
ræ, qui dilexit nos, & lauit nos à pec- Col. 1. c. 18
6 catis nostris ᶜin sanguine suo, ᵉ & ᶜHe. 9. d. 14
fecit nos regnum, & sacerdotes Deo 1. Pet. 1.
& Patri suo: ipsi gloria, & imperium d. 19
7 in sæcula sæculorum: Amen. ᶠᵈ Ecce 1. Ioan. 1.
venit cum nubibus, & videbit eum d. 7
omnis oculus, & qui eum pupuge- ᵈIsa. 3. c. 13
runt. Et plangent se super eum omnes Matt. 24.
8 tribus terræ: Etiam: Amen. ᵍ ᵉEgo c. 30
sum α, & ω, principium, & finis, dicit ᵉLuc. 1. 14
Dominus Deus; qui est, & qui erat, ᶠIsai 44.
9 & qui venturus est, omnipotens. ʰEgo a. 6
Ioannes frater vester, & particeps in Inf. 21. b. 6
tribulatione, & regno & patientia & 22. c. 13

in Christo Iesu: fui in insula, quæ
appellatur Patmos, propter verbum
Dei, & testimonium Iesu: *Fui in spi- 10
ritu in Dominica die, & audiui post C
me vocem magnam tamquam tubæ,
*dicentis: Quod vides, scribe in libro: 11
& mitte septem Ecclesiis, quæ sunt in
Asia, Epheso, & Smyrnæ, & Perga-
mo, & Thyatiræ, & Sardis, & Phila-
delphiæ, & Laodiciæ: *Et conuersus 12
sum vt viderem vocem, quæ loque-
batur mecum: Et conuersus vidi se-
ptem candelabra aurea: *& in medio 13
septem candelabrorum aureorum
similem filio hominis, vestitum po-
dere, & præcinctum ad mamillas
zona aurea: *caput autem eius, & 14
capilli erant candidi tamquam lana D
alba, & tamquam nix, & oculi eius
tamquam flamma ignis, *& pedes eius 15
similes aurichalco, sicut in camino
ardenti, & vox illius tamquam vox
aquarum multarum: *& habebat in 16
dextera sua stellas septem: & de ore
eius gladius vtraque parte acutus exi-
bat. & facies eius sicut sol lucet in vir-
tute sua. *Et cùm vidissem eum, ceci- 17
di ad pedes eius tamquam mortuus.
Et posuit dexteram suam super me,
dicens: Noli timere: *ego sum pri-
mus, & nouissimus, *& viuus, & fui 18
mortuus, & ecce sum viuens in sæcu-
la sæculorum, & habeo claues mor-
tis, & inferni. *Scribe ergo quæ vi- 19
disti, & quæ sunt, & quæ oportet fieri
post hæc. *Sacramentum septem stel- 20
larum, quas vidisti in dextera mea,
& septem candelabra aurea: septem
stellæ Angeli sunt septem Ecclesia-
rum: & candelabra septem, septem
Ecclesiæ sunt.

*Isai. 41. b. 4. & 44. a. 6

CAP. II.

ANgelo Ephesi Ecclesiæ scribe: 1
Hæc dicit, qui tenet septem stel- A
las in dextera sua, qui ambulat in
medio septem cãdelabrorum aureo-
rum: *Scio opera tua, & laborem, & 2
patientiam tuam, & quia non potes
sustinere malos: & tentasti eos, qui
se dicunt Apostolos esse, & non sunt:
& inuenisti eos mendaces: *& pa- 3
tientiam habes, & sustinuisti propter
nomen meum, & non defecisti. *Sed 4
habeo aduersum te, quòd charitatem B
tuam primam reliquisti. *Memor 5
esto itaque vnde excideris: & age
pœnitentiam, & prima opera fac.
sin autem, venio tibi, & mouebo
candelabrum tuum de loco suo, nisi
6 pœnitentiam egeris. *Sed hoc habes,
quia odisti facta Nicolaitarum, quæ
7 & ego odi. *Qui habet aurem, audiat
quid Spiritus dicat Ecclesiis: Vincenti
dabo edere de ligno vitæ, quod est in
8 Paradiso Dei mei. *Et Angelo Smyr-
C næ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit primus,
& nouissimus, qui fuit mortuus, &
9 viuit: *Scio tribulationem tuam, &
paupertatem tuam, sed diues es: &
blasphemaris ab his, qui se dicunt
Iudæos esse, & non sunt, sed sunt
10 synagoga satanæ. *Nihil horum ti-
meas quæ passurus es. Ecce missurus
est diabolus aliquos ex vobis in car-
cerem vt tentemini: & habebitis tri-
bulationem diebus decem. Esto fide-
lis vsque ad mortem, & dabo tibi co-
11 ronam vitæ. *Qui habet aurem, au-
D diat quid Spiritus dicat Ecclesiis: Qui
vicerit, non lædetur à morte secunda.
12 *Et Angelo Pergami Ecclesiæ scribe:
Hæc dicit qui habet rhomphæam
13 vtraque parte acutam: *Scio vbi ha-
bitas, vbi sedes est satanæ: & tenes
nomen meum, & non negasti fidem
meam. Et in diebus illis Antipas testis
meus fidelis, qui occisus est apud vos,
14 vbi satanas habitat. *Sed habeo ad-
uersus te pauca: quia habes illic te-
nentes doctrinã *Balaam, qui docebat
Balac mittere scandalum coram filiis
15 Israel, edere, & fornicari: *ita habes
& tu tenentes doctrinam Nicolaita-
16 rum. *Similiter pœnitentiam age:
E si quo minus veniam tibi cito, &
pugnabo cum illis in gladio oris mei.
17 *Qui habet aurem, audiat quid Spi-
ritus dicat Ecclesiis: Vincenti dabo
manna absconditum, & dabo illi
calculum candidum: & in calculo
nomen nouum scriptum, quod ne-
18 mo scit, nisi qui accipit. *Et Angelo
Thyatiræ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit
Filius Dei, qui habet oculos tam-
quam flammam ignis, & pedes eius
19 similes aurichalco: *Noui opera tua,
F & fidem, & charitatem tuam, & mi-
nisterium, & patientiam tuam, &
opera tua nouissima plura prioribus.
20 *Sed habeo aduersus te pauca: quia
permittis mulierem Iezabel, quæ se
dicit propheten, docere, & seducere
seruos meos, fornicari, & manducare
21 de idolothytis. *Et dedi illi tempus vt
pœnitentiam ageret: & nõ vult pœni-
22 tere à fornicatione sua *Ecce mittam
eam in lectum: & qui mœchantur
cum ea, in tribulatione maxima erũt,

*Num. 24. a. 3. & 25. a. 2

nisi

nisi pœnitentiam ab operibus suis
egerint. * & filios eius interficiam in 23
a 1.Reg 16. b.7 b Ps.7.c.10. Ier.17.b.10
morte, & scient omnes Ecclesiæ, b quia G
ego sum scrutans renes, & corda: &
dabo vnicuique vestrum secundùm
opera sua. Vobis autē dico, * & ceteris 24
qui Thyatiræ estis: Quicumque non
habent doctrinam hanc, & qui non
cognouerunt altitudines satanæ, quē-
admodum dicunt, non mittam super
vos aliud pondus: * tamen id, quod 25
habetis, tenete donec veniam. * Et qui 26
vicerit, & custodierit vsque in finem
opera mea, dabo illi potestatem super
Gentes, * & reget eas in virga ferrea, 27
& tamquam vas figuli confringen-
tur, * sicut & ego accepi à Patre meo: 28
& dabo illi stellam matutinam. * Qui 29 D
habet aurem, audiat quid Spiritus
dicat Ecclesiis.

CAP. III.

S

ET Angelo Ecclesiæ Sardis scribe: 1
Hæc dicit qui habet septem Spi- A
ritus Dei, & septem stellas: Scio ope-
ra tua, quia nomen habes quòd viuas,
& mortuus es. * Esto vigilans, & con- 2
firma cetera, quæ moritura erāt. Non
enim inuenio opera tua plena coram
Deo meo. * In mente ergo habe qua- 3
liter acceperis, & audieris, & serua, &
pœnitentiā age. Si ergo non vigilaue-
c Inf. 16. e.15 1. Thes. 5. a.2 2.Pet.3. c.10
ris, c Veniam ad te tamquam fur, &
nescies qua hora veniam ad te. * Sed 4
habes pauca nomina in Sardis, qui
non inquinauerunt vestimenta sua:
& ambulabunt mecum in albis, quia
digni sunt. * Qui vicerit, sic vestietur 5
vestimentis albis, & non delebo no- B
men eius de Libro vitæ, & confitebor
nomen eius coram Patre meo, & co-
ram angelis eius. * Qui habet aurē, au- 6 A
diat quid Spiritus dicat Ecclesiis. * Et 7
Angelo Philadelphiæ ecclesiæ: scribe:
d Isa.22. f.22 Iob 12.b.14
Hæc dicit Sanctus & Verus, d qui
habet clauem Dauid: qui aperit, &
nemo claudit: claudit, & nemo aperit:
* Scio opera tua. Ecce dedi coram te 8
ostium apertum, quod nemo potest
claudere: quia modicam habes virtu-
tem, & seruasti verbum meum, &
non negasti nomen meum. * Ecce 9
dabo de synagoga satanæ, qui dicunt
se Iudæos esse, & non sunt, sed men-
tiuntur: Ecce faciam illos vt veniant,
& adorent ante pedes tuos: & scient
quia ego dilexi te. * quoniam seruasti 10
verbum patientiæ meæ, & ego ser- C
uabo te ab hora tentationis, quæ ven-
tura est in orbem vniuersum tentare

11 habitantes in terra. * Ecce venio cito:
tene quod habes, vt nemo accipiat
12 coronam tuam. * Qui vicerit, faciam
illum columnam in templo Dei mei,
& foras non egredietur amplius: &
scribam super eum nomen Dei mei,
& nomen ciuitatis Dei mei nouæ Ie-
rusalem, quæ descendit de cælo à
Deo meo, & nomen meum nouum.
13 * Qui habet aurem, audiat quid Spi-
14 ritus dicat Ecclesiis. * Et Angelo Lao-

T

diciæ ecclesiæ scribe: e Hæc dicit: e Ioan. 14. a.6
Amen, testis fidelis, & verus, qui est
15 principium creaturæ Dei. * Scio opera
tua: quia neque frigidus es, neque
calidus: vtinam frigidus esses, aut
16 calidus: * sed quia tepidus es, & nec
D frigidus, nec calidus, incipiam te euo-
17 mere ex ore meo. * quia dicis: quòd
diues sum, & locupletatus, & nullius
egeo: & nescis quia tu es miser, & mi-
serabilis, & pauper, & cæcus, & nu-
18 dus. * Suadeo tibi emere à me aurum
ignitum probatum vt locuples fias, &
vestimentis albis induaris, & non ap-
pareat confusio nuditatis tuæ, & col-
lyrio inunge oculos tuos vt videas.
19 * f Ego quos amo, arguo, & castigo. f Prou. 3. b.10
Æmulare ergo, & pœnitentiam age. Heb.12.b.6
20 * Ecce sto ad ostium, & pulso: si quis
audierit vocem meam, & aperuerit
mihi ianuam, intrabo ad illum, &
cœnabo cum illo, & ipse mecum.
21 * Qui vicerit, dabo ei sedere mecum
in throno meo: sicut & ego vici, &
sedi cum patre meo in throno eius.
22 * Qui habet aurem, audiat quid Spi-
ritus dicat Ecclesiis.

CAP. IIII.

1 POst hæc vidi: & ecce ostium aper-
A tum in cælo, & vox prima, quam
audiui tamquam tubæ loquentis me-
cum, dicens: Ascende huc, & osten-
dam tibi quæ oportet fieri post hæc.
2 * Et statim fui in spiritu: & ecce sedes
posita erat in cælo, & supra sedem se-
3 dens. * Et qui sedebat similis erat aspe-
ctui lapidis iaspidis, & sardinis: &
iris erat in circuitu sedis similis visio-
4 ni smaragdinæ. * Et in circuitu sedis
B sedilia vigintiquattuor: & super thro-
nos vigintiquattuor seniores seden-
tes, circumamicti vestimentis albis, &
in capitibus eorum coronæ aureæ:
5 * Et de throno procedebant fulgura,
& voces, & tonitrua: & septem lam-
pades ardētes ante thronum, qui sunt
6 septem spiritus Dei. * Et in conspectu
C sedis tamquam mare vitreum simile

crystallo: & in medio sedis, & in cir-
cuitu sedis quattuor animalia plena
oculis ante & retro. * Et animal pri- 7
mum simile leoni, & secundum ani-
mal simile vitulo, & tertium animal
habẽs faciem quasi hominis, & quar-
tum animal simile aquilæ volanti.
* Et quattuor animalia, singula eorum 8
habebant alas senas: & in circuitu,
& intus plena sunt oculis: & re-
quiem non habebant die ac nocte,
*Isa.6.a.3 dicentia: * Sanctus, Sanctus, Sanctus
Dominus Deus omnipotens, qui erat,
& qui est, & qui venturus est. * Et cùm 9
darent illa animalia gloriam, & ho-
norem, & benedictionem sedenti su-
per thronum, viuenti in sæcula sæcu-
lorum, * procidebant vigintiquattuor 10
seniores ante sedentem in throno, & D
adorabant viuentem in sæcula sæcu-
lorum, & mittebãt coronas suas ante
thronum dicentes: * Dignus es Domi- 11
ne Deus noster accipere gloriam, &
honorem, & virtutem: quia tu creasti
omnia, & propter voluntatem tuam
erant, & creata sunt.

In refectorio

CAP. V.

ET vidi in dextera sedentis supra 1
thronum, librum scriptum intus A
& foris, signatum sigillis septem. * Et 2
vidi Angelum fortem, prædicantem
voce magna: Quis est dignus aperire
librum, & soluere signacula eius? * Et 3
nemo poterat neque in cælo, neque
in terra, neque subtus terram aperire
librum, neque respicere illum. * Et 4
ego flebam multum, quoniam nemo
dignus inuentus est aperire librum,
nec videre eum. * Et vnus de seniori- 5
bus dixit mihi: Ne fleueris: ecce vicit B
leo de tribu Iuda, radix Dauid, ape-
rire librum, & soluere septem signa-
cula eius. * Et vidi: & ecce in medio 6
throni & quattuor animalium, & in
medio seniorum, agnũ stantem tam-
quam occisum, habentem cornua
septem, & oculos septem: qui sunt
septem spiritus Dei, missi in omnem
terram. * Et venit: & accepit de dexte- 7
ra sedentis in throno librum. * Et cum 8
aperuisset librum, quattuor anima-
lia, & vigintiquattuor seniores ceci-
derunt coram agno, habentes singuli
citharas, & phialas aureas plenas
odoramentorum, quæ sunt orationes
sanctorum: * & cantabant canticum 9
nouum, dicentes: Dignus es Domine C
accipere librum, & aperire signacula
eius: quoniam occisus es, & redemisti
nos Deo in sanguine tuo ex omni tri-
bu, & lingua, & populo, & natione:
10 * & fecisti nos Deo nostro regnum,
& sacerdotes: & regnabimus super
11 terram. * Et vidi, & audiui vocem
angelorum multorum in circuitu
throni, & animalium, & seniorum:
& erat numerus eorum * millia mil- *Dan.7.c.10
12 lium, * dicentium voce magna: Dignus
D est Agnus, qui occisus est, accipere
virtuté, & diuinitatem, & sapientiam,
& fortitudinem, & honorem, & glo-
13 riam, & benedictionem. * Et omnem
creaturam, quæ in cælo est, & super
terram, & sub terra, & quæ sunt in
mari, & quæ in eo: omnes audiui di-
centes: Sedenti in throno, & Agno:
benedictio, & honor, & gloria, &
14 potestas in sæcula sæculorũ. * Et quat-
tuor animalia dicebant: Amen. Et vi-
gintiquattuor seniores ceciderunt in
facies suas: & adorauerunt viuen-
tem in sæcula seculorum.

CAP. VI.

1 ET vidi quòd aperuisset Agnus
A vnum de septem sigillis, & audiui
vnum de quattuor animalibus, dicẽs,
tamquam vocem tonitrui: Veni, &
2 vide. * Et vidi: & ecce equus albus,
& qui sedebat super illum habebat
arcum, & data est ei corona, & exiuit
3 vincẽs vt vinceret. * Et cùm aperuisset
sigillum secundum, audiui secundum
4 animal, dicens: Veni, & vide. * Et
exiuit alius equus rufus: & qui sede-
bat super illum, datum est ei vt su-
meret pacem de terra, & vt inuicem
se interficiant, & datus est ei gladius
5 magnus. * Et cùm aperuisset sigil-
B lum tertium, audiui tertium animal,
dicens: Veni, & vide. Et ecce equus
niger: & qui sedebat super illum,
6 habebat stateram in manu sua. * Et
audiui tamquam vocem in medio
quattuor animaliũ dicẽtium: Bilibris
tritici denario, & tres bilibres hordei
denario, & vinum, & oleũ ne læseris.
7 * Et cùm aperuisset sigillum quartum,
audiui vocem quarti animalis dicen-
8 tis: Veni, & vide. * Et ecce equus pal-
lidus: & qui sedebat super eum, no-
men illi Mors, & infernus sequeba-
tur eum, & data est illi potestas su-
per quattuor partes terræ, interficere
gladio, fame, & morte, & bestiis ter-
9 ræ. * Et cùm aperuisset sigillum quin-
C tum: vidi subtus altare animas inter-
fectorũ propter verbũ Dei, & propter
10 testimonium, quod habebãt, * & cla-

mabant

mabant voce magna, dicētes: Vsque-
quo Domine,(sanctus, & verus)non
iudicas, & non vindicas sanguinem
nostrum de iis, qui habitant in terra?
*Et datæ sunt illis singulę stolæ albæ: 11
& dictū est illis vt requiescerēt adhuc
tempus modicum donec cōpleantur
conserui eorum,& fratres eorum,qui
interficiendi sunt sicut & illi.*Et vidi 12
cùm aperuisset sigillum sextum: & D
ecce terręmotus magnus factus est,&
sol factus est niger tamquam saccus
cilicinus: & luna tota facta est sicut
sanguis: *& stellæ de cælo ceciderunt 13
super terram, sicut ficus emittit gros-
sos suos cùm à vento magno moue-
tur. *& cælum recessit sicut liber in- 14
uólutus: & omnis mons, & insulæ
de locis suis motæ sunt: *& reges ter- 15
ræ,& principes,& tribuni,& diuites,
& fortes, & omnis seruus, & liber
absconderunt se in speluncis, & in
petris montium: *& dicunt monti- 16
bus, & petris: a Cadite super nos, &
abscondite nos à facie sedentis super
thronum, & ab ira Agni: *quoniam 17
venit dies magnus iræ ipsorum: &
quis poterit stare?

a Isaia 2. d.19 Osee.10.b.8 Luc.23. d.30

CAP. VII.

POst hæc vidi quattuor Angelos 1
stātes super quattuor angulos ter- A
ræ,tenentes quattuor ventos terræ ne
flarent super terrā,neque super mare,
neque in vllam arborem.*Et vidi al- 2
terum Angelum ascendētem ab ortu
solis, habentem signum Dei viui: &
clamauit voce magna quattuor An-
gelis, quibus datum est nocere terræ,
& mari,*dicens: Nolite nocere terræ, 3
& mari,neq; arboribus, quoadusque
signemus seruos Dei nostri in fronti-
bus eorum. *Et audiui numerum 4
signatorum, centum quadraginta
quattuor millia signati, ex omni tri-
bu filiorum Israel. *Ex tribu Iuda 5
duodecim millia signati: Ex tribu B
Ruben duodecim millia signati: Ex
tribu Gad duodecim millia signati:
*Ex tribu Aser duodecim millia si- 6
gnati: Ex tribu Nephthali duodecim
millia signati:Ex tribu Manasse duo-
decim millia signati: *Ex tribu Simeō 7
duodecim millia signati: Ex tribu
Leui duodecim millia signati: Ex tri-
bu Issachar duodecim millia signati:
*Ex tribu Zabulon duodecim millia 8
signati: Ex tribu Ioseph duodecim
millia signati: Ex tribu Beniamin
duodecim millia signati. *Post hæc

C vidi turbam magnam,quā dinume-
rare nemo poterat ex omnibus genti-
bus, & tribubus, & populis, & lin-
guis: stantes ante thronum, & in
conspectu Agni,amicti stolis albis,&
10 palmæ in manibus eorum: *& clama-
bant voce magna dicentes: Salus Deo
nostro, qui sedet super thronum, &
11 Agno. *Et omnes Angeli stabant in
circuitu throni, & seniorum, & quat-
tuor animalium: & ceciderūt in con-
spectu throni in facies suas, & adora-
12 uerunt Deum, *dicentes, Amen. Be-
nedictio, & claritas, & sapientia, &
gratiarum actio, honor, & virtus, &
fortitudo Deo nostro in sæcula sæ-
13 culorum, Amen. *Et respondit vnus
de senioribus, & dixit mihi: Hi, qui
amicti sunt stolis albis, qui sunt? &
14 vnde venerunt? *Et dixi illi: Domine
D mi,tu scis. Et dixit mihi: Hi sunt,qui
venerunt de tribulatione magna, &
lauerunt stolas suas,& dealbauerunt
15 eas in sanguine Agni. *ideo sunt ante
thronum Dei, & seruiunt ei die ac
nocte in templo eius: & qui sedet in
16 throno, habitabit super illos: a non
esurient, neque sitient amplius, nec
cadet super illos sol, neque vllus
17 æstus: *quoniam Agnus,qui in me-
dio throni est, reget illos, & deducet
eos ad vitæ fontes aquarum, b & abs-
terget Deus omnem lacrymam ab
oculis eorum.

a Isa.49. c.10.

b Isa.25.c.8 Inf.21.b.4

CAP. VIII.

1 ET cùm aperuisset sigillum septi-
A mum,factum est silentium in cæ-
2 lo,quasi media hora. *Et vidi septem
Angelos stantes in conspectu Dei: &
3 datæ sunt illis septem tubæ. *Et alius
Angelus venit, & stetit ante altare
habens thuribulum aureum: & data
sunt illi incensa multa, vt daret de
orationibus sanctorū omnium super
altare aureum, quod est ante thro-
4 num Dei. *Et ascendit fumus incen-
B sorum de orationibus sanctorum de
5 manu Angeli coram Deo.*Et accepit
Angelus thuribulū, & impleuit illud
de igne altaris, & misit in terram, &
facta sunt tonitrua, & voces, & ful-
6 gura, & terræmotus magnus. *Et
septem Angeli, qui habebant septem
tubas,pręparauerunt se vt tuba cane-
7 rent *Et primus Angelus tuba cecinit,
C & facta est grando, & ignis,mista in
sanguine, & missum est in terram,
& tertia pars terræ combusta est, &
tertia pars arborum concremata est,

& omne

& omne fœnum viride combustum
est. * Et secundus Angelus tuba ceci- 8
nit: & tamquam mons magnus igne
ardens missus est in mare, & facta est
tertia pars maris sanguis, * & mortua 9
est tertia pars creaturæ eorum, quæ
habebant animas in mari, & tertia
pars nauium interiit. * Et tertius An- 10
gelus tuba cecinit: & cecidit de cælo
stella magna, ardēs tamquam facula,
& cecidit in tertiā partem fluminum,
& in fontes aquarum: * & nomen 11
stellæ dicitur Absinthium; & facta est D
tertia pars aquarum in absinthium:
& multi hominum mortui sunt de
aquis, quia amaræ factæ sunt. * Et 12
quartus Angelus tuba cecinit: & per-
cussa est tertia pars solis, & tertia pars
lunæ, & tertia pars stellarum, ita vt
obscuraretur tertia pars eorum, &
diei non luceret pars tertia, & noctis
similiter. * Et vidi, & audiui vocem 13
vnius aquilæ volantis per medium
cæli, dicentis voce magna: Væ, væ, væ
habitantibus in terra de ceteris voci-
bus trium Angelorum, qui erant tuba
canituri.

CAP. IX.

ET quintus Angelus tuba cecinit: 1
& vidi stellam de cælo cecidisse in A
terrā, & data est ei clauis putei abyssi.
* Et aperuit puteum abyssi: & ascen- 2
dit fumus putei, sicut fumus fornacis
magnæ: & obscuratus est sol, & aer
de fumo putei: * Et de fumo putei 3
exierunt locustæ in terram, & data
est illis potestas, sicut habent potesta-
tem scorpiones terræ: * & præceptum 4
est illis ne læderent fœnum terræ,
neque omne viride, neque omnem
arborem: nisi tantùm homines, qui
non habent signum Dei in frontibus
suis. * Et datum est illis ne occiderent 5
eos: sed vt cruciarent mensibus
quinque: & cruciatus eorum, vt cru-
ciatus scorpii cùm percutit hominem.
* Et in diebus illis quærent homines 6
mortem, & non inuenient eam: & de-
siderabunt mori, & fugiet mors ab
eis. * Et similitudines locustarum, 7
similes equis paratis in prælium: & B
super capita earum tamquam coronæ
similes auro: & facies earum tamquam
facies hominum. * Et habebant capil- 8
los sicut capillos mulierum: & den-
tes earum, sicut dentes leonum erant:
* & habebant loricas sicut loricas fer- 9
reas, & vox alarum earum sicut vox
curruum equorum multorum cur-

10 rentium in bellū. * & habebant caudas
similes scorpionum, & aculei erant
in caudis earum: & potestas earum
nocere hominibus mēsibus quinque:
11 & habebant super se regem angelum
C abyssi, cui nomē Hebraicè Abaddon,
Græcè autem Apollyon, Latinè ha-
12 bens nomen exterminans. * Væ vnum
abiit, & ecce veniunt adhuc duo væ
13 post hæc. * Et sextus Angelus tuba
cecinit: & audiui vocem vnam ex
quattuor cornibus altaris aurei, quod
14 est ante oculos Dei, * dicentem sexto
Angelo, qui habebat tubam: Solue
quattuor Angelos, qui alligati sunt in
15 flumine magno Euphrate. * Et soluti
sunt quattuor Angeli, qui parati erant
in horam, & diem, & mensem, &
annum: vt occiderēt tertiam partem
16 hominum. * Et numerus equestris
exercitus vicies millies dena millia.
17 Et audiui numerum eorum. * Et ita
vidi equos in visione: & qui sede-
bant super eos, habebant loricas
igneas, & hyacinthinas, & sulphu-
reas, & capita equorum erant tam-
quam capita leonū: & de ore eorum
procedit ignis, & fumus, & sulphur.
18 * Et ab his tribus plagis occisa est ter-
D tia pars hominū de igne, & de fumo,
& sulphure, quæ procedebant de ore
19 ipsorum. * Potestas enim equorum in
ore eorum est, & in caudis eorum.
nam caudæ eorum similes serpenti-
bus, habentes capita: & in his nocent.
20 * Et ceteri homines, qui non sunt oc-
cisi in his plagis, neque pœnitentiam
egerunt de operibus manuum sua-
rum, vt non adorarent dæmonia, &
simulacra aurea, & argentea, & ærea,
& lapidea, & lignea, quæ neque
videre possunt, neque audire, neque
21 ambulare, * & non egerunt pœniten-
tiam ab homicidiis suis, neque à ve-
neficiis suis, neq; à fornicatione sua,
neque à furtis suis.

CAP. X.

1 ET vidi alium Angelum fortem
A descendentem de cælo amictum
nube, & iris in capite eius, & facies
eius erat vt sol, & pedes eius tāquam
2 columnæ ignis. * Et habebat in manu
sua libellū apertum: & posuit pedem
suum dextrum super mare, sinistrum
3 autem super terram. * Et clamauit voce
magna, quemadmodum cùm leo rugit.
Et cùm clamasset, locuta sunt septem
4 tonitrua voces suas. * Et cùm lo-
cuta fuissent septem tonitrua voces

suas,

suas, ego scripturus eram: & audiui
vocem de cælo dicentem mihi: Si-
gna quæ locuta sunt septem tonitrua:
a Dan.12. e.7 & noli ea scribere. * a Et angelus, 5
quem vidi stantem super mare, & su-
per terram, leuauit manum suam ad
cælum: * & iurauit per viuentem in 6
sæcula sæculorum, qui creauit cæ- C
lum, & ea quæ in eo sunt: & terram,
& ea quæ in ea sunt: & mare, & ea
quæ in eo sunt: Quia tempus non
erit amplius: * sed in diebus vocis 7
septimi angeli, cùm cœperit tuba ca-
nere, cōsummabitur mysterium Dei,
sicut euangelizauit per seruos suos
Prophetas. * Et audiui vocem de cæ- 8
lo iterum loquentem mecum, & di-
centem: Vade, & accipe librum aper-
tum de manu Angeli stantis super
mare, & super terram. * Et abij ad 9
angelum, dicens ei, vt daret mihi li-
b Ezech.3. a.1 brum. Et dixit mihi: b Accipe librum, D
& deuora illum: & faciet amaricari
ventrem tuum, sed in ore tuo erit
dulce tamquam mel. * Et accepi li- 10
brum de manu angeli, & deuoraui
illum: & erat in ore meo tamquam
mel dulce: & cùm deuorassem eum,
amaricatus est venter meus: * & dixit 11
mihi: Oportet te iterum prophetare
Gentibus, & populis, & linguis, &
regibus multis.

CAP. XI.

ET datus est mihi calamus similis 1
virgæ, & dictum est mihi: Surge, A
& metire templum Dei, & altare, &
adorantes in eo. * atrium autē, quod 2
est foris templum, eiice foras, & ne
metiaris illud: quoniam datum est
Gentibus, & ciuitatem sanctam cal-
cabunt mensibus quadraginta duo-
bus: * & dabo duobus testibus meis, 3
& prophetabunt diebus mille ducen-
tis sexaginta, amicti saccis. * Hi sunt 4
duæ oliuæ, & duo candelabra in con-
spectu Domini terræ stantes. * Et si 5
quis voluerit eos nocere, ignis exiet
de ore eorum, & deuorabit inimicos
eorum: & si quis voluerit eos lædere,
sic oportet eum occidi. * Hi habent 6
potestatem claudendi cælū, ne pluat B
diebus prophetiæ ipsorum: & pote-
statem habent super aquas conuer-
tendi eas in sanguinem, & percutere
terram omni plaga quotiescumque
voluerint. * Et cùm finierint testimo- 7
nium suum, bestia, quæ ascendit de
abysso, faciet aduersum eos bellum,
& vincet illos, & occidet eos. * Et 8
corpora eorum iacebunt in plateis ci-
uitatis magnæ, quæ vocatur spiritua-
liter Sodoma, & Ægyptus, vbi &
9 Dominus eorum crucifixus est. * Et
videbunt de tribubus, & populis, &
linguis, & Gentibus corpora eorum
per tres dies, & dimidium: & corpo-
ra eorum non sinent poni in monu-
10 mentis. * & inhabitantes terram gau-
C debunt super illos, & iucundabun-
tur: & munera mittent inuicem, quo-
niam hi duo prophetæ cruciauerunt
eos, qui habitabant super terram.
11 * Et post dies tres, & dimidium, spiri-
tus vitæ à Deo intrauit in eos. Et ste-
terunt super pedes suos, & timor ma-
gnus cecidit super eos, qui viderunt
12 eos. * Et audierunt vocem magnam
de cælo, dicentem eis: Ascendite huc.
Et ascenderunt in cælum in nube: &
13 viderunt illos inimici eorum. * Et in
illa hora factus est terræmotus ma-
gnus, & decima pars ciuitatis cecidit:
& occisa sunt in terræmotu nomina
hominum septem millia: & reliqui in
timorem sunt missi & dederunt glo-
14 riam Deo cæli. * Væ secūdum abijt:
15 & ecce væ tertium veniet citò. * Et
septimus angelus tuba cecinit: & fa-
ctæ sunt voces magnæ in cælo dicen-
D tes: Factum est regnum huius mun-
di Domini nostri & Christi eius, &
regnabit in sæcula sæculorum: Amen.
16 * Et viginti quattuor seniores, qui in
conspectu Dei sedent in sedibus suis,
ceciderunt in facies suas, & adoraue-
17 runt Deum, dicentes: * Gratias agi-
mus tibi Domine Deus omnipotens,
qui es, & qui eras, & qui venturus es:
quia accepisti virtutem tuā magnam,
18 & regnasti. * Et iratæ sunt Gentes &
aduenit ira tua, & tempus mortuo-
rum iudicari, & reddere mercedem
seruis tuis Prophetis, & sanctis, & ti-
mentibus nomen tuum pusillis, &
magnis, & exterminandi eos qui cor-
19 ruperunt terram. * Et apertum est tem-
plum Dei in cælo: & visa est arca te-
stamenti eius in templo eius, & facta
sunt fulgura, & voces, & terræmo-
tus, & grando magna.

CAP. XII.

1 A ET signum magnum apparuit in
cælo: Mulier amicta sole, & luna
sub pedibus eius, & in capite eius co-
2 rona stellarum duodecim: & in vte-
ro habens, clamabat parturiens, &
3 cruciabatur vt pariat. * Et visum est
aliud signum in cælo: & ecce draco

magnus rufus habens capita septem,
& cornua decem: & in capitibus eius
diademata septem, * & cauda eius tra- 4
hebat tertiam partem stellarum cæli,
& misit eas in terram, & draco stetit
ante mulierem, quæ erat paritura: vt
cum peperisset, filium eius deuora-
ret. * Et peperit filium masculum, qui 5
recturus erat omnes Gentes in virga
ferrea: & raptus est filius eius ad
Deum, & ad thronum eius, * & mu- 6
lier fugit in solitudinem vbi habebat B
locum paratum à Deo, vt ibi pascant
eam diebus mille ducentis sexaginta.
* Et factum est prælium magnum in 7
cælo: Michael, & angeli eius prælia-
bantur cum dracone, & draco pu-
gnabat, & angeli eius: * & non va- 8
luerunt, neque locus inuentus est eo-
rum amplius in cælo. * Et proiectus 9
est draco ille magnus, serpens anti-
quus, qui vocatur diabolus, & sata-
nas, qui seducit vniuersum orbem: &
proiectus est in terram, & angeli eius
cum illo missi sunt. * Et audiui vo- 10
cem magnam in cælo dicentē: Nunc C
facta est salus, & virtus, & regnum
Dei nostri, & potestas Christi eius:
quia proiectus est accusator fratrum
nostrorum, qui accusabat illos ante
conspectum Dei nostri die ac nocte.
* Et ipsi vicerunt eum propter san- 11
guinem Agni, & propter verbum te-
stimonij sui, & non dilexerunt ani-
mas suas vsque ad mortem. * Propter- 12
ea lætamini cæli, & qui habitatis in
eis. Væ terræ, & mari, quia descendit
diabolus ad vos, habens iram ma-
gnam, sciens quòd modicum tempus
habet. * Et postquā vidit draco quòd 13
proiectus esset in terram, persecutus D
est mulierem, quæ peperit mascu-
lum: * & datæ sunt mulieri alæ duæ 14
aquilæ magnæ vt volaret in desertum
in locum suum, vbi alitur per tem-
pus & tempora, & dimidium tempo-
ris a facie serpentis. * Et misit serpens 15
ex ore suo post mulierem, aquam
tamquam flumen, vt eam faceret tra-
hi à flumine. * Et adiuuit terra mu- 16
lierem, & aperuit terra os suum, &
absorbuit flumen, quod misit draco
de ore suo. * Et iratus est draco in 17
mulierem: & abiit facere prælium
cum reliquis de semine eius, qui cu-
stodiunt mandata Dei, & habent te-
stimonium Iesu Christi. * Et stetit su- 18
pra arenam maris.

CAP. XIII.

1 ET vidi de mari bestiam ascenden-
A tem, habentem capita septem, &
cornua decem, & super cornua eius
decem diademata, & super capita eius
2 nomina blasphemiæ. * Et bestia, quam
vidi, similis erat pardo, & pedes eius
sicut pedes vrsi, & os eius sicut os
leonis. Et dedit illi draco virtutem
3 suam, & potestatem magnam. * Et
vidi vnum de capitibus suis quasi oc-
cisum in mortem: & plaga mortis
eius curata est. Et admirata est vni-
4 uersa terra post bestiam. * Et adora-
B uerunt draconem, qui dedit pote-
statem bestiæ: & adorauerunt be-
stiam, dicentes: Quis similis bestiæ?
5 & quis poterit pugnare cum ea? * Et
datum est ei os loquens magna, &
blasphemias: & data est ei potestas
facere menses quadraginta duos.
6 * Et aperuit os suum in blasphemias
ad Deum, blasphemare nomen eius,
& tabernaculum eius, & eos, qui in
7 cælo habitant. * Et est datum illi bel-
lum facere cum sanctis, & vincere
eos. Et data est illi potestas in omnem
tribum, & populum, & linguam, &
8 gentem, * & adorauerunt eam o-
mnes, qui inhabitant terram: quo-
rum non sunt scripta nomina in Li-
bro vitæ Agni, qui occisus est ab ori-
9 gine mundi. * Si quis habet aurem,
10 audiat. * Qui in captiuitatem duxe-
C rit, in captiuitatem vadet: [a]qui in gla- [a]Gen. 9. 6. Matt. 26. c. 52
dio occiderit, oportet eum gladio oc-
cidi. Hic est patientia, & fides San-
11 ctorum. * Et vidi aliam bestiam ascen-
dentem de terra, & habebat cornua
duo similia Agni, & loquebatur sicut
12 draco. * Et potestatem prioris bestiæ
omnem faciebat in conspectu eius: &
fecit terram, & habitantes in ea, ado-
rare bestiam primam, cuius curata est
13 plaga mortis. * Et fecit signa magna,
vt etiam ignē faceret de cælo descen-
dere in terrā in conspectu hominum.
14 * Et seduxit habitantes in terra pro-
D pter signa, quæ data sunt illi facere
15 in conspectu bestiæ, dicens habitan-
tibus in terra, vt faciant imaginem
bestiæ, quæ habet plagam gladij, &
vixit. * Et datum est illi vt daret spi-
ritum imagini bestiæ, & vt loquatur
imago bestiæ: & faciat vt quicum-
que non adorauerint imaginem be-
16 stiæ, occidantur. * Et faciet omnes
pusillos, & magnos, & diuites, &
pauperes, & liberos, & seruos habere

chara-

characterem in dextera manu ſua,
aut in frontibus ſuis. * & ne quis poſ- 17
ſit emere, aut vendere, niſi qui habet
characterem, aut nomen beſtiæ, aut
numerum nominis eius. * Hic ſapien- 18
tia eſt. Qui habet intellectum, com-
putet numerum beſtiæ. Numerus e-
nim hominis eſt: & numerus eius
ſexcenti ſexaginta ſex.

CAP. XIIII.

ET vidi: & ecce Agnus ſtabat ſu- 1
pra montem Sion, & cum eo cen- A
tum quadraginta quattuor millia ha-
bentes nomen eius, & nomen Patris
eius ſcriptum in frontibus ſuis. * Et 2
audiui vocem de cælo, tamquam vo-
cem aquarum multarum, & tamquam
vocem tonitrui magni: & vocem,
quam audiui, ſicut citharœdorum
citharizantium in citharis ſuis. * Et 3
cantabant quaſi canticum nouum ante
ſedem, & ante quattuor animalia, &
ſeniores: & nemo poterat dicere can-
ticum, niſi illa centum quadraginta-
quattuor millia, qui empti ſunt de
terra. * Hi ſunt, qui cum mulieribus 4
non ſunt coinquinati: Virgines enim
ſunt. Hi ſequuntur Agnum quocum-
que ierit. Hi empti ſunt ex hominibus
primitiæ Deo, & Agno, * & in ore 5
eorum non eſt inuentū mendacium:
ſine macula enim ſunt ante thronum
Dei. * Et vidi alterum Angelum vo- 6
lantem per medium cæli, habentem B
Euangelium æternum, vt euangeli-
zaret ſedentibus ſuper terram, & ſu-
per omnem gentem, & tribum, &
linguam, & populum: * dicens ma- 7
gna voce: Timete Dominum, & da-
te illi honorem, quia venit hora iudi-
cij eius: & adorate eum, [a] qui fecit
cælum, & terram, mare, & fontes
aquarum. * Et alius Angelus ſecutus 8
eſt dicens: [b] Cecidit, cecidit Babylon
illa magna: quæ à vino iræ fornica-
tionis ſuæ potauit omnes gentes. * Et 9
tertius Angelus ſecutus eſt illos, di-
cens voce magna: Si quis adorauerit
beſtiam, & imaginem eius, & acce-
perit characterem in fronte ſua, aut
in manu ſua: * & hic bibet de vino 10
iræ Dei, quod miſtum eſt mero in ca-
lice iræ ipſius, & cruciabitur igne, &
ſulphure ante conſpectu Angelorum
ſanctorum, & in conſpectum Agni:
* & fumus tormentorum eorum a- 11
ſcendet in ſæcula ſæculorum: nec C
habent requiem die ac nocte, qui ad-

[a] Act.14. c.14
[b] Iſa.21.c.9 Ier.51.c.8

orauerunt beſtiam, & imaginē eius,
& ſi quis acceperit characterem no-
12 minis eius. * Hic patientia Sancto-
rum eſt, qui cuſtodiunt mandata Dei,
13 & fidem Ieſu. * Et audiui vocem de
cælo, dicentem mihi: Scribe: Beati
mortui, qui in Domino moriuntur.
Amodo iam dicit Spiritus, vt requie-
ſcant à laboribus ſuis: opera enim il-
14 lorum ſequuntur illos. * Et vidi &
ecce nubem candidam: & ſuper nu-
bem ſedentem ſimilem Filio homi-
nis, habentem in capite ſuo coronam
auream, & in manu ſua falcem acu-
15 tam. * [a] Et alius Angelus exiuit de
templo, clamans voce magna ad ſe-
dentem ſuper nubem: [b] Mitte falcem
tuam, & mete quia venit hora vt me-
tatur, quoniam aruit meſſis terræ.
16 * Et miſit qui ſedebat ſuper nubem,
D falcem ſuam in terram, & demeſſa
17 eſt terra. * Et alius Angelus exiuit de
templo, quod eſt in cælo, habens &
18 ipſe falcem acutam. * Et alius Ange-
lus exiuit de altari, qui habebat pote-
ſtatem ſupra ignem: & clamauit voce
magna ad eum, qui habebat falcem
acutam, dicens: Mitte falcem tuam
acutam, & vindemia botros vineæ
terræ: quoniam maturæ ſunt vuæ
19 eius. * Et miſit Angelus falcem ſuam
acutam in terram, & vindemiauit vi-
neam terræ, & miſit in lacum iræ
20 Dei magnum: * & calcatus eſt lacus
extra ciuitatem, & exiuit ſanguis de
lacu vſque ad frenos equorum per
ſtadia mille ſexcenta.

CAP. XV.

1 ET vidi aliud ſignum in cælo ma-
A gnum, & mirabile, Angelos ſe-
ptem, habentes plagas ſeptem nouiſ-
ſimas: Quoniam in illis conſummata
2 eſt ira Dei. * Et vidi tamquam mare
vitreum miſtum igne, & eos, qui vi-
cerunt beſtiam, & imaginem eius, &
B numerum nominis eius, ſtantes ſu-
per mare vitreum, habentes citharas
3 Dei: * & cantantes canticum Moyſi
ſerui Dei, & canticum Agni, dicen-
tes: Magna, & mirabilia ſunt opera
tua Domine Deus omnipotens: iuſtæ
& veræ ſunt viæ tuæ, Rex ſæculo-
4 rum. * [a] Quis non timebit te Domi-
ne, & magnificabit nomen tuū? quia
C ſolus pius es: quoniam omnes gen-
tes venient, & adorabunt in conſpe-
ctu tuo, quoniam iudicia tua mani-
5 feſta ſunt. * Et poſt hæc vidi, & ecce
apertum eſt templum tabernaculi te-

[a] Mat.13. c.19
[b] Ioel 3. c.13
[a] Ier.10. c.7

stimonij in cælo: • & exierunt septem 6
Angeli habentes septẽ plagas de tem-
plo, vestiti lino mundo, & candido,
& præcincti circa pectora zonis au-
reis. Et vnum de quattuor animali- 7
bus dedit septẽ Angelis septem phia-
las aureas plenas iracundiæ Dei vi- D
uentis in sæcula sæculorum. • Et im- 8
pletum est templum fumo à maie-
state Dei, & de virtute eius: & nemo
poterat introire in templum, donec
consummarentur septem plagæ se-
ptem Angelorum.

CAP. XVI.

ET audiui vocem magnam de tem- 1
plo, dicentem septem Angelis: Ite, A
& effundite septem phialas iræ Dei
in terram. • Et abiit primus, & effu- 2
dit phialam suam in terram, & fa-
ctum est vulnus sæuum, & pessimum
in homines, qui habebant characte-
rem bestiæ: & in eos, qui adorauerũt
imaginem eius. • Et secundus Ange- 3
lus effudit phialam suam in mare, &
factus est sanguis tamquam mortui:
& omnis anima viuens mortua est in
mari. • Et tertius effudit phialam 4
suam super flumina, & super fontes
aquarum, & factus est sanguis. • Et 5
audiui Angelum aquarum dicentem: B
Iustus es Domine qui es, & qui eras
sanctus, qui hæc iudicasti: • quia san- 6
guinem Sanctorum, & Prophetarum
effuderunt, & sanguinem eis dedisti
bibere: digni enim sunt. • Et audiui 7
alterum ab altari dicentem: Etiam
Domine Deus omnipotens vera, &
iusta iudicia tua. • Et quartus Ange- 8
lus effudit phialam suam in solem, &
datum est illi æstu affligere homines,
& igni: • & æstuauerunt homines 9
æstu magno, & blasphemauerunt
nomen Dei habentis potestatem su-
per his plagas, neque egerunt pœni-
tentiam vt darent illi gloriam. • Et 10
quintus Angelus effudit phialã suam
super sedem bestiæ: & factum est re-
gnum eius tenebrosum, & comman-
ducauerunt linguas suas præ dolore:
• & blasphemauerunt Deum cæli præ 11
doloribus, & vulneribus suis, & non C
egerunt pœnitentiã ex operibus suis.
• Et sextus Angelus effudit phialam 12
suam in flumen illud magnum Eu-
phraten: & siccauit aquam eius, vt
præpararetur via regibus ab ortu so-
lis. • Et vidi de ore draconis, & de ore 13
bestiæ, & de ore pseudoprophetæ
spiritus tres immundos in modũ ra-
14 narum. • Sunt enim spiritus dæmo-
niorum facientes signa, & procedunt
ad reges totius terræ congregare il-
los in prælium ad diem magnum o-
15 mnipotentis Dei. • * Ecce venio sicut *Sap. 3. a. 3
fur. Beatus qui vigilat, & custodit ve- Mat. 24 d. 43
stimenta sua, ne nudus ambulet, & Luc. 12. e. 39
16 videant turpitudinem eius. • Et con-
gregabit illos in locum, qui vocatur
17 Hebraicè Armagedon. • Et septimus
D Angelus effudit phialam suam in aë-
rem, & exiuit vox magna de templo
18 à throno, dicens: Factum est. • Et fa-
cta sunt fulgura, & voces, & toni-
trua, & terræmotus factus est ma-
gnus, qualis nũquam fuit ex quo ho-
mines fuerunt super terram: talis ter-
19 ræmotus, sic magnus. • Et facta est ci-
uitas magna in tres partes: & ciuita-
tes Gentium ceciderunt. & Baby-
lon magna venit in memoriam ante
Deum, dare illi calicem vini indigna-
20 tionis iræ eius. • Et omnis insula fu-
git, & montes non sunt inuenti.
21 • Et grando magna sicut talentum
descendit de cælo in homines: &
blasphemauerunt Deum homines
propter plagam grandinis: quoniam
magna facta est vehementer.

CAP. XVII.

1 ET venit vnus de septem Angelis,
A qui habebant septem phialas, &
locutus est mecũ, dicens: Veni osten-
dam tibi damnationem meretricis
magnæ, quæ sedet super aquas mul-
2 tas, • cum qua fornicati sunt reges ter-
ræ, & inebriati sunt qui inhabitant
terram de vino prostitutionis eius.
3 • Et abstulit me in spiritu in deser-
tum. Et vidi mulierem sedentem su-
per bestiam coccineam, plenam no-
minibus blasphemiæ, habentem ca-
4 pita septem, & cornua decem. • Et
mulier erat circumdata purpura, &
coccino, & inaurato auro, & lapide
B pretioso, & margaritis habens pocu-
lum aureum in manu sua, plenũ ab-
ominatione, & immunditia fornica-
5 tionis eius: • Et in fronte eius nomen
scriptum: Mysterium: Babylon ma-
gna, mater fornicationum, & abo-
6 minationum terræ. • Et vidi mulie-
rem ebriam de sanguine sanctorum,
& de sanguine martyrum Iesu. Et
miratus sum cùm vidissem illam ad-
7 miratione magna • Et dixit mihi An-
gelus: Quare miraris? Ego dicam ti-
bi sacramentum mulieris, & bestiæ,
quæ portat eam, quæ habet capita

septem,

septem, & cornua decem. * Bestia, 8
quam vidisti, fuit, & non est, & a-
scensura est de abysso, & in interitum
ibit: & mirabuntur inhabitantes ter-
ram (quorum non sunt scripta no- C
mina in Libro vitæ à constitutione
mundi) videntes bestiam, quæ erat, &
non est. Et hic est sensus, qui habet 9
sapientiam. Septem capita, septem
montes sunt, super quos mulier se-
det, & reges septem sunt. * Quinque 10
ceciderunt, vnus est, & alius nondum
venit: & cùm venerit, oportet illum
breue tempus manere. * Et bestia, quæ 11
erat, & non est: & ipsa octaua est: &
de septem est, & in interitum vadit.
* Et decem cornua, quæ vidisti, decem 12
reges sunt: qui regnum nondum ac-
ceperunt, sed potestatem tamquã re-
ges vna hora accipient post bestiam.
* Hi vnum consilium habẽt, & virtu- 13
tem, & potestatem suam bestiæ tra- D
dent. * Hi cum Agno pugnabunt, & 14
Agnus vincet illos: a quoniam Domi-
nus dominorum est, & Rex regum,
& qui cum illo sunt, vocati, electi, &
fideles. * Et dixit mihi: Aquæ, quas 15
vidisti vbi meretrix sedet, populi
sunt, & Gentes, & linguæ. * Et decem 16
cornua, quæ vidisti in bestia: hi odiẽt
fornicariam, & desolatam facient il-
lam, & nudam, & carnes eius man-
ducabunt, & ipsam igni concrema-
bunt. * Deus enim dedit in corda eo- 17
rum vt faciant quod placitũ est illi: vt
dent regnum suum bestiæ donec
consummẽtur verba Dei. * Et mulier, 18
quam vidisti, est ciuitas magna, quæ
habet regnum super reges terræ.

a 1.Tim.6.d.15 Inf.19.d.16

CAP. XVIII.

ET post hæc vidi alium Angelum 1
descendentem de cælo, habentem A
potestatem magnam: & terra illumi-
nata est à gloria eius. * Et exclamauit 2
in fortitudine dicens: a Cecidit, ceci-
dit Babylon magna: & facta est ha-
bitatio dæmoniorum, & custodia o-
mnis spiritus immundi, & custodia
omnis volucris immũdæ, & odibilis:
* quia de vino iræ fornicationis eius 3
biberunt omnes gentes: & reges terræ
cum illa fornicati sunt: & mercatores
terræ de virtute deliciarum eius di-
uites facti sunt. * Et audiui aliam vo- 4
cem de cælo, dicentem: Exite de illa B
populus meus: vt ne participes sitis
delictorum eius, & de plagis eius nõ
accipiatis. * Quoniam peruenerunt 5
peccata eius vsque ad cælum, & re-

a Isai.21.c.9 Ier.51.a.8 Sup.14.b.8

cordatus est Dominus iniquitatum
6 eius. * Reddite illi sicut & ipsa reddi-
dit vobis: & duplicate duplicia secũ-
dum opera eius: in poculo, quo mi-
7 scuit, miscete illi duplum. * Quantum
C glorificauit se, & in deliciis fuit, tan-
tum date illi tormentum & luctum:
quia in corde suo dicit: a Sedeo re-
gina: & vidua non sum: & luctum non
8 videbo. * Ideo in vna die venient pla-
gæ eius, mors, & luctus, & fames, &
igne comburetur: quia fortis est Deus,
9 qui iudicabit illam. Et flebunt, &
plangent se super illam reges terræ,
qui cum illa fornicati sunt, & in deli-
ciis vixerunt, cùm viderint fumum
10 incendij eius: * longè stantes propter
timorem tormentorum eius, dicen-
tes: Væ, væ ciuitas illa magna Baby-
lon, ciuitas illa fortis: quoniam vna
11 hora venit iudicium tuum. * Et nego-
D tiatores terræ flebunt, & lugebunt
super illam: quoniam merces eorum
12 nemo emet ampliùs: * merces auri, &
argenti, & lapidis pretiosi, & marga-
ritæ, & byssi, & purpuræ, & serici, &
cocci, (& omne lignum thyinum, &
omnia vasa eboris, & omnia vasa de
lapide pretioso, & æramento, & fer-
13 ro, & marmore, * & cinnamomum)
& odoramentorum, & vnguenti, &
thuris, & vini, & olei, & similæ, &
tritici, & iumentorum, & ouium, &
equorum, & rhedarum, & manci-
piorum, & animarum hominum.
14 * Et poma desiderij animæ tuæ dis-
E cesserunt à te, & omnia pinguia, &
præclara perierunt à te, & ampliùs il-
15 la iam non inuenient. * Mercatores
horum, qui diuites facti sunt, ab ea
longè stabunt propter timorem tor-
mentorum eius, flentes, ac lugentes,
16 * & dicẽtes: Væ, væ ciuitas illa magna,
quæ amicta erat bysso, & purpura, &
cocco, & deaurata erat auro, & lapi-
17 de pretioso, & margaritis: * quoniam
F vna hora destitutæ sunt tantæ diuitiæ,
& omnis gubernator, & omnis, qui in
lacũ nauigat, & nautæ, & qui in mari
18 operantur, longè steterunt, * & cla-
mauerunt videntes locum incendij
eius, dicentes: Quæ similis ciuitati
19 huic magnæ? * Et miserũt puluerem
super capita sua, & clamauerunt flẽ-
tes, & lugentes, dicentes: Væ, væ ci-
uitas illa magna, in qua diuites facti
sunt omnes, qui habebant naues in
mari de pretiis eius: quoniam vna
20 hora desolata est. * Exulta super eam

a Isa.47.b.8

cælum, & sancti Apostoli, & Prophe-
tæ: quoniam iudicauit Deus iudiciū
vestrum de illa. *Et sustulit vnus An- 21
gelus fortis lapidem quasi molarem
magnum, & misit in mare, dicens: G
Hoc impetu mittetur Babylon ciui-
tas illa magna, & vltrà iam non in-
uenietur. *Et vox citharœdorum, & 22
musicorum, & tibia canentium, &
tuba non audietur in te ampliùs: &
omnis artifex omnis artis non inue-
nietur in te ampliùs: & vox molæ nō
audietur in te ampliùs: *& lux lucer- 23
næ non lucebit in te ampliùs: & vox
sponsi, & sponsæ non audietur ad-
huc in te: quia mercatores tui erant
principes terræ, quia in veneficiis
tuis errauerunt omnes gentes. *Et in 24
ea sanguis prophetarum & sanctorū
inuentus est: & omnium, qui interfe-
cti sunt in terra.

CAP. XIX.

POst hæc audiui quasi vocem tur- 1
barum multarum in cælo dicen- A
tium: Alleluia: Salus, & gloria, &
virtus Deo nostro est: *quia vera, & 2
iusta iudicia sunt eius, qui iudicauit
de meretrice magna, quæ corrupit
terram in prostitutione sua, & vindi-
cauit sanguinem seruorum suorum
de manibus eius. *Et iterum dixerūt: 3
Alleluia. Et fumus eius ascendit in
sæcula sæculorum. *Et ceciderunt se- 4
niores vigintiquattuor, & quattuor
animalia, & adorauerunt Deum se-
dentem super thronum, dicentes: A-
men: Alleluia. *Et vox de throno ex- 5
iuit, dicens: Laudē dicite Deo nostro
omnes serui eius: & qui timetis eum
pusilli, & magni. *Et audiui quasi vo- 6
cem turbæ magnæ, & sicut vocem a-
quarum multarum, & sicut vocē to-
nitruorum magnorum, dicentium:
Alleluia: quoniā regnauit Dominus
Deus noster omnipotens. *Gaudea- 7
mus, & exultemus: & demus gloriam B
ei: quia venerunt nuptiæ Agni, & v-
xor ejus præparauit se. *Et datum est 8
illi vt cooperiat se byssino splendētu,
& candido. Byssinum enim iustifi-
cationes sunt Sanctorum. *Et dixit 9
mihi: Scribe: *Beati, qui ad cœnā nu-
ptiarum Agni vocati sunt: & dicit
mihi: Hæc verba Dei vera sunt. *Et 10
cecidi ante pedes eius, vt adorarem
eū. Et dicit mihi: Vide ne feceris: con-
seruus tuus sum, & fratrum tuorum
habentium testimonium Iesu. Deum
adora. Testimonium enim Iesu est

*Mat. 22. d. 2 Luc. 14. d. 16

11 spiritus prophetiæ. *Et vidi cælum a-
pertum, & ecce equus albus, & qui
sedebat super eū, vocabatur Fidelis,
& Verax, & cum iustitia iudicat, &
12 pugnat. *Oculi autē eius sicut flam-
ma ignis, & in capite eius diademata
multa, habēs nomen scriptum, quod
13 nemo nouit nisi ipse. *Et vestitus e-
C rat veste aspersa sanguine: & voca-
14 tur nomen eius, Verbum Dei. *Et ex-
ercitus qui sunt in cælo, sequebantur
eum in equis albis, vestiti byssino al-
15 bo, & mundo. *Et de ore eius pro-
cedit gladius ex vtraque parte acu-
tus: vt in ipso percutiat Gentes. *Et
ipse reget eas in virga ferrea: & ipse
calcat torcular vini furoris iræ Dei
16 omnipotentis. *Et habet in vesti-
mento, & in fœmore suo scriptum:
*Rex regum, & Dominus dominan-
17 tiū. *Et vidi vnum Angelum stantem
in sole, & clamauit voce magna, di-
cens omnibus auibus, quæ volabant
per medium cæli: Venite, & congre-
18 gamini ad cœnam magnam Dei: *vt
D manducetis carnes regū, & carnes tri-
bunorū, & carnes fortium, & carnes
equorum, & sedētium in ipsis, & car-
nes omniū liberorum, & seruorum,
19 & pusillorum, & magnorum. *Et vidi
bestiam, & reges terræ, & exercitus
eorum congregatos ad faciendū præ-
lium cum illo, qui sedebat in equo, &
20 cum exercitu eius. *Et apprehensa est
bestia, & cum ea pseudopropheta:
qui fecit signa coram ipso, quibus se-
duxit eos, qui acceperunt characte-
rem bestiæ, & qui adorauerunt ima-
ginem eius. Viui missi sunt hi duo in
21 stagnum ignis ardentis sulphure: *Et
ceteri occisi sunt in gladio sedētis su-
per equū, qui procedit de ore ipsius:
& omnes aues saturatæ sunt carni-
bus eorum.

CAP. XX.

1 ET vidi Angelum descendentē de
A cælo, habentem clauem abyssi, &
2 catenam magnam in manu sua. *Et
apprehendit draconem, serpentem
antiquum, qui est diabolus, & sata-
nas, & ligauit eum per annos mille:
3 *& misit eum in abyssum, & clausit,
& signauit super illum vt non sedu-
cat ampliùs gentes, donec consum-
mētur mille anni: & post hæc opor-
4 tet illum solui modico tempore. *Et
vidi sedes, & sederunt super eas, &
B iudicium datum est illis: & animas
decollatorum propter testimonium

a Isa. 63. a. 1.
b Psal. 2. c. 9
a Sup. 17. d. 14 1. Tim. 6. c. 15

Iesu

Iesu, & propter verbum Dei, & qui
non adorauerunt bestiã, neque ima-
ginem eius, nec acceperunt characte-
rem eius in frontibus, aut in manibus
suis, & vixerunt, & regnauerunt cum
Christo mille annis. * Ceteri mor- 5
tuorum non vixerunt, donec con-
summetur mille anni: Hæc est resur-
rectio prima. * Beatus, & sanctus, qui 6
habet partem in resurrectione prima:
in his secunda mors non habet pote-
statem: sed erunt sacerdotes Dei &
Christi, & regnabunt cum illo mille
annis. * a Et cum consummati fuerint 7 C
mille anni, soluetur satanas de carce-
re suo, & exibit, & seducet Gentes,
quæ sunt super quattuor angulos
terræ, Gog, & Magog, & congregabit
eos in prælium, quorum numerus
est sicut arena maris. * Et ascenderunt 8
super latitudinem terræ, & circuie-
runt castra sanctorum, & ciuitatem
dilectam. * Et descendit ignis a Deo de 9
cælo, & deuorauit eos: & Diabolus,
qui seducebat eos, missus est in sta-
gnũ ignis, & sulphuris, vbi & bestia,
* & pseudopropheta cruciabuntur die 10
ac nocte in sæcula sæculorum. * Et
vidi thronum magnum candidum, D
& sedentem super eum, à cuius con-
spectu fugit terra, & cælum, & lo-
cus non est inuentus eis. * Et vidi mor- 12
tuos magnos, & pusillos stantes in
conspectu throni, & libri aperti sunt:
& alius Liber apertus est qui est vi-
tæ: & iudicati sunt mortui ex his,
quæ scripta erant in libris secundùm
opera ipsorum. * & dedit mare mor- 13
tuos, qui in eo erant: & mors, & in-
fernus dederunt mortuos suos, qui in
ipsis erant: & iudicatum est de singu-
lis secundùm opera ipsórum. * Et in- 14
fernus, & mors missi sunt in stagnum
ignis. Hæc est mors secunda. * Et qui 15
non inuentus est in Libro vitæ scri-
ptus, missus est in stagnum ignis.

CAP. XXI.

Et vidi cælum nouum, & terram 1
nouam. Primum enim cælum, & A
prima terra abiit, & mare iam non
est. * Et ego Ioannes vidi sanctam ci- 2
uitatem Ierusalem nouam descen-
dẽtem de cælo à Deo, paratam, sicut
sponsam ornatam viro suo. * Et audi- 3
ui vocem magnam de throno dicen-
tẽ: Ecce tabernaculum Dei cum ho-
minibus, & habitabit cum eis. Et ipsi
populus eius erunt, & ipse Deus cum B
eis erit eorum Deus: * b & absterget 4

a Ezech. 39. a. 1.

Isa. 65. c. 17. & 66. g. 22. 2 Pet. 3. c. 13

b Isa. 25. b. 8. Sup. 7. d. 17

Deus omnẽ lacrymam ab oculis eo-
rúm: & mors vltrà non erit, neque
luctus, neque clamor, neq; dolor erit
5 vltrà, quia prima abierunt. * Et dixit
qui sedebat in throno: c Ecce noua
facio omnia. Et dixit mihi: Scribe,
quia hæc verba fidelissima sunt, &
6 vera. * Et dixit mihi: Factum est. ego
sum α, & ω: initium, & finis. Ego si-
tienti dabo de fonte aquæ vitæ, gra-
7 tis. * Qui vicerit, possidebit hæc, &
ero illi Deus, & ille erit mihi filius.
8 * Timidis autẽ, & incredulis, & exe-
cratis, & homicidis, & fornicatori-
bus, & veneficis, & idololatris, & o-
mnibus mendacibus, pars illorũ erit
in stagno ardenti igne, & sulphure:
9 quod est mors secũda. * Et venit vnus
de septem Angelis habentibus phialas
plenas septẽ plagis nouissimis; & lo-
cutus est mecũ, dicens: Veni, & osten-
10 dam tibi sponsam, vxorem Agni. * Et
sustulit me in spiritu in montem ma-
gnum, & altũ, & ostendit mihi ciui-
tatẽ sanctã Ierusalem descendentem
11 de cælo à Deo, * habẽtẽ claritatẽ Dei:
D & lumen eius simile lapidi pretioso
tamquã lapidi iaspidis, sicut crystal-
12 lum. * Et habebat murum magnũ, &
altum, habentẽ portas duodecim: &
in portis Angelos duodecim, & no-
mina inscripta, quæ sunt nomina
duodecim tribuum filiorum Israel.
13 * Ab Oriente portæ tres: & ab Aqui-
lone portæ tres: & ab Austro portæ
14 tres: & ab Occasu portæ tres. * Et mu-
rus ciuitatis habens fundamẽta duo-
decim, & in ipsis duodecim nomina
15 duodecim Apostolorum Agni. * Et
qui loquebatur mecũ, habebat men-
suram arundineam auream, vt meti-
retur ciuitatem, & portas eius, & mu-
16 rum. * & ciuitas in quadro posita est,
& longitudo eius tanta est quanta &
E latitudo: & mensus est ciuitatem de
arundine aurea per stadia duodecim
millia: & longitudo, & altitudo, &
17 latitudo eius æqualia sunt. * Et men-
sus est murum eius centum quadra-
ginta quattuor cubitorum, mensura
18 hominis, quæ est angeli. * Et erat stru-
ctura muri eius ex lapide iaspide: ipsa
verò ciuitas aurum mundum simile
19 vitro mundo. * Et fundamenta mu-
F ri ciuitatis omni lapide pretioso or-
nata. Fundamentum primum, ia-
spis: secundum, sapphirus: tertium,
calcedonius: quartum, smaragdus:
20 * quintum, sardonyx: sextum, sardius:

c Isa. 43. e. 19. 2. Cor. 5. d. 17

sepți-

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI SECVNDA.

SENIOR Electæ dominæ, & na- 1
tis eius, quos ego diligo in veri- A
tate, & non ego solus, sed & om-
nes, qui cognouerunt veritatē, * pro- 2
pter veritatem, quæ permanet in no-
bis, & nobiscum erit in æternū. * Sit 3
vobiscum gratia, misericordia, pax à C
Deo Patre, & à Christo Iesu Filio
Patris in veritate, & charitate. * Ga- 4
uisus sum valde, quoniam inueni de B
filijs tuis ambulātes in veritate, sicut
mandatum accepimus à Patre. * Et 5
nunc rogo te domina, non tamquam
mandatum nouum scribens tibi, sed
quod habuimus ab initio, * vt diliga-
mus alterutrum. * Et hæc est charitas, 6
vt ambulemus secundùm mandata C
eius. Hoc est enim mandatum, vt
quemadmodum audistis ab initio, in
eo ambuletis: * quoniam multi sedu- 7
ctores exierunt in mundum, qui non
confitentur Iesum Christum venisse
in carnem: hic est seductor, & anti-
christus. * Videte vosmetipsos, ne 8
perdatis quæ operati estis: sed vt mer-
cedem plenam accipiatis. * Omnis, 9
qui recedit, & non permanet in do-
ctrina Christi, Deum non habet: qui
permanet in doctrina, hic & Patrem
& Filium habet. * Si quis venit ad 10
vos, & hanc doctrinam non affert, D
nolite recipere eū in domū, nec AVE
ei dixeritis. * Qui enim dicit illi AVE, 11
communicat operibus eius malignis.
* Plura habens vobis scribere, nolui 12
per chartam, & atramentum: spero
enim me futurum apud vos, & os ad
os loqui: vt gaudium vestrum ple-
num sit. * Salutant te filij sororis tuæ 13
Electæ.

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI TERTIA.

SENIOR Gaio charissimo, quē ego 1
diligo in veritate. * Charissime, de 2
omnibus orationē facio prospe- A
rè te ingredi, & valere, sicut prospe-
3 rè agit anima tua. * Gauisus sum val-
B de venientibus fratribus, & testimo-
nium perhibentibus veritati tuæ, si-
4 cut tu in veritate ambulas. * Maio-
rem horum non habeo gratiam,
quàm vt audiam filios meos in veri-
5 tate ambulare. Charissime, fideli-
ter facis quidquid operaris in fratres,
6 & hoc in peregrinos, * qui testimo-
nium reddiderunt charitati tuæ in
conspectu Ecclesiæ: quos, benefa-
7 ciens, deduces dignè Deo. * Pro no-
mine enim eius profecti sunt, nihil
8 accipientes à Gentibus. * Nos ergo
C debemus suscipere huiusmodi, vt
9 cooperatores simus veritatis. * Scri-
psissem forsitan Ecclesiæ: sed is, qui
amat primatum gerere in eis, Dio-
10 trephes, non recipit nos. * propter
hoc si venero, commonebo eius ope-
ra, quæ facit: verbis malignis garriens
in nos: & quasi non ei ista sufficiant:
neque ipse suscipit fratres: & eos, qui
suscipiunt, prohibet, & de Ecclesia
11 eicit. Charissime, noli imitari ma-
D lū, sed quod bonum est. Qui benefa-
cit, ex Deo est: qui malefacit, nō vidit
12 Deū. * Demetrio testimonium reddi-
tur ab omnibus, & ab ipsa veritate,
sed & nos testimoniū perhibemus: &
nosti quoniam testimoniū nostrum
13 verum est. * Multa habui tibi scribere:
sed nolui per atramentum, & cala-
14 mum scribere tibi. * Spero autem
protinus te videre, & os ad os loque-
mur. Pax tibi. Salutant te amici. Sa-
luta amicos nominatim.

EPISTOLA CATHOLICA BEATI IVDÆ APOSTOLI.

1 IVDAS Iesu Christi seruus, fra-
A ter autem Iacobi, his, qui sunt in
Deo Patre dilectis, & Christo Iesu
2 conseruatis, & vocatis. * Misericor-
dia vobis, & pax, & charitas adim-
3 pleatur. * Charissimi, omnem solici-
tudinem faciens scribendi vobis de
communi vestra salute, necesse habui
scribere vobis: deprecans supercerta-
4 ri semel traditæ sanctis fidei. * Sub-
introierunt enim quidam homines
(qui olim præscripti sunt in hoc iu-
dicium) impij, Dei nostri gratiā trās-
ferentes in luxuriam, & solum Do-
minatorem, & Dominum nostrum

Iesum Christum negantes. Com- 5
B monere autem vos volo; scientes se-
mel omnia, quoniam Iesus populum
a Num. 14. de terra Ægypti saluans, secundò
f. 17. eos, qui non crediderunt, perdidit:
Angelos verò, qui non seruauerunt 6
suum principatum, sed dereliquerunt
suum domicilium, in iudicium magni
diei, vinculis æternis sub caligine re-
seruauit. Sicut Sodoma, & Gomor- 7
rha, & finitimæ ciuitates simili modo
exfornicatæ, & abeuntes post carnem
alteram, factæ sunt exemplum, ignis
æterni pœnam sustinentes. Similiter 8
& hi carnem quidem maculant, do-
minationem autem spernunt, maie-
Zac. 3. a. 2 statem autem blasphemant. Cùm 9
Michael Archangelus cum diabolo
disputans altercaretur de Moysi cor-
pore, non est ausus iudicium inferre
blasphemiæ: sed dixit: Imperet tibi
Dominus. Hi autem quæcumque 10
quidem ignorant, blasphemant; quæ-
cumque autem naturaliter, tamquam
muta animalia, norût, in his corrum-
Gen. 4. b. 8 puntur. Væ illis, quia in via Cain 11
Num. 22. abierunt, & errore Balaam mercede
d. 23 effusi sunt, & in contradictione Co-
Num. 16. re perierunt: Hi sunt in epulis suis 12
a. 1
2. Pet. 2. C maculæ, conuiuantes sine timore, se-
d. 17 metipsos pascentes, nubes sine aqua,
quæ à ventis circumferuntur, arbores
autumnales, infructuosæ, bis mor-
tuæ, eradicatæ, fluctus feri maris, 13
despumantes suas confusiones, sidera
errantia: quibus procella tenebrarum
seruata est in æternum. Propheta- 14
uit autẽ & de his septimus ab Adam
Apo. 1. b. 7 Enoch, dicens: Ecce venit Dominus
in sanctis millibus suis facere iudi- 15
cium contra omnes, & arguere om-
nes impios de omnibus operibus im-
pietatis eorum, quibus impiè egerunt,
& de omnibus duris, quæ locuti sunt
contra Deum peccatores impij. Hi 16
sunt murmuratores querulosi, secun-
dùm desideria sua ambulantes, &
Psal. 16. os eorum loquitur superba, mirantes
c. 10 personas quæstus caussa. Vos autem 17
D charissimi memores estote verborũ,
1. Tim. 4. quæ prædicta sunt ab Apostolis
a. 1 Domini nostri Iesu Christi, qui di- 18
2. Ti. 3. a. 1 cebant vobis, quoniam in nouissimo
2. Pet. 3. a. 3 tempore venient illusores, secundùm
desideria sua ambulantes in impieta-
tibus. Hi sunt, qui segregant semetip- 19
sos, animales, Spiritum non habẽtes.
Vos autem charissimi superædifi- 20
cantes vosmetipsos sanctissimæ vestræ

21 fidei, in Spiritu sancto orantes, vos-
metipsos in dilectione Dei seruate,
expectantes misericordiam Domini
nostri Iesu Christi in vitam æternam.
22 Et hos quidem arguite iudicatos:
23 illos verò saluate, de igne rapientes.
Alijs autem miseremini in timore:
odientes & eam, quæ carnalis est,
24 maculatam tunicam. Ei autem, qui
potens est vos conseruare sine pec-
cato, & constituere ante conspectum
gloriæ suæ immaculatos in exulta-
tione in aduentu Domini nostri Iesu
25 Christi. Soli Deo Saluatori no-
stro, per Iesum Christum Dominum
nostrum, gloria & magnificẽtia, im-
perium & potestas ante omne sæcu-
lum, & nunc, & in omnia sæcula
sæculorum. Amen.

APOCALYPSIS BEATI IOANNIS APOSTOLI.

CAPVT I.

1 APOCALYPSIS Iesu Chri-
A sti, quam dedit illi Deus pa-
lam facere seruis suis, quæ
oportet fieri cito: & significauit, mit-
tens per Angelum suum seruo suo
2 Ioanni, qui testimonium perhibuit
verbo Dei, & testimonium Iesu
3 Christi, quæcumque vidit. Beatus,
qui legit, & audit verba prophetiæ
huius: & seruat ea, quæ in ea scripta
4 sunt: tempus enim prope est. Ioan-
nes septem Ecclesiis, quæ sunt in
Asia. Gratia vobis, & pax ab eo, qui Exod. 3. d. 14
est, & qui erat, & qui venturus est: &
à septem spiritibus, qui in conspectu
5 throni eius sunt: & à Iesu Christo,
B qui est testis fidelis, primogenitus 1. Cor. 15. c. 20
mortuorum, & princeps regum ter- Col. 1. c. 18
ræ, qui dilexit nos, & lauit nos à pec-
6 catis nostris in sanguine suo, & He. 9. d. 14
fecit nos regnum, & sacerdotes Deo 1. Pet. 1. d. 19
& Patri suo: ipsi gloria, & imperium
7 in sæcula sæculorum: Amen. Ecce 1. Ioan. 1. d. 7
venit cum nubibus, & videbit eum Isa. 3. c. 13
omnis oculus, & qui eum pupuge- Matt. 24. c. 30
runt. Et plangent se super eum omnes
8 tribus terræ: Etiam: Amen. Ego Inf. c. 14
sum α, & ω, principium, & finis, dicit Isai 44. a. 6
Dominus Deus; qui est, & qui erat, Inf. 21. b. 6
9 & qui venturus est, omnipotens. Ego & 22. c. 13
Ioannes frater vester, & particeps in
tribulatione, & regno & patientia

in Christo Iesu: fui in insula, quæ
appellatur Patmos, propter verbum
Dei, & testimonium Iesu: *Fui in spi- 10
ritu in Dominica die, & audiui post C
me vocem magnam tamquam tubæ,
*dicentis: Quod vides, scribe in libro: 11
& mitte septem Ecclesiis, quæ sunt in
Asia, Epheso, & Smyrnæ, & Perga-
mo, & Thyatiræ, & Sardis, & Phila-
delphiæ, & Laodiciæ: *Et conuersus 12
sum vt viderem vocem, quæ loque-
batur mecum: Et conuersus vidi se-
ptem candelabra aurea: *& in medio 13
septem candelabrorum aureorum
similem filio hominis, vestitum po-
dére, & præcinctum ad mamillas
zona aurea: *caput autem eius, & 14
capilli erant candidi tamquam lana D
alba, & tamquam nix, & oculi eius
tamquam flāma ignis, *& pedes eius 15
similes aurichalco, sicut in camino
ardenti, & vox illius tamquam vox
aquarum multarum: *& habebat in 16
dextera sua stellas septem: & de ore
eius gladius vtraque parte acutus exi-
bat: & facies eius sicut sol lucet in vir-
tute sua. *Et cùm vidissem eum, ceci- 17
di ad pedes eius tamquam mortuus.
Et posuit dexteram suam super me,
dicens: Noli timere: *ego sum pri-
mus, & nouissimus, *& viuus, & fui 18
mortuus, & ecce sum viuens in sæcu-
la sæculorum, & habeo claues mor-
tis, & inferni. *Scribe ergo quæ vi- 19
disti, & quæ sunt, & quæ oportet fieri
post hæc. *Sacramentum septem stel- 20
larum, quas vidisti in dextera mea,
& septem candelabra aurea: septem
stellæ Angeli sunt septem Ecclesia-
rum: & candelabra septem, septem
Ecclesiæ sunt.

*Isai.41.b.4. & 44.b.6

CAP. II.

ANgelo Ephesi Ecclesiæ scribe: 1
Hæc dicit, qui tenet septem stel- A
las in dextera sua, qui ambulat in
medio septem cādelabrorum aureo-
rum: *Scio opera tua, & laborem, & 2
patientiam tuam, & quia non potes
sustinere malos: & tentasti eos, qui
se dicunt Apostolos esse, & non sunt:
& inuenisti eos mendaces: *& pa- 3
tientiam habes, & sustinuisti propter
nomen meum, & non defecisti. *Sed 4
habeo aduersum te, quòd charitatem B
tuam primam reliquisti. *Memor 5
esto itaque vnde excideris: & age
pœnitentiam, & prima opera fac.
sin autem, venio tibi, & mouebo
candelabrum tuum de loco suo, nisi
6 pœnitentiam egeris. *Sed hoc habes,
quia odisti facta Nicolaitarum, quæ
7 & ego odi. *Qui habet aurem, audiat
quid Spiritus dicat Ecclesiis: Vincenti
dabo edere de ligno vitæ, quod est in
8 Paradiso Dei mei. *Et Angelo Smyr-
C næ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit primus,
& nouissimus, qui fuit mortuus, &
9 viuit: *Scio tribulationem tuam, &
paupertatem tuam, sed diues es: &
blasphemaris ab his, qui se dicunt
Iudæos esse, & non sunt, sed sunt
10 synagoga satanæ. *Nihil horum ti-
meas quæ passurus es. Ecce missurus
est diabolus aliquos ex vobis in car-
cerem vt tentemini: & habebitis tri-
bulationem diebus decem. Esto fide-
lis vsque ad mortem, & dabo tibi co-
11 ronam vitæ. *Qui habet aurem, au-
D diat quid Spiritus dicat Ecclesiis: Qui
vicerit, non lædetur à morte secunda.
12 *Et Angelo Pergami Ecclesiæ scribe:
Hæc dicit qui habet rhomphæam
13 vtraque parte acutam: *Scio vbi ha-
bitas, vbi sedes est satanæ: & tenes
nomen meum, & non negasti fidem
meam. Et in diebus illis Antipas testis
meus fidelis, qui occisus est apud vos,
14 vbi satanas habitat. *Sed habeo ad-
uersus te pauca: quia habes illic te-
nentes doctrinā *Balaam, qui docebat
Balac mittere scandalum coram filiis
15 Israel, edere, & fornicari: *ita habes
& tu tenentes doctrinam Nicolaita-
16 rum. *Similiter pœnitentiam age:
E si quo minus veniam tibi cito, &
pugnabo cum illis in gladio oris mei.
17 *Qui habet aurem, audiat quid Spi-
ritus dicat Ecclesiis: Vincenti dabo
manna absconditum, & dabo illi
calculum candidum: & in calculo
nomen nouum scriptum, quod ne-
18 mo scit, nisi qui accipit. *Et Angelo
Thyatiræ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit
Filius Dei, qui habet oculos tam-
quam flammam ignis, & pedes eius
19 similes aurichalco: *Noui opera tua,
F & fidem, & charitatem tuam, & mi-
nisterium, & patientiam tuam, &
opera tua nouissima plura prioribus.
20 *Sed habeo aduersus te pauca: quia
permittis mulierem Iezabel, quæ se
dicit propheten, docere, & seducere
seruos meos, fornicari, & manducare
21 de idolothytis. *Et dedi illi tempus vt
pœnitentiam ageret: & nō vult pœni-
22 tere à fornicatione sua. *Ecce mittam
eam in lectum: & qui mœchantur
cum ea, in tribulatione maxima erūt,

*Num. 24.d.3. & 25.a.2

nisi pœnitentiam ab operibus suis
egerint. * & filios eius interficiam in 23
morte, & scient omnes Ecclesiæ, *quia G
ego sum scrutans renes, & corda: &
dabo vnicuique vestrum secundùm
opera sua. Vobis autẽ dico, * & ceteris 24
qui Thyatiræ estis: Quicumque non
habent doctrinam hanc, & qui non
cognouerunt altitudines satanæ, quẽ-
admodum dicunt, non mittam super
vos aliud pondus: * tamen id, quod 25
habetis, tenete donec veniam. * Et qui 26
vicerit, & custodierit vsque in finem
opera mea, dabo illi potestatem super
Gentes, * & reget eas in virga ferrea, 27
& tamquam vas figuli confringen-
tur, *sicut & ego accepi à Patre meo: 28
& dabo illi stellam matutinam. *Qui 29
habet aurem, audiat quid Spiritus
dicat Ecclesiis.

a 1. Reg 16. b.7 Ps.7.c.10. Ier.17.b.10

CAP. III.

ET Angelo Ecclesiæ Sardis scribe: 1
Hæc dicit qui habet septem Spi- A
ritus Dei, & septem stellas: Scio ope-
ra tua, quia nomen habes quòd viuas,
& mortuus es. * Esto vigilans, & con- 2
firma cetera, quæ moritura erãt. Non
enim inuenio opera tua plena coram
Deo meo. * In mente ergo habe qua- 3
liter acceperis, & audieris, & serua, &
pœnitentiã age. Si ergo non vigilaue-
ris, * Veniam ad te tamquam fur, &
nescies qua hora veniam ad te. * Sed 4
habes pauca nomina in Sardis, qui
non inquinauerunt vestimenta sua:
& ambulabunt mecum in albis, quia
digni sunt. * Qui vicerit, sic vestietur 5
vestimentis albis, & non delebo no- B
men eius de Libro vitæ, & confitebor
nomen eius coram Patre meo, & co-
ram angelis eius. * Qui habet aurẽ, au- 6
diat quid Spiritus dicat Ecclesiis. * Et 7
Angelo Philadelphiæ ecclesiæ: scribe:
Hæc dicit Sanctus & Verus, * qui
habet clauem Dauid: qui aperit, &
nemo claudit: claudit, & nemo aperit:
* Scio opera tua. Ecce dedi coram te 8
ostium apertum, quod nemo potest
claudere: quia modicam habes virtu-
tem, & seruasti verbum meum, &
non negasti nomen meum. * Ecce 9
dabo de synagoga satanæ, qui dicunt
se Iudæos esse, & non sunt, sed men-
tiuntur: Ecce faciam illos vt veniant,
& adorent ante pedes tuos: & scient
quia ego dilexi te. * quoniam seruasti 10
verbum patientiæ meæ, & ego ser- C
uabo te ab hora tentationis, quæ ven-
tura est in orbem vniuersum tentare

h Infr. 16. c.15 1. Thes. 5. a.2 2. Pet. 3. b.10

n Isa. 22. f.22 Iob 12. b.14

11 habitantes in terra. * Ecce venio cito:
tene quod habes, vt nemo accipiat
12 coronam tuam. * Qui vicerit, faciam
illum columnam in templo Dei mei,
& foras non egredietur amplius: &
scribam super eum nomen Dei mei,
& nomen ciuitatis Dei mei nouæ Ie-
rusalem, quæ descendit de cælo à
Deo meo, & nomen meum nouum.
13 * Qui habet aurem, audiat quid Spi-
14 ritus dicat Ecclesiis. Et Angelo Lao-
diciæ ecclesiæ scribe: * Hæc dicit:
Amen, testis fidelis, & verus, qui est
15 principium creaturæ Dei. * Scio opera
tua: quia neque frigidus es, neque
calidus: vtinam frigidus esses, aut
16 calidus: * sed quia tepidus es, & nec
D frigidus, nec calidus, incipiam te euo-
17 mere ex ore meo. * quia dicis: quòd
diues sum, & locupletatus, & nullius
egeo: & nescis quia tu es miser, & mi-
serabilis, & pauper, & cæcus, & nu-
18 dus. * Suadeo tibi emere à me aurum
ignitum probatum vt locuples fias, &
vestimentis albis induaris, & non ap-
pareat confusio nuditatis tuæ, & col-
lyrio inunge oculos tuos vt videas.
19 * Ego quos amo, arguo, & castigo.
Æmulare ergo, & pœnitentiam age.
20 * Ecce sto ad ostium, & pulso: si quis
audierit vocem meam, & aperuerit
mihi ianuam, intrabo ad illum, &
cœnabo cum illo, & ipse mecum.
21 * Qui vicerit, dabo ei sedere mecum
in throno meo: sicut & ego vici, &
sedi cum patre meo in throno eius.
22 * Qui habet aurem, audiat quid Spi-
ritus dicat Ecclesiis.

Ioan. 14. a.6

Prov. 3. b.12 Heb. 12. b.6

CAP. IIII.

1 POst hæc vidi: & ecce ostium aper-
A tum in cælo, & vox prima, quam
audiui tamquam tubæ loquentis me-
cum, dicens: Ascende huc, & osten-
dam tibi quæ oportet fieri post hæc.
2 * Et statim fui in spiritu: & ecce sedes
posita erat in cælo, & supra sedem se-
3 dens. * Et qui sedebat similis erat aspe-
ctui lapidis iaspidis, & sardinis: &
iris erat in circuitu sedis similis visio-
4 ni smaragdinæ. * Et in circuitu sedis
B sedilia vigintiquattuor: & super thro-
nos vigintiquattuor seniores seden-
tes, circumamicti vestimentis albis, &
in capitibus eorum coronæ aureæ:
5 * Et de throno procedebant fulgura,
& voces, & tonitrua: & septem lam-
pades ardẽtes ante thronum, qui sunt
6 septem spiritus Dei. * Et in conspectu
C sedis tamquam mare vitreum simile

cry-

crystallo: & in medio sedis, & in cir-
cuitu sedis quattuor animalia plena
oculis ante & retro. * Et animal pri- 7
mum simile leoni, & secundum ani-
mal simile vitulo, & tertium animal
habēs faciem quasi hominis, & quar-
tum animal simile aquilæ volanti.
* Et quattuor animalia, singula eorum 8
habebant alas senas: & in circuitu,
& intus plena sunt oculis: & re-
quiem non habebant die ac nocte,
*Isa.6.a.5 dicentia: * Sanctus, Sanctus, Sanctus
Dominus Deus omnipotens, qui erat,
& qui est, & qui venturus est. * Et cùm 9
darent illa animalia gloriam, & ho-
norem, & benedictionem sedenti su-
per thronum, viuenti in sæcula sæcu-
lorum, * procidebant vigintiquattuor 10
seniores ante sedentem in throno, & D
adorabant viuentem in sæcula sæcu-
lorum, & mittebāt coronas suas ante
thronum dicentes: * Dignus es Domi- 11
ne Deus noster accipere gloriam, &
honorem, & virtutem: quia tu creasti
omnia, & propter voluntatem tuam
erant, & creata sunt.

In refectorio CAP. V.

ET vidi in dextera sedentis supra 1
thronum, librum scriptum intus A
& foris, signatum sigillis septem. * Et 2
vidi Angelum fortem, prædicantem
voce magna: Quis est dignus aperire
librum, & soluere signacula eius? * Et 3
nemo poterat neque in cælo, neque
in terra, neque subtus terram aperire
librum, neque respicere illum. * Et 4
ego flebam multum, quoniam nemo
dignus inuentus est aperire librum,
nec videre eum. * Et vnus de seniori- 5
bus dixit mihi: Ne fleueris: ecce vicit B
leo de tribu Iuda, radix Dauid, ape-
rire librum, & soluere septem signa-
cula eius. * Et vidi: & ecce: in medio 6
throni & quattuor animalium, & in
medio seniorum, agnū stantem tam-
quam occisum, habentem cornua
septem, & oculos septem: qui sunt
septem spiritus Dei, missi in omnem
terram. * Et venit: & accepit de dexte- 7
ra sedentis in throno librum. * Et cùm 8
aperuisset librum, quattuor anima-
lia, & vigintiquattuor seniores ceci-
derunt coram agno, habentes singuli
citharas, & phialas aureas plenas
odoramentorum, quæ sunt orationes
sanctorum: * & cantabant canticum 9
nouum, dicentes: Dignus es Domine C
accipere librum, & aperire signacula
eius: quoniam occisus es, & redemisti
nos Deo in sanguine tuo ex omni tri-
bu, & lingua, & populo, & natione:
10 * & fecisti nos Deo nostro regnum,
& sacerdotes: & regnabimus super
11 terram. * Et vidi, & audiui vocem
angelorum multorum in circuitu
throni, & animalium, & seniorum:
& erat numerus eorum * millia mil- *Dan.7.c.10
12 lium, * dicentium voce magna: Dignus
D est Agnus, qui occisus est, accipere
virtutē, & diuinitatem, & sapientiam,
& fortitudinem, & honorem, & glo-
13 riam, & benedictionem. * Et omnem
creaturam, quæ in cælo est, & super
terram, & sub terra, & quæ sunt in
mari, & quæ in eo omnes audiui di-
centes: Sedenti in throno, & Agno:
benedictio, & honor, & gloria, &
14 potestas in sæcula sæculorū. * Et quat-
tuor animalia dicebant: Amen. Et vi-
gintiquattuor seniores ceciderunt in
facies suas: & adorauerunt viuen-
tem in sæcula seculorum.

CAP. VI.

1 ET vidi quòd aperuisset Agnus
A vnum de septem sigillis, & audiui
vnum de quattuor animalibus, dicēs,
tamquam vocem tonitrui: Veni, &
2 vide. * Et vidi: & ecce equus albus,
& qui sedebat super illum habebat
arcum, & data est ei corona, & exiuit
3 vincēs vt vinceret. * Et cùm aperuisset
sigillum secundum, audiui secundum
4 animal, dicens: Veni, & vide. * Et
exiuit alius equus rufus: & qui sede-
bat super illum, datum est ei vt su-
meret pacem de terra, & vt inuicem
se interficiant, & datus est ei gladius
5 magnus. * Et cùm aperuisset sigil-
B lum tertium, audiui tertium animal,
dicens: Veni, & vide. Et ecce equus
niger: & qui sedebat super illum,
6 habebat stateram in manu sua. * Et
audiui tamquam vocem in medio
quattuor animaliū dicentium: Bilibris
tritici denario, & tres bilibres hordei
denario, & vinum, & oleū ne læseris.
7 * Et cùm aperuisset sigillum quartum,
audiui vocem quarti animalis dicen-
8 tis: Veni, & vide. * Et ecce equus pal-
lidus: & qui sedebat super eum, no-
men illi Mors, & infernus sequeba-
tur eum, & data est illi potestas su-
per quattuor partes terræ, interficere
gladio, fame, & morte, & bestiis ter-
9 ræ. * Et cùm aperuisset sigillum quin-
C tum: vidi subtus altare animas inter-
fectorū propter verbū Dei, & propter
10 testimonium, quod habebāt, * & cla-

mabant

mabant voce magna, dicẽtes: Vſque-
quo Domine, (ſanctus, & verus) non
iudicas, & non vindicas ſanguinem
noſtrum de iis, qui habitant in terra?
*Et datæ ſunt illis ſingulę ſtolæ albæ: 11
& dictũ eſt illis vt requieſcerẽt adhuc
tempus modicum donec cõpleantur
conſerui eorum, & fratres eorum, qui
interficiendi ſunt ſicut & illi. *Et vidi 12
cùm aperuiſſet ſigillum ſextum: & D
ecce terręmotus magnus factus eſt, &
ſol factus eſt niger tamquam ſaccus
cilicinus: & luna tota facta eſt ſicut
ſanguis: *& ſtellæ de cælo ceciderunt 13
ſuper terram, ſicut ficus emittit groſ-
ſos ſuos cùm à vento magno moue-
tur. *& cælum receſſit ſicut liber in- 14
uólutus: & omnis mons, & inſulæ
de locis ſuis motæ ſunt: *& reges ter- 15
ræ, & principes, & tribuni, & diuites,
& fortes, & omnis ſeruus, & liber
abſconderunt ſe in ſpeluncis, & in
petris montium: *& dicunt monti- 16
bus, & petris: *Cadite ſuper nos, &
abſcondite nos à facie ſedentis ſuper
thronum, & ab ira Agni: *quoniam 17
venit dies magnus iræ ipſorum: &
quis poterit ſtare?

*Iſaia 5. d. 19 Oſe. 10. b. 8 Luc. 23. d. 30

CAP. VII.

POſt hæc vidi quattuor Angelos 1
ſtãtes ſuper quattuor angulos ter- A
ræ, tenentes quattuor ventos terræ ne
flarent ſuper terrã, neque ſuper mare,
neque in vllam arborem. *Et vidi al- 2
terum Angelum aſcendẽtem ab ortu
ſolis, habentem ſignum Dei viui: &
clamauit voce magna quattuor An-
gelis, quibus datum eſt nocere terræ,
& mari, *dicens: Nolite nocere terræ, 3
& mari, neq; arboribus, quoadusque
ſignemus ſeruos Dei noſtri in fronti-
bus eorum. *Et audiui numerum 4
ſignatorum, centum quadraginta
quattuor millia ſignati, ex omni tri-
bu filiorum Iſrael. *Ex tribu Iuda 5
duodecim millia ſignati: Ex tribu B
Ruben duodecim millia ſignati: Ex
tribu Gad duodecim millia ſignati:
*Ex tribu Aſer duodecim millia ſi- 6
gnati: Ex tribu Nephthali duodecim
millia ſignati: Ex tribu Manaſſe duo-
decim millia ſignati: *Ex tribu Simeõ 7
duodecim millia ſignati: Ex tribu
Leui duodecim millia ſignati: Ex tri-
bu Iſſachar duodecim millia ſignati:
*Ex tribu Zabulon duodecim millia 8
ſignati: Ex tribu Ioſeph duodecim
millia ſignati: Ex tribu Beniamin
duodecim millia ſignati. *Poſt hæc
C vidi turbam magnam, quã dinume-
rare nemo poterat ex omnibus genti-
bus, & tribubus, & populis, & lin-
guis: ſtantes ante thronum, & in
conſpectu Agni, amicti ſtolis albis, &
10 palmæ in manibus eorum: *& clama-
bant voce magna dicentes: Salus Deo
noſtro, qui ſedet ſuper thronum, &
11 Agno. *Et omnes Angeli ſtabant in
circuitu throni, & ſeniorum, & quat-
tuor animalium: & ceciderũt in con-
ſpectu throni in facies ſuas, & adora-
12 uerunt Deum, *dicentes, Amen. Be-
nedictio, & claritas, & ſapientia, &
gratiarum actio, honor, & virtus, &
fortitudo Deo noſtro in ſæcula ſæ-
13 culorum, Amen. *Et reſpondit vnus
de ſenioribus, & dixit mihi: Hi, qui
amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt? &
14 vnde venerunt? *Et dixi illi: Domine
D mi, tu ſcis. Et dixit mihi: Hi ſunt, qui
venerunt de tribulatione magna, &
lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt
15 eas in ſanguine Agni. *ideo ſunt ante
thronum Dei, & ſeruiunt ei die ac
nocte in templo eius: & qui ſedet in
16 throno, habitabit ſuper illos: *non
eſurient, neque ſitient amplius, nec
cadet ſuper illos ſol, neque vllus
17 æſtus: *quoniam Agnus, qui in me-
dio throni eſt, reget illos, & deducet
eos ad vitæ fontes aquarum, *& abſ-
terget Deus omnem lacrymam ab
oculis eorum.

*Iſa. 49. c. 10. *Iſa. 25. c. 8 Inf. 21. b. 4

CAP. VIII.

1 ET cùm aperuiſſet ſigillum ſepti-
A mum, factum eſt ſilentium in cæ-
2 lo, quaſi media hora. *Et vidi ſeptem
Angelos ſtantes in conſpectu Dei: &
3 datæ ſunt illis ſeptem tubæ. *Et alius
Angelus venit, & ſtetit ante altare
habens thuribulum aureum: & data
ſunt illi incenſa multa, vt daret de
orationibus ſanctorũ omnium ſuper
altare aureum, quod eſt ante thro-
4 num Dei. *Et aſcendit fumus incen-
B ſorum de orationibus ſanctorum de
5 manu Angeli coram Deo. *Et accepit
Angelus thuribulũ, & impleuit illud
de igne altaris, & miſit in terram, &
facta ſunt tonitrua, & voces, & ful-
6 gura, & terræmotus magnus. *Et
ſeptem Angeli, qui habebant ſeptem
tubas, pręparauerunt ſe vt tuba cane-
7 rent. *Et primus Angelus tuba cecinit,
C & facta eſt grando, & ignis, mixta in
ſanguine, & miſſum eſt in terram,
& tertia pars terræ combuſta eſt, &
tertia pars arborum concremata eſt,

& omne

& omne fœnum viride combuſtum
eſt. *Et ſecundus Angelus tuba ceci- 8
nit: & tamquam mons magnus igne
ardens miſſus eſt in mare, & facta eſt
tertia pars maris ſanguis, * & mortua 9
eſt tertia pars creaturæ eorum, quæ
habebant animas in mari, & tertia
pars nauium interiit. * Et tertius An- 10
gelus tuba cecinit: & cecidit de cælo
ſtella magna, ardēs tamquam facula,
& cecidit in tertiā partem fluminum,
& in fontes aquarum: * & nomen 11
ſtellæ dicitur Abſinthium; & facta eſt D
tertia pars aquarum in abſinthium:
& multi hominum mortui ſunt de
aquis, quia amaræ factæ ſunt. * Et 12
quartus Angelus tuba cecinit: & per-
cuſſa eſt tertia pars ſolis, & tertia pars
lunæ, & tertia pars ſtellarum, ita vt
obſcuraretur tertia pars eorum; &
diei non luceret pars tertia, & noctis
ſimiliter. * Et vidi, & audiui vocem 13
vnius aquilæ volantis per medium
cæli, dicentis voce magna: Væ, væ, væ
habitantibus in terra de ceteris voci-
bus trium Angelorum, qui erant tuba
canituri.

CAP. IX.

ET quintus Angelus tuba cecinit: 1
& vidi ſtellam de cælo cecidiſſe in A
terrā, & data eſt ei clauis putei abyſſi.
*Et aperuit puteum abyſſi: & aſcen- 2
dit fumus putei, ſicut fumus fornacis
magnæ: & obſcuratus eſt ſol, & aër
de fumo putei: * Et de fumo putei 3
exierunt locuſtæ in terram, & data
eſt illis poteſtas, ſicut habent poteſta-
tem ſcorpiones terræ: *& præceptum 4
eſt illis ne læderent fœnum terræ,
neque omne viride, neque omnem
arborem: niſi tantùm homines, qui
non habent ſignum Dei in frontibus
ſuis. *& datum eſt illis ne occiderent 5
eos: ſed vt cruciarent menſibus
quinque: & cruciatus eorum, vt cru-
ciatus ſcorpij cùm percutit hominem.
a Iſa. 2. d.19 Oſe. 10. b.8 Luc. 23. d.30. b Sap. 16. b.9
*a Et in diebus illis quærent homines 6
mortem, & non inuenient eam: & de-
ſiderabunt mori, & fugiet mors ab
eis. *b Et ſimilitudines locuſtarum, 7
ſimiles equis paratis in prælium: & B
ſuper capita earum tamquā coronæ
ſimiles auro: & facies earū tamquam
facies hominum. *Et habebant capil- 8
los ſicut capillos mulierum. & den-
tes earum, ſicut dentes leonum erant:
*& habebant loricas ſicut loricas fer- 9
reas, & vox alarum earum ſicut vox
curruum equorum multorum cur-
10 rentium in bellū. *& habebant caudas
ſimiles ſcorpionum, & aculei erant
in caudis earum: & poteſtas earum
nocere hominibus mēſibus quinque:
11 & habebant ſuper ſe regem angelum
C abyſſi, cui nomē Hebraicè Abaddon,
Græcè autem Apollyon, Latinè ha-
12 bens nomen exterminans. *Væ vnum
abiit, & ecce veniunt adhuc duo væ
13 poſt hæc. * Et ſextus Angelus tuba
cecinit: & audiui vocem vnam ex
quattuor cornibus altaris aurei, quod
14 eſt ante oculos Dei, * dicentem ſexto
Angelo, qui habebat tubam: Solue
quattuor Angelos, qui alligati ſunt in
15 flumine magno Euphrate. * Et ſoluti
ſunt quattuor Angeli, qui parati erant
in horam, & diem, & menſem, &
annum: vt occiderēt tertiam partem
16 hominum. * Et numerus equeſtris
exercitus vicies millies dena millia.
17 Et audiui numerum eorum. * Et ita
vidi equos in viſione: & qui ſede-
bant ſuper eos, habebant loricas
igneas, & hyacinthinas, & ſulphu-
reas, & capita equorum erant tam-
quam capita leonū: & de ore eorum
procedit ignis, & fumus, & ſulphur.
18 *Et ab his tribus plagis occiſa eſt ter-
D tia pars hominū de igne, & de fumo,
& ſulphure, quæ procedebant de ore
19 ipſorum. *Poteſtas enim equorum in
ore eorum eſt, & in caudis eorum.
nam caudæ eorum ſimiles ſerpenti-
bus, habentes capita: & in his nocent.
20 *Et ceteri homines, qui non ſunt oc-
ciſi in his plagis, neque pœnitentiam
egerunt de operibus manuum ſua-
rum, vt non adorarent dæmonia, &
ſimulacra aurea, & argentea, & ærea,
& lapidea, & lignea, quæ neque
videre poſſunt, neque audire, neque
21 ambulare, *& non egerunt pœniten-
tiam ab homicidiis ſuis, neque à ve-
neficiis ſuis, neq; à fornicatione ſua,
neque à furtis ſuis.

CAP. X.

1 ET vidi alium Angelum fortem
A deſcendentem de cælo amictum
nube, & iris in capite eius, & facies
eius erat vt ſol, & pedes eius tāquam
2 columnæ ignis: *& habebat in manu
ſua libellū apertum: & poſuit pedem
ſuum dextrum ſuper mare, ſiniſtrum
3 autem ſuper terrā: * & clamauit voce
B magna, quemadmodum cū leo rugit.
Et cùm clamaſſet, locuta ſunt ſeptem
4 tonitrua voces ſuas. * Et cùm lo-
cuta fuiſſent ſeptem tonitrua voces

ſuas,

suas, ego scripturus eram: & audiui
vocem de cælo dicentem mihi: Si-
gna quæ locuta sunt septem tonitrua:
a Dan. 12. 7 — 5 & noli ea scribere. * a Et angelus,
quem vidi stantem super mare, & su-
per terram, leuauit manum suam ad
6 cælum: * & iurauit per viuentem in
C sæcula sæculorum, qui creauit cæ-
lum, & ea quæ in eo sunt: & terram,
& ea quæ in ea sunt: & mare, & ea
quæ in eo sunt: Quia tempus non
7 erit amplius: * sed in diebus vocis
septimi angeli, cùm cœperit tuba ca-
nere, cōsummabitur mysterium Dei,
sicut euangelizauit per seruos suos
8 Prophetas. * Et audiui vocem de cæ-
lo iterum loquentem mecum, & di-
centem: Vade, & accipe librum aper-
tum de manu Angeli stantis super
9 mare, & super terram. * Et abij ad
angelum, dicens ei, vt daret mihi li-
D brum. Et dixit mihi: b Accipe librum,
b Ezech. 3. 1 — & deuora illum: & faciet amaricari
ventrem tuum, sed in ore tuo erit
10 dulce tamquam mel. * Et accepi li-
brum de manu angeli, & deuoraui
illum: & erat in ore meo tamquam
mel dulce: & cùm deuorassem eum,
11 amaricatus est venter meus: * & dixit
mihi: Oportet te iterum prophetare
Gentibus, & populis, & linguis, &
regibus multis.

CAP. XI.

1 ET datus est mihi calamus similis
A virgæ, & dictum est mihi: Surge,
& metire templum Dei, & altare, &
2 adorantes in eo. * atrium autē, quod
est foris templum, eiice foras, & ne
metiaris illud: quoniam datum est
Gentibus, & ciuitatem sanctam cal-
cabunt mensibus quadraginta duo-
3 bus: * & dabo duobus testibus meis,
& prophetabunt diebus mille ducen-
4 tis sexaginta, amicti saccis. * Hi sunt
duæ oliuæ, & duo cādelabra in con-
5 spectu Domini terræ stantes. * Et si
quis voluerit eos nocere, ignis exiet
de ore eorum, & deuorabit inimicos
eorum: & si quis voluerit eos lædere,
6 sic oportet eum occidi. * Hi habent
B potestatem claudendi cælū, ne pluat
diebus prophetiæ ipsorum: & pote-
statem habent super aquas conuer-
tendi eas in sanguinem, & percutere
terram omni plaga quotiescumque
7 voluerint. * Et cùm finierint testimo-
nium suum, bestia, quæ ascendit de
abysso, faciet aduersum eos bellum,
8 & vincet illos, & occidet eos. * Et
corpora eorum iacebunt in plateis ci-
uitatis magnæ, quæ vocatur spiritua-
liter Sodoma, & Ægyptus, vbi &
9 Dominus eorum crucifixus est. * Et
videbunt de tribubus, & populis, &
linguis, & Gentibus corpora eorum
per tres dies, & dimidium: & corpo-
ra eorum non sinent poni in monu-
10 mentis. * & inhabitantes terram gau-
C debunt super illos, & iucundabun-
tur: & munera mittent inuicem, quo-
niam hi duo prophetæ cruciauerunt
eos, qui habitabant super terram.
11 * Et post dies tres, & dimidium, spiri-
tus vitæ à Deo intrauit in eos. Et ste-
terunt super pedes suos, & timor ma-
gnus cecidit super eos, qui viderunt
12 eos. * Et audierunt vocem magnam
de cælo, dicentem eis: Ascendite huc.
Et ascenderunt in cælum in nube: &
13 viderunt illos inimici eorum. * Et in
illa hora factus est terræ motus ma-
gnus, & decima pars ciuitatis cecidit:
& occisa sunt in terræ motu nomina
hominum septem millia: & reliqui in
timorem sunt missi & dederunt glo-
14 riam Deo cæli. * Væ secūdum abiit:
15 & ecce væ tertium veniet citò. * Et
septimus angelus tuba cecinit: & fa-
ctæ sunt voces magnæ in cælo dicen-
D tes: Factum est regnum huius mun-
di Domini nostri & Christi eius, &
regnabit in sęcula sęculorum: Amen.
16 * Et viginti quattuor seniores, qui in
conspectū Dei sedent in sedibus suis,
ceciderunt in facies suas, & adoraue-
17 runt Deum, dicentes: * Gratias agi-
mus tibi Domine Deus omnipotens,
qui es, & qui eras & qui venturus es:
quia accepisti virtutem tuā magnam,
18 & regnasti. * Et iratæ sunt Gentes, &
aduenit ira tua, & tempus mortuo-
rum iudicari, & reddere mercedem
seruis tuis Prophetis, & sanctis, & ti-
mentibus nomen tuum pusillis, &
magnis, & exterminandi eos qui cor-
19 ruperunt terram. * Et apertum est tem-
plum Dei in cælo: & visa est arca te-
stamenti eius in templo eius, & facta
sunt fulgura, & voces, & terræmo-
tus, & grando magna.

CAP. XII.

1 ET signum magnum apparuit in
A cælo: Mulier amicta sole, & luna
sub pedibus eius, & in capite eius co-
2 rona stellarum duodecim: & in vte-
ro habens, clamabat parturiens, &
3 cruciabatur vt pariat. * Et visum est
aliud signum in cælo: & ecce draco

magnus rufus habens capita septem,
& cornua decem: & in capitibus eius
diademata septem, * & cauda eius tra- 4
hebat tertiam partem stellarum cæli,
& misit eas in terram, & draco stetit
ante mulierem, quæ erat paritura: vt
eum peperisset, filium eius deuora-
ret. * Et peperit filium masculum, qui 5
recturus erat omnes Gentes in virga
ferrea: & raptus est filius eius ad
Deum, & ad thronum eius, * & mu- 6
lier fugit in solitudinem vbi habebat B
locum paratum à Deo, vt ibi pascant
eam diebus mille ducentis sexaginta.
* Et factum est prælium magnum in 7
cælo: Michael, & angeli eius prælia-
bantur cum dracone, & draco pu-
gnabat, & angeli eius: * & non va- 8
luerunt, neque locus inuentus est eo-
rum amplius in cælo. * Et proiectus 9
est draco ille magnus, serpens anti-
quus, qui vocatur diabolus, & sata-
nas, qui seducit vniuersum orbem: &
proiectus est in terram, & angeli eius
cum illo missi sunt. * Et audiui vo- 10
cem magnam in cælo dicentem: Nunc C
facta est salus, & virtus, & regnum
Dei nostri, & potestas Christi eius:
quia proiectus est accusator fratrum
nostrorum, qui accusabat illos ante
conspectum Dei nostri die ac nocte.
* Et ipsi vicerunt eum propter san- 11
guinem Agni, & propter verbum te-
stimonij sui, & non dilexerunt ani-
mas suas vsque ad mortem. * Propter- 12
ea lætamini cæli, & qui habitatis in
eis. Væ terræ, & mari, quia descendit
diabolus ad vos, habens iram ma-
gnam, sciens quòd modicum tempus
habet. * Et postquam vidit draco quòd 13
proiectus esset in terram, persecutus D
est mulierem, quæ peperit mascu-
lum: * & datæ sunt mulieri alæ duæ 14
aquilæ magnæ vt volaret in desertum
in locum suum, vbi alitur per tem-
pus & tempora, & dimidium tempo-
ris à facie serpentis. * Et misit serpens 15
ex ore suo post mulierem, aquam
tamquam flumen, vt eam faceret tra-
hi à flumine. * Et adiuuit terra mu- 16
lierem, & aperuit terra os suum, &
absorbuit flumen, quod misit draco
de ore suo. * Et iratus est draco in 17
mulierem: & abiit facere prælium
cum reliquis de semine eius, qui cu-
stodiunt mandata Dei, & habent te-
stimonium Iesu Christi. * Et stetit su- 18
pra arenam maris.

CAP. XIII.

1 ET vidi de mari bestiam ascenden-
A tem, habentem capita septem, &
cornua decem, & super cornua eius
decem diademata, & super capita eius
2 nomina blasphemiæ. * Et bestia, quam
vidi, similis erat pardo, & pedes eius
sicut pedes vrsi, & os eius sicut os
leonis. Et dedit illi draco virtutem
3 suam, & potestatem magnam. * Et
vidi vnum de capitibus suis quasi oc-
cisum in mortem: & plaga mortis
eius curata est. Et admirata est vni-
4 uersa terra post bestiam. * Et adora-
B uerunt draconem, qui dedit pote-
statem bestiæ: & adorauerunt be-
stiam, dicentes: Quis similis bestiæ?
5 & quis poterit pugnare cum ea? * Et
datum est ei os loquens magna, &
blasphemias: & data est ei potestas
facere menses quadraginta duos.
6 * Et aperuit os suum in blasphemias
ad Deum, blasphemare nomen eius,
& tabernaculum eius, & eos, qui in
7 cælo habitant. * Et est datum illi bel-
C lum facere cum sanctis, & vincere
eos. Et data est illi potestas in omnem
tribum, & populum, & linguam, &
8 gentem, * & adorauerunt eam o-
mnes, qui inhabitant terram: quo-
rum non sunt scripta nomina in Li-
bro vitæ Agni, qui occisus est ab ori-
9 gine mundi. * Si quis habet aurem,
10 audiat. * Qui in captiuitatem duxe-
C rit, in captiuitatem vadet: *qui in gla- *Gen. 9. 4. 6 Matt. 26. c. 52
dio occiderit, oportet eum gladio oc-
cidi. Hic est patientia, & fides San-
11 ctorum. * Et vidi aliam bestiam ascen-
dentem de terra, & habebat cornua
duo similia Agni, & loquebatur sicut
12 draco. * Et potestatem prioris bestiæ
omnem faciebat in conspectu eius: &
fecit terram, & habitantes in ea, ado-
rare bestiam primam, cuius curata est
13 plaga mortis. * Et fecit signa magna,
vt etiam ignem faceret de cælo descen-
dere in terram in conspectu hominum.
14 * Et seduxit habitantes in terra pro-
D pter signa, quæ data sunt illi facere
15 in conspectu bestiæ, dicens habitan-
tibus in terra, vt faciant imaginem
bestiæ, quæ habet plagam gladij, &
15 vixit. * Et datum est illi vt daret spi-
ritum imagini bestiæ, & vt loquatur
imago bestiæ: & faciat vt quicum-
que non adorauerint imaginem be-
16 stiæ, occidantur. * Et faciet omnes
pusillos, & magnos, & diuites, &
pauperes, & liberos, & seruos habere

chara-

characterem in dextera manu sua,
aut in frontibus suis. * & nequis pos- 17
sit emere, aut vendere, nisi qui habet
characterem, aut nomen bestiæ, aut
numerum nominis eius. * Hic sapien- 18
tia est. Qui habet intellectum, com-
putet numerum bestiæ. Numerus e-
nim hominis est : & numerus eius
sexcenti sexaginta sex.

CAP. XIIII.

ET vidi : & ecce Agnus stabat su- 1
pra montem Sion, & cum eo cen- A
tum quadraginta quattuor millia ha-
bentes nomen eius, & nomen Patris
eius scriptum in frontibus suis. * Et 2
audiui vocem de cælo, tamquam vo-
cem aquarum multarum, & tãquam
vocem tonitrui magni : & vocem,
quam audiui, sicut citharœdorum
citharizantium in citharis suis. * Et 3
cantabant quasi canticũ nouum ante
sedem, & ante quattuor animalia, &
seniores : & nemo poterat dicere can-
ticum, nisi illa centum quadraginta-
quattuor millia, qui empti sunt de
terra. * Hi sunt, qui cum mulieribus 4
non sunt coinquinati : Virgines enim
sunt. Hi sequuntur Agnum quocum-
que ierit. Hi empti sunt ex hominibus
primitiæ Deo, & Agno, * & in ore 5
eorum non est inuentũ mendacium :
sine macula enim sunt ante thronum
Dei. * Et vidi alterum Angelum vo- 6
lantem per medium cæli, habentem B
Euangelium æternum, vt euangeli-
zaret sedentibus super terram, & su-
per omnem gentem, & tribum, &
linguam, & populum : * dicens ma- 7
gna voce : Timete Dominum, & da-
te illi honorem, quia venit hora iudi-
a Act.14.c.14 cij eius : & adorate eum, a qui fecit
cælum, & terram, mare, & fontes
aquarum. * Et alius Angelus secutus 8
b Isa.21.c.9 Ier.51.c.8 est dicens : b Cecidit, cecidit Babylon
illa magna : quæ à vino iræ fornica-
tionis suæ potauit omnes gentes. * Et 9
tertius Angelus secutus est illos, di-
cens voce magna : Si quis adorauerit
bestiam, & imaginem eius, & acce-
perit characterem in fronte sua, aut
in manu sua : * & hic bibet de vino 10
iræ Dei, quod mistum est mero in ca-
lice iræ ipsius; & cruciabitur igne, &
sulphure ante conspectu Angelorum
sanctorum, & in conspectum Agni :
* & fumus tormentorum eorum a- 11
scendet in sæcula sæculorum : nec C
habent requiem die ac nocte, qui ad-
orauerunt bestiam, & imaginẽ eius,
& si quis acceperit characterem no-
12 minis eius. * Hic patientia Sancto-
rum est, qui custodiunt mandata Dei,
13 & fidem Iesu. * Et audiui vocem de
cælo, dicentem mihi : Scribe : Beati
mortui, qui in Domino moriuntur.
Amodo iam dicit Spiritus, vt requie-
scant à laboribus suis : opera enim il-
14 lorum sequuntur illos. * Et vidi &
ecce nubem candidam : & super nu-
bem sedentem similem Filio homi-
nis, habentem in capite suo coronam
auream, & in manu sua falcem acu-
15 tam. * a Et alius Angelus exiuit de a Mat.13.c.19
templo, clamans voce magna ad se-
dentem super nubem : b Mitte falcem b Ioel 3.c.13
tuam, & mete quia venit hora vt me-
tatur, quoniam aruit messis terræ.
16 * Et misit qui sedebat super nubem,
D falcem suam in terram, & demessa
17 est terra. * Et alius Angelus exiuit de
templo, quod est in cælo, habens &
18 ipse falcem acutam. * Et alius Ange-
lus exiuit de altari, qui habebat pote-
statem supra ignem : & clamauit voce
magna ad eum, qui habebat falcem
acutam, dicens : Mitte falcem tuam
acutam, & vindemia botros vineæ
terræ : quoniam maturæ sunt vuæ
19 eius. * Et misit Angelus falcem suam
acutam in terram, & vindemiauit vi-
neam terræ, & misit in lacum iræ
20 Dei magnum : * & calcatus est lacus
extra ciuitatem, & exiuit sanguis de
lacu vsque ad frenos equorum per
stadia mille sexcenta.

CAP. XV.

1 ET vidi aliud signum in cælo ma-
A gnum, & mirabile, Angelos se-
ptem, habentes plagas septem nouis-
simas : Quoniam in illis consummata
2 est ira Dei. * Et vidi tamquam mare
vitreum mistum igne, & eos, qui vi-
cerunt bestiam, & imaginem eius, &
B numerum nominis eius, stantes su-
per mare vitreum, habentes citharas
3 Dei : * & cantantes canticum Moysi
serui Dei, & canticum Agni, dicen-
tes : Magna, & mirabilia sunt opera
tua Domine Deus omnipotens : iustæ
& veræ sunt viæ tuæ, Rex sæculo-
4 rum. * a Quis non timebit te Domi- a Ier.10.a.7
ne, & magnificabit nomen tuũ? quia
C solus pius es : quoniam omnes gen-
tes venient, & adorabunt in conspe-
ctu tuo, quoniam iudicia tua mani-
5 festa sunt. * Et post hæc vidi, & ecce
apertum est templum tabernaculi te-

stimonij in cælo: & exierunt septem 6
Angeli habentes septem plagas de tem-
plo, vestiti lino mundo, & candido,
& præcincti circa pectora zonis au-
reis. Et vnum de quatuor animali- 7
bus dedit septem Angelis septem phia-
las aureas plenas iracundiæ Dei vi- D
uentis in sæcula sæculorum. Et im- 8
pletum est templum fumo à maie-
state Dei, & de virtute eius: & nemo
poterat introire in templum, donec
consummarentur septem plagæ se-
ptem Angelorum.

CAP. XVI.

ET audiui vocem magnam de tem- 1
plo, dicentem septem Angelis: Ite, A
& effundite septem phialas iræ Dei
in terram. Et abiit primus, & effu- 2
dit phialam suam in terram, & fa-
ctum est vulnus sæuum, & pessimum
in homines, qui habebant characte-
rem bestiæ: & in eos, qui adorauerũt
imaginem eius. Et secundus Ange- 3
lus effudit phialam suam in mare, &
factus est sanguis tamquam mortui:
& omnis anima viuens mortua est in
mari. Et tertius effudit phialam 4
suam super flumina, & super fontes
aquarum, & factus est sanguis. Et 5
audiui Angelum aquarum dicentem: B
Iustus es Domine qui es, & qui eras
sanctus, qui hæc iudicasti: qui san- 6
guinem Sanctorum, & Prophetarum
effuderunt, & sanguinem eis dedisti
bibere: digni enim sunt. Et audiui 7
alterum ab altari dicentem: Etiam
Domine Deus omnipotens vera, &
iusta iudicia tua. Et quartus Ange- 8
lus effudit phialam suam in solem, &
datum est illi æstu affligere homines,
& igni: & æstuauerunt homines 9
æstu magno, & blasphemauerunt
nomen Dei habentis potestatem su-
per his plagas, neque egerunt pœni-
tentiam vt darent illi gloriam. Et 10
quintus Angelus effudit phialã suam
super sedem bestiæ: & factum est re-
gnum eius tenebrosum, & comman-
ducauerunt linguas suas præ dolore:
& blasphemauerunt Deum cæli præ 11
doloribus, & vulneribus suis, & non C
egerunt pœnitentiã ex operibus suis.
Et sextus Angelus effudit phialam 12
suam in flumen illud magnum Eu-
phraten: & siccauit aquam eius, vt
præpararetur via regibus ab ortu so-
lis. Et vidi de ore draconis, & de ore 13
bestiæ, & de ore pseudoprophetæ
spiritus tres immundos in modũ ra-

14 narum. Sunt enim spiritus dæmo-
niorum facientes signa, & procedunt
ad reges totius terræ congregare il-
los in prælium ad diem magnum o-
15 mnipotentis Dei. Ecce venio sicut Soph. 3.a.8
fur. Beatus qui vigilat, & custodit ve- Mat. 24.d.42
stimenta sua, ne nudus ambulet, & Luc. 12.e.39
16 videant turpitudinem eius. Et con-
gregabit illos in locum, qui vocatur
17 Hebraicè Armagedon. Et septimus
D Angelus effudit phialam suam in aë-
rem, & exiuit vox magna de templo
18 a throno, dicens: Factum est. Et fa-
cta sunt fulgura, & voces, & toni-
trua, & terræmotus factus est ma-
gnus, qualis nũquam fuit ex quo ho-
mines fuerunt super terram: talis ter-
19 ræmotus, sic magnus. Et facta est ci-
uitas magna in tres partes: & ciuita-
tes Gentium ceciderunt. & Baby-
lon magna venit in memoriam ante
Deum, dare illi calicem vini indigna-
20 tionis iræ eius. Et omnis insula fu-
git, & montes non sunt inuenti.
21 Et grando magna sicut talentum
descendit de cælo in homines: &
blasphemauerunt Deum homines
propter plagam grandinis: quoniam
magna facta est vehementer.

CAP. XVII.

1 ET venit vnus de septem Angelis,
A qui habebant septem phialas, &
locutus est mecũ, dicens: Veni osten-
dam tibi damnationem meretricis
magnæ, quæ sedet super aquas mul-
2 tas, cum qua fornicati sunt reges ter-
ræ, & inebriati sunt qui inhabitant
terram de vino prostitutionis eius.
3 Et abstulit me in spiritu in desér-
tum. Et vidi mulierem sedentem su-
per bestiam coccineam, plenam no-
minibus blasphemiæ, habentem ca-
4 pita septem, & cornua decem. Et
mulier erat circumdata purpura, &
coccino, & inaurato auro, & lapide
B pretioso, & margaritis habens pocu-
lum aureum in manu sua, plenũ ab-
ominatione, & immunditia fornica-
5 tionis eius: Et in fronte eius nomen
scriptum: Mysterium: Babylon ma-
gna, mater fornicationum, & abo-
6 minationum terræ. Et vidi mulie-
rem ebriam de sanguine sanctorum,
& de sanguine martyrum Iesu. Et
miratus sum cùm vidissem illam ad-
7 miratione magna. Et dixit mihi An-
gelus: Quare miraris? Ego dicam ti-
bi sacramentum mulieris, & bestiæ,
quæ portat eam, quæ habet capita

septem,

septem, & cornua decem. * Bestia, 8
quam vidisti, fuit, & non est, & a-
scensura est de abysso, & in interitum
ibit: & mirabuntur inhabitantes ter-
ram (quorum non sunt scripta no- C
mina in Libro vitæ à constitutione
mundi) videntes bestiam, quæ erat, &
non est. * Et hic est sensus, qui habet 9
sapientiam. Septem capita, septem
montes sunt, super quos mulier se-
det, & reges septem sunt. * Quinque 10
ceciderunt, vnus est, & alius nōdum
venit: & cùm venerit, oportet illum
breue tempus manere. * Et bestia, quæ 11
erat, & non est: & ipsa octaua est: &
de septem est, & in interitum vadit.
* Et decem cornua, quæ vidisti, decem 12
reges sunt: qui regnum nondum ac-
ceperunt, sed potestatem tamquā re-
ges vna hora accipient post bestiam.
* Hi vnum consilium habēt, & virtu- 13
tem, & potestatem suam bestiæ tra- D
dent. * Hi cum Agno pugnabunt, & 14
a 1.Tim.6. c.15 Inf.19. c.16 Agnus vincet illos: a quoniam Domi-
nus dominorum est, & Rex regum,
& qui cum illo sunt, vocati, electi, &
fideles. * Et dixit mihi: Aquæ, quas 15
vidisti vbi meretrix sedet, populi
sunt, & Gentes, & linguæ. * Et decem 16
cornua, quæ vidisti in bestia: hi odiēt
fornicariam, & desolatam facient il-
lam, & nudam, & carnes eius man-
ducabunt, & ipsam igni concrema-
bunt. * Deus enim dedit in corda eo- 17
rum vt faciant quod placitū est illi:
vt dent regnum suum bestiæ donec
consummentur verba Dei. * Et mulier, 18
quam vidisti, est ciuitas magna, quæ
habet regnum super reges terræ.

CAP. XVIII.

ET post hæc vidi alium Angelum 1
descendentem de cælo, habentem A
potestatem magnam: & terra illumi-
nata est à gloria eius. * Et exclamauit 2
a Isai.21. c.9 Ier.51.a.8 Sup.14. b.8 in fortitudine dicens: a Cecidit ceci-
dit Babylon magna: & facta est ha-
bitatio dæmoniorum, & custodia o-
mnis spiritus immundi, & custodia
omnis volucris immūdæ, & odibilis:
* quia de vino iræ fornicationis eius 3
biberunt omnes gentes: & reges terræ
cum illa fornicati sunt: & mercatores
terræ de virtute deliciarum eius di-
uites facti sunt. * Et audiui aliam vo- 4
cem de cælo, dicentem: Exite de illa B
populus meus: vt ne participes sitis
delictorum eius, & de plagis eius nō
accipiatis. * Quoniam peruenerunt 5
peccata eius vsque ad cælum, & re-
cordatus est Dominus iniquitatum
6 eius. * Reddite illi sicut & ipsa reddi-
dit vobis: & duplicate duplicia secū-
dùm opera eius: in poculo, quo mi-
7 scuit, miscete illi duplum. * Quantum
C glorificauit se, & in deliciis fuit, tan-
tum date illi tormentum & luctum:
quia in corde suo dicit: a Sedeo re- a Isa.47. b.8
na: & vidua non sum: & luctum non
8 videbo. * Ideo in vna die venient pla-
gæ eius, mors, & luctus, & fames, &
igne cōburetur: quia fortis est Deus,
9 qui iudicabit illam. * Et flebunt, &
plangent se super illam reges terræ,
qui cum illa fornicati sunt, & in deli-
ciis vixerunt, cum viderint fumum
10 incendij eius: * longè stantes propter
timorem tormentorum eius, dicen-
tes: Væ, væ ciuitas illa magna Baby-
lon, ciuitas illa fortis: quoniam vna
11 hora venit iudicium tuum. * Et nego-
D tiatores terræ flebunt, & lugebunt
super illam: quoniam merces eorum
12 nemo emet ampliùs: * merces auri &
argenti, & lapidis pretiosi, & marga-
ritæ, & byssi, & purpuræ, & serici, &
cocci, (& omne lignum thyinum, &
omnia vasa eboris, & omnia vasa de
lapide pretioso, & æramento, & fer-
13 ro, & marmore, * & cinnamomum)
& odoramentorum, & vnguenti, &
thuris, & vini, & olei, & similæ, &
tritici, & iumentorum, & ouium, &
equorum, & rhedarum, & manci-
piorum, & animarum hominum.
14 * Et poma desiderij animæ tuæ dis-
E cesserunt à te, & omnia pinguia, &
præclara perierunt à te, & ampliùs il-
15 la iam non inuenient. * Mercatores
horum, qui diuites facti sunt, ab ea
longè stabunt propter timorem tor-
mentorum eius, flentes, ac lugentes,
16 * & dicētes: Væ, væ ciuitas illa magna,
quæ amicta erat bysso, & purpura, &
cocco, & deaurata erat auro, & lapi-
17 de pretioso, & margaritis: * quoniam
F vna hora destitutæ sunt tantæ diuitiæ,
& omnis gubernator, & omnis, qui in
lacū nauigat, & nautæ, & qui in mari
18 operantur, longè steterunt, * & cla-
mauerunt videntes locum incendij
eius, dicentes: Quæ similis ciuitati
19 huic magnæ? * Et miserunt puluerem
super capita sua, & clamauerunt flē-
tes, & lugentes, dicentes: Væ, væ ci-
uitas illa magna, in qua diuites facti
sunt omnes, qui habebant naues in
mari de pretiis eius: quoniam vna
20 hora desolata est. * Exulta super eam

cælum, & sancti Apostoli, & Prophe-
tæ: quoniam iudicauit Deus iudiciũ
vestrum de illa. * Et sustulit vnus An- 21
gelus fortis lapidem quasi molarem
magnum, & misit in mare, dicens: G
Hoc impetu mittetur Babylon ciui-
tas illa magna, & vltrà iam non in-
uenietur. * Et vox citharœdorum, & 22
musicorum, & tibia canentium, &
tuba non audietur in te ampliùs: &
omnis artifex omnis artis non inue-
nietur in te ampliùs: & vox molæ nõ
audietur in te ampliùs: * & lux lucer- 23
næ non lucebit in te ampliùs: & vox
sponsi, & sponsæ non audietur ad-
huc in te: quia mercatores tui erant
principes terræ, quia in veneficiis
tuis errauerunt omnes gentes. * Et in 24
ea sanguis prophetarum & sanctorũ
inuentus est: & omnium, qui interfe-
cti sunt in terra.

CAP. XIX.

POst hæc audiui quasi vocem tur- 1
barum multarum in cælo dicen- A
tium: Alleluia: Salus, & gloria, &
virtus Deo nostro est: * quia vera, & 2
iusta iudicia sunt eius, qui iudicauit
de meretrice magna, quæ corrupit
terram in prostitutione sua, & vindi-
cauit sanguinem seruorum suorum
de manibus eius. * Et iterum dixerũt: 3
Alleluia. Et fumus eius ascendit in
sæcula sæculorum. * Et ceciderunt se- 4
niores vigintiquattuor, & quattuor
animalia, & adorauerunt Deum se-
dentem super thronum, dicentes: A-
men: Alleluia. * Et vox de throno ex- 5
iuit, dicens: Laudẽ dicite Deo nostro
omnes serui eius: & qui timetis eum
pusilli, & magni. * Et audiui quasi vo- 6
cem turbæ magnæ, & sicut vocem a-
quarum multarum, & sicut vocẽ to-
nitruorum magnorum, dicentium:
Alleluia: quoniã regnauit Dominus
Deus noster omnipotens. * Gaudea- 7
mus, & exultemus: & demus gloriam B
ei: quia venerunt nuptiæ Agni, & v-
xor eius præparauit se. * Et datum est 8
illi vt cooperiat se byssino splendẽti,
& candido. Byssinum enim iustifi-
cationes sunt Sanctorum. * Et dixit 9
mihi: Scribe: b Beati, qui ad cœnã nu-
ptiarum Agni vocati sunt: & dicit
mihi: Hæc verba Dei vera sunt. * Et 10
cecidi ante pedes eius, vt adorarem
eũ. Et dicit mihi: Vide ne feceris: con-
seruus tuus sum, & fratrum tuorum
habentium testimonium Iesu. Deum
adora. Testimonium enim Iesu est

b Mat. 22. a. 2 Luc. 14. d. 16

11 spiritus prophetiæ. Et vidi cælum a-
pertum, & ecce equus albus, & qui
sedebat super eũ, vocabatur Fidelis,
& Verax, & cum iustitia iudicat, &
12 pugnat. * Oculi autẽ eius sicut flam-
ma ignis, & in capite eius diademata
multa, habẽs nomen scriptum, quod
13 nemo nouit nisi ipse. * a Et vestitus e- a Isa. 63. a. 1.
C rat veste aspersa sanguine: & voca-
14 tur nomen eius, Verbum Dei. * Et ex-
ercitus qui sunt in cælo, sequebantur
eum in equis albis, vestiti byssino al-
15 bo, & mundo. * Et de ore eius pro-
cedit gladius ex vtraque parte acu-
tus: vt in ipso percutiat Gentes. b Et b Psal. 2. c. 9
ipse reget eas in virga ferrea: & ipse
calcat torcular vini furoris iræ Dei
16 omnipotentis. * Et habet in vesti-
mento, & in fœmore suo scriptum:
a Rex regum, & Dominus dominan- a Sap 17. d. 14 1. Tim. 6. c. 15
17 tiũ. * Et vidi vnum Angelum stantem
in sole, & clamauit voce magna, di-
cens omnibus auibus, quæ volabant
permedium cæli: Venite, & congre-
18 gamini ad cœnam magnam Dei: * vt
D manducetis carnes regũ, & carnes tri-
bunorũ, & carnes fortium, & carnes
equorum, & sedẽtium in ipsis, & car-
nes omniũ liberorum, & seruorum,
19 & pusillorum, & magnorum. * Et vidi
bestiam, & reges terræ, & exercitus
eorum congregatos ad faciendũ præ-
lium cum illo, qui sedebat in equo, &
20 cum exercitu eius. * Et apprehensa est
bestia, & cum ea pseudopropheta:
qui fecit signa coram ipso, quibus se-
duxit eos, qui acceperunt characte-
rem bestiæ, & qui adorauerunt ima-
ginem eius. Viui missi sunt hi duo in
21 stagnum ignis ardentis sulphure: * Et
ceteri occisi sunt in gladio sedẽtis su-
per equũ, qui procedit de ore ipsius:
& omnes aues saturatæ sunt carni-
bus eorum.

CAP. XX.

1 ET vidi Angelum descendentẽ de
A cælo, habentem clauem abyssi, &
2 catenam magnam in manu sua. * Et
apprehendit draconem, serpentem
antiquum, qui est diabolus, & sata-
nas, & ligauit eum per annos mille:
3 * & misit eum in abyssum, & clausit,
& signauit super illum vt non sedu-
cat ampliùs gentes, donec consum-
mẽtur mille anni: & post hæc opor-
4 tet illum solui modico tempore. * Et
vidi sedes, & sederunt super eas, &
B iudicium datum est illis: & animas
decollatorum propter testimonium

Iesu

Iesu, & propter verbum Dei, & qui
non adorauerunt bestiā, neque ima-
ginem eius, nec acceperunt characte-
rem eius in frontibus, aut in manibus
suis, & vixerunt, & regnauerunt cum
Christo mille annis. * Ceteri mor- 5
tuorum non vixerunt, donec con-
summentur mille anni: Hæc est resur-
rectio prima. * Beatus, & sanctus, qui 6
habet partem in resurrectione prima:
in his secunda mors non habet pote-
statem: sed erunt sacerdotes Dei &
Christi, & regnabunt cum illo mille
annis. *a Et cum consummati fuerint 7 C
mille anni, soluetur satanas de carce- C
re suo, & exibit, & seducet Gentes,
quæ sunt super quattuor angulos
terræ, Gog, & Magog, & congregabit
eos in prælium, quorum numerus
est sicut arena maris. * Et ascenderunt 8
super latitudinem terræ, & circuie-
runt castra sanctorum, & ciuitatem
dilectam. * Et descendit ignis à Deo de 9
cælo, & deuorauit eos: & Diabolus,
qui seducebat eos, missus est in sta-
gnū ignis, & sulphuris, vbi & bestia,
* & pseudopropheta cruciabuntur die 10 D
ac nocte in sæcula sæculorum. * Et 11.
vidi thronum magnum candidum, D
& sedentem super eum, à cuius con-
spectu fugit terra, & cælum, & lo-
cus non est inuētus eis. * Et vidi mor- 14
tuos magnos, & pusillos stantes in
conspectu throni, & libri aperti sunt:
& alius Liber apertus est qui est vi-
tæ: & iudicati sunt mortui ex his,
quæ scripta erant in libris secundùm
opera ipsorum. * & dedit mare mor- 13
tuos, qui in eo erant: & mors, & in-
fernus dederunt mortuos suos, qui in
ipsis erant: & iudicatum est de singu-
lis secundùm opera ipsorum. * Et in- 14
fernus, & mors missi sunt in stagnum
ignis. Hæc est mors secunda. * Et qui 15
non inuentus est in Libro vitæ scri-
ptus, missus est in stagnum ignis.

CAP. XXI.

ET vidi cælum nouum, & terram 1
nouam. Primum enim cælum, & A
prima terra abiit, & mare iam non
est. * Et ego Ioannes vidi sanctam ci- 2
uitatem Ierusalem nouam descen-
dētem de cælo à Deo, paratam, sicut
sponsam ornatam viro suo. * Et audi- 3
ui vocem magnam de throno dicen-
tē: Ecce tabernaculum Dei cum ho-
minibus, & habitabit cum eis. Et ipsi
populus eius erunt, & ipse Deus cum B
eis erit eorum Deus: * b & absterget 4
Deus omnē lacrymam ab oculis eo-
rum: & mors vltrà non erit, neque
luctus, neque clamor, neque dolor erit
5 vltrà, quia prima abierunt. * Et dixit
qui sedebat in throno: a Ecce noua
faciô omnia. Et dixit mihi: Scribe,
quia hæc verba fidelissima sunt, &
6 vera. * Et dixit mihi: Factum est. ego
sum α, & ω: initium, & finis. Ego si-
tienti dabo de fonte aquæ vitæ, gra-
7 tis. * Qui vicerit, possidebit hæc, &
ero illi Deus, & ille erit mihi filius.
8 * Timidis autē, & incredulis, & exe-
cratis, & homicidis, & fornicatori-
bus, & veneficis, & idololatris, & o-
mnibus mendacibus, pars illorū erit
in stagno ardenti igne, & sulphure:
9 quod est mors secūda. * Et venit vnus
de septem Angelis habentibus phialas
plenas septē plagis nouissimis; & lo-
cutus est mecū, dicens: Veni, & osten-
10 dam tibi sponsam, vxorem Agni. * Et
sustulit me in spiritu in montem ma-
gnum, & altū, & ostendit mihi ciui-
tatē sanctā Ierusalem descendentem
11 de cælo à Deo, * habētē claritatē Dei:
& lumen eius simile lapidi pretioso
tamquā lapidi iaspidis, sicut crystal-
12 lum. * Et habebat murum magnū, &
altum, habentē portas duodecim: &
in portis Angelos duodecim, & no-
mina inscripta; quæ sunt nomina
duodecim tribuum filiorum Israel.
13 * Ab Oriente portæ tres: & ab Aqui-
lone portæ tres; & ab Austro portæ
14 tres: & ab Occasu portæ tres. * Et mu-
rus ciuitatis habens fundamēta duo-
decim, & in ipsis duodecim nomina
15 duodecim Apostolorum Agni. * Et
qui loquebatur mecū, habebat men-
suram arundineam auream, vt meti-
retur ciuitatem, & portas eius, & mu-
16 rum. * & ciuitas in quadro posita est,
& longitudo eius tanta est quanta &
E latitudo: & mensus est ciuitatem de
arundine aurea per stadia duodecim
millia: & longitudo, & altitudo, &
17 latitudo eius æqualia sunt. * Et men-
sus est murum eius centum quadra-
ginta quattuor cubitorum, mensura
18 hominis, quæ est angeli. * Et erat stru-
ctura muri eius ex lapide iaspide: ipsa
verò ciuitas aurum mundum simile
19 vitro mundo. * Et fundamenta mu-
F ri ciuitatis omni lapide pretioso or-
nata. Fundamentum primum, ia-
spis: secundum, sapphirus: tertium,
calcedonius: quartum, smaragdus:
20 * quintum, sardonyx: sextum, sardius:

*a Ezec. 39. a.2.

Isa.65.c.17.&66.g.22 2 Pet.3.c.13

*b Isa.25.b.8 Sup.7.d 17

*a Isa.43.c.19 2.Cor.5.d.17

septimum, chrysolithus: octauum,
beryllus: nonum, topazius: deci-
mum, chrysopratus: vndecimum,
hyacinthus: duodecimum ame-
thystus. * Et duodecim portæ, 21
duodecim margaritæ sunt per singu-
las. & singulæ portæ erant ex singu-
lis margaritis: & platea ciuitatis au-
rum mundum, tamquam vitrum
perlucidum. * Et templum non vidi 22
in ea, Dominus enim Deus omni-
potens templum illius est, & Agnus.
Isa. 60. d. 19 * a Et ciuitas non eget sole, neque lu- 23 C
na vt luceant in ea. nam claritas Dei G
illuminauit eam; & lucerna eius est
Agnus. * Et ambulabunt gentes in 24
lumine eius & reges terræ afferent
gloriam suam, & honoré in illam.
Isa. 60. c. 11 * a Et portæ eius non claudentur per 25
diem: nox enim non erit illic. * Et 26
afferent gloriam, & honorem gen-
tium in illam. * Non intrabit in eam 27
aliquod coinquinatum, aut abomi-
nationem faciés, & mendacium, nisi
qui scripti sunt in libro vitæ Agni.

CAP. XXII.

ET ostendit mihi fluuiú aquæ vi- 1
tæ, splendidum tamquam cry- A
stallum, procedentem de sede Dei &
Agni. * In medio plateæ eius, & ex 2
vtraque parte fluminis lignum vitæ,
afferens fructus duodecim, per men-
ses singulos reddens fructum suum,
& folia ligni ad sanitatem Gentium.
* Et omne maledictum non erit am- 3
plius. sed sedes Dei, & Agni in illa
erunt, & serui eius seruient illi. * Et 4
videbunt faciem eius: & nomen eius
Isa. 60. d. 20. in frontibus eorum. * a Et nox vltrá 5
non erit: & non egebunt lumine lu-
cernæ, neque lumine solis, quoniam
Dominus Deus illuminabit illos, &
regnabunt in sæcula sæculorum.
* Et dixit mihi: Hæc verba fidelissi- 6
ma sunt, & vera. Et Dominus Deus B
spirituum prophetarum misit Ange-
lum suum ostendere seruis suis quæ

7 oportet fieri citò. * Et ecce venio
velociter. Beatus, qui custodit
8 verba prophetiæ libri huius. * Et ego
Ioannes, qui audiui, & vidi hæc. Et
postquam audissem, & vidissem, ce-
cidi vt adorarem ante pedes angeli,
9 qui mihi hæc ostendebat: * & dixit
mihi: Vide ne feceris: conseruus
enim tuus sum, & fratrum tuorum
prophetarum, & eorum, qui seruant
verba prophetiæ libri huius: Deum
10 adora. * Et dicit mihi: Ne signaueris
verba prophetiæ libri huius: tempus
11 enim prope est. * Qui nocet, noceat
adhuc: & qui in sordibus est, sorde-
scat adhuc: & qui iustus est, iustifice-
tur adhuc: & sanctus, sanctificetur
12 adhuc. * Ecce venio citò, & merces
mea mecum est, reddere vnicuique
13 secundùm opera sua. * a Ego sum α, & Isa. 41. b. 4. & 44. a. 6
ω, primus, & nouissimus, principiú,
14 & finis. * Beati, qui lauant stolas suas Sup. 1. b. 8 & 21. b. 6
in sanguine Agni: vt sit potestas eo-
rum in ligno vitæ, & per portas in-
15 trent in ciuitatem. * Foris canes, &
venefici, & impudici, & homicidæ,
& idolis seruientes, & omnis, qui a-
16 mat, & facit mendacium. * Ego Iesus
misi Angelú meum, testificari vobis
D hæc in Ecclesiis. Ego sum radix, &
genus Dauid, stella splendida, & ma-
17 tutina. * Et spiritus, & sponsa dicunt:
Veni. Et qui audit, dicat: Veni. Et qui
sitit, veniat: * a & qui vult, accipiat Isa. 55. a. 1
18 aquam vitæ, gratis. * Contestor enim
omni audienti verba prophetiæ libri
huius: Si quis apposuerit ad hæc, ap-
ponet Deus super illum plagas scri-
19 ptas in libro isto. * Et si quis dimi-
nuerit de verbis libri prophetiæ hu-
ius, auferet Deus partem eius de libro
vitæ, & de ciuitate sancta, & de his,
20 quæ scripta sunt in libro isto. * dicit
qui testimonium perhibet istorú. Et-
iam venio citò: Amen. Veni Domi-
21 ne Iesu. * Gratia Domini nostri Iesu
Christi cum omnibus vobis. Amen.

FINIS.

Oratio Manassæ, necnon Libri duo, qui sub libri Tertij & Quarti Esdræ nomine circumferuntur, hoc in loco, extra scilicet seriem Canonicorum Librorum, quos sancta Tridentina Synodus suscepit, & pro Canonicis suscipiendos decreuit, sepositi sunt, ne prorsus interirent, quippe qui à nonnullis sanctis Patribus interdum citantur, & in aliquibus Bibliis Latinis tam manuscriptis quàm impressis reperiuntur.

ORATIO MANASSÆ REGIS IVDA, CVM CAPTVS TENERETVR IN BABYLONE.

DOMINE omnipotens Deus patrum nostrorum, Abraham, & Isaac, & Iacob, & seminis eorum iusti, qui fecisti cælum & terram cum omni ornatu eorum, qui ligasti mare verbo præcepti tui, qui conclusisti abyssum, & signasti eam terribili & laudabili nomine tuo: quem omnia pauent, & tremunt à vultu virtutis tuæ, quia importabilis est magnificentia gloriæ tuæ, & insustentabilis ira comminationis tuæ super peccatores: immensa verò & inuestigabilis misericordia promissionis tuæ, quoniam tu es Dominus, altissimus, benignus, longanimis, & multum misericors, & pœnitens super malitias hominum. Tu Domine secundùm multitudinem bonitatis tuæ promisisti pœnitentiam, & remissionem iis, qui peccauerunt tibi, & multitudine miserationum tuarum decreuisti pœnitentiam peccatoribus, in salutem. Tu igitur Domine Deus iustorum, non posuisti pœnitentiam iustis, Abraham, & Isaac, & Iacob, iis qui tibi non peccauerunt: sed posuisti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniam peccaui super numerum arenæ maris: multiplicatæ sunt iniquitates meæ Domine, multiplicatæ sunt iniquitates meæ, & non sum dignus intueri & aspicere altitudinem cæli, præ multitudine iniquitatum mearum. incuruatus sum multo vinculo ferreo, vt non possim attollere caput meum, & non est respiratio mihi: quia excitaui iracundiam tuam, & malum coram te feci: non feci voluntatem tuã, & mandata tua non custodiui: statui abominationes, & multiplicaui offensiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans à te bonitatem. Peccaui Domine, peccaui, & iniquitates meas agnosco. Quare peto rogans te, remitte mihi Domine, remitte mihi, & nõ simul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum, iratus, reserues mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus, inquam, pœnitentium: & in me ostendes omnem bonitatem tuam, quia indignum saluabis me secundùm magnam misericordiam tuam, & laudabo te semper omnibus diebus vitæ meæ: quoniam te laudat omnis virtus cælorum, & tibi est gloria in sæcula sæculorum. Amen.

LIBER ESDRAE TERTIVS.

CAPVT PRIMVM.

1 ET fecit Iosias Pascha in Hierosoly-
mis Domino, & immolauit Phase
2 quarta decima luna primi mensis. * sta-
tuẽs sacerdotes per vices dierum stolis ami-
3 ctos in templo Domini. * & dixit Leuitis
sacris seruis Israel, vt sanctificarent se Do-
mino in positione sanctæ arcæ Domini, in
domo, quam ædificauit Salomon filius Da-
4 uid rex. * Non erit vobis tollere super hu-
meros eam. Et nunc deseruite Domino ve-
stro, & curam agite gentis illius Israel ex
5 parte secundùm pagos & tribus vestras, * se-
cundùm scripturam Dauid regis Israel, &
secundùm magnificentiam Salomonis Filij
eius, omnes in templo, & secundùm particu-
lam principatus paternam vestram eorum,
qui stant in conspectu fratrum filiorum Is-
6 rael. * Immolate Pascha, & sacrificia para-
te fratribus vestris, & facite secundùm præ-
7 ceptum Domini quod datum est Moysi. * Et
donauit Iosias in plebem quæ inuenta est,
ouium, agnorum, & hœdorum, & caprarum
8 triginta millia, vitulos tria millia. * hæc de
regalibus data sunt secundùm promissio-
nem populo: & sacerdotibus in Pascha, oues
9 numero duo millia, ac vituli centum. * Et
Iechonias, & Semeias, & Nathanael fratres,
& Hasabias, & Oziel, & Coraba in Phase,
oues quinque millia, vitulos quingentos.
10 * Et hæc cùm fierent eleganter, steterunt sa-
cerdotes & Leuitæ habentes azyma per tri-
11 bus. * Et secundùm partes principatus pa-
trum in conspectu populi offerebant Domi-
no, secundùm ea quæ quæ in libro Moysi
12 scripta sunt: * & assauerunt Phase igni pro-
ut oportebat: & hostias coxerunt in emolis,
13 & in ollis cum beneuolentia: * & attulerunt
omnibus qui erant ex plebe: & post hæc pa-
14 rauerunt sibi & sacerdotibus: * Sacerdotes
enim offerebant adipes, vsque dum finita
esset hora: & Leuitæ parauerunt sibi & fra-

tribus suis filiis Aaron. * Et sacri cantores 15
filii Asaph erant per ordinem secundùm
præceptum Dauid, & Asaph, & Zacharias,
& Ieddinus, qui erat à rege. * Et ostiarii per 16
singulas ianuas, ita vt non præuaricaretur
vnusquisque suam: fratres enim illorum pa-
rauerunt illis. * Et consummata sunt quæ 17
pertinebant ad sacrificium Domini. * In il- 18
la die egerunt Phase, & offerebant hostias
super Domini sacrificium, secundùm præce-
ptum regis Iosiæ. * Et egerunt filii Israel, qui 19
inuenti sunt in tempore illo, Phase: & diem
festum azymorum per dies septem: * & non 20
est celebratum Phase tale in Israel, à tem-
poribus Samuelis prophetæ: * & omnes re- 21
ges Israel non celebrauerunt tale Pascha
quale egit Iosias, & Sacerdotes, & Leuitæ, &
Iudæi, & omnis Israel, qui inuenti sunt in
commoratione Ierosolymis. * Octauo deci- 22
mo anno, regnante Iosia celebratum est Pha-
se. * Et directa sunt opera Iosiæ in conspe- 23
ctu Domini sui in corde pleno metuentis:
* & quæ circa illum quidem conscripta sunt, 24
in pristinis temporibus de eis, qui peccaue-
runt, quique irreligiosi fuerunt in Domi-
num præ omni gente, & qui non quæsie-
runt verba Domini super Israel. * Et post 25
omnem actum hunc Iosiæ, ascendit Pha-
rao rex Aegypti, veniens in Carchamis ab
itinere super Euphratem, & exiit obuiam il-
li Iosias. * Et misit rex Aegypti ad Iosiam, 26
dicens: Quid mihi & tibi est rex Iudæ? * Nõ 27
sum missus à Domino vt pugnem contra te:
super Euphratem enim bellum meum est,
festinanus descende. * Et non est reuersus Io- 28
sias super currum: sed expugnare eum cona-
batur, non attendens verbum prophetæ ex
ore Domini: * sed constituit ad eum bellum 29
in campo Mageddo. Et descenderunt prin-
cipes ad regem Iosiam. * Et dixit rex pue- 30
ris suis, Amouete me à prælio, infirmatus
sum enim valde. Et statim amouerunt eum
pueri ipsius de acie. * Et ascendit super cur- 31
rum secundarium suum: & perueniens Ie-
rosolymam, vita functus est, & sepultus est
in æterno sepulchro. * Et in tota Iudæa lu- 32
gebant Iosiam: & qui præsidebant, cum vxo-
ribus lamẽtabant eum vsque in hunc diem.
Et datum est hoc fieri semper in omne ge-
nus Israel. * Hæc autem præscripta sunt in 33
libro historiarum regum Iudæ: * Et singula
gesta actus Iosiæ, & eius gloria & intelle-
ctus eius in lege Domini: quæque gesta sunt
ab eo, & quæ non scripta sunt in libro re-
gum Israel & Iudæ: * Et assumentes, qui 34
erant ex gente Iechoniam filium Iosiæ, con-
stituerunt regem pro Iosia patre suo, cum
esset annorum triginta trium. * Et regnauit 35
super Israel mensibus tribus. Et amouit
eum rex Aegypti, ne regnaret in Ierosoly-
mis: * & mulctauit gentem argenti talenta 36
centum, & auri talentum vnum. * Et consti- 37
tuit rex Aegypti Ioacim fratrem ipsius, re-
gem Iudæ & Ierusalem: * & alligauit magi- 38
stratus Ioacim, & Zaracelem fratrem suum,
& apprehendens reduxit in Aegyptum. * An- 39
norum erat Ioacim vigintiquinque, cum
regnare cœpisset in terra Iuda & Ierusalem:
& fecit malum in conspectu Domini. * Post 40
hunc autem ascendit Nabuchodonosor rex
Babylonis, & alligans eum in æreo vinculo,
perduxit in Babyloniam: * & sacra vasa Do- 41
mini accepit Nabuchodonosor, & tulit &
consecrauit in templo suo in Babylonia.
42 * Nam de immũditia illius & irreligiositate
43 scriptum est in libro temporum regum. * Et
regnauit Ioachin filius eius pro eo. Cùm au-
tem constitutus esset rex, erat annorum de-
44 cem & octo. * Regnauit autem menses tres,
& dies decem in Ierusalem, & fecit malum
45 in conspectu Domini: * & post annum mit-
tens Nabuchodonosor, transmigrauit eum
in Babyloniam simul cum sacris vasis Do-
46 mini. * Et constituit Sedeciam regem Iuda,
& Ierusalem, cùm esset annorum viginti
47 vnius: regnauit autem annis vndecim. * Et
fecit malum in conspectu Domini, & non
est veritus à verbis quæ dicta sunt ab Iere-
48 mia propheta ex ore Domini: * & adiuratus
à rege Nabuchodonosor, periurans discessit:
& indurata ceruice sua, & corde suo, trans-
49 gressus est legitima Domini Dei Israel. * Et
duces populi Domini multa iniquè gesse-
runt, & impiè egerunt super omnes immun-
ditias gentium: & polluerunt templum Do-
50 mini quod sanctum erat in Ierosolymis. * Et
misit Deus patrum ipsorum per angelum
suum reuocare eos, propter quod parceret il-
51 lis, & tabernaculo suo. * Ipsi verò subsanna-
bant in angelis suis: & qua die locutus est
Dominus, erant illudentes prophetis eius.
52 Qui vsque ad iracundiã concitatus est super
gentem suam propter irreligiositatem suam,
& præcepit ascendere reges Chaldæorum.
53 * Hi occiderunt iuuenes eorum in gladio, in
circuitu sancti templi eorum, & non pe-
percerunt iuueni, & seni, & virgini, & ado-
54 lescenti: * sed omnes traditi sunt in manus
ipsorum: & omnia sacra vasa Domini, & re-
gales apothecas resumentes, tulerunt in Ba-
55 byloniam, * & incenderunt domum Domi-
ni, & demolierunt muros Ierusalem: & tur-
56 res eius incenderunt igne, * & consumma-
uerunt omnia honorifica eius, & ad nihi-
lum redegerunt, & reliquos à gladio duxe-
57 runt in Babylonem. * Et erant serui illius vs-
que dum regnarent Persæ in repletione ver-
58 bi Domini in ore Ieremiæ: * quousque be-
nignè ageret terra sabbata sua, omni tem-
pore desertionis suæ sabbatizauit in appli-
catione annorum septuaginta septem.

CAP. II.

1 REgnante Cyro rege Persarum in con-
summatione verbi Domini in ore Iere-
2 miæ, * suscitauit Dominus spiritum Cyri
regis Persarum, & prædicauit in toto regno
3 suo simul per scripturam, * dicens: Hæc di-
cit Cyrus rex Persarum: Me constituit re-
gem orbi terrarum Dominus Israel, Domi-
4 nus excelsus, * & significauit mihi ædificare
domum sibi in Ierusalem, quæ est in Iudæa.
5 * Si quis est ex genere vestro, dominus i-
6 psius ascendat cum eo in Ierusalem. * Quot-
quot ergo circa loca habitant, adiuuent eos
qui sunt in loco ipso, in auro & argento,
7 * in donationibus cum equis & iumentis, cum-
que aliis quæ secundum vota apponuntur in
8 ædem Domini quæ est in Ierusalem. * Et
stantes principes tribuum, pagorum, & Iu-
dææ ex tribu Beniamin, & Sacerdotes & Le-
uitæ, quos excitauit Dominus ascendere &
ædificare domum Domini quæ est in Ieru-
9 salem, & qui erant in circuitu eorum, * ad-

iuuerunt

iuuerunt in omni auro & argento eius, & iu-
mentis, & votis compluribus multi quorum
sensus excitatus est. * Et Cyrus rex protu- 10
lit vasa sacra Domini, quæ transtulit Nabu-
chodonosor rex Babylonis ex Hierusalem,
& consecrauit ea idolo suo. * & proferens ea 11
Cyrus rex Persarum, tradidit Mithridato,
qui erat super thesauros ipsius. * Per hunc 12
autem tradita sunt Salmanasaro præsidi Iu-
dææ. * Horum autem hic numerus. Libato- 13
ria argentea duo millia quadringenta, athi-
sex argenteæ triginta: phialæ aureæ trigin-
ta, item argenteæ duo millia quadringentæ,
& alia vasa mille. * omnia autem vasa aurea 14
& argentea, quinque millia octingenta sex-
aginta. * Et enumerata sunt Salmanasaro 15
simul cum his qui ex captiuitate Babylo-
niæ venerant in Ierosolymam. * In Artaxer- 16
xis autem regis Persarum temporibus scri-
pserunt ei de his qui habitabant in Iudæa &
Ierusalem, Balsamus, & Mithridatus, & Sa-
bellius, & Rathimus, Balthemus, Samelius
scriba, & reliqui habitantes in Samaria, &
ceteris locis subiectam epistolam regi Arta-
xerxi. * DOMINE, pueri tui, Rathimus 17
ab accidentibus, & Sabellius scriba, & reli-
qui curiæ tuæ iudices in Cœlesyria, & Phœ-
nice. * Et nunc notum sit domino regi, quo- 18
niam Iudæi qui ascenderunt à vobis ad nos,
venientes in Ierusalem ciuitatem refugam
& pessimam, ædificant forum eius, & ita-
tuunt muros, & templum suscitant. * Quod 19
si ciuitas ista & muri consummati fuerint,
non tantùm tributa non sustinebunt pende-
re, sed etiam regibus resistent. * Et quia id 20
agitur circa templum, rectè habere arbitrati
sumus non despicere hoc ipsum: * sed no- 21
tum facere domino regi, vt si videbitur, rex,
quæratur in libris patrum tuorum, * & in- 22
uenies in admonitionibus scripta de his, &
scies quoniá ciuitas ista fuit refuga, & reges,
& ciuitates concutiens, * & Iudæi refugæ, & 23
prælia committentes in ea ab æterno, ob
quam causam ciuitas ista deserta est. * Nunc 24
ergo notum facimus, domine rex, quoniam
si ciuitas hæc ædificata fuerit, & huius mu-
ri erecti fuerint, descensus tibi non erit in
Cœlesyriam & Phœnicen. * Tunc scripsit 25
rex Rathimo, qui scribebat accidentia, &
Balthemo, & Sabellio scribæ, & ceteris con-
stitutis, & habitantibus in Syria & Phœni-
ce, ea quæ subiecta sunt. * LEGI episto- 26
lam quam misistis mihi. Præcepi ergo in-
quiri, & inuentum est, quoniam ciuitas il-
la est ab æuo regibus resistens, * & homines 27
refugæ, & prælia in ea efficientes, & reges
fortissimi erant in Ierusalem dominantes, &
tributa exigentes à Cœlesyria & Phœnice.
* Nunc ergo præcepi prohibere homines il- 28
los ædificare ciuitatem, & prohibere ne quid
vltrà hæc fiant: * sed nec procedant in plu- 29
rimum; ex quo sunt maliciæ, ita vt regibus
molestia importetur. * Tunc recitatis his 30
quæ à rege Artaxerxe scripta fuerant, Ra-
thimus, & Sabellius scriba, & qui cum his
constituti erant iungentes festinanter vene-
runt in Ierusalem cum equitatu, & turba, &
agmine: * cœperuntque ædificantes prohi- 31
bere, & vacabant ab ædificatione templi in
Ierusalem, vsque secundo anno regni Da-
rij regis Persarum.

CAP. III.

1 REx Darius fecit cœnam magnam om-
nibus vernaculis suis, & omnibus Ma-
2 gistratibus Mediæ & Persidis, * & omnibus
purpuratis, & prætoribus, & consulibus, &
præfectis sub illo ab India vsque Aethio-
piam, centum viginti septem prouinciis.
3 * Et cùm manducassent, & bibissent, & satia-
ti reuerterentur, tunc Darius rex ascendit in
cubiculum suum, & dormiuit, & expergefa-
4 ctus est. * Tunc illi tres iuuenes corporis cu-
stodes, qui custodiebant corpus regis, dixe-
5 runt alter alteri: * Dicamus vnusquisque no-
strûm sermonem qui præcellat: & cuiuscum-
que apparuerit sermo sapientior alterius, da-
6 bit illi rex Darius dona magna, * purpura
cooperiri, & in auro bibere, & super aurum
dormire, & currum aureo fræno, & cydarim
7 byssinam, & torquem circa collum; * & se-
cundo loco sedebit à Dario propter sapien-
tiam suam, & cognatus Darij vocabitur.
8 * Tunc scribentes singuli suum verbum si-
gnauerunt, & posuerunt subter ceruical Da-
9 rij regis, * & dixerunt, Cum surrexerit rex,
dabimus illi scripta nostra, & quodcumque
iudicauerit rex e tribus, & magistratus Per-
sidis, quoniam verbum eius sapientius est,
10 ipsi dabitur victoria sicut scriptū est. * Vnus
11 scripsit, Forte est vinum. * Alius scripsit, For-
12 tior est rex. * Tertius scripsit, Fortiores sunt
mulieres: super omnia autem vincit veritas.
13 * Et cùm surrexisset rex, acceperunt scripta
14 sua, & dederunt illi, & legit. * Et mittens vo-
cauit omnes magistratus Persarum, & Me-
dos, & purpuratos, & prætores, & præfectos:
15 * & sederunt in concilio: & lecta sunt scripta
16 coram ipsis. * Et dixit, Vocate adolescentes,
& ipsi iudicabunt verba sua. Et vocati sunt,
17 & introierunt. * Et dixit illis, Indicate nobis
de his quæ scripta sunt. Et cœpit prior, qui
18 dixerat de fortitudine vini, * & dixit, Viri,
quàm præualet vinum omnibus hominibus
19 qui bibunt illud! seducit mentem. * Itemque
regis & orphani facit mentem vanam. Item
20 serui ac liberi, pauperis ac diuitis, * & om-
nem mentem conuertit in securitatem & iu-
cunditatem, & non meminit omnem tristi-
21 tiam & debitum, * & omnia præcordia facit
honesta, & non meminit regem nec magi-
stratum, & omnia per talenta loqui facit.
22 * Et non meminerunt, cum biberunt, amici-
tiam, nec fraternitatem: sed non multo post
23 sumunt gladios. * Et cùm à vino meruerint
& surrexerint, non meminerunt quæ gesse-
24 runt. * O viri, num præcellit vinum, quis sic
cogitat facere? Et tacuit hoc dicto.

CAP. IIII.

1 ET inchoauit sequens dicere, qui di-
2 xit de fortitudine regis. * O viri, num
præcellunt homines, qui terram & ma-
re obtinent, & omnia quæ in eis sunt.
3 * Rex autem super omnia præcellit, & do-
minatur eorum: & omne quodcumque di-
4 xerit illis, faciunt. * Et si miserit illos ad bel-
latores, vadunt, & demoliuntur montes, &
5 muros, & turres. * Iugulantur & iugulant, &
regis verba non prætereunt. nam si vice-
rint, afferunt regi omnia quæcumque præ-
6 dati fuerint. * Similiter & alij omnes, &
quotquot non militant, nec pugnant, sed co-
lunt terram: rursum cum seminauerint metentes,
7 afferunt tributa regi. * & ipse vnus solus si

dixerit occidite, occidunt: dixerit remittite,
remittunt: * dixerit percutite, percutiunt: 8
dixerit exterminate, exterminant: dixerit
ædificate, ædificant: * dixerit excidite, exci- 9
dunt: dixerit plantate, plantant: * & omnis 10
plebs, & virtutes eum obaudiunt, & super
hoc ipse recumbit, & bibit, & dormit. * Hi 11
autem custodiunt in circuitu eum, & non
possunt ire singuli, & facere opera sua, sed in
dicto obaudientes sunt ei. * Viri, quomodo 12
non præcellit rex qui sic diffamatur? Et ta-
cuit. * Tertius qui dixerat de mulieribus & 13
veritate, hic est Zorobabel, cœpit loqui. * Vi- 14
ri, nō magnus rex, & multi homines, nec vi-
num præcellit. Quis est ergo qui dominatur
eorum? * Nónne mulieres genuerunt regem, 15
& omnem populum, qui dominatur mari &
terræ: * & ex illis nati sunt, & ipsæ educaue- 16
runt eos qui plantauerunt vineas ex quibus
vinum fit? * Et ipsæ faciunt stolas omnium 17
hominum, & ipsæ faciunt gloriam homini-
bus, & non possunt homines separari à mu-
lieribus. * Si congregauerint aurum & ar- 18
gentum, & omnem rem speciosam, & vide-
rint mulierem vnam bono habitu & bona
specie, * omnia hæc relinquentes in eam 19
intendunt, & aperto ore conspiciunt, & eam
alliciunt magis quàm aurum & argentum,
& omnem rem preciosam. * Homo patrem 20
suum relinquit qui enutriit illum, & suam
regionem, & ad mulierem se coniungit. * Et 21
cum muliere remittit animam: & neque pa-
trem meminit, neque matrem, neque regio-
nem. * Et hinc oportet vos scire: quoniam 22
mulieres dominantur vestri. Nónne doletis?
* Et accipit homo gladium suum, & vadit 23
in viam facere furta, & homicidia, & mare
nauigare & flumina, * & leonem videt, & 24
in tenebris ingreditur: & cùm furtum fece-
rit, & fraudes, & rapinas, amabili suæ affert.
* Et iterum, diligit homo vxorem suam 25
magis quàm patrem aut matrem. * Et multi 26
dementes facti sunt propter vxores suas: &
serui facti sunt propter illas: * & multi per- 27
ierunt & iugulati sunt, & peccauerunt pro-
pter mulieres. * Et nunc credite mihi, quia 28
magnus est rex in potestate sua: quoniam
omnes regiones verentur tangere eum. * Vi- 29
debam tamen Apemen filiam Bezacis, miri-
fici concubinam regis, sedentem iuxta re-
gem ad dexteram, * & auferentem diadema 30
de capite eius, & imponentem sibi, & palmis
cædebat regem de sinistra manu. * Et super 31
hæc aperto ore intuebatur eam: & si arrise-
rit ei, ridet. nam si indignata ei fuerit, blan-
ditur, donec reconcilietur in gratiam. * O 32
viri, cur non sunt fortiores mulieres? Ma-
gna est terra, & excelsum est cælum: quia
ista agit? * Et tunc rex, & purpurati in- 33
tuebantur in alterutrum. Et inchoauit lo-
qui de veritate. * O viri, nónne fortes sunt 34
mulieres? Magna est terra, & excelsum
est cælum: & velox cursus solis conuer-
tit in gyro cælum in locum suum in vna
die. * Nónne magnificus est qui hæc facit, & 35
veritas magna, & fortior præ omnibus? * Om- 36
nis terra veritatem inuocat, cęlum etiam ip-
sam benedicit, & omnia opera mouentur, &
tremunt eam, & non est cum ea quicquam
iniquum. * Vinum iniquum, iniquus rex, in- 37
iquæ mulieres, iniqui omnes filij hominum,
& iniqua illorū omnia opera, & non est in ip-
38 sis veritas, & in sua iniquitate peribunt: * &
veritas manet & inualescit in æternum, &
39 viuit, & obtinet in sæcula sæculorum. * Nec
est apud eam accipere personas, neque dif-
ferentias: sed quæ iusta sunt facit omnibus,
iniustis ac malignis, & omnes benignantur
40 in operibus eius. * Et non est in iudicio eius
iniquum, sed fortitudo, & regnum, & pote-
stas & maiestas omnium æuorum. Benedi-
41 ctus Deus veritatis. * Et desiit loquendo. Et
omnes populi clamauerunt, & dixerunt, Ma-
42 gna est veritas, & præualet. * Tunc rex ait
illi, Pete, si quid vis amplius, quàm quæ scri-
pta sunt, & dabo tibi, secundùm quod in-
uentus es sapientior proximis, & proximus
mihi sedebis, & cognatus meus vocaberis.
43 * Tunc ait regi, Memor esto voti tui, quod
vouisti, ædificare Ierusalem, in die qua re-
44 gnum accepisti: * & omnia vasa quæ acce-
pta sunt ex Ierusalem, remittere, quæ separa-
uit Cyrus, quando mactauit Babyloniam, &
45 voluit remittere ea ibi. * Et tu vouisti ædifi-
care templum quod incenderunt Idumæi,
quando exterminata est Iudæa à Chaldæis.
46 * Et nunc hoc est quod postulo Domine, &
quod peto, hoc est maiestas quod à te postu-
lo, vt facias votum quod vouisti regi cæli ex
47 ore tuo. * Tunc surgens Darius rex, oscula-
tus est illum: & scripsit epistolas ad omnes
dispensatores, & præfectos, & purpuratos, vt
deducerent eum, & eos qui cum illo erant,
48 omnes ascendentes ædificare Ierusalem. * Et
omnibus præfectis, qui erant in Syria, &
Phœnice, & Libano scripsit epistolas, vt tra-
herent ligna cedrina à Libano in Ierusalem,
49 vt ædificarent cum eis ciuitatem. * Et scri-
psit omnibus Iudæis qui ascendebant à re-
gno in Iudæam pro libertate, omnem po-
tentem, & magistratum, & præfectum non
50 superuenire ad ianuas ipsorum, * & omnem
regionem quam obtinuerant immunem esse
eis, & Idumæi relinquant castella quæ obti-
51 nent Iudæorum, * & in structuram templi
dare per singulos annos talenta viginti, vs-
52 quedum perædificaretur: * & super sacra-
rium holocaustomata vitulare quotidie, sicut
habent præceptum: alia talenta decem of-
53 ferre per singulos annos, * & omnibus qui
procedunt à Babylonia condere ciuitatem:
vt esset libertas tam ipsis quàm filiis eorum,
& omnibus sacerdotibus qui præcedunt.
54 * Scripsit autem & quantitatem, & sacram
55 stolam iussit dari, in qua deseruirent; * &
Leuitis scripsit dare præcepta, vsque in diem
qua consummabitur domus, & Ierusa-
56 lem extructur: * & omnibus custodienti-
bus ciuitatem scripsit dari et sortes & sti-
57 pendia. * Et dimisit omnia vasa quæcum-
que separauerat Cyrus à Babylonia, & om-
nia quæcumque dixit Cyrus; & ipse præ-
58 cepit fieri, & mitti Ierusalem. * Et cùm
processisset ille adolescens, eleuans faciem in
59 Ierusalem, benedixit regem cæli, * & dixit,
Abs te est victoria, & abs te est sapientia &
60 claritas. Et ego seruus tuus sum. * Bene-
dictus es qui dedisti mihi sapientiam, & ti-
bi confitebor Domine Deus patrum no-
61 strorum. * Et accepit epistolas, & profe-
ctus est in Babyloniam. Et venit, & nun-
ciauit fratribus suis omnibus qui fuerunt
62 in Babylonia: * & benedixerunt Deum pa-
trum suorum, quoniam dedit illis remis-

fionem & refrigerium, * vt ascenderent & 63
ædificarent Ierusalem, & templum vbi no-
minatum est nomen eius in ipso, & exulta-
uerunt cum musicis & lętitia diebus septem.

CAP. V.

Post hæc autem electi sunt, vt ascende- 1
rent principes pagorum per domos, & tri-
bus suas, & vxores illorum, & filij & filiæ
eorum, & serui & ancillæ ipsorum, & pe-
cora eorum. * Et Darius rex misit vnà cum 2
eis equites mille, donec deducerent eos in
Ierusalem cum pace, & cum musicis & cum
tympanis & tibijs. * & omnes fratres erant 3
ludentes, & fecit eos ascẽdere simul cum eis.
* Et hæc sunt nomina virorum, qui ascende- 4
runt per pagos suos in tribus, & in partem
principatus ipsorum. * Sacerdotes: Filij 5
Phinees, filij Aaron, Iesus filius Iosedec, Ioa-
cim filius Zorobabel filij Salathiel de domo
Dauid, ex progenie Phares, de tribu Iuda,
* qui locutus est sub Dario rege Persarum 6
sermones mirificos in secũdo anno regni ip-
sius mense Nisan primo. * Sunt autẽ hi, qui 7
ascenderunt ex Iudæa de captiuitate trans-
migrationis, quos transmigrauit Nabucho-
donosor rex Babyloniæ in Babylonem, & re-
uersus est in Ierusalem. * Et requisiuit par- 8
tem Iudææ vnusquisque in ciuitatem suam,
qui venerunt cum Zorobabel, & Iesu, Nehe-
mias, Areores, Elimeo, Emmanio, Mardo-
cheo, Beelsuro, Meehpsatochor, Olioro.
Emonia vnus de principibus eorum. * Et nu- 9
merus à gentilibus eorum, ex præpositis eo-
rum filij Phares, duo millia centum septua-
ginta duo: * filij Ares, tria millia centum 10
quinquagintaseptem: * filij Phoemo centum 11
quadragintaduo: in filiis Iesu & Ioabes,
mille trecenti duo: * filij Demu, duo millia 12
quadringenti septuaginta: filij Choraba, du-
centiquinque: filij Banica, centum sexagin-
taocto: * filij Bebeeh, quadringentitres: filij 13
Archad, quadringenti vigintiseptem: * filij 14
Cham, trigintaseptem: filij Zoroar, duo mil-
lia sexagintaseptem: filij Adin, quadrin-
genti sexaginta vnus: * filij Aderectis, cen- 15
tum octo: filij Ciaso & Zelas, centum se-
ptem: filij Azoroc, quadringenti trigintano-
uem: * filij Iedarbone, centumtrigintaduo: 16
filij Ananiæ, centum triginta: filij Asom, no-
naginta: * filij Marsar, quadringenti viginti- 17
duo: filij Zabarus, nonagintaquinque: filij
Sepolemon, centum vigintitres: * filij Nepo- 18
pas, quinquagintaquinque: filij Nechanatus,
centum quinquagintaocto: filij Cebetha-
mus, centum trigintaduo: * filij Crear, atros, 19
qui Enocadies, & Modiæ quadringenti vi-
gintitres: qui ex Gramas & Gabea, centum
viginti vnus: * qui ex Besselon, & Ceagge, 20
sexagintaquinque: qui ex Bastaro, centum
vigintiduo: * Qui ex Bechenobes, quinqua- 21
gintaquinque: filij Lipeis, centum quinqua-
gintaquinque: filij Labonis, trecenti quin-
quagintaseptem: * filij Sichem, trecenti se- 22
ptuaginta: filij Suadon, & Chomus, trecen-
ti septuagintaocto: * filij Ericus, duo millia 23
centum quadragintaquinque: filij Anaas,
trecenti septuaginta. Sacerdotes: * Filij Ied- 24
dus, filij Eu[illegible] filij Eliasib, trecenti septua-
gintaduo: filij Emerus, ducenti quinquagin-
taduo: * filij Phasurim, trecenti quinquagin- 25
taseptem: filij Caree, ducenti vigintiseptem.
* Leuitæ: Filij Iesu in Caduhel, & Banuis, & 26
Serebias, & Edias, septuagintaquattuor. om-
nis numerus à duodecimo anno, triginta
27 millia quadringenti sexagintaduo, * filij, &
filiæ, & vxores, omnis computatio, quadra-
28 ginta millia ducenti quadragintaduo. * Filij
sacerdotum, qui psallebant in templo: filij
29 Asaph, centum vigintiocto. * Ostiarij verò,
filij Esmenni, filij Aser, filij Amon, filij Accu-
ba, Topa filij Tobi, omnes centum triginta-
30 nouem. * Sacerdotes seruientes in templo:
filij Sel, filij Gaspha, filij Tobloch, filij Cariæ,
filij Su, filij Hellu, filij Labana, filij Arma-
cha, filij Acenb, filij Vtha, filij Cethæ, filij
Aggab, filij Obai, filij Anani, filij Canna,
31 filij Geddu, * filij Au, filij Radin, filij De-
sauon, filij Nachoba, filij Caseba, filij Ga-
ze, filij Ozui, filij Sinone, filij Attre, filij Ha-
sten, filij Asiana, filij Manei, filij Nasissim, fi-
lij Aceusu, filij Agista, filij Azui, filij Fauon,
32 filij Phasalon, * filij Meeda, filij Phusa, fi-
lij Caree, filij Barcus, filij Saree, filij Cousi,
33 filij Nasith, filij Agisti, filij Pedon, * Salo-
mon filij eius, filij Asophot, filij Phasida, filij
Celi, filij Dedon, filij Gadahel, filij Sephegi,
34 * filij Aggia, filij Sachareth, filij Sabathen,
filij Caroneth, filij Malsith, filij Amæ, filij
Sasus, filij Addus, filij Suba, filij Eura, fi-
lij Rahotis, filij Phasphat, filij Malmon.
35 * Omnes sacro seruientes, & pueri Salomo-
36 nis, quadringenti octogintaduo. * Hi sunt
filij qui ascenderunt à Thelmela, Telharsa:
37 principes eorum, Carmellam, & Careth: * &
non poterant edicere ciuitates suas, & pro-
genies suas, quemadmodum sint ex Israel.
Filij Dalari, filij Tubal, filij Neehodaici,
38 * ex Sacerdotibus, qui fungebantur sacerdo-
tio: & non sunt inuenti filij Obia, filij Achi-
sos, filij Addin, qui accepit vxorem ex fi-
39 liabus Phargeleu: * & vocati sunt nomine
eius, & horum quæsita est generis scriptura
in prædatura, & non est inuenta, & prohi-
40 biti sunt sacerdotio fungi. * Et dixit illis
Nehemias & Astharas, Ne participentur
sancta, donec exurgat pontifex doctus in
41 ostensionem & veritatem. * Omnis autem
Israel erat exceptis seruis & ancillis, qua-
draginta duo millia trecenti quadraginta.
42 * Serui horum & ancillæ, septem millia tre-
centi trigintaseptem. Cantores & cantatri-
43 ces, ducenti sexagintaquinque. * Cameli,
quadringenti trigintaquinque. Equi septem
millia trigintasex. Muli, ducenti millia qua-
dragintaquinque. Subiugalia, quinque mil-
44 lia vigintiquinque. * Et de præpositis ipsis
per pagos, dum venirent in templum Dei,
quod erat in Ierusalem, innouare & suscitare
templum in loco suo, secundùm suam virtu-
45 tem: * Et dari in templum thesaurum ope-
rum sacrum auri mnas duodecim millia,
& mnas argenti quinque millia, & stolas sa-
46 cerdotales centum. * Et habitauerunt Sa-
cerdotes & Leuitæ, & qui exierant de plebe
in Ierusalem & in regione, & sacri canto-
res, & ostiarij, & omnis Israel in regionibus
47 suis. * Instante autem septimo mense,
cumque essent filij Israel vnusquisque in suis
rebus, conuenerunt vnanimes in atrium,
48 quod erat ante ianuam Orientalem. * Et
stantes Iesus filius Iosedec, & fratres eius
sacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel, &
49 huius fratres, parauerunt altare, * vt offerrent
super illud holocautomata, secundùm quæ

n libro Moyſi hominis Dei ſcripta ſunt.
* Et conuenerunt ibi ex aliis nationibus 50
terræ, & erexerunt ſacrarium in loco ſuo om-
nes gentes terræ, & offerebant hoſtias, & ho-
locautomata Domino matutina. * Et ege- 51
runt ſcenopegiam, & diem ſolennem, ſicut
præceptum eſt in lege: & ſacrificia quoti-
die, ſicut oportebat: * & poſt hæc oblatio- 52
nes inſtitutas, & hoſtias ſabbathorum, &
neomeniarum, & dierum ſolennium om-
nium ſanctificatorum. * Et quotquot voue- 53
bant Domino à neomenia ſeptimi menſis,
cœperunt hoſtias offerre Deo, & templum
Domini nondum erat ædificatum. * Et de- 54
derunt pecuniam lapidariis & fabris, & po-
tum & pabula cum gaudio. * Et dederunt 55
carra Sidoniis, & Tyriis, vt tranſueherent
illis de Libano trabes cedrinas, & facerent
rates in Ioppe portu, ſecundùm decretum
quod ſcriptum erat eis à Cyro rege Perſa-
rum. * Et in ſecundo anno venientes in tem- 56
plum Dei in Ieruſalem, menſe ſecundo in-
choauit Zorobabel filius Salathiel, & Ioſue
filius Ioſedec, & fratres ipſorum, & ſacer-
dotes & Leuitæ, & omnes qui venerant de
captiuitate in Ieruſalem: * & fundauerunt 57
templum Dei nouilunio ſecundi menſis ſe-
cundi anni cùm veniſſent in Iudæam & Ie-
ruſalem. * Et ſtatuerunt Leuitas à viginti 58
annis, ſuper opera Domini: & ſtetit Ieſus &
filius eius, & fratres omnes Leuitæ conſpi-
rantes, & executores legis, facientes opera in
domo Domini. * Et ſteterunt ſacerdotes ha- 59
bentes ſtolas cũ tubis: & Leuitæ filij Aſaph,
habentes cymbala, * collaudantes Domi- 60
num, & benedicentes ſecundùm Dauid re-
gem Iſrael. * & cantabant canticum Domino, 61
quoniam dulcedo eius, & honor in ſæcula
ſuper omnem Iſrael. * Et omnis populus tuba 62
cecinerunt, & proclamauerunt voce magna,
collaudantes Dominum in ſuſcitatione do-
mus Domini. * Et venerũt ex ſacerdotibus & 63
Leuitis, & præſidentibus ſecũdùm pagos ſe-
nioribus, qui viderant priſtinam domum: * & 64
ad huius ædificationem cum clamore &
planctu magno, & multi cum tubis & gaudio
magno: * in tantum vt populus non audiret 65
tubas propter planctum populi. Turba enim
erat tubis canens magnificè, ita vt longè au-
diretur. * Et audierunt inimici tribus Iudæ, 66
& Beniamin, & venerunt ſcire quæ eſſet vox
tubarum. * Et cognouerunt quoniam qui erãt 67
ex captiuitate, ædificant templum Domino
Deo Iſrael. * Et accedentes ad Zorobabel & 68
Ieſum, præpoſitos pagorum, dixerunt eis,
Aedificabimus vnà vobiſcum: * Similiter 69
enim audiuimus Dominum veſtrum, & ipſi
pariter incedimus à diebus Asbazareth regis
Aſſyriorũ, qui tranſmigrauit nos huc. * Et di- 70
xit illis Zorobabel, & Ieſus, & principes pa-
gorum Iſrael, * Non eſt nobis & vobis ædifi- 71
care domum Dei noſtri. nos enim ſoli ædi-
ficabimus Domino Iſrael ſecundùm ea quæ
præcepit nobis Cyrus rex Perſarum. * Gentes 72
autem terræ incumbentes his qui ſunt in
Iudæa, & leuantes opus ædificationis & in-
ſidias, & populos adducentes prohibebant
eos ædificare, * & aggreſſuras exercentes 73
impedierunt, ne conſummaretur ædificium
omni tempore vitæ Cyri regis, & protraxe-
runt ſtructuram per biennium vſque ad Da-
rij regnum.

CAP. VI.

1 IN ſecundo autem anno regni Darij pro-
phetauit Aggæus & Zacharias filius Ad-
dii prophetæ apud Iudæam & Ieruſalem in
2 nomine Dei Iſrael ſuper eos. * Tunc ſtans
Zorobabel filius Salathiel, & Ieſus filius
Ioſedec, inchoauerunt ædificare domum
3 Domini, quæ eſt in Ieruſalem: * cùm adeſſent
eis prophetæ Domini, & adiuuarent eos. In
ipſo tempore venit ad illos Siſennes ſubre-
gulus Syriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanes,
4 & ſodales eius, * & dixerunt eis, Quo præ-
cipiente vobis domum hanc ædificatis, &
tectum iſtud, & alia omnia perficitis? & qui
5 ſunt ſtructores qui hæc ædificant? * Et ha-
buerunt gratiam viſitatione facta ſuper eos,
qui erãt ex captiuitate à Domino ſeniores
6 Iudæorum. * & non ſunt impediti ædificare,
donec ſignificaretur Dario de omnibus iſtis,
7 & reſponſum acciperetur. * Exemplum
epiſtolæ, quam miſerunt Dario. SISEN-
NES ſubregulus Syriæ, & Phœnicis, & Sa-
trabuzanes, & ſodales eius in Syria, & Phœ-
8 nice præſides, regi Dario ſalutem. * Omnia
nota ſint domino regi, quòd cùm veniſſe-
mus in regionem Iudææ, & introiſſemus in
Ieruſalem, inuenimus ædificantes domum
9 Dei magnam: * & templum ex lapidibus po-
litis, & magnis & pretioſis materiis in pa-
10 rietibus, * & opera illa inſtanter fieri, & ſuf-
fragare, & proſperare in manibus eorum, &
in omni gloria, quàm diligentiſſimè perfici.
11 * Tunc interrogauimus ſeniores, dicentes,
Quo permittente vobis ædificatis domum
12 iſtam, & opera hæc fundatis? * Ideo autem
interrogauimus eos, vt notum faceremus ti-
bi homines & præpoſitos, & nominum ſcri-
pturam præpoſitorum poſtulauimus illos.
13 * At illi reſponderunt nobis, dicentes, Nos
ſumus ſerui Domini, qui fecit cælum & ter-
14 ram, * & ædificabatur hæc domus ante an-
nos iſtos multos à rege Iſrael magno & for-
15 tiſſimo, & conſummata eſt. * Et quoniam
patres noſtri exacerbantes erant & pecca-
uerunt in Deum Iſrael, tradidit eos in ma-
nus Nabuchodonoſor regis Babyloniæ, regis
16 Chaldæorum, * & domum iſtam demo-
lientes incenderunt, & populum captiuum
17 duxerunt in Babylonem. * In primo anno
regnante Cyro rege Babyloniæ, ſcripſit Cy-
18 rus rex domum hanc ædificare, * & illa ſa-
cra vaſa aurea & argentea quæ extulerat
Nabuchodonoſor de domo quæ eſt in Ie-
ruſalem, & conſecrauerat ea in ſuo templo,
rurſus protulit ea Cyrus rex de templo quod
erat in Babylonia, & tradita ſunt Zoroba-
19 bel & Salmanaſaro ſubregulo: * Et præce-
ptum eſt eis vt offerrent hæc vaſa, & repo-
nerent in templo quod erat in Ieruſalem, &
ipſum templum Dei ædificare in loco ſuo.
20 * Tunc Salmanaſarus ſubiecit fundamenta
domus Domini, quæ eſt in Ieruſalem & ex-
inde vſque nunc ædificatur, & non accepit
21 conſummationem. * Nunc ergo ſi iudicatur
à te ô rex, perquiratur in regalibus biblio-
thecis Cyri regis, quæ ſunt in Babylonia,
22 * & ſi inuentum fuerit conſilio Cyri regis
cœptam eſſe ſtructuram domus Domini, quæ
eſt in Ieruſalem, & iudicatur à Domino re-
23 ge noſtro, ſcribat de his nobis. * Tunc Da-
rius rex præcepit inquiri in bibliothecis: &
inuentus eſt in Ecbathanis oppido, quod eſt

in me-

in media regione locus vnus, in quo scripta
erant ista. : * ANNO primo regnante 24
Cyro, rex Cyrus præcepit domum Domini
quæ est in Ierusalem ædificare, vbi incende-
bant igni assiduo, * cuius altitudo sit cubi- 25
torum decem, & latitudo cubitorum sexa-
ginta, quadratum lapidibus politis tribus, &
meniano ligneo eiusdem regionis, & me-
niano vno nouo, & impendia dari de domo
Cyri regis: * & sacra vasa domus Domini 26
tam aurea quàm argentea, quæ extulit Na-
buchodonosor in domū Domini, quæ est in
Ierusalem, vbi erant posita, vt ponantur il-
lic: * & præcepit curam agere Sisennem 27
subregulum Syriæ, & Phœnicis, & Satrabu-
zanē, & sodales eius, & qui ordinati erant in
Syria & Phœnice præsides, vt abstinerent se
ab eodem loco. * Et ego quoque præcepi eo 28
totum ædificare: & prospexi, vt adiuuent
eos qui sunt ex captiuitate Iudæorum, do-
nec consummetur templum ædis Domini:
* & à vexatione tributorum Cœlesyriæ & 29
Phœnicis, diligenter quantitatem dari his
hominibus ad sacrificium Domini, Zoroba-
bel præfecto, ad tauros, & arietes, & agnos,
* similiter autem & frumentum, & sal, & vi- 30
num, & oleum instanter per singulos annos,
prout sacerdotes qui sunt in Ierusalem, di-
ctauerunt consumi quotidie sine vlla dilatio-
ne, * vt offerantur libationes summo Deo 31
pro rege & pueris eius, & orent pro ipsorum
vita: * & denuncietur, vt quicumque trans- 32
gressi fuerint aliquid ex his quę scripta sunt,
aut spreuerint, accipiatur lignum de suis
propriis, & suspendantur, & bona ipsorum
regi ascribantur. * Propterea & Dominus, 33
cuius nomen inuocatum est ibi, exterminet
omnem regem & gentem, qui manum suam
extenderit prohibere, aut malè tractare do-
mum Domini illam quæ est in Ierusalem.
* Ego Darius rex decreui quàm diligentissi- 34
mè secundùm hæc fieri.

CAP. VII.

TVnc Sisennes subregulus Cœlesyriæ, 1
& Phœnicis, & Satrabuzanes, & so-
dales obsecuti his, quæ à Dario rege erant
decreta, * insistebant sacrosanctis operi- 2
bus diligentissimè, cooperantes cum senio-
ribus Iudæorum principibus Syriæ. * & 3
prosperata sunt sacrosancta opera prophetan-
tibus Aggæo & Zacharia prophetis. * Et 4
consummauerunt omnia per præceptum
Domini Dei Israel, & ex consilio Cyri, &
Darij, & Artaxerxis regis Persarum. * Et 5
consummata est domus nostra vsque ad ter-
tiam & vigesimam diem mensis Adar, sexto
anno Darij regis. * Et fecerunt filij Israel & 6
sacerdotes & Leuitæ, & ceteri qui erant ex
captiuitate, qui appositi sunt secundùm ea
quæ scripta sunt in libro Moysi. * Et obtu- 7
lerunt in dedicationem templi Domini tau-
ros centum, arietes ducentos, agnos qua-
dringentos, * & hœdos pro peccatis vniuersi 8
Israel, duodecim, secundùm numerum tri-
buum Israel. * Et steterunt sacerdotes & Le- 9
uitæ amicti stolis per tribus super omnia
opera Domini Dei Israel secundum librum
Moysi, & ostiarij per singulas ianuas. * Et 10
egerunt filij Israel cum his qui erant ex ca-
ptiuitate, illud Phase quartadecima luna
mensis primi, quando sanctificati sunt sa-
cerdotes & Leuitæ. * Omnes filij captiuita- 11
tis non sunt simul sanctificati, quia Leuitæ
12 omnes simul sanctificati sunt. * Et immo-
lauerunt Phase vniuersi filij captiuitatis, &
fratribus suis sacerdotibus, & sibimetipsis.
13 * Et manducauerunt filij Israel, qui erant
ex captiuitate omnes qui remanserant ab
omnibus execrationibus gentium terræ
14 quærentes Dominum, * & celebrauerunt
diem festum azymorum septem diebus epu-
15 lantes in conspectu Domini, * quoniam
conuertit consilium regis Assyriorum in
eos, confortare manus eorum ad opera Do-
mini Dei Israel.

CAP. VIII.

1 ET post hunc regnante Artaxerxe Persa-
rum rege, accessit Esdras filius Azariæ,
2 filij Helciæ, filij Solome, * filij Sadoc, filij
Achitob, filij Ameri, filij Azahel, filij Bocci,
filij Abisue, filij Phinees, filij Eleazari, filij
3 Aaron primi sacerdotis: * hic Esdras a-
scendit de Babylonia, cùm esset scriba & in-
geniosus in lege Moysi, quæ data est à Do-
4 mino Deo Israel docere & facere. * Et dedit
ei rex gloriam, quòd inuenisset gratiam in
omni dignitate & desiderio in conspectu
5 eius. * Et ascenderunt simul cum ipso ex fi-
lijs Israel, & sacerdotibus & Leuitis, & sacris
cantoribus templi, & ostiarijs, & seruis tem-
6 pli in Ierusalem. * Anno septimo regnante
Artaxerxe, in quinto mense, hic annus se-
ptimus est regni, exeuntes de Babylonia no-
7 uilunio quinti mensis, * venerunt Ierosoly-
mam iuxta præceptum illius secundùm pro-
speritatem itineris à Domino ipsorum da-
8 tam eis. * In his enim Esdras magnam disci-
plinam obtinebat, ne prætermitteret quid-
quam eorum, quæ essent ex lege Domini &
præceptis, & docendo vniuersum Israel om-
9 nem iustitiam & iudicium. * Accedentes au-
tem, qui scribebant scripta Artaxerxis regis
tradiderunt scriptum quod obuenerat ab
Artaxerxe rege ad Esdram sacerdotem, &
lectorem legis Domini, cuius exemplum
10 subiectum est. * REX Artaxerxes Esdræ
sacerdoti, & lectori legis Domini salutem.
11 * Humanior ego iudicans in beneficiis, præ-
cepi eis qui desiderant ex gente Iudæorum,
sua sponte, & ex sacerdotibus & Leuitis, qui
sunt in regno meo, comitari tecū in Ierusa-
12 lem. * Si qui ergo cupiūt ire tecū, conueniāt,
& proficiscantur sicut placuit mihi & se-
13 ptem amicis meis consiliarijs, * vt visitent
ea quæ aguntur secundùm Iudæam & Ieru-
salem, obseruantes sicut habes in lege Do-
14 mini, * & ferant munera Domino Deo Is-
rael, quæ voui ego & amici Ierusalem, &
omne aurum & argentum, quod inuentum
fuerit in regione Babyloniæ Domino in Ie-
15 rusalem cum illo, * quod est donatum pro
ipsa gente in templum Domini eorum quod
est in Ierusalem: vt colligatur hoc aurum &
argentum ad tauros, & arietes, & agnos, &
16 hœdos, & quæ his sunt congruentia, * vt of-
ferant hostias Domino super altare Domini
17 ipsorum quod est in Ierusalem. * Et omnia
quæcumque volueris cum fratribus tuis fa-
cere auro & argento, perfice pro voluntate
tua secundùm præceptum Domini Dei tui:
18 * & sacrosancta vasa, quæ data sunt tibi ad
opera domus Domini Dei tui, quæ est in
19 Ierusalem: * & cętera quæcumque tibi sub-
uenerint ad opera templi Dei tui, dabis de

regali gazophylacio: * cùm volueris cum fra- 20
tribus tuis facere auro & argento, perfice se-
cundùm voluntatem Domini. * Et ego qui- 21
dem rex Artaxerxes præcepi custodibus the-
saurorum Syriæ & Phœnicis, vt quæcum-
que scripserit Esdras sacerdos, & lector legis
Domini, diligenter detur ei vsque ad argen-
ti talenta centum, similiter & auri: * & vs- 22
que ad frumenti modios centum, & vini am-
phoras centum, & alia quæcumque abun-
dant sine taxatione. * Omnia secundùm le- 23
gem Dei fiât Deo altissimo, ne fortè exurgat
ira in regno regis, & filij, & filiorum eius.
* Vobis autem dicitur, vt omnibus sacerdo- 24
tibus & Leuitis, & sacris cantoribus, & ser-
uis templi, & scribis templi huius, * nul- 25
lum tributum, neque vlla alia indictio ir-
rogetur, nec habeat quisquam potestatẽ ob-
iicere eis quicquam. * Tu autem Esdra se- 26
cundùm sapientiam Dei constitue iudices &
arbitros in tota Syria, & Phœnice: & omnes
qui legem Dei tui non nouerunt, doce: * vt 27
quotquot transgressi fuerint legem, diligen-
ter plectantur siue morte, siue cruciatu, siue
etiam pecuniæ mulctatione vel abductione.
* Et dixit Esdras scriba: Benedictus Deus 28
patrum nostrorum, qui dedit hanc volunta-
tem in cor regis, clarificare domum suam,
quę est in Ierusalem, * & me honorificauit in 29
conspectu regis & consiliariorum, & amico-
rum, & purpuratorum eius. * & ego constans 30
animo factus sum secundùm opitulationem
Domini Dei mei, & congregaui ex Israel vi-
ros, vt simul ascenderent mecum. * Et hi 31
sunt præpositi secundùm suas patrias, &
principatus portionales eorum qui mecum
ascenderunt de Babylonia in regno Arta-
xerxis. * Et ex filiis Phares, Gersomus: ex 32
filiis Siemarith, Amenus: filiorum Dauid,
Acchus filius Seccilia: * ex filijs Phares Za- 33
charias, & cum eo reuersi sunt viri censum
quinquaginta: * ex filiis ductoris Moabilio- 34
nis Zaræi, & cum ipso viri docenti quinqua-
ginta: * ex filiis Zachues, Iechonias Zecho- 35
lei, & cum ipso viri ducenti quinquaginta.
* ex filiis Sala, Maasias Gotholiæ, & cum ip- 36
so viri septuaginta: * ex filiis Saphatiæ, Za- 37
rias Micheli, & cum ipso viri octoginta: * ex 38
filiis Iob, Abdias Icheli, & cum ipso viri du-
centi duodecim: * ex filiis Baniæ, Salimoth, 39
filius Iosaphiæ, & cum ipso viri centum sex
aginta: * ex filiis Beer, Zacharias Bebei, & 40
cum ipso viri ducenti octo: * ex filiis Ezead, 41
Ioannes Ecectau, & cum ipso viri cẽtum de-
cem: * ex filiis Adonicam ipsis postremis, & 42
hæc sunt nomina eorum, Eliphalam filius
Gebel, & Semeias, & cum ipso viri septua-
ginta. * Et congregaui eos ad fluuium qui 43
dicitur Thia, & metati sumus illic triduo,
& recognoui eos. * Et ex filiis sacerdotum 44
& Leuitarum non inueni illic. * Et misi ad 45
Eleazarum, & Eccelon, & Masman, & Malo-
ban, & Enaathan, & Samea, & Ioribum, Na-
than, Enuagam, Zachariam, & Mosolamum
ipsos ductores & peritos: * & dixi eis vt 46
venirent ad Loddeum, qui erat apud locum
gazophylacij. * Et mandaui eis vt dicerent 47
Loddeo, & fratribus eius, & illis qui erant in
gazophylacio, vt mitterent nobis eos qui sa-
cerdotio fungerentur in domo Domini Dei
nostri: * & adduxerunt nobis secundùm ma- 48
num validam Domini Dei nostri viros peri-

tos: ex filiis Moholi, filij Leui, filij Israel, Se-
bebian, & filios & fratres, qui erant decem
49 & octo: * Asbiam, & Amin ex filiis filio-
rum Chananæi, & filij eorum viri viginti.
50 * Et ex his qui templo seruiebant, quos de-
dit Dauid, & ipsi principes ad operationem
Leuitis templo seruientium ducenti viginti.
51 Omnia nomina significata sunt in scri-
pturis. * Et voui illic ieiunium iuuenibus in
in conspectu Dei, vt quærerem ab eo bo-
num iter nobis, & qui nobiscum erant, &
52 filiis, & pecoribus propter insidias. * Erubui
enim petere à rege pedites & equites in co-
mitatu, tutelæ gratia, contra aduersarios
53 nostros. * Diximus enim regi, quoniam vir-
tus Domini erit cum eis qui inquirunt eum
54 in omni affectu. * Et iterum deprecati su-
mus Dominum Deum nostrum secundùm
hæc: quem & propitium habuimus, & com-
55 potes facti sumus Deo nostro. * Et separaui
ex plebis præpositis, & sacerdotibus templi
viros duodecim, & Sedebiam, & Asannam, &
cum eis ex fratribus eorum viros decem:
56 * Et appendi eis aurum & argentum & va-
sa sacerdotalia domus Dei nostri, quæ dona-
uerat rex, & consiliarij eius, & principes, &
57 omnis Israel. * Et cùm appendissem, tra-
didi argenti talenta centum quinquaginta,
& vasa argentea talentorum centum, & au-
58 ri talenta centum, * & vasorum aureorum
septies viginti, & vasa ærea de bono æra-
mento splendentia, duodecim, auri speciem
59 reddentia. * & dixi eis: Et vos sancti estis
Domino, & vasa sunt sancta, & aurum, &
argentum votum est Domino Deo patrum
60 nostrorum. * Vigilate & custodite, donec
tradatis ex plebis præpositis, & sacerdotibus
& Leuitis, & principibus ciuitatum Israel in
Ierusalem, in pastophorio domus Dei nostri.
61 * Et hi qui susceperunt sacerdotes & Leui-
tæ aurum & argentum & vasa, intulerunt in
62 Ierusalem in templum Domini. * Et promo-
uimus à fluuio Thia, die duodecima mensis
primi, vsquequo introiuimus in Ierusalem.
63 * Et cùm factus fuisset tertius dies, quarta
autem die ponderatum aurum, & argentum
traditum est in domo Domini Dei nostri,
64 Marimoth filio Iori sacerdoti: * & cum ipso
erat Eleazar filius Phinees: & erant cum ip-
sis Iosadus filius Iesu, & Medias, & Banni fi-
lius Leuitæ ad numerum, & ad pondus vni-
65 uersa. * Et scriptum est pondus ipsorum ea-
66 dem hora. * Qui autem venerunt ex captiui-
tate, obtulerunt sacrificium Domino Deo
Israel, tauros duodecim pro omni Israel, arie-
67 tes octogintasex, * agnos septuagintaduos,
hircos pro peccato duodecim, & pro salute
vaccas duodecim, omnia in sacrificium Do-
68 mini. * Et relegerũt præcepta regis regalibus
dispensatoribus, & subregulis Cœlesyriæ, &
Phœnicis: & honorificauerunt gentem, &
69 templum Domini. * Et consummatis his,
accesserunt ad me præpositi, dicentes: Non
segregauerunt genus Israel, & principes, &
70 sacerdotes, & Leuitæ, * & alienigenæ gentes
& nationes terræ immonditias suas a Cha-
nanæis, & Hethęis, & Pherezæis, & Iebuzęis,
71 & Moabitis, & Aegyptiis, & Idumæis. * con-
iuncti enim sunt filiabus eorum & ipsi, &
filij eorum. & mistum est semen sanctum
alienigenis gentibus terræ: & participes
erant præpositi, & magistratus iniquitatis

eius

eius ab initio ipsius regni. * Et mox vt audi- 72
ui ista, conscidi vestimenta & sacram tuni-
cam: & lacerans capillos capitis, & barbam,
sedi dolens & mœstus. * Et conuenerunt 73
quotquot tunc mouebantur in verbo Domi-
ni Dei Israel, ad me lugentem super iniqui-
tatem istam, & sedebam tristis vsque ad sa-
crificium vespertinum. * Et consurgens à ie- 74
iunio, conscissa habens vestimenta & sacram
tunicam, ingeniculans, & extendens manus
ad Dominum, * dicebam: Domine confu- 75
sus sum, & reueritus sum ante faciem tuam.
* Peccata enim nostra multiplicata sunt su- 76
per capita nostra, & iniquitates nostræ exal-
tatæ sunt vsque ad cœlum. * Quoniam à 77
temporibus patrum nostrorum sumus in ma-
gno peccato vsque ad diem hunc. * Et pro- 78
pter peccata nostra, & patrum nostrorum
sumus traditi cum fratribus nostris, & cum
sacerdotibus nostris, regibus terræ in gla-
dium & captiuitatem, & deprædationem
cum confusione vsque in hodiernum diem.
* Et nunc quantum est hoc quod contigit 79
nobis misericordia abs te Domine Deus, &
relinque nobis radicem, & nomen in locum
sanctificationis tuæ, * detegere luminare no- 80
strum in domo Domini Dei nostri, dare no-
bis cibum in omni tempore seruitutis no-
stræ. * Et cùm seruiremus, non fuimus de- 81
relicti à Domino Deo nostro; sed constituit
nos in gratia, ponens nobis reges Persarum
dare cibum, * & clarificare templum Do- 82
mini Dei nostri, & ædificare deserta Sion,
dare nobis stabilitatem in Iudæa, & Ierusa-
lem. * Et nunc quid dicimus Domine haben- 83
tes hæc? Trãsgressi enim sumus præcepta tua,
quæ dedisti in manus puerorum tuorum
prophetarum, * dicens: Quoniam terra, in 84
quam introistis possidere hæreditatem eius,
terra polluta est coinquinationibus alienige-
narum terræ, & immunditiæ illorum reple-
uerunt eam totam immunditia sua. * Et 85
nunc filias vestras non coniungetis filiis eo-
rum, & filias eorum non accipietis filiis ve-
stris, * & non inquiretis pacem habere cum 86
illis omni tempore, vt inualescentes mandu-
cetis optima terræ, & hæreditatem distri-
buatis filiis vestris vsque in æuum. * Et quę 87
contingunt nobis, omnia fiunt propter opera
nostra maligna, & magna peccata nostra.
* Et dedisti nobis talem radicem, & rursum 88
reuersi sumus transgredi legitima tua, vt
commisceremur immunditiæ alienigena-
rum gentium terræ huius. * Nónne irasce- 89
ris nobis perdere nos, quoadvsque non relin-
quatur radix & nomen nostrum? * Domine 90
Deus Israel verax es. Derelicta est enim radix
vsque in hodiernum diem. * Ecce, nunc su- 91
mus in conspectu tuo in iniquitatibus no-
stris. Non est enim adhuc stare ante te in his.
* Et cù adorando confiteretur Esdras, flens, 92
humi prostratus ante templum, congregata
sunt ante eum ex Ierusalem turma magna
valde, viri, & mulieres, & iuuenes, & iuuen-
culæ. Fletus enim erat magnus in ipsa multi-
tudine. * Et cùm clamasset, Iechonias Iehelí 93
ex filiis Israel, dixit Esdræ: Nos in Domi-
num peccauimus, quòd collocauimus nobis
in matrimonium mulieres alienigenas ex
gentibus terræ. * Et nunc es super omnem If- 94
rael. In his ergo sit iusiurandum à Domino
expellere omnes vxores nostras quæ ex alie-

95 nigenis sunt cum filiis earum. * Sicut tibi
decretum est à maioribus secundùm legẽ Do-
96 mini exurgens explica. * Ad te enim spectat
negocium, & nos tecum sumus: viriliter fac.
97 * Et exurgens Esdras adiurauit principes sa-
cerdotum & Leuitis, & omnem Israel face-
se secundùm hæc, & iurauerunt.

CAP. IX.

1 ET exurgens Esdras ab ante atrium tem-
pli, abijt in pastophorium Ionathæ fi-
2 lij Nasabi, * & hospitatus illic non gusta-
uit panem, nec aquam bibit super iniqui-
3 tatem multitudinis. * Et facta est prædi-
catio in omni Iudæa, & in Ierusalem omni-
bus qui erant ex captiuitate in Ierusalem
4 congregati, * vt quicumque non occurreret
biduo, vel triduo dici secundùm iudicium
assidentium seniorum, tollerentur facul-
tates sue, & ipse alienus iudicaretur à mul-
5 titudine captiuitatis. * Et congregati sunt
omnes qui erant ex tribu Iuda, & Beniamin
in tribus diebus in Ierusalem. hic mensis est
6 nonus, dies mensis vicesimus. * Et sedit
omnis multitudo in area templi trementes,
7 propter hyemem præsentem. * Et exurgens
Esdras, dixit illis: Vos iniquè fecistis col-
locantes vobis in matrimonium vxores alie-
8 nigenas, vt adderetis ad peccata Israel. * Et
nunc date confessionem, & magnificen-
9 tiam Domino Deo patrum nostrorum. * &
perficite voluntatem ipsius, & discedite à
gentibus terræ, & ab vxoribus alienigenis.
10 * Et clamauit omnis multitudo, & dixe-
runt voce magna: Sicut dixisti, faciemus.
11 * Sed quoniam multitudo magna est, & tem-
pus hybernum, & non possumus insubsidiati
stare: & hoc opus non est nobis vnius diei,
neque bidui: multum enim in his peccaui-
12 mus: * stent præpositi multitudinis, & om-
nes qui nobiscum inhabitant, & quotquot
13 habent vxores apud se alienigenas, * & assi-
stant accepto tẽpore ex omni loco presbyte-
ri, & iudices vsquequo soluant iram Domini
14 negotij huius. * Ionathas autem filius Ezeli,
& Ozias thecam susceperunt secundùm hęc:
& Bosoramus, & Leuis, & Sabbathæus simul
15 cooperati sunt cum illis. * Et steterunt se-
cundùm hæc omnia vniuersi qui erant ex ca-
16 ptiuitate. * Et elegit sibi viros Esdras sa-
cerdos principes magnos de patribus eorum
secundùm nomina: & consederunt noui-
lunio mensis decimi examinare negotium
17 istud. * Et determinatum est de viris qui
habebant vxores alienigenas, vsque ad neo-
18 meniam primi mensis: * & inuenti sunt ex
sacerdotibus permisti qui habebant alienige-
19 nas vxores. * Ex filiis Iesu filij Iosedec, &
fratribus eius: Maseas, & Eliozerus, & Iori-
20 bus, & Ioadeus, * & iniecerunt manus vt
expellerent vxores suas: & ad litandum in
21 exorationem, arietem pro ignorantia sua. * &
ex filiis Semmeri: Maseas & Eses & Ieelech,
22 Azarias. * & ex filiis Fosere: Limosias, Hi-
smaenus, & Nathauce, Iusio, Reddus, & Thal-
23 sas. * & ex Leuitis: Iorabdus, & Semeis, &
Colius, & Calitas, & Facteas, & Coluas, &
24 Elionas. * & ex sacris cantoribus, Eliasib,
25 Zaccarus. * & ex ostiariis: Salumus, & Tol-
26 banes. * & ex Israel: ex filiis Foro, Oci, & Re-
mias, & Geddias, & Melchias, & Michelus,
27 Eleazarus, & Iammebias, & Bannas. * & ex
filiis Iolamao: Chamas, & Zacharias, & Iez-

telus,& Ioddius, & Erimoth, & Helias. * & 28
ex filiis Zathoim: Eliadas,& Liasumus, Zo-
chias, & Larimoth,& Zabdis, & Tebedias.
*& ex filiis Zebes: Ioanoes,& Amanias, & 29
Zabdias, & Emeus. * & ex filiis Banni: 30
Olamus,& Maluchus,& Ieddeus,& Iasob,&
Arabus, & Ierimoth. * & ex filiis Addin: 31
Naathus,& Moosias, & Caleus, & Raanas,
Maaseas,Mathathias,& Besel,& Bonnus,&
Manasses. * & ex filiis Nuae: Noneas, & 32
Ascas,& Melchiai,& Sameas, & Simō, Ben-
iamin,& Malchus, & Marras. * & ex filiis 33
Asom: Carianeus,Mathathias,& Bannus, &
Eliphalach, & Manasses,& Semei. * & ex fi- 34
liis Bani: Ieremias,& Moadias,& Abramus,
& Iohel,& Baneas,& Pelias,& Ionas,& Ma-
rimoth, & Eliasib,& Mathaneus, & Eliasis,
& Orizas,& Dielus, & Semedius, & Zam-
bris, & Iosephus. * & ex filiis Nobei: Idelus 35
& Mathathias, & Sabadus,& Zecheda,Sed-
mi,& Iesset,Baneas. * omnes isti commixe- 36
runt sibi vxores alienigenas, & dimiserunt
eas cum filiis. * Et inhabitauerunt sacerdo- 37
tes & Leuitæ: & qui erant ex Israel in Ierusa-
lem,& in tota vna regione nouilunio mensis
septimi. Et erant filij Israel in commoratio-
nibus suis. * Et congregata est omnis multi- 38
tudo simul in aream, quæ est ab oriente por-
tæ sacræ: * & dixerūt Esdræ pontifici & lecto- 39
ri, vt afferret legem Moysi, quæ tradita est à
Domino Deo Israel. * Et attulit Esdras pon- 40
tifex legem omni multitudini eorum à viro
vsque ad mulierem, & omnibus sacerdotibus
audire legem nouilunio mensis septimi. * Et 41
legebat in area, quæ est ante sacram por-
tam templi, à prima luce vsque ad vespe-
ram coram viris & mulieribus. Et dederunt
omnes sensum ad legem. * Et stetit Esdras 42
sacerdos, & lector legis super ligneum tri-
bunal quod fabricatum erat. * Et steterunt 43
ad eum Mathathias, & Samus, Ananias,
Azarias, Vrias, Ezechias, & Balsamus ad
dexteram: * & ad sinistram Faldeus, Mi- 44
sael, Malachias, Abusthas, Sabus, Nabadias,
& Zacharias. * Et assumpsit Esdras librum 45
coram omni multitudine: præsidebat enim
in gloria in conspectu omnium. * Et cùm 46
absoluisset legem, omnes erecti steterunt: &
benedixit Esdras Dominum Deum altissi-
mum, Deum Sabaoth omnipotentem. * Et 47
respondit omnis populus, Amen. Et eleua-
tis sursum manibus procidentes in terram,
adorauerunt Dominum. * Iesus,& Banaeus, 48
& Sarebias, & Iaddinus, & Accubus, &
Sabbathæus, & Calithes, & Azarias, & Io-
radus, & Ananias, & Philias Leuitæ. * qui 49
docebant legem Domini, & in multitudine
legebant legem Domini,& præferebant sin-
gulis eos, qui intelligebant lectionem. * Et 50
dixit Acharathes Esdræ pontifici, & lecto-
ri,& Leuitis, qui docebant multitudinem,
* dicens. Dies hic sanctus est Domino. Et 51
omnes flebant, cùm audissent legem. * Et di- 52
xit Esdras, Digressi ergo manducate pinguis-
sima quæque, & bibite dulcissima quæque,
& mittite munera his qui nō habent. * San- 53
ctus enim est hic dies Domini, & nolite mœ-
sti esse. Dominus enim clarificabit vos. * Et 54
Leuitæ denunciabant in publico omnibus,
dicentes, Dies hic sanctus est, nolite mœsti
esse. * Et abierunt omnes manducare, & bi- 55
bere, & epulari, & dare munera his qui non
habebant, vt epularentur. Magnificè enim
56 sunt exaltati verbis quibus edocti sunt. * &
congregati sunt vniuersi in Ierusalem cele-
brare lætitiam, secundùm testamentum Do-
mini Dei Israel.

LIBER ESDRAE QVARTVS.

CAPVT PRIMVM.

1 LIBER Esdræ prophetæ secundus, fi-
lij Sarei, filij Azarei, filij Helciæ, filij
Sadaniæ, filij Sadoch, filij Achitob,
2 * filij Achiæ, filij Phinees, filij Heli, filij
Ameriæ, filij Asiel, filij Marimoth, filij
Arna, filij Oziæ, filij Borith, filij Abisei, filij
3 Phinees, filij Eleazar, * filij Aaron ex tribu
Leui, qui fuit captiuus in regione Medo-
rum, in regno Artaxerxis regis Persarum.
4 * Et factum est verbum Domini ad me, di-
5 cens, * Vade, & nuncia populo meo facinora
ipsorum, & filiis eorum iniquitates, quas in
me admiserunt, vt nuncient filiis filiorum:
6 * quia peccata parentum ipsorum in illis
creuerunt. Obliti enim mei sacrificauerunt
7 diis alienis. * Nónne ego eduxi eos de ter-
ra Aegypti de domo seruitutis? Ipsi autem
irritauerunt me, & consilia mea spreuerunt.
8 * Tu autē excute comam capitis tui, & pro-
iice omnia mala super illos: quoniam non
obedierunt legi meæ. Populus autem est in-
9 disciplinatus. * Vsquequo eos sustinebo,
10 quibus tanta beneficia contuli? * Reges mul-
tos propter eos subuerti. Pharaonem cum
pueris suis, & omnem exercitum eius per-
11 cussi. * Omnes gentes à facie eorum perdi-
di, & in Oriente prouinciarum duarum po-
pulos Tyri & Sidonis dissipaui, & omnes ad-
12 uersarios eorum interfeci. * Tu verò loque-
13 re ad eos, dicēs: Hæc dicit Dominus: * Nem-
pe ego vos per mare transmeaui, & plateas
vobis initio munitas exhibui. ducem vobis
14 dedi Moysen & Aaron sacerdotem: * lucem
vobis per columnam ignis præstiti, & magna
mirabilia feci in vobis: vos autem mei obliti
15 estis, dicit Dominus. * Hæc dicit Dominus
omnipotens: Coturnix vobis in signo fuit,
castra vobis ad tutelam dedi, & illic murmu-
16 rastis: * & non triumphastis in nomine meo
de perditione inimicorum vestrorum, sed ad-
17 huc nunc vsque murmurastis. * Vbi sunt be-
neficia quæ præstiti vobis? Nónne in de-
serto cùm esuriretis, proclamastis ad me,
18 * dicentes, Vt quid nos in desertum istud
adduxisti interficere nos? melius nobis fue-
rat seruire Aegyptiis, quàm mori in deserto
19 hoc. * Ego dolui gemitus vestros, & dedi
vobis manna in escam. Panem angelorum
20 manducastis. * Nónne cùm sitiretis, petram
excidi, & fluxerunt aquæ in saturitate? pro-
21 pter æstus foliis arborum vos texi. * Diuisi
vobis terras pingues, Chananæos, & Pherez-
æos, & Philisthæos à facie vestra proieci.
quid faciam vobis adhuc: dicit Dominus?
22 * Hæc dicit Dominus omnipotens. In deser-
to cùm essetis in flumine Amorrhæo sitien-
23 tes, & blasphemantes nomen meum, * non
ignem vobis pro blasphemiis dedi, sed mit-
tens lignum in aquam, dulce feci flumen.
24 * Quid tibi faciam Iacob? Noluisti obedire

Iuda. Transferam me ad alias gentes,& da-
bo eis nomen meum, vt custodiant legiti-
ma mea. * Quoniam me dereliquistis,& ego 25
vos derelinquam. Petentibus vobis à me mi-
sericordiam, non miserebor.. * Quando in- 26
uocabitis me, ego non exaudiam vos. Ma-
culastis enim manus vestras sanguine, & pe-
des vestri impigri sunt ad committenda ho-
micidia. * Non quasi me dereliquistis, sed 27
vosipsos, dicit Dominus. * Hæc dicit Do- 28
minus omnipotens, Nónne ego vos rogaui,
vt pater filios, & vt mater filias, & vt nu-
trix paruulos suos, * vt essetis mihi in po- 29
pulum, & ego vobis in Deum, & vos mihi
in filios, & ego vobis in patrem? * Ita vos 30
collegi, vt gallina pullos suos sub alas suas.
Modò autem quid faciam vobis? Proiiciam
vos à facie mea. * Oblationem cùm mihi 31
attuleritis, auertam faciem meam à vo-
bis. Dies enim festos vestros, & neome-
nias & circumcisiones repudiaui. * Ego 32
misi pueros meos prophetas ad vos, quos
acceptos interfecistis, & laniastis corpora
eorum, quorum sanguinem exquiram, di-
cit Dominus. * Hæc dicit Dominus omni- 33
potens, Domus vestra deserta est: Proiiciam
vos sicut ventus stipulam, * & filij procrea- 34
tionem non facient, quoniam mandatum
meum neglexerunt, & quod malum est co-
ram me, fecerunt. * Tradam domos vestras 35
populo venienti, qui me non audientes cre-
dunt: quibus signa non ostendi, facient quæ
præcepi. * Prophetas non viderunt, & me- 36
morabuntur iniquitatum eorum. * Testor 37
populi venientis gratiam, cuius paruuli ex-
ultant cum lætitia, me non videntes oculis
carnalibus, sed spiritu credentes quæ dixi.
* Et nunc frater aspice, quæ gloria: & vi- 38
de populum venientem ab Oriente, * qui- 39
bus dabo ducatum Abraham, Isaac, &
Iacob, & Osee, & Amos, & Michææ,
& Ioel, & Abdiæ, & Ionæ, * & Nahum, 40
& Habacuc, Sophoniæ, Aggæi, Zacha-
riæ, & Malachiæ, qui & Angelus Domini
vocatus est.

CAP. II.

1 HAec dicit Dominus: Ego eduxi popu-
lum istum de seruitute, quibus man-
data dedi per pueros meos prophetas, quos
audire noluerunt, sed irrita fecerunt mea
consilia. * Mater quæ eos generauit, dicit 2
illis, Ite filij, quia ego vidua sum & de-
relicta. * Educaui vos cum lætitia, & ami- 3
si vos cum luctu & tristitia, quoniam
peccastis coram Domino Deo vestro, &
quod malum est coram eo, fecistis. * Mo- 4
dò autem quid faciam vobis? ego vidua sum
& derelicta: ite filij, & petite à Domino
misericordiam. * Ego autem te pater testem 5
inuoco super matrem filiorum, qui nolue-
runt testamentum meum seruare, * vt des 6
eis confusionem, & matrem eorum in dire-
ptionem, ne generatio eorum fiat. * Disper- 7
gantur in gentes nomina eorum, deleantur
à terra: quoniam spreuerunt sacramentum
meum. * Væ tibi Assur, qui abscondis ini- 8
quos penes te. Gens mala, memorare quid
fecerim Sodomæ & Gomorrhæ, * quorum 9
terra iacet in piceis glebis & aggeribus ci-
nerum. sic dabo eos, qui me non audie-
runt, dicit Dominus omnipotens. * Hæc di- 10
cit Dominus ad Esdram, Nuncia populo
meo, quoniam dabo eis regnum Ierusalem,
11 quod daturus eram Israel. * Et sumam mi-
hi gloriam illorum, & dabo eis tabernacu-
12 la æterna, quæ præparaueram illis. * Li-
gnum vitæ erit illis in odore vnguenti, &
13 non laborabunt, neque fatigabuntur. * Ite,
& accipietis. Rogate vobis dies paucos, vt
immorentur. Iam paratum est vobis re-
14 gnum: vigilate. * Testare cælum & terram.
Contriui enim malum, & creaui bonum,
15 quia viuo ego, dicit Dominus. * Mater am-
plectere filios tuos, educa illos cum lætitia.
Sicut columba confirma pedes eorum: quo-
16 niam te elegi, dicit Dominus. * Et resus-
citabo mortuos de locis suis, & de monu-
mentis educam illos, quoniam cognoui no-
17 men meum in Israel. * Noli timere mater fi-
liorum: quoniam te elegi, dicit Dominus.
18 * Mittam tibi adiutorium pueros meos
Isaiam & Ieremiam, ad quorum consilium
sanctificaui, & paraui tibi arbores duode-
19 cim granatas variis fructibus, * & totidem
fontes fluentes lac & mel: & montes immen-
sos septem, habentes rosam & lilium, in qui-
20 bus gaudio implebo filios tuos. * Viduam iu-
stifica, pupillo iudica, egenti da, orphanum
21 tuere, nudum vesti, * confractum & debilem
cura, claudum irridere noli, tutare mancum,
& cæcum ad visionem claritatis meæ admit-
22 te. * Senem & iuuenem intra muros tuos
23 serua: * mortuos vbi inueneris, signans com-
menda sepulchro, & dabo tibi primam sessio-
24 nem in resurrectione mea. * Pausa & quie-
sce populus meus, quia veniet requies tua.
25 * Nutrix bona nutri filios tuos, confirma
26 pedes eorum. * Seruos, quos tibi dedi, nemo
ex eis interiet: eos ego enim requiram de nu-
27 mero tuo. * Noli fatigari. Cùm enim vene-
rit dies pressuræ & angustiæ, alij plorabunt:
& tristes erunt: tu autem hilaris & copio-
28 sa eris. * Zelabunt gentes, & nil aduersus
29 te poterunt, dicit Dominus. * Manus meæ
tegent te, ne filij tui gehennam videant.
30 * Iucundare mater cum filiis tuis, quia ego
31 te eripiam, dicit Dominus. * Filios tuos
dormientes memorare, quoniam ego eos
edocam de lateribus terræ, & misericordiam
cum illis faciam, quoniam misericors sum,
32 dicit Dominus omnipotens. * Amplectere
natos tuos vsque dum venio, & præstem il-
lis misericordiam: quoniam exuberant fon-
33 tes mei, & gratia mea non deficiet. * Ego
Esdras præceptum accepi à Domino in mon-
te Oreb, vt irem ad Israel: ad quos cùm ve-
nirem, reprobauerunt me, & respuerunt
34 mandatum Domini: * Ideoque vobis dico
gentes, quæ auditis, & intelligitis, Expectate
pastorem vestrum, requiem æternitatis da-
bit vobis: quoniam in proximo est ille qui
35 in fine sæculi adueniet. * Parati estote ad
præmia regni, quia lux perpetua lucebit
36 vobis per æternitatem temporis. * Fugite
vmbram sæculi huius: accipite iucunditatem
gloriæ vestræ. Ego testor palàm saluatorem
37 meum. * Commendatum donum accipite
& iucundamini, gratias agentes ei qui vos ad
38 cælestia regna vocauit. * Surgite & state &
videte numerum signatorum in conuiuio
39 Domini. * Qui se de vmbra sæculi transtule-
runt, splendidas tunicas à Domino accepe-
40 runt. * Recipe Sion numerum tuum, & con-
clude candidatos tuos qui legem Domini

comple-

compleuerunt. * Filiorum tuorum quos 41
ortabas, plenus est numerus. Roga impe-
rium Domini vt sanctificetur populos tuus
qui vocatus est ab initio. * Ego Esdras vidi 42
in mõte Sion turbam magnam, quam nume-
rare non potui, & omnes canticis collaudа-
bant Dominum. * Et in medio eorum erat 43
iuuenis statura celsus, eminentior omnibus
illis, & singulis eorum capitibus imponebat
coronas, & magis exaltabatur: Ego autem
miraculo tenebar. * Tunc interrogaui ange- 44
lum, & dixi: Qui sunt hi, Domine? * Qui 45
respondens dixit mihi: Hi sunt qui mortа-
lem tunicam deposuerunt, & immortalem
sumpserunt, & confessi sunt nomen Dei:
Modò coronantur, & accipiunt palmas. * Et 46
dixi Angelo: Ille iuuenis, quis est, qui eis
coronas imponit, & palmas in manus tradit?
* Et respondens dixit mihi: Ipse est filius 47
Dei, quem in sæculo confessi sunt: ego au-
tem magnificare eos cœpi, qui fortiter pro
nomine Domini steterunt. * Tunc dixit mi- 48
hi Angelus: Vade, annuncia populo meo, qua-
lia & quanta mirabilia Domini Dei vidisti.

CAP. III.

ANno tricesimo ruinæ ciuitatis eram in
Babylone, & conturbatus sum super
cubiculo meo recumbens, & cogitationes
meæ ascendebant super cor meum: * quo- 2
niam vidi desertionem Sion, & abundan-
tiam eorum qui habitabant in Babylone * & 3
ventilatus est spiritus meus valde, & cœpi
loqui ad Altissimum verba timorata, * & 4
dixi: O dominator Domine, tu dixisti ab
initio, quando plantasti terram, & hoc so-
lus, & imperasti populo, * & dedisti Adam 5
corpus mortuum: sed & ipsum figmentum
manuum tuarum erat, & insufflasti in eum
spiritum vitæ, & factus est viuens coram
te: * & induxisti eum in paradiso, quem 6
plantauerat dextera tua, antequam terra
aduentaret. * Et hoic mandasti diligere viam 7
tuam, & præteriuit eam, & statim instituі-
sti in eo mortem, & in nationibus eius,
& natæ sunt gentes, & tribus, & populi,
& cognationes, quarum non est numerus.
* Et ambulauit vnaquæque gens in volun- 8
tate sua, & mira agebant coram te, &
spernebant præcepta tua. * Iterum autem 9
in tempore induxisti diluuium super inha-
bitantes sæculum, & perdidisti eos. * Et 10
factum est in vnoquoque eorum, sicut Adæ
mori, sic his diluuium. * Dereliquisti au- 11
tem vnum ex his, Noe cum domo sua, &
ex eo iustis omnes. * Et factum est cùm cœ- 12
pissent multiplicari, qui habitabant super
terram, & multiplicauerunt filios & popu-
los & gentes multas: & cœperunt iteratò
impietatem facere plus quàm priores. * Et 13
factum est cùm iniquitatem facerent coram
te, elegisti tibi virum ex his, cui nomen
erat Abraham. * Et dilexisti eum, & de- 14
monstrasti ei soli voluntatem tuam: * & dis- 15
posuisti ei testamentum æternum, & dixisti
ei vt non vnquam derelinqueres semen eius.
Et dedisti ei Isaac, & Isaac dedisti Iacob &
Esau. * Et segregasti tibi Iacob, Esau autem 16
separasti. Et factus est Iacob in multitu-
dine magna. * Et factum est cùm educeres se- 17
men eius ex Aegypto, adduxisti super mon-
tem Sina. * Et inclinasti cælos, & statuisti 18
terram, & commouisti orbem, & tremere fe-
19 cisti abyssos, & conturbasti sæculum, * &
transiit gloria tua portas quattuor ignis & ter-
ræmotus, & spiritus, & gelu, vt dares semini
Iacob legem, & generationi Israel diligen-
20 tiam. * Et non abstulisti ab eis cor mali-
21 gnum, vt faceret lex tua in eis fructum. * Cor
enim malignum baiulans primus Adam
transgressus & victus est, sed & omnes qui de
22 eo nati sunt. * Et facta est permanens infir-
mitas, & lex cum corde populi, cũ malignita-
te radicis: & discessit quod bonũ est, & man-
23 sit malignum. * Et transierunt tempora, & fi-
niti sunt anni: & suscitasti tibi seruum no-
24 mine Dauid, * & dixisti ei ædificare ciuita-
tem nominis tui, & offerre tibi in eadem
25 thus & oblationes. * Et factum est hoc annis
multis, & deliquerunt qui habitabant ciui-
26 tatem, * in omnibus facientes sicut fecit
Adam & omnes generationes eius. vtebantur
27 enim & ipsi corde maligno. * Et tradidisti
ciuitatem tuam in manibus inimicorum
28 tuorum. * Numquid meliora faciunt qui ha-
bitant Babylonem? Et propter hoc domina-
29 bitur Sion? * Factum est cùm venissem huc,
& vidissem impietates, quarum non est nu-
merus: & delinquentes multos vidit anima
mea hoc tricesimo anno, & excessit cor
30 meum: * quoniam vidi quomodo sustines
eos peccantes, & pepercisti impiè agentibus,
& perdidisti populum tuum, & conseruasti
31 inimicos tuos, & non significasti. * Nihil
memini quomodo debeat derelinqui via
hæc. Numquid meliora facit Babylon quàm
32 Sion? aut alia gens cognouit te præter Is-
rael? aut quæ tribus crediderunt testamen-
33 tis tuis, sicut Iacob? * Quarum merces non
comparuit, neque labor fructificauit. Per-
transiens enim pertransiui in gentibus, & vi-
di abundantes eas, & non memorantes man-
34 datorum tuorum. * Nunc ergo pondera in
statera nostras iniquitates, & eorum qui ha-
bitant in sæculo: & non inuenietur nomen
35 tuum, nisi in Israel. * Aut quando non pecca-
uerunt in conspectu tuo qui habitant terrã?
aut quæ gens sic obseruauit mandata tua?
36 * Hos quidem per nomina inuenies seruasse
mandata tua, gentes autem non inuenies.

CAP. IIII.

ET respondit ad me angelus, qui missus
2 est ad me, cui nomen Vriel, * & dixit
mihi, Excedens excessit cor tuum in sæculo
hoc, & comprehendere cogitas viam Altissi-
3 mi. * Et dixi: Ita Domine meus. Et respondit
mihi, & dixit: Tres vias missus sum ostende-
re tibi, & tres similitudines proponere co-
4 ram te. * de quibus mihi si renuntiaueris
vnam ex his, & ego tibi demonstrabo viam,
quam desideras videre, & docebo te, vnde
5 sit cor malignum. * Et dixi: Loquere Do-
mine meus. Et dixit ad me: Vade pondera
mihi ignis pondus, aut mensura mihi fla-
tum venti, aut reuoca mihi diem, quæ præ-
6 teriit. * Et respondi, & dixi: Quis nato-
rum poterit facere, vt me interroges de his?
7 * Et dixit ad me: Si essem interrogans te, di-
cens: Quantæ habitationes sunt in corde
maris, aut quantæ venæ sunt in principio abys-
si, aut quantæ venæ sunt super firmamen-
8 tum, aut qui sunt exitus paradisi: * diceres
mihi fortassis, in abyssum non descendi, ne-
que in infernum adhuc, neque in cælum vn-

quam ascendi. * nunc autem non interroga- 9
ui te, nisi de igne, & vento, & die, per quem
transisti, & à quibus separari non potes: &
non respondisti mihi de eis. * Et dixit mihi: 10
Tu quæ tua sunt tecum coadolescentia non
potes cognoscere: * & quomodo poterit vas 11
tuum capere Altissimi viam, & iam exterius
corrupto sæculo intelligere corruptionem
euidentem in facie mea? * Et dixi illi: Me- 12
lius erat nos non esse, quàm adhuc viuen-
tes viuere in impietatibus, & pati, & non
intelligere de qua re. * Et respondit ad me, 13
& dixit: Proficiscens profectus sum ad sil-
uam lignorum campi, & cogitauerunt cogi-
tationem, * & dixerunt: Venite & eamus, 14
& faciamus ad mare bellum, vt recedat co-
ram nobis, & faciamus nobis alias siluas. * Et 15
similiter fluctus maris & ipsi cogitauerunt
cogitationem, & dixerunt: Venite ascenden-
tes, debellemus siluas campi, vt & ibi con-
summemus nobismetipsis aliam regionem.
* Et factus est cogitatus siluæ in vanum, ve- 16
nit enim ignis, & consumpsit eam. * Simi- 17
liter & cogitatus fluctuum maris. stetit enim
arena, & prohibuit eos. * Si enim esses iudex 18
horum, quem inciperes iustificare, aut
quem condemnare? * Et respondi, & dixi: 19
Vtique vanam cogitationem cogitauerunt.
terra enim data est siluæ, & mari locus por-
tare fluctus suos. * Et respondit ad me, & 20
dixit: Bene tu iudicasti, & quare non iu-
dicasti tibimetipsi? * Quemadmodum enim 21
terra siluæ data est, & mare fluctibus suis:
sic qui super terram inhabitant, quæ sunt su-
per terram intelligere solummodò possunt:
& qui super cælos, quæ super altitudinem cæ-
lorum. * Et respondi, & dixi: Deprecor 22
te Domine, vt mihi detur sensus intelligen-
di. * non enim volui interrogare de superio- 23
ribus tuis, sed de his quæ pertranseunt per
nos quotidie. propter quid Israel datus in
opprobrium gentibus, quem dilexisti popu-
lum, datus est tribubus impiis, & lex pa-
trum nostrorum in interitum deducta est, &
dispositiones scriptæ nusquam sunt: * & per- 24
transiuimus de sæculo, vt locustæ, & vita no-
stra stupor & pauor, & nec digni sumus mi-
sericordiam consequi. * Sed quid faciet no- 25
mini suo quod inuocatum est super nos? & de
his interrogaui. * Et respondit ad me, & di- 26
xit: Si fueris plurimum scrutatus, frequenter
miraberis: quoniam festinans festinat sæcu-
lum pertransire, * & non capit portare quæ 27
in futuris téporibus iustis repromissa sunt:
quoniam plenum iniustitia est sæculum hoc
& infirmitatibus. * De quibus autem inter- 28
rogas, dicam: seminatum enim est malum, &
necdum venit destructio ipsius. * Si ergo non 29
inuersum fuerit quod seminatum est, & dis-
cesserit locus vbi seminatum est malum, non
veniet vbi seminatum est bonum. * Quo- 30
niam granum seminis mali seminatum est in
corde Adam ab initio: & quantum impieta-
tis generauit vsque nunce, & generat vsque
cùm veniat area? * Æstima autem apud te 31
granum mali seminis, quantum fructum im-
pietatis generauit: * quando secatæ fuerint 32
spicæ, quarum non est numerus, quàm ma-
gnam aream incipient facere? * Et respondi, 33
& dixi: Quomodo, & quando hæc? Quare
modici & mali anni nostri? * Et respondit ad 34
me, & dixit mihi: Non festines tu super Al-
tissimum. Tu enim festinas inaniter esse su-
35 per ipsum. nam excessus tuus multus. * Nõ-
ne de his interrogauerunt animæ iustorum
in promptuariis suis, dicentes, Vsquequo spe-
ro sic, & quando veniet fructus areæ mer-
36 cedis nostræ? * Et respondit ad ea Iere-
miel archangelus, & dixit: Quando im-
pletus fuerit numerus seminum in vobis,
37 quoniam in statera ponderauit sæculum, * &
mensura mensurauit tempora, & numero
numerauit tempora, & non commouit nec
excitauit vsquedum impleatur prædicta
38 mensura. * Et respondi, & dixi: O domina-
tor Domine, sed & nos omnes pleni sumus
39 impietate. * Et ne fortè propter nos non im-
pleantur iustorum areæ, propter peccata in-
40 habitantium super terram. * Et respondit
ad me, & dixit: Vade, & interroga præ-
gnantem, si quando impleuerit nouem men-
ses suos, adhuc poterit matrix eius retinere
41 partum in semetipsa? * Et dixi, Non potest
Domine. Et dixit ad me, In inferno prom-
ptuaria animarum matrici assimilata sunt.
42 * Quemadmodum enim illa festinat quæ
parit effugere necessitatem partus: sic &
hæc festinat reddere ea quæ commendata
43 sunt. * Ab initio tibi demonstrabitur de his
44 quæ concupiscis videre. * Et respondi, & di-
xi: Si inueni gratiam ante oculos tuos, & si
45 possibile est, & si idoneus sum, * demonstra
mihi, si plusquam præteritum sit habet veni-
re, aut plura pertransierunt superà quàm
46 futurum est. * Quid pertransiuit, scio: quid
47 autem futurum sit, ignoro. * Et dixit ad
me: Sta super dexteram partem, & demon-
strabo tibi interpretationem similitudinis.
48 * Et steti, & vidi: & ecce fornax ardens tran-
siit coram me. & factum est, cùm transiret
49 flamma, vidi, & ecce superauit fumus. * Post
hæc transiit coram me nubes plena aquæ, &
immisit pluuiam impetu multam: & cùm
transisset impetus pluuiæ, superauerunt in
50 ea guttæ. * Et dixit ad me: Cogita tibi sic-
ut crescit pluuia ampliùs quàm guttæ, &
ignis quàm fumus: sic superabundauit quæ
transiuit mensura. Superauerunt autem gut-
51 tæ, & fumus: * & oraui, & dixi, Putas vi-
uo vsque in diebus illis? vel quid erit in die-
52 bus illis? * Respondit ad me, & dixit, De si-
gnis, de quibus me interrogas, ex parte pos-
sum tibi dicere: de vita autem tua non sum
missus dicere tibi, sed nescio.

CAP. V.

1 DE signis autem: ecce dies venient, in
quibus apprehendentur qui inhabi-
tant terram in censu multo: & abscondé-
tur veritatis via, & sterilis erit à fide regio:
2 * & multiplicabitur iniustitia super hanc
quam ipse tu vides, & super quam audisti
3 olim: * & erit imposito vestigio quam nunc
vides regnare regionem, & videbunt eam
4 desertam. * Si autem tibi dederit Altissimus
viuere, videbis post tertiam tubam, & relu-
cescet subito sol noctu, & luna ter in die,
5 * & de ligno sanguis stillabit, & lapis dabit
vocem suam, & populi commouebuntur.
6 * & regnabit, quem non sperant qui in-
habitant super terram, & volatilia commi-
7 grationem facient: * & mare Sodomiticum
pisces reiiciet, & dabit vocem noctu, quam
non nouerant multi. omnes autem audient
8 vocem eius, * & chaos fiet per loca multa,

& ignis

& ignis frequenter remittetur, & bestiæ
agrestes transmigrabunt, & mulieres men-
struatæ parient monstra, * & in dulcibus 9
aquis salsæ inuenientur, & amici omnes se-
metipsos expugnabunt: & abscondetur tunc
sensus, & intellectus separabitur in prom-
ptuarium suum: * & quæretur à multis, & 10
non inuenietur: & multiplicabitur iniusti-
tia, & incontinentia super terram. * Et inter- 11
rogabit regio proximam suam, & dicet,
Numquid per te pertransiit iustitia iustum
faciens? Et hoc negabit. * Et erit in illo 12
tempore, & sperabunt homines, & non
impetrabunt: laborabunt, & non dirigen-
tur viæ eorum. * Hæc signa dicere tibi per- 13
missum est mihi: & si oraueris iterum & plo-
raueris, sicut & nunc, & ieiunaueris septem
diebus, audies iterato horum maiora. * Et 14
euigilaui, & corpus meum horruit valde:
& anima mea laborauit, vt deficeret: * & te- 15
nuit me qui venit angelus, qui loquebatur
in me, & confortauit me, & statuit me su-
per pedes. * Et factum est in nocte secunda, 16
& venit ad me Salathiel dux populi, & di-
xit mihi, Vbi eras: & quare vultus tuus tri-
stis? * An nescis, quoniam tibi creditus est 17
Israel in regione transmigrationis eorum?
* Exurge ergo, & gusta panem, & non dere- 18
linquas nos, sicut pastor gregem suum in
manibus luporum malignorum. * Et dixi ei, 19
Vade à me, & non appropies ad me. Et au-
diuit, vt dixi: & recessit à me. * Et ego ie- 20
iunaui diebus septem vlulans & plorans, sic-
ut mihi mandauit Vriel Angelus. * Et fa- 21
ctum est post dies septem, & iterum cogita-
tiones cordis mei molestæ erant mihi val-
de, * & recuperauit anima mea spiritum in- 22
tellectus: & iterum cœpi loqui coram Altis-
simo sermones, * & dixi, Dominator Do- 23
mine, ex omni silua terræ, & omnibus ar-
boribus eius, elegisti vineam vnicam: * & 24
ex omni terra orbis, elegisti tibi foueam vnā:
& ex omnibus floribus orbis, elegisti tibi li-
lium vnum: * & ex omnibus abyssis maris, 25
repleuisti tibi riuum vnum: & ex omnibus
ædificatis ciuitatibus, sanctificasti tibimet-
ipsi Sion: * & ex omnibus creatis volatili- 26
bus, nominasti tibi columbam vnam: & ex
omnibus plasmatis pecoribus, prouidisti ti-
bi ouem vnam: * & ex omnibus multipli- 27
catis populis, acquisiuisti tibi populum
vnum: & ab omnibus probatam legem do-
nasti huic, quem desiderasti populo. * Et 28
nunc Domine, vt quid tradidisti vnum plu-
ribus? Et præparasti super vnam radicem
alias, & disperdidisti vnicum tuum in mul-
tis: * & conculcauerunt eum, qui contradi- 29
cebant sponsionibus tuis, quique tuis testa-
mentis non credebant. * Et si odiens odisti 30
populum tuum, tuis manibus debet castiga-
ri. * Et factum est, cum locutus essem sermo- 31
nes, & missus est angelus ad me, qui ante ve-
nerat ad me præterita nocte, * & dixit mihi, 32
Audi me, & instruam te: & intende mi-
hi, & adiiciam coram te. * Et dixi, Loque- 33
re Domine meus. Et dixit ad me, Valde tu
in excessu mentis factus es pro Israel: an plus
dilexisti eum, quam qui eum fecit? * Et di- 34
xi ad eum, Non Domine, sed dolens locutus
sum. Torquent enim me renes mei per om-
nem horam, quærentem apprehendere semi-
tam Altissimi, & inuestigare partem iudicij

35 eius. * Et dixit ad me, Non potes. Et dixi,
quare Domine? ad quid nascebar, aut qua-
re non fiebat matrix matris meæ mihi se-
pulchrum, vt non viderem laborem Iacob,
36 & defatigationem generis Israel? * Et dixit
ad me, Numera mihi quæ necdum vene-
runt, & collige mihi dispersas guttas, & re-
37 uirida mihi aridos flores, * & aperi mihi
clausa promptuaria, & produc mihi inclusos
in eis flatus; demonstra mihi vocis imagi-
nem: & tunc ostendam tibi laborem quem
38 rogas videre. * Et dixi, Dominator Domi-
ne, quis enim est qui potest hæc scire, nisi
qui cum hominibus habitationem non ha-
39 bet? * Ego autem insipiens: & quomodo po-
tero dicere de his quibus me interrogasti?
40 * Et dixit ad me, Quomodo non potes face-
re vnum de his quæ dicta sunt: sic non po-
teris inuenire iudicium meum, aut in fine
41 charitatem quam populo promisi. * Et dixi,
Sed ecce Domine tu prope es his qui in fi-
nem sunt: & quid facient qui ante me fue-
42 runt, aut nos, aut hi qui post nos? * Et dixit
ad me, Coronæ assimilabo iudicium meum.
Sicut non nouissimorum tarditas, sic nec
43 priorum velocitas. * Et respondi, & dixi,
Nec poteras facere eos qui facti sunt, & qui
sunt, & qui futuri sunt, in vnum, vt celerius
44 iudicium tuum ostendas? * Et respondit ad
me, & dixit, Non potest festinare creatura
super creatorem, nec sustinere sæculum eos
45 qui in eo creandi sunt, in vnum. * Et dixi,
Quomodo dixisti seruo tuo, quoniam vi-
uificans viuificasti à te creatam creaturam
in vnum, & sustinebat creatura, poterit &
46 nunc portare præsentes in vnum. * Et di-
xit ad me, Interroga matricem mulieris, &
dices ad eam, Et si paris, quare per tempus?
47 Roga ergo eam, vt det decem in vnum. * Et
dixi, Non vtique poterit: sed secundum
48 tempus. * Et dixit ad me, Et ego dedi ma-
tricem terræ his qui seminati sunt super
49 eam per tempus. * Quemadmodum enim in-
fans non parit ea, quæ senum sunt: sic ego
50 disposui à me creatum sæculum. * Et inter-
rogaui, & dixi, Cùm iam dederis mihi viam,
loquar coram te: nam mater nostra, de qua
dixisti mihi, adhuc iuuenis est: iam sene-
51 ctuti appropinquat. * Et respondit ad me,
& dixit, Interroga eam quæ parit, & dicet
52 tibi. * Dices enim ei, Quare quos peperisti,
nunc non sunt similes his qui ante te, sed
53 minores statura? * Et dicet tibi & ipsa, Alij
sunt qui in iuuentute virtutis nati sunt: &
alij qui sub tempore senectutis deficiente
54 matrice sunt nati. * Considera ergo & tu
quoniam minori statura estis præ his qui
55 ante vos: * & qui post vos, minori quam
vos, quasi iam senescentes creaturæ, & forti-
tudinem iuuentutis prætereuntes. Et dixi,
Rogo Domine, si inueni gratiam ante ocu-
los tuos, demonstra seruo tuo, per quem vi-
sites creaturam tuam.

CAP. VI.

1 ET dixit ad me, Initio terreni orbis &
antequam starent exitus sæculi, & an-
tequam spirarent conuentiones ventorum,
2 * & antequam sonarent voces tonitruum, &
antequam splenderent nitores coruscatio-
num, & antequam confirmarentur funda-
3 menta paradisi, * & antequam viderentur
decori flores, & antequam confirmarentur

minoræ virtutes, & antequam colligerentur
innumerabiles militiæ angelorum, & ante- 4
quam extollerentur altitudines aeris, & an-
tequam nominarentur mensuræ firmamen-
torum, & antequam æstuarent camini in
Sion, & antequam inuestigarentur præsen- 5
tes anni, & antequam abalienarentur eorum
qui nunc peccant adinuentiones, & consi-
gnati essent, qui fidem thesaurizauerunt:
tunc cogitaui, & facta sunt per me solum, 6
& non per alium: & finis per me, & non per
alium. Et respondi, & dixi, Quæ erit se- 7
paratio temporum? aut quando prioris fi-
nis, & sequentis initium? Et dixit ad me, 8
Ab Abraham vsque ad Isaac, quando nati
sunt ab eo Iacob & Esau, manus Iacob tene-
bat ab initio calcaneum Esau, finis enim 9
huius sæculi Esau, & principium sequentis
Iacob. Hominis manus inter calcaneum 10
& manum. Aliud noli quærere Esdra. Et 11
respondi, & dixi, O dominator Domine, si
inueni gratiam ante oculos tuos, oro vt 12
demonstres seruo tuo finem signorum tuo-
rum, quorum partem mihi demonstrasti no-
cte præcedenti. Et respondit, & dixit ad 13
me, Surge super pedes tuos, & audi vocem
plenissimam sonitus. Et erit sicut commo- 14
tio, nec commouebitur locus, in quo stes
super eum. Ideo cùm loquitur, tu non ex- 15
paueas, quoniam de fine verbum & funda-
mentum terræ intelligitur, quoniam de 16
ipsis sermo tremiscit & commouetur, scit
enim quoniam finem eorum oportet com-
mutari. Et factum est, cùm audissem, sur- 17
rexi super pedes meos, & audiui: & ecce vox
loquens, & sonus eius sicut sonus aquarum
multarum, & dixit, Ecce dies veniunt, & 18
erit quando appropinquare incipiam, vt vi-
sitem habitantes in terra: & quando in- 19
quirere incipiam ab eis qui iniuste nocue-
runt iniustitia sua, & quando suppleta fue-
rit humilitas Sion. & cùm supersignabitur 20
sæculum quod incipiet pertransire, hæc si-
gna faciam, Libri aperientur ante faciem fir-
mamenti, & omnes videbunt simul, & an- 21
niculi infantes loquentur vocibus suis, &
prægnantes immaturos parient infantes
trium & quattuor mensium, & viuent, &
suscitabuntur. Et subitò apparebunt semi- 22
nata loca non seminata, & plena promptua-
ria subitò inuenientur vacua: & tuba ca- 23
net cum sono; quam cùm omnes audierint,
subitò expauescent. Et erit in illo tempo- 24
re, debellabunt amici amicos vt inimici, &
expauescet terra cum his: & venæ fontium
stabunt, & non decurrent in horis tribus:
& erit, omnis qui derelictus fuerit ex om- 25
nibus istis quibus prædixi tibi, ipse salua-
bitur, & videbit salutare meum, & finem
sæculi vestri. Et videbunt qui recepti sunt 26
homines, qui mortem non gustauerunt à
natiuitate sua, & mutabitur cor inhabitan-
tium, & conuertetur in sensum alium. De- 27
lebitur enim malum, & extinguetur dolus.
Florebit autem fides, & vincetur corru- 28
ptela, & ostendetur veritas quæ sine fructu
fuit diebus tantis. Et factum est, cùm lo- 29
queretur mihi, & ecce paulatim intuebar
super eum ante quàm stabam, & dixit ad 30
me hæc, Veni tibi ostendere tempus ventu-
ræ noctis. Si ergo iterum rogaueris, & 31
iterum ieiunaueris septem diebus, iterum

tibi renunciabo horum maiora per diem
32 quàm audiui. Audita est enim vox tua
apud Altissimum. Vidit enim fortis directio-
nem tuam, & prouidit pudicitiam, quam
33 à iuuentute tua habuisti: & propter hoc
misit me demonstrare tibi hæc omnia, &
34 dicere tibi, Confide, & noli timere, &
noli festinare cum prioribus temporibus
cogitare vana, vt non properes à nouissimis
35 temporibus. Et factum est post hæc, & fle-
ui iterum: & similiter ieiunaui septem die-
bus, vt supplerem tres hebdomadas, quæ
36 dictæ sunt mihi. Et factum est in octaua
nocte, & cor meum turbabatur iteratò in
37 me, & cœpi loqui coram Altissimo. In-
flammabatur enim spiritus meus valde, &
38 anima mea anxiabatur. Et dixi, O Domi-
ne, loquens locutus es ab initio creaturæ in
primo die dicens, Fiat cælum & terra: &
39 tuum verbum opus perfectum. Et erat tunc
spiritus, & tenebræ circumferebantur, & si-
lentium, sonus vocis hominis nondum erat
40 abs te. Tunc dixisti de thesauris tuis, pro-
ferri lumen luminosum, quo appareret opus
41 tuum. Et die secundo creasti spiritum fir-
mamenti, & imperasti ei vt diuideret & di-
uisionem faceret inter aquas, vt pars quædam
sursum recederet, pars vero deorsum ma-
42 neret. Et tertia die imperasti aquis con-
gregari in septima parte terræ; sex vero par-
tes siccasti & conseruasti, vt ex his sint co-
ram te ministrantia seminata à Deo, & cul-
43 ta. Verbum enim tuum processit, & opus
44 statim fiebat. Processit enim subitò fru-
ctus multitudinis immensus, & concupis-
centiæ gustus multiformes, & flores colore
inimitabili, & odores odoramenti inuestiga-
45 bilis, & die tertia hæc facta sunt. Quarta
autem die imperasti fieri solis splendorem,
46 lunæ lumen, stellarum dispositionem: &
imperasti eis, vt deseruirent futuro plasmato
47 homini. Quinto autem die dixisti septimæ
parti, vbi erat aqua congregata, vt procrea-
ret animalia, & volatilia, & pisces: & ita fie-
48 bat. aqua muta, & sine anima quæ Dei
nutu iubebantur, animalia faciebat, vt ex
49 hoc mirabilia tua nationes enarrent. Et
tunc conseruasti duas animas: nomen vni
vocasti Henoch, & nomen secundæ vocasti
50 Leuiathan, & separasti ea ab alterutro.
Non enim poterat septima pars, vbi erat aqua
51 congregata, capere ea. Et dedisti Henoch
vnam partem, quæ siccata est tertio die, vt
52 habitet in ea vbi sunt montes mille. Leuia-
than autem dedisti septimam partem humi-
dam, & seruasti eam, vt fiat in deuorationem
53 quibus vis, & quando vis. Sexto autem die
imperasti terræ, vt crearet coram te iumen-
54 ta, & bestias, & reptilia: & super his Adam,
quem constituisti ducem super omnibus fa-
ctis quæ fecisti, & ex eo educimur nos om-
55 nes, quemq. elegisti populum. Hæc autem
omnia dixi coram te Domine, quia propter
56 nos creasti sæculum. Residuas autem gen-
tes ab Adam natas dixisti eas nihil esse, &
quoniam saliuæ assimilatæ sunt, & quasi stil-
licidium de vase similasti abundantiam eo-
57 rum. Et nunc Domine, ecce istæ gentes
quæ in nihilum deputatæ sunt, cœperunt
58 dominari nostri, & deuorare: nos autem
populus tuus quem vocasti primogenitum
vnigenitum æmulatorem tuum, traditi su-

mus in manibus eorum? * & si propter nos 59
creatum est sæculum, quare non hereditatem
tem possidemus cum sæculo? Vsquequo hæc?

CAP. VII.

ET factum est, cùm finissem loqui verba 1
hæc, missus est ad me Angelus qui mis-
sus fuerat ad me prioribus noctibus, * & di- 2
xit ad me, Surge Esdra, & audi sermones
quos veni loqui ad te. * Et dixi, Loquere 3
Deus meus. Et dixit ad me, Mare positum
est in spatioso loco, vt esset altum & im-
mensum: * erit autem ei introitus in angu- 4
sto loco positus, vt esset similis fluminibus.
* Quis enim volens voluerit ingredi mare, 5
& videre eum, vel dominari eius? si non
transierit angustum, in latitudinem quomo-
do venire poterit? * Item aliud, Ciuitas est 6
ædificata, & posita in loco campestri: est au-
tem plena omnium bonorum. * Introitus 7
eius angustus & in præcipiti positus, vt es-
set à dextris quidem ignis, à sinistris aqua al-
ta: * semita autem est vna sola inter eos po- 8
sita, hoc est, inter ignem & aquam, vt non
capiat semita, nisi solummodò vestigium
hominis. * Si autem dabitur ciuitas homini 9
in hereditatem, si nunquam antepositum
periculum pertransierit, quomodo accipiet
hereditatem suam? * Et dixi, Sic Domi- 10
ne. Et dixit ad me, Sic est: & Israel pars.
* Propter eos enim feci sæculum, & quando 11
transgressus est Adam constitutiones meas,
iudicatum est quod factum est. * Et facti 12
sunt introitus huius sæculi angusti, & do-
lentes, & laboriosi: pauci autem & mali, & pe-
riculorum pleni: & labore magnopere fulti.
* Nam maioris sæculi introitus spatiosi & se- 13
curi, & facientes immortalitatis fructum.
* Si ergo ingredientes non fuerint ingressi 14
qui viuunt, angusta & vana hæc: non pote-
runt recipere quæ sunt reposita. * Nunc ergo 15
quare tu conturbaris, cùm sis corruptibilis?
& quid moueris tu, cùm sis mortalis? * Et 16
quare non accepisti in corde tuo quod est fu-
turum, sed quod in præsenti? * Respondi & 17
dixi, Dominator Domine, ecce disposui-
sti lege tua, quoniam iusti hereditabunt
hæc, impij autem peribunt. * Iusti autem 18
ferent angusta, sperantes spatiosa. qui enim
impiè gesserunt, & angusta passi sunt, &
spatiosa non videbunt. * Et dixit ad me, 19
Non est iudex super Deum, neque intelli-
gens super Altissimum. * Pereunt enim mul- 20
ti præsentes, quia negligitur quæ anteposi-
ta est Dei lex. * Mandans enim mandauit 21
Deus venientibus, quando venerunt, quid fa-
cientes viuerent, & quid obseruantes non pu-
nirentur. * Hi autem nõ sunt persuasi, & con- 22
tradixerunt ei, & constituerunt sibi cogita-
men vanitatis, * & proposuerunt sibi cir- 23
cumuentiones delictorum, & superdixerunt Al-
tissimo non esse, & vias eius non cognoue-
runt, * & legem eius spreuerunt, & sponsio- 24
nes eius abnegauerunt, & in legitimis eius
fidem non habuerunt, & opera eius non per-
fecerunt. * propter hoc Esdra vacua vacuis, 25
& plena plenis. * Ecce tempus veniet, & erit 26
quando venient signa quæ prædixi tibi, &
apparebit sponsa, & apparescens ostendetur
quæ nunc subducitur terra: * & omnis qui li- 27
beratus est de prædictis malis, ipse videbit
mirabilia mea. * Reuelabitur enim filius 28
meus IESVS cum his qui cum eo sunt, &

iucundabuntur qui relicti sunt illis annis qua-
29 dringentis. * Et erit post annos hos, & mo-
rietur filius meus CHRISTVS, & om-
30 nes qui spiramentum habent homines. * &
conuertetur sæculum in antiquum silentium
diebus septem, sicut in prioribus iudicijs,
31 ita vt nemo derelinquatur. * Et erit post dies
septem, & excitabitur quod nondum vigilat
32 sæculum, & morietur corruptum: * & terra
reddet quæ in ea dormiunt, & puluis qui in
eo silentio habitant, & promptuaria reddent
33 quæ eis commendatæ sunt animæ. * Et re-
uelabitur Altissimus super sedem iudicij, &
pertransibunt miseriæ, & longanimitas con-
34 gregabitur. * Iudicium autem solum rema-
nebit, veritas stabit, & fides conualescet,
35 * & opus subsequetur, & merces ostendetur,
& iustitiæ vigilabunt, & iniustitiæ non do-
36 minabuntur. * Et dixi, Primus Abraham pro-
pter Sodomitas orauit, & Moyses pro patri-
37 bus qui in deserto peccauerunt, * & qui post
eum pro Israel in diebus Achaz, & Samuelis,
38 * Dauid pro confractione, & Salomon pro eis
39 qui venerunt in sanctificationem. * Et Elias
pro his qui pluuiam acceperunt, & pro mor-
40 tuo vt viueret, * & Ezechias pro populo in
41 diebus Sennacherib, & multi pro multis. * Si
ergo modò quando corruptibile increuit, &
iniustitia multiplicata est, & orauerunt iu-
sti pro impijs: quare & nunc sic non erit?
42 * Et respondit ad me, & dixit, Præsens sæ-
culum non est finis, gloria in eo frequens
manet: propter hoc orauerunt pro inualidis.
43 * Dies enim iudicij erit finis temporis hu-
ius, & initium temporis futuræ immortali-
44 tatis, in quo transiuit corruptela: * soluta
est intemperantia, abscissa est incredulitas:
45 creuit autem iustitia, orta est veritas. * tunc
enim nemo poterit saluare eum qui periit,
neque demergere qui vicit. Et respondi,
46 * & dixi, Hic est sermo meus primus & no-
uissimus, quoniam melius erat non dare ter-
ram Adam, vel cùm iam dedisset, coercere
47 eum vt non peccaret. * Quid enim prodest
hominibus in præsenti viuere in tristitia, &
48 mortuos sperare punitionem? * O tu quid
fecisti Adam? Si enim tu peccasti, non est
factus solius tuus casus, sed & noster qui ex
49 te aduenimus. * Quid enim prodest nobis, si
promissum est nobis immortale tempus: nos
50 autem mortalia opera egimus? * Et quo-
niam prædicta est nobis perennis spes, nos
51 verò pessimi vani facti sumus. * Et quo-
niam reposita sunt nobis habitacula sanita-
tis & securitatis: nos verò male conuersati
52 sumus. * Et quoniam reposita est gloria
Altissimi protegere eos qui tardè conuersa-
ti sunt: nos autem pessimis vijs ambulaui-
53 mus. * Et quoniam ostendetur paradisus, cu-
ius fructus incorruptus perseuerat, in quo
54 est securitas & medela. * nos vero non in-
grediemur. in ingratis enim locis conuersati
55 sumus. * Et quoniam super stellas fulgebunt
facies eorum qui abstinentiam habuerunt:
nostræ autem facies super tenebras nigræ.
56 * non enim cogitauimus viuentes quando
iniquitatem faciebamus, quod incipiemus
57 post mortem pati. * Et respondit, & dixit,
Hoc est cogitamentum certaminis quod
certabit qui super terram natus est homo,
58 * vt si victus fuerit, patiatur quod dixisti:
59 si autem vicerit, recipiet quod dico: * quo-

niam hæc est vita quam Moyses dixit eùm
uiueret, ad populum, dicens, Elige tibi vitam
vt viuas. * Non crediderunt autem ei, sed nec 60
post eum prophetis: sed nec mihi qui locu-
tus sum ad eos. * quoniam non esset tristi- 61
tia in perditionem eorum. sicut futurum est
gaudium super eos, quibus persuasa est sa-
lus. * Et respondi, & dixi, Scio Domine, 62
quoniam vocatus est Altissimus misericors
in eo, quòd misereatur his qui nondum in
sæculo aduenerunt. * & quòd miseretur il- 63
lis qui conuersionem faciunt in lege eius:
* & longanimis est, quoniam longanimi- 64
tatem præstat his qui peccauerunt quasi suis
operibus; * & munificus est, quoniam qui- 65
dem donare vult pro exigentiis: * & multæ 66
misericordiæ, quoniam multiplicat magis
misericordias his qui præsentes sunt, & qui
prætericrunt, & qui futuri sunt. * Si enim 67
non multiplicauerit misericordias suas, non
viuificabitur sæculum cum his qui inhere-
ditabant in eo. * Et donat: quoniam si non 68
donauerit de bonitate sua, vt alleuentur hi
qui iniquitatem fecerunt de suis iniqui-
tatibus non poterit decies millesima pars
viuificari hominum. * Et iudex si non igno- 69
uerit his qui curati sunt verbo eius, & dele-
uerit multitudinem contētionum: non for-
tassis derelinquerētur in innumerabili mul-
titudine, nisi pauci valde.

CAP. VIII.

ET respondit ad me, & dixit: Hoc sæcu- 1
lum fecit Altissimus propter multos, fu-
turum autem propter paucos. * Dicam au- 2
tem coram te similitudinem Esdra. Quomo-
do autem interrogabis terram, & dicet tibi,
quoniam dabit terram multam magis vnde
fiat fictile, paruum autem puluerem vnde
aurum fit: sic & actus præsentis sæculi.
* Multi quidem creati sunt, pauci autem sal- 3
uabuntur. * Et respondi, & dixi: Absorbe er- 4
go anima sensum, & deuora quod sapit. * cō- 5
uenisti enim obaudire, & prophetare volens.
Nec enim tibi datum est spatium, nisi so-
lummodo viuere. * O Domine, si non per- 6
mittes seruo tuo, vt oremus coram te, & des
nobis semen cordi, & sensui culturam, vnde
fructus fiat, vnde viuere possit omnis corru-
ptus, qui portabit locum hominis? * Solus 7
enim es, & vna plasmatio nos sumus manuū
tuarum, sicut locutus es: * & quemmodo nunc 8
in matrice plasmatum est corpus, & præstas
membra: conseruatur in igne & aqua tua
creatio: & nouem mensibus patitur tua pla-
smatio tuam creaturam quæ in ea creata est:
* ipsum autem quod seruat, & quod serua- 9
tur, vtraque seruabuntur: seruataque quan-
doque iterum reddit matrix, quæ in ea cre-
uerunt. * Imperasti enim ex ipsis membris, 10
hoc est mamillis præbere lac fructui mamil-
larum, * vt nutriatur id quod plasmatum est 11
vsque in tempus aliquod, & postea disponas
eum tuæ misericordiæ. * Enutristi eum tua 12
iustitia, & erudisti eum in lege tua, & corri-
puisti eum tuo intellectu: * & mortificabis 13
eum vt tuam creaturam: & viuificabis eum,
vt opus tuum. * Si ergo perdideris eum qui 14
tantis laboribus plasmatus est: tuo iussu faci-
le est ordinari, vt & id quod fiebat seruare-
tur. * Et nunc Domine dicam, de omni ho- 15
mine tu magis scis: de populo autem tuo,
ob quem doleo: * Et de hereditate tua, pro- 16
pter quam lugeo: & propter Israel, propter
quem tristis sum: & de Iacob, propter quem
17 doleo: * ideo incipiam orare coram te pro me,
& pro eis: quoniam video lapsus nostros qui
18 inhabitamus terram. * Sed audiui celerita-
19 tem iudicii qui futurus est. * Ideo audi vo-
cem meam & intellige sermonem meum, &
20 loquar coram te. * Initium verborum Esdræ
priusquam assumeretur: & dixi, Domine, qui
inhabitas sæculum, cuius oculi eleuati in
21 superna & aere: * & cuius thronus inæsti-
mabilis, & gloria incomprehensibilis: cui
astat exercitus angelorum cum tremore,
22 * quorum seruatio in vento & igni conuerti-
tur: cuius verbum verum, & dicta perseue-
23 rantia: * cuius iussio fortis, & dispositio ter-
ribilis: cuius aspectus arefacit abyssos, & in-
dignatio tabescere facit montes, & veritas
24 testificatur: * exaudi orationem serui tui, &
auribus percipe precationem figmenti tui.
25 * Dum enim viuo, loquar: & dum sapio, re-
26 spondebo: * nec respicias populi tui delicta,
27 sed qui tibi in veritate seruiunt. * Nec in-
tēdas impia gentium studia, sed qui tua testi-
28 monia cum doloribus custodierunt. * Nec
cogites qui in conspectu tuo falsè conuersati
sunt, sed memorare qui ex voluntate tua ti-
29 morem cognouerunt. * Neque volueris per-
dere, qui pecudum mores habuerunt: sed re-
spicias eos qui legem tuam splendidè docue-
30 runt. * Nec indigneris eis qui bestiis peiores
iudicati sunt: sed diligas eos qui semper in
31 tua iustitia confidunt, & gloria. * Quoniam
nos & patres nostri talibus morbis langue-
mus: tu autem propter nos peccatores mise-
32 ricors vocaberis. * Si enim desideraueris vt
nostri miserearis, tunc misericors vocaberis,
nobis autem non habentibus opera iustitiæ.
33 * Iusti enim, quibus sunt opera multa repo-
sita, ex propriis operibus recipient merce-
34 dem. * Quid est enim homo, vt ei indigne-
ris: aut genus corruptibile, vt ita ama-
35 rus sis de ipso? * In veritate enim nemo de
genitis est, qui non impiè gessit, & de confi-
36 tentibus qui non deliquit. * In hoc enim
annuntiabitur iustitia tua, & bonitas tua
Domine, cùm misertus fueris eis qui nō ha-
37 bent substantiam bonorum operum. * Et re-
spondit ad me, & dixit: Rectè locutus es ali-
38 qua: & iuxta sermones tuos, sic & fiet. * quo-
niam non verè cogitabo super plasma eorum
qui peccauerūt ante mortem, ante iudicium,
39 ante perditionem: * sed iucundabor super
iustorum figmentum, & memorabor pere-
grinationis quoque, & saluationis & merce-
40 dis receptionis. * Quomodo ergo locutus
41 sum, sic & est. * Sicut enim agricola serit su-
per terrā semina multa, & plantationes mul-
titudinis plantat, sed non in tempore omnia
quæ seminata sunt, saluantur, sed nec omnia
quæ plantata sunt, radicabunt: sic & qui in
sæculo seminati sunt, non omnes saluabun-
42 tur. * Et respondi, & dixi: Si inueni gratiam,
43 loquar. * Quomodo semen agricolæ si non
ascenderit aut non acceperit pluuiam tuam
in tempore, aut si corruptum fuerit mul-
44 titudine pluuiæ, * sic perit: & similiter homo
qui manibus tuis plasmatus est, & tu ei
imago nominatus: quoniam similatus es ei,
propter quem omnia plasmasti, & similasti
45 semini agricolæ. * Non irascaris super nos,
sed parce populo tuo, & miserere hereditati

tuæ. Tu autem creaturæ tuæ misereris. * Et 46
respondit ad me, & dixit: Quę sunt præsentia
præsentibus, & quæ futura futuris? * Multum 47
enim tibi restat, vt possis diligere meam crea-
turam super me: tibi autem frequenter & ipsi
proximaui, iniustis autem nunquam. * Sed 48
& in hoc mirabilis es corã Altissimo, * quo- 49
niam humiliasti te sicut decet te, & non iudi-
casti te, vt inter iustos plurimum glorifice-
ris. * Propter quod miseriæ multæ & misera- 50
biles efficientur eis qui habitant sæculum in
nouissimis: quia in multa superbia ambula-
uerunt. * Tu autem pro te intellige, & de si- 51
milibus tuis inquire gloriam. * Vobis enim 52
apertus est paradisus, plantata est arbor vitæ,
præparatum est futurum tẽpus, præparata est
abundantia, ædificata est ciuitas, probata est
requies, perfecta est bonitas & perfecta sapiẽ-
tia. * Radix mali signata est à vobis: infirmi- 53
tas, & tinea à vobis abscondita est: & in infernũ
fugit corruptio in obliuione. * Transierunt 54
dolores, & ostensus est in fine thesaurus im-
mortalitatis. * Noli ergo adiicere inquirendo 55
de multitudine eorum qui pereunt. * Nam 56
& ipsi accipientes libertatem, spreuerunt Al-
tissimum, & legem eius contẽpserunt, & vias
eius dereliquerunt. * Adhuc autem iustos 57
eius conculcauerunt, * & dixerunt in corde 58
suo non esse Deum: & quidem sciẽtes quoniã
moriuntur. * Sicut enim vos suscipient quæ 59
prædicta sunt: sic eos sitis, & cruciatus, quæ
præparata sunt. non enim voluit hominem
disperdi. * Sed & ipsi qui creati sunt, coin- 60
quinauerunt nomen eius qui fecit eos: & in-
grati fuerunt ei qui præparauit eis vitam.
* Quapropter iudicium meum modò appro- 61
pinquat * Quæ non omnibus demonstra- 62
ui, nisi tibi, & tibi similibus paucis. Et re-
spondi, & dixi: * Ecce nunc Domine de- 63
monstrasti mihi multitudinem signorum,
quæ incipies facere in nouissimis: sed non
demonstrasti mihi quo tempore.

CAP. IX.

Et respondit ad me, & dixit, Metiens me- 1
tire tempus in temetipso: & erit cum vi-
deris, quando transierit pars quædam signo-
rum quæ prædicta sunt, * tunc intelliges quo- 2
niam ipsum est tẽpus in quo incipiet Altissi-
mus visitare sæculum quod ab eo factum est.
* Et quando videbitur in sæculo motio loco- 3
rum & populorum turbatio, * tunc intelliges 4
quoniam de his erat Altissimus locutus à
diebus qui fuerunt ante te ab initio. * Sicut 5
enim omne quod factum est in sæculo initiũ
habet, pariter & consummationem, & con-
summatio est manifesta: * : sic & Altissimi 6
tempora initia habent manifesta in prodigiis
& virtutibus, & consummationes in actu &
in signis. * Et erit, omnis qui saluus factus 7
fuerit, & qui poterit effugere per opera sua, &
per fidem in qua credidistis, * relinquetur de 8
prędictis periculis, & videbit salutare meum
in terra mea, & in finibus meis, quoniam
sanctificaui me à sæculo. * Et tunc misere- 9
buntur qui nunc abusi sunt vias meas: & in
tormentis commorabuntur hi qui eas proie-
cerunt in contemptu. * Qui enim non cog- 10
nouerunt me, viuentes beneficia consecuti:
* & qui fastidierunt legẽ meam, cùm adhuc 11
erant habẽtes libertatem, * & cùm adhuc es- 12
set eis apertus pœnitentiæ locus, non intelle-
xerunt, sed spreuerunt: hos oportet post mor-

13 tem in cruciamento cognoscere. * Tu ergo
noli adhuc curiosus esse, quomodo impij
cruciabuntur: sed inquire quomodo iusti
saluabuntur, & quorum sæculum, & propter
14 quos sæculum, & quando. * Et respondi, &
15 dixi, * Olim locutus sum, & nunc dico, &
postea dicam: quoniã plures sunt qui pereũt,
16 quàm qui saluabuntur: * sicut multiplicatur
fluctus super guttam. Et respondit ad me, &
17 dixit, * Qualis ager, talia & semina: & qua-
les flores, tales & tincturę: & qualis operator,
talis & creatio. & qualis agricola, talis & cul-
18 tura: quoniam tempus erat sæculi. * Et nunc
cùm essem parans eis his qui nunc sunt, an-
tequam fieret sæculum, in quo habitarent:
19 & nemo mihi contradixit. * tunc enim quis-
que, & nũc creatus in mundo hoc parato, &
messe indeficienti, & lege inuestigabili cor-
20 rupti sunt mores eorum. * Et consideraui sę-
culum, & ecce erat periculum propter cogi-
21 tationes quæ in eo aduenerunt. * Et vidi, &
pepercei ei valde: & seruaui mihi acinum de
22 botro, & plantationem de tribu multa. * Pe-
reat ergo multitudo quæ sine causa nata est,
& seruetur acinus meus, & plantatio mea:
23 quia cum multo labore perfeci. * Tu autem
si adhuc intromittas septem dies alios, sed
24 non ieiunabis in eis: * Ibis in campum flo-
rum, vbi domus non est ædificata & mandu-
cabis solũmodo de floribus campi, & carnem
non gustabis, & vinum non bibes, sed solum-
25 modo flores: * deprecare Altissimum sine in-
26 termissione, & veniam, & loquar tecum. * Et
profectus sum, sicut dixit mihi in campum,
qui vocatur Ardath, & sedi ibi in floribus.
Et de herbis agri manducaui, & facta est es-
27 ca earum mihi in saturitatem. * Et factum
est post dies septem, & ego discumbebam su-
pra fœnum, & cor meum iterum turbabatur
28 sicut antè. * Et apertum est os meum, & in-
29 choaui dicere coram Altissimo, & dixi, * O
Domine, te nobis ostendens ostẽsus es patri-
bus nostris in deserto, quod non calcatur, &
infructuoso, quando erant exeũtes de Aegy-
30 pto: & dicens dixisti, * Tu Israel audi me, &
31 semen Iacob intende sermonibus meis. * Ec-
ce enim ego semino in vobis legem meam, &
faciet in vobis fructum, & glorificabimini in
32 eo per sæculum. * Nam patres nostri acci-
pientes legem, non seruauerunt, & legitima
mea non custodierunt, & factus est fructus le-
gis non parens: nec enim poterat, quoniam
33 tuus erat. * Nam qui acceperunt, perierunt,
nõ custodientes quod in eis seminatum fue-
34 rat. * Et ecce, consuetudo est, vt, cùm acce-
perit terra semen, vel nauem mare, vel vas ali-
quod escam vel potum: cùm fuerit extermi-
natum id, in quo seminatum est, vel in quod
35 missum est: * simul id quod seminatum, vel
missum est, vel quæ suscepta sunt, extermi-
nantur, & suscepta iam non manẽt apud nos:
36 sed nobis sic non factum est. * Nos quidẽ qui
legem accepimus peccantes perijmus, & cor
37 nostrum quod suscepit eam: * nam lex non
38 perijt, sed permansit in suo labore. * Et cùm
loquerer hæc in corde meo, respexi oculis
meis, & vidi mulierem in dextra parte, & ec-
ce hęc lugebat & plorabat cum voce magna,
& animo dolebat valde, & vestimenta eius
39 discissa, & cinis super caput eius. * Et dimisi
cogitatus, in quibus eram cogitans, & con-
40 uersus sum ad eam, & dixi ei, * Vt quid fles?

& quid

& quid doles animo? Et dixit ad me, * Di- 41
mitte me Domine Deus meus vt defleam me,
& adiiciam dolorem: quoniam valde amaro
sum animo, & humiliata sum valde. * Et di- 42
xi ei, Quid passa es? dic mihi. Et dixit ad
me, * Sterilis fui ego famula tua, & non pe- 43
peri, habens maritum annis triginta. * Ego 44
enim per singulas horas, & per singulos dies,
& annos hos triginta deprecor Altissimum
nocte ac die. * Et factum est, post triginta an- 45
nos exaudiuit me Deus ancillam tuam, & vi-
dit humilitatem meam, & attēdit tribulatio-
ni meæ, & dedit mihi filium: & iucundata
sum super eum valde ego, & vir meus, & om-
nes ciues mei, & honorificabamus valde For-
tem. * Et nutriui eum cum labore multo. * Et 46
factum est cùm creuisset, & venisset accipe- 47
re vxorem, feci diem epuli.

CAP. X.

ET factum est, cùm introisset filius meus 1
in thalamo suo, cecidit, & mortuus est:
* & euertimus omnes lumina, & surrexerunt 2
omnes ciues mei ad consolandū me, & quieui
vsque in alium diem vsque nocte. * Et factum 3
est, cùm omnes quieuissent vt me consola-
rentur vt quiescerem: & surrexi nocte, & fu-
gi: & veni sicut vides in hoc campo: * & co- 4
gito iam non reuerti in ciuitatē, sed hic con-
sistere: & neque manducare, neque bibere,
sed sine intermissione lugere, & ieiunare vs-
que dum moriar. * Et dereliqui sermones in 5
quibus eram, & respondi cum iracundia ad
eam, & dixi, * Stulta super omnes mulieres, 6
non vides luctū nostrum, & quæ nobis con-
tingunt? * Quoniam Sion mater nostra o- 7
mni tristitia contristatur, & humiliatione humi-
liata est, & luget validissimè. * Et nunc quo- 8
niam omnes lugemus, & tristes sumus: quo-
niā omnes contristati sumus, tu autem con-
tristaris in vno filio? * Interroga enim ter- 9
ram, & dicet tibi: quoniam hæc est quæ de-
beat lugere casum tantorum super eam ger-
minantium. * Et ecce ipsa ab initio omnes 10
nati & alij venient: & ecce, penè omnes in
perditionem ambulant, & exterminium fit
multitudo eorum. * Et quis ergo debet luge- 11
re magis, nisi hæc quæ tam magnam multi-
tudinem perdidit, quàm tu, quæ pro vno do-
les? Si autem dicis mihi, * Quoniam non est 12
planctus meus similis terræ: quoniam fru-
ctum ventris mei perdidi, quem cum mœro-
ribus peperi, & cum doloribus genui: * terra 13
autem secundùm viam terræ, abiitque in ea
multitudo præsens, quo modo euenit: & ego
tibi dico, * sicut tu cum labore peperisti, sic 14
& terra dat fructum suum homini ab initio
ei qui fecit eam. * Nunc ergo retine apud te- 15
metipsam dolorem tuum, & fortiter fer qui
tibi contigerunt casus. * Si enim iustificaue- 16
ris terminum Dei, & consilium suum reci-
pies in tempore, & in talibus collaudaberis:
* ingredere ergo in ciuitatem ad virū tuum. 17
Et dixit ad me, * Non faciam, neque ingre- 18
diar ciuitatem, sed hic moriar. * Et apposui 19
adhuc loqui ad eam, & dixi, * Noli facere 20
hunc sermonem, sed consenti persuadenti.
Quot enim casus Sion? Consolare propter
dolorem Ierusalem. * Vides enim quoniam 21
sanctificatio nostra deserta effecta est, & al-
tare nostrum demolitum est, & templum no-
strum destructum est, * & psalterium nostrū 22
humiliatum est, & hymnus conticuit, & ex-
ultatio nostra dissoluta est, & lumen candela-
bri nostri extinctum est, & arca testamenti
nostri direpta est, & sancta nostra contamina-
ta sunt, & nomen quod inuocatum est super
nos, penè prophanatum est: & liberi nostri
contumeliam passi sunt, & sacerdotes nostri
succensi sunt, & Leuitæ nostri in captiuitatē
abierunt, & virgines nostræ coinquinatæ
sunt, & mulieres nostræ vim passæ sunt, & iu-
sti nostri rapti sunt, & paruuli nostri perditi
sunt, & iuuenes nostri seruierunt, & fortes
23 nostri inualidi facti sunt: * & quod omnium
maius, signaculum Sion, quoniam resignata
est de gloria sua. nam & tradita est in mani-
24 bus eorum qui nos oderunt. * Tu ergo excu-
te tuam tristitiam multam, & depone abs te
multitudinem dolorum, vt tibi repropitietur
Fortis, & requiem faciet tibi Altissimus re-
25 quietionem laborum. * Et factum est, cùm
loquebar ad eam, facies eius fulgebat subitò
& species, coruscus fiebat visus eius, vt essem
pauens valde ad eam, & cogitarem quid esset
26 hoc. * Et ecce, subitò emisit sonitum vocis
magnum timore plenum, vt commoueretur
27 terra à mulieris sono & vidi: * & ecce, am-
pliùs mulier nō comparebat mihi, sed ciuitas
ædificabatur, & locus demonstrabatur de
fundamentis magnis: & timui, & clamaui vo-
28 ce magna, & dixi, * Vbi est Vriel angelus,
qui à principio venit ad me? quoniam ipse
me fecit venire in multitudine in excessu
mentis huius, & factus est finis meus in cor-
ruptionem, & oratio mea in improperium.
29 * Et cùm essem loquens ego hæc, ecce venit
30 ad me, & vidit me. * & ecce eram positus vt
mortuus, & intellectus meus alienatus erat,
& tenuit dexteram meam, & confortauit me,
& statuit me super pedes meos, & dixit mihi,
31 * Quid tibi est? & quare conturbatus est in-
tellectus tuus, & sensus cordis tui? & quare
32 conturbatis? Et dixi, * Quoniam dereliqui-
sti me, & ego quidem feci secundum sermo-
nes tuos, & exiui in campum: & ecce vidi, &
video quod non possum enarrare. Et dixit ad
33 me, * Sta vt vir, & commouebo te. Et dixi,
34 * Loquere Domine meus tu in me, noli me
35 derelinquere, vt non frustra moriar: * quo-
niam vidi quæ non sciebam, & audio quæ
36 non scio. * Aut numquid sensus meus falli-
37 tur, & anima mea somniat? * Nunc ergo de-
precor te, vt demonstres seruo tuo de excel-
38 su hoc. Et respondit ad me, & dixit, * Audi
me & doceam te, & dicam tibi de quibus ti-
mes: quoniam Altissimus reuelauit tibi my-
39 steria multa. * Vidit rectam viam tuam, quo-
niam sine intermissione contristabaris pro
populo tuo, & valde lugebas propter Sion.
40 * Hic ergo intellectus visionis quæ tibi appa-
41 ruit ante paululum. * Quam vidisti lugētem,
42 inchoasti consolari eam. * Nunc autem iam
speciem mulieris non vides, sed apparuit tibi
43 ciuitas ædificari: * & quoniam enarrabat ti-
44 bi de casu filij sui, hæc absolutio est. * Hæc
mulier quam vidisti, hæc est Sion: & quo-
niam dixit tibi quam & nunc conspicies, vt
45 ciuitatem ædificatam. * Et quoniā dixit tibi,
quia sterilis fuit triginta annis: propter quod
erant anni scilicet triginta, quando non erat
46 in ea adhuc oblatio oblata. * Et factum est
post annos triginta, ædificauit Salomon ciui-
tatem, & obtulit oblationes: tunc fuit quan-
47 do peperit sterilis filium. * Et quod tibi di-

xit, quoniam nutriuit eum cum labore, hoc
erat, habitatio in Ierusalem. * Et quoniam 48
dixit tibi, quòd filius meus veniens in suo
thalamo mortuus esset, & contigisset ei casus,
hoc erat, quæ facta est ruina Ierusalem. * Et 49
ecce, vidisti similitudinem eius: & quoniam
filium lugeret, inchoasti consolari eam: & de
his quæ contigerunt, hæc erant tibi aperien-
da. * Et nunc vidit Altissimus, quoniam ex 50
animo contristatus es, & quoniam ex toto
corde pateris pro ea, ostendit tibi claritatem
gloriæ eius, & pulchritudinem decoris eius.
* Propterea enim dixi tibi vt maneres in cam- 51
po vbi domus non est ædificata. * Sciebam 52
enim ego, quoniam Altissimus incipiebat ti-
bi ostendere hæc: * propterea dixi tibi vt ve- 53
nires in agrum vbi non est fundamentum
ædificij. * Nec enim poterat opus ædificij 54
hominis sustineri in loco, vbi incipiebatur
Altissimi ciuitas ostendi. * Tu ergo noli ti- 55
mere, neque expauescat cor tuum: sed ingrede-
re, & vide splendorem & magnitudinem ædi-
ficij, quantum capax est tibi visus oculorum
videre: * & post hæc audies quantum capit 56
auditus aurium tuarum audire. * Tu enim 57
beatus es præ multis, & vocatus es apud Al-
tissimũ sicut & pauci. * Nocte autem quæ in 58
crastinũ futura est, manebis hic: * & ostendet 59
tibi Altissimus eas visiones supremorum, quę
faciet Altissimus his qui habitant super ter-
ram à nouissimis diebus. * Et dormiui illam 60
noctem & aliam, sicut dixerat mihi.

CAP. XI.

ET vidi somnium, & ecce ascendebat de 1
mari aquila, cui erant duodecim alæ
pennarum & capita tria. * Et vidi, & ecce ex- 2
pandebat alas suas in omnem terram, & om-
nes venti cæli insufflabant in eam, & collige-
bantur. * Et vidi, & de pennis eius nasceban- 3
tur contrariæ pennæ, & ipsæ fiebant in pen-
naculis minutis & modicis. * Nam capita 4
eius erant quiescentia, & dimidium caput
erat maius aliorum capitum, sed ipsa quies-
cebat cum eis. * Et vidi, & ecce aquila vola- 5
uit in pennis suis, & regnauit super terram,
& super eos qui habitãt in ea. * Et vidi, quo- 6
niam subiecta erant ei omnia sub cælo, & ne-
mo illi contradicebat, neque vnus de crea-
tura quæ est super terram. * Et vidi, & ecce 7
surrexit aquila super vngues suos, & misit
vocem pennis suis, dicẽs, * Nolite omnes si- 8
mul vigilare, dormite vnusquisque in loco
suo, & per tempus vigilate. * Capita autem in 9
nouissimo seruentur. * Et vidi, & ecce vox 10
non exibat de capitibus eius, sed de medie-
tate corporis eius. * Et numeraui contrarias 11
pennas eius, & ecce ipsæ erant octo. * Et vi- 12
di, & ecce à dextera parte surrexit vna pẽna,
& regnauit super omnem terram. * Et factũ 13
est cum regnaret, venit ei finis, & non appa-
ruit locus eius: & sequens exurrexit, & re-
gnabat. ipsa multum tenuit tempus. * Et 14
factum est cùm regnaret, & veniebat finis
eius, vt non appareret sicut prior. * Et ecce, 15
vox emissa est illi, dicens, * Audi tu quæ tãto 16
tempore tenuisti terram. hæc annuncio tibi
antequã incipias non apparere. * Nemo post 17
te tenebit tẽpus tuum, sed nec dimidiũ eius.
* Et leuauit se tertia, & tenuit principatum 18
sicut & priores, & non apparuit & ipsa. * Et 19
sic contingebat omnibus alis singulatim
principatum gerere, & iterum nusquam com-
20 parere. * Et vidi, & ecce in tempore sequen-
tes pennæ erigebantur à dextera parte, vt te-
nerent & ipsæ principatum: & ex his erant
quæ tenebant, sed tamen statim non compa-
21 rebant. * Nam & aliquæ ex eis erigebantur,
22 sed non tenebant principatum. * Et vidi post
hæc, & ecce non comparuerunt duodecim
23 pennæ, & duo pennacula: * & nihil supererat
in corpore aquilæ, nisi duo capita quiescen-
24 tia & sex pennacula. * Et vidi, & ecce sex
pennaculis diuisæ sunt duæ, & manserunt
sub capite quod est ad dexterã partem. Nam
25 quattuor manserunt in loco suo. * Et vidi,
& ecce subalares cogitabant se erigere, & te-
26 nere principatus. * Et vidi, & ecce vna erecta
27 est, sed statim non comparuit. * Et secundæ
velocius quàm priores, non comparuerunt.
28 * Et vidi, & ecce duæ quæ superauerũt apud
29 semetipsas cogitabant & ipsæ regnare. * &
in eo cùm cogitarent, ecce vnum quiescen-
tium capitum quod erat medium, euigila-
bat, hoc enim erat duorum capitum maius.
30 * Et vidi quoniam complexa sunt duo capita
31 secum: * & ecce conuersum est caput cum
his qui cum eo erant, & comedit duas suba-
32 lares quæ cogitabant regnare. * Hoc autem
caput perterruit omnem terram, & do-
minabatur in ea his qui habitãt terram cum
labore multo, & potentatum tenuit his a ter-
33 rarum super omnes alas quæ fuerunt. * Et
vidi post hæc, & ecce medium caput subitò
34 non comparuit, & hoc sicut alæ. * Superaue-
runt autem duo capita, quæ & ipsa similiter
regnauerunt super terram, & super eos qui
35 habitant in ea. * Et vidi, & ecce deuorauit
36 caput à dextera parte illud quod à læua. * Et
audiui vocem dicentem mihi, Conspice con-
37 tra te, & considera quod vides. * Et vidi, &
ecce sicut leo concitatus de silua rugiẽs: & vi-
di quoniam emittebat vocem hominis ad
38 aquilam. Et dixit, dicens, * Audi tu, & loquar
39 ad te, & dicet Altissimus tibi, * Nonne tu es
qui superasti de quattuor animalibus, quæ
feceram regnare in sæculo meo, & vt per eos
40 veniret finis temporum eorum? * Et quartus
veniens deuicit omnia animalia quę transie-
runt, & potentatu tenuit sæculum cum tre-
more multo, & omnem orbem cum labore
pessimo, & inhabitauit tot temporibus orbẽ
41 terrarum cum dolo. * Et iudicasti terram non
42 cum veritate. * Tribulasti enim mansuetos,
& læsisti quiescentes, & dilexisti mendaces,
& destruxisti habitationes eorum qui fructi-
ficabant, & humiliasti muros eorum qui te
43 non nocuerunt. * Et ascendit contumelia
tua vsque ad Altissimum, & superbia tua ad
44 Fortem. * Et respexit Altissimus superba
tempora, & ecce finita sunt, & scelera eius
45 completa sunt. * Propterea non appareas tu
aquila, & alæ tuæ horribiles, & pennacula
tua pessima, & capita tua maligna, & vngues
tui pessimi, & omne corpus tuum vanum,
46 * vt refrigeretur omnis terra, & reuertatur
liberata de tua vi, & speret iudicium & mise-
ricordiam eius qui fecit eam.

CAP. XII.

1 ET factum est, dum loqueretur leo verba
2 hæc ad aquilam & vidi, * & ecce quod
superauerat caput, & non comparuerũt quat-
tuor alæ illæ quæ ad eum transierunt, & ere-
ctæ sunt vt regnarent: & erat regnum eorum
3 exile, & tumultu plenum. * Et vidi, & ecce

ipsa non apparebant, & omne corpus aquilæ
incendebatur, & expauescebat terra valde, &
ego a tumultu & excessu mentis, & à magno
timore vigilaui, & dixi spiritui meo, * Ecce 4
tu præstitisti mihi hoc in eo, quòd scrutaris
vias Altissimi. * Ecce adhuc fatigatus sum 5
animo, & spiritu meo inualidus sum valde, &
nec modica est in me virtus à multo timore,
quam expaui nocte hac. * Nunc ergo orabo 6
Altissimum, vt me confortet vsque in finem.
* Et dixi, Dominator Domine, si inueni gra- 7
tiã ante oculos tuos, & si iustificatus sum a-
pud te præ multis, & si certè ascẽdit depreca-
tio mea ante faciem tuam, * conforta me, & 8
ostende seruo tuo mihi interpretationem &
distinctionem visus horribilis huius, vt ple-
nissimè consoleris animam meam. * Dignum 9
enim me habuisti ostendere mihi temporum
nouissima. Et dixit ad me, * Hæc est inter- 10
pretatio visionis huius. * Aquilam quam vi- 11
disti ascendentem de mari, hoc est regnum
quod visum est in visione Danielis fratri tuo.
* Sed non est illi interpretatum quoniam ego 12
nunc tibi interpretor. * Ecce dies veniunt, & 13
exurget regnum super terram, & erit timor
acrior omnium regnorum quæ fuerunt ante
eum. * Regnabunt autem in ea reges duo- 14
decim, vnus post vnum. * Nã secundus inci- 15
piet regnare, & ipse tenebit amplius tempus
præ duodecim. * Hæc est interpretatio duo- 16
decim alarum quas vidisti. * Et quam audisti 17
vocem quæ locuta est, non de capitibus eius
exeuntem, sed de medio corporis eius, * hæc 18
est interpretatio, quoniam post tempus re-
gni illius nascentur contentiones non modi-
cæ, & periclitabitur vt cadat: & non cadet
tunc, sed iterum constituetur in suum ini-
tium. * Et quoniam vidisti subalares octo 19
cohærentes alis eius, * hæc est interpretatio. 20
exurgent in ipso octo reges, quorum erunt
tempora leuia, & anni citati, & duo quidem
ex ipsis peribunt. * Appropinquante autẽ tem- 21
pore medio quattuor seruabuntur in tempo-
re, cùm incipiet appropinquare tempus eius
vt finiatur: duæ verò in finem seruabuntur.
* Et quoniam vidisti tria capita quiescentia, 22
* hæc est interpretatio: in nouissimis eius sus- 23
citabit Altissimus tria regna, & reuocabit in
ea multa, & dominabuntur terram, * & qui 24
habitant in ea, cum labore multo super om-
nes qui fuerunt ante hos. propter hoc ipsi vo-
cati sunt capita aquilæ. * Isti enim erunt 25
qui recapitulabunt impietates eius, & qui per-
ficient nouissima eius. * Et quoniam vidisti 26
caput maius non apparens, hæc est interpre-
tatio eius. quoniam vnus ex eis super lectum
suum morietur, & tamen cum tormentis.
* Nam duo qui perseuerauerint, gladius eos 27
comedet. * Vnius enim gladius comedet qui 28
cum eo: sed tamen hic gladio in nouissimis
cadet. * Et quoniã vidisti duas subalares tra- 29
iicientes super caput quod est in dextera par-
te, * hæc est interpretatio. hi sunt quos con- 30
seruauit Altissimus in finem suum, hoc est
regnum exile & turbatione plenum. * Sicut 31
vidisti & leonem, quem vidisti de silua eui-
gilantem, & rugientem, & loquentem ad
aquilam, & arguentem eam, & iniustitias
ipsius per omnes sermones eius sicut audisti:
* hic est ventus quem seruauit Altissimus in 32
finẽ ad eos, & impietates ipsorum: & arguet
illos, & incutiet coram ipsis disceptiones
33 eorum. * Statuet enim eos in iudicio viuos:
& erit, cùm arguerit eos, tunc corripiet eos.
34 * Nam residuum populum meum liberabit
cũ miseria, qui saluati sunt super fines meos,
& iucundabit eos quoadusque veniet finis
dies iudicij, de quo locutus sum tibi ab in-
35 itio. * Hoc somnium quod vidisti, & hæ in-
36 terpretationes. * Tu ergo solus dignus fuisti
37 scire Altissimi secretum hoc. * Scribe ergo
omnia ista in libro quæ vidisti, & pone ea in
38 loco abscondito: * & docebis ea sapientes de
populo tuo, quorum corda scis posse capere,
39 & seruare secreta hæc. * Tu autem adhuc
sustine hic alios dies septem, vt tibi ostenda-
tur quidquid visum fuerit Altissimo osten-
40 dere tibi. * Et profectus est à me. Et factum
est, cùm audisset omnis populus quoniam
pertransierunt septem dies, & ego non fuis-
sem reuersus in ciuitatem, & congregauit se
omnis à minimo vsque ad maximum: & ve-
41 nit ad me, & dixerunt mihi dicẽtes: * Quid
peccauimus tibi, & quid iniustè egimus in
te, quoniam derelinquens nos sedisti in loco
42 hoc? * Tu enim nobis superes solus ex omni-
bus populis, sicut botrus de vinea, & sicut lu-
cerna in loco obscuro, & sicut portus & na-
43 uis saluata à tempestate. * Aut non sufficiunt
44 nobis mala quæ contingunt? * Si ergo tu nos
dereliqueris, quanto nobis erat melius si esse-
mus succensi & nos cum incendio Sion?
45 * Nec enim nos sumus meliores eorum qui
ibi mortui sunt. Et plorauerunt voce magna.
46 Et respondi ad eos, & dixi: * Confide Israel,
47 & noli tristari tu domus Iacob. * Est enim
memoria vestri coram Altissimo, & Fortis
48 non est oblitus vestri in tentatione. * Ego
enim non dereliqui vos, neque excessi à vo-
bis: sed veni in hunc locum vt deprecarer pro
desolatione Sion, vt quærerem misericor-
diam pro humilitate sanctificationis vestræ.
49 * Et nunc ite vnusquisque vestrum in domũ
suam, & ego veniam ad vos post dies istos.
50 * Et profectus est populus, sicut dixi ei, in ci-
51 uitatem: * ego autem sedi in campo septem
diebus, sicut mihi mandauit: & manduca-
bam de floribus solummodò agri, de herbis
facta est esca mihi in diebus illis.

CAP. XIII.

1 ET factum est post dies septem, & somnia-
2 ui somnium nocte. * Et ecce de mari ven-
tus exurgebat, vt conturbaret omnes fluctus
3 eius. * Et vidi, & ecce conualescebat ille homo
cum millibus cæli: & vbi vultum suum ver-
tebat vt consideraret, tremebant omnia quæ
4 sub eo videbantur: * & vbicumque exibat
vox de ore eius, ardescebant omnes qui au-
diebant voces eius sicut quiescit terra quan-
5 do senserit ignem. * Et vidi post hæc, & ecce
congregabatur multitudo hominum, quorũ
non erat numerus de quattuor ventis cæli,
vt debellarent hominem qui ascenderat de
6 mari. * Et vidi, & ecce sibimetipsi sculpsit
montem magnum, & volauit super eum.
7 * Ego autem quæsiui videre regionem vel
locum vnde sculptus esset mons, & non po-
8 tui. * Et post hæc vidi, & ecce omnes qui
congregati sunt ad eum, vt expugnarẽt eum,
timebant valde, tamen audebant pugnare.
9 * Et ecce, vt vidit impetum multitudinis ve-
nientis, nõ leuauit manum suam, neque fra-
meam tenebat, neque aliquod vas bellico-

ſum niſi ſolummodo vt vidi, *quoniã emiſit 10
de ore ſuo ſicut flatũ ignis, & de labiis eius
ſpiritus flammæ, & de lingua eius emittebat
ſcintillas & tempeſtates, & commiſta ſunt
omnia ſimul, hic flatus ignis, & ſpiritus flam-
mæ, & multitudo tempeſtatis: * & concidit 11
ſuper multitudinem in impetu, quæ præpa-
rata erat pugnare, & ſuccendit omnes, vt ſub-
ito nihil videretur de innumerabili multitu-
dine, niſi ſolummodò puluis, & fumi odor: &
vidi, & extimui. * Et poſt hæc vidi ipſum ho- 12
minem deſcendentem de mõte, & vocantem
ad ſe multitudinem aliam pacificam, * & ac- 13
cedebat ad eum vultus hominum multorum
quorumdam gaudentium, quorumdam tri-
ſtantium: aliqui verò alligati, aliqui adducen-
tes ex eis, qui offerebantur. & ægrotaui à
multitudine pauoris, & expergefactus ſum,
& dixi. * Tu ab initio demonſtraſti ſeruo tuo 14
mirabilia hæc, & dignum me habuiſti vt
ſuſciperes deprecationem meam: * & nunc 15
demõſtra mihi adhuc interpretationẽ ſom-
nij huius. * Sicut enim exiſtimo in ſenſu 16
meo, væ qui derelicti fuerint in diebus illis:
& multo plus væ his qui non ſunt derelicti.
* Qui enim non ſunt derelicti, triſtes erant. 17
* Intelligo nunc quæ ſunt repoſita in nouiſ- 18
ſimis diebus, & occurrent eis, ſed & his qui
derelicti ſunt. * Propter hoc venerunt enim 19
in pericula magna, & neceſſitates multas, ſic-
ut oſtendunt ſomnia hæc. * Attamen facilius 20
eſt periclitantem venire in hæc, quàm per-
tranſire, ſicut nubem à ſæculo, & nunc vide-
re quæ contingunt in nouiſſimo. Et reſpon-
dit ad me, & dixit: * Et viſionis interpreta- 21
tionem dicam tibi: & de quibus locutus es
adaperiam tibi. * Quoniam de his dixiſti 22
qui derelicti ſunt: hæc eſt interpretatio. * Qui 23
auferet periculum illo tempore, hic ſe cuſto-
diuit. qui in periculo inciderint, hi ſunt qui
habent opera & fidem ad Fortiſſimum * Sci- 24
to ergo quoniam magis beatificati ſunt qui
derelicti, ſuper eos qui mortui ſunt. * Hæc in- 25
terpretatio mea viſionis, quia vidiſti virum
aſcendentem de corde maris, * ipſe eſt quem 26
conſeruat Altiſſimus multis temporibus, qui
per ſemetipſum liberabit creaturam ſuam: &
ipſe diſponet, qui derelicti ſunt. * Et quoniam 27
vidiſti de ore eius exire, vt ſpiritũ, & ignem,
& tempeſtatem: * & quoniam non tenebat 28
frameã, neque vas bellicoſum: corripit enim
impetus eius multitudinem, quæ venerat ex-
pugnare eum. hæc eſt interpretatio. * Ecce 29
dies veniunt, quãdo incipiet Altiſſimus libe-
rare eos qui ſuper terram ſunt: * & veniet in 30
exceſſu mentis ſuper eos qui inhabitant ter-
ram. * Et alij alios cogitabunt debellare: ciui- 31
tas ciuitatem, & locus locum, & gens aduer-
ſus gentem, & regnum aduerſus regnum.
* Et erit, cùm fient hæc, & contingent ſigna 32
quæ antè oſtendi tibi: & tunc reuelabitur fi-
lius meus, quem vidiſti, vt virum aſcenden-
tem. * Et erit quando audierint omnes gen- 33
tes vocem eius: & derelinquet vnuſquiſque
in regione ſua bellum ſuum, quod habent ad
alterutrum: * & colligetur in vnum multi- 34
tudo innumerabilis, ſicut volentes venire, &
expugnare eum. * Ipſe autem ſtabit ſuper ca- 35
cumen montis Sion. * Sion autem veniet, & 36
oſtendetur omnibus parata & ædificata, ſicut
vidiſti montem ſculpi ſine manibus. * Ipſe 37
autem filius meus arguet quæ adinuenerunt

Gentes, impietates eorum has quæ tempeſta-
ti appropinquauerunt propter mala cogita-
menta eorũ, & cruciamenta quibus incipient
38 cruciari: * quæ aſſimilatæ ſunt flammæ, &
perdet eos ſine labore per legem quæ igni aſ-
39 ſimilata eſt. * Et quoniam vidiſti eum colli-
gentem ad ſe aliam multitudinẽ pacificam,
40 * hæ ſunt decem tribus, quæ captiuæ factæ
ſunt de terra ſua in diebus Oſee regis, quem
captiuum duxit Salmanaſar rex Aſſyriorum:
& tranſtulit eos trans flumen, & tranſlati
41 ſunt in terram aliam. * Ipſi autem ſibi dede-
runt conſilium hoc vt derelinquerent multi-
tudinem gentium, & proficiſcerentur in vlte-
riorem regionem, vbi numquam inhabitauit
42 genus humanum: * vel ibi obſeruare legiti-
ma ſua, quæ non fuerant ſeruãtia in regione
43 ſua. * Per introitus autem anguſtos fluminis
44 Euphratem introierunt. * Fecit enim eis tunc
Altiſſimus ſigna, & ſtatuit venas fluminis vſ-
45 quequo tranſirent. * Per eam enim regionem
erat via multa itineris, anni vnius & dimidij:
46 nam regio illa vocatur Arſareth. * Tunc in-
habitauerunt ibi vſque in nouiſſimo tempo-
re: & nunc iterum cùm cœperint venire,
47 * iterum Altiſſimus ſtatuet venas fluminis,
vt poſſint tranſire: propter hæc vidiſti multi-
48 tudinem cum pace. * Sed & qui derelicti ſunt
de populo tuo, hi ſunt qui inueniuntur intra
49 terminum meum. * Factum erit ergo, quan-
do incipiet perdere multitudinem earum,
quæ collectæ ſunt gentes, proteget eos qui
50 ſuperauerunt populum: * & tunc oſtendet
51 eis multa plurima portenta. * Et dixi ego,
Dominator Domine, hoc mihi oſtende, pro-
pter quod vidi virum aſcendentem de corde
52 maris. Et dixit mihi. * Sicut non potes hæc
vel ſcrutari, vel ſcire quæ ſunt in profundo
maris: ſic non poterit quiſque ſuper terram
videre filium meum, vel eos qui cum eo ſunt,
53 niſi in tempore diei. * Hæc eſt interpretatio
ſomnij quod vidiſti, & propter quod illumi-
54 natus es hic ſolus. * Dereliquiſti enim tuam,
& erga meam vacaſti legem, & quæſiſti.
55 * Vitam enim tuam diſpoſuiſti in ſapientia,
56 & ſenſum tuũ vocaſti matrem: * & propter
hoc oſtendi tibi merces apud Altiſſimum. erit
enim poſt alios tres dies, ad te alia loquar, &
57 exponam tibi grauia & mirabilia. * Et pro-
fectus ſum, & tranſij in campum, multum
glorificans & laudans Altiſſimum de mira-
58 bilibus quæ per tempus faciebat: * & quo-
niam gubernat ipſum, & quæ ſunt in tempo-
ribus illata, & ſedi ibi tribus diebus.

CAP. XIIII.

1 ET factum eſt tertio die, & ego ſedebam
2 ſub quercu. * Et ecce, vox exiuit contra
me de rubo, & dixit: Eſdra Eſdra. Et dixi:
Ecce ego Domine. Et ſurrexi ſuper pedes
3 meos. Et dixit ad me: * Reuelans reuelatus
ſum ſuper rubum, & locutus ſum Moyſi,
quando populus meus ſeruiebat in Aegypto,
4 * & miſi eum, & eduxi populum meum de
Aegypto, & adduxi eum ſuper montem Sina,
& detinebam eum apud me diebus multis.
5 * & enarraui ei mirabilia multa, & oſtendi
ei temporum ſecreta & finem, & præcepi ei,
6 dicens: * Hæc in palam facies verba, & hæc
7 abſcondes. * Et nunc tibi dico: * Signa quæ
8 demonſtraui, & ſomnia quæ vidiſti, & inter-
pretationes quas tu vidiſti, in corde tuo re-
9 pone ea: * tu enim reciperis ab omnibus,

conuer-

conuerteris residuus cum consilio meo &
cum similibus tuis, vsquequo finiatur tem-
pora. * quoniam sæculum perdidit iuuentu- 10
tem suam, & tempora appropinquant senes-
cere. * Duodecim enim partibus diuisum est 11
sæculum, & transierunt eius decima & dimi-
dium decimæ partis. * supersunt autem eius 12
post medium decimæ partis. * Nunc ergo 13
dispone domum tuam, & corripe populum
tuum, & consolare humiles eorum, & renuntia
iam corruptelæ, * & dimitte abs te mortales 14
cogitationes, & proiice abs te pondera hu-
mana, & exue te iam infirmam naturam, &
repone in vnam partem molestissimas tibi co-
gitamenta, & festina transmigrare à tempori-
bus his: * quæ enim vidisti nunc contigisse 15
mala, iterum horū deteriora facient: * quan- 16
tum enim inualidum fiet sæculum à senectu-
te, tantum multiplicabuntur super inhabi-
tantes mala. * Prolongauit enim se magis ve- 17
ritas, & appropinquauit mendacium. Iam
enim festinat venire, quam vidisti visionem.
* Et respondi, & dixi coram te Domine. * Ec- 18
ce enim ego abibo, sicut præcepisti mihi, & 19
corripiam præsentem populum. Qui autem
iterum nati fuerint, quis commonebit? * Po- 20
situm est ergo sæculum in tenebris, & qui in-
habitant in eo sine lumine. * Quoniam lex 21
tua incensa est, propter quod nemo scit quæ
à te facta sunt, vel quæ incipient opera. * Si 22
enim inueni in te gratiam, immitte in me
Spiritum sanctum, & scribam omne quod fa-
ctum est in sæculo ab initio, quæ erant in le-
ge tua scripta vt possint homines inuenire
semitam, & qui voluerint viuere in nouissi-
mis, viuant. * Et respondit ad me, & dixit: 23
Vadens congrega populum, & dices ad eos,
vt non quærant te diebus quadraginta. * Tu 24
autem præpara tibi buxos multos, & accipe
tecū Saream, Dabriam, Salemiam, Echanum,
& Asiel, quinque hos qui parati sunt ad scri-
bendum velociter. * Et venias huc, & ego ac- 25
cendam in corde tuo lucernam intellectus,
quæ non extinguetur quoadusque finiantur
quæ incipies scribere. * Et tunc perfectis 26
quædam palàm facies, quædam sapientibus
absconsè trades. in crastinum enim hac ho-
ra incipies scribere. * Et profectus sum, sicut 27
mihi præcepit, & congregaui omnem popu-
lum, & dixi: * Audi Israel verba hæc: * Pere- 28
grinati sunt patres nostri ab initio in Aegy- 29
pto, & liberati sunt inde: * & acceperunt le- 30
gem vitæ, quam non custodierunt, quam &
vos post eos transgressi estis: * & data est vo- 31
bis terra in sortem, & terra Sion, & patres ve-
stri, & vos iniquitatem fecistis, & non ser-
uastis vias quas præcepit vobis Altissimus:
* & iustus iudex cùm sit, abstulit à vobis in 32
tempore quod donauerat. * Et nunc vos hic 33
estis, & fratres vestri interius vestrum
sunt. * Si ergo imperaueritis sensui vestro, & 34
erudieritis cor vestrum, viui conseruati eri-
tis, & post mortem misericordiam conseque-
mini. * Iudicium enim post mortem veniet, 35
quando iterum reuiuiscemus: & tunc iusto-
rum nomina parebunt, & impiorum facta
ostendentur. * Ad me igitur nemo accedat 36
nunc, neque requirat me vsque dies quadra-
ginta. * Et accepi quinque viros sicut man- 37
dauit mihi, & profecti sumus in campum, &
mansimus ibi. * Et factus sum in crastinum, 38
& ecce vox vocauit me dicens, Esdra aperi

39 os tuum, & bibe quod te potauero. * Et aperui
os meum, & ecce calix plenus porrigebatur
mihi. Hoc erat plenum sicut aqua: color au-
40 tem eius vt ignis similis. * Et accepi, & bibi:
& in eo cùm bibissem, cor meum cruciaba-
tur intellectu, & in pectus meum incresce-
bat sapientia. Nam spiritus meus conserua-
41 batur memoria. * Et apertum est os meum,
42 & non est clausum amplius. * Altissimus de-
dit intellectum quinque viris, & scripserunt
quæ dicebantur excessiones noctis, quas
43 non sciebant. * Nocte autem manducabant
panem, ego autem per diem loquebar, & per
44 noctem non tacebam. * Scripti sunt autem
per quadraginta dies libri ducenti quatuor.
45 * Et factum est cùm compleuissent quadra-
ginta dies, locutus est Altissimus, dicens:
Priora quæ scripsisti, in palam pone, & le-
46 gant digni & indigni: * nouissimos autem
septuaginta conseruabis, vt tradas eos sa-
47 pientibus de populo tuo. * In his enim est
vena intellectus, & sapientiæ fons, & scien-
tiæ flumen. Et feci sic.

CAP. XV.

5 ECce loquere in aures plebis meæ ser-
mones prophetiæ, quos immisero in os
2 tuum, dicit Dominus: * & fac vt in charta
3 scribantur, quoniam fideles & veri sunt. * Ne
timeas à cogitationibus aduersum te, nec tur-
4 bent te incredulitates dicentiū. * Quoniam
omnis incredulus in incredulitate sua mo-
5 rietur. * Ecce ego induco, dicit Dominus, su-
per orbem terrarū mala, gladium, & famē, &
6 mortem, & interitum: * propter quod super-
polluit iniquitas omnem terram, & adimple-
7 ta sunt opera nociua illorum. * Propterea di-
8 cit Dominus: * Iam non silebo de impietati-
bus eorum quæ irreligiosè agunt, nec susti-
nebo in his quę iniquè exercēt. ecce sanguis
innoxius & iustus clamat ad me, & animę iu-
9 storum clamant perseueranter. * Vindicans
vindicabo illos, dicit Dominus, & accipiam
omnem sanguinē innoxium ex illis ad me.
10 * Ecce populus meus quasi grex ad occisionē
ducitur, iam non patiar illum habitare in
11 terra Aegypti: * sed educam eum in manu
potenti & brachio excelso, & percutiam pla-
ga sicut priùs, & corrumpam omnem terram
12 eius. * Lugebit Aegyptus, & fundamenta eius
plaga verberata, & castigatione quas inducet
13 ei Deus. * Lugebunt cultores operantes ter-
ram, quoniam deficient semina eorum ab
vredine, & grandine, & à sidere terribili.
14 * Væ sæculo, & qui habitant in eo! * quia ap-
15 propinquauit gladius & contritio eorum, &
exurget gens contra gentem ad pugnam, &
16 rhomphæa in manibus eorum. * Erit enim in-
constabilitio hominibus, & alij aliis inuale-
scētes non curabunt regē suum, & principes
17 vitæ gestorum suorum in potentia sua. * Con-
cupiscet enim homo in ciuitatem ire, & non
18 poterit. * Propter superbiam enim eorum ci-
uitates turbabuntur, domus extermientur, ho-
19 mines metuēt. * Non miserebitur homo pro-
ximum suum ad irritum faciendum domos
eorum in gladium ad diripiendas substantias
eorum propter famem panis & tribulatio-
20 nem multam. * Ecce ego conuoco, dicit Deus,
omnes reges terræ ad me verendum, qui sunt
ab Oriente, & ab Austro, & ab Euro, & à
Libano, ad conuertendos in se, & reddere
21 quæ dederunt illis: * sicut faciunt vsque ho-

die electis meis, sic faciam & reddam in sinu
eorum. Hæc dicit Dominus Deus. * Non 22
parcet dextera mea super peccatores, nec ces-
sabit rhomphæa super effundentes sanguinem
innoxium super terram. * Exiit ignis ab ira 23
eius & deuorauit fundamenta terræ, & pec-
catores quasi stramen incensum. * Væ eis qui 24
peccant, & non obseruant mandata mea, di-
cit Dominus. * non parcam illis. Discedite 25
filij à potestate. Nolite contaminare sanctifi-
cationem meam, * quoniam nouit Dominus 26
omnes qui delinquunt in illum; propterea
tradidit eos in mortem, & in occisionem.
* Iam enim venerunt super orbem terrarum 27
mala, & manebitis in illis. non enim libera-
bit vos Deus, propter quod peccastis in eum.
* Ecce visio horribilis, & facies illius ab 28
oriente. * Et exient nationes draconum Ara- 29
bum in curribus multis, & sicut flatus, eo-
rum numerus fertur super terram, vt iam
timeant & trepident omnes qui illos audient
* carmonij insanientes in ira, & exient vt 30
apri de silua, & aduenient de virtute magna,
& constabunt in pugnam cum illis, & vasta-
bunt portionem terræ Assyriorum. * Et post 31
hæc superualescent dracones natiuitatis suæ
memores, & conuertent se conspirantes in
virtute magna ad persequendos eos. * Isti 32
turbabuntur & silebunt in virtute illorum,
& conuertent pedes suos in fugam, * & à ter- 33
ritorio Assyriorum subsessor obsidebit eos, &
consumet vnum ex illis, & erit timor & tre-
mor in exercitu illorum, & contentio in re-
ges ipsorum. * Ecce nubes ab oriente, & se- 34
ptentrione vsque ad meridianum, & facies
earum horrida valde, plena iræ & procellæ,
* & collident se inuicem, & collident sidus 35
copiosum super terram, & sidus illorum, &
erit sanguis à gladio vsque ad ventrem, * & 36
fimus hominis vsque ad substramen came-
li, & erit timor & tremor multus super ter-
ram, * & horrebunt qui videbunt iram illam, 37
& tremor apprehendet illos: & post hæc mo-
uebunt nimbi copiosi * à meridiano & se- 38
ptentrione, & portio alia ab occidente: * & 39
superinualescent venti ab oriente, & reclu-
dent eam, & nubem quam suscitaui in ira,
& sidus ad faciendam exterritationem ad
orientalem ventum & occidentem violabi-
tur: * & exaltabuntur nubes magnæ & vali- 40
dæ plenæ iræ, & sidus, vt exterreant omnem
terram, & inhabitantes eam, & infundent
super omnem locum altum & eminentem si-
dus terribile, * ignem & grandinem, & rhom- 41
phæas volantes, & aquas multas, vt etiam
impleantur omnes campi, & omnes riui ple-
nitudine aquarum multarum. * & demolien- 42
tur ciuitates, & muros, & montes, & colles, &
ligna siluarum, & fœnum pratorum, & fru-
menta eorum. * Et transibunt constantes vs- 43
que ad Babylonem, & exterent eam: * con- 44
uenient ad ipsam, & circuibunt eam, & effun-
dent sidus, & omnem iram super eam, & sub-
ibit puluis & fumus vsque in cælum, & om-
nes in circuitu lugebunt eam: * & qui sub 45
ea remanserint, seruient his qui exterrue-
runt. * Et tu Asia concors in spem Babylo- 46
nis, & gloria personæ eius, * væ tibi misera 47
propter quod assimilasti ei, & ornasti filias
tuas in fornicatione, ad placendum & glo-
riandũ in amatoribus tuis, qui tecum cupie-
runt semper fornicari. * Odibilem imitata es 48
in omnibus operibus eius, & in adinuentio-
49 nibus eius: propterea dicit Deus, * Immit-
tam tibi mala, viduitatem, paupertatem, &
famem, & gladium, & pestem, ad deuastandas
domos tuas à violatione, & morte, & gloria
50 virtutis tuæ. * Sicut flos siccabitur, cùm ex-
51 urget ardor qui emissus est super te, * infir-
maberis vt paupercula plagata & castigata à
mulieribus, vt non possint te suscipere poten-
52 tes & amatores. * Numquid ego sic zelabor
53 te, dicit Dominus, * nisi occidisses electos
meos in omni tempore, exaltatus percussio-
nem manuum, & dicens super mortem eorũ,
54 cùm inebriata esses, * Exorna speciem vul-
55 tus tui? * Merces fornicationis tuæ in sinu
56 tuo, propter hoc redditionem accipies. * Sicut
facies electis meis, dicit Dominus, sic faciet
57 tibi Deus, & tradet te in malum. * Et nati
tui fame interient: & tu rhomphæa cades, &
ciuitates tuæ contenentur, & omnes tui in
58 campo gladio cadent. * Et qui sunt in mon-
tibus, fame peribunt, & manducabunt carnes
suas, & sanguinem bibent à fame panis & siti
59 aquæ. * Infœlix per maria venies, & rursum
60 accipies mala. * Et in transitu allident ci-
uitatem occisam, & exterent aliquam portio-
nem terræ tuæ, & partem gloriæ tuæ exter-
minabunt, rursum reuertentes ad Babylonem
61 subuersam. * Et demolita eris illis pro stipu-
62 la, & ipsi erunt tibi ignis: * & deuorabunt te,
& ciuitates tuas, terram tuam, & montes
tuos, omnes siluas tuas & lignum fructife-
63 rum igni cumburent. * Filios tuos captiuos
ducent, & censum tuum in prædam habe-
bunt, & gloriam faciei tuæ exterminabunt.

CAP. XVI.

1 VAe tibi Babylon & Asia, væ tibi Aegy-
2 pte & Syria. * Præcingite vos saccis &
ciliciis, & plangite filios vestros, & dolete:
quoniam appropinquauit contritio vestra.
3 * Immissus est vobis gladius, & quis est qui
4 auertat illũ? * Immissus est in vobis ignis, &
5 quis est qui extinguat illum? * Immissa sunt
6 vobis mala, & quis est qui repellat ea? * Num-
quid repellet aliquis leonem esurientem in
silua, aut extinguet ignem in stipula, mox
7 quando cœperit ardere? * Numquid repel-
let aliquis sagittam à sagittario forti mis-
8 sam? * Dominus fortis immittit mala, &
9 quis est qui repellat ea? * Exiit ignis ex ira-
cundia eius, & quis est qui extinguat eum?
10 * Coruscabit, & quis non timebit? Tonabit,
11 & quis non pauebit? * Dominus commina-
bitur, & quis non funditus conteretur à facie
12 ipsius? * Terra tremuit & fundamenta eius,
mare fluctuat de profundo, & fluctus eius
disturbabuntur, & pisces eius à facie Domi-
13 ni, & à gloria virtutis eius: * quoniam fortis
dextera eius quæ arcum tendit: sagittæ eius
acutæ quæ ab ipso mittuntur, non deficient,
14 cùm cœperint mitti in fines terræ. * Ecce
mittuntur mala, & non reuertentur, donec
15 veniant super terram. * Ignis succenditur, &
non extinguetur, donec consumat funda-
16 menta terræ. * Quemadmodum non redit
sagitta missa à valido sagittario, sic non re-
uertentur mala quæ missa fuerint in terram.
17 * Væ mihi, væ mihi: quis me liberabit in
18 illis diebus? * Initium dolorum & multi ge-
mitus, initium famis & multi interitus, in-
itium bellorum & formidabunt potestates,
initium malorum & trepidabunt omnes.

• In his quid faciam, cùm venerint mala? 19
• Ecce fames & plaga, & tribulatio, & angu- 20
stia missa sunt flagella in emendatione, • & 21
in his omnibus se non conuertent ab iniqui-
tatibus suis, neque flagellorũ memores erũt
semper. • Ecce, erit annonæ vilitas super ter- 22
ram, sic vt putent sibi esse directam pacem, &
tũc germinabũt mala super terrã, gladius, fa-
mes, & magna confusio. • A fame enim plu- 23
rimi qui inhabitant terram interient, & gla-
dius perdet ceteros qui superauerint à fame,
• & mortui sicut stercora proiicientur, & 24
non erit qui consoletur eos. Derelinquetur
enim terra deserta, & ciuitates eius deiicien-
tur. • Non derelinquetur qui colat terram, & 25
qui seminet eam. • Ligna dabunt fructus, 26
& quis vindemiabit illa? • Vua matura fiet, 27
& quis calcabit illam? erit enim locis magna
desertio. • Cupiet enim homo hominem vi- 28
dere, vel vocem eius audire. • Relinquentur 29
enim de ciuitate decem, & duo de agro qui
absconderint se in densis nemoribus, & scis-
suris petrarum: • quemadmodum derelin- 30
quuntur in oliueto & singulis arboribus tres
aut quattuor oliuæ. • aut sicut in vinea vin- 31
demiata racemi relinquuntur ab his qui dili-
genter vineam scrutantur: • sic relinquentur 32
in diebus illis tres aut quattuor ab scrutan-
tibus domos eorum in rhomphæa. • Et relin- 33
quetur terra deserta, & agri eius inuetera-
bunt, & viæ eius, & omnes semitæ eius ger-
minabunt spinas, eo quòd non transient ho-
mines per eam. • Lugebunt virgines non ha- 34
bentes sponsos, lugebunt mulieres non ha-
bentes viros, lugebunt filiæ earum non ha-
bentes adiutorium: • sponsi earum in bello 35
consumentur, & viri earum in fame exteren-
tur. • Audite verò ista, & cognoscite ea serui 36
Domini. • Ecce verbum Domini, excipite il- 37
lud: ne diis credatis de quibus dicit Domi-
nus. • Ecce appropinquant mala, & non tar- 38
dant. • Quemadmodum prægnans cùm parit 39
in nono mense filium suum, appropinquante
hora partus eius ante horas duas vel tres, do-
lorés circumeunt ventrem eius, & prodeunte
infante de ventre, non tardabunt vno puncto:
• sic non morabuntur mala ad prodeundum 40
super terram, & sæculum gemet, & dolores
circumtenebunt illud. • Audite verbum, 41
plebs mea: parate vos in pugnam, & in malis
sic estote, quasi aduenæ terræ. • Qui vendit, 42
quasi qui fugiat: & qui emit, quasi qui perdi-
turus. • Qui mercatur, quasi qui fructum 43
non capiat: & qui ædificat, quasi non habita-
turus. • Qui seminat, quasi qui non metet: 44
sic & qui vineam putat, quasi non vindemia-
turus. • Qui nubunt, sic quasi filios non fa- 45
cturi, & qui non nubunt, sic quasi vidui.
• Propter quod qui laborant, sine causa labo- 46
rant: • Fructus enim illorum alienigenæ me- 47
tent, & substantiam illorum rapient, & domos
euertent, & filios eorum captiuabunt, quia in
captiuitate & fame generant natos suos. • Et 48
qui negotiantur in rapina, quantum diu ex-
ornant ciuitates & domos suas, & possessio-
nes & personas suas, • tanto magis adzela- 49
bor eos super peccata sua, dicit Dominus.
• Quomodo zelatur fornicaria mulierem ido- 50
neam & bonam valde, • sic zelabitur iusti- 51
tia iniquitatem cum exornat se, & accusat
eam in facie, cùm venerit qui defendat ex-
quirentem omne peccatum super terram.

52 • Propterea nolite similari ei, nec operibus
53 eius: • quoniam adhuc pusillum, & tolletur
iniquitas à terra, & iustitia regnabit in vos.
54 • Non dicat peccator se non peccasse: quo-
niam carbones ignis comburet super caput
eius, qui dicit: Non peccaui coram Domi-
55 no Deo & gloria ipsius. • Ecce Dominus
cognoscet omnia opera hominum, & adin-
uentiones illorum, & cogitationes illorum,
56 & corda illorum. • Dixit enim: Fiat terra, &
57 facta est: fiat cælum, & factum est. • Et in
verbo illius stellæ fundatæ sunt, & nouit
58 numerum stellarum. • Qui scrutatur abys-
sum, & thesauros illarum: qui mensus est
59 mare, & conceptum eius. • Qui conclusit
mare in medio aquarum, & suspendit terram
60 super aquas verbo suo. • Qui extendit cęlum
quasi cameram, super aquas fundauit eum.
61 • Qui posuit in deserto fontes aquarum, &
super verticem montium lacus ad emitten-
dum flumina ab eminenti petra, vt potaret
62 terram. • Qui finxit hominem, & posuit cor
suum in medio corporis, & misit ei spiritum,
63 vitam & intellectum, • & spiramen Dei om-
nipotentis qui fecit omnia, & scrutinat om-
64 nia abscondita in absconsis terræ. • Hic nouit
adinuentionem vestram, & quæ cogitatis in
cordibus vestris, peccantes & volentes oc-
65 cultare peccata vestra. • Propter quod Do-
minus scrutinando scrutinauit omnia opera
66 vestra, & traducet vos omnes, • & vos con-
fusi eritis cùm processerint peccata vestra
coram hominibus, & iniquitates erunt, quæ
67 accusatores stabunt in die illo. • Quid facia-
tis? aut quomodo absconderis peccata vestra
68 coram Deo & angelis eius? • Ecce iudex
Deus, timete eum. Desinite à peccatis ve-
stris, & obliuiscemini iniquitates vestras
tam agere eas in sempiterno, & Deus educet
vos, & liberabit de omni tribulatione.
69 • Ecce enim incenditur ardor super vos tur-
bæ copiosæ, & rapient quosdam ex vobis, &
70 cibabunt idolis occisos: • & qui consense-
rint eis, erunt illis in derisum, & in imprope-
71 rium, & in conculcationem. • erit enim locis
locus, & in vicinas ciuitates exurrectio mul-
72 ta super timentes Dominum. • Erunt quasi
insani nemini parcentes, ad diripiendum &
& deuastandum adhuc timentes Dominum.
73 • quia deuastabunt & diripient substantias, &
74 de domibus suis eos eiicient. • Tunc parebit
probatio electorum meorum, vt aurum quod
75 probatur ab igne. • Audite dilecti mei, dicit
Dominus: Ecce adsunt dies tribulationis, &
76 de his liberabo vos. • Ne timeatis, nec hæsi-
77 tetis, quoniam Deus dux vester est. • Et qui
seruat mandata & præcepta mea, dicit Do-
minus Deus, ne præponderent vos peccata
vestra, ne superleuent se iniquitates vestræ,
78 • Væ qui constringuntur à peccatis suis, &
obteguntur ab iniquitatibus suis, quem-
admodum ager constringitur à silua, & spi-
nis tegitur semita eius per quam non transit
homo, & excluditur, & mittitur ad deuora-
tionem ignis.

FINIS.

HIERONYMI PROLOGVS GALEATVS.

VIGINTI & duas litteras eſſe apud Hebræos, Syrorum quoque lingua & Chaldæorum teſtatur, quæ Hebrææ magna ex parte confinis eſt. Nam & ipſi viginti duo elementa habent eodem ſono, ſed diuerſis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moyſi totidem litteris ſcriptitant, figuris tantùm & apicibus diſcrepantes. Certumque eſt Eſdram ſcribam, legiſque doctorem, poſt captam Ieroſolymam & inſtaurationem templi ſub Zorobabel, alias litteras reperiſſe quibus nunc vtimur: cùm ad illud vſque tempus iidem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. In libro quoque Numerorum hæc eadem ſupputatio, ſub Leuitarum ac ſacerdotum cenſu, myſticè oſtenditur. Et nomen Domini tetragrammaton in quibuſdam Græcis voluminibus, vſque hodie antiquis expreſſum litteris inuenimus. Sed & pſalmi triceſimus ſextus, & centeſimus decimus, & centeſimus vndecimus, & centeſimus decimus octauus, & centeſimus quadrageſimus quartus, quamquam diuerſo ſcribantur metro, tamen eiuſdem numeri texuntur alphabeto. Et Ieremiæ lamentationes, & oratio eius: Salomonis quoque in fine prouerbia, ab eo loco in quo ait, Mulierem fortem quis inueniet? iiſdem alphabetis vel inciſionibus ſupputantur. Porrò quinque litteræ duplices apud Hebræos ſunt: Caph, Mem, Nun, Pe, Sade, aliter enim ſcribuntur per has principia medietateſque verborum, aliter fines. Vnde & quinque à pleriſque libri, duplices æſtimantur, Samuel, Melachim, Dibre haiamim, Eſdras, Ieremias, cum Cinoth, id eſt lamentationibus ſuis. Quomodo igitur viginti duo elementa ſunt, per quæ ſcribimus Hebraicè omne quod loquimur, & eorum initiis vox humana comprehenditur: ita viginti duo volumina ſupputantur, quibus quaſi litteris & exordiis in Dei doctrina, tenera adhoc & lactēs viri iuſti eruditur infantia.

Primus, apud eos liber, vocatur בראשית Beresith: quem nos Geneſim dicimus.

Secundus, ואלה שמות Veelle ſemoth: qui Exodus appellatur.

Tertius, ויקרא Vaiicra, id eſt Leuiticus.

Quartus, וידבר Vaiedabber, quem Numeros vocamus.

Quintus, אלה הדברים Elle haddebarim, qui Deuteronomium prænotatur.

Hi ſunt quinque libri Moyſi, quos propriè תורה Thora, id eſt Legem appellant.

Secundum, prophetarum ordinem faciunt: & incipiunt ab Ieſu filio Naue: qui apud eos יהושע בן נון Ioſue ben Nun dicitur.

Deinde ſubtexunt שפטים Sophetim, id eſt Iudicum librum. Et in eundem compingunt Ruth: quia in diebus Iudicum facta eius narratur hiſtoria.

Tertius ſequitur שמואל Samuel, quem nos Regum primum & ſecundum dicimus.

Quartus, מלכים Melachim, id eſt Regum, qui tertio & quarto Regum volumine continetur.

Meliuſque multo eſt מלכים Melachim, id eſt Regum, quàm ממלכות Mamlachot, id eſt Regnorum dicere. Non enim multarum gentium deſcribit regna, ſed vnius Iſraelitici populi, qui tribubus duodecim continetur.

Quintus, eſt ישעיה Iſaias.

Sextus, ירמיה Ieremias.

Septimus, יחזקאל Ezechiel.

Octauus, liber duodecim Prophetarum: qui apud illos vocatur תרי עשר There aſar.

Tertius ordo, Hagiographa poſſidet.

Et primus liber incipit à איוב Iob.

Secundus à דוד Dauid: quem quinque inciſionibus & vno pſalmorum volumine comprehendunt.

Tertius eſt שלמה Salomon, tres libros habens: Prouerbia, quæ illi משלי Miſle, id eſt Parabolas appellant.

Quartus, Eccleſiaſten, id eſt קהלת Coheleth.

Quintus, Canticum canticorum, quem titulo שיר השירים Sir haſſirim prænotant.

Sextus, eſt דניאל Daniel.

Septimus, דברי הימים Dibre haiamim, id eſt Verba dierum: quod ſignificantiùs, Chronicon totius diuinæ hiſtoriæ poſſumus appellare. qui liber apud nos Paralipomenon primus & ſecundus inſcribitur.

Octauus, עזרא Eſdras: qui & ipſe ſimiliter apud Græcos & Latinos in duos libros diuiſus eſt.

Nonus, אסתר Eſther.

Atque ita fiunt pariter Veteris legis libri viginti duo: id eſt Moyſi quinque, & Prophetarum octo, Hagiographorum nouem. Quamquam nonnulli רות וקינות Ruth & Cinoth, inter Hagiographa ſcriptitēt, & hos libros in ſuo putent numero ſupputandos: ac per hoc eſſe priſcæ legis libros viginti quattuor: quos ſub numero viginti quattuor ſeniorum Apocalypſis Ioannis inducit adorantes Agnum, & coronas ſuas proſtratis vultibus offerentes: ſtantibus coram, quattuor animalibus oculatis antè & retro, id eſt in præteritum & in futurum reſpicientibus, & indefeſſa voce clamantibus, Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt. Hic prologus, Scripturarum quaſi galeatum principium, omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinum, conuenire poteſt: vt ſcire valeamus, quidquid extra hos eſt, inter apocrypha eſſe ponendum. Igitur Sapientia, quæ vulgò Salomonis inſcribitur, & Ieſu filij Syrach liber, & Iudith, & Tobias, & Paſtor, non ſunt in canone. Machabæorum primum librum Hebraicum reperi. Secundus, Græcus eſt: quod ex ipſa quoque phraſi probari poteſt. Quæ cùm ita ſe habeant, obſecro te Lector, ne laborem meum, reprehenſionem exiſtimes antiquorum. In templo Dei offert vnoſquiſque quod poteſt: alij aurum, argentum & lapides pretioſos: alij byſſum & purpuram & coccum offerunt & hyacinthum: nobiſcum bene agitur, ſi obtulerimus pelles & caprarum pilos. Et tamen Apoſtolus contemptibiliora noſtra magis neceſſaria iudicat. Vnde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per ſingulas ſpecies, Eccleſiæ præſentis futuræque diſtinctio, pellibus tegitur & ciliciis ardoremque ſolis & iniuriam imbrium ea quæ viliora ſunt prohibent. Lege ergo primum, Samuel, & Melachim meum: meum, inquam meum. Quidquid enim crebriùs vertendo, & emendando ſollicitiùs & didicimus & tenemus, noſtrum eſt. Et cum intellexeris quod antea neſciebas, vel interpretem me æſtimato, ſi gratus es; vel Paraphraſten, ſi ingratus.

ingratus. quanquam mihi omnino conscius non sim, mutasse me quippiam de Hebraica veritate. Certè si incredulus es, lege Græcos codices, & Latinos, & confer cum iis opusculis quæ nuper emendauimus: & vbicumque discrepare inter se videris, interroga quemlibet Hebræorum cui magis accommodare debeas fidem: & si nostra firmauerit, puto quod eum non æstimes coniectorem, vt in eodem loco mecum similiter diuinarit. Sed & vos famulas Christi rogo (quæ Domini discumbentis pretiosissima fidei myrrha vngitis caput, quæ nequaquam Saluatorem quæritis in sepulchro, quibus iam ad Patrem Christus ascendit) vt contra latrantes canes, qui aduersum me rabido ore desæuiunt, & circumeunt ciuitatem, atque in eo se doctos arbitrantur si aliis detrahant, orationum vestrarum clypeos opponatis. Ego sciens humilitatem meam, illius semper sententiæ recordabor, Dixi, custodiam vias meas: vt non delinquam in lingua mea. Posui ori meo *Psal. 18.* custodiam, cùm consisteret peccator aduersum me. Obmutui, & humiliatus sum: & silui à bonis.

HIERONYMVS

PAVLINO.

FRATER Ambrosius tua mihi munuscula perferens, detulit simul & suauissimas litteras, quæ à principio amicitiarum, fidem probatæ iam fidei, & veteris amicitiæ præferebant. Vera enim illa necessitudo est, & Christi glutino copulata, quam non vtilitas rei familiaris, non præsentia tantùm corporum, non subdola & palpans adulatio: sed Dei timor, & Diuinarum scripturarum studia conciliant. Legimus in veteribus historiis quosdam lustrasse prouincias, nouos adisse populos, maria transisse: vt eos quos ex libris nouerant, coràm quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates, sic Plato Aegyptum & Archytam Tarentinum, eamque oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laboriosissimè peragrauit: vt qui Athenis magister erat, & potens, cuiusque doctrinam Academiæ gymnasia personabant, fieret peregrinus atque discipulus: malens aliena verecundè discere, quam sua impudenter ingerere. Denique dum litteras quasi toto fugientes orbe persequitur, captus à piratis & venundatus, etiam tyranno crudelissimo paruit, captiuus, vinctus & seruus; tamen quia philosophus, maior emente se fuit. Ad Titum Liuium lacteo eloquentiæ fonte manantem, de vltimis Hispaniæ Galliarumque finibus quosdam venisse nobiles legimus: & quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, vnius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus sæculis, celebrandumque miraculum, vt vrbem tantam ingressi, aliud extra vrbem quærerent. Apollonius, siue ille magus, vt vulgus loquitur, siue philosophus, vt Pythagorici tradunt, intrauit Persas, pertransiuit Caucasum, Albanos, Scythas, Massagetas, opulentissima Indiæ regna penetrauit: & ad extremum, latissimo Phison amne transmisso, peruenit ad Brachmanas, vt Hiarcham in throno sedentem aureo, & de Tantali fonte potantem, inter paucos discipulos de natura, de motibus siderum, ac dierum cursu audiret docentem. Inde per Aelamitas, Babylonios, Chaldæos, Medos, Assyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæstinos, reuersus Alexandriam, perrexit Aethiopiam, vt Gymnosophistas, & famosissimam Solis mensam videret in sabulo. Inuenit ille vir vbique quod disceret, & semper proficiens, semper se melior fieret. Scripsit super hoc plenissimè octo voluminibus Philostratus. II.

Quid loquar de sæculi hominibus, cùm Apostolus Paulus, vas electionis & magister *Act. 9. c.* Gentium, qui de conscientia tanti in se hospitis loquebatur, An experimentum quæritis *2 Cor. 13. a* eius, qui in me loquitur Christus? post Damascum *Galat. 1. d.* Arabiamque lustratam, ascenderit Ierosolymam, vt videret Petrum, & manserit apud eum diebus quindecim? Hoc enim mysterio hebdomadis & ogdoadis futurus gentium prædicator instruendus erat. Rursumque post annos *Galat. 2. a* quattuordecim, assumpto Barnaba & Tito exposuerit Apostolis Euangelium, ne fortè in vacuum curreret, aut cucurrisset. Habet enim nescio quid latentis ἐνεργείας viua vox, & in aures discipuli de auctoris ore transfusa, fortiùs sonat. Vnde & Aeschines cùm Rhodi exularet, & legeretur illa Demosthenis oratio, quam aduersus eum habuerat, mirantibus cunctis atque laudantibus, suspirans ait, Quid si III. ipsam audissetis bestiã, sua verba resonantem?

Hæc non dico, quòd sit in me aliquid tale, quod vel possis à me audire, vel velis discere: sed quòd ardor tuus & discendi studium etiam absque nobis per se probari debeat. Ingenium docile, & sine doctore laudabile est. Non quid inuenias, sed quid quæras consideramus. Mollis cera, & ad formandum facilis, etiam si artificis & plastæ cessent manus: tamen virtute totum est quidquid esse potest. Paulus Apostolus ad pedes Gamalielis legem Moysi, & Prophetas *Act. 22. a* didicisse se gloriatur, vt armatus spiritalibus *2 Cor. 10. b* telis, postea diceret confidenter, Arma nostræ militiæ, non carnalia sunt: sed potentia Deo, ad destructionem munitionum consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & captiuantes omnem intellectum ad obediendum Christo, & parati subiugare omnem inobedientiam. Ad Timotheum scribit ab infantia sacris litteris *2. Tim. 3 d* eruditum, & hortatur ad studium lectionis, ne *1. Tim. 4. d* negligat gratiam quæ data sit ei per impositionem manus presbyterij. Tito præcipit vt inter ceteras virtutes episcopi, quem breui sermone depinxit, scientiam quoque in eo eligat Scripturarum, Obtinentem, inquit, eum, qui *Tit. 1. b* secundùm doctrinam est, fidelem sermonem: vt potens sit exhortari in doctrina sana, & contradicentes reuincere. Sancta quippe rusticitas IIII. solum sibi prodest: & quantũ ædificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tantum nocet si destruentibus non resistat. Malachias propheta, immo per Aggæum Dominus, Interroga, ait, *Agg. 2. b* sacerdotes legem: in tantum sacerdotis officium est interrogatum respondere de Lege. Et in Deuteronomio legimus, Interroga patrem *Deut. 32. a* tuum, & annunciabit tibi: seniores tuos, & dicent tibi. In Psalmo quoque centesimo decimo-octauo, Cantabiles mihi erant iustificationes tuæ in loco peregrinationis meæ. Et in descriptione iusti viri, cùm eum Dauid arbori vitæ, quæ est in paradiso compararet, inter ceteras virtutes & hoc intulit, In lege Domini volũtas *Psal. 1.* eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte.

Dan. 12. b Daniel in fine sacratissimæ visionis ait, iustos fulgere sicut stellas: & intelligentes, id est doctos, quasi firmamentum. Vides quantum inter se distent iusta rusticitas, & docta iustitia? Alij stellis, alij cælo comparantur. Quamquam iuxta Hebraicam veritatem vtrûq; de eruditis possit intelligi. Ita enim apud eos legimus, Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.
Act. 4. c Cur dicitur Paulus Apostolus vas electionis? Nempe quia legis & Scripturarum sanctarum erat armarium. Pharisæi stupent in doctrina Domini: & mirantur in Petro & Ioanne quomodo legem sciant, cùm litteras non didicerint.
Isai. 54. d Quidquid enim alijs exercitatio, & quotidiana
Ioann. 6. e in lege meditatio tribuere solet, illis hoc
Luc. 2. f Spiritus sanctus suggerebat, & erât iuxta quod scriptum est, θεοδίδακτοι. Duodecim annos Saluator impleuerat, & in templo senes de quæstionibus legis interrogans, magis docet dum prudenter interrogat. Nisi fortè rusticum Petrum, rusticum dicimus Ioannem: quorum
2. Cor. 11. b vterque dicere poterat, Etsi imperitus sermone, non tamen scientia. Ioannes rusticus, pi-
Ioan. 1. a scator, indoctus? & vnde illa vox obsecro, In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum? λόγος enim Græcè multa significat: nam & verbum est, & ratio, & supputatio, & causa vniuscuiusque rei, per quam sunt singula quæ subsistunt: quæ

V.

vniuersa rectè intelligimus in Christo. Hoc doctus Plato nesciuit, hoc Demosthenes elo-
Abd. 1. c quens ignorauit. Perdam, inquit, sapientiam
Isai. 29. c. sapientium, & prudentiam prudentium repro-
1. Cor. 1. s babo. Vera sapientia perdet falsam sapientiam;
2. Cor. 2. b & quamquam stultitia prædicationis in cruce sit, tamen Paulus sapientiam loquitur inter perfectos: sapientiam autem non sæculi huius, nec principum sæculi istius, quæ destruitur; sed loquitur Dei sapientiam in mysterio absconditam, quam prædestinauit Deus ante sæcula. Dei sapientia, Christus est. Christus enim, Dei virtus, & Dei sapientia. Hæc sapientia in mysterio abscondita est: de qua & noni psalmi titulus prænotatur, Pro occultis
Coloss. 2. a filij. in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi. Et qui in mysterio absconditus erat, prædestinatus est ante sæcula: prædestinatus autem & præfiguratus in Lege & Prophetis. Vnde & Prophetæ appellabantur Videntes: quia videbant eum, quem ceteri non videbant.
Ioan. 8. g Abraham vidit diem eius,
Ezech. 1. a & lætatus est. Aperiebantur cæli Ezechieli qui
Psal. 118. populo peccatori clausi erant. Reuela, inquit Dauid, oculos meos, & considerabo mirabilia
Rom. 7. c de lege tua. Lex enim spiritualis est, & reue-
2. Cor. 3. d latione opus est, vt intelligatur, ac reuelata fa-
Apoc. 5. a cie Dei gloriam contemplemur. Liber in Apo-
Isai. 29. d calypsi septem sigillis signatus ostenditur: quem si dederis homini scienti litteras vt legat, respondebit tibi, Non possum: signatus est enim. Quanti hodie putant se nosse litteras, tenent signatum librum, nec aperire possunt,
Apoc. 3. b nisi ille reserauerit qui habet clauem Dauid; qui aperit, & nemo claudit; claudit, & nemo aperit? In Actibus Apostolorum sanctus Eunu-
Act. 8. e chus, immo vir (sic enim eum Scriptura cognominat) cùm legeret Isaiam prophetam, interrogatus à Philippo, Putásne intelligis, quæ legis: respondit, Quomodo possum, nisi aliquis me docuerit? Ego (vt de me loquar interim) nec sanctior sum hoc Eunucho, nec studiosior, qui de Aethiopia, id est de extremis mundi finibus venit ad templum, reliquit aulam regiam: & tantus amator legis diuinæq; scientiæ fuit, vt etiam in vehiculo legeret Litteras sacras. Et tamen cùm librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, lingua volueret, labiis personaret, ignorabat eum quem in libro nesciens venerabatur. Venit Philippus, ostendit ei Iesum, qui clausus latebat in littera. O mira doctoris virtus! eadem hora credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis & sanctus factus est, ac magister de discipulo, plus in deserto fonte Ecclesiæ, quàm in aurato synagogæ templo reperit. Hæc à me perstricta sunt breuiter (neque enim epistolaris angustia euagari longius patiebatur) vt intelligeres te in Scripturis sacris sine prævio & monstrante semitam non posse ingredi. VI. Taceo de grammaticis, rhetoribus, philosophis, geometris, dialecticis, musicis, astronomis, astrologis, medicis, quorum scientia mortalibus vel vtilissima est, & in tres partes scinditur, τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπειρίαν. Ad minores artes veniam, & quæ non tam lingua, quàm manu administrantur. Agricolæ, cæmentarij, fabri metallorum, lignorumque cæsores, lanarij quoque, & fullones, & ceteri qui variam supellectilem, & vilia opuscula fabricantur, absque doctore esse non possunt quod cupiunt. Quod medicorum est, promittunt medici: tractant fabrilia fabri. Sola Scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vindicant. Scribimus indocti, doctique poemata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc vniuersi præsumunt, lacerant, docent antequàm discant. Alij adducto supercilio, grandia verba trutinantes inter mulierculas de sacris litteris philosophantur. Alij discunt, prò pudor, à feminis, quod viros doceant. & ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum, immo audacia edisserunt alijs quod ipsi non intelligunt. Taceo de mei similibus, qui si fortè ad Scripturas sanctas post sæculares litteras venerint, & sermone composito aures populi mulserint, quidquid dixerint, hoc legem Dei putant. nec scire dignantur quid Prophetæ, quid Apostoli senserint, sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia: quasi grande sit, & non vitiosissimum docendi genus, deprauare sententias, & ad voluntatem suam, Scripturam trahere repugnantem. Quasi non legerimus Homerocentonas, & Vergiliocentonas: ac non sic etiam Maronem sine Christo possimus dicere Christianum, quia scripserit, Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna, Iam noua progenies cælo demittitur alto. Et Patrem loquentem ad Filium, Nate meæ vires, mea magna potentia solus. Et post verba Saluatoris in cruce, Talia perstabat memorans, fixusque manebat. Puerilia sunt hæc, & circulatorum ludo similia, docere quod ignores: immo vt cum stomacho loquar, ne hoc quidem scire quod nescias.

VII.

Videlicet manifestissima est Genesis, in qua de creatura mũdi, de exordio generis humani, de diuisione terræ, de confusione linguarum & gentium, vsque ad exitum scribitur Hebræorũ. Genesis.

Patet Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum mysticis diuinisque præceptis. Exodus.

In promptu est Leuiticus liber, in quo singula sacrificia, immo singulæ penè syllabæ, & Leuiticus.

vestes Aaron, & totus ordo Leuiticus spirant cælestia sacramenta.

Numeri. Numeri verò, nónne totius arithmeticæ, & prophetiæ Balaam, & quadraginta duarum per eremum mansionum mysteria continent?

Deuterono- mium. Deuteronomium quoque secunda lex, & Euágelicæ legis præfiguratio, nónne sic ea habet quæ priora sunt, vt tamen noua sint omnia de veteribus? Hucusque Moyses, hucusque Pentateuchus: quibus quinque verbis loqui se *1.Cor.14.d* velle Apostolus in Ecclesia gloriatur.

Iob. Iob exemplar patientiæ, quæ non mysteria suo sermone complectitur? Prosa incipit, versu labitur, pedestri sermone finitur: omnesque leges Dialecticæ, propositione, assumptione, confirmatione, conclusione determinat. Singula in eo verba, plena sunt sensibus. Et (vt de ceteris sileam) resurrectionem corporum sic prophetat, vt nullus de ea vel manifestius, vel cautius scripserit. Scio inquit, quod redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum: & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo.

Iosue siue Iesus Naue. Veniam ad Iesum Naue, qui typum Domini non solùm gestis, verùm etiam nomine præfert. transit Iordanem, hostium regna subuertit, diuidit terram victori populo, & per singulas vrbes, viculos, montes, flumina, torrentes, atque confinia, Ecclesiæ cælestisque Ierusalem spiritualia regna describit.

Lib. Iudicum. In Iudicum libro, quot principes populi, tot figuræ sunt.

Ruth. Ruth Moabitis, Isaiæ explet vaticinium, dicentis, Emitte agnum Domine Dominatorem *Isai.16.a* terræ, de petra deserti ad montem filiæ Sion.

Reg.I.&II Samuel in Heli mortuo, & occiso Saul, veterem legem abolitam monstrat. Porrò in Sadoc atque Dauid, noui sacerdotij, nouique imperij sacramenta testatur.

Reg.III. & IIII. Melachim, id est tertius & quartus Regum liber, à Salomone vsque ad Iechoniam, & a Ieroboam filio Nabat vsque ad Osee qui ductus est in Assyrios, regnum Iuda & regnum describit Israel. Si historiam respicias, verba simplicia sunt: si in litteris sensum latentem inspexeris, Ecclesiæ paucitas, & hæreticorum contra Ecclesiam bella narrantur.

Duodecim prophetæ in vnius voluminis angustias coartati, multo aliud, quàm sonet in littera, præfigurant.

Osee. Osee crebrò nominat Ephraim, Samariam, Ioseph, Iezrahel, & vxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clausam mariti, multo tempore sedere viduam, & sub veste lugubri, viri ad se reditum præstolari.

Ioel. Ioel filius Phatuel describit terram duodecim tribuum, eruca, brucho, locusta, rubigine vastante consumptam: & post euersionem prioris populi, effusum iri Spiritum sanctum super seruos Dei & ancillas, id est super centum viginti credentium nomina, & effusum iri in cœnaculo Sion. Qui centum viginti ab vno vsque *Act.2.a* ad quindecim paulatim, & per incrementa surgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in psalterio mysticè continentur.

Amos. Amos pastor, & rusticus, & ruborum mora distringens, paucis verbis explicari non potest. Quis enim dignè exprimat tria aut quattuor scelera Damasci, & Gazæ, & Tyri, & Idumææ, & filiorum Ammon & Moab; & in septimo & octauo gradu Iudæ & Israel? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ sunt in Samariæ monte, & ruituram domum maiorem minoremque testatur. Ipse cernit fictorem locustæ, & stantem Dominum super murum litum vel adamantinum, & vncinum pomorum, attrahentem supplicia peccatoribus, & famem in terram; non famem panis, nec sitim aquæ, sed audiendi verbum Dei.

Abdias. Abdias, qui interpretatur seruus Dei, personat contra Edom sanguineum terrenumque hominem, fratris quoque Iacob semper æmulum, hasta percutit spiritali.

Ionas. Ionas columba pulcherrima naufragio suo passionem Domini præfigurans, mundum ad pœnitentiam reuocat: & sub nomine Niniue, Gentibus salutem nunciat.

Michæas. Michæas de Morasthi coheres Christi, vastationem annunciat filiæ latronis, & obsidionem posuit contra eam: quia maxillam percusserit iudicis Israel.

Nahum. Nahum consolator orbis increpat ciuitatem sanguinum, & post euersionem illius loquitur, Ecce super montes pedes euangelizantis, & annunciantis pacem.

Habacuc. Habacuc luctator fortis & rigidus, stat super custodiam suam, & figit gradum super munitionem, vt Christum in cruce contempletur, & dicat, Operuit cælos gloria eius, & laudis eius plena est terra. Splendor eius vt lux erit, cornua in manibus eius: ibi abscondita est fortitudo eius.

Sophonias. Sophonias speculator, & arcanorum Dei cognitor, audit clamorem à Porta piscium, & eiulatum à Secunda, & contritionem à collibus. Indicit quoque vlulatum habitatoribus Pilæ, quia conticuit omnis populus Chanaan, disperierunt vniuersi qui inuoluti erant argéto.

Aggæus. Aggæus festiuus & lætus, qui seminauit in lacrymis, vt in gaudio meteret: destructum templum ædificat, Deumque patrem inducit loquentem, Adhuc vnum modicum, & ego commouebo cælum & terram, & mare, & aridam, & mouebo omnes gentes, & veniet desideratus cunctis gentibus.

Zacharias. Zacharias memor Domini sui, multiplex in prophetia, Iesum vestibus sordidis indutum, & lapidem oculorum septem: candelabrumque aureum cum totidem lucernis quot oculis: duas quoque oliuas à sinistris lampadis cernit, & dextris: vt post equos nigros, rufos, albos, & varios, & dissipatas quadrigas ex Ephraim, & equum de Ierusalem, pauperem regem vaticinetur & prædicet, sedentem super pullum filium asinæ subiugalis.

Malachias. Malachias aperte, & in fine omnium prophetarum, de abiectione Israel, & vocatione Gentium, Non est mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.

Isaias. Isaiam, Ieremiam, Ezechielem, & Danielem quis potest vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere, sed Euangelium.

Ieremias. Secundus virgam nuceam, & ollam succensam a facie aquilonis, & pardum spoliatum suis coloribus, & quadruplex diuersis metris nectit alphabetum.

Tertius

Ezechiel. Tertius principia & finem tantis habet obscuritatibus inuoluta, vt apud Hebræos istæ partes cum exordio Geneseos ante annos triginta non legantur.

Daniel. Quartus verò, qui & extremus inter quatuor prophetas temporum conscius, & totius mundi φιλίστωρ, lapidem præcisum de monte sine manibus, & regna omnia subuertentem, claro sermone pronuntiat.

David. Dauid Simonides noster, Pindarus, & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, atque Serenus, Christum lyra personat, & in decachordo psalterio, ab inferis excitat resurgentem.

Prouerbia. Ecclesiastes. Canticum. Salomon pacificus & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Ecclesiam iungit, & Christum, sanctarumque nuptiarum dulce canit epithalamium.

Esther. Esther in Ecclesiæ typo populum liberat de periculo, & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes conuiuij, & diem celebrem mittit in posteros.

Paralipom. Paralipomenon liber, id est instrumenti veteris ἐπιτομή, tantus ac talis est, vt absque illo siquis scientiam Scripturarum sibi voluerit arrogare, seipsum irrideat. Per singula quippe nomina iuncturasque verborum, & prætermissæ in Regum libris tanguntur historiæ, & innumerabiles explicantur Euangelij quæstiones.

Esdras. Nehemias. Esdras & Nehemias, adiutor videlicet, & consolator à Domino, in vnum volumen coarctantur, instaurant templum, muros extruunt ciuitatis: omnisque illa turba populi redeuntis in patriam, & descriptio sacerdotum, Leuitarum, Israelis, proselytorum, ac per singulas familias murorum, ac turrium opera diuisa, aliud in cortice præferunt, aliud retinent in medulla. Cernis me Scripturarum amore raptum, excessisse modum epistolæ, & tamen non impleſſe quod volui. Audiuimus tantum quid nosse, quid cupere debeamus, vt & nos quoque possimus dicere, Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. *Psal. 118. c* Ceterum illud Socraticum impletur in nobis, Hoc tantùm scio, quod nescio.

Tangam & nouum breuiter testamentum.

Matthæus. Marcus. Lucas. Ioannes. Ezech. 1. Matthæus, Marcus, Lucas, & Ioannes quadriga Domini, & verum Cherubim, quod interpretatur scientiæ multitudo, per totum corpus oculati sunt, scintillæ emicant, discurrunt fulgura, pedes habent rectos, & in sublime tendentes, terga pennata & vbique volitantia, tenent se mutuò, sibique perplexi sunt, & quasi rota in rota voluuntur, & pergunt quocunque eos flatus Spiritus sancti perduxerit.

Paulus apostolus. Paulus Apostolus ad septem scribit ecclesias, octaua enim ad Hebræos, à plerisque extra numerum ponitur. Timotheum instruit, ac Titum, & Philemonem pro fugitiuo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto, quàm pauca scribere.

Actus apostolorum. Actus Apostolorum nudam quidem sonare videntur historiam, & nascentis Ecclesiæ infantiam texere: sed si nouerimus scriptorem eorum Lucam esse medicum, cuius laus est in Euangelio, *2. Cor. 8* animaduertimus pariter omnia verba illius, animæ languentis esse medicinam.

Iacobus. Petrus. Ioannes. Iudas. Iacobus, Petrus, Ioannes, Iudas, septem epistolas ediderunt tam mysticas, quàm succinctas, & breues pariter ac longas: breues in verbis, longas in sententijs: vt rarus sit, qui non in earum lectione cæcutiat.

Apocalypsis Ioannis tot habet sacramenta, quot verba. *Apocalyp.* Parum dixi, & pro merito voluminis laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentiæ. Oro te frater charissime, inter hæc viuere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihil quærere. Nonne tibi videtur iam hic in terris regni cælestis habitaculum? Nolo offendaris in Scripturis sanctis simplicitate, & quasi vilitate verborum, quæ vel vitio interpretum, vel de industria sic prolata sunt, vt rusticam concionem faciliùs instruerent, & in vna eademque sententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non sum tam petulãs, & hebes, vt hæc me nosse pollicear, & eorum fructus capere, quorum radices in cælo fixæ sunt: sed velle fateor. Sedenti me prætero, magistrum renuens, comitem spondeo. Petenti datur, pulsanti aperitur, quærens inuenit. *Matt. 7. a Luc. 11. b* Discamus in terris, quorum scientia nobis perseueret in cælo. Obuijs te manibus excipiam, & (vt inepte aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate effutiam) quidquid quæsieris, tecum scire conabor. Habes hic amantissimum tui fratrem Eusebium, qui litterarum tuarum mihi gratiam duplicauit, referens honestatem morum tuorum, contemptum sæculi, fidem amicitiæ, amorem Christi. Nam prudentiam & eloquij venustatem etiam absque illo ipsa epistola præferebat. Festina, quæso te, & hærentis in salo nauiculæ funem magis præcide, quàm solue. Nemo renunciaturus sæculo bene potest vendere quæ contempsit vt venderet. *VIII.* Quidquid in sumptus de tuo tuleras, pro lucro computa. Antiquum dictum est, Auaro tam deest quod habet, quàm quod non habet. *Prouer. 17.* Credenti totus mundus diuitiarum est: infidelis autem etiam obolo indiget. Sic viuamus tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. *2. Cor. 6. b* Victus & vestitus diuitiæ Christianorum sunt. Si habes in potestate rem tuam, vende: si non habes, proijce. Tollenti tunicam, & pallium relinquendum est. *Matt. 5. g* Scilicet nisi tu, semper recrastinans, & diem de die trahens, caute & pedetentim tuas possessiunculas vendideris, non habet Christus vnde alat pauperes suos. Totum Deo dedit, qui seipsum obtulit. *Matth. 4. c* Apostoli nauem tantum & retia reliquerunt. *Marc. 12. d* Vidua duo æra misit in gazophylacium, *Luc. 21. a* & præfertur Crœsi diuitijs. Facilè contemnit omnia, qui se semper cogitat esse moriturum.

PRAEFATIO SANCTI HIERONYMI PRESBYTERI IN PENTATEUCHUM MOYSI AD DESIDERIUM.

DESIDERII mei desideratas accepi epistolas, qui quodam præsagio futurorum, cum Daniele sortitus est nomen, *Dan. 9* obsecrantis, vt translatum in Latinam linguam de Hebræo sermone Pentateuchum nostrorum auribus traderem. Periculosum opus certè, & obtrectatorum meorum latratibus patens: qui me asserunt in Septuaginta interpretum sugillationem noua pro veteribus cudere, ita ingenium quasi vinum probantes: cùm ego sæpissime testatus sim me pro virili portione in tabernaculo Dei offerre quæ possim, *Exod. 35.* nec opes alterius aliorum paupertate fœdari. Quod vt auderem, Orige-

nis me

nis me studium prouocauit, qui editioni antiquæ translationem Theodotionis miscuit, asterisco & obelo opus omne distinguens: dum aut illucescere facit quæ minus ante fuerant: aut superflua quæque iugulat & confodit, maximè quæ Euangelistarum & Apostolorum auctoritas promulgauit. In quibus multa de veteri testamento legimus, quæ in nostris codicibus non habentur: vt est illud, Ex Aegypto vocaui filium meum: &, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: &, Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ, &, Quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus se: & multa alia quę propriũ σύνταγμα desiderant. Interrogemus ergo eos

Ose 11 vbi hæc scripta sint: & cùm dicere non potue-
Isa. 11 rint, de libris Hebraicis proferamus. Primum
Zach 12 testimonium est in Osee, secundum in Isaia,
Prou. 18 tertium in Zacharia, quartum in Prouerbiis,
Isa. 64 quintum æquè in Isaia. Quod multi ignorantes, apocryphorum deliramenta sectantur: & Hiberas nænias libris authenticis præferunt. Causas erroris non est meum exponere. Iudæi prudenti factum dicunt esse consilio: ne Ptolemæus vnius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem diuinitatem deprehenderet. Quod maximè idcirco faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique vbicumque sacratum aliquid Scriptura testatur de Patre & Filio & Spiritu sancto, aut aliter interpretati sunt, aut omnino tacuerunt: vt & regi satisfacerent, & arcanum fidei non vulgarent. Et nescio quis primus auctor septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio suo extruxerit: quibus diuisi eadem scriptitarint: cùm Aristæas eiusdem Ptolemæi ὑπερασπιστὴς, & multo pòst tempore Iosephus nihil tale retulerint: sed in vna basilica congregatos, contulisse scribant, non prophetasse. Aliud est enim vatem, aliud est esse interpretem: ibi Spiritus ventura prædicit: hic eruditio & verborum copia, ea quæ intelligit transfert. Nisi fortè putandus est Tullius Oeconomicum Xenophontis, & Platonis Protagoram, & Demosthenis pro Ctesiphonte orationem afflatus rhetorico spiritu transtulisse. Aut aliter de eisdem libris per Septuaginta interpretes, aliter per Apostolos Spiritus sanctus testimonia texuit: vt quod illi tacuerunt, hi scriptum esse mentiti sint. Quid igitur? damnamus veteres? Minimè. Sed post priorum studia, in domo Domini quod possumus, laboramus. Illi interpretati sunt ante aduentum Christi, & quod nesciebant, dubiis protulere sententiis: nos verò post passionem & resurrectionem eius, non tam prophetiam quàm historiam scribimus. aliter enim audita: aliter visa narrantur. quod melius intelligimus, melius & proferimus. Audi igitur æmule, obtrectator ausculta: non damno, non reprehendo Septuaginta: sed confidenter cunctis illis Apostolos præfero. Per istorum os mihi Christus sonat, quos ante prophetas inter spiritalia charismata positos lego: in quibus vltimum penè gradum Interpretes tenent. Quid liuore torqueris? quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in translatione tibi videor errare, interroga Hebræos, diuersarum vrbium magistros consule. Quod illi habent de Christo, tui codices non habent. Aliud est si contra se postea ab Apostolis vsurpata testimonia probauerunt, & emendatiora sunt exemplaria Latina quàm Græca, & Græca quàm Hebraica. Verum hæc contra inuidos. Nunc te precor Desideri charissime, vt me, quia tantum opus subire fecisti, & à Genesi exordium capere, orationibus iuues: quò possim eodem spiritu quo scripti sunt libri, in Latinum eos transferre sermonem.

EIVSDEM IN IOSVE PRAEFATIO.

TAndem finito Pentateucho Moysi, velut grandi fœnore liberati, ad Iesum filium Naue manum mittamus, quem Hebræi יהושע בן נון id est Iosue filium Nun, vocant: & ad Iudicum librum, quem שפטים appellant: ad Ruth quoque & Esther, quos eisdem nominibus efferunt. Monemusque lectorem vt siluam Hebraicorum nominum, & distinctiones per membra diuisas, diligens scriptor conseruet: ne & noster labor, & illius studium pereat. Et vt in primis, quod sæpe testatus sum, sciat me non in reprehensionem veterum noua cudere, sicut amici mei criminantur: sed pro virili parte offerre linguæ meæ hominibus, quos tamen nostra delectant: vt pro Græcorum Ἑξαπλοῖς quæ & sumptu, & labore maximo indigent, editionem nostram habeant. Et sicubi in antiquorum voluminum lectione dubitarint, hæc illis conferentes, inueniant quod requirunt: maximè cùm apud Latinos tot sint exemplaria, quot codices: & vnusquisque pro arbitrio suo vel addiderit vel subtraxerit quod ei visum est: & vtique non possit verum esse quod dissonat. Vnde cesset arcuato vulnere contra nos insurgere scorpius, & sanctum opus venenata carpere lingua, vel suscipiens, si placet; vel contemnens, si displicet: memineritque illorum versuum, Os tuum abundauit malitia, & lingua Psal. 49
tua concinnabat dolos. Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum: hæc fecisti, & tacui. Existimasti iniquè quòd ero tui similis: arguam te, & statuam contra faciem tuam. Quæ enim audientis vel legentis vtilitas est, nos laborando sudare, & alios detrahendo laborare? dolere Iudæos quòd calumniãdi eis & irridendi Christianos sit ablata occasio, & Ecclesiæ homines id despicere, immo lacerare, vnde aduersarij torqueantur? Quòd si vetus eis tantùm interpretatio placet, quæ & mihi non displicet, & nihil extrà recipiendum putant; cur ea quæ sub asteriscis & obelis vel addita sunt vel amputata, legunt, & negligunt? Quare Danielé iuxta Theodotionis translationem, ecclesiæ susceperunt? Cur Origenem mirantur, & Eusebium Pamphili, cunctas editiones similiter disserentes? Aut quæ fuit stultitia, postquam vera dixerint, proferre quę falsa sunt? Vnde autem in nouo testamento probare poterunt assumpta testimonia quæ in libris veteribus non habentur? Hæc dicimus, ne omnino calumniantibus tacere videamur. Ceterùm post sanctæ Paulæ dormitionem, cuius vita virtutis exemplum est, & hos libros quos Eustochio virgini Christi negare non potui; decreuimus dum spiritus hos regit artus, prophetarum explanationi incumbere, & omissum iam diu opus, quasi quodam postliminio repetere: præsertim cùm & admirabilis sanctusque vir Pammachius, hoc idem litteris flagitet; & nos ad patriam festinantes, mortiferos sirenarum cantus surda debeamus aure transire.

PRAEFA-

PRÆFATIONEM EIVSDEM S. *Hieronymi in libros Regum supra reperies, ideo in principio positam, quod librorum sacrorum ordinem contineat. Inscribitur autem, Prologus galeatus.*

Eiusdem in librum Paralipomenon præfatio.

SI Septuaginta interpretum, pura & vt ab eis in Græcum versa est, editio permaneret, superfluè me, Chromati episcoporum sanctissime atque doctissime, impelleres, vt Hebræa tibi volumina Latino sermone transferrem. Quod enim semel aures hominum occupauerat, & nascentis Ecclesiæ roborauerat fidem, iustum erat etiam nostro silentio comprobari. Nunc verò cùm pro varietate regionum diuersa ferantur exemplaria, & germana illa antiquaque translatio corrupta sit, atque violata; nostri arbitrij putas, aut è pluribus iudicare quid verum sit, aut nouum opus in veteri opere cudere, illudentibusque Iudæis, cornicum, vt dicitur, oculos configere. Alexandria & Aegyptus in Septuaginta suis Hesychium laudat auctorem. Constantinopolis vsque ad Antiochiam, Luciani martyris exemplaria probat. Mediæ inter has prouinciæ Palæstinos codices legunt: quos ab Origene elaboratos Eusebius & Pamphilus vulgauerunt: totusque orbis hac inter se trifaria varietate compugnat. Et certè Origenes non solùm exempla composuit quattuor editionum, è regione singula verba describens, vt vnus dissentiens, statim ceteris inter se consentientibus arguatur: sed, quod maioris audaciæ est, in editione Septuaginta Theodotionis editionem miscuit, asteriscis designans quæ minùs fuerant, & virgulis quæ ex superfluo videbantur apposita. Si igitur aliis licuit non tenere quod semel susceperant: & post Septuaginta cellulas, quæ vulgò sine auctore iactantur, singulas cellulas aperuere, hocque in ecclesiis legitur quod Septuaginta nescierunt, cur me non suscipiant Latini mei, qui inuiolata editione veteri ita nouam condidi, vt laborem meum Hebræis, &, quod his maius est, Apostolis auctoribus comprobem? Scripsi nuper librum de optimo genere interpretandi, ostendens illa de Euangelio,

Matth. 2. Ex Aegypto vocaui filium meum: &, Quoniam

Ioan. 19 Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem

1. Cor. 2 compunxerunt: & illud Apostoli, Quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus illum: ceteraque his similia in Hebræorum libris inueniri. Certè Apostoli & Euangelistæ Septuaginta interpretes nouerant: & vnde eis hæc quæ in Septuaginta interpretibus non habentur? Christus Dominus noster vtriusque

Ioan. 7 testamenti conditor, in Euangelio secundum Ioannem, Qui credit, inquit, in me, sicut dicit Scriptura, Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Vtique scriptum est, quod Saluator scriptum esse testatur. Vbi scriptum est? Septuaginta non habent: apocrypha nescit Ecclesia. Ad Hebræos igitur reuertendum est, vnde & Dominus loquitur, & discipuli exempla præsumunt. Hæc pace veterum loquor, & obtrectatoribus meis tantum respondeo, qui canino dente me rodunt, in publico detrahentes, & legentes in angulis, iidem & accusatores & defensores, cum in aliis probent quod in me reprobant: quasi virtus & vitium non in rebus sit, sed cum auctore mutetur. Ceterùm memini editionem Septuaginta translatorum, olim de Græco emendatam tribuisse me nostris: nec inimicum debere existimari eorum quos in conuentu fratrum semper edissero. Et quod nunc דברי הימים, id est verba dierum, interpretatus sum: idcirco feci, vt inextricabiles moras, & siluam nominum, quæ scriptorum confusa sunt vitio, sensuumque barbariem apertiùs, & per versuum cola digererem, mihimetipsi & meis iuxta Ismeniam canens, si aures surdæ sunt ceterorum.

AD DOMNIONEM ET ROGATIANUM IN EUNDEM *præfatio eiusdem.*

QVomodo Græcorum historias magis intelligunt qui Athenas viderint; & tertiū Virgilij librum qui à Troade per Leucatēn, & Acroceraunia, ad Siciliam, & inde ad ostia Tiberis nauigauerint: ita sanctam Scripturam lucidiùs intuebitur qui Iudæam oculis contemplatus sit, & antiquarum vrbium memorias, locorumque vel eadem vocabula, vel mutata cognouerit. Vnde & nobis curæ fuit cum eruditissimis Hebræorū hunc laborem subire: vt circumiremus prouinciam, quam vniuersæ Christi Ecclesiæ sonant. Fateor enim, mi Domnion & Rogatiane charissimi, numquam me in diuinis voluminibus, propriis viribus credidisse, nec habuisse opinionem meam, sed ea etiam de quibus scire me arbitrabar, interrogare me solitum. quanto magis de his super quibus anceps eram? Denique, cum à me nuper litteris flagitassetis, vt vobis librum Paralipomenon Latino sermone transferrem, de Tiberiade quendam legis Doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, assumpsi: & contuli cum eo à vertice, vt aiunt, vsque ad extremum vnguem: & sic confirmatus, ausus sum facere quod iubebatis. Liberè enim vobis loquor, ita in Græcis & Latinis codicibus hic nominum liber vitiosus est, vt non tam Hebræa quàm Barbara quædam, & Sarmatica nomina coniecta arbitrandum sit. Nec hoc Septuaginta interpretibus, qui Spiritu sancto pleni, ea quæ vera fuerunt transtulerunt, sed scriptorum culpæ ascribendum, dum de emendatis inemendata scriptitant: & sæpe tria nomina, subtractis è medio syllabis, in vnum vocabulum cogunt, vel è regione vnum nomen, propter latitudinem suam, in duo vel tria vocabula diuidunt. Sed & ipsæ appellationes, non homines, vt plerique existimant, sed vrbes, & regiones, & saltus, & prouincias sonant, & obliquè sub interpretatione, & figura eorum, quædam narrantur historiæ: de quibus in Regnorum libro dicitur, Nónne ecce hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Iuda? Quæ vtique in nostris codicibus non habentur. Hoc primum sciendum, quod apud Hebræos, liber Paralipomenon, vnus sit: & apud illos vocatus, דברי הימים, id est verba dierum: qui propter magnitudinem, apud nos diuisus est. quod nonnulli etiam in Bruto, Ciceronis dialogo faciunt, vt eum in tres partes secent, cùm vnus à suo auctore sit editus. Deinde etiam illud attendendum, quod frequenter nomina, non vocabula hominum, sed rerum, vt dixi, significantias sonant. Ad extremum quod omnis eruditio Scripturarum in hoc continetur: & historiæ quæ vel prætermissæ

missæ

miſſæ ſunt in ſuis locis, vel perſtrictæ leuiter, hic per quædam verborum compendia explicentur. Orationum itaque veſtrarum adiutus auxilio, miſi librum beneuolis placiturũ, tamen inuidis diſpliciturum eſſe non ambigo. Optima enim quæque, vt ait Plinius, malunt contemnere plerique, quàm diſcere. Siquis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, ſuam conſcientiam recolat, videat ordinem textumq́. ſermonis; & tunc noſtro labori, ſi potuerit, detrahat. Vbicumque ergo aſteriſcos, id eſt ſtellas, radiare in hoc volumine videritis: ibi ſciatis de Hebræo additum quod in Latinis codicibus non habetur. Vbi verò obelus, tranſuerſa ſcilicet virga, præpoſita eſt, illic ſignatur quid Septuaginta interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus ſancti auctoritatem, licet in Hebræis voluminibus non legatur.

EIVSDEM AD DOMNIONEM & Rogatianũ, in Eſdram, & Nehemiam præfatio.

VTrum difficilius ſit, facere quod poſcitis, an negare, necdum ſtatui. nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere, ſententiæ eſt: & magnitudo oneris impoſiti ita ceruices premit, vt ante ſub faſce ruendum ſit, quàm leuandum. Accedunt ad hoc inuidorum ſtudia; qui omne quod ſcribimus, reprehendendum putant: & interdum contra ſe conſcientia repugnante, publicè lacerant quod occultè legunt, intantum vt clamare compellar, & di-
Pſal. 119. cere: Domine, libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua doloſa. Tertius annus eſt quòd ſemper ſcribitis atque reſcribitis, vt Eſdræ librum & Eſther, vobis de Hebræo transferam: quaſi non habeatis Græca & Latina volumina. aut quidquid illud eſt quod à nobis vertitur, non ſtatim ab omnibus conſpuendum ſit. Fruſtra autem, vt ait quidam, niti, neque aliud fatigando niſi odium quærere, extremæ dementiæ eſt. Itaque obſecro vos mi Domnion & Rogatiane chariſſimi, vt priuata lectione contenti, libros non efferatis in publicum, nec faſtidioſis cibos ingeratis: vitetiſque eorum ſupercilium, qui iudicare tantum de aliis, & ipſi facere nihil nouerũt. Siqui autem fratrum ſunt quibus noſtra non diſplicent, his tribuatis exemplar; admonentes vt Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia eſt, diſtinctè & per interualla tranſcribant. Nihil enim proderit emendaſſe librum, niſi emendatio, librariorum diligentia, cõſeruetur. Nec quemquam moueat quod vnus à nobis liber editus eſt: nec apocryphorum tertij & quarti ſomniis delectetur: quia & apud Hebræos Eſdræ Nehemiæq́. ſermones in vnum volumen coarctantur: & quæ non habẽtur apud illos, nec de viginti quattuor ſenibus ſunt, procul abiicienda. Siquis autem Septuaginta vobis oppoſuerit interpretes, quorum exemplaria varietas ipſa lacerata & inuerſa demõſtrat; nec poteſt vtique verum aſſeri quod diuerſum eſt: mittite eum ad Euangelia: in quibus multa ponuntur quaſi de Veteri teſtamento, quæ apud Septuaginta interpretes non habentur, velut illud, Quoniam Nazaræus vocabitur. &, Ex Aegypto vocaui filium meum. &, Videbunt in quem compunxerunt. multaq́. alia, quæ latiori operi reſeruamus: & quærite ab eo vbi ſcripta ſint. cumq́. proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus quæ nuper à nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed vt ad compendium veniam, certè quod illaturus ſum, æquiſſimum eſt. Edidi aliquid quod non habetur in Græco, aut aliter habetur quàm à me verſum eſt? Quid interpretem laniant? interrogent Hebræos: & ipſis auctoribus, tranſlationi meæ vel arrogent vel derogẽt fidem. Porrò aliud eſt, ſi clauſis, quod dicitur, oculis mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum ſtudium ac beneuolentiam, qui poſt Septuaginta tranſlatores, iam Chriſti Euangelio coruſcante, Iudæos & Hebionitas legis veteris interpretes, Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curioſè legunt, & per Origenis laborem in hexaplis, eccleſiis dedicarunt. Quantomagis Latini grati eſſe deberent, quòd exultantem cernerent Græciam à ſe aliquid mutuari? Primum enim magnorum ſumptuum eſt & infinitæ difficultatis, exemplaria poſſe habere omnia: deinde etiam qui habuerint, & Hebræi ſermonis ignari ſunt, magis errabunt, ignorantes quis è multis veriùs dixerit. Quod etiam ſapientiſſimo cuidam nuper apud Græcos accidit, vt interdum Scripturæ ſenſum relinquens, vniuſcuiuſque interpretis ſequeretur errorem. Nos autem qui Hebrææ linguæ ſaltem paruam habemus ſcientiam, & Latinus nobis vtcumque ſermo non deeſt, & de aliis magis poſſumus iudicare, & ea quæ ipſi intelligimus, in noſtra lingua promere. Itaque licet hydra ſibilet, victorq́. Sinon incẽdia iactet: numquam meum, iuuãte Chriſto, ſilebit eloquium: etiam præciſa lingua balbutiet. Legant qui volunt: qui nolunt abiiciant. Euentilent apices, litteras calumnientur: magis veſtra charitate prouocabor ad ſtudium, quàm illorum detractione & odio deterrebor.

EIVSDEM AD CHROMATIVM & Heliodorum in Tobiam præfatio.

MIrari non deſino exactionis veſtræ inſtantiam. exigitis enim vt librum Chaldæo ſermone conſcriptum, ad Latinum ſtylum traham; librum vtique Tobiæ, quem Hebræi de catalogo diuinarum ſcripturarum ſecantes, his quæ hagiographa memorãt, mancipaRunt. Feci ſatis deſiderio veſtro, non tamẽ meo ſtudio. Arguunt & nos Hebræorum ſtudia: & imputant nobis, contra ſuum canonem Latinis auribus iſta transferre. Sed melius eſſe iudicans Phariſæorum diſplicere iudicio, & Epiſcoporum iuſſionibus deſeruire, inſtiti vt potui. Et quia vicina eſt Chaldæorum lingua ſermoni Hebraico; vtriuſque linguæ peritiſſimum loquacem reperiens, vnius diei laborem arripui: & quidquid ille mihi Hebraicis verbis expreſſit, hoc ego accito notario, ſermonibus Latinis expoſui. Orationibus veſtris mercedẽ huius operis cõpenſabo, cùm gratum vobis didicero, me, quod iubere eſtis dignati, cõpleſſe.

EIVSDEM PRAEFATIO in Librum Iudith.

APud Hebræos liber Iudith inter hagiographa legitur: cuius auctoritas ad roboranda illa quæ in contentionem veniunt, minus idonea iudicatur. Chaldæo tamen ſermone conſcriptus, inter hiſtorias computatur. Sed

quia hunc librum synodus Nicæna in numero sanctarum Scripturarum legitur computasse, acquieui postulationi vestræ, immo exactioni: & sepositis occupationibus, quibus vehementer artabar, huic vnam lucubratiunculam dedi, magis sensum è sensu, quàm ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitiosissimam amputaui: sola ea, quæ intelligentia integra in verbis Chaldæis inuenire potui, Latinis expressi. Accipite Iudith viduam, castitatis exemplum, & triumphali laude perpetuis eam præconijs declarate. Hanc enim non solum feminis, sed & viris imitabilem dedit, qui castitatis eius remunerator, virtutem ei talem tribuit, vt inuictū omnibus hominibus vinceret, & insuperabilem superaret.

EIVSDEM IN LIBRVM *Esther præfatio.*

Librum Esther varijs translatoribus constat esse vitiatum: quem ego de archiuis Hebræorum reuelans, verbum è verbo expressius transtuli. Quem librum editio vulgata, laciniosis hinc inde verborum funibus trahit, addens ea quæ ex tempore dici poterãt, & audiri: sicut solitum est scholaribus disciplinis, sumpto themate, excogitare quibus verbis vti potuit qui iniuriam passus est, vel qui iniuriam fecit. Vos autem ô Paula & Eustochium, quoniam & bibliothecas Hebræorū studuistis intrare, & interpretū certamina comprobastis, tenẽtes Esther Hebraicum librum, per singula verba nostram translationem aspicite; vt possitis agnoscere, me nihil etiam augmentasse addendo, sed fideli testimonio simpliciter, sicut in Hebræo habetur, historiam Hebraicam Latinæ linguæ tradidisse. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expauescimus.
Psal. 52. Deo enim placere curantes, minas hominum penitus non timemus: quoniam Deus dissipat ossa eorum qui hominibus placere desiderant:
Galat. 1. & secundùm Apostolum, Qui eiusmodi sunt, serui Christi esse non possunt. Rursum, in libro Esther alphabetum ex minio vsque ad Teth litteram fecimus diuersis in locis, volentes scilicet Septuaginta interpretum ordinem per hoc insinuare studioso lectori. Nos enim iuxta morem Hebraicum, ordinem prosequi etiam in Septuaginta editione maluimus.

EIVSDEM IN LIBRVM *Iob præfatio.*

Cogor per singulos scripturæ diuinæ libros aduersariorum respondere maledictis: qui interpretationem meam, reprehensionem Septuaginta interpretum criminantur: quasi nõ & apud Græcos Aquila, Symmachus, & Theodotio, vel verbum è verbo, vel sensum è sensu, vel ex vtroque commixtum, & mediè temperatum genus translationis expresserint; & omnia Veteris instrumenti volumina Origenes obelis asteriscisq́. destinxerit, quos vel additos, vel de Theodotione sumptos, translationi antiquæ inseruit, probans defuisse quod additum est. Discant igitur obtrectatores mei recipere in toto, quod in partibus susceperũt, aut interpretationẽ meam cum asteriscis suis radere. Neque enim fieri potest vt quos plura intermisisse susceperint, non eosdem etiam in quibusdam errasse fateantur, præcipue in Iob: cui si ea quæ sub asteriscis addita sunt, subtraxeris, pars maxima detruncabitur. & hoc duntaxat apud Græcos. Ceterùm apud Latinos, ante eam translationem, quam sub asteriscis & obelis nuper edidimus, septingenti fermè aut octingenti versus desunt; vt decurtatus & laceratus, corrosusq́. liber fœditatem sui publicè legentibus præbeat. Hæc autem translatio nullum de veteribus sequitur interpretem: sed ex ipso Hebraico, Arabicoq́. sermone, & interdum Syro, nunc verba, nunc sensus, nunc simul vtrumque resonabit. Obliquus enim etiam apud Hebræos totus liber fertur & lubricus: & quod Græci rhetores vocãt, ἐσχηματισμένος, dum qui aliud loquitur, aliud agit: vt si velis anguillam vel murenulam strictis tenere manibus, quanto fortius presseris, tanto citius elabitur. Memini me ob intelligentiam huius voluminis, Lyddæum quemdam præceptorẽ, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non paruis redemisse nummis: cuius doctrina an aliquid profecerim, nescio: hoc vnum scio, non potuisse me interpretari, nisi quod ante intellexeram. A principio itaque voluminis, vsque ad verba Iob, apud Hebræos prosa oratio est. Porrò à verbis Iob, in quibus ait, Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est, conceptus est homo: vsque ad eum locum, vbi ante finem voluminis scriptū est, Idcirco ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere: hexametri versus sunt, dactylo, spondeoq́. currentes: & propter linguæ idioma, crebrò recipientes & alios pedes, non earumdem syllabarum, sed eorumdem temporum. Interdum quoque rythmus ipse dulcis & tinnulus fertur numeris pedum solutis: quod metrici magis, quàm simplex lector intelligunt. A supradicto autem versu vsque ad finem libri, paruum comma quod remanet, prosa oratione contexitur. Quod si cui videtur incredulum, metra scilicet esse apud Hebræos, & in morem nostri Flacci, Græciq́ Pindari, & Alcæi, & Sapphus, vel Psalterium, vel Lamentationes Ieremiæ, vel omnia fermè scripturarum cantica comprehendi; legat Philonem, Iosephum, Origenem, Cæsariensem Eusebium, & eorum testimonio me verum dicere comprobabit. Audiant quapropter canes mei, idcirco me in hoc volumine laborasse, non vt interpretationem antiquam reprehenderem, sed vt ea quæ in illa aut obscura sunt, aut omissa, aut certè scriptorum vitio deprauata, manifestiora nostra interpretatione fierent. Vt qui Hebræorum sermonem ex parte didicimus, & in Latino penè ab ipsis cunabulis inter grammaticos & rhetores & philosophos detriti sumus. Quòd si apud Græcos post Septuaginta editionem, iam Christi Euãgelio coruscãte, Iudæus Aquila, & Symmachus ac Theodotio, Iudaizantes hæretici sunt recepti, qui multa mysteria Saluatoris subdula interpretatione celarunt, & tamen in ἑξαπλοῖς habentur apud ecclesias, & explanantur ab ecclesiasticis viris: quanto magis ego Christianus, & de parentibus Christianis natus, & vexillum crucis in mea fronte portãs, cuius studium fuit omissa repetere, deprauata corrigere, & sacramenta Ecclesiæ puro & fideli aperire sermone; vel à fastidiosis, vel à malignis lectoribus non debeo reprobari? Habeant qui volunt veteres libros, vel in membranis purpureis auro argentoq́. descriptos, vel vncialibus,

Iob 42.

bus,

bus, vt vulgo aiunt, litteris onera magis exarata, quàm codices: dummodo mihi, meisq. permittant pauperes habere schedulas, & non tam pulchros codices, quàm emendatos. Vtraque autem editio, & Septuaginta iuxta Græcos, & mea iuxta Hebræos, in Latinũ meo labore trãslata est. Eligat vnusquisq. quod vult: & studiosum me magis, quàm maleuolum probet.

ALIA EIVSDEM PRAEFATIO.

SI aut fiscellam iunco texerem, aut palmarum folia complicarem, vt in sudore vultus mei comederem panem, & ventris opus sollicita mente pertractarem; nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia iuxta sententiam Saluatoris, volo operari cibum qui non perit, & antiquam diuinorum voluminũ viam sentibus virgultisq. purgare; error mihi geminus infligitur: correctoi vitiorum, falsarius dicor, & errores non auferre, sed serere. Tanta est enim vetustatis consuetudo, vt etiam confessa plerisque vitia placeant: dum magis pulchros habere volunt codices, quàm emendatos. Quapropter, ô fratres dilectissimi, vnicum nobilitatis & humilitatis exemplar, pro flabello, calathis, sportellisque, munusculis monachorum, spiritalia hæc & mansura dona suscipite; ac beatum Iob, qui adhuc apud Latinos iacebat in stercore, & vermibus scatebat errorum, integrũ immaculatumq. gaudete. Quomodo enim post probationem atq; victoriam, duplicia sunt ei vniuersa reddita; ita ego in lingua nostra, vt audacter loquar, feci eum habere quæ amiserat. Igitur & vos, & vnumquemque lectorem solita præfatione commoneo, & in principiis librorum eadem semper annectẽs, rogo, vt vbicumque præcedentes virgulas videritis, sciatis ea quæ subiecta sunt, in Hebraicis voluminibus non haberi. Porrò vbi stellæ imago præfulserit, ex Hebræo in sermone nostro addita sunt. necnon & illa quæ haberi videbantur, & ita corrupta erant, vt sensum legentibus tollerent, orantibus vobis magno labore correxi: magis vtile quid ex otio meo ecclesiis Christi venturum ratus, quàm ex aliorum negotio.

EIVSDEM IN PSALTERIVM, *quod secundum Septuaginta editionem correxit, præfatio.*

PSalterium Romæ dudum positus emendaram: & iuxta Septuaginta interpretes, licet cursim, magna tamen ex parte correxeram. Quod quia rursum videtis, ô Paula & Eustochium, scriptorum vitio deprauatum, plusq. antiquum errorem, quàm nouam emendationem valere: me cogitis, vt veluti quodam nouali, scissum iam aruum exerceam, & obliquis sulcis renascentes spinas eradicem: æquum esse dicentes, vt quod crebro male pullulat, crebrius succidatur. Vnde consueta præfatione commoneo tam vos, quibus forte labor iste desudat, quàm eos qui exemplaria istiusmodi habere voluerint, vt quæ diligenter emendaui, cum cura & diligentia transcribantur. Notet sibi vnusquisque vel iacentem lineam, vel radiantia signa, id est obelos, vel asteriscos. Et vbicumque viderit virgulam præcedentem, ab ea vsque ad duo puncta quæ impressimus, sciat in Septuaginta translatoribus plus haberi. Vbi autem perspexerit stellæ similitudinem, de Hebræis voluminibus additum nouerit æquè vsque ad duo puncta, iuxta Theodotionis dumtaxat editionem, qui simplicitate sermonis à Septuaginta interpretibus non discordat. Hæc ergo & vobis & studioso cuique fecisse me sciens: nõ ambigo multos fore qui vel inuidia, vel supercilio malint contemnere videri præclara, quàm discere: & de turbulento magis riuo, quàm de purissimo fonte potare.

EIVSDEM PRAEFATIO *in libros Salomonis.*

IVngat epistola, quos iungit sacerdotium: immo charta non diuidat, quos Christi nectit amor. Commentarios in Osee, Amos, Zachariam, Malachiam, quos poscitis, scripsissem si licuisset præ valetudine. Mittitis solatia sumptuum: notarios nostros & librarios sustentatis, vt vobis potissimum nostrum desudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diuersa poscentium: quasi aut æquum sit, me vobis esurientibus, aliis laborare: aut in ratione dati & accepti, cuiquam, præter vos, obnoxius sim. Itaque longa ægrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerem, & apud vos mutus essem, tridui opus nomini vestro consecraui, interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum, משלי quas Hebræi Parabolas, vulgata autem editio Prouerbia vocat. קהלת, quem Græcè Ecclesiasten, Latinè concionatorem possumus dicere: שיר השירים, quod in nostra lingua vertitur Canticum canticorum. Fertur & Panaretos Iesu filij Sirach liber, & alius pseudepigraphus, qui Sapientia Salomonis inscribitur. Quorum priorem, Hebraicum reperi: non Ecclesiasticum, vt apud Latinos, sed Parabolas prænotatum, cui iuncti erant Ecclesiastes & Canticum canticorum: vt similitudinem Salomonis, non solum librorum numero, sed etiam materiarum genere coæquaret. Secundus apud Hebræos nusquam est, quin & ipse stylus, Græcam eloquentiam redolet: & nonnulli scriptorum veterum hunc esse Iudæi Philonis affirmant. Sicut ergo Iudith, & Tobiæ, & Machabæorum libros legit quidem Ecclesia, sed eos inter canonicas scripturas non recipit: sic & hæc duo volumina legat ad ædificationem plebis, non ad auctoritatem Ecclesiasticorum dogmatum confirmandam. Si cui sanè Septuaginta interpretum magis editio placet, habet eam à nobis olim emendatam. Neque enim noua sic cudimus, vt vetera destruamus. Et tamen cum diligentissimè legerit, sciat magis nostra scripta intelligi, quæ non in tertium vas transfusa coacuerint, sed statim de prelo purissimæ commendata testæ, suum saporem seruauerint.

AD PAVLAM ET EVSTOCHIVM *in translationem Isaiæ ex Hebraica veritate, eiusdem præfatio.*

NEmo cum prophetas versibus viderit esse descriptos, metro eos existimet apud Hebræos ligari, & aliquid simile habere de Psalmis & operibus Salomonis: sed quod in Demosthene & Tullio solet fieri, vt per cola scribantur & commata, qui vtique prosa, & non versibus conscripserunt. Nos quoque vtilitati legentium prouidentes, interpretationem nouam, nouo scribendi genere distinximus. Ac

primum de Isaia sciendum, quòd in sermone suo disertus sit: quippe vt vir nobilis & vrbanæ eloquentiæ, nec habens quidquam in eloquio rusticitatis admistum. Vnde accidit, vt præ ceteris, florem sermonis eius, translatio non potuerit conseruare. Deinde etiam hoc adiiciendum, quòd non tam propheta dicendus sit, quàm euangelista. Ita enim vniuersa Christi, Ecclesiæq. mysteria ad liquidum prosecutus est, vt non putes eum de futuro vaticinari, sed de præteritis historiam texere. Vnde coniicio noluisse tunc temporis Septuaginta interpretes fidei suæ sacramenta perspicuè Ethnicis prodere: ne sanctum canibus, & margaritas porcis darent: quæ, cùm hanc editionem legeritis, ab illis animaduertetis abscondita. Nec ignoro quanti laboris sit prophetas intelligere: nec facilè quempiam posse iudicare de interpretatione, nisi intellexerit antequam legerit: nos quoque patere morsibus plurimorum, qui stimulante inuidia, quod consequi non valent, despiciunt. Sciens ergo & prudens in flammam mitto manum: & nihilominus hoc à fastidiosis lectoribus precor, vt quomodo Græci post Septuaginta translatores Aquilam & Symmachum & Theodotionem legunt, vel ob studium doctrinæ suæ, vel vt Septuaginta magis ex collatione eorum intelligant: sic & isti saltem vnum post priores habere dignentur interpretem. Legant prius, & postea despiciant: ne videantur, non ex iudicio, sed ex odij præsumptione ignorata damnare. Prophetauit autem Isaias in Ierusalem, & in Iudæa, necdum decem tribubus in captiuitatem ductis: ac de vtroque regno, nunc commistim, nunc separatim texit oraculum. Et cùm interdum ad præsentem respiciat historiam, & post Babyloniæ captiuitatem reditum populi significet in Iudæam: tamen omnis eius cura de vocatione Gentium, & aduentu Christi est. Quē quanto plus amatis, ô Paula & Eustochium, tāto magis ab eo petite, vt pro obtrectatione præsenti qua me indesinenter æmuli laniant, ipse mihi mercedē restituat in futuro: qui scit me ob hoc in peregrinæ linguę eruditione sudasse, ne Iudæi de falsitate Scripturarum ecclesijs eius diutius insultarent.

EIVSDEM IN IEREMIAM *præfatio.*

IEremias Propheta, cui hic prologus scribitur, sermone quidem apud Hebræos Isaiæ & Osee & quibusdam aliis prophetis videtur esse rusticior, sed sensibus par est: quippe qui eodem spiritu prophetauerit. Porro simplicitas eloquij, à loco ei in quo natus est, accidit. Fuit enim Anathothites, qui est vsque hodie viculus, tribus ab Ierosolymis distans millibus, sacerdos ex sacerdotibus, & in matris vtero sanctificatus: virginitate sua euangelicū virum Christi Ecclesiæ dedicans. Hic vaticinari exorsus est puer: & captiuitatem vrbis atque Iudææ, non solum spiritu, sed & oculis carnis intuitus est. Iam decem tribus Israel Assyrij in Medos transtulerant: iam terras earum, coloniæ Gentium possidebant. Vnde in Iuda tantum, & in Beniamin prophetauit: & ciuitatis suæ ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos mensuræ metri, versibusque reddidimus. Præterea ordinem visionum, qui apud Græcos & Latinos omnino confusus est, ad pristinam fidem coerceximus. Librum autem Baruch notarij eius, qui apud Hebræos nec legitur, nec habetur, prætermisimus: pro his omnibus maledicta ab æmulis præstolantes, quibus me necesse est per singula opuscula respondere. Et hoc patior: quia vos me cogitis. Ceterum ad compendium mali, rectius fuerat modum furori eorum silentio meo ponere, quàm quotidie noui aliquid scriptitantem, inuidorum insaniam prouocare.

EIVSDEM IN EZECHIELEM *præfatio.*

EZechiel propheta cum Ioachin rege Iuda captiuus ductus est in Babylonem: ibiq. ijs qui cum eo captiui fuerant, prophetauit, pœnitentibus quòd ad Ieremiæ vaticinium se vltrò aduersarijs tradidissent, & viderent adhuc vrbem Ierosolymam stare, quam ille casuram esse prædixerat. Tricesimo autem ætatis suæ anno, & captiuitatis quinto, exorsus est ad concaptiuos loqui. Et eodem tempore, licet posterior, hic in Chaldæa, Ieremias in Iudæa prophetauerunt. Sermo eius nec satis disertus, nec admodum rusticus est: sed ex vtroque mediè tēperatus. Sacerdos & ipse fuit, sicut Ieremias: principia voluminis & finem magnis habens obscuritatibus inuoluta. Sed & vulgata eius editio non multum distat ab Hebraico. Vnde non satis miror quid causæ extiterit, vt si eosdem in vniuersis libris habemus interpretes: in aliis eadem, in aliis diuersa transtulerint. Legite igitur & hunc iuxta translationem nostram: quoniam per cola scriptus & commata, manifestiorem legentibus sensum tribuit. Si autem amici mei & hunc subsannauerint; dicite eis quòd nemo eos compellat vt scribāt. Sed vereor ne illud eis eueniat quod Græcè significantius dicitur, vt vocentur φαγολοίδοροι, quod est, manducantes sannas.

EIVSDEM IN DANIELEM *præfatio.*

DAnielem prophetam iuxta Septuaginta interpretes, Domini Saluatoris ecclesiæ non legunt, vtentes Theodotionis editione: & hoc cur acciderit, nescio. Siue enim quia sermo Chaldaicus est, & quibusdam proprietatibus à nostro eloquio discrepat, noluerunt Septuaginta interpretes easdem linguæ lineas in translatione seruare: siue sub nomine eorum ab alio nescio quo non satis Chaldæam linguam sciente, editus est liber: siue aliud quid causæ extiterit ignorans: hoc vnum affirmare possum, quòd multum à veritate discedet, & recto iudicio repudiatus sit. Sciendum quippe est, Danielem maximè & Esdram Hebraicis quidem litteris, sed Chaldæo sermone conscriptos, & vnam Ieremiæ pericopen: Iob quoque cum Arabica lingua plurimam habere societatem. Denique & ego adolescentulus post Quintiliani & Tullij lectionem ac flores rhetoricos, cum me in linguæ huius pistrinum reclusissem: & multo sudore, multoq. tempore vix cœpissem anhelantia stridentiaq. verba resonare, & quasi per cryptam ambulans, rarum desuper lumen aspicerem, impegi nouissimè in Danielem: & tanto tædio affectus sum, vt desperatione subita omnem laborem veterem voluerim contemnere. Verùm adhortante me

quodam Hebræo, & illud mihi crebriùs in ſua lingua ingerente, Labor improbus omnia vincit: & qui mihi videbar ſciolus, inter Hebræos cœpi rurſus eſſe diſcipulus Chaldaicus. Et vt verum fatear, vſque ad præſentem diem magis poſſum ſermonem Chaldaicum legere & intelligere, quàm ſonare. Hæc idcirco refero, vt difficultatem vobis Danielis oſtenderem: qui apud Hebræos nec Suſannæ habet hiſtoriam, nec hymnum trium puerorum, nec Belis, draconiſque fabulas: quas nos, quia in toto orbe diſperſæ ſunt, veru antepoſito, eaſque iugulante ſubiecimus: ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncaſſe. Audiui ego quendā de præceptoribus Iudæorum, cùm Suſannæ derideret hiſtoriam, & à Græco neſcio quo eam diceret eſſe confictam: illud opponere quod Origeni quoque Africanus oppoſuit, etymologias has ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι, καὶ ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι, de Græco ſermone deſcēdere. Cuius rei nos intelligentiam noſtris hanc poſſumus dare: Vt verbi gratia, dicamus de arbore ilice dixiſſe eum, ilico pereas: & à lentiſco, in lentem te comminuat angelus: vel non lentè pereas: aut lentus, id eſt flexibilis ducaris ad mortem: ſiue aliud quid ad arboris nomen conueniens. Deinde tantum fuiſſe otij tribus pueris cauillabatur, vt in camino æſtuantis incendij metro luderent: & per ordinem ad laudem Dei omnia elementa prouocarent. aut quod miraculum, diuinæq. aſpirationis indicium, vel draconem interfectum offa picis, vel ſacerdotū Belis machinas deprehenſas: quę magis prudentia ſolertis viri, quā prophetali eſſent ſpiritu perpetrata? Cùm verò ad Habacuc veniret, & de Iudæa in Chaldæam raptum diſcophorum lectitaret, quærebat exemplum vbi legiſſemus in toto veteri teſtamento quemquam ſanctorum graui volaſſe corpore, & in puncto horæ tanta terrarū ſpatia tranſiſſe, cui cùm quidam è noſtris ſatis ad loquendum promtulus, Ezechielem adduxiſſet in medium, & diceret eum de Chaldæa in Iudæam fuiſſe tranſlatum: deriſit hominem, & ex ipſo volumine demonſtrauit Ezechielem in ſpiritu ſe vidiſſe trāſpoſitum. Denique & Apoſtolum noſtrum, videlicet vt eruditum virum, & qui legem ab Hebræis didiciſſet, non fuiſſe auſum affirmare ſe raptū in corpore, ſed dixiſ-
2.Cor.12. ſe, Siue in corpore, ſiue extra corpus: neſcio, Deus ſcit. His & talibus argumentis apocryphas in libro Eccleſiæ fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio iudicium derelinquēs, illud admoneo, nō haberi Danielem apud Hebræos inter prophetas: ſed inter eos qui hagiographa conſcripſerunt. In tres ſiquidem partes omnis ab eis Scriptura diuiditur: in legem, in prophetas, & in hagiographa, id eſt in quinque, & octo, & in vndecim libros: de quo non eſt huius tēporis diſſerere. Quæ autem ex hoc propheta, immo contra hunc librum Porphyrius obiiciat: teſtes ſunt Methodius, Euſebius, & Apollinarius: qui multis verſuum millibus eius veſaniæ reſpondentes, neſcio an curioſo lectori ſatisfecerint. Vnde obſecro vos ô Paula & Euſtochium, fundatis pro me ad Dominum preces: vt quādiu in hoc corpuſculo ſum, ſcribam aliquid gratū vobis, vtile Eccleſiæ, dignū poſteris. Præſentium quippe iudiciis oblatrantium non ſatis moueor: qui in vtramque partem, aut amore labuntur, aut odio.

EIVSDEM IN XII PROPHETAS *præfatio.*

NOn eſt idem ordo duodecim prophetarū apud Hebræos, qui eſt apud nos. Vnde ſecundùm id quod ibi legitur, hic quoque diſpoſiti ſunt. Oſee commaticus eſt, & quaſi per ſententias loquens. Ioel planus in principiis: in fine obſcurior. Et vſque ad Malachiā, habent ſinguli proprietates ſuas: quem Eſdram ſcribam, legiſq. doctorem Hebræi autumant. Et quia longum eſt nunc de omnibus dicere hoc tantùm vos ô Paula & Euſtochium admonitas volo, vnum librum eſſe duodecim prophetarum: & Oſee ſynchronon Iſaiæ: Malachiam verò Aggæi & Zachariæ fuiſſe temporibus. In quibus autem tempus non præfertur in titulo, ſub illis eos regibus prophetaſſe, ſub quibus & hi qui ante eos habent titulos prophetauerunt.

EIVSDEM IN EVANGELISTAS *ad Damaſum præfatio.*

NOuum opus me facere cogis ex veteri: vt poſt exemplaria Scripturarum toto orbe diſperſa, quaſi quidam arbiter ſedeam: & quia inter ſe variant, quæ ſint illa quæ cum Græca conſentiant veritate, decernam. Pius labor, ſed periculoſa præſumptio, iudicare de ceteris, ipſum ab omnibus iudicandum: ſenis mutare linguam, & caneſcentem iam mundum ad initia retrahere paruulorum. Quis enim doctus pariter vel indoctus, cùm in manus volumen aſſumpſerit, & à ſaliua quam ſemel imbibit, viderit diſcrepare quod lectitat, non ſtatim erumpat in vocem, me falſarium, me clamitans eſſe ſacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere? Aduerſus quam inuidiam duplex cauſa me conſolatur: quod & tu qui ſummus ſacerdos es, fieri iubes: & verū non eſſe quod variat, etiam maledicorum teſtimonio comprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides eſt adhibenda: reſpondeāt quibus: tot enim ſunt exemplaria penè quot codices. Sin autē veritas eſt quęrenda de pluribus: cur non ad Græcam originem reuertentes, ea quæ vel à vitioſis interpretibus malè reddita: vel à præſumptoribus imperitis emendata peruerſius: vel à librariis dormitantibus aut addita ſunt, aut mutata, corrigimus? Neque verò ego de veteri diſputo teſtamento: quod à Septuaginta ſenioribus in Græcam linguam verſum, tertio gradu ad nos vſque peruenit. Non quæro quid Aquila, quid Symmachus ſapiant, quare Theodotion inter nouos, & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio quam Apoſtoli probauerunt. De nouo nunc loquor teſtamento: quod Græcum eſſe, non dubium eſt, excepto Apoſtolo Mattheo, qui primus in Iudæa euangeliū CHRISTI Hebraicis litteris edidit. Hoc certè cùm in noſtro ſermone diſcordat, & in diuerſos riuulorum tramites ducit: vno de fonte quærendum eſt. Prætermitto eos codices quos a Luciano & Heſychio nuncupatos, paucorum hominum aſſerit peruerſa contentio, quibus vtique nec in toto Veteri inſtrumento poſt Septuaginta interpretes emendare quid licuit, nec in Nouo profuit emendaſſe: cum multarum gentium linguis ſcriptura antè tranſlata, doceat falſa eſſe quæ addita ſunt. Igitur hæc præſens præ-

ſcriptura pollicetur quatuor tantùm Euangelia, quorum ordo eſt iſte, Matthæus, Marcus, Lucas, Ioannes: codicum Græcorum emendata collatione, ſed veterum, quæ ne multum à lectionis Latinæ conſuetudine diſcreparent, ita calamo temperauimus, vt his tantùm quæ ſenſum videbantur mutare correctis, reliqua manere pateremur vt fuerãt. Canones quoque quos Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus Alexandrinus ſecutus Ammonium, in decem numeros ordinauit, ſicut in Græco habentur, expreſſimus. Quòd ſi quis de curioſis voluerit noſſe quæ in Euangelijs, vel eadem, vel vicina, vel ſola ſint, eorũ diſtinctione cognoſcet. Magnus ſiquidem hic in noſtris codicibus error inoleuit, dum quod in eadem re alius Euangeliſta plus dixit, in alio quia minus putauerint, addiderunt. Vel dum eundem ſenſum alius aliter expreſſit, ille qui vnum è quatuor primum legerat, ad eius exemplũ ceteros quoque exiſtimauerit emendandos. Vnde accidit vt apud nos mixta ſint omnia, & in Marco plura Lucæ atque Matthæi. Rurſum in Matthæo plura Ioannis & Marci, & in ceteris reliquorum quæ alijs propria ſunt, inueniantur. Cùm itaque canones legeris qui ſubiecti ſunt, confuſionis errore ſublato, & ſimilia omnium ſcies, & ſingulis ſua quæque reſtitues. In canone primo concordant quatuor, Matthæus, Marcus, Lucas, Ioannes. In ſecundo tres, Matthæus, Marcus, Lucas. In tertio tres, Matthæus, Lucas, Ioannes. In quarto tres, Matthæus, Marcus, Ioannes. In quinto duo, Matthæus, Lucas. In ſexto duo, Matthæus, Marcus. In ſeptimo duo, Matthæus, Ioannes. In octauo duo, Lucas, Marcus. In nono duo, Lucas, Ioannes. In decimo propria quique quæ non habentur in alijs, ceciderunt. Singulis verò Euangelijs ab vno incipiens vſque ad finem librorum, diſpar numerus accreſcit. Hic nigro colore deſcriptus, ſub ſe habet alium ex minio diſcolorem numerum, qui ad decem vſque procedens, iudicat prior numerus in quo ſit canone requirendus. Cùm ergo aperto codice, verbi gratia, illud ſiue illud capitulum ſcire volueris cuius canonis ſit, ſtatim ex ſubiecto numero doceberis, & recurrens ad principia, in quibus canonum eſt diſtincta congeries, eodemq. ſtatim canone ex titulo frontis inuento, illum quem quærebas numerum, eiuſdem Euangeliſtæ qui & ipſe ex inſcriptione ſignatur, inuenies, atque è vicino ceterorum tramitibus inſpectis, quos numeros è regione habeant, annotabis, & cùm ſcieris recurres ad volumina ſingulorum, & ſine mora repertis numeris quos antè ſignaueras, reperies & loca in quibus vel eadem vel vicina dixerunt. Sciendum tamen, ne quis ignarum ex ſimilitudine numerorum error inuoluat, quòd ſicubi in ſubnotatione canonum diſtinctorum in canona quolibet tres Euangeliſtæ bis, ter vel quater, aut etiam ampliùs eundem numerum per ordinem habuerint annotatum, & quartus è contrario, diſcrepantes, quod id tres illum eo loco ſemel dixerint, quartus toties in corpore voluminis ſui ponat, quoties diuerſi numeri in eius canone poſiti ſtant contra prædictorum numerorum continuatas ſimilitudines. Item ſi in vno quolibet eorum aut etiam duobus idem in canone numerus bis, ter, & quater, aut eo ampliùs reperiatur in ordine collocatus, & diſpares inueniantur in ceteris dubium non ſit, quin id quod illius il-lorum vt canonis numerus bis terque repertum ab his in volumine ſemel dictũ eſſe oſtendit, alter alterius eorũ toties vno atque eodem ſenſu loquantur, quoties prætulerint in numerorum annotatione diſtantiam. Et hoc in omnium nouem canonum collatione ſeruabitur. Ceterùm in decimo (quoniam propria ſingulorum tantummodo continentur) non poteſt contra id comparatio eſſe quod ſolum eſt. Opto vt in Chriſto valeas, & memineris mei Papa beatiſſime.

EIVSDEM EX CATALOGO *ſcriptorum Eccleſiaſticorum.*

PAulus Apoſtolus, qui antè Saulus, extra numerum duodecim Apoſtolorum, de tribu Beniamin & oppido Iudææ Giſchalis fuit. quo à Romanis capto, cum parẽtibus ſuis Tarſum Ciliciæ commigrauit, à quibus ob ſtudia legis miſſus Ieroſolyma, à Gamaliel viro doctiſſimo cuius Lucas meminit, eruditus eſt. Cum autem interfuiſſet neci martyris Stephani, & acceptis à Pontifice templi epiſtolis, ad perſequendos eos qui Chriſto crediderant, Damaſcum pergeret, reuelatione compulſus ad fidem, quæ in Actibus Apoſtolorum ſcribitur, in vas electionis de perſecutore tranſlatus eſt. Cumque primùm ad prædicationem eius Sergius Paulus Proconſul Cypri credidiſſet, ab eo, quòd eum Chriſti fidei ſubegerat, ſortitus eſt nomen Paulus: & iuncto ſibi Barnaba, multis vrbibus peragratis, reuertenſq. Ieroſolymam, à Petro, Iacoboq. & Ioanne, Gentium Apoſtolus ordinatur. Et quia in Actibus Apoſtolorũ pleniſſimè de eius conuerſatione ſcriptum eſt, hoc tantùm dicam, quòd poſt paſſionem Domini viceſimoquinto anno, id eſt ſecundo Neronis, eo tempore quo Feſtus procurator Iudææ ſucceſſit Felici, Romam vinctus mittitur, & biennium in libera manens cuſtodia, aduerſus Iudæos de aduentu Chriſti quotidie diſputauit. Sciendum autem in prima ſatiſfactione, (needum Neronis imperio roborato, nec in tanta erumpente ſcelera, quanta de eo narrant hiſtoriæ) Paulũ, à Nerone dimiſſum, vt Euangelium Chriſti in Occidentis quoque partibus prædicaret, ſicut ipſe ſcribit in ſecunda epiſtola ad Timotheum (eo tempore quo & paſſus eſt, de vinculis dictat epiſtolã,) In prima mea ſatiſfactione nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt: non eis imputetur. Dominus autem mihi affuit, & confortauit me, vt per me prædicatio compleretur, & audirent omnes Gentes: & liberatus ſum de ore leonis. Manifeſtiſſimè leonem propter crudelitatẽ, Neronem ſignificans. Et in ſequentibus, Liberatus ſum de ore leonis. Et ſtatim, Liberauit me Dominus ab omni opere malo, & ſaluauit me in regnum ſuum cæleſte, quod ſcilicet præſens ſibi ſentiret imminere martyriũ. Nam & in eadem epiſtola præmiſerat, Ego enim iam immolor, & tempus reſolutionis meæ inſtat. Hic ergo decimoquarto Neronis anno, eodem die quo Petrus, Romæ pro Chriſto capite truncatus, ſepultuſq. eſt in via Oſtienſi, anno poſt paſſionẽ Domini triceſimoſeptimo. Scripſit autem nouem ad ſeptem Eccleſias epiſtolas, ad Romanos vnã, ad Corinthios duas, ad Galatas vnam, ad Epheſios vnam, ad Philippenſes vnam, ad Coloſſenſes vnam, ad Theſſalonicenſes duas. Præterea ad diſcipulos ſuos, Timotheo duas,

Tito

Tito vnam, Philemoni vnam. Epistola autem quæ fertur ad Hebræos, non eius creditur, propter styli sermonisq. distantiam: sed vel Barnabæ iuxta Tertullianum, vel Lucæ Euangelistæ iuxta quosdam: vel Clementis Romanæ postea Ecclesiæ Episcopi, quem aiunt sententias Pauli proprio ordinasse, & ornasse sermone: vel certè quia Paulus scribebat ad Hebræos, & propter inuidiam sui apud eos nominis, titulum in principio salutationis amputauerat, scripserat vt Hebræus Hebræis Hebraicè, id est suo eloquio disertissimè, vt ea quæ eloquenter scripta fuerant in Hebræo, eloquentiùs verterentur in Græcum, & hanc causam esse, quòd à ceteris Pauli epistolis discrepare videatur. Legunt quidam & ad Laodicenses, sed ab omnibus exploditur.

EIVSDEM EX CATALOGO *scriptorum Ecclesiasticorum.*

IAcobus, qui appellatur frater Domini, cognomento Iustus, vt nonnulli existimant, Ioseph, ex alia vxore; vt autem mihi videtur, Mariæ sororis matris Domini, cuius Ioannes in libro suo meminit, filius, post passionem Domini, statim ab Apostolis Ierosolymorum Episcopus ordinatus. vnam tantùm scripsit epistolam, quæ de septem catholicis est: quæ & ipsa ab alio quodam sub nomine eius edita asseritur. licet paulatim tempore procedente obtinuerit auctoritatem. Egesippus vicinus Apostolicorum temporum, in quinto commētariorum libro de Iacobo narrans, ait, Suscepit ecclesiam Ierosolymæ, post Apostolos frater Domini Iacobus, cognomento Iustus. multi siquidem Iacobi vocabantur. Hic de vtero matris sanctus fuit, vinum & siceram non bibit, carnem nullam comedit, nunquam attonsus est, nec vnctus vnguento, nec vsus balneo. huic soli licitum erat ingredi Sancta sanctorum: siquidem vestibus laneis nō vtebatur, sed lineis: solusq. ingrediebatur templum: & fixis genibus, pro populo deprecabatur, in tantum vt camelorum duritiem traxisse eius genua crederentur. Dicit & alia multa, quæ enumerare longum est. Sed & Iosephus in vicesimo libro Antiquitatum refert, & Clemens in septimo ὑποτυπώσεων, mortuo Festo, qui Iudæam regebat, missum à Nerone esse successorē eius Albinum: qui cùm needū ad prouinciam peruenisset, Ananus, inquit, Pontifex adolescens, Anani filius, de genere Sacerdotali, accepta occasione ἀναρχίας concilium congregauit, & compellens publicè Iacobum vt Christum Dei filium denegaret, contradicentem lapidari iussit. qui cùm præcipitatus de pinna templi, confractis cruribus adhuc semiuiuus tendens ad cælum manus diceret, Domine ignosce eis: quod enim faciūt, nesciunt: fullonis fuste quo vda vestimenta extorqueri solent, in cerebro percussus interiit. Tradit item Iosephus tantæ eum sanctitatis fuisse, & celebritatis in populo, vt propter eius necem, creditum sit subuersam esse Ierosolymam. Hic est de quo Paulus Apostolus scribit ad Galatas, Alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini. Et Apostolorum super hoc crebrùs acta testantur. Euangelium quoque quod appellatur secundùm Hebræos, & à me nuper in Græcum, Latinumq. sermonem translatum est, quo & Origenes sæpe vtitur, post resurrectionem Saluatoris refert: Dominus autē cùm dedisset sindonem seruo sacerdotis, iuit ad Iacobum, & apparuit ei. Iurauerat enim Iacobus se non comesturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum resurgentem à mortuis. Rursusq. post paululum, Afferte, ait Dominus, mensam & panem. Statimq. additur, Tulit panem, & benedixit, ac fregit, & dedit Iacobo Iusto, & dixit ei, Frater mi, comede panem tuum, quia resurrexit Filius hominis à dormientibus. Triginta itaque annos Ierosolymis rexit Ecclesiam, id est vsque ad septimum Neronis annū, & iuxta templum, vbi & præcipitatus fuerat, sepultus est. Titulum vsque ad obsidionem Titi & vltimam Hadriani notissimum habuit. Quidam è nostris in Monte oliueti eum conditum putant: sed falsa eorum opinio est. Gal. 1. d.

EIVSDEM EX CATALOGO *scriptorum Ecclesiasticorum.*

SImon Petrus filius Ionæ, prouinciæ Galilææ, vico Bethsaida, frater Andreæ Apostoli, & princeps Apostolorum, post episcopatum Antiochensis Ecclesiæ, & prædicationem dispersionis eorum qui de circumcisione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia, secundo Claudij anno ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibiq. vigintiquinque annis cathedram sacerdotalem tenuit, vsque ad vltimum annum Neronis, id est decimumquartū. A quo & affixus cruci, martyrio coronatus est, capite ad terram verso, & in sublime pedibus eleuatis, asserens se indignum vt sic crucifigeretur vt Dominus suus. Scripsit duas epistolas, quæ catholicæ nominantur: quarum secunda, à plerisque eius esse negatur, propter styli cum priore dissonātiam. Sed & Euangelium iuxta Marcum, qui auditor eius & interpres fuit, huius dicitur. Libri autem è quibus vnus Actorum eius inscribitur, alius Euangelij, tertius prædicationis, quartus Apocalypsis, quintus iudicij, inter apocryphas scripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano iuxta viam triumphalem, totius vrbis veneratione celebratur.

EIVSDEM EX CATALOGO *scriptorum Ecclesiasticorum.*

IVdas frater Iacobi paruam quidem, quæ de septem catholicis est, epistolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus est, in ea assumit testimoniū, à plerisque reijcitur: tamen auctoritatem vetustate iam & vsu meruit, & inter sanctas scripturas computatur.

INDEX

TESTIMONIORVM A CHRISTO ET APOSTOLIS IN NOVO TESTAMENTO CITATORVM EX VETERI,

Quæ huc in id congesta sunt, vt pij lectores natiuam quorumdam intelligentiam, quæ ab ipso Christo vero interprete, & spiritu eius per Apostolos sit tradita, assequantur, perspiciantque in quem vsum ea Apostoli & Euangelistæ adduxerint.

2 b Filius

2 b Filius me' es tu, ego hodie genui te Act.13.c. Heb.1.b 5.b

2 c Reges eos in virga ferrea Apoc. 2. g. 19. c

4 b Irascimini, & nolite peccare Ephes. 4. f

5 c Sepulchrum patens est guttur eorum Rom.3.b

6 c Discedite à me, omnes qui operamini iniquitatem Mat.7.d.13.d. Luc.13.f

8 b Ex ore infantium, & lactentium, &c. Mat.21.b

8 c Quid est homo quòd memor es eius? Heb.2.a

8 c Omnia subiecit sub pedibus eius 1.Cor.15.d

9 c Quorum os maledictione & amaritudine plenum est Rom. 3. c

13 a Non est iustus quisquam, non est intelligens Rom.3.b

13 b Veloces pedes eorū ad effundendū sanguinem Rom.3.c

15 e Prouidebā Dominum in conspectu, &c. Act.2.d

15 d Non dabis sanctum tuum videre corruptionem Act. 2. c. 13. e

17 a Ego ero fidēs in eum Heb.2.e

17 g Propterea confitebor tibi in Gentibus Domine Ro.15.b

18 a Et quidem in omnem terram exiuit sonus eorū Ro.10.d

21 a Eli, eli, lamma sabacthani Mat.27.e. Mar.15.c

21 c Diuiserūt sibi vestimēta mea Mat.27.d. Ioan.19.e

21 c Nunciabo nomen tuum fratribus meis Heb.2.e

23 a Domini est terra & plenitudo eius 1.Cor.10.f

34 e Odio habuerunt me gratis Io. 15. d

30 a In manus tuas commendo spiritum meum Luc.23.f

31 a Beati quorum remissæ sunt iniquitates Rom.4.a

33 c Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos 1. Pet. 3. b

39 b Hostiam & oblationem noluisti Heb.10.b

40 c Qui manducat mecum panem Ioan.13.b

43 d Propter te mortificamur tota die Rom. 8. g

44 b Thronus tuus Deus in sæculum sæculi Heb.1.c

50 a Vt iustificeris in sermonibus tuis Rom.3.a

54 d Iacta super Dominum curam tuam 1.Pet.5.b

61 d Vnusquisque autem propriam mercedē accipiet 1.Cor.3.b

67 d Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatē Eph. 4.b

68 b Zelus domus tuæ comedit me Ioan. 2. d

68 b Improperia improperantium tibi ceciderunt super me Rom. 15. a

68 c Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum Rom.11.b

68 c Fiat commoratio eorum deserta Act. 1. d

68 a In siti mea potauerūt me aceto Ioan. 19. f

77 a Aperiam in parabolis os meum Mat. 13. e

77 c Panē cæli dedit eis Ioan.6.d

81 b Ego dixi, dij estis Ioan.10.g

88 d Inueni Dauid seruum meum Act. 13. d

90 c Angelis suis mandauit de te Mat.4.a. Luc.4.b

93 b Dominus nouit cogitationes sapientum, quoniam vanæ sunt 1.Cor.3.d

94 e Hodie si vocē eius audieritis Heb. 3. b

94 d Sicut iuraui in ira mea Heb. 4. a

96 b Et adorent eum omnes angeli eius Heb.1.e

101 d Tu in principio Domine terram fundasti Heb.1 c

103 a Qui facit angelos suos spiritus Heb. 1. e

108 b Et episcopatum eius accipiat alter Act.1.d

109 a Dixit Dominꝰ Domino meo Mat.22.d. Luc.20.g. Act.2.f

109 a Sede à dextris meis, Heb.1.d

109 a Donec ponam inimicos tuos scabellum, &c. Heb.1.d. 1. Cor. 15. d

109 b Tu es sacerdos in æternum Heb. 5. b. 7. e

109 b Iurauit Dominus & non pœnitebit eum Heb.7.e

111 b Dispersit, dedit pauperibus 2. Cor 9. e

115 a Credidi, propter quod locutus sum 2.Cor.4.e

115 a Omnis homo mēdax Ro.3.a

116 a Laudate Dominum omnes gentes Rom.15.e

117 a Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo Heb.13.b

117 d Lapidem quem reprobauerūt ædificantes Mat.21.d. Mar. 12. a., Act. 4. b. 1. Pet. 2. b

117 d Hosanna filio Dauid Mat. 21. b

131 e De fructu ventris tui ponam super sedem tuam Actor. 2. e

139 a Venenum aspidum sub labiis eorum Rom.3.b

PROVERB.

3 a Nolite esse prudentes apud vosmetipsos Rom.12.d

3 b Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, &c. Heb.12.b

3 b Quem diligit Dominus corripit, &c. Heb.12.b. Apoc.3.d

10 b Charitas operit multitudinē peccatorum 1.Pet.4.b

17 c Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat 1.Thess.5.d. 1.Pet.3.b

20 e Qui maledixerit patri vel matri Mat. 15.a. Mar.7.b

25 c Si esurierit inimicus tuus, ciba illum Rom.12.d.

26 b Canis reuersus ad vomitum 2. Pet. 2. d.

ISAIAS.

1 e Nisi Dominus sabaoth reliquisset nobis semen Ro.9.f

5 d Homo plātauit vineā Mat.21. b. Luc.20.b. Mar.12.a

6 a Sanctus, sanctus, sanctus Dñs Deus sabaoth Apoc.4.e

6 c Auditu audietis, & non intelligetis Mat.13.b. Mar.4.b. Luc.8.b. Act. 28.f. Io.12.f. Rom. 11. b

7 c Ecce virgo in vtero habebit Mat. 1. d

8 d Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi Deus Heb.2.d

9 a Terra Zabulon & Terra Nephthali Mat. 4. c

10 e Si fuerit numerus filiorū Israel tāquam arena maris Rom.9.f

11 a Reuelabitur ille iniquus quem Dominus interficiet spiritu oris sui 2.Thess 2.b

11 e Erit radix Iesse Rom.15.c. Act. 13. d

21 e Cecidit cecidit Babylon illa magna Apo.14.b

22 d Māducemus & bibamus, cras enim moriemur 1.Cor.15.e

22 f Hæc dicit sanctus & verus, qui habet clauē Dauid Apo. 3.b

25 e Absterget Dñs omnē lacrymā ab oculis, &c. Apo.7.d.21.b

28 e Quoniam in aliis linguis & labiis aliis loquar populo huic 1.Cor.14.d

28 d Ecce pono in Sion lapidem offensionis Rom.9.g. 1.Pet.2.b. Act.4.b

29 d Populus hic labiis me honorat Mat.15.a. Mar.7.b

29 e Perdā sapientiam sapientū, & prudentiam, &c. 1.Cor.1.e

33 e Vbi sapiens? vbi scriba? vbi inquisitor huius sæculi? 1. Cor. 1. e

40 a Vox clamantis in deserto Mat.3.a. Mar.1.a. Luc.3.a. Ioan. 1. e

40 b Omnis caro fenum 1.Pet.1.d. Iac. 1. d

40 d Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis instruxit eum? 1.Cor.2 d

40 d Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis cōsiliarius eius fuit? Rom.11.a

41 b 44 a Ego sum primus & nouissimus Apo 1.d.& 22.c

42 a Ecce puer meus quem elegi Mat. 12. b

43 d Ecce noua facio omnia Apo.21.b. 2.Cor.5.d

45 b Numquid dicit figmentum ei qui se, &c. Rom.9.c

45 d Viuo ego, dicit Dominus: quoniam mihi flectetur om-

ne gentium Romanor. 14. b

49 b Posui te in lucem Gentium Act. 13. g

49 e Tempore accepto exaudiui te, &c. 2.Cor.6.a

49 e Nō esurient neque sitient amplius Apoc.7.d

50 b Tunc expuerūt in faciem eius Mat. 26. g

52 b Quàm speciosi pedes euangelizantium pacem Rom. 10. c

52 d Propter quod exite de medio eorum, & separamini, &c. 2. Cor. 6. d

52 d Nomen Dei per vos blasphematur Rom.2.d

52 d Quibus non est annunciatum de eo, videbunt Rom.15.e

53 a Domine, quis credidit auditui nostro? Rom.10.c. Ioan.12.f

53 b Ipse infirmitates nostras accepit Mat.8.c

53 c Tanquam ouis ad occisionem Act.8. f

53 d Et cum iniquis reputatus est Mar.15.c. Luc.22.d

53 e Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus 1.Pet.2.d. 1. Ioan. 3. a

53 e Qui peccata nostra pertulit in corpore 1.Pet.2.d

54 a Lætare sterilis quæ non paris Gal. 4. d

54 c Et erunt omnes docibiles Dei Ioan. 6. e

55 a Et qui sitit, veniat: & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis Apo. 21. d

55 b Dabō vobis sancta Dauid fidelia Act.13 e

56 c Domus mea domus orationis vocabitur Mat.21.b. Marc.11.c. Luc.19.g

59 b Contritio & infelicitas in viis eorum Rom.3.c

59 c Galeā salutis assumite Eph.6.c. 1. Thess. 5. b

59 d Veniet ex Sion qui eripiat & auertat impietatem à Iacob Rom. 11. d

60 c Et portæ eius non claudentur per diem Apo.21.g

60 d Et ciuitas non eget sole neque luna Apo.21.g

60 d Nox vltrà non erit Apo 22.a

61 a Spiritus Domini super me Luc. 4. c

62 d Dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus venit Mat.21.a

64 b Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, &c. 1.Cor.2.b

65 a Inuentus sum à non quærentibus me Rom.10.d

65 a Tota die expādi man⁹ meas ad populū nō credentē Ro.10.d

65 c Nouos verò cælos, & noua terra 2.Pet.3.c. Apo.21.a

66 a Cælum mihi sedes est Act.7.f

66 g Vbi vermis eorum non moritur. Mar.9.g

IEREM.

7 b Vos autem fecistis illam speluncam latronum Mat.21.b. Mar.1,11.c. Luc.19.g

9 g Qui gloriatur, in Domino glorietur 1.Cor.1.d. 2.Cor.10.d

10 a Quis non timebit te Domine? Apo. 15.b

17 d Ego sum scrutans renes & corda Apo.2.f

31 c Vox in Rama audita est Mat. 2. d

31 a Ero vobis in patrē, & vos eritis mihi in filios 2.Cor.6.d

31 e Ecce dies venient, dicit Dominus, & cōsummabo super domum Israel & super domum Iuda testamētum nouum Heb. 8. c

31 f Hoc autem testamētum quod testabor ad illos, &c. Dabo leges meas in cordibus eorū Heb. 10. c

51 a Cecidit cecidit Babylō magna Apo. 18. a

EZECH.

3 a Accipe librum, & deuora illum Apo.10.d

20 b Qui fecerit homo viuet in ea Rom. 10. b

32 b Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum Mat.24.e

36 c Nomē Dei per vos blasphematur inter Gentes Rom.2.d

DANIEL.

9 g Cùm videritis abominationē desolationis quæ dicta est à Daniele propheta Mat.24.b. Mar.13.b. Luc.21.d

OSEE.

1 d Et erit in loco vbi dictum est eis, Non plebs mea vos, &c. Roman. 9. e

2 d Vocabo non plebē meam, plebem meā Ro.9.e. 1.Pet.2 b

6 e Misericordiam volo, & non sacrificium Mat.9.b.12.a

10 b Tunc incipient dicere montibus, Cadite super nos: & collibus, Operite nos Luc. 23. d

11 a Ex Aegypto vocaui filium meum Mat.2.c

13 d Absorpta est mors in victoria 1.Cor. 15. g

IOEL.

2 g Et erit in nouissimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo Act.2.c

2 g Omnis enim quicumque inuocauerit nomen Domini, saluus erit Rom. 10.c

AMOS.

5 g Numquid victimas & hostias obtulistis mihi Act.7.e

6 a Væ vobis diuitibus Luc.6.d

9 c Post hæc reuertar, & reædificabo tabernaculum Dauid Act. 15. c

IONAS.

2 a Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus Mat.12.c. Luc.11.d

3 b Pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ Mat.12.c. Luc. 11.d

MICHAS.

5 a Et tu Bethlehem terra Iuda Mat. 2. a

7 b Veni separare hominem aduersus patrem suum & filiam aduersus matrem Mat.10.d. Luc.12.g.

AGGAI.

2 b Adhuc semel, & ego mouebo non solùm terram, sed & cælum Heb.12.g

HABAC.

1 b Videte contemptores, & admiramini, & dispergimini: quia opus operor ego in diebus vestris Act.13.f

2 a Iustus autem ex fide viuit Rom.1.c. Gal.3.b

NAHVM.

1 d Quàm speciosi pedes euangelizantium pacē: Ro.10.c

4 b Quid est quod scribæ dicunt, quòd Eliam oporteat primū venire: Mat.17 b. Mar 9.b

4 b Vt conuertat corda patrum in filios Luc. 1. b

ZACHAR.

8 c Loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo Eph. 4. f

MALACH.

1 a Iacob dilexi, Esau autem odio habui Rom.9.c

3 a Ecce ego mitto angelū meum Mat.11.b. Mar.1.a. Luc.7.d Ioan. 1. c

4 b Ipse est Elias qui vēturus erat Mat. 11. b

9 b Ecce rex tuus venit Mat.21.a. Ioan. 12. b

11 c Et acceperunt triginta argenteos Mat.27.a

12 c Videbunt in quem compunxerunt Ioan.19.g

13 c Percutiam pastorē Mat.26.c. Mar. 14. b

HEBRAICORVM, CHALDÆORVM, GRÆCORVMQ. NOMINVM INTERPRETATIO.

AARON, Mons siue mõtanus
Abba, Pater, Syrum est verbum.
Abarim, Transitus plu. nu. siue transeuntes.
Abdemelech, Seruus regis.
Abdenago, Seruus claritatis.
Abdias, Seruus Domini.
Abdon, Seruus.
Abel, per aleph, Luctus, Ciuitas.
Abel, per he, in principiu, Vanitas, filius Adam.
Abessalom, Pater pacis.
Abia, Pater Domini.
Abiathar, Pater excellens.
Abigail, Pater exultationis.
Abimelech, Pater rex.
Abinadab, Pater spontaneus.
Abisag, Patris ignorantia.
Abner, Patris lucerna.
Abra, Ancilla, Græcum verbum.
Abram, Pater excelsus.
Abraham, Pater multitudinis.
Absalum, Pater pacis.
Acan, Tribulatio.
Accaron, Sterilitas.
Achab, Frater patris.
Achaia, Dolor, vel tristitia.
Achaz, Apprehendens, siue possidẽs.
Achimelech, Frater meus rex.
Achitob, Frater bonitatis.
Adam, Homo, siue terrenus, aut Rufus.
Adon, Dominus, aut basis.
Adonai, Domini mei, numero multitudinis. vnum est ex nominibus Dei, quod interpres aliquando posuit pro nomine Dei tetragrammaton.
Adonias, Dominator Dominus.
Aegyptus, Angustiæ, siue tribulationes. Hebraice, Misraim.
Aeneas, Laudatus.
Aethiopia Græcè, ardorem significas. Hebraicè Cus dicitur, id est nigredo vel nigra.
Agabus, Locusta.
Agag, Tectum.
Agar, Peregrina.
Aggæus, Festiuus.
Ahod, Laudans.
Alexander, Auxiliator virilis.
Alexandria, Hebraicè dicitur No. quod interpretatur crudum, siue irritatio.
Alleluia, Laudate Dominum.
Amalec, Populus lambens.
Amam, Mater, Timor eorum.
Aman, Conturbans.
Amana, Fides, siue veritas.
Amasai, per aleph, Fortis vel robustus.
Amasai, per ain, Populi munus.
Amelech, Rex.
Amen, Fiat, efficiatur, aut firmũ sit.
Aminadab, Populus spontaneus.
Ammon, Populus eius.
Amnon, Fidelis, aut verax.
Amorrhæi, Amari, Rebelles.
Amos per aleph, Fortis, pater Isaiæ.
Amos, per ain, Oneratus, vnus ex duodecim prophetis.
Ámri, per aleph, Amarus, vel loquẽs.
Amri, per ain, Manipulus vel dominium. Princeps militiæ Israelitæ.
Anania, Nubes Domini.
Anathoth, Responsiones, siue cãtica.
Andreas, Fortissimus.
Anna, Gratiosa, siue misericors.
Antiochia, pro vehiculo.
Aphrica Hebraicè Pul dicitur, id est, casus vel ruina Isaiæ 66, 34.
Aphrica, Nahum 3, 9. Put. Crassa, siue pinguis.
Apostolus, Missus, legatus.
Arabes, Vespertini. 2. Par. 26, 2.
Arabes, Psal. 71, 15. Hebraicè Saba, id est, conuersio.
Aram, Celsitudo, sublimitas.
Ararat, Maledictio tremoris.
Arbee, Quartus.
Architriclinus, Princeps triclinij.
Areopagita, De Colle Martis.
Areopagus, Collis Martis.
Areuna, Arca, vel canticum.
Argob, Gleba, vel Glarea.
Armenia, Hebraicè dicitur Ararat, maledictio tremoris.
Arnon, Exultans.
Arphaxad, Sanans.
Artaxerxes, Lumen, siue maledictio.
Asaph, Congregans.
Aser, per samech, Vinctus filius Caath.
Aser, per sin, Beatitudo, siue felicitas, filius Iacob.
Assuerus, Princeps & caput.
Assur, Insidians, siue beatus.
Astaroth, Greges siue diuitiæ.
Athalia, Tempus Domini.
Athenæ, Sine cumulo.
Attalia, Augens vel nutriens.
Aua, Iniquitas.
Axa, Adornata.
Azarias, Auxilium Domini.
Azor, Adiutor.
Azot, Hebraicè Asdod, Depredatio.

B

Baal, Idolum, aut dominans.
Baal. Osee 10, 14. Arbel legendum, id est, pugnauit Deus.
Baalim, Idola, Dominantes.
Babel, Confusio, Commistio.
Bala, Inueterata, turbata, Ancilla Rachel, per he in fine
Bala, Degluties, Destruens, Vrbs per ain in fine.
Balaam, Vetustas populi.
Balac, Destruens.
Banaias, Filius Domini.
Barac, Fulgur.
Barachias, Benedicens Dominum.
Bariona, filius columbæ.
Barnabas, Filius consolationis.
Barsabas, Filius conuersionis.
Barthimæus, Filius cæcus.
Bartholomæus, Filius suspendentis aquas.
Baruch, Benedictus.
Bathuel, Filiatio Dei.
Batus, Mensura liquidorum.
Beel-phego, Idolum hiatus.
Beel-zebub, Idolum muscæ.
Beera, Puteus.
Behemoth, Iumenta, Quadrupedia.
Bel, Vetustus
Bela, Degluttiens, Destruens.
Belial, peruersus, Absque iugo.
Ben-ennom, Filius diuitiarũ suarũ.
Beniamin, Filius dexteræ.
Ben-oni, Filius doloris mei.
Bera, Puteus.
Beresith, In principio. Sic vocatur primus liber Legis.
Bersabee, Puteus iuramenti.
Beth-abara, Domus transitus.
Beth-ania, Domus obedientiæ vel afflictionis.
Beth-auen, Domus vanitatis.
Beth-dagon, Domus frumenti.
Beth-el, Domus Dei.
Bether, Diuisio.
Beth-lehem, Domus panis.
Beth-phage, Domus oris vallium.
Beth-phogor, Domus hiatus.
Beth-sabee, Domus iuramenti, Ciuitas.
Beth-saida, Domus frugum
Beth-sames, Domus solis.
Bethul, Virgo.
Bezec, Fulgur.
Boanerges, vel iuxta S. Hieronymũ, Banereem, Filij tonitrui.
Booz in fortitudine.
Borith, Herba in qua est acrimonia saporis.
Bosor, Munitio.
Bosra, Idem.

C

Caath, Congregatio, Obtusio.
Cades, Sanctitas.
Cain, Possessio, Possessus.
Caleb, quasi cor.
Cana, Zelus, Aemulatio.
Cananæus, id est, ex Cana vico Galilææ.
Capharnaum, Ager pœnitentiæ.
Cappadoces, Hebraicè Caphthorim, id est sphærulæ.
Cariath-iarim, Ciuitas siluarum.
Cariath-sepher, Ciuitas literarum.
Carmel, Cognitio circumcisionis, vel agnus circumcisus.
Carthaginenses, Hebraicè Tharsis, id est, contemplatio gaudij.

Cedar, Nigredo, tristitia.
Cedes, Sanctitas.
Cedron, Denigratus, Tristis.
Cephas, Petrus à petra. Syrum.
Cetura, Aromatizans.
Chæreas, Lætus.
Chaldæa, Hebraicè Chasdim, id est, Quasi dæmones.
Cham, Calidus, Calor.
Chanaam, Mercatur, Negotiator.
Charmel, Idem quod Carmel.
Cherub, Quasi magister.
Chodchod, Iaspis.
Churræi, Furores.
Christus, Vnctus.
Chus, Aethiops.
Cin, Possessio, Emptio.
Cinoth, Lamentationes.
Cis, Durus, Stipula.
Cleophas, Gloria omnis.
Cœlesyria, Caua Syria.
Colossenses, Supplicio affecti.
Corban, Corbana, Donum, Oblatio.
Core, Caluus, caluitium, per heth in fine.
Core per aleph in fina, Vocant, legens. 1. Par. 9, 19.
Coruzaim, Hic est mysterium.
Cusbi, Mendax.
Cyprus, Pulchra.
Cyrus, Quasi miser.

D

Dagon, Frumentum.
Dalila, Paupertas.
Damascus, Sanguinis succus.
Damascus, 1. Reg. 16, b. Similitudo incendij, Hebr. Dumesec.
Dan, Iudicans, siue iudicium.
Daniel, Iudicium Dei.
Darint, Requirens.
Darmascus, Generationis procuratio.
Dathan, Ritus, Lex.
Dauid, Dilectus.
Debora, Apes, Verbum.
Decapolis, Decem ciuitatum, subregio.
Diabolut, Criminator, Calũniator.
Diabolus, Habacuc 3, a 4. Hebr. Reseph, id est, Volucris, Flamma.
Dibre haiamin, Verba dierum.
Didymus, Gemellus.
Dina, Iudicium, vel Iudicans.
Dionysius, Diuinitus stillatus.
Dithalassum, Duo maria.
Doeg, Solicitus, Anxius.
Dor, Generatio.
Dura, Generatio, vel habitatio.

E

Ebal, Aceruus vetustatis.
Ecclesiastes, Concionator.
Eden, Voluptas, Deliciæ.
Edom, Rufus.
Eglon, Vitulus.
Elcana, Deus zelotes.
Eleazar, Dei adiutorium.
Elehanan, Dei gratia siue misericordia.
Eliacim, Dei resurrectio.
Elias, Deus Dominus.
Eliezer, Dei adiutorium.
Elimelech, Deus meus rex.
Elizabeth, Deus iuramenti.
Elisæus, Dei salus, Deus saluans.
Ellehaddebarim, Hæc sunt verba. sic incipit quintus liber Legis.
Elnathan, Deus dedit.
Emmanuel, Nobiscum Deus
Emmaus, Timent consilium.
Enac, Gigas, Torques.
Encænia, Renouatio, Dedicatio.
Enam, Ecce illi.
Enos, Homo, vel vir.
Ephraim, Frugifer, Crescens.
Ephraim, Hebraicè Ephra, id est puluerulenta, siue plumbea. 2. Reg. 13. b. 7.
Ephrata, Vbertas, siue frugifera.
Ephron, puluis.
Esau, Faciens, Operans.
Esdras, Adiutor, Atrium.
Esther, Occulta, abscondita.
Etam, Auis eorum.
Etham, Fortitudo eorum.
Eubulus, Prudens.
Ezechias, Fortitudo Domini.
Ezechial, Fortitudo Dei.
Ezriel, Auxilium Dei.

G

Galaad, Abiectio.
Gabaa, Collis.
Gabriel, Vir Deus, aut Dei.
Gad, Felix, Accinctus.
Gadgad, Felicitas felicitatis, Accinctus exercitus.
Ga'aad, Aceruus testimonij.
Galatæ, Lactantes.
Galgal, Rota, Reuolutio.
Galilæa, Volubilis.
Gazer, Præcisio.
Gazophylacium, Vbi thesauri templi seruabantur.
Gebal, Terminus.
Gedeon, Conterens.
Gehenna, Vallis tristitiæ.
Gebennon, Vallis contristans.
Gelboe, Reuolutio inuestigationis.
Gersom, Aduena ibi.
Gerson, Exilium eius.
Giblij, Termini.
Gihon, Pectus, Exitus.
Gog, Tectum.
Golgotha, Caluaria, vbi capita mortuorum reponuntur.
Goliath, Transmigratio.
Gomor, Genus mensuræ.
Gomorrha, populus rebellis.
Græci, Hebraicè Ieuanim, id est deceptorea.

H

Habacuc, Luctator.
Hananias, Gratia Domini.
Haram, Destructus.
Hanoth-iair, Oppida illuminationis.
Hebel, Aceruus vetustatis.
Heber, Socius, particeps, per heth in principio.
Heber, per ain, Transitus.
Hebræus, Transiens.
Hebron, Societas.
Heli, Oblatio.
Heliopolis, Hebraicè dictus On, id est, dolor.
Henoch, Dedicatus.
Hermon, Destructio.
Hesron, sagitta exultationis.
Heua, Viua, Viuens.
Hierapolis, Sacra ciuitas.
Hieronymus, Sacrum nomen.
Holofernes, Fortis dux.
Hor, Mons.
Horeb, Desertum.
Hormai, Destructio.
Hur, Libertas.
Hus, Consilium.
Hymenæus, Carmen nuptiale.

I

Iabel, Defluens.
Iabes, Siccitas, per sin, in fine.
Iabes, Tristitia, per sade in fine.
Iacob, Supplantator.
Iahel, Ascendens, Damula.
Iahiel, Viuit Deus.
Iairitis, Illuminatus.
Iamin, Dextera, vel dexter.
Iapheth, Dilatatus.
Iason, Sanans.
Iauan, Decipiens.
Ichabod, Vbi gloria, Væ gloriæ.
Idumæa, Rufa, Terrena.
Iebut, Conculcatio.
Iechonias, Præparatio Domini.
Iehu, Ipse, Existens.
Iehus, Tinea corrosua, per sin.
Iehus 1. Par. 8. b. 10. Consilians. per sade.
Iemini, Dextera, vel dexter
Iephthe, Aperiens.
Ierameel, Misericordia Domini.
Ieremias, Celsitudo Domini.
Iericho, Luna, Mensis.
Ierobaal, Impugnans idolum.
Ieroboam, Impugnans populum.
Ierusolyma, Visio pacis, Visio perfecta.
Ierusalem, Idem.
Iesse, Ens, Existens.
Iesboc, Est vacuus.
Iesus, Hebraicè Iehosua, Dominus saluator.
Iethro, Excellens.
Iezonias, Auscultatio Domini.
Iesrahel, Semen Dei.
Indus, id est, de India. Hebraicè dicitur Hodu, id est, laudatio.
India, Iob 28. c. 13. Hebraicè Ophir, id est cinis.
Ioab, Paternitas, Habens patrem.
Ioachas, Domini apprehensio.
Ioachaz, 2. Par. 34. b. 8. Apprehẽdẽs.
Ioachin, Domini præparatio.
Ioacim, Domini resurrectio.
Ioas, Diffidens, Desperans.
Ioas, Domini ignis. 4. Reg. 11. d. 21. Hebr. Iehoas.

Ioas, 1.Par.7.b.8,& 27. d.28. Tinea corroſus, per ain.
Iob, Dolens, Gemens.
Iocl, Volens, Incipiens.
Iohanã, Gratioſus,Pius,Miſericors.
Iohannes, Idem.
Ionas,Columba.
Ionadab,Spontaneus.
Ionathan , Domini donum , filius Saul.
Ioram,Excelſus.
Iordanis,Flouius iudicij.
Ioſaphat,Dominus Iudex.
Ioſeph, Augmentum.
Ioſeph. Pſal.80,a 2.Domini augmẽtum. Hebr. Iehoſeph.
Ioſias, Ignis Domini.
Ioſue,Dominus ſaluator.
Iſaac,Riſus.
Iſai.Munus autens.
Iſai,1.Par.2,b.13. Vir meus.
Iſaias,Domini ſalus.
Isboſeth,Vir confuſionis.
Iſcariotes,Vir occiſionis.
Iſmahel, Exauditio Dei.
Iſrael,Præualens Deo.
Iſſachar,eſt merces,præmium.
Ithamar,Inſula palmæ.
Iubileus,Buccina.
Iudas,Laudatio.
Iulius, Lanuginoſus.

L

Laban, Albus,Candidus.
Lamech, Pauper, Humiliatus.
Lapidoth, Fulgura.
Lazarus,Dei adiutorium.
Lechi,Maxilla.
Leci, Lex.
Leui,Copulatus.
Leuiathan, Copulatio, Societas ſua.
Lia,Laborioſa,Fatigata.
Libanus,Candidus.
Libya, Hebraicè Lubim, Cor maris.
Lithoſtrotos,Lapidibus ſtratus.
Lot,Inuolutus,Colligatus.

M

Maacha,Attrita.
Maaſias,Opus Domini.
Maceda,Incendium.
Madian,Iudicium,Litigans.
Magdalena,Magnifica.
Magi,Sapientes,vel philoſophi.
Malachias,Nuntius meus.
Malaleel,Laudans Deum.
Malchus,Rex.
Mammona,Pecunia,Diuitiæ.
Mamzer,De ſcorto natus.
Manahem,Conſolator.
Manaſſes,Oblitus,Obliuio.
Manue,Requies.
Mara,Amara.
Mardochai,Amara contritio.
Maria, Exaltata , Amaritudinis mare.
Martha,Prouocans.
Maſſa, Onus.
Maſpha,Specula.
Mathuſael,Mortem ſuam poſtulans.
Matthæus,Donatus.
Melchias,Rex Dominus.
Melchi-ſedec,Rex iuſtitiæ.
Melchi ſua,Rex ſaluator.
Meſollam,Pacificus.
Meſopotamia, Regio ſic dicta, quòd duobus fluuijs, Euphrate & Tigri ambiatur.
Micha,Pauper.
Michael, Quis ſicut Deus.
Michæas,Idem.
Michol, Quia omnia?
Miphiboſeth,De ore ignominia.
Miſael, Quia poſtulatus?
Miſle,Prouerbia, Nomen libri.
Miſphat,Iudicium.
Mna,Libra,Talentum.
Moab,De patre.
Moria,Amaritudo.
Moſa,Azymom,per ſade.
Moſa,1.Par.8.a 9.Onus.
Moyſes, Attractus(ſub.de aquis.)
Myſia, Sceleſta.

N

Naaman,Pulcher.
Nabal,Stultus.
Nabo,Loquela,Prophetia.
Naboth,Idem.
Nabuchodonoſor , Planctus iudicij.
Nachor,Raucus,Aridus.
Nadab,Spontaneus.
Nahaſſon,Coluber,Serpens.
Nahum,Conſolator.
Naim, Pulcher.
Nathan,Donatus.
Nathanael,Donum Dei.
Nazaræi,Separati,Sanctificati.
Nazareth,Sanctificata, Separata. Si autem per ſade ſcribatur, Cuſtodita, vel florida interpretatur.
Neapolis,Noua ciuitas.
Nehemias, Conſolatio.
Nehuſtan, Aeneum.
Nemrod,Rebellis.
Nephthali,Aequiparatio.
Niniue,Pulchra.
Noe,Ceſſatio,Requies.
Noema,Decora.

O

Obadias,Seruus Domini.
Obed,Seruus.
Obed-edom, Seruus hominis.
Ochozias,Apprehenſio.
Odollam Teſtimonium illis.
Og, Subcinericius panis.
Olla,Eleuatio,Holocauſtum.
Onam, Dolor.
Onana,Dolor,Iniquitas.
Oneſimus, Vtilis.
Oolla,Tabernaculum.
Ophni,Pugnus,Pugillus.
Oreb,Coruus.
Oſee,Saluator.
Oza,Fortitudo.
Ozias,Fortitudo Domini.
Oziel,Fortitudo Dei.

P

Palæſthina, Conſperſa (ſub.cinere)
Paracletus, Conſolator,Aduocatus.
Paraſceue,Præparatio.
Paſcha,Tranſitus.
Pentateuchus , Quinque volumina.
Pentecoſte , Quinquageſima (ſub. dies.)
Petrus,Saxum,Petra.
Phacee,Aperiens.
Phanuel,Videns Deum.
Pharao, Diſſipans.
Pharea,Diuiſio,Filius Iudæ.
Phares, per ſin, 1. Paral. 7, d. 16. Eques.
Phariſæi, Diuiſi.
Phaſe, Tranſitus.
Phaſga,Collis.
Philiſthæa,Conſperſa cinere.
Phinees,Facies confidentiæ.
Phogor,Hiatus.
Phul, Aphrica.
Pigmæi , Hebraicè dicuntur Gamadim.
Probatica,Ouina, Locus vbi pecora ſacrificanda teuebantur.
Proſelytus,Aduena,Peregrinus.

R

Raab,Pſal.86.a.4.Superba,Fortis.
Rabba,Multa,Grandis.
Rachel,Ouis.
Raguel,Paſtor Dei.
Rahab,Lata,Dilatata.
Ram,Excelſus.
Rameſſes,Tonitruum tineæ.
Raphael,Medicina Dei.
Raphaim,Gigantes,Medici.
Rebecca,Saginata.
Rebla,Reblatha,Rixa.
Rechab,Quadriga.
Remmon,Malum granatum.
Reſpha,Extenſio.
Roboam, Dilatans populum.
Roma,Excelſa,Sublimis.
Ruben,Videns filium.
Ruma, Excelſa.
Ruth, Saturata.

S

Saaph,Cogitans.
Saba,per ſin, Conuerſio,Captiuitas.
Saba,per ſamech,Circuitio.
Sabaoth,Exercitus,in plurali.
Sabatha,Circuitus.
Sabbathiſmus,Requies,Ceſſatio.
Sabbathum,Idem.
Sadducæi,Iuſti.
Sadoc, Iuſtus.
Sale,Miſſio.
Salem,vel Sallem,Pax.
Salmanaſar,Pax ligata.
Salmon,pacificus.
Salomith,Idem,f.g.
Salomon,pacificus.
Salphaad,Vmbra formidinis.
Samaria,Cuſtodia,Adamas.
Samſon, Sol eius, Nominis iteratio.
Samuel,Poſitus à Deo.

Sapian,

aph in, Hericius, Cuniculus.
aphar, Iudicans.
ara, per he in fine, Domina, Vxor Abrahæ.
ara, per heth in fine, Odorans, Domina odoris.
arai, Domina mea.
arepṭha, Angustia buccellæ.
aron, siue Sarona, Planities.
atan, Aduersarius.
aul, Postulatus, Commodatus.
aul, 1. Regũ 9.a.2. Hebraicè Sual, Vulpes
cenopegia, Festũ tabernaculorum.
chibboleth, Spica.
edecias, Iustus Domini.
egor, parua.
ehon, Eradicatio.
ela, Dissoluens, Filius Iudæ.
ellum, Pacificus.
ellum, Manens.
em, Nomen, Fama, Positos.
emei, Obediens.
emer, 1. Par.2.d.28. nomen meum.
ennacherib, Rubus destructionis.
eon, Sonitus.
epharuaim, Libri, vel Scribæ.
ephora, pulchra, aut tuba, Exod. 2. c. 15. per fin.
ephora, Exod. 2.d.21. Auis, Passer, Vxor Mosis.
eth, Positus.
etim, Expansiones.
uba, Exercitus, Militia.
Sibboleth, Onus.
Sicera, Ebrietas.
Sichem, Humerus.
Sihor, Niger, Turbidus: Nilus.
Siloe, Missus, Mittens.
Simeon, Audiens, Exauditio.
Simon, Obediens.
Sin, Rub°, Exod. 16.a.1. per famech.
Sin, per sade, Arma, Scutum.
Sioo, Aceruus. 2. Reg. 5.b.7.
Sion, Deut. 4.g.48. Strepitus.
Sisara, Hirundinem videns.
Sodoma, Secretum eorum.
Somer, Custos.
Sophtim, Iudices.
Sorec, Vinea.
Stephanos, Coronatus.
Sulamitis, Pacifica, Perfecta.
Sunamitis, Dormiens.
Susanna, Lilium, Rosa.

T

Tarsus, Alata, Pennata.
Thabor, Electio, Puritas.
Thaddæus, Laudans.
Thamar, Palma, Dactylus.
Thare, Odorans, Spirans.
Tharsis, Contemplatio gaudij.
Thau, Signum.
Thecua, Spes, Fonticulus.
Teraphim, Simulachra.
Thomas, Abyssus, Geminus.
Thopheth, Tympanum, Seductio.
Timæus, Cæcus, Cæcitas.
Timotheus, Honor Dei.
Titus, Honorabilis.
Tobias, Bonus dominus.
Tubalcain, Mundana possessio.
Tyrij, Hebraicè Sorim, id est, tribulantes.

V

Vaiera, Et vocauit. Liber Leuitici.
Vaiedabber, Et locutus est. Liber Numerorum.
Vasthi, Potans, Bibens.
Veelle semoth, Et hæc sunt nomina. Secundus liber Legis qui Exodus Græcè vocatur.
Vr, Ignis.
Vrias, Ignis Domini.

Z

Zabad, Dos, Dotatus.
Zabdi, Idem.
Zabulon, Habitaculum.
Zacchæus, Purus.
Zacharias, Memoria Domini.
Zambri, Cantans.
Zara, Oriens.
Zebedæus, Dos, Dotatus.
Zebee, Victima.
Zelotes, Aemulator.
Zelpha, Distillatio oris.
Zorobabel, Alienus à confusione.

FINIS.

INDEX BIBLICVS, QVI RES EAS

DE QVIBVS IN SACRIS BIBLIIS AGITVR,

Ad certa Capita, alphabeti ordine digesta, reuocatas, summa breuitate complectitur.

IN hoc Bibliorum Indice, Candide Lector, primus numerus, libri caput denotat; proximè deinde sequentes vsque ad hoc signum †, vel (si hoc signum non adsit) ad proximam vsque sequentis libri citationem, sunt versuum in eodem capite signatorum notæ. Exempli gratia in voce AARON, *Exod 4.14,16,30 † 5,1 † 6,13 † 7,1,2. legendum est: Exodi capite 4, versu 14, versu 16, & vers. 30 Item cap. 5. versu 1, cap. 6, versu 13. cap. 7, versu 1, & 2. Cùm autem asteriscus seu stella in hunc modum (Leu 8.*) numero apponitur, indicium est, rem de qua agitur, per plures versus in eo capite tractari: vel significat locum illum esse inter reliqua diligentius notandum. Porrò si quod quæris, in versu hic notato contingat non adeo perspicuè inueniri, tum aliquot ex propinquis versibus antecedentibus, vel sequentibus tibi erunt perlustrandi. In librorum nominibus ad faciliorem & certiorem distinctionem id obseruatum est, vt Eccle. Ecclesiasten, Eccli. verò Ecclesiasticum notet.*

AGGAEVS prophetat Iudæis, Aggæi 1,3. 1.Esdr. 5 °. † 6,14.

AGRIPPA audit Paulum, Actor. 26, 2.

AHIAS propheta in Silo secat pallium in 12. partes, 3.Reg. 11,30. mala predicit vxori Ierohoam, 14,6, 12. scripsit prophetias, 2.Paral. 9,29.

ACHIMELECH sacerdos dat Dauidi panes propositionis, 1. Reg 21,6. & gladium Goliath, 21,9. transfigitur, 22,18. appellatur Ahias 14,3. vocatur Abiathar, Mar. 2,26.

AHIRA dux Nephthali, Numer. 1, 15.

ALCIMVS periurus Iudæus adeptus est sacerdotium, 1. Machab. 7, 5, 9. 2. Machab. 14, 3, 13. perit subita morte, 1.Machab 9,55.56.

ALEXANDER rex Græcorum, occiso Dario, regnum suum filijs diuisit, 1.Machab. 1,7. vide Dan. 7,6 † 8,8 † 11,4.

ALPHA & ω, principium & finis, primus & nouissimus est Dominus, Isai. 41, 4 † 44, 6 † 48, 12. Apoc. 1,8 † 2,8 † 21,6 † 22,13.

ALPHAEVS, pater Iacobi Apostoli, Matth. 10, 3. Marc. 3, 18. Luc.6,15. Act.1,13.

ALTARE holocausti, Exod. 27, 1 † 38, 1. Num. 7 °. 2.Reg. 24, 25. 3.Reg. 18, 32. 4.Regum 16, 15, 2.Paralip. 1,5 † 4,1 † 15,8. 1.Esdr. 3,2. Ezech.43,13. 1.Mach. 4,47,53.

Altare incensi, Exod. 30, 1, 10 † 37,25 † 40,10.

AMALECH filius Esau nascitur, Gen. 36,12,16. pugnat contra Israel. Exo. 17,8. Num. 14,43. Iudic. 6,3. cæditur, 7 °. 1.Reg. 14,48. funditus deletur, 1.Reg. 15, 2, 8. iuxta verba Exod. 17, 14. Num. 24, 20. Deut. 25, 19.

AMAN postquam ad honores fuit euectus, fit lethalis hostis Iudæorum, Esth. 3 °. suspenditur, 7,10. eodē supplicio afficiuntur & decem filij eius, 9, 13.

AMASA filius Abigail sororis Dauidis, 1.Paral. 2, 17. fit dux militiæ apud Absalonem, 2. Reg. 17,25.

Post militiæ Dauidis præficitur, 19, 13. tandem à Ioab per fraudem occiditur, 20,10. causa cædis ponitur, 3. Reg. 19.

AMASIA filius Ioas recenset populum, 2.Par.25,5. vlciscitur cædem patris sui, 4. Reg. 12, 21 † 14, 5. bello deuincit Edomæos, 14,7. capitur, & occiditur, 14,19. relinquit successorem filium Azariam regem, 15,1. appellatur Leui, Luc.3,29.

AMICI veri & ficti, Deut, 13, 6 † 33,9. 2.Regum 3,27 † 13, 14 † 15, 19 † 20, 8. Psal. 40, 10 † 54,14. Prouerb. 14,20 † 18,24 † 27,10,19. Eccli. 6,7 † 7,20 † 9,12 † 12, 14 † 22, 25 † 37,12. Ierem. 9,4 † 12,6 † 41,2. Daniel 11,26. Mich. 7,5. Matt. 10, 35. Luc. 12, 53. Ioan. 13, 18. 2. Thessal. 2, 14.

AMINADAB filius Aram, Matt. 1, 4. huius Naasson filius eius in regno secutus est, Num. 1,7 † 7, 12 † 10, 14.

AMMON filius Lot & filiæ eius, Gen. 19,38. Ammonitæ prohibentur ab ingressu templi, Deut. 23, 3. 2.Esdr. 13, 1. cæduntur ab Israel, Iudic. 11, 32. 1.Reg. 11,11. 2.Reg. 8,12 † 10 °. † 12,26. aduersus Ammonitas prophetatur, Psalm. 82,8. Iere. 49,1. Ezech. 21,20 † 25,2. Amos 1,13. Sophon. 2,8.

AMNON filius Dauid oppressit sororem suam Thamar, 2.Reg. 13, 14. vnde & ab Absalone fratre suo confoditur, 13,28.

AMON filius Manasse rex Iuda, occiditur, 4.Reg. 21,19,23. et in regno succedit filius Iosias, 4. Regum 22, 1.

AMORI filius Canaan, Gen. 10,16. Amorrhæi non patiuntur Israelem per suos terminos proficisci, Num. 21,23. Iudic. 11, 19.

AMRI impius rex Israel, 3.Regum 16,16,17,22, 23. contra Amri, Mich. 6,16.

ANAMELECH idolum Sepharuaim, 4.Reg. 17,31.

ANANIAS prophetat contra Ieremiam, Ierem. 28,1.

Ananias cum vxore Sapphira subitò moritur, Actor. 5,5.10.

ANATHOTH ciuitas Beniamin, Ierem. 32,7. vbi & Ieremias est natus, Ierem. 1,1 † 29,27. & sacerdos Abiathar, 3.Reg. 2,26.

Anathothitæ noluit Ieremiam audire, Ierem. 11,21.

ANDREAS à Christo vocatur, Matt. 4,18. Mar. 1,16. Ioan. 1,40.

ANDRONICVS vicarius Antiochi occiditur, 2.Mach. 4, 38.

ANGELI, horumq; ministerium & natura, Gen. 16,7 °. 18 °. 19 °. 21,17 † 22,11 † 24,7 † 28,12 † 31,11, 65 † 32,24 † 48,16. Exod. 3,2 † 13, 21 † 14,19 † 23,20 † 32,34 † 33,2. Num. 20,16 † 22,22. Ios. 5,13. Iudic. 2,1 † 5,23 † 6,11,14,20 † 13,3,6, 9. 1. Regum 29, 9. 2. Reg. 14, 17 † 19, 27 † 24, 16. 3.Reg. 13,18 † 19,5. 4.Reg. 1,3,15 † 19,35. 1.Par. 21,15. 2.Par. 32, 21. Psal, 33, 8 † 90, 11 † 102,20 † 103,4 † 148,2. Isa. 6,6 † 37,36. Dan. 3,49 † 6, 22 † 8, 16 † 9, 21 † 10, 5, 10, 16 † 12,1. Zach. 2,3 † 3,1,6 † 4,1 † 5, 5,10 † 6,4. Mal. 2,7 † 3,1. Iud. 13,20. Tob. 5, 27 † 6 °. 9 °. 11 °. Tob, 7,3 † 8,3 † 10,11 † 11, 2. Baruch 6,6. 2.Mach. 11,8. Matth. 1, 20 † 2,13,19 † 4,11 † 11, 10 † 13, 39, 49 † 16, 27 † 18, 10 † 22, 30 † 24, 31 † 26, 53 † 28, 2. Marc. 13,32. Luc. 1,13,19,28 † 2,9,15 † 12, 8 † 16,22 † 22,43. Ioan. 1, 51 † 5,4 † 20, 12. Act. 1, 10 † 5,19 † 6,15 † 7,10 † 8,26 † 10, 3 † 11,13 † 12,7,11, 23 † 23,9 † 27,23. Rom. 8,38. Gal. 1,8 † 3, 19 † 4,14. Col. 2, 18. 2.Thes. 1,7 1. Tim. 3, 16 † 5,21. Hebr. 1 °. † 2, 2 † 12, 22 † 13, 2. 1. Pet. 1, 12 † 3, 22. 2. Pet. 2, 11. Iudæ 9. Apoc. °.

Angelorum ruina, Iob 4,18 † 15, 15. Isa. 14, 9. Ezech. 28, 2, 14, 17. Ioan. 8,44. 2.Pet. 2,4. Iudæ 6.

Angelorum nomine appellantur doctores & prædicatores, Isai. 33, 7. Malac. 2,7 † 3,1. Matt. 11,10. Marc. 1,2. Luc. 7,27. Galat. 4, 14. Apoc. 2 °. 3 °.

ANIMAE quorundam piorum statim post mortem sunt cum Christo, 2. Cor. 5,8. Philip. 1, 24. Apoc. 14, 13. contra eos qui putant illas vsque in diem iudicij quiescere.

ANNA parit prophetā Samuel, 1. Reg. 1, 20.

Anna prophetissa laudat Dominū Deum, Luc. 2,36.

ANNAS socer Caiphæ, Luc. 3, 2. Ioan. 18,13. Act. 4,6.

ANTICHRISTVS, & eius regnum, Isai. 11, 4. Ezech. 38 °. 39 °. Dan. 7, 7,19,24 † 8,9,23 † 9,27 † 12, 1. Zach. 11,15. Matt. 24,24. Mar. 13, 6. Ioan. 5,43. Act. 20,29. 2.Thess. 2, 3. 1.Tim. 4,1. 2.Tim. 3,2. 2.Pet. 2 °. 1. Ioan. 2, 18,22 † 4,3. 2.Ioan. 1,7. Iudæ 10. Apoc. 11,7 † 12, 8 † 13 °. † 14,9 † 17 °. † 19,20 † 20,2,8.

ANTIOCHIA suscepit Apostolorum de Christo prædicationem. Act. 11,19,26 † 11,1.

ANTIOCHVS Illustris proficiscitur in Aegyptum, 1. Machab. 1,18. destruit templum, & subuertit ciuitatem Ierusalem, 1.Mach. 1,23, 33. 2.Mach. 5, 16. erigit idolum super altare Domini, 1. Mach. 1, 57. moritur, 6,16. 2.Mach. 9 °.

Antiochus Eupator, filius prædicti Antiochi fit rex, 1.Machab. 6,17. cum exercitu tendit in Iudæam, 6, 35. non seruat Israeli fidem 6, 62. cæditur, 7, 4.

ANTIQVAE viæ inquirendæ & obseruandæ, & à nouis declinandum, Iere. 6,16. Prouerb. 22,28. Eccli. 8, 11 † 39. 1. Roman. 16, 17. Gal. 1,6,7,8. 1.Tim. 6,20. 2.Timot. 4, 3. 2.Pet. 2, 17. 1. Ioan. 2, 24. 2. Ioan. ver.7. Iudæ. ver. 18,19,20.

APOLLO vir facundus, & Scripturarum peritus. Act. 18, 24. 1.Cor. 1,12 † 3,4 † 16,12.

APOLLONIVS dux in Syria, 1.Mach. 3,12 † 10,69.

APOSTOLVS magnus est Christus, Hebr. 3, 1.

Apostoli eliguntur ex discipulis Luc. 6, 13. mittuntur ad annunciandum regnum Dei in Iudæa, Matth. 10 °. Luc. 9, 2, 46. reuertuntur, 9, 10. mittuntur in vniuersum mundum ad euangelizandum, Matth. 28, 19. Marc. 16, 15. Lucæ 24, 46. Ioan. 15, 16, 27 † 20, 21. Act. 1,8 † 10,41.

Apostoli vsi sunt mēbranis, seu libris, 2. Tim. 4, 13. hortantur ad studium legēdi, 1. Tim. 4, 13, 15. Opifices aurum qui noctes & dies alijs occupātur, subinetur non immiscere se ecclesiasticis rebus, Eccli. 38, 26, 29.

†14,28†15,9†17,10†22°.†26,5†29,11†33,20†43,4,26. Exod. 12°.†18,22†19°. Leuit. 8,34†9°. †10,19†12°.†14°.†13° †24°. Numer 1,50†4°. †1°. †6°.†7°. †8°. †9°. †15°. 1. Paralip. 23°. 1. Eſdr. 6°. Matth. 2, 21.

Cærimoniæ ſeu ritus certi in ordo, 3 Reg. 8,21, 54†17,21†18,42. 2,Paral.5,22°. Matth. 2, 11†26,39. Marc.14,35.Lucæ 22,41. 1.Cor.11, 4°. 1.Timot. 2,8.

CAIN primus filius Adã naſcitur, Gen.4, 1. occidit ſuum fratrem Abel, 4,8 Sap 10,3. 1.Ioan.3,12.

CALEB filius Heſron, 1. Par. 2,18. explorator terræ Canaan. Numer. 13,8,31†24,6,24,30,38.

Poſtulat, & conſequitur terram Hebron, Ioſ. 14,6,9,13†21,12. Iudic.1,20. 1.Paral 6,56.

CALIX iræ & furoris, Iſaiæ 51, 17. Ierem. 25,25. Pſalm. 59,5†74,9. Apoc.16,19.

Calix paſſionis, Matth.20,22†26, 38. Marc. 10,38. Luc.22, 42. Ioan. 18, 11.

CAMOS, vide Chamos.

CANA ciuitas Galilææ, vbi Chriſtus aquam in vinum mutauit, Ioan. 2, 7.

CANAAN filius Noe maledicitur, Gen. 9,25†10,1,6. laus terræ Canaan, Deut.11,10. Terra Canaan promittitur Abrahamo & eius ſemini, Geneſ. 12,7†13,15†15,18†17, 8†26,4†35,12. Exod.3,8,17.Leuit. 20,24. Deut.9,6. datur, Ioſue 13,6. quam ob cauſam Deus Cananæos expulerit, Leuit. 18,25. Deut. 9,4†18, 12†20, 17. quãobrem paulatim & non ſimul illas nationes profligauerit, Exod.23,29. Deut.7,22. Iudic. 2,21†3,2. deſcriptio & diuiſio terræ Canaan, Geneſ.10,19. Exod. 23,31. Numer. 26, 32 †33, 54†34°. Ioſue 12°.†14°.†15°.†16°. †17°. †18°. †19°. Ezech.47,13,21.

Cananeæ mulieris filia à dæmonio liberatur, Matth.15,28.

CAPHARNAVM, ciuitas Galilææ, in qua cœpit Ieſus prædicare, Matth.4, 17. Luc. 4, 31. curat ibidem ſeruum Centurionis, Matth. 8, 13. appellatur ciuitas eius, 9, 1. increpatur, 11, 13.

CAPTIVOS inuiſere, Geneſ. 14,14. 1.Reg. 30,9. Tob.1,15. Iere. 38,9. Matth 25,37. Act.12,5. 2.Timoth.1,16. Hebr.13,3.

Captiuos non deſerit Deus, Gen. 39,21. Sap. 10, 13 Iſa.42,7. Actor. 5,18†12,17†16,25.

Carnem ſuam crucifigere quomodo quiſque debeat, Eccli.19,2. Rom. 6,12†8,12,31,14. Gal.5,16. Epheſ 4,22†5,3. Tit. 2, 12. 1.Pet.2,1†4, 2,6. Hebr.12,1.

CASTITAS cœlibum præfertur caſtitati coniugali, Pſalm.44. 15. Sap.6,20. Matth. 19, 12†22,30. 1.Cor.7,25,32,34,38°. Apoc. 14,4.

Caſtitas hæc conſulitur vt perfectio euangelica, Matth. 19, 12. 1. Corint. 7, 25.

Caſtitatis laus, 1.Reg. 21, 5. Tobiæ 6, 16°. Iudith 15, 11 † 16, 26. Pſal. 44,15. Prou. 22,11. Sap. 3,13, 14†4,1,2†6,20. Eccli.6,28†26,20. Iſaiæ 7,14†56,3,4,5°. Zach. 9,17. 2. Machab.14,38. Mat. 5,8,48†19, 12†22,30°. †25,1. Luc. 1, 27†20, 34. Act. 24,25. Rom.2,7. 1. Cor.7, 25°. 2.Corint. 6,5†11,2. 1. Timor. 2,2†3,2†4,12†5,2. Tit.1, 8†2,5. Apoc. 14,4.

CAVENDVM à pſeudoprophetis, Matth.7,15. Marc.8,15†13, 6, Lucæ 17,23.

CAYPHAS ſummus Sacerdos conſilium dat contra Chriſtum, Ioan. 11,49†18, 14. prohibet Apoſtolis ne prædicent, Act 4,18.

CEPHAS, vide Petrus.

CEREORVM & lampadum in templis vſus, 2.Paral. 4,20.

CERTI non ſumus de accepta peccatorum remiſſione, vel vita æterna conſequenda, Eccle.9,1,2. Eccli. 5,5. Rom. 8,17†11,20. 1.Cor. 4,3, 4.5†9,27†10,12. Philip. 2, 12†3, 11,13. 1.Timoth. 1,19. 2.Pet. 3,17. Hebr. 3, 14†4, 1.

CHAMOS, ſiue Camos, idolum Moabitarum, Num. 21,29. huic Salomon ædificat templum, 3.Reg. 11,7. deſtruitur, 4.Reg.23,13.

CHARITAS virtus fide præſtantior, Prou.10,12. Matth. 22,38 †25°. vbi à nuptijs excluduntur non habentes oleum charitatis, Mar. 12, 33. 1. Corin. 12, 31°.†13,1,8,13°. Coloſſenſes 3,14. 1.Tim.1,5. 1.Pet. 4,8. 1.Ioan.4,16.

Charitas fraterna, Gen.13,8 Leuitic.19,18. Deut.22,1. 1.Reg.18,1. Eccli.25,1. Pſalm.132,1. Prouer.10, 12. Matth.7,3†19,19†22,38. Ioan. 13,14,34†15,12. Rom. 12, 10†13, 9. 1.Cor.13°. Gal.5,14. Epheſ.4,15 †5,1. Philip.2,2. Col.3,13. 1.Theſſal.4,9. 1.Timoth. 1,5. Hebr. 13,1. 1.Petri 4,8. 1.Ioan.3,23†4,7. Diligendi etiam inimici, Exodi 23, 4. 1.Reg. 24.5,7,†26,5†30,13. 2.Regum 19.19. 4.Regum 6.21. Iob 31, 29. Prouerb. 25, 21. Matth. 5, 44. Lucæ 6,27,35†23,33. Actor. 7, 60. Rom.12,20. vide Dilectio.

CHOREAS ducere, Exod.32, 6,19. Iudic. 11,34†21,21. 2.Reg.6, 14. Pſalm 149,3†150,4.

CHRISTVS Ieſus verus Deus & homo promittitur, Gen. 3, 15†12,3†17,19,21†22,18†26,4 †28,14†49,10. Num.24.17. Deut. 18,18. 1.Reg. 2,10,35. 2.Reg. 7,13. Pſalm. 2°.21°. 129,1. Iſa. 7,13†8,3 †9,6†11,1,10†28,16†40,9†42,1†43,1†46,13†49,1,6,10†50,5†52, 12†59,20†53°.†60,1†62,11. Iere. 23,5†30,9†33,25. Ezech. 17, 22 †34,21,15,23†37,24. Dan. 7, 13†9,24. Michi 5,1. Agg. 2,8. Zachar. 2,10†3,8†9,9. Malac.3,1.

Chriſtus ſecũdum promiſſum Dei patris primùm in tempore propter nos verus homo factus, & nobiſcum conuerſatus, Ioan. 1, 14. Deus in carne manifeſtatus eſt, 1.Tim. 3,16. 1.Ioan.4,9. Deus miſit Filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati, Roman. 8, 3.

Chriſtus eſt verus Dei Filius, Matth. 3,17†14,33†17,5. Marc.1, 11†5,7†9,7†15,39. Lucæ 1, 32.†3,22.†9,3,5. Ioan. 1, 14,49.†6,69. †9,36†13,27†19,7. Rom. 1, 4†8, 3. Heb. 1,2†5,8†6,6†7,3†10, 29. 2.Pet.1,17. 1.Ioan. 3, 8†4,9†5,20.

Chriſtus conceptus de Spiritu ſancto, Matth.1,20. Luc.1,35.

Chriſtus natus ex Maria virgine, Mat.1,25. Lucæ 1,35†2,6,52. Gal. 4,4. Iſaiæ 7, 14. natus in Bethleem, Matth.2,1. Luc. 2,6,12. Ioan.7,42. Michææ. 5, 1.

Chriſtus ſine peccato, Iſaiæ 53, 12. Io.8,46. 2.Corin. 5,21. 1.Pet.2, 22. 1.Ioan 3,5. Hebr. 4, 15†7, 26. circumciditur, Lucæ 2,21. baptizatur in Iordane, Matth. 3, 16. Marc. 1,9. Lucæ 3,21.

Chriſtus manifeſtatur & demonſtratur certis teſtimonijs, Matth. 3, 1,16,23†3,11†8,29†11,5†16, 16 †17,5†22,44†26,64†27,53. Mar. 9,7†15,39, Lucæ 1,41,31†2,10, 26°. †9,29†22,68. Io. 1, 14,29,32, 49†2,11†3, 2,13,16,35†5,39†6, 69†7,40†9,35†10,7,24.36†11, 27,41†12,17†14°.†15,25†17,1† 20,28. Rom. 1,2†8,1†9,3. 2.Cor. 5,19. Galat.4,4.Philip.2,6. Col.2,9. 1.Tim.3,13. Tit. 2, 11. Hebr. 1°.† 5°. 1.Ioan. 5,20.

Chriſtus eſt agnus Dei, Iſai.53,7. Io.1,29. Actor.8,31. 1.Corinth. 5,7. Apoc. 5, 6, 12†7,9,17†13,8†14,1, 8†17, 14.

Chriſtus eſt dominus dominantium, & rex regum, Ezech. 37, 24. Pſal. 2,6†24,7. Coloſſ.2,10. 1.Tim. 6, 15. Apoc. 2, 5 † 17, 14 † 19, 16. Chriſtus eſt imago Dei, Sapien. 7, 26. 2.Corinth.4,4. Hebr.1,3.

Chriſtus eſt lux gẽtium & totius mundi, Iſaiæ 2,5†9,2†42,6†49,6 †60,1,19. Matth.4,16. Lucæ 2,32. Ioan. 1,4†3,19†8,12†9,5†12,35, 46. Actor. 13,47. 1.Ioan. 1,5†2,8. Apoc. 21, 23.

Chriſtus verus paſtor, Iſaiæ 40, 11. Ezec. 34°. †37, 24. Mich. 5,3. Zach.11,7. Matth. 26,32. Marc.14, 27. Ioan.10,11. Hebr.13,20. 1.Pet. 2,25 † 5,4.

Chriſtus docuit & prædicauit. Matth.4, 17†5°. 6°. 7°. Marc. 1,14. Lucæ 4,15.†6,20°. curauit omnem infirmitatem, Matt. 4,23†8°.†9,2, 20,28. Marc.8,23. Lucæ 17,12.

Chriſtus eſt transfiguratus, Matt. 17,2. Mar.9,2. Lucæ 9,29.

Chriſtus per proditorem traditur, quære Iudas.

Chriſtus

15 † 45, 13. Ezech. 33,19 † 32,32. Dan. 5, 17. Mich. 3, 13. Eccli. 8,3 † 20, 11. Actor. 20, 35.

DRVSILLA vxor Felicis præfecti, audit doctrinam euangelicam à Paulo, Act. 24,24.

E

EBRIETAS, & gula, Gen. 9, 21 † 19,32,35 † 25,29. Leu. 10,9. 1. Reg. 25,36. 2. Reg. 11,13 † 13,18. 3. Reg. 20,12,16. Prou. 20, 1 † 21,17 † 23,1,2,3,20,29 † 31,4. Eccli. 19,1 † 23,6 † 31,12,17°,11,15 † 37,32°. Isa. 5, 11, 22 † 22, 13 † 28, 7 † 56, 12. Ezech. 16, 49. Dan. 5, 2. Osee 4, 11. Ioel 1,5. Mich. 2,11. Abac. 2, 5,16. Iudith 13,4. Sap. 2,7. 1. Machab. 16, 16. Luc. 12,45 † 21,34. Rom. 13,13. 1. Cor. 5,10 † 6,10 † 15,32. Gal. 5,21. Ephes. 5,18. 1. Thessal. 5,7. 1. Timot. 3,3. Tit. 1, 7. 1. Petr. 4, 3. Hebræor. 12,16. vide Ieiunium

Ebrietas iram Dei prouocat. Isa. 5,11,22 † 28,1. Dan. 5, 2. Ioel 1,4.5. 1. Cor. 6, 10. mentem alienat. Prou. 23,31. Eccli. 19,2. Isa. 28,1,7. Osee 4, 11 ad libidinem incendit. Prou. 20,1. Ephes. 5, 18. facultates dissipat. Prou. 23,20. Eccli. 19,1. secretum detegit. Prou. 31,4. Abac. 2, 15. ad furorem & rixas excitat. Prou. 20,1 † 23,29. Eccli. 31,38,40. Osee 7,5.

EBRON, vide Hebron.

ECCLESIA accipitur pro templo materiali, Deut. 23,1. Iudic. 20,2. Iudith 6,21. Psal. 67,27. Thren. 1,10. Ioel 2,16. 1. Cor. 11,18 † 14,34.

Ecclesia accipitur pro cœtu fidelium, Num. 19,20 † 20,4. 1. Reg. 17, 47. 3. Reg. 8, 14,15. 1. Paralip. 29,1°. 2. Paralip. 1,5. Psal. 21, 26 † 25, 12 † 34, 18 † 106, 32 † 149, 1. 1 Machab. 4, 37 † 5, 16 † 14, 19. Matth. 16, 18. Actor. 5,11 † 8,1 † 16,4. Roman. 16, 16,23. 1. Cor. 6, 5 † 11, 16 † 12, 28 † 14,5. 2. Cor. 8, 15, 23,24 † 11,8 † 12, 13. Ephes. 1,23. Philip. 4,15. Colos. 1,15. 1. Timoth. 3,5,15. Iacob. 5,14. Apoc. 1,11 † 22,16.

Ecclesia pro cœtu vnius prouinciæ, 3. Reg. 8,14. Act. 9,31 † 11,2,6 † 12, 1 † 13, 1 † 15, 1 † 19, 32 † 20, 17. Rom. 16,1. 1. Cor. 1,2 † 16,1. 2. Cor. 8,1. Gal. 1,2. 2. Thess. 1,1°. 1. Pet. 5, 13. Apoc. 2,1°. † 3,1.

Ecclesia pro prælatis & præpositis. 3. Reg 8,14. Matth. 18,17.

Ecclesia est vna & visibilis præfigurata per vnam & visibilem arcam Noe. Gen. 6, 14. 1. Pet. 3,20. per ciuitatem sanctam Ierusalem, Apocal. 21,2. per hortum conclusum & fontem signatum. Cant. 4,12. per vnam columbam, 6,8. per vineam. Ps. 79,9. Cant. 2, 15. Isaiæ 5,1°. Iere. 2, 21 † 12,10. Matt. 20,1°. Marc. 12,1. Luc. 20,9. Apoc. 14, 15. per nauem. Luc. 5,3. per sagenam comprehendentem bonos & malos pisces. Matth. 13, 47. per agrum, Matth. 13, 24. per regnum cælorum. Matth. 13°. † 25°.

Ecclesia firmamentum veritatis errare non potest, Isaiæ 29,21. Matthæi 16,18 † 28,20. Luc. 22,32. Ioan. 14,16 † 16,13 † 17,11, 20. 1. Tim. 3, 15°. 1. Ioan. 2,17.

Ecclesia est corpus Christi, Cant. 4.7, 9, 11, 12. Ephes. 1, 22 † 4, 4 † 5, 23. 1. Corinth. 12,27.

Ecclesia fidelium nascitur & propagatur per sanam doctrinam. Ioan. 1,12 † 3,3. Rom. 8,15 † 9,8. Galat. 3, 20 † 4, 19. Ephes. 1,5. Tit. 1,1. 1. Cor. 4,15. Philem. 10. 1. Pet. 1,23. 1. Ioan. 3,9 † 5,1.18. Iacob. 1,18.

Ecclesia seu fidelium cœtus, tenetur sacerdotibus pastoribusq. suis quæ ad vitam sunt tuendam necessaria, suppeditare, Deut. 12, 19 † 14, 27 † 16, 11 † 25, 4. 2. Esdr. 7, 23. Matth. 10, 10. Lucæ 10,7. Rom. 15, 27. 1. Cor. 9,7,11. Gal. 6,6. Philip. 2, 29 † 4,10,16. 1. Thess. 5,12. Heb. 13, 7. Tenetur etiam pro suis præfectis orare, Act. 4,29 † 12,5. Rom. 15,30. Ephes. 6, 18. Phil. 1, 19. Coloss. 4,2. 2. Thess 3,1. Hebr. 13,18

Ecclesia est sponsa Christi, Ps. 44, 11. Ezech. 16,9. 2. Cor. 11,2. Eph. 5, 26. Apoc. 19, 8 † 21,10.

Ecclesiæ caput est Christus, Osee 2,2. 1. Cor. 12,27. Ephes. 1, 22 † 4,15 † 5,23. Col. 1,18 † 2,10.

Ecclesiæ quasi membra quædam sunt veri fideles, eidem capiti Christo eiusque vicario subiecti, cuiuscumque nationis fuerint, siue Iudæi, siue Gentiles, Isaiæ 43, 9. Ioan. 10, 16. 1. Cor. 12,12. Eph. 3,6.

Ecclesiæ claues promittuntur, & potestas, Matth. 16, 19. traduntur. Ioan. 20,23. exercetur, Matt. 18, 17. vide Excommunicatio & Confessio.

Ecclesiam sibi Christus comparauit, & emit sanguine suo, Actor. 20, 28. 1. Cor. 6, 20 † 7, 23. Ephes. 2,13. Coloss 1, 14. 1. Pet. 1,18. Heb. 9,12. 1. Ioan. 1,7. Apoc. 1,5 † 5,9 † 14,4.

Ecclesiam suam Deus protegit & custodit. Exod. 13,21 † 29,45. Leuit. 26,12. Deut. 7, 20 † 23, 14 † 31, 3. 3. Reg. 6,13. Psalm. 90,1,11 † 131,13. Isaiæ 43,2. Iere. 46,28. Matth. 18,20 † 28,20. Ioan. 14,23. 2. Cor. 6,16.

EDOM frater Iacob filius Isaac, appellatur Esau. Genes. 25,23.

Edumæi negant Israelitis transitum per suam regionem. Num. 20, 14. cæduntur, & fiunt serui domus Israel, 2. Regum 8, 14. deficiunt ab Israel, & creant sibi regem, 4. Reg. 8, 20. superantur à Iuda, 14, 7. 2. Paral. 25, 12.

Cõtra Edumæos prophetia, Num. 24,18. Psal. 136, 7. Isaiæ 21, 11 † 34, 5. Iere. 49,7. Thren. 4,22. Ezech. 25, 13,14 † 12,29 † 35°. † 16,5. Amos 1, 11. Abdiæ 1,1°. vide Esau.

ELEAZAR filius Aaron, Exod. 6,23 † 28, 4. partitur cum Iosue terram Chanaan. Iosue, 14, 1. iuxta præceptum Domini, Num, 34, 17. consecratur Sacerdos, Leuit. 8, 24°. fit post mortem patris summus Sacerdos. Num. 20,26. Deut. 10,6. moritur & sepelitur, Iosue 24,33. filium habet cui Phinees nomen erat, Exo. 6, 25. quem in demortui patris locum sufficiunt. Num. 25,7,11.

ELEAZAR filius Saura occidit elephantem, quo in vulnere procumbente, ipse oppressus suffocatur. 1 Machab. 6,43.

ELEAZARI senis martyrium, 2. Machab. 6,18,24.

ELEEMOSYNA pauperibus erogãda, Exod. 22,25 † 23,11. Leuit. 19, 10 † 23, 22 † 25, 35. Deut. 15, 7, 10 † 24,19. 3. Reg. 17,10. 2. Esdr. 8, 12. Esth. 9,22. Psal. 40,1 † 51,2 † 111. 9. Prou. 3, 9. 28 † 11, 18, 25 † 14,21, 31 † 18, 17 † 21, 13, 21 † 22,9 † 28,27 † 31, 20. Eccle. 11, 1. Isaiæ 18,7. Ezech. 16,49 † 18,7. Dan. 4,24. Eccli. 4, 2 † 7, 35 † 12, 3 † 14, 31 † 29, 12 † 35,4. Tob 1, 4 † 4, 7, 17 † 12, 9 † 14, 12. Matth. 6, 3 † 10,42 † 19, 21 † 25, 35, 42. Lucæ 3, 11 † 6, 35 † 11, 41 † 12,33 † 14, 13 † 16, 9, 21 † 19, 8 † 21, 1. Acto. 2,42 † 6,2 † 9,39 † 10,2 † 11, 29 † 20, 35. Rom. 12, 8 † 15, 26 1. Cor. 16,1°. 2. Cor. 8,4,15 † 9°. Ephes. 4,28. Heb. 13,16. 1. Ioan. 3,17. Iacobi 2,15. quære Misericordia.

ELI sacerdos in Silo, 1. Reg. 1,3. filij eius reprehenduntur. 2, 12, 22. è solio lapsus fractis ceruicibus moritur. 4, 18.

ELIAS, vide Helias.

ELISAEVS vngitur propheta, 3. Reg. 19,19. iuxta præscriptum Domini, 19,16. transit Iordanẽ, 4. Reg. 2,14. sanat aquam, 2,20. reuocat puerum ad vitam, 4,32. mũdat Naaman à lepra, 5,14. percutit Syros cæcitate, 6,18. prædicit rerũ abundantiam, 7, 1. ægrotat. & moritur, 13, 14, 20. mortuũ eius corpus excitat mortuũ, 13,21. commendatur, Eccli. 48,13.

ELYMAS magus fit cæcus, Actorum 13. 8.

EMERE & vendere quomodo oporteat, Gen. 23, 9, 14 † 25,31 † 33, 19 † 41, 57 † 42°. Leuit. 19, 35, 35 † 25,14,46. Deut. 15, 1 † 21,13. 2. Reg. 4,21. Eccli. 27,2 † 42,25. Prou. 11,1, 26 † 16,11 † 20,10,23. Isaiæ 23, 18. Iere. 32,6. Ezech. 45,10. Mich. 6,10. Matth. 7,2. Luc. 14,18. 1. Corinth. 7, 30,1. Thess. 4,6.

EPHRON, quia negabat Iudæ transitum, funditus perdita est, 1. Machab 5,46. 2. Machab. 12,27.

EPISCOPI, eorum electio, & officium, Matth. 20,25,26. Luc. 4,16 † 22,26. Ioan. 10,4,14 † 21,15. Act. 1, 24 † 6, 3 † 13, 22 † 14, 20 † 20, 28. Rom. 13, 16. 25. 1. Cor. 3, 5 † 4, 1 † 16,1,9. 2. Cor. 3,6 † 4, 5 † 12, 8 † 6,4. Ephes. 1,15 † 3,2. Col. 1,25. 1. Tim. 3,1 † 4,6. 2. Timot. 2,1,15,24. Tit. 1, 5. 1. Pet. 5,2. vide Concionator.

ERVBESCERE nullus debet Euangelium. Psal. 39,11. Eccli 42,9.

22. Marc.8,38. Luc.9,26. Rom.1,16. 2.Timoth.1,8.

Erubescendum propter peccata, Ezech 16,52. Eccli 42,21.

Esaias vide Isaias.

ESAV filius Isaac nascitur, Gen. 25, 24. vendit sua primogenita. 25, 31. Heb. 12, 16. supplantatur à fratre suo Iacob, Gen. 27°. ducit filiam Ismaelis, 28,9†36,3. procedit contra Iacob cum 400 viris, 32,6. osculatur suum fratrem Iacob, 33, 4. in Esau pugnare prohibetur Israel, Deut. 2, 4. vide Edom

ESDRAS Scriba proficiscitur ex Babylone, 1.Esdr.7,6. separat mulieres Gentiles ex Israel, 9°. † 10°. legit coram multitudine librum Legis, 2.Esdr 8,2. 3.Esdr 9, 39. appellatur Iosedec. 1.Paral.6,15.

ESVRIRE iustitiam, Isaiæ 55, 1. Psal.106,9. Matth. 5,6. Luc.1,53 †6,21. Apoc.21,6†22,17.

EVA formatur ex costa Adæ, Genes. 2, 21. comedit fructum vetitum, 3, 6.

EVANGELIVM Christi eiusq; prædicatio. Gen.3,15. Isa.53, 1†55,1.†61,1. Matth. 1,21†11,28 †28,19. Marc.16,15. Luc.2,10†24, 46. Ioan. 3, 16†6, 55†8,12†10,9† 12,46. Roman. 1, 16†3,21,24†8,5. 1.Cor.1,15,29†4,15†15, 1. 2.Cor. 5,18. Gal.2,6,21. Eph.1,13. 1.Tim. 1,15. 2.Tim.1,8†2,8. 1.Pet.4,17.

Euangelium adfert fiduciam, simul & timorem, consolationem, & terrorem, Matth. 3,7°. †5.20,23†7, 25,19, 23†8, 12†9, 15†10, 33†11, 12†12,37.41†13,29,40, 50†15, 13 †16,27†18,6,7†20, 16†22, 13, 14 †24, 12, 24°. †25, 12, 15, 30, 41°. Marc. 10, 25, 18†13°. Luc.3,17†6, 24, 25†9, 62†12, 20, 47, 48†13, 5, 26,30†16,22†17,30,34†19, 22°. † 20,47†21°. Ioan.5,28†15,16. Act. 5,5, 6°. Rom. 1,18†2,5,6†6,23†9, 18°. †11,20,22†15, 2, 5, 4†14, 12. 1.Cor. 5,13,17†5,5†10,8†11,29°. †15,58†16,22. 2.Cor. 7, 1,8, 10† 25,8. Gal.5, 21, 24. Eph.5,5. Philip. 2,12. 1.Tim.5,24. Heb.9,27†10,26, 27°. Iac. 4,9†5,1. 1.Pet.4, 18†5,8. 2.Pet.1,10†2,4°. †3,15°. Iudæ 15.

Euangelizanti debetur necessaria vitæ sustentatio. Matth.10, 9. Marc. 6,8. Luc.9.4†10,7. Roman. 15, 26. 1.Cor.9.7,11,15. Galat.6,6. 1.Tim. 5,17. 2.Tim.2,6.

EVCHARISTIA, Matth. 26,26. Marc.14, 22. Luc. 22, 19. 1. Cor.11,24°. †10,16. frequenter sumenda, Act. 2, 42†20,7. præfiguratur, Exod 16, 15°.

Eucharistia sub altera tantùm, nimirum panis specie. Ioan.6,58. data à Christo, Luc.24,30,31. ab Apostolis, Act. 2,42†20,7.

In Eucharistia non remanet substantia panis post consecrationem, sed est verum Christi corpus & sanguis, Matth. 26, 26. Marc. 14, 22. Luc. 22, 19. Ioann. 6, 51.

Eucharistiam in publicis supplicationibus circumferédam esse, præfiguratum Iosue 6,6,7,11,°20. 1.Regum 4,3. 2 Reg.6,4.5,6.

Eucharistia adoranda, Psal.21,28, 30†98,5. Ioan.9,38.

EXACTIO, census, & tributum debetur principibus, Matth.17, 24†22,17. Marc. 12, 16. Lucæ 20, 22. Rom 13, 7.

EXCOMMVNICATIO à Christo instituta & præcepta, Matth. 5, 29†16, 19†18, 8, 18. Marc. 9, 42. Ioan. 20, 23.

Excommunicatio in vsu fuit Apostolis, 1.Cor.5,5,10. 2.Thes.3,6,14. 1.Tim 1,20. Tit.3,10.

Excommunicatio exercenda ad ædificationem & emendationem Ecclesiæ, & ad correctionem eius qui excommunicatur, 1.Cor.5,4. 1.Tim. 1,20. 2.Thessal. 5,14. vt spiritus eius saluus fiat. 1.Cor.5,5.

Excommunicatio Pharisæorum, Ioan.9,22.34†12,42†16,2

Excommunicandi qui in moribus aut doctrina grauiter errantes admoniti, nolunt resipiscere, Prou. 22,10. Matth. 18,17. Rom. 16, 16. 1.Cor.5°. 2.Cor.2.5. 2.Thess. 3°. 1. Tim.1,20†6,5. 2.Tim. 2, 17.21†3, 5. Tit.3,10. Ioan.ep.2,10.

Excommunicati vitandi, Matth. 18,17. 1.Cor.5°.1. Tit.3,10.

EXEQVIAE celebrantur, Genes 23,2,5†50,10. Deut.34,8. 2.Regum 3, 31°.

EZECHIAS filius impij Achab cùm esset rex, tamen pius fuit, 4.Reg.16,20. frangit serpentem æneum, 18,4. deficit ab Assyrijs, 18, 7. mittit nuntium ad Isaiam prophetam, 19,2. Isa.37,2. decumbit ex gram morbo, 4.Reg. 20, 1. Isa.38,1. ostendit Babylonijs suum thesaurii, & reprehenditur, 4.Reg. 20, 12, 14. Isa. 39.1,5. commendatur, Eccli.48,19.

EZECHIEL cum alijs captiuis vehitur in Babylonem, Ezech.1,1. vocatur & mittitur, 2,5. commendatur, Eccli. 49,10.

F

FACERE pro Sacrificare in Scripturis, Leu.15,15,30. Num 6,11,16†8,12†9,2,4,10, 14. Iudic. 13,16. Luc.22,19.

FAMA bona præstantior diuitijs, Prouerb.22,1, Eccle.7,2. Eccli. 41, 11, 16.

FAMES & annonæ caritas, Genes.12,10†26,1†41°. 42°. 43°. 44°. 45°.47°. Exod.16, 3. Deut. 28, 53† 32, 24. Ruth 1,2. 2.Reg. 21, 1†24, 13. 3.Reg.8,37†18,2. 4.Reg.4,38† 6,25†8,1†25,3. 2.Par. 6, 28†20, 9. 2. Esdr. 5°. Psal. 36, 19. Isaiæ 5,13. Iere. 14, 1,12, 15†15,2†29,17†34, 17. Ezech. 5,12, 16†6, 12. Ioel 1°. Amos 4, 6. Hagg. 1, 6, 10 † 2, 17. Matth.24,7. Luc.4,25†15,14. Act. 7,11†11,28. Rom.8,35. 2.Cor.8,14 †11,27. Apoc 6,8†18.

Fames verbi Dei, 1.Reg. 3, 1. 2. Par.15,3. Osee 3,4†4,1. Amos 8,11.

FAMVLORVM famularumq; officium, Gen 16,4,6†24°. † 30,25†31,4†39, 1, 6. Exod. 21, 2, 20. 4.Reg.5,20,25. Prou. 14,35†17, 2†19,10†29,19. Eccle.2,7. Eccli.7, 22†10, 25. Ierem. 34,8. Ioel 2,29. Luc.12,37, 45. Act.12,13. 1.Cor.7, 21. Eph. 6,5. Coloss. 3,22. 1.Tim.6, 1. Tit.2,9. 1.Pet.2,18.

FELIX præfectus Iudææ, Act. 23, 24 †24°.

FERMENTVM, mala doctrina, Leu.2,11†6,16. Deut.16,3. Mat. 16,6. Marc. 8,15. Luc.12,1. 1.Cor. 5, 5. Galat.5,9.

FESTA Iudæorum, & in primis festum Paschæ, vide Pascha.

Festum Pentecostes, Exod. 23,16 †34,22. Num. 28, 26. Deut. 16, 9. Ioan.5,1. Act.2,1†20,16.

Festum tubarū, Leu.23,24. Num. 29,1. 2.Par. 5, 5.

Festum expiationum, Leu.16,30† 23,27. Num. 29,7,8.

Festum tabernaculorum, Exod. 23,16. Leu.23,34. Num.29,12. Deut. 16,13†31,10. 1.Esd. 3, 4. 2.Esd.8, 15,17. 2.Mach. 1,9†10,6. Ioan.7,2.

Festum Sabbati, vide Sabbatum.

Festum neomeniæ, Num. 28, 11. 1.Reg 20,5. Ezech.45,18.

Festorum violatio quàm grauiter punitur, Num.15,32.

FESTVS præfectus Iudææ, Actorum 25,27.

FIDES in Scripturis variè accipitur, videlicet pro fidelitate & veritate Dei in seruandis promissis, Ps. 32,4. Isaiæ 11,5. Thren. 3,23. Osee 2,20†5,9. Rom. 3, 3. pro veritate & constantia verborum inter homines, Genes.39,16†44,32. Leuit.6,2. Eccli. 22, 28. Iere.42,5. 1.Machab.10, 27. 1.Tim. 2, 7. pro virtute Theologica, Sapien.1,2†3,14. Habacuc 2, 4 Matth. 8,23†9,22†17,20. Marc. 5,34. Luc.5,20. Rom. 3,21†4,5†5, 1. pro fide viua & formata per charitatem, Habac. 2,4. Matth. 9, 22† 15,28. Marc.5,34†10,52. Luc.7,50. Rom. 3, 12. Gal.5,6°. Heb.11°. pro fide mortua absque charitate, Matt. 7,21,22. 1.Cor. 13, 2†15, 2. Iac. 2, 26. pro sponsione seu voto, 1.Tim. 5,12. pro fiducia, Iacob 1,6.

Fides charitate inferior, vide Charitas.

Fides viua quæ per charitatem operatur, magnæ virtutis est, Matth. 9,2,22,29†21,22. Mar.16,16. Luc. 18,42. Ioan.1,12†3,15,16,36†6,35 †7,38†11,25†14,12†20, 29. Act. 3,16†10,43†15,9†16,31. Roman. 3,16†5,22. Galat. 3, 8. Ephes. 2, 7. Hebr. 11, 6°.

Fides non facit nos certos aut securos de accepta peccatorum remissione

4†16,

constitui-

MALCHO

SYRI imperant Israeli, Iudic. 3,8. opprimuntur ab Othoniel, 3, 10. cæduntur à Dauide, cique fiunt tributarij, 2. Reg. 8, 3. Iuuant filios Ammon contra Dauid, 10, 6. fugientes à facie Israel, occiduntur à Dauid, 10, 13, 18. Samariam obsidentes, cæduntur, 3. Reg. 20, 29. pugnant contra Israel, 4. Reg. 6, 8. mentis stupore immisso, quasi cæci ducuntur in Samariam, 6, 18, 19.

obsident Samariam, 6, 24. territi à Deo soluunt obsidionem, 7, 6, 7. vastantur à rege Assyriorum, & transferuntur Cyrenem, 4. Regum 16, 9. desolatio eorum prænuntiatur, Isa. 17, 1. Ier. 49, 23. Amos 1, 3.

T

TABITHA suscitatur à mortuis, Act. 9, 36, 40.

TEMPERANTIA in cibo, potu, & concubitu, Tob. 6, 15. Eccle. 3, 6. Eccli. 31, 18 † 32, 7. Dan. 1, 8, 11. Rom. 13, 13 † 14, 17. 1. Cor. 7°. Gal. 5, 23. 1. Tim. 3, 2. 2. Tim. 1, 7. Tit. 1, 8 † 2, 6, 12. 1. Petri, 13 † 5, 8. 2. Pet. 1, 6.

TEMPLVM Salomonis quando, quanto tempore, & qua forma sit extructum, 3. Reg. 6°. † 7°. 2. Par. 3°. 4°. promissio eius, 2. Reg. 7, 13. extruitur ope Gentilium, 3. Reg. 5°. consecratur, 8°. 2. Par. 7, 7. prophanatur per Achaz, 2. Paral. 28, 21. iterum consecratur per Ezechiam, 2. Par. 29°. prophanatur & denuò consecratur per Manasse, 2. Par. 33, 7, 15. exuritur, 4. Reg. 25, 9. prout prædictum erat, 2. Par. 7, 20. iterum extruitur, 1. Esd. 1°, 3°. 4°. 5°. † 6, 1, 7. spoliatur, & accenditur, 1. Mach. 1, 23, 33. profanatur, 1, 49. 57. mundatur, & consecratur, 4, 36. 2. Mach. 10, 3. eius deuastatio, Dan. 9. 26. Matth. 24, 2. Mar. 13, 2. Luc. 19, 41.

contra Templum prophetatur, Leu. 26, 31. 3. Reg. 9, 7. 4. Reg. 21, 12. 2. Par. 7, 20. Psalm. 73, 6. Isaiæ 66, 1. Ierem. 7, 3, 17 † 26, 6, 12. Amos 9, 1. Mich. 3, 12. Zach. 11, 2.

Templũ spirituale & domus Dei, 2. Reg. 7, 13. Prou. 9, 1. Aggæi 2, 8. Matth. 7, 24 † 16, 18. Ioan. 2, 19. 1. Cor. 3, 16 † 6, 19. 2. Cor. 6, 16. Ephes. 2, 20. 1. Tim. 3, 15. Heb. 3, 6. 1. Pet. 2, 5. vide Ecclesia.

Templa idolorum. 1. Reg. 5, 2 † 31, 9. 3. Reg. 12, 7. 4. Reg. 10, 21 † 17, 32 † 19, 37. 1. Par. 11, 10. Baruch 6, 16, 30, 34. Isa. 37. 38. Ier. 43, 12. Dan. 14°. 1. Mach. 1, 50 † 6, 2 † 10, 83. 2. Machab. 6, 2. Act. 19, 27.

Templum domus Dei, & domus orationis vocatur, Isa. 56, 7. Matth. 21, 13. Christus ipse & omnes fideles frequenter in templo versabantur, Matth. 24, 1. Marc. 11, 11 † 14, 35. Luc. 2, 30 † 19, 43. Act. 2, 46 † 3, 1 † 5, 20, 21 † 21, 26 † 22, 17.

in Templo oratur Deus, & exaudit, 3. Reg. 9, 3 † 8, 29. 2. Paralip. 6, 29. Matth. 21, 13.

Templa manufacta non inhabitat Deus, quasi iis concludi possit, vel illis indigeat vt homo ædibus, 3. Regum 8, 27. 2. Par. 6, 18. Isa. 66, 1. Ierem. 23, 24. Acto. 7, 48 † 17, 3.

alioqui Deus in Templis materialibus habitare dicitur, 3. Regum 6, 13 † 8, 12. 1. Paralipom. 23, 25. Psalm. 77, 60 † 131, 13. Ierem. 7, 3, 7. Matth. 23, 21. Act. 7, 46.

Templum dicitur locus sanctus, Gen. 28, 17. Exod. 3, 5.

Templum magnis muneribus donatum, 2. Paralipom. 1°. 2°. 3°. 4°. 5.° 2. Mach. 3, 8.

Templi profanatores à Deo puniuntur, Isaiæ 56, 5°. 2. Mach. 3, 25, 26°. Mat. 21, 12. Ioan. 2, 15.

TEMPORIS opportunitas in omnibus rebus obseruanda. Eccles. 3, 1 † 8, 3. Eccli. 20, 6 † 38, 20. Roman. 12, 11.

TENEBRAE trium dierum in Aegypto, Exod. 10, 22. Psal. 104, 28. Sap. 17, 2 † 19, 16.

in Tenebris versatur mundus, & omnes eas, 4. Esd. 14, 20. Isaię 9, 2 † 19, 9 † 60, 2. Ioan. 1, 5 † 3, 19 † 8, 12 † 12, 35. Actor. 26, 18. 1. Thessal. 5, 7. 1. Ioan. 2, 11.

TENTARE Deum non licet, Exo. 14, 12 † 17, 2. Deu. 6, 16. Iudith. 8, 13. Matth. 4, 7. 1. Cor. 10, 9.

Tentat seu veritis probat Deus suos variis modis, Gen. 22, 1°. Exo. 15, 25 † 16, 4 † 20, 20. Deut. 8, 2 † 13, 3. Iud. 2, 22 † 3, 1. 2. Para. 32, 31. Tob. 2, 8. Iob 1, 12°. Sap. 3, 5. Eccli. 2, 4 † 27, 11. Zachar. 13, 9. Rom. 5, 4. 2. Petr. 2, 9. Iacob. 1, 2.

Tentari non patitur Deus suos supra id quod possunt, 1. Corinth. 10, 13. 2. Pet. 2, 9. Apoc. 2, 10.

TERTVLLVS Orator accusat Paulum, Act. 24, 2.

TESTAMENTVM, Gal. 4, 24. Hebr. 9, 8 † 13, 20. vide Nouum Testamentum.

TESTIMONIVM tum verum tum falsum, Exod. 20, 16 † 23, 1. Num. 35, 30. Deut. 5, 20 † 17, 11 † 19, 15, 18. 3. Reg. 21, 10. Psalm. 26, 12 † 34, 11. Prou. 6, 19 † 14, 5 † 19, 5, 9 † 21, 28 † 24, 28 † 25, 18. Dan. 13, 34°. Matth. 18, 16 † 19, 18 † 26, 59 † 28, 13. Marc. 10, 19. Ioã. 8, 17. Act. 6, 13. Rom. 13, 9. 2. Cor. 13. 1. 1. Tim. 5, 19. Heb. 10, 28. vide Mendacium.

THADDAEVS, vide Lebbæus.

THAMAR concumbit cũ Iuda suo socero, Genes. 38, 15. gignit geminos Phares & Zara, 38, 27 † 46, 12.

Thamar violatur ab Amnon fratre suo. 2. Reg. 13, 14.

Thamar filia Absalonis, 2. Regum 14, 27.

THARE pater Abraham, Genes. 11, 26.

THEBES obsidetur, Iud. 9, 50.

THEBNI rex Israel, 3. Reg. 16, 21.

THECVITIS mittitur ad regem Dauid, vt impetret reductionem Absalon, 2. Reg. 14, 2°.

THEGLATH-Phalasar deuictã magnam partem Israelitarum transtulit in Assyrios, 4. Reg. 15, 29.

THEODAS occisus est, Acto. 5, 37.

THESAVRVS minus diligẽdus magis diligitur, Osee 9, 1. Matt. 6, 19 † 19, 21. Mar. 10, 21. Luc. 12, 33, 33 † 18, 22. Ioan. 6, 26. 2. Cor. 4, 18.

THOLA dux in Israel, Iud. 10, 1.

THOLOMAI rex Gessur, 2. Reg. 13, 37.

THOMAS Didymus paratum se offert cum Christo ire in mortem, Ioã. 11, 16. erat incredul⁹, 20, 25, 27.

TIMENDVS est Deus, & ante oculos habẽdus, Gen. 22, 12 † 31, 49. Exod. 1, 17 † 20, 20. Deut. 4, 9 † 6, 2, 13, 24 † 10, 12, 20 † 13, 4. Iosue 24, 14. Iud. 6, 10. 4. Reg. 17, 36. 2. Par. 19, 15. Iob 1, 8 † 23, 15. Psalm. 26, 1 † 32, 8 † 33, 8, 10 † 110, 5 † 111, 1 † 127, 1. Prou. 1, 7 † 3, 7 † 9, 10 † 14, 2, 27 † 15, 16 † 16, 6 † 22, 4 † 24, 21. Eccle. 12, 13. Eccli. 1, 11°. † 2, 7, 12, 18 † 7, 31 † 10, 23 † 15, 1 † 25, 16 † 33, 1 † 34, 16 † 41, 16. Isaiæ 8, 5 † 41, 10 † 43, 1 † 51, 12. Ierem. 10, 7 † 32, 39. Baruch. 3, 7. 4. Esdr. 16, 68. Matt. 10, 28. Luc. 12, 5. 1. Pet. 1, 17 † 3, 15. Apoc. 14, 7.

Timoris Dei fructus, vtilitas, & & laus, Genes. 20, 9. Psalm. 102, 17 † 124, 1 † 117°. Prou. 10, 17 † 14, 27 † 19, 23 † 22, 4. eius defectus, causa peccandi. Genes. 20, 11.

Timore punit Deus & terrore, Genes. 15, 5. Exod. 23, 27. Leuit. 26, 16. Deut. 2, 24 † 11, 25 † 28, 10, 65. Ios. 2, 9 † 10, 10. Iud. 4, 15 † 7, 21. 1. Reg. 7, 10. 4. Regum 7, 6. 2. Paral. 15, 17. 2. Par. 14, 14 † 17, 10 † 20, 29. Psalm. 9, 20. Iere. 49, 37. Iud. 14, 14 † 15, 2. 2. Mach. 3, 14.

Timoris Dei exempla, Exo. 1, 17 † 14, 31. 3. Regum 18, 3. 2. Para. 10, 7. Tob. 1°. † 2, 9, 13 † 3, 18 † 9, 12. Iud. 8, 8. Iob 31, 23. Ionæ 1, 16. Prouerb. 21, 30. 2. Machab. 6, 30. Luc. 2, 25. Act. 8, 2 † 9, 31 † 10, 2, 15.

Timor & solicitudo non repugnat fidei, aut spei. Psal. 2, 11. Eccle. 9, 1, 2. Eccli. 5, 5. Rom. 11, 20°. 1. Cor. 9, 27 † 10, 12. Phil. 2, 12°. † 3, 12, 13. Heb. 3, 14 † 4, 1°. 2. Pet. 3, 17.

Timent & reuerentur bonos cuã mali, Gen. 20, 8. Exod. 14, 25. 1. Reg. 18, 12. 4. Reg. 1, 14. 2. Esdr. 6, 16. 1 Mach. 3, 25 † 12, 28. Marc. 6, 20. Act. 5, 13 † 16, 29.

TIMOTHEVS circumciditur, & proficiscitur cum Paulo, Act. 16, 3. mittitur cum Paulo in Macedoniam, 19, 22. accepit gratiam per impositionem manuũ. 1. Tim. 4, 14. 2. Tim. 1, 6.

TITVM Gentilem noluit Paulus circumcidi, Gal. 2, 3. Titus à Paulo constitutus episcopus Cretensis, Tit. 1, 5.

FINIS.

Errata aliquot Exemplaris; quorum emendationem, cùm impressa à nobis essent, primùm cognouimus.

Pag. 194. *col.* 1. *lin* 57. Barathrum, *scrib.* barathrum. *pag.* 254. *col.* 2. *lin.* 13. temulentus fuerit Amnon, *adde,* vino. *pag.* 273. *col.* 2. *lin.* 40. Et ingressu. *scrib.* Et in ingressu. *pag.* 412. *col.* 2. *lin.* 19. Ioachim. *scrib.* Ioacim. *pag.* 497. *col.* 1. *lin.* 32. de, *scrib.* in. *pag.* 529. *col.* 1. *lin* 4. Dixi in corde filijs, *scrib.* Dixi in corde meo de filijs. *pag.* 547. *col.* 2. *lin.* 32. in scientiam, *scrib.* inscientiam. *pag.* 571. *col.* 2. *lin.* 23. spe speraui, *dele,* spe. *pag.* 664. *col* 2. *lin.* 19. est, *scrib.* esset. *pag.* 669. *col.* 1. *lin.* 57. misericordes, *scrib.* immisericordes.

Series chartarum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z.

AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ RR SS TT VV XX.

Aa Bb Cc Dd Ee.

Omnes sunt quaterniones, præter o, p, GG, HH, & XX duerniones.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
APVD IOANNEM MORETVM.
M. D. XCIX.

0 Genesi
50 Exodo
117 Levitico
161 Numeri
180 Deuteron.

1- 2 - 3